GESTA DEI PER FRANCOS,

Siue

ORIENTALIVM EXPEDITIONVM,

Et

REGNI FRANCORVM HIEROSOLIMITANI

Historia

A

Variis, sed illius aeui scriptoribus, litteris commendata:
Nunc primùm aut editis, aut ad libros veteres emendatis.
Auctores Praefatio ad Lectorem exhibet.

Orientalis Historiae
Tomus Primus.

HANOVIAE,
Typis Wechelianis, apud heredes Ioan. Aubrii.
M. DC. XI.
Cum Priuilegiis, S. Caes. Romanorum Maiestatis, & Regia Francorum.

REGI
CHRISTIANISSIMO
LVDOVICO
HENRICI MAGNI
FILIO.

VLTA abs te, magnáque, LVDOVICE Rex, paucułæ iſtæ voces exigunt. Nec te ego morabor multis. REGEM cùm dicimus, impoſitum nobis à DEO rectorem agnoſcimus, ſolo DEO minorem. Caſtum itaque, & DEO ſimillimum Principem exſpectamus. CHRISTIANISSIMVM verò, tanto poſt ſe interuallo relinquere alios decet, quanto ſupra genus omne hominum homo CHRISTIANVS attollitur. Suaue & expetendum CHRISTIANVM nomen, eiuſque Coronam admirabilem, dixit Oris aurei Doctor: ſed CHRISTIANISSIMI nomine glorioſius nihil ſe habere profitetur, qui vt voce olim, ita ſcriptis hodiéque, ſpargit

Chryſoſt. homil. 3. ad Antioch.

Ambr. epiſt. ad Gratianum Auguſtum.

—ſalubres Ambroſiæ ſuccos.

Te itaque, Vnctum DOMINI, ſummam ad gloriam vocat vox propria Regiæ gentis

tuæ: nec mortale hoc ſolum, & periturum Regnum capeſſendum; ſed multo etiam ardentiùs immortalem à CHRISTO Coronam perſequendam admonet. Ad gloriam; inquam, adſpirandum tibi: ſed ſolidam illam certámque, paucis aut cognitam aut petitam mortalibus: quæ, non effræni & diſſolutâ potentiâ, ſed legibus adſtrictâ ratione quæritur.

Impoſitum verò, non ſine Numine, LVDOVICI nomen; & HENRICI Magni, parentis, glorioſiſſimi Principum, recens memoria, Maiorum te tuorum Virtutibus obligat. Neque enim facinus magnum, aut ſanè memorabile eſt, in paternum Regnum, bonis beneuolentibus, nequicquam maleuolentibus improbis, ſuccedere; & Regiam inde pompam, externúmque cultum, luxúmque excultum perſequi: ſed meminiſſe virtutum, de iis cum optimis quibusque certare; omnéſque omnis memoriæ bonos Principes, inſtitutis factíſque laudabilibus vincere, dignum & titulis & Maioribus tuis facinus exiſtima.

Sed ab illis omnium ætatum, ad tuos te reuoco: quos ſi æquaueris, omnes omnium gentium alios facilè ſuperaueris. De multis, paucos accipe: & principes primùm Regnorum tuorum auctores ſuſpice, WARAMVNDVM, & MONCADAM: illum,

Omnia veridico qui quondam ore profudit:

hunc,

hunc, expansâ manu facilem, & munificum. Ad tuos inde descende LVDOVICOS: & in his illum BEATVM intuêre, à quo generis tui felix propago; atque hunc proximum, cui PATRIS POPVLI nomen Virtus fecit: Virtus verè Regia. Nam rei militaris scientiam, & illud circa pectus æs triplex, non pauci, etiam mercenarii & è plebe duces habuêre: sed populorum salutem, studio, curâ, sollicitudine, prouidentiâ complecti, Regum res est; eorum maximè qui CHRISTIANISSIMI audiunt. Ab his LVDOVICIS duobus cum ceteris, excipiat qui edidit Magnus HENRICVS: ingenio, virtute, *lenitate maximus*: cuius verissimas laudes alii dixêre, dicéntque: Illis, imò & tibi, nos fortasse aliquid aliquando dabimus, vt quos imiteris habeas è Maioribus tuis cognomines duos, omnium optimos maximos.

Et BEATI quidem illius gesta, hæc attingit, quam offero Maiestati tuæ, Historicorum collectio. Offero autem, quia Historia: quia res arduas à plerisque omnibus Christianis Principibus, in primis à Maioribus tuis, ingenti pióque animo susceptas confectásque continet: quia & LVDOVICORVM Regum facta memorat: quia de tot Regiis Principum familiis, qui his vt periculosissimis, ita gloriosissimis expeditionibus adfuerunt,

tuam vitam, quantum meminisse possum, velut è publico mortalitatis naufragio, sacram tabulam, DEVS superesse voluit.

Historiarum quidem studium eiusmodi est, vt cùm omnibus ingenuis hominibus conueniat; tùm eorum quos Reip. DEVS admouit, proprium sit: Regibus autem maximè omnium necessarium esse videatur. Facit enim illa à DEO maiestas, quæ verendos bonis omnibus Reges reddit, vt paucos tam præsenti animo reperire sit, qui oculos attollere, mentem intēdere, os aperire ad tanti splendorem luminis, (an numinis?) audeant. Oris canini, & ferreæ frontis homines, vt ineptissimi, ita audacissimi, vobis se Regibus insinuant: neque teneram tantum ætatem, clàm morum magistris, labefactant; sed adultos & iam confirmatos Principes à recta via ad vitia retrahunt, atque inde agunt præcipites: blandi, sed perniciosissimi Doctores. Itaq; ad LIBROS te voco: Veritatis incorruptos illos & custodes & indices: non eum ad modum, quem prauum nonnulli Principum secuti sunt, doctrinæ & eruditionis plebeiæ captantes vel famam vel fumum. Meliorem te ex iis, & prudentiorem volumus. Quod alii seruilibus aut etiam turpibus officiis impendunt; eius tu temporis particulam pauculis, sed electis aliquot è vetustate, atque etiam è tua gente, probis au-

his auctoribus tribue: in secessu illos habeas; clama ad illos ad eos, tanquam ad secretissimos & fidelissimos consiliarios: in quibus sit, si lubet in hac collectione princeps, Tyri Archiepiscopus Guillermus: qui & Regis pueri ingenium Praeceptor formauit, & imperantium consilia Cancellarius rexit; & grauissimis de rebus legationes ad Reges maiores tuos, & alios Occidentis magnos Principes, variâ doctrinâ instructus, & vsu multo subactus obiit. Teneat & suum locum illa, quam ante dixi, B. LVDOVICI, cuius & origine & nomine gaudes, insignis historia: quæ & hîc obiter inserta, & aliis ex professo dicta est.

Sed vnam, è tot Regiis, solam superstitem familiam tuam, commemorandum atque explicandum videtur. XERXEM illachrymasse ferunt, cùm immensum exercitum lustrasset oculis: quòd de innumerabili multitudine, intra centum annos nemo superfuturus esset. Sed singulorum, quamuis innumero numero, conclusam angustis terminis viuacitatem, mirum non videatur, qui iusto DEI iudicio, morte damnatam sciat generis humani contumaciam. Integras verò familias, quæ longâ filiorum nepotúmque serie reddidisse immortalitatem mortalibus videri poterant, tam breui tempore occidere, meminisse horret. Magno olim, vti dixi,

Principum, nationúmque Christianorum concursu in Turcos & Sarracenos itum est. Hîc Germaniæ & Græciæ IMPERATORES; Francorum, Angliæ, Hungariæ, Daniæ, Noryvegiæ, Siciliæ & Cypri REGES; Lotharingiæ, Bauariæ, Normandiæ, Austriæ, Aquitaniæ, Burgundiæ, Flandriæ, Biturigum, Andegauorum, Campaniæ, Montisferrati, Tholosæ, Henaucorum, aliósque PRINCIPES & proceres alios innumerabiles legimus. GERMANICUM Imperium, per artes bonas quæsitum exercitúmque tum tenuêre post Franciscos Sueuici, quos, desperatis in Oriente Christianorum, in Italia Imperii rebus, ipsâ Germaniâ variis fessâ tempestatibus, exceperunt Austriaci Principes. Sed illi fuerunt: fortis autem & religiosa in Turcos opera, fideli horum aliorúmque auctorum commemoratione viuit. GRÆCORUM Imperium insederant Comneni, & post eos Angeli, malo rei Christianæ orbi immissi: quorum & nomen periit: Imperii autem cum Vrbe reliquias, pessum iam eunte Hierosolimitano regno, occuparunt iuncti Venetis Franci tui; tenuerúntque, donec per intestina mala distractis Christianorum animis, domesticorum perfidiæ cessit nostrorum destituta Virtus. De Regibus quorũ insignis hisce bellis opera & commemorabilis fuit, ANGLIAM habuêre Normannici

mannici primùm, dein Andegauensis, atque etiam Campanici sanguinis Principes, sub Maiorum tuorum nati imperio: SICILIAM, iidem tui Normanni: DANIAM & NORWEGIAM, sui, vt videtur, indigenę: HVNGARIAM, Attilæ posteritas: CYPRVM, & ipsi clientes tui, Lusignani. Sed, vt illorum Imperatorum, ita & horum Regum, posteritas omnis ad plures abiit. HISPANIS, negotium facessebat Sarracenorum alia natio, quibus perdomitis, sublatæ & hæ Regum familiæ, regnandas terras suas illis ipsis Austriacis Principibus reliquerunt. Per aliorum ire Principum omnium gentes, vt non iniucundum, esset tamen longum nimis, & extra modum epistolæ. Et de his, vix vna & altera hunc breuem, sed rapidum, temporis cursum superauit. Ita subuerso, certè aliam atque aliam in faciem sæpiùs conuerso terrarum Orbe, solum Francorum Regnum, Reges tenuit suos: soli Francorum Regno, Reges DEVS seruauit suos. Viuit in te, tuísque Principibus, Regius ille ab Alto sanguis; viuétque, quamdiu hic viuet rerum ordo, si tu tuíque, ad summam & in omni memoria vnicam DEI gratiam excitati DEO redditis quæ DEI; populo, quæ populi: id est, si Pietatem, si Virtutem colitis. Facilis res est. Namque Virtus plano aditur; eiúsque vt aperta & simplex acquisitio, ita certa & quie-

ta possessio; & ex ea tandem, nec marcescens & immortalis, quam dixi, Corona. Vitiorum, & difficiles sunt aditus; & vbi superaueris, semper inquieta possessio; & cum æterna infamia pœnáque, tristes hîc, & turpes, ac miserandi exitus.

Tu, ad summa nate, LVDOVICE Princeps, rectam illam & Regiam viam pergito, tritam bonis: &, quod ciues tuos decet, vt quam quisque artem profitetur, eam exerceat, id & te omnium puta decere maximè. Numquam te tui, numquam muneris tui pudeat. Eo genere natus es, quod Francorum Regnum tenuit annos supra sexcentos: quot, vel villulam tenuisse, rarum est; quot, vel ignobile regnum, nulla gens tenuit vmquam. Quæ mortales omni opere, cum fidei & fortunarum dispendio, cum vitæ periculo, per ruinas cædésque & generis humani exitium, igni ferróque sectantur, omnia tibi nascenti DEVS tribuit. A DEO secundus, DEI in terris vicem geris: te miseri felicésque pariter respiciunt, colúntque; ad te inopiâ pressi, calamitate afflicti, iniuriâ violati, tamquam ad præsens numen confugiunt: & sunt, quos quo conuicio proclamem nescio, qui hoc muneris refugiant! At tu, eius auctorem DEVM, pietate sequere; humanum tibi creditum genus, virtute complectere: miseros, liberalitate &

iustitiâ

iustitiâ refoue; felices, prudentiâ rege. Denique, ad quod natus es, ad quod vocatus; HOC AGE. Nam & hîc DEVS est, iudex, vindéxque: cuius oculos, nec artificiosè vltimis ædibus abdita conclauia, nec profundi syluarum recessus, fallant; vim, nec vis vlla sustineat, nec ingenium eludat. Igitur HOC AGE. Feras alii, dies noctésque sequantur: alii gulæ, & foedis nec nominandis voluptatibus indulgeant: gemmis alii ingeniosè distincta opera, & spirantes tabulas, & viuos de marmore vultus, eleganti, sed indignâ Principe curâ conquirant: ærarium nec sufficiens necessariis, turpibus exhauriant: Naturæ etiam arcana nonnulli, laudabili, sed alieno studio perscrutentur. Hiíque ipsi, postquam ætatem aliud egerunt, si quid grauius inciderit, tanquam nouum in Orbem per somnum delati, stupeant, & velut deprensi pelago, ignari maris, ventis fluctibúsque, quàm regere, cui vitam impendere debeant, Reip. nauim desperantes relinquant. Hinc, direptiones mortésque innocentum, Regnorum vastitates, Imperiorum naufragia consequantur.

—Excutitur, pronúsque Magister
Voluitur in caput.—
Arma virûm, tabulæque, & Troia gaza per vndas.

Ista igitur, alii: vt indigna fastigio suo, ita ipsi Diuino, quod negligunt atque abiiciunt, indigni munere. Tibi, tantum abs re tua otii

non ſit : Sed REX, regere memento, non tuos quidem, ne falſus ſis, ſed tuę fidei commiſſos à DEO populos. Quem vnum habes auctorem, habebis & glorioſi operis adiutorem, & contra parricidarum perfidiam, cuſtodem DEVM: habebis & rectorem ipſe Dominum dominantium, Regum Regem, CHRISTVM, per quem ſolum REGES REGNANT; PRINCIPES IMPERANT. Is regat te Sancto Spiritu; tueatur potenti brachio ſuo: vt amore, ſubditos; armis, hoſtes; præſenti animo & clementiâ, Magnum Parentem; Virtutibus, omnes vincas: & cum nomine, illos quos dixi, SANCTVM, & PATREM POPVLI LVDOVICOS, Orbi Regnóque referas.

AMEN. AMEN.

AMEN.

LECTO-

LECTORI HISTORIARVM STVDIOSO S.

OLLECTIONIS huius primum nobis auctorem scias, Lector, Franciscum Pithoëum; *inde*, Paulum Petauium: *quos nominare sufficit: neque enim, prædicatione meâ quidquam eis accedere ad laudem potest. Scriptores paucos, qui ad manum erant, addere Guillermo Archiepiscopo Tyrensi animus erat, cùm passim alii atq; alii veluti occurrere: donec in hanc molem opus excreuit, quæ vel curioso, nedum studioso, mouere fastidium possit. Animum porrò addidit* Ioannes Pistorius, *qui cùm historiæ aliâs bonam operam nauasset, huius etiam argumenti scriptores, sub nomine* Syriacorum, *obtulit edendos Typographo: nihil autem ferè collegerat præter aliquot Peregrinationum auctores vulgatos, & quæ in tomos Antiquæ Lectionis coniecit* Henricus Canisius, *cum Tyrensi, eóque editionis posterioris, id est, à prima synceriore abeuntis.*

Damus autem scriptores nouos omnes, aut ita renouatos, vt noui videri possint: excepto Alberto Aquensi, *in quo Reineri Reineccii fidem secuti sumus. Nam* Iacobum de Vitriaco, *nonnullis locis auctiorem, plurimis emendatiorem, edimus. Recentiorem nullum admisimus: Hi omnes, aut visas sibi res, & partim administratas, aut ab iis qui viderant acceptas, memoriæ prodiderunt. Non quòd improbandum illorum studium videretur: sed quod abducendam à Nouis ad Veteres adolescentum, Veritatis amantium diligentiam putaremus. Illi enim, dum sibi indulgent, & noua dare videri volunt, aut falsa affingunt, aut ab Veteribus dicta tot pigmentis vestiunt atque ornant, vt natiuus Veritatis color omnis obscuretur: Hi, quamuis rusticulè, sine fuco & fallaciis, nudam & incontaminatam Veritatem exhibent. Vt ingenii atque studii, ita styli varii. Sunt quos percucurrisse suffecerit: sunt qui te & rerum grauitate, & iudicii pondere legentem retineant:*

vti tu ipse, Lector, legendo cognosces. Sed quem cui debeas, & me profiteri, & te audire, interest pudoris nostri.

I. *Igitur, primum sine nomine scriptorem, debemus* PAVLO PETAVIO, & GVILL. CAMBDENO. *Italum stylus prodit, & in Boamundum affectus: in cuius comitatu viam ingressum, ex* lib. I. cap. IV. *& alias interfuisse, apparet ex* lib. IV. cap. XIX. & XXIII. &c. *Libro titulum fecit,* GESTA FRANCORVM ET ALIORVM HIEROSOLIMITANORVM. *Orditur ab* Vrbani PP. II. *in Galliam profectione, & prima Crucis prædicatione: Finit post captam Hierosolimam, victo ad Ascalonam Ammiraviso Babilonis: & historiam continet annorum quinque, à MXCV ad MXCIX. Cambdeni Codex librum claudit tribus verbis:* Explicit via bona: *quæ hîc malè omissa.* Pag. 1.

II. ROBERTVS MONACHVS, *hanc quam* HIEROSOLIMITANAM HISTORIAM *inscripsit, composuisse testatur ipse,* præfatione Apologeticâ, *in claustro cuiusdam cellæ S. Remigii, constitutæ in Episcopatu Remensi, iussu Abbatis cuiusdam, nomine* Bernardus: *ita enim plenè in veteri MS. nuperrimè legimus: cui huius argumenti ab alio, nescio quo, conscripta narratio displicebat: quod erat &* acephala, *& stylo negligentiore composita. Ipse Concilio Claromontis interfuit, à quo hic Occidentis in Orientem motus cœpit. Eum* Blondus *citat non semel, sed vt expeditionis comitem:* Delectauit nos, *inquit 2. Decad. lib. 4.* Robertum vidisse monachum, eas describere machinas, in hunc modum, *&c. Et paulò post:* Robertus monachus, qui tunc Hierosolimis erat. *&:* Fatetur ingenuè Robertus monachus, à quo scriptore hæc certiora sumuntur. *De eodem Trithemius:* Rupertus monachus cœnobii S. Remigii in diœcesi Remensi, ordinis diui Patris Benedicti, natione Gallicus, vir in diuinis Scripturis iugi studio exercitatus, & secularium disciplinarum non ignatus: ingenio clarus & apertus eloquio. Scripsit nonnulla ingenii sui opuscula, quibus nomen eius posteritati innotuit: è quibus ego tantum vidi *Gestorum in Terra Sancta per Christianos tempore Vrbani Secundi, contra infideles, historiam insignem, lib. X. Inter omnes historiogr.* De aliis nihil vidi. Claruit sub Henrico V. anno Domini MCXX. *Hæc Trithemius: qui aut libro auctius exemplar nostris, aut vnum in duos diuisum habuit: quomodo in prioribus editionibus septimus & octauus in vnum coaluerunt. Defuit autem Trithemio, vt apparet, præfatio apologetica, quam edidit Reuberus: quæ & in nostris membranis legitur. Auctor* libri Principalis bellorum DOMINI pro tempore nouæ legis, *qui est MS. in bibliotheca P.* PETAVII, *citat* Robertum Abbatem sancti Remigii. *Posseuinus confundit cum Sigeberti continuatore, Apparatu,*

paratu, in Robertus monachus: *qui antea distinxerat, ex Arnoldo Vuione, in* Robertus Anglus. *Nos vsi sumus codicibus MSS. NICOLAI FABRI, LAVRENTII BOCHELLI, nostris: impreßis, nostro antiquißimo & optimo, nullâ nec loci, nec typographi, nec temporis notâ; alio deprauatißimo Basiliensi Henrici Petri anni 1533. & VVecheliana Iusti Reuberi, emendatiore. Scias autem, Lector, olim editum illum nostrum,* pag. hîc 80. lin. 35. *ex Fulcherio inserta habere plurima: nempe capita quindecim: à XX ad XXXV. ita:* pridie Idibus Augusti. Hiis peractis, placuit quibusdam in patriam nationis suæ reuerti. *&c. quæ leguntur fine capitis XIX. Fulcherii, paucißimis voculis variantibus: Tandem redire ad ea quibus opus suum claudit Robertus:* Quia verò hic historicus sermo, *&c. Hæc eodẽ omninò modo habentur in MS. libro veteri, quẽ hac editione absolutâ fortè inter nostros latentẽ reperimus. Misit & varias lectiones è suis ANDREAS SCHOTTVS: quarũ vsus erit tertio tomo, si vitam hanc DEVS, animumq́ seruauerit. Versus illius æui, vt erant in MSS. margini inscripsimus, ne quid non exhiberemus. Initium scribendi, facit à Concilio Claromontano, anno MXCV: finem, in illa de Admirauiso victoria. Pag. 30.*

Tertium locum dedimus BALDRICO. Is, primùm Burguliensium fratrum Abbas, postea Dolensium Archiepiscopus: *vt ipse præscribit. Episcopus hîc inscribitur, quia de Archiepiscopatus dignitate controuersiam fecit ecclesiæ Dolensi, Turonensis Archiepiscopus: de quo in Indicibus quæ occurrent notabimus, si DEVS voluerit. Operæpretium est quæ de hoc scriptore sibi viso, scriptum reliquit* Ordricus Vitalis *Anglus, Historia Ecclesiastica, cuius partem habemus MS. libro IX.* Baldricus, *inquit,* Dolensis Archiepiscopus, quatuor libros luculenter conscripsit, in quibus integram narrationem ab initio Peregrinationis vsque ad primum bellum post captam Hierusalem, veraciter & eloquenter deprompsit. Multi etiam Latinorum & Græcorum, de tam memoranda re tractauerũt: & posteritati claros euentus Herôum viuacibus scriptis intimauerunt. *Et fine libri:* Hucusque venerabilis Baldrici persecutus sum vestigia, & veracem feci narrationem de famosa CHRISTI militia; quæ, iuuante DEO, insigniter debellauit in Eois partibus Ethnicorum agmina. Multis in locis Operi nostro inserui eadem verba Sophistæ, sicut deprompserat ipse, non ausus aliter eius dicta propalare, quæ non credebam me posse emendare. Quædam tamen, ne prolixitas taxationis nostræ fastidio legentes oneraret, abbreuiando recidi: nonnulla verò posteritati notificanda, quæ tacuerat, veraciter adieci, prout ab his, qui laboribus & periculis interfuerunt, edidici. Præfatum seniorem, quem bene agnoui, veneranter honorare decreui. Hic ciuis fuit *Aurelianensis*, monachus & Abbas *Burguliensis*, liberalibus imbutus III.

studiis, & religiosæ meritis vitæ venerabilis: inde pro religione & sapientia, ad gradum Dolensis Archiepiscopatus electione prouectus est ecclesiasticâ: in episcopatu monachatum seruauit; & cum monachis, prout fors dabat, plerunq; habitabat. Indomitis enim Britonibus præerat, quorum peruersitatem tolerare non poterat: vnde proteruos & exleges frequenter deserebat, & in Normanniam fugiebat: vbi Dolensis ecclesia, super Riselam fluuium, à temporibus S. Sampsonis, regnante Hilderico Rege Francorum, fundos habebat & quietè possidebat. Ibi scriptis & dogmatibus suis, auditores suos ad cultum Dei incitabat; & vicina cœnobia, Fiscannum videlicet & Fontinellam atque Gemmeticum, aliaque plura visitabat, & in timore Dei sacris sermonibus confortabat. Tandem in senectute bona defunctus est; & Pratellis, in basilica S. Petri Apostoli, ante Crucifixum sepultus est. *Hæc ille: quæ ipsa, illustrant & Petri Malleocensis abbatis huic historiæ præfixam epistolam. Citatur & Vincentio Belluacensi, Speculo Historiarum lib. 25. cap. 96. &c. & auctori Chronici Belgici maioris, quod edidit Ioan. Pistorius, in quo, vti & in Vincentio, dicitur* Burgalensis *abbas: corruptè. Citat & Cuspinianus, vitâ Imperatoris Henrici IV. In Bellorum* Domini *compilatione, vocatur* Albricus *sæpè: nisi alius est ab hoc, laudatus & Chronico Belgico: de quo videbimus.*

Manum autem penè sexagenariam admouit operi, vt ipse in præfatione *scribit: & epistolâ ad Petrum Malleocensem,* seniles oculos suos *commemorat. Neque visa narrauit: sed ab anonymo verè, stilo tamen rusticano, scripta secutus, inseruit audita ab iis qui interfuerant, cùm & ipse Concilio Claremontano adfuisset*: præfatione, & pag. 88, 14, 35. *Librum ipse de* Hierosolimitano itinere; *Malleocensis,* Ierosolimitanum *vocat. Scripsisse vitam D. Sampsonis notat ex Simlero aut Gesnero, Posseuinus in Apparatu: sed & alia composuisse apparet ex superioribus Ordrici: & Epistolâ Historiæ præpositâ, pollicetur emendaturum* Glossulas super Moysis Pentateuchum. *Amicos habuit* Gaufredum, *parentibus Ebraduneensem, abbatem Melleacensem, vel Maleocensem: vtrunque enim legimus: & eius, vt consanguineum, ita &* successorem Petrum.

Nos codicibus vsi sumus, vno Fr. Pithoei, tribus nostris manuscriptis. Est autem narratio illius quinquennii, quod & præcedentes exposuerunt: nam quod fine operis legitur, Millesimo nonagesimo anno ab incarnatione Domini, *est aut scribæ, aut fortè auctoris ipsius* σφάλμα*: neque enim librariis imponenda sunt omnia: neque statim vt quid erratum est, tanquam auctori non dictum exigendum. Peccant ipsi auctores sæpissimè, aut memoriâ*

aut

aut festinatione, aut ignorantiâ. Nobis nostra vt condonet Lector, per humani ingenii omnibus communem imbecillitatem, petimus, quam in nobis multis rationibus increuisse sentimus. Est omne hoc scientiæ genus, diligentia & memoriæ: & hæc quidem nos deficit; illam tam exactam adhibere animus non est, ne in hoc otio grato nimis, negotium ipsi nobis graue, & ex eo ingratum nimis imponamus. Pag. 81.

Sequitur quartus, RAIMVNDVS DE AGILES, Canonicus, vt ipse inscribit, Podiensis: capellanus Comitis Tholosani: ipse pag. 151, 46. 152, 39. 169, 13. Itaque de Comite S. Ægidii, id est Tholosano, & Episcopo Podiensi præcipuè scripturũ se profitetur: præfatione. Adfuit cum effoderetur Lancea: pag. 167, 43. quam & in prælio tulit: pag. 155, 6. Ad sacerdotium promotus in hoc itinere: pag. 163, 59. scripsit precibus Pontii de Baladuno, pag. 163, 52. & inscribit Orthodoxis & Transalpinis omnibus, nominatim Episcopo Viuariensi: ibid. & præfat. IV.

Fuit autem hic Pontius, miles, vir nobilis, & familiaris Comiti Tholosano: quod præter hunc, notat Tyrius lib. VII. cap. XVII. alii. Manuscripta Gallica membrana vocant Poinces de Baladon & Baladun. Lapide petraria interfectus in obsidione Archados, temerè à Comite incœpta: pag. 163, 52. & 164, 2. dignus memoriâ posteritatis, posteritatis ipse in tantis periculis memor. Pontium Balonensem vocat Robertus: pag. 73, 13. Ab eo scriptam huius belli historiã, quæ Londini exstet, legimus in bibliotheca Gesneriana: quæ & Raimundum de Podio laudat auctorem scriptionis eiusdem argumenti: vtraque, nisi fallor, eadem cum hac nostra. Petauianus liber Principalis bellorum DOMINI, citat Raimundum de Arguilliers, vt nos ipse Petauius per literas docuit.

Sed hanc habemus ex MS. vno Vulcobiano GVILELMI ANCELLI; altero nostro, quem nobis dono dedit Lingonensibus nuper iuridicundo præfectus, Reip. studiosissimus IOANNES RVSSATVS. Libri extrema, sunt ab alio auctore: quod dictio indicat, & testatur Vulcobianus. Incipit ab Comitis Tholosani in Sclauoniam ingressu: & narrationem eiusdem illius quinquennii persequitur, quam præcedentes, scilicet ad illam de Ammirato, ita enim vocat, Babyloniæ victoriam. Pag. 139.

Canonicum Podiensem, excipit Canonicus & Custos Aquensis Ecclesiæ ALBERTVS: cuius historiam sanè accuratam, debemus REINERO REINECCIO, nomen auctoris, DAVIDI HOESCHELIO, præfatione in Alexiadem, quod annotatum vidimus V.

postea Jacobo Gretzero ex MS. codice: è quo cum Reineccianum comparato, diuersas lectiones ad nos idem misit David Hæschelius, quibus locum dabimus in Appendice, in quam & Indices & Chronologiam reiicimus. Sed in illis diuersis lectionibus, notauit vir diligentißimus Albericum *dici.*

Scripsit autem, ardens desiderio ipsius expeditionis, qua & auditu & relatione (ita enim legendum, quomodo lib. III. c. II.) nota habuit ab iis qui præsentes adfuerant, ipse lib. I. cap. I. XXIV, XXV. lib. II. cap. XXXIII. & lib. II. c. II. LXV. & lib. IV. c. LIII. LV. & lib. VI. cap. XXIV. L. & lib. VIII. c. XXI. *Nos Reineccii editionem secuti sumus, quæ ex codice* CHRISTIANI DISTELMEYERI *prodiit Helmstadii, anno 1184. sub titulo* CHRONICI HIEROSOLIMITANI. *Initium facit ab ipso expeditionis initio; finem, anno secundo Balduini Regis secundi: & complectitur annos XXVI.* *Pag. 184.*

VI. *Sexto loco* FVLCHERIVM *posuimus Carnotensem: qui* cum cæteris Peregrinis iens, postea quæ oculis vidit, diligenter & sollicitè in memoriam posteris collegit: fine cap. I. & cap. XX. XXII. XXIII. XXXII. &c. *Iter ingressus est cum Normanniæ Comite, siue Duce (Vtrumq; enim tum promiscuè dicebatur: res quàm verba curantibus Principibus) Roberto, & Blesensi Stephano.* cap. II. III. IV. *Erat autem Blesensis etiam Carnotensis Comes:* Tyr. lib. I. c. XVII. *Cùm prope abesset Antiochiâ Syriæ, Balduinum secutus est, Godefridi Ducis fratrē, cuius tum erat Capellanus:* cap. VI.

Citatur & reprehenditur à Guiberto: cap. XXIX. & XXX. & XXXI. & XXXII. & XXXVIII. *Laudatur Ordrico Vitali lib. IX. historia Ecclesiastica:* Fulcherius, *inquit*, Carnotensis Godefridi Lotharingiæ Ducis *(fratris, dicere voluit, certè debuit)* capellanus, qui laboribus & periculis prædicabilis expeditionis interfuit, certum & verax volumen de laudabili militia exercitus CHRISTI edidit. *Guilielmo Malmesberiensi, scriptori probo, lib. 4.* Balduini actus integrâ & breui veritate apponentur, fidei soliditate accommodata dictis *Fulcherii Carnotensis*, qui capellanus ipsius aliquanta de ipso scripsit, stilo non quidem agresti, sed, vt dici solet, sine nitore & palæstra, & qui alios admonere potuit, vt accuratiùs scriberent. *Et auctori Chronici Belgici Pistoriani:* cuius *(Balduini Regis)* actus scripsit ex parte Fulcherius Carnotensis, capellanus eiusdem. *Auctori etiam Dialogorum de Hierarchia subcælesti, lib. I. cap. 10. quos vidimus MSS. apud Fr. Pithoeum: Sunt autem scripti in Italia anno 1581. exstant & Cantabrigiæ: Eius verba sunt,* Ecclesiæ tamen Hierosolimitanæ honorificentia quædam à dicta Nicena Synodo reseruatur: quæ etiam notificatur à Iustino Augusto Hormisdæ scribente Romano Pon-

no Pontifici: & à Paschali Papa confirmatur, tempore Balduini Regis, fratris Godefridi, in historia Fulcherii Cardinalis: *ex Carnotensi Cardinalem fecit. Est autem locus quem citat in fine operis. Idem ille Hierarchiæ auctor, lib. 4. c. 9.* Lege, si lubet, vt cæteros sileam, salteem Rom. Pontificum historias ad Hieronymum, &c. Chronicas Ptolomæi de Luca, Tripartitam Sicardi de Cremona, Iohannis de Columna, qui fuerunt Italici. Si velles exprimere historiographos notabiles Galliarum, Richardum Cluniacensem, Vincentium Beluacensem, Gregorium Turonensem, Turpinum Remensem, Fulcherium Carnotensem, Martinum Pœnitentiarium, Albertum S. Remigii, Guillelmum S. Dionysii, &c. *Citatur & libro Bellorum Domini. Papyrius Massonus in Vrbano PP. II.* Balduinus Carnotensis, belli Sacri, cui interfuit, primus scriptor. *Error, viro de historia bene merito, natus currente calamo; vt Balduinum dixerit Balduini Capellanum. Ex Fulcherii Carnotensis narratione prolixa, suam desumpsisse fatetur, qui scripsit* Gesta Francorum expugnantium Hierusalem. *Fulcherium alterum, Carnotensem, militem, commemorat Robertus Monachus,* fine lib. v. *& Albertus Aquensis* lib. I. cap. XXII. lib. III. cap. XXXV. & lib. V. cap. XV. & XXII.

Sed hunc damus de exemplari ipsius PAP. MASSONI, *vitiosissimo; & nostro vetere, nec ipso satis emendato: illud exscriptum erat de libro Claromontensis Ecclesiæ Aruernorum; hoc dono habemus ab* IO. RVSSATO. *Vsui etiam fuit fragmentum olim editum cum Roberto Monacho, de quo accepimus quæ pag. 407. 408. 409. ducta à linea, ab aliis separata sunt: Exstant eadem in veteri MS. quem ad Robertum suprà diximus respondere olim impresso. In vtroq; quæ hîc fine cap. XXXII. p. 418, lin. vlt. & pag. 419. vsq; ad lin. 11. habentur, referuntur ad cap. XXXIV. pag. 420, 2. auctiora, hoc modo:* Talionem sibi duplicauerant. Nec in impetibus, nec in vtrorumque percussionibus, quæ in bello fieri solent, vlterius immorabor: volo enim artare paginam limite parciori. Sed ne vel scriptorum negligentia, vel imperitia, siue quòd rari erant, aut suis impediti curis insudabant, hæc gesta, &c. mendaciter confundat. *Quæ verba finem operis redolent: vt appareat repetitum opus à Fulcherio, & curis Epitomam Fulcherii fuit, qui scripsit*, Gesta Francorum expugnantium Hierusalem. *Meminimus autem videre nos codicem aliquem, non memini in quo, hoc ipsum opus distinctum erat in libros tres: quorum incipiebat secundus à Balduino I. Rege, tertius à Balduino II. Is et multis in aliis locis melior nostris, vt de paucis cognoui quæ tum obiter excerpsi. Etenim pag. 440. quæ in nostris vitiosè, in eo leguntur emendate:* Nam quæ apud Ethnicos olim habuerat in magisterio Primiflaminicæ vel Archiflaminicum, se-

eandem Patrum institutionem habebat Primatem. & paullo post lin. vi. Anacletus. & lin. 34. Asianarum siquidem Ecclesiarum *quæ coniecturâ emendare aliis haud fuisset difficile, nos illi lubentes libro acceptum ferimus: cui præterea erant addita capita*: De nauigatione adolescentis Boamundi: De periculis mari euenientibus; De pestilentia murium. & *hoc quidem vltimum, incipit*: Anno MCXXVII. ab ortu Domini, &c. *tandem*: explicit historia Ierosolimitana domni Fulcherii Carnotensis. Incipit præfatio sequentis operis. Reuerentissimo patri & domino H. Dei gratiâ Olomacensium antistiti R. fratellus, stolâ iocunditatis indui, &c. *neque enim plura exscripsi. Et hæc ipsa indicare visum, ne quid te, Lector, eorum lateat, quæ nobis vel leuiter notata sunt. Fretellum Archidiaconum Antiochenum, qui Terram Sanctam descripserit, inter auctores suos ponit Christianus Adrichomius, theatro Terræ Sanctæ. Sed Fulcherius illud intra quod superiores, excepto Alberto, se tenuerant quinquennium egressus, historiam deducit ab anno MXCV. ad MCXXIV.* Pag. 381.

VII. *Antiochena Bella subiecimus Fulcherio, secuti MS. librum nostrum. Ea scripsit Gavterivs, qui ipse Cancellarium se dicit, vtriusque fortunæ participem*: pag. 449, 18. & *Cancellarii iterum meminit*: pag. 451, 52. *Linguâ Gallum, ipsa lingua prodit*: pag. 465, 44. Quater viginti millia pugnatorum: *quod nemo nisi nostras dixerit, aut nostrati linguâ tinctus.* Nec oblitus matris suæ filii: pag. 451, 2. Disconfectura: pag. 453, 34. *Galterium Cancellarium citari libro Bellorum Domini, auctor nobis ipse libri dominus Petauius. Totum scriptum cancellari dignum: nisi quòd historia est, quæ quomodocunque scripta, seruanda est. Ipse vi carceris hebetatum ingenium queritur*: pag. 449, 32. *Sed & codex quo vsi sumus vnico, noster ab Ioanne Rvssato, scriptus est vitiosissimè: nec mutare quidquam voluimus. Narrat autem ad Antiochiam gesta feliciter, anno MCXV. infeliciter MCXIX.* Pag. 441.

VIII. *Gvibertvs, Abbas monasterii S. Mariæ Nouigenti, quod situm est sub castro Cociaco, in pago Laudunensi*: ipse titulo operis, & fine præfationis. *Vixit illâ ipsâ ætate, cuius historiæ partem describit*: & *scripsit Balduino, fratre Godefridi, regnante*: lib. II. cap. XII. & lib. VII. cap. XXI. *Boemundo marito Constantiæ Regis Francorum filiæ*: extremo lib. I. *Biennio post Manassis Remensium Archiepiscopi mortem*: extremo lib. VI. *finem scriptionis imposuit mortuo iam Boemundo*: lib. vlt. cap. XXXIV. *anno post*

Gerua-

Geruasii egregii militis manuscripto: lib. eod. cap. XI. *Interpretem se profitetur alienæ historiæ*: lib. II. cap. X. & XIII. & *ipsâ epistolâ ad Lysiardum, & quæ eam sequitur præfatione: quod ipsum in eodem argumento factum Roberto Monacho, & Baldrico: suprà. Suppleuit, vt & illi, quæ deerant, ex eorum qui viderant relatione*: lib. II. cap. III. lib. III. cap. XIII. & lib. VII. cap. XXIV. & vlt. &c. *Scribendi rationem subobscuram secutus est, rudium & impolitè dictorum fugitans*: vt ipse loquitur, princ. lib. V. *operosam verborum elegantiam vocat, fine epistolæ ad Lysiardum.*

Nobili loco natum inde apparet, quòd lib. IV. cap. vlt. *hominem narrat militarem, equestri officio insignem, parentum suorum beneficia tenuisse, iisq; hominium debuisse.* & lib. V. c. XV. *Guilielmi & Alberici fratrum ex municipio agnomen, exprimere prohibetur pudori ipsorum parcens, generis eorum amicâ sibi contiguitate deuictus. Exprimit autem quod ille supprimit nomen, Baldricus, &* Guillelmum de Grantemaisnil nominat: pag. 114, 28. Non enim eorum, *inquit*, parcere debemus infamiæ, qui suæ, nimis formidolosi, non pepercerunt famæ. *Græcis etiam notus: Anna Comnena, Alexiade, est* γυλιέλμος ὁ γραντμαισνίλ. *Tyrius* lib. VI. cap. V. *virum inclitum dicit, de Apulia, qui sororem Boamundi habebat vxorem. Gallici interpretes pleniùs*: Magnum virum in Normandia natum, qui in Apulia multa loca tenebat. *De quibus plura, in Indicibus, si absoluere DEVS dederit. Fulcherii Carnotensis historiam non lectam ex auditu carpit*, lib. vlt. cap. XXIX, XXX. XXXI. & XXXVIII, & XXXIX. *Fine operis excusat si quid minus à se diligenter sit explicatum, quòd & aliâ professione detineatur, & non visa timidiùs descripserit. Sed alia scripsisse testatur ipse, initio lib. V. & epistolâ ad Lysiardum* Expositiones Geneseos, & alia opuscula tractatoria *commemorat. Hic autem Lisiardus Episcopus Suessonensis, etiam Iuonis Episcopi Carnotensis epistolis notus est.*

Nec hîc secuti sumus exscriptum NICOLAI VIGNERII; & *veteres, vnum* FR. PITHOEI, *meos duos. Appendix est ex Pithoeano codice, & exscripto* FR. LINDENBRVCHII.

Titulum quem operi suo Guibertus, cætera verè scholasticus, nos huic collectioni imposuimus: GESTA DEI PER FRANCOS: *quo excogitari aliud, nec aptius potest, nec verius. Vt* DEVM *Insularis dicimus, non quòd non & alibi, qui vbique: ita hæc* GESTA DEI *vocamus, non quòd non alia omnia, maxima, minima, moueat, regat & moderetur* DEVS: *sed quòd his tam manifestum se præsens interfuisse videatur, quàm cœlum ac sydera insidet. De mille enim ac trecentis. Admirationi Annibal fuit, quòd alieno*

in solo ex Afris, Hispanis, Gallis, Italis exercitum, ita vno veluti vinculo copulatum tenuerit, vt nulla inter ipsos, nec aduersus Ducem seditio exstiterit: cùm & pecunia sæpè in stipendium, & commeatus in hostium agro deessent. Tit. Liuius lib. 28. *Nugæ, præ his nostris. Nam, neq; ille tot in vnum nationes diuersas collectas habuit vnquam, neque tam procul domo deduxit, neque tam alienis, infestis, barbaris & numerosis gentibus, etiam diuersitate Religionis inflammatis, concurrendum ei, cui cum vnis Romanis, nondum certis Italiæ dominis, res fuit: & quod vnum seruare varium corpus illud potuit, ipse tot membris caput, & Imperator adfuit. Hîc, totius Occidentis populi omnes, quot recensere difficile est, linguis, habitu, conditione, ingenio, fine diuersi, ex Occidente in Orientem, tanquam alium in Orbem, peragratâ Europâ, per Germaniam, Hungariam, Bulgariam, Thraciam, in Asiam penetrant: vt Græcorum dolis, ita Turcorum armis inuicti, superatâ Bithyniâ, Pisidiâ, Lycaoniâ, Ciliciâ, Cappadociâ, Syriâ, Palestinâ, tandem expetitam Hierosolimam obtinent: coniuratis in eos qui antea, imperii æmulatione, arma in se conuerterant, Turcis & Sarracenis, non vnius aut prouinciæ aut vrbis, sed totius Orbis, certè Asiæ totius viribus succinctis, & præter cætera Zelo superstitionis accensis: nullo stipendio, nullo Duce, nisi Dux, qui & Auctor DEVS fuit.*

Quis casum meritis adscribere talibus ausit?
Quis neget auctorem hæc constituisse DEVM?

Qui Godefridum imperasse volunt, viri magni, ni illi in hac historia ita negligenter versati sunt, vt lecta nec legisse videantur. PER FRANCOS autem Gesta dicimus: quoniã cùm in regno Francorum captum expeditionis huius consilium, & Principum, militumq; longè maxima pars è Regno Francorum esset: Francorum ita sua virtus seu numerus excelluit, vt inde, toto Oriente, etiam hodie, FRANCI dicantur qui ad Occidentem habent Christiani omnes, Germani, Itali, Angli, Dani (nam & hi in partem huius gloriæ meritò veniunt.) Hispani. Vt olim Romani sic habuêre: alia omnia virtuti suæ prona esse, cum Gallis pro salute, non de gloria certari: *ita ad Francorum nomen non illos tantùm quorum maiores fortitudinem gentis erant experti, sed vltimos etiam Indos, ad nomen nomine solo notum, percelli, memoriæ graues auctores prodiderunt: de quo, DEO volente, aliàs: nam & hæc se ingesserunt præter institutum.*

Sed Guibertus *historiam incipit à successibus in Oriente orientis Mahometicæ perfidiæ, & auxilio Christianorum Occidentis Principum, per Epistolam Constantinopolitani Imperatoris ad Ro-*

ad Robertum Flandriæ Comitem, petito: quod Claromontanum Concilium præcessit: & deducit ad Balduini I. regnum. Appendix rem gestam narrat anno MCXII. Pag. 467.

Nonum scriptorem anonymum, dedit FR. PITHOEVS, cui IX.
exemplum accessit etiam vetus à MARQVARDO FREHERO, ex bibliotheca Laugingana Illustrissimi Principis PHILIPPI LVDOVICI, Ducis Bauariæ, &c. Est autem nihil aliud quàm ex Fulcherii historia, & iis quæ de aliis, argutâ, vt ipse loquitur, inquisitione didicerat, abbreuiata narratio. cap. II. Quo loco Pithoeanus Fulbertum habet Carnotensem: nos ex Laugingano, Fulcherium maluimus. Sed Fulcherius suam historiam produxit ad annum MCXXIV. hic finit anno MCVI. Et cap. LIV. satis indicat, cùm scriberet, in Christianorũ potestate nondũ fuisse Tripolim: cuius captionem narrat Fulcherius, anno MCIX. cap. XXXV. Itaque Lector iudicet.

Inscriptio est GESTA FRANCORVM EXPVGNANTIVM HIERVSALEM. Citatur historiâ veteri MS. Rex Cypri, inquit, propter captionem Sataliæ, maritimæ ciuitatis Turquiæ, quam vi armorum super Turcos dudum conquisierat; scilicet die S. Bartholomæi Apostoli, Anno MCCCLX. maiore audaciâ fretus, proposuit venire ad Reges, Principes & Prælatos Christianitatis, incitare viam Iherosolimitanam: prout olim fecerat Petrus Heremita, vt habetur in Gestis Francorum Iherusalem expugnantium. Pag. 561.

Secundæ partis HISTORIAE HIEROSOLIMITANAE (prima X.
enim in Codice quo vnico vsi sumus, nostro, à P. DANIELE, non exstat) auctor, eundem secutus est Fulcherium, ita vt verba eadem sæpiùs reddat, & cum eo narrationem finiat. Vixisse illo tempore ipso videtur, ex eo quòd anno MCVI. & MCX. quid insolita prodigia, quid Cometes portenderint, minus adhuc haberi probatum ait. Continet autem pars hæc secunda res gestas ab anno MC. ad annum MCXXIV. id est, à Balduini Edessani ad fratrem Godefridum visendum profectione, ad obsidionem Tyri. Pag. 594.

Sequitur totius historiæ Princeps, doctrinâ non vulgari, & XI.
supra seculum illud amœnâ, experientiâ variâ, & ex iis, acri iudicio vir; quantúmque iudicare licet, vitâ & ingenio probus, dictione etiam elegans & grauis; GVILLERMVS TYRENSIS Archiepiscopus. De Parentibus eius & prima origine, nihil habeo dicere. Sed qui Gallum facit Balduinus IC. & qui parentibus Germanis ortum, auctor vitæ eius, præfixa editioni secundæ Basiliensi, quæ est Henrici Pantaleonis, nullo quod sciam, argumento

nituntur: nisi quòd quidam sunt tam stultè amantes patriæ, vt eò licere putent asserere sibi quæ vbique habentur egregia. Ipse, operis & lib. XXIII. præfatione, cùm, Patriæ amorem, natalis soli dulcedinem; & patriæ calamitatem & miserias dicit: certè Syriam dicit, & de quo agit Hierosolymitanum Regnum. Nam, vt illius vitæ auctori concedamus quod verum est, duplicem esse patriam: non potest natale solum duplex esse. Lib. XIX. cap. IV. Nondum de scholis redieramus: sed trans mare adhuc, circa liberalium artium detinebamur studia. Ergo Syrus. Disertè autē veteres historiæ Gallicæ, quæ hanc ipsam Gullermi exponunt & prosequuntur, natum Hierosolimis dicūt. & frater Stephanus Lusignanus, scriptor historiæ Cypriæ, Cyprius ipse, eum refert propinquitate attigisse regni Hierosolimitani Principes: nescio quo auctore. In pueritia vidit Patriarcham Antiochenū Radulphum: lib. XV. c. XVII. id est, nisi fallor, circa annū Domini MCXL. Cùm diuortium inter Amalricum Regem & Agnetem Edessanam celebraretur, in scholis agebat, &c. loco suprà notato. Id verò incidit in annum MCLXII. Gallici nostri scriptores ad libri XXI. cap. I. in Francia literis dedisse operam tradunt: quod verò simile est. Tum enim ciuitas Parisiensis, velut fons hortorum, & puteus aquarum viuentium, irrigabat vniuersæ terræ superficiem, panem delicatum, & delicias præbens Regibus: & vniuersæ DEI Ecclesiæ, super mel & fauum vbera dulciora propinans: vt ait Iacobus de Vitriaco Hist. Occid. cap. 7. Inde Regi ob doctrinam carus & familiaris, vt apparet ex lib. XIX. cap. III. Anno MCLXVII. nisi me ratio fallit, rogante Rege Amalrico, & aliis multis honestis viris, Archidiaconatum Ecclesiæ Tyrensis ei contulit Fridericus Archiepiscopus: lib. XX. cap. I. Nec multùm inde otii homini contigit, quem ingenium & doctrina, vt Principibus commendabant, ita aliorum obiiciebant inuidiæ. Statim enim, Legatus de re summa, Imperatorem Constantinopolitanum adiit, & feliciter consummatâ legatione rediit: lib. XX. cap. IV. Paullò post, anno fortasse MCLXIX. (nam hæc in Chronologia accuratiùs persequi constituimus) familiaribus tractus negotiis, & Archiepiscopi sui declinans indignationem immeritam, ad Ecclesiam se contulit Romanam. eodem lib. XX. cap. XVIII. Reduci, Regium puerum Balduinum, annorum nouem, multùm pro eius eruditione sollicitus pater, Rex Amalricus, multis precibus, & sub obtentu gratiæ suæ instituendum, & liberalibus studiis imbuendum tradidit. lib. XXI. cap. I. Ab eodem postea Rege, de consilio Principum, Cancellarii in sacro palatio munere honeratus est: vt esset, inquit, qui regiarum Epistolarum curam haberet: lib. XXI. cap. V. & lib. XIX. cap. XXIV. & lib. XXII.

lib. XXII. cap. V. & præfat. operis. Anno MCLXXIV. mense Maio, consonante cleri & populi voto, Regis quoque, vt moris est, conueniente assensu, ad regimē Tyrensis ecclesiæ vocatus: decem post dies, per manus Amalrici patriarchæ Hierosolimitani, in ecclesia Dominici Sepulchri, munus consecrationis, VI. Idus Iunii, suscepit. lib. XXI. cap. IX. & anno postea proximo, idem consecrationis munus ipse, ex officio, impendit electis Sidoniensi & Berithensi. Anno MCLXXVI. funus Wilhelmi Marchionis Montisferrati, regis sororii procurat. lib. eod. c. XIII. Anno MCXXVII. Romam proficiscitur ad Synodum Lateranensem vocatus: cuius statuta & episcoporum nomina & titulos scripto complexus est, ad preces patrum qui interfuerunt: lib. XXI c. XXVI. A Synodo rediens, Henricum Trecensem, id est, Campaniæ Comitem, in Orientem magno comitatu Nobilium euntem, reliquit Brundusii, lib. XXI. c. XXX. Constantinopoli per VII. menses continuos cū Manuele Imperatore moram fecit, sibi, vt inquit, & ecclesiæ suæ perutilem: & mandata ab illo accepit ad Principem & Patriarcham Antiochenum: quibus exsequendis, cùm IV. Id. Maias portum S. Simeonis attigisset, Antiochiam diuertit: eisq. completis, pr. Non. Iul. post annum & menses decem, ex quo ad Synodum profectus erat, Tyrum reuersus est: lib. XXII. cap. IV. Vbi paullò post Magistro Odoni, ecclesiæ suæ Archidiacono ad Berithensem Episcopatū vocato, sacerdotii gradum & Pontificalem dignitatem contulit: lib. eod. c. VII. Amissâ Hierosolymâ anno MCLXXXVIII. desperatis Regni rebus, in Occidentem Legatus missus est. Rogerus de Houeden eū scribit interfuisse colloquio regum Franciæ & Angliæ inter Gisortium & Trie: Interfuit, inquit, Archiepiscopus Tyri, qui repletus spiritu sapientię & intellectus, miro modo prædicauit verbum Domini corā regibus & principibus; & conuertit corda eorum ad Crucem capiendam; & qui priùs hostes erant, illo prædicante & DEO cooperante, facti sunt amici in illa die; & de manu eius Crucem receperunt: & in eadem hora apparuit supra eos Crucis signum in cœlo, &c. Matthæus Paris addit, Willielmum Tyrensem à domino Papa officium Legationis super negotio Crucis suscepisse. Eius nomen restitue Ioanni Saresberiensi, Epistolâ 275. in quâ malè editum est, Tyrenensi Archiepiscopo. Meminit & huius legationis Giraldus Cambrensis, lib. 2. Hibern. expugnat. cap. 23. & Guillielmus Neubrig. lib. 3. Anglic. rerum, cap. 23. Nisi fortasse alius hic fuit à nostro, eius nominis tertius: de quo videbimus aliâs.

Sed vitam huius nostri qui descripsit, prępositam secundæ editioni Basiliensi, siue is Henricus Pantaleon, quod mihi facilè persuadeo, siue alius est, non obseruat a nobis hac addit affirmatè. Guillermum iam Archidiaconum, à purpuratis patribus, ipsoque

Pontifice Victore I V: inuitatum, in schola Romana per biennium ferè, disputando, legendo, & lucubrando, doctissimi & acutissimi Philosophi nomen, cæteraque doctrinæ & eruditionis insignia adeptum: actum etiam de eo, opimis sacerdotiis cumulato, inter senatores purpuratos legendo: Amori autem patriæ, omnia postposuisse. Regno labante, eâ famâ fuisse, vt omnium acclamatione, ei soli pecunia sacra ex collectis facta, crederetur. Friderico Barbarossæ Imp. funebrem orationem persplendidam habuisse. *Quæ quidem examinare hoc tempore non vacat: nec tamen tam asseueranter, quamuis sine auctore, posita, præterire voluimus.*

Finem nostri, vt miserabilem, ita commemorabilem, absque scriptoribus Gallicis ignoraremus: quorum verba fideliter, quantum possumus, exposita, addere placuit: quia & lucem rebus adferunt; & exemplo sanè graui, vitam instruunt; & rara quædam, nec alibi obuiâ continent. Igitur, Erant isto tempore in terra vltramarina Clerici duo, Archiepiscopi, Tyri vnus, alter Cæsareæ, non illius quæ Philippi dicitur, sed maritimæ. Ille, *Guillermus* vocabatur, quo nullus habebatur illo tempore toto Orbe Christiano melior clericus: Hic *Heraclius* dicebatur, Aruernus natione: qui pauper clericus in terram vltramarinam profectus, formæ elegantiâ Reginæ matri commendatus, eiusdem operâ Archiepiscopus Cæsareæ factus est. Accidit autem horum duorum Clericorum tempore, vt diem suum obiret Patriarcha Hierosolimitanus. Vocati igitur in vrbem Archiepiscopi ad electionem Patriarchæ, cùm omnes conuenissent, adiit ad Canonicos S. Sepulchri, ad quos spectabat electio Patriarchæ, Tyrensis: & hæc ad eos, præfatâ veniâ, verba fecit: *Seniores, in scripturis reperi* Heraclium *in Perside S. Crucem acquisiuisse, eámque Hierusalem deportasse: fore autem, vt eandem* Heraclius *alter, suo tempore exigeret Hierosolymâ, amitteretque. Itaque, per DEVM vos oro, Heraclium Patriarcham ne dicatis: eum enim si nominaueritis, à Rege acceptum iri scio: scio præterea eo Patriarchâ, ciuitatem Hierusalem, & totam Terram amissum iri. Neque id me desiderio Patriarchatus accensum dicere iudicetis: sed duos præter nos alios, per DEVM, legite: quos si in hac regione non reperitis, vobis operam nostram pollicemur, vt consilio virorum bonorum, è Francia Patriarcham habeatis.* Eius verò, Canonici S. S. nihil fecerunt. Petierat enim ab eis mater Regina, vt Cæsariensem nominarent: quem & reipsa cum Guillermo Tyrensi nominauerunt: Ea est enim in terra Vltramarina Patriarchæ electionis ratio, quæ & Archiepiscoporum, & Episcoporum, & Abbatum: vt duos legant Canonici, Regique offerant, qui de eis vnum capiat: ita, vt si manè offerantur, intra vesperarum signum; si vesperi, post decantatum officium, die altero, vnum Rex eligat.

Hanc

Hunc [illegible] secuti sunt Apostoli, mortuo Iudâ, vt duos legerent, Iosephum Iustum & Matthiam: hanc & in Terra Sancta adhuc seruant. Ita Rex elector est, & quem vult capit. Cùm essent igitur duo illi Archiepiscopi Regi oblati, *Heraclium* Cæsariensem Rex elegit, pro quo matri intercedenti fidem dederat. In hunc modum factus Patriarcha Hierosolimitanus, *Heraclius*, omnes statim Archiepiscopos & Episcopos ad præstandam obedientiam euocauit. Venerunt omnes, excepto Tyrensi. Hic enim ipsummet Heraclium Romam appellauit, certò demonstraturum se affirmans, talem eum, qui Patriarcha esse nó deberet. Interpositâ appellatione, rebus suis compositis, transfretauit, & Romam venit. Eius aduentu lætus Apostolicus, hominem multo honore excepit ipse, & Cardinales: neque tanto vnquam honore clericum vllum Romę ab Apostolico & Cardinalibus omnibus affectum meminerant. Voluit & Apostolicus vt Missam cantaret; & Cardinales vestiri iussit, vt ei ad altare inseruirent. Iamq; apud Apostolicum tantùm profecerat, vt si superuixisset, certa esset Heraclii, si Romam venisset, depositio. Iam verò referam vobis quo modo, antequam Romam appelleret *Heraclius*, ille vitâ functus sit. Cùm illum Heraclius Romam contra se abiisse cognouisset, certus se depositum iri, si ad suum vsque aduentum ille durasset, Physicum è suis conuenit, quem vt Romam illum sequeretur perpulit, atque veneno tolleret. Id successit. Mortuo itaque Archiepiscopo Tyri, Romam cùm venisset Patriarcha, *ab Apostolico quæ voluit impetrauit*, & Hierusalem rediit. Qualem autem Româ Hierosolimam reuersus, vitam vixerit, audite. In amorem incidit vxoris cuiusdam propolæ & tabernarii mercatoris, qui Neapoli habitabat, leucis Hierosolýmâ XII. Ea ad illum frequenter, accersita ventitabat; & dona, quo esset viro acceptior, ampla referebat. Viro verò paullo post defuncto, eam cum patre & matre, cum superstitibus, Hierosolimam Patriarcha transtulit: eique comparauit egregiam lapideam domum: atque eam, videntibus omnibus, habuit vt vxorem maritus, nisi quòd sub eodem cum illo tecto non morabatur. Cùm ad Templum ibat, ita incedebat ornata magnificè, vt si Imperatrix esset aut Regina, suis præcedentibus seruientibus. Si qui, eius fortè ignari, interrogabant, vt solet, quæ illa esset Domina, respondebant quibus nota erat, *Patriarchissam* esse, vxorem Patriarchæ. Vocabatur nomine, *Pascha de Riueri*: & liberos de Patriarcha susceperat. Accidit autem, cùm in exercitu de pugna cum Sarracenis qui in proximo erant, committenda (quâ quid factum sit aliàs cognoscetis) deliberationem Rex cum Patriarcha & Baronibus instituisset, ingressus scurra ad Patriarcham accedens, *Da mihi*, inquit, *domine Patriarcha, nuntii læti præmium. Pascha de Riueri, vxor tua, filium elegantem est enixa.* Rubore suffusus Patriarcha: *Tace*, inquit, *stulte, tace.* Hæc Patriarchæ vita, aliis exemplo erat: & Sacerdotes, & Clerici, & Monachi ita erant luxuriæ & adulteriis dediti, vt vix vlla casta totâ ciuitate mulier reperiretur. Hæc peccata, has sordes, vt Dominus noster *IESVS CHRISTVS* in ea Ciuitate vidit, in qua crucifixus,

pro redimendo populo sanguinem profuderat, ferre ea non magis potuit quàm Sodomæ olim & Gomorræ. Itaque ciuitatem sordidâ & fœtidâ luxuriâ ita purgauit, vt de iis qui tempore Heraclii Patriarchæ eam habebant omnibus, de viris, fœminis, infantibus, inquam, omnibus, duo omninò seruitutem effugerint: quorum vnus vocabatur *Robertus de Corbia*, qui Godefrido Bullionio in capienda vrbe adfuerat; alteri nomen erat *Fulco Folie* (aliâs *Fiole*) qui primus omnium in vrbe à Godefrido capta natus erat. His, cùm excedere nollent, & manendi libertatem dedit, & vitæ necessaria omnia ministrari iussit Saladinus.

Narrationis huius insignis, quamuis temporibus non satis explicatæ (de quo suo tempore videbimus) fidem asserunt, cùm euentus, tum scriptores probi. Euentus: vt enim recuperata Heraclio *Imperatore Crux; ita* Heraclio *Patriarchâ (vti erat à Tyrensi prædictum) & Crux & Vrbs amissa. Scriptores: Marinus Sanutus* lib. III. parte VI. cap. XXIV. Anno, *inquit*, MCLXXX. Patriarcha Almericus moritur, cuius simplicitas modicùm Ecclesiæ profuit: cui successit Heraclius tam perniciosi exempli, vt procedentem ornatissimam mulierem, quam publicè tenebat, vulgus *Patriarchissam* vocaret. In eius electione publicè dictum fuit: sub Heraclio amittendam esse Crucem, sicut sub Heraclio Imperatore recuperata fuerat: quod & accidit. *Paulus Æmilius, sub finem lib. V. de rebus gestis Francorum, Philippo Augusto Rege:* Sacrosancta Crux, velut fatale pignus sacri Regni, iam manibus minus sanctis tractabatur. Extant illius temporis æquales auctores, sacerdotes fuisse flagitiis sceleribusque obrutos: atque adeo ipsum Patriarcham, neque castè neque integrè vitam egisse.

Nos verò ad nostra redeamus. Scribendæ historiæ consilium longè anteceperat, quàm inciperet; & ad tantum opus necessaria coëgerat. Cœpit tandem precibus Amalrici Regis: præfat. & extremo lib. XX. *Traditionibus instructus, & oculatâ fide; nulla scripturâ præduce. Non legisse studiosum & doctum hominem, qui transfretauerat, & vt tum loquebantur, etiam transalpinauerat, tot de hac Via editos libros ab iis qui inter viatores fuerãt, probabile non est. Ordricus supradictus Vitalis, multos alios tam Latinorum quàm Græcorum de tam memoranda re tractasse memorat. Nos Græcum vnum vidimus in Regia Bibliotheca, beneficio* Isaaci Casauboni *vulgari linguâ scriptum, Iohanni Meursio crebrò citatum in Lexico Græcobarbaro: Is autem sacrũ hoc bellum (quantũ memini) vnâ aut alterâ tantùm pagellâ perstringit. Sed neglexisse, & pro nullis habuisse videtur noster, quæ & alii olim prædicarũt, & nos tanto studio atque sumptu colligimus. Vsque ad regnũ Balduini III. Regis, quod incipit* lib. XVI. *ex aliorum relatione,* quibus, *vt ait,* prisci temporis plenior adhuc famulabatur

batur memoria, *narrationem contexuit: sequentia aut ipse vidit, aut de iis qui rebus ipsis interfuerant, hausit: uti testatur ipse* præfat. lib. XVI. *sed &* lib. XXII. cap. XXIV. *ait, audita se referre à senioribus quibusdam qui constanter asserebant se prædictis omnibus interfuisse. Neque vno spiritu, hoc spatium confecit. bis palam interquiescit, & velut animam atque animum recipit:* illo ipso libro XVI. *tanquam certiora deinceps editurus; & absolutò lib. XXII. accedens ad Patriæ extrema describenda, inuitus.*

Non imposuisse operi vtilissimo vltimam manum apparet: nam & quædam repetit atque inculcat, quæ semel dixisse suffecerat: quædam non dicta, leuiter tangit tanquam iam explicata: nec tempora vbique respondent. Præfatione, *præsentem tum annum notat MCLXXXIV. quem* lib. I. c. II. *facit MCLXXXII. quomodo legendum* fine c. XXI. lib. XIX. *vbi vulgò notatur annus MCLXXII. Et* libro XXII. cap. XXVI. *ait Ecclesiæ Tyrensi tum se præfuisse annos sex: quod incidit in annum MCLXXX. Ex quibus, quod iam dixi constat, sæpius diuersis temporibus manum huic operi admouisse; & vltimo loco ei scriptam eam partem quæ hodie prima legitur.* Libro XXII. cap. VII. & XIII. *de re loquitur, quæ cùm scriberet, gerebatur:* dicitur obsidere, *inquit*, & frequentibus, more hostili, impugnare congressionibus, *&c. Opus siue volumen, libris distinxit, quos & tractatus vocat; libros, capitibus. Libros autem scripsit XXIII. vt ipse auctor est*, præfatione: *sed vicesimum & tertium non absoluisse inde apparet, quòd MS. veteres paullò post eius ætatem exarati, nec vnâ litterulâ alter altero plus minúsue habeant: nec proposita libris capitula præter ea quæ habemus quicquam promittant. Et cùm Gallici interpretes historiam longiùs, etiam vltra Guillermi mortem, deduxerint; vnus tamē Palatinus Heydelbergensis, nec verbulo Latinum excedit. Nam quid velit Ioannes Herold, non capio, cum præfatione continuationis suæ Belli sacri, ait,* ad Friderici II. August. excessum vsque, historiā suam eundem Guilhelmum perfecisse, magnorū virorum testimonio, iuratum. *Ea enim ratione superasset viuēdo annos centum & viginti: nisi velimus Heroldo dictum Fredericum* primum, *pro* secundo. *Ita suffragatorē fortasse haberet P. Æmilium, vt statim dicemus. Illic igitur substitit, negotiis auocatus, & morte præuentus; animo tamē persequendi: propositum habens* numerū etiā augere librorū, pro quantitate, *inquit*, occurrentis materiæ: *cùm antea constituisset languorē patriæ, & suorū vltimos defectus non attingere:* præf. operis, & lib. XXIII. *Qui quidem lib. XXIII. in Anglicano Cantabrigiensi legitur iunctus vicesimo secūdo: exscriptore indicante, vnam istam aut alteram pagellam, non esse proprie*

libro inscribendam. Annos complexus est ferè centum, id est, vt postea, exactiùs ipse computat, octoginta quatuor: præfatione. *In veritate quærenda diligens:* patet ex lib. IX. cap. XVI. & XVII. cap. VII. & XX. cap. XVIII. *In dubiis suspensus & religiosus:* patet lib. XXII. cap. V. fine, VIII. XXV. XXVII. fine. & lib. XX. cap. XX. *alibi. Itaque & recentia, vt ad quorum inquirendam veritatē tempus defuerit, dubiè refert.* lib. XXII. cap. XIX. *&c. Generalia persequens, specialibus non multam dat operam.* lib. XVII. cap. XXIV. *Occupationes excusat publicas priuatásque, si quid fortè exciderit quo Lector offendatur:* præfatione. *Toto denique opere, quam promittit præfatione, & ostentat, modestiam, prudentiam, pietatem, præstat. Heraclium Patriarcham sine odio memorat,* fine cap. IV. lib. XXII.

Iniquior fortasse videatur Guidoni Liziniaco, *Comiti Ioppensi: quem postquam imparē viribus & prudentiâ dixisset, hominem vocat* incognitum, indiscretum & penitus inutilem: lib. XXII. cap. XXV. & XXVII. *Vt talia vera sint, vt nō sunt à vero multùm aliena, incognitum non debuit dicere quem* eiusdem libri cap. I. *dixerat satis nobilem, Hugonis Bruni filium: cùm & Hugonem Lisiniacensem, & Hugonem de Lisiniaco, cognominatum Brunum, commemorasset* lib. X. cap. XIX. & lib. XIX. cap. VIII. *cùm eadem familia, Antiochiæ Principē dedisset Raymundum Pictauiensem, ex vltima Anglia petitum.* lib. XIV. cap. X. XX. XXI. *sed de familia illustrißima dicemus in Genealogico, si DEVS vitam. Certè virtutibus imparem oneri tanto fuisse, & illi experti sunt miseri, & nos ex ipsa historia discimus. Verùm, ei & cum hostium viribus & cum domesticorum inuidiâ decertandum fuit. Alienum hominem Regis sororium, postea Regni procuratorem, & tandem successorē, indignè ferebant Regni Principes: cùm & nobiliores & prudentiores & ditiores etiam in Regno potuissent reperiri, vt ipse inquit noster* lib. XX. cap. I. *Notat* Iacobus de Vitriaco, *diu in Regno versatus,* Histor. Hierosol. cap. LXXII. *nouos illos Syriæ indigenas, quos dictos* Pulanos *ait, in eos qui de longinquis regionibus causâ deuotionis, aut ad eorum subsidium aduenissent, non solùm ingratos, sed multifariè molestos extitisse. Experti eorum inuidiæ aculeos, & perfidiæ graues ictus, magno cùm Reip. tum Regni ipsius damno Conradus Imper. & Rex Ludouicus ad Damascum.* noster lib. XVII. cap. V. & VII. *Expertus & Flandrensium Comes Theodoricus:* lib. XVIII. cap. XVIII. *Neque omninò domesticorum ille in exteros animi motus, sine ratione est. Videtur enim indignum vt qui totâ vitâ suâ regno militantes, infinitos labores pertulerunt, ab iis qui recenter aduenerint tantorum fructus la-*

borum

borum colligentibus negligantur, & spe remunerationis excidant. ipse Tyrius lib. XVII. cap. VII. Sic vos, non vobis. *Sed hæc alterius loci quæstio est. Hîc verò DEI admiremur Prouidentiam & iusta iudicia: qui, cùm perdere meritissimò nostros constituisset, Guidonem illis Regem, mediâ petitum Galliâ, è summa Pictonum nobilitate: cùm tempore eodem attollere res Sarracenorum, Saladinum è puluere excitatum, terræ filium, sed virtutibus omnibus absolutissimum, Principem dedit. Sit itaque nostri auctoris, vel amore & miseratione patriæ excusatum, si quod fuit, in Guidonem odium: quod nec latuit fratrem* Stephanum Lusignanum, *ordinis prædicatorum, qui historiam Regni Cypri edidit, primùm Italicè, deinde Gallicè. Is odii causam adscribit, ipse è Guidonis posteritate, propinquitati quâ Regni proceres noster Guillermus contingebat, quibus ille successionem Regni alienigena eripuisse videbatur. Idem Stephanus alia, tanquam scripta Guillermo, recitat, quæ nusquam legimus: aliâs parum ipse literis eruditus, aut lectione doctus.* Tripolitanum *autẽ Comitem, Guidonis æmulum laudibus noster effert, passim:* lib. XXII. cap. IX. XVI. XXIX. & lib. XXIII. cap. I. *Sed &* Manuelem Imperatorem *Constantinopolitanum cum affectu memorat,* lib. XV. cap. XXIII. & lib. XXI. cap. XII. *& causam aperit, cùm eius in se beneficentiam prædicat:* lib. XX. cap. IV. & lib. XXII. cap. IV. *Verè enim ipsemet de Saladini virtutibus:* Nullo alio hodie visco, subiectorum, etiam quorumlibet aliorum hominum corda magis solent Principibus conciliari, nihilque alienos animos magis obligat, quàm munificentia. *Hæc & peccata quamuis eminentia, operit, & virtutes etiam latentes aperit.*

Hanc verò historiam laudat, qui vixit anno MCCCCL. Antoninus *Florentinus Archiepiscopus,* tit. 17. cap. 9. §. 3. & 12. Dominus, *inquit,* Guillelmus Archiepiscopus Tyrensis in Chronico. *& alibi eius ipsissimis verbis vtitur: quod & sæpissimè, tacito nomine, qui eius ætati proximus fuit, Iacobus de Vitriaco. Sed* tit. 16. cap. 13. princ. *quem auctorem citat, Guillelmus, est Malmesberiensis, cuius verbis subiicit & nostri ipsissimas voces, quæ leguntur* lib. I. c. XVII. *Paulus Æmilius, grauis auctor,* de rebus Franc. lib. 4. & 5. *nostrum non semel appellat, nomine Pontificis Tyriorum, verbáque eius adducit. Sed* lib. 6. *quæ tradi à Tyrio dicit illius temporis auctore, de morte Friderici I. Imp. scrupulum mihi & dubitationem quandam iniiciunt. Excessit enim Fridericus Imp. anno MCXC. proximè quidem ætatem Tyrii: sed nos, non superasse scribendo Tyrium annum MCLXXX. antea firmauimus. Latebat in bibliothecis Æmilii tempore Tyrius, nondum typis editus: itaque incidisse illum in huius ab alio continuatam*

historiam, quales Gallicas habemus aliquot, probabile est, quam totam pro Tyrii legerit, habueritque: &

——— opere in longo fas est obrepere somnum.

Blondus in harum rerum explicatione Guillelmum citat, scriptorem, *inquit*, Gallicum, *lib. 4. dec. 2. sed & Guillelmum sæpius nominat, alium à nostro*, eodem & præcedenti libro: *itaque dubito. Cætera, bonus & necessarius auctor Historiæ, satis in hac negligenter versatus est Blondus: quod solens iis qui complecti omnia, & generales, ut vocant, conscribere historias aggrediuntur, fraudem lectoribus titulo magnifico facientes: quos ut fugiant adolescentes, suadeo; legant cum attentione & iudicio, alii: ne, dum cæcum cæcus ducit, ambo in foueam incidant.*

Opus præterea Guillermus *noster composuit, cuius non possumus iacturam nō ægerrimè ferre historiarū studiosi, in argumento obscuro maximè, nec ullius diligentiâ scriptoris illustrato, cuius*

Ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura:

De gestis Occidentaliū Principum: lib. I. cap. III. *siue, de Principibus Orientalibus & eorū actibus*, lib. XIX. cap. XV. & XXI. *à tempore seductoris Mahumet, usq; ad annū* DOMINI *MCLXXXIV.* præfatione. *Quingentorum septuaginta annorum seriem complexum*: præfat. & lib. I. c. III. *vel quingentorum septuaginta & septem, ut* lib. XIX. cap. XXI. *quæ varietas quod suprà dixi confirmat, non recognitum auctori hoc nostrum opus. Illud verò, eodem Amalrico Rege instante & rogante, & exemplaria Arabica ministrante, absoluit*: præfat. eadem, *&* lib. XIX. cap. XXI. *laudabili omnino, & Regiâ, & ad DEVM, cui proximi Reges, accedente curâ: verba mortuos excitare, & in vitam reducere. Admirandum etiam in Rege, quod mediâ & profundâ barbariâ, inter lituûm stridorē, & armorum tonitrua, & præsentissima quotidie pericula, literas coluerit, & librorum copiam usui studiosorum comparauerit: quæ aliis, altâ etiā pace, negliguntur. De Concilio Lateranensi scriptū edidisse, suprà retulimus. Eiusdem plures* Epistolas ad Bernardum *Antiochenum exstare, scribit exscriptor Simleri Antonius Posseuinus*, Apparatu: *uterq; falsus: neque enim huius, sed alterius, Tyrensis item Archiepiscopi, Guillelmi Anglici sunt illæ, quas non vidimus, ad Antiochenū Epistolæ: Obiit Bernardus, nostro vix nato, nempe circa annum MCXXVII. quem paullo post & ille alter Guillelmus secutus est: ut ex nostro constat*: lib. XIV. cap. X. & XI.

Sed hac historiâ primus nos beauit PHILIBERTVS POISSENOTVS, *D. Morādi in Maxima Sequanorum præpositus: uti eum Iohannes Herold continuatione Belli sacri, demonstrat: typis Io. Oporini, anno 1549. Postea, quam emendatam pollicetur, corru-*

ptam

ptum dedit ab Henrico Pantaleone, Nicolaus Brillingerus, anno 1564. nec diffitetur ipse Pantaleon, se vetustissimum exemplar fideliter correxisse; in quibusdam etiam locis vsitatiora verba pro obsoletis, & sententias perfectas pro imperfectis apposuisse: atque sic multò emendatiorem denuò in lucem edidisse: *scilicet! Nos quàm potuimus exactißimè veteres secuti, ex iis paßim lacunas repleuimus; & lib. III. quod deerat integrum caput quintum, aliis locis periodos integras, restituimus; voces emendauimus, quot dici nō potest: nobis, nihil permisimus. Sumus autem vsi Codicibus* PITHOEANO, CANTABRIGIENSI, PARISIENSI *Nauarreno. Cantabrigiensem, humanitate præfecti & sociorum admißi, vidimus & cōsuluimus in Bibliotheca collegii* S. Benedicti: *& eius, antequam eò accederemus, gustum nobis dederat* Merlinus Higdenus, *conciliante eum nobis* Stephano Le Sieur. *Parisiensis Codicis qui in Nauarreno collegio exstat, index fuit* Albertus Myræus: *eiúsq; postea lectiones à vulgato diuersas diligenter & iudicio collectas misit* Timotheus Hoyus, *Andreæ filius: Tres, omnino probæ notæ, sub ipsam ætatem auctoris conscripti. Nauarrenum, subscriptio indicat donatum ab* Ansello *Episcopo Meldensi, qui vitiosè Demochari dicitur Aurellus & Ausellus: vixit is circa annum* DOMINI *MCC. id est, paullo post nostrum Archiepiscopum. Veræ lectioni firmandæ, & illustrandæ historiæ, profuerunt* GALLICAE *interpretationes:* PALATINA *Heydelbergensis, quam fuisse* Isabellæ *Reginæ Norwegiæ indicat inscriptio rubricata: eam nobis olim impetrauit Georg. Michael Lingelshemius; nuper consulenti, adfuit Ianus Gruterus.* FAVCHETIANA, *à Dionysio Godofredo IC. Nostra.* *Pag. 625.*

Subiecimus Tyrio, NOTITIAM PATRIARCHATVVM *Antiocheni & Hierosolimitani, membranas secuti: nam in editis collocatur* lib. XIV. c. XII. *Nomina vti erant in MSS. diuersa à vulgatis, exhibuimus, sanè corruptißima: quæ dabit, vt speramus, emendata* Alberti Miræi *diligentia.* *Pag. 1144.*

XII. *Sequitur Primatem suum, Tyrensem Archiepiscopum, suffraganeus, Acconensis Episcopus* IACOBVS DE VITRIACO; *cuius vita ab Andrea Hoio, legitur præposita editioni Duacensi duorum eius librorum Orientalis & Occidentalis historiæ: spicas post eius messem, has legimus.*

Vincentius, Specul. Hist. lib. 30. cap. 10. Anno MCCXIII. sanctæ & admirabilis vitæ, S. Maria de Oegnies in Episcopatu Leodiensi, obiit, cuius vitam Magister Iacobus de Vitriaco diligenter conscripsit. Hic etiam Iacobus ante fuerat in villa prope Parisius, quæ dici-

tur Argentolium, presbyter Parrochialis; postea verò secularem vitam relinquens, in monasterio de Oegnies factus est Canonicus regularis. Cuius itidem Parochiæ cura cùm ei commissa esset, eidem Mariæ in eadem parochia conuersanti, propter vitæ ipsius sanctitatem valde familiaris effectus est: cui etiam illa spiritualem, vt fertur, gratiam orationibus suis impetrauit. Vnde & ipse Crucem contra Albigenses in Francia prędicans, eloquii suauitate atque dulcedine multos atque innumerabiles ad signum Crucis accipiendum prouocauit. Postea verò factus est *Episcopus Acconensis*, & inde translatus auctoritate Apostolicâ, factus est Episcopus *Tusculanus, sedis Apostolicæ Cardinalis.* Tandem ex vita præsenti migrans, fecit corpus suum apud Oegnies deferri, & in eadem ecclesia in qua illa quondam eius dilecta sepulta fuerat, sepeliri. Hic etiam volumen vnum aliud confecit, in quo multa de naturis rerum, & præcipuè de mirabilibus, quæ in transmarinis partibus reperiuntur, inseruit. Sed & cum vita prædictæ Mariæ, de sanctis mulieribus, quæ tempore suo in partibus Leodiensium abundabant, multa bona scripsit, & earum detractores acriter reprehendit, ac venerabili Tholosano episcopo Fulconi loquens, ita dicit. *&c. quæ sequuntur ex libro Vitriaci de vita Mariæ de Oegnies, & sanctis mulieribus Leodiensibus sunt excerpta. Historia Comitum Tholosæ manuscripta, bibliothecâ ad S. Benedictum Cantabrigiæ.* Mittitur interea in Franciam à Legato Fulco episcopus Tholosanus, prædicaturus Crucem cum aliis qui mandatum habuerunt consonum: quibus affuit Magister *Iacobus de Vitriaco*, vir magnæ honestatis & litteraturæ; & eloquentiæ, qui postea fuit *Episcopus Acconensis*, deinde in Rom curia *Cardinalis*: cui iniunctum fuerat per visionem in somphiis à B. Saturnino Tholosæ protopræsule, vt contra suum populum prædicaret. *Membrana ad Tyrium Gallica*: Fuit in Francia bonus clericus, nomine Magister *Iacobus de Vitriaco*, qui multos Cruce signauit, vbicunque prædicare eum contigit. Eum verò electum, Canonici *Acconenses* ab Apostolico petierunt Episcopum: neque enim ille absq; Apostolici mandato, episcopatum vnquam accepisset. Mare igitur transiit, & diu *Episcopus fuit Acconensis*, multisque regionem illam bonis affecit. Tandem resignato episcopatu in Franciam rediit: & ab Apostolico *Cardinalis* Romanus factus est. *De eius obitu Chronicum Belgicum Pistorianum, ad annum MCXL.* Anno prænotato, magister *Iacobus de Vitriaco*, quondam episcopus Acconensis, tunc Cardinalis Tusculanensis, Cal. Maii Romæ obiit: cuius ossa post aliquantum temporis translata apud Ognies, Leodiensis diocesis; & ibi honorificè tumulata sunt.

Animum ad scribendum applicuit captâ Damiatâ, cùm otio fugiendo scripturarum meditatione, & compedibus, vt ipse loquitur, lectionis assiduæ, animum tanquam seruum maleuolum, studeret adstringere: & recreationis causâ, studióque discendi, euolutis Orientalibus historiis, doleret reproborum gesta accuratè descripta

descripta legi, in dictis & neglecta iacere Regis æterni prælia. Eodem ferè stomacho commotus, quamuis ignarus DEI veri, Seneca: Quanto potius, *inquit*, opera DEI celebrare, quàm Philippi aut Alexandri latrocinia? *Sed & hæc opera DEI sunt: quod ignoratū Seneca, nos de DEI verbo discimus. Sunt, inquam, DEI opera, quomodo pestes, quomodo inundatio, quomodo conflagratio, quibus illos ipse comparat Seneca. Nabuchodonosor seruum suum DEVS vocat, non semel.* Ecce, ego mittam, *inquit*, & assumam vniuersas cognationes Aquilonis, & Nebuchodonosor regem Babylonis seruum meum, *&c. Igitur, & hæc cognoscere Christiano, non minus debet, quàm* Ierem. 25. 9.

—errantem Lunam, Solisque labores:
Vnde hominum genus, & pecudes; vnde imber & ignes:

& Natura cætera. Sed Iacobus, illo impulsu, tribus libris *res Christiani populi scribere aggressus est: ita vt* primo, *res Orientis describeret*; secundo, *statum Occidentis Ecclesiasticum*: tertio, *in Orientem regrediens, ea explicaret, quæ propriis oculis vidisset*. ipse præfat. *Latinè, Græcè, Arabicè doctus, vt ex eadem præfatione; in sacrarum litterarum lectione diligenter versatus; vt ex ipsis eius libris apparet. Citatur sæpè auctori Chronici Belgici, & aliis. Scriptor Fortalitii fidei, qui vixit anno MCCCCLIX.* lib. 4. consid. 9. *anno MC.* Acconensis, *inquit*, Episcopus, in libro de rebus & statu terræ Orientalis. *Borchardus, siue Brocardus, descriptione Terræ sanctæ, cap. 6. §. 6.* Dominus *Iacobus de Vitriaco*, Hierosolimitanus Patriarcha, & Romanæ Sedis Legatus, in libro quem de conquesto Terræ Sanctæ edidit, *sic dicit*: Regionis Decapoleos fines, siue extremitates sunt mare Galileæ ab Oriente, & Sidon magna. *qui locus legitur in hac ipsa historia cap. XLVII. Citatur & libro Bellorum Domini, Petauiano. Gullermi Tyrensis ipsissima verba, non semel, suppresso nomine, vtitur Vitriacus: vti ipsius Vitriaci Marinus Sanutus.*

Libri titulus, vt ex supra notatis intelligis, Lector, variat: Manuscriptis dicitur HISTORIA IHEROSOLIMITANA, & HISTORIA HIEROSOLIMITANA ABBREVIATA. *vnus, fine libri habet*: Explicit hic liber de captione & redemptione Hierusalem. *Vidi Londini beneficio domini* Gent, *librum veterem, cui nomen erat præscriptum domini* Allen, *hac inscriptione*: Incipit liber de Imagine mundi, editus à Reuerendo patre ac domino Petro Patriarcha Iherosolimitano. Incipit Prologus. Postquam diuinæ propitiationis munificentiā, *& cetera, quæ hic edita. Subiiciuntur capita CXXXIV. distincta libris tribus: primus absoluitur capitibus LXXXII. Postea,* Incipit liber secundus. Descriptio terræ Orientalis, ex his quæ in ea mirabiliter fiunt, vel continentur: & primo de Terræmotu & To-

nitruis & niuibus, cap. 83. *quo numero idem & hic legitur. finit*: de die in diem expectantes: *qui est & huius historiæ finis. Inde, incipit liber tertius*, de corruptione habitantium in Terra Sancta, cap. CI. Cùm igitur Orientalis Ecclesia. *&c. quod est in editione Duacensi caput primum historiæ Occidentalis. Vltimum caput, CXXXIV. finit*: puluerem autem retinet & abscondit. *Sequitur in eodem Codice*, Incipiunt exempla magistri Iacobi de Vitriaco. Nauis per se descendit in flumen, sed per se non ascendit: similiter homo. *&c. Plura non notaui, destitutus tum & libris & valetudine. Hæc autem, qualia qualia, apponere hic visum, si fortè vsui sint studioso harum literarum Lectori.*

Patriarchæ Hierosolymitani nomen, quod ei tribuit Borchardus, vnde sit, nescio: nisi, qui vitas & gesta summorum Pontificum scripsit Alfonsus Ciaconius, *sub Gregorio IX. PP. narrat ex Episcopo Acconensi in Patriarcham Hierosolimitanum electum: Pontificem autem, quod Rom. Ecclesiæ eum necessarium esse ostenderet, in eius locum obtulisse Canonicis Episcopum Nannetensem. Petrus autem, qui in Londinensi codice dicitur & ipse Patriarcha Hierosolimitanus, an Petrus de Palude? Sed huius Iacobi alia scripta è Trithemio pete, & Hoio; & ab Hoio notatis locis adde è Chronico MS. quod habemus à Marq. Frehero*: Item eodē tempore *(sc. anno MCCXIII.)* obiit domina Maria de Onies in territorio Laud. cuius vitam mirabilem Iacobus de Vitriaco Cardinalis scribit.

Hoc verò damus ex editione Duacensi Balthasaris Belleri, *anni 1597. quam procurauit, Fr.* MOSCHVS, *illustrauit* A. Hoius: *nos emendauimus & auximus ex MSS. duobus P.* PETAVII, *vno nostro. Parisiensem editionem, ex qua hunc auctorem Syriacis suis inserere Pistorius cogitabat, nō vidimus. Præfationem quæ Duacensi deest, in Antiquis dedit &* Henr. Canisius, *tomo VI. Eam nos ex nostris descriptam habebamus ante editionem Canisianam, vno aut altero loco fortasse meliorem: de quo in diuersis lectionibus.*

Libro secundo, qui est Occidentalis historia, quòd argumentum tractet à nostro alienum, onerare hanc collectionem noluimus. Eius fine ait ipse, præfatione, *disseruisse de ordine & Religione Crucesignatorum, & vtilitate Peregrinationis, pleniùs: quod in editione Duacensi non exstat.*

Tertium, & EPISTOLAM edimus fide IACOBI GRETSERI, qui inseruit Horto Crucis. Libro tertio nominat Acconensem Episcopum: id est, seipsum. Quæ præmittit de Saphadini filiis & locis Terræ Sanctæ, ea Gallica habemus MSS. authore Patriarchâ Hierosolymitano quodam, neq; enim nomen editur: iussu Papæ Innocentii:

nocentii: quibus & sua auxit Vincentius, *speculo histor.* lib. 31. cap. 54. *&c. Reliqua illius tertii libri, descripta sunt ex* Oliueri *Coloniensis Epistola; ex qua & Matthæo Pari & Beluacensi, emendare est, quæ hîc legũtur corruptissima. His facilè mihi persuaderi paterer non esse librum Vitriaci: nisi hæc ipsa scribenti succurreret, nec nouum esse, scriptorem obliquè seipsum, tanquam alium, in ipsam historiam inducere: & Patriarcham Hierosolimitanum dici Vitriacum, ex superioribus cognouissemus: & reliqua tam Oliuerus ex hoc, quàm ex illo hic describere potuisset.*

Orditur historiam ab ipsa origine malorum Mahometo: & ab eo descendens ad Petri Eremitæ primam peregrinationem, & ex ea expeditionem, finit post receptam Ptolomaidam in coronatione Regis Ioannis de Brenna, quæ facta est anno MCCX. Constat igitur ratio, cùm cap. IV. *ait*, iam ferè per DC. annos serpentem antiquum, per os Pseudoprophetæ execrabilis erroris venenum euomuisse. *Liber tertius & Epistola, obsidionem & captionem Damiatæ referunt, quæ est anni MCCXVIII. Rebus adfuit, atque etiam præfuit, vt ex his videre est, & fine Epistolæ Oliueri.* *Pag. 1047.*

XIII *De* HIEROSOLIMITANÆ HISTORIÆ *hoc fragmento, nihil habemus dicere: nisi quod visa scribit auctor; & res gestas, adhuc calente memoriâ, stilo designat, vt ipse loquitur* præfatione: & pag. 1170. lin. 55. quos cùm cerneremus signis prodire distinctis. &c. *Homo, vt illo seculo, eleganter doctus. Natione Anglicum, iudicabit vnà mecum qui attentè legerit. Eius nobis copiam fecit* NICOLAVS SERVINVS, *Regius in Parlamento Parisiensi Aduocatus. Res gestas narrat ab anno MCLXXVII. ad MCXC.* *Pag. 1150.*

XIV. EPISTOLÆ *à Regibus, Principibus, Prælatis, ad Regem Francorum* LVDOVICVM *Iuniorem, viginti septem; vna, ad Alexandrum PP. III. scripta, ex bibliotheca P.* PETAVII, *sunt hæ:*

1. R. Principis Antiocheni. *Frequens librariis illius ætatis, hominum dignitate illustrium nomina notare litterâ singulari, nominis principe. Hîc itaq; R. est* Raimundus.
2. Giberti, *Magistri Hospitalis.*
3. Hugonis, *Abbatis Ecclesiæ B. Mariæ Adrianopolis;* & Petri *prioris S. Ioannis Constantinopoleos Hospitalis:* Alexandro *R. E. Pontifici.*
4. Amalrici, *Regis Hierosolymorum.*
5. A. Patriarchæ *S. Resurrectionis. Est* Amalricus.

6. Eiusdem.

7. R. Ducis *Narbonæ, Comitis Tholosæ, Marchionis Prouinciæ: est* Raimundus.

8. R. de Balneo: *fidelis Imperatoris Constantinopolitani Emanuelis.*

9. A. Regis *Hierosolimorum.*

10. B. de Blancesfort, *Magistri Militiæ Templi.*

11. Eiusdem.

12. Gilberti, *custodis Hospitalis Hierusalem.*

13. A. Regis *Hierosolimorum.*

14. B. de Blancesfort, *Magistri Militiæ Templi.*

15. G. Fulcherii, *procuratoris domorum Militiæ Templi.*

16. A. Regis *Hierusalem.*

17. A. olim Prioris *de monte Thabor.*

18. Petri Prioris *Hospitalis Constantinopoleos.*

19. A. Patriarchæ *Dominicæ Resurrectionis Ecclesiæ.*

20. Hugonis, *Abbatis S. Mariæ Adrianopolis; & Prioris S. Ioannis Constantinopolis.*

21. Amalrici *Regis Hierosolimorum.*

22. Bertrandi de Blancafort, *Magistri Militiæ Templi.*

23. Amalrici Regis *Hierosolimorum.*

24. Gaufridi Fulcherii, *præceptoris Hierosolimitanæ domus.*

25. B. *Raimundi filii, Principis Antiochiæ.*

26. G. Fulcherii *conserui Militiæ Templi.*

27. B. *Militiæ Templi ministri.*

28. Adriani *PP.* *Pag. 1172.*

XV. *Bullam Innocentii PP. cum* ANDREAE *Regis Hungariæ ad* Honorium *PP. litteris, habemus à* NICOLAO FABRO. *Incidit autem Andreæ Regis expeditio in annum MCCXVII.* *Pag. 1192.*

XVI. OLIVERI *Epistolam suppeditauit & P.* PETAVI *insignis bibliotheca, & exscriptũ* FRIDERICI LINDENBRVCHII. *Scholasticum Coloniensem ipse se inscribit: eiúsque frequens meminit* Cæsarius Heisterbacensis, *qui vixit anno MCCXXII.* lib. 2. cap. 7. & 3. cap. 6. & 4. cap. 10. & 10. cap. 22, 31, 37, 38, 39. & 12. cap. 23. *Crucem ait prædicasse in Brabantia, Flandria, Frisia; & discipulum eius commemorat* Arnoldum; *& illius se verbis vti profitetur. Scripsit autem quæ vidit, gesta an. MCCXVIII. & MCCXIX.* Godefridus Pantaleonis, *Rerum Germanicarum tomo Freheriano primo, anno MCCXVIII. narrat ad Damiatam Oliuerum hunc*

hunc nostrum, Scholasticum Coloniensem, ex puris eleemosynis pauperum, ædificium construxisse, in quo erant propugnacula & pons: *&c. Iisdem quibus hic verbis eadem exponit Godefridus: quod & de Acconensi iam annotaui.* Albertus *Abbas Stadensis, editus à R. Reineccio, Chronico, anno MCCXVII. (vixit autem abbas anno MCCXL.)* Multi, *inquit*, Peregrini versus Hierusalem sunt profecti, petentes de Marsilia Terram Sanctam: in quorum comitatu erat magister Oliuerus, prædicator famosissimus; postea Paderbornensis doctus, & tandem S. Sabinæ presbyter Cardinalis: *quod & sub Honorio PP. III. notant Onufrius & Ciaconius. Lubet hic &* Frisium Vbbonem *adducere, recentem sed elegantem & accuratum scriptorem. Is rerum Frisicarum lib. 8. anno MCCIII. Coloniensem Archiepiscopum vsum operâ Oliueri, qui contionibus populum ad sacram militiam vocaret;* Hominis, *inquit*, vt ea ferebãt tempora, cum primis eruditi & facundi, ab ipso Rom. Pontifice ad hoc munus auctorati. Is Frisiam ingressus, anno MCCIV. contionibus passim institutis, *&c.* hominum turbam ad profitẽdum eam militiam, recepto Crucis signo concitauit. *& sub finem libri eiusdem:* Oliuerus, qui expeditionis huius historiam prodidit, non veretur scribere, sibi videri non aliam magis ob causam oppidum tam validum & munitum, & cui ad obsidionem quantumuis diuturnam, deesse nihil poterat, *Christianis maria tenentibus*, tam subitò esse amissum; quàm quòd nec in DEVM satis pii, cuius beneficio tantam victoriam recens retulerant; nec in Teutonas, & Frisios præsertim, satis grati qui bellum administrabant, fuissent. *Ex quo constat & amissâ Damiatâ scripsisse Oliuerum, quæ non vidimus: vti & fine huius Epistolæ, alias a se scriptas literas ait, de* Castro Filii DEI, *quod ædificarat Militia Templi.* *Pag. 1185.*

XVII. *Agmen claudit ex nostra Bibliotheca Beati* LVDOVICI *Regis ad subditos suos in regno Franciæ constitutos, Epistola: scripta in Acon, anno MCCL.* *Pag. 1198.*

Cui Regis eiusdem subiecimus CANONISATIONEM, *editam Parisiis anno 1516. per Henricum Stephanum, cum oratione Iodoci Clichtouei, de laudibus Regis optimi & fortissimi: Eius præterea exscriptum de veteri codice nobis communicauit, qui omnia, P.* PETAVIVS. *Pag. 1201.*

CÆterùm, si quid in his auctoribus habetur, Lector, factũ dictúmue impiè, superstitiosè, improbè, id in Veritatis honestiq; præiudicium trahere nemo, nisi impius ipse improbúsque, præsumpserit. Neque enim quid debeat, sed quid fiat Historici referunt.

Annalium conscriptores, *inquit noster*, non qualia optant ipsi, sed qualia ministrant tempora, mandare solent literis, ex officio. *Est enim humanæ vitæ speculum, Historia: humanæ verò vitæ, ea ratio, vt non stultorum tantùm, sed improborum etiã atq; impiorum infinitus sit numerus. Itaq; rectè omninò suam Paulus Orosius, de* Miseria hominum *inscripsit. Etenim, quid aliud Historia? cuius in ipso limine, primi Parentis stultum cupidinem, impium animum haureas: mox madefactam sanguine fraterno magnam Matrem: inde, in omne scelus præcipitatum genus humanum. Hanc, quam damus, vide: & , ne te morer, Tyrii nostri primi libri caput octauũ lege; quæque anteà notauimus de caussis excidii Hierusalem, repete: hæc tempora, hos mores videbis. Et, ista cùm legimus, caussas præsentium atq; imminentium malorum quærimus? face cupiditatis incensum, ardere malis mundum, miramur?*

Sic in antiquissimo libro inscriptã Orosii historiam vidimus.

Fœcunda culpæ secula, nuptias
Primùm inquinauêre, & genus, & domos:
Hoc fonte deriuata clades,
In patriam populumque fluxit.

Itaque, ex vsu & multitudine qui patrocinium vitiis quærit: is omnes omnium ætatum, omniúmq; gentium historiographos, is hodie hominum vniuersitatem, à se habeat. Idem verò sciat: cùm de Veritate, cùm de Virtute quæritur, illud discessionum locum non habere: Hæc pars maior esse videtur: *ideò enim peior, quia maior.*

Sed te, DEVS, cuius res Christiana numine, non hominum ratione & consilio gubernatur, pacem ac veniam peto: precorque, DOMINE, *vt Principum, quorum à te, & à tua proxima potestas, ad* pietatem & innocentiam; *populorum ad obsequium flectere animos velis: vt hic mundi contextus tibi in pace seruiat, per pacis tecum nostræ auctorem,* DOMINVM *nostrum* IESVM CHRISTVM. *Amen.*

PRINCI-

PRINCIPVM & PRÆLATORVM

MILITVMQVE

nomina

qui nomini CHRISTIANO *militarunt*,

Scriptoribus his dicta.

de quibus

&

aliis, qui hisce bellis operam nauauerunt,

in Indicibus, DEO *dante*, *accuratius*.

CICERO II. PHILIP.

Quibus ortus sis, non quibuscum viuas, considera.

SALLVSTIVS IVGVRTHINO.

Sæpius ego audiui Q. Maximum, P. Scipionem, præterea ciuitatis nostræ claros viros, solitos dicere: Cùm Maiorum imagines intuerentur, vehementissimè sibi animum ad Virtutem accendi. Scilicet non ceram illam, siue figuram, tantam vim in sese habere: sed memoriâ rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere; neque priùs sedari, quàm Virtus eorum famam atq; gloriam adæquauerit. &c.

CICERO AD APPIVM, EPIST. VII.

Quæso: etiamne tu has ineptias? *&c.* vllam Appietatem aut Lentulitatem valere apud me plus quàm Virtutis ornamenta existimas? Cùm ea consecutus nondum eram, quæ sunt hominum opinionibus amplissima, tùm ista vestra nomina nunquam sum admiratus: Viros eos qui ea vobis reliquissent, Magnos arbitrabar. *&c.*

PRINCIPES, PRÆLATI, MILITES,

Qui his auctoribus memorati, Bellis istis Orientalibus adfuerunt.

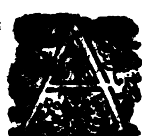

Chardus de Montemerulo. aliàs *Aichardus de Montemerla.*

Adam, filius Michaelis.

Addo de Keresi.

Adelbero F. Conradi comitis de Lutzelburg, Archidiaconus Metensis.

Adelboldus, familiaris ducis Godefridi.

Adolfus de Monte, frater Coloniensis Archiepiscopi.

Ægidius de Santi, Francigena.

Aimarus, aliàs *Ademarus,* Podiensis Episcopus.

Aimarus Patriarcha Antiochenus.

Aimericus Lemouicensis, Patriarcha Antiochenus.

Aimericus de Lizinio, frater Guidonis Regis.

Alanus dapifer.

Alanus dominus Cerepi.

Alanus Fergaudus, Britannorum princeps.

Alberellus de Cagnano.

Albericus Beluacensis, episcopus Ostiensis, Legatus.

Albericus, frater Guillelmi de Grantemaisnil.

Albericus, vicedapifer.

Albertinus Moresinus, Bayliuus.

Albertus, comes de Blandraz.

Albertus, frater Comitis de Namurra.

Albertus de Nigrocastro (fort. *Scwhartzenburg*) de Alemania, præceptor domus Hospitalis.

Alexander de Conuersana Apulus.

Alexander de Grauina.

Almericus, Comes Montefortis.

Amalricus Nouiomensis, de oppido Neella, ex Ecclesiæ Dominici Sepulchri Priore, Patriarcha Hierusalem.

Andreas, Rex Hungariæ.

Andreas, comes Brennensis.

Andreas de Espeisse.

Andreas de Nantolio, frater electi Beluacensis.

Andreas, Comes de Rupecanina.

Ansaldus, Genuensis.

Anselinus de Bria.

Ansellus de Pas.

Anselmus de Riburgimonte. aliàs *Ansellus de Ribodimonte.*

Anselmus,

Ansellinus, turris David custos.
Arnaldus de Toroge, magister militiæ Templi.
Arnoldus eques & princeps de castello Aldenardis.
Arnoldus filius Villici.
Arnolfus de Tyrs castello.
Arnulfus Calaber, episcopus Consentinus.
Arnulfus, episcopus Lexouiensis.
Arnulfus, capellanus Comitis Normannorum, de Rohes castello Flandriæ, tandem Patriarcha Hierosolimitanus.
Arnulfus Marisiensis, dapifer.
Arnulfus de Turnassel.
Arpinus de Buduordi.
Ascbetinus, aliàs Asquitrinus, Bethleemita episcopus.
Aufonsus, siue *Alfonsus*, comes Tolosanus, frater B. Ludouici regis.
Aufredus, vir religiosus.
Austriæ dux.

B*Aldricus*, dapifer ducis Godefridi.
Balduinus Boloniensis, frater ducis Godefridi, & post eum Rex I.
Balduinus de Burgo, Rex II. Hierusalem.
Balduinus de Calderon.
Balduinus Flandriæ comes.
Balduinus de Gant castello.
Balduinus de Grantpreit.
Balduinus de Hastrus castello Flandriæ.
Balduinus Hamaucorum, aliàs de Monte, comes.
Balduinus de Insula.
Balduinus de Mares.
Balduinus de Ramis.
Balduinus Tauns castello Flandriæ.
Balduinus, è comitatu Godefridi Ducis, Cæsareæ archiepiscopus.
Balduinus, Dominici Sepulchri canonicus & thesaurarius.
Balianus.
de Bar comes.
Bartulfus de Breis.
Bartholomæus Francigena.
Belli montis vicecomes, filius Gualteri camerarii regis Francorum.
Beluoldus miles.
Benedictus Edessanus Archiepiscopus.
Berengarius Arausicensis episcopus.
Bernardus Antiochenus Patriarcha, Hispanum dicit Benedictus de Accoltis.
Bernardus extraneus.
Bernardus Raymundus filius Gualteri de S. Valerio.
Bernardus de Stampis.
Bernardus de Tremelay.

Bernardus Vacher.
Bernhardus de Witrazh.
Bernhardus, filius Waltheri de Dromedart.
Bertoldus de Andes dux Bauariæ.
Bertramus, F. comitis Raimundi Tholosani, aliàs *Bertrannus.*
Bertramus de Blancafort, magister militiæ Templi, aliàs *Bertrannus* & *Bertrandus.*
Bertramus, Podiensis sacerdos.
Bertrandus, F. comitis Gisliberti.
de Bethuna, aduocatus, cum duobus filiis: *de Betania* legebatur in editis.
Boamundus, Apulus.
Boëlus Carnotensis, aliàs *Boëllo.*
Bonifacius de Molinis, Venetus.
Bonwanckerus de Capis, castello.
Bruno, F. sororis Conradi stabularii Henrici Imp.
Budellus, Carnotensis.

CAlo de Caluo monte.
Capteolus, Princeps Tharsi & Mamistræ.
Carolus, frater B. Ludouici Regis.
de *Castellione*, vicecomes frater comitis Ranulfi.
Centorius de Bierhia, aliàs *Gentonius de Bear.*
Cestriæ comes.
Clarenbaldus de Vendoliolo, aliàs *de Vendolio.*
Colinus, Anglicus.
Conanus Brito, filius comitis Gaufridi.
Conradus Imperator.
Conradus, Marchio Montisferrati.
Conradus, stabularius Henrici Imp.
Cuno de Monteacuto, comes.

DAimbertus, archiepiscopus Pisanus patriarcha Hierusalem.
Dodo de Cons, aliàs, *Dudo.*
Dodo de Claromonte.
Dominicus Michaelis, dux Venetiæ.
Drogo, quidam in comitatu Hugonis Magni.
Drogo de Monci.
Drogo de Nahella.

EBrardus, sacerdos.
Ebremarus, Patriarcha Hierusalem.
Engelbertus.
Engelbertus de Tornaco, frater Ludolfi.
Engelgerus.
Engelradus, F. Hugonis comitis de S. Paulo. al. *Engelrannus de S. Paulo.*
Engelradus, miles quidam.
Engelradus, de ciuitate Cadelin.

Engelradus

Engelradus, episcopus de Monte Lauduni.
Eraldus, de ciuitate Cadelin.
Erkenboldus.
Eurardus de Bretoil.
Eurardus de Puisat, aliàs Ebrardus.
Eurardus, frater vxoris Widonis de Puteolo.
Eurardus, venator.
Eustachius Bononiensis, frater ducis Godefridi.
Eustachius Cholet, de regione Pontiui.
Eustachius Grener, aliàs Granarius.

FOlkerus, Aurelianensis.
Fotherus, de castro Bullon.
Fotkerus, Carnotensis miles.
Fotkerus, capellanus, historiæ auctor.
Franciscus, magister fratrum Minorum.
Franco, de villa Machela super Mosam.
Fridericus I. Imperator.
Fridericus II. Imperator.
Fridericus, Lotharingus, archiepiscopus Tyri.
Fulco de Villareto, magister Hospitalis.
Fulcherus Engolismensis, archiepiscopus Tyri.

GAufredus de S. Aldemaro.
Gaufridus de Charpalu, frater Ioscelini senioris.
Gaufridus de Lizinio, aliàs de Lisiniaco, frater Regis Guidonis.
Gaufridus Martel, frater comitis Engolismensis.
Gaufridus Monachus, vir nobilis & in armis strenuus.
Gaufridus de Monte Scabioso.
Gaufridus de Nououico, canonicus Dominici Sepulchri.
Gaufridus de Rancun, Aquitanus.
Gaufridus de Turri Dauid.
Gaufridus, comes Vindocinensis.
Gebhardus de Gornaio.
Gentonius, sup. [illegible]
Georgius, comes de Wide.
Gerardus de castello Auenis (al. Auesnes) de genere Hannonicorum.
Gerardus Camerarius.
Gerardus de Ceresiaco, aliàs de Kerasi, castello.
Gerardus, archiepiscopus Laodicensis.
Gerardus, senex de Melione: aliàs, Milione.
Gerardus miles, de domo Balduini I. Regis.
Gerardus de Pugi.
Gerardus de Rossellon, aliàs, Gebhardus.
Gerardus Zebertus, frater Hospitalis.
Gerbertus Assalit, magister Hospitalis.
Gerbodo, de castello [illegible]
[illegible]

Geruasius de castello Basilicas, pagi Suessonici.
Gilbertus de Laci.
Gilbertus de Monteclaro.
Giselbertus, canonicus S. Mariæ Aquisgrani.
Giselbertus de castello Cuiun.
Gilebertus de Tornaco, frater Ludolfi.
Giselbertus de Trona, aliàs Gilebertus.
Godefridus de Ascha.
Godefridus Boloniensis, dux Lotharingiæ, &c.
Godefridus Burel, de Stampis.
Godefridus de Burs, Parisiensis, frater Wilhelmi.
Godefridus, Lingonensis episcopus.
Godescalcus, sacerdos, Teutonicus, Rhenensis.
Godescalcus de Turholt, aliàs Tombout.
Gormundus, de oppido Picqueniaco, Patriarcha Hierusalem.
Goscelo, F. Lamberti.
Gosfredus, breuis in statura.
Gosfredus, F. Radulfi.
Gothardus, F. Godefridi.
GoZelo, F. Cunonis de Monte acuto.
GoZelinus de Cortona, an de Courtenay, vt sit idem qui Ioscelinus?
Gualterus Bertandi, aliàs [illegible]
Gualterus, Bremensis comes.
Gu[illegible], camerarius Regis Francorum.
Gualterus de Domnedart.
Gualterus de Falcumberga.
Gualterus Francigena.
Gualterus de Marsilio, frater Tancredi.
Gualterus de Monte Beliaro.
Gualterus miles.
Gualterus de Montjay.
Gualterus de Quaisneto.
Gualterus Sensaueir, aliàs, Sine habere. [illegible]
Gualterus de S. Valerio.
Gualterus Vindocinensis.
Gualterus de Verra.
Plura vide in Waltero.
Guarinus Gainart, aliàs Garinus.
Guarinus de Petra mora.
Guelfo. vide Welfo.
Guercius Hispanus.
Guido. vide Wido.
Guimmerus, Boloniensis.
Guilferius quidam.
Guilferius de Turribus, Lemouicensis, aliàs de la Tour.

[illegible]

Gunterus, miles.
Gutmannus, de Bruſſella, caſtello.

HAdewerck, de præpotentibus Weſtfalorum.
Hardinus, de Anglia.
Harpinus, Bituricenſis.
Hardwicus de S. Medardo.
Hartmannus comes, de Maioribus Alemaniæ.
Henricus de Aſcha, caſtello, frater Godefridi, F. Fredelonis.
Henricus, dux Auſtriæ.
Henricus de Barleduc, comes.
Henricus, dux Burgundiæ iunior.
Henricus Dango, frater Balduini comitis Flandriæ.
Henricus, comes Longobardus.
Henricus, dux de Lemborc.
Henricus, dux Louaniæ, princeps de Imperio Teutonicorum.
Henricus, Seneſcalcus eccleſiæ.
Henricus comes Trecenſis, ſiue Campaniæ.
Henricus, Tullenſis epiſcopus, frater Theodorici comitis Flandrenſis.
Henricus de Vlma.
Heraclius vicecomes, vexillifer epiſcopi Podienſis.
Herebrandus de Boillon.
Herluinus, interpres.
Hermannus quidam.
Hermannus de Carni, aliàs Canni.
Hermannus, comes de regno Teutonicorum.
Hermannus, Marchio Veronenſis.
Hermannus, Viennenſis.
Herueus, F. Dodemanni.
Herueus de Viſione.
Hugo de S. Abraham.
Hugo de Breis.
Hugo de Botuns.
Hugo de Burg.
Hugo de Brulis.
Hugo, dux Burgundiæ.
Hugo de Cantalar.
Hugo de Creona, Siculus.
Hugo Ebriacus, Genuenſis.
Hugo de Falkemberg, frater Gerardi.
Hugo de Hamach.
Hugo, miles quidam.
Hugo Liziniacenſis, qui & Brunus.
Hugo Magnus, comes Veromanduorum, frater Philippi Regis Francorum.

Hugo de Montbeel.
Hugo de Montbeliard.
Hugo de Montilio.
Hugo de Paganis.
Hugo de Pelychin.
Hugo de Pusato, cum vxore.
Hugo de S. Paulo, comes, ex Regno Franciæ.
Hunfredus de Montescabioso.
Hunfredus, F. Rodolfi.

IAcobus de Auesnis.
Ioannes d' Arciers, aliàs *de Arciato.*
Ioannes, comes Brenensis.
Ioannes de Cameraco.
Ioannes de Dionanto.
Ioannes Dandulus.
Ioannes Goman, aliàs *Gomar.*
Ioannes Gotmannus.
Ioannes de Grelli.
Ioannes miles.
Ioannes, comes de Mascon.
Ioannes de Namerca.
Ioannes de Neelle.
magister *Ioannes de Niuella.*
Ioannes Pisanus, Archidiaconus Tyrensis, postea Cardinalis.
Ioannes Polanus, Venetorum Capitaneus.
Ioannes Tristanus, F. beati Ludouici Regis.
Ioscelinus de Courtenay.
Ioscelinus Pisellus.
Ioscelinus de Samosato.
Iosfridus, camerarius ducis Godefridi.
Isuardus, comes Diensis.
Isuardus de Gagia, Prouincialis.
Isuardus de Nuisone, vel *de Musone.*
Iterus de Magnac.
Iterius de Tacci.
Iuo quidam.
Iuo de regno Franciæ.
Iuo de Neelle, Suessonensis comes.

LAmbertus archidiaconus Antiochenus.
Lambertus F. Cunonis de Montecacuto.
Lambertus pauper.
Laurentius Teuplo, capitaneus Venetus.
Letholdus, miles ducis Godefridi.
Lietardus.

Lithardus

Lithardus de Cameraco, ciuitate Galliæ.
Lucas de Grimaldis, Genuensis.
B. LVDOVICVS, Rex.
Ludouicus VII. Iunior dictus, Rex Francorum.
Ludouicus, comes Blesensis.
Ludouicus de Moncons, aliàs *Monzons*, F. comitis Durici de Monthiliart.
Ludouicus, archidiaconus Tullensis.
Ludolfus de Tornaco, frater Gisleberti.

M*Agnus*, frater regis de Norwegia.
Mala Corona, seruiens Boamundi.
Manasses de Barcinona.
Manasses, episcopus de Barcinona.
Manasses de Herger, regni Constabularius.
de *Mandeuilla*, comes.
de *Marcha*, comes.
Marcus Iustinianus, consul Venetorum.
Martinus, comes Laodiciæ.
Matthæus, de Apulia comes.
Matthæus quidam, eques & Martyr.
Matthæus, dapifer ducis Godefridi.
Mauricius, Cardinalis de XII. Legatus.
Milo de Braio.
Milo de Claromonte.
Milo, Louer cognomine.
Milo de Planci, de Campania vltramontana, id est, Francica.

O*Do*, ordinatus archiepiscopus Tyri.
Odo de S. Amando.
Odo, Balgentiacus.
Odo, episcopus Baiocensis, frater regis Angliæ, comes Cantiæ.
Odo de Castellione.
Odo de Montefalconis, frater Templi.
Odoardus, F. Regis Angliæ.
Oliuerius, frater regis Angliæ.
Oliuerius de castro Iussi.
Oliuerius de Termes.
Ordelafus, dux Venetiæ.
Otho Altaspatha, filius sororis Alberti comitis de Blandraz.
Otto, Frisingensis episcopus, frater Conradi Imperatoris.
Otto de Risbergis.
Otho de Roges.

P*Aganus*, Beluacensis, de iuuentute Hugonis Magni.
Paganus, Cancellarius Regni.

Paganus de Cayphas.
Paganus de Garlando.
Paganus, Longobardus.
Paganus, Pincerna.
Paganus de Sororgia.
Pelagius, Brito.
Pelagius, Albanensis episcopus, Legatus.
Petrus de Alpibus. aliàs, *de Alphia.*
Petrus Barcinonensis, archiepiscopus Tyri.
Petrus Bartholomæus, clericus.
Petrus, comes Britanniæ.
Petrus de Castellione, Vicecomes.
Petrus Damineis.
Petrus Desiderii, sacerdos.
Petrus Eremita, Ambianensis.
Petrus Geno, bayliuus pro Venetis.
Petrus, F. Gislæ. *aliàs*, Gisiæ.
Petrus, Longobardus, miles præclarus.
Petrus, Narbonensis, episcopus Albarensis.
Petrus Peregrinus.
Petrus, frater Pontii Rainardi de Pul.
Petrus Raimundi.
Petrus, S. Sepulchri prior, Hispanus.
Petrus de Roasa.
Petrus de Stadeneis comes, frater comitis Tullensis.
Philippus, Rex Francorum.
Philippus, F. B. Ludouici Regis.
Philippus de Bulon.
Philippus, Flandrensis comes.
Philippus de Monteforti.
Pisellus de Tuorna.
Pisellus, Vicecomes.
Piscellus, filius sororis Vdelradi de Wizan.
Pontius de Baladuno.
Pontius Rainarus, Bulonensis.

R*Adulfus de Balgentiaco.*
Radulfus, Cancellarius regni, Anglicus.
Radulfus, de castello Danfrunt, archiepiscopus Mamistranus.
Radulfus (aliàs, *Rudolfus*) *de Fonteneit*, aliàs, *de Fonteneto.*
Radulfus, F. Godefridi.
Radulfus de Guaer, Balgiacensis.
Radulfus, miles de domo Godefridi Ducis.
Radulfus de Maulion, Aquitanus.
Radulfus de Merlo.
Radulfus de Montpizon.

Radulfus

Radulfus

Robertus, Atrebatensis comes, frater B. Ludouici Regis.
Robertus Burgundio, Aquitanicus, magister militiæ Templi.
Robertus de Boues.
Robertus, Flandriæ comes.
Robertus, F. Gerardi, Conestabulus Boamundi.
Robertus de S. Laudo.
Robertus, miles.
Robertus, comitis de Neuers Wilhelmi frater.
Robertus, Normannus genere, episcopus Liddensis.
Robertus, Parisiensis.
Robertus, comes Percensis, frater Regis Ludouici Iunioris.
Robertus Prodius.
Robertus, episcopus Rames.
Robertus de Roseto.
Robertus de Surdaualle.
Robertus de Sidon.
Robertus, F. Tristani.
Robertus de Veteri ponte.
Rodolfus, de castello Alos in Flandria.
Rodolfus, Britannus.
Rodolfus, frater comitis Asasonis. aliàs, *Radulfus*.
Rodolfus, cognatus Wilhelmi comitis Pictauiensis.
Rodolfus Peel, de Lan.
Rogerus de Barnauilla. aliàs, *Rotgerus*.
Rogerius, comes S. Seuerini.
Rotgerus, F. Dagoberti, Francigena.
Rotgerus de Montmarin.
Rogerius de Moris, magister hospitalis.
Rotgerius quidam.
Rogerius, F. Richardi.
Rogerius, Tancredi cognatus & successor.
Rotgerus de castello Rosset.
Rotgerus alius.
Romanus de Podio.
de Rosinolo comes.
Rothardus, poculi ducis Godefridi prouisor.
Rotholdus quidam.
Rotholdus comes Berchensis.

SAuericus de Mallion. aliàs, *Saluericus de Malleon*.
de Sarcponte, comes. aliàs, *de Sarreburge*.
Scacolfus, Belga.
Scopulus, capitaneus Venetorum.
Seiber de Mamedune. aliàs, *Mamedimi*.
Sigemarus, de villa Machella, super Mosam.
Simon, capellanus quidam.

Simon

Simon, Ducis filius.
Simon, Comes de Monteforti.
Stabelo. aliàs, *Stabulo*, ducis Godefridi camerarius.
Stephanus, comes de Alba Marla F. Vdonis de Campania, nepos Roberti Normanni.
Stephanus, Burgundiæ comes ſeu dux.
Stephanus, comes Carnotenſis & Bletenſis.
Stephanus Carnotenſis, Balduini Regis conſanguineus: ex abbate S. Ioannis de Valea Carnoti, Patriarcha Hieroſolimitanus.
Stephanus, Metenſis Epiſcopus.
Stephanus, comes Perticenſis.
Stephanus, frater comitis de Percio Rotholdi, cancellarius Siciliæ regis, electus Panormitanus.
Stephanus, comes de Sanſuerre.
Stephanus, ſacerdos.
Stephanus, F. Theobaldi ſenioris, comitis Bleſenſium, Carnotenſium, & Trecenſium.
Stephanus, F. Wilhelmi comitis de Saona.
Stephanus, comes quidam.
Sueno, F. Regis Danorum.

T*Ancredus*, Wilhelmi Marchiſi F.
Theobaldus, comes Campaniç, rex Nauarræ.
Theobaldus comes, Franciæ Mareſchallus.
Theodericus Barneuille.
Theodericus, comes Flandriæ.
Theotinus, epiſcopus Portuenſis, Legatus.
Thomas, comes.
Thomas de Feria caſtro, Francigena.
Thomas, è iuuentute Hugonis Magni.

V*Delradus*, (aliàs *Vbelhardus*) *de Wizan*, Godefrido Duci à conſiliis.
Venetiarum Dux, & epiſcopus.
Viſcones de Firmamento.
Vrſinus, de montanis Antiochiæ: qui Armenus fortaſſe, non Francus.

W*Albertus*. aliàs, *Wigbertus*, caſtellanus Lauduni.
Walbricus.
Walo de Calmont, ſeu de Calomonte.
Walo, ſiue *Galo*, Comes ſtabuli regis Francorum.
Walterus de S. Abraham.
Walterus à Berga.
Walterus de Caſtelens.
Walterus de Dromedart.
Walterus de Greis. aliàs, *Garnerus*.

Walterus Tauns.
Walterus de Verueis.
Walterus de Verna castello.
Welfo, dux Bauariæ. aliàs Guelfo.
Welfo Bulionensis.
Welfo Burgundio.
Welfo quidam.
de Werthe, Comes.
Wido de Blandraz, frater Comitis.
Wido, frater Boamundi.
Wido Brisebarre.
Wido Capreolus.
Wido, dapifer Regis Francorum.
Wido de Florentia, Cardinalis legatus.
Wido Fraxinus.
Wido Frenellus.
Wido de Garlanda.
Wido de Gresalt.
Wido de Insula Flandriæ, Comes.
Wido de Monteforti, Simonis frater.
Wido de Pontiuo, Comes.
Wido de Porsessa castro: aliàs, de Possessa.
Wido Rufus.
Wido de Scandalione.
Wido Trusellus. aliàs, Torsellus.
Wicherius: aliàs, Guicherius.
Wickerus, Alemannus.
Wigbertus, comes Parmæ.
Winemarus, pirata. aliàs, Guinemerius.
Winricus, pincerna ducis Godefridi, conueniens officio nomen. an idem qui Winricus, Flandrensis?
Wiscardus de Insula.
Wilhelmus de Albin.
Wilhelmus Amanen. aliàs, Amaneus.
Wilhelmus Anglicus, Archiepiscopus Tyrensis.
Wilhelmus, Aquitaniæ dux. Pictauensium comes.
Wilhelmus, Aurasicensis Episcopus.
Wilhelmus Belga, dux naualis.
Wilhelmus Blenensis. aliàs, Benensis.
Wilhelmus F. Boni, miles Arelatensis.
Wilhelmus de Burris.
Wilhelmus de Burs, frater Godefridi Parisiensis.
fr. Wilhelmus de Carnoto.
Wilhelmus Carpentarius.
Wilhelmus Claret.
Wilhelmus de Cumiliaco. aliàs, Wilhelmus Petri de Cimiliaco.

Wilhelmus

Wilhemus de Dompierre.

Wilhelmus Ebriacus, Genuensis.

Wilhelmus de Ferreres.

Wilhelmus, Flamingus natione, ex priore S. Sepulchri, Patriarcha.

Wilhelmus, comes de Foreis castello. al. *Forensis.*

Wilhelmus de Granduna.

Wilhelmus de Grantemaisnil, Normannus, de Apulia, sororius Boamundi.

Wilhelmus, comes de Hollandia.

Wilhelmus Iordanis, nepos comitis Tolosani Raimundi.

Wilhelmus, Mareschalci F. Hugoni Magno comes.

Wilhelmus, Marchio Montisferrati: Imperatoris sororius.

Wilhelmus Malus puer, Niterensis.

Wilhelmus, Marchionis F. Tancredi frater.

Wilhelmus de Mandeuilla.

Wilhelmus de Montepessulano. aliàs, *de Pislerio.*

Wilhelmus, comes & Princeps de Neuers.

Wilhelmus, de ciuitate Nonanta, signifer comitis *Wilhelmi de Neuers.*

Wilhelmus du Perce.

Wilhelmus de prouincia, patriota & comes Comitis Tholosani.

Wilhelmus Picardus.

Wilhelmus, Comes & Princeps Pictauiensis.

Wilhelmus quidam.

Wilhelmus alius.

Wilhelmus, F. Radulfi vicecomitis.

Wilhelmus de Resseilon.

Wilhelmus, F. Normannorum comitis.

Wilhelmus Richan.

Wilhelmus de Sabran.

Wilhelmus, Comes de Sartenges, ex sorore nepos Raimundi Tholosani.

Wilhelmus, Vendomiensis.

Wilhelmus de Wanges.

lhelmus

FOEMINÆ ILLVSTRES VIÆ COMITES.

AGnes, Romana.
Arnulphi, archidiaconi, post Patriarchæ, neptis.
Balduini de Burgo, soror.
de Blois, comitissa.
Flandriæ comitissa.
Florina, filia Ducis Burgundiæ.
Folkeri, de castro Bullon, vxor.
Gutuera, vxor Balduini Boloniensis.
Ida, de Marchia Austriæ.
Leonora, Aquitana, Regina Francorum, post Angliæ.
Mamilia, F. Hugonis Cholet, Comitis de Ruci, vxor Hugonis de Pusato.
Sibylla, comitissa Flandriæ.
Tholosæ comitis Raimundi vxor.

TYPOGRAPHVS LECTORI BENEVOLO S.

ERrata, opere in magno commissa, non negamus, amice Lector: sed eorum, quæ nobis fortaßis adscribes, maximam partem, scias esse ab ipsis primis exemplaribus, à quibus discedere religio fuit: ab eodem fonte, parum constans, etiam in propriis nominibus, orthographiæ ratio. Indicem *varium & copiosum illustrandæ historiæ, vt & lectiones diuersas, aliáque vsui tuo, in* Tertium Tomum *reiecit ipse huius editionis auctor: quo &* Armeniaca *complecti, &* Tartarica, *cum quibusdam hîc omißis* opuscculis, *constituit. Tu, laborem nostrum, quo Andreæ Wecheli aui, & Ioannis Aubrii parentis industriam, animo tuam publicámque rem adiuuandi, sequimur, æqui boníque consule.* Vale.

GESTA

GESTA FRANCORVM, ET ALIORVM HIEROSOLYMITANORVM.

CVM iam appropinquasset ille terminus, quem Dominus IESVS quotidie suis demonstrat fidelibus, specialiter in Euangelio, dicens: *si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me:* facta est *motio* valida per vniuersas *Galliarum* regiones: vt si aliquis Dominum studiosè puroq; corde & mente sequi desideraret, atque post ipsum crucem fideliter baiulare vellet, non pigritaretur sancti Sepulchri viam celeriùs arripere: *Apostolicus* namque Romanæ sedis *Vrbanus* vltra montanas partes quantociùs profectus est, cum suis archiepiscopis, episcopis, abbatibus & presbyteris; cœpitq; subtiliter sermocinari & prædicare, dicens: Vt si quis animam suam saluam facere vellet, non dubitaret humiliter *viam* incipere *Domini:* ac si denariorum ei deesset copia, diuina ei satis daret misericordia. Ait namque Dominus Apostolicus: *Fratres, nos oportet multa pati pro nomine* CHRISTI, *videlicet miserias, paupertates, nuditates, persecutiones, egestates, infirmitates, fames, sites, & alia huiusmodi: sicuti Dominus ait suis discipulis: Oportet vos pati multa pro nomine meo: &, Nolite erubescere loqui ante facies hominum: ego verò dabo vobis os & eloquium, ac deinceps persequetur vos larga retributio.* Cùmque iam hic sermo paulatim per vniuersas regiones ac Galliarum patrias cœpisset crebrescere, *Franci* audientes talia, protinus in dextra fecere cruces super scapula, dicentes sese CHRISTI vnanimiter sequi vestigia, quibus de manu erant redempti tartareâ.

II. Iam iamq; Galli è suis remoti sunt domibus. Fecerunt denique Galli tres partes: Vna pars Francorum in *Hungariæ* intrauit regionem, scilicet *Petrus heremita*, & dux *Godefridus*, & *Balduinus* frater eius, & *Balduinus* Comes de Monte. Isti potentissimi milites & alii plures, quos ignoro, venerunt per viam, quam iam dudum *Carolus Magnus*, mirificus rex Franciæ, aptari fecit vsque Constantinopolim. *Petrus* verò supradictus, primus venit *Constantinopolim* Kalendis Augusti, & cum eo maxima gens *Alamannorum*. Illic inuenit Lombardos, & Longobardos, & alios plures congregatos, quibus Imperator iusserat dari mercatum, sicuti erat in ciuitate, dixitq; illis: *Nolite transmeare Brachium, donec veniat maxima Christianorum virtus: quoniam vos tanti non estis, vt cum Turcis præliare valeatis.* Ipsiq; Christiani nequiter deducebant se: quia palatia vrbis sternebant & ardebant, & auferebant plumbum, quo Ecclesiæ erant coopertæ, & vendebant Græcis: vnde Imperator iratus est, iussitq; eos transmeare Brachium. Postquam transfretauerunt, non cessabant agere omnia mala, comburentes & deuastantes domos & Ecclesias. Tandem peruenerunt *Nicomediam*, vbi diuisi sunt *Lombardi* & *Longobardi*, & *Alamanni* à Francis: quia Franci tumebant superbiâ. Elegerunt Lombardi & Longobardi Seniorem super se, cui nomen *Rainaldus*: Alamanni similiter: & intrauerunt in *Romaniam*, & per quatuor dies ierunt vltra *Nicenam* vrbem, inueneruntque quoddam castrum, cui nomen *Exerogorgo*, quod erat vacuum gente. Et apprehenderunt illud, in quo inuenerunt satis frumenti & vini, & carnis, & omnium bonorum abundantiam. Audientes itaque *Turci* quod *Christiani* essent in castro, venerunt obsidere illud: Ante portam castri erat pu-

teus, & ad pedem castri fons viuus, iuxta quem exiit *Reinaldus* insidiari Turcos.
Venientes verò Turci in die dedicationis S. Mikahelis, qui est in Kal. Octob. in-
uenerunt *Reinaldum* & qui cum eo erant; occideruntq; Turci multos ex eis, alii qui
remanserunt viui, fugerunt in castrum: quod confestim Turci obsederunt, eisq;
aquam abstulerunt. Fueruntq; nostri in tanta afflictione sitis, vt flebotomarēt suos
equos & asinos, quorum sanguinem bibebant; alii mittebant zonas atq; panni-
culos in piscinam, & inde exprimebant aquam in os suum; alii mingebant in pu-
gillo alterius & bibebant; alii fodiebant humidam terram, & supinabant se, ter-
ramq; sternebant super pectora sua pro nimia ariditate sitis. Episcopi verò & Pres-
byteri confortabant nostros, & commonebant ne deficerent, dicentes: *Estote vbique*
fortes in fide CHRISTI; *& nolite eos timere qui vos persequuntur:* sicut Dominus dicit:
Nolite timere eos qui corpus occidunt; animam verò non possunt occidere. hæc tribulatio fuit
per octo dies. Denique dominus Alamannorum *Reinaldus* concordatus est cum
Turcis, vt traderet socios illis; & fingens se exire ad bellum, fugit ad illos, & mul-
ti cum eo. Illi autem qui Dominum negare noluerunt, capitalem sententiam
susceperunt; alios, quos cœperunt viuos, ad inuicem diuiserunt quasi oues;
alios miserunt ad signum & sagittabant eos; alios vendebant & donabant qua-
si animalia. Quidam conducebant suos in domum suam, alios in *Corosanum*,
alios in *Antiochiam*, alios in *Aleph*, aut vbi ipsi manebant. Isti primo felix ac-
ceperunt martyrium pro nomine Domini IESV. Audientes denique Turci,
quod *Petrus* heremita & *Guualterius sine habere* fuissent in *Cyuito*, quæ supra Ni-
cenam vrbem est, venerunt illuc cum magno gaudio, vt occiderent illos, & eos
qui cum ipsis erant. Cumque venissent lætantes, obuiauerunt Guualterio cum
suis, quos Turci mox occiderunt. *Petrus* verò heremita paulò ante ierat *Constanti-*
nopolin, eo quod nequibat refrenare illam diuersam gentem, quæ nec illum, nec
verba eius audire volebat. Irruentes verò Turci super eos occiderunt multos
ex eis: alios inuenerunt dormientes, alios iacentes, alios nudos, quos omnes
necauerunt: cum quibus quendam sacerdotem inuenerunt Missam celebran-
tem, quem statim super altare martyrizauerunt. Illi verò qui euadere potuerunt,
Cyuito fugerunt: alii præcipitabant se in mare, alii latebant in syluis & montaneis.
Turci verò persequentes illos in castrum, adunauerunt ligna, vt eos comburerent
cum castro. *Christiani* igitur qui in castro erant, miserunt ignem in ligna congre-
gata, & versus ignis in Turcos, quosdam eorum cremauit: sed ab illo incendio
Deus nostros liberauit. Tandem Turci apprehenderunt illos viuos, diuiseruntq;
illos sicut prius fecerant alios, & disperserunt illos per vniuersas regiones has, a-
lios in *Corosanum*, alios in *Persidem*. Hoc totum est factum in mense *Octobri*. Audiens
Imperator quod Turci sic dissipassent nostros, gauisus est valde, & mandauit pro
eis, fecitq; eos Brachium transmeare. Postquam vltra fuerunt, comparauit omnia
arma eorum. Secunda pars verò intrauit in *Sclauiniæ* partes, scilicet Comes de III.
S. Ægidio *Raimundus*, & *Podiensis Episcopus*. Tertia autem pars, per antiquam Romæ
viam venit. In hac parte fuerunt *Boamundus* & *Richardus de Principatu*, *Rotbertus* Co-
mes Flandrensis, *Rotbertus* Nortmannus, *Hugo* magnus, *Eurardus* de Puisatio, *A-*
chardus de Monte Merloi. *Isuardus* de Musone, & alii plures. Deinde venerunt ad
portum *Brandosim*, aut *Barim*, siue *Otrentum*. *Hugo* denique magnus & *Wilhelmus*
Marchisi filius intrauerunt mare ad portum Bari, & transfretantes venerunt *Dura-*
chium. Audiens verò dux illius loci hos prudentissimos viros illic esse applicitos,
mox mala cogitatio cor eius tetigit, illosq; apprehendit, ac iussit Constantinopo-
lim Imperatori cautè duci, quò ei fidelitatem facerent. Dux denique *Gode-*
fridus primus omnium Seniorum *Constantinopolim* venit cum magno exercitu, duo-
bus diebus ante Domini nostri natale, & hospitatus est extra vrbem, donec ini-
quus Imperator iussit eum hospitari in *burgo* vrbis. Cumq; fuisset hospitatus Dux,
securè mittebat armigeros suos per singulos dies, vt paleas & alia equis necessaria
asportarent. Et iam cùm putarent exire fiducialiter quò vellent, iniquus Impera-
tor *Alexius* sagaciter faciebat eos excubare, suisq; *Turcopolis* & *Pincinatis* impera-
bat eos inuadere & occidere: *Balduinus* itaq; frater ducis hæc audiens, misit se in in-
sidiis; tandemq; inuenit eos occidentes gentem suam, eosque inuasit forti ani-
mo, ac Deo iuuante superauit eos: & apprehendens sexaginta ex eis, partem occi-
dit, partem duci fratri suo præsentauit. Quod cùm audisset Imperator, valde ira-
tus est; Videns verò Dux inde iratum Imperatorem, exiit cum suis de *burgo*, & ho-
spitatus

spitatus est extra vrbem. Sero autem facto, infelix Imperator iussit suis exercitibus inuadere Ducem cum CHRISTI gente. Quos Dux persequens inuictus cum CHRISTI militibus, septem ex illis occidit, persequendo alios vsque ad portam ciuitatis. Reuersusq; Dux ad sua tentoria, mansit inibi per quinque dies, donec pactum iniit cum Imperatore: dixitq; illi Imperator, vt trasfretaret *Brachium S. Georgii*, promisitque eum habere omnem mercatum ibi, sicut est *Constantinopoli*, & pauperibus eleemosynam erogare, vnde potuissent viuere. At bellipotens *Boamundus* IV. qui erat in obsidione *Malfi* Scafardi pontis, audiens venisse innumerabilem gentem *Christianorum* de Francis, ituram ad Domini Sepulcrum, & paratam ad prœlium contra gentem Paganorum, cœpit diligenter inquirere, quæ arma pugnandi hæc gens deferat, & quam ostensionem CHRISTI in via portet, vel quod signum in certamine sonet. Cui per ordinem hæc dicta sunt. *Deferunt arma ad bellum congrua; in dextra vel inter vtrasque scapulas crucem* CHRISTI *baiulant, signum verò,* DEVS LE VOLT, DEVS LE VOLT, DEVS LE VOLT, *vnâ voce conclamant.* Mox sancto commotus Spiritu, iussit preciosissimum pallium, quod apud se habebat incidi, totumq; statim in cruces expendit. Cœpit tunc ad eum vehementer concurrere maxima pars militum, qui erant in obsidione illa: adeò vt *Rogerius* Comes penè solus remanserit, reuersusq; *Siciliam* dolebat & mœrebat quandoq; gentem amittere suam. Denique reuersus iterum in terram suam dominus Boamundus diligenter honestauit sese ad incipiendum sancti Sepulcri iter. Tandem transfretauit mare cum suo exercitu, & cum eo *Tancredus* Marchisi filius, & *Richardus* princeps, ac *Rainulfus* frater eius, & *Rotbertus* de Ansa, & *Hermannus* de Canni, *Rotbertus* de Surda valle, *Rotbertus* filius Tostani, & *Hunfredus* filius Radulfi. *Richardus* filius Comitis Rainulfi, & Comes de *Russinolo* cum fratribus suis, & *Boello* Carnotensis, & *Alberedus* de Cagnano, & *Hunfredus* de Monte scabioso. Hi omnes transfretauerunt ad Boamundi famulatum, & applicuerunt *Bulgariæ* partibus, vbi inuenerunt nimiam abundantiam frumenti, vini, & alimentorum corporis: Deinde descendentes in *vallem de Andronopoli*, exspectauerunt gentem suam, donec omnes pariter transfretassent. Tunc sapiens *Boamundus* ordinauit concilium cum gente sua, confortans & monens omnes, dicens: *Seniores, cauete omnes vos: quia nos sumus peregrini Dei. Oportet igitur nos esse magis bonos & humiles quàm antè fuimus: & nolite deprædare terram istam, quia Christianorum est: & nemo accipiat plus, nisi quod ei sufficiat ad edendum pro benedictione.* Tunc exeuntes inde, venerunt per nimiam plenitudinem de villa in villam, de ciuitate in ciuitatem, de castello in castellum, quousque peruenimus *Castoriam*, ibique *Natiuitatem Domini* solenniter celebrauimus: fuimusq; ibi per plures dies & quæsiuimus mercatum: sed ipsi noluerunt nobis assentire: eo quod valde timebant nos, non putantes nos esse peregrinos, sed velle populari terram, & occidere illos. Quapropter apprehendebamus boues, equos & asinos, & omnia quæ inueniebamus. Egressi de Castoria intrauimus *Palagoniam*, in qua erat quoddam *Hæreticorum* castrum, quod vndiq; aggressi sumus, moxq; nostro succubuit imperio: accenso itaq; igne, combussimus castrum cum habitatoribus suis, scilicet Hæreticorum congregatione. Postea peruenimus ad flumen *Bardarum*. Denique perrexit dominus *Boamundus* vltra cum sua gente, sed non tota. Remansit enim *Comes de Russignolo* cum fratribus suis. Venit itaque exercitus Imperatoris, & inuasit Comitem cum fratribus suis, & omnes qui erant cum eis. Quod audiens *Tancredus* rediit retrò, & proiectus in flumen natando peruenit ad alios; & duo millia miserunt se in flumen sequendo Tancredum. Tandem inuenerunt *Turcopulos* & *Pinzinacos* dimicantes cum nostris, quos repente fortiter inuaserunt, & prudenter eos superauerunt; & apprehenderunt plures ex illis, & duxêre illos ligatos ante domini Boamundi præsentiam; quibus ait ipse: *Quare miseri occiditis gentem* CHRISTI *& meam? Ego cum vestro Imperatore nullam altercationem habeo.* qui responderunt: *Nos nequimus aliud agere: In roga Imperatoris sumus: & quicquid nobis imperat, nos oportet implere.* Quos Boamundus impunitos permisit abire. Hoc bellum factum est in quarta feria, quæ est caput ieiunii. Per omnia benedictus Dominus. Amen.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

V. Mandauit infelix Imperator simul cum nostris nuntiis, vni ex suis quē valde diligebat, quem & *Corpalatium* vocant, vt nos securè deduceret per terram suam, donec veniremus *Constantinopolim*. Cùmq; transiremus ante illorum ciuitates, iubebat habitatoribus terræ, vt nobis apportarent mercatum, sicut faciebant & illi quos diximus. Certè tantùm timebant fortissimam gentem domini Boamundi, vt nullum nostrorum sinerent intrare muros ciuitatum. Volueruntq; nostri quoddam castrum aggredi & apprehendere, eo quod erat plenum omnibus bonis. Sed vir prudens *Boamundus* noluit consentire, tantum pro iusticia terræ, quantū pro fiducia Imperatoris: Vnde valde iratus est propter hoc, cum Tancredo & aliis omnibus. Hoc factum est vespere. Mane verò facto, exierunt habitatores castri, & cū processione deferentes in manibus cruces, venerunt in præsentiam Boamundi. Ipse verò gaudens recepit eos, & cum lætitia abire permisit illos. Deinde venimus ad quandam vrbem quæ dicitur *Serra*, vbi nostra fiximus tentoria, & sat habuimus mercatum illis diebus conueniens. Ibique doctus *Boamundus* optimè concordatus est cum duobus *Corpalatiis*, & pro amicitia eorum ac pro iustitia terræ iussit reddi omnia animalia quæ nostri deprædata tenebant: & Corpalasius illi promiserat missos retrò mandare, & hominibus illis animalia per hominem reddi. Deinde peruenimus de castello in castellum, & de villa in villam ad *Rusam* ciuitatem. Græcorum autem gens exibat & veniebat gaudens in occursum domini Boamundi, nobis deferens maximum mercatum, ibiq; nostros tetēdimus papiliones in quarta feria ante Cœnam Domini: ibi etiam doctus Boamundus totam gentem suam dimisit, perrexitq; loqui cum iniquissimo Imperatore Constantinopolim, suisque hominibus imperauit, dicens: *Modestè appropinquate ciuitatem; ego autem ibo prius*, qui & duxit secum paucos milites. *Tancredus* remansit caput militiæ CHRISTI; vidensq; peregrinos cibos emere, ait intra se, quod exiret extra viam, & hunc populum conduceret vbi feliciter viueret. Denique intrauit vallem quandam plenam omnibus bonis, quæ corporalibus nutri-
VI. mentis sunt congrua: in qua *Pascha Domini* deuotissimè celebrauimus. Cùm Imperator audisset honestissimum virum *Boamundum* ad se venisse, iussit eum honorabiliter recipi, & cautè hospitari extra vrbem. Quo hospitato malignus Imperator misit pro eo, vt veniret loqui simul secretò secum. Illic quippe inuenit ducem *Godefridum* cum fratre suo: ac deinde Comes S. Ægidii appropinquauit ciuitati. Tunc Imperator anxiens & bulliens irâ, cogitabat quemadmodum callidè fraudulenterq; comprehenderent hos CHRISTI milites. Sed diuinâ gratiâ reuelante, neque locus, neque nocendi spatium ab eo vel à suis inuenta sunt. Nouissimè verò congregati omnes maiores natu, qui Constantinopoli erant, timentes ne sua priuarentur patria, repererunt in suis consiliis atque ingeniosis scematibus quod nostrorum duces, Comites, seu omnes maiores Imperatori sacramentum fideliter facere deberent: Qui omnino prohibuerunt, dixeruntque: *Certè indigni sumus atq; iniustum nobis videtur vllatenus ei sacramentum iurare. Forsitan adhuc à nostris Maioribus sæpe delusi erimus.* Ad vltimum quid facturi erant? dicent, quoniam necessitate compulsi, nolentes volentesque humiliauerunt se ad nequissimi Imperatoris voluntatem. Fortissimo autem viro *Boamundo*, quem valde timebat, quia olim eum sæpe cum suo exercitu eiecerat de campo, dixit: quoniam si libenter ei iuraret, quindecim dies eundi terræ in extensione ab *Antiochia* retrò daret, & octo in latitudine: eique tali modo iurauit, vt si ille fideliter teneret illud sacramentum, iste suum nunquam præteriret. Tam fortes & tam duri milites, cur hoc fecerunt? propterea igitur, quia multa coacti erant necessitate. Imperator quoque omnibus nostris fidem & securitatem dedit, iurauit etiam quia veniret nobiscum pariter cum suo exercitu per terram mareque; & nobis mercatum terrâ atque mari fideliter daret, ac omnia nostra perdita diligenter restauraret; insuper & neminem nostrorum peregrinorum conturbari vel contristari in via sancti Sepulcri vellet aut permitteret. *Comes* autem *S. Ægidii* erat hospitatus extra vrbem in *Burgo*, gensq; sua remanserat retro. Mandauit itaque Imperator Comiti, vt faceret ei *hominium* & fiduciam,

sicut

sicut alii fecerant. Et dum Imperator hæc mandabat, Comes meditabatur qualiter vindictam de Imperatoris exercitu habere posset. Sed Dux *Godefridus* & *Rotbertus* Comes Flandrensis aliique Principes dixerunt ei, *iniustum fore contra Christianos pugnare*. Vir quoque sapiens *Boamundus* dixit: quia si aliquid iniustum Imperatori faceret, & fiduciam ei facere prohiberet, ipse ex Imperatoris parte fieret. Igitur Comes, accepto consilio à suis, Alexio *vitam & honorem iurauit, quod nec ipse nec per alium auferre consentiat*. Cùmque de *hominio* appellaretur, non se respondit pro capitis periculo id facturum. Tunc gens domini Boamundi appropinquauit Constantinopoli.

VII. *Tancredus verò & Richardus de Principatu* propter iusiurandum Imperatoris latenter transfretauerunt *Brachium*, & fere omnis gens Boamundi iuxta illos. Et mox exercitus Comitis S. Ægidii appropinquauit *Constantinopoli*: Comes verò remansit ibi cum ipsa sua gente. Vir itaque prudens *Boamundus* remansit cum Imperatore, vt cum eo consilium acciperet, quo modo mandarent mercatum gentibus, quæ erant vltra Nicenam vrbem. Dux itaque *Godefridus* iuit prius *Nicomediam* simul cum Tancredo, & aliis omnibus, fueruntque ibi per tres dies. Videns verò Dux quod nulla via pateret, per quam posset conducere has gentes vsque *Nicæam* ciuitatem; quoniam per illam viam, per quam prius alii transierant, non posset modo tanta gens transire, misit ante se tria millia hominum cum securibus & gladiis, qui inciderunt & aperuerunt hanc viam, quæ patefacta staret nostris peregrinis vsque *Nicenam* vrbem. Quæ via fuit aperta per angustam & nimis immensam montaneam: & faciebant retrò per viam cruces ferreas ac ligneas, quas ponebant super stipites, vt eas nostri peregrini cognoscerent. Interea peruenimus ad Niceam, quæ est caput totius *Romaniæ*, in quarto die pridie nonas Maii; ibique castra metati sumus. Priusquam autem dominus Boamundus venisset ad nos, tanta inopia panis fuit inter nos, vt vnus panis venderetur viginti aut triginta denariis. Postquam venit vir prudens *Boamundus*, iussit maximum mercatum conduci per mare, & pariter vtrimque veniebant, ille per terram & ille per mare: & fuit maxima vbertas in tota CHRISTI militia.

VIII. In die autem *Ascensionis Domini* cœpimus vrbem vndequaque inuadere, & ædificare instrumenta lignorum, turresque ligneas, quò possemus murales turres sternere. Tam fortiter & tam acriter aggredimur vrbem per duos dies, vt etiam foderemus murum vrbis. *Turci* quippe, licet gens barbara, qui erant in vrbe: miserunt nuntios aliis, qui venerant adiutorium ciuitati dare, in hunc modum: *quod audacter securèque approximent, & per meridianam in[illegible]eant portam: quoniam ex illa nemo eis erit obuiam, nec contristabit*: Quæ porta ipsâ die à *Comite S. Ægidii* in die Sabbathi post Ascensionem Domini, & *Episcopo Podiensi* hospitata est. Qui Comes veniens ex alia parte, protectus diuinâ virtute, ac terrenis fulgebat armis cum suo fortissimo exercitu. Hic itaque inuenit contra nos venientes Turcos. Qui vndique signo crucis armatus, vehementer irruit super illos, atque superauit; dederuntque fugam & fuit mortua maxima pars illorum. Qui rursus venerunt auxilio aliorum gaudentes & exultantes ad certum bellum, trahentes secum funes, quibus nos ligatos ducerent *Corosanum*: Venientes autem lætantes, cœperunt ex cacumine montis paulatim descendere. Quotquot descenderunt, illic cæsis capitibus à manibus nostrorum remanserunt: proiiciebant autem nostri capita occisorum fundâ in vrbem, vt inde Turci magis terrerentur. Denique *Comes S. Ægidii* & *Episcopus Podiensis* consiliati sunt in vnum qualiter facerent subfodi quandam turrim, quæ erat ante tentoria eorum. Ordinati sunt homines, qui hanc subfodiant, & arbalistæ & sagittarii qui eos vndique defendant. Foderunt namque illam vsque ad radices muri, submiseruntque postes & ligna, ac deinde miserunt ignem. Sero autem facto cecidit turris iam in nocte: sed quia nox erat, non potuerunt præliari cum illis. Nocte verò illâ surrexerunt festinanter Turci, & restaurarunt murum tam fortiter, vt veniente die nemo posset eos lædere ex illa parte. Modo venit *Comes de Nortmannia* & *Comes Stephanus*, & alii plures, ac deinceps *Rogerius de Barna villa*. *Boamundus* denique obsedit vrbem in prima fronte, & iuxta eum *Tancredus*, & postea *Dux Godefridus*, ac deinde *Comes Flandrensis*, iuxta quem *Rotbertus* Nortmannus, & iuxta eum *Comes S. Ægidii*, iuxta quem *Podiensis Episcopus*. Ita verò per terram fuit obsessa, vt nemo auderet exire, neque intrare: fueruntque ibi omnes congregati in vnum. Et quis poterat numerare tantam CHRISTI militiam? Nullus, vt puto, tot prudentissimos milites nec antea vidit, nec vltra videre poterit. Erat autem

ex vna parte vrbis immensus lacus, in quo Turci suas mittebant naues, & exibant & intrabant & afferebant herbam, ligna & alia plura. Tunc nostri Maiores consiliati in vnum, miserunt nuncios *Constantinopolim* dicturos Imperatori, vt faceret naues conduci ad *Ciuito*, vbi portus est, atque iuberet congregari boues qui eas traherent per montaneas & syluas, vsque approximent lacui: quod continuò factum est, suosque *Turcopulos* mandauit cum eis. Die verò quo naues fuerant conductæ, noluerunt eas statim mittere in lacum, plenas Turcopolis, bene armatis. Summo autem diluculo stabant naues optimè ordinatæ, per lacum properantes contra vrbem. Videntes eas *Turci* mirabantur, ignorantes an esset eorum gens, an Imperatoris. Postquam autem cognouerunt esse gentem Imperatoris, timuerunt vsque ad mortem, plorantes & lamentantes: Francique gaudebant & dabant gloriam DEO. Videntes autem Turci quod nullatenus ex suis exercitibus adiutorium habere possent, legationem mandauerunt Imperatori, quia ciuitatem spontè redderent, si eos omninò abire permitteret cum mulieribus & filiis & omnibus substantiis suis. Tunc Imperator plenus vanâ & iniquâ cogitatione, iussit illos impunitos abire sine vllo timore, ac sibi eos Constantinopolim cum magna fiducia adduci. Quos studiosè seruabat, vt illos ad Francorum nocumenta & obstacula paratos haberet. Fuimusque in obsidione illa per septem hebdomadas & tres dies, & multi ex nostris illic receperunt martyrium, & lætantes gaudentesque reddiderunt felices animas DEO; & ex pauperrima gente multi mortui sunt fame pro CHRISTI nomine, qui in cœlum triumphantes portarunt stolam recepti martyrii, vnâ voce dicentes: *Vindica Domine sanguinem nostrum, qui pro te effusus est, qui es benedictus & laudabilis in secula seculorum.* AMEN.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

IX. 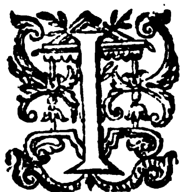Nterea redditâ ciuitate & Turcis deductis Constantinopolim, vnde Imperator magis magisque gauisus, quod ciuitas reddita sit eius potestati, iussit maximas eleemosynas erogari nostris pauperibus. Denique primâ die quâ recessimus à ciuitate, venimus ad quendam *pontem*, ibique mansimus per duos dies. Tertia autem die priusquam lux cœpisset oriri, surrexerunt nostri, & quia nox erat, non viderunt tenere vnam viam, sed sunt diuisi per duo agmina, & venerunt diuisi per duos dies. In vno agmine fuit vir *** *Boamundus* & *Rotbertus* Nortmannus, & prudens *Tancredus*, & alii plures: In alio fuit *Comes S. Ægidii*, & Dux *Godefridus* & *Podiensis Episcopus*, & *Hugo* Magnus, Comesque *Flandrensis* & alii plures. Tertia verò die irruerunt Turci vehementer super Boamundum, & eos qui cum ipso erant. Continuò Turci cœperunt stridere & garrire, ac clamare excelsa voce, dicentes diabolicum sonum nescio quo modo in sua lingua. Sapiens vir *Boamundus* videns innumerabiles Turcos, procul stridentes & clamantes dæmoniacâ voce, protinus iussit omnes milites descendere, & tentoria celeriter extendere. Priusquam tentoria fuissent extensa, rursus dixit omnibus militibus: *Seniores & fortissimi milites* CHRISTI, *ecce modò bellum angustum est vndique circa nos. Igitur omnes milites eant viriliter obuiam illis; & pedites prudenter & citiùs extendant tentoria.* Postquam verò hoc totum factum est, Turci vndique iam erant circumcingentes nos, dimicando, iaculando ac spiculando, & mirabiliter longè lateque sagittando. Nos itaque, quanquam nequiuimus resistere illis, neque sufferre pondus tantorum hostium; tamen pertulimus illuc vnanimiter gradum. Fœminæ quoque nostræ in illa die fuerunt nobis in magno refugio, quæ afferebant ad bibendum aquam nostris præliatoribus; & fortiter semper confortabant illos pugnantes & defendentes. Vir itaque sapiens *Boamundus* protinus mandauit aliis, scilicet egregio Comiti de S. Ægidio, & inclito Duci Godefrido, Hugoni Magno, atque honestissimo Podiensi Episcopo, aliisque omnibus CHRISTI militibus, quò festinent, & ad bellum citiùs approximent, dicens: *Etsi hodie luctari volunt, viriliter veniant.* Qui omnimodo pro-

prohibentes deludentes illos & dicentes: *Veruntamen hoc fallacium est totum.* Nam nos non credebamus iam illos esse tam pudentes quòd amplius auderent se erigere & præliari nobiscum. Dux itaque Godefridus audax & fortis, ac Hugo Magnus simul venerunt prius cum suis exercitibus; Episcopus quoque Podiensis prosecutus est illos, vnà cum suo exercitu, & Comes de S. Ægidio iuxta illos cum magna gente. Mirabantur ergo nostri valde vnde esset exorta tanta multitudo *Turcorum*, & *Arabum*, & *Saracenorum*. & aliorum quos enumerare ignoro: quia pene omnes montes, colles, valles & omnia plana loca intus & extra vndique erant cooperta de illa excommunicata generatione. Factus est itaque sermo secretus inter nos, laudantes, & consulentes, atque dicentes: *Estote omninò vnanimes in fide* CHRISTI *& S. Crucis vexilli victoria: quia hodie omnes diuites, si DEO placet, effecti eritis.* Continuò fuerunt ordinatæ nostrorum acies. In sinistra parte fuit vir sapiens *Boamundus* & *Rotbertus* Nortmannus, & prudens *Tancredus* ac honestissimus miles *Rotbertus* de Ansa, & inclitus *Richardus de Principatu*. Ep sc pus verò *Podiensis* venit per alteram montaneam, vndique circumcingens incredulos Turcos: in sinistra quoque parte equitauit fortissimus miles *Raimundus* Comes de S. Ægidio. In dextera verò parte fuit honorabilis Dux *Godefridus*, & acerrimus miles *Flandrensis* Comes, & *Hugo* Magnus, & alii plures, quorum nomina ignoro. Statim autem venientibus militibus nostris, *Turci* & *Arabes* & *Saraceni* & *Agulani*, & omnes barbaræ nationes dederunt velociter fugam, per compendia montium & per plana loca. Erat autem numerus Turcorum, Persarum *Publicanorum*, Saracenorum, Angulanorum aliorumq; paganorum, trecenta sexaginta millia, extra Arabes, quorum numerum nemo scit nisi solus DEVS. Fugerunt verò nimis velociter ad sua tentoria, ibique eos diu morari non licuit. Iterum verò arripuerunt fugam, nosque illos persecuti sumus occidentes tota vna die. Et accepimus spolia multa: aurum, argentum, equos & asinos, camelos, oues & boues, & plurima alia quæ ignoramus. Et nisi Dominus fuisset nobiscum in bello, & aliam citò nobis misisset aciem, nullus nostrorum euasisset: quia ab hora tertia vsque in horam nonam perdurauit hæc pugna. Sed Omnipotens DEVS, pius & misericors, qui non permisit suos milites perire, nec in manus inimicorum incidere, festinè nobis adiutorium misit. Sed fuerunt illic mortui duo ex nostris milites honorabiles, scilicet *Gosfredus de monte Scabioso* & *Wilhelmus Marchisi filius* frater Tancredi, aliiq; milites & pedites, quorum nomina ignoro. Quis vnquam tam sapiens aut doctus vir audebit describere prudentiam militiamq; & fortitudinem Turcorum? Qui putabant terrere gentem Francorum minis suarum sagittarum, sicut terruerunt Arabes, Saracenos & Hermenios, Suranios & Græcos? Sed si Deo placet, nunquam tantùm valebunt, quantùm nostri. Veruntamen dicunt *se esse de Francorum generatione*: & quia nullus homo naturaliter debet esse miles nisi Franci & illi. Veritatem dicam, quam nemo audebit prohibere. Certè si in fide CHRISTI & Christianitate sancta semper firmi fuissent, & *vnum Dominum in trinitate confiteri voluissent, DEIque Filium natum de Virgine matre, passum, resurgentem à mortuis tertiâ die, & in cœlum suis cernentibus discipulis ascendentem, ac deinde consolationem sancti Spiritus perfectè mittentem & eum in cœlo & in terra regnantem*, rectâ mente & fide credidissent; ipsis potentiores vel fortiores vel bellorum ingeniosissimos nullus inuenire potuisset: Et tamen, gratia DEI, victi sunt à nostris. Hoc bellum est factum primo die Iulii.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

Postquam verò *Turci* inimici Dei & sanctæ Christianitatis omninò fuerunt deuicti, per quatuor dies & noctes fugientes huc & illuc, contigit vt *Solimanus* Dux illorum, filius Solimani veteris, fugeret de *Nicea*, qui inuenit decem millia Arabum, qui dixerunt ei: *O infelix, & infelicior omnibus gentilibus, cur tremefactus fugis?* Qui Solimanus lacrymans respondit: *Quoniam olim cùm habuissem omnes Francos deuictos, eosque putarem iam in captiuitate ligatos, dum paulatim voluissem ligare ad inuicem, tunc respi-* X.

ciens retro, vidi tam innumerabilem gentem eorum, vt si vos aut aliquis illic adesset, putaret quod omnes montes & colles vallesquè & omnia plana loca plena essent illorum multitudine. Nos igitur illos cernentes, statim cœpimus capere subitaneum iter, timentes tam mirabiliter, vt vix euaserimus de illorum manibus: vnde adhuc in nimio terrore sumus. Et si mihi & verbis meis velletis credere, auferretis vos hinc: quia si & ipsi potuerint vos solummodo scire, vnus ex vobis vix amplius euadet viuens. At illi audientes talia, retrorsum verterunt dorsa, & se expanderunt per vniuersam Romaniam. Tunc veniebamus nos persequentes iniquissimos Turcos, quotidie fugientes ante nos. At illi venientes ad cuncta castra siue vrbes, fingentes & deludentes habitatores terrarum illarum dicebant: *Nos deuicimus Christianos omnes, & superauimus illos, ita vt nullus eorum iam vnquam audeat erigere se ante nos: tantùm permittite nos intus intrare.* Qui intrantes spoliabant Ecclesias & domos & alia omnia, & ducebant equos secum & asinos & mulos, aurum, argentum & ea quæ reperire poterant. Adhuc quoque filios Christianorum secum tollebant, & ardebant ac deuastabant omnia conuenientia siue vtilia, fugientes & pauentes valde ante faciem nostram. Nos itaque persequebamur eos per deserta & inaquosa, & inhabitabilem terram, ex qua vix viui euasimus vel exiuimus. Fames verò & sitis vndique coartabant nos, nihilque penitus nobis erat ad edendum, nisi forte vellentes & fricantes spicas manibus nostris, tali cibo quàm miserrimè viuebamus. Illic fuit mortua maxima pars nostrorum equorum, eo quòd multi eorum remanserunt pedites, & pro penuria equorum erant nobis boues loco caballorum, & pro nimia necessitate succedebant nobis capri & *multones* ac canes ad portandum. Interea cœpimus intrare in terram optimam, plenam corporalibus alimentis & delitiis, omnibusq; bonis, ac deinceps appropinquauimus *Tconio*. Habitatores verò terræ illius suadebant & amonebant nos, nobiscum ferre vtres plenos aquâ, quia illic, in itinere diei vnius, est maxima penuria aquæ. Nos verò ita fecimus donec peruenimus ad quoddam flumem, ibique hospitati sumus per duos dies: cœperunt autem cursores nostri ante ire, donec peruenerunt ad *Erachiam*, in qua erat Turcorum nimia congregatio, exspectans & insidians, quomodo posset Christi milites nocere & contristare. Quos Turcos, Dei Omnipotentis milites inuenientes, audacter inuaserunt; superati itaque, sunt inimici nostri in illa die: tamque celeriter fugiebant, quàm sagitta fugit emissa ictu valido cordæ & arcus; nostri igitur intrauerunt statim in ciuitatem, ibique mansimus per quatuor dies.

x. Illic diuisit se ab aliis *Tancredus* Marchisi filius, & *Balduinus* Comes egregius frater Ducis Godefridi; simulque intrauerunt *vallem de Botrenthrot*. Diuisit quoque se *Tancredus*, & venit *Tarsum* solummodo cum suis militibus. Exierunt denique *Turci* de vrbe & venerunt obuiam eis, atque in vnum congregati properauerunt ad bellum contra Christianos. Appropinquantibus itaque nostris & pugnantibus, dederunt inimici nostri fugam, reuertentes in vrbem celeri gressu. Tancredus verò vir prudens, atque honorabilis miles Christi, peruenit laxatis loris, & castra metatus est ante portam vrbis. Ex alia igitur parte venit vir inclytus Comes *Balduinus* cum suo exercitu, postulans & depræcans Tancredum acerrimum militem, quatinus eum amicissimè in societatem ciuitatis dignaretur suscipere. Cui ait Tancredus: *Te omnimodo in hac societate denego.* Nocte itaque superueniente, omnes Turci tremefacti, fugam vna arripuerunt: exierunt itaque habitatores ciuitatis sub illa noctis obscuritate, clamantes excelsâ voce: *Currite inuictissimi Franci, currite: quia Turci expergefacti vestro timore omnes pariter recederunt.* Orta autem die, venerunt Maiores ciuitatis & reddiderunt spontè ciuitatem, dicentes illis qui super hoc litigabant ad inuicem. *Sinite modò, Seniores, sinite: quia volumus & petimus dominari & regnare super nos, illum qui heri tam viriliter pugnauit cum Turcis.* Balduinus itaque mirificus Comes altercabatur & litigabat cum Tancredo, dicens: *Intremus simul, & spoliemus ciuitatem: & qui plus potuerit habere, habeat; & qui poterit capere, capiat.* Cui obstans fortissimus Tancredus dixit. *Absit hoc à me: Ego namq; Christianos nolo exspoliare: homines istius ciuitatis elegerunt me dominum super se, meq; habere desiderant.* Tandem nequiuit vir fortis diu luctari cum Balduino doctissimo Comite, quia illi magnus erat exercitus: tamen volens nolensq; dimisit eam, & viriliter recessit cum suo exercitu: fueruntque ei statim traditæ duæ optimæ ciuitates,

xi. videlicet *Athena & Manustra*, & plurima castra. Maior verò exercitus, scilicet *Raimundus* Comes de S. Ægidio & doctissimus *Boamundus*, duxque *Godefridus* & alii in *Her-*

Principes, in *Herminiorum* intrauerunt terram, sitientes atque æstuantes Turcorum sanguinem. Tandem peruenerunt ad quoddam castrum, quod tam forte erat vt nihil ei possent facere. Erat autem ibi homo quidam nomine *Symeon*, qui in illa ortus fuit regione, quique hanc petiit terram, quo eam de manibus defenderet Turcorum inimicorum: cui sponte illi dederunt terram, quique remansit ibi cum sua gente. Nos deniq; exeuntes inde, peruenimus feliciter vsque *Cæsaream* Cappadociæ. Cappadocia autem egressi, venimus ad *quandam ciuitatem* pulcerrimam & nimis vberrimam, quam paululum ante nostrum aduentum obsederant Turci per tres hebdomadas, sed non superauerant: mox illuc aduenientibus nobis continuò tradidit se in manu nostra, cum magna lætitia. Hanc igitur petiit quidam miles, cui nomen *Petrus de Alpibus*, ab omnibus Senioribus, quatinus eam defenderet *in fidelitate Dei & S. Sepulcri*, & Seniorum atque Imperatoris: cui cum nimio amore gratis concesserunt eam. Sequenti nocte audiuit *Boamundus* quod *Turci* qui fuerant in obsessione ciuitatis frequenter præcederent nos: extimplo præparauit se solummodo cum militibus, quatinus illos vndiq; expugnaret; sed eos inuenire non potuit. Deinde venimus ad quandam vrbem nomine *Coxon*, in qua erat maxima vbertas omnium bonorum, quæ nobis erant necessaria. *Christiani* igitur, videlicet alumni vrbis illius, tradiderunt se statim; nosq; fuimus ibi optimè per tres dies, & illic maximè sunt recuperati nostri. Audiens itaque *Raimundus* Comes de S. Ægidio, quod Turci qui erant in custodia *Antiochiæ*, discessissent, in suo inuenit consilio, quod mitteret illuc aliquos ex suis militibus qui eam diligenter custodirent. Tandē elegit quos legare voluit, videlicet *Petrum de Castellione* Vicecomitem, *Wilhelmum de Monte Pislerio*, *Petrum de Roasa*, *Petrum Reimundum de Pul*, cum quingentis militibus. Venerunt itaque in vallem propè Antiochiam ad quoddam castrum Publicanorum, illicq; audierunt Turcos esse in ciuitate, eamq; fortiter defendere præparant. *Petrus* de Roasa diuisit se ibi ab aliis, & proxima nocte transiuit propè Antiochiam, intrauitq; *Vallem de Rugia*, & inuenit Turcos & Saracenos, & præliatus est cum eis, & occidit multos ex eis, & alios persecutus est valde. Videntes hoc *Hermenii* habitatores terræ illius, illum fortiter superasse Paganos, continuò reddiderunt se. Ipse verò statim cœpit ciuitatem & plurima castra. Nos autem qui remansimus, exeuntes inde intrauimus in diabolicam montanam, quæ tam erat alta & angusta, vt nullus nostrorum auderet per semitam, quæ in monte patebat, alium præire. Illic præcipitabant se equi, & vnus *Saumarius* præcipitabat alium. Milites ergo stabant vndique tristes, feriebant se manibus præ nimia tristitia & dolore, dubitantes quid facerent de semetipsis, & de suis armis, vendentes suos clipeos & loricas optimas cum galeis, solummodò propter tres aut quinque denarios, vel pro vt quisque poterat habere. Qui autem vendere nequibāt, gratis à se iactabant & ibant. Exeuntes igitur de execrata montana peruenimus ad ciuitatem quę vocatur *Marasi*: Cultores verò illius ciuitatis exierunt obuiam nobis lætantes, & deferentes maximum mercatum: illicque habuimus omnem copiam, exspectando donec veniret dominus *Boamundus*. Venerunt itaq; nostri milites in vallem, in qua regalis ciuitas *Antiochia* sita est, quæ est caput totius *Syriæ*, quamq; Dominus IESVS CHRISTVS tradidit B. *Petro Apostolorum* Principi, quatinus eam ad cultum sanctæ fidei reuocaret, qui viuit & regnat cum Deo Patre in vnitate Spiritus S. Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Cum cœpissemus appropinquare ad *pontem Farreum*, cursores nostri, qui semper solebant nos præcedere, inuenerunt Turcos innumerabiles congregatos obuiam eis, qui ad adiutorium Antiochiæ festinabant. Irruentes igitur nostri vno corde & mente super illos, superauerunt Turcos. Consternati sunt barbari, dederuntq; fugam, & multi mortui sunt ex eis in ipso certamine. Nostri igitur superātes illos, DEI gratiā, acceperunt spolia multa, equos, camelos, mulos, asinos onustos frumento & vino. Venientes deniq; nostri, castra metati sunt super ripam fluminis. Protinus vir sapiens *Boamundus* cum quatuor millibus militum venit ante portam ciuitatis, vigilare, si fortè aliquis nocte latenter exiret, aut intraret ciuitatem. Crastinā verò die peruenerunt vsq; *Antiochiam* mediā die, in quarta feria, quæ est duodecima Kal. Nou. & obsedimus mirabiliter tres portas ciuitatis: quoniā in alia parte deerat nobis locus obsidēdi, quia alta & nimis angusta montanea nos coartabat. Tantùm autē timebant nos vndiq; inimici nostri Turci, qui erāt intus vrbe, vt nemo eorū auderet offendere aliquem ex nostris, ferè per spacium dierū quindecim. Mox hospitātes nos circa Antiochiā reperimus illic omnē abun- XIII.

dantiam, videlicet vineas vndique plenas, foueas plenas frumento, arbores refertas pomis, & alia multa bona corporibus vtilia. *Hermenii* & *Suriani* qui erant intus in vrbe, exeuntes & ostendentes sese fugere, cotidie erant nobiscum; sed eorum vxores in ciuitate. Illi verò ingeniosè inuestigabant nostrum esse, nostramq; qualitatem, referebantq; omnia his excommunicatis qui erant in vrbe inclusi. Postquam verò *Turci* fuerunt edocti de nostra essentia, cœperunt paulatim vrbe exire, nostros peregrinos vndique coangustare, non solùm ex vna parte, sed vndique erant latentes obuiam nobis ad mare & ad montaneam. Erat autem non longè castrum cui nomen *Aregh*, vbi erant congregati multi Turci fortissimi, qui frequenter cõturbabant nostros. Audientes itaque nostri Seniores talia, nimis doluerunt, miseruntq; ex militibus suis, qui diligenter explorarent locum vbi erant Turci: reperto igitur loco vbi latebant, nostri milites, qui quærebant illos, obuiant eis. At nostris paulatim retrogredientibus vbi sciebant *Boamundum* esse cum suo exercitu, statim fuerunt illic mortui duo ex nostris. Hoc audiens Boamundus, surrexit cum suis vt fortissimus CHRISTI athleta: & barbari irruerunt contra illos, eo quod nostri erãt pauci, tamen simul iuncti inierunt bellum. Mortui sunt verò multi ex nostris inimicis, & capti alii ducti sunt ante portam vrbis, ibiq; decollabantur, vt magis tristes fierent, qui erant in vrbe. Exibant quidem alii de ciuitate & descendebant in quandam portam, & sagittabant nos ita vt sagittæ eorum caderent in domini Boamundi plateam, & vna mulier occubuit ictu sagittæ.

XIII. Congregati itaque sunt omnes Maiores nostri & ordinauerunt consilium, dicentes: *Faciamus castrum in vertice montis Maregart, qui mons est super hostem Boamundi, quod securiat, vt tuti possimus permanere de Turcorum formidine.* Facto itaque castro atque munito, omnes maiores illud in vicem custodiebant. Iam iam cœperant frumentum & omnia nutrimenta corporum nimis esse cara ante Natale Domini. Foras penitus non audebamus exire, nihilque penitus in terra Christianorum inuenire poteramus, ad edendum. In Saracenorum namque terra, nemo intrare audebat nisi cum magna gente. Ad vltimum statuerunt nostri Seniores concilium, ordinando qualiter regerent tantas gentes. Inuenerunt in consilio, vt vna pars nostri iret diligenter attrahere stipendium, & vbique custodire exercitum: alia quoque pars fiducialiter remaneret custodire hostem. Boamundus denique dixit: *Seniores, & prudentissimi milites, si vultis, & honestum & bonum vobis videtur, ego ero cum Flandrensi Comite iturus cum eo.* Celebratis itaque gloriosissimè *solennitatibus Natiuitatis*, die lunæ, secunda scilicet feria egressi sunt illi, & alii plusquam viginti millia militum & peditum, ac sani & incolumes intrauerunt terram Saracenorum. Congregati quippe erant multi *Turci*, & Arabes & Saraceni, ab Hierusalem & Damasco & Aleph & ab aliis regionibus qui veniebant fortitudinem Antiochiæ dare. Audientes itaque isti *Christianorum* gentem conductam esse in illorum terram, illicò præparauerunt se ad bellum contra Christianos: atq; summo diluculo venerunt in locum, vbi gens nostra erat in vnum. Diuiseruntq; se barbari & fecerunt duas acies, vnam ante & aliam retrò, cupientes ex omni parte circumcingere nos. Egregius itaq; *Comes Flandrensis* vndiq; regimine fidei, signoq; crucis, quam fideliter cotidie baiulabat, armatus, occurrit illis vna cum *Boamundo*; irrueruntq; nostri vnanimiter super illos, qui statim arripuerunt fugam & festinanter verterunt retrò scapulas: ac mortui sunt ex illis plurimi, nostriq; cœperunt equos eorum & alia spolia: alii verò qui viui remanserant, velociter fugerũt, & in iram perditionis abierunt. Nos autem reuertẽtes cum magno tripudio, laudauimus & magnificauimus trinũ & vnum Deũ, qui viuit & regnat nunc & in æuum. Amen.

XIV. *Turci* deniq;, inimici Dei & Christianitatis, qui erant intus in custodia ciuitatis Antiochiæ, audientes dominũ *Boamundum* & *Flandrensem* Comitem in obsessione nõ esse, exierunt ciuitate & audacter veniebant præliari nobiscum, insidiãtes vndiq; in qua parte obsidio esset languidior: scientes illos prudẽtissimos milites foris esse, inueneruntq; quod in vna Martis die possent obsistere nobis & lędere. Venerũt verò iniquissimi barbari cautè, & irruerunt vehemẽter super nos, & incautos occiderunt multos ex nostris militibus & peditibus. *Episcopus* quoq; *Podiensis* in illa amara die perdidit suũ *Senescalcum*, conducentem & regentem eius vexillum. Et nisi esset flumẽ, quod inter nos & illos erat, sæpius inuasissent nos, atq; maximam læsionem fecissent in nostram gentem. Egrediebatur tunc vir prudẽs *Boamundus* cum exercitu suo de terra Saracenorũ, venitq; in *Tancredi* mõtaneam, cogitans an fortè ibi valeret inuenire aliquid, quod potuisset deferri: nam totam terram in expendio miserant;

ferant: alii quippe inuenerant, alii verò vacui redierant. Tunc vir sapiens *Boamundus* increpauit eos dicens: *O infelix & miserrima gens, ô vilissima omnium Christianorum! cur tam celeriter vultis abire? sinite modo, sinite, vsquequò erimus congregati in vnum: & nolite errare sicut oues non habentes pastorem. Si autem inimici nostri inuenerint vos errantes, occident vos: quia die noctuq́; vigilant, vt vos sine ductore segregatos vel solos inueniant: vosq́; cotidie occidere, & in captiuitatem ducere laborant.* Cùmq; finis esset dictis, rediit ad suam hostem cum suis plus vacuis quàm onustis. Videntes autem *Hermenii* & *Surani* quod nostri penitùs vacui rediissent, consiliati in vnum abibant per montaneas & præscita loca, subtiliter inquirentes & ementes frumentum, & corporea alimenta, quæ ad hostem deferebant, in quo erat fames immensa: & vendebant onus vnius asini octo *purpuratis*, qui appræciabantur centum viginti solidis denariorum. Ibi quidem sunt mortui multi ex nostris, non habentes præcium vnde tam carum emere potuissent.

XV. *Wilhelmus* igitur *Carpentarius* & *Petrus* Heremita, pro immensa infelicitate ac miseria ipsa, latenter recesserunt. Quos *Tancredus* persequens, apprehendit, secumq; reduxit cum dedecore, qui dextram & fidem illi dederunt, quia libenter ad hostem redirent & satisfactionem Senioribus facerent. Tota denique nocte Wilhelmus, vti mala res in *tenda* Boamundi iacuit. Crastina verò die summo diluculo veniens, erubescendo ante Boamundi præsentiam stetit, quem alloquens Boamundus dixit: *O infelix, & infamia totius Franciæ: dedecus & scelus Galliarum; O nequissime omnium quos terra suffert. cur tam turpiter fugisti? Forsitan ob hoc quod voluisti tradere hos milites & hostem* CHRISTI, *sicut tradidisti alios in Hispania?* Qui omnino tacuit, & nullus sermo ex eius ore processit. Adunauerunt sese omnes ferè Francigenæ, rogaueruntq; humiliter dominum Boamundum, ne deterius ei fieri permitteret. Annuit ille sereno vultu, & ait: *Hoc pro vestri amore libenter consentiam, si in toto corde & mente iurauerit, quod nunquam recedet ab Hierosolymitano itinere, siue bono siue malo:* & *Tancredus neque per se neque per suos aliquid contrarii ei consentiet fieri.* Qui auditis his verbis, voluntarie concessit; ipse verò protinus dimisit eum. Postmodum verò *Carpentarius,* maximâ captus turpitudine, non diu morans, furtim recessit. Hanc paupertatem & miseriam pro nostris delictis concessit nos habere Deus. In totâ namq; hoste, non valebat aliquis inuenire mille milites, qui equos haberent optimos.

XVI. Intereà inimicus *Tetigus*, audiens quod exercitus Turcorum venissent super nos, ait se timuisse, arbitransq; nos omnes periisse, atque in manibus inimicorum incidisse, fingens omnia falsa, quæ assiduè *cismare* poterat, dixit: *Seniores, & viri prudentissimi, videte quia nos hic sumus in maxima necessitate, & ex nulla parte nobis adiutorium succedit. Ecce modò sinite me in Romania patriam reuerti; & ego absque vlla dubitatione faciam multas naues huc venire per mare, onustas frumento, vino, hordeo, carne, farina & caseis, omnibusq́; bonis quæ sunt nobis necessaria. Faciam & equos conduci ad vendendum: & mercatum per terram in fidelitate Imperatoris, huc aduenire faciam. Ecce hac omnia vobis fideliter iurabo & attendam. Adhuc quoque & domestici mei & papilio meus sunt in campo, vnde & firmiter credite, quia quantocius redibo.* Sic itaque fecerunt finem dictis. Iuit ille inimicus: omnia sua dimisit in campo, & in periurio manet & manebit. Itaque tali modo inerat nobis maxima necessitas, quia Turci vndique præstringebant nos, ita vt nullus nostrorum auderet iam exire extra tentoria: nam illi constringebant nos ex vna parte, & fames cruciabat ex alia: succursus verò & adiutorium nobis deerat. Gens minuta & pauperrima fugiebat *Cyprum*, *Romaniam*, & in montaneas. Ad mare vtique non audebamus ire propter timorem pessimorum Turcorum, nusquam erat nobis via patefacta.

XVII. Itaque audiens dominus *Boamundus* innumerabilem gentem Turcorum venientem super nos, cautè venit ad alios, dicens: *Seniores, & prudentissimi milites, quid facturi erimus? Nos namque tanti non sumus, vt in duabus partibus pugnare valeamus. Sed, scitis quid faciemus? Faciamus ex nobis duas partes. Pars peditum remaneat iugiter custodire papiliones, & quibit nimis obsistere his qui in ciuitate sunt: Alia verò pars militum, nobiscum veniat obuiam inimicis nostris, qui hîc hospitati sunt prope nos, in castello Areg, vltra pontem Farreum.* Serò autem facto, exiit è tentoriis vir prudens Boamundus cum aliis prudentissimis militibus: iuitq; iacere inter fluuium & lacum. Summo diluculo, iussit protinus exploratores exire, & videre quot sint Turcorum turmæ, & vbi sint, aut certè quid agant. Exierunt illi, cœperuntque subtiliter inquirere, vbi essent acies Turcorum reconditæ. Viderunt namque Turcos innumerabiles segregatos venire ex parte fluminis, diuisos per duas acies, maxima verò virtus illorum veniebat retro.

Reuersi sunt namque celeriter speculatores, dicentes: *Ecce, ecce, veniunt. Igitur estote omnes parati, quia iam prope nos sunt.* Dixitque vir sapiens Boamundus aliis: *Seniores & inuictissimi milites, ordinate ad inuicem bellum.* Responderuntque illi: *Tu sapiens & prudens, tu magnus & magnificus, tu fortis & victor, tu bellorum arbiter & certaminum iudex, hoc totum fac, hoc totum super te sit. Omne bonum quod tibi videtur nobis & tibi, operare, & fac.* Tunc Boamundus iussit, vt principum quisque per se dirigeret aciem suam ordinatim. Feceruntq; ita, & ordinatæ sunt sex acies. Quinq; verò ex eis, ierunt adunatim inuadere illos. *Boamundus* itaque paulatim gradiebatur retro, cum sua acie. Iunctis igitur prosperè nostris, vnus cominus percutiebat alium. Clamor verò resonabat ad cœlum. Omnes præliabantur in simul. Imbres telorum obnubilabant aërem. Postquam venit maxima virtus illorum, quæ erat retrò, acriter inuasit nostros, ita vt nostri paululum iam cederent retrò. Quod vt vidit vir doctissimus Boamundus, ingemuit. Tunc præcepit suo *Conostabili* scilicet *Rotberto* filio *Girardi*, dicens: *Vade quàm citiùs potes, vt vir fortis, & recordare prudentium antiquorumq; nostrorum fortium parentum, & esto acer in adiutorium Dei sanctique Sepulcri. Et reuera scias, quia hoc bellum carnale non est, sed spirituale. Esto igitur fortissimus athleta* CHRISTI. *Vade in pace: dominus sit tecum vbique.* Fuit itaq; ille vndiq; signo crucis munitus, qualiter leo perpessus famem per tres aut quatuor dies, qui exiens à suis cauernis, rugiens & sitiens sanguinem pecudum: sic improuidè ruit ille inter agmina gregum, dilanians oues, fugientes huc & illuc: ita agebat iste inter agmina *Turcorum.* Tam vehementer instabat illis, vt linguæ honorabilis vexilli volitarent super Turcorum capita. Videntes autem aliæ acies, quod vexillum Boamundi tam *honestè* esset ante alios delatum, ilico redierunt retrorsum; nostrique vnanimiter inuaserunt Turcos, qui omnes stupefacti, arripuerunt fugam. Nostri itaque persecuti sunt illos, & detruncauerunt, vsque ad *pontem Farreum.* Reuersi sunt autem *Turci* festinanter in castrum suum, acceperuntque omnia quæ ibi reperire potuerunt, totumque castrum spoliauerunt, miseruntque ignem, & fugerunt. *Hermenii* & *Suriani* scientes Turcos omnino perdidisse bellum, exierunt, & excubauerunt per arta loca, & occiderunt, & apprehenderunt multos ex eis. Superati sunt itaque, Deo annuente, in illo die inimici nostri. Satis verò recuperati sunt nostri de equis, & de aliis multis quæ erant illis valde necessaria. Et centum capita mortuorum detulerunt ante portam ciuitatis, vbi legati *Ammirati Babylonia* castra metati fuerant, qui mittebantur Senioribus. Illi, qui remanserant in tentoriis tota die præliati sunt cum illis, qui erant in ciuitate, ante tres portas ciuitatis. Factum est hoc bellum in die Martis ante caput ieiunii quinto Idus Februarii, fauente Domino nostro IESV CHRISTO qui cum Patre & Spiritu S. viuit & regnat Deus per immortalia secula seculorum. Amen. Reuersi sunt nostri, agente Deo, trium- XVIII.
phantes, & gaudentes de triumpho, quem in die illo habuerunt deuictis inimicis, qui sunt per omnia superati, semper fugientes, huc & illuc vagantes & errantes, alii in *Corrozanam*, alii verò in Saracenorum introierunt terram. Videntes autem nostri maiores, quòd malè tractarent & constringeret nos inimici nostri, qui erant in ciuitate, die ac nocte inuigilantes & insidiantes qua parte nos lædere possent, congregati in vnum dixerunt. *Priusquam perdamus gentem nostram, faciamus castrum ad Machumariam, quæ est ante vrbis portam, vbi pons est: ibiq; forsitan nostros poterimus constringere inimicos.* Consenserunt omnes, & laudauerunt quod bonum esset ad faciendum. *Comes de S. Ægidio* primus dixit: *Estote mihi in adiutorium ad faciendum castrum, & ego muniam & seruabo.* Respondit Boamundus: *Si vos vultis, & alii seniores laudant, ibo vobiscum ad portum S. Simeonis, diligenter conducere illos, qui illic sunt homines, vt peragant hoc opus; alii qui sunt remansuri muniant se vndique ad defendendum, si fortè inimici nostri & Dei exierint de ciuitate, & in illo loco sint omnes congregati in vnum licet vbi nos demonstraremus.* Factumq; est ita. *Comes* igitur & *Boamundus* perrexerunt ad S. Simeonis portum. Nos verò qui remansimus, congregati in vnum, castrum incipiebamus, dum *Turci* præparauerunt se ilico, & exierunt extra ciuitatem obuiam nobis ad prœlium. Sic itaque irruerunt super nos, & miserunt nostros in fugam, occideruntq; plures ex nostris: vnde tristes valde fuimus. Crastina autem die, videntes Turci quod maiores nostri deessent, & quod præterita die iuissent ad portam, præparauerunt se, & ierunt obuiam illis venientibus è portu. Tunc videntes *Comitem* & *Boamundum* venientes, & conducentes illam gentem, mox cœperunt stridere & garrire, ac clamare vehementissimo clamore, circumcingendo vndiq; nostros,

stros, iaculando, sagittando, vulnerando, & crudeliter detruncando. Nam tam acriter inuaserunt nostros, vt illi inirent fugam per proximam montaneam: & vbi via eundi patebat, qui potuit celeri se gressu expedire, euasit viuus; qui verò fugere nequiuit, mortem suscepit. Fueruntq; in illa die martyrizati ex nostris militibus seu peditibus plusquam mille, qui in cœlum lætantes ascendebant, atque candidati ferentes stolam recepti martyrii, glorificantes & magnificantes Dominum Devm nostrum trinum & vnum, in quo feliciter triumphabant, & dicebant concordabili voce: *Quare non defendis sanguinem nostrum, qui hodie pro tuo nomine effusus est?* Itaque *Boamundus* viam quam tenuerant, non tenuit; sed celeriùs cum paucis militibus ad nos venit, qui eramus in vnum congregati. Tunc nos accensi occisione nostrorum, Christi nomine inuocato, & S. Sepulcri confidentes itinere, iuncti simul peruenimus contra eos ad bellum; eosque inuasimus vno corde & animo. Stabant verò inimici Dei & nostri vndiq; iam stupefacti & vehementer perterriti, putantes nostros se deuincere & occidere, sicut fecerant gentem Comitis & Boamundi. Sed Devs Omnipotens hoc illis non permisit. Milites igitur veri Dei, vndiq; signo crucis armati, irruerunt acriter super illos & fortiter inuaserunt: illi autem celeriter fugerunt per medium angusti pontis ad illorum introitum. Illi qui viui nequiuerunt transire pontem, præ nimia multitudine gentium & caballorum, ibi receperunt sempiternum interitum, & reddiderunt infelices animas Diabolo & sathanæ ministris. Nos itaque illos superauimus, impellentes in flumen, & deiicientes. Vnda verò rapidi fluminis vndique videbatur fluere rubea Turcorum sanguine. Et si fortè aliquis eorum voluisset reptare super pontis columnas, aut natando ad terram moliretur exire, vulneratus est à nostris, vndiq; stantibus super fluminis ripam. Rumor quoq; & clamor nostrorum & illorum resonabat ad cœlum. Pluuiæ telorum & sagittarum tegebant polum, & claritatem diei: altæ voces intus & extra: Mulieres Christianæ vrbis veniebant ad muri fenestras, spectantes misera fata Turcorum, & occultè plaudebant manibus, sicut mos erat illarum. *Hermenii* & *Suriani*, iussu Maiorum Turcorum, inuiti seu spontanei, sagittas iaciebant foris ad nos. Mortui sunt, etiam in anima & corpore, duodecim Ammiralii de Turcorum agmine, in prælio illo: & alii prudentissimorũ & fortiorum militum, qui melius ciuitatem pugnando defendebant, numerus quorum fuit mille & quingenti. Alii qui remanserant viui, iam amplius nõ audebant clamitare vel garrire, in die siue in nocte, sicut ante solebant. Omnes itaq;, nos & illos, solummodo separauit nox, noxque diuisit vtrosq; in prçliando, iaculando, spiculando, sagittando. Sic superati sunt inimici nostri, virtute Dei & *S. Sepulcri*; & vlteriùs non valuerunt talem virtutem habere, neq; in voce, neq; in opere sicuti prius. Nos itaq; valde fuimus refecti in illa die de illorum equis, & de aliis multis rebus, quæ satis erant nobis necessariæ. Crastinâ verò die summo diluculo exierunt alii *Turci* de ciuitate & collegerunt omnia cadauera fetentia Turcorum mortuorum, quç reperire potuerunt super ripam fluminis, exceptis illis quæ in alueo latebant eiusdem fluminis; & sepelierunt ad *Machumariam*, quæ est vltra pontem, ante portam vrbis: simulq; illis cõsepelierunt pallia, bizanteos aureos, arcus, sagittas & alia plurima instrumenta, quæ nominare nequimus. Audientes itaque nostri quod humassent mortuos suos Turci, omnes sese præparauerunt, & venerunt festinantes ad diabolicum atrium & iusserunt desepeliri, & frangi tumbas eorum, & trahi eos extra sepulcra. Et eiecerunt omnia cadauera eorum in quandam foueam, & deportauerunt cæsa capita ad tentoria nostra, quatinus perfectè sciretur eorum numerus; excepto quod onerauerãt quatuor equos qui fuerunt ad mare nuntiis *Amiralii* de *Babylone* delata. Quod videntes Turci doluerunt nimis, fueruntq; tristes vsque ad necem. Nam cotidie dolentes, nihil aliud agebant nisi flere & vlulare. Tertiâ verò die cœpimus simul iuncti, cum gaudio magno, ædificare castrum supra dictum; de lapidibus scilicet, quos abstraximus de tumulis Turcorum. Peracto itaque castro mox cœpimus ex omni parte coangustare inimicos nostros, quorum superbia ad nihilum iam erat redacta. Nos autem securè ambulabamus huc & illuc, ad portam & ad montaneas, laudantes & glorificantes Dominum Devm nostrum, cui est honor & gloria per omnia secula seculorum. Amen.

Iam iam omnes semitæ penè prohibitæ & incisæ vndiq; erant Turcis; nisi ex illa parte fluminis, vbi erat castrum & quoddam monasterium. XIX. Quod castrum, si fuisset à nobis perfectè munitum, iam nullus eorum auderet extra ciuitatis portam exire. Conciliauerunt se denique nostri & vnâ voce concorditer

dixerunt: *Eligamus vnum ex nobis, qui robustè teneat illud castrum, & nostris inimicis prohibeat montaneas, & plana, & introitum vrbis ac exitum.* Plures verò ex illis prohibentes se illud hospitari, nisi fortè fuissent multi in vnum. Tancredus igitur primus protulit se ante alios, dicens: *Si scirem quid proficui mihi attigerit, ego sedulè cũ meis solummodo hominibus corroborarem castrum: & viam per quam inimici nostri solent frequentiùs sæuire, viriliter deuetabo illis.* Qui continuò spoponderunt ei quater centum marcas argenti. Non adquieuit Tancredus, quamquam solus erat, tamen perrexit cum suis honestissimis militibus ac seruientibus, & extemplo abstulit vndiq; viam & semitam *Turcis*; ita vt nulli auderent ex eis, iam timore eius perterriti, extra vrbis portam exire, neq; propter herbam, neque propter ligna, neq; propter vlla necessaria. Remansit verò ibi *Tancredus* cum suis, cœpitq; vehementer vbiq; coangustare ciuitatem. Ipsa quoq; die, veniebat maxima pars *Hermeniorum* & *Surianorum* securè de montaneis, qui ferebant alimenta *Turcis* in adiutorium ciuitatis. Quibus aduenit obuiam Tancredus, & apprehẽdit eos & omnia quæ deferebant, videlicet frumentum, vinum, hordeũ, oleum, & alia huiusmodi. Sic itaque robustè & prosperè deducebat se Tancredus, iamq; habebat prohibitas & incisas omnes semitas Turcis, donec *Antiochia* esset capta. Omnia quæ egimus antequam vrbs esset capta, nequeo enarrare; quia nemo est in his partibus siue clericus siue laicus, qui omnino possit vel scribere vel narrare,

XX. sicut res gesta est: Tamen aliquantulum dicam. Erat quidam Amiratus de genere Turcorum cui nomen *Pirus*, qui maximam amicitiam receperat cũ Boamundo. Hunc sæpè *Boamundus* pulsabat nuntiis ad inuicem missis, quo eum infra ciuitatem amicissimè reciperet, eiq; Christianitatem liberiùs promittebat, & eum se diuitem facturum cum multo honore mandabat. Consensit ille dictis & promissionibus dicens: *Tres turres custodio, eiq; libenter ipsas promitto, & quacunq; hora voluerit, in eas eum recolligam.* Erat itaq; Boamundus iam securus de introitu ciuitatis; & gauisus serenâque mente, placido vultu venit ad omnes Seniores, eisq; iocunda verba intulit, dicens: *Viri prudentissimi milites, videte quomodo nos omnes in nimia paupertate & miseria sumus, maiores siue minores: & ignoramus penitus qua parte melius succedat nobis. Igitur si vobis bonum & honestum videtur, eligat se ante alios vnus ex nobis, vt si aliquo modo, vel ingenio ciuitatem acquirere, vel ingeniare potuerit, per se vel per alios, concordi voce ei vrbem dono concedamus.* Qui omninò prohibuerunt & denegarunt, dicentes: *Nemini dimittetur hæc ciuitas, sed omnes æqualiter habebimus illam: sicut æqualem habuimus laborem, sic inde æqualem habeamus honorem.* Itaque Boamundus auditis his verbis, paulominùs subridens, protinus recessit. Non multò post audiuimus nuncios, de exercitu hostium nostrorum, Turcorũ, Publicanorum, Angulanorũ, *Azinitarum* & aliarum plurimarum nationum gentilium: quas numerare neq; nominare nescio. Statimq; adunauerunt se omnes Maiores nostri simul, tenueruntq; concilium dicentes: *Quoniam si Boamundus potuerit adquirere ciuitatem, aut per se aut per alios, nos vnà libenti corde vltrò ei donamus, eo tenore vt si Imperator venerit nobis in adiutorium, & omnem conuentionem sicut promisit nobis & iurauit attendere voluerit, nos ei eam iure reddemus. Sin autem, Boamundus eam in suam habeat potestatem.* Mox itaque Boamundus cœpit humiliter amicum suum quotidianâ deprecari petitione, promittendo humillima, maxima, & dulcia, in hunc modum: *Ecce verè tempus modò habemus idoneum, in quo possumus operari quicquid boni volumus: ergo adiuuet me nunc amicus meus Pirrus.* Qui satis gauisus de nuntio, ait se illum adiuuare omnino sicut agere deberet. Nocte itaq; veniente proximâ, misit cautè filium suum, pignus Boamundo, vt securior fieret de introitu vrbis. Misit quoque ei verba in hunc modum: *Vt in crastinum omnem Francorum gentem præconiare atque summouere faciat, quod in Saracenorum terram deprædare vadat dissimulans: ac deinde celeriter reuertatur per dextram montaneam:* ego verò, ait, *ero intentione erectâ præstolans illa agmina, eaq; recipiam in turres quas in mea habeo potestate ac custodia.* Dein Boamundus iussit celeriter ad se vocari quendam seruientem suum, videlicet *Malam coronam*; eiq; præcepit, vt quasi præco commoneret Francorum maximam gentem, quatinus fideliter præpararet se in Saracenorum itura terram. Factumq; est ita. Credidit itaque Boamundus hoc consilium Duci *Godefrido* & *Flandrensi Comiti*. Comiti quoque *de S. Ægidio* atque *Podiensi* Episcopo, dicens: *Quia DEI fauente gratiâ, hac nocte tradetur nobis Antiochia.* Ordinata sunt denique hæc omnia; milites tenuerunt plana, & pedites montaneam. Totâ nocte equitauerunt & ambulauerunt vsque propè auroram, ac deinceps ceperunt appropinquare ad turres quas ille vigil custodiebat. Confestim ascendit Boamundus; & præcepit omnibus dicẽs: *Ite securo animo, & felici concordiâ, & ascendite per scalas in Antiochiã,*

quam

quam statim habebimus, si DEO placet, in vestra custodia. Venerunt illi vsque ad scalam, quæ iam erat erecta & fortiter ligata ad ciuitatis *merulas*: & ascenderunt per illam homines ferè sexaginta ex nostris, ac diuisi sunt per turres, quas ille obseruabat. Videns hoc *Pirrus* quod tam pauci ascendissent ex nostris, cepit pauere, timens sibi & nostris, ne in manus Turcorum inciderent, dixit: *Micro Francos echome:* hoc est: *paucos Francos habemus. Vbi est acerrimus Boamundus? vbi est ille miles inuictus?* Interim descendit quidam seruiens Longobardus deorsum, & cucurrit quantociùs ad Boamundum, dicens: *Quid hic stas, vir prudens? Quam ob rem huc venisti? Ecce nos iam tres turres habemus.* Motus est ille cum aliis, & omnes gaudentes peruenerunt ad scalam. Videntes itaque illi qui iam erant in turribus, cœperunt iocunda voce clamare, DEVS LE VOLT. Nos verò idem clamabamus. Nunc cœperunt ilico mirabiliter ascendere: ascenderunt tamen, & cucurrerunt festinanter in alias turres. Quos illic inueniebant, mortalem eis continuò dabant sententiam: fratrem quoq; *Pirri* occiderunt. Interea fortè rupta est scala, per quam noster erat ascensus: vnde inter nos orta est immensa angustia, & tristitia. Quanquam autem scala fuisset fracta, tamē quædam erat porta iuxta nos clausa in sinistra parte, quæ quibusdam manebat incognita; nox namque erat: sed tamen palpando & inquirendo inuenimus eam, omnesq; cucurrimus ad illam, & ipsa fractâ intrauimus per eam. Tunc innumerabilis fragor mirabiliter resonabat per totam vrbem. Non adquieuit Boamundus his, sed ilico imperauit honorabile vexillum deferri sursum, coram castello, in quodam monte: omnes verò pariter stridebant in ciuitate. Summo autē diluculo audientes illi, qui foris erant in tentoriis, vehementissimum rumorem strepere per ciuitatem, exierunt festinantes, & viderunt vexillū *Boamundi* sursum in monte: celeriq; cursu properantes, venerunt omnes, & per portas intrauerunt in vrbem: & interfecerunt *Turcos* & *Saracenos* quos ibi repererunt, extra illos qui fugerant sursum in castrum. Alii verò Turcorum per portas exierunt, & fugientes viui euaserunt. *Cassianus* verò dominus illorum, timens valdè gentem Francorum, dedit se omnino fugæ, cum aliis multis qui erant cum eo, & fugiendo peruenit in *Tancredi* terram non longè à ciuitate. Fatigati verò erant equi eorū, miseruntq; se in quoddam *casale* & mersi sunt in vnam domum. Cognouerunt ergo eum habitatores illius montaneæ, scilicet *Suriani* & *Hermenii*; & confestim apprehenderunt eum, truncaueruntq; caput illius, & tulerunt ante Boamundi præsentiam; vt inde mererentur libertatem accipere. Balteum quoq; eius & vaginam, appræciauerunt sexaginta bizanteis. Hæc omnia gesta sunt tertia die intrante mense Iunio, quinta feria, tertia nonas Iunii. Omnes namq; plateæ ciuitatis iam vndiq; erant plenæ cadaueribus mortuorum, ita vt nemo posset sufferre ibi esse, præ nimiis fœtoribus: nullus verò poterat ire per semitam ciuitatis, nisi super cadauera Turcorum.

XXI. *Curbaram* autem, princeps militiæ *Soldani* Persiæ, dum adhuc esset Corrozanum, quotiens *Cassianus* Ammiralius Antiochiæ legationem ei misit, quò sibi succurreret in tempore opportuno, quoniam gens fortissima Francorum, eum impeditum grauiter obsidebat in *Antiochia*; & si adiutorium ei impenderet, vrbem Antiochenam illi traderet, aut eum maximo munere ditaret: cùmq; iam habuisset maximum exercitum Turcorum, ex longo collectum tempore, & licentiam Christianos occidendi accepisset à *Calipha illorum Apostolico*, ilico incoauit iter longæ viæ Antiochiæ. *Hierosolymitanus Ammiralius* in adiutorium cum suo exercitu venit: *Rex Damasci* illuc venit cum maxima gente. Idem verò *Curbaram* congregauit innumeras gentes paganorum, videlicet Turcos, Arabes, Saracenos, Publicanos, *Azimitas, Curtos, Perses*, Agulanos & alias multas gentes innumerabiles. Et *Agulani* fuerunt numero tria millia, qui neq; lanceas, neque sagittas, neq; vlla arma timebant: quia omnes erant vndique cooperti ferro, & equi eorum; ipsiq; nolebant in bellum ferre arma nisi solummodo gladios. Isti omnes venerunt in obsidionem Antiochiæ, ad dispergendum Francorum collegium. Et cùm appropinquassent vrbi, venit obuiam illis *Sensadolus* filius Cassiani Ammiralii Antiochiæ; & continuò cucurrit ad *Curbaram*, lacrymabiliter rogans eū dicens: *Inuictissime Princeps, te supplex precor, quatinus modò mihi succurras: quoniam Franci vndiq; obsident me in Antiocheno oppido, vrbemq; in suo tenent imperio, nosq; alienare à regione Romaniæ siue Cyriæ, adhuc autem & Corrozani, cupiunt. Omnia patrauêre quæ voluerunt; patrem occiderunt meum; nihil aliud superest, nisi vt me & te, & omnes alios ex genere nostro interficiāt. Ego namque iam dudum tuum exspecto auxilium, vt mihi succurras in hoc periculo.* Cui ait ille: *Si vis vt ex toto corde in tuo sim proficua, tibiq; fideliter in hoc succurram periculo, illud oppidum in*

meam trades manum: & tum videbis qualiter in tuo ero proficuo; idq́ faciam custodire meos homines. Ait illi Sensadolus: *Si potes omnes Francos occidere, mihiq́ capita eorum tradere, tibi dabo oppidum; tibiq́ faciam hominium & in tua fidelitate custodiam illud oppidum.* Cui Curbaram: *Non ita,* inquit *erit, sed continuò in meam manum committe castrum.* tamen volẽs, nolensq́; ei commisit castrum. Tertiâ verò die postquam intrauimus ciuitatem, eorũ præcursores ante vrbem præcurrerũt: exercitus autem illorum, ante *pontem Farreum* castra metatus est: & expugnauerũt turrim, & occiderunt omnes quos illic inuenerunt, & nemo euasit viuus nisi dominus illorum, quem inuenimus ligatum in vinculis ferreis, facto maiore bello. Crastinâ verò die, moto exercitu Paganorum, appropinquauerunt vrbi, & castra metati sunt inter duo flumina: steteruntq; ibi per duos dies. Recepto itaque castro, *Curbaram* conuocauit vnum Ammiralium ex suis, quẽ sciebat veracem, mitem, & pacificum, & ait illi: *Volo vt intres in fidelitatem meam custodire hoc castrum, quoniam ex longissimo tempore scio te fidelissimum, ideoqúe precor te vt summâ cautelâ hoc serues oppidum: adhuc namq́ quod scio te in opere prudentissimum, nullum magis veracẽ & fortissimum hîc modo reperire possum.* Cui ait Ammiralius: *Tibi vnquam de tali nollẽ obedire officio: Sed priusquam me tuo arguas stimulo, hoc faciam illo tenore, vt si Franci eiecerint vos de mortali prælio, & vicerint, eis continuò tradam hoc castrum.* Dixitq; illi Curbaram: *Tam honestum & prudentem te cognosco, vt omne quicquid boni vis agere, ego consentiam.* Reuersus est itaq; Curbaram ad suum exercitum, & protinus *Turci,* deludentes Francorum collegium, detulerunt ante conspectum Curbaram, quendam vilissimum ensem rubigine tectum, & deterrimum arcum ligneũ & lanceam nimis inutilem, quæ abstulerant nuper pauperibus peregrinis, dixeruntq;: *Ecce arma, quæ attulerunt Franci obuiam nobis ad pugnam.* Tunc Curbara cœpit subridere palàm, dicens omnibus, qui in illo aderant collegio: *Hæc sunt arma bellica & nitida, quæ attulerunt Christiani super nos in Asiam, quibus putant nos & confidunt expellere vltra confinia Corrozaniæ, & delere nomina nostra vltra Amazonia flumina, qui propulerunt omnes parentes nostros à Romania & Antiochia vrbe regia, quæ est honorabile caput totius Syriæ.* Mox conuocauit suum fidelem notarium, & ait: *Scribe citò plures chartas, quæ in Corrozania sint legendæ, videlicet:* Caliphæ nostro Apostolico, ac nostro regi domino Soldano, militi fortissimo, atq; omnibus prudentissimis Corrozaniæ militibus, salus & immensus honor. *Satis sint læti & gauisi iocundâ concordiâ, & satisfaciant ventribus, imperent & sermocinent per vniuersam regionem illam, vt omnino dent sese ad petulantiam & luxuriam, multosq́ filios patrare congaudeant, qui contra Christianos fortiter pugnare præualeant, & libenter suscipiant hæc tria arma, quæ olim abstulimus à Francorum turmâ, & discant modo quæ arma attulerit super nos gens Francigena, qualiter optima & perfecta sunt. Heu certate contra nostra arma, quæ bis aut ter, siue quater sunt colorata, aut purgata seu argentum aut aurum purissimum. Adhuc quoque sciant omnes, quoniam ego cunctos Francos intus in Antiochia conclusos habeo, & castrum mea libera teneo voluntate, illi verò deorsum sunt in ciuitate: habeo etiam omnes illos iam in mea manu, eosq́ faciam aut capitalem subire sententiam, aut deduci in Corrozanam in captiuitatem nimiam eo quod minantur nos suis armis propulsare & expellere ab omnibus finibus nostris, aut eiicere vltra superiorem Iudæam: seu eiecerunt omnes parentes nostros à Romania siue Syria. A modo iuro vobis per Machomet & per omnia deorum nomina quoniam ante vestram non ero rediturus præsentiam, donec regalem vrbẽ Antiochiam, & omnem Suriam siue Romaniam atq́ Bulgariam vsq́ in Apuliam adquisiero, meâ forti dexterâ, ad deorum honorem & vestrum, & omnium qui sunt ex genere Turcorum.* Sic fecit fine dictis.

XXII. Mater verò eiusdem *Curbaram,* quæ erat in *Aleph* ciuitate, statim venit ad eum, dixitq; illi lacrymabiliter. *Fili, suntne vera, quæ audio?* cui ait ille. *Quæ?* Et dixit illa: *Audiui quia bellum vis committere cum Francorum gente.* Ait ille *Hoc verum omnino scias.* Dixit illa: *Contestor te, fili, per omnium Deorum nomina & per tuam magnam bonitatem, ne bellum cum Francis committas: quoniam tu es miles inuictus: & nullam imprudentiam ex te, aut ex tuo exercitu vnquam penitus audiui; & te è campo, ab aliquo victore fugientem quisquam minimè inuenit. Diffamata est tua militia vbiq́, omnesq́ prudentes milites, audito tuo nomine, contremiscunt. Satis scimus, fili, quoniam tu es bellipotens, & fortis, & bellorum ingeniosus; nullaq́ gens Christianorum vel Paganorũ ante tuum conspectum aliquam virtutem habere potuit: Sed fugiebant solummodo audito tuo nomine, sicut oues ante leonis furorem fugiunt. Ideoq́ obsecro te, charissime fili, vt meis acquiescas consiliis, & ne vnquam in tuo hæsitet animo, aut in tuo inueniatur consilio, vt bellum velis incipere cum Christianorum gente.* Tunc Curbaram, materna audiens monita, feroci respondit sermone: *Quid est hoc, mater, quod mihi refers? puto quod insanis, aut furiis es plena. Enimuerò mecum habeo plures Ammiralios, quã Christiani sint, siue maiores siue minores.* Respondit ei mater sua: *O dulcissime fili, Christiani nequeunt vobiscum bel-*

eum bellare: scio namque quod non valent vobis pugnam inferre: sed DEVS *eorum pro ipsis cotidie pugnat, eosque diu noctuque suâ protectione defendit, & vigilat super eos, sicut pastor vigilat super gregem suum; & non permittit eos lædi nec perturbari ab vlla gente: & quicunque volunt eis obsistere, idem eorum* DEVS *conturbat illos, sicut ait ipse per os Dauid Prophetæ:* Dissipa gentes quæ bella volunt. *Et alibi:* Effunde iram tuam in gentes, quæ te non nouerunt; & in regna, quæ nomen tuum non inuocauerunt. *Antequam verò præparati sint ad incipiendum bellum, eorum* DEVS *optimus & bellipotens, simul cum Sanctis suis, omnes inimicos iam habet deuictos: quantò magis modò faciet circa vos qui eius estis inimici, & qui præparastis vos eis obsistere tota virtute? Hoc autem, karissime, in rei veritate scias, quoniam isti Christiani, filii* CHRISTI *vocati sunt; & prophetarum ore,* filii adoptionis & promissionis, *& secundùm Apostolum,* hæredes CHRISTI sunt, *quibus* CHRISTVS *hereditates repromissas iam donauit. dicendo per Prophetas:* A Solis ortu vsque ad occasum erunt termini vestri, & nemo stabit contra vos. *Et quis potest his dictis contradicere, vel obstare? Certè si hoc bellum cōtra illos inceperis, maximum tibi erit damnum ac dedecus. & multos tuos fideles milites perdes, & vniuersa spolia, quæ apud te habes, amittes, & nimio pauore fugiendo euerteris. Tu autem in hoc bello non morieris modò, sed tamen in hoc anno: quoniam ipse* DEVS, *non statim vindicat offendentem se exertâ irâ, sed quando vult punit eum manifestâ vindictâ, ideoque timeo ne te iudicet pœnali tristitiâ. Non morieris, inquam, modò, verumtamen perditurus es in præsentiarum habita.* Curbaram deniq; valde dolens intimis visceribus, auditis maternis sermonibus, respondit. *Mater karissima, quæso te, quis dixit tibi ista de gente Christiana, quod* DEVS *eorum tantùm eos amet, & quod ipse pugnandi virtutem in se retinet maximam, & quod illi Christiani vincent nos in Antiocheno prælio, & quod ipsi capturi sunt nostra spolia, nosque persecuturi magnâ victoriâ, & quod in hoc anno moriturus sum morte subitaneâ?* Tunc respondit ei mater, dolens: *Fili karissime, ecce sunt plusquam centum annorum tempora, de quibus inuentum est in nostra pagina & in gentilium voluminibus, quoniam gens Christiana foret super nos ventura, & nos vbique victura, ac super Paganos regnatura, & nostra gens illis vbique erit subdita. Sed ignoro, vtrum modò, an in futuro sint hæc ventura. Ego vtique misera, sum te secuta ab Aleph vrbe pulcerrima, in qua speculando atque ingeniosè rimando respexi in cœlorum astra & sagaciter scrutata sum planetas, & duodecim signa, siue sortes innumeras: in eis omnibus reperi, quoniam gens Christiana vbique nos est deuictura: ideoq; de te valdè timeo, nimis mœsta, ne ex te remaneam orbata.* Dixit illi Curbaram: *Mater karissima, dic mihi omnia quæ in corde meo sunt incredula.* Quæ respondens, ait: *Hoc, karissime, libenter faciam, si sciero ea quæ tibi sunt incognita.* Cui ille dixit: *Non sunt igitur Boamundus & Tancredus Francorum dii, & non eos liberant de inimicis suis, & quod ipsi manducant in vno quoque prandio duo millia vaccas & quatuor millia porcos?* Respondit mater: *Fili karissime, Boamundus & Tancredus mortales sunt, sicut alii omnes: sed* DEVS *eorum valdè diligit eos præ omnibus aliis, & virtutem præliandi dat eis præ cæteris. Nam* DEVS *illorum,* Omnipotens *est nomen eius, qui fecit cœlum & terram, & fundauit maria & omnia quæ in eis sunt: cuius sedes in cœlo est, parata in æternum, cuius potestas vbique est metuenda.* Ait filius: *Si ita est causa, cum eis præliari non desinam.* Itaque audiens mater eius quòd nullo modo adquiesceret consiliis suis, mœstissima recessit retrorsum in *Aleph*, deferens secum cuncta spolia quæ conducere potuit.

Tertia XXIII. verò die armauit se *Curbaram* & maxima pars Turcorum cum eo, veneruntq; ad ciuitatem ex illa parte in qua erat castrum. Nos autem putantes resistere posse illis, parauimus bellum contra eos. Sed tam magna fuit virtus illorum, quod nequiuimus illis resistere; sicq; coacti intrauimus ciuitatem: quibus fuit tam mirabiliter arta & angusta porta, vt illinc fuerint multi mortui oppressione aliorum. Interea alii pugnabant extra vrbem, alii intus, in quinta feria, per totum diem vsque ad vesperam. Inter hæc W*ilhelmus de Grentamenilg*, & *Albricus* frater eius, & W*ido Trursellus*, & *Lambertus Pauper*: isti omnes timore perterriti de hesterno bello, quod durauerat vsq; ad vesperā, nocte latenter demissi sunt per murū, fugientes pedibus contra mare, ita vt neque in manibus neque in pedibus remaneret aliquid nisi solummodo ossa. Multique alii fugerunt cum illis, quos nescio. Venientes igitur ad naues, quæ erant ad portum S. Symeonis, dixerunt nautis: *Quid hic, miseri, statis? Omnes nostri mortui sunt, & nos mortem vix euasimus; quia exercitus Turcorum vndique obsident alios in vrbe.* At illi audientes talia, stabant stupefacti; ac timore perterriti cucurrerunt ad naues & miserūt se in mare. Deinde superuenientes *Turci*, quos inuenerūt, occiderunt, & naues quæ in alueo fluminis remanserant, combusserunt igni, & apprehenderunt spolia eorum. Nos deniq; qui remansimus, nequiuimus sufferre pondus armorum illorum; fecimusq; murum inter nos & illos, quem custodiebamus diu no-

ctuq;. Intereà tantâ oppressione fuimus oppressi, vt equos & asinos nostros manducaremus.

XXIIII. Quodam verò die stantibus nostris Maioribus, sursum ante castellum, tristibus ac dolentibus, venit quidam Sacerdos ad eos, & dixit: *Seniores, si vobis placet, audite rem quandam, quam in visione vidi. Cùm nocte vnà iacerem in Ecclesia S. Mariæ matris Domini nostri* IESV CHRISTI, *apparuit mihi Saluator mundi cum sua genitrice, & B. Petro Apostolorum Principe, stetitq; ante me & dixit mihi:* Agnoscis me? *Cui respondi:* Non; *His dictis, ecce apparuit integra crux in capite eius. Iterum ergo interrogauit me Dominus, dicens:* Agnoscis me? *Cui dixi:* Te alio modo non agnosco, nisi quia crucem in capite tui cerno, sicut Saluatoris nostri: *qui dixit:* Ego sum. *Statim cecidi ad pedes eius, rogans humiliter vt subueniret nobis in oppressione illa quæ super nos erat. Respondit Dominus:* Benè adiuui vos, & à modò adiuuabo. Ego permisi vos habere *Niceam* ciuitatem, & omnia deuincere bella, & conduxi vos huc vsq;, & condolui vestræ miseriæ, quam passi fuistis in obsidione *Antiochiæ*. Ecce in auxilio oportuno misi vos sanos & incolumes in ciuitatem: & ecce, multam prauam dilectionem operantes cum Christianis, & prauis Paganis mulieribus; vnde immensus fœtor ascendit in cœlum. *Tunc alma Virgo, & B Petrus ceciderunt ad pedes eius, rogantes eum & deprecantes, vt suum in hac tribulatione adiuuaret populum. Dixitq; B. Petrus:* Domine, per tot tempora tenuit paganorum gens domum meam, in qua multa & ineffabilia mala fecerunt. Modò verò expulsis inimicis inde, Domine, lætantur Angeli in cœlis. *Dixitq; mihi Dominus:* Vade ergo, & dic populo meo, vt reuertatur ad me, & ego reuertar ad illum; & infra quinq; dies mittam ei magnũ adiutorium, & cotidie decantet responsorium: *Congregati sunt*, totum cum versu. *Seniores, si hoc non creditis esse verum, sinite modò me in hanc scandere turrim, mittamq; me deorsum: si verò fuero incolumis, credatis hoc esse verum; Sin autem vllam læsionem fuero passus, decollate me, aut in ignẽ proiicite me.* Tunc Podiensis Episcopus, iussit vt adferentur Euangelia & crux, quatinus iuraret ille hoc esse verũ. Consiliati sunt omnes Maiores nostri in illa hora, vt iurarent sacramentum, quod *illorum nullus fugeret, neque pro morte, neque pro vita, quandiu viui essent.* Primus dicitur iurasse *Boamundus*, Deinde *Comes S. Ægidii*, & *Rotbertus* Nortmannus, ac *Dux Godefridus*, & *Comes Flandrensis:* Tancredus verò iurauit ac promisit tali modo, quia *quandiu secum quadraginta milites haberet, non solùm ex illo bello, sed etiam ab Hierosolymitano itinere non esset recessurus.* Nimis autem exultauit Christiana cõgregatio, hoc aud[illegible]s sacramentum.

XXV. Erat autem quidã peregrinus de nostro exercitu, cui nomen *P[illegible]us*, cui antequã ciuitatem intraremus apparuit *S. Andreas* Apostolus, dicens: *Quid agis bone vir?* Cui ille respondit. *Tu quis es?* Dixit ei Apostolus: *Ego sum Andreas Apostolus. Agnoscas fili, quia dum villam intraueris, vadens ad Ecclesiam B. Petri, ibi inuenies lanceam Saluatoris nostri* IESV CHRISTI, *ex qua in crucis pendens patibulo vulneratus est.* hæc omnia dicens Apostolus continuò recessit. Ipse autem timens reuelare consilium Apostoli, noluit indicare nostris peregrinis. Estimabat autem se visum videre, Et dixit ad eum: *Domine, quis hoc crediderit?* In illa verò hora accepit eum S. Andreas, & portauit eum vsq; ad locum vbi lancea erat recondita in terra. Iterum cũ essemus ita vt superiùs diximus, venit S. Andreas rursus dicens ei: *Quare non abstulisti lanceam de terra, vt ego tibi præcepi? Scias reuerà, quia quicunq; lanceam hanc portauerit in bello, nunquam ab hoste superabitur.* Petrus verò continuò reuelauit mysteriũ Apostoli, hominibus nostris. Populus autem nõ credebat, sed prohibebat, dicens: *Quomodo possumus hoc credere?* Omnino enim erãt pauentes & protinus mori putabant. Accessit itaq; ille & iurauit hoc totũ veracissimum esse; quoniã ei S. Andreas bis in visione apparuerat, eiq; dixerat: *Surge, vade, & dic populo DEI, ne timeat, sed firmiter toto corde credat in vnum verum DEVM, eruntq; vbiq; victuri; & infra quinque dies mandabit eis Dominus talem rem, vnde læti & gauisi manebunt: & si certare voluerint, mox vt exierint vnanimiter ad bellum, omnes inimici eorum vincẽtur, & nemo stabit contra illos.* Audientes itaq; quod inimici eorũ ab eis omninò essent vincendi, protinus cœperunt sese viuificare, & confortabant se ad inuicem dicentes: *Expergiscimini, & estote vbique fortes & prudentes, quoniam in proximo erit nobis DEVS in adiutorium; & erit maximum refugium populo suo, quem respicit in mœrore manẽtem.*

XXVI. Turci deniq; qui erant seorsum in castello, vndiq; tam mirabiliter coangustabant nos, vt quadam die incluserint tres milites ex nostris in turrim, quæ erat ante eorũ castellum. Exierant namq; gentiles & irruerant super illos tam acriter, vt nequirent sufferre pondus eorum. Duo ex militibus exierunt de turri vulnerati; & tertius per totam diem viriliter defendebat se de Turcorũ inuasione, tam prudẽter, vt in ipsa die duos Turcos strauerit super aditum muri cæsis hastis. Nam tres hastæ detruncatæ sunt in illa die in manibus suis. Illi

verò

verò acceperunt capitalem sententiam. Erat nomen illi *Hugo Cli Forcenez*, de exercitu *Gosfredi de Monte Scaioso*. Videns autem vir venerabilis *Boamundus*, quia nullatenus posset conducere gentes sursum in castellum ad bellum: nam qui erant inclusi in domibus, timebant alii fame, alii timore Turcorum: iratus est valdè, iussitque confestim mitti ignem per vrbem, in illa parte in qua erat *Cassiani palatium*. Quod videntes illi qui erant in ciuitate, dereliquerunt domos, & omnia quæ habebant, fugiebantq; alii in castellum, alii ad portam Comitis S. Ægidii, alii ad portam Ducis *Godefridi*, vnusquisque ad suam gentem. Tunc nimia tempestas venti subitò surrexit, ita vt nemo posset se regere rectum. *Boamundus* itaque vir sapiens contristatus est valdè, timens pro aliisque Ecclesiis. Hæc ira durauit ab hora tertia vsque in mediam noctem, fueruntque crematæ ferè duo millia Ecclesiarum & domorum. Veniente autem mediâ nocte, statim omnis feritas ignis cecidit. Itaque *Turci* habitantes in castello, intra vrbem bellabant nobiscum diu noctuque, & nihil aliud disseparabat nos nisi arma. Vidētes hoc nostri, quod non possent diu hæc pati, quoniam qui habebat panem non licebat ei manducare, & qui habebat, non licebat bibere, fecerunt murum inter nos & ipsos petrâ & calce; & ædificauerunt castellum, & machinas, vt securi essent. Pars autem Turcorum remansit in castello agendo nobiscum bellū, alia verò pars hospitata erat propè castellum in vna valle. Nocte quippe superueniente, ignis de cœlo apparuit ab Occidente veniens, & appropinquans cecidit intra Turcorum exercitus: vnde mirati sunt & nostri & Turci. Mane autem facto, tremefacti *Turci* fugerunt omnes pariter, pro ignis timore, ante domini Boamundi portam: illicq; hospitati sunt. Pars verò quæ erat in castello, agebat bellū; cum nostris die nocteq;, sagittando, vulnerando, occidendo. Alia autem pars vndiq; obsedit ciuitatem, ita vt nullus nostrorū ciuitatem auderet exire aut intrare, nisi nocte & occultè. Ita verò eramus obsessi & oppressi ab illis paganis inimicis DEI & sanctæ Trinitatis, quorū numerus fuit innumerabilis; Istiq; prophani & inimici DEI ita tenebāt nos inclusos in vrbe Antiochiæ, vt multi mortui fuerint fame: quoniam paruus panis vendebatur vno *bizantio*: de vino non loquar. Equinas namq; carnes aut asininas manducabant & vendebant: Vendebant quoq; gallinam quindecim solidis; ouum duobus solidis; vnam nucem, vno denario: omnia enim valdè erant cara: Folia fici, vitis, & cardui, omniumq; arborum coquebant & manducabant: tantam famem immensam habebāt. Alii coria caballorum & camelorū & asinorum atq; boum seu bufalorum sicca decoquebant, & manducabant. Istas & multas anxietates ac angustias, quas nominare nequeo, passi sumus pro CHRISTI nomine & S. Sepulcri via deliberādā. Tales quoq; tribulationes & fames ac timores passi sumus per viginti sex dies.

Imprudēs itaq; *Stephanus Carnotensis Comes*, quem omnes nostri Maiores elegerant vt esset ductor nostrorum, maxima se finxit deprimi infirmitate, priusquam *Antiochia* esset capta: turpiterq; recessit in aliud castrum, quod vocatur *Alexandreta*. Nos itaq; cotidie præstolabamur eū, quatinus subueniret nobis in adiutorio qui eramus inclusi in vrbe, salutifero carētes auxilio. At ille postquam audiuit gentem Turcorum circumcingentem & obsidentem nos, latenter ascendit super proximā montaneam, quæ stabat propè Antiochiam, viditq; innumerabilia tētoria, vehementiq; captus timore recessit, fugitq; festinanter cum suo exercitu. Veniens autem in suum castrū, exspoliauit illud, & celeri cursu retrouertitur. Postquā verò venit obuiam Imperatori ad *Philomenam*, seorsum vocauit eum secretò dicens: *Scias reuera quoniam capta est Antiochia, & castrum minimè captum est, nostriq; omnes graui obsessione obsessi sunt, & vt puto à Turcis modò interfecti sunt. Reuertere ergo retrò quam citiùs potes, ne & ipsi inueniant te, & hanc gentem quam tecum ducis.* Tunc Imperator timore perterritus, clam vocauit *Widonem* fratrem Boamundi, & quosdam alios, & ait illis: *Seniores, quid faciemus? Ecce omnes nostri districtâ obsessione impediti sunt, & forsitan in hac hora à Turcorum manibus omnes mortui sunt; aut in captiuitatem ducti, sicut iste infelix Comes, turpiter fugiens, narrat. Si vultis reuertamur retrò, celeri cursu, ne & nos moriamur repētinâ morte, quemadmodū & illi mortui sunt.* Cum Wido miles honestissimus talia audisset fallacia, cum omnibus statim cœpit plorare, atq; vehemētissimo vlulatu plangere, vnâq; voce omnes dicebant: *O DEVS verus, trinus & vnus, quam ob rē hæc fieri permisisti? Cur populum sequentē te in manibus inimicorū incidere permisisti? & viam tui itineris tuiq; sepulcri liberare volentes tam citò demisisti? Certè, si verū est hoc verbū quod ab istis nequissimis audiuimus, nos & alii Christiani derelinquemus te; nec te amplius rememorabimur, & vnus ex nobis non audebit vlterius inuocare nomen tuum.* Et fuit hic sermo XXVII.

mœstissimus in tota militia, ita vt nullus illorum siue Episcopus siue Abbas, seu Clericus, seu laicus, auderet inuocare CHRISTI nomen, per plures dies. Nemo namq; poterat consolari *Widonem* plorantem, & ferientem se manibus, suosq; frangentem digitos, & dicentem: *Heu mihi, domine mi Boamunde, honor & decus totius mundi, quē omnis mundus timebat & amabat: heu mihi tristis, non merui dolens tuam videre honestissimam speciem, qui nullam rem magis videre desiderabam. Quis mihi det vt ego moriar pro te, dulcissime amice & domine? Cur ego ex vtero matris meæ exiens, non statim mortuus fui? Cur ad hanc lugubrem diem perueni? Cur non demersus fui in mare? Cur non ex equo cecidi fracto collo, vt recepissem repentinum interitum? Vtinam tecum recepissem felix martyrium, vt cernerem te gloriosissimum recepisse finem.* Cumq; omnes cucurrissent ad eum, quatinus consolarentur eū, vt iam finem daret planctui, in se reuersus, ait: *Forsitan creditis huic Semicano imprudenti militi? Vnquam verè non audiui loqui de militia aliqua, quam idem fecisset. Sed turpiter & inhoneste recedit, sicut nequissimus & infelix: & quicquid miser nuntiat, sciatis falsum esse.* Interea iussit Imperator suis hominibus, dicens: *Ite & conducite omnes homines istius terræ in Bulgariam, & explorate, & deuastate vniuersa loca, vt cum venerint Turci nihil possint hic reperire.* Voluissent, noluissent nostri, reuersi sunt retrorsum, dolentes amarissimè vsque ad mortem: fueruntque mortui multi ex peregrinis languentes, nec valentes fortiter militiam sequi, remanebantq; morientes in via; Omnes verò alii, reuersi sunt *Constantinopolim.*

XXVIII. Nos igitur auditis sermonibus illius, qui nobis CHRISTI reuelationem retulit per verba Apostoli, statim festinantes peruenimus ad locum in S. Petri Ecclesia, quem ille demonstrauerat. Et foderunt ibi tredecim homines à mane vsq; ad vesperam: sicq; homo ille inuenit lanceam, sicut indicauerat: Et acceperunt illam cum magno gaudio & timore; fuitq; orta immensa lætitia in tota vrbe. Ab illa hora accepimus inter nos consilium belli. Porrò statuerunt omnes Maiores nostri consilium, quatinus nuncium mitterent ad inimicos CHRISTI Turcos, qui per aliquem interpretem interrogaret eos securo eloquio, dicens: *quamobrem superbissimè in Christianorum introissent terram, & cur castra metati sint, & quare* CHRISTI *seruos occidant, & conquassent.* Cumq; iam finis esset dictis, inuenerunt quosdam viros, *Petrum* scilicet heremitam & *Herluinum*, illisq; dixerunt hæc omnia: *Ite ad execratum Turcorū exercitum, & diligenter narrate eis hæc omnia, interrogantes eos: cur audacter & superbissimè introierint terram Christianorum & nostram.* His dictis, recesserunt nuntii, veneruntq; ad prophanum collegium, dicentes omnia missa verba *Curbaram*, & aliis, ita: *Satis multumq; mirantur nostri Maiores, & Seniores, quamobrem temerè ac superbissimè in Christianorum introistis terram, & illorum. Putamus forsitan & credimus, quia huc ideo venistis: quoniam per omnia vultis effici Christiani: aut propterea igitur huc venistis? vt per omnia Christianos afficiatis. Rogant vos igitur omnes pariter nostri Maiores, vt velociter recedatis à terra DEI, & Christianorum, quam B. Petrus Apostolus iam dudum prædicando ad* CHRISTI *culturam conuertit. At illi permittunt adhuc vobiscum deduci omnia vestra: scilicet equos, & mulos, asinos & camelos, oues & boues, & omnia alia ornamenta permittunt vobiscum, quocunque volueritis, ferre.* Tunc Curbaram princeps militiæ Soldani Persidis, cum omnibus aliis, pleni superbia, feroci respondere sermone: *DEVM vestrum & vestram Christianitatem nec optamus, nec volumus, vosq; cum illis omnino respuimus. Huc vsque iam venimus, eo quod valde miramur quamobrem Seniores ac Maiores, quos memoratis, cur terram quam abstulimus effeminatis gentibus, illi vocant esse suam. Vultis namq; scire, quid vobis dicimus? Reuertimini ergo quantocius, & dicite vestris Senioribus, quia si per omnia cupiunt effici Turci & DEVM vestrum, quē vos inclini colitis, abnegare volunt, & leges vestras spernere, nos illis hanc, & satis plus dabimus de terra, & ciuitates & castella: adhuc autem quod nemo vestrorum remanebit pedes, sed erunt omnes milites, sicut & nos sumus: & habebimus semper eos in summa amicitia. Sin autem, sciant se per omnia capitalem subire sententiam, aut deducti in vinculis Corrozanam in captiuitate perpetua seruient nobis, nostrisq; infantibus per sempiterna tempora.* Nuntii verò nostri velociter reuersi sunt retrorsum, referentes omnia quæ respondisset eis gens crudelissima. Fertur *Herluinus* vtramque scisse linguam, fuitque interpres *Petro Heremitæ*. Interea exercitus noster in vtraque tremefactus parte, ignorabat quid faceret. Ex vna enim parte coangustabat eos cruciabilis fames, in alia constringebat timor Turcorum.

XXIX. Tandem triduanis expletis ieiuniis, & processionibus celebratis ab vna Ecclesia in aliam, de peccatis suis confessi sunt & absoluti; fideliterque corpori & sanguini CHRISTI communicauerunt; datisq; eleemosynis fecerunt celebrari Missas. Deinde stabilitæ sunt sex acies ex eis, intra ciuitatem. In prima verò acie, in primo videlicet capite, fuit *Hugo Magnus* cum Francigenis & Flandrensi

Comite: in secunda, *Dux Godefridus* cũ suo exercitu: In tertia verò fuit *Rotbertus Nortmannus*, cum suis militibus: In quarta fuit *Podiensis Episcopus*, portans secum lanceam Saluatoris, cum sua gente, & cum exercitu *Raimundi* Comitis S. Ægidii, qui remansit sursum custodire castellum, pro timore Turcorum, ne descenderent in ciuitatẽ: In quinta acie fuit *Tancredus* Marchisi filius, cum sua gente: In sexta etenim fuit vir sapiens *Boamundus* cũ sua militia. Episcopi nostri & Presbyteri & Clerici ac Monachi sacris vestibus induti nobiscum exierunt cum crucibus, orantes & deprecantes Dominum, vt nos saluos faceret, & custodiret, & ab omnibus malis eriperet. Alii stabant super murum portę, tenentes sacras cruces in manibus suis, signando & benedicendo nos. Ita nos ordinati & signo crucis protecti, exiuimus per portam, quæ est ante Machomariam. Postquam *Curbaram* vidit Francorum acies, tam pulcrè ordinatas, exire vnam post aliam, dixit: *Sinite eos exire, vt meliùs eos habeamus in potestate nostra.* Postquam verò fuerunt foris de vrbe, viditq; Curbaram ingentem Francorum gentẽ, valdè timuit. Mox mandauit suo Ammiralio, qui omnia habebat in custodia, vt si ille videret ignem accensum in capite hostis, protinus præconari faceret, omnẽ exercitum redire, sciens Turcos amisisse bellum. Continuò *Curbaram* cœpit paulatim redire retrò contra montaneam: nostriq; paulatim persequebantur illos. Denique diuisi sunt *Turci*: vna pars iuit contra mare, & alii steterunt illic, putãtes nostros includere inter se. Videntes hoc nostri, fecerunt similiter. Illic fuit ordinata acies septena, ex acie Ducis Godefridi & Comitis Normãniæ, & caput illius fuit Comes *Reinaldus*. Hanc miserunt obuiam Turcis, qui veniebant à mari. *Turci* autem præliati sunt cum illis, & sagittando multos occiderunt ex nostris. Aliæ autem turmæ ordinatæ sunt à flumine vsq; ad montaneam, quod distat per duo miliaria. Cœperunt verò turmæ ex vtraq; parte exire, nostrosq; vndiq; circumcingere, iaculando, sagittando, vulnerando. Exibant quoq; de montaneis innumerabiles exercitus, habentes equos albos, quorum vexilla omnia erant alba. Videntes itaq; nostri hunc exercitum, ignorabant penitùs quid hoc esset & qui essent, donec cognouerunt esse adiutorium CHRISTI. Cuius ductores fuerunt *sancti Georgius, Mercurius* & *Demetrius*. Hæc verba credenda sunt, quia plures ex nostris viderunt. *Turci* autem qui stabant in parte maris, videntes quod non possent sufferre amplius, miserunt ignem in herbam, vt videntes illi, qui erant in tentoriis, fugerẽt. At illi cognoscentes illud signũ, arripuerunt omnia honorabilia spolia, & fugerunt. Nostri verò paulatim militabãt vbi maxima virtus eorum erat, scilicet ad tentoria illorum. Dux *Godefridus* & *Flandrensis Comes* & *Hugo Magnus*, equitabant iuxta aquam, vbi virtus illorum erat. Isti primitus signo crucis muniti, vnanimiter inuaserunt illos. Videntes hoc aliæ acies, simili modo inuaserunt illos: exclamauerunt autem *Persæ* & *Turci*. Nos itaq; inuocãtes DEVM viuum & verum, equitauimus contra illos, & in nomine IESV CHRISTI & S. Sepulcri incepimus bellum, & DEO iuuante deuicimus eos. Turci verò tremefacti arripuerunt fugam, nostriq; illos persequebantur iuxta tentoria. Itaq; milites CHRISTI magis amabant persequi illos, quàm vlla spolia quærere. Et persecuti sunt eos vsq; ad *pontem Farreum*, ac deinde vsq; ad castellum Tancredi. Illi verò dimiserunt ibi papiliones suos, & aurum & argentum, multaq; ornamenta, oues quoque & boues, equos & mulos, camelos & asinos, frumentum & vinum, farinam, & alia multa quæ nobis erant necessaria. *Hermenii* & *Surrani* qui habitabant in illis partibus, audiẽtes nos superasse Turcos, cucurrerunt ad montaneam obuiantes illis, & quantos comprehenderunt ex illis, interfecerunt. Nos autẽ reuertentes ad ciuitatẽ cum magno gaudio, laudauimus & benediximus DEVM, qui victoriam dedit populo suo. *Ammiralius* itaq; qui castellũ custodiebat, videns *Curbaram* & omnes alios fugiẽtes è campo ante Francorũ exercitum, magis timuit: Statim verò cum magna festinatione petebat Francorum vexilla. Comes igitur *S. Ægidii*, qui illic astabat ante castellum, iussit ei portari suum vexillum. Ille autem accepit illud, & diligenter misit in turrim. Statim dixerunt Longobardi, qui illic stabant: *hoc vexillum non est Boamundi.* Interrogauit ille & dixit: *cuius est?* qui dixerunt: *S. Ægidii Comitis*; accessit ille & apprehenso vexillo reddidit Comiti. Ipsa verò horâ venit vir honorabilis Boamundus, deditq; illi suum vexillum; Ille autem illud accepit, cum magno gaudio: & iniit pactum cum domino Boamundo, vt pagani qui vellent Christianitatẽ recipere essent cum eo, & qui vellent abire, sanos & absq; vlla læsione abire permitteret. Consensit ei quicquid *Ammiralius* postulauit, & continuò misit suos seruiẽtes in castellum. Non post multos dies baptizatus est Ammiralius cum illis qui CHRI-

STVM

STVM recognoſcere maluerunt. Illos verò qui ſuas voluerunt tenere leges, fecit dominus *Boamundus* conduci in *Saracenorum* terram. Hoc bellum factum eſt in quarto Kalend. Iul. in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli, regnante Domino no-

XXX. ſtro IESV CHRISTO, cui eſt honor & gloria in ſempiterna ſecula. Amen. Et cùm eſſent omnes inimici noſtri (DEO trino & vno ſummoque dignas referimus) grates, per omnia deuicti, huc illucque fugientes, alii ſemiuiui, alii vulnerati, in vallibus & in nemoribus, & in aruis & in viis deficiebant mortui. Populus verò CHRISTI, victores ſcilicet peregrini, reuerſi ſunt gaudentes felici triumpho, deuictis hoſtibus, in ciuitatem. Statim omnes noſtri Seniores videlicet Dux *Godefridus*, Comes S. Ægidii, *Raimundus, Boamundus* & *Comes Nortmanniæ, Comesq; Flandrenſis*, & alii omnes miſerunt nobiliſſimum militem *Hugonem* Magnum Imperatori *Conſtantinopolim*; vt ad recipiendam ciuitatem veniret, & conuentiones quas erga illos habebat, expleret: Iuit, nec poſtea rediit. Poſtquam verò hæc omnia facta ſunt, cõgregati omnes noſtri Maiores ordinauerunt concilium, quemadmodum hunc feliciter valerent conducere & regere populum, donec peragerent iter S. Sepulcri, pro quo huc vſque multa erant paſſi pericula. Inuentum in concilio, quia nondum auderent intrare in paganorum terram, eò quòd valde, in æſtiuo tempore, eſt arida & inaquoſa: ideoque acceperunt terminum attendendum ad Kalend. Nouemb. Denique diuiſi ſunt Seniores, & vnuſquiſq; profectus eſt in terram ſuam, donec eſſet propè terminus eundi. Feceruntq; Principes præconari per vrbem vniuerſam, vt ſi fortè aliquis egens illic adeſſet, & auro argentoque careret, conuentione facta cum illis remanere ſi vellet, ab eis cum gaudio retentus eſſet. Erat autem ibi quidã miles de exercitu Comitis S. Ægidii, cui nomen *Raimundus Piletus*; hic plurimos retinuit homines, milites ac pedites: egreſſus eſt ille cum collecto exercitu, & viriliter introiit in Saracenorum terram, & profectus eſt vltra duas ciuitates, & peruenit ad quoddam caſtrum, cui nomen *Tilamania*. Habitatores caſtri, ſcilicet *Suriani*, confeſtim ſua ſponte ſe tradiderunt ei. Cùmq; omnes eſſent ibi ferè per octo dies, nuntii venerunt ad eum dicentes; quoniam *hic propè nos eſt caſtrum Sarracenorum multitudine plenum*. Ad hoc caſtrum ilicò ierunt CHRISTI milites peregrini & vndique inuaſerunt illud: quod continuò ab illis captum eſt, CHRISTI adiutorio. Apprehẽderunt igitur omnes illius loci colonos: & qui Chriſtianitatem recipere noluerunt, occiderunt; qui verò CHRISTVM recognoſcere maluerunt, viuos conſeruarunt. Reuerſi ſunt itaque hoc peracto noſtri Franci, cum magno gaudio ad prius caſtrũ; tertia verò die exierunt & venerunt ad quandam vrbem, cui nomen *Marra*, quæ illic erat propè illos. Erant autem ibi multi *Turci* congregati, & *Saraceni* ab *Aleph* ciuitate, & ab omnibus vrbibus, & caſtris quę circa illam ſunt. Exierunt ergo barbari contra illis ad bellum, noſtriq; æſtimantes luctari cum illis præliando, coegerunt eos in fugam: & tamen reuerſi, per totum diem inuadebant noſtros ad inuicem, & vſque ad veſperam perdurauit illa inuaſio: æſtus namque erat immenſus. Nequibãt iam noſtri ſufferre tantam ſitim, quoniam nullatenus ad bibendum inuenire ibi aquam poterant; voluerunt tamen ad illorum caſtrum ſecurè redire. Pro illorum enim peccatis Suriani & minuta gens nimio pauore correpti, mox cœperunt viam carpere retrorſum. Vt autem Turci viderunt illos retrocedentes, ſtatim cœperunt illos perſequi, & victoria illis miniſtrabat vires: multi namq; ex ipſis reddiderunt animas DEO, cuius amore illic congregati fuerant. Hæc occiſio facta eſt quinto die, in menſe Iulio. Reuerſi ſunt autem Franci illi qui remanſerant, in ſuum caſtrum: & fuit ibi *Raimundus*, cum ſua gente per plures dies. Alii verò qui in *Antiochia* remanſerant, ſteterunt in ea cum gaudio & lætitia magna; quorum rector & paſtor extitit *Podienſis Epiſcopus*, qui, nutu DEI, graui ægritudine captus eſt: &, vt DEI volũtas fuit, migrauit ab hoc ſeculo, & in pace requieſcens obdormiuit in Domino, in ſolennitate ſcilicet S. Petri, quæ dicitur *ad Vincula*: vnde magna anguſtia & tribulatio, immenſuſq; dolor fuit in tota CHRISTI militia: quia ille erat ſuſtentamentum pauperum, conſilium diuitum, ipſeque ordinabat clericos, prædicabat & ſummonebat milites, dicens: *quia nemo ex vobis ſaluari poteſt, niſi honorificet pauperes, & reficiat: voſq; non poteſtis ſaluari ſine illis, ipſiq; viuere nequeunt ſine vobis. Oportet igitur vt ipſi, quotidianã ſupplicatione, pro veſtris orent delictis DEVM, quem in multis cotidie offenditis: vnde vos ro-*

XXXI. *go vt pro DEI amore eos diligatis, & in quantum poteſtis eos ſuſtentetis.* Non poſt multum verò temporis venit vir venerabilis, *Raimundus* Comes de S. Ægidio, & intrauit in Saracenorum terram, & peruenit in quandam vrbem quæ vocatur *Albara*, quam

ra, quam inuasit vna cum suo exercitu, eamq; continuò cœpit; & occidit omnes Saracenos & Saracenas, maiores & minores, quos ibi reperit. Quam postquam suo continuit imperio, ad CHRISTI reuocauit fidem, quęsiuitq; consilium à suis sapiẽtissimis viris, vt Episcopum in hac vrbe deuotissimè prærordinari faceret, qui illam ad CHRISTI cultum fideliter reuocaret, & de domo diabolica templum DEO viuo & vero, & oracula Sanctorum consecraret. Nouissimè elegerunt quendam honorabilem ac sapientissimum virum, & duxêre illum in *Antiochiam* ad cõsecrandum; factumq; est ita. Alii autem qui in Antiochia remanserant, fuerũt ibidem cum gaudio & lætitia. Appropinquante verò termino, videlicet *festo omnium Sanctorum*, regressi sunt omnes Maiores nostri in vnum, in Antiochiam, omnesq; simul cœperunt quærere qualiter S. Sepulcri iter valerent peragere, dicentes: quoniã appropinquauerat eundi terminus, nulla erat hora conturbandum amplius. *Boamundus* autem quærebat cotidie conuentionem, quam omnes Seniores olim habuerant ei in reddendam ciuitatem: sed *Comes S. Ægidii* ad nullam conuentionem volebat se emollire erga Boamundum, eò quòd timebat se peierare erga Imperatorem; tamen sæpè fuerunt congregati in Ecclesia S. Petri ad faciendum quod iustum erat. *Boamundus* recitauit suã conuentionem, suumq; ostendit compotum. *Comes S. Ægidii* similiter sua patefecit verba, & iusiurandum quod fecerat Imperatori, per consilium Boamundi. Episcopi & Dux *Godefridus, Flandrensisq;* Comes, & Comes *de Nortmannia*, aliiq; Seniores diuisi sunt ab aliis, & intrauerunt vbi est Cathedra S. Petri, vt ibi iudicium inter vtrumq; discernerent. Posteà verò timentes ne S. Sepulcri via perturbaretur, noluerunt apertè dicere iudicium. Ait deniq; Comes S. Ægidii *priusquã via S. Sepulcri remaneat, si Boamundus nobiscum venire voluerit, quicquid nostri Pares, videlicet Dux Godefridus, & Flandrensis Comes, & Rotbertus Nortmannus, aliiq; Seniores laudauerint, ego fideliter consentiam, saluâ fidelitate Imperatoris.* Hoc totum laudauit Boamundus, & promiserunt ambo in manibus Episcoporum, quod nullo modo per se via S. Sepulcri deturbaretur. Tunc accepit Boamundus consilium cum suis hominibus, quo modo muniret castrum de alta montanea hominibus & victu. Similiter Comes S. Ægidii accepit consilium cum suis quomodo muniret palatium *Cassiani Ammiralii* & turrim, quæ est super portam pontis: muniret, in quã, hominibus & victu, qui non deficeret longo tempore.

XXXVII. *Situs Vrbis Antiochiæ.* Hæc Vrbs *Antiochia* scilicet, valdè est pulcra & honorabilis: quia infra muros eius sunt quatuor montaneæ maximæ & nimis altæ: In altiori quoq; est castellum ædificatum, mirabile & nimis forte. De deorsum est ciuitas honorabilis & cõueniens, omnibusq; ornata honoribus: quoniam multæ Ecclesiæ sunt in ea ædificatæ: tercenta & sexaginta monasteria in se continet. Sub suo iugo continet Patriarcha centum quinquaginta tres Episcopos. Clauditur ciuitas duobus muris: maior quoq; valde est altus, & mirabiliter latus, magnisq; lapidibus compositus, in quo sunt ordinatæ quater centum & quinquaginta turres: modisq; omnibus est ciuitas formosa: ab Oriente, clauditur quatuor magnis montaneis; ab Occidente, secus muros vrbis fluit quoddam flumen cui nomen *Farfar*: & ita noluerunt, stultè neq; inane dimittere regalem ciuitatem Antiochiã, quæ tantæ auctoritatis fuit, quod eam prius septuaginta quinq; reges constituerunt, quorũ fuit caput *Antiochus* Rex, à quo dicitur Antiochia. Istam ciuitatẽ tenuerunt Franci obsessam per octo menses, & vnum diem: Postea fuerunt intus inclusi tres hebdomadas à *Turcis*, & ab aliis paganis, quorũ numero nunquam fuit maior congregatio hominũ, vel Christianorum vel paganorum. Tamen, adiutorio DEI & S. Sepulcri, deuictis illis à Christianis, requieuimus cum gaudio & lętitia magna in Antiochia, per quinq; menses & octo dies.

XXXVIII. Quibus expletis, mense Nouembrio, discessit *Raimundus* Comes S. Ægidii cum suo exercitu ab Antiochia, venitq; per vnam ciuitatem, quæ vocatur *Rugia*, & per aliam quæ dicitur *Albaria*: Quarto verò die exeunte Nouembrio peruenit ad *Marram* ciuitatem, in qua maxima multitudo Saracenorũ & Turcorum & *Arabum*, aliorumq; paganorũ erat congregata; ipseq; Comes in crastinum inuasit eam. Non post multum verò temporis *Boamundus*, cum suo exercitu, secutus est Comites, & applicitus est cum eis in die Dominica. Secundâ verò feria nimis fortiter inuaserunt vndiq; ciuitatem, & tam acriter, tamq; fortiter, vt scalæ starent erectæ ad murum: Sed tam maxima virtus paganorum erat, quod illâ die nihil eos offendere aut nocere potuerunt. Videntes autem Seniores quia nihil agere poterant & frustra laborabant; fecit Raimundus Comes de sancto Ægidio fieri quoddam *ligneum castrum* forte & altum: Quod castrum ingeniatum & ædificatum erat super quatuor rotas, super quod stabant plures mi-

lites, & *Euuardus* venator, tubam fortiter sonans; Subter verò armati milites erant, qui deduxerunt castrum vsque propè vrbis murum, iuxta turrim quandam. Quod videns gens pagana statim fecerunt instrumentum, quo iactabant maximos lapides super castrum, ita vt penè nostros milites occiderent. Iaciebant quoque *Græcos ignes* super castrum; putantes illud ardere & deuastari. Sed DEVS Omnipotens noluit, vt castrum arderet hac vice: supereminebat verò omnes muros ciuitatis. Milites igitur nostri qui erant in superiori *solario*, videlicet *Wilhelmus de Monte Pislerio*, & alii multi iactabant immensos lapides super illos, qui stabant in muro vrbis; & ita percutiebant eos super clipeos, vt clipeus & inimicus caderent deorsum in ciuitatem, in mortem. Ita faciebant isti, alii verò tenebant in hastis honorabilia signa, & cum lanceis & hamis ferreis putabant eos trahere ad se: & sic præliati sunt vsq; ad vesperam. Retro castrum, stabant presbyteri, clerici, sacris vestibus induti; orantes & obsecrantes DEVM, vt suum defenderet populum, & Christianitatem exaltaret, ac paganismum deponeret. In alia verò parte, certabant nostri milites cotidie cum illis, erigentes scalas ad murum vrbis: sed virtus paganorum erat tanta, vt nihil proficere nostri possent. Tamen *Gulferius de Daturre* primus ascendit per scalam in murum, sed statim fuit fracta scala pro multitudine aliorum: tamen ascendit ipse, cum aliquantis, supra murum: alii quoque inuenerunt aliam scalam, erexeruntq; eam festinanter ad murum, & ascenderũt per eam multi milites & pedites: statimq; ascenderunt super murum. *Saraceni* igitur tam robustè inuaserunt illos per murum & per terram sagittando, & spiculando cominus cum suis lanceis, vt multi ex nostris timore perterriti demitterent se per murum. Tamdiu verò illi prudentissimi viri, qui remanserant in muro, sufferebant illorum persecutionem; quamdiu alii, qui subter castrum erant, foderunt murum vrbis. Videntes verò Saraceni quod nostri fodissent murum, statim, timore perterriti, inierunt fugam in ciuitatem. Hoc totum factum est in die Sabbati, ad horam vesperi, Occidente sole, vndecimâ die, intrante Decembri. *Boamundus* igitur fecit per interpretem loqui Saracenis Maioribus, vt ipsi cum suis mulieribus & infantibus, aliisq; substantiis mitterent se in vnum palatium, quod est supra portam, ipseque defenderet eos de mortali sententia. Intrauerunt verò omnes nostri in ciuitatem; & quicquid boni inuenerunt in domibus & foueis, hoc vnusquisq; ad suum continebat proprium. Facto autem die, vbicunque reperiebant quenquam illorum, siue masculum siue fœminam, occidebant. Nullus angulus ciuitatis deerat vacuus Saracenorum cadaueribus: vixq; poterat aliquis per vias ire ciuitatis, nisi calcando super Saracenorum cadauera. *Boamundus* deniq; illos quos iusserat in palatium intrare apprehẽdit, illisq; abstulit omnia quæ habebant: videlicet aurum, argentum, aliaq; ornamenta; alios verò fecit occidi; alios autem iussit conduci ad vendendum Antiochiæ. Mora autem Francorum fuit in illa vrbe per vnum mensem & quatuor dies, in qua fuit mortuus *Oriensis* Episcopus. Fuerunt ibi ex nostris qui illic non inuenerunt, sicuti opus eis erat, tantùm ex longa mora, quantùm ex districtione famis: quia foris nequiuerant aliquid inuenire ad capiendum: sed scindebant corpora mortuorum, eo quod in ventribus eorũ inueniebant *bisanteos* reconditos: alii verò cedebant carnes eorum per frusta, & coquebant ad manducandum.

XXXIIII. *Boamundus* autem non potuit apud *Comitem S. Ægidii* concordari super id quod petebat: iratusque reuersus est *Antiochiam*. Comes igitur *Raimundus*, non diu moratus, mandauit per suos legatos Antiochiæ, Duci Godefrido & Flandrensi Comiti, ac *Rotberto* Nortmanno, & Boamundo, vt ipsi venirent ad *Rugiam* ciuitatẽ, loqui cum eo. Veneruntq; illuc omnes Seniores, feceruntq; concilium quomodo honestè possent tenere viam S. Sepulcri, pro qua moti sunt, & huc vsq; peruentum sit. Nequiuerunt concordare Boamundum cũ Raimundo, nisi Raimundus Comes Antiochiam redderet ei. Noluit Comes ad hoc assentire, pro *fiducia* quã fecerat Imperatori. Comites deniq; & Dux reuersi sunt in Antiochiam vnà cum Boamundo. Comes verò *Raimundus* reuersus est *ad Marram*, vbi peregrini erant: mandauit quoq; suis militibus honestare palatiũ & castellũ quod erat supra portam ciuitatis. Videns autem *Raimundus* quod nullus Seniorum voluisset, causa eius, ire in viã S. Sepulcri, exiuit nudis pedibus de *Marra* decimatertia die intrante Ianuario, & peruenit vsq; *Capharda*; fuitq; ibi per tres dies. Illic adiunxit se *Comes Normanniæ* Comiti Raimundo. *Rex* autem *Cæsareæ* multotiens mandauerat per suos nuntios Comiti, Marræ & Caphardæ, quòd cum eo pacẽ vellet habere, & de suo preciũ ei daret, & Christianos peregrinos diligeret, fiduciamq; face-

quia quantum continet eius imperium peregrinis non esset offendiculum, & mercatum de equis, & de corporalibus alimentis daret gaudenter. Exierunt autem nostri & venerunt hospitari iuxta *Cæsaream*, super fluuium *Farfar*. Cumque vidisset rex Cesareæ contubernium Francorum tam propè ciuitatem hospitatum esse, doluit animo, & iussit illis deuetari mercatum, nisi discederent à ciuitatis confinio. Crastina verò die misit cum illis duos *Turcos*, suos videlicet nuntios, qui eis monstrarent fluminis vadum, eosque conducerent, ad capiendum vbi inuenire potuissent. Denique venerunt in *vallem* quandam subter *castrum* quoddam: ibi deprædati sunt plus quàm quinq; animalium millia, & satis frumenti, atque alia bona: vnde valde fuit refecta CHRISTI militia. Tamen illud castrum, reddidit se Comiti, eique dedit equos, & aurum purissimum, & iurauerunt suâ lege quod peregrinis exinde nil fieret mali: fuimusque ibi per quinque dies. Egressi etenim inde peruenimus gaudentes hospitari ad quoddam *Arabum castrum*. Exiuit igitur Dominus castri, & concordatus est cum comite. Exeuntes verò inde peruenimus ad quandam ciuitatem pulcherrimam, & omnibus bonis refe tam in quadam valle sitam nomine *Kephaliam*. Habitatores verò illius, audientes Francos venisse, dimiserunt vrbem, & hortos plenos oleribus, & domos plenas alimentis corporalibus, & fugerunt. Tertiâ die egressi ab illa vrbe, transiuimus per altam & immensam montaneam, & intrauimus in vallem de *Lem*, in qua erat maxima vbertas omnibus bonis: fuimusque ibi per dies ferè quindecim. Hic propè nos erat quoddam *castrum*, in quo erat congregata maxima paganorum multitudo. Quod castrum aggressi sunt nostri, idque fortiter superassent, nisi Saraceni iactassent foràs immensas turmas animalium: reuersi sunt nostri deferentes omnia bona ad sua tentoria. Summo autem diluculo collegerunt nostri suos papiliones, & venerunt obsidere idem castrum: ibique putabant extendere tentoria: sed gens pagana omnino dedit sese fugæ, ac dimiserunt castrum vacuum. Intrantes autem nostri inuenerunt ibi omnem abundantiam frumenti, vini, farinæ, olei & quicquid eis opus erat. Illic deuotissimè celebrauimus festiuitatem *purificationis sanctæ* MARIÆ, veneruntq; illuc nuntii de *Camela* ciuitate. Rex namq; illius mandauit Comiti equos, aurum, & pactus est cum eo quòd Christianos nullo modo offenderet, sed eos diligeret & honoraret. *Rex autem Tripolis* mandauit Comiti, quoniam cum eo fideliter pactum iniret, & amicitiam haberet, si ei placeret, misitq; illi equos decem, & quatuor mulas, & aurum. Sed Comes ait nullo modo cum eo pacem se recipere, nisi ille Christianus efficeretur. Exeuntes autem de optima *valle*, peruenimus ad quoddam castrũ quod dicitur *Archa* in die Lunæ, scilicet secunda feria, mediante Februario: circa quod tentoria detendimus. Quod castrum plenum erat innumerabili gente paganorum, videlicet Turcorum, Saracenorum, Arabum, Publicanorum; mirabiliter munierunt castrum illud, & defendebant se fortiter. Tunc exeuntes quatuordecim ex nostris militibus, ierunt contra *Tripolim* vrbem, quæ erat secus nos: Isti quatuordecim inuenerunt circa sexaginta Turcos, & alios quosdam, qui habebant ante se collectos homines & animalia plus quam mille quingenta. Qui signo Crucis muniti inuaserunt eos, & DEO iuuante mirabiliter superauerũt illos; & occiderunt sex ex illis, & apprehenderunt sex equos. De exercitu verò Raimundi Comitis exierunt *Raimundus Piletus* & *Raimundus Vicecomes de Tentoria*; veneruntque ante *Tortosam* ciuitatem, & fortiter aggrediũtur illam, quæ nimis erat munita multitudine Paganorum. Sero autem iam facto, secesserunt in quendam angulum; ibique hospitati sunt, feceruntque innumerabiles ignes, quasi tota hostis esset ibi. Pagani verò, timore perterriti nocte latenter fugerunt; & dimiserunt ciuitatem plenam omnibus bonis: quæ etiam valdè optimum portum secus mare in se retinet. Crastina autem die venerunt nostri, vt vndique inuaderent illam, inueneruntque illam vacuam, & intrantes habitauerunt in ea, vsque dum obsessio esset ante vrbem *Archa*. Est propè istam, alia vrbs quæ dicitur *Maraclea*: Amiralius, qui eam regebat, pactus est cum nostris, & misit nostros in ciuitatem, nostraque vexilla.

Dux quoque *Godefridus*, & *Boamundus*, Flandrensisque Comes venerunt vsque ad XXXV. *Lichiam* ciuitatem. Disseparauit enim se *Boamundus* ab eis, & reuersus est Antiochiam. Illi verò venerunt, & obsederunt quandam vrbem cui nomen *Gibellum*. Audiens itaque *Raimundus* Comes de S. Ægidio, quòd innumerabilis Paganorum gens rueret super nos, ad certum bellum, illico consilium habuit cum suis vt mandet Senioribus qui sunt in obsidione Gibelli, quatinus eis subuenirent. Quod illi

audientes statim pacti sunt cum Ammiralio, facientes pacem cum eo, & acceperunt equos & aurum: dimiseruntque vrbem venientes ad nos in adiutorium. Sed illi non venerunt ad bellum contra nos. Itaque Comites prædicti hospitati sunt vltra flumen, ibiq; obsederunt castrum illud. Non multò post equitauerunt nostri contra *Tripolim*, inueneruntq; extra ciuitatem Turcos, Arabes & Sarracenos, quos inuaserunt nostri, & miserunt eos in fugam, & occiderunt maximam partem nobilium vrbis. Tanta fuit Paganorum occisio, & sanguinis effusio, vt etiam aqua quę in ciuitate fluebat, videretur rubere, & fluere in cisternas eorum; vnde valde fuerũt tristes alii, dolentesq;: Iam verò erant tanto timore perterriti, vt nullus eorum auderet exire extra ciuitatis portã. Aliâ verò die equitauerunt vltrà *Desem*: & inuenerunt boues & oues & asinos, multaq; animalia; camelos quoq; deprędati sunt, ferè tria millia. Obsedimus verò *castrum* supradictũ per tres menses, minus vnâ die: ibiq; *Pascha Domini* celebrauimus IV. Idus Aprilis. Naues quippe nostræ venerunt prope nos in quendam portum, quamdiu fuimus in illa obsidione, deferentes maximum mercatum: scilicet frumentum, vinum, & carnem, & caseum, & hordeum, & oleum: vnde maxima vbertas fuit in tota expeditione. In illa deniq; obsidione feliciter acceperunt martyrium plures ex nostris, videlicet *Anselmus de Riboatmont*, *Willhelmus Picardus*, & alii plures quos ignoro. Rex quoq; *Tripolis*, sæpè nuntios mittebat Senioribus, vt dimitterent castrum, & cum eo concordarentur. Audientes itaq; nostri hoc, scilicet & Dux *Godefridus* & *Raimundus* Comes S. Ægidii, ac *Rotbertus* Normannus, Flandrensisque Comes: videntesque nouos fructus properasse: quia in medio Martio comedebamus nouellas fabas; medio quoq; Aprili frumentum: consiliati sunt nostri dicentes: *Bonum valdè esse Hierosolimitanum iter explere cum nouis fructibus.*

XXXVI. Discessimus igitur à castro, & peruenimus *Tripolim* in sexta feria, decimo tertio die intrante Maio, ibiq; fuimus per tres dies. Tandem concordatus est Rex Tripolis cum Senioribus, illisque continuò dissoluit plusquam trecentos Peregrinos, qui illic capti erant, deditque illis quindecim milia Bisanteos, & quindecim equos magni pretii; dedit etiam nobis magnum mercatum equorum, asinorum, omniumque bonorum: vnde nimis ditata est omnis CHRISTI militia. Pactus est verò cum illis, quia si bellum, quod eis *Ammiralius Babylonia* parabat, possent deuincere, & Hierusalem apprehendere, ille Christianus efficeretur, terramq; ab eis recognosceret: atq; tali modo factum est placitũ. Nos autem discessimus ab vrbe in secunda feria mensis Maii, transiuimusq; per viam artã & arduam tota die ac nocte, & peruenimus ad castrum cui nomen *Bethelon*: deinde ad vrbem quæ dicitur *Zebari*, secus mare, in qua passi sumus nimiã sitim: & sic defessi peruenimus ad flumen cui nomen *Braym*. Deinde transiuimus nocte ac die *Ascensionis Domini* per montẽ, in quo est via nimis angusta, & illic putauimus inimicos insidiantes nobis inuenire: sed DEO annuente, nullus eorum audebat properare ante nos. Nostri deniq; milites præcedentes nos, liberauerunt, ante nos viam illam, & applicuimus ad ciuitatem iuxta mare, quæ dicitur *Baruth*: & inde venimus ad aliam vrbẽ, quæ vocatur *Sagitta*: de hinc ad aliã, quæ dicitur *Sur*: & de Sur ad *Acram* ciuitatẽ. De Acra verò venimus ad castrum cui nomen *Cayphas*, ac deinceps hospitati sumus iuxta *Cæsareã*, ibiq; celebrauimus *Pentecosten*, tertiâ die, exeũte Maio. Deniq; venimus ad vrbẽ *Ramola*, quã Saraceni dimiserant vacuam, propter metum Francorum: iuxta quam erat honorabilis Ecclesia in qua requieuit preciosissimum *S. Georgii* corpus, quia illic à perfidis paganis pro CHRISTI nomine feliciter martyriũ suscepit. Ibi consiliati sunt nostri maiores, vt illic eligerent *Episcopum*, qui hãc custodiret & erigeret Ecclsiã; cui suas dederunt decimas, & auro argentoq; ditauerunt, & equis ac animalibus aliis, quò deuotè & honestè viueret cũ illis, qui cum eo essent.

XXXVII. Remansit ipse illic cum gaudio; nos autem lætantes & exultantes, vsq; ad ciuitatẽ *Hierusalem* peruenimus, feria tertia octauo Idus Iunii: eamq; mirabiliter obsedimus. *Robertus* namque Normannus eam obsedit à Septentrione, iuxta S. Stephani protomartyris Ecclesiam, vbi gaudenter lapidatus est pro nomine CHRISTI; iuxta eum *Rotbertus* Flãdrensis Comes. Ab Occidẽte verò; obsedit eam Dux *Godefridus* & Tancredus: A Meridie, obsedit eam *Comes S. AEgidii*, scilicet in monte Sion, circa Ecclesiã *S. Mariæ* Matris Domini, vbi Dominus cum suis cęnauit discipulis. Tertia verò die, ex nostris, scilicet *Raimundus Piletus* & *Raimundus de Taurina*, & alii plures causa pręliãdi, inuenerunt bis centũ Arabes; & pręliati sunt CHRISTI milites contra illos incredulos; & DEO adiuuante, fortiter illos superauerunt, & occiderunt multos ex eis, & apprehenderunt

derunt triginta equos. Secunda verò veniente feria, aggredimur fortissimè ciuitatem, tam mirabiliter, vt si scalę fuissent paratæ, in nostra fuisset ciuitas manu. Tamē minorem strauimus murum: & vnam scalam ereximus ad maiorem murum, super quam ascendebāt nostri milites, & cominus percutiebant Sarracenos suis ensibus & lanceis, & defensores ciuitatis: fueruntq; mortui multi ex nostris; sed plures ex illis. In illa autem obsidione panes ad emendum inuenire non poteramus, ferè per spatium dierum decem, donec venit nuntius nostrarū nauium: & in nimia pressura sitis detenti fuimus, ita vt per nimium terrorem & pauorem per sex millia nostros potaremus equos, & alia animalia. *Syloa* namq; fons, qui est ad radicem mōtis *Syon*, sustinebat nos: sed tamen cara vendebatur aqua inter nos. Postquam enim venit nuntius nostrarum nauium, acceperunt inter se nostri Seniores consilium, quemadmodū mitterēt milites qui fideliter custodirēt homines & naues in portu *Iaphiæ*. Summo autem diluculo, exierunt centum milites de exercitu *Raimundi*, Comitis S. Ægidii, *Raimundus Piletus*, & *Achardus de Mommellou*, & Wilhelmus de *Sabra*, & ibant cum fiducia ad portum. Diuiserunt denique se triginta milites ex nostris ab aliis, & inuenerunt septingentos Arabes, & Turcos, & Sarracenos, de exercitu Ammirauisi, quos inuaserunt fortiter CHRISTI milites: sed tam magna fuit virtus illorū super nostros, vt vndique circumcingerent illos: & occiderunt *Achardum de Mommellou*, & pauperes homines pedites. Cùm autem tenerent nostros iam inclusos, qui omnes putabant mori, venit alius quidā nuntius, dicēs Raimundo Pileto: *Quid hic astas cum his militibus? Ecce omnes nostri in nimia districtione Arabum & Turcorum & Sarracenorum sunt, & forsitan in hac hora omnes mortui sunt: Succurrite ergo illis, succurrite.* Audientes nostri hæc, statim cucurrerunt celeri cursu, & festinanter peruenerunt vsq; ad illos preliando. Paganorū verò gens, videns CHRISTI milites, diuisit se, & fecerunt duo agmina. Nostri autem inuocato CHRISTI nomine, tum acriter inuaserunt illos incredulos, vt quisq; miles prosterneret suum. Videntes verò illi quod non possent stare ante Francorum fortitudinē, timore nimio perterriti, verterunt scapulas retro, quos nostri persequentes ferè per spacia quatuor miliū, occiderunt multos ex eis, vnumq; retinuerūt viuum, qui noua eis per ordinē diceret: retinuerunt quoq; centū & tres equos. In eadem obsidione tanta oppressione sitis fuimus grauati, vt sueremus coria boum & bufalorū in quibus deferebamus aquas ferè per spacium sex milliariorū: ex illis quippe vasculis fœtida vtebamur aqua: & quantū ex olida aqua, & hordaceo pane, in nimia districtione & afflictione eramus cotidie. Sarraceni namq;, in cūctis fontib. & aquis latentes, insidiabātur nostris, eosq; vbiq; occidebant & dilaniabant: animalia quoq; secū in suas cauernas & speluncas deducebant.

XXXVIII. Tunc Seniores nostri ordinauerūt quomodo possent ingeniare ciuitatem, vt ad adorandum nostri *Saluatoris* intrarent *Sepulcrum*. Fecerunt que duo lignea castra, & alia plura machinamenta. Dux *Godefridus* suum fecit castrum cum machinis, & *Raimundus* Comes similiter, quib. de longinquis terris attrahebant ligna. Sarraceni igitur, videntes nostros facientes has machinas, mirabiliter muniebant ciuitatē, & turres nocte accrescebāt. Videntes autē nostri Seniores ex qua parte ciuitas esset magis languida, illuc in quadā nocte Sabbathi deportauerunt nostram machinam, & ligneum castrū in Orientalem partem. Summo autem diluculo erexerunt ea, & aptauerunt, & ornauerūt castrum in prima & secunda & tertia feria. *Comes* namq; *S. AEgidii* à meridiana plaga, reficiebat suam machinam. Interea in tanta pressura sitis fuimus districti, vt vnus homo pro vno denario nō posset ad sufficientiam habere aquā, aut extinguere sitim suam. Nocte verò ac die in quarta & quinta feria mirabiliter aggredimur ciuitatē ex omni parte. Sed antequam inuaderemus eam, ordinauerunt Episcopi & Sacerdotes prędicando & commonendo omnes vt processionem DEO in circuitu Hierusalem celebrarent, & orationes atque Eleemosynas & ieiunia fideliter facerent. Sexta verò feria, summo mane, vndique aggredimur vrbem, & nihil ei nocere potuimus, eramusque omnes stupefacti ac in nimio pauore. Appropinquante autem hora, scilicet in qua Dominus noster IESVS CHRISTVS dignatus est pro nobis sufferre patibulum crucis, nostri milites fortiter pugnabātin Castello, videlicet Dux *Godefridus*, & Comes *Eustachius*, frater eius. Tūc ascendit quidam miles ex nostris, *Letholdus* nomine, super murū Vrbis. Mox verò vt ascendit, omnes defensores ciuitatis fugerunt per muros, & per ciuitatem, nostrique subsecuti persequebantur eos occidendo, & detruncando vsque *ad templum Salomonis*: ibique talis occisio fuit, vt nostri in sanguine illorum pedes vsq; ad cauillas

mitterent. At *Raimundus* Comes, à Meridie conduxit suum exercitum, & castellum vsq; propè murum: sed inter castellum & murũ erat quędam fouea nimis profunda. tunc consiliati sunt nostri vt implerent foueam, feceruntq; præconari vt si aliquis in illam foueam portasset tres petras, vnum haberet denarium. Perdurauit verò hæc impletio per tres dies & noctes: Tandem plenâ foueâ, conduxerunt Castellum iuxta murũ. Illi autem qui intus erant mirabiliter prælîabãtur cum nostris, igne & lapidibus. Audiẽs itaq; Comes quod Franci essent in Vrbe, suis dixit hominibus: *Quid tardatis? Ecce omnes Francigenæ iam sunt in Vrbe.* Ammiralius itaque, qui erat in *Turri Dauid*, reddidit se Comiti, eiq; aperuit portam, vbi peregrini persoluere solebant tributa. Intrantes autem nostri ciuitatẽ Peregrini, persequebantur & occidebant Sarracenos, vsq; ad *Templum Salomonis*: in quo congregati, dederũt nostris maximũ bellum per totum diem, ita vt sanguis illorum per totum Templum flueret. Tandem superatis Paganis, apprehenderunt nostri masculos & fœminas sat in templo; & occiderunt quos voluerunt, & quos voluerunt retinuerũt viuos. Super templum verò Salomonis erat maxima Paganorũ congregatio vtriusq; sexus, quibus *Tancredus* & *Gaston de Beert* dederunt sua vexilla. Mox cucurrerũt per vniuersam vrbẽ, capientes aurum & argentũ, equos & mulas, domosq; plenas omnibus bonis. Venerunt autem omnes nostri gaudentes, & præ nimio gaudio plorantes, ad nostri Saluatoris IESV Sepulcrũ adorandũ, & reddiderũt ei capitale debitũ. Mane autem facto ascenderũt nostri cautè supra tectum templi, & inuaserunt *Sarracenos* masculos & fœminas, decollãtes eos nudis ensibus; alii verò dabant se præcipites in templo: Hoc videns *Tancredus* iratus est nimis.

XXXIX. Tunc nostri tenuerunt Consilium, vt vnusquisq; faceret Eleemosynas cũ orationibus, quatinus sibi DEVS eligeret, quẽ vellet regnare super alios, & regere ciuitatẽ. Iusserunt quoq; Sarracenos mortuos omnes eiici foras, præ nimio fœtore: quia omnis vrbs plena erat illorum cadaueribus: & viui Sarraceni trahebant mortuos ante portarum exitus, & ordinabãt montes ex eis quasi essent domos. Tales occisiones de Paganorũ gente, nullus vnquam audiuit, nec vidit: quoniam pyræ erant ordinatæ ex eis, sicut metæ: & nemo scit numerum eorum, nisi solus DEVS. Fecit verò Comes *Raimundus* conduci Ammiralium, & alios qui cum eo erant vsq; *Scalonam*, sanos & illęsos. Octauo autem die quo ciuitas fuit capta, elegerunt Ducem *Godefridum* Principem ciuitatis, qui debellaret Paganos, & custodiret Christianos. Similiter elegerunt *Patriarchã*, quendã sapientissimũ & honorabilem virũ nomine *Arnulfum*, in die S. Petri ad vincula. Hæc ciuitas fuit capta à Christianis DEI, decimo quinto die Iulii, in sexta feria. Interea nuntius venit *Tancredo*, & Comiti *Eustachio*, vt præpararẽt se & pergerent ad recipiendã *Neopolitanam* vrbem. Exierunt illi & duxerunt secum multos milites & pedones, & peruenerunt ad vrbem: habitatores verò illius reddiderunt se illico. Denuo mandauit illis Dux, vt citò venirẽt ad bellum quod nobis Ammirauisus Babylonię præparat vrbi *Scalona*. Illi autem festinãdo intrauerũt montaneam, quærentes Sarracenorũ bella, & venerunt *Cæsaream*. Itaq; venientes illi iuxta mare ad vrbem *Ramore*, illic inuenerunt multos Arabes, qui pręcursores erant belli. Quos nostri persequẽtes, apprehenderũt plures ex eis, qui dixerunt omnia belli noua, vbi essent, & quot essent, aut vbi bellare disponerẽt contra Christianos. Quod audiens *Tancredus*, statim misit nuntium Hierusalẽ Duci *Godefrido*, & Patriarchæ, omnibusq; principibus dicens: *Sciatis quod nobis paratũ est bellum Scalonæ: venite ergo festinanter cum omni virtute quam habere poteritis.* Tunc iussit Dux submoneri omnes, vt fideliter irent præparati Scalonã, obuiam inimicis nostris. Ipse verò cũ Patriarcha, & *Rotberto Flandrensi* Comite exiuit de vrbe, in feria tertia, & *Marturanẽsis Episcopus* cum eis. Comes verò *S. Ægidii*, ac *Rotbertus Normannus* dixerũt se non exituros, nisi certũ bellum scirent. Iusserunt ergo militibus suis vt pergerent videre, si bellum verè esset? & reuerterentur quantocius, quia ipsi mox essent parati ire. Ierunt illi, videruntq; bellum, & citò renuntiauerunt se vidisse oculis suis. Continuò Dux apprehenso Marturanensi Episcopo, mandauit Hierusalem, quò milites qui ibi erant præparent se, & veniant ad bellũ. Quarta verò feria, illi Principes exierunt, & militauerũt ad bellum. Episcopus verò Marturanẽsis rediit reportans verba missa Patriarchæ & Duci: exieruntq; Sarraceni & obuiauerũt ei, & apprehẽsum secũ duxerũt. *Petrus* verò *heremita*, remãsit Hierusalẽ, ordinando & præcipiendo Græcis & Latinis atq; clericis, vt fideliter DEO processionẽ celebrẽt, & orationes eleemosinasq; faciant, vt DEVS populo suo victoriã daret. Clerici nãq; & presbyteri, induti sacris vestibus ad templũ Domini cõduxère processionẽ, Missas & Orationes decãtantes, vt suũ defenderet populũ.

Deniq; Patriarcha & Episcopi, aliiq; Seniores, cõgregati sunt ad flumẽ quod est ex hac parte Scalonæ. Illic multa animalia boũ, camelorum, ouium atq; omnium bonorũ deprædati sunt. Venerunt autẽ *Arabes* ferè trecenti, irruerunt q; nostri super illos, & apprehẽderunt duos ex eis, persequẽtes alios vsq; ad eorum exercitũ. Sero autem facto, Patriarcha fecit præconari per omnẽ hostem, vt in summo mane cras essent omnes parati ad bellũ, excommunicãs, *ne vllus homo intenderet ad vlla spolia, donec bellum esset factum: sed eo facto, reuerterentur cũ felici gaudio ad accipiendũ quicquid eis prædestinatũ esset à Domino.* Summo verò diluculo, in sexta feria, intrauerũt in vallem nimis pulchra, secus littus maris, in qua suas ordinauerũt acies. *Dux* instruxit suam aciem, & *Comes Nortmanniæ* suam, *Comes S. AEgidij* suam, Comes *Flandrensis* suam, Comes *Eustachius* suam, *Tancredus* & *Gaston* suam: ordinauerunt quoq; pedites & sagittarios qui præcederent milites, & sic ordinauerunt omnia; statimq; cœperunt militare in nomine domini nostri IESV CHRISTI. In sinistra verò parte fuit dux *Godefridus* cũ sua acie; Comesq; *S. AEgidii* equitauit iuxta mare in dextera parte; Comes *Normãniæ*, & Comes *Flandrensis* & *Tancredus* omnesque alii, equitabant in medio. Tunc nostri cœperunt paulatim ambulare. Pagani verò, stabant parati ad bellum. Vnusquisq; suum habebat vasculum pendens collo, ex quibus potarent persequentes nos: sed illis non licuit, gratiâ DEI. Comes autem de *Normannia*, cernens Ammirauissi *stantarum* habere quoddam pomum aureum in summitate hastę, quæ erat cooperta argento, ruit vehementer super illum, eumq; vulnerauit vsq; ad mortẽ. Ex alia parte, Comes *Flandrensis* nimis acriter illos inuasit. *Tancredus* igitur impetũ fecit per medium tentoriorũ eorum: quod videntes pagani continuò inierunt fugam. Paganorum multitudo erat innumerabilis, numerumq; eorum nemo scit, nisi solus DEVS: Bella verò erant immensa; sed virtus diuina comitabatur nobiscũ, tam magna, tam fortis, quòd statim superauimus illos. Stabant autem inimici DEI excæcati, & stupefacti; ac videntes CHRISTI milites, apertis oculis nil videbant, & contra Christianos erigere se non audebant, virtute DEI tremefacti: pro nimio timore ascendebant in arbores, in quibus putabant se abscondere; at nostri sagittando, & cum lanceis & ensibus occidendo, eos ad terram præcipitabant; alii autem iactabant se in terram, non audentes se erigere contra nos. Nostri igitur illos detruncabant, sicut aliquis detruncat animalia ad macellum: Comes *S. AEgidii*, iuxta mare, ex eis occidit sine numero; alii verò se præcipitabant in mare, alii fugiebant huc illucq;. Veniens itaq; *Ammirauissus* ante ciuitatem, dolens & mœrens, lacrymando dixit: *O Deorum spiritus, quis vnquam vidit vel audiuit talia? Tanta potestas, tanta virtus, tanta militia quæ nunquam ab vlla gente fuit superata, modo à tantilla gente Christianorum, quod in pugillo potest claudi, est deuicta? Heu mihi tristis, ac dolens: quid amplius dicam? Superatus sum à gente mendica, inermi & pauperrima, quæ nõ habet nisi saccum & peram: Ipsa modo persequitur gentem AEgyptiacam, quæ illi plerunq; suas largita est elemosynas, dum olim per omnem nostram Patriam mendicarẽt. Huc conduxi ad conuentionem ducenta millia militum, & video ipsos laxis frenis fugientes per viam Babylonicam, & nõ audent reuerti aduersus gentem Francigenam. Iuro per Machumet, & per omnia Deorum numina, quod vlterius non retinebo milites conuẽtione aliqua, quia expulsus sum à gente aduena. Conduxi omnia armorum genera, & omnia instrumenta siue machinamenta vt eos obsiderem in Hierusalem, & ipsi præuenerunt me ad bellum, itinere dierum duorũ. Veth: quid mihi esset, si illuc gentem conduxissem meam? Heu mihi, quid amplius dicam? inhonoratus ero semper in terra Babylonica.* Nostri autem acceperunt eius *stantarum* quod comparauit *Comes de Normania* viginti marchas argenti, & dedit Patriarchæ in DEI honorem, sanctiq; Sepulchri: ensem verò emit quidam sexaginta bisanteis. Superati sunt deniq; inimici nostri, DEO annuente. Omnes naues terrarum Paganorum ibi aderant: homines verò qui intus erant, videntes *Ammirauissum* fugientem cum suo exercitu, statim suspenderunt vela & impulerũt se in alta maria. Reuersi sunt nostri ad tentoria eorum, acceperuntq; innumera spolia auri & argẽti, omniumq; bonorum cumula: equos, & mulos, asinos & camelos, innumerabiles oues & boues, & instrumenta. Omnes namq; montes & colles, & omnia plana stabant cooperta de multitudine illorum animalium, & inuenerunt armorum cumula: quæ voluerunt, deportauerunt; reliqua igne consumpserunt. Reuersi sunt nostri cum gaudio Hierusalem, deferentes secum omnia bona, scilicet camelos & asinos honustos pane biscocto, & farina, & frumento, & caseo, & pane, & oleo, & omnibus bonis quæ illis necesse erãt. Hoc bellum factum est pridie Idus Aug. largiente *hoc Domino nostro* IESV CHRISTO: *cui est honor & gloria, nunc & semper, & in secula seculorũ. Dicat omnis spiritus,* AMEN.

ROBERTI MONACHI HISTORIA HIEROSOLYMITANA.

INCIPIT PRÆFATIO APOLOGETICA ROBERTI MONACHI IN HISTORIA Hierosolymitana.

VNIVERSOS, *qui hanc historiam legerint, siue legi audierint, & auditam intellexerint, deprecor; vt cùm in ea aliquid inurbanè compositum inuenerint, concedant veniam, quia hanc scribere compulsus fui per obedientiam. Quidam enim abbas, nomine N. literarum scientia & morum probitate præditus, ostendit mihi vnam historiam secundùm hanc materiam, sed ei admodum displicebat: partim, quòd initium suum quod in Clarimontis concilio constitutum fuit, non habebat: partim quòd series tam pulchræ materiæ inculta iacebat, & literalium compositio dictionum incondita vacillabat. Præcepit ergo mihi, vt qui Clarimontis interfui concilio, acephalæ materiei caput præponerem, & lecturis eam accuratiori stylo componerem. Ego verò, quia notarium non habui alium nisi me, & dictaui, & scripsi: sic quòd continuatim paruit menti manus, & manui penna, & penna pagina: & fidem satis præstare potest & leuitas carminis, & minimè phalerata compositio dictionis. Vnde, si cui Academicorum studijs innutrito displicet hæc nostra editio, ob hoc forsitan quòd pedestri sermone incedentes plus iusto in ea rusticauerimus: notificare ei volumus, quòd apud nos probabilius est, abscondita rusticando elucidare, quàm aperta philosophando obnubilare. Sermo enim semper exactus, semper est ingratus; quia quod difficili intellectu percipitur, surdiori aure hauritur. Nos verò plebeio incessu sic volumus progredi sermonem nostrum, vt quiuis cùm audierit, speret idem; & si fortassis idem tentauerit esse, longè separetur ab idem. Si quis affectat scire locum quo hæc historia composita fuerit; sciat esse claustrum cuiusdam cellæ S. Remigii constitutæ in episcopatu Rhemensi. Si nomen authoris exigitur, qui eam composuit,* Robertus *appellatur.*

INCIPIT PROLOGVS.

INTER omnes historiographos noui ac veteris testamẽti *Moses* sanctus obtinet principatum, qui diuino spiritu prophetiæ, Hebraicis literis, quarum ipse autor exstitit, mundi descripsit exordium: & primæ ætatis ac secundæ facta mirabiliora, nec non & patriarcharum gesta nobis adduxit in medium. Huius exemplum secuti sunt *Iesus Naue*, *Samuel & Dauid*, quorum primus Iosue librum, secundus & tertius Regum historias conscripserunt. Ex hoc ergo liquidò colligi potest, quòd reuera DEO sit acceptabile, vt ad noticiam fidelium suorum literis commendetur, cùm in terra peragit, quod præfixis temporibus fieri disposuit, aliquod opus mirabile. Sed quid post creationem mundi mirabiliùs factum est, præter salutiferæ crucis mysterium, quàm quod modernis temporibus actum est, in hoc itinere nostrorum Hierosolymitarum? Quod quantò studiosiùs quisque aduerterit, tantò vberiùs intra mentis suæ dilatatos sinus obstupescet. Hoc enim non fuit hu-

manum opus, sed diuinum. Et ideo literali *compaginatione* commendari debet noticiæ, tam præsentium, quàm futurorum, vt per hoc & spes in DEVM Christiana magis solidetur, & laus eius in eorum mentibus viuacior incitetur. Nam quis regum aut principum posset subigere tot ciuitates & castella, natura, arte, seu humano ingenio præmunita, nisi *Francorum* beata gens, cuius est Dominus DEVS eius, populus quem elegit in hæreditatem sibi? Inferat ergo nobis DEI sapientia, quòd ad laudem sui nominis proferamus. Et sciant, qui hæc legerint siue audierint, quòd nihil friuoli, nihil mendacii, nihil nugarum, nisi quod verum est, enarrabimus.

EXPLICIT PROLOGVS.

INCIPIT LIBER PRIMVS.

ANNO igitur Dominicæ incarnationis *millesimo nonagesimo quinto*, magnum inter fines Galliæ concilium celebratum est, in Aluernia scilicet, in ciuitate quæ *Claromons* appellatur. Cui Papa *Vrbanus* secundus cum episcopis & cardinalib. præfuit. Fuit autem illud concilium valde celeberrimum, conuentu Gallorum ac Germanorum, tam episcoporum quàm principum. Ordinatis igitur in eo rebus ecclesiasticis, exiuit dominus Papa in quadam spatiosæ latitudinis platea: quia non poterat illos capere cuiuslibet ædificii clausura. Qui hac suadelâ rhetoricæ dulcedinis, generaliter ad omnes in hæc verba prorupit, dicens: *Gens Francorum, gens transmontana, gens, sicut in pluribus vestris elucet operibus, à* DEO *dilecta & electa, tam situ terrarum, quàm fide catholicâ, quàm honore sanctæ ecclesiæ, ab vniuersis nationibus segregata. Ad vos sermo noster dirigitur, vobisq́ exhortatio nostra protenditur: scire vos volumus, quæ lugubris causa ad vestros fines nos adduxerit; quæ necessitas vestra cunctorumq́ fidelium attraxerit. Ab Hierosolymorum finibus & vrbe Constantinopolitana relatio grauis emersit, & sæpissimè iam ad aures nostras peruenit: quòd videlicet gens regni* Persarũ, *gens maledicta, extranea gens prorsus à* DEO *aliena: generatio scilicet quæ nõ direxit cor suũ, & non est creditus cũ* DEO *spiritus eius: terras illorum Christianorum inuaserit, ferro, rapina, incendio depopulauerit, ipsosq́ captiuos partim in terram suam abduxerit, partimq́ nece miserabili prostrauerit; ecclesias* DEI *aut funditus euerterit, aut suorum ritui sacrorum mancipauerit. Altaria suis fœditatibus inquinata subuertunt, Christianos circumcidunt, cruoremq́ circumcisionis, aut super altaria fundunt, aut in vasis baptisterii immergunt. Et quos eis placet turpi occubitu mulctare, vmbilicum eis perforant, caput vitaliorum abstrahunt, ad stipitem ligant, & sic flagellando circunducunt, quo adusq́ extractis visceribus solo prostrati corruunt: Quosdã stipiti ligatos sagittãt: Quosdam extento collo & nudato gladio appetunt, & vtrum vno ictu truncare possint pertentãt. Quid dicã de nefanda mulierũ constupratione? De qua loqui deterius est quàm silere. Regnum Græcorum iam ab eis emutilatũ est, & suis vsib. emancipatum, quod transmeari non potest itinere duorum mensiũ. Quib. igitur ad hoc vlciscendum, ad hoc eripiendum, labor incumbit; nisi vobis, quibus præ ceteris gentibus contulit Dominus insigne decus armorum, magnitudinem animorum, agilitatem corporum, virtutem humiliandi verticem capilli vobis resistentium? Moueant vos & incitent animos vestros ad virilitatem gesta prædecessorum, probitas & magnitudo* Karoli magni *regis, &* Ludouici *filii eius, aliorumq́ regum vestrorum: qui regna Turcorum destruxerunt, & in eis fines sanctæ Ecclesiæ dilatauerunt. Præsertim moueat vos sanctum Domini nostri Saluatoris Sepulchrum, quod ab immundis gentibus possidetur, & loca sancta quæ nunc inhonestè tractantur, & irreuerenter eorum immundiciis sordidantur. O fortissimi milites, & inuictorum propago parentum, nolite degenerare, sed virtutes maiorũ vestrorum reminiscimini. Quod si vos charus liberorũ & parentũ & coniugũ continet affectus, en recolite quid in Euangelio dicat Dominus:* Qui amat patrem aut matrem super me, non est me dignus. Omnis qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. *Non vos protrahat vlla possessio, vlla rei familiaris sollicitudo, quoniam terra hæc quam inhabitatis clausura maris vndiq́ & iugis montium circumdata, numerositate vestrâ coangustatur; nec copia diuitiarum exuberat; & vix sola alimenta suis cultoribus administrat. Inde est quòd vos inuicem mordetis, & comeditis; bella mouetis, & plerunq́ mutuis vulneribus occiditis. Cessent igitur inter vos odia, conticescant iurgia, bella quiescant, & totius controuersiæ dissensiones sopiantur. Viam* Sancti Sepulchri *incipite; terram illam nefariæ genti auferte, eamq́ vobis subiicite. Terra illa filiis* Israel *à Deo in potestatem data fuit, sicut Scriptura dicit,* quæ lacte & melle fluit. Hierusalem *vmbilicus est terrarum,*

A.D. 1095.

Qui legis hæc dicta, Ne sit tibi mens male ficta Vrbani Papæ, Dulcia verba cape.

[illegible] gaude: Tibi constat laus sine fraude.

terra præ cæteris fructifera, quasi alter paradisus deliciarum. Hanc redemptor humani generis suo illustrauit aduentu, decorauit conuersatione, sacrauit passione, morte redemit, sepulturâ insigniuit. Hæc igitur ciuitas regalis in orbis medio posita, nunc à suis hostibus captiua tenetur, & ab ignorantibus Deum ritui gentium ancillatur. Quærit igitur & optat liberari, & vt ei subueniatis non cessat imprecari. A vobis quidem præcipuè exigit subsidium, quoniam à Deo vobis collatum est præ cunctis nationibus, vt iam diximus, insigne decus armorum. Arripite igitur viam hanc, in remissionem peccatorum vestrorum, securi de immarcescibili gloria regni cælorum. Hæc & id genus plurima vbi Papa *Vrbanus* vrbano sermone perorauit, ita omnium qui aderant affectus in vnum conciliauit, vt omnes acclamarent, DEVS *vult*, DEVS *vult*. Quod vt venerandus pontifex Romanus audiuit, erectis luminibus in cœlum Deo gratias egit, & manu silentium indicens, ait: *Fratres Karissimi, hodie in vobis est ostensum, quod Dominus dicit in Euangelio:* Vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum. *Nisi enim Dominus Deus in mentibus vestris fuisset, vna omnium vestrum vox non fuisset. Licet enim vox vestra numerosa prodierit, tamen origo vocis vna fuit. Propterea dico vobis, quòd Deus hanc à vobis elicuit, qui vestris eam pectoribus inseruit. Sit ergo vobis vox ista in rebus bellicis militare signum: quia verbum hoc à Deo est prolatum. Cùm in hostem fiet bellicosi impetus congressio, erit vniuersis hæc ex parte Dei vna vociferatio:* DEVS vult, DEVS vult. *Et non præcipimus aut suademus, vt senes aut imbecilles, & vsui armorum minimè idonei, hoc iter arripiant; nec mulieres sine coniugibus suis, aut fratribus, aut legitimis testimoniis vllatenus proficiscantur. Tales enim magis sunt impedimento, quàm adiumento; plus oneri, quàm vtilitati. Diuites inopibus subueniant, & expeditos ad bellum de suis facultatibus secum ducant. Presbyteris siue clericis cuiuscunque ordinis absque Episcoporum suorum licentia non licet ire; quoniam inutilis eis fieret hæc via, si irent sine illorum licentia. Quia nec laicis expedit peregrinari, nisi cum sui benedictione sacerdotis. Quicunque ergo huius sanctæ peregrinationis animum habuerit, & Deo sponsionem inde fecerit, eique se litaturum hostiam viuam, sanctam, Deo placentem, deuouerit, signum Dominicæ Crucis in fronte sua siue in pectore præferat. Qui verò inde voti compos ingredi voluerit, inter scapulas retro ponat. Tales quippe bifariâ operatione complebunt illud Domini præceptum, quod ipse iubet per Euangelium:* Qui non baiulat crucem suam & venit post me, non est me dignus. His ita completis, vnus ex Cardinalibus, nomine *Gregorius*, pro omnibus terræ prostratis dixit confessionem suam: & sic omnes pectora sua tundentes, impetrauerunt de his quæ malè commiserant absolutionem; & facta absolutione, benedictionem; & benedictione consecuta, ad propria remeãdi licentiam. Et vt cunctis claresceret fidelibus, quòd hæc via à DEO, non ab homine sit constituta; (sicut à multis postea comperimus) ipso die quo hæc facta & dicta sunt, fama præconans tantæ constitutionis totum commouit orbem; ita vt etiam in maritimis Oceani insulis diuulgatum esset, quòd Iherosolymitanum iter in Concilio sic stabilitum fuisset. Gloria prouenit inde Christianis & exultatio; gentilibus autem Persis, & Arabiæ cultoribus, mœror & trepidatio. His additur animi magnitudo, illis incutitur pauor & mentis hebetudo: adeò cœlestis tuba percrepuit, quod vbique gens omnis infesta Christiano nomini intremuit. Elucet igitur quòd non fuit humanæ vocis officium, sed spiritus Domini qui replet orbem terrarũ. Ad sua itaque reuersus est vnusquisque laicorum. Et *Vrbanus* Papa, in crastinum residere fecit conuentum Episcoporum: quibus residentibus accepit consilium, quem præponeret tantæ multitudini peregrinari cupientium, quia nõdum erat inter eos aliquis nominatorum principum. Vniuersi verò elegerunt *Podiensem* Episcopum, asserentes eum rebus humanis ac diuinis valde esse idoneum, & vtrâque scientiâ peritissimum, suisque in actionibus multiuidum. Ille itaque, licet inuitus, suscepit quasi alter Moses, ducatum ac regimen Dominici populi, cum benedictione domini Papæ ac totius Concilii. O quot diuersæ ætatis ac potentiæ seu domesticæ facultatis homines in illo Concilio cruces susceperunt, & viam Sancti Sepulchri spoponderunt! Hinc diuulgatum est vbique terrarum illud Concilium venerabile, & ad aures Regum ac Principum peruenit Concilii constitutum honorabile. Placuit omnibus; & plus quàm trecenta millia mente iter concipiunt, & adimplere satagunt, pro vt vnicuique posse contulit Dominus. Iamque turmatim exsultare cœpit Francigenæ gentis vnanimitas; & desiderio iam cũ Turcis pugnabat eorum proba ferocitas. Erat in illis diebus quidam, qui eremita extiterat, nomine *Petrus*, qui apud illos qui terrena sapiunt magni æstimabatur, & super ipsos præsules & abbates apice religionis efferebatur: eo quòd nec pane nec carne vescebatur; sed tamen vino aliisque cibis omnibus fruebatur, & *summam abstinentiam in deliciis*

Dux prior incessit: Nec retro postea cessit.

ficiis quærebat. Hic ea tempestate collegit sibi non modicam equitum peditumque multitudinem, & iter suum direxit per *Vngariam*. Associatur autem cuidam Duci *Teutonicorum*, nomine *Godefrido*, qui erat Eustachii Boloniensis Comitis filius, sed officio dignitatis Dux erat Teutonicus. Hic vultu elegans, staturâ procerus, dulcis eloquio, moribus egregius, & in tantum lenis, vt magis in se monachum, quàm militem figuraret. Hic tamen, cùm hostem sentiebat adesse, & imminere prælium, tunc audaci mente concipiebat animum, & quasi leo frendens ad nullius pauebat occursum: Et quæ lorica vel clypeus sustinere posset impetum mucronis illius? Hic cum fratribus suis *Eustachio* & *Balduino*, & magna manu militum, peditumq; per Vngariam iter arripuit. Per viam scilicet, quam *Karolus Magnus*, incomparabilis Rex Francorum, olim suo exercitui fieri vsq; ad Constantinopolim præcepit. Primus igitur *Petrus* eremita cum suis, & magna gente *Alemanorum*, Constantinopolim venit; & copiosam Langobardorum gentem, multosq; alios ex diuersis locorum spaciis aggregatos inuenit. Quibus Imperator licentiam introeundi ciuitatem nunquam præbuit; quia virtutem Christianæ militiæ & maximè Francorum suspectam semper habuit. Idem tamen mercatum eis habere concedebat, quod & in ciuitate erat: Prohibueratq; illis, ne transirent illud vicini æquoris spacium quod vocatur *Sancti Georgii Brachium*, quoad vsque veniret formidabilis exercitus Francorum. Turcorum enim infinitus numerus erat, qui aduentum illorum bestiali mente sitiebant: In quorum manus si ipsi absentibus Francorum Principibus deuenissent, sicut postea rei probauit euentus, omnes æqualiter morti subiacerent. *Sed omnis congregatio hominum quæ bono auctore nō gubernatur, si ei languidum caput dominatur, in deterius labitur & quotidie languescit, & à salute elongatur.* Propterea & hi, quia prudentem Principem qui eorum dominaretur non habebant, reprehensibilia opera faciebant. Ecclesias enim & vrbis Palatia destruebant, & quæ in eis erant auferentes, plumbum quo tegebantur abstrahebant, & Græcis vendebant. Vnde Imperator *Alexius* nomine, vehementer iratus fuit, & æquoreum *Sancti Georgii Brachium* transmeare præcepit: qui vltra progressi, Ducem sibi elegerunt, & quendam *Rainaldum* sibi præposuerunt: qui licet Principem haberent, eadem tamen rapinæ opera agere non cessabant. Nam domos quas inueniebant igni comburebant, & ecclesias bonis suis & facultatibus denudabant. Sic *Nicomediam* vsque venerunt, & inde *Romaniæ* terram intrauerunt. Tribus igitur diebus ambulando consumptis, vltra *Nicæam* vrbem perrexerunt, & quoddam castrum, cui nomen erat *Exerogorgo*, à gente vacuum inuenerunt, in quod intrantes repererunt magnam vbertatem frumenti, carnis & vini, omniumq; bonorum quæ sunt humanę vitæ sustentaculum. *Turci* verò metu Francorum perterriti longè ab illa terra secesserant, sed tamen exploratores suos dimiserāt, qui illis aduentum nostrorum & quomodo se haberent, nuntiarent. Qui vt per internuntios compererunt, quòd venerant rapere, non possidere; destruere, non retinere; protinus contra illos accurrerunt, & castellum in quo erant, obsidione circumdederunt. Erat quippe ingens numerus illorum & copiosa multitudo. Ante portā castelli erat puteus, & iuxta ex altera parte fons viuus, iuxta quē *Rainaldus* princeps Christianorū exierat, & insidiis positis, eorum prę stolabatur aduentū. Turci verò nil hæsitantes irruerūt in eum, & multos qui cum eo erant occiderunt, alii autē in castrum fugerunt. Illi autem aquam eis omnino abstulerūt, & in magno cruciatu per aquæ penuriā Christianos immiserūt. Erat autem festiuitas *S. Michaelis*, quam venerari debet omnis anima fidelis. Obsessi autem in tantam sitis angustiam deuenerunt, quòd venis equorū incisis boumq; & asinorum aliarumq; pecudum sanguinem eliciebant & bibebant: Alii terram humectiorem fodiebant, & sic ori apponebant, ardoremque sitis temperabant: Quidam vrinam suam in vase, aut in manibus suis mingebant, & quod dictu mirabile est, absorbebant. Quid plura? Nullum erat vitæ solatium, nisi sola mors pereuntibus erat subsidium. Tandem princeps illorum *Rainaldus* cum *Turcis* furtiuum iniit fœdus, malens temporalem vitam retinere, quàm pro CHRISTO mortem in tali martyrio subire. Dispositis itaque agminibus suis, simulauit cum aduersariis inire congressionē; sed mox vt exiit, fecit ad illos cum multis aliis digressionē. Heu heu meticulosus miles, non ab Austro, sed ab Aquilone progressus, quàm eneruiter & effœminatè pro cœlesti rege & regno dimicauit! Qui nec dum vel leui stipula tactus, martyrium subire perhorruit; & fidei Christianæ professionē, sanus, eques, & armatus, abdicauit! Iure igitur apud Deum euanescentis gloriæ iacturā promeruit,

Non leniter tactus, Rainaldus apostata factus, Ab iurando Deum, Se probat esse reum.

& in sortē illius qui sedē suam elegit ad Aquilonē deuenit. Qui verò remanserunt, nec Christianæ fidei titulum mutare voluerunt, mortis exterminium pertulerunt. Igitur ex tota illa multitudine occiderunt *Turci* quos voluerunt, & quos libuit (vti placuit) captiuauerūt. Quosdam ad lignū positos sagittabāt, & omni ludibrio, pro vt eis placuit, seruos DEI contumeliis afficiebant: & illi maluerunt sic occumbere gloriosè, quàm negantes fidem DEI, cum eis infeliciter viuere. DEVS verò, vt credimus, recepit eos in septa sempiterni Paradisi sui, quoniam noluerunt à fide sua peregrinari. Iam quippe diabolica legio victrix exultat, & contra *Petrum eremitam*, qui erat in quodā castello nomine *Ciuito*, dimicat. Erat autem illud castrū supra Nicæam ciuitatem constitutū. Contra quod Turci dum cursum suū dirigerēt, obuiauerunt *Waltero*, qui erat primicerius & signifer agminis eremitæ. Sed licet miles egregius claruisset tot militiæ titulis, his tamen omnino resistere non valuit, sed tamen preciosam mortē suam, multo Turcorū sanguine commendauit. Irruit enim in illos velut vrsus esuriens in animalia, & quos in occursum inuenit, prostrauit & vita priuauit. Similiter & qui cum eo erant armati, adhuc viui iam necem quam erant passuri fortiter vindicabant, & quàm diu eis arma valuerunt, hostes de victoria nunquam tripudiauerunt. Sed ibi multitudo audaciam, non audacia multitudinē superauit: nisi quòd animositas numerositatē sextuplo minuerit. Fractis tandem armis & non animis, laudabili morte, sic in bello, sicut pro DEO, vitā terminauerūt, eosq; in sortem cælitum angelici spiritus transtulerūt. Tunc primùm Turci reuolutis cadaueribus suorū, cognouerūt, quòd cum quibus pugnauerūt, fuerūt Franci. His ita patratis pars Turcorū cucurrit ad castra Christianorū; & ibi vnum presbyterū Missam celebrantē inuenerunt, quem ante altare detruncauerunt. O felix felicis presbyteri martyrium, cui præbuit ducatum Dominici corporis viaticum! Similiter quotquot inuenerunt, aut occiderunt aut abduxerunt. *Petrus* verò eremita abierat, & Constantinopolim remeauerat. In castello autē quod suprà memorauimus, cui nomen *Ciuito*, remanserat Christianorū plurima multitudo; & qui de castris siue de prælio viui euaserant, retro ad illud castellum confluxerant: quos Turci insequentes, strues lignorum, vt nostros comburerent, circumposuerūt. Sed qui obsessi erant de tuitione vitæ solliciti, ignē in strues immiserunt, & DEI nutu flante vento, plerosq; de hostibus combusserunt. Turci tandem illos vi comprehenderunt, & secundum ludibrium suum variis pœnarū generibus affectos, alios occiderunt, alios in captiuitatē vendiderūt. Qui tamen aliquo casu seu ingenio euaserūt, ad Brachium *S. Gregorij* reuersi sunt: & iubente nequissimo imperatore Constantinopolim regressi sunt. Imperator quidem cum suis Græcis de victoria Turcorū exultauit, & omnia arma nostrorū, vt eos inermes redderet, callidè comparauit. His ita gestis, huic narrationi terminū ponamus, & stilum retro conuertentes, quomodo illuc conuenerit nostra gens Francorū, & cum quibus Principibus, differamus.

Hæc mors Walteri, Debet pretiosa videri.

Sic & presbyteri Mors huius debet haberi.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

Agmina conueniunt, Numerosaq; millia fiunt. Quorū tu proceres, Si consociari videres, Agmē tam pulcrum; Laudares iure sepulcrū. Pro quo sic Patriam, Respuebant propriam.

INTEREA dum hæc aguntur, de remotis Occidentalium partibus, à parte Aquilonis excitauit Dominus Comites duos, quibus vnum nomen, vna consanguinitas, æqua potestas, idem & armis & animis, etiam gloria consulatus compares: *Normannus*, scilicet & *Flandrensis* Comes: cum quibus *Hugo Magnus*, frater Philippi regis Francorum, qui ipso tempore Franciam suo subiugabat imperio: Hic honestate morum, & elegantia corporis, & animi virtute, regalem de qua ortus erat cōmendabat prosapiam: Cum quo & *Stephanus Carnotensis Comes*, qui à bonis initiis prauos deinceps obtinuit exitus. O quam alii innumeri optimates & minoris famæ Consules, cum his sunt associati tam eiusdem Franciæ, quàm maioris & minoris Britanniæ! A parte Australi mota sunt castra *Podiensis Episcopi*, & *Comitis Sancti Ægidii*, nomine *Raimundi*. Vir iste cùm prædiues esset, & temporalibus bonis locupletatus, omnia sua vendidit, & viam deliberationis Sancti Sepulchri arripuit. Ecce præsentialiter nunc videmus in re, quòd olim Dominus promisit per os Esaiæ Prophetæ. Ait enim: *Noli timere, quia ego tecum sum: ab Aquilone adducam semen tuum, & ab*

& ab Occidente congregabo te: Dicã Aquiloni, da: & Austro, noli prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ. Nunc, vt videmus, filij DEI & filiæ, Iherosolymam tendunt ab extremis terræ; Auster & Aquilo nutritos suos non audent prohibere. Reuera nunc Dominus ascendit super occasum, quoniam requiescit in animabus Occidentalium. Nunc Occidens illustrare parat Orientem, & nouis syderibus suis excitatis, quâ premebatur, depellere cœcitatem. Et cùm inter tanta agmina enitesceret terribilis fulgor armorum, hunc tamen reuerberaret, si intueri posset, splendor animorum. Hi ad bellum vnanimiter incedunt, non vt fugiant, sed vt aut moriantur, aut vincant. Mori quippe nullum vitæ credunt dispendiũ; vincere verò diuini subsidii est præconium. Hi ergo memorati Principes, quos suprà diximus, satis congruo tempore de suis sedibus exierunt, sed natale solum transeuntes, diuerso tempore & itinere transalpinauerunt. Itaque per Italiã iter direxerũt, & diuina præeunte custodia, secundo appulsu *Romam* vsq; peruenerunt. Et, ô gloriosa CHRISTI militia, quam non potuerunt continere tam spatiosę vrbis intra incolatus sui spatia vel domicilia! & ob hoc multi extra vrbem ex Principibus sua fixêre tentoria. Ibi aliquot diebus cõmorantes, loca sancta peregrina consuetudine perambulauerunt; & se sanctorũ Apostolorum, aliorumq; meritis ac precibus commendauerunt. Ac sic Apostolica benedictione percepta, ab vrbe discesserunt, & per *Apuliam* suas acies direxerunt. Cùm verò sic incederent, rumor tanti exercitus ad aures cuiusdam terræ illius principis peruenit, nomine *Boamundi*, qui tunc erat in obsidione *Malphi* super littus *Scaphardi* pelagi constituti. Qui hoc audiens, fecit inquiri quibus Principibus tantus exercitus regatur, quibus armis muniatur, quo ordine incedant: vtrùm rapere venerant, aut sibi necessaria compararẽt. Cui ab inquisitoribus relatum est de Principibus, quòd *Hugo magnus* Philippi regis Francorum germanus, signifer & Dux sit tantæ militiæ. *Robertus Comes Nortmanus, Robertus Comes Flandrensis, Stephanus Comes Karnotensis, Raimundus Comes sancti Ægidii, & Episcopus Podiensis*, duces erant & domini. Exercitus autem sic deuotè & seriatim procedebat, quia cui nocuerit nullus erat: Arma equitum tam idonea erant, quia in tãto procinctu militiæ DEI conueniebãt. Nam quis carneus oculus loricarum, aut galearum, aut scutorum, aut lancearum, Sole radiante, ferre poterat intuitum? Pedites verò omni genere telorum sic præmuniti sunt, quia si obuiam sibi veniret, omni Orienti terrorem incuterent. Et cùm sic telis & armis accingantur, tamen vt inermes peregrini necessaria sibi mercantur. Quæ cùm audisset vir circumspectus & diuitiis opulentissimus, talia verba protulit coram omnibus: *Gratias agere DEO omnes debemus, qui in sua potestate habet omnium corda, & quò vult inclinat ea. Quis enim tot Principes tantum populum in vnum collegisset, nisi eorum mentibus ipse præsideret?* Cumq; requireret quod signũ gestarẽt peregrinationis, didicit, quòd aut in fronte aut in scapulis dextris signũ ferebãt sanctę crucis. Cùm verò per campos discurrendo bellico vsui se exercerẽt, & iocando inuicẽ alter in alterũ hastas vibrarent, omnes vna voce clamabant dicentes: DEVS *vult*, DEVS *vult*. Et hoc signum erat bellici clamoris ipsorum. Et cùm hæc iterum audiret vir prudens & mente capax, magis ac magis in DEO exultauit, quia omnia hæc nõ tantùm esse hominũ intellexit. Qui statim eadẽ deuotione succensus, duo pretiosa pallia iussit afferri, & ex eis corrigiatim incisis præcepit cruces fieri. Tunc dixit omnibus tam peditibus, quàm militibus: *Si quis est Domini, iungatur mihi. O milites nunc mei, estote* DEI; *& viam Sancti Sepulchri mecũ incipite; & quæ mea sunt, vt vestra, assumite. Nonne & nos Francigenæ sumus, Nonne parentes nostri de Francia venerũt, & terrã hãc militaribus armis sibi mancipauerunt? Proh dedecus! Ibunt cõsanguinei & fratres nostri sine nobis ad martyrium, imò ad Paradysum? In omnibus futuris temporibus debet ascribi tam nobis quàm liberis nostris retrograda animi inopia, si nobis absentibus agitur hæc diuina militia.* Et cùm his & istis similibus animosus miles finem daret, omnes clamauerunt qui aderant, dicentes: *Nos tecum ibimus & absq; retractatione viam S. Sepulchri promittimus.* Tũc vir sapiens & astutus cruces iussit afferri, quas præceperat fieri. Quibus allatis dixit: *Si dictis vestris facta vnire vultis, de crucibus istis vnusquisq; accipiat vnam: & acceptio crucis, sponsio viæ fiat.* Tũc tot ad accipiendũ confluxerũt, vt multis accipere affectantibus, cruces defuerint. Audiẽtes igitur optimates *Apuliæ, & Calabriæ, & Siciliæ*, quòd Boamundus crucem viæ S. Sepulchri susceperat, omnes ad eũ confluunt, & tam mediocres quàm potẽtes, senes quã iuuenes, serui quàm domini, viam S. Sepulchri promittũt. Dux verò Apuliæ, vt hæc vidit & audiuit, vehementer indoluit, quoniam solus cum paruulis ac mu-

Circuiens mundum Rumor venit ad Boamundum.

Militia pondus Non respuit hoc Boamundus.

Sed tali voto, Clammatur pectore toto.

Huic Calabræ gentes Sociantur & Apulienses.

His fieri pradux Spreuit tamen Apulia dux.

lieribus in ducatu suo remanere pertimuit. Erat autem dux ille frater Boamundi, vterque filii scilicet *Roberti Wischardi*. Dum verò *Boamundus* viæ necessaria parauit, Francigenæ ad marinos portus peruenerunt; alii scilicet ad *Brundosium*, alii ad *Barim*, alii *Otrentum* mare intrauerunt. *Hugo* siquidem *Magnus*, & *Wilermus Marchisi* filius, in portu Barim mare intrauerunt, & *Durachium* vsque nauigauerunt. Quos vt deprehendit adesse dux loci illius, captus iniquâ cogitatione, illos continuò iussit apprehendi, & apprehensos Constantinopolim transduci. Edixerat enim subdolus Imperator, vt omnes Iherosolymitani caperentur, & ad se Constantinopolim ducerentur. Volebat namq; vt omnes sibi fidelitatẽ facerent, vt scilicet suũ esset quicquid per arma acquirerent. Sed deprehensi, cùm ad Vrbem venerũt, magnum sibi solatium inuenerũt, quoniam ducem Godefridum cum magno exercitu repererũt. Flere præ gaudio potuit, qui *Hugonem Magnum* & Ducem *Godefridum* inuicem amplexari & osculari conspexit. Gaudet Hugo Magnus se fuisse comprehensum, quia meruit hac occasione adduci ad Ducẽ *Godefridum*. Gaudet Dux, quia amplexatur præcordialem amicum & cognatũ suum & totius generositatis nobilem virum. Gaudet alter in altero innouatum fœdus amicitiæ, & antiquæ familiaritatis, & quod in vtroq; inerat insigne decus probitatis. In his duobus viris primò denudatæ sunt fraudes Imperatoris, sicut mox sequentia declarabunt. Dux *Godefridus* prior omnium Francorum principum Constãtinopolim venit, quia per *Vngariam* recto gressu profectus est. Venit itaq; duobus diebus ante *Natale Domini*, & hospitari voluit extra vrbem: sed subdolus Imperator eum inter suburbana recepit. Sperauit interim Dux ibi securũ remanere se posse, donec venirẽt agmina gentis Francigenę. Et cùm per aliquot dies mittere cœpit clientes suos ad comparanda necessaria, dolosus Imperator pręcepit Turcopolis suis & Pincenatibus, vt in insidiis positi eos inuaderent & occiderẽt. Sed *Balduinus* frater Ducis, cognita eorum nequitia, occultauit se, & eorum præuenit insidias: quia dum suos sequerẽtur vt occiderent, forti animo & virili impetu illos inuasit; & sic DEO iuuante illos superauit, pluresque ex eis occidit, & captos fratri suo Duci præsentauit. Quod cùm audisset Imperator, iratus est, quia cognouit denudatas esse Francis dolositates & insidias suas. Dux, vt cognouit erga se suosq; Imperatorem iratum esse, de suburbanis illius exiuit, & extra vrbem sua tẽtoria fixit. Sole igitur occidente, cùm nox superficiem terræ cooperuisset, satellites Imperatoris præsumpserunt ducem inuadere; sed diuinâ adminiculante gratiâ, cum magno sui detrimento, vix manus illius potuerunt euadere. Alter in alterũ irruit, sed alter altero præstantior fuit: Dux cum suis frendens vt leo, illos citò dispersit, & septem occidit, cæteros insecutus vsq; ad portam ciuitatis. Dux inde ad tentoria sua rediit, & quietus deinceps mansit. Imperator autem pacem ab eo per internuntios quæsiuit, & tandem impetrauit, & mercatum ei & suæ genti, sicut in ciuitate erat, habere permisit. Interea gens Gallicana cœpit appropinquare regiæ ciuitati *Podiensis Episcopus*, & *Comes S. Ægidii*, Comites quoque *Normanus*, *Flandrensis*, & *Stephanus Carnotensis*. Dùm hæc itaque aguntur, vt diximus, prospero successu Boamundus Apuliensis, paratis suis stipendiis tanto itineri congruentibus, mare intrauit, & in Bulgariam regionem transnauigauit, cum quo erant nobilissimi principes, *Tancredus* videlicet nepos suus, & *Marchisi filius Richardus* princeps, & omnes terræ illius optimates, qui tantam in *Bulgaria* copiam repererunt, quòd a fructu frumenti, vini, & olei omnes multiplicati sunt. Deinde descendentes in vallem *Andronopolis* ibi tamdiu quietauerũt, quousq; omnes transfretauerũt. Illic Boamundus vir prudens comminatus est suo exercitui, ne aliquis aliquid alicui violenter auferret, sed vnusquisque quod sibi competebat, compararet. Tandem transfretatis omnibus, in quandam regionem intrauerunt, bonis omnibus vberrimam, & de villa in villam, de castello in castellum, de ciuitate in ciuitatem progredientes, *Castoriam* peruenerunt, & ibi solennitatem Dominicæ Natiuitatis celebrauerũt, & per dies plurimos dietauerũt. Cumq; forum rerum venalium ab indigenis quærerent, impetrare nequiuerunt; quoniam omnes à facie eorum confugiebãt, æstimantes nostros aduenisse causâ prædandi, & omnem terram depopulandi. Ideo nostri compulsi sunt ciborũ inopiâ, rapere, prędari, oues, boues, arietes, hircos, porcos, & quæ vsui ciborum erant vtilia. Egressi de Castoria venerunt in *Palagoniam*, in quâ erat quoddam *castrum Hereticorum*, quod vndique aggressi sunt, & crepantibus buccinis, & telis ac sagittis volantibus illico ceperunt, & spoliatum omnibus bonis, cum suis habitatoribus igni combusserunt. Nec id eis

Dux quoq; regalem Primus peruenit ad vrbem.

Francigena gẽtes, Vrbi simul aduenientes, Terrorẽ morbis Pratendunt compatriotis.

iniuria

iniuria contigit, quia illorum detestabilis sermo, vt cancer serpebat: iamq; circumiacentes regiones suo prauo dogmate fœdauerat, sicut & ipsos à rectâ fide sua fœda intentio abstulerat. Denique in crastinum ad flumen *Bardarum* venientes, plures ipso die transierunt, alii verò qui Sole stante transire nequiuerant, remanserunt. In crastinum illos qui remanserant, inuadit exercitus Imperatoris, summo diluculo, aurorâ iam lucescente: & omnes occidere aut captos vinctosque abducere, in animo habebāt, Quibus dum nostri fortiter resisterent, rumor peruenit ad aures Boamundi & Tancredi. *Tancredus* verò non diu ferens suos ita iniuriis affici, equo volitans ad flumen rediit, & se cum equo & armis in illud iniecit, eumq; duo millia equitum sunt insecuti. Qui protinus aduenientes iuuenerunt Turcopolas & Pincenates cum eis dimicātes, in quos subitò, vt effrenati irruentes, multos neci dederunt, & plures captos in vincula coniecerunt, & loris irretitos ad Boamundum adduxerunt. Quos vt vidit, Deo gratias egit, & hilari vultu subridens, eis per interpretem dixit: *Gens malè sana, quare quæritis occidere gentem nostram & DEI? nos sumus Christianæ fidei consortes & domestici, & peregrini milites* S. Sepulcri. *Nos neminem vestrum quærimus lædere, nec Imperatori vestro molimur aliquid auferre.* Ad hæc illi respondentes dixerunt: *Domine, conductitii milites sumus Imperatoris, & donatiua nostra promereri ab eo desideramus: Quò ei libet vadimus, quòd præcipit facimus, & magis illi quàm Deo obedimus. Nos tamen benè recognoscimus, quòd magis oportet obedire Deo quàm hominibus. Imperator noster magis perhorrescit agmina vestra, quàm cœli fulmina: quia plus intelligit vos velle eum regno suo priuare, quàm velle peregrinari: & ideo non cessat malum erga vos machinari. Sed propter Deum, cuius peregrini & milites estis, dignemini nostri misereri.* Ad hæc verba vir egregius commotus spiritu misericordiæ, condonauit eis vitam, & illæsos abire permisit. Et dum sic læto successu procederet, *Francorum* exercitus Constantinopolim conuenerat, & eius præstolabatur aduentum, quem audierat illic in proximo affuturum. Imperator autem cùm vidisset castra Dei vndique sic affluere, & exercitum suum, quem miserat contra *Boamundum*, sic dissipatum esse; exæstuans animo cœpit admodum anxiari, & fraudulentæ cogitationes in corde eius versari. Tandem simulauit animum, & quasi de eius aduētu gratulabundus esset, misit obuiam Boamundo, qui eum per ciuitates & castella sua gratanter exciperent, & ad se cum honorificentia conducerēt. Compertum verò nostri habebant, quòd non agebat hoc de aliquo famulatu amicitiæ, sed secretâ cordis simulatione. Indigenæ autem terræ illius, accepto Imperatoris imperio, cateruatim victui necessaria conferebant, & precio satis competenti vendebant. Sicq; venientes ad ciuitatem, quæ *Susa* memoratur, *Boamundus* ibi suum dimisit exercitum, & *Constantinopolim* cum paucis perrexit ad Imperatoris colloquium. *Tancredus* autem remansit, Dux & custos exercitus: & noluit ibi diutius manere, quia extranei ibi erant cibi quos sibi oportebat emere: & eduxit eos seorsum in vallem satis omnibus bonis vberrimam, & corporalibus incrementis satis opimam. Intereà Boamundus dum aduentaret ciuitati, Francorum exercitus pars maxima venit ei obuiam, & vnanimiter receperunt eum, sicut mater vnicum filium. Boamundus autem vt conspicatus est tot consules, tot duces, tot optimates, obuiam sibi occurrere, in cœlum manus erigens, obortis præ gaudio lacrymis, fleuit vberrimè: & osculatis pluribus, vix tandem repressis singultibus, vt loqui potuit, suffusus ora fletibus in hæc verba exorsus est fari: *O bellatores DEI & indeficientes peregrini Sancti Sepulcri, quis ad hæc peregrina loca vos adduxit, nisi ille qui filios Israel ex Ægypto per Mare Rubrum sicco vestigio transduxit? Quis alius inseruit vobis animum vt relinqueretis possessiones vestras, & natale solum? Cognatos & affines, coniuges & liberos abdicastis, imò & omni corporeæ voluptati renuntiastis. Nunc iterum secundò regenerati estis, per confessionem scilicet & pœnitentiam, quàm quotidie duris laboribus exhibetis. O felices qui in tali opere deficient; qui ante visuri sunt Paradisum, quàm patriam suam. O ordo militum, nunc terq; quaterq; beatus, qui huc vsque fuisti homicidii sanguine deturpatus, nunc Sanctorum sudoribus compar martyrum cœlesti es diademate laureatus. Huc vsque extitisti incitamentum iræ DEI: Nunc verò reconciliatio gratiæ ipsius, & propugnaculum fidei suæ. Quapropter, inuicti milites, quia nunc primùm incepimus DEO militare, non gloriemur in viribus siue in armis nostris, sed in DEO potentissimo omnium: quoniam ipsius est bellum nostrum, & ipse dominabitur gentibus.* Boamundus cùm hæc & plura id genus prætenderet, conciliauit in se animos audientium, & magnam gratiam inuenit in conspectu omnium. Tunc omnes cum eo ad ciuitatem venerunt, & ad hospitium suum, quòd ei Imperator præparari iusserat extra vrbem, deduxerunt. Subdolus

Inuadit nostros exercitus Imperatoris.

Vtq; Boamundus Nostris est associatus, Rex fuit insanus Constantinopolitanus.

Verba Boamūdi Non laudant prospera mūdi.

Militiamq; parum Non laudat Christicolarum.

itaque Imperator videns crescere castra Dei, & de die in diem augmentari, inops animi, expers sensus, pauper consilii, ira vehementi cœpit inflammari. Nesciebat quid ageret, quò se verteret; quorsum, si eum vrgeret necessitas, fugeret. Timebat enim ne tantus & tantorum exercitus in se consurgeret. *Mens enim fraude plena semper anxiatur, & est sollicita; & quod machinatur alteri, pertimescit semper sibi machinari.* Sed nostri hoc prorsus non quærebant, quia contra Christianos prœliari nolebant. Tandem iussit ad se vocari *Boamundum*, & cum illo & cum Græcis suis huiusce modi habuit consilium. Requisiuit à nostris, vt sibi Principes exercitus facerent *hominium*, id est, securitatem pacis: & ipse conduceret eis per desertas regiones, quas ingressuri erant forum rerum venialium omnium, & in omnibus bellicis negotiis sui præsentiam, & suæ gentis auxilium; iuraret etiam generaliter omnibus quòd omnia quibus indigebant in armis & vestimentis, ipse suppleret, nec amplius vlli peregrino Sancti Sepulcri noceret, aut noceri consentiret. Hoc consilium cùm detectum fuisset, placuit in cordibus ferè omnium: quoniam plerosque angebat necessitas rerum temporalium. Fecerunt igitur ei cum sacramento hoc hominium tali conditione, vt tam diu duraret, quàm diu ipse perseuerasset in sacramento suo & promissione. *Comes* verò *sancti Ægidii* cùm requisitus fuisset de hominio, id nullatenus facere voluit; sed si ei crederetur, tota ciuitas cum suis habitatoribus & ipso Imperatore destrueretur. Sed non erat ratio, vt tam regia ciuitas, tantæq; Deo sacratæ destruerentur Ecclesiæ, & tot Sanctorum corpora aut igne cremarentur, aut suis sedibus viduarentur. Tandem Comes sancti Ægidii aliorum suasionibus euictus, assensum præbuit, & in hæc verba ei fidelitatem promisit dicens: *Alexio Imperatori iuro, quòd nunquam per me aut per meos vitam aut honorem amittet, aut quicquid hodie iustè aut iniustè possidet.* Hanc illi fiduciam iurauit & Imperator adquieuit. Iurauit deinde idem Imperator dicens: *Ego Alexius Imperator iuro Hugoni Magno & Godefrido Duci, cæteris qui hic astant Francorum Principibus, quòd nunquam in vita mea iniuriabor vllum peregrinum Sancti Sepulcri, aut permittam iniuriari; & quòd cum illis pergam in bellicis negotiis, & pro posse meo mercatum sufficientem illis conduci faciam.* Nemo miretur quòd tot & tam nobiles Franci quasi coacti hominium fecerunt, quoniam si res ex ratione pensetur, quia verè coacti fuerint inuenietur. Intraturi enim erant terram desertam & inuiam, terram ab omnibus bonis prorsus alienam; & sciebant quia *diurnum laborem ferre non sufficit, cui victus quotidianus deficit.* Pro huiusmodi angaria, facta fuit hæc hominii pactio: Sed in mente Imperatoris semper mansit fraudulenta factio. Et benè competeret hominii rata conciliatio, si apud Imperatorem foret integræ fidei assertio. Sed quicquid stipulauit, totum cum verbo exinaniuit: maluitq; periurii noxam incurrere, quàm gentem Francorum à suis finibus non elongare. Sed ne omninò videamur vt elingues præterisse Vrbem regiam, loquamur aliquid de ea, quoniam dissonum non videtur ab historia. Legimus in quadam historia, quòd *Constantinus* Imperator Romanus, cùm quadam nocte in ciuitate quæ *Bizantium* memoratur, obdormisset, visionem vidit, quæ in hunc modum ei apparuit. Anus quædam veste dissupata & quasi semicinctis circumsepta, veniebat ad eum, & suæ opis flagitabat subsidium: Vestem exigebat qua indueretur, coopertum qua tegeretur, alimoniam qua pasceretur, promisitque ei Rex continuò se subuenturum, & indubitanter postulata collaturum. Et sic visio disparuit. Tunc vir potentissimus somno excitus, cùm in corde suo quænam esset visio hæc, versaretur, diuino nutu intellexit, ciuitatem ipsam in qua erat auxilium quærere, & se in melius restitui peroptare. Sicq; Constantinus à fundamentis illam erexit, & de suo nomine *Constantinopolim* appellauit, quam Romæ mœnibus altis, ædificiorum structura nobili coæquauit, & pari gloria & honore terreno sublimem reddidit: quæ *sicut Roma est caput Occidentis, ita & illa ciuitas debet esse Orientis.* Est autem sita inter Adriaticum mare, & illud quod nunc vocatur *Brachium sancti Georgii*, supra quod mœnia ciuitatis locata sunt. Hæc præ cunctis aliis vrbibus fœcunda est pingui agro, & omni marinarum diuitiarum mercimonio. Hanc itaque diuino nutu conditam nemo dubitet: quoniam præuidit Devs quod erat futurum, quod nos modò videmus impletum. Nisi enim talis condita fuisset ciuitas, Orientalis Christianitas vbi diffugium habuisset? Ibi nunc receptaculum habent sanctissimæ reliquiæ Sanctorum Prophetarum & Apostolorum, & innumerabilium martyrum Sanctorum, quæ illuc translatæ sunt à facie Paganorum. Asia & Aphrica olim fuerunt Christianorum, quæ nunc subiiciuntur immundis ritibus

Hoc quod Rex iurat, Non longo tempore durat.

Iurat & abiurat, Qui de se nō benè curat.

Visio perplana Fuit hæc Constantiniana.

ritibus gentilium. Ideo talis effecta est vrbs regia *Constantinopolis*, vt sanctarum, quas suprà diximus, reliquiarum foret tutissima regia. Et ideo debet benè Romæ coæquari dignitate sanctuarii, & excellentiâ regiæ dignitatis: nisi quòd *Roma* est Papali apice sublimata, & caput & summa totius Christianitatis. De his ergo loqui sufficiat, & hic secundus liber finem recipiat.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

CONFOEDERATIS igitur cum Imperatore *Francorum* Principibus, iussit Imperator naues ad portum adduci, vt omnis exercitus sine magna dilatione posset transfretari. Primi itaque transfretauerunt Dux *Godefridus* & *Tancredus*, & vsque *Nicomediam* perrexerunt, & per tres dies ibi feriati sunt. Videns ergo Dux, quòd nulla pateret via transituris, per quam tantum exercitum conducere posset, præmisit quatuor millia hominum cum securibus ac vomeribus, aliisque ferramentis aptandæ viæ conuenientibus. Erat autem terra illa inuia, per iuga montium, per concaua vallium, per defossa terrarum vndique præpedita. Construxerunt itaque viam plurimo sudore vsque *Nicæam* ciuitatem, peditibus, equis, omnique transeunti satis idoneam: posueruntque ligneas cruces per reflexus viarum, in testimonium, vt cunctis notum fieret, quòd via illa erat peregrinantium: Sicque suo tractu pertransiit omnis multitudo, excepto quòd *Boamundus* remansit cum Imperatore, dispositurus cum eo de commeatus promissione. Sed vltrà modum *protelari* videbatur illa promissio, quia antequam perueniret, apud illos qui pauperiores erant versabatur maxima famis cruciatio. Ad Nicæam vrbem conuenit robur exercitus, pridie nonas Maii, & antequam mercatum adduceretur, vendebatur viginti aut triginta denariis vnus panis. Postquam verò Boamundus cum commeatu venit, penuria euanuit, & vbertas omnium bonorum affuit. *Die* siquidem *Ascensionis* Domini vrbem obsidione vallauerunt, & balistas arietes, & cætera id genus instrumenta quibus inhabitantes expugnari quirent, apposuerunt. A parte Orientis, quia inexpugnabilior & magis munita ciuitas esse videbatur, applicuerunt sui robur exercitus Principes isti: *Podiensis* Episcopus, Comes *Raimundus*, *Hugo Magnus*, Comes *Normannus*, Comes *Flandrensis*, Comes *Stephanus* Carnotensis: A Septentrione Dux *Godefridus*: Ab Occasu solis *Boamundus*: Ab Austro verò pars nulla fuit, quia lacus magnus ibi præsidio fuit: In illum ciues cum nauibus introibant, & ligna & herbas, aliaque necessaria afferebant. Quod vt Principes agnouerunt, tum legatio ad Imperatorem cucurrit, vt naues conduci faceret, vsque *Ciuito* vbi portus est, & boues cum eis qui eas vsque ad lacum traherent. Qui illicò dictis paruit; & iuxta Principum velle factum fuit. Quid plura? Dispositis circa vrbem agminibus, Christicolæ viriliter insistunt: & *Turci* quia de vita eorum agitur, fortiter resistunt. Turci toxicatas sagittas mittebant, vt quos vel leui tactu sauciarent, graui morte perimerent. Nostri verò pro vita mori non formidantes, altas circa muros machinas erigunt, quibus infra se illos qui in muris erant despiciunt. Ligneæ turres lapideis turribus opponuntur; & iam cominus hostis lanceis & ensibus impugnatur. *Iamque sudesque, faces, lapides iaculantur in vrbem. Hostis terretur, quia iam de morte timetur. Vnde fragor turbæ, clamorque sonabat in vrbe.* Passim fugiebant matres cum filiis & filiabus suis solutis crinibus, latebrasque quærebant, quia spem vitæ nusquam habebant. Iamque vt se victum reddere parabat hostis, sexaginta millia Turcorum eminus aduenire conspexit. Ipsi enim de ciuitate præmiserant ad illos, dicentes, vt per Meridianam portam venirent ad ipsos, & adiuuarent eos. Nostri verò interim obsederant illam portam magno comitatu, & custodiebant eam Podiensis Episcopus & Comes *Sancti Ægidii*. Turci verò de montanis descendentes, vt eminus nostrorum agmina conspexerunt, timore perculsi sunt: & nisi in sua multitudine confidissent, fugæ præsidium, frenis retroflexis, arripuissent: feceruntque tres turmas, vt vna suprà dictam irrumperet portam, & duæ confligendo, si necesse eis incumberet, ulteriùs subsequerentur tertiam. Sic Turci disposuerunt; sed DEI consilio, nostri eruditiores hanc definitionem aliter mutauerunt. Nam *Podiensis Episcopus*, &

> *Iam mare trãsitur: Sed ad inuia iamque venitur.*

> *Tu quoque Nicæa, Datis suis ampla tropha.*

> *Cùm te vastabiit, Et vastatis superabunt.*

> *Pro turba tiribæ Fragor est permotus in vrbe.*

Iam Turci fugiunt, Pauidiq; per omnia funt.

Hostes inclusi, Magna formidine fusi, Quo se conuerti Valeant, non sunt benè certi.

Hostis captiuus Condonatâ nece viuus, Redditur à Francis Constantinopolitanis.

Comitis *Raimundi* exercitus, vt primùm illos visu attigerunt, vrbe relictâ, celerrimo cursu irruunt in illos: non plus eorum formidantes multitudinem, quàm canes fugientem leporem. O quot millia electorum militum illos sunt insecuti; paratiores de Turcorum corporibus extrahere animas, quàm quisquam famelicus eundi ad nuptias! *Turci* verò, vt viderunt tot armorum prænimium splendorem (suggerebat enim flammantibus radiis Sol fulgorem) tot veloces equorum occursus frem̃etium, tot hastas contra se vibrantes, terga verterunt, & nimis pigri & inertes ad montana redire voluerunt; sed quicunque inde descenderant, rursus ascendere non potuerunt. *Et malè multati nece dirâ sunt cruciati. Auxiliante DEO, Sic agmina nostra trophæo Tali lætantur, Et ad vrbem regrediuntur.* Qui iterum machinas ascendentes, vt maiorem metum hostibus incuterent, balistis & fundis occisorum capita Turcorum intus proiiciebant. *Nec tardante morâ, sunt ipsa temporis hora. Naues allatæ Constantinopolitanæ:* Sed illâ die in lacum non immiserunt, sed nocte, plenas Turcopolis, gente scilicet Imperatoris benè doctâ & assuetâ nauibus. In crastinum surgente aurorâ, vt viderunt naues hii qui erant in ciuitate, prænimio timore exterriti sunt, & vltrà non habentes spiritum, quasi iam mortui in terram corruerunt. Vlulabant omnes filiæ cum matribus, iuuenes cum virginibus, senes cum iunioribus. Vndique luctus, vndique miseria, quia euadendi spes non erat vlla: Intus erat mœror, & mentis hebetudo; foris gaudium & exultatio. Tandem inuenerunt euadendi cõsilium, quia per Turcopolas Imperatori significarunt, ei se reddere ciuitatem, si illæsos & incolumes cum suis rebus eos permitteret abire. Quòd vbi Imperatori nuntiatur, admodum inde gratulatur: sed & inde mente concipit fraudem, vt deinceps parturiat iniquitatem: Iubet vt suis reddatur ciuitas, *Turcis* integra fiducia tribuatur, & ad se *Constantinopolim* conducantur. Quod ideò fecit (vt res ipsa deinceps innotuit) vt cùm tempus accederet, ad detrimentum *Francorum* paratiores inueniret. Itaque ciuitas redditur, & Turci Constantinopolim deducuntur. Nec immemor tamen fuit Imperator tanti beneficii: quia pauperibus qui erant in exercitu, largas eleemosynas præcepit erogari. Septem itaque hebdomadibus & tribus diebus *Nicææ* ciuitatis protensa est expugnatio: nec vlla vi humana superata fuisset, nisi DEI adiutorio. Est enim muris densissimis & altis turribus præmunita, vt caput & nulli compar in tota Romania. In hac olim, tempore *Constantini* Imperatoris, trecenti & octodecim Episcopi aggregati fuerunt; & de fide nostra, propter hæreticorum versutiam qui tunc temporis erant, tractauerunt; & ita omnia, sicut tenet nunc Catholica Ecclesia, omnes vnanimiter sanxerunt. Et ob hoc dignum erat, vt inimicis sanctæ fidei auferretur & DEO reconciliaretur, & sanctæ matri nostræ Ecclesiæ, vt membrum suum, redintegraretur. Et prouisa fuit, & disposita fuit à DEO hæc noua redintegratio, quoniam plurimorũ qui ibi occisi sunt, consecrata est martyrio. Taliter vt diximus, liberata est Nicæa ciuitas, & expulsa est ab ea omnis diabolica captiuitas. *His ita patratis, sua mox tentoria nostri Defigunt, & abire parant, sic vrbe relictâ Missis legatis Constantinopolitanis.* Postquam verò de ciuitate recesserunt, duobus diebus coniuncta agmina in vnum processerunt, & ad vnum pontem peruenerunt, iuxta quem duobus diebus quiescentes feriati sunt, & de virenti gramine equos & bestias suas refocillauerunt. Quia verò ingressuri erant terram desertam & inaquosam, consilium inierunt, vt diuiderentur, & in duo agmina partirentur. Non enim vna terra, vna regio sufficiebat tot hominibus, tot equis, tot animalibus. Vna igitur & maior acies *Hugoni Magno* committitur: Altera verò *Boamundo* coniungitur. In prima acie fuerunt cum Hugone Magno *Podiensis* Episcopus, Comes *Raimundus*, Dux *Godefridus*, & *Flandrensis Comes Robertus*. In secunda autem cum Beamundo, *Tancredus, Robertus Comes Normannus*, & multi alii principes, quorum nomina ignoramus. Itaque prospero successu per Romaniam iam quasi securi equitabant. Sed euoluto trium dierum curriculo, quarta iam die, hora tertia, hii qui erant cum Boamundo, viderunt trecentorum Turcorum millia sibi occurrere, & clamosis vocibus, nescio quid barbarum perstridere. Pro quorum immensa multitudine quidam ex nostris hæsitare cœperunt, vtrùm resisterent, aut fugæ diuortia quærerent. Tunc *Boamundus*, vt vir multiuidus, & *Normannus* Comes vt miles animosus, vt viderunt quorundam animos titubare, præcipiunt omnes milites descendere, & sudes tentoriorum infigere. Erat autem ibi quidam riuus currentis aquæ præterfluens, iuxta quem in longum sua tentoria ponunt. Concitò prouidus Boamundus celerem dirigit nuntium, *qui celeri volitaret*

equo,

equo, nostrosq́; vocaret, Quatinus ad bellum properarent iamq́; paratum. Antequam verò tentoria tensa fuissent, centum quinquaginta *Turci* equis velocioribus aduecti, nostros appropiauerunt, & tensis arcubus suas sagittas toxicatas in eos immiserunt. Nostri verò equis admissis illos exceperunt, & comprehensos occiderũt. Turcorum quippe consuetudo est, vt retrò confugiãt tractis sagittis, & dum fugiunt aduersum vulnus se insequentibus infligant. Sed fugæ nullus locus erat, quia densitas hostium occupauerat ipsa cacumina montium. Propterea nostri dextra leuaq́; eos instanter trucidabant, & arcus & sagittæ inutilem ibi locum habebant. Tandem confractis lanceis *Francorum* in corporibus impiorum, res agitur gladiis. O quot ibi corpora corruerunt, truncatis capitibus, aut mutilatis aliquibus membris! Illic videres, quòd posterior pars hostium impellebat priorem in gladios trucidantium. *Dum sic pugnatur, dum sic pars prima necatur, Pars ea Turcorum quæ riuum transiit, illa Protinus inuasit tentoria Christianorum:* Diruunt illa; trucidant matres cum pueris, & quos imparatos bello reperiunt & sine armis. Clamor morientium *Boamundi* peruenit ad aures, & protinus quid esset intellexit. Bellum Comiti Normanno committit: & ad tentoria cum paucis celeri cursu repedauit. *Quos vt viderunt Turci, mox terga dederunt.* Boamũdus autem conspicatus ibi iacere multos exanimes, cœpit lamentari; & Dominum, vt viuis ac mortuis esset refugium, deprecari. Ad bellũ festinus remeauit, sed tamen pro vallo & munimine in tentoriis milites dereliquit. Antequam verò ad bellũ rediret, fuerant iam nostri adeò fatigati, siti, labore & calore æstus, quia nisi mulieres potum de riuo præterfluenti attulissent, multi ipso die bello succubuissent. Iam verò nostri *Turcis* irruentibus semel terga dederunt, & nisi citò Comes Normannus aureum vexillum in dextra vibrans equum conuertisset, & geminatis vocibus militare signum, *DEVS vult, DEVS vult*, exclamasset: *Nostris illa dies nimis exitiabilis esset.* Sed postquam viderunt reuerti Boamundum & Comitem Normannum, spiritum audaciæ resumpserunt, & magis mori quàm vlterius fugere elegerunt. Tanta quippe erat Turcorum instantia, & vnus ita impellebat alium: quòd nusquam erat cuiquam pro vllo commodo diffugium: Nostros ita vallauerant, quòd locum vacuum nisi circa tentoria non inueniebant: Multi de nostris tunc mortui sunt, qui Turcorum sagittis perierunt. Nullus nostrorum vacabat ab officio; nullus erat absque ministerio. Milites & ad bellum expediti pugnabant; sacerdotes & clerici plorabant & orabant; mulieres lamentantes mortuorum corpora in tentoria trahebant. Et dum sic nostri coartantur, dum nube volantium sagittarum obumbrantur, aduolat intereà Dux *Godefridus* & *Hugo*. Qui cùm ad montana peruenerũt cum quadraginta millibus electorum militum, aspiciunt tentoria suorum vndiq́; circumsepta agminibus Turcorum, sociosq́; suos vtcunque pugnantes, mulieres in tentoriis magno vlulatu vociferantes; ardescunt animo, & sicut aquila fertur in prædam, *Quam vox pullorum stimulat ieiuna suorum, Sic ira accensa, penetrarunt agmina densa.* O quantus ibi fragor armorum, quantus strepitus confringentium lancearum, quantus clamor morientium, & quàm hilaris vox pugnantium Francorum, militare signum suum altis vocibus conclamantium! Congeminantur illæ voces dum eas recipiunt, & recipiendo emittunt concaua vallium, cacumina montium, scissuræ rupium. Miseri quos primùm inueniunt; quia nunc homines, nunc sola cadauera sunt, quos non contegit lorica vel clypeus, & quos nõ adiuuat sagitta vel sinuatus arcus. Vlulãt, gemunt, terram morientes calcibus terunt, aut procumbentes herbam mordicus scindunt. Hos repentinos sonitus dum longè positi percipiunt; alii gratulantur; alii mœsti fiunt. Franci intelligunt militare signum suorum pugnãtium; Turci verò lamentabiles gemitus suorum morientium. Torpescit stupefacta manus iniquorum; cõualescit iam fatigata manus Christianorum. Interea dum Turci qui nostros impugnabant ad montana respiciunt, conspiciunt *Podiensem Episcopum* & *Comitem Raimundum*, cum reliquo exercitu militum & peditum de montibus descendere, suosque inuadere: obriguerunt timore magno præ multitudine bellatorum, putantes quòd aut de supernis sedibus bellatores compluissent, aut de ipsis montibus emersissent. Iterum prælia innouantur, recenterq́; plurima Turcorum millia prosternuntur. *Quid faceret Turcus, populusq́; per omnia spurcus? Ni sua terga daret quò venerat & remearet. Sed qui cauda prius fuerat, caput incipit esse. Sicque caput caudam sequitur, fugiens fugientes.* Nostri quoque qui iam propè in suis erant inclusi tentoriis, iterum resumpto spiritu animantur, & sua vulnera grauesq́; iniurias de hostibus vlciscuntur. *Qui prius instabant, fugiunt per deuia quæque: Nec curant quorsum, vel in antea siue retrorsum:* Sed

Ecce fit hic pugna, Quæ non fuit omnibus vna.

Hinc labor, inde calor, sitis improbus hostis & arma Nostros inuadunt, & ob hoc iam terga parabunt.

Assunt præsidio Dux Godefridus & Hugo.

Militia tanta bellum nunquã fuit ante: Hinc timor incessit quo trans ab inde recessit.

Iam Sarraceni fugiũt, Arabes, Agareni,

Cum Publicanis, Medis, Persis, Agulanis.

miles CHRISTI *prosternit eos nece tristi; Sanguine terra madet, montis rubet vndique cliuus, Completurque simul fluitanti sanguine riuus. Corpora cæsorum tot erant prostrata per agrum; Quòd nisi vix vllus currere quibat equus.* Ab hora igitur diei tertia vsque ad noctis crepusculum conflictus ille continuus fuit: & mirum esse poterat vnde gens tanta aggregata fuerit. Sed vt asserebant, qui se melius scire arbitrantur, *Persæ, Publicani, Medi, Syri, Chaldæi, Saraceni, Agulani, Arabes* & *Turci* ibi conuenerant, & superficiem terræ cooperuerant, sicut locustæ & brucus quorum non est numerus. Nox quippe litem diremit, magnoque illis fuit præsidio; quia nisi tenebræ eos occuluissent, pauci ex tanta multitudine superfuissent. *Gloria magna* DEO, *tali tantoq; tropheo Qui perimit nocuos, glorificatque suos.* Nostri itaque compellentibus tenebris, ad sua tentoria reuersi sunt, sacerdotibus & clericis hymnum DEO dicentibus in hunc modum: *Gloriosus es Domine, in sanctis tuis, mirabilis in sanctitate tua: terribilis atque laudabilis, & faciens mirabilia. Dextera tua, Domine, percussit inimicum, & in multitudine gloria tua deposuisti aduersarios tuos. Dixerat inimicus;* Persequar & comprehendam illos, diuidam spolia, implebitur anima mea, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. *Sed tu, Domine, nobiscum fuisti, tanquam bellator fortis, & Dux & protector fuisti in misericordia tua populo tuo quem redemisti. Nunc, Domine, cognoscimus, quia portas nos in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum, ad sanctum scilicet Sepulcrum tuum.* His dictis voces suppresserunt, & securi iam ab hostibus nocte illa quieuerunt. In crastinum verò vbi sol flammanti lumine mundum venustauit, omnes ad campum belli cucurrerunt, & de suis plurimos peremptos inuenerunt: & nisi cruces fuissent, segregari ab illis vix potuissent. Illi verò quibus erat sanior intellectus, vt CHRISTI martyres venerabantur, & digniori honore quo poterant tumulabant. Et sacerdotes & clerici sepulturæ debitos effundebant cantus: Matres pro filiis, amici pro amicis, lugubres emittebant planctus. His ita completis, ad cadauera hostium spolianda festinauerunt. Et quis referre potest, quantam ibi abundantiam vestium, quantam auri argentiq; copiam repererint? O quantam multitudinem equorum, mulorum, mularum, camelorum & asinorum nostri tunc habuerunt? Qui prius erant pauperes, DEO opitulante, diuites effecti sunt. Qui prius seminudi, sericis indumentis vestiti sunt. Leguntur tela & sagittæ, & vacuatæ implentur pharetræ. Cura vulneratis impenditur, & curæ medicorum committuntur. *Sicq; die tota, non est gens nostra remota.* Huic facto egregiæ laudis, si quis mentis oculum velit apponere, DEVM mirabilem in suis operibus poterit aduertere. *Esurientes* etenim suos *repleuit bonis, diuites* verò non suos *dimisit inanes; deposuit potentes, & exaltauit humiles,* potentes abiectos reddens, humiles gloriosos. Hoc est quod per Esaiam Prophetam spopondit suæ dilectæ Iherusalem: *Ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generationem & generationem: & suges lac gentium, & mamillâ regum lactaberis, & scies quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob.* Superbia seculorum, nobilitas est virorum illustrium; mamillâ Regum, diuitiæ thesauros suos in terram fodientium. Quæ nobilitas mamilla regum pascitur, cùm ei mundana potestas subiicitur. Et inde habet gaudium & lætitiam non tantùm in hac generatione præsenti, sed & in futura generatione seculorum. Altera autem die, quę erat tertia mensis Iulii, tentoria summo manè defixerunt, & vestigia Turcorum fugientium sequi festinauerunt. Sed illi sicut trepidæ columbæ à facie accipitris, ita ante eorum faciem fugiebant. Igitur per quatuor dies huc illucq; fugientes, contingit vt *Solimannus* Dux illorum inueniret decem millia *Arabum* venientia sibi in auxilium. Erat autem Solimannus filius Solimanni veteris, qui totam Romaniam abstulit Imperatori. Hic quippe postquam de *Nicæa* vrbe fugerat, gentem hanc in vnum congregauerat, & quasi pro vlciscenda sua iniuria, super Christianos adduxerat. Hic cùm eos vidisset & Arabes illum, præ nimio dolore equo lapsus in terram, cœpit magnis vocibus heiulare, seq; miserum & infelicem proclamare. Cui Arabes infortunii sui casum ignorantes, dicunt: *O cunctorum hominum impudentior! quid ita fugis? Multum degeneras: quia nunquam pater tuus de prælio fugit. Resume animi constantiam, & reuertere ad prælium, quoniam venimus tibi in auxilium.* Quibus ille, suspiriis vocem interrumpentibus, ait: *Magna vos vexat insania: nondum vos cognouistis virtutem Francorum, nec experti estis animos eorum. Virtus eorum non est humana sed cœlestis, aut diabolica. Nec ipsi tantum in suo confidunt auxilio, sed diuino. Nónne in tantum deuiceramus eos, quòd iam parabamus iliceos funes & canabinos, vt eorum collo immitteremus? Tum subitò gens innumera, quæ mortem non veretur & hostem non timet, erupit de montibus, & indubitanter se inseruit nostris agminibus. Quorum oculi ferre poterant eorum*

Corpora nostrorũ cũ Dei laude tumulantur.

Corpora Turcorum per campũ despoliantur.

Terror erat magnus, Quo territus est Solimannus.

eorum terribilium armorum splendorem? Lanceæ eorum micabant vt coruscantia sydera, galeæ & loricæ, vt vernantis auroræ lumina vibrantia: fragor armorum, terribilior erat sonitu tonitruorum. Cùm se bello præparant erectis in cœlum lanceis, seriatim incedunt, & ac si sine voce essent, conticescunt. Cùm verò suis adproximant aduersariis, tunc laxatis loris tanto impetu irruunt, ac si leones quos stimulat ieiuna fames, & sanguinem animalium sitiunt. Tunc vociferant & strident dentibus & aëra clamoribus implent, & peregrini à misericordia neminem capiunt, sed omnes necant. Et quid dicere de tam crudeli gente valeo? Nulla gens est quæ huic valeat resistere, quæ fugiendi locum possit inuenire: quia aut diuino aut diabolico fulciuntur auxilio. Omnes aliæ gentes nostros arcus expauescunt, & tela timent: isti verò postquam loricati sunt, tantum timent sagittam, quantum & stipulam: sic formidant telum, sicut & fustem ligneum. Heu heu trecenta sexaginta millia fuimus, & omnes vel occisi sumus ab istis, vel dispersi fugimus. Nunc quartus dies est, ex quo à facie eorum fugere cœpimus, & adhuc non timore minori, quam & primo die trepidamus. Quâ de re, si sano vultis parere consilio, quàm primum valetis à tota Romania abscedite; & ne illorum oculus vos videat, summâ cautelâ prouidete. Hæc *Arabes* vt audierunt, cum ipso Solimanno fugam concitò arripuerunt. Christiani autem maiori sollertia sequebantur fugientium vestigia; sed illi nunquam in eodem statu morabantur: & quantumuis eorum animi confusi fuerint, ad quascunque tamen Christianorum vrbes vel castella fugiendo veniebant, hilarem vultum quasi potiti victoria, præferebant: dicentes, *Gaudentes & cum lætitia aperite nobis ianuas vestras, quoniam occidimus vobis omnes Francigenas, qui vos & terras vestras deprædari venerant: ne vnus quidem superest de illis quin aut mortuus sit, aut teneatur in vinculis nostris. Solimannus etenim Dux noster aliâ viâ procedit, & captiuos secum deduxit.*

Fraudes fingebant Arabes, dum sic fugiebant.

Qui verò verbis eorum creduli erant, aperiebant, seductique graues pœnas luebant. Nam deprædantes eorum possessiones, domos incendebant, ipsosque aut trucidabant, aut loris astrictos secum ducebant. Nolebant quippe vt *Franci* qui eos insequebantur, aliquid inuenirent, vt vel sic inopia coacti persequi desisterent. Qui in hoc, prudenti vsi sunt consilio, quia illis valde profuit, nocuitq; omni exercitui nostro. Nostri enim inuenerunt terram illam desertam, & inaquosam, omnibus bonis vacuam. Vellebant spicas segetum ad maturitatem proximantium, & inter manus confricando expilabant, talique cibo famem vtcunque mitigabant.

Inuenêre famê Nostri, post fertilitatem.

Ibi mortua fuit maior pars equorum, & multi qui prius equites extiterant, pedites effecti sunt. Equitabant vaccas & boues, & magnæ fortitudinis & altitudinis terræ illius arietes & canes. Transierunt itaque solum illud quàm citò potuerunt, & intrauerunt *Lycaoniam*, prouinciam omnibus bonis vberrimam, & venerunt *Iconium*. Est autem Iconium opulentissima ciuitas temporalibus bonis, de qua meminit *Paulus* Apostolus in epistolis suis.

Hæc Vrbs suscepit Nostros, penitusq́ recepit.

Qui verò errauerunt in solitudine, in inaquoso, ciuitatem hospitio commodam inuenerunt, & Domino suggerente, bonis terrenis repleti sunt. Cumq; digredi à ciuitate placuit, suadentibus incolis, aquam in vasis & vtribus secum tulerunt, quia aquam in crastinum nusquam repererunt. Die verò secunda in vesperum ad quoddam flumen peruenerunt, ibiq; duobus diebus hospitati sunt. Altera autem die cursores qui præibant agmina, primò venerunt ad ciuitatem, quæ *Heraclea* memoratur, in qua Turcorum maxima multitudo aggregabatur. Qui vt à longè deprehẽderunt vexilla Francorum volitantia, protinus effugerunt vt damulus ereptus de laqueo, aut cerua sagittata. Nostri verò laudantes Dominũ, sine obstaculo ciuitatem intrauerunt, & per dies quatuor ibi dietauerunt, die verò quinta de ciuitate omnes exierunt. Tunc *Balduinus* Comes frater Godefridi Ducis, & *Tancredus*, ab aliis se cum suis militibus diuiserunt, & ad vrbem *Tarsum* diuerterunt.

Hic agmen sparsum, Petit vrbem nomine Tharsum.

Erant autem multi *Turci* in ea, qui contra eos exierunt ad prælium: sed diu obstare non potuerunt. Cùm enim veloces impetus nostrorum, & sinuatos incursus, & diros ictus ferre non potuerunt, pluribus suorum prostratis in munitionẽ vrbis se receperunt: & nostri castra sua ante vrbem locauerunt, & excubitores posuerunt. Illi verò qui erant in ciuitate Christiani, nocte media ad castra veniunt, cum magno gaudio clamantes atque dicentes: *Surgite, inuicti milites Francorum, quoniam Turci omnes de ciuitate fugiunt, & vlteriùs vobiscũ decertare non præsumunt.* Nostri tamẽ eos persequi noluerunt, quia nox erat, tempus scilicet ad persequendũ minimè idoneũ. Die verò lucescente nostri in ciuitatẽ introierunt, & ciues eos libentissimè receperunt. Facta est autem contentio inter Comitem Balduinum & Tancredum, quis eorũ ciuitati dominaretur, an vtrorumq; dominio subderetur. *Tancredus* renitebatur,

quia pro se eam volebat habere: sed tandem cessit *Balduino*, quia maior erat illi exercitus fortitudo. Fuerunt autem eis in breui temporis interuallo traditæ duæ ciuitates: vna quæ vocatur *Athena*, alia quæ *Manustra*, & multa castella. Iam verò ibant secundis successibus, quoniam *Turci* iam non equitabant, sed abditi erant in munitissimis munitionibus. Maior autem pars Francorum ingressa est *terram Armeniorum:* quia inhianter affectabant inebriare terram sanguine Turcorum. Terra autem omnis silebat in conspectu ipsorum, eisque *Armenii* obuiam veniebant, & in suas ciuitates & castella recipiebant. Ad quoddam verò castrum peruenerũt, quod ita naturali positione munitum erat, vt nulla arma prorsus, nulla machinamenta bellica metuebat. Sed tamen noluerunt ibi diu demorari, cùm scilicet tota alia terra eis esset subdita, & ex affectu volebat inclinari. Erat autem in exercitu quidam miles fortis & strenuus & ab illa regione oriundus, qui terram illam postulauit à cunctis Principibus, vt eam in fidelitate DEI & *Sancti Sepulcri* & eorum custodiret, vt vitam & honorem suum protegeret. Cui Principes vnanimiter assensum tribuerunt, quia sciebant eum esse virum fidelem, & bellicis rebus idoneum & fortem. Dehinc prospero successu venerunt ad *Cæsaream* Cappadociæ. *Cappadocia* autem regio est in capite *Syriæ* sita, ad Septentrionalem plagam porrecta: Cuius incolæ ciuitatis vltrò se tradiderunt, eosque benignè receperunt. Egressique de Cappadocia, prosperè venerunt ad quandam vrbem pulcherrimam & satis vberrimam, quam *Turci* non multò antè obsederant, & per tres hebdomadas impugnauerant, sed expugnare nequiuerant. Ad quam accedentes, mox cum summa lętitia ciues obuiam venerunt, & beneuolè susceperunt. Hanc iterum petiit alter miles, nomine *Petrus ab Alpibus*, & impetrauit eam celerrimè ab vniuersis principibus. Ipsâ nocte quidam delator nugarum venit ad *Boamundum*, dixitque ei, vsque ad viginti millia Turcorum in proximo adesse, qui nondum scirent *Francos* exercitum illuc aduenisse. Ille credulus verbis mendacibus, elegit milites electos quos secum duxit, & loca in quibus latitare dicebātur peragrauit. Sed sicut delator inanis fuit, sic & inquisitionis effectus frustratus. Dehinc consurgentes venerunt ad quandam vrbem, quæ vocatur *Cosor*, quæ plena erat omnibus bonis, quæ vtilia sunt corporibus humanis. Ad quam accedentes, ab his qui erant in ea Christianis, officiosissimè suscepti sunt. Et ibi per tres dies feriati sunt. Illic vnusquisque suæ consuluit indigentiæ: lassi inuenerunt requiem, esurientes refectionem, sitientes potum, nudi operimentum. Prouidit itaque eis DEVS tale habitaculum, quò faciliùs pati valerent validum superuenturæ famis cruciatum. Interea nuntiatum est Comiti *Raimundo*, quòd Turci metu territi, de *Antiochia* fugerant, ciuitatemque minimè præmunitam reliquerant. Qui inde accepit consilium, quod illuc quingentos milites dirigeret, qui arcem ciuitatis occuparent, antequam aliis cognitum esset. Et vt venerunt in vallem Antiochiæ vicinam, tunc primùm audierunt verum non esse quòd Turci discessissent à ciuitate, sed omni nisu quo poterant moliebantur defendere. Perrexerunt igitur vsque ad *castellum Publicanorum*, eoque subiugato, aliò secundo itinere diuerterunt; & in vallem *de Rugia* peruenerunt; multosque ibi *Turcos* & *Saracenos* inuenerunt, quos in ore gladii superatos prælio occiderunt. Quod videntes Armenii, terræ illius habitatores, gauisi sunt: quia videlicet à Christianis tam viriliter & Turci & Publicani sunt occisi; continuoque cum terra sua reddiderunt se illis. Et *Rusam* ciuitatem obtinuerunt, & plurima castella suo dominio mancipauerunt. Vniuersus verò exercitus qui remanserat iter arripuit, miseroq; infortunii successu per quædam montana, quæ nulli erant nisi feris aut reptilibus peruia: vbi semita erat quæ non ampliùs quàm vnius pedis spacio dilatabatur, sed hinc & inde rupibus & densis spinarum seu veprium frutetis artabatur: ima vallium in abyssum videbantur immergi, cacumina montium ad sydera tolli: hac inæquali semitâ milites & armigeri collo suo arma dependentia gestabant: omnes æqualiter pedites, quia nulli eorum equitabant: pleriq; libentissimè loricas, galeas, clypeosq; suos vẽdidissent, si emptorem inuenissent: multi quidem plurima lassitudine deficientes ea proiiciebant, vt saltem sic expediti ire valerent. Iumenta cum oneribus ire nullatenus poterant, sed plerisq; in locis onera iumentorum homines ferebant. Stare loco aut sedere nemo poterat, quia alter alterum impellebat. Nemo poterat iuuare suum comitem, nisi præcedẽtem vltimus, quoniam qui præibat vix conuerti valebat ad subsequentem. Tandem finitâ tam infelici viâ, & inuiâ, venerunt ad ciuitatem, quæ *Marasim* memoratur, & ab incolis illis cum honore & gaudio

Gens fera Francorum, Terram subit Armeniorum.

Quod petit assequitur Miles, patriáq; potitur.

Huic cum Cæsaria, Traditur & patria.

Hic fame deleta Successit copia læta.

Mundi fortuna Mutabilis est quasi Luna. Si bona præcedit, Sequitur mala, prospera cedit. Quod liquet in rebus Multis, vt in his acieb.

gaudio excipiuntur. Illic abundantiam rerum temporalium inueniunt; ibi suæ miseriæ & defectus consolationem recipiunt. Ibi prior præstolatur vltimum: sed antè pertransiit integra dies, antequam cauda capiti cohæreret. Congregati verò & die vnâ quiescentes, secundâ die venerunt in vallem, in qua est *Antiochia* sita: regia videlicet ciuitas ab *Antiocho* rege constituta, & ab ipso nuncupata. Hæc metropolis est & caput totius regionis *Syriæ*: olim insignita per beatum *Petrum* Apostolorum Principem cultu fidei Catholicæ: in ea Episcopalem Cathedram posuit, & Apostolos *Barnaban* & *Paulum* ordinauit. Nunc verò vt Dominus ostenderet oculis mortalium, quòd *non est virtus nec vlla potestas nisi ab ipso*, prius hanc adquirere voluit, in humilitate sermonis ore prædicantium; modò eam recuperare voluit, in sublimitate potentiæ armis debellantium. Sic nostri in virtute DEI ad ciuitatem properantes ad *pontem Ferreum* venerunt: inueneruntque ibi numerositatem *Turcorum* pontem transire cupientium; vt his, qui erant in vrbe, præstarent auxilium. Sed non est hominum dirigere gressus suos, sed eius est, cuius vniuersa subiecta sunt imperio. Nostri protinus irruerunt vnanimiter in eos, nullique pepercerunt, sed in ore gladii magnam multitudinem ex eis peremerunt: Alii mente consternati fugerunt, & sic vitæ præsenti suæ consuluerunt. Sic potiti Christiani victoriâ, multa inibi repererunt spolia: iumenta, asinos, camelos, oneratos vino, frumento & oleo, & rebus aliis quæ obsessis sunt pernecessariæ. Tunc castrametati sunt super ripam fluminis, quod non longè distat à mœnibus ciuitatis. In die crastina onusti bonis omnibus ad ciuitatem ire disponunt: ad quam DEO Ductore peruenientes, in partibus tribus castra circumponunt: Ex vna enim parte montana prohibent accessum, & omne bellandi procul arcent ingenium. Quarta feria duodecimo Kal. Nouembris obsidio circa *Antiochiam* posita fuit, ad laudem & gloriam futuram Domini nostri IESV CHRISTI, qui semper est mirabilis in operibus suis.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

QVIA verò *Vrbs Antiochena*, non solùm naturali situ, verumetiam mœnibus excelsis, turribusque in altum porrectis, densissimisque in cacuminibus murorum propugnaculis præmunita erat: consilium inierunt Principes, quòd contra eam pugnarent, non virtute, sed ingenio, arte, non Marte; machinamento, non conflictu bellico. Prius igitur pontem supra flumen statuerunt, vt expeditiùs flumen transirent, quotiens transeundi necesse haberent. Tunc quippe in confinio vrbis magnam bonarum fructuum vbertatem inueniebant, copiosas vindemias, foueas frumento plenas & ordeo, aliisq; cibariis, arboresq; multigeneris pomis refertas. Hoc quoque insinuabant eis *Armenii* qui in ciuitate erant, quique inde consentientibus *Turcis* ad eos veniebant: sed eorum vxores & filii in vrbe remanebant. Et hoc totum, licet Christiani essent, callidè tamen faciebant: quoniam dicta nostrorum siue facta, Turcis intus renuntiabant. Construuntur à Christicolis bellica machinamenta ad oppugnandum congrua, turres ligneæ, balistæ, falces, arietes, talpæ, tela, sudes, & fundæ, & si qua alia potuerunt vlla excogitari arte. Sed quid valuerunt aduersum vrbem inexpugnabilem? præsertim cùm tot in ea essent defensores, qui etiam cum nostris campestri prælio pugnare potuissent. Postquam verò: *Phosphorus auroræ rutilos præcesserat ortus, Ipsaq; rorifluo cùm iam candore vibraret, Solq; venustaret flammanti lumine mundum: Exurgunt properè proceres, procerumq; caterua, Armaque corripiunt, & ad vrbis mœnia currunt. Pugna quidem dextra forti fit & intus & extra: Illi defendunt, dum nostri spicula fundunt: Telaque cum baculis, nec non lapides, sudesq;. Fit labor immanis, sed profectus fit inanis Sicq; recesserunt, quia sternere non potuerunt Turres & muros, vi nulla corruituros.* Cumq; viderent nostri quòd nil proficere possent, illam dimittunt pugnam; retinent tamē obsidionem. *Turci* quippe in sua confidētes inuictissima ciuitate, nocte ianuis apertis exibant, & in castra sagittas mittebant. Contigit autem vt ita sagittando vnâ mulierem ante tentoria *Boamundi* Principis occiderint, & ideo vigilantiores excubias per castra posuerunt, qui etiam portam per quam exire solebant custodierunt. Placuit itaque principibus militiæ & optimatibus, vt castellum sibi construerent,

quò securiores essent, si inimici Dei vllo modo præualerent, qui vndique sicut apes ad aluearia confluebant. Quod & factum est. Intereà dum rarescere cœpit quotidiani victus impensa, consilium inierunt; vt cibos quærerent, & ad quærendum, armigeros & plerosque milites ob custodiam transmitterent. Sed qui prædari voluerunt, *Partim prædati, partimq; fuere necati.* Nam castellum quoddam erat in montanis non longè à ciuitate nomine *Arech*, quod erat plenum rebellantibus *Turcis*, qui nostris insidias prætenderunt, multos vulnerauerunt & plures occiderunt, & plerosque captos abduxerunt, cæterosq; turpiter iniuriatos ad castra redire compulerunt. Quod miseri casus infortunium vbi militia Dei cognouit, admodum indoluit: sed sibi deinceps salubre consilium inuenit. Mille armigeros antè præmittunt, quos *Boamundus* & *Flandrensis* Comes cum electis militibus subsequuntur, prænominatâ valle, in qua ad ipsos confugerent, si *Turci* eos insequerentur. Quod ita absque dilatione contigit. Quoniam Turci postquam illos eminus agnouerunt, laxatis loris, & equos calcaribus vrgentes, insecuti sunt, eosque in fugam verterunt. Nostri verò ad suos, sicut ad tutissimum asylum, confugerunt, & præsidium diuini subsidii inuenerunt. Turci verò cùm nimis de proximo nostros milites paratos esse deprehenderunt, primò quidem hæsitantes loco libentissimè cessissent, si cedere valuissent. Vt tamen cognouerunt, quia pauciores Christiani essent quã ipsi, bellum inierunt; tamen cum tremore, in sua confidentes numerosa multitudine. Sed quid valet prælium, contra quod diuinum militat auxilium? Devs enim fortis, & potens est: Dominus potens in prælio. Duo enim ex nostris ibi tantùm perempti sunt: Sed de *Turcis*, quorum non est numerus, qui & de manu Dei repulsi sunt, absque numero occisi sunt. Multos ex eis captos ad castra conduxerunt, & coram illis qui supra mœnia inclytæ ciuitatis erant, decollauerunt. Et vt maiorem illis dolorem incuterent & terrorem, balistis incisa capita in ciuitatem proiecerunt. De hinc expeditiùs ire potuerunt nostri ad villas & vicos Armeniorum, victum quærentes, & ipsi *Armenii* & indigenæ terræ illius ad nostros mercatum afferentes. Aduenit intereà sacratissima dies *Dominicæ natiuitatis*, quam Devs cunctis fidelibus suis celeberrimam in hoc contulit; quia qui creaturis omnibus nasci tribuit, pro solis hominibus nasci disposuit. Festiuam igitur illam Christiani fecerunt, sicut qui in tentoriis erant agere potuerũt. Maius quippe gaudium erat in castris, quàm intra mœnia inclytæ vrbis: inclytam dico, non propter fœdam gentilitatis habitationem, sed propter humanę conditionis positionem, & præsertim beati *Petri* Apostolorum Principis apud Deum reconciliationem. Qua celebratione peracta, consilium acceperunt quid agerent: quoniam in castris victus deficiebat, & glacialis hyems mercatum afferentes ad ipsos venire non sinebat. Illi nanque qui erant in vrbe, quantò magis sciebant nostros esurire, tantò magis incipiebant in illos desæuire. Hinc aëris inclementia, hinc miseræ egestatis inopia, hinc opprimebat aduersariorum violentia. Et sicut solet contingere in multitudine congregatorum, non deficiebat vox murmurantium. Nec mirum erat, si humana fragilitas sub tot tormentis pressa deficiebat. Grando, nix, glacies, spiritus procellarum, illos violentissimè opprimebant, quos nulla tectura cooperiebat. Quid mirum si se malè dementabãt, qui extra tentoria erant, cùm ipsa tentoria innatabant. Propterea, vt suprà diximus, consilium inierunt, quid agerent, & tale inuicem acceperunt. *Boamundus* & Comes *Flandrensis* ad his subueniendum se ipsos obtulerunt: & omnibus placuit, & libentissimè concesserunt. Hi itaque triginta millia equitum peditumq; elegerunt, & in terram Sarracenorum intrauerunt. O rerum omniũ mediator Devs, quàm tempestiuè subuenis in periculis, & necessitate laborãtibus, vt impleretur illud quod Salomon scripsit in prouerbiis: *Conseruatur iusto substantia peccatoris.* A *Iherusalem* & *Damasco*, & *Aleph*, cæterisque regionibus congregati erant, *Persæ*, *Arabes*, & *Medi*, gens videlicet multa nimis, quæ ad *Antiochiam* disposuerat venire, eamq; à Christianis defendere. Sed aliter in cœlo fuit dispositum; quæ dispositio illorum ordinationẽ inclinauit deorsum. Cùm enim audissent, quia pars Christianorum intrauerãt in terram suam, gauisi sunt valdè, quoniã in vinculis iam quasi irretitos arbitrati sunt. Tunc diuiserũt se in duas acies, vt sic vallati ab eis nostri, fugæ præsidium nusquam inuenirent. Quæ diuisio stulta fuit: quia *stultitia in cordibus incredulorum semper requiescit.* Nam vtræque acies vt sese inuicem aspexerunt, incunctanter altera in alteram irruit; quia illa in sua multitudine, ista in Dei Omnipotentia cõfidit: & ideo euentus belli dissimilis fuit. Milites armati quotquot in occursum

cursum sui venerunt, vt falcator messem, prostrauerunt. Sed cùm in gyrum reuerti frenis voluerunt, quos iterum percuterent nisi fugientes non inuenerunt. Qui verò in manibus nostrorum peditum deuenerunt, in immane præcipitium corruerunt. Sciunt enim quibus bella nota sunt, quia *grauiori attritione pedites quàm equites interficiunt*. Altera verò acies quæ se ab altera separauerat, vt nostros circumueniret, vt audiuit voces bellantium, sonitumque confringentium armorum, laxatis habenis accurrebat suis in auxilium. Sed vt miseros illorum casus agnouit, fugientesque circumspexit, timor in illos vehementissimus irruit, fugiendique contulit societatem. Sed quid aliud nostri facerent, nisi vt persequerentur? Nam, sicut in vulgari prouerbio dicitur: *si est qui fugiat, non deerit qui persequatur*; iam omnes nostri eos persequebantur, quoniam qui pedites venerant, ascensores equorum efficiebantur. Quid plura? Qui euadere potuit, lætus & hilaris fuit; qui verò interceptus, miserrimâ nece occubuit. Quot asini & cameli, quotq; iumenta frumento, vino, cæterisq; cibariis onusta, ibi capta sunt? quæ esurienti exercitui DEI grata erant. Quantum gaudium, & tripudii exultatio fuit in illa die in castris; cùm talia dona viderunt summi procuratoris? Mirandum & gaudendum erat, quòd Dominus de mercibus inimicorum suorum de longinquo adductis, fideles suos reficiebat. *Esurientes bonis implebat*, quibus aduersarios suos spoliabat. Sic quoque filiis Israël olim faciebat, cùm per terram gentilium regum transire cupiebant, & illi publicum viæ regiæ incessum eis denegabant. Omnes pari modo, qui contra illos accipiebant gladium, gladio peribant; & eorum terra & facultates dabantur eis in possessionem. Nunc verò idem Dominus eâdem recompensatione aufert suorum aduersariis, vt isti credant veraciter actum fuisse, quod scriptum est de illis. Per omnia sit DEVS, qui benedicendus est, benedictus; sine ipso nihil possumus. Interim dum isti gloriosi Principes abfuerunt; qui in ciuitate erant, repentè de ea exierunt, nostrosq; inter castra inuaserunt: & plurimos ex eis occiderunt. Ipso die *Podiensis* Episcopus perdidit dapiferum suum, qui suæ aciei deferre solebat vexillum. Et nisi flumen inter castrum & vrbem fluxisset, maioribus iniuriis & frequentioribus lacessissent. Quibus bellorum euentibus, & maximè famis inopia, plerique nostrorum afflicti, abire moliebantur: quia nimis graue erat inuitis ferre ieiunium, & ideo machinabantur ab obsidione diffugium. Quos Boamundus vir facundus & gratus eloquio, ita affatus est, dicens: *O Viri, qui huc vsque fuistis bellatores egregii, quos Deus per multa iam bellorum pericula victores reddidit, quosq; virtus experientia vt illustres decorauit, vt quid contra Dominum murmuratis, quia premit vos angustia paupertatis? Cùm vobis porrigit manum, tunc exultatis; cùm relaxat, tunc desperatis. In hoc videmini non diligere donantem, sed dona; non largitorem, sed largientis oblationem. Cùm largitur Dominus, amicus est; cum cessat, inimicus vobis videtur esse & extraneus. Cui vnquam genti præstitit* DEVS *in tam breui tempore tot bella committere, tot acerrimos hostes superare, tot spoliis gentium ditari, tot triumphantium palmis insigniri? Ecce nunc innumerabiles hostes subegimus: ecce nunc eorum spolia ad vos attulimus. Quid est quod sic diffidimus, cùm sic quotidie vincamus? Non longè est à vobis, qui sic pugnat pro vobis: sæpè quidem fideles suos tentat, vt vtrum diligant ipsum innotescat. Nunc tentat vos per inopiæ molestias, & per assiduas inimicantium vobis pressuras. Quod si tantas intulissent nobis iniurias, quantas & nos eis irrogauimus? si tot de nobis occidissent, quot de illis nos prostrauimus? si aliquis de nobis superesset, iure ille conqueri potuisset. Sed pro certo qui conquereretur nullus esset; quoniam nemo superstes remansisset. Propterea nolite diffidere, sed estote viri cordati; quoniam si in ipso viuitis, aut pro ipso morimini, estis beati.* His & talibus dictis animos eorum eneruatos, robustos reddidit; & in effœminatas mentes virilitatem induxit. Paucis denique diebus euolutis hyems aspera inhorruit, & in castris ciborum abundantia euanuit. Illi qui vendere cibos solebant, niuibus & glacie prohibente, nullatenus venire valebant. Cursores exercitus qui vsque ad terram Saracenorum transcurrebant, nihil prorsus inueniebant: quia omnes de toto terræ illius confinio, aut longè fugerant, aut in speluncis, aut in cauernis petrarum delituerant. Cumque *Armenii* & *Surani* vidissent, in tanto discrimine famis nostros esse positos, per nota loca gradiebantur, sollicitè inquirentes, si quid inuenirent, quod ad nostros afferre valerent. Sed apud tantos parum erat, nec tantæ multitudini suppetebat, & ideo vendebatur asinariũ onus frumenti; septem librarum pretio; ouum, duodecim denariis; & vna nux vno. Vt quid vniuersa percurram, cùm carum nimis vẽdebatur quicquid vilius habebatur: propter quod multi fame ibi perierunt, qui vnde aliquid emerent, non habuerunt.

Nux erat in pretio, cum nummo venditur vno. Fit nimis atque nouum, cùm bis sex venditur ouum.

Cœpit itaque oriri inter eos magna inconstantia animorum, mentis defectus, & totius bonæ spei diffidentia. Et quid mirum si pauperum, si imbecillium animi nutabant, cùm illi qui videbantur quasi columnæ esse, deficiebant omninò? *Petrus* enim eremita, & *Willelmus Carpentarius* nocturno elapsu in fugam versi sunt, & à sacra fidelium Dei societate disiuncti sunt. De Willelmo verò qui fuerit, dicamus: quoniam de Petro superiùs mentionem fecimus. *Willelmus* de regali prosapia ortus fuit, & Vicecomes cuiusdam regii castelli, quod *Melidunum* dicitur, olim extitit: qui ideò *Carpentarius* cœpit cognominari, quia in bello nullus volebat ei occursari. Nulla enim lorica erat, galea vel clypeus, qui duros lanceæ illius siue mucronis sustineret ictus. Vnde mirandum, & cum admiratione dolendum, quòd in talem ac tantum virum tanta mentis hebetudo incesserit, quòd tam turpiter à castris virorum illustrium recesserit. Sed hoc non metu præliorum, vt speramus, fecerat: sed tantam famis iniuriam pati nunquam didicerat. Quod fugæ discidium vt *Tancredus* miles fortis & integer animo cognouit, vehementer condolens, insecutus est illos, & comprehendit; & cum dedecore reuerti coëgit, & ad domum *Boamundi* adduxit. Non dicendum est si passus est verecundiam, qui nullo fugante inierat fugam. Dolebant plurimi qui eum agnouerant; conuitiabantur omnes qui qualis extiterat ignorabant. Tandem multis lacessitus iniuriis, pro reuerentia *Hugonis magni*, cuius consanguineus erat, & quia iam cum ipsis in retroactis certaminibus *honestè* pugnauerat, pacem obtinuit: sed nunquam se amplius ita discessurum coram omnibus iurauit. Sed tamen diu sacramentum non custodiuit: quia quantocius potuit clàm discessit. Hanc itaque famis asperitatem, vt suos probaret, euenire permisit Devs, & vt terror eius fieret in vniuersis nationibus. Nam & suos premebat ieiunio; & vicinas nationes eorum disterminabat gladio. Cadebant mille à latere vnius, & decem millia à dextris alterius. Et ideo nunquam est à Domino tali desperandum: quia quæcunque agit, diligentibus se cooperantur in bonum. Ne illi insolescerent tot victoriis bellorum, opprimebat eos graui inedia ieiuniorum. In toto namque exercitu mille equi inueniri non poterant, ad pugnandum idonei: vt per hoc innotesceret quoniam in fortitudine equi non haberent fiduciam; sed in se, per quem, & quomodo volebat & quando volebat, superabant. Erat quidam miles in exercitu eodem, nomine *Tetigus*, diues apud suos, & nominatissimus, in Romaniæ partibus benè notus, palliato nugacitatis tegmine velatus. Hic venit ad principes, & ait illis: *Vt quid hîc ita torpescimus? Quare quæ nobis sunt profutura non quærimus? Si bonum vobis videtur, ego in regionem Romaniæ pergam, & inde in fidelitate Imperatoris copiosum mercatum adducam: naues onustas omnibus rebus, frumento, vino, oleo, hordeo, carne, farina, caseis, per mare adduci faciam, & equos, mulos, mulasque per terram. Et ne vllam de me spem diffidentia habeatis, papiliones meos & omnia bona mea derelinquam, hoc solùm excepto quod mecum feram. Et si adhuc mihi decreditis, iurabo quòd citiùs ad vos redibo.* Principes mendacibus verbis illius crediderunt, sed & sacramẽtum receperunt: Ipse autem nec sacramentum tenuit, nec verborum sponsionem impleuit. Hoc ideò de his duobus militibus refero, vt quisque percipiat quanta egestas in castris fuerit, quæ etiam fugere diuites, & periurare compellebat. Cùmque iam sic arctarentur, & omnis humana spes omninò deficeret, plurima pars exercitus retrò eundi licentiam à principibus petierunt; & ipsi vnanimiter flentes eis concesserunt. Vt quid enim retinerent, quos consolari non poterant? Dum sic inualidè desolatio pullularet in castris, & nullus vllum haberet consilium; miseratio diuina solitum eis præstitit auxilium: Affuit nuncius qui innumera Turcorum agminum millia propè adesse retulit, & in castro eis proximo, nomine *Arech*, quod suprà memorauimus, illa nocte aggregari asseruit. Qui ideò latenter & in magno silentio veniebant, vt imparatos in castris inuenirent. Hoc dictum cunctis innotuit, & quos somno pigritiæ torpentes inuenit, excitatos reddidit. Salit & tripudiat, qui anteà ambulare nequibat. Reuixit spiritus illorum, quos sopierat indigentia ciborum. Erectis in cœlum manibus Devm laudant; & quasi iam vicerint, manibus applaudunt. Malebant enim honestè in bello mori, quàm escarum inopiâ cruciari. Tunc proceres exercitus acceperunt consilium, vt pars vna omnium in castris remaneret ad custodiendũ; pars altera obuiam venientibus iret ad prælium. Qui de castris nocte egredientes, in insidiis positi sunt, prætereuntium præstolantes occursum, iacueruntq; inter flumen & lacum. Summo itaq; diluculo, aurorâ lumen terris deferente, miserunt exploratores, qui illorum agmina viderent, & esse eorum renuntiarent.

rent.

rent. Exploratores renuntiant tot illorum millia insimul se nunquam vidisse: Et ex parte fluminis duas acies separatas à multitudine equis velocioribus accurrere. Tunc nostri in quodam cliuo positi, crucis signo cum armis se præmuniunt, & manus in cœlum protendunt, Deoque se committunt, eiusque flagitant auxilium. Mox nostri superuenientes illos excipiunt, & ictu pungentes quotquot obuiant, solo prosternunt. Alii per campum dispersi circumuolant, imbresq; venenatarum emittunt sagittarum. Strident dentibus, & more canum latrant, quia terrere sic suos aduersarios putant. Sed hæc nostri irridebant; & protecti clypeis, loricis, galeis, eorum immissuras vilipendebant. Sed cùm innumerabilis illorum multitudo appropiauit, cum tanto impetu nostros inuaserunt, quòd modicè in fugam versi sunt. Quod vt vidit *Boamundus*, qui postremò obseruabat custodiam, cum sua acie prorupit in medium, sociosque recolligens, inimicos perduxit ad interitum. Illi namque vt viderunt nostrorum vexilla super vertices suos dependẽtia, nostrosque more leonum rugientium, in medios hostes circunferri, omnesq; circa se laniari, pauent & conturbantur, versisq; retrò habenis equorum, ad *pontem Ferreum* quàm celerrimè repedantur. Sed quid modò *Franci* facerent nisi comminus ense ferirent? Sternitur via corporibus morientium; impletur aër vocibus heiulantium. Tellus madefacta cruore morientium, perforatur pedibus conculcantium equorum. Vt venitur ad pontem, via arctatur, & non omnes pons recepit; hinc quàm plures in flumen præcipitantur, & quos vnda tenebat, celeri rotatu inuolutos absorbebat. Et cur per singula morarer? Maior pars periit, quàm euaserit: Plures occisi sunt, quàm viui remanserint. Qui euaserunt, ad castrũ suum quod superiùs nominauimus confugerunt, sed in eo non diu permanserũt: Prædatum enim, vacuum dimiserunt, & fugientes abierunt. Nostri verò illud accipiunt, & custodes qui illud custodirent, & pontem, posuerunt. *Armenii* quoq; & *Surani* fugiẽtes insecuti sunt, & arta loca anticipando multos occiderunt, pluresque captiuos detinuerunt. Sicque filii diaboli secundùm suum meritum, de ruina in ruinam receperunt interitum. Nostri verò cum gaudio ingenti ad castra remearunt, adducentes secum equos & mulos & mulas, & spolia plurima, & multa alia quæ indigentibus sociis valde erant necessaria. Multorum etiam capita mortuorum simul attulerunt, quæ ante portam ciuitatis posuerunt, vbi *Admiraldi Babyloniæ* habebant hospitium. Receperunt illos cum summa lætitia socii qui in castris erant, quique tota die cum ciuibus qui egressi sunt de vrbe pugnauerant, palmamque victoriæ reportarant. Tunc geminata lætitia duplicis victoriæ, festiuum tempus effecit; & eos qui egestatis mœrore consumpti penè erant, refecit. Iam verò Armenii & Surani, victum ad castra ferebant, & de felici nostrorum euentu congaudebant. Sic illi de ciuitate egrediebantur, & inter saxa montium latitabant; insidiabanturq; illis qui victum afferebant, & quotquot comprehendere poterant occidebant. Quod valdè mœstificauit proceres; & super hoc consilium inierunt, remediumque huic calamitati repererunt. Castrum construxerunt ante portam ciuitatis, super pontem iuxta *Machumariam*, quod illos valde perdomuit, quoniam deinceps nullus eorum exire per pontem ausus fuit. Et tunc quia castrenses ad hoc peragendum opus non sufficiebant, *Boamundus* & *Comes Sancti Ægidii* ad *portum Sancti Symeonis* perrexerunt, & inde operarios precio adducere studuerunt. Quos cùm adducerent, *Turcos* qui nocte illa de ciuitate exierant, in insidiis positos inuenerunt, qui subitaneo incursu tam fortiter nostros inuaserunt, quoadusque illos qui equites erant absq; vlla certaminis reuerberatione in montana fugauerunt: Pedites qui fugere non potuerunt, diram necem perpessi sunt. sed quanto fuit acrior, tanto & gloriosior. Et qui ibi mortui sunt, ferè mille fuerunt. sed occidentes diu gauisi non sunt. Relatio enim huius occisionis ad castra peruenit, tantosque Principes proceresque commouit. Qui equis prosilientes ad vlciscendam mortem suorum ordinatis agminibus peruolant, inueniuntque eos adhuc in campo, occisorum capita detruncantes. Illi verò nequaquam perterriti, in sua confidentes multitudine ad pugnam congrediuntur. sed nostris toto corde totâ virtute confidentibus, postquam pedites nostri equitibus consociati sunt, in breui superantur. Nam vt viderunt illos quos ad montana fugere compulerant accurrere, nostrorumque agmina fortiter crescere, & crescendo fortiùs insistere, terga vertunt, & versus pontem fugæ viam arripiunt. Sed valde impediuit difficultas itineris angusti; quia nec fugere vsquam poterant, nec conuerti. Reuerti retrò fas non erat, quia hostis vrgebat; dextra læ-

ruaq; diuerti, impossibilitas angusti itineris prohibebat; præire, vetabat densa multitudo fugientium. Sicque eis diuino nutu contigerat, vt nec fugere, nec pugnare licuerit. Ibi Turco nec toxicata sagitta proficiebat, nec equi velocitas subueniebat. Ibi maiorem stragem pedites egerunt, quàm qui equis insidebant: quoniam seriatim, vt falcator prata vel messem, detruncabant. Illic satiari potuissent enses & tela aliarum gentium Turcorum sanguine: sed quia Francigenarum erant, nec obtundi poterant, nec repleri cruore. Nostri tantùm pugnabant, illi patiebantur; nostri percutiebant, illi moriebantur. Nec tantùm infatigata manus dilaniare poterat, quantùm quod dilaniaret, reperiebat. Inter viuos mortui stabant; quia suffulti densitate viuorum, cadere non poterant; & calamitas tanta eos oppresserat quòd alter alterum in mortem opprimebat. Tantus illos timor inuaserat, quòd subsequens præcedentem, vt fugere posset, impellebat. Dux itaque *Godefridus* militiæ decus egregium, vt vidit, quòd nemo illos ferire potuit, nisi post dorsum, equo celeri volitans anticipauit pontis introitum. Et quæ lingua valet explicare, quantas strages Dux solus illic dederit super corporibus gentis iniquæ? Illi fugere cœperant, armaque sua in terram proiecerant; gladium Ducis vt mortem expauescebant, & tamen vitare non poterãt. Ille exertis brachiis, ense nudato, eorum ceruices amputabat; illi minimè renitentes, nuda corpora inuiti offerebant. Ibi ira, locus, gladius, validaq; manus pugnabat; & hoc totum in membris miserorum redundabat. Cùmq; vnus ex eis audacior cæteris, & mole corporis præstantior, & viribus, vt alter *Golias*, robustior, videret Ducem sic immisericorditer in suos sæuientem, sanguineis calcaribus vrget equum aduersus illum, & mucrone in altum sublato, totum super verticem Ducis transuerberat scutum: & nisi ictui vmbonem Dux expãdisset, & se in alteram partem inclinasset, mortis debitum persoluisset. Sed DEVS militem suum custodiuit, eumque scuto suæ defensionis muniuit. Dux ira succensus vehementi, parat rependere vicem, eiusque tali modo amputat ceruicem. Ensem eleuat, eumque à sinistra parte scapularum tantâ virtute intorsit, quòd pectus medium disiunxit, spinam & vitalia interrupit, & sic lubricus ensis super crus dextrum integer exiuit; sicque caput integrum cum dextra parte corporis immersit gurgiti; partemque quæ equo præsidebat remisit ciuitati. Ad quod horrendum spectaculum omnes qui in ciuitate erant confluunt, & videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt; tremor apprehendit eos: ibi dolores vt parturientis, ibi voces heiulantium, quia ille vnus fuerat ex *Admiraldis* eorum. Tunc euaginauerunt gladios suos, intenderunt arcus suos, parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittarent Ducem: cupientes, si eis permissum esset, tantam militiæ Christianæ extinguere lucem. Sed DEVS eorum prauæ voluntati non consensit, quia Dux retrocessit: Sustinere enim telorum ac sagittarum grandinem diu non potuit. O prædicabilis, ô inuicta Ducis dextra, & animosi pectoris robur eximium! Laudandus & ensis, quod in sua integritate perseuerans, vibranti dexteræ sui famulatus impendit obsequium. Et cuius cor eructare, cuius lingua enarrare, cuius manus scribere, quæ pagina valet suscipere aliorum facta Principum, qui illi compares fuerunt in omnibus victoriis præliorum? Victoria Ducis præ cæteris enituit; quoniam pars dimidiati corporis quæ remansit, testimonium laudis fuit: Fluctus verò qui occisorum corpora absorbuit, aliorum ictus mirabiles occuluit. Sed sicut ventus turbinis annosæ, arboris constringit brachia; sic incisa cadebant morientium membra. In hoc prælio persecutus est vnus mille, & duo fugauerunt decem millia. Qui in flumen rapido cursu immergebantur, emergentes pontis ligneas columnas amplexabantur: sed nostri desuper illos lanceis perforabant & perimebant. Cruor effusus sanguineum flumini dabat colorem, cunctisque cernentibus magnum incutiebat horrorem. Quippe densitas corporum fluminis impediebat cursum, & retrogrado incessu ire cogebat retrorsum. Et quid mirum? Super pontem etenim quinque millia prostrata fuerunt, quæ omnia deorsum in aquam præcipitata sunt. Et quis numerare potuit, quot mucro desæuiens præcipiti saltu in amnem mergi compulit? In illo conflictu occisus est *Cassiani* Magni regis *Antiochiæ* filius, & duodecim *Admiraldi* regis Babyloniæ, quos cum suis exercitibus miserat ad ferenda auxilia regi Antiochiæ. Et quos *Admiraldos* vocant, reges sunt, qui prouinciis regionum præsunt. *Prouincia* quidem est, quæ vnum habet *Metropolitanum*, duodecim *consules* & vnum *regem*. Ex tot itaque prouinciis conuenerunt, quot ibi Admiraldi fuerunt mortui. Et qui ibi capti sunt, pro septem millibus com-

Dux ferit, Ille perit, Et medius crepuit.

bus computati sunt. Vestium, armorum, cæterique cultus adparatum nemo retinere potuit per vllam memoriam. Sic itaque superati sunt *Turci* magnanimiter à *Francis*, siluitq; deinceps garrula vox eorum, atque stridor dentium, & quotidianorum clamositas conuitiorum. Iam verò demissis vultibus ibant, & pleriq; omnino diffidentes, furtim de ciuitate exeuntes, fugiebant. Nox superueniens litem diremit, & nostri victores ad castra redierunt: illi verò obseratis ianuis, intra vrbem se receperunt. In crastinum vt primùm lux matutina processit, Turci de ciuitate exierunt, & collegerunt corpora mortuorum, quot inuenire potuerunt, & sepulturæ tradiderunt. Quod Christiani exercitus iuuenes vt audierunt, multi in vnum conglobati ad cœmiterium cucurrerunt; & quæ illi cum magno honore sepelierant, cum magno dedecore foras proiecerunt. Subterrauerant quippe illa vltra pontem ad *Machumariam* quæ erat ante portam ciuitatis, & plurima palliis inuoluerant, & byzanteos aureos, arcus, & sagittas & alia multa cum eis reposuerant. Sic enim est eorum consuetudo sepelire: nostrorum verò est libentissimè ea tollere. Extractis itaque corporibus vniuersis, capita absciderunt, scire cupientes numerum illorum qui ad ripam fluminis necati sunt. Truncata siquidem capita ad castra attulerunt, & cadauera feris & volucribus inhumata reliquerunt. Quod ab altis mœnibus & turribus excelsis prospicientes, vehementer indoluerunt, & genas scindentes & crines vellentes, *Machomum* præceptorem suum in auxilium sui cœperunt inuocare: sed Machomus non potuit restaurare, quos CHRISTVS per suos milites voluit exterminare.

EXPLICIT LIBER QVARTVS.

INCIPIT LIBER QVINTVS.

CVMQVE hæc crebro vicissitudinum actitarentur impulsu, præambulus quidam aduenit, qui nuncios principis Babyloniæ in crastinum præconabatur aduenire, & à Principibus castrorum fiduciam quærit veniendi securè: Qui libenter annuunt, seque eorum susceptioni sollemniter præmuniunt. Tentoria variis ornamentorum generibus venustantur: terræ infixis sudibus scuta apponuntur, quibus in crastinum *Quintana* ludus, scilicet equestris exerceretur: Aleæ, scaci; veloces cursus equorum flexis in gyrum frenis non defuerunt, & militares impetus; hastarumque vibrationes in alterutrum ibi celebratæ sunt. In quibus actibus monstrabatur, quòd nullo pauore trepidabant, qui talia operabantur. Talia quippe iuuentus excolebat: sed ætate sensuque Seniores in vnum consederant, causasque consilii & prudentiæ conferebant. Interim Babylonienses nuncii cùm approximarent, tantosq; tanto gaudio tripudiantes conspicarentur, mirati sunt: quoniam relatio vsq; *Babyloniam* cucurrerat, quia & fame cruciabantur & pauore concutiebantur. Adducti igitur ante Principes sunt; & in hæc verba retulerunt, quæ eis commissa sunt. *Dominus noster Admirauissus Babyloniæ, mandat vobis Francorum Principibus salutem & amicitiam, si eius voluntati vultis obedire. In aula regis Persarum dominiqúe nostri, magnus vestri causa congregatus est conuentus; septemq; diebus protelatum est consilium, quid nam eis super hoc sit agendum. Mirantur enim vt quid sic armati quæritis Domini vestri Sepulchrum, gentem suam à finibus diu possessis exterminantes; imò, quod nefarium est Peregrinis, in ore gladii trucidantes. Quod si posthac in pera & baculo vultis ire, cum honore maximo rerumqúe opulentia vos illuc facient pertransire: de peditibus equites facient; qui pauperes sunt, in toto itinere nec in reditu amplius esurient. Et si per mensem ad Sepulchrum vobis diurnare placuerit, bonorum copia vobis non deerit: facultas eundi per vniuersam Iherusalem vobis concedetur, vt quo honore placuerit, & Templum & Sepulcrum quilibet veneretur. Quod si hæc vobis indulta contemnitis & in animorum vestrorum magnitudine confiditis & armis, videndum vobis est etiam atque etiam, quanto periculo vos exponatis: apud nos certè ducimus esse temerarium, quòd vlla, quantumuis magna, humana potestas congrassetur contra Babylonios, regemq; Persarum. Iam verò quæ vobis applaudunt super his, nobis aperite; quæ verò displicent, in communi edicite.* Ad hæc communis sententia Principum respondit, dicens: *Nulli sapienti mirandum est, si ad Domini nostri Sepulcrum cum armis venimus, gentemq; vestram ab istis finibus eliminamus. Quoniam quicunque de nostris huc vsque in baculo & pera venire soliti erant, turpi ludibrio affecti sunt; &*

ignominiam contumeliarum tolerantes, ad extremum perimebantur. Terra autem gentis illorum non est, licet diu possederint: quia nostrorum à priscis temporibus fuit, eisq; propter malitiam iniustitiamq; suam vestra gens aduersa abstulit: quæ tamen ideo vestra non debet esse, quia diu eam tenuistis. Cælesti enim censurâ nunc decretum est, vt misericorditer reddatur filiis, quod iniustè patribus ablatum est. Ne glorietur gens vestra, quia superauerit effœminatam gentem Græcorum: quoniam diuina suffragante potentia, in ceruicibus vestris meritum recompensabitur gladio Francorum. Et notum esse poterit, his qui ignorant, quòd non est hominum euertere regna, sed eius per quem reges regnant. *Ipsi dicunt se velle nobis indulgere, si in pera & baculo à modo velimus transire: in seipsam redeat eorum misericordia, quoniam velint nolint, thesauris eorum nostra ditabitur seu vacuabitur inopia. Iherusalem cùm nobis à DEO concessa sit, quis præualet auferre eam? Nulla virtus est humana quæ nobis vllo modo terrorem incutiat*: quia cùm morimur nascimur, cùm vitam amittimus temporalem, recuperamus sempiternam. *Idcirco renuntiate his qui miserunt vos: quòd arma quæ in patria nostra sumpsimus, etiam cùm capta erit Iherusalem, non dimittemus. Confidimus enim in eo qui docet manus nostras ad prælium, & brachia nostra ponit vt arcum æreum; quoniam & via nostris gladiis aperietur, & omnia scandala eradicabuntur, & Iherusalem capietur. Tunc nostra erit non per hominis indulgentiam, sed per cælestis censuræ æquitatem. De vultu enim Domini hoc iudicium prodiit, quia Iherusalem nostra erit.* Legati verò quid vltrà prætenderent non inuenerunt, sed audito hoc verbo scandalizati sunt, Antiochiamque nostris consentientibus introierunt. His ita transactis, tertiâ die post peractum prælium, castellum cœperunt ædificare, de quo superius mentionem fecimus, constructum in introitu pontis, ad *Machumariam* scilicet, in loco cimeterii ante ianuam ciuitatis. Destruxerunt autem omnes tumulos lapideos mortuorum, & ex illis castrum munierunt. Quod cùm peractum fuit, commendatum est *Raimundo* egregio Comiti *sancti Ægidii.* Hoc factum valde constrinxit eos qui in ciuitate erant; quoniam vlterius ab illa parte non valuerunt exire. Nostri verò iam securè ibant, quocunque ire disponebant. Tunc proceres elegerunt viros optimos, equosque velociores: & non longè ab vrbe transierunt fluuium, & prædam maximam inuenerunt, equos & equas, mulos & mulas, asinos & camelos, & animalium quinque millia. Omnia hæc egregia cohors adduxit ad castra, & celebrata est apud *Christicolas* lætitia magna. Quod infortunium ciues vehementer attriuit: quoniam abundantia rerum, quæ nostros roborauit, perdita, illos debilitauit. Illic verò vbi præda capta fuit, erat antiquum castrum, sed incuriâ & vetustate dirutum: & adhuc vigebat ibi quoddam monasterium. quod vt magis constringerent inimicos suos, proceribus placuit reædificare, & forti munitione circundare. Quod cùm in breui peractum fuit, inquisitio facta est, quis illud custodiret: Et dum tractaretur de custodia, & plurima in ventum procederent verba, *Tancredus* illustris Princeps & egregius iuuenis, sicut erat alacer in sermonibus & factis, in medium prosiluit, dicens: *Ego custodiam castellum, si custodia mea dignum recompensabitur meritum.* Pretium ergo omnes in commune taxauerunt; & quadringentas argenti marcas ei contulerunt. *Tancredus* castellum intrauit, idque peditum turmis fortique milite plusquam munitionem aliam firmauit. Quod feliciter, DEO opitulante, suscepit: quoniam ipsa die magnus *Armeniorum* populus, & *Suranorum* ad ciuitatem veniebat, & vrbanis opima victualia afferebat. Quos omnes in insidiis positus Tancredus apprehendit: nec tamen eos, quia Christiani erant, occidere voluit, sed cum ipsis sarcinis ad castrum suum conduxit. Quos tandem tali conditione illæsos abire permisit: quia promiserunt ei in fide Christiana, se allaturos Christianis pro competenti pretio necessaria, quoadusque caperetur *Antiochia.* quod illi strenuè impleuerunt, sicut & spoponderunt. Tancredus verò vias ac semitas obstruxerat, his qui erant in ciuitate, quòd nullus audebat exire. Propterea pacis inducias quæsierunt, dicentes, quòd illo temporis interuallo apud se tractarent, qua lege, qua conditione, se & ciuitatem Christianis deliberarent. Crediderunt Principes, & dispositis pactionibus, & tempore constituto, tenendæ pacis sacramenta dederunt & acceperunt. Portæ ciuitatis aperiuntur, & eundi inuicem alteri ad alterum facultas conceditur. Tunc liberè *Franci* per circuitum murorum ibant, & ad propugnacula cum ipsis ciuibus stabant, & ciues cum gaudio ad castra veniebant. Processu denique temporis, cùm iam suprema dies induciarum aduenisset, *Walo* quidam miles Christianus, & in armis egregius, & inter præcipuos nominatissimus: hic

Francorum verba Resonant pietate superba.

perfidæ

perfidæ genti nimium credulus, quadam die per virgulta eorum spaciabatur, & locorum amœnitate oculos pascebat. Hunc, vt inermem virum, armati canes aggressi sunt, & membratim diuisum, miserabili cruciatu discerpserunt. Heu, heu! morte *Walonis* pax infringitur, data fidei sacramenta violantur, portæ iterum vrbis obstruuntur; & perfidi Gentiles intra mœnium turriumque suarum cauernas recluduntur. Luctus in castris permaximus habetur: quoniam ab omnibus viris ac mulieribus mors Walonis crebris singultibus lamentatur. Coniunx verò illius vniuersos ad lacrymas concitabat, quæ se vltra morem aliarum miserabiliter laniabat: & quæ alios ad luctum commouebat, propter crebra suspiria singultusque, nec loqui nec clamare poterat. Erat autem illa alto procerum sanguine procreata, & secundùm carnis huius infirmitatem, forma præ cæteris egregia. Erat autem plerunque immobilis velut columna marmorea, ita vt sæpius mortua putaretur: nisi vitalis calor palpitans in supremo pectore sentiretur. Sed & adhuc pulsitabat vena latens sub cute minimè pilosa, pubem quæ ciliorum discriminabat. Cùm verò respirabat, oblita fœminei pudoris se in terram volutabat, & genas vnguibus secans, aureos crines disrumpebat. Occurrunt aliæ matronæ, quæ de se illi facere talia prohibent, & piâ custodiâ obseruant. Quæ cùm loqui potuit, in hæc verba prorupit dicens: *Rex in personis trinus, miserere Walonis: Et vita munus sibi confer, vt es DEVS vnus. Quid meruit Walo, quòd mortuus est sine bello? Virgine matre satus, Walonis terge reatus, Quem de bellorum tot casibus eripuisti: Et permisisti nunc tandem martyrizari. Heu quantum videre desiderabat tuum Sepulchrum, pro quo contempsit omnia sua quæ habuit, & seipsum. Quo infelici infortunio fuit elongatus ensis suus, qui sic conueniebat lateri eius. O me saltem felicem, si licuisset mihi in supremo spiritu oculos claudere, vulnera lachrymis abluere, & manibus vesteque detergere, & dulcia sepulchro membra committere.* His questibus *Eurardus* frater suus interuenit, & in quantum admisit vis doloris, compescuit. Illud sanè prætereundum non est, quod ante mortem viri istius contigit, dum tempus induciarum integrum & fidele mansit. Erat quidem *Admiraldus* de genere Turcorum in illa ciuitate regia, cum quo *Boamundus* plurima & priuata pacis tempore habuit colloquia. Hic inter cætera quodam die requisiuit ab eo, vbi nam castra posuerit ille candidatorum exercitus innumerabilis, quorum in omnibus bellis fulciebantur auxilio. Dicebat enim quia aduentum illorum nunquam poterant sustinere; sed statim vt videbant illos, incipiebant pauere: illi ipsos vt ventus turbinis opprimerent, & isti vulnerabant; illi obruebant, & isti occidebant. Cui Boamundus ait: *Putásne alium exercitum esse, quàm hunc quem vides nostrum?* Cui ille: *Per Machomum meum præceptorem iuro, quoniam si hic adessent, tota hæc planicies illos non caperet. Omnes habent equos albos, miræ celeritatis, & vestimenta, & scuta, & vexilla eiusdem coloris. Sed forsitan ideo absconduntur, ne virtus vestra nobis manifestetur. Sed per fidem, quam habes in IESVM, vbi castra eorum locata sunt?* Boamundus itaq; spiritu DEI illustratus, illico sensit hanc quam viderat, visionem DEI esse; nec quod quærebat ex tentatione, sed ex bona voluntate procedere: & respondens inquit: *Licet sis extraneus à lege nostra, quia video te bona erga nos voluntate, bonoque spiritu animatum, aperiam tibi aliquod fidei nostræ sacramentum. Si tantùm profundi intellectus haberes, gratias Creatori omnium referre deberes, qui tibi ostendit exercitum candidatum: & scias quia in terra non conuersantur, sed in supernis mansionibus regni cœlorum. Hi sunt qui pro fide CHRISTI martyrium sustinuerunt, & in omni terra contra incredulos dimicauerunt. Horum præcipui sunt signiferi,* Georgius, Demetrius, Mauricius *qui in hac temporali vita militaria arma gestauerunt, & pro Christiana fide capite plexi sunt. Hi quotiens nobis expedit, iubente Domino IESV CHRISTO, nobis suffragantur, & per hos inimici nostri præcipitantur. Et vt me verum cognoscas profiteri, inquire & hodie & cras, & in die altera, an in tota regione hac eorum castra poterunt inueniri. Quod si inueniuntur, redarguti in conspectu tuo à mendacio, erubescemus. Et cùm in tota regione nequiueris illos inuenire, si nobis necesse erit, in crastinum videbis adesse. Vnde igitur tam citò veniunt? nisi à supernis sedibus in quibus morantur.* Cui respondit *Pyrrhus*: sic enim erat nomen eius: *Et si de cœlo veniunt, vbi tot albos equos, tot scuta, tot vexilla inueniuntur?* Cui Boamundus: Tu magna, & super sensum meum requiris. Propterea si vis, accedat Capellanus meus, qui tibi super hiis respondebit. Adhæc Capellanus: *Cùm Omnipotens creator angelos suos, siue iustorum spiritus, mittere disponit in terram, tunc assumunt sibi aërea corpora, vt per ea nobis innotescant, qui videri non possunt in spiritali essentia sua. Ideò arma, quæ nunc apparent, vt quòd in bello laboraturis auxilio veniunt indicent. Si enim vt peregrini, vel vt sacerdotes stolis dealbati apparerent, non bellum*

Walo trucidatur, Nece cuius pax violatur.

De nece Walonis Dolor ingens cœpit haberi.

sed patrem nuntiarent. Expleto siquidem negotio pro quo veniunt, ad cœlestia remeant, vnde venerunt; & corpora, quæ, vt visibiles apparerent, acceperunt, in eandem reponunt materiam quam sumpserunt. Ne mireris, si Omnipotens factor omnium transmutat materiam à se factam, in quamlibet speciem, qui vniuersa de nihilo adduxit in essentiam. Et Pyrrhus ad hæc ait: *Per ipsum quem asseris Creatorem, mira dicis, & rationabilia, nobisq; hactenus inaudita.* His Boamundus adiecit & ait: *O Pyrrhe nónne tibi videtur magnum esse miraculum, quòd per nos operatur Dominus IESVS CHRISTVS, in quem credimus? quia quantò nos pauciores sumus, tantò & fortiores: vos verò quantò numerosiores, tantò imbecilliores. Cui hanc virtutem attribuis, humanitati an diuinitati? Homo non est à seipso, sed à creatore suo: à quo habet esse, habet & posse. Ex hoc igitur conijcere potes, quia licet vnus creator creauerit nos & vos, vberiorem tamen suæ virtutis præstat abundantiam nobis quàm vobis. Certi quippe in illius virtute sumus, quia non solùm Antiochiam, verumetiam Romaniam totam, & Syriam, ipsam & Iherusalem obtinebimus; quia hoc promisit DEI Filius Omnipotens IESVS.* Pyrrhus quidem hæc & consimilia dicta Boamundi prudenter intellexit, eumque vehementer *Boamundus* suo amori attraxit. Cùmque contigisset, inimico humani generis suadente, quod superiùs dictum est de Walone, Pyrrhus cum suo Boamundo loqui amplius non valuit, sed tamen occultè per internuntium hæc ei significauit: *Noui te nobilem virum, atque fidelem Christianum: commendo me tuæ fidei & meam domum; faciam tibi quæ me hortatus es: tres turres quas in Antiochia custodio, tibi tradam, & vnam de portis, tibi tuæque genti Christianæ: & ne friuolum illud esse credas, & ne de mea fide diffidas, mitto filium meum tibi, quem vnicè vnicum diligo; eumq; sicut & me ipsum, tuæ fidei committo.* Quibus visis & auditis, Boamundus magno succensus est gaudio; magnaque in eo apud DEVM excreuit deuotio; lacrymæ ab oculis vberes erūpunt; & DEO gratias agens, manus in cœlum tetendit. Nec mora, Principes in vnum conuocauit, eisque talia retulit, dicens: *Egregii Principes & viri bellatores, compertum est vobis quantum iniuriarum passi sumus in hac obsidione, quantaq; patimur, & quàm diu voluerit DEVS patiemur. Si DEVS alicui hanc ciuitatem per aliquod ingenium dare vellet, dicite, an vestra autoritas ei eam concederet.* Ad hæc multi exclamauerunt in vnum, dicentes: *Nos simul eam habebimus, quoniam simul angustias necessitatum tolerauimus.* Tunc Boamundus modicum subridens, ait: *Væ ciuitati quæ tot dominis subiecta erit. nolite fratres, ea dicere: sed eius imperio subiiciatur, qui eam poterit adquirere.* Qui vt vidit quia nil proficiebat, ad castra sua rediit, & tamen nuncios Pyrrhi, qui ad se venerant, detinuit. Principes verò amoto Boamundo, consilium inierunt dicentes: *Nos bonum consilium non habemus, qui verbis Boamundi viri sapientissimi contraimus. Si à primo die quo huc venimus, hoc fieri potuisset, magnum nobis commodum inde peruenisset. Nullus nostrorum propter ambitionem vrbis Antiochiæ de terra sua exiuit: eam habeat cui DEVS dare voluerit, nostra omnium vna sit intentio, Sancti scilicet Sepulchri deliberatio.* Placuit omnibus. Boamundus vocatur, eique Antiochia, si eam adquirere potest, beniuolè ab omnibus conceditur. *Boamundus* itaque haud segnis viros sibi fideles, noctis crepusculo, remittit ad amicum, vt ei renuntiet & modum & terminum. *Pyrrhus* remandat vt in crastinum commoueatur exercitus *Francorum*, quasi ire velit ad prædandum in terram *Saracenorum*. Et cùm nox obscurare cœperit, reuertantur ad castra ex parte ciuitatis, *in qua ipse erectis* (inquit) *excubabo auribus in turribus meis. Prope murum parati veniant, & nihil prorsus timeant.* Credidit hoc consilium Boamundus quibusdam suis familiaribus *Hugoni* Magno, & Duci *Godefrido*, *Podiensi* Episcopo, & Comiti *Raimundo*. Dixit itaque eis: *Nocte ventura, diuina opitulante gratia, tradetur nobis Antiochia:* exposuitq; eis nuntium. Qui auditis omnibus, gratulati sunt, & benedixerunt Dominum. In crastinum congregauerunt duces bellorum, ingentes militum cuneos, peditumq; quàm plures turmas: & egressi montana transierunt, quasi prædaturi, in terram Saracenorum. Nocte adueniente cum summo silentio redierunt, seque bonæ spei præpauerunt. Boamundus verò ad locum sibi ab amico destinatum perrexit cum suis tantùm militibus, & cum paucis longè remansit à mœnibus, cæterosque cum vna scala direxit ad ipsa mœnia, quæ erecta pertingere potuit ad propugnacula. Quæ cùm erecta fuit, ex tanta multitudine nullus prior ascendere præsumpsit. Cùmq; omnes sic hæsitarent, tunc vnus miles, nomine *Fulcherius*, Carnotensis natione, audacior cæteris, ait: *Ego in nomine IESV CHRISTI primus ascendam ad quodcunque me DEVS vocauerit suscipiendum; siue ad martyrium, seu ad obtinendum victoriæ brauium.* Quo ascendente, cæteri subsequuntur, & in breui ad ipsa murorum fastigia peruenitur. *Pyrrhus* autem stabat illic, præstolans eorum aduentum, & ægrè ferens nimiam

tardi-

tarditatem. Qui cùm *Boamundum* minimè videret, inquisiuit vbi esset. Qui proximè adesse dicitur, sed *Pyrrhus* de absentia vehementer contristatus est, dicens: *Quid facit ille piger? quid tardat, quidve moratur? Mittite qui dicat, quòd citius veniat. Mittite qui dicat, quia lux hodierna propinquat, Et creber cantus præsignat adesse serenum. Nuntius eligitur qui nuntiet hæc Boamundo.* Quod vt audiuit, festinus accurrit: sed cum ad scalam peruenit, fractam inuenit. Interea *Fulcherius* qui cum sexaginta iuuenibus armatis ascenderat, exceptis turribus Pyrrhi, tres alias bellica virtute occupauerat, & in eis duos fratres Pyrrhi interemerat. Quod licet Pyrrhus non ignoraret, tamen à promisso fidei pacto non retardauit: sed vt audiuit quia scala fracta esset, venienti Boamundo & omni *Francorum* multitudini portas aperuit. Et cùm graues gemitus ab imo pectore traheret, longaque suspiria; nulla tamen eum à promissa fide, illata reuocauit iniuria. Quem Boamundus in ipso portæ introitu summisso capite salutauit; eique de collato beneficio gratias egit. Sed cùm causam lamentationis eius didicisset, admodum indoluit: & de militibus suis qui eum custodirent resque eius tuerentur, fidelem custodiam dereliquit. Nec reticendum, quoniam sub illa nocte, *cometa* quæ regni mutationem præsignat, inter alia cœli sydera rutilabat, & suæ lucis radios producebat; & inter Septentrionem & Orientem, igneus rubor in cœlo coruscabat. His euidentibus signis in cœlo radiantibus: & aurorâ terris lucem referente, exercitus Dei portas *Antiochiæ* intrauit, in virtute illius qui inferni portas æreas contriuit, & ferreos vectes confregit, cuius potestas permanet in secula seculorum. Amen.

EXPLICIT LIBER QVINTVS.

INCIPIT LIBER SEXTVS.

VNIVERSI fideles huius *Pyrrhi* fidem attendite, & attendentes, siquid ex fide per fidem promittitis, absque vlla contradictione perficite. Nulla hunc memoria fraternæ mortis, nulla vis doloris, nulla instigatio mœroris auertere potuit à promissa fidei stabilitate; magisque valuit apud ipsum fidei pactio, quàm duorum germanorum diri cruciatus interemptio. Et si illud antiquum problema *Samsonis* in medium volumus adducere, huic æquipollens possumus proponere. Samson ait: *De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo.* Nunc verò de infideli, processit fides; & de extraneo, familiaris & integra dilectio. At ne fastidiosam videamur facere digressionem, ad inceptam redeamus historiæ propositionem. Quarto Nonas Iunii, Christiani vrbem *Antiochiæ* introierunt, & in ore gladii de suis eam inuasoribus vindicauerũt. *Fulcherius* & sui complices, qui cum eo muros ascenderant, turres vndique inuadebant, & incautos vigiles somnoque solutos, spiculis gladiisque confodiebant, & de summo illarum fastigio ad terram proiiciebant. Qui in domibus sopiebantur sonitu clamoris excitati, scire gestientes quid hoc esset, cùm foras exirent, non reuertebantur; quoniam gladios inueniebant paratos quibus excipiebantur. Qui Christiani erant *Kyrie eleison*, & alias Deo laudes personabant; vt per hoc scilicet nostris innotescerent, quòd non *Turci* sed *Christiani* essent. Passim sternuntur plateæ ciuitatis corporibus morientium; quoniam tunc nullus eorum resistebat, sed quærebant omnes latibula & fugæ præsidium. Nulli honor impenditur, pueri cum puellis, iuuenes cum senibus, matres quoque cum filiabus interficiuntur. Qui fugere poterant per portas exibant, mortem tamen minimè euadentes, quia in manus de castris venientium incidebant. Contigit autem vt inter fugientes *Cassianus* rex & dominus ciuitatis, vilibus pannis obsitus euaderet, & in terram *Tancredi* fugiendo perueniret. Sed malo sui infortunio *Armenii* eum cognouerunt, & ei illico ceruicem amputauerunt, & caput illius ad Principes attulerunt & baltheum: baltheique precium LX bisanceos appreciauerunt. Pars magna fugit in *castrum* quod ciuitati imminet: quod ita loci positione & naturâ munitum est, vt nullius machinæ artificium timeat. Illic enim est mons vrbi contiguus, cuius cacumen porrigitur ad sydera, quò vix attingere possunt intuentium lumina. Et de ipso potest circumspici tota regio. In eum confugit numerosa multitudo Turcorum, habueruntque illud solum receptaculum. Erat autem huic castro vna turris nimium vicina, quam *Boamundus*

cum suis satellitibus iam obtinebat, illudq́; castrum per eam impugnare parabat. Sed illi resumptis viribus, turri, satis eminentiores, sagittas & spicula, instar grandinis, desuper immittunt, ita vt nostris minimè licuerit contra eos pugnare; sed se clypeis cooperire, & armis defendere cogebantur. Locus enim artus angebat, & hostis desuper opprimebat: quia non erat alia via decertantium, quàm præstabat latitudo murorum. Propterea contigit quia *Turci* irruentes contra turrim, vnus impellebat alium, nec retroire erat facultas, nec in leua nec in dextra vlli erat diuortium. Quotquot impetus irruentium super nostros impingebat, illi in lanceis, spiculis & mucronibus excipiebant, & vulneratos ad terram proiiciebant; & cum eis illos qui turrim desubtus moliebantur effodere, prosternebant: sicq́; mortuus viuo necem inferebat, & cui in anima vita deerat, in corpore mors apparebat. In quo conflictu *Boamundus* grauiter sagittatus est in femore, nec iam nisi claudicans valebat incedere. Sanguis vbertim de vulnere cœpit stillare, & cor nobilissimi Principis à virtute pristina cœpit deficere. Qui nolens & inuitus, in aliam turrim retrocessit, bellumque dereliquit. In eius infirmitate aliorum virtus corruit, quoniam vnusquisque miserabilem casum sui Ducis admodum doluit. Pugnam dimittunt, Turcos turrimque relinquunt. Vnus tamen in superiori turris fastigio remansit, cuius egregia funera vniuersus nostrorum exercitus vnanimiter planxit. Ille enim vt vidit se solum esse derelictum, tamen in se animum gerens inuictum, vt vrsus inter molossos cœpit se vtrinque defendere; lapidesque & cæmentum de parietibus auellebat, & super ipsos qui eum impugnabant proiiciebat. Tandem mille sagittis onustus, vt vidit quòd mortem non euaderet, mortem sibi accelerauit, quoniam cum clypeo & armis vbi turbam densiorem esse conspexit, in medium prosiliuit, suisque interfectoribus tormentum fuit. Non est lingua carnis quæ satis valeat enarrare, quid Francorum manus ibi valuit pessundare: & nisi castelli municipium tam forte fuisset, ipso die venturis calamitatibus suorum magnum leuamen Dominus præstitisset. Sed voluit DEVS vt vrbs *Antiochena* difficulter adipisceretur, vt adepta, carior haberetur. Citiùs enim adquisita vilescunt, diu desiderata cariùs amplectimur. Nox interueniens litem diremit, & diurno labori contulit moderamen; quia pugnæ ademit necessitatem, sed fessis dormiendi non tribuit facultatem. Vbi enim intra muros hostis adest, nulla requiescendi facultas esse potest. In crastinum, id est feriâ sextâ, alii spoliata cadauera mortuorum extra muros foris trahebant, alii de turribus cum castellanis, iaculis & sagittis decertabant. Cùmque sic res agitur, ecce illi qui stabant in turribus & muris, eminus contemplantur immensam nubem agitati pulueris. De qua diuersa sentientes, alii dicebant, *Constantinopolitanum* Imperatorem esse, qui sibi in auxilium veniebat; alii, quod verum erat, agmina Persarum. Sed qui primi veniebant, vt viderunt vrbem *Antiochiæ*, in vnum consedêre, præstolantes retrò veniens robur suæ militiæ. Erat autem *Corbanan* Princeps militiæ regis *Persarum*, qui ex longo tempore collegerat sibi illud agmen diuersarum gentium. Erant quippe ibi *Persæ* & *Medi*, *Arabes*, & *Turci*, *Azimitæ*, & *Saraceni*, *Curti*, & *Publicani*, & diuersarum nationum alii multi. De *Agulanis* erant ibi tria millia, qui nullam armorum copiam nisi solos enses gestabant: qui omnes vndique ferro cooperti, nulla arma aduersantia timebant. Equi eorum vexilla & lanceas ferre aspernabantur, & in eos qui ferebant, nimia ira succendebantur. Cùmque hi omnes in vnum conuenissent, cursores suos ante vrbem direxerunt, qui nostros ad bellum prouocarent, & de ciuitate exire suaderent. Sed nostri qui de hesterno conflictu fatigati erant, salubrius esse iudicauerunt inter mœnia remanere, quàm extra bella mouere. Illi verò per campos & plana currentes, nostros ad bella ciebant, diraque eis conuitia improperabant. Lanceas & gladios in altum eiiciebant, & in manibus recipiebant ludentes & luxuriantes. Sed cùm neminem de nostris potuerunt extrahere, disposuerunt remeare ad castra. Quos cùm reuerterentur, insecutus est vnus ex nostris, *Rogerus de Barda villa*, cum aliis tribus armatis, sperantes quòd aliquos possent elicere ab illis: sed ipsi solebant cum paribus inire certamen, quia iam de præliis *Francorum* multa audierant enarrare, posueruntq́; insidias post se sub rupe cauata, & quosdam ex suis dimiserunt qui eos quasi lacesserent in pugnam. Cùmq́; nostri transirent insidiarũ locũ, fures de cauernis suis exierunt, eosq́; à tergo inuaserunt. Qui præibant reuertuntur in occursum, celeremq́; contra eos dirigũt cursum. Qui cùm se comprehẽsos esse

fore esse cognoscerent, flexis frenis, fugæ tutelam sperauerunt consequi, sed nullatenus potuit inueniri. *Rogerius* socios præmittit ante suos vultus, & ipse parma post tergum reiecta, creberrimos illorum sustinet ictus. Iamq; penè euaserat, iamque saluti proxima loca tenebat, cùm equus illius solo proruit, & cadenti inhærens ipse cecidit, qui nullo modo leuari potuit, quoniam equi mole oppressus fuit. Heu! quantus dolor stridorque dentium tunc erat, super muros *Antiochiæ*, cùm generosa Francorum pubes, videret inclytum militem suum rabidos canes tam atrociter occidere, sicque discerpere. Auertebant oculos, nec videre poterant, cùm eum membratim dilaniabant. Ad extremum caput eius amputauerunt; contoque infigentes, quasi triumphi vexillum, ad castra deportauerunt. Erant autem castra illorum iuxta *pontem Ferreum*. *Sensadolus* autem filius regis Antiochiæ nuper defuncti, ierat ad *Corbanan*, supplexque ad pedes illius corruit, rogans, vt sui misereretur, & contra Francos adiuuaret, qui patrem eius occiderant, & de inclyta vrbe exhæreditauerant. Non habebat refugium, nisi in solo vrbis oppido, quoniam iam tota ciuitas Francorum subiacebat imperio. *Pater meus*, inquit, *dum adhuc viueret, legationem tibi transmisit vt ei subuenires, vt te aut magnis muneribus ditaret, aut Antiochiam & vniuersum regnum de te susciperet. Idem tibi promitto, quia si potes recuperare Antiochiam, quòd à te illam suscipiam, omnemque tibi fidelitatem faciam. Quòd si non potes, fugiendum tibi est, & omnibus hominibus nostræ gentis. Non enim eis sufficiet Romania, siue Syria, neque Corosaim: quoniam Iherosolymam dicunt esse suam, regnumque Damasci.* Erant autem ibi reges harum prouinciarum, qui audiebant illud verbum. His dictis Corbanan respondit: *Si vis vt te omnimodis adiuuem, tuoque regno restituam, castellum quod adhuc habes, redde in manum meam, quia restituetur tibi per illud Antiochia.* Cui iterum Sensadolus: *Si prauales Francos eliminare ab vrbe, mihique eorum ceruices cæsas deliberare, tibi tradam castellum, & tibi inde faciam hominium.* Consensit vterque, & tradidit castellum. Et Corbanan deliberauit cuidam fideli suo ad custodiendum. Tali conditione recepit in custodiam, vt si Franci vincerentur, custodiret; si vincerent, & ipse sicut & alii, relicto castro confugeret. Cui ille: *Et si nos victi sumus, de castello quid faceremus? Dignum est vt victores habeant castellum: quoniam victoria, castello maius erit præmium.* His ita gestis, Corbanan super his conticuit, & ad alia instituenda tempus disposuit. Et cùm sederet in solio, attulerunt ante eum Francigenam ensem valde despicabilem & obtusum, & fœda rubigine tectum: Attulerunt & lanceam eadem deformitate consimilem; quæ etiam sua abiectione, ensem faciebat præpollentem. Quæ cùm Corbanan vidisset, ait: *Quis dicet nobis vbi sunt arma hæc reperta? Aut qua de causa nostro conspectui sunt præsentata?* Cùm illi qui attulerant dixerunt: *Gloriose Princeps, & decus regni Persarum, hæc arma cuidam Francigenæ abstulimus, & tibi attulimus, vt videas & agnoscas quibus armis illa pannosa gens conetur nos & fines nostros deprædari, imò & omnem Asiam depopulari.* Tunc Corbanan subridens ait: *Liquet, quia satis est gens illa insensata, & ratione parum vtitur, quæ talibus armis æstimat posse subiugare sibi regnum Persarum. Gens quippe est præsumptuosa, & alterius iuris nimium ambitiosa. Gens videlicet quæ in sua confidit animositate: sed per Machomum, malè intrauit fines Syriæ, murosque regiæ ciuitatis Antiochiæ.* Hæc dixit, notariumque suum arcessiri iussit. Cui accersito, inquit: *Sume plures scedulas, & scribe religioso Papæ nostro Calipha, regique Persarum Soldano super omnes glorioso, maioribusque regni Persarum proceribus, vt longæuam obtineant vitam, pacem continuam, salutem corporum diuturnam. Fortuna felix & iocunda benè nobis prosperatur, secundisq; successibus arridet; quoniam Francorum exercitum intra muros Antiochiæ inclusum teneo, & castellum quod ciuitati præeminet, iam in manu nostra habeo. Vnde certum sit vobis, quia rumores quos de eis audieratis, non sunt illius generis cuius audistis: quia nec lupus tantus efficitur, quantus & clamor qui eum subsequitur. Quia verò præcepistis, vt omnino eos de terra delerem, gladioque vita priuarem, nolite aduersum me indignari, si quosdam de melioribus vinctos vobis transmitto: quoniam tunc erit in vestra deliberatione, vtrum velitis eos mori siue viuere. Nobis enim conueniens esse videtur, vt qui captiuare nos venerant, captiui fiant, & dura apud nos exerceant seruitia. Honorificum quippe erit regno Persarum, si in eo exulet frater regis Francorum. Vos autem in pace & summa tranquillitate viuite, omnique corporeæ voluptati operam impendite, filiosque sine cessatione procreate, qui aliis, si necesse fuerit, Francis obsistant, & cùm nostræ defecerint vires, tunc valeant. Faciei vestræ præsentiam non ante videbo, donec totam Syriam, & Romaniam, atque Bulgariam vestræ ditioni subiugauero.* Hæc Corbanan locutus in superbia & in abusione, quæ ei

conuersa sunt in ignominiam & confusionem. Post hæc mater eius venit ad eum mœrens & tristis, lugubremque afferens vultum. Et cùm in secreto cubili ambo conuenissent, dixit mater ad filium: *Fili, solatium meæ senectutis, & vnicum pignus totius meæ dilectionis, ad te festina venio, fatigata longinquitate itineris. Ego eram in Aleph ciuitate magna, cùm de te grauis sermo aures meas perculit, suoque impulsu maximum cordi meo dolorem impulit. Dictum est enim, quòd tua agmina disponebas, & contra Christianos pugnare volebas. Propterea festina veni, à temetipso scire volens, vtrum se res ita habeat, an non.* Ait ad matrem filius: *Mater, nihil vnquam verius audisti.* Et mater ad filium inquit: *Quis, fili, tale consilium iniquus tibi dedit? Nondum es expertus virtutem Christianorum, & præcipuè gentis Francorum. Si legisses scripta omnium Prophetarum, & antiquorum sapientum, profectò non ignorares, quia ipse est Omnipotens & DEVS Deorum omnium. Si pugnabis aduersus Christianos, pugnabis contra ipsum & angelos eius. Sed dementissimum est contra ipsum Omnipotentem pugnare; quoniam idipsum est velle se destruere. De ipso quidem inuictissimo DEO dicit Propheta:* Ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo: & non est qui de manu mea possit eruere. Si acuero vt fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea: reddam vltionem hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus deuorabit carnes. *Formidolosum est contra hunc conflictum inire, qui gladium suum nouit sic acuere, acutum inebriare, inebriato carnes macerare. Fili, Pharaonem regem Ægypti quis submersit in mari rubro, cum omni exercitu suo? Quis eiecit Seon regem Amorreorum, & Og regem Basan, & omnia regna Chanaan, & dedit suis in hæreditatem? Ipse idem DEVS ostendit quanto amore diligat populum suum, quantaq; tutela circumuallet eum, cùm dicit:* Ecce ego mittam angelum meum, qui præcedat te, & custodiat semper. Obserua & audi vocem meam, & inimicus ero inimicis tuis, & odientes te affligam, & præcedet te angelus meus. *Genti nostræ iratus est DEVS ille, quia nec audimus vocem eius, nec facimus voluntatem: & idcirco de remotis partibus Occidentis excitauit in nos gentem suam, deditq; ei vniuersam terram hanc in possessionem. Non est qui possit eam auertere; nec est qui eam valeat amplius exterminare.* Post hæc inquit filius matri suæ: *Credo, mater, quòd aut insanis, aut furiis infernalibus exagitaris. Quis tibi dixit, quod gens ista non potest exterminari? Plures mecum sunt optimates & Admiraldi, quàm sint omnes Christiani in simul congregati. Dic mihi mater:* Hugo *eorum vexillarius, & Apuliensis* Boamundus, *& gladiator* Godefridus *sunt ipsi Dii eorum? Nónne sicut & nos aluntur temporali cibo? Nónne eorum caro sicut & nostra potest incidi ferro?* Ad hæc mater respondit: *Non sunt Dii quos tu nominas, sed homines, & milites DEI excelsi, qui dat eis animos, exaggerat vires, redditque magnanimos: sicut ipse per Prophetam loquitur dicens:* Persequetur vnus de vobis mille, & duo fugabunt decem millia: *quòd iam in his expertum est, qui nostros fugauerunt de tota Romania. Propterea, fili, contestor te per omnium nostrorum numinum nomina, vt te auertas à facie istorum, & non ineas contra eos bellum. Stultum est enim, vt superiùs dixi, contra Omnipotentem sæuire, & in gentem suam debachare.* Et respondit filius matri suæ: *Karissima, noli lachrymari, noli crebris gemitibus anxiari; quoniam nulla arte, nullo ingenio reuocabis, etiam si in prælio scirem meipsum interiturum.* Tunc mater tristior effecta, iterum filio suo dixit: *Scio quia pugnabis, & modò non morieris: sed antequam transeat annus, de hac vita discedes. Modò es in omni regione Orientali fama laudabili præditus; in aula regis Persarum nulli secundus: cùm autem modò victus fueris, iuxta quæ nunc tibi est gloria, ingloriosus eris. Quanto enim quisque cæteros antecellit, tanto magis sordescit, si turpius ruit. Nunc verò omni flore Orientalium regum ac diuitum stipatus, tantorum innumerabilium satellitum caterua circundatus, si superatus eris, cum quo vlterius pari aut impari numero decertabis? Tu qui olim cum paucis multos solebas in fugam vertere, nunc disces etiam fugere cum ingenti copiarum vi, & paucos cum multis vt canem lepores præcursare.* Tunc filius, iræ impatiens, verba matris diutius ferre non poterat, sed ea interrumpens ait: *Vt quid mater aërem concitas inanibus verbis, nosque ad fastidium pertrahis sermonibus imperitis? Nulla virtus bellorum nobis valet resistere; nec valet alter exercitus nostro præualere. Sed dic, mater mea, vnde scis quòd vinci debeamus in hac pugna; & quòd mori debeo non hic, sed antequam transeat annus, morte subitanea; & quòd gens Christiana fines nostros sit possessura?* Cui mater ait: *A centum annis & infrà inuenerunt patres nostri in sacris Deorum responsis, & in sortibus & diuinationibus suis & animalium extis quod Christiana gens super nos esset ventura, nosque victura. Concordant itaque super hoc aruspices, magi, arioli & numinum nostrorum responsa, & prophetarum dicta, in quibus dicitur:* A solis ortu & occasu, ab Aquilone & mari, erunt termini vestri, &

Verba suæ matris Furiis malè subditus atris, Tempnit Corbanan, Mētem quę gerit malè sanam.

nullus stabit contra vos. *Credimus, quia hoc totum venturum est, sed nescimus si nunc vel in proximo est; sed propè quibusdam nostrorum videtur: quia hoc assidua rerum mundi ruina præsignant, & astrorum intuitus prænuntiauit. De hoc siquidem prælio quod commissurus es, dicam tibi veritatem, & de morte tua quam inde habeo, notitiam. Ex quo milites ad patrandum bellum hoc colligere cœpisti, solicita indagatione perscrutata sum, quicunque mihi possunt ventura prædicere; & consonant, quòd nullus omnino Christianos poterit superare. Cum astrologis syderum cursus septem scilicet planetas, & duodecim signa sapienter contemplata sum, & quicquid physicaculari potest cum aruspicibus, extis & armis pecudum; cum sortilegis sortes temperaui: & omnia in vnum concordant, gentisq; Francorum victoria titulos prænuntiant, & necem tibi, sicut dixi superiùs, intentant.* Tunc ille, *Mater,* inquit, *cessa ab his de cætero, quia cum Francis pugnabo quàm primùm potero.* Illa videns quòd nil proficeret, non diu morata vnde venerat rediit, secumq; reportauit quicquid spoliorum adipisci potuit. Iam verò de his quæ interim in vrbe gesta sunt, aliquid referamus. *Turcis* libera facultas erat intrandi castellum, & exeundi: nostrosq; die noctéque iaculando & sagittando ad bella ciebant, & cùm certantium vires deficiebant, noui recentesque subibant. Sicque nouis iugiter superuenientibus virtus illorum crescebat; nostrorum verò quotidiana lassitudine deficiebat. Nulla enim quies erat, nec arma deponebant; sed in procinctu militiæ semper erant. Telis & sagittis plateæ ciuitatis impediebantur, & tecta domorum onerabantur. Omni die ante castellum fit noua congressio, multotiesque fiebat nostrorum & ipsorum vna commistio: de nostris tamen DEO protegente pauci moriebantur: de illis verò cateruatim perimebantur. Et dum sic tempus prolabitur, *fames* omni hoste crudelior nostros inuadit, viresq; eorum de die in diem attenuauit. Vultus marcescunt, brachia deficiunt, & tremula manus vix *terræ vellicat herbas*, & frondes arborum, & radices vaporum syluestrium. Hæc omnia coquebantur, & comedebantur. Crus asini sexaginta solidis comparabatur, & qui emebat dissipator substantiæ non æstimabatur: Panis paruus appreciabatur vno bisantio: Carnes asinorum, equorum, camelorum, boum, bubalorum consumebantur, insuper eorum coria concoquebantur. Matres filios suos fame pereuntes, ad vbera suspendebant; sed pueri in maternis vberibus nihil inueniebant, & præ inopia lactis clausis oculis palpitabant. Quadam die *Corbanan* incitauit nostros ad prælium, scilicet extra vrbem, ab illa parte in qua erat castellum; sed milites & equi fame cruciati, diu non potuerunt sufferre veloces impetus eorum. Conglobati igitur in vnum, nostri ad ciuitatem regredi salubriùs esse intellexerunt; sed oppressi à Turcis, portam nimis angustam repererunt, in tantum quòd quidam ibi vsq; ad mortem attriti sunt. Sicq; fiebat pugna intus & exterius, nec dabatur vlla quies nostris fame pereuntibus. Propter hæc & his similia aliqui de nostris militibus immoderatè perterriti, fugâ in ipsa nocte elapsi sunt, funibus ad propugnacula ligatis, quibus manus suas omnino decoriauerunt, & sic ad mare pedibus tetenderunt. Quo peruenientes dixerunt nautis, vt fugerent, quoniam omnes Christiani aut mortui aut vincti essent. Illi autem dolentes in mare se miserunt, & Turcarum se potentatui subtraxerunt. *Stephanus* Carnotensis Comes, qui inter alios principes videbatur magnus, consilio prouidus, morum honestate præclarus, antequam caperetur *Antiochia*, graui infirmitate detentus est: & ad quoddam castrum, quod suum erat, secessit, cui nomen *Alexandreta* fuit. Hic vt à fugientibus audiuit hanc de nostris relationem, montana vrbi præeminentia ascendit, vt videret quidnam esset, vtrùmne relatio vera fieret. Sed innumerabilia Turcorum agmina à longè conspexit, nostrosque intra vrbem inclusos esse deprehendit; & perterritus timore, aufugit, & ad castrum suum remeans funditus expoliauit: & sic versus *Constantinopolim* equitare cœpit. Illi verò qui in vrbe obsidebãtur, summo desiderio aduentum eius præstolabantur, putantes quòd Imperatorem secum adduceret, & cũ eo rebus necessariis succurreret. At ipse in diuersum tendens, vt ad *Philomenam* venit, Imperatorem ibi inuenit, eiq; secretâ allocutione dixit: *Domine Imperator, nostri reuera Antiochiam obtinent; sed castellum quod ei superest adhuc Turci possident, innumera Turcorum agmina eos de foris obsident, & qui in castello sunt intus oppugnãt. Sed quid super his restat, nisi quia aut mortui iam sunt, aut in proximo omnes morientur? Tu autem, reuerende Imperator, si nostro credis consilio, vlterius non progredieris, sed ad vrbem tuam reuerteris. Nam non potest humana eis potestas vlla subuenire, sed si illuc ieris cum tuo exercitu poteris interire.* His auditis sermonibus Imperator valde tristis efficitur, & quod ei dixerat

Consul Carnotis, Vrbs inclyta caraq; notis, Territus aufugit, Bellum sociosq; reliquit.

in secreto, principibus suis ac magistratibus propalauit in aperto. Omnes contristantur, nostrorumque funera lacrymantur. Erat ibi quidam miles, nomine *Wido*, qui per militiam celebre sibi nomen adquisierat, multumque *Boamundo* familiaris extiterat. Qui cùm hoc audisset, ita indoluit, quòd ac si mortuus esset, in terra corruit. Et cùm resumpto spiritu ab illa mentis alienatione reuerteretur, flere immoderatè cœpit, genasque vnguibus sulcando, crines manibus decerpendo, omnes cogebat ad luctum, dicebatq;: *O DEVS Omnipotens, vbi est virtus tua? Si Omnipotens es, cur hæc fieri consensisti? nonne erant & milites tui & peregrini? Quis vnquam Rex, aut Imperator, aut potens Dominus familiam suam ita permisit occidi, si vllo modo potuit adiuuare? Quis erit vnquam miles tuus aut peregrinus? O Boamunde, honor aliorum ducum, corona sapientum, gloria militum, solamen desolatorum, robur militiæ, & totius mundi decus insigne, cur tibi tale infortunium contigit, vt Turcorum ludibrio subiaceres? Heu, heu, cur mihi concessum est viuere post te? quæ mihi post hæc lux grata, quæ species amœna, quæ gloria delectabilis, quæ vita iocunda, te minimè superstite? O DEVS, si verum est quod iste nugacissimus & fugitiuus Comes attulit, quid amplius erit de via Sepulcri tui, qua causa ita occisi sunt, quasi dominum non haberent serui tui? O Boamunde, vbi est illa fides tua, quam semper habuisti in Saluatore tuo Domino nostro IESV CHRISTO? O Imperator & egregii milites, qui mecū tanta tantorumq́; funera lugetis, quis perfectè credere potest, quòd tanta militia sic perierit? Pro certo si in medio campo ab omni Orientali populo circumsepti fuissent, non antè omnes occiderentur quàm vlciscerentur. Nunc autem & ciuitatem habebant, in qua se defendere poterant; & ita interempti sunt? O Imperator, certissimè scias, quia si Turci nostros occiderunt, pauci de ipsis remanserunt. Propterea ne paueas illuc ire, quia Antiochiam recipere poteris.* Imperator consilio illius noluit assensum præbere, verbis nugacis, fugitiuique Comitis nimium credulus, sed retrò destinauit abire, *Bulgariaque* loca præcepit deuastare, vt si Turci in partes illas peruenirent; nihil penitus inuenirent. Cum ipso pariter & ipse *Wido*, & illi qui cum ipso Imperatore ierant, reuersi sunt; quia vltrà ire non præsumpserunt. Sic igitur nostri omni humano solatio destituti sunt; & per viginti ferè dies, cùm hostibus & fame, cum gladio & penuria indesinenter decertauerunt.

Guido nimis plorat, Dominum tum fletibus irat.

EXPLICIT LIBER SEXTVS.

INCIPIT LIBER SEPTIMVS.

SVPERNA pietas humano destitutis auxilio nisi præuidisset, ex Francigenis, iam ciuibus Antiochenis, nullus superesset. Sed cùm iam vita diffiderent, omniaque mortem intentarent; placuit DEO Saluatori regi regum IESV CHRISTO, vt cuidam sacerdoti suo appareret, dum quadam nocte in Ecclesia suę sanctæ castæ genitricis dormiret. Erant autem cum eo, ipsa mater & Virgo Maria, & beatus *Petrus* Apostolus, cui pastoratum ouium suarum dedit ipse Dominus. Cui & ait: *Agnoscis me?* Cui sacerdos: *Non. Tu quis es, Domine?* Tunc in capite Saluatoris crux cœpit apparere. Cui iterum Dominus: *Iam ne agnoscis me?* Iterum sacerdos respondit: *Non aliter agnosco te, nisi quia crucem in capite tuo video, sicut in imaginibus, quæ sunt in honore Domini nostri IESV CHRISTI, videre soleo.* Et Dominus ad eum: *Ecce, ego ipse sum.* Sacerdos verò vt audiuit quòd Dominus est, statim prosternebat se ad pedes eius, suppliciter obsecrans vt suis Christianis subueniret, fame & hostium oppressione laborantibus. Cui ait: *Non tibi videtur, quòd bene eos adiuuerim hucusque, quia illis & Nicæam tradidi ciuitatem, & omnia quæ eis superuenere bella, vincere feci? In obsidione Antiochiæ eorum miseriæ condolui; nunc verò ad extremum, ciuitatis ingressum tribui. omnes tribulationes & impedimenta, quæ passi sunt, ideo euenire permisi, quoniam multa nefanda sunt operati, cùm Christianis mulieribus, & Paganis, quæ valde displicent in oculis meis.* Adhæc mater misericordiæ piissima Virgo & beatus *Petrus* ceciderunt ad pedes eius rogantes, vt populi sui misereretur. Adiecit autem beatus Apostolus precationi suæ, & ait: *Domine, gratias tibi ago, quoniam Ecclesiam meam in potestate seruorum tuorum dedisti, quam propter malitiam inhabitantium in ea tot annorum curriculis paganorum fœditatibus sordidari permiseris: Vnde in cœlis lætantur sancti Angeli tui, & consortes mei Apostoli.* Tunc Dominus ait sacerdoti suo: *Vade, dic populo meo vt reuertatur ad me, & ego reuertar ad eum, & infra quinque dies mittam eis sufficiens auxilium, interim quotidiè cantet hoc responsorium;* Congregati sunt

Cui Deus apparet, Quia sic sine crimine paret.

inimici

nimici nostri & gloriantur in virtute sua: *totum cum versu.* Hac ita visione completa, venerabilis Presbyter somno excitatus surrexit, expansisque manibus orauit, pro vt Spiritus sanctus dabat eloqui illi. Inde eâdem die horâ tertiâ immediatè ad Principes exercitus perrexit, inuenitque eos sursum ante castellum præliantes contra inimicos, & mouentes inuicem bellum: quibus conuocatis, læto & hilari vultu dixit: *O belligeratores Regis æterni, annuntio vobis ex parte Saluatoris nostri gaudium & exultationem; suamque quam transmittit vobis benedictionem: & si ei obedieritis, consequimini & gratiam.* Tunc omnibus attentè audientibus & vndique confluentibus, omnem seriatim exposuit visionem. Quâ expositâ, subiecit & ait: *Si huic decreditis visioni, falsamque eam suspicamini, quia vera est faciam vobis quod libuerit experimentum & si mendax inueniar, omni iniuria afficite corpus meum.* Tunc *Podiensis Episcopus* iussit afferri crucem, & sanctum Euangelium, vt coram cunctis iuraret hoc verum esse: quod ita factum est. Et vt diuina bonitas, bona bonis accumularet, suosque lugubres seruos magis magisque lætificaret; affuit ibi quidam peregrinus, nomine *Petrus,* qui hanc visionem retulit coram omnibus: *Audite populus Domini & serui DEI excelsi vocem meam, & sermonibus meis inclinate aurem vestram. Dum in obsidione huius ciuitatis eramus, quadam nocte astitit mihi in visione sanctus Andreas Apostolus, dicens:* Bone vir, audi & intellige me. *Et aio ad eum:* Tu quis es domine? *Et ille:* Ego sum *Andreas* Apostolus. *Adiecitque:* Fili, cùm vrbem hanc intraueritis, & eam in potestate habueritis, ad Ecclesiam beati *Petri* celeriter vade, & in loco quem monstrauero tibi, inuenies lanceam, quâ perforatum est latus Saluatoris nostri. *Hoc tunc solummodo Apostolus dixit mihi. Ego verò tunc ausus non fui hoc alicui indicare, existimans me vanam visionem vidisse. Nunc verò ista nocte iterum apparuit mihi dicens* Veni & ostendam tibi locum vbi lancea abscondita est, sicut promisi tibi. Festina igitur vt extrahas eam, quoniam portantibus eam sequetur victoria. *Et ostendit mihi sanctus Apostolus locum, quem venite & videte, & inde eam mecum extrahite.* Cumque omnes ad Ecclesiam beati Petri currere vellent, adiecit adhuc, & ait: *Mandat vobis sanctus Andreas Apostolus: Ne timeatis; sed confitemini & pœnitentiam agite à malis operibus vestris; quoniam infra quinque dies super inimicos vestros iterum triumphabitis.* Tunc omnes vnanimiter glorificauerunt DEVM, qui dignabatur consolari dolores ipsorum. Statim verò cucurrerunt ad Ecclesiam beati Petri cupientes locum videre, vbi debebat lancea inueniri. foderunt autem ibi tredecim homines, à mane vsque ad vesperam: sicque eam, Domino disponente, repererunt: fuitq; magna lætitia in omni populo, magnisq; vocibus personabant: *Te DEVM laudamus. Gloria in excelsis DEO.* Tunc omnes in simul iurauerunt, vt nullus eorum propter vllam tribulationem seu mortem fugeret, nec ab incepto itinere *Sancti Sepulcri* discederet. Omnis itaque plebeia multitudo gauisa est, cùm sacramentum hoc iurarent Maiores; & alter alterum ad virile robur hortabatur, & de diuino adiutorio, quod fiducialiter vnusquisque præstolabatur, applaudebat. Nocte igitur insecuta ignis de cœlo veniens ab Occidente apparuit, & inter Turcorum exercitum corruit: quod signum corda omnium vehementer obstupefecit, & maximè Turcorum in quorum tentoria cecidit. Inter se enim vaticinari cœperunt, quod postea contigit: quia *ignis de cœlo descendens, ira DEI erat.* quia verò ab Occidente venerat, *Francorum* agmina designabat, per quos iræ suæ animaduersionem exercebat. Iam verò qui Seniores erant, cœperunt à ferocitate sua quantulumcunque mansuescere, & ab ea quam prius habuerant animositate torpescere. Sed quia stultorum infinitus erat numerus, nostrosq; ad prælium concitabant, nec die nec nocte requiescebant, placuit Senioribus murum inter se & illos construere, vt vel sic liceret ad modicum respirare. Vna die enim tam acriter in nostros irruerunt, vt tres in vna turre quæ erat ante castellum incluserint: ex quibus duo vulnerati de turre exire compulsi, & capite plexi sunt; vnus verò, vsque ad vesperam fortiter resistens permansit, duosq; ex illis occidit, & sic deinceps gladio vitam finiuit: Quibus dum viuerent, cùm *Boamundus* vellet succurrere, vix aliquem potuit extrahere: quia illos non tantùm hostis vrgebat, quantùm valida fames opprimebat: Vnde iratus ignem poni præcepit in domibus quæ erant ab illa parte, vbi & palatium *Cassiani* erat: vt qui exire sponte nolebant, saltem exire compellerentur inuiti. Tunc cum igne tanta venti tempestas exorta est, quòd tantum flamma inualuit, quòd vsque ad duo millia domorum & ecclesiarum combusserit. *Boamundus* vt vidit flammam ignis ita insurgere, pœnitentiâ ductus vehementer doluit: quoniam de Ecclesia beati

Petri sanctæque Dei genitricis Mariæ, multisque aliis pertimuit. Durauitq; incendium ab hora diei tertia vsque in noctem mediam; & sic flante vento à parte dextera, in se ipsam reuersa est flamma. *Lancea*, vt suprà diximus, nutu Dei inuenta, Seniores & magistratus militiæ consilium acceperunt, vt ad *Corbanan* legationem suam mitterent, eique mandata suumque consilium per interpretem sui sermonis deferrent. Cùmque de multis fieret inquisitio, nec aliquis præsumeret hæc ferre mandata, tandem duo inuenti sunt, *Heluinus*, & *Petrus eremita*. Hi cum interprete iter suum ad Turcorũ castra direxerunt, dein ad Corbanan tentoria peruenerunt. Conuenerunt vndique *Turci*, audire gestientes, quid dicerent Christianorum nuntii. Erat autem *Corbanan* residens in solio, indutus cultu regio, habituque pomposo: ante cuius faciem venientes minimè se inclinauerunt, sed erecta ceruice astiterunt. Quod cùm Turci viderent, ægrè tulerunt; & nisi nuntii essent, superbæ incontinentiæ ignominiam vindicassent. Tunc nuntii nil cunctantes, licet omnes ira commoti, circunfremerent, superbo Principi dixerunt. *Corbanan, Francorum proceres tibi mandant: Vnde tibi contigit tam temulenta audacia, quòd armata manu contra eos venisti, cùm tu & Rex tuus gensque tua in eorum conspectu culpabiles sitis, qui terras Christianorum immoderata cupiditate inuasistis, eosque omnes iniuria affectos occidistis. Infernales dii tui te turpius non potuerunt dehonestare, quàm quòd te miserunt contra eos pugnare. Si ratio iuris tecum esset, & censurâ æquitatis nobiscum agere velles, nos tecum iuris honore seruato ratiocinaremur, & quod Christianorum esse debet, incontradicibili sermone ostenderemus. Quod si apud te æqui ponderis sunt ius & ratio, vt voluptuosa voluntas, fiat inter tuos & nostros determinata pugna, & victoribus absque aliorum sanguinis dispendio tota hæc concedatur patria. Quod si nec ita, nec sic, complacet, aut fugam protinus inite, aut colla vestra nostrorum ensibus præparate.* His dictis sermonis mediator conticuit. *Corbanan* verò ira magna inflammatus, vix loqui potuit: & tandem in hæc verba prorupit, dicens: *Verè gens Francorum, gens superba sed nostro gladio refrenabitur eorum superbia. Ideo autem requirunt denominatum prælium, vt quibus cedet victoria, cedat & imperium: quoniam sine aliorum sanguinis dispendio, aut patria volunt ditari, aut à manibus nostris liberari. Sed tunc salubre consilium non inuenerunt, cùm pro effœminata gente arma sumpserunt. Tamen adhuc ite, illisque renuntiate: quoniam si volunt DEVM suum abnegare, suæque Christianitati renuntiare, in gratiam omnes recipiemus, & terram hanc eis donabimus & multò meliorem: & de omnibus equites faciemus. Quod si facere neglexerint, omnes in proximo morientur, aut vinculati in terram nostram captiuabuntur.* Post hæc *Heluinus*, qui illorum nouerat linguam, subiecit & ait: *O Princeps nullius militiæ, sed totius malitiæ, si scires quàm dementissimum est apud Christianos dicere*, nega Dominum, *nunquam de tuo ore polluto egrederetur tale verbum. Scimus pro certo ipso DEO quem negare suades reuelante, quia in proximo est nostra salus, & vester interitus; nostrum gaudium, & vestrum detrimentum. Quis verò serò vobis transmisit ignem, qui vos ita perterruit, & de loco in quo tentoria fixeratis ita perturbauit? Signum hoc, in portentum veniet vobis; nobis, in salutem: quoniam ipsius DEI nostri certam inde habemus legationem.* Corbanan diu ferre non potuit conuitia Heluini, & præcepit à conspectu suo illum amoueri. Dixeruntque ei qui illic astabant, vt citò recederet, aliâs nunquam ei legatio proficeret quin statim interiret. Ille cum sociis ita discessit, & ad vrbem remeauit. Nec prætereundum quid istis recedentibus, *Corbanan* suis dixerit: *Audistis nunc, quid pannosi illi, vultuque despicabiles, & nullius personæ homunculi, & quàm constanter locuti sint: nec iram nostram & tela micantia expauerunt. Vnum de illis est, quia desperati sunt, & volunt mori; & malunt mori, quàm captiuari. Propterea ô fortissimi milites, cùm ad prælium venerint, vndique eos circumuallate, ne alicui sit locus diuertendi, nec spatium diu viuendi: quoniam si eis aliquandiu licet viuere, antequam omnes interficiantur, magnas strages de nostris facient.* In hoc apparet quòd Corbanan stultus erat, quia sic loquendo suorum mentibus terrorem incutiebat. Nec mirandum si insipiens loquitur amentiam, quia *spiritus sapientiæ non intrat in maleuolam animam.* Petrus eremita & Heluinus ad Principes exercitus reuersi sunt: & quæ Corbanan responderat narrauerunt. Tunc *Podiensis Episcopus* nutu & assensu omnium, triduanum omnibus indixit ieiunium. Vnusquisque puro corde confessus fuit; & qui aliquid ad edendum habuit, non habenti distribuit. Illos tres dies deduxerunt cum omni humilitate & puritate cordis, ecclesias processionando circuientes, & Domini misericordiam implorantes. Tertia die illucescente, Missæ per ecclesias celebratæ sunt; omnesque sancta Dominici corporis communione communicati sunt. Communi deinde consilio intra vrbem sex acies constituuntur, & quæ prius, & quæ

Francigenæ gentes Natura Marte furentes, Hoc mandant Parthis Vt sint ad bella parati.

Corbanan fatur, Et nostris conuiciatur.

Seruus & iste Dei Conuiciatur ei.

quæ posterius irent ordinantur. Prima acies fuit *Hugonis Magni*, & *Flandrensis* Comitis: secunda verò Ducis *Godefridi*: in tertia verò fuit Comes *Robertus Normannus* cum suis: quarta fuit *Podiensis Episcopi*, qui secum portauit lanceam nostri Saluatoris; & cum illo fuit magna pars exercitus *Comitis Sancti Ægidii*, qui ad custodiam ciuitatis remansit: quinta *Tancredi* fuit: & *Boamundi* sexta, cum quo expeditiores ad bellum pedites fuerunt, & milites qui equos suos necessitate victi vendiderant. Episcopi, Presbyteri, Clerici, & Monachi, sacris vestibus induti cùm militibus extrà portam ciuitatis exierunt, portantes in manibus suis cruces, quibus DEI populum signabant, & magnis vocibus ad cœlum manibus extensis clamabant: *Saluum fac populum tuum, Domine, & benedic hæreditati tuæ, & rege eos, & extolle eos nunc & vsque in æternum. Esto eis Domine, turris fortitudinis à facie inimicorum suorum.* Hos & alios psalmos concinebant, illos præcipuè qui tribulationi conueniebant. Similiter illi qui in turribus erant & super murum, idem faciebant, & cantabant. Egressi sunt itaque milites CHRISTI contra satellites Antichristi, per portam quæ est ante *Machumariam*. *Corbanan* verò in quodam monticulo stans, exeuntes aspiciebat, & dum exirent, dicebat: *State quieti, milites mei; & omnibus exire permittite, vt eos meliùs valeamus comprehendere.* Habebat autem iuxta se positum *Aquitanicum* quendam, quem nos *Prouincialem* dicimus, qui fidei nostræ abrenuntiauerat, & edacitatis gula coactus de ciuitate exierat, & in aduersariorum se castra contulerat. Hic de nostris multa nefanda dixerat, quòd fame moriebantur & omnes fugæ præsidia moliebantur, quòd equos suos comederant, & victus inopia tabescebant, nihilque restare, nisi quòd aut fugerent, aut ditioni Corbanan se subderent. Dumque diuisæ acies suis ordinibus de ciuitate exirent, Corbanan cuius esset vnaquæque requirebat, quæ Aquitanicus ei ordine referebat. Sol verò super auratas loricas & lanceas radios inferens, oculos intuentium reuerberabat, & aduersariis terrorem immittebat, vt diuina Scriptura testatur: quia *terribilis est castrorum acies ordinata.* Vt autem in simul omnes conspexit, intra semetipsum infremuit, circunstantibus dicens: *Magna est gens illa, honestèque armata: non mihi videtur quòd velint fugere, sed instare; quòdve velint obsequi, sed persequi.* Conuersus itaque ad apostatam suum, inquit: *Furcifer omniumque scelestissime, quæ friuola dixisti nobis super hominibus istis, quòd equos suos comederint, & fame cruciati fugam pararint? Per Machomum in caput tuum retorquebitur istud mendacium, capitisque lues supplicium.* Tunc accersitus gladiator, tyranni paruit imperio, & euaginato gladio caput illius præcidit; dignamque suæ garrulitatis & apostasiæ mortem subiit. Tunc quippe mandauit *Admiraldo* suo qui custodiebat suum thesaurum, vt si ignem accensum in capite sui exercitus videret, fugam protinus arriperet; & omnia quæ sua erant, secum portaret, aliosque fugere compelleret: Sciret enim quia *Francorum* gentis erat bellum; sibi verò victoria cesserat in contrarium. Nostri verò milites vt primùm in quandam planiciem venerunt, Podiense Episcopo innuente steterunt, & cum summo silentio sermonem illius audierunt. Erat autem vestitus lorica, & in dextera manu illius in altum erecta Saluatoris lancea. qui os suum in hæc verba aperiens, dixit: *Omnes qui in Christo baptizati sumus, filii DEI & fratres inuicem sumus: quos ergo coniunxit vna spiritalis copula, iungat & dilectio vna. Pugnemus igitur vnanimes, vt fratres, pro animabus & corporibus nostris, sicut positi in rebus extremis. Mementote quantas tribulationes passi estis pro peccatis vestris: sicut nunc vobis innotescere dignatus est in visionibus Dominus DEVS noster. Nunc verò purgati estis, DEOque per omnia reconciliati. Et quid timeretis? nullum vobis contingere potest omnino infortunium. Qui hìc morietur, viuente felicior erit: quia pro temporali vita, gaudia adipiscetur æterna: Qui verò remanserit superstes, super inimicorum suorum triumphabit victoria, diuitiisque illorum ditabitur, & nulla angustabitur inopia. Vos scitis quid perpessi sitis, & quid in præsentiarum ante vos videatis: Orientales diuitias adduxit vobis Dominus vester in faciem vestram, imò in manibus vestris. Confortamini, & estote viri cordati: quoniam iam mittet Dominus legiones sanctorum suorum, qui vlciscentur vos de inimicis vestris. Hodie videbitis illos oculis vestris: & cùm venerint, de eorum terribili fragore ne timeatis. Non enim debet inassueta vobis esse visio eorum: quoniam vice altera venerunt vobis in auxilium. sed humanus aspectus pauescit in aduentu supernorum ciuium. Considerate quomodo aduersarii vestri extento collo, sicut cerui & dammulæ pauescentes, aduentum vestrum aspiciunt, paratiores ad fugam quàm ad prælium. Et vos bene nostis eorum prælia: quoniam tractâ sagittâ, plus in fuga quàm in pugna confidunt. Ite igitur contra eos in nomine Domini nostri IESV CHRISTI ad bellum;*

Sermo finitur, Sed & agmina constituuntur.

& Dominus DEVS noster Omnipotens sit vobiscum. Cùmque omnes respondissent, *Amen*; extensis in longum legionibus, prior erecto vexillo antecedit *Hugo Magnus*, qui iure vocatus est Magnus, quoniam hoc priuilegium commendauit actu & moribus: Hunc subsecuti sunt alii, sicut superiùs sunt nominati: fuitque eorum prolixa extensio, à flumine vsque ad montana scilicet, cui spatio intersunt duo miliaria. Tunc verò *Corbanan* cœpit retroire & montanis appropinquare. Nostri autem paulatim illum insequebantur, quoniam moderato gressu omnes gradiebãtur. Tunc *Turci* in duo sunt diuisi: quia pars vna à regione maris processit; pars altera maior, in campo remansit. Statuerunt igitur nostros sic inter se includere, & à dorso sagittare. Sed ordinata est septima acies, quæ contra partem diuisam confligeret: ordinata est autem ex militibus Ducis *Godefridi* & *Normanni* Comitis: cui præfuit quidam Dux, nomine *Rainaldus*. Hunc contra illos miserunt, & præliati sunt; multique hinc & inde ceciderunt. Et vt aliæ sex acies ad iactum sagittæ peruenerunt, Turci viciniùs ire recusantes, tensis arcubus trahunt, sed frustra: quia ventus ex obliquo flans eorum iactus redegit in vanum. Quod Turci vt viderunt, versis frenis retro fugiunt: sicque prima acies quæsiuit in bello bellum, nec inuenit: quæsiuit quem percuteret, aut à quo percuteretur, nec reperit. Interea missus est nuntius à *Boamundo* Hugoni Magno, vt ei ferret auxilium, quia nimium vrgebatur oppressione Turcorum. Mox Hugo conuersus, ait suis: *O viri bellatores, nos pugna fugit, quæramus pugnam, eamusque ad Boamundum egregium Ducem: illic est pugna, quam quæritis; illic ferreus instat hostis, quem desideratis.* Tunc citiùs dicto volat illuc quisque satelles, iunguntur que simul egregii Comites. Quod vt vidit Dux ducum *Godefridus*, quòd magnus amicus suus ita celeri cursu cum omnibus suis discurrebat, insecutus est eum: quoniam & ipse à bello vacabat. Illic quippe incumbebat robur militiæ *Persarum*, & maior fortitudo; & bene decebat, vt illic currerent *Godefridus* & *Hugo*. Erat enim vnus ab altero, quasi alter idem, vnam habentes in se amicitiam. *Hugo Magnus* cùm ad pugnæ conflictum prior venisset, intuitus est vnum de aduersariis, qui erat audacior cæteris, aliosque ad pugnam clamando hortabatur: qui spumantem equum dirigit contra eum, & lancea ei guttur perforauit, & sic os illius oppilauit. Quid miser faceret? solo statim corruit, & diis infernalibus animam commendauit. Post hæc contigit nostris grande incommodum: quia *Odo Belgentiacus*, qui vexillum ferebat, sagitta toxicata vulneratus fuit; & dolore vulneris ingrauescente, cum vexillo terræ corruit: sed *Blemensis Guilelmus* ense nudato, viam per medios hostes aperuit, & signum tellure leuauit. Quid Dux ducum Godefridus, quid Boamundus, quid clara iuuentus ibi egerint, nec lingua dicere, nec manus scribere, nec pagina valet capere. Nullus nostrorum ibi iners fuit, nullus timidus, quia nec locum habebat; & hostis supereminens vnum quemque vrgebat. Quantò magis enim occidebantur, tantò magis crescere videbantur. Sicut enim putredini muscæ confluere solent; sic & ipsi vndique conueniebant. Dum sic certatur, & tam longi certaminis prolixitas poterat tædiare; nec numerus hostium videbatur decrescere, albatorum militum numerabilis exercitus visus est de montibus descendere, quorum signiferi & Duces esse dicuntur *Georgius, Mauricius, Demetrius*: quos vt primùm vidit *Podiensis Episcopus*, exclamauit voce magna dicens: *O milites ecce venit auxilium, quid vobis promisit DEVS.* Et certè nostri valde expauissent, nisi fuisset spes quam in Domino habebant. Tunc tremor maximus irruit in hostes, & versis vultibus scutis terga cooperiunt; & fugam quò vnicuique locus dabat arripiunt. Pars illa quæ à parte pugnabat maris, vt vidit fugam suorum, ignem sparsit super gramen campi, quod celeriter arsit, quia illud siccauerat ardor æstatis. Hæc ideo fecerunt, vt hoc signo illi qui in tentoriis erant, statim fugerent, & secum ditiora spolia tollerent. Illi verò cognito signo, qui in montanis erant, protinus fugerunt, cum omnibus spoliis quæ portare valuerunt. Sed quid eis profuit, cùm diu eis ferre non licuerit? *Armenii* & *Surani* siquidem vbi viderunt, quia victi erant, & nostri eos insequerentur, obuiam illis veniebant & occidebant. *Hugo* verò Magnus & Dux *Godefridus* & *Flandrensis* Comes, simul cum suis agminibus equitabant iuxta aquam, vbi robustior & densior eorum erat exercitus: tantoque impetu vrgere cœperunt, vt ad sua tentoria quò tendebant, remeare non potuerint. Et vt citius persequi valerent, illorum equos qui moriebantur, ascendebant, suosq; qui erant macilentiores & afflicti fame, frenis à capite detractis

Currit in auxilium Boamundo Belliger Hugo, Quem sequitur iuuenis Godefridus, clarus in armis.

Nomina sanctorum De cælo signiferorum.

detractis relinquebant in campo. O miranda virtus DEI Omnipotentis, & immensa potestas! Miles tuus longo afflictus ieiunio, persequitur tumentes adipe & pinguedine, ita vt etiam nec ad sua bona, quæ reliquerant, auderent respicere. Spiritus tuus bonus erat in mentibus eorum, qui & vires suggerebat corporum, & audaciam præstabat animorum. Non illum retardat vlla cupiditas spoliorum, nulla vllius rei auaritia: quoniam illius mentem magis titillabat victoria. Sicut in macello bestiarum corpora solitum est dilaniare; sic & nostris licitum erat Turcarum corpora laniare. Euolat sanguis de corporibus vulneratorum; euolat puluis agitatus equorum pedibus discurrentium: Æther obnubilatur, & quasi crepusculum fieret obtenebratur. Contigit autem quòd fugientes in quendam collem deuenerunt, & ibi se contra nostros recolligere sperauerunt. Tunc *Gerardus senex de Meleone*, qui longo tempore ægrotus iacuerat in obsidione, equo celeri transuectus, improuidè incidit in illos, eorumque iaculis est confossus, & sic digna morte peremptus. Quod vt viderunt qui eum viciniùs subsequebantur; *Euurardus* scilicet de *Puteolo*, *Paganus Beluacensis*, *Drogo*, & *Thomas*, & *Clarenbaldus*, cæteraque iuuentus *Hugonis Magni*, nil hæsitantes in illos irruunt: & quidem forte bellum inuenerunt; sed tamen, DEO iuuante, crescente caterua suorum, viriliter dissipauerunt. Ibi multum cruoris effusum est, multorum truncata capita, qui si, vt cœperant, fugissent, euadere potuissent. Persecuti sunt autem illos vsque ad *pontem Ferreum*, & ad castellum *Tancredi*: & vltrà non potuerunt persequi, quia nox obscura finem rei imposuit. Mortui sunt autem illo die centum millia equitum; sed propter fastidium nullus numeratus est de tota multitudine peditum. Miles fatigatus, quia longè ab vrbe erat, ad tentoria quæ suorum erant inimicorum rediit; multumque quod ad edendum sibi sufficiebat, inuenit. Antè enim quàm timor DEI venisset in corda illorum, in sartaginibus & cacabis & lebetibus & in ollis parauerant carnes ad obsonium: sed miseris quæ parauerant, non licuit coquere nec tollere. Ibi potuit videri venerandus Sacerdos *Podiensis Episcopus*, lorica vestitus & casside, & lancea sancta in manibus, qui præ nimio gaudio rorabat vberrimis ora fletibus. Hic illos hortabatur, vt DEO gratias agerent per quem victores extiterant: dicebatque eis: *Ex quo milites esse cœperunt, nulli vobis compares fuerunt: quia nulli in tam breui tempore tot tantaque bella bellati sunt, quanta & vos peregistis, ex quo mare Constantinopolitanum transiistis. Multùm quippe est à fide Christiana alienus, qui videt quæ vos hodie vidistis, & in DEI dilectione non est continuus.* Hæc & his similia venerandus pontifex dicebat, & verbis talibus populum sibi commissum instruebat, & iocos, & risus eorum temperabat. Contemplatio enim vultus illius præsentiæ ita omnes reuerberabat, quòd nemo eo præsente verba vana proferre præsumebat. Peracta nocte illa, in crastinum quindecim millia camelorum sunt inuenta: equos verò & mulos, & asinos, oues, & boues, & omnis generis pecora quis dinumeraret? Inuenta sunt vasa aurea, & argentea multa, plurima pallia, & spolia magna, magni precii diuersæque varietatis. Cum his omnibus ad ciuitatem triumphantes venerũt: & ab his qui remanserant clericis & presbyteris & monachis, cum solenni processione suscepti sunt. *Admiraldus* verò qui in castello erat, vt vidit principem suum, & eos qui cum illo erant à campo fuga diuerti, viditq; innumera albatorum equitum millia, cum candidis vexillis per plana discurrentia, admodum expauit, vnumque de vexillis nostris ob tutelam dari sibi poposcit. *Comes Sancti Ægidii* qui illic ad custodiam ciuitatis remanserat, suum illi vexillum porrexit; & gratanter accepit, acceptumque muro castelli affixit. Sed vt cognouit à quibusdam Langobardis, qui astabant ibi, quòd Boamundi non esset, cui tota ciuitas concessa erat, signum suum reddidit Comiti, & signum quæsiuit Boamundi: & *Boamundus* misit ei. quòd cùm reciperet, Boamundo mandauit, vt ad se veniret. Ille vicino pede legationi ambulauit, & quid dicere vellet auscultauit. Gentilis, fidei pactum requirit: vt qui cum eo erant, & discedere vellent, nullius iniuriæ læsionem paterentur, & vsq; in terram *Saracenorum* conducerentur: qui verò secum Christianus fieri vellet, faciendi licentiam haberet. *Boamundus* immenso gaudio repletus dixit: *Amice, quod exposcis libenter concedimus tibi; sed præstolare modicum, quia istud Principibus nostris renuntiabo, & celeriter reuertar ad te.* Et mox festinanter cucurrit, & aggregatis in vnum Principibus verba gentilis enarrauit. Placuit omnibus, Omnipotenti DEO gratias agentibus. Boamundus ad iam domesticũ regreditur gentilem, & requisitæ ab eo conuentionis confirmat sponsionẽ. Ille verò red-

didit se *Episcopo Podiensi*, & sanctæ Christianitati, cum trecentis suis militibus valdè speciosis & iuuenibus: fuitque inter Christianos tunc maius gaudium de eorum Christianitate, quàm de castelli traditione. *Boamundus* castellum recepit, & eos qui Christiani fieri noluerunt, in terram *Saracenorum* conduxit. Triduano peracto ieiunio, *baptizati* sunt gentiles cum lætitia magna: & creuit ibi laus DEI, & gloria Christiana. Ipsi referre postea soliti erant, quod cùm de castelli arce bellum aspicerent, innumera subitò candidatorum militum millia se vidisse; quorum intuitus ipsos vehementer terruit. Nec mirum fuit: quia omne castellum funditus intremuit. Cùmq; viderent eos agminibus Christianorum consociari, suosq; in excidium fugamq; verti, protinus intellexerunt cœlestia numina esse, Christianorumque DEVM superari non posse. Inde compuncta fuerunt corda illorum, seq; Christianos fieri spoponderũt. Actum est siquidem bellum hoc, quarto Kalendas Iulii, vigiliâ scilicet Apostolorum *Petri* & *Pauli*. Sicq; diuina respiciente misericordia, procella *Antiochena* tribulationis, quæ ferè per decem menses intumuerat, sedata fuit, & regia ciuitas quę longo tractu temporum iugo diabolicæ captiuitatis subiecta fuerat, amissam pristinæ libertatis gratiam recuperauit. Hostes qui eam incaptiuauerant, fiunt & ipsi captiui; & in latebris syluarum, cauernisq; petrarum, & fossis montium sunt dispersi. *Armenii* quoque & *Surani* habitatores terræ illius, per dies plurimos scrutati sunt illos, & inueniebant alios semineces, alios vulneratos, alios parte capitis carentes, alios ventri suo, ne omnino vitalia exirent, manus suas apponentes; & detractis eorum spoliis interficiebant. Itaq; inimici DEI depopulati sunt; & Christiani, serui DEI excelsi, in gloriosa vrbe cum gaudio & lætitia aggregati sunt. Cùmq; quadam die conuenirent, consiliauerunt, vt ad *Constantinopolitanum* Imperatorem legatos mitterent; suamq; ciuitatem vt recipere veniret, denunciauerunt. Et, proh dolor, iudicauerunt omnes, vt quia Regi mittebant, regalis nuntius debebat ire: & electus est *Hugo Magnus*, verè regalis & genere & moribus: Quem nullatenus elegissent, si non reuersurum scissent. Hic cùm Regi legationem suam complesset, morte interceptus occubuit; & quò regredi disposuerat, ad extremum non potuit. Constantinopolitanus autem Imperator vulpinus pro receptu tantæ vrbis non pręsumpsit venire: quoniam recognoscebat se fidem, & sacramenti iura, & data pignora *Francis* violasse, & nequaquam custodisse. Sicque omnes conuentiones deletæ fuerunt, quæ inter eos factæ sunt. Interea in vrbe residentes, tractare cœperunt de via Dominici *Sepulcri*: quid agerent, an mox inciperent, aut quando tempus terminarent. Ad hoc siquidem communis assensus adducitur, vt vsque ad Kalendas Octobris reinceptum viæ protelatur. Æstatis siquidem ardor nimis incanduerat; & terra Saracenorum quam ingressuri erant, inaquosa & nimis erat arida. Propterea tempus expectauerunt, quod tunc humidum fit, & quo tellus absconditos latices erumpit. Definiendum simili modo erat, quid tantus populus interim ageret; & vbi, & quomodo viueret. Accepto inde consilio, præco quæritur: inde, qui dicat, quid inde definitur. Præco quæsitus & inuentus, ascendit & præconatus est: vt qui omnino egens erat, in vrbe remaneret, cùmque illis qui ditiores erant conuentionem faceret ac seruiret. Principes autem diuisi sunt, per castella sua & ciuitates. Erat autem quidam miles de exercitu Comitis *Sancti Ægidii*, nomine *Raimundus*, cognomine *Piletus*, animo virilis, & corpore spectabilis. Hic perfecto odio *Turcis* inimicabatur, nec diutius tolerare potuit, vt longo tempore feriarentur. Hic plurimam alligauit sibi militum peditumque multitudinem, & in terram Saracenorum transduxit eam; transiitq; duarum ciuitatum terminos: & peruenerũt ad quoddam castrum, quod *Talamania* vocabatur, cui gens Suriana principabatur. *Suriani* nostros receperunt, seq; eorũ libentissimè dominio tradiderunt. Octo ibi diebus transactis, perrexerunt ad aliud castrum in quo latitabat multitudo magna Saracenorum. ad quod peruenientes, militari impetu inuaserunt, & inremissa manu tota die pugnantes, vesperascente die expugnauerunt. Quo ita capto omnes occiderunt, pręter eos qui Christianitatem receperunt. Hac itaq; depopulatione facta, reuersi sunt ad castrum, quod Talamania diximus nuncupatum: In quo duobus perendinatis diebus, die tertia omnes exierunt, & ad vrbẽ quæ *Marra* dicitur perrexerunt. Erat autem ibi aggregata non minima multitudo Turcorum & Saracenorum, ab *Aleph* aliisque ciuitatibus & castellis, quæ in circuitu eius sunt, illorum præstolantes occursum. Ad quam cùm appropiare cœperunt, illi barba-

barbari contra eos exierunt: sed conflictum diu cum nostris tenere noluerunt: quia in fugam versi intra vrbem se receperunt. Nostri verò diu ibi residere non potuerunt: quia æstiuum cauma eos vehementer vrgebat; nihilque inueniri poterat ad bibendum. Iamq; diei inclinante vmbra, reuersi sunt ad castrum suum *Talamania*. Plurimi quidem Christiani patriæ illius incolæ cum nostris ierant; sed cum nostris redire contempserunt: quos *Turci* in insidiis occultati ceperunt & occiderunt: Stultitia siquidem sua perierunt: quia si cum nostris reuerterentur, nemo tunc moreretur; Sed sicut in communi verbo dicitur: *Nihil timet gens stolida, donec eam opprimit infelix fortuna.* *Raimundus* verò ad illam vltrà non rediit ciuitatem, quia non habebat exercitum quo obsideret eam: sed in castro suo vsque ad præfinitum tempus Kalendarum Octobrium remansit; semperque interim terram *Saracenorum* captiuauit. Illi autem qui in *Antiochia* remanserunt, cum magna tranquillitate & gaudio fuerunt, quousque dominum suum *Podiensem Episcopum* amiserunt. Hic cùm summa pax esset exercitui DEI, mense Iulio cœpit infirmari: sed non diu ægrotauit, quia Dominus non est passus illum longa ægritudine cruciari. Kalendis Augusti sancta eius anima vinculis carnis soluta, translata est in Paradisum DEI: in gloriosa festiuitate scilicet sancti *Petri*, quæ dicitur *Ad vincula.* Et vt censura diuini iudicii id actum esse claresceret, in die quo principis Apostolorum vincula à Iherosolymis *Romam* sunt allata, soluta est à corporeis nexibus pontificis anima. Nec vnquam pro vlla tribulatione tantus fuit in illa DEI militia mœror, tantaque tristitia, quanta in morte illius. Hunc omnes debito iure lacrymabantur, quia consilium erat diuitum, consolator mœrentium, sustentator debilium, thesaurus indigentium, reconciliator discordantium. Hic militibus dicere solitus erat: *Si vultis esse triumphatores & amici DEI, mundiciam corporum custodite, & pauperum miseremini. Nulla enim res ita à morte vos liberabit, sicut eleemosyna: quia & melius protegit quàm parma, & acutior est in hostem quàm lancea. Qui non est idoneus pro se orare, det eleemosynam, & orabit pro se.* Pro his operibus & huiusmodi sermonibus carus erat DEO & omni populo. Si quis autem vellet omnium virtutum eius charismata enumerare, videretur iam ab historia elongare. Hoc itaque decenter in Ecclesia beati Petri tumulato, *Comes sancti Ægidii* in terram *Saracenorum* transiit, vrbemq; quam *Albariam* vocant, adiit. Quam vndique forti milite circumcingens inuadit, diuque missilibus & sagittis cum his qui erant in mœnibus decertauit. Sed vt vidit ita se proficere parum, erectis ad murum scalis, loricati milites ascenderunt, & in fugam hostes ire compulerunt. *Miles vt ascendit murum, fit celsior illis, Hostis & ille fuit viribus inferior, Muro descendunt super abdita tecta domorum, De domibus verò saliunt per plana viarum. Huc illuc que senes fugiunt, pueri iuuenesque: Sed prorsus nulli profuit vlla fuga.* Præcepit enim Comes, vt omnes caperentur, & qui in CHRISTVM credere nollent, decollarentur. Illic visi sunt plurimi capite plecti; plurimisque pueris cum puellis subtracta est vita longi temporis. Iudicium enim Domini fuit hoc: quia Christianorum fuerat ciuitas illa, eisque simili mortis ludibrio ablata erat. Nullus ex tãta multitudine reseruatus est, nisi qui sponte CHRISTO cõfidens baptizatus est. Sicque mundata est ciuitas illa, & ad cultum nostræ fidei reuocata. Tunc Comes cum suis optimatibus habuit consilium, vt in ea ordinaretur Episcopus, cuius consilio & auxilio ciuitas regeretur, & fides IESV CHRISTI in cordibus nouiter baptizatorum solidaretur. Electus est igitur vir sapiens & personatus, literarumq; eruditione pollens, & vtraque scientia præditus, & ad ordinandum Antiochiam est missus.

EXPLICIT LIBER SEPTIMVS.

INCIPIT LIBER OCTAVVS.

Estiuum tempus solis ardore represso, cùm iam transiret, noxque diem horarũ numerositate transcenderet, milites CHRISTI quaqua versum æstiuarant ad *Antiochiam* remearunt, & Kalendis Nouembris, die festo *solennitatis omnium Sanctorum* ibi conuenerunt. Et benedictâ gloriâ Regis æterni, quia tunc numerosior fuit turba redeũ-

tium, quàm fuerat, cùm se ab inuicem diuiserunt. Ex cunctis enim mundi partibus secuti erant multi egregii milites & pedites priorum vestigia, quotidieq; crescebat Christiana militia. Cùmq; in vnum ita residerent, & de via Sancti Sepulcri quò dirigerent iter, disponerent, *Boamundus* pactionem vrbis requirit, quam sibi spoponderant. *Comes Sancti Ægidii* dicebat id non posse fieri propter sacramenta quæ per Boamundum fecerant imperatori Constantinopolitano. Inde per dies plurimos factus est in Ecclesia sancti *Petri* conuentus, magnusque verborum ex vtraque parte conflictus. Cumque in communi conuentu fieri nequiret vlla diffinitio quæ paci conueniret, episcopi & abbates, & consilii sanioris Duces & Comites, locum in quo est Cathedra sancti Petri intrauerunt, & illic intra se diuiserunt, qualiter & Boamundo seruarent promissa, & Imperatori facta sacramenta. Cùm verò à loco consilii exierunt, consilium tamen omnibus patefacere noluerunt. Itaque domestico affatu reuelatum est consilium Comiti sancti Ægidii, & ipse laudauit dispositum: ita tamen vt Boamundus pergeret cum eis iter inceptum. Boamundus requisitus, idem laudauit, & vterque in manibus episcoporũ, fidei adstipulatione, promisit, quòd ab ipsis via *Sancti Sepulcri* nunquam desereretur; neq; propter dissidium vllum quod inter se habuerint conturbaretur. Tunc Boamundus muniuit castellum quod supereminet ciuitati, & Comes palatium *Cassiani*, & turrim quæ supra portam vrbis est, à parte portus *Sancti Simeonis*. Quia verò nos longo narrationis tractu *Antiochia* detinuit, nostrosq; peregrinos milites per octo menses sua obsidione fatigauit, nec vlla vi humana vel arte, vel ingenio superari potuit; de eius situ & magnitudine aliquid dicamus, eisq; qui eam nunquam viderunt aliquid inde aperiamus. Vrbem hanc, vt eius historia testatur, sexaginta quinque reges constituerunt: qui omnes eius principatui famulatum subiectionis exhibuerunt. Circundatur autem muris duobus. Prior est ex magnis lapidibus in quadrum sectis, & subtili artificio politis; & in eo ordinatæ & distinctæ sunt in suis locis quadringentæ turres & sexaginta. Hic se intuentibus venustate suæ compositionis arridet; & spatiosus est latitudine nimis ampla. Continentur intra septa murorum quatuor montes magni & in altum eminentes. In altiore eorum constructum est castellum, quod ita naturali positione munitur, quòd nec bellicosum timet impetum, nec cuiuslibet machinationis ingenium. Trecentas & sexaginta Ecclesias obtinet in sui cõfinii territorio, & Patriarcha habet centum & quinquaginta & tres episcopos sub principatu suo. Ab Oriente quatuor magnis montibus præmunitur. Ab Occidente verò quodam flumine alluitur, cuius nomẽ *Farfar* dicitur. Hanc *Antiochus* rex cum suis, vt suprà diximus, sexaginta quinq; regibus constituit, nomenq; ei de suo nomine indidit. Hanc itaq; vrbem regiam tamque famosissimam obsederunt nostri peregrini milites, per octo menses & diem vnum; & tribus hebdomadibus intus fuerunt inclusi à gente *Parthorum*: qua diuino superata subsidio, postea quieuerunt in ea quatuor menses & dies octo. Quibus explicitis, *Raimundus Comes Sancti Ægidii* primus cum gente sua de *Antiochia* exiit, & ad vrbem quæ *Rugia* dicitur peruenit. Alia die ad alteram venit ciuitatem, quam nominant *Albariam*. Has duas ciuitates compendiosa sua militia suo subiugauerat imperio, CHRISTIq; mancipauerat seruitio. Quarto die, exeunte Nouembre, venit ad vrbem quæ *Marra* nuncupatur; quam *Raimundus Piletus* miles eius primus inuaserat, sed recessit fortiter inde repulsus. Erat autem ciuitas illa populosa, & ab omni gente quæ in circuitu erat nimis constipata. Quæ gens aduersa, vt nostros eminus conspexit, quia ad comparationem sui pauci esse videbantur, despexit, eisque extra ciuitatem resistere conata est. Sed protinus agnouerunt, quòd gens compendiosa & fortis præfertur temulentæ multitudini; & præcipuè gens illa cuius spes est & fiducia in nomine Domini. Nostri enim vt viderunt illos ad resistendum paratos, clypeis pectoribus oppositis, lancearumque mucronibus præpositis, militari impetu in illos irrumpunt; sicq; per medium subeuntes disrumpunt. Ibi confregit Dominus potentias arcuum, scutum & gladium & bellum: quia postquam gladiis agitur pugna, inutilis est arcus & sagitta. Qui portæ ciuitatis propinquior fuit, beatiorem se esse existimauit; qui verò longè aberat, toto affectu peroptabat, vt aut portæ vicinior fieret, aut ad se porta veniret. Multũ quippe illis profuit, quia propè ianuã ciuitatis illa congressio facta fuit. Tamen nõ omnes qui incolumes fuerant egressi, salutari recessu sunt regressi.

Illi potissimum malos regressus habuerunt, quos nostri primo impetu inuenerunt. De nostris equis plurimos sagittauerunt; sed de suis sessoribus ad terram deuolutis, multò plures reliquerunt. Ipsis itaque intra vrbem receptis, nostri ad iactum sagittæ vnius tentoria ponunt. Excubata igitur nocte tota, cùm in crastinum diurnæ luci Solis se iubar immiscuit, nostri armis instructi vrbem vndiq; vallauerunt, acerrimoque congressu inuaserunt. *Tela, sudes, lapidesq; volant, ignes, facesq;, Ex quibus arderent introrsus tecta domorum.* Sed obsistente hostium immensa multitudine, illa die nostri nihil præualuerunt, sed lassi ad tentoria remearunt. Ipsa die *Boamundus* cum gente sua multisque aliis Comitem secutus illuc peruenerunt, & castrametantes vndique vrbem vallauerunt. Quod videntes qui introrsus erant, nimio terrore percelluntur, omnesq; portæ ciuitatis obiectu lapidum ab eis obstruuntur. Acceperunt igitur Comites in inuicem consilium; quoniam ex æquo non fiebat prælium: Præcipiuntur fieri *arietes*, ferratæ scilicet trabes, quæ manibus militum funibus appensæ & tractæ in murum impellerentur: & sic crebris earum percussionibus muri destruerentur. Facta est & *lignea turris*, lapideis turribus satis altior, & machinis omnibus quæ introrsus erant eminentior. Habebat autem tria solaria quæ erant benè scutis & trochleis præmunita. In duobus superioribus erant loricati cum telis & sudibus & sagittis, & lapidibus, pilis, & facibus: Subtus erant nihilominus armati qui rotas impingebant, super quas ipsam turrim constituerāt. Alii quidem factam testitudinem muro applicuerunt, & fossatum quod erat ingens adæquarunt, vt turrim muro possent sociare, & ipsius munimine protecti, ipsum murum valerent perforare. quod ita factum est. Sed miseri ciues contra fecerant quoddam instrumentum, quo grandes lapides aduersum turrim iaciebant, & etiam ignem Græcum, quò eam arderent, emittebant. Sed DEI gratia protegente, omnis conatus eorum omnesque machinationes frustratæ sunt, & ad nihilum redactæ. Nam turris lignea vbi muro proxima fuit, omnes qui in illa parte muri erant, vt sub se despiciens prostrauit. *Guillermus de Monte Pislerio*, [aliâs Pessulano] ipse fuit cum multis aliis in superiori solario. Erat autem cum eo venator quidam, nomine *Euuardus*, qui spiritu buccinandi erat præditus. Nam sono tumultuosæ vocis & aduersarios exterrebat, & suos ad bella incitabat. Et dum Guillermus cum suis quæ circa se sunt deuastat: nam missis molaribus saxis, ipsa domorum tecta confringebat: qui sub eo erant, murum fodiebant: & alii ad muri propugnacula scalam erigebant, quam erectam, cùm nullus auderet ascendere prior, non pertulit quidam *Gulferius de la Turre* miles honestus, sed incunctanter ascendit murum, pluresq; viri fortes secuti sunt eum. Gentiles verò vt viderunt eos super murum ascendentes, irâ vehementi commoti sunt, & vndique in illos consurgunt, tantumq; eos iaculis & sagittis coartauerunt, vt quidam nostrorum qui murum ascenderant, seipsos ad terram deiecerint, qui mortem quam euadere putabant, collisi ad terram inuenerunt. Quod cùm vidisset clara iuuentus nostrorum, Gulferium scilicet cum paucis pugnare super propugnacula murorum; immemores sui, sed memores sociorum, confestim ascendunt, partemque muri sua multitudine cooperiunt. Stabant autem iuxta ligneam turrim sacerdotes & leuitæ, ministri Domini, inuocantes propugnatorem gentis Christianæ IESVM CHRISTVM Filium DEI, & dicebant: *Domine miserere nostri: Esto brachium nostrum in manè, & salus nostra in tempore tribulationis. Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt, & in regna quæ nomen tuum non inuocauerunt. Disperge illos in virtute tua, & depone eos, protector noster Domine.* Dum sic ageretur, quòd alii pugnabant, alii plorabant, & psallebant, alii muros suffodiebant, Gulferius grauiori pugna desudabat: quia omnes aduersarii in eum & in eius consortes, & ipse cum suis contra omnes. Clypeus eius erat omnibus suis protectio fortis, his videlicet qui erant in muro. Muri breuis & arta latitudo, socium sibi coniungi non admittebat: nec aduersarium, nisi vnum, venire permittebat: Sed de Gulferio nullus hostium triumphauit: cùm tamen ipse de compluribus triumphauerit. Propterea nemo illi iam occursare præsumebat, quia infortunium quod aliis ense illius contigerat, vnusquisque sibi metuebat. Tela, sagittas, sudes, lapides, illi iaciebant; tantumq; clypeum eius ex his onerauerāt, vt ab vno homine leuari non potuerit. Iamque fortissimus vir fatigatus erat; iamq; sudores toto de corpore in terram defluebant; iamq; vt ei alter succederet grandis necessitas exigebat: cùm illi qui murum suffoderant, cum magno impetu intrauerunt, detruncantes vniuersos quos pri-

mitus inuenerunt. Qua inopinatæ rei admiratione stupefacti sunt omnes qui erant super muros, & *concitò vitalis calor ossa reliquit eorum, Frigidus atque pauor possedit corda reorum.* Quid faceret gens data neci, sensuque aliena, quam sui vndique hostes vrgebant & intra & in muro? *Gulferius* enim qui paulo antè fatigatus deficiebat, nouas interim resumpserat vires: & iam non clypeo protectus aut galea, sed ensem rubeũ tenens in dextera, fugientem celer insequitur hostem; pluresque mortificauit formidine quàm gladio, qui seipsos præcipitauerunt de muro. Erat autem supra portam vna turris quæ præstantissima & fortior cæteris videbatur: in eam mandauit *Boamundus* ditioribus ciuibus per interpretem, vt fugerent: quoniam eos à morte liberaret, si se ab ipso redimerent. Quod & illi fecerunt, seque fidei illius crediderunt. Cessauit igitur tunc illa persecutio, quia vltrà protendi abnuebat vesperi obtenebratio. Sabbatũ verò cùm esset, nec victoribus nec victis poterat esse requies. Misit Comes circa vrbem excubitores, & intus & extra, ne vllus fugeret, & spolia vrbis secum auferret. In crastinum vt dies lucescere cœpit, nostri ad arma currunt, & per vicos & plateas, tectaque domorum, ceu leæna raptis catulis, sæuiendo discurrunt: *Dilaniant, traduntq; neci pueros iuuenesq;, Quosque grauat longæua dies, curuataque senectus:* Nulli parcebant, sed plures, vt citiùs finirentur, laqueis suspendebant. Mira res, mirumq; spectaculum, quòd tantæ gentis multitudo & armata, sic impunè occidebatur, quòd nullus eorum reluctabatur. Quia verò nostrorum erat quicquid quisque reperiebat, ipsa mortuorum exta euiscerabant, & bisanceos & nummos aureos inde eruebant. O detestanda auri cupiditas! Omnes viæ vrbis riuis sanguinum inficiebantur, & cadaueribus cadentium sternebantur. Et ô gens cæca, & omnino morti destinata! Nullus ex tanta multitudine fuit, qui nomini IESV CHRISTI voluerit confiteri. Boamundus denique illos quos in turris palatio iusserat includi, ad se venire iussit, annosæque ætatis mulieres & decrepitos senes, & inualido corpore imbecilles, præcepit interfici; puberes & maiusculæ ætatis adultos, validoque corpore viros reseruari, & vt omnes venderentur, conduci *Antiochiam.* Facta est autem maceratio hæc Turcorum duodecimo die Decembris, in die Dominica, nec tota tamen fieri potuit die illa. In crastinum autem quicunque in quibuscunque locis inueniebantur, eidem pœnæ capitis subiiciebantur. Nullus erat locus in vrbe tota, nullaque fouea quæ eorum cadaueribus seu cruoribus non esset inquinata. Vrbe igitur sic adquisita, & à rebellibus *Turcis* liberata, *Boamundus* pacem Comitis requisiuit: vt scilicet Antiochiam absolutam sibi redderet, & in pace eam sibi haberè permitteret. Comes verò contra dicebat, id nullatenus sine periurio posse fieri, propter sacramentum, quod ipso etiam mediante factum fuerat Imperatori *Alexio.* Boamundus itaque reuersus est Antiochiam, suamq; ibi dimisit societatem. Dietauit autem in illa ciuitate exercitus *Francorum* per mensem vnum & dies quatuor: & in hac mora temporis obiit morte pretiosa *Episcopus Oriensis.* Longo quidem tempore, nimiumque prolixo hyemauerunt ibi: quia nihil quod ederet, quod raperent, poterat inueniri. Sicque famis iniuria compellente, contigit, quod etiam dictu horribile est, quòd corpora gentilium in frusta scindebant, & comedebant. Hac igitur incommoditate permotus *Comes Sancti Ægidii* mandauit cunctis Principibus, qui erant Antiochiæ, vt ad *Rugiam* ciuitatem conuenirent, & de via *S. Sepulcri* ibi inter se disponerent. Illi quidem illic conuenerunt, sed de quo & pro quo venerant minimè locuti sunt: sed de pace & concordia inter Comitem & Boamundũ colloquiũ habuerunt. Quibus minimè conciliatis, omnes Principes Antiochiam reuersi sunt, & Comitem & viam dimiserunt. Remanserunt autem cum Comite non solùm sui, sed & multa iuuentus, cui inerat ardor viam perficiendi. Ipse igitur plus in Domino confidens, quàm in Principibus, ad *Marram*, vbi eum peregrini præstolabantur est reuersus: fuitque dolor magnus in omni exercitu Christianorum de dissensione Principum. Omnes quidem nouerant, quòd pura iustitia cum Raimundo erat, nec vllus amor aut ambitio eum ad indebitum declinare poterat. Qui tamen vt vidit, quòd propter eum impediretur via Sancti Sepulcri, admodum indoluit, & discalciatis pedibus à Marra vsque *Capharda* peruenit. Ibi quatuor diebus perendinatis, cùm Principes iterum conuenirent, & de eadem re verborum conflictus haberetur, dixit Comes *Raimundus*: *Viri fratres & domini, qui vestris omnibus & vobismetipsis abnegastis propter amorem DEI, ostendite mihi an sine periurio, possum cum Boamundo, si requirit, pacificari; aut si aliter fieri non potest, an pro*

amore eius debeam periurare. Cumq; huius sermonis iudex nullus esse præsumeret, & omnes concordiam laudarent, & quomodo fieri deberet non dicerent, ab inuicem discesserunt, & Antiochiam redierunt. Sed *Normannus* Comes cum suis omnibus remansit cum *Raimundo*, sciens & intelligens, quia iustitia erat cum eo. Igitur hi duo Comites agmina sua disponunt, & ad *Cæsaream* tendunt. Rex enim Cæsareæ sæpius significauerat Comiti *Marræ* & *Caphardæ*, quòd cum eo pacem vellet habere, eiq; de suo gratanter seruire. Hac fiducia illuc perrexerunt, & propè ciuitatem castra posuerunt. Rex autem vt vidit agmina *Francorum* iuxta se posita, vehementer obstupuit, & indoluit, & ne illis vllum mercatum præsentaretur, prohibuit. In crastinum misit Comites duos de suis, qui eis vada fluminis ostenderent, & vbi prædam capere possent conducerent. Erat autem nomen fluminis *Farfar.* Conduxeruntq; illos in vallem satis idoneam, bonisque omnibus locupletem. Huic præerat quoddam munitissimum castrum sub quo inuenerunt viginti millia animalium, in valle fertili pascentium, quę omnia nostri rapuerunt. Et cùm castellum obsidere vellent, illico castellani se reddiderunt; pactumq; huiuscemodi tenendi in perpetuum fœderis, cum Comitibus habuerunt: In fide sua promiserunt, & super legem suam iurauerunt, quòd nunquam amplius nocerent Christianis peregrinantibus, eisq; sicut & hominibus suæ gentis præberent mercatum & hospitium. Manserunt autem ibi per dies quinque. Sexto verò die oneratis camelis & iumentis, frumento, farina, & oleo, & caseis, rebusq; aliis ad edendum idoneis, gaudentes exierunt, & ad castellum quoddam *Arabum* peruenerunt. Dominus autem castelli sapienti vsus consilio, obuiam venit Comiti *Raimundo*, & pacificatus est cum illo. Inde venerunt ad quandam ciuitatem, in quadam valle speciosa & spatiosa constitutam, muris & turribus benè munitam, & omni genere fructuum abundatissimè refertam, quam incolæ appellant *Caphaliam.* Huius vrbis habitatores audito rumore Francorum perterriti, proprias sedes deseruerant, & ad alienas confugerant. Quippe infelicitas quæ contigerat *Antiochiæ* & *Marræ*, omnes perterruerat, & fugæ domesticos effecerat. Cùmque nostri tentoria circa eam vellent ponere, & in gyrum obsidere, mirati sunt, quòd de tanta ciuitate non aliquis obuiam veniebat; nec in excelsis turribus aut mœnium propugnaculis apparebat; altumq; silentium intus habebatur, nec vllius vocis sonus audiebatur. Tunc miserunt exploratores qui rem diligenter inquirerent, & inquisitam renuntiarent. Illi autem profecti, cùm portæ propiùs accessissent, ianuam quidem apertam inuenerunt, sed intus neminem esse viderunt. Tunc scuta vultibus præponẽtes, cum aliqua adhuc cunctatione portas subeunt: sed nec viros nec mulieres, nec aliquam bestiam intus inuenerũt. Pulchros quidem apparatus ibi inueniunt: horrea scilicet frumento plena, torcularia vino redundantia, arcas plenas nucibus, caseis, & farina. Tunc citò ad Comites redeunt, & quod inuenerunt referunt. Non fuit ibi opus tentoria figere: quoniam DEVS faciebat illos in labores illorum sine ferro vel pugna introire. Ibi actum est, quod dicitur in prouerbiis Salomonis: *Conseruatur iusto substantia peccatoris.* Ibi inuenerunt hortos plenos oleribus & fabis, aliisq; leguminibus iam ad præcocitatem maturantibus. Ibi quietauerunt tribus diebus; & custodibus deputatis qui vrbem custodirent, quædam ardua montana conscenderunt, & in vallem descenderunt. Erat autem illa vallis gratuita, & omnium frugum fructuumq; vbertate plenissima: manseruntq; ibi per dies quindecim. Prope vallem erat castellum, Saracenorum multitudine plenum. quòd cùm die quadam nostri aggrederentur, Saraceni de muro proiecerunt eis multas pecudes, plurimaq; animalia, putantes, quòd nostri nil aliud quærerent nisi victum: quæ nostri gratanter receperunt, & ad tentoria conduxerunt. In die altera collegerunt papiliones & tentoria, & illuc castra direxerunt: sed cùm illuc peruenerunt, ab omni gente vacuum inuenerunt. Illâ enim nocte omnes fugerunt: sed magnam copiam frugum & fructuum, lactis & mellis dimiserunt. Ibi celebrauerunt nostri *purificationem sanctæ Mariæ* DEI genitricis, glorificantes DEVM qui tanta bona ministrabat eis. Rex de *Camela* ciuitate misit Comitibus nuntios suos, dum ibi erant, rogans ea quæ pacis sunt; præmittens dona concupiscibilia, & equos, & aurum. Misit arcum aureum, vestes pretiosas, & micantia tela: quæ omnia nostri receperunt; sed nil certi tunc illis renuntiauerunt. Rex *Tripolis* eodem terrore permotus, misit equos decem & mulas quatuor: similiter rogans ea quæ pacis sunt. Sed dona quidem receperunt, illique quòd nunquam

Rex de Camela *Mittit splendentia tela.*

pacem cum illo haberent, nisi Christianus efficeretur, remandauerunt. *Comes* enim *S. Ægidii* multũ desiderabat terram illius, quia optima erat; & regnum eius, quoniã præ cęteris erat honorabilius. Itaq; quatuordecim diebus explicitis, quintodecimo exierunt de optima valle, & abierunt ad quoddam antiquissimum castrum, cui nomen erat *Archas:* quod licet haberet nomen castri, tamen egregiis vrbibus poterat æquiparari, & loci positione, & clausura murorum, & eminentia turrium. In hoc propter fortitudinem gens magna confluxerat: quia nec arma, nec hostem, nec aliquod ingenium metuebat. Hoc tamen nostri, celeri obsidione vallantes, cum festinatione aggressi sunt: sed eorum impetum castellani viriliter sustinuerunt. Sæpius illos inuaserunt omni genere telorum & tormentorum; & non pręualuerunt, sed magis quàm lucrarentur, perdiderunt. Tunc quatuordecim de nostris militibus otio vacare nescientes, erga *Tripolim* perrexerunt: & sexaginta Turcos inuenerunt, qui multos captiuos, & plus quàm mille & quinquaginta animalia rapuerant, & ante se ducebant. Quos vt nostri viderunt, licet perpauci essent, in cœlum manus protendentes, regemq; Sabaoth inuocantes, militariter inuaserunt; & Domino exercituum adiuuante superauerunt, & sex de illis occiderunt, & eorũ equos retinuerunt, & ouantes ad castra cum immensa præda remeauerunt. Ingens gaudium fuit in omni exercitu de paucorum magna victoria, & multa rapina. Cumq; hæc viderent alii, exierunt plures de exercitu Raimundi zelo probitatis accensi. quibus præfuerunt *Raimundus Piletus,* & *Raimundus Vicecomes de Tentoria,* & vexillis in altum protensis, equitauerunt aduersus ciuitatem quæ *Tortosa* dicitur. Ad quam peruenientes forti impetu aggrediuntur: sed illa die nihil fecerunt; nocteq; superueniente in quendam angulum secesserunt; feceruntq; tota nocte immensos rogos ignium, ac si totus adesset retrò commanens exercitus Christianorum. Quibus flammarum globis gens quę erat in ciuitate perterrita, existimantes quòd nostri omnes adessent, omnes subitò confugerunt: ciuitatemq; plenam bonis opibus reliquerunt. Est autem ciuitas illa omni necessitate prorsus aliena, vt in optimo portu pelagi constituta. In crastinum cùm nostri ad eam expugnandam venerunt, omnino vacuam inuenerunt. Summas igitur laudes Deo referentes, intrauerunt eã, & quandiu apud Archas durauit obsidio, ibi remanserunt. Est autem & alia ciuitas non longè ab ea, quæ dicitur *Maraclea:* cuius princeps pacem cum eis iniit, ipsosque & eorum vexilla in vrbem recepit. O mira Dei virtus, mirandaque potentia! Cùm procul abessent Principes, qui videbantur regere populum & sustentare, per pauciores & minores cœpit Dominus etiam ipsos reges superare: ne dicat humana præsumptio: *Nos Antiochiam aliasque vrbes subegimus: nos tot ac tanta bella deuicimus.* Quia pro certo nunquam superassent, nisi cum eis fuisset ille per quem reges regnant. Cùm verò Dux ducum & miles militum *Godefridus* audisset felices euentus, insignesque triumphos pugnantium, zelo victoriæ animatus tunc primùm tam ipse quàm *Flandrensis* Comes & *Boamundus*, castra ab *Antiochia* mouerunt, & ad *Liciam* ciuitatem venerunt. Ibi quippe diuisit se Boamundus ab eis & ab omni exercitu Dei: habuitque à patre suo qui fuit Francigena, optima principia; sed à matre, quæ Apuliensis exstitit, retinuit vestigia. Tunc Dux & Comes ad vrbem, quæ *Gibellum* vocatur, acies suas direxerunt, eamque obsidione cinxerunt. Illâ siquidem horâ, venit nuntius ad Comitem *Sancti Ægidii,* quòd *Turci* præparauerant se ad pugnandum contra eum; essetque futurum bellum graue nimis & permaximum. Protinus Comes misit nuntium Duci & Flandrensi Comiti, vt celerrimè ad illud venirent prælium, sibique auxilium ferrent. Quod vbi Dux audiuit, Principi ciuitatis pacem, quam sæpe iam quæsierat, mandauit. Pace igitur facta, pactæque promissionis muneribus receptis, ad speratum bellum conuolarunt, & ad obsidionem, quæ erat ad suprà dictum castrum, conuenerunt, & in alteram fluminis ripam castra posuerunt. Sed cùm Dux videret, quòd nihil proficeret, contra Tripolim direxit acies, cunctosque ibi paratos reperit hostes. Tensis enim arcubus hostes se nostris opposuerunt: sed nostri præiectis clypeis arcus eorum & sagittas velut stipulas contempserunt. Pugna itaque committitur, sed non æquâ lance, quoniam tractis sagittis illi, vt eorum consuetudo est, fugere voluerunt; sed nostri inter ipsos & ciuitatem obstaculum posuerunt. Et quid pluribus vtar verbis? tantum ibi humani sanguinis fusum est, quòd aqua rubicunda facta est, quę in ciuitatem fluebat, & eorum cisternas replebat. Nobiliores ipsius ciuitatis ibi occisi sunt; & qui viui remanserunt, de contaminatione

Dux Godefridus, Ensis cuius benè fidus. Comes Flandrensis, Cuius non fallitur ensis.

cister-

cisternarum multùm ingemuerunt. Qua cæde peracta, nostri minimè contenti, quia nihil ibi lucrati erant, nisi tela & indumentorũ spolia, in suprà dictam vallem *Desen* cucurrerunt; & absq; numero oues, boues, asinos, diuersiq; generis pecudes deprædati sunt; & tria millia camelorum simul rapuerunt. Tanta copia bestiarum vnde conuenerat, nostri vehementer mirati sunt; quia in eadem valle quindecim diebus hospitati fuerunt. *Illi cum tanta redeunt ad castra rapina.* Nulla vnquam inopia fuit in obsidione illa; quia naues ad quendam portum veniebant, quæ omnia necessaria afferebant. Dominicum *Pascha* celebrauerunt ibi, quod fuit tunc quarto Idus Aprilis. Durauit autem illa obsidio tribus mensibus, vnâ die minus. Fuit autē ibi mortuus *Ansellus de Ribodi monte*, vir per multa laudabilis, & in suo militari ordine præcipuus, qui dum in mundo fuit, multa digna relatu peregit, quibus illud præferedum est, quòd *Aquiscingensis* cœnobii indefessus adiutor in omnibus extitit. Similiter ibi mortuus est *Pontius Balonensis* [vel de Baladino:] cuius tempora perforauit ictus lapidis, tormento iaculati. *Willermus Picardus*, & *Guarinus de Petra Mora*, primus iaculo, alter obiit sagittâ. His vita functis, obsidionem illam nostri dimiserunt, quia illud inexpugnabile castrũ nullam timebat violentiam impugnantium. Detensis igitur tentoriis, ad *Tripolim* pergunt, & pacem à rege & ciuibus diu quæsitam stabiliunt. Datis igitur inuicem dextris, fidei illorum in tantum se proceres commēdauerunt, vt vsq; ad palatium regis ciuitatem introierint. Rex autem vt fiduciâ pacis tenendæ ex sua parte certior crederetur, trecentos peregrinos ex nostris dissolutâ vinculis, & proceribus donauit. Dedit & quindecim millia Bisanceorum, & quindecim equos multa honestate præditos; misitq; omni exercitui mercatum laudabile, quod omnino priuauit illos ab omni necessitate. Pepigit etiam & iurauit illis vt si *Iherusalem* sibi possent adquirere, & bellum quod eis *Admiraldus* Babyloniæ inferre minabatur, superare, Christianus efficeretur, & regis Iherusalem ditioni subiiceretur. Fuerunt autem apud Tripolim per dies tres. Videntes autem proceres & viri bellatores, quòd iam tempus nouarum frugum instabat, cōcordati sunt, quòd Iherosolimitanũ iter ex toto arriperent, & omissis omnibus, rectiorem viam tenerent. Erat autem dies Maii quarta, cùm de Tripoli exierũt, & per quędam ardua montana ascendentes ad castrum, cui nomen *Betelon*, peruenerunt. Alterâ die venerunt ad vrbem quæ dicitur *Zabaris*, in cuius confinio nihil aquæ potuit inueniri, qua extingueretur eorum nimia sitis. Æstus quippe erat, & equi & omnis hominum multitudo sitiebat. In crastinum venerunt ad flumen, cui nomen *Braim*. Ibi igitur pernoctauerunt, & sitim suam deposuerunt. Nox subsequens fuit Dominicæ ascensionis; & ipsi ascenderunt montem, in quo erat via nimis angusta, in qua putauerunt occurrentes inuenturos se hostes: sed DEVS, quoniam Dux eorum fuit solus, & non erat cum eis DEVS alienus, fecit eos inoffensos transire. Tunc venerunt ad vrbē *Baruth* supra mare sitam: deinde ad aliam, quæ vocatur *Sagitta:* Post hæc ad aliam quæ *Sur* dicitur: Deinde ad *Acram*; de Acra ad castrum, cui nomen *Caiphas*; & sic ad *Cesaream*. Est autem Cesarea insignis ciuitas Palæstinæ, in qua Philippus Apostolus dicitur domum habuisse, quæ vsq; hodie monstratur: nec non & cubiculum filiarum eius prophetantium. Est autem in littore maris sita; olim *Pirgo*, id est, *turris Stratonis*, appellata. Sed ab Herode rege nobilius & pulchrius & cōtra vim maris vtilius extructa, in honorem Cæsaris Augusti *Cesarea* est cognominata, cui etiam in ea templum albo marmore construxit: in qua nepos eius Herodes ab Angelo percussus, Cornelius baptizatus, & Agabus propheta zona Pauli est [illegible]tus. Iuxta illam nostri sua tentoria fixerunt; & sanctam Domini Pentecosten celebrauerunt. Deinde venerunt ad vrbem *Ramolam*, quam Saraceni propter metum eorum dimiserant vacuam; iuxta quam erat illustris ecclesia sancti *Georgii* martyris, in qua sanctissimũ eius corpus requiescit: quo in loco ipse pro CHRISTI nomine martyriũ suscepit. In ea milites Christiani pro veneratione militis CHRISTI episcopum elegerunt, electum constituerunt, constitutum decimis omnium [illegible]itiarum suarum ditauerunt. Et dignum erat vt *Georgius* inuictus miles, eorum militiæ signifer, istum ab eis honorem reciperet. Remansit itaque illic Episcopus cum suis, diues auro & argento, equis & animalibus. Et ad ciuitatem statim Hierusalem direxit iter Christianus exercitus, in virtute nominis illius, qui in ea mortuus [illegible], & die tertia resurrexit, cui est cum patre & sancto Spiritu æqua potestas & gloria interminabilis: Amen.

EXPLICIT LIBER OCTAVVS.

G

INCIPIT LIBER NONVS.

O Bone Iesv, vt castra tua viderunt, huius terrenæ *Iherusalem* muros, quantos exitus aquarum oculi eorum deduxerunt! Et mox terræ procumbentia sonitu oris & nutu inclinati corporis Sanctum Sepulchrum tuum salutauerunt; & te qui in eo iacuisti, vt sedentem in dextera Patris, vt venturum iudicem omnium, adorauerunt. Verè tunc ab omnibus cor lapideum abstulisti, & cor carneum contulisti, Spiritumque Sanctum tuum in medio eorum posuisti. Itaque contra inimicos tuos qui erant in ea, iam scilicet longè positi, pugnabát, quoniam ad auxilium suum ita te concitabant; & meliùs lachrymis, quàm iacula intorquendo, pugnabant; quoniam licet in terram defluerēt vbertim, in cœlum tamen ante te propugnatorem suum conscendebant. qui ab oratione surgentes, ad regalem ciuitatem properarunt; inimicos regis æterni intus inuenerunt: circa quos tali ordine castra sua posuerunt. A Septentrione castrametati sunt duo comites, *Normannus* & *Flandrensis*, iuxta Ecclesiam *Sancti Stephani* protomartyris, vbi lapidatus est à Iudæis: Ab occidente Dux *Godefridus* & *Tancredus*: A meridie verò *Comes Sancti AEgidij*, scilicet in monte Sion, circa Ecclesiam Sanctæ Mariæ matris Domini, vbi Dominus cœnauit cum discipulis suis. Tentoriis igitur in circuitu Iherusalem ita dispositis, dum vexatione itineris fatigati, requiescerent, & machinas ad expugnandam vrbem præpararent; *Raimundus Piletus*, & *Raimundus de Taurina*, & alii quàm plures de castris egressi sunt, vt finitimam regionem lustrarent, ne scilicet hostes improuisi super illos venirent, & inparatos inuenirent. Inuenerunt itaque trecentos Arabes, & pugnauerūt cum eis, & superauerunt eos, & plures occiderunt, & equos triginta inde habuerunt. Secunda igitur feria hebdomadæ secundæ, quarto Idus Iunii, aggressi sunt Iherusalem Christiani, sed eodem die non præualuerunt: nec tamen fuit labor inanis. Ita enim antemurale prostrauerunt, vt ad maiorem murum scalam vnam erexerint: & si tunc scalarum copiam habuissent, labor ille primus vltimus fuisset. Nam illi qui per scalam ascenderunt, cùm hostibus diu cominus iaculis & ensibus decertauerunt. Multi de nostris in illo conflictu mortui sunt, sed multò plures ex eis. Hora vesperi bello incompetens diremit litem, & nox superueniens vtrisque contulit quietem. Repulsa siquidem ista, grauem & nimis longum laborem intulit nostris: quia panes inuenire non poterant ad edendum per interuallum decem dierum, quousque naues eorum onustæ ad *portum Iaphiæ* venerunt. Et nimia sitis pressura illos attriuit, quia *Syloe*, quæ ad montis radicem Sion oritur, non poterat nisi vix solos homines adaquare. Equi verò & cætera animalia adaquandum ducebantur per sex miliaria, & tunc cum magna militum custodia. Vnde & cara erat aqua inter eos, & caro vendebatur pretio. Consilio igitur inito, elegerunt milites qui ad naues irent, easq; ab extranea gente custodirent. Itaque summo diluculo diei egressi sunt centum milites, de exercitu Comitis Sancti Ægidii, *Raimundus* scilicet *Piletus*, qui semper fuit omni labori militiæ domesticus, & prorsus otio peregrinus; & cum eo alter *Raimundus de Taurina*, & *Achardus de Monte Merulo*; *Guillermus* etiam *Sabratensis*: Et ibant vt ad bellum parati, ad portum maris. Et dum irent, triginta ex eis diuiserunt se ab aliis, vt semitas viarum discerēt, & vtrum venirent hostes explorarent. Cùmque paululum itineris processissent, septingentos *Turcos* & *Arabes* eminus conspiciunt; quos, licet perpauci essent, incunctanter tamen inuadunt. Sed numerositas inimicorum tanta fuit, vt paucitas nostrorum resistere non potuerit. Nostri tamen quos in primo impetu offenderunt, neci perpetuæ destinauerunt. Sed cùm facto illo congressu regyrare posse æstimauerunt, circumuallati multitudine, velle suum implere non potuerunt. Tunc ibi mortuus est *Achardus* vir bellator, fortis & egregius, & quidam ex peditibus. Antequam verò bellum inciperet, nuntius equo celeri ad Piletum cucurrerat, qui Arabes & Turcos, nostros inuasisse nuntiarent. Quod vt *Piletus* audiuit, absq; mora equum calcaribus vrget: sero tamen illuc peruenit. Iam enim Achardus mortuus erat, qui tamen antequam decederet vitam suam multo sanguine, & mortem morte plurimorum commutauit. Vt verò nostros illi eminus prospexerunt, vt fugere accipitrem penna trepidante columbæ assolent, sic illi fugiunt, & terga nostris dederunt. Nostri verò persecuti sunt illos, & multos occiderunt. Et vnum ex eis viuum

Si foret hic tardus, Non sic moreretur Achardus.

unum retinuerunt, qui Turcorũ dolos eis referret, & quid machinarentur mali prænuntiaret; retinueruntq; ab eis centum & tres equos, quos miserunt ad castra, & ipsi ad naues iniuncta perficiunt mandata. Famem quippe naues cibis onustæ extinxerunt; sed vehementem sitim extinguere non potuerunt. Tanta quippe sitis erat in obsidione, vt tellurem cauarent, & glebas humectiores ori apponerent, rorantiaq; marmora lamberent. Coria boum & bubalorum, aliorumq; animalium recentia suebãt, & cùm ad aquandos equos ire disponerent, vsque ad sex millia milites armati pergebant: Tunc ea, aquâ implebant, & ad castra referebant, & ex illa olida aqua bibebant: plerique prout ferre poterant ieiunabant: quia ieiunio sitim temperabant. Et quis crederet, quod fames proficeret? dolor dolorem expelleret? Dum hæc paterentur, proceres à longo terræ spacio ligneas trabes adduci faciebant, quibus turres & machinæ fierent, quæ ciuitatem expugnarent. Quibus adductis, dux Ducum *Godefridus* suam turrim construxit: & ab Orientali plaga adduci præcepit. Econtra venerandus *Comes Sancti Ægidij* consimile castrum construit, & à meridiana plaga applicuit. Quintâ siquidem feriâ ieiunia nostri celebrauerunt & pauperibus eleemosynas distribuerunt. Sextâ verò feriâ quæ erat Iulii mensis dies duodecima, aurora sereno lumine coruscante, turres egregii bellatores ascendunt, & scalas mœnibus apponunt. Stupent & contremiscunt adulterini ciues vrbis eximiæ, cùm se vident circumuallari tanta multitudine. Quà vero supremum diem sibi imminere videbant, & mortem super capita sua dependere, acriter cœperunt resistere, & sicut iam de morte non dubii, propugnare. Illic eminebat in sua turri Dux *Godefridus*, non tunc miles, sed sagittarius: cuius manus ad prælium & digitos ad bellum Dominus dirigebat; quoniam sagittis iactis, inimicorum pectora, & vtraq; latera perforabat. Iuxta quem fratres eius *Eustachius* & *Balduinus*, velut duo iuxta leonem leones, & duros ictus iaculorum & lapidum suscipiebant, & quadruplici fœnore compensabant. Et quis omnium probitates referre valeret, cũ omnium qui nunc sunt philosophorũ facundia tantis minime laudibus sufficeret? Et dũ sic desuper mœnia pugnabatur, processio circa ipsa mœnia agebatur, & cruces ac reliquiæ & sacra altaria deferuntur. Tota itaq; die alternis ictibus decertatũ est. Sed vt appropinquauit hora, quâ Saluator omnium mortem subiit, miles quidam, nomine *Letoldus*, de castro Ducis primus insiluit, post quẽ *Guicherius*, qui leonem propria virtute prostrauit, & occidit. Statim dux milites suos sequitur, & omnes alii milites Ducem suum. Tunc verò arcus & sagittę dimittuntur, & fulminei enses arripiuntur. Quibus visis hostes illico murum deserunt, & ad terram dilabũtur, & milites CHRISTI celeri gressu cum magnis vocibus persequuntur. Quas voces cùm audiret Comes *Raimundus*, qui castrum suum muro propius adponere gestiebat, protinus intellexit Francos esse in vrbe, suisq; militibus ait: *Quid hic stamus, & in cassum laboramus? Francigenæ vrbem obtinent; magnisq; vocibus & ictibus personant.* Tunc celeri gressu cum suo comitatu perrexit ad portam, quæ est secus turrim Dauid, & vocauit eos qui in arce erant, vt aperirent. Protinus *Admirauisus* qui turrim custodiebat, vt cognouit quis esset, ianuam ei aperuit; seque suosq; & sua fidei eius commendauit, vt se tueretur ne destrueretur. Sed Comes dixit, quod id nunquam faceret, nisi sibi turrim dimitteret. Qui ei assensum gratanter tribuit: & Comes illi, vt petebat, omnem fiduciam spopondit. Dux verò *Godefridus*, non arcem, non aulam, non aurum, non argentum, non spolia, ambiebat: sed cum Francis suis, sanguinem seruorum suorum; qui in circuitu Iherusalem effusus fuerat, ab eis vindicare satagebat; & irrisiones & contumelias quas peregrinis intulerant, vlcisci cupiebat. In nullo autem bello talem habuit occidendi facultatem: nec super pontẽ Antiochiæ, cum giganteum dimidiauit gentilem. Nunc vero absque vlla refragatione, tam ipse quàm Guicherius, qui medium secuit leonem, multaq; electorum militum millia, à capite vsque ad renes secabant humana corpora, & dextra leuaq; per vtraq; latera. Nullus ibi nostrorum iners fuit, meticulosus nullus, vbi nemo resistebat, sed pro posse suo vnusquisq; fugiebat: sed fugere nemo poterat, quoniam multitudo à seipsa in seipsam perplexa, sibimet impedimento erat. Qui tamen de tantæ cladis maceratione elabi potuerunt, templum Salomonis intrauerunt, & se in longo diei spatio defenderunt. Sed cùm iam dies inclinari videretur, nostri tunc circa solis occasum, animositate conceptâ, abdita Templi irrumpũt, eosq; misera morte pessundarunt. Tantùm ibi humani sanguinis effusum est, vt cęsorũ corpora, vi sanguinis impellente voluerentur per pauimentũ, & brachia siue trun-

GODEFRIDVS.

Anno milleno Cẽteno quo minus vno, Iherusalem Frãci Capiunt virtute potenti.

GODEFRIDVS REX.

catæ manus super cruorem fluitabant, & extraneo corpori iungebantur, ita vt nemo valeret discernere cuius erat corporis brachium, quod truncato corpori erat adiunctum. Ipsi etiam milites qui hoc carnificium operabantur, exhalantes calidi feruoris nebulas vix patiebantur. Hac itaq; inenarrabili cæde peracta, aliquantulũ naturæ indulserunt; & plures ex iuuenibus tam viros quàm mulieres vitæ reseruauerunt, & suo famulatui mancipauerunt. Mox per vicos & plateas discurrentes, quicquid inuenerunt rapuerunt, & quod quisq; rapuit hoc suum fuit. Erat autem *Iherusalem* tunc referta temporalibus bonis, nec aliquo indigebat, nisi spiritalibus deliciis: Tunc quippe filios suos, de longè ad se venientes, ita ditauit, quia in ea nullus pauper remansit. Tantis itaq; ditati diuitiis, ad Sanctum Domini *Sepulchrum* læto incessu perrexerunt: & ei qui in eo sepultus fuit gratias referentes capitalicia sua obtulerunt. Ipsa die, sicut per Prophetam fuerat prædictũ, Sepulchrum Domini fuit gloriosum: cùm omnes non incessu pedum, sed poplitum & cubitorũ proni incedebant & pauimenta imbre lacrymarum inundabant. Hac itaq; oblatione solenni deuotione completa, ad domos suas, eis à DEO destinatas, redierunt: & naturæ necessariis indulgentes, fessis corporibus cibum & somni requiem tradiderunt. In crastinum igitur cùm caput aurora terris ostenderet, ne vllus in vrbe locus insidiis remaneret, armati ad templum *Salomonis* cucurrerunt, vt scilicet illos delerent, qui supra Templi fastigia ascenderãt. Maxima enim illuc copia Turcorũ conscenderat, quæ libentiùs fugisset, si sumptis alis volare potuisset. Sed quibus natura alas negauit, misera vita infelices exitus donauit. Vt enim nostros ex aduerso sibi occursare supra Templum viderunt, obuiam nudis ensibus veniebant, malentes citissima morte occumbere, quàm miseræ iugo seruitutis longissimè perire. Nam se terræ præcipites dabant, & ad terram quæ cunctis mortalibus vitæ præbet alimenta, mortem inueniebant. Nec tamen omnes occiderunt: sed seruituti suæ plurimos reseruauerunt. Tunc constitutũ est vt ciuitas mundaretur; & iniunctum est *Sarracenis* viuis, vt mortuos foras extraherẽt, ciuitatemq; ab omni spurcitia tanti morticinii prorsus mundarẽt, qui protinus iussis obtemperãtes, & lugebãt & extrahebãt; & extra portam ingẽtes, veluti castellinas defensalesq; domos, pyras construebant. Mẽbra truncata in sportis colligebãt, & foris deferebant; & pauimenta templorũ, domorumq; à sanguine aquâ eluebant. Eliminatis itaq; omnibus inimicis, ab vrbe pacifici nominis, de ordinando Rege, quæstio debebat agitari; vt scilicet vnus ex ipsis omnibus eligeretur, qui tãtæ vrbi tantoq; populo præficeretur. Communi igitur decreto omnium, pari voto, generaliq; assensu Dux *Godefridus* eligitur: octauo scilicet die quo ciuitas expugnatur. In quo bene assensus omniũ conuenire debuit; quia in illo regimine talem se exhibuit, vt ipse magis regiam dignitatẽ, quàm regia dignitas ipsum commendarit. Non honor illustrem faciebat eum: sed honori multiplicabatur gloria propter eum. In tantum enim Regiæ dignitati præfuit & profuit, quod si fieri posset, vt vniuersi reges terræ iuxta illum adessent, censura æquitatis omnibus principari iudicaretur, & merito equestris probitatis, & vultuosa corporis elegantia & nobilium morũ prærogatiua. Congruum quoq; deinceps erat, vt qui sibi gubernatorem corporum decenter & decentem elegerant, rectorẽ animarum pari modo sibi proponerent. Elegerunt itaq; quendam clericum, nomine *Arnulfum* diuina & humana lege bene eruditũ. Erat autem scriba doctus in regno cœlorum, id est, in Sancta Ecclesia: qui benè poterat de thesauro suo proferre noua & vetera. Eius siquidem electio facta fuit in festiuitate *S. Petri ad vincula*; quæ festiuitas bene congruit vinculatæ ciuitati, quæ dæmoniacis nexibus diu fuerat illigata: quoniam ipso die quo dignum habuit sacerdotem libera fuit & absoluta. Gratias igitur DEO saluatori & liberatori suorum: qui totiens eam destrui & ancillari permisit; totiensq; destructam reædificauit, & ancillatam mirabili potentia liberauit. His, vt præfatum est, bellorum conflictibus gens Gallicana fines Orientis penetrauit; & ab immundiciis gentilium, quibus per annos circiter quadraginta Iherusalẽ fuerat inquinata, diuina opitulante gratia, emundauit. In qua sacerdote canonicè consecrato, & rege sublimato, *Francorum* celebre nomen omni Orienti innotuit: & omnipotentia IESV CHRISTI in ea crucifixi mentibus etiam infidelium resplenduit. Quo splendore renitentis gratiæ, cùm sacerdotis ac regis ordinatio solenni gaudio fuisset exhibita, nuntii de *Neapolitana* vrbe ad regem Godefridum venerunt: ciuium suorum mandata ferentes, vt ad ipsos, scilicet de suis, mitteret, & ciues & ciuitatem eorum suo regimine, suaq; ditione reciperet: volebant enim

de seipsis

GODEFRIDVS REX.

de seipsis suum dilatare imperiũ, magis affectantes suum quàm alterius principatũ. Est autẽ *Neapolis* ciuitas Cariæ, quæ est prouincia Asiæ. Rex accepto consilio, misit ad illos *Eustachium* fratrẽ suum, & *Tancredum*, cum magna manu militum & peditũ: quos illi cum magnæ venerationis officio susceperunt, & seipsos & ciuitatẽ in eius ditionem tradiderunt. Cùm hæc ita fieri inciperent, ille tortuosus & lubricus anguis, qui fidelium semper inuidet felicitati, titulum scilicet Christiani nominis ita ampliari, & regnum renouatæ Iherusalem ita dilatari, admodum indoluit. Et *Clementem* imò dementem Admirauisum Babyloniæ, contra ipsos felle commouit, & cum ipso omnem Orientẽ excitauit. Sperauit etenim totius malitiæ præsumptor, omnes illos & vrbem delere, & memoriam Dominici *Sepulchri* funditus abolere. Sed sicut cogitationes hominum vanæ sunt, ita & potentiæ euanescunt. Collegit igitur quicquid potuit hominum, & pomposo apparatu *Ascalonam* peruenit. Quò cùm peruenisset, nuntius ad Regem festinus venit, & rem vt erat, ei intimauit. Nec mora longa fuit, quòd Rex ad illos quos miserat misit, vt videlicet festinarent ad bellum venire, quod præparauerat *Admirauisus* Babyloniæ. Ipse enim iàm cum innumera gente Ascalonæ erat, & Iherosolymam obsidere parabat. Quod vbi *Eustachius* & *Tancredus*, ceteriq; viri bellatores audierũt, imminens belli negotiũ Neapolitanis ciuibus ostenderunt: & vale eis dicentes, cum bono gaudii & amicitiæ discesserunt. Nostri quippe Turcorum occursum desiderantes, montana conscenderunt, & tota die ac nocte insomnes & inquieti *Cæsaream* peruenerunt. In crastinũ iuxta mare ambulauerunt, & ad quandam vrbem quæ *Ramola* dicitur peruenerunt, multosq; ibi Arabes, qui belli præcursores erant, inuenerunt. Quos fortiter nostri insequentes, plures ex eis apprehenderũt, qui ipsis omnem belli apparatum in veritate aperuerũt. Quare comperta, nuntios velocibus equis insidentes, Regi citiùs legauerũt, vt omnes absq; dilatione commoneret: & contra Ascalonam ad bellum procederet. Est autem *Ascalona* ciuitas insignis Palæstinę, viginti quinque milliariis distans ab Iherosolyma: quam quondam Allophyli condiderunt, & Ascalonam ex nomine *Celon*, qui fuit nepos Cham & filius Mesraim, vocauerũt. Fuit autẽ semper aduersatrix Iherusalem; & cùm vicina sit, tamen nulla vnquam familiaritate coniungi voluit. In hac igitur Admirauisus Babyloniæ erat, cùm nuntii ad Regem venerunt, & quæ suprà diximus, retulerunt. Rex autem vt audiuit, Patriarchã conuocari præcepit, & ab eo consilium accepit, vt per totam ciuitatẽ præconaretur, quò in crastinum summo mane omnes ad ecclesiam conuenirent: vt post sacra missarum solemnia Dominici corporis Eucharistiã perciperent, & ad bellũ versus Ascalonam equitarent. Rumor iste minimè perturbauit animos audientium; sed nox subsequens visa est illi tardiori successu protensior cæteris extitisse. *Vt primùm matutina caput aurora leuauit, Ad missam resonans cunctos campana vocauit. Missa peroratur, populus Domino sociatur. Quæ benedicuntur, sacra munera dum capiuntur, Exit ab ecclesia plebs, atque cucurrit ad arma, Et ieiuna suum contraria pergit ad hostem. Classica, sistra, tubæ, postquã Rex exit ab vrbe, Insonuêre simul: quorum clangloribus, omnes In gyrum montes, cum vallibus echonisabant, Terroremque suis inimicis incutiebant.* Ita procedunt ad præliũ Christianæ acies, Deum victorem belli, corpore & mente gestantes: & propterea non terrentur hominum vlla multitudine, quia non confidunt in sua, sed in ipsius virtute. Patriarcha quidem dereliquit vices suas *Petro eremitæ*, vt missas ordinaret, orationes constitueret, & processiones componeret ad Sepulchrum, vt Deus homo, qui in eo iacuit, populo suo fieret in præsidium. Cùmq; Rex cum suo exercitu veniret ad flumen, quod est circa Ascalonam, inuenit ibi multa millia boum, camelorum, asinorum, mulorum, & mularum: quæ non solùm erant de ciuitate, sed & cum exercitu Admirauisi venerant. Quæ omnia centum Arabes custodiebant: sed vt primùm nostros viderunt, & prædam eis dereliquerunt, & fugæ subsidiũ sibi quæsierunt. Nostri verò persecuti sunt illos, sed apprehendere non potuerunt nisi duos. Prædam autem vniuersam rapuerunt, & Iherusalem ex ea copiosè ditauerunt. Rex quidem die iam aduesperascente, vociferari præcepit per vniuersum agmen, vt omnes quiescerent, & primo diluculo consurgerent, seque bello præpararent. Patriarcha verò anathematizauit omnes, qui in illo conflictu aliquid raperent, ante consecutam victoriam. Nocte igitur transactâ aurora solito clarior incanduit, & nostros à somno excitauit. Erat autem feriâ sextâ, in qua Saluator generis humani, diabolum regem Babyloniæ, trophæo crucis prostrauit: & nunc iterum Admirauisum suæ Babyloniæ, per satellites suos Dominus superauit.

GODEFRIDVS REX.

Rex, vt superiùs diximus, flumen transmeauit, sed Patriarcha cum Episcopis aliisque religiosis viris, tam Græcis quàm Latinis citra remansit. Descendit itaq; Rex in quandam vallem speciosam & spatiosam cum suis omnibus, & secus littus maris intrauit, ibique suas acies ordinauit. Ipse suam constituit primam: Comes *Normannus* secundam: Comes *Sancti Ægidii* tertiam: Comes *Flandrensis* quartam: Comes *Eustachius* & *Tancredus* & *Guaston de Behert* quintam. Vniuersique pedites cum sagittis, & pilis, & telis præposuerunt se militibus: & sic ordinati obuiam ire cœperunt Babyloniensibus. In dextera parte iuxta mare, Comes Sancti Ægidii fuit; in sinistra verò Rex, vbi maior hostium fortitudo incumbebat, equitauit. Inter hos alii omnes fuerunt. Sed non est prætereundum, quid *Clemens* Admirauisus dixerit, cùm ei, quòd nostri contra eum equitabant ad prælium, nunciatum fuit. De serotina enim præda quam nostri ceperant, nullus ei nuntiauerat: quoniam nisi læta & prospera nullus ei dicere præsumebat, quia in gaudio semper esse volebat. Quicúque enim ei aduersa nuntiabat, nullam deinceps gratiam in conspectu eius inueniebat. Nec illum tamen vlla res possessa suo distractu turbauerat; tantæ facultatis erat, quod remanebat. Et ne friuolum esse dicat quis, quod dicturi sumus: à quodam Turco, qui hæc postea in Iherusalem retulit, habuimus; qui sponte sua factus est Christianus, & in baptismate vocatus est *Boamundus*. Summo itaque mane dictum est ei, quòd reuera Franci parati erant ad prælium, & quòd iam propè essent, venientes contra ipsum. Tunc fertur demens dixisse nuntio: *Quod mihi dicis, non audeo credere, quia nec etiam intra muros Iherusalem æstimo illos inuenire.* Cui & ille: *Certissimè sciat, Domine, magnitudo tua, quia parati ad prælium veniunt, & iam propè sunt.* Tunc præcepit vt omnes arma caperent, & ad bellum properarent. Cumque parati omnes ex aduerso starent, & ipse nostros intuitus esset, dixit: *O regnum Babyloniæ cunctis regnis antecellens, quantum dedecus hodie pateris, in hoc quòd tantilla gens, contra te venire præsumit! Ego verò nunquam æstimaui illos nec intra septa etiam cuiuslibet vrbis inuenire; & ipsi contra me itinere diei vnius ausi sunt venire? Aut sensum amiserunt, aut mori sicut & viuere diligunt. Præcipio itaque vobis, ô Babylonici bellatores, vt omnes istos de terra tollatis, nulli parcat oculus vester, nulliusq. misereamini.* Sic ergo commissum est prælium. Primus siquidem *Comes Normanniæ* miles imperterritus cum sua acie congressionem incepit: in illa scilicet regione, in qua vexillum Admirauisi, quod *standardum* vocat, conspexit. Qui ferro per medias acies viam interrumpens, multas strages dedit, & tandé ad illum qui standardum tenebat perueniés, illum ante pedes Admirauisi prostrauit, & vexillum accepit. Admirauisus autem vix euasit, & Ascalonam fugiens, ante vrbis ianuam constitit. Et miser miserrimam suorum cladem, à longe prospexit. Non dissimili audacia Rex & reliqui Comites in oppositos irruunt; & sæuissima mulctatione dextra læuaque perimunt quotquot sibi occurrunt. Ibi Turcensis arcus nulli eorum profuit, quia impetus nostrorum tam celer tamque densissimus fuit, quòd nulli trahere licuit, sed fugere libuit. Multa quippe ibi millia mortua sunt, quæ mortua non essent, si fugere præualuissent. Sed multitudo tanta erat: quoniam qui retro erant, præmissos in mortiferos nostrorum gladios impellebant. *Tancredus* & *Boloniensis Comes Eustachius* irruerunt in eorum tentoria, & multa ibi præclara egerunt: quæ si scriberentur, digna essent memoriâ. Nullus nostrorum segnis, nullus pauidus repertus est, sed omnes vno spiritu animati, vnanimiter prosequebantur inimicos crucis CHRISTI. Mirum quippe erat, quòd tantorú multitudinem armatorum paucitas nostrorum non expauescebat, sed diuina suffragante gratia, magis ac magis cõualescebat, & eorum ceruicositatem inclinabat. sicq; die tota pugnæ conflictus initur vsque quò Sol centrum poli conscendit, hora videlicet qua Dominus noster IESVS crucem ascendit: ipsa eadem hora omne robur contrariæ gentis emarcuit, qui ita sensu mutati erant quòd nec fugere poterant, nec se defendere valebant. Arbores ascendebant, putantes quòd sic se tuerentur ne à nostris intuerentur. Nostri verò sagittabant illos sicut aucupes volatilia, & ad terram demersos trucidabant, vt in macello carnifices animalia. Alii autem tenentes gladios in manibus, pedibus nostrorum prouoluti, terræ se inclinabant, & erigere se contra Christianos non audebant. Iam verò prima pars Babylonici exercitus tota fugiebat, & posterior de victoria cuius esset, adhuc dubitabat; quia nihil vnquam minus sperabat, quàm suorum fugam, & victoriam Christianorum. Cùm enim suos conspicabatur per plana camporum fugiendo discurrere, æstimabat illos persequi Christianos, & velle occidere. Sed postquam compererunt

runt quòd Christianorum erat victoria, gaudium quod habuerant, superauit mœstitia. Tunc & ipsi perterriti fugiunt, & sequacibus suis fugiendi præstant consortium. Et vt ventus aquilo dissipat nubes, & immissus turbo aggeres stipularum; sic nostri dissipabant alas & cuneos fugientium. Dum hæc ita fierent, dum sic milites CHRISTI satellites diaboli destruerent, & Comes *Sancti AEgidii* qui iuxta mare pugnabat, absque numero perimeret, & multò plures in mare præcipites ire compelleret: quid *Clemens*, nunc verò demens Admirauisus stans ante portam Ascalonæ dixerit, audiamus: sicut suprà dictus proselytus Iherosolymis deinceps retulit, qui iuxta illum erat, vt assecla, & domesticus & verna illius. *Hæc vt dementis Sunt tristia verba Clementis.* Clemens igitur vt demens dicebat, dum gentem suam gens Christiana detruncabat: *O Machomet præceptor noster & patrone, vbi est virtus tua? Vbi est cælestium virtus numinum, cum quibus ipse gloriaris? Vbi est creatoris efficax potentia, cui semper astat tua præsentia? Cur sic reliquisti gentem tuam, quã immisericorditer dissipat, destruit, & interficit gens pauperrima & pannosa gens, aliarum gentium peripsema, omniumq; prorsus hominum fex, rubigo & scoria. Gens, inquam, quæ à nostrâ solita erat quærere panem, quæ nihil prorsus habebat nisi baculum & peram? Totiens eis Eleemosynam dedimus, totiens eorum miserti sumus. Heu heu, quare eis pepercimus? Cur illorum miseriæ indulsimus? Quare non omnes occidimus? Nunc scire possumus, quòd huc veniebant non vt veri adoratores, sed vt subdoli exploratores. Gloriam nostræ felicitatis viderunt, diuitias nostras concupierunt, concupiscentiam secum in terram suam detulerunt, & istis nuntiauerunt. Nunc igitur isti sitiunt aurum argentumq; nostrum, & ob hoc tam crudeliter effundunt sanguinem nostrum. Ergóne sunt homines isti, qui tantam habent potestatem, aut certè infernales dii? Forsitan infernus ruptus est, & populus iste eruptus est. Abyssus crepuit, inde gens ista efferbuit. nulla enim habent viscera humanitatis; nulla indicia pietatis. Si homines essent, mori timerent: sed vnde emerserunt, in infernũ redire non expauescunt. O gloria regni Babyloniæ, quàm turpiter hodie dehonestaris, quæ bellatores tuos olim fortes nunc debilitatos amittis. Quæ gens vlterius poterit huic nefariæ genti resistere, cùm gens tua contra eam nec ad horam poterit sustinere? Heu heu, nunc fugiunt, qui nunquam fugere didicerunt, & turpiter prosternuntur, qui alios prosternere consueuerunt. Proh dolor, omnia nobis cedunt in contrarium. Vincere solebamus, & vincimur. In lætitia cordis assiduè versari, nunc mærore afficimur. Quis enim valet oculos suos à lacrymis temperare, & erumpentes ab intimo corde singultus cohibere? Diu est quòd in collectione huius exercitus curam magnæ sollicitudinis expendi, multumq; tempus frustra consumpsi. Fortiores totius Orientis milites innumerabili pretio conduxi, & ad hoc bellum adduxi: & nunc ad extremum & ipsos & pretium amisi. Multo argenti dispendio paraueram ligna ad construendas turres ligneas, & omnis generis machinas in circuitu Iherusalem, vt eos obsiderem: & ipsi longè ab ea præuenerunt faciem meam. Quem honorem habebo vlteriùs in terra mea, cùm sic me dehonestat gens aduena, populus alienus? O Machomet, Machomet, quis vnquam venustiori cultu te colitur, in delubris auro argentoq; insignitis, pulchrisq; de te imaginibus decoratis, & cerimoniis & solennitatibus omniq; ritu sacrorum? Sed hoc est quòd Christiani nobis insultare solent, quia maior est virtus crucifixi quàm tua; quoniam ipse potens est in cælo & in terra. Apparet autem nunc, quoniam qui in eo confidunt vincunt illi verò vincuntur, qui te venerantur. Sed hoc non exigit incuria nostra: quoniam auro, gemmis, cunctisq; opibus pretiosis, magis insignita est sepultura [illegible] CHRISTI. Ciuitas illa quæ tuo nobilitatur corpore, nunquam decisa est ab honore, sed omni sublimitate semper excreuit, omniq; famulatu debitæ venerationis enituit. Ista verò in qua crucifixus tumulatus est, nunquam deinceps honorem habuit, sed destructa & conculcata, & ad nihilum redacta multotiens fuit. Cuius igitur culpâ ita degeneres efficimur, cùm omnem tibi exhibeamus honorem, & nullam nobis rependis vicem? O Iherusalem ciuitas seductrix & adultera, si vllo tempore contingeret vt in manus nostras deuenires, totam te solo coæquarem; & Sepulti tui Sepulchrum funditus exterminarem.* Cum hæc & his æquipolentia *Clemens* Admirauisus voce querula rotaret: nostri assuetæ virtutis suæ non immemores, ante vrbis ianuam tanto impetu in Babylonios irruerunt, quòd neminem eorum nisi mortuum aut plagis exhaustum extra ianuam reliquerunt. Tali itaq; modo diuina virtus bellum deuicit, & nostros victoria commendauit. Et quis ad plenum valet referre quot occisi sunt, in angusto portæ introitu? Tunc *Clemens* iure flere potuit, cùm tot ante se suorũ cadauera extincta vidit. Quidam adhuc in supremo spiritu positi palpitabant, & Clementi qui illuc eos adduxerat, maledicebant. Fertur tunc Clemens heiulando fleuisse, & nostros maledixisse. Erant autem in mari, quod adiacet ciuitati, nautæ & naues circum adiacentium regionum, qui iussu Admirauisi attulerant totius opulentiæ supplemẽtum ad obsidionem vrbis *Iherusalem* necessarium. Qui vt viderunt suos & dominum suum tam turpiter confusum, timore perterriti vela suspenderũt, & in altum

mare se impulerunt. Nostri verò cum manibus erectis ad cœlum, cordibus Deo gratias retulerunt; & ad eorum tentoria reuertentes aurum & argentum, & innumera spolia vestium, copiamque ciborum, multa genera animalium omnium, instrumenta armorum, inuenerunt. Inuenerunt etiam equos & iumenta, mulos & mulas, asellos & asinas, & dromedarium vnum. Quid de ouibus & arietibus, aliisque pecoribus referam, quæ ad esum parata erant? Lebetes & caldariæ, cacabi, lecti, eorumque exuuiæ, cophini pleni auro argentoque, aureisque vestibus, omnisque eorum apparatus ibi inuentus est: ditissimaq; præda locupletati sunt, qui tentoria Admirauisi regalibus referta diuitiis habuerũt. Standardum quod in summitate argenteæ hastæ pomũ habebat aureum, *Comes Normaniæ* obtulit Sepulcro Domini, fuitque appreciatum precio viginti marcarum. Ensem verò alter emit sexaginta byzanceis. Dum verò nostri sic triumphaliter reuerterentur, inueniebant agmina rusticorum, vasa vinaria & aquatilia deferentium, quæ necessaria esse putabant in obsidione, suorum vsibus dominorũ: qui, velut bestiæ, stupefacti nusquam diuertebant; & inclinatis verticibus, enses nostrorum expectabant. Plerique in mortuorum sanguine se volutabant, & quasi mortui inter mortua corpora latitabant. Vt autem nostri peruenerunt ad flumen, vbi Patriarcham dereliquerant, quieuerunt; vtque fatigati, somnum suum dormierunt. Vtque dies terris aurora præueniente, redditur, exurgunt, & iter cœptum properarunt. Qui vt ciuitati ferè ad duo millia proximare cœperunt, sicut triumphatores insonuêre tubis, sistris & cornibus, atque omnis generis musicis instrumentis, ita vt montes & colles harmoniæ modulatis tinnitibus responderent; & quodammodo cum eis Domino iubilarent. Tunc realiter implebatur, quod spiritualiter per Esaiam de Ecclesia fidelium dicitur: *Montes & colles cantabunt coram vobis laudem.* Erat autem admodum grata multifidâque suauitate delectabilis harmonia, cum voci militum sonituique tubarum echonisarent tinnitus montium, concaua rupium, & ima conuallium. Cùm verò ante portas Vrbis venirent, ab his qui remanserant, cum diuinis laudibus, non iam à terrenis montibus, sed à cœlestibus præconantur. Et meritò Devs super hoc laudabatur, quoniam nunc Peregrini sui portis apertis recipiuntur cum laudibus, qui olim cum magna difficultate in magnis iniuriis suscipiebantur, datis etiam muneribus. De his Peregrinis & portis per Esaiam dicitur: *Et portæ tuæ eis aperientur iugiter, die ac nocte non claudentur.* Hæc prophetia nostris temporibus adimpletur, quia nunc portæ Iherusalem filiis Peregrinorum aperiuntur, quæ eis antea die ac nocte claudebantur. Factum est autem hoc prælium ad laudem & gloriam Domini nostri Iesv Christi, pridie Idus Augusti. Quia verò historicus sermo iste ab *Iherosolyma* sumpsit exordium nominis sui, & finem retinet sicut & medium, nulli inconsonum videatur, si in calce huius operis, quis eam primitus fecerit, quis ita appellauerit, inscribatur. *Melchisedech* fertur eam post diluuium condidisse, quem Iudæi asserunt filium Noe fuisse. Hanc in Syria conditam *Salem* appellauit; & in ea deinceps permulta tempora regnauit: quam postea Iebusei tenuerunt, & partem sui nominis, quæ est *Iebus*, ei addiderunt, & sic collectis in vnum nominibus B in R mutatâ *Iherusalem* vocauerunt. Postea verò à *Salomone* nobilius composita & Templo Domini & sua domo regia, multisque aliis fabricis & hortis & piscinis *Iherosolyma* appellatur, & quasi de suo nomine *Iherosalomonia* intelligitur. Hæc à poetis *Solyma* corruptè vocatur: & à prophetis *Sion* dicitur, quod in nostra lingua *Speculatio* interpretatur: pro eo quòd in monte constituta, de longè venientia contemplatur. *Iherusalem* autem, in nostro Sermone, *Pacifica* transfertur. De antiqua huius gloriosa opulentia scriptum inuenimus in libris Regum, quia Salomon fecit vt tanta abundantia argenti esset in Iherusalem, quanta & lapidum. Enimverò multò copiosius ditior enituit, cùm in ea Dei filius, pro generali omnium redemptione, crucem sustinuit, cœlum suis syderibus obnubilauit, & terra tremuit, petræ scissæ sunt, monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. In qua ciuitate contigit vnquam tam mirabile mysterium, de quo emanauit salus omnium fidelium? Ex quo hoc coniicitur, quòd hanc ita Dei filius sua gloriosa morte illustrauit, quia si nostris placuisset autoribus, non *Iherusalem*, sed R in B mutata *Iebussalem* debuisset vocari: & sic in nostro idiomate *Salus pacifica* potuisset interpretari. Pro his & huiusmodi figuratiuis actionibus, forma est & mysticum sacramentum illius Iherusalem cœlestis, de qua dicitur: *Vrbs fortitudinis nostræ Sion Saluator, ponetur in ea murus & antemurale. Aperite portas & ingredietur gens iusta, custodiens veritatem.* De huius laude cuncta referre

Munus pulcrũ Defert Comes ante sepulcrum.

Monstrat Iherusalem, qui primus condidit illam.

nō possumus, quæ dicta sunt à prophetis & legis doctoribus. Hæc verò terrena nostra ætate fuit à Deo derelicta, & odio habita, à malitia inhabitantium in ea. Cùm autem ipsi Domino placuit, adduxit Francigenam gentem ab extremis terræ, & per eam ab immundis gentilibus liberare eam disposuit. Hoc à longè per Prophetam Esaiam prædixerat; cùm ait: *Adducam filios tuos de longè, argentum eorum & aurum eorum cum eis, in nomine Domini* Dei *tui, & sancto Israëli, quia glorificauit te. Aedificabunt filii peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi.* Hæc & multa alia inuenimus in propheticis libris, quæ congruunt huic liberationi factæ ætatibus nostris. Per omnia & super omnia benedictus Devs, qui iusto iudicio percutit & vulnerat; & gratuita bonitate quando vult & quomodo vult miseretur & sanat. Amen.

EXPLICIT.

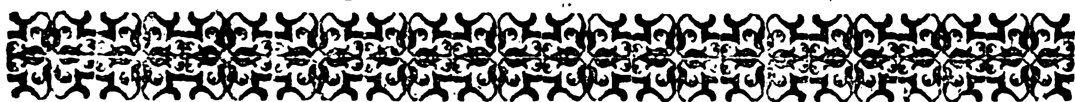

HISTORIA IHEROSOLIMITANA, A BALDRICO EPISCOPO Dolensi.

BALDRICI DEI GRATIA DOLENSIVM ARCHIEPISCOPI EPISTOLA AD PETRVM Abbatem Malleocensem.

Mor mihi silentium interdicit, & in verbositatem inducit: amor aufert otium, & trahit in negotium: amor vetat vt sileam; cogit vt loquar & scribam. Totum hoc agit amor: non nouus; sed inueteratus & continuus, quodam tamen modo renouatus. Quendam amicum singularem habui & vnicum, qui me sibi totum peculiauerat, & in me sibi duntaxat ipse complacebat: Dominum Gaufredum *dico virum venerabilem, parentibus Ebredunensem, Abbatem Malleocensem: hominem memorandum & describendum, nisi temporis ingruentis molestia suum mihi peperisset obstaculum. Ego ei reuera in quantum poteram, diligendo respondebam; quoniam in eum amando nullatenus inferior esse volebam. Is tandem laudabili fine quieuit: Abbatem tamen sponte prius exuit, vt & liberiùs theoriæ vacaret, atque ipsi* Deo *exoccupatior deseruiret. Huic in eodem regimine, ipso tamen volente, successit* Petrus *eius consanguineus, pastor postmodum idoneus, vir satis industrius, & tantæ solicitudini multum opportunus. Hunc etenim Monachi Malleacenses elegerunt, & sibi rapuerunt, & quantum dominum meum* Gaufredum *dilexerant, in eo ipso monstrauerunt, quem pro patrui amore Abbatem sibi præfecerunt: quamvis & multæ vtilitates ipsum Abbatia dignum prædicarent. Is sicuti auunculo suo successiuus subintrauit in honore; sic & hæres ei perstitit in morum decentissima liberalitate. Habemus igitur hunc* Petrum, *Deo gratias, bono Gaufredo superstitem, moribus & temporibus nostris satis concordem. Ad hunc ergò modò scribo, ego* Baldricus *Dei gratia Dolensis Archiepiscopus; Petrum quoque meum, meum inquam & vestrum tota voluntate saluto. Saluto*

te, Petre mi, ſicuti Malleacenſem Rectorem; ſaluto te ſicuti fratrem meum kariſſimum; ſaluto te ſicut oratorem & viatorem Ieroſolymitanum. Gratias ago Deo meo, frater dulciſſime, qui te duxit & reduxit: Gratias ago Deo meo qui pedem tuum benè direxit; qui omnia tua diſpenſat, & huc vſque diſpenſauit: diſpenſet etiam obſecro, & vt tibi vultum ſuum ſerenet efflagito. Gratias etiam ago tibi quarum tenorem forſitan huc vſque non audiſti, cùm nondum quod præcepturus ſum audieris; & tamen quodam modo iam factum ſit, quod tibi imperare decreuerim: ac ſi iam mihi reſponderis, puta dictum, puta factum. Imperare tibi decerno, non rogare: quia malo imperioſus ei eſſe in quo confido, quam ſugillator tædioſus immineam ei à quo deſperare compellor. Gratias ago, quia talis es in quo confidam; quem rogare, vel cui iubere debeam. Petre, quæſo, meus, Sacerdos reuerende, gratiarum mearum actiones eâ quâ loquor dilectione munificus accipe: quas & ſi quilibet ex obliquo remordebit præproperas, homo tamē ſani cerebri iudicabit tempeſtiuas. Nihil enim poterit eſſe intempeſtiuum, quod erit inſignis amoris comitate & titulo decuſatum. Parit enim perpulchra & vrbana ludicra, ſplendens amicitiarum prærogatiua. Neque enim verè ſunt amici, qui inter ſe dubitant: nam amicabilis faſcinatur identitas, vbi liuidatur alterutra ſecuritas. Ne verò velut ingratus mihi ipſi redarguar: ingratitudo ſiquidem totius bonæ opinionis eſt nouerca; mihi ipſi gratias actito, qui cui imperare poſſum, quemlibet habeo. Non enim omni amicorum deſtitutus ſolatio, qui erga te poteſtatiuo vtor imperio. Quod autem impero huiuſmodi eſt: Gloſulas expoſituras mihi nuper ſuper Moyſi Pentateuchum in camera tua oſtendiſti, ipſemet legiſti, auctorem verò nuncupare non noſti: Complacuêre mihi, quia & verborum connexionem exprimebant; & ſi quid erat caliginoſum elucidabant. Nunc igitur fraternitati tuæ præcipiendo præcipio quatenus libellum illum tranſſcriptum obſecranti mihi dirigas, tali compactum caractere, talibusq; figuris. quæ ſeniles oculos non offendant, quæ iter legenti præbeat, ne ſe duplex littera findere videatur, quæ intellectum noſtrum inconcinna non obtundat. Si verò reſiduum quod deeſt alicubi reperire poteris: ſiue illud mihi inſinuando ſignifica, vt totum obtineam; ſiue benè prodigus, tuis ſumptibus mihi redimi iubeas. Puto ſiquidem quod poſtquam in hoc mihi adquieueris, ſtudioſum me parturies, & de iacto ſemine meſſem multiplicem recipies. Apponam ſiquidem & ſententias interlineares, & excerptam ſicubi latent medullas interiores. Adijciam adhuc, ſi quid decurtatum eſt; caſtigabo, ſi quid ſuperfluum eſt. Totum autem illud nomini tuo deſtinabo, & libello tuo præeunte poſteritati legentium illud profuturum, irrequietus indagator, commendabo. Quod præcepi, non diffido quin ſollemniter exequaris: ſed eſt aliud quod precor, quod deſidero, quo valdè iocundabor. Non mihi ſis ſterilis quin reſcribas, vt tali legato me viſites; meque peregrinum ac exulem, in citeriori Britannia ſic ſalutes. Complectar illud tanquam alterum me: tu verò me tibi vicinum ſemper exopta, tanquam alterum te. Libellum quem de Ieruſolymitano itinere quoquo modo compoſui, ad caſtigandum, tibi tranſmiſi, quem regulari cenſura volo compeſcas, & polias; & epiſtolam hanc cum ipſo mihi non irremuneratam remittas. Salutemus nos interim inuicem, vt alteruter viuamus & valeamus, & iterum nos mutuò videamus, Amen.

PETRVS ABBAS MALLEOCENSIS, BALDRICO ARCHIEPISCOPO DOLENSI.

SICVT autem experientiæ tuæ subtiliter satisq; succincta prælibauit sanctitas, amorem silentium nullatenus diligere, diu est ex quo, reuerendissime Pater, experimento didicimus. Otia siquidem eliminando expellit; atq; ad ea quæ sui iuris sunt amantis animum, in his redundantis, indicibiliter trahendo accendit. Sed vnde hoc mihi, vt veniat epistola Domini mei ad me? Ecce enim vt facta est auditio eius in auribus meis, exultauerunt omnia interiora in vtero meo. Quemadmodum etenim tetri atque caliginosi aeris ad Boreæ impetum effugantur nubila; sic sic ad visionem illius, omnium fantasmata cogitatuum, quarumlibet etiam mordacium expulsa sunt pondera curarum. Nullus quippe tristitiæ locus remansit, vbi tantæ lætitiæ tam desiderabilis materies superuenit. Legant alij, atque desudent, ingentia Philosophorum reuoluendo volumina: mihi siquidem mei admirandi Ciceronis scripta sufficiunt, suaque inexplicabili obdulcoratione animam legentis reficiunt. Credat itaque, quicquid veteres cecinere poetæ, amantissimus duntaxat meus prosa vel pede me visitet, atq; diuersorum fatigationibus * negotionibus prægrauatum, suarum crebra dulcique consolatione epistolarum releuando releuet. Huius ego benignissimam morum benignitatem atq; præclarissima facta describere aggrederer * ad tantæ rei magnitudinem obstupescens, non ea explanando, sed potius inscitiæ meæ incuriâ attenuando obfuscare metuerem. Satis igitur consultius est tot & tanta pij Patris contemplando admirari; & in eius totius mentis brachiis amplexando atque amando amore delectari. Veruntamen huius indissolubilis dilectionis, cui grates referam? Ascribam ne meæ probitati; an eius sibi quoslibet incorporanti caritati? Illi prorsus assignandum, illi totum est imputandum, qui formicam sibi copulauit, & perpetuæ fraternitatis glutino conglutinauit. Ea propter quicquid placuerit, quicquid cordi aduenerit, seruo suo emptitio indubitanter præcipiat: & non præcepti sui expletionem, sed implentis deuotionem, considerans perpendat. Sum, fateor, sum emptitius illius: sed cuius illius? Eius sine dubio quem ab ineunte ætate laudabilis vitæ laudabilia commendant præconia: qui etiam de virtute in virtutem ascendens, ad summum sacerdotij apicem sublimari meruit; populumque sibi subiectum, tam prædicationis sanctæ vomere, quàm bonorum operum ostensione arguendo, obsecrando, pennis virtutum ad sublimia prouehit. Felix regio, & DEO amabilis terra Britanniæ, tanti syderis illustrata coruscationibus. Exultat Oriens, Apostolicorum patrum doctrinis seu gloriosissima palma decorata: lætetur nihilominus & Occidens, primatis tanti titulis insignita. Deponat gens effera genuinam quodammodo ferocitatem, cursitans ad sui speculatoris mellifluam affabilitatem. Non imputetur ei vlterius fatuitas quædam naturalis, tam sapientissimi antistitis documentis informatæ. O admiranda atque prædicanda superni dispensationis clementia! vt ferocium misereretur, fatuitatemq; excluderet, patronum mitissimum, atq; incomprehensibilis sapientiæ, sale conditum, ad edomandam illorum cerucositatem direxit. Illos, visitando ditauit; nos verò, gratissima eius visione expoliauit. Visitando inquam, plebem barbaricam, diuq; sub ignorantiæ tenebris sepultam, incomparabili thesauro ditauit, ac nobis pastore,

quasi Luciferum inter nostrates refulgentem, subtraxit. Ad hunc sermo meus prolixior sese direxisset: nisi iam instantis persecutionis & aduersum nos intonantis procellosa tempestas intercidisset. Ad præsens itaque id tantillulum benignus benignè suscipiat; videat, nec legere dedignetur: non attendens litteraturæ superficiem; sed mittentis, seséq; pedum ipsius vestigijs toto corde & corpore substernentis, considerans affectionem. Et quoniam *Diuinæ astipulatione paginæ*, thesaurus absconditus & sapientia occulta friuola sunt: *glosulas super* Pentateuchum, *quas irrequietus indagator pulsando quærit, quàm citius poterimus transscriptas illius venerandæ paternitati transmittemus. Non enim diffidimus, quin de paruissimo manipulo multiplicatæ segetis centesimum fructum, successiuæ posteritati profuturum, recolligamus. Porrò præ omnibus efflagitamus, quatinus sicut ad vnguem eas promisit corrigat, superflua quæque abradendo, & si qua desunt diligenter interserendo.* Librum *quoque* Ierusolimitanum, *Ierusolimitano mihi directum, cum epistola in fronte ipsius apposita miraque dulcedine referta remittimus. Non minimum verò obstupescendo miror, quo animo libellum præfatum ad compescendum & poliendum direxerit insciolo, & penè nullius scientiæ gutta rigato: cùm præsertim nullus poëtarum id præsumere audeat. Quippe vbi concathenatio multiplicium sententiarũ consonat, partium quoq; iunctura regulari censura liberoque gressu discurrit: nihilque Lector diligens absonum inibi reperiat. Verùm cum salute submissa iam finem sermonis facimus; & vt patrem desideratum videre mereamur, intentè exposcimus.*

HISTORIA IEROSOLIMITANA BALDRICI ARCHIEPISCOPI.

INCIPIT PROLOGVS DOMINI BALDRICI ARCHIEPISCOPI IN HISTORIA Ierosolimitana.

BALDRICVS, *Burguliensium fratrum Abbas*, postea vero DEI misericordiâ *Dolensium Archiepiscopus*, licet indignus, omnibus Christianis pacem & veritatem diligere. Benedictus Dominus noster IESVS CHRISTVS, Christiani nominis auctor & rector inuictissimus, & amplitudinis Christianæ sapientissimus propagator: Hunc vt benedicatis, & in omnibus suis operibus laudetis oportet, fratres karissimi, & indeficientis suæ erga nos misericordiæ nullatenus obliuiscamini. *Ipse Reges mutat, & tempora: ipse pios corrigit, vt prouehat; ipse punit impios, vt corrigat:* quippe, in quo nihil est immisericordiæ. Ipse temporibus nostris Christianitatem suam, vbicunq; terrarum erat, pænè totam excitauit: & vt ad eruendam in qua passus est Ierusalem, de spurcorum manibus Turcorum, qui ei velut captiuæ dominabantur, Christiana concurreret militia, fideles suos vnanimiter incitauit. Non enim sine diuina inspiratione credendum est, ab Occidentali ad Orientalem plagam, omnium rerum copiosos velle militatũ iri; & contra barbaras nationes, relictis prædiis & domibus, filiis & vxoribus, pugnaturos brachio suo, inter innumeras calamitates gaudenter proficisci. Quis enim tot Principes, tot Duces, tot milites, tot pedites sine Rege, sine Imperatore dimicantes eatenus audiuit? Neq; siquidem in isto exercitu, alter alteri præfuit, alius alii imperauit: nemo quod sibi peculiare videbatur disposuit, nisi quod sapientium commune consultum decreuit, nisi quod plebiscitũ collaudauit. Certum est ergo quia Spiritus Sanctus, qui vbi vult spirat, & vt tantos labores arriperent eos animauit, atque indiscissam eis concordiam inspirauit. Huius

Huius Historiæ feriem posteræ successioni stilo nostro, licet non satis expolito, nisus sum commendare: quamuis tantum onus ingenioli nostri tenuitas non sufficerit conuenienter explicare. Sed quoniam diebus nostris magna erat Salustiorum & Ciceronum copia; qui tamen huic otio non ignobili assidere vellet, sterilis imminebat inopia: maioribus nostris, qui dormitabant & pigritabantur, velut indignatus, hoc opus aggressus sum: & ne inuidæ obliuioni cederet historia digna relatu, ad scribendum pœnè sexagenariam appuli manum. Sanè si melius facundiores id ipsum attentauerint, ipsorum nequaquam præiudico, si me castigauerint, facundiæ: tantum precor vt nostro non derogent labori, causâ inuidentiæ vel culpâ insolentiæ. Non tamen huic beatæ interesse promerui militiæ, neque visa narraui: sed nescio quis compilator, nomine suo suppresso, libellum super hac re nimis rusticanum ediderat; veritatem tamen texuerat: sed propter inurbanitatem codicis, nobilis materies viluerat: & simpliciores etiam, inculta & incompta lectio confestim à se auocabat. Accessi igitur ad hoc studium, non inanis gloriæ cupidus, non supercilii tumore inflatus: sed quod successiuæ placeat Christianitati, membranulis indidi curiosus. Et quamuis Christianus ego, Christianis processerim attauis, vt iam nunc tanquam hæreditate possideam sanctuarium DEI, & hæreditarium Christianæ mihi professionis vindicauerim titulum; Paganismum autem, vtpote à lege DEI extorrem, totis viribus abominauerim: tamen in proferenda historiæ veritate, in neutrã amor vel odium, vel cætera vitia, me scientem præcipitabunt partem: vt scilicet Paganis detrahendo, Christianis, mendax & mendosus, temerè faueam; & si quid fortiter & audacter gentiles egerunt, eorum fortitudini & audaciæ zelando aliquid decerpam: proferendæ siquidem veritati temperanter studebo; & animi mei fauorem, quem tamen maximè Christianis debeo, veritatis censura castigabo. Si enim gentilium robur plus iusto attenuarem; Christianorum fortitudini & laboribus detraherem: dum tanquam aduersus gentem imbellem, genus nostrum hiatu temerario dimicasse declamarem. Succinctè igitur quæ in codice prædicto perpendi, recapitulabo; & partium narrantium qui ibi affuerunt relatione fretus, quæ audiui interseram: sicque iuuante DEO, aggressum opus consummabo. Iam igitur, ad prælibatum negotium stilum expectantem applicemus. Emolumentum præsumpti opusculi, bonorum omnium retributor, in bonum mihi retribuat DEVS. AMEN.

EXPLICIT PROLOGVS.

INCIPIT HISTORIA IERVSALEM:

QVALITER CHRISTIANI A REMOTIS PARTIBUS MUNDI, *cum maximo labore eam exquisiuerunt, expugnauerunt & tenuerunt.*

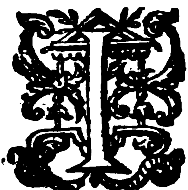

IERVSALEM, totius Iudææ Metropolim, non ignobilem nec ignotam ciuitatẽ, Regalibus honorificentiis in immensum multotiens decoratã, multotiens à Tyrãnis hostibus obsessam, & ad solum vsq; dirutam, & à propriis filiis in captiuitatẽ abductis orbatam, variasq; temporum tumultationes ante Saluatoris aduẽtum perpessam, nouerunt qui vel historiographorum libros saltem tenuiter legerunt; vel qui computantis relationi aures audiendi auidas accomodauerunt. Iam verò CHRISTVM prædicantẽ super eam flesse, & eius abolitionem denuntiasse, nullus ignorat, nisi si quis fortè paginã Euangelii imprudens & impudens vecorditer conculcat. Quod quomodo acciderit, legenti gesta Titi & Vespasiani indifficulter patebit: quam lectionẽ vir eloquentissimus *Iosephus*, stilo celebri consecrauit. Ipsam iterum reædificatam & Christianis insignibus insignitam, & ecclesiarum ædificiis decentissimis honoratam, ipsa adhuc loquuntur ædificia, & quibus tota ciuitas circumuallatur prouecta testantur mœnia: quæ ciuitas, quoniam in ipsius suæ Christianitatis temporibus, CHRISTO suo quam oportuit minus obtemperauit, terreno Regi subiugata rursum seruiuit, quia cœlesti Imperatori militare pedetentim contempsit. Facta est igitur *Babylonico Admiraldi* diutino tempore tributaria, quæ superba ceruicositate à CHRISTO suo deuiarat: quamobrem seruierunt dominis prophanis hi qui mortem euaserunt vel captiuitatem, eiusdem vrbis coloni; & do-

minati sunt filiis indigenis gentiles aduentitii. Pollutum est nimirum sanctum DEI templum; & facta est aula DEI gentium conuenarum irreuerenter conuenticulum: Domus orationis, spelunca latronum facta est; & filiis suis mater Ecclesia, in nouercam alienata est. Sanè *Sancti Sepulchri Ecclesiam*, paulo seruari sinebant honorificentiùs: non quia multum de Religione Christiana curabant; sed quoniam taliter vtilitatibus & cupiditatibus suis satisfaciebant. Aduentabant siquidem à remotis orbis partibus Christiani, orationis gratia; & honorabant sanctuarium illud largifluis oblationibus, confluentes autem Christianos multimodis gentiles angariis affligebant; & opimis euectionibus quas attulerant, Peregrinos funditus emungebāt: vtpote quos & de vecturis conducendis inuitos in via compellebant; & ab introitu desideratæ & diu quæsitæ ciuitatis, quousque ingrediendi pretium dedissent coërcebant: & sic variis exactionibus eos pauperabant: ad extremum verò, ab iniuriatis corporibus animas plerunque tormentis profligatas, extorquebant. Ecclesiarum etiam alias in vsus peculiares gens barbara reduxerant, aut in ipsis iumenta sua stabulātes, aut si quid est ignominiosius in eis operantes. Exacerbauerunt itaque contra se DEVM, qui DEVM abominabiliter inhonorauerunt; & loca sancta illicitis & fœdis actibus dehonestauerunt. Decreuit igitur eos diuinum consilium castigare; & per eos quibus imperitauerant deliberauit eos à DEO locis dicatis eliminare. Iam enim gentiles vsque *Antiochiam* imperium suum dilatauerant; & similiter ipsius sanctæ Ciuitatis loca gloriosa fœdauerant. Icciрco irritauerant in se furorem Omnipotentis: quoniam operum suorum fœtorem emiserant in cœlum. Videbamus aliquando ciues ipsius *Ierusalem*, inter nos, mendicos & exules: videbamus indigenas *Antiochiæ*, casum locorum sanctorum deplorantes; sibique pauperatis, suppliciter stipem publicam implorantes. Aliqui condolebamus egenis: id ipsum siquidem per nostros, si quando reuertebantur, audiebamus Peregrinos. Publicæ prædicationis causa, Papa Romanus, *Vrbanus* nomine venit in Gallias, & prout erat disertus *seminiuerbius*, verbum DEI passim seminabat. Sanè *Placentiæ* Concilio generali celebrato, prælibatus Pontifex paulo post *Aruernis* aduenit, ibique cum multis Galliarum Episcopis & Abbatibus, iterum generalem synodum celebrauit: in qua, quæ ad fidem pertinebant præmissis, de Christianorum Ierosolimitanorum & Antiochenorum casibus ærumnosis, huiuscemodi sermonem subiunxit. Confluxerant etiam ad *Concilium* è multis regionibus viri potentes, & honorati innumeri, quamuis cingulo laicalis militiæ superbi. Itaque residens in pulpito sic perorauit. *Audiuimus, fratres dilectissimi, & audistis quod sine profundis singultibus retractare nequaquam possumus, quantis calamitatibus, quantis incommoditatibus, quàm diris contritionibus, in* Ierusalem *&* *in* Antiochia *& in cæteris Orientalis plagis ciuitatibus, Christiani nostri fratres nostri membra* CHRISTI *flagellantur, opprimuntur, iniuriantur. Germani fratres vestri contubernales vteri vestri: nam & eiusdem* CHRISTI, *& eiusdem Ecclesiæ filii estis: in ipsis suis domibus hæreditariis, vel alienis, dominis mancipantur, vel ex ipsis exploduntur, aut inter nos mendicant; aut, quod grauius est, in ipsis suis patrimoniis venales exulant & vapulant. Effunditur sanguis Christianus,* CHRISTI *sanguine redemptus; & caro Christiana carni* CHRISTI *consanguinea, nefandis ineptiis, & seruitutibus nefariis mancipatur. Illis in vrbibus vbique luctus, vbique miseria, vbique gemitus Suspiriosus dico, Ecclesiæ in quibus olim diuina celebrata sunt sacrificia, proh dolor, ecce animalibus eorum stabula præparantur: Nequam homines sanctas occupauere ciuitates: Turci, spurci & immundi, nostris fratribus dominantur.* Antiochiæ *beatus* Petrus *primus resedit Episcopus: ecce in ipsa Ecclesia gentiles suas collocauère superstitiones; & Religionem Christianam: quam potissimum coluisse debuerant, ab aula* DEO *dicata turpiter eliminauerunt. Prædia Sanctorum stipendiis dedita, & nobilium patrimonia sustentandis pauperibus contradita Paganæ tyrannidi subiiciuntur; iisq; in proprios vsus redactis domini crudeles abutuntur. Sacerdotium* DEI *humotenus conculcatum est. Sanctuarium* DEI, *prò nefas, vbiq; profanatum est. Si qui ibi adhuc latitant Christiani, inauditis exquirūtur tormentis. De sancta* Ierusalem, *fratres, huc vsq; quasi loqui dissimulauimus, quod valde loqui de ea pertimescimus & erubescimus: quoniam ipsa ciuitas, in qua, prout omnes nostis,* CHRISTVS *ipse pro nobis passus est, peccatis nostris exigentibus sub spurcitiam Paganorū redacta est* DEIq; *seruituti, (ad ignominiā nostrā dico) subducta est: quod enim ita est improperii nostri cumulus est; Christianorū, qui ita promeruimus, magnū dedecus est. Cui seruit nunc* Ecclesia B. Mariæ *in qua ipsa pro corpore sepulta fuit in* valle Iosaphat: *Sed quid* Templū Salomonis, *immò* Domini *prætermisimus, in quo simulachra sua barbaræ nationes contra ius & fas modo collocata venerātur?* De Sepulcro Domi-

Dominico *ideo reminisci supersedimus, quoniam quidam vestrum, oculis vestris vidistis quanta abominationi traditum sit. Inde violenter abstrahunt Turci quas pro eleemosyna illic multotiens intulistis oblationes: ibi nimirum multas & innumeras Religioni nostræ ingerunt irrisiones. Et tamen illo in loco, (non ignota loquor), requieuit* DEVS*; ibi pro nobis mortuus est, ibi sepultus est. Quàm preciosus Sepulturæ Domini locus concupiscibilis, locus incomparabilis! Neque siquidem ibi* DEVS *adhuc annuum prætermisit facere miraculum: Cùm in diebus Passionis suæ extinctis omnibus & in Sepulchro & in Ecclesia circum circa luminibus, iubare diuino lampades extinctæ reaccenduntur. Cuius pectus silicinum, fratres, tantum miraculum non emolliat? Credite mihi, bestialis homo & insulsi capitis est, cuius cor virtus diuina tam præsens, ad fidem non euerberat. Et tamen gentiles cum Christianis ista vident communiter, nec emendantur: perterrentur equidem, sed non conuertuntur ad fidem: nec mirum, quoniam mentis obcæcatio illis dominatur. Quantis afflictionibus vos qui adestis, qui redistis iniuriauerint, vos ipsi melius nostis, qui substantias vestras, qui sanguinem vestrum inibi* DEO *immolastis. Hæc iccirco karissimi, diximus, vt vos ipsos sermonis nostri testes habeamus. Plures supersunt & fratrum nostrorum miseriæ, & Ecclesiarum* DEI *depopulationes, quas singulatim possemus referre: sed instant lachrimæ, & gemitus; instant suspiria, & singultus. Ploremus fratres, eia ploremus & cum* Psalmista *medullitus plorantes ingemiscamus. Nos miseri, nos infælices quorum prophetia ista completa est.* DEVS, venerunt gentes in hæreditatem tuam: polluerunt
templum sanctitatis tuæ; posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam; dederunt *Psal. 78.*
morticina seruorum tuorum escam volatilibus cœli, carnem sanctorum tuorum bestiis terræ: Effuderunt sanguinem ipsorum, tanquam aquam in circuitibus Ierusalem; & non erat qui sepeliret. *Va nobis, fratres: Nos, qui iam facti sumus opprobrium vicinis nostris, subsannatio & irrisio his qui in circuitu nostro sunt, condoleamus & compatiamur fratribus nostris, saltem in lachrimis: Nos abiectio plebis facti, & omnium deteriores, immanissimam sanctissimæ terræ plangamus deuastationem. Quam* Terram *meritò* Sanctam *dixerimus, in qua non est etiam passus pedis quem non illustrauerit & sanctificauerit, vel corpus vel vmbra Saluatoris; vel gloriosa præsentia sanctæ* DEI *genitricis; vel amplectendus Apostolorum commeatus, vel martyrum ebibendus sanguis effusus. Quàm beati,* ô Stephane prothomartyr, *qui te laureauerunt lapides? quàm fælices,* ô Baptista Iohannes, *qui tibi ad Saluatorem baptizandum seruierunt* Iordanici *latices? Filii Israhel ab Egyptiis educti, qui* Rubro Mari *transito vos præfigurauerunt, terram illam armis suis* IESV *duce, sibi vindicauerunt; Iebuseos & alios conuenas inde expulerunt; & instar Ierusalem cælestis, Ierusalem terrenam incoluerunt. Quid dicimus fratres? Audite & intelligite: Vos accincti cingulo militiæ, magno superbitis supercilio; fratres vestros laniatis, atque inter vos dissecamini: Non est hæc militia* CHRISTI, *quæ discerpit ouile redemptoris. Sancta Ecclesia, ad suorum opitulationem sibi reseruauit militiam, sed eam malè deprauastis in malitiam. Vt veritatem fateamur, cuius precones esse debemus, verè non tenetis viam per quam eatis ad salutem & vitam: vos pupillorum oppressores, vos viduarum prædones, vos homicidæ, vos sacrilegi, vos alieni iuris direptores: vos pro effundendo sanguine Christiano expectatis latrocinantium stipendia; & sicut vultures odorantur cadauera, sic longinquarum partium auspicamini & sectamini bella. Certè via ista pessima est, quoniam à* DEO *omnino remota est. Porrò si vultis animabus vestris consuli, aut istiusmodi militiæ cingulū quantociùs deponite, aut* CHRISTI *milites audacter procedite, & ad defendendam Orientalem Ecclesiam velociùs concurrite. Hæc est enim de qua totius vestræ salutis emanauerunt gaudia quæ distillauit in os vestrum diuini lactis verba, quæ vobis propinauit Euangeliorum sacrosancta dogmata. Hæc ideo, fratres, dicimus, vt & manus homicidas, à fraterna nece contineatis, & pro fidei domesticis, vos exteris nationibus opponatis. Et sub* IESV CHRISTO *duce nostro, acies Christiana, acies inuictissima, meliùs quam ipsi* veteres Iacobitæ, *pro vestra Ierusalem decertetis; & Turcos qui in ea sunt, nefandiores quàm Iebusæos, impugnetis & expugnetis. Pulchrum sit vobis in illa ciuitate mori pro* CHRISTO, *in qua pro vobis* CHRISTVS *mortuus est. Caterùm si vos citra mori contigerit, id ipsum autumate mori in via, si tamen in sua* CHRISTVS *vos inuenerit militia.* DEVS eiusdē denarii retributor est, prima & hora *Matth. 20.*
vndecima. *Horrendum est fratres, horrendum est, vos in Christianos rapacem manum extēdere: minus malū est in* Sarracenos *gladium vibrare; singulare bonum est: quia &* caritas est, pro fratribus animas ponere. *Ne verò de crastinis euectionibus solliciti sitis: sciatis quod timentibus* DEVM *nihil deest, neq; his qui eū diligunt in veritate. Facultates etiam inimicorum vestra erunt: quoniā & illorum thesauros expoliabitis, & vel victoriosi ad propria remeabitis, vel sanguine vestro purpurati, perenne brauium adipiscemini. Tali Imperatori militare debetis, cui omnis non deest potentia: cui quæ rependat nulla desunt stipendia. Via breuis est, labor permodicus est, qui tam immarcessibilē vobis rependet coronam. Iam nunc igitur auctoritate loquamur Pro-*

Psal.44.4. *phetica.* Accingere ô homo vnusquisque, gladio tuo super femur tuum, potentissime: *Accingimini inquam & estote filii potentes: quoniam melius est vobis mori in bello, quàm videre mala gentis vestræ & Sanctorum. Non vos demulceant illecebrosa blandimenta mulierum, rerumquè vestrarum, quin eatis; nec vos deterreant perferendi labores, quatenus remaneatis.* Et conuersus ad Episcopos: *Vos* (inquit) *Fratres & Coëpiscopi, vos consacerdotes & cohæredes CHRISTI, per Ecclesias vobis Commissas id ipsum annunciate, &* viam in Ierusalem *toto ore viriliter prædicate. Confessis peccatorum suorum ignorantiam, securi de CHRISTO cœlestem paciscimini veniam. Vos autem qui ituri estis, habebitis nos pro vobis oratores; nos habeamus vos pro populo DEI pugnatores. Nostrum est orare, vestrum sit contra Amalechitas pugnare. Nos extendemus cum* Moyse *manus indefessas orantes, in cœlum; vos exerite & vibrate intrepidi præliatores in Amalech gladium.* His vel huiuscemodi aliis à Domino Apostolico, his qui aderant luculenter intimatis, alii suffundebantur ora lachrimis, alii trepidabant, alii super hac re disceptabant. Inter omnes autem in eodem concilio, nobis videntibus, vir magni nominis & summæ ingenuitatis *Episcopus Podiensis* nomine *Naimarus*, ad Dominum *Papam* vultu iocundus accessit, & genu flexo, licentiam & benedictionem eundi poposcit, & impetrauit: insuper & ab Apostolico mandatum promeruit, vt omnes ei obedirent; & ipse pro officio suo in omnibus, exercitui patrocinaretur: vtpote quem omnes magnæ strenuitatis, & singularis industriæ præsulem nouerant. Digno itaque exercitui DEI inuento *primiserio*, præbuit assensum multitudo multa Nobilium: & statim omnes in vestibus superamictis consuerunt sanctę Crucis vexillum. Sic etenim Papa pręceperat; & ituris hoc signum facere complacuerat: quippe prædicauerat summus Pontifex Dominum dixisse sequacibus suis: *Si quis non baiulat crucem suam & venit post me, non potest meus esse discipulus. Iccirco, debetis,* inquit, *vobis Crucem coaptare vestris in vestibus: quatinus, & ex hoc tutiores incedatis; & his qui viderint, exemplum & incitamentum suggeratis.* Dum hæc agerentur, ecce ex improuiso affuerunt legati Comitis Tolosani, *Raimundi* videlicet *de Sancto Ægidio*, qui ipsum iturum iamque sibi crucem coaptasse retulerunt, & in Concilio testati sunt: *Adiuncti sunt etiam ipsi*, inquiunt, *milites innumeri, & populum in ducatu suo conducet quàm plurimum.* Et adiunxerunt: *Si quis est DEI, iungatur ei; quoniam opes suas indigentibus communicabit; & auxilium & consilium suum, nemini viantium denegabit. Ecce, DEO gratias, iam Christianis ituris, duo vltronei processêre Duces: ecce Sacerdotium & Regnum; Clericalis ordo & Laicalis ad exercitum DEI conducendum concordant. Episcopus & Comes,* Moysen & Aaron *nobis reimaginantur.* His auditis si qui pusillanimes heri extiterant, hodie animabantur, & sancta Cruce passim palliabantur. Solutum est Concilium, & nos vnusquisque properantes rediuimus ad propria. Prædicabant Episcopi, & voce liberiori iam illud idem vociferabantur Laici: verbum DEI seminabatur, & quotidie numerus Ierosolimitanorum augebatur: verecundabantur qui remanebant; & iam coram gloriabâtur qui peregrinatum ire disponebant: Alii alios cohortabantur; & in angulis & in compitis, inde singuli sermocinabantur. Nimirum pro his agendis dicunt quædam diuinitus obtigisse signa, quæ nos omnino non ignoramus vera. Anno siquidem ab incarnatione *millesimo nonagesimo quinto*, pridie *Nonarum Aprilium, feria quarta, Luna vigesima quinta*, visus est ab innumeris inspectoribus in Galliis, tantus stellarum discursus, vt grando, nisi lucerent, pro densitate putarentur: opinabantur etiam quidam eas cecidisse: nos tamē de earum occubitu, nihil temerè præsumimus affirmare. Nouimus tamē, Veritate testante, quod quandoq; stellę cadent de cœlo: De discursu autem vel earum corruscationibus, si quis dubitat, vel nobis credat; vel *annalibus* nostris, in quibus id notatum reperiet, saltem adquiescat. Quid autem concursus iste præcipuè portenderit minimè diffinimus: præsertim cùm nobis nondum datum sit nosse mysterium regni DEI: sed per parabolas & quasdam competentias, motui stellarum Christianitatis *motum* comparabant. Quippe anno subsequenti & Synodus *Aruernis* habita est, & via inchoata est. Præter hæc omnia, quędam Christianis intima inspirabatur voluntas, vt penè omnes iter arriperent, si stipendiorum facultas eis suppeteret. Lætabantur patres, filiis abscedentibus; gaudebant vxores abeuntibus maritis dilectissimis, plusq; tristabantur quod remanebant. Plures tamen abierunt, quàm quòd vel vix vel nullatenus redituri earū viri properabant. Et mirū in modū, quod fieri solet in mortibus carorū, lachrimas his & illis extorquebat Iocunditatis affectus. *Excessit* tamē *medicina modum,* quia plusquā debuit in quibusdam eundi voluntas

[Margin: A. D. 1095. — beside "quæ nos omnino non ignoramus vera"; Matt.24.29. — beside "ritate testante"; A. D. 1096. — beside "Christianitatis motum"]

luntas surrepsit. Nam & multi Heremitæ & reclusi & Monachi, domiciliis suis nō satis sapienter relictis, ire viam perrexerunt: Quidam autem orationis gratia, ab Abbatibus suis accepta licentia, profecti sunt; plures autem fugiendo, se subduxerunt. Multi etiam de gente plebeia, Crucem sibi diuinitus innatam iactando ostentabant; quod & idem quædam ex mulierculis præsumpserunt: hoc enim falsum depræhensum est omnino. Multi verò ferrum calidum instar crucis sibi adhibuerunt, vel peste iactantiæ, vel bonæ suæ voluntatis ostentatione. Sed de his, vt libet. Talibus enim rumoribus concursus euntium in tantum augmentabatur, vt iam esset numerus innumerus. Hæc iccirco inseruimus, ne vel aliquid præterisse videamur; vel nostratibus, in vanitatibus suis pepercisse redarguamur. Nec tantummodo populares citramontanos homines is rumor exciuit, sed Palatinos Consules & Regios Tyrannos cieuit: videlicet *Hugonem Magnum*, fratrem Regis Francorum; *Robertum Normanniæ* Comitem, Anglorum Regis Wilhelmi filium; iterum *Robertum* Flandrensem. In Alamanniæ partibus Dux *Godefridus*, cum fratre suo *Balduino & Eustachio*, sermonem hunc recepit, & iterum alius *Balduinus* Comes de Monte. Vltra montes quoque, in *Apulia* scilicet, verbum istud percrebuit: & *Boamundum*, virum admodum industrium, Roberti Guischardi filium, Ducis Rogerii fratrem vocauit; eique *Tancredum* nepotem suum, & *Ricardum* de Principatu sociauit. Porrò si de viris Consularibus loqui attentarem, nec de *Radulpho Balgentiacensi* tacerem; nec *Ebrardum de Puisat* prætermitterem, nec de *Centorio de Bieria*, nec de Wilhelmo *Amanei* aliquid dissimularem, nec multos alios stylus noster fastidiret: qui tamen præclaris facinoribus suis seipsos magnificauerunt, & in exercitu DEI se laudabiliter habuerunt. Nec tamen hos vel alios æmula præteribit obliuio, vbi se opportuna offeret occasio. Prædicti itaque viri, expeditionem DEI aggressi, *Constantinopolim*, imperatoriæ dignitatis ciuitatem, cum populis innumeris appropinquauerunt. Neque siquidem *Angliam*, vel alias maritimas insulas, licet à nobis vndisoni maris abysso ab orbe remotas, tonitruum istud latere potuit; imò & *Britannos* & *Guascones*, & extremos hominum *Gallicios*, fama perniciter succrescens animauit, & armauit. *Venetii* quoque & *Pisani*, & *Iennani*, & qui vel Oceani vel maris Mediterranei littus incolebant, nauibus onustis armis & hominibus, machinis & victualibus mare sulcantes operuerunt: & qui terrâ ibant, vniuersæ terræ faciem, tanquam locustæ, occuluerunt. Transeundum fuit prædictis *Alamannis* per Vngariam, & transierunt. *Petrus* quidam, magnus *Heremita*, cum multis Alamannis & Francis plurimis, subsequens agmen præcesserat, & Regiam ad vrbem applicuerat: Inuenit tamen multos *Lumbardos* & *Longobardos* & iterum *Alamannos* qui eum præcesserant; & ex Imperatoris responso, venientem exercitum sustinebant. *Imperator* autem interim iis mercatum dari iusserat, sicut erat rectum, in ciuitate: Mandando quoque mandauerat, ne quendam sinum maris, quem *Brachium Sancti Georgii* vocant, transfretarent, quousque maximus qui subsequebatur aduenisset exercitus. *Si enim*, ait, *aliter egeritis, efferi Gentiles in vos irruent, & imbellem hanc perimient legionem*: quod & sic postea contigit. Gens etenim illa sine Rege, sine Duce, variis aggregata locis indisciplinatè viuentes, in res alienas rapaciter inuolabant, & plumbum, de quo Ecclesiæ coopertæ fuerant, absportabant & vendebant; necnon & palatia destruebant, & in omnibus se nequiter agebant. His cognitis Imperator iratus est valde: quippe qui beneficiis suis illos iam videbat ingratos: Coegit itaque eos transfretare expulsos à ciuitate. Qui transfretati multis iterum illicitis in Christianos patratis: nam & domos eorum, & Ecclesias, hostiliter terrâ deprædatâ, cremauerunt: tandem venerunt *Nichomiam*. Illic Lumbardos, Longobardos & Alamannos à Francis separantes: *Franci* siquidem ferociores & intractabiliores erant; & ob id, ad omne malum procliuiores: præfecerunt sibi gentes aliæ, Francis remotis, quendam *Raginaldum*; & sub eius Ducatu ingressi sunt *Romaniam*. Vltra *Nicenam* autem ciuitatē progrediētes, quatuor itinere dierum, inuenerunt quoddā castellum cui nomē *Exerogorga*, (incertum an timore an industria,) incolis omnibus vacuum: illud igitur intrantes causa hospitandi, ibi demorati sunt, quippe ipsum inuenerūt, omnium victualium redundantia plenum. Quo *Turci* per exploratores suos cognito, haud mora circumuallare castellum festinauerunt. Raginaldus cum suis

castellum exierat, vt *Turcis* venientibus prætenderet insidias. Præualuerunt autem Turci, & multos ex eis gladio ceciderunt; si qui verò potuerunt, fuga elapsi in castellum recepti sunt: Quo vndique obsesso aquam illis confestim abstulerunt. Fons etenim & puteus, quo castellum sustentabatur, extra erat, quem vtrinque viriliter circunseptum Turcorum exercitus indesinenter obseruabat. *Nihil est laborantibus, aquæ penuriâ durius:* Nihil citius tuta expugnant loca, quàm intollerabilis sitis iniuria. Coacti sunt ergo Christiani, suorum sanguinem elicere & bibere iumentorum: Alii pannos in cisternas limosas deponebant, & si quid humoris inuenissent, in os suum exprimere non erubescebant: Dictum est, quod nimis turpe est, quod quidam in manibus suis micturiebant & sorbebant: Alii si fortè reperissent terram humidam vel frigidam, fodiebant; & in ipsa vel nudi supinabantur, vel suis apponebant pectoribus, vt saltem sic quoquomodo refrigerarentur. Quis in tantis anxiatus angustiis viuere potuit? Sustinuerunt tamen moribundi magnam hanc per octo dies incommoditatem, Sacerdotibus qui aderant sic interim sermocinantibus: *Sustinete fratres, vt enim vos tentet adest* DEVS. *Nolite itaque desperare in his etiam magnis tribulationibus, Sed efficite gnauiter, vt qui eius prouocastis iram, vel in arcto positi nunc, eius largifluam vobis euerberetis misericordiam. Promereri poteritis in tali angustia positi eius beneficium, si ad ipsius toto corde confugietis auxilium. Ipse olim percuti iussit in deserto* Sina, *petram; & fluxerunt aquæ, & biberunt patres nostri in saturitate. Adhuc est eiusdem potentiæ; adhuc est eiusdem misericordiæ. Si vos modo non exaudierit, culpa nostra est; si vos modo non respexerit, nostra est negligentia. Reminiscamini quoniam eum grauiter offendimus, & irritauimus, qui in rerum fraternarum rapacitate & in Ecclesiarum destructione inexplicabiliter crassati sumus.* Hæc illis Sacerdotes quotidie referebant, sed illi nullo vino compunctionis potari poterant. Computruerant illi; tanquam iumenta in stercoribus suis, ideoque de peccatis suis, indurati corde cum Pharaone, DEO satisfacere nequaquam potuerunt: quocirca perierunt. Obthurauerunt igitur aures suas, aspidibus surdiores, contra vocem incantantium sapienter: & iccirco reuera operati sunt insipienter. Quin Dux eorum *Raginaldus* cum Turcis consiliatus est; & vt eis si posset fratres suos proderet pactus est. Exiuit itaque cum multis, fingens se ad bellum procedere, & transfuga fugit ad Turcos. Qui remanserant, inhonestam coacti fecerunt deditionem; &, ô miserum facinus! versi in desperationem, contra Dominum abominabilem commiserunt apostasiam. Illi verò qui fidei suæ testimonium perhibuerunt, vel capitalem subière sententiam; vel in signū positi, sagittati sunt; vel ab inuicem diuulsi, pro vili præcio venundati sunt; vel in captiuitatem abducti sunt, alii in *Antiochiam*, alii in *Corrosanum*, alii in *Aleph*, aut vbi de eis triumphantibus, & captiuantibus captiuos captiuatum ire magis complacuit: qui tamen pro fidei Christianæ inconuulso tenore; glorioso fine quieuerunt. Hanc persecutionem primam perpessi sunt Christiani *tertio Kalend. Octobris.* Audientes iterum *Turci* quod *Petrus Heremita* & *Walterius* cognomento *Sine habere*, in alia ciuitate cui nomen *Ciuitot* prope *Nicenam* essent, persequi aggressi sunt illos, pro secundis successibus rabidiores; & more luporum debachantium vel feræ tygridis, sanguine effundendo procliuiùs incumbentes. Iam igitur, securi de triumpho, accurrentes obuiauerunt Walterio, quem & multos qui cum eo erant, obtruncauerunt. Petrus enim Heremita iam *Constantinopolim* redierat, quoniam illum auscultare gens litigiosa non adquiescebat. Et quoniam eos imparatos Turci repererunt, ideo faciliùs superauerunt. Decollauerunt etiam quendam Domini Sacerdotem, *Missarum* solennia supplicitèr celebrantem. Si qui potuerunt euadere viui, fugerunt; vel in carectis vel syluis, vel in montanis delitescentes; alii Ciuitot castellum, quatinus se defenderent, tenuerunt; quod & Turci protinus obsederunt; lignisque quàm plurimis vndequaque allatis, incendium & castello & hominibus præparabant. *Christiani* autem, extrema iam in desperatione positi, animosiores: *Desperatio siquidem aliquando audaciores facit:* audenter in ligna iaculati sunt ignem. Sic ergo euaserunt incendium, sed non omnino euaserunt imminens mortis periculum. Appræhenderunt siquidem Turci totam castri munitionem; & Christianos appræhensos vel occiderunt, vel captiuauerunt, vel in quodlibet opprobrium subsannauerunt. Hæc iterum passio contigit eis in *mense Octobri.* Ecce modico temporum interuallo, paruo terrarum interstitio Christianitas bis profligata est, bis multata, bis castigata: quod pro expiatione facinorum suorum illis contigisse non ambigimus; & pro reprimenda minus cautorum stoliditate; & pro subse-

subsequentis exercitus necessaria castigatione. Qui enim adhuç citra *Constantinopolim* castra metati fuerant, hoc audito (multi etenim profugi redierant, quorum omnium arma Imperator emerat, quatinus inermes suis minus nocere possent) alii alios expectabant, quatinus Consilio communicato, auxiliaribus freti ducibus, & copiis stipati militaribus, terram inimicorum ingrederentur, Deitate sibi, precum pura Confessione, prius complacata. Dum hæc agerentur Dux *Godefridus* & *Balduinus atque Eustachius* fratres, & *Balduinus de Monte* cum turmis suis per Vngariam commeantes, Constantinopolim appropinquabant. *Podiensis* namq; *Episcopus & Comes Raimundus* per Sclauariam gradiebantur. *Hugo Magnus* & *Flandrensis Comes, & Robertus Normannorum Dux*, cum suis commilitonibus Romam prætereuntes, in *Apuliam* deuenerunt. *Boamundus* autem tantas *Francorum* frequẽtias audiens aduentare: neque siquidem tantum hominem huiusce rei ignarum, tam diuulgatâ famâ pertransire poterat: singulorum probitatibus signisque perscrutatis, pallium optimum præcepit afferri: quod per particulas concisum, crucem vnicuique suorum distribuit, suamque sibi retinuit. Tantus igitur militum concursus ad eum subitò factus est, quatinus Comes *Rogerius* in obsidione (erant siquidem vterque in quadam obsidione) penè solus remaneret; dolensq; se suam amisisse gentem, *Siciliam* cum paucis reuersus est. *Boamundus* autem, vt erat vir per omnia modestissimus, modestè viam suam & euectiones præparauit; & cum optimatibus suis & cum affluentibus armatorum copiis transfretauit, & tandem tranquillo remige in *Bulgariæ* partibus applicuit. Nomina verò suorum qui ei in itinere hoc adhæserunt, eique aliis cohæserant in bellis, hæc sunt: *Tancredus* Marchionis filius; *Richardus* de Principatu, *Ranulfus* frater eius; *Robertus* de Anxa; *Ermannus* de Canni; *Robertus* de Surda valle; *Robertus* filius Turstani; *Hunfredus* filius Radulfi; *Ricardus* filius Comitis Rannulfi; & *Comes de Rusinolo*, cum fratribus suis, & *Boëllus* Carnotensis; *Alberedus de* Cagnano, & *Gunfredus de* Monte Scabioso. Hi omnes vnanimiter Boamundo coniuncti sunt; eiq; se deuotissimè in via Dei obedituros, inseparabiliter iurauerunt. *Hugo* verò *Magnus* & *Wilhelmus Marchisi* filius ad portum *Bari* pelagus præproperè ingressi sunt, & nauigantes applicuerunt *Duracium:* Dux autem ciuitatis illius de Principibus Imperatoris vnus, arbitratus eos, vt reuera erant, viros magnos & gnaros, apprehendi iussit eos, vtpote qui nondum erant cuneis militaribus, & auxiliaribus peditum manipulis satis præmuniti. Fecit ergo eos sub excubanti custodia Constantinopolim sollerter deduci: quatinus Imperator pro libitu suo super eos decerneret; sique vellet *hominium* & fidelitatem ab eis reciperet. Hoc autem Dux ille iccirco maximè fecisse visus est, vt & deuotionem quam erga Imperatorem suum habebat, res ipsa talibus indiciis approbaret; eumque sibi vehementiùs conciliaret. Dux autem *Godefridus*, Ducum omnium primus Constantinopolin venit, duos dies ante *Natale Domini*, & prope illam castra metatus est. *Boamundus* enim suos expectando, qui eum subsequi satagebant, pedetentim gradiebatur; proinde callidè eos paulatim eundo in dies operiebatur. *Imperator* autem in suburbio ciuitatis, duci paulo post mandauit hospitium. Armigeri verò Ducalis exercitus, sine qualibet cautela, ad subuehendas paleas, vel cætera sibi necessaria, extra ciuitatem cursitabant. Quippe nondum aliquid de Imperatore suspicabantur sinistrum, vtpote qui eis voluntarius præbuisset hospitium. Imperator verò absconsè suis mandauerat *Turcopolis* & *Pincinatis*, quatinus in dies exeuntes inuaderent, & perimerent, & curiosissimè super hoc excubarent. Duci, suorum defectus nunciatus est; & inopinatæ Turcopolorum ei patuerunt insidiæ. Exiuit igitur *Balduinus* ad suorum protectionem, & si posset ad insidiantium deletionem: inuenit autem eos insequentes suos; & ex improuiso incautos inuasit, & superauit; partem occidit: sexaginta quoque ex iis viuos comprætensos, fratri suo Duci imperterritus præsentauit. Audiens hoc Imperator *Alexius*, (Alexius enim vocabatur,) valde iratus, malum exercitui Christi in corde suo indesinenter machinabatur. Dux de Imperatoris furibunda perturbatione certus, præcauens in futurum, Ciuitatem exiuit; & vbi prius sua fixerat tentoria collocauit. Nocte superueniente, iussu Imperatoris inuasa sunt castra Ducis, & exercitus eius multis lacessitus iniuriis. Dux autem, sicut erat huiusce rei sagacissimus, & pugnator acerrimus, excubiatores qui tentoriis excubarent prudenter disposuerat; & vnumquemque vigilare sibi mandauerat: Versutias enim Imperatoris non nesciebat. Repulsi sunt quanto-

cius inuasores; & ex illis septem peremptis, vsque ad portam ciuitatis audacter Dux fugauit fugientes. Ad tentoria itaque sua reuersus, fuit ibi penè quinque diebus. *Imperator* enim interim in eum malum moliri; Dux sollicitiùs sibi suisq; consiliari: Imperator ei transitum per ciuitatem Regiam prohibere; Dux subsequentium Optimatum aduentum expectare. Imperator tandem vt nihil intemptatum relinqueret, (erat namque vir perspicax & industrius,) sub pacis obtentu pactus est cum Duce, quod si transfretaret *Brachium*, copiosum ei semper mitteret mercatum; & omnibus indigentibus, stipem impertiret necessariam: tantùm de eo iuramento esset securus. Ideo sic fecit Imperator, vt Ducem à Regione illa cum suis amoueret copiis, ne posset coüti superuentorum Principum consiliis & auxiliis. Transiuit itaque Dux Imperatori factâ, & ab eodem acceptâ identidem promissorum fidelitate. *Boamundus* interim in vallem de *Andrinopolin* venit, ibique suos concionando taliter alloquutus: *Optimates & Commilitones nostri, Oportet cautè nos omnes dehinc abeamus. Cautela nobis est pernecessaria, præsertim cùm pro DEO à nostra peregrinamur patria: Peregrini pro DEO sumus; CHRISTI milites sumus à Christianorum pennatibus diripiendis, manus rapaces cohibeamus. Tempus erit cùm terram hostilem intrabimus, cùm de eorum spoliis opimis ditabimur & lætabimur. Christiani quicunque nobis mercatum præstiterint, securi veniant & securi redeant: terra in qua sumus Christianorum est, ideo vobis eam deprædari non licet: Tantummodo in ea pro benedictione cibaria capiamus; nec vltra quàm vsus viuendi postulat, fratrum suppellectilem discerpamus. Vos autem, proceres nostri, familiares nostri, qui expeditiores estis, de peditibus vigilantiùs procurate; & ne deficiant in via, eos expectando, maturiùs procedite; & tentoria vestra tempestiuè figite. Et quoniam, DEO gratias, opulentiores estis, opes vestras pro eleemosyna pauperibus effundite: Dominum ante oculos præsentem semper habete.* His dictis heros prudentissimus conticuit, & moueri castra de valle præcepit. Tandem peruentum est *Castoriam*, in qua *Natale* Domini solenniter peregerunt; ibique per aliquot morati dies, quæsitumque mercatum habere non potuerunt: Prætendebant enim homines ciuitatis illius eos nequaquam peregrinos, sed gladiatores & Tyrannos. Compulsi sunt ergo, inedia cogente, boues, equos & asinos rapere; & si quid quod mandi posset conuenientiùs inueniebatur. Egressi subinde de Castoria castrametati sunt in *Pelagoniam*. Castellum autem *Hæreticorum* ibi erat munitissimum, abundè bonis omnibus refertum: quod vndiq; aggressum, habitatoribus eiusdem cum eo combustis, omnino pessum dederunt: hæreticis nimirum inimicantes. Omnes siquidem illi viatores, *Iudæos, Hæreticos, Sarracenos* æqualiter habent exosos, quos omnes appellant, *inimicos DEI*. Castello igitur illo radicitus diruto, extinctisque omnibus habitatoribus eius, tentoriis collectis peruenerunt ad flumen *Bardarium*: quod Boamundus cum parte sui exercitus pertransiuit: pars etenim, *Comes* videlicet de *Rosinolo*, cum fratribus suis, remansit. Homines autem Imperatoris qui vias obsidentes, palantes explorabant, videntes exercitum diuisum, impetu facto irruerunt in Comitem & in suos, sperantes se in eos indifficulter præualituros, exercitu duntaxat à se disgregato. Quo *Tancredus* siue per legatum siue per tumultum cognito: nec dum enim multum ab aliis aberant: rapidum calcaribus vrgens cornipedem fulmineus aduolat; & fluuio qui intererat euadato, sed potius enatato, festinum Comiti contulit præsidium. Duo siquidem milia militum Tancredum subsequuti fuêre, qui similiter amne transito eis auxilium præbuerunt: qui confestim, contra spem *Turcopolorum*, ipsis præualuerunt, & eos de prælio fugauerunt, & de fugatis gloriosè triumphauerunt. Nonnullis autem peremptis, plures apprehensos, vinctos præsentauerunt Boamundo. qui eos percunctatos quare tam crudeliter suæ resisterent expeditioni, præsertim cum suo non inimicaretur Imperatori, ipsis respondentibus audiuit: *Nos in* toga *Imperatoris locati, nihil aliud quàm quod ipse imperat possumus.* Boamundus autem Imperatori indignatus, seipsum tamen reprimens, eos quidem impunitos dimisit; sed ne suis de cætero nocerent, interminando eos compescuit. Dixisse tamen suis familiaribus putatur: *Nos transituri per Imperatorem, tumorem animi compescamus; & ne eum iniustè exacerbemus, prout possumus euitemus. Extrema imperitia genus est, hominem ibi totum efflare spiritum, vbi commotus animus nullum habebit effectum: Porro prudentia modus est potestatiuum hominem seipsum dissimulare, vbi potentia sua nequit satisfacere. Prudentia est, in tempus differre, quod continuò non possis implere. Rursus socordia & ignauia redarguendus est, qui cum vltra non possit, intonat minis; cùm verò possit, illatæ obliuiscitur improbitatis. Si possumus, Imperatorem* bene-

beneficiis superemus; sin autem, mala nobis illata æquanimiter dissimulemus. Hæc ait, & iram animi tacitus continuit. Hoc bellum factum est *quarta feria in capite ieiuniorum.* Nulli dubiũ quin illa die inuiti pugnauerint Peregrini, nisi quòd se defendendi necessitas eis incubuit. Interea Imperatoris legati obuiauerunt Boamundo, (*Boamundus* enim iam suos ad eum direxerat,) qui eum per terram illam securè deduceret, & eis vbiq; mercatum impenderet. Misit autem ad hoc quendã suum *Corpalatium*, valde sibi familiarem, hominem admodum solertem: Iste semper præibat, & ex Imperatore regionarios allocutus, forum rerum venalium semper eis præparabat. Ad quoddam ventum est *castellum*, quod quia frumento, caseo, vino & oleo redundabat, aggredi contendebant: Castellani siquidem, neque eis mercatum præparabant; & in tantum eos verebantur, quod neminem eorum recipiebant. *Boamundus* autem viriliter illud prohibuit, ne fortè Imperator in eo, aliquam inueniret perperam: licet ei *Tancredus* & alii multum in faciem restiterint; præualuit tamen sententia prohibentis. Manè facto obuiam illi exierunt Castellani, Cruces præ manibus gestantes, & indulgentiam deprecantes; & ei quæcunque placuissent offerebant: Ille autem libenter eis indulsit & pertransiuit. Venit autem ad ciuitatem quæ *Serra* dicitur; & ibi sufficiens habuerunt mercatum. *Boamundus* tunc prudenter egit, quoniam cum duobus *Corpalatiis*, sine aliqua amaritudine concordatus est; & amicissimi in die illa facti sunt: pro illorum denique amicitia, cuncta reddi animalia iussit, quæ sui rapuerant, quæcunque fuerunt inuenta. Corpalatii autem, hominibus omnia quorum fuerant, reddiderunt: Luctus itaque plangentium, versus est in gaudium. Denique prout tempus poscebat, de loco in locum castra metati sunt; & vsque *Rusam* ciuitatem venerunt: Ibi quæcunque necessaria erant sufficienter comparatis (Græcorum quippe gens Boamundum videre desiderabat inhianter,) suos tetenderunt papiliones, *feria quarta ante Cœnam Domini.* Boamundus ibi sua gente dimissa, cum paucis ad Imperatorem profectus est, suisque dixit hominibus: *Modestè vos agite: ego vos præibo, vobis transitum præparaturus; vos autem moderanter appropinquate ciuitatem, & omnia sapienter agite.* Tancredus autem caput & Princeps militiæ Boamundanæ, videns Christianos in expeditione pauperatos & mendicos, eis in immensum condoluit; & illos, qua cibaria inuenirent, per aliam viam conducere cogitauit. Intrauerunt igitur in *vallem* vberæ glebæ gaudentem, & nutrimentis corporalibus refertam: vbi *Pascha* Domini celebrauerunt. *Imperator* audiens; quem nimium verebatur, aduenisse *Boamundum*, (frequenter enim de prudentia & audacia eius audierat; ipseque semel & iterum cum patre suo *Guischardo* pugnauerat & superauerat) honorificè suscepit eum, & extra ciuitatem, prout vtrumque decebat copiosè procurauit. Dum autem Imperator de colloquio Boamundi præcepisset, Dux *Godefridus*, *Constantinopolim*, suis vltra Brachium relictis, redierat: quoniam Imperator, vt ei pepigerat, mercatum nullum transmittebat. *Episcopus* verò *Podiensis* & *Sancti Ægidii* Comes, sua iterum post se intermissa multitudine, aderant. Imperator à suis accepto consilio, (gens quippe Græcorum multum callet in consiliis) Heroas singulos per internuntios allocutus est: quatinus ei omnes, & *hominium* & fidelitatem facerent; & sic securi transfretarent. Optimates enim Regiæ ciuitatis sibi præcauentes, ne fortè *Franci* congregati in eos insurgerent, bonisque suis eos priuarent, illud Imperatori consuluerant, vt saltem à Francis taliter securi viuerent. *Franci* siquidem omnino periurium vitant. Hoc Imperator ingeniosè quærere; Franci viriliter negare: Franci prætendere se iuramentum nulli nisi DEO debere, cuius milites erant in via: ad hæc Imperator transitum abdicare: de cætero, & mercatum & conductum polliceri; seque ipsum post eos iturum, & iis cum omnibus suis copiis subuenturum affirmare. Angustiabantur Franci, iuramentum facere renuentes, præsertim cùm Græci aliter eis meatum nequaquam consentirent. Quid facerent? contra Christianos pugnare nolebant; transitum pacifici habere non poterant: imperfecto ad quod ierant negotio, ad propria regredi abominabantur. Tandem multi compulsi necessitatibus in hanc deuenêre sententiam, pollicitationibus Imperatoris aliquantulum allecti: quatinus eo tenore satisfacerent Imperatori, si ipse de quibuscunque eis promittebat, eis iurari præciperet: quod ita totum factum est. Iurauerunt igitur *Alexio* Imperatori *vitam & honorem, quod neutrum ei aufferrent, quoad ipse quod iurabat bona fide teneret.* Comes autem *Sancti Ægidii* plus aliis renitebatur; imò, quomodo de Imperatore suos vlcisceretur, irrequietus cogitabat.

Præualuit tamen communis Heroum ſententia; & ab hac intentione animoſum Comitem reuocauerunt. Iurauit itaque, ſed ad *hominium* nequaquam deductus eſt: dixit enim ſe malle mori, quàm hominium faceret Imperatori. Dicunt Græcis ſacramentum Comitis ſatis fuiſſe, quandoquidem illud quòd ampliùs exigebant extorquere non potuerunt. præceptum eſt igitur ilico de nauigio. *Tancredus* interim cum exercitu ſibi commiſſo aduenerat. Audiens itaque quod Imperator à maioribus natu ſacramentum exegerat, cum *Ricardo de Principatu* inter plebeios delituit; puppibusq; acceleratis, properus pertranſiuit *Boamundus* tamē ſuis tranſfretaturis, ſuccinctè dixit: *Maturate gradum, nec aliquid incautè faciatis: demorabor adhuc de mercato locuturus, ne aliquid inconſultè feciſſe videamur; vos prudenter ambulate; nec nimis remiſſè, nec inſipienter militate. Plerumque contingit, vt quorundam inſipientia, ſapientium cauſas impediat, Videte ergo quomodo cautè ambuletis omnes & ſinguli; & alius alium attentiùs commonete.* Hæc ait, & de tranſitu feſtinanter mandauit. Ecce iterum Legationes Epiſcopi *Podienſis*, pariterque Comitis aderant *Toloſani*. Remanſit itaque Comes cum ſua gente, donec ei & Boamundo ſatisfactum eſt de mercato. Dux *Godefridus* cum aliis Nichomediam venit, ibique cum Tancredo tribus diebus fuit. Cognitoque quod nulla, qua tot & tantæ gentes poſſent procedere, pateret via: miſit Dux qui rupium & montium complanarent præcipitia, hominum tria millia, qui acceptis ſecuribus aſciis & vidulis, aliiſque multimodis ferramentis, ad carecta & frutecta ſtirpanda, & ad prærupta montium coæquanda, viam exercitui præparauerunt: poſitiſque in altum ſignis, quæ ſubſequentes agnoſcere poſſent, ne fortè deuiarent; venerunt Nicheam, *pridie Nonas Maii: Nichea* autem totius Romaniæ caput eſt. Caſtris itaque metatis, locatiſque tentoriis, obſeſſa eſt Nichea, quæ eſt ciuitas munitiſſima: vtpote quam oſtentabant inexpugnabilem in cœlum porrecta menia; lacuſque adiacens ciuitatem à latere cingens. Paſſi ſunt igitur ibi Chriſtiani calamitoſam panis inopiam: ita vt ſi quando panis vnus inueniebatur, viginti vel triginta denarios emeretur: Nondum enim mercatum ad eos ab Imperatore fuerat directum. Sed DEO de ſuis procurante, venit confeſtim *Boamundus* copioſum terra mariq; deducens mercatum: facta eſt itaq; inopina & repentina victualium vbertas, in tota CHRISTI militia. In die autem *Aſcenſionis Dominicæ*, aggreſſi ſunt ciuitatem expugnare; & contra muralem altitudinem machinas ligneas erigere. Per duos igitur dies infeſtantes acriter ciuitatem, conati ſunt etiam murum effodere. Gentiles qui intus erant, è contra viriliter inſtare; muros penateſque ſuos magna vi defenſare; lapides & ſpicula dirigere, clipeis ſe protegere, & ſuperuenienti telorum nimbo ſe audacter opponere. E regione Galli nihil intentatum relinquere; conſertorum teſtudine ſcutorum ſe occultare, & ſic iaculorum ingruentiam deuitare; & ſic perſæpe fatiſcentes obſeſſos laceſſere. Ciues interim miſſis nuntiis, neque ſiquidem qua lacus extendebatur, ciuitas obſeruari poterat, à Contribulibus & Confinibus ſuis adiutorium conuocauerunt, dicentes: *Accelerate, per meridianam portam, nihil formidantes intraturi. Porta,* inquiunt, *enim meridiana, adhuc ab omni vacat obſidione.* Ipſa autem die, porta eadem Comiti *Toloſano* & Podienſi Epiſcopo, Sabbatho ſcilicet poſt *Aſcenſionem Domini,* commiſſa fuit: nam eadem die vterque aduenerant. Comes itaque *Saracenis* ſecurè accurrentibus, ex improuiſo armatus obuiauit: & eius exercitus totus in armis ſpecioſus; & omnes ſigno ſanctæ Crucis confiſi, barbaram viriliter repulerunt ſtoliditatem. Quæ gens non paucis ſuorum amiſſis, in fugam turpiter verſa eſt, & à *Francis* indifficulter ſuperata. Comes itaque cum magno trophæo, eâ die tentoria ſua ingreſſus eſt. Ciues obſeſſi alios rurſus direxêre nuntios, qui de auxilio loquerentur; & ſpem pugnæ & certitudinem victoriæ, iurando teſtarentur. Veniebant igitur cateruatim congaudentes, & victoriam in manibus autumantes, & de ſpoliis inimicorum diripiendis iam lætantes. Efferebant itaque ſuos vnuſquiſque funiculos, quibus vinctos ad ſua captiuatum ducerent Chriſtianos. Confidebant namque, & in magnis nationum congregatarum copiis, & in ſuæ viribus animoſitatis: paruipendebant etiam gentem Chriſtianam, vtpote & itineris longinquitate moleſtatam; & fame & ſiti, multiſque aliis incommoditatibus profligatam. Ex montium igitur cacuminibus incautè conglobati deſcendebant, & ad ciuitatem vſque diſcurrere ſatagebant. Quibus iterum obuiantes Franci: Franci ſiquidem nihil negligentes, vias omnes obſeruabant: eos rurſus inuaſerunt, rurſum ſuperauerunt, rurſum fugauerunt; multos autem internecioni

dedidis

deditis victoriosi redierunt: attulerunt etiam plurima cæsorum capita, quæ *fundibularii* proiecerunt in ciuitatem, ad obsidentium exultationem, ad obsessorum perturbationem. Non tamen gentiles minus animosiores Christianis resistebant: Sed modo de propugnaculis iacula dirigere, muros defendere, modo progredientes, ipsa castra perturbare. Contra Comes *Raimundus* & Podiensis Episcopus, homines ordinauerunt, qui turrem quæ tentoriis suis porrecta præminebat, incessanter suffoderent; & infractis viribus operi iniuncto insisterent. Aggressi itaque ciuitatem, colonos rebellantes, balistis & arcubus & fundis deterrentes, (grandinem etenim superuenientia tela putares:) homines præparatos ad muros vsque dirrexerunt; & ne quid eis mali possent oppidani moliri; sagaciter eos tuebantur; suffoderunt itaque turrem radicitus, immissisque lignis, & igni in muro terebrato succenso, indemnes redierunt ad suos. Ignis extimplo lignis præualuit: Quibus combustis, turris dependens extabuit; & per rimas dehiscens, ruinæ machina tota succubuit. Sed quoniam nox erat, non potuerunt nec voluerunt Christiani contra vrbem præliari, quod manè futuro se facturos disponebant. Dilatio autem ipsa multum obsessis profuit, multum verò Christianis obfuit. Nocte siquidem gentiles murum irrequieti reædificauerunt; noctemque illam insomnem duxerunt, in nullo pigritantes, sed de ciuitatis suæ tuitione se inuicem cohortantes. Facto diluculo *Franci* de inopina muri reædificatione vehementer admirati sunt, & eorum irrequietudinem laudauerunt; & tamen quia diutius ibi morari compulsi sunt, doluerunt. De repente siquidem maceriam eò vsque inaltauerant, vt Christiani eos ex illa parte neutiquam nocere possent. Cassatus itaque Christianorum labor hoc modo fuit, quibus illa mœniorum suffossio nihil profuit. Ecce aduenerat Comes *Robertus de Normannia*. Isti omnes vrbem obsederunt, tentoria sua propè locantes. Ex vna parte obsederant eam *Boamundus* & *Tancredus*: Iuxta quos *Dux Godefridus*, *cum fratre* suo *Balduino* atque *Eustachio*: Deinceps autem *Comes Flandrensis*, vir quidem strenuus & miles audacissimus: Iuxta hunc etiam *Comes Robertus Normannus* atque *Stephanus Carnotensis*, *& Comes de Sancto Paulo*, *& Chonanus filius Comitis Gaufridi*, *& Radulphus de Guaer*, *& Rogerius de Barnauilla* & alii quàm plures. A porta vero meridiana *Tolosanus* & *Podiensis*, vt dictum est, excubabant. Ita circumcirca eam vallauerant, quatinus nemo vel ingredi vel egredi possit, nisi qua lacu ciuitas cingebatur. Per lacum enim Christianis videntibus, securi nauigabant, sibique necessaria nauigio deuectabant. Porrò CHRISTI militia taliter vrbem obsederat. *O castra speciosa! ô Tentoria Imperiosa! quis vnquam similia vidit Tabernacula? Cesset illa adulabilis fabula de Troia; vilescant illa Pelasgorum tentoria; obscurentur vlterius procerum illorum actus & nomina. Illic* Vlysses *suam exercuit astutiam*; Aiax *suam ostentauit audaciam*; Achilles *suam manifestauit duriciam. Hic Columbinam* Christiani *prætendebant simplicitatem; & in armis mundam & gloriosam exercebant militiam: mundi moribus, vegeti corporibus, animosi pectoribus dimicabant: Quippe animabus suis præcauebant; carnisque voluntatibus & voluptatibus, omnia illicita, abdicabant; fulgebant in armis, maximeque in morum ornatu erant decentissimi.* Fateor & verum fateor, quoniam si *Balaam* huic tam formosæ speculationi adesse meruisset, tentoria ista, Num. 24. 5.
tentoriis Israëliticis præposuisset. In castris siquidem Christianis, nec *Fineos* Num. 25. 6.
Medianitidem, quam pugione confodere deberet, inueniret; nec serpens malignus quem pro malignitate sua torreret, haberet. Vt breuiter dicam, militia illa, formosæ Ecclesiæ instar erat; & forma, vt de tali non temerarius Salomonem decantasse autumauerimus: *Ecce tu pulchra es amica mea, sicut Taberna-* Cantic. 1. 4.
cula Cedar, sicut pelles Salomonis. In ista siquidem expeditione Duces ipsi militabant, ipsi duces excubabant; vt nescires quid Dux à milite, quid miles differret à Duce. Præterea ibi erat tanta omnium rerum communitas, vt vix aliquis aliquid sibi diceret proprium; sed, sicut in primitiua Ecclesia, fermè illis erant omnia communia: Lupanar & prostibulum omnino à castris suis procul eliminauerant, & potissimum de morum honestate disceptabant: Ibi tamen cum hominibus mulieres habitabant, sed vel in coniugio vel in legali ministerio. Si quis enim alicuius conuincebatur inhonestatis, vel in faciem, vt

cæteris metus incuteretur, castigandus increpabatur; vel grauiter de eo vindicabatur: quotidie siquidem de continentia sermocinabantur Episcopi, & omne scortum, & abusum de medio castrorum abhominabantur. Opponebant se certatim castrenses illi pro fratribus, inimicorum gladiis; & mirum in modum lætabantur, si mori mererentur pro vlciscendis proximorum injuriis: *O super omnes Regiones extollenda Gallia! quàm pulchra tabernacula tua ecce in Romania! ab Occidentali Europa armata iter arripuisti, & in Asia tentoria tua & Conopeorum tuorum paxillos collocasti. Conseruet, ac perennet DEVS hanc bonæ voluntatis tuæ vnanimitatem: quatinus tuta procedere possis ad quam suspiras Ierusalem.* Turci interim & pro ciuitate defendenda desudabant, & à mœniorum restauratione nullatenus quiescebant. Terrâ vndique obsessi, lacui victualia subuecturi securi se committebant. Ibant & redibant Christianis videntibus, nec eis nocere poterat Francorum quantuslibet exercitus. Sed quis eorum sollicitam euasit solertiam? *Franci*, viri per omnia prudentissimi, consilium acceperunt, quatinus oppidanis auferrent etiam lacum. Direxerunt itaque Legationem suam *Constantinopolim*, quæ vocabulo antiquiori *Bizantium* dicta fuit: vnde & adhuc monetæ ciuitatis illius, denarios *Bizanteos* vocamus: quatinus Imperator imperio potestatiuo, nauigium copiosum *Ciuitot* dirigeret, vbi portus erat oportunus: & quoniam *nocuit differre paratis*, nullas in remittendo innecteret moras. *Insuper*, inquiunt, *boues & plaustra nobis transmitte, ad rates per montana & syluas ad lacum vsque subuehendas. Si enim taliter egeris, ciuitatem Nicheam, quam obsedimus; quam Turci tibi violenter abstulerunt, indubitanter recuperabis: nullum enim habent effugium, si suum eis interdicemus nauigium.* Ex Imperatoris præcepto & boues festinanter adducti sunt, & naues veliuolæ, portum Ciuitot appulerunt: *Turcopoli* etiam Imperatoris affuerunt. Scaphæ carrucis superpositæ, bobus huic operi ministrantibus, vsque ad crepidinem lacus magno labore deductæ sunt. Ea verò die noluerunt eas impingere in lacum: quòd commodius duxerunt noctem expectare. Hoc autem ideo fecisse videntur, quatinus ex improuiso ciuitati per lacum approximarent; nauigiumq; castellanorum, dum nescirent, diriperent. Sole ruente, nocteque terris incumbente naues in lacum impegerunt, easque Turcopolis mandauerunt. Crepusculo diei albescente, lacum sulcantes, ordinatè tendebant puppes ad ciuitatē. Ciues lacum nauibus opertum eminus aspiciētes, admirabantur; & si fortè sibi veniret adiutorium suspicabantur. At postquam fides eis facta est naues illas contra se præparatas; neque nauigio suo sicut heri & nudiustertius, illis patebat de cætero commeatus, diriguere metu, & exangues facti desperauerunt: repentino siquidem casu perturbatis, præter spem omnia contigerant. Rebellando etiam nequaquam vlterius resistere poterant, super quos confluxerant gentes innumeræ: vrbi, terrâ lacuque obsessæ, nulla spes erat salutis; nullus locus effugii, præter, quod omnibus adiacet victis; dedecus deditionis. Exterrebant eos arma incognita, & ipse fulgor armorum, obsessos exanimabat: nouerant Francorum gentem ferocem & bellicosam; nec eos ab incepto desistere, donec eis omnia pro voto contigerint: Sciebant illos penitus immisericordes, quos ipsi exacerbauerant, gentis suæ peremptores. De imminenti ergo tractantes periculo ad *Imperatorem* dirigunt, vtq; sibi sub lege deditionis respondeat satisfaciunt. *Securos*, inquiunt, *nos faciat, Imperatoria fides tua non violanda, de familiaribus & substantiolis nostris; vrbemq; deditam suscipe pacto tuæ protectionis; impunè iubeas recedamus, vrbemque tuam tibi reddemus. Tuere nos ab istis carnificibus qui adhuc te grauiter infestabunt, tuisque nos fac præsentari conspectibus: Obtemperabimus tuis mandatis, si nostris æquè respondeas voluntatibus: liceat nos tibi seruire, liceat nos viuos in tuum imperium vel in tuum caput insurgentes dimicare. Ne nobis imputes, quoniam dum licuit contra te pugnauimus, quod tum lege belli viuebamus: fac nos tibi obnoxios vitâ concessâ; ex inimicis prapara nos tibi deuotos seruos: Si, quod absit, post hac nos tibi senties ingratos, ingratitudini nostræ, plexis corporibus, & tandem capitibus amputatis, digna rependè. Tantò siquidem erimus tibi fideliores, quantò parturies nos beneficiis tuis obnoxiores. Larga liberalitas Imperatoris parcat victis, debellet superbos.* His Imperator auditis, Christianorum profectui postea rei probauit euentus, occultè inuidens, obsessorumque legationi satisfaciens, satellitibus suis imperauit, quatenus & se, & sua dedentes, Constantinopolim impunitos deducerent, deque ciuitate seruanda curiosi procurarent. Iuxta præceptum Imperatoris omnia facta sunt, & ciuitas reddita est; gensque gentilium ad vrbem Imperatoriam indemnis deducta est: Quam vt dictum est non modò captiuitatis, sed honorificentia liber-

libertatis suscepit Imperator, magnisq; dapsilitatibus educatam honorauit. Hoc autem iccirco fecisse dicitur, quatinus & liberatos sibi affectaret, aliosque ad deditionem inuitaret, eosque contra Christianos tempore opportuno animaret; acper eos, in quibus clam inuidebat, occasione se præbente, rebellaret. Pauperibus tamen Christianis, multa largitus est donaria, vt taliter quod apud se occultabat, clandestino dissimularet figmento; seq; suaq; commenta, in futurum per competentes reseruaret machinationes. Ciuitate reddita, Christianorum gens ab obsidione secessit. Mortui sunt ibi multi Christiani, alii fame, alii gladio, alii quolibet alio exterminio. Hos autem omnes existimant fœlici laureatos martyrio, quoniam pro fratrũ compassione sua corpora tradiderunt. Gentilium etiam, pro variis bellorum euentibus, pro ingruentibus incursitantium infortuniis, multa trucidata virorum corpora, multa passim reperires inhumata cadauera. Per septem hebdomadarum circulum, tresq; dies, ibi Christiani demorati sunt; & capta seu magis reddita Ciuitate, pedem aliàs dirrexerunt. De non publicandis etenim Ciuitatis illius penatibus Imperator mandauerat: Noluissent ibi etiam tot dies expendisse, quoniam rebus suis multisq; diebus in cassum expensis, vt videbatur, Imperatori totum immolauerant, quod vel sanguinem suum effuderant, vel quòd quas attulerant facultates in immensum attenuauerant; nec etiam, quę multimodis mortibus adquisierant, spoliis opimis gratulabantur. Pœnitebat igitur eos longæ obsidionis, quandoquidem non dominati sunt vrbi, more subiugatæ Ciuitatis: nam si saltem publicarentur facultates inimicorum, & paupertas egenorum temperaretur, & absumptæ aliquantulum resarcirentur impensæ. Non igitur æquanimiter *Alexii* mandatum pertulerunt: Et tamen quod tunc nihil proficerent, in tempus siluerunt. Hic primum patuit odiorum seminarium: hic compertum est inimicitiarum fomentum: hic discordiarum ceperunt incentiua pullulare: hîc simultatum simulachra visa sunt succrescere: Nam quoniam *Alexius* non rectè contra eos egerat, ipsi contra eum de vltione cogitabant. Hic igitur primus liber claudatur, vbi prima Ciuitate deuicta, quamuis ea pro voto potiti non fuerint, Christianus aliàs militatum ire disponit Excercitus. Vadant interim Christiani, nosque ad incœptum opus accingamur, cum luce surgentis auroræ.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

VA in die soluta est obsidio, ad quendam peruentum est *pontem*, vbi sua Excercitus Christianus collocauit tentoria. Fecerunt autem ibi duos dies: Tertia verò die antequam matutinatus Lucifer exalbesceret, iter præproperi arripuerunt: Et quoniam nox erat tenebrosa, incertam incerti arripuerunt viam. Diuisi ergo ab inuicem duorum consummauerunt iter dierum, *Boamundus* & *Robertus* Normannus Blesiensisque Comes, *Stephanus* & *Tancredus*. nec non *Comes de Sancto Paulo*, & *Walterius de Sancto Valerio*, *Bernardusq; filius eius*, & *Girardus de Gornaio*, & *Wilhelmus* filius Vicecomitis Ranulfi, & *Wilhelmus de Ferreres*, & *Herueus* filius Dodemani, & *Chonanus* filius Cominis Gaufridi, & *Radulfus de Guaer*, & *Alanus* filius eius, & *Rioldus de Loheel*; & *Alanus* Dapifer sacrę Ecclesiæ Dolensis Archiepiscopi; & alii plures erant in vno agmine. In altero *Tolosanus* & *Podiensis* Episcopus; Duxque *Godefridus*, & *Balduinus*, & *Hugo* magnus, & *Flandrensis*, cum copiosis commeantium examinibus. Die altera post secundam, Turci tanquam harena maris, innumeri contra Boamundum confluxerunt. Videntes autem Christianos, magna quidem confisi multitudine, intrepidi vnanimiter ipsos impetebant: Animabat enim eos ira, furorq;: Indignabantur etiam, quod eorum possessiones depopularentur alienigenæ: Denique nimis ægrè ferebant, quod *Nicheam* præsumpsissent expugnare. *Boamundus* autem videns innumerabilem inimicorum multitudinem, suis & ore rapido & effero gladio minitantem & insultantem, stetit imperterritus, suisq; satis consultè dixit comitibus: *Fortissimi* CHRISTI *milites, ecce dimicandi tempus est; Metum omnem qui etiam viros effœminat abiicite; & de vobis ipsis defensandis, viriliter procurate; Ictus impugnantium indefessi sustinete; & ex* IESV CHRISTI *confisi adiutorio, manus bellicosas exerite; viresq; animas ecce, dum tempus est, ostentate. Ne queso deturpetur propter nostram ne-*

gligētiam Laus Francorū; non vilescat propter nostrā segnitiē, Sanctum nomē Christianorū. Res in arcto est, bellum ex aduerso est; Hostis multus in proximo est: Nihil tamē præter spem seu voluntatē vestrā contigit vobis: Omnia vobis ex voto prouenerūt. Ad hoc patriā egressi estis; ad hoc venistis: Bellum semper desiderastis. Ecce quod diu optastis & orastis: Ecce vndiq; nos vallauerūt. Sed, ô genus infractū, ô gens inuictissima ne terreamini: quoniam reuera nobiscum est DEVS. Si quis meticulosus est, seu audacem animum, in angusto positus, sibi mutuet seu saltē, præ pudore, metum dissimulet. Nunc armis & animis opus est: non est tempus socordiæ, nec imperitiæ. Quid moror verbis? Iam nunc sibi quisq; loquatur. Iubet deniq; celeriter aptari tētoria: mandatq; sociis qui ab eo longiuscule recesserant, quatinus ad eos iuuandos præponerent. *Instat enim nobis,* ait *nisi accelaraueritis, ineuitabile mortis periculū. Non est ambigua de Conflictatione fama, quam oculis intuemur, quam icti corporibus persentimus. Age: iam Christiani accurrite & nos & vestram Remp. defendite. Commune periculum est in quo sumus. Commune discrimen est in quo laboramus* Deinde dixit, *Qui pedites estis, impigrè & prudenter tentoria figite qui milites estis, obuiam eis mecū procedite, & laborē certaminis indefessi sustinete. Pro CHRISTO præliatores aduenimus: in isto CHRISTI prælio ne deficiamus. Vnusquisq; sibi dicat quod in tali negotio faciendū non ignorat.* Interim Turci declamantes aduenerant; & seu sagittando seu iaculando, seu cominus feriendo, Christianos acerrimè infestabāt: nulla fatigatis dabatur requies; sed omnia Christianorū corpora, vel cruore, vel sudore liquentia cōspiceres. *Franci* enim è contra, pondus belli indefinēter sufferre; incursus in hostes aliquando prudenter differre; gladiis interdum resistere; socios vocatos expectare, nec in aliquo titubare. Hāc conflictuum violentiam, ab hora diei tertia, vsq; in horam nonam pertulerunt Christiani. Illa die fuerunt mulieres bellantibus pernecessariæ: quæ & aquam sitientibus perniciter porrigebant, & pugnantes exhortando cōfortabant. Martis campus incanduerat, nam vtrinq; totis viribus certabatur: Angebātur Christiani, nam plerumque in ipsis castris impugnabantur. Alius Excercitus, *Boamundi* Legatis discredebat, de belli certitudine ambigens: Nullam siquidem gentem sperabat esse, quæ contra Excercitus sui partem decimam, de bello auderet anhelare. Postquam tamen rumor iste per totum percrebruit Exercitum, & legatis legati superadditi sunt, *Dux* vt erat miles acerrimus, Comes quoq; *Stephanus* vir prudens & modestus, nec nō *Hugo* magnus cum suis aduolant commilitonibus: *Balduinus* quoq; atq; Eustachius frater eius, intrepidi aduolāt cum suis commilitonibus: Podiensis Episcopus illos ponè sequebatur, comesq; Tolosanus *Raimundus*. Mirabantur iam fatiscentium Christianorū corda, vnde tanta gens, tamq; repentina præter spem in eos emersisset. Cooperuerāt enim montes & valles, & si qua plana erant densis turmarum Cuneis omnia frequentabantur. Erant enim *Sarraceni, Agulani, Persæ,* quorum numerum computauerunt trecenta sexaginta millia, præter *Arabes*, quorum concursus fuit indeterminatus. Interea necessarium desiderabatur & expectabatur adiutorium. Dicebant ergo *ô si venerit!* Loquebantur autem mutuò: *secretum habeamus quod inhianter opinamur: DEO hodie iuuante, de istis nos nunc atrociter infestātibus, triumphabimus Hodie de ipsorum opulentiis ditabimur & lætabimur: Sileamus interim & duremus.* Taliter se cohortabatur; & gladiis exertis & in mortem vibratis, res dumtaxat gerebatur. Et nisi DEVS in castris suorum tunc affuisset, subsidiumq; iam defessis præparasset, ipsa dies totius expeditionis finem peperisset. Adsunt repentini quos aduocauerant socii. *Podiensis* cum suo magno Excercitu, à tergo præoccupauit inimicos: Parte altera, *Comes Sancti Egidij* & *Balduinus,* atq; *Eustachius* festinanter equitabant: à dextera Dux *Godefridus* irruit, & *Hugo* Magnus, & Flandrensis *Rotbertus,* per omnia miles expeditissimus. *Rotbertus* namque Normannus iam cum Blesiensi *Stephano*, necnon *Tancredo* atq; *Balduino* pugnabat. Gentiles obstupefacti, quoniam hostiliter & à facie, & à tergo inopinè præmebantur, fugæ se crediderūt; & terga cedentibus consenserunt. Cecidit autem eos vsq; ad internecionem Christianorum gladius; & multi, multimodis oppetierunt mortibus. Nam, & si qui potuerunt, latibulis delituerunt, cæsa sunt ibi Barbarorum multa millia, quoniam in eos vehemēter crassati sunt, quos tota die immisericorditer insectati fuerant. *Wilhelmus Marchisus,* Tancredi frater ea die oppetiit, & *Gaufridus de Monte Scabioso,* Viri multum militares, bonæ indolis & Illustres. Præter hos multi ceciderunt milites ex Christianis & pedites. Non enim *Turcos* imbelles audemus dicere, qui astu nimio præpollentes audaci vigent animo, & irreuerberato confligunt gladio. Mortes etiam eminus inimicis creberrimè infligunt: quia vtuntur arcubus, & multis instrumentis bellicis nituntur. Sed tamen multum tunc dedidicerant vsum præliandi, quoniam

quoniam habuerant diuturnum tempus feriandi. Iactitant tamen se de Francorũ stirpe duxisse Genealogiam, eorumq; proattauos à Christianitate desciſſe. Dicunt etiam nullos naturaliter debere militare nisi se & Francos. Si tamen ad Christianitatem redirent, tunc demum de Francorum prosapia exortos sese gloriarentur recte. Hoc ad præsens sufficiat: quoniam indubitanter viri sunt callidi, ingeniosi & bellicosi; sed, proh dolor, à DEO alienati. Obfuscatur igitur ingenuitas illa, quâ sicuti dicuntur oriundi emanauerũt: quia veræ oliuæ, quæ CHRISTVS est, neutiquam inserti sunt. Factum est hoc prælium *Kalendis Iulii.* Christiani CHRISTO suo gratias egerunt, qui eos de inimicantium eripuit manibus, eosque suis repleuit consolationibus. Duxerunt ergo diem illam solemnem, DEOque dignam immolauerunt laudem. His ita pessumdatis, & procul effugatis, ad eorum tentoria diripienda conuersi sunt Christiani, quoniam ipsis fugientibus non vtique ibi diu licuit immorari. Inuentum est ibi & auri & argenti plurimum: Subiugalia, mulas & equos, boues & camelos, verueces & asinos & copiosam suppellectilem in eorum papilionibus reperierunt; & diuersis onusti gazis, cum triumpho & inenarrabili gaudio, redierunt ad suos. Facta est igitur lætitia magna in Christianorum tentoriis; & celebrem habuerunt diem illam, gratias agentes prosperatori viæ, & vitæ suæ, Domino nostro IESV CHRISTO. Solennis igitur habita est victoria, quâ liberati sunt non manu sua, sed virtute Diuina, ex omni angustia; & omni affluentia bonorum referti. Nec fama fuit contenta circumsitas vrbes excire, sed longinquas & exteras nationes cœpit deterrere; & titulum Christianitatis, remotorum populorum auribus infundere, diuulgabantur Christianorum præclara facinora; sibiq; superuenturã eorum militiã, omnes & singuli formidabant. Vnde factũ est vt *Solimanus* Senioris Solimani filius de *Nichea* fugiens, inuenerit *Arabum* decem millia. Qui comperto quòd fugeret, dixerunt ei; *Excors & miser quid fugis?* Quibus Solimanus: *olim*, ait, *putabam, me Francorum posse superare & vincere populum, sed versa vice superati sumus; & ea propter vagabundi huc & illuc diffugimus. Vidimus enim, seu nos vidisse putamus, tam diffusam eorum multitudinem, vt nullus eorum æstimare sufficiat apparatum; Mirari potuissetis & obstupescere: quoniam cœli syderibus innumerabiliores sunt. Nos autem adhuc tremuli, vix eorum Legiones euasimus. Hac de re nimio terrore concussi, palpitando vix adhuc respiramus. Si ergo nobis creditis, priusquam vos deprahenderint delitescentes, aufugietis. Neq; enim ciuitatulæ qualibet poterunt obsistere: quandoquidẽ Nicheam Metropolim nostram, praualuerunt expugnare.* Qui cùm audissent Solimanum, fugere tentauerunt. Venientes autem ad castella vel ciuitates quibus morabantur *Suriani*, qui & ipsi titulo Christianitatis erant insigniti, subdolè ad eos loquebantur & dicebant: *Deuicimus Francos: Ita omnino defecerunt, vt omnino eraserimus de terra ista, memoriam eorum; si qui superuixerunt in cuniculis absconditi sunt.* Sic incautos alloquebantur, & intra portas recipiebantur: Ingressi autem, insciorum municipia, domos eorum & ecclesias deprædabantur; quicquid erat preciosum & concupiscibile, & filios & filias, auferebant, & sic eis passim illudebant: *Francorum* etenim præoccupabant aduentum; & antequam isti accessissent, illi recesserant. His auditis, Christiani eos insequentes, iter suum moliebantur. Intrauerant autem terram inaquosam & inhabitabilem, in qua fame & siti, defecerunt vsque ad mortem. Si fortè tamen segetes immaturas inueniebant, spicas vellebant, & fricantes masticabant, & glutiebant. His tam parcis victualibus, multis deficientibus, alii vtcumque sustentabantur, illic eorum defecerunt subiugales equi & asini; multique gloriosi milites coacti sunt ire pedites: Et qui potuerunt pro vehiculis adhibuerunt sibi boues, vel ad se vel ad sua subuehenda. Nec multò post vberrimam ingressi sunt terram, victualibus & bonis omnibus refertam: Excepto quod equinas nequaquam sibi potuerunt reparare vecturas. Ventum est autem ad *Ichonium*; habitatorum verò terræ illius persuasione, quoniam colonia illa penuriam aquarum patitur, repleuerunt vtres suos ad refocillandum: post hæc itinere diei confecto venerunt ad quendam *fluuium*, vbi duos dies hospitati recreati sunt. Cursitores, qui semper exercitum præcurrebant, seu vt exercitui præuiderent; seu vt paleas vel alia necessaria diriperent; præcurrerunt ad *Erachiam*, in qua ciuitate multus erat *Turcorum* conuentus, si qua possent obesse Christianis expectans. Collocauerant nociuas igitur, si potuissent, cursitantibus insidias: Quos inuentos audacter aggressi sunt Franci, & fugatos indifficulter disperserunt.

Ciuitas ergo *Erachia*, Turcis abiectis, confestim in dominationem Christianorum redacta est: ibiq; quatuor confecerunt dies. Ibi se disgregauerunt *Tancredus* ab aliis, vir equidem singularis strenuitatis; & *Balduinus* frater Ducis Godefridi, vir nequaquam Tancredo probitate dissimilis: & cum suis expeditionibus *vallem* intrauerunt de *Botrentot*. Tancredus autē iterum à Balduino separatus, *Tharsum* venit cum suis militibus. *Turci* verò de ciuitate progressi, obuiauerunt eis ad resistendum præparati. Quos *Tancredus* hostiliter aggressos; viriliter cecidit; eosq; fugientes in ipsam præliando refugauit ciuitatem. Tancredus autem, vir æquè per omnia imperterritus, laxis habenis castra metatus est propè mœnia ciuitatis. Nec mora *Balduinus* affuit, postulans vt se ad capiendam amicabiliter sociaret ciuitatem: Quod Tancredus omnino prohibebat. Nocte insecuta Turci, exeuntes ciuitatem: inierunt fugam. Habitatores autem ciuitatis illius sub ipso noctis articulo, post Turcos ciuitatem egressi, alta voce clamabant: *Franci triumphatores orbis & dominatores, Turci recesserunt; vrbs patet, accedite. Currite Franci inuictissimi, recepturi ciuitatem; Currite, ne moremini. cur tardatis?* Hæc castrorum excubitores audiebāt illos, nec clam nec submissè, vociferantes: Sed quoniam nox erat, & consilium & negotium illud in diem dilatum est. Aurora illucescente, venerunt ciuitatis Maiores, seque suaque Christianis dedentes. Volentes igitur, quas audiebant litigātium compescere simultates, Non inconsultè responderunt: *Optimates incliti, ab his in præsentiarum absistite controuersiis. Nos volumus & oramus, pacifici veniatis: Sin autem, Tancredus ille nobis dominetur, qui heri tam gloriosè, nobis admirantibus contra Turcos dimicauit.* Noluit Balduinus acquiescere, sed volebat vel eam sibi dimidiare, vel saltem eam totam communiter dirripiendo publicare. *Absit*, inquit *Tancredus, vt fratrum nostrorum facultates dirreptas nobis peculiemur. Ipsi me rogant, ipsi me desiderant, ipsi vitam suam mihi committunt; & ego lupo rapaci assimilis prædam mihi commissam deuorabo? Absit hoc* inquā *à me*. Suriani enim, qui ciuitates illas incolebant, Christiani erant, sed eis Turci principabantur. *Balduinus* nolebat Tancredi sermonibus adquiescere, sed in suam anhelans sententiam, in vrbis publicationem deliberabat pronis pedibus currere. Totus erat vel in penatum depopulatione, vel nitebatur ciuitatem dimidiam vindicare. Nec voluit nec potuit Tancredus, refraganti Balduino diutiùs obluctari, quoniam copiæ maiores illius exercitus erant; datoque signo suis, lituisque clangentibus, aliquantulum amaricatus abscessit. Temperauit tamen, prout erat moderatus iræ suæ; & neutiquam intendebat iter in Ierusalem, pro iniuriis etiam sibi illatis, perturbare. Ita Balduinus Tarsum totam solus obtinuit. Tancredo autem, nec morâ, redditæ sunt duæ Ciuitates optimæ, *Azera*, & *Mamistra*, & Castella plurima. Optimates alii cum suis exercitibus, *Armeniorum terram* intrauerant. Inuenerunt autem ibi municipium munitissimum; & quoniam noluerunt ibi diutius demorari, illo illæso præterito, abierunt: Nec enim pro vno castello, totum exercitum fatigare commodum ducebant. Erat non longè quædam ciuitas *Alsia*, quæ venientibus confestim est reddita. Quidam autem vir ex militari cingulo nomine *Simeon*, terræ illius indigena, ad defensandam terram, vrbem illam petiit, & accepit: Qui cum quibus potuit ibi remansit. Porrò maior exercitus pertransiuit: venerunt quoque ad *Cæsaream* Cappadociæ, quæ ad solum vsque diruta erat: ruinæ tamen vtcunque subsistentes, quanta fuerit illa Cæsarea testabantur. Inde digressi, pedem direxerunt ad aliam ciuitatem pulchram & vberæ glebæ opimam *Plastentiam*, quam Turci paulo antè tribus obsederant hebdomadibus; quæ quoniam erat inexpugnabilis, à Turcis nullatenus potuit expugnari. Hæc igitur illico non ingratanter Christianis patuit. Hanc quidam *Petrus de Alsia*, petitam ab Optimatibus, indifficulter obtinuit, ad tuendam & expugnandam terram, *in fidelitate Sancti Sepulcri & Christianitatis.* Auditum est in illa expeditione, quòd Turci qui ciuitatem obsederant, haud longè præirent exercitum, si qua possent eis nocituri. *Boamundus* autem, negotiorum militarium vir industrius, de suis quos voluit accitis militibus, eos curiosè insecutus est, sicubi fortè posset eos inuenire & lædere. Nihil tamen profecit, quoniam eos inuenire non potuit. Ventum est deinceps ad *Coxon*, nobilem & copiosam ciuitatem, quam alumni loci illius cum fratribus suis Christianis libenter reddiderunt. Ibi tribus diebus, fatigatus pausauit exercitus. Relatum est *Comiti Tholosano*, quòd Turci qui fuerant in *Antiochia* custodia; discedentes aufugissent. Igitur cum suis consiliatus, elegit quos præmitteret, qui rem diligenter inuestigarent, & cætera curiosi explorarent;

Ad hoc directi sunt consulares viri disciplinæ militaris non ignari, *Vicecomes de Castellone, Wilhelmus de Monte Pislerio, Petrus de Roasa, Petrus Raimundi*, cum militibus multis. Venerunt autem in vallem *Antiochiæ*, & ibi rem aliter audierunt: audierunt enim quod se *Turci* copiosè præparassent, ad ciuitatem defendendam. *Petrus* autem de Roasa declinans ab aliis, introiuit vallem de *Rugia*. Inuentisque Turcis quàm plurimis, eos grauiter cecidit, superauit, fugauit. *Armenii* illi auditis Christianorum secundis successibus, Paganorumque frequentibus infortuniis, reddiderunt Petro *Rusam* ciuitatem, & quædam castella. Illis autem sic prosperè; at non æquè maiori prouenit exercitui. Iter etenim aggressi, gradiebantur rependo per montana, nimis aspera & scopulosa, per quæ nec eorum phalanges poterant, sicut heri & nudius tertius, seriatim procedere; nec eorum clitellariis dabatur saltem repere posse, sed miserrimè hi & illi prægrauabantur: neque siquidem illis in angusto positis, aliud erat aliunde diuerticulum. Collidebantur ergo & conquassabantur laborantes, & deficientes per viam inuiam: Qui præ nimiâ tristitiâ, strictim complosis manibus & stridentes dentibus ingemiscebant; labebantur equi in immane præcipitium, & trames artissimus pepererat omnibus dehiscens offendiculum, multi vel equis, vel clitellariis cum rebus superpositis illicamissis, pauperati sunt. Alii pro vili prætiolo venditabant, vel ancilia vel loricas, vel galeas; alii procul à se iactitabant: quippe ibi nullus, etiam inermis, esse poterat exoccupatus. Vnica eis erat nec sine formidine cura, de suis conducendis corporibus. Postquam illas calamitosas vix euaserunt angustias, ad quandam diuerterunt ciuitatem, quæ vocatur *Marasin*. Conuenæ autem ciuitatis illius copiosum illis detulerunt mercatum: Ibi autem aliquantisper demorati, donec quantumlibet recrearentur, dominum sustinebant *Boamundum*, qui & ipse, vt dictum est, vt Turcos insequeretur, nuper ab eis abscesserat. Posthæc ingressi sunt vallem illam inclitam, vallem spatiosam & vberem, in qua Regia & famosa ciuitas *Antiochia* sita est, quæ totius *Syriæ* metropolis & princeps est, in qua primicerius Apostolorum *Petrus*, Cathedram decorauit Pontificalem. Nunc occulto DEI iudicio, sed non iniusto, plurimis in ea dirutis Ecclesiis, quibusdam vsibus humanis irreuerenter applicatis, Turcanis fœditatibus proh dolor, mancipabatur. Cursitores autem, qui subsequentem exercitum præcurrere solebant, *Pontem ferreum* propinquantes, Turcos inuenerunt innumeros, munitum Antiochiam festinantes: Itaque repentino impetu in eos facto, semper enim Christiani proficiscebantur armati, subito conflictu eos consternauerunt. Multis itaque deletis, eorum *burdones*, quos multimodis onustos victualibus & diuersis gazis ad ciuitatem adducebant, ad propria reduxerunt castra, quæ super fluminis ripam metati fuerant. Factum est igitur immensum gaudium in castris, tum pro victoria, tum propter optima, quæ ad eos reportauerant, cursitores spolia: nec cessabant DEO gratias agere, ne ingrati viderentur, cuius ope fatebantur tam fœlices successus eis contingere. Dicebant ergo: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Psal. 113. Quotidianas ergo & continuas DEO reddebant laudes; & omnium agendorum suorum, deuotis precibus & summissis cordibus eum implorabant protectorem. *Boamundus*, pigritiæ vel somnolentiæ nunquam adquiescens (irrequietus enim homo erat) cum quatuor milibus militum, cautè prope portam Antiochiæ, clandestinus venit, si qui fortè latenter ingrederentur vel egrederentur expectans. Summo verò diluculo exercitus de loco in quo erant, tentoria collegit, iter arripuit, Antiochiam accessit; & *quarta feria, duodecima Kalend. Nouembris.* Tentoria sua coaptauit, & à tribus portis ciuitatem viriliter obsedit. Parte namque alia nequaquam fuit obsessa, quoniam tam porrectis & inaccessis coangustabatur scopulis & montanis, vt nullus illac se accõmodaret obsidendi locus. Tantus autem timor inuasit Antiochenos, & omnes in circuitu positos, vt nullus eorum, cursitorum auderet expectare occursum. Siluerunt itaque fermè diebus quindecim. Terra verò quæ circa Antiochiam adiacebat, prout vallis est fertilis, erat vberrima, vineis referta, fructibus & frugibus iocunda, arboribus nemorosa, ortis opima, pascuis opulenta. Erant autem in ciuitate *Armenii* multi & *Suriani*: ipsi equidem Christiani, sed Turcis multum obnoxii: Ipsi fugam simulantes, audacter exibant in castra, mendicantes & stipem publicam postulantes. Hi, quoniam mulieres eorum erant intra ciuitatem, ad familiares redibant lares; & exploratores maligni, quæcunque in castris audiebant Turcis fideliter insinuabant: Quod non mediocri-

ter obfuiffe dicunt Chriftianis; *Nihil enim magis nocet bellantibus, quàm inimicorum vel scire secreta; & contra præparata, obuiantia præparare machinamenta; & inimicorum exinanire vel præuenire consilia.* Vbi Antiochenis, caftrenfium patefacta funt confilia, cœperunt paulatim forinfecus intrepidi prodire, & peregrinos homines aggreffos coangustare. Aggrediebantur fiquidem & trucidabant, fi præualerent, incautos; Et patratis latrociniis, vel in ciuitatem redibant, vel indemnes ad tutiora fecedebant loca. Sic circumcirca omnes obfidebant vias, vt & à mari & à montanis omnia clauderentur Chriftianis. Sicque factum eft vt iam peius qui foris erant obfiderentur, quàm qui intrinfecus latitabant. Erat ibi non longè caftellum fatis munitum nomine *Areth*, vbi morabantur qui in Chriftianos frequenter irruebant. Quo Optimates comperto, de incurfitatione hoftili vehementer condoluerunt: quoniã in gentem fanctam aufi funt, nefarii, cruentos euaginare gladios. Iam enim indigenarum infidiis, multi occubuerunt. Miferunt ergo, qui Turcis obuiarent, & eos dum ipfimet refugerent, allicerent. *Boamundus* namque, totus militiæ deditus, in infidiis delituit: Chriftiani verò videntes Turcos fefe acerrimè infequentes, fugamque fingentes, prout erant edocti, confeftim terga dederunt; & quo Boamundus reconditus erat, fcienter declinauerunt. Occifi funt tamen in illo conflictu vel potius fuga, duo milites Chriftiani. Porrò Boamundus præliator fortiffimus, de loco in quo diuerterant cõcitus furrexit; Turcofque aggreffos multos peremit, & quofdam viuos retinuit, quos ante portam ciuitatis folenniter in fpectaculum decollari præcepit. Hoc ideo feciffe dicitur, vt qui erant in ciuitate, pro multatis contribulibus fuis, terrerentur, fi fortè ab infectatione Francorum taliter auocarentur. Sæpè namque pro pœnis aliis illatis, alii exanimantur. Qui tamen erant in ciuitate, magis efferati, plerumque turres editiores afcendebant; à propugnaculis Chriftianos fagittabant, & quibufcunque modis poterant eos procul ab vrbe repellebant. Sagittæ namque eorum coram Boamundi tentoriis aduolabant: ibi fiquidem ictu fagittæ percuffa mulier occubuit: quia propè ciuitatem caftra fua Chriftiani locauerant. Confilio iterum Caftrenfes accepto, fuper verticem montis qui vocatur *Maregard*, qui Boamundi tẽtoriis imminebat, Caftellum ædificauerunt, quò à Turcorum incurfionibus caftra tutarentur: quod per dierum fucceffiones, Heroum vnus, quifque in ordine vicis fuæ, cuftodiebant. Interim attenuata funt victualia: quia neque curfitare audebant, neque mercatum habebant: quod enim in valle repperierant, dum de craftino non profpectauerunt, affluenter confumpferant. In caftris tamen eorum parum quid erat refiduum, q' quotidie abfumptum minuebatur. Itaque cibaria omnino erant percara. Et iam inftabat *Dominici Natalis* folennitas. Loquuti funt ad inuicem Proceres illi, confilium quo gentes alerentur accepturi. Affectu quippe paterno maiores minoribus patrocinabantur. Iam verò fames inhorrefcebat, quoniam pabula omnia de die in diem deficiebant. Dixerunt ergo: *pars noftrûm procul frumentatum & prædatum excedat; pars deprædantes, fuccenturiata cuftodiat; pars in caftris remaneat: & nihil relinquamus intentatum. Milites CHRISTI, nunquam tepefcamus otiofi. Quid etiam moramur? Iam iam gens Chriftiana, magna ex parte periclitatur.* Boamundus itaque primus adiecit: *Si vobis fanum videtur, Optimates & Domini, ego & Flandrenfis Comes foras exibimus, & fi quid DEVS præftiterit, vos videbitis: interim pro caftris excubate, & nihil negligenter agite.* Collaudatum eft confilium, & folutum eft concilium. Celebrata igitur diligenter *CHRISTI Natiuitate*, *Flandrenfis* & *Boamundus* armati, non fine remanentium lachrymis proceflerunt, & cum eis militum ac peditum plufquam viginti millia, & perniciter difperfi funt per Sarracenorum colonias. *Sarraceni* autem & *Arabes* & *Turci*, ab Ierufalem & Damafco, & ab aliis regionum multarum municipiis, congregati erant, gentes ingentes, quatinus *Antiochiæ* fubuenirent. Audientes autem Chriftianos per regionem fuam difperfos, admodum gauifi funt, fperantes fe illis pro certo præualituros, vtpotè quos opinabantur paucos & aduentitios. Intempefta igitur nocte, duas acies ordinauerunt in infidiis, vnam à facie, alteram à tergo: quatinus facto diluculo, vbi eos aggrederentur in neutram Chriftiani partem effugerent, imò illis ab vtroque incumberent latere. Comes autem *Flandrenfis* vir armipotens & *Boamundus*, in eos vnanimiter irruerũt, & inuocato nomine IESV, & euecto quod femper præferebant fanctæ Crucis figno, conftantiffimè præliati funt, & inimicos fuos grauiter afflixerunt. Mortui funt ergo multi ex illis; fed de fpoliis eorum parum ditati funt Chriftiani: Non enim

enim otium habuerunt vel eos persequendi, vel spoliandi. Interea Turci qui stabant in præsidio ciuitatis, audientes Boamundum abscessisse, audaciùs exibant de ciuitate, & iam in ipsis discurrebant castris. Explorauerunt igitur, quà tentoria languidiora reperirentur. Quadam ergo die, irruerunt vnanimiter in castris; & cominus vnanimiter impegerunt Christianos: Necdum enim suos audierant superatos. Die ergo illa multi ex Christianis perempti sunt, quoniam *Ismahelitæ* illi vehementer in castris perstiterunt. Ea die *Podiensis* suum amisit signiferum, qui eius deferebat vexillum: & nisi luteæ interessent salebræ quæ ciuitatem à castris dirimebant, & Ideo transitus vel nullus erat vel difficilis, laxis habenis frequenter ipsa protererent tentoria, & debaccharentur in Christianorum gentem, quæ iam aliquantulum marcuerat. *Boamundus* de Saracenorum Regionibus regrediens, bello peracto, sed modico, quod deprædaretur inuento, alia conscendit montana, si fortè quidlibet aliâs inueniret, quod deprædatum vel suis Comitibus, vel expectantibus se proficeret. Sed in tantam iam terra redacta erat vastitatem, vt multi vacui remeauerint. Incassum ergo laborauerant, nisi quod de Turcis solenniter triumphauerant. Sed *nulla victoria famem extinguit*, vbi totum quod mandi debeat deficit. *Parum durat laticia, quam panis egestas contristat.* Reuersi sunt autem ad castra, quæ perhorrescens inedia sauciabat. *Armenii* & *Suriani*, homines terræ illius indigenæ, & lucris inexplebiliter inhiantes, videntes Christianos rediisse vacuos, ad opportuna & remotiora discurrebant loca, quę reperiebant, coëmentes cibaria, in castra deferebant; & multo pretio quod vili comparauerant, venditabãt. Aselli quidem onus octo vendebant purpuratos, qui appretiati, denariorum centum viginti solidos valebant: Ergo morbi lues contaminabat castra; & passim quibus facultas comparandi deerat, fame calamitosa moriebantur. Qui tamen ditiores erant, multa indigentibus & hostiatim postulantibus conferebant donaria: Sed tamen non poterant multis diebus sustentare tot millia. Cogitauerunt igitur aliqui castra subterfugere. Consiliati sunt ergo *Wilhelmus Carpentarius & Petrus Heremita* quatinus latenter fugerent: & fugerunt; quos inuentos *Tancredus* apprehendit, & inhonestè conuiciatos & coactos ad hostem redire compulit. Iuramentum enim & fidem ab eis extorsit, vt redirent; & fratribus satisfacerent: Wilhelmus ad Boamundi tentoria deductus est: Quem probrosis *Boamundus* cohercuit verbis & condignis castigauit angariis. Dicebat ergo: *Quid, ô dedecus & totius improperium Franciæ, facere præsumpsisti? cur eneruare voluisti tuorum corda confratrum, vt exemplo tuo hostem DEI, non redituri dimitterent? An tu solus tutum tibi arripuisti pauorem, vt tu nobis dimissus sanus effugeres? Omnium miserrime, decuerat te in Castris DEI permanere, & pro fratribus gloriosam animam ponere. Nunc igitur, omnibus diebus vitæ tuæ super terram eris ignominiosus.* Interim ad Boamundum accesserunt *Franci*, & pro Wilhelmo quem tenebat rogauerũt, qui eis quantocius adquieuit: ne tamen de cætero discederet, ipsis collaudantibus, Wilhelmus iurauit. Tunc etiã in tantum Christianorũ defecerunt equi, vt vix in toto & tanto exercitu mille milites inuenirentur qui Caballis vterentur: homines namque & equi pari laborabant incommodo: nec erat vlla spes euadendi, nisi DEVS eis, suspirantibus & clamitantibus, propitiaretur. Ad Dominum enim eorum fugiebant corda & ora: & quia terreno desperauerant adiutorio, in DEO totam spem suam collocauerant. *Taliter autem DEVS redarguebat eos misericorditer, vt ad eum toto corde conuerterentur; & si quid in eis inpenitudinis latitabat, ignè compunctionis & infortunio superuenientis necessitatis excocti, purgarentur.* Fames augebatur indies, & omnes timore perterriti tabescebant: Accedebat ad metum exagerandum fama, præsaga mali & rumorum augmentatrix, quæ Turcos prænunciabat superuenturos. Quidam igitur *Constantinopolitanus* natione Græcus, nomine *Tagingus*, ab Imperatoris latere venerat, qui satellitibus quos Imperator in exercitum legauerat principando præerat. Hic metu mortis plus aliis renes dissolutus, ad Optimates venit; & quod enormiter verebatur dissimulans, ad eos sic exorsus est. *Video vos, egregii Proceres, summa in anxietate positos, & omnibus angustiis circumuentos: omnia victualia consumpta sunt, equi mortui sunt, Castra obsessa sunt: Grauiùs nos obsidemur qui obsidemus, quàm illi quos obsedimus: ipsi equitant, ipsi cursitant, ipsi grauiter nos impugnant: nos vndique circumuallamur, vt nullatenus egredi audeamus: Nullum adiutorem expectamus: Omne mercatum nobis inhibetur. Ista diu tolerare nihil est aliud quàm per singula momenta deficere. Misereor liberalitatis vestræ, Patres conscripti, qui ab extremis terræ Regionibus aduenistis in his exteris nationibus morituri, nisi vel mihi credideritis*

vel melius consilium acceperitis. Cuius pectus ferreum non moueat tot Christianorum defectus? Mihi credite, Patres conscripti, non ignota loquor: in terra mihi non incognita sum: Satis mihi possem consulere, si cogitarem vos deserere. Sed deleatur anima mea de libro viuentium si vestræ sanctitudini vnquam me subtraho; nisi necessitatibus vestris semper communicabo: sed interim tædet animam meam miseriarum vestrarum: & nisi vobis potero subuenire, totus moriar in amaritudine. Accipite igitur meum dum bene dixero consilium. Nolo viuus, vt prælibatum est, ab hoste recedere, nisi contubernalibus nostris melius excogitassem prodesse. Ego domesticus sum, vt nostis, Imperatori: Ego percognitus sum omni Græcæ nationi. Ascendit igitur cor meum cogitatio, quam, licet mihi molestum & laboriosum sit, quod cogito, vobis insinuo. Paratus sum & ad portus & ad Imperatorem euolare; & vbi vbi decretum Imperiale dirigere, vt omnes ad adiutorium vestrum festinanter conueniant; farinam & vinum, carnem & caseum abundanter deuehant; & quicquid victualium habent fideles Imperatoris, vobis largiter suppeditent. Equos etiam elaborabo, vita comite, plurimos adducere. Ne autem de me diffidatis, in veritate loquar: quicquid vltroneus offero, fideliter exequar. Papiliones autem & Comites meos, mox rediturus, hic dimitto, & sic me omnia bona fide prosecuturum super hæc sacrosancta iuro. Sic iurauit, & abiit. Credidit enim ei multitudo, & de reditu accelerando omnis populus eum obnixius obtestabantur. Abiit autem, sed malè periurus nunquam rediit. Tali enim occasione consuluit miserrimæ vitæ suæ. Gens interim pauperata furtim discedebat, vadens quò viuere se putabat. Ad mare nullus audebat procedere: quoniam viæ & auia seruabantur. In portu autem naues adnauerant, quæ illis possent prodesse; si accessus ad eas patefieret. Ecce iterum fama recens percrebuit, Turcos innumeros aduentare; & ingruentiam mortis confestim omnibus imminere. Tot enim erant, quod vix multorũ stadiorum sufficeret eis quaqua versum porrecta capacitas. Ecce iterum nouus timor: ecce de repentè timebant, ac si nullatenus ea vsq; timuissent: excordes & exangues facti pallebant; & multi eorum colla marcida circulabant. Nobilitas tamen de bello disputare causa est. Confluxerant omnes de quibus supra meminimus Optimates: Omnes se inuicem de bello cohortabantur: quoniam inter eos nec aliquis tepidus, nec aliquis pusillanimus inueniebatur. *Boamundus* tamen suum depromens consilium adiecit: *Video vos, DEO gratias, omnes vnanimes, nec aliquis hac in re dissentit ab aliquo. superfluum ergo reor, tot Optimates, tot viros prudentes ducere per ambages, quos iam video in eadẽ voluntate complices. Omnes quidem anhelatis ad pugnam: omnes id ad communem profuturum creditis salutem. Ego verò, idipsum collaudo: ego idipsum vementer efflagito. Nam rogo, ne sicut segnes moriamur vel imbelles: non simus improperium, vel omnium Infamia Christianorum: Si mori contigerit, gloriosè saltem moriamur in bello. Tantum est si moriamur inglorii, ac si comparemur iumentis insipientibus, brutis assimiles pecudibus. Nam quo ad populum DEI qui se nobis commisit, multum mori conspicabimur. Quid differt Dominus à seruo, nobilis à plebeio, diues à paupere, miles à pedite, nisi nostrum qui præsidemus eis prosit consilium, & patrocinetur auxilium? si Turci mihi dominabuntur impunè, nolo amplius viuere. Vos, domini Consulares & Illustres viri, lux & flos victoriosæ Franciæ, decus & speculum pugnatricis militiæ, pro vobis ipsis decertate: & pro fratribus vestris animas ponite. Inuocemus nomen Domini IESV: & vel spoliis lætabimur opimis, vel morte moriemur insigni: quando saltem de animarum nostrarum securi, non moriemur sicut mori solent ignaui. Denique non sumus tot nec tanti, qui duo valeamus bella sustinere. Sed, ò milites, omnes egrediamur castra: sic enim mihi videtur pulchrum & vtile; & intrepidi procedamus iis obuiam: vos autem omnes in castris remanete pedites, castris munimentum; Eis qui in ciuitate sunt obstaculum. Omnes insomnes pernoctate; vel vicarii, alii aliis succedite: vobismetipsis fulcite vos & vnusquisque vestrum pugnate pro vobis, imò alius alium defendite: Præcipuè portas ciuitatis quæ coram vobis sunt, diligenter obseruate, ne illis reseratis possint in vos liberè discurrere. Amodo sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat.*

His dictis armati, & *Communione sancta* præmuniti, processerunt è castris, non sine grauibus vtriusque cateruæ lamentis: Neuter de se confidebat, nec Sacerdos, nec mulier: nec populus, nec miles: nec isti, nec illi sperabant se de cætero, posse frui aspectu mutuo. Hi & illi proruebant in earorũ oscula, & omnes in lachrimas ciebãtur. Milites hospitati sunt inter fluuium, qui in antiquo vocabulo, *Daphnes* nuncupatus est, qui præterfluit *Antiochiam*, & lacum: audierant siquidẽ Turcos in castello *Areth* conuenisse, vltra *Pontem Ferreum*. Optimates antelucani conuenerũt: nec enim in tãto discrimine coarctati somnum capere potuerant: Et aurora prima illucescente, gnaros præmiserunt exploratores, qui eis de Turcis renuntiarent. Nec morâ viderunt eos ex altera ripa fluminis accelerantes. Fecerant autem duas copiosas acies: Pone verò sequebatur maxima virtus illorum. Reuersi sunt ergo celeri-

celeri-

liriter speculatores, acclamantes: *quid opus est verbis? Ecce eos: ne moremini, propè enim sunt.* Locuti sunt optimates de bello ordinando, & negotium illud commiserunt Boamundo. *Eia,* inquit Boamundus, *singuli vos conuocate, & signo dato vnusquisq; vestra cum acie militate; vbi autem opus fuerit lanceis & gladiis, rem peragite; & actuum, & ictuum paternorum ne obliuiscamini.* Ordinatæ sunt itaque sex acies. Quinque ex illis præcesserunt quæ belli pondus sustinerent, & inimicum agmen efficaciter feriendo propellerent: *Boamundus* postremus cum acie sua paulatim gradiebatur, omnibus pronisurus, & subuenturus; & si Turci prioribus præualerent, totam belli ingruentiam excepturus. Litui clangebant, buccinæ reboabant, vtriusque multitudinis clamor audiebatur: & iam clipeo clipeus, iam vmbone vmbo repellebatur; hastis confractis, enses mutilabantur; & comminus vtræque instabant legiones. Superuenêre Turcorum succenturiæ, qui grauiter Christianos cœperunt impellere. Nequibant *Franci* tantum impetum, tot examinatarum nationum, sustinere; sed titubantes cogebantur cedere. Tantus enim erat & clamor & strepitus, & telorum imber, vt ipsum etiam obnubilarent aërem. Ingemuit *Boamundus*, qui vndique prospiciebat eis, tanquam totus oculatus, & ait: *CHRISTE tuos sustenta Christianos.* & adiecit. *Roberte*; Robertus siquidem, Girardi filius, suum detulerat vexillum: *rapidum calcaribus vrge cornipedem; & Christianis titillantibus, imperterritus esto iuuamen. Memor esto, obsecro, Parentum nostrorum; & ne liuidaueris in aliquo, rutilantem titulum Francorum. Scito nobis illico de cælo auxilium futurum: Sed vult DEVS vt nos, tamquam fortes athletæ, promereamur & adipiscamur brauium.* Robertus, Sanctæ Crucis signo munitus, & auxiliaribus constipatus manipulis, præproperus affuit; Turcisq; cruentis, miles audacissimus obstitit. In tantum enim perfidos aggressus est illos, vt vexilli Boamundi lingulas, in ora Turcorum volitare faceret, altoq; clamore suo Turcos aliquantulum deterreret. Ad illius primipilaris impetum & clamorem, Franci animo resumpto, in Turcos irruerũt vnanimiter; & pugionibus vibratis instabant efferaciùs in instantes: fragor armorum multus erat, & ab æreis cassidibus, ignis elucubratus scintillabat: vulnera vulneribus illidebantur; & campi nimio sanguine purpurabantur. Intestina videres dependentia: videres & cæsa capita, & trunca corpora passim oppetentia. Exterriti sunt autem Turci præ timore nimio; & repentè, cuneis eorum labantibus, fugæ se commiserunt. Persecuti sunt ergo Christiani vltra *Pontem Ferreum*, sternendo, proterendo, mactando. Cæsi sunt ibi Turcorum multi milites: quoniam prælium illud non habuerat pedites. *Christiani* autem magno potiti tropheo, reuersi sunt ad suos, secum adducentes equos multos, quibus singulariter indigebant; & spolia multa quæ sibi ipsi pepererant manu sua in prælio: factum est igitur gaudium magnum in castris, DEO que dignas omnes edidere gratias. *Turci* verò ad castellum suum *Areth*, satis inglorii regressi sunt, animo contrito vultuq; dimisso: Quod omnino despoliantes, succenderunt & aufugerunt. Quod *Armenii* videntes & *Suriani*, arta præoccupauere loca; Turcisq; fugitantibus magnum interuenere nocumentum: multos enim peremerunt, quosdam etiam viuos reduxerũt; Castellum etiam prædictum, Christianis subiugatum reddiderunt. Franci quoque in castris centum capita peremptorum attulerunt, ad consolationem suorum & ad defectionem obsessorum; quæ etiam legatis *Admirabilis Babilonii* præsentauerunt, qui tunc fortè à Babilonia ad eos missi, iuxta eos suis morabantur in tentoriis. Illi autem qui remanserant in castris, in *Antiochenos* tota die pugnauerant: vtpote qui tres portas ciuitatis, ne foras erumperent indesinenter seruauerunt. Prælium hoc factum est *Idus Februarii, feriâ tertiâ*, quæ caput ieiunii quadragesimalis præcedebat. Qui verò ciuitatẽ munierant, magis in irã efferati, Christianos ardentiùs impetebant; & ab incursitationibus in eos nullatenus absistebant. Et quamuis in præliis hucusq; semper superati fuerint: alii mortui, alii vulnerati, alii capti, residui omnes fugati defecerint: tamẽ tãta erat in ciuitate multitudo, vt incessanter ipsa castra perturbarẽt; frequẽter insilirent, & frequẽtiùs eos quibuslibet mortibus funestarent. Christiani præter hæc magnis affligebantur incommodis: quia nec obsidionẽ deserere, nec procul à castris audebant procedere. Regiones autẽ circumsitę in tantã redactæ erant solitudinẽ, vt nullã eis suppeditarent pabulorũ subministrationẽ. Turci nimirum, quibus locorũ oportunitates erãt percognitæ, & frumentatũ cursitabant, & Christianis attentiùs insidiabãtur. Porrò quæcunq; ciuitates, quæcunq; castella, quęcunq; municipia, quilibet homo, quęlibet mulier, omnes qui vel propè vel procul erãt, Christianis inimicabãtur: Omnis locus obstructus erat, ne fortè negotiatores ad eos accederent. Itaq; perhorrẽda pe-

riclitabantur eduliorum inopia. Nobilitas igitur, vt plebi consulerent, misericorditer anxiabantur. Dixerunt ergo: *Videtis quod nihil proficimus. Ciuitas hæc inexpugnabilis est: Nos non possumus eam saltem circumuallare. Ipsa intrinsecus, cibariorum vbertate redundat; Nos forinsecus calamitosa fame periclitamur. Penè plures sunt qui latitant intus, quàm nos qui sumus exterius. Tamen si de prælio loquerentur, illud gratanter audiremus. Ecce ipsa mœnia, etiamsi dormierint, ipsos defendunt. Nobis videntibus, vbique discurrunt. Denique quid mali patiuntur? imò nos patimur, qui tam grauiter coartamur; faciamus igitur vnum quid, nobis omnibus profuturum, illis præcipuè, vt videtur, obfuturum. Cernitis Machomariam illam, ante portam ciuitatis ædificatam? Illic pons est, eorum commeatibus sufficienter opportunus. Ibi ergo castrum erigamus, quo munito, iis faciliùs resistere valebimus, & genti nostræ subuenire: quippe postquam inimici nostri & pontem & transitum amiserint, nos autem & liberiùs & securiùs discurremus, vel etiam in castris tutiores pernoctabimus.* Bonus igitur visus est sermo iste in oculis eorum. Ad quos Tholosanus; *Faciamus* ait, *sicut dicitis castellum: & ego munitum illud custodiam.* Boamundus etiam subiunxit: *Si consilium meum acceptabile vobis, patres conscripti, videbitur, eamus ad Sancti Symeonis portum: nam & ego vadam vobiscum, & adducam illam, quæ illic nos expectat quantulamcunque gentem: quæ fideliter nobis subueniat, atque efficaciter hoc opus prædestinatum perficiat. Illic & multæ sunt naues, & multi nostri sunt Comites: sed accersiti non audent accedere, quia loca omnia impio plena sunt crassatore. Nos autem militemus, semper securi de bello & cauti & prouidi simus nostris quos adduxerimus in adiutorio: qui verò remanebunt ad sarcinas, & de castris tutandis non negligenter procurent, & operi deuotato indeficienter insistant. Nihil segniter aggrediendū est. Sed hoc & illud grauiter tentandum est.* Comes S. Ægidii Boamundo adiunctus est: & *ad portum S. Symeonis* acceleratum est. Qui verò in castris remāserunt, accincti gladiis, ad castellum inchoandum vnanimiter se præparauerunt. *Turci* nec minus expediti, nec numero nec armis impares, intrepidè *Francis* obuiauerunt. In tantum igitur imperterriti Christianos aggressi sunt, quatinus eos in fugam compulerint, multosque peremerint. Facta est ergo tristitia magna in castris: Doluerunt itaq; in tentoriis, & die illa siluerunt. Turci denique comperto quod *Tholosanus* & *Boamundus* ad portum abscessissent, insidiis clandestinis competenter collocatis, qualiter Christianis nocere potuissent machinati sunt. Ecce à portu redibāt Christiani, secum adducentes gentem nec satis armatam, nec multum pugnacem: quos *Sarraceni* vndique circumseptos & circumuentos, immaniter aggressi sunt, & omnimoda telorum ingruētiā impugnare moliti sunt. Impetebant igitur eos nunc sagittis, nūc ensibus, nunc lanceis, nunc missilibus. Obtruncabāt eos immisericorditer, & clamitabant in eos dentibus stridentes. Non potuerunt Christiani, vtpote pauci, debacchantium crudelitatem diutius perpeti; & quoniam non poterant rebellare, fugâ compulsi sunt semetipsos præripere. Si qui potuerunt seu latitare, seu effugere, viuentes euasere; alii lætali sorte præuenti, proh dolor, occubuere. Peremptisunt itaq; in illo conflictu plusquā mille Christiani: & ecce duplicatus augmentabatur mœror in castris: heri & hodie triūphauit de Christianitate Gentilitas; ecce per insolentiā elata Gentilitate & plaudēte, humiliata est hodie lugubris Christianitas. *Tales tamen sunt bellorum euentus; tales sunt vicissitudines, & hominum & temporum. Nulli vnquam semper successit fœliciter, nemo vnquam de continua prosperitate, vel lætabitur vel lætatus est. Hac de re & timenda & cauenda est in prosperis aduersitas; & speranda, & optanda est in aduersis prosperitas.* Rumor de Christianis superatis, aures eorum qui remanserant impleuerat; & ideo pariter omnis populus lamentabatur. Nesciebant enim vel quos viuos vel quos autumarent mortuos. Plurimi tamen, per montana repentes, euaserant, & ad tentoria quantociùs redierunt. *Boamundus* autē per compendiosiorem reuersus viam, Tholosanum præuenit; & de Christianorum defectu verus interpres nunciauit. Christiani verò magis in iram cōcitati quàm exterriti, cōtra Turcos vnanimiter exierunt, eosq; viriliter aggressi sunt: è regione Sarraceni restiterunt, putantes se posse præualere, sicuti nuper Tholosano & Boamundo præualuerant. Credebant etiam Gallos ex ipso timore defecisse & seipsos pro fœlici successu succrescere. Vtrinque igitur acerrimè dimicatum est. Turci pontem transierant, & Christianis audacter obuiauerant: Christiani, tanquam singularis ferus, vel canum morsibus irritatus, vel venabuli cuspide sauciatus, occisione cōmilitonum & confratrum excitati, Turcorum sanguinē inhianter sitiebant; & ad vlciscendos suos penitus elaborabant. Gentiles, quoniam eis præter spem acciderat expauefacti, terga feriētibus, nec mora, præbuerunt; & fugiendo elabi voluerū t,

fuga

fuga igitur inita, legio tota irreuerenter effœminabatur. Oberat ipsis fugientibus seu pons angustus, seu fluuius rapidus & profundus. Nam vel per vtrunq; vel per alterum instabat eis transeũdum. Fluuium circa pontem euadare nemo, enatare vix aliquis poterat. Tanta multitudo equitãtium pontẽ pariter conscenderũt, vt alius alium impediret; multi alter alterũ suffocarent: Faciliùs enim singulatim quã conglobati transirent. Deniq; cedentibus prestò aderant Christiani, fraternarum suarumq; iniuriarũ nequaquam immemores; sui sanguinis effusi auidissimi vltores; & victoriæ cupidi, & de Ciuitate subiuganda solliciti. Instabant itaq; illis insatiati peremptores, & lanceis & ensibus in eos cõminus vtebantur. Quoscunq; poterant vel in fluuium præcipitabant, vel letalibus gladiis confodiebant; ita vt ipse fluuius & cruentatus videretur, & cadaueribus supertegeretur. Siqui siquidem, vel enatare moliebantur, vel repetare circa pontẽ conabantur, ab instantibus necabantur, & omnimoda calamitate pessumdabãtur. Dies mortis, dies illa Gentilibus illuxerat, in qua vix aliquis mortem euitare poterat. Instabant Christiani fugientibus, instabãt enatare molientibus, super incumbebãt procumbentibus. Nullus à sanguine suam manum prohibebat; sed omnis Christianus gladium suum occisorũ sanguine inebriabat. Mulieres à murorũ & propugnaculorũ spectaculis, & suorum miserias prospectabant, & successiuis Francorũ prosperitatibus inuidebant. Illo in prælio mortui sunt Principes XII. de Turcorũ agminibus quos *Admiralios* vocant, Illustres & egregii proceres; & mille quingenti milites, viri industrii & fortissimi, qui diu solerter inuigilauerant defensandæ Ciuitati. Porrò alios timor altus compescuit, ne de cætero arroganter contra Christianos clamitarẽt, vel præsumptuosi super eos cursitarent. Prælium autem illud nox intempesta diremit. Qui verò viui potuerũt euadere, ciuitatẽ exangues intrauerunt; neq; dein vires pristinas resumere potuerunt. Christiani quoque ad suos victoriosi redière, equis multis & spoliis copiosis, quibus nõ mediocriter indigebant, secũ & adductis & allatis. Lætabantur autẽ in Domino IESV; & gratias agentes, de die in diem proficiebant in melius. Facta die crastina, Turci de Ciuitate prodeuntes, summo diluculo Cadauera collegerunt, quæcunq; reperire potuerunt; & ea sepelierunt vltra pontem ad *Machomariam* ante Ciuitatis portã. Plurima verò submersa in fluuio dimiserunt, super quibus dicere potuerunt: *Fluuio tegitur qui non habet vrnã.* Quæ autem subtumulauerũt, palliorum & pretiosarũ exuuiarũ gazis prosequuti sunt; & arcus & pharetras & plurimos Byzanteos, mortuorũ procurationi adiecerũt. Quo Christiani comperto, partim exuuiarũ cupiditate allecti, partim vt dolorem Turcis apponerẽt, incitati, sepultos desepelierũt; & corporibus egestis satis ignominiosè insultauerũt. Quicquid autẽ substantiæ concupiscibilis cum ipsis repertũ est, rapuerunt; & corpora congregata in foueã vnam contumeliosè proiecerũt. Burdones verò quatuor cæsorũ, capitibus onustos miserunt ad portũ, quatinus ea *Legati de Babylonia* qui ibi fortè aderant viderẽt, & dolentes obstupescerent. Porrò Ciues ista videntes, in immensum doluerunt, & ad mortem vsq; contristati sunt. Ingemiscebant igitur tota die & vlulabãt, & lamentabantur & quotidie deficiebãt. Tertia vero die *Castellum*, de quo supra memoratũ est, ædificare cœperũt; & de lapidibus ipsis, quos de sepulturis dehumatorũ abstraxerãt, munire deliberauerũt. Quo satis munito iam coangustabant arctiùs inimicos suos, & ne fortè foras excederent tota sedulitate obseruantes insistebant. Franci autẽ securiores ad montana cursitabãt; & paleis, vel aliis quibuslibet victualibus deuehẽdis, iam liberiùs vacabant. Ex altera namq; parte fluminis, vbi Christiani nondum sua locauerãt tentoria, Turci securũ habebant discursum, vtpote vbi nullum verebantur Christianũ. Consiliati sunt ergo ad inuicẽ Christiani: *Si*, inquiũt, *aliqui ex nobis essent, qui Castellum illac ædificatũ inhabitarent, ac defensarent, & nos essemus securiores; & ista Ciuitas sollertius obsessa, faciliùs tabesceret: nimirũ eis & comeandi facultas omnis interdiceretur, & omnino eis pabula prohiberentur.* Omnes istud collaudant Consilium: omnes tamẽ, & vnusquisque præcipuè, transire fluuium hospitandi gratiâ formidabant. Vnus & alter sibi metuebat; neq; aliquis de Castello defensando sibi præsumebat: Alius, se subtrahẽdo, inuitabat & incitabat alium; nullus tamen illud sibi ambiebat Castellum. *Tancredus* demũ loquutus est, & de Castello illo seruando, cũ primoribus Francorum pactus est. Excitis itaq; commilitonibus, suisq; manipulis, & si quos alios asciscere potuit sodalitati suæ adiunctis, castellum munitũ obtinuit; & qualiter obsessæ Ciuitati fortiter obstaretur instituit. Obseruabãt nãq; satellites eius vias & inuia; & vbicũq; sui complices irrequieti excubabant. Quadã verò die, sicut heri & nudius tertius, *Suriani* & *Armenij*, quæcũq; necessaria in Ciuitatẽ abundanter deferebãt;

quos inuentos *Tancredus* celeriter aggreditur; & omnibus quæ deuehebant ablatis, opimis & spoliis & victualibus victoriosè gratulatur. Ex tūc pauor tā magnus Ciuitatē inuasit, vt & ciues; sed & omnes qui ciuibus subuenire cogitabant, exterrerentur. Ciuitasq; omnibus iam indigebat stipendiis, & in multa miseria iam periclitabatur: vtpote quæ pænè omnia sua consumpserat, nec aliquid in illam inuehi poterat. Vndique siquidem circumuallabantur, & præcipuè illi totus negotiationis comeatus inhibebatur. Nec tamen omnes singulatim, vel quas oppidani, vel qui morabantur in castris, passi sunt calamitates explicamus: quoniā *non omnia possumus omnes.* Hi & illi magna vicissim patiebantur infortunia: frequentiùs tamen Castrensibus dum præliarentur serenior arridebat fortuna. *Franci* siquidem moribus ferociores, natura animosiores, vsu in bello expeditiores erāt; & ad hoc in longinquas Regiones & exteras nationes iter arripuerant. Longanimitate igitur præditi, quosvis lætabundi perferebant labores. Deum autem in angustiosis necessitatibus suis, adiutorem inuocabant; eiq; frequenter pro humanis suis excessibus, deuoti satisfaciebant. Erat in obsessa Ciuitate quidam *Admiratus*, Turcorum prosapia oriundus, nomine *Pirrus*, qui fœdus amicitiæ per fideles internuncios cum *Boamundo* inierat: Non quod, vt reor, Boamundum aliquando viderit; sed quoniam de eo fama volans ad eum multa bona detulerat, & de prudentia ipsius neutiquam ambigebat. Frequenter igitur per fidos interpretes, & nota intersigna loquebantur ad inuicem. Hunc Boamundus aliquando ad Christianitatē incitabat; aliquando ad Ciuitatem reddendam multimodis pollicitationibus suadebat: & vt vir callens, nihil intentatum relinquebat. Nunc enim eum pro infortuniis Ciuitati imminentibus deterrebat; nunc eum pro præmiis copiosis, quæ à DEO gloriosè destinantur Christianitati, alliciebat. Aiebat itaque Boamundus. *Persuasurum iri*, inquam, *volo tibi; Pirre mi karissime, quatinus iuxta morem veræ amicitiæ agas omnia: vt scilicet mea secreta quæ tibi transfundo, in te sepelias; neq; cuiquam proditurus arcana nostra tibi solus habeas; neq; posthac amicus amico, vnicus vnico discredas. Fac igitur omnia de quibus sermo est, celeriter: & de mihi reddenda Ciuitate, & de tibi adipiscenda libertate, & imprimis de suscipienda Christianitate cogita viuaciter. Non deerunt tibi quæcunq; volueris: Nosq; tibi paciscimur quæcunque mandaueris. Quæ nisi omnia feceris, cum sint & vtilia & honesta, & in immensum errabis, & te non nostrum fuisse amicū proculdubio demonstrabis.* His vel huiuscemodi dictis adquieuit *Pirrus*; & sollicitantibus Legationibus aurem credulam accommodans, tandem in hæc prorupit mandata: Iam etenim ei DEVS aspirauerat quid agere deberet; & vt Boamundo pro voluntate responderet, in aure cordis eius stillauerat: *Assentior*, inquit *mandatis tuis, mi karissime. Noui enim te virum modestum & honestum: Deinde non incognitum habeo, quanti debeamus facere nomen & virtutem amicitiæ, cuius idem velle & idem nolle summus gradus est. Casus quoslibet imminentes vrbi, posthac mihi prætendas nolo. Non sumus qui minis vestris deterreamur: Ciuitas enim vt vides inexpugnabilis est. De Christianitate tua, ad quam vehementer suspiro, quam inuictissimam video, & gloriosam nequaquam diffiteor, loquaris volo. Denique, vt compenditiosiùs loquar, vtq; tibi satisfaciam, & animā meam in manibus vnici mei pono; & Ciuitatem istam in fide amici mei colloco. Sunt sub mea custodia tres Turres satis munitæ, quas tuis reddam apparitoribus. Neve mihi in aliquo discreadas, filium meum obsidem tibi transmittam, vt quos miseris, securiores accelerent. At ne proditionis redarguar quicquid agere dispono, totum Christianitati vestræ imputo. Nolo autem ita incipias, quatinus fatiscens, imperfecto negotio succumbas: sic etenim mors mihi meisq; immineret; & de cætero, de Ciuitate reddendā nulla daretur alicui facultas. Ne differas ergo, neve dissimules*: quoniam nocuit differre paratis: *sed accepto atque accelerato consilio, vel ex toto dimitte, vel rem maturatam perfice.* His Boamundus auditis, nimium gauisus est: attamen vultum & os ad tempus compescuit, ne ex inepta lætitia depræhenderetur intestinus animi motus: loquutus autem ad optimates, sic demum ora resoluit. *Videtis, Patres Conscripti, quod sine profundis singultibus enucleare non possum, quantis affecti sumus calamitatibus, quantis incommoditatibus populus iste percellitur. Sed quid plebeios homines cōmmemorem, cùm vos, ô Illustris sanguinis stemmata, inedia palleatis, tædio tabescatis, laboribus marcescatis? Grauis lues castra nostra contaminat, grauibus indigentiis contracta. Iam diu est ex quo sub dio vigilatur, puro sub aere dormitur: algidæ noctes valde nos infestant: Omnis ista terra nobis inimicatur agri in solitudinem redacti, vel nullo vel raro excoluntur vomere. Tempore quo alii messes suas colligent, nos spicas nullas metemus; nec mercatum quod nostris alimoniam suppeditet habemus. Ciues, quibus hæc Regio nota est, quin eant & redeant non possunt cohiberi. Ciuitatem istam inexpugnatam dimittere, Contumeliosum est: Et ô vtinam, omnes potius moriamur,*

quàm

quam non dedita vel deleta ciuitate recedamus. De infelicibus iam securi, vtrum felices successus nobis proueniant ignoramus. Sed quam diu hic mortem continuam patiemur? Ciuitas hæc, vt videtis inexpugnabilis est. Nam quid hic arietes, quid balista, quid qualibet ad expugnandam ciuitatem hic prodessent machinæ? Restat ergo vt ad consiliorum diuertamus experimenta: quandoquidem nobis non prosunt, vel quorumlibet armorum congressuum machinamenta. Tentet ergo vnusquisque vestrum, Patres conscripti, an pecuniâ, an amicitiâ an minis à quibuslibet ciuitatem hanc sibi vindicare præualebit angariis: eamque illi vltronei concedamus, qui hoc efficere quolibet potuerit ingenio. Nam quid hic tanto moramur tempore? An quæ erunt ciuitatis subiugatæ emolumenta, si antequam subiugabitur, totus exercitus Christianus, quibuslibet mortibus exterminabitur? Igitur si meis, Seniores optimi, adquiescendum censueritis consiliis, in medium consulite, & ei qui vrbem istam sibi subiugare poterit, concedamus & concedite; & vt etiam id efficaciter quilibet nostrum exequatur, rogate. Tandem vero eloquens Heros conticuit: Procerum autem conuocatorum huiusmodi fuit responsum: Opinor & ipse, quia iam suspicando sermonem illum intelligentes præoccupauerant; Boamundum scilicet, tanquam sibi soli loquutum, autumabant. Quamobrem illi velut ex obliquo taliter responderunt: *Absit, inquiunt, à nobis, vt alter præponatur alteri: vt videlicet alicui nostrum, ciuitas hæc specialiter condonetur. Fratres sumus & pares iure fraterno & sorte parili, postquam eam obtinuerimus, diuidemus. Dignum & iustum est, vt sicut participes sumus laboris, participes simus & honoris: Pariter eã expugnemus, pariter de illa sortiamur.* In his sermonibus solutus est ille conuentus; *Boamundus* autem siluit: & interim res dilata ad nullum prouenit effectum: sibi ergo ipsi vir apprimè prudens temperauit: ne si quid quod noluisset audierat, mutatione sui vultus illud addisceretur. Nec multò post fama, præsaga mali, percrebruit in castris, *Turcos, Publicanos, Agulanos, Azimitas,* & plurimas alias Gentilium nationes aduentare, & de bello in Christianos condixisse; Iamque certi eruperant nuncii, qui de certitudine imminentis testabantur periculi. Loquuti sunt igitur ad inuicem Christianorum duces, & sponte sua Boamundo subintulerunt: *Vides quo in articulo res nostra posita sit. Si ciuitatem ergo istam vel prece vel pretio, nobis etiam iuuantibus poteris obtinere, nos eam tibi vnanimiter concedimus: saluo in omnibus quod Imperatori, te collaudante, fecimus sacramento. Si ergo Imperator nobis adiutor aduenerit, iuratasque pactiones custodierit, periuri viuere nolumus: sed quod pace tua dictum sit, nos illi eam concedimus: Sin autem, tuæ semper sit subdita potestati.* Mox Boamundus, iteratis sermonibus cœpit interpellare Pirrum; neve moras innecteret, suum sedulò propulsabat amicum. *Pirrus* autem nihil percunctatus, ita consulendo festinanti festinus respondit: misit etiam filium suum obsidem in hæc verba: *Præco vester in castris vestris intonet alta voce, vt gens Francorum hodie præparata, crâs ingrediatur Sarracenorum terram deprædandi causa: & sic nostris & vestris dissimulabitur causa nostra. Nostri siquidem minus sollicitè quiescent, vtpote sperantes longiusculè abiisse maiorem gentis vestræ multitudinem. Postquam verò vestra exierint tentoria, noctis sub silentio per loca reuertantur opportuna: vos interim clandestinis scala muris admota accelerate: tumultumque omnem compescite; murumque velociter & confidenter ascendite: quoniam Turres meas vt vobis promisi mandabo. Vos autem de reliquis agendis procurate, rerumque euentus gladiis perficite, nec aliquid quod agendum sit, tanquam segnes, negligite: Ego verò insomnis & sollicitus, vestrum præstolabor aduentum.* Boamundus, officium præconandi cuidam suo iniunxit seruienti, quem nescio de qua re *Malam coronam* nuncupabant: qui vadens per omnia castra, clamosâ voce perstrepebat: tempus ab optimatibus indici, vt irent deprædatum terram inimicorum suorum. Secretum autem omnium agendorum suorum *Boamundus* credidit Duci *Godefrido*, & Comiti *Flandrensi*, & Comiti *de Sancto Ægidio*, atque *Podiensi* Episcopo, *Robertoque* Normanno, & quibusdam aliis optimatibus. *Tancredus* enim, suique consiliarii, rem totam ab origine nouerant. *Stephanus* Blesensis aberat: qui magna sicut asserebat detentus inualetudine, ad *Alexandretam*, recreationis gratia, donec conualuisset, discesserat. Exercitus igitur Christianus huiusce rei ignarus, die vesperascente castra egressus est; & per quædam deuia deductus, aurora nondum illucescente, prope ciuitatem, per compendiosa repedauit diuerticula. *Boamundus* autem interim suis familiaribus mandauit: *Hanc, quam præparaui muro illi quem cernitis, prudenter apponite scalam & taciturniter vos agite, & confidenter ascendite. Faciet vos tutos Pirrus amicus noster, inque suis Turribus potestatiuos collocabit vos. Filium suum mecum obsidem habeo. Vos autem postquam Turres ascenderitis, rem reliquam peragite gladio. Nullus timeat, nemo stupeat: Scala muro ad-*

iuncta est, & vincta cum propugnaculis desuper. Properate igitur & intrepidi ascendite. Ascendit primus quidam Langobardus, nomine *Paganus*, non tamen omnino intrepidus: nec mirum, cum & de proditione timeret, atque ad loca incognita transcenderet; & de quibuslibet euentis formidaret, ac mortis horrorem sibi præsentem semper imaginaret. Subsequuti sunt tamen eum homines ferè sexaginta: quibus diligentissimè *Pirrus* collectis, atque suis in turribus collocatis, postquam vidit plures numero nequaquam subsequentes, materna dixisse fertur lingua, *Michro Francos echome*, hoc est, *heu, heu! paucos habemus Francos.* Verebatur enim, quoniam quidem pauci erant ad defendendum, nedum ad congrediendum, ne illi cum ipso in manus inciderent Turcorum. In Boamundum ergo tanquam ineffœminatum & segnem; suam retorquebat querelam; eumque amicabilibus conuiciis lacessiebat. Descendit præproperus ille Langobardus, per quam primum ascenderat scalam: dixitque eminus expectanti Boamundo: *Quid agis? an dormis? mitte quos velociter missurus es: quoniam iam indemnes obtinuimus tres Turres. Alioquin & nos, & ciuitatē, & amicum tuum qui totam spem, & animam suam in sinum tuum expādit, amisisti.* Lætatus est, & qui cum eo erant, *Boamundus*: & dicto citiùs festinanter cursum arripiunt, ascensum præoccupant; & commonendo, iam alius alium præueniebat. Itaque iam multi ascenderant, multi adhuc ascendebant, cum qui in turribus & in aliis mœniorum erant propugnaculis, vocibus altisonis exclamauerunt. Occupauerunt etiam turres alias, & iam discurrebant personantes per muros & plateas. Quoscunq; verò repperire poterant, trucidabant; & nemini obuiāti parcebant. Ciues enim vix expergefacti & adhuc somnolenti: laboribus enim longæ obsidionis fatigati, supini deficiebant; rem ignorantes, domos suas inermes exibant; & somno & sono clamantium stupefacti, cauti incautis occursabant; & suos esse sperantes, Christianos, ac si suos, conuocabant: illi autem vbicunque obuiabantur, tanquam oues procumbebant, & obtruncabantur. Tunc etiam, fortuitu, mactatus est Pirri couterinus frater. *Tales sunt, cæca & intempesta nox, tui euentus: tales sunt, hora caliginosa, vestræ tumultuationes.* Interea tantus erat per scalam repentium concursus, vt ipsa scala dissiliens dissolueretur: quod & ad luctum & ad magnum impedimentum Christianis accidisse, nemo sani capitis dubitat. Phalanges siquidem Francorum, visum propter muros aderant: sed eis qui sursum & intus pugnabant, nullum auxilium conferre poterant. Orta est igitur ibi non modica tristitia. Erat autem non procul à scala quædam porta, quā retroactis diebus Christiani explorantes viderant: Hanc à sinistra parte palpantes inuenerunt; & ipsa fracta, quantociùs ingressi sunt. Tunc maior exortus est fragor, & vberior succreuit Christianis dimicandi occasio; *Turcisque* somno vinoque sepultis, crudelior necis obuenit angustia. Gentiles illi, dum periculum imminens effugere vellent, impegerunt in Christianos; & impetum euitare satagentes, dum nesciunt, in repentinum ceciderunt mortis discrimen. *Boamundus,* quoniam *animo cupienti nihil satis festinatur:* morarum impatiens, vexillum suum efferri mandauit in ciuitate; & collocari contra municipium quod erat in vrbe, in editiori colle. Tanto siquidem examine vrbem introierant Franci, gentique illi circumcisæ præualuerant, vt innumeris interemptis, quidquid residuum esse potuit, vel in castellum quod imminebat vrbi abigerent, vel in alia quælibet diuerticula effugarent: nec ætati nec sexui, nec cuiuis conditioni nocte illa indultum est. Nox erat ambigua & ideo promiscui sexus nullū exceperat. Dies illuxit: & qui morabantur in castris, tumultuantibus populis, & reboantibus exciti lituis, vexillum Boamundi viderunt & agnouerunt; & de capta ciuitate gauisi sunt. Cucurrerūt igitur ad portas, & introeūtes; si quos inuenerunt Turcos, subterfugere molientes, ceciderunt: & facta est illa dies maxima gentilium strages. Nox illa & manè illud lethalem peperit *Antiochenis* fortunam. Quidam etiam per portas viui effugerunt, quoniam impetuosis Francis incogniti fuerunt. *Cassianus* autem Turcorum Dominus inter fugientes delituit; & nescio quomodo, non minori tamen infortunio, sed dilato, viuus aufugit. Peruenit enim in *Tancredi* terram, vltra quam credi potest palpitans. Incertum habetur, an totius expers confugii discesserit; an ad disquirendum à contribulibus suis adiutorium discurrerit. Illud certum habetur, quoniā si castellum suum introisset, sibi suisq; opportunius consuluisset. Equis ergo suis sodaliumq; suorū ad extremum fatigatis, coactus substituit; & in quoddam tugurium diuertit, ibiq; non satis fideliter delituit. Hoc etenim re-

nim regionis illius accolæ comperto, *Suriani* videlicet vel *Armenii*, concursu in eum facto, super incubuerunt; & apprehensi caput amputauerunt, & amputatum coram *Boamundo* detulerunt: vt scilicet taliter ipsius promererentur gratiam; ipsique libertate donarentur & potirentur optatâ. *Cassiani* autem, viri Clarissimi, finis fuit obscurus & miserabilis. *Tales sunt tuæ remunerationes, mundana prosperitas: Huiusmodi sunt tua stipendia, fallax & deceptiua fortuna.* Gentiles, fatis & fortunæ nimis adquiescunt. Ecce *Cassianus* infœlix, Dux & Admirabilis Antiochenus, hodie miserabili sorte, miserabili præuentus infortunio, fatisque infestis delusus, perimitur. Ecce germen Regium, tanquam quilibet in stercore natus, indecenter corpore inhumato plectitur. Balteum autem eius & vaginam, sexaginta Byzanteos appreciauerunt. Gentes enim illæ huiusmodi faleris & fibulis valde gloriantur. Plateæ verò & omnes ciuitatis intercapedines, ita densis erant occupatæ cadaueribus, vt liber nemini daretur incessus, compita nimirum & viculi, cæsis impediebantur corporibus. Horror itaque, & fœtor nimius quibuslibet incumbebat viatoribus. Ciuitas itaque *Antiochia*, excepto municipio, capta est; & Cassianus vt dictum est, deformiter obtruncatus est, *quartâ feriâ tertio Nonas Iunii.*

ECCE LIBER SECVNDVS FINEM HABET.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

CVM obsideretur *Antiochia*, multi ad eius adiutoriū confluxerant, multi adhuc confluebant: Sed qui confluxerant, capta ciuitate, alii perempti sunt, alii in municipium recepti, alii verò, vitæ suæ fugâ consuluerunt: Qui autem confluebant, audito de Antiochenorum casu rumore, substiterunt, deliberantes an procul discederent, an propius accederent. Discedere suadebat fama, quæ felices Christianorum passim prænuntiabat successus; & ex felicibus fœliciores auspicabantur: & iccirco, metus quàm maximus singulorum pectoribus inserebatur. Accedere verò eos exhortabatur ira, pro contribulium suorum inimica interfectione; pudor, pro peregrinorum nullatenus adhuc repressa temeritate. Confidebant etiam in nationum coagulatarum diffusa multitudine; & in sua, sicuti iactitabant, singulari animositate. Præterea ingloriosè se esse dicebant, nisi multi paucorum stoliditatem compescerent; nisi aduentitios indigenæ, à suis finibus disficerent: nisi suorum sanguinem, hostiliter effusum, vlciscerentur; nisi filios & vxores penatesque suos, lariumq; suorum residuam suppellectilem, desides tutarentur. Horum Princeps & Dux *Curbarannus* erat: vir quidem bellicosissimus, nulli audaciâ secundus, prudentiâ præditus, diuitiis copiosus, militaribus auxiliis constipatus, cupidus laudis, inflatus supercilio iactantiæ, magni nominis homo, militiæ Soldani *Persiæ* Magister. Hunc *Cassianus* Antiochiæ Admiratus, dum obsideretur, multis inuitauerat Legationibus, quatinus ad Antiochiam liberandam festinaret: nam illum multis honoratum denariis remitteret. *Curbarannus* autem, tum vt stipendia promissa reciperet, tum maximè vt nomen suum dilataret, à *Caliphas*, gentis suæ Apostolico, accepta licentia fæuiendi in Christianos, sibi gentes innumeras, *Turcos* videlicet, *Sarracenos, Arabes, Publicanos, Azimitas, Curtos, Perses, Agulanos*, & alios innumeros coagulauerat, & exercitum immensum conflauerat. Contractis itaque vndequaque viribus copiosis, quas dinumerare nemo poterat; adiunctis adhuc eidem collegio, *Ierosolymitanorum Admirato, Damascenorum* quoque *Rege*, Curbarannus ad Antiochiam proficiscebatur. Erant in expeditione eadem, vt dictum est, *Agulani*, circiter tria millia, qui toti ferro loricati, neque sagittas neque lanceas timebant; neque præter gladios in bellum arma ferebant. Istis Antiochiam appropinquantibus obuiauit *Sensadolus* Cassiani filius, & pro capta ciuitate lugubris, & pro morte contabescens. Videres lachrymas per pubescentia stillantes ora, quæ pectus etiam adamantinum ad misericordiam commouerent, & ad adiutorium incitarent. Is igitur huiuscemodi verba in sinum Curbaranni profudit: *Princeps inuictissime, inimica læsus fortuna, supplex ad te compellor*

succedere; & auxilium à liberali munificentia tua rogare. Moueat te, quæso, debita miseris misericordia; cogat te mutua carnalitatis humanus affectus. Cogita, inquam, in quos deuenerim casus: perpende humanæ tribulationis vicissitudines. Quia me modo fortuna obliquo respicit intuitu, mihi nuper arridebat; & tunc patre optimo & ciuitate inclyta gratulabar. Idem infortunium tibi timeas oportet. In tuis secundis successibus, præmediteris necesse est de præcauendis aduersitatibus. Fortunati & liberalis hominis est, alienas calamitates, autumare suas; alienæ miseriæ, largam impendere misericordiam. Succurre ergo mihi, quo tibi succurri velles animo, si te fortuna meo tetigisset incommodo. Si de Christianis triumphare volueris, potes etenim eos indifficulter disperdere: & tibi nomen magnum adquires, & gentem nostram libertati restitues. Quod si contra eos dimicare dissimulaueris, quid restat nisi vt domum & cognationem tuam perditum ire contendant? Gens enim ista nisi viriliter reprimatur, Corrosanum ire anhelat; & mirum in modum vltra vires suas attentat, & minatur grandia. Ecce Antiochiam inexpugnabilem ciuitatem, ingeniosa proditione obtinuerunt; & municipium quod imminet vrbi, populus temerarius obsederunt; hiatuque Coturnoso contra gentem nostram, quisquilia viles, ogganniunt. Propera igitur, & de mihi subueniendo festina: quoniam non recedes irremuneratus, nec ero beneficiis tuis ingratus. Præterea perpes tibi faciam hominium, & in tua fidelitate ciuitatem quam mihi reddideris, tenebo. *Non,* inquit Curbarannus, *ita facere disposui. Sed si volueris vt totis viribus pro te contendam, Castellum in manu nostra committe; & ego illud satellitibus meis delegabo. Postquam de te, sicut dixi, securus ero, plebeculam illam, totis nisibus impugnabo: Sin autem, terra mea tantummodo patrocinabor.* Sensadolus indigenus auxilii, Curbaranni postulationibus adquieuit, & municipium potestati protectoris contradidit. Tertia verò die postquam ciuitas Christianis est tradita, municipium quoque *Curbarannus* obtinuit; prædictique Principis cursores propè ciuitatem cursitauerunt: Exercitus reliquus ponè sequebatur, & castra metati sunt ad *Pontem Ferreum*: & firmitatem illam confestim expugnauerunt; & omnes extimplo interfecerunt, reseruato illius castelli Domino; ferreisque vinculis alligato. Is etiam bello, de quo post dicetur, peracto, viuus & vinctus inuentus est. Facta est dies crastina, & *Curbarannus* inter flumen & lacum metatus est castra: & ibi duos fecerunt dies. Castellum autem sibi redditum, cuidam familiari suo commisit, & ait: *Noui fidem tuam, & audaciam, & temperantiam; & iccirco ciuitatem hanc vigilantiæ tuæ committam. Sciebam, inquam, te nostro congauisurum honore; & ideo hunc honorem quàm maximum tuæ comcredo fidei. Prudenter igitur obserua illud, & super iniuncto tibi negotio vigilanter procura. Sunt multi vt nosti, mihi Admirati, qui in omnibus dicto citius nostris obtemperarent mandatis: sed illorum fidei, fidem tuam præpondero; eorum sollertiæ solertiam tuam prapono: nullum enim sagacitati tuæ æquipero.* Ad quem Admiratus ille: *Si,* inquit, *salua gratia tua, Sententiam hanc tuam euitare possem, in quemlibet alium præsens mandatum transferres optarem. Sin autem, antequam infidelitatis cuiuslibet me redarguas, animumque tuum erga me impacatum sentiam, Castellum hoc recipiam: tali tamen conditione, vt si in campo manibus prælio consertis superaberis vita mea consulens, Castellum Francis patefaciam.* Ad quem Curbarannus, *Prudentiam & probitatem tuam non inexpertam habeo: quæcunque futura sunt, ex dispositione tua concedo.* Commisso & accepto, vt dictum est, Castello, Curbarannus qui cum quibusdam suis aduenerat, reuersus est ad castra, in valle vbi suus exercitus papiliones suos locauerant. *Agareni* autem illi, quædam arma vilissima, ensem rubiginosum videlicet, lanceolam quoque satis inutilem, quibusdam pauperculis diripuerant Christianis. Hæc Curbaranno ad Francorum improperium obtulerunt, dicentes: *Hæc sunt arma bellica, arma nimis pratiosa, quæ attulerunt locustæ illæ de mendica Gallia: His nos expugnare minantur, his contra nos obluctantur.* Curbarannus verò subridens & in manus arma suscipiens, subsannando sic aiebat: *Franci nullos adhuc inuenerunt viros: Haeccine sunt arma in quibus confidunt? Haccine sunt armorum simulachra, in quibus Antiochiam proditione deceptam, expugnasse se credunt? Sed, ô inaniter super hoc gloriantur, quoniam municipium, quod præsidet Antiochiæ, munitum propugnaculis & militibus retinuimus: & eos inclusos quibuslibet iniuriis afficiemus. Expergiscamur igitur, ô gens nostra semper inuictissima, & in primo conflictu qui simus, an iumenta, an homines, gens infœlix experiantur. Abigamus abiectionem plebis à finibus nostris, &, ô genus infractũ, indeficenites prosequamur eos etiam in nationibus suis. Censeo dedecus quàm maximũ, Optimates nostri, in terra nostra nos defendisse & superasse, nisi talionẽ reddentes*

eis, in

eis, in terra sua nobis contigerit, eos & quæcunque sunt eorum, delere. Antiochia, ciuitas regalis & inclyta, totius Syriæ caput est, quam proditione non armis; quam pollicitationibus & adulationibus suis, non bello præoccupauerunt. Hanc igitur dimicando excutiamus, & ipsis explosis eorum terras aggrediamur. Accito itaque notario suo, sic ait: *Scribe chartas in Corrosano recitandas, quæ hunc modum contineant. Caliphæ nostro Papæ, & Solimanno Regi Magno, perpes salus, & honor immensus. Noueritis quoniam locustæ illæ, quæ propriam non habent mansionem, qui* Christiani *dicuntur, latibula sua irreuerenter exierunt; & prout audistis, terram nostram aggredi irreuerentius præsumpserunt: sed nos ad reprimendam gentis illius stoliditatem, beniuolentia vestra & brachio nostro confisi, exiuimus; & eos indifficulter in seruitutem redigemus. Sed hoc parum nobis esse censemus nisi etiam fines eorum manipulis nostris operiemus; & omnia bona eorum absorbebimus. Interim gaudeatis omnes amici nostri, & filios generetis oportet, qui dum in longinquam militabimus Regionem, illi quos nobiscum adduxerimus resarciant, & donec redibimus, Regiones nostras possideant. Nos autem municipium, quod vrbi Antiochenæ imminet, nobis redditum muniuimus, & modò contra eos quatinus dimicemus, consiliantes tractamus. Vt ergo videatis in quos pugnare habeamus, eorum gloriosa vobis direximus arma, in quibus notare poteritis quàm nugaces sint armorum istorum geruli. Vt etiam pleniùs lætari possitis, eos qui Antiochiam suis occupauêre præstigiis, iam inclusos habemus, nec de illorum deditione ambigimus. Indulgete igitur affluenter voluntatibus & voluptatibus vestris, & valete omnes amici & Consiliarii nostri. Valeat præcipuè Solimannus, Rex potens & magnus. Iuro enim me nullatenus reuersurum, donec Syriâ & Romaniâ in libertatem redactâ, Apuliam quoque meo subdiderim dominio.* Dum hæc aguntur prædicti *Curbaranni* mater, quæ erat in ciuitate *Aleph*, ad prædictum accessit filium, de his quæ audierat pro filio gemebunda. Erat enim senex & plena dierum, vtpote centenaria, & præsaga futurorum: Colligebat etiam multa, mulier sortilega, de constellationibus; & geniculorum non erat ignara, & multarum disciplinarum erat conscia. Flebilis igitur ad filium aiebat. *Vt quid, me inconsultâ, fili karissime, negotium aggressus es bellicum? an quoniam sum decrepita, me desipuisse putasti? Crede mihi, viget sensus, effœtis in visceribus; & laxa cutis & ruga senilis, viuacem adhuc fouet animum. Denique tuum nulli fidelius poteras reserare consilium, quæ te vel artius diligeret, vel quæ tibi discretius consuleret. Quid enim affectui materno comparari poterit? Quid igitur matrem inconsultam, matrem insalutatam, ô homo plumbei cordis, aufugere præsumpsisti! ô pectus silicinum & iecur adamantinum, quod non emolliuit matris memoria, quod non euerberauit ad colloquium affectuosa matris reuerentia! Si enim emarcuit corpus, viuit & viget adhuc irreuerberatus sensus. Ad extremum, fili dulcissime, quàm grande, quàm inefficax aggressus es negotium sine me saltem cautus libripens, prius debueras præponderare. Decuerat te metiri, cum qua insuperabili dimicaturus es gente: oportuerat te perpendere, quàm insuetæ sunt præliandi, quas vndequaque corrogasti copiæ. Vt enim veritatem nullatenus tacuerim; nostra gens aurea est, illa ferrea. Nostra tamen satis animosa est;* " *sed manu, minus inefficax, inexperta, & expers est multum huiusce laboris: quoniam admodum in pace effloruit senectus istius nationis. Præterea DEVS Francorum reuera Omnipotens est, quem nisi ipsi grauiter offenderint, semper eos victoriosos protegit. Nostris in Regionibus, os meum & caro mea, nomen tuum satis dilatatum est; sed in Christianos brachium tuum nondum satis approbatum est: Quos nisi impugnare desieris, de duobus alterum erit, seu de Christianis triumphans gloriosior eris; seu titulum tuæ probitatis superatus, quod absit, liuidabis: Porrò si matri consulenti adquiesceres, ab hac temeritate resipiscens absisteres; teque gentemque tuam huic præsumptiuo labori, qualibet occasione non inhonesta subtraheres. Sin autem, periculosum est certè ancipiti te committas fortunæ. Dubium est enim cui potius Mars arriserit parti: nostris tamen timeo: quoniam & carnificum illorum ferocitas, & visus præliandi assuetus, suaque calliditas me vehementer exanimat. Hæc igitur omnia, discretiori essent consideranda cautela: sed quoniam tuo sic inchoasti arbitrio, nec ab his amoueri poteris inceptis: obstinatus enim homo es: ne aliquid adulatiua prætermiserim: In isto, si commiseris, superandus es prælio, & gazis opimis tuus expoliabitur exercitus. Multis autem interfectis, tu viuus euades: hoc tamen morieris in anno, ei mihi! morte subita.* Veterana illa in lachrymis deficiens, loquêdi finem fecerat, cùm filius eius iactabundus, sic paucis respondit: *Miror, mater mi, qua fronte de Christianorum pronuntiaueris victoria, cùm ipsi nec numero, nec armis nec animis genti nostræ debeant comparari. Plures enim solus ego habeo Admiratos potentes, bellicosos, quàm ipsi sint cũ tota sua expeditione. Quis tamen falsus interpres hæc annuntiauit tibi? Interim tamẽ sileas volo, ne fortè nostri exercitus animos tuis enerues sermocinationibus.*

Reuertere igitur, mater dulcissima, euentumque rei meliora desiderans, expecta. Ipsi homines sunt, sicut & nos; & contra homines impuros, & incircumcisos, non contra DEVM, nec DEVS contra nos, pugnabimus. Æqualis sorte mortalitatis circumdamur: Illi dumtaxat ocius morientur, quorum manus segniores erunt; quorum animi ad non defendendum, frigescent minus audaces. Tu autem, mater, tota digna reuerentia, vale; & nec dum tempus illud quod portendunt sortes & auguria nostra, quod scilicet Christiani terram nostram possessuri sunt, credas adesse. His dictis belliger Heros conticuit; materque, filio deosculato, genas suffusas lachrimas, ad lares suos curiosa remeauit; & opes quas vndequaque corrogare potuit, in *Aleph*, Ciuitatem munitissimam conseruandas intulit. Tertia die post hæc *Curbarannus* armatus, in oppidum sibi comissum equitabat. Christiani verò videntes acies ordinatè procedentes, vrbique appropinquantes, exierunt eis obuiam; & prælio præparato se iis posse resistere autumabant. Tanta verò fuit Ismahelitarum illorum multitudo & fortitudo, quod extimplo coacti sunt *Franci* refugere in ciuitatem, pertimescentes impetuosas sustinere gentes. Et quoniam non poterat eis portarum angustia ingressum præbere liberum, ex ipso impetu multi suffocati perierunt. Aggressi sunt eos *Turci* vehementer; iamque deficiebat dies, neque lassis dabatur requies. Sic exhausta die, nox optata, terras obumbrauit. Incubuit igitur Christianis magna desperatio: alii tamen consolabantur alios, & in diem crastinum concionabantur de prælio. Aliqui tamen vltra ius & fas meticulosiores, & fratrum affectus immemores, noctu de fuga cogitauerunt; & ad totius suæ consanguinitatis & successionis ignominiam ignominiosiores aufugerunt. Non enim meminerunt quantum fuerit dedecus, fratribus & commilitonibus dimissis, amicis insalutatis, proceribus inconsultis, per murum funibus dimitti, virile robur turpiter effœminari, homines antequam oporteat dementari. Nam *qui quondam à præliis, sociis dimissis, fugiebant, sociorum proditorum vocabantur, & plerumque capitibus in eis vindicabatur.* Horum quosdam nominare non prætermittam: licet omnes nominarem, si omnes ex nomine nossem. *Non enim eorum parcere debemus infamia, qui sua nimis formidolosi non pepercerunt famæ.* Wilhelmus *de Grenta Maisnil*, & *Albericus* frater eius, & *Guido Trosellus*, & *Lambertus Pauper*: Hi hesterni belli timore perterriti, & vt crastinum aufugerent, solliciti, funibus per murum demissi sunt; & ad perpetuam suam ignominiam *furtiui funambuli* vocati sunt. Noctis igitur illius conticinio, & funibus elapsi sunt, & ad portum *Sancti Symeonis* pedites, manibus & pedibus excoriatis, deuenerunt. Ambulauerunt tota nocte per præcipitiorum abrupta; & cum multis Comitibus ad portum præfatum ambulantes, defessi substiterunt: & nautis in portu vacillantibus dixerunt: Erant nempe in portu naues multæ: *Quid hic agitis, gens miseranda? Omnes quos expectatis, decolati & deleti sunt Christiani: Et nemo præter nos viuus euasit: Et vos adhuc desidiosi moras agitis? Turci Antiochiam quam subegeramus, obsederunt; imò cœperunt: Alios omnes decollauerunt; & nos vix eorum gladios euasimus, dum nocte hac ad vos vsque viam direximus. Rumpite igitur funes: quantocius, inquam rumpite, remisque mare percellite: quoniam si moras in nexu eritis, quod dicimus videbitis.* Nautæ, huiuscemodi rumoribus exciti, alii anchoris abruptis, mare veliuolum iam sulcabant, & carbasa crepitantes in auras obliquabant. Dum hæc aguntur, ecce Turci repentini littora explorantes aduolant; & imparatos & timoratos nautas trucidant; rates in portu remorantes, ignibus appositis depopulantur, & spoliant; & desidiosos homines pro voto dilacerant. Qui verò remanserant in ciuitate, pondus belli Turcani tota die sustinuêre; nec iam diutius fatigati, tantos poterant perferre labores, cùm subitum arripientes consilium, murum de lapidibus impolitis, & sine cemento inter ciuitatem & oppidum ædificauerunt, ne Turcis in eos liber daretur excursus. Ipsa enim maceria oportunum Christianis præstitit auxilium; importunum autem Turcis peperit impedimentum. Ad murum vsque siquidem oppidani discurrebant, sed statim à Francis repellebantur; & ita congressus gentilium frustrabatur. Franci siquidem, tota sedulitate, propter murum armati assistebant; nec somno, nec cuilibet aliis curandis indulgebant. Fames interim pedetentim conualuit: & vt equos & asinos, & si quid aliud immundum erat, deuorarent, compulsi sunt Christiani. In magna constituti miseria, plerique desperabant; alii tamen ad DEVM medullitus suspirabant. Necessitatem enim qualiter euadat, circumspectus homo cogitare non desinit: Nec facilius quilibet euadit, quàm qui sibi Domi-

Dominum coadiutorem efficit. Inuocabant igitur Dominum, & ipse exaudiuit eos: Et misit eis quendam Sacerdotem, ita sermocinantem: *Fratres, & amici mei, audite visionem quam videns vidi: quam ne putetis phantasiam, vel somniorum ludificationem, si mentior, meam volo deleatis impudentiam. Dum in Ecclesia Sanctæ DEI Genitricis pernoctare decreuissem, pro nobis, inquam, intercessurus: nescio vel vigilans vel semi-sopitus: nescio, DEVS scit: Dominum nostrum IESVM CHRISTVM vidi, nec tamen agnoui. Aderat etiam sanctissima sua genitrix, & Princeps Apostolorum Petrus sanctissimus. Hos omnes aspiciebam, neque vt dictum est, homo dementatus, Dominum meum sanctumque illud collegium agnoscebam. Dixitque mihi Dominus:* Agnoscis ne me? *Cui ego, vocem quippe percunctantis intelligebam, sed personam interrogantis, nondum agnoscebam:* Nequaquam Domine mi. *Interim crux splendida super caput eius resplenduit apposita. Interim interrogauit me eundem sermonem, & ego.* Si bene, Domine mi, percipio ex signo Crucis capiti tuo impositæ, crucifixum & Redemptorem nostrum te intelligo. *qui dixit:* Ita est planè vt dicis. *Ego verò suffusus lachrimis genas ad pedes eius singultuosus cecidi, & adieci.* Domine, miserere nostri. Domine memor esto populi tui. Domine DEVS adiuua nos. *Et Dominus ad me:* Et ego huc vsque vos iuui, Nam & *Nicheam* obtinere vos permisi, & in multis vos protexi præliis; meque duce vicistis, & *Antiochiæ* præualuistis, & in ipsa obsidione multa pro voto vestro vobis indulsi: vos beneficiis meis ingrati, contra me intumuistis; & tanquam ex adipe iniquitas vestra prodiit; meque, gens iniuriosa, gentiliter exacerbastis, dum cum mulieribus vel alienigenis, vel vestræ professionis, sed illicitis, fornicati estis. Iste siquidem singularis pedor, cœlos attigit, & oculos meos à vobis auertit. Retribuam igitur ego vestræ ingratitudini, nec parcam prostitutæ & lupananti multitudini. *Tunc misericordiæ mater Petrusque beatus, ad pedes misericordes ciderunt Redemptoris; & his supplicationibus iram mitigabant minitantis:* Domine, tot annis gens Pagana domum istam, quæ domus erat orationis, obtinuit; suisque spurcitiis, proh pudor, eam delegauit: & ecce, paucorum culpis exigentibus, omni Christianitati tuæ, quæ domum istam suo sanguine exinde liberauit, eam deleturus irasceris? Parce Domine, parce; parce populo tuo; & ne des hæreditatem tuam in perditionem, vt dominentur eis nationes. *Adquieuit Sanctus Sanctorum, supplicantis matris & Apostoli precibus, iamque vultu iocundior, dixit mihi:* Vade, & dic populo meo: Lupanar, & prostibulum, & omnem à vobis remouete abusum; & vestra lachrimis eluite facinora; & ad me reuertimini, & ego reuertar ad vos: & infra quinque dies opportunum prouidebo vobis auxilium. Quia DEVS nihil habens immisericordiæ, ipse sum. Interim quotidie decantent *Congregati sunt inimici nostri & gloriantur in virtute sua: Contere fortitudinem illorum, Domine; & disperge illos: vt cognoscant quod non est qui pugnet pro nobis, nisi tu DEVS noster. Disperge illos in virtute tua; & depone eos, protector noster, Domine.* Hæc & alia Capitula, DEITATEM complacantia, indesinenter psallant. Hæc Sacerdos dixit, & adiecit: *Fratres & Domini mei, nolite meæ discredere paruitati: quoniam non fictis loquor ambagibus; nec fantasticis elusus fallo vos imaginationibus. Si vultis etiam huiusce rei faciam experimentum, ne fortè quod absit, contemnatis quod vobis edixi, Redemptoris mandatum. Vel de turris cuiuslibet summitate me præcipitate, vel in ignem proiicite; & dum vobis illæsus videbor, tunc demum adquiescite. Alioquin, me figmenta locutum scitote.* Podiensis, Euangelium & Crucem coram afferri mandauit: super quæ Presbyter; satisfaciens populo, iurauit, ita visionem seriatim se vidisse, sicut testatus fuerat in eadem contione. Populus omnis statim ad lamentum conuertitur; & de reatus sui confessione alius alium cohortatur: videres suffusa fletibus Christianorum ora: capitibus cineratis, & nudis pedibus, passim orationis gratiâ, omnis ætas, nulla excepta persona, maturabant per Ecclesias: Petunt auxiliû, rogant consilium. Inspirauit autê Dominus eis hoc consilium, quod vnanimiter acceperunt. Dixit enim quispiam illorû: *Optimates nostri, iuremus adinuicem, quod nullus nostrum deinceps de isto sancto, quoad vixerit, subter fugiat collegio: donec Sepulcro Domini DEI nostri, pro quo viam hanc ingressi sumus, deosculato. Tunc, etiam consalutatis fratribus, qui voluerint ad propria reuertantur.* Placuit itaque sermo iste, communi consensui. Iurauerunt igitur omnes Duces, quorum vocabula superiùs habes prænotata: *Tancredus* idem iurauit & adiecit: *Quòd quamdiu posset sexaginta secum habere milites, à Ierosolimitano itinere nequaquam recederet.* Animata est igitur & corroborata tota Christianorum congregatio, & in immensum exhilarata est, tali communicata iuramento. Erat etiam ibi quidam peregrinus nomine *Petrus*, cui ante-

quam Antiochia præoccuparetur, Sanctus apparuerat *Andreas*, interrogans eum & dicens: *Quid agis bone vir?* Cui Petrus: *Quis enim es tu, Domine mi?* Dicit ei: *Ego sum Andreas Apostolus* CHRISTI. *Noueris igitur volo, quoniam postquam ingressus ciuitatem istam, beati Petri Ecclesiam intraueris, inuenies illo in loco:* Locumque demonstrauit: *Lanceam quæ latus Saluatoris in cruce perforauit. Quicquid enim in patibulo Crucis, salutare illud Spiritus sancti domicilium tetigit, sacrosanctū est, & Christianis omnibus specialiter amplectendum est.* His dictis beatus disparuit Apostolus. Peregrinus his auditis, siluit: Responsum enim Apostoli, nemini propalare voluit: æstimabat enim se, somniantis more visionem vidisse istam. Beatus tamen *Andreas*, sicut postea peregrinus referebat, eum ad locum vsque deportauerat; ibique quod diu latuerat, totum demonstrauerat. Captâ igitur ciuitate, & vt dictum est, multum profligatâ Christianitate, iterum apparuit ei beatus Andreas dicens: *quare pusillanimis, lanceam non abstulisti?* Cui Petrus: *Ecquis* inquit *Domine, meo crederet auditui. Noli desperare,* ait Apostolus, *noli desperare. Sed scito pro certo vt dixi, tibique demonstraui, omnia vera esse; scias enim quoniam hæc reuelatio multum proderit fatigatis Christianis: vtpote quibus pro lancea, confidentia profluet salutaris. Infra enim quinque dies visitabit eos Dominus, & potenter eruet eos à persequentium manibus.* Petrus autem consilium hoc sibi diuinitus insinuatum, suis patefecit comitibus. Populus autem discredebat, & testificanti subsannabat. Perstitit ille, & iureiurando affirmauit, bis ei *sanctum Andream* apparuisse, sibique talia denuntiasse; & ne vlterius secretum sibi concreditum absconderet, vehementer adiurasse. Tandem crediderunt iuranti, viresque pristinas animo resumpserunt, tanquam expergefacti à somno. Iam enim duo præcones emerserant, qui de sua salute, DEIque propitiatione concordabant. Iam ergo de DEI securiores adiutorio, velut iam vicissent, congratulabantur in Domino. Interea *Turci*, qui erant in Castello, à Christianorum infestatione nullatenus absistebant; sed tota sedulitate Francos incursabant. Incluserunt itaque quadam die, Francis videntibus, tres Christianos in quadam turre, nec ausi fuerunt *Franci* subsidium inclusis conferre. Defecerant enim multis afflicti tribulationibus; & adhuc tabescebant, nullis nisi in spe releuati consolationibus. Duo igitur ex eis grauiter vulnerati, exierunt de turre; tertius quoque viriliter tota die se defendebat solus, de Turcorum inuasione: strauit itaque duos Turcos, nullis coadiutus auxiliis: sed sola manu persequentium obstitit turmis. Hæc iccirco dixerimus, vt quantum iam exterriti fuerint Christiani, dicere non omiserimus: quoniam fratres suos videbant impugnari, nec audebant pro iis, coram positi, obluctari. Ille præliator fortissimus, *Hugo Forsenatus* dicebatur, de exercitu Godefridi *de monte Scabioso*; vir quidem magnanimus & audax, & inter omnes bellicosos præcipua laude dignus. Hunc igitur quem suorum non iuuerunt arma, successiuis saltem generationibus, militem gloriosum, nostra commendauerit pagina. Heu! quot & quantis calamitatibus Francorum emarcuerant animi, qui vnum ex suis tota die viderunt pugnantem, nec succurrerunt; audierunt clamantem, nec responderunt: Quos cùm Duces vocarent, non conueniebant; cùm litui clangerent, in domibus latitabant: imò inermes & exanimati, bellum diu rogatum detestabantur; & iam velut exanimes, imbelles & inglorii, mori præoptabant. *Boamundus* & Duces sic exercitum defectum ire videntes: quòd neque se volebant defendere; nec saltem ad murum vsque, qui ciuitatem ab oppido vtcunque tenui discrimine separabat, poterant eos conducere: ignem copiosum mandauerunt accendi; ciuitatem ex parte cremari: quatinus vel sic domos exirent, & latibula in quibus ad vltimum euirati, satis inuerecundè delitescebant. Accensus est itaque ignis in vrbe, qua parte *Cassiani* palatium prominebat. Duces enim molestiabantur & ægrè ferebant, quod more solito nullam eis reuerentiam, ad pugnam acciti, exhibebant. Ignis itaque nec mora, præualuit: quoniam flammis crepitantibus, alimenta præbebat lignorum antiqua congeries: ventus autem vrens, suppeditabat incitamentum & vires. Quicunque igitur in domibus illis hospitati fuerant, spoliis suis vix arreptis, ad Duces suos coacti confugiebant, qui ad portas ciuitatis excubandi causa sibi vnusquisque locum acceperant: Ab hora diei tertia vsque ad mediam noctem incendium non defecit; & combustæ sunt vel domus vel Ecclesiæ circiter ad duo millia. Sopitus igitur est ignis, quoniam omnis ventorum feritas euanuit. Turci oppidani, iam omnino Francis se vix tutantibus, præualuerant, quos pœnè ab

inuicem

inuicem nihil nisi arma separabant. Iam enim res brachio manuq; duntaxat gerebatur; & iam cominus vtrinque certabatur; nec bellum vel ad momentum interrumpebatur. *Turci* plures numero, & impensiore confortati cibo, vicibus sibi succedere, nihil intentatum prætermittere, Francos audacter aggredi, vltro se congressibus ingerere: alius alium commonere. *Franci* è regione, immoderanter angustiati vacillare; nec cibum nec somnum capere, quippe quibus nulla dabatur requies: qui enim panem habebat, comedere non licebat; aquâ quoque reseruatâ, nullus os squalidum, refrigerare sibi poterat; quippe quibus nec respirare vacabat. In tanta igitur constituti miseria, murum alium silice & calce aggressi sunt prouehere: quoniam quem ipsi incementatum erexerant, indifficulter Turci prostrauerant. Ligneam insuper erexêre machinam, quò securiores Christiani se tutare potuissent. Nec etiam bellum interim deerat, quoniam ne murus ageretur, Turci indefessi omnimodis elaborabant. Nox caliginosa, rerum omnium colores occuluerat; & ignis ab occidente de cœlo visus est imminere, & inter Turcorum castra tanquam cadens desæuire. Non enim multum eorum castra differebant à ciuitate, qui sua locauerant tentoria proxima in valle. Et licet ignis indemnis & innoxius eis fuerit, multum tamen eis incussit terrorem, & mœsticiam; Christianis autem solamen & lætitiam: vtrisque siquidem populis, signum illud de cœlo enituit. Quidam autem eorum castris continuò relictis, pauitantes hospitati sunt vbi potuerunt, videlicet propè *Boamundi portam*. Qui verò in municipio remanserant, tota die cum Christianis configebant, nec ab eorum vel mortibus vel fatigationibus auelli poterant: instabant lanceis & missilibus, & illidebant vulnera vulneribus. Pars autem quæ morabatur in castris, ita ciuitatem circumuallauit, vt nemini pateret in die vel introitus vel exitus. Nocte siquidem aliquando aliquis poterat exire; sed occultè, nec tamen sine timore. Igitur fames in dies inualescebat, & Christianorum exercitum vltra quàm credi vel dici potest vehementer angebat: multi siquidem expirauerunt fame: Qui viui, vix palpitabant, lurida videbatur eorum facies, quos enormiter deformabat exhausta, protelatis ieiuniis, attenuata macies. *Nullos in illa calamitate videres prodigos*; imò quosque ditiores, etiam videres indigos: & omnes obesis carnibus, & tenuata inedia macilentos. Panis enim paximatius & permodicus, si quando inueniebatur, Byzanteo comparabatur. De vino melius puto silere quàm dicere: cùm vinum ibi vix aliquis Ducum libauerit. Equinæ carnes vel asininæ, pro Imperialibus computabantur delitiis. Gallinæ præcium, quindecim erat solidorum; ouum, duobus solidis; nux iuglans, vno appreciabatur denario: multos stateres quæque vilia, valebant: folia ficulnearum; vitium & Cardonum, & si quæ inueniebantur aliarum arborum, auidiùs decerptas bulliebant & vorabant: coria caballorum, asinorum, & camelorum, siue bufalorum sicca coquebant, & manducabant: & præterea multas alias ibi passi sunt calamitates & penurias. Coacti sunt etenim cibos olim fastiditos, fame perurgente, dentibus auidis masticare, & deglutire. Nihil enim fuit tam fœdum, tam insipidum, cui fames saporem non attribuerit; cui verecundiam vt gustaret non abstulerit. Hanc passionem continuam tolerauerunt gens miseranda diebus triginta sex. Nemo igitur vera dixisse nos ambigat, nemo submurmuret: cum quibus eduliis viuere potuerint qui messem non collegerant, qui horrea nulla reppererant, qui vrbem longa obsidione depopulatam, & tandem combustam incolebant, qui forum venalium rerum ab indigenis non accipiebant, nullus conuenienter excogitare queat. Admirari quidem potest, sed vnde tam diu vixerint competenter definire non posset. Neque DEO, pro quo talia passi sunt, calumniosè imputandum est; *qui castigat vt corrigat*; *flagellat autem paterno affectu, omnem filium quem recipit*. In ipsis etenim flagellis misericors est; & bonitas eius secreta, nihil agit perperam vel immisericorditer: DEI namque iudicia nunquam sunt iniusta. Sed CHRISTVS de suis Christianis ita disponebat, vt in ipsis afflictationibus, præter spem Barbarorum, conualescerent: & cùm eos putarent defecisse, superarent. In oppressionibus siquidem suis, quæ eis vt ad liquidum examinarentur contingebant, indesinenter decantabant: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*. Psal. 113. Hæc redarguti, misericorditer, de profundis clamabant &

exaudiebantur; & super inimicos suos eleuabantur. *Stephanus* interim *Comes Carnotensis* quem maiores natu elegerant debere præesse consiliis & publicis agendis, homo facundus & singularis scientiæ, aliquantula, vt dicebat, detentus infirmitate, vt dictum est, ad *Alexandretam* secesserat conualescendi gratia: huius reditum omnes expectabant, vtpote quem ducem, quem consiliarium sibi præfecerant. Sperabant etiam si rediret, eius peritiam omnibus valde iocundam; Is autem, nondum capta ciuitate, vt dictum est, ægrotauerat & abierat. Vbi verò audiuit Turcos ciuitatem circumuallasse: his & aliis exercitus rumoribus, (non enim Alexandreta multum remota est ab *Antiochia*) montana latenter conscendit, quæ decliuæ prominebant ciuitati, quatinus pleniter addisceret exercitus vtriusque, vel defectus vel apparatus. Vidit itaque Turcorum innumera tentoria; & ipsos tanquam harenam maris per stadia plurima diffusos: ciuitatem etiam vidit circumuallatam, & paruam Christianorum manum agnouit inclusam. Arbitratus itaq; consodales suos, vel iam omnes deletos vel omnes extimplo delendos: quid enim aliud expers homo arbitrari poterat? Cum suis qui aderant, timore non modico perterritus, cursim fugam iniit & clandestinus discessit. Satis tamen inconsultè, quia nullum allocutus fuerat de Christianorum expeditione. Debuerat siquidem de suis aliquem, clanculo prius mittere, nihil temerè negligere; quid intus ageretur, reuera dignoscere; si posset, eos diligenter consulere: non metum qui omnibus imminebat, sibi soli totum arripere; nec vt quilibet & popularibus indecenter aufugere. Gloriosius enim ei fuerat mori cum fratribus, quàm fugitiuum superuixisse, & in Patriam rediisse. Quam offensam postea, tactus cordis contritione, rediens à Patria in Ierusalem, piauit; & sic omnibus satisfecit. Sed ad tempus, timor inconsultus eum ad inhonestam præcipitauit fugam. Quod ad improperium ei multum imputatum fuit, donec culpam diluit; inclusis etiam nimis obfuit. Postquam enim castellum suum, reuersus spoliauerat; & fugam initam accelerabat, *Imperatori* ad *Philomenam* obuiauit; eique seorsum vocato dixit: *Antiochiam pro certo captam fuisse noueris à Christianis: sed castellum, quod munitissimum prominet vrbi, sibi retinuerunt Turci; & ecce, ciuitatem circumuallatam obsident, & ex municipii propugnaculis expugnant: seu magis vt reor, iam expugnauerunt eam, & omnes viri perierunt. Consule igitur & tibi, & quam conducis genti: Consulo ita & ego: & quam citiùs reuertere, ne fortè incidatis in manus insequentium nos; & vos omnes in ictu oculi pereatis. Quod si secus egeris, dico tibi, in proximo: sed serò, temeritatis huiusce te penitebit.* Imperator confestim accito consilio suo, & *Francis*, qui multi cum eo aderant; quia vtrinque populus *Gallus* & *Græcus*, ad obsessorum adiutorium copiosus confluebat: rem eis ex ordine patefecit & dixit: *Franci, ad quos succurrendum festinaramus, maiore quàm nostro nunc egerent auxilio: quia vel omnes in morte iam absorpti sunt, vel in captiuitatem abducti sunt. Indigerent ergo, seu qui eos viuificare posset auxiliatore; vel qui eos reduceret virtute præualida, in quam minati sunt ex longinqua captiuitate. Nam ita Comes iste, qui adest, testificatur: nos autem neutrum horum possumus. Auxilium quod eis præparabamus, præproperum anticipauit tempus. Ecquid ampliùs possumus? Postquam omnes deleti sunt, quid eis nostrum proficeret auxilium?* Illuc quippe laboriosè & dispendio magno tendere, vbi nihil proficias, extremæ dementiæ est. *Visum est igitur nobis, vt ocius reuertamur; ne fortè & nos inutiliter exterminemur. Ecce enim Turci plus solito insolentiores, & præ sanguine effuso tigridibus efferaciores, si nobis irruant, facillimè præualebunt: quia nostri, rumoribus his auditis, excordes illico titubabunt. Reuertamur igitur & rem nostram in tempus crastinum differamus. Veniet, inquam, dies cùm sanguinem effusum, de Turcis perfidis vltum iri proficiscemur. Volo ad præsens moriantur nostri, morte repentina; sed regrediantur, vt viuant: & reseruemus & reparemus eos, ad irascendum & vlciscendum. Interim, post terga terram istam, edicto Imperiali, deuastatum iri præcipimus: vt si quando Turci in nos emerserint, dum nihil hic inuenerint coacti recedant. Porro gentem istius regionis incolam, transferri mandamus in Bulgariam: vt nullius rei redarguamur immemores.* Itaque Franci reuertebantur inuiti, & amarissimè lamentabantur. Multi etiam è pauperibus peregrinis passim moriebantur, ægroti diutinis inualetudinibus. *Guido* Boamundi frater, erat cum Imperatore, donec rumigerulus Comes loquebatur: hic audito loquentis vaticinio, valde contristatus est; & ex ipsis præcordiorum conquestus medullis, lachrimatus est: eiulans ergo clamabat: *Heu! mi frater & karissime domine Boamunde, quid contigit? Quomodo spes populi DEI cecidisti? Putamúsne sic promeruisti? Ve mihi! cur ipse non potius perii? O DEVS quare sic iudicasti? Cur populum tuum sic abe-*

sic abominatus es? Vt quid improperium facti sumus Gentium? Quis mihi det, Boamunde frater dulcissime, vt ego moriar pro te? Moriatur anima mea, gens DEI, Duces totius laudis titulo digni, morte vestra. Hæc dicens & aduncis vnguibus pubentes genas dirimebat, flauamq; Cæsariem decerpebat; Et omnes ad lamenta ciebat auditores. Vix autem consolatus, non tamen lenito dolore, cum Imperatore compulsus est redire. Obrepsit etiam inæstimabilis mœstitudo in populo DEI. Nam Episcopi & Abbates & Presbyteri, pœnè triduo à precibus & laudibus DEI cessauerunt, & profundis gemitibus suspirabant. *Guido* etiam semper in ipso itinere conquerebatur: & gemebat; & in prædictum Comitem, conuitia multa euomebat. Interim etiam omnis exercitus ille, die illo facti sunt stupidi, vt stupore mentis perterriti, penè à se ipsis desipuerint: Tandem tamen redierunt ad se; & voces quærulas & preces placabiles, & lugubres querelas, denuo ad DEVM deuotiùs emisere. *Imperator* autem, nimis festinè verbis credulus *Ilesiensis*, in illa singulari necessitate, nullo Christianis obsessis auxilio collato, *Constantinopolim* suæ quieti satisfaciens reuersus est: Ecce, quantum nocuit exercitui DEI *Stephanus* Carnotensis, qui dum sibi soli consuluit fratribus & commilitonibus suis dimissis, Imperatoris auxiliarem præsentiam, ab eis auertit; & rumores alios quàm eum decuit, non veridicus pottiter eructauit. Ex DEI tamen dispositione factum non dubitamus, qui disponit omnia suauiter; nec casu fortuito permittit, vel vnum passerem ad terram cadere. Si enim *Alexius* Imperator aduenisset, Turcosque superasset, triumphus genti suæ, non exercitui DEI ascriberetur; & Græcorum multitudini deputaretur, non Francorum fortitudini. Qui autem erant in ciuitate, ad DEVM conuersi, totam suam spem in supernis collocauere: quoniam ab humano adiutorio coacti sunt diffidere. Loquuti sunt ergo ad inuicem de *Lancea Domini* disquirenda. Magnam enim habebant in illa fiduciam, si inueniretur; quoniam ita ex DEO promiserat *Andreas* Apostolus. Ventum est igitur in Ecclesiam Beati *Petri*; & ibi diligenter notato loco super hac re diutius altercatum; præualuit autem sententia plurimorum; & tredecim laboriosis & strenuis hominibus, qui ibi curiosè foderent, opus illud commiserunt: foderunt ergo à mane vsque ad vesperam: & tandem, eodem Petro cui reuelatum fuerat præsente, reppererunt lanceam. Qua cum digna reuerentia leuata, publicus clamor exeritur; &, vt decebatur, lætabundus ad eam fit concursus, & tota deuotione deosculatur. Videres populos lachrimis irroratos, quas extorquebat gaudium: perpenderes gaudium, quod pepererat tantæ rei experimentum. Orta est igitur inter eos tanta lætitia, vt remota omni accidia, deinceps nullius meminerint mœstitiæ: Et ex tunc ausi fuerunt de bello tractare. Consiliati sunt ergo vt nuntios suos ad *Turcorum* Principes dirigerent, qui per interpretem ad eos sua responsa referrent. Miserunt autem duos, *Petrum Heremitam*, & quendam *Herluinum*, linguæ Turcanæ non expertem. Hi duo, satis gnari & industrii viri, ex Christianis Curbaranno suisque ita dixerunt: *Mittunt nos ad vos Christianorum Duces, & omnis Christianorum exercitus, rogantes vt ab eorum infestatione dein absistatis: & Christianos insectari à modò desinatis. Vt quid enim contra eos tentoria vestra locastis, & arma bellaturi vibrando parastis? Quid enim vobis malè faciunt? Nam quid ad vos de Antiochia, pro qua congregati estis? Si iudicio contendere vultis, nunquid terra ista, dictante iustitia, Christianorum non est? Nonne eam prædicatione sua, beatus Christianitati destinauit Petrus? Nunquid in ipsa eadem ipse præsedit Episcopus? Vos autem freti superba tyrannide, fratribus nostris peremptis, ipsam vestro coagulastis imperio. Ecce, iterum ausu temerario in eos militare disponitis. Itàne vobis iustum videtur, quòd si suam terram modo recuperare volunt, neque quicquam de vestro vobis auferre moliuntur, vos è regione, gladiis accincti in insontes insurgatis? Mandant igitur quod si pacifici recederitis, omnia vestra vobis absportare permitterent, & si quid velletis de suo gratis contraderent. Si autem, quod melius esset, ad Baptismum suspiraretis, Sacramentum illud vobis libenter impertirent; & terram istam ditioni vestræ restituerent & semetipsos inimicis vestris, pro vobis, tanquam vterini fratres, opponerent. Sin autem accingimini gladio & si audetis cogitare de prælio, pugnabit securiùs, quem eiusdem causæ, pro qua pugnatur, iusticia tuetur: sed nos, in voluntate DEI, & DEVM promerebimur adiutorem, & iustitiam habebimus assistricem. Si quid respondere habetis, respondentes audiemus.* Tunc Curbarannus, toruo vultu respondisse fertur: *Longè aliter trutinamus: Christianitatem enim vestram, quæ idololatria & abhominatio est, omnino respuimus & abhominamur. Crucifixus vester, quem prætenditis, qui se crucis improperio non potuit eripere, vos nostris eripiet manibus?*

Miramur, quo hiatu terram, quàm diu possedimus, vestram vocare præsumitis, quam ante Petrum illum superstitiosum vestrum, progenitores nostri possederunt: sed illos fallaciis suis, à DEITATIS suæ cultura auertit; eos; in nugacissimam sectam vestram deceptos seduxit Porrò, & terra nostri iuris est ab antiquo, & virtus nostra, vobis erasis, nobis eam mox restituet. Quod si nobiscum velletis Turci fieri, quod nobis ad vitam tutandam esset pernecessarium, & istam ciuitatem, & multas alias Regiones vobis committeremus: & quicunque pedites sunt equites sublimaremus; & pro vobis vbique pugnaremus. Quod si & hoc respuitis, vos cogitate de fuga: nos enim prouidebimus nobis de terra subigenda, imo iam subacta. Legati retrogradum iter arripientes, festini redierunt; & exercitum Christianum de bello imminenti, certiorem reddiderunt: Interim fames inualescebat; & timor Turcorum, corda pauitantium Christianorum, adhuc aliquatenus euirabat. Tandem, Sacerdotum edicto, triduanis expletis ieiuniis; processionibusque per Ecclesias cum lætaniis celebratis; & Christianorum singulis sacrosancto viatico munitis, pugnam ordinauerunt. Sex igitur acies in ipsa ciuitate stabiliuerunt. In acie prima, fuit *Hugo Magnus* cum Francigenis & *Comite Flandrensi*: In secunda, *Dux Godefridus* cum suo bellicoso exercitu: In tertia, *Robertus Normannorum* Dux: In quarta, *Podiensis Episcopus*, secum portans lanceam, quam Christiani sibi præferri desiderabant; & præsidium & tutamentum sibi magnum credebant: *Raimundus* quoque *Comes Sancti Ægidii* remansit, quatinus obseruaret ne *Turci* de Castello descenderent, & in ciuitatem pede libero irruerent: Aciem quintam regebat *Tancredus*, princeps & miles strenuus: Aciei sextæ præsedit *Boamundus*, vt omnibus prouideret, atque singulorum in necessitatibus totus adesset. Episcopi & Presbyteri sermocinabantur, & orabant, & signo reuerendæ crucis, editioribus stantes in locis, omnes consignabant. Exibant autem ordinatè, per portam quæ est ante *Machomariam*. Nec illud silentio supprimendum arbitror: quod dum exirent de ciuitate, pluuiola, tanquam roscida stilla, cecidit: quæ, quasi ros matutinus, irroratos equos & equites ita lætificauit vt equi tanquam exhilarati hinnire cœperint: equitum animi dulcorati, vegetiores & alacriores fuerint; & omnes seipsos promptiores & expeditiores senserint. Fuit tamen pluuia illa tam subtilis & modica, vt vix pluuiam fuisse dixerint; sed quasdam guttulas rorantes plus senserint, quàm viderint. Hoc enim nobis à multis relatum est probabilibus personis. Quis autem, hoc diuini muneris largitatem dubitauerit? quis, guttularum irrorantiam DEI suos visitantis benedictionem nescierit? Ad bellum igitur iam maiori fiducia procedebant animati. Curbarannus dixisse fertur: *Plus ad fugam hi properant quàm ad pugnam.* Tantæ siquidem animositatis & stoliditatis erat, vt nullam generationem audere sibi obuiam venire arbitraretur. Postquam tamen illos vidit nec hac nec illac formidolosos deuiare, sed gressu maturato procedere, iterum non erubuit dicere: *Hæ contemptibiles caniculæ de bello forsitan audebunt præsumere?* Dicitur etiam aliquantulum timuisse, & præ ira efferum expalluisse. Prius enim dixerat suis dum Christianos videret exeuntes: *Sinite eos huc vsque accedere, vt liberius deglutiamus eos in nostra potestate. Exeant; veniant: nos enim eos statim circumcingemus, & præualebimus, & suffocabimus.* Christiani verò gradatim ibant, nec alius alium inordinatè præproperabat. Iccirco *Curbarannus*, vt dictum est, maiori metu diriguit, solutisque solitis viribus corporis, animo friguit. Mandauit igitur clam procuratori suo, quem *Admiralium* vocant, qui suis rebus præerat, vt si videret in capite sui exercitus ignem accensum fumigare, suos sciret superatos: & ille confestim dato signo, suisque omnibus sublatis recederet: ne fortè populus qui cum eo erat, vel in papilionibus, totus deperiret. Curbarannus autem acies ordinatas speculatus, & maiores quàm audierat copias intuitus, pedem paulatim astutus ad montana retrahere cœpit, vt eos fugere putantes, *Franci* præcipites insequerentur; & ob id exordinati, possent faciliùs lædi. Tunc & Turci, cùm nihil ita proficerent, disgregati sunt ab inuicem: pars à mari veniebat; alii stabant in loco, sperantes includere posse se Christianos. Econtra Franci hostilium insidiarum non ignari, ex acie Ducis Godefridi & Roberti Normanni partem assumpserunt, quam aciem septimam statuerunt; & illis quendam *Reinaldum* præfecerunt, qui venientibus à mari Gentilibus confestim obuiauerunt. Turci verò in eos instanter præliabantur, & multos ex illis sagittauerunt; seu illis quælibet alia mortis genera atrociter intulerunt. Aliæ Christianorum turmæ ordinauerunt se extendendo à mari vsque ad montana: quod interstitium quasi duorum dicitur

esse

esse miliariorum. Et à montanis & à mari sagaciter instabant *Turci*, Christianos circumcingentes, & eos vndique infestantes. Ecce Deo gratias, ab ipsis montanis visus est exire exercitus innumerabilis, equis albis insidentes, & vexilla candida in manibus præferentes. Hoc multi viderunt Christianorum, & sicut putant Gentilium; & hæsitantes, mirabantur quidnam esset. Tandem vtrique cognouerunt signum de cœlo factum: Cognouerunt enim duces illius agminis, *Sanctum Georgium* & *Sanctum Demetrium*, & *Sanctum Mercurium*; sua signa ferentes, præcedere. *Sarracenis* ergo visio hæc multum incussit timorem; Christianis autem spem auxit meliorem: Istos animauit, illos exanimauit. Hoc, qui affuerũt multi contigisse testati sunt: non tamen id omnes videre potuerunt; sed quibus Dominus voluit arcanum suum reuelare: Reuelauit autem aliis ad confusionem, aliis ad instantis triumphi ostensionem. Porrò mendacii nemo nos redarguat: quia nihil ex corde nostro fingimus; sed quod audiuimus, id testamur: & testimonium nostrum, ex ore eorum qui affuerunt, verum est. Gentiles è regione maris pugnãtes, postquam pondus belli sustinere non poterant, sicut *Curbarannus* prædixerat, in herbam ignem miserunt; vt videntes qui erant in tentoriis, fugam inirent; & spolia quæcunque possent, secum absportarent. Signo autem quod diximus, cognito, pernices & irrequieti aufugiebant; & tremuli suppellectilem prætiosiorem diripiebant. *Christiani* autem qui ex aduerso pugnabant, iam ad eorum tentoria pugnam diuertebant, vbi maiorem eorum virtutem remansisse non nesciebant. Obstabant adhuc Turci, tota qua poterant obstinatione: alii siquidem pugnabãt, alii tendis spoliandis intendebant. Dux *Godefridus*, & *Rotbertus* Flandrensis, & *Hugo* Magnus, iuxta flumen equitabant, vbi rursus maxima pugnantium erat copia. Hi constanter eos aggressos, vnanimiter repellebant; instabant Gentiles illi pertinaciter, & vtrinque pugnabatur irremediabiliter. Resonabant æneæ cassides, tanquam percussæ incudes, minutatim scintillabat ignis; mutilabantur enses, eliso cerebro humi procumbebant homines; rumpebantur loricæ, fundebantur exta; fatiscentes sudabant equi, nec equis nec equitibus vlla præstabatur requies. Agmina conserta, tenui armorum discrimine vix à seipsis iam distabant; alii siquidem alios, comminus impingebant; & manus manibus, pedes pedibus, corpora corporibus repellebant. Timor tamen super Turcos illapsus diuinitus, eos exterruit; & constantia Francorum inuincibilis, illos admirari & obstupescere fecit, & in fugam coëgit. Cœpit ergo legio tota labare, nec buccina, nec tympanum, nec lituus, nec præco poterat eos reuocare. *Impossibile siquidem est tot Gentes, fuga inita, denuo reuerti, denuo præliari ipse quippe impetus, & communis metus eos exanimat, & in fugam elapsos præcipitat.* Declinauerunt autem Turci fugitantes ad tentoria, vbi multos suorum quos ibi dimiserant succenturiatos æstimabant: sed illi, dum isti decertabant, fugam inierant, postquam vt dictum est, ignem succensum prospexerant. *Franci* verò despoliandis papilionibus manus & oculos ad tempus continentes, eosque diligenter & immisericorditer occidendo persequentes, & ad *Pontem Ferreum* vsq; fugauerunt; & adhuc ad *Tancredi* castellum, passim obtruncando persecuti sunt. Tandem ad tendas eorum reuertentes, quicquid erat concupiscibile diripuerunt; & gazas omnimodas, & equos & iumenta innumera, & oues lanigeras & alimenta copiosa, & quæcumque indigentibus erant necessaria, detulerunt in ciuitatem. Hanc etenim Gentiles habent consuetudinem, vt si quando vadant in hostem, vel causa necessitatis suæ supplendæ, vel supercilio iactantiæ, opes copiosas secũ deuehãt: & equos & asinos & camelos ad subuehendũ, clitellarios faciant; & oues & boues ad comedendũ deduci præcipiant; nec annonam, nec farinã, nec fabam, nec oleum, nec vinum prætermittant. His igitur omnibus in ciuitatẽ abundanter illatis, optatoq; triumpho potiti, cõdignis laudibus Devm benedixerunt; eumq; sui protectorem ac defensorem præsentialiter cognouerunt; hymnosq; gratulabundos in cœlum extulerunt. *Suriani* etiam & *Armenii* qui illas incolebant regiones, videntes Turcos irrecuperabiliter in bello superatos, notos montaneorum anfractus oppilabant, callesq; angustos præoccupabant; & illis immensam deletionem, strictis gladiis, parturiebant. Mactabant siquidem eos velut oues errantes, vtpote præ pauore nimio, totius defensionis immemores. *Admiralius* quoque qui in municipio ciuitatis remanserat, cui Curbarannus castellum illud commiserat, videns suos longè lateque indecenter effusos, antequam omnes Franci rediissent timore perterritus, Christianorũ vexillum rogauit; & accepit, & in municipio in loco edi-

tiori collocauit. Hoc autem ideo fecisse dinoscitur, vt sic & suis & sibi parceretur, nec de municipio reddendo dubitaretur. Erat autem signum illud, quoniam dum rogaretur præsentior aderat, *Comitis Sancti Ægidii.* Quod Longobardi videntes vehementer indignati sunt: quoniam non erat illatum *Boamundi* vexillum, cui confratres illi ciuitatem prælibatis pactionibus, concesserant. Admiralius autem ille pro controuersia pacificanda illa, reddito Comitis signo, Boamundi in turre sublimauit: & tempore colloquii petito, de pace commilitonumque suorum salute, loquutus est. Pacti sunt ergo *Boamundus*, & *Admiralius* ad inuicem quod illi castellani, qui Christiani fieri vellent, de vita securi liberalitate Christiana tractarentur: qui verò legem suam seruare voluissent, indemnes ad tuta loca conducerentur; nec ibi ab eis quæ secum detulissent dolosis exactionibus priuarentur. Pactum hoc ab omnibus firmatum est; & municipium Boamundo confestim redditum est. Admiralius autem ille nec multo post baptizatus est, & liberali Francorum munificentia donatus est: Solebat autem dicere postea, quod sibi Christianitatem peculiariter adoptasset à diuturno tempore. Qui fidei Christianæ recalcitrauerunt, Boamundi conductu in terram suam remigrauerunt. Hoc prælium factum est *quarto Kalend. Iulii, in vigilia Apostolorum Petri & Pauli.* Gentilibus autem sic deuictis, & aliis à ciuitate procul explosis, & Christianis CHRISTO suo Duce, glorioso triumpho potitis, & condignis DEO laudibus exhibitis, Duces illius speciosæ Christianitatis, in vnum conuenerunt; & communicato consilio, *Hugonem* Magnum, virum non imperitum, ad *Alexium* Imperatorem, *Constantinopolim* direxerunt: quatinus ad ciuitatem recipiendam, quam calamitosis passionibus ei adquisierant, festinaret; iisque similiter iuratas pactiones illibatas conseruaret: ipsi etenim à suis declinare nullatenus volebant: veniret ergo, quatinus neuter à promissis & debitis fraudaretur. *Ad nos,* inquiunt, *veniat, & sicut nobis pactus est, & irremotum comitem à modo se nobis in Ierusalem impertiat. Nolumus de Sacramento quod ei fecimus, adhuc aliquas prætendere occasiunculas, quod tamen certè possemus: nec ipse quin veniat & iuramentum suum teneat, vllam excusationem præferat. Periurii siquidem ipsa res est, non simulachrum periurii, nisi vltra vires etiam, omni dolositate remota, obseruare iuramentum elabores.* Iuit Hugo Magnus huiusce Legationis officio functus; sed, quamuis in ipsa expeditione gnauiter multâ manu consilioque peregerit, ibi tamen multum deliquit, vbi ad fratres sicut promiserat, & debuerat, coruini generis Legatus, postea non rediuit. Postquam Hugo prædictus ad Imperatorem recesserat, *Francorum Duces* consilium ordinauerunt, & de conducendo in Ierusalem populo DEI consiliati sunt. Dixerunt ergo: *Populus iste qui multas passus est calamitates, vt Sepulcrum Domini DEI sui videre promereatur, iam multis fatigatus infortuniis, de accelerando itinere palàm conqueritur: & nos itidem multo affecti tædio conquerimur. Prouideamus igitur ipsis quid magis vtile sit: Moras nequaquam vlterius quaslibet censemus innectendas, præter quas ineuitabilis opposuerit necessitas. Sed tamen singula non impetuosè, sed diligenter & modestè sunt æstimanda: Terra per quam ituri sumus, inaquosa est; æstas vltra modum torrida est: aeris ad presens inclementiam ferre non possemus. Longa obsidione, & viribus, & sumptibus exhausti sumus. Sileamus ergo, & quiescamus; & vulneratos & infirmos nostros reparemus; & interim pauperum nostrorum misereamur. Expectemus humida solstitia; & declinemus Cancri & Leonis nociuos successus. Calendis Nouembribus, tempus refrigerabitur: & tunc congregati, vnanimiter condictum iter aggrediamur. Alioquin totum populum intempestiuis ardoribus affligeremus. Hoc autem consilium, turbis flagitantibus, enucleatiùs differatur: Tempus intractabile necesse est declinemus; & hoc omnibus vtillimum perpendimus.* Id in toto exercitu annunciatum est, & tandem ab omnibus collaudatum est. Dispersi sunt ergo duces & familiæ, per finitimas regiones, æstiuandi gratia: & egeni eos subsequebantur, viuendi causa. Dixerant enim Duces: *Si quis egenus est & corpore vegetus, iungatur nobis, & nos omnibus datis vnicuique stipendiis, subsidiabimur: infirmi publica stipe donec conualuerint, sustententur.* Erat in eodem exercitu miles quidam pectoris non modici, de familiaribus comitis Sancti Ægidii, cui nomen *Raimundus Piletus:* Hic collegit sibi plures homines, milites ac pedites. Collecto igitur quantum potuit exercitu, *Sarracenorum* audacter introiuit terram; & vltra duas ciuitates profectus, ad quoddam deuenit castrum, cui nomen *Thalamania.* Habitatores autē illius castri, quoniā erant *Suriani,* sponte sua se reddiderunt ei. Requieuerūt autem eo in loco ferè diebus octo. Nunciatum est igitur illis, quoniā non longè

longè aberat castellum Sarracenorum plenum. Cingulis itaque militaribus accincti, pannisque obiectis protecti, castellum vndique aggredientes coangustauerunt; & præualuerunt, & deprædati sunt, & colonos illos humotenus pessumdederunt: Si qui tamen ad Catholicam voluerunt conuerti fidem, illos reseruauerunt illæsos. Reuersi sunt ergo ad prius castellum, victorum potiti gaudio. Iterum die tertia exierunt; & venerunt ad quandam ciuitatem nomine *Marram*, quæ propè eos erat. Conuenerant ibi multi Gentiles ab *Aleph*, & aliis circumsitis ciuitatibus, qui contra eos exierunt ad bellum. *Franci* pugnaturos eos arbitrati, ad pugnam se, nec morâ, castrensium more militum præparauerunt; sed delusit eos exinanita spes illorum. *Turci* namque versum ciuitatem cautè reuersi sunt, non fugientes neque cominus propugnantes; sed quodam astu se pugnæ subducentes, & iterum Francos celeri gestu impugnantes: Inuadebant eos & gyro facillimo reuertebantur; & mox reducti equi rursus indifficulter gyrabantur. Franci frequentes sustinebant impetus; nec tutò deuitare poterant instantium concursus: si enim attentarent recedere, Gentiles à tergo, quod & accidit postea, cedentibus insisterent. Sustinuerunt igitur vsque ad vesperam, & laborem & sitis ardorem: æstus quippe erat quàm maximus. Postquam amplius nec laborem poterant sustinere, nec sitis pestem compescere: quoniam ad refocillandum nulla inueniebatur aqua: conati sunt & condixerunt, ad castellum suum conglobati gradatim redire: Sed gens inualida & indocta, pedites videlicet & *Suriani*, ordine spreto, & edicto militum neglecto, cœperunt disgregatim fugere, nimio correpti pauore: Instabant eis Gentiles indefessi, & terga præbentes insequebantur, & cedebant; & lupis atrociores, nemini parcebant. Suggerebat illis vires optata victoria, & præsentis temporis opportunitas. Multi itaque de gente plebeia & pusillanimi, perempti sunt; alii necati gladio, alii suffocati sitibundarum faucium incommodo. Qui viui euaserunt, cum suo Raimundo ad castellum suum redierunt, feceruntque ibi dies aliquot: facta est illa occisio in prædicto *mense Iulio*. Neque enim semper fœliciter successit Christianis: castigabat siquidem eos Dominus de insolentia, ne fortè propter frequentes victorias, mentes eorum aliquantula liuidarentur superbia. Qui verò in *Antiochia* remanserant, votorum compotes, potiti sunt quiete & lætitia: excepto quod dux & patronus eorum *Podiensis Episcopus*, graui corporis detentus incommodo, cœpit ægrotare; & infirmatus, ægritudinis lecto recubuit. Paterno igitur ore filios lugubres allocutus, & affatim eos consolatus, viam vniuersæ carnis ingrediens, ingrauescente morbo, migrauit in Domino. Factus est itaque luctus immoderatus, in tota CHRISTI militia: quoniam ipse fuerat consilium nobilium, spes orphanorum, imbecillium sustentamentum; militibus homo militaris, clericos clericaliter educebat, & educabat; singulari prudentia præcluebat, eloquens & iocundus, omnibus omnis erat. Vnde factum est, vt eum sicut patrem & Dominum toto venerarentur animo, quoniam singulis affectu patrocinabatur interno. Celebrauerunt autem singultuosus exercitus eius exequias, episcopali honorificentia; & condito eius corpore, quibus potuerunt aromatibus, imperialibus exeniis illud prosecuti sunt; & pupillorum examina patrem defunctum, lachrimabiliter, & solenniter in Ecclesia beati *Petri* sepelierunt. Vix autem ab eius sepulchro populi, crines & ora discerpentes, auulsi, Episcopo defuncto, diutinas immolauere lachrimas, quibus extersis rursum sibi consuluêre. *Comes* enim *Sancti Ægidii*, nullatenus adquiescens pigritiæ vel socordiæ, quin Gentilibus zelo continuo inimicaretur, *Sarracenorum* ingressus est terram; & peruenit ad *Albaram* non ignobilem eorum ciuitatem: quam exercitus eius violenter expugnatam, appræhendit; & omnes vtriusque sexus ciuitatis incolas, ad nihilum perimendo redegit; vrbemque subactam, suo dominio mancipauit. Electum autem in ea Pontificem, virum prudentem & honestum, consecrandi gratia, miserunt Antiochiam: præfecerunt igitur eum in eodem loco antistitem, & populo Christiano dignum dispensatorem. Ordinatis igitur ibi quæ ad Religionis cultum attinebant, mensis Nouember appropinquabat. Instabat igitur eundi iam condictum tempus; ac de peragendo itinere omnes sollicitabantur. Conueniebant ergo omnes Optimates in Antiochiam, in qua maior pars exercitus æstiuauerat. Inueneruntautem eos lætantes & exultantes, excepto quod Kalend. Augusti, Podiensem tumu-

lauerant Pontificem. Cœperunt autem poſtquam omnes conuenerant, de imminenti negotio diſſerere, ne videlicet vlterius diſturbarentur ab itinere. *Boamundus* interim in propatulo conquerebatur de ciuitate, quòd nondum totam eam haberet in ſua poteſtate. Alloquebatur enim eos de fœderatis, quas ei fecerant, pactionibus, dum necdum capta ciuitas obſideretur. Pepigerant enim ei totius ciuitatis dominationem, donec res ex integro referretur ad Imperatorem: Comes *Sancti Ægidii* nullo modo poterat emolliri, quin ſemper de ſacramento loqueretur, quod imperatori fecerat, ſicuti *Boamundus* ipſe collaudauerat *Periurii*, aiebat, *nuſquam volo redargui; nec interim patiar vt tu ſolus huic vrbi domineris. Sit dumtaxat Ciuitas ſub communi cuſtodia, & de via peragenda ex occupatiùs diſceptemus. Sin autem, pares & coæquales noſtri, quod iuſtum eſt determinando diiudicent.* Hæc erat inſopibilis altercatio inter Boamundum, & Comitem de Sancto Ægidio. Congregati ſunt ergo omnes maiores natu, & quorum præminebat peritia, in Eccleſia Beati *Petri*, ſi qua poſſet ſopiri tanta ſimultas. Auditæ ſunt diligenter vtriuſque litigantis queſtiones, expectantes iudicum peritorum deffinitiones: Itum eſt in partem, & à viris peritis luculenter & abundè diſputatum: dilata eſt ſententia, ne augmentaretur diſcordia. Dixerunt ergo & Dux *Godefridus*, & Flandrenſis Comes, & Robertus Normannus & alii maiores: *quoniam ad præſens nullam dare poſſumus ſententiam, quæ alteri non diſpliceat, prout poterimus cauſam iſtam ſub pacis obtentu procraſtinemus: interim fiet aliquid.* Reſponderunt autem expectantibus: *Nullam in præſentiarum dare poſſumus ſententiam; ſed volumus & collaudamus, quatinus iſta re pacificè induciata, viam noſtram acceleremus, qua peracta, vel ordine iudiciario vel conſilii noſtri auctoritate, poſtquam DEO proſperante redierimus, (tantum nobis credite,) vos ad inuicem concordabimus.* Id totum ita conceſſum eſt, & ſic ſe ſimpliciter proſecuturos, manu in manu Epiſcoporum, firmatum eſt. *Boamundus* itaque muniuit quod ei redditum fuerat caſtellum, alimentis & hominibus, armis & excubitoribus: *Comes* ſimiliter, quod præoccupauerat Palatium *Caſſiani* Admiralii, & turrem quæ eſt ſupra pontem, à portu *Sancti Symeonis*. Tantæ enim erant & ambitiones & ſimultates, vt neuter alteri crederet, vter ſub palliata ambitione ciuitatem ſibi attentaret. Nec mirum quantum ad honorem & vtilitatem. *Antiochia* ſiquidem, ciuitas eſt pulcherrima & munitiſſima, & copioſorum reddituum opulentiſſima. Sunt intra ipſam quatuor montaneæ ſatis altæ, in quarum vna, ſublimiori ſcilicet, caſtellum eſt, quod omni ciuitati prominet. Deorſum ciuitas eſt decenter ædificata, & duplici muro circumambita: Murus interior amplus, & in aera porrectus eſt, & magnis quadris lapidibus compactus, & compaginatus eſt: in qua muri compagine, turres ſunt quinquaginta quadringentæ, formoſis venuſtatæ mœniis, & defenſæ propugnaculis: murus exterior non tantæ eſt celſitudinis, ſed tamen admirandæ venuſtatis. Continet in ſe trecentas & quadraginta Eccleſias. Pro ſuo magno primatu *Patriarcham* habet, cuius Patriarchatui ſubiiciuntur, centum quinquaginta & tres Epiſcopi. Ab Oriente quatuor clauditur montaneis; ab Occidente verò, Ciuitatis muros præterfluit fluuius, cui nomen *Farfar*. Octoginta & quinque Reges eam conſtituendo ſublimauerunt & nobilitauerunt: Quorum Maximus & primus emerſit *Antiochus*, de cuius nomine *Antiochia* nuncupata videtur. Et quoniam tantæ fuit auctoritatis & nobilitatis, noluerunt eam deuictam temerè dimittere *Franci*: vtpote quæ Caput totius *Syriæ* extiterat; & primatum ſuum longè lateque protulerat; & Regiones etiam longinquas, eis erat ſubiugatura. Hanc Chriſtiani per octo menſes & diem vnum obſederant, & appræhenderant. Iterum in ipſa ciuitate iam capta, Gentiles obſeſſos eos tenuerunt per tres hebdomadas. In qua obſidione diuturna tantus confluxit Gentilium conuentus, vt nullus meminerit copioſiorem, vel ſe vidiſſe vel audiſſe, populorum frequentiam. Requieuerunt igitur in ea quinque menſibus & nouem diebus. Tot rebus occurrentibus, noluerunt eam incautè dimittere, ſed fideli delegauerunt tutelæ: Comes tamen & Boamundus peculiariter ſuper ea ſibimet cogitabant. Ciuitatem ergo, vt dictum eſt, munierunt; & in menſe Nouembri, aliàs profecturi, rebus quibuslibet compoſitis, Antiochiam exierunt. Comes *Raimundus* cum ſuo exiuit exercitu & pertranſitis duabus ciuitatibus, *Rugia* & *Albaria*, quinto Kalend. Decembris, applicuit ad *Marram*, ciuitatem munitam & opimam, & multis Agarenorum nationibus refertam. Die verò craſtina ciuitatem

uitatem expugnare adorsus est; sed obstantibus mœniis & defensoribus, tunc quidem nihil profecit. Subsequutus est *Boamundus* & in die Dominica prædictam venit ad vrbem. Altera verò die, feria scilicet secunda, vrbem viriliter aggressi sunt: Nam & scalas pro muro ciuitatis erexerunt; & tutores mœniorum tota die variis assultibus infestauerunt, & similiter parum eis nocuerunt. Nam & scalæ ad murum erant erectæ, sed *Turcis* occlamantibus & oppugnantibus, nemo præsumebat scandere. Credebant etiam ciues illi se similiter istis obstare posse; sicut & *Raimundo Pileto* ludum obstiterant: sed ad vltimum spes præsumptuosa fefellit eos. *Raimundus* enim *Comes* ligneam compaginari machinam fecit: quæ vt habilior esset ad conducendum, super quatuor eam collocauerat rotulas: fuit autem tantę proceritatis, vt mœniorum culmen despiceret, turrium quoque porrecturam adæquaret. Admouerunt igitur struem illam, propter quandam turrem. Lituorum & tubarum clangebant classica; phalanges armatæ circumuallabant mœnia; Balistarii & sagittarii spicula dirigebant; & qui in arce lignea erant, lapides immensos sursum iactitabant: Sacerdotes & Clerici DEVM suppliciter exorabant, quatinus suam defenderet Christianitatē, præstans illis sospitatem & victoriam. *Wilhelmus de Monte Pislerio* erat in machina, & alii multi. Et quoniam ædificium illud erat muris porrectius, faciliùs eis nocebant: vtpote super quos lapides iaculati desursum ruebant. Percussi verò vel in ancilibus vel in Galeis vel in capitibus, indifficulter oppetebant, & omnimodis deficiebant. Habebant etiam vncinos ferreos, quibus sine intermissione infestabant alii alios. *Turci* nihilominus qui erant in turribus, Christianos sagittis & lapidibus impugnare; *ignem*, quem *Græcum* vocant, in machinam iacere; & nihil otiosum admittere. Christiani è contra, oleum quod maximè illum ignem extinguit, effundere; ascensum attentare, pedemque retrahere: qui muris supererant, formidare, in nullo tamen deficere. Sic prælium illud vsq; ad vesperam protelatum est. Tantum siquidem erat infatigata virtus Agarenorum, vt audacter refellerent versutias Christianorum. *Gulferius* tamen *de Turribus*, vir alti sanguinis, & audaciæ mirabilis, Lemouicensis oriundus prosapiæ, primus audacter scalam ascendit, & vsque in murum pedem tetendit. Ascenderunt post eum aliquot; sed non multi: Scala siquidem confracta dissiluit. Defensabat tamen murum viriliter; & Paganis expugnatis, socios & nutu & voce conuocabat. Interim alia scala festinanter erecta est, & per eam gradiebantur multi pedites ac milites: denique tot ascenderunt vt murum magna ex parte præoccupauerint, & ciues expugnando reiecerint. Insurrexerunt tamen Pagani, totisque viribus Christianos aggressi sunt. Tanta siquidem virtute illos aliquotiens impetierunt, vt Francorum aliqui è muro se dimiserint, timore subacti. Plures tamen in muro remanserunt, qui tam diu frequentes impetus tolerauerunt, & recompensauerunt, quousque Christiani murum suffodissent, & aditum patefacerent. Quo Turci cognito ad desperationem vsque timuerunt, & in fugam irreuocabiliter præcipitati sunt. Capta est igitur *Marra* ciuitas opulenta, horâ vespertinâ, die Sabbathi, *tertio idus Decembris*. Visum est Maioribus ciuitatis, in tanta trepidationis miseria, filiis & vxoribus suisq; suppellectilibus ascitis, coire in Palatium quod supra portam erat: vt sic saltem mors repentina dilata temperaretur; & ad viuendum lucrarentur momentum. *Sperant enim omnes morituri summum lucrum, si possint prolongare vitam ad modicum.* Christiani verò vrbem deuictam ingressi sunt, & quicquid gazarum, vel in domibus vel in foueis inuenire potuerunt, rapaciter abstulerunt. Sarracenis autem perimēdis, tanto conatu institerunt, vt vix aliquem viuere permiserint. Non itaque in tota ciuitate, vel platea vel angulus vel domus vel locus aliquis vacabat à cadaueribus: gressus quoque viantium grauiter offendebātur, ab extinctis & condensis corporibus. Pauor qui viuis oriri solet ex mortuis, ibi nullus erat: quoniam mortuos, vbique locorum, tanquam viuos sibi contiguos didicerant: Fœtor illis dumtaxat officiebat: nam sentire vel videre vel inter mortuos dormire sine fastidio iam illis consuetum erat. Qui in Palatio congregati erant, alii perempti sunt, alii in *Antiochiam*, Boamundo iubēte, vel seruitium vel venū deducti sunt; & omnes ita, opibus corū direptis, dissipati sunt: nam qui deficiebant in via, vel lapidibus obruebantur, vel gladiis confodiebātur: passi sunt itaq; Marrenses ciues infœlices, exterminium quod diximus. Morati sunt autē Franci in eadem ciuitate, mēsem integrum & tres dies. *Oriensis* Episcopus infirmatus, ibi recessit à superis & ad superos euolauit. Ex illâ morâ successit exercitui fames valida, quoniā omnia quæ in ciuitate inuenerāt,

equi vel equites consumpserant: nec extra ciuitatem, totâ terrâ depopulatâ, tantulumcunque inuenire poterant, & mercatum nullum habebant: Vnde factum est vt ex ipsa diuturnitate, fames ista, fami quam in *Antiochia* perpessi sunt, præmineret. Compulsi sunt ergo quælibet inhonesta vel inconsueta vel austera, vel etiam illicita, dentibus infastiditis attingere. Relatum est enim & compertum, quod multi carnes Turcinas, carnes scilicet humanas, verutatas & ignibus assas, inuerecundis morsibus tetigere. Exibât itaque furtim à ciuitate, & procul ignibus accensis coquebant; & nefandis dapibus sumptis, sic etenim miseræ consulebant vitæ, tanquam nihil egerint eiusmodi, reuertebantur. Palam tamen hoc verbum factum est in exercitu: sed quoniam fames præualebat, vltio suspendebatur. Maiores tamen pectus & os percutiebant, & horrentes silebant: nec tamen imputabatur eis pro scelere, quoniam famem illam pro DEO alacriter patiebantur; & inimicis manibus & dentibus inimicabantur. Patrabant equidem illicita, sed legem violari compellebat angustiosa necessitas. *Fames* enim Castrensis omnia appetit, nihil respuit. Quid enim non cogis sæua fames? Hæc enim lues incurabilis est, & cibis ablatis fames augmentatur in dies. Nullam enim grauedinem minus potest homo tolerare quam famem: qua de re multociens contigit, vt quidam famelici, tanquam somniantes, seipsos suis dentibus appetierint. Nihil enim homini, fame est intollerabilius. Alii qui viuere volebant honestiùs, findebant Turcorum corpora: quoniam in eorum visceribus Byzanteos inueniebant; & aurum illud quod glutierant, Christiani sibi tollebant. Tantam inediæ pestilentiam Christiani passi sunt in *Marra*: pleriq; autem fame perierunt præualida. Ibi rursus de concordia loquuti sunt inter *Boamundum* & *Comitem Raimundum*: quæ res postquã nihil profecit, Boamundus confestim iratus Antiochiam reuersus est: & iter in Ierusalem ad populorum detrimentum disturbatum est. *Priuatæ siquidem Principum simultates subiectos pessum dant, & affligunt, dum alter ab altero dissentiunt. Dum enim vnusquisque quod suum est quærit, à communi prouidentiâ tepescit*: populi quoque ad communem perniciem desolantur, vbi consules seipsos non consolantur. Populus itaque Ierosolimitanus multum erat impeditus, pro Ducum suorum querelis particularibus. Iam igitur liber iste tertius finiatur, & ad quartum inchoandum rursus accingamur.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

CAVSA *simultatis* mutuæ inter Principes, re vera erat *Antiochia*: Porrò querelarum *occasiones* erant, quòd alius sacramentum Imperatori factum, palam omnibus prætendebat, quod præuaricari nullatenus volebat; alius donum sibi ab omnibus factum de ciuitate dicebat, & iccirco donum sibi factum obtinere volebat. Vtrumque tamen verum erat: Et quamuis ita se res haberet, quoniam tamen nequibant pacificari, magnum impedimentum hoc erat omni exercitui. Postquam *Boamundus* ad Antiochiam recesserat, *Raimundus* Comes per Legatos suos Principes qui erant Antiochiæ prosequutus est, & vt ei ad Rugiam confabulandi gratia obuiarent, illos alloquutus est. Venerunt *Rugiam* conuocati Principes, Dux videlicet *Godefridus* & *Robertus* Normannus & *Robertus* Flandrensis, & *Boamundum* secum adduxerunt: Loquuti sunt sicuti heri & nudius tertius de concordandis Proceribus. Postquam iterum res ad nullum processit effectum, Principes illi contristati Antiochiam redierunt: quoniam de via maturanda nihil adhuc profecerunt. Nec Comes nec Boamundus ire volebant, quoniam adhuc vehementer de ciuitate disceptabant. Boamundus ire nolebat, nisi ciuitas ei tota redderetur; neque Comes, nisi Boamundus eos comitaretur. Comes Marram reuersus est, vbi Christianus exercitus fame periclitabatur. Compunctos autem corde, animo suo liberaliter dominatus est; & vt DEI militibus consuleret, eundo in Ierusalem aggressus est. Præposuit enim causam DEI, suæ vel voluntati vel vtilitati. *Summa quidem virtus est in Principibus, si sibi ipsis dominentur, nisi pertinaciter obstinentur: In Ducibus enim nimia obstinatio, subditorum omnium est periclitatio.* Imperauit igitur Comes sibi ipsi, ne omnino nocce-

ret

tet Christianitati. Procurauit ergo mandando hominibus suis, de palatio *Cassiani* curiosè muniendo. Exiuit igitur *Marram Idus Ianuarii*, nudis pedibus, & coagulauit se spontaneus peregrinis hominibus: hoc enim signum susceptæ peregrinationis, humiliatus Comes ostendit. Facta est itaque in populo Dei magna lætitia; & proficiscentibus illis, adiunctus est ad ciuitatem *Caph*[illegible], Comes de Normannia, & ibi tres quieuerunt dies. *Rex* ergo *Cæsariæ*, pactionem pacis pactus est cum Comitibus. Multociens enim Legatos suos ante Marram dirrexerat, conuentionem hanc condixerat, quòd pacificus esset Christianis, & multa de hiis libenter eis impertiret, nisi ad eum exhæredandum, vel ad regnum suum depopulandum Francorum genus indomitum anhelaret. Fiduciam insuper eis fecit, quod quamdiu suum dilataretur regnum, nullum omnino Christianis fieret offendiculum, eisque copiosum mandaret mercatum. Hanc fidelitatem à Rege Cæsariæ susceperunt, & confidentiores ire perrexerunt. Exeuntes à *Caphardà*, castra metati sunt secus fluuium *Pharfar* propè Cæsaream. Cumque vidisset Rex Francos propè ciuitatem suam hospitatos, vehementer indoluit: quoniam castrorum alienigenarum, iuxta se eum puduit. Dixitque, *Nisi summo diluculo castra vestra, à ciuitatis nostræ suburbio remoueritis, vos fœdus initum violabitis; nosquè vobis mercatum promissum vetabimus, nosquè nobis prouidebimus.* Manè igitur facto duos de suis ad eos direxit, qui eos euadare fluuium edocerent, & exercitum in terram fertilem deducerent. Intrauerunt ergo quandam *vallem opimam* & locupletem, cui super erat *Castellum*, quod extimplo fecit Comitibus securitatem. Deprædati sunt igitur ibi animalium tanquam ad quinque milia. Repertum est etiam ibi multum diuersorum alimentorum, & præ vbertate gratuita refecta est tota Christi militia. Castrenses etiam exercitui dederunt equos, aurumque purissimum, multamq; pecuniam; & iurauerunt se peregrinis nullatenus deinceps nocituros, neque subinde mercatum eis prohibituros. Manserunt autem ibi diebus quinque: porrò inde digressi, ad quoddam *Arabum* applicuere *Castrum*. Exiuit igitur continuò Castelli Dominus cum eis locuturus, & de pace pasciscenda tractaturus: facta verò pace, quæ vtrique complacuit parti, ad aliam demigrauerunt ciuitatem, muris pulcherrimam & bonis omnibus opulentam, in quadam valle sitam, nomine *Cephalia*. Ciues autem vrbis illius, aduentum Francorum pertimescentes, vrbem pauitantes exierunt; & ortos oleribus refertos, & domos alimentorum & opum plenas, absterriti reliquerunt, & inconsulti aufugerunt. Quibus omnibus *Franci* gratulanter potiti, die tertia inde processerunt; & altam & immensam montaneam præcipitando transcenderunt; & iterum in vallem vberem descenderunt, vbi dies duodecim quieuerunt. Erat autem haud procul à valle Castellum, Sarracenorum plenum; quod Christiani viriliter aggressum apprehendere nitebantur: & reuera illud deuicissent, nisi Gentiles animalium & iumentorum & pecorum greges foras eiecissent, quibus Christiani direptis, sic à Castello nocte illa quieuerunt. Reuersi sunt ergo ad sua tentoria, deducentes secum, quæ Castrenses emiserant animalia. Diei crepusculo Franci, suis collectis papilionibus, ad idem castrum redibant, putantes se ibi sua metatum iri castra. Gens autem pagana nimium perterrita, noctu secessit, & castellum hominibus reliquit. Introeuntes ergo festinanter Christiani, quamuis vacuum esset hominibus, illud tamen inuenerunt copiosum omnium abundantiarum consolationibus; neque siquidem deerat frumentum, nec vinum, nec farina, nec ordeum, nec oleum. Si quis egens ibi remansit, egestatis molestiam ignauiæ infortunium ei peperit. Ibi celebrauerunt deuotissimi *Purificationem Sanctæ Mariæ* die altera Februarii. Venerunt ibi ad Comites, nuntii Regis *de Camela* ciuitate. Mandauit enim Comitibus Rex illius ciuitatis larga donaria, & de pace cum eis constituit: dixit etiam quòd nunquam Christianos offenderet, imò diligeret ac honoraret: tantùm populus Christianus ei talionem retribueret. Rex autem *Tripolis* suos ad Comites accelerauit nuntios, deducentes eis decem equos, & mulas quatuor, & auri pondus immensum. Quibus oblatis, subintulerunt nuntii: *Rex Tripolis in hac verba ista dirigit, vt scilicet pacem & amicitiam cum illo habeatis; & eum tanquam ipse vos in veritate diligatis.* Comites cum eo nec pacem fecerunt, nec oblata receperunt, imò fiducialiter responderunt: *Hæc omnia ex te respuimus, quousquè fieri satagas Christianus.* Exeuntes autem de valle illa optima, transierunt ad quoddam Castrum quod *Archi* dicitur, pridie idus Februarii: iuxta quod castra locauerunt. Oppidum autem illud innumerabili Pa-

ganorum gente munitum erat, & *Arabum* & *Publicanorum* frequentiis: Defendebant igitur se viriliter. Iuerunt autem quatuordecim milites Christiani versus *Tripolim*, quæ non multum ab exercitu differebat: hi Turcos inuenerunt sexaginta, qui ante se multos conducebant homines, *Sarracenos, Turcos* & *Arabes*, mille circiter quingentos; & animalia plurima. Hos pertinaciter inuaserunt Christiani; & ex illis sex occiderunt, & equos totidem abstulerunt, & alios fugauerunt, & animalia reduxerunt. Francorum siquidem inuincibilis ferocitas, & finitimos & procul positos omnes deterrebat. DEVS etenim sic operabatur in illis, vt etiam nunc quatuordecim, sexaginta superauerint; & residuam multitudinem fugauerint, animalibus ex ipsorum faucibus abstractis. De exercitu *Sancti Ægidii* Comitis exierunt *Raimundus Piletus* & *Raimundus Vicecomes*; & cum militibus non multis, ante *Tortosam* ciuitatem discurrebant: Ibi autem erat Paganorum multitudo non modica. Sero iam facto, secretum recesserunt ad locum, & oportunis in locis pluribus accensis ignibus, tamquam totus ibi aduentasset exercitus, in loco pernoctauerunt. Orto iam sole *Franci* conuenerunt, quatinus ciuitatem aggrederentur: Quam vacuam inuentam inhabitauerunt, quousque ad castellum fuit obsidio. Erat alia ciuitas non longè ab ista, quæ dicitur *Maraclea*: Admiralius autem qui ei præsidebat, pactus cum Christianis, inuexit in illam Francorum vexilla. Dux interea *Godefridus*, & *Flandrensis* Comes, & *Boamundus* venerunt vsque ad *Lichiam* ciuitatem. Boamundus iterum ab illis segregatus reuersus est *Antiochiam*, quam multum desiderabat esse suam. Dux autem & Comes quandam obsederunt ciuitatem, cui vocabulum fuit *Gibellum*, Audiuit Comes *Raimundus* Gentiles cum magnis militantium cuneis aduentare, bellumque Christianis non anceps præparare. Misit ergo ad socios qui Gibellum obsederant, dicens: *Bellum nobis imminet non incertum, & super nos conueniunt agmina Paganorum. Cum ciuitate ergo quam obsedistis, agatis volumus de pace: fratribus tutandis expeditiores adestote. Melius est nos conuenire & pugnare; quàm nos à nobis separari & superari. In bellis mora modica est, sed vincentibus lucrum quàm maximum: Obsidiones multa consumunt tempora; & vix obsessa subiugantur municipia. Bella nobis subdent nationes & Regna: Bello subacti, euanescent, tanquam fumus, inimici: Bello peracto & hoste deuicto, vastum imperium nobis patebit. Bonum est ergo vt conueniamus, quoniam si DEVM promereri poterimus Ducem, & praambulum, non indubitanter statim de inimicis nostris triumphabimus. Accelerate, inquam, ne nos inueniant æmuli nostri, dum venerint, imparatos.* Dux & Comes Legationem gratanter audiebant, quoniam bellum inhianter esuriebant: fecerunt pacem cum Gibellensi Admiralio; & acceptis ab eo muneribus, auro & burdonibus, & aliis quæ complacuerunt pactionibus, ciuitate relicta, confratrum ad auxilium profecti sunt: sed tunc minimè Turcos quos sperabant inuenerunt. Frustrato igitur quod desiderabant prælio, frustrata est illorum præliandi voluntas in illa die: hospitati sunt autem vltra fluuium, & ex illa parte castellum illud obsederunt. Nec multo post equitauerunt ex Christianis quidam ad *Tripolim*, si qua possent obesse Gentilibus illis attentantes. Inuenerunt igitur gentem illam effusam extra ciuitatem, Arabes & ipsos Tripolitanos & Turcos, excursum Christianorum similiter expectantes, & velut in insidiis latitantes. Alii verò pertinaciter inuaserunt alios: Agareni siquidem illos primos impetus aliquantulum sustinuerunt, & diutius obluctati sunt. Tandem percutientibus, terga dedere; & in tergiuersatione illa è suis multos amisere. Ceciderunt etiam ibi multi ex nobilioribus ciuitatis. Mulieres, matres & virgines à pinnarum spectaculis, mala Christianis impræcabantur, & pro suis anxiebantur, & ingemiscebant; & tamen forsitan earum aliquæ probitati Francorum in cordibus suis applaudebant. Tanta fuit eo die Paganorum occisio, & cruoris effusio, vt fluuius qui ciuitatem alluebat, rubuisse visus fuerit; & cisternæ ciuium, quæ in vrbis erant sinu, quas ille fluuius alebat, sanguine illo contaminatæ sorduerint. Incubuit igitur mœror & luctus Tripolitanis quàm maximus, tum pro trucidatis suis maioribus, tum pro cisternis fœda sanguinis incursione pollutis. Porrò die illa duobus affecti damnis, duplices profuderunt lachrimas: Angustiabat eos quod inopinabiliter Franci potiti sunt trophæo; contristabat eos cisternarum suarum, quas magnipendebant, sanguinolenta fœdatio. Exterriti sunt vsque ad defectionem Tripolitani, & vlterius sine obsidione obsessi, non audebant exire ciuitatis portam. Tripolitanorum finitimi eisdem percellebantur infortuniis. *Franci* gratulabunda potiti victoria, hymnizantes DEO, reuersi sunt ad suos. Die altera milites de

tesde exercitu equitauerunt vltra *vallem Desem*, deprædatum terram; & inuentis bobus & asinis, ouibus & camelis, quorum fuit numerus ferè ad tria milia, tantâ onusti prædâ, cum gaudio remearunt ad castra. Sedeant ergo ad castrum illud, nam nimis erat inexpugnabile tribus mensibus & vna die: Celebrauerunt etiam ibi *Pascha* suum, quarto Idus Aprilis. Naues enim Christianorum, de quibus imprimis diximus, ad quendam applicuerant portum satis tutum & castello vicinum: quæ suppeditauerant Castrensibus illis frumentum & vinum, caseum, & oleum, fabam & lardum, & totius vbertatis mercatum. Iccirco & illic tamdiu consederant, quoniam & nauigium eos sustentauerat; & terram opulentam deprædatum frequenter exibant. Exibant, inquam: & quoniam nullatenus à suo fraudabantur voto, ob id lætiores reuertebantur, & ad discurrendum iterum vehementer incitabantur. Ibi etiam multi ex Christianis perempti sunt, quoniam & *Sarracenorum* gladii non semper fuerunt obtusi; nec semper eorum militia fuit otiosa, nec manus inualida: quoniam & occiderunt *Anselmum de Rabamonte*, & *Wilhelmum Picardum*, viros alti sanguinis; & gnaros rei militaris, quorum præclara facinora euidenter comperta sunt in illa CHRISTI militia: Et plures alii ceciderunt: quorum nomina in memoriali vitæ suæ contineat: nos enim, *non omnia possumus omnes*. Tripolitanus autem Rex per internuntios sæpè Christianorum Duces alloquebatur; & omnimodis eorum animos pertentabat: vt datis ei muneribus secum pascisce-rentur; Castrum dimitterent, & pactas acciperent pecunias. Christiani de Christianitate illi proponebant, nec aliter à proposito suo diuelli poterant. Rex ille Christianitati nimium recalcitrabat: quoniam Patrum leges, & attauorum consuetudines verebatur & verecundabatur. Tempore procedente nouæ fruges exalbuerant, quoniam tractus ille terrarum maioribus quam citra montanus vaporat feruoribus: & iccirco properantior æstas properantiores maturat messes. Martio mediante fabæ colligebantur nouellæ: Idus Aprilis frumenta secabantur, & vindemiarum redibat autumnus. Loquuti sunt igitur & Dux *Normannus* & *Flandrensis*, & *Tholosanus*, & *Tancredus* de via peragenda: quoniam iam instabat, imò pœnè transierat temporis opportunitas. Dimisso igitur quod diu obsederant Castello, ventum est ad *Tripolim*, pactique sunt cum Tripolitanis: Rex siquidem quindecim milia Byzanteorum dedit illis, & quindecim equos magni pretii; & reddidit eis trecentos Peregrinos, quos ex diu tenuerat captiuos. Denique sub obtentu pacis, mercatum eis præstitit, vnde refecti sunt vniuersi; & firmiter eis pepigit, quod si bellum quod eis Admiralius Babylonicus præparabat aliquando euincere possent, ipsemet Christianus efficeretur, & terram suam in eorum fidelitate retineret. Itaque discesserunt à ciuitate Maio mediante. Eundum illis erat, & iuerunt tota die, per artam & arduam atque inuiam viam; & serò peruenerunt ad Castrum cui nomen *Betheron*: deinde appropinquauerunt Ciuitati sitæ in littoribus maritimis, quæ dicitur *Zebaris*. Ibi propter aquarum penuriam perpessi sunt sitis immoderatam angustiam, qua nimis defecti, cursum præparauerunt ad fluuium *Braim*: ibi recreati sunt quantum ad potum, & homines & iumenta. Die verò *Ascensionis Dominicæ* commeare illos oportuit per viam angustam: ibi discursum Gentilium tota die metuebat; metuendo tamen, ab eundo non vacabant. Signiferi & milites, armati præcedebant; & toto exercitui ab insidiatoribus præcauebant: subsequebantur sarcinarum prouisores, & clitellariorum subleuatores: Pone properabat ordo militaris, & omnes omnium aderant necessitudinibus. Sic quotidie sarcinarii mediestini properabant, & eos imbellium turmarum comitabantur greges. Audiebantur buccinæ, & gradatim, ne debiliores deficerent, in via pergebatur: Excubabant vicissim noctibus; & vbi maior ingruebat metus, ibi vigilantior præparatur excubitus. Nihil enim inconsultum, nihil inordinatum admittebant: indisciplinati castigabantur, inscii erudiebantur, rebelles obiurgabantur, incontinentes de incontinentia sua redarguebantur, & omnes in commune ad eleemosinam incitabantur. Omnes etiam frugalitati & pudicitiæ studebant; &, vt ita dixerim, quædam schola disciplinæ moralis, in castris erat; Is erat modus & hæc erat forma in Ierusalem ambulantium. Dum hunc disciplinæ rigorem tenuerunt, & affectu caritatiuo redundauerunt, euidenter inter eos DEVS conuersatus est, & per eos bella sua bellatus est. Hæc iccirco dixerimus quatinus indisciplinatorum illorum, qui huic expeditioni gloriosæ, superciliosi successerunt, illos extollentes, vitam & viam redarguerimus. Ni-

hil enim est inter homines vtilius disciplinâ. Montaneis illis, in quibus timebantur hostes, sine hoste transcensis, venerunt ad ciuitatem secus mare, cui nomen *Baruch*; & de illa ad aliam, quæ nuncupatur *Sagitta*; & exinde ad aliam, quæ *Sur* dicitur, & de Sur, ad *Acra*; & de Acra, ad Castellum quod vocatur *Cayphas*; & exinde hospitandi venerunt iuxta *Cæsariam*, vbi die *Pentecostes*, quarto Kalend. Iunii quieuerunt. Quo die solenniter, vt Christianorum mos est, exhausto, collectis papilionibus & itinere rursus quod instabat emenso, ad ciuitatem quæ *Ramula* vocatur, deuenerunt; ibique via fatigati substiterunt: Quorum aduentum ciues Ciuitatis illius reuerentes, quoniam illo in vico contra Christianos confligere ausi non sunt, ipsâ vacuâ dimissâ, fugâ elapsi sunt. Iuxta quam ciuitatulam honorabilis monstrabatur Ecclesia, in qua prætiosissimum Beati *Georgii Martyris* corpus quieuerat: quoniam à Paganis ibi detentus, cursum irroratum fœlix agonista compleuerat. Habuerat hesternis temporibus Episcopum locus iste; sed gentilitati modò mancipatus, amissa Pontificis dignitate, *Sarracenorum* ceruicositati subdebatur inglorius. Ingemuerunt Christiani, amore inuictissimi *Georgii* duntaxat allecti: quem enim audierant & viderant in bello *Antiocheno* præambulum, & præcursorem, & contra gentem erroneam propugnatorem, volebant etiam semper promereri socium & defensorem: solent enim dicere Gentiles, quoniam & eis semper infestus est. Videbant Ecclesiæ parietes venustatos ædificiis, eamque desertam populis: Restituerunt igitur ciuitati desolatæ suam pristinam dignitatem; & electum ei præfecerunt Pontificem. Confidebant enim in Domino, subdendam sibi regionem illam, & iccirco satagebant ad Christianitatis plenitudinem restaurandam. Sed quoniam restitutus Episcopus, quibus viuere posset, possessiunculas nondum habebat: quoniam veprosa fructificabant vniuersa Ecclesiæ illius prædia; Christiani facultatum suarum ei decimas obtulerunt, quibus collatis dapsilitatibus, prædictus Pontifex viuere, & Ecclesiam reficere potuisset. Rogauerunt autem eum & de fidei castitate conseruanda; & de plebe ad fidem Catholicam conuocanda. Suggerebant ei, quatinus æquanimiter pauperatæ Regionis desolationem pateretur: quoniam qui pro Christianis instaurandis olim pauper factus fuerat, non habens vbi caput suum reclinaret, ecce inuocatus, vtpote non inexaudibilis, cum eo efficaciter cooperaretur. Sciret enim suis eum
Matth. 28, 20. dixisse cooperariis. *Ecce ego vobiscum sum, omnibus diebus, vsque ad consummationem sæculi.* Apud *Ramulam* his ita compositis, iter in *Ierusalem* accelerandum diluculo censuerunt: signo dato, viam ingressi sunt; & sicut diu desiderauerant, ea die ad ciuitatem vsque peruenerunt. Non enim multum distat à Ramula Ierusalem, sed quasi viginti quatuor miliariis. Nocte illa qua in crastinum venerunt in Ierusalem, nulla nox, vt credo, fuit eis in via importunior, seu tædiosior; quæ inueteratæ famis quasi quoddam fuit irritamentum. Cùm enim esurienti à nudius tertius cibus ostenditur, nec porrigitur; quanto censes desiderio, quasi nouo, iterum afficitur? sic qui viam in Ierusalem arripuerant, & tot noctes intempestiuas propter hoc tolerauerant, postquam se die crastina cognouerunt illic adfuturos, quantum impedimentum putas eis nox morosa præstitit? Noctes aliæ, vel algores, vel metus, vel bella illis intulerant; nox ista, quod grauius est, dilatum succendebat desiderium. Vix autumabant diem illam affuturam, quam tamen affuturam non ignorabant, quæ votis suis satisfaceret, quæ desideratam ciuitatem eis ostenderet: Expectabatur illud mane & mox illuscescendum non nesciebatur: sed quoniam quasi differebatur, & iccirco dilatus affectus augmentabatur: *Animo siquidem cupienti nihil, satis festinatur.* Illuxit dies, & montana quæ instabant Dei populus indefessus conscendit: ibat ergo gaudenter, quoniam annuis laboribus ea finem fuerat collatura dies. Ea dies erat desiderabilis, tanquam dies postrema mercenarii. Vbi verò ad locum ventum est, vnde ipsam turritam *Ierusalem* possent admirari, quis quàm multas ediderint lachrimas dignè recenseat? quis affectus illos conuenienter exprimat? Extorquebat gaudium suspiria, & singultus generabat immensa lætitia. Omnes visâ Ierusalem substiterunt, & adorauerunt; & flexo poplite Terram Sanctam deosculati sunt: Omnes nudis pedibus ambularent, nisi metus hostilis eos armatos incedere debere præciperet. Ibant, & flebant; & qui orandi gratiâ conuenerant, pugnaturi prius properis arma deferebant. Fleuerunt igitur super illam, super quam & Christus illorum fleuerat: & mirum in modum, super quam flebant, feria tertia, octauo Idus Iunii, obsederunt. Obsederunt,

runt, inquam, non tanquam nouercam priuigni; sed quasi matrem filii. Obsederunt enim, non illa obsidione quâ dixerat Dominus: *Ecce venient dies in te, & inimici tui circumdabunt te, & coangustabunt te & filios tuos qui in te sunt*! Luc.19.43. Nunc è conuerso circumdederunt eam amici, & filii coangustauerunt aduenas & adulterinos. Ecce enim nullos habebat in se filios, qui ei consulentes principarentur; sed modò patiebatur dominos extorres & peregrinos, discolas & impuros, qui ei captiuæ, iugo abusiuo dominabantur. Obsederunt igitur eam, non vt liberam captiuarent, sed vt captiuam liberarent. Obsedit eam *Rotbertus* Dux Normannorum à Septentrionali parte, iuxta Ecclesiam beati *Stephani* Prothomartyris, vbi lapidatus à Iudæis obdormiuit in Domino: hunc iuxta *Comes Flandrensis* sua tentoria collocauit: Ab Occidente obsederunt eam Dux *Godefridus* & *Tancredus*: A meridie obsedit eam *Comes Sancti Ægidii*, videlicet in monte *Syon*, circa Ecclesiam beatissimæ DEI genitricis *Mariæ*, vbi Dominus IESVS cum suis cœnauit discipulis. Ierusalem itaque sic obsessa, filiis suis occludebatur; intus autem à populis Mazelinis prophanabatur. Die tertia exierunt castra milites è Christianis, *Raimundus* videlicet *Piletus*, & *Raimundus de Taurina* cum aliis pluribus, vel causa circumspiciendi vel deprædandi: & inuentos *Arabes* ducentos superauerunt & fugauerunt; multos autem occiderunt, & ibi triginta equos apprehenderunt. His ita gestis, alacres reuersi sunt ad suos. Feria secunda, constanter impetierunt ciuitatem: &, vt putabant, reuera tunc præualuissent, si scalas sufficienter præparassent. Strauerunt tamen murum exteriorem, & scalam vnam erectam admouerunt ad interiorem. Super illam autem vicissim ascendebant milites Christiani; & cominus præliabantur in muro cum *Sarracenis*, & eos percutiebant ensibus & lanceis. In illa congressione ex vtroque populo multi perempti sunt, plures tamen ex Gentilibus perierunt. Audito retrahendi lituo, Christiani ab impetu illo tandem destiterunt, & ad castra remearunt. Victualia verò quæ secum detulerant, interim defecerant; nec iam inueniebatur panis ad emendum, nec ire poterant frumentatum: vel quia regio illa nullatenus est irrigua, imò torrida & perarida, & ideo minus iumentis & animalibus opportuna, vtpote pascuis inopima: neç terra illa est nemorosa, & iccirco minus fructifera, excepto quod palmam alit & oliuam: patitur autem & vineam. *Iordanus* ab Ierusalem stadiis ferè triginta, vt putant, seiungitur: lacus habet, sed remotos. Ciuitas suas habet cisternas vnde alitur. Ad radicem montis Syon *Syloe* fons est, sed vix paucos poterat sustentare homines: iuuabat tamen: & magnis expensis modica comparabatur aqua. Equos potum ducebant non sine pauore nimio per sex miliaria. Interim nuntiatum est in castris, naues Christianorum onerarias in portu *Iaphi*, quam antiquo vocabulo *Ioppe* dictam putamus, applicuisse: quod valde omnibus complacuit castrensibus. Consiliati sunt Principes, quomodo euntes & redeuntes tutos facerent, qui è nauibus necessaria deueherent: *Ioppe* siquidem vel Iaphi à Ramula, quasi octo distat miliariis. Porrò *Aschalonitæ*, vel indigenæ, qui vagabantur seu in montaneis seu in excisis præruptorum cuniculis, viatores aliquotiens incursitabant, & obtruncabant. Motus iste, vel rumor, negotiatorum commeatus disturbabat. Ad hoc exequendum summo diluculo de exercitu Comitis Sancti Ægidii, *Raimundus Piletus*, & *Acardus de Montinerlo*, & *Willemus de Sabra*, & centum milites exierunt, & quidam pedites, ad mare procedentes. Ibant autem, sua confisi audacia, militantes ad portum: Incertum habemus an industria, an post agitando moras: viæ ignorantia, diuisi sunt ab inuicem. Triginta namque milites, aliam viam gradientes, seiuncti sunt ab aliis: qui triginta centum *Arabes* inuenerunt, *Turcos*, & *Sarracenos* nonnullos, de Admirauisi exercitu; & audacter eos aggressi sunt, & in prælium conuenerunt. Illi verò è regione pertinaciter restiterunt; confisique multitudine sua, multi paucos circumcinxerunt: Sarracenis enim is modus est pugnandi. Iam incluserant Christianos; & iam de mortibus eorum garrientes confidebant, cùm nuntius Raimundum Piletum vociferans, sic exciuit: *Nisi citissimus ad commilitones tuos euolaueris, auxilium eis perhibiturus, omnes pro certo amisisti: Iam enim circumuallati sunt ab inimicis: adhuc tamen vtcunque se defendunt*. Habenas laxant, & calcaribus cornipedes vrgent æneis; & dicto citiùs omnes aduolant; & scutis pectoribus oppositis, turbas contis depellunt, & oppositos disiiciunt; & vnusquisque suum sternit humi. Ex improuiso siquidem ignaris supersunt, & rem totam gladiis committunt. Præualebant igitur illis: qui duo rursus statuentes agmina, pu-

tauerunt se posse resistere; nec quicquam profecêre. *Franci* siquidem denuo ferociter eos inuaserunt, suosque ab impetu illo taliter liberauerunt: excepto quod *Acardum* de Montinerlo, militem audacissimum, ibi amiserunt, & aliquot ex peditibus. Dederunt ergo *Turci* scapulas, & fugam initam maturauerunt: sed plures cuspidibus insequentium, confossi sunt: insequuti sunt enim eos ferè ad quatuor millia. Retinuerunt etiam ibi centum & tres equos, & vnum hominem viuum, qui quæcunque Christianis præparabantur coactus enarrauit per ordinem. In obsidione interim Ierosolimitana sitis vehemens grassabatur, & perurgebat Christianorum castra: consuebant tamen & boum & bufalorum & equorum coria recentia; & consutis vtribus aquam per sex referebant miliaria. Ducebant equos suos illuc adaquatum: sed Gentiles eis insidiabantur, & ex locorum angustiis grauiter eos aduersabantur. Aqua tamen quam velut diremptam deuehebant, in tantum erat olida, vt equi etiam illam aspernarentur, quâ odoratâ nares contractas rugabant, & præ fastidio nausiæ, sternutabant. Erat autem hæc passio fatigabilis: *diutius enim possunt homines famem dissimulare, quàm sitim.* Si qua fontium signa repperiebantur, vel illa Gentiles obstruxerant, & per alios comeatus diriuauerant; vel ipsi latitantes nocituri latrunculi obseruabant. *Cedron* & alii torrentes æstu torrido aruerant. Panis ordeiceus in castris, erat prætiosus. Indigetes siquidem in cauernis vel in speluncis delitescentes, omnes comeatus abdicauerant Exercitus itaque Christianus de die in diem in tanta periclitabatur miseria. Designati Principes ad consilium conuenerunt, & quid eis in tantis calamitatibus agitandum instaret, eloquuti sunt. Dixerunt ergo: *Angustiæ vndique: Panis defecit, aqua deest. Nos ipsi grauiter obsidemur, dum ciuitatem istam obsedisse putamus. Extra castra egredi vix audemus, & tunc vacui redimus. Ex longa mora penuriam hanc contraximus: & nisi præcauebimus grauiorem contrahemus. Armis & brachio, sine machinis ciuitatem hanc expugnare nequimus. Obstant muri, obstant propugnacula, obstant turres; obstant rebelles, qui intrinsecus redundant, defensores: Quid ergo, Patres conscripti, censetis? Misereamur populo huic; & tandem aggrediamur aliquid, quod nostris prosit omnibus, quod inclusis obsit ciuibus: quod nos etiam ab his laboribus expediat. Grauissimum tamen est, quod huiuscemodi agendis necessarium est. Terra ista non est arborifera: nam si arbores alicubi repperire possemus, machinas equidem facere satageremus, quæ ista despicerent mœnia, quæ turres coæquarent altiores. Quæramus igitur, vel tigna de domibus, vel trabes de Ecclesiis absportemus; vel de qualibet alia materia machinas compactas erigamus; & ciuitatem hanc totis nisibus aggrediamur: alioquin tempus in cassum consumimus.* Inuenerunt tandem ligna, quamuis a loco procul distantia, quæ quidem grandi labore attulerunt. Acciti sunt de toto exercitu artifices lignarii, quorum artificio machinæ compaginarentur. Iam igitur instant operi, & alii lignorum inconcignam superficiem componunt; atque alii dolant, alii terebrant, alii ligna lignis copulant: & iam in modico machinas erigebant. Dux etenim *Godefridus* vnam de suis constituebat facultatibus: nec non alteram Comes *Tholosanus* de suis sumptibus statui mandauerat. Instabant igitur artifices illis operibus sagaciter. Nec minus Agareni illi indefessi, de ciuitate munienda sollicitabantur; & nocte turribus inaltandis insistebant, & vrbi defensandæ irrequieti vacabant. Explorauerunt interim viri perspicaciores, qua parte ciuitas immunitior erat; & illuc quodam Sabbatho, nocte intempesta Ducis Godefridi machinam transtulerunt, quam sole exorto erexerunt ab Oriente: Hanc quoque prima & secunda & tertia feria, tota sedulitate præparauerunt & coaptauerunt. Comes autem *Sancti Ægidii* à Meridiana parte, suam erigebat machinam: quas machinas pro suo magno munimine *castra lignea* possumus appellare. Comes autem castrum suum prope murum conduxit: sed inter murum & castrum quoddam profundum patebat præcipitium, quod omnino castello superuenienti erat inuium: Neque siquidem tales machinas ad decliuia posses conducere loca, neque contra montuosos dirigere; sed vt possit conduci semper æquam expectat planiciem. Clamauerunt itaque per exercitum præcones: vt *quicunque in foueam illam tres lapides iaceret, iactis lapidibus vnum denarium haberet.* Omnes igitur quibus illæ moræ fuerunt tædiosæ: vix enim ad linguam refrigerandam pro denario pauxillum aquæ inuenires: vel lapidibus diuehendis libenter insistebant, vel vrbi aggrediendæ inhiabant. Antequam ergo ciuitatẽ aggrederentur, Pontifices & sacerdotes amictus amicti sacerdotales, alloquuti sunt populares; & aliquis in loco constitutus editiori sic orditus est: *Audite, fratres & domini. Quamuis omnia quæ vobis ad præsens dicturi sumus, vos ipsi noueritis:*

iam

Nam enim ista multotiens audistis; attamen perpulchrum & dulce & voluptuosum est, de Domino DEO nostro semper sermocinari: semper audire, & efficaciter intelligere vos indesinenter oportet. Vos in ista ciuitate quæ coram est, CHRISTVS redemit, in hac Christianismum DEVS instituit; ex hac Christianitatis sacramentum ad nos vsque emanauit. A finibus nostris, vt hic oraremus, & Sepulchrum DEI nostri deoscularemur, aduenimus. Hæc, quam videtis, totius nostri est causa laboris. Hæc tamen, Ierusalem cœlestis instar est: Hæc ciuitatis illius, ad quam suspiramus, forma est. Videtis quanta pertinacia, viles & insulsi & adeo extorres, hanc nobis contradicunt? Videtis quanta stoliditate, quorum iuris non est, quod nostrum esse debet nobis contendunt? Nostis denique qua temeritate sanctuarium DEI polluunt; quàm innumeris fœditatibus, sanctam ciuitatem subdiderunt. Certè, si benè & rectè considerare volueritis, ista Ierusalem, quam videtis, cui aduenistis, cui adestis, illam ciuitatem cœlestem, & præfigurat & prætendit: hanc nobis hostes ecce contradicunt visibiles: porrò semitas ad illam pertendentes inuisibiles obsident inimici, aduersus quos spiritualis constat conflictus. Et grauius est nobis obluctari contra spiritualia nequitia in cœlestibus, quàm aduersus carnem & sanguinem quos videmus. Hi qui in ciuitatula illa ganniunt, illorum vmbra sunt, & suis Magistris inferiores & imbecilliores sunt. Quod si isti, qui propè nihil sunt, poterunt euincere, & ciuitatem quam videmus nobis auferre, quid putas Domini facient, audent cum talia serui? *Pro certo timendum est, vt ciuitas illa cœlestis nobis claudatur, nobis auferatur, si nobis desidiosis, à malignis hospitibus nostra domus abdicabitur. Imbelles omnino & inefficaces in lucta spirituali erimus, si contra canes insipidos, nec oblatrare valentes, effœminatos, & inermes, pro quibuslibet mortibus meticulosi, non assurgemus. Expergiscimini igitur, familia CHRISTI; expergiscimini, milites & pedites expediti: & ciuitatem hanc, Rem quidem publicam nostram, constanter capessite; & CHRISTVM, qui adhuc hodie in ciuitate ista proscribitur, & crucifigitur attendite; & de cruce, cum Ioseph, vobis illum deponite; & in Sepulchro cordis vestri, thesaurum illum incomparabilem, thesaurum concupiscibilem, collocate; & istis impiis crucifixoribus illum viriliter eripite. Quotiens enim isti mali Iudices, Herodis & Pilati complices, fratribus vestris illudunt vel angariant; totiens CHRISTVM crucifigunt: quotiens eos tormentant & occidunt, totiens latere CHRISTI cum Longino lanceam infligunt. Hæc quidem omnia faciunt; & quod peius est ipsi CHRISTO, legique nostræ subsannant & improperant, & ore temerario nos exacerbant. Quid igitur agitis? æquúmne est vos hæc audire, vos ista videre, nec ingemiscere? Patribus & filiis & fratribus & nepotibus dico: nunquid si quis externus vestrum aliquem percusserit, sanguinem vestrum non vlciscemini? Multò magis DEVM vestrum, Patrem vestrum, fratrem vestrum vlcisci debetis: quem exprobrari, quem proscribi, quem crucifigi videtis; quem clamantem & desolatum & auxilium poscentem auditis.* Torcular calcaui solus, *Isa.63.3.* & de gentibus non est vir mecum. *Agite ergo, & arma vestra confidenter vobis coaptate; & ciuitatem hanc constanter, DEI coadiutores, impetite: & pulchrum sit mori vobis pro CHRISTO, in ista regione, pro quibus CHRISTVS mortuus est in ista ciuitate. Vos igitur inchoate bellum; ipse, Dux vester, belli dabit supplementum, & bonæ voluntatis & gloriosæ actionis emolumentum.* Finem dicendi fecerat heros, & omnes iam armis accincti, vrbem vnanimiter impetebant, vnusquisque iam sibi sermocinabatur, vnusquisque sibi erat & Sacerdos & Episcopus: Quarta igitur & quinta feria, nocte & die ciuitati insistebant. Præmissis ergo & orationibus & ieiuniis, singultibus & eleemosinis, & ipsis sacri viatici communione munitis, sextâ feriâ ciuitatem summo diluculo aggrediuntur; nec præualere poterant: qui enim in turribus vel in mœniis erant, sibi inuicem opitulabantur, & ignem & lapides continuò iaculabantur. *Tholosanus* foueâ completâ: tribus enim diebus & noctibus, vix illam consumauerat: conduxit castrum ad murum; morasque suis succensebat. Hora verò, quâ DOMINVS pro Iudæorum voluntate passus est, Christiani non immemores illius passionis: tanquam viribus resumptis recentibus, & quadam noua eis superueniente audacia: Dux *Godefridus* & frater eius *Eustachius*, omnium manibus suisque fortiter præliabantur: duces enim illos reliqui subsequebantur. Tunc quidam miles nomine *Letaldus* murum ascendit, & constanter dimicans, exclamauit. Subsecuti sunt illum illico & alii. Qui verò muros illuc vsque defenderant, passim diffugiebant; nec amplius de ciuitate tutanda

M

procurabant. Christianorum multitudo, ciuitatem ingressa persequebatur fugitiuos; & nemini parcebat. *Admiralius*, qui *Turri Dauid* præsidebat, tremefactus, se Comiti reddidit; eique portam confestim aperuit, ad quam Peregrini suis pecuniis vt intrarent violenter emungebantur: ibi siquidem vectigalia reddere solebant; alioquin, immisericorditer cohercebantur à porta. Ciues ad *Templum Salomonis* fugientes, conuenerunt; & adhuc in illo se defendere præsumpserunt. Dederunt igitur ibi magnos impetus Christianis: sed postquam se nihil viderunt proficere, gladiis proiectis, colla neci submisêre. Numerum eorum qui perempti sunt nemo nouit; sed sanguis eorum qui per Templum defluebat, vsque ad suras ambulantium attingebat; & cadauerum per totam ciuitatem magni acerui erant, quoniam nec ætati, nec sexui, nec nobilitati, nec cuilibet conditioni miserebantur Christiani. Tanto siquidem odio persequebantur eos, quia *Templum Domini* & *Sancti Sepulchri* Ecclesiam, & *Templum Salomonis*, & alias Ecclesias suis vsibus illicitis peculiauerant; ac indecenter contaminauerant. Super Salomonis templum quidam diffugerant, qui *Tancredi* signo, vt saltem sic liberarentur, rogato & accepto fortunam quamlibet operiebantur: sed parum vel nihil profecerunt, quia nec eis Christiani pepercerunt: excepto quod qui mortuos efferrent, ad tempus viuos aliquos reseruauerunt, quos denique vel vendiderunt vel à superis alienauerunt. Et tamen Tancredus inde multum contristatus est: nec tamen super hoc, contra Christianos efferatus est: siluit ergo, & à commotione illa totus quieuit. *Tolosanus* Admiralium, qui ei se commiserat, & *arcem Dauid* sibi reddiderat, & alios qui cum illo erant, vsque *Ascalonam* illæsos conduci præcepit: Ita enim eis pepigerat, pactumque suum illibatum conseruare volebat. Ciuitatem autem illam non more subiugatæ vrbis spoliauerunt, vel cremauerunt; sed sicut domos omnibus bonis refertas inuenerunt, suis necessitudinibus eas peculiatas reseruauerunt: & multi dapsiliter inuenta pauperioribus communicauerunt. Iam verò diu desiderato lætificati triumpho, manibus à cæde ablutis: multi pedibus discalciatis gaudentes, & præ gaudio plorantes, ad *Sepulchrum* Saluatoris deosculandum, cateruatim properauerunt; & ibi gratulabunda donaria, & hostias pacificas obtulerunt. Quis verò iam conuenienter illud explanabit gaudium? Melius ergo vnusquisque cogitet in se, & perpendat quantum debuit esse, quàm sterilem & verborum inopem me causetur interpretem: vnumquemque ergo transmitto ad se, vt sic saltem neuter insurgat contra me. Fuit enim immensum gaudium, vbi omnes quod diu expectauerant adepti sunt. Ibi finem laboris sui videbant; & iam securiores, ex præsentibus de futuris bonis, sibi retributiones affuturas imaginabant. De efferendis autem cadaueribus procurauerunt, quoniam horror & fœtor inualescebat immanissimus: viuis ergo Gentilibus illud opus mandauerunt; & quoniam non sufficiebant, pauperibus Christianis, dato prætio, idem negotium iterum commiserunt: illos verò per piras coaceruatos postea combusserunt, & ita ciuitatem ab immunditiis emundauerunt. Sederunt autem in ciuitate condignas DEO gratias referentes, itineris & laboris sui prosperatori, & de perfidis Gentilibus magnifico Triumphatori. Non enim viribus suis hanc ascribebant victoriam; sed DEO, qui operatus est in eis & velle & posse, totum illud attribuebant. Restituerunt etiam dignitates suas Ecclesiis; & singulas eas coaptauerunt ad opus orationis. Profundebant igitur lachrimas in earum singulis; & vota sua reddebant tota die cum incenso compunctionis. Ducebant equidem dies illas solemnes, & velut sabbatizabant, ferias cuiusdam Iubilei celebrantes. Diem autem illã, qua ciuitatem recuperauerunt, celebrem instituerunt, *quintadecima die Iulii*, feria sexta. Diem quippe illam triumphalem meritò diligunt, quicunque liberationi ciuitatis illius, & victoriæ populi Christiani congaudentes applaudunt. De constituendo etiã ibi rege consiliati sunt; Et huiuscemodi sermonem ad inuicem maiores habuerunt: *Gratias agimus Domino nostro, Proceres egregii, qui nomini suo dedit gloriam; nobis autem seruis suis præstitit victoriam. Videtis, Optimates nostri, ad quem portum requietionis, publicam itineris nostri causam DEVS perduxerit: videtis quo in statu, summam nostræ voluntatis mutuæ collocauerit: quid autem singula quæ per nos ipse, vel*

GODEFRIDVS Rex.

vel nos per eum operati sumus recapitularemus? Ecce, tempus instat quatinus aliqui nostrum, quæ diu desiderauimus iam expletis, ad propria redire cogitemus. Sed antequam iste Sanctus soluatur conuentus, prouidendum nobis est, cui hæc ciuitas regenda committatur: ad quem plebs quæ hic remanebit respiciat, qui ei tuitionis curam sagax prouisor impendat. Quid enim prodest ciuitatem hanc mille mortibus nos obtinuisse, si, quod absit, contigerit eam nos nequaquam conseruare? Sed, cur à finibus orbis huc aduentauimus? cur tot & tantos labores, ad alium Solis axem properantes, sustinuimus, si tandem vrbe inconsulta reuertimur? Prius ergo consulamus vrbi, vt postea qui reuersuri sunt vacantius consulant sibi Ciuitas hæc ab antiquo, Regiam *habuit dignitatem & simul* Patriarchatus *obtinuit sublimitatem. Vt enim* Melchisedech, *Abrahæ contemporaneum quasi prætermiserimus, si ad moderniora tempora, veniamus, & à Dauid in Iosiam, & à transmigratione Babylonis, genealogiam & lineam regum computauerimus, fabulam satis longam texuisse videbimur; & tamen ciuitatem hanc Reges habuisse comprobauerimus. Porrò in hac eadem* Iacobum, *fratrem Domini, Episcopum præsedisse non ambigimus. Quâ de re hanc Apostolicè dignam approbamus, quod dignitatis nomen in Patriarcham vsurpauit modernior Christianitas. Consideremus igitur virum qui virtute Regali competenter præmineat: qui quantum ad* DEVM *se seruum exhibeat; quantum ad homines se Regem sentiat;* DEI *cultum diligat, populum foueat, militiam teneat: Neque siquidem, quæ Sarracenis adiacet ista monarchia, potest defendi sine militia. Itidem de Patriarcha dicimus: quoniam his duabus consulendum est necessitatibus. Regnum, sacerdotio indiget; sacerdotium, Regno sustentandum & tutandum est. Et quoniam hæc singula non ignoratis pernecessaria; & alia iterum nobis supersunt pertractanda negotia, verbis omissis ad effectum veniamus; &* Godefridum *Ducem eligamus, quem huic ciuitati subrogatum præficiamus. Multa siquidem in eo conueniunt, quæ Regiæ dignitati competunt. Est enim, vt omnes nouimus, vir Regii sanguinis; à proauis Christianæ professionis: more Gallico militia peritus; pectore & brachio vir in re militari efficacissimus: quâ de re per omnia est in hac expeditione singulariter approbatus. Serenitas in eo specialiter præfulget, clementia in eo floret, quæ geminæ sorores præcipuè decent Principes. Dapsilitatem vnicè diligit: quia totum Patrimonium suum & quicquid ex se habuit, in ista militia largiter effudit; imò in* DEI *seruitio prudenter collocauit. Iste Gentilibus hostiliter inimicabitur; & Christianis viriliter patrocinabitur. Denique vt alienis vtamur verbis; & in breui comprehenderimus plenitudinem oportuni Principis: iste est, qui nouit* parcere subiectis & debellare superbos. *Hunc igitur iam Diuino alloquamur Oraculo, & potestatiuo ei mandemus præcepto.* Audi, fili, & vide & obliuiscere populum tuum & domum patris tui, & veni in terram, quam demonstraui tibi, faciamque te in gentem magnam. *Ipse fratres habet, ipse cognatos & notos & affines habet; ipse sub se multos habet milites: qui omnes cum eo spontanei remanebunt, & bella* DEI, *cum eo bellabunt. Tu autem, Princeps optime, quem hodie* DEVS *elegit in Regem, esto miles* DEI *& præliare prælia Domini: Ex* DEO, *tibi id iniungimus.* Et manibus iniectis eum apprehenderunt dicentes, *Et ecce, te Regem post* DEVM *designamus: Dominus sit tecum actusque tuos dirigat & prærogatiuam morum tuorum, in bonum adaugeat: hostesque suos in manibus tuis affligat. Id ipsum & de Patriarcha dicimus: erit enim & populo* DEI *& ipsi Regi pernecessarius. Porrò, de persona eligenda nihil ad præsens occurrit melius, quàm vt* domnum Arnulfum, *virum litteris apprimè liberalibus eruditum, conueniamus; & hunc huic curæ vicarium præficiamus: quousque consilio deliberatiuo, vel ipsum vel alium inthronizandum decreuerimus. Nouimus enim eum iustitiæ censura præminentem, lingua facundia pollentem: insuper plurima quæ conueniunt Episcopo in eo concurrunt. Sed quoniam non possumus in præsentiarum hoc statuere consilium (ad alia siquidem properamus) rem istam, (de quolibet videlicet inthronizando) censemus induciandam: excepto quod domnum Arnulfum nominamus, qui vices suppleat Episcopi, & interim respondeat ore pastoris: ipsemet, vel post cras, si fortè rogantibus adquieuerit, intronizabitur; vel quoquo modo res prouenire debeat, consiliabitur. Ecce siquidem, iurans & eiulans, ne & ipse fiat Pontifex irrefragabiliter obluctatur, sed saltem dandis consiliis præsidiabitur. Nunc interim episcopetur consilio: donec quem* DEVS *idoneum sibi prouiderit, episcopetur officio.* Die octauo, postquam ciuitas capta est, facta electio est Ducis in Regem. Interea nuntii venerunt *Tancredo*, & Comiti *Eustachio*, vt expeditè procederent ad recipiendam *Neapolitanam* ciuitatem: Habitatores nempe ciuitatis illius, in manibus eorum se dedere volebant; qui assumptis satellitibus, & multis clientibus, ad vrbē venerunt: quæ confestim eis & pa-

ex Psal. 44.

cificata & reddita est. Manserunt autem ibi, & lætantes quieuerunt, quousque Dux, imò Rex, ad eos legatos direxit velocissimos, qui eis dicerent: *Audiuimus, & certum est, quoniam Admirauisus Babilonius Ascalone est; & ibi contra nos bellum ingens præparat. Accelerate igitur, & venite, vt & nos iis audacter possimus obuiare, antequam nos possint in vrbe concludere. Iam tunc enim non possemus ex æquo decertare contra eos: Inclusis etiam grauis est & exitus & introitus; & frequenter obiurgat eos inconueniens metus. Porrò si in aperto concurrerimus campo, DEO gubernante, liberior & facilior nobis succedet effectus. Expeditiores equidem sumus armis & manu, quàm illi. Et volumus illis obuiare, vbi nihil adhuc sperabunt se timere.* Illi ciuitatem exeuntes, continuò discurrebant per montana, inuestigantes si fortè alicubi *Sarracenos* inuenirent, quos modo quolibet nocere potuissent. Venerunt itaque iuxta mare ad ciuitatem *Ramulam*; multosque repperierunt *Arabes*, exercitum Admirauisi præcurrentes: quos tota mentis aggressos confidentia, nec mora, disgregauerunt ab inuicem; & quibusdam peremptis, quosdam viuos reseruauerunt, qui eis noua referrent, & de Admirauiso & eius exercitu quæque nuntiarent, quibus auditis ipsi sibi solertiores præcauerent. Ad vnguem igitur singula rimati sunt: qui essent; quàm infinita gens essent; quid pararent; quo in loco se præualitos disponerent. Quibus diligenter auditis, captiui siquidem pro vita pacta enucleatim loquebantur: *Tancredus*, Regi & Principibus per nuntios ita loquutus est: *Sciatis indubitanter contra nos Ascalone bellum paratum; & pænè totum orbem conuenisse & coniurasse, qui violenter putant nos opprimere & subiugare. Venite igitur, & collectis omnibus vestris viribus,* dirumpamus vincula eorum, & proiiciamus à nobis iugum ipsorum. *Si enim, prout mandastis, imperterriti eis obuiauerimus, pro eo ipso ipsis longè facilius præualebimus. Ipsi conueniunt ad obsidendum nos, & ad ciuitatem expugnandam suas deferunt machinas: nos ex insperato insurgamus eis. Nam postquam præter spem suam viderint rem procedere, obstupescent, & arescent; & sicubi poterunt, diffugient: Nos autem in ipsorum visceribus, capulo tenus enses nostros impingemus; & ex ipsis victoriosi triumphabimus.* Rex per præconem clamauit, quatinus omnes de bello præmunirentur, de quo præmonebantur; & vexillum Regis omnes impigrè subsequerentur. *Inimici siquidem,* ait, *nostri omnes Ascalone conueniunt, in prælium super nos affuturi: procedite ergo illis obuiam omnes, & nullus nisi inualidus remaneat.* Exiuit itaque Rex, & Patriarcha condictus, & Comes Flandrensis & Martaronnensis Episcopus, feriâ tertiâ ciuitatem. Comes namque Sancti Egidii, & Robertus Normannorum Dux noluerunt exire, donec certiores fierent de Admirauisi incursione: *quid enim,* inquiunt, *frustra fatigaremur? Primò rem compertam habeamus, & iam tunc confidentiores exibimus.* Miserunt tamen exploratores de suis, milites qui certa renuntiarent, vt & ipsi renuntiantibus incunctantiùs crederent eis: Qui visis omnibus quæ parabantur, pernici redierunt cursu, & quæ viderant fideli testati sunt relatu. Rex etiam, illorum non satis credulus legationi, *Martaronensem* Episcopum direxit in Ierusalem, qui Principibus testaretur quæcunque parabantur. Ille siquidem rem competentiùs accelerâret, qui oculis suis ea vidisset, atque à latere Regis eadem die discessisset. *Martaronensis,* vt indicta verba comitum referret Patriarchæ & Regi: (iam enim Tholosano & Normanno loquutus fuerat:) in manus deuenit Paganorum; & dubium est an abductus an peremptus: sed postea non comparuit. *Tholosanus* autem & *Normannus,* cum multis reliquis ad bellum profecti sunt; & quarta feria Ierusalem exierunt. Clerus, & rara populi imbecillis frequentia, qui in ciuitate remanserant, & *Petrus Heremita,* & genus imbelle mulierum, processiones de Ecclesia in Ecclesiam agitabant, orationibus & ieiuniis intenti, quatinus DEVS populo suo propitiaretur; atque illorum inimicos, coram eis, forti manu, irrecuperabiliter prosterneret; eosque ab inimicis defensos, cum gaudio sospitatis & triumphi, reduceret. Clerici, sicut dictum est, Missis & reliquis orationibus vacabât. Primores itaque cum suis exercitibus congregati sunt ad flumen quod est contra Ascalonem: illic inuentis armentis copiosis, opima præda ditati sunt; & quicunq; indigebât recreati sunt. Venerunt itaq; trecenti *Arabes,* Francos prosequêtes: contra quos irruerunt Christiani; eosq; duobus ex ipsis appræhensis, vsq; ad exercitum suum fugauerunt. Nec iam de pugna rumor erat incertus: quòd enim solet anceps fama auribus intimare, illud totum, res non anceps, oculis insinuabat singulorum, cùm

Psal. 2, 3.

cum alii alios indubitanter vidissent: Christiani post illum incursum ad castra remeantes, illa nocte quieuerunt, nisi quod potius omnes excubiis & orationibus incubuerunt. Serò, ex Patriarcha clamatum & interdictum est: *ne in crastinum ad pugnam procedentes Christiani quilibet, spoliis diripiendis intenderent, quo minus expediti bello instarent, & ipsa spoliorum onera ipsis ad vincendum officerent: Præl operacto, spoliis lætarentur opimis; & sarcinis, hostibus deuictis incumberent diripiendis.* Sol terris illuxerat, & populus DEI de bello ineundo cogitabat; intrauerunt autem vallem vnam, secus littus maris, formosa planicie venustam: illic vnusquisque suas acies gregatim ornauerunt & ordinauerunt. *Rex* suam acuratè instituxit aciem; Comes Normannorum *Rotbertus*, suam; *Tholosanus*, suam; *Flandrensis*, & *Gaston* suam; Comes *Eustachius*, suam; *Tancredus*, suam: horum vnusquisque sagittarios & pedites suos ordinauerunt; & ipsis præmissis pedetentim pergebant. Edocebantur autem qualiter occlamarent, qualiter obstarent; qualiter impenetrabiles inimicos feriendo penetrarent; & vt ad signa sua, nihil reuerentes, frequenter respicerent; & seipsos ad ictus hostiles sufferendos obdurarent: licet hæc omnia in aliis bellis benè gestis didicissent. Nec minus è regione Gentiles cuneatim, stellis innumerabiliores densabantur; & per agmina innumeræ legiones à latere in latus extendebantur. Præmiserunt autem quandam gentem, quam *Æthiopes* vocabant, quos in loco statuerunt, & immotos eos manere mandauerunt. Hi genibus humi defixis, dextro tamen postposito, ancilibus corpora superiora tutantes, sagittis vtebantur & gladiis: his imperatum fuerat, ne vel ad momentum recederent; vel locum occupatum saltem ad passum excederent. Porrò manipuli militares prout erant instructi, loca condicta tenebant. Et quoniam sitis immoderantiam, propter æstum & puluerulentam nebulam, & propter laborem & diuturnitatem præliandi, metuebant, aquarum cantarulos plenos à collo suspenderant: quibus recentati, vel constantius obsisterent, vel fugientes indeficientius persequerentur. De fuga quippe sua, nulla mentio fuerat, quoniam iam se vicisse putabant. Confidebant siquidem & in multitudinibus suis innumeris; & in pectoribus gentium animosis; & in Imperialibus, ne vnquam fugerent, edictis. Dixerant enim: *fugientes capitum animaduersione, ineuitabiliter puniantur.* Bello vtrinque parato, vt ventum est ad locum, vnde *Franci* Gentiles aliquantulum iam propiores inspicerent, relatum est nobis, quoniam Christiani parumper subsisterunt; & oculis in cœlum erectis, genibus in terram defixis, orauerunt: erant enim auxilium de cœlo sperantes. Vbi verò breuiter oratum est; & signum salutiferæ Crucis reuerenter eorum frontibus admotum est, maiori confidentia equitauerunt. Gentiles enim iam substiterant, & immoti expectabant. In dextro cornu iuxta mare, *Tholosanus* equitabat: In parte sinistra *Rex* cum suis expeditionibus properabat: Porrò *Normannus* in medio, & *Flandrensis*, & *Tancredus*, & alii militabant: sed, quid vnus ad centum? quid decem ad mille? sed reuera ille qui aliquando in choro cantari fecerat, *Saul percussit mille, & Dauid decem milia:* 1. Reg. 18, 7. ipse die illa operatus est haut dissimiliter in Christianis. Christiani siquidem, in nomine Domini IESV CHRISTI exclamantes, illos viriliter aggressi sunt. Comes Normannorum, ecce, pro re benè gesta proprio nomine sæpe dicendus, *Robertus*, Admirauisi *stantarum* à longè considerans, quod in summitate hastæ pomum aureum habebat; hasta verò argento coöperta decenter albicabat: vt ipsum esse deprehendit, audacter per medias acies super eum irruit; & grauiter ad mortem vulnerauit: Quod non mediocrem Gentilibus incussit timorem. Comes etiam *Flandrensis* hostiliter eos inuasit. *Tancredus* per medium tentoriorum, ipsos imperterritus impetiuit. Milites Pagani confestim fugam inierunt: Æthiopes stupefacti substiterunt. *Rex* autem & Francorum quidam ad Æthiopes conuersi, & ibi aliquantulum demorati, eos tanquam segetem in transuerso gladiis secabant; & eorum corpora detruncantes, dimidiabant. Irrorabantur, sed potius inundabantur, campi sanguine; & passim morticina Gentilium obuoluebantur. Insequuti sunt fugientes eos Christiani: nam Gentiles, DEI virtute tremefacti, respirandi locum non habebant, nec aliquatenus respirabant. Si enim credendum est Gentilibus, ipsi frequenter retulerunt postea, quoniam ita stupefacti fuerunt, vt apertis oculis Christianos vix possent videre; nihil autem omnino eis nocere.

Non audebant se contra Christianos erigere, nec multi contra paucos oblatrare: fugiebant ergo, & alii conscensis arboribus vel scopulis, mortem euitare volebant; alii cauernarum latibula, eadem de causa, introibant: Christiani contra insistentes satagebant, alios in præcipitium cogebant, alios pugionibus transfodiebant; alios iugulabant, in commune nulli parcebant. Incubuerat itaque Gentilibus letalis dies, qua nec vni dabatur euadendi occasio; illi dumtaxat euaserunt, qui effugere quoquomodo potuerunt. Comes *Sancti Ægidii* à mari militans interfecit innumeros, & fugientes ad ciuitatem arcebat: sed quoniam ab ipsis ciuitas aliquatenus distabat, qui fatigati remanebant, vel confestim percussi oppetebant, vel in mare se præcipitabant; & sic præcipites à morte in mortem ruebant. Quos enim *Franci* cursu poterant præuenire, illis nullæ dabantur induciæ. Nauigium Admirauisi mare totum occuluerat; & gens illa finem belli expectabat: videntes autem aliam, quam sperauerant, suis imminere fortunam, scaphis ascensis, in ventũ obliquauerunt vela, & sic remigrauerunt ad patriam. Dies itaque illa Babyloniis illis nimium fuit aduersa: Fuit enim dies tribulationis, & dispersionis; dies mortis, & confusionis: Si qui tamen potuerunt, ad ciuitatem fugerunt. Dicunt autem *Admirauisum*, vix palpitantem altè ingemuisse, & sic planxisse: *Omnium Creator, quid est hoc? quid accidit? quod fatum nobis infestum nocuit? Ei mihi! quàm ineffabile dedecus! quam diuturnum improperium genti nostræ contigit! Gens mendica, gens modica, genti nostræ præualuit? vnde hoc? Conuentione facta, huc adduxi militum ducenta milia, & peditum non erat numerus, quos omni mundo credebam præualituros: Nunc autem, vt non mentiar, à minus quàm à mille militibus, & triginta milibus peditum, tam indecenter superati sunt. Aut DEVS illorum Omnipotens est, & pro eis pugnat; aut noster nobis iratus est, & nos nimis austero furore redarguit, & castigat. Quicquid sit, vnum erit: in eos denuo non erigar, sed potius ad patriam meam, ignominiosus donec vixero, reuertar.* His dictis, lachrimabiliter conquerebatur; & ab intimis lamentabatur. *Iuro,* inquit, *per Machometh, & per omnia Deorum numina, quod vlterius non retinebo milites conuentione aliqua: quoniam expulsus sum à gente aliena & aduena. Conduxi omnia armorum genera & machinamenta, vt eos obsiderem in Ierusalem;* & *ipsi præuenerunt me ad bellum itinere duorum dierum. Heu mihi! quid amplius dicam? Inhonoratus ero semper in terra Babilonica.* Christiani, cæde peracta, reuersi sunt ad Hismaelitarum tentoria diripienda. Inuenerunt igitur, vt breuiter dixerim, quicquid bonæ suppellectilis excogitari potest: Argentum, aurum, annonam, farinam, & oleum; armenta pecorum innumerabilium, omnem pompam ornamentorum, cumulos armorum; & si quid aliud potest esse melius. His omnibus direptis, in ciuitatem sanctam *Ierusalem,* cum gaudio, reuersi sunt; condignasque DEO gratias, per singulas retulerunt Ecclesias. Comes Normannorum *Robertus* emit stantarum ab his, qui illud ab Admirauiso sauciato retinuerunt, viginti marcas argenti, & intulit in *Sepulchrum Domini,* ad monimentum memorandi triumphi: alter emit ensem eiusdem Admirauisii, sexaginta byzanteos. Factum est igitur gaudium inenarrabile in vniuersa Christianitate. Sic Christiani Ierusalem à manibus Turcorum impiorum, Anno, ab incarnatione Domini, *Millesimo nonagesimo octauo,* liberauerunt; & multotiens ex ipsis, CHRISTO duce, triumphauerunt. Hoc autem bellum ingens factum est *pridie Idus Augusti;* & Christianitas vbique terrarum, DEO gratias, exaltata est. Nos autem librum quartum istius historiæ in pugnam, post captam ciuitatem infra paucos dies, mirabiliter deuictam, opitulante DEO, claudimus: & sic soluto promisso quiescimus.

A. D. 1098.

EXPLICIT HISTORIA IEROSOLIMITANA A BALDRICO DOLENSIVM ARCHIEPISCOPO EDITA.

RAIMON-

RAIMONDI DE AGILES
Canonici Podienſis,

HISTORIA FRANCORVM QVI CEPERVNT IHERVSALEM.

PISCOPO VIVARIENSI *domino meo, & omnibus orthodoxis*, Pontius de Baladuno, & Raimondus *Canonicus* Podienſis *ſalutem, & laboris noſtri participationem. Neceſſarium duximus vobis, & Tranſalpinis omnibus manifeſtare magnalia quæ* DEVS *nobiſcum, ſolito pietatis ſuæ more, fecit; & aßiduè facere non deſinit: maximè ideò, quia imbelles & pauidi recedentes à nobis, falſitatem aſtruere pro veritate nituntur. Sed qui apoſtaſiam eorum viderit, verba & conſortia eorum fugiat. Exercitus enim* DEI, *& ſi pro peccatis flagellum Domini ſui ſuſtinuit, pro eiuſdem miſericordia victor ſuper omnem Paganitatem extitit. Sed quia alii per Sclauoniam, alii per Hungariam, alii per Langobardiam, alii per mare venerunt: tædioſum nobis ad ſcribendum de ſingulis fuit. Quapropter dimißis aliis, de* Comite Sancti Egidii, & Epiſcopo Podienſi, & *exercitu eorum ſcribere curauimus.*

ILLI igitur *Sclauoniam* ingreſſi, multa diſpendia itineris paſſi ſunt, maximè propter hyemem quæ tunc erat. *Sclauonia* etenim eſt tellus deſerta & inuia, & montuoſa, vbi nec feras nec volucres per tres hebdomadas vidimus: Incolæ Regionis adeò agreſtes & rudes ſunt, vt nec commercium nobis, nec ducatum præbere voluerint: ſed fugientes de vicis, & caſtellis ſuis, debiles, anus, pauperes & infirmos, qui à longè præ infirmitate ſua ſequebantur exercitum, ac ſi multum nocuiſſent, vt pecora trucidabant: nec facilè noſtris militibus erat latrones inermes, locorum ſcientes, per abrupta montium & condenſa ſiluarum perſequi: ſed aſſiduè eos ſuſtinebant, nec pugnare valentes, nec ſine pugna eſſe poterant. Quoddam verò facinus egregium *Comitis* non prætereamus. Cùm concluſus eſſet aliquando Comes à Sclauis cum quibuſdam militibus ſuis, impetum fecit in Sclauos, atque vſque ad ſex ex eis cepit. Cumque propter hoc *Sclaui* vehementiùs imminerent, & Comes ſequi exercitum compelleretur, erui oculos eorum, & aliorum pedes abſcidi iuſſit: & naſum & manus aliorum truncari præcepit: vt taliter aliis deterritis & doloris cognitione occupatis, ſecurè Comes effugere cum ſociis ſuis poſſet. Itaque per DEI gratiam de mortis anguſtia, & de loci difficultate liberatus eſt. Quanta verò ibi fortitudine & conſilio Comes claruerit, non facilè referendum eſt. Quadraginta etenim ferè dies in Sclauonia fuimus, in quibus tantam ſpiſſitudinem nebularum paſſi ſumus, vt palpare & per motum remouere eas à nobis aliquatenus poſſemus. Inter hæc Comes aſſiduè in poſtremis pugnans, ſemper populum defendens erat; & numquam prior, ſemper vltimus hoſpitabatur. Et licet alii meridie, alii veſpere; Comes verò frequenter media nocte, vel galli cantu ad hoſpitium veniebat. Tandem per DEI miſericordiam, & Comitis laborem, & Epiſcopi conſilium, ſic exercitus tranſiuit, vt nullum fame, nullum in aperta congreſſione ibi perderemus. Ob illam reor cauſam voluit DEVS, exercitum ſuum tranſire per Sclauoniam, vt agreſtes homines qui DEVM ignorabant, cognita virtute & patientia militum eius, aut aliquando à feritate reſipiſcant, aut inexcuſabiles DEI iudicio adducantur. Tandem poſt multa laborum pericula apud *Scodram*, ad Regem Sclauorum peruenimus: ac cum eo

Comes frequenter fraternitatem confirmauit, & multa ei retribuit, vt exercitus securè emere & quærere necessaria posset. Sed hæc opinio sola fuit: Nam pacis petitæ nos pœnituit: cum per eius occasionem *Sclaui*, de more solito furentes, nostros interficiunt, & quæ poterant ab inermibus arripiunt. Quæsiuimus locum fugæ, non vltionis. Hactenus de Sclauonia. Venimus *Dirachium:* credidimus esse in patria nostra, existimantes Imperatorem *Alexium*, & satellites suos nobis esse fratres & coadiutores. Illi verò ritu leonum incrudescentes, pacificos homines, nihil minus quàm arma cogitantes, inuadunt; per occulta trucidant; in nemoribus, in vicis remotis à castris, quæ poterant per totam noctem furabantur. Et licet sic insanirent, tamen Dux eorum, pacem promittebat; & per pacis inducias *Pontium R inardum* interfecerunt, & *Petrum* eius fratrem mortaliter plagauerunt: & erant hii principes nobilissimi. Cùmque locus vltionis nobis offerretur, placuit iter, non iniuriarum vindicta; sed incepimus iter nostrum. Habuimus litteras obuiam *Imperatoris* de pace, de fraternitate; & vt ita dicam, de filiatione: hæc autem verbotenus. Nam antè & retrò, dextrorsum & sinistrorsum, *Turci, Comani, Husi,* & *Tenaces, Pincenati,* & *Bulgari* nobis insidiabantur. Quadam autem die cùm essemus in valle *Pelagoniæ*, Episcopus *Podiensis*, gratiâ conuenienter hospitandi, cùm paulisper à castris discessisset, à *Pincenatis* captus est: qui deiicientes eum de mula, spoliauerunt; & in capite grauiter percusserunt. Sed quia tantus Pontifex adhuc populo Dei erat necessarius, per eius misericordiam vitæ reseruatus est. Nam vnus de Pincenatis dum aurum ab eo quæreret, à cæteris eum defendebat: Interea sonus exit in castris; & sic inter moram hostium, & impetum sociorum eripitur. Taliter per insidias cùm venissemus ad quoddam castrum, quod vocatur *Bucinat*, didicit Comes quod in angustiis cuiusdam montis Pincenati exercitum nostrum aggredi vellet: qui cum militibus quibusdam in occultis remanens, Pincenatis occurrit, atq; pluribus interfectis, cæteros in fugã vertit. Occurrebant interea pacificæ litteræ Imperatoris; circumdabant nos vndiq; hostes Imperatoriis dolis. Cùm verò venissemus *Thessalonicam*, infirmatus est Episcopus, & remansit cum paucis infra ciuitatem. Post hæc venimus ad quandam ciuitatem nomine *Rossam:* vbi cum manifestè eius ciues in nos multa mala molirentur, paulisper nostra solita patientia displicuit. Itaque arreptis armis, diruuntur antemuralia; capitur ingens præda, & ciuitas in deditionem: atque illatis signis in ciuitatem, & acclamata *Tholosa,* quod erat signum clamoris Comitis, discessimus. Venimus ad aliam ciuitatem, nomine *Rodestol:* vbi cùm milites de roga Imperatoris, pro vindicta sua contra nos agere vellent, multi ex ipsis interfecti sunt, & aliquantula capta præda. Venerunt ibi nobis Legati nostri, quos præmiseramus ad *Imperatorem:* qui accepta ab eo pecunia, omnia prospera nobis apud Imperatorem promiserunt. Quid plura? eò verba Legatorum Imperatoris & nostrorum peruenerunt, vt Comes relicto exercitu, solus cum paucis, & inermis ad Imperatorem festinaret. Dicebant enim quia *Boimundus,* & *Dux Lotharingiæ,* & *Flandrensis Comes,* & alii Principes hoc præcabantur: vt properaret Comes conuenire Imperatorem de itinere Iherosolimitano; vt assumpta cruce, Dux & Imperator in exercitu Dei fieret: ad hæc aiebant Imperatorem dixisse, omnia cum Comite se acturum, & de se, & de aliis, quæ itineris vsui forent: præterea nuntiabant bellum imminere, & si auctoritas tanti viri abesset, fortassis incommodum fore. itaque cum paucis aduentaret Comes, vt cum exercitus suus venisset, compositis cum Imperatore omnibus, nullis in moram fieret. Victus tandem Comes est, vt hac sola vice relicto præsidio in castris, exercitum præcederet: & sic inermis *Constantinopolim* venit. Facilè autem res gesta, hactenus me scriptorem quibusdam lætitiæ & prosperitatis gressibus comitabatur, quæ tanto acerbitatis & mœroris onere nunc premit, vt incepisse me tædeat, cum perficere votum sit. Quid verò potissimùm, & primùm aggrediar dicere? An Imperatoris fraudulentissimam ac detestabilem ammonitionis dolositatem? An exercitus nostri turpissimam fugam, & inopinabilem desperationem? An mortes tantorum Principum enumerando, perpetui mœroris monumenta relinquam? Hæc autem quicumque nosse desiderat, ab aliis potius quàm à nobis requirat. Hoc vnum valdè memorabile, silentio dignum excusamus: quòd dum omnes nostri castra relinquere, arripere fugam, deserere socios, dimittere omnia, quæ de tam longinquis Regionibus asportauerant, meditarentur, per salutiferam Pœnitentiæ at-

tiæ at-

tiæ atque Ieiunii opem, ad tantam constantiæ fortitudinem sunt reducti, vt solus pudor prius habitæ desperationis & fugæ, vehementissimè eos afficeret. Et de his hactenus dictum sit. Honorificentissimè itaque ab *Imperatore* & Principibus suis suscepto Comite, postulat Imperator à Comite *hominium* & iuramenta, quæ cæteri Principes ei fecerant. Respondit Comes: *se ideò non venisse, vt Dominum alium faceret, aut alii militaret, nisi illi propter quem patriam & bona patriæ suæ dimiserat. Et tamen fore, si Imperator cum exercitu iret Ierusalem: quod se suosquè & sua omnia illi committeret.* Sed Imperator excusat iter, dicens: *se præmetuere Alemannos, & Vngaros, & Comanos, aliasquè feras gentes, quæ Imperium suum depopularentur, si ipse transitum cum peregrinis faceret.* Interea Comes audita morte suorum & fuga, se proditum esse credidit; & Imperatorem Alexium, per quosdam Principes de nostro exercitu, factæ proditionis commonefecit. At *Alexius* dicit, *se nostros nescisse depopulatos esse, regnum suum; & suos multas passos esse iniurias. Nihil esse quod Comes quærebatur: nisi quod, dum exercitus Comitis solito more villas & castra vastaret, exercitu suo conspecto, fugam arripuerit: tamen se satisfacturum Comiti:* atque Boimundum obsidem satisfactionis dedit. Ad iudicium veniunt: cogitur Comes, præter ius, absoluere obsidem. Interea exercitus noster *Constantinopolim* venit: & post hæc consecutus est nos *Episcopus* cum fratre suo, quem infirmum dimiserat *Dirachii.* Mandat & remandat *Alexius,* pollicetur multa se daturum Comiti, si quæsitum hominium sibi faceret, quod & alii Principes sibi fecerant. Meditabatur autem Comes assiduè, qualiter suorum iniuriam vindicaret; & tantæ infamiæ dedecus à se suisque depelleret. Sed Dux Lotharingiæ, & Flandrensis Comes, atque alii Principes, huiusmodi detestabantur, dicentes: *Stultissimum esse contra Christianos pugnare, cùm Turci imminerent.* Boimundus verò se adiutorem Imperatoris pollicetur, si quicquam Comes contra ipsum moliretur; vel si hominium & iuramenta diutius excusaret. Consilio itaque accepto à suis Comes, Alexio *vitam & honorem iurauit, quod nec ipse, nec per alium ei auferret.* Cumquè de hominio appellaretur, respondit, non se pro capitis sui periculo id facturum. Quapropter pauca largitus est ei Alexius. Itaque mare transiuimus, & ad *Niceam* vsque peruenimus. Præcesserant enim Comitem *Dux* & *Boimundus*, atque alii Principes; & obsidioni operam dabant. Est itaque *Nicea* vrbs munitissima, tam natura quàm ingenio. Habet enim ab occidente lacum maximum, muris influentem; à reliquis tribus partibus vallum de restagnatione quorundam riuulorum plenum: Præterea muris ita eminentibus cingitur, vt nullorum hominum assultus, nullius machinæ impetus vereatur: balistaria verò vicinarum turrium, sic respicientia sunt ad inuicem, vt sine periculo nullus accedere possit; Si quis autem propiùs accedere voluerit, obesse cùm nequeat, facilè de altitudine turrium obruitur. Hanc igitur talem, vt diximus, ciuitatem, *Boimundus* obsedit à Septentrione; *Dux* & Alemanni ab Oriente; *Comes* & Episcopus *Podiensis* à Meridie: Nam *Normanniæ* Comes nondum erat nobiscum. Sed hoc vnum reticendum non credimus, quia cùm Comes inibi cum suis hospitari vellet, *Turci* de montanis descendentes in duabus turmis, exercitum nostrum aggrediebantur: eo nimirum consilio, vt dum altera pars Ducem & Alemannos impugnaret, qui ab Oriente erant, pars altera Turcarum, per meridionalem ciuitatis plagam ingrediens, ac per alteram portam exiens, nostros facilè à castris propelleret, nil simile cogitantes. Sed qui consilium impiorum subuertere solet Devs, sic apparatus illorum exinaniuit, vt veluti dispositò, ingredienti iam ferè ciuitatem Turcarum turmæ, hospitari volentem Comitem cum suis immisit: qui primo impetu eos in fugam vertit; atque pluribus interfectis reliquos insecutus est vsque ad montis altitudinem: Pars altera Turcorum, quæ Alemannos oppugnare voluit, exemplo simili fugatur atque prosternitur. Post hoc machinæ extruuntur, atque murus impetitur: sed hoc erat frustrà. Nam murus è contra, firmissimus erat; & viriliter sagittis & machinis defendebatur. Sic pro nihilo hebdomadibus quinque pugnatum est. Tandem per Dei voluntatem quidam de familia Comitis, & Episcopi, satis periculosè ad angularem turrim, quæ respicit ad Austrum accedentes, post vim facta testudine, vnam de turribus cauare ceperunt, & cauando ad terram prostrauerunt. Itaque capta esset ciuitas, nisi noctis tenebræ obstitissent. Instauratus est autem murus ab eis per noctem, & laborem pristinum nobis inane reddidit. Attamen eo metu perterrita ciuitas, ad deditionem sui coacta est. Accedebat eò quòd Imperatoriæ naues, per terram tra-

ctæ, in lacum descenderant. His igitur de causis cùm iam vlterius succursum nullum sperarent, & augeri exercitum Francorum quotidie cernerent, diffisi viribus, Alexio se reddiderunt. Venerat Comes *Normanniæ*. Promiserat *Alexius* Principibus & genti Francorum, quod totum aurum & argentum, & equos, & omnem suppellectilem, quæ intus erat, eis redderet; & Monasterium Latinum, & hospitium pauperibus Francorum ibi faceret: præterea tantum de propriis vnicuique de exercitu daret, vt illi semper militare velint. Hæc igitur *Franci* sperantes verba fidelissima, deditionem laudauerunt. *Alexius* itaque accepta ciuitate, tantam gratiarum actionem exercitui dedit, vt quandiu vixerit, populus semper ei maledicat, & proclamet proditorem eum. Cognouimus tunc quod *Petrum Heremitam*, qui longè antè exercitus nostros cum magna multitudine *Constantinopolim* venerat, Imperator eum prodidisset. Etenim ipsum, qui ignarus locorum erat, & totius militiæ, & suos transfretare coëgit, atque Turcis exposuit. *Turcæ* autem de *Nicea*, illam inbellem multitudinem videntes, sine labore & mora, ex eis decollauerunt vsque ad sexaginta millia. Reliqui verò ad munitionem quandam confugientes, gladios Turcarum euaserunt. Quapropter Turcæ audaces & superbi effecti, arma quæ ibi ceperant, & captiuos ad nobiles suæ gentis & Sarracenorum, longè ea mittebant: scribentes ad populos, & ad ciuitates longinquas nihil valere Francos in bello. Profecti igitur à *Nicæa* ciuitate in *Romaniam*, secunda die temerè *Boimundus* cum quibusdam Principibus, à Comite, & Episcopo, ac Duce, digressus est. Cumque in die tertia digressionis suæ temptoria disponeret figere, centum quinquaginta millia Turcarum in pugnam aduentare conspiciunt. Dumque ordines pro tempore instruit, & bellum disponit, plures qui sequebantur de exercitu suo perdidit. Inter hæc Comiti & Duci mandauit, vt sibi succurrerent: aberant enim per duo miliaria. Vti autem nuntius Boimundi in castra venit, certatim omnes, equos & arma arripiunt; atque obuiam ire contendunt. Vt autem cognouit *Solimannus* & qui cum eo erant, exercitum nostrum, id est, Episcopi, Ducis, & Comitis, contra suum in pugnam concurrere, de victoria desperans fugere compulsus est: Et qui captiuos & tentoria plurima de castris Boimundi acceperat, per DEI virtutem sua reliquit. Fertur quoddam insigne miraculum: sed nos non vidimus: quod duo equites armis choruscis, & mirabili facie, exercitum nostrum præcedentes, sic hostibus imminebant, vt nullo modo facultatem pugnandi eis concederent; at verò Turcæ cùm referire eos lanceis vellent, insauciabiles eis apparebant. Hæc autem quæ dicimus, ab illis, qui eorum consortium spernentes nobis adhæserunt, didicimus. Quod verò pro testimonio adducimus, tale est: Per primam & alteram diem, per totam viam equos inimicorum mortuos cum dominis ipsis reperimus. Itaque deuictis & profligatis *Turcis*, pacificè & alacriter per Romaniam vsque *Antiochiam* venimus. Sed Comes aliquantulum exercitum retardauit, causa infirmitatis suæ. Quod si incredulis ingratum fore satis cognouimus, tamen quod diuina clementia operatur, reticere non debemus. Erat quidam *Comes de Saxonia*, in nostro exercitu, qui ad Comitem *Raimundum*, venit, & legatum se *Sancti Egidii* asserebat; & semel secundoque se admonitum, vt diceret Comiti, aiebat: *Esto securus, non morieris de hac infirmitate: ego tibi inducias à DEO impetraui: ego semper tecum ero.* Et licet satis hæc Comes crederet; tamen ita ea infirmitate affectus fuit, vt depositus de lecto in terram, vix etiam vitalem pulsum haberet. Vnde *Episcopus Aurasicæ* vrbis, officium ei quasi defuncto impendit: sed diuina clementia quæ eum Ducem perfecerat exercitus sui, de morte eum ilicò releuauit; & sospitati reddidit. Igitur cùm *Antiochiam* appropinquauimus, non erat consilium multorum Principum vt eam obsideremus, præsertim cùm hyems immineret; & exercitus tunc diffusus per castella, & imminutus æstiuo tempore fuerat. Imperatoris etiam vires oportere expectari dicebant; & exercitum de Francia, qui venire nuntiabatur, sicque hyemare vsque in verno præcipiebant. At alii de Principibus in quibus erat Comes, dicebant: *Per DEI inspirationem nos venisse; per ipsius misericordiam nos Nicæam, munitissimam vrbem obtinuisse; atque per eiusdem clementiam, victoriam & securitatem de Turcis habuisse; pacem & concordiam in exercitu nostro fuisse: atque ideò Ipsi de nobis committendum esse. Non oportere vereri Reges, aut Regum Principes; nec formidare loca, & tempora, cum DOMINVS de tam pluribus periculis nos eripuisset.* Igitur ad Antiochiam venimus,

mus, atque iuxta castra posuimus, adeò vt frequenter de turribus hostes, & homines & equos nostros in tentoriis vulnerarent. Et quoniam de *Antiochia* se occasio nobis præbuit, de situ eiusdem loci dicere necessarium esse videtur: vt faciliùs bella & assultus, qui ibi facti sunt, ab his qui non viderunt, intelligantur. Est quædam planities inter montes Libani, quæ in latitudinem per diem vnum, tenet viatorem; & in longitudine diem & dimidium. Hæc autem planities, habet ab Occidente paludem quandam; ab Oriente fluuium, qui quandam partem eiusdem planitiei cingens ad pedes montium, quas in latere habet à Meridie, ita recurrit, vt inter montes & fluuium transitus nullus sit; & sic mari Mediterraneo, quod Antiochiæ proximum est, influit. In angustiis autem illis quas fluuius iam adhærens supradictis montibus facit, Antiochia sita est: vt ab Occidente fluuius, inferiori muro influens, quandam in modum sagittæ partem terræ, inter se & ipsam ciuitatem relinquit. Hoc modo ab Oriente vrbs sita, surgit in Orientem; atque suo ambitu, trium montium iuga complectitur. Ille verò mons quem à Septemtrione habet, quodam maximo prærupto ab aliis diuiditur, vt ab illo ad alios nullus vel difficillimus accessus habeatur. In colle autem Septemtrionali, castellum quoddam est, & in medio collis castellum aliud, quod lingua Græca *Colax* vocatur. In tertio colle, tantum turres. Tenet autem ciuitas duo milliaria in longitudine, muris & turribus, & antemuralibus ita munita, vt nullius machinæ impetus, nullius hominum assultus, etiam si genus omne hominum conueniat, vereatur. Hanc igitur vt diximus talem, tam munitissimam ciuitatem, exercitus Francorum à Septemtrione obsedit. Neque tamen, licet tercentum vel trecenta millia armatorum in exercitu essent, aliquem assultum ibi fecerunt; nisi quod iuxtà, castra sua posuerunt. Erant prætereà in ciuitate duo millia optimi milites, & quatuor vel quinque millia militum gregariorum, atque decem milia peditum, & eo amplius. Muri verò ita eminentes, & vallo & paludibus muniebantur; vt portæ custodirentur, cætera secura manerent. Igitur, vt venimus in principio, ita temerè castra posuimus, vt si præcogniti ab eis essemus, aliqua pars castrorum ab hostibus corripi potuisset: cum in exercitu nostro nec vigiliæ, nec modus hospitandi vnquam seruatus sit. Accedebat etiam quod omnia castella regionis eiusdem, & finitimæ ciuitates se nostris reddiderunt, tum timore nostri exercitus, tum amore fugiendæ Turcarum seruitutis. Quæ res exercitum nostrum multum dispersit: *Volebat enim quisque priuatam rem, maximam facere; de publica verò nihil cogitabat.* Interea hii qui in castris remanserant, tantam copiam victualium habuerunt, vt de bubus nil præter femora, & armos, & rarissimi pectus leuare vellent; de annona verò & vino, non est dicendum quàm leuissimè acciperentur. Cumque hæc in castris aguntur, hostes sese primò ita occultabant infra mœnia, vt nullus, nisi vigiles, in muris cerneretur. Dum hæc ita didicissent, quod palàm & inermes nostri villas & agros vastarent: nescio vel de Antiochia hostes emissi, vel de alia ciuitate quæ per dies duos aberat, nomine *Caleph*, venientes, nostros interficere cœperunt, quos palàm euntes & inermes reperiebant. Quæ res aliquantulum copiam in castris nostris imminuerat. Illi verò hostes, facultate cædis & rapinæ, multò acriùs vias obsidebant. Vt autem hæc in castris manifestè comperta sunt, electus est *Boimundus*, vt iret obuius illis. Profecti sunt autem cum illo Comites *Flandrensis* & *Normanniæ*: Neque secum plusquam centum quinquaginta milites educere potuerunt: & nisi pudor reuertendi obstitisset, pro paucitate militum reuerterentur. Itaque perurgente Deo profecti, hostes reperiunt, & persequuntur, atque necari in flumine cogunt. Sic potiti victoria, & spoliis, cum ingenti exultatione ad castra redeunt. Interea *Genuensium* naues littori, quod per decem milliaria aberat à castris, applicuerunt. Vocatur autem locus ille *portus Sancti Simeonis*. Iamque paulatim hostes de ciuitate egredientes, armigeros vel rusticos, qui equos vel boues pascebant vltra fluuium, interficiunt; atque prædam infra ciuitatem deducunt. Posueramus enim tentoria iuxta fluuium, & pontem de nauibus ibi repertis feceramus. Habebat autem & ciuitas pontem quasi in inferiori angulo Occidentali, & monticulum quendam aduersum nos, vbi duæ erant *Basumariæ*, & quædam sepulchrorum *Casalia*. Hæc autem ideò diximus, vt facilè manifesta sint, quæ ibi facta narrabuntur. Sicut diximus, cum paulatim hostium audacia aliquatenus creuisset, nostri audacter de castris egredientes, licet hostibus frequenter pauciores, tamen illis incurrere non metuebant. Turcæ

autem licet frequenter fusi & fugati, in bellum illicò resurgebant: tum quia velocissimos equos habebant, & expediti, nec graues aliis armis quàm sagittis; tum quia in pontem, quem diximus, spes refugiendi illorum erat, & de monticulo facultatem sagittandi eminus prospiciebant. Aberat enim pons illorum à nostro ponte, quasi per vnum miliarium. In planitie autem, quæ inter vtrosque pontes fuerat, assiduè assultus, quotidiè pugna erat. Contigit verò in principio obsidionis vt *Comes* & Episcopus *Podiensis*, iuxta fluuium castra ponerent; & ideò hostibus viciniores frequentissimè ab eis impetebantur. Sicque factum est, per assultus huiusmodi, vt equos suos omnes deperderent: quoniam *Turci* non lanceis, vel gladiis bellum conferre parati, sed sagittis eminus; iuxta metuendi, dum fugiunt, & dum insequuntur. Cumque iam in tertio mense obsidionis cariùs alimoniæ mercarentur, electus est *Boimundus* & *Flandrensis Comes* vt exercitum propter victualia in *Hispaniam* ducerent, Comite & Episcopo Podiensi præsidio relicto in castris. Nam *Normannia* Comes eo tempore aberat, & *Dux* maximè infirmabatur. Hoc autem cùm hostes comperissent, solitos incepere assultus. Cogitur autem Comes solito more eis incurrere: atque compositis ordinibus peditum, ipse cum aliquantis militibus assultatores persequutus est; atque duos ex ipsis in descensu monticuli cepit, & occidit; & hostes ingredi omnes per pontem coëgit. Quod vt pedites nostri viderunt, remissis stationibus suis & relictis signis, vsque ad pontem illorum permixtim concurrunt. Cumque iam ibi quasi securi facti, lapides & tela in eos qui pontem defendebant, coniicerent, Turci facto agmine, per pontem & per vadum quod inferius erat, contra nostros currere ceperunt. Interea milites nostri equum quendam, vnde dominum suum deiecerant, versus pontem nostrum insequebantur. Quæ populus noster videns, fugam militum arbitratus ad incursus hostium, sine mora hostibus terga præbuit: Turci verò incessanter fugientes interficiunt. Cumque milites Francorum resistere, & pugnare pro suis vellent, à multitudine peditum fugientium apprehensi, per arma & per iubas, & caudas equorum, vel ab equis deiiciebantur; vel pro misericordia & salute suorum, in fugam ferebantur. Hostes verò, sine mora, sine misericordia cædem persequi & spoliare mortuorum ceperunt cadauera. Nostris autem non satis erat relinquere arma, arripere fugam, contemnere pudorem; sed in fluuium immergebantur, obruituri lapidibus vel sagittis hostium, vel sub amne remansuri. Si quem peritia & vis natandi vltrà fluuium euexit, hic ad sociorum castra peruenit. Tenuit autem nostra fuga à ponte illorum vsque ad nostrum pontem. Ceciderunt ibi vsque ad quindecim milites nostri, pedites verò circiter viginti. Interfectus est ibi vexillifer Episcopi, & captum est vexillum eius. Interiit ibi quidam nobilissimus iuuenis *Barnardus Raimundus*, patriâ Bitterensis. Non causentur neque irascantur in nos, serui DEI, si tam apertè pudorem nostri exercitus, memoriæ mandamus: quoniam DEVS, qui hoc modo flagitiosorum, adulterii & rapinæ, mentes ad pœnitentiam concuti voluit, exercitum nostrum in *Hispaniis* eodem tempore lætificauit. Rumor enim de castris nostris egrediens, prospera omnia, atque Comitem nobilissima potitum victoria, Boimundo & sociis eius nuntiauit. Hæc autem fama non mediocriter animos eorum erexit. Etenim *Boimundus* cum villam quandam expugnaret, subitò fugere & clamare quosdam rusticos, de suis audiuit. Cumque obuiam illis milites misisset, *Turcarum* & *Arabum* exercitum cominus inspexerunt. Erat autem inter eos qui profecti fuerant, ad prospiciendum fugæ & clamoris causas, *Flandriensis* Comes & cum eo quidam *Prouinciales*; namque omnes de Burgundia, & Aluernia, & Vasconia, & Gothi, Prouinciales appellabantur; cæteri verò *Francigenæ*: & hoc in exercitu: Inter hostes autem *Franci* dicebantur. Hic autem Flandrensis Comes, vt diximus, pudorem arbitratus, prius de hostibus referre, quàm eis incurrere, inreuocabilis in Turcorum cuneos ruit. Turcæ verò insoliti agere bellum gladiis, fugam pro refugio arripuerunt. Nec prius Comes gladium recondidit, quàm centum de hostibus à vita subduxit. Cumque iam victor ad Boimundum reuerteretur, duodecim milia Turcorum, post se venire conspexit; atque à colle qui proximus erat à sinistris, innumerabilem peditum multitudinem surgere vidit. Tunc communicato consilio cum reliquis de exercitu, rursus assumptis pluribus, viriliter hostes aggressus est. *Boimundus* verò eminus sequebatur cum reliquis, & agmina posteriora custodiebat. Etenim id moris pugnandi apud Turcas est, vt licet pauciores sint, semper ni-

pernitantur cingere suos: quod etiam in hoc bello facere conati sunt: sed prudentiâ Boimundi, hostium insidiæ præuentæ sunt. *Turcæ* verò & *Arabes* qui contra Flādrensem Comitem veniebant, vt vidêre quod non iam sagittis eminùs, sed comminùs gladiis res gerenda foret, in fugam versi sunt. Prosecutus est eos Comes per duo milliaria: atque vt in agros manipulos messis, sic in hoc agro spatioso cæsorum corpora resupina iacere videres. Hostium verò insidiæ quas Boimundus sustinuerat, simili modo fusæ fugatæq; sunt. Innumerabilis verò turba peditum, quam suprà diximus, per loca equis inuia, fugâ lapsa est. Auderem, inquam, nisi arrogans iudicarer, bellum hoc *Machabæorum* bellis præferre. Quoniam, si Machabeus in tribus milibus, hostium quadraginta & octo milia prostrauit; hîc, plus quàm sexaginta milia hostium, ope quadringentorum militum in fugam versa sunt. Sed nos neq; Machabeum contemnimus; nec virtutem militum nostrorum prædicamus: sed DEVM tunc in Machabeo mirabilem, in nostris mirabiliorem annuntiamus. Operæprecium est profligatis inimicis, nostris audaciam decreuisse, ne auderēt persequi quos præcipitari aspiciebant. Igitur regresso exercitu victore & vacuo, tanta fames in castris fuit, vt vix duo solidi homini sufficerēt in pane per diem: nec cætera minùs carè accipiebantur. Ceperunt itaq; discedere pauperes, & multi diuites pauperiem verentes: Si qui amore virtutis in castris remanebāt, equos suos diuturna contabescere fame patiebantur. Quippè nec paleæ habundabant; & annona tam cara erat, vt septem vel octo solidi, non sufficerent equo per noctem. Accedebat etiam & alia exercitui calamitas, quod *Boimundus*, qui clarissimus factus fuerat in Hispania, discessurum se aiebat: eò quòd propter honorē venerit, & homines & equos suos deperire conspiceret; nec esse se diuitē dicebat, cui ad tam lōgam obsidionē, rei familiaris opes sufficerent. Quæ postea comperimus eū ob hoc dixisse, quod ambitione princeps ciuitati *Antiochiæ* inhiabat. Interea terræmotus factus est magnus in Kal. Ianuarii; & signū in cœlo satis mirabile vidimus. Namq; in prima vigilia noctis, ita cœlum rubicundū à Septemtrione fuit, vt quasi suborta aurora diem deferre videretur. Et licet hoc modo exercitum suum DEVS flagellaret, vt lumini quod in tenebris oriebatur intenderemus, tamen quorundā mentes ita cecæ & præcipites erant, vt neq; à luxuria vel rapina reuocarentur. Prædicauit eo tēpore *Episcopus* triduanum ieiuniū; & cum processione, orationes, & eleemosynas ad populum: ad presbyteros autem mandauit vt vacarent Missis & orationibus; & clerici psalmis. Recordatus itaque pius Dominus misericordiæ suæ, filiorum vindictā distulit, ne aduersariorum superbia cresceret. Erat prętereа in nostro exercitu quidam de familia Imperatoris, quem pro se *Alexius* nobis tradiderat, *Tatic* nomine, naribus truncus, & omni virtute. Huius ego penè oblitus fueram: quia obliuioni perpetuæ tradendus fuerat. Hic autē quotidie auribus Principum instillabat, vt discederent ad castra finitima, atq; indè frequenti assultatione, & insidiis Antiochiam propulsarent. Hæc autē omnia vt Comiti manifestè comperta sunt: æger enim fuerat, ex die quo fugere apud pontē compulsus est: principes suos & *Podiensem Episcopum* in vnum vocat; atque habito consilio, quingentas Marchas argenti illis largitur: ea nimirum conditione, vt si quis militum suorum equum suum deperderet, de illis quingentis marchis illi restauraretur, ac de aliis quę fraternitati concessa sunt. Hæc autem conditio confraternitatis, multum illo tempore profuit: quoniam pauperes de nostro exercitu, qui pro colligendis herbis vltra fluuium transire volebant, frequentem hostium assultationem metuebant: & quoniam rarissimè aliqui obuiam hostibus ire volebant, cum equi famelici & debiles essent, atque admodum pauci, vt in toto exercitu Comitis & Episcopi vix centum reperirentur. Similiter *Boimundo* & reliquis contigerat. Hanc igitur ob causam milites nostri, hostibus occurrere nō formidabant, præsertim ii qui viles vel debiles equos habebāt; cum scirent se, perditis suis, meliores habituros. Accessit autē & aliud, quod omnes Principes, præter Comitē, Boimundo ciuitatē dum caperetur pepigerunt. Hac itaq; pactione Boimundus, & reliqui Principes iurauerūt, se ab oppugnatione Antiochiæ non discessuros per septē annos, nisi ciuitas caperetur. Dum hæc in castris aguntur, rumor etiā exercitū Imperatoris venire nuntiauit, qui de multis gētibus collectus esse nuntiabatur: vt sunt *Sclaui*, & *Pincenati*, & *Comani*, & Turcopoli. *Turcopoli* enim dicuntur, qui vel nutriti apud Turcas, vel de matre Christiana, patre Turca procreantur. Hæ autem gentes, quia nobis in itinere nocuerant, se

præmetuerẽ consortium nostrum fatebantur. Hæc autem omnia *Tatic* ille truncus, composuerat, qui vt discedere posset talia commentabatur. Hic non solùm commentis, verùm etiam maximis impendiis, proditione sociorum & periurio cumulatis, per fugam lapsus est. Cõcessit enim Boimundo, duas nescio aut tres ciuitates, *Tursol, Mamistam,* & *Addeuam.* Taliter igitur sibi & suis mercatus perpetuum pudorẽ, simulato itinere, quasi ad exercitum Imperatoris, dimissis tentoriis & familiaribus suis, cum Dei maledictione profectus est. Nuntiatum est nobis eo tempore quod *Dux de Calep,* conducto magno exercitu de *Corrozana,* ad succurrendum ciuitati *Antiochiæ* veniret. Quapropter habito consilio in domo Episcopi, consultum est, vt pedites castra seruarent; & milites hostibus obuiam extra castra pergerent: dicebant enim quod multi de exercitu nostro, imbelles & pauidi, si viderent Turcarum multitudinem, timoris potius, quàm audaciæ exempla monstrarent. Igitur sub noctem profecti, ne ii qui in ciuitate erant perciperent, atq; his qui in auxilium eorum venerant nuntiarent, longè à nostris castris per duas leugas inter monticulos se occultauerunt. Manè autẽ facto, cum sole hostes apparuerũt. Audiant igitur, audiant obsecro qui aliquando exercitum lædere conati sunt: vt cùm magnificare Deum suam misericordiam in nobis cognouerint, per pœnitentiæ lamenta ipsi satisfacere contendant. Dispositis itaque militibus, in sex turmis, tantum eos Devs multiplicauit, vt qui vix septingenti antè ordinationẽ apparebant, habita partitione plusquam duo milia inesse vnicuiq; ordini affirmarentur. De audacia verò eorũ quid loquar? Cùm etiam cantus militares tam festiuè milites agerent, vt quasi pro ludo, imminens bellum haberent. Contigit autẽ in eo loco bellum fieri, quo palus & fluuius, per milliarium vicina sunt. Hoc autẽ hostibus euagandi licẽtiam vetuit, ne more suo accingere possent. Namq; Devs, qui cetera nobis dederat, sex valles continuas, prodiẽtibus ad bellũ præbuit: atq; vna hora egressi, campoq; occupato, sole etiam refulgente, in armis & clipeis pugna cõmittitur. Nostri autẽ, primò paulatim ceperunt procedere: Turcæ verò discurrere, sagittare; tamẽ recedere. At nostri tantũ patiebantur, dum priores de Turcis, posterioribus infarcirẽtur. Etenim, vt à profugis eorum didicimus, non minus quã viginti & octo milia Turcarũ in hoc bello fuisse referuntur. Vtq; satis prior acies Turcarum subsequentibus inclusa est, inuocato Deo, procurrũt *Franci.* Nec morâ, adest *Dominus, fortis & potẽs in prælio:* protexit filios, & prostrauit inimicos. Itaq; prosequuti sunt eos Franci, vsq; ad castrum eorum munitissimum, quod à loco pugnæ decem milliaribus aberat. Castellani autem suorum fugam videntes, incenso castro fugã arripiunt. Hoc autem totũ, gaudium & exultatio nobis fuit, vt alteram victoriam de incenso castro confiteremur. Eodem itaq; die tãta pugna in castris fuit, vt ibi nullus locus fuerit, versus ciuitatẽ, vbi bellum nõ esset. Composuerant enim hostes, vt dum ab obsessis acerrimè impugnaremur, ab improuisis auxiliatoribus eorum, à tergo opprimeremur. Sed Devs, qui militibus nostris victoriam conferebat, in peditibus nostris pręliabatur. Nec minorem suscepimus eo die de obsessis triumphũ, quàm de fautoribus eorum milites nostri gloriam retulerunt. Igitur potita victoria & spoliis, capita cæsorum ad castra deportata sunt. Et vt hostibus timorem, & testimoniũ de profligato eorũ succursu ostenderemus, delata capita in palis suspensa sunt. Quod dispositione Dei actum esse, postea credidimus. Namq; capto nuper vexillo beatæ semper Virginis Mariæ quasi ad opprobrium nostrum, cuspidem in terra figebant. Itaque actum est, vt visis suorum erectis capitibus ab improperio nostro reuocarentur. Erant eo tempore in nostris castris *Legati à Rege Babyloniorum,* qui videntes mira quæ Devs per seruos suos operabatur: Iesvm Mariæ Virginis Filium glorificabant: qui per pauperes suos, potentissimos conculcabat. Hi autem Legati, gratiam & beneuolentiam apud Regem suum nobis promittebant: præterea plura beneficia Regis in Christianos Ægyptios, & peregrinos nostros referebant. Itaq; remissi sunt cum illis Legati nostri, qui fœdus amicitiamq; cum Rege inirẽt. Eodem tempore visum est Principibus nostris, vt in colle, qui supra tẽtoria Boimundi erat, castrũ firmaretur: ne si rursus hostes contra nos venirent, nullo modo tentoria nostra impellere possent. Cùm hoc factũ fuisset, fuerunt castra nostra ita firmissima, vt ad instar ciuitatis clausi, tã opere quàm natura vndiq; essemus. Erat enim ab Oriente nobis castrum hoc: à Meridie, muri ciuitatis; & palus, quæ muros muniebat, castra etiam nostra tuebantur, nec facultatem pugnandi, his de ciuitate concedebat, nisi per portas egrederentur: ab Occidente verò fluuius erat: à Septemtrione quoddam

Bellum vnum præmaximum, quod fuit inter paludem & fluuium.

Psal. 23, 8.

dam vetus vallum, quod à monte descendens, ad fluuium vsque perueniebat. Laudabat etiam populus vt castellum aliud in monticulo, qui supra pontem illorum erat, firmaretur: factæ sunt etiam in castris machinæ, quæ muros ciuitatis impellerent; sed hoc frustrà fuit. Cumque iam in quinto mense obsidionis nostræ naues vndique cum alimoniis ad portum nostrum applicarent, Turcæ ciuitatis, vias maris obsidere, atque portitores victualium interficere ceperunt: Nostri verò Principes primo tantum patiebantur; Turcæ autem sceleris impunitate, spe rapinæ, die noctuq; instabant. Consultumq; est tandem vt ad pontem illorum, castrum firmaremus. Sed quia plurimi de nobis ad portum abierant, electus est *Comes & Boimundus* vt eos indè adducerent, cum rastris, & aliis instrumentis quibus vallum noui castelli fieret. Cumq; compertum esset in ciuitate Comitem & Boimundum abesse, assultus solitos inceperunt. Nostri autem, nimis temerè atque inordinatè progressi, turpiter fusi atque fugati sunt. Cumq; die quarto Comes & Boimundus, cum multitudine maxima à portu reuerterentur, à Turcis explorati sunt: nostri autem solo tumultu suo, securi esse arbitrabantur. Sed cur pluribus moror? Ventum est ad pugnam: Nostri autem terga dederunt. Perdidimus ibi vsque ad trecentos homines; quantum verò spoliorum & armorũ, non est nostrum dicere: dumq; more pecudum per montes & abrupta quæq; trucidaremur, & collideremur; hii de castris hostibus obuiam procedere ceperunt: Sicq; factum est vt à cæde fugientium reuocarentur. *Quid igitur Domine DEVS? in castris victi sunt; & hii duo maximi Principes in exercitu tuo, extra castra victi sunt! An ad castra fugiemus? an hi de castris ad nos? Exurge & adiuua nos Domine propter nomẽ tuum. Quod si in castris rescitum est quod Principes victi sint; vel si nos castrensium fugam nosse contigerit, communis omnium fuga fiet.* Surrexit itaq; adiutor in opportunitatibus Dominus, atque illos quos prius terruerat, priores in pugnam animauit. Videns igitur *Cassianus*, qui ciuitatis rector erat, & nostrorum spolia, & suorum victoriam, & adhuc quorundam nostrorum audaciam, milites & pedites suos omnes emisit; atq; in spem victoriæ adductus, portas ciuitatis post suos recludi iussit: denuntians militibus suis, *vincere vel mori*. Interea nostri paulatim, & pro imperio procedere: *Turcæ* autem discurrere, sagittare, nimis audacter incurrere: At nostri interdum patiebantur, dum densatis incurrere possent: nec ad impetũ eorum retardabantur. Tantus verò luctus & clamor in castris ad DEVM erat, vt affluentia lachrymarum DEI pietatem descẽdendam putares. Cumq; iam cominus res gerenda foret, quidam *Isuardus* miles de Gagia, Prouincialis nobilissimus, cum centum quinquaginta peditibus, inuocato DEO, genibus flexis, socios hortatus est dicens: *Eia milites CHRISTI!* Atq; hostibus incurrit: Similiter & aliæ acies nostræ incurrunt. Hostium itaq; superbia turbatur; porta clausa est, & pons strictus, fluuius verè maximus. Quid igitur? hostes turbati prosternuntur, & cæduntur, & saxis in flumine obruuntur; fuga autem nulla patet. Quod nisi *Cassianus* pontis portam aperuisset, illa die de *Antiochia* pacem habuissemus. Audiui ego à multis qui ibi fuerũt, quod triginta Turcos, & amplius, de põte sumptis spondalibus in flumine obruissent. Claruit ibi multùm *dux Lotharingiæ*. Hic namq; hostes ad pontẽ præuenit, atq; ascenso gradu venientes per medium diuidebat. Celebrata itaq; victoria cum ingenti exultatione & multis spoliis, & equis multis, nostri ad castra redeunt. Cõtigit ibi quoddam memorabile, quod vtinam qui nos suis prosequuntur votis, videre potuissent. Quidam enim eorum eques, timore mortis, dum præceps profundũ fluminis ingrederetur, à multis de sua gente comprehẽsus, & ab equo suo deiectus, in medio fluminis obrutus est, cum illa multitudine quæ eum apprehenderat. Operæprecium est, vidisse quosdam pauperes à victoria reuertentes: alii namque intra tentoria in equis variis discurrentes, releuationem suæ paupertatis sociis ostendebant: alii autem duobus vel tribus induti sericis vestimentis, largitorem victoriæ & muneris DEVM magnificabant: alii verò tribus vel quatuor muniti clipeis, victoriæ suæ triumphum alacriter prætendebant. Dumque his & aliis ostentamentis fidem magnificæ victoriæ nobis persuasissent, de multitudine interfectorum suadere non potuerunt. Quoniam victoria sub nocte habita est, cæsorum capita ad castra delata non sunt. Cumque postridie castrũ ante pontem illorum ædificaretur, in vallo quidam de Turcis reperti sunt: erat enim mons ille in sepulturã *Sarracenorum*: * Ex his igitur eorũ prouocati pauperes, omnia eorũ monumenta fregerunt. Effossis itaq; Turcis, qualis victoria fuerit, nulli dubiũ fuit. Namque numerati sunt, circiter mille quingenti: taceo modò & in ciuitate sepultos,

& in flumine tractos. Cùm autem fœtore intolerabili laborantibus in castello obstitissent cadauera, in flumine proiecta sunt. Nautæ verò, qui in fuga Comitis & Boimundi dispersi & vulnerati fuerant, de victoria adhuc præ timore dubitabant. Hi autem videntes tantam multitudinem, quasi de quadam multitudine conualescentes, DEVM magnificare ceperunt, qui filios suos corrigere & lætificare consueuit. Sic itaque DEI dispositione actum est, vt qui victualium conductores, in littore & ripis fluminis peremptos, feris & volucribus dederant, in locis eisdem feris & volucribus victualia fierent. Celebrata itaque & cognita victoria, & castro ædificato, ciuitas *Antiochia* à Septemtrione & Meridie obsessa est. Consultum est eo tempore, quis de Principibus ad custodiendum castrum migrare potuisset. Quippe *res communis pluribus frequenter negligitur, dum alii ab aliis custodiri eam arbitrantur*. Dumque alii de Principibus, quasi pro mercede, vigilum suffragia ab aliis quærerent, Comes præter suorum voluntatem, castri custodiam arripuit, simul vt desidiam & auaritiam excusaret; & vigoris atque prudentiæ semitam torpentibus demonstraret. Namque præteritæ æstatis graui ac diuturno morbo fatigatus, & adeò mollis per totam hyemem fuerat, vt nec ad militandum, nec ad largiendum promptus esse diceretur: & licet multa, quia plura posse credebatur, nullus esse credebatur. Igitur nanctus hanc difficultatem, scilicet materiam virtutis, tantam omnium inuidiam passus est, vt penè à suis priuatis dissociaretur. Interea dum Comes hæc negligit, sperans hostes de ciuitate maxima ex parte oppressos, ilicò fugituros, quodam diluculo ab hostibus circumdatus est. Claruit ibi magnum diuinæ protectionis miraculum, quod sexaginta viri de nostris, pugnam *Sarracenorum* septem milium sustinuerunt: atque, quò magis mirum sit, præteritis diebus imber immoderatus terram recentem humefactans, vallum noui castelli compleuerat. Sicque hostes nulla inuia, sed sola virtus DEI retardabat. Non arbitror modo quorundam militum nostrorum egregiam virtutem reticendam, qui præuenti ab inimicis, dum eorum pontem custodiunt, ad castellum refugere non potuerunt: aberat enim castellum à ponte illorum, quasi iactu vnius sagittæ. Igitur hi milites, facto giro inter hostium multitudinem, ad angulum cuiusdam vicinæ domus peruenerunt; ibique hostium impetus, & sagittarum rabiem, & saxorum vndiq; nebulam, viriliter & imperterriti sustulerunt. Interea sonitus pugnę auditus in castris nostros exciuit: Sicq; castrum ab hostibus liberatum est: & licet à longè prospecto succursu ab oppugnatione destitissent; & licet ponte illorũ proximo, tamen posteriores eorum interempti sunt. Rursus itaq; instaurato vallo, & mœnibus castri, victualium conductores securè ire & redire à portu potuerunt. Igitur inuidia quam Comes pertulerat, adeò lenita est, vt ab omnibus pater & conseruator exercitus appellaretur. Ab eo itaq; tẽpore creuit Comitis nomẽ, eò quòd solus, hostium assultus sustineret. Obsesso igitur ponte & porta ciuitatis, ceperunt egredi *Turcæ* per aliam portam, quæ respicit ad Meridiem iuxta fluuium; atque emittere equos suos ad quendam recessum, qui inter montes & fluuium erat optima pascua. Explorato itaq; loco à nostris, & terminato die, per quandam montis difficultatem circinata ciuitate, ad pascua illa venerunt, atq; alii per vadum transeuntes, duo millia equorum inde adduxerunt, exceptis mulis & mulabus quæ recuperata sunt: etenim præterito tempore hyemis, in itinere maris, multas nobis mulas abstulerant, quæ modò captæ & recognitæ sunt à dominis suis, & pristinæ ditioni concessæ. Post hoc tempus muniuit *Tancredus* monasterium quoddam vltrà fluuium: & dedit ei Comes ob hoc centum Marchas argenti; & alii de Principibus prout potuerunt: hoc enim multùm hostes constrinxit. Libet itaque attendere, quia *quantò pauciores numero sumus, tantò fortiores nos DEI gratia fecit*. Interea nuncii venire cœperunt frequentissimè, quod succursus hostibus veniret. Hæc autem fama non solum ab Armenicis & Græcis nobis veniebat, verumetiam ab his qui in ciuitate erant nobis annuntiabatur. Quoniam Turcæ per annos quatuordecim *Antiochiam* obtinuerant, atque *Armenios* iuuenes, & *Græcos*, quasi pro penuria domesticorum turcauerant, & vxores eis dederant. Hii tales, cùm libertatem fugæ habere poterant, cum equis & armis ad nos veniebant. Cumque hæc fama de succursu hostium crebresceret, multi de nostris pauidi, fugere ceperunt, & Armenii mercatores. Interea milites boni qui per castella diffusi erant, venire, atque arma emere, & adaptare & reficere ceperunt. Dumque satis contabescens tumiditas ab exercitu nostro defluxisset;

& ani-

[illegible]tas, semper prompta cum fratribus & pro fratribus pericula subire, ve-[illegible] de Turcatis qui erat in ciuitate, per Boimundum Principibus man-[illegible] nostris, quod ciuitatem nobis redderet. Igitur communicato consilio Prin-[illegible] *Boimundum* & *Ducem Lotharingiæ*, & *Flandrensem* Comitem, ad hæc experien-[illegible]runt. Cumque per medium noctis venissent, ad collem ciuitatis, remissus [illegible]nuncius ab eo qui ciuitatem reddebat, dixit: *Expectate dum lampas transeat:* [illegible] tres viri vel quatuor cum lampadibus per muros ciuitatis tota nocte per-[illegible] excitando & commonendo vigiles. Post hæc autem appropinquantes ad murum, & erectâ scalâ, ceperunt ascendere nostri. Primusq; quidam Francus, nomine *Fulcherius*, frater scilicet Budelli Carnotensis, murum intrepidus conscendit: quem Comes Flandrensis consecutus, Boimundo & Duci mandauit vt ascenderent: cumq; omnes festinarent, vt alius alium præueniret, scala fracta est: At verò ii qui ascenderant, descendentes in ciuitatem, posterulam quandam aperuerunt. Ingressi itaq; nostri omnes, non ceperunt aliquem de his quos inuenerunt. Cumque diei aurora comparuisset, conclamauerunt: Ad hanc vocem cùm omnis ciuitas turbaretur, mulieres & paruuli eorum flere ceperunt. Illi verò qui in castello Comitis erant, ad hanc vocem omnes excitati, quippe propinquiores, dicere ceperunt ad inuicem: *Succursus eorum venit:* Alii autem è contra, *Non videtur vox ista lætantium.* Cumque dies albesceret, in Meridionali colle ciuitatis signa nostra comparuerunt. Turbati igitur ciues, cùm in monte super se nostros conspicerent, alii per portas fugere ceperunt, alii se præcipitare; restitit nullus: quippe turbauerat eos Dominus: Iocundum spectaculum tandem post multa tempora nobis factum, vt qui tamdiu Antiochiâ contra nos tenuerant, de illa modo fugere non valerent: quòd si quidam eorum arripere fugam ausi sunt, tamen mortem euadere non potuerunt. Accidit ibi quoddam satis nobis iocundum atque delectabile. Dum enim per prærupta, quæ collem diuidunt à Septemtrione, Turcæ quidam subterfugere niterentur, nostris quibusdam obuiauerunt: cumque Turcæ regredi compellerentur, tanto impetu se affecerunt repulsi fugientes, vt omnes pariter præcipitarentur. Gaudium quidem fuit nobis de præcipitatis hostibus, sed de equis plusquam trecentis inibi decollatis doluimus. Quanti autem de *Sarracenis* & de *Turcis* tunc perierunt, dicere nescimus: quàm diuersis mortibus, & quàm variis ceciderunt, explicare crudele est. Quantum verò spoliorum est captum infra *Antiochiam*, non est nostrum dicere: nisi quòd credite quantum vultis, & æstimate supra. Illi autem hostes qui castellum de medio colle seruabant, videntes suorum necem, & nostros ab oppugnatione sui desistere, castellum suum retinuerunt. *Cassianus* autem egressus per posterulam quandam, ab *Armeniis* rusticis captus & decapitatus, atque caput eius nobis oblatum est: quod ineffabili DEI dispositione actum credo, vt qui multos eiusdem gentis homines decollari fecerat. Capta est igitur ciuitas Antiochiæ *tertio Nonas Iunii:* obsessa autem circiter vndecimo Kalend. Nouemb. Interea dum nostri enumerando & recognoscendo spolia, ab oppugnatione superioris castri desisterent, atque audiendo saltatrices Paganorum, splendidè ac superbè epularentur, nullatenus DEI memores, qui tantum beneficium eis cōtulerat, post tertium diem in Nonis eiusdem mensis Iunii à Paganis obsessi sunt. Sicq; actum est, vt qui tamdiu per DEI misericordiam Antiochenos Turcas obsederant, per eius dispositionem à Turcis obsiderentur. Atque vt magis timeremus, castellum superiùs dictum, quod quasi ciuitatis custodia est, in manibus hostium erat. Timore igitur coacti nostri, castelli obsidionem arripuerunt. *Corbaras* autem Tucorum dominus, in principio aduentus sui, sperans bellum ilicò futurum, longè à ciuitate, quasi per duo miliaria, tentoria sua fixit, atque ordinibus factis vsque ad pontem ciuitatis peruenit. Nostri autem prima die castellum Comitis munierunt: metuentes, si ad bellum procederent, vt ab hostibus qui in castello erant, ciuitas corriperetur; vel si castellum quod antè pontem erat desererent, & hostes illud occuparent, facultatem pugnandi, & aditum egrediēdi nobis recluderent. Erat autem in exercitu miles clarissimus, & karissimus omnibus *Rotgerius* nomine de *Barneuilla:* hic cùm exercitum omnium reuertentiū inimicorum assequeretur, captus & capite truncatus est. Inuasêre igitur nostros dolor & timor, adeò vt vsque ad desperationem euadendi multi ducerentur. Passi igitur Turcæ semel, & secundò repulsam pugnandi, tertia die castrum oppugnant: atque ibi tanta vi certatum est, vt sola DEI virtus defendere castrum, & resistere

aduersariis crederetur. Namque cum iam transcendere vallum & diruere murum pararent, nescio vnde concepto timore, præcipites in fugam ruunt. Decurso itaque aliquantulo spatio, cùm fugæ causam nullam conspicerent, tarditatem suam causantes ad oppugnationem redeunt; &, quasi satisfacturi pro pudore habitæ fugæ, vehementiùs imminent; rursus diu vehementiùs pugnant: Itaque hostes ea die ad castra sua redeunt. Alia autem die, cum maximo apparatu ad castrum redire ceperunt: nostri verò castrum incendunt, atque mœnibus ciuitatis se intrudunt. Auctus itaque timor Francorum est, & hostium excreuit audacia: quippe qui nihil extra ciuitatem haberemus, & ab inimicis nostris, castellum, quod caput ciuitatis est, retineretur. Igitur confirmati *Turcæ* ingredi ad nos per castellum disposuerunt. Nostri autem loci oportunitate, & eminentia confisi, obuiam hostibus contendunt; & primo impetu eos prosternunt: dumq; imminentis belli obliuiscuntur, & prædæ inhiant, fœdissimè in fugam vertuntur. Etenim plusquam centum homines in porta ciuitatis suffocati sunt; equi verò quàm plures. Igitur ingressi castellum Turcæ, in ciuitatem deorsum descendere voluerunt. Erat enim vallis inter castellum ipsorum & montem nostrum, non magna quidem; & cisterna quædam erat in medio & modica planities. Nec erat descensus in ciuitatem, nisi per medium nostri montis. Quapropter omni intentione & omni virtute sua nos expugnare, & remouere ab itinere suo in ciuitate nos contendunt: atque ibi tanta vi à manè vsque ad vesperum pugnatum est, vt nusquam simile audiatur. Contigit ibi quoddam nostris satis horrendum, atque hactenus inauditum, quòd inter sagittarum grandinem, & saxorum atque telorum continuos impulsus, & inter mortes tantorum, nostri sopiebantur. Finem huius pugnæ si quæritis, nox fuit. In nocte autem cùm nostri DEI misericordiam sperare debuissent, multi desperare ceperunt; atque præcipites, per funes ab altitudine murorum deiiciebantur. Alii autem à bello discedentes in ciuitatem, communem omnium decapitationem venisse, cunctis nuntiabant: & quo magis timeri poterat, dum alii alios adhortabãtur vt viriliter resisterent, ipsi in fugam vertuntur. Itaq;, vt diximus, dum nostri conturbarentur, & in desperationem ruerent, diuina eis clementia adfuit; & quæ lasciuientes filios correxarat, nimium tristes tali modo consolatus est. Igitur cum capta esset ciuitas *Antiochia*, vsus sua potentia & benignitate Dominus, pauperem quedam rusticum elegit, *Prouincialem* genere, per quem omnes nos confortauit; & Comiti & Podiensi Episcopo hæc verba mandauit: *Andreas DEI & Domini nostri IESV CHRISTI Apostolus, me quater olim admonuit, & iussit vt ad vos venirem, ac lanceam quæ Saluatoris latus aperuit, capta ciuitate vobis redderem. Hodie autem cùm ad pugnam profectus essem extra ciuitatem cum reliquis, atque comprehensus à duobus equitibus penè suffocatus in regressu fuissem, quasi exanimis illic super lapidem quendam tristis resedi: cùmq; præ dolore & timore, sicut tristis titubarem: venit ante me beatus Andreas cum socio quodam; & multum mihi interminatus est, nisi citò vobis redderem lanceam.* Cumque ab eo Comes & Episcopus reuelationis & visionis Apostolicæ ordinem requirerent, respondit: *In principio terræmotus, qui apud Antiochiam factus est, cùm exercitus Francorum obsideret eam, tantus timor me inuasit, vt nihil præter* DEVS ADIVVA, *dicere possem. Erat enim nox, & ego iacebam; nec in tugurio meo erat aliquis cuius consortio refouerer. Cùm autem, vt dixi, concussio diutius duraret, & timor meus semper excresceret, coram me duo viri adstiterunt, in veste clarissima: alter erat senior, ruso canoque capillo, oculi nigri, & conuenientes faciei; barba verò cana, & lata atque prolixa; & statura eius media: Alter verò iunior, & procerior erat, speciosus formâ præ filiis hominum: & ait mihi senior:* Quid agis? *Et ego maximè timui, quia nullum adesse sciebam. Et respondi:* Quis es tu? *Et ait:* surge, & noli timere; & audi quæ ego loquar ad te. Ego sum Andreas Apostolus. Congrega Episcopum Podiensem, & Comitem Sancti Egidii, & *Petrum Raimundum de Altopullo*. & hæc dices ad illos: Cur negligit Episcopus prædicare, & commonere, & cum Cruce quam præfert signare populum? etenim multum prodesset illis. *Et addidit:* Veni, & ostendam tibi, patris nostri IESV CHRISTI lanceam, quam Comiti donabis: etenim eam DEVS concessit illi, ex quo genitus est. *Surrexi itaque, & sequutus sum eum in ciuitatem nullo circumdatus amictu, præter camisiam. Et induxit me in Ecclesiam beati Petri per Septemtrionalem portam, quam antea Sarraceni Basumariam fecerant. In Ecclesia verò duæ lampades erant, quæ tantum lumen ibi reddebant, ac si Meridies illuxisset: Et dixit mihi,* expecta hic. *Et iussit me assistere columnæ, quæ proxima erat gradibus, quibus ascendebatur ad altare à Meridie: Et socius eius à longè stetit, ante gradus altaris. Ingressus autem sub terram sanctus*

Qualiter Lancea fuit inuenta.

Andreas,

eam, atque in manibus mihi tradidit. Et dixit mihi: Ecce lancea quæ ...otius mundi salus emanauit. *Dumq; in manibus eam tenerem, la... lixi ei:* Domine si vis portabo eam, & reddam Comiti. *Et dixit* ...turum enim, vt ciuitas capiatur. Et tunc venies cum duode... ...am hic, vndè ego abstraxi, & vbi eam recondam. *Et recondi... super murum ciuitatis reduxit me in domum meam; & sic à me recesse... ...ecogitans, & paupertatis meæ habitum, & vestram magnitudinem, ve... ...e. Post illud tempus cum profectus essem ad quoddam castrum, quod est ... propter alimoniam, prima die quadragesimæ in galli cantu, adfuit mihi beatus ...odem habitu, & cum eo quo prius venerat socio: & magna claritas domum reple... ...tus Andreas:* Vigilas ne? *sic expergefactus, respondi:* Non, Domine mi; ... *& ait mihi:* Dixisti ea quæ dudum tibi dicenda mandaui? *& respondi:* D... ...onne precatus sum vos, vt alium eis mitteretis? Etenim metuens pau... ...neæ, accedere ad illos dubitaui. *Et dixit mihi:* Nescis ne cur DEVS huc vos addu..., & quantum vos diligat, & quomodo vos præcipuè elegit? Pro contemptu sui, & suorum vindicta, vos huc venire fecit. Diligit vos adeò, vt Sancti iam in requie positi, diuinæ dispositionis gratiam prænoscentes, in carne esse, & concertare vobiscum vellent. Elegit vos DEVS, ex omnibus gentibus, sicut triticeæ spicæ de auenaria colliguntur. Etenim meritis & gratia præceditis omnes, qui ante & post vos venient, sicut aurum prætio præcedit argentum. *Post hæc discesserunt, & me tanta ægritudo oppressit, vt lumen oculorum perderem; & dispositionem tenuissimæ paupertatis meæ facerem. Tunc ego cepi mecum cogitare, quod ob negligentiam Apostolicæ visionis, hæc iustè mihi contingerent. Confortatus itaque, ad obsidionem reuersus sum. Rursus, paupertatis meæ debilitatem recogitans, timere cepi, si ad vos venirem, famelicum me esse, & pro victu talia referre me proclamaretis: Itaque & ea vice conticui. Defluente itaque tempore, cùm apud portum Sancti Simeonis essem, atque cum domino meo Willelmo Petri, infra tentorium vnà recubarem, affuit beatus Andreas cum socio, & habitu eodem quo prius venerat, atque sic mihi loquutus est:* Cur non dixisti Comiti, & Episcopo, & aliis, quæ ego præceperam tibi? *& respondi.* Nonne ego precatus sum te, Domine, vt alium pro me mitteres, qui & sapientior esset, & quem vellent audire: præterea Turcæ sunt in itinere, qui venientes & abeuntes interficiunt. *Et ait Sanctus Andreas:* Noli timere, quia nihil tibi nocebunt: hæc quoque dices Comiti, cum venerit ad Iordanem fluuium, non intinguatur ibi, sed nauigio transeat: cum autem transierit, camisia & bracis lineis indutus, de flumine aspergatur. Et postquam siccata fuerint eius vestimenta, reponat ea, & conseruet ea cum lancea Domini. *Et hæc dominus meus Willelmus Petri audiuit, licet non videret Apostolum. Confortatus igitur, ad exercitum reuersus sum. Cumq; vobis hæc pariter dicere vellem, coadunare vos non potui. Itaque profectus sum ad portum de Mamista. Ibi verò cum nauigare in Cyprum insulam pro victualibus vellem, comminatus est mihi multum beatus Andreas, nisi citò redirem, & vobis iniuncta mihi referrem. Cumq; cogitarem mecum quomodo reuerterer ad castra: aberat enim portus ille, ab exercitu quasi per tres dies: amarissimè flere cepi, cùm redeundi facultatem reperire non possem. Tandem à sociis & domino meo commonitus, nauigium ingressus in Cyprum remigrare cepimus. Et cum per totam diem remis & prosperis ventis ageremur, vsque ad solis occasum, orta subitò tempestate, in spatio vnius horæ vel duarum ad relictum portum reuersi sumus. Ibi languorem grauissimum incurri. Capta autem ciuitate, ad vos veni. Et nunc si vobis placet, experimini quæ dico.* Episcopus autem nihil esse, præter verba putauit: Comes verò ilicò credidit, & illum qui hoc dixerat capellano suo Raimundo, custodiendum tradidit. Apparuit in ipsa nocte quæ secuta est, Dominus noster IESVS CHRISTVS cuidam Sacerdoti, nomine *Stephano,* lachrymanti pro interitu suo & sociorum, quem futurum ilicò sperabat. Etenim terruerant eum quidam, qui de castello descenderant, dicentes Turcos iam descendere de monte in ciuitatem; atque nostros fugere, & victos esse. Propterea Sacerdos volens habere DEVM mortis suæ testem, ingressus Ecclesiam beatæ *semper Virginis Mariæ,* habita confessione, & sumpta venia, cum quibusdam sociis Psalmos cantare cepit: dormientibusque aliis cum solus vigilaret, atque cum dixisset: *Domine quis habitabit in Tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Psal. 14. 1. Stetit coram eo vir quidam, vltra omnem speciem, habens pulchritudinem, & dixit ei: *Homo, quænam est hæc gens, quæ ciuitatem ingressa est?* Et ait presbyter: *Christiani:* Et ille dixit: *cuiusmodi Christiani?* Et Sacerdos, *Qui credunt CHRISTVM de Virgine natum, & in cruce passum, mortuum, & sepultum; & resurrexisse tertia die, atque in cœlum ascendisse.* Et dixit vir

ille: *Et si Christiani sunt, cur Paganorum multitudinem verentur?* Et addidit: *Agnoscis me?* Et presbyter respondit: *Non agnosco te Domine, nisi quod pulcherrimum omnium video te.* Et ait vir: *diligentissimè intuere me.* Cumque in eum perspicaciter Sacerdos intenderet, de capite eius, speciem Crucis sole multò clariorem procedere vidit. Et ait presbyter viro interroganti de se: *Domine, Imagines Domini nostri IESV CHRISTI esse dicimus, quæ similem tibi speciem præferunt.* Et dixit illi Dominus: *benè dixisti, quia ego sum. Nonne scriptum est de me, quia sum Dominus fortis & potens; Dominus potens in prælio? Et quis est Dominus in exercitu?* Et respondit presbyter: *Domine, non fuit ibi vnus solus Dominus vnquam, sed magis Episcopo credunt.* Et dixit Dominus: *hæc dices Episcopo; Populus iste malè agendo me elongauit à se, & ideo dicas eis:* Hæc dicit Dominus, *Conuertimini ad me & ego reuertar ad vos.* Et cùm pugnam inierint, dicant: *Congregati « sunt inimici nostri, & gloriantur in virtute sua, contere fortitudinem illorum, Domine, & disperge « illos, quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu DEVS noster.* Et hæc quoque dices ad eos: *Si feceritis, quæ ego præcipio vobis, vsque ad quinque dies, vestri miserebor.* Hæc autem eo dicente, Mulier quædam supra modum inflammati vultus accessit, Et intuita Dominum, dixit ei: *Domine, & quid huic viro dicitis?* & Dominus ad illam: *Domina, quære ab eo de hac gente, quæ in ciuitate ingressa est, quæ sit.* Et ait Domina: *O Domine mi, hi sunt pro quibus ego tantùm te rogo.* Cumque Sacerdos suum socium qui propè dormiebat pulsaret, vt tantæ visionis testem habere potuisset, ab oculis eius sublati sunt. Manè autem facto in montem Sacerdos ascendit, vbi Principes nostri morabãtur, contra Turcarum castellum, præter Ducem: ille enim castellum quod erat in Septemtrionali colle seruabat: Conuocata itaq; Sacerdos contione, habuit hæc verba ad nostros Principes: atque vt verum esse monstraret, super Crucem iurauit: Incredulis autem satisfacere volens, vel transire per ignem, vel præcipitare se de altitudine turris voluit. Tunc iurauerunt Principes, quod de *Antiochia* non fugerent, neque egrederentur, nisi de communi consilio omnium: Etenim populus ea tempestate existimabat, quòd Principes vellent fugere ad portum. Confortati sunt itaq; multi. Etenim in nocte præterita pauci steterunt in fide, qui fugere non voluissent. Quòd nisi *Episcopus* & *Boimundus* portas ciuitatis reclusissent, admodum pauci remansissent. Fugit tamen *Wilelmus de Granduna*, simul & frater eius, & multi alii, laici & Clerici. Multis autem contigit, vt cùm de ciuitate, cum maximo periculo euasissent, in manus Turcarum maius periculum mortis incurrebant. Contigerunt eo tempore, nobis plurimæ reuelationes, per fratres nostros; & signum in cœlo mirabile vidimus. Nam stella quædam maxima, per noctem super ciuitatem stetit: quæ post paululum in tres partes diuisa est, atque in Turcorum partes occidit. Confortati igitur aliquantulum nostri, diem quintum, quem prædixerat Sacerdos, expectabant. Die autem alia, præparatis necessariis, cum homine illo, qui de Lancea dixerat, eiectis de Ecclesia beati Petri omnibus aliis, fodere cepimus. Fuit autem in illis duodecim viris, *Episcopus Aurasicensis*, & *Raimundus Comitis capellanus*, qui hæc scripsit, & ipse *Comes*, & *Pontius de Baladuno*, & *Faraldus de Thoart*. Cumque manè vsque ad vesperum fodissent, in vespere quidam de inuentione lanceæ desperare ceperunt. Discesserat enim Comes propter castelli custodiam: sed loco illius & aliorum, qui fodiendo fatigabantur, alios recentes inducebamus, qui viriliter operi insisterent. Videns autem iuuenis qui de Lancea dixerat, nos defatigari, discinctus, & discalciatis pedibus in camisia in foueam descendit; atque obtestatus est nos vt DEVM deprecaremur, quatinus nobis Lanceam suam redderet, in confortationem & victoriam suæ plebis. Tandem per gratiam suæ pietatis commonitus Dominus Lanceam suam nobis ostendit. Et ego qui hæc scripsi, cum solus mucro adhuc appareret super terram, osculatus sum eum. Quantum gaudium & exultatio tunc ciuitatem repleuit, non possum dicere. Inuenta est autem lancea octauodecimo Kalend. Iulii. Secunda verò nocte astitit beatus *Andreas* iuueni, per quem nobis lanceam reddiderat, & dixit ei: *Ecce DEVS donauit Comiti, quod nulli alii vnquam donare voluit, & constituit eum vexilliferum istius exercitus siquidem perseuerauerit in amore eius.* Cumque ab eo misericordiam pro populo postularet iuuenis, Respondit ei Sanctus Andreas, *quod reuera Dominus misereretur populi sui.* Et rursus cùm quæreret ab eodem de socio suo, quis esset quem toties viderat, dixit ei B. Andreas: *Accede & osculare pedem eius.* Festinus itaque volens accedere, vidit plagam vnam super pedem eius ita recentem, & sanguinolentam, ac si modo facta fuisset. Cùm autem dubitaret accedere, propter vulnus & sangui-

Psal. 23. 8.

[illegible]nem, Sanctus Andreas ait: *Ecce ille pater, qui pro nobis vulneratus fuit in Cruce, & [illegible] plaga. Hæc etiam Dominus præcipit, vt celebrem habeatis diem illum, in quo lanceam suam vobis reddidit. Et quia in vespera reperta est, & non potuit dies illa celebris haberi, sequenti hebdomada in octauis, solemnitatem celebrabitis; & singulis annis deinceps in die inuentionis ipsius Lanceæ. Hæc quoque dices ad illos, vt contineant se sicut epistola docet fratris mei Petri quæ hodie legitur.* Et Epistola fuit hæc: *Humiliamini sub potenti manu DEI.* Et quotidie clerici ante Lanceam cantēt hunc hymnum. *Lustra sex qui iam peracta.* Et cùm dixerint: *Agnus in Crucis leuatur immolandus stipite*: Flexis genibus, hymnum finiant. Cùm autem ad hæc Episcopus Aurasicensis, & ego quęreremus *si sciret litteras*, respondit: *nescio*: Existimans si diceret *scio*, non crederemus ei. Et erat aliquantulum sciens: sed in ipsa hora ita ignorauit, vt nec literas cognosceret; neque aliquid eorum quæ litteris didicerat memor esset, exceptis *Pater noster*: & *Credo in DEVM*: &, *Magnificat*: &, *Gloria in excelsis DEO*: & *Benedictus Dominus DEVS Israel.* Cætera enim ita perdiderat, ac si nunquam ea audisset: & licet cum maximo labore, pauca postea recuperare potuit. Inter hæc autem tanta fames in ciuitate fuit, vt excepta lingua, caput equinum duobus vel tribus solidis venderetur: Intestina verò capræ, quinq; solidis: Gallina, octo vel nouem solidis. De pane quid dicam, cùm quinque solidi non sufficerent ad pellendam famem vnius? Nec erat mirum, nec graue esse poterat his qui tam carè mercabantur, cùm auro & argento & palliis abundarent. Hæc autem ideò cara erant; quia conscientiæ militum, audaciâ carebant. Ficus autem immaturas ab arboribus decerpebant; atq; coctas karissimè vēdebant. Coria verò boum & equorum, & alia neglecta ex longo tempore illa similiter diu cocta karissimè vendebantur: adeò vt duas solidatas quilibet comedere posset. Pleriq; milites sanguine suorum equorum viuebant; & expectantes DEI misericordiam, nolebant eos adhuc occidere. Hæc autem & alia multa mala obsessis imminebant, quæ enumerare difficile est. Accedebat etiā aliud satis graue, quod quidā de nostris ad Turcos fugiebant; & miseriam quæ erat in ciuitate eos docebant. His, autem atq; aliis rebus *Turcæ* audaces effecti, vehementissimè nobis imminebant. Die autem quadam media, in turrem vnam de nostris ascenderant circiter triginta Turci, qui nostros satis exhorruerunt. Tamen nostri pro periculo certātes DEI adiutorio, alios occiderunt, alios præcipitari coëgerunt. Ob hanc igitur causam, omnes *Boimundo* obedientiam promiserunt, vsque ad quindecim dies post bellum, vt de custodia ciuitatis, & de bello ipse disponeret. Nam Comes valdè infirmabatur, & Episcopus: *Stephanus* autem Comes, quem antè captam ciuitatem pro dictatore alii Principes elegerant, audiens famam belli, aufugerat. Sicut diximus, ita nostris deuictis & depressis, & angustiatis, cæleste auxilium adfuit. Et quomodo ante bellum & in bello agere deberemus, B. *Andreas* per iuuenem illum qui de lancea dixerat, edocuit. *Offendistis*, inquit, *omnes grauiter, & ideò humiliati estis: & clamastis ad Dominum, & exaudiuit nos Dominus. Et nunc pro suis offensis vnusquisq; se Domino committat*, & quinq; eleemosynas faciat, *propter quinque plagas Domini. Quod si hæc nequiuerit, quinquies dicat*, PATER NOSTER, &c. *His ita peractis, in ea sentētia qua cōueniant Principes de bello, incipite in nomine Domini, per diem siue per noctem: quia manus Domini erit vobiscum. Si quis autem de victoria dubitat, aperiantur ei portæ, & vadat ad Turcas, & videbit quomodo DEVS illorum, saluum faciet illum. Si autem pugnare aliquis recusauerit, sit cum Iuda proditore Domini, qui Apostolos deseruit, & Dominum suum Iudæis vendidit. Pugnent verò in fide beati Petri, tenentes quod CHRISTVS sibi promisit, quòd post tertium diem resurgeret & ei appareret: & pro hac etiam causa, quod hæc terra iuris B. Petri sit, & non Paganorum. Et sit signum clamoris vestri*, DEVS ADIVVA. *Et verè DEVS adiuuabit vos. Omnes etiam fratres vestri qui obierunt, ab incepto itinere, aderunt vobiscum in hac pugna: & vos expugnate decimam partem hostium, quia ipsi in virtute DEI, nouem partes expugnabunt. Et ne differatis de bello.* Quoniam totidem hostes ab altero latere adducet Dominus, quot habetis ab vno: & tam diu vos hic tenebit inclusos, donec alii comedāt alios. Sed scitote profectò, quia aduenerunt dies illi, quos promisit Dominus beatæ semper Virgini Mariæ, & Apostolis suis: quod eleuaret regnum Christianorum, deiecto & conculcato Paganorum regno. Ad tentoria eorum propter aurum & argentum ne diuertatis.* Statuit tunc DEI potentia, vt qui nobis per Apostolum suum supra dicta prædicari iussit, corda omnium adeò confortauit; vt fide & spe iam se triumphasse quisque de hostibus suis videretur. Adhortabantur alii alios, & adhortando vires pugnandi resumebant. Vulgus etiam, quod diebus præteritis inopia atque formidine consumptum esse videbatur, Principibus modò conuiciabatur, de belli dilatione. Constituta autem

1. Pet. 5, 6.

*Subauditur, si non egeritis quæ dico.

die ad pugnam, miserunt nostri *Petrum Heremitam* ad *Corbaran* ducem Turcorum, vt *desisteret ab oppugnatione Ciuitatis: quia iuris erat Beati Petri & Christianorum.* Respondit ille superbus, *quia iure vel iniuria, Francos & Ciuitatem habere volebat.* Atq; Petrum Eremitam inclinare nolentem, supplicare sibi coëgit. Quæsitum est, eo tempore, quis ciuitatem custodiret contra illos qui in Castello erant, dum alii ad pugnam progrederentur. Et fecerunt in colle montis nostri, contra hostes murum calceum, & propugnacula; & munierunt hæc multis petrariis: & dimiserunt *ibi Raimundum* Comitem qui vsque ad mortem infirmabatur, & viros vsque ducentos. Ventum erat ad diem pugnæ: Mane communicauerunt omnes, & se Deo dederunt, vel ad mortem si vellet, vel ad decus Romanæ Ecclesiæ, & gentis Francorum. Constituerunt autem de bello sic: vt de gente *Comitis* & *Episcopi* fierent duo ordines duplices; vt pedites præirent militibus, & pro imperio Principum irent & starent; & milites sequerentur eos, atque à tergo custodirent: De gente *Boimundi* & *Tancredi* similiter: de gente Comitis *Normanniæ*, & *Francigenis* similiter; de gente *Ducis*, & *Burgundionibus* similiter. Ibant autem præcones per ciuitatem clamantes, vt quisque homo Principibus de sua gente adhæreret. Mandatum est etiam vt *Hugo* Magnus & Comes Flandrensis, & Normanniæ Comes, primi ad bella procederent; deinde Dux; post Ducem Episcopus, deinde sequeretur eos Boimundus. Congregati sunt ergo vnusquisque ad signum & cognationem suam, infra ciuitatem ante portam pontis *O quam beata gens, cuius est*
Psal. 143. 18. *Dominus* Devs *eius! O quam beatus populus, quem* Devs *elegit! O quam immutatā faciem huius exercitus, à tristitia in alacritatem!* Cuius quippe, præteritis diebus, ibant per plateas ciuitatis, Dei auxilium appellantes ad Ecclesias, Principes & nobiles, & ii qui erant de populo nudis pedibus lachrymantes, & pectora sua percutientes; adeò tristes, vt pater filium obuium non resalutaret, neque respiceret, neque frater fratrem. Modo verò cerneres eos alacres equos emittere, excutere arma & vibrare hastas; nec posse pati quietem, quin dictu vel opere, aliquid iocundū facerent vel dicerent. Sed cur pluribus moror? Concessa est illis egrediendi potestas; & quæ à Principibus consulta fuerant, ordine complentur. Inter hæc Dux Turcorum *Corbaras*, infra tentorium suum *Schachis* ludebat; & accepto nuncio quòd Franci ad pugnam progrederentur, turbatus animo, quòd præter spem hæc audiebat, appellauit quendam Turcum nomine *Miredalin*, qui de Antiochia aufugerat, nobilem, & nobis notum per militiam suam, & dixit ei: *Quid est hoc? Nonne tu mihi dixisti, quia Franci erant pauci, & nunquam mecum pugnarent.* Et respondit ei Miredalin: *Non dixi quòd non pugnarent. sed veni, & videbo eos, & dicam tibi, si poteris eos facilè superare.* Etiam tertius ordo progrediebatur: Cumq; vidisset ordinum dispositiones, Miredalin dixit ad Corbaram: *Occidi quidem possunt isti, sed verti in fugam nequeunt.* Et tunc Corbaras illi: *Nulli eorum propelli aliquatenus possunt?* Et respondit Miredalim; *Non quantum planta pedis habet, cedent, si omne genus Paganorum eis incurrat.* Tunc ille, licet turbatus, ordines multos & multiplices, instruit aduersum nos. Et cum primò potuissent exitum nobis prohibere, pacificè exire permittebant. Nostri tamen acies suas versus montana dirigebant, cauentes ne nos incingerent à tergo. Erant autem montana longè à ponte, quasi duobus magnis miliaribus. Procedebamus ita spaciosi, sicut in processionibus Clerici pergere solent: Et reuera nobis processio erat: Etenim sacerdotes, & multi monachi induti albis stolis ante acies militum nostrorum, pergebant, Dei adiutorium & Sanctorum patrocinia inuocando cantantes. At contra, hostes nobis incurrere volebant, & sagittabant. Mandauit etiam Corbaras ad Principes nostros, paratus erat facere modo quod nuper abnegauit, *vt quinque vel decem Turci pugnarent cum totidem Francis, & quorum milites vincerentur, pacificè aliis cederent.* Responderunt ad hæc nostri: *Noluistis, cum hoc voluimus; Nunc autem quia parauimus nos ad pugnam, decertent singuli pro suo iure.* Cumq; vt diximus, planitiem totam occupauissemus, quædam pars Turcorum post nos remansit, atque peditibus nostris incurrit: Pedites verò illi, facto gyro, impetum hostium viriliter sustinuerunt. Cumque Turci nullo modo eos propellere possent, ignem circa eos accenderunt: vt qui gladios non formidabant, saltem ab igne corriperentur. Itaque cedere eos compulerunt: habebat enim locus ille fænum multum, & siccum. Egressis itaque ordinibus, stabant sacerdotes nudis pedibus & induti sacerdotalibus vestimentis supra muros ciuitatis, Devm inuocantes vt populum suum defenderet; atque testamentum quod sanguine suo sanciuit, in hoc bello per victoriam

victoriam Francorum, testificaretur. In hoc autem spacio quòd processimus à ponte vsque ad montana, maximè laborauimus propter hoc quòd ipsi hostes nos volebant accingere. Inter hæc, licet maiores hostium ordines, nobis qui in turma Episcopi eramus incumberent, tamen per præsidium *Dominicæ Lanceæ*, quæ ibi erat, nullum ibi vulnerauerunt; sed neque sagittam nobis intorserunt. Vidi ego hæc quæ loquor, & Dominicam Lanceā ibi ferebam. Quòd si quis *Heraclium* vicecomitem, vexilliferum Episcopi, in hoc bello vulneratum fuisse dicat, sciat quòd & vexillum suum alii tradiderat, & ordinem nostrum lon[ge] reliquerat. Vt verò omnes viri bellatores de ciuitate egressi sunt, apparuerunt quinque aliæ acies inter nos. Etenim, vt iam dictum est, octo acies nostri Principes tantum constituerant; & tredecim ordines extra ciuitatem fuerunt. Hoc vnum valdè memorabile non prætereamus: In principio egressionis nostræ ad pugnam, imbrem diuinum super omnem exercitum suum misit Dominus, paruum; sed tam gratum, quo qui tactus est, omni gratia repletus & fortitudine, & hostes contemnebat, & quasi in deliciis Regiis semper enutritus exiliebat: Non minus hoc idem mirabile, equis nostris etiam contigit. Cui enim defecit equus suus, nisi peracta pugna? etiam si non gustauerit aliquid præter cortices & folia arborum per septem dies. Multiplicauit insuper adeò Dominus exercitum nostrum, vt qui ante pugnam pauciores eramus quàm hostes, in bello plures eis fuimus. Itaque nostris progressis & dispositis, nō licuit nobis committere pugnam, quoniam ipsi versi sunt in fugā. Persecuti sunt eos nostri, vsque ad occasum Solis. Operabatur ibi mirabiliter Dominus, tam in viris quàm in equis nostris: Quippe viri, auaritia à bello non reuocabantur; & illi equi famelici, quos vix domini sui, in prælium pascendo deduxerant, leuissimè equos Turcarum, pingues & currentissimos, modo consequebantur. Nec hoc solum gaudium voluit nos habere Dominus. Etenim Turcæ qui castellum de ciuitate munierant, videntes suorum præcipitem fugam, desperantes, alii tantum pacti vitam se nostris reddiderunt; alii præcipites fugerunt. Et licet bellum hoc tam atrox atque timidum esset, tamen pauci milites de hostibus ibi ceciderunt: sed de peditibus eorum vix aliquis euasit. Omnia autem temptoria eorum capta sunt, & auri & argenti multum, & spoliorum plurimum: Annonæ verò & pecorum ac camelorum, sine mensura, & numero. Renouatumque est nobis illud Samariæ, de mensura similaginis & hordei, quæ pro statere accipiebantur; Facta sunt autem hæc in vigilia Apostolorum *Petri & Pauli,* quibus intercessoribus IESVS CHRISTVS Dominus noster, contulit hanc victoriam peregrinæ Ecclesiæ Francorum, *qui viuit & manet cum seruis suis, propitius* DEVS *per omnia secula seculorum,* Amen. Factum est autem post victoriam, quòd Principes nostri, *Boimundus,* & *Comes,* & *Dux* & *Flandrensis* Comes, communiter castrum ciuitatis receperunt: sed Boimundus altiores turres suscepit, iam tunc concipiens dolorem, qui protulit iniquitatem. Etenim consequenter homines Ducis, & Flandrensis, & Comitis Sancti Egidii, violenter de castello expulit, dicens, se iurasse illi Turco qui ciuitatem reddidit, quòd ipse solus haberet eam. Ob hoc etiam, quia impunè id commiserat, castella ciuitatis, & portas quas Comes & Episcopus & Dux, ex tempore quo obsessi fueramus seruauerant, requirere cepit: Concesserunt ei omnes præter Comitem. Ille enim licet infirmus esset, tamen portam pontis, nec prece, nec promissis, nec minis dimittere voluit. Nec solùm Principes nostros eo tempore discordia concussit; verùm etiam populi gratiam ita dissoluit, vt pauci essent, qui non cum sociis vel domesticis suis, de furti, vel rapinæ causis concertarent. Nec in ciuitate iudex aliquis erat qui posset vel vellet dirimere causas; sed quantum quisque poterat, eo modus iniuriæ venit. Comes autem & Episcopus valdè infirmabantur, nec tueri eos ab iniuria poterant. Sed quid moram in his agimus? Quippe nostri otio & diuitiis remissi, de itinere propter quod venerant, vsque in Kal. Nouemb. contra DEI præceptum, distulerunt. Etenim eo tempore, ita territæ atque confectę timore Sarracenorum ciuitates in fuga Turcorum fuerunt, vt si tunc equitassent nostri Franci, non esset vsque in Hierusalem ciuitas, quæ lapidem, vt nos credimus, eis eremitteret. Interea Dominus *Adamarus* Episcopus Podiensis, dilectus DEO & hominibus, vir per omnia omnibus charus, die Kal. Aug. in pace migrauit ad Dominum. Tantusque luctus omnium Christianorum ibi morantium in morte eius fuit, vt nos qui vidimus, cum pro magnitudine rerum scribere curauissemus, comprehendere aliquatenus nequissemus. Quàm vtilis autem DEI exercitui & Prin-

cipibus fuerat, post mortem eius manifestum fuit: cùm inter se diuisi Principes, *Boimundus* in Romaniam est regressus; & *Dux Lotharingiæ* versus Roais profectus est. Sepulto igitur Episcopo in Ecclesia beati Petri Antiochiæ, secunda nocte adstitit Dominus IESVS, cum beato Andrea & ipso eodem Episcopo, *Petro* illi *Bartholomeo* qui de Lancea dixerat, in Capella Comitis, vbi Lãcea Domini erat. Et loquutus est ei Episcopus dicens: *Gratias* DEO, *& omnibus fratribus meis, & Boimundo, qui me de inferno liberauerunt. Etenim peccaui grauiter postquam Domini Lancea reperta est. Ob hoc itaque in infernum deductus sum, atque ibi flagellatus acerrimè; & caput meum & facies combusta sunt, sicut videre potes. Fuit autem ibi anima mea, ab hora qua de corpore egressa est, donec corpusculum meum pulueri traditum est. Reddidit mihi Dominus, inter ipsa flammarum incendia, vestimentum quod vides: quia cùm Episcopatus ordinem suscepi, illud pro* DEO *cuidam pauperi tribui. Et licet exæstuaret gehenna, & insanirent aduersum me ministri Tartarei, nihil tamẽ subtus lædere potuerunt. Tamen nihil de omnibus, quæ de patria mea detuli, adeò mihi profuit sicut hæc candela, quam amici mei hic pro me obtulerunt: & illi tres denarij, quos ego Lanceæ obtuli: Hæc etenim me refecerunt, cùm vsque ad mortem esuriens de inferno progrederer. Dominus meus Boimundus dixit, quòd corpus meum in Iherusalem portaret: Sit illi pro gratia sua ne me moueat, quia de sanguine Domini adhuc ibi est, cui me sociauit. Sed si dubitat de his quæ tibi dico, aperiat sepulchrum meum, & caput & faciem meam videbit perustam. Domino meo Comiti familiam meam commisi: benefaciat ei, vt* DEVS *faciat secum misericordiam, & adimpleat quæ illi promisit. Et ne doleant fratres mei si ego vitam finiui: Quoniam nunquam tantum eis profui, quantum prodero, si præcepta* DEI *seruare voluerint. Etenim cum illis habitabo, & omnes fratres mei qui vitam, vt ego, finierunt; & eis apparebo & multò melius consolabor eos quàm hactenus. Et vos, fratres mei, estote memores pœnarum inferni, quæ tam graues & horrendæ sunt. Seruite itaque Domino, qui vos liberare potest de his, atque aliis malis. Et, ô quàm benè natus, qui inferni pœnas ignorabit Poterit hoc illis cõferre Saluator, qui præcepta eius seruauerint. Quod superauerit de hac candela in mane, conserua. Et eligat Comes cum quibus ipse voluerit, Episcopum loco mei, quoniam non est iustum, vt si ego defunctus sum, beata semper Virgo Maria Episcopum non habeat. Vnum de palliis meis, donate ad Ecclesiam beati Andreæ.* Et beatus Andreas supplicauit ei. Post hæc beatus Andreas assistens propiùs, taliter loquutus est: *Audiant omnes, quid per me loquitur* DEVS, *dicens: Memor esto, Comes, illius doni, quod tibi tradidit Dominus: quæ operaris, in nomine eius operare, vt Dominus facta & dicta tua dirigat, & orationes tuas exaudiat. Primum donum quod vobis contulit Dominus, scilicet Niceam, est auersa ab eo: Dominus donauit vobis ciuitatem hanc, & abstulit eam inimicis vestris; & postea non fuit ibi cognitus: Et si aliquis ibi inuocauit nomen Domini, flagellatus fuit, & opera Domini non fuerunt ibi facta. Sed propter bonitatem suam noluit vos derelinquere Dominus, quin concederet ea vobis quæ petiistis; & plus etiam quàm quærere ausi estis. Ille enim Lanceam contulit vobis, qua corpus suum plagauit, vnde sanguis nostræ redemptionis effluxit. Et non donauit vobis ita facere de hac ciuitate, sicut de altera fecistis: & videre potestis quia pro meritis vestris, non donauit eam vobis Dominus. Mandat tibi Dominus, ô Comes, vt sapias qui se dominum huius ciuitatis voluerit facere super alios; & quære ab eo quale dominium voluerit portare propter Dominum. Quòd si tu & alij fratres tui, quibus* DEVS *dedit hanc ciuitatem, cognoueritis quòd fidelis sit, & iustitiam tenere vel facere voluerit, habeat: Et si iudicium vel iustitiam tenere vel facere noluerit, sed per potestatẽ suam vult tenere ciuitatem, tu per te & per fratres tuos postula à* DEO *consilium, & dabit tibi* DEVS. *Et illi homines qui viam rectam tenent, vel DEVM diligunt, tibi non deficient: Illi autem qui viã rectam tenere nolũt, reuertantur ad illum qui noluit tenere iustitiã; & videbunt quomodo DEVS saluabit illos. Sed habebunt maledictionem, ex parte DEI & matris eius, illam quam habuit Lucifer cùm de cœlo cecidit. Et vos, si vnanimes estis, postulate consilium in oratione, & DEVS dabit vobis. Et si concordia sit inter vos, tenete consilium de Patriarcha, qui sit de lege vestra. Illos autẽ homines qui de captiuitate ad vos venerunt vt legem vestram tenerent, nolite soluere eos: Sed & illos qui ambulauerunt in Corrozanam, vt DEVM Turcorum adorarent, nolite recipere eos; sed habete sicut Turcos: & mittite duos vel tres ex his in carcerem, & ipsi demonstrabunt vobis alios. Postquam ista à vobis fuerint acta petite à Domino consilium de via pro qua venistis; & ille benè consulet vobis. Ierusalem est prope vos decem dies, & si non vultis tenere supradicta, de decem annis non ibitis in Ierusalem. Et post decem annos, reducam infideles in honore; & centum de illis, præualebunt aduersus mille de vobis. Et vos, homines* CHRISTI, *petite à Domino petitionem quam Apostoli petierunt: sicut & illis donauit, ita & vobis nunc donabit. Comes & Boimundus ite ad Ecclesiam beati Andreæ, & ille donabit vobis optimum consilium apud DEVM. Et quod in corde vestro posuerit DEVS, illud facite. Et postquam visitauit vos beatus Andreas, visitate illum; & facite vt fratres vestri visitent illum. Inter vos, Comes & Boimundus, sit concordia, & dilectio*

dilectio DEI & proximi. Et si benè vos cõcordaueritis, nulla res poterit vos dissipare. Primã iustitiã quam debetis facere, decet demonstrare. Sicut sunt homines de singulis Episcopiis suis, profiteãtur diuitias suas; & adiuuent pauperes de patria sua, prout poterũt, & necesse fuerit. Alias autem sicut cõcordaueritis, facite. Quod si hãc, & alias iustitias tenere noluerint, vos eos constringite. Et si aliquis aliam ciuitatẽ tenere voluerit, de his quas dabit vobis DEVS, secundũ suprascripta facile vt se contineat: Si autẽ facere noluerit, Comes cum filiis DEI eũ flagellet. Hęc vero primũ credita, deinde oblita sunt: Etenim alii dicebant, reddamus ciuitatẽ Imperatori; alii autem non. Atq; sic per huiusmodi discordias & seditiones, res pauperũ annullatę sunt. De cõsilio autẽ quod apud Sanctũ Andreã accipere Principes debuerũt, nihil fuit.

Inter hęc Turci de Calep, quoddã castrum obsederũt. Afflicti igitur Turci qui intus erant, mandauerũt Duci, qui in illis regionibus erat, vt castrũ ipsorũ reciperet: quia deinceps, nõ aliũ nisi de genere Francorũ dominũ habere volebant. Ob hoc itaq; Dux Antiochiã reuersus, Comitẽ, qui iã cõualuerat ex infirmitate, & milites & pedites suos omnes pro causa pauperũ in vnũ euocauerat, vt in Hispaniã deprędatũ eos deduceret, multũ rogauit, vt Turcis qui DEVM reclamabãt, pro DEO & pro gloria gentis Francorũ, atq; pro se succurreret: addens, quod contra machinas obsidentiũ Turcorũ, obsessi Turci Crucẽ prætenderent. His atq; aliis huiusmodi precibus, cũ Duce Comes profectus est. Hęc autẽ vbi à Turcis cognita sunt, ab obsidione discedunt. Vt verò ad Asã exercitus noster peruenit, suscepit Dux obsides de castello pro fidelitate deinceps: & Comes cũ grandi dispendio sui exercitus, Antiochiã reuersus est. Rursus Comes congregauit milites suos, vt plebẽ pauperũ in Hispaniã conducerent, quę fame & tædio Antiochię deficiebat. Apparuit autẽ Sanctus Andreas Petro Bartholomeo, eo tẽpore apud Rodiam, infra tentoriũ, vbi manebat Episcopus Atensis, & Capellanus Comitis Raimũdus, & alius Capellanus nomine Symon. Hic autẽ Symon audiens eos colloquentes sibi, scilicet Sanctũ Andreã cũ Petro Bartholomeo, caput suũ cooperuit; & vt ipse retulit, plurima audiuit, sed hoc solũ retinuit: Domine ego dicã, Episcopus Atensis ait: Nescio vtrũ in somnis fuerit an nõ: quidã senex stetit corã me, indutus stolã albã, atq; in manibus suis Dominicã lanceã tenẽs, ait mihi: Credis hãc lanceã esse IESV CHRISTI? & respondi: credo Domine, atq; cum sic secũdò & tertiò idẽ quęsisset à me, dixi: Reuera credo, Domine, hanc esse lanceã, quæ sanguinẽ de latere Domini nostri IESV CHRISTI eduxit, vnde omnes redẽpti sumus: Et post hęc cũ impetu me, Raimũdũ, qui propè dormiebã, excitauit. Ego autẽ, Raimundus, cũ euigilassem, splendorẽ quidem insolitũ vidi, & quasi quandã gratiam animo concipiens, ab eis, qui aderant, quærere cepi: vtrũ quiddã, quasi plebis tumultuationẽ, sentirent. Et ceperũt omnes alii dicere, minimè. Ille verò Petrus cui hæc reuelatio facta fuerat, cũ ad inuicẽ ea quæ supra diximus quæreremus, respõdit: Et meritò gratificũ splendorẽ hîc conspicitis, cũ ille Pater diutius hic steterit, à quo omnis gratia procedit. Cùm autẽ ab eo quæreremus, vt quę sibi dicta fuerãt nobis manifestaret, hęc Comiti & nobis dixit: Hac nocte venit hic Dominus & beatus Andreas, in specie, quã prius venire soliti sunt; & tertius quidã, cuius statura erat parua, indutus lineis, & barba lõgissima. Et cõminatus est mihi multũ beatus Andreas, eò quod reliquias corporis ipsius apud Antiochiã repertas in Ecclesia ipsius, in quodã loco indigno dimiserã. & dixit: Cũ præcipitatus essẽ de quodã monte ab infidelibus, duos digitos mihi cõfregi; atq; post mortẽ meam hic vir eos accepit, & Antiochiã detulit & tu cũ eos inuenisses, negligẽter habuisti: alterũ passus es tibi subripi; alterũ ibi indignè dimisisti. Et ostẽdit mihi manũ, sine duobus digitis. Deinde de te ô Comes, multũ cõquestus est: Nã cùm venerabile munus, nulliq; alii à Domino concessũ acceperis; grauiter & nequiter peccare, in cõspectu Domini nõ vereris. Vnde tibi Dominus hoc signũ demonstrauit. Nam ante quintũ diem cũ in festiuitate beatæ Fidis candelã magnã obtulisses, vt per tres dies & totidẽ noctes durare potuisset, nullũ quidẽ illa splendorẽ dedit; sed statim liquefacta, in terrã corruit. In hac autẽ nocte cũ paruã candelã obtulisses, adeò vt vix vsq; ad gallicantũ durare posset, et dies est & durat adhuc, nec tertia pars ex ea cõbusta est. Propterea hæc tibi mandat Dominus: Nihil incipias, nisi prius pænitentiã egeris: Alioquin tu & quicquid egeris, vt candela liquefacta, in terrã corrues. Quòd si pœnitentiã egeris, quicquid inceperis in nomine Domini, DEVS perficiet, & consummabit; vt & cãdelã vides durare paruã, sic faciet Dominus magnũ, quicquid ceperis, etiã si paruum sit. Cumq; Comes, se ita grauiter peccasse excusaret; tũc Petrus, & peccatũ sibi narrauit, & Comes ita cõfessus est, & pœnitentiã egit. Et rursũ dixit Petrus ad Comitẽ: Conqueritur, ô Comes, de cõsiliariis tuis beatus Andreas, eò quòd multa mala tibi sciẽter cõsiliẽtur. Quare tibi præcipitur vt illos ad consiliũ tuũ non admittas, nisi prius tibi iurent, quod scienter tibi mala nõ consiliẽtur. Audi adhuc, Comes: Mãdat tibi Dominus ne diutius moram facias, quia nisi prius Ierusalẽ capta fuerit, succursũ nullũ habebis. Cũ autẽ prope Ierusalẽ fueris, nullus per duas leugas ibi equitet. Quod si ita feceritis, ciuitatem suam donabit vobis Dominus. Post hæc

multas gratias retulit mihi Sanctus Andreas, quod Ecclesiã, quæ suo nomine fabricata fuerat, apud Antiochiã consecrari fecerã. Hæc & alia mihi loquutus est Sanctus Andreas, de quibus nunc nõ est locus dicendi: & sublati sunt, ipse & socii eius.

Igitur Comes cum populo pauperum, & paucis militibus in Syriam profectus, primam ciuitatem Sarracenorum, *Barram* nomine, viriliter expugnauit; & multa millia Sarracenorũ ibi interfecit, & multa millia ad Antiochiã reducti venundati sunt. Et illos qui dum oppugnarentur timore mortis se ei reddiderũt, liberos abire permisit. Demũ habito cõsilio, cũ Cappellanis & Principibus suis, satis laudabiliter & honestè quendã sacerdotẽ Episcopum ibi elegit. Etenim conuocatis omnibus, qui ibi secũ aderãt, quidã Comitis capellanus, parietẽ quendã ascendit, atq; omni conuentui, Comitis desideriũ manifestauit. Cumq; populus multũ instaret vt electio fieret, idẽ Comitis capellanus rursũ cepit quęrere, si esset ibi aliquis, de Clero, qui fideliũ vota susciperet; & quantũ posset Paganis resistẽdo, DEO & fratribus ibi seruiret. Cumq; omnes tacerent, *Petrum* quendã, Narbonensem genere, aduocauimus, cui in præsentia totius cõsilii, laborẽ Episcopatus ostendimus, rogãtes vt pro DEO & pro fratribus, illũ suscipere non dubitaret, si hoc in animo haberet, vt mallet mori, quàm relinquere ciuitatẽ illam. Quę cum profiteretur, vnanimiter laudauit eum populus, atq; DEO multas gratias egit, qui Episcopũ Romanũ in Orientali Ecclesia habere voluit, pro sui administrationem. Concessit Episcopo Comes medietatem ciuitatis, & totius territorii. Erat autem *Barra*, ab Antiochia longè per duos dies vltra Antiochiam. Et iam instabant Kal. Nouemb. in quibus omnes Principes cõuenire *Antiochiam* promiserant; & incipere iter propter quod venerant. Igitur Comes relicto exercitu suo apud Barram cum electo suo, & multis captiuis, & spoliis magnis, cũ grandi exultatione Antiochiam reuersus est. Cõuenerant enim ibi omnes Principes, pręter *Balduinũ* fratrem Ducis. Hic verò Balduinus ante captã Antiochiã versus Euphratem profectus *Roais*, ditissimam ciuitatem atq; famosissimã, obtinuerat; & multa prælia cum Turcis feliciter gesserat. Sed antequã ad reliqua perueniamus, hoc vnum prætereundũ non videtur de *Duce Lotharingiæ:* qui cum Antiochiã eo tempore, cum duodecim militibus veniret, centũ quinquaginta Turcos obuiam habuit. Tunc assumptis armis, & cohortatus milites suos, viriliter hostes aggressus est. *Turci* autẽ, vt viderũt quia *Franci* mortẽ magis pugnando, quàm fugam cũ salutę eligerent: quædam pars Turcorũ descẽdit, vt altera pars securius pugnaret, cum sciret socios suos à bello, dimissis equis suis, nõ discessuros. Sic itaq; bellũ inceptum cũ diu grauiterq; duraret, cõfortati ad inuicẽ milites Ducis, quod & numerũ duodecim Apostolorũ continerent; & dominũ suum quasi vicariũ CHRISTI haberẽt, imperterriti agmina Turcorũ inuadũt. Contulit ibi DEVS tantam victoriã Duci, vt vsq; ad triginta ex eis occideret, & totidẽ caperet; reliquos persequutus in paludibus & flumine, quæ vicina erãt, alios necari, alios submergi coëgit. Et sic cũ magna victoria Antiochiã venit: faciebat enim capita cæsorũ ab aliis Turcis viuis deferri: quod nostris satis iocundũ fuit. Itaq; cùm omnes Principes conuenissent in Ecclesia B. Petri, de itinere nostro agere ceperũt. Tunc quidam qui castella & reditus in regione Antiochię habebant, dixerunt: *Quid fiet de Antiochia? Quis seruabit eam? Imperator non veniet. Etenim accepto nuncio quod Turci obsiderẽt nos, non confidens virtuti suæ, et hominũ multitudini, quam secum habebat, aufugit. An adhuc expectabimus eum? Certè nõ veniet in auxiliũ nostrũ, qui fratres nostros ad auxiliũ DEI venientes, vt reuerterentur coegit. Et si dimittimus hanc ciuitatẽ, & Turci occupent eã, erunt vltima peiora prioribus. Sed omnes cõcedant eam Boimundo: quoniã & ipse sapiens est, & optimè seruabit eam; & nomen eius magnũ est inter Paganos.* At Comes Raimundus, & alii è contra dicebãt: *Imperatori iurauimus super Dominicã Crucem, & spineã coronam, & super multa alia Sancta: quod nec ciuitatẽ, nec castellũ, de omnibus pertinentibus ad Imperiũ eius, retineremus sine eius voluntate.* Sic itaq; aliis cõtradicentibus, hoc modo & alio modo, in tantã discordiã cõuenerũt Principes nostri, vt penè ad arma venirẽt. Etenim Dux & Comes Flãdrẽsis, leuiter de ciuitate Antiochię habebant: propterea, licet de Boimundo vellẽt, quod haberet eã, tamen non audebãt laudare ei, metuentes incurrere periurii infamiã. Hoc igitur modo de itinere, & de aliis rebus, quę itineri & pauperibus vsui forent, differebatur. Hęc autẽ cũ populus vidisset cepit dicere quisq; ad sociũ suũ, deinde palàm omnibus: *Quoniã Principes, vel propter timorẽ vel propter iurامẽta quæ Imperatori fecerũt, nos in Hierusalẽ ducere nolũt, eligamus de militibus aliquẽ fortẽ, cui fideliter seruiẽdo, et tuti esse possimus; & si gratia DEI est, eodẽ milite duce in Ierusalẽ perueniamus. Heu hò! nõ sufficit Principibus nostris, quod hic per annũ fuimus, & ducẽta millia armatorũ hic cõsumpta sũt? Habeãt qui*

volunt

[illegible] *et qui volũt redditus Antiochiæ habeant. Nos autẽ*, CHRISTO *pro quo* [illegible] *nostrũ aggrediamur. Pereant malè qui volũt habitare Antiochiæ, sicut nuper ha*[illegible] *Quod si hac tãta lis diutius propter Antiochiã datur, diruamus muros eius: et* [illegible] *ciuitatẽ Principes tenuit, destructa ciuitate eosdẽ tenebit. Alioquin ante quã fa*[illegible] *deficiamus, ad propria reuerti debemus.* His atq; aliis de causis discor[illegible] pace Comes & Boimũdus inter se fecerũt. Igitur terminato die, iubetur popu[illegible] præparari ad deuotũ iter. Præparatis igitur necessariis, die cõstituta, profe[illegible] est *Comes* Sancti Egidii, & Comes *Flandrẽsis* in Syriã; ibiq; *Marrã*, ditissimã ciuitatẽ, & populosã obsederũt. Erat autẽ Marra à Barra longè octo miliaribus. Et erãt ciues Marræ ita superbi, quia quodã tẽpore in quadã pugna de nostris multos occiderãt, & exercitui nostro maledicebãt, & cõuiciabãtur: & vt maximè nos prouocarẽt, Cruces super muros ponẽtes, multis iniuriis eas afficiebant. Hac itaq; de causa, secunda die aduentus nostri, ita acriter eos oppugnauimus, vt si quatuor scalas plùs habuissemus, capta esset ciuitas: sed quoniã nõ habuimus nisi duas, & illas easdẽ breues & fragiles, adeò vt timidè super eas ascẽdere timebamus, cõsultũ est vt fierẽt machinæ & crates & aggeres, quibus impelleretur murus, & effoderetur, & quo æquaretur. Interea venit *Boimũdus* cũ exercitu suo, & obsedit eã ex alia parte: rursus nõ cõparatis armamẽtis quę suprà diximus, quasi per cohortationẽ Boimundi qui priori oppugnationi nõn affuerat, voluimus vallum cõplendo, inuadere murũ. Sed hoc frustra fuit. Nam multò deterius quã antea, tunc pugnatũ est. Post hęc tanta fames in exercitu fuit, vt quod dictu est miserabile, plusquã decem millia virorum, per sata, more pecudũ ire videres, fodiendo, & inuestigãdo si fortè aliqua grana frumenti, vel hordei, vel fabæ, siue alicuius leguminis, reperirent. Interea, licet cõpararẽtur quę suprà diximus ad oppugnandũ machinę, tamen quidã de nostris videndo miseriã populi nostri & audaciã Sarracenorũ, desperantes de DEI misericordia, aufugiebant. Sed DEVS, cui cura est de famulis suis, vlterius misereri populo suo nõ distulit, quem in vltimis tribulationibus positũ vidit. Itaq; per beatos Apostolos Petrũ & Andreã nobis mandauit: per quos voluntatẽ eius sciremus, & iram eius grauẽ ergà nos placare possemus. Illi igitur in capellã Comitis venientes, per noctis medium, Petrũ cui Lanceã ostenderãt, excitauerũt. Tunc ille subitò, vidẽs eos deformi veste & sordidissima indutos, scriniis vbi reliquię manebãt assistere, pauperes esse aliquos credidit, qui aliquid de tentorio vellent subripere. Erat enim Sãctus *Andreas* indutus tunica veteri, & ad humeros dirupta, & in foramine sinistri humeri pannus insutus erat, in dextro nihil, & viliter calceatus erat: beatus verò *Petrus*, camisia grossa, & longa vsq; ad talos indutus erat. Tũc ait ad eos Petrus Bartholomeus: *Qui estis* [illegible] *quid quæritis?* Et respõdit beatus Petrus: *Legati sumus DEI Ego sum Petrus, &* [illegible] *Sed voluimus tibi in hoc habitu apparere, vt cognoscas quantũ proficit qui DEO* [illegible] *ætate & habitu, quales nos vides, ad DEVM venimus: & tales sumus.* Et hoc dicto tales fuerũt, vt nihil eis clarius, nihil pulchrius. Petrus verò qui hæc videbat, subita claritate perterritus, veluti mortuus cecidit in terram; & præ nimia angustia sudãs, nattã super quã ceciderat humefecit. Tũc eleuauit eũ beatus Petrus, & dixit ei: *Leuiter cecidisti.* Et ille respõdit: *ita est Domine.* Et rursus beatus Petrus: *Sic cadẽt omnes qui in incredulitate vel trãsgressione mãdatorũ DEI sũt. Sed si pæniteat eos de malefactis suis, et ad* DEVM *clamẽt, erigit eos Dominus, sicut ego cũ cecidisses te erexi Et sicut sudor tuus ibi super nattã cecidit & remansit, sic peccata ad se clamantiũ tollit* DEVS *& aufert. Dic mihi, quomodo se habet exercitus?* Et respõdit ille: *Certè Domine in magno timore famis, et totius miseriæ sunt.* Et beatus Petrus: *Et reuera in magno timore esse possunt, qui* DEVM *omnipotentẽ deseruerũt; nec periculorum* [illegible] *erait eos recorda*[illegible] *vt aliquã gratiã ei referant. Etenim cũ illic essetis omnes, victi &* [illegible] *infra Antiochiã;* [illegible] *clamastis ad Dominũ adeò, vt nos qui in cælo erãmus omnes audiremus* [illegible] *vos Dominus, et Lanceã suã quasi pignus victoriæ vobis cõtulit: deinde mirificè & gloriosè de inimicis vestris, qui vos obsederãt triũphare fecit. Et nunc quomodò creditis vos esse tutos, qui* DEVM *grauiter offendistis? Poterũt vos mõtes excelsi, vel antra tueri? Etenim si essetis in aliquo loco excelso, & firmissimo, & abundaretis omnibus vitæ necessariis, non tamen securi possetis esse, cum vnicuiq; de vobis centum millia aduersariorum imminerent. Inter vos cædes & rapinæ* [illegible] *& furta; nulla iustitia; & plurima adulteria: cùm* DEO *placitum sit, si vxores vos omnes* [illegible]*. De iustitia verò, sic præcipit Dominus: vt quicunque pauperi violentiam intulerit,* [illegible] *quid est in domo oppressoris, publicetur. De decimis autem dico, quod si eas reddatis,* [illegible] *vobis necesse fuerit, donare paratus est. Ciuitatem verò istam, pro sua misericordia, & non* [illegible] *meritis vestris, donabit vobis.* Cùm autẽ hæc manè Comiti nuntiasset Petrus, cõuocauit populum Episcopus Aurasicẽsis & Barrę; & supra scripta eis expo-

fuimus. Adducti igitur fideles in magnam ſpem capiēdæ ciuitatis, largiſſimas eleemoſynas, & orationes DEO omnipotēti offerebāt, vt plebē pauperū ſuorū, pro ſolo nomine ſuo liberaret. Fiūt itaq; poſt hęc velociter ſcalæ, & turris lignea extruitur, & crates iungūtur, & terminatâ die pugna incipitur. At verò illi qui infra ciuitatē erant, in noſtros, qui murū ſuffodiebāt, lapides cū tormētis, & tela, & ignē, & ligna, & aluearia cū apibus, & calcē, permixtim iaciebant. Sed, DEI virtute & miſericordia, nullū vel paucos de noſtris iſta lædebāt. Noſtri verò cū petrariis & ſcalis, murū imperterriti aggrediebātur. Tenuit autē hęc pugna ab ortu Solis, vſq; ad occaſū ita mirabiliter, vt nulli vnquā requies concederetur: & adhuc de victoria dubitabatur. Tandē exclamauerūt vnanimiter omnes ad Dominū, vt plebi ſuę propitius fieret; & Apoſtolorū ſuorū promiſſa adimpleret. Affuit ilico Dominus, & ciuitatē ſecūdū Apoſtolorū dicta nobis donauit. Aſcēdit antè omnes *Golferius de Turribus*: quem ſubſecuti ſunt plures, qui murū, & quaſdā turres ciuitatis inuaſerunt. Et nox ſuperueniens, pugnā diremit. Retinebāt adhuc Sarraceni quaſdā turres, & partē ciuitatis. Ob hoc itaq; ſperantes milites quod vſq; in manè, ſe Sarraceni nō dediſſent, extra muros ciuitatis cuſtodiebāt, ne aliquis ſubterfugeret. At verò ii quibus ſua vita non multū chara fuerat, quos lōga ieiunia in ſui deſpectū deduxerāt, per noctis tenebras inferre bella Sarracenis nō formidabāt. Atq; ſic pauperes, & ſpolia ciuitatis, & domos habuerūt. Manè autē facto, ingreſſi milites ciuitatē, quę ſibi tolleret, pauca inuenerunt *Sarraceni* verò, concluſerant ſe in ſpecus ſubterraneos; & nulli, vel pauci apparebant. Cumq; noſtri omnia, quæ ſuper terrā repererant, ſuſtuliſſent, arbitrati omnia eſſe cū Sarracenis, igne & fumo ſulphureo antra perquirebāt; & quia non multa ſpolia ibi reperiebant, quos poterant inuenire de Sarracenis, donec ad mortē pro ſpoliis afficiebant. Contigit autē quibuſdā de noſtris, vt cū Sarracenos pro ſpoliis per ciuitatē ducerent, vſq; ad puteos Sarraceni noſtros perducebāt; atq; ſe ſubitò intus pręcipitabāt, eligentes magis mortis compendiū, quā ſua vel aliqua demōſtrare vellēt. Quapropter omnes morti ſubiacuerūt; & proiecti ſunt, per paludes ciuitatis & extra muros. Sicq; nō multa ſpolia capta fuerūt in ciuitate. Interea orta eſt contentio inter homines Boimundi & Comitis: ob hoc, quia cū milites Boimundi oppugnationi nō multū inſtitiſſent, plurimū turres & domos, & captiuos obtinerent. Mirabile quoddā feceratibi Dominus. Etenim, cùm ante captam Marram præcepta Sanctorū Apoſtolorū Petri & Andreę, ſicut ſupra ſcriptū eſt, ad populū exponeremus: irriſit nos *Boimundus*, & ſocii eius. Itaq; nec ipſe nec qui cū eo erant, pugnæ profuerunt, ſed potius oberant. Et cū modò plurima haberēt ſpolia, quidā de familia Comitis indignè ferebant. Tamen inter ipſos Dominos malè cōueniebāt, ob hoc quod Comes volebat dare ciuitatē Epiſcopo Albarieſi; & Boimundus nolebat dimittere quaſdā turres, quę ſe ei dederāt, dicens: *niſi Comes dimiſerit mihi turres Antiochiæ, non ei conſentiā in aliquo.* Interea de itinere milites & populus quærere ceperūt, quando Principibus placeret vt inciperetur. Etenim licet ex longo tēpore inceptū eſſet iter; tamen quotidiè videbatur nobis incipi cū iter ageremus, quia nundū fuerat cōpletū. Boimundus dicebat quòd vſq; in Paſcha differretur. Et tunc erat tempus Dominicæ Natiuitatis. Deſperabāt etiā multi, eò quòd pauci eſſent equi in exercitu, & Dux abeſſet; & multi de militibus abierant ad Balduinum de Roais. Itaq; multi reuertebantur. Tandem cōuenerunt Epiſcopus Albarienſis, & quidam nobiles cum populo pauperū, & *Comitē* euocauerunt. Cumq; Epiſcopus prædicationem ſuam cōpleuiſſet, procubuerunt milites, & omnis populus ante Comitē; & cum lachrymis multis deprecabantur eū *vt ipſe cui Lanceā ſuā Dominus contulerat, ductor & dominus exercitus eiuſdē fieret, addētes quòd ob hoc Lanceā Dominicā promeruiſſet, vt ſi alij Principes defeciſſent, ipſe obnoxius tanto beneficio Domini, ſecurus cum populo pergere non formidaret. Alioquin, traderet Lanceam populo; & iret populus in Ieruſalem, ipſo Domino duce:* Dubitabat autem Comes, propter aliorum Principum abſentiam, metuens quòd ſi ipſe ſolus diem itineris terminaret, ob inuidiam ſui cæteri non iſſent. Quid multa? Vincitur Comes lachrymis pauperū, & diem quintū decimum ad iter nominauit. Quā ob rē indignatus *Boimundus*, diem quintū aut ſextū obclamare itineri per ciuitatē iuſſit; & poſt hæc, Antiochiā reuerſus eſt. Quærebat Comes cū Epiſcopo, quomodo ciuitatē potuiſſet retinere; & quos, & quantos viros, pro cuſtodia ibi dimittere poſſent. Interea mandauit Comes *Duci Lotharingiæ* & ad alios qui Marræ non interfuerant, vt congregarentur in vnum locum; atq; de his, quæ itineri vtilia forent & populo DEI, pertractarent. Atque ſic conuenerunt apud *Roiam*, quæ inter Antiochiam & Marram quaſi media eſt. Ibique omnes princi-

Principes, habito colloquio, in deterius vertebātur. Etenim Principes se ab itinere excusabant, & causa eorū, aliī multi. Volebat tunc Comes Duci donare decē millia solidorū; & Rotberto Normanniæ Comiti totidē; & sex millia Comiti Flandrensi; & Tancredo quinq; millia; & aliis Principibus prout erant. Inter hęc, cū ad pauperes qui apud Marrā remanserant, peruentū esset, quod Comes in ciuitate Marrę, multos milites & pedites de exercitu, pro custodia, dimittere vellet, dixerūt ad inuicem: *Hebo! & propter Antiochiam lites, & propter Marram lites; & in omni loco quem DEVS dederit nobis, Principum certamina, et imminutio exercitus DEI erit? Certè, propter hanc ciuitatē vlterius lites non habebuntur. Venite, & diruamus muros eius; & fiet pax inter Principes, & Comiti securitas, ne perdat eam.* Surgentes itaq; debiles & infirmi de cubilibus suis, innixi baculis, ad muros vsq; perueniebant; & illos lapides quos vix tria vel quatuor paria boum trahere possent, facilè quidā famelicus reuolutos à muro longè proiiciebat. Episcopus verò Albariensis, causando & interdicēdo ne hoc vllo modo fieret, circuibat ciuitatē, & pariter Comitis familiares. Cùm autem pertransissent custodes isti, statim reuertebantur ad inceptū opus, qui se occultauerāt, & qui declinauerāt ad aduentū Episcopi & sociorū eius. Et qui nō audebant per diem diruere, vel nō poterant aliis intenti, per noctē instabāt. Vix erat aliquis de populo debilis vel infirmus, ad cōfringendū murum. Interea tāta fames fuit in exercitu, vt multa corpora Sarracenorū iam fętentiū, quę in paludibus ciuitatis eiusdem per duas hebdomadas, & amplius iacuerant, populus auidissimè comederet. Terrebant ista multos, tā nostrę gentis homines, quàm extraneos. Reuertebantur ob ea nostri quàm plures, desperantes de itinere, sine succursu de gente Francorū. Sarraceni verò & Turci è cōtra dicebant: *Et quis poterit sustinere hāc gentē, quæ tā obstinata atq; crudelis est, vt per annū nō potuerit reuocari ab obsidione Antiochiæ, fame vel gladio, vel aliquibus periculis? & nūc carnibus humanis vescitur?* Hæc & alia crudelissima ibi, in nobis dicebant esse Pagani. Etenim dederat DEVS timorē nostrū cunctis gentibus; sed nos nesciebamus. Interea *Comes* à Colloquio Principū regressus *Marram*, grauiter irascebatur, de destructione muri contra populum. Cumq; expositum esset ei, quod neq; Episcopus, neq; alii Principes sui possent amouere, minis vel verberibus, populū à muri destructione, intellexit ilicò diuinum esse; & vt funditus murum diruerent præcepit. Interim ingrauescebat fames quotidie. Cumq; iam dies proposita itineri instaret, prędicabamus, eleemosynas & orationes fieri in populo ad DEVM pro itinere. Cùm verò vidisset Comes quòd nulli de Principibus Maioribus ad se venirent; & omnē populum contabescere cerneret, in interiora *Hispaniæ* pro victualibus populum ire præcepit; & ipse cum militibus, præcessit eum. Sed hoc non erat gratum quibusdā suis priuatis: dicebant enim: *in exercitu vix sunt trecenti milites, & aliorum armatorum non est grandis numerus, & alii ibunt in expeditionem, atque alii hic erunt infra ciuitatem hanc destructam, quæ sine munimine est?* Et intendebant Comiti nimiam leuitatem. Ad vltimum tamen pro causa pauperum Comes profectus est; & castella multa obtinuit, & captiuos; & maximā prædam cepit. Cumq; reuerteretur, cum grandi exultatione & victoria, pluribus *Sarracenorum* interfectis, sex vel septem de nostris pauperibus à Paganis capti & interfecti sunt: hi autē omnes defuncti, cruces in dextris humeris habuerunt. Hæc autē cùm Comes & qui cum eo erāt vidissent, Omnipotēti DEO gratias quantas poterant reddebant, qui pauperū suorū memor erat: & ob hoc maximè confortabantur. Itaq;, vt omnibus qui ad sarcinas, apud Marā remanserant, satisfacerent, vnū de interfectis qui adhuc spirabat detulerunt: & mirū certè in homine illo vidimus: qui, cùm vix haberet integrum vbi latere posset anima, per septem aut octo dies sine victu permansit: testificans IESVM, ad cuius iudicium erat venturus, sine dubio, Crucis illius DEVM fuisse auctorem. Igitur prouentu rerum & Crucis confortati, in quodam castro qui vocabatur *Capharca*; & erat in itinere longè à Marra quatuor leugis, spolia sua dimiserunt; atque illi qui socios habebant Marræ, cum Comite eo reuersi sunt. Constituta itaque die, & incensa ciuitate, proficiscebantur. Sed *Comes*, cum clericis suis, & Episcopo *Albariensi*, discalceatus incedebat, inuocantes DEI misericordiam & Sanctorum præsidia. Et consecutus est nos *Tancredus* cum quadraginta militibus, & peditibus multis. Cumque hoc audissent Reges de terra illa Arabum nobiles, cum supplicationibus, & multis donariis ad Comites mittebant: dicentes se nunc & deinceps tributarii eorum futuri, & allaturi victualia gratis, & pro commercio. Itaque acceptis securitatibus ab eis per iusiurandum, & vadibus, pro conductu,

vlterius tendebamus. Habuimus autẽ à Rege Cæsareæ duces, qui nos in prima die, vt nobis videbatur, malè duxerunt. Fuimus etenim in hospitio illo, in penuria totius boni, præter aquæ. Secunda verò die iidem duces imprudenter induxerũt nos in quandã vallem, vbi armenta Regis & totius Regionis propter timorẽ nostrum confugerant. Etenim Rex longè antè, nos ibi venturos sciebat; & vt fugerent ante nos, omnib. Sarracenis mandauerat. Sed si iussisset vt omnes de Regione illa obuiã nobis venirent, non ita factũ esset. *Raimundus de Insula* & socii eius ea die vnum Sarracenũ ceperunt, cum literis Regis, quas deferebat ad omnes de illa regione, vt fugerent ante nos. Cumq; hæc Regi cognita fuissent, dixit: *Ego quidẽ iusseram hominibus meis vt fugerent ante faciem Francorũ, quantum possent; & ipsi ad eos venerũt. Video quia DEVS hanc gentẽ elegit: propterea quodlibet faciant, nõ eis nocebo.* Tunc DEVM ipse Rex benedicebat, qui sufficienter prouidet necessaria timentibus se. Videntes autẽ tam subitam ac talẽ plenitudinẽ nostri milites, & multi de plebe viri fortes, assumptis omnibus pecuniis suis *Cæsareã* & *Camelam* adibant, vt equos farios ibi mercarentur, dicentes: *Quoniam DEVS de victu nostro curam agit, nos de pauperibus, & de militia eius curemus:* Sicq; factum est, vt vsq; mille optimos dextrarios haberemus. Conualescebant quotidie pauperes; confortabantur quotidie milites; & sic quotidie exercitus multiplicabatur. Et quãto vlterius progrediebamur, tanto ampliora nobis beneficia prouidebat DEVS. Et licet omnia sufficienter nobis prouenirent, tamen quidam Comitem ad hoc inclinauerunt, vt quasi caus. *Zibelli*, quę est ciuitas in maritimis, deuiare paulisper vellet. Sed *Tancredus* aliiq; multi viri fortes & boni, ne hoc vllo modo fieret effecerunt, dicentes: *DEVS visitauit plebem pauperũ, & nos declinare ab itinere debemus? Sufficiant nobis præteriti labores apud Antiochiam, belli & frigoris, & inediæ, denique & totius miseriæ. Numquid nos soli mundum expugnabimus? & habitatores mundi omnes interficiemus? Ecce de centum millibus equitum, vix milites mille habemus; & de ducentis millibus peditum armatorum, & amplius, modo non sunt in exercitu nostro quinque millia armati: & expectabimus donec omnes consumamur? Numquid ideò venient alij de terra nostra, quia audient captam esse Antiochiã & Zibellum, atq; reliquas ciuitates Sarracenorũ nostras? Sed eamus in Ierusalẽ pro qua venimus: & reuera DEVS eam nobis dabit. Et tunc, solo timore eorũ qui venient de terra nostra, & de aliis terris, aliæ ciuitates, scilicet Zimel & Tripolis, et Sur, & Accaron, quæ sunt in itinere nostro, ab incolis relinquentur.* Sic itaq; cùm anterius progrederemur, quidam Turci & Arabes exercitũ sequebantur, & pauperes qui pro debilitate sua longè post exercitum remanebant, interficiebant & spoliabant. Cumq; hoc semel & secundò fecissent, alia die remansit Comes in occultis, donec omnis exercitus pertransiret. Hostes verò, impunitate cædis, & spe rapinæ, exercitũ nostrum more solito insequebantur: sed cùm iam insidias præterissent, egressi nostri de occultis cum Comite, agmina hostiũ inuadunt, conturbant & confundunt; atq; ipsos interficiunt, & equos eorũ optimos, cum grandi exultatione ad exercitũ deduxerunt. Et post hæc, nulli hostes exercitũ assequebantur: quoniã Comes cum armata multitudine militum post omnes debiles ibat. Alij autẽ milites armati cum Comite Normanniæ & Tancredo, & Episcopo Albariensi frequenter exercitum præcedebant: ne vel à tergo vel à fronte, improuisi, hostes conturbarẽt nos. Etenim Comes quia paucos milites secum habebat cum à Marra proficisceretur, rogauit Episcopum, vt posito præsidio Barræ, ipse veniret secum. Quod Episcopus audiens, *Guillelmum Petri* nomine *de Cimiliaco* quendam militem suum ibi dimisit, cùm militibus septem & peditibus triginta, virũ fidelem ac DEO deuotũ; qui res Episcopi auxit, adiutore DEO, in decuplũ, breui tẽpore: & homines pedites habuit pro triginta, septuaginta; & equites sexaginta, & amplius. Consultũ est eo tẽpore de itinere nostro, vt dimitteremus viã quę ducebat *Damascũ*, & diuerteremus ad maritimã: quoniã, si nostræ naues quas in portu Antiochiæ reliqueramus ad nos venirent, haberemus cõmercia cum his de insula Cypri, & reliquarum Insularũ. Cùmq; vt consultũ est, iter ageremus, relinquebant ciuitates & castra & villas, plenas omnibus bonis, habitatores terrę. Itaq; circinatis magnis montanis, cũ in vallem quandã opulentissimã venissemus, rustici quidam multitudine sua & castri sui munitione superbi, neq; ad nos mittere pro pace, neq; relinquere castrũ suum volebãt; sed insuper armigeris nostris & peditibus, qui inermes erant, & per villas discurrebant pro victualibus, incurrerũt; & quibusdam interfectis, spolia intra castellum suum miserunt. Indignati itaq; nostri, ad castellũ vsq; perueniunt. Rustici autẽ obuiam nobis vsq; ad pedẽ montis, in quo castellũ erat, venire non dubitauerũt. Tunc nostri accepto cõsilio, ordines peditũ & mili-

& militum cōstituerunt; & sic à tribus partibus, per altitudinē montis ascēdētes, agmina rusticorum fugere compulerunt. Erant enim circiter triginta millia *Sarracenū*: & castellum ipsorum erat, in descensu cuiusdam maximi montis: & propterea cùm volebant refugiebant ad castellum, & alii in superiori montis parte, & sic aliquantulum nobis resistebant. Tandem exclamauimus signum solitum in necessitatibus nostris, DEVS ADIVVA, DEVS ADIVVA: & inimici nostri ita turbati sunt, vt vsque ad centum, solo timore & impetu sociorum suorum, sine vulneribus, in ingressu castelli, mortui remanerent. Erat autem maxima præda boum & equorum & ouium extra castellum, vbi populus noster occupabatur. Dumque Comes cum quibusdam militibus bello intenderet, pauperes nostri accepta præda, vnus post alium redire cœperunt; deindè pedites viam tenebant, postea milites plebei. Erant autem tentoria nostra longè à castello, quasi decem miliaribus. Interea Comes, milites & populum hospitari iubebat. Videntes autem Sarraceni, qui ad superiorem montem ascenderant, & ii qui erant in castello, quòd maxima pars nostrorum discesserat, ventilare ad inuicem cœperunt, vt coniungerentur: Comes verò dum hæc negligit, penè solum derelictum à militibus suis reperit. Erat collis in quo castellum erat, multum arduus & lapideus; & ardua semita, per quam vnus equus post alium vix ire poterat. Hac itaque difficultate comprehensus Comes, quasi versus illos, qui de superiori monte descenderant, pergere cum sociis cepit, quasi pugnaturus: qui primo paululum ad aduentum Comitis non dubitauerunt. Tunc nostri verso itinere, in vallem quasi securi tendebant. Videtes Sarraceni se frustratos, & nostros securè descendere; & hi de castello, & hi de montibus pariter nostris incurrunt. Coacti itaque nostri alii ab equis suis descenderunt, alii se præcipicipites per abrupta dederunt; & sic cum maximo periculo mortem euaserunt: quidam verò viriliter pugnando, mortui sunt. Hoc vnum certum scimus, quod nunquam fuit Comes in maiori periculo vitæ suæ: Itaque iratus sibi & suis, reuersus ad exercitum, consilium conuocauit, & conquestus est multum de militibus, quod sine licentia redissent, & se in periculo mortis reliquissent. Tunc promiserunt omnes se nunquam à castelli oppugnatione discessuros, donec funditus, per DEI gratiam, euersum esset. Sed DEVS qui eos conducebat, ne in quibuslibet vilibus impedirentur, ita terruit castellanos per noctem, vt nec interfectos suos sepulturæ tradidissent, dum præcipites in fugam ferebantur. Manè autem facto cùm venissemus ibi, spolia tantùm & castrum vacuum ab hominibus inuenimus. Erant autem eo tempore nobiscum Legati ab *Ammirato Camelæ, Rege Babylonis,* & *à Rege Tripolis*. Hi cùm vidissent audaciam & fortitudinem nostram, licentiam à Comite deprecabantur, dicentes, se quàm certissimè reuersuros. Dimissi itaque illi cum nostris, breui tempore cum magnis muneribus & multis equis reuersi sunt. Terruerat enim totam Regionem illam, castelli oppugnatio: quoniam nunquam antea ab aliquibus potuit expugnari. Propterea illius incolæ regionis, cum multis supplicationibus & muneribus, ad Comitem mittebant præcantes, vt dum ciuitas & castella eorum recipi faceret, interim signa & sigilla sua eis dirigeret. Etenim mos erat in exercitu, vt si signum alicuius *Franci*, in ciuitate aut castello reperiretur, à nullo postea oppugnaretur. Quare Rex Tripolis signa Comitis in castellis suis posuit. erat eo tempore tantum nomen Comitis, vt nullius vnquam nomini priorum impar esse videretur. Cumque milites nostri qui allegati Tripolim fuerant, Regias opes, & ditissima regna, & populosam ciuitatem vidissent, Comiti persuaserunt vt castellum munitissimum *Archados* & inexpugnabile viribus humanis, obsideret; habiturus post quartum vel quintū diem à Rege Tripolis, quantum auri & argenti desideraret. Itaque obsedimus pro voluntate eorum castellum, vbi tantos labores sunt passi nostri viri fortes, vt nusquam amplius. Præterea tantos ac tales milites ibi perdidimus, quod relatu grauissimum est. Interfectus est ibi dominus *Pontius de Baladunt*, cum lapide de petraria: cuius ego precibus ad omnes orthodoxos, & maximè ad Transalpinos, & ad te, *reuerende præsul Viuariensis*, cui hoc opus scribere curaui. Nunc autem quod reliquum est, DEO inspirante, qui hæc omnia fecit, eadem hilaritate, quâ incepi, perficere curabo. Oro igitur & obsecro omnes qui hæc audituri sunt, vt credant hæc ita fuisse. Quòd si quicquam ego præter credita & visa studeo referre, vel odio alicuius apposui, apponat mihi DEVS omnes Inferni plagas, & deleat me de libro vitæ. Etenim, licet vt alia plurima ignorem, hoc vnum scio, quia cum promotus ad sacerdotium in itinere DEI

sim, magis debeo DEO obedire testificando veritatem, quàm in texendo mendacia, alicuius muneris captare dispendia. Obiit karissimus meus in Domino, *Pontius de Baladuno*, sicut iam dictum est, apud castrum *Archados*. Sed quia secundùm Apostolum, *charitas nunquam excidit*: eadem charitate hoc opus agere volo: auxilietur mihi DEVS. (1.Cor.13,8.) Cumq; in hac obsidione aliquam moram fecissemus, venerunt ad nos nostræ *naues* ab *Antiochia*, & Laodicia, & multæ aliæ naues Veneticorum & Græcorum, cum frumento, vino, & hordeo, & carne porcina, & aliis venalibus. Sed quia hoc castrum à mari aberat per miliarium, nec in portu poterant esse naues, reuertebantur nautæ ad *Laodiciæ portum*, & ad portum Tortosæ. Hanc enim *Tortosam*, ciuitatem valdè firmissimam, muris & antemuralibus exstructam, & refertam omnibus bonis, reliquerunt ciues eius Sarraceni, solo timore nostri exercitus. Etenim tantum effecerat DEVS timorem nostrum in *Sarracenos* & *Arabes* illius regionis, vt nos omnia crederent posse; & quæ poteramus, velle extermiminare. Sed hoc antè obsidionem Archados. Hanc autem obsidionem, quia maximè pro aliis contra iustitiam, quàm pro DEO posuimus, noluit promouere eam DEVS; sed omnia aduersa nobis tribuit. Et erat mirum, cùm ad alia bella & assultus omnes prompti & parati essent, ad hoc segnes & inutiles inueniebantur. Si qui verò feruentes spiritu agere aliquid vellent, vel ipsi vulnerabantur, vel quod inceperant frustrà eueniebat. Migrauit hic gloriosè *Anselmus de Ripamonde*: etenim cùm surrexisset manè, vocauit ad se Sacerdotes, & de negligentiis suis & peccatis confessus, misericordiam à DEO & ab ipsis deprecabatur; denuncians eis imminere vitæ suæ finem: cumque admirarentur de hoc, quia sanum & incolumen eum videbant, dixit eis: *Nolite mirari, sed audite me potius. Hac nocte vidi dominum* Egelrannum de Sancto Paulo, *qui apud Marram interfectus est; non in somnis, sed vigilanter. Et dixi ad eum: Quid est hoc? quia vos mortuus eratis, & ecce nunc viuitis. Et ille respondit: Equidem non moriuntur illi, qui in CHRISTI seruitio vitam finiunt. Cùm verò rursus quærerem ab eodem, de pulchritudine eius, quæ nimia erat, vndè accidisset ei, respondit mihi: Non debes mirari super pulchritudine mea, cùm in tam pulchram domum habitem. Et continuò ostendit mihi domum quandam in cœlo ita pulchram, vt nihil pulchrius ego crederem. Cumq; obstupescerem ad splendorem domus illius, dixit mihi: Multò tibi pulchrior præparatur, vsque in crastinum. Et his dictis, sublatus est.* Contigit autem eo die cùm hæc pluribus enarrasset idem *Anselmus*, vt ad pugnam progrederetur contra Sarracenos: qui de castello latenter egressi, vsque ad tentoria nostra venire solebant, vt aliquid indè subriperent, vel alicui nocerent. Sed cum hæc pugna inualuisset ex vtraque parte, & Anselmus viriliter resisteret, de lapide tormenti in capite percussus est; atque sic ad locum sibi à DEO præparatum, migrauit ab hoc seculo. Venit hic ad nos Legatus quidam *à Rege Babyloniæ*; & remiserat ad nos Legatos nostros cum ipso, quos tenuerat captos per annum. Dubitauerat enim an faceret nobiscum amicitiam, an cum Turcis. Volebamus nos in hoc conuenire cum eo: *si faceret nobis de Ierusalem auxilium, vel si redderet nobis Ierusalem cum pertinentiis suis; redderemus nos ciuitates omnes suas, quas ei Turci abstulerant cum caperemus eas: alias autem ciuitates Turcorum, quæ de regno eius non fuerunt, si cum auxilio illius, caperentur, partiremur.* Turci verò vt nobis relatum est, volebant hoc facere illi: *si veniret contra nos in prælium, & colerent Alim, quem ipse colit, qui est de genere Bahumeth, & acciperent monetam eius, & remitterent tributa quædam*, & multa alia, quæ ego non satis noui, facerent ei. Sciebat de nobis quod pauci eramus, & quod Imperator *Alexius* vsque ad mortem nobis inimicabatur: vnde nos litteras Imperatoris Alexii de nobis factas inuenimus, confecto bello cum eodem Rege Babyloniorum apud *Ascaloniam*, in tentorio eiusdem Regis: His atque aliis de causis *Ammiratus* detinuit Legatos nostros per annum captos, infra Babyloniam. Modò verò cum audisset, quod terram suam ingressi, villas & agros vastaremus, mandauit nobis: vt *sine armis ducenti vel trecenti, iremus Ierosolymam; & adorato Domino nostro reuerteremur.* Sed nos irrisimus hoc, sperantes de DEI misericordia, minantes, *quod nisi gratis redderet nobis Iherusalem, Babyloniam calumniaremur ei*. Habebat enim Ammiratus Iherusalem, eo tempore. Etenim cùm audisset quòd Turci essent à nobis superati apud Antiochiam, venit ad oppugnandum Iherusalem, sciens quod Turci toties fusi à nobis atque fugati, non occurrerent sibi in prælium. Tandem datis maximis muneribus his qui eam defendebant, recepit ciuitatem Iherusalem; & obtulit candelas, & incensum ad *Sepulchrum Domini*, & in Caluario monte. Sed iam ad obsidionem redeamus. Dum vt dixi-

diximus exercitus noster multum laboraret in oppugnatione *Archados*, nuntiatum est nobis, quod *Papa Turcorum* veniret contra nos in prælium: & quia erat de genere Bahumeth, sequerentur eum gentes sine numero. Igitur mandatum est nobis, vt nos præpararemur ad pugnam. Et miserunt Episcopum *Albariensem* ad Ducem & ad *Flandrensem* Comitem, qui *Zibellum* obsederant: quod est castrum supra mare, quasi loco medio, inter *Antiochiam* & castrum *Archados*, longè ab vtroq; duobus diebus. Illi verò accepto nuntio de bello, relicta obsidione, celeriter ad nos venerunt. Interim inuentum est falsum; & quod *Sarraceni* illud composuerant, vt nobis taliter deterritis, aliquantulum respirare possent obsessi. Coniunctis itaque exercitibus, ceperunt ostendere illi de parte Comitis, equos farios & diuitias suas, quas dederat illis DEVS in regionibus Sarracenorum: eò quòd morti se pro DEO exposuissent: at alii paupertatem suam prætendebant. Prædicatum est eo tempore *vt daret populus decimas de omnibus quæ cepisset*: quoniam multi pauperes erant in exercitu, & multi infirmi: & mandatum est vt quartam partem redderent sacerdotibus suis ad quorum Missas veniebant; & quartam Episcopis; reliquas verò duas *Petro heremitæ*, quem pauperibus de clero & populo præfecerant: Ideoque duas partes accipiebat, vnam videlicet, pro his qui erant de Clero, & alteram pro his qui erant de populo. Multiplicabat itaque DEVS exercitum nostrum, adeò in equis & mulis, & chamelis, & aliis vitæ necessariis, vt nobis ipsis in mirum & in stuporem fieret. *Orta est* itaque *ex rerum opulentiâ, contentio atque superbia* inter Principes: adeò vt illi qui DEVM intimè diligebant, rerum inopiam atque bella formidolosa nobis imminere præoptarent. Volebat nobis dare *Rex Tripolis*, quindecim millia aureorum *Sarracenæ monetæ*; præterea equos & mulos, & vestes multas, & tributa deinceps singulis annis, multò his ampliora, si non expugnaretur à nobis. Valebat quippe vnus aureus, octo vel nouem solidos monetæ nostri exercitus. Erat moneta nostra hæc: *Pictauini, Cartenses, Mansei, Lucenses, Valentinenses, Mergoresi*, & duo *Pogesi* pro vno istorum. Ille ergo *dominus Zibelli* metuens ne rursus oppugnaretur, misit ad Principes nostros quinque millia aureos, & equos, & mulas, & vinum multum: annonam enim sufficientem habebamus. Baptizabantur etiam aliqui Sarracenorum, timore & zelo nostræ legis, anathematizantes *Bahumeth* & omnē eius progeniem. Ob hoc itaque mittebant quisque de Principibus nostris ad ciuitates Sarracenorum legatos, cum litteris, dicens se esse dominum totius exercitus. Sic itaque agebant eo tempore nostri Principes. Et maximè *Tancredus* rem conturbabat: qui cum accepisset à Comite Raimundo quinque millia solidorum, & duos equos farios optimos, vt in seruitio eius esset vsque Ierusalem, volebat modò discedere, & esse cum Duce Lotharingiæ: & ob hoc multæ lites habitæ sunt. Tandem malè discessit à Comite. Multæ reuelationes eo tempore nobis denunciatæ sunt, quæ nobis à DEO mandabantur. Quarum vna hæc est, quæ sub nomine ipsius scripta est, qui vidit eam. *Anno ab incarnatione Domini nostri IESV CHRISTI millesimo nonagesimo nono, indictione septima, Epacta vicesima sexta, concurrente quinto Nonis Aprilis in nocte, cùm ego* Petrus *iacerem in capella Comitis Sancti Egidii ad obsidionem Archados, cogitare mecum cepi, de sacerdote illo cui Dominus cum cruce apparuit, cùm à Turcis obsessi in Antiochia teneremur: atque cùm multum mirarer quod nunquam cum Cruce mihi apparuerat, vidi ilicò Dominum ingredientem, & Apostolos eius Petrum & Andream, & alium quendam magnum & spissum, bruno colore & subcaluo, & magnis oculis.* Et ait mihi Dominus: *Quid agis?* Et respondi: *Domine, ego sto.* Et ait iterum Dominus: *Tu penè cum aliis submersus esses. Sed quid modò cogitabas?* Et respondi: *Domine Pater, ego de Sacerdote illo, cui cum Cruce apparuisti, cogitabam.* Et Dominus: *Ego scio istud.* Et deinceps: *Crede quia ego sum Dominus, pro quo omnes huc venistis; & qui pro peccatoribus in Ierusalem in cruce passus sum, sicut modò videbis.* Et in ipsa hora vidi quandam crucem de duobus lignis nigris atque rotundis factam, non politam neque adaptatam: nisi quod in medio trabes incisæ se inuicem complectebantur. Et ait mihi Dominus: *Ecce Crucem quam quærebas.* Et fuit in Cruce illa Dominus sic distentus & crucifixus, sicut in tempore Passionis; Petrus autem in capite suo, illam à dextris sustinebat: Andreas à sinistris, in collo; tertius verò ille à tergo, manibus sustinebat. Et dixit mihi Dominus: *Hæc dices populo meo, quia sic me vidisti. Vides has quinque plagas meas? sic vos quinque ordinibus consistitis. Primus ordo est non reformidantium tela vel gladios, nec aliquod genus tormenti. Ordo iste similis mihi est: Ego enim in Ierusalem veni, gladios & lanceas, &*

A. D. 1099.

genus tormenti. Ordo iſte ſimilis mihi eſt: Ego enim in Ieruſalem veni, gladios & lanceas, & fuſtes, & baculos, demum & crucem non dubitaui: Moriuntur pro me, ego quoque pro eis mortuus ſum: Ego ſum in eis, & ipſi ſunt in me&c. Cùm verò ii tales obeunt, à dextris D E I *collocantur, vbi ego poſt reſurrectionem, in cœlum aſcendens conſedi. Secundus autem ordo eſt eorum qui in ſubſidio prioribus ſunt, atque à tergo eos cuſtodiunt, ad quos etiam refugere illi poſſunt: hi verò Apoſtolis ſunt ſimiles, qui me ſequebantur, mecumq́; manducabant. Tertius verò ordo eſt eorum, qui lapides & tela prioribus miniſtrant: hi namq́ue ſimiles ſunt illis, qui cum viderent me in cruce, de paſſione mea dolentes, pectora ſua percutiebant, iniuriam fieri mihi proclamantes. Quartus autem ordo, eſt eorum qui videntes bellũ inſurgere, ſe domibus intrudunt atque ad negotia ſua conuertuntur, non credentes in virtute mea victoriam conſiſtere: ſed in hominum probitate&c. Hii tales, illis ſunt ſimiles qui dixerunt: reus eſt mortis, crucifigatur: quia Regem ſe fecit, &* D E I *Filium ſe dixit. Quintus autem ordo eorum eſt, qui cum belli clamorem audiunt, de longè ſpeculantes clamoris cauſas requirunt, & ignauiæ non virtutis aliis exempla tribuunt & non ſolùm pericula pro me, verùm etiam pro fratribus ſubire nolunt: ſed ſub ſpecie cauendi, alios volentes pugnare, vel pugnatoribus arma miniſtrare, ſecum ad ſpeculandum inuitant: hi Iudæ proditori, & Pilato iudici ſimiles ſunt.* Erat autem nudus in Cruce Dominus: tamen linteolo præcinctus, à genibus vſque ad lumbos: & erat linteolum medio colore, coloratum inter nigrũ & rubeum. Et circa horam habebat vittas albas, & rubeas atq; virides. Poſt ſublata Cruce remanſit in habitu in quo prius venerat Dominus. Et dixi ad eum: *Domine* D E V S, *ſi hoc dixerò non credent mihi.* Et reſpondit mihi Dominus: *Vis cognoſcere eos qui his non credent?* Et dixi. *Etiam Domine&c.* Et Dominus: *Congreget Comes Principes & populum, diſponatq́; de bello, vel de caſtri oppugnatione aliquid, cum tempus fuerit proclametq́; notiſſimus præco,* DEVS ADIVVA, *ter; atque diſpoſitum complere tendat. Tunc ſicut tibi dixi, ordines videbis, & tu & alii qui his creditis, & incredulos diſtinguetis.* Et dixi: *Domine, quid de incredulis faciemus?* Et reſpondit mihi Dominus: *Non parcatis eis; ſed occidite, quia proditores mei ſunt, fratres Iudæ Iſcariothæ: Res verò illorum his qui de priore ordine ſunt concedite, prout neceſſarium fuerit. Si ſic agitis, inueniſtis viam rectam quam hactenus circuiſtis. Et ſicut cætera quæ eis dixiſti, incommutata prouenerunt, & hæc quoque venient. Scis tu quam gentem præcipuè dilexerim.* Et reſpondi: *Domine, gentem Iudeorũ.* Et Dominus: *Hi quoniam increduli fuerunt, odio eos habui, & inferiores omnibus gentibus ſtabiliui. Videte itaque ne increduli ſitis: Alioquin, vobis remanentibus cum Iudeis, alios populos aſſumam, & per ipſos complebo quæ vobis promiſeram. Hæc quoque dices ad eos: cur timent facere iuſtitiam? Et, quid melius iuſtitia? Hanc iuſtitiam volo vt teneant: per familias & cognationes ponant iudices. Cùm autem quilibet offenderit alium, dicat qui iniuriam patitur: frater vellésne ſic tibi fieri? Poſthac niſi malefactor deſierit, ex nomine ſuæ poteſtatis ei contradicat: deinde licenter Iudex à malefactore omnia bona ſibi auferat: & medietas ſit eius qui iniuriam patiebatur; reliqua verò, poteſtatis. Si autem Iudex aliqua de cauſa hæc facere diſtulerit, tu vade ad eum & corripe eum: & dic ei, Quod niſi ille ſe correxerit, non exſoluetur vſque ad vltimum ſeculi diem, niſi remiſeris illi. Neſcis ne quàm graue ſit prohibitum? Etenim ego prohibui Adæ, de arbore Scientiæ ne tangeret: tranſgreſſus meum prohibitum, & ipſe, & poſteri ſui in captiuitate miſera fuerunt: donec ego veniens in carne, eos, morte Crucis moriendo redemi. De decimis verò, benè, quidam fecerunt, quod eas ſicut præcepi dederunt. Multiplicabo itaque illos, atque inter alios cognoſcibiles faciam.* Cùm autem hæc dixiſſet Dominus, cepi poſtulare ab eo, vt pro caritate ſua litterarum ſcientiam, quam nuper mihi abſtulerat, redderet. Et ait Dominus: *Non ſufficiunt tibi ad enarrandum ea quæ noſti? & tamen vis ſcire plura.* Et continuò ita mihi viſus ſum ſapiens, vt nihil ſapere vitra rogarem. & ait Dominus: *ſufficiunt tibi adhuc quæ noſti?* Et reſpondi: *ſufficiunt.* Et Dominus rurſum: *Quid dixi tibi? reſponde&c.* Et ego nihil ſciebam. Cumque mihi inſtaret vt aliquid eorum quæ dixerat reſponderem ſibi, reſpondi: *Domine nihil noui.* Et ait Dominus: *Vade & annuntia quæ noſti; & ſufficiant tibi quæ ſcis.* Cùm autem hæc fratribus oſtendiſſemus, ceperunt quidã dicere, quòd nunquã crederẽt quòd huiuſcemodi homini loqueretur DEVS, & dimitteret Epiſcopos & Principes, & oſtẽderet ſe homini ruſtico: vndè etiã de Lãcea Domini dubitabãt. Quapropter conuocauimus fratres illos quibus de Lancea aliquando reuelatũ fuerat; & poſt hæc *Arnolſum* Capellanum Comitis Normãniæ, qui caput omniũ incredulorũ erat: & quia litteratus erat; credebãt ei multi: & quæſiuimus ab eo, quare ipſe dubitaret: cumq; diceret, quod Epiſcopus Podienſis inde dubitauerit: reſpondit quidã Sacerdos *Petrus* nomine Deſiderii. *Ego poſt obitum eius vidi Epiſcopũ Podienſem, & beatũ Nicolaũ cũ eo:* & poſt multa alia, dixit mihi Epiſcopus:

Ego

Ego sum in uno Choro cum beato Nicolao: sed quia de Lancea Domini dubitaui, qui maxime credere debuissem, deductus sum in Infernum: ibique capilli mei, ex hac parte dextera capitis, & medietas barba combusta est: & licet in pœna non sim, tamen clarè DEVM videre non potero, donec capilli & barba sicut ante fuerant, mihi succreuerint. Hæc & multa alia ex parte DEI, prædixit Sacerdos iste, quæ postea nobis euenerunt: Sed hæc suo loco dici poterunt. Accessit & alius quidam Sacerdos *Ebrardus* nomine, & dixit: *Eo tempore quò Turci obsidebant exercitum nostrum infra Antiochiam, ego eram Tripolis. Veneram enim illuc ante captam Antiochiam, pro vita mea necessariis. Cùm verò audissem quod Antiochia capta esset; & nostri ita intus tenerentur obsessi, vt nullus ingredi vel egredi de nostris auderet; & multa mala alia quæ obsessis imminebant; & plurima falsa, quæ Sarraceni & Turci veris malis addebant, de vita mea dubius, ad Ecclesiam quandam confugi. Ibi ante maiestatem quandam Matris Domini procubui; lachrymisquè & precibus appellare per eam DEI misericordiam cepi. Cumquè per aliquot dies id fecissem, permanens impransus,* & dicens ei: *O Regina Domina, isti peregrini sunt qui dimissis paruulis & mulieribus, & omnibus charis suis, pro nomine filii tui, & pro te, hùc de longinquo venerunt; & pro filio tuo pugnant: miserere eorum. Et, ô Domina, quid dicetur de te, & de Filio tuo, in terris ipsorum, si in manibus Turcorum eos tradideris?* Hæc & alia similia cum mœstus & gemens sæpiùs iterassem, venit ad me quidam Surianus qui Christianus erat, & dixit mihi: *Bono animo esto, & vide ne amplius fleueris.* Et dixit: *Modò eram ante fores Ecclesiæ beatæ Mariæ matris Domini, & venit quidam clericus ad me albis vestibus indutus: & cum quæsissem ab eo quis esset, & vndè veniret,* respondit: *Ego sum Marcus Euangelista, & venio ab Alexandria, & diuerti huc propter Ecclesiam beatæ Mariæ semper Virginis.* Et cum rursus quærerem quò iret, dixit: *Dominus noster IESVS CHRISTVS est apud Antiochiam, & mandauit omnibus discipulis suis, vt eò venirent: quoniam Franci debent pugnare cum Turcis, & nos erimus eis præsidium:* Et hoc dicto abiit. Cumque ego his parum crederem, nec à dolore nec à lachrymis cessassem, dixit mihi isdem Surianus: *Intellige: In Euangelio Beati Petri est scriptum quod nos habemus, quòd gens Christianorum quæ capiet Ierusalem, infra Antiochiam clausa erit; nec indè exire poterit, nisi prius Lanceam Domini repererit.* Et dixit Sacerdos: *Si aliquid horum dubitatis, fiat ignis; & in DEI nomine, & horum testimonio, transibo per medium.* Accessit & alius Sacerdos, nomine *Stephanus*, cognomine *Valanti*, vir magni testimonii, & bonæ vitæ; & dixit: *Ipse Dominus IESVS locutus est mihi in ipso feruore tribulationis quæ fuit apud Antiochiam: & promisit mihi coram Matre sua, beatissima Virgine Maria: quod in quinta die quæ futura erat, misericordiam populo suo faceret & labores eius quamplurimos compleret, si ad eum reuerterentur ex toto corde: & in die illa Lancea Domini reperta est: vbi ego promissa Domini completa esse credo. Si quid inde dubitatis, Episcopo Podiensi statim vt hæc vidi obtuli pro testimonio horum, quoràm multitudine omni, quod si ipse vellet, ego transirem per ignes, vel de altissima turre præcipitarer: adhuc hoc ipsum vobis offero.* Accessit autem & Episcopus Athensis, & dixit: *In somnis ego an vigilans ista viderim, certum nescio; DEVS scit. Vir quidam venit indutus albis, & stetit ante me, & tenebat Lanceam Dominicam istam in manibus suis,* & dixit mihi: *Credis hanc lanceam esse Domini?* Et respondi: *Credo Domine:* Dubitaueram & ego aliquando de ea. Cum id secundò & tertiò grauiter exegisset, dixi ad eum: *Credo Domine hanc esse Lanceam Domini nostri IESV CHRISTI.* Et post hæc dimisit me. Et ego Raimundus, qui hæc scripsi coram fratribus & Episcopis, hæc ibi dixi. *Interfui ego dum effoderetur lancea Domini, & antequam tota super terram apparuisset; mucronem osculatus sum. Et sunt in exercitu plures, qui mecum ista viderunt.* Et addidi: *Et est alius quidam Sacerdos Bertramus nomine, Podiensis, Episcopo Podiensi in vita ipsius familiaris. Hic autem Sacerdos infirmatus est vsque ad mortem: cumquè iam de vita sua desperasset, apparuit ei Episcopus Podiensis cum Heraclio vexillifero suo: qui in bello maximo facto apud Antiochiam, in facie m percussus sagitta, cum intrepidus agmina Turcorum prosterneret, & indè vitam finierat.* Et dixit Episcopus Sacerdoti *Bertrame, quid agis?* Et dixit Heraclius: *Domine, infirmus est.* Et respondit Episcopus: *propter incredulitatem infirmatur.* Et Sacerdos ad hæc *Domine nonne ego de Lancea Domini credo, sicut & de passione Domini?* Et dixit ei Episcopus: *Et adhuc multa alia credere oportet.* Et licet ad hoc negotium non pertineat, tamen quia egregium est, gratia bonorum hominum aliquid adiũgam. Cùm resedisset Sacerdos ad præsentiam Episcopi, & Heraclii domini sui: infirmus enim erat, nec stare poterat; vidit in faciem Domini sui, vulnus non esse sanatum. Et ait Sacerdos: *Quid est hoc?* Et respondit Heraclius: *Cùm ego venissem ante Dominum meum, deprecatus sum eum, vt nunquam hæc plaga clauderetur: quoniam propter eum vitam finieram. Et hoc mihi concessit Dominus.* His atque pluribus auditis, credidit *Arnulfus*, & confessus est: & promi-

fit Episcopo *Albariensi*, Quod coram omni multitudine populi, pro incredulitate sua veniam peteret. Die autem constituta, cùm venisset vocatus ad consilium *Arnulfus*, cepit dicere, quòd bene crederet; sed cum domino suo volebat loqui, antequam veniam inde peteret. Cùm verò hoc audisset *Petrus Bartholomeus*, iratus nimium, dixit sicut homo simplex, & qui veritatem benè nouerat: *Volo ac deprecor, vt fiat ignis maximus; & cum lancea Domini transibo per medium: &, si lancea Domini est, incolumis transeam; sin autem falsum est, comburar in igne. Video enim quia nec signis nec testibus creditur.* Placuerunt hæc omnia nobis; & indicto ei ieiunio, diximus quod eo die fieret ignis, quo Dominus noster pro salute nostra, plagatus, & in Cruce fuit. Et post diem erat *Parasceue*. Itaque illucescente die constituta; ignis paratus est post meridiem. Conuenerunt eò Principes & populus, vsque ad quadraginta millia virorum; fueruntque ibi sacerdotes nudis pedibus, & induti sacerdotalibus vestimentis. Factus est ignis de oleis siccis, & habuit in longitudine quatuordecim pedes: & erant duo aggeres: & erat inter vtrosque duos aggeres spacium quasi vnius pedis; atque in altitudine aggerum erant quatuor pedes. Cùm verò vehementer ignis accensus esset, dixi *ego Raimundus* coram omni multitudine: *Si DEVS Omnipotens huic homini loquutus est facie ad faciem, & beatus Andreas Lanceam Dominicam ostendit ei, cum ipse vigilaret; transeat iste illæsus per ignem. Sin autem aliter est, & mendacium est; comburatur iste cum lancea, quam portabit in manibus suis.* Et omnes flexis genibus responderunt: AMEN. Exæstuabat ita incendium, vt vsque ad triginta cubitos aërem occuparet: accedere verò propè nullus poterat. Tunc *Petrus Bartholomeus*, indutus solummodo tunica, & flexis genibus ante Episcopũ Albariensem, DEVM testem inuocauit, *quod facie ad faciem ipsum in cruce viderit; & hæc, quæ supra scripta sunt ab eo audierit, & à beatis Apostolis Petro & Andrea: & neque quicquam eorum, quæ ipse sub nomine Sancti Andreæ vel Sancti Petri, vel ipsius Domini dixit, se composuisse: & si quicquam mentitus erat, præsens incendium numquam transisset. Cætera quæ ipse commisisset in DEVM & in proximum, dimitteret ei DEVS: & pro his oraret Episcopus, atque omnes alii Sacerdotes, & populus qui ad hoc spectaculum conuenerant.* Post hæc cum Episcopus posuisset ei Lanceam in manu flexis genibus, & facto signo Crucis, cum lancea viriliter & imperterritus incendium ingressus est; atque spacio quodam in medio ignis demoratus est: & sic per DEI gratiam transiuit. Sunt nonnulli adhuc, qui signum hoc ibi viderunt: quòd antequam ingrederetur in ignem, quædam auis desuper volans, lustrato igne, se intus misit: Et hoc vidit *Ebrardus* Sacerdos ille, cuius superiùs mentionem fecimus, qui Hierosolymis post ea pro DEO remansit: & *Wilhelmus Boni* filius, optimus miles, & boni testimonii, patria Arelatensis, hoc ipsum se vidisse testatur. Alius quidem miles est optimus, genere Niterensis, nomine *Wilhelmus Malus puer*, qui antequam Petrus ingrederetur in flammam, quendam hominem indutum veste sacerdotali, nisi quod casulam habebat super caput replicatam, ingredi in ignem vidit: & cùm videret quòd non egrederetur, existimans Petrum Bartholomeum esse, lachrimari cepit, credens eum extinctum esse in igne. Erat autẽ multitudo ibi hominum, nec poterant omnes omnia videre. Et alia multa nobis relata sunt, & facta, quæ nos metuentes legentibus fastidium, scribere noluimus: cùm ad omnem causam tres idonei testes sufficiunt. Vnum verò non prætereamus. Postquam enim Petrus per ignem transiuit, licet adhuc multum exæstuaret incẽdium; tamen populus ita auidè titiones collegit, & carbones cum cinere, vt in breui spatio nihil indè appareret. In fide etenim illorum, multas per hæc virtutes operatus est postea Dominus. Vt verò *Petrus Bartholomeus* de igne egressus est, ita vt nec tunica eius combusta fuerit; nec etiam ille subtilissimus pannus de quo lancea Domini inuoluta erat signum alicuius læsionis habuisset, accepit eum populus, cùm signasset eos cum lancea Domini, & clamasset, alta voce, DEVS ADIVVA: accepit, inquam, & traxit eum per terram, & conculcauit eum omnis illa multitudo populi, dum quisque volebat eum tangere, vel accipere de vestimento eius aliquid, & dum credebat eum esse quisquam apud alium. Itaq; tria vulnera vel quatuor fecerunt ei in cruribus, abscidentes de carne eius; & spinam dorsi confringentes, crepuerunt eum. Expirasset autem ibi Petrus, sicut nos credimus, nisi *Raimundus* Pelez nobilissimus miles, & fortis, facto agmine sociorum irrupisset in agmen turbæ turbatæ; & vsque ad mortem pugnando liberasset eum. Sed nos in solicitudine & angustia modo positi, amplius de his scribere non possumus. Cùm verò detulisset Raimundus Pelez Petrum ad domum nostram, colligatis vulneribus eius cepimus

cepimus quærere ab eo quare moram fecisset in igne. Ad hæc ipse respondit: *Occurrit mihi Dominus in medio igne; & apprehendens me per manum,* dixit mihi: *Quia dubitasti de inuentione Lanceæ, cum beatus Andreas eam tibi ostendisset, non sic transibis illæsus, sed infernum non videbis. Et hoc dicto, dimisit me. Videte itaque, si vultis, adustionem meam:* & erat aliqua adustio in cruribus, verùm non multa: sed plagæ erant magnæ. Post hæc conuocauimus omnes qui de Lancea Domini dubitauerant: vt venirent & viderent faciem eius, & caput, & reliqua membra; & intelligerent, quod verum est, quicquid ipse dixerat de lancea, & de aliis: cùm pro testimonio eorum non extimuisset introire tale incendium. Viderunt itaque multi, & videntes faciem eius atque totum corpus, glorificabant DEVM dicentes: *Benè potest nos Dominus custodire inter gladios inimicorum nostrorum, qui hominem istum liberauit de tanto incendio flammarum. Certè non credebamus, quòd sagitta aliqua sic transire posset, illæsa per ignem, quomodo iste transiit.* Post hæc Petrus cōuocauit ad se Capellanum Comitis, nomine Raimundum, & dixit ei: *Quare voluisti vt ego ob testimonium Dominicæ lanceæ, & cæterorum quæ ex parte DEI dixeram, per incendium transirem? Scio satis quia hoc & hoc cogitasti.* Et dixit ei quæ ipse cogitauerat. Cumq; ille se taliter cogitasse negaret, respondit Petrus Bartholomeus: *mihi quidem negare non potes, quia certum hoc habeo: Etenim illa nocte fuit hic beatissima Virgo Maria, & Episcopus Podiensis, per quos ego quæ tu negas didici. Miror satis cùm de verbis Domini & Apostolorum eius non dubitaueris, quare experimentum cum periculo meo, de solis his habere volueris.* Tunc deprehensam cogitationem suam, & se culpabilem ante DEVM Raimundus videns, amarissimè in lachrymas prorupit. Et Petrus ad hæc. *Noli desperare, quia piissima Virgo Maria, & Sanctus Andreas tibi veniam apud DEVM obtinebunt. Tu verò enixius eos deprecare.* Interim tantæ ac tales lites inter Principes nostri exercitus obortæ sunt, vt penè totus exercitus diuideretur. Sed DEVS qui ductor erat, & Dominus noster, ne talia fierent beneficiis suis prohibebat. Erat ciuitas nomine *Tripolis*, cuius superiùs mentio facta est, non multum longè à castris nostris. Huius igitur ciuitatis Dominus, cum discordiam Principum nostrorum didicisset, respondit nostris, qui de reddendo tributo eum appellabat: *Et qui sunt Franci? Et quales milites sunt? Et quanta eorum potentia? Ecce tertius mensis modo agitur ex quo exercitus Francorum obsedit castrum Archados, & neque assultum eorum habui, neque aliquem armatum de ipsis vidi; & tamen sunt propè me per quatuor leugas. Sed veniant huc, & videamus eos, & comprobemus militiam eorum. Quare ego eorum hominum tributarius fierem, quorum facies non vidi, & fortitudinem ignoro?* Vt verò hæc relata sunt ad exercitum nostrum; dixerunt quiq; ad inuicem: *Ecce quod acquisiuimus pro contentionibus & discordiis nostris: Blasphematur DEVS; & nos contemnimur.* Itaq; conuenientes in vnum Principes nostri, statuerunt vt *Albariensis* Episcopus cum parte exercitus castra seruaret; & Principes cum ordinibus peditum & militum, sicut pugnandi mos est, vsque ad muros ciuitatis assultarent. Constituta autem die cum nostri taliter proficiscerentur, egressi Tripolitani obuiam illis, in multitudine & tumultu suo confisi, pugnare cum nostris parabant. Est quidam murus firmissimus aquæducti in ciuitatem & altus, inter quem & mare, non multum ampla via est: à tribus enim partibus Tripolim mare cingit. Hunc igitur murum aquæducti quem diximus, *Sarraceni* munierunt, vt quasi de castello ad castellum exire & regredi possent, si quid aduersi contigisset. Videntes itaque nostri hanc multitudinem loco & armis confidentem, inuocando DEVM, & erectis hastis conglobatim pedites & milites, more processionis, vsque ad eos venerunt; vt si nostros vidisses, amicos nō hostes esse eos dixisses: vt autem permixti sunt, hostes esse & non amicos crederes. Fœdatur enim terra sanguine Maurorum; & completur aquæductus cadaueribus eorum. Tantum namque timorem hostibus immisit Dominus, vt vix fugere, post primos ictus eorum aliqui possent. Erat quidem ad videndum satis delectabile, cum aquæducti riuulus raptim truncata cadauera nobilium & vulgi in ciuitatem inferret. Ceciderunt ibi de nostris vnus vel duo: de hostibus verò, vsque ad septingentos cecidisse audiuimus. Reuersi itaque cum grandi victoria, & spoliis multis, dixerunt nostri Principes ad populum: *Hodie vidit nos Rex Tripolis; & nos vidimus vias ciuitatis, & considerauimus accessus: & nunc, si laudatis, iustum esse decernimus, vt cras sapiat Rex quales milites sumus.* Reuersi itaque altera die, extra ciuitatem nullum inuenerunt. Post hæc autem mandauit Rex Tripolis ad nostros Principes si desisterent ab oppugnatione *Archados*, donaret eis quindecim millia aureos, & equos mulos & mulas, & vestes, & victualia; atque mercatum faceret de omnibus rebus

omni populo; præterearedderet omnes captiuos, quos habebat de nostra gente. Venerunt eo tempore ab *Alexio* Imperatore legati, cum maximis quærimoniis de *Boimundo*, eò quòd retineret ciuitatem *Antiochiæ*, contra iuramenta quæ Imperatori fecerat. Habebat enim Boimundus Antiochiam eo tēpore. Namq; cùm audisset de Comite, quòd profectus esset à *Marra* in interiora Syriç, expulit homines Comitis violenter de turribus Antiochiæ, quas seruabant. Et propterea mandauit Alexius ad Principes nostros, quòd donaret aurum & argentum multum eis, & veniret cum eis in Ierusalem, si expectarent vsque ad festiuitatem Sancti Iohannis; & tunc instabat Dominicum Pascha. Dicebant ob ea multi in quibus Comes erat: *Expectemus Imperatorem, & habebimus donatiua eius, & ipsum, qui faciet nobis venire mercatum per mare & terram; & sub ipsius dominio concordabimus. Omnes ciuitates se dabunt ei, & ille vestiet quas voluerit, & quas voluerit destruet. Propterea populus iste noster, longis & diuturnis defatigationibus conquassatus, si venerit in Ierusalem, volet fortasse reuerti, vt de foris viderit eam. Quæ verò & quanta pericula maneant illos qui perficere iter desiderant, perpenditis. Adhuc autem obsidemus castellum Archados, & vsque ad mensem vel se reddent vel vi capietur: & cùm longè notum sit de obsidione ista, si dimittamus eam vt inexplicabilem, multùm contemnetur noster exercitus, qui hactenus nihil incepit, quod inexpletum dimiserit.* At verò alii è contrà dicebant: *Semper nocuit nobis Imperator, semper mentitus est, semper aduersum nos cogitauit. Et nunc quia videt se nihil posse, & nos valere per gratiam* DEI, *ex studio agit quatinus à proposito itineris nos retrahat, ne hi qui audierint, exemplo nostri venire disponant. Sed iam quos ipse multoties læsit verbis & opere, fidei eius frustrà animos adhibere caueant. Fidentes igitur,* CHRISTO *Duce, qui nos de tam multis, præter spem liberauit periculis & contra omnia molimina Imperatoris & fraudes eius nos contutatus est, viam pro qua venimus ingrediamur: & facilè, ex* DEI *promissione, quod volumus consequemur. Et cùm hoc audierit Imperator, captam scilicet esse Ierusalem, tunc liberum iter quod verbis simulabat, opere complebit. Similiter de eius donatiuis erit laus.* Populus hanc maximè laudabat sententiam. Sed quia Comitis familiares erant multi: quippe cùm pro populo se Comes, sinè aliis Principibus, morti exposuisset; & pluribus magna & priuata beneficia contulisset, propterea consilia Principum & populi vota impediebantur. Prædicauimus eo tempore ieiunium, & orationes & eleemosynas in populo, vt DEVS Omnipotens, qui eum de tam multis regionibus conduxerat illuc, inspirare dignaretur, quid erat gratum de hoc itinere in conspectu suo. Itaq; fidelium vota quod quærebant apud DEVM, facilè promeruerunt. Apparuit enim Episcopus Podiensis *Stephano Valentino*, de quo superiùs mentionem fecimus, quia Dominum cum cruce viderit: & percussit eum cum virga, regredientem ad domum suam per noctem Episcopus, & dixit ei: *Stephane.* & ille respondit, *Domine.* & respiciēs agnouit eum. Et ait Episcopus: *Quare neglexisti semel vel secundò quod tibi dixi de Cruce, Dominæ & matris nostræ semper Virginis Mariæ? de Cruce dico, quam ego præferri faciebam, vt apportaretur in exercitum. Et quod signum melius Cruce? An non est satis illa crux pro nobis lapidata? An non illa crux benè vos conduxit, vsque ad Lanceam Domini? Et nunc ait Domina & beatissima semper Virgo Maria, quòd nisi illam crucem habeatis, non potestis habere consilium.* Et continuò ait Sacerdos, *O reuerendissime domine, & vbi est beatissima virgo Maria?* Et statim Episcopus eam monstrauit ei. Erat autem beatissima virgo Maria longè ab eo quasi nouē vel decem cubitis, specie & ornatu valdè admirabilis; & assistebant ei beata *Agatha*, & quædam altera virgo cum duobus cereis. Et tunc Sacerdos ait ad Episcopum, qui assistebat ei: *Domine, quanta dicuntur de vobis in exercitu, quòd in inferno vobis barba & capilli combusti sunt, & alia multa quibus non creditur? Et nunc oro, vt vnam de candelis istis in testimoniū horum quæ dicitis, mihi donetis vt deferam ad Comitem.* Tunc ait ille Episcopus: *Videns, vide faciem meam, Nunquid perusta est?* Post hæc accessit Episcopus ad beatissimam Virginem, & cognita eius voluntate regressus est ad Sacerdotem, & dixit ei: *Quod tu quæris, impetrare non potes: sed hic annulus quem habes in digito tuo, nec tibi prodest, nec portare eum debes: Vade, & dabis eum Comiti*, dicens: *Virgo mater Sanctissima, mittit tibi hunc annulum: & quoties defeceris in aliquibus rebus, recordare illius Dominæ quæ tibi mittit hunc annulum: & appellabis eam, & Dominus auxiliabitur tibi.* Rursus, cùm quæreret Sacerdos ab eo, quid vellet vt faceret frater suus, respōdit Episcopus. *Oret benè electum Episcopum, vt pro animabus parentum nostrorum celebret tres missas ad Dominum.* Et ait iterum; *Præcepit mater nostra, vt deinceps Lancea non monstretur nisi à sacerdote induto sacris vestibus; & crux ei præferatur*; sic. Et tenuit Episcopus Crucem in hastile positam, & quidam indutus sacerdotalibus vestibus sequebatur eum, habens Lanceam in-

terma-

ter manus. Et Episcopus incepit Responsoriū hoc: *Gaude Maria virgo, cunctas hæreses sola interemisti.* Et ilicò inceperunt sine numero centena millia virorum: atq; sic illud sanctum collegium abiit. Manè autem facto venit Sacerdos, & primùm quæsiuit, si haberemus Lanceam: & cùm vidisset eam, cum multis lachrimis cepit enarrare ea quæ superiùs diximus. Misit itaque Comes *Guillelmum Vgonem de Muntilio*, fratrem Podiensis Episcopi Laodiciam, vbi crux dimissa fuerat, cum capella ipsius Episcopi. Interea *Petrus Bartholomeus*, morbo defatigatus ex conquassatione & vulneribus, conuocauit Comitem & Principes eius, & dixit eis: *Finis vitæ meæ appropinquauit: & scio satis quia de omnibus, quæ malè feci & dixi, vel etiam cogitaui, antè DEVM iudicabor: in cuius conspectu, hodie testificor ipsum, coram vobis, me nihil composuisse ex his omnibus quæ ex parte DEI, & Apostolorum ipsius vobis nuntiaui, & adhuc vobis dicam. Et sicut vidistis ea quæ vobis nuntiaui, sic sine dubio videbitis ea quæ vobis dicam, siquidem DEO fideliter seruiatis. Tu verò Comes, cùm veneris in Ierusalem, fac vt exercitus postulet DEVM, vt vitam tuam prolonget, atque continuet; & DEVS prolongabit eam tantundem quantum vixisti. Tu autem cùm reuersus fueris propè quinque leugas, in Ecclesiam Sancti Trophimi Lanceam Domini pones; & Ecclesiam ibi fabricare facies: & fiet ibi moneta, quàm tu iurabis ne falsa fiat. Sed neque aliud aliquid falsum ibi permittes. Vocabitur autem locus* Mons gaudii: *Et fient hæc intra Prouinciam. Etenim beatus Petrus Apostolus Trophimo suo discipulo promisit, quod Lanceam Domini ei mitteret.* Post hæc Petrus Bartholomeus, securus & in pace, hora sibi à DEO constituta, migrauit ad Dominum: sepultusque est in loco illo, vbi cum Lancea Domini per ignem transierat. • Interea Comes atque alii Principes de itinere Ierusalem, quâ melius ac leuius fieret, ab incolis regionis perquirebant. Tunc accesserunt ad nos quidam *Suriani*. Sunt enim ibi montana Libani, in quibus ad sexaginta millia habitabant Christianorum: & terram illam, & montana multo tempore Christiani possederunt, qui propter ciuitatem *Tyri*, quæ vulgariter nunc *Sur* appellatur, *Suriani* vocantur. Sed insurgentibus, per DEI iudicium, *Sarracenis* atque *Turcis*, in tanta oppressione seruitutis isti Suriani fuerunt, per quadringentos & amplius annos, vt multi eorum compellentur patriam & Christianam deserere legem: Si qui, per DEI gratiam, contempsissent, cogebantur tradere pulchros paruulos suos ad circumcidendum vel Turcandum; vel rapiebantur de finibus matrum, interfecto patre & illusa parente. Quippe in tantam malitiam exarserant illa hominum genera, vt Ecclesias DEI subuerterent; & eius, vel Sanctorū eius imagines delerent, & quas non poterant delere per morā, oculos eorum eruebant, vel sagittabant; altaria verò omnia suffodiebant. In Ecclesiis autem magnis, *Basumarias* faciebāt. Quod si aliquis de illis angustiatis Christianis, imaginem DEI vel alicuius Sancti, domi suæ habere volebat, vel redimebat eam per singulos mēses vel annos; aut cōculcata in stercore, corā oculis ipsius comminuebatur. Quodq; adhuc relatu nimis durum est, ponebāt iuuenes in prostibulis, & commutantes sorores eorum pro vino, vt nequiùs agerent. Et neque his neque aliis tristibus, illacrimari palàm etiam matres audebant. Et quid de his multa narramus? Coniurauerat certè gens illa contra Sanctum Sanctorum, & eius hæreditatem. Quod nisi iussu & instinctu DEI, Francorum gentes, his malis occurrissent, profectò bruta animalia contra illos DEVS armasset: quod aliquando nobis præsentibus fecit. Et de his, hactenus dictum sit. Illi, inquam, Suriani, de quibus superiùs diximus, qui ad Comitem venerunt, requisiti de meliori itinere, responderunt: *Est via per Damascum plana satis, & plena victualium; sed non inuenietis aquam per duos dies: Est alia per montana Libani tuta satis & copiosa; sed grauis multum sagmariis, atque camelis. Est & alia secus mare; vbi tam multa ac tales angustiæ sunt, vt si quinquaginta aut centum Sarracen[illegible]as retinere voluerint, prohibere possint omne genus humanū. Et tamen in Euangelio beati Petri, quod apud nos est, cōtinetur, quòd si vos estis gens illa quæ Ierusalem capere debet, per maritima transire debetis, licet propter difficultatem nobis impossibile videatur. Non solùm autem hoc, de itinere vestro; sed & alia multa, quomodo vos egistis, & qualiter agere debeatis, in Euangelio suo apud nos scripta continentur.* His atque aliis modis persuadentibus, & contradicentibus aliis, *Guillelmus Vgo de Montilio* reuersus est cum Cruce, de qua superiùs diximus. Hanc autē Crucē, cùm vidissent etiam familiares Comitis, in tantā itineris commotionē deuenerūt, vt præter Comitis & aliorū Principum consilium, incensis tabernaculis suis, & primum Comitis familiares, obsidionem *Archados* dimitterent. Conturbabatur itaque Comes vsque ad lachrymas, & vsque ad sui & suorum odium: neque tamen ob hoc voluntatem suæ plebis DEVS imminuebat. Sed *Dux Lotharingiæ*, maximè

hociter volebat, & plebem ad hoc monefaciebat. Itaque profecti ab inuisa illa & odiosa obsidione Archados, venimus ante *Tripolim*. Nitebatur etiam tunc Comes *Raimundus*, precibus atque muneribus apud omnes nobiles, vt ciuitatem Tripolim obsiderent; sed omnes ei contradicebant. Apparuit eo tempore *Sanctus Andreas* Apostolus *Petro Desiderii*, de quo suprà mentio facta est, & dixit ei: *Vade & dic Comiti: Noli molestus esse tibimet, neque aliis: quia nisi prius capta fuerit Ierusalem, nullum succursum habebitis. Non te molestet inexpleta obsidio Archados; non te grauet quòd hæc ciuitas vel alia quæ in itinere sunt ad præsens non capientur: quia imminet vobis in proximo bellum, vbi hæc & alia multa ciuitates conquisitæ erunt. Propterea tu noli esse molestus tibi neque tuis; sed quicquid tibi* DEVS *concesserit, in nomine eius libenter distribue; atque tuis hominibus, socius & fidelis amicus esto. Si sic egeris, dabit tibi Dominus Ierusalem, & Alexandriam, atque Babyloniam. Quod si hæc neglexeris, nec promissa tibi à* DEO *consequeris; nec legatum eius habebis: donec in illa angustia positus sis, vt quò declinare possis ignores.* Accepit itaque Comes hæc verba Sacerdotis; accepit inquam verbis, sed operibus abnegauit. Etenim cùm accepisset multam pecuniam à Rege Tripolis, nulli vnquam largiri aliquid indè voluit; sed etiam verberibus atque contumeliis quotidie suos lacerabat. Non solùm autem hæc Sacerdos dixit; verùmetiam multa alia quæ retrò acta sunt, de quibus quædam huic operi apponimus. Aliquando namque cùm proficisci vellemus ab *Antiochia*, venit Sacerdos iste ad me *Raimundum*, & dixit mihi, quòd quidam sibi in visione apparuerit, qui dixit ei: *Vade in Ecclesiam beati Leuntii: & inuenies ibi de reliquiis quatuor Sanctorum, & tolles eas tecum, atque portabis in Ierusalem.* Et ostendit ei in ipsa visione reliquias, & reliquiarum loculos, & docuit nomina Sanctorum. Cùm verò euigilasset Sacerdos, & non satis suæ crederet visioni, cepit agere precibus, & obsecrationibus ad DEVM, vt si hæc reuelatio ab ipso erat, secundò saltem sibi innotesceret. Adstitit ei idem Sanctus in visione post aliquot dies, atque multum comminatus est, quòd mandatum à Domino neglexisset, & nisi vsque ad quintam feriam sustulisset illas reliquias, esset sibi graue damnum & Domino suo Ysoardo Comiti. Erat enim *Ysoardus Comes Diensis*, vir in quantum nouerat, DEO fidelis, & omnibus nobis sapientia & probitate vtilis. Cùm hoc mihi *Raimundo* narrasset Sacerdos, retuli ego ad Aurasicensem Episcopum, & ad Comitē *Sancti Egidii*, & ad alios quosdā. Qui acceptis candelis, venimus ad Ecclesiam *Sancti Leontii*. Obtulimus candelas & vota DEO, & Sanctis eiusdem Ecclesiæ, vt DEVS Omnipotēs qui eos sanctificauerat, nobis eos cōsortes, & coadiutores donaret; & Sancti illi, peregrinorū & exulum pro DEO non spernerent consortium, sed magis nobis cōiungerentur, & nos DEO coniungerent. Manè autem facto, venimus cum Sacerdote ad Sanctarum reliquiarum loculos, & sicut nobis prædictum fuerat inuenimus. Sunt autem nomina Sanctorū istorum, *Cyprianus, Omezios, Leontios, Ioannes Chrysostomus.* Inter ipsos autem loculos, capsulam quandam reperimus cum reliquiis: de quibus cùm quęreremus à Sacerdote, cuius Sācti essent illæ reliquię, se nescire respōdit: cùm verò ab incolis quæreremus si scirent cuius Sancti essent, se nescire dicebant: alii *Sancti Mercurii*, alii Sanctorum aliorum. Sacerdos verò leuare & colligere cum aliis reliquiis eas volebat. Cui *ego Raimundus* coram omnibus, qui ibi aderant fortiter dixi: *Si venire voluerit iste Sanctus Ierusalem, nomen suum & voluntatem manifestet: alioquin remaneat hic. Nunquid de ignotis ossibus honorabimur?* Itaq; illo die dimissæ sunt reliquiæ illę. Cùm verò Sacerdos alias reliquias collegisset, & pannis atque pallio eas inuoluisset, in nocte quæ sequuta est, astitit ei vigilanti quidam iuuenis, quasi quindecim annorum, pulcherrimus valdè, qui dixit ei: *Quare hodie non accepisti reliquias meas cum cæteris?* Et presbyter ad h[illegible]: *Et quis es tu, Domine?* Et ille: *An ignoras quis sit vexillifer huius exercitus?* Et respondit presbyter: *Nescio Domine.* Cumq; secundò eidem quærenti, eadem Sacerdos respondisset, terribiliter comminatus est ei, dicens: *Tu reuera mihi dices.* Et tunc ait Sacerdos: *Domine, dicitur de Sancto Georgio, quòd sit vexillifer huius exercitus.* Et ille: *Bene dixisti. Ego sum ille. Accipe igitur reliquias meas, atque seorsum cum aliis pones.* Cùm autem Sacerdos per aliquot dies hæc facere distulisset, aduenit idem *Sanctus Georgius*, & præcepit presbytero grauiter dicens: *Nullatenus dimittas quòd manè reliquias meas non tollas: atque iuxtà inuenies in ampullula, de sanguine Sanctæ Virginis & martyris Teclæ, quem pariter tolles: & post hæc Missam cantabis.* Hæc atque omnia quæ ei dixerat, reperit Sacerdos, & fecit. Sed antequam ad reliqua perueniamus, de his prætermittere non debemus, qui pro amore sanctissimæ expeditionis, per ignota & longissima æquora Mediterranei, & Oceani

Oceani nauigare non dubitauerunt. Etenim *Angli* audito nomine vltionis Domini nostri IESV CHRISTI, in eos qui terram natiuitatis Domini, & Apostolorum eius indignè occupauerant, ingressi mare Anglicum, & circinata Hispania, transfretantes per mare Oceanum, atque sic Mediterraneum mare sulcantes, portum *Antiochiæ*, atque ciuitatem Laodiciæ, antequam exercitus noster, per terram illuc veniret, laboriosè obtinuerunt. Profuerunt eo tempore nobis tam istorum naues, quàm & *Genuensium*. Habebamus enim ad obsidionem, per istas naues, & per securitatem earum commercia à Cypro, & à reliquis insulis. Quippe hæ naues quotidie discurrebant per mare; & ob eas Græcorum naues securæ erant: quia *Sarraceni* eis incurrere formidabant. Ergo cùm vidissent illi Angli exercitum proficisci in Ierusalem, & robur suarum nauium à longinquitate temporis imminutum: quippe qui vsque ad triginta in principio naues habuissent, modo vix decem vel nouem habere poterant; alii dimissis nauibus suis & expositis, alii autem incensis nobiscum iter accelerauerunt. Cumq; ante Tripolim nostri Principes moras innecterent, tantum amorem eundi in Ierusalem misit Dominus in populo, quòd nullus se vel alium retinere ibi poterit: sed profecti vespere contra Principum decreta, & contra amorem nostri exercitus, tota illa nocte perambulantes, sequenti die *Berintum* deuenimus: atque post hæc præoccupatis ex improuiso angustiis, quæ *Buccatorta* nominatur, infra paucos dies & sine impedimento venimus *Accaron*. Rex autem Accaron, metuens ne ciuitatem suam obsideremus, iurauit Comiti, propter hoc vt discederemus: *si caperemus Ierusalem: vel si essemus in regione Iudeæ, per viginti dies, & Rex Babyloniorum nobis in bello nō occurreret; vel si possemus superare ipsum Regem, redderet nobis se, & ciuitatem suam: interim verò amicus noster esset.* Profecti igitur ab Accaron vna die in vespere, iuxta paludes quæ sunt propè *Cæsaream*, castra tetendimus. Dumque, sicut moris est, alii pro necessitate infra castra discurrerēt; alii autem de sociis vbi hospitati essent, à notis sibi inquirerent: columbā desuper exercitum volantē, accipiter in medio discurrentiū, mortaliter plagatā deiecit. Cùm autē sustulisset eā Episcopus *Atensis*, reperit litteras, quas illa deferebat: Et erat sententia litterarum quasi huiusmodi: REX ACCHARON, DVCI CÆSAREÆ. *Generatio canina per me transiuit, gens stulta atque contentiosa, sine regimine, quibus per te & per alios, quantum legem tuam diligis, nocere desidera: Quod si vis, facilè poteris. Hoc idem & ad alias ciuitates, atque castra mandabis.* In manè autem cùm exercitum requiescere præciperemus, expositæ sunt litteræ ad Principes, & ad omnem populum; & quomodo DEVS benignus esset erga eos, adeò vt nec etiam aues ad nocendum nobis transire per aëra possent; & inimicorum nostrorum etiam nobis arcana reserarent. Vndè Omnipotenti DEO, laudes & gratias referebamus. Atque indè profecti securi & alacres, & frequentes cum prima parte exercitus, & in vltima præcedebamus. Cùm verò audissent *Sarraceni* qui habitabant in *Ramulis*, quia transieramus fluuium qui propè est, deseruerunt munitionem & arma, & frumentum multum in areis, & messes quas collegerant. Cùm autem venissemus eò altera die, cognouimus quia DEVS reuera pro nobis pugnaret. Itaque obtulimus vota *Sancto Georgio*: Et quoniam se ducem nostrum professus est, visum est à Maioribus, & omni populo, vt Episcopum ibi eligeremus: quoniam in illam Ecclesiam in terra Israël, primam inueneramus; ac simul vt B. Georgius pro nobis DEO supplicaret; & per terram incolatus sui nos fideliter educeret. Sunt autem *Ramula* prope ab Ierusalem, quasi sedecim milliaria. Itaque habuimus ibi colloquium: & dicebant alii: *Non eamus ad præsens in Ierusalem, sed versus Ægyptum & Babyloniam: & si, per gratiam DEI, superare poterimus Regem Ægypti, non solùm Ierusalem, verùmetiam Alexandriam & Babyloniam, & plurima regna obtinebimus. Quòd si modo eamus in Ierusalem, & non inuenientes aquam sufficientem deseramus obsidionem, nec hoc nec illud postea perficiemus.* At verò alii è contra dicebant: *vix sunt in exercitu mille quingēti milites, & armatorū peditum grandis numerus nō est: & laudatur modò, vt ignotas & longissimas regiones adeamus, vbi nec succursum de nostra gente habere possimus, nec sanctam Ciuitatē capiamus; nec præsidiū ponere, nec etiā indè reuerti, cùm necessariū fuerit, valeamus? Sed nihil est hoc: teneamus viam nostrā; & de obsidione, & de siti & de fame, & de alis, DEVS prouideat seruis suis.* Dimisso itaq; præsidio cū Episcopo nouo in castro Ramulis, onerauimus boues & camelos, deniq; & omnia iumenta nostra, & equos; & ad Ierusalē iter vertimus. Verbum autē quod præceperat nobis *Petrus Bartholomeus*, vt nō nisi discalciati, ad Ierusalē per duas leugas appropin-

quæremus, & obliti sumus, & vile habuimus, dum vnusquisq; volebat alium præuenire, ex ambitione occupandi castella, & villas. Erat enim ista consuetudo inter nos, vt si ad castellum vel villam quis prior venisset, & posuisset signum cum custodia, à nullo alio postea contingebatur. Itaque hac ambitione, de media nocte surgentes, non expectatis sociis, omnia illa montana obtinuerunt, & villas quæ sunt in campestribus Iordanis. Pauci autem, quibus hoc mandatum DEI charius erat, nudis pedibus incedentes, pro contemptu Diuini verbi grauiter suspirabant: & tamen nullus socium vel amicum, ab illo ambitioso cursu reuocabat. Cùm autem sic superbè incedendo venissemus propè *Ierusalem*, egressi *Sarraceni* de ciuitate obuiam prioribus de nostris, homines & equos grauiter plagauerunt; & de ipsis ea die ceciderunt tres vel quatuor, & multi plagati sunt. Obsederunt autem ciuitatem à Septemtrione *Dux* & Comes *Flandrensis*, & Comes *Normannus*: obsederunt verò eam, ab Ecclesia Sancti *Stephani*, quę est quasi ad medium ciuitatis, à Septemtrione vsque ad angularem turrim, quæ proxima est turri Dauid. *Comes* autem & exercitus eius, sedit ab Occidente, & obsedit eam ab obsidione Ducis, vsque ad descensum montis Syon: sed quia non poterant homines eius planè accedere ad oppugnãdum murum ciuitatis: quia vallis quædam erat in medio: volebat mutare castella sua & locum. Quadam autem die cum circuisset *Comes* ciuitatem, & venisset in montem Syon, & vidisset Ecclesiã, & audisset mira, quæ DEVS ibi operatus est, dixit ad Principes, & ad eos qui ibi aderãt: *Si dimittamus hæc sacra quæ nobis DEVS hic præsentauit; & deinceps Sarraceni occupent ea, quid erit de nobis? Quid si propter odium nostrum contaminent ea, atque confringant? Quis scit, an in tentationem DEVS nobis dederit hæc, vt comprobaret, quantum diligeremus eum? Certò hoc vnum scio, quia nisi diligenter conseruemus hæc sacra, non tradet nobis DEVS illa quæ sunt infra ciuitatem.* Itaque Comes Raimundus, præter suorũ Principum voluntatem, tentoria sua illuc transferri iussit: vndè tantam inuidiam suorum passus est, vt neque hospitari, neque excubias per noctem agere vellent; sed manebat vnusquisq; in loco suo, in quo prius hospitatus fuerat, nisi pauci qui cum Comite illuc transmigrauerunt. Sed conducebat quotidie Comes milites & pedites, cum magna mercede, qui castra sua seruarent. Sunt autem in Ecclesia illa hęc sacra: Sepulchrum regis Dauid, & Salomonis, & Sancti prothomartyris Stephani: migrauit ibi beatissima Virgo Maria de seculo: cœnauit ibi Dominus; & resurgens à mortuis, discipulis ibi apparuit, & Thomæ: ibidem Apostoli inflãmati sunt aduẽtu Spiritus Sancti. Itaq; posita obsidione, vna dierum cum venissent Principes ad reclusum qui est in mõte Olìueti, dixit eis: *Si cras ciuitatem oppugnaueritis vsque ad nonam, tradet vobis eam Dominus.* Cui cùm respõdissent: *Non habemus armamenta quibus oppugnari murus possit.* Ad hæc ille respondit: *DEVS Omnipotens est, qui in scala iuncea, murum oppugnabit, si voluerit. Præstò est Dominus laborantibus pro veritate.* Itaque comparatis armamentis quæ per noctem illam potuerunt comparari, ita fortiter à manè vsque ad tertiam ciuitas oppugnata est, vt compellerentur Sarraceni deserere interiorem murum fracto à nostris antemurali, & quibusdã de nostris ascendentibus vsq; ad altitudinem muri interioris. Cumq; iam ciuitas caperetur, subrepente desidia & timore, oppugnatio intermissa est: & multos de nostris tũc perdidimus. Altera verò die, nulla oppugnatio incepta fuit. Post hæc profecti sunt omnes per regionem illam, ad congreganda victualia: & nõ erat verbum de necessariis comparandis ad capiẽdam ciuitatem; sed quisq; ventri & gulæ seruiebat: & quod multò deterius erat, non inuocabant Dominum, vt liberaret eos de tantis ac tam multiplicibus malis, in quibus vsq; ad mortem grauabãtur. Etenim ad aduentum nostrum Sarraceni, clauserant ora puteorũ, & cisternas dissipauerant, & obstruxerant venas fontium. Iam ipse Dominus *posuerat flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim, à malitia eorum qui terras illas incolebant.* Propterea cum magno labore ibi aqua conquirebatur. Est quidam fons in descensu montis Syon, qui *natatoria Siloe* appellatur; magnus quidẽ fons, sed non profluebat nisi tertia die. Dicebãt autẽ incolæ de illo fonte, quod in sexta feria tantũ erat solitus profluere; per reliquos verò dies, erat quasi palus. Quid autem id fuerit, pręter DEI voluntatem ignoramus. Cùm verò, vt dictum est, nobis in tertia die aqua decurreret; cum tãto impetu & oppressione aqua hauriebatur, vt mutuò se homines in eã proiicerent, & iumenta atq; pecora multa deperirent. Itaq; repleto fonte & collisione & cadaueribus animaliũ, ad exitum ipsius aquæ, quæ per quandam rupis incisurã egrediebatur, fortiores se vsq; ad mortem opprimebant: debiles autẽ nihilominus

Psal.106:33.

illam

illam aquã immundissimam sibi tollebant. Iacebant autem multi infirmi secus fontem, ex ariditate linguæ non valentes emittere vocem; sed tantùm ore aperto, manus prætendebant illis quos videbant aquã habere. Per campos verò stabant equi, muli, boues, & plurima pecora non valentia mutare gressum: sed vbi ex ariditate sitis confecta atque siccata fuerant, vbi diu steterant, corruebant: vnde in castris nostris fœtor grauissimus erat. Sic itaque afflicti, ad fontes longè per duas leugas & per tres, mittebant pariter, vt inde aqua deferretur, et animalia adaquarētur. At vbi Sarraceni cognouerunt nostros inermes discurrere ad fontes, per montana quæ sunt asperrima, insidias eis tendebant; & quantos ex eis volebant trucidabant, & captiuabant; & iumenta eorum & pecora deducebant. Itaque si aliquis detulisset aquam venalem in plateis, quantum volebat inde accipiebat: quippe quinque vel sex nummi, satis non sufficiebant alicui sitienti per diem, si aquam limpidam mercari vellent. De vino autem nullus, vel rarissimus sermo erat: præterea calor & puluis, & ventus, si non satis per se sitis posset, eam instigabant. Sed quid de his multa dicimus? Pauci etiam Dei memores erant; nec illorum quæ vel ad oppugnandam ciuitatem opus erant, vel quæ misericordiam Dei prouocarent, curam gerebant. Sicq; neque Devm inter verbera agnoscebamus; neque ipse ingratis propitiabatur. Inter hæc venerunt nuntii, quod nouẽ *naues* de nostris applicuerant *Ioppen*; & mandabant nautæ, vt præsidiũ mitteretur illuc, quo & turris Ioppe custodiretur, & ipsi securi in portu essent. Est autem *Ioppe* ciuitas destructa, præter castellum; & illud etiam satis dissipatum, præter vnam turrim. Sed est ibi portus; & prope est Ierusalem, itinere diei vnius: ibi est mare propius Ierusalem. Audientes itaque de nauibus, omnes nostri gauisi sunt: & misit ibi Comes *Galdemarum*, qui *Carpinellus* dicitur, cum viginti militibus, & peditibus circiter quinquaginta; & post ipsum, *Raimundus Peleth* cum quinquaginta militibus, & *Villelmũ de Sabrano* cum sociis suis. Cùm verò aduenisset Galdemarus ad campestria, quæ sunt citra Ramulas, occurrerunt ei quadringenti Arabes, & Turci circiter ducenti. Ille verò secundum paucitatem, dispositis militibus suis, & sagittariis in prima fronte, versus hostes tendebat nihil dubitans, confisus in Dei auxilio. Hostes autem credentes se eum posse absorbere, cum suis hominibus, & incurrebant, & sagittabant, & circumdabant. Ceciderunt ibi de parte Galdemari, tres vel quatuor milites, & *Achardus de monte Merulo*, nobilissimus iuuenis, & inclitus miles; & alii plagati; sagittarii verò omnes ceciderunt: de parte verò inimicorum, multi ceciderunt. Neq; tamen ob hoc imminentia hostium imminuebantur bella; neque fortitudo nostrorum militum, de Dei misericordia desperabat: sed ex vulneribus, & ab ipsa morte incalescentes, tãtò acriores instabant hostibus, quantò grauiora se ab eis perpessos sentiebant. Sed dum nostri duces, iam magis fatigati ex lassitudine quàm ex timore confecti, declinare ab acie vellent, cognito puluere à longè, Raimundus Peleth, præceps & festinus in pugnam intrauit; atq; tantum puluerem commouebat, vt crederent hostes cum eo esse plurimos milites. Sicque per Dei gratiam, & nostri liberati sunt, & hostes fusi atque fugati; & circiter ducenti ex eis interfecti, & plurima spolia capta sunt. Etenim ista consuetudo est apud illas gentes, quod si fugiant, & imminere hostes suos sentiant, primùm proiiciunt arma, post hæc vestimenta, deindè subsellia. Itaque in hoc bello contigit, vt nostri pauci milites, donec ad lassitudinem, ex illa multitudine inimicorum occiderent; & reliquorum spolia retinerent. Collectis igitur, & diuisis spoliis, cùm venissent nostri milites *Ioppen*, cum tanta lætitia & securitate nautæ eos susceperunt, vt nauium etiam suarum obliuiscerentur, & vigilias per mare non agerent; & panem & vinum & pisces, quæ secum detulerant eis communicarent. Sic itaque ex alacritate & securitate nautæ negligentes effecti, dum vigilias per noctem non agunt, de improuiso per mare ab hostibus per noctem circumdati sunt. Cumque vidissent diluculò quia non possent pugnare contra tantam multitudinem, expositis nauibus suis spolia tantum detulerunt: atque sic pariter victores & victi Hierosolymis reuersi sunt. Sed vna de nauibus nõ est intercepta, quæ prædatũ abierat. Hæc autem nauis cum maxima præda regrediens, cùm vidisset reliquas naues inclusas classe inimicorum, remis acta & velo, Laodiciam reuersa est: ibique sociis & amicis nostris, de nobis qui eramus Iherosolymis, sicuti erat, denuntiauit. Sed hæc omnia adhuc iustè contigisse cognouimus, cum & sermonibus, qui à Deo mandabantur nobis, fidem abnegaremus: & desperantes de Dei misericordia, ad campestria Iordani descendebant, & colligebant

ibi palmas, & baptizabātur in flumine: & ob hoc maximè vt trāsferrent se Ioppen, visa Ierusalem, & dimissa obsidione; atque sic quomodocunque possent reuerterentur. sed de nauibus, prouidit Dominus suis incredulis. Habuimus eo tempore conuentus: quia Principes malè inter se conueniebant. Et quæstio habita est de *Tancredo* eò quod Bethlehem occupasset; & super Ecclesiam Dominicæ Natiuitatis, quasi super communem domum vexillum suum posuisset. Quæsitum est vt aliquis de Principibus, in Regem eligeretur, qui ciuitatem custodiret, ne communis facta, si nobis illam traderet DEVS, à nullo custodita communiter destrueretur: quibus ab Episcopis & à clero responsum est: *Non debere ibi eligi Regem, vbi DEVS passus & coronatus est. Quod si in corde suo diceret: Sedeo super solium Dauid, & regnum eius obtineo; degener de fide & virtute Dauid, fortassis disperderet eum DEVS, & loco et genti irasceretur. Præterea clamat Propheta, dicens: Cùm venerit Sanctus Sanctorum, cessabit vnctio: quod aduenisse, cunctis gentibus manifestum erat. Sed esset aliquis Aduocatus, qui & ciuitatem custodiret; & custodibus ciuitatis, tributa regionis diuideret & redditus.* Atque his & aliis de causis multis, dilata electio; & impedita, donec ad octauum diem post captam Ierusalem. Neque hoc solùm, verùm etiam aliud aliquid nobis non proueniebat: sed labor & tribulatio per dies singulos in populo duplicabatur. Tandē propter nomē suum, misericors & propitius Dominus, simul ne aduersarii nostri legi eius insultarent, dicentes: *Vbi est DEVS eorum?* mandauit nobis per Episcopum Podiensem dominū *Ademarum*, qualiter iram eius placare possemus & impetrare misericordiam. Sed & nos, de mandato Domini reticentes, faciendum esse illud prædicabamus: ne si populus hoc mandatū præterisset, culpabilis magis, maximè affligeretur. Etenim tam benignus erga nos erat Dominus, vt legatos suos ad nos mitteret: sed quia fratres erant, non credebant eis. Loquutus est ergo Episcopus, *Petro Desiderio* dicens: *Loquere ad Principes & ad omnem populum, & dices: Vos qui venistis de tam longinquis regionibus, vt DEVM & Dominum exercituum hic adoretis, sanctificamini ab immunditiis vestris & reuertatur vnusquisque ab operibus suis prauis Et post hæc, nudis pedibus circuite Ierusalē, inuocantes DEVM; & ieiunate. Si sic egeritis, & oppugnaueritis Ierusalem viriliter vsque ad nouē dies, capietur. Alioquin, omnia mala quæ passi estis, vobis à Domino multiplicabuntur.* Cumque hæc dixisset sacerdos ad fratrem ipsius Episcopi Willelmum Vgonem & ad Ysoardum Comitem dominum suum, & ad quosdam de clero, coadunauerunt consilium de Principibus, & de omni populo, & dixerunt: *Viri fratres, vos scitis, quæ causa itineris nostri sit, ac tantæ defatigationis: & negligenter agimus, adeò vt neque comparemus ea quæ necessaria sunt ad oppugnandam ciuitatem; neque curam gerimus quomodo DEVM nobis reconciliemus, quem tam multipliciter omnes in omnibus offendimus; quem à nobis expulimus, & longè multum per nostra praua opera à nobis effugauimus. Et nunc, si vobis iustum videtur, reconcilietur vnusquisque fratri suo quem offendit, & frater benignè fratri condonet. Et post hæc humiliemur DEO, & circumeamus Ierusalem nudis pedibus; & DEI misericordiam, per Sanctorum patrocinia appellemus: vt ille DEVS omnipotens, qui pro nobis, de nobis, seruis suis carnē assumpsit, exinanita forma Dominii sui; & qui humiliter super asinā sedens, passurus in Cruce mortis suppliciū pro nobis, hanc ciuitatē ingressus est, turbis ei occurrentibus cum magno processionis honore: ille nos ad honorem & gloriam nominis sui, & ciuitatem nobis aperiat & facere iudicium de inimicis suis & nostris, omnibus nobis concedat, qui locum passionis suæ & sepulturæ eius indignè obtinentes contaminant; & qui nos à tanto beneficio humilitatis diuinæ, & redemptionis nostræ excludere contendunt.* Placuerunt hæc verba Principibus, & omni populo: & ideò publicè iussum est, vt in sexta feria quæ proxima erat, Clerici præpararent se cum Crucibus & Sanctorum reliquiis ad processionem; & milites atq; omnes viri fortes sequerentur eos cum tubis & vexillis, atque armati nudis pedibus incederent. Quę omnia secundùm iussionem DEI & Principum lętanter expleuimus. Namq; cùm venissemus in montem Oliueti; & essemus in loco, vnde Dominus post resurrectionem suam ascendit in cœlū, prædicauimus in populo dicentes: *Quoniam secuti sumus Dominum vsque ad locum Ascensionis eius, & vlterius pergere nequimus, condonet vnusquisque fratri suo qui læsus est, vt DEVS omnipotens nobis fieri possit propitius.* Quid multa? Condonauerunt omnes; & largissimis eleemosynis DEI misericordiam appellabant, vt in fine populum suum DEVS non desereret, quem vsque ad finem gloriosè, & mirabiliter adduxerat. Placatur itaque DEI misericordia: quoniam omnia quæ prius nobis aduersa fuerant, nunc commodè nobis proueniebant. Sed licet multa prætereamus, hoc vnum præterire non libuit. Cùm circuiremus ciuitatem de foris cum processionis tumultu, Sarraceni & Turci infra ciuitatem girabant, multimodè

modè nos deridentes; multas Cruces super muros ponebant in patibulis, afficientes eas cum verberibus & contumeliis. Quibus signis nos è vicino misericordiam DEI sperantes, ad expugnandam ciuitatem, die noctuque operibus instabamus. Præfecerant itaq; Dux & Comes Normanniæ, & Flandriæ, *Gastonem de Beardo* operariis qui machinas construebant; & crates & aggeres, ad inuadendum murũ componebant. Hic autem Gasto nobilissimus Princeps, apud omnes honoratus erat, vtilitatis suæ & probitatis merito: atque ideò opus sibi à Principibus commissum, sagaciter operariis diuidẽs, sapienter accelerabat. Principes autẽ tantùm gerebant curam de comportanda lignorum materia; & Gasto, de construendis necessariis solicitudinem agebat. Similiter Comes Raimundus præfecerat *Willelmum Richau* operariis suis in montem Syon; & Episcopum Albariensem Sarracenis, & aliis qui ligna deferebant. Acceperant namque homines Comitis, multa castella & villas Sarracenorũ; & Sarracenis, quasi seruis suis, opera indicebant: qui quinquaginta vel sexaginta portabant suo collo trabem maximam, quam non deferrent quatuor paria boum, ad machrinas construendas Iherusalem. Quid multa? omnes vno animo parilique consensu opus agebant, atque laborabant, & construebant, & adiuuabant: nullus segnis, nullius manus remittebantur. Omnes spontanei operabantur, præter artifices: Illis dabatur merces de collectis, quæ factæ in populo fuerant. Sed Comes de censu suo suis operariis debita soluebat. Et certè manus Domini operabatur, & operantes adiuuabat. Cumq; breui interuallo omnia molimina nostra & machinæ comparatæ essent, habuerunt nostri Principes consiliũ, & dixerunt: *Omnis homo præparet se ad pugnam in quinta feria. Interim orationibus, & vigiliis operam demus, atq; eleemosynis. Iumenta vestra cum pueris artificibus nostris & lignariis præstate vt deferant trabes, & perticas, atque palos, & virgas ad crates faciendas. Duo & duo milites cratem vnam curuam faciant, vel vnam scalam: Et ne dubitetis laborare pro DEO, quia in proximo labores vestros terminabit.* Hæc autẽ omnia libenter accepta sunt. Post hæc mandatum est, quis de Principibus cum sua gente quam partem vrbis expugnaret, & quæ machinæ quibus locis applicarentur. Videntes autem Sarraceni qui infra ciuitatem erant, multitudinem machinarum quæ construebantur, infirmiora murorum loca, adeò aduersum nos munierunt, vt quibusdam desperabile videretur posse expugnari. Instante autem iussæ oppugnationis die, *Dux* & Comes *Flandrensis*, atque *Normanniæ* Comes, cum vidissent quod Sarraceni tanta ac talia munimina argumentorum contra omnes machinas nostras composuissent, tota nocte machinas suas, & crates, & aggeres, transportauerunt contra Vrbis partem, quæ est ab Ecclesia Sancti Stephani vsque ad vallem Iosaphat. Vos verò qui hęc legitis, non putetis paruum laborem atque industriam ibi fuisse. Etenim ferè milliarium est ibi, à loco vndè machinæ dissolutæ per membra comportabantur, vsque ad eũ locum vbi construebantur. Manè autem facto cùm vidissent Sarraceni omnia instrumenta atq; tentoria, nocturno tempore illuc deportata, obstupuerũt. Nec solùm Sarracenis, verùm etiã nobis in stuporẽ fiebat. Manifestè etenim potuit quisque cognoscere fidelis, quòd manus Domini nobiscũ erat. Hæc autẽ transmigratio ob hoc facta est, quia locus planus erat, & conueniens instrumentis ad murum adiungendis, quæ non poterant nisi per plana conduci: & etiam ob hoc, quia illa pars vrbis infirmior esse videbatur: quia longè steterat à castris, immunita illa pars remanserat: Hæc autem pars ciuitatis est à Septemtrione. Nihil minus laborabat Comes & sui in monte Syon, qui est ciuitati ad Meridiem: sed habebat tunc multos adiutores, scilicet *Willelmum Ebriacum*, & cum eo omnes nautas Genuenses, qui naues suas, sicut superiùs narrauimus, apud Ioppen perdiderant: sed extraxerunt de nauibus suis cordas & malleos ferri, atque clauos, & ascias, atque dolabra & secures, quæ permaximè nobis necessariæ fuerunt. Sed quid moramur? Iamque dies pugnæ constitutæ aduenerat, & oppugnatio incepta est. Sed hoc vnum inprimis dicere volumus, quòd, pro opinione multorum & nostra, vsque ad sexaginta millia hominum belligeratorum erant infra ciuitatem: exceptis paruulis & mulieribus, de quibus non erat numerus. Et de nostris ad arma valentes, in quantum nos existimamus, numerum duodecim millium non transcendebant: sed habebamus multos debiles, atque pauperes. Et erant in exercitu nostro mille ducenti vel trecenti milites, & vt ego arbitror, non amplius. Hæc autem ideò diximus, vt intelligatis, quòd siue grande siue parum sit, quod in nomine Domini incipitur, nihil frustra euenire: quod subsequens pagina continet. Vt autem nostri turres, ac muros

minare cœperunt, ab omni parte volabant lapides excussi à tormentis, atq; petrariis; & sagittæ vt grando innumerabiles. Sed ista patienter serui DEI sustinebant, habentes fidei propositum, quod vel occumberent, vel quod ad præsens se de hostibus vindicarent. Fiebatque pugna nullo indicio victoriȩ: sed cùm iam proximarent cum machinis ad muros, non solùm lapides & sagittæ, verumetiam ligna & stipula proiiciebantur, & super hæc ignis; & mallei lignei inuoluti pice, & cera, & sulphure, & stuppa, & panniculis igne succensis proiiciebantur in machinas: Mallei inquam clauati ab omni parte, vt quaqua parte ferirent, hærerent, & hærēdo inflammarent. Ligna verò & stipula ideò iaciebant, vt saltim incendia indè accensa, retardarent quos neque gladius, & alta mænia retardarentur, nec profūdū vallum retinere poterat. Acta est itaque pugna ab ortu solis vsque ad occasum die illa, ita mirabiliter, vt nusquam mirabilius aliquid gestum esse credatur. Et adhuc DEVM omnipotentem ducem ac conductorem nostrū appellabamus, confidentes de eius misericordia. Nox autem adueniens, vtrumque timorem nostrum conduplicauit. Metuebant enim *Sarraceni* ne per noctem ciuitas à nostris caperetur; vel sequenti die, iam fractis antemuralibus, & completo vallo, citissimè murus persuaderetur. At verò nostri hoc solùm metuebāt, ne admotas machinas aliquo modo Sarraceni incenderent, & sic confortarentur. Propterea ab vtrisque custodiæ, ab vtrisq; labor, ab vtrisq; insomnes curæ. Hinc, spes certissima; illinc, dubius timor. Operabantur isti pro DEO, spontanei, opera ad capiendū; operabātur illi pro legibus Bahumeth, inuiti, opera ad resistendū. Quæ verò & qualia molimina ab vtrisq; per noctē facta fuerint, mirabile credite. Manè autē facto, tantus ardor nostris incubuit, vt vsq; ad muros progrederentur, & machinas illuc deducerent. At Sarraceni tantas machinas fecerant, vt vnicuiq; de nostris nouem vel decem apponerentur; atq; sic multum molimina nostra impediebant. Et tamen hȩc dies nona erat, de qua sacerdos dixerat, quòd vsque ad eam ciuitas caperetur. Sed quid nimiam moram agimus? Iam machinæ nostræ quassabantur ad tam crebros lapidum ictus; & viri deficiebant nostri, multimodè defatigati. Sed restabat adhuc DEI misericordia, nunquam expugnabilis, nusquam superata, in tribulationibus semper oportuna. Sed hoc præterire non libuit: quod dum duæ mulieres petrariam vnam de nostris fascinare vellent, lapis viriliter excussus, mulieres carminantes cum tribus pueris allisit; atque animabus excussis, incantationes auertit. Cumque iam circa Meridiem omnes nostri conturbarentur, tam lassitudine quàm desperatione: quippe cum vnicuique de nostris plures aduersarii resisterent; præterea murus firmissimus & altus; & multa copia atq; oportunitas, quæ hostibus ad munimen, nobis autem aduersa. Inter huiusmodi defectum nostrum, & hostium exultationem, accessit mediatrix DEI misericordia, quæ luctum nostrum in gaudium conuertit, quòd nulla dies à nobis auferat. Etenim cōsilium quorundam iam agebatur, vt machinæ nostræ reducerentur, quarū pars combusta, altera conquassata fuerat. Tum ecce Miles quidam, de monte Olioueti cum clipeo suo ventilare cepit, ad eos qui erant de parte Comitis, & ad alios vt ingrederentur. Quis autem iste miles fuerit, cognoscere non potuimus. Hoc signo nostri confortati qui iam languebant, ceperunt incurrere muris; alii autem scalas, & funes sursum iniiciebant. Præterea quidam iuuenes ignierāt sagittas; & sagittauerunt culcitras, quibus muniebatur propugnaculum quod Sarraceni fecerant, contra turrem ligneam Ducis & duorum Comitum: erant autem culcitræ de *gambasio*. Ibi itaque ignis accensus effugauit eos, qui defendebant munitionem. Tum velociter Dux & qui cum eo erant soluerunt cratem de sursum quā muniebantur anteriora turris conductæ, à summo vsque ad medium: atq; sic facto ponte, viriliter & imperterriti intrare in Ierusalem ceperunt. Inter primos verò ingressus est *Tancredus*, & *Dux Lotharingiæ*, qui quātum sanguinem ea die fuderint, vix est credibile. Post illos autem ascendebant omnes; & Sarraceni iam patiebantur. Sed mirum quod modò dicam: Cumque iam ciuitas penè correpta esset à Francigenis, adhuc tamen resistebant Sarraceni his qui erāt de parte Comitis, ac si nunquā capiendi essent. Sed cùm iam nostri mœnibus potirentur ciuitatis, & turribus, tunc erat videre mirabilia. Alii namque illorū, quod leuius erat, obtruncabantur capitibus; alii autem sagittati, de turribus saltare cogebantur; alii verò diutissimè torti, & ignibus adusti flammeriebantur. Videbantur per vicos & plateas ciuitatis aggeres capitum, & manuum atque pedum. Per cadauera verò publicè, hominum & equitum discursus erat. Sed parua & pauca

GODEFRIDVS Rex electus.

pauca ista quæ diximus. Sed ad *templum Salomonis* veniamus, vbi suos ritus atque solemnitates cantare solebant. Sed quid ibi factum est? Si verum dicimus, fidem excedimus. Sed tantum hoc dixisse sufficiat, quod in templo & in porticu Salomonis, equitabatur in sanguine vsque ad genua, & vsque ad frenos equorum. Iusto miroque DEI iudicio, vt locus idem eorum sanguinem exciperet, quorum blasphemias in DEVM tam longo tempore pertulerat. Repleta itaque cadaueribus & sanguine ciuitate, confugerunt aliquanti ad turrem Dauid; & poposcerunt à Comite Raimundo securitatis dextrã, & reddiderunt ei arcem. Capta autem vrbe operæpretium erat, videre deuotionem Peregrinorum ad *Sepulchrum Domini*, quomodo plaudebant, exultantes & cantantes canticum nouum Domino. Etenim mens eorum, DEO *victori & triumphanti vota laudum offerebat*, quæ explicare nõ poterant. Noua dies, nouum gaudium & exultatio, noua & perpetua lætitia; laboris & deuotionis consummatio, noua verba, noua cantica, ab vniuersis exigebat. Hæc, inquam, dies celebris in omni seculo venturo, omnes dolores atque labores nostros gaudium & exultationem fecit: dies hæc, inquam, totius Christianitatis confirmatio, & Paganitatis exinanitio, & fidei nostræ renouatio. *Hæc dies quam fecit Dominus: exultemus & lætemur in ea:* quia in hac illuxit & benedixit Dominus populo suo. In hac die dominus *Ademarus* Podiensis Episcopus à multis in ciuitate visus est: Et etiam multi de eo testantur, quod ipse primus murum ascendens, ad ascendendum socios atque populum inuitabat. In hac autem die eiecti Apostoli ab Hierosolymis, per vniuersum mundum dispersi sunt. In hac eadem die, Apostolorum filii, DEO & patribus vrbem & patriam vendicauerunt. Hæc dies celebratur *Idus Iulij*, ad laudem & gloriam nominis CHRISTI, qui dedit precibus Ecclesiæ suæ vrbem & patriam quam iurauit patribus; & reddidit in fide & benedictione filiis. In hac die officium de Resurrectione cantauimus: quia in hac, ille qui sua virtute à mortuis surrexit, per gratiam suã nos resuscitauit. Et de his hactenus dictum sit. Peractis igitur sex vel septem diebus, solemniter in octaua die ceperunt agere Principes, vt aliquis eligeretur in Regem: qui omnium curam gerens, & tributa regionis colligeret; & ad quem plebes terræ reuerterentur, & qui prouideret ne vlterius desolaretur. Cumque id agerent, congregati sunt de Clero quidam, & Principibus dixerunt: *Laudamus electionem vestram, verùm si rectè & ordinatè faciatis: sicut sunt æterna priora temporalibus: sic vicarium spiritualem eligite prius; post hæc qui rebus agendis secularibus præsit. Alioquin inualidam esse censemus, electionem vestram.* Principes verò cùm hæc audissent irati nimium, electionem tamen nihilominus accelerabant. Sed imminutus erat Clerus, ablato domino *Ademaro* Podiense Pontifice, qui in vita sua, alter Moyses, nostrum exercitum, rebus & alloquiis diuinis confouens, continebat. Post illum autem cum *Willelmus Aurasicensis*, vir bonæ memoriæ & Episcopus, pro viribus nobis prodesse vellet, breui tempore apud Marram in pace conquieuit. Sic itaque bonis ablatis, humiliter se Clerus agebat, præter Episcopũ Albariensem & alios quosdam. Episcopus namque *Martranensis* aliter quàm rectò itinere gradiens, cùm Bethlehemiticam Ecclesiam fraudulenter obtinuisset, tertio vel quarto die à Sarracenis captus, nusquam inter nostros comparuit. Spreta itaque admonitione, & contradictione Clericorum, hortabantur Principes *Comitem Sancti Egidij*, vt acciperet regnum. At ille nomen Regium se perhorrescere fatebatur in illa ciuitate: Sed præbere se illis consensum, si id alius acciperet. Ob hoc elegerunt pariter *Ducem*, & obtulerunt eum ad *Sepulchrum Domini*. Post hæc autem requirebat Dux arcem Dauid à Comite: At ille hoc excusabat, dicens, se velle moram agere in regione illa donec in Pascha; & interim se & suos honestè haberi velle. At Dux potiùs se aiebat cætera dimissurum, quàm Turrem. Inde multiplicabantur lites. Flandrensis & Normanniæ Comites fauebant Duci, & omnes etiam penè de terra Comitis, credentes reddita Turre, se consequenter cum eo esse reuersuros. Non solùm autem Prouinciales in hoc domino suo Comiti aduersabantur; verùm etiam multa de eo turpia composuerunt, ne eligeretur in Regem. Destitutus itaque Comes sociorum & amicorum consilio, pro iudicio subeundo, tradidit Turrem in manu Albariensis Episcopi. Ille verò non expectato iudicio, tradidit turrem Duci. Cumque appellaretur Episcopus de hoc facto, proditor: dicebat se coactũ fuisse, atq; passum violentiam. Sed hoc ego in veritate comperi, plurima arma esse illata in Patriarchalem domum, vbi Episcopus manebat propè Ecclesiam Dominici Sepulchri. Sed de violentia sibi illata ille dicebat; & frequẽ-

Psal. 117.24.

ter clam huiusce rei Comitis familiares insimulabat. Reddita itaque turre, in magnum odium contra suos Comes exarsit, dicens se inhonoratum, non posse manere in illa patria. Itaque profecti ab Hierosolymis Iericho, & acceptis palmis venimus ad Iordanem; & sicut præceperat Petrus Bartholomeus, facta rate de viminibus, & imposito desuper Comite transueximus eum: quippe cum non haberemus nauem, sic nobis melius visum fuit. Post hæc conuocata multitudine exegimus, quatinus rogarent DEVM pro vita Comitis, & aliorum Principum: dehinc indutum camisia, & bracis nouis, sicut nobis præceptum fuerat peregimus: sed quare taliter homo DEI præceperit, adhuc ignoramus.

Hisq; peractis, reuersi sumus Iherosolimã. Eodẽ tẽpore *Arnulfus* Capellanus Normanniæ Comitis, à quibusdã in Patriarchã eligitur, contradicentibus bonis: Tũ quia non erat subdiaconus; maximè etiam quia erat de genere sacerdotali, & in itinere nostro de incontinentia accusabatur: adeò vt vulgares cantus de eo inhonestè composuissent. Sed ille nec canonũ decreta reueritus, tanta ambitione tentus, nec genus, nec conscientiæ infamiam, contra bonos populum concitauit; atq; se cum hymnis & cantibus in sede Patriarchali, magno populorum plausu eleuare fecit: Sed de Episcopo *Matranensi*, qui huiusce rei incentor & administrator fuerat, vindicta Diuinitùs sumpta non modo Arnulfum non terruit; sed insuper clericos qui habebãt altaria in Ecclesia Dominici Sepulchri, vel quibus erant pro custodia mercedes constitutæ, priuare beneficiis non desinebat. Nactus itaque *Arnulfus* hanc potestatem, cepit requirere ab incolis ciuitatis, vbi *Crux* erat quam Peregrini antè captam Iherosolimam adorare consueuerant: Quibus negantibus, & iuramento & aliis signis se nescire probare volentibus, tandẽ coacti sunt; & hæc dixerunt; *Manifestum est quod DEVS vos elegit, & ex omnibus tribulationibus vos eripuit, & hanc ciuitatem & alias multas vobis tribuit: non in virtutis vestræ robore, sed in furore suo excæcans impios; & ciuitates munitissimas vobis aperuit, & bella formidolosa vobis, ductor & Dominus vester, pro vobis peregit. Qua itaque pertinacia cum Dominum vobiscum videamus, eius beneficia vobis celabimus?* Posthæc deduxerunt eos ad quoddam atrium Ecclesiæ; & ibi effodientes reddiderunt. Gauisi sunt itaque omnes nostri, & DEO Omnipotenti laudes & gratias referebant, qui non solùm vrbem in qua passus est; sed etiam insignia passionis suæ atque victoriæ nobis reddidit: vt tantò eum manibus fidei arctiùs amplecteremur, quantò certiora nostræ salutis contueremur. Dumque, sicut superiùs diximus, de *Duce Lotharingiæ* ordinatum esset, quod ciuitatem retinere deberet; & Comes dolore & iniuria exercebatur, eò quod *archem Dauid*, scilicet totius regni Iudaici caput, leuiter perdiderat, & ob hoc regredi cum maxima parte nostræ gentis disponeret: Nunciatum est nobis quod *Rex Babyloniorũ Ascalona* venisset, cum innumerabili Paganorum multitudine: &, vt nobis relatũ est, quod Iherosolimam expugnare venerat, & occidere Francos omnes à viginti annis & supra; & captiuare reliquos cum mulieribus, daturus viros mulieribus de sua gente, & iuuenibus mulieres; vt Babyloniorum domini deinceps bellicosas familias haberent, de genere Francorum. Sed, non his adhuc contentus, similiter Antiochiæ & Boamundo facturum se aiebat: Damasci etiam, & reliquarum ciuitatum diadema capiti suo impositurũ se dicebat: nihil Turcos, nihil Francos, Turcorum victores, esse dicebat, considerata multitudine peditum suorum & militũ. Sed nec etiam his contentus, in DEVM blasphemias intorquebat, dicens: quod locũ Dominicæ Natiuitatis, & præsepe vbi Dominus reclinatus est; & locũ passionis & *Golgota*, vbi dicitur quod sanguis Domini pendentis in Cruce defluxerit; & locum Dominicæ sepulturæ, & alia omnia loca Sancta quæ in ciuitate, vel iuxta à populo venerantur Christiano, ita deleret, vt etiam à stirpe, à terra abstraheret & cominueret: & posthæc puluerem in mari proiiceret, vt non esset aliquod *Dominicum* memorabile, quod Francorum gens in regionibus illis vlteriùs requirerent. Cum autem hęc & alia multa, & de multitudine gentis quę cum ipso tyranno erat, nobis nunciarentur; & quòd omnes isti congregati erant *Ascalona*, quæ proxima erat Iherusalem per diẽ & dimidium: congregati sunt nostri Principes & Clerus, & nudis pedibus incedentes antè *Sepulchrum Domini* cum multis orationibus & lachrumis, misericordiam à Domino deprecabantur, vt populum suum modo liberaret, quem hactenus victorem de omnibus fecerat; & qui locum sanctificationis suæ mun-

suæ mundauerat, vlteriùs contaminari propter nomen suum non pateretur. Posthæc similiter nudis pedibus incedentes in Psalmis & hymnis, & Sanctorum præsidiis misericordiam DEI appellantes, ad Templum Domini venimus: Ibiq; animo & corpore antè effusi, vt benedictionis suæ ibidem effusæ recordaretur: *Si peccauerit in te populus tuus & conuersus egerit pœnitentiā, veniensq́ orauerit in loco isto, tu exaudies de cœlo, Domine: & libera eum de manibus inimicorum suorum.* 3. Reg. 8. Posthæc percepta benedictione ab Episcopis, statuerunt Principes de belli administratione, & de custodia ciuitatis. Profectus est itaque Dux & milites eius vt certissimum comprobarent si de *Admirauis* ita res se haberet vt fama ferebatur: qui cùm ad *campestria Ramularum* peruenisset, causam negotii per Episcopū *Matronensem* Hierololymis remisit ad Comites. Illi autem certificati de bello, communē pugnādi causam apud omnes fortes qui in ciuitate remanserant, detulerunt: Itaq; supplicantes DEO & acceptis armis & Dominicā lanceam, profecti sumus ab Iherosolimis, & venimus ad campestria die illa. Altera autē die coniuncto exercitu, per turmas dispositis præsidiis ab omni parte, procedebamus. In vespere verò cùm venissemus propè *fluuium* qui est in itinere euntibus ab Iherusalem Ascalonam, pascebant ibi *Arabes* greges ouium, & armenta boum innumerabilia, & sine numero camelos. Cùm vidissent autem nostri hanc multitudinem & hominum & animalium, existimantes bellum esse, arreptis armis ad prospiciendum milites vsque ducentos: cæteri verò armati, vt diximus, in nouem turmis incedebant. Erant autē tres à tergo, tres à fronte, tres in medio, sic ordinatæ, vt vbicumque bellum se emergeret in tribus ordinibus illis occurreretur, turma media manente cunctis ad præsidiū. Videntes autem pastores Arabum nostros præmissos milites, animalia deseruerunt: Et tam si æquo modo ad illos vt ad nos respiceret DEVS, pugnam cū omnibus nobis inire debuissent. Erant in armis, de pastoribus circiter tria millia; in exercitu verò nostro supra mille ducentos dubitanter adscribimus: sed & peditum multitudinē vltra nouem millia producere nō audemus. Effugatis itaq; pastoribus, cepimus prędam, quantā ante diem illam non vidimus; & aliqui de pastoribus interfecti sunt, & pauci capti. Posthæc autē mansimus in eodē loco, quia vespera erat. Et tūc coegimus captiuos ad confitendū hostium voluntatē; & habitudinē, & numerum. Confessi sunt itaq; quod voluntas eorū erat obsidere Iherusalem, & expugnare omnes Francos, & interficere & captiuare: & addūt quod *Admirauis* ibi propè quinq; leugis erat in castris, postridiè profecturus aduersum nos. De numero autē vix aliquis certus erat, quia quotidie multiplicabantur. De se verò & de sociis qui essent, interrogati, dixerunt quod pastores essent animaliū, quæ diuidenda erant in stipendiis per exercitū Babyloniorū. Certi itaq; nostri de bello & alacres, sociis suis noxarū causas atq; cōtrouersiæ remittebant. Posthæc confessi de peccatis, & de negligētiis suis, adeò erecti sunt animis, vt vix credibiles eis fieret hostes ad pugnā esse paratos. Innascebatur enim tanta securitas in cordibus singulorū, vt crederēt suos hostes ceruis timidiores, & ouibus innocentiores. Sed hæc securitas ideò nobis erat, quia credebamus Dominū nobiscū esse, sicut & in reliquis negotiis; & propter blasphemias sibi illatas, agere propter seipsum, si etiā causa nostra inualida fuisset: Vndè in nostra parte defensorē, & in sua adiutores illi esse volumus. Deindè cōclamatū est per exercitū vt mane ad pugnā omnes parati essent; & quisq; Principibus de sua gēte coniūgeretur; & nemo prędā tangeret: & excōmunicati sunt quicumq; eā tangerēt nisi prius bello cōfecto. Mansimus ea nocte satis pauperrimè: etenim tētoria nō habebamus, panē pauci, vinū nullus, annonā atq; salem paucissimi: sed copia carnis erat quasi arena: vescebamur carnibus; & pro pane, ouiū caro erat. Et iā aurora sequēti die oriebatur, & peruigil turba, tubis & cornubus in pugnā animabatur. Itaq; summo diluculo profecti, dispositis, vt iā diximus, ab omni parte præsidiis, exercitū DEI in castra Mahumet dirigebamus. At verò hostes infra castra sua demorabantur, nunquā existimantes quod infra mœnia ad aduentū eorū vix cōtineremur. Etenim cū audissent de nece & fuga pastorū, dicebant: *propter prædā venerūt Franci, & cū ea reuertuntur.* Quippe edocebātur quotidie ab his qui fugerāt ab Iherosolimis, & de paucitate nostra, ac debilitate vulgi & equorū. Pręterea numero atq; viribus suis cōfisi, in solis flatis nos & castra nostra submergere se posse credebāt. *Cātellatores* etiā eorū & augures, vt fertur, dixerant vt non mouerent castella sua vsq; ad septimā feriā; neq; pugnarēt aduersū nos: quòd si maturiùs aliquid de his agere vellēt, in aduersū cōuerteretur. Nos autem vt diximus, ordinati, in nouem turmis progrediebamur.

Multiplicauit DEVS exercitũ ſuũ, adeò vt inferiores numero hoſtibus nõ videbamur. Etenim coniunxerant ſe nobis animalia quę dimiſeramus, & factis gregibus, nemine cõpellente, nos comitebãtur, adeò vt ſtarent cũ ſtantibus, cũ currentibus currerent, cum præcedentibus præcederent.* Hæc autẽ præcioſarũ inæſtimabilis multitudo erat. Armorũ autem atq; papilionũ ſummã, quis dinumerare ſufficiat? Videntes igitur hoſtes noſtri, & ſuorũ cæſam multitudinẽ, & noſtros in caſtris ſuis & pro victoria & ſpoliis ſecurè & alacriter agere, reuerſi ad ſe dixerunt: *Solum præſidiũ fuga eſt: & quid moramur? Si hodie defatigati ex itinere, fame & ſiti penè ſemimortui, omnẽ noſtrã multitudinẽ vno impetu proſtrauerũt, quid repauſati & refecti, & victores cõtra ſemineces & imminutos atq; pauidos facient?* itaq; hoſtes, conturbatis animis reuerſi ſunt *Aſcaloni*, quę miliariũ a caſtris noſtris aberat: ſed nõ omnes. Tunc placuit Comiti *Raimundo*, vt mitteret *Boamundũ* quendã Turcũ genere, ad Admirauis, obtentu ineundæ amicitię: accuſando eũ quod noluerit liberã reddere Iheruſalem, & qui aduerſum nos arma detulerat: ſimul vt præſentiret, fugã an bellum in animo pararet, & quomodo victum ſe haberet.

INTEREA nuntius venit *Tancredo*, & *Comiti Euſtachio*, vt præpararent ſe, & pergerent ad recipiendam vrbem Neapolim. At illi exierunt, & duxerunt ſecum multos milites, & pedones, & peruenerunt ad vrbem. Habitatores verò illius, reddiderunt ſe ilico. Poſthæc mandauit illis Dux *Godefridus*, qui & Rex Ieruſalem, vt citò venirent ad bellũ, quod Ammiratus Babyloniæ præparauerat eis Aſchalone. Illi autem feſtinando intrauerunt montanã, quęrentes Sarracenorũ bella, & venerunt Cæſaream. Venientes quoq; iuxta mare ad vrbẽ *Ramore*, illic inuenerunt multos Arabes, qui pręcurſores erant belli. Quos noſtri perſequentes apprehenderũt plures ex eis, qui dixerũt omnia belli noua: vbi eſſent, & quot, aut vbi bellare diſponerent cõtra Chriſtianos. Quod audiens Tancredus, ſtatim miſit nunciũ Ieruſalẽ duci Godefrido, & Patriarchę, omnibusq; Principibus, dicẽs: *Sciatis, quod nobis paratũ eſt bellũ Aſchaloniæ ab Ammirato. Igitur venite feſtinanter cũ omni virtute, quã habere poteritis.* Tunc iuſſit Dux commoneri omnes, vt fideliter irent præparati Aſchalonam, obuiam inimicis noſtris. Ipſe verò cum Patriarcha, & Roberto Flandrenſi Comite, exiuit de vrbe in feria tertia, & Marturanenſis Epiſcopus cum eis. Tum verò Sancti Egidii Comes, ac Robertus Normannus, dixerunt ſe non exituros, niſi certum bellum ſcirent. Iuſſerunt ergò militibus ſuis, vt pergerent videre ſi bellum verè eſſet, & reuerterentur quantocyùs, quia ipſi mox eſſent parati venire. Iuerunt illi, videruntque bellum paratum, & citò renuntiauerunt ſe vidiſſe oculis ſuis. Continuò Dux apprehenſo *Marturanenſi* Epiſcopo mandauit in Ieruſalem, quo milites qui ibi erant præpararent ſe, & venirent ad bellum. Epiſcopus verò Marturanenſis rediit, reportans verba miſſa Patriarchæ, & Duci: exieruntque Sarraceni obuiam ei, & apprehenſum ſecum duxerunt. *Petrus* verò *Eremita* remanſit in Ieruſalem, ordinando & præcipiendo Græcis & Latinis, ac clericis, vt fideliter DEO proceſſionem celebrarent, & eleemoſynas orationesq; facerent, vt DEVS populo ſuo victoriam daret. Clerici & Presbyteri induti ſacris veſtibus ad Templum Domini conduxerunt proceſſionem; ac Miſſas & orationes celebrabant, vt DEVS ſuum defenderet populum. Denique Patriarcha & Epiſcopi, aliiq; Seniores, congregati ſunt ad fluuium quod eſt ex hac parte Aſchaloniæ. Illicq; multa animalia, boum, camelorum, ouium, atque omnium bonorum deprædati ſunt. Venerunt autem Arabes ferè trecenti, irrueruntque noſtri ſuper illos; & apprehenderunt duos ex eis, perſequentes alios vſque ad eorum exercitum. Sero autem facto, Patriarcha fecit præconari per omnem exercitum, vt in ſummo mane omnes in craſtino eſſent parati ad bellum, *excommunicans ne vllus homo intenderet ad vlla ſpolia, donec bellum eſſet factum:* ſed eo facto, reuerterentur cum felici gaudio, ad capiendum quicquid eis prædeſtinatum eſſet à Domino. Summo verò diluculo intrauerunt in vallem nimis pulchram, ſecus litus maris, in qua ordinauerunt ſuas acies. *Dux* inſtruxit ſuam, Comes *Normannus* ſuam, Comes *Sancti Egidij* ſuam, Comes *Flandrenſis* ſuam, Comes *Euſtachius* ſuam, *Tancredus* & *Gaſton* ſuam. Ordinauerunt quoque pedites & ſagittarios qui præcederent milites; & ſic ordinauerunt omnia: Statimque præliari ceperunt in nomine Domini noſtri IESV CHRISTI. In ſiniſtra parte fuit Dux Godefridus cum ſua acie, Comes Sancti Egidii iuxta mare, in dextra parte: Comes Normannus, Comes quoque Flandrenſis, & Tancre-

Tancredus, omnesque alii equitabant in medio. Tunc nostri ceperunt paulatim ambulare; Pagani verò stabant parati ad bellum. Vnusquisque suum habebat vasculum pendens collo, ex quibus potarent persequentes nos: sed illis non licuit, gratia DEI. Comes autem *Normannus*, cernens Ammirati Stantarum habentem quoddam pomum aureum in summitate hastæ, quæ erat cooperta argento, irruit vehementer super illum, eumque vulnerauit vsque ad mortem. Ex alia parte Comes *Flandrensis*, nimis acriter eos inuasit. *Tancredus* igitur impetum fecit per mediũ tentorium eorum. Quod videntes Pagani, continuò arripuerunt fugam. Paganorum autem multitudo erat innumerabilis, numerumque eorumque nemo scit, nisi solus DEVS. Bella verò erant immensa, sed virtus Diuina comitabatur nobiscum, tam magna, tam fortis, quòd statim superauimus illos. Stabant verò inimici DEI excæcati, & stupefacti: ac videntes CHRISTI milites, apertis oculis nihil videbant, & contra Christianos erigere se non audebant, virtute DEI tremefacti. Pro nimio namque timore ascendebant in arbores, in quibus putabant se effugere, vel abscondere. At nostri sagittando, & cum lanceis & ensibus occidendo, eos ad terram præcipitabant. Alii iactabant se in terram, non audentes se erigere contra nos. Nostri igitur illos detruncabant, sicut aliquis detruncat animalia ad macellum. Comes verò *Sancti Egidij*, iuxta mare occidit ex eis sine numero. Alii verò se præcipitabant in mare, alii fugiebant huc illucque. Veniens itaque Ammiratus Babyloniæ ante Ascalon ciuitatem, dolens & mœrens lachrymando dixit: *O DEORVM spiritus, quis vnquam vidit vel audiuit talia? Tanta potestas, tanta virtus, tanta militia, quæ nunquam ab vlla gente fuit superata, modo à tantilla gente Christianorum est deuicta. Heu mihi, tristis ac dolens quid amplius dicam? Superatus sum à gente mendica, inermi & pauperrima, quæ non habet nisi saccum & peram. Ipsa modo persequitur & occidit gentem Ægyptiacam, quæ illi plerumque suas largita est eleemosynas, dum olim per omnem nostram patriam mendicaret. Huc conduxi ad communitionem ducenta millia militum, & video illos laxis frenis fugientes per viam Babylonicam, & non audent reuerti aduersus gentem Francigenam. Iuro per Macumeth & per omnia DEORVM numina, quod vltrà non retinebo milites conuentione aliqua, quia expulsus sum à gente aliena & aduena. Conduxi omnia armorum genera, & omnia machinamenta, vt eos obsiderem in Ierusalem, & ipsi prauenerunt me ad bellum itinere duorum dierum. Heu mihi quid amplius dicam? Inhonoratus ero semper in terra Babylonica.* Nostri autem acceperunt stantarũ, quod comparauit Comes de Normannia, viginti marchas argenti, & dedit illud Patriarchæ in DEI honorem, Sanctique Sepulchri. Ensem verò emit quidam sexaginta Bisanteis. Superati sunt igitur inimici nostri à nobis, DEO annuente. Omnes naues Paganorum ibi aderant: Homines verò qui intus erant, videntes Ammiratum fugientem cum suo exercitu, statim suspenderunt vela, & impulerunt se in alta maria. Reuersi sunt itaq; nostri ad eorum tentoria, acceperuntque innumera spolia, aurum argentumque multum, omniumque animalium genera, & omnium armorum instrumenta; quæ voluerunt asportauerunt, reliqua igni consumpserunt. Reuersi sunt ergò nostri, cum gaudio magno Ierusalem, deferentes secum omnia bona, quæ illis erant necessaria. Hoc bellum actum est, *Prid. Id. Augusti*, largiente Domino nostro IESV CHRISTO fidelibus suis victoriam, *qui cum patre & spiritu Sancto viuit & regnat, DEVS per infinita secula seculorum. Amen.*

INCIPIT HISTORIA HIEROSOLIMITANÆ EXPEDITIONIS EDITA AB ALBERTO

CANONICO AC CVSTODE AQVENSIS ECCLESIÆ, super passagio Godefridi de Bullione, & aliorum Principum.

LIBER PRIMVS.

Argumenta Capitum.

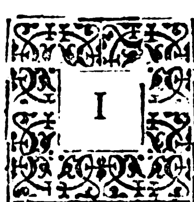
NCIPIT liber primus *expeditionis Hierosolymitanæ* vrbis, vbi clarissimi Ducis *Godefridi* inclyta gesta narratur: cuius labore & studio Ciuitas Sancta ab infidelibus liberata, sanctę Ecclesiæ filiis est restituta. Diu multumq; his vsq; diebus, ob inaudita & plurimũ admirãda, sæpius accensus sum desiderio eiusdem expeditionis, & faciendæ orationis illic, dum feruerem. Sed cùm minimè ob diuersa impedimenta

dimensa intentioni meæ effectus daretur, temerario ausu decreui saltē ex his aliqua memoriæ cōmendare, quæ auditu & reuelatione nota fierēt ab his, qui præsentes affuissent: vt vel sic nō in ocio, sed quasi in via, si nō corpore, at tota mente & animo cōsocius essem, elaborarē. Quapropter de labore & miseriis, de firmata fide, de robustorū Principū cæterorumq; hominū conspiratione bona in amore CHRISTI; quomodo scilicet reliquerint patriā, cognatos, vxores, filios, filiasq; vrbes, castella, agros, regna & omnē huius mūdi dulcedinē, certa pro incertis; & in nomine IESV exilia quæsierint: quomodo in manu forti & exercitu robusto iter Hierosolymā fecerint, & mille millies Turcorum Sarracenorumq; legiones audaci assultu triūphantes occiderint; quomodo introitū & accessū *Sacri Sepulcri* Domini nostri IESV CHRISTI patefecerint; census & tributa Peregrinorū, huc intrare cupientium, ex toto remiserint, pro viribus nostris exiguis, puerili & incauto stylo scribere præsūsi.

Sacerdos quidā, *Petrus* nomine, quondā eremita, ortus de ciuitate *Amiēs*, quæ est II.
in occidēte, de regno Francorū, omni instinctu, quo potuit, huius viæ cōstantiam primū adhortatus est, in *Beru* regione præfati regni factus prædicator, in omni admonitione & sermone. Huius admonitione assidua & vocatione, Episcopi, Abbates, Clerici & Monachi; deinde Laici nobilissimi, diuersorum regnorū Principes; totūq; vulgus, tā casti quàm incesti, adulteri, homicidæ, fures, periuri, prædones; vniuersū scilicet genus Christianę professionis; quin & sexus fœmineus, pœnitētiā ducti, ad hanc lætanter concurrūt viam. Qua occasione & intentione hanc viā idē eremita prædicauerit, & eius primus ductor extiterit, præsens pagina declarabit.

Hic sacerdos aliquot annis ante huius viæ initiū causâ orationis *Hierosolymā* pro- III.
fectus est, vbi in oratorio *Dominici Sepulcri*, proh dolor, visa quædā illicita & nefanda tristi animo accepit, & infremuit spiritu; ipsumq; Dominū iudicem super istis iniuriis appellat. Tandē super nefariis operibus motus, *Patriarcham* sanctæ Hierosolymitanæ Ecclesiæ expetit: &, cur pateretur gentiles & impios Sācta inquinare, & ab his fideliū oblationes asportare; item Ecclesia vti pro prostibulis, Christianos colaphizari, peregrinos sanctos iniusta mercede spoliari, & multis oppressionibus angustiari, requirit. Patriarcha verò, & venerabilis sacerdos *Sepulcri Dominici*, IV.
his auditis, pia & fidelia profert responsa: *O fidelissime Christianorum, quid super his compellas & inquietas paternitatem nostram, cùm nostræ vires vel potentia non magis quàm formica exigua aduersus tantorum superbiā computentur? Vita enim nostra aut assiduis redimitur tributis; aut mortiferis deputatur suppliciis. Et maiora speramus de die in diem affore pericula, nisi Christianorū affuerint auxilia, quæ tua legatione inuitamus.* Cui Petrus in hunc modum respōdit: *Venerande pater, satis comperimus, & nunc intelligimus ac videmus, quàm inualida manus Christianorū sit tecum hîc inhabitantiū: & quantis subiaceat iis oppressionibus gentiliū. Qua de causa ob Domini gratiā, & vestram liberationē, & Sanctorū emundationē, Domino comite, vita sospite rediens, inprimis dominū Apostolicū requiram; deinde omnes primates Christianorum Reges, Duces, Comites, & Principatū regni tenētes: seruitutis vestræ miseriā, & angustiarū tolerantiā cunctis insinuās. Iam omnia inter se hac nuncia æquè videntur vt fiant.* Interim tenebris cœlo cir- V.
cumquaq; incumbentibus, *Petrus* orandi causa ad Sanctum Sepulcrū redit: vbi sub vigiliis & orationibus fatigatus, somno decipitur. Cui in visu maiestas Domini IESV oblata est, hominē mortalē & fragilē sic dignata alloqui: *Petre, dilectissime fili Christianorū, surgens visitabis Patriarchā nostrū, & ab eo sumes cū sigillo sanctæ Crucis litteras legationis nostræ: & in terrā cognationis tuæ iter quantocius accelerabis; calumnias & iniurias populo nostro & loco sancto illatas reserabis; & suscitabis corda fideliū ad purganda loca Sancta Ierusalem, & ad restauranda officia sanctorū. Per pericula enim & tentationes varias, paradisi porta nūc aperiētur vocatis & electis.* Ad hanc itaq; mirā, & dignā Domino reuelationē, subtracta vi- VI.
sione, *Petrus* somno expergefactus est. Qui in primo diei crepusculo processit à limine Tēpli, Patriarchā petiit, visionē Domini sibi ex ordine aperuit, litteras legationis diuinę cū signo sanctæ Crucis requirit. Quas ille dare nō recusauit, sed cum gratiarū actione accōmodauit. Accepta hinc licentia, in obœdientia legationis ad natales horas regressus est. Nō modica anxietate nauigio per mare regressus, ad ciuitatem *Barum* reuehitur. Vbi terris redditus, Romā sine mora proficiscitur. Ibi repertō *Apostolico*, quā audiuit, & accepit à Deo & Patriarcha, legationē retulit super immūdiciis gentiliū, & iniuriis Sanctorum & Peregrinorū. Hæc autem Apostolicus mente voluntaria & intēta vt accepit, in omnibus se promisit mandatis parēre sanctorum precibus. Qua de causa solicitus venit ad ciuitatem *Vercellas*; transactisque Alpibus, conuentum totius Occidentalis Franciæ, & concilium apud *Podium*, ciuitatem sanctæ Mariæ fieri decreuit, deinde ad *Clarum montem* in Ar-

uernis proficiſcitur. Vbi audita legatione diuina & admonitione Apoſtolicâ, Epiſcopi totius Franciæ, Duces ac Comites, magniq́ue Principes cuiuſque ordinis ac gradus, expeditionem ex proprio ſumtu ad ipſum Sepulcrum Domini annuerunt. Ipſo etenim in regno ampliſſimo conſpiratio & coniuratio ſancta huius viæ, datis dextris, inter potentiſſimos exiuit. In quorum affirmatione terræmotus magnus factus eſt, nil aliud portendens, quàm diuerſorum regnorum iter moturas legiones, tam ex regno Franciæ, quàm Lotharingiæ terræ, Teutonicorum ſimul & Anglorum, & ex regione Danorum.

VII. A.D. 1095. Anno Dominicæ incarnationis milleſimo nonageſimo quinto, Indictione quarta, *Henrico* quarto Rege ac tertio Imperatore Romanorum Auguſto, anno regni ſui quadrageſimo tertio, imperii verò decimo tertio; *Vrbano* ſecundo qui & Odardus Apoſtolico, octauo die menſis Martii, *Walterus*, cognomento *Senzaueher*, miles egregius, cum magna ſocietate Francigenarum peditum, ſolummodò octo habens equites, ex admonitione prædicti Petri eremitæ in initio viæ Hieroſolymitanæ intrauit regnum *Vngariæ.* Vbi cognita virtute, & audita animi illius intentione, & cauſa aſſumtæ viæ, à Domino *Kalomano*, rege Chriſtianiſſimo Vngarorum, benignè ſuſceptus eſt; & conceſſus eſt ſibi pacificè tranſitus per vniuerſam terram regni ſui, & emendi licentia. Hic itaque ſine offenſione, & aliquo aduerſo incurſu, vſque ad *Belegrauam*, ciuitatem Bulgarorum, profectus eſt, tranſiens *Maleuillam*, vbi terminantur fines regni Vngarorum. Illic pacificè fluuium *Maroë* nauigio traiecit. Sed in eodem loco Maleuillæ ſedecim de comitatu illius remorati ſunt, vt emerent arma, ignorante Waltero, qui iam diu fluuium tranſierat. Vngari verò quidam peruerſæ mentis, videntes procul Walteri abſentiam & illius exercitus, manus ſedecim illis iniecerunt; quos armis, veſtibus, auro & argento ſpoliauerunt: & ſic nudi & vacui abire permiſſi ſunt. Hi verò dolentes, rebus & armis vacui, vſque ad prædictam Belegrauam, quò Walterus cum omni manu ſua extra muros ad hoſpitandum tentoria poſuerat, iter accelerauerunt; omne infortunium, quod eis acciderat, ſibi referentes. Sed Walterus æquo animo, quia reditus ad vindictam tædio erat, accepit. In ipſa denique nocte, qua ſocii nudi & vacui recepti ſunt, Walterus emendi vitæ neceſ- * requiſiuit à Principe Bulgarorum & magiſtratu ciuitatis: qui fraudes & exploratores terræ exiſtimantes, omnia venalia eis interdixerunt. Quapropter Walterus & omnis illius comitatus animo grauiter motus, armenta, boues & oues illorum, quæ per agros ad pabula herbarum emiſſæ, paſſim vagabantur, cœperunt vi rapere & abducere, quo vſque grauis ſeditio inter peregrinos, & Bulgaros, gregem ſuum excutientes, accreſcere cœpit & miſceri armis. Dum tandem virtute Bulgarorum inualeſcente vſque ad centum & quadraginta millia, de peregrino exercitu à multitudine ſocietatis quidam diuiſi, in quoddam Oratorium fugientes deuenerunt. Bulgari verò accreſcente ſuorum manu, & Waltero deficiente, ac cum tota ſocietate diffugium faciente, oratorium obſidentes, ſexaginta ex incluſis combuſſerunt; cæteros, vix ab hoſtibus & oratorio, pro defenſione vitæ, elabentes, plurimos graui vulnere percuſſerunt. Poſt hanc calamitatem & attritionem ſuorum, Walterus, relictis circumquaque ſociis, fugitiuus ſyluas Bulgarorum, per octo dies exuperans, ad ciuitatem ditiſſimam, quæ vocatur *Niczh*, in medio Bulgarorum regno, ſeceſſit. Vbi Duci & principi terræ reperto iniuriam & damnum ſibi illatum referens, iuſtitiam de omnibus clementer ab eo conſecutus eſt; quin & arma & pecuniam illi in reconciliatione largitus eſt: Ac ei conductum Dominus terræ per ciuitates Bulgariæ *Sternitz*, *Phinopolin* atque *Adrianopolin* pacificè dedit, & emendi licentiam, quouſque ad imperatoriam vrbem *Conſtantinopolin*, quæ eſt caput totius regni Græcorum, cum omni manu ſua deſcendit. Vt autem deſcendit, omni inſtantia humilimæ petitionis, qua potuit, ab ipſo Domino Imperatore exorauit, quatenus in regno ſuo pacificè moram obtineret, cum licentia emendi vitę neceſſaria, donec Petrus eremita, cuius admonitione & inſtinctu viam hanc inchoâuerant, ſocius haberetur; & ſic coniunctis millibus ſuis, brachium maris *S. Georgij* nauigio tranſmearet; & ſic tutius Turcis, cunctisq́ue gentilium cuneis reſiſtere valerent. Quod & actum eſt, & à Domino Imperatore, *Alexio* nomine, benignè de omnibus petenti reſponſum & conceſſum eſt.

VIII. Poſt hæc, nec longi temporis interuallo, *Petrus* prædictus, & exercitus illius copioſus, vt arena maris innumerabilis, qui a diuerſis regnis illi con-

illi coniunctus conuenerat, scilicet *Francigenæ, Sueui, Baioarii, Lotharingi*, continuabat pariter viam Ierusalem. Qui in itinere suo in *Vngaria* descendens regnum, ante portam *Cyperon* tabernacula sua fixit cum omni exercitu, quem eduxerat. His locatis, protinus regnatori Vngariæ nuncios direxit, quatenus sibi suisque consociis pateret aditus & transitus per medium regni eius. Quod illi concessum est, ea conditione interposita, ne in terra Regis prædam cōtingeret; sed pacificè viam tenerent; omnia verò, quibus indigeret exercitus, sine iurgiis & lite precio mutuarēt. Petrus ergo auditâ erga se suosq; Regis beneuolentiâ, gauisus est; & pacificè regnū Vngariæ transiuit, dans & accipiens omnia vsui necessaria in numero, iustitia & mensura: & sic sine turbine vsq; ad *Maleuillam* cum omni legione sua profectus est. Vt autem appropinquauit terminis loci prædicti, fama in auribus suis suorumq; allata est, quomodo Comes regionis illius, nomine *Guz*, vnus de primatibus regis Vngariæ, auaritia corruptus, adunationem armatorum contraxisset militum; & pessimum consiliū iniisset cum prædicto Duce, *Nichita* nomine, principe Bulgarorum & præside ciuitatis *Belegraue*: quatenus & ipse collecta virtute satellitum, anteriores agminis Petri debellaret & occideret; ipse verò postremos insecutione suorum militum detruncaret: vt sic vniuersa spolia tanti exercitus in equis, auro & argento ac vestibus, diriperent & diuiderent. *Petrus* hæc audiens, quia Christiani erant Vngari & Bulgari, omnino de illis tantum facinus credere noluit, quousq; ad Maleuillam venientes, consocii illius arma & spolia sedecim sociorum Walteri, in mœnibus & muris pendentia, aspexerunt, quos paulò antè retardatos Vngari in dolo spoliare præsumserant. Petrus autem hac confratrū iniuria comperta, visisq; illorum armis & spoliis, socios ad vindictam admonet. Qui fortiter signis cornicinum intonant, erectis signis ad mœnia conuolant, muros grandine sagittarum oppugnant, quos tam incessabili & incredibili densitate oculis in mœnibus assistentium intorquebant, vt nequaquam virtutē Gallorum impugnantium Vngari sufferre valentes, à muro declinarent, si fortè intra ciuitatem ante vires illorum remanere valerent. Ad hæc *Godefridus* quidam, cognomen habens *Burel, de Stampis* ciuitate ortus, magister & signifer ducentorū peditū, qui & ipse pedes erat, fortis viribus, intuens fugam aduersariorum procul à mœnibus, muros scala, quàm fortè ibidem reperit, transuolat. *Reinoldus* de castro *Breis*, eques insignis, opertum habens caput galea, & lorica indutus, pariter mœnia post Godefridum ascendit: donec vniuersi tam equites quàm pedites intrare contendunt. Vngari verò videntes animæ suæ angustias & imminens periculum, ad septem millia conglobantur ad defensionem; ac per aliam portam, quæ respicit ad Orientem, egressi super verticem præcelsæ silicis, quàm præterfluit Danubius, & qua ex parte insuperabile erat munimentum, constiterunt. Quorum plurima pars, quæ præ angusto aditu per portam velociter effugere nequiuerant, ante ipsam ianuam in ore gladii ceciderunt: alii, qui in vertice montis liberari sperabant, ab insequentibus peregrinis trucidati sunt: alii à cacumine montis præcipitati, in ipsius Danubii vndis absorpti sunt: sed plures nauigio elapsi sunt. Ceciderunt illic circiter quatuor millia Vngarorum; Peregrinorum centum tantùm, præter vulneratos ibidem occisi sunt. Hanc Petrus adeptus victoriam, cum vniuersis suis in eodem castello Maleuillæ diebus mansit quinque: propter abundantiam alimentorum, quæ ibi reperit in frumento, gregibus ouium & armentis, & poculorum plenitudine & infinito numero equorum. Comperta hac victoria & Vngarorum cæde cruenta, & visis ferro cæsis corporibus illorum, quæ plurima extincta atroci vulnere Danubius IX. f. is procellis aduexerat *Belegraue*, vbi reflexo alueo iter & cursum continuat, à Maleuilla distans milliari, Dux præfatus *Nichita*, suos conuocat; & consilio ab omnibus accepto, metu concussus, Belegraue Petrum vltrà expectare recusat: sed *Niczh*, spe defensionis aduersus vires Francigenarum Romanorum, & Teutonicorum, quia robore murorum ciuitas hæc munita habebatur, migrare disposuit, secum asportatis vniuersis thesauris Belegraue: conciues verò illius, per syluas & montana ac deserta loca cum armentis suis in fugam misit: quousque accersito auxilio Imperatoris Constantinopolitani, sociis Petri resisteret; & vindictam Vngarorum sumeret propter amicitiam & fœdus, quod cum *Guz*, Comite & principe Maleuillæ, percussisset. Transactis ab hinc sex diebus, nuncius quidam de de villa aduenarum Francorum Petro celeriter mittitur, qui hanc minarum certam legationem illi indicaret, dicens: *Rex Vngariæ, collecto exercitu vniuersi regni sui,* *

in vltionem suorum ad vos descensurus est; de quibus ne vnum quidem certum est ab armis illius euadere: nam dolor occisorum & lamenta, Regem & vniuersos parentes & amicos illorum commouerunt: quapropter quantocius fluuium Maroam superantes, viam vestram hinc maturate. Petrus intelligens iram regis, & illius grauissimam adunationem, cum vniuersis sociis Maleuillam deserens; sed cuncta spolia gregesque ac prædam equorum abducens, *Maroam* transire disposuit. Sed paucas naues, numero tantum centum quinquaginta in toto littore inuenit, quibus tanta multitudo subitò posset transire & euadere, propter timorem Regis in fortitudine graui superuenientis. Vnde quàm plurimi, quibus naues defecerant, iunctura lignorum & copulatione viminum transire certabant. Sed à *Pincenariis*, qui Bulgariam inhabitabant, plurimi in ipsa lignorum & viminum copulatione fluctuantes sine gubernaculo, & à societate interdum diuisi, sagittis confixi interierunt. Videns autem Petrus interitum & submersionem suorum, quæ fiebat, Baioariis, Alemanis cæterisque Teutonicis ex promissione obedientiæ imperauit, vt Francigenis fratribus subuenirent. Qui illico septem ratibus inuecti, septem nauiculas Pincenariorum submerserunt cum inhabitantibus; septem tantùm viuos captiuantes, quos in præsentiam Petri adductos ex præcepto illius trucidauerunt. Hac vltione suorum facta, & Maroa fluuio transito, ingentia & spaciosissima nemora Bulgarorum Petrus ingreditur cum vehiculis cibariorum & omni apparatu, & spoliis Belegraue. Et septem diebus in saltu spaciosissimo expletis, ipse cum suis vrbem *Niczh* muris munitissimam applicuit: vbi flumen quoddam per lapideum pontem ante ciuitatem transeuntes, pratum, viriditate & amplitudine voluptuosum, & ripam fluminis fixis tentoriis occupauerunt.

X. Hospitatis itaque peregrinis legionibus, ex prouidētia Petri & Maiorum consilio fit legatio ad Ducem *Nichitam*, principem Bulgarorum, qui in eadem ciuitate præsens habebatur, quatenus licentiam emendi cibos acciperent. Quod benignè annuit, sub hac tamen conditione, vt obsides ei darentur, ne aliqua iniuria aut vis, sicut Belgraue, à tanta multitudine fieret. *Walterus* filius Waleramni de Bretoil castello, quod est iuxta Beluatium, & *Godefridus Burel* de Stampis, Duci obsides constituti & dati sunt. His missis, & à Duce receptis, omnium rerum sufficientia ad emendum vndique illis concessa est; & non habentibus vnde emerent, plurima largitio eleemosynarum à ciuitate largita est. Hac igitur nocte cum omni tranquillitate peracta, & obsidibus Petro à Principe fideliter restitutis, centum viri Alemanorum propter contentionem vilissimam, cum quodam Bulgaro vespere habitam in venditione & emtione, paulisper subtracti à tergo agminis Petri, septem molendinis, quæ sub prædicto ponte in flumine degebant, ignem submiserunt, & in fauillam redegerunt; quin & domos quasdam, quæ extra vrbem erant, simili incendio in vltionem furoris sui succenderunt. Ciues autem videntes ædificia suorum igne conflagrare, vnanimi conuentu suum Ducem *Nichitam* adeunt, Petrum & vniuersos sequaces illius falsos Christianos asserentes; raptores tantùm esse & non homines pacificos, qui Pincenarios Ducis Belegraue, & Maleuillæ tot Vngaros occiderint; & nunc incendium hoc præsumpserint, nequaquam pro benefacto remunerationem restituentes.

XI. Dux audita hac iniuria & querimonia suorum, præcepit, vt vniuersi ad arma contenderent cum omni equitatu, quem illic adunauerat, cognita inuasione Maleuillæ; & absque mora vt peregrinos insequerentur, in caput eorum reddentes vniuersa mala, quæ sibi illata sint. Ad hoc denique Ducis imperium Bulgari, Comanitæ, Vngari plurimi cum Pincenariis, qui conuentione solidorum ad vrbis defensionem conuenerant, arcus corneos & osseos arripiunt, loricas induunt; & vexillis hastæ innexis, Petrum cum exercitu suo securè gradientem insequuntur; ac tardos & extremos exercitus detruncare & transfigere non parcentes, currus & plaustra lento gressu subsequentia retinuerunt, matronas, puellas, pueros teneros abducentes, qui exules & captiui in terra Bulgariæ vsque in præsentem diem cum vniuersis rebus & armentis inuenti sunt. Protinus in hac repentina Peregrinorum disturbatione & occisione, quidam *Lambertus* nomine, velocitate equi elapsus, ad Petrum peruenit: cui rem hanc ignoranti, & omnia quæ acciderant, retulit; & quomodo hæc initia malorum & dolorum ab Alemanis extiterint propter incendium, quod fecerant. Petrus verò milliari remotus hæc omnia ignorabat: qui ad hæc verba nuncii grauiter turbatus, conuocat sapientiores & magis sensatos de exercitu, quibus sic loquitur, dicens:

Graue

Graue & durum nobis infortunium, ex furore insipientiũ Teutonicorũ ortum, imminet. Nostri XII. *quàm plurimi cum ipsis Alemanis, à Duce Nichita & suo satellitio, in arcu & gladio ceciderunt, in vltione incendii, quod me prorsus latebat: nostra autem plaustra omnia, cum opibus & armentis retenta sunt. Nihil aliud super his video vtilius, quàm vt obuiam Duci redeamus, pacem cum illo componamus: quia iniustè nostri cum eo egerunt, cùm omnia nobis necessaria pacificè ciues sui subministrauerint.* Ad hanc vocẽ & sententiã Petri repetito itinere, exercitus reuersus est ad ipsam ciuitatem *Niczh*, & in prato præfato tentoria sua relocauerunt, vt excusaret se Petrus & vniuersam legionem, quæ præcesserat: vt sic mitigato Duce, captiuos suos & plaustra recuperarent. In hac itaque intentione & consilio Petrus cum prudentioribus dum satageret, & verbis cautis excusationem suam ordinaret, mille insensatorum hominum iuuentus, nimiæ leuitatis & duræ ceruicis, gens indomita & effrenis, sine causa, sine ratione, trans prædictum pontem lapideum ad mœnia & portam ciuitatis in graui assultu vadunt: quibus mille eiusdem leuitatis iuuentus, trans vada & ipsum pontem concurrentes, ingenti vociferatione & furore in auxilium iunguntur, Petrum ductorem suum hæc prohibentem, & pacem fieri volentem, cum omnibus sensatis audire recusantes. In hac igitur dissensione grauissima discordantium legionum, totus cum Petro, hanc seditionem prohibente, præter hæc duo millia, remansit exercitus, qui nullo modo ad opem his se contulerunt. *Bulgari* videntes hoc schisma in populo, & facilè hæc duo millia posse superari, è duabus eruperunt portis in sagittis & lanceis & graui vulnere; & sic in virtute magna oppressos vniuersos in fugam verterunt. Quorum viginti à ponte corruentes, vndis immersi ac suffocati sunt: Alii verò in latere pontis trecenti, ad vada incognita fugam inierunt, quorum alii armis, alii vndis perierunt. Tandem qui in altera parte fluuii ab hac insania reuocati cum Petro in viridario remanserant, videntes quia sui tam sæuo martyrio consumebantur, non vltrà se potuerunt continere ab auxilio; sed induti loricis & galeis, nolente volente Petro, ad ipsum pontem conuolant. In quo crudeliter hinc & hinc bellum exoritur, in sagittis, gladiis & lanceis. Sed à Bulgaris vado & ponte præuento, nequaquam transire potuerunt, sed fortiter in fugam remissi sunt. Petrus visa hac suorum contritione & fuga, legationem per quendam Bulgarum, qui Sanctam Viam decreuerat in Ierusalem, Duci præfato misit, quatenus colloquium secum paulisper habere dignaretur, & pacem in Domini nomine vtrinque componerent. Quod & actum est.

Pace hac diuulgata in populo Petri, & turbine sedato, quousq; omnia redirent XIII. in concordiam, pedestre vulgus rebelle & incorrigibile, currus & plaustra reparans & onerans, viam instabant. Quibus *Petrus, Folckerus, Reinoldus* interdicentes, donec viderent, si colloquium procederet in concordiam, nequaquam insensatos & rebelles ab incepto auertere poterant. Ciues autem videntes, quia Petrus & Maiores exercitus obstaculo viæ euntibus erant, & plaustris ac curribus obstabant, arbitrati sunt, quòd cum vulgo fugam aptassent. Quapropter à porta vrbis exilientes cum militibus Ducis, insecuti sunt eos in manu forti; & ad duo milliaria grauis occisio & captiuatio facta est ab his retardati exercitus. Plaustrum, super quod erat scrinium Petri plenum innumerabilis auri & argenti, captum & retentum est, & ad *Niczh* vnà cum captiuatis reductum, & in ærario Ducis repositum: cætera spolia militibus diuisa sunt: viri sine numero cæsi sunt; pueri cum matribus abducti, mulieres nuptæ & innuptæ, quarum ignoratur numerus. Petrus verò & omnis manus illius, quæ euadere potuit, per opacum & spaciosum nemus, pars per abrupta montium, pars per deserta loca dispersi, vt oues à lupis fugam maturabant. Tandem Petrus, *Reinoldus de Breis*, *Walterus* filius Waleramni de Bretoil, *Godefridus Burel*, *Folckerus Aurelianensis*, omnes hi cum quingentis solummodò post hanc fugam in vertice cuiusdam montis casu conuenerunt. Nec enim de quadraginta millibus plures remansisse visi sunt. Tunc verò Petrus considerans, quia gens & exercitus eius grauiter imminutus est, anxiè in diuersa meditatur; & vehementi suspirio dolet dissipatas legiones, & tot millia suorum cecidisse; Bulgarorum autem vnum solummodò periisse: miratus, si adhuc quispiam de quadraginta millibus profugis ac dispersis viueret. Vndè ex ipsius sententia & visione hi, qui secum in montis cacumine constiterant fugientes, signis & cornibus perstrepunt, vt Peregrini, quacunque dispersi essent per montes & syluas ac loca deserta, audito signo Petri suorumque, in vnum reuertentes coadunarentur; & iter, quod cœperant, iterarent. Nec primum dies inclinata fuit, quòd audito signo ad septem millia collecta sunt. Sic

adunati, & à dispersione reuersi, viæ iteratò insistunt, & ad ciuitatem quandam rebus vacuam & ciuibus, applicuerunt: vbi castra figentes, socios profugos ac dispersos præstolati sunt. Sed minimè alimenta in locis desertis reperire aut inuestigare potuerunt, nimiam ibi tolerantes penuriam: quia plaustra & currus, frumentum, hordeum, carnesque ferentes ad edendum, supra duo millia amiserant, neminem videntem aut aliquid offerentem inuenientes. In mense itaque Iulio hæc aduersa illis contigerant, quando hac in regione frumenta & segetes maturæ iam ad messem flauescunt. Angustiato itaque fame populo, visum est viris consilio cautissimis, vt segetes maturas repertas in campestribus desertæ & vacuæ ciuitatis igne torrerent; & torrida grana excuterent, quibus populus ieiunus sustentari posset. Hoc etenim sustentaculo annonæ tribus diebus vixit populus: quousque profugi & dispersi ad triginta millia readunati sunt, præter decem millia quæ perierant.

XIV. Interea nuncii Ducis ad Dominum *Imperatorem* Constantinopolin præcesserunt, qui sibi vniuersa in malo de actibus & infortunio retulerunt: nempe qualiter exercitus Vngaros Maleuillæ occiderit; & quomodo ad ciuitatem *Niczh* veniens, pro benefactis mala ciuibus reddiderit, sed non tamen hoc impune præsumserit. Imperator hæc audiens, Petro legatos dirigit, qui Petrum, vacua & deserta ciuitate relicta, in vrbem *Sternitz* cum omni comitatu suo profectum repererunt, ex edicto Imperatoris hæc illi nuncia ferentes: *Petre, Domino Imperatori graues de te tuisque querimoniæ allatæ sunt, eò quòd in regno ipsius prædam & seditionem tuus fecerit exercitus. Quapropter ex Imperio ipsius interdicitur tibi, ne vltra tres dies moram facias in aliqua regni sui ciuitate, donec vrbem Constantinopolin ingrediaris. Ciuitatibus autem omnibus, per quas transiturus es, ex Imperatoria iussione præcipimus, vt pacificè tibi omnia tuisque vendant; & quia Christianus es, Christianique tui consocii, non vltrà iter tuum impediant. Et quicquid in superbia & furore satellites tui aduersus Ducem Nichitam deliquerunt, prorsus tibi remittit: scit enim, quòd pro hac iniuria grauiter pœnas exoluistis.* Petrus hac audita Domini Imperatoris legatione pacifica, non modicùm gauisus, & præ gaudio lachrymatus, gratias Deo retulit, qui post nimiam & seueram correptionem, nec immeritam, sibi suisque dedit gratiam in conspectu tam magnifici & nominatissimi Imperatoris.

XV. Igitur mandatis illius obediens, à Sternitz ciuitate processit; & ad vrbem *Phinopolin* cum omni populo suo secessit. Vbi vniuerso casu & infortunio suo recitato in audientia omnium Græcorum ciuium, plurima Byzantiorum, argenti, equorum & mulorum munera suscepit pro nomine Iesv & timore Dei, omnibus super eum misericordia motis. Deinde post tertiam lucem hilaris & lætus in largitate rerum necessariarum migrans, *Adrianopolin* secessit. Vbi duobus solummodò diebus hospitio remoratus extra muros vrbis, tertia luce exorta inde recessit. Nam secunda legatio Imperatoris solicitabat eum, vt Constantinopolin maturaret iter: quia feruebat Imperator desiderio videndi eundem Petrum propter famam, quam de illo audierat. Vt autem ventum est *Constantinopolin*, exercitus Petri iussus est procul à ciuitate hospitari, quibus emendi licentia pleniter concessa est.

XVI. *Petrus* verò staturâ pusillus, sed sermone & corde magnus, in præsentiam Imperatoris cum solo *Folkero* introducitur à legatis ipsius Imperatoris, vti videret, si esset, sicut de illo fama erat. Petrus verò introiens ad Imperatorem confidenter, in nomine Domini Iesv Christi salutauit; & quia in ipsius Christi amore & gratia ad visitandum *Sanctum* eius *Sepulchrum* ex patria sua secesserit, recitat per singula; & aduersitates, quas iam in breui pertulerit, commemorat; viros potentissimos, Comites & Duces nobilissimos, se post modicum subsecuturos denunciat, qui causa visendi Dominicum Sepulchrum, ardentissimo desiderio pariter viam insistere Ierusalem decreuerint. *Imperator* autem viso Petro, & animi illius intentione ex ipsius verbis cognita, quid velit aut quid de suo cupiat, requirit. Qui vt misericorditer accipiat precatur, vnde sustentationem vitæ cum suis habeat, asserens quanta & quàm innumerabilia bona ex imprudentia & rebellione suorum amiserit. Imperator hac Petri humilitate audita, motus misericordia, ducentos *Byzantios* aureos sibi dari iussit; de moneta verò, quæ dicitur *Tartaron*, modium vnum exercitui illius erogauit. Post hæc Petrus à colloquio & palatio Imperatoris regressus, & benignè ab eo commendatus, solummodo quinque diebus requieuit in campis & prædio ad Constantinopolin: vbi simul *Walterus Senzauehor* sua locauit tentoria, socius factus ab ipso die & deinceps, admixtis copiis, armis, & vniuersis vsui necessariis. Deinde diebus quinque completis, tentoria

sua

Iua ... ponentes, *Brachium* maris *S. Georgii* nauigio & auxilio Imperatoris superant; & terminos Cappadociæ intrantes, per montana ingressi sunt *Nicomediam*, ibidem pernoctantes. Et post hæc ad portum, qui vocatur *Ciuitot*, castra metati sunt. Illuc assiduè mercatores admouebant naues onustas cibariis vini, frumenti, olei & hordei casceorumque abundantia, vendentes omnia Peregrinis in æquitate & mensura. In hac itaque necessariorum plenitudine gaudentibus, & corpora fessa curantibus, assunt nuncii Christianissimi Imperatoris, qui Petro exercituique eius interdixerunt iter versus montana *Nicææ* vrbis, propter insidias & incursus Turcorum, donec amplior numerus affuturorum Christianorum illis accresceret. Petrus verò audiens, legationi & consilio Imperatoris acquieuit, vt & vniuersus populus Christianorum. Et curriculo duorum mensium illic in pace & lætitia epulati, moram fecerunt, securè ab omni hostili impetu dormientes. Post duos ita- XVII.
que menses, lasciui & effrenes facti præ ocio & inæstimabili copia ciborum, vocem Petri non audientes, sed contra voluntatem illius, in terram *Nicææ* vrbis & regni *Solymani*, ducis Turcorum, per montana ingressi sunt, deprædati armenta, boues, oues, hircos, greges Græcorum Turcis famulantium, & ad socios deferentes. Petrus hæc intuens, tristi animo accepit, sciens, quia non impunè ferrent: vnde sæpius admonuit, ne vlterius prædam hanc iuxta consilium Imperatoris contingerent: sed frustra insipienti & rebelli populo locutus est. His itaque prosperè succedentibus, & nullam adhuc prædarum excussionem metuentibus, visum est animosis & ventosis iuuenibus, quatenus assumta manu de exercitu, prædam in pratis & pascuis ante muros ciuitatis Nicææ in conspectu Turcorum raperent & abducerent. Quapropter ad septem millia peditũ conglobati, cum equitibus tantum trecentis loricatis, in vexillorum suorum eleuatione & tumultu nimio profecti, septingentos boues cum cæteris pecoribus à pratis Nicææ vrbis abduxerunt; & ad tabernacula Petri remeantes, plenum & pingue fecerunt conuiuium: plurimum verò gregis vendiderunt Græcis & nautis Imperatori subditis. Videntes autem *Teutonici*, quia *Romanis Francigenis* res prosperè successit, & quòd sine impedimento toties cum præda sua reuersi sunt, accensi & ipsi rapinarum auaritia, ad tria millia in vnum conferuntur peditum, equites ducenti tantùm: & in signis ostreis & purpureis semitam per eadem montana ingressi, ad castellum quoddam Solymani, viri magnifici, ducis & principis Turcorum, peruenerunt, vbi montana terminantur & sylua, distans à Nicæa spacio trium milliarium. Aggressi sunt autem omni virtute armorum & fremitu bellico præfatum castellum, quousque habitatores illius expugnatos percusserunt in ore gladii, Græcis Christianis solummodò parcentes: cæteri omnes in ipso præsidio inuenti, aut cæsi aut eiecti sunt. Expugnato itaque præsidio, & habitatoribus eius expulsis, in abundantia alimentorum illic reperta lætati sunt. Et victoria hac iocundati, consilium inuicem dederunt, vt in præsidio hoc remanentes, terras Solymani & principatum eius facilè in virtute sua obtinerent, prædas & escas vndique comportarent, & securè Solymanum debilitarent, quousque magnorum principum promissus exercitus propinquaret.

Solymanus autem, Dux & Princeps exercitus Turcorum, aduentu Christiano- XVIII.
rum audito, cum præda & rapinis, suorum quindecim millia ab omni Romania & regno Corrozan contraxit, viros peritissimos belli in arcu corneo & osseo, & sagittarios agilimos. Quibus congregatis, post duos dies Teutonicorum victoriæ, ad vrbem Nicæam reuertitur de terra longinqua cum adunatione validissima: vbi amplior ira & dolor illi auctus est ex fama Alemanorũ & inuasione præsidii, quod amiserat, & strage ac eiectione virorum suorum. Deinde tertiæ diei sole orto, Solymanus cum omni comitatu suo castra metatus, à Nicæa, præsidio, quod Teutonici inuaserant, applicuit. Quod signiferi illius in virtute sagittariorum fortiter assilientes, Teutonicos in mœnibus atrociter resistentes sagittis crudeliter infigunt ac fatigant, quousque ad defensionem vltrà stare non valentes, à muro & mœnibus immoderato grandine sagittarum retrusi sunt, infra præsidium protectionem à iaculis nudi & angustiati quærentes. Turci verò videntes, quia Alemannos muris & mœnibus represserant, trans muros & mœnia transcendere parant. Sed Alemani, qui infra præsidium erant, vitæ solliciti & studiosi, penetrare volentibus lanceas opponebant; alii gladiis & bipennibus in faciem illis resistebant, quousque non vltrà conscendere ausi sunt. Turci igitur hac sagittarum impugnatione, & nimio grandine Alemanos absterrere non valentes, comportauerunt o-

mnia lignorum genera ad ipsam ianuam præsidii: Quæ igne submisso combusta
est, & plurima ædificia, quæ erant in arce, donec flamma & calore inualescente,
alii exusti sunt, alii à muris salutem sperantes desiliunt. Sed Turci, qui foris erant,
exeuntes & fugientes ense trucidabant: alios, vultu & corpore iuuenili venustos,
circiter ducentos abduxerunt captiuos; cæteri omnes gladio & sagitta consumti
XIX. sunt. Vltione hac graui *Solymano* cum suis & cum Alemanis captiuis regres-
so, fama tam crudelissimæ necis Teutonicorum perlata est in castris *Petri*. Vnde a-
nimi & corda cunctorum, vehementi consternata sunt dolore super interitu con-
fratrum suorum. Hoc ergo infortunio suorum moti, sæpius consiliis inter se vtun-
tur, vtrum recenter in vltionem illorum insurgerent, an Petrum operirentur. An-
te hos enim dies Petrus Constantinopolin ad Imperatorem migrauerat, pro exer-
citu suo rogaturus, vt illis venditionem necessariorum alleuiaret. Consilium au-
tem inter se habentibus, *Walterus Senzauehor* omnino se in vltionem fratrum ire
contradixit, donec euentus rei planus innotesceret, & præsentia Petri adesset, cu-
ius consilio omnia acturi essent. Hoc consilio Walteri sedatus est populus octo
diebus, præstolans aduentum Petri. Sed nequaquam adhuc potuit ab Imperato-
re redeundi licentiam habere. Octauo dehinc die Turci viri militares, & arte belli
illustres, surrexerunt ab vrbe *Nicæa*, numero centum, regionem & vrbes in mon-
tanis sitas perlustrantes, scire & intelligere volentes de præda & rapinis, quas Gal-
li adduxerant. Ibi ipsa die plurimos peregrinos, hac & illac vagantes, diuersis in
locis, interdum decem, interdum quindecim, aut eo amplius, decollasse perhi-
bentur. Hoc denique rumore in castris Petri rursus ventilato, scilicet Turcos ad-
esse, & suos circumuagos decollasse, omnino excusant credere, tam longè eos à
Nicæa descendisse. Sed tamen aliqui consilium dederunt, vt eos persequerentur, si
XX. adhuc in finibus illis reperiri possent. Interea veritate comperta, exoritur tu-
multus in populo; & vnanimiter pedites conueniunt *Reinoldum de Breis*, *Walterum
Senzauehor*, *Walterum* quoque *de Bretoil* & *Folckerum Aurelienſem*, qui erant princi-
pes exercitus Petri: quatenus ad vindictam fratrum consurgerent aduersus Tur-
corum audaciam. Sed hi prorsus ituros se negant, donec Petri præsentiam & con-
silium haberent. *Godefridus* autem *Burel*, magister peditum, illorum responsis audi-
tis; timidos minimè in bello valere tam egregios milites asserens, sæpius sermone
aspero improperabat viris his, qui Turcos persequi in vltionem fratrum cæteros
socios prohiberent. E contrà primores legionis contumelias & improperia illius
suorumque sequacium vltrà ferre non valentes, ira & indignatione grauiter mo-
ti, ituros se pollicentur aduersus Turcorum vires & insidias, etiamsi mori contin-
gat illos in prælio. Nec morâ, surgente primo diluculo quartæ diei, per vniuersa
castra iubentur armari vniuersi equites & pedites, & signis cornicinum intonare,
& bellum congregari. Soli inermes & infirmi cum fœmineo sexu innumerabiles
in castris relicti sunt. Armati verò, & vniuersi congregati ad vigintiquinque millia
peditum & quingentos equites loricatos, viam insistunt ad vrbem Nicæam, vt
Ducem Solymanum & cæteros Turcos, bello lacessentes, in vltionem confratrum
cum eis prælium committerent. In sex acies itaque diuisi & ordinati, & quibusque
vexillis attitulati, in dextro & in sinistro incedebant. Vix tria milliaria à portu &
statione *Ciuitot* processerant, absente, & omnia ignorante Petro, per prædictam
syluam & montana in vociferatione & tumultu vehementi gloriantes & intonan-
tes, & ecce *Solymanus* cum omni comitatu suo intolerabili eandem syluam ex fron-
te altera intrauerat, à Nicæa vrbe descendens, vt repentino tumultu Gallos in ca-
stris incurreret; & nescios ac improuisos in ore gladii vniuersos consumeret atque
deleret. Hic audito aduentu & vehementi strepitu Christianorum, miratur ni-
mium, quidnam tumultus is voluerit: nam latebant eum vniuersa, quæ Christiani
decreuerant. Statimq; peregrinos adesse intelligens, suos sic alloquitur: *Ecce Franci,
ad quos tendimus, assunt. Certum autem sit vobis, quia aduersum nos pugnaturi veniunt. Sed
quantocius à sylua & montanis recedamus in apertam camporum planiciem, vbi liberè cum eis
prælia conseramus, & nullum inuenire possint refugium.* Quod ita ad vocem Solymani a-
XXI. ctum est, & in silentio magno à syluis & montanis egressi sunt. Francigenæ
autem, Solymani ignorantes aduentum, à syluis & montanis in clamore & alta
vociferatione procedebant, tunc primùm Solymani acies mediis campis intuen-
tes, & eos ad prælium operientes. Quibus visis, inuicem se confortare in nomine
Domini cœperunt; duasque acies præmittunt, quæ quingentos equites habebant.
Solyma-

Solymanus autem duas acies præmissas intuens, frena sine tardatione laxat equi,
laxatque sui; & inaudita atque intolerabili vociferatione reddunt attonitos &
stupefactos milites catholicos. Dehinc sagittarum grandine per medias irruunt
acies, quæ grauiter attritæ & dissipatæ, à subsequente sua multitudine diuisæ sunt.
Audita hac armorum concussione, & vociferantium Turcorum crudeli insecutio-
ne, postremi exercitus, qui nondum à sylua processerant, in vnum conglobantur
in angusta semita, per quam venerant, ad resistendum & prohibendum semitæ an-
gustiam & montana. Prædictæ verò acies, per quas Turci à societate diuisas irrupe-
runt, ad syluam & montana reditum non habentes, versus Nicæam iter arripiunt.
De qua extemplo reuersi, fortiter inclamantes per medios Turcos reuolant: & se-
se tam equites quàm pedites inuicem commonentes, ducentos milites Turco-
rum in momento peremerunt. Turci autem videntes quia virtus equitum præua-
luisset in concertatione suorum, equos eorum transmissis sagittis vulnerant; & sic
in pedibus fortissimos athletas CHRISTI reddunt. Vbi Walterus Senzaue- XXII.
hor transforicam & præcordia septem sagittis infixus occubuit, Reinoldus de Breis &
Folckerus Carnotensis viri nominatissimi in terra sua, simili martyrio ab hostibus cõ-
sumti ceciderunt, sed non sine magna strage Turcorum. Walterus verò de Bretoil, fi-
lius Walramni, & Godefridus Burel, magister peditum, inter vepres & dumeta fuga
elapsi, per angustam semitam, qua tota manus subtracta à prælio, & in vnum col-
lecta habebatur, reuersi sunt. Quorum fuga ac desolatione cognita, vniuersi in
fugam versi sunt, accelerantes iter versus Ciuitot, eadem via qua venerant, parum
se defendentes ab hostibus. Turci itaque gaudentes prospero successu victoriæ,
detruncabant miseram manum Peregrinorum, quos spacio trium milliarium cæ-
dendo vsque ad tentoria Petri persecuti sunt. Tentoria verò intrantes, quotquot
repererunt languidos ac debiles, clericos, Monachos, mulieres grandæuas, pue-
ros sugentes, omnemque ætatem gladio extinxerunt; solummodo puellas teneras
& moniales, quarum facies & forma oculis eorum placere videbatur, iuuenesque
imberbes & vultu venustos abduxerunt; pecuniam, vestes, mulos, equos & omnia
preciosiora cum ipsis tentoriis Nicæam asportarunt. Est autem supra littus maris
iuxta prædictum Ciuitot, præsidium quoddam antiquum & desertum, ad quod
tria millia Peregrinorum fugam arripientes, ingressi sunt dirutum præsidium pro
spe defensionis. Sed portas & obstacula nulla reperientes, clypeos pro porta, sic-
ut auxii & auxilio destituti, cum ingenti mole saxorum ostio aduoluerunt, lanceis
tantum & arcu ligneo & missilibus saxis viriliter pro vitæ necessitate se defenden-
tes ab hostibus. Turci verò videntes se parum proficere in cæde inclusorum, vndi-
que cinxerunt præsidium, quod erat sine tecto, sagittas in altum intorquentes, vt
ab æthere reuertentes in verticem, & in corpora inclusorum corruentes, misellos
extinguerent; cæterique hoc viso in deditionem cogerentur. Plurimi sic læsi &
extincti illic fuisse referuntur: sed crudeliorem ab impiis pœnam metuentes, non
armis, non vi exire coacti sunt. Iam sol mediam diem peregerat, quando hæc XXIII.
tria millia præsidium ingressa à Turcis obsessi sunt. Sed fortiter pro vitæ necessita-
te se defendentes, nullo tamen ingenio, aut in ipsius noctis vmbra ab hoc præsi-
dio potuerunt diuelli: donec nuncius quidam Græcus fidelis & catholicus, noctu
nauigio mare transiens, Petro, in ciuitate regia reperto, omnia pericula eorum
retulit, & cæterorum casum & consumtionem. Petrus agnito periculo suorum
& infortunio consumtorum, lugens ac dolens, Imperatorem humiliter depreca-
tur, quatenus misellis peregrinis paucis, tot millium reliquiis, in nomine IESV
CHRISTI subueniat; & non à tantis carnificibus desolatos & anxiatos consumi
patiatur. Imperator audito Petro de casu & obsidione suorum, motus est miseri-
cordia, & vndique Turcopolis accitis, & cunctis nationibus regni sui, præcepit sub
omni festinatione trans brachium maris fugitiuis & obsessis Christianis subueni-
re, & Turcos ab obsidione expugnatos effugare. Turci autem Imperatoris edicto
comperto, media nocte cum captiuis Christianis & spoliis plurimis à præsidio
recesserunt; & sic inclusi & obsessi peregrini milites ab impiis liberati sunt.
Non multo temporis interuallo post Petri transitum, quidam presbyter Gode- XXIV.
scalcus nomine, Teutonicus natione, incola fluminis Rheni, eiusdem viæ in
Ierusalem amore & desiderio succensus ex Petri admonitione, plurimorum cor-
da ex diuersis nationibus ad instandum pariter viam suo excitauit sermone; & ex
diuersis regionibus Lotharingiæ, Orientalis Franciæ, Bauariæ, Alemaniæ supra

quindecim millia contraxit, tam militaris quàm pedestris vulgi, qui pecuniâ ineffabili cum cæteris rebus necessariis collectâ, iter suum pacificè vsque in regnum *Vngariæ* continuasse perhibentur. Ad portam verò *Meseburg* & eius præsidium, gratia regis Kalomani venientes, honorificè introducti sunt. Quibus etiam concessa est licentia emendi vitæ necessaria; & pax vtrinque indicta ex præcepto regis, ne qua seditio à tanto exercitu oriretur. Sed dum per aliquot dies moram illic facerent, & vagari cœpissent; *Bauari* verò & *Sueui*, gens animosa, & cæteri fatui modum potandi excederent, pacem indictam violant, Vngaris vinum, hordeum & cætera necessaria paulatim auferentes; ad vltimum oues & boues per agros rapientes occiderunt; resistentes quoque & excutere volentes peremerunt; cæteraque plurima flagitia, quæ omnia referre nequimus, perpetrârunt, sicut gens rustica- no more insulsa, indisciplinata, & indomita. Iuuenem quendam Vngarum, vt aiunt qui præsentes fuerunt, pro vilissima cõtentione palo per secreta naturæ transfixerunt in fori platea. Cuius rei, & cæterarum iniuriarum querimonia, vsque ad

XXV. aures Regis suorumque principum perlata est. Rex hac inquietatus infamia, totaque illius domo turbata, præcepit satellitibus suis se armare, & signo totam *Vngariam* in vltionem huius facinoris cæterarumque contumeliarum commoueri; & nulli peregrinorum parcere: eò quòd fœdam rem perpetrassent. Mox exercitus *Godescalci* tam crudele mandatum Regis ad internecionem eorum intelligentes, signis intonuerunt per vniuersas societates, & in campo *Belegraue* secus oratorium S. Martini conglobati sunt. Nec morâ, regia virtus totius regni Vngariæ in armis affuit, vt populum conglobatum disturbaret. Sed fortiter resistentes, sicut anxios & vitæ sollicitos, in gladiis & lanceis & sagittis Teutonicos repererunt. Quapropter & ipsi minus eos aggredi ausi sunt. Vt ergo viderunt, quia illis res erat pro anima, & non sine inæstimabili damno cum Gallis committere possent, blandè eis in dolo locuti sunt in hunc modum: *Peruenit querimonia ad Dominum nostrum Regem de iniuriis, quas regno suo intulistis. Sed arbitratur vos non omnes huius facinoris reos: eò quòd plurimi inter vos sensati habeantur, & non minus vos molestauerit pax violata, quàm ipsum Regem & suos. Vnde, si Domino Regi satisfacere vultis, & principes terræ placare, oportet & necesse est, vt omnia arma vestra in manum Domini Regis reddatis, & ex consilio nostro pacificos vos exhibeatis; in ditionem verò Regis cum omni pecunia, quam habetis, intrantes, iram eius mitigetis, & sic gratiam in oculis eius inueniatis. Sin autem aliud egeritis, nec vnus quidem vestrum ante faciem eius suorumque viuere poterit: quia contumeliam & iniuriam nimiam in regno eius exercuistis.* Godescalcus igitur & cæteri viri sensati hoc audientes, & puram fidem ex his credentes verbis, & quia Vngari Christianæ erant professionis, vniuerso cœtui consilium dederunt, quatenus iuxta hunc sermonem ad satisfaciendum Regi arma redderent: & sic omnia in pacem & concordiam redirent. Acquieuerunt vniuersi huic consilio, & loricas, galeas & omnia arma totamque pecuniam, (stipendium vitæ suæ scilicet in Ierusalem) in manus magistratus Regis reddiderunt; ac humiles & tremefacti colla sua Regi subdiderunt, totius misericordiæ & humanitatis certi erga Regem consequendæ. Ministri verò Regis & milites vniuersa arma palatio Regis intulerunt in conclaui; pecuniam & cætera preciosiora, quæ tantus congesserat exercitus, in ærarium Regis deputauerunt. Sic armis vniuersorum in conclaui repositis, omnem clementiam, quam policiti sunt Regem in populo habiturum, mentiti sunt: quin potius crudeli strage irruentes in eos, inermes ac nudos detruncabant; ac cædem immanissimam in eos exercebant: adeò vt sicut hi pro vero affirmant, qui præsentes vix euaserunt, extinctis & occisis corporibus & sanguine tota planicies Belegraue occuparetur, & pauci ab hoc martyrio liberarentur.

XXVI. Eodem anno, æstatis tempore inchoante, quo Petrus & Godescalcus congregato exercitu præcesserant, postmodum ex diuersis regnis & terris: scilicet è regno Franciæ, Angliæ, Flandriæ, Lotharingiæ, gens copiosa & innumerabilis Christianorum, igne diuini amoris flagrans, & Crucis signo suscepto, vndique incessanter per turmas suas confluebant cum omni suppellectile & substantia rerum & instrumentis armorum, quibus Ierusalem proficiscentes indigebant. His itaque per turmas ex diuersis regnis & ciuitatibus in vnum collectis, sed nequaquam ab illicitis & fornicariis commixtionibus auersis, immoderata erat commessatio; cum mulieribus & cum puellis sub eiusdem leuitatis intentione egressis, assidua delectatio; & in omni temeritate sub huius viæ occasione gloriatio.

Vnde

XXVII. Vnde, nescio si vel Domini iudicio, aut aliquo animi errore, spiritu crudelitatis aduersus Iudæorum populum surrexerunt per quascunque ciuitates dispersum, & crudelissimam in eos exercuerunt necem, & præcipuè in regno Lotharingiæ, asserentes, adesse principium expeditionis suæ & obsequii contra hostes fidei Christianæ. Hæc strages *Iudæorum* primùm in ciuitate Coloniensi à ciuibus acta est: qui subitò irruentes in modicam manum illorum, plurimos graui vulnere detruncauerunt; domos & synagogas eorum subuerterunt, plurimum pecuniæ inter se diuidentes. Hac ergo crudelitate visa, circiter ducenti in silentio noctis *Nussiam* nauigio fugam inierunt, quos Peregrini & cruce signati comperientes, nec vnum quidē viuum reliquerunt, sed simili mulctatos strage rebus omnibus spoliauerunt.

XXVIII. Nec mora, post hæc viam insistētes, sicut deuouerant, in multitudine graui *Moguntiam* peruenerunt. Vbi Comes *Emicho*, vir nobilissimus, & in hac regione potentissimus, cum nimia Teutonicorum manu præstolabatur aduentum Peregrinorum, de diuersis locis regia via illic confluentium. Iudæi verò ciuitatis illius intelligentes necem confratrum suorum, nec manus tantorum se posse euadere, ad Episcopum *Rothardum* spe salutis confugiunt, thesauros infinitos in custodiam & fidem illius reponentes; multumque de protectione eius, quia ciuitatis eiusdem erat Episcopus, confidentes. Hic autem summus Sacerdos ciuitatis pecuniam inauditam ab eis receptam cautè reposuit; Iudæos in spaciosissimo domus suæ solario à specie Comitis Emichonis & eius sequacium constituit, vt illic in tutissimo ac firmissimo habitaculo salui & sani remanerent. Verùm Emicho & cætera manus habito consilio, orto sole diei in sagittis & lanceis in solario Iudæos assiliunt; quos, fractis seris & ianuis, expugnatos ad septingentos peremerunt, frustrà resistentes contra tot millium vires & assultus: mulieres pariter trucidauerunt; pueros teneros cuiusque ætatis & sexus in ore gladii percusserunt. Iudæi verò videntes Christianos hostes in se suosque paruulos insurgere, & nulli ætati parcere, ipsi quoque in se suosque confratres, natosque, mulieres, matres & sorores irruerunt, & mutua cæde peremerunt. Matres pueris lactentibus, quod dictu nefas est, guttura ferro secabant, alios transforabant, volentes sic potius manibus propriis perire, quàm incircumcisorum armis extingui. XXIX. Hac Iudæorum cæde tam crudeliter peracta, paucisq; elapsis; & paucis timore potius mortis quàm amore Christianæ professionis baptizatis, cum plurimis illorum spoliis Comes *Emicho, Clareboldus de Vinduil, Thomas*, & omnis illa intolerabilis societas virorum ac mulierum viam Ierusalem continuârunt, tendentes versus regnum Vngariæ, vbi transitus regia via vniuersis Peregrinis minimè negari solebat. Sed his ad præsidium Regis *Meseburg* venientibus, quod fluuii, *Danubius* & *Lintax*, paludibus firmant, pons & porta præsidii clausa reperitur, ex præcepto Regis Vngariæ: quia timor magnus inuaserat vniuersos Vngaros pro cæde, quam exercuerant in confratres eorum: & adhuc fœtebant corpora occisorum, cùm tantus subsecutus est exercitus. Erant enim ducenta millia equitum & peditum; sed equitum vix ad tria millia computabatur numerus. Clausa itaque ianua, & vniuersis transitu per regnum negato, locauerunt castra per camporum planiciem; & nuncios Regi dirigentes, pacemq; quærentes, minimè in pace & promissione sua auditi sunt. Hinc Emicho, Thomas, Clareboldus, viri militari actione illustres, cum cautioribus ineunt consilium: vt Regis terras ex hac parte iacentes vastarent, nec hinc recederent, donec trans paludem & fluuium Lintax pons locaretur, per quem muro præsidii aliqua arte appropinquantes, transforarent, vt vel sic transitus in virtute sua pateret. Qui diebus multis à medio mensis Iunii ante præsidium residentes, & pontem componentes, sæpius inclusos expugnabant: defensores verò præsidii fortiter resistentes hinc & hinc iacula intorquebant, & plurimam stragem vtrinque faciebant. Interdum hi ex arce erumpentes in virtute loricatorum, fortiter Gallos citra fluuium & pontem vrgebant: interdum *Galli* præualentes, *Vngaros* bello & vulnere aggrauatos vsque in præsidium remittebant. Die autem quodam circa nonam, Thomas, Clareboldus & Willehelmus cum trecentis, lorica & galea indutis, & equo doctis militibus, descenderūt ad insidias, vbi transitus Vngarorum nauigio sæpius fiebat ad tuēdam terram, si fortè cum illis confligere, & bellum committere opportunitas daretur, aut armenta illorū inuenta deprædari possent. Illis ergo hac in spe descendentibus, septingenti milites Regis ad explorandū exercitum Christianorum occurrerunt in equis militaribus & armis. Qui viden-

tes, ab eis se nequaquam posse effugere, subitò Gallorum turmas incurrerunt; & prælia committentes, superati & vulnerati grauiter attriti sunt, fugam per nota loca facientes, & suam in terram tristes & dolentes nauigio remeantes. In hac conflictione Willehelmus Principem exercitus Vngarorum & collateralem Regis aggressus, virum illustrem, & niueis crinibus renitentem, decollauit. Ex hac victoria vniuersæ legiones totam noctem illam in lætitia vigilem duxerunt, & multos Vngarorum captiuos habuerunt.

XXX. Postquam huiusmodi plurimas congressiones, & cotidianas strages per longum temporis spacium, exercitus tædio victus, & escarum defectione attenuatus, die constituto in virtute loricatorum trans pontem, quem firmauerant, alii conferuntur, alii per paludes diffusi præsidium *Meseburg* fortiter aggrediuntur. Et applicitis ingeniis, duobus in locis muros pertorant; Vngaros non parcè angustiant, donec ferè omnibus, in crastino si persisterent, aperiretur. Rex autem *Kalomanus* & omnis comitatus eius maturè equos ascenderunt, parati ad fugam versus regnum Russiæ, si tantam vim Gallorum, superato præsidio, terram ingredi viderent. Pontes enim longa vetustate dirutos reparauerant, per quos transire possent paludes & fluuios in terram Russiæ, si necessitate cogerentur. Sed dum ferè omnia prosperè successissent Christianis, & muros grandi foramine penetrassent, nescio quo casu aut infortunio tantus timor vniuersum exercitum inuasit, vt in fugam pariter redderentur, vt quasi oues à lupis irruentibus dispersi & concussi, hac & illac diffugium quærentes, sociorum obliuiscerentur. Vngari verò videntes tam subitò athletas fortes deficere, & fugam maturare, in virtute magna è portis cum Rege exiliunt; sine tardatione fugientes persequuntur, plurimam cædem exercentes, & plurimos captiuantes, ac plerumque noctis in persecutione consumentes. Pedestris vulgi vtriusque sexus tanta facta est occisio, vt aquæ *Danubii* & *Lintax* in sanguineas mutarentur vndas. Plurimi verò & numero incomparabiles per aquas liberari sperantes, præ timore imminentis occisionis Danubii vndis cæco ausu inferuntur, & aquis vehementibus suffocantur. Mirabile dictu: tanta futigitiuorum submersio facta est, vt tam spaciosi fluminis aquæ præ tot millium corporibus per aliquantum tempus videri non possent. *Emicho* autem, *Thomas, Clareboldus, Willehelmus,* & alii pauci, quorum equi cursu adhuc valebant, incolumes euaserunt, & aliqui, qui in palustri herba frutectisque latuerunt, aut in opaca nocte fugere potuerunt. Emicho & quidam suorum, via qua venerant, reditum fugiendo tenuerunt: Thomas, Clareboldus & plures suorum versus Carinthiam & Italiam fuga elapsi sunt. Sic manus Domini contra Peregrinos esse creditur, qui nimis immundiciis & fornicario concubitu in conspectu eius peccauerant; & exules Iudæos, licet CHRISTO contrarios, pecuniæ auaritia magis, quàm pro iustitia Domini graui cæde mactauerant, cùm iustus iudex sit Dominus, & neminem inuitum aut coactum ad iugum Fidei Catholicæ iubeat venire.

XXXI. Fuit & aliud scelus detestabile in hac congregatione pedestris populi stulti & vesanæ leuitatis, quod Domino odibile & omnibus fidelibus incredibile non dubitatur. Anserem quendam diuino spiritu afferebant afflatum, & capellam non minus eodem repletam; & has sibi duces huius secundæ viæ fecerant in Ierusalem, quas & nimium venerabantur, ac bestiali more his intendebant ex tota animi intentione. Quod absit à fidelibus cordibus, vt Dominus IESVS à brutis animalibus & insensatis Sepulcrum sui sanctissimi corporis visitari velit; & hæc fieri duces Christianarum animarum, quas precio sanguinis sui ab idolorum spurcitiis reuocatas redimere dignatus est: cùm cœlos ascensurus duces & rectores populi sui sanctissimos & DEO dignos præsules & Abbates præordinauerit, non bruta & insensata animalia. Sed quid mirum, si modernis temporibus huiusmodi abominationes, & tam fœda scelera, inter aliquas societates tot millium inuenta sunt, quæ Dominus in caput eorum reddiderit? cùm temporibus Moysi & Iosuæ & cæterorum seruorum Domini in medio iustorum inuenta sit iniquitas, & ab eo, qui est Dominus vltionum, virga suæ maiestatis correpta & purificata.

ALBER-

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER SECVNDVS.

Argumenta Capitum.

I. Cum quibus & quo tempore Dux Godefridus secundam inierit profectionem.

II. Principes per internuncios conuenerunt Pannoniæ regem, quare perdiderit populum Domini.

III. Responsio Regis, & quomodo Ducem accersierit.

IIII. Dux Pannoniam ingrediens quàm decenter susceptus sit, & quid inter eum & regni primores conuenerit.

V. Vbi exercitus iussu Ducis castra posuerint.

VI. Obsidibus datis, qualiter Vngariam transierint.

VII. Vbi rex obsides reconsignat, & qualiter Rex Græciæ Ducem per internuncios interpellauerit.

VIII. Quid Dux resalutato Regi mandauerit, & pro retentis Principibus quid egerit.

IX. Rex Græcorum quomodo captiuis principibus absolutis, regno suo consuluerit, Ducem simul accersens.

X. Post aliquantas vtrinque animositates tandem Dux cum Imperatore pacem componit.

XI. Causa Imperatoris Dux castrorum loca mutat: beneuolentiæ nuncios ad eum mittit, rogatus venire dissimulat.

XII. Imperator alimenta emenda subtrahit, exercitus partes Græciæ inuadit.

XIII. Frater Ducis cum periculo populum Ducis transduxit, dimicantes inter se partes Dux dirimit.

XIIII. Imperator promissis obsidibus Ducem ad se inuitat, & quid ipse Dux legatis Boemundi responderit.

XV. Filio Imperatoris obside accepto, Dux curiam ingreditur.

XVI. Quàm gloriosè Dux ab Imperatore susceptus sit & exhibitus, & quid inter eos conuenerit.

XVII. Monitu Imperatoris populus Domini in Cappadociam migrat: Dux Imperatorem pro necessariis rebus sæpius interpellat.

XVIII. Boemundus adueniens, ægrè persuasus est Imperatoris homo fieri.

XIX. Nepos Boemundi clanculo digreditur: Dux cum suis decenter ab Imperatore dimittitur: Robertus Comes homo illius efficitur.

XX. Exercitus versus Nicæam iter dirigit: de Reymundo Comite & Petro eremita & de quibusdam aliis Principibus.

XXI. De Obsidione vrbis Nicææ.

XXII. Item dispositio obsidionis, quibus principibus quæ partes ciuitatis delegatæ sint.

XXIII. Item de eodem.

XXIIII. De viris sacri ordinis & vulgo inermi, & de lacu ciuitatis.

XXV. De principe vrbis Nicææ & de exploratoribus eius.

XXVI. Item de vno exploratorum illorum, & quàm sollicitè populus Domini gentilium præstolaretur aduentum.

XXVII. Aduentus Solymani: exhortatio Podiensis Episcopi: conflictus & victoria populi Christiani.

XXVIII. De munificentia Imperatoris in Principes, & de Turco falsi nominis Christiano.

XXIX. De viris capitaneis in eadem obsidione occumbentibus.

XXX. Item de aliis ibidem pereuntibus.

XXXI. De murorum & præcipuè cuiusdam turris oppugnatione.

XXXII. Populus Domini supra dictum lacum nauali obsidione circundat.

XXXIII. Profani resistentes valde Christicolas defatigant: Vbi Dux ipse Turcorum bellicosissimum sagitta traiecit.

XXXIV. De occiso Christiano bellatore, qui ad ludibrium fidelium in muro suspenditur.

XXXV. Quomodo Langobardus quidam nouum genus machinæ operatus sit.

XXXVI. De euersione immanissima turris, & domina ciuitatis quomodo capta sit.

XXXVII. Deditio ciuitatis Nicææ, & de quadam sanctimoniali fœmina captiua.

XXXVIII. Qualiter ex consultu Principum populus DEI in duas partes diuisus sit.

XXXIX. De immanissima cæde Christianorum per insidias Principis Nicæni.

XL. De nuncio fidelium CHRISTI ad Ducem.

XLI. Vbi Dux & qui cum eo erant subueniunt pereuntibus.

XLII. Vbi Dux & alii quidam procerum ex nomine notantur, qui tunc fortiter pro DEO egerunt.

XLIII. Post victoriam quid inter fideles Domini conuenerit, & quomodo sacer ordo curauerit cadauera prostratorum.

GITVR post Petri Eremitæ profectionem, post Waltheri Senzauehor, militis egregii, occisionem, eiusque exercitus grauissimum casum; dehinc modico interuallo post crudelem stragem Godescalci presbyteri, & eius exercitus, post infortunium Comitis Alemaniæ, Emichonis, cæterorumque fortium virorum & Principum de terra I.

Galliç, scilicet *Drogonis de Nahella, Clareboldi de Vinduil*, ac contritionem sui exercitus crudeliter factam in regno Vngariæ ad portã Meseburg: *Godefridus*, Dux Lotharingiæ, vir nobilissimus, fraterque eius vterinus, Baldewinus, *Vuernerus de Greis*, cognatus ipsius Ducis *Baldewinus* pariter *de Burg*, *Reinardus* Comes de Tul, *Petrusque* frater eius, *Dudo* de Cons, *Henricus* de Ascha, ac frater illius *Godefridus*, fortissimi milites ac principes clarissimi, eodem anno medio mẽsis Augusti viam recto itinere in Ierusalem facientes, in terram Osterreich ad ciuitatem *Tollenburg*, vbi fluuius *Lintax* regnum Galliæ terminat & diuidit, hospitio resederunt curriculo trium hebdomadarum mensis Septembris, vt audirent & intelligerent, qua occasione exorta seditione, Peregrinorum exercitus paulo ante hos dies perierit, & à proposito eundi Ierusalem cum suis Principibus & ductoribus auersus fuerit, iamque eis
II. obuiam desperatus redierit. Tandem post plurimum mali rumoris, quid primum, quid cautius & consultius agerẽt ad explorandam rem & crudelitatem Vngarorum, quam fecerant aduersus Christianos confratres, dum sæpius tractarent, visum est omnibus vtile consilium, vt neminem ex nominatissimis & Capitaneis viris ad inquisitionem tam nefandi homicidii & sceleris præmitterent, præter *Godefridum de Ascha*, eò quòd notus esset *Kalomano*, Regi terræ, ante multum tempus huius viæ in legationem Ducis Godefridi missus ad eundẽm Regem Vngarorum. Alios verò duodecim electos ex familia ipsius Ducis, *Baldericum* inquam, *Stabelonem* & quorum nomina latent, vnà cum illo direxerunt, vt legationem tantorum Principum hoc modo aperirent: REGI VNGARORVM KALOMANO, GODEFRIDVS, DVX LOTHARINGORVM, ET CÆTERI COMPRIMORES GALLIÆ, SALVTEM ET OMNE BONVM IN CHRISTO. *Mirantur Domini & Principes nostri, cùm Christianæ professionis sitis, cur tam crudeli martyrio exercitum DEI viuentis interemistis, terram verò & regnum pertransire interdixistis, & variis calumniis eos affecistis. Quapropter nunc timore & dubietate concussi, Tollenburg moram facere decreuerunt, donec ex ore Regis intelligant, cur tam crudele facinus à Christianis, persecutoribus Chri-*
III. *stianorum, commissum sit.* Respondit Rex, vniuerso cœtu suorum audiente: *Non Christianorum persecutores sumus, sed quicquid crudelitatis ostendimus, aut in illorum interitu commisimus, nimia necessitate compulsi fecimus. Cùm enim primo exercitui vestro, quem Petrus Eremita contraxit, omnia accommodaremus, emendi licentia concessa in mensura & pondere æquitatis, & pacificè illis per terram Vngariæ transitum constitueremus, malum pro bono nobis reddiderunt, non solùm in auro & argento, equis & mulis & pecore regionis nostræ auferentes, sed & ciuitates & castella euertentes, hominesque nostros ad quatuor millia mortificantes, rebus & vestibus expoliauerunt. Post has à comitatu Petri nobis tam innumerabiles, sed iniustè illatas iniurias, subsequens exercitus Godescalci, & nunc recenter attritus, quem in fugam conuersum obuiam habuistis, castellum ac munitionem regni nostri Meseburg obsederunt, in superbia & impotentia virtutis suæ ad nos intrare volentes, vt nos punirent & exterminarent, de quibus DEO auxilio vix defensi sumus.* Rex autem vt hæc respondit, iussit eosdem legatos Ducis honorificè in palatio suo hospitari in loco qui dicitur *Pannonia*, vbi per dies octo omnia illis necessaria in ipsa Regis mensa affluenter ministrata sunt. Post dies verò octo Rex super legationem Ducis consilio primatum suorum accepto, remisit legatos cum legatis de domo sua, vt Duci & primis exercitus in hunc modum responsa portarent. REX KALOMANVS DVCI GODEFRIDO ET OMNIBVS CHRISTIANIS SALVTEM ET DILECTIONEM SINE SIMVLATIONE. *Audiuimus de te, quia vir potens & princeps tua sis in terra, & fidelis inuentus ab vniuersis, qui te nouerunt. Iccirco te semper diligens ex sola bona fama, nunc te videre & agnoscere optaui. Et exinde consilium accepi, vt descendas ad nos in castellum Cyperon sine opinione alicuius periculi, & vtraque ripa paludis residentes, totum colloquium teneamus de omnibus, quæ à nobis requi-*
IV. *ris, & quorum nos reos arbitraris.* Hoc Regis nuncio audito, Dux vniuerso cœtu relicto, ex consilio Maiorum trecentis tantùm militibus assumtis, ad Regem profectus est in loco præsignato. Et vtrinque hinc & hinc omisso comitatu suorum, Dux solummodò *Wernero* de Greis, viro nobilissimo & propinquo eius, *Reinardo* de Tul, & Petro euocatis, pontem, qui paludi imminet, ascendit, in quo regem reperiens, benignissimè salutauit, & humili deuotione osculatus est eũ. Dehinc inter se diuersa habuere colloquia *de concordia & reconciliatione Christianorum*, quo vsq; ratio hæc pacis & dilectionis adeò firmiter processit, vt se Dux fidei eius credens duodecim ex trecentis susceperit; cum quibus cũ Rege in Pannoniam & terram Vngarorum descendit; fratrem verò *Baldewinum*, relictum *Tollenburg*, populũ regere & procurare,

curare,

curare, remisso exercitu trecentorū, constituit. Dux itaq; Pannoniā ingressus, honorificè ab ipso Rege & primatibus suis susceptus est; eiq; benignè & copiosè omnia necessaria parata sunt de domo Regis & mensa, quæ tam egregium virum decebant. Dehinc Rex per dies octo plurimum conuentum suorum habens, qui etiā ad videndum tam nominatissimum Principem confluxerant, quęrebat consilium: qua fide & fiducia saluo regno suo rebusque suorum tam copiosus exercitus fortiter armatus intromitteretur. Tandem repertum est consilium & Duci declaratū quomodo; nisi darentur obsides viri egregii & primores exercitus, nullus sibi suisque concederetur transitus, ne aliqua occasione assumta, in virtute tam innumerabilis gentis terram & regnum amitteret. His auditis, Dux voluntati Regis in omnibus cessit, & obsides, quos petebat, dari nō abnuit, hac tamē conditione: vt vltrà Peregrinorū exercitus, tam præsens quā futurus, per terram eius transiret sine aliquo obstaculo, & pacificè mutuaret vitæ necessaria. Nec mora, percussit Rex fœdus cum Duce; percusserunt & vniuersi Principes regni sui in iureiurando, non vltrà nocere Peregrinis transituris. His ergo sic vtrinque in vera fide firmatis, Rex ex consilio suorum requisiuit *Baldewinum*, fratrem ipsius Ducis, obsidem fieri, vxorem quoque ac familiam eius. Quod Dux sine vlla cōtradictione adimpleri concessit: statimque post dies octo missa legatione, Dux vniuersum exercitum præcepit properare ad castellū *Cyperon*, ac tabernacula sua hac altera in ripa fluminis & paludis collocari. Ad hanc Ducis legationem cœpit exercitus nimium hilarescere, & V. gauisi sunt vniuersi, qui antea ex diutina Ducis absentia hæsitabant, existimantes eum in falsa fide traditum & extinctum: sed nunc quasi de graui somno expergefacti, surrexerunt; & iuxta ducis mandatum venientes, in ripa fluminis & paludis castrametati sunt. Collocatis itaq; tentoriis, Dux de regno Vngariæ reductus, & suis restitutus est, referens, quantam ei Rex curam & honorem exhibuerit, & omnia, quæ cum Rege & Principibus eius pactus sit; & quomodo frater eius Baldewinus à Rege in obsidem cum vxore & familia requisitus sit, donec populus in silentio & pace transeat: alioqui nullam sibi dari licentiam transeundi. Et post pauca statim admonuit fratrem suum Baldevvinum, obses fieret pro populo, sicut decretū erat. Qui vehementer cœpit reniti & contradicere, donec Dux hæsitatione illius turbatus, constituit, vt ille curam exercitus Dei gereret, & ipse pro fratribus obses fieri non dubitaret. Tandem Baldevvinus omni mentis suæ fluctuatione exclusa, cōcessit obses fieri, & exilio pro salute fratrum suorum transferri. Igitur tam præ- VI. claro Principe iam obside facto, & Rege vnà cum illo in Pannoniam regresso, vniuersus exercitus ex iussu & concessu Regis per pontem trans paludem intromissus est, & ad fluuiū *Lintax* castra metatus est. Castris verò positis, & vniuersis hospitio sedatis, *Godefridus* Dux præcones per singulas domos ac tentoria acclamare constituit sub iudicio mortis: ne quicquā contingerent, aut violenter in regno Vngariæ raperent, & nullam seditionem mouerent; sed omnia æquo precio mutuarētur. Similiter & *Rex* per vniuersum regnum acclamari præcepit; vt omnē copiam rerum necessariarū reperiret exercitus in pane, vino, frumento, hordeo, in bestiis agri & volatilibus cœli: iussumq; sub iudicio vitæ, ne iniusta venditione Vngari grauarent exercitum aut conturbarent, sed potius omnia venalia illis alleuiarent. Sic & sic per singulos dies in silentio & pace, in mensura æqua, & iusta venditione Dux & populus regnum Vngariæ pertransiens, ad *Drowa* fluuium peruenerunt. Vbi congerie lignorum composita, & plurima viminum copulatione facta, eundem fluuiū traiecerunt, assiduè Rege cum validissima manu equitum à sinistris gradiente vnà cum Baldevvino & cæteris obsidibus, quousq; ad locū, qui dicitur *Francauilla*, peruentum est. Illic per tres dies remorati, vitæ necessaria, & quibus indigebat exercitus, precio mutuantes, cum omnibus *Maleuillam* descenderunt, in littore *Sowa* diebus quinque pernoctantes. Illic Duci cæterisque Principibus exercitus innotuit, quàm intolerabilis virtus militiæ Imperatoris Constantinopolis affuisset ad prohibendam Peregrinis viam per regnum Bulgariæ. Quapropter Dux & vniuersi consilium inierunt, vt partem exercitus in armis trans fluuium præmitterent ad reprimendos hostes, milites Imperatoris, quousque populus enauigaret. Non amplius enim quàm tres naues illic repertæ sunt, cum quibus mille equites loricati ad præoccupandum littus transmissi sunt. Cætera multitudo, copulatione lignorum & viminum, fluminis alueum superauerunt. Vix enauigauit VII.

populus & eorum princeps; & ecce Rex cum omni apparatu suo, & fratre Ducis Baldewino, eiusque vxore & cunctis obsidibus affuit, quos ibidem in manu Ducis restituit. Ac dehinc nimia dilectione commendato Duce fratreq; eius in donis plurimis & osculo pacis, in terram regni sui reuersus est. Dux verò & omnis exercitus illius altera in ripa constituti, in villa *Belegraue* Bulgarorum hospitio pernoctârunt, quam Petrus & illius exercitus non longè antè deprædati combusserant. Mane autem facto, Dux & exercitus illius exurgentes, syluas immensas & inauditas regni Bulgarorum ingressi sunt. Vbi legati Imperatoris illis occurrerunt, in hæc verba nuncia deferentes: ALEXIVS, IMPERATOR CONSTANTINOPOLIS REGNI GRÆCORVM, DVCI GODEFRIDO SVISQVE SEQVACIBVS INTEGRAM DILECTIONEM. *Rogo te, Dux Christianissime, quatenus regnum & terras meas, quas ingressus es, gentem tuam vastare & deprædari non patiaris; sed emendi licentiam obtineas, & sic omnia sufficienter ex nostro Imperio emenda & vendenda tui reperiant.* Hanc itaque Imperatoris legationem Dux intelligens, in omnibus se Imperatoris parere pollicetur mandatis. Vnde vniuersis indictum est, ne deinceps quicquam aliqua iniusta vi contingant, præter pabula equorum. Sic verò pacificè ex rogatu Imperatoris pertranseuntes, peruenerunt *Niczh* præsidium eius. Vbi mira affluentia ciborum in frumento, hordeo, vino & oleo plurimaque venatione ex Imperatoris dono Duci oblata est, cæteris licentia vendendi & emendi concessa. Illic siquidem per dies quatuor in omni opulentia & iocunditate recreati sunt. Post hæc Dux cum omni exercitu *Sternitz* profectus est: vbi non minori pinguedine donorum Imperatoris sibi satisfactum est. Dehinc post aliquot dies discedens, ad *Phinopolin*, ciuitatem præclaram, descendens, illic similiter ex Imperatoris dono omnem abundantiam necessariorum habuit per dies octo. Vbi nuncia illi allata sunt, quomodo Imperator *Hugonem Magnum*, fratrem regis Franciæ, *Drogonem* &
VIII. *Clareboldum*, in vinculis & carcere tenuisset. Hoc audito, Dux Imperatori legationem misit, quatenus hos Principes terræ suæ, quos tenebat captiuos, libertati restitueret, alioqui se fidem illi & amicitiam non posse seruare. *Baldewinus*, Hanaicorum Comes, & *Henricus de Ascha*, intellecta Ducis legatione ad Imperatorem destinata, primo diluculo, Duce ignorante, viam anticipauerunt in Constantinopolin, vt legatos præuenientes ab Imperatore maiora dona consequerentur. Dux verò audiens grauiter accepit; sed tamen dissimulans iram, *Adrianopolin* profectus est: vbi quodam flumine natatu equorum superato, tentoriis positis pernoctauit. Pons denique, qui trans fluuium per mediam ciuitatem porrigitur, sibi & suis ab incolis interdicitur. Deinde exurgentes, & *Salabriam* properantes, tentoria posuerunt per amœna loca pratorum. Vbi reuersi nuncii Ducis ab Imperatore, retulerũt, quomodo captiuos Principes minimè reddidisset. Vnde Dux & omnis societas in iram exarserunt; & vltrà illi fidem & fœdus pacis seruare noluerunt. Statimq; ex præcepto Ducis omnis terra illa in prædam data est Peregrinis & aduenis militibus: qui per dies octo illic moram facientes, totam regionem illam depopulati
IX. sunt. Imperator autem intelligens regionem grauiter depopulari, *Rudolfum Peel* de Lan & *Rotgerum*, filium Dagoberti, viros disertissimos, de terra & cognatione Francigenarum, Duci misit, rogans; vt à præda regni sui & vastatione cessaret exercitus, & captiuos, quos petebat, sine dilatione redderet. Dux verò inito consilio cum cæteris Principibus, acquieuit legationi Imperatoris, & amouens castra, præda interdicta, secessit ad ipsam vrbem *Constantinopolin* cum vniuerso comitatu Peregrinorum. Vbi fixis tentoriis, hospitati sunt in manu robusta & intolerabili, loricis & omni bellica armatura muniti. Et ecce in occursũ *Hugo, Drogo, Willehelmus Carpentarius* & *Clareboldus*, laxati ab Imperatore, Duci affuerũt, gaudentes illius aduentu & suæ multitudinis, & in amplexum Ducis cæterorumque plurimo osculo corruentes. Similiter & prædicti legati Imperatoris Duci occurrerunt, rogantes eum, vt intraret palatium Imperatoris cum aliquibus primis de exercitu, vt audiret verbum Regis; cætera multitudo extra muros ciuitatis remaneret. Vix hanc legationem Dux accepit, & ecce quidam aduenæ de terra Francorum occultè in castris Duci affuerunt, qui plurimum eum monuerunt, vt caueret versutias & venenatas vestes ipsius Imperatoris ac verba dolosa; & nequaquam ad eum intraret aliqua blanda promissione, sed extra muros sedens omnia quæ sibi offerret, securè susciperet. Dux igitur sic præmonitus ab aduenis, & Græcorum deceptiones edoctus, ad Imperatorem minimè introiuit. Quapropter Imperator indignatione vehemente

hemente motus aduersus Ducem & omnem eius exercitum, vendendi & emendi licentiam illis interdixit. *Baldewinus* verò frater Ducis, agnita hac Imperatoris indignatione, & videns populi indigentiam, nimiamque defectionem necessariorum, egit cum Duce & Magnificis exercitus, quatenus rursus per regiones & terras Græcorum prædas contraherent, escas comportarent, donec Imperator his cladibus coactus, rursus emendi vendendiq; licentiam concederet. Imperator ergo videns terræ regni sui prædas & mala ingruere, licentiam vendendi & emendi omnibus iterauit. Erat *Natalis Domini*: ideoq; in tam solenni tempore & diebus X.
pacis & gaudii, visum est vniuersis bonũ & laudabile & acceptũ corã DEO, vtrinq; concordiam renouari, inter domum Imperatoris & Ducem ac vniuersos præpotentes exercitus. Et sic pace composita, continuerunt manus suas ab omni præda & iniuria. His ergo quatuor diebus sanctis, in omni quiete & iucunditate resederũt ante vrbis mœnia Constantinopoli. Post quatuor verò dies legatio Impera XI.
toris processit ad Ducem, quatenus castra moueret eius causa & precibus, & intra palatia, quæ in littore Brachii maris sita erant, cum exercitu suo hospitaretur propter medios algores niuis & hyemis, qui pluuiali tempore imminebant, ne tentoria eorum madefacta & attrita deperirent. Cessit tandem Dux & cæteri comprimores Imperatoris volũtati, & amotis tentoriis, per palatia & turritas domos, quæ spacium triginta milliarium in littore maris comprehendunt, hospitati sunt cum omni exercitu Christianorum. Ab ea die & deinceps omnem plenitudinem cibariorum & rerum necessariarum, ex Imperatoris iussu repererunt & emerunt. Post paululum dehinc rursus Imperatoris legatio Duci affuit, quæ eum admonuit ad eum ingredi, & eius verba intelligere. Quod Dux omnino renuit, præmonitus ab aduenis ciuibus de versutia illius: sed viros egregios direxit illi nuncios, *Cunonem* Comitem de Monte acuto, *Baldewinum de Burg*, & *Godefridum de Ascha*, qui excusarent eum, & in hunc modum loquerentur: *Godefridus Dux Imperatori fidem & obsequium: Libenter & optatò ad te ingrederer, honores & diuitias domus tuæ considerarem sed terruerunt me plurima mala, quæ auribus meis de te innotuerunt: nescio tamen si vel inuidia aut odio tui hæc adinuenta & vulgata sint.* Imperator hæc audiens, plurimum de omnibus se excusauit, dicens: nunquam oportere Ducem vel aliquem de societate, quicquã fallaciæ de eo timere; sed eum suosque quasi filium & amicos seruare & honorare. Regressi autem nuncii Ducis, omnia, quæ benè promissa & fideliter ex ore Imperatoris audierant, in bonum retulerunt. Verùm Dux adhuc minimè mellifluis illius promissis credẽs, prorsus colloquiũ eius refutauit. Et sic inter hæc nuncia hinc & hinc, quindecim dies euoluti sunt. Imperator itaque cognoscens Ducis XII.
constantiam, eumque ad suam præsentiam inuitari non posse, iteratò molestè accepit; & hordeum & pisces ad vendendum subtraxit, deinde panis alimentum, vt vel sic coactus Dux Imperatoris præsentiam non recusaret. Sed nec sic Imperatore proficiente, vt animum Ducis emolliret, quadam die ex instinctu Imperatoris quingenti *Turcopoli* nauibus inuecti per Brachium maris, armati arcu & pharetra, matutinos milites Ducis sagittis infixerunt, alios mortificatos alios sauciatos à littore arcentes, ne illic emere ex solito alimenta liceret. Continuò hæc crudelis fama in solio Ducis allata est. Qui illico iussit cornua perstrepere, populum vniuersum armari; & ante ipsam vrbem Constantinopolin redire, tentoriaque relocare. Ad hanc Ducis iussionem signo dato cornicinum, eruperunt vniuersi ad arma; & palatia & turres, in quibus hospitio manserant, alia incendio vastauerunt, alia comminuerunt, damnum irrecuperabile Constantinopoli inferentes. Ex- XIII.
orta denique iam in palatio fama tam vehementis incendii & exterminii, *Dux* nimium expauit, metuens, ne flamma ædificiorum & strepitu moti exercitus percepto, pontem, per quem transierant à ciuitate Constantinopoli ad palatiorũ mansiones, subitò in manu robusta præoccuparent milites & sagittarii Imperatoris. Ideoque sine mora præmisit *Baldewinum* fratrem suum cum quingentis loricatis militibus ad obtinendum pontem, ne aliqua vis Imperatoris præcurrens, illum corrumperet; & sic Peregrinis transitus, & reditus vltrà negaretur. Baldewinus vix medio ponte constiterat, & ecce à dextris & sinistris Turcopoli, milites Imperatoris, nauigio inuecti circumquaque in transeuntes sagittis irruunt, & fortiter impugnant. Quibus Baldewinus è ponte resistere nullam habens copiam, sagittas illorum effugere properauit; & sic superato ponte, velociter in aliam partem pontis sicco littore se contulit, pontem obtinens & obseruans versus mœnia dominæ

& magistræ ciuitatis, quò vsque totus per pontem migraret exercitus. Dux verò à tergo cum suis custodiam agebat. Interea à portis versus Sanctum Argenium infinita manus Turcopolorum & totius generis militum prosiluit in sagittis & varia armatura ad expugnandum Baldewinum, & vniuersum gentis Christianæ comitatum. Sed *Baldewinus* immobilis & insuperabilis ab omni illorum assultu in loco constituto perstitit, donec à mane vsque ad vesperam populo trans pontem ante vrbis mœnia relato, & castris positis hospitato, eosdem Turcopolos, à portis egressos, & populum impugnantes cum quingentis loricatis fortiter incurrit; & vtrinque grauiter commisso prælio, plurimi hinc & hinc ceciderunt, & plurimi equi Francorum sagittis interierunt. Sed ad vltimum Baldewinus præualens, milites hos Imperatoris grauatos ac fugitiuos in portas ire compulit, camposque & victoriam potenter obtinuit. Verùm *Turcopoli* & milites Imperatoris indignantes se victos, & bello fugitiuos, iteratò crebrius à portis eruperunt, ad lacessendum & expugnandum exercitum: quo vsque Dux adueniens, quia nox erat, omnia pace composuit; commonens fratrem suum cum vniuersis in castra redire, & à pugna hac in noctis vmbra manus & arma continere. Similiter Imperator, metuens amplius & validius hanc belli tempestatem ingruere, & vespere vmbroso suos deficere & perire, pacem & ipse fieri imperat, lætatus Ducem suos à bello pacare voluisse.

XIV. Crastina verò luce exorta, ex præcepto Ducis exurgens populus, terram & regnum Imperatoris perlustrans, curriculo dierum sex grauiter deprædatus est; vt vel sic saltem Imperatoris suorumque superbia humiliari videretur. Quo cognito, Imperator tristari & dolere cepit, quòd terra & regnum sic dissiparetur. Qui statim accepto consilio, Duci legationem misit, quatenus prædam & incendium prohiberet, & in omnibus illi satisfaceret, in hæc verba loquens: *Cessent inter nos & vos inimicitiæ, & Dux ad me ingrediatur, fiduciam & obsides sine aliqua dubietate à me recipiens, quòd incolumis veniat & redeat, certus de omni honore & gloria, quam sibi suisq; facere poterimus.* Quod benignè Dux annuit, si tales darentur obsides, quibus credere possit de vita & salute sua; & sic procul dubio ad eũ descendens, libenter sibi & viua voce & ore ad os loqueretur. Vix post hanc Ducis responsionem legati Imperatoris recesserant, & ecce quidam alii legati ad eundem Ducem venientes ex parte *Boëmundi* salutauerunt eum, sic loquentes: *Rogat te Boemundus, princeps ditissimus Siciliæ & Calabriæ, vt nequaquam cum Imperatore in concordiam redeas: sed in ciuitates Bulgarorum Adrianopolin & Phinopolin secedas, & tempus hyemale illic peragas; certus quòd mense Martio inchoante, idem Boemundus cum vniuersis copiis in auxilium tibi est affuturus, ad expugnandum hunc Imperatorem, & illius regnum inuadendum.* Auditâ hac Boëmundi legatione, Dux omne responsum è contra fieri distulit, dum luce proxima exorta, ex consilio suorum respondit: *se non causa quæstus, aut pro destructione Christianorum, à terra & cognatione sua exiisse, sed in* CHRISTI *nomine viam instituisse Ierusalem; hancq; velle perficere & adimplere consilio Imperatoris, si eius gratiam & bonam voluntatem recuperare & obseruare possit.* Hanc autem Ducis intentionem & responsionem nuncii Boëmundi intelligentes, benignè à Duce commendati, in terram Apuliæ reuersi sunt, omnia sicut ex ore Ducis didicerant, referentes.

XV. Imperator verò Boëmundi hanc nouam legationem & suggestionem intelligens, Ducem ac eius amicos amplius de concordia solicitabat, quatenus, si ei placari vellet, & terram eius pacificè pertransire, sibi verò facie ad faciem præsentari in colloquio, dilectissimum filium suum, *Iohannem* nomine, sibi obsidem daret; & omnia necessaria cum emendi licentia sibi suisque accommodaret. Hæc Imperatoris promissa decreta & firmata Dux intelligens, ex consilio suorum castra mouit à muro ciuitatis, & iterum trans pontem hospitandi gratia in Brachio maris in muratis ædificiis secessit, vniuersum populũ admonens, vt pacifici essent, & sine seditione necessaria emerent. Crastina verò luce exorta, *Cunonem* Comitem de Monte acuto, & *Baldewinum* de Burg, viros nobilissimos, & in omni verbo disertissimos, iussit coram adesse, quos ad suscipiendum obsidem filiũ Imperatoris confidenter direxit: quod actum est. Abducto ergo iam obside filio Imperatoris, ac in potestatem Ducis suorumque fideli custodia constituto, Dux sine dilatione nauigio per Brachiũ maris Constantinopolin aduectus est. Et assumtis egregiis viris, *Wernero de Greis, Petro* de * & cæteris Principibus, audacter curiam Imperatoris ingressus, facie ad faciem sibi astitit, vt audiret verbũ eius; & viua voce responderet ei super omnibus quæ requireret, aut eum interpellaret. *Baldewinus* verò nequaquam tunc palatium Imperatoris introiuit, sed in littore cum mul-

titudi-

titudine remansit. Imperator autem tam magnifico & honorifico Duce viso, XVI. eiusque sequacibus, in splendore & ornatu preciosarum vestium tam ex ostro quàm aurifrigio, & in niueo opere harmelino & ex mardrino grisioque & vario, quibus Gallorum Principes præcipuè vtuntur, vehementer admirans honorem ac decorem illorum, primùm Ducem in osculo benignè suscepit; dehinc vniuersos primates & collaterales illius eodem pacis osculo honorare non distulit. Sedebat autem Imperator more suo potenter in throno regni sui, non Duci, non alicui assurgens ad porrigenda oscula, sed flexis genibus Dux incuruatus est, incuruati sunt & sui ad osculandum tam gloriosissimum Imperatorem & potentissimum. Osculatis deniq; omnibus ex ordine, Duci in hæc verba locutus est: *Audiui de te, quoniam miles & Princeps potentissimus tua sis in terra, & vir prudentissimus ac perfectæ fidei. Quapropter te in filium adoptiuum suscipio, & vniuersa quæ possideo, in potestate tua constituo, vt per te Imperiū meum & terra mea à facie præsentis & affuturæ multitudinis liberari ac saluari possit.* His pacificis & piis Imperatoris sermonibus Dux placatus, & illectus, non solùm se ei in filium, sicut mos est terræ, sed etiam *vasallum* iunctis manibus reddidit cum vniuersis primis, qui tunc aderant, & postea subsecuti sunt. Nec morâ, aliqua ex ærario Imperatoris allata sunt dona inæstimabilia Duci, & cunctis qui conuenerant, tam in auro quàm argento, & ostro diuersi generis, in mulis & equis, & in omni, quod preciosius habebat. Sic verò Imperatore ac Duce perfectæ fidei & amicitiæ vinculo insolubili innodatis, à tempore Dominicæ incarnationis, quo hæc concordia contigit, vsq; ante paucos dies Pentecostes per singulas hebdomadas quatuor viri, aureis Byzantiis onerati, cum decem modiis monetæ Tartaron, de domo Imperatoris Duci mittebantur, quibus milites sustentari possent. Mirabile dictu. Vniuersa, quæ ex dono Imperatoris Dux militibus distribuebat, in mutatione alimentorum ad ærarium Regis protinus redibant; & nō solùm hæc, sed etiam quæ sub vniuerso orbe illuc congessit exercitus. Nec mirum: iam nullius præter Imperatoris merces tam in vino & oleo, quàm in frumento & hordeo, omnique esca, vendebatur in toto regno. Et ideo Regis ærariū assidua pecunia abundans, nulla datione euacuari potest.

XVII. Pace & concordia inter Imperatorem & Ducem hac conditione firmata, quam diximus, Dux in hospitia ædificiorum in Brachio maris relatus, hactenus obsidem filium Imperatoris honorificè remisit, certus vltrà de fide & amicitia ab Imperatore suscepta. Altera dehinc die, acclamatum est ex iussu Ducis per vniuersum exercitum, vt *pax & honor* Imperatori & omnibus suis deinceps exhiberetur; & iustitia seruaretur in omni mensura venditionis & emtionis. Imperator similiter interdixit in omni regno suo sub iudicio vitæ, ne quis noceret aut defraudaret quenquam de exercitu; sed omnia æquo pondere & mensura Peregrinis venderentur, precium verò alleuiaretur. Post hæc *quadragesimali* tempore inchoante, Imperator Ducem admonuit suæ adesse præsentiæ, multum per amicitiam & fidem datam illum obtestans & deprecans, quatenus transfretaret, & in terram Cappadociæ tabernacula collocaret, propter ædificia, quæ populus incorrigibilis destruebat. Quod Dux benignè annuit, ac traiecto flumine, alio in littore in pratis *Cappadociæ*, ipse & vniuersus populus castris positis commorati sunt. Abhinc & deinceps, paulatim Peregrinis carè omnia vendebantur; sed tamen munera Imperatoris nequaquam Duci imminuta sunt: metuebat enim eum valde. Dux verò venditionis penuriam rerum necessariarum intuens, & populi clamorem molestè accipiens, Imperatorem sæpius nauigio conueniebat, & de grauitate venditionis eum arguebat. Sed Imperator quasi inscius, & id fieri nolens, rursus Peregrinis omnia alleuiabat.

XVIII. Interea dum hæc ad Ducem cum Imperatore agerentur, & sanctū *Pascha*, iam tribus septimanis euolutis, processisset, *Boemundus* decem millia habens equitum, & plurimas copias peditum, per *Valonam* & *Durax*, & cæteras ciuitates regni Bulgarorum descendens, in virtute magna ante muros ciuitatis Constantinopolis astitit. Cui Dux ex rogatu Imperatoris cum viginti primoribus de suo assumpto exercitu occurrit, vt eum ad Imperatoris præsentiam sub firma fide introduceret, priusquam arma reponerent, aut tentoria collocarent. Tandem verò cùm se inuicem salutassent, & Dux diu cum ipso Boemundo ageret, plurimisque blanditiis ei persuaderet, vt verbum Imperatoris auditurus curiam intraret; Boemundus verò prorsus negaret, ac referret, nimium se Imperatorem pertimescere, eo quòd vir callidus & subdolus haberetur: ad extremum victus bona promissione Ducis & allocutione, fiducialiter palatium Imperatoris introiuit, in-

osculo pacis, & in omni gratia & honore susceptus. Deinde diuersis colloquiis &
consiliis inter se habitis, Boemundus *homo* Imperatoris factus est, cum iuramento
& fide data pactus cum eo, quòd nihil de regno eius sibi retineret, nisi ex eius gra-
tia & consensu. Statimque allata sunt Boemundo sicut Godefrido munera, miri &
inauditi thesauri in auro & argento; vasa quoque preciosa opere & decore, multo-
XIX. que ampliora, quàm ab aliquo possit æstimari. Cùm hæc concordia & fœdus
inter Imperatorem & Boemundum fieret, *Tankradus*, sororis filius Boemundi, Bra-
chium maris cum vniuerso comitatu & apparatu tam suo quàm Boemundi trans-
fretauit, clam Imperatore, Duce ac Boemundo, ne & ipse subditus illi fieret. Hac
igitur Tankradi præsumptione Imperator audita, molestè accepit, eò quòd eius
colloquium vitauerit. Sed tamen prudenter dissimulans, Boemundum atque Du-
cem cum amore & immenso honore munerumq; largitione commendatos, trans
fluuium ad exercitum remisit. Breui dehinc interuallo affuit *Robertus Flandrensis* cũ
immensis copiis: qui & ipse audita concordia Ducis & Boemundi cum Imperato-
re, fœdus iniit, homo illius factus: Vnde ipse quoque sicut & illi, ingentia munera
de manu Imperatoris meruit accipere. Dehinc post aliquot dies ab Imperatore
benignè commendatus est, & flumine prædicti maris emenso, in regione & pratis
Cappadociæ sociis & Christianis Principibus admixtus, armis & copiis associatus
XX. est. Non multo dehinc tempore tam egregiis viris in vnum collatis, placuit
ex communi consilio, quatenus iam congruum tempus expeditionis operti, sicut
deuouerant, deinceps viam continuarent versus ciuitatem Nicæam, quam genti-
lis virtus Turcorum, Imperatori iniustè ereptam, suo subiugauit dominio. Eadem
siquidem die, qua castra mouerunt *Rufinel* applicuerunt. Et ecce legatio *Reymundi*,
Comitis Sancti Ægidii affuit, quomodo & ipse in ciuitatem Constantinopolin
ingressus cum Imperatore fœdus percussisset, rogans & obtestans, quatenus eum
& Episcopum de Podio *Reymerum* nomine, præstolari vellent. Hi verò se minimè
eum præstolari, aut longiùs his partibus immorari astruxerunt; sed paulatim se
præcedere, ipsum verò Comitem recto & non nimium maturato calle posse sub-
sequi, rebus suis cautè & diligenter cum Imperatore ordinatis. Ibidem Rufinel, *Pe-
trus Eremita*, præstolatus Principes, cum paucis reliquis suæ attritæ multitudinis
adiunctus est. Comitis verò Reymundi legati, accepto Ducis responso, Constan-
tinopolin reuersi sunt. Dux siquidem & Boemundus & Robertus Flandrensis, do-
nis à Rege preciosis donati & nimium commendati, iter suum continuant. Rey-
mundus gratiosus & dilectus factus Imperatori, diebus quindecim Constantino-
poli moram fecit, plurimum honoris & doni ab Imperatore consecutus, sub fide &
XXI. sacramento homo illius factus. In his itaque diebus *Robertus*, *Nortmanorum* Co-
mes. *Stephanus Blesensis*, *Eustachius*, frater prędicti Ducis, cum ingenti manu equitum
& peditum similiter affuerunt: qui & ipsi cum Imperatore fœdus & amicitiam in-
euntes, hominesque illius in fidei iuramento facti, nimiis donis ab eo honestati
sunt. Dux verò & qui cum eo erant, interea *Nicaam* vrbem adierunt: quò ipse
Dux primùm obsidionem, ante maiorem portam vrbis positis castris, constituit
fieri. Subsecutis verò Principibus, paucissima requies in terminis Cappadociæ
fuit trans prædictum Brachium maris S. Georgii; sed festinato itinere & ipsi castra
metati, circa Nicæam vrbem consederunt: quæ mœnibus, muris, munitionibus
turrium insuperabilis videbatur. In hac vrbe antiqua & robustissima, *Solymanus*,
vnus ex principibus Turcorum, vir nobilissimus, sed Gentilis, dominio præerat.
Qui audito Christianorum intentionis aduentu, omni armatura fortium virorum
ciuitatem muniuit, quin & alimenta copiosa, vndecunque collecta, intulit; portas
verò vndique seris firmissimis obstruxerunt. Vt enim circa Nicæam & eius mœ-
nia in equis velocissimis prædicti Principes conuenerunt, alii in assultibus & dis-
cursibus equorum delectabantur, turres & fortissima mœnia admirantes, muros-
que duplices. Sed neq; his circumspectis, aliqua formidine concuti potuerunt;
verùm omni virtute & militari habitu animati, vrbem assiliunt & oppugnant:
alii verò pedestri agressu, non minus arcu & sagittis defensores vrbis bello laces-
sunt: sed plures grauissimis ictibus & iaculis desuper repugnantium attriti sunt,
qui incautè & cæco impetu ac fragore subito prælia iuxta muros tentare ausi sunt.
XXII. Principes verò exercitus, videntes sic frustra & inutiliter bello populum perire;
nec quicquam inclusis huic præsidio posse nocere, nil melius senserunt, quàm vt
obsidione circumquaque posita, vrbem cogerent, & custodes murorum. Vnde
in pri-

in prima obsidione *Godefridus*, Dux Lotharingiæ, Princeps ac Dominus de castello Bullonis, cum vniuerso comitatu Lotharingorum constitutus est: *Boemundus* Princeps Siciliæ & Calabriæ, natione Nortmanus, vir alti cordis & miri ingenii, ac omni militari virtute in rebus bellicis aptissimus, & opibus ditissimus, vicinus sedē collocauit: *Tankradus*, tiro illustris, iuxta eundem Boemundum, auunculum suum, cum suis sodalibus considere decernitur. *Tatinus* quidam truncati nasi, familiaris Imperatoris Constantinopolis, & eius secretorum conscius, ductor Christiani exercitus, eò quòd loca regionis nota sibi essent, cum auxiliari manu militum eiusdem Imperatoris, vrbē in decreta sibi parte premebat. *Robertus*, Comes Flandrensis, nulli illorū dispar in armis, diuitiis & viribus; & Comes *Robertus*, princeps Normaniæ, filius regis Anglorum ferocissimus, armis rebusque militaribus ditissimus, iuxta prædictos in obsidione eiusdem vrbis in ordine locati sunt. *Wernerus* de Greis castro, miles irreprehensibilis in arte bellica, *Eustachius*, frater prædicti Ducis Godefridi, cum *Baldewino* fratre eorum, viro clarissimo, & bello inuictissimo, pariter in ordine consederunt. *Baldewinus* de Monte castello, Hamaicorum Comes & princeps, vir illustrissimus in omni militari actione; *Thomas de Feria* castro, Francigena, miles acerrimus, vnà cum *Baldewino de Burg*, *Drogo* de Nahella, *Gerhardus* de Keresi castello, *Anselmus* de Riburgis monte, *Hugo* Comes de S. Paullo, *Engilradus* eiusdem Hugonis filius, miles egregius, *Wido* de castro Porsessa, tiro in armis fortissimus. *Baldewinus* de castello Gant, *Baldewinus* quoque vir bello nominatissimus, cognomine Calderim Comes, vnà *Willehelmus* de Foreis castello, omni virtute & potentia bellica præclarus, ad obseruandam vrbem, vix humanis viribus superabilē, omnes viri fortissimi, in decreta sibi parte consederunt.

Episcopus verò de Podio, *Reymerius* nomine, omni bonitate repletus, non modica manu & apparatu circa vrbem vires augebat. *Stephanus*, Comes Blesensis, & caput & primus consilio in omni exercitu, in multitudine graui vno in latere vrbem tuebatur. *Hugo*, cognomine Magnus, frater regis Franciæ, illustrissimus socius, ad custodiendam vrbem suo sedit in ordine. *Robertus*, filius Gerhardi, *Reymundus* cognomine Pellez, *Bonwankerus* de Capis castello, *Milo* quoque cognomine Louer miles fortissimus; *Stephanus* de Albemarla, filius Vdonis Comitis de Campania; *Waltherus* de Dromedart, & eius filius *Bernhardus* dilectissimus, in omni facto & forma delectabilis; *Gerhardus* de Gorna, *Gothardus*, filius Godefridi, iuuenis clarissimus, *Rudolfus*, ditissimus copiarum; Dominus *Alenus*, cognomine Ferrans, *Conanus* quoque, ambo Principes Britanorum, *Reinoldus* de ciuitate Beluaciæ, *Walo* de Calmont, *Willehelmus* de Montpelir, viri imperterriti, fixis papilionibus cum cæteris præfatis in circuitu vrbis consederunt. *Castus* quoque de Berdeiz ciuitate, *Gebardus* de Roselon ciuitate, *Giselbertus* de Treua, vnus de Principibus Burgundiæ; *Oliuerus* de castro Iussi, miles audax & pugnax; *Achar* de Motinerla, candidus capite; *Reimboldus*, Comes de Oringis ciuitate, quo non alter valentior; *Lodowicus* de Monzons, mirabilis in opere militari, filius Comitis Dirici de Monthiliart; *Dudo* de Cons, rufus capite, bello doctissimus; *Gozelo* & frater eius *Lambertus*, bello peritissimus, cum patre suo *Cunone* de Monte acuto, viro illustrissimo, iuxta prædictorum papiliones tabernacula collocauerunt. *Petrus* de Stadeneis, *Reinardus* de Tul ciuitate, *Walterus* de Verueis, *Arnolfus* de Tyr, *Iohannes* de Namecca, *Herebrandus* de Boillon: hi omnes ad omne bellorum incendium indefessi vrbem cingebant.

Nec dubitandū est, XXIV.
cum tot Capitaneis primis nō paucos affuisse sequaces & inferiores, seruos & ancillas, nuptas & innuptas, cuiusq; ordinis viros & mulieres. His omnibus, Episcopi, Abbates, Monachi, Canonici & Presbyteri præerant ad instruendos & corroborandos. Obsessa ab his copiis tota continetur ciuitas præter locum, quem ad tuendum, & vacuū relictum, Comiti Reymundo decreuerant. Victū, & omne quod necesse est corpori, nullis immitti portis tam copiosus sinebat exercitus. Sed lacus quidā miræ latitudinis & lōgitudinis, in modū maris altus, aptus remis & nauigio; in quodā latere murorū ciuitatis habebatur, per quē sępius ingressus & egressus viris Solymani, necessaria inferentibus, ipsiq; Solymano, patere solebat. Nondū verò *Reymundus*, præfatus Comes de terra S. Ægidii, quæ dicitur *Prouincia*, vires & opem contulerat. Nam cum Imperatore Constantinopoli cum suis cuneis moram faciebat, multum ei fœderatus præ donis magnificis, quibus de die in diem de domo Regis augebatur.

Solymanus audita tantorum virorum belligeratorum adu- XXV.
natione, à præsidio Nicææ egressus est propter auxilium cæterorum Turcorum &

Gentilium, spacio plurimorum dierum desudans, quousque quingenta millia, virorum pugnatorum & ferratorum equitum ex omni Romania contraxit. Quibus vndique collectis & admonitis, fama obsidionis Nicææ & exercitus Christianorum ad aures eius perlata est; & quia numerus tot millium supra quadringenta millia illic consedisse referatur. Fama autem hac attonitus, cum vniuersa collectione suorum iter suum per montana mouit versus mœnia *Nicææ*, si fortè è specula rupium posset oculis deprehendere, si tot, vt audierat, illuc millia conuenissent, & qua parte hos saniùs aggredi posset. Tandem ex consilio suorum quarta die obsidionis transacta, idem *Solymanus* duos ex suis sub falsa specie Christiana in morem Peregrinorum ad explorandam virtutem & actus Christiani exercitus direxit, qui custodibus arcis, & defensoribus Nicææ vrbis, in hunc modum nuncia deferrent: *Scitote, quia Princeps & Dominus vrbis nostræ, Solymanus, mittit nos ad vos, vt spem firmissimam in suo iuuamine teneatis. Nil formidinis vobis ab his circumsedentibus incutiatur, qui longinquo fatigati itinere, & huc in exilium progressi, pro stultis computabuntur, quos simili pœna & martyrio, vt Petri agmina ante hos dies tractabit; & in proximo vobis succurrere in manu robusta & in millibus infinitis paratus est.* Hac Solymani legatione accepta, viri duo præmissi per loca nota & deuia versus locum, quo vrbs inobsessa vacat, viam insistunt, si fortè enauigare occultè ad ipsos vrbis defensores valerent, & nota facere, quæ illis à Solymano iniuncta erant: qualiter Solymanus, factis cuneis, in breui peregrinos aggrederetur, & vt omnis virtus Turcorum à portis erumperet, & sic in fortitudine admixta populum Domini deleret. Sed ex Domini voluntate à custodibus Christianis, circumquaque diffusis ad tuenda loca & semitas, ne qua fraus aut vis ex aduerso noceret, hi duo præmissi à Solymano, capti & retenti sunt, quorum alter in impetu occisus est, alter ad præsentiam Christianorum principum adductus est.

XXVI. Virum itaque apprehensum *Godefridus* Dux & *Boemundus*, & cæteri minis suppliciorũ coëgerunt, vt cuius rei causa missus venerit, sola veritate explicaret. Ille autem tot electorum Principum minas expauescens, & vitam suam in articulo mortis positam agnoscens, flebili voce, humili vultu lachrymarumque continua inundatione de vita & salute sua multum precatur; omnibus trepidans membris, & rei veritatem policetur aperire, & quod vtile & salubre vniuerso populo futurum esset. Fatetur enim se à Solymano missum, quem iugis montium cum innumerabili gente hospitatum, & adeò vicinum asserit, vt in crastino die circa horam tertiam eum ad pugnam credant affuturum, & eius dolos ac repentinos incursus sua relatione posse præcauere. Rogabat enim se in custodiam vsque ad prædictam horam teneri, quousque rei veritas & Solymani probaretur aduentus; sin autem aliquando his fefellisset, nequaquam sibi vitam donari, sed collo amputato velle perire. Instabat etiam multa & humili prece, quatenus Christianitatis professione baptismum susciperet, & Christiano iure Christianis cõmunicaret. Sed hoc potius petebat timore susceptę mortis, quàm aliquo catholicæ fidei amore. Tandem miserabili fletu illius & nimia Christianitatis promissione, primorum exercitus mollita sunt corda, ac illius miserti, vitam sibi donauerunt; sed tamẽ mittitur in custodiam, quam petebat. Ab hinc & deinceps peruigili cura totus solicitatur exercitus Christianorum, die ac nocte, armis & apparatu prouidus, vsque ad hanc horam, quam ex captiui promissione Solymani copias ab Alpibus innumerabiles ebullire didicerant. Dux Godefridus, Boemundus, Robertus Flandrensis & vniuersi, qui aderant, Comiti *Reymundo* tota nocte hac legationem direxerunt, quatenus plus solito viam maturaret, si cũ Turcis bellum committere vellet, & sociis subuenire. Sciebant enim eum in proximo iam ab Imperatore laxatum, & multis honoribus & diuitiis commendatum. Qui tantorum Principum legatione cognita, & Solymani tam maturata aduentatione, nihil moræ vltrà faciens, toto huius noctis tempore accelerauit iter; ac prima hora diei, iam sole mundum replente, cum Podiensi Episcopo in signis varii coloris & decoris affuit, in loricis & galeis, in fortitudine vehemente equestris & pedestris exercitus.

XXVII. Itaq; ipsius Comitis vix tentoria ponebãtur, cũ *Solymanus* circa horam tertiam ab altitudine montium descendebat, & omnis comitatus eius, vt arena maris per diuersas semitas factis aciebus exundãs: omnes viri fortissimi, & bello cautissimi, loricis & galeis & clypeis aureis valde armati, signaque plurima miræ pulcritudinis in manibus præferentes. Horum in prima acie ad decem millia, viri omnes sagittarii, in conuallẽ Nicææ præcucurrerant, arcus corneos

neos & osseos, ad feriendum rigidissimos manu ferentes; & vniuersi equis insidentes cursu velocissimis & bello aptissimis. Sic Solymanus & sui descendentes, per portam vrbis irrumpere in impetu nitebantur, quam *Reymundus*, prędictus Comes ad tuendum obsederat. Sed ab ipso Comite & à *Baldewino*, fratre Ducis, illis ex aduerso cum *Baldewino Calderim* occurrentibus plurima manu, grauiter retrusi & expugnati sunt. In hoc horrore crudelissimi belli inter manus festinantes, sermo Episcopi sic populum consolatur: *O gens Deo dicata, omnia pro DEI amore reliquistis, diuitias, agros vineas & castella: nunc in promptu vita perpetua est ei cui contigerit hoc in prælio martyrio coronari. Indubitanter hos inimicos, DEO viuenti contrarios, adite; DEO donante hodie victoriã suscipietis.* Hac admonitione, *Paganus* de Garlanda, dapifer Regis Francorum, *Wido* de Porsessa, *Tankradus* & *Rotgerus* de Barnauilla, *Robertus* Flandrẽsis, *Robertus* Nortmanorum Princeps, confratribus in CHRISTO sine mora subueniunt, per medias acies fulmineis ictibus & equorũ celeritate discurrentes. Dux *Godefridus* & *Boemundus* non equo tardantes, laxis frenis per medios hostes aduolant, hos lanceis perforantes, hos ab equis deiicientes, & socios sæpe hortantes, ad trucidandos hostes virili admonitione consolantur. Illic non modicus fragor hastarum, tinnitus gladiorum & galearum in hoc luctamine belli est auditus; nõ modica Turcorum ruina ab his egregiis viris, eorumque sociis facta est. Hac victoria DEI gratia in populo catholico habita, *Solymanus* & sui in montana fuga reuersi sunt, nulla vlterius pugna in hac obsidione populum DEI aggredi audentes. Ab illo die omnem clementiam erga captiuum legatum Solymani fideles CHRISTI exhibebant: quia eum verum & fidelem in sua promissione experti sunt: & priuatus inter familiares summorum Principum diligebatur. Occisorum verò & vulneratorum capita Christiani amputantes, secum in signũ victoriæ deferenda in sellarum suarũ corrigiis ad tentoria sua detulerunt; & ad societatem, partim in tabernaculis relictam, circa vrbem ad prohibendum exitum inclusorum, cum gaudio reuersi sunt. At huius primi belli turbine sedato circa *Nicæam*, capita Turcorum amputata intra vrbis mœnia iactabant, ad terrendos magistros arcis & custodes murorum. Deinde mille capita Turcorum collecta, in curribus & saccis plaustrisq; reposita, detulerũt vsq; ad portũ, qui *Ciuitot* dicitur; & sic nauigio Imperatori Constantinopolin missa sunt.

XXVIII Imperator visis tot capitibus aduersariorum suorum, & militum Solymani, cuius iniusta vi vrbem Nicæam in dolo amiserat, plurimum in hoc fidelium triumpho exhilarescit; ac disponit, vt pro labore bellico magnam recipiant remunerationem. Vnde pecuniam non modicã, ostra diuersi generis, & omnia necessaria ad remunerandum quenq; potentem in vehiculis mulorum & equorũ direxit: victus innumerabiles pariter attribuit; vendendi & emendi vndiq; suo in regno largissima facultas concessa est. Nautæ & mercatores certabãt ex Imperatoria iussione nauibus plenis cibariis frumenti, carnis, vini, olei & hordei per mare discurrere, quousque ad portum *Ciuitot* anchoras iaciunt, vbi fideliũ turmæ ad resocillandum corpus, antè ieiuniis aggrauatum, omnia venalia reperiebãt. Hac frequentia escarum fruentes & gaudentes, conspirant & affirmant, se non recessuros, quousq; vrbs superata & capta Imperatoris potestati restituatur. Promiserant enim iuramento, nihil de regno Imperatoris, non castra, non ciuitates, nisi ex eius voluntate aut dono, retinere. Hoc comperto & inuestigato, & visa Christianorum victoria & Turcorum cæde cruentissima, captiuus ille, quem prædiximus, diffisus vitæ, & Christianitatis iugum effugere cogitans, qua dam die visa opportunitate clarissima, & custodiæ negligentia, facilis saltu pedis, vallum murorum vrbis transuolat; Turcos per mœnia præsentes, & tunc belli otio vacantes, ad subueniendum sibi incessabili voce admonet ac precatur. Qui sine mora funiculo à mœnibus dimisso inter manus fallacis & fugitiui, * pereni mox in ipso pendentem & manibus hærentem, intra mœnia non paruo clamore ac fragore facto interius & exterius, leuauerunt. * Nullus tamen Christianorum fugientem sequi aut retinere præsumsit, propter Turcorum iacula desuper infestantium.

XXIX Cùm in decreto firmissimo obsidionis & destructionis vrbis, curricula septem hebdomadarum ibidem circa mœnia eius versarentur; & Principes alii iactus & tormenta lapidum ad minuendos muros & turres aptarent; alii arietes ferratos componerent, & diuersa ingenia quærerent, assultusque plurimos inferrent, *Baldewinus Calderim* incessanter muros impugnãs, nimisq; temerario & audaci conatu præcurrens, in ictu pręmissi lapidis fractis ceruicibus vitã expirauit. *Baldewinus de Gant* dum ibidẽ in as-

sultu vrbis desudaret, & incautè muros appeteret, vertice transfixo in impetu sagittæ, vitam exhalauit. Post hæc dum ex consilio & decreto Principum rursus exercitus iteraret assultum, *Comes de Foreis* & alter de Insula Flandriæ *Walo* nomine, in eodem assultu nimium feruentes, & bello vehementes, dum hostes lacesserent, sagittis infixi interierunt. *Wido de Porsessa*, illustris eques ibidem infirmitate occupatus, vita decessit. Fleuit super his omnis populus catholicorum, quoniam fortes consiliarii & auctores rerum capitalium habebantur. Tantos etenim viros nobilissimos cum omni honore & religione Episcopi & Abbates sepelierunt, non modicam eleemosynarum largitionem pro salute animarum illorum diuidentes egenis & mendicis.

XXX. Dehinc quadam die dum plurimorum Principum strues & machinæ muro Nicææ applicarentur, & quædam non in vanum, quædam frustra laborarent, *Henricus de Ascha* & *Hartmanus* Comes, vnus de Maioribus Alemaniæ, vulpem ex proprio sumtu quercinis trabibus composuerunt, cuius in gyro tutos intexuerunt parietes, vt grauissimos Turcorum sufferret ictus armorum, omniumque iaculorum genera; ac sic in ea manentes, tuti & illæsi vrbem fortiter impugnando perforarent. Hoc tandem *vulpis instrumentum* dum ad vnguem opere & ligaturis perduceretur, milites prædictorum Principum loricati ad viginti in eadem vulpis protectione sunt constituti. Sed magna virorum inundatione & conamine iuxta muros applicata, non æquo subsedit aggere, non recto impulsu aut æquo conductu moderata: & sic trabes, postes, vniuersæq; ligaturæ contritæ, viros in ea latentes in momento oppresserunt. Hartmanus ac Henricus dolentes, & magnum de casu suorum luctum habentes, sepultura extinctos honorificè condiderunt; sed non parum gaudere potuerunt, quòd cum suis non in hac momentana suffocatione perierunt.

XXXI. Alia post hæc die dum creberrimi assultus plurimorum in vanum consumerentur, Comes *Reymundus* turrim quandam duobus tormentis lapidum, quæ vulgo dicuntur *Mangena*, fortiter quassatam oppugnauit. Sed minui & dissolui vel lapis vnus ab hoc antiquo opere, & cæmento vix solubili, robustissimo tam iactu non potuit, dum ad extremum plura adaucta sunt lapidum quassantium instrumenta, quibus tandem muri concussi rimas per loca pertulerunt, & aliqui lapides præ creberrima iactatione cum cæmento minui ac labi cæperunt. Quod videns exercitus DEI viuentis, adunata manu, & facta testudine viminea vallum superans, audaci transitu muros impetunt; turrim muris eminentem vncis ligonibus perrumpere & perforare moliuntur, quam Turci interius coaceruatione lapidum compleuerant, vt validius staret densitate lapidum, & si fortè exterior murus à Gallis corrumperetur, volentibus penetrare impedimento esset congeries infinitorum lapidum. Populus autem DEI viui accensa magis ac magis ira, & strage suorum commotus, turrim percurrit acumine mordacis ferri, quousque foramen trans turrim tanta virtute reddunt, vt hiatus cauati muri duos in simul penetrare præsumētes capere videretur, qui coaceruationem lapidum singulatim eruerent & minuerent, viamque ad hostes patenter aperirent: Sed nec sic proficere potuerunt.

XXXII. Nocte verò quadam ab hac colluctatione, & plurima stragis conamine, circa vrbem populo vexato, & interdum in castris relato, deprehensum est, Turcos nauigio per *lacum* ab vrbe sæpius exire; viros coadiutores arma & omnia necessaria clàm inferre, mercatores vsquequaque illuc conuenire, & à Turcis omnia venalia in eodem lacu reperire. Ex hoc denique Principes plurimis vsi sunt consiliis, quid agerent vel insisterent, qualiter lacus his interdicatur, & inclusis exitus & introitus vltrà nauigio negetur, dicentes non aliter suos assultus vel laborem posse perficere. Tandem inter plurimas discussiones tale repertū est consilium, quia nisi nauali custodia tam spatiosus obseruaretur lacus, nequaquā hostes posse reprimi, nec vrbem alimentis posse vacuari. Vnde magnis & paruis in vnum vocatis, decretum est cōmuni consilio, vt ad portum *Ciuitot* innumerabiles copiæ equestris & pedestris vulgi mitterentur, qui naues à Domino Imperatore impetratas, eiusque dono concessas, à mari per siccum iter vehiculis, arte lignorū aptatis funibus canabinis, & loris taureis humero & collo hominū & equorū impositis, vsq; ad lacum Nicææ perducere valerēt. Quod actū est; & noctis in silentio viam septem milliarium trahentes, has naues miri ponderis & magnitudinis, quæ numerum centum virorum capere poterant, orto Sole ad prædictū locū applicuerūt, has in littore & vndis reponentes. Nec mora, Principes exercitus exurgētes vndiq; peruenerūt ad lacū, videre & scire

de naui-

de nauibus; gauisi, quòd sui incolumes, & sine hostili infestatione, & naues sine læsione receptæ sunt.

xxxiii. Nauibus itaque receptis sanis & illæsis, fortissimi milites Gallorum in eis sunt constituti, qui vltrà exitu Turcis interdicto obstarét, & nihil prorsus necessariorum eis inferri paterentur. In vna autem naue de *Turcopolis* Imperatoris viri sagittarii habebantur, qui nauali certamine in aquis multum præualere solebant. *Turci* verò, & vniuersi custodes præsidii, circa lacum tumultum populi, & Principum tam matutinos conuentus intelligentes, ad mœnia versus fluuium concurrunt, multum de nouiter adductis nauibus admirati, quas procul dubio suas æstimassent, nisi quòd suæ adhuc altero in littore iuxta muros & mœnia catenatæ ferro & seris stare videbantur. Sic lacu nauali obsidione præoccupato, & militum illic in flumine loricata manu, in lanceis, arcu & sagittis armata, relicta, Comes *Reymundus*, & sui satellites, ac plurima manus de exercitu iteratò prædictam turrim conueniunt; assultus & lapidum iactus multiplicant; Turcos non parcè vexant & impugnant, ariete ferrato muros crebra hominum vociferatione impellentes. Turci siquidem videntes crebro ariete muros impelli & concuti, & turrim ligonibus perfodi, adipem, oleum, picemque stuppis & facibus ardentissimis commixtam, fundebant à mœnibus, quæ instrumentum arietis & crates vimineas prorsus absumserunt: alii sagittis & corneo arcu plurimos interimebant; alii saxorum læsione secus muros & turrim laborantes opprimebant. In hac Turcorum defensione & reluctatione, quidam miles illorum ferocissimi animi & cordis non parcè desudabat arcu & iaculis; &, quòd dictu mirabile est, in vulnere sibi illato diffisus vitæ, procul abiecto clypeo, manifestè opposuit pectus telis cunctorum, & rupea saxa in medium vulgus ambabus manibus torquebat. Hic quamuis, vt aiunt pro vero qui afferunt, viginti sagittis adhuc hærentibus in præcordiis premeretur, non continebat manus à iactura lapidum & percussione Gallorum; sed amplius & sæuius damnum exercebat in populo. Dux verò *Godefridus* videns tam ferocissimum & crudelissimum sæuire, nec tot sagittarum infixione deficere, sed plures fidelium illius iaculatione perire, arrepto arcu balcari, & stans post scuta duorum sociorum, eundem Turcum trans vitalia cordis perculit; sicque mortuum vltrà à cæde horrenda compescit. Tandem fatigato populo Christianorum, & Sole declinato, & assultu tam horribili sedato, Turci angustiati præ foramine turris, rursus saxorum aceruos comportant interius noctis in silentio, ne facilis aditus in crastino reperiretur.

xxxiv. Manè autem Sole relato, populus Dei ad iterandum assultum, & ampliandum turris penetrale, animatur & armatur. Sed visa & agnita rursus lapidum collatione opposita in recenti foramine, memor periculi & anxietatis, quam priori luce pertulerat, cœpit animo mollescere, & quisque alium commonere, vt præiret. Tandem miles quidam illustris, de tabernaculis prædicti *Roberti* Nortmanorum Comitis exiliens, galea opertus & lorica, & tectus clypeo, trans vallum muros imperterritus inuadit, ad turrim properat, & aceruos lapidum à foramine eruere nititur, & aditum saxis occupatum vacuare. Sed grandine saxorum, & assidua inundatione iaculorum incepti obliuiscitur. Videns autem idem miles omni auxilio se destitutum, & præ oppressione immensorum lapidum nihil posse proficere, cominus muro se astringit ad deuitanda iacula Turcorum, quæ sine intermissione fatigabant virum egregium. Sed nec sic, euadendi manus illorum vlla via aut facultas illi monstratur. Tandem tot millium lapidibus à collo & capite illius scuto auulso, fractis ceruicibus iuxta muros obruitur, & in ipsa lorica & galea moritur in aspectu omnium fidelium, nequaquam illi subuenientium. Turci ergo videntes virum immobilem iam obisse, ab ipsa nefanda turri catenã proiiciunt, vngues ferreos acutissimos & rapacissimos ex fabrili ingenio & opere habentem quasi hamos, quæ anulo loricæ extincti militis infixa, eundem arripiens ac retinens, cum cadauere mortuo intra mœnia leuatur. Dehinc corpus militis apprehensum, licet extinctũ, in laqueo funis ad mœnia suspenderunt, vt Christianos per hanc inhumanitatem amplius offenderent. Offensi igitur & tristes vniuersi lamentabantur confratrem, tam crudeli nece & vili tractatu obiisse. Quem post hanc diutinam illusionem nudum à mœnibus proiectum, honorificè susceptum cum cæteris præfatis & ibidem occisis fidelibus, in eleemosynarũ distributione, sacerdotumq; commendatione sepelierunt.

xxxv. Hac ruina virorum fortium, & creberrimis damnis Christianorum, quæ in assultu vrbis per singulos dies patiebãtur, Duce Godefrido & Boemũdo cunctisq; Principi-

bus turbatis; & quia nullo conamine machinarum & balistarum aut impetu viriū muris aliquam læsionem inferre poterant, sed omnis labor, & virtus eorum in cassum consumebatur, quidam Longobardus genere, *magister & inuentor magnarum artium & operum*, videns miserias & strages Christianorum, vltrò se obtulit præfatis Principibus, quorum animum huiuscemodi solatione & promissione releuat, dicens: *Video, quia omne opus machinarum nostrarum in vanum laborat, vestrates crebra morte circa muros minuuntur, & magnis periculis vita residuorum adhuc subiacet. Nam Turci inclusi confidenter & securi à turribus & mœnibus repugnant; incautos & nudos sagittis & saxis obruunt: quin murus antiquorum astutia fundatus, non ferro aut aliquo robore potest rescindi. Vnde quia omnem virtutem vestram sic frustrari perspexi, maiestatem vestram adire & compellare disposui, quatenus si consiliis meis acquiescatis, & aliquod laboris mei præmium à vobis consequar, Deo auxiliante, turrim hanc, quæ valida & insuperabilis videtur, humi cogam procumbere sine damno & vestrorum periculo commilitonum, per quam aditus patebit ad inimicos, vobisq; contrarios: tantùm necessaria arti meæ & communi sumtu & iuuamine administrentur.* Audita hac viri promissione, cum omni beneuolentia pacti sunt ei dare quindecim libras Cartanensis monetæ, præmium laboris sui; & quicquid necessarium operi requireret, indesinenter administrare, gauisi & confidentes in spe promissi artificii. Magister itaque artis facta prædicta conuentione, ingenia sua aptat, parietes decliues connectit, & virgeas crates assuit mirifico instrumento, sub cuius protectione ipse ac secum desudantes capita sua tuta à iaculis Turcorum, desuper resistentium, haberent.

XXXVI. Ad vnguem verò instrumento suæ protectionis perducto, viri Christianorum loricati & clypeati circa machinam conglobantur. Quam in virtute sua trans vallum impulerunt trahentes; & iuxta muros, inuitis & prohibentibus desuper omnibus Turcis, cominus adiunctam statuerunt. In qua magister artis cum cæteris opificibus suis tutus relinquitur, regressis sine magna læsione fidelium turmis. *Turci* verò videntes huius ingenii instrumentum in detrimento vrbis posse præualere, faculas ardentes cum pice & adipe iactant super machinā, & saxeas moles conuoluunt à mœnibus, si sic aliqua arte ars muro illata destruatur, & inclusi in ea absterreantur. Sed frustra omnia iactant aut conantur: quia parietes decliues nil ingestum ignis aut lapidis retinebant. Magister verò artis fiducialiter latens in machina cum sociis secum habitis, sub fundamento turris ligonibus & acutissimo ferro cauare terram non desinit, donec trabes, postes & cætera immanissima robora lignorum in ipsa cauatione sub fundamento componeret, quibus muri, ablata terra, ne subitò super adhuc fodientes ruerent, inniterentur. Iam verò cauatione permaxima facta in latitudine & longitudine, ex admonitione magistri artis, vniuersi de exercitu, parui & magni, sarmenta, stipulas, tegulas, calamosque aridos, stuppas, & omnia fomenta ignis conferunt, & inter postes & trabes & magnificas arbores coaceruant, vndique his lignis cauatione occupata: Post hæc ignis à magistro operis immissus, magno spiramine suscitatur, quousque perstrepens & discurrens flamma insuperabilis magis ac magis inualuit, quę postes, trabes & omnia ligna supposita in cinerem redegit. His ita in fauillam redactis, & fundamentis sustentaculo deficiente, tam terræ quàm lignorum ædificium vetustissimæ turris resupinum in momento, noctis medio, corruens, tantum reddidit sonitum, vt tonitrui fragor, omnibus somno excitatis, videretur. Igitur tam intolerabile pondus collapsæ turris licet repentino casu procumberet, non cæmentorum aut petrarum collisione, in plurimas partes dissiliit; sed quassi & corrupti per loca muri ipsius arcis iacentes rimarum læsione hiabant, aditumque, sed tamen difficilem, exhibebant. In hac itaque turris ruina & contritione, vxor nobilissima Solymani vehementer exterrita, non vltrà in vrbis confisa prędidio, noctis in silentio, à suis in lacus flumine immissa est, vt sic nauigio Christianos euaderet. Sed percepto eius abscessu à militibus, lacum tuentibus, remigio nouiter adductarum nauium capta, & in custodiam Principum cum duobus tenellis filiis reposita est.

XXXVII. Turci & arcis defensores pariter, turri humi procumbente perterriti, ac matronæ huius captiuitate stupefacti, & lacus enauigatione amodo desperati, suorum occisorum interius graui imminutione desolati, longa obsidione fatigati, nec se euadere posse videntes, consilio inuicem habito de vita & salute membrorum precantur sibi parci ab exercitu Christiano, claues vrbis policiti reddere in manus Imperatoris Constantinopolis, sub cuius conditione vrbs primitus hæreditario iure seruiens habebatur, quousque iniusta vi Solymanus sibi

subiuga-

subiugatam inuasit. *Tatinus* verò truncatæ naris, familiaris Imperatoris, consilio Magnum exercitus satisfaciens, precibus illorum, suscepta vtrinque fide & reddita, apud Christianos proceres pro eis intercessit, hac conditione, vt ab vrbe incolumes exeant, & in Imperatoris deditionem veniant, cum vxore Solymani nobilissima, quæ nuper capta, in custodia Principum Francorum habebatur cum duobus filiis suis tenellis. Sic vtrinque sedato assultu, dum diuersa consilia reddendæ ciuitatis agerentur, & plures captiui Christianorum redderentur, quædam sanctimonialis fœmina de cœnobio S. Mariæ ad horrea Treuirensis Ecclesiæ cum cæteris restituta & absoluta est in manus Christiani exercitus, quæ se de attrito Petri agmine captam & abductam professa est, parumque intermissionis à fœda & abominabili cuiusdam Turci & cæterorum commixtione habuisse conquesta est. Dum verò super his iniuriis miserabiles gemitus in audientia Christianorum proferret, inter proceres & milites CHRISTI *Henricum de Ascha* castello recognouit. Quem ex nomine lachrymabili & humili voce compellans, ad auxilium suæ emendationis adesse commonuit. Qui statim hac recognita, super infortunio eius motus est, omnique industria & misericordia, qua potuit, apud Ducem Godefridum obtinuit, quatenus ei à Domino *Reymero*, venerabili Episcopo, consilium pœnitentiæ daretur de huiuscemodi incestu. Tandem consilio accepto à Clero, facta est ei remissio illicitæ copulationis cum Turco, & alleuiata pœnitentia; eò quòd vi & nolens ab impiis & sceleratissimis hominibus hanc fœdam pertulit oppressionem. Post hæc modico interuallo solius noctis, per internuncium eiusdem Turci, qui eam violauerat, & cæteris abstulerat, plurima suasione & blanda promissione ad illicitos & incestos thalamos reinuitatur. Exarserat enim idem *Turcus* in illius inæstimabilem pulcritudinem, vnde nimium ægrè ferebat ipsius absentiam, cui adeò præmia promiserat, quæ illius animo sic insederant, vt ad nefandum maritum rediret. Promittebat enim se idem Turcus in breui Christianum fieri, si fortè à captiuitate & vinculis Imperatoris exiret. Tandem misella, si vi antè deliquit, nunc blanditiis & vana spe decepta ad impium sponsum & adulterinas nuptias recurrit, vniuerso ignorante exercitu, quæ astutiâ & lasciuiâ ab eis subtracta est. Post hæc à relatoribus innotuit; quòd ad eundem Turcum reuersa sit in exilio quo erat, non alia de causa, nisi propter libidinis intolerantiam. Iam sic turbine sedato belli, & Christianis captiuis ab vrbe restitutis, Turcisque in deditionem Imperatoris susceptis & transmissis, exercitus DEI viuentis hanc diem in magno gaudio & exultatione ibidem in castris exegit: quia pro spe illis adhuc omnia contingebant. Crastino verò die illucescente, vsui sumtis necessariis, XXXVIII.
mouit omnis populus, iter faciens per mediam *Romaniam* securus, & nihil metuens affuturæ aduersitatis. Biduo autem communi agmine gradientes per iuga montium, & angustas fauces viarum, decreuerunt tanti exercitus diuisionem fieri, vt liberiùs & spatiosiùs in castris populus habitaret; sicque diuisus, pleniùs escis & pabulo equorum abundaret. Conuenerunt quidem inter duos montium apices; vbi per pontem flumine quodam superato, *Boemundus* prorsus cum suis sequacibus turmis à Duce Godefrido dissociatur. Quem quidam magnifici primores sunt secuti, *Robertus* Comes Nortmannorum, & *Stephanus* Blesensium Princeps; sic semper viam ad dexteram insistentes ac moderantes, vt amplius milliari à confratribus non elongarentur. *Dux* suique contubernales cum Episcopo *Podiensi* & *Reymundo* Comite semper ad dexteram tendebant. Hac ergo diuisione facta, Boemundus cum omni exercitu suo in vallem *Dogorganhi*, quæ à modernis *Ozellis* nuncupatur, hospitandi gratia, circumquaque sociis in gramine diffusis, circa horam nonam descendit, vt alimentis, cæterisq; necessariis, in locis, aptis riuis & pratis, castra locarent. Vix verò *Boemundus* & cæteri viri fortissimi ab equis de- XXXIX.
scenderant, & ecce *Solymanus*, qui ab eo tempore, quo in fugam ab vrbe *Nicæa* versus est, auxilium & vires contraxit ab Antiochia, Tarso, Alapia & cæteris ciuitatibus Romaniæ, à Turcis sparsim positis, affuit in impetu vehementi & multitudine graui. Nec mora, nec requies vlla cædendi & expugnandi exercitum, ac discurrendi per castra fuit, aliis sagittis transfixis, aliis gladio detruncatis, nonnullis à tam crudeli hoste captiuatis: adhæc vndique clamor magnus & tremor in populo excitatur; mulieres nuptæ & innuptæ vnà cum viris & infantulis detruncantur. *Robertus* verò Parisiensis miseris volens succurrere, sagitta volatili confixus & extinctus est. Boemundus hac strage grauissima attonitus cæterique priores, equos

reparant, ad loricas & arma festinantes in vnum conglobantur, ac plurimum se ex improuiso defendentes, diu prælia cum hostibus committebant. *Willehelmus* iuuenis audacissimus, & tiro pulcerrimus, frater Tankradi, dum multum in armis resisteret, Turcos hasta sæpius perforaret, in conspectu ipsius Boemundi sagitta percussus corruit. *Tankradus* viriliter in gladio defensus, vix viuens euasit; sed signum decoris, quod in hasta prætulerat, ibidem cum fratre reliquit. *Turci* cum Principe suo Solymano magis ac magis inualescentes, fortiter irrumpunt in castra, sagittis & corneo arcu ferientes & mortificantes pedites, peregrinos, puellas, mulieres, paruulos ac senes, nulli parcentes ætati. Hac crudelitate atrocissimæ mortis stupefactæ teneræ puellæ & nobilissimæ, vestibus ornari festinabant, se offerentes Turcis, vt saltem amore honestarum formarum accensi & placati, discant captiuarum misereri.

XL. Cùm sic afficerentur fidelium greges, & Boemundi virtus iam minus resistere valeret, eò quòd ex improuiso in se suosq; armis exutos irruissent, iamque ad quatuor millia de exercitu Christianorum in manu hostili cecidissent, nuncius per abrupta montium sine mora equo transuolat, quo vsque ad castra Ducis tristis & exhaustus spiritu venit. Quem vt *Godefridus* Dux, ab ostio tabernaculi aliquo spacio transgressus ad considerandos socios, à longè perspexit rapido cursu festinantem, & mœsto vultu pallentem, qua de causa viam accelerauerit, requirit, vt sibi cæterisque primoribus referat & exponat. Hic amara & grauia nuncia retulit, dicens: *Nostri Principes cum ipso Boemundo grauissimum belli laborem sustinent, vulgusque sequens iam totum capitalem subiit sententiam, qua & domini Principes nostri sunt casuri in præsens, nisi festinatò manus vestra subueniat. Turci quidem castra nostra irruperunt, & per vallem, quæ dicitur* Ozellis vel terribilis, *descendentes ad vallem* Degorgathi *Peregrinos trucidare non cessant. Robertum Parisiensem capite deciso iam interemerunt:* Willehelmum *iuuenem egregium, sororis Boemundi filium, dignum planctu, percusserunt. Et iccirco vos omnis inuitat societas ad ferendum auxilium: nulla vos mora aut dilatio impediat aut retardet.*

XLI. Hac audita miseria & Turcorum audacia, Dux per vniuersa agmina iussit cornua perstrepere; socios commonere vniuersos & arma capere, signa erigere, sociis sine vlla dilatione aut requie subuenire. Tanquam si ad conuiuium omnium deliciarum vocarentur, festinant arma capere, loricas induere, gladios recingere, equis frena referre, sellas tergis imponere, clypeos resumere; & ad sexaginta millia equitum è castris procedunt cum cætera manu pedestri. Iam dies clarissima illuxerat, Sol radiis fulgebat lucidissimus: cuius splendor in clypeos aureos & vestes ferreas refulsit; signa & vexilla gemmis & ostro fulgida erecta, & hastis infixa coruscabant. Caballi celeres calcaribus vrgebantur, nullus socium aut fratrem expectabat, sed quisque, quo velociùs poterat, ad auxilium & vindictam Christianorum viam insistebat. Hos denique Turci ex improuiso vt persenserunt ad auxilium sociorum omni velocitate & belli instantia animatos esse tam robusta manu, & in armis & veste ferrea, & in signis luciferis ad bella erectis, fugam arripiunt; & timore concussi, à cæde horrenda declinant, alii per deuia, alii per semitas notas diffugium facientes. Sed *Solymanus* cum ampliori manu & densioribus cuneis in montis cacumine fuga elapsus consistens, Christianis insequentibus occurrere ibidem, & in faciem resistere disposuit.

XLII. Dux autem *Godefridus*, qui solus cum quinquaginta sodalibus in equi velocitate præcesserat, subsequentis populi in breui adunatis viribus, indubitanter ad ardua montis conscendit, cum Turcis ferire & armis committere, quos conglobatos & immobiles ad resistendum in montis vertice respiciebat. Iamque vndique suis receptis & adiunctis, hostes immobiles incurrit, hastas in eos dirigit, sociosq; vt cõstanter eos adeant, virili voce adhortatur. *Turci* verò cum Duce suo Solymano Ducis Godefridi & suorum constantiam nequaquam animo ad præsens bellum deficere videntes, à montis summitate laxis frenis equorum velocitate fugam parant. Quos Dux via sex milliarium insecutus, alios in ore gladii percussit, nonnullos captiuos cum suis tenuit; prædas & spolia illorum non pauca cepit; puellas & iuuenes & omne, quod asportare vel abducere sperabant, ab hostibus excusserunt. *Gerardus de Keresi* in equo laudabili residens, in eadem hostium insecutione in supercilio montis adhuc Turcum manentem, & nimium audentem viribus, respiciens, scuto tectus fortiter hasta incurrit: Quem sagitta illius emissa & clypeo excussa, trans iecur & pulmonem perforat, equumque morientis & labentis abduxit. *Baldewinus* Comes Hamaicorum, vir & largitor magnarum eleemosynarum, cum *Roberto* Flandrensi

Turcos

Turcos fugientes sternit; hortatur socios, circumquaque concurrentes, vt feriant & trucident, & ab insecutione illorum nunquam retardari aut manus continere videantur. *Baldewinus* de Burg, *Thomas de Feria* castro, *Reinoldus* Beluacio, *Walo* de Calmont, *Gothardus* filius Godefridi, *Gastus* de Berdeiz, *Rudolphus* etiam: hi omnes vnanimes in luctamine belli desudabant, Turcorum agmina in virtute militari insequentes ac scindentes. Equorum ilia grauis anhelitus pulsat, fumus ab ipso anhelitu per medias acies in nubem densabatur. *Turci* verò interdum recuperatis viribus, in virtute multitudinis suæ freti viriliter resistebant in grandine sagittarum denso volantium & cadentium. Sed huius grandinis tempestate citò transmissa, fidelium turmæ, tela manu retinentes, illorum globos attenuant & mortificant, victosque tandem cogunt in diffugium per deuia viarum & abrupta montium, quorũ semitas notas habebant. Christiani ergo victores, quicquid in stipendio suæ expeditionis Turci conduxerant, frumentum, vinum non modicum, buflos, boues & arietes, camelos, asinos, equos & mulos, præterea aurum preciosum & argentum infinitum, papiliones mirifici decoris & operis abstulerunt. In huius victoriæ prospero successu omnes vnanimiter, *Boemundus* scilicet & cæteri Principes præfati, qui erant ductores & columnæ exercitus, in concordiam & cõsilium redeunt, & ab illo die commixtis cibariis cunctisque rebus necessariis, omnia communia habere decreuerunt: Quod & actum est. In hoc conflictu belli, Turcorumque diffugio, nonnulli Christianorum militum sagittis vulnerati perierunt; Turcorum autem tria millia cecidisse referuntur. Hoc tam crudeli certamine finito, circa flumen quoddam & eius carectum Christiani milites spatio trium dierum quieuerunt, curantes corpora nimis fessa ex abundantia escarum, quas Turci occisi reliquerant. Episcopi verò, presbyteri, monachi, qui aderant, corpora occisorum terræ tradiderunt, animas fideles illorum in manu IESV CHRISTI precibus & Psalmis commendantes. *Solymanus* iam denuò victus, Alpes Romaniæ vix euadens condescenderat, nihil vltra spei habens vrbis *Nicææ*, vxoris filiorumque; ac nimium luctum faciens suorum, quos ante hos dies in campo Nicææ extinctos à Gallis amiserat, & nunc eorum, quos in valle Gorgonia captos & peremtos reliquit. XLIII.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER TERTIVS.

Argumenta Capitum.

I. Post victoriam CHRISTI fideles vbi castra locauerint, & miserabili siti cruciati, quanti expirauerint.

II. Item de eodem.

III. Vltrà progrediuntur: exercitus in geminas partes diuiditur: primores venatui vacant.

IV. Dux cum vrso confligens, grauiter sauciatur: sed auxilio alterius militis perempta bestia viuus eripitur.

V. Tankradus fixis iuxta Tarsum ciuitatem tentoriis, apud ciues de vrbis traditione nunc minis nunc blanditiis agit.

VI. Ciues deditionem pollicentur: viri exercitus DEI longè à se diuisi, hostes adesse de alterutris suspicantur.

VII. Obsides fœdus rumpunt: Tankradus & Baldewinus mixtis copiis obsidionem reparant [illegible] vrbis.

VIII. De mutua quorundam Principum altercatione: vbi & Tarsenses Tankradum sibi præesse desiderant.

IX. De eadem re.

X. De eodem, & qualiter Tankradus vrbem Azaram intrauerit.

XI. Vbi Baldewinus, princeps ciuitatis factus, Christianos partis Tankradi intromittere non vult.

XII. Christiani extra portam ciuitatis manentes, noctu à gentilibus extincti sunt.

XIII. Huius necis populus DEI Baldewinum insimulans, ad arma ruit, cui satisfaciens, contra reliquos DEI inimicos vehementer insurgit.

XIV. Vbi viri Baldewini cum piratis Christianis fœdus ineunt, & Tarsum simul petunt.

XV. Tankradus Mamistram ciuitatem armis capit, & de instinctu cuiusdam Richardi castra Baldewini hostiliter inuadit.

XVI. Baldewinus & Tankradus bellum conserunt, in quo Tankradus inferior inuentus est.

XVII. Tankradus & Baldewinus pacem inter se reformant.

XVIII. De prospero euentu Baldewini in expugnandis munitionibus, & de perfidia cuiusdam Armenii. Iam inuitus idem Armenius commissum sibi præsidium reddit.

XIX. Dux ciuitatis Rohas Baldewinum in auxilium vocat: Baldewinus vocatus, ire perrexit: à Turcis vetitus iteratò reproperat.

XX. Baldewinus qualiter in vrbe Rohas exceptus sit, & quàm magnanimè Ducis illius dona respuerit: & petitio seniorum.

XXI. A Duce vrbis Rohas Baldewinus in filium adoptatus, petitione ipsius Samusart ciuitatem impugnat: sed infecto negotio reuersus est inanis.

XXII. Conspiratæ plebis consilium in Ducem suum Baldewinus volens reprimere, nihil proficit.

XXIII. Quàm miserè idem Dux interfectus sit.

XXIV. Occiso Duce, Baldewinus surrogatus venalem arcem Samusart emere primò contemsit, postmodò consilio suorum rebus preciosissimis comparauit.

XXV. Præsidium Sororgia in manus Baldewini nō sine labore traditur, & Balduc fraudulentia notatur.

XXVI. Tankradus damnosa Christianis præsidia destruit, & oblata sibi ab hostibus munera prudenter reponit.

XXVII. De ciuitate Maresch, vbi & vxor Baldewini obiit.

XXVIII. De ciuitate Arthesia, vbi Christiani Armenii secum manentibus Turcis capita desecantes, fratres benignè recipiunt.

XXIX. Populus DEI profana multitudine circumplexi, ferro sibi viam aperiunt, & vix euadunt, obsessi fiducialiter agunt.

XXX. Profani Arthesiam obsidentes, de aduentu Christiani exercitus per exploratores edocti, nequaquam, vsq; in noctem, obsidionem soluunt.

XXXI. Exercitu DEI aduèniente, Arthesia fidelium tuitione munitur: Baldewinus triumphis clarus nouis nuptiis illustratur.

XXXII. CHRISTI populus adunatus non vltrà diuiditur, quem Podiensis Episcopus circumspectum fore, paternè alloquitur.

XXXIII. Relicta Romania, praelectos sequentes signiferos ad pontem vsque fluuii Farfar perueniunt: vbi à Turcis bellicosè excepti sunt.

XXXIV. Dura conflictio fidelium & Turcorum pro transitu pontis.

XXXV. Monitu Podiensis Episcopi pontem superant: commisso prælio bellatores CHRISTI victores redeunt: Principem Antiochiæ nuncia dura percellunt.

XXXVI. Iter Antiochiam indicitur: antistes populum alloquitur, & per eum qui principes exercitus præcedere, qui extremas custodias obseruare debeant, ordinantur.

XXXVII. Antiochiam peruenientes quid egerint, & quantus æstimatus sit exercitus DEI.

XXXVIII. Descriptio qualiter obsessa sit vrbs.

XXXIX. Item de eadem re.

XL. De ponte fluminis, ad cuius destructionem machina exquisita componuntur.

XLI. Congressio valida pontis, vbi machina Christianorum in fauillam redigitur, & instaurantur alia instrumenta.

XLII. De nauali ponte fidelium ad euitandas Turcorum insidias.

XLIII. Qualiter Turci Christianos, ad equorum pabula missos, clàm inuaserint.

XLIV. Fideles, in vltionem suorum consurgentes, post mutuam cædem partim gladiis consumti, partim in flumine submersi sunt.

XLV. Custodia portæ pacto pecuniæ Tankrado mandatur.

XLVI. De Clerico & matrona, qui dum aleis luderent, insidiosè peremti sunt.

XLVII. De milite propria incuria prostrato, & de pomario, quod fidelibus nocuum succiditur.

XLVIII. De Hugone Comite, qui fidelium neces dolens, Turcorum fraudibus prudenter occurrit.

XLIX. Vbi Comitis eius filius Turcorum sæuissimum post nonnulla vitæ discrimina prosternit, victorque regreditur.

L. Deficientibus victui necessariis, Principes in hoc electi de circumpositis terris prædas innumeras abducunt.

LI. Vbi à gentilibus præda excutitur.

LII. De præda Roberti Comitis, & inualescente fame, minores quid egerint, vel quid passi sint.

LIII. Mors atrocissima cuiusdam Archidiaconi & comitum eius.

LIV. De morte filii Regis Danorum, & Florinæ cuiusdam matronæ, & eorum, qui in balneis occisi sunt.

LV. Porta Christianis mortifera: Reymundus Comes profanos aliquantum à fidelium inuasione coercet.

LVI. Pro redemptione cuiusdam captiui iuuenis, parentes eius volentes turrim suam Christianis tradere, expulsi sunt, & iuuenis à Christianis occisus est.

LVII. Decretum populi DEI, & denotatio duorum, qui in adulterio deprehensi sunt.

LVIII. Dux Godefridus iam recuperata salute, & Reymundus Comes, per regiones diuisi, ad contrahendas prædarum copias destinantur.

LIX. Legatio Babylonici Regis ad populum DEI.

DEI, & quomodo Winemarus Laodiceam & strenuè ceperit, & stultè amiserit.

LX. Consilium obsessæ Antiochiæ catholicis proditur: Episcopus Podiensis & Dux Godefridus populum DEI verbis consolatoriis adhortantur.

LXI. Electi milites hostilia castra innadere, multitudine graui superueniente, non terrentur.

LXII. Pontificis sermone peregrini roborati, septingentos hostium palàm triumphant, sectisque ceruicibus dehonestant.

LXIII. Boemundus & comites eius dum pontem hostibus incommeabilem facere nituntur, partim cæsi partim læsi sunt, & hoc Duci Godefrido flebiliter nunciatur.

LXIV. Fidelibus in vltionem suorum cōsurgentibus, anceps vtrinque pugna diutius agitur.

LXV. Vbi Dux loricatum Turcum vno ictu medium diuidit: & post cruentam pugnam fideles victoria comitatur.

LXVI. Quidam obsessorum Antiochiæ ad Christianos clanculo confugerunt: & præsidium iuxta pontem extructum custodiæ Reymundi delegatum est.

OSTQVAM hostilis impetus abscessit, quartæ imminente lucis crepusculo, Francigenæ, Lotharingi, Alemani, Bawari, Flandrenses & vniuersum genus Teutonicorũ castra mouerunt cũ omnibus rebus sibi necessariis & spoliis Turcorum; & in vertice *nigrorum montium* castrametati, hospitio pernoctauerunt. Manè autem facto, Normani, Burgundiones, Britani, Alemani, Bawari, Teutonici, omnis videlicet exercitus, abhinc descenderunt in valle nomine *Malabyumas*, vbi propter difficultates locorum & angustarum faucium inter rupes iter per dies abbreuiabant, & ob innumerabilem multitudinem, & nimios calores mensis Augusti. Sabbati dehinc die cuiusdam instante eiusdem mensis, defectus aquæ magnus accreuit in populo. Quapropter satis anxietate oppressi, vtriusque sexus quàm plurimi, vt dicunt, qui affuerunt, circiter quingenti ipsa die spiritum exhalârunt. Propterea equi, asini, cameli, muli, boues, multaque animalia eodem fine grauissimæ sitis extincti sunt. I.

Comperimus etiam illic non ex auditu solùm, sed ex veridica eorum relatione, qui & participes fuêre eiusdem tribulationis, in eodem sitis articulo viros & mulieres miseros cruciatus pertulisse, quod mens horrescat, auditus expauescat, & de tam miserabili infortunio in suis contremiscat. Quàm plurimæ namque fœtæ mulieres exiccatis faucibus, arefactis visceribus, venisque omnibus corporis, Solis & torridæ plagæ ardore inæstimabili exhaustis, media platea in omnium aspectu fœtus suos enixæ relinquebant: Aliæ miseræ iuxta fœtus suos in via communi volutabantur, omnem pudorem & secreta sua oblitæ prę memoratæ sitis difficilima passione. Nec ordine mensium aut hora instanti parere compellebantur; sed Solis æstuatione, viarum lassitudine, sitis collectione, aquarum longa remotione ad partum cogebantur: quarum infantes alii mortui, alii semiuiui media platea reperiebantur. Viri autem quàm plurimi sudore & calore deficientes, aperto ore & faucibus hiantes, aërem tenuissimum captabant ad medicandam sitim: quod nequaquam prodesse potuit. Nam plurima pars, vt prædiximus, illic periisse hac die perhibetur. Nisi verò, & accipitres, aues domitæ & gratissimæ procerum & nobilium, calore eodem & siti moriebantur in manibus eas ferentium. Sed & canes in venatoria arte laudabiles inter manus magistrorum extinguebantur. Iam sic omnibus in hac pestilentia laborantibus, optatus quæsitusque aperitur fluuius. Ad quem festinantes, præ nimio desiderio quisque alium in magna pressura præuenire studebat, nullum modum bibendi habentes, quo vsque infirmati plurimi ex nimia potatione tam homines quàm iumenta perierunt. II.

Post hæc egressis ab angustis rupibus, decretum est communi beneuolentia, propter nimietatem populi, exercitum in partes diuidi. De quibus *Tankradus* & *Baldewinus*, frater Ducis Godefridi, cum suis recedentes, per medias valles Ozellis transibant. Sed *Tankradus* cum suis præcedens, ad vrbes finitimas, *Reclei* & *Stancona* descendit, in quibus Christiani ciues habitabant, Turcis, viris Solymani, subiugati. Baldewinus cum suis montanis semitis perplexis incesserat, graui cibariorum defectione cum omni manu sua aggrauatus; quin equi pabulo deficiente vix pedum viros portare poterant. Dux verò *Godefridus, Boemundus, Robertus, Reymundus* regia via à longè sequebantur, & *Antiochiam minorem* reclinantes, quæ in latere Reclei sita est, hospitio nona diei hora moram facere decreuerunt. Vespere autem facto, Godefridus Dux cæterique primores iuxta montana per amœ-

na loca pratorum tentoria locauerunt, aptam & voluptuosam regionem considerantes & venationibus fœcundissimam, quibus nobilitas delectari & exerceri gaudet. Illic accubantes, armis cunctisque exuuiis repositis, syluam aptissimam venatibus reperientes, sumto arcu & pharetra, gladiis accincti, saltus montanis contiguos ingrediuntur, si fortè obueniret, quod configere & persequi catulorum

XV. sagacitate valerent. Tandem diffusis per opaca nemoris singulis in sua semita ad insidias ferarum, Dux *Godefridus* vrsum immanissimum, & horrendi corporis, Peregrinum inopem, sarmenta congerentem, inuasisse respicit, & in circuitu arboris fugientem ad deuorandum persequi, sicut solitus erat pastores regionis aut syluam intrantes deuorare, iuxta illorum narrationem. Dux verò, sicut solitus erat & promtus ad omnia aduersa Christianis fratribus subuenire, educto raptim gladio, & equo fortiter calcaribus admonito, misello homini aduolat, eripere à dentibus & vnguibus lanionis anxiatum festinat; & clamore vehementi per media frutecta accelerans, obuius crudeli hosti offertur. Vrsus itaq; viso equo eiusq; sessore se celeri cursu premente, ferocitati suæ fidens & rapacitati vnguium suorum, non segnius facie ad faciem Duci occurrens, fauces vt iugulet, aperit; totum se ad resistendum, imò ad inuadendum, erigit; vngues suos acutissimos exerit vt laniet: caput & brachia, ab ictu gladii diligenter cauens, subtrahit, ac sæpe volentem ferire decipit; quin murmure horrisono totam syluam & montana commouet, ita vt omnes mirarentur, qui hoc audire poterant. Dux ergo astutum & pessimum animal considerans in feritate audaci resistere, motus animo, vehementer indignatur; & verso mucronis acumine, temerario & cæco impetu propinquat belluæ, vt iecur eius perforaret. Sed infelici casu ictum gladii effugiens bellua, subito curuos vngues tunicæ Ducis infixit; ac complexum brachiis, equo deuolutum, terræ applicans dentibus iugulare properabat. Dux itaque angustiatus, reminiscens multorum suorum insignium factorum, & de omni periculo se adhuc nobiliter ereptum, nunc verò vili morte à cruenta bestia se suffocari dolens, recuperatis viribus in momento resurgit in pedes, gladiumque in hoc repentino lapsu ab equo, & cum insana bestia luctamine, propriis cruribus implicitum, celeriter in eiusdem feræ iugulum rapiens, & capulo retinens, suras & neruos proprii cruris graui incisione truncauit. Sed tamen licet sanguis incessabili vnda profflueret, viresque Ducis minueret, iniquæ belluæ non cessit, ad defensionem stans asperrimus: quo vsque audito inopis rustici, & ab vrso liberati, clamore ingenti, & murmure lanionis vehementi, quidam *Husechinus* nomine ex consociis, per syluam diffusis, velocitate equi, Duci in auxilium affuit: qui stricto mucrone horribilem feram impetiit, & vnà cum Duce iecur & costas illius transfixit. Sic tandem ferocissima fera extincta, Dux primùm vulneris dolore, deinde nimia sanguinis effusione cœpit corde deficere, vultu pallescere, ac totum exercitum impiâ famâ conturbare. Concurrunt vniuersi ad locum, vbi athleta & vir consiliorum, caput Peregrinorum, læsus ferebatur. Quem Principes exercitus gestatorio imponentes, ad castra cum ingenti luctu, cum planctu virorum & vlulatu mulierum detulerunt, medicos peritissimos ad sanandum ei adhibentes: feram verò inter se diuidentes,

V. nullam illi magnitudine similem antea se vidisse fatebantur. Duce verò sic graui vulnere impedito, exercitu lentiore gradu subsequente, *Tankradus*, qui præcesserat, & regiam viam tenebat versus maritima, prior Baldewino fratre Ducis, per vallem *Buetrenton* superatis rupibus, per portam, quæ dicitur *Iuda* ad ciuitatem, quæ dicitur *Tarsus*, vulgari nomine *Tursolt*, descendit, quam etiam Turci, primates Solymani, subiugatam cum turribus suis retinebant. Illic Armenius quidam, qui cum Tankrado aliquandiu moras fecerat, & eius notitiam habuerat, promisit se ciuibus vrbis, graui Turcorum iugo depressis, suggerere, vt in manu eiusdẽ Tankradi vrbem cautè, & Turcis nesciis, redderent, si fortè locum & opportunitatem reperirent. Sed timidis ciuibus, nec consiliis Armenii fratres acquiescentibus propter Turcorum præsentiam & custodiam, Tankradus, qui præcesserat, finitimas oras prædictæ vrbis deprædatus est, ac contractis infinitis copiis prædarum in vsum obsidionis, in circuitu murorum tentoria sua extendit. Locatis ergo tentoriis, Tankradus plurimum minarum Turcis, per mœnia & turres diffusis, ex aduentu Boemundi, & subsequentis exercitus virtute intulit, nisi exeuntes, portas vrbis aperirent, asserens, non prius subuenientem exercitum ab huius obsidione recedere, quàm vt *Nicæa* cum omnibus inhabitantibus caperetur superata: Si verò vo-

ro voluntati eius acquiescerent, vrbem aperirent, non solùm in oculis Boemundi gratiam & vitam inuenirent; sed & præmia multa accipientes, eidem ciuitati & aliis præesse præsidiis mererentur.

VI. His blanditiis & promissis, interdum nimis magnificis, Turci molliti, Tankrado hac conditione vrbem policentur, ne quid periculi aut seditionis ab vlla subsequenti manu vltrà eis inferatur, donec Boemundi potestati cum vrbis præsidio subderentur. Quod *Tankradus* minimè recusans, fœdus in hunc modum cum illis innodari instituit, quatenus vexillum ipsius Tankradi in cacumine magistræ arcis in signum erigerent, quòd *Boemundo* præcurrens, hanc Tankradus vendicauerit ciuitatem, & sic intacta deinceps ab omni hostili impetu haberetur. *Baldewinus* verò frater Ducis Godefridi, *Petrus* Comes de Stadeneis, *Reinardus* Comes de Tul ciuitate, vir magnæ industriæ, *Baldewinus* de Burg, iuuenis præclarus, coniuncti per amicitiam, alio itinere diuisi, per dies tres ab exercitu errantes per loca deserta montium & ignota, graui afflicti ieiunio, necessariorumque penuria, tandem per errorem perplexarum viarum in cuiusdam montis cacumine casu constiterunt. De quo tentoria Tankradi speculantes, per camporum planiciem in obsidionem *Tarsi* locata, timuerunt timore magno, existimantes Turcorum hunc apparatum fore. Nec minus *Tankradus* viros in montis cacumine à longè contemplatus, expauit, Turcos adesse arbitratus, qui sociis vrbi inclusis ad subueniendum properassent. His tandem descendentibus, vitæ diffisis, fame semiuiuis, Tankradus vt miles acerrimus, socios admonet, vt eis res sit pro anima defendenda.

VII. *Turci* autem, qui in turribus & mœnibus ad spectaculum & defensionem ad quingentos conuenerant, & ipsi pariter Baldewinum eiusque comitatum, acies Turcorum existimantes esse, Tankrado improperantes in hunc modum minabantur: *Ecce manus auxiliari nobis properantium: nos non in tua, vt existimabas, sed tu tuique in manu nostra & virtute hodie conterendi estis. Quapropter te hoc in fœdere, quod frustrà pepigimus, iam deceptum credas. Nec aliam ob causam te morari in castris fecimus, nisi quia spes auxilii in his, quas vides, aciebus in tuam tuorum perditionem præstolabamur.* Tankradus, iuuenis imperterritus, Turcorum minas paruipendit, & breui responso improperantibus resistit: *Si hi vestri milites aut Principes habentur, in DEI nomine eos paruipendimus; adire non timemus. Qui si à nobis, DEO opitulante, victi fuerint, superbia vestra & iactantia pœnas non euadet. Quod si peccato nostro aduersante stare nequiuerimus, nequaquam tamen manus Boemundi & sui exercitus subsequentis, euadetis.* Hoc dicto Tankradus cum vniuersa sua adunatione, quæ secum confluxerat, insignis armis, galeis & loricis, & equis rapidissimis Baldewino in occursum properat. Turci verò tubis & cornibus horrisonis ad terrendum ipsum Tankradum à muris fortiter intonant. Sed vtrinque Christianitatis signis recognitis, & visis amicis ac compatriotis, præ gaudio in lachrymas defluunt, quòd sic DEI gratia à pœnis & periculis nunc liberati sint. Nec morâ, deinceps commixtis copiis, tentoria communi consensu pariter ante vrbis mœnia reponunt; & ex præda, quam contraxerant ex montanis & regione in bobus & armentis, cibos mactant, & parant, igniq; apponunt: quos sine sale coctos diutina fames manducare coegit, prorsus pane illic cunctis deficiente. Erat enim ciuitas ex omni parte munita, habitatoribus, riuis & pratis apta & commoda, sita in campis fertilibus: cuius mœnia adeò admirantur fortissima, vt nullis vinci humanis viribus, nisi DEO annuente, credatur.

VIII. Crastina verò luce exorta, *Baldewinus* exurgens suique sequaces, atque ad vrbis mœnia tendentes, signum Tankradi, quod erat notissimum, in eminentiore turris arce, ex consensu & fœdere percusso Turcorum, positum contemplantur: Vnde nimia indignatione & ira accensi, in verba amara & seditiosa aduersus Tankradum suosque eruperunt, Tankradi & Boemundi iactantiam & principatum flocci pendentes, luto & fæci æquiparantes. His & huiuscemodi verbis amaris ferè ad arma ventum est, nisi viri pacifici & prudentes tali consilio interuenissent, vt ab ipsis ciuibus Armeniis ex amborum legatione cognosceretur, sub cuius dominio & ditione vrbem magis subesse intenderent, cuiusque parti meliori optione fauerent. Continuò responsum est ab omnibus, magis velle subiici & credere Tankrado, quàm alterius Principis ditioni. Hoc dabant enim hoc non ex cordis deuotione, sed ex Boemundi, quam semper habebant, inuasionis suspicione. Nec mirum, cùm longè ante hanc expeditionem in partibus Græciæ, Romaniæ, Syriæ Boemundi semper fama claruit, bellum inhorruit; Godefridi verò Ducis nunc primum nomen scintillabat.

IX. *His auditis*, Baldewinus feruentiore animo aduersus Tankradũ in irã extollitur,

& grauioribus verbis in eius præsentia tam ciues quàm Turcos per verba interpretis sic allocutus est: *Boemundum & hunc Tankradum, quos sic veneramini ac formidatis, nequaquam magistros maiores & potentiores Christiani exercitus credatis; nec fratri meo Godefrido, Duci Principiq; militiæ totius Galliæ, nulliq; sui generis istos esse comparandos. Princeps enim idem frater meus, Dux Godefridus, regni magni & primi Imperatoris Romanorum Augusti hæreditario iure suorum antecessorum nobilium, ab omni honoratur exercitu, cuius voci & consiliis ad omnia magni paruiq; obtemperare non desinunt, cùm caput & Dominus ab omnibus sit electus & constitutus. Scitote quidem vos & omnia vestra, vrbem quoq;, ab eodem Duce in ore gladii & flammis deleri & consumi; nec Boemundum, nec hunc Tankradum stare vestros propugnatores aut defensores. Sed nec is Tankradus, ad quem intenditis, hodie manus nostras euadet, nisi vexillum, quod nobis in contumeliam, sibi ad gloriam erexit, à culmine turris iactetis, portasq; nobis aperiri faciatis. Si verò nostræ voluntati in huius vexilli eiectione & vrbis redditione satisfeceritis, vos exaltabimus super omnes in terminus his considentes, & gloriosi in conspectu domini & fratris mei, Ducis, vosq; dignis muneribus honorati, semper eritis.* Hac spe bonæ & blandæ promissionis ciues & Turci illecti, Tankrado penitus ignorante, fœdus & amicitiam cum Baldewino firmauerunt, & sine mora vexillum Tankradi de culmine turris est amotum, & procul à mœnibus in loco palustri viliter eiectum: Baldewini verò signum in eiusdem turris apice promotum est.

X. *Tankradus* viso signo Baldewini promoto, suo verò remoto, licet tristis, patienter tulit. Qui seditionem oriri inter suos & Baldewini satellites ex hac vexilli mutatione percipiens, & quia pars sua numero & armis erat inferior, vltrà hac in discordia morari noluit, sed ad vicinam ciuitatem, nomine *Azaram*, munitam & locupletem, transiuit: cuius portas clausas reperiens, minimè introire permissus est. Obtinuit enim hanc ciuitatem quidam *Welfo*, ortus de regno Burgundiæ, miles egregius, qui eiectis & attritis Turcis, vrbem possederat, aurum & argentum, pallia preciosa, cibaria, oues, boues, vinũ, oleum, frumentum & hordeum, & omnia necessaria illic reperientes. Præcesserat enim idem Welfo cum cæteris ab exercitu sequestratis. Tankradus portas ciuitatis inueniens clausas, & principem Christianum vrbem tenere intelligens, missis nunciis fide data, intromitti hospitandi gratia, precatur, & alimenta iusta venditione & emtione sibi impertiri. Qui petentem exaudiens, iussit vrbem aperiri, virum cum suis sociis induci, & cuncta vitæ necessaria illis administrari.

XI. Post huius Tankradi abscessum, *Baldewinus* iteratò Turcos admonet, instat & promittit honores & præmia à Duce consequi ingentia, & non solùm illi, sed cæteris ciuitatibus præferri, si vrbem aperiant, si se suosque datis dextris in fidei obligatione intromittant. *Turci* autem & *Armenii* videntes Tancradi fugam & absentiam, Baldewini verò præualere potentiam, vtrinque fide data & firmata, portas vrbis aperiunt, Baldewinum suosq; intromittunt; sed in omnibus munitionibus turritis mansionem retinere decreuerunt, donec Dux Godefridus & subsequens exercitus propinquaret, & tunc dono & gratia ipsius Ducis de eadem ciuitate & cæteris rebus iuxta promissum Baldewini cum eis ageretur, siue in promissione Christiana, siue in ritu Gentilium persistere delegissent. Duas tantùm turres magistras Baldewino contulerunt, in quibus securus & fiducialiter manere & quiescere posset: cætera multitudo exercitus per domos & loca ciuitatis passim diffusa est. His itaque cum Principe suo Baldewino intromissis, & hospitii quiete recreatis, proxima dehinc die iam vespere instante, trecenti ab exercitu Peregrinorũ sequestrati, ac vestigia Tankradi secuti, de familia & populo Boemũdi, ante vrbis mœnia in armis & clypeis astiterunt, quibus ex iussu Baldewini & consilio Maiorum vrbs & ianua interdicta est. Hi verò longo fessi itinere, & rebus necessariis vacui & exhausti, multum precantur vrbis hospitalitatem & rerum necessariarum venalitatem: precati sunt etiam plebeii ordinis de comitatu Baldewini, eò quòd confratres, & Christianæ essent professionis. Sed nequaquam preces eorum à Baldewinino exauditæ sunt, hac de causa scilicet, quòd in auxilium Tankrado descendissent; & propter fidei firmationem, quam cum Turcis & Armeniis fecerat, nullum præter suos ante Ducis Godefridi aduentum in vrbem recipi aut intromitti.

XII. Confratres autem & Peregrini societatis Baldewini, videntes sic exclusos nullo modo posse impetrare intromissionem, miserti sunt eorum, quia fame videbant eos periclitari: quibus in portis panes & per funes pecora ad vescendum porrigere decreuerunt. Illis ergo ita refocillatis, & noctis in silentio præ itineris lassitudine graui sopore occupatis, Turci, qui erant in

præsidiis

præsidiis turrium sub fidei tutamine, prorsus desperati, nec Baldewino suisque conchristianis perfectè se credentes, occulto habito inter se consilio, trecenti, thesauris omnibus suis secum & cæteris rebus auectis, per vada cuiusdam fluminis, eis non incognita, quod media vrbe præfluebat, Baldewino & vniuersis suis somno deditis clàm egressi sunt, ducentis solummodo ex sua humili clientela & familia in præsidiis relictis, ne fugæ eorum suspicio aliqua apud Christianos oriretur. Egressi autem in viros Christianos, qui per prata ante vrbem membra fessa sopori dederant, subitò irruunt, alios decollantes, alios trucidantes, alios sagittis transfigentes, neminem aut paucos de omnibus vitæ relinquentes.

XIII. Manè dehinc facto, Christiani, qui intra vrbem erant, somno exurgentes, & ad mœnia tendentes scire & videre, si adhuc moram in pratis Christiani fratres haberent, viderunt vniuersos armis Turcorum detruncatos, & sanguine illorum prata fœdatà nimium redundare. Sicque Turcorum perfidia & iniquitas propalata est. Nec mora, per vniuersam ciuitatem tumultus in populo catholico exoritur, arma ab omnibus capiuntur, & in vltionem sanguinis confratrum, in fraude mortificatorum, turres infringere, & Turcos illic inuentos extinguere festinant, tubis & ingenti clamore non modicam seditionem concitantes. Tam vehementi strepitu, populique tumultuoso concursu *Baldewinus* attonitus, à turris præsidio per mediam vrbem equo aduolans, turmas armatas à bello cessare, & in sua commonebat redire hospitia, ne tam subitò fœdus mutuo datum corrumperetur, donec cædes Christianorum illi plenius notificarentur. Sed magis ac magis tumultu ingruente, & populo necem Christianorum ægrè ferente, & Baldewinum huius occisionis, tanquam mortiferi consilii, reum acclamante, talis ac tantus in eum fit concursus, sagittarumque immissio, vt turrim, refugii causa, & vitæ suæ necessitate compulsus, subire cogeretur. Qui ilico ad se reuersus, animi sui ferocitate deposita, populo satisfaciendo excusat se de omnibus, & crudelitatis Turcorum se nescium asserit; nec populum DEI viui aliam ob causam exclusisse, nisi quia iureiurando *Turcis* & *Armeniis* promiserat, neminem præter suos ante Ducis aduentum vrbi intromitti. Sic Baldewinus excusatus, populoque suo reconciliatus, Turcos in singulis turribus, qui de humili familia & clientela remanserant, assilit & expugnat; expugnant & sui, dum in vltionem suorum fermè ducenti decollati sunt. Accusabant enim eosdem Turcos plurimæ illustres fœminæ ciuitatis, ostendentes eis aures & nares, quas sibi detruncauerant, eò quòd stupri sui eas consentaneas inuenire nequiuerunt. Hac infamia & horrenda accusatione magis populus IESV CHRISTI in odium Turcorum exarserat, eorumque stragem eò amplius multiplicabat.

Post hæc diebus paucis elapsis, viri Baldewini XIV. per mœnia diffusi, à longè nauium diuersi generis & operis multitudinem in medio maris trans tria milliaria ab vrbe contemplantur, quarum mali miræ magnitudinis & altitudinis auro purissimo operti, in radiis Solis refulgebant; & viros ab iisdem nauibus in littus maris descendentes, & plurima spolia, quæ longo tempore, seu annis fermè octo contraxerant, inter se diuidentes. His visis, hostiles vires accitas ab his, qui noctu, cæde Christianorum facta, effugerant, existimabant. Vnde ad arma contendentes, equo alii, pede alii vsque ad ipsum littus concurrunt; cur aduenerint, vel ex qua natione processerint, intrepido ore perquirentes. Illi se Christianæ professionis milites esse respondent; è *Flandria* & ab *Antuerpia* & *Frisia* cæterisque Galliæ partibus se venisse fatentes; & piratas annis octo vsque ad hanc diem se fuisse. Requirebant etiam qui aduecti fuerant, qua de causa ipsi à Romanis & Teutonicis partibus descendissent; & in longinquum exilium, inter tot barbaras nationes aduenissent. Qui causa Peregrinationis, & ad adorandum in Ierusalem, venisse se testati sunt. Et sic vtrinque lingua & sermone suo recognito, fœdus dextris datis inierunt pariter eundi Ierusalem. Erat in hoc nauali collegio quidam *Winemarus* nomine, caput & magister vniuersorum consodalium, de terra Bulonæ & de domo Comitis Eustachii, magnifici Principis eiusdem terræ. Iam hinc & hinc fide ad inuicem firmati, cum spoliis & vniuersis sarcinis relictis nauibus, cum Baldewino vrbem *Tarsum* subierunt, per aliquot dies omnibus bonis terræ ibidem iocundati & epulati. Dehinc habito inter se consilio, in custodiam & defensionem vrbis trecenti ex nauali exercitu sunt electi, item & ex legione Baldewini ducenti attitulati. His ordinatis & constitutis, profecti sunt à Tarso Baldewinus & sui, coniunctis armis & viribus

XV. in tubis & cornibus & potentia magna, regia via gradientes. Interea *Tankradus* ab Azara ciuitate, & Welfone ciuitatis Principe, migrans, *Mamistram* ciuitatem, à Turcis possessam & munitam, descendit: quam resistentem & contradicentem sibi fortiter cum loricata manu assilit; humi in breui muros illius deiecit, portas & vectes ferreos diruit; Turcorum superbiam, quæ in hac dominabatur, crudeli strage attriuit. Tali modo eiectis hostibus, Tankradus turres suorum custodia muniuit, alimoniam, vestes, aurum & argentum grande in ea reperiens, Christianis consodalibus diuisit, ibidem per aliquot dies remoratus. Dumque illic securè moram faceret, & de vrbis custodia solicitè ageret, *Baldewinus*, frater Ducis, cum armis & sociis regia via incedens, in terminos eiusdem ciuitatis descendit; & in viridario quodam spacioso, arboribus consito, quod erat iuxta vrbem, tentoria ipse suique fautores & comprimores in ordine locauerunt. Hæc quidam *Richardus*, Princeps Salerni ciuitatis Italiæ, de genere Nortmanorum, proximus Tankradi, intuens, molestè accepit; & verbis amarissimis super hoc Tankradum compellat, dicens: *Ah Tankrade, hodie vilissimus omnium factus es. Baldewinum præsentem aspicis, cuius iniustitia & inuidia Tarsum amisisti. Ah, si nunc aliquid virtutis in te haberes, iam tuos commoueres, & tibi illatam iniuriam in caput eius rependeres.* His auditis, Tankradus infremuit spiritu; & illico arma & milites requirens, sagittarios suos in virtute magna præmisit ad lacessendos hostes in tentoriis, & vt læderent equos, per pascua & prata vagantes. Ipse quoque cum quingentis loricatis equitibus repentè in eiusdem Baldewini castra & satellites ruit, vt in omnibus

XVI. iniuriis, quas sibi intulerat, dignam sumeret vltionem. *Baldewinus* sine mora, *Baldewinus* quoque *de Burg*, æquiuocus eius, & *Giselbertus de Claro monte*, omnisque illius comitatus, agnito tam repentino assultu & impetu Tankradi, ferro induuntur, signa erigunt; sociisque virili voce admonitis, obuiam Tankrado in multa vociferatione turbarum & cornuum raptim exhibentur, vtrinque prælia grauiter committentes, & graui vulnere corruentes. Sed manus Tankradi, dispar numero & viribus, terga vertit, belli pondus sustinere non valens: ac in vrbis præsidium vix trans arctum pontem aquæ cum ipso Tankrado fugam faciens, à belli turbine elapsa est. In huius pontis angustia *Richardus* princeps Salerni, proximus *Tankradi*, & *Robertus* de Ansa ciuitate, milites acerrimi, nimirum retardati, capti ac retenti sunt; plurimi equites & pedites de societate Tankradi, alii extincti alii vulnerati perierunt. Solus Giselbertus de Claro monte nimium insecutus, & in mediis hostibus inuolutus, in ipsius pontis angustia captus & abductus est; quem Baldewinus & sui peremptum existimantes, planctu magno la-

XVII. mentabantur. Crastina verò die orta, vtrinque de absentia captiuorum virorum nobilium dolentes, ac recordati quia ambo deliquissent, tam sacræ viæ Ierusalem deuotione violata, ex consilio Maiorum suæ legionis pacem firmam composuerunt; captos pro captiuis sibi inuicem restituentes. Hac pace composita, & vniuersis spoliis cum captiuis restitutis, *Baldewinus* cum suis septingentis equitibus diuisis consilio cuiusdam Armenii militis, *Pancratii* nomine, terram Armeniæ ingressus, præsidium mirifici operis & roboris, nomine *Turbaysel*, obsedit. Quod Armenii ciues, viri Christianæ professionis, videntes, consilio clàm cum ipso Principe Baldewino habito, Turcis expulsis, qui arci præerant, in manus eius tradiderunt, volentes magis sub Christiano Duce seruire, quàm sub Gentili ditione. Hac itaque ciuitate cum arce præsidii subiugata, & viris suis in hac repositis: *Rauenel* præsidium humanis viribus inexpugnabile, similiter obsedit & apprehendit. De quo Turci, captione Turbaysel exterriti, fugisse & abisse referuntur. Apprehendit & multas ciuitates cum castellis, quæ in circuitu erant, exterritas à facie exercitus *Antiochiam* tendentis: quas itidem Turci diu subiugatas custodientes, nunc formidine concussi fugitiui noctu relinquebant. Rauenel itaque apprehensum Pancratio Armenio prædicto commisit, viro instabili & magnæ perfidiæ, quem à vinculis Imperatoris Græcorum elapsum *Nicaa* retinuit, eò quòd audisset eum virum bellicosum esse & multiformis ingenii, & quia omnis *Armenia* & *Syria* & *Gracia* illi notæ haberentur. *Pancratius*, vir erat perfidus & astutus, Turcis apprimè notissimus, æstimans robore commissi sibi præsidii huius Rauenel terram se posse obtinere, nullum de comitatu Baldewini intromittens, filium suum adolescentem illustrem, in eo constituit: & tamen hoc fraude fieri, cum Baldewino ambulans & manens, dissimulabat.

Tandem

Tandem quidam Principes, qui audita Baldewini industria & nobilitate, fœdus cum eo pepigerant, viri Armenii, quorum alter *Fer*, præpositus Turbaysel, alter *Nicusus* nomine dictus est, cuius castra & præsidia spaciosa *Turbaysel* adiacebant, intellecta perfidia Pancratii, quam cum Turcis moliebatur, scientes eum virum noxium & facilem, Baldewino retulerunt, asserentes, si tali viro, & tam facinoroso, Imperatoris periuro, longius præsidium *Rauenel* crederet, in breui terram, quam subdiderat, posse amittere. Baldewinus hoc audito ab his viris credulis & fidelibus, sæpius versutias illius ipse expertus, præsidium illi commissum requisiuit: quod Pancratius obstinato animo in manu vel custodia Gallorum reddere recusauit. Postremo Baldewinus post plurimam requisitionem præsidii indignatus, quadam die sibi assistentem & contradicentem teneri iussit, vinculis astringi, tormentis affligi, quo vsque præsidium coactus redderet. Sed nec sic adhuc reddere vllius tormenti labore aut vitæ necessitate compulsus est. *Baldewinus* tædio tormentorum illius victus, ad vltimum iussit, vt viuus membratim discerperetur, nisi præsidii de redditione sibi satisfaceret. Qui hanc atrocem membrorum & neruorum discerptionem metuens, in manu Fer literas direxit filio, vt præsidium festinato pro vitæ suæ & membrorum suorum liberatione Baldewino redderet. Quod actum est; & Pancratius à vinculis absolutus, & deinde à collegio Baldewini dissociatus. Baldewinus ergo susceptum præsidium custodiæ ac fidei suorum contulit Gallorum; & Turbaysel, quod dicitur *Bersabee*, discessit, terram & regionem vndique expugnans, suæque potestati subiiciens. XVIII.

Post hæc diebus aliquot euolutis, & fama *Baldewini* longè lateque crebescente, & bellorum suorum virtute super omnes hostes suos diuulgata, Dux ciuitatis *Rohas*, quæ dicitur *Edessa*, sita in regione Mesopotamiæ, Episcopum eiusdem vrbis cum duodecim Maioribus ciuitatis, quorum consilio omnis status regionis fiebat, ad ipsum Baldewinum misit, quatenus cum Gallis militibus ad vrbem descenderet; terram aduersus Turcorum infestationes defenderet; & cum Duce communi potentia & dominio vniuersos reditus & tributa obtineret. Qui tandem consilio accepto acquieuit, & descendit solùm cum quingentis equitibus, cætera multitudine dimissa ac relicta Turbaysel ac Rauenel, & multis in locis, quæ Turcis expulsis nunc suæ suberant potestati. Dum autem via maturata vsque ad *Euphratem*, fluuium magnum transfretare parauissent, Pancratii consilio & instinctu, quem soluerat à vinculis, Turci & cæteri hostiles copiæ eductæ, & vndique conglobatæ ad viginti millia affuerunt obuiam transire volentibus. Sed vim & equitatum eorũ comperiens, & minimè nunc tot millia sufferre valens & debellare, via, qua venerat, Turbaysel reuersus est. Dehinc Turcis dispersis, ac in sua tutamina reuersis, Baldewinus iteratò ducentis equitibus assumtis, Rohas profectus est conductu virorum fidelium, sine impedimento & hostili incursu itinere suo peracto, & Euphrate flumine cum omni prosperitate enauigato. XIX.

Huius tam egregii & nominatissimi Principis aduentus fama, vt aures senatorum vrbis penetrârat, gaudiũ & iocunditas facta est in vniuersis, qui audierant; ac in tubis & omni genere musicorum, tam maiores quàm minores in occursum eius conuenerunt, omni honore & gaudio, sicut tantum decebat virum vrbi introducentes. Inducto tam honorificè viro, & gloriosè portis ciuitatis & hospitio cum suis constituto, Dux, qui cum cõsilio duodecim senatorum ad resistendum aduersariis ciuitatis eum acciuerat, indignatus super laudibus & honoribus, quos illi populus & senatus exhibuerat, sub arcano cordis sui grauiter cœpit ei inuidere; sed & eum penitus ciuitati & regioni præesse interdixit, nec parem sibi ad aliquos fore reditus vel tributa. Dicebat enim, illi plurimum auri, argenti, ostri, mulorum & equorum armorumq; copiam se daturum, si sibi & ciuibus ac regioni contra Turcorum insidias & assultus propugnator & auxiliator in locis sibi constitutis esse non negaret. Qui omninò Ducis hæc munera sub tam vili conuentione suscipienda refutauit, rogans, vt tantùm conductus sui fiducia sine periculo & iniquo machinamento ad ducem *Godefridum* & confratrem suum sanus & incolumis redire possit. Hoc duodecim proceres senatores & primi ciuitatis, cæteraque multitudo audientes, quia non auro vel argento vel vllis preciosis muneribus possit retineri, Ducem adierunt, omnibus modis & precibus instantes, vt virum tam nobilem & propugnatorem fortissimum recedere non pateretur, nec à se alienaret; sed de regno & ciuitate sociũ sibi XX.

faceret, cuius protectione & militari ope ciuitas & terra semper posset defendi, &
XXI. nequaquam de promisso virũ molestaret. Dux quidẽ duodecim præfectorum
& omnium conciuium constantiam & beneuolentiam erga Baldewinum videns,
eorum nolens petitioni satisfecit, ac Baldewinum sibi filium adoptiuum fecit, sic-
ut mos regionis illius & gentis habetur, nudo pectori suo illum astringens, & sub
proximo carnis suæ indumento semel hunc inuestiens, fide vtrinque data & acce-
pta. Sic vtrisque firmatis paternitate & filiatione, Dux Baldewinum die quadam
loco filii admonuit, vt omni militia & solidorum conuentione conuocatis suis,
pariterque ciuibus *Rohas* assumtis, ad munitionem *Samusart*, quæ erat iuxta Eu-
phratem, proficiscens, expugnaret *Balduc*, principem Turcorum, qui eandem ar-
cem, ad Rohas pertinentem, inuaserat iniustè, & obtinebat. Intulerat enim
idem Balduc ciuibus intolerabile malum: nam filios Maiorum ciuitatis non pau-
cos obsides sibi dari minis extorserat, propter annuos reditus & tributa Byzantio-
rum, quæ illi ad redimendas vineas & sata dare conuenerant. *Baldewinus* primam
petitionem hanc Ducis & Maiorum ciuitatis non refutans, assumtis ducentis so-
ciis & omni ciuitatis pedestri, & equestri comitatu, castrum Samusart est aggres-
sus, multam vim in virtute suorum hostibus inferens. Sed Balduc & suis occur-
rentibus in grandine sagittarum & tubarum stridore, grauiter repressi sunt. Nam
illic infinita manus ciuium Armeniorum effœminatorum, incautè & segniter di-
micantium, corruit, sex tantùm strenui & probi milites Baldewini sagittis con-
fixi perierunt: quorum exequiis Christiano more completis, planctus & dolor
magnus per vniuersam ciuitatem factus est. Baldewinus videns arcem præsidii
Samusart insuperabilem, & in ea Turcos bello fortissimos & indefessos, apud *S.
Johannem*, quod erat in præsidio non longè ab arce, suos in lorica, galea & equo re-
liquit, qui semper Turcis ad resistendum occurrerent, & belli assiduitate vexarent:
XXII. ipse solus cum duodecim Gallis Rohas reuersus est. Post hæc paucis diebus
euolutis, omnis senatus & vniuersi ciues considerantes Baldewini prudentiam &
constantiam aduersus Turcorum insidias, multumque sub manu eius ciuitatem &
eius munitiones posse saluari ac defendi; in vnum conuenerunt, *Constantino* de
montanis accito ad commune consilium, viro potentissimo, quatenus Ducem suũ
interimerent, & Baldewinum loco eius Ducem & Dominum exaltarent. Erat e-
nim idem Dux valde eis contrarius: nam multis eos calumniis affecerat, aurum
& argentum incomparabiliter cunctis abstulerat: si quis verò resistebat, Turco-
rum inimicitias & odium non solùm in periculum vitæ suæ, verùm etiam in vineis
& in satis suis succidendis, & in præda gregum suorum suscitabat. Hoc audito
consilio, die quadam vniuersi parui & magni ciuitatis, ad arma conuolant; ar-
mati & loricati Baldewinum conueniunt, vt cum eis ad interitum Ducis sui con-
tendant, asserentes eum loco suo dominum & Ducem communi consilio fieri, se
decreuisse. Qui tale facinus præsumere omninò contradixit, cum vice filii sibi sit
constitutus, & nihil causæ vel mali adhuc in eo repererit, vnde perditionis eius
consectaneus & socius fiat. Ait enim: *Inæstimabile coram DEO peccatum esset, vt in hunc
virum manum sine causa mitterem, quem in patrem assumpsi, cui etiam fidem contuli. Sed pre-
cor vos, ne sanguine & morte eius pollui me sinatis, & nomen meum inter Principes Christiani
exercitus vilescere faciatis. Peto etiam vos, vt sibi ore ad os loqui mihi liceat in solio turris, super
quam vsque in præsens habitare vestro dono exaltatus consueuit.* Quod mox ei annuerunt.
Et ecce turrim ascendens, sic ei locutus est: *Omnes ciues & præfecti ciuitatis huius in ne-
cem tuam conspirati, in omni genere armorum ad turrim hanc in furore & impetu animi prope-
rant: quod doleo & molestè fero. Sed vt aliqua ratione liberari possis, vel rerum tuarum datione
præuenire non neglexi.* Vix Dux colloquentem sibi audiuit, & ecce in circuitu turris
multitudo ciuium in obsidione & impugnatione confluxit, incessabili mangena-
XXIII. rum & sagittarum iactu muros & turris ostia quatientes. Dux videns animæ
suæ angustias, thesauros suos incomparabiles in ostro, in vasis aureis & argenteis,
in Byzantiis copiosis Baldewino aperuit, rogans, vt suscipiat, quatenus apud ciues
pro vita & salute sua interueniat, & nudũ ac vacuum à turri exire & abire patiantur.
Baldewinus preces illius exaudiẽs, misericordia motus super desperato, præfectos
populi obnixa suasione adhortatur & instat, vt Duci suo parcentes non occidãt, &
thesauros innumerabiles, quos viderat, inter se partiri non refutent. Senatus & v-
niuersi ciues ad Baldewini & promissionem thesaurorum minimè auscultant, non

vivum,

uiuum, non sanum pro vlla rerum commutatione aut datione illum euadere vnanimiter exclamantes, iniurias & calumnias sibi obiicientes, quas sub eo & à Turcis eius instinctu sæpè sustinuerant. Dux itaque vitæ suæ diffisus, nec precibus suis aut vllis preciosis donis videns se quicquam proficere, Baldewinum à turri remisit, se per fenestram funiculo à solio laxans, exiuit: quem mille sagittis in momento confixum mortificantes, media platea proiecerunt; caputque eius amputantes, ad ludibrium omnibus hastæ præfixum per omnes vicos ciuitatis detulerunt. Cra- XXIV.
stina verò die *Baldewinum*, plurimum renitentem & contradicentem, Ducem ac Principem ciuitatis statuerunt; turrim insuperabilem cum vniuersis thesauris extincti Ducis, in ea repertis, illi contulerunt, iureiurando subiecti illi facti & fideles. *Balduc* hac Baldewini noua promotione audita, timore magno percussus est, ne in virtute Gallorum, virorum belligerorum, obsidione facta præsidium *Samusart* amitteret. Vnde legatione ad Baldewinum facta, arcem illi venalem pro numero decem millium Byzantiorum obtulit, & quia abhinc & deinceps illi pro solidorū conuentione fideliter militaret. Qui ad eius verba nequaquam attendit, eò quòd iniustè Christianis hanc arcem abstulisset, quondam ad ciuitatem *Rohas* non longè ante hoc tempus pertinentem. Balduc videns feritatem & constantiam Ducis Baldewini, dixit se arcem incendio consumere, obsides ciuium & præfectorum, quos plurimos tenebat, decollare, & semper insidias aduersus Baldewinum nocte ac die moliri. Tandem vt plerunque temporis processit, Baldewinus audito consilio suorum, Balduc talentum auri & argenti & ostra preciosa cum purpura, equos & mulos, non modico precio dignos, contulit; & sic præsidium Samusart ab hostili manu & potestate redemit. Ab ea denique die & deinceps Balduc Baldewino subditus factus est, in domo eius condomesticus & familiares inter Gallos constitutus. Baldewinus arcem susceptam fideli suorum custodia muniuit, obsides illic repertos primoribus quibusque & ciuibus restituit. Post hæc, quia æquè Gentilibus & Christianis non conuenit, & inuicem sibi semper sunt suspecti, Baldewinus vxorē Balduc & filios pro fidei stabilitate requisiuit: qui benignè annuit, sed de die in diem occasione adinuenta, obsides hos dare differebat. Baldewi- XXV.
no Duce sic exaltato, & militari actione diuulgato, *Balas*, qui & ipse Princeps & inuasor præsidii ciuitatis *Sororgiæ* erat, duci Baldewino legationem misit, quatenus exercitu adunato, ad ciuitatem, quæ à præsidio & montanis distabat, & rebellis adhuc resistebat, descenderet, & præsidium in eius manu, ciuibus & vrbe superatis, absque dilatione reponeret: erant enim ciues *Sarraceni*, qui sibi resistebant, & tributa dare contemnebant. Baldewinus promissis illius credens, fœdere ad inuicem percusso, cum omni apparatu suo vrbem obsidere & expugnare disposuit, donec ciues victi cederent, & deinceps tributarii fierent. Verùm ciues Baldewini aduentum & indignationem ex Balas suggestione intelligentes, Balduc conuentione solidorum, cæterosque Turcorum milites multis præmiis sibi asciuerunt, sperantes sub eorum tutamine mœnia vrbis posse retineri ac defendi. Balduc miles, & vnus de Principibus Turcorum, auaritia Byzantiorum iam corruptus, cum suis ad vrbem accessit, sperans eidem vrbi adhuc præesse & dominari. Baldewinus hoc compèrto, in manu forti die statuto ad obsidionem vrbis Sororgiæ proficisci disposuit cum mangenis & omni apparatu armorum, quibus vrbs scindi aut expugnari posset. Ciues verò & Sarraceni milites apparatum intolerabilem audientes, formidine concussi, nuncia illi miserunt, vt pacificè ad illos descenderet, vrbem sine contradictione reciperet, redituSq; singulis annis suæ ditioni nō negarent. Baldewinus precibus eorum cessit; diem statuit, qua omnia hæc cum pace & fide rata & credula cōponerentur. Balduc videns, quia ciues à defensione defecerant, & timore perterriti resistere tanto Principi nequiuerant, vrbem cum suis egressus, Rohas ad ipsum Baldewinum simulata fide in his verbis, descendit: *Nequaquam credas, aut arbitreris me ideo vrbem Sororgiæ intrasse, vt ciuibus auxiliū aduersus te ferrem, sed veni, vt [illegible] quolibet consilio ab incepto rebellionis suæ reuocarem, tibiq; subditos facerem ac tributarios.* Quod Baldewinus patienter accipiens, Balduc in excusatione hac manere secum ab[illegible]concessit; sed tamen minimè fidei illius se credebat. Nec morâ in manus ciu[illegible] reddita, ciues tributarii facti; præsidium Balas, quod in montanis premi[illegible] manum eius & suorum custodiam reposuit. Baldewinus ciuitate cum præsidio [illegible]cepta, *Folkerum* Carnûtensem, virum militarem & belli peritissimū, ad procurāda & tuēda mœnia in eis reliquit; ipse Rohas in magna gloria reuersus est.

XXVI. *Tankradus*, qui à Baldewino diuiſus, Mamiſtræ ad maritima remanſerat, cum adauctis ſibi viribus de nauali exercitu, quem Baldewinus aduexerat, *caſtrum puellarū*, quod vulgariter appellatur *de Bateſſes*, obſedit & expugnauit: ſimiliter *caſtrum paſtorum* expugnatum diruit; caſtrum quoque *adoleſcentum*, quod dicitur *de Bakelers*, quæ in montanis erant præſidia, in manu robuſtorum militum deiecit & attriuit. *Alexandriam minorem* portis & muris dirutis ſubiugatam obtinuit. Turcos in eis repertos in ore gladii percuſſit. Omnia autem caſtella & præſidia hactenus Peregrinis nocentia, aut cepit aut incendit; hoſtes Gentiles in eis inuentos alios occidit, alios captiuos tenuit. Hoſtes verò, qui Chriſtianis ſubiugatis, per montana diſperſi Chriſtianorum præſidia & loca iniuſtè inuaſerant, audita illius virtute militari, alii fugam capiebant; alii miſſis equis & mulis, auri argentique donis precioſis, amicitiæ illius iungebantur, quatenus eum pacificum in omnibus, quæ obtinebāt, reperirent. Tankradus de omnibus, quæ offerebātur, nihil refutabat; ſed ſicut cautus & prouidus omnia ſuſcipiens reponebat, memor præteritarum anguſtiarum, & maiorum adhuc credulus futurarum.

XXVII. Interea totus apparatus & virtus grādis exercitus accelerabat, rectitudine itineris per mediam *Romaniam*, per abrupta montium & decliuia vallium incedens, quem *Godefridus* Dux, *Boemundus Reymundus* Comes, *Robertus* Flandrenſis, *Reymerus* Epiſcopus de Podio, *Robertus* de Nortmania, communi conſilio & pari conductu moderabantur. Hi ad ciuitatem, quæ *Mareſch* dicitur, in manu forti deſcendentes, hoſpitio pernoctauerunt, tabernacula in locis virentibus ante vrbis mœnia extendentes, nullam vim Chriſtianis illic ciuibus inferentes; ſed pacificè ab vrbe vitæ neceſſaria venalia ſuſcipientes. *Turci*, qui aduentum tantorum ac tot Principum intellexerant, ab vrbis præſidio aufugerunt, quam iniqua vi & iniuſtis tributis ante multos hos annos oppreſſerunt. Hac in regione Mareſch, *vxor Baldewini* nobiliſſima, quam de regno Angliæ eduxit, diutina corporis moleſtia aggrauata, & Duci Godefrido commendata, vitam exhalauit, ſepulta catholicis obſequiis, cuius nomen erat *Godwera*. *Vdelrardus* ſimiliter de Wizan infirmitate correptus, ibidem obiit, honorificè ſepulcro illic conditus; miles irreprehenſibilis, & in omni bellorum conſilio & actione vtilis, de domo Ducis Godefridi, ſemper ſecretorum illius ante omnes conſcius.

XXVIII. Egreſſi à montanis & regione Mareſch prædicti Principes cum omnibus ſequacibus legionibus, cōpererunt à quibuſdam Chriſtianis Syriæ, ſibi occurrentibus, ciuitatem *Artheſiam* non procul abeſſe, rebus neceſſariis vitæ locupletem, ſed à Turcis poſſeſſam. Hoc comperto, *Robertus* de Flandria aſſumtis ſecum viris cautiſſimis, *Rotgero* de Roſcit, *Gozelone* filio Comitis Cunonis de Monteacuto, cum mille loricatis, ab exercitu exurgens, ad Artheſiam deſcendit, ciuitatem muro, mœnibus & præſidio turrito munitiſſimam, in qua Turci manentes, Armenios Chriſtianos ſeruili iugo ſubegerant. Vrbi itaque & eius mœnibus appropinquantes in ſignis erectis cuiuſque colore pulcerrimis, in galeis æneis auro luciditſſimis, totam regionem fama aduentus ſui concuſſerunt. Turci in mœnibus Artheſiæ & præſidio, cauſa defenſionis & repugnationis, repentina hac Gallorum congreſſione perterriti, aſtiterunt, portas ciuitatis obice & ſeris munientes. Verùm ciues Armenii, quos iidem Turci longa ſeruitute depreſſerant, ſecum in eiſdem munitionibus conſtituti, reminiſcentes iniuriarum ſuarum, quas ab eiſdem Turcis diu pertulerant in raptu vxorū & filiarum, in actione cæterorum nefariorum, in exactione tributorum iniuſtorū, nunc freti auxilio & aduentu Chriſtianorum eoſdem Turcos inuadentes, in ore gladii peremerunt, & capita eorum amputantes, è feneſtris & mœnibus eiecerunt, portaſque vrbis confratribus Chriſtianis aperientes, aditum reddiderunt tutum in occiſione Gentilium, in eiectione extinctorum corporum: benignè etiam & omni pia ſuſceptione fideles fratres inducūt, armis & ſarcinis familiariter exonerantes; cibis diuerſis & amicis potibus recreant, equis & mulis eorum pabula ſufficienter ſubminiſtrantes.

XXIX. Ab hac vrbis ſtatione vſque ad Antiochiam decem milliaria computantur: & fama nouæ cædis Turcorum veloci pede tranſuolans, Turcos ab Antiochia & de cunctis finibus eius, ad viginti millia congregatos acciuit vſque ad prædictam ciuitatem Artheſiæ. Ex his millibus Turcorum aſtutiores & agiliores triginta, equis in modum venti currentibus inſidentes, in dolo præceſſerunt, poſt terga relictis inſidiis totius legionis, quatenus in arcu corneo & oſſeo Gallos è præſidio laceſſere & protrahere valerēt. *Galli* equidē fraudes & latentes inſidias ignorantes, pede & equo, armis muniti & loricis induti, illis mediis occurrerūt campis, vt cum

vt cum hostibus committerent. Sed non aliquis successus illis vllo conflictu po-
tuit contingere. Nam Turci, qui erant in insidiis, transuerso itinere viam in graui
multitudine anticipant, ne Galli reditum aut refugium ad vrbem haberent, sed
momentaneo interitu suffocarentur. Hoc viso repentino impetu & improui-
so, *Robertus de Flandria* & *Rotgerus* cæterique capitales exercitus, fortiter sociis
admonitis, & in vnum conglobatis, per medias densas acies Turcorum à campi
planicie frenis reductis transuolantes, rigidis hastis hostes irruperunt: Irruit
& omnis societas virili audacia, quousque incolumes à manibus inimicorum
intra portas & mœnia illapsi sunt. Turci verò elapsos in portis grandine mille sa-
gittarum insequuntur, portas cum eis intrare conantes: Sed retrusi à limine in ma-
nu valida, licet exigua, portas intrare cum Gallis nequaquam permissi sunt. Multi
tamen in repentinis sagittarum ictibus hinc & hinc armigeri, equites & pedites,
muli quoque & equi grauati sunt. Turci ergo videntes, se nihil profecisse, & adhuc
in copiis suis confidentes, obsidionem circa prædictam vrbem constituerunt. Sed
fideles inclusi ex sufficientia ciborum in arce reperta murali robore firma & inex-
pugnabili, tuti & quieti resederunt. Illic in præsidio Arthesiæ *Gozelo* filius Comitis
Cunonis, languore grauissimo occupatus, post dies aliquot vitâ discessit, & à con-
fratribus Christianis debitum sepulturæ honorificè & catholicè suscepit. In- XXX.
terea non longo interuallo maturabat viam magnus exercitus Christianorum, in-
ter quos latenter exploratores degebant, qui ab exercitu occultè, visa opportuni-
tate subtracti, Turcis referebant quæ audierant de aduentu & consiliis catholicæ
legionis. Delatores prædicti audientes, quia ab Arthesia fama obsidionis suorum
ad Principem Godefridum, Boemundum, cæterosque peruenerat, & quia ad sub-
ueniendum consilium inierant, festinatò ad castra Turcorum redierunt, iam Ro-
manos Francigenas & Teutonicos in proximo aduentare nunciantes; nec vires
eorum sustinere posse, nec à manibus eorum eripi, nisi citò ciuitate relicta, in sua
remearent tutamina. Nequaquā tamen his sinistris nunciis admoniti expauescūt,
freti nimium in suis prędictis millibus; sed per integras vnius diei horas vrbem im-
pugnant, & in assultibus plurimis laborant: Sed laborem suum in cassum consu-
munt, Gallis ab arce & mœnibus non parcè resistentibus. Dehinc nocte rela- XXXI.
ta & tenebris incumbentibus, plurimis consiliis inuicem habitis, consilium reper-
tum est, vt primo diluculo apparente, ad pontem *fluminis Fernæ* reditum pararent,
& Antiochiam, vrbem turribus munitam & fundatam & humanis viribus insupe-
rabilem, securi intrarent, ne ponte præuento & flumine ab exercitu Christiano-
rum, periculum vitæ expugnati paterentur. Vix Antiochiam prædicti Turci sub-
ierant, cum sequentis lucis crepusculo magnus exercitus catholicorum in termi-
nos *Arthesiæ* castra applicuit, ibidem pernoctans in lætitia & iocunditate. Illic ex
decreto Maiorum mille & quingenti viri loricati electi, ad Arthesiam sunt directi
ad auxilium confratrum, qui erant in arce, vt sic sani & incolumes copiis & viribus
communi via, minus de hostili impetu soliciti, ad exercitum repedarent. Ciuitate
Arthesia fidei Christianorum tuitione munita, ad exercitum sine vlla offensione
sunt reuersi: Redit & *Tankradus* ab Alexandria minore & maritimis regionibus; re-
dierunt & vniuersi, quibusque locis ad subiugandam terram & castella & ciuitates
præmissi & dispersi, præter *Baldewinum*, fratrem Ducis Godefridi: Qui ad meridia-
nam plagam profectus in terram Armeniæ, expugnaturus Turcos, Turbaysel &
Rauenel & cætera præsidia suę ditioni subiecerat. Idem verò Baldewinus sic de die
in diem bellis ac triūphis magis ac magis accrescens, ex consilio duodecim præfe-
ctorum ciuitatis, vxorē nobilissimā de genere Armenio magnificis & legalibus du-
xit nuptiis, filiam cuiusdam Principis, & fratris Constantini, nomine *Taphnuz*, qui
in montanis præsidia & plurimas munitiones obtinebat, quorū vniuersorum hæ-
redem Baldewinum cōstituit. Sexaginta etiam millia Byzantinorum illi dare spo-
pondit, de quibus conuentionem solidorum militibus suis soluens, terram poten-
ter aduersus Turcorum incursus retineret. Spopondit quidem, sed tantùm septem
millia illi dedit; quæ verò restabant, de die in diem differebat. Nuptiis Baldewini
inæstimabili apparatu celebratis, decretum consilio communi & Maiorum ciuita-
tis [illegible]onis, vt idem Taphnuz cum genero suo de statu terræ & vtilitate ciuita-
tis [illegible]r, eò quòd vir esset prouectæ ætatis & sanioris consilii: sicque se inuicem
mu[illegible]uenirent honore: quod & actum est. Postquam in vnum conuene- XXXII.
runt congregati, non vltrà ab hac die diuisi sunt propter copias Turcorum inæsti-
mabiles, qui à montanis & omni Romania profugi, ad vrbem Antiochiam, quæ

erat inæstimabilis murorum firmitate, & inexpugnabilis, pro defensione propè-
rauerant. Nec mora, Episcopus Podiensis, *Reymerus*, sermone ad populum faciens,
huiusmodi exhortatione vniuersos paternè admonuit & docuit, iuxta quod instās
necessitas, & creberrima fama vicinæ nimium Antiochiæ exigebat: *O fratres & filij
carissimi, Antiochiam ciuitatem nimium vicinam, vt compertum habemus, scitote fundatam
murali munitione firmissimam, quæ ferro vel iactu lapidis rescindi non potest, inauditi & insolu-
bilis cæmenti opere, & mole magnorum lapidum constructa. In hac omnes hostes Christiani no-
minis, Turcos, Sarracenos, Arabes, è montanis Romaniæ & ex omni parte à facie nostra fugientes,
conuenisse procul dubio cognouimus. Vnde cauendum summopere nobis est, vltrà aliquos ex nostris
diuisionem facere, nec temerè præcurrere; sed in communi & vnanimi virtute in crastino vs-*
XXXIII. *que ad pontem Ferna nos commeare, consilio cautissimo definiuimus.* Omnis ergo popu-
lus venerabilis sacerdotis admonitioni acquieuit; & crastino sole exorto, cum so-
ciis ab Arthesia receptis, cum *Tankrado* & *Welfone* Bulonienſi, maritimisque Gallo-
rum sociis vniuersis relatis, cum camelis & asinis, omnibusque vehiculis sarcinarū
rerumque necessariarum, in vno comitatu & armorū fiducia vsque ad pontem flu-
minis *Ferne*, quod dicitur *Farfar*, profecti sunt, relictis asperis Alpibus vallibusque
grauissimæ Romaniæ. Hac enim die *Robertus Nortmanorum* Comes, prælectus est
cum suis militibus exercitum præire, sicut mos est in omni exercitu militari: qua-
tenus si aliqua vis aduersariorum latuisset, nunciaretur catholicę legionis Ducibus
& Principibus, vt ad arma, loricas & parandos cuneos quantocius properarent.
Huius inter millia *Rotgerus* de Barneuilla, *Euerhardus* de Poisat, milites in omni ne-
gocio militari laudabiles, signa præferentes, equitatum regebant, quousque ad i-
psum pontem prænotatum sine dilatione constiterunt. Pons denique iste mirabili
arte & antiquo opere in modum arcus formam accepit, subter quā Farfar fluuius
Damasci, Ferna vulgariter dictus, cursu rapidissimo alueum perluit. In vtraq; pon-
tis fronte duæ prominebant turres ferro insolubiles, & ad resistendum aptissimæ,
in quibus Turcorum semper erat custodia. Subsecuta est societas duūm millium
peditum virorum egregiorum, qui etiam ad pontem consistentes, minimè trans-
ire permissi sunt. Nam Turci, qui in turribus pontis ad centum defensionis causā
constituti erant, fortiter in arcu & sagittarum grandine transire volentibus resi-
stebant; equos crebris vulneribus lædebant, sessores equorum trans loricarum te-
XXXIV. gmina volatili sagitta plurimos transfigebant. Orta hinc & hinc tam graui cō-
tentione, his transire volentibus, illis è contrà transitum prohibentibus, & adhuc
præualentibus, septingenti Turci, qui ab Antiochia acciti exierant, videntes con-
stantiam & defensionem suorum in ponte, in equis celerrimis nimium bello ani-
mati aduolantes, vada præoccupant, ne quispiam Christianorum transeundi licē-
tiam obtineat. Equites & pedites Christianorum videntes copias Turcorum lori-
catorum in fluminis ripa ad resistendum diffusas, diffunduntur & ipsi spatiosè al-
tera in ripa; & vtraque parte sagittis virili conatu intortis & immissis, longa fit cō-
certatio, hominesque & equi quàm plures confixi in vtraque ripa moribundi ca-
dentes deficiebant. Turcis tandem plurimum præualentibus, & sagittarum noti-
tia & lustamine præeuntibus & perdurantibus, exercitus fidelium armis & equis
paratus, ad subueniendum præmissis sociis vndique accelerabat. Sed nec Turci
à ripa tunc quidem recedentes, maluerunt mori quàm cedere, incessanti conatu
XXXV. sagittarum transmittere volentibus obsistentes. *Episcopus Podiensis*, qui audita
tam graui contentione magnum præcessit exercitum, videns corda suorum metu
fluxa aliquantulum deficere læsione equorum, pectorumq; suorum transfixione,
sermonem iterat, populumque in DEI viui nomine sic roborat ad defensionem:
*Ne timueritis impetum aduersariorum state viriliter, insurgite cōtra hos canes remordaces. Iam
enim hodie pro vobis pugnabit* DEVS. Ad hæc verba & monita tam præclari Pontificis
facta scutorum testudine, tectis galea capitibus, & indutis lorica pectoribus, for-
titer pontem penetrant, hostes à ponte retrudentes in fugam conuertunt. Alii to-
tum videntes auxilio sibi cōuenisse exercitum, nimium freti, vada intrantes equis
transnatant: alii pedibus vadis repertis, transire aquas properant, ex desiderio belli
committendi; & ictus percussorum & fundibularios sustinentes, cæcoque aggres-
su Turcos impetentes, & à statione effugantes, in altero fluminis littore sicco con-
sistunt. *Wido*, dapifer Regis Franciæ, equo & lancea Turcos incurrit: *Reinoldus* Bel-
uacensis, tiro asperrimus, minimè iacula sagittarum curans, in medio hostiū lan-
cea & gladio præcurrens, sæuissimas strages operatur: miscentur vtrinque vehe-
menti

menti impetu agmina fidelium & infidelium, & belli sudore feruescunt, cædes & strages operantur. *Boemundus, Godefridus, Reymundus, Robertus, Rotgerus*, acies & signa bellica diuersi coloris pulcerrima moderantur, donec Turci equis celerrimis fugam ineuntes, Antiochiam reuersi sunt, per deuexa montium & loca sibi nota viã accelerantes. Christiani victores ab insecutione & plurima strage inimicorum reuertentes, neque vlterius hostem insequentes, eò quòd nimium proxima mœnia Antiochiæ viderentur, & omnium Gentilium vires in ea confluxissent, iuxta fluuium Ferne pernoctârunt; prædas & spolia vsquequaque contraxerunt, plurimos de exercitu Petri, quos Turci per Antiochiæ regionem diuiserant, à vinculis exclu serunt. Hæc nuncia sinistra, euentumque suorum in contraria versum, *Darsianus* Princeps & caput ciuitatis comperiens, vultu deiecto, corde metu contrito, magnis arctatur doloribus; quid acturus sit, mente inuoluens, si sibi eueniat, quod & Solymano in amissione vrbis Nicææ euenit. Nec morâ, consiliis creberrimis inuigilans, escas comportare, arma & vires sociorum congregare sine intermissione studet; portas & mœnia fideli custodia munire non cessat.

XXXVI. Præterea illucescente die, Dux *Godefridus, Boemundus* & vniuersi Capitanei exercitus exurgentes, armis & loricis atque galeis rursus induti, iter intermissum ad vrbem Antiochiam iterare vniuersos iubent, cum omni necessario apparatu, & omni genere armentorum vehiculisque cibariorum, quibus tantus opus habeat exercitus. His in vnum conglobatis, & viæ præparatis, prouidus Antistes in hunc modum loquitur, dicẽs: *Viri fratres, & filij dilectissimi, verba, quæ ad vos refero; diligenter audite, & attendere vos non pigeat. Vrbs Antiochia proxima est, nobisq; vicina: quatuor inter hanc & nos sunt milliaria. Hæc vrbs mirifica, & opus nobis inauditum regis Antiochi immanissimis saxis & turribus fundata est, quarum numerus trecentũ & sexaginta computantur. In hac* Sansadoniã *filium Regis Darsiani, Principem fortissimum, dominari scimus: & Ammiraldos quatuor nobilissimos & potentissimos, ac si Reges essent, ex imperio Darsiani accitos conuenisse comperimus, & se suosq; præ timore aduentus nostri in manu forti prouidisse & armasse. Horũ nomina sunt:* Adorsonius, Copatrix, Rosseleon, Carcornutus, *quorum omnium Rex & caput & dominus* Darsianus *esse refertur. Hi quatuor Ammiraldi ex triginta ciuitatibus, quæ in circuitu longè, lateq; ad Antiochiam pertinentes, Regi Darsiano tributariæ suberant, quatuor ditiores dono & gratia Darsiani in beneficio tenent, singuli singulas centum castellis. Qua de causa nunc admoniti ab ipso Darsiano, Rege Syriæ & totius Armeniæ, non in modica virtute ad resistendum, & defendendam vrbem, dominam harum omnium vrbium & regnorũ, aduenisse perhibentur. Vnde & nobis necesse est, vt cautè & ordinatè ambulemus. Serò, vt nostis, commisimus bellum: fatigati sumus: equi exhausti viribus sunt.* Godefridus Dux, Boemundus, Reinardus de Tul, Petrus de Stadeneis, Euerhardus de Poisat, Tankradus, Wernerus de Greis, Henricus de Ascha, *ad conducendam exercitum in fronte præcedant, factis aciebus:* Robertus Flandrensis, Robertusque Comes Nortmanorum, Stephanus Blesensis, Reymundus Comes, Tatinus familiaris Imperatoris Constantinopolitani, Adam filius Michaelis, Robertus de Barnauilla, *si gratum vobis est consilium, extremas acies equitum & peditum moderantes tueantur.*

XXXVII. Hoc itaque consilio cunctis ab Antistite, & cæteris viris astutis, ordinatis, regia via vsque ad ipsos muros horribiles Antiochiæ vnanimiter in splendore clypeorum coloris aurei, viridis, rubei, cuiusque generis, & in signis erectis auro distinctis omni opere ostreo visu decoris, in equis bello aptissimis, in loricis & galeis splendidissimis, proficiscuntur, tabernacula potenter extendentes iuxta locum, qui dicitur *Altalon.* Illic pomaria & arbores diuersi generis in securi & ascia succisas extirpauerunt, terram protentis papilionibus occupantes. His locatis, certatim indulgent operi ciborum, cornibus mille & mille perstrepentes, prædis & pabulis equorum vndique insistentes, quorum fragor & strepitus vsque ad terminum milliaris fermè posse audiri referebatur. Nec mirum, cùm numerus tanti exercitus sexcentis millibus virorum pugnatorum ab vniuersis procul dubio computetur, absque sexu fœmineo & pueris sequentibus, quorum millia plurima esse videbantur. In hoc Christianorum aduentu & obsidione recenti, illo die tanto silentio vrbs conquieuit, vt nec sonus nec strepitus ab vrbe audiretur, & vacua ciuitas defensoribus crederetur, cùm fœta nimis armis & gentilium copiis in omnibus turribus & præsidiis redundasset.

XXXVIII. Dies quartæ feriæ illuxit, quando ingressi sunt terram Antiochiæ, & muros eius obsederunt. Hac die *Tankradus* primus secus Altalon sedem ponit. Iuxta hunc *Rotgerus* de Barnauilla socius augetur: *Adam filius Michaelis*, iuxtà cum suis sequacibus ordinatur, ne in hac parte Turcis aliqua

necessaria inferrentur. Ad portam verò quæ respicit ad Persidem plagam, vbi iuga montium deficere incipiunt, *Boemundus* cum robustorum manu locum occupat, ibique firmato præsidio, tutus morabatur. *Tatinus* verò familiaris Imperatoris, aliquantulum remotus ab vrbe, in campo, Conbrus nomine, tentorium fixit, semper fugæ intentus. Ante eundem Tatinum *Baldewinus* Comes Hamaicorum, sedem posuit cum sua manu. *Robertus* dehinc Nortmanorum Comes, & *Robertus* Flandrensis ad obsidendos muros cum omni sua militia ordinantur. *Stephanus* Blesensis pariter ad cingendam vrbem iuxta prædictos Principes suo sedit in ordine. *Hugo* Magnus, regis Franciæ Philippi frater, similiter cum suis sociis ad hanc obsidionem consedit. Vrbs hæc *Antiochia*, vt aiunt, ad plerumque duo milliaria continet in longitudine, vnum & semis in latitudine: quam præfluit amnis præfatus Farfar, muris & turribus occupatus, quorum quarumque munitio & opus vsque in supercilium montis extenditur, vbi principalior arx & magistra vrbis & omnium turrium fundata præeminet: In circuitu huius arcis quatuor insuperabiles turres, positæ ob custodiam mediæ arcis in medio sedentis, referuntur, quarum præfati Ammiraldi semper custodes & defensores regis Darsiani attitulati sunt.

XXXIX. Adhuc ad ipsam Antiochiam obsidendam, quam tam spaciosam audistis, ad portam, quæ dicitur à modernis *Warfaru*, quæ insuperabilis est, ipse *Antistes* assidet, sociato sibi Comite *Reymundo*, cum quibus Prouinciales & Vascones, & omnes sequaces eorum, consederunt. In loco vlteriore, vbi postea pons ex nauium copulatione constructus est, *Godefridus* Dux super ripam fluminis, portam vnam ciuitatis cum vniuersis millibus Lotharingis, Saxonibus, Alemanis, Bawaris, gladio sæuissimis, obsidet. Cum Duce eodem *Reinardus* de Tul, *Petrus* de Stadeneis, qui Mamistræ à Baldewino, fratre Ducis, sequestrati, ad exercitum & Ducem redierant *Cuno* etiam de Monte acuto, *Henricus* de Ascha, fraterque eius *Godefridus*, milites semper hostibus infestissimi, ad prohibendum Turcis introitum & egressum pariter consederunt. His feruentior & maior incumbebat labor.

XL. Super hunc amnem prędictum, qui longissimo alueo vsque in mare protenditur, pręterlabens muros, ab ipsa vrbe pons porrigitur lapideus, opus antiquum, sed minimè turritum, qui prorsus terminata legione, hac ex parte inobsessus remansit. Per hunc siquidem pontem sæpius Turci egrediebantur, & necessaria, vidente exercitu, cum suis erumpentes & remeantes inferebant; & populum IESV CHRISTI, per regiones & montana dispersum ad quærendum victum vel pabula equorum, eodem ponte emissi frequenter, illius dispersione comperta, trucidabant. Similiter ab ipsa porta *Warfaru*, quam Præsul *Reymerus*, Reymundusque obseruabant, pons alius etiam infestus, ingenio antiquorum fundatus, porrigitur trans paludem quandam, satis lutulentam & profundissimam ex impetu & inundatione assidui fontis, iuxta vrbem extra muros emanantis. Per hunc pontem interdum exercitui insidiarum oblito, aut in die aut in noctis obscuro, egredientes Turci sagittas intorquebant, aut in impetu aliquos gladio percutiebant, subitoque recursu per eundem pontem in vrbis præsidium euadebant. Cuius pontis infestationem Episcopus & omnis primatus conquerens; inito consilio, ad eius destructionem conspirauerunt; ac die statuto cum instrumento malleorum ferreorum, cum ligonibus & securibus à castris exierunt. Sed nequaquam vis eorum in huius pontis destructione præualuit. Erat enim opus insolubile antiquorum cœmentis & ingeniis fundatum. Hinc frustrato in conamine malleorum exercitu, machinam, ex strue lignorum & vimineo opere intextam, componere Principes decreuerunt: cuius ligaturas ferro fabricatas & connexas, coriis equinis, taurinis, camelinis operuerunt, ne igne cum pice & sulphure iniecto, à Turcis combureretur. Hanc verò perfectam vsque ad medium pontem ad portam Warfaru vi loricatorum deducentes, Reymundum Comitem, custodem & magistrum machinæ constituerunt.

XLI. Turci hac visa structura, ad mœnia contendentes, sagittis & mangenarum iactu in ponte luctantes feriunt Gallos, quatenus percussos à ponte & machina arcere valerēt. Similiter ex aduerso Christiani in sagittis & baleari arcu resistentes, fortiter hostes in mœnibus impugnant, quousq; filium cuiusdā Ammiraldi sagitta trās iecur perfodiunt. Illius verò interitu & fidelium repugnatione Turci indignati, ampliore ira feruescunt; & tandem in vnum collecto robore suorum, repentè portam aperientes, egressi viriliter machinā assiliunt; custodibus subitò instāt & expugnant;

gnant, ignem piceasque faces & sulphureum fomentum fortiter machinæ ingerunt, totam eam in fauillam redigentes. Custodes autem machinæ periculum vitæ suæ metuentes, licet inuiti, exire coguntur in fugam præcipites, vix defensi & elapsi. Peregrinorum itaque milites & Principes hac arte nihil se proficere videntes, sequenti die instrumenta trium mangenarum (Franci *barbicales* vocant) opponunt ponti, quæ portam Warfaru & turrim portæ eiusque mœnia crebro iactu & impetu saxorum quaterent & attererent, murosque exteriores, qui erant ante murale, in plurima frusta minuerent: Sed nec sic in contritione portæ valuerunt. Cùm verò nihil proficerent, quadam die ex communi consilio robora arborea ingentia, vixque mobilia, & saxa mobilia miri ponderis ac magnitudinis, in virtute & conatu mille loricatorum trans pontem portæ aduoluerunt, impedimento Turcis exire & nocere volentibus. Ex his ambobus pontibus cùm XLII.
plurima damna & incursiones exercitui Christianorum ingruerent, sed nunc porta & ponte Warfaru robore lignorum & saxis immanissimis occupato & obstructo, frequentius ex eo ponte, quem in altera parte ciuitatis trans fluuium *Farfar* locatum diximus, de quo Turcorum egressus erat, & qui præ vrbis amplitudine inobsessus remanserat, insidiæ fierent ad perdendos fideles, pontem ex nauibus componi constituerunt in funium retinaculis, per quem ad *portum Simeonis eremitæ* liberum iter haberent: nam antea lento nauigio ex vtraque ripa expectantes, singulatim & tardè transibant. Nunc verò hac de causa pons iste naualis constructus est, vt egressis Turcis per pontem lapideum Farfar in insidias Christianorum, per hunc ligneum pontem Galli festinanter occurrentes, suis subuenirent, à portu maris escas afferentibus; & Turcos sine mora repellerent. A ponte lapideo prædicti fluminis vsque ad pontem nauium funibus vimineis cratibus aptatum, dimidium milliare computatur. Ponte autem ex nauium col- XLIII.
lectione & coniunctione perfecto, Christiani tam milites quàm pedites quadam die trecenti transmeant fluuium *Farfar*, ad quærenda pabula equorum & victui necessaria. Quod Turci agnoscentes, & à mœnibus speculantes, per pontem vrbis lapideum raptim sociis collectis, armis & pharetris sumtis, in equo pariter exeuntes, ex improuiso assunt Christianis in tergo ad pabula missis, quorum plurima corpora, amputatis capitibus, humi prostrata reliquerunt; cæteros verò, quibus fugiendi facultas erat, vsque ad nouum pontem insequuntur. Felices, qui tam crudeles hostes euadere potuerunt. Alii ad vada contendentes, vndis inuoluti suffocantur, à facie Turcorum fugientes, quibus pons nouus præ multitudine transeuntium negabatur. Hoc tam graue infortunium ad proceres exerci- XLIV.
tus vt est perlatum, ad quinque ferè millia armati, complures lorica induti, & equis insidentes, è tentoriis aduolant ad reprimendos hostes temerarios. *Henricus* filius Fredelonis de Ascha castello, auidus hostes insequi, sicut erat bello & actis nominatissimus, trans fluuium equo natauit, licèt è lorica & galea clypeoque grauatus: nam transitum naualis pontis, præ longa mora expectare nequiuerat: Caput verò huius temerè vada intrantis cum equo, fluctus profundissimi operuerunt: Attamen DEO protegente, cuius gratia vitam opponebat periculo, viuens & sospes in equo adhuc residens, cum cæteris transnatantibus siccum littus recepit; & in persecutione Turcorum nimium perdurans, vsque ad ipsum pontem socios equites & pedites imperterritus insequi adhortatur. Turci itaque alii retenti, alii vix elapsi, socios qui erant ad pontem Farfar & in porta conglobati, ad auxilium sibi magno fragore vociferantes, exierunt; equosque ad frena in exitu & fremitu subuenientium reiicientes, Gallos hactenus se infestantes in fugam grauissimam retulerunt vsque ad ipsum pontem, quem ex nauibus composuerunt. Hac remordatione & inundatione Turcorum grauissima, & celeri fuga & reuersione Christianorum ad pontem, plurimi pedites interierunt, à Turcis sagitta confixi. Plures post terga mortem momentaneam videntes, sola aqua liberari sperantes, vndis profundi fluminis inferuntur: quorum non modica pars ab amne submersa & suffocata periclitari & mori visa est: Alii verò è ponte præ pressura fugientium cum equis & galeis ac loricis corruebant, qui submersi vndis & extincti, non vltra reperti sunt. Sic Turcis sæpè à ponte hoc, & à porta per quam postea XLV.
vrbs est tradita, quæ sursum in montanis sita exitum præbebat, ad nocendum populis egredientibus, Principes exercitus consilium inierunt, quatenus *Tankradus* illic locato præsidio custodiã ageret, & ab vtraq; porta Turcos egredi audentes

repentè reprimeret; hacque pro custodia per singulos menses in conuentione quadraginta marcas argenti ab exercitu reciperet. Qui dum die quadam in præsidio, in montanis locato, iuxta aras Turcorum custodiam ageret trans fluuium *Farfar*, eo scilicet in loco, quo longè ab vrbe ferè semimilliare profluit, Turcos, sicuti erant soliti, vada transeuntes fortiter incurrit; atque cum eis prælio commisso, tandem præualens, quatuor ex Turcis gladio occidit, cæteros trans flumen in fugam conuertit, vsque ad locum, quo armenta illorum herbis pascebantur. His vltra flumen fugatis, prædam de armentis cum camelo vno abduxit, & ad præsidium nouum, quod firmauerat, in victoria hac reuersus est.

XLVI. His duabus portis, vna versus montana, altera ad pontem lapideum Tankradi custodia obseruatis, & Christiano exercitu sedato, atque à rebus bellicis aliquantulum securo, aliquibus sociis interdum aleis præ otio intendentibus, contigit quodam die filium Comitis Conradi de Lutzelenburg, *Adelberonem* nomine, clericum & Archidiaconum Metensis Ecclesiæ, iuuenem nobilissimum de regio sanguine, & proximum Henrici III. Romanorum Augusti, alearum ludo pariter recreari & occupari cum matrona quadam, quæ magnæ erat ingenuitatis ac formositatis, in viridario pomiferis arboribus & herbarum abundantia plenissimo, & sylua, quæ iuxta sedem & eandem portam vrbis habebatur, quam Dux Godefridus & Teutonicorum comitatus obsidione premebat. His, vt dictum est, otio & ludo intentis, Turci soliciti insidiarum & necis Christianorum, clàm è porta procedunt; & cautè se abscondentes inter altam & supereminentem herbam arborumque densitatem, Archidiaconum & sibi colludentem matronam, subito clamore nescios & obstupefactos incurrunt, sagittis infigentes, sociosque, qui iudices ad ludum conuenerant, iam præ timore oblitos alearum, dispergunt & vulnerant. Et ipsius quidem Archidiaconi caput amputatum per portam, raptim & in momento hoc facto, repedantes secum detulerunt; matronam verò viuam, & intactam armis, rapientes traxerunt in vrbem, per totam noctem immoderatæ libidinis suæ incesto concubitu eam vexantes, nihilque humanitatis in eam exhibentes. Tandem tam abominabili & sceleratissima plurimorum commixtione abusam ad mœnia deducentes, capitali sententia peremerunt; caput verò illius continuò mangenellis suis imponentes, vnà cum capite archidiaconi procul à muris in medios proiecerunt campos. Amborum itaque capita inuenta Duci Godefrido allata sunt & monstrata, qui Archidiaconi recognito capite sepulchrum corporis illius iam inhumati iussit aperiri, & caput proprio loco restitui, ne tam nobilissimi viri membra remanerent insepulta.

XLVII. Dehinc alio die Turci successu suæ fraudis gaudentes, & similem deceptionem adhuc Christianis se inferre arbitrantes, à porta egressi, & inter scirporum densitatem fragilesque calamos palustris loci clanculum accedentes, Peregrinis quibusdam in prædicto pomario insurrexerunt solita feritate & vociferatione: sed à militibus subuenientibus retrusi & in fugam coacti sunt. Nullus quidem ab his percussus tunc aut vulneratus est præter *Arnolphum* de Tyrs castello, qui eques semper bello feruidus fuit & prouidus; licet nunc incautus sine tegmine scuti & indumento ferri ad clamorem Peregrinorum subitò in pomarium contenderit. Vbi à cæco & volatili telo sagittæ cuiusdam Turci lethali vulnere transfixus, mortuus est. Dux ergo suique contubernales molestè ferentes à pomario hoc Turcos insidias Christianis moliri, & tam egregios viros illic in dolo cecidisse, decreuerunt, vt in ferramentis & securibus Christiani de exercitu conuenientes, hoc radicitus extirparent, herbas, scirpos & calamos meterent, ne qua fraudulenta manus illic vltrà latere aut nocere posset. *Turci* enim dolositates suas hac in porta, & ab hac porta populum DEI viuentis præcauere videntes, rursus per portam Farfar exeuntes, inuigilabant perditioni Peregrinorum, per pontem nauium transmeantium, lignorum sarmenta comportantium, herbas & pabula equorum quærentium: & quotquot à specula montis hac & illac pro necessariis rebus vagari conspiciebant, illico insequentes gladiis & sagittis interemerunt.

XLVIII. Cùm verò hæc cædes, insidiæ, incursiones, mane, meridie, vespere, singulis diebus fierent, & cotidiana lamenta super occisis audirentur in castris, nec *Tankradus* toties hostibus occurrere valeret præ diuersis opinionibus hostilis fraudis, & eo ignorante sæpe ab vrbe per pontem erumperent, *Hugo* Comes de S. Paulo ex regno Franciæ, motus

motus est pietate super hac cotidiana strage fidelium, sibi cæterisque potentibus famulantium, & res necessarias afferentium. Vnde filium suum *Engelradum*, tironem armis agilem, paterna suggestione admonuit, vt & cæteros sibi familiares, quatenus in vna voluntate secum accensi, pauperes suos atque confratres Christianos à tot Turcorum cædibus & assultibus liberare & vlcisci velint, & absterrere toties insequentes hostes. His dictis, & voluntariis inuentis, ipse grandæuus pater primus arma & equum requirens, ascendit; pontemque nauium in noctis vmbra transiens, iuxta montana in latibulo vallis cum dilectissimo filio & secum assumtis sociis occultatus, summo manè peditem Christianum reliquit in campestri planicie, vbi Turcorum oculis manifestè pateret. *Turci* itaque non immemores suæ crudelitatis & cædis Christianæ, ab vrbe per pontem fluuii *Farfar* rursus procedentes, in montis vertice, sicuti soliti erant, consistunt, de quo à montanis ad montana per camporum planiciem longè spectacula fermè ad duo milliaria dantur. Illic solum Peregrinum vagantem, & sarmenta legentem, contemplantes, ad eius interfectionem velocitate equorum conuolant, & subito clamore exterritum vsque ad montana & frutecta profugum insectantes, insidias latentium cominus Christianorum prætérierunt. Peregrino verò iam in montibus abscondito, viam remensi sunt hi quatuor Turci, iuxta Christianorum insidias fiducialiter redire sperantes. Sed extemplò Comes & sui à valle exurgentes, in eosdē irruerunt equorum velocitate, duos in momento attritos solo relinquentes, equis & armis eorum abductis, alios verò duos vitæ reseruantes vinctos ad exercitum perduxerunt. Concurrunt vndiq; Peregrini, nobiles & ignobiles, ad videndos Turcos captiuos, gloriam DEO dantes super hoc prospero euentu: laudesq; multiplicant Comiti Hugoni & filio eius Engelrado, quorum prudentia & virili audacia tam noxii aduersarii capti & attriti sunt.

XLIX. Primores verò Turcorum, & omnis manus eorum, audita suorum contritione, doloribus acuunt iras, consilia ineunt, quibus in breui rependant crudeliora damna Christianis in vltione suorum. Vnde quidam audaciores, animoq; ferociores, ex millibus suis electi ad lacessendos Christianos vsq; ad pontem nauium, viginti præmissi sunt in equis vento velocitate similibus. Qui multis & propinquis discursibus in littore iuxta pontem præludentes, & sagittas intorquentes, totum post se commouere conati sunt exercitum, vt vires sociorum, raptim ex vrbe inundantes, graui martyrio aliquos, sicut soliti erant, conturbarent. Fideles autem CHRISTI satis & sæpius experti fallacias illorum, compescuerunt ab insecutione temeraria populum. Sed ne eos tædio belli victos assererent *Engelradum* filium prædicti Hugonis, cum quibusdam sociis obuiam Turcis præmiserunt, qui etiam suo more equos in discursionibus flectentes, dolosos hostes mutuo conflictu fallere tentarent. Nec mora, pontem transeuntes, equos vexant huc & illuc diuersis inter se discursibus; & hi alterna infestatione hastas dirigunt ad feriendum, hi sagittas intorquent ad configēdum. Postremò post plurimam cursuum contentionem, honor & laus victoriæ Engelrado, DEO auxiliante, collata est. Nam Turcum cæteris insigniorem & sæuiorem cursu exuperans, in conspectu patris sui & omnium, qui conuenerant ad perspiciendum rei euentum, altero in littore constituti, equo deiiciens, hasta perfodit; cæterosque illius casu & infortunio concussos, & mox in fugam versos, cum Christianis sodalibus acriter insecutus est, sed non longè à ponte, idque propter insidias sæpius ab vrbe occurrentes, & insequentibus resistentes. Saluo abhinc filio recepto aliisq; consociis, cor longæui patris in nimiam erigitur lætitiam, omniumque fauore & plausu maiorum & minorū, gloriosus iuuenis attollitur vna cum suis adiutoribus & conuictoribus.

L. Inter hæc assiduitatis ludibria, & creberrimas incursiones, mora aliquanti temporis transacta, populus DEI rebus & escis attenuari cœpit, præ defectione vrbium & regionum, quas in circuitu tantus exhauserat exercitus. Vnde cotidiè fame inualescente, & exercitu præ indigentia moriente, præcipuè humili populo, miserabiles gemitus & dolores piissimum Antistitem & vniuersos Principes legionis pulsant & solicitant, quatenus super his miseriis consulant, quomodo populus posset sustentari. Nulla tamen via reperta, qua populo subueniretur, visum est omnibus, vt in *terram Sarracenorum* opulentissimam, adhuc præda intactam, Boemundum, Tankradum & Robertum Flandrensem, cum comitatu equitum & peditum, mitterent ad contrahendas prædas & necessaria, quibus fames extingui, & populus ab inopia posset releuari. Tan-

kradus, iam tunc cuſtodia peracta, à montanis ad exercitum reuerſus fuerat. *Boemundus* verò & *Robertus* idemque *Tankradus*, ſicut decretum erat in principio *neminem magnum aut paruum contradicere debere, quacunque imperaret exercitus*, quindecim millia peditum, duo equitum electorum, in armis aſſumentes, regna Gentilium ſub ſpacio dierum trium ingreſſi, prædarum & pecorum vniuerſique generis armentorum copias inauditas contraxerunt, quas ſine impedimento biduo abduxerunt. Sed die tertia veſpere ſuperueniente, fatigati itinere, & onere rapinarum grauata omnis ſocietas, in campeſtri planicie iuxta montana quieſcere decreuerunt.

LI. Interea fama & clamor omnium in circuitu regionum ad aures Gentilium primatum feſtinans, à diuerſis partibus & montanis ſedibus tot millia exegit ad perſequendum Boemundum, Robertum & populum eorum, & prædas excutiendas, quod dictu & auditu mirabile eſt. Boemundo ſiquidem hæc ignorante, nihilq; aduerſitatis affuturum exiſtimante, ſed ſecurè cum Roberto ſomniante, prima diei aurora prædicta inimicorum affuerunt millia, à quibus ſe ſuoſque ſic obſeſſos viderunt, ac ſi ſyluam denſiſſimam ex omni parte decreuiſſe mirarentur. His viſis ſtupefacti & vitæ diffiſi, ſubitò in vnum conuocatis equitibus ad latus ſuum, bellum ſe cōmittere, & tot millium vires non poſſe ſuſtinere profitentur. Vnde facta ſcutorum teſtudine, & denſata militum fronte, aditum & fugam explorant, quo rarior & debilior coadunatio viſa eſt. Mox diſtrictis mucronibus, & frenis impetu laxatis, vnanimiter irruentes, obſtantes penetrant acies; ac ſolam fugam meditantes, celeriter ad montana contendunt, relictis deſolatis peditibus cum omni collectione prædarum ac ſpoliorum. His per abrupta montium & deuia ereptis, plurimis tamen ex eorum ſequacibus retentis & attritis, Gentilium acies miſeros & profugos pedites inuoluerunt, quos gladiis & ſagittis conſumere non pepercerunt: plures tamen captiuantes, armiſque expoliantes, prædas & omnia ſibi ſuiſque ablata reducebant.

LII. Hac miſerrima contritione Boemundo diſturbato, & ad exercitum & confratres in humilitate lachrymoſi vultus relato, luxit populus vehementer, mulieres, iuuenes, pueri, patres, matres, fratres & ſorores, qui dilectiſſimos amicos, filios & cognatos amiſerant. *Robertus* quidem Flandrenſis, qui cum ipſo Boemundo in terram Sarracenorum deſcenderat ad deprædandum, & tunc Boemundo cum copiis ſuis attrito, & in fugam miſſo, ab eo diuiſis receſſerat, licet inuitus, ſequenti die ducentis equitibus readunatis, Turcis Sarraceniſque diſperſis, & ſecurè gradientibus, ex aduerſo occurrit: cum quibus fortiter dimicans, victoriam glorioſè, his in fugam conuerſis, obtinuit; atque cum immenſis copiis prædarum, quas illic Turci fugientes reliquerant, ad caſtra *Antiochia* eſt reuerſus, multo ſolamine releuans populum, in hac Boemundi calamitate deſperatum. Modico dehinc tempore tranſacto, & paucis diebus præda Roberti conſumta; nec vltrà audente aliquo longè ab exercitu prædam quærere præ crudeli occiſione Boemundi ſociorum, amplior & validior fames in populo cœpit multiplicari, & inæſtimabilis mortalitas humilis plebis fieri, & exercitus attenuari. Nec mirum. Nam ſolus paniculus, qui antea denario Luculenſis monetæ poterat mutuari, nunc duobus ſolidis vendebatur indigentibus. Bos duabus marcis vendebatur, qui paulò ante decem ſolidis poterat comparari: agniculus quinque ſolidis appreciabatur. Sic itaque grauiſſima penuria cogente populum DEI viui, plurimi vagabantur, ſe ſubtrahentes in omnem regionem Antiochiæ ad quærendas eſcas, trecenti aut ducenti conſpirati ad defenſionem contra Turcorum inſidias, & ad æquam diuiſionem omnium rerum, quas reperire aut rapere poſſent. *Turci* audita & intellecta populi anguſtia, famiſque miſeria, & Boemundi recenti contritione quàm maxima, & exercitus vagatione aſſidua, per vicinas horas exiliunt à porta ex ea parte vrbis, quæ inobſeſſa prominebat in montanis, grandi differente interuallo à porta, quam Boemundus obſeruabat, per decliuia rupium deſcendentes, & fideles CHRISTI circumquaque diffuſos inſequentes, & atroci cæde conſumentes.

LIII. Quadam die inualeſcente inedia, & vrgente plures nobiles & ignobiles, quidam Tullenſis eccleſiæ Archidiaconus, nomine *Ludowicus*, defectione ſui ſtipendii compulſus, & famis gladio expugnatus, cum cæteris clericis & laicis, numero trecentis, inopia coactus, ab exercitu ſeceſſit in loca vbertate alimentorum diffamata, ſita in montanis Antiochiæ interuallo trium milliarium, vbi ſecurè prædari & morari arbitrabantur. Turci autem comper-

comperto illorum abſceſſu per delatores, qui aſſiduè inter populos fraternitate habitabant falſa, ad ſexaginta milites armatos ab eadem prædicta parte vrbis & porta clàm per notas ſemitas montium egreſſi, perſecuti ſunt Chriſtianos ad locum, quo viam conſtituerant ſpe recuperandi alimenti. Quos ferociter inclamantes aggrediuntur, ſagitta perforantes trans caput & latus & viſcera; vniuerſos, vt lupi oues, laniantes & fuga diſpergentes. Archidiaconum verò, nequicquam fugam ad montana conantem, quidam Turcus velociſſimo equo inſecutus, ſagitta celeri transfixit, eductoque enſe ex vtraque parte colli grauiſſimo vulnere illius ſecuit ſcapulas: & ſic ſanguinis riuo in terram defluente, ſpiritum vitæ emiſit. Hanc crudeliſſimam famam primores exercitus vt compererunt, ſpiritu mœroris conturbati ſunt, indignati tot cædes à Turcis per portam inobſeſſam ſingulis diebus fieri, & nunc amplius dolentes necem tam nobiliſſimi Archidiaconi, & creberrimos vlulatus in perditione quorumq; amicorum audiri.

LIV. Inter hæc plurima aduerſa adhuc recentia, impius rumor aures totius ſacræ legionis perculit, qualiter poſt deuictam & captam Nicæam filius regis Danorum, *Sueno* nomine, nobiliſſimus & forma pulcherrimus, per aliquot dies retardatus, & benignè ab Imperatore Conſtantinopolis ſuſceptus & commendatus, per mediam Romaniam ſecurus iter agebat, audita Chriſtianorum victoria: qui ſocios mille & quingentos viros belligeros ſecum in auxilium obſidionis Antiochiæ adducebat. Sed à *Solymano*, qui in montanis victus, Gallos euaſerat, intra Finiminis & Ferna, vrbes Romaniæ, hoſpitatus, in media denſiſſima ſylua vicorum & calamorum recubans, in grandine ſagittarum occiſus eſt; totusque comitatus illius eodem martyrio ab iniquis carnificibus conſumtus eſt. Nec mirum, ſi vniuerſi Turcorum viribus oppreſſi interierunt: Nam quorundam iniquorum Chriſtianorum, Græcorum ſcilicet proditione propalati ſunt, & improuiſè à Solymani manu è montanis adunata, circumuenti ſunt. Attamen filius regis, Sueno multa armorum defenſione reſiſtens, multos Turcorum gladio ſtrauit, ſtrauerunt & ſui. Sed ad vltimum feſſi & armis exuti, ineffabilem aduerſariorum multitudinem ſufferre non valentes, pariter ſagittis confixi, interierunt. Ibidem matrona quædam, *Florina* nomine, filia Ducis Burgundiæ, Philippenſium Principi copulata, nunc verò miſerabiliter viduata, in eodem comitatu Danorum erat, ſperans poſt triumphum fidelium tam magno tantoque ſociari marito. Sed hanc ſpem Turcorum abrupit ferocitas. Nam eandem in mulo ſedentem ſex confixerunt ſagittis, verſus montana fugientem: quæ licet percuſſa, non tamen à mulo elapſa eſt, ſemper mortem euadere credens, dum tandem curſu ſuperata, cum filio Regis capitali ſententia extincta eſt. *Turci* ergo milites Solymani, gaudentes ſuo victrici euentu & cæde Chriſtianorum immaniſſima, ad lacus calidorum fontium, qui ibidem iuxta Finiminis fumabant, celeriter aduolant. Qui mendicos & febricitantes peregrinos in his ad curandum debile corpus reperientes, ſagittis infixerunt, totam vndam ſanguineam reddentes; aliosque ſub vnda caput ab ictu ferientes abſcondentes, ſæuo fine demerſionis ſuffocari cogebant.

LV. His creberrimis Turcorum inſidiis, & aſſiduis à porta prædicta exitibus, ſuorumque miſerrimis caſibus, primores exercitus conturbati, acuuntur ira ampliori, & portam præfatam, quæ ex difficultate montium, & inæqualitate ſcopulorum, obſideri non poterat, hoc obſtaculo impediri conſulunt: videlicet, vt munitionem quandam in dorſo cuiuſdam ſilicis, ſtantis ad radicem montium, locarent: obſtaculum (inquam) firmiſſimum valle & congerie lapidum. Nam penuria illic erat lignorum. In hac ergo, cuſtodiam quiſque Primorum ſtatuto tempore agebat; Turcorumque exitum à porta per montana & vallium notas ſemitas, è ſpecula ſilicis & munitione contemplabatur; & per planiciem regionis deſcendentes extemplo perſecuti, à Chriſtianorum cæde arcebant. Facta denique ipſa prædicta munitione, à comite *Reymundo*, in ordine vicis ſuæ cuſtodiam in ea faciente, quadam die collocatis in abſcondito inſidiis ſuorum militum, Turci equites ferme ducenti armati & loricati in prima aurora diei exurgentes, à ſolita porta egreſſi, & per deuexa montium deſcendentes, repente aſſultu ad munitionem contendunt, cuſtodes in ea impugnantes; & murorum congeriem deſtruere moliuntur, quia egreſſioni eorum, & inſidiis contraria erat. Illis tandem fruſtra circa nouam munitionem laborantibus, inſidiæ Comitis Reymundi ſurrexerunt, in equis velociſſimis ad auxilium ſociorum, qui erant in præſidio, contendentes;

& Turcos, iam diem vltimum metuentes, & regredi sursum ad portam præparantes, vehementi insecutione oppresserunt, solumq; iuuenem de nobili parentela procreatum, retinuerunt; cæteri fuga elapsi sunt. Capto autem iuuene, cæteris fugatis, milites Comitis *Reymundi* in castra ad exercitum regressi sunt in lætitia & victoria. *Turci* quoque in tristitia ad suos remeantes aliquot diebus quieuerunt, non temerè ab illo die Christianos circumuagos insequi præsumentes.

LVI. Crastina die Christiani Principes hunc ortum ex nobilibus Turcorum comperientes, & plurimo dolore infligere corda suorum, eundem iuuenem carnalibus cognatis suis, in vna arce turrium ad defensionem à Rege *Darsiano* constitutis, præsentauerunt: si fortè pietate moti in redemtionem illius, arcem, cui præerant, redderent, & Christianos clanculum intromitterent. Illis verò omnino arcem negantibus, sed pecuniam nimiam pro redemtione & vita illius offerentibus, Christianis autem omnia contradicentibus præter vrbem & arcem, quia sciebant eum ex altis parentibus, corda cognatorum mollescere cœperunt, & priuata colloquia inter se & Christianos haberi: quo vsque res propalata ad aures *Sensadoniæ*, filii Regis Darsiani, peruenit, quòd in redemptione capti iuuenis inter cognatos illius & Christianos concordia fieret, per quam vrbs, nisi præcauerent, citò posset amitti. *Darsianus* itaque rex & filius eius Sensadonias hæc præsentientes, habito cum suis primatibus consilio, vniuersos cognatos capti iuuenis fratresque illius, & vniuersos familiares, ab illa turri, cui præerant, iussit expelli, ne per eandem turrim pro redemptione propinqui vrbs Christianis intromissis traderetur. His expulsis, consiliis eorum patefactis, Christiani nullam spem vltrà reddendæ turris habentes, eò quòd nimium inpalàm omnia egerint, post longam fatigationem, & diuersos illi cruciatus illatos, ferè sub vnius mensis spacio vexatum in aspectu omnium Turcorum ante vrbis mœnia trahentes misellum, vixque palpitantem præ tormentis, amputato collo peremerunt: & præcipuè ex accusatione Græcorum fidelium occisus est, qui referebant, hunc plus quàm mille Christianorum propriis mortificasse manibus.

LVII. His finitis, & Christianorum aliquantulum persecutione ex noua munitione & istius decollatione repressa, Christiani Principes aduersitates suorum Boemundiq; societatis attritæ recolentes, ac famis pestilentiam clademq; mortalitatis in populo recensentes, ex peccatorum multitudine hæc fieri asserebant. Qua de causa consilio habito cum Episcopis & omni clero, qui aderant, decreuerunt omnem iniustitiam & fœditatem de exercitu abscindi: videlicet, *vt nullus in pondere aut mensura, nec in auri vel argenti ambitione, nec in alicuius rei mutatione aut negocio confratrem Christianum circumueniret; nullus furtum præsumeret; nullus fornicatione siue adulterio contaminaretur. Si quis verò hoc mandatum transgrederetur, deprehensus sæuissima pœna affligeretur: & sic populus* DEI *ab iniquitate & immundiciis sanctificaretur.* Hoc quidem decretum plurimi transgredientes, seuerè à iudicibus constitutis correpti sunt, alii vinculati, alii virgis cæsi, alii tonsi & cauteriati, ad correctionem & emendationem totius legionis. Deprehensi ibidem in adulterio vir & fœmina, coram omni exercitu denudati, & post terga manibus reuinctis, à percussoribus grauiter virgis verberati, totum circuire exercitum coguntur, vt sæuissimis illorum plagis visis, à tali & tam nefario scelere cæteri absterreantur.

LVIII. Hac iustitia in populo DEI corroborata ex Maiorum sententia, quatenus ira Domini placaretur, dux *Godefridus* iam à vulneris sui infirmitate conualuit. Quem in terram *Sarracenorum* & *Turcorum* direxit exercitus ad repetendas prædas & spolia, quæ *Boemundus* attritus & profugus deseruit, vt gaudium ex infortunio ieiunæ & attritæ plebi reportaret: quod DEO annuente actum est: sed non multas prædarum contraxit copias. Nam Sarraceni & Gentiles ab eo tempore, quo Boemundus terram eorum intrauit, prædasque abduxit, prouisi, armenta sua cum vniuersis rebus & pecuniis per montana & loca inuestigabilia absconderunt. *Reymundus* similiter & cæteri Principes ex decreto exercitus missi sunt. Sed paucas prædas contraxerunt, propter diffugium, quod Sarraceni cum rebus, armentis & pecudibus per montana & longinquam regionem faciebant.

LIX. Huius autem longæ obsidionis aliquo transacto curriculo, & grauissimis pœnis afflicto populo in laboribus vigiliarum, famis & pestilentiæ, ac frequentia incursantium Turcorum; *Ammirabilis Babyloniæ Rex*, quoniam inter se & Turcos grauis diu ante expeditionem hanc Christianorum erat discordia & odium, per Abbatem quendam Christianorum legatione & intentione cogni-

cognita, de pacis & regni sui ad inuicem confœderatione quindecim legatos, linguæ diuersi generis peritos, ad exercitum DEI viuentis direxit, hæc ferentes nuncia: REX AMMIRABILIS BABYLONIÆ GAVISVS ADVENTV VESTRO, ET PROSPERE ADHVC VOS EGISSE, SALVTEM PRINCIPIBVS MAGNIS ET HVMILIBVS CHRISTIANORVM. *Turci, gens externa, mihi & regno meo infesti, sæpè terras nostras inuasêre, vrbem Ierusalem, quæ nostræ ditionis est, retinentes. Sed nunc viribus nostris hanc ante aduentum vestrum recuperauimus, Turcos eiecimus; fœdus & amicitiam vobiscum inimus, genti Christianorum vrbem sanctam & turrim Dauid montemque Sion restituemus; de fidei Christianæ professione discutiemus, qua discussa, si placuerit, hanc apprehendere parati sumus: si autem in lege & ritu Gentilitatis persliterimus, fœdus tamen, quod ad inuicem habuerimus, minimè rumpetur. Precamur & monemus, ne ab hac ciuitate Antiochia recedatis, quousque in manus vestras restituatur, Imperatori Græcorũ & Christianis iniustè ablata.*

Winemarus, qui Mamistræ à Baldewino & Tankrado recesserat ad maritima, iterato nauigio *Laodiceæ* cum omni armatura naualis exercitus properauit: quam vallatam nauali obsidione & expugnatam in virtute suorum apprehendit, nil auxilii & respectus de omnibus quæ acquisierat, Christianis confratribus, Antiochiæ obsidentibus, conferens aut impertiens. Laodiceam denique apprehensam dum securè obtineret, suique commilitones & conspirati ocio vacarent, ac bonis terræ & ciuitatis fruerentur, à Turcopolis & militibus Regis Græcorum ex industria cæsi sunt & exuperati; arx ciuitatis recuperata; ipse *Winemarus* captus & in custodia carceris constitutus est; Duce Godefrido cæterisque Principibus hæc Antiochiæ adhuc ignorantibus.

LXI Interea Turci obsessi in Antiochia, opem quærere non tardantes, & amicos admonere, à montanis & finitimis regionibus magnas & copiosas vires Turcorum contraxerunt, quorum in breui triginta millia congregata sunt in vnum. Disposuerant enim in animo suo & consultu obsessi, ab ipsis exterioribus primo diluculo assultum fieri in populum sanctum DEI; deinde interiores vrbis ad roborandum & augendum assultum ex impetu affore; Christianos armis & sagittarum grandine fatigare, quo vsq; cæsis collis consumerentur in ore gladii. Tam nefandorum consiliorum & sceleratæ conspirationis delatio peruenit in castra catholicorum virorum, *Godefridi* Ducis & Episcopi Podiensis, cæterorumque primatum quibus præ inopia annonæ, & diuturna lassatione, diuersaque clade, non amplius quàm mille valentes equi habebantur. Nunc ad hanc curam & angustiam profertur sententia Episcopi, quæ in hoc modo fuit: *Viri Christianissimi, & qui estis flos electus Galliæ, quid modò sit vtilius in consilio, videre nescio, nisi vt spem in nomine Domini* IESV *habentes, illis ex improuiso occurratis. Gentiles quamuis vsquequaque adunati in tot millibus, vt audistis, superueniant, nullis aggrauati laboribus, nec longo itinere à terra sua egressi & fatigati, & iam vsque Barich ciuitatem profecti, tamen non est difficile in manu DEI tot millia concludi, & à vestris paucis copiis consumi.* Ad hæc verba Pontificis Dux Godefridus, in officio belli semper indeficiens, in auditu & præsentia conuocatæ legionis sic respondit: *DEI viui & Domini* IESV CHRISTI *sumus cultores, cuius nomini militamus. Hi in virtute sua, nos verò in nomine DEI viuentis adunati sumus. In cuius gratia confidentes, impios & incredulos impetere non dubitemus: quia siue viuimus siue morimur, Domini sumus. Sicut enim salutem & vitam diligimus, sic oportet, ne in palàm verbum istud fiat, ne hostes soliciti & prouidi de aduentu & impetu nostro, nimis exterreantur, & nobiscum præliari non expauescant.*

LXII Hæc Duce monente & exhortante, septingenti equites viri præliatores eliguntur, quos tamen res prorsus latebat præter aliquos primores exercitus: defecerant enim plerisq; equi, præ diuersis plagis, vt prædiximus, & paucissimi valentes fuêre equi: vnde alii iumentis, alii mulis & asinis, pro vt necessitas exhibebat, insidentes; intempestæ noctis silentio iter mouerunt, per pontem nauium transeuntes, Turcis his ignorantibus, qui in præsidio Antiochiæ fuerunt ad defensionem. *Boemundus, Tankradus, Robertus* Flandrensis, *Robertus* de Normannia, vnà cum Duce *Godefrido* in loco decreto pariter conuenerũt. *Rotgerus* de Barnauilla pariter conuocatus affuit, qui insidiis Turcorum assiduus, & strages sæpius exercens, apud eosdem Turcos notissimus & famosissimus laudem eam obtinuit; vt sæpius inter Christianos & ipsos de omni conuentione vtrinque captiuorum & cuiusque rei internuncius audiretur. Ipse pariter *Antistes*, socius in omni admonitione sancta sequebatur ad confortandos viros DEI. His verò per noctem iam superata via, & ad castra Turcorum properantibus, *Boemundus* quidam de genere Turcorum, qui *Veritate* cognita, quæ CHRISTVS est, baptismi gra-

tiam percepit, & à Boemundo Principe recenter de sacro fonte leuatus, nomine eius est vocatus: & *Walterus* de Drommedart præmittuntur, cautissimè gradientes, quo vsque primo diluculo gentem innumerabilem, ad auxilium Antiochenorum venientem, inspectant à sylua & frutectis vndique properare. Hi autem vt hostes à longè speculantur, reditum parant, ad septingentos socios laxis frenis reuolant, rem vt erat aperientes, sed omnem terrorem bono solamine adimentes.

LXII. Antistes verò egregius auditis verbis Walteri & Boemundi, admonet socios, metu & anxietate aliquantulum hæsitantes, ne dubitarent mori pro eius amore, cuius vestigia cum signo sanctæ Crucis sunt secuti, & cuius gratia patriam, cognationem & omnia reliquerunt, certi quia cum Domino DEO Zebaoth, quem hodie hîc mori contigerit, cœlos possidebit. In hac beata admonitione roborati, decreuerũt vnanimiter malle mori, quàm inimicis viliter terga dare. Ad hæc *Comes Reymundus* hilari animo vibrata hasta, clypeoque pectori obducto, & *Godefridus* Dux non minus æstuans desiderio conserendi prælia, cæterique septingenti viri bellicosi, ex improuiso per medios aduolantes infringunt, & eorum multitudinem copiosam disturbantes, palmam DEO donante victores accipiunt, Turcis attritis, & in fugam conuersis. DEI etiam auxilio & misericordia nerui arcuum eorum, præ pluuia molliti ac defecti, nil poterant: quod illis fuit magno impedimento, & fidelibus in triumphi augmento. Victores ergo Christiani facti, videntes se præualuisse, & paucos suorum cecidisse, ab equis descendentes, capita occisorum amputant, sellis alligant, sociis nonnullis, in castris Antiochiæ rei euentum expectantibus, in magna lætitia afferunt cum mille equis valentibus & spoliis multis, quæ deuictis hostibus acceperunt. Affuerunt in eodem prælio nuncii Regis Babyloniæ, qui etiam capita Turcorum amputata in sellis ad exercitum detulerunt. Contigit autem hæc victoria Christianis in manu paucorum præcedente die *capitis Ieiunii*. Ipsis etiam fidelibus in magna gloria repedantibus ad populum suum, & tentoria in pratis Antiochiæ relicta, Turci, qui obsessi auxiliũ attritæ multitudinis operiebantur, in mœnibus suis stantes, contemplabantur à longè victrices aquilas fidelium. Quas suæ expectatæ gentis æstimantes, subito fragore clamantium, & cornicinum strepitu, ad arma conuolant; è portis fortiter exundant, putantes ab intus & deforis in momento omnem illam sacram consumere legionem. Sed cominus appropinquantibus Christianis, & visis capitibus Turcorum, exuuiis quoque & caballis eorum recognitis, fragorem & tubarum sonitum compresserunt; gaudere cessauerunt, & in munitionem celeri fuga relati sunt. Christiani verò ad augendum Turcis dolorem, capita Turcorum trans mœnia & muros iactauerunt, cætera fermè ducenta, hastis & palis infixa, in conspectu omnium astantium ad mœnia contulerunt.

LXIII. Crastina autem die illucescente, Principes fidelium consiliis inuigilant, læti de recenti victoria, quatenus præsidiũ cuiusdã machinę locarent iuxta pręfatũ pontẽ ciuitatis, qui porrigitur trans fluuiũ Farfar: vt sic auferrẽt locatâ machinâ, introitum & exitum ab vrbe commeantibus, & escas inferentibus, & insidias per eundem pontem Christianis molientibus. Tandem reperto consilio, *Boemundum* Principem Siciliæ, & *Euerhardum* de Poisat, *Reymundum* Comitem de Prouincia, *Wernerum* de Greis, ad portum maris, qui dicitur Simeonis eremitæ, propter emendos cibos cum plurimis peditibus dirigunt; & vt vocarent socios ad opem construendi præsidii, qui in ipso littore maris propter naues, quæ escas adducebant, morabantur. Reduxerunt etiam in eodem comitatu legatos Regis Babyloniæ, quos magnificis muneribus honoratos in bona fide saluos nauigio remiserunt. Tam egregiorum virorum consilio & discessu per delatores comperto & manifestato, Turci gauisi sunt gaudio magno. Qui assumtis quatuor millibus electorum militum, per pontem prædictum ab vrbe egressi, viros prædictos, ductores exercitus, per notas sibi semitas insecuti sunt, hoc magno exercitu ignorante, in montanis insidias ponentes inter vepres & frutecta, quo vsque missi Principes à portu maris repedarent. Repedantibus autem sociis tam in equis quàm in pedibus, ex admonitione Boemundi, cæterorũmq; primorum iam quatuor millia confluxerant. Turci improuisos & cibariis onustos, raptim ab insidiis exurgentes, incurrunt sagittis trans pectus & viscera confodientes, alios gladio trucidantes. Et quia à dextris illis erat victoria, manus suas à fidelium martyrio non antè continuerunt, quàm per syluas & cãpos, quingentos amputatis capitibus extinxerũt. Vulneratorum quidem & captiuorum non erat numerus. *Boemundus* igitur, qui retrò agebat

agebat custodiam cum cæteris viris magnificis, intellecta hac cæde crudelissima, vidensq; suos semineces, per abrupta montium, per opaca loca latere, celeri fuga hac illacq; tendere: & perspiciēs se fugitiuis ac victis nequaquā prodesse, sed sibi in promtu esse mori, reductis frenis cum sociis, equo insidentibus, se subtraxit, & ad maritima, via relecta, tendens cum paucis repedabat. Nec mora, quidā, qui vix velocitate equi per deuexa collium elapsus, ab armis declinauerat, Godefridum Ducem, qui ab exercitu trans pontem nauiū veniens, mediis assistens campis ex Pontificis monitu Turcos & armenta eorum in vrbem redire coëgerat, graui inquietauit fama, asserens, quomodo Boemundus cæterique comprimores in mortis articulo positi, intra inimicorum insidias arctarentur, & quanta crudelitate populus, à porta repedās, sit attritus.

LXIV Dux verò his auditis, nuncios per vniuersa misit tentoria nunciare famā tam crudelem, & vt parati essent ad omnia nūc sibi aduersantia. Conturbati & exterriti vniuersi fideles, omnibus è tentoriis sine dilatione confluunt, humerisque squammosas vestes ferri ingerunt, hastis vexilla præfigunt, festinanter equos frenis & sellis reparant, ordināt acies, aditum pontis & vrbis celeri via disponunt appetere, quò inimicos ad præsidium vrbis redituros sperabant. His sine vlla tardatione pontem nauiū transeuntibus, & Duce *Godefrido* mediis campis trans amnem reperto, & tristi vultu de sociorum nece mutato, adest alter nuncius, qui ex legione Boemundi, Reymundi, Werneri cæterorumque per montana fugam facientium, Ducem in campo aliosque primores secum consistentes commonuit, quatenus in tentoria redirent propter insidias Turcorū & assultus, quorū vires & multitudinem intolerabiliorē arbitrabantur, quàm fuisset. *Dux* verò imperterritus, & vindictam attritorum fidelium sitiens, prorsus hinc abire, aut aliqua formidine locum hunc deserere, contradixit; sed cum iuramento asseruit, se aut hodie montem, quo firmatum erat præsidium conscendere, aut in eodem cum suis vitam amittere. Hac in Ducis responsione & affirmatione, & cunctorum ordinatione, assunt præfati Principes incolumes: *Boemundus, Reymundus, Wernerus*, de quorum aduentu & vita vniuersi lætati & confortati, contendunt ad locum montis prædicti ante pontem vrbis, decemque equites ex multitudine electos præmisere in illius montis cacumine, ad videndum, si quæ insidiæ Turcorum altera in valle montis iuxta montana haberentur. Vix decem in equo præmissi milites in montis arduo constiterunt, & ecce totam manum Turcorum illorum, scilicet qui à recenti cæde Christianorum in circuitu per montana & notas semitas clàm redierant, contemplantur. De quibus aduersus se viginti equites præcurrere intuentur, qui decem à montis cacumine arcerent. Christianis verò decem cedentibus propter nimium vicinas Turcorum insidias, & his viginti montis cacumen obtinentibus, subuenere triginta Christiani confratres, qui illos viginti fortiter incursantes de montis apice vsque ad ipsas Turcorum insidias in fugam reddiderunt. His viginti fugam ad societatem maturantibus, sexaginta Turci equites ab insidiis erumpunt, viri fortissimi, & in equis doctissimi, qui mox triginta Christianos equites in arcu & sagitta amouentes, in eodem permanserunt. Visa siquidem illorum audacia & incursu, sexaginta pariter equites Christiani, sexaginta occurrere Turcis in monte, interim toto exercitu Christianorum appropiante, qui eos repentè de monte fugatos, in valle, quo Turcorum manus & virtus iuxta montana adunata erat, celeri fuga remiserunt. Ad hæc tota vis Turcorum ab insidiis consurgit, & sexaginta equites Gallorum, iam prauium montis tenentes, grauissima cœperunt insecutione vrgere; ac per medium montis cacumen vsque ad ipsam vallem, quam appropians Christianus exercitus occupauit, retulerunt.

LXVI Turci quidem videntes, se nimium processisse, & Christianum exercitum immobilē permanere, nec aliqua formidine posse auerti à proposito, sed aduersum se festinatò contendere, frustra fugam arripiunt. Galli nihilominus ad persequendum instant; qui in momento permixti, quia cominus ad inuicem confluxerant, cruenta cæde in Turcos sæuiunt in vltionem suorum attritorum, & à portu Simeonis redeuntium. Hac in fuga Turcorum & proximatione Christianorum, non parcè eos cædentium, plurimæ copiæ, quæ à mœnibus vndique ad portam confluxerant, Turcorum cæterorumq; reditū operientes, sed non videntes fortunam illorū euersā, & cæsos eorū miserrimos, patefaciunt ianuā, & in patulis cāpis armati procedunt, vt suis augerent vires, & fiduciam darent vrbem intrandi. Iam ex vtraque parte fidelium & infidelium permixti erant equites & pedites. Dux verò *Godefridus*,

cuius manus bello doctissima erat, plurima capita, licet galea tecta, ibidem amputasse, refertur ore illorum qui præsentes oculis perspexerunt. Dum sic plurimo belli labore desudaret, mediisque in hostibus plurimam stragem exerceret, Turcum, mirabile dictu, sibi arcu importunum acutissimo ense duas diuisit in partes lorica indutum: cuius corporis medietas à pectore sursum sabulo cecidit, altera adhuc cruribus equum complexa, in medium pontem ante vrbis mœnia refertur, vbi lapsa remansit. Hoc prospero euentu lætati, *Robertus* Flandrensis, *Robertus* Comes Nortmanorum, *Cuno* de Monte acuto, Comes *Reymundus*, & omnis nobilitas Galliæ quæ aderat, hostes impetu equorum perrumpunt, multos hasta & gladio perforant, in pontem moribundos cogunt tendere. Vbi præ nimia pressura, quam pons sustinere nequiuerat (quia tot fugientibus sua latitudo non sufficiebat) plurimi è ponte cadentes vndis Fernæ inuoluuntur. *Boemundus*, qui per iuga rupium, solis hibicibus peruia elapsus cum cæteris comparibus ad societatem gratia DEI saluus redierat, in eodem sanguinis opere atrociter desudans, socios commonet & consolatur; à ponte verò labentes hostes hasta perforatos gladio trucidat. Pedites denique iocundati hoc triumpho, corruentes & densatos in pontis margine & aluei crepidine lanceis impetunt, ab occisione non antè manum continentes, donec sanguine occisorum totus immutaretur fluuius. His itaque prosperè finitis, Christianisque readunatis, & Turcos adhuc insequentibus in ponte, & portam cum eisdem intrare conantibus, porta ab interioribus extemplò obstruitur, sociosque miserè exclusos inter percussorum manus relinquunt. Hæc certamina, & Christianorum recens victoria, vna die acta sunt mense Martio: & viri Turcorum, tam qui in bello ceciderunt, quàm qui in vndis perierunt, mille & quingenti computati sunt.

LXVI. Victis in nomine Domini IESV CHRISTI tam ferocissimis Turcorum cuneis, & crudeli cæde fugaque in portam vrbis coactis, atque Christianis cum magna victoriæ gloria in tentoria relatis, ab ipsa die & deinceps Gentilium animi cœperunt mollescere, & assultus eorum antè creberrimi prorsus deficere, insidiæ quiescere, virtus eorum languescere; timor quàm plurimos eorum adeò inuadere, vt aliqui à ciuitate & suorum societate subtracti, in noctu migrarent, & Christianos se velle fieri confitentes, Christianorum se Principibus commendarent. Commendati verò, & Christianorum turbis sociati, retulerunt, quanta suorum pertulissent damna, & quanta de casu illorum per totam vrbē exercuissent lamenta: Amiraldos etiam duodecim potentissimos Regis Darsiani vespere illo in eodē prælio cecidisse asserebant, de quorū nece planctus & gemitus totam conturbabat Antiochiam. Quarta dehinc orta die, Dux & vniuersi Principes exercitus DEI à tentoriis egressi in virtute magna, præsidium quod decreuerant, in vertice prædicti montis ante pontem & portam vrbis congerie lapidum & bitumine fragilis luti ædificantes, tutissimo vallo munierunt, Comitis *Reymundi* custodiam in ea constituentes cum quingentis viris militaris audaciæ & industriæ.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER QVARTVS.

Argumenta Capitum.

I. Audiens Princeps Antiochiæ Christianorum victoriam, quid facto opus sit, à suis fidelibus sciscitatur.

II. Innotatio nunciorum Darsiani; & qui sint, quos ad auxilium inuitat.

III. Allegatio causæ apud Regem Corrozan.

IV. Qualiter ipse Rex accepit verba nūciorū.

V. Insultatio Corbahan contra populū DEI in conspectu vocatorum Regis.

VI. Expugnata Nicæa Princeps virtutem prædicat Christiani exercitus.

VII. Corbahan in superbia magna minatur, se in breui Christianā fortitudinē experturum.

VIII. Rex Corrozan de belli euētu Magos cōsulit, & Turcorū Principes ex nomine vocantur.

IX. De munificentia Baldewini in Principes, & de tentorio Duci transmisso.

X. De conuentu nationū, ad obsidionē Christianorū festinātiū, et de accusatione Baldewini.

XI. Profanis Rohas obsidere parantibus Baldewinus obuiat, dimicat & triumphat.

XII. Corbahan triduo, Rohas frustra obsidet: Baldewinus recedentem bellicosè insequitur.

XIII. Christiani exercitus quidam castris se subtrahunt, & viri industrij in occursum Gentilium exploratum pergunt.

XIV. Percepto nationū apparatu, quod Principes inierint consilium.

XV. Mysterium arcani consilij Boemundi de traditione Antiochiæ.

XVI. Quàm

XVI. *Quàm prudenter ipsum consilium inter primates ventilatũ sit cæteris ignorantibus.*

XVII. *Quàm cautè sibi conuenerint fideliũ interpres & traditor ciuitatis.*

XVIII. *Godefridus & Robertus electos in hoc bellones, ne primum murorũ ascensum horreant, adhortantur.*

XIX *Viri cordati qualiter per coriaceã scalam intromissi sint.*

XX. *Scala dirupta nonnulli perierunt, sed denuò reparata, fiducialiter ascendunt.*

XXI. *Immissi strage custodũ operãtur: gẽtiles alii somno expergefacti Christianos impugnãt.*

XXII. *Tumultuãtibus hinc inde partibus, Principes tunc primùm, traditam esse ciuitatẽ, multitudini indicant.*

XXIII. *Fideles portas vrbis aperiunt: vexillum Boemundi in arce præeminet: prima luce geritur bellicosissimus Mars.*

XXIV. *Pagani, quò quisque poterat, fugam ineunt: aliqui de altissimis rupibus cadentes elisi sunt & extincti.*

XXV. *De opibus inuentis in ciuitate, & qua die capta sit vrbs.*

XXVI. *De fuga & nece Regis Antiochiæ.*

XXVII. *De Rotgero, qui gentiles, exercitum præcedentes, bellator excipiens, insperata morte præuentus est.*

XXVIII. *Excusatio fratrũ, quare non subuenerint coram se pereunti.*

XXIX. *Obsidio nationum circa Antiochiam.*

XXX. *Dux Godefridus bellans in fugã vertitur, & plurimi comitum eius diuersis mortibus profugantur.*

XXXI. *Boemundus acriter impugnatur: sed auxilio fratrum superior efficitur: & qua necessitate profani remotius castra locarint.*

XXXII. *Viri Corbahan hos & illos per singulas portas distribuit, & Tankradus mœnia oppugnantes aggreditur.*

XXXIII. *Christiani præsidium se retinere posse desperantes, demoliuntur incendio.*

XXXIV. *De magnitudine famis in populo DEI, & quàm carè vendebantur vilissima.*

XXXV. *Turci vrbem latenter recuperare volentes, deiecti sunt: qui post diutinã colluctationem muro depulsi, miserè perierunt.*

XXXVI. *De quibusdam Christianis victũ extra muros quærentibus, & de nece nautarum, obsessis alimenta vendentium.*

XXXVII. *Quomodo primorũ quidã desperatione viuendi de ciuitate clàm fugerint.*

XXXVIII. *Verba consolatoria Clerici cuiusdam ad populum.*

XXXIX. *Item exhortatio principalium virorum, & fugitiui Principes quomodo Constantinopolin nauigare cœperint.*

XL. *Quomodo prædicti viri Græcum Imperatorẽ ab auxilio fratrum reuocauerint.*

XLI. *Alij quidã Principes fugã meditantes bonorum virorum exhortationibus retinẽtur.*

XLII. *De milite Christiano, cuius equus cum fugiente cecidit.*

XLIII. *De inuentione Dominicæ lanceæ.*

XLIV. *Vbi Petrus legatione fungitur apud Corbahan, Principem obsidionis.*

XLV. *Item de eodẽ, & quàm tumidè Princeps verba legationis acceperit*

XLVI. *Petrus reuertitur, responsio Maioribus aperitur, & quid facto opus sit, in commune discutitur.*

XLVII. *Bellum indicitur, omnes quasi morituri in crastinũ præparantur, et distributæ acies sub ducibus ordinantur.*

XLVIII. *Relicto in vrbe Reymundo Comite fideles portis erumpunt, quibus Gentiles à magistra arce signo accepto occurrunt.*

XLIX. *Christi populus in prima acie victor Gentilium fumo impeditur.*

L. *Peregrini multifariè dissipãtur: acies Boemundi in mortis articulo posita Godefrido Duci nunciatur.*

LI. *Dux hostes fugat & proterit, fratres à porta mortis educit.*

LII. *Item de eodem.*

LIII. *Corbahã victis suis spẽ viuendi ponit in fuga, quem Podiensis Episcopus insectatur.*

LIV. *Vbi notantur Principes qui præ inopia mendicant.*

LV. *De eadem re & fuga & cæde hostium.*

LVI. *De direptione castrorum & diuersitate vinculorum.*

TANDEM à Duce *Godefrido*, populoque fidelium, triumphatis & obrutis in gurgitis flumine aduersariis Christianæ plebis, & præsidio firmato nemine obsistente, quidã nuncius ex Turcis festinus ad turrim & palatiũ Darsiani, regnatoris Antiochiæ, quod est in montanis, transuolat, quãta sint damna suorũ indicans, & nisi diligenter & solicitè prouideat, Antiochiã cæterasq; finitimas oras illius in breui eum amissurũ. Rex *Darsianus*, homo grandæuus, audiens præsidiũ firmatũ, suorumq; ruinã irrecuperabilẽ, hactenus in omni cõflictu & euentu diuersarũ rerum securus, inq; solio dormiens, nunc primùm suspirio angustiatur; & filiũ suũ *Sansadoniã*, cunctosq; sibi subditos primores ad suũ inuitat cõsiliũ. I.

Aderat in conspectu eiusdẽ sceptrigeri *Solymanus*, de Nicæa vrbe expulsus & Romaniæ finibus, quẽ præfatus Darsianus cõpellans, nunciũ suæ legationis fieri obnixè petit, sciens eũ virum facundũ, & omnibus regnis Gentiliũ notissimũ, dicens ad eũ: *Tu generis mei proximus cũ duodecim legatis* II.

meis, & filio meo Sansadonia, Corrozan, in terram & regnũ natiuitatis nostræ profecturus es. Copatrix & Odorsonius, duo ex Principibus meis fideliſſimi; in hac legatione tecũ erunt ad faciendã querimoniã iniuriarũ nostrarũ. Vos verò transeuntes, Brodoan *de ciuate Alapia, confratrẽ & amicũ, ad auxiliũ nostrũ commonete.* Pulair, *cuius milites & arma sunt copiosa, ad opẽ nobis conferendã similiter admonete, eò quòd nobis sit semper fœdere coniũctus. Sceptrigero autẽ de Corrozan* Soldano, *qui caput & Princeps est Turcorũ, aduersitates & calamitates nostras exponite;* Corbahanq́; *familiari eiusdẽ sceptrigeri suggerite, vt mihi familiares opes exhibeat & copias. Vocetur ergo nobis scriptor & notarius meus, vt sigillũ meum & litteras vobiscum deferatis, quatenus cõfidentius credãt necessitates nostras. Plurimi enim dies transierũt, ex quo in initio obsidionis huius vrbis filius meus*, Buldagis, *Corrozan vos præcessit, vt aduentũ Christianæ gẽtis confratribus & Principibus nostris notũ faceret, & aduersus eam vt nobis subueniant, vniuersos commoneret.*

III. Hac Regis audita volũtate & imperio, ipsiusq́; acceptis cũ sigillo litteris, ex vrbe & palatio Regis procedẽtes, in terrã Corrozã profecti sunt. Venerũt siquidẽ in apparatu & sumtu nimio & in gloria magna ad ciuitatẽ magnã *Samnarchã*, quæ erat de regno Corrozan: in qua ipsũ Principẽ magnũ & sceptrigerũ *Soldanũ* super omnes Reges & Principes oriẽtalis plagæ, *Corbahanq́;* Principẽ, & secũdũ a Rege, in gloria magna repererũt. Quẽ *Solymanus*, quia ętate erat prior, & industria nominatissimus ac facũdia, salutauit. Salutato autẽ Rege, antequã legationẽ aperiret, sicut mos est Turcorũ, de infortunio & iniuriis cõquerentiũ, in conspectu eiusdẽ magni ac potentissimi Regis, & pręsentia suorũ, pileos à capite humi iaciẽtes, barbas vnguibus sæuissimis discerpũt, & in magnis lamentationibus suspiria trahũt. Rex Corrozan his Turcorũ discissionibus visis, in superbia magna sic respondit: *Solymane, amice & frater noster, quid vobis cõtigerit, expone; & vobis illatas iniurias aperi: viuere nequaquã poterit à facie nostra, quicunq; est ille, qui vos cõturbare præsumserit.* Solymanus gaulsus & cõfidẽs in respõsis tã potẽtissimi Regis, & in virtute illius, amaritudinẽ, quã grauiter in corde tenebat, & omnẽ rem ex ordine retulit, quodq́; viua voce nõ poterat, literarũ assertione memorabat: *Nicæã*, inquit, *quã nosti nominatissimã, & terram, quã dicũt Romaniã, de regno Græcorum, quam auxilio tuisq́; viribus ex tuo dono et gratia nobis collatã acquisiuimus, quadã gens superueniens, quam dicunt Christianos, de regno Franciæ, in manu forti & exercitu vehementi nobis abstulerunt, & captam cum vxore & duobus filiis meis Imperatori Constantinopolis tradiderunt, me autem in fortitudine sua attritum & fugatum, ad vrbem Antiochiam, in qua sperabam remanere, insecuti sunt: vbi non solùm me meosq́;, sed etiam Regem Darsianum de genere nostro virum nobilissimum, tibi subiectum & amicum, tuoq; munere vrbem & terras tenentem, armata manu obsederunt. Misit ergo nos ad te idem Princeps, & tibi subiectus Darsianus, maior & consanguineus noster, vt sibi auxiliari digneris in virtute multa, qua potes: nimium enim, & suprà quàm credimus, necessitas exposcit. Populus & exercitus noster attritus est; terra & regio nostra dissipata est; nostra vita & omnia nostra nunc in manu tua: spem aliam sicut in te, non habemus.*

IV. In risu & deliramento verba & querimonias huius *Rex Corrozan* accepit, leuiter in aures misit; minimè has calamitates ab vlla mundi plaga posse Turcis inferri se credere fatetur; virtutem Solymani, hactenus nominatissimam, militiæque illius audaciam, pro paruo reputans, audiente suorum cœtu. *Solymanus*, sicut is, qui nuper expertus erat virtutem Christianorum non leui animo sententiam Regis accepit. Vnde quia nequiuerat omnia viua voce explicare, litteras cum sigillo Darsiani aperit, in quibus nomina regnorum & nomina Principum vniuersorum Christianorum, Turcos expugnantium, intitulata erant, & quanti eorum sint exercitus & vires. Rex verò & omnis primatus Gentilium, qui secum erant, agnitis litteris & rebus viribusque Gallorum, consternati sunt animo; & vultu in terram dimisso, non vltrà super querimoniis Solymani frustra mirati sunt. Ad hæc sine intermissione in vniuersas terras regni sui missa legatione, omnes primates & Ammiraldos suos in vnum iubet conuenire, die determinata, quæ tunc aptior videbatur. Iam die adueniente, vnanimiter ex decreto & iussu Regis conuenerunt, quibus Rex verba & querimonias Solymani, & calumnias à Christianis illatas, aperuit, dicens: *Vniuersi, qui conuenistis, pensate vt pensandum est; quia Christiani, qui superuenerunt, sicut fecerunt cæteris ciuitatibus & amicis & confratribus nostris, sic nobis facient, ni reprimantur.* Corbahan verò familiaris, & primus in aula Regis & secundus à Rege in regno Corrozan, vir contumax, & plenus superba feritate, virtutes Christianorũ parui pendens, in hęc verba spiritu superbiæ erupit: *Miror verba & querelã Solymani, Sansadoniæ & Buldagis, filiorũ Regis Darsiani, super infestatione Christianorũ, quorũ obsidione Solymanus terras & vrbes suas amisit, de quibus non fa-*

V.

non facilius possent defendi, quàm si à tot miseris & brutis animalibus fuissent obsessi. Olim centũ
millia Christianorũ straui, amputatis capitibus, iuxta Ciuitot, vbi montana terminãtur, in auxiliũ
Solymani accitus contra Imperatorẽ Græcorũ, dissipato illius exercitu, & fugato ab obsidione vrbis
Nicææ. Post hæc Petri eremitæ agmina innumerabilia satellites mei, in auxiliũ Solymani missi, at-
triuerũt, quorũ cadauere & ossibus campi regionis nunquã poterũt vacuari. Solymanus, qui VI.
erat vir mirę & magnæ industriæ, audita illius superbia, & verborũ iactantia, æquo
animo hęc illi respondit: *O frater & amice noster Corbahan, quare sic nos parui pendis, & parũ*
videntes astruis, nosq́; tuo auxilio vicisse, & Imperatorẽ Constantinopolis & Petri Eremitæ inau-
dita millia attriuisse? Imperatoris exercitus, gens Græcorum mollis & effœminata, bellorumq́; ex-
ercitiis rarò vexata, facilè in virtute robustorũ potuit superari, superata decollari. Petri similiter E-
remitæ agmina, pusillã manũ & mendicã, & iners vulgus fœminarũ, pedites omnes longa via fa-
tigatos, quingentosq́; solũmodo equites reuera cõprobaui: quos leui incursu et cæde cõsumere nobis nõ
multũ erat difficile. Hos verò, quorũ nomina & virtutes & bella & industrias litterarũ notitia di-
dicistis, & aduersũ quos difficile est bellũ committere, scitote viros fortissimos, miro equorũ volumi-
ne doctos, in prælio non morte, non aliquo genere armorũ posse absterreri. Horũ ferreæ vestes, clypei
auro & gemmis inserti, variisq́; coloribus depicti: Galeæ in capitibus eorũ splendentes super solis splẽ-
dorẽ coruscãt. Hastæ fraxineæ in manibus eorũ ferro acutissimo præfixæ, sunt quasi grandes perticæ.
Equi eorũ cursu & bello doctissimi. Vexilla in hastis eorũ nodis aureis & fimbriis argenteis montes
in circuitu nimio lucis decore coruscare faciũt. Audaciã eorũ tantã scitote, quòd mille equites illorũ,
si ad pugnã processerint, nõ dubitẽt viginti millia nostrorũ adire, sicut leones et apri mortiferis icti-
bus armorũ fulminantes. Ego autẽ vires illorũ pro minimo duxi, nec stare aduersũ me eos æstimaui,
congregata fortitudine meorũ, sed sic virtutẽ illorũ conterere speraui, vt paulò antè Petri Eremitæ
exercitũ deleui. Sperabã etiã eos ab vrbe Nicæa me posse absterrere in virtute meorũ, vxorẽ meam
filiosq́; meos, milites & Principes meos, qui infra vrbis mœnia erãt, liberare: denuò cũ his bellũ com-
misi: sed frustrà consumtò labore, vix per iuga montiũ manus illorũ euasi, nõ paucos meos occisos re-
liqui. Illi meis attritis, & cædẽ suorũ nõ æquè ferentes, Nicæam redeũt; obsidionẽ iterant firmius &
tutius quàm antea, quo vsq; meos victos cũ vxore & filiis meis in deditione tenẽtes, cũ clauibus vr-
bẽ Imperatori Constantinopolis reddiderũt. Præterea oppida et castella Romaniæ, quæ meæ ditionis
erãt, deuicta & subiugata eidẽ Imperatori restituẽtes, plurimas munitiones nostras inuaserũt. Nõ
amplius de omnibus terris & ciuitatibus & præsidiis, quæ tenui, mihi relictũ est, quã Foloraca arx,
quæ est iuxta mare & confinia regni Russiæ. Adhæc hi Christiani milites, quos tu credis inualidos,
Tursolt, Azarã & Mamistrã, ciuitates Romaniæ, cũ plurimis præsidiis expugnatas obtinẽt. Ciuita-
tes verò Armeniæ & castella Dandronuch & Harimnu & Turbaysel & montana Constãtini, Ar-
meniæ Principis, & Pãcratii, terramq́; Ducis Corrouasilii, ferro & viribus coacta sibi subdiderũt.
Ciuitatẽ verò Rohas, mœnibus & murali ædificio munitissimã, fertilitate quidẽ famosissimam, ob-
tinent. Sed & Princeps quidã Baldewinus, caput & ductor huius Christiani populi, filiã Principis
terræ vxorẽ duxit; & vice Ducis extincti à ciuibus promotus, terrã totam et regionẽ sibi tributariã
fecit: & sic vsq; ad Malatinã omnia loca et regna iidẽ Christiani inuaserunt. Nunc Antiochiã, his à
dextris & sinistris subiugatis, obsident. Gentes hæ miri laboris sunt & exercitii: non curant corpora
vlla mora aut requie, sed inimicos sibiq́; cõtrarios de die in diẽ requirunt, quos inuĩctos & expugna-
tos mittunt in perditionẽ. Corbahan superbus hac Solymani audita narratione, am- VII.
plius in elatione & iactantiã os suũ aperuit, dicẽs: *Si, inquit, vita sospes fuero, nõ sex mẽ-*
sium pertransibũt dies, & hos Christianos experiar, vtrum sic fortes sint, vt asseris, quos (in DEO
meo iuro) sic delebo, vt omnis hoc eorũ posteritas doleat. Rex autẽ Corrozan in verbis ho- VIII.
rũ ad inuicẽ cõtendẽtiũ, *Corbahan* & *Solymani*, magos, ariolos, aruspices deorũ suorũ
inuitat, de victoria futura requirit: qui omnia prosperè succedere, Christianos triũ-
phare, facili bello superare, Regẽ promiserũt. Hoc audito Corbahan respõso diui-
norũ suorũ, in quo cor & consiliũ Regis intẽdebat, multiplici legatione diffusa per
vniuersũ regnũ Corrozan, ex magnifica Regis iussione omnes primores & nobilis-
simos inuitat, quatenus in armis & sagittis vehiculisq; cibariorũ expeditionẽ ma-
turarẽt. Fabros, qui in omni regione cõmorabãtur, catenas & vincula fabricare cõ-
stituit, in quibus vincti & captiuati Peregrini in barbaras terras abducerẽtur. *Pulait*,
qui erat vnus Turcorũ potẽtissimus, qui iuxta flumẽ Euphratẽ habitabat, *Brodoã* de
Alapia ciuitate præclara, qui & ipse abundabat satellitio, in vltionẽ Turcorum &
iniuriarum, quæ à Christianis illatæ erant Solymano Darsianoq;, Regi Antiochię,
amicis & cognatis Turcorũ, vnanimes Regis Corrozã inuitat legatio; res explicat,
& instantes denunciat necessitates. *Damascenorũ* quoq; *Principẽ* eadẽ fama & legatio
pulsat & admonet, qui & ipse terram Syriæ magna ex parte subiugauerat, & potens
erat vbertate glebæ & equitum robore. *Amasam* etiam de Niz regione, sita in

latere *Corrozan*, qui nimium diuulgabatur fama militiæ & audaciæ, Regis pariter solicitabat legatio, eò quòd ipse in fronte aciei semper in quocunque periculo signifer haberetur. Eiusdem Amasæ hasta & sagitta omnium Turcorum sagittis incomparabilis erat, arcu omnes præibat in sagittando: ad omnem expeditionem non minus centum equis, cursu velocissimis, munitus erat, vt vno sagitta percusso, aut aliquo aduerso casu pereunte, alii sufficerent in belli assiduitate, quo semper præuolans & infestus hostibus ferebatur. *Boesas* ex eadem secta Turcorum, & non dispar apparatu & armis, inuitatur. *Amasa* alter de Curzh terra amplissima & ditissima, virisque sagittariis abundans, similiter ex Regis mandato adesse commonetur. *Balas* de præsidio Amacha & Sororgia ciuitate; *Balduc* de Samusart, Turci dolosi, milites verò armis & bello famosi; *Karageth* de Karan, ciuitate mœnibus & muris firmissima, ad eandẽ expeditionis diem adesse commonentur. Hi in regno Corrozan ex regia admonitione, aut aliis in regnis quicunq; dispersi præerant, ad hanc expeditionem sunt conuocati, ab initio obsidionis Antiochiæ, & à die, qua secunda legatio Regis Darsiani per Solymanũ facta est. Et in Corrozan rebus necessariis operam dabant, milites armabant, & in omni apparatu bellico sine inter-

IX. missione intenti feruebant. Exercitus Christianorũ & vniuersi Principes, qui in obsidione & labore erant circa Antiochiam, prorsus de hac re ignorabant expeditionem: sed de die in diem non solũ escarum, sed equorũ armorũq; defectione arctabantur, & ante omnes curas grauis inopia vniuersos reddebat solicitos. Dũ hæc longo tempore indigentia magis ac magis accresceret, & plurimi præ imminutione necessariarum rerum desperarent, *Baldewinus*, qui Edessam ciuitatem vel Rohas dux promotus subiugauerat, plurima talenta auri & argenti fratri suo, Duci Godefrido, Roberto Flandrensi, Roberto Nortmanorum Comiti, Reymundo, cæterisque præpotentibus, per *Gerhardum*, nimium sibi familiarem, misit, ad instaurandã defectionem, quam tales & tam nobiles Principes comperit tolerare. Equos etiam cursu laudabiles & præstantis corporis cum ornatu sellarum & frenorum honorifico, eidem fratri misit & cæteris Principibus. Misit etiam arma miri honoris & decoris. Deinde post aliquot dies *Nicusus*, Princeps Armenius, de regione Turbaysel, tentorium miri operis & decoris Godefrido Duci misit, vt gratiam & amicitiam illius inueniret. Sed à Pancratio insidiis positis, pueris ipsius Nicusi tentorium ablatum est, & ex eius dono Boemundo transmissum. Quod dum *Godefridus* Dux & *Robertus* Flandrensis, qui ad inuicem dilectissimi amici & consocii fœderati erant, ex verbis Nicusi sibi allatum intellexissent, *Boemundum*, vt redderet, quod iniustè acceperat, verbis pacificis admonuerunt. Qui omnino admonitioni eorum contradixit & petitioni. Indignati ergo Principes prædicti, rursus ex consilio Maiorum ablatum requirunt tentorium: qui nequaquam se reddere asserit; sed graui responsione animos prædictorum Principum aduersus se concitauit. Concitati verò, Boemundum, conuocata manu suorum, aggredi in castris statuerunt, nisi quod iniustè acceperat, citò remitteret. Tandem Boemundus ex consilio primorum exercitus, ne dissidium fieret in populo, tentorium Duci restituit, & pace cõposita, rursus ad inuicem amici facti sunt. Dehinc inedia inualescente, & copia escarum deficiente circa regionem Antiochiæ, *Baldewinus* Duci & fratri suo vterino Godefrido omnes reditus Turbaysel constituit, in frumẽto, vino, hordeo & oleo, in auro

X. solùm singulis annis quinquaginta millia Byzantiorum. Iam dies determinata expeditionis Regis de Corrozan, à longo tẽpore indictæ & procuratæ, propinquauit. Et ecce vniuersæ nationes regni illius, & Principes prædicti, per regionem Armeniæ, Syriç, Romaniç, dispersi, in armis & copioso apparatu ad castrum *Sooch* cõuenerunt, habentes ducenta millia equitum bellatorum absq; exiguo vulgo & fœmineo sexu, absque iumentis & camelis, & cæteris animalibus, quæ nullo numero poterant cõputari. Affuit & *Corbahan*, princeps & caput militiæ, qui in vehiculis cibariorũ, qui in copiis & armis militum, qui in tentoriis & nimio apparatu super omnes affluebat: quẽ vniuersi Principes & nationes, quç cõuenerãt, tanquã Dominũ venerabãtur, & in omnibus magistrũ ac prçceptorẽ audiebant. Hic suo in vnũ collecto exercitu, viã iuxta onera curruũ suorũ & sarcinas iumentorũ & camelorũ diebus multis morabatur, donec terrã & ciuitatẽ *Rohas* ingressus est, vbi per aliquot dies remoratus, pernoctauit. Hanc per regionẽ descẽdẽs, dũ iter per dies prænimia pressura gẽtis & iumẽtorũ abbreuiaret, plurimi de diuersis locis accurrerũt, plurimaq;

maque de exercitu & obsidione Antiochiæ retulerunt. Inter hæc & alia *Baldewinus* apud eum est accusatus, eò quòd Turcis attritis & extinctis, non solùm ciuitatem Rohas, sed & omnia in circuitu præsidia suo subiugasset dominio. Hoc audito, XI.
Corbahan & comprimores sui exercitus ad inuicem consuluerunt, vt ciuitatem Rohas obsidentes & expugnantes, Baldewinum & suos conchristianos captiuarent atq; punirent, & ciuitatem ac regionem Turcorum restituerent ditioni. Sed *Baldewinus*, quem nec minę, nec aliqui terrores poterant mouere, cōperto aduētu Corbahan & consilio eius aduersum se & ciuitatem *Rohas*, conuocata & armata vniuersa manu suorum, in equis, cursu valentibus, occurrit militibus Corbahan, præmissis ab obsidionem Rohas. Quos fortiter assiliens, & cum eis in arcu Armeniorum & lancea Gallorum dimicans, vsque ad castra Corbahan in fugam remisit, spolia, nempe camelos & iumenta cum rebus necessariis præmissa, in ciuitatem Rohas adducens. Corbahan verò Baldewinum hoc aduersum se præsumsisse, cùm præsens fuerit, ne dum absens, vehementer admiratur. Et indignatus super eius audacia, obsidionem circa Rohas nunquam se prætermittere in Deo suo iurat, sed admonito exercitu suo, hanc in momento irrumpere, & Baldewinum captiuum abducere. Vix Corbahan, Princeps & homo metuendus, so- XII.
cios admonuit, & ecce vniuersi exurgentes ciuitatem Rohas obsederunt in tubarum & cornicinum stridore & tumultu, plurimam vim & assultus triduò circa vrbis mœnia & portas inferentes. Sed & à defensoribus & custodibus ciuitatis videntes sibi validè repugnari, nec se in momento vel breui spacio posse proficere, quia vrbs muris & turribus esset inexpugnabilis, Corbahan consilium dederunt, vt nunc castra ab obsidione moueret, viam quam decreuerat, ad *Antiochiam* maturaret; Antiochia verò deuicta reditum faciens, ad obsidionem circa Rohas reiteraret, donec Baldewinum suosque tanquam oues in ouili trucidaret. Corbahan huius rei consiliariis acquiescens, iter suum versus Antiochiam continuans, propter montium difficultates, exercitus inaudita millia diuisit in partes. Et quia nauigio longum erat tot millia flumen magnum *Euphratem* transmeare, Baldewini & eorum, qui cum eo erant in ciuitate, non immutati sunt vultus præ angustia tantæ multitudinis; sed Corbahan recedente à statione vrbis, equos ascendentes, postremos exercitus insecuti sunt, si fortè aliqua pars tardaret, cui possent aduersari. Sed dum parum eis succederet propter prouidentiam & custodiam Turcorum, Rohas reuersi sunt, Dominum cœli exorantes, vt Ducis Godefridi, Roberti, Reymūndi Boemundi, & omnium Christianorum misereatur; & de manu inimicorum, in tanta fortitudine superuenientium, defendat, & sua gratia tueatur. Nec mora, à delatoribus Syris & Armeniis cœpit crebescere fama aduentus Corbahan suorumque militum per aures Christiani exercitus. Sed alii credere renuebant; alii credentes Ducem ad prouidendā rem solicitabant. Inter XIII.
has diuersas opiniones, nescia qua de causa, *Stephanus Blesensis* infirmitate occupari se plurimum testatus est, nec se posse vltrà moram facere in obsidione: fratresque commendans, & ab eis recedens, hac infirmitatis occasione versus maritima ad *Alexandriam minorem* profectus est. Eò itaque recedente, quatuor millia virorum belligerorum eum secuti sunt, qui de eius fuerant comitatu *Godefridus* Dux, *Boemundus, Robertus, Reymundus*, Capitanei exercitus, magis ac magis fama Gentilium superuenientium attoniti, vnanimiter decreuerunt, viros industrios de exercitu eligere, & ad explorandam rei veritatem per montana & loca difficilia, vnde tutiùs specularentur, præmittere. Præmissi sunt ergo *Drogo* de Nahella, *Clareboldus* de Vinduil, *Iuo* de regno Francorum, *Reinardus* de Tul, viri clarissimi: vt si quæ de aduentu Gentilium pro vero comperta in aures eorum sonuissent, aut oculis eorum deprehendissent, absque mora ad exercitum referrent, vt prouisi Principes minus iacula infestantium timerent. Præmissi milites & rei exploratores, quidam ad *Arthesiam*, quidam versus *Rossam*, quidam versus viam *Romaniæ* sunt diffusi ad intelligendam rei veritatem: qui exercitum vndique ebullire à montanis & diuersis viis vt arenam maris perspexerunt, infinita millia eorum admirantes, & minimè denumerare valentes. Visis autem tot millibus & arma- XIV.
tura Corbahan incomparabili, & gloria rerum suarum, sub omni festinatione Antiochiam reuersi sunt, diebus septem priusquam Corbahan & suæ acies terminos & campos regionis Antiochiæ attingerent. Reuersi deniq; sicut didicerāt, & oculis viderant, aduentū & omnem apparatum Corbahan, & omnē militiā, quā eduxerat, Duci & cæteris Principibus clàm retulerunt; ne populus exterritus, eò

quòd longa obsidione & graui penuria affectus esset, desperaret, minusque resisteret; ac diffugium, tenebris ingruentibus, præpararent. Dux *Godefridus, Robertus, Reymundus, Boemundus, Eustachius, Tankradus*, omnisque primatus proxima die, postquam reuersi sunt præmissi milites ad explorandum exercitum Corbahan, in vnum conuocati conuenerunt, quid melius agerent, quod sanius consilium inirent, discusserunt, ne subitò præoccupati, ab irruentibus millibus inimicorum in gladio & arcu consumerentur. Godefridus Dux, Robertus & alii multi contendebant, vt exurgentes in loricis, in galeis & clypeis, in signis erectis, in aciebus ordinatis, occurrerent *Corbahan* in millibus superuenienti; & in Domino IESV omnem spem suam ponentes, cum eis bella committerent, & in DEI nomine illic martyrio vitam finirent. Alii consilium dabant, quatenus pars in obsidione remaneret, ne Turci ab vrbe ad auxiliũ Corbahan erumperent; & fortior pars iuxta consilium Ducis & Roberti Flandrensis non longius quàm trans duo milliaria obuiam hostibus irent.

XV. His in consiliis dum quilibet suam proferret sententiam, *Boemundus*, vir apprimè prudens & astutus, Godefridum, Robertum Flandrensem & Reymundum seorsim à conuentu sociorum abduxit in loco secreto, quibus omnia, quę habebat in corde suo, in hunc modum loquens, professus est: *Domini & fratres mei dilectissimi: secretum habeo, quod nunc vestræ fidei aperiam, in quo DEO annuente & opitulante, omnis exercitus & Principes nostri liberari & saluari poterunt. Ciuitas Antiochia, ex quo mihi promissum est, quòd in manum meam tradatur, iam septem transierunt menses. Et sic firmata inter me & traditorem hæc est conuentio sub fidei illius alligatione, quòd nequaquam solui aut mutari possit; sed in quacunque hora monuero, vna ex turribus, quæ ducit in ciuitatem, & in qua idem traditor habitat, in manum meam reddatur. Multum enim pro hac re laboraui, videns vrbem humanis viribus insuperabilem. Multam & innumerabilem pecuniam pactus sum illi dare; & non minus illum exaltare & ditare inter amicos meos, quàm Tankradum, filium sororis meæ, sub fidei firmatione spopondi. Huius secretæ conuentionis & traditionis Boemundus æquiuocus meus, vir de genere Turcorum, actor factus est à principio Christianitatis suæ. Et nunc eò processit ratio, vt nequaquam de omnibus, quæ traditor pollicitus est, fallat, & in eo, quod spopondi, magnum illi præmium conferre, me paratum inueniat. Vnde quia non paruum talentum debeo illi dare, & huius rei totum pondus sustineo, vnum vobis secretò aperio, qui estis columnæ & Capitanei exercitus, videlicet; vt si vestræ fuerit voluntatis & cæterorum, vbi ciuitas capta fuerit, in manu mea reddatur. Hanc conuentionem & consilium ad finem pertraham; & quod pactus sum traditori, ex meo sine dilatione conferre paratus sum.* Hæc audientes Principes, magno gaudio gauisi sunt, & ex omni beneuolentia Boemundo ciuitatem annuerunt, cæterosq; comprimores pariter eiusdem doni & concessionis voluntarios reddiderunt.

XVI. Factis omnibus Capitaneis voluntariis, sub admonitione summæ fidei ad inuicem datis dextris indictum est, ne istud verbum palàm fieret, sed suppressum silentio nulli pateret. Aiunt etiam quidam, quod in conflictu & assultu hinc & abhinc dimicantium adolescens filius eiusdem Turci captus, in manum Boemundi peruenerit, cuius redemtionis causa, pater pueri Boemundi cœpit priuatus fieri. Et ad vltimum malens vitam filii, quàm omnium inhabitantium salutem, perfidiam aduersus *Darsianum* Regem assumsit, & fidem in restitutione filii cum Boemundo iniit, & sic in ciuitatem fideles Christi milites intromisit. * Boemundo, si caperetur, ciuitas concessa est. Vnde vespere iam terras operiente, ex ipsius consilio decretum est, vt *Godefridus* & *Robertus* Flandrensis septingentos milites illustres de exercitu assumerent; & Turcis per mœnia diffusis, nuncque domesticæ curæ intentis, in vmbra noctis versus montana iter insisterent, quasi ad insidias profecturi aliquorum de exercitu Corbahan ad vrbem præcedentium. His verò septingentis in obscuro noctis iam versus montana gradientibus per loca inuia & vix commeabilia, per angustas fauces, conductu Boemundi, nuper facti Christiani, Godefridus Dux vniuersis hæc firmiter iniunxit, dicens: *Viri fratres & Peregrini, DEO deuoti, Turcis & hostilibus aliis, nobis propè hospitatis, decreuimus in occursum ire, & cum illis confligere, si fortè aliquis euentus victoriæ nobis detur. Tumultum verò & strepitum aliquem in nobis fieri sub indicio vitæ prohibemus.* Sed aliud erat ei in mente, quàm quod cum populo loquebatur. Nam in montanis cum sciis solummodò rei consciis contendens, hanc scilicet in partem, qua vrbs & præsidiũ Darsiani in summo situm est cacumine, valles & abrupta montiũ superat; ac longo in recessu ab vrbe, & secretò, in valle cõsistens vnà cũ Roberto Flandrẽsi, cũcta ordinat, quæ cautè de vrbis traditione agẽda erãt & solicitè.

Ordina-

XVII. Ordinatis itaq; vniuersis cauto consilio, quendam *interpretem linguarum*, genere Longobardum, de domesticis Boemundi præmiserunt ad turrim, quam traditor tuebatur, quatenus de conuentione intromissionis Christianorum ex parte Boemundi eum admoneret, & super hoc eius responsa audiens, Principibus renunciaret. Qui ad muros perueniens, *traditorem*, qui in ipsa nocte constituta in turris fenestra Gallos præstolabatur peruigil, Græco sermone appellat: si solus sit, requirit, vt fiducialiùs cum eo sermonem de legatione Boemundi haberet. Qui verbis & signis certissimis Boemundi recognitis, per annulum videlicet, quem *Boemundus* ab eo susceptum nunc in signum illi remiserat, verba interpretis abhinc credula non refutauit, sed si Boemundus aut sui adessent, diligẽter percontatus est. Interpres verò audiens, quòd traditor non in dolo sibi loquebatur, Boemundi milites non longè abesse profitetur, & ad omnia paratos, quæ ex eius consilio inire deberent. Qui eos appropinquare sine dubio aut metu commonet, murosque securè ascendere, nec aliqua mora hoc differre propter breue spacium noctis & lucem diei appropinquantis. Solicitabat etiam eos hac maximè de causa, ne custos murorum suæ vicis in ordine faculã in manu ferens mœnia vrbis muros & turres perlustrans ad prouidendum, ascendentes propalaret; sicque in periculo vitæ suæ, expergefactis hostibus, haberentur.

XVIII. Interpres audito hoc consilio traditoris, ad Principes in montanis relictos celeri gressu tendit, omnia quæ audierat, referens, & vehemẽter eos solicitans, vt quos velint audaciores eligant, qui sine intermissione muros ascendentes, ciuitati immittantur. Continuò viri electi sunt ad ascensionem murorum; sed metu & dubietate corda eorum concussa sunt, singulique hæsitantes de prima ingressione & ascensione murorum plurimum renitebantur. *Godefridus* verò Dux & *Robertus* viros sic videntes expauescere, nec qui præcederent, inuenientes, eò quòd diffidebãt de promissione Turci, hæc machinamenta dolum arbitrantes, nimium spiritu infremuerunt, sic vniuersos solamine reficientes; *Mementote, in cuius nomine à terra & cognatione vestra exiistis, & quomodo terrena vita abrenunciastis, nulla pericula mortis pro CHRISTO inire metuentes. Nec mora, credere debetis, filicet feliciter cum CHRISTO viuere, ideoq; eius gratia & amore, quæcunque occurrerint in via hac, æquo & libenti animo suscipere. Eia, dilectissimi CHRISTI milites, non pro terrena remuneratione hoc periculum incurritis; sed illius meritum expectatis, qui post mortem præsentem æterna vitæ præmia suis conferre nouit. Mori enim habemus quocunque modo. Iam quidem lux matutina diei manifestat consilium nostrum; iam si ciues & Turci nos persenserint, non vnus saltem ex nobis viuus euadet. Ite, & ascendentes vitam vestram DEO offerte, caritatem DEI scientes vitam pro amicis ponere.*

XIX. Ad hæc tam magnanimorum Principum verba & solatia, plurimorum mentium dubietas detersa est. Et scala assumta, quæ ex corio erat taurino, ad id negotium aptissima, paulatim muro appropinquant cum interprete suo, vbi ad mœnia traditor viros aduentantes operiebatur. Vt ergo præmissi aliqui affuerunt, alii ex domesticis Ducis, alii ex comitatu Roberti, quidam ex familia Boemundi, Turcum eos ad mœnia præstolantem, interpres compellat, vt funem à mœnibus iaciat, qua scala innodata in mœnia subleuetur, per quam milites ascendentes intromittantur. Turcus, sicut deuouerat, scalam fune subleuat, circa mœnia fortiter alligat; & submissa voce viros confortans, monet vt indubitanter ascendant. Nec mora, lorica & galea induti, gladio accincti, hastis innitentes, & manu se trahentes, scalam ascenderunt viri audaces, quos alii subsequentes in dubia spe viuendi, iam ad vigintiquinque immissi sunt. His immissis, & nimio silentio conquiescentibus, confratres iuxta muros existentes, & euentum rei expectantes, sed neminem audientes, viros immissos iugulatos, & in fide falsa subitò suffocatos existimabant, vnde ascendere & subsequi retardabant.

XX. Milites verò immissi, intelligentes quòd socios Christianos adeò timor inuaserat, vt se subtrahendo, à scala abirent, trans mœnia à muro se inclinantes, submissa voce socios ascendere hortabantur, asserentes, se nihil illic periculi passuros. Hi fratrum voce audita adhuc viuentium, certabant vehementi studio scalã ascendere, & vrbem intrare, donec præ nimia pressura & pondere, mœnia antiqua & inueterata, dissolutis saxis cum cæmento, scissa sunt & diruta: sicq; scala, retinaculo carẽs, prorsus humi corruit cum viris adhuc in ea consistentibus. Erant autẽ iuxta muros lancearum hastæ positæ & erectæ in quibus cõfixi, qui corruerant; alii à saxis de muro cadentibus oppressi & semineces facti, aliqui mortui sunt. Quod multum populus DEI inhorruit, existimans omnia hæc in dolo à Turcis contigisse, & nunc, vniuersos immissos pulso dubio iniqua morte deperiisse. Non sonus, non fragor aliquis,

licet à corruentibus & infixis maximus extiterit, in vrbe aut in mœnibus eſt auditus. Dominus enim DEVS ventum validè ſpirantem hac ſuſcitauit nocte. *Turcus* fidem, quam Boemundo in vrbis traditione deuouerat, ſeruans, funem iteratò ad releuandam ſcalam dimittit. Qua rurſus mœnia fortiora in eodem loco circundans, deſolatos & perterritos per interpretem reuocat, aſcenſumque repetere vniuerſos fideliter admonet. Non vltrà viri hæſitantes, ſed ex interpretis verbis roborati, & confratrum agnita ſalute, rurſus ſcalam aſcendunt, & mœnibus inferun-

XXI. tur, donec fermè ſexaginta ſuper muros inuecti conſtiterunt. Interea cuſtos murorum in gyro ciuitatis perluſtratis mœnibus ad viſitandos vigiles Turcorum & commonendos, faculam manu ferens viris immiſſis occurrit. Sed in momento ictu gladii capite illius amputato, tranſeuntes turrim vicinam ingreſſi ſunt. In qua vniuerſos reperientes adhuc ſopore grauatos, in ore gladii percuſſerunt; ac in eodem impetu in alias turres irruentes, ſtragem plurimam operati ſunt; donec ferè decem turrium cuſtodes in ea parte vrbis graui ſomno immerſos ſine vlla vociferatione peremerunt. His ita in gladio proſtratis, per poſticum quoddam, quod in montanis erat iuxta eundem locum, quo aſcenderant, ſubitò fractis feris plurima manus ex ſeptingentis immiſſa eſt, cornibuſque fortiter intonantes, *Godefridum*, *Robertum*, & cæteros comprimores aduocant, quatenus ad auxilium intromiſſis quantocius properantes vrbem penetrent. Hi cornibus auditis, & pro ſigno dato recognitis, quia ſecretorum omnium conſocii erant, in manu robuſta aduolant, ad portam, quæ ſurſum in montanis prominebat, contendentes vt intrarent. A magiſtra autem arce *Darſiani*, quæ huic portæ proxima erat, Turci exurgentes audito tumultu, lapidum iactu Gallos abegerunt, ſociosque eorum, qui immiſſi erant, minimè ad portam peruenire, vt hanc aperirent, paſſi ſunt. Vnde ad poſticum prædictum reuertentes milites, qui ſcala vrbem intrauerant, penetrale huius poſtici ferro acutiſſimo, ingeniis Turcorum parato, fractis muris ampliauerunt: & ſic Principes ac ſocii eorum equo & pedibus ſpatioſè intromiſſi

XXII. ſunt. Turci itaque hac ſubita vociferatione & tumultu buccinarum, cornuumque ſtridore, expergefacti, ad arma feſtinant, arcus & ſagittas arripiunt, turres defenſant, vtrinque ad inuicem grauia certamina à ſurſum & deorſum conferentes. In hac clamoſa hinc & hinc contentione milites Darſiani, qui in montis cacumine & eminentiore arce erant, cornibus fortiter inſonuerunt, quatenus Turci, qui in ciuitate erant & turrium præſidiis, & adhuc in ſummo diluculo ſtertebant, euigilantes, ad auxilium ſociis exurgerent, ſicque immiſſis Chriſtianis reſiſtere valerent. Quod exercitus magnus, qui adhuc extra muros altera in parte ſpatioſæ vrbis conſederat, de aduentu & ingreſſione *Corbahan* hos in montanis & in arce voces exaltare, cornibus ſtrepere & congredi arbitrati ſunt, penitus ignorantes, quomodo vrbs tradita & capta in manu Gallorum ſit. Boemundus, Reymundus & Tankradus, quibus res tota innotuit, quique in obſidione remanſerant, loricas induti, armis accincti, vexillis elatis ad vrbem exterius impugnandam aduolant, ignaros actæ rei plurimum confortantes in vrbis aſſultum, & omnem illis rem enu-

XXIII. cleantes. Interea dum ſic interiore & exteriore pugna Turci nimium arctarentur; *Græci*, *Syri*, *Armenii* ciues, & viri Chriſtianæ profeſſionis, ad portas aperiendas & ſeras ſcindendas lætanter concurrunt, per quas Boemundus & vniuerſus exercitus intromiſſus eſt. Signum nempe *Boemundi*, quod ſanguinei erat coloris, primo diei crepuſculo ea in parte, qua vrbis facta eſt traditio, ſuper muros in montanis rutilabat, vt pateret omnibus, quòd DEI gratia & opitulatione vrbs ab homine inſuperabilis, in manus Boemundi & omnium fidelium CHRISTI, tradita & capta ſit. Sic ſeris auulſis, & vndique portis patefactis, vniuerſi admirati & gauiſi, quomodo conſilium iſtud non omnibus patebat, expergefacti celeriter arma rapiunt, alius alium admonet, & rapido curſu omnes armati vrbem & portas intrare contendunt. Milliare quiſpiam tranſcurrere poterat, priuſquam vniuerſa multitudo Chriſtianorum intromiſſa eſt. Mox intrantium tot millium fragore vehemente & ſtrepitu, tubarumque ſonitu horribili, & plurima vexillorum eleuatione, armatorum ingenti clamore, equorum hinnitibus Turci ſtupefacti, alii adhuc in ſtrato ſuo quieſcentes improuiſi & inermes euigilant. Quorum pars ſubitò ſpe defenſionis adunatur, arcus & arma arripientes; alii in turribus & præſidiis perſiſtentes, plurimos incautos Chriſtianos inertis vulgi, viros & mulieres, ſagittis feriunt: concurſus & diuerſi conflictus inter ſe fiunt & cæco Marte aguntur. Chri-

tur. Christiani, quorum virtus & copiæ magis ac magis affluebant, inualef- XXIII. centes, per domos & plateas, & vicos ciuitatis Turcos diffusos & errantes in ore gladii percutiebant; nulli ætati parcebant aut sexui de genere Gentilium, donec terra sanguine & cadaueribus occisorum operta est, pluribus etiam cæsis exanimis Christianorum corporibus tam *Gallorum* quàm *Græcorum*, *Syrorum*, *Armeniorum* admixtis. Nec mirum, cùm vix luce agnita adhuc super terram essent tenebræ, & quibus parcerent, & quos ferirent, penitus ignorarent. Nam voce & signo Christianæ professionis *Turci* & *Sarraceni* timore mortis acclamantes, plurimi Peregrinos fallebant, & ideo communi strage vitam amittebant. Decem millia fuere occisorum, quorum corpora per vicos & plateas ciuitatis cæsa, & ferro à Gallis extincta sunt. Plurimi Turcorum videntes cædem grauissimam, quæ XXIV. fiebat, & quia tota vrbs armis & viribus Gallorum redundabat, vitæ diffidentes, è turribus & præsidiis ciuitatis fugientes, ad montana contendunt notitiâ viarum perplexarum, vbi præsidium magistræ arcis intrantes, arma insequentium Gallorum euaserunt. Hæc autem arx & palatium in montanis situm, nulla arte, nulla vi superari potest; nullus in ea manentibus aduersari aut nocere potest. Alii circiter mille à longinquis partibus acciti auxilio & immissi, tubarum ac cornuum stridore exterriti, nimiaque suorum occisione desperati, quos prorsus notitia viarum & fugæ latebat, pariter & ipsi ad montana, superiusque præsidium festinantes, vt Christianorum manum euaderent, in angustam & incognitam semitam cæco errore inciderunt. Vbi prorsus via deficiente, in sublimi colle nequaquam vltrà reuertendi facultas esse poterat; sed à sursum per decliuia & scopulos arctissimos & incommeabiles cum equis & mulis corruentes, fractis collis, cruribus, & brachiis vniuersisque membris, inæstimabili & admirando casu vniuersi perierunt. Populus autem DEI viui reuersus à cæde & insecutione Gentilium, in XXV. præsidium & montana fugientium, Sole iam altiùs radiante, & die plurima adulta, vrbem perlustrant, victus quæritant, sed paucos repererunt. Ostra tantum diuersi generis & coloris, piper quoque & pigmenta plurima, vestes & papiliones Gentilium, tesseras & aleas, quin & pecuniam, sed non multam, inuenerunt. Nec mirum: quia diuturna obsidione nouem mensium vallata, tot Gentilium millia illic congregata, totum consumserunt. Feria quinta erat dies serenissima, quando tertio Non. Iunii mensis tradita & capta est ciuitas *Antiochia* in manu Christianorum, Turcis prostratis & effugatis. *Darsianus* autem Rex Antiochiæ, intelli- XXVI. gens fugam suorum, & totum iam præsidium & arcem fugitiuis repletam, timens ne Gallorum manus, capta vrbe, præsidium vallans expugnaret, mulo ascenso egressus est vt lateret in deuiis montium, dum finem & euentum rei pleniùs cognosceret, & an arx à facie Gallorum à suis retineri posset. Hîc dum solus per deuia montium diffugio erraret, quidam de *Syria* Christianæ professionis, qui causa rerum necessariarum iter per montana carpebant, ipsum Principem à longè intuentes & agnoscentes, plurimum admirati sunt, cur solus ab arcis præsidio per deuia declinauerit. Vnde ad inuicem locuti sunt: *Ecce dominus & Rex noster Darsianus non sine causa per hæc deserta loca montium iter facit: forsitan vrbs capta est, sui occisi, ipse nimirum fugæ intentus est. Qui ne manus nostras effugiat, videamus, à quo tot damna, iniurias & calumnias pertulimus.* Hoc modo iidem tres Syri de morte illius tractantes, sed omnia dissimulantes, submissis ceruicibus illi falsam reuerentiam exhibentes, & in dolo salutantes, cominus ad eum accedebant, donec ipsius gladio accepto & educto, eum à mulo præcipitauerunt, caput illius amputantes, & in sacculo suo reponentes. Quod mox in vrbem Antiochiam in conspectu omnium Christianorum & Principum attulerunt. Caput verò miræ grossitudinis erat, aures latissimæ & pilosæ, capilli cani cum barba, quæ à mento vsque ad vmbilicum eius profluebat. Comperto deinde iam proximo aduentu *Corbahan* & suorum, quia in XXVII. Antiochia pauca alimenta reperta sunt, ad *portum Simeonis eremitæ* festinatò mittentes, pecunia escas nauigio allatas mutuauerunt, singuli prout sua erat possibilitas, quas Antiochiæ vesperi manè sequenti intulerunt. His ita expletis, & Turcis partim occisis, partim in præsidium fugatis, & Gallis circumquaque in turribus, domibus, palatiis, mœnibusque diffusis, sequenti die, quæ est sexta feria, trecenti equites Turcorum de gente Corbahan armati arcu, pharetra & sagitta, insignis ostreis, totum Gentilium præcesserunt exercitum ad aliquorum fidelium repentinum interitū, si quoslibet improuisos extra muros reperirent. Ex his verò

trecentis, triginta præcedentes, viri belli peritissimi, & equo agilimi, ad muros & portas ciuitatis frena laxant, post terga sociis in valle quadam relictis ad insidias & incursus fidelium, si fortè præmissos triginta vsque in vallem insequerentur, & in impetu irruerent super latentes viros. His itaque triginta muro ciuitatis appropinquantibus, & in arcu fideles CHRISTI per mœnia diffusos, acriter lacessentibus, *Rotgerus de Barnauilla* cum quindecim probatissimis sociis equo residens, armis & lorica indutus, in occursum ab vrbe properat, vt aliquid insigne cum eis ageret. Sed sine mora in fugam equos triginta præmissi Turci reiiciunt, & ad insidias contendunt, Rotgerum rapido eos cursu prementem vsque ad insidiarum locum perducentes. Insidiis ergo à valle exurgentibus, Rotgerus frena reiicit, ad vrbem cum sociis viam velociter relegit. *Turci* non parciùs equorum cursibus vrgent fugientem, quousque muro ciuitatis appropians cum suis ferè trans vada *Farfar* elapsus est. Sed aduersante fortuna in conspectu omnium, in mœnibus astantium, nobilissimus athleta cursu velocioris equi à Turco milite superatus est: cuius tergo sagitta infixa iecur & pulmonem eius penetrauit; & sic ab equo labens mortuus expirauit. Mortuo itaque tam egregio viro, & suorum auxilio destituto, Turci crudelissimi carnifices ab equis descendentes, caput illius amputantes à collo, & ad *Corbahan* & eius exercitum repedantes, caput hastæ præfixum in ostensione recentis & nunc primæ victoriæ detulerunt. Hoc denique prospero successu gloriantes, multum legiones Gentilium ex hoc confortabant, quòd iuxta muros sic audacter egissent; & neminem ex Peregrinis ad opem Rotgeri occisi & decol-

XXVIII. lati ab vrbe egredi, aut audere, vidissent. Non mirum alicui videatur, nec quisquam Gallos hebetudine mentis, aut timore superuenientis multitudinis, concussos mollescere arbitretur, & ideo tardatos ad opem & vindictam confratris ante omnium ora percussi, & decollati, cùm nulla plaga mundi ante Galliam audaciores & in bello promptiores nutriat. Verùm equorum defectione eos fuisse retardatos procul dubio credat, quos aliquando pestilentia, aut diuturna fame, aut interdum fallaci Turcorum sagitta amiserunt. Vix enim Gallis centum quinquaginta equi remanserant, & ipsi attenuati fame pabulorum; Turcis verò pingues & non fatigati erant: quapropter celeri cursu euadere, & Galli eos nequaquam præuertere potuerunt. Quadringenti tantùm equi Turcorum in *Antiochia* reperti & capti sunt, quos minimè adhuc suo more ad equitandum domuerant, aut in persecutione hostium flectere, & calcaribus vrgere didicerant. Dehinc post Turcorum discessionem Peregrini tristes & dolentes, extinctum corpus Rotgeri vrbi intulerunt, cum eiulatu magno & fletu, inge miscentes, quomodo vnus fortiorum de populo cecidisset, qui semper erat peruigil in insidiis & strage Gentilium, cuiusque facta insignia ampliora fuere, quàm noster stylus queat explicare. Fama quidem eius apud Turcos omnes antecessit, & libenter eum videre & audire solebant in omni negotio, quod cum Christianis agebant, aut in restitutione vtrinque captiuorum, aut cùm aliquando pacem inter se componebant. Sepultus est autem in Antiochia idem miles fortissimus in vestibulo basilicæ B. Petri Apostoli à Principibus Christianorum, & à Domino *Episcopo Podiensi*, & ab omni clero catholico, qui aderat; animaque commendata CHRISTO Domino orationum victimis & psalmorum hymnis, cuius amore & honore exul factus, mori non du-

XXIX. bitauit. Vix incly ti militis expletæ sunt exequiæ, & ecce in ipso manè Sabbati, quod illuxit tertia die postquam vrbs capta est, assunt vniuersæ barbaræ nationes & legiones Gentilium in apparatu copioso, quas Corbahan ex vniuersis regnis, terris & locis Orientalis plagæ contraxerat, in campis & planicie tentoriis locatis, obsidionem faciens circa spatiosæ vrbis muros & mœnia. Tertia dehinc die postquam fideles CHRISTI obsedit longè à muris residens, inito consilio, vt propiùs ciuitati hospitaretur, sustulit castra; & in multitudine virtutis suæ in montana in circuitu magistræ arcis, & in ea parte, qua vrbs capta est, in excelso rupium sedem posuit, vt *Sensadonia* & *Buldagi*, filiis Darsiani, cæteris in præsidio manentibus, esset solatio; vtque locum videret, per quem vrbs tradita & Christiani immissi sunt. Similiter ex iisdem montanis alii ex populo *Corbahan* in dextro latere præsidii, quo Dux Godefridus turrim & portam hanc infrà tuebatur, qua *Boemundus* ante vrbis captionem extra consederat, tentoria vi locauerunt per deuexa montium, ne aliqua licentia & oportunitas exeundi Christianis vlla parte

XXX. concederetur. Dux autem *Godefridus* virtutem & constantiam illorum nimium aduer-

aduersus se videns excreuisse, statim cum ingenti manu suorum per portam processit aduersus hostes, vt tentoria, quæ à foris extra muros locata erant, inuaderet, ac terreret, Turcosque inde expugnatos arceret. Sed ecce Turci exurgunt in occursum Ducis ad defendenda tentoria. Vbi diu prælio vtrinque commisso, grauissimus labor incubuit, dum Dux & sui viribus exhausti, belloque fessi, in fugam conuersi, vix per portam, qua exierant, reuertentes euaserunt. Alii verò multi, circiter ducenti, quibus porta angusta negata est, aut mortui, aut vulnerati aut capti sunt. Sic Duce fugato & retruso, plurimisque suis in porta attritis, Turci à præsidio & à porta præsidii erumpentes, eò quòd aduersus Ducem præualuissent, per semitas notas & vallem perplexam accedentes mœnia, subita vociferatione Christianos vagantes incurrebant, sagitta in impetu lædentes, & sine mora ad arcem & montana recurrentes. Dum sic mane, meridie & vespere à montanis & valle exilientes, Christianos impeterent, *Boemundus* & *Reymundus* ira moti, sine dilatione vallo immenso, quod dicitur *fossatum*, montanis & ciuitati deorsum interposito, & præsidio quodam murali ædificio desuper firmato, tutelam suis sic fieri constituerunt: ne subitò à montanis aduersarii erumpentes, peregrinos milites incautè per vrbis spatia vagantes, armis & sagittis inuadendo detruncarent. *Turci* verò, qui in montanis præsidium adhuc obtinebant, sæpius ad id nouum præsidium erumpebant, assultus faciebant, multum & grauiter custodes ac defensores noui præsidii in sagittarum grandine & armorum virtute vexantes & perimentes. *Christiani* verò milites *Walbricus*, *Iuo*, *Rudolphus* de Fontanis, *Euerhardus* de Poisat, *Reiboldus* Creton, *Petrus* filius Giliæ, custodes & magistri noui præsidii, non minus Turcis in lancea & omni armatura cum suis resistebant; viam vallis eis contradicebant, interdum hinc & hinc graui strage & vulnere pereuntes.

Dum hi crebertimi assultus à Turcis aduersus nouum præsidium fierent, & XXXI. Turci acriter à Gallis reprimerentur, milites *Corbahan* pedestri agmine facto per portam insuperabilem præsidii ingredientes, & montana ac deuia deserentes, Boemundum compertum habentes in nouo præsidio esse, fortiter eum assiliunt. Vbi grauis belli contentio exorta est, & plurimorum occisio facta. Et ferè Boemundus victus ac sui fuissent, nisi ab omni vrbe Christianis confluentibus, Comes *Robertus* Flandrensis Duxque *Godefridus*, licet primò assultu victus; & *Robertus* Nortmanorum Princeps, cæterique magnifici proceres vires & opes contulissent; & Turcos in virtute loricatorum ab vrbe & nouo præsidio retrusissent. Turci ergo retrusi cum Principe suo Corbahan, moram extra portam & muros abhinc per duos dies in montanis constituerunt, arbitrantes adhuc Christianis nocere. Sed pabulo herbarum in collibus minimè reperto, quod equis eorum sufficeret, castra amouerunt, & vadum fluminis *Farfar* transeuntes, longè ab vrbe, spacio semimilliaris tentoriis positis consederunt. Altero verò die Corbahan ex sententia suorum, exercitum suum copiosum sic in multis millibus in gyro ciuitatis ad obsidionem omnium portarum diuisit, vt ex omni parte inclusis Peregrinis nec à dextris, nec à sinistris vllus introitus pateret, aut exitus aliquis daretur. Sic XXXII. ex omni parte locata obsidione, & paucis diebus transactis, quadam luce clarissima aliqui Turcorum milites è castris procedentes, & ad mœnia *Antiochiæ* equo aduolantes, sagitta & arcu corneo Gallos prouocant: sperantes pari successu præualere, quo antea in *Rotgeri* decollatione gloriati sunt, & insigni fama in castris Corbahan præire. Quapropter amplius & validius in assultu mœnium desudantes, ab equis descenderunt, vt liberiùs, & sine læsione equorum in muro stantes expugnarent, & nunc pedites facti, faciliùs peregrinis iacula intorquerent. *Tankradus* autem miles acerrimus, & nunquam Turcorum sanguine satiatus, sed semper cædi eorum inhians, comperta illorum insania, fremitu & audacia, artus ferro assuetos lorica vestiuit; assumtisque consociis, equo & lancea doctissimis, & à porta, quàm Boemundus, cùm adhuc fieret obsidio, tuebatur, inter muros & antemurale, quod vulgo *Barbicanas* vocant, clàm egrediens, Turcos pugnæ intentos ex improuiso inclamans, fortiter assilit; incautos, atterit & perforat. Illis verò, viso mortis periculo, non prius ad equos recurrendi vlla fuit facultas, quàm sex percussi in vltionem capitis Rotgeri, ante muros decollati, sua capita gladio amiserunt. Tankradus in gloria magna & lætitia in vrbem ad confratres regressus est, qui Turcorum capita secum in testimonium victoriæ detulit. Alio deinde die, post castra Corbahan locata & ordinata suæ cuiusque congregationis, XXXIII.

post obsessos vndique viarum exitus & introitus, decretum est communi consilio Gentilium, vt Turcorum milites ad duo millia eligantur ad expugnandum & prosternendum præsidium, quod *Godefridus* Dux, cæterique comprimores firmauerant in victoria & virtute magna, quam audistis: quando attriti Turci, in vnda *Fernæ* fluminis submersi sunt sub ipso ponte, qui trans fluuium ab vrbe dirigitur, & in quo firmato præsidio *Reymundus* egit custodiam, quousque à Christianis capta est. Nunc verò quia neglectum & vacuum erat, Comes *Robertus Flandrensis* accitis quingentis viris belligeris, aduentu Gentilium audito, ipsum præsidium ingressus, tueri disposuit, ne virtus Turcorum illud subitò occupans, Peregrinis pontem & aquam transire volentibus magno esset impedimento. Præfata itaque duo millia Turcorum, destinata ad ruinam præsidii, in virtute magna & armorum tumultu confluxerunt ad locum præsidii, vndique irruentes & impugnantes iaculis & arcu: Qui tandem pedites facti, trans vallum moliebantur currere, in ingenti tubarum stridore, & solita vociferatione rugientes; à manè vsque ad inclinatam diem defensores præsidii grauiter vexantes. Sed Robertus suique consodales, videntes sibi angustias imminere ab hostibus, & scientes se crudelibus modis consumi, si victi eorum ditioni subderentur, viriliter pro anima inimicis resistebant, lanceis & balistis hostes fortiter impetentes, & vi à vallo arcentes, qui grauiter ea die hinc & hinc vulnerati fuisse referuntur. *Turci* verò videntes se nihil proficere, sed omnem laborem suum in cassum consumi, hos in præsidio vix defensos deserentes, ad *Corbahan* Principem multitudinis regressi sunt, vires sibi hominum augeri adhuc poscentes; & sic in crastinum præsidium eiusque tutores deleri posse, astruentes. *Robertus* autem & qui cum eo erant, videntes Turcos recessisse, recordati sunt, quod propter maius auxilium socios adissent. Quare consilio inito, in noctis caligine exierunt à munimine præsidii, eò quòd inualidum contra tot militum vires videretur, & ideo præsidium totum igne succenderunt; vallumque il-
XXXIV. lius diruentes, in vrbem Antiochiam à confratribus recepti sunt. Crastino deinde Sole orto, duo millia Gentilium, iussu *Corbahan* duobus prædictis millibus addita, præsidium in manu robusta, in tubis & cornibus adierunt, sperantes illud repentino aggressu prosternere; inclusosque hesterna die in defensione fatigatos, celeri interitu consumere: Sed vallum dirutum & munimen præsidii combustum reperientes, delusi & frustrati ad tentoria sua repedauerunt. Sic vndique vrbe vallata, & de die in diem Gentilium copiis accrescentibus, & omni parte exitum prohibentibus, tanta inter Christianos inualuit fames, vt pane deficiente non solùm camelos, asinos, equos & mulos comedere non abhorrerent; sed etiam coria, quæ indurata & putrefacta per tres & sex annos in domibus erant reperta, nunc calidis aquis madefacta & mollificata, tum ea, quæ recenter ab armentis auulsa, pipere, cumino aut quolibet pigmento condita, manducabant: Tam graui fame arctabantur. Scio, quòd horrescunt aures, mala & tormenta inaudita famis auscultantes, quibus populus DEI inclusus opprimebatur. Pro vno namque ouo gallinæ, si inueniri poterat, sex denarii Lucensis monetæ numerabantur; pro decem fabis, denarius; pro capite vnius asini, equi, bouis, cameli, Byzantius vnus dabatur; pro pede vel aure, sex denarii; pro visceribus cuiuslibet horum animalium, quinque solidi accipiebantur mutuò. Iners denique & modicum vulgus calceos suos ex corio, præ famis angustia deuorare cogebatur: plures verò radicibus vrticarum, ac quarumlibet syluestrium herbarum, igne coctis & mollitis miserum ventrem impleuerunt: & sic infirmati, cotidie moriendo minuebantur. Dux verò *Godefridus*, vt aiunt, qui affuerunt, quindecim marcas argenti pro carnibus vilissimi cameli expendit; pro capra procul dubio dapifer eius *Baldricus* tres
XXXV. marcas venditori dedisse perhibetur. Post aliquot dies, postquam Corbahan firmauit obsidionem in circuitu *Antiochiæ*, & omnem exitum ac introitum vrbis clauserat, populumque DEI diuersis assultibus vexauerat, cibosque inferri omni parte interdixerat, clade longaque abstinentia & bellico labore Christiani afflicti & fessi, minus vigiles esse cœperunt in tuitione vrbis & mœnium. Ergo turris quædam incustodita remansit versus montana, eo videlicet in loco, quo munitio ex bitumine fragilis luti fundata est ad reprimendos hostes, ad obsessa porta egredientes per montana, & Peregrinos diffusos persequentes, & vbi à * prouincia liber ille iuuenis captus est, in cuius redemtionem turri quadam requisita, sed à cognatis & amicis eius denegata, idem capitali sententia peremtus est.

est. Hanc itaque turrim prædictam vacuam ab inhabitatoribus quidam audacissimi milites ex Turcis præsentientes, scalas & ingenia sua latenter muro applicuerunt, sperantes in silentio noctis per eam aliquot Gentiles inducere; & sic vrbem amissam recuperare. Interea quidam, qui vrbem lustrabat ob negotia sibi necessaria, eleuans oculos, contemplatur Turcos in medio cacumine eiusdem turris incautè deambulantes: nec mora, alta vociferatione perstrepens, socios, qui in vicina turri commorabantur, sollicitat, Turcos vrbem inuasisse asserit; & sic commotionem magnam in populo suscitauit. Ad hæc *Henricus de Ascha* castello, miles sua in terra nominatissimus, filius Fridelonis, vnus de collateralibus Ducis Godefridi, audito clamore & strepitu, scutum & gladium arripiens, velociter ad arcem turris properat, duobus sibi adiunctis probis tyronibus, *Francone* scilicet & *Sigemaro*, carnaliter cognatis, incolis villæ, quæ dicitur *Mechela* super Mosam fluuium, vt inimicos immissos à turri repellerent, existimantes se cum vrbe ab aliquibus fratribus, auro vel argento corruptis, venditos fuisse. *Turci* verò cognoscentes se detectos, nec aliquo ingenio à manibus Peregrinorum posse liberari, in sola spe defensionis in limine turris occurrunt, & atroci ictu gladiorũ resistunt. Nam Franconem, multam vim inferentem, in cerebro percusserunt vulnere graui & vix sanabili; Sigemarum verò cognato suo subuenire volentem, ense per aluuum transfixerunt, capulo tenus, miroque & inaudito conamine fideles CHRISTI à limine arcebant. Tandem fidelium circumquaque crescente auxilio, & additis viribus, Turci fessi, & spiritu exhausti præ nimio labore, cœperunt in defensione deficere, arma & brachia remittere: quorum quatuor in gladio ceciderunt; alii ab altitudine depulsi, ceruicibus, cruribus, & brachiis fractis mortui
sunt. Post hæc Peregrinis famis angustia, pro vt audiuistis & multo * amplius, XXXVI.
coactis, nec aditum aliquem reperientibus ad inferendos vel acquirendos cibos, præ obsidione vndique constituta, quidam de humili vulgo vitam periculo destinantes, in magna ambiguitate & formidine clàm procedebant, ab vrbe in vmbra noctis, ad *portum Simeonis*, quondam illic in montanis eremitæ, descendentes: & dato precio à nautis & mercatoribus victum accipientes, per vepres & frutecta in tenebris ante lucem repedare solebant. Qui verò frumentum attulerant, octauam partem Laodicensis monetæ, tribus marcis vendebant; caseum Flandrensem, quinque solidis; pauxillum vini vel olei, vel quodlibet vitæ sustentaculum quantulumcunque, graui & inaudita comparatione auri vel argenti mutuabant. Ex his aliqui die quadam plus solito retardati, & quia nox erat breuis, in luce velocissimæ diei manifestati, à Turcis trucidati & expoliati fuisse referuntur: pauci dumis & frutectis latentes, vix liberati vrbi restituti sunt. Cuius rei occasione assumta, Turci ad duo millia conglobati, & ad portum prædictum profecti, vniuersos illic nautas repertos repentino aggressu disturbauerunt, sagittis eos confodientes, nauesq; iniecto igne comburentes, escas & omnia allata nauigio vi rapientes, asportauerunt. Sicque deinceps vendentes & ementes à portu absterruerunt, ne vltrà à Christianis aliqua escarum sustentatio illic reperiri posset. Hæc itaque, vbi fama crudelissima in aures Christianorum inauditæ famis grauitate laborantium, pertulit, iam illis diuersæ Turcorum infestationes oneri esse cœperunt, multorumque animi in diuersa fluxerunt, qualiter ab hac obsidione & ab imminentibus periculis euadere possent. Sic denique plurimi, quocunque conami-
ne vel occasione exitum quærentes, ab exercitu se nocte subtraxerunt. Talis XXXVII.
formido, viuendique desperatio, dum abundantiùs inualesceret, atque cogitationes in corda multorum ascenderent præ pondere cotidianæ tribulationis, quidam principales viri de exercitu, *Willehelmus Carpentarius*, *Willehelmusque* alter, quondam familiaris & domesticus Imperatoris Constantinopolitani, qui & sororem Boemundi, Principis Siciliæ, vxorem duxerat, adeò magnis concussi sunt terroribus, vt in silentio noctis concordi consilio clàm subtracti à sociis, versus montana conuenirent, & à mœnibus & muro in funium depositione laxarentur. Laxati verò per deuia montium, propter Turcorum insidias, iter sine requie habuerunt, quousque in *Alexandriam* minorem profecti sunt, vbi *Stephanus Blesensis*, ab obsidione *Antiochiæ* sequestratus causa infirmitatis, morabatur, euentum rei & finem sociorum illic auditurus. In eodem siquidem loco idem Stephanus, intelligens ab iisdem viris, pericula confratrum de die in diem magis accreuisse: nempe famis intolerantiam, Turcorum iactantiam & assultus, virorum & equorum

cladem: diffisus est vitæ, minimè se tutum credens in hoc loco, nec siccum iter insistere ausus, nauigio reditum suum ac diffugium cum prædictis Principibus parat. Ventilato deinde rumore per *Antiochiam*, tam egregios proceres ab vrbe exisse propter timorem infestantium Turcorum, plurimi pariter fugam meditabantur; & robustorum pectora metu deficiebant, nec sic promti erant in defensione, vt solebant; præsidiumque nouum, quod in medio vrbis aduersus arcem, quæ est in montanis, firmauerant, lentius defendebant, desperati & fugæ intendentes.

XXXVIII. Adhæc quidam frater fidelissimus, genere *Longobardus*, vita & ordine *Clericus*, iuxta præfatum nouum præsidium consistens, desolatis CHRISTI militibus omnibus, qui illic aderant, clericis, laicis, nobilibus & ignobilibus, magnum exhibuit solatium, quo dubia corda cunctorum, metuque fluxa, releuauit, dicens: *Fratres vniuersi, qui laboratis fame & pestilentia, qui Turcorum & Gentilium turbis vallati, mortem temporalem speratis incurrere: non hunc gratis sufferre vos credatis laborem; sed audite & pensate præmium, quod Dominus IESVS omnibus his redditurus est, qui eius amore & gratia hac in via morituri sunt. In initio enim huius viæ quidam Sacerdos vir boni testimonii, & eximiæ conuersationis, in Italiæ partibus manens, mihi à pueritia notus, quadam die more solito Missam celebraturus, ad diœcesin sibi commissam solus carpebat iter trans spacium cuiusdam agelli: cui in affabilitatis obsequium quidam Peregrinus affuit, de via huius instantia requirens, quid super hac audierit; aut quid primùm sibi de hoc videatur, quòd tot regna, tot Principes, & vniuersum genus Christianorum sub vna intentione & desiderio ad Sepulcrum Domini nostri IESV CHRISTI, ad sanctam confluxerint ciuitatem Ierusalem.* Qui respondit: *Diuersi diuersa super hac sentiunt via. Alii dicunt, à DEO & Domino nostro IESV CHRISTO hanc in omnibus Peregrinis suscitatam fuisse voluntatem: alii pro leuitate animi hanc Francigenas primores plurimumque vulgus insistere; & ob hoc in regno Vngariæ & aliis regnis tot Peregrinis occurrisse impedimenta; nec ideo intentionem illorum ad effectum posse pertingere, putant. Vnde meus adhuc hæsitat animus, alioqui diu huius viæ desiderio tactus & totus in ipsa intentione occupatus.* Cui protinus prædictus Peregrinus ait: *Non leuitate aut gratis huius viæ credatis fuisse exordium; sed à DEO, cui nihil impossibile est, dispositum: & procul dubio inter martyres CHRISTI in aula cœli noueris esse computatos, ascriptos & feliciter coronatos, quicunque in hac via morte præoccupati fuerint; qui in nomine IESV exules facti, puro & integro corde in dilectione DEI perseuerauerint, & sine auaritia, furto, adulterio, fornicatione se continuerint.* Presbyter verò admirans in verbis & promissione Peregrini, quis fuerit, aut de qua ortus regione, perquirit; vel vnde hoc certum didicerit, quòd gloria cœlesti cum beatis sint coronandi, qui in hac expeditione vita decesserint. Protinus sciscitanti sacerdoti, totius rei veritatem in hunc modum detexuit, dicens: *Ego sum Ambrosius, Mediolanensium Episcopus, seruus CHRISTI. Et hoc tibi sit signum, & vniuersis populis Catholicis, viam hanc insistentibus, quia non fallo de omnibus, quæ de ore meo audisti: Ab hodierno tribus annis euolutis, scias Christianos, qui superfuerint, post multos labores ciuitatem sanctam Ierusalem, & victoriam de cunctis nationibus Barbaris feliciter obtinere.* His dictis sine mora euanuit, nec vltrà post hæc visus est. Hæc se vidisse & audisse à sancto DEI Episcopo idem egregius presbyter cum veritate summa asseruit: & nunc, ex quo visio & promissio illa facta est, duo completi sunt anni; tertium adhuc restare, omnibus certum est. Posthæc, sicut prædixit *B. Ambrosius*, Episcopus Mediolanensium, in tertio anno CHRISTI milites Peregrini & eorum Principes obtinuerunt Ierusalem; & mundauerunt illic sancta, Sarracenis fugatis & attritis.

XXXIX. Audita hac visione & promissione ex veraci fratris relatione, vniuersi timore amittendæ præsentis vitæ hactenus hæsitantes, ac fugitiuorum Principum amissione turbati, spe & desiderio vitæ cœlestis accensi, animo fiunt stabiles; nec vltra aliquo metu mortis à confratribus & vrbe se recedere fatentur, sed cum eis viuere & mori, & omnia pro CHRISTO sufferre. *Godefridus* Dux pariter & *Robertus* Flandrensis ferè vniuersos Principes, tanta formidine concussos, vt iam fugam conspirassent, humili vulgo nesciente, miro reuocauerunt solamine, & constantes ad omne reddiderunt periculum, in hunc modum loquentes: *Cur desperatis, de DEI auxilio diffidentes in tot aduersis, quæ superueniunt, & confratres, humile & pedestre scilicet vulgus, fide vestra deficiente, deserere, aut fugam inire disposuistis? State, & virili animo vobis aduersantia pro CHRISTI nomine sufferte, fratresque vestros nequaquam in tribulatione deseratis; nec DEI iram incurratis, cuius gratia & misericordia non deficiet in se confidentibus.* Hæc dum cum lachrymis magnisque suspiriis ad comprimores desolatos loquerentur, vniuersorum reuixit spiritus, & dein-

& deinceps stabiles cum eis in omni angustia permanserunt, nullam abhinc fugam meditantes. *Willehelmus* & itidem *Willehelmus*, *Stephanus* & eorum consocii formidolosi & profugi, aptant naues, remos & vela; alto mari inferuntur, *Constantinopolin* remeare disponentes, relictis fratribus in obsidione, quos nunquam a manibus *Corbahan* liberari posse existimabant.

XLI. Aliquanto autẽ tempore cùm nauigassent, in quibusdam insulis de regno Græcorum pernoctantes, vel propter metum maris commorantes, intellexerunt Christianum *Imperatorem Græcorum* ad vrbem *Finiminis* peruenisse, in comitatu magno & apparatu copioso, ad succurrendum Peregrinis, sicut fide promiserat, quando sacramento & fœdere percusso iuncti sunt illi in amicitiam. Is *Turcopolos, Pincenarios, Comanitas, Bulgaros*, arcu doctos & sagitta; *Danaosq́*, bipennium armatura dimicare peritissimos; *Gallos* exules, exercitum simul conductitium, populum diuersi generis à desertis locis & montanis & à maritimis insulis, ab omni scilicet regno suo spatiosissimo, ad quadraginta millia contraxit. Hunc prædicti Principes in hac fortitudine armatorum virorum, equorum, atque in copiis cibariorum, tentoriorum, mulorum ac camelorum inuenerunt; & cum eo nouum exercitũ Gallorum, circiter quadraginta millia, per longam hyemem congregatum; *Tatinum* quoq; truncatæ naris, qui similiter timore attonitus, in falsa fide à sociis recesserat ad ipsum Imperatorem, propter promissum auxilium legationem laturus, quam minimè fideliter peregit, non vltrà Antiochiam reuersus. *Imperator* ingressos ad se Principes recognoscens, miratur valde, quomodo à sociis diuisi habeantur; ac percontatur de statu fidelium CHRISTI commilitonum, de salute Ducis *Godefridi*, *Reymundi* Comitis & Episcopi *Podiensis*, vtrum in prospero vel aduerso eorum res sita sit. Respondent, eos minimè in prosperitate & salute esse; sed sic obsessos à Corbahan, Principe Corrozan, & à nationibus Gentilium, vt ne vnus quidem patescat aditus vel exitus à tam spatiosa vrbe, & quòd nunquam manus illorum, nisi furtim aliqui, possint euadere. Deferebant autem quanta fame arctarentur; quomodo mercatores & naues odio illorum Turci attriuissent. Nullum verò ex omnibus viuere posse fatebantur à facie tantæ multitudinis, seipsos vix in astutia sua liberatos; suggerentes Imperatori vt rediret, nec frustra suum exercitum vexaret ad tantas hostium copias.

XLII. Imperator his Christianorum auditis periculis, & Gentilium copiis compertis; cum primatibus suis habito consilio, tremens ac stupefactus, protinus totum redire præcepit exercitũ. Quin terram Romaniæ, quondam iniustè à Solymano sibi ablatam, sed nunc Peregrinorum viribus restitutam, incendio & præda vastauit, vrbes & præsidia vniuersa subuertit, ne fortè à *Solymano* recuperata illi seruitio prodessent. Tantus ergo rumor Imperatoris regressi, & sui exercitus dispersi, mœnia *Antiochiæ* transuolans, Peregrinorum corda magno dolore infixit, & multum audaciæ ab eorum excussit animis. Ideo sæpius Principes exercitus CHRISTI consilium conferebant, quatenus si aliqua arte valerent, clàm ab vrbe recedentes, humile vulgus illic in periculo relinquerent. Quod Dux *Godefridus*, *Robertus* Flandrensis & Episcopus *Podiensis* intelligentes, iterum eos confortare cœperunt, sic ad vniuersos loquentes: *Non turbemini, neque formidet cor vestrum in hac Imperatoris vulgata reuersione. Potens est DEVS de manu inimicorum nos liberare, tantùm stabiles estote in amore CHRISTI; & nunquam fraudem hanc in fratres vestros faciatis, vt fugam, clàm ab eis subtracti, ineatis. Procul dubio enim si fugam inieritis præ timore inimicorum Corbahan & omnis multitudo illius vos persequentur; & nequaquam manus illorum effugietis, cum primùm fama vestræ fugæ ad aures eorum peruenerit. Stemus igitur, & in proposito vitæ nostræ in nomine Domini moriamur.* Ad hæc verba vniuersi stabiles facti sunt, & cum fratribus mori & viuere statuerunt.

XLIII. *Corbahan* & omnes legiones Gentilium, audito Imperatoris recessu, amplius assultu inualescebant; & in globis suis è castris procedentes, insidiabantur, si quis ab vrbe procederet, quem solito more detruncare possent. Quadam igitur die quosdam Turcos, sub eadem intentione in globo quadraginta militum ab hospitio tabernaculorum egressos, Christiani à mœnibus vrbis speculantur. Quibus, licet tristes & exterriti de aduersis sibi rebus, protinus trans vada *Ferne* aliqui armati occurrerunt: sed extemplò ab ipsis Turcis repressi, trans vadum fugientes, alio steterunt in littore, videntes se famelicorum equorum cursibus non posse contendere. Tandem post plurimam sagittarum grandinem, Turcos procul ab amne remeantes, quidam robusti pectoris miles adhuc sui equi fidens virtute, & sociorum vires post tergum sequi existimans, immoderato cursu persequitur. Sed nemine

sociorum ad auxilium sequi præsumente, duo atrocissimi equites ex globo in faciem Peregrini equo laxis frenis reiiciunt, & in fugam reditum veloci equorum vrgent leuitate, remensis eadem via ad socios noualibus: cui in impetu & offensione pedis equus humi totus corruit, & sic ferè in extremo vitæ suæ constitutus est: lapso itaque & auxilio penitus destituto, cùm iam propè ad feriendum affuissent carnifices, sic equi eorum immobiles perstiterunt, calcaria obliti, ac si in fronte percussi, retrò ire compellerentur, donec Peregrinus miles equum in pedibus resurgentem ascenderet; & DEO ac Domino IESV CHRISTO donante, fugam ad sociorum stationem iteraret. Vniuersi in littore & mœnibus ad spectacula stantes præ gaudio lachrymati sunt, sic incolumi fratre recepto, in cuius li-
XLIII. beratione manifestè digitum DEI affuisse experti sunt. In hac itaque famis afflictione, quã audistis, & timore obsidionis, & solicitudine insidiarum assultuumq́ue, quos à foris Turci adhuc assiduè inferebant, populoq́ue DEI humiliato ac desperato, *Clericus* quidam de terra Prouinciæ per visionem sibi Lanceam reuelatam asseruit, qua Dominus noster IESVS CHRISTVS in latere perforatus est. Hic enim clericus Episcopo Podiensi, domino *Reymero*, & *Reymundo* comiti locum, quo preciosum thesaurum Lanceæ reperirent, retulit: videlicet in Ecclesia B. Petri Apostolorum principis: visionem suam sub omni veritate, qua potuit, attestatus. Qui verbis illius credentes, ad locum quem clericus asserebat, communi decreto venerunt. In quo fodientes, Lanceam, sicut à clerico didicerant, inuenerunt; inuentam autem in præsentiam omnium Christianorum Principum in ipso oratorio protulerunt, plurimum hanc diuulgantes, & ostro precioso inuoluentes. In huius denique inuentione spes & lætitia magna facta est in populo Christianorum, qui non modica celebritate & oblatione innumerabilis auri & argenti hanc venerati
XLIV. sunt. Transactis deinde aliquot diebus, omnis primatus & Duces Christiani exercitus adhuc hæsitantes, & vitæ diffidentes in tot aduersitatibus, & famis pestilentia, bellumque cum tot nationibus committere metuentes, eò quòd viribus hominum & equorum valetudine exhausti essent, consilio inito, decreuerunt legationem mittere *Corbahan* magistro & Principi exercitus & obsidionis. Sed neminem inuenerunt, qui tam ferocissimo & superbo loqui auderet, quousque *Petrus*, qui principium huius viæ extitit, se iturum indubitanter obtulit, & homini magnifica nuncia dicturum. Sine mora iniuncta sibi legatione à Duce *Godefrido*, *Boemundo* & aliis Principibus, Petrus prædictus statura pusillus, sed meritis magnus, ad tentorium Corbahan, in medio Gentilium iter præsumens, DEO protegente solus peruenit. Cui per interpretes nuncia Christianorum in hunc modum retulit: *Corbahan, Princeps clarissime & gloriosissime in tuo regno, nuncius sum Godefridi Ducis, Boemundi & Principum totius Christianæ multitudinis: decreta & consilium eorum, quod porto, ne dedigneris accipere. Ductores Christiani exercitus decreuerunt, si CHRISTO Domino, qui verus est DEVS, & DEI Filius, credere concesseris, & Gentilium spurcitiis abrenunciaueris, tui fieri milites: & Antiochiam ciuitatem in manu tua restituentes, tibi sicut Domino & Principi seruire parati sunt.* Quod audire, nedum facere contemsit. Petrum verò eremitam sacrilegos ritus suos & sectam Gentilium edocet, asserens se nunquam ab hac rece-
XLV. dere. *Petrus* audito *Corbahan*, nempè quòd in derisum nomen & admonitionem Christianæ fidei acciperet, alia ei aperuit nuncia: *Visum est*, inquit, *adhuc Christianis Principibus, quandoquidem tam egregios homines tibi subdi recusas, & Christianus fieri renuncias, vt viginti tirones de tua eligas multitudine, quod etiam Christiani facient; & datis vtrinque obsidibus, & facto iuramẽto vtrinque tu in DEO tuo, ipsi in DEO suo, singulari certamine in medio confligant. Et si Christianis victoria non contigerit, ipsi in terram suam pacificè & sine damno redeant, Antiochiam tibi reddentes; si verò tui triumphare nequiuerint, pacificè tu tuiq́ue ab obsidione repedetis, vrbem & terram nobis relinquentes: & non patiaris tantum exercitum perire mutuò confligentem. Si autem hoc à Christianis decretum contemseris, certus sis, quia crastina luce vniuersi tecum prælia conferent.* Corbahan his auditis, Petro in superbia magna respõdit: *Vnum, Petre, te scire volo, quod Christiani eligant, scilicet vt omnis imberbis iuuentus ad nos transeant, mihi & Domino meo, Regi Corrozan, seruientes, quos magnis beneficiis & muneribus ditabimus: puellæ adhuc intactæ similiter ad nos accessum habeant & viuendi licentiam: barbati verò, & aliquam caniciem habentes cum mulieribus nuptis decollãdi sunt: Alioqui nulli parcam ætati, sed omnes delebo in ore gladii; quos autem voluero, in catenis & vinculis ferreis abducã.* Hoc dicto ostendit ei omnis generis catenarũ & vinculorum copiam innumerabilem &
XLVI. inauditã. *Petrus* ad hæc à *Corbahan* accepta licentia redeundi, vrbem Antiochiã introi-

introiuit, renunciaturus iactantiam, quam audierat à Corbahan. Et ecce vniuersi Principes in circuitu Petri conglobantur cum cæteris Christianis militibus, quid Corbahan responderit, auscultare desiderãtes, & scire, vtrum bellũ attulerit, aut aliquod fœdus pacis constituendæ. *Petrus* circumfusus fidelium turbis, *Corbahan* bellum desiderare indicat, nihilque nisi in superbia magna & fiducia multitudinis suæ locutum fuisse asserit; & cætera minarum, quæ audierat, referre incipit. Sed eum procedere vlterius dux *Godefridus* non patitur; sed seorsum ductum monuit, ne quicquam de omnibus, quæ audierat, vlli indicet, ne populus, præ timore & angustia deficiens, à bello subtraheretur. Iam trium hebdomadarum & totidem dierum processerat tempus, quo populus Christianus obsessus cœpit angustiari penuriâ necessariorum & defectione panis. Vnde non vltrà sufferre hæc valentes, inuicem consultum vadunt magni & parui, dicentes vtiliùs esse mori in bello, quàm fame tam crudeli perire, & de die in diem populum attenuari & mori.

Ad hanc vocem conquerentis populi indicitur bellum crastina die futurum: XLVII.
omnibusque iubetur, vt in orationibus pernoctent; & delictorum suorum confessionibus purgati, Dominici corporis & sanguinis sacramento muniantur; sicque in primo diei diluculo armis accingantur. Manè autem facto, omnes in armis, loricis & galeis, Christiani milites conuenerunt quarta Kal. Iulii, & acies ordinant adhuc intra vrbem commorantes. *Hugonem Magnum*, fratrem Regis Franciæ, præfecerunt primæ aciei ductorem, & signiferum constituerunt equitum & peditum. *Robertus* Comes Flandriæ, & *Robertus* princeps Nortmanorum, duabus præficiuntur aciebus; & sic iuncti hi duo propinqui in vno latere constituuntur. *Episcopus* verò *Podiensis* suam per se aciem versus montana dirigebat, erecta in medio illius cum eo Lancea, quam repererant, & in manibus cuiusdam Clerici constituta. *Petrus* de Stadeneis, *Reinardus* de Tul, frater eius *Wernerus* de Greis, *Henricus* de Acha, *Reinardus* de Hemersbach, *Walterus* de Dromedart, suum cuneum regere disponuntur versus hæc montana & viam, quæ ducit ad portum maris Simeonis prædicti quondam eremitæ. Comes *Reinboldus* de Oringis, *Lodewicus* de Monzons, *Lambertus* filius Cunonis de monte acuto, vnius aciei ordini præesse destinantur. Dux *Godefridus* cum *Teutonicis*, *Alemanis*, *Bawaris*, *Saxonibus*, *Lotharingis*, ex duobus millibus equitum & peditum suam aciem composuit, quorum manus & gladius solet esse sæuissimus in ceruicibus inimicorum. *Tankradus*, solus suam aciem ex equitibus & peditibus constituit. *Hugo* de S. Paulo, & filius eius *Engelradus*, *Thomas* de Feria castro, *Baldewinus* de Burg, *Robertus* filius Gerhardi, *Reymundus* de Peleiz, *Reinoldus* Beluacensis, *Walo* de Calmont, *Euerhardus* de Poitat, *Drogo* de Monzei, *Rudolfus* filius Godefridi, *Conans* Britanus *Rudolfus* similiter Britanus, hi omnes duas acies regere eliguntur. *Gastus* de Berdeiz *Gerhardus* de Rosselon ciuitate, *Willehelmus* de Montpeilr, acie tantum vna contenti sunt. *Boëmundus* de Sicilia in extrema acie, quæ erat densissima, equitibus & peditibus ductor attitulatur, vt cæteras acies tueretur, & fortè auxilio indigentibus subueniret.

Sic omnibus istis ordinatis & dispositis, comitem *Reymundum*, aliquantulum XLVIII.
infirmitate laborantem, ad tuendam vrbem propter Turcos, qui erant in eminentiore arce cum *Sansadonia*, filio Darsiani, reliquerunt cum plurima virtute Christianorum. Hoc expleto, omnes vnanimiter, sicut ordinati erant, & Principes singuli cum suis aciebus aperta porta, quâ porrigitur trans *Fernam* pons lapideus, aduersus Barbarorum legiones procedere decreuerunt, in vexillis mille variis & decoris, in loricis & galeis. *Corbahan* similiter & *Solymanus* in dextro & sinistro cornu, in fronte & à tergo, multiplices statuunt acies, arcus osseos & corneos in manibus ad pugnandum tenentes. Celerique pede è castris procedentes, Christianis obuiam inuehuntur, vt primi grandine sagittarum certamen ineant, buccina, tubis & cornibus intolerabili clamore intonantes. Prouiderant enim sibi nõ solùm ex legatione Petri, qui bellum in crastino eis prædixerat affuturum; sed cotidie suspecti & soliciti erant, ne Christiani ex improuiso bellum cum eis committerent. Vnde ad arcem Sansadoniæ nuncios assiduè dirigebant, quatenus si quando persentiret Christianos armari, adhortari ad pugnam, eis nunciaret: eò quòd ab arce, in supercilio montis sita, spectaculum rerum vniuersarum vndique in vrbe habuerit: quò & ipsi parati & cuneati occurrere possent, & minus prouisis Galli nocerent. *Sansadonias* nuncia mittere negat, sed pannum latissimum nigerrimi & horrendi coloris, in summitate hastarũ præfixum, in culmine suæ ar-

cis erigere policetur, deinde horrisona buccina vehemẽter perstrepere; & ita Gentiles certos reddere de apparatu belli Christianorum. Hunc itaque pannum fuscum in signum conferendi Martis erigens in montanis, super ipsam prædictam arcem fixit, eadem hora, qua Christianorum apparatus summo diluculo fieri cœperunt, & acies ordinabantur: vt viso hoc signo, etiam Gentiles ad resistendum prouiderent, arma & acies ordinarent. Protinus panni huius signo & fragore buccinæ, horribiliter tonantis, præmoniti, densantur & cuneantur; & Christianis turmis in occursum tendunt, ab equis circiter duo millia descendentes, ad pro-
XLIX. hibendum pontem eiusq; fluuii transitum. *Christiani* autem Principes in eadem porta ordinati & conglobati, suspicantes ac præscientes Turcos in arcu & sagitta sibi in exitu suo aduersaturos, omnem manum sagittariorum pedestris vulgi præmiserunt à porta trans pontem & fluuium *Farfar*. Qui Deo fauente pontem anticipantes, in Turcos sagitta infestos irruerunt, scuto tectis pectoribus resistentes, & à loco amouentes, quousque ad stationem equorum ipsorum sagitta Christianorum transuolante, peruentum est. Turci itaque, qui ad pontem ab equis descendentes pede præcurrerant, videntes se non posse obsistere, nec viros Christianos à ponte abigere, sed equos suos posse sagittarum grandine perire, versi in fugam & ad equos quantocius properantes, ipsos ascenderunt: & sic liberum exitum Christianis, licet inuiti, concesserunt. Adhæc *Anselmus de Riburgis monte*, qui erat in prima hac acie constitutus cum *Hugone magno*, gaudens prospero successu & prima victoria fidelium, vibrata hasta medio Turcorum inuoluitur; qui hos deiecit, hos perforat, alios resupinat, & ingenti illorum occisione laborat. Hugo siquidem Magnus, videns quòd Anselmus sine aliquo timore mortis hostes represserat, sine mora aduolat, simili cæde mulctans inimicorum cateruas. *Robertus* Flandrensis, *Robertus* Nortmanorum comes, *Baldewinus* Hamaicorum princeps, *Eustachius* quoque, audacter & fortiter cum hostilibus cuneis luctabantur, quos non modica strage interemerunt. *Solymanus* verò Dux Turcorum, miles sæuissimus, & *Rossilion* consocius eius, vnus ex quatuor capitalibus *Antiochiæ* sub Darsiano Rege, cum suis cuneis circiter quindecim millibus à cætera multitudine sequestrati, aduersus hæc montana & viam, quæ respicit ad *portum Simeonis*, festinatò contendunt: vt si Christiani victi fortè illuc fugam meditarentur ad maritima, eis occurrerent, & incautos attererent. Hoc in proposito auidè feruentes, properata via plus solito, super aciem *Reinardi* comitis, *Petri* de Stadeneis, *Walteri* de Dromedart, *Henrici* de Ascha, *Reinardi* de Hemersbach, militis illustrissimi, *Werneri* de Greis casu irruerunt; quibus subitò ad impedimentum ignem proiecerunt ab ollis in faciem terræ, quò eorum transitus erat ad societatem Christianorum. Ignis itaque vt hæsit terræ, arreptis herbis aridis & frondibus siccis veprium, statim vires in altitudine & amplitudine acquisiuit; & sic à vento suscitata nebula, fumus concreuit tenebrosus, solummodo oculos fidelium obumbrans, &
L. aspectum impediens. Igitur Turci callidè eos post fumi nebulam insequentes, errore caliginis dissociatos alios trucidabant, alios sagittis transfigebant: Solummodò equis insidentes velocitate equorum euaserunt, sed non omninò illæsi à sagittis: peditum verò trecenti occisi, & pars in vinculis retenta est. *Karieth* autem Turcus de ciuitate *Caran*, viso Solymani prospero successu in contritione aciei Reinardi, Petri, Werneri & cæterorum, confidentiùs iter accelerans, in circuitu vnà cum *Principe Damascenorum* à montanis iuxta ciuitatem & *Fernam* fluuium descendit, appropinquante simul *Brodoan* de Alapia ciuitate Turcorum, ad coronandam aciem *Boemundi*, quæ erat extrema, peditibus & Francigenis plurimum densata: quam incurrentes, sagittis & virtute suorum irrumpere ac dispergere conati sunt. Oppressi siquidem viribus Turcorum, & fraude astutorum hominum circumuenti, comitatus Boemundi in miserum & anxium globum, quasi oues inter lupos perituræ, cogebantur, nec vltrà reniti valebant; sed in proximo erat, vt morituri, vndique ab infidelibus turmis inuoluerentur. At *Godefridum* Ducem cum *Buldagi*, *Amasa*, *Boesa* & *Balduc* atrociter dimicantem, & in nomine Iesv, Filii Dei viui, triumphantem, nuncius trans spatium viæ vnius, vocis percurrẽs, flebili rogatu pulsat & admonet, vt respiciat & cognoscat, quàm in arcto res Boemundi suæque societatis sit sita: quibus, ni citò subueniret, omnes
LI. in breui à Turcis consumi asserebat. *Godefridus* Dux ex relatione velocis nuncii, Boemundi intellecta inuasione, suæque aciei à Turcis ferè coronatæ, ele-

tæ, eleuans oculos, iam intuetur quomodo virtus *Boemundi* & cohortes illius pondere belli fatigabantur, & vix inimicorum vires sufferebant. Vnde festinus in faciem aduersariorum cum *Alemanis, Bawaris, Saxonibus, Lotharingis, Teutonicis,* & *Romanis,* qui in sua erant acie, aduolat in vexillis ostreis variis & decoris, vt vires Gentilium repelleret, & in angustia positis subueniret. *Hugo* verò Magnus, qui in exitu primæ aciei à ponte, qui ab vrbe trans Farfar porrigitur, fugatis Turcis & attritis, spatium campi cum Christianorum præmissis sagittariis victor obtinebat, videns quòd Ducis Godefridi acies & vexilla reuertebantur viâ quæ ducit ad fluuium *Farfar,* vnà ipse festinus eodem itinere ad aciem Ducis cum sua legione ad vires & arma augenda, refertur, sciens quia hac parte maior angustia belli ingruebat. Moderabantur ambo Principes cursus suorum equitum, secundùm quòd pedites appropinquare poterant. Quos vbi Turci indubitanter in se tendere viderunt ad subueniendum Christianis confectis, paulatim ab inuasione & assultu cœperunt subtrahi; & dato dorso remensi viam, ad tabernacula sua fugam arripiunt, Duce cum Christianis tironibus atrociter insequente & cædente.

LII. Tandem superato quodam humili & modico torrente, à montanis defluente, paululum Christianis militibus in valle retardatis, Turci in vertice cuiusdam montis consistentes, ad defensionem frena reiiciunt, & sagittis suis Gallos insequentes absterrere nituntur. Ad hoc Peregrini Teutonici, corda intrepida habentes, altis vocibus CHRISTI clementiâ inuocatâ, obsistentes Turcos indubitanter incurrunt, quos tunc & deinceps sic in fugam continuam mittunt, vt non aliquis eorum stare aut remordere in eodem conflictu præsumeret. *Boemundus* ergo Princeps magnus, & *Adam* filius Michaëlis, visa virtute Godefridi resistentis, & populum alleuiantis, & quia cæde cum suis inter hostium agmina fulminabat, cum omni acie & fortitudine quam vltimus regebat, abrumpit moras, & in impetu ac vociferatione per medias Turcorum acies infertur. Quorum immanissima strage facta, sic campi operiebantur corporibus occisorum, quasi grandine hinc & hinc sæuissimè commixtis cuneis. Sed DEO auxiliante, ingrauatum est bellum Gentibus; totumque prælii pondus versum est illis in contrarium. *Corbahan* autem superbus, qui ampliores sibi retinuerat vires & copias, & à sinistris Christianorum, stationem occupauerat, nequaquam suis fugitiuis & attritis sociis ad opem contendere poterat. Nam illi *Podiensis* Episcopus cum omni manu Prouincialium fortiter in faciem resistebat, eique Lanceam Dominicam semper opponebat. Vnde colligendum est, quòd DEO & Domino nostro IESV operante, virtus illius, diuinitus sibi timore immisso, elanguit, & corda suorum tremuerunt: quia sic immobilis permanebat in obstaculo & visione cœlestis armaturæ, ac si omnis pugnæ immemor cum infinito suo satellite haberetur.

LIII. Sic DEO volente, in stupore & ecstasi posito quidam affuit, sinistra illi portans nuncia, & dicens: *Corbahan princeps illustrissime, quid longius moram protrahis aduersus hanc Christianorum aciem? an non vides, quomodo tuus, quem eduxisti, exercitus, victus & attritus fuga dilapsus est? ecce in castra tua tuorumque Galli diffusi spolia auferunt, & res vniuersas colligunt, & ecce sine mora, ad te peruenturi sunt.* Corbahan hac tristi & dura legatione pulsatus, eleuatis oculis videns acies suas fuga defluxisse, continuò ipse cum omni comitatu suo dorsa vertit in fugam, via qua venerat, ad regnum Corrozan & flumen Euphratem insistens. Quem sacer *Episcopus* cum omni acie sua persecutus est, non longè tamen, præ defectione equorum, & peditum lassitudine. Defecerant enim Christianis equi, quos à Gallia eduxerant, præ diuersis plagis, vt affirmant ex veritate, qui aderant. Nam vix ducenti supererant equi bello apti, in die quâ prælium cum tot nationibus Gentilium commiserunt.

LIV. Plurimi siquidem egregii milites & nobilissimi, quorum latet numerus, equis mortuis & præ famis inopia consumtis, in numero peditum computati, pedites prælia discebant, qui à pueri æuo semper equis assueti & inuecti certamen inire solebant. Ex his verò egregiis viris, qui mulum aut asinum, vel vile iumentum, vel palefridum, tunc acquirere poterat, pro equo vtebatur: inter quos fortissimi & ditissimi sua in terra Principes asinis insidentes certamen inierunt: nec mirum. Nam diu deficiente illis proprio sumtu, egentes mendicauerant, & suis armis venditis propter inopiam, armis Turcorum insuetis & incongruis in bello vtebantur. Horum in numero *Hartmanus,* diues & nobilissimus, vnus de præpotentibus in terra Alemaniæ fuisse, asinoq; insidés, vmbonem Turci & gladium tantùm in die illo ad pugnâ habuisse perhibetur:

nec mirum. Nam rebus omnibus exhaustus, lorica, galea & armis venditis, diu mendicauerat, & eò ferè peruenerat, quòd nec mendicando viuere poterat. Peruenerat vnà *Henricus de Ascha*, miles nobilis & laude militari dignus. Sed Dux *Godefridus* gloriosus, illorum misertus, panem vnum cum portione carnis vel piscis ex suo proprio sumtu Hartmano constituit; Henricum verò, quia miles & homo suus multis sibi seruierat annis & bellorum periculis, conuiuam & mensæ suæ so-
LV. cium attitulauit. Super his miseriis & attenuationibus nobilium procerum, mirantur solummodò hi, qui nunquam huic simile audierunt, nec mala viderunt, quæ in tam longo exilio contigerunt tam egregiis viris; sed non mirantur, qui ipsum ducem *Godefridum*, & *Robertum* Principem Flandriæ, ad vltimum egere rebus & equis, se vidisse testati sunt. Eguit siquidem dux *Godefridus*, qui equum, in quo die magni belli sedit, dono Comitis Reymundi suscepit, multa prece extortum. Nam defecerat illi pecunia præ angustia memoratæ famis, & nimia largitione eleemosynarum & rerum, quas in mendicis & attenuatis militibus expendit. Eguit pariter *Robertus*, ditissimus & potentissimus Princeps pinguis Flandriæ, quem sæpius in exercitu mendicasse asserunt, qui affuerunt, & oculis inspexerunt; ipsumque equum quem in die belli ascenderat, mendicando acquisiuisse, multorum relatione didicimus. His denique equis, labore acquisitis, nunc tam egregii Principes in die belli inuicti aduersus infidelium acies, considerantes *Corbahan* cum omni comitatu suo terga vertisse, veloci cursu post eum frena dirigunt; cædendoque & sternendo fuga deficientes & fugientes, in spatio trium milliarium sine intermissione insecuti sunt. *Tankradus*, qui etiam Christianorum aciem dirigebat, vt fugam persensit aduersariorum, vnà cum equestri manu in cæde illorum affuit velociter, quos via sex milliarium fugientes insecutus est. *Corbahan* viso suorum diffugio, & exercitus sui dispersione, semper intendebat fugæ, quo vsque ad
LVI. Euphratem, fluuium magnum perueniens, cum suis nauigio elapsus est. His præfatis Christianorum Principibus auidè inimicorum cædi & insecutioni intendentibus, societas comitis *Reymundi*, & Episcopi *Reymeri* prædæ inhians, & spoliis Turcorum, in loco eodem quo victoria data est, parum persequens, permansit; & grandia spolia auri, Byzantiorum, frumenti, vini, vestimentorum & papilionum deprædata est. Alii verò qui pugnæ intenti erant, videntes illos spoliis manus inferre, eadem auaritia corrupti, manus similiter prædæ iniicientes, cum spoliis copiosis & infinitis in laude & lætitia & voce exultationis *Antiochiam* reuersi sunt: & qui antè inopes erant & famelici, nunc omnibus bonis satiati sunt. Codices verò innumerabiles in iisdem castris Gentilium repererunt, in quibus sacrilegi ritus Sarracenorum & Turcorum inscripti erant, & nefanda crimina hariolorum & aruspicum cum characteribus execrabilibus. Catenarum, vinculorum, laqueorum ex funibus & ferro coriisque taurinis & equinis diuersa genera ibidem in tentoriis reperta sunt ad vinculandos Christianos: quæ omnia Antiochiam allata sunt, plurimo numero infinita; cum plurimis rebus & tentoriis, & cum tentorio ipsius Corbahan, quod in modum ciuitatis turribus & mœnibus diuersi coloris, & preciosi serici ædificatum erat. Habebat idem mirabile tentorium vicos à se defluentes, in quibus duo homũ in millia spaciosè habitasse referuntur. Mulieres, pueri teneri & adhuc lactantes, quotquot in castris reperti sunt, alii trucidati, alii equorũ pedibus conculcati, misero & lacero cadauere campos impleuerunt, destituti suorum auxilio Gentilium de bello terga vertentium. Cætera, quæ in hoc bello acta sunt, tam in populo Christiano quàm Gentili, quæ etiam in obsidione vrbis Antiochiæ mira & inaudita gesta sunt, nullius stylo, nullius memoria æstimo retinenda, tot tamque diuersa fuisse referuntur.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER QVINTVS.

Argumenta Capitum.

I. De diuinorum mysteriorum restitutione, & de Patriarchæ recollatione.

II. Quibus Principib. subiecta sit Antiochia.

III. De duobus Principibus directis, quorum vnus

rum vnus periit, alter vix euasit.

IV. De plaga mortalitatis, quæ facta est in populo DEI.

V. De insidiis Turcorum, & de quodam Folkero & vxore eius.

VI. De inimicitiis inter Brodoan de Alapia & Principem Hasart.

VII. Consilium Turci Christianæ mariti, de adipiscenda Christianorum amicitia.

VIII. Legatio Principis Hasart ad Godefridum Ducem, & quomodo Dux hæsitat cum Turcis fœdus inire.

IX. Mahumet, filius Principis, Duci Godefrido datur obses: columbæ fœderis nunciæ emittuntur.

X. Brodoan Hasart obsidet, Christianorum superuenit exercitus.

XI. Boemundus & Reymundus Duci Godefrido associantur: obsidio soluitur, sed per insidias quidam de Christianis occiduntur.

XII. A Principe Hasart cum magna gratiarum actione suscipitur Dux Godefridus: fœdus renouatur.

XIII. Dux inualescente pestilentia, coactus necessitate temporis, recessit ab Antiochia.

XIV. Dux ipse cum paucis Christianis præsidia inimica subuertit.

XV. Baldewinus confluentes ad se Christianos donis plurimis munerat, Turcos edomat.

XVI. Baldewinus conspirantes aduersus se proscribit, & custodia mancipat.

XVII. Baldewinus nimia datione exhaustus, pro redemtione captiuorum munera suscipit, quosdam excruciat, & vrbe depellit.

XVIII. De socero Baldewini & de dolo Balas in præsidio Amacha.

XIX. Quomodo quidam viri sensati Baldewinum contra perfidiam Turci muniunt.

XX. Quomodo Baldewinus perfidiã Turci in captione suorum experitur.

XXI. Baldewinus grauiter torquetur de captione suorum militum.

XXII. Balduc capite truncatur: sex de sociis Baldewini restituuntur.

XXIII. Multitudo Teutonicorũ superueniens prædicta mortalitate consumitur.

XXIV. Sansadonias matrem cum filiis redimit: Winemarus reducitur: Mahumet obses diligenter custoditur: nauigia reparantur.

XXV. De prodigio cœlitus ostenso, & de variis super hoc coniecturis.

XXVI. De gestis Principum, & Boemundi dominiis in Antiochia.

XXVII. Qualiter Dux Godefridus Turcorum deprehendit insidias, & in paucis prostrauit plurimos.

XXVIII. De murmure Christianorum & colloquio Principum.

XXIX. De horrenda famis angustia in obsidione Marræ.

XXX. Quomodo Comes Reymundus castellum deiecerit, & Marram ceperit.

XXXI. Quomodo Reymundus, Turcorum & Sarracenorum præsidiis expugnatis, præsidiũ Archas obsederit, & de difficultate eiusdẽ obsidionis.

XXXII. Quomodo quæstio facta est de lancea Dominica, & quomodo puer Mahumet obses mortuus, & à Godefrido Duce patri honorificè remissus.

XXXIII. Quomodo Dux Godefridus & Robertus Flandrensis ciuitatem Gybel obsederunt, & quomodo Reymundus Comes, pecunia corruptus, eosdem Principes dolosa legatione ab obsidione reuocauit.

XXXIV. Quomodo Principes ab obsidione Gybel castra mouerunt, & Reymundo in auxilium properauerunt.

XXXV. Prædicti Principes falsa legatione seducti, à societate Reymundi se separant, quos ille blanditiis & donis reuocat ad concordiam.

XXXVI. Qualiter creuit murmur in populo DEI, quòd tam diu differrent viã in Ierusalẽ.

XXXVII. Obsidio ab Archas soluitur: Principes procul ab vrbe Tripolis figunt tentoria: calamellos mellitos per plana repertos suxit populus.

XXXVIII. Inito fœdere, præses ciuitatis Tripolis ductorem viæ populo DEI concessit, cuius ductu loca difficilima pertransiit.

XXXIX. De Difficultate itineris, & quomodo fœdus inierint cum incolis vrbis Baurim.

XL. Quomodo à serpentibus multi perierunt in regione Sidonis, & de amissione cuiusdam Walteri.

XLI. Quomodo transierint ciuitates Tyrum, Ptolemaida, Cayphas, Cæsareã, sicq́; Pentecosten celebrauerint.

XLII. Quomodo ciuitatem Ramam inuenerunt & possederunt, ac Episcopum in ea constituerunt.

XLIII. Dum ad montana progreditur exercitus, nocte eclipsis Lunæ apparuit.

XLIV. Quomodo Christiani incolæ vrbis Bethlehem Duci Godefrido legatos dirigunt, vt maturaret ad subueniendum, & de gratulabũda susceptione sociorum.

XLV. Qualiter exercitus maturauerit Ierusalem comperta legatione à Bethlehem, & de præda à finitimis vrbis abducta, & qualiter ante muros Ierusalem in laudibus & hymnis constiterint.

XLVI. Qualiter & à quibus Principibus ciuitas obsessa sit.

I. ACCEPTA hac victoria in campo Antiochiæ, magnæ & regiæ ciuitatis Syriæ, Episcopus Podiensis & cæteri Principes, à fuga & cæde exercitus Corbahan reuersi in præfatæ vrbis mœnia, basilicam *B. Petri Apostoli*, quam Turci suis sacrilegis ritibus profanauerant, ab omni inquinamento mundantes, altaria sancta, quæ subuersa erant, in omni honestate reædificauerunt, imaginē verò Domini nostri IESV CHRISTI & figuras Sanctorum, quas in modum viuentis personę obcęcatas & obductas cæmento obscurauerant, summa reuerentia renouabant, cultores Catholicos in exequendis ibidem diuinis mysteriis restituentes in omni clero tam Græcorū quàm Latinorum. Deinde ex ostro purissimo & serico precioso & reliquis ornamentis, quæ in Antiochia sunt reperta, infulas, dalmaticas, cappas & omnem decorem ad vsus Ecclesiarum DEI viui fieri constituerunt, quibus diuina officia in templo B. Petri celebraturi sacerdotes & ministri ornarentur, vel quādo in processione Dominicarum dierum, aut in celebri festo, ad Oratorium S. Mariæ, matris Domini nostri IESV CHRISTI, in psalmis & hymnis migrarent. Hoc idem oratorium breui interuallo distans ab ecclesia B. Petri, adhuc ab iisdem Turcis inuiolatum & intactum permansit; & Christianis, inter se post sibi subiugatam vrbem dono & licētia eorum commorantibus, solummodò concessum est. *Patriarcham* verò vrbis, virū clarissimum & Christianissimum, quem Turci, cùm adhuc Christianorum obsidione circumdarentur, sæpius funibus astrictum viuum ad mœnia suspenderunt in oculis omnium, ad augendas Christiano populo molestias, & cuius pedes frequēter compedū læsione attriuerant, decenter in cathedra sua relocauerunt, & Principem Antiochiæ cum omni subiectione & religione præfecerunt.

II. His itaque diuinis rebus prælatis & præordinatis, *Boemundum* Dominum & Aduocatum vrbis constituerunt, eò quòd multum in traditione vrbis expendisset, plurimúmque laboris pertulisset, vt custodias per turres & mœnia aduersus Turcorum insidias faceret. Boemundus assumpta potestate & dominio vrbis, in præsidio, quod in eminentiore loco in montanis habetur, sedem & custodiam suorum posuit, nulla illic Turcorum defensione sibi aduersante. Nam audita fuga & contritione suorum, *Sansadonias*, & qui in arce erant, pariter etiam ipsi per montana fugerunt, vacuum & immunitum relinquentes præsidium. Verùm *Reymundus* Comes de regione Prouinciæ, semper insatiatus desiderio acquirendi, turrim eam, quæ ponti Ferne imminet versus portum S. Simeonis, inuadens, suo muniuit satellitio, partemque hāc vrbis suæ ditioni subesse coëgit. Cæteri verò Principes, Godefridus Dux, Robertus Flandrensis, Robertus, Princeps Nortmanorum, cunctiq;, qui non minus laboris circa vrbem pertulerant, minimè vrbi præesse, aut eius reditus vel tributa sibi impertiri quæsiuerunt, nolentes fidem & sacramentum, Imperatori Constantinopolis factum, violare. Iurauerunt enim sibi, vt si caperetur *Antiochia*, quia de regno eius erat, sicut Nicæa cum omnibus castellis & vrbibus, ad regnum eius pertinentibus, sibi reseruarent, suæque maiestati restituerent. Ex tunc & deinceps Boemundus Comiti Reymundo cœpit inuidere, sed tamen occultè.

III. Prædicti verò Principes, quibus curæ erat fidem & iusiurandum seruare, *Baldewinum* Hamaicorū Comitem, vnà cum *Hugone Magno*, fratre Regis Franciæ, paulo post victoriam à DEO collatam direxerunt in legationem ad ipsum *Imperatorum Græcorum*, vt causam ab eo inuestigarent, cur tam impiè se gesserit erga populum DEI; & auxilium, quod policitus esset, cur in tanta necessitate exhibere neglexerit, cùm in aliquo eos fallaces aut seductores adhuc inuenire nequiuerit. Iniunctum est etiam illis, vt eidem Imperatori dicerent, quomodo ab omni promissione & sacramento Principes exercitus soluti haberentur, eò quòd omnia, quæ promiserat auxilia ex timidorum & fugitiuorū suggestione mentitus esset. Sic quidem duo prædicti Principes, assumpta sociorum confratrum legatione, ad ipsum Imperatorem viam insistunt per mediā Romaniam. Vbi in confinio Nicææ in insidias Turcopolorum fortè inciderunt, non à dextris vel à sinistris declinare valentes. Turcopoli itaque gens impia & dicta Christiana nomine non opere, qui & Turco patre & Græca matre procreati, videntes viros sibi inter manus oblatos, subitò irruerunt in eos, *Baldewinumq;*, qui Hugonem aliquantulum præcesserat, vt aiunt, sagittis confixerunt; quidam verò asserunt, quòd viuum illum & captiuum abduxerint; sed latet vsque in hodiernum diem, quo fine tam nobilissimus & Christianissimus princeps perierit. *Hugo* autem Magnus, qui modico interuallo viam post Baldewinum continuabat, cernens angustias

gustias animæ illius, celeri cursu iter remensus est ad syluam quandam, montibus contiguam, cuius absconsione protectus, manus impiorum euasit. IV. Post hæc, ex omni parte crebrò affluente nauigio in cibariis ad portum S. Simeonis, & Peregrinis in victoria DEI ab obsidione Barbarorum liberatis, felici abundantia cibariorum, omniumque necessariorum fructibus, plaga maximæ mortalitatis facta est intra vrbem Antiochiam, quâ plurima & innumerabilis multitudo Christiani exercitus tam nobilium procerũ quàm humilis vulgi absumta est. Hac clade mortifera primùm venerabilis *Præsul de Podio* percussus vitam finiuit Kal. Augusti: quẽ nimia lamẽtatione nobiles & ignobiles deflentes, in ipsa basilica S. Petri sepulturæ contulerunt, in eodem loco, quo Lancea Dominica reperta est. Sepulto itaq; tam venerabili sacerdote, amplior & grauior inualuit hęc plaga sæuissima; & morte minui adeò Christianorum cœpit exercitus, vt per spacium fermè sex mensium vix aliqua oriretur dies, quin centum & quinquaginta vel triginta ad minus, tam nobiles quàm ignobiles spiritum vitæ exhalarent. Eiusdem cladis atrocitate *Henricus de Ascha*, miles nobilis genere, moriens occubuit in castello Turbaysel, illic catholicè sepultus. *Reinardus* pariter de Hemersbach, miles clarissimus opere & genere, vitam amisit, sepultus in atrio basilicæ B. Petri Apostolorum principis. Præterea multi tam equites quàm pedites, nobiles & ignobiles, monachi & clerici, parui & magni, quin & sexus fœmineus, supra centum millia sine ferro morte vastati sunt.

V. Interea multi gaudentes pace & victoria, mortalitatemq; hanc vitantes, & causa necessariorum dum viam frequenter *Rohas* insisterent, sperantes aliquid accipere de manu Baldewini, plurimas insidias & cædes à Turcis, qui habitabant in præsidio *Hasart*, patiebantur; & sępius capti aliqui abducebantur. Quadam autem die quidam *Folkerus*, miles egregius, de castro Bullon ortus, dum cum vxore sua, quæ erat formę elegantis, Rohas cum cęteris fratribus iter faceret, fortè in Turcorum insidiantium manus incidit: qui ilicò cum cęteris, post multam defensionem victus ac decollatus est. Vxor verò illius quia multum prę honestate vultus sui placuit in oculis eorum, capta in pręsidium Hasart abducta est. Princeps ergo & dominus præsidii hanc honorificè tractari iussit, dum videret, si in eius redemptione aliquid magni precii consequeretur. Nec diu pòst, quidam Turcorum miles illustrissimus, qui ad dominum pręsidii Hasart in conuentione solidorum venerat, in concupiscentia formę vxoris Folkeri captus, immoderato amore exarsit, ac nimiũ pro eo dominum pręsidii efflagitabat, vt eam dono eius pro conuentione solidorum in coniugium accipere mereretur. Quod & actum est. VI. Miles itaque Turcus nuptiis his lętatus, multo amplius, quàm solebat, insidias & bellum hostibus domini Hasart inferebat; & prędam de Alapia ciuitate magna *Brodoan*, cuiusdam Principis Turcorum, sępius abduxit, insequentes ad excutienda spolia frequenter captiuabat, aut victos detruncabat. Erant enim ad inuicem, inter Brodoan de Alapia & Principem de Hasart, odium & graues inimicitiæ. Transactis dehinc aliquot diebus, Brodoan indignatus, quia miles prædictus manusq; militum de Hasart sæpius sibi aduersarentur, de vniuersis partibus ciuitatis Alapiæ Turcos suæ ditionis collegit, vt die decreto, Hasart in manu valida obsidens, expugnaret. Hoc comperto, Princeps Hasart anxiè meditatur, qualiter vires auxiliares acciret, cum quibus occurrere congregatis tot millibus Brodoan valeret. VII. Ad hęc inter diuersa colloquia quæ fiebant, miles Turcus, qui Christianam duxerat vxorem, instinctu eiusdem coniugis sic Principem Hasart adhortatur, dicens: *An vides, quomodo Brodoan vndique Turcorum manum contrahat & vires, atque in multis millibus te & præsidium, quod habes, vallare & expugnare disponit? Nunc si meo vis credere consilio, Godefridum, Ducem Christiani exercitus, qui Antiochiam, fugato Corbahan, potenter obtinet, amicum, datis dextris tibi facere non tardabis; & sic vniuersam Christianorum opem & comitatum in hac instante necessitate scias te adepturum. Nosti enim, quòd hæc gens Christiana cuncta gentibus militari actu & audacia præfertur, & nulli eis fide & honore comparantur. Vnde nequaquam consilium hoc parui pendas, sed sine dilatione eius tibi amicitiam apprehendas; & sic eo fœderato, vniuersos Christianos ad omne tibi scias auxilium voluntarios.* Hic verò Princeps, sciens hoc sanum esse consilium, seque Brodoan eiusque copiis innumeris sic posse resistere, nuncium Christianæ professionis, genere Syrum, hominum mirè discretum, Godefrido Duci Antiochiam misit, in hæc verba loquentem. VIII. PRINCEPS HASART, GODEFRIDO MAGNO PRINCIPI AC DVCI CHRITSIANORVM, SALVTEM, ET OMNE QVOD MELIVS OPTARI POTEST.

Consilio nostrorum ad te direximus, pacem & concordiam inter nos componere, fidem & amicitiam statuere, atque ad omnem bellicam necessitatem arma nostra esse communia. Comperimus enim, quomodo vir & Princeps potens es viribus, & quòd auxilium ferre vales tibi confœderatis, & nulla leuitate à fidei tuæ vinculo poteris resolui. Vnde præ omnibus te elegimus, te conuenimus, opem à te quærimus, fœdus percutimus, fiducia hac, qua certus nostræ fidei semper habearis. Brodoan de ciuitate Alapia nobis factus inimicus, Turcorum vndique contraxit auxilia, in breui ad præsidium nostrum Hasart in virtute magna & copioso exercitu peruenturus. Cui non in alio auxilio Turcorum Principum occurrere & resistere decreui, sed in manu tua, si credere mihi & succurrere non recuses. Godefridus Dux audita hac legatione, consilio suorum habito, fiduciam statuendæ pacis requirit, hæsitans, ne Turcorum perfidia sibi suisq; aliquo iniquo machinamento *obesse possit, corrupto fœdere sub aliqua praua occasionis industria.*

IX. Audiens verò Princeps de Hasart ex legati sui relatione, quia Dux & sui de hac concordia hæsitarent, & non multum in Turcorum promissis confiderent, Duci filium suum, *Mahumet* nomine, quem tenerè diligebat, obsidem misit, vt certior inter se statuendæ pacis ac fœderis abhinc & deinceps redderetur. Dux filio illius obside accepto, fidem & amicitiam cum illo pepigit; & se ad omnia aduersantia sibi auxiliari, & nunquam deficere, stabili iuramento promisit. His ita promissis, diem certam statuit, qua ad auxilium contra Brodoan Christianũ conduceret exercitum, & Turcorum legiones ab obsidione Hasart, Domino DEO suo IESV CHRISTO auxiliante, effugaret. Hæc Dux dum constanter pollicetur, legati de præsidio Hasart vehementer iocundati & lætati sunt; & sine mora columbas duas, aues gratas ac domitas, secum allatas eduxerunt à sinu suo, ac charta, Ducis respõsis promissisque fidelibus inscripta, caudis illarum filo innodata, è manibus suis has ad ferenda læta nuncia emiserũt. Dux & vniuersi, qui cum eo aderant, de hac auiũ emissione mirantur. Sed ilicò, cur per aues hæc fiant nuncia, illis à legatis responsum est: *Non dominus noster Dux, eiusque fideles super emissis miretur columbis, quas non pueriliter non frustrà præmisimus; sed hac de causa præmissæ sunt, vt rapido & incessabili volatu legationem fidei, quam erga eum habes, accelerent, & de auxilio tuo certificent, qualiscunque nobis in via fortuna vel impedimentum occurrerit. Est & aliud, quare hæ aues cum chartulis præmittuntur, ne si in sinu nostro repertæ fuerint ab aliquibus fratribus nostris Turcis, rei morti damnemur.* Iam cum chartis sibi commissis aues auolauerunt, in solium & mensam Ducis Hasart fideliter reuersæ. Princeps autem de Hasart ex more solito aues domesticas piè suscipiẽs, chartas intitulatas à caudis earum soluit, secreta ducis Godefridi perlegit, diem aduentus sui ad auxilium, & in quantis millibus Christiani exercitus subueniret, pernoscit.

X. His perlectis & agnitis, & Godefridi certus amicitiæ, & fidei, præsidium Hasart plurimis militum muniuit armis & copiis Turcorum sibi auxiliantium, quas è diuersis acciuit locis. Et ecce ***Brodoan*** in manu forti & numero quadraginta millium virorum Turcorum descendit in campos Hasart; sedemque in circuitu murorum illius fixis tentoriis locauit, graui assultu mœnia & turres de die in diem oppugnans. Vix quinque sederat diebus, & ecce dux *Godefridus* in fortitudine multa ab Antiochia est egressus in vexillis miræ pulcritudinis, in loricis & galeis, in sagittis equitum & peditum, spacio dierum trium iter faciens. Peracta via vnius diei, *Baldewinus*, frater ipsius, à Rohas proficiscens cum tribus millibus virorum pugnatorum, occurrit in vexillis per aërem coruscantibus, ex Ducis legatione accitus. At *Boemundus* & *Reymundus* vehementi inuidia indignati sunt, quòd ipse Princeps de Hasart primùm ad Godefridum mittens, fœdus inierit, filiumq; suum sibi obsidem mutuæ fidei dederit: & ideo omnino se in hanc Ducis expeditionem proficisci recusarunt.

XI. Dux iam itinere vnius diei expleto, videns quòd Principes hi præ inuidia remanserant, nec blandis monitis nec humili prece flecti poterant, vt venirent, iteratò eis legationem misit, in hunc modum locutus: *Non decet vos, qui estis columnæ & ductores Christiani exercitus, vt vos fratres vestros conchristianos auxilij vestri immunes relinquatis, occasionem falsam aduersum nos sumentes, cùm adhuc in nulla angustia vel necessitate vobis defuerimus; sed semper in via hac etiam pro vobis mori parati fuerimus. Credite procul dubio, quòd si hodie remanseritis, nec opem nobis ad id negotium tuleritis, hostes vestri erimus, nec ad vllam causam, ad vos pertinentem, vltrà pes noster mouebitur.* Boemundus & Reymundus videntes, quòd manus vniuersa Christianorum ad vocem Ducis Godefridi viam Hasart insistebat, & quòd Dux cæterique confratres eis in ira loquerentur, recordati sunt, quòd iniustè egissent erga fratres suos; ac compuncti, sociis suis tam equitum quàm peditum circiter quatuor millia adunatis, Go-

defridum

defridum via regia secuti, in regione *Hasart* associati sunt. Erat numerus congre-
gatorum Principum & eorum exercitus triginta millia virorum pugnatorum. *Bro-
doan* & qui cum eo in obsidione Hasart conuenerant, cognoscentes quia agmina
Christianorum campos vicinos introiissent, à longè è castris eorum ignes in nocte
relucere, & nebulam fumorum ascendere intuentes, ex consilio & pari mente ca-
stra ab obsidione mouerunt, scientes, quòd tot millibus resistere minimè valerent.
Ex his ad decem millia in circuitu longæ remotione viæ per notas semitas & mon-
tana gradientes, tardatos & subsequentes Peregrinos ac postremos exercitus sa-
gittis à tergo incurrerunt, & sexcentos subitò expugnatos & exterritos, clam Du-
ce & eis, qui longo spatio duorum milliarium præcesserant, in ore gladii percusse-
runt. Hanc famam crudelem Dux & sui comperientes, equorum velocitate XII.
inuecti, Turcis à cæde hac reuertentibus in valle montium regionis Hasart prope-
rata via occurrerunt, non modicam stragem illorum lanceis & gladiis illic facien-
tes. His attritis, & fuga per montana & veprium condensa dilapsis, Dux & cæteri
comprimores ad præsidium Hasart applicuerunt. Quibus Princeps illius cū tre-
centis, galea & lorica fulgenti opertis, occurrit, multas gratiarum actiones referēs
Duci super omnibus, quæ eius auxilio aduersus inimicorum vires victrices illis cō-
tigerunt. Moxque renouato fœdere, amicitiâ Duci inuiolabili coniunctus est in
aspectu omnium, qui aderant; promittens se stabilem, & nunquam alienari à so-
cietate ipsius Ducis & Christianorum familiaritate ac dilectione. Dux ex consilio
suorum viro sibi confœderato galeam, auro & argento mirè insertam, & loricam
magnæ honestatis contulit, qua *Herebrandus de Bullon*, miles nobilis & bellico actu
insignis, prælia commissurus semper induebatur. *Brodoan* igitur ab obsidione Ha-
sart fugato, & Principe eiusdem præsidii à Duce & omnibus primoribus benignè
commendato, ac pacificè in sua relato, exercitus Antiochiam repedauit; & in vi-
ctoria ac pace magna vniuersi Principes in ea consederunt. Post hæc, prædi- XIII.
ctę pestilentiæ tempestate amplius & validius ingruente, multisque Principibus
cum plebeia manu morientibus, Dux *Godefridus*, memor quomodo persimili clade
olim est Romę tactus in expeditione, quam egit cum Henrico, Rege quarto, Impe-
ratore Romanorum tertio; & quomodo illic in pestifero mense Augusto quingēti
fortissimi milites pluresq; nobiles obierint, & plures exterriti, cum ipso Cæsare ab
vrbe recesserint, nūc idem malum metuens, ab Antiochia recedens, secessit versus
montana Pancratii & Corouassilii; & habitauit in vrbibus *Rauenel* & *Turbaysel*, à fra-
tre Baldewino ante obsidionem Antiochiæ subiugatis, & post transmigrationem
suam in Rohas eidem fratri & Duci relictis. In eisdem siquidem præsidiis qui- XIV.
dam Armenii fratres, monachico habitu DEO seruientes, multas passi calumnias
à militibus Pancratii habitantibus in præsidio, pręfatis locis Rauenel & Turbay-
sel contermino, ipsum Ducem, videntes virum esse pacificum & amatorem iusti-
tiæ, sunt aggressi, querimoniam super illatis sibi iniuriis facientes, & super arce
Pancratii semper eisdem castellis eorumq; habitatoribus infesta. Dux verò Chri-
stianissimus querimoniis pauperū CHRISTI pulsatus, & harum iniuriarū non im-
memor, quas sibi idem *Pancratius* fecerat, cùm adhuc à Christianis obsidio circa
muros Antiochię fieret, molestè tulit, omnibus modis de his vltionem sumere me-
ditans. Spoliauerat enim Pancratius legatos Baldewini, fratris eiusdē Ducis, ma-
gnis & honorificis donis tam pecuniæ quàm cæterarum rerum, dum iter per terrā
& patriam eius agerent, quæ omnia Boemundo Principi ad componendam cum
eo amicitiam mittere non expauit. His itaque iniuriis, & pauperum querimoniis,
nunc Dux commotus, quinquaginta milites suorum sequacium eligens, in loricis,
clypeis & lanceis, in balistis & lanceis Armeniacis profectus est ad vicinā arcem,
in qua noxii prædones Pancratii morabantur. Hanc omni virtute instans, oppu-
gnat repentino assultu; expugnatam flamma & igne humi cogit procumbere, vi-
ginti ex militibus, quos in ea reperit, eius iussu excæcatis in retributionem & vin-
dictā superbiæ & iniuriarū, quas Pancratius sibi CHRISTIQVE pauperibus infer-
re præsumsit. Similiter arx & præsidium Corrouassilii assultu & virtute militum
Ducis, ex diuersis calumniis & iniuriis, quas Christianis intulerat, crematum, ex-
pugnatum, humique prostratum est. Duce itaque Godefrido ab Hasart in XIV.
Antiochiam reuerso, dehinc obside Mahumet in manu & custodia suorum Anti-
ochiæ relicto, Turbaysel & Rauenel profecto; Baldewino verò ab Hasart cum suis
Rohas reuerso, plurimi de exercitu viri nobiles & ignobiles, *Drogo* de Nahella, *Rei-*

nardus de Tul, *Gastus* de Berdeiz, *Folkerus* Carnutensis, cæterique primates & commilitones per centenos & quinquagenos alii equo alii pede venerunt ad ciuitatem Rohas, vt à Baldewino, duce & principe in ciuitate & regione facto, pro obsequio militari præmia mererentur, moram aliquam apud eum facientes. Erant enim summa necessitate grauati, & longa expeditione rebus exhausti necessariis. Affluebant autem & accrescebant singulis diebus in numero & virtute, dum ferè tota ciuitas obsessa à Gallis, & eorum hospitalitate occupata est. *Baldewinus* singulis de die in diem in Byzantiis auri, in talentis & vasis argenteis dona plurima conferebat; regiones & cuncta sibi aduersantia congressione belli edomabat, Turcos & omnes in circuitu subiugabat, donec fœdus nobiliores & præpotentes terræ cum eo percusserunt.

XVI. Hanc Francorum gentem ab Antiochia & è cunctis locis sic ebullire, & præualere in omni actu & arte, duodecim Principes & indigenæ ciuitatis Rohas vel Edessæ intuentes, eorumque consilia suis præponi, & cum eis de omni re & negotio terræ Baldewinum agere; eosque & eorum decreta plus solito negligere, vehementi indignatione aduersus eum suosq; exarserunt. Et omnino ab his exterminari metuentes, nimium pœnituit eos, quòd Baldewinum ducē ac dominum ciuitati præfecissent. Vnde facta clàm conspiratione, & missa Turcis legatione, traditionem aduersus Baldewinum machinabantur, qualiter cum suis aut occidi, aut ab vrbe posset depelli. Quod dum inter se frequenti & secreto conuentu aptarent, quidam ex eis *Enxhu* nomine, fidem puram intimo corde & mente erga Baldewinum seruans, fraudis adinuentores & consentaneos sibi ex ordine aperuit; ideoque se suosque & ciuitatis introitus nocte & die ab illorum traditione necesse esse tueri, ne improuisos & incautos Turcorum vires & insidiæ reperire possent. Baldewinus talem tantamque perfidiam eos machinari nunc veraci relatione, nunc tristis vultus illorum immutatione expertus, missa familiari & deuota sibi manu Gallorum, vniuersos iussit teneri, & carceris custodiæ mancipari; omnē verò substantiam & pecuniam illorum inauditam suo inferri palatio, quam non parcè suis sequacibus pro militari obsequio expendit.

XVII. Deinde pluribus diebus euolutis, & multum illis pro vita & membrorū salute precantibus, plurimum q; se excusantibus, dona verò non modica per exoratores pro sua redemtione offerentibus, Baldewinus suorum semper cōsilio ad altiora tendebat, sciens ex ore delatorum, quòd per vicina castella & munitiones thesauros ampliores, quodq; preciosius habebant, à facie Christiani exercitus absconderant. Postremò ex nimia datione & solidorū conuentione, & magnitudine donorū, quæ non solùm Gallorū primatibus, sed & inferiori manui contulerat, Baldewinus exhaustus, munera pro redemtione captiuorū suscipienda concessit. Duorum tantùm munera recusauit, quos nimium culpatos & reos traditionis iussit excæcari. Plures verò vulgi consocios sceleris, amputatis naribus, manibus aut pedibus, condemnatos vrbe iussit expelli. Non minus à singulis redemtis quàm viginti millia Byzantiorum aut triginta aut sexaginta, in ærarium ducis Baldewini illata sunt, præter mulos & equos, vasa argentea plurimaque ornamenta preciosa. Ab illo die & deinceps dux Baldewinus in ciuitate *Rohas* factus est metuendus; & nomen eius vsque ad extremum terræ diuulgatum est, virtute præclarus existens.

XVIII. Socer autem Baldewini, *Taphnuz* nomine, videns quia sic de viris perfidiæ vltionem sumsit, eosq; damnis rerum & tormentis membrorum afflixit, occasione assumta in munitiones suas in montana perterritus fugit; nec vltrà reuocari potuit, metuens ne pro pecunia, quam adhuc debebat, capitalem subiret sententiam. *Balas* quoque de Sororgia ciuitate, spe recuperādæ ciuitatis, frustratus de manu Baldewini vel quicquā accipiendi propter affluentiam Gallorum, & quia cor illius omnino ad eos intendebat dolos, in secreto cordis sui aptare cœpit, qualiter Baldewinum ad interitum callido cōsilio perduceret. Tandē via reperta iniquæ fraudis, qua eum decipere aut perdere posset, die quadam, ac si in puritate fidei, eum circumueniens sic locutus est: *Scio, quia vir magna potentia es & industriæ, & non parcè eos remuneras, qui tibi in obsequio militari volūtarii habentur. Vnde deuoui tacitè mecum, vt non solùm me, filiosq; & vxorē meam in manu tua commendem, sed & præsidium meum Amacha, quo terram plurimam subiugare potes, tibi tradā die, quam melius aptam ad id suscipiendum elegeris.* Baldewinus verò tam benignè, & sibi fideuter loquenti, gauisus de susceptione præsidii, apprimè credidit; & diē statuit, qua secundum verbum Balas sibi traditio præsidii sine aliquo fieret impedimento.

XIX. Iam die appropinquante, *Balas* doli sui non immemor, Turcos centum, armis & loricis

& loricis munitos, castro *Amacha* induxit; & per mansiunculas præsidii hac & illac insidias inclusit, vt sic Baldewinū cum suis ingredientē viuū cōprehenderēt, suæq; ditioni submitterent, *Baldewinus* fraudis huius nescius, sumtis ducentis militibus strenuis ad omne belli opus, vsq; ad præsidiū Amacha profectus est, & Balam, iuxta quod promiserat, paratū ad reddēdū pręsidiū inuenit. Balam verò multū rogantē, & in dolo mellito ore adulantem, vt cum aliquibus de societate electis præsidiū intraret ac susciperet, & in eius custodia fideliores, quos vellet, relinquere ordinaret, ille ferè audiuit & credidit; sociosq; secū ascensuros & intraturos iam assumere parabat, & qui extrà remanerēt, disponebat. Sed ecce quidā viri sensati Gallorū nihil fidei in huius verbis & promissis esse astruentes, Baldewinū seorsim ducūt, & vehemēter arguunt, quòd verbis huius Turci Gentilis tā subitò crediderit, & sine obside fiducialiter eius pręsidiū cum modica manu intrare concesserit.

XX. Tandē de hoc diu dubitantibus, plurimūq; consilii habentibus, & Baldewinū ab ingressu pręsidii ex toto auertētibus, decretū est vtrinq;, vt Baldewinus cū sociis in valle præstolaretur, & duodecim ex sociis, in quibus cōfideret, ad arcē suscipiendā præmitteret, qui eam suæ ditioni, clauibus serisq; sumtis, potenter subiicerent. Nec mora, viri duodecim ad arcē suscipiendā electi, armis & loricis induti, præsidiū & turrim *Amacha* intrauerunt. Qui mox vt mediis insidiis astiterunt, centū Turci ex mansiunculis in impetu exilientes, viros armis & sagittis circumdederunt, & parū aduersus tantos in defensione valentes, cōprehenderūt. Duo solummodo ex duodecim se virili & multa repugnatione à manibus hostiū extorquentes, subitò in solium, quod fenestratum in vallem respiciebat, euaserunt, gladiis eductis se ab insequentibus hostibus validè adeò defendentes, dum caput à fenestris exerentes, Baldewinū ad radicem montis cum suis stantē admonuerunt, vt se à dolis obseruaret; asserentes decē in fide falsa captos, & se in periculo mortis euidenter constitutos.

XXI. *Baldewinus* intelligens ex illorū anxia vociferatione rem vniuersam in aduersitate positam, & dolos Balas manifestos, magnis doloribus de captiuitate suorū torquetur. Sed quid ageret, aut quid insisteret ad liberandos viros, nullo consilio inuenire potuit. Erat enim præsidiū situm in excelso rupiū, humanis ingeniis aut viribus insuperabile. Tandem Baldewinus de infortunio tam egregiorum virorum condolens, Balam multum de iniqua fraude redarguit, de iureiurando admonet, & quatenus captos suos restituat, pondus auri & Byzantiorum pro eorum redemtione recipiat. Sed is omnia refutat, & solam Sororgiam ciuitatem requirit. Baldewinus nequaquam ciuitatem sibi reddere in DEO iurat, etiamsi membratim in conspectu eius omnes, quos ceperat, detruncaret. Sic nequaquam Balas Baldewini preces & admonitiones audiente, nec eius munera curante, præter Sororgiam, Baldewinus mœstus, & grauiter conquerens de captiuis suis, Rohas reuersus est. Ab eo die Turcos eorumque consilium & auxilium ac frequentationes vehementi odio habere cœpit.

XXII. Post hæc non multi prærier e dies, cùm *Balduc* de Samusart, qui vxorem & filios Baldewino obsides daturus erat, sed plurimis diebus in dolo distulerat, palatium Baldewini in adulatione ingressus, iussu eius à Gallis tentus, ac capite truncatus est. Baldewinus in ciuitate Sororgiæ *Folkerum* Carnutensem cum centum probis & bello assuetis militibus constituit, vt semper Amacha vexarent assaltu, & Balæ in vltionem captiuorum suorum fratrum dignam vicem rependere conarentur. Die ergo quadam Folkerus cum suis egressus est ad capiendas prædas in *Amacha* terra. Qui præmissis aliquibus sociis, Turcos ab arce vsque ad locum, vbi Folkeri erant insidiæ, pertraxerunt. Tum commisso prælio, sex ex Turcis & militibus Balas capti & abducti sunt. His captis & abductis, Balas sex de sociis Baldewini in redemtione suorum restituit; sex vsque ad diem illius in Ierusalem in sua retinuit custodia. Post hæc quatuor euaserunt ob negligentiam & prę longo tædio custodum. Balas verò *Gerhardum*, priuatum & secretarium Baldewini, vnà cum *Pisello*, filio sororis Vbelhardi, pręclari militis & nobilissimi de Wizā, decollari iussit.

XXIII. *Godefrido* ob cladem diffusam tam graui mortalitate per Antiochiā, in Rauenel & Turbaysel moram faciente, eodem tempore pestifero mille & quingenti viri de gente Teutonicorum ex *Regnesburg*, ciuitate fluuii Danubii, & ex aliis ciuitatibus Rheni fluminis, conspirati & electi, ad vrbem Antiochiam nauigio maris aduecti, ad portum S. Simeonis descenderunt, vt Christianorum turmis in Ierusalem ituris solatio & auxilio augerētur. Sed sic illa cohors recenter victoriosis Peregrinis in Augusto mense admixta eadē mortalitatis clade consumta & deuasta-

XXIV. ta est, vt de mille & quingentis nec vnus quidem superesse vspiã videretur. Eodem tempore post victoriam Christianorum, *Sansadonias*, filius Darsiani, regis Antiochiæ, matrem suam cum duobus filiis redemit precio trium millium Byzantiorum de manu *Willehelmi*, viri nobilissimi, commilitonis & compatriotæ comitis Reymundi de Prouincia, quos idem Willehelmus in prima inuasione & ingressione Antiochiæ sopore grauatos primo diluculo captiuauit. Eodem tempore de terra Boloniæ *Winemarus*, Laodiceæ captus à Turcopolis regis Græcorum, rogatu Ducis Godefridi post longa vincula, & diutinas carceris moras, absolutus, sed graui pœna afflictus, Antiochiam reuersus est. Puer autem *Mahumet*, filius Principis de Hasart, obses Godefrido datus, sub diligenti custodia tam seruorum suorum duodecim, quàm sub solerti cura clientelæ Godefridi, Antiochiæ remansit, cui nihil necessariorum de domo Ducis vllis horis deficiebat. Iam enim quàm plures, Ducem & cæteros potentes per loca ab Antiochia ob imminentem cladem migrasse videntes, alii ex loci infirmitate, alii ex mense pestifero Augusto hanc mortalitatem asserentes, mense Septembri inchoante ad portum præfati Simeonis causa morandi profecti sunt. Vbi nautæ post Turcorum stragem & fugam Corbahan, nauigium iterabant, vitæ necessaria afferentes, & indigentibus

XXV. omnia sufficienter vendentes. Mediato deinde mense in silentio cuiusdam noctis, quando omnia somni requie solent refoueri, cunctis qui aderant in custodia vigiliarum, visio mirifica in cœli culmine ostensa est, quasi ex omni cœlo stellæ in vnum collectæ, strictimque densatæ, in spacio latitudinis vnius atrii, tria iugera continentis, igneo fulgore, sicut prunæ in camino ardentes, & in globo contractæ, scintillabant, & post hanc diutinam & terribilem flagrantiam rarescentes, in modum coron cinxerunt polum sub spacio ciuitatis munitæ; diuque sic in gyro persistentes indiuisæ, aditum ad vltimum & viam in vno latere sui circuli scissæ exhibuerunt. Huius signi ostensione vigiles Christianorum exterriti, tumultuosa vociferatione vniuersos sopore depressos suscitant ad videndum portenti huius indicium. Vniuersi sunt mirati, & quid portendat, diuersas protulere sententias. Alii ciuitatem Ierusalem, Turcorum Gentilium turmis densatam, portendere asserebant; & eam à suis viribus & densitate sic rarescere & attenuari, vt aditum tandem Christianis exhibere filiis videretur. Alii Christianum exercitum, adhuc in virtute sua conglobatum, diuinæque deuotionis ardore flagrantem, asserebant; & tandem diuisum per terram & ciuitates, à gentibus iniustè possessas, in circuitu Ierusalem & Antiochiæ potenter præualere & dominari. Quidam verò dicebant, significare hanc præsentem mortalitatem & populum copiosum Peregrinorum, qui in vnum vt nubes densata attenuaretur minueretúrque. Et sic in diuersas contendebant sententias. Sed DEO volente, vt aiunt, in melius mutata est sententia visionis. Nam cum duce Godefrido cunctisque Christianis consociis de vniuersis locis accitus & regressus Antiochiam in mense Octobri, caloribus Augusti temperatis, Comes Reymundus, Robertus Flandrensis, Robertus Normannorum Princeps, Boemundus, cæterique Principes, qui adhuc in ipsa Antiochia conglobati morabantur, vnius voluntatis compotes effecti, per terras & ciuitates, in circuitu Antiochiæ sitas, diffusi migrauerunt; & resistentes ac rebelles obsidio-

XXVI. ne angentes, suæ ditioni subdiderunt. Ad Albariam itaque ciuitatem, diuitiis opulentissimam, cum cuneis armatis primùm ascenderunt: quam non multo labore expugnatam apprehendẽtes, Turcos & Sarracenos in ea repertos in ore gladii percusserũt. Deinde verò succedente victoria, comes *Reymundus*, *Robertus* Normanorum Princeps, *Eustachius* frater Godefridi ducis, *Robertus* Flandrensis, *Boemundus* Princeps Antiochiæ factus, *Godefridus* dux, ad Marram ciuitatem Turcorũ, armis & robore fœtã, declinauerũt. Sed tantùm quindecim diebus Godefridus, Boemundus, Robertus Flandrensis illic morã in obsidione fecerũt. Deinde hi tres Antiochiã reuersi sunt, Comitẽ verò Reymundũ, & Robertũ Nortmanorũ principẽ, Eustachiũ & Tankradum circa vrbem Marrã cum suis millibus reliquerunt. Post aliquot deinde dies *Godefridus* dux, assumtis quadraginta sociis, in armis & equo valentibus, versus Rohas ciuitatem, quæ itinere dierum septem ab Antiochia est remota, profectus est. Vbi frater eius *Baldewinus*, qui eandem ciuitatem cum omnibus appendiciis suis detinebat, mediato itinere trans Euphratem, fluuium magnũ, occurrit ei ad agendũ ad inuicem colloquium. Boemundus ergo, cuius cor quàm maxima inuidia & indignatio animi aduersus Comitem Reymundum mordebat, vi-

bat, vi-

bat, videns opportunitatem Godefridi discessione & Reymundi absentia, signo cornicinum sociis suis admonitis & conglobatis, turrim, quæ ponti Ferne imminebat, in virtute magna assiliit, comitisque Reymundi milites, qui in ea remanserant, bello & sagittariis grauatos, ab arce & vrbe eiecit; sicque solus dominium Antiochiæ obtinuit. XXVII.

Post hæc *Godefridus* dux cum fratre habito colloquio, & eidem valedicto, Antiochiam, ad confratres & Principes rediturus cum quadraginta prædictis sociis, iter festinus mouit, Turbaysel, Rauenel aliisque locis pacificè & prosperè hospitio susceptus. Deinde via maturata in regionẽ veniens, quæ *Episcopatus* nominatur, quadam die iuxta fontem quendam in loco prati herbosi ad prandium cum sociis discubuit, vtres vino repletos deposuit, & cætera, quæ vitæ necessaria secũ in mulis & equis detulerant. Illic verò dum securè pranderet cum sociis, à pueris, quos ad speculandum Turcorum insidias miserat, intellexit, centum Turcos in carecto & palustri loco grandis piscosique lacus secus montana ab Antiochia vrbe quinque milliaribus distante, latere, qui eiusdem Ducis reditum illic occultati operiebantur. Mox illorum insidiis patefactis, Dux dilato prandio, cum adhærentibus sibi subitò equos ascendit, qui arma arripientes, & loricas induentes, viam contendunt in hostem. Turci haud segnius aduersus hos frena vertentes, sagittis & arcu fortiter commisere prælium. Sed duci suisque numero paucis pro vita pugnantibus sors victoriæ collata est. Tandem Dux & sui præualentes, Turcos fugaces lanceis transfodiunt, aliosque decollantes, capita eorum in sellis suis dependentia secum vsque ad ciuitatem Antiochiæ portauerunt cum spoliis & equis illorum. Vbi idem dux Boemundum, totius vrbis principem factum, inueniens, omnia sibi cæterisque principibus ac fratribus retulit, & quomodo in manu paucorum tot Turci victi & attriti sunt. XXVIII.

Reuerso autem duce *Godefrido* hac victoria, post aliquod spacium temporis murmurauerũt vnanimiter Christianorum populi: quomodo in hac vrbe Antiochia sola mora eorum haberetur, & quòd nullo modo Ierusalem viam insisterent, cuius desiderio natales horas relinquentes tot aduersa pertulerint. Et facta est dissensio magna in populo: ac subtraxerũt se multi de populo ducis Godefridi, Roberti Flandrensis & Boemundi, qui in responsis & verbis eorum nullam habuere fiduciam ante multum tempus eundi in Ierusalem. Tandem prædicti Principes cognoscentes, quomodo iam populus tædio affectus paulatim dilaberetur, ne vltra aliquis nauigio pararet reditum, interdixerunt, vndique in portis maris custodiam ponentes. Conuentum verò & colloquium super hac populi querela quarta Non. Februarii decreuerunt habere. Collatis itaque in vnum, & colloquio habito ibidem intra Antiochiam, decretum est ab omnibus, magnis & paruis, vt in Kal. Martii *Laodiceam*, quæ Christianæ erat potestatis, pariter conuenirent; & illic collecto circumquaque robore, nil periculi vitæ posthac considerantes, minimè vltra differrent viã insistere in Ierusalem. XXIX.

Interea comes *Reymundus* longa obsidione quinque hebdomadarum circa *Marram* ciuitatem vexabatur, vniuersique in comitatu suo ibidem commorantes. Qui circa vrbem diu sedentes, & à Turcis vehementer repressi, magnæ famis angustias pertulerũt. Nec mirum: quia præ longa obsidione Antiochiæ, & nunc harum ciuitatum, plurimæ in circuitu regiones exhaustæ erãt cibariis, & plurima pars habitatorum cum rebus & armentis suis per montana fugam fecerant. Erant enim decem millia exercitus comitis Reymundi & suorum comprimorum. Mirabile dictu, & auribus horrendũ. Tanta ipsa famis angustia has vrbes inualuit, quod nefas est dicere, nedũ facere. Nam Christiani nõ solùm Turcos vel Sarracenos occisos, verùm etiam canes arreptos & igni coctos comedere non abhorruerunt præ inopia, quam audistis. Sed quid mirum? *Non est acutior gladius, quàm à longo contracta fames.* XXX.

Comes ergo *Reymundus* videns afflictionem, & populi dolore fame deficientis, assumto robore equitũ in montana profectus, interdũ copias infinitas prædarũ & cibariorum attulit, quibus Dei populus sæpè refocillatus est. Ibidem per deserta & montana Libani plurimi Christiani, qui victũ quærebant, præfata necessitate compulsi, à Turcis trucidati reperti sunt. A *Damasco* Ieniq;, quæ præcipua virtus erat Turcorum, sæpe procedebant insidiæ; dispersique ac circumuagis de exercitu & obsidione occursabant, alios trucidantes, alios sagittis mortiferis transfigentes. Sed comes Reymundus intelligens mala, quæ suis circà sedentibus ab insidiis Turcorum inferebantur, molestè accepit, & hoc malum omnibus modis finire meditabatur. Vnde *Talariam*, castellum in mon-

tanis situm, aggreditur: quo in manu virorum fortium expugnato, & attrito cum Turcis in eo repertis, materiam lignorum de eodem castro attulit, ex quibus machinam composuit ad superandam vrbem prædictam *Marram*, quæ muris & mœnibus munitissima erat. Facta autem machina, & ingeniis ordinatis, vrbs post non multum tempus à comite Reymūdo & cæteris Principibus, Roberto, Tankrado & Eustachio superata & capta, deiicitur; ac Christiani milites scutati & loricati in virtute magna media vrbe assistentes, Turcos acriter repugnantes, seque defensantes, gladio percusserunt, alios verò ad arcem fugientes insecuti, combusserunt; & pacificè per tres hebdomadas in ea remanserunt, paucos illic cibos præter olei abundantiam reperientes. *Engelradus*, filius Hugonis comitis, iuuenis miræ audaciæ, in hac vrbe ægritudine detentus, vita discessit, & in basilica B. *An-*
XXXI. *drea* Apostoli corpus eius humatum est. Prædicta autem Marra ciuitate victa & attrita, ad vallem quandam, quam nominârunt *Gaudium*, prædictorum Principum descendit exercitus. Vbi reperta abundantia rerum necessariarum, per octo dies corpora fessa & fame attenuata recreauerunt, duo præsidia in montanis expugnantes, in quibus Turci & Sarraceni habitabant. Deinde ciuitate *Tortosa* expugnata, & non multo labore capta, & in manu comitis Reymundi eiusque custodiæ mancipata, in vallem, quæ dicitur *Camelorum*, iter suum continuantes applicuerunt. Vbi prædam & escas plurimas contrahentes, præsidium quoddam, ingeniis & humanis viribus insuperabile, nomine *Archas*, profecti sunt. Illic tentoria sua figentes, moram sibi per aliquod tempus fieri statuerunt, donec eadem arx, expugnatis eius defensoribus, caperetur. Ibi tandem machinas fecerunt & instrumenta mangenarum, moles lapidum in impetu iactantium per turres & antiqua muralia, quibus inclusos milites eiusdem præsidii absterrerent & effugarent. Sed eos defensores indefessos repererunt & inuictissimos. Deintus enim simili iactu mangenarum & impetu lapidum resistebant; damnumque Christianæ gentis tam sagittis quàm lapidibus faciebant. *Anselmum* de Riburgis monte, virum nobilissimū & bellicosum, multam vim defensoribus arcis inferentem, impetu saxi ab eadem arce volantis fracto cerebro percusserunt. Dolentes & turbati Principes de interitu fratris & commilitonis viri clarissimi, atque reluctatione inclusorum Sarracenorum, disposuerunt montes sub fundamento murorum castri arte sua cauare; vt sic fundamento cum mœnibus & muris corruente, Gentiles, qui in his vel arce consisterent, simul obruti lapidum tectorumque ruina perirent. Sed frustra hic labor consumitur. Nam qui de intus erant, è contra fodientes, instrumenta Christianorum suis ingeniis retinebant, & opus eorum ad effectum perue-
XXXII. nire non sinebant. Illic in eadem obsidione facta est contentio & quæstio de Lancea Dominica: vtrum ea fuerit, qua latus Domini apertum est, an non. Nam plures dubitabant, & schisma erat in eis. Quare auctor & proditor eiusdem inuentionis per ignem transiens, vt aiunt, illæsus abiuit, quem ipse *Reymundus* comes de Prouincia & *Reymundus* Pelleiz à manibus & pressura inuidorum abduxerunt, Lanceam verò cum omni comitatu suo ab ea die venerati sunt. Post hæc à quibusdam relatum est, eundem Clericum hac examinis exustione adeò fuisse aggrauatum, vt in breui mortuus & sepultus fuerit. Vnde minus in veneratione à fidelibus Lancea cœpit haberi, credentibus magis auaritiâ & industriâ Reymūdi, quàm aliqua Deitatis veritate omnia fieri. Dum hæ obsidiones circa Marram, Tortosam & Archas fierent, puer *Mahumet*, qui à Principe de Hasart, patre suo, Antiochiam obses missus fuerat, fidei & custodiæ Ducis Godefridi commendatus, ægritudine correptus, obiit. Quem iuxta morē Gentiliū precioso ostro inuolutū patri remisit, excusans se sub omni fidei puritate, quòd ex causa suæ negligentiæ minimè puer obiisset, obtestans etiam se non minus eius mortē, quàm fratris sui Baldewini, molestè ferre. Qui Ducis excusatione benignè accepta, & ex vero comperta ab his, quos de domo sua custodes pueri misit, nequaquam immutatus est à fide, quam promisit, sed immobilis in omni fœdere & pace cum ipso Duce & fratre eius Baldewino per-
XXXIII. mansit. Interea Kalend. Martii suis in ordine relatis, *Godefridus* dux, *Robertus* Flādrensis, *Boemundus* & vniuersi Principes adhuc Antiochię cōmorātes, sicut decreuerāt, collecto Laodiceę exercitu suorū, ad viginti millia equitū & peditū, ad ciuitatē *Gybel*, in littore maris sitā, diuitiis locupletē, castra applicuerūt, in circuitu obsidionē ponētes, vt Sarracenos, cunctosq; Gentiles, in ea ad defensionē cōstitutos, expugnare valerent & exterminare. *Boemundus* verò Laodicea regressus, Antio-

chiam

chiam cum suis repedauit, semper solicitus & suspicans ne vrbem ipsam, humanis viribus insuperabilem, aliqua fraude vel odio amitteret. Nec mora, audita Albariæ & Marræ destructione, & inhabitantium Turcorum occisione, & nunc Archas longa obsidione, eiusq; expugnatione, *Sarraceni* milites inito consilio cũ ciuibus, infinitam pecuniam duci Godefrido & Roberto Flandrensi obtulerunt, quatenus vrbs *Gybel* à facie eorum cum ciuibus suis, vineis & omnibus frugibus, intacta permaneret, & aliò eorum migraret exercitus: quod à prædictis Principibus omnino refutatum est, nisi eorum potestati ciuitas cum clauibus redderetur. Intelligentes ergo ciues & vrbis magistratus, quòd non pecunia, non aliquibus pretiosis muneribus corrumpi possent præfati Principes, vt castra amouerent, nuncios clàm ad Archas comiti Reymundo, factis & potentia inter primores Gentilium diffamato, miserunt, vt pecuniã à duce cæterisq; refutatam acciperet, quatenus ab obsidione Christianos Principes prece aut aliqua arte recedere suaderet. Comes idem super auro & argento insatiatus, dolos & ingenia versat, qualiter eosdem præpotentes ab obsidione Gybel remoueret, atque pro pecunia accipienda ciues & eorum vineas ac fruges liberaret: nam precibus eos ab incepto auertere, prorsus diffidebat. Vnde hanc finxit occasionem: videlicet, quòd Turci quorum copia multa erat in Damasco, consilium iniissent cum Sarracenis, Arabibus, cunctisque gentibus in proximo aduersus se apud Archas bellum constituere: & iam vniuersos in apparatu magno & copioso in terminos illius conuenisse. Hac itaq; adinuentione aptata, direxit nuncios ad præfatos Principes, in circuitu Gybel iam per hebdomadam residentes, quatenus sibi festinatò ad auxilium Archas properarent, alioqui se & confratres, qui secum erant, à facie Gentilium non posse mortis euadere periculum, eosque dehinc simile posse sperare martyrium.

XXXIV. Legatis verò comitis Reymundi auditis, & periculo ac formidine, quæ ex multitudine Gentilium superuenire dicebatur, vnanimiter Dux cæterique comprimores consultum vadunt, omniumque cor & lingua in hanc erigitur sententiam: *Magnus Christianorum exercitus, cùm adhuc integer esset simul & indiuisus Antiochia, vix ab innumeris Gentilium nationibus & armis est defensatus: nunc autem partim Antiochia est relictus, partim in hac obsidione Gybel, partim ad Archas est diuisus, partim ad expugnanda hostiũ præsidia & vrbes migrauit: sic vires nostrorum imminutæ, nequaquam stare poterunt nunc aduersus tot millia Gentilium, vt nobis ex relatione comitis Reymundi innotuit: sed si casu aduersante nostrorum virtus apud Archas attrita fuerit, idem sperare procul dubio nos, certum est. Vnde Gybel, quam subitò percutere & vincere nequimus, necesse est vt hoc tempore intactam relinquamus, & ad opem nostrorum Archas castra & exercitum applicemus, atque Gentibus vnà cum sociis nostris in bello occurramus. Sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.* Hoc omnibus consiliũ bonum & vtile perspicientibus ac proferentibus, amota sunt castra ab obsidione Gybel. Dux verò *Godefridus, Robertusq;* Flandrensis cũ cęteris omnibus viam insistunt in armis omniq; apparatu bellorum; & spacio dierum circiter trium Archas conuenerũt ad augẽdas vires & opem Christianorũ consodalium. Verum à Tankrado & cõpluribus aliis nullas copias vel minas Gentiliũ adesse didicerunt; sed comitem Reymundum non alia de causa hanc collectionẽ aduersariorum fictè asseruisse, & ipsos nunc ad auxilium inuitasse, nisi vt pecunias acciperet, quas in liberationẽ suã policiti sunt habitatores Gybel, vt Christianos cautela sua ab obsidione murorũ auerteret.

XXXV. Hoc itaq; dolo & falsa legatione se à Comite frustratos prædicti Principes intelligentes, molestè ac grauiter acceperunt. Quare à societate & communione illius se subtrahentes, spacio duorũ milliariũ ab eo sequestrati, tentoria sua fixerunt, nullo modo in assultu Archas illi ferentes auxilium, aut aliquod colloquium amoris secum habentes. Erant enim illic apud *Archas* graues exortæ inimicitiæ inter comitẽ *Reymundũ* & *Tankradũ* propter conuentionẽ solidorum & Byzantiorũ, quæ sibi idẽ comes pro militari debebat obsequio; sed minimè soluebat iuxta laborẽ & militũ copiã, quam idem Tankradus procurabat ac ducebat. Ab ipso deniq; die, quo dux Godefridus se cũ cæteris præpotentibus eò contulit, Tankradus sępius comitẽ de cõuentione sua cõmonuit: sed nihil in spe aliqua sibi respõso, cum Duce remanens, fideliter illi in omni militari subiectione constrictus, Comitẽ prorsus exfestucauit. Abhinc iniurias sibi à Comite illatas vlciscens, insidiis omnibusq; modis sociis & amicis eiusdẽ Comitis nocere nõ parcebat. Comes igitur *Reymundus,* videns quia dux *Godefridus* & *Robertus* Flandrẽsis, cunctiq; qui cum eis erãt, odiũ graue aduersus se haberent, quòd eos falsa legatione seduxerat, auaritia cor-

ruptus, cœpit animum Ducis lenire blanditiis suis & astutia, quâ doctus erat, & à puerili ęuo imbutus. Sicq; ad extremum *Tankradi* omnem mitigauit iracundiam. Deinde equum magni precii formosique corporis misit Comes Duci, vt sic perfectius animum eius placaret, ac secū his donis reuocaret ad assultum *Archas*: sciens eum virum magnæ patientiæ & amoris: quo placato & reconciliato; cæteros in beneuolentia posse redire ad concordiam. Nouissimè autem Principes hinc inde, præter Tankradum, concordes effecti, pari assultu & obsidione circa præsidium Archas vim inferentes, à die, qua Dux illic descendit, curriculo quatuor hebdo-

XXXVI. madarum consederunt. Omnibus tandem in assultu præsidii tædio affectis, & cauatione montis deficientibus, præ labore intolerabili & defensione ab intus inæstimabili, atque inopia necessariorum vitæ, murmur creuit in populo Ducis & *Roberti* Flandrensis, asserentibus cunctis, se illic vltrà in obsidione non posse persistere; & hoc præsidium, vi & arte insuperabile, vix per anni spacium capi, etiamsi tunc gladio famis queat expugnari. Vnde attentius instabant Duci omnes, parui & magni, quatenus castra ab obsidione amouerent, & viam, sicut decreuerant, Ierusalem insisterent, cuius desiderio, & causa visendi Sepulcrum Domini nostri IESV CHRISTI, à natalibus horis processerant. E contrà Comes *Reymundus* omnibus modis & promissionibus meditatur, vt adhuc per aliquantum tempus secum moram facerent, donec aliqua vi vel arte arx & Gentiles in ea conclusi caperentur, recensens quomodo *Anselmus* de Riburgis monte illic occisus ceciderit; & quòd plures commilitones sui sint ab iisdem Sarracenis alii morte, alii plagis damnati sæuissimis. Sed nequaquam à desiderio & proposito suo eos aliquo blanditiarum molimine vel promissione valens retinere, se suosque in eodem loco remanere affirmat, quo vsque arx inimica in vltionem suorum attritorum ruina con-

XXXVII. sumeretur. In hac itaque intentione Comite perseuerante, & multa arte discessionem confratrum auertente, quadam die dux *Godefridus*, *Robertus* Flandrensis, *Tankradus* etiam cum vniuersis sequacibus suis, igne castris suis immisso, profecti sunt ab obsidione Archas, pluribus adiunctis sibi de comitatu Reymundi, qui diutino tædio fatigati, inuiti apud Archas remorabantur, præcipuè ob desideriū semper eundi Ierusalem. Per duos enim menses & dimidium in circuitu præsidii Archas à principio cum ipso Comite consederant. Comes ergo videns, quòd post Ducem omnis tendebat populus, & sua manus defluxerat, paucíq; secum essent in auxilio retenti, nolens volens simul secutus est Ducis vestigia & cæterorum; & in terminos ciuitatis *Tripolis*, vel *Triple*, in littore maris sitæ, cum cæteris suū applicuit comitatum. Vbi procul à ciuitate vniuersi tabernacula sua extenderunt, ne frugibus terræ, & vineis habitatorū vrbis, tantus noceret exercitus. Intercessores enim & legati ab eadem vrbe sæpius *Archas* ad præfatos Principes descenderant, plurima dona afferentes, & ampliora promittentes, si vrbi rebusq; suis parcerent, & non huic facerent, sicut Albariæ & Marræ aliisq; ciuitatibus. Hac de causa procul ab vrbe resedit exercitus & omnis primatus, donec viderent, quo pacto & fœdere vel donorum oblatione placarentur, & inuicem amicitiâ firmarētur. Calamellos ibidem mellitos per camporū planiciem abundanter repertos, quos vocant *Zucra*, suxit populus, illorum salubri succo lætatus; & vix ad saturitatē præ dulcedine expleri hoc gustato valebant. Hoc enim genus herbæ summo labore agricolarum per singulos excolitur annos. Deinde tempore messis maturum mortariolis indigenæ contundunt, succum colatum in vasis suis reponentes, quousque coagulatus indurescat sub specie niuis vel salis albi. Quem rasum cum pane miscentes, aut cū aqua terentes; pro pulmento sumunt, & supra fauum mellis gustantibus dulce ac salubre videtur. Aiunt quidā genus mellis esse quod reperiens *Ionathan* filius Saul regis super faciē terræ, inobœdiens gustare præsumsit. His ergo calamellis melliti saporis populus in obsidione Albarię, Marræ & Archas multū horrēda fame vexa-

XXXVIII. tus, est refocillatus. Præses autem ciuitatis *Triple* gloriosæ atq; diuitiosę, intelligens legiones fidelium ante muros & portas ciuitatis multo interuallo consedisse, ad primos exercitus, *Godefridum* ducem, *Robertum* comitem Flandrensem, *Reymundū* comitem, *Robertum* Nortmanorum Principem, misit, quatenus dona ab eo reciperent, & pacificè terram suam obtineret à facie ipsorum, tum etiam terram Gybiloth & præsidium Archas. Tandem inito consilio, Præses in magna amicitia processit ad tentoria Ducis. Et Principibus satisfaciēs donis & verbis pacificis, ductorē vię per montana iuxta littora maris, vbi loca semitarū perplexa & ignota erāt, virū

ætate

ætate senem concessit, qui eos à littore maris via reflexa per angustas fauces montis tam arcta semita duxit, vt vix homo post hominem, animal post animal incederet. Hic mons à montanis procera longitudine vsque in mare porrigitur. In huius summitate turris, per portam quandam imminens, trans viam ædificata erat, cuius in habitaculo viri sex consistere poterant, quorum defensione omnibus, qui sub cœlo viuunt, via contradici poterat: sed à facie exercitus, & præsidis Triple conductu, nemo tunc transeuntibus resistebat. His faucibus arctis & difficilimis superatis, notitia ductoris & conuiatoris sui Sarraceni, viam ad littora maris repetentes, ad ciuitatem *Gybiloth*, pro qua præses vrbis *Tripolis* intercesserat, peruenerunt. Qua relicta iuxta promissionem suam ne ei exercitus noceret, peracto tantùm ab hac milliari, super flumen cuiusdam dulcis aquæ pernoctauerunt: vbi & sequenti die remanserunt, operientes debile vulgus, præ lassitudine viæ per auia & scopulosa fatigatum.
Dehinc tertia die castra amouentes, & viam rursus in littore maris continuantes, in semitam cuiusdam montis miræ & inauditæ angustiæ referuntur: quæ repentina imbrium, in præceps ruentium, inundatione & cauatione extitisse perhibetur: & per hanc iter esse illuc transeuntium. Hic itaque mons tam vicinis & creberrimis maris vndis tunditur, vt non à dextris vel sinistris liceat vllo modo declinare, ne fortè in offensione habeat quispiam in profundum maris cadere promtum. Hoc angustiarum itinere finito, & rursus quodam turris præsidio, vt præfatæ turris inexpugnabili, per Alpes transito, quod vtrunque vacuum omni defensione remanserat, timore à DEO, non ab homine Sarracenis custodibus incusso, ad vesperam applicuerunt iuxta vrbem *Baurim* vel *Baruth* hospitati, semper comite Sarraceno conuiatore præcedente, ac eos ducente. Incolæ autem Baurim, cognoscentes aduentum Christianorum, & iam exercitum per campos ciuitatis hospitatum, munera acceptabilia cum verbis pacificis miserunt prædictis Principibus in hunc modum: *Precamur, vt arbores, vites ac sata nostra non vastantes, pacificè transeatis: & si propositum vestrum capiendi Ierusalem prosperante fortuna adimpleueritis, vobis cum omnibus rebus nostris seruituri sumus.* His precibus & promissionibus donisque incolarum Baurim præfati Principes placati, surrexerunt cum vniuerso exercitu Christianorum, & rursum in littore maris viam insistunt per easdem fauces & asperitates scopulorum, qui procellis maris semper illiduntur. XXXIX.

De quibus egressi, in planiciem, quæ vrbem, *Sagitta* nomine, continet, descenderunt, vbi super ripam cuiusdam dulcis fluuii hospitio remanserunt. Illic plurimos aceruos lapidum repererunt, inter quos infinita manus debilis & pauperis vulgi dum fessa quiesceret & accubaret, à serpentibus, quos vocant *Tarenta*, quidam percussi, interierunt tumore, & præ intolerabili siti inaudita inflatione membris eorum turgentibus. Ibi quoque *Sarraceni* in virtute sua confidentes, & ab vrbe Sidone euntes, lacessere præsumebant exercitum, cæsis Peregrinis, in vrbis huius regione victum & necessaria quærentibus. Sed ab equitibus Christianis grauiter repressi, quidam armis, aliqui spem salutis ab armis inter vndas æstimantes, submersi sunt, ac suffocati fluctibus perierunt. Hanc itaque ciuitatem procul dubio in vltionem suorum Christiani obsidione compressissent: sed desiderio eundi Ierusalem auersi sunt. Hac in regione Sidonis dum plures à prædictis & ignitis serpentibus periclitarentur, & gemitus planctusque magnus super pereuntibus haberetur, medicinam hanc ab indigenis edocti sunt, vt omnis à serpentibus percussus nobiliorem ac præpotentem exercitus adiret: quia dextera manu illius aculei vulnere tacto ac circumplexo, non vltra venenum per membra diffusum nocere videri. Similiter & aliam edocti sunt medicinam, vt vir percussus sine mora coiret cum muliere, cum viro mulier: & sic ab omni tumore veneni liberari vtrunque. Didicit etiam populus Christianus ab incolis, quatenus lapides ad inuicem assiduis ictibus manu quaterent, vel in clypeis crebra percussione sonitum facerent: & sic à serpentibus, hoc sonitu & strepitu exterritis, securè socii dormire valerent. Altera deinde lucescente die, quidam confrater Christianorum, vir & miles nobili editus parentela, *Walterus* nomine, de Verna castello, assumtis quibusdam complicibus suis de comitatu, in montana profectus est. Vbi ingentes prædarum contraxit copias, quas armigeris & aliquibus ex sociis commissas misit ad exercitum, ipse verò ampliores explorare vndique in loco montibus septo concupiuit, per arctum & difficilem aditum ad nimia armenta & res Sarracenorum ingressus: vbi ab eis circumuentus, latet in hodiernum diem, XL.

XLI. quo fine perierit. Principes autem prædicti, & omnis comitatus eorum, ignorantes cur miles egregius vltra terminum faceret moras, adhuc tertia die in regione vrbis *Sidonis* remanserunt, si fortè miles honorificus redierit à montanis, vel aliquid de eius aduentu intelligerent: Sed minimè eo in prima nec in altera luce reperto, à statione vrbis migrauerunt. Ab hinc ergo camporum planiciem habentes vsque *Tyrum*, quam nunc *Sur* vocant, cum præductore suo descenderūt, castris illic per agrorum planiciem ad hospitandum collocatis. Manat enim illic fons, murato & arcuato opere sic exaltatus, vt impetu & abundantia aquarum riuum in origine sua tantum procreet, vt omnis exercitus illum exhaurire nequiret. Sequenti verò die Sur relicta, ad ciuitatem, *Ptolemaidem* nomine, quam nunc moderni *Accaron* vocant, eo quòd sit vrbs DEI Accaron, ventum est. Quam ad dextram in littore maris relinquentes, super flumen dulcis saporis, quod ibidem mari influit, biduo pernoctauerunt. Illic duæ diuiduntur viæ, vna quæ ducit per Damascum & fluuium Iordanis à sinistris in Ierusalem, altera quæ à dextris iuxta littus prædicti maris continuatur in Ierusalem. Vnde quia inter quinquaginta millia virorum vix viginti millia in bello valentium reperiri poterant, consilium inierunt, vt per Damascum nequaquam transirent: propter copiam Turcorum, qui Damascum inhabitabant; & propter apertam illic camporum planiciem, vbi eis in omni latere spaciosum videbatur ab hostibus incursari. Quare inter mare & montana in littore viam insistentes, vbi fiducialiter transire poterant, protecti mari à dextris, & à montium altitudine incommeabili, ciuitatem *Cayphas*, dictam à Caypha, quondam Principe sacerdotum, prætereierunt; eademque die in terminis *Cæsareæ*, quam quondam vrbem, *turrim Stratonis* dictam, Herodes postea in honorem Cæsaris reædificatam, Cæsaream appellauit, castra metati hospitio remanserunt. Ibidem ad radicem montis fons manat, qui ibidem vrbi influit per camporum apertam planiciem, vbi Dux *Godefridus* & *Robertus* Flandrensis, positis tentoriis, hospitati sunt. Comes verò *Reymundus*, *Robertus* Nortmanorum Princeps, post illos interposita eiusdem fluminis amplissima palude, procul abhinc in eodem flumine castra posuerunt. Per quatuor quippe dies ibidem commorantes, Sabbatum sanctum Pentecostes, ipsumque diem aduentus Spiritus sancti deuotissimè celebrauerunt.

XLII. Has itaque vrbes præfatas prætereuntes intactas, secunda, tertia & quarta feria in terminis & spaciosa planicie prænominatæ *Cæsareæ Cornelii* in regione Palæstinorum iter suum continuantes, quinta feria ad fluuium ciuitatis *Rama* vel *Rames* castra applicuerunt, & in crepidine aluei eiusdem fluuii tentoria ponentes, pernoctare decreuerunt. *Robertus* verò Flandrensis & *Gastus*, militaris homo de Bordeiz, assumtis quingentis sociis tironibus, à societate præmissi, ad portas & explorandos muros præcesserunt. Quas apertas & reseratas subierunt, neminem in vrbe reperientes: quòd audita tribulatione & infortunio Gentilium in circuitu & captione *Antiochiæ* vniuersi ciues per montana & deserta loca fugientes à facie Christianorum, cum pueris, vxoribus, armentis & gazis suis se absconderunt. Sic ciuitatem *Rames* ciuibus & armis vacuam inuenientes, festinatò nuncium miserunt ad populum Catholicum, qui castra metatus erat in ripa fluminis, vt vniuersos accerseret ad intrandam & possidendam vrbem, artusque recreandos, quos magnis & longis afflixerant laboribus. Quod Peregrini audientes, ad vrbem sine mora profecti sunt; & in ea per tres dies requiem sibi fecerunt, vino & oleo plurimoque reperto frumento refocillati. Episcopum etiam illic quendam *Robertum* constituerunt, Christianos incolas in ea relinquentes, qui terras colerent & iusticias facerent, agrorum vinearumque fructus redderent.

XLIII. Quarta verò dehinc exorta luce, pariter Peregrini procedentes, viam insistunt, relicta ciuitate Rames, qui vsque ad locum, quo hæc montana incipiunt, quæ vrbem Ierusalem in medio sitam vndique circumstant, proficisci statuerunt. Sed in loco illo penuria aquæ nimia reperta est. Vnde ad castellum *Emmaus* trans tria milliaria, cisternis & irriguis fontibus compertis ex relatione conuiatoris & ductoris sui Sarraceni, plurima manus armigerorum transmissa est, qui non solùm aquarum copiam, verùm etiam pabula equorum attulere plurima. Ibidem *eclipsis Lunæ*, quæ decimaquinta erat, in ipsa nocte facta est, ita vt ex toto à claritate sua deficeret; & in sanguineum colorem tota vsq; in medium noctis commutata, omnibus id perspicientibus timorem non modicum afferret; nisi à quibusdam, quibus patebat astrorum notitia, hoc solamen redderetur. Dicebant enim hoc portentum non

nō malum omen Christianis esse affuturum, sed Lunæ defectionem, sanguineamque eius obscuritatem, interitum Sarracenorum procul dubio ostendere. Solis verò eclipsin noxium esse Christianorū portentum affirmabāt.

XLIV. Hospitatis denique Christianis in eodem loco iuxta montana *Ierusalem* cum vniuerso exercitu, iam die aduesperascente, legatio Catholicorū incolarum vrbis *Bethlehem* Duci *Godefrido* innotuit, & præcipuè illorum, quos *Sarraceni* suspectos traditionis in adventu Christianorum ab Ierusalem eiecerant, minas mortis adhuc inferentes: quatenus in nomine Domini IESV CHRISTI sine aliqua retardatione eis ad subueniendum viam maturarent. Gentiles enim ex omni plaga regni Babyloniæ, audito aduentu Christianorum, confluebant in Ierusalem, ad defensionem vrbis & occisionem eorum. Dux verò audita legatione cum precibus, compertoque Christianorum periculo, in eadem nocte centum circiter equites loricatos, de castris & comitatu suo electos, præmisit ad subueniendum desolatis & congregatis CHRISTI fidelibus in Bethlehem. Qui iuxta imperium Christiani ducis equis insidentes, cum festinatione sex milliaribus per totam noctem superatis, in primo diei ortu in Bethlehem peruenerunt. Ciues verò Christiani cognito eorum aduentu, cum hymnis & laudibus & aspersione sanctificati fontis obuiam procedentes, lætanter eosdem equites Christianorum susceperunt, oculos & manus eorum deosculantes, & hæc ad illos referentes: *DEO gratias, quia temporibus nostris nunc ea videmus, quæ nobis semper erant in desiderio: videlicet vos Christianos confratres ad excussionem iugi seruitutis nostræ adesse; & ad loca sancta Ierusalem instauranda, & ad auferendos Gentilium ritus eorumque immundicias à loco sancto.*

XLV. Vix à castris præmissi equites processerant, & ecce fama ad aures primorum vniuersique exercitus est perlata, legationem duci à Bethlehem esse allatam. Qua de causa vix medium noctis processit, & continuò omnes pusilli & magni castra sustulerunt, per angustias viarum arctasque fauces collium arctam viam insistentes. Abinde præire & iter maturare quique feruebant equites, ne in arctis semitarum faucibus multitudine peditum inundante, magnum fieret equitibus impedimentum. Maturabant siquidem magni & parui iter, sub pari intentione in *Ierusalem.* Cum quibus præmissi milites, à Bethlehem reuertentes, in via associati sunt, cùm primùm Solis calore matutini rores in gramine solent exiccari. *Gastus* de ciuitate Berdeiz cum triginta viris, gnaris certaminis & insidiarum, clàm subtractus ab exercitu, sicut erat prouidus, sciens vires appropinquantium Peregrinorum adhuc latere ciues & milites Ierusalem, per confinia eiusdem vrbis cum suis frena laxat, prædas vndique contrahit & abducit. Sed comperta illius audacia, à ciuibus & Sarracenis militibus præda excussa est; Gastum verò sociosque eius vsque ad ascensum rupis cuiusdam insecuti sunt. Ab eadem autem rupe Tankrado descendenti ex aduerso, qui & ipse exercitum præcessit, causa quærendi necessaria, idem Gastus obuiam factus est. Qui Sarracenorum ab vrbe egressionem, & prædæ suæ excussionem manifestans, ad insectandos eosdem hostes ipsius Tankradi animum vehementer accendit. Vnde ambo admixtis sociorum copiis, fortiter in terga aduersariorum equos laxant, vsque ad portam vrbis Ierusalem eos in fugam remittentes; prædam verò retinentes, ad subsequentem Christianorum exercitum perduxerunt. Visis autem prædarum gregibus, ac reuersis fratribus, requirunt vniuersi, vnde has prædarum copias abduxerint. Illi eas à campo Ierusalem rapuisse & abduxisse professi sunt. *Ierusalem* verò nominari audientes, omnes præ lætitia in fletum lachrymarum fluxerunt: eò quòd tam vicini essent loco sancto desideratæ Vrbis, pro quo tot labores, tot pericula, tot mortis genera perpessi sunt. Mox pro auditæ Vrbis desiderio, & amore videndi Sanctam Ciuitatem, obliti laborem suamque fatigationem, amplius quàm solebant, iter maturant. Nec mora vlla intermissa est, quo vsque ante muros Ierusalem in laudibus hymnorumq; vociferatione præ gaudio lacrymantes, sexaginta circiter millia vtriusque sexus constiterunt.

XLVI. His itaque in locis Christianissimo exercitu in variis signis & armis collato, portæ vrbis à militibus regis Babyloniæ clausæ sunt, *turris Dauid* satellitio armato munita; & vniuersi ciues in mœnibus ad prohibendum & resistendum populo Catholico diffusi sunt. Ruperat enim *Rex Babyloniæ* fœdus, quod legati eius Antiochiam missi, cum Christianis Principibus pepigerant, nihil causæ aduersus eos habens, præter quàm quòd Reymundus Comes Tortosam ciuitatem apprehendit, & præsidium Archas plurimis diebus obsedit. Christiani verò videntes Regis militiam, vrbis

munitionem, Gentilium contradictionem, muros in circuitu locata obsidione vallant, ducemque *Godefridum*, quia erat potens consiliis & viribus cum Teutonicis, bello ferocissimis, in latere turris Dauid, vbi maior vis defensionis redundabat, ordinant, & vnà cum eo *Tankradum* comitem, & *Reymundum* cum duobus Episcopis Italiæ ante ianuam eiusdem turris cum suo comitatu sedere decreuerunt. Deinde *Robertus* Flandrensis, & *Hugo* grandæuus de S. Paulo cum suis sodalibus, ad obsidendos muros ciuitatis in decliui parte camporum sedere delegerunt. *Robertus* verò Nortmanorum princeps, & *comes Britanus*, iuxta muros, vbi est oratorium protomartyris Stephani, in ordine sociorum tabernacula extenderunt. Comes *Reinboldus* de ciuitate Oringis, *Lodewicus* de Monzun, *Cuno* de Monte acuto, filiusque eius *Lambertus*, *Gastus* de Bordeiz, *Gerhardus* de Rossclon, *Baldewinus* de Burg, *Thomas* de Feria castro, vndique in circuitu vrbis consederunt. *Reymundus* verò Comes, videns quia aliàs posset proficere, castra sua ab obsidione portarum turris Dauid sustulit, relictis quibusdam sociis ad custodiam portarum; & super montem *Sion* fixis tentoriis, vrbem obsidere profectus est. Hac itaque in circuitu obsidione locata à primoribus Gallorum, exploratisque locis, ne quid vacuum aut opportunum pateret insidiis, ad montem Oliueti ventum est: vbi etiam virorum fortium custodiam posuerunt, ne aliquis assultus ab hac parte fieret ex improuiso; & Gentilium insidiæ, per iuga descendentium, Christianos incautos deciperent. *Vallis* verò *Iosaphat*, super quam erat vrbs, & eius imminebant ædificia, remansit inobsessa propter locorum difficultatem & vallium profunditatem. Erant tamen illic, nocte & die, assiduæ vigiliæ & custodiæ Christianorum.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER SEXTVS.

Argumenta Capitum.

SANCTA autem ciuitate sic vndique vallata, quinto die obsidionis I.
ex consilio & iussione prædictorum Principum, loricis & galeis
Christiani induti, facta scutorum testudine, muros & mœnia sunt
aggressi, viros Sarracenos fortiter bello lacessentes in iaculis saxo
rum, fundis & sagittis trans muros volantibus, ab intus & de foris
per longum diei spacium dimicantes. Multi ex fidelibus sauciati, & lapidibus
quassati attritique sunt: quidam sagittarum infixione oculos amiserunt. Sed pri-
morum nullus, DEO donante, illa die percussus est. *Christiani* molestè ferentes po-
puli contritionem, labori & bello amplius incumbebant; & muros exteriores,
quos *Barbicanas* vocant, validè impugnantes, ferreis malleis & ligonibus partim
sciderunt. Sed tamen non multum hac die profecerunt. Sedato tandem II.
hoc belli turbine, videns Dux & primi exercitus, quòd vrbs armis & assultu foret
insuperabilis, in castra ab assultu sunt relati, communi consilio vsi, quia nisi in-
geniis machinæ & mangenarum vrbs acquiratur, nunquam aliqua vi armorum
possit superari. Quod omnibus vtile visum est consilium, machinas & mangenas
arietesque fabricari. Sed deficiebat materia lignorum, quorum in illis regioni-
bus magna est penuria. Ad hæc quidam frater conchristianus, natione Syrus, Pe-
regrinis locum indicat, vbi ligna ad construendas machinas possent reperiri: vide-
licet in quibusdam montibus versus plagam Arabiæ. Reuelato autem loco ligno-
rum, *Robertus* Flandrensis, *Robertus* Northmannorum Dominus, *Gerhardus* quoque
de Keresi, assumta manu equitum & peditum, trans quatuor milliaria profecti
sunt. Vbi ligna inuenta tergis camelorum imponentes, ad sedem sociorum reuer-
si sunt sine damno. Crastina verò luce primùm terris immissa, vniuersi ar- III.
tifices operi machinæ mangenarum & arietis instant, alii securibus, alii terebellis,
quo vsque sub spacio quatuor hebdomadarum opus machinæ arietis & mangena-
rum ad vnguem perductum est ante turrim Dauid, in aspectu omnium, qui in eo-
dem præsidio morabantur. Deinde, moniti sunt iuuenes, senes, pueri, puellæ ac
mulieres, vt conuenirent in vallem *Bethlehem*, omnes virgulta in mulis ac asinis
aut humeris suis allaturi, de quibus crates triplices contexerentur, ex quibus ma-
china vestita Sarracenorum parui penderet iacula. Quod & actum est: vimina &
virgulta plurima allata sunt, quibus crates consertæ, coriis equinis & taurinis ac
camelorum opertæ sunt, ne facilè hostili incendio machina cremaretur. In- IV.

terea in hac mora longæ obsidionis, & prolixa operosaque machinarum structura, compulit quosdam indigentia rerum necessariarum ab exercitu surgere, & victum quærere. Sed dum casu in finitimas oras *Rames*, prænominatæ vrbis, inciderent, prædas comportarent, greges cogerent, ab insidiis Sarracenorum, qui ab *Ascalone*, ciuitate Regis Babyloniæ, descenderant, attriti sunt, & præda retenta est. *Giselbertus* de Treua & *Achar* de Montinerla, fortes Christianorum Duces, & viri nobiles, illic post plurimum certaminis detruncati corruerunt: reliqui verò ex sociis eorum in fugam conuersi, per montana viam accelerabant in Ierusalem. Ad hæc *Baldewinus de Burg*, ad idem negocium contrahendi escas cum *Thoma* de Feria castro, assumta manu equitum, progressus, obuiam fugitiuis & disturbatis fratribus factus est. Qui rem & casum illorum intelligens, consolatus est vniuersos, vt redirent secum in vltionem suarum calumniarum. Continuò Peregrini, consolatione virorum fortium respirantes, reuersi sunt vnanimiter & recenter in persecutionem inimicorum, & cum eis diu prælia conferentes, hinc & hinc plures occisi ac vulnerati sunt. Baldewinus de Burg aduerso telo in pectore vulneratus est.

V. Tandem Christiani inualescentes, & Sarracenos in fugam cogentes, quendam eorum militem nobilissimum, virum calua fronte, statuta procerum, grandæuum ac corpulentum captum tenuerunt. Quem Ierusalem abducentes, in prædicti Baldewini tentorio compedibus religauerunt: sed is nobiliter in throno Baldewini resedit, quod ostro preciosissimo opertum erat. Videntes autem Christiani Principes, quia vir prudens & nobilis & strenuus idem foret Sarracenus, de vita & moribus eius sæpius inquirentes ac disputantes, ad Christianitatis fidem eum vocare conabantur. Sed modis omnibus huic professioni abrenuncians, ante turrim Dauid productus, ad terrendos arcis custodes in conspectu omnium ab armigero Baldewini decollatus est. Præfati verò Principes, Giselbertus & Achar, insidiis Gentilium trucidati, ad locum obsidionis in magna lamentatione referuntur: quibus Christiani sacerdotes catholicas exequias exhibentes, in sepulcro Christianorum confratrum, quod erat extra ciuitatem, ossa eorum posuerunt.

VI. Obsessa est autem ciuitas Sancta, & mater nostra *Ierusalem*, quam adulterini filii inuaserunt, & legitimis filiis negauerunt, *tertia feria in secunda hebdomada mensis Iulii*, quo calore & Solis ardore intolerabilis habetur, & præcipuè in his Orientalibus plagis, vbi etiam non solùm riui deficiunt aquarum, sed & fontes viui & modici solùm trans tria milliaria reperiuntur. Hoc Solis ortu flagrantissimi, hoc defectu aquarum intolerabili, & ariditate inæstimabili, Christianorum populus in obsidione hac grauiter vexatus est. Quorum socii ad hauriendos & inuestigandos fontes cùm sparsim mitterentur, interdum incolumes hausto fonte redibant; interdum amputatis capitibus, insidiis gentilium periclitabantur. Aquam verò turbidam & lutulentam factam in contentione multitudinis haurientium, cum lubricis vermibus hirudinum in follibus caprinis afferebant. De qua, quantum os cuiusque à foramine angusto pellis capere poterat, licet vetus & putrida fuit, aut de fœdis sumta paludibus, vel antiquis cisternis, duobus nummis vendebatur. Plurimi autem inertis vulgi, qui sitis intolerantia arctabantur, dum sic licentiam bibendi acciperent, lubricos vermes & aquatiles deglutiebant, & sic tumefacto gutture aut ventre extinguebantur. Tantùm de monte *Sion* riuulus perexiguus manat, cuius subterraneus ductus à palatio Salomonis est iactu sagittæ, vsque ad eum locum, quo ædificium in modum claustri muratum & quadratum habetur: cuius in medium per noctem riuulus congregatus adunatur, de quo in die ciues vtuntur & animalia adaquantur.

VII. Ex hoc creberrimo haustu exercitus refocillabatur, licet hac parte inobsessa sæpius ciues haurientibus iacula intorquerent, & à stillicidio hoc prorsus Christianos absterrere laborarent. Vuarum copia viniq; affluentia primoribus semper abundabat, & precium habentibus; egenis verò, rebus exhaustis, etiam aqua, vt audistis, nimia erat defectio. Vnde hac sitis pestilentia ingrauescente, populoque Catholico diu in obsidione laborante, visum est primatibus populi ex consilio Episcoporum & cleri, qui aderant, vt consulerent quendam *virum DEI*, qui erat in antiqua turri proceræ altitudinis in monte Oliuarum solitarius, quid agerent, quid primùm insisterent; reuelantes ei, quanto desiderio ad ingrediendam Vrbem, & *Sepulcrum Domini* videndum, æstuarent, & quanta in via pro hac fide & voto pericula sustinuissent. Vir autem DEI audita eorum intentione & desiderio, consilium

lium protulit, quatenus primùm in *afflictione ieiuniorum & continuatione orationum* de-
uotè insisterent; & post hæc muris & Sarracenis DEO auxiliante tutiùs inferrent
assultus. Iam ex viri DEI consilio ab Episcopis & clero triduanum indicitur VIII.
ieiunium: & sexta feria processionem vniuersi Christiani circa vrbem facientes,
deinde ad montem Oliueti venientes, in loco, vbi Dominus IESVS cœlos ascen-
dit, ac deinde procedentes alio in loco, vbi discipulos suos orare docuit, in omni
deuotione & humilitate constiterunt. Illic in eodem loco montis *Petrus eremita* &
Arnulfus de Robes castello Flandriæ, Clericus magnæ scientiæ & facundiæ, ad po-
pulum sermonem facientes, *plurimam discordiam, quæ inter Peregrinos de diuersis causis ex-*
creuerat, extinxerunt. Dissensionem verò, quæ inter comitem *Reymundum* & *Tan-*
credum diu inualuit, propter conuentionem solidorum, quos ei iniustè Comes ne-
gauerat, ex admonitione spirituali ambobus Principibus compunctis, concordi
amore placauerunt. Placatis autem his, & in concordiam cum aliis multis Chri-
stianis confratribus reductis, tota illa Christianorum processio à loco prædicti
montis Oliueti descendens, ad proximum montem *Sion* in ecclesiam sanctæ DEI
Genitricis collata est. Vbi Clerici albis induti, & reliquias Sanctorum cum reue-
rentia sumentes, complures idonei laici à sagittis Sarracenorum, qui in mœni-
bus vrbis obseruabant transeuntes, percussi sunt. Est autem ciuitas proxima huic
ecclesiæ Sion quantum iactus habet sagittæ. Hoc autem in loco ad suscitandam
iram Christianorum, in derisum etiam & opprobrium, Cruces fixerunt, super
quas aut spuebant, aut in oculis omnium mingere non abhorrebant. Dehinc IX.
ieiunio cum processione sancta & letania orationeque finita, cœlum iam tenebris
operientibus, noctis in silentio deportata est machina per partes, & vniuersa
strues mangenarum, ad ipsum locum ciuitatis, vbi situm est *oratorium S. Stephani*
protomartyris versus vallem Iosaphat, in die Sabbati, collocatis tabernaculis in
circuitu machinæ ab hac statione sublatis. Vbi machina & omnia instrumen-
tà mangenarum & arietis ad vnguem fabricata sunt. Verùm ex consilio Maiorum
instrumenta trium mangenarum ordinata eriguntur, quarum priori assultu & im-
petu Christiani Sarracenos ciues à muris & mœnibus arcentes absterrerent; &
muralia repentino iactu, silicis quoque tactu, perstringere valerent. Tandem Sar-
raceni hoc impetu & iactu perspicientes muros grauiter concuti & minui, saccos,
stipula paleaque refertos, ac nauium funes magnæ grossitudinis, strictim densa-
tos, muris & mœnibus affigentes, opposuerunt, quatenus impetum & iactum
mangenarum molliter exciperent, & nequaquam muris mœnibusque nocerent.
Dux verò videns hoc impedimentum suis ingeniis oppositum, funibus & saccis
sagittas ardentes ilicò ab igne eductas, baleari arcu intorsit; & sic igne infixo, &
aridæ materiei inhærente, à leui aura tenuis flamma suscitabatur, quo vsque vires
acquirens, saccos funesque consumsit: & rursus impetus muros & mœnia minue-
bat. Inter hæc, ad augendam ruinam & stragem murorum allatus est præfa- X.
tus aries horrendi ponderis & operis, vestitus vimineis cratibus. Qui virtute &
inæstimabili virorum inundatione impulsus, *Barbicanas*, exteriores scilicet mu-
ros, oppositos æquato vallo vrbis, à viris arietem impellentibus graui impetu in
momento comminuit atque deiecit; & viam machinæ ad interiores muros & an-
tiquos aptauit, foramenque pergrande & horrendum, iam ad vrbem pertransiens,
infregit. Hoc itaque foramen trans muros vrbis defensores intuentes, nec vltrà
id periculum sufferre valentes, igne sulphureo pice cæreoque suscitato, arietem,
nimium muris vicinum, succenderunt, ne deinceps muros ferrata fronte impel-
leret, aut foramen ampliaret. Tunc subito clamore DEI populus commotus, vn-
dique tentoriis & tiguriis aquam conuehunt, qua tandem aries ab igne restinctus
est. Interea dum aries extinguitur, mangenarum iactus & impetus assiduè XI.
muros minuebat, & custodes ac defensores à mœnibus arcebat. Nec mora, inter
hæc, machina cum omni structura sua erecta est; parietes, cœnacula, cratesque illius
copertæ coriis taurinis, equinis & camelinis: in quibus constituti sunt milites, qui
vrbem impugnarent, & resistentes, faciliùs certamine fatigarent. A die autem Sab-
bati huius machinæ operi & compagi insudantes, vsque ad quintam feriam pro-
tractum opus in vespere consummauerunt: & Ducem *Godefridum*, eiusque fra-
trem *Eustachium*; similiter fratres duos, *Ludolfum* & *Engelbertum*, ortos de ciuitate
Tornaco, ad tuendam machinam, & vrbem bello concitandam ordinauerunt.
Ducem ergo suosque in superiore cœnaculo, Ludolfum cum fratre suo, & cæteris

eorum sequacibus, medio cœnaculo immorari decreuerunt; in inferiore verò, qui
machinam trahentes vrbi applicarent. In arce verò machinæ eiusq; cœnaculis his
constitutis, arietem, post deletas Barbicanas & æquatum vallum, quia tam difficile
onus tædium erat amouere, vltrò Christiani suo igne combusserunt, ne tanti robo-
XII. ris magnitudo conductili machinæ esset impedimẽto. Dehinc autem in sex-
ta feria manè facto, Sarraceni milites, & qui vrbis erant ciues, machinam erectã in-
tuentes, & in ea habitantes loricatos, stupefacti & tremefacti, mirantur tam matu-
tinos & bello paratos milites in machina apparere; omnesq; per vrbem gradientes
sagittis & arcu infigere, ac pugna incessabili quosque per vrbem visos à machina
desuper muros prominente, iaculis & saxis vrgere. Vnde vnanimiter intra ciuitatẽ
Gentiles conglobati, volatili telo sagittarum nocere Duci & resistere non absti-
nent; & per mœnia dispersi, Peregrinos lædebant: Peregrini verò fortiter ex ad-
uerso resistebant. Ad hanc denique nimiam contritionem ab intus & extra, à ma-
china, quæ altitudine hastæ fraxineæ vrbem & mœnia superabat, viri & milites si-
lices immanissimos contorquebant ad lædendos muros, & absterrendos ciues à
defensione mœniũ, vniuersos per vrbem circumuagos in sagittis & lapide percu-
tientes. Alii verò in latere vrbis supra montem *Sion*, vnâ machinâ comitis *Reymundi*
milites contorquebant lapides & iacula, lædentes muros & per mœnia assistentes,
huicq; machinæ Comitis frustra nocere quærentes: quæ eadem nocte & hora, qua
XII. & Ducis, erecta & muris applicata est. Cùm hæc obsidio Sanctæ Ciuitatis iam
tædio fieret, studioseque in eius captione modis omnibus & operibus feruerent,
atque plurima de minis & virtute Regis Babyloniæ innotescerent, peruenit ad au-
res Principum exercitus per delatores eosdem qui fratri Tankrado pecuniam &
ornatum templi Domini ante captionem vrbis propalauerunt: quòd ad vrbem
Ierusalem per eam portam montis Oliueti & vallis Iosaphat, quæ inobsessa erat, as-
sidua legatio Regi Babylonio mitteretur de omnibus quæ fiebant; rursusq; Regis
nuncia & consilia per eandem portam sæpe & occultè reportarentur vrbis defen-
soribus: & Christianis leuiter posse fieri magnum impedimentum. Quare habi-
to cautè super hoc consilio, Principes Christianorum collocauerunt latenter in-
sidias in valle & exitu eiusdem montis, in silentio noctis, antè & retrò munitis via-
rum semitis vigili custodia: ne fortè aliquis ab Ascalone vel Babylonia aut ab ali-
qua parte regni huius descenderet, vel à porta inobsessa solito more in legationem
procederet; sed in insidias incidens, subitò caperetur, nulloq; diffugio ante latera
XIII. occultatus, à manibus vigilantium elaberetur. Sic tandem ordinatis viarum
custodibus, & in loco prædicti montis Oliueti constitutis, duo Sarraceni ab Asca-
lone properantes, & *Regis Babyloniæ* nuncia defensoribus vrbis deferentes, iam no-
ctis silentio incumbente, medio custodum venientes astiterunt, vrbem sine aliquo
obstaculo sperantes ingredi. Sed subitò à militibus & custodibus portæ inobsessæ
capti sunt & retenti: quorum alter à iuuene immoderatò hasta confixus, mox spiri-
tum exhalauit; alter verò viuus & sanus in præsentiam Christianorum Principum
adductus est, vt ab eo minis extorquerent aut promissione vitæ, cuius rei nuncii ad-
uenissent: quatenus sic *iacula præuisa minus nocere possent.* Is deniq; multum vitæ suę so-
licitus & anxius, plurimũ de Regis Babyloniæ consilio & legatione aperuit; & quo-
modo nunc per eos admonuisset fideles sibi milites vnà cum ciuibus, ne aliquo ter-
rore & oppressione fatigati, deficerent, sed se inuicem consolando, stabiles in de-
fensione persisterẽt: scientes, quia post quindecim dies ad auxilium in virtute ma-
gna Ierusalem venire decreuisset ad exterminandos Gallos, & suos liberandos.
Post hanc cæterasq; relationes militibus restitutus, tormẽto cuiusdam mangenæ,
ligatis manibus & pedibus est immissus, vt sic post primam & secundam inunda-
tionem trans muros iactaretur. Sed nimio eius pondere pellis mangenæ grauata,
non longè miserum proiecit: qui mox iuxta muros corruens super asperos silices,
XIV. fractis ceruicibus, neruis & ossibus, in momento extinctus fuisse refertur. Ci-
ues autẽ & milites Regis Babyloniæ videntes sic legationẽ Regis dissipatã, & auda-
ciùs Christianos vrbẽ expugnare, & quia hinc & hinc machinæ nimiũ vrbi infestæ
aduersarentur, apposuerunt & ipsi instrumenta quatuordecim mangenarũ erige-
re, quarũ virtute & impetu assiduè in machinas lapides iactarentur, quorũ crebris
ictibus attonitæ quassarentur ac perirent, & in eis positi vnà earum ruina pericli-
tarentur. Ex his verò quatuordecim mangenis nouem comitis *Reymundi* machinæ
opponuntur, cum innumerabili manu & virtute ciuium: quarum intolerabili &
crebro

crebro impetu grauiter machina concussa & attrita est, eiusque compagines dis-
soluta. Quare vniuersi in ea viri belligeri nimium attriti, & obstupefacti inopina-
to excidio, vix à mortis elapsi sunt periculo. Vnde quia tot creberrimos lapidum
ictus sustinere non poterant, & machinæ protectio defecerat, procul à mœnibus
machina reducta est, nec vltrà inuentus, qui hanc iteratò ascenderet, ac ciues im-
pugnando lacesseret. Quinque verò residuæ contra machinam Ducis eriguntur,
vt eam pari impetu & iactu percuterent & attererent; sed Deo protegente, licet
crebro ictu tacta & quassata, ruinam minaretur, integra permansit & intacta; vi-
mineisque cratibus protecta, miros impetus lapidum molliter exceptos fortiter
tolerabat. Erat Crux in summitate eiusdem machinæ, figuram continens XVI
Domini Iesv auro fulgidissimam, quam iidem Sarraceni iactu mangenarum as-
siduè moliebantur percutere: sed nulla eis feriendi facultas aut amouendi con-
cessa est. Illis verò sæpius iacturam lapidum aduersus Crucem hanc molientibus,
lapis fortuitò aduolans militem quendam, assistentem lateri Ducis, in caput for-
titer percussit, qui fracto cerebro, & effusis ceruicibus, momentaneo fine ex-
tinctus est. Dux verò vix ab ictu tam repentino obseruatus, multum balearii arcu
ciuibus, mangenasque intorquentibus, insistebat; & crates, à machina impetu a-
uulsas, interdum reparabat, & funibus religabat. *Sarraceni* milites videntes, XVII
quia impetus mangenarum crates vimineas penetrare non poterat, interdum ol-
las flammiuomas iactabant in crates, machinam protegentes, vt prunæ aut scin-
tillæ aridæ materiei adhærentes, leui aura suscitatæ ampliarentur, & machina
consumeretur: sed industria *Gallorum* artem arte præuenit. Nam coriis lubri-
cis machinæ & crates opertæ, flammas aut prunas iniectas minimè retinebant; sed
subitò à coriis ignis labens, humique cadens, deficiebat. Tandem harum quin-
que mangenarum assiduis ictibus Dux suique grauati, applicuerunt machinam
in virtute Christianorum cominus mœnia & muros, vt sic tutior aduersus ma-
chinas obsisteret; & mangenæ, propter ædificia domorum turrium abduci in loco
spacioso non valentes, minus iacerent, & machinam ferire non possent. Iam verò
iuxta muros abducta machina, & quinque mangenis ab illa spaciosum recessum
non inuenientibus, lapis intortus, & in impetu emissus, nimium vicinam trans-
uolat machinam; aut interdum volatu suo deficiens, iuxta muros cadens, Sarra-
cenos opprimebat. Sarraceni tandem intelligentes, quia viri imperterriti in ma-
china starent, qui mangenarum arte non possent lædi, turrim quandam, quæ
in vicino erat machinæ, saccis stipula & fœno vel palea impletis, item vimineis
cratibus & densitate naualium funium aduersus Christianorum mangenas vn-
dique tectam, munierunt, viros pugnatores in ea constituentes, qui assiduè moles
lapidum fundibulis, aut paruis mangenellis in machinam iacerent; & eius habi-
tatores diuersis armorum terroribus arctarent. Sed nec sic machina Ducis *Gode-
fridi* cedente, nec eius custodibus ab assultu repressis, sed amplius & sæuius inua-
lescentibus, Sarracenorum artifices aliud aptant ingenium, quo machina eiusque
possessores sine recuperatione consumerentur. Contulerunt enim immanis- XVIII
simum magniq; ponderis robur arborum, quod totum clauis ferreis & vncis con-
fixerunt; clauosque stuppis, pice, cera oleoque infusis & impinguatis, impleue-
runt, & omni fomentorum ignis genere. Catenam quoque ferream & onerosam
in medio robore affixerunt, ne curuis & ferreis hamis Peregrinorum leuiter
posset auferri & amoueri, dum ad comburendam machinam trans muros &
mœnia præfatum lignum iactaretur. Aptato perfectoque huius roboris ædificio,
quadam die vniuersi ciues ac milites Regis Babyloniæ intra vrbẽ adunati, circa id
opus conferuntur. Qui scalis, hastis & apparatibus suis graue lignum, incensum
igne omni aquà inextinguibili, trans muros in virtute magna & in momento de-
posuerunt, inter muros & machinam hoc iacientes: vt ab illius validissimo ar-
dore postes, quibus tota innitebatur machina, correpti, cremarentur, ruinamq; in
se habitantes paterentur; nec vlla aqua tam vehemens ignis restingueretur, quo
vsq; tota machina cum præfato robore in cineres redacta corruisset. Verùm Chri-
stianis ab indigenis conchristianis res innotuit, & qualiter hic ignis, aqua inextin-
guibilis, solo aceti liquore restingui valeat. Vnde in vtribus intra machinam ace-
tum, ex prouidentia impositum, super iniectum & effusum est: sic grande incen-
dium restinctum, vltrà machinæ nocere non potuit. Ad huius denique roboris
extinctionem concursus Peregrinorum factus est: qui catenam arripientes,

totis viribus luctamen inierunt, hi exterius trahendo, hi interius retinendo. Sed
Christianorum virtus, DEO fauente, præualuit; & sic Sarracenis catena erepta, à
XIX. fidelibus retenta est. In eiusdem verò catenæ contentione abintus & deforis,
ac quinque mangenarum defectione frustra iam deintus iactantium, Dux, qui in
eminentiore cœnaculo arcis obtinuerat mansionem, omne genus iaculorum sa-
xorumque in medium vulgus conglobatorum cum suis intorquebat, & stantes in
muro sine intermissione à mœnibus arcebat. Tres siquidem Christianorum man-
genæ sine requie, incessabili iactu mœnia transuolabant, & custodes hinc &
hinc à mœnibus longo recessu absterrebant. Adhæc fratres prænominati, *Ludol-
fus* & *Engelbertus*, videntes Sarracenos ocio torpere, & manus à defensione conti-
nere, atque ex vtroq; latere mœnium procul absistere propter mangenarum cæte-
rorumque impetum, sine mora, sicuti muro erant propiores, à secundo cœnacu-
lo, in quo manebant, porrectis arboribus, & in mœnia missis, primùm in vrbem
cum virtute armorum descenderunt, vniuersis murorum custodibus in fugam ver-
sis. *Dux* verò faterque eius *Eustachius*, hos vrbem iam ingressos intelligentes, ex-
templò à superiore arce descendentes, mox & ipsi in mœnibus consistentes, ad o-
pem illorum descenderunt. Omnis populus hæc intuens; & Principes iam obti-
nere ciuitatem, inæstimabili clamore intonantes, scalis vndique muro applicitis,
XX. ascendere & intrare festinant. Ciues autem ac defensores vrbis contemplan-
tes capta mœnia & muros, ac media vrbe viros Christianos sistere, totamque ciui-
tatem armis Gallorum inundare, correpti sunt formidine & mentis hebetudine;
ac repentè diffugium facientes, plurima multitudo spe protectionis ad palatium
Regis Solomonis, quod erat spaciosum atque firmissimum, fugam arripiunt.
Quos *Galli* fortiter insecuti lanceis & gladiis, cum ipsis fugitiuis pariter portas pa-
latii ingrediuntur; & in nimia Gentilium occisione perseuerant. Equites verò cir-
citer quadringenti, qui à Rege Babyloniæ missi, vrbem assiduè perlustrabant in ad-
monitione defensionis & consolatione ciuium, visa angustia & fuga suorũ, ad præ-
sidium turris Dauid veloci cursu equorum diuerterunt. Sed Gallis eos graui inse-
cutione prementibus, vix portæ immissi, equos, ante ianuam vnanimiter descẽdẽ-
tes, reliquerunt: quos Christiani arripientes, cum frenis & sellis abduxerunt, ha-
XXI. bentes ea. Interea quidam Peregrinorum ad portas vrbis contendentes, se-
ras & vectes ferreos auellunt, totumque vulgus ad auxilium intromittunt. Sed
tanta pressura & anxietas ingredientium in porta hac fuisse perhibetur, vt etiam
ipsi equi, nimia oppressione grauati, plurimos dentibus, aperto ore ad morden-
dum, nolente sessore, inuaderent, sudore inaudito diffluentes. Quare viri circi-
ter sedecim pedibus equorum, mulorum, hominumque conculcati & discerpti &
suffocati, spiritum vitæ exhalauerunt. Per foramen etiam murorum, quod aries
ferrata fronte infregerat, plurima millia virorum ac mulierum intromissa sunt.
Hi omnes conglobati, in vociferatione & strepitu magno ad palatium prædictum
concursum facientes, fratribus præmissis auxilium contulerunt, Sarracenos per
domum, quæ spaciosa erat, crudeli funere sternentes: quorum adeò sanguinis
facta est effusio, vt etiam riui per ipsa pauimenta regiæ aulæ defluerent, & vsque
ad talos fusus cruor accresceret. *Sarraceni*, interdum recuperato spiritu & viri-
bus, in defensionem frustra eriguntur: sed tamen plures fidelium incautos mutua
XXII. cæde perfoderunt. In cisternam autem regiam, quæ ante fores eiusdem pa-
latii in modum lacus amplitudinẽ & magnitudinẽ cauatione continet, testudinẽ
fornicei operis desuper habens, marmoreis vndiq; subnixa columnis, plures Sar-
racenorum per gradus, qui ad hauriendam aquam introeuntes perducunt, confu-
gerunt: quorum alii aquis suffocati sunt, alii ab insequentibus Christianis in ipsis
grauibus defensionis peremti sunt. Per ea verò foramina, quæ trans testudinem o-
ra in modum putei habebant, tam Christiani quàm Sarraceni præcipiti fuga, cæ-
coque cursu cadentes, non solùm submersione periclitabantur; sed & fractis col-
lis & ceruicibus, aut ruptis visceribus extinguebantur. Huius quippe cisternæ re-
giæ aqua in omni obsidione vrbis ad mensuram ciuibus indigentibus & militibus
dari solebat, ad aquandos equos, greges & vniuersa iumenta, & ad omnes vsus ne-
cessarios. Ex omni stillicidio pluuiarum, ab ipsius tecti palatii canalibus, templiq;
Domini testudine, & à tectis multorũ ædificiorum, confluente, hæc cisterna adim-
pletur, per circulũ anni frigidam ac salubrem aquã abundè omnibus illic vrbẽ in-
XXIII. habitãtibus administrans. Egressi autẽ Christiani victores à palatio post nimiã
& cruen-

& cruentam cædem Sarracenorum, quorum decem millia in ipso loco occiderunt: plures copias Gentilium, per vicos ciuitatis errantes diffugio præ timore mortis, in ore gladii percusserunt. Mulieres, quæ in turritis palatiis & soliis confugerant, mucrone confoderunt: infantes, adhuc sugentes, per plantam pedis è sinu matris, aut cunabulis arreptos, muris vel ostiorum liminibus allidentes, fractis ceruicibus; alios armis trucidabant, alios lapidibus obruebant; nulli prorsus ætati aut generi Gentilium parcentes. Quicunque ergo domum aut palatium prior inuadebat, cum omni suppellectile, frumento, oleo, hordeo & vino, pecunia aut veste, vel qualibet re, pacificè obtinebat. Et sic possessores totius ciuitatis facti sunt. Intromissis verò Christianis in ciuitatem, & longa strage in palatio & vrbe sæuientibus, spoliis atque diuitiis Sarracenorum inhiantibus, *Tankradus*, qui festinus in primo vrbis ingressu Templum præcurrit, & auulsis seris intrauit; pecuniam auri & argenti incomparabilem cum robore & ope sui sattellitii à muris deauratis in circuitu, columnis & pilariis auulsit, biduo in raptione huius thesauri, à Turcis oratorio decorando collati, desudans. Quem thesaurum duo Sarraceni, ab vrbe in obsidione egressi, eidem Tankrado, vt gratiam & salutem vitæ suæ in oculis ipsius inuenirent, propalasse feruntur. Post prædictum verò tempus dierum Templi portas aperiens, & secum pecuniam asportans, duci Godefrido, cuius erat miles, fideliter diuisit, quam vix, vt aiunt, quibus tota massa innotuit, sex cameli aut muli portare poterant. XXIV

Hoc *Templum*, quod dicitur *Domini*, non illud antiquum ac mirabile opus Regis Solomonis intelligendum est, cùm tota vrbs Ierusalem à Rege Nabochodonosor, deinde à rege Antiocho ante multos annos Dominicæ incarnationis destructa fuerit; templumque Solomonis à fundamento dirutum, ornamentis & vasis sacris spoliatum sit. Rursus post incarnationem, ex prænunciatione Domini IESV, à Principibus Romanorum, Vespasiano & Tito, funditus cum suis habitatoribus sic Ierusalem deleta est, vt secundùm vocem Domini lapis super lapidem non relinqueretur. Verùm Templum hoc postea à modernis & Christianis cultoribus reædificatum, plures attestantur; nempe eo loco, quo Solomon pacificus de lignis cedrinis & Pario lapide pristinum DEI tabernaculum collocauit, & in ea Sancta Sanctorum. In medio autem hoc moderno tabernaculo mons lapideus, natura fundatus, prominet, ferè in latitudine continens tertiam partem iugeri, in altitudine habens duos cubitos: Cuius in vno latere gradus collocati, ad ima loca descendentes perducunt; alio verò in latere, vt in veritate referunt, qui tunc considerauerunt, ostiolum habet lapideum, sed semper signatum. Illic ex quorundam opinione quædam Sancta Sanctorum adhuc seruari perhibentur. In media siquidem testudine eiusdem Templi moderni, quod nunc mirifico opere signorum desuper murorum parietes in circuitu continet, rotundam catenam infixam esse asseuerant, in qua vas aurei fulgoris & operis, ponderis verò circiter ducentarum marcarum, pendere semper solet: Quod vrnam auream alii affirmant, alii sanguinem Domini, alii manna in eo absconditum: & sic in varias sententias diuersa opinione eriguntur. XXV

Hoc itaque vas & promunctorium, quod in medio Templi prominere prædiximus, intactum à Tankrado permansit: quin Turci omni deuotione vtrunque venerantes, inuiolatum reseruabant. Vnde & tabernaculum omni honore & decore thesaurizabant, soli, omnibus gentibus cæteris exclusis, in illo suarum cæremoniarum obseruationi vacantes. Sic verò ipsum præfatum Templum ad exequendos ritus sui erroris summa reuerentia & custodia venerantes, soli etiam *Dominici Sepulcri templo*, eiusque cultoribus Christianis, parcebant: propter tributa, quæ ex oblatione fidelium assiduè eis soluebantur: vnà cum *Ecclesia S. Mariæ ad Latinos*, quæ etiam tributaria erat. In reliqua verò oratoria vrbis sanctæ tam *Turci* quàm *Sarraceni* suam tyrannidem nimia strage exercuerunt, prorsus ab eis Catholicos cultores exterminantes. Ad hoc denique Templum Domini, vt prædictum est, iter suum Tankrado conuertens præ auaritia sibi propalatæ pecuniæ; aliis verò ad præsidium turris Dauid fugitiuos velociter insequentibus; cunctisque Principibus rebus & ædificiis Turcicis inhiantibus; vniuersoque vulgo ad palatium Solomonis tendente, & cædem nimiam crudeliter in Sarracenos operante, dux *Godefridus* ab omni strage se abstinens, mox tribus tantùm suorum secum retentis, *Baldrico*, *Adelboldo* & *Stabulone*, exutus lorica, & lanea veste indutus, nudatis pedibus muros egressus, in circuitu vrbis cum humilitate

processit; & per eam portam, quæ respicit ad montem oliuarum, introiens, Sepulcro Domini nostri IESV CHRISTI, Filii DEI viui, præsentatus est, in lacrymis, orationibus & diuinis persistens laudibus; & DEO gratias agens, quia videre
XXVI. meruit, quod illi semper fuit summo desiderio. Nam pio Ducis proposito impleto, somnii huius visio completa veraciter comprobatur. Ante viæ huius initium cùm sæpe idem Dux suspiria traheret, suique animi optio ante omnia esset, visitare sanctam ciuitatem *Ierusalem*, & videre Sepulcrum Domini IESV, ac sæpe priuatis famulis cordis sui aperiret intentionem, cuidam de familiaribus suis, *Stabuloni* videlicet, in hunc modum ostensa est visio. Videbat idem scalam auream, à cœlesti axe proceræ longitudinis vsque ad terram porrectam, quam ipse Dux, nimio desiderio feruens, cum quodam poculi sui prouisore, *Rothardo* nomine, lucernam in manu ferente, conscendere conatus est. Sed prouisore iam media scala consistente, lucerna, quam gestabat, in manu illius extinguitur; & medius gradus scalæ, per quam ad supernum cœli solium scandebat, grauiter læsus & attritus est. Sic prouisor poculi ad inferiora reuersus, præ formidine vltrà ad cœlestem portam cum Duce peruenire non potuit ac pulsare. At Stabulo, cuius est ista visio, lucernam extinctam reaccendens, scalam, qua pincerna indignus attolli non meruit, fiducialiter conscendit, & lucernam vltrà indeficientem ferens, cum ipso Duce cœli penetrauit ad aulam: vbi mensa illis parata, & omni deliciarum dulcedine cumulata, reperta est. Ad hanc denique Dux cum electis & ea dignis recumbens,
XXVII. de omni, quæ aderat, dulcedinis suauitate partitus est. Quid per hanc scalam, ad cœli palatium ducentem, nisi via, quam Dux tota mentis intentione apprehēdit, ab vrbem *Ierusalem*, quæ porta est cælestis patriæ, significatur? Ex auro enim purissimo erat scala: quia ad hanc viam & cœli portam puro corde & perfecta humilitate veniendum. Media autem scala prouisoris poculi lucerna extinguitur, gradus læsus deficit, ascensus negatur, quia opus & onus viæ sanctæ, quod bona & pura voluntate vnà cum Duce deuouit, medio labore deseruit cum plurimis, sicut audiuistis. Propter diffidentiā enim & imminētes angustias à Duce subtractus est *Antiochia*, & sic apostata factus, ad aratrum reuersus est miseriarum, nec vltrà per scalam cum Duce cœli introiens ianuam, sanctorum mensa dignus fuit participari. *Stabulo* verò, ducis camerarius, lucernam ab ipsius manu suscipiens, reaccendit: quia voluntatem bonam viæ huius, quam primùm assumpsit, fortiter retinuit; & inter diuersas mentis vacillationes lampade beneuolentiæ reaccensa, re flagranti voto firmiter hæsit; sicque insolubili gradu scalam cum Duce superauit. Insuper illius in omni tribulatione socius stabilis, & famulus existens fidelis DEI, eo vsque in Ierusalem peruenit, & ad *Sepulcrum Domini*, quod mensa est & desiderium to-
XXVIII. tius dulcedinis sanctorum, intrare meruit & orare. Post hæc Duce à sanctuario Dominici Sepulcri regresso in lætitia cordis & exultatione post peractam ibi victoriam, & hospitio quiescendi causa declinato; iam toto exercitu sedato à Gentilium occisione, & nocte ea oculos vniuersorum præ labore aggrauante, quia Ierusalem, ciuitas DEI viuentis, & mater nostra, filiis restituta est in victoria magna, *sexta feria*, in die solenni *diuisionis Apostolorum*, quæ est Idus Iulii, comes *Reymundus*, auaritia corruptus, Sarracenos milites, quos in turrim Dauid fuga elapsos obsederat, accepta ingenti pecunia, illæsos abire permisit; omnia autem arma, escas & exuuias eorum cum eodem præsidio retinuit. Proxima ab hinc die Sabbati clarescente, quidam Sarracenorum spe vitæ in summitatem tecti domus præcelsæ Solomonis ab armis elapsi, circiter trecenti confugerant. Qui multa prece pro vita flagitantes, in mortis articulo positi, nullius fiducia aut promissione audebant descendere, quo vsque vexillum Tankradi, in signum protectionis viuendi susceperunt. Sed minimè misellis profuit. Nam plurimis super hoc indignantibus,
XXIX. & Christianis furore commotis, ne vnus quidem illorum euasit. *Tankradus*, miles gloriosus super hac sibi illata iniuria vehemēti ira succensus est; nec sine discordia & graui vltione furor illius quieuisset, nisi consilium & sententia Maiorum ac prudentium illius animum his mitigasset verbis: *Ierusalem ciuitas DEI excelsi, vt vniuersi nostis, magna difficultate, & non sine damno nostrorum, recuperata, propriis filiis hodie restituta est, & liberata de manu Regis Babyloniæ, iugoq; Turcorum. Sed modò cauendum est, ne auaritia aut pigritia vel misericordia erga inimicos habita, hanc amittamus, captiuis, & adhuc residuis in vrbe Gentilibus, parcentes. Nam si fortè à Rege Babyloniæ in multitudine graui occupati fueri-*

fuerimus, subitò ab intus & extra impugnabimur; sicq; in perpetuũ exilium transportabimur. Vnde primum & fidele nobis videtur consiliũ, quatenus vniuersi Sarraceni & Gentiles, qui captiui tenẽtur, pecunia redimendi, aut redemti, sine dilatione in gladio corruant, ne fraude aut ingenio illorum nobis aliqua occurrant aduersa. XXX. Consilio hoc accepto, tertio die post victoriã egressa est sententia à Maioribus: & ecce vniuersi arma rapiunt, & miserabili cæde in omne vulgus Gentiliũ, quod adhuc erat residuũ, exurgunt, alios producẽtes è vinculis & decollãtes; alios per vicos & plateas ciuitatis inuentos trucidantes, quibus antea causa pecuniæ, aut humana pietate pepercerunt. Puellas verò, mulieres, matronas nobiles & fœtas, cum puellis tenellis detruncabant, aut lapidibus obruebant, in nullis aliquam considerantes ætatem. E contra puellæ, mulieres, matronæ, metu momentaneæ mortis angustiatæ, & horrore grauissimæ necis concussæ, Christianos, in iugulum vtriusque sexus debachantes ac sæuientes, medios pro liberanda vita amplexabantur, quædam pedibus eorum aduoluebantur, de vita & salute sua illos nimiũ miserando fletu & eiulatu solicitantes. Pueri verò quinquennes aut triennes matrum patrumque crudelem casum intuentes, vnà miserum clamorem & fletum multiplicabant. Sed frustra hæc pietatis & misericordiæ signa fiebant. Nam Christiani sic neci totum laxauerant animum, vt non sugens masculus aut fœmina, nedum infans vnius anni viuẽs manum percussoris euaderet. Vnde plateæ totius ciuitatis *Ierusalem* corporibus extinctis virorum & mulierum, lacerisque membris infantium, adeò stratæ & opertę fuisse referuntur, vt non solùm in vicis, soliis & palatiis, sed etiam in locis desertæ solitudinis copia occisorum reperiretur innumerabilis. XXXI. A die autem, qua Vrbs sancta à Sarracenis obsessa, munita ac defensa fuit, vsque ad hanc diem, qua capta & victa, fuitque restituta est, nullus Turcorum in ea repertus est, qui paulo antè hanc vi inuadentes, multo tempore obtinuerant, & grauia tributa tam à Sarracenis quàm Peregrinis CHRISTI & indigenis fidelius exigebant. Trecenti Turci erant, qui Ciuitatem Sanctam captiuauerant, longo tempore in ea dominati, plurimis in circuitu vrbibus Syriæ & Palestinæ regionis illis tributariis factis, quas rex Babyloniæ cum Ierusalẽ quondam subditas, & regno suo appendentes, potenter obtinere solebat. Nunc, vt audistis, Christianorum exercitũ in obsidione Antiochiæ post captam Nicæam ordinato, idem Rex Babyloniæ, audita gloria, virtute ac victoria Christianorum Principum, & Turcorum humiliatione, in vrbe Ierusalem, quam amiserat, trecentos Turcos in apparatu & exercitu copioso obsedit: Quos plurimo assultu & mangenarum impetu expugnatos fatigauit, multum obsistentes ac repugnantes, sed non sine magno suorum detrimento. XXXII. Erat autem *Solymanus* Princeps & caput horum Turcorum, miles ferocissimus, semper Regi Babyloniæ & eius regno aduersarius. Tandem Turci cum Principe suo, videntes manum suorum exiguam pondus belli & tot millium assultus, tolerare non posse, data mutuò fide & dextris de vita & salute sua, impetrauerunt, quatenus vrbem reddentes, pacificè exirent; & conductum ipsius Regis vsque in Damascum haberent, in qua Princeps magnificus Donimani frater dominari perhibetur, qui nunc cum præfatis Turcis ab vrbe Ierusalem eiectus est. His eiectis, & conductum Regis vsque in Damascum habentibus, Rex Ierusalem ingressus, *Templum Domini* iuxta ritum Gentilium summa reuerentia & humilitate subiit. Deinde *Templum Dominici Sepulcri* cum omni habitu religionis Gentilis introiuit, omnia pacificè perlustrans, & nullum Christianorum à fide & ordine sui ritus auertens. Dehinc reuersus, ciuitatem fideli custodia disposuit; *turrim* verò *Dauid* suo satellitio muniuit, *palatium Solomonis*, & cætera regalia ædificia & defensoria suo iuri mancipauit. Hac itaque ciuitate eius subditione relocata post Turcorum eiectionẽ, nimium gauisus, sed adhuc Turcos sibi à Damasco metuens aduersari, direxit legatos ad Christianorum Principes, circa vrbem Antiochiam residentes, referens, quomodo ab vrbe Ierusalem & regno suo Turcos eiecerit, & quia in omnibus eorum voluntati de Vrbe Sancta satisfacere voluerit; & de fide CHRISTI, Christianitatisque professione, consiliis eorum acquiescere. Sed omnia mentitus, & in dolo locutus est. Nam vrbis introitum Peregrinis negauit omni armorum defensione, & militum virtute, qua poterat, donec cœlestis Regis auxilio, Sarracenis, vt audistis, crudeli nece peremtis, nunc intromissi sunt. XXXIII. Hac verò miseranda strage Sarracenorum completa, in proximo die Dominico fideles & primores Christianorum inito consilio, dominium vrbis & custodiam Dominici Sepulcri comiti *Reymundo* dare decreuerunt. Quo renuente,

& cæteris vniuersis Capitaneis ad id officium electis, *Godefridus* Dux tandem, licet
inuitus, ad tuendum vrbis principatum promouetur. Promotus ergo consilio &
beneuolentia omnium Christianorum, *turrim Dauid* regis, quam ipse Reymundus,
laxatis fugæ Sarracenis, inuaserat, requisiuit. Sed Reymundus prorsus reddere ne-
gauit, donec minis ipsius Ducis & Christianorum restituere coactus est. Huius ve-
rò Ducis electio & promotio nequaquam humana voluntate facta fuisse credatur;
sed totum D E I ordinatione & gratia factum, cùm procul dubio ex visione cuius-
dam boni & veridici militis didicerimus, ante decem annos huius viæ hunc à DEO
electum & constitutum ductorem, Principem atque præceptorem Christiani ex-
ercitus, vt præ omnibus primatibus actu, victoria & consiliis beatiorem, & fide ac
XXXIV. veritate integriorem. Quadam ergo nocte præfatus miles, *Hezelo* nomine de
Kinwilre villa, quæ est in rubuario, cum eodem Duce in sylua quadam, quæ voca-
tur *Kettena*, venatoria arte fatigatus, facili sopore occupatus est, statimque in spiri-
tu ad montem Sina translatus est: vbi Moyses, famulus Domini, ieiunio quadra-
ginta dierum expleto, claritate gloriæ DEI meruit videre, & legem de manu DEI
accipere. Super huius denique montis cacumen videbat prædictum cum timore
& mansuetudine facili ascensu attolli, & duos ei in vestibus albis, & pontificali or-
natu obuiam festinare, dicentes: *Qui seruo suo & fideli Moysi contulit benedictionem &
gratiam, eiusdem benedictionibus DEI viuentis replearis, & gratiam in oculis eius inuenias: dux
ac præceptor populi sui Christiani in omni fide & veritate constitueris.* Hoc dicto, miles ex-
XXXV. pergefactus a somno, surrexit, & visio subtracta est. Quid in hac visione con-
siderandum, nisi quòd in spiritu & lenitate Moysi surgeret Dux spiritualis Israël, à
DEO præordinatus, & princeps populi constitutus? Vnde hanc visionem & bene-
dictionem verè & manifestè in eo adimpletam cognoscimus: quia reuera, cùm
plurimi Principes ac potentes, Episcopi & Comites, filiique Regũ, viam hanc an-
te illum & post eum institerint, Christianorumque exercitus ductores fuerint, ne-
quaquam prosperum iter fecit illis DEVS, aut sui desiderii compotes facti sunt; ve-
rùm à Regibus & Barbaris nationibus multa illis aduersa, & vniuerso illorum ex-
ercitui, illata sunt: quia non erant illi, per quos salus veniret in Israël. At duce *Gode-
frido* post vniuersos præmissos viam insistente, desperatiq; exercitus duce ac Prin-
cipe existente, omnia aduersa in prospera sunt mutata: nec fuit, quod impediret
viam, aut quæ noceret aduersitas; nec nisi in sceleratis & transgressoribus inuen-
ta fuit iniquitas: inuẽta verò iniquitate, ex iustitia vera DEI subsecuta est vltio, qua
& sanctificata est legio. Et sic filii castigati nunc fame, nunc gladio, tandẽ felices, &
mundi ab inquinamẽtis, cum duce & principe suo beatum desiderium explentes,
Vrbem Sanctam *Ierusalem* intrare meruerunt, ac Domini Sepulcrum adorauerunt:
XXXVI. mœnia etiam possidentes ex DEI prouidentia & voluntate, hinc vrbis rectorem
ac populi præceptorem gloriosissimè præfecerunt. Præterea reuelatum est
cuidam fratri catholico, & Canonico S. Mariæ Aquisgrani, *Giselberto* nomine, in
septimo mense discessionis ac peregrinationis eiusdem Ducis, quòd caput omniũ
& Princeps futurus esset in Ierusalem à DEO præscitus & constitutus. Videbatur
enim fratri adhuc somno dedito, quòd præfatus Dux in sole potenter sedere acce-
pisset; & ex omni genere auium, quæ sub cœlo sunt, in circuitu illius infinitæ copiæ
confluxissent, quarum pars paulatim auolãdo minui cœpit, amplior verò pars fixa
& immobilis à dextris & sinistris remanebat: posthæc sol à radiis suæ claritatis ma-
xima ex parte obscuratus est, sedesq; Ducis breui interuallo prorsus deleta, & tota
XXXVII. ferè auium multitudo, quæ remanserat, auolauit. In Sole sedem Dux accepit,
cùm in solio regni Ierusalem promoueretur, quæ omnes mundi superat ciuitates
nomine & sanctitate, sicut Sol sua claritate vniuersas cœli stellas: quam IESVS
CHRISTVS, DEI viui filius, qui verus est sol iustitiæ, sua illustrauit & exaltauit
Deitate, quando in ea crucifixus, passus, mortuus & sepultus tertia die resurrexit à
mortuis; suisque dilectoribus apparuit viuus. Congregatæ sunt aues cœli circa
sedentem, cùm de vniuersis regnis Christianorum parui & magni, nobiles & igno-
biles, illi associati & subditi facti sunt. Auolauerunt aues, cùm plurima Peregrino-
rum multitudo ad terram cognationis suę ex illius consensu & licentia reuersa est.
Sed plurimę aues fixæ & immobiles permanserunt, cùm multi pio amore illius in-
nodati, & familiari eius allocutione delectati, cum eo vltrà remanere decreuerũt.
Post hæc breui interuallo Sol obscuratur, sedes Ducis aufertur, cùm Ierusalem
post paululum temporis viduata, tam magnifico Principe mortuo, multũ obscu-
rata est.

rara est à fama & gloria sua, multisque militibus & belligeris viris in illius casu attenuata. Horum somniorum præsignatione ex DEI ordinatione, populique XXXVIII.
Christiani beneuolentia, *Godefrido* ad Principem & rectorem suorum confratrum in solio regni Ierusalem exaltato, quidam fidelissimus Christianus, vrbis indigena, lege CHRISTI pleniter instructus, *Crucem* quandam semiulnæ, auro vestitam, cui Dominici ligni particula in medio erat inserta, sed fabrilis operis expers & nuda, indicauit se abscondisse in loco humili & puluerulento desertæ domus, propter metum Sarracenorum, ne in hoc turbine obsidionis inuenta eadem Crux, auro spoliaretur; & lignum Dominicum ab his indignè tractaretur. Hac sancta reuelatione ligni Dominici vniuersi lætati fideles, qui aderant, in omni abstinentia pura & disciplina, sexta feria, quæ est dies Dominicæ passionis, processione honorifica clerus & populus conuenerunt ad locum, vbi absconditum fuit lignum venerabile. Quod cum timore & reuerentia susceperunt, & ad Templum Dominici Sepulcri cum omni deuotione, hymnorumque modulatione, ferre, & ibidem collocare, decreuerunt. Post hæc placuit vniuerso cœtui fidelium, & visum est XXXIX.
vtile acceptumque coram DEO, quoniam vniuersitas Gentiliũ ab vrbe sancta exterminata est, & sacrilegi ritus, *Godefridus* quoq; Princeps Christianorum in throno Ierusalem exaltatus ad protegendam vrbem eiusq; habitatores, vt pastor etiam & *Patriarcha* restitueretur, qui gregi fideliũ, sanctæq; præesset ecclesię. Nam viduata erat pastore suo, Patriarchâ, viro sanctissimo, in insula Cypro tempore obsidionis Ierusalem, ex hac luce subtracto. Migrauit idem Patriarcha ab Ierusalem & Sepulcro Domini, audito aduentu & sede Christianorum circa mœnia Antiochiæ, profectus ad insulã Cyprum propter minas Turcorum & importunitatẽ Sarracenorũ. Fuit quippe vir grandæuus & fidelis CHRISTI seruus, qui à prædicta insula plurima caritatis dona duci Godefrido cæterisq; Principibus misit in initio obsidionis Ierusalem, interdum fructum arboris, qui dicitur malum granatum, interdum pręciosa poma cedrorum Libani, interdum pauones saginatos, aut laudabile vinũ, & quæcunq; iuxta possibilitatem suam consequi poterat; sperans, sub iisdem Principibus adhuc sancta Ecclesia restaurata, pacificè & securè ad Sepulcrum Domini nostri IESV CHRISTI, filii DEI viui, seruire atque præesse. Sed recuperata à fidelibus vrbe *Ierusalem*, & sacra illius ecclesia renouata, Christianissimus Patriarcha è vita discessit, sicque ecclesia suo pastore viduata remansit. Quapropter consilio inter Christianorum Principes habito, & sæpius discusso, vt prædictũ est, quis tanto viro succederet, non aliquis repertus est tanto honore & diuino regimine dignus. Ideoque dilatio facta est, donec inueniretur aliquis, qui ad hoc Pontificale officium foret idoneus: & tantùm *Arnolfum de Robes*, clericum miræ prudentiæ & facundiæ, *Cancellarium* sanctæ Ecclesiæ Hierosolymitanæ, procuratorem sanctarum reliquiarum, & custodem eleemosynarum fidelium constituerunt. Pro- XL.
moto nunc Arnolfo ad hanc dignitatem sanctæ & nouæ Ecclesiæ, donec eligeretur Patriarcha, DEO & populo acceptabilis, placuit summo principi Ierusalem, duci *Godefrido*, nec nõ & cæteris omnibus, vt in Templo Dominici Sepulcri viginti fratres in CHRISTO diuini cultores officii constituerentur, qui assiduis Domino DEO viuenti in laudibus & hymnis psallerent; hostiam corporis & sanguinis IESV CHRISTI deuotè immolarent; deinde cotidianam sustentationem de oblatione fidelium constitutam susciperent. Sic diuino decenter obsequio restaurato à duce Catholico Christianisque principibus, campanas ex ære cæterisque metallis fieri iusserunt, quarum signum fratres dum caperent, mox ad Ecclesiam, laudes psalmorum missarumque vota celebraturi, festinarent, & populus hæc auditurus vnà properaret. Nõ enim huiuscemodi soni aut signa visa vel audita sunt ante hos dies in Ierusalem. Dehinc curriculo quinque hebdomadarum transacto, dux XLI.
Godefridus, audita fama Gentiliũ, munita vrbe & turri Dauid fideli custodia, assumtis secum sociis, *Roberto* Flandrensi & *Tankrado*, profectus est in cãpestria *Ascalonis*, audire & intelligere de rebus & consiliis Gentilium. Vbi fortuitò sibi nuncius occurrit, referens, quòd *Merauis*, secundus à rege Babyloniæ, & vniuersa multitudo Gentilium, vt arena maris innumerabilis, ex mãdato Regis iam ad Ascalonẽ nauigio descenderunt; arma, escas & armenta infinita adduxerunt, omnemq; belli apparatũ copiosum; & quod vrbẽ Ierusalẽ & exules Christianos obsidere decreuerũt. Gens enim *Publicanorum*, & gens nigerrimæ cutis de terra Æthiopiæ, dicta vulgari-

ter *Azopart*, & omnes barbaræ nationes, quæ erant de regno Babyloniæ, illic ad vrbem Ascalonem conuentum habere statuerunt. Dux verò *Godefridus* & qui cum eo erant, *Robertus* Flandrensis, *Tankradus* & *Eustachius*, frater ducis, comperta fama aduentantium copiarum armorumque Gentilium, iuxta montana, quæ procedunt ab Ierusalem, hospitati sunt. Deinde missa legatione comiti *Reymundo* Ierusalem, & *Roberto* Normanorum principi, omnia aperiri iubent: quanta scilicet collectio Gentium Ascalonem occupauerit, & viam vsque Ierusalem habere constituerit. Vnde eosdem Principes cum omni manu equitum & peditum ad resistendum infidelibus accersunt. *Petrum* verò eremitam, & *Arnolfum*, quem Cancellariũ ac custodẽ Sepulcri Domini constituerant, cum ligno Domini adesse monuerunt ad *Ascalonem* in occursum turmis infidelium sine aliqua dilatione: sed paucos tamen fideles in tuitione ac defensione vrbis remanere decreuerũt.

XLII. His ita dispositis, & exercitu per vrbem diffuso, admoniti ex legatione Ducis & comprimorũ, equos & arma, breui interuallo deposita, reparant & resumunt, & iter in cornibus, & tubis & musicis & cytharis, omnique voce exultationis & lætitia per montana insistentes, duci Godefrido, in terminis Ascalonis residenti, coniuncti sunt, per prata & loca campestria hospitati. Solus comes *Reymundus* adhuc stimulo inuidiæ sæuiens aduersus ducem Godefridum, eò quòd turrim Dauid amiserat, inuitatus venire noluit, cum omni manu suorum sequacium: donec denuò à Duce cunctisque Principibus minis pulsatus & admonitus, tandem ex consilio suorum, & blanditiis fidelium virorum, exurgens, atque per montana regia via incedens, cum ingenti manu suorum Duci & prædictis Principibus in campestribus associatus est. Armenta, cameli, asini, boues, bufli, & omne genus domestici pecoris à Sarracenis in iisdem campestribus in multitudine graui dolosè præmissa erãt & dispersa: vt populus Christianus ex concupiscentia raperet & cogeret, prædæque animũ aduerteret; vt sic rapinis impeditus, facilius ab hoste superaretur. Sed quidam nobilissimus ex Sarracenis, quondam vrbis *Rametis præfectus*, qui pacem & fœdus, superata Ierusalem, cum Duce iniit, nunc in auxiliũ ipsius Ducis Godefridi, licet Gentilis, fideli intentione adueniens, dolositatem Babyloniorum enucleat: dicens, armenta nõ aliam ob causam Sarracenos, Arabes, cunctosq; Gentiles præmisisse, nisi vt Peregrinos impedirent, quò magis prædæ quàm defensioni studerent. Hac præmonitione Gentilis principis dux & vniuersi rectores Christiani exercitus rem præcauentes, edictum in omni catholica legione statuunt, vt *quicunque de Peregrinis prædam ante prælium contigerit, auribus & naribus truncatus puniatur.* Iuxta verbum & edictum illud omnes à vetito manus continuerunt, solùm quod victui hac nocte sufficeret, contraxerunt.

XLIII. Altera autem die, prima aurora radiante, vniuersus populus DEI viui bello armatur, in voce exultationis, & omni dulci modulatione iucunditatis, cytharis & musicis, tanquam ad conuiuium pergentes, lætati: Sanctæ Crucis signaculo ab *Arnolfo, Petro*, cæterisq; sacerdotibus muniti & signati, cõfessionis puritate confortati sunt, sub quorum anathemate rursus præda & aliqua rapina ante agonem interdicta est. Præfectus autem ciuitatis Rametis videns populum in tibiis, cytharis, musicarumque sonis, ac voce exultationis iocundari & psallere, tãquam ad epulas omnium deliciarum inuitati essent, admiratus est vehementer; & Ducem super his sciscitatur, dicens: *Miror, & sufficienter mirari nequeo, vnde populus hic in tanta lætitia & voce exultationis glorietur, quasi ad conuiuium iturus, cùm hodiè mors illi præsens sit, & præsens martyrium vniuersos prestoletur, & varius sit euentus belli; atque multa nunc & intolerabilis virtus aduersariorum congregata, non procul hinc castra sua locauerit.* Ad hæc Dux, fide CHRISTI plenus, & spirituali responsione instructus, sciscitanti viro super his sapienter exposuit, cur in spe hodiernæ mortis præsentisq; prælii, ingenti gaudio dulciq; melodia Christianus populus delectaretur. Dicebat enim: *Populus hic, quem vides & audis in voce exultationis aduersus inimicos properare, & prælium in nomine Domini* IESV CHRISTI, *filii* DEI *viui, committere, scito, quòd certus est hodie de corona Regni Cælorum; & quia ad meliorem transibit vitam, in qua primùm feliciùs incipiet viuere, si pro eius nomine & gratia in hoc prælio mori meruerit. Ideo in gaudiũ & iubilationem cor nostrũ erigitur: quia si fortè corruerimus in manu inimicorum, potestatẽ habet Dominus* IESVS DEVS *noster, animas nostras in paradiso gloria sua collocare. Iccirco non timemus mortem ante inimicorum impetum: quia certi sumus post temporalem mortem, de certa illius retributione. Hoc verò signum sanctæ Crucis, quo munimur & sanctificamur, procul dubio spirituale nobis scutũ est contra iacula inimicorum; & in eodem sperantes, tutiùs aduersus pericula cuncta stare audemus. In hoc vtiq; ligno*

sancta

sanctæ Crucis redempti sumus de manu mortis & inferni, ac potestate Angeli nequam. Et in sanguine Domini nostri IESV CHRISTI, filij DEI viui, ab omni inquinamento veteris erroris emundati, fiduciam habemus vitæ æternæ.

XLIV. Ducis responsione audita, rogatur per perennis vitæ instructionem suprà dictus Gentilis, vt cùm & ipse causa Christianissimi ducis & Catholici populi contra gentem & confratres suos pugnaturus esset, eodē sanctæ Crucis signaculo muniatur & sanctificetur, quatenus fide & spe eiusdem sanctæ Crucis & Crucifixi incolumis ab armis, & inimicorum insidiis, conseruaretur: vtrùm autem statim aut post bellum baptismum susceperit, incertū habemus, præter quod quidam profitentur, quòd visa virtute & victoria Christianorū, baptismi gratiā perceperit. Huius verò sanctæ Crucis signaculo de manu Arnolfi vniuerso cœtu Christianorum vnà cum Gentili Principe sanctificato, ad arma sumenda, loricas induendas, acies ordinandas & vexilla in hastis extollenda, omniū fit labor & intentio. Nulla armentorum & vetiti gregis fit concupiscentia; sed præmissi greges & armenta ad decipiendos fideles CHRISTI, splendore armorum, galearum, clypeorumque stupescunt, & vehementi strepitu ac clamore exercitus attoniti, admirantur. Vnde erectis auribus stupefacti, & immobiles diu persistētes, tandem sociantur equitibus & peditibus, & sic armatis permixti cuneis, cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant; atque nubem pulueris multiplicantes, Sarracenis, rem ignorantibus, & cum sua multitudine copiosa à longè stantibus, timorem asperserunt.

XLV. Christianis deinde à montanis egressis, & in valle ac loco campestri consistentibus, vbi *Sarracenorum, Arabum, Maurorum, Publicanorumq;* tentoria fixa erant, & acies ordinatæ, greges & vniuersa armenta, quæ nemo denumerare poterat, sponte segregata & directa sunt sine rectoribus & sine magistris ad locum satis vicini pascui; ac si diuino nutu præmonita & iussa vltrò cuneis Catholicis cederent, ne fortè eis impedimentum fierent; sed vt ibidem in loco pascui persistentes, à Christianis post victoriam reperiri possent. Nec mora, segregatis pecudibus, & visis infidelium turmis, acies Gallorum, sicut constitutæ erant, hæ in fronte, hæ à dextris & sinistris, aliæ ad extremum pugnaturæ, bello aptantur. Vniuersi verò equites & pedites circa sua signa & vexilla cateruatim conferuntur. *Godefridus* dux, & summus post Dominum dominatorum Ierusalem, cùm duobus millibus equitum & tribus peditum in omni armatura loricarum, galearum, clypeorum, lancearum & sagittarum portas Ascalonis obsedit, ne vlla vis inhabitantium ab vrbe hac parte erumperet, Gallosque retrò post terga improuisos impugnaret. Comes verò *Reymundus* à dextris versus pomaria spaciosa ac densissima, quæ extra muros erant, cum ingenti manu suorum aciem suam dirigebat, vt bello ingruente, sociis vires & opes augeret, cordaque metu fluxa ab instanti subleuaret angustia. *Robertus* Nortmannorum princeps, & *Robertus* Flandrensis, *Oliuerius* de Iussi, *Gerhardus* de Keresi, *Reynardus* de Tul, densata fronte acies à sinistris cōtra Mauros, & omne genus Gentium in campestribus moderabantur ad committendum prælium. Vniuersi autē equites & pedites Christianorum conglobati in signis & vexillis, ad resistendum illic pari animo constiterunt.

XLVI. Sic vtrinque facie ad faciem obsistentibus, crudele bellum inhorruit. Nam *Azopart*, qui flexis genibus suo more bellum solent cōmittere, præmissi, in fronte belli grauiter sagittarum grā dine Gallos impugnauerunt, tubis & tympanistris intonātes, vt tam horribili sonitu equos & viros perterritos à bello & locis campestribus absterrerent. Habebant etiā iidem Azopart, viri horridi & teterrimi, flagella ferrea & sæuissima, quibus loricas & clypeos graui ictu penetrabant, equos in frontibus percutiebant, & sonitū terribilem per vniuersa agmina fidelium faciebant. Gens verò *Arabum* & *Sarracenorum* ac *Publicanorum* nūc lanceis, nūc sagittis, nunc fundibulis & omni genere armorū in millibus suis accedentes, aduersus Christianorum acies dimicabant, prælia multiplicantes, & plurimum diei consummantes. E contra Christianorū manus exigua aduersus tot millia innumerabilia medio inuoluitur certamine, incessanter prelia conserēs, & hostiles acies atterens & attenuans. Tandē bello ingrauato, & Gentiliū cuneis, DEO opitulante, contritis, totus exercitus Regis Babyloniæ fugam iniit; & per agrorum planiciem versus maritima dispersus, tendebat à facie cædentis & persequentis.

XLVII. *Godefridus* dux, *Reymundus* comes, *Eustachius, Tankradus, Cuno* de Monte acuto & filius eius *Lambertus*, videntes quòd Gentilium exercitus & eorum virtus deficiēs cedebat, in impetu equorū & vehemēti cōcursu ac clamore pedestris vulgi mediis aduolant hostibus, & nimia cæde inter eos sæuientes, plurimum auxilii fratri-

bus contulerunt. *Arabes* verò cæteræque gentes, vt perspexerunt quòd deinceps bellum sufferre non possent, dispersi & contriti, per campos & angustas semitas fugam arripiunt. Sed vndique ab insequentibus victoriosisque militibus vt miseræ pecudes passim perimuntur. Horum infinita pars cùm victa cederet, insecutione Christianorum oppressa, spe salutis, & causa effugiendi, ad naues & maritima contendit. Vbi comes *Reymundus* casu illis occurrit, quos crudeliter cædens & insequens, in profundum maris fugientes, submergi ad tria millia crebra armorum percussione arctauit. Sarracenorum autem cohortibus sic atroci cæde perterritis, & aliis ad mare fugam meditantibus, aliis ad pomaria, plurimis verò portam *Ascalonis* intrare quærentibus, vniuersi victores Christianorum diffusi sunt per tentoria Gentilium, alii rapientes preciosam purpuram, alii vestes & vasa argentea, plurimamque massam vtriusque metalli preciosioris, alii camelos, mulos, equos, dromedarios cum asinis fortissimis; & cuiq; prædæ, sicut ieiuni & longa abstinentia macerati, nunc totius belli immemores, manus suas inferebant.

XLVIII. At Gentiles, quorum innumerabilis multitudo adhuc in littore maris & campestribus locis abundabat, videntes quomodo populus Galliæ rapinis & prædis totus inhiabat, & ab insecutione cessauerat, vsquequaque relictis sociis, & signo tubarum & cornicinum readunatis viribus suorum, viros prædæ intentos, & belli oblitos, viriliter incurrunt, graui strage perimentes incautos: totamq; victoriam Christianorum cruentam reddidissent, nisi dux *Godefridus*, princeps summus Ierusalem, qui versus montana extremas acies dirigebat, periculum illorum considerans, & quia auaritia essent cæcati, sine mora in faciem inimicorum aduolans, prædam prohibuisset; vniuersosque cum iurgio ad defensionem sic hortatus fuisset, dicens: *O viri rebelles & incorrigibiles, quis vos fascinauit, vt ad prædam vetitam & illicitam manus vestræ conuerterentur, donec inimici vestri, DEO auxiliante, in gladio corruissent? Eia relinquite prædã, & hostibus insistite, & nolite cedere nunc insurgentibus, & amaram de vobis vindictam quærentibus.* Dixit, & medias perrumpens acies strictis mucronibus, in manu suorum sequentium graue hostium reddidit exterminium; & tunc vniuersos à prędà reuocatos, secum acciuit in opus belli repetiti. Rursus superati Gentiles, terga vertunt, ab armorum creberrimis ictibus ad Ascalonis vrbem fugam maturantes.

XLIX. Dux verò & qui cum eo erant, fugientes persequebantur tam equites quàm pedites, & nullo interuallo à tergo aduersariorum abfuerunt; sed in cæde grauissima persequentes, vsque ad portam *Ascalonis* eos persecuti sunt. Fortunati, qui in portam recepti sunt, aut intromitti potuerunt. Nam tanta pressura fugiendi & intrandi Sarracenis in ipsis foribus vrbis fuisse refertur, vt duo millia & ampliùs occisorum & suffocatorum sub pedibus intrantium hominum, equorum & mulorum in foribus & ante fores extincta perierint. Postremi verò & in fuga tardiores, videntes hinc & hinc angustias animæ suæ, & difficilem portarum introitum, & in hoc horrore armorum ianuis clausis se ab vrbe exclusos, arbores palmarum, alii ramos oliuarum aut ficorum conscendere properabant: vt saltẽ ramorum foliorumq; densitate latere, vel liberari possent. Sed pedites Christiani nimium propinqui, miseros in arboribus visos, & patefactos subitò sagitta transfigebãt, & quasi aues volatili telo percussas, ab ipsis arborum ramis moribundos humi procumbere, plurimumq; terræ cogebant operire.

L. *Sexta feria, prid. Idus Augusti mensis* commissum est hoc prælium à viginti millibus Christianorum aduersus trecenta millia Gentilium, Sarracenorum, Arabum, Publicanorum, Maurorum de terra Æthiopiæ. Quorum triginta millia in aperta camporum planicie cecidisse, nobis retulerunt, qui in eodem certamine præsentes affuerunt: præter duo millia suffocatorum & occisorum in porta vrbis; & absq; his, qui armorum pericula vitare existimantes, vndis abyssi maris submersi sine numero perierunt. Nulli vero Christianorũ viri nominati illic ceciderunt, pręter paucos pedestris vulgi, vt procul dubio à veridicis fratribus cõpertum est. Hac fugâ & contritione Gentilium, ac Christianorum victoriâ, longissima hasta, argento operta per totũ, quod vocãt *Standart*, & quæ Regis Babyloniç exercitui signũ præferebatur, & circa quam præcipua virtus densabatur, ad quam victi & dissipati reuertebantur, capta est à *Roberto* Nortmanorum Principe, & in Templum Dominici Sepulcri transmissa; & vsque in hodiernum diem ob memoriam victoriæ Christianorum attitulata est. Nunc ergo hac bellorum tempestate sedata, atque *Meraui*, qui secundus à Rege in omni decreto & consilio habetur, cum tota gente sua triumphato, Christianis lætitia prædarum tam in tentoriis

quàm

quàm armentis, camelis, buflis, asinis, ouibus, hircis, bobus, cũctisq; rebus tribuitur. Quibus plurimi onusti & refocillati, tota nocte gradiẽtes, in gaudio cordis & voce exultationis Ierusalẽ reuersi sunt; ante Sepulcrum sanctissimũ DEO laudes & gratias super omnibus referentes, quæ eis prosperè & gloriosè acciderunt.

LI. Dux *Godefridus* readunatis sociis equitum & peditũ circiter duo millia, vrbis Ascalonis portas in omni latere obsedit, vt ciues & milites ex noua cęde & recẽti victoria stupefacti ac trementes, ciuitatem redderent, vltrà desperantes Regis Babyloniæ auxilium, cum totius regni sui virtus congregata, vehementer nunc attrita fuerit & dissipata. Verùm vbi aliquid noctis processit, plurimumq; cõsilii Ascalonitæ de vrbis redditione & vitæ intercessione iniissent; comes *Reymundus*, inuidus omnis gloriæ ducis Godefridi propter turrim Dauid, quam amiserat, Sarracenorum ciuibus occultam in hunc modum misit legationem: *Estote viri fortissimi, & minis Ducis Godefridi ne terreamini, vrbem in manus eius reddentes: quia vniuersi Principes nostri reditũ in terrã cognationis suæ post peractum bellum habere decreuerunt; & exiguam manũ pugnatorum hac nocte circa vrbẽ cum illo remanere sciatis.* Hac Comitis legatione & solamine ciues ac milites animati, & à redditione vrbis & dandis dextris auersi, orto Sole, in mœnibus ad defensionẽ constiterunt, sagittis, fundibulis, omniq; armorũ genere Ducem cum suis ab obsidione vrbis arcentes. Dux autem visâ illorũ audacia & repugnatione; & quia de omnibus suis non amplius quàm septingenti equites secum remanserant; & quia instinctu & suasu eiusdẽ Comitis vniuersi Principes abierãt, in littore maris viam continuantes; mouit & ipse castra ab obsidione, via regia secus maritima vsq; ad ciuitatẽ *Assur* pręcedentes comprimores consecutus. Illic comes *Reymundus* per diei vnius & noctis spaciũ obsidionẽ circa ciuitatẽ Assur egerat, arbitrans ex noua cæde & recenti victoria ciues concussos vrbem in manu eius reddituros. Plurimas etiam minas & terrores ciuibus inferens, interdũ vitam & salutem & omnẽ gratiã ab eo consequi, si redderent vrbem, promittebat. Sed ducis Godefridi aduentu cõperto, conscius doli aduersus eum, quẽ per inuidiam fecerat, cum omni comitatu suo ab obsidione Assur recessit, hortatus ciues, ne Godefridũ expauescerent; & ne aliqua minarum illatione aut bellico impetu vrbem illi aperirent, plurimũ contestans, quia nullus Principũ qui præcesserãt, illi ad auxiliũ rediret.

LII. Taliter ciues adhortatus ad impedimentum Ducis, iter maturauit, & in regione, quæ est inter *Cæsaream* & vrbem *Cayphas* iuxta fluuium quendam dulcis aquæ, *Roberto* Flandrensi, & ęquiuoco suo, *Roberto* Nortmanorũ Principi, cęterisq; primoribus associatus est. *Godefridus* dux ad Assur veniens, ciuitatem per diem obsedit, si fortè aliquo euentu aut timore Assyriis incusso, in manu eius traderetur. Sed Reymundi suasione & attestatione hos sicut Ascalonitas rebelles ac resistẽtes inueniens, tristi animo diuertit ab vrbe; & admonuit socios, vt Reymundũ in castris impeterẽt, & omne nefas, quod aduersus se egerat, in caput illius redderent. Qui statim loricis induti, dũ vexillis erectis in castra veniũt, & in Comitẽ animo irato tendere disposuissent; Reymundus verò pariter ex prouidentia armatus ad resistendũ illi occurrere decreuisset, Robertus Flandrensis & cæteri viri magnifici interuenerũt; viros grauiter arguerũt; quos tandẽ vtrinq; multo conatu placatos in cõcordiã reduxerũt.

LIII. Iam DEO & Domino nostro IESV CHRISTO fauente, his in concordiam reductis, *Robertus* Flandrensis, *Robertus* Princeps Nortmanorũ, *Reymundus* pariter de Prouincia & vniuersi Principes reditus sui intẽtionẽ Duci aperiũt; ac beneuolũ in omnibus, quæ habebant in animo, humili & mansueto habito colloquio inuenerũt. Dux verò in cunctis volũtati fratrũ satisfaciẽs, *Ierusalẽ* remeare decreuit, eò quòd potestas vrbis in tuitione & defensione ipsius collata sit: & diu colla sociorũ amplexãs, & omnes benignè deosculans, obnixè cũ lacrymis precatur, eos in bono cõmendans, vt sui memores existant; & cõfratres Christianos admoneãt, quatenus ad Domini Sepulcrum venire non dubitent, ac sibi cæterisq; consociis in exilio remanẽtibus, auxilio de die in diem aduersus tot barbaras nationes cõcurrant. Viri verò & ciues *Assur*, audito quòd Dux remeabat, & cũ Reymundo cæterisq; in concordiã redierat, de salute vrbis & pace fœdus cum Duce pepigerunt, obsides tributorũ & ciuitatis constituentes illi. Ipsi pariter ab eodem Duce pro stabilitate fidei & pacis *Gerhardum* quendam sibi deuotum militem, ortum de castello Auennis, obsidem susceperunt.

LIV. Expletis tot præliis, tot laboribus omnibus seculis inauditis, in victoria & bono fine completis, Duce quoque & vniuersis sociis mutuo commendatis, magni & pusilli, primores & subditi, in terram natiuitatis suæ reditum parant à diuti-

no exilio; & *palmas* victoriæ in manu sua referunt, pre nimia pietate lachrymis affluentes super fratribus in exilio relictis. Quibus, osculo dilectionis dato, valedicentes, viam remensi sunt per easdem ciuitates & montium difficultates iuxta mare Palæstinum, qua & venerant in Ierusalem: vbi illis ab omnibus prædictis ciuitatibus, *Ptolemaide, Tyro, Sidone, Triple, Baurim*, & reliquis ciuitatibus, licentia concessa est vendendi & emendi vitæ necessaria. Ab omni denique impetu & insidiis à facie eorum omnes gentes vrbesque earum quieuerunt, pauidæ & tremefactæ super contritione Regis Babyloniæ, & victoria, quæ ipsis fidelibus à DEO viuente collata est. Sic igitur securè & pacificè loca hæc transeuntes, pauca quidem arma habentes, sed palmas in signum victoriæ manibus portantes, in regionem ciuitatis *Gybel*, frugibus & vineis opulentissimam, declinauerunt: vbi procul à mœnibus vrbis propter loca riuis & pascuis commoda in aperta camporum planicie tabernacula extendentes, duobus diebus bonis vberrimis terræ illius delectati sunt.

LV. His itaque in locis dum moram facerent, nunciatum est illis, quomodo *Boemundus*, auaritia aggregandi & acquirendi insaturatus, *Laodiceam*, vrbem & habitationem catholicorum Græcorum, longa obsidione occupasset; turresque duas ciuitatis, in littore maris sitas, magistras vrbis à nautis tributa exigentis, iam captas inuasisset auxilio & nauali assultu *Pisanorũ* & *Genuensiũ*; custodesque catholicos alios trucidasset, alios visu excæcatos ab ipsarũ arce eiecisset. Sed Pisani & Genuenses nõ nimiũ super his iniuriis criminandi sunt: nam ex ore Boemundi longè aliter, quam res esset, intellexerunt. Vnde falsa illius adhortatione ducentis nauibus prædictas turres vallauerunt, & malis nauium, procera longitudine nubes tangentibus, & sportas vimineas in summitate affixas continentibus, custodes præsidiorũ grauiter oppresserunt, creberrimis lapidum & sagittarum ictibus à superueniente arbore turres & viros impugnantes. Audito enim Pisanorũ & Genuensium aduentu, *Boemũdus*, Princeps subdolus, & frater auarus, ab Antiochia, sex milliaribus Laodiceæ vicina, illis occurens, omne malum & grande nefas de ciuibus *Laodiceæ* referebat: hos enim noxios esse Christianorum calumniatores: vt sic omnium animos in odium ciuium, & vrbis obsidionem, facilius hoc concitaret instinctu. Quare factum est, vt creduli verbi illius primùm turres obsidentes, custodes earum in deditionem cogerent; dehinc turribus sua arte vel vi superatis, vrbem cingerent. Qui graui & longo assultu ciues vexantes, iam trans vallum murorum pontes duos potenter locauerunt, per quos vsq; ad mœnia faciliùs ipsis pateret accessus, & sic vrbs angustiata in breui Boemundo redderetur. In proximo enim fuit, vt ciuitas applicitis huiusmodi ingeniis caperetur, ciues punirentur, & Boemundo omnia iniustè traderentur. Iniustè quidem. Nam in obsidione Antiochię eadem Laodicea nauali obsidione & assultu *Winemari* de Bulonia, piratarũ magistri, & quorundã Christianorũ, cum præfatis turribus superata & capta est. Hi collectione nauium, è diuersis terris & regnis contracta, scilicet ab *Antwerpia, Tyla, Frisia, Flandria*; per mare Prouincialibus in terra S. Ægidii, de potestate comitis Reymundi, allociati; nauigio in circuitu orbis terræ vsque ad ipsam vrbem Laodiceę appulsi sunt: Quam occupantes & expugnãtes, Turcos & Sarracenos, iniustos dominatores, in ea repertos gladio percusserunt, vrbem verò & eius mœnia apprehendentes, comiti Reymundo cũ ipsis turribus post obsidionẽ Antiochiæ contulerunt. *Winemarus*, magister & ductor piratarũ, post hæc à Turcopolis & militibus regis Græcorũ captus & carceri deputatus est: sed ducis *Godefridi* interuentione post plurimum temporis à carcere & vinculis eductus est. Comes verò *Reymũdus* post captionẽ Antiochiæ, decreto itinere suo in Ierusalẽ cum cæteris, *Imperatori Constãtinopolis* Laodiceã ciuitatẽ, Turcis & gẽtibus ereptã, restituit; & sic fidẽ inuiolatã illi reseruauit. Iurauerat enim sibi, fœdusq; percusserat cũ eo vnà cũ Godefrido & Principibus cęteris, de cunctis vrbibus, castellis & terris, ad regnũ ipsius pertinentibus, nihil quicquã de omnibus retinere aut mentiri. Hac de causa Boemundũ Principes, ab Ierusalẽ regressi, & in terminis ciuitatis Gybel hospitati, cõperientes Laodiceã iniustè obsedisse, ac Imperatori comitiq; Reymundo iniuriã fecisse, nuncios cõstituũt, qui eũ amicabiliter & pacificè ex legatione & rogatu Christianorũ confratrũ, ab Ierusalem in victoria DEI redeuntiũ, cõpellaret, quatenus ab vrbis obsidione recederet, nullamq; vltrà Christianis calumniã inferret.

LVI. Interea dũ ad hoc nuncii eligerentur, Episcopus Pisanorũ, *Dagobertus* nomine, cognito aduẽtu & reditu Christianorũ Peregrinorũ ab Ierusalem, quorum per plurimum tempus fama nota fuit aut memoria vsque ad diem

diem [illegible] assumtis aliquibus viris de comitatu suo egregiis, fratres adire & visitare [illegible]dit. Quibus inuentis in regione prædicta, nullo modo à fletu præ gaudio [con]tinere potuit; sed in omnium Maiorum atque minorum colla ruens, cœpit [cum] lacrymis vniuersos deosculari, dicens: *Verè & absque vlla ambiguitate fateor [vos filios &] amicos DEI viuentis, qui non solùm rebus vestris, vrbibus, castellis, prædiis, vxo[ribus] [illegible] ac filiabus abrenunciastis, sed etiam animabus vestris non pepercistis, cùm hanc DEI [et] Domini nostri* IESV CHRISTI *expeditionem, in tam longinquas & barbaras nationes [illegible] [non] dubitastis, tot á aduersa, vt compertum habemus, pro redemtoris nostri gratia sustinui[stis]. [Nunquam est] auditum à* CHRISTI *natiuitate, vt aliquis Christianorum exercitus, per tot regna [& pericula] transiens, Ierusalem, in potentia & virtute, expugnatis & eiectis adulterinis filiis & [incolis], obtineret, ac loca sancta mundaret; atque in ea post victoriam ad tuendum magnificum Christianorum principem Godefridum exaltaret, sicut de gloria & virtute eius & vestra nunc accepimus. Propter quod gauisi desiderio videndi vos, & salutandi ac colloquendi, huc venire decreuimus.* LVII Ad hæc a fidelibus Peregrinis venerabili Episcopo sic responsum est: *Si Christianorum prosperitati congaudetis, & saluti arridetis, cur Christianis ciuibus, videlicet vrbis Laodiceæ iniustè vim intulistis, turres eorum cepistis, custodes trucidastis, & adhuc vrbem obsidione vallastis?* His auditis, Episcopus benignè & patienti animo excusauit se, ac se [suosque] in omnibus ignoranter deliquisse profitetur, dicens: *Mundi à sanguine [hoc] sumus. Nam cùm rudes ac totius guerra ignari, nauigio ad has partes venissemus, Boemundus ab Antiochia nobis obuiam factus est, qui ciues Laodiceæ falsos Christianos esse asseruit; eosdem etiã semper Christianis confratribus aduersari, & traditores Peregrinorum apud Turcos & Sarracenos fuisse [illegible] summopere referebat. Ad hoc vlciscendum, opem & virtutem nostrã precatus est. Nos verò verbis & assertionibus illius credentes, hosq́ ciues sceleratissimos æstimantes, vires & opẽ sibi ad obsidendam vrbem & eius habitatores contulimus; & obsequiũ nos præstare DEO in occisione illorum arbitrati sumus. Sed nunc veritatẽ ex ore vestro nouimus, quomodo inuidia & auaritia, non DEI gratia, hos Boemũdus persequitur; & nos miserè decepit ad obsidendos & puniendos Christianos. Et ideo sine mora ad nostros redituri, rem aperiemus, & sic ab vrbe eos & ab omni impugnatione cohibebimus.* LVIII Hoc dicto, nuncii ab exercitu Hierosolymitarũ cum Pisanorũ Episcopo profecti sunt. Sed Boemundũ in nimia auaritiæ suæ pertinacia reperiẽtes, [admoni]tionẽ confratrum & comprimorũ benignè sibi aperuerunt, quatenus ab vrbe Laodiceæ arma & vires suas amoueret, ne erga Imperatorẽ Græcorũ fidẽ promissã [illegible] & reditus sui impedimentũ grauissimum in regno illius paterentur. Boemundus verò auditis nunciorũ verbis, petitionẽ & admonitionẽ fideliũ pror[sus] [spre]uit, & nunquã se recessurum à muris & mœnibus *Laodiceæ* asseruit, donec [illegible] ciues suæ manciparẽtur ditioni. Nuncii autẽ omnia responsa & aspera ver[ba] Boemundi, eiusq́; impatientiã, ad exercitũ referentes, primoribus indicant; ac [illegible] omniũ vehementer acuentes, eò animos illorũ commouẽt, vt arma acquiri, & bello parari vniuersi, parui & magni, monerentur. Adhæc *Episcopus*, Boemundi intentione & responsione cognita, in castra & classes suorũ descendẽs, vniuersos, qui in [illegible] comitatu, causam edocuit & commonitionẽ Christiani exercitus. Sic cunctis *Pisanos & Genuenses*, in Domino DEO compunctos, ab obsidione vrbis, & auxilio Boemundi, reuocauit, ne vltrà ad subueniendũ manum in ciues mittere præ[su]missent. Boemundus ergo videns, se auxilio destitutũ, viresq́; suas nimiũ atte[nu]atas, & quòd fideles CHRISTI ac Principes bello & vi armorũ eũ amouere cõ[sue]uissent, vespere cœlos terrasq́; obumbrante, ab obsidione murorũ procul cum [illegible] manu sua secessit, & confratrũ volũtati, nescio amore an timore, nolens volens [ob]temperauit. LIX Crastina verò die per vniuersum mundũ relata, omnis multitudo Peregrinorũ armis & loricis induuntur; & iter insistentes, plurimumq́; diei [illegible] Laodiceã peruenerunt in vexillis ostreis tubarumq́; multitudine. Sed nul[lam] [con]tradictionẽ sibi resistentiũ inuenientes, pacificè portas ciuitatis, vltrò sibi à [ciuibus] patefactas, introierunt in omni susceptione benigna. Boemundum enim [illegible] & abhinc vsq; ad dimidiũ milliare cõsedisse, eis nunciatũ est. Co[mes] *Reymundus* cũ quingentis fratribus suæ societatis munitionẽ vrbis ingres[sus] [vex]illũ, quod erat notissimũ, in eminentioris turris erexit cacumine, [illegible] vniuersas Laodiceæ turres locata. Cæteri verò fratres & compri[mores] [illegible] ædificia domorũ extrà & infra hospitãdi gratia diuisi sũt. Circiter viginti [millium] Hierosolymitanorũ erat numerus, quando ab Ierusalẽ reuersi, Laodiceæ [illegible] intrauerunt, quibus omnium rerum vitæ necessariarũ copia à vendentibus [con]cessa est. Mensis enim September & Autumni tempus erat, quando

Laodiceam peruenerunt. Vbi præcipua vbertate frumenti, vuarum, musti, olei & hordei fruentes, quindecim dierum spacium lætanter peregerunt, ciuibus vrbis & Peregrinis Pisanis ac Genuensibus omnem familiaritatis & affabilitatis mutuæ
LX. gratiam exhibentibus. Inter hæc mutuæ caritatis gaudia vtrinque sui recordati Christiani nominis, & communiter habitæ tribulationis, passionis & pristinæ dilectionis, internuncios constituerunt, qui Boemundum de iniustitia sua arguerent, & de concordia interpellarent: quatenus compunctus fratribus reconciliari non abnueret, fratres quoque eum satisfacientem benignè in concordiam & caritatem reciperent. *Boemundus* his auditis nunciis, compunctus super omnibus, in vnitatem & dilectionē festinanter redit. Etenim statuto die in campestribus Laodiceæ colloquio habito, præcipuè inter duos comites *Reymundum* & *Boemundum*; dehinc inter alios pax & amicitia firmata est, & omne vetus odium penitus exclusum. Sicque triduò cum illis Boemundus moram faciens, in obsequio caritatis victoriam Ierusalem sciscitatus est: post hæc Antiochiam cum suis reuersus est. *Robertus* verò Flandrensis, *Robertus* pariter Nortmanorū princeps, *Gastus* de Burdeiz, *Cuno* de Monte acuto & cæteri compares, post aliquot dies reditum nauigio constituerunt ad terram natiuitatis suæ. At comes *Reymundus*, metuens Laodiceam & Tortosam vrbes, quas difficili labore subiugauerat, ex Boemundi auaritia & instabilitate amittere, cum plurima manu suorum sequacium remansit.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER SEPTIMVS.

Argumenta Capitum.

I. Ciues Assur, transgressores fœderis, Dux obsidet iteratò.

II. Lacrymosa narratio de Gerhardo milite.

III. Vbi Ducis machina procumbente, plurimi Christianorum pariter conflagrârunt.

IV. Exhortatio Ducis ad milites.

V. Populo pœnitentia indicitur, sed concremata simili machina, iterum plectitur.

VI. Soluta obsidione Assur, Boemundus & Baldewinus sanctam ciuitatem ingrediuntur.

VII. De ambitione Patriarchatus Pisani Episcopi.

VIII Principes cum Duce Iordanē adierunt.

IX. Vbi ciues Assur graui membrorum abscissione mulctantur.

X. Milites decem Christiani triginta equites Gentilium fugant & necant.

XI. Apud Assur iterum Babylonici à Ducis militibus detruncantur.

XII. Assur ciuitas facta est tributaria, & Ioppe instauratur.

XIII. Principes circumiacentium ciuitatum munerarios se Duci sponte offerunt.

XIV. De eodem, & quòd Dux pacē statuerit per terram.

XV. Suprà dictus Gerhardus incolumis remissus beneficiis honoratur.

XVI. De pertinacia grossi rustici.

XVII. Tankradi nuncios Princeps Damascenus perdidit: terram eius Dux inuadens, grossum rusticum ad fœdus coegit.

XVIII. Vbi Dux gloriosus cœpit ægrotare.

XIX. Venetorum muneribus Dux honoratur, ac deinde vehemētius ægritudine premitur.

XX. Consilio Ducis castelli Cayphas obsidio præparatur.

XXI. Obitus gloriosi Ducis & Wernerii ... litis.

XXII. Obsidio castelli Cayphas.

XXIII. Tankradi hortatu obsidio lentata paululum reparatur.

XXIV. Quanta pertulerint illic fortissimi milites.

XXV. Oppidum Cayphas expugnatur.

XXVI. Gelmarus expulsus, & Tankradus castellum Cayphas obtinuit.

XXVII. Consilio Maiorum Boemundus ad regnandum in Ierusalem vocatur, sed in itinere capitur.

XXVIII. Donimanus, Princeps Turcorum obsessis Malatinæ Christianis contemnitur.

XXIX. Baldewinus liberare volens Boemundum, nihil proficit.

XXX. Baldewinus per legatos conuenitur, ut fratris loco regnū Hierosolymitanum suscipiat.

XXXI. Baldewinus Ierusalem profecturus, ... quino cum suum ciuitati Rohas præfecit.

XXXII. Baldewinus, diro imminentis prælii nuncio pulsatus, cum paucis obuiam pergit.

XXXIII. De eodem.

XXXIV. Ipse fugam simulans, reuersus gloriosam adeptus est victoriam.

XXXV. Quàm sagaciter Baldewinus versutiam Tankradi preuenit.

XXXVI. Tankrado solo aduentu Baldewini perterrito, Baldewinus sanctam ingressus est ciuitatem.

XXXVII. Perquisitis rebus defuncti fratris,

à vna

POSTQVAM ciues *Assur*, vulgariter *Arsid*, ex consilio inuidiorum, I.
vrbē & reditus, quos pepigerant Duci Godefrido singulis annis cōferre, cōcussi timore victoriæ, quam acceperat iuxta Ascalonē, prorsus negauerunt; obsides illius, pro pacto amicitiæ datos, iniquè retinentes, & suis gaudētes receptis, qui in fide malè seruata Ducis euaserat custodiā, vltrà se à facie Ducis forti muniēre tutela. Quapropter Rex ira motus, cæteriq; nobiles & ignobiles, qui secū remanserant, nēpe *Willehelmus de Montpelir, Wernerus de Greiz, Geldemarus Carpent.* W*ickerus Alemanus*, vniuersi equites & pedites Christiani cū tribus millibus vrbē cinxerunt, in circuitu eius tabernacula sua extendentes. Collocatis ergo vndiq; tentoriis, aptauerunt machinas & instrumēta mangenarum, spacio septem hebdomadarū summo studio ea fabricantes. Ap- II.
[illegible] tandē muro ingeniis, fortiter ciues oppugnabant. Illi verò non segnius pro [illegible] resistebant à turrita arce & mœnibus. Sed frustra videntes se in defensione de[illegible]are, malum naualem proceræ altitudinis, qui in media vrbe iacebat, funibus & [illegible] strictum leuauerunt in altum; in quo vnum de obsidibus Ducis, *Gerhardum* [illegible] ortum de genere Hamaicorum de præsidio Auennis, militem egregiū [illegible] affixerunt [illegible] modum crucifixi manus & pedes illius extendētes funibus: quem iā [illegible] pœnis consumtū à carnificibus arbitrabantur Christiani. Sed erectus & affixus [illegible] culmine mali idē Gerhardus, in hanc miserabilē vocē cū lacrymis erupit, ac du[illegible]: *O Dux illustrissime, nūc reminiscere, quomodo tuo præcepto huc obses & exul inter [illegible] & viros impios transmissus sum. Ideoq; peto, vt aliqua misericordia vel huma[illegible] moucaris, et tā graui et sæuo martyrio me perire nō patiaris.* D[illegible]: *Nequaquā, [illegible] acerrime, tui misereri possū, et tot homines auertere à vindicta ciuitatis huius. Et ideo, [illegible] vterinus esses, vt Eustachius hac conditione liberari non posses, vt vrbs illæsa permane[illegible] siquidē habes, et vtilius est, vt tu solus moriaris, quā decretū & iusiurādū nostro-*

rum violetur, & vrbs hæc semper Peregrinis habeatur infesta. Si enim præsenti vita moriaris, viuere habes cum CHRISTO in cœlestibus. Hæc Gerhardus intelligens, & nulla se lacrymarum prece videns proficere, summopere Ducem exorat, vt equum & arma sua Sancto præsentaret Sepulcro, quæ illic DEO famulantibus pro remedio animæ suæ largiatur. Ad hæc Dux & vniuersa multitudo Christianorum fortiter assiliunt vrbem, in confratre Gerhardo totius pietatis & misericordiæ obliti, vrbis defensores in sagittis & fundibulis & mangenellis circumquaque impugnantes. Et iam inter plurimas sagittas, incautè emissas, decem sagittis eiusdem Gerhardi corpus
III. confixum & vulneratum est. Gentiles autem cernentes, quia vir strenuus, omni pietate à cordibus suorum exclusa, vulneraretur, sic Duci & omni populo Christiano magnis blasphemiis improperabant, dicentes: *Gens impia & crudelis, qui minimè fratri & conchristiano vestro parcere curastis; sed acrius, illo viso & eius perditione, vrbem atque ciues oppugnastis.* Hoc dicto, ab intus mangenellis, balistis & sagittis viriliter resistentes, vrbem in machina expugnantes Ducis milites nitebantur repellere. Palos enim ferreos & acutos, oleo, stuppis, pice, ignis fomite inuolutos, & omnino aqua inextinguibiles, creberrima iaculatione à mœnibus intorquebant machinæ trans taurina cornua, quibus vimineæ crates opertæ erant ad excutiendos iniectos ignes. Sed tandem paulatim flamma suscitata, & vires vndique in arida materia rapiente, tota machina combusta humi procumbens corruit cum tribus cœnaculis: in quibus viri bellatores amplius quàm quinquaginta, à Duce & cæteris primoribus constituti, nunc vndiq; flammarum inuasione occupati, cum ipsa machina ruinam perpessi sunt. Alii fractis ceruicibus & collo, alii semiputatis cruribus eorum aut brachiis, quidam ruptis visceribus ab intolerabili massa lignorum, nec vlla ope liberandi, vnà cum lignis in fauillam & cineres redacti sunt. In quibus *Franco de Mechela* villa, quæ est super Mosam fluuium, miles imperterritus, ab ardentissima trabe occupatus, eodem igne inextinguibili incendio concremari ab omnibus visus est.
IV. Continuò sine mora *Rotholdus*, miles acerrimus, videns quia ars & flamma Sarracenorum inualuit, machinaque cum inhabitatoribus suis humi procubuit, à mœnibus vrbis, in quæ à machina descenderat ante incendium vnà cum *Petro Longobardo*, milite præclaro, celeri pede desiliit, quòd nullum eis auxilium ferebatur; & in vallo iuxta muros constiterunt illæsi. *Sarraceni* autem videntes eos iuxta muros corruisse, ferratis sudibus, & immensa mole lapidum, viros opprimere certabant: sed DEO protegente, & galea fortissima crebros ictus sustinente, viui & incolumes ad societatem Christianorum reuersi sunt. Dux itaque cernens, sic suos audacissimos milites graui interitu & ruina corruisse, alios extinctos & combustos, alios eneruatos, & omne opus machinæ celeri strage & edaci flamma consumtum, ac plurimos Christianæ societatis animo deficere, fugamque meditari, mœstus & dolens, vniuersos desperatos reuocare cœpit ad assultum vrbis, ad interitum aduersariorum, ad firmandam obsidionem, dicens: *Ah miseri & inutiles, ad quid de terra & cognatione vestra exiistis, nisi vt animas vestras vsque ad mortem pro nomine* IESV *daretis, & redemtione sanctæ Ecclesiæ, & liberatione confratrum vestrorum. Ecce ciuitas hæc, & vniuersæ nationes in circuitu, Ierusalem vrbi inimicantur, & insidiantur saluti nostræ; quarum hæc vna est, quam obsedistis. Videte, ne deficiatis à proposito vestro, & viliter effœminati, hanc vrbem insuperatam relinquatis. Agite ergo pœnitentiam luxuriæ vestræ fœdissimæ, quam in hac via sancta incesti exercuistis, & omnium iniquitatũ vestrarum, quibus gratiam* DEI *offendistis; & sic Dominum cœli, apud quem non est iniquitas, venia & confessione delictorum vestrorum purgati, facite vobis placabilem: quia sine illo nihil potestis facere.*
V. Ad hanc Ducis vocem & admonitionem vniuersi fugæ intenti, & timore concussi, tunc solatio roborati, obsidionem circa Assur amplius & validius, quàm antea firmauerunt, donec & altera machina, iteratò fabricata, muris applicaretur, per quam ciuitas capta redderetur. In hac tandem repertis omnibus, crastina luce primùm exorta, *Arnolfus* Cancellarius Sepulcri Dominici, clericus illustris & DEO deuotus, ipsum Ducem & vniuersos magnos & paruos cœpit redarguere de perfidia & duritia cordis, qua in fratres suos, *Gerhardum* & *Lambertum*, malo affixos, & apud Assyrios obsides derelictos, peccauerũt. Idcirco omnes de hac impietate, cunctorũq; fœditate delictorũ, ad confessionẽ & correctionẽ paternè cohortatus est. Sic itaq; eo adhortãte ad cõpunctionẽ cordis, & veniã culparũ suarũ, lacrymis profusis in vnã erigũtur volũtatẽ ad vrbis obsidionẽ; rursumq; cõponentes machinã & tormẽta lapidũ, lõga tẽpora circa muros expleuerunt. Ad instar verò magnitudinis

prioris

...chinæ altera hæc machina facta & composita, muris ciuitatis in virtute ... ac multitudine virorum & mulierum, trans vallum applicata est, & in ... culis viri fortissimi & audaces, ad pugnam ciuibus inferendam, consti... Hæc autem machina dum sic trans vallum traheretur, vt muros ciuitatis ... sublimitate superaret, vtrique ex eo arcu, iaculis ac lanceis mœnia op... ciues etiam in mœnibus consistentes grauiter vexarent, simili iacula... illorum ignitorum; vt priorem machinam, *Sarraceni* eam infixerunt, quous... flamma suscitata inualescens crates, postes, trabes inuasit ac combussit. Mox ... extinguendam machinam de omni exercitu & tentoriis concurrunt viri ac ... aquam singuli in singulis vasis afferentes. Sed minimè profecit tanta a... suffusio. Nam huius ignis genus aqua erat inextinguibile, & flamma ma... insuperabilis, ideoque machina nequaquam potuit extingui, donec peni... subita ruinam magnam faciens, quàm plurimos virorum ac mulierum cir... ... diuersis plagis attriuit. Alii ibidem mortui, alii membrorum læsione ... iacebant; quidam seminecés quassatis visceribus purpureum sanguinem ... Alii flammis suffocati, à nemine liberari valentes, miserè periclita... Vnus erat dolor pereuntium, nulla quies. Nihil his ingeniis Duce VII. ... consilio suorum accepto, eò quòd ciuitas *Assur*, hoc tempore gra... hyemis inchoante, præ frigore & niue insuperabilis haberetur, Ierusa... Decembri mense mediato rediit; sed centum equites cum ducentis peditibus ... vel Ramæ attitulauit, qui assiduè ciues Assur impugnarent, ac bello laces... Ciues verò præcauentes, ne aliquis impetus aut insidiæ illorum ex impro... ... nequaquam longè à muris procedebant. Vnde milites Ducis sata ... illorum per singulos dies deprædabantur. Tandem iidem milites Chri... ...; quia nihil insidiis aut assultu proficerent, *Ierusalem* & ipsi reuer... ... duorum mensium se ab omni impetu & infestatione continue... ... securi facti viri Assur, & aduersitatis nihil vltrà æstimantes, in negotiis ... paulatim ab vrbe procedebant incautè, & vites agrosque excolebant. *Boemun*... ciuitatem *Antiochia* audita Christianorum victoria, & Godefridi Ducis ... exaltatione in Ierusalem, ex verbis & relatione Roberti Flandrensis, Ro... ... Normannorum principis, & cæterorum redeuntium, *Baldewino* eiusdem ... fratre, admonito per legatos, viam Ierusalem insistere decreuit ad visitan... ... Dominici Sepulcri. Quibus *Dagobertus* Pisanus Episcopus, cum omni ... suo longo tempore (trium mensium) in regione commoratus Laodiceę, ... in via hac adiunctus est; datisque muneribus, cum vtrisque pactus est amici... ... de die in diem in omni sermone, & actione simulatæ religionis, cunctis ni... acceptus. *Natali* autem *Domini* in proximo facto, præfati Principes cum in... ... honore & comitatu Christianorum Ierusalem sunt ingressi; duce Godefrido ... eis occurrente; & præ gaudio, nimioque desiderio eos videndi, pia eis of... ... Aliquot deinde diebus transactis, *Episcopus Pisanus*, multum fau... VIII. ... Baldewino & Boemundo sibi conquisitis, Duci adeò gratus & dilectus ... cœpit, quò vsque ad Patriarchatus dignitatem prouehi meruit, collatione ... pecuniæ, quàm dilectione nouæ Ecclesiæ. Idem verò Dagobertus cùm ad... Pisanus esset Episcopus, ab *Vrbano* Romanorum summo Pontifice, in Hispa... directus in legationem Christiani cultus & religionis, honorificè ab Rege, ... nomine, susceptus est, & ab omnibus Episcopis & Archiepiscopis regni il... ... obedientia & caritate: quin & muneribus pretiosis ac magnificis, tam in ... quàm in argento & ostro ab ipso Rege cunctisque primoribus ditatus & ho... ... Innotuit etiam plurimis, quomodo arietem aureum miri decoris & ... Rex illustris per manu eiusdem Dagoberti domino Apostolico cari... ... miserit: quem ille cum cætera vndecunque collecta pecunia inar... ... celando retinuit. Et, vt pro vero aiunt, quibus res patuit, hanc ... ... talenti & arietis aurei, mortuo Vrbano Pontifice, Ierusalem de... ... Boemundum Baldewinumque corrumpens, Godefrido duci arietem & ... munera contulit; sicque Patriarchatus honore sublimatus est. Iam VIII. ... cathedra Hierosolymitanorum sedis Patriarcha constituto, & conse... ... Episcopo ciuitatis Rama, quam vulgariter nominant *Ramès*; & Na... ... in omni iucunditate & lætitia à viris catholicis & Principibus cele... ... Boemundus, Baldewinus & ipse Patriarcha à Duce impetrauerunt, vt sic

iter moderarentur, quatenus ad Iordanis flumen in vigilia Epiphaniæ Domini
conuenirent, vbi Dominus IESVS à Iohanne baptizari dignatus est. Qui volun-
tati & desiderio eorum satisfaciens, in omni apparatu & virtute peditum & equi-
tum cum eis ad ipsum flumen descendit: in quo præ gaudio loti sunt & delectati.
Post hæc *Baldewinus* & *Boemundus* in omni hilaritate & mutua gratia cum Duce
lætati, illic in regione Iordanis, dato cum lacrymis osculo, ad inuicem dissociati
sunt: Godefridus cum Patriarcha reuersus Ierusalem; Boemundus verò & Balde-
IX. winus Antiochiam & Rohas reuersi sunt. De hinc mense Februario medi-
ante, ciues *Assur*, dum securè de die in diem in omnibus negociis studerent, &
pacificè ad excolendas vineas & agros procederent, quidam Sarracenus ex ciui-
bus vrbis Assur, vt gratiam inueniret in oculis Ducis, omnia propalauit, quàm se-
curi, & nullius mortis respectum habentes, ab vrbe ciues exirent ad omnia, quæ
eis erant necessaria. Dux autem Sarraceno audito, benignè illi in omnibus aurem
adhibuit, & curam eius egit, vt sic magis viro blandiretur: vnde ab illo traditore
dies designata est, qua illos in vineis agrisque laborantes alios occidere, alios pos-
set comprehendere. Eadem itaque die illucescente, *Godefridus* dux quadraginta
milites armatos iuxta *Rames* in insidiis constituit: qui Sarracenos ad mille egressos
repentino impetu equorum aggressi sunt; & eos sæuo vulnere interimentes, su-
pra quingentos naribus amputatis & manibus aut pedibus in campo semiuiuos re-
liquerunt, ipsi verò victores cum captiuis vxoribus eorum & pueris *Ierusalem* re-
uersi sunt. Cognita hac strage grauissima, tota ciuitas Assur dolore & lamentis
commota est, & vniuersi in ea habitantes: qui sine dilatione Regi Babyloniæ tam
X. crudelis famæ & damni nuncios miserunt. Audito quidem tam crudeli nun-
cio *Merauis*, qui post Regem secundus imperat, & cuius voci omnes ciues, & vni-
uersæ ciuitates de regno Babyloniæ, obœdiunt, turbatus est vehementer, statimq́;
centum equites Arabes & ducentos *Azopart* mittere se promisit ad subuenien-
dum ciuibus, vrbemque tuendam: non enim passus est ad aures Domini Regis Ba-
byloniæ Ammirabilis tam grauem legationem peruenire, ne cor eius nimium
grauaretur. Intellecto hoc solamine, quod promiserat Merauis, multum gauisi
sunt ciues Assur, & ab illo die portis apertis, ipsi & omnia armenta securè in agros
procedebant, sed non tamen longè ab vrbe. Deinde octo diebus transactis, auxi-
lium & vires Regis Babyloniæ illis affuerunt, centum equites Arabes & ducenti
Azopart: quorum iussione & consolatione longius, quàm solebant, ab vrbe &
porta procedere præsumebant. Audito tandem in Ierusalem aduentu illorum,
surrexerunt clam Duce decem milites Christianorum, & in termino Rametis
constiterunt ad explorandam rei veritatem, vtrum milites Babyloniæ affuissent
in auxilium vrbis Assur. Qui protinus quinque armigeros direxerunt ante mœnia
vrbis ad lacessendos & producendos viros, quorum fama erat; ipsi verò decem
in campestria Assur descenderunt. Armigeris autem discurrentibus in equis ante
mœnia vrbis ex decreto decem militum, triginta equites Arabum ab vrbe subitò
exierunt armati, eosque grauiter insecuti sunt, post tergum relictis insidiis. Armi-
geri verò quantocius equorum velocitate ad decem equites Christianorum fu-
gam inierunt. Quibus ad subueniendum decem domini sui illico in equis & armis
affuerunt; & triginta *Arabes* in fugam remittentes, vsque ad portas & mœnia Assur
eos persecuti sunt, tres illorum in momento perimentes; quorum capita, ab armi-
geris amputata, cum equis & spoliis eorum afferentes, Ierusalem cum gaudio re-
XI. uersi sunt. Comperta hac victoria, & tam laudabili audacia decem equitum,
Dux & vniuersi sui lætati sunt: Vnde centum & quadraginta equites conuocans, in
insidiis versus Rames conductu *Werneri* de Greis, ac *Roberti* probi militis de Apu-
lia, ituros, constituit, vt Arabes milites aliqua arte lacessitos, & ab vrbe Assur pro-
ductos circumuenientes, aliquid insigne cum eis molirentur. Manserunt itaque
hi milites Christiani Ducis iuxta Rames in insidiis duobus diebus: donec ciues
Assur tertia die egressi fiducia suorum militum per agros cum gregibus suis, igna-
ri totius infestationis, vagari securè cœperunt. Illis verò sine respectu periculi va-
gantibus, viginti milites continuò ab insidiis & societate Christianorum egressi,
prædam vndique contraxerunt, vi etiam abducentes: sed mox à militibus Assur
excussa est. Ad hæc tota manus Christianorum consurgens, ab insidiis fortiter as-
silierunt: milites quoque Arabum & Azopart omnesque pedites illorum idem fe-
cerunt: & vtrinque graue commissum est prælium. Tandem Christiani præua-
lentes,

...timam partem illorum occiderunt; prædamque retinentes, cum pluri-
...captis ibidem militibus in gloria & iucũditate Ierusalem reuersi sunt.
...tem Sarraceni, qui pauci vix euaserant, cum fama luctuosa Babyloniam
... & Regis iram, Babyloniorumque metum, adauxisse, nulli dubium hã-
Dux denique Godefridus de prospero euentu suorum non ad modicum
... Sic tandem ciuitas *Assur* tædio affecta, nec Regis sui auxilio vi- XII.
...posse resistere, pacem composuit; claues portarum & turrium Duci obtu-
...ci tributaria. Cuius tributa Roberto, militi præclaro de Apulia, pro con-
...ne solidorum à Duce concessa sunt. Post hæc Dux volens adhuc amplius
...re & subiugare ciuitatem *Ascalonem*, & cæteras vrbes sub regno Babyloniæ
...mere & debellare, *Ioppen*, quæ vulgariter *Iaphet* dicitur, antiquo ex termino
...m, reædificari, murisque muniri, constituit: quatenus illic portus nauium
... ab hac cæteris Gentilium ciuitatibus locus esset resistendi ac nõcendi.
...a communita ciuitate Iaphet, ab omnibus regnis & insulis Christianorum
...es, vitæ necessaria afferentes, ad eius portum accedebant: Peregrini
...equentantes vsquequaque securè illuc descendebant, corpora sua hospi-
...ciete curantes. *Sarraceni* autem dolentes & tristes facti sunt, eo quòd XIII.
...itate reædificata & instaurata vniuersæ ciuitates Gentilium in circuitu
...ndæ, debellandæ ac deuastandæ essent; Christianorumque vires per mare
...ntes de die in diem augerentur. Quid aduersus hoc facerent, Gentiles ni-
...ius senserunt in omni consilio, nisi vt legatio ab Ascalone, Cæsarea, & Pto-
... vel Accaron, ad salutandum Ducem maturaretur ex parte Ammiraldo-
...dictarum vrbium. Nec mora, legatio ad aures Ducis & omnium prima-
...m Ierusalem in hunc modum delata est. AMMIRALDVS ASCA-
... AMMIRALDVS CÆSAREÆ, SIMILITER AMMIRALDVS PTOLE-
... DVCI GODEFRIDO IN OMNIBVS S. *Exoramus te, Ducem gloriosissi-*
...magnificum, quatenus gratia & concessu tuo ciues nostri securi & pacificè ad negocia sua
... Et decem valentes equos mulosque tres, corpore elegantes, tibi mittemus; ac singulis
...quinque millia Byzantiorum in ratione tributorum reddituri sumus. Hoc pacto ni-
...facta & firmata est, quin abhinc amicitia fieri cœpit de die in diem, pre-
...ter Ducem & Ammiraldum ciuitatis Ascalonis; & donorum copiæ Duci
...bant in frumento, vino, hordeo & oleo plus quàm dici & memorari pos-
...liter Cæsarea & Accaron, datis muneribus auri & argenti, pacem & secu-
...obtinebant. Incubuit enim timor Christianissimi Ducis vniuersas terras
... Gentium. Principes dehinc Arabiæ, famam Ducis tam glorio- XIV.
...intelligentes, pacem & ipsi pariter & amicitiam cum eo componebant,
...conditione: vt pacificè Ierusalem & Ioppen sui mercatores, omnia cor-
...ecessaria afferentes, sine interdictione cum Christianis precio mutuarent.
...m est: & allata sunt abundanter vniuersa tam Ioppen quàm Ierusa-
..., bobus, ouibus & equis, vestibus & annona; & omnia æquo precio
... mutuabant: & sic lætitia magna in populo facta est. Omnem ve-
...nem & egressionem per mare omnibus Gentilibus interdixit. E-
...m custodes & insidiæ diffusæ per mare, ne quicquam Gentiles nauigio suis
...tibus inferrent, vnde ciuitates necessariis opibus abundantes, & confisæ fa-
...belles superbirent; & fœdere neglecto, quod cum Duce pepigerant, exalta-
...sterent. Si qui verò ab Alexandria, Damiata, vel Africa nauigio veniebant,
...pibus suis à militibus Ducis capti detruncabãtur. Similiter Sarraceni Chri-
...nullam in mari pacem seruabant: solummodò pacem & fœdus vtrinque
...t super terram. Hæc pax nimium adeò inter Ducem & Ammiraldum A-
...s cœpit, vt ciues illius pacificè cum rebus venalibus penetrarent; & viri
... similiter Ascalonem sine impedimento proficiscerentur. Cùm XV.
...tum cresceret, & amicitiæ magis ac magis iungerentur, quadam die
... & Ammiraldus Ascalonis *Gerhardum* de præsidio Auennis, ab omni
...um, honorificè vestibus indutum, & equo optimo impositum, duci
...mo Ierusalem dono remisit: quem multis iam diebus in Assur obiisse,
...ersi Christiani existimabant, nescientes quòd à malo depositus, ab
... Ammiraldo missus fuisset. Dux itaque viso, & incolumi recepto, Ger-
... o milite suo, & egregio adolescente, gauisus est vehementer. Cui sta-
...uneratione sui magni laboris maxima terræ beneficia centum marcarũ

cum castello, quod dicitur *ad S. Abraham*, in præsentia omnium fidelium, qui aderant, largitus est. Cœpit denique ab ea die super terram magis ac magis pax hinc & hinc multiplicari, donec tædio facta est militibus Galliæ pugnacibus.

XVI. Post hæc non multa mora *Tankradus* Duci Ierusalem occurrit in aduentu Natalis Domini à præsidio *Tabariæ*: quod Dux idem vallo & insuperabili munitione, in montis arduo reædificauerat; & Tankradus dono Ducis ad tuendum susceperat: valdè tunc conquestus & auxilium petens, eò quòd terra & ciuitas *Grossi Rustici*, regno Ægypti adiacentes, sibi rebellarent, & redditus reddere dedignarentur. Hoc Dux audito, & molestè accepto, post dies octo precibus Tankradi satisfaciens, ducentis equitibus & mille peditibus terram regionesque Grossi Rustici ingressus est; & præda innumerabili vndique contracta, homines Gentiles alios trucidari, alios iussit captiuari, cætera verò omnia in flammas & cædes vsquequaque redegit. Moram itaque in regione hac Duce per dies octo strage & incendio faciente, Grossus Rusticus, Princeps regionis, legationem direxit propter auxilium Turcorum, si fortè viribus illorum fretus, Duci occurrens, resistere posset. Hic Princeps appellatus est à Gallis *Grossus Rusticus* præ nimia pinguique corpulentia vilique persona, in qua totus rusticus esse videbatur. Princeps verò Turcorum & Rex Damascenorum illius audita legatione, quingentos Turcos sine mora illi misit in auxilium. Iam Christiani milites post diutinam & nimiam stragem de terra Rustici exierunt, Duce semper cum præda gregis & vestium cæterarumq; rerum in fronte gradiente; Tankrado verò à longè post tergum cum centum equitibus custodiam faciente. Et ecce post paulum Turcorum milites cum festinatione visi sunt adesse. Quibus Tankradus non segniter occurrens, cum illis prælium commisit. Vtrinque hac die bello grauati sunt, alii occisi, alii vulnerati; Tankradus vix elapsus est. Vespere autem facto, Dux & tota manus illius per campestria, positis armis, pernoctans, & ignorans, quomodo Tankradus cum Turcis commiserat bellum, totus adhuc de euentu illius erat incertus, quo vsque ea nocte media incolumis ereptus est cum suis sodalibus, quorum aliqui sagittis grauati sunt. Dux verò vt intellexit, quomodo Turci Tankradum à Damasco persecuti fuerint, & cum eo bellum commiserint, iussit summo manè diei sequentis acies fieri, & Turcis eorum persecutoribus occurrere. Sed nec vnus in regione hac repertus est. Nam egregii Ducis præsentiam nimium vicinam persentientes, per totam noctem in sua reuersi sunt, vltrà ab insecutione Tankradi cessantes. Post hæc Dux in Ierusalem rediit. *Tankradus Tabariam* cum suis pariter regressus, sexaginta milites secum habens, illic moram fecit, singulis diebus Damascum & municipia Turcorum expugnans, & prædas à terra & regione eorum abducens. Arx autem hæc *Tabaria* sita est iuxta locum, quem appellant mare Tiberiadis, duo milliaria habens in longitudine, & duo in latitudine. Hanc à Duce Christianissimo subiugatam cum præsidio restructo Tankradus obtinuit in beneficio, eò quòd gratiam in oculis ipsius inuenerit, in officio militari probus, & quia aduersariis Christianorum indeficiens ad resistendum videretur.

XVII. *Turci* verò Tankradum de die in diem videntes inualescere, ducisque Godefridi vires illi semper adesse, per aliquod tempus pacem cum eo decreuerunt componere, sub hac conditione: vt post huius pacis terminum, communi consilio inito, aut sibi vellent subesse, aut omnino fœdus cum illo refutarent subire. *Tankradus* super his cum Duce sumto consilio, acquieuit Turcorum precibus, & plurima munera Byzantiorum, auri & argenti & ostri ab eis & Grosso Rustico suscipiens, terram minimè posthac bello commouit. Deinde transactis aliquantis diebus, Tankradus sex milites, viros disertos & peritissimos, direxit ad Principem Turcorum Damasci; quatenus vrbem sibi redderet, & Christianitatis professionem assumeret, si tamen eius dono vel consensu in aliqua parte regionis illius habitare vel viuere vellet; alioquin propter aurum vel argentum vel cætera dona se illi amicitiam seruare non posse. His igitur auditis, Princeps Damascenorum vehemente ira motus est, apprehensosque viros quinque decollari iussit: sextum autem, quia Turcorum sectam arripuit, vitæ reseruari præcepit. Istorum tam egregiorum legatorum cæde cruentissima Ducis ad aures perlata, vehementer vnà cum Tankrado & omni Ecclesia turbatus est. Qui continuò accitis vndique viribus equitum & peditum, in terram Damascenorum aduersus interfectores fratrum descendit, per dies quindecim terram & regiones depopulatus, nemine sibi resistente. Videns ergo Princeps

ceps

ceps regionis, *Grossus Rusticus*, quia à facie Christianorum nil sibi nil Turcis inta-
ctum remanebat, nolens volens fœdus cum Duce & Tankrado percussit; Turcos
verò renuit, quorum auxilio stare ante faciem Christianissimi Ducis prorsus non
valebat. Hoc fœdere cum Principe prædicto confirmato sub ratione tribu- XVIII.
torum, *Dux* per Ptolemaidem, Cæsaream & Cayphas regredi disposuit: cui *Am-*
miraldus Cæsareæ in occursum veniens, benignè prandium obtulit. Sed ille cibum
contradicens, tantùm de pomo cedri gustans cum omni mansuetudine & gratia-
rum actione, post modicum graui infirmitate correptus est; diuertensque Ioppen,
Episcopum & Ducem Venetorum in apparatu copioso & armorum multitudine re-
perit. Cognito autem quòd conchristiani essent, & non hostilis collectio, secre-
tò hospitium, quod sibi nouum construxerat, cum paucis subintrauit: Nam
molestia corporis accrescente premebatur: Cui quatuor ex suis collateralibus as-
sistentes, alii pedes illius in gremio accipiebant, alii capiti eius ad reclinan-
dum pectus suum supponebant; quidam verò super eius dolore nimium ac dolen-
ter flebant, eò quòd tanto Principe destitui in hoc longo exilio pertimescebant.
Audientes ergo Christiani Peregrini, quomodo tantus Princeps ægrotaret, XIX.
graui mœrore & luctu concussi sunt, crebrò visitandi gratia ad eum venientes: in-
ter quos ipse *Dux & Episcopus Venetiarum*, & eorum primates, introducti sunt ad sa-
lutandum ipsum Ducem, videndum & colloquendum. Intromissi ergo, in vasis
aureis & argenteis, ostro & veste preciosa, mira & insolita dona Duci obtulerunt;
ac dederunt, propter dilectionem & desiderium, quod videndi eum, semper ha-
bebant. Dux quidem *Godefridus* summa cum caritate, ea, quæ obtulerant, suscepit,
& benignè eos allocutus, nauali hospitio remisit, asserens se aliquantulum infir-
mitate detentum; sed in crastino, si ei quicquam remissiùs fuerit, in aspectu omniū
se præsentare, qui eum videre & cognoscere cupiebant, & tunc libenter velle per-
frui eorum communi affabilitate. Nocte deniq; eadem, dolore ac languore corpo-
ris illius inualescente, à suis, propter nimietatem tumultus naualis exercitus, Ie-
rusalem se deferri iussit: quoniam hoc tempore, sicut policitus fuerat, Peregrinis
Venetiarum nullà affabilitate potuit communicare. Cognita hac Ducis va- XX.
lida ægritudine, dux & principes Venetorum *Wernerum* de Greis & *Tankradum*
aggressi sunt, videlicet vt Duci loquerentur, quid acturi sint? seu an ciuitatem a-
liquam in littore maris obsidentes debellarent, priusquam Ierusalem descendant;
seu expectarent quo vsque Deo donante, dux sanitatem reciperet. Ascenderat
autem tunc festinanter Tankradus à Tabaria in Iaphet, vehemente Ducis com-
perta infirmitate. Dehinc Ducem ambo Principes super his, quæ à Venetis audie-
rant, conuenerunt; & consilio cum eo facto, licet ægrotante, & cæteris primori-
bus, decretum est, vt castellum, *Cayphas* dictum, Peregrini Veneti nauali obsidione
circundarent; Tankradus verò vice Ducis cum Wernero obsidionem in sicco lo-
carent: videlicet vt ab vtroque latere maris & terræ, vrbs obsessa & oppressa cape-
retur. Aptatis siquidem ingeniis, quibus Cayphas vinceretur in terra & in mari,
fama luctuosa allata est in Ioppen, ducem *Godefridum* summum Principem iam o-
biisse. Quapropter conturbati vniuersi tam *Veneti* quàm *Galli*, relicto omni appa-
ratu obsidionis, festinatò Ierusalem venerunt; Ducemque sic occupatum infirmi-
tate & aggrauatum inuenerunt, vt vix verbum reddere valeret. Sed tamen quan-
tulumcunque primores consolatus, se ab hac infirmitate fatebatur conualescere.
Ad hanc Ducis consolationem adorato à Venetis Sepulcro Dominico, & locis
Sanctis visitatis, *Tankradus* & *Wernerus* vnà cum *Patriarcha Dagoberto* in Ioppen re-
uersi sunt, apparatum suum sine otio ad vnguem iterantes. Et post dies quindecim
cum omni opere machinarum & balistarum profecti, mari & terra Cayphas ap-
plicuerunt. Sed Wernerus Iaphet remansit, eò quòd subitò infirmitate fuerit cor-
reptus, & abhinc in gestario Ierusalem aduectus est. Post quatuor dies allato XXI.
Wernero in Ierusalem, *Dux* vehementiùs infirmitate cœpit laborare. Qui con-
fessione delictorum suorum in vera cordis compunctione & lacrymis peracta, Do-
minico quoque corporis & sanguinis communione percepta; sic spirituali scuto
munitus & protectus, ab hac luce subtractus est. Mortuo igitur tam egregio Duce,
& nobilissimo CHRISTI athleta, maxima lamenta & nimius ploratus omnibus
illic Christianis, Gallis, Italicis, Syris, Armeniis, Græcis, & Gentilibus plerisque,
Arabibus, Sarracenis, Turcis, fuere per dies quinque. *Wernerus* deinde cognatus
Ducis, & miles illustris, pariter obiit; & in valle Iosaphat in porticu Basilicę S. Marię

virginis,& matris Domini nostri IESV CHRISTI, honorificè & catholicè humatus est, octaua die obitus nobilissimi Ducis & Principis sanctæ ciuitatis Ierusalem.

XXII. Gloriosissimo Duce infirmitate curriculo quinque hebdomadarum Ierusalem laborante, sicut decretum erat ante eius obitum, *Patriarcha*, *Tankradus* & omnis apparatus *Venetorum* cum Duce & Episcopo illorum ab Ioppe profecti sunt per mare & aridam ad ciuitatem, quæ dicitur *Cayphas*: Quam à mari & sicco obsederunt in machina miræ & proceræ altitudinis, & in tormentis lapidum septem, quæ vocant *mangenas*, ad expugnandos vrbis defensores eiusque habitatores. Applicitis itaque muro ingeniis cum ingenti machina, & vndique graui assultu eam viris Galliæ oppugnantibus, ciues, qui ex genere Iudæorum inhabitabant dono & consensu Regis Babyloniæ in redditione tributorum, in mœnibus vrbis exurgentes, multum in defensione vrbis obstiterunt, quo vsque Christiani variis plagis grauati, per dies quindecim prorsus diffisi manus suas ab omni impetu continuerunt. Nec mirum. *Tankradus* enim non vt solebat viriliter auxilium cum suis ferebat fidele præ inuidia, quæ præcordia illius mordebat, eò quòd Dux Godefridus dum adhuc viueret, & grabato æger cubaret, *Geldemaro*, cognomine *Carpenel*, egregio militi & nobili, vrbem in beneficio concesserit, si fortè caperetur.

XXIII. *Patriarcha* verò cognita illius inuidia & animi amaritudine, omni instinctu & suasione, qua poterat, ipsum Tankradum aggressus est, quem demulcere cœpit, & iram eius lenire, quatenus ciuitas, quæ fortiter defensa à Iudæis habebatur, non tam viriliter in statu suo permaneret ad confusionem Christianorum, quorum non modica pars attrita erat. Hanc etiam conditionem Patriarcha interserebat, vt si DEO annuente vrbs caperetur, consilio fidelium ei, qui plus in eius strage laborauerit, traderetur. Dicebat enim: *Vides, ô frater carissime Tankrade, quomodo Dux Venetorum cum tota manu sua bello victus & fatigatus abscessit, nec vltrà vires adhibet; sui quoque perterriti, iam classem vsque in medium maris procul à ciuitate reduxerunt.* Tankradus autem audiens hæc verba Patriarchæ & eius bonam exhortationem, in CHRISTI nomine, omni deposita amaritudine, respondit: *Non vltrà se aliqua occasione ab vrbis assultu & inuasione abstinere, licet alius donum eiusdem ciuitatis susceperit, cùm nondum obsessa vel capta fuerit, & cùm Geldemari Carpenel virtus & manus sibi æquiparari non possit.* Hoc dicto, festinanter cornua sonuit, milites que hoc signo dato admonuit, quatenus assultum circa vrbem intermissum repeterent, & Iudæorum virtutem expugnarent, qui fortiter vrbem defensabant.

XXIV. Audito itaque signo Tankradi, vniuersa manus militum, qui aderant, tam Ducis quàm Tankradi, ad arma contendunt, armati confluunt, machinam sine mora ascendentes. Ascendit autem *Wiricus*, pincerna Ducis, miles egregius, *Wickerus Alemanus*, in ictu gladii & Turci lectione laudabilis, & *Milo* de Claro monte, milites Ducis. Sed de omnibus Venetis militibus neminem præter vnum in machina repererunt, quem nulla mortis pericula ab eius potuerunt absterrere custodia. Videns verò idem Venetus tito, sibi illos in auxilium concurrisse, in nimio gaudio ab imminenti angustia respirauit, in hanc vocem prorumpens: *Recesserunt à me omnes viri nostratium, & solus ex omnibus remansi; sed non vltrà, DEO annuente, à vobis dissociabor, quo vsque nostri assultus & rei euentum aut in vrbis aut in nostri ruina agnoscam. Stemus igitur in nomine Domini nunc coniuncti, etsi pauci, virtus DEI magna ad omnia, qui pro eius gratia parati sumus instare & sustinere pericula.* Nec mora his quatuor coniunctis & conspiratis in CHRISTI nomine ex admonitione Veneti ad omnem assultum vrbis, viginti milites Tankradi in momento eis adiuncti sunt, vnanimiter sic conspirati, vt ex machina hac compositam turrim vrbis penetrare, aut certè ante eandem turrim in eodem loco vellent deperire. Et subitò arreptis bipennibus, securibus & ferreis ligonibus, oppositam turrim fortiter cauantes infregerunt. Quibus Iudæi ciues, commixtis Sarracenorum turmis, sine dilatione viriliter resistentes, à turri oleum, picem feruentem, ignem & stuppas opposuerunt: grande videlicet incendium, per quod Christiani milites fumo & calore in machina extinguerentur, & vrbs eiusque turris inuicta cum incolis suis remaneret. Christiani tandem milites, pro CHRISTO mori non diffidentes, imperteriti stabant, omnem angustiam sufferentes per diem & noctem, donec scuta eorum flammis concremata, fundibulis conquassata, ferreis sudibus perforata, grandi læsura peruideri potuerunt.

XXV. Dehinc die altera radiante, & Domino IESV suorū miserante, *Iudæi* & *Sarraceni* videntes Christianos insuperabiles, nec suis flammis aut armis posse

posse reprimi à turri & eius assultu, ipsam turrim mox relinquentes, nec eā amplius retinere valentes, fugam inierunt: post quos vniuersa ciuitas pariter in fugā conuersa est. Ad hæc milites Christiani ciues hostiles per mediam vrbem insecuti, & eos crudeliter perimentes, victoresque facti, portas ciuitatis aperientes, totum Christianum exercitum intromiserunt. Qui vniuersa in ea reperta, nempe pecuniam innumerabilem tam in auro quàm in argento, cum vestibus, equis & mulis, hordeo, oleo & frumento, illic deprædati sunt. *Veneti* autem adhuc in mari flexis anchoris consistentes, nunc Gallorum cognita victoria, & vrbis inuasione, festinanter leuatis anchoris affuerunt, aliquos Gentilium occidentes; sed nihil pecuniæ illic deprehenderunt. Capta autem ciuitate Cayphas, *Geldemarus Carpenel*, quia eandem, si caperetur, dono Ducis susceperat, quem obiisse nondum sciebat, milites & pedites suos conuocat ad ciuitatem retinēdam ac muniendam. Sed copiæ Tankradi ampliores & validiores vrbis mœnia & eius turres obtinentes, Carpenel & eius gentem ex vrbe expulerunt. Carpenel quid ageret, non melius hac hora sensit, quàm vt à ciuitate cum omnibus suis migraret; & ad castellum validissimum ac ditissimum, quod dicitur ad S. Abraham, versus montana & ciuitates Sodomæ ac Gomorrhæ hoc tempore declinaret. Hoc equidem castellum Dux non longo assultu effugatis Gentilibus subiugauit, quod ab Ierusalem sex milliaribus remotum, quondam primus Patriarcha Abraham ædificasse & inhabitasse, ibidemque sepultus fuisse, perhibetur. Hoc præsidium Turci & cæteri Gentiles & Iudæi nimia deuotione honorantes venerabantur, nec minore celebritate à Catholicis cultoribus obseruatur & colitur. XXVI.

Patriarcha autem *Dagobertus* & *Tankradus* ibidem mortem Ducis audientes, in vnum conspirauerunt, nihil de ciuitate *Cayphas* Geldemaro Carpenel se daturos, sed de ea ad velle acturos; de *Ierusalem* quoque, *regno* Godefridi Ducis, similiter per omnia pro velle deinceps licenter consulere ac disponere. Vnde consilium inierunt in ciuitate Cayphas, quatenus auunculo Tankradi Boemundo legationem Antiochiam mitterent, vt in terram Ierusalem proficisceretur cum omni apparatu suo, regnumque illic obtineret, priusquam aliquis hæres Godefridi Ducis thronum eius præoccuparet. Legatio hæc denique Patriarchæ & Tankradi sine mora dirĕcta est. Verùm eiusdem legationis portitor, *Morellus* nomine, secretarius Patriarchæ, quia in dolo missus est, & contra iusiurandum, quod idem Patriarcha cum Tankrado Duci fecerat, si fortè obiret, nulli regnum Ierusalem se redditurum nisi fratribus suis, aut vni de sanguine eius, ira DEI aduersante Laodiceæ in manus *Reymundi* Comitis irruit: & sic tota legatio litterarum irrita fuit, & perfidia vbique patefacta. XXVII.

Boemundus siquidem eo tempore, diuino iudicio, in mense Augusto adunatis trecentis equitibus, versus *Malatinam* vrbem descenderat, inuitatus ad auxilium Christianorum ex litteris & legatione *Gaueras*, Armeniæ Ducis, principis & domini eiusdem ciuitatis, eò quòd *Donimanus*, princeps Turcorum, vrbem hanc in manu graui angustiatam obsedisset. Hic itaque audito aduentu Boemundi & eius copiarum, nec illum longè ab vrbis obsidione abesse, quingentis militibus ab exercitu suo assumtis illi in planicie regionis occurrit; prælium cum eo commisit intolerabili grandine sagittarum, donec Boemundi virtus attrita, & vniuersa societas succubuit interemta, aut fugitiua facta ac dispersa. Ex hac, alii subitò sunt detruncati, alii viui capti & retenti vnà cum Principe suo Boemundo, & in exilium in Nixandria ciuitate eiusdem Turci abducti, & ferreis vinculis alligati sunt. XXVIII.

Capto itaque *Boemundo*, eiusque propinquo *Richardo*, & cæteris maioribus domus suæ, *Donimanus* ad vrbem *Malatinam* cum spoliis eorum & capitibus decollatorum in magna gloria regressus, ad *Gaueras* legationem præmisit, quatenus ciuitatem in manu eius redderet: sciens quia Boemundum captiuum tenuerit, & omnem equitatum illius attriuerit, in quo omnis Christianorum spes & summa fiducia pendebat: alioqui non posse eum viuere à facie Turcorum. *Gaueras* verò iactantiam Donimani intelligens, nequaquam his minis ciuitatem se illi aperire fatetur, nec villis eius obœdire mandatis, dum adhuc vitam *Baldewini*, Principis Edessæ vel Rohas, incolumem sciret, nec aliquod adhuc infortunium illius narraretur. *Donimanus*, magnificus Princeps Turcorum, hæc audiens, in superbia magna locutus, hæc viro responsa dedit: *Noli modò nimiam in eo habere spem aut fiduciam. Nam ipsum Baldewinum sicut Boemundum post paululum temporis spero me habiturum.*

Inter hæc nuncia, *Boemundus*, totius vitæ & salutis diffisus, particulam ca- XXIX.

pillorum capitis sui, signum captiuitatis suæ & doloris, clàm per Syrum quempiam *Baldewino* misit, omnibus hoc Turcis ignorantibus: quatenus sine dilatione sibi subueniens, à manibus Turcorum eum eriperet, priusquam ad ignotas & barbaras nationes illorum perueniret. *Baldewinus* iam tertia luce captiuitatis Boemundi transacta, assumtis centum & quadraginta loricatis equitibus, descendit in campos *Malatinæ* ciuitatis ad excutiendum Boemundum confratrem in CHRISTO, si prosperante DEO, aliquo nisu in loco opportuno cum Turcis committere valeret. Sed *Donimanus* Baldewini aduentantis audacia, & plurima virtute illius militari, territus, sine mora ab obsidione castra mouit, & versus mare Russiæ in terram suam fugiendo, cum omni equitatu suo diuertit; gaudens se Boemundum, tam nominatissimum Principem, & caput Christianorum, arripuisse, ac metuens, ne viribus aut arte Christianorum illum amitteret. *Baldewinus* verò fugam eius intelligens, persecutus est spacio trium dierum; quem tamen longius persequi dubitans propter dolos falsorum Christianorum, aut insidias hostium, & quia non multos habebat milites, Malatinam reuersus est. *Gaueras* itaque Princeps ciuitatis, benignè eum suscipiens & in fide, in manu & tutamine illius vrbem reddidit; ac vniuersum thesaurum ciuitatis cum plurima veste preciosa illi præsentans, vt de his remuneraretur, exorauit: sed de omnibus sibi præsentatis, nihil suscipiens, retinuit. Cognita itaque Baldewinus illius beneuolentia & fidei constantia, quinquaginta milites in vrbe cum illo constituit manere, ad tuenda & retinenda mœnia ciuitatis; ipse verò, cum cæteris Rohas regressus est. Post hæc *Donimanus*, comperto tam metuendi Principis ac militis recessu, readunatis viribus, iteratò vrbem *Malatinam* obsedit diebus multis. Sed viriliter à quinquaginta prædictis tironibus, à Baldewino ibidem constitutis, vrbs defensa ab hostibus, & intacta atque inuicta remansit; dum tandem Donimanus bello fatigatus, & longe obsidionis tædio affectus, Christianorum territus auxilio, vrbem deseruit, & sic deinceps ab obsidione illius quieuit.

XXX. Interea *Baldewino* Rohas à Malatina regresso, crudelis legatio ad eum facta est: scilicet quia frater eius vterinus, Godefridus, Princeps magnificus, in Ierusalem obierit; & omne regnum terræ illius morte tam pii dominatoris in populo Christiano iam desolatum fuerit. Hac tristi legatione audita, in nimios ploratus & lamenta cor Baldewini defluxit; sed tamen, vt vir miræ abstinentiæ longè aliter simulauit ex carissimi fratris occasu, quàm in eius corde esset. *Robertus, Episcopus* Rames vel Ramæ, & *Robertus* miles, *Gunterus* similiter, huius legationis fuêre nuncii, missi à *Geldemaro* Carpenel, *Roberto* filio Gerhardi, *Rudolpho* de Mozon, *Iosfrido* Camerario ducis, *Winrico* Flandrensi, *Matthæo* dapifero illius, *Wickero* Alemano, & *Arnolfo*, prælato templi Domini: in hunc modum nuncia deferentes: *Milites & Principes regni Ierusalem, hactenus sub Christianissimo Duce seruientes, salutant te in nomine IESV CHRISTI, filii DEI viui, quorum decreto & consilio huc directi sumus, vt tibi notum sit, quòd frater tuus Godefridus Dux & Princeps Ierusalem, ab hac luce subtractus est. Quapropter te vnanimiter inuitant, vt festinatò venias, & loco fratris regnum suscipias, & in throno eius sedeas. Conspirauerunt enim, se non alium recipere, nisi fratrem aut vnum de sanguine, & propter inæstimabilem eius bonitatem & nimiam largitatem & propter iusiurandum, quo firmauerunt se, nunquam pati alienigenam regnare, aut sedere in throno Ierusalem.* Baldewinus benignè legationi & verbis eorum aurem adhibuit, promittens, se post non multum temporis, rebus suis ordinatis, Ierusalē velle descendere, & DEO prosperante, regnum consilio eorum suscipere atq; disponere.

XXXI. Legatis dehinc in omni amoris dulcedine commendatis, & Ierusalem repedantibus, *Baldewinus*, dux ciuitatis *Rohas*, in breui omnium fidelium suorum conuentum habuit, cuiusque voluntatem eundi Ierusalem singulatim requirens, cuiusque etiam remanendi in regione Rohas. Similiter *Baldewino de Burg*, viro nobili generis sui, filio Comitis Hugonis de Rorstet castello, litteras direxit, quatenus ab *Antiochia*, & conuentione solidorum sequestratus, descendat ad terram Rohas, & ciuitatem hanc in beneficio accipiat, loco eius dominaretur & hostes debellaret. Omnem verò rem aperuit ei de obitu fratris sui Godefridi, clarissimi Principis; & qualiter à præpotentibus Ierusalem sit inuitatus ad possidendum regnum, & quomodo illuc postmodum iturus sit. Remansit enim idem Baldewinus, ab Ierusalem & Ascalone cum cæteris profectus ad *Boemundum*, in Antiochia vsque ad diem hanc in obsequio militari, & solidorum conuentione. His ita dispositis, ac Baldewino de Burg statuto tempore ab An-

ab Antiochia recepto, iamque in throno & maiestate ciuitatis Rohas collocato, *Baldewinus* primus, & magnificus frater ducis Godefridi, quadringentis equitibus egregiis contractis cum mille peditibus, regia via *Antiochiam* primùm profectus est: cui milites vniuersi ciuitatisque custodes ad salutandum occurrentes, vrbem ei obtulerunt, si Princeps aut dominus illius fieri voluisset. Illic quidem per tres dies in gloria & lætitia requiescens, vniuersos ciues & custodes benignè super omnibus audiuit, & sapienter respondit; plurimumque eos desperatos ex amissione Boemundi consolatus, ex toto ciuitatem vice illius suscipere contradixit.

XXXII. Quarta verò die ab Antiochia procedens in omni iucunditate, *Laodiceam* pacificè cum omni apparatu suo descendit: vbi biduo requie fruens, retardati & subsequentis populi præstolabatur aduentum. Adunata siquidem vniuersa virtute suorum, fama ad aures ipsius perlata est: quomodo copiosa Gentilitas tam Turcorum quàm Sarracenorum è diuersis locis & terris congregata, ad resistendum illi in facie affutura esset; & quomodo illi viam vlterius procedendi prohibere decreuisset. Ex sola enim Damascenorum ciuitate, viginti millia Turcorum illuc in armis conuenisse ferebantur: cæterorum verò Gentilium numerus nequaquam inuestigari potuit præ illorum multitudine inæstimabili. Quapropter pars exercitus *Baldewini* formidine concussa, vitæque diffisa, in silentio noctis fugam iniit; alii simulata infirmitate, minimè se abhinc sequi posse asserebant. Manè autem facto, Baldewinus intelligens suum defluxisse exercitum, dolore nimio motus, nihil tamen expauescens, vniuersos, quos voti sui compotes reperit, sic adhortatur, dicens: *Video, quomodo præ timore mortis, & noui rumoris, populus noster imminutus ac dilapsus est. Sed nihil congregatas nationes metuens, iter inceptum continuare non dubito: ideoque eos, qui remanserunt, in fide CHRISTI admoneo, vt mecum ituri Ierusalem, nullo mortis absterreantur periculo: verùm constanti proficiscantur animo, totam spem suam ponentes mecum in Domino DEO. Qui verò dubitant, & formidolosi sunt, de loco mecum pedem non moueantes, quò tutum illis videtur, reuertantur.* Hoc dicto, & vniuersis de via inquisitis, vnanimes, & viæ concordes omnes qui aderant, inuenit. Sed cùm *ad Gybel* descenderet, ibique pernoctaret, de quadringintis equitibus & mille peditibus vix centum & quadraginta equites & quingenti pedites cum eo remanserunt; cæteri verò omnes præ angustia auditi aduentus Turcorum ab eo dilapsi sunt & dispersi. Nihil tamen formidinis habens Baldewinus, à campis & regione Gybel pacificè processit, eò quòd honorificè & cum mansuetudine à ciuibus sit susceptus in omni copia rerum necessariarum.

XXXIII. Dehinc *Toriosam* ciuitatem prætèriens, *Tripolin* peruenit: quem Princeps vrbis fideliter & iucundè suscepit in omni administratione ciborum, quibus indigebat exercitus. Illic innotuit ei, quomodo *Damascenorum Rex, & Geneadoil* Sarracenorum princeps de regione amplissima, quam à Camelis vocant *Camollam*, cui idem præerat Geneadoil, & de vniuersis ciuitatibus, quæ in littore maris Palæstini erant, & à montanis, diuersisque locis, conuenissent ad resistendum sibi in angustis faucibus & asperrimis scopulis ciuitatis *Baruth* vel *Baurim*. Baldewinus his minis, & tam sæuo rumore imperterritus, omnia in CHRISTI nomine se tolerare profitetur; & nunquam pro tot nationum millibus in vnum collectis iter suum in Ierusalem velle differre, sed vsque ad sanguinem & mortem cum illis dimicare. Hoc dicto viam per diem insistens, nocte imminente ad radicem difficilium montium hospitandi gratia pernoctauit: vbi nunciatum est illi, omnes procul dubio illic conuenisse aduersarios ad prohibendum transitum, & in crastino ad committendum prælium. Quapropter aliquantum cor eius immutatum est, & renes eius dissoluti, eò quòd pauci viri secum remansissent. Attamen crastina luce exorta, dux *Baldewinus* in Domino IESV confortatus, iter inceptum pergit, quousque ad locum multitudinis aduersariorum peruentum est, vbi omnes vires illorum, sicut audierat, in occursum sibi paratæ erant. Has inter proficiscendum comperiens non procul abesse, media die flagrante, armis, loricis, galeis induuntur; lanceis verò strictis & vexillis erectis, obuiam per angustas fauces Gentilibus turmis contendunt, diu cum illis prælia conserentes in locis arctissimis. Tandem virtute Turcorum intolerabili & Sarracenorum inualescente, Christianos cum Principe suo Baldewino à faucibus in arcu & iaculis abegerunt. Post hanc diutinam contentionem, quoniam nox incumbebat, vtrinque manus à prælio continuerunt. Eadem nocte *Baldewinus* à radice montis aliquantulum remotus,

paucis fixis tentoriis pernoctauit, ac parcè illic epulatus, suis inibi dedit consilium: ne aliqui eorum vllo modo à se diuiderentur, donec omnis subsequentium Peregrinorum manus conueniret; sicque crastina die solerti prouidentia quodque periculum tutius inirent, ac pro nomine IESV martyrium recipientes, nihil tolerare

XXXIV. dubitarent aduersi. His ita decretis, & populo Christiano iuxta verbum Baldewini consentiente, in ipsa nocte per montana mille ignes Turci & Sarraceni suscitauerunt, multò scilicet plures, quàm eorum indigeret exercitus, ad exterrendos Christianorum populos. *Geneadoil*, princeps de Camolla, post suscitatos ignes, intelligens à relatoribus exiguas vires Baldewini, conuenit Ducem Damascenorum, quatenus in castris fessos, & somno occupatos, inuaderet. Sed displicuit cæteris Principibus, econtra referentibus: *Non est vtile & salubre consilium nobis Turcis, vt in vmbra noctis prælium conseramus, ne à Sarracenis, qui nos semper odio habuerunt, subitò circumuenti occidamur, & tam spolia Francorum quàm nostrorum auferantur. Sed si placet, dum aurora diei orta fuerit, differamus, qua nobis prouidere vsquequaque possimus.* Et sic consilium Geneadoil dissipatum est. Altera autem die orta, Baldewinus solicitus ac peruigil, intelligens Turcos iam matutinos adesse, in quandam planiciem, post tergum relictam, totum fidelium reduxit exercitum, ac si fugam iniisset. Quod Gentiles vniuersi videntes, & eum fugientem ac tremefactum æstimantes, grauiter eos equis secuti sunt cum quingentis præmissis equitibus & quindecim millibus peditum. At Baldewinus semper miles imperterritus, cernens hostes se grauiter insequi, & iam per totam planiciem plurimum exercitus descendisse, sine mora cum vniuersis Catholicis militibus in freno equis reductis, Turcos velociter incurrit; duroque certamine commisso, circiter quadringenti Turcorum illic in gladio, lancea & sagitta occisi sunt. Cætera multitudo, quæ adhuc in faucibus subsequebatur, nec auxilio suis prodesse poterat præ angustia semitarum, nunc vitæ diffisa, in fugam conuersa est. *Baldewinus* sic victoriam, DEI gratia, adeptus, quadraginta octo ex Maioribus Turcorum in eodem captiuauit prælio, nihil prædæ præterquam equos probatissimos contrahens: quòd in altero latere angustarum faucium omnia armenta cum spoliis & tentoriis Gentilium remansissent. Finito autem hora nona tam graui prælio, Baldewinus in prædicta planicie remanens, tentoria fixit: eo quòd fons aquæ dulcis illic esset, mellitique saporis calamelli, quibus refocillati sunt. Non amplius quàm duo milites, *Walterus Tauns* & *Baldewinus Tauns*, illic cecidisse reperti sunt, pauci verò vulnerati. Itidem in tentoriis captiui constituti, ac in custodiam missi sunt. Vespere autem facto, Baldewinus cum suis recreatus, in medio captiuorum resedit, ad inquisitionem de qua origine aut parentibus essent: inter quos Princeps & Tetrarcha Damascenorum repertus est, qui plurimum thesaurum pro vitæ redemtione perhibetur

XXXV. obtulisse. *Rex* verò *Damascenorum, Geneadoil*, & vniuersi Principes Gentilium, audita suorum contritione, plurimorumque captione, & Baldewini glorificatione, tota nocte diffugium fecerunt, metuentes ne manè facto, altero in latere montis reperti, & à Christianis audaci incursu impetiti, capitali sententia punirentur; aut superati, à Sarracenis regionis pro nihilo computati decollarentur. Est enim mos *Sarracenorum* gentis, vt quoslibet nouos victores timeant, & obœdiant eis; victos parui pendant & persequantur. *Baldewinus* igitur fugam vniuersorum intelligens, orto sole cum præda equorum, cum captiuis Turcis & spoliis, castra mouit ad *Sidonem* ciuitatem & *Gibeloth*: quò pertransiens sine obstaculo & periculo, *Sur*, quæ est *Tyrus*, declinauit, vbi commodè hospitio & alimonia cum suis refectus est. Post hæc *Ptolemaidem*, quæ est *Acra* vel *Accaron*, præteriens, nihil contradictionis aut aduersitatis ab ea vel ab vrbibus illis pertulit propter victoriam & famam, quam de illo audierant. Sic pa-

XXXVI. cificè *Cayphas* perueniens, in ea diebus aliquot moratus est. Nescius quippe doli totius, Tankradum ibi reperire & alloqui feruebat; eiusque consilio de rebus suis vbique agere. Sed *Tankradus* omnia ignorans de aduentu Baldewini, Ierusalem profectus fuerat ad corrumpendos Principes & custodes turris Dauid, quatenus auunculus eius Boemundus aut ipse regnum obtineret: omnia autem instinctu, auxilio & consensu *Patriarchæ* faciebat. Audito itaq; ibidem, in vrbe Cayphas, dolo & versutia Tankradi, quę fiebat cōsensu Dagoberti Patriarchę, Baldewinus vir illustris & prouidus, *Hugonem* de Falckenberg, & *Robertum* Episcopū ciuitatis Rames vel Rama, super his compellat; eosq; ex consilio suorū Ierusalem

sine dilatione direxit, vt præuenirent vniuersum dolum, metuens ne turrim Dauid & regnum Ierusalem aliqua perfidia seu promissione pecuniæ amitteret.

His itaque perfectis, quidam probi milites de domo Ducis Godefridi, *Rudolfus, Geldemarus, Wickerus* Alemanus, *Rudolfus* de Montpizon, in via ciuitatis Cæsareæ, qua Sarracenos persequebantur, aduentum Baldewini penitus ignorantes, tunc primùm à præmissis fratribus rem cognouerunt: quomodo scilicet Baldewinus loco fratris sui Ierusalem obtinere aduenisset, atque Cayphas adhuc hospitio moraretur. Nec mora, audito tam egregii Principis aduentu, & digno hærede Ierusalem, gauisi sunt vniuersi, commixtisque sociis & armis, *Iaphet*, quæ est Ioppe, contenderunt. Vbi *Tankradum* ab Ierusalem in ira reuersum, quia vrbem intrare non potuit, in obsidione reperientes, nunciauerunt ei Baldewinum adesse, & regnum Ierusalem velle obtinere. Tankradus audito tam proximo aduentu Baldewini, statim ab obsidione Ioppe surrexit; per aliam viam Cayphas reuersus, nolens recto itinere Baldewino, à Cayphas reuertenti, occurrere. *Baldewinus* verò à *Caypha* procedens, prædictos milites de domo Ducis Godefridi in occursum habuit, qui omnia sibi de Tankrado retulerunt; & post hæc cum eo Ioppen accelerantes, duobus diebus continuis illic remorati sunt. Deinde ordinatis rebus in *Ioppe*, cum omni clientela & præda, quam abduxit de *Baruth*, quæ est Baurim, cum quadraginta quinque captiuis militibus Turcorum Ierusalem descendit, quos in præsidio turris Dauid repositos cautè iussit custodiri. XXXVI

Quarta denique die postquam ascendit *Ierusalem*, congregatis vniuersis, magnis & paruis, de vniuerso cœtu Christianorum, requisiuit de suppellectile fratris sui Godefridi, de armatura eius, de pecunia, de beneficiis cuiusque militis ac præpotentis. Qui nihil de rebus fratris eius se habere testati sunt, sed eas in eleemosynas pauperum & soluendis debitis esse dispersas; beneficia verò, prout vnicuique statuta erant de reditibus ciuitatum, protulerunt. Ipse autem omnia responsa illorum patienter accipiens, de rebus & armis aliquibus discussis, sed excusatis, obticuit, singulis singula reddens beneficia. Vnde ab omnibus iureiurando firmatus, in throno Ierusalem potenter exaltatus gloriosè resedit. Erat tempus mensis Nouembris circa festum *B. Martini* Turonici Pontificis, quando *Baldewinus* Ierusalem veniens, ab omnibus paruis & magnis Rex & dominus est constitutus. Sic collocato Baldewino gloriosè in throno Ierusalem, vniuersi Principes & milites de domo ducis Godefridi conuenientes in præsentiam eius, hoc modo ei locuti sunt: *Frater Ducis Godefridi es, Principis gloriosissimi ac nominatissimi; & ideo vniuersæ nationes Gentilium in circuitu famam de te comperientes, aduentu tuo tremefactæ sunt: quia te magnum, bellisque famosissimum, intellexerunt. Quapropter te decet insigne facere, quo stupescant Gentilium terræ, & admirari eis non sufficiat: sicque nomen fratris tui, principis Ierusalem, in te reuiuiscet, ac magnificabitur.* XXXVII

Consiliis suorum auditis, *Baldewinus* terram Ierusalem & ciuitatis in circuitu muniens custodia fideli, centum & quinquaginta militibus & quingentis peditibus assumtis, ab vrbe Ierusalem processit nona hora diei; & vespere facto, hospitatus est iuxta fontem recentis aquæ, vbi montana terminantur. Post hæc quinta die abhinc exurgens, ad vrbem *Ascalonem* cum omni virtute suorum descẽdit: in qua mille equites Arabes, à Babylonia missi, habitabant ad tuendã mœnia eius, ne noui Principis virtus subitò irrumperet improuisam. Ibi milites Baldewini in tentoriis, ante vrbis mœnia fixis, duobus diebus sine assultu consederunt. At die tertia milites Arabes cum ciuibus erumpentes, crebra cum eis prælia conseruerunt, donec tandem vtrinque non modicam contritionem suorum pertulerunt. Post duos dehinc dies, & plurimam stragem Sarracenorum, grauemque vulnerationem Gallorum, Rex *Baldewinus* ab vrbis obsidione prudenti consilio sic suos reuocauit, dicens: *Hi aduersarii nostri in murorum protectione confisi, & plurima manu ciuium, facilè aduersante fortuna, creberrimis suorum auxiliis possunt præualere; nostrates verò incauti sagittis perire: ideo vtile est consilium, vt ab hac ciuitate castra moueamus.* XXXVIII

Cùm hæc consilia inter se fierent, innotuit Baldewino, quomodo inter deserta Ascalonis & Babyloniæ in caueis subterraneis *Azopart*, gens fœdissima, latens accubuisset ad disturbandos & perimendos Peregrinos, qui Hierosolymam proficisci desiderabãt. Qui mox hac gentis impietate cognita, castra mouit ab Ascalone, & cauã suo exercitu obsedit: quibus flãma immissa experiri voluit, vtrum præ nimia angustia fumi & caloris prodiret à tetris & inauditis antris. Sed de omnibus nulli egressi XXXIX

sunt præter duos, qui & coram eo steterunt, si fortè misericordiam & vitam inuenirent. *Baldewinus* hos intuens viros horridos & squalidos, amica affabilitate eos compellat super omnibus, quæ de eis audierat, & vestibus preciosis eos adornans, de gente & cognatione eorum requirit. Qui secundùm quod interrogati fuerant, vniuersa sibi aperientes, & misericordem eum sibi arbitrantes, obnixè deprecantur, vt alter eorum cum Baldewino maneret, alter ad caua & nota loca rediret, quatenus socios de perplexa domo, mirabili arce, ac inuestigabili fossa, inclusos, produceret in conspectum Principis, si fortè & ipsi gratiam in conspectu eius inuenirent. Ingressusque foueam, vestes & munera Regis ostendens, & de eius benigna susceptione loquens, illicò decem de consociis eduxit in præsentiam Regis & eius optimatum. Interea is, qui cum Baldewino remanserat, dum in foueam rediit alter, decollatus est à pueris Regis. Similiter socius, qui vana spe & promissione honestarum vestium decem produxerat ex cauernis, clanculum amotus, in momento decollatus est cum nouem. Decimus vitæ reseruatur, quem tota strages sodalium latebat. Hunc Baldewinus seorsum tollens, & honorificis ac mollibus indumentis opertum suo sermone demulcens, protinus illexit eum, quatenus rediens ad subterraneos sodales, eos prodire hortaretur, asserens, se illos benignè tractare, & donis magnificis honorare; quin omnia loca regionis illis in beneficiis concedere, & eorum consiliis vniuersa agere velle. His promissionibus miser seductus & illectus, ad caua reuersus cum veste preciosa, omnia complicibus suis retulit de Principis affabilitate ac largitate, & ampliora quàm audisset, credens socios amotos & decollatos viuere, & missos ad tuendas ipsius Baldewini ciuitates.

XL. *Azopart* inæstimabili & inuestigabili cauatione subterrati, bonam promissionem socii audientes, minas quoque, deinde promissa magnifica, ad triginta processerunt. Qui coram ipso Principe assistentes, benignè ex ore eius suscepti sunt; statimque à conspectu illius abducti, quasi munera accepturi, omnes capitalem subiere sententiam, præter vnum, qui solus cum Baldewino ex omnibus triginta remansit. Hunc solum mirifico honore tractauit, nescium cædis complicum, quem etiam ad antra prædicta remisit, quatenus honores & munera ipsius subterratis viris referret, eosq; ipse captus à suo præsidio exire hortaretur. Sic & sic illusi vanis spebus, ducenti & triginta processerunt, omnes sine dilatione iussu Principis decollati, eò quòd maxima mala Peregrinis, Hierosolymam transeuntibus, intulissent, alios expoliantes, alios trucidantes: tantumque scelus semper inultum remansisset, eò quòd nullus de specu hoc eos antea vi, seu qualibet arte, potuisset eiicere. His ducentis & triginta decollatis, ac nequitia sua in capita eorũ reddita ingenio Christianissimi Principis in vltionem Peregrinorum; solummodò fœminæ & pueri eorum in caueis eorum remanserunt cum spoliis plurimorum. Qui necem eorum intelligentes, quoniam nullus ad eos vltrà rediret, minimè exire ausi sunt. Quapropter *Baldewinus* vehementer aduersus eos indignatus, ligna, stipulas ac stuppas ante os cuiusq; specus comportari iussit & incendi, quo vsque calore & fumo cogerentur exire. Tandem hac fumi & caloris nimietate vnanimiter oppressæ matres cum pueris, quibus virorum solamen defecerat, licet inuiti, processerunt, ac statim militibus in prædam dati sunt & diuisi: quorum cum matribus alii precio redemti, alii verò pariter decollati sunt.

XLI. *Baldewinus* post ista profectus ad castellum, quod dicitur *ad S. Abraham*, iuxta flumina fœtentia Sodomæ & Gomorrhæ hospitio remansit, in cibo & equorum pabulo magnam illic sustinens indigentiam. Ibidem dum montana perlustrarent ad inuestiganda necessaria, intimatum est eis à quibusdam incolis, quomodo, si paulo procederent ad locum, qui dicitur *palmarum*, plurimas opes & copias ciborum reperirent, quibus cum equis suis recreari possent. Quod iuuenes quidam audientes, circiter quadraginta ab exercitu clàm subtracti præcurrerunt, vt pecuniam & prædas contraherent. Sed nihil præter alimenta & plurimam venationem inuenerunt, quibus ventrem impleuerunt: Nihil verò vini aut alicuius poculi præter fontes aquarum dulcium biberunt. Illic quidem in loco palmarum refocillati, exurgentes ad montana Arabiæ peruenerunt. Quibus superatis; inter duos apices montium hospitati sunt, vbi nocte necessariis cibis, quos vehiculis mulorum, camelorum, asinorum attulerant, sufficienter recreati sunt, nihil prorsus reperientes illic præter aquas recentes. Hæc montana, eorumque difficiles scopulos arctasq; fauces, spacio quinque dierum superauerunt graui & inæstimabili labore.

Sexta

Sexta verò die montanis permensis, in extremo illorum cacumine maxima pertu-
lerunt pericula in grandine horribili, in glacie terribili, in pluuia & niue inaudita,
quorum immanitate & horrore ingruente, ad triginta homines pedites præ frigo-
re mortui sunt. Post montium ac scopulorum difficilia pericula in vallem de- XLII.
scendentes, per diem continuum in equis residentes, planiciem pertransierunt,
& vespere in villa quadam opulētissima castra metati, cum Principe suo Baldewi-
no hospitio rebusque necessariis refecti sunt. Ibi quidam exploratores de Sarrace-
nis ad promerendam gratiam tanti & tam magni Principis, & vitam impetrandā,
affuerunt, qui ciuitatem iuxtà sitam, *Susumus* nomine, rebus nimium locupletem
ipsi propalauerunt Principi; & hanc facilè occupari posse & expugnari. *Baldewinus*
his intellectis, quinta die à villa prædicta exiens, ad ciuitatem *Susumus* vespere de-
scendit. Sed domos & omnia loca ciuitatis vacua reperiens, ibidē potenter hospi-
tio quieuit. Audito namque aduentu illius, vniuersi Gentiles à regione & ciuitate
hac fugerunt, eò quòd sine muro hæc ciuitas infirma haberetur. In hac siquidem
per octo dies sine impedimento, & aliquo incursu inimicorum, secura quiete cor-
pora sua curauerunt, singulis diebus Gentiles in circuitu persequētes, & plurimos
repertos trucidantes. Nona denique die clarescente, ex præcepto Baldewini vrbs
Susumus attrita est & combusta. Spolia verò ciuitatis in armentis & cæteris rebus
vbiq; diripientes, per aliam regionem, quæ est in montanis, diuertentes, loca pro-
palata Sarracenorū depopulati sunt, prædas ab vniuersis locis contrahentes. Tan-
dem post dies octo, diuersis angustiis & difficultate locorum, interdum etiam fame
grauati, ad præfata fœtentia flumina reditum parauerunt. Et ad *villam palmarum*
venientes, nihil alimoniæ præter fructum dactylorum repererunt, quibus corpora
fessa & escis ieiuna recreauerunt. Dehinc per castellum, quod dicitur *ad S. A-* XLIII.
braham, repedantes, via qua venerant, Ierusalem reuersi sunt tertia die ante *Natalē
Domini nostri* IESV CHRISTI. Illic cum Patriarcha & cunctis optimatibus suis
habito consilio, *Bethlehem* Natalem Domini celebrare decreuit. Vbi eadem die san-
cta & solenni consecratus, & in Regem Ierusalem vnctus, in gloria magna corona-
tus est. Noluit enim, nec præsumsit, in vrbe Ierusalem diademate, auro vel gemmis
preciosis exaltari, adornari & in Regem promoueri, vbi Dominus IESVS, Rex
Regum, & Dominus dominantium, humiliatus & obœdiens vsque ad mortem
pro mundi redemtione, spinis horridis & acutis coronatus est. Proxima autem die
à Bethlehem migrans, *Ierusalem* reuersus, curiam ac consilium suum cum omni
primatu suo in palatio regis Solomonis tribus diebus eiusdem solennitatis tenuit,
honorificè quindecim diebus illic in ciuitate regia moram faciendo. In his itaque
diebus potenter sedit Rex in throno suo, vt faceret iudicium & iustitiam inter
Christianos confratres, si cui illata fuisset iniuria, vel si qua accreuisset discordia,
volens omnia cum æquitate tractare, & non ficta pace componere. *Geldemarus* XLIV.
ergo videns dominum Regem consedisse ad iustitiam, assistensque coram eo, gra-
uiter conquestus est super iniuriis de ciuitate, quæ sibi à Tankrado inferebantur,
quam dono & ex manu Ducis Godefridi suscepit, ac militari obsequio prome-
ruit, si caperetur; quamq; nunc Tankradus, audita Ducis morte, vi & iniustè reti-
nebat. Hac itaq; Geldemari accepta querimonia, Rex ex consilio suorum primùm
Tankrado legationem direxit, quatenus Hierosolymam ascendens, responsionē
super querimoniis Geldemari, & iniuriis ei illatis, faceret. *Tankradus* autem, nullā
se de his responsionem coram illo habiturum, respondit, eò quòd nesciret eum
Regem ciuitatis & iudicem regni Ierusalem. Rex autem iterato consilio suorum
illi secundò ac tertiò legationem direxit: quatenus iustitiā non deuitaret, ne post-
hac aliquis incusaret Regem, nec fateretur aliter quàm iustè & patienter Regem
aduersus confratrem, & vnum de Principibus Christianorum, fecisse. Tandem
Tankradus anxius quid ex tertia admonitione faceret, consilium cum suis iniit, qua-
liter inter Iaphet & Assur altera ex ripa fluminis, quod has duas ciuitates diuidit,
Regi responderet ac loqueretur, si ei gratum foret: quoniam Ierusalem venire me-
tuebat. Rex autem responsum ac petitionē Tankradi intelligens, consilio Maio-
rum suorum voluntati illius acquieuit; & die statuto ad eundem locum fluminis
inter Iaphet & Assur ad colloquium profectus est. Illic diuersis inter se consiliis ha-
bitis, rursus post quindecim dies *Cayphas* conuenire decreuerunt, eò quòd nihil
hoc tempore potuissent definire: & sic Tankradus cum Patriarcha Cayphas, Rex
Ierusalem reuersus est. Interea modico interuallo legatio ab *Antiochia Tan-* XLV.

krado directa est ab optimatibus Boemundi, quatenus ad eos descendens, loco Boemundi, quia hæres eius esset, regnum Antiochiæ possideret. *Tankradus* super hoc inito consilio, Antiochiam proficisci decreuit, sed tamen diem statutam præstolari disposuit, quo cum Rege colloquium Cayphas habiturus esset; ne si ante diem proficisceretur, in opprobrium fugæ sibi imputaretur. Itaque die statuto ibidem Cayphas, *Rex* & *Tankradus* ad colloquiũ conuenerunt: vbi ambo concordes & amici facti sunt, omni querimonia exclusa. Et Tankradus non solùm terram & ciuitatem *Cayphas*, sed etiam arcem & turrim *Tabariæ*, quam dono ducis Godefridi obtinuit, in manu ipsius reddidit, eò quòd essent de regno Ierusalem, aperiens ei legationem Antiochiæ. Veruntamen hæc conditio in omni concordia à Tankrado firmiter indicta est, vt si post annum & menses tres ab Antiochia rediret, in beneficio terras & ciuitates obtineret; si autem sibi non esset reditus intra prædicti temporis terminum, nequaquam vltrà terras & ciuitates has à Rege vellet repetere. His vtrinque in magna caritate concessis, Rex sub eadem conditione terras & ciuitates suscipiens, *Hugoni* de præsidio *Falckenberg* Tabariam in custodiam & beneficium tradidit; Cayphas Geidemaro Carpenel reddidit: sic tamen fide seruata, vt Tankrado post præfatum terminum reuertenti omnia in manu eius dono Regis redderentur. Post hæc decreta, & pacem compositam, Rex Ierusalem secessit; *Tankradus* verò cum omni suo equitatu & manu quingentorum peditum per aridã

XLVI. vsque in Antiochiam descendit, vt eam susciperet. Non aliqua dehinc mora, *Rex* Ierusalem *Patriarcham* de perfidia, qua egerat cum Tankrado aduersus eum, ne dignus hæres Godefrido succederet, sed Boemundus externi sanguinis regnum possideret, coram omni Ecclesia interpellauit, eò quòd de hoc scelere multum à suis optimatibus criminaretur; obiiciens ei, iam ipsam fraudem esse detectam in litteris, per *Morellum*, qui secretarius ipsius erat, Boemundo transmissis, sed in via ablatis. Hæc contentio & discordia inter Regem & Patriarcham adeò de die in diem cœpit magis ac magis inualescere, vt tandem Rex *Baldewinus* illius feritate & pertinacia indignatus, Apostolicum ac *Romanum Pontificem Paschalem* ad iudicium & iustitiam appellaret; atque ad discussionem tam nefandæ traditionis, & suscitandi homicidii ac discordiæ, quam, deprehensis litteris, inter Christianorum primores, & nouam teneramque Ecclesiam, idem Patriarcha fieri modis omnibus elaboraret.

XLVII. *Paschalis* verò pastor S. Romanæ ecclesiæ, & in toto orbe terrarum Christianæ fidei ac religionis examinator, Baldewini precibus & S. Hierosolymitanæ ecclesiæ satisfaciens, cõsilio fidelium fratrem, *Mauricium* vnum de duodecim Cardinalibus, legatum S. Romanæ ecclesiæ Hierosolymam proficisci destinauit, vt vice domini Apostolici ipsum Patriarcham, pro merito & culpa discussum, aut excusatum, in cathedram episcopalẽ sanciret; aut victum, & iustè condemnatũ de Apostolica sententia deponeret ac feriret. Itaque iussu domini Apostolici frater *Mauricius* Hierosolymam profectus, *Baldewinum* Regem vniuersamq; ecclesiã in verbo domini Apostolici salutauit, benedictionem dedit; & audire in omni iustitia & veritate Regem & filios sanctæ ecclesiæ, DEO obœdientes, se asseruit, & mala omnia in bonum Apostolica auctoritate velle commutare. Baldewinus & omnis ecclesia fidelium gratias DEO super his retulerunt, & se in omni iustitia & veritate Apostolicis mandatis obœdire responderunt.

XLVIII. Nulla deinceps mora die statuto, & concilio fidelium Episcorum Abbatumque collecto, in audientia omnium, qui aderant, & præsentia legati S. Romanæ ecclesiæ, *Patriarcham* assistentem *Baldewinus* Rex reum periurii, traditionis regni Ierusalem, homicidii, vt à Boemũdo occideretur in via, qua à Rohas Hierosolymam ascenderet, deprehensis litteris criminando & imputando astruxit, sub testimonio totius S. Hierosolymitanæ Ecclesiæ; & ideo nõ posse eum vltrà episcopari, nisi valeat ab his expurgari. Qui minimè de omnibus sibi illatis calumniis valens excusari, & præcipuè de sacrilegio ligni Sanctæ Crucis, de qua partem minuit ac dispersit, suspensus est à diuino officio; dataque sunt ei adhuc induciæ, si fortè aliquam excusationem posset reperire.

XLIX. Inter hæc diuersa negotia mensis Martius suo ordine cœpit referri, ieiunium quadragesimale obseruari, dies solennis Paschæ propinquare, in quo *Chrisma & Oleum* infirmorum necesse est sanctificari. Hac igitur die recordationis & sanctificationis olei & chrismatis exorta, qua Dominus IESVS cum discipulis cœnauit, *Cardinalis* in montem Oliueti, in quo id sacramentum chrismatis & olei compleri solet, ascendit albâ stolâ & idoneis vestibus ad tam deificum opus peragendum indutus,

indutus,& in nullo Patriarcham adesse consentiens. Verùm *Patriarcha Dagobertus* videns se officio suo priuari, quo eo die vniuersi Patriarchæ, sui antecessores in eodem monte Oliuarum solito more vtebantur, chrisma & oleum consecrantes, humilis & supplex cum lacrymis Regem conueniens, instare cœpit, ne hac die tam leuiter ac viliter ab officio suo expelleretur, & sic in ore omnium Peregrinorum haberetur. Rege autem multum resistente, & plurima illi obiiciente, quę idem aduersus se præsumserat, sicut anxius ei magis ac magis precibus instabat, rememorans, qualiter ab eo vnctus & in Regem consecratus sit. Sed nec sic Rege eum audiente, talenta ei trecentorum Byzantiorũ obtulit in secreto auris suæ. Quo corruptus Rex, in omnibus deinceps petitioni Patriarchæ acquieuit: & ideo tam grãdis pecuniæ promissione Rex gauisus, quia plurimum defectione angustiatus, hac modò indigebat ad remunerandum suorum militum laborem, illico surrexit, fratrem *Mauricium* conuenit, sic ei in hæc verba locutus. *Frater Maurici, hac Eccle-* L.
sia nostra rudis adhuc & tenera habetur. Quapropter nolumus, nec placet prudentioribus nostris, neque in consilio nostro reperimus, vt Ierusalem tam subitò iustitia sua priuetur; & Patriarcha tam celebri die à suo officio destituatur, sicq; discordia Paschalibus diebus in confusionem Peregrinorum & gloriationem Gentilium inter nos oriatur. Iccirco constanter te petimus, vt nos, qui nostro sanguine hanc Sanctam Ecclesiam detinuimus, & vsque ad mortem pro ea dimicauimus, audire non recuses, neq; rem de Patriarcha à nobis propalatam hoc tempore grauiter accipias, donec viderimus, quorsum tendat illius excusatio, vel quē finem accipiat. Tempus enim non effugiet, quin satis ad æquitatem iudicii de omnibus redeamus. Et hac de causa, quia placet vniuersis fidelibus, rogamus te, quatenus concedas ei, vt hoc tempore officio suo episcopali vtatur, chrisma & oleum ipse sanctificet, Peregrinis, de longinquis regionibus huc profectis, indulgentiam & reconciliationem ipse faciat iuxta ritum S. Hierosolymitanæ ecclesiæ. Post solennitatē verò Paschæ, quod in summa caritate & cõcordia nũc oportet celebrari, tuo cõsilio decreuimus de illo agere, ita vt aut purgatus in statu suo permaneat, aut conuictus episcopali dignitate priuetur. Cardinalis his & his flexus blandi- LI.
tiis, in omnibus volũtatis Regis optimatumq; cessit. Et exutus officiali indumento, Patriarcham permisit consecrare Oleum & Chrisma, ac solenne Pascha in omni diuino celebrare officio. Ab illo siquidem die *Cardinalis* & *Patriarcha* in summa amicitia coniuncti sunt, facientes sibi cumulos ex oblationibus fidelium; ciborum vinique ac potus plenitudine nocte ac die in locis remotis perfruentes: omnia tamen hæc Rege ignorante. Interea hæc concordia in eodem mense Martio inter Regem & Patriarcham dum fieret, & terra syluæque, amota hyeme, reuiuiscerent, dies prolongari inciperent, serenitas aëris magis ac magis indies claresceret; ecce nuncia vniuersarum *ciuitatum Gentilium* in palatio Regis affuêre, quædam in dolo, quædam in puritate Regem salutantia in donis ac tributis, pacem cum eo quærentes componere, quatenus sine respectu periculi & metus in negotia sua securè terram perambularent, & agros ac vineas sine formidine excolerent. *Rex* sicut nouus qui aduenerat, & multis indigebat thesauris in conuentione solidorum militum suorum, omnia quæ sibi offerebantur à ciuitatibus Gentilium, Ascalone, Cæsarea, Ptolemaide, Sur, quæ est Tyrus, suscipere consensit; sed Assur eiusque munera refutauit. Cæteris vsque post terminum sanctæ Pentecostes pacem & securitatem à se suisque largitus est. Vix termino pacis huius mediato, prædictæ ciuitates LII.
Regi Babyloniorum hæc nuncia detulerunt, quòd nisi in breui eis subueniret, Francosque de regno Ierusalem eiiceret, se in manu Regis illorum ex summa necessitate reddi debere, eò quòd vltrà Christianis resistere non possent. Rex verò Babyloniorum summa necessitate vrbium suarum intellecta, vniuersis ciuibus & Ammiraldis hanc legationem solatiumque remisit, quòd sine mora aliqua collectis armorum copiis, vniuersis ciuitatibus subueniret. Hæc autem nuncia & consilia omnia Baldewinum Regem latebant, & vniuersos fideles, qui in regno Ierusalem habitabant. Interea à *Damasco* frequens legatio Turcorum Ierusalem ad regē LIII.
venit, pro redemtione captiuorum suorum, quos in artissimis faucibus Baurim superatos captiuauit, & Ierusalem abductos reclusit in custodia turris Dauid. Qui consilium iniit cum optimatibus suis, vt pro captiuis precium susciperet, eò quòd in terra aliena, noua & ignota plurima indigeret pecunia in conuentione solidorum. Sicque vniuersis quadragintaquinque captiuis, quibus amputare colla decreuerat, nunc pepercit; & pecuniam inauditam supra quinquaginta millia Byzantiorum auri suscipiens, omnes viuos & incolumes à manicis & catenis solutos, ac de turri Dauid eiectos, pacificè in terram Damascenorum remisit. Eodem LIV.

tempore mensis Martii *classes Genuensium* ac *Pisanorũ* nauigio appulsæ *Ioppen*, anchoras fixerunt, & illic Pascha Domini operientes, tandem Ierusalem venerunt ad celebrandam ipsam diem *Resurrectionis Dominicæ*. Qua cum omni deuotione celebrata, Regem adierunt, summopere deprecantes, vt quam vellet ciuitatem Gentiliũ occupare & expugnare eis liceret. Rex igitur desiderium illorum intelligens, *Assur* obsidere per mare & aridam constituit. Ipse verò & omnis virtus eius ab Ierusalem mouens, in sicco vrbem & mœnia eius cinxit; Pisani & Genuenses in littore maris nauigio exitum illorum obseruabant. Vix tertia die obsidionis expleta, ciues Assur pacem cum Rege quærebant componere, quatenus salua vita sanisque membris, cum rebus suis ab vrbe eis liceret exire; ciuitatem verò, in manu Regis reddere ac relinquere. Rex quidem consilio suorum pepercit viris, pacificè eos prodire promittens cum omnibus, quæ collo deferre possent; & vsque in Ascalonem conductum eis sine respectu mortis largitus est. Ipse verò ciuitatẽ ingressus cum vniuersa multitudine equitum & peditũ, per dies octo illic requieuit; & consilia de reliquis

LV. ciuitatibus, cum Domino Patriarcha & optimatibus regni sui egit. Placuit tandem cunctis, vt *Cæsaream* mitteretur legatio Regis Ammiraldo & primis ciuitatis, vt Regi redderetur vrbs, alioqui obsidere eam certum haberent; & si vi caperetur, vniuersos in ea repertos in ore gladii occidi debere. *Ammiraldus* cunctique habitatores ciuitatis responderunt in hæc verba: *Absit à nobis, vt nos & ciuitatem nostram in manu Regis Christianorum tradamus, cùm in manu Regis Babyloniorum in breui liberandi simus, & non diu sit, ex quo litteras eius suscepimus.* Rex autem illorum iactantiam comperiens, in ira magna vnà cum Domino Patriarcha ab Assur egressus, relictis in ea custodibus, Cæsaream occupauit, vndiq; circa eam suorum viribus collocatis. Erant illic inaudita pomaria in circuitu murorum, ac si sylua densissima, omni decore & fructuum abundantia inæstimabilia: quę Rex in securi iussit extirpari, ne inter densitates frondium aliquæ insidiæ Sarracenorũ exercitui, sagittis in occulto emissis, nocere valerent. His extirpatis, in circuitu murorum firmauit obsidionẽ per dies quindecim, machinam componens, qua vrbem expugnare, & ciues absterrere valeret. Ad vnguem tandem machina perducta, & ab exercitu super muros erecta, in sublime porrecta est, ac fortissimi pugnatores in ea cõstituti ad expugnanda mœnia vrbisque defensores. Deinde iussu Regis omnibus indictum est, vt summo mane corã Patriarcha & Rege conuenirent è cunctis locis & tabernaculis; eiusque caperent admonitionem ad assiliendam vrbem, & implerent. Mane autem facto, ecce assunt ex mandato Regis vniuersi Christianorum equites & pedites coràm Patriarcha & Rege: qui delictorum suorũ confessione facta, indulgẽtia accepta, & Dominici corporis communione, vrbem fortiter assiliunt in mari & in terra, cum *Pisanis & Genuensibus*. Hi Laodiceæ tota hyeme otio torpentes, tempore Martii, vt suprà relatum est, ad sacrum & solenne Pascha celebrandum Ierusalem ascenderant, viduati suo Episcopo Pisano, cùm clàm ab eis subtractus, cum Boemundo ac Baldewino, post captionem Ierusalẽ, in eam descendit; & à Godefrido

LV. Duce in cathedram Patriarchatus est cõstitutus. Eodem die dominus *Patriarcha* Crucem Dominicam prætulerat ad protectionem & defensionem gentis Catholicæ, stola sancta & candida pro thorace indutus, quem vsque ad muros tota manus pugnatorum sequi non dubitauit. Qui duro & graui assultu ciues disturbatos à mœnibus repulerunt: ac sic subitò scalis muro applicitis, vrbi mediæ vi intromissi sunt. Sarraceni verò per vrbem Gallos diffusos intuentes, nec eis resistere valentes, ad aliud munimen vrbis, quod muro spatiosissimo ac robustissimo ciuitatẽ diuidebat introrsum versus mare, conglobati fugam inierunt. Illic aliquantulum in mœnibus resistentes, ad defensionem constiterunt, frustra sagittis, palis igneis & fundibulis consumentes diem. Nona tandem hora diei facta, grauati ciues crebris & nunquam intermissis assultibus, ac tam mangenellis quàm sagittarum grandine fessi & victi, per vicos & diuersa loca ciuitatis tremebundi fugerũt. Quos Galli insequentes, & hos muros scalis similiter transcendentes, graue illorum exterminium fecerunt; alios trucidantes, alios captiuantes, tum vndique spolia plurima auri, argenti & ostri preciosi rapientes. Sacerdos quoq; ciuitatis homo grandæuus, ibidem captus est; & *Azopart* quingenti decollati, illuc missi à Rege Babyloniorum in conuentione solidorum. Sacerdos itaque prædictus Regi præsentatus, iussu ipsius in neruo religatus est; mulieres quoque eius captæ, & in compedibus positæ, ad discutiendũ talentum innumerabilis argenti, quod idem sacerdos

propter

propter metum Christianorum subterrauerat. Hac ciuitate attrita & expugnata, Rex à diebus Pentecostes vsque in natali S. Iohannis Baptistæ in omni plenitudine necessariorum requieuit in ea. In his diebus sacerdotem prædictum à ciuibus vrbis Ptolemaidis, quæ est *Acra*, mille Byzantiis redemtum, sine læsione membrorum dimisit. Post hæc Rex *Ioppen* in magna gloria secessit, *Arpinũ* de Boduordis ciuitate, principem magnificum, ad custodiendos muros & portas ciuitatis relinquens. Ioppe itaque Regi commoranti, legatio & fama *Merauis* à Babylonia innotuit: quatenus Babylonii omnes ad arma confluxissent, & post octo dies cum eo bellum committere decreuissent. Hæc rex audiens, vniuerso cætu suorum in vnum conuocato, ex cõsilio illorũ exiuit à Ioppe; atq; inter Ascalonem & Rames, tribus hebdomadibus euolutis, in planicie amplissima resedit vnà cũ Patriarcha & omni apparatu suo, ac vniuersa domo fratris sui ducis Godefridi. Hoc verò in loco dum diu præstolarentur aduentũ inimicorũ, nec quisquã illorũ adhuc in iactantia sua descẽdisset, Rex quemq; suorũ in sua remisit; ipse verò ciuitates in circuitu sitas, tã Cayphas quàm Assur & cæteras, pacificè perlustrauit. Nec lõgo post hæc interuallo *Rex* à militibus suis in vrbe Iaphet pro pecunia angustiatus est, quã illis debebat pro conuentione solidorũ, qui etiam fratri eius Godefrido, Principi Ierusalẽ, multũ obsequii impenderant, & nunc eius causa & honore non minore studio militare laborabant. Quapropter Hierosolymam profectus, *Patriarchã* compellat, quatenus sibi aliquid pecuniæ de oblatione fidelium impertiret, quam militibus diuidens, voluntarios eos sibi redderet, ac secum teneret; alioqui eos in terminis Ierusalem non velle remanere, & Sancta Sanctorum defensare. Patriarcha Regis audita petitione, induciis per noctem susceptis, in crastino reuersus ducentas marcas argenti se ad vsus fratrum, inibi Deo famulantium, habuisse, & non amplius, profitetur, & easdem benignè in eius mandato distribuere concessit: Credidit Rex in verbis, quæ à Patriarcha referebantur, & oblatum argentum suscepit. Sed *Arnolfus*, Sancti Sepulcri Cancellarius, & cæteri complures, quibus tota massa innotuit & oblatio Dominici Sepulcri, nequaquam verum Patriarcham profiteri asserentes, inæstimabilem pecuniam clanculũ suis locellis reposuisse eum. Hac Arnolfi suggestione, & populi opinione super thesauro abscondito, Rex nimium iratus vehementer Patriarcham vrgere cœpit, vt ex oblationibus fidelium milites procuraret et retineret in conuentione solidorum, qui Paganorũ viribus resistentes, peregrinos & vniuersam Ecclesiam ab eorum insidiis & assultibus protegerent ac defenderent. *Patriarcha* verò vinculo priuatæ dilectionis fratri *Mauricio*, S. Romanæ ecclesiæ legato, innodatus, ita vt simul assidue̱ter de bonis terræ epulantes, in suo conclaui oblationem Sancti Sepulcri pro velle diuiderent, prorsus audire Baldewinum Regem parui pendit, spem & fiduciam in promissis Cardinalis Apostolici, precio corrupti, habens; & in eo, quòd leui precatu, aurique munere, Regẽ corrumpere potuit & placare. *Rege* itaque Patriarcham sæpius admonente, vt milites quadraginta procuraret, atque auro dato & argento, beneuolos in opus belli redderet; *Patriarcha* verò in nullo eum super his audiret: die quadam factum est, vt idem Patriarcha cum fratre *Mauricio* solito more in domo sua accumberet, variisque cibis splendidè epularetur, vinum quoque non modicè biberet, ac securè in comessationibus diem duceret. Nunciatum est tandem Regi Baldewino, quòd huiuscemodi luxu singulis diebus conuiuantes, fidelium vota vorarent sine modo & numero; & hoc ipsum Regem non solùm auditu, sed etiam faciiè visu posse experiri. Nec mora, dum in eodem comessationis studio ad mensam discubuissent, Rex cum quibusdam de optimatibus suis pulsato ostio intromissus affuit, & hos pariter durè arguens, in hæc verba aspera prorupit: *Vos in comessationibus, nos in tribulationibus die nocte pro confratrum nostrorum salute & periculis versamur: Vos gratis vota fidelium in domibus vestris applicatis, angustiam & penuriam nostram ignoratis. Sic viuit Dominus, amodò de omni oblatione fidelium non contingetis, nec de hac ventrem vestrum vltrà tam delicatè implebitis, nisi milites in conuentione solidorũ susceperitis. Vnde enim vobis, vt oblationes & munera fidelium tam liberè & potẽter à Dominico Sepulcro tollatis, in cibos delicatos componatis, & nequaquam fidelium necessitati subueniatis? Nos Ierusalem, ciuitatem sanctam & locum desiderati Sepulcri, sanguine nostro redemimus, & assiduè pro sanctorum defensione pondera laborum & bellorum portamus; vos oblationis fidelium nos exortes facietis? Absit, vt tale facinus patiar, & vltrà manus vestra de his repleatur. Certè aut vos calicem, quem bibituri sumus, & bibimus hoc tempore angustiarum, nobiscum bibetis; aut videte, ne quicquam de rebus Ecclesiæ vltrà susci-*

LVII. LVIII. LIX. LX.

piatis. Hoc dicto, Patriarcha non minus in verba iracundiæ erupit, dicens: *Non rectè consultus fecisti, vt tam temerè nos argueres, & res Ecclesiæ interdiceres, cùm nostra sit iustitia, vt qui altari seruiunt, de altari viuant. An tributariam & ancillariam facere sanctam præsumis Ecclesiam? quam Dominus* IESVS, DEI *filius, suo sanguine liberam ex ancilla faciens* * *custodiæ commisit & reliquit. Vide ne vltrà præsumas de his loqui, aut agere, cùm ad te minimè pertineat, & Domini Apostolici maledictionibus de talibus ausibus iudicio possis incurrere.* Frater Mauricius ad inuicem contendentes solummodò auscultabat; sed de pace & con-

LXI. cordia illos admonebat. Verùm Rex non vltrà Patriarchæ responsionem & asperitatem ferens, & ipse durè & impatienter locutus fuisse perhibetur: *Videte, ne facilè hanc mihi sæpius obiiciatis occasionem, vt qui altari seruiunt, de altari viuant, cùm summa necessitas exigat, vt de altari potius Christiani milites pascantur, quàm Sarraceni vi de sepulcro munera fidelium asportent & diuidant, & nõ miles noster vel sacerdos contingat. Viuit Dominus, non solùm oblationes fidelium comedã, militibusq́; nostris diuidam; sed etiam aurum de Sepulcro Domini & altari euellam, quò milites & defensores Christianæ plebis, regniq́; Ierusalem, sustentari possint. Post hæc cũ Domino DEO placuerit, & superbia seu minæ de regno Babyloniæ cessauerint, & terra siluerit, cuncta restaurabimus; Ecclesiã etiam eiusdẽ Sepulcri, sicut dignũ est, thesaurizare nos nõ pigebit, & auro ditiore, gẽmis vel opere exaltare.* His dictis, tandẽ Patriarcha à Rege, viro litteris erudito, conuictus, ex cõsilio fratris *Mauricij* triginta milites in cõuentione solidorum se procurare promisit: Sed in breui eorum tædio affectus, talentũ inæstimabilis pecuniæ sustulit, milites vacuos & immunes reliquit. Rex autem hypocrisin illius de die in diem cognoscẽs, vehementius eũ vrgebat, & de militari officio solicitabat. Ille è contrario, aures surdas ad omnia faciebat: ita animo obstina-

LXII. tus erat. Igitur *Patriarcha* dolẽs & tristis secessit *Iaphet*, vbi ex cõsensu Regis, quia sacerdotii gradũ obtinebat, pacificè autumni & hyemis tẽpus adimpleuit. Deinde mense Martio inchoante, anno primo regni ipsius Baldewini *Antiochiã* ad Tankradum nauigio profectus est. Camerarii autẽ illius capti & retenti, minis verberumq́; terroribus coacti, pecuniã Patriarchæ subterratã professi sunt ad viginti millia Byzantiorũ auri: Argenti autẽ tantũ esse referebant, quòd adhuc pondere & numero cunctos lateret. Fratrẽ verò *Mauriciũ*, quia Romani Pontificis legatus erat, in omni, quo potuit, honore, Rex secũ retinuit, ac diligẽter procuratũ benignè in omnibus

LXIII. tractauit. Interea dum Rex ex his & aliis diuersis rebus ageret, propalatamq́; pecuniã suis egregiis militibus diuideret, & cuiq; pro labore suo rependeret, crudelis legatio à Babylonia descendit, scilicet quòd *Merauis*, qui est secundus in regno, cũ tota virtute & apparatu Regis Babyloniæ properaret, bellũ in breui cum eo habiturus. Rex autẽ *Baldewinus* tam crudelia nuncia intelligens, nõ securè nõ facilè auribus immisit; sed a Ierusalẽ in Septembri mẽse in solenni natiuitate matris ac Virginis Mariæ anno primo regni descendens, vrbẽ *Ioppen* cũ omni virtute peditũ & equitum introiuit; eiusq́; mœnia plurima suorũ muniens fiducia, cum trecẽtis tantùm equitibus & mille peditibus in occursũ inimicorũ festinauit, vt cognosceret, si vera belli legatio sibi innotuisset. Manè ergo dehinc facto, in cãpestribus Rames consistens, vires, copias & arma intolerabilia Babyloniorũ vidit per terras & fines Ascalonis occurrere, circiter ducenta millia tam equitũ quàm peditũ. De quibus Rex & omnes qui cum eo erant, non solùm admirati, sed & terrore concussi sunt.

LXIV. Veruntamẽ Rex perspiciens se non posse vitare periculũ, nec effugere inimicos haud procul absistentes, quinq; acies ordinauit tam ex manu militũ quàm peditũ. In prima acie fuit *Beluoldus*, miles nobilissimus, qui primùm prælio cõmisso, ac Gentilibus cũ vniuersis suis peremtus est, absq; solo milite, qui ibidẽ manu detruncata, vix à periculo mortis elapsus est. Adhæc *Geldemarus Carpenel*, miles ferocissimus, secundã aciem regens, dum per medios hostes erumpens, periclitantibus sociis subuenire moliretur, cum omnibus sequacibus & coadiutoribus suis sub intolerabili manu inimicorũ occubuit. Solummodò *Willehelmus* & *Erkenboldus* viui euaserunt. *Hugo* verò *de Tabaria*, iuuenis bellicosus, in tertia acie cõstitutus, per medios hostes equo veloci aduolans, & cũ illis diu grauiter pugnans, ad extremũ certaminis pondere fatigatus, & victus, vix è medio turbinis euasit, omnibus de comitatu suo ibidẽ occisis & attritis. *Rex* ergo tam graue exterminiũ suorum fieri videns, vehementer cum duabus aciebus, quæ secum remanserant, timore concussus est. Nec mirum.

LXV. Nam idem mortis iudiciũ in momento subire æstimabant. Adhæc duo catholici Pontifices, *Gerhardus* & *Baldewinus*, quorũ alter Gerhardus Crucem Dominicam præferebat ad confusionẽ & obcæcationẽ Sarracenorum, & liberationẽ Christianorum,

norum, Regi in mansuetudine & correctione sic locuti sunt: *Timemus, domine Rex, ne ob discordiam, quæ inter te & dominum Patriarcham orta est, hodie nostris victoriæ fiat impedimentum. Ideo monemus te, vt cum illo in concordiam redeas; & sic Domino DEO pacis satisfacias, quatenus à præsenti periculo eruamur.* Quibus Rex: *Rectè,* inquit, *monuistis:* & hæc dicens, ab equo desiliit, & coram Dominica Cruce procidēs in terram, adorauit Dominum cœli, & hæc Pontificibus responsa dedit: *Patres & fratres in* CHRISTO *carissimi, pastores & doctores peritissimi, iudicium mortis nobis præstò est; inimici innumerabiles obstant in arcu, in hastis, in gladiis fulmineis, quos penetrare & expugnare pro imperio Romanorum, pro regno Franciæ & Angliæ, non hodie apponerem, nisi per gratiam Domini nostri* IESV CHRISTI: *de quorum manibus sic me Dominus DEVS eruat, vt non cum illo pacem componā, nisi primùm coram Apostolico & omni Ecclesia de perfidia, quam egit, canonicè fuerit expurgatus.*

LXVI. Et hoc dicto cum iureiurando, Confessionem delictorum suorum coram illis Episcopis fecit: deinde Corporis & Sanguinis Dominici percepta Cōmunione, decem milites loricatos cum Gerhardo Episcopo, lignum S. Crucis præferente, reliquit. Ipse verò ascendens equum, qui lingua Sarracenica *Gazela* appellatur, eò quòd cæteris equis sit cursu potentior, præmisit quartam aciem, quam ordinauerat de militibus Ierusalem, viris bello assuetis ac robustissimis, quatenus cum hostibus in impetu ferirent ac dimicarent. Hęc autem quarta acies ex iussu Regis fortiter irruens, cùm committeret cum aduersariis, præ multitudine illorum pondus belli non sustinens, cœpit fugiendo declinare. Sed à Rege eius fuga & contritione percepta, magno solamine releuata est. In momento enim cum sua quinta acie affuit, agens graue prælium cum hostibus, ac repetens, cędes & strages non modicas operatus est.

LXVII. Cùm sic *Rex* per medios hostium globos irrumperet, campos occisorum cadaueribus sterneret, quidam nominatissimus *Ammiraldus* Episcopo, crucem ferenti, occurrit in furore vehemēti, vt raptim caput eius detruncaret: sed diuina vltione & percussione præuētus, subitanea morte suffocatus expirauit. Deinde alter *Ammiraldus*, dum subitò ipsum Regem Christianorū impeteret, mox equus illius trans ceruices hasta Regis confixus est, quæ ipsum etiam Ammiraldum eodē ictu & impetu trans pectus & iecur viriliter perforauit: sicq; ambo, equus scilicet & sessor eius à Christiano rege occisi sunt. Mortuis itaq; duobus Ammiraldis, exercitus Babyloniorū magnis ductoribus, primo diuina vltione, altero hastæ Regis transfixione, Rex & vniuersi sui recuperatis viribus per medias acies Sarracenorū, in multitudine densatas, irruperūt in virtute Domini nostri IESV CHRISTI, & S. Crucis, inauditam illorum occisionem facientes vsq; ad vesperū, donec hinc & hinc fatigati, vtrinq; se à bello continuerunt. Verùm *Rex* & reliquiæ fideliū obtinentes camporū planiciem, in castris inimicorū pernoctauerūt. *Sarraceni* verò desperati in Montis cacumine ea nocte remanserunt. Patet hîc profectò, quomodo virtus S. Crucis non solum contra inuisibilium iacula præualet inimicorū, sed etiā aduersus arma visibiliū: quia in prima, secunda, tertia ac quarta acie superbia & fortitudo Gentiliū vincendo præcessit; in quinta verò acie, in qua lignū sanctæ ac venerandæ Crucis ante Regem & eius socios præferebatur, tota virtus infideliū cœpit infirmari, humiliari & conculcari. Sed & Principes eorū ferocissimi, DEO gloriam non dantes nec S. Cruci; sed in eam sibi oppositam audacter & insipienter irruentes, subitanea morte præoccupati perierunt.

LXVIII. Igitur post hanc victoriam Christianorū, quæ in mēse Septēbri ipso vespere natiuitatis beatæ DEI Genitricis Mariæ accepta est, crastino Sole exorto, quidam Gallorū adhuc viuentes & incolumes cum Rege suo rursus armari properant, suspicati adhuc bellū à Gentilibus ingruere. Sed in omni planicie regionis non sunt reperti aut visi. Reuertente autē Rege cum quadraginta tantum militibus & peditibus ducentis, qui vix euaserant, viginti millia Sarracenorū, qui *Iaphet* obsederant, & vespere hesterno huic prælio non interfuerant, sed ciuitatem ex præcepto *Merauis* nimio assultu vexauerant, in aperto camporū affuerunt ex improuiso. Quibus Rex, quia locus diuertendi ab eis non erat, resistere disposuit, & vniuersos magna & audaci voce sic consolatur: *Ecce inimici nostri obuiam nobis integris armis adueniunt: nos autē nuper bello fatigati, serò à manibus aduersariorū, solo* DEO *protegente, euasimus superatis hostibus: optimates nostri & equites cuncti præter nos ceciderunt: quid igitur pauci aduersus tot millia adhuc bello intacta acturi sumus? pauci sumus, & serò bello fatigati; locus & possibilitas ab eis diuertendi non est: & ideo quid consulam, nescio, nisi, vt in nomine Domini IESV, & in virtute S. Crucis, vniuersi stemus aduersus incredulos pugnantes. Potens enim est DEVS etiam de istorū manibus nos liberare, sicut heri de manu pluri-*

morum & fortiorum liberauit. Si autem morti & contritioni destinati sumus, fiduciã & spem habeamus, quia si corpus nostrum pro nomine IESV & sanctis Ierusalem nunc in præsenti seculo occidi permiserimus, in futuro animas nostras in vitam æternam vnà cum fratribus nostris, hesternò
LXIX. *prælio pro CHRISTO iugulatis & attritis, conseruare poterimus.* Hac *Regis* exhortatione milites omnes & pedites, roborati in spe vitæ æternæ, inimicorũ turmas operientes, visas à longè, armis properè induũtur, Lignumq; Dominicum semper ante faciem suam habentes, graue prælium cum hostibus commiserunt. Occęcati itaq; & infirmati *Sarraceni*, in obstaculo tam venerabilis Ligni timore illis immisso, nõ diu perseuerãrunt in bello. Visa quippe Christianorum audacia, & suorũ nimia ruina, alii versus Ascalonem fugientes, alii versus montana Ierusalẽ, victi ac dispersi diffugium fecerunt, Rege eos in graui exterminio crudeliter insequente. *Rex* autẽ reuersus à cæde hostium, paucissimis in vnum receptis sociis, cum spoliis recentibus auro & argento, equis & mulis, opibusq; plurimis, *Iaphet* declinauit. Vbi lorica ferrea & veste ostrea exutus est, quæ reuera & proculdubio tota tabe & sanguine hostium inebriata fuisse, ibidem visa est. Noctem illam Rex illic in lætitia & hilaritate ciborumq; abundantia exegit. Ciues verò exurgẽtes, & in campis Ascalonis festinantes, tentoria, aurum & argentum & multa preciosa spolia occisorum Gentiliũ, quæ Rex suiq; paucissimi deferre nequiuerant, asinorum & camelorum vehiculo in ciuitatem Ioppen attulerũt. Deinde crastina luce affulgente, Rex in gloria magna *Hierosolymam* ascendit: Vbi de omnibus spoliis & præda inimicorum decimas
LXX. Hospitali CHRISTIque pauperibus erogauit. *Wickerus* autem Alemanus eodem anno paulò ante hoc prælium validis febribus correptus, in mense Augusto obiit, sepultus in ciuitate Ioppe. Qui gladio suo, quo Turcum trans loricam & vestes super pontem Antiochiæ medium secuit, non modicã Regi opem hîc contulisse, nisi morte interueniente vitam finiisset. Hic miles magnificus Leonem magnum & horribilem, viros & armenta sæpius iuxta montana deuorantẽ, in regione Ioppe die quadam equum pascentem inuadere volentem, munitus clypeo aggressus est: quem facili pede & saltu facie ad faciem sibi occurrentem eiusdem gladii acutissimi ictu percussit; ac fortiter cerebro eius in partes diuiso, crudele & intrepidum animal in campestribus mortuum reliquit.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER OCTAVVS.

Argumenta Capitum.

I. Quòd primo Baldewini Regis anno innumera Longobardorum multitudo per Bulgariam profecta sit Hierosolymam.

II. Vbi Constantinopolitanus Imperator eosdem Longobardos vendere & emere per castella Bulgarorũ permittit, & eis rapinam interdixit.

III. Longobardi Regis edictum negligentes, Græcos & Bulgaros inuadunt: sed mox ab Imperatore conuocati, Constantinopolin tendunt.

IV. Imperator à Longobardis iniuriatus, vendere eos & emere inibi prohibet: illi palatiũ eius vnanimiter obsident.

V. Imperatore tandẽ per Episcopum Mediolanensium pacificato, Longobardi Constantinopolin relinquentes, Nicomediam applicuerunt ciuitatem.

VI. Conradus, Imperatore Henrici stabularius, cum nonnullis occidentalis Franciæ Principibus Nicomediæ Longobardis associatur.

VII. Quod in diebus Pẽtecostes innumerabilis Christianorũ ab vrbe Nicomedia exercitus egressus, versus regionẽ Flaganiæ iter suũ direxit.

VIII. Vbi populus in itinere suo illicitè luxuriatur, præsidium Ancras funditus diruens, sata & segetes vicinas Turcorum succidens.

IX. Reymundus Comes, donis Turcorũ corruptus, exercitum duxit per viam solitudinis: & Christiani per vires agunt custodiam in exercitu.

X. Turci cum Reymundo prælio decertant, & turma Christianorũ propter hostes in vnum cõglobata, mixtim per solitudinem gradiuntur.

XI. Qualiter exercitus in solitudine quindecim diebus vagando, sitis & inedia miserias pertulerit grauissimas.

XII. De mille peditibus Christianorũ, qui in valle hordeũ colligentes, circumuenti sunt & combusti igne Turcorum.

XIII. Turci in viginti millibus cum ducibus suis, Donimano & Solymano, cum Christianis dimicantes, ad septingentos corruerunt.

XIV. Vbi Christiani quoddã præsidium Turcorum comminuerunt sed insidiis eorum excepti, ad septingentos perierunt.

XV. Episcopus Mediolanensium omnem exercitum ad confessionem delictorum suorum cohortatur.

hortatur, & vniuersa multitudo ad bellandos hostes in quinq; acies cũ ducibus suis ordinatur.

XVI. Longobardi, in prima fronte pugnantes, deficiunt, post quos reliqua acies cum ducibus fugientes, diffugiunt.

XVII. Reymundus Comes prælio victus, versus montana fugiens cum decem militibus, silicẽ quandam præcelsam occupat: de qua per socios liberatus, media nocte cũ suis omnibus fugã iniit.

XVIII. Post fugam Reymundi vniuersi Duces exercitus, cũ reliqua multitudine tentoriis & vxoribus suis in via derelictis, celerem fugam arripiunt.

XIX. Quomodo Turci fugientium tentoria diripuerint, & vxores eorum quasdam iugulârint, quasdam captiuârint.

XX. Quòd post depradationem mulierum Turci fugientes Christianos insecuti, diuersa eos cæde lacerauerint, plurima eorum spolia in itinere relicta colligentes.

XXI. Quòd Christiani exercitus centum & sexaginta millia siti ac fame, fuga & sanguine à Turcis in bello occisa sunt.

XXII. Qualiter residuus Christianorum populus vagus & profugus cum ducibus suis Constantinopolin repedauerit.

XXIII. De quadringentis Christianis, qui Turcos insequentes euaserunt, & de aliis mille militibus, qui in regressione Turcorum gladiis eorum iugulati ceciderunt.

XXIV. Quomodo Duces ac Comites exercitus dispersi, ad se Constantinopolin fugientes, Imperator benignè susceperit: & quòd Reymũdo infestus, postea eidem amicus extiterit, & quòd ibi Mediolanensis Episcopus obierit.

XXV. Qualiter eodem tempore nobilissimus Princeps Willehelmus, de regno occidentalis Franciæ egressus, quindecim militibus peditũ adiunctis, per aridam Bulgariam descenderit.

XXVI. Quòd idem Comes cum omni apparatu suo Constantinopolin veniẽs, susceptus ab Imperatore donariis multis sit honoratus.

XXVII. Quomodo Comes & exercitus eius Constantinopolin relinquentes, ad Stanconam, ciuitatem Turcorum, peruenerint.

XXVIII. Vbi Turci eis occurrentes, bello eos vexabant, Comitẽ vnum Longobardorum sagitta perimentes.

XXIX. Christiani Turcis resistẽtes, & Stanconam frustra oppugnantes, Reclei vrbem applicuerunt: vbi siti æstuantes ad trecentos perierũt.

XXX. Turcicum Christianis decertãtes, victumque fugientemq; Willehelmum insecuti sunt: & de fuga Roberti & alterius Willehelmi.

XXXI. Quomodo post fugam Ducis Turci residuos Christianos occiderint, vxores eorum captiuantes.

XXXII. Qualiter Willehelmus Comes à Turcopolis deceptus, cum magno discrimine Antiochiam peruenerit.

XXXIII. Tankradus, nouus Princeps Antiochiæ, Willehelmum profugum remunerat.

XXXIV. Quomodo Willehelmus, Princeps Pictauij, & Welfo Dux Bawariorũ, & Ida Comitissa, cũ militia Bulgariam intrauerint.

XXXV. Quòd in prælio pontis Rudolfus obierit, & quòd Dux Bulgarorum se dediderit.

XXXVI. Bulgarorum Duce placato, Willehelmus Constantinopolin rediens, ab Imperatore donis sublimatus est.

XXXVII. Exercitu Willehelmi Stanconã vrbẽ veniente, Turci fontes & cisternas obstruũt.

XXXVIII. Willehelmus & Welfo cum Ducibus Turcorũ ante vrbem Reclei præliantur, & Christiani fugam ineunt.

XXXIX. De fuga Aruernẽsis Episcopi & Ducis Welfonis, & de interitu Idæ Comitissæ.

XL. Quomodo Willehelmũ per mõtana fugientẽ Tãkradus, Princeps Antiochiæ, receperit.

XLI. Quomodo principes bello dispersi, collecto exercitu Antiochiæ conuenerint.

XLII. Reymundus, precibus Principum à Tãkrado vinculis absoluitur, & expugnata vrbi Tortosæ præficitur.

XLIII. Welfo Dux Hierosolymis adorato sepulcro Domini, in Cyprum reuersus obiit.

XLIV. Quomodo Principes deuicta vrbe Tortosa, cum Baldewino Rege palmas Ioppe celebrauerint.

XLV. Principes Pascha Hierosolymis celebrato, inter Imperatorem & Regem pacem componunt.

XLVI. Fama volat in populo, Imperatoris consilio Longobardos fuisse occisos.

XLVII. Baldewinus Imperatori munera mittit se de perfidia excusanti.

XLVIII. Imperator Regi Baldewino dona dirigens, Romæ de perfidia sua apud Papam incusatur.

ODEM tempore, quo bellum hoc mense Septembri actũ est, & cruenta victoria à Rege Baldewino habita, anno regni eius primo, gens *Longobardorum* incomputabilis de regno Italiæ, post captionem Antiochiæ & Ierusalem, audita insigni Christianorum victoria, è diuersis regionibus Italiæ collectæ, per regnum *Vngariæ* prospero itinere transeuntes, profecti sunt vsque in regnum *Bulgarorum*, volentes conchristianis fratribus auxilio augeri & prodesse. Affuerunt in eodẽ voto & comitatu viri nobilissimi, *Episcopus Mediolanensis*, *Albertus* Comes illustris de Blandraz, *Wido* frater ipsius, mi- I.

les egregius, *Hugo de Montbeel, Otho*, filius sororis prædicti Alberti, cognomine Altaspata, *Wigbertus* Comes ciuitatis Parmæ, cæterique comprimores Italiæ, viri miræ nobilitatis & ductores exercitus: qui circiter triginta millia conglobati, terram
II. & regnum Bulgarorum, vt prædiximus, in manu forti ingressi sunt. Ingressi autem, direxerunt nuncia *Imperatori* Constantinopolitano, quatenus eius gratia & dono in terra Bulgarorum, quę de eius regno erat, & potestate, necessaria vitæ precio mutuarent, sicq; pacificè terram eius pertransirent. Accepta itaq; tam egregii & catholici exercitus legatione & petitione, *Rex Græcorũ* benignè omnia, quę rogabant, cõcessit, hac scilicet interposita conditione; ne tanta adunatio aliqua violentia ea loca, quæ sui iuris essent, vastaret, seu facta temerè seditione cõturbaret. Hac igitur conditione contulit eis emendi & vendẽdi licentiã in eiusdem regni Bulgarorum castellis, pane, vino, carne & omni pinguedine opulẽtissimis, castello videlicet *Panidos, Rossa, Rosto, Dedamis*, & castello, nomine de *Natura*, & *Sasalabriis, Adrianopoli* & *Phinepopoli*; vt per hæc hospitati, pacificè bonis terræ sustentarent vitam affluenter.
III. Hanc deniq; in terram venientes, mandatũ Regis transgressi sunt, nec audierũt ductores & Principes exercitus; sed omnia sine modo & sine ratione deprædati sunt, sine aliqua mutuatione Bulgaris & Græcis sua auferentes, pecora & volatilia eorũ diripientes, quodq; nefas est de populo Catholico dicere, *Quadragesimali* tempore & ieiunio ea deuorantes. Fregerunt etiã in prędictis locis & ciuitatibus ipsius pii Imperatoris oratoria, propter ambitionem rerum, quę in eis erant reconditæ à facie tantæ multitudinis. Item, quod auditu est horrẽdum, mamillas cuiusdam mulieris, sua defendentis, quidam ex parasitis impiè detruncauit. Audita hac infamia crudeli, & deuastatione intolerabili, quæ regno Bulgarorum ab his inferebatur, & querimonia suorum, Imperator ad primates & magistratus legionis direxit nuncia: quatenus in his non vltrà morarentur regionibus, castellis & ciuitatibus; sed festinatò ad se in ciuitatem *Constantinopolin*, quæ caput totius est Græciæ, regia via contenderent. Venerunt ergo ad eandem ciuitatem Constantinopolin; & ex ipsius Regis ordinatione & decreto in littore maris, quod vocant *Brachium S. Georgij*, ex hac parte tabernacula sua locauerunt in crepidine aluei spacio trium milliarium. Duobus autem mensibus à veris tempore illic consederunt, priusquam aliqua societas de regno Franciæ aut Alemaniæ illis iungeretur: vbi etiam plurimis iniuriis, sicuti erant soliti, ipsum Imperatorem ad iram & odium commouerunt.
IV. *Imperator* verò plurimis iniuriis sæpius concitatus, timens ne tot ac tantis copiis vis diuersarum nationum augeretur; & sic audaciores facti, aut auaritia, aut aliqua occasione assumta, insurgentes, in ciuitatem Constantinopolin rebellarent; admonuit eos, ne vltrà in locis his, aut littore remanerent, sed quantocyus adhinc migrantes, in terminis Cappadociæ & Romaniæ apud portum *Ciuitot* & *Rufinel* hospitati, moram facerent, donec affuturæ legiones & copiæ cum eis simul in vnum confluerent. Sed responderunt vnanimiter, se minimè Brachium maris transituros, donec ampliores vires tam Francorum quàm Alemanorum obtinerent. Audita hac *Longobardorum* obstinata responsione, nolle eos à statione occupati maris se amouere ante aduentum futuræ societatis, Imperator illis emendi & vendendi licentiam interdixit; & statim penuria necessariorum vitæ per triduum in populo facta est. Videntes autem Longobardi Regis iram, & interdictionem necessariorum vitæ, & sic famis angustiam in populo fieri, subitò vniuersi tam equites quàm pedites armis induuntur, & ad portam & muros maioris palatii ciuitatis in ligonibus, vncis ferreis, malleisque conferuntur ad locum, qui dicitur ad *S. Argenium*: Vbi in duobus locis infringentes & intrãtes, inprimis iuuenẽ de sanguine ipsius Imperatoris peremerunt, deinde leonem domitum, qui erat gratissimus in
V. palatio Imperatoris, occiderunt. *Episcopus* verò *Mediolanensiũ*, & *Albertus* Comes de Blandraz, & *Hugo* de Montbeel, & cæteri prudentiores primique exercitus, cognoscentes seditionẽ hanc pessimã sibi suisq; plus nocere quàm prodesse, in medio populi exurgentes, hoc malum vltra fieri prohibuerunt. Tandẽ, nunc minis nunc blanditiis populũ compescentes, quenq; in sua remiserunt. Sedata itaque hac lite grauissima, Episcopus & Comes nauigio venerũt ad ipsum *Imperatorem* per Brachium maris eiusdẽ, eò quòd milliari & amplius à ciuitate & Regis palatio essent hospitati. Qui confidenter ad eum ingressi, animum illius mitigare, & ab ira indignationis reuocare, conabãtur, cum iuramento affirmantes, se ab hoc facto innoxios; & ab insensatis & incorrigibilibus hominibus hæc mala suscitata & orta fuisse. E contra

contra Imperator præteritarum iniuriarum illis molestiam inferebat; deinde cõtumelias, quas recenter nunc in eius præsentia fecissent, scilicet in palatii sui destructione, in proximi sui mortificatione, in leonis sui occisione. Sed prędicti Principes astuti, & in responsis moderati ac diserti, molestiam animi Imperatoris omnibus modis lenire tentabant, primùm se cum iuramento excusantes, quòd minimè sua voluntate aut consensu hæc mala sint acta. Tandem Imperator humili eorum excusatione placatus, omnia quæ sibi fuerant illata, per intercessionem tantorum Principum cum omni beneuolentia cordis Peregrinis laxauit. Attamen, sicut consilio suorum disposuerat, iterum eos de transitu *Brachii* maris admonebat: ideò de regni sui inuasione & impedimento solicitus, vt magnis muneribus auri, argenti, ostri datis, ac maioribus promissis, apud istos obtinere & impetrare conaretur, quatenus multitudinem hanc rèdderent voluntariam transeundi Brachium maris. His magnis donis & promissis Imperatoris corrupti, *Albertus de Blandraz* nimium ei credens, decem equos cum aliis rebus preciosis suscepit: sed Episcopus solerti prouidentia omnia hæc sibi oblata refutat, timens, ne si exercitus transiret, à Græcis molestatus Turcorum armis occidendus traderetur. Videns autem Imperator constantiam Episcopi, omnibus modis redit cum eo in concordiā, & eius petitioni acquiescens, iteratò concessit Peregrinis vendendi & emendi licentiam, firmato vtrinque fœdere pacis conseruandæ. Descenderat autem eodem tempore comes *Reymundus* à Laodicea in ciuitatem Constantinopolin, qui multum Peregrinis in reconciliatione Imperatoris profuit, primus & collateralis illi in omni consilio & decreto factus præ omnibus, qui Hierosolymam ascenderunt. Tandem Pascha Domini celebrato, post aliquot dies *Longobardi* Brachium maris transeuntes, ad ciuitatem *Nicomediam* peruenerunt.

VI. *Conradus* similiter, stabularius Henrici tertii Romanorum Imperatoris, cum duobus millibus Teutonicorum *Constantinopolin* perueniens, Imperatori *Alexio* notificatus, gratiam in oculis eius inuenit, præ cunctis dilectus, & magnificis donis honoratus. Qui & ipse Brachio maris traiecto, Longobardorum principibus sociatur. Dehinc *Stephanus* Blesensium Comes, pœnitentia ductus, Hierosolymam reditum parat, *Stephanus* quoque Dux Burgundiæ, *Milo* etiam de Braio, *Wido* pariter rufus capite, *Hugo* & *Bardolfus* de Brei, *Engelradus* Episcopus de Montelaudun, *Viscones* de firmamento, *Reinoldus* Episcopus de Suessones, *Baldewinus* de Grantpreit, miles pulcerrimus, *Dudo* de Claromonte, *Walbertus* cattenarius Lauduni. Hi omnes de regno occidentalis Franciæ cum omnibus copiis suis ibidem in ciuitate & regione *Nicomedia* Longobardis associati sunt; & è diuersis terris & regionibus profecti, in eandem ciuitatem conuenisse, & in eius finibus moras fecisse referuntur.

Dehinc appropinquante die sanctæ Pentecostes, de diuersis mundi partibus VII. in vnum congregati circiter ducenta sexaginta millia, cum filiis & vxoribus plurimorum, cum Clericis & Monachis & plurima manu inertis vulgi, conductum Imperatoris Constantinopolitani quæsiuerunt. Qui precibus eorum satisfaciens, *Comitem S. Ægidii*, qui erat ei priuatus, cum quingentis Turcopolorum equitibus illis constituit, quatenus eius conductu & ordinatione iter suum continuātes, prouidè agerent vniuersa. His ita dispositis, & comite *Reymundo* consiliario & ductore exercitus facto, *Stephanus* Blesensis viam, qua Dux Godefridus & Boemūdus ac primus incessit exercitus, per terram Nicomediæ & Romaniæ proficisci disposuit: qui a sic tutum & prosperum iter illi videbatur & plurimis de societate. Sed *Longobardi* de multitudine sua confidentes, per montana, & regionem *Flaganie*, se ituros in magno dissidio firmauerunt; dicentes, se etiam regnum Corrozan vi intrare, ac *Boemundum* de captiuitate Turcorum aut extorquere & liberare; aut in virtute sua ciuitatem *Baldach*, quæ est caput regni Corrozan, obsidere & destruere, sicque potenter confratrem suum à manicis eripere. *Stephanus* autem Blesensis & *Reymundus* cæterique comprimores, intelligentes Longobardorum contentionem sæuissimam, & nimiam iactantiam liberationis Boemundi, non valentes eos ab errore suo auertere, via, quam petebant, profecti sunt, præcedente ipso comite Reymundo, cum Turcopolis, & magno Imperatoris apparatu.

VIII. Tribus dehinc septimanis euolutis, & adhuc in itinere suo prosperè & abundanter Peregrinis epulantibus, & plurimis de populo illicitè luxuriantibus, & multum incesta commixtione agentibus, in ipsa vigilia S. Iohannis Baptistæ, præcursoris Domini, ventū est ad montes ascensu difficiles, & valles profundissimas, deinde ad castellum,

quod dicitur *Ancras*. Vbi Turcos repertos assilientes, & in assultu vsque in mediũ mane perdurantes, munitionem funditus diruerunt, ducentis ibidem Turcis detruncatis. Sex tamen ex his capitales latitantes, in silentio noctis periculum mortis euaserunt. Hoc itaque castellum militibus Imperatoris restituentes, eò quòd de regno eius fuerit, & iniusta inuasione Turcorum amiserit, profecti sunt ad præsidium *Gargara*, segetes & omnia sata regionis depopulantes; eò quòd præsidio nocere nequiuerant propter eius munitionẽ, situ & natura locorũ validam & insuperabilem. Hoc præsidio illæso, & non superato ab vniuersa legione relicto, Turci vehementer lætati sunt, quoniam munitio sua frustra à Christianis turmis vallata, nunc illæsa & inuicta remansit. Ab ea igitur die & deinceps exercitum persecuti, minus sequi valentes præ lassitudine incursabant, & crebra cæde sagittarum mortificabant.

IX. Peruenerunt deinde Christianorum populi ad plurimas ciuitates & castella, quorum nomina latent. De quibus Turci dona & multa cibaria mittentes, comitem Reymundum præcedentem & milites Imperatoris auertebant. Sic corrupti, per deserta & inuia & solitudines locaque arida totum deducebant exercitum: vbi assiduè Turcorum insidiæ occursantes eis, vniuersos de exercitu, negligentia aut lassitudine retardatos, trucidabant. Perceptis igitur insidiis, & grauissima insecutione & populi contritione, Principes exercitus decreuerunt, retrò & antè suæ gentis custodiam fieri, ac *Francigenas* milites circiter septingentos semper in fronte præire & præcauere: *Longobardos* similiter ad septingentos, à tergo lassos & subsequentes fratres tueri & expectare. Turci verò comperta Longobardorum custodia post tergum sui exercitus, supra quingentos in arcu & equis conglobati, subito clamore intonantes, eos à tergo incurrerunt, sagittarum grandine velociter vexantes & vulnerantes: Tandem terrore mortis attoniti *Longobardi*, celeritate equorum in fugam conuersi sunt, miseros pedites & itinere fessos deserentes: quos Turci graui occisione circiter mille in hac prima custodia peremerunt. Crastina autem die exorta, & crudeli fama attritæ gentis perlata in castra, conturbati sunt omnes primores exercitus, multum Longobardis improperantes, quòd mollicie & pigritia eorum contritus & imminutus fuerit exercitus: vnde alios decreuerunt custodes statuere fessi & à longè subsequentis populi; sed nemo se obtulit ad custodiam præter ducem Burgundiæ. Qui cum quingentis loricatis equitibus sic tuebatur exercitum, vt nec vnus in custodia suæ diei de populo periret.

X. Sequenti verò die post Stephani custodiam, comes *Reymundus* suæ diei egit custodiam, quem Turci, ad septingentos in vnum collati, nona diei hora in locis arctissimis fortiter incurrentes, cum eo graue prælium in sagittis commiserunt: Sed Comes viriliter resistens, non amplius quàm tres suorum amisit, præter aliquos graui sagittarum infixione ibidem vulneratos. Comes ergo Reymundus videns, quia bellum difficile sibi suisque ingruebat, & Turcorum copiæ accrescentes sibi vim inferebant, septem equites veloci cursu remisit ad exercitũ, qui iam spatio septem milliarium præcesserat, quatenus sibi aliqua manus mitteretur, quæ sibi suisque nimium & diu angustiatis ab hostium impugnatione, subueniret. Audita hac Comitis legatione, decem millia equitũ in momento sequestrati, loricis induti, galeis operti, clypeis pectori obductis, eadẽ die viam remensi sunt ad ferendum Comiti auxilium, existimantes, omnes Turcorum copias conuenisse. Turci ad hęc septingenti, visa Comitis constantia, & reuersę multitudinis audaci succursu, fugam velociter arripuerunt, in montanis se abscondentes. Ab illa denique die commixtis copiis, *Reymundus* & vniuersi ductores & capitanei decem millium cum omni manu equitum, & comitatu fatigatorum peditum, ad multitudinem exercitus redeuntes conuenerũt: qui deinceps diuidi, aut vllatenus aliquibus in locis spaciari, nulla fiducia præsumserũt, propter assiduos Turcorũ assultus, & nimias illorum copias.

XI. Dehinc per quindecim continuos dies viam suam cõtinuantes, amplius in solitudines, & loca inhabitabilia & horroris, per montana asperrima incedebant: vbi nihil reperientes, non hominẽ, non pecudẽ, graui fame cœperunt coarctari: quin aurũ nulli prodesse poterat nec argentũ: quia nullius generis esca reperiebatur, quę precio posset mutuari. Si qui verò de *Prouincialibus* pręcurrebãt, quingenti inquã seu ducẽti vel trecẽti, ad inuestigãdos cibos, circumuẽti à Turcis, in momento occidebãtur, quos subsequẽs exercitus cotidie detruncatos reperisse perhibetur. Hęc enim Prouincialiũ gens amplius prædę & rapinis inhiabat præ omnibus, & ideo ampliori casu præ cæteris periclitabatur. Tantum diuitibus &

tibus & magnificis viris, qui vehiculis à portu *Ciuitot*, & à *Nicomedia* ciuitate, farinā,
panes, carnes ſiccas vel baccones attulerant, ſuſtentatio vitæ erat: cæteros gra-
uis inopia frondes, cortices arborum ac radices herbarum corrodere, & ſic ven-
trem implere cogebat. Hac arctati inopia, mille pedites de exercitu in confi- XII.
nio ciuitatis, *Conſtamnes* nomine, explorato nouello hordeo, ſed nondum maturo,
eadem tamen onuſti annona, in quandā vallem deſcendentes, de arbuſtis & my-
ricis ignem ſuſcitauerunt, ipſa grana immaturi hordei flammis exuſta & torrida de
culmis excutere ad implendos ventres ſtatuentes. Similiter pomula cuiuſdam
miri & inauditi generis, fructum amarum quorundam frutectorum, ibidem in de-
ſertis reperta & collecta, ad mitigandam famem coquere didicerunt: ſed propala-
ti, à crudelibus Turcis martyrio coronati ſunt. Nam cùm ad eos præ difficultate lo-
corum, vallium & montium nullus hoſtium pateret acceſſus, nec vlla eſſet facultas
autars in ſagittis nocendi, copioſo igne ex ramis frutectorum, & arida materia
herbarum, ſuſcitato, vallem circumquaque impleuerunt, ex quo mille homines
peruſti ſunt. Tam atroci fama combuſtionis & perditionis Catholicæ legionis in
caſtris diuulgata, exterriti ſunt vniuerſi Principes Chriſtianorum. Vnde ab illo
die ſex diebus continuis ſemper in vnum conglobati, ſic iter ſuum moderati ſunt,
vt pedites inter equites ad omne periculum & defenſionem pariter adeſſe vide-
rentur. Igitur ſex dies completi ſunt, & ecce Turci, *Donimanus, Solymanus, Ca-* XIII.
rageth, Brodoan de Alapia, & à montanis *Flagania*, & omni regno *Antiochia*, cum vi-
ginti millibus, viris ſagittariis in arcu corneo & oſſeo obuiam Chriſtianorum tur-
mis affuerunt. Qui omnem rem & anguſtias illorum explorantes, ſexta eos feria
bello aggredi ſtatuerunt. Superauit enim eadem die exercitus fidelium CHRISTI
anguſtias & laborioſas fauces *Flaganiæ*, & in planicie campeſtri applicantes, eiuſ-
dem diei, ſcilicet feriæ ſextæ, hora nona ad quieſcendum caſtra poſuerunt. Et ec-
ce Turci appropinquantes, & more ſuo altis vocibus inclamantes, totum coro-
nauerunt exercitum, & vtrinque graue prælium commiſerunt. Interdum Turci
in caſtra repentino impetu aduolantes, & Chriſtianos milites laceſſentes, ſagittis
eos confixerunt: interdum Galli & Longobardi, licet feſſi, & itinere grauati,
exurgentes & aduerſus tot creberrimos aſſultus indignantes, frequenter eos re-
mittebant: quo vſque ſeptingenti Turcorum corruerunt; Chriſtianorum verò
nulli percuſſi ſunt: nam in vnum conglobatos nequaquam irrumpere & diſper-
gere ea die Turci potuerunt. Turci autem videntes, ſe nihil hac die in cæde Chri-
ſtianorum proficere, ſed plurimos ſuorum cecidiſſe, triſtes ac dolentes in caſtra
ſua, veſpere terras operiente, regreſſi ſunt. Similiter & Chriſtianus exercitus hac
nocte ſtatutis vigiliis & cuſtodia in circuitu caſtrorum, omni bellorum turbine
ſedato quieuit. Sequenti verò die Sabbati tria millia exercitus Chriſtiano- XIV.
rum, & Principes eorum *Conradus*, & *Bruno* filius ſororis eius, cæterique viri fortiſ-
ſimi à caſtris & planicie exeuntes, & in regionem ciuitatis, *Mareſch* applicantes,
iam ſui itineris milliaribus duobus peractis, præſidium quoddam Turcorum aſſi-
lierunt: quod fruſtra à Turcis defenſum ſine aliqua mora comminuentes, omnia
vitæ neceſſaria, quæ in eo erant, diripuerunt, & Turcos inibi repertos in ore gla-
dii percuſſerunt. Hoc proſpero ſucceſſu Chriſtiani gaudentes, & ſpolia Turco-
rum grandia & multa ad tentoria ſecum deferentes, per quaſdam montium fauces
aſperrimas & ſcopuloſas deſcenderunt. Vbi inſidiis Turcorum circumuenti, &
ſagittis laceſſiti ac confixi, parum repugnantes præ laſſitudine & onere prædarum
anguſtiaque locorum, ad ſeptingentos perierunt, ſpolia omnia & prædas Turco-
rum, licet inuiti, illic relinquentes. Hi verò, qui ab eorum manu euaſerunt, ſin-
gulatim & ſparſim, ſicut victi & attriti, veſpere ad caſtra relati ſunt triſtes & do-
lentes. Ea die vltrà, ab omni aſſultu exercitus lugens de caſu ſuorum, in tento-
riis requieuit. Similiter Dominica die tam Turci quàm Chriſtiani ab omni infe-
ſtatione & belli turbine ceſſauerunt. Secunda autem feria iam primo Sole XV.
radiante, *Epiſcopus Mediolanenſium* in medio exercitus exurgens, diuino tactus
ſpiritu, hac die bellum affuturum prædixit, & ſermonem ad populum DEI viuen-
tis faciens, omnes ad confeſſionem delictorum venire admonuit, quos in nomine
IESV Apoſtolica poteſtate à peccatorum nexibus abſoluit, vniuerſos poſt datam
indulgentiam brachio B. *Ambroſii*, Mediolanenſis Epiſcopi, ſanctificans & be-
nedicens: quin & Lancea Dominica, quam *Reymundus* ſecum attulerat, eſt aucta
ad ſanctificandum & benedicendum populum. Poſt hanc benedictionem, & ſuæ

puritatis confessionem, *Stephanus* dux Burgundiæ, miles clarissimus, ex suo populo sibi aciem constituit. *Reymundus* Turcopolos & Prouinciales in sua acie retinuit. *Conradus* verò, stabularius Imperatoris Henrici III. Alemanos, Saxones, Baioarios, Lotharingos & vniuersos Teutonicos in acie sibi asciuit. *Episcopus Lauduni, Engelradus, Milo,* W*ido, Hugo, Bardolfus* de Breis, W*albertus* de ciuitate Lauduni, omnes hi ex manu Francigenarum aciem ordinauerunt. *Episcopus* verò *Mediolanensis, Albertus* de Blandraz, W*ido* frater illius, *Otho* de Altaspata, *Hugo* de Montbeel, W*igbertus* de Parma, & vniuersi Longobardi equites & pedites, densissimam sibi aciem composuerunt. His verò aciebus sic ordinatis, *Longobardi* in fronte constituti sunt, eò quòd illorum copiæ intolerabiles haberentur, vt aduersus Turcorum acies, quæ illis vicinæ erant, fixæ & impenetrabiles facie ad faciem obstantes, eas oppugnarent. Deinde singulæ acies Christianorum vsquequaque à dextris & sinistris positæ, singulis Gentilium aciebus obstabant, sæpius eos in fugam remittentes, & sæpius aduersus eos bellum iterantes. Sed Turci callidi, & prælio docti, post aliquantulum fugæ subitò frena reiicientes, ac sagittarum grandine remordentes, grani vulnere tam homines quàm equos perimebant.

XVI. *Longobardi* igitur, qui in prima fronte constituti erant, grauiter & diu cum Turcis commisère prælium. Sed *Albertus*, ductor eorum, post nimiam & longam reluctationem pondus belli sufferre non valens, & præcipuè equorum defectione, qui fame attenuati nihil poterant, cum signo belli, quod dextrâ ferebat, fugam iniit: & sic tota illa Longobardorum adunatio cum ducibus & Principibus suis in fugam vsque in tentoria remissa est. *Conradus* verò, miles imperterritus, videns bellum ingrauescere, & Longobardos deficere ac fugam inire, repentè aduolans, cum sua acie irrupit, Turcos expugnans & dissipans à prima hora diei vsque post meridiem: Tum tandem victus præ nimia iaculorum assiduitate, fugam arripuit cum manu diu fame macerata, & viribus exhausta; & ipse in tentoria reuersus est. *Stephanus* item cum Burgundionibus volens subuenire attritis & fugitiuis fratribus, cum sua acie irruens, vehementer hostes expugnabat. Sed ad vltimum, post longam contentionem cum omnibus suis terga vertit, innumerabili multitudine suorum ibidem occisa, & à Turcorum armis extincta; & simili fuga ad tentoria repedauit. *Stephanus* verò Blesensis respiciens omnia tam Longobardis quàm Gallis verti in malum, cum omnibus Francigenis, qui in sua erant acie, ad subueniendum fratribus, & Turcos reprimendos, aduolat, ac bellum committere vsque ad vesperum non abstinuit. Tandem Turcorum manu intolerabili sagittis & arcu osseo inualescente, comes Blesensis victus & attritus, simili fuga, qua & socii, in castra relatus est, multis nobilibus viris de comitatu eius victis & extinctis. Ceciderunt in eius acie viri illustrissimi, *Baldewinus* de Grantpreit, *Dudo* de Claromonte, W*igbertus* de monte Lauduni, custos & defensor eiusdem ciuitatis, DEI amicus, miles ferocissimus, corpore altus; & plurimi potentes ac primi exercitus, quorum nomina omnia scire & inuestigare nequimus. Comes verò *Reymundus* cum militibus Imperatoris Turcopolis, & suis Prouincialibus cuneis socios releuare in eodem certamine festinans, multos Turcorum repentè prostrauit. Sed dehinc nimium casu aduersante, multis suorum prostratis, ac sagittis imminutis, bellum Turcorum nimis inualuit, donec tota manus Turcopolorum exterrita, & fuga dilapsa, ad loca tabernaculorum diuertit, Comitem in mediis periculis deserens, cuius Prouinciales milites ferè omnes detruncati sunt.

XVII. Videns ergo *Comes* fugam Turcopolorum, & casum irrecuperabilem suorum, non vltrà in mortis periculo sibi imminente remanens, sed vix ab armis effugiens, versus montana & per angusta loca declinans, in summitate cuiusdam præcelsi silicis ascensu difficili astitit cum decem tantùm sociis, de quo, quantum poterat, Turcis insequentibus, & eum obsidentibus, resistere cum suis conabatur. Regressis itaque omnibus ad tentoria, qui Turcorum arma effugerant, *Stephanus* Comes Blesensis, de omnibus primoribus requisiuit, qui à bello redissent, aut armis occubuissent: cui statim innotuit, Reymundum in summitate silicis fecisse diffugium, & nisi sibi subueniretur, nunquam eum manus Turcorum posse euadere. Ad hæc Stephanus Comes, ducentis sociis in lorica & galea readunatis, Reymundum ab inuasione Turcorum liberare festinans, Turcis fugatis, qui eum insecuti fuerant, & ad triginta viris repentè attritis, Comitem saluum de silice recepit, & incolumem ad tentoria reduxit. Victis & attritis Christianorum fortissimis aciebus, & vsque ad tentoria de crudeli præ-

li prælio effugatis, Turci victores cum spoliis Gallorum & Longobardorum pariter in sua castra sunt regressi, vix duobus milliaribus à mansione Christianorum, satis tamen luctuosam & cruentam victoriam hac die obtinentes. Ceciderunt enim societatis eorum tria millia virorum pugnatorum in eodem prælio, quo Christiani milites delictorum suorum pondere impediti, Diuino iudicio traditi sunt incredulis viris & impiis ad puniendum. Eadem verò nocte, qua Comes *Reymundus* à cacumine silicis, & Turcorum obsidione, subueniente Stephano Blesensi, ac Conrado stabulario, liberatus & reductus est in castra ad confratres, cœperunt focos & victus necessarios vniuersi parare, qui à cæde & bello in tabernacula confugerant; ligna quoque & sarmenta ad coquendos cibos componere, quibus fessa & ieiuna corpora recrearent. Et ecce, primo noctis facto silentio, idem Comes Reymundus, nescio qua formidine correptus & vitæ diffisus, cum omnibus suis, & cunctis Turcopolis Imperatoris, equos frenis ac sellis strauit, fugamq; iniit; ac tota nocte illa fugiendo, iter per montana & inuia loca accelerans, ad castellum Imperatoris, *Pulueral* nomine, venisse perhibetur. Igitur hac XVIII.
illius fuga cognita, & in populo diuulgata, vniuersos tantus metus inuasit, vt nec vnus de Principibus remaneret, sed omnes vitæ diffidentes diffugium maturarent, magni & parui, nobiles & ignobiles, vsque ad *Synoplum* Imperatoris præsidium, ignorantes quòd & Turcorum corda non minus formido fugiendi sollicitabat. Tentoria autem & omnem apparatum suum Christiani cum omnibus vehiculis, cum vxoribus teneris & carissimis, cum omni supellectile, qua tot nobiles, & tam magnus indigebat exercitus, reliquerunt. Nec mora, per exploratores fama tam subitæ fugæ ad aures Turcorum peruenit, qui non longè post contritionem Christianorum, & acceptam victoriam, sua etiam in castra recesserant, vt & ipsi ea nocte cibis & somno sua refouerent membra, in cæde Catholicorum militum fessa & grauata. *Turci* quidem hæc audientes, & continuò exurgen- XIX.
tes, omnibus suis in tubis & buccinis expergefactis & conuocatis, sicut sunt viri semper vigiles in cæde inimicorum, primo diluculo affuerunt in tentoriis Christianorum. Vbi mulieres nobilissimas, & matronas egregias, tam Gallorum quàm Longobardorum crudeliter aggressi, impiè raptas & vinculatas tenuerunt, in barbaras nationes, & ignotam linguam, supra mille transmittentes, ac si pecora muta deprædati essent, & perpetuo exilio in terram Corrozan quasi in carcere & conclaui eas constituentes: cæteras aliquantulum prouectæ ætatis gladio interemerunt. Terra autem & regnum *Corrozan* sic montanis & aquarum paludibus clausum est, vt quicunque captiui illuc semel intrauerint, non vltrà hinc magis quàm pecus à cauea exire valeant, nisi licentia & permissione Turcorum. Ah quantus dolor! quantæ illic videri poterant miseriæ! vbi tam tenerrimæ & nobilissimæ matronæ ab impiis & horridis hominibus in prædam raptæ & abductæ sunt: quorum capita antè & retrò, à dextris & à sinistris, in modum colli rasa sunt; & quorum rari capilli, ab his quatuor collis dependentes, intonsa coma perhorrescunt, cum barba etiam intonsa & prolixa, & qui solùm tetris & immundis spiritibus similes esse in suo habitu referuntur. Verè non modicus dolor illic erat, non paruus timor delicatas matronas inuaserat; non parui fœminei vlulatus auditi sunt in castris, vbi dulces earum mariti alii occisi, alii fugitiui, vltima necessitate compulsi, miseras ac desolatas inter manus percussorum reliquerunt. Aliæ illicita & fœda commixtione vicissim vexatæ, & post plurimam vexationem decollatæ sunt: aliæ hilari vultu & decora facie, oculis eorum placentes, in barbaras nationes, vt diximus, transmissæ sunt. Repertis ita- XX.
que & captis tot honestis mulieribus in tentoriis fugientium Christianorum, *Turci* celeritate equorum insecuti sunt tam equites quàm pedites, tam Clericos quàm Monachos, & totum fœmineum sexum, qui fuga euaserant de castris: quos non aliter gladio metebant, quàm messor, qui falce maturas segetes metere solet. Nulli ætati aut ordini parcebant: solos iuuenes imberbes, viros militaris officii, captiuabant, quos etiam in exilio cum matronis honorificis Corrozan abduci destinabant. Pecuniam quidem inauditam, à fugitiuis & lassis medio itinere relictam, sustulerunt; adhæc molles vestes, pelliceos varios, grisios, harmelinos, mardrinos, ostra innumerabilia auro texta, miri decoris, operis & coloris, equos quoque & mulos, plus quàm numero vel littera alicuius referri possit: quæ omnia tandem illis tædio fuerunt asportare,

XXI. Terra autem & montana, vt aiunt pro vero, qui hæc oculis viderunt, & vix il-
lic iudicium mortis euaserunt, Byzantiis, auro incommutabili, argento inæstima-
bili & denariorum dispersione sic operta erant in contritione & fuga tam magni
exercitus, vt amplius tribus milliaribus super aurum, gemmas, vasa argentea &
aurea, ostra mirifica & preciosa, vestesque subtiles ac sericas, incedere fugientes
& persequentes viderentur. Sanguine verò occisorum tota via defluebat. Nec
mirum: quoniam supra centum & sexaginta millia illic in gladio & sagitta ferociũ
Turcorum ceciderunt: facilè ab hostibus superati ac detruncati præ fame diutur-
na, qua nimium afflicti, & viribus exhausti, nulla virtute resistere potuerunt. Tan-
ta enim illis fames in desertis *Flaganiæ* incubuit, vt corium bouis viginti solidis e-
meretur; paniculus, qui palmo concludi poterat, tribus solidis Lucensis monetæ
venderetur; cadauer equi, muli, asini, sex marcis appreciaretur. In hac fuga sæ-
uissima duo probi equites de populo Stephani Blesensis, dum viam maturarent à
facie Turcorum insequentium, quidam ceruus ex aduerso, de montanis clamore
& tumultu Turcorum & Christianorum attonitus, eis occurrit, impedimentum
illis viæ factus: trans quem ambo casu corruentes, in momento ab hostibus de-
XXII. collati sunt. Igitur exercitus sic attritus & profugus equo vel mulo euadere
festinans, ad ciuitatem *Synoplum*, quam milites Imperatoris tuebantur, sparsim fu-
giendo peruenit; & sic semper fugiens, vsque ad regiam vrbem *Constantinopolin*
partim reuersus est. *Stephanus* autem Dux Burgundiæ, *Stephanus* Blesensis, *Conradus*
stabularius Imperatoris Romanorum, *Episcopus Mediolanensis, Episcopus Landuni, E-
piscopus de Suessones,* Wido *Rufus, Hugo, Bardolfus* & cæteri comprimores, & vniuersi,
qui grauissima Turcorum arma poterant effugere, Constantinopolin, per mon-
tana & inuia fugientes, regressi sunt. Comes verò *Reymundus* per abrupta mon-
tium & ima conuallium Synoplum cum Turcopolis Imperatoris Græciæ, omni-
bus sociis & Principibus prætermissis, ingrediens pernoctauit, & die crastina na-
XXIII. uem ascendens, per mare Constantinopolin aduectus est. Interea tantillum
exercitus, quod remanserat, dispersæ videlicet Christianorum reliquiæ, dum ve-
stigia comitis *Reymundi* & cæterorum eadem via tenerent, & ad quadringentos à
diuersa fuga in vnum colligerentur, *Solymanus, Donimanus, Balas* de Sororgia non-
dum cæde satiati, à tertia feria vsque in quartam eos persequuntur, eodem trami-
te, quo tendebant post Principes fugitiuos ad Synoplum, vt eos detruncarent &
captiuarent. Sed nimium prolongatos vltrà persequi non audentes propter vires
& ciuitatem Imperatoris, reuersi sunt. Reuertentes verò, de dispersis & retarda-
tis, qui eis obuiam fuêre, eadem die mille amputatis collis sparsim peremerunt.
Vbi impiis tyrannis vir nobilis *Eraldus* obuiam factus, sagitta illorum occubuit,
ortus de ciuitate Cadelim. *Engelradus* pariter de eadem patria, *Dudo* miles egre-
gius, *Arnoldus*, filius villici, Walterus de Castelens, & plurimi potentissimi milites,
quibus equorum cursus minimè prodesse poterat, eisdem carnificibus obuiam fa-
XXIV. cti, sagittis occisi sunt. Comes verò de *S. Ægidio* & cæteri comprimores Con-
stantinopolin ingressi, à Domino *Imperatore* benignè suscepti sunt. Sed aduersus
Reymundum cœpit aliquantulum indignari, eò quòd à cæteris sociis, *Stephano &
Conrado*, fugiendo subtractus sit & alienatus. Qui occasione assumta, respondit
hæc ideo se fecisse, quoniam timuisset, ne in eum insurgerent, eò quòd primus
fugam cum Turcopolis à castris inierit; & quia eum in dolo, & ex consilio Impe-
ratoris, fugisse existimassent. Dehinc in breui Imperatoris indignatione cessante,
misertus est vniuersorum, & cunctis opibus spoliatos & vacuos magnificis donis
in auro, argento, armis, equis, mulis & vestibus releuauit; & toto autumni & hye-
mis tempore vniuersos secum habitare & refocillare concessit in omni affluentia
& largitate rerum necessariarum. His itaque moram illic facientibus, *Episcopus
Mediolanensis* vita discessit, cui Episcopi & vniuersi fideles Catholicas exequias ex-
XXV. hibuerunt. Eodẽ quoq; tempore, & anno primo regni Baldewini Regis, Co-
mes & Princeps potentissimus de ciuitate *Niniue*, quod vulgò dicitur *Nauers*, *Wil-
lehelmus* nomine, de terra & regno occidentalis Franciæ egrediens, & iter per Ita-
liam faciens, ad portum, qui vocatur *Brandiz*, nauigio alto mari inuectus est cum
quindecim millibus equitum & peditum virorum pugnatorum, absque sexu fœ-
mineo innumerabili, & ad ciuitatem, nomine *Vallona*, secessit. Vbi in arido resti-
tutus, ad ciuitatem *Salonicam*, sitam in regione Macedoniæ & terra Bulgarorum,
descendit, pacificè hospitio susceptus ab incolis, in omni iustitia & benignitate;
furto,

furto, rapina, præda & iniusta contentione sub iudicio mortis interdicta, ne Imperatoris Constantinopolitani terram aliqua iniuria exercitus, sicut paulò antè *Longobardi*, suscitarent. Deinde post plurimum itineris & diuersa hospitia XXVI.
idem egregius Comes cum omni manu & apparatu suo *Constantinopolin* profectus, ab Imperatore benignè & honorificè susceptus, in littore maris S. Georgii tentoria sua ponere ad hospitandum extra muros ciuitatis iussus est. Post tres deinde dies ex præcepto Imperatoris Comes & totus exercitus Brachium maris traiecit, & ad columnam marmoream, quæ in summitate arietem obtinet deauratum, non longè à Brachio maris tentoriis fixis, per quatuordecim dies, qui sunt circa natalem B. Iohannis Baptistæ, illic moram fecit; & per singulos dies Imperatori nauigio præsentatus, non paucis muneribus ab eo honoratus & commendatus redibat: Peregrinis verò & humili populo cuiusdam generis monetam, quam vocant *Tartaron*, ad sustentationem vitæ sæpius idem Imperator mittebat. Denique XXVII.
post B. Iohannis natiuitatem *Ciuitot* profecti sunt. Vbi non diu moram facientes, relicto itinere, quod ducis Godefridi & Boemundi prior incessit exercitus, saltus densissimos itinere duorum dierum perambulantes, *Anciras* peruenerunt: ad eandem videlicet, quam comes Reymundus & manus Longobardorum recenter expugnauerant, Turcis in ea repertis decollatis, volentes exercitui Longobardorum, modico interuallo præmisso, admixtis armis & copiis sociari. Per diem autem vnum illic in prædictæ ciuitatis loco moram facientes, & nequaquam Longobardorum societatem assequi valentes: qui per Flaganiam iter continuabant: à sinistris illos relinquentes, à dextris viam arripiunt, quæ ducit ad ciuitatem *Stanconam*, in ea aliquandiu moram habituri, & de euentu Longobardorum auditum aliquid. Ad hæc, cùm nondum ciuitati appropinquassent, *Solymanus* XXVIII.
& *Dorniminus* cum copiis & armis Turcorum, à recenti cæde Longobardorum vix diebus octo peractis, reuersi, & Comitis *de Nauers* subsecutione comperta, festinatò per notas semitas collium & vallium accelerantes illic occurrerunt; ac sagittis crudeliter assilientes, per triduum exercitum, ante & retrò positis insidiis, bello grauissimo & acerbis plagis fatigabant. Sed nondum in his locis obtinuêre victoriam: licet plurimæ copiæ Peregrinorum incautè & lento gressu præ lassitudine subsequentes, creberrimo assultu ceciderunt; & quidam *Henricus*, genere Longobardus, Comes sua in terra magnificus, inter socios sagitta transfixus obierit. Nam Christiani milites viriliter adhuc resistentes Turcis, plurimos XXIX.
perimebant, alios in fugam sæpius remittebant: & facilè quidem remittere poterant, cùm nondum illis aquæ penuria fuisset, nec equorum virtus defecisset. Sic tandem Christiani milites in itinere à plurima Turcorum infestatione defensi, *Stanconam* peruenerunt: Vbi Turcorum custodiam & vires in præsidio reperientes; mœnia fortiter assiliunt, & dum hostes ab intus pro anima eis resistunt; vtrinque plurimi occisi sunt. Nihil autem in hac præsidii oppugnatione proficientes, castra hinc amouentes, ad ciuitatem *Reclei* applicuerunt. Vbi triduò siti adeò intolerabili oppressus elanguit exercitus, vt supra trecentos extincti morte grauissima illic periclitarentur; cæteri verò viuentes viribus exhausti, & necessariorum defectione infirmati, parum ad resistendum valerent. Hac sitis intolerantia anxiati, quidam ex sociis super cacumen præcelsæ rupis gradientes constiterunt, si fortè alicubi aquam specularentur. Sed tantùm ab hac ciuitatem vacuam habitatoribus & dirutam prospexerunt, aquam in ea esse existimantes; quæ minimè reperta est: nam cisternæ & putei ipsius à Turcis recenter subuersi erant & obruti. *Turci* autem XXX.
post paululum temporis comperientes exercitum iam sitis graui passione defectum, & parum posse resistere, extemplò eos insecuti, sagittis aggressi sunt per diem integram prælium graue hinc & hinc committentes; & vtrinque in gladio, arcu & lancea corruentes, totam latissimam vallem sanguine suo repleuerunt: ac densis corporibus occisorum, virorum ac mulierum, terra regionis huius occupata est. Tandem hoc ingruente sæuissimo bello, & Christianorum virtute siti debilitata, & ideo minus valente & resistente, Turcorum ferocitas exaltata cœpit inualescere, & Christianos victos atrociter in fugam cogere. Comitem quidē iam victum, ac de bello fugientem, vsque ad ciuitatem *Germanicoplam* insecuti sunt. *Robertus* verò, frater eiusdem Comitis, & *Willehelmus* de ciuitate Nonanta, qui signifer erat exercitus, & primus terga vertit, vna cum omnibus equitibus à Tur-

corum armis elapsus, ad prædictam ciuitatem Germanicoplam fugam facientes peruenerunt, miseros pedites inter manus ferocium hostium relinquentes.

XXXI. Turci autem fugam gentis Christianæ & suorum Principum videntes, crudeli cæde furescunt in populo & toto Christianorum comitatu, quorum solummodò septingenti per abrupta montium, & syluarum densitatem fugientes, vitæ reseruati sunt. Post hanc Turcorum victoriam, & Christianorum stragem luctuosam, vxores militum CHRISTI ad mille captiuatæ, & ab horridis hostibus abductæ sunt in terram ignotam & alienam. Equi verò & muli, argentum & aurum, vestes cuiusq; generis preciosissimæ, direptæ & asportatæ, terram & regnum Corrozan diuitiis nimiis & spoliis auxerunt & impleuerunt. Acta sunt crudelimssia hæc bella, & sæuissimæ strages Christianorum in mense Augusto, quando calore
XXXII. Solis & sitis intolerantia æstas grauior fieri solet. Comes igitur *de Nauers*, qui vix periculum mortis euaserat, adhuc aliquid de opibus & stipendiis suis, à manibus Turcorum fugiendo, retinuerat, & vix ad ciuitatem *Germanicoplam* declinauerat. Is duodecim Turcopolos, milites Imperatoris Græciæ, inibi ad tuenda mœnia constitutos, multa prece & plurima mercede collata, ductores viæ acquisiuit eius, quæ ducit ad castellum *S. Andreæ* ex hac parte ciuitatis Antiochiæ: videlicet vt sic per Antiochiam transiens, iter suum continuaret Ierusalem. Verùm Turcopoli, viri perfidi, minimè illi fidem seruauerunt; sed auaritia excæcati, Comitem & socios eius rebus expoliauerunt, nudos & pedites eos relinquentes in loco deserto & inuio, & acceptis spoliis Germanicoplam per notas semitas repedantes. Comes verò tristis & dolens, & præcipuè Christiani exercitus contritione anxius, viam, sicut deuouerat, sub paupere & vili tegmine, patienter omnia aduersa accipiens, perfecit; & in diuersis angustiis tandem Antiochiam peruenit.

XXXIII. *Tankradus* autem post captiuitatem Boemundi Princeps Antiochiæ factus, eundem Comitem, virum nobilissimum, sic ab impiis Turcis attritum, & rebus destitutum ingemiscens, optimis & honorificis renouauit vestibus, & magnificis eum in equis & mulis ditauit muneribus, per aliquot dies secum retinens, dum membra, siti, ieiunio, vigiliis, lassitudine viarum, squalida & exhausta, bonis terræ in vino, oleo & carnium dulcedine abundanter refoueret; & post hæc alleuiata molestia & amaritudine animæ & corporis, viam in Ierusalem, sicut deuouerat, expectatis ibidem & relictis aliquibus de dispersis sodalibus, tempore Veris insi-
XXXIV. steret. Modico dehinc interuallo, dierum scilicet octo, post hanc recentem stragem, *Willehelmus* Comes & Princeps Pictauiensium, de sanguine Henrici III. Imperatoris Romani pacificè transito regno Vngarorum, cum Duce Bawariorum *Welfone*, & cum Comitissa nobili, nomine *Ida*, de Marchia Oisterrich, in ingenti manu equitum & peditum & fœminei sexus supra centum & sexaginta millia, in apparatu copioso terram Bulgarorum est ingressus. Vbi, sicut facilè fit ab indomito & incorrigibili populo, discordia exorta, & Duce Bulgarorum, *Guzh* nomine, variis iniuriis molestato, ad vrbem *Adrianopolin*, inexpugnatus in virtute suorum, descendit. Sed eis pons, qui ducit in ciuitatem, à Duce præoccupatus & in-
XXXV. terdictus est. Quapropter hinc Pincenariis, & cæteris militibus Gomanitis de regno Imperatoris, grauiter pontem in arcu & sagitta prohibentibus, Christianis verò pontem transire non minus contendentibus, adeò crudele vtrinque commissum est præliũ, vt *Rudolfus*, vir magnæ nobilitatis, de Scegonges ortus, cognatus ipsius Willehelmi Principis, illic sagitta percussus, interiret; *Hartwigus* de Sancto Medardo captus teneretur, & plurimi, quos singulatim lõgum esset narrare. Illic siquidem in eodem prælio, dum hinc & hinc varia & ingenti contritione diuersus fieret euentus, contigit ipsum Ducem Bulgarorum in manus Willehelmi & suorum incidere & teneri captiuum: donec ipsa die hinc & hinc habitis consiliis, in concordiam vniuersi redierunt; captiuis quoque restitutis, Pincena-
XXXVI. rii & Comanitæ sedati sunt. Post hæc concordia, placato duce & suis, in tantum processit, vt non solùm dux Christianis Peregrinis per pontem pacificè transitum concederet, licentiam emendi necessaria non negaret; sed etiam conductum omnibus vsque ad Constantinopolin attribueret, sine dolo & aliquo impedimento. In hac ciuitate idem Princeps *Willehelmus*, *Welfo* Dux, & *Ida* Comitissa quinque hebdomadarum curriculo commorantes, Domino *Alexio* Imperatori innotuerunt cum omni voto, quod deuouerant in Ierusalem; & icirco fidei sacramento sibi astricti, plurima necessariarum rerum dona, & licen-

tiam e-

tiam emendi necessaria, suscipere meruerunt. Post hæc messis tempore XXXVII.
minente, *Brachium maris S. Georgii* ex iussione & suasione Imperatoris nauigio su-
rantes, in terram ciuitatis *Nicomediæ* descenderunt; & iter suum continuantes per
amœna loca, quibus hæc abundat regio, tentoria locauerunt, duobus ibi diebus
moram facientes. Inde verò profecti, *Stanconam* secesserunt, vbi ex longo itinere
necessariis vitæ consumtis, graui inedia, tum siti intolerabili affecti, tam homi-
nes quàm iumenta infirmati sunt. Nec mirum: Nam vniuersas segetes, à facie
huius multitudinis, Turci, via anticipata, combusserant; puteos, cisternas, fon-
tes obstruxerant, vt sic vltima necessitate famis & sitis attenuati, facili bello supe-
rarentur. Videntes itaque *Willehelmus*, & *Welfo*, & sui consodales has Tur-
corum nequitias & dolos, vrbes, quæ de eorum erant potestate, scilicet *Phinimi-* XXXVIII.
num & *Salamiam*, assilientes plurimo conatu stragis diruerunt; sed & omnia loca
circumquaque illis subdita vastare minimè pepercerunt. Abhinc ciuitatem *Reclei*,
vbi fluuius torrens, diu & longo desiderio optatus, cunctis sufficeret, descende-
runt. Sed *Soliymanus*, *Donimanus*, *Carati*, *Agunich*, principes Turcorum, cum infini-
tis copiis & armis in occursum ex improuiso Peregrinis his incautis affuerunt al-
tero ex littore, homines, equos & omnia iumenta adaquari in arcu & sagittarum
grandine prohibentes: dum à longè fatigati, & sic exhausti Christiani vltrà vim
sufferre non potuerunt. Vnde vnanimiter post plurimam & diutinam sæuissimam-
que contentionem, quæ ex littore vtroque palustri & profundo fiebat, vniuersi
Christiani fugam arripientes, strage inaudita ab impiis persecutoribus attriti sunt.
Quidam autem æstimantes tam crudele martyrium euadere, diuisi à multitudine
quoddam in pratum concedentes, fœno latere & abscondi quærebant: sed ne-
quaquam vitæ reseruati, ad trecentos ibidem sagittis confixi interierunt. E- XXXIX.
piscopus verò de *Aruernis*, & vniuersi comitatus illius, videntes CHRISTI ex-
ercitum sic fuga dilapsum & ab impiis carnificibus attritum, ad radices montis
vbi fluuius *Reclei* oritur, & ipsi fugam inierunt, equos & omnia relinquentes; & ta-
men pauci euadentes. Similiter etiam Dux *Welfo*, lorica & omnibus exutus, &
per montana fugiens, vix ab hostili manu ereptus est. Plurima autem millia Ale-
mannorum, Francorum, Wasconum, qui procul erant à montanis, illic extincta
fuisse referuntur. Comitissa verò *Ida* verum capta & abducta, aut pedibus tot mil-
lium equorum membratim discerpta fuerit, vsque in hodiernum diem ignoratur:
nisi quòd aiunt, eam inter tot millia matronarum in terram Corrozan æterno exi-
lio deportatam. Comes autem cum solo armigero per montana & ignotas XL.
vias arma inimicorum fugiens, ad vrbem, nomine *Longinach*, iuxta *Tursolt*, quam
Bernardus cognomine Extraneus regebat, tandem peruenit, benignè ab eo sus-
ceptus, omnibus sibi vitæ necessariis administratis. Paucis deinde transactis die-
bus, audiens *Tankradus*, Antiochiæ Princeps, tam egregium Principem illic spo-
liis & omnibus rebus amissis, pauperem vitã ducere, & nimis humiliatum, miser-
tus est cõchristiani fratris & Principis: & icirco accepto cõsilio, militibus ab An-
tiochia in occursum eius missis, honorificè eũ suscepit; & preciosis vestibus per ali-
quot dies secum commorantẽ, & bonis terræ conuiuantẽ, renouauit. Post cõ- XLI.
tritionẽ *Longobardorum* & *Willehelmi* Principis de Nauers, *Willehelmi* quoq; Comi-
tis Pictauiensis, *Westfonis* Ducis Bawariorum, quicunq; dispersi fuerant, aut Con-
stantinopoli seu alibi hyemauerant, è cunctis locis singillatim quique Principes
Christiani, relictis suis reliquiis, Antiochiam mense Martio inchoante conue-
nerunt: *Albertus* scilicet de Blandraz, *Conradus* Stabularius, *Stephanus* Blesensis;
item *Stephanus* Dux Burgundiæ, *Reymundus* Comes, *Willehelmus* Pictauiensis Co-
mes, *Welfo* Dux Bawariorum; Episcopi, *Engelradus* de Lauduno, *Manasses* de Bar-
cinona, aliique Episcopi Italiæ, nauigio ad portum Simeonis eremitæ pariter con-
uenientes, Antiochiæ aliquanto tempore remorati sunt. *Bernardus* autem Ex- XLII.
traneus, eo tempore Comitem Reymundum apud eundem portum captiuum te-
nuit, eò quòd imputabatur ei necis traditio Longobardorum & cæterorum, qui
in eadem fuerant expeditione: quem *Tankradus* Antiochiæ sibi traditum repo-
suit in custodia. Principes igitur Christianorum, qui conuenerant, post dies
paucos recordati confratris & Principis Christiani, eumque sic indiscussum à
Tankrado in vinculis teneri, obnixè precati sunt, vt in nomine CHRISTI tam
magnificum Principem solueret, ac suis restitueret. Tankradus verò satisfaciens
precibus confratrum Peregrinorum, hac apposita conditione, à carcere eductum

EE

restituit: ne quicquam terræ hac ex parte ciuitatis *Acra* inuaderet; & id sacramen-
to obligatus, obseruaret. Post hæc recepto eodem principe Reymundo, vnani-
miter salutato Tankrado, ab Antiochia regressi sunt vsque ad ciuitatem *Tortosam*.
Quam obsidentes & expugnantes, subdiderunt: in qua ipse *Reymundus* ex commu-
ni consilio ad tuenda ipsius mœnia remansit, eò quòd vir cautus & doctus ad resi-
stendum hostibus videretur. Cæteri viam Ierusalem continuare decreuerunt.
XLIII. *Welfo* autem Dux obsidionem hanc deuitans, *Ierusalem* ad adorandum descé-
dit vnà cum *Reinoldo* Duce Burgundiæ, fratre Stephani, vice ipsius Burgundiam
regentis, qui ante expeditionem Longobardorum Ierusalem tendens, Antiochiæ
vsque nunc hyemauerat. Sed infirmitate correptus, in via mortuus est idem Rei-
noldus, & sepultus. *Welfo* igitur Ierusalem perueniens, adorato IESV Domino
& eius Sepulcro, post aliquot dies nauigio vsque ad insulam *Cyprum* reuersus est:
XLIV. vbi & ipse infirmitate detentus, mortuus & sepultus est. Cæteri autem Prin-
cipes præfati, post captionem ciuitatis Tortosæ, recto itinere vsque ad ciuitatem
Baurim cum decem millibus profecti sunt: Vbi Regem *Baldewinum*, ex præmissa le-
gatione admonitum, in occursum sibi in ingenti manu repererunt: quia transire
regiones & ciuitates Gentilium absque tam nominati & potentis noui Regis con-
ductu dubitabant. Deinde habita per noctis spacium cum eo requie, crastino ad-
mixtis copiis profecti sunt; & per quindecim dies ante sanctum Pascha *Ioppen* ve-
nientes, per dies octo, & ipsa solenni die Palmarum, illic morati sunt. Postea autem
die Palmarum à Ioppe egressi, *Hierosolymam* ascenderunt: In qua septem dies com-
morantes, & Sabbato Sancti Paschæ ignem de cœlo operientes, sanctam ciuita-
tem in orationibus & eleemosynis perlustrauerunt. *Conradus* quoque Stabularius,
& *Engelradus*, Episcopus Lauduni, paululum retardati, subsecuti sunt confratres
XLV. vsque *Iuphet*; qui & ipsi in Pascha Domini cæteris adiuncti sunt. Conuenien-
tes igitur de omnibus locis in Ierusalem hac secunda hebdomada Paschali, & glo-
riosè ac iucundè sanctam solennitatem cum Rege peragentes, mala & pericula
Peregrinorum rememorantes, consilium Regi *Baldewino* dederunt: quatenus in
humilitate ampliore, qua posset, & precibus mansuetis Imperatorem Constanti-
nopolitanum compellaret super miseriis Christianorum: videlicet vt à perditio-
ne & traditione Christianorum cessaret, & Ecclesiæ Hierosolymitanæ subueni-
ret, Turcos & Sarracenos non audiret; sed pleniter ac fideliter omnem mutuatio-
nem necessariorum à præsidiis & locis regni sui fieri vsque in Ierusalem non nega-
XLVI. ret. Fuit enim fama in populo Catholico, quòd ipsius *Imperatoris* occultis &
perfidis consiliis, à comite *Reymundo*, & militibus Turcopolis, deductus sit exerci-
tus Longobardorum per deserta & inuia & solitudines *Flaganiæ*, vt illic à Turcis fa-
cilè præ fame & siti exhaustus, superatus occideretur. Verùm vt à veridicis & no-
bilibus viris relatum est, nequaquam hoc nefando scelere culpandus erat. Nam
sæpius exercitum præmonuit, & edocuit solitudines & defectiones & Turcorum
insidias in inuiis Flaganiæ, & ideo eos non securè & tutos per hanc viam posse in-
XLVII. cedere. Acquieuit benignè Rex *Baldewinus* consiliis vniuersorum; ac leones
duos domitos, & sibi gratissimos, Imperatori pro munere misit per *Gerhardum* Ar-
chiepiscopum, & *Episcopum de Barcinona*, ad confirmandum fœdus & amicitiam.
Imperator vniuersam petitionem Regis cum muneribus sibi præsentatis in bono
accepit; & de omni suspicione necis Longobardorum, quam aduersus eum Chri-
stiani habebant, iusiurandum in DEI nomine faciens, se excusauit: promittens
se deinceps omnibus misericordiam fieri, Regem Baldewinum se velle honorare
& amare. In eadem legatione ab Imperatore decretum est, vt Episcopus de Barci-
nona eum apud Romanum Pontificem *Paschalem* de traditione, sibi imposita, ex-
XLVIII. cusaret. *Engelradus* autem miles quidam in Ierusalem repedans, muneribus
magnis ab Imperatore honoratus, bona nuncia reportauit: & amicitiam & fidem
Regi Baldewino Imperatorem velle obseruare, & Peregrinos non vltrà offende-
re. Sed *Episcopus* aliquantulum renisus est Imperatori, propter infidelitatem erga
Gallos, quam ab eo extorsit. Quapropter in amaritudine animi Romam ten-
dens, ipsum Imperatorem criminatus est in Ecclesia *Beneuentana*: & ideo assumtis
litteris ipsius Apostolici, querimonia grauis apud omnes Principes Galliæ super
ipso Imperatore facta est.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER NONVS.

Argumenta Capitum.

I. Quòd quidam de Christianis Principibus ad propria repedauerint, quibusdam cum Rege in Ierusalem remanentibus.

II. De incenso à Babyloniis templo S. Georgii, & de fuga Roberti, Episcopi vrbis Rames.

III. Rex Baldewinus contra Babylonios militiam congregat.

IV. Rex Baldewinus contra Babylonios congreditur, quibusdam ex suis optimatibus in bello occumbentibus.

V. De obsidione vrbis Rames, & de fuga [illegible] Regis Baldewini.

VI. Vbi Sarraceni expugnata turri vrbis Rames, quosdam Christianorum Principum in-[illegible], Conradum stabularium captiuantes.

VII. Quomodo ciues Ierusalem propter fugam Baldewini Regis conterriti, consolationem receperint.

VIII. Vbi Conrado stabulario carcerato, Babylonii Iaphet ciuitatem & Baldewini Regis vxorem obsidione terruerunt.

IX. Baldewinus Rex nauigio applicans Iaphet, cum gaudio suscipitur à ciuibus.

X. Sarraceni Baldewinum Regem regressum paululum declinantes, ad obsidionem Iaphet denuò reuertuntur.

XI. De classe Christianorum.

XII. Qualiter Baldewinus Rex cum Sarracenis dimicans, tria millia ex eis prostrauit.

XIII. Quomodo Baldewinus cum triumpho Ierusalem redierit, & post primam suorum interfectionem auxilia Christianorum Principum per legatos impetrauerit.

XIV. Quòd Baldewinus Rex aduenientibus Principibus necessaria subministrans, eis pro Dagoberto Patriarcha intercedentibus annuerit.

XV. Qualiter Baldewinus Rex cum Principibus [illegible] susceptis Ascalonem obsidens, Ammiraldum Babyloniorum bello extinxerit.

XVI. De inuestura Dagoberti Patriarchæ, & de concilio super ipso Hierosolymis habito.

XVII. De depositione Patriarchæ præfati, & de ordinatione Euermeri, in locum eius surrogati.

XVIII. Qualiter Principibus cum centum & quadraginta millibus Christianorum in sua de Ierusalem renauigantibus, trecenta ex ipsis naues partim ab hostibus, partim fluctibus interierunt.

XIX. Qualiter tertio regni sui anno Baldewinus Rex vrbem Accaron obsederit, sed minimè deuicerit.

XX. Quòd Reinoldo, sagittario Regis, in bello pereunte, ipse Rex ab obsidione vrbis Accaron recesserit.

XXI. Baldewinus Rex venationi aliquantulum vacans cum decem sociis Sarracenos sexaginta aggreditur.

XXII. Baldewinus Rex à quodam Sarraceno latenter inter frutecta vulneratur, & Ierusalem reportatus, curatur.

XXIII. Qualiter à Babyloniis obsessa vrbe Iaphet, & quòd Christiani nauigio appulsi contra Sarracenos præliati sunt.

XXIV. De altera naue Christianorum, quæ naufragium faciens, penitus ab hostibus consumta sit.

XXV. Quomodo Sarraceni, adueniente Baldewino, obsidionem vrbis Iaphet dimiserint, & vtrinque agros suos excoluerint.

XXVI. Quòd ciuitas Gibelot, à Pisanis expugnata, Reymundo Comiti subiugata sit.

XXVII. Pisani Regis precibus euocati, cum eo vrbem Accaron obsidione vexant.

XXVIII. Ammiraldus vrbis Accaron consulens ciuibus suis, Baldewino Regi vrbem tradere decreuit: Rex & Patriarcha de obsessis, & dextras petentibus, consultant.

XXIX. Qualiter Pisani Sarracenos vrbe egredientes iniustè occiderint

XXX. De quingentis Arabibus, qui Ioppen bello aggressi, Othonem iugulauerunt.

XXXI. De sexaginta Arabibus, vrbem Cæsaream deprædantibus, quos Baldewinus Rex superauit.

XXXII. Quòd Reymundus contra Tripolin nouum præsidium extruxerit, in quo moriens sepultus sit.

XXXIII. Vbi Alexius Imperator pro redemtione Boemundi copiosam promisit pecuniam.

XXXIV. Solymanus propter pecuniam ab Imperatore promissam Donimanum bello fatigat.

XXXV. Vbi Boemundus de omnibus his consilium dedit.

XXXVI. Donimanus accepto consilio amicorum, Boemundum sub pecunia pristina

restituit libertati.

XXXVII. Solymanus propter redemtionem Boemundi inimicas Donimano litteras mittit.

XXXVIII. Vbi Boemundo Antiochiam reuerso, Turci Rohas vrbem obsidere conantur.

XXXIX. Baldewinus Comes, Boemundus & Tankradus peccata sua confitentes, exercitum congregant, & contra Turcos acies ordinant.

XL. De decollatione octodecim Clericorum & de captiuitate Baldewini Comitis, Principis Rohas.

XLI. Boemundus & Tankradus, captiuato Baldewino, fugiunt, & Tankradus in locum Baldewini præficitur.

XLII. Turci Rohas vrbem obsidione cingunt, quibus Tankradus pro viribus resistit.

XLIII. Tankradus litteras Boemundo mittit pro redemtione Rohas, ad quem ille cum trecentis properat.

XLIV. Tankradus nondum veniente Boemundo, ante Solis ortum castra Turcorum cum omnibus suis in fugam vertit.

XLV. Vbi Boemundo Turcis fugientibus obuiam facto, nobilissima matrona à sociis Tankradi capta est.

XLVI. Qualiter Turcorum Principes & Rex Baldewinus pro matrona interpellauerint Boemundum & Tankradum & quid responderint illi.

XLVII. Quomodo Boemundo contra Regem Græcorum in Italiam profecto, Tankradus Turcos bello deuicerit.

XLVIII. De præparatione belli inter Baldewinum Regem & Ammiraldum Babyloniorum.

XLIX. Quòd aduocato Patriarcha Ierusalem, Rex Baldewinus in Domino confortatus de Babyloniis triumphauerit.

L. De septem millibus gentilium cæsis, & de Willehelmo Comite.

LI. Quomodo Rex Baldewinus, deuictis Babyloniis, sata Ascalonia succenderit, bestiis syluarum clamore exercitus perterritis.

LII. De Arnolfo, nobilissimo iuuene, in montibus interemto, cuius caput Ascalonitæ cum litteris Regi Baldewino remiserunt.

I. POSTEA conuentu Christianorum de die in diem comminuto, aliis redeuntibus nauigio, aliis per diuersas regiones in reditu suo dispersis, *Conradus*, stabularius Imperatoris Romanorum, *Albertus* de Blandraz, *Stephanus* Blesensis, *Stephanus* Princeps Burgundiæ, *Otho* cognomine Altaspata, *Arpinus* de Buduordis, *Hugo* de Falckenberg, *Hugo* de Lezenais, *Baldewinus* de Hestrut, *Gutmanus* de Brussela, *Rudolfus* de castello Alos, quod est in Flandria, *Hugo* de Botuns, *Gerbodo* de castello Wintine, *Rotgerus* de Roscit, & cæteri quàm plurimi nobiles & egregii viri, qui ad sanctum Pascha celebrandum tunc de vniuersis locis conuenerant, & in omni deuotione, ac caritatis plenitudine, feliciter sanctum tempus celebrauerant, in
II. ciuitate Ierusalem cum Rege remanserunt. Appropinquante dehinc festo *sancta Pentecostes*, & collectione Christianorum nimium attenuata, aliis nauigio, aliis per siccum regressis, exercitus *Regis Babyloniæ* innumerabilis, & nunquam antea copiosior factus, ab Ascalone, aliis nauigio aliis per aridam, in equis & copioso apparatu armorum descendentes, templum *S. Georgii*, distans milliari à ciuitate *Rames*, combusserunt cum vniuersis, quos in eo repererunt fugientes à facie eorum cum armentis & gregibus; quin etiam sata regionis depopulati sunt, nouum laborem Peregrinorum, & spem totius anni. At *Robertus*, ciuitatis Episcopus, vir Christianissimus, videns tam copiosum exercitum tam repentinis flammis & prædis regioni incumbere; & post captam vrbem Rames in ciuitatem Ierusalem velle descendere, ad expugnanda eius mœnia, & obsidendum Regem cum populo Christiano: subitò equum ascendens, & ab hostium incursu elapsus, præcucurrit Ierusalem, vt nunciaret Regi, quantus exercitus descendisset à Babylonia; & quomodo omnia sata & vicina loca ciuitatis Rames iam
III. flamma & præda consumsisset. *Rex* itaque & vniuersa domus ducis Godefridi fratris ipsius, & cæteri nobiles, qui adhuc cum illo remanserant, audientes superuenisse tot millia aduersariorum ad delendos catholicos populos, sine mora ad arma festinant; & iam ad septingentos adunati & loricati, cum Rege versus hostiles impetus in tubis & cornibus & vexillis ostreis regia via ferebantur. Vix à montanis Ierusalem Rex & sui egressi sunt, & ecce in valle & amplissima planicie Rames inimica agmina *Sarracenorum, Arabumq́*, & *Azopart* appropinquabant cum infinitis millibus equitum & peditum, volentes in virtute hac Ierusalé recuperare,

Regem

Regem & fideles CHRISTI expugnare. *Rex* igitur & omnis comitatus illius, IV.
videntes, tam propinquas acies inimicorum astitisse, omni timore mortis deposito, & animæ suæ parcere non curantes, atrociter & vnanimiter per medios hostes ad viginti millia irruunt, acies penetrantes in virtute militari, & nimiam cædem funeribus multiplicantes. Dum verò hi solùm septingenti, pauca quidem manus, sed milites egregii & fortissimi, sic cædendo, & hostium muros diruendo, penetrare conarentur, gens intolerabilis *Azopart*, quæ in mediis millibus Gentilium constituta erat, cum fustibus, in modum malleorum ferro & plumbo compositis, occurrerunt Regi & suis; & non solùm milites, sed etiam equos illorum in fronte & cæteris membris fortiter ferientes, graui ictu eos à prælio absterrebant. Alii verò sagittis & fundibulis viros egregios coronantes, incessanter affligebant, tanquam grando indeficiens, quæ de cœlo cadit: quo vsque vim vltrà sufferre non valentes, *Rex &* vniuersi in fugam conuersi sunt. *Rudolfus* de Alos, *Gerbodo* de Wintine, *Gerhardus* de Auennis, *Gosfridus* breuis in statura, *Stabulo* Camerarius Ducis Godefridi, Comes *Host* de castello Rura, *Hugo* de Hamach de terra Pictauiensi, *Hugo* Botuns, *Gerhardus* Barson & cæteri omnes mediis in hostibus interierunt. Ex his quinquaginta versus Rames fugam arripientes, portæ vrbis immissi sunt. *Lithardus* verò Cameracensis, *Rotgerus* de Roseit, *Philippus* de Bulon, *Baldewinus* de Hestrut, *Walterus* de Berga, *Hugo* de Burg, *Addo* de Keresi versus Iaphet fugam inierunt. Vbi decem millia illis occurrerunt, qui Regi ad auxilium festinabant. Sed ab his audito Regis infortunio, & suo interitu, ad eandem ciuitatem fuga reuersi sunt. His itaque ciuitati cum fugitiuis militibus immissis, & portis clausis, V.
Sarraceni, qui eos insequebantur, ad societatem reuersi sunt; & vrbem Rames, vndique positis castris, obsederunt. Rex autem vitæ diffisus, propter vrbis infirmitatem, per quandam muri fracturam cum solo *Hugone* de Brulis in *Gezela* residens, cum armigero suo versus montana Ierusalem diffugium fecit, & tota die ac nocte errans, frustra iter peregit, donec maxima pars Sarracenorum erranti, & Ierusalem tendenti, occurrit: à quibus illi fuga per montana interdicta, grauiter insecutione illorum oppressus est, nescius quò vagari cœperit. Rex itaque intelligens, se per montana euadere non posse, iam crastino mane orto, & via aliquantulum recognita, versus *Assur*, ciuitatem Christianorum, secessit, licet sagittis insequentium trans loricam paulisper sauciatus: qui per diem & noctem in montanis & deuiis multum laborauit, donec tandem in campi planicie sine requie & cibo vel equi pabulo assistens, regionis & viarum cœpit reminisci. Mane autem sic facto, Assur intrauit. Vbi *Rorgius*, qui ciuitatem Cayphas in beneficio acceperat, & obtinebat, in lætitia magna illum suscepit: existimabat enim eum cum cæteris corruisse. Sic Rex ab obsidione Rames, & manu Sarracenorum, elapsus, venit Assur. Cæteri verò, id est, *Conradus*, *Arpinus*, Stephanus Blesensis, *Stephanus* de Burgundia & alii milites egregii, turrim quandam ciuitatis eiusdem causa protectionis ingressi sunt. Altera autem die *Sarraceni*, nec non *Azopart*, ruptis muris ciuitatis in VI.
virtute magna, ipsam turrim infringere & expugnare fortiter cœperunt ferreis vncis & ligonibus, donec tandem turri cauata, ignem & fumum in ea suscitauerunt, vt sic calore & fumo arctati & suffocati milites, aut perirent aut prodirent. Sed milites egregii, eligentes potius honesta defensione consumi, quàm misera morte suffocari & extingui, tertia die inuocato nomine IESV, confisi eius gratia egressi sunt, & plurimum cum Sarracenis facie ad faciem dimicantes, plurimo sanguine & strage illorum animas suas vlti sunt. *Conradus* verò audacia & viribus incomparabilis, gladio præcipuas Sarracenorum strages exercuit, quoad omnes admirati, qui aderant, & exterriti, procul ab eo absistentes, continuerunt manus suas: rogantes eum, vt cessaret à cæde horribili; & eorum dextras susciperet pro viuendi gratia; & sic in Regis Babyloniæ deditionem redderetur; donec placata Regis ira tam famosus & mirabilis miles in oculis eius gratiam inueniret, & post vincula præmia mereretur. Quod & actum est. *Arpinus* pariter captus, & vitæ reseruatus est, eò quòd miles Imperatoris Græcorum fuisse, à veridicis testibus illic innotuisset. Cæteri verò omnes cum Stephano & altero Stephano, summis Principibus, ibidem decollati sunt. Interea Rex *Baldewinus* hoc triduo Assur resedit, vt audiret euentum rerum. Sed fama hæc crudelis Ierusalem transuolans, omnes eam inhabitantes vehementer perterruit, & in luctum ac ploratum tota ciuitas conuersa est. Cœperunt enim adeò VII. VIII.

omnium corda metu fluxa deficere, vt noctu & in tenebris à ciuitate recedere parent, nisi *Gutmanus* quidam, ortus de Brussela, qui vix euaserat, plurimum eis consolationis attulisset; & sæpius admonuisset, ne facilè à ciuitate recederent, donec intelligerent, si Rex Baldewinus adhuc superesset. Tandem post paululum, fama allata est Regem adhuc esse incolumem: quod audientes, vniuersi lætati sunt & confortati. Et ideo abhinc diebus singulis per mœnia diffusi, vrbem defensabant ab assultibus Sarracenorum, qui huc in superbia victoriæ suæ per turmas ad laces-
VIII. sendos ciues Christianos assiduè conueniebant. His itaque decollatis, sed Conrado & Arpino in dextris eorum susceptis, & in vrbem Ascalonem in carcerem transmissis, *Merauis* & cuncti potentes Babyloniæ in virtute magna, & manu robusta, ad ciuitatē *Iaphet* profecti sunt, ac plurimo assultu, instrumento & tormētis lapidum ac bellico apparatu & impetu viros in ea repertos vexauerunt. Caput verò *Gerbodonis* & eius crura precioso ostro calceata & induta amputantes, defensoribus vrbis ostenderunt, asserentes Regis esse Baldewini, eò quòd similis eius esset: & ideo eos ab vrbe exire, & in potestatem Regis Babyloniæ sanis membris & vita incolumi venire, plurimum arctabant. *Christiani* verò arbitrantes verum, & Regis caput & crura procul ostentari, nimia desperatione correpti sunt cum omnibus rebus suis egredi, sibi inuicem consulentes, & sic nauigio liberari. Erat his diebus *Regina* & vxor Baldewini in ipsa ciuitate Iaphet, quæ etiam terroribus attonita, & dolore mortis dilectissimi Regis, pariter fugam cum cæteris meditaba-
IX. tur inire. Verùm dehinc septem diebus euolutis, Rex ab Assur exiens, nauem, quæ dicitur *Buza*, ascendit, & cum eo *Godericus* pirata de regno Angliæ, ac vexillo hastæ præfixo, & elato in aëre ad radios Solis vsque, Iaphet cum paucis nauigauit: vt hoc eius signo ciues Christiani recognito, fiduciam vitæ Regis haberent, & non facilè hostium minis pauefacti, turpiter diffugium facerent, aut vrbem reddere cogerentur: Sciebat enim eos multum de vita & salute eius desperare. *Sarraceni* autem viso eius signo, & recognito, ea pars, quæ nauigio vrbem cingebat, illi in Galeis viginti & carinis tredecim, quas vulgò appellant *Cazh*, occurrerunt, volentes Buzam Regis coronare. Sed DEI auxilio vndis maris illis ex aduerso tumescentibus ac reluctantibus; Buza autem Regis facili & agili cursu inter procellas labente ac volitante, in portu *Ioppe*, delusis hostibus, subitò affuit, sex ex Sarracenis in arcu suo è nauicula percussis ac vulneratis. Intrans itaque ciuitatem, dum incolumis omnium pateret oculis, reuixit spiritus cunctorum gementium, & de eius morte hactenus dolentium: eò quòd caput & Rex Christianorum
X. & Princeps Ierusalem adhuc viuus & incolumis receptus sit. Iam dies media flagrabat, & *Rex* mox equum ascendens, portas ciuitatis cum sex tantùm illustrissimis militibus egressus est, vt lacesseret tantùm Sarracenos circumsidentes; & pateret omnium aspectui, quomodo adhuc viuus & sospes haberetur. Cognito autem Rege viuo & saluo, vniuersa multitudo Gentilium, ablatis tentoriis ab Ioppe, in campos Ascalonis descenderunt, illic per tres septimanas commorantes, donec intelligerent, si aliqua virtus Regi Baldewino ad subueniendum augeretur. Legatio enim Regis ad vniuersos confratres per castella & ciuitates ac regiones propter auxilium directa est. Sed minimè hoc tempore auxilium ferentibus Tankrado, Reymundo, Baldewino de Burg, eò quòd nimium remoti essent, Sarraceni ab Ascalone venientes, obsidionem circa *Iaphet* iterauerunt, donec quinde-
XI. cim dies euoluti sunt. Interea dum hæc obsidio ageretur, ducentæ naues Christianorum nauigio Ioppen appulsæ sunt, vt adorarent in Ierusalem. Horum *Bernhardus* Witrazh de terra Galatiæ, *Hardinus* de Anglia, *Otho* de Roges, *Hadewerck*, vnus de præpotentibus Westfalorum, primi & ductores fuisse referuntur. *Sarraceni* quidem, qui ex aduerso vrbem in superiore parte nauigio obsederant, videntes tot Christianorum acies adesse, constituerunt cum eis nauali impetu confligere. Sed Christianorum naues velis & remis ac prosperiore vento clementia DEI præualētes, validè repressis Gentilium viribus, in arido constiterunt, & additis ciuibus cum ipso Rege sibi in adiutorium, vrbem ingressi sunt; amplior verò pars in aperta camporum planicie ex aduerso pariter fixis tentoriis hospitio resedit. Erat autem tertia feria Iulii mensis, quando hæ Christianorum copiæ, DEO protegente, huc nauigio angustiatis & obsessis ad opem collatæ sunt. Sarracenorum autem turmæ, videntes quia Christianorum virtus audacter faciē ad faciem vicino sibi hospitio proximè iungebatur, media nocte orbi incumbēte,

amotis

amotis tentoriis, amplius milliari subtractæ consederunt: dum luce exorta consi-
lium ineunt, vtrum Ascalonem redirent, aut ciues Iaphet crebris assultibus ve-
xarent. Ab ipso verò die tertiæ feriæ dum sic in superbia & elatione suæ mul- XII.
titudinis immobiles Sarraceni persisterent, & multis armorum terroribus Chri-
stianum populum vexarent, sexta feria appropinquante, Rex *Baldewinus* in tubis
& cornibus à Iaphet egrediens, in manu robusta equitum & peditum virtutem il-
lis crudeli bello est aggressus, magnis hinc & hinc clamoribus intonantes. Chri-
stiani quoque qui nauigio appulsi sunt, horribili pariter clamore cum Rege Balde-
wino, & graui strepitu vociferantes, Babylonios vehementi pugna sunt aggressi,
sæuissimis ac mortiferis plagis eos affligentes, donec bello fatigati, & vltrà vim non
sustinentes, fugam versus Ascalonem inierunt. Alii verò ab insecutoribus eripi
existimantes, & mari se credentes, intolerabili procellarum fluctuatione absorpti
sunt. Et sic ciuitas *Ioppe* cum habitatoribus suis liberata est. Ceciderunt hac die
tria millia Sarracenorum; Christianorum verò pauci periisse inuenti sunt. Rex XIIII.
ergo Baldewinus triumphum de inimicis gloriosè adeptus, noctem hanc in Ioppe
in lætitia magna exegit cum vniuersis Peregrinis, qui conuenerant, habentibus
spolia multa. Altera verò die clarescente, *Ierusalem* cum omnibus Peregrinis profe-
ctus est, pacificè & potenter omnia disponens; & Peregrinis ad adorandũ CHRI-
STVM, & vota sua reddenda in Ierusalem, templum Dominici Sepulcri aperiri
iubens. Ante hæc omnia, cùm nondum auxilium noui & peregrini exercitus af-
fuisset, *Baldewinus* Rex anxius, & nimium desperatus ob interitum suorum, lega-
tionem Antiochiam *Tankrado*, & *Baldewino de Burg* in ciuitatem Rohas misit, qua-
tenus festinanter sibi auxilio adessent; aut totam regionem Syriæ, & regnum in Ie-
rusalem in breui amitteret, Sarracenorum audaciam & contumacem victoriam
annuncians, & quantum casum suorum egregiorum militum nuper ab hostibus
passus sit. Qui statim collecto exercitu; Tankradus quidem in circuitu Antiochię,
Baldewinus Rohas, ad septingẽtos equites & pedites mille; die statuto vnanimiter
ad ipsam Antiochiam conuenerunt, *Willehelmo* Pictauiensi Principe, in eodem co-
mitatu assumto, qui nuper post Pascha Domini à Ierusalem adorato Sepulcro Do-
minico, ad Tankradum redierat: & nunc per conuallem Damasci & Camollam
descendentes, sed Tabariam prætermittentes ad Cæsaream Cornelii peruenerũt,
illic positis tentoriis pernoctantes. Mane itaque facto, ad flumen *Assur* castra me-
tati sunt, non amplius quàm solo milliari ab *Iaphet* hospitari constituentes. Descẽ-
derant autem tempore autumni in mense Septembri, quando omnium frugum
plenitudo redundare solet. *Baldewinus* itaq; Rex in ciuitate Iaphet tunc mo- XV.
ram faciens, ac tam fortium virorum aduentum intelligens, nuncios egregios illis
in occursum constituit, qui omnia vitæ necessaria illis procurarent in pane, carne,
vino, oleo & hordeo ad refocillandos milites & eorum equos, longo itinere fati-
gatos. Erat autem *Dagobertus* in eorundem egregiorum virorum comitatu, repro-
batus ab eodem Rege: qui Patriarchatus dignitatem recuperare arbitrans, cum
Tankrado Iaphet descendere disposuit. Vnde *Tankradus* & *Baldewinus* de Burg,
Willehelmus quoque Comes Pictauii, pariterque *Willehelmus* Carpentarius, consi-
lio inito, qualiter Patriarcha restituatur, Regi legationem direxerunt, videlicet
vt *Patriarcham* in suam sedem relocaret, alioqui nequaquam eos in vltionem suorũ
Ascalonem posse descendere. Rex horum audita legatione, inuitus eorum preci-
bus acquieuit, nimium indignatus aduersus Patriarcham propter subterratam pe-
cuniam. Attamen consilio suorum victus, concessit magnificis illius intercessori-
bus, vt primùm Ascalonẽ descendant aduersus arma & milites Regis Babyloniæ;
deinde hæc omnia de Patriarcha æquo iudicio & consilio ipsorum actutum. Decre-
uit etiam hæc omnia fieri examine *Roberti Parisiensis* Cardinalis, Episcopi & legati;
qui Mauritio aliquo tempore mortuo, à *Paschali*, Romano Pontifice, missus, vene-
rat ad discussionem & correctionem rerum illicitarum Sanctæ & Orientalis Ec-
clesiæ in his Orientalibus plagis. *Tankradus* autem & *Baldewinus* de Burg, Wil- XVI.
lehelmus, itemque *Willehelmus* hac Regis audita promissione, sub obtentu fidei in
armis & virtute suorum cum Rege *Ascalonem* profecti sunt, per dies octo eius mœ-
nia obsidentes, vineas & sata & vniuersam spem anni illius deuastantes, & crebro
assultu muros impugnantes. Dum tandem creberrimis assultibus illic sæuirent,
turres & mœnia oppugnarent, quidã Ammiraldus Babyloniæ Regis nobilissimus,
Merdepas nomine, qui ad tuendos ciues remanserat, subitò in virtute magna ab vr-

be erupit; & viros Christianorum ferro & sagittarum grandine in manu suorum lacessiuit: Sed Dei gratia & virtute repente à Christianis occisus & attritus est. *Merdepa* tā nominatissimo Ammiraldo Regis Babylonię sic extincto, & vniuersis Gentilibus ciuibus Ascalonis repressis, & vltrà repugnare diffidentibus, portas verò in faciem Christianorum claudentibus, Rex assultus & labores suorum in cassum fieri intuens, ex consilio Maiorum ab vrbe, quæ ab humanis videtur viribus insuperabilis, recessit; & *Ioppen* vnà cum Tankrado & Baldewino de Burg, Willehelmo & altero Willehelmo diuertit, vbi in omni gloria & lætitia simul epulati sunt.

XVI. Dehinc consilio ibidem habito cum Episcopis, Abbatibus & vniuersis ordinatis clero, & ex iudicio omnium patrum, qui aderant, omni honore & dignitate, qua erat priuatus *Patriarcha* à Rege, reinuestitus ac Ierusalem reductus, honorificè in cathedram episcopalem relocatus est. Reducto itaque sic Patriarcha Dagoberto Ierusalē, ac in sede suæ maiestatis relocato, proxima die in templo Dominici Sepulcri concilium statutum est, vbi idonei testes & accusatores in præsentia & audientia domini Cardinalis ac totius Ecclesiæ conuenerunt, *Baldewinus* Cæsareæ vrbis Episcopus, et Episcopus de Bethlehem, *Robertus* Episcopus de Ramis, *Arnolfus* Cancellarius et Archidiaconus Dominici Sepulcri, & Clerici multi. Ibi alii hūc ex simonia; alii ex homicidio Christianorum Gręcorum, in insula Cephali eius instinctu à Genuensibus perpetrato; alii ex traditione Regis Baldewini; quidam verò ex oblatione et pecunia fidelium subterrata, constanter & obnixè criminati sunt. Affuerunt pariter in eodem concilio *Engelhardus* Episcopus Lauduni; similiter & Episcopus *Placentiæ*, Episcopus de *Tarsa*, Episcopus de *Mamistra*; aliique Episcopi & Archiepiscopi ad decem et octo computati: Abbas etiam de *Sancta Maria Latina*, Abbas de *valle Iosaphat*, Abbas de *monte Tabor*; et alii de terra Galliæ circiter sex illic

XVII. sedisse referuntur. Ibidem verò in medio tantorum probabilium virorum conuentu, *Cardinale* prædicto residente, et æquo iudicio rem examinante, *Patriarcha* victus, et confusus ab idoneis testibus de perfidia et cęteris, obmutuit. Qui in satisfactione Deo et Cardinali rebellis et inobœdiens existēs, et in pertinacia suæ prauæ excusationis permanens, sub iudicio omniū fidelium depositus ac anathemate percussus est. *Tankradus* verò et cęteri Principes, videntes rem ex puro iudicio veritatis finem accepisse, non vltrà renisi sunt; sed Rege salutato, in terram Antiochiæ et Edessæ, Patriarcha abiecto, vtque aiunt, precibus tantorum procerum absoluto, secum abducto reuersi sunt. *Rex* quidem in lætitia & gloria magna remansit Ierusalem. Nec mora, consilio eiusdem Roberti Cardinalis, Cleri quoque ac totius populi electione, *Euermerus* quidam, vir et Clericus boni testimonii, præclarus ac hilaris distributor eleemosynarū, vice et loco Dagoberti Patriarcha constitutus, successit, omni studio religionis ac bonæ conuersationis, in amore fraternitatis et caritate, illic in tēplo Dominici Sepulcri Deo seruiens, et Regi Baldewino contra

XVIII. Sarracenos & incredulos fidelis adiutor existens. Regresso itaque Tankrado cū cæteris Principibus supra centū & quadraginta millia virorū Peregrinorū, qui Ierusalem hoc anno adorare cōuenerant, tædio diutinæ moræ affecti, nauigio nūc velis et remis aptato, Rege verò salutato, alto mari inuecti sunt, vt ad terram natiuitatis suæ redirent, æquore ab omni feruore et turbine ventorum sedato. Sed illis vix duobus diebus in tranquillo nauigantibus, circa æquinoctium hyemale serenitas cœpit turbari, venti horribiles suscitari, naues vsquequaque graui turbine inquietari, & sæuis procellis deiici & quassari, dum tandem nautæ et homines Peregrini fessi, et tumidis fluctibus oppressi, alii attritis velis et remis in profundum ferebantur; alii validis ventorum flatibus dispersi, ac per ignotum iactati mare, & vagi facti, Accaron peruenerunt; alii apud Sagittam, alii Ascalonem, ciuitates Gentilium, consistentes, aut capti, aut trucidati, aut vndis suffocati sunt. Fuerunt autē naues Christianorū, qui perierunt, trecentæ, quarum decima pars vix saluata fuisse perhibetur. Audito tantæ multitudinis casu in Ierusalem, Rex & vniuersi viri et fœminæ ciuitatis in nimiā lamentationem & comploratonem versi sunt, eò quòd tam amara morte tot millia confratrum suorū non solùm vndis, sed et armis Gen-

XIX. tilium extincti sunt. Post hæc anno tertio regni sui Rex *Baldewinus* vehementer indignatus aduersus ciuitatem *Accaron*, eò quòd sæpius insidiæ & assultus ab ea Peregrinis accreuissent, iam hyemis graui frigore deterso, et veris temperie aspirante, post octauas Paschæ anni illius præcedentis, quo in campestribus Rames prælia commisit, & omnibus suis attritis, cum paucis reliquis suorum militum vix

Sarra-

Sarracenorum vires euasit, exercitum congregans ad quinque millia virorum, ad præfatæ ciuitatis applicuit mœnia. Quam, vndique posita obsidione, curriculo quinque hebdomadarum sic mangenarum iactu & machinarũ sublimitate oppugnauit, vt vltrà vim, & difficiles militum lapidumq; creberrimos ictus, ciues sufferre non valentes, iam in manu Regis, impetrata vita vrbem reddere cogerentur. Iam enim tres ab vrbe exierant Sarraceni, quod cæteros prorsus latuit, vt sibi Regem placarent, & parcere animæ suæ impetrarent, omnem casum & defectionem fortium virorum & ciuium illi referentes; & vniuersos interius adeò metu cócussos, vt si semel adhuc validè vrbẽ impugnarent, procul dubio portis apertis, in manu Regis traderetur. Vix hi tres sermonem & consilium cum Rege expleuerant, & ecce vespere facto, de *Sur*, quæ est Tyrus, & à *Tripla*, quæ est Tripolis, ciuitatibus de regno Babyloniæ, duodecim Galeidæ descenderunt cum multis armatis militibus, & cum quadam ingente naue, quingentos viros pugnatores continente, qui eadem tota nocte ciuitatem introeuntes, per mœnia & vrbẽ diffusi sunt. Nec mora, minimè diem expectantes, sed rapidum ignem sulphure, oleo, pice, stuppis suscitantes, machinæ Regis subitò iniecerunt, vt viros sagittas assiduè de super intorquentes, & vrbem validè impugnantes, ab ea absterrerent.

Verùm illorum XX.
aduentu cognito, & igne iam circa machinam sæpius aduolante, *Reynoldus* quidam miles Regis, arte sagittandi peritissimus, & magister sagittariorũ, socios ad defensionẽ admonet; ipse verò arcu Baleari arrepto, supra centum & quinquaginta Sarracenos mortifero vulnere extinctos percussit. Mane autem facto, bellum vtrinq; cœpit vehementius ingruere & inualescere, ac sæpius à portis erumpentes Sarracenorum milites lãceis Peregrinos CHRISTI, alios graui vulnere percusserũt, alios momentanea morte extinxerunt. Eodem deniq; die *Reinoldus* plurimũ belli & cædis dũ à machina aduersus hostes exerceret, incautus & intrepidus nimiũ in aperto assistens, subitò mangenellæ impetu lapis emissus illi in verticẽ venit; & sic mortuus iussu Regis sublatus, in monte Thabor à religiosis Monachis sepultus est. Videns autẽ Rex, quia virtus Sarracenorũ præualebat præ intolerabili multitudine, quæ noniter à prædictis ciuitatibus huic vrbi ad auxiliũ nauigio cõfluxerat; & quia manus suorum non solùm bello grauata, sed & longa obsidione ad resistendum deficiebat: ex consilio magnatum suorum ignem machinæ iussit immitti, nimium turbatus & dolens inde recedens, eò quòd prosperum successum hoc tempore nẽquiuerit habere.

Eodem verò anno, quo Rex *Acram* inuictam deseruit, & à XXI.
Ioppe Ierusalem ascendit, vt illic aliquantulum bellis intermissis quiesceret quadã die circa tempus Iulii mensis cum decem tantùm militibus in venationem profectus, dum saltus ciuitati Cæsareæ contiguos à montanis intraret, & huius recreationis studio vacaret, *Sarraceni* circiter sexaginta ab Ascalone & Acra descenderũt ad insidias Christianorum, vt tam in plano quàm in montanis deprehensos detruncarent, & rebus expoliarent. Tunc quidam fortè Christianæ professionis illis obuiam facti sunt, quos nimia audacia freti Gentiles præfati, persequi, occidere & rebus expoliare decreuerunt, vt sic in gloria & victoria cum spoliis fidelium ad suas ciuitates repedarent. Hac itaque crudeli intentione Sarracenis Christianorum vestigia insequentibus, vniuersa verò regione fama eorum commota ac tremefacta, eò quòd vires illorum ampliores, quàm fuissent, æstimarentur, *Baldewino* Regi, omnium horum ignaro, & solummodo venationi intento, nunciatum est, quomodo Sarraceni regionem ingressi fuissent ad insidiandum & trucidandum populum Dei viui, & ideo citius eum oportere in hac necessitate subuenire. Qui illico audito, decem socios, qui secum erant, nobiliter admonet vt sine intermissione hostes insequantur, & nunquã eos impunè à regione exire patiantur; sed fortiter cum eis dimicantes, prædam excutiant & rapinas confratrum suorum. Mox venatoriæ artis obliti, *Otho* Altaspata, *Albertus* de Blandraz & cæteri, qui cum Rege venationi intererant, licet lorica, scuto, lancea inermes, sed tantùm gladio accincti & pharetra procul omni timore mortis ablato, equos calcaribus vrgent, & recto vestigio Sarracenos persequentes, fortè iam visos, sagittis & gladiis eductis subitò incurrerunt, & atrociter hinc & hinc prælium commiserunt.

Baldewi- XXII.
nus verò Rex præ cunctis acriùs per medios hostes irruens, & cædem gladio multiplicans, ex improuiso iuxta frutecta humilis syluæ in rapido cursu volantis equi astitit. Vbi à quodã satellite Sarracenorũ, qui inter ramos & opaca folia delituit, furtiua lancea trans femur & renes perforatus est. Nec mora, à tam crudeli vulnere tam potentis Regis riui sanguinis grauiter eruperunt, vultusque illius pallescere, animus & virtus deficere, manus à gladii percussione cessare, cœperũt; donec tan-

dem in terra ab equo corruens, ac si mortuus & extinctus, expirasse crederetur. Quod sui commilitones vt viderũt, statim dolore inæstimabili commoti, amplius & validius cœperunt hostes cædere & persequi, quo vsque alii occisi, alii in fugam versi, per montana & inuia dispersi & elapsi sunt. Dehinc Regẽ circumstantes, ac plurimum flentes, gestatorioq; eum imponentes, Ierusalem in nimia lamentatione virorum ac mulierum detulerunt, medicos peritissimos illi acquirentes, quorũ arte & peritia ab hac mortifera plaga Rex & fortis athleta posset conualescere.

XXIII. Audita hac Regis Baldewini vulneratione & aggrauatione, *Rex Babyloniæ* & *Meraui*s congregato ab omni regno exercitu, nauali expeditione *Iaphet* descenderunt, quam fixis anchoris versus maritima obsederunt. *Ascalonitæ* verò ex præcepto Regis per aridam ad auxilium venientes, & pariter hinc & hinc, & ab intus & de foris prælia committentes, diuersis assultibus eam expugnare moliti sunt. Interea dum hæc obsidio fieret, et diuturnis præliis ad inuicem ciues Ioppe et hostes Ascalonitæ contenderent, duæ naues, quarum altera minor, quam vocant *Galeidã*, et altera maior, quam vocant *Dromonem*, ex improuiso cum Christianorũ cœtu aduectæ sunt, vt adorarent in Ierusalem. Ex his maior nauis, quę supra quingentos viros absque matronis continebat, ignorante exercitu Gentilium, clàm in obscura nocte repentino remigio aduecta, illusis custodibus vigiliarum noctis, in portu & littore vrbis Iaphet resedit. Sed quassata ex impetu nimio et celeri fuga, et onere rerum et hominum, in partes dissiliens et hiscens, sabulo infixa est. Videntes autẽ hanc Sarraceni inuio cursu, & nimium maturata fuga, attritam, ac in limo littoris arenosi infixam, velociter nauigio aduenerunt, vt viros naufragantes percuterent, & res illorum & omnia, quæ vitæ erant necessaria, diriperent, ac inter se diuiderẽt. Verùm Christiani, qui in ipso vrbis Iaphet littore consistẽtes, ad euentum rei perspiciendum, et vt subuenirent naufragantibus, concurrerant, visa conchristianorum periculo, nimia impugnatione resistentes, importunam multitudinem abegerunt, donec Dei auxilio repulsis Gentilibus, in liberatione fratrũ suorum præualuerunt.

XXIV. Altera autem minor nauis nõ recto gubernaculo sulcans, sed ignaro magistro inuecta errans, cæca nocte repentino & facili cursu super naues hostiũ irruit. Quo agnito, Magister nauis cum septem sociis suis clàm exigua nauicula euasit, & nauem inter hostes destitutam reliquit. Erant enim in eadem naui homines centum & quinquaginta præter fœmineum sexum, equites verò septem cum equis suis & plurima armatura. Gentiles verò sentientes hanc Christianorum puppim inter se stulto errore allapsam, eam vndique coronantes, tota nocte eius inhabitatores praui impugnatione vexauerunt, & illi econtra fortiter restiterunt, donec orto mane, non vltrà tot millium iacula & vim sufferre valentes, & à defensione cessantes, vniuersi cum septem equitibus & cunctis mulieribus capti & decollati sunt, præter solum armigerum, qui temerario ausu inter vndosas procellas vix nando euasit. Omnia autem spolia occisorum seu submersorum diripientes, inter se partiti sunt, gaudentes, & exultantes, hanc fortunam victoriæ suæ sic ex improuiso suis manibus incidisse.

XXV. At *Baldewinus* Rex intellecta hac longa obsidione circa vrbem *Iaphet*, & suorum confratrum consumtione, iam paulisper sanitate recuperata, ad Iaphet descendere disposuit, vt audito eius aduentu, minus Christianos ciues Sarraceni terrerent, & in vrbis obsidione manerent. *Sarraceni* autem tam potentis Regis aduentum & vitam incolumem operientes, & illi copias affuturas æstimantes, nequaquam illic vltrà remanere præsumpserunt; sed assumta occasione Octobris mensis & temporis hyemalis, quo maris procellæ amplius intumescunt, reditum suum sine intermissione parauerunt. Rex verò & Christiani vrbis Ioppe velocibus buzis & remis eos insequi constituerunt, si forte aliqui securè & tardè nauigantes possent comprehendi. Sed minimè opportunitas hoc tempore, aut vlla vindicta sanguinis confratrum Christianorum, concessa est. Ipse quidem Rex & vniuersi fideles Christi, qui Ioppe habitabant, gauisi sunt super vniuersis, quæ sibi gloriosè acciderant, & exaltati sunt, securè dormientes, & abhinc agros & vineas excolentes. Ascalonitæ verò Rege conualescente, minus vltrà ausi sunt viros Iaphet bello lacessere, sed & ipsi pace gaudentes, & quia manus Regis bello vacabat, pariter & ipsi in satis ac vineis hoc anno nõ parcè elaborantes, quieuerunt.

XXVI. Proximo dehinc anno, mensis Martii tempore aspirante, anno scilicet quarto regni ipsius Baldewini, rursus *Pisani* & *Genuenses*, qui causa adorandi in Ierusalem conuenerant, à *Laodicea*, vbi hyemauerant,

rant, amouentes, *Gibelot* nauali apparatu applicuerunt. Vbi Comes *Reymundus* illis
à Tortosa ciuitate occurrit, auxilium & vires illorum ad expugnandā ipsam Gibe-
lot quærēs: vt Sarracenis ciuibus exterminatis, vrbs Christianorū haberetur. Qui
facilè precibus eius acquiescentes, vrbem multitudine copiosa nauiū obsederunt,
fortiter eam oppugnantes. Comes verò in arido eam obsidens, creberrimis assulti-
bus, & machinatū ingeniis, debellauit, quo vsq; capta & victa, cum ciuibus suis in
manu ipsius Reymūdi tradita & subiugata est. Nec diu post vrbis illius captio- XXVII.
nem ipsis Genuensibus & Pisanis legatio Regis Baldewini affuit, qua nimium ex
parte ipsius salutati sunt. Deinde permagna Regis precatio ad vniuersos facta est,
quatenus causa DEI & Sanctorum Ierusalē, ciuitatem *Ptolemaidem*, quam nunc vo-
cant *Acram*, exercitu nauali in mari obsidentes, oppugnarēt; ipse autē auxilio DEI
& copiis fideliū CHRISTI in sicco obsidionē locaret. Audita hac Regis precatio-
ne & admonitione, gauisi vniuersi continuò nauigio & manu robusta Acram vel
Accaron applicuerunt: Rex autem in arido in circuitu murorū castra metatus est.
Illic verò aliquot diebus tormenta lapidū & machinas fabricantes, deinde vrbē &
ciues sine modo viriliter & non parcè assilientes, vsquequaq; oppugnabāt, donec
Sarracenorū & vires & manus ad resistendū fessæ, nihil vltrà ausi sunt. Videns XXVIII.
ergo *Ammiraldus vrbis*, quia sui à defensione defecerant, & quoniā nulla spe auxilii
freti, non vlterius aduersus virtutem Regis stare audebant, pacem & belli dilatio-
nem fieri rogauit, vt sic consiliū ageret, quatenus vrbs in Regis potestate, ciuibus
saluatis, traderetur. Pax deniq; ex petitione Ammiraldi, vtrinque datis dextris fir-
mata est, ac populus ab omni impugnatione quieuit. Tunc Ammiraldus vniuerso
cætu Sarracenorum in vnum cōuocato, consiliū anxiè tenuit, & in hunc modū co-
ram omnibus locutus est: *Diu hanc ciuitatē etiam vsq; ad sanguinē defendimus. Sed nūc nullū
nobis auxilium à Rege nostro Babyloniæ, vel ab illius ciuitatibus, vt solitū erat fieri, speramus, pro-
pter naualis obsidionis infestationem. Quapropter si omnibus nostris nunc foret gratū, in hac vlti-
ma necessitate Regi Baldewino vrbem reddi & aperiri oportet, priusquā armis illius pereamus, &
pereuntes nec vitam nec vrbem ad extremū teneamus. Vnde si vtile consilium meum videtur, nec
sanius modò reperiri valet, antequam vrbs illi aperiatur, sic fœdus inter nos & ipsum firmetur,
vt incolumes cum vxoribus & filiis nostris & vniuersis rebus exeamus, vbiq; viam pacificè & si-
ne impedimento, insidiisq; suorum, habentes.* Concesserunt vniuersi hoc Ammiraldi con-
silium: quod & Regis auribus sine mora innotuit, scilicet vt sub pura fide datis dex-
tris pacificus exitus ciuibus daretur, & sic non vltrà Regi resistentes, portas vrbis
aperirent. *Rex* igitur & Patriarcha *Euermerus* consilium cum suis super hoc inierūt:
quoniam, si petitioni illorū contradicentes, fidem & pactū negarēt; ciues verò vr-
bem nisi cum salute exire metuerent, non sine interitu & periculo Christianorum
eam posse expugnari. Vnde & petitioni illorū sic annuerunt, vt vrbe reddita & pa-
tefacta, cum vniuersis rebus pacificè migrantes, nihil periculi dubitarent. Verùm
Pisani & *Genuenses* auaritiâ rerum Gentiliū inflammati, nequaquam sic fieri respon-
derunt, vt diuitiæ vrbis, & eius inæstimabiles thesauri, pacificè efferrentur. Tandē
ab hac contradictione à Rege & Domino Patriarcha correcti & placati, assensum
in vniuersis præbuerunt, quæ illis ad salutem Christianorū potiora videbantur. Et
sic iureiurando à Rege Sarracenis promissa pace & firmata, vrbs & portæ eius in i-
psa sancta & celebri die Dominicæ Ascēsionis patefactæ sunt. *Rex* a[illegible]m & ex- XXIX.
ercitus eius intromissus est; Principes verò ciuitatis & cæteri inhabitatores pacifi-
cè cum vxoribus & filiis, cum pecoribus & omni substātia egressi sunt. Sed *Pisani* &
Genuenses, videntes eos cum omni supellectile egredi, & gazam illorū inauditam ef-
ferri, auaritia vehementer excæcati; fidemq; & pactum, quod cum Rege pepige-
rant, obliti, subitò per mediam vrbem irruentes, ciues occiderūt, aurum, argentū,
ostra diuersi generis & plurima preciosa rapientes. Populus autem *Galileæ* qui ab
arido cum Rege vrbem intrauerat, videns Pisanos per vrbem discurrere, ciues oc-
cidere, thesauros inauditos diripere; pariter & ipsi auaritiæ flammis æstuantes, &
iurisiurandi obliti, circiter quatuor millia ciuium in ore gladii percusserunt, gazā,
vestes, pecora, & omnes diuitias illorū incōputabiles diripientes. Hac iniusta sedi-
tione ad extremū sedata, Rex vehemēter indignatus est de illata sibi iniuria à Pisa-
nis & Genuēsibus propter iusiurādū. Et ideo ne in dolo & cōsensu ipsius fidē & pa-
ctū præuaricari crederetur, admonitis sociis ac domesticis suis; hoc scelus grauiter
vlcisci voluit: nisi Domino Patriarcha interueniēs, & eius pedibus frequēter aduo-
lutus, prudēti cōsilio Regē placatū reddidisset, & vtrinq; pacē & cōcordiā reparasset.

XXX. Eodem verò anno post captionem *Ptolemaidis*, quæ & Accaron dicitur, vulgariter verò Acra, in mense Septembri iam mediato, ipso die exaltationis S. Crucis, milites *Arabes* circiter quingenti in equis & armis ab Ascalone exurgentes, Ioppen descenderũt; ac iam sole flagrante medio axe cœli, ante vrbis ianuã assistẽtes, milites Catholicos bello lacessere conati sunt. Et ecce *Otho*, nomine Altaspata, filius sororis *Alberti* de Blandraz, miles tiro imperterritus, tantùm cum viginti, qui aderãt ad custodiendã vrbẽ, galea & lancea indutus, quingentis occurrit militibus. Quos plurimo equestri luctamine prouocantes, & temerario ausu copias illorum impetentes, nouissimè medio agmine nimiæ gentis permixti, nequaquam ab his extorqueri aut redire potuerunt, quo vsque Otho inimicorũ armis extinctus cum quinque fratribus ibidem fuisse perhibetur. Continuò Sarraceni ac Arabes ab equis descendentes, capitaq; occisorum amputantes, secum Ascalonẽ in signum victo-

XXXI. riæ detulerunt, vt his visis, ciues ad quippiam audendum animarentur. Abhinc diebus septem vix euolutis, sexaginta *Arabes*, viri militares, nomen pariter glorię & victoriæ aliquo insigni facto sibi acquirere volentes, mouerunt iter versus ciuitatẽ *Cæsaream* in die natali Apostoli & Euangelistæ Matthæi, si fortè illis occurrerent aliqui incauti ex Christianis. Sed nemine illis obuiam facto, prædam boum ouiumque Christianorum ante vrbis mœnia in pascuis repertam abduxerunt, vt vel hac occasione Christiani ab vrbe egressi, & eos insequentes, ex hostili industria punirentur. Hanc itaque prædam illis abducentibus, Christiani ciues vrbis Cæsareæ ira commoti, ab vrbe fermè ducenti sunt progressi cum solo equite, qui diu etiam febre correptus, vehementer elanguit, & adhuc parum sanitatis recuperauerat, ac milites Arabes in arcu & sagitta & lancea sunt persecuti, vt prædam excuterent & reducerent. E contra Arabes fortiter repugnantes, ac prædam abducentes, pedites Christianos sæpius in fugam remittebant, quin etiam equitem adhuc languidum, proximo cursu eos vrgentem, peremerunt, ipsius capite amputato, & secum deportato in sacculis armigerorum suorum, in quibus equorum pabula ferre cõsueuerant. Nec mora, Regi *Baldewino*, Iaphet vel Ioppe commoranti, diuulgatũ est, quomodò Ascalonitæ milites sexaginta Cæsaream deprædandi causa diuertissent. Qui solùm quadraginta equites secum habẽs, diuisit eos per triginta, ac direxit per montana, vt vniuersas semitas præuenirent, per quas sperabat eos reuersuros: Ipse quidem decem assumtis, recto tramite, quo ab Ioppe itur Cæsaream, est profectus, si fortè sibi obuenirent præfati sexaginta milites, vt eis malũ, quod fecerant Cæsareæ, digna vice possent rependere. Igitur dum aliquantulum itineris Rex & sui peregissent, in armis & lorica armigeri & serui Arabum, præmissi cum præda & capite Christiani militis, Rege nescio, ac Regis nescii, obuiam facti sunt, sexaginta verò milites eadem via loricati & armati à longè subsequebantur. Rex autem suiq; armigeros apprehendentes, ac consulentes, vnde illis iter sit, sarcinasq; eorum aperientes, in sacco vnius illorum caput Christiani militis inuenerunt. Quo viso & cognito, Ascalonitarum crudelitas propalata est: & Rex statim apprehensos armigeros coëgit minis & terroribus suppliciorum, vt omnem rem gestam aperirent; quod si nollent, capitali sententia vniuersos ibidem comminatus est punire. Qui illico professi sunt, dominos suos subsequi eodẽ itinere, quo & ipsi venerant, ac per montanã Iaphet reditum suum constituisse. Rex hoc audito, protinus obducto pectori clypeo, & hasta arrepta, cum decẽ sociis via cœpta, ac nimiũ festinata, in hostes tetendit, metuens, ne fortè aliqua fama ab hac via declinarent. Nec multo abhinc spacio sexaginta Arabes appropinquantes, super Regẽ & suos incautè irruerunt, Regẽ nequaquã aut aliquas insidias illic in via suspicantes. His verò inter manus Regis tã incautè oblatis, Rex fortiter tundens latera equi, suiq; non minus tundẽtes, viros subito clamore ac impetu aggressi, per medios irruperũt; alios lancea perforantes, alios ab equis deiicientes, & nõ parcè in cæde illorũ gladio sæuiẽtes. Tãdem omni virtute Rege inualescẽte, & Arabes vt stipulas penetrãte ac dispergẽte, hostes vltrà pondus certaminis sustinere nõ valẽtes, terga verterũt. De quibus decẽ capti & peremti sunt absq; his, qui armis interierũt. Equi etiã illorũ non minus quadraginta capti sunt; tũ arma & spolia eorũ, cũ quibus Rex Ioppẽ in gloria magna & vltione sui decollati militis reuersus est. Iaphet verò & omnes ciuitates fideliũ, quę hæc audierũt, ab ea die lętatæ & cõfortatæ sunt. Exaltatũ est itaq; nomen Regis in vniuersis finibus Ascalonitarũ & omnium gentiliũ, non parum timentium & admirantium, quòd Rex cum decem sociis sexaginta Arabes tam felici congressu a-

liosat-

lios attriuerit, alios captiuos duxit. Eodem quoque tempore & anno Comes XXXII.
Reymundus, adunata manu Christianæ gentis à diuersis locis & regnis, ciuitatem *Tripolin*, quam vulgò Triplam vocant, obsedit, multis diebus & annis eam machinis & armis expugnare molitus. Sed longo tempore dum circa hanc & eius mœnia in cassum laboraret, nec famis angustia eos compellere valeret in eius redditionem, eò quòd à Babylonia, Ascalone, Sagitta & Sur auxilium illis frequenter adesset, & nauigio rerum abundantia superesset, Comes Reymundus consilio cum suis habito, nouum præsidium fieri decreuit, à quo semper vrbi aduersaretur, & ad quod sui assiduè protectionis causa ab hostili impetu repedarent. Appellatum est idem præsidium *Mons Peregrinorum*; eò quòd Peregrinis & Christianis militibus illic munimen contra Gentilium vires semper haberetur. Verùm biennio euoluto post captionem Ptolemaidis, & ædificationem huius præsidii noui, quod dicitur Mons Peregrinorum, *Comes* post Purificationem sanctæ DEI genitricis Mariæ obiit mense Februario, in eodem nouo præsidio, quod extruxerat, catholicè sepultus. Interea dum præfata longa negotia circa Acram, quæ & Ptolemais, in XXXIII.
ciuium redemtione & vrbis deditione agerentur, *Alexius* Imperator Constantinopolis, cui semper *Boemundus* suspectus erat, ne eum à regno expelleret, pecuniã ducentorũ & sexaginta milliũ Byzantiorum creberrimis legationibus epistolarũ obtulit *Donimano*, magnifico Principi Turcorum, quatenus Boemundum, Principem Siciliæ, quem adhuc tenebat in vinculis, suæ manciparet ditioni, volens eum aut æterno exilio, aut perpetua damnatione perire, ne vltrà regno eius aliqua machinatione nocere posset. Huius itaque tam grandis pecuniæ massam *Solyma-* XXXIV.
nus, ante hos annos Princeps Nicææ ciuitatis, intelligens pro redemtione Boemũdi Imperatorem policeri, cauta & priuata epistolarũ legatione compellat comprimorem suum Donimanum, vt eum tantæ pecuniæ participem faceret, eò quòd amici & socii in bellis & plurimis prædis semper fuissent: sed vniuersum huius thesauri talentum *Donimanus* inhians indiuisum retinere, callida occasione sibi assumta id fieri prorsus interdixit. Hoc *Solymanus* grauiter accipiens, amicitiam & fœdus, quod cum eo percusserat, abrumpens, cœpit ei assiduis infestationibus aduersari, ac depopulari quę illius erant; quin assumtis copiis iam tertio bello lacessitum, plurimisque insidiis vexatum superauit, ac in fugam misit. Sic calumniatus & humiliatus Donimanus ex industria Solymani, cœpit multis lamentationibus, ac crebris suspiriis hoc infortunium suum rememorari in audientia vniuersorum amicorum suorum, quatenus eorum adiutorio aliquam vindictam de illatis sibi iniuriis consequeretur. Has itaq; *Donimani*, Principis vrbis Nixandriæ, querimonias *Boemun-* XXXV.
dus paulatim callida aure auscultans, dum adhuc teneretur in vinculis, cœpit clanculum à custodibus & procuratoribus requirere, quidnã esset, quòd Donimanus tam magnificus princeps triste ferret, ac tota domus eius plus solito turbata nunc esset. Tandem die quadam dum res Donimano innotuit, quomodo Boemundus de iniuriis & calumniis eius requisiuisset, & quomodo nimiũ super his ingemuisset, ad ipsum locum carceris, in quo catenis ferreis astrictus seruabatur, descendit: quas pertulerit insidias & aduersitates à Solymano sibi recensens, pro pecunia in eius redemtione ab Imperatore sibi oblata, sed Solymano eius diuisione negata: sciens eundem Boemundum virum astutum, & magni consilii adinuẽtorem, vt eo audito, fortè Solymano dignam vicem iniuriarum rependere addisceret. Cui *Boemundus* prudentiori, quo potuit, consilio de vniuersis, quæ ab eo intellexerat, sic respondit: *Ex his omnibus, quæ tibi aduersantur, satis sanum consilium capere potes, quo Solymano facilè in caput reddes cuncta, quæ tibi tuisq; intulit, si nõ tam leuiter cum Imperatore Alexio fœdus pepigisses pro hac ingenti pecunia & mei venditione.* Ad hæc Donimanus nimiis æstuãs curis in vltione suæ iniuriæ, Boemundũ constantiùs rogat, vt quod sanius sentiret consilium, edoceret. Qui protinus respondit: *Quoniam si Imperatoris volueris refutare pecuniam, & tam grandis talenti dimidium à me suscipere, me pristinæ libertati restituere, à manicis his absoluere in omni, qua placuerit, conditione, in DEO meo iurans, tibi inseparabilis dilectionis & fidelitatis vinculo astringar, imò vniuersi Principes Christianorum. Amici verò mei & cognati, tã qui sunt Antiochiæ, quàm qui Rohas, & qui habitant Ierusalem, & vniuersis locis, sub iisdem tibi vinculo fidei sociabuntur, semper de honore tuo & salute consulentes & agentes. Si autem pecuniæ, quæ tibi causa meæ perditionis offertur, magis intenderis, quàm meæ & confratrum « fidei, amicitiæ & seruituti, certus sis, quoniam pecunia de die in diem minuetur ac diuidetur, odia, « inimicitias, noxia consilia cognatorum & confratrum meorum nunquã dum vnus in partibus his «*

viuet & præualebit, scias tibi & terra tua posse deesse. Si verò ad me & ad seruitutem meorum & amicitiam animaduerteris, pecuniam Imperatoris recusaueris, & quantum deuoui, licet minus talenti, à me receperis, certus sis amicitia cunctorum confratrum meorum; & militare obsequium eorum in omnibus negotiis tuis procul dubio crede semper tibi in omni fide & subiectione paratum: nam sic fœderati vtrinque & amici sub iureiurando facti, non solùm ipsum Solymanum, qui sic aduersum te extollitur & inflatur, & te calumniari meditatur, in virtute tua & nostra facilè expugnabimus, terram verò, quam possidet, eo expugnato & expulso subiugabimus; sed etiam Imperatoris regnum & terras, quantocyus decreueris, nostræ ditioni subiiciemus.

XXXVI. Donimanus his Boemundi verbis & promissis acceptis, non parum mente in diuersa fluctuans, angustiari cœpit, quid primùm eligeret, quid refutaret. Vnde & hæc responsa illi dedit: *Placet satis vniuersa, quæ de ore tuo audiui, si dicta factis inuiolabilis fidei compleueris: Sed dextram tibi dare non absque meorum consiliis decet: & ideo in breui consiliũ cum illis faciens, eisq́ tuam intentionem & suggestionem aperiens, aut citò faciam, quod hortaris; aut meorum consiliis acquiescam, vtiliora tamẽ non relinquens.* Dehinc post aliquot dies consilio habito, placuerunt vniuersa, quę Donimanus à Boemundo audierat, & suis retulerat; & iccirco illius petitionem & consilium non vltrà debere refutari, sed fieri, omnibus bonum & vtile visum est; hac tamẽ rata & firma conditione, vt quique sua lege & professione vtentes, amicitiam & fœdus integrè seruarent. Quod sic actum est: & dimidiũ pecuniæ, quod Imperator spoponderat, Boemundo remissum est; & solummodo centũ millia Byzantiorũ persolui & recipi concessa sunt. Hoc itaq; firmato & concesso, *Donimanus* Imperatori legationem direxit ad contradicendum auri talentum, quod obtulerat. *Boemundus* igitur nimium gauisus, eò quòd iam per biennium vincula & carceres passus, nunc autem quòd gratiam in oculis Donimani, Deo miserante, inuenisset, & plurimam suæ redemtionis clementiam, ad vniuersos cognatos & amicos suos tam Antiochiam quàm Rohas et in Siciliam pro congreganda pecunia misit, et vt congregatam designata die afferrent in regionẽ vrbis *Malatinæ*, vbi reducendus & restituendus erat, concordia quoque et fœdus cum Donimano firmandum. Mox vniuersi de redemtione eius audientes, gaudio et exultatione repleti sunt, eiusque mandatum studiosè adimplentes, pecuniam vndecunq; contractam & compositã ad locum prænominatum determinata die deferentes, conuenerunt. Vbi Donimanum et Boemundũ, sicut decretum erat, reperientes, in numero & pondere pecuniam ipsi Donimano suisq; reddentes, vtrinque pariter amicitia & fœdere percusso, ad inuicẽ reconciliati et amici facti sunt. Hac itaq; pecunia à priuatis et cubiculariis Donimani suscepta et reposita, Boemũdus datis dextris in vinculo summæ dilectionis commẽdatus, liber ab omni deditione cum suis Antiochiam remittitur. In qua non modico gaudio ab vniuersis conchristianorum ciuibus susceptus, honorificatus & inductus est.

XXXVII. Hæc *Solymanus* intelligẽs, molestè nimium accepit, eò quòd pecuniæ particeps esse nequiuerit. Vnde aduersus Donimanũ loquens, *Soldanum*, Regem *Corrozan* & *Baldach*, quæ est ciuitas et caput regni Turcorum, cum vniuersis Principibus Gentilium commouit, vt ei aduersarentur; et vltrà auxilio et gratia Regis priuaretur, quòd Boemundum, hominem belligerũ, et tam astutum in omnibus negotiis rei militaris, et qui semper Turcis, regnoque Turcorum et Græcorum malum et insidias moliretur, ignorante Rege absoluisset. Nec diu, dum hæ sinistræ legationes ex accusatione Solymani ad Regem Turcorum factæ essent, ex his verò Regis ira, et indignatio cunctorum procerum Turcorum, in aures Donimani insonuissent, et variis minis eũ suosque perterruissent, & plurimum solicitassent, quadam die Solymanus in hunc modùm epistolam scripsit: *Donimane frater & fili de gente Turcorum; nunc vsque vir illustris & acceptus Regi, & omni regno Turcorum, fuisti in bellis & victoriis, quas gessisti. Sed ecce nomen tuum vehementer imminutum est; & nunc apud Regem Corrozan, & vniuersam gentem tuam, plurimum viluisti, exosus omnibus factus, eò quòd Boemundum tam leuiter redimi permisisti, & consilium nostrum in hac conuentione & redemtione vile & pro nihilo habuisti. Verùm si id flagitium commutare volueris, Regisq́ iram & Maiorum Corrozan placare, eundum Boemundum, quem præ omnibus Christianis magis suspectum habemus, in locum, quem signauero, quasi ad auxilium inuitabis; & tunc positis insidiis nostris subitò circumuentus rapietur. Alioqui scias, te nunquam Regis gratiam recuperare, & effugere manus & indignationem Turcorũ.* Cui Donimanus nequaquam acquieuit, ne fides sua & omnium Turcorum apud Christianos & cæteros Gentiles vilescere videretur.

XXXVIII. Post hæc eodem anno, quo Ptolemaide vel Acra capta, in mense Maio *Boemundus* Antiochiã ab exilio & vinculis reuersus

reuersus est; *Geigremich*, magnificus Princeps Turcorum, cognatus Corbahan, frater Sochomani, qui regno Ierusalem, quod iniustè inuasit, nunc per virtutē Regis Babyloniæ amisso, in primo aduentu Christiani exercitus Damascū aufugit, vt illic à Turcis protegeretur, vnus de præpotentibus regni Corrozan, collecto exercitu sexaginta millium Turcorum, profectus est in superbia & virtute magna ad obsidendos muros & mœnia ciuitatis *Rohas*, quæ & *Edessa* nuncupatur. Huius igitur XXXIX. infinitæ multitudinis aduentu & subito rumore *Baldewinus de Burg* attonitus, Princeps eiusdē ciuitatis à Rege Baldewino constitutus, vniuersos, qui secum erant in conuentione solidorum, ad defendenda mœnia cōuocat ac disponit; quin ab vrbe egrediens *Boemundum* & *Tankradū* ad opem & vires augendas, missa legatione, inuitauit; rogans eos ac deprecans in nomine Domini, ne Turcorū superbiam Christianis confratribus dominari paterentur. Huius verò legatione accepta, & protinus collectione facta de omnibus locis & castellis Antiochiæ, circiter tria millia equitum, septē verò peditū, applicuerunt ad locū præsignatū, in campos scilicet ciuitatis *Aran* vel Caran, vbi Baldewinus aduentū eorū cū omni populo, quē cōtraxerat, præstolabatur. Illic à quodā Arabe innotuit Comiti Baldewino, Boemundo, Tankrado, quomodo illa adunatio Turcorū festinanter appropinquaret ad obsidēdos muros, & expugnādas munitiones ciuitatis Rohas. Audientes itaq; hęc nuncia tot superuenientiū aduersariorum, mouerunt castra & omnem apparatū suum ad flumen *Cobar*, quod à partibus regni Babyloniæ vsq; ad has partes alueo dirigitur: vbi tentoriis locatis, in crepidine aluei pernoctasse perhibentur. Dehinc primo diluculo castra amouērès, in planicie ciuitatis *Racha* constiterūt, vbi de omnibus culpis & cōmissis apud *Patriarchā* Antiochiæ, & *Benedictū* Episcopū ciuitis Rohas, confessionē faciētes, discordiā omnē in caritatē reuocantes, & acies viginti cōponentes, à dextris & sinistris cōstituerūt ad resistendū inimicis, & subueniendū sociis Christianis, & quo sic leuius belli onus sustinerēt. Vix acies ordinatæ erant, & ecce *Sochomanus* in dextrū latus cum triginta millibus fortiū pugnatorū ac sagittariorū bellū committere audaci impetu, & tubarum horrisono strepitu appropinquabat. *Boemundus* verò, *Tankradus* & omnis militia Antiochiæ non segnius illi in faciem animis, lorica & galea ac scutorum testudine ad obsistendum in tubis & cornibus fortiter exclamantes properabant. A sinistris verò *Baldewinus* de Burg, *Gozelinus* de Cortona, quæ & Turbaysel, quod dono ipsius Baldewini in beneficio tenebat, loricati occurrerunt in lanceis & gladiis & equis rapidissimis, hinc & hinc fortiter tubis & cornibus intonantes, & prælia committentes. *Boemundus* verò & *Tankradus*, qui in dextro latere cum hostibus luctabantur, DEO miserante cœperūt præualere, hostes inuadere & sternere, donec virtus eorum imminuta est, & ipsi fugam inierunt. Ceciderunt Turcorum quingenti milites in eodem prælio, quod in dextro Boemundus agebat; Christiani fermè ducenti interemti sunt. *Baldewinus* verò de Burg, Gozelinus de Cortona & cæteri egregii milites plus milliari à Boemundo cum sua acie remoti, audientes Boemundum & Tankradum iam bellū committere & præualere, velocitate equorum densatas & obsistentes acies rapido impetu irrumpere & atterere conati sunt, inter aciem Boemundi & Tankradi sociari, & misceri ad auxilium, feruentes: sed subitò decem millia Turcorum ab insidiis surgentes, arcu & sagittis ferociter eis in faciē occurrerunt, grauiter eos assilientes, & sagittis figētes, donec tota manus in fugā versa est. Ex his alii captiuati & occisi sūt, & plures exilio æterno abducti. In hoc tam crudeli diffugio Clerici octodecim, XL. Monachi verò tres, qui ad corroborādos milites CHRISTI spiritualibus armis cōuenerant, decollati sunt; *Benedictus* verò Episcopus captus & abductus est; quin ipse *Baldewinus*, princeps Rohas, nimium auidus cædis, & incautè accelerans, nec victrices aquilas Boemundi opportunè præstolatus, victus, captus & abductus est. Ad hæc *Tankradus* à præsenti cæde Turcorum gloriosè descendens, sed sinistro nuncio consternatus, sine mora cum suis aduolans, Turcos in Baldewini suorumque strage factos victores insequitur, vt captiuos excuteret; sed maturata via elapsi sunt. Solus Episcopus cum tribus tantùm militibus liberatus & reductus est. Nocte denique instante, & die iam recedente, Boemundus & Tankradus in castra sua relati sunt cum vniuerso comitatu suo ad refocillandos artus, nimio bellorum pondere hoc die fatigatos. Dehinc primo galli cantu absentia Baldewini XLI. comperta, momentaneo metu correpti, ad ciuitatem *Rohas* omnes celeri fuga contenderunt, quatenus ad defendendos muros & mœnia præuenirent, ne Turcis in

victoria sua præcurrentibus ciuitas traderetur. Ciues autẽ Rohas, qui & ipsi Christiani, casum & interitum suorum audientes, & tam magnifici Principis abductionem, in lamenta & complorationem sunt versi, sed ad protegendũ vniuersos milites Christianos plurimum consolati sunt. Erat enim dies illa Dominica populo Christianorum celeberrima. Altera autem die exorta, *Armenii* ciues eiusdem vrbis, inito consilio cum vniuersis, qui conuenerant ad lamentandum tam illustrem Principem, *Tankradum* loco eius restituerunt, dum viderent, si Baldewinus rediri aut liberari posset. *Boemundus* dehinc sic Tankrado ad obtinendam vrbem, & eius

XLII. principatum, loco Baldewini constituto, Antiochiã cum suis reuersus est. Post hæc octo diebus euolutis, & Tankrado præsidium Rohas & eius mœnia vigili custodia procurãte, *Geigremich* & sui, successu victoriæ suæ & Baldewini captione gloriantes, & adhuc altiora sperantes conari, Tankradum verò & eius dominiũ nunc ab vrbe Rohas, & omnem Gallorum potentiam, facilè posse exterminari, nimium aduersus eundem Tankradum indignati, longè maiores prioribus contraxerunt copias ab vniuersis locis & regno Turcorum; cum quibus in manu forti in campũ Rohas ad obsidendas portas & eius mœnia descenderunt, spaciosè tentoria sua locantes. Tot itaq; millibus & tentoriis, tot diuersis hostium armaturis visis, *Tankradus* nõ modica angustia cœpit æstuare, eò quòd tenuis sibi virtus esset militũ Gallorum ad occurrendum & resistendum tot Turcorũ adunatis & innumeris legionibus. Quapropter accepto consilio, vrbem fideli custodia muniuit, ac ciues confortans, sine diutina mora se cum his aduersariorum turmis confligere, & viriliter agere, promisit. Qui eius verba consolatoria intelligentes, & eum virum esse grandis fiduciæ & audaciæ, per muros & mœnia diffusi vniuersi vrbis ciues & milites, hostes excipiebant, ac procul repellebant; seras quoq; & portas omni solertia mu-

XLIII. nire non differebant. Sed dum hinc & hinc diu prælia consererent, Tankradus, vir astutus in omni opere militari, clanculum legationem Antiochiam direxit in hunc modum. DOMINO ET AVVNCVLO SVO, BOEMVNDO, MAGNIFICO PRINCIPI ANTIOCHIÆ A DEO CONSTITVTO, TANKRADVS PROSPERE AGERE ET VALERE. *Ex quo à nobis recessisti, & me tutorẽ ac defensorẽ ciuitatis Rohas, loco fidelis fratris nostri Baldewini, præfecisti, Geigremich & Sochomanus readunatis viribus & copiis suis, repentina obsidione ciuitatẽ Rohas & eius muros occupauerunt, vt expugnatis turribus & mœnibus, ciues trucidantes vrbẽ expolient, me; sicut Baldewinũ, captum tenentes, in barbaras nationes abducant. Quapropter caritatẽ tuam, quã semper erga fideles* CHRISTI *habuisti, considerantes, tribulationes & pericula nostra tibi nota facere decreuimus; quatenus mala & angustias nostras intelligẽs, citius accitis sociis & amicis ab Antiochia & cæteris locis, festinatò ad subueniendũ nobis obsessis & oppressis viam insistas; Turcorũ minas & iactantiã minuas, & in nomine* CHRISTI *à præsenti obsidione repellas. Cõsiderare enim te oportet, quòd in hac terra peregrinationis pauci sumus & ideo nullius consilii causa est, vt facilè vllo tædio laborũ aut bellorũ aduersus hostes deficiamus, qui omni cura & studio inuigilãt, vt nos expugnẽt & deleant: sed opportunè & importunè alter alterius onera semper portantes, vnũ sustineamus, in vno proficiamus, aduersa & prospera tolerando. Si autẽ nos pigritia ceperit, aut aliquid indignationis tardauerit vel negligẽtes ad confratrũ auxiliũ effecerit, nihil vtilius super hoc prospicio, quã vt à terra exeamus, & hostibus sine intermissione insurgentibus cedamus. Nã liquidò patet, cùm pauci simus, si diuisi & tædio affecti defecerimus, viuere & stare ante virtutẽ inimicorũ nequeamus.* His auditis *Boemundus*, trecentis raptim equitibus collectis, & quingentis peditibus, profectus est ad liberationem nepotis sui, & Catholicorũ inhabitatorũ ciuitatis Rohas. Sed difficultate locorum & montium, vel itinere dierũ septem plurimũ tardasse his videbatur, qui cotidianis

XLIV. Turcorũ assultibus & oppugnationibus laborabant. Vnde *Tankradus* & cæteri confratres ciuesq;, dũ de die in diẽ multis suspiriis eum expectarent, sed Boemũdo tempore optato nõ veniente, prorsus desperarent, deuouerũt vnanimiter, potius mori, quã Corrozan in exiliũ deportari, & diuersis pœnis impiè ab impiis cruciari. Et ecce, conuocati in vnum ciues & milites, constituerunt prælium; & ab vrbe primo diluculo in armis & turmis procedere, ad castra cum silentio properare, donec appropiantes fortiter in tubis & cornibus tumultuarẽtur, hostes adhuc sopore depressos, & securè somniantes, subitò improuisos inuaderẽt; ac sic minimè ad arma contẽdere valentes, celerrima strage detruncarent. Quod iuxta hoc cõstitutũ adimplẽtes, mox prima luce orta, egressi ab vrbe in omni armatura & virtute, qua poterãt, repẽtino fragore & clamore vehemẽti aggressi sunt castra aduersariorũ: quos adhuc hesterno vino sepultos & incautos vsquequaque in ore gladii percusserunt, donec corporibus extinctis & sanguinis riuis præsentes campi inundarent: Vt autem

tem

tem plerunque diei processit, manus & virtus Tankradi amplius cœpit præualere, immanior metus hostes inuadere, donec præ nimia strage exterriti, vsque ad tentoria Principũ exercitus in fugam cogerentur. *Geigremich* tandem & *Sochomanus* videntes omnia castra suorum attrita, & in fugam conuersa, vix in equis cum his omnibus, qui iuxta se castra locauerant, residentes, relictis cunctis tentoriis suis cũ cæteris rebus, spoliis & stipendiis, fugam accelerauerunt, semper eos Tankrado multa occasione insequente.

XLV. His itaque dispersis & profugis factis, Tankrado semper eos à tergo cædente, DEI nutu & clementiâ *Boemundus* ipsa eadem die fugientibus cum omni comitatu suo obuiam factus est: sciens quidem, quomodo adhuc in nocte potenter campos occupauerant; sed quomodo Tankradus, cùm eis tam matutino prælio conflixisset, penitus ignorabat. Nunc autẽ velut homo cautus & gnarus bellicæ artis, vt Turcorum superbiam & virtutem intellexit defluxisse, & nihil præter fugam meditari; Christianorum verò victrices aquilas cum magna vociferatione insequi, plurimum gauisus est; & pariter admixtis viribus & copiis suis eosdem fugientes insecutus, per totam diem in cæde & captione illorum indeficienter laborasse perhibetur. In hoc diffugio & graui contritione Turcorum, *Geigremich* & *Sochomanus* vix cum paucis euaserunt. Sed matrona quædam nobilissima de regno Corrozan, quæ non modico apparatu opem & vires contulerat, ibidẽ à Tankrado & sociis eius capta & retenta est. Dehinc victoria hac DEI & Domini IESV CHRISTI clementia sic habita, *Boemundus* & *Tankradus* & vniuersi Christiani milites spolia multa Turcorum pacifice sumserunt, cum quibus ciuitatem Rohas in lætitia & gloria magna ingressi sunt.

XLVI. Transactis aliquot post hęc diebus, legatio *Geigremich* & præpotentium regni Corrozan *Boemundum* & *Tankradum* in ciuitate Rohas de redemtione matronæ interpellauit, quatenus *Baldewinũ de Burg*, quẽ tenebant in carcere, pro eius restitutione remitterent; aut quindecim millia Byzantiorum in eius redditione ab eis mitterentur. Hac legatione Geigremich & tam nobilissimæ matronæ captione vsque in Ierusalem diuulgata, Regis Baldewini supplex legatio cum multa prece affuit, ad exorandum Boemundum & Tankradum, vt Baldewinus confrater & Princeps Rohas per captam matronam restitutam restitueretur; & nullam ante hoc pecuniam bonum esse, nec debere eos concupiscere. Qui Regis petitioni benignè super his in hunc modũ responderunt. DOMINO SVO BALDEWINO, REGI CHRISTIANISSIMO IERVSALEM, BOEMVNDVS ET TANKRADVS OBSEQVIVM SINE INTERMISSIONE. *Libenter per omnia tuis parêre mandatis de redemtione Baldewini, amici & consocii nostri, decreuimus, & hac solicitudo nostra semper fuit & est. Sed hoc tempore de hac re dissimulare, & silentio supprimere, necesse est, si fortè aliquid pecuniæ cum ipso fratre Baldewino pro hac matrona restituenda extorquere possimus, qua nimiam anxiè indigemus ad remunerandos milites, assiduis laboribus nobiscum insudantes.* Sic blanda & bona satis hæc illorum fuêre responsa; sed nequaquam in eis fides fuit aut veritas, aut aliqua voluntas virum redimendi, propter ambitionem ciuitatis et eius tributorum, quę diuersis negotiis et rerum commutatione, quæ tantùm infra mœnia aguntur, ad quadraginta millia Byzantiorum singulis annis computantur; absq; his reditibus, quos plurima castella et regiones, ad eandem ciuitatem pertinentes, largiuntur. Sic Regi amica responsione et promissione satisfacientes, *Boemundus* quidem Antiochiam rediit, *Tankradus* verò ad tuendam et muniendam ciuitatẽ Rohas remansit.

XLVII. Anno dehinc sequenti post captionẽ Baldewini de Burg, anno verò Baldewini Regis quinto, *Boemũdo* non solùm in Italiam sed et Galliam profecto ad exquirendas vires, et cõmouendos Principes aduersus Regẽ Græcorũ *Alexium*, Tankrado autẽ Antiochiæ vice auunculi sui relicto ad tuẽdã ciuitatẽ, eiusdemq; Tankradi custodia in Rohas disposita, *Brodoan*, Princeps magnificus ciuitatis Alapiæ, et frater Turcorũ, occasione assumta, ab amicitia et fœdere Tankradi in dolo recedens, loca et ciuitates ad vrbẽ Antiochiã appendentes, grauiter deprædatus est; quin Episcopo ciuitatis Albariæ effugato, & plurimis ecclesiis DEI annihilatis: non tamen præda ac strage hac saturari potuit; sed ad vltimũ decẽ millia equitũ et viginti peditũ de terra sua producẽs ad assiliendã vrbẽ Antiochiã, et expugnandũ Tankradũ, in superbia & iactãtia magna profectus est. *Tankradus* autẽ virtutẽ et exercitũ eius intolerabilẽ et copiosũ accreuisse intelligens, quantumcunq; cum suis perterritus est. Sed tamen sine dilatione *Turbaysel, Rohas*, & *Maresch* nuncios dirigẽs, vniuersos scilicet Catholicos viros, qui erant in circuitu, ad auxilium vocauit, quorũ conuentũ Antiochiæ fieri decreuit.

Vt autem conuenerunt ad mille equitum, & nouem millia peditum, sermo Episcopi factus est ad vniuersos: ne in multitudine aduersariorum dubitent; sed in nomine & virtute DEI confidenter hostibus resistant, de victoria certi, DEO auxiliante. Triduano dehinc ieiunio indicto & peracto ex Pontificis admonitione, *Tankradus* vsque ad pontem *Farfar* cum decem millibus equitum & peditum descendit, vbi hospitio per noctem remorati sunt. Crastina autem die radiante, Tankradus & sui, factis aciebus & erectis vexillis, *Artesiam* in loricis, scutis et lanceis profecti sunt, vbi *Brodoan* cum inæstimabili equitatu & apparatu occupauerat regionem vniuersam. Hic itaque comperto Christianorũ, & Principis illorum Tankradi, aduentu, acies & cuneos fieri disposuit, ac tertia diei hora insistente, vtrinq; prælium commissum est. Perdurante autem bello & nimia occisione in gladio vsque in horam nonam, auxilio Domini IESV, Christianorum acies inuictissimæ perstiterunt; Gentiles verò attritæ & dispersę in fugam pariter versę sunt. *Tankradus* verò & sui eas insequentes, alios occiderunt; alios captiuatos & vinctos cũ spoliis armorũ & equorum tenuerunt. Altera autem die Tankradus spoliis & armis inimicorum acceptis & diuisis, in gloria magna & lætitia victoriæ Antiochiam reuersus est. Vniuersi verò fideles CHRISTI & ciues Antiochiæ vnà cum Domino Patriarcha & Episcopo ciuitatis eiusdem gauisi sunt gaudio magno, DEO & Domino IESV CHRISTO gratias agentes, cuius pietate & protectione ab hostium multitudine saluatus tam catholicus princeps triumphauit.

XLVIII. Anno dehinc secundo postquam *Acra* ciuitas capta est, virtus & apparatus magnus *Regis Babyloniæ* mense Augusto tam in mari quàm in arido profectus est, vt vrbem *Iaphet* vel Ioppe obsideret; & abhinc nauali exercitu expugnaret: à campestribus verò ciuitatis Ascalonis castra metati sunt, vt hinc & hinc à terra & mari subitò regionem inuaderent, & sic ex improuiso Regem Baldewinum suosque faciliùs debellarent. Rex *Baldewinus* interdum Iaphet moram faciebat: qui statim viso nauali exercitu, dolos & machinamenta Babyloniorum intellexit; nempe hac de causa à parte maris eos vrbem præoccupasse, vt ipso Rege cum suis contra hos ad defensionem versus aquam laborante & intento, cæteræ copiæ Gentilium à campestribus Ascalonis irruentes, vrbem Iaphet subitò expugnarent. Sed Rex fraudem illorum cognoscens, ac virtutem illorum in campis Ascalonis curriculo trium hebdomadarum accubuisse, aduentum verò & pugnam aduersus Iaphet dissimulare, ac minimè diffamare, nec ipse socios inuitare, ac arma congregare obdormiuit, quatenus per totum id temporis spacium paratus & munitus haberetur; & illis quocunque die descendentibus, & ipse cum suis copiis ad resistendum occursare, valeret. *Hugo* de Tabaria, *Rorgius* de Cayphas, *Gunfridus* de turri Dauid, *Hugo* de S. Abraham, *Eustathius* Granarius, *Gutmanus* de Brussella castello Brabantiæ, *Lithardus* de Cameraco ciuitate Galliæ, *Pisellus* de Tuorna, *Baldewinus* de Hastrut, castellis Flandriæ; hi omnes à Rege inuitati ad auxilium, vndique contractis copiis equitum & peditum Christianorum, conuenerunt. Affuit in eodem Regis comitatu quidam Turcorum adolescẽs strenuus, *Mahumet* nomine, in armis & numero centum sagittariorum Turcorũ, qui vitrici sui auaritia & industria à paterna sede, & à terra Damascenorum, expulsus, nunc cũ Rege fœdus percussit, quatenus in omni militari auxilio fidelis & prõtus illi haberetur. Videntes autem legiones Sarracenorum, quomodo Regi doli et insidiæ innotuissent, & nunc se præuidens, manum Christianorum vndecunque ad opem contraxisset, mouerunt castra à campis Ascalonis; & vsque ad locum, qui dicitur *Abilin*, in superbia multitudins suæ profecti sunt.

XLIX. Quorum aduentũ *Rex* vt persensit, & procul dubio iam eos appropiasse, direxit legationem domino *Patriarchæ* in Ierusalem, vt sine mora conuocata manu fidelium, ad augendas vires & opem contra inimicos properaret. Hic denique Regis audito nuncio, pedites centũ & quinquaginta colligẽs, arma aptauit, iter versus *Rames* insistẽs; sicut ex mãdato Regis illi constitutũ erat. Post hęc Rex & vniuersi fideles ad id belli negotiũ adunati, & communione Dominici Corporis & Sanguinis muniti, ad sex millia in sexta feria vrbẽ Iaphet egressi sunt, *Lithardo* Cameracẽsi, quia prudẽs et fidelis erat, cũ viris trecẽtis cõtra virtutẽ naualẽ in ipsa ciuitate relicto. Rex itaq; cũ omni comitatu suorũ & signis ad Rames descendens, Sabbato illic morã fecit, præstolatus dominũ *Euermerũ* Patriarchã cũ omni manu Ierusalẽ. Patriarcha verò iã suscepto, & cęteris fidelibus Ierusalẽ, orto mane Dominicę diei, Rex quinq; * ex equitibus & peditibus ordinauit, ad cõmittẽda pręlia cũ hostibus; ipse verò Rex in extrema

acie

acie inter equites ad corroborandos & exhortandos suos imperterritus mansit. Pauci quidem equites, numero scilicet cntum & sexaginta circũsteterunt illum: Nec mirum si pauci propter assiduam equorum in terra hac defectionem. His ita à Rege ordinatis, & signo S. Crucis cunctis Christianis à domino Patriarcha sanctificatis, signa & vexilla tolluntur; tubæ & cornua incessanter perstrepunt, Rex & sui ad castra aduersariorum contendere parant; quatenus anticipantes bellum, non vltrà infidelium turmas impunè descendere paterentur. Gentiles quoque iam Regem tam proximum adesse & eius copias, comperientes, pariter & ipsi à castris in armis, signis & equis, & intolerabili stridore tubarum, processerunt, in multitudine graui quadraginta millium occurrentes, nec minus & ipsi bellum committere festinantes. Nec mirum, dum sic vterque exercitus in campo appareret, tubæ hinc & hinc fortiter insonuerunt; & agmina fidelium ac infidelium atrociter commiserunt à primo mane Dominicæ diei, quæ est extrema mensis Augusti, vsque ad horam nonam: Tunc Dei gratia & misericordia Sarraceni infirmati, fugam arripientes à facie Christianorum cædentium se & persequentium, Ascalonem repedare & intrare contenderunt.

L. In hoc quidem prælio ceciderunt septem millia Gentilium; cecidit & *Ammiraldus Ascalonis:* Ammiraldus verò *Acræ* & Ammiraldus *Assur*, qui vita à Rege impetrata, & ciuitatibus deditis, Ascalonem ante hunc annum confugerant, cum omnibus exuuiis suis capti sunt. Rex autem hac Dei & Domini Iesv Christi opitulatione victoria accepta, cum vniuersis spoliis inimicorum in gloria magna *Ioppen* ingressus est. De cuius comitatu tantummodò centum perierunt cum milite egregio *Reinardo* Verdunense, quem Rex & vniuersa ecclesia planxerunt planctu magno, catholicas illi exequias exhibentes. Erat verò naualis exercitus in latere vrbis: qui victoriam suorum affuturam sperantes, & Peregrinorum fugam atque contritionem, vrbem subitò irrumpere deuouerant. Sed viso capite decollati Ammiraldi & primi Ascalonis, & fuga & strage Ascalonitarum & Babyloniorum comperta, tristes & desperati à statione vrbis *Iaphet* velocibus remis amouerunt, *Triplamque* in spe refugii nauigantes, ac inibi pernoctantes, facto mane, *Ascalonem* & *Babyloniam* nauigio reuersi sunt. Comes autem de *Sartengis*, *Willehelmus* nomine: qui mortuo Reymundo Comite, & auunculo suo, terram & ciuitates de *Camolla* hæreditario sanguine possidens, successit; & nunc post auunculi obitum plurimo assultu eandem vrbem Triplam vel Tripolin debellabat de nouo præsidio, quod dicitur *Mons peregrinorum*, quod & ipse Reymundus multo robore firmauerat: nihil huic nauali exercitui, Triplæ hospitato, aduersari aut contradicere potuit, propter aquarum fiduciam quam habebant, & vrbis intolerabilem multitudinem, quæ illis in littore ad auxilium semper affluebat. Plurimo tamen conatu & infestatione reditum illorum idem Comes impedire moliebatur nunc fundibulariis, nunc sagittariis: sed hi aquis nimiis freti, sine contradictione & læsione, Ascalonem potenter applicuerunt.

LI. Igitur post bellum & victoriam, quam Rex ad *Abilin*, quæ est inter Ascalonem & Rames, adeptus est, siluit terra Regis; & metus magnus corda Ascalonitarum & Babyloniorum concussit: quoniam toties à Rege in manu paucorum victi ceciderunt ac fugerunt; & nulla eis spes vltrà resistendi & viuendi in conspectu eius fuit. In hoc itaque mœrore & desperatione dum sederent, & iam curriculo octo mensium quiescerent, vineas excolerent, Regemque interdum cessare ab armis gauderent, & ipsum mutua pace & donis placare feruerent; sed omnia frustra tentarent, nisi vrbem Ascalonem in manu eius redderent: verni menses processerunt, quando sata, fruges, vineæ & omnis spes anni in florem & fructus parturiunt, & messem affuturam in proximo promittunt. His ita in commodum & plenitudinem omnibus apparentibus, atque in campis omnibus Ascalonis iam ad messem properantibus, Rex à Ierusalem & omnibus locis sibi auxiliantibus milites atque arma copiosa contraxit, ac tempore *Rogationum*, quo illis in regionibus omnia sata festinant ad messem, occupauit terram Ascalonitarum, vineas, ficus & cuiusque generis arbores succidens in manu robusta; quin & sata, quæ equorum, camelorum, cæterorumque armentorum pabulo non suffecêre, flamma combussit: vt vel hoc saltem incommutabili damno, gens dura & indomabilis ad subdenda colla molliretur. Sic vniuersa regione non solùm populari manu, sed & incendio vastata, *Rex* reditum *Ierusalem* cum parte exercitus aptauit; viamque per montana vniuersi insistentes, qui erant in comitatu, immenso stridore tubarum & cornuum

intonantes, vniuersa loca montium & vallium non paruo terrore concusserunt, per quæ in virtute sua transituri erant. Hoc inæstimabili fragore tanti exercitus plurimæ feræ, ab antris suis, & à desertis montium, stupefactæ & exterritæ, insolito errore viarum hac & illac vagabantur. Nec mirum, cùm nec auium volatus tumultum populi vociferantis sufferret; sed altis vocibus attonitæ ac lapsæ ab aëre in medium vulgus à volatu deficiebant. Itaque dum sic ab antris diuersæ feræ pauidæ errarent, & hanc vociferationem inauditam mirarentur, contigit infelici casu quandam timidam damulam de montanis exire, & cæco errore inter populum fugam maturare: quam mox anteriores exercitus vt viderunt, grauiter eam circumquaque equorum velocitate oppresserunt, hi vt præuentam caperent, hi vt participes venationis haberentur.

LII. Inter hos dum feram hanc ad montana festinantem armiger nobilissimi iuuenis *Arnolfi*, probi equitis ac principis de castello Aldenardis, acrius vrgeret, & feram assequi ferueret, cingula equi illius in eadem cursus contentione rupta sunt, & sic ab equo corruens, prostratus humi ab insecutione quieuit. Equus verò illius circum vociferantium strepitu attonitus, ad montana rapido cursu & immoderato tetendit, nullius approximationem aut comprehensionem patiens, donec inter fauces montium euadens, non vltrà comparuit. Ad hæc contenderunt complures ad quærendum caballum fugitiuum, contendit & Arnolfus: Sed diu quæsito & minimè reperto, tædioque per montium difficultates affecti, repedauerunt vniuersi. Solus Arnolfus, quem cura caballi sollicitabat, & qui armigeri administratione & officio carere non potuit, longiùs prosecutus est ad quærendum equum, vt inuentum fortè reduceret: Sed graui fortuna aduersante, equus quidem repertus est, sed iuuenis gloriosus non vltrà ad suos rediit. Affuerunt enim illic latentes *Arabum* insidiæ, qui ab Ascalone descenderant in montium latebrosa cacumina, videre & intelligere de combustione & populatione regionis, & aliquibus aduersari, sibi incautè de exercitu occurrentibus in vltione prædarum & flammarum, quas passi sunt: Hi nobilissimum iuuenem per montium iuga ac decliuia solum ac inermem vagari considerantes, subitis clamoribus et armis sunt aggressi: Quem frustra diu, gladio educto, resistere ac se defensare conantem, tandem longa & assidua impugnatione vexatum ac defatigatum trans iecur et præcordia lanceis & sagittis confixum, & in multo sanguine ab equo cadentem, peremerunt; & caput eius in signum victoriæ Ascalonem intulerunt. Caballus denique illius per fauces & abrupta montium discurrens, nequaquam comprehendi à Gentilibus potuit: donec montana egressus ad exercitum Regis repedauit, domini ac sessoris sui sanguine fœdatus, patenter mortis illius omnibus indicio factus. Hunc enim vt Rex et vniuersi de cætu Christianorum viderunt sanguine madentem, Arnolfum procul dubio armis Ascalonitarum incautè cecidisse retulerunt. Nec mora, per montana diffusi ad persequendos & inuestigandos hostes, solum Arnolfum mortuum, ac sine capite iacentem repererunt, Arabes nequaquam persentire potuerunt: Qui corpus exanime suscipientes, Ierusalem detulerunt, catholicas illi exequias exhibentes in valle Iosaphat apud *Ecclesiam Latinam S. Mariæ*, matris Domini IESV, vbi & honorificè sepultus est. Fleuit super eum Rex fletu magno in die exequiarum, fleuerunt & vniuersi Principes exercitus; fleuit & amarissimis lacrymis super eum nobilis *vxor Comitis Baldewini* Hamaicorum, eò quòd socius & conuiator de terra longinqua Galliæ descendisset ad adorandum in Ierusalem. Non sit mirum, si tot magnorum fletum & planctum hic adolescens meruerit, qui omnibus affabilis & notus habebatur, & qui nunquam ab aliqua militari actione sinistra laude declinauit. Tertia abhinc die orta, postquam tam illustris miles sepulturæ traditus est, Ascalonitæ per internuncios requisitum caput illius Ierusalem remiserunt, cum litteris in vno crine illius dependentibus, & verba in hunc modum continentibus: *Ascalonitæ Regi Baldewino caput extincti, militis & viri nobilissimi, non alia amoris causa remittunt; nisi vt dolor eius & illud intuentium renouetur & augeatur; & vt recognoscant, quomodo tanti viri perditio omni eorum damno & combustioni nequaquam possit comparari & appreciari, & in tanti militis decollatione non vltrà Ascalonitas damna sua velle recordari aut dolere.*

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER DECIMVS.

Argumenta Capitum.

I. EODEM quoque tempore in anno septimo regni Baldewini, Regis catholici Ierusalem, plurima multitudo naualis exercitus catholicæ gentis *Anglorum* circiter septem millia nauibus, quas *Buzas* appellant, cum cætera manu de regno Danorum, Flandriæ & Antuerpiæ aduecta, ad portum ciuitatis *Iaphet* anchoras fixerunt, moram ibi facere constituentes, donec Regis licentia & conductu accepto, in Ierusalem eos securè licuisset adorare. Ex his illustriores & facundiores Regem adeuntes in hunc modum locuti sunt: *Viuat Rex in CHRISTO, & prosperetur regnum ipsius de die in diem. De terra longinqua regni Anglorum, Flandriæ ac Danorum viri ac milites Christianæ professionis, per aquam nimiam immensi maris huc adnauigauimus DEI opitulatione causa adorandi in Ierusalem, & videndi Sepulcrum DOMINI: Et ideo clementiam tuam super hoc precaturi conuenimus, quatenus tua gratia & conductu*
II. *Ierusalem pacificè possimus ascendere, adorare & reuerti.* REX clementer vniuersum precatum eorum audiens, concessit eis conductum virorum fortium armatorum, qui eos securè ab omni impetu & insidiis Gentilium per notas semitas perduxerunt vsque in *Ierusalem* & vniuersa loca sancta. Perducti verò Peregrini & noui aduenæ CHRISTI, illic in Templo Dominici Sepulcri vota sua Domino reddentes, cum gaudio magno sine aliquo obstaculo *Ioppen* reuersi sunt. Vbi Regem reperientes, auxilio sibi adesse in omnibus deuouerunt, ad quæcunque animus illius verteretur. Qui benignè viros commendans, & hospitari præcipiens, nequaquam de hoc tam subitò se posse respondere profitetur, donec conuocatis optimatibus suis à Domino Patriarcha, consilium inierit, quid vtilius & opportunius insistere valerent, & non frustra tam voluntarium vexaret exercitum. Et ideo post paucos dies domino *Patriarcha, Hugone de Tabaria, Gunfrido* custode ac præposito turris Dauid, accitis, & cæteris Maioribus militiæ suæ, cõuentũ in ciuitate *Rames* habere disposuit, vt cõsuleret cum eis, quid vtilius agere debuisset.

Quibus

...no septimo regni Baldewini, ... ltitudo naualis exercitus ... ptem millia nauibus, ... e regno Danorum, Flandr... iuitatis Iaphet anchoras ... licentia & conductu accep... illustriores & facundiores ... at Rex in CHRISTO, & ... ni Anglorum, Flandri & ... niam immensi maris ... videndi Sepulcrum DOM... quatenus tua gratia & ...
REX clementer ... ductum virorum fortium ... lis Gentilium per noct... a sancta. Perducti verò ... Dominici Sepulcri vot... o obstaculo Ioppen ... omnibus deuouerunt ... s commendans, & ... espondere profitentur ... onsilium inierit, qu... voluntarium vexare ... e de Tabaria, Gaufrid... us militiæ suæ, ... vtilius agere debuisset. Quibus

III. Quibus statuto die collatis, & diuersa referentibus ac sentientibus, tandem visum est vniuersis sanius esse consilium, quatenus vrbs *Sagitta*, quæ est Sidon, obsideretur: si forte DEI auxilio & viribus noui exercitus, terra & mari superari posset. Dehinc vniuersi qui aderant, & hanc obsideri poscebant, eò quòd esset vna ex his ciuitatibus Gentilium, quæ assiduè rebellabant, à Rege commendati & admoniti sunt, vt quisque in sua rediret; & se ad hanc expeditionem rebus necessariis & armis prouiderent. Recesserunt singuli in sua, recessit & *Hugo de Tabaria*, vir bellator præcipuus aduersus hostiles impetus, qui bellis & insidiis non die, non nocte, in terra Gentilium fatigari potuit, quàm diu vita incolumis fuit. Dehinc quoque statim imperauit legatio Regis vniuersæ multitudini *Anglorum*, ne tentoria vel classes amouerent à ciuitate *Iaphet*; sed Regis mandatum illic sine tædio expectarent. Aperuit quoque eadem legatio vniuersis, quomodo Rex & omnis primatus ipsius decreuerint vrbem Sagittam terra marique obsidere & expugnare; & illic eorum opem & vires necessarias haberi: & hac de causa Regem & Patriarchã ad ciuitatem Acram descendere, machinas & mangenas ædificare & ad expugnanda mœnia & eius habitatores; eos verò interim Iaphet debere habitare, dum Regis iussio innotescat. Sic fieri iuxta Regis mandatum vniuersi concesserunt; & eius legationem in portu Iaphet præstolari, & per omnia obœdire vsque ad sanguinem, responderunt.

IV. Rex *Acram* cum Patriarcha & omni domo sua descendit, machinas & plurima tormentorum genera per dies quadraginta fabricans & componens; ordinansque omnia ad vnguem fieri, quæ ad assultum vrbis videbantur aptiora. Hoc Regis studium & intentio vt sonuit in auribus habitatorum vrbis *Sagittæ*; & intolerabiles copias armatorum Iaphet ad auxilium Regis confluxisse, vehementer exterriti sunt: metuentes sic in ore gladii Regis consumi & subiugari, quemadmodum aliæ ciuitates Cæsarea, Assur, Acra, Cayphas, Tabaria, attritæ sunt & subiugatæ. Et ideò inito consilio, pecuniam plurimam Byzantiorum Regi per secretarios intercessores spoponderunt, sed & in singulis annis grande talentum dare, si modò non ciuitatem obsidens & expugnans, parceret vitæ eorum. Hæc igitur negotia de die in diem inter Regem & ciues agebantur; & Regem de redemtione ciuitatis & salute sua solicitabant, ampliora nunc & nunc dona offerentes. Rex verò, sicut homo anxius & solicitus de conuentione solidorum, quos debebat militibus, totus pecuniæ intendebat: Veruntamen quia fideles CHRISTI metuebat, ne sibi obiicerent, minimè hanc adhuc contingere audebat.

V. Interea *Hugo de Tabaria* accitus, copiis ducentorum equitum, peditum verò quadringentorum secessit in terram *Grossi Rustici*, nomine *Suet*, ditissimam auro & argento, armentis fœcundissimam, conterminam regioni Damascenorum: vbi inauditas opes & armenta deprædatus est, quæ sibi ad obsidionem Sagittæ sufficerent, de quibus etiam Regi & sociis largiter impertiret. Præda autem hac vsquequaque contracta & abducta vsque ad ciuitatem *Belinas*, quam dicunt Cæsaream Philippi; Turci, qui Damasci habitabant, pariterque Sarraceni, incolæ regionis, hoc comperto, vndique per turmas affluentes, Hugonis comitatum insecuti sunt ad excutiendam prædam; & vsque ad montana, per quæ Hugonis pedites prædam ducebant, profecti sunt. Illic grauis tumultus vtrinque exortus est: hi vt prædam retinerent, obsistebant; hi vt excuterent, conabantur totis viribus: donec tandem *Turcis* & *Sarracenis* præualentibus, præda excussa & reducta est. Quod subitò *Hugo* & sui equites intelligentes, qui in latere montium erant, sine mora inter angustas & scopulosas fauces laxis frenis reuolant, plurimum cum hostibus committentes, & suis peditibus subuenientes; sed casu infelici malè pugnatum est. Nam *Hugo* lorica exutus, mox mediis periculis illatus, & solito more Gentiles impugnans & mulctans, sagitta à tergo trans pectus & iecur illius infixa, inter manus suorum vitam exhalauit: Ad hæc Gentilium turmis cum præda excussa regressis, ac diuisis per obscuras ac difficiles semitas asperorum collium, milites Hugonis corpus extinctum, gestario impositum, in ciuitatem *Nazareth*, quæ est iuxta Thabor, attulerunt: vbi in multo fletu & planctu tam egregius Princeps, & fortis athleta, honorificè & catholicè sepultus est. Frater verò eiusdem Hugonis, *Gerhardus* nomine, graui infirmitate tunc laborabat. Qui fratris audito interitu, præ dolore validiùs molestia corporis illi adaucta, & ipse post dies octo morte occubuit; & iuxta fratris speluncam more fidelium appositus est.

VI. Post tam nominatorum Principum lacrymosas exequias, *Rex* occasione assumta mortis ho-

rum virorum & primorum sui exercitus, pecuniam pro dilatione obsidionis Sagittæ vrbis oblatam, clam omnibus suscipere consensit: dissimulans tamen pacem cum Sarracenis facere, sed opus, quod cœpit, velle perficere. Vnde missa legatione Iaphet, *Anglicos* milites admonuit, vt nauigio Acram descenderent; atque secum de obsidione & assultu vrbis Sagittæ agerent, & tractarent. Qui ad Regis iussionem exurgentes, velis purpureis, & colore diuersi generis insignitis, protinus in altis malis Buzarum expansis, ac vexillis suis ostreis & sericis erectis, venerunt, & in littore vrbis anchoras iactantes hospitati sunt. *Rex* verò crastina die secretariis & consociis suis accitis, Anglorum Danorumque primoribus dolorem suum aperuit de Hugonis interitu, & fratris illius occasu, & quantam in illis bellicarum rerum fiduciam habuerit: & ideo nunc eis defectis ac mortuis, necessariò oportere obsidionem vrbis Sagittæ differre, & hoc tempore exercitum conuocatum relaxare. Hac Regis sententia in populo iam diuulgata, dilapsus est exercitus; & Angli, Dani, Flandrenses velis & remis iterato nauigio, salutato Rege in terram natiuitatis suæ reuersi sunt.

VII. *Rex* verò à *Sagitta* quindecim millia Byzantiorum pro salute vrbis accipiens, cum omni equitatu domus suæ *Tabariam* diuertit, vt in ea custodiam fortium virorum disponeret, qui terram, quam Hugo dono Regis obtinuit, magnisque & assiduis præliis acquisitam subiecit, simili virtute tuerentur; hostes arcerent, & transire eos montana nullo modo sustinerent. Quapropter *Geruasium*, virum illustrem & nobilissimum, de regno occidentalis Franciæ ortum, belli gnarum & assuetum, loco Hugonis restituit, ac præficit Tabariæ & vniuersæ regioni, sciens eum fidelem & bello acerrimum contra omnes Gentilium, Sarracenorum, Turcorum, Damascenorum incursus.

VIII. Interea dum Rex in his negotiis illic moram ageret, viri *Ascalonitæ* eius absentiam comperientes, & noui exercitus recessum, Hugonis ac fratris eius interitum, legationem *Sur*, quæ est Tyrus, & *Sagittam*, quæ est Sidon, *Baruth* quoque, quæ est Baurim, cum festinatione dirigunt, vt in armis & copiis in vnum die statuto conferantur; & sic *Rames*, quæ est Rama, & *Iaphet* in impetu assilientes, viros Christianorum incautos aggrediantur, alios interimentes, alios captiuos abducentes. Qui vsquequaque iuxta legationem Ascalonitarum conuenientes, ad septem millia equitum annumerati, in fortitudine vehementi in planicie camporum Assur & Rames, subitis clamoribus irruerunt, vbi Peregrinos incautos, & tantæ multitudinis nescios, iuxta flumen, quod Assur & Rames interfluit, reperientes mense Octobri, feria quarta, ipso natali B. Dionysii Martyris, lanceis & sagittis fortiter incurrerunt, quorum non pauciores quàm quingenti detruncati & decollati sunt.

IX. Hac in potentia & virtute armorum suorum tot Peregrinis attritis, nimium gloriantes *Ascalonitæ* & cæteri Gentiles Regis Babyloniæ, mox affuerunt in campestribus *Rames*, vt expugnarent vrbem; eius habitatores bello lacesserent, si fortè aliqui prodirent ex ea, prout solitum semper eorum audacia habebat resistere. Erant hac die Christiani ciues & milites improuisi & immunes; equites verò non amplius octo in vrbis defensione & tuitione reperti sunt. Qui cum defensore suo quodam, *Baldewino* nomine, perterriti, omnes vires & apparatus Regis Babyloniæ adesse arbitrantes, sine mora in equis celerrimis octo equites vrbem egressi sunt, ac Iaphet introeuntes, nunciauerunt *Rotgero* de castello Resset, qui vrbi Iaphet præerat, & cæteris conchristianis, quomodo Ascalonitæ & tota virtus Babyloniæ campestria vrbis Rames occupassent; & procul dubio sine intermissione ad vrbis Iaphet mœnia properare. Hoc audito, quotquot erant equites in vrbe Iaphet & pedites, ex subita admonitione Rotgeri à porta vrbis accincti armis processerunt obuiam, appropinquantes hosti, vt mœnia & vrbis introitum inimicis omni armorum genere & virtute prohiberent.

X. Verùm Ascalonitæ & Arabes ex industria in latibulis montium, qui ex aduerso sunt, copias suas abscondentes, præmiserunt viros in equis, lancea & sagittis peritissimos, vt cursu rapidissimo vsque ad vrbis ianuam aduolantes, viros vrbis longiùs protraherent, donec in insidias incidentes, vndique eos circumuenirent; & à latibulis erumpentes, nescios & incautos alios trucidarent, alios captiuarent. At *Rotgerus* suique commilitones in armis parati obuiam exeuntes, cum Arabibus confligere non abstinuerunt; ac plurimum diei equestri contentione & discursu consumentes, graui vulnere vexati & multo labore exhausti sunt. Tandem Christianis ex prospero successu longiùs insequentibus, Arabibus verò ex industria interdum cedentibus, hostiles copiæ à montanis

pro-

progressæ vsquequaque nimiæ & innumerabiles apparere & appropinquare cœ-
perunt. Sed Christiani licet hoc bellum à Babylonia transmissum æstimauerunt,
nequaquam formidine concuti potuerunt, fortiter resistentes, & in Domino IE-
SV spem vitæ ponentes, pro cuius nomine & amore omnem cognationem carnis
& sanguinis reliquerunt. Ad hæc *Gerhardus* quidam eques de domo Regis Bal- XI.
dewini, qui partem redituum ciuitatis Iaphet pro militari obsequio obtinebat,
mediis Christianorum turmis equo velocissimo affuit, virtutem & copias innu-
merabiles inimicorum, & adeò intolerabiles, asserens, vt nunquam præsens Chri-
stianorum manus has sufferre possit; & ideo consultius esse, equites & pedites in vr-
bis tutamina redire, & mœnia defensare. Huius itaque verba diffidentiæ, alii viri
vehementer indignabantur, & formidolosos factos ad vocem Gerhardi arguebāt,
stare & repugnare adhortantes; alii verò consiliis Gerhardi acquiescere, nunc
absente Rege, acclamabant, nimio terrore concussi. Hoc enim dissidio in mo-
mento sic cœtus Christianorum disturbati ac diffusi, communem inierunt fugam
contra *Iaphet*, quemadmodum apes à facie turbinis auolare & dispergi solent.
Sarraceni autem & *Arabes*, videntes viros formidine defecisse, fugamque arri- XII.
puisse, non parcè equos vrgentes fugitiuos insequuntur. Quos atrociter lanceis &
sagittis infigunt, præter eos, qui in porta ciuitatis euaserunt. *Rotgerus* verò & *Ger-
hardus*, cæterique Christianorum milites, equorum velocitate erapti, in impetu
fugæ tardos ac miseros pedites conculcabant; nec erat fas vlli aut spacium freni
retinendi à facie insequentis eos & persecuti. Sola spes viuendi porta vrbis erat,
eam intrare contendentibus. Sic tandem his graui insecutione vrgentibus, his ve-
rò in grandi pressura portam obtinentibus, quidam Christianorum lento cursu
tardiores exclusi, ante ianuam & vrbis muros armis impiorum Gentilium occu-
buerunt; & ad quadraginta ibidem decollati sunt. Hanc itaque victoriam XIII.
Ascalonitæ adepti, nulla mora vrbis mœnibus vim inferre conati sunt; sed capi-
ta decollatorum auferentes, gauisi prospero euentu belli, in terminos Rames
reuersi sunt, in tubis & buccinis, & in superbia magna *castellum Arnolfi* obsiden-
tes: quod versus Ierusalem in montanis ad regionem tuēdam, iussu Catholici regis
muris & mœnibus ædificatum prominebat. Illic biduò obsidionem facientes, &
minas mangenarū & machinarū, adeò viros inhabitantes exterruerunt, vt *Gunfridus*,
custos ac præpositus arcis & turris Ierusalē, qui & huic Arnolfi præsidio nunc præ-
erat, vix vita impetrata, dextras Sarracenorū quæreret; se in deditionē redderet, ac
præsidii ianuam hostibus aperiret: qui ingressi, muros præsidii statim diruerunt; in-
uentos in ore gladii percusserunt, solum Gunfridum reseruātes captum Ascalonē
deduxerunt. Dehinc ab hac quarta feria post natalem S. Dionysii Martyris XIV.
sexta feria inchoante, *Ascalonitæ* triumpho suo lætati & exaltati, octo Galeidas, a-
ptantes in eis viros sagittarios ac robustissimos, constituerunt, qui vsque *Iaphet*
applicarent, æstimantes Christianorum vires vel naues sibi occursare, quibus ad-
uersari captione aut submersione valerent. Et ecce in impetu magno & tubarum
sonitu, orto mane, Ioppe applicantes, nauem immanissimam, quam appellant *dro-
monem*, diuersis rebus & vitæ necessariis onustam, in portu vrbis à longè speculan-
tur: quam vndique aggressi, nimia impugnatione expoliauerunt; duos solummo-
do viros tum ad custodiendam eam relictos, sagittis confixerunt. Ciues verò Chri-
stiani vrbis Iaphet, considerantes Sarracenos præualere, & custodes dromonis
mortificasse, eamq; rebus expoliasse, subuenire in lancea, arcu & fundibulis prope-
rauerūt, quo vsq; nauis illa pergrandis excussa & retenta est: Eam verò nauiculam,
quæ dromoni ad leuiandum semper adhærebat, Sarraceni in virtute sua abrupe-
runt, quam etiam multis diuitiis oneratam abduxerunt. Igitur tam grandi ca- XV.
su & infortunio bis & ter Christianis fratribus, & eorū ciuitatibus, disturbatis, su-
bitò fama per omnia volitans auribus Regis *Baldewini* in regione & ciuitate Ta-
bariæ grauiter insonuit, quæ vehementer eum de omnibus, quæ acciderant, com-
mouit, eò quòd dimissis sociis et copiis, vrbibus et locis Sarracenorum pepercis-
set; et quoniam sic eum in fraude prædictæ pecuniæ circumuenire præsumsissent.
Vnde sine mora Iaphet reuersus, quingentis equitibus in lorica & galea contra-
ctis, peditibus verò ad sex millia, *Ascalonem* in vltione suorum proficisci voluit, &
vsque ad locum *Palmarum*, quia est terminus castello *Beroart*, quod duobus mil-
liaribus distat à ciuitate Ascalone, profectus est. Illic in loco eodem

XVI. consilio cum suis habito, considerabat, quia in hoc tempore nihil contra Ascalonem assultus ei proficerent, vel in satis, vel in vineis siue in arboribus depopulandis, eò quòd radicitus regione ante hos dies sæpius vastata igne & præda, nihil intactum extra vrbem reliquisset: Ciues verò & milites Arabes nequaquam à mœnibus vrbis vllos suorum procedere permiserunt. De quibus Rex in vindicta suorum acceptam iram animi sui mitigauit; & ideo Ierusalem cum domino *Patriarcha*, vltione suorum dilata, reuersus est. Eodem anno *Rorgius*, qui dono Regis Cayphas præerat, infirmitate valida occupatus, longo tempore languit, donec tandem molestia corporis adaucta, finem vitæ fecit; & in stillicidio porticus Ec-
XVII. clesiæ Dominici Sepulchri honorificè & catholicè sepultus est. Eodem anni tempore, quo Rex Baldewinus Sagittam obsidere distulit, Anglicosque milites remisit, & Hugo de Tabaria in arcu & sagitta Turci occidit, quidam princeps ciuitatis, nomine *Femia*, qui longè lateq; immensa potestate terræ in circuitu præerat, eò quòd Christianis & Peregrinis satellitibus largus & propitius habebatur, à quodam Sarraceno, *Bothero* nomine, qui secum in militari obsequio, & conuentione solidorum, morabatur, plurimum inuidiæ & indignationis pertulit; donec tandem die quadam visa oportunitate suæ maliciæ, in falsa fide ab eodem Bothero cœnandi gratia inuitatus, fraude & absconditis in domo insidiis circumuentus, ab illius complicibus interemtus est. Eo autem sic in dolo peremto, ciues ciuitatis tam crudelis facinoris ignari, nimia ira aduersus Botherum exarserunt, sæpe animati in vltionem sui Principis, & illorum contritionem, qui in eum manum mittere
XVIII. ausi sunt. *Botherus* igitur in vna turrium ciuitatis firmissima hospitatus, ciues habens suspectos, eo præcipuè quòd Christiani essent, *Brodoan*, Principi ciuitatis Alapiæ, occultè nuncios direxit, vt subitò congregatis copiis descendens, ciuitatem *Femiam* occuparet & expugnaret; atque dextris inuicem datis, ciuitatem & regionem obtinerent. Hæc Christiani & Armenii ciues intelligentes, exterriti sunt vehementer, eò quòd rursus dominio Gentilis tyranni Brodoan subderentur. Et sub manu traditoris Botheri constituti, *Tankrado* nuncios dirigunt, eò quòd vir Christianus & bellator præcipuus fuerit: quatenus assumtis viribus & sociis, ad eos transiens, primatum ciuitatis & regionis apprehenderet, ac deinceps obtineret. Qui illicò septingentis collectis equitibus, mille verò peditibus, ad ipsam ciuitatem profectus, minimè intromissus est. Vniuersos enim ciues & primos vrbis Botherus, traditor sceleratus, blandis promissis & magnis muneribus corrupe-
XIX. rat; ac minis & terroribus animos & corda cunctorum infregerat. *Tankradus* quidem videns sibi ciues auersos, ante vrbis mœnia tentoria locauit; ac trium hebdomadarum spacio illic consummato, in vniuersis assultibus suis nequaquam proficere potuit. Sic omnes traditor auertit. Ieiunium quadragesimale iam mediatum processerat. Igitur Tankradus videns, quia nihil hoc tempore proficeret, amotis castris Laodiceam & Antiochiam reuersus est. Non longè ante hoc Laodiceam obsederat, ac superatam, sibique subiectam, de manu Regis Græcorum & suorum custodia in suam redegit potestatem. Post hæc celebratis octo diebus sancti Paschæ ritu & honore Christianorum, *Tankradus* readunatis sociis & viribus, Femiam descendit, vndique machinas & mangenas applicans, vt sic fortè superata ciuitas in manu sua, & non in manu Brodoan, redderetur, & ciues cum tradi-
XX. tore punirentur. Interea dum frustra assultibus & machinis circa hanc laboraret, & minimè ciues absterreret; diesque plurimi iam præterirent, duo filii Principis ciuitatis in fraude occisi, qui patris morte audita, vix de manu Botheri in vmbra noctis elapsi, Damascum effugerant, apud cognatos suos illic moram facientes propter metum Brodoan & Botheri; nunc audientes quia denuò Tankradus Femiam obsederat, & Brodoan nihil aduersus eum poterat, nuncios Tankrado miserunt, quomodo sibi in auxilium & vltionē sanguinis patris sui venirent, si vtile & acceptum sibi suisq; videretur. *Tankradus* autem nunciis eorum auditis, & benignè remissis, libenti animo eos sibi in auxiliū affuturos annuit, fœdus cum eis percutiens de omnibus, quæ circa vrbem & aduersus ciues & Botherum acturus esset. Hi verò iuxta quod deuouerant, centum milites Arabes & Turcos sumentes, Femiam vsq; in castra Tankradi venerunt, cui in hunc modum locuti sunt: *Terra & ciuitas hæc sedes & patris & antecessorum nostrorū fuit; sed inuidia & auaritia Botheri ab hac eiecti, sumus facti exules: & ideo nunc apud te refugiū & auxiliū quærimus, fidē quærimus & inimus.*

Si hæc

Si hæc mœnia apprehenderimus, non inuidemus; nihil spei in eius recuperatione quærimus, sed cum beneuolentia tibi concedimus: nobis post hæc, quæ tibi in animo videntur, pro militari obsequio facies & rependes. Sic dextris datis, super his omnibus Tankradum beneuolum, & sibi satisfacientem, repererunt. Nec mora, assultus assidui, & iactus lapidum sine intermissione, à foris fiunt; sed frustra omnia videntur fieri, donec tandem vallo tota circumfoditur ciuitas: ne cui deintus aliquo patente exitu, ciues fame sicarctati, & traditor, qui in ea habitabat, in manum & traditionem Tankradi redderentur. Quod & actum est. Ciues enim & idem traditor fame intolerabili oppressi, & vim Tankradi vltrà sufferre non valentes, sibi parci rogauerunt, dextrasque sibi dari ciuitatis portas promittentes aperire. Dehinc Tankradus à suis consilio accepto, eò quòd longæ obsidionis tædio fatigati essent, & iam vsque ad Augustum mensem consedissent, petitioni Botheri & ciuium acquieuit, videlicet vt Bothero dextram daret, ciuibus parceret, vrbem pacificè intraret, redditamque obtineret. Et ita factum est, tradita ciuitate. XXI.

Filii autem Principis occisi hæc indignantes, Tankradum obnixè precatum conuenerunt, dicentes: *Tam nefarium hominē, & tam nequam traditorē, non debere recipi, aut vita reseruari sed omnino de terra deleri.* Quibus Tankradus in omni mansuetudine sic respondit: *Fidem, quam promisimus isti, quem satis peruersum scio, ac periurum, non est Christiani moris violare, sed nostrum est, omni populo fidem & veritatem seruare: ideoque huic concedimus vitam cum salute membrorum; complices verò illius, quibus non indulsimus, in manu vestra siue ad mortem, siue ad vitam habeantur in vltione sanguinis patris, cùm ab hac obsidione primùm pedem auerterimus, & noster exercitus in sua reditum parauerit. Vobis autem in omnibus commodis vestris manus mea non deficiet.* XXII.

Post hæc verba *Tankradus*, ciuitate sibi tradita, & tutela suorum in ea constituta, Antiochiam cum Bothero & cæteris obsidibus remeauit in fide data & suscepta: Filios verò in dolo occisi Principis in regione ciuitatis plurimis præfecit locis. Hi autem filii in regione hac post discessum Tankradi commorantes, complices Botheri interemerunt, reos patris sui interitus: aliosque conscios & reos eiusdem necis crebris insidiis comprehensos, aut membris debilitauerunt, aut laqueo iugulatos suffocauerunt. XXIII.

Dehinc post mortem Hugonis Rex *Baldewinus* à Tabaria & terra *Suet* eodem anno, celebrato ibidem Natali Domini, *Ptolemaidem* reuersus est, anno regni sui octauo, vt quiesceret à labore itineris. Ibi statim illius innotauit auribus, quomodo Princeps & *Rex* ciuitatis *Damasci*, de genere Turcorum, arma & apparatum contraxisset ad obsidendam *Tabariam*; & *Geruasium* loco Hugonis restitutum, expugnare decreuisset, & Regis virtutem non vltrà timere. Hoc audito, Rex subitò paucis assumtis copiis circiter quadraginta milites, ad resistendum Turcis properauit; & maritima relinquens, quindecim sociis adolescentulis, in armis & equo peritissimis, & cæteris electis, ad montana tendens, totum exercitum & vires Turcorum explorare audacter præcessit: Erat autem virtus Turcorum ad tria millia virorum pugnatorum. Iam quidem omnibus exploratis copiis, & visis tentoriis, cautè per deuia & notas semitas ad societatem suorum reuersus est. XXIV.

Vix arma sunt deposita, vix equi frenis & sellis spoliati; & ecce, quinque Turci assunt in castris Regis facto vespere. Qui legati cæterorum, de diuersis negotiis & pace componenda loquentes plurimum, & agentes, tandem benignè suscepti; muneribus quoque pretiosæ vestis, vasorum argenteorum Byzantiorumque onerati, & amicis verbis à Rege commendati, post plurimum sermonis ad castra redierunt. Hac igitur gratia & honore hi quinque à Rege honestati, ex tunc & deinceps parti illius nimium fauere cœperunt; virtutem quoque & apparatum illius septies magnificare, & inter cætum Turcorum extollere, quàm vidissent, volentes illi reddere dignam vicem omnium bonorum & donorum, quæ eis Rex largitus est. Turci itaque & eorum ductores hæc à suis intelligentes, & multum eis de omnibus, quæ referebant, credentes, magna formidine concussi, fugam inierunt, vndique cœlum & terram nocte operiente. XXV.

Hoc à delatoribus *Rex* comperto; insecutus est eos prima diei aurora exurgente, donec per regionem & muros Damascenorum fugiendo elapsi sunt. His verò in sua tutamina elapsis & clausis, Rex reditum suum fieri abhinc cōstituit, donec per dies aliquot *Bethlehem* veniret, vbi in die Epiphaniæ solēniter coronatus est. Ibi diebus octo morā faciens in diuersis negotiis rei militaris, *Iaphet*, deinde *Naplis*, quam dicunt Samariā, quā idem Rex Baldewinus sine apparatu bellico XXVI.

ſubiecit, profectus eſt: ad diſponendas has ciuitates, ne aliqua verſutia & dolus his
aduerſari poſſet. Exinde poſt dies nouem de vniuerſis locis per circuitum ſociis
conuocatis, rediit Ieruſalem menſe Februario: vbi capite ieiunii inchoante, in
monte Sion Chriſtiano more cinere aſperſo capiti de manu Baldewini, Epiſcopi
XXVII. Cæſareæ Cornelii, ritum Quadrageſimalem peregit. Sic itaque initiato tem-
pore Quadrageſimali, proxima die quingentis militibus aſſumtis ex conſilio cu-
iuſdam Syri, nomine *Theodori*, cui innotuit, quomodo Turci à Damaſco deſcen-
diſſent ad tria millia in antiqua valle Moyſi, ad quoddam præſidium firmandum,
ne cui de gente Regis illic negotiandi cauſa via pateret: iter mouit ad deſtruen-
dum præſidium, quod Turci rogatu & conſenſu Arabum illic collocauerant, ad
interdicendum tranſitum vniuerſis Chriſtianis. Dehinc octo diebus per fœtentia
flumina *Sodomæ* & *Gomorrhæ*, & deſerta loca, & per montium difficultates gra-
diens, cum vniuerſis ſociis ſuis graui defectione oppreſſus, ad habitationem quo-
rundam Syrorum Chriſtianorum peruenit. Vbi hoſpitio demoratus, ac ſatis refo-
cillatus & ipſe & vniuerſi ipſius ſequaces fuêre. Intelligens itaque quoniam Chri-
ſtiani eſſent, ſacerdotem illorum accerſiuit, ſciſcitaturus ab eo de nouo præſidio
& Turcorum intentione, ac de omnibus ab eo conſilium requiſiuit. Qui diluculo
exurgens cum Rege, in fide & veritate triduo iter fecit, ductor viæ & regionis illi
factus: donec tandem Rex conductu ipſius in loco tuto non longè à præſidio &
XXVIII. Turcis hoſpitio requieuit. Altera verò die illuceſcente, idem ſacerdos &
conuiator ſurgens, caſtra Turcorum intrauit, aliterque omnia eis referens, quàm
eſſent, in hunc modum locutus eſt: *Rex Baldewinus, cum ingenti manu ab Ieruſalem
deſcendens, tantillum manſionis, quod nobis erat, deuaſtauit; nos diſperſi ſumus, de quibus ſo-
lus ego ad vos perueniens, vix aufugi, vt nunciarem vobis, ne eius arma & copias expectetis:
non enim amplius eius comitatus & apparatus à vobis habetur, quàm milliaris vnius interuallo.*
Hoc denique audito nuncio, metus tantus vniuerſorum corda ex DEI voluntate
inuaſit, vt ſine mora tentoria ſua ibidem relinquentes, vniuerſam fugam matura-
rent. Vix tenebræ ſunt remotæ, vix mane illuxit, & ecce Rex *Baldewinus* in ſonitu
tubarum, & armorum ſtrepitu, vallem deſcendit: Sed Turcorum neminem repe-
rit, neminem occidit, neminem cepit: Nam tota nocte illa non lentè fugam inie-
XXIX. runt. *Arabes* autem, quorum conſilio Turci à Damaſco illuc conuenerant,
vitæ diffidentes, in cauernis montium, & cæcis latebris, ſubitò vt mures abſcon-
diti à facie Regis, diſparuerunt cum armentis & ſuppellectile, quæ in auxilium æ-
dificandi præſidii illuc congeſſerant. Rex verò cum exercitu ſuo vallem deſcen-
dens, cauationes totius regionis perluſtrans, ora cauernarum fixis tentoriis obſe-
dit. Sed nec ſic viros cogere valens vt prodirent, tandem igne & fumo ſuſcita-
to ante ora cauernarum, vniuerſos exire arctauit: quorum mox alii armis extin-
cti, alii capti & ad ſexaginta abducti ſunt, omnibus ſpoliis eorum de antro ſubla-
XXX. tis, cum aſinis plurimis, bobus, ouibus & hircis. *Rex* igitur his proſperè geſtis,
cum omni manu ſua & præda, quam acceperat, regreſſus eſt vſque ad torrentem
Iordanis, Syros confratres & conchriſtianos è cunctis locis regionis congregans,
& ad ſexaginta ſecum abducens propter metum Arabum: vbi præda inter Re-
gem & milites diuiſa eſt. Deinde tranſacto biduo, Rex cum præda ſua, quæ ſi-
bi in tertiam partem diuiſionis contigerat, *Ieruſalem* aſcendit, cui in iucundita-
te & lætitia vniuerſi Chriſtianorum Peregrini & ciues occurrerunt. Poſt hæc
quatuor diebus euolutis, à Ieruſalem *Iaphet* deſcendens, ibidem aliquam moram
fecit. Sed & *Acram* veniens, plurimum illic de negotio regni ſui tractans, Pa-
ſcha propinquante, in ipſa cœna Domini *Ieruſalem* repedauit, vbi in hac ſacra
ſolennitate Dominicæ Reſurrectionis glorioſe & catholicè coronatus eſt. Poſt
dies verò octo, iterato itinere, per caſtella & ciuitates *Ptolemaidem* deſcendit;
quin & *Tabariam* profectus eſt, vt ſuos aduerſus Turcorum inſidias & minas mi-
XXXI. litari ſolatio corroboraret. Et ecce *Aſcalonitæ* gaudentes eius abſentia, ad
tria millia exierunt in planiciem camporum ciuitatis *Rames*. Sed nihil in facto
ſuo proficientes illic, in ira magna venientes, Ioppen obſederunt. Hæc fama
tam crudelis in auribus Regis iam de Tabaria Ptolemaidem reuerſi, vt inno-
tuit, ſexaginta viros, armis & bello ſtrenuos, nauigio Iaphet ad ſubueniendum
ciuibus direxit; & vt eis nunciarent, quomodo ſine mora Rex adunata manu
eos ſubſequeretur. Audientes autem ciues, quoniam auxilium Regis præue-
niſſet,

nisset, & Rex in breui subsequeretur, aperientes portas egressi sunt ad resistendum
inimicis: ac vtrinque committentes, Sarracenorum octodecim ceciderunt; Chri-
stianorum verò, tredecim occisi sunt. Reliqui verò Sarracenorum æstimantes Re-
gis præsentiam, & ideo ciues audacius nunc resistere, Domino IESV suos prospe-
rante, fugam inierunt. Quos Christiani fortiter insequentes, solummodo sexagin-
ta equos eorum in sagitta & lancea percusserunt; nullum tamen ex his apprehen-
derunt. Nec mora, *Rex*, sicut promiserat, *Iaphet* venit in magno apparatu armo-
rum: Sed victoria DEO opitulante à suis ciuibus anticipata, optata requie illic cum
suis vsus est. Quatuor deinde diebus transactis, Rex *Ierusalem* rediit, vt dispo- XXXII.
neret regnum, & sic, aliqua quiete frueretur: Cùm subitò ad aures illi peruenit,
quomodo rursus Ascalonitæ, Turcis in conuentione solidorum à Damasco acci-
tis, præsidium firmare decreuerunt ad expugnandum castellum, quod dicitur *ad S.
Abraham*, & destruendum, quod tunc quidam *Walterus*, cognomine Mahumet,
post mortem Rorgii dono Regis susceptum, tuebatur. Hoc *Rex* sinistris nunciis
comperiens, septuaginta probis militibus electis & assumtis, illuc festinus via se-
cessit, & apud S. Abraham nocte hospitio quieuit. Mane verò cuiusdam sextæ fe-
riæ exorto, laxatis equis & frenis, in impetu magno, & cornuum stridore, vocife-
rantiumque tumultu, Ascalonitarum castra inuadit; quos inscios, ac tam repen-
tino turbine stupefactos, protinus in fugam coegit. At sui Christiani, auari- XXXIII.
tiâ rerum hostilium excæcati, & in tentoriis inimicorum nimium studentes ad
congreganda spolia & asportanda, belli & armorum obliti sunt. *Ascalonitæ* &
Turci hæc considerantes, quomodo magis prædæ quàm fugitiuis hostibus inten-
derent, vsquequaque readunati prælium cum eis committentes, quinque de egre-
giis regis militibus peremerunt: inter quos *Hugo de Cassel*, & *Albertus*, Apostolius
cognomine, armis extincti sunt: Verùm Rex, DEO auxiliante, vix recuperatis viri-
bus suorum inualescens, victoriam tandem adeptus est. Nam triginta ex inimicis
in gladio eius ceciderunt; & sexaginta abducti, alii diffugio elapsi sunt. Rex verò
& sui camelos triginta tres, equos sexaginta octo, cum præda & tentoriis multis
Ierusalem abduxerunt in lætitia & exultatione super hac victoria iocundati.
Interea *Ascalonitæ* suæ contentionis minimè obliti, Ierusalem in armis & XXXIV.
copiis confluxerunt, per diem illic in equorum discursibus cum pueris confligen-
tes. Sed quinque illorum, post plurimum contentionis suæ, cum equis & spoliis
illic capti fuisse referuntur. Christiani verò pedites, qui illic ad resistendum pro-
cesserant, septem decollati fuisse perhibentur. Nam terrores & minæ Gentilium
multum repressæ sunt. Post hæc diebus aliquot transactis, nunciatum est *Re-* XXXV.
gi, quomodo negotiatores Babylonii affuturi essent trans flumen Iordanem in vm-
bra & silentio noctis, ac descensuri ad *Sur, Baurim* & *Sagittam*, ad mittendas merces
Damascum; & multum prædæ posse eum ex his capere, & gentis suæ inopiam sub-
leuare. Quo omnibus ex ordine auditis, sexaginta milites assumens, & de nocte cõ-
surgens, ad oram fluminis descendit. Sed mercatorum copias videns esse nimias,
facie ad faciem cum eis confligere distulit; sed ab eis clàm nunc declinans, nec mora,
extremos fortiter inclamans & incurrens, vndecim gladio strauit, quadraginta ca-
ptiuos tenuit, camelos vndecim Zucra, quatuor onustos * & cæteris pigmentis re- *
busque preciosis, decem & septem verò oleum & mel portantes, Ierusalem captos
abduxerunt. Quorum abundantia tota regio Peregrinorum releuata & conforta-
ta est. Post hæc in anno octauo regni Regis Baldewini, *Gozelinus* de Turbay- XXXVI.
sel, miles fidelissimus, *Baldewinum* de Burg, cuius dono pro militari obsequio terrã
& regionem obtinebat, de manu *Geigremich*, Turci potentissimi, centum millia By-
zantiorum dans, redemit: quæ ab omnibus Principibus & viris Christianis, paruis
& magnis, & vniuersis locis & ciuitatibus fidelium, plurima prece impetrata col-
legit. Sic itaque Baldewino redemto, & in ciuitatem Rohas cum omni honore re-
lato, *Tankrado* autem ab eadem ciuitate, quam susceperat in custodiam, exeunte,
semper inimicitiæ & inuidia inter ambos Principes adeò excreuerunt, vt congre-
gata manu alter alteri præda & insidiis nocere & aduersari nõ abstineret. Tan- XXXVII.
dem quadam die, hic ab Antiochia, hic à Rohas, in apparatu & armis cum copiis
egressi, grauiter bellum commiserunt. Sed ex Baldewini societate plurimi cæsi, &
exsuperati sunt, ac plures capti: Ipse verò *Baldewinus* vix à campo effugiens, in ciui-
tate *Tuluppe* à *Tankrado* & suis obsessus est. *Gozelinus* verò, qui à campo & hostibus vix

euaserat, sciens Baldewinum à Tankrado obsessum, profectus est ad *Geigremiu*, multum instans & obsecrans, vt subueniret sibi mutua gratia confœderato, & à Tankradi obsidione tam nominatissimum & cognatum Regis Ierusalem liberaret. Qui statim quadraginta millibus Turcorum accitis, ad Tulupoam se venturum in Baldewini liberationem statuta die, per omnem regionem notum fieri decreuit, qua vndique ad eum copiæ suæ illic conuenirent. *Tankradus* hanc Turci constantiam in liberatione Baldewini intelligens, castra amouit ab obsidione; & *Baldewinus* in ciuitate Rohas, præteritorũ immemor malorum, in lætitia & exultatione ingressus est.

XXXVIII. Eodem quoq; tempore *Conradus* stabularius Henrici Tertii Romanorum Imperatoris, vir præclarus in omni actione militari, ex legatione & petitione ipsius Imperatoris facta ad Regem Græcorum, Regis verò facta ad Regem Babyloniæ, à carcere & vinculis eductus est, & ob causam dilectionis, & mutuæ retributionis, *Alexio*, Regi magno Græcorum, restitutus. Rex Alexius Conrado viuo & incolumi recepto, plurimum gauisus est, quem magnificis donis honoratum, *Henrico* Imperatori Romanorum super omne aurum & argentum, super ostra & lapides preciosos, acceptum remisit, nihil dulcius & preciosius videlicet in auro & argento, in ostro & lapidibus preciosis, arbitrans illi posse sufficere.

XXXIX. Post hæc in anno secundo restitutionis Conradi, *Boemundus* à diuersis regnis Galliæ & Italiæ collecto exercitu Christianorum, nauigio *Valonam* descendens, hanc subitò occupauit, vniuersaque loca, quæ in circuitu erant de regno Græcorum, superata subiugauit. His subiugatis, *Dyrrhachium*, ciuitatem magnam, rebus & omni virtute ciuium ac militum potentissimam, diuertit; & in circuitu murorum tabernacula extendens, in multitudine graui obsedit. Erant enim illi duodecim millia equitum pugnatorum, & sexaginta millia peditum virorum bellatorum.

XL. *Conradus* ab Imperatore Græcorum remissus, tunc in Italia moram fecit propter graues discordias, quæ inter dominum Imperatorem *Henricum*, filiumque eius *Henricum* V. Regem, inuidia & iniquorum consilio exortæ erant, ne in aliquo eorum fauore intendens, alterutrum grauiter molestaret. Obsidione itaque tempore veris vndique locata, *Boemundus* machinas & tormenta lapidum fieri instituit, quibus vrbs oppugnaretur. Sic diebus multis mœnia & turres crebro ictu lapidum minuebat; ciuesque, & omnes inhabitantes vehementi assultu vexabat. Ciues verò econtra ollas igneas aqua inextinguibiles, fomite refertas, machinis intorquebant, ac diuersa genera incendiorum in omne opus machinarum illius iactantes, sagittis & fundibulis in omni virtute resistebant: Nam res illis pro anima erat.

XLI. Tandem cùm plurimo assultu & arte bellica vrbem ciuesque vexaret, & iam omne tempus æstatis in rebus bellicis consumsisset, Rex Græcorum adunato innumerabili exercitu, in campos vrbis *Bothiliæ* descendit, vt vrbi Dyrrhachio subueniret, & Boemundum ab obsidione & vniuersum comitatum illius effugaret. Locatis itaque Imperatoris tentoriis in præfatis locis & campis, qui itinere diei vnius distant à regione Dyrrhachii, milites Imperatoris: non solùm aduenæ Galli, qui conuentione solidorum Imperatori militabant, sed & Turcopoli, *Comanitæ* & *Pincenarii*, ad decem millia conglobati, armati & loricati in lancea & sagitta, Boemundum & suos in castris aggredi statuerunt. Sed *Boemundus* à delatoribus re comperta, superuenientibus in aperta camporum planicie occurrit; & prælia in impetu committens, mille in gladio & lancea & sagitta peremit, cæteros in fugam vsque ad tentoria Imperatoris remisit. Post hæc Boemundus grauiùs assultum ad vrbis Dyrrhachii ruinam iterauit, machinas & tormenta applicans, vt custodes territi ex noua victoria, quam adeptus erat, portas sibi aperirent. Sed vrbis defensores minimè adhuc minis & assultibus his mollescere aut absterreri poterant; sed omni conamine & bellica arte vim inferentibus resistebãt.

XLII. Dehinc die quadam cùm Boemundi copiis victualia & equorum pabula defecissent, milites trecenti, pedites septingenti, ad contrahendas prædas in regione Græcorum directi sunt. Quibus infinita multitudo Turcopolorum, Comanitarum & Pincenariorum, militum Imperatoris in occursum affuit; & bello grauiter commisso, milites Boemundi ad trecentos illic occisi sunt, plures verò abducti.

XLIII. Cùm hæ contentiones, insidiæ, cotidianæ incursiones, grauissimæ cædes iam ferè per annum hinc & hinc fierent; & Boemundi exercitus diutinæ obsidionis tædio grauaretur, plurimi subtraherentur, naualisque collectio attenuata præ panis & cæterarum rerum inopia in Italiam nauigasset; Imperatoris verò naualis

nauaIis virtus in omni ciborum & armorum abundantia immitteretur, *Wido*, filius sororis Boemundi, W*illehelmus* Claret, & cęteri primores exercitus, pecunia & blanditiis Imperatoris corrupti, Boemundo diuersas & graues opiniones opponentes, nunc ex ciborum inopia, nunc ex populi & naualis exercitus dispersione, nunc ex Imperatoris vrbi immissa opulentia, eum ab obsidione auertere conati sunt, & amicitia Imperatori confœderari. Ad vltimum verò videns *Boemundus* suos defluxisse, plurimos ad auxilium Imperatoris migrasse, & minus ac minus in assultu vrbis eos laborare, consilio suorum credidit; & sic Imperatori in magnitudine & pondere ineffabilis auri, argenti & ostri preciosi reconciliatus est. Reconciliatus verò, donis & thesauris infinitis susceptis, nauem ascendens in Apuliam regressus est, omnibus deceptis & minimè remuneratis, qui secum longos labores & belli pondera circa Dyrrhachium pertulerunt. Hi verò agnita Boemundi fraudulentia & eius recessione, Imperatoris exorârunt clementiam, vt pacificè per regnum eius vsque in *Ierusalem* viam eos continuare permitteret. *Imperator* verò post hanc compositam pacem *Constantinopolin* reuersus, omnibus per regnum suum transeundi viam sine vllo impedimento concessit: sicut Boemundo & cunctis primoribus Galliæ & Italiæ, illic tunc temporis præsentibus, iureiurando promisit & affirmauit, quando confœderati sunt. Eodem quoque anno, autumnali tempore instante, *Baldewinus* Rex, contractis vndique copiis à mari & terra ex diuersis nationibus ex regno Italiæ: videlicet *Pisanorum*, *Genuensium*, *Venetorum*, *Malfetanorum*, omniumque earum, qui more prædonum expugnare & expoliare solent nauigantes: ciuitatem Sagittam obsedit tam mari quàm terra in mense Augusto, mangenellis & machinis per terram in circuitu applicitis; malis verò nauium turritis, belloq; paratis, versus quoque in manu forti erectis: expugnans eam diebus multis, & in virtute multa sæpius eam fortiter assiliens. Hac facta & ordinata obsidione, post aliquot dies Regi per delatores innotuit, qualiter *matrona* quædam nobilis & locuples nimis de regno *Arabiæ*, cum innumerabili grege camelorum, boum, ouium, hircorum, vltra Iordanem secus montana propter pinguia pascua accubuisset; & cum ea viros circiter quingentos, diuites in armentis & pecore, illic cum omni clientela sua in tuto consedisse. Qui illico W*illehelmum*, filium Roberti Normanorũ Principis, clàm ascitum, Ierusalem remisit: vt militibus, quos in ciuitate tuenda reliquerat, assumtis, cum peditibus trans Iordanem festinaret; atque *Arabes Sarracenos* incautos, & in tuto gregem pascentes, inuaderet, & viros ac fœminas cum vniuerso grege captiuaret. Ille verò iuxta edictum Regis Ierusalem accelerans, ducentos equites simul quingentos pedites assumsit, cum quibus vada Iordanis præueniens, subitò irruit cum omni manu sua in custodes camelorum. Sed resistentes plurimum, & se suumque gregem defendentes in arcu & sagitta Sarracenos repellunt. Tandem W*illehelmus* et sui præualentes, solùm duobus viris egregiis ex suis peremptis, plurimos ex Gentilibus extinxerunt, plures captiuantes cum puellis & pueris teneris, et matrona nobilissima prænominata. Camelos verò ad quatuor millia cum cæteris armentis, prædam scilicet inæstimabilem, Ierusalem adduxerunt, quorum mutuatione plurimum aurum acceptum, iussu Regis militibus diuisum est. Interea *Rex* turrim quandam ciuitatis Sagittæ ampliori assultu & crebro ictu lapidum dum irrumpere conaretur, & ferè perforasset, consilio *Arnolfi* clerici et Cancellarii animus Regis repressus est, ne hanc vlterius lapidum iactu toties quassatam attereret: Dicebat enim, tam egregium opus minimè duobus millibus Byzantiorum posse reædificari, et hanc sine ruina et lapidum iactu post paucos dies in manu Regis traditam reseruari. Erat et alia turris, in qua apostatę et præuaricatores fidei ex *Prouincia* de Comitatu Reymundi ad defensionem positi, resistebant, qui Ligno Dominico, quod Rex à Ierusalem detulerat ad protegendũ populum DEI, deridentes illudebant; et sibi contrariò Crucem facientes, et in culmine eiusdem turris figentes, sputo & vrina, ipsi insipientes et maligni, inhonorare præsumebant. Quod pius *Rex* et omnis populus deplorantes, DEVM cœli flebili voce inuocant, vt fontem misericordiæ suæ aperiens, apostaticis viris et stultis Sarracenis demonstrare velit, quòd non rectè agentes, Diuinæ maiestati blasphemiam irrogare præsumsissent. Mox eorum precibus exauditis, absq; hominum labore sic turris illa concussa et diruta est, iam vespere mundo imminente, vt lapis super lapidem non remaneret, et increduli homines ruina illius suffocati, obruerentur. Rex et sui hanc potentiam Dei videntes, per hanc turrim intrare ciuitatem dis-

XLIV. XLV. XLVI. XLVII.

ponebant. Sed quia nox incumbebat, vespere consilio inter se habito, dilatum est dum dies illucesceret.

XLVIII. Verùm nocte eadem à regno Babyloniæ viri & arma copiosa in multitudine quinquaginta nauium & triremium octo, quas dicũt *Cattos*, affuerunt ciuibus *Sagittæ*, in tubis & cornibus Ptolemaidum applicantes; sed per diem à turbine venti sibi contrarii aliquantulum impeditum est eorum iter: Quod præpositus ciuitatis *Accaron* intelligens, Regi noctu festinata legatione fecit innotescere, quo minus prouisis hostilis turba nocere posset. Mane verò orto, à Tripoli ciuitate pariter multitudo nauium in manu forti, & intolerabili armatura, Babyloniis vires addidit, quatenus portum vi obtinentes, stationem fidelium nauium & Regis obsidionem amouerent. Christiani verò videntes, à longe in manu forti & intolerabili gentes applicare, à portu egressi sunt, vt resisterent, ac plurimo naualis belli impetu cum eis confligentes, diu alternis incursibus immorati sunt. Sed vim tantorum non valentes sufferre Christiani, vix ad aridam, & nequaquam ad portum, fugam inierunt, tribus suorũ nauibus superatis & captis, ac vniuersis in ea repertis cæsis & decollatis. Sarraceni verò in manu robusta portum obtinuerũt.

XLIX. Dehinc proxima die Sarraceni milites loricati & armati portas vrbis egressi cum suis copiis, vsq; ad tentoria Regis in virtute sua astiterunt, Regem expugnare & effugare arbitrantes. Verùm Rex præscius populi in se irruentis, occurrit cum quingentis solùm equitibus, quatuor verò millibus peditum, bellumque crudele committens, circiter mille quingentos occidit ex eis in ore gladii; cæteram verò multitudinem, quadraginta scilicet millia, fugientem ad præsidia ciuitatis insecutus est. Ex Regis autem exercitu ipsa die quingenti cecidisse referuntur. Cecidit & *Giselbertus* de castello quod dicitur *Cuiun*, vir illustris & valde militaris, post plurimum hac die certaminis sui laborem: quẽ Rex & sui planxerunt plurimum, more fidelium eum sepelientes. Vespere iam facto, & Sarracenis in præsidium fugatis, Rege verò adhuc incolumi campum in victoria obtinẽte, fidelis legatio sibi innotuit, vt nequaquam lucem futuræ diei operiretur, propter Turcos, quos mercede triginta millium Byzantiorum à Damasco sibi Sidonii asciuerant. Erat autem numerus eorum fermè ad quindecim millia.

L. *Rex* ergo credulus fideli legationi, cessit salubri consilio, ac cunctos vulnere grauatos *Ptolemaidem* præmittens, immisso igne propriis nauibus, cunctisque machinis ac tentoriis, vespere imminente, dum in cinerem & fauillam redigerentur, ipso in campo diem præstolatus est. Die verò agnita, Rex castra mouit ab obsidione, & Accaron tendens, in montanis hac die moram fecit; ac arte venatoria recreatus, solito more & cursu canum apros vexans, circiter quinque cepit, curas & casum suorum interim obliuioni dans.

LI. Interea in vrbe *Accaron* grauis luctus & desolatio erat inter viros & mulieres, eò quòd de vita & salute Regis vniuersa eos latebant adhuc; & multos suorum cecidisse, ac omnem apparatum nauium castrorumq; in flammas redactum audierãt. Post hæc aliqua mora habita, Rex à venatione & montanis egressus, Ptolemaidem intrauit. Quem omnis populus Christianorũ quasi rediuiuum in voce exultationis suscipiens, præ nimio gaudio lacrymatus, caput & manus illius plurimum deosculatus est.

LII. Et ecce Rege ab obsidione regresso, & *Acra* in gloria & lætitia suscepto, Turci à Damasco cum nimio apparatu equitum ante portas & mœnia Sagittæ affuerunt; sed foribus clausis, minimè intromissi sunt. Tunc quidam *Dochinus* nomine, præses Damasci, ac Princeps militiæ Turcorum, triginta millia Byzantiorum à primis & incolis ciuitatis requisiuit: eò quòd in auxilium eorum accersiti fuissent; & Baldewinus Rex, audito eorum aduentu, obsidionem distulisset. Verùm ciues et primi ciuitatis, nequaquam assequi se tantam posse pecuniam, asserentes, omnem prorsus pactionem illis negauerunt: dicentes, timore vitæ tot millia Byzantiorum illis se promisisse, vt magis ad auxilium eorum animarentur, dum tanta illis pecunia offerretur. Hęc Turci & eorum Principes audientes, vehementer in ira exarserunt; vrbemque per dies decem oppugnare non cessantes, nũc vim, nunc minas inferebant, Regem Baldewinum ad internecionem eorum se reuocare affirmantes. Tandem Sidonii Turcorum assultibus grauati, minis eorum desperati, nouem millia Byzantiorum obtulerunt. Quæ sæpius Turci refutantes, ad extremum tædio victi, Regisque vires & impetum metuentes, hoc tantillo recepto, Damascũ regressi sunt.

LIII. Ante hanc obsidionem ciuitatis Sagittæ, tempore *Rogationum* instante, scilicet ante dies Pentecostes, iidem Turci in equitatu quatuor millium loricatorum à Damasco egressi, et in regionem Tabariæ profecti, hinc

ati, hinc & hinc insidiis positis, trecentos viros in equis velocissimis præmiserunt, qui solito impetu & assultu viros à munitione abstraherent, vsque dum ad locum insidiarum perueniretur. *Geruasius*, vir nominatissimus & nobilissimus de regno Franciæ, qui tunc dono Regis præerat ciuitati & præsidio Tabariæ, Turcos aduolasse comperiēs, sine mora suis commilitonibus circiter octoginta ascitis in equis, armis, lorica, peditibus verò ducentis, nimium pugna audentibus, insecutus est Turcos præmissos cursu velociore quàm solebat; nec pedites subsequentes vllius consilio præstolatus est. *Turci* quidem simulata fuga ad locum insidiarum re- LIV.
pedantes, *Geruasium* in medium inimicorum per scopulosa & deuia loca montium perduxerūt, plurimum equis & peditibus illius cursu immoderato aggrauatis. Ad hæc Turci ab insidiis erumpentes, Geruasium & suos ex omni parte coronantes, graui cursu oppresserunt, arcum & sagittam in eos incessanter intorquentes, quos nequicquam in fugam missos, ad montana redire passi sunt. Geruasius tanta multitudine exterritus, cum exigua manu per quandā planiciem limosæ terræ fugam iniit. Sed quia fessi, & flatu exhausti, præ longa insecutione, & aquatilis terræ mollicie, cursu defecerunt, dum Turci vndique viros circundantes in illos nimium sagitta & gladio præualuerūt, Geruasius & sui fugæ & vitæ diffisi, & Turcos iam circa latus suum aduolantes conspicientes, frena equorum fortiter in hostes reiiciūt; & licet perpauci, tamen sanguine plurimo se in dextra sua vlti sunt, plurimos Turcorum sternentes, & ibidem honesta morte inter hostes feroces procumbentes. Ex omnibus his nullus euasit, præter duos armigeros, qui rei euentū Tabariæ retulerunt; sed alii occisi, alii capti sunt. *Geruasius* quoq; captus & abductus est in Damascum, catenis astrictus, & solerti custodiā mancipatus. Tam crudelē famā vniuersi, qui audierunt, de tam egregio milite & interitu suorum, vehementi dolore cum fletu & eiulatu magno planxerunt diebus multis: quin & Baldewinus Rex, licet feritate leonis & apri ad omnia aduersa semper inflexus, nunc consternatus est animo, læto tamen vultu omnino dolore dissimulato. Deinde post dies aliquot LV.
nuncii Turcorum Regi Baldewino *Accarone in* hunc modum locuti sunt: *Geruasium captum adhuc viuum tenemus, quem si sanum & incolumem vis recipere, tres ciuitates, Ptolemaidem, Cayphas & Tabariā in manu nostra restituas; alioqui, nequaquā eum periculum mortis scias posse euadere.* His Rex auditis, habito cum suis consilio, sic in hæc verba respondit: *Si aurum & argentum vel aliqua preciosa pro salute & redemtione Geruasii quæreretis, supra centum millia Byzantiorum à nobis assequi procul dubio possetis. Sed ciuitates quòd requiritis: si fratrē meum vterinum totamq; parentelam, & cunctos primores Christianæ plebis in vinculis vestris teneretis, nunquam has pro aliqua salute vitæ illorum redderemus; nedum pro solo homine: quem si occideritis, nequaquam virtus nostra propter hoc erit imminuta; sed quandoque vt vicem mortis illius vobis rependamus, non est impossibile apud* DEVM *& Dominum nostrum.* His ita- LVI.
que à Rege responsis, & Turcis non vltrà habentibus spem de prænominatis ciuitatibus, *Geruasius* productus est in medio ciuitatis Damasci, qui post plurimam illusionem sagittis Turcorum confixus, spiritum vitæ exhalauit. Mortuo sic Geruasio, milite egregio, *Soboas*, vnus ex præpotentibus Turcorum, caput illius iussit amputari; cutem verò capitis cum crinibus eius albis & floridis, multoque tempore intonsis, abstrahi & siccari, eò quòd miri essent decoris: vt in signum & memoriā victoriæ, ad suscitandum dolorem Christianorum semper in hasta sublimi tollerentur. Eodem anno, quo Rex *Baldewinus* à Sagitta obsidionem distulit, dominus LVII.
Euermerus, Patriarcha Ierusalem, à Romana synodo rediit, quam causa excusandi se de omni querela & culpa, sibi à Rege & Arnolfo Cancellario illata, adiit; & eundem iniqua aduersus se loquentem in medio Romanæ Ecclesiæ, & in domini *Apostolici* audientia, obstructo ore fecit obmutescere; & ex sententia S. Romanæ Ecclesiæ cū litteris & signo ipsius domini Apostolici *Paschalis* ad Regem remissus est, quatenus honorificè & sine offensione sedem Patriarchatus vltrà retineret. Sed Rege nequaquam legationem aut litteras cum signo Romani Pontificis de illius restitutione audiēte, Patriarcha in ciuitate Accaron remansit, dum videret, si Regis animus erga se adhuc, DEO adiuuante, mitigari posset. Tandem Rege ex LVIII.
Arnolfi instinctu, amplius Patriarchæ aduersante, nec eum in sedē Patriarchatus redire consentiente, actum est multorum consilio, quatenus *Euermerus* sine conciliis & iudicio, Patriarchatus sui dignitatē vltrò absque vlla spe relinqueret: ne sancta ac nouella ecclesia Ierusalem in hoc odio & contentione tot diebus Pastoris vigilantia careret. Iam sic Euermero vltrò & absque spe vlla honore Patriarchatus

priuato, tam Regis quàm Arnolfi Cancellarii & totius ecclesiæ electione Clericus quidam, *Gobelinus* nomine, surrogatur: & Euermerum Cæsareæ Cornelii, quæ nuper Pastore viduata erat, Archiepiscopum fieri, ab omnibus acclamatū est. Quod quamuis iniustum sit, vt hæc fiat altercatio, nisi ex canonum decreto & sententia alter eorum fuerit condemnatus; tamen quia rudis & tenera adhuc Hierosolymitana erat ecclesia, id fieri concessit Apostolicus. Et sic Regis dono, & omnium fi-
LIX. delium assensu, vterque honore sublimatus est. Cùm hæc negotia inter *Regem* & *Patriarcham* agerentur, isto negante pecuniam, illo autem pecuniam aut minces requirente, quidam Christianus, legatus *Rotgeri* fratris Boemundi, profectus de Apulia, coram Rege astitit: qui talentum auri mille Byzantiorum ante paucos dies Patriarchæ se attulisse, contestatus est in audiētia totius Ecclesiæ, vt illud pro peccatis suis, & pro requie animæ ipsius suorumq́; , & æqua & fideli portione inita diuideret, » *vnum videlicet in oblatione Dominici Sepulcri ad vsus fratrum, DEO inibi famulantium:* » *alterum in sustentatione hospitalis languidorum cæterorumq́, inualidorum; tertium Regi ad* » *confortandos & remunerandos milites, rebus & armis destitutos.* Hæc Patriarcha, auaritia excæcatus, omnia soli sibi restituit; & nihil de talento his vel illis, sicut iniunctum vel dispositum cum eo fuerat, distribuit. De hac ingenti fraude & infidelitate corā Rege conuictus à testibus idoneis, non vltrà se valens excusare, conticuit. Quapropter statim sine dilatione priuatus est potestate & oblatione Dominici Sepulcri; camerarii verò ac priuati & conscii illius capti, & in custodiam missi sunt.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER VNDECIMVS.

Argumenta Capitum.

I. Quòd Willehelmus, Comes de Sartangis, Rege Damascenorum deuicto, præsidium Archas obsederit.

II. Quòd idem præsidium fame superatum Willehelmus obtinuerit.

III. Qualiter Bertrannus cum Pisanis Amiroth, vrbem Græcorum occupauerit.

IV. Quomodo Bertrannus à Rege Græcorum euocatus, homo illius factus, & ab eo remuneratus sit.

V. Tankradus à Bertranno inuitatus, ad colloquium illius festinauit.

VI. Postulatio Betranni pro restitutione partis Antiochiæ, & responsio Tankradi.

VII. Tankradus Bertranno indignatus, monet eum quantocyus ab Antiochia discedere.

VIII. Quomodo Bertrannus pro terra patris sui Willehelmum interpellauerit, & quomodo Tankradus Willehelmum adiuuerit.

IX. Legatio Bertranni ad Baldewinum Regem contra præfatos Principes, & quòd Tripolin obsederit.

X. Quòd Rex Baldewinus Willehelmum & Tankradum apud Tripolin occurrere mandauit.

XI. Ibi rex Tripolin aduenienis, Bertrannū suscepit in hominem.

XII. Qualiter apud Tripolin Rex quatuor Principes pacificauerit.

XIII. Quòd Tripolitæ post reconciliationem Principum se manibus Regis dediderunt.

XIV. De quingentis Babyloniis subterraneo specu absconditis, & à muliere detectis.

XV. Vbi Willehelmus Comes ab armigero suo occiditur, & vrbs Baurim à Rege obsidetur.

XVI. Legatio Baldewini Comitis ad regē Baldewinum, quòd Edessa vrbs cōsilio Tankradi fuerit obsessa.

XVII. Rege Baldewino Baurim fortiter oppugnante, ciues vltrò se dediderunt.

XVIII. Rex capta vrbe Baurim, Ierusalem proficiscitur, & pro liberatione Rohas Principes hortatur.

XIX. Vbi exhortante Rege Bertrannus cum reliquis ad vrbem Rohas profectus est.

XX. Quomodo Rege adueniente, Turci Rohas dimiserunt, & quomodo Baldewinus Comes Tankradum incusauerit.

XXI. Legatio regis Baldewini ad Tankradum & collatio.

XXII. Allocutio Regis ad Tankradum de reconciliationis gratia cum Principibus.

XXIII. Vbi Rex Principibus pacificatis, Turcos effugauit, Christianos omnes in circuitu reconcilians.

XXIV. Rex & Tankradus flumen Euphratem enauigant, quinque millibus Christianorū ex altera parte ab hostibus occisis.

XXV. Quòd Rex Baldewinum Comitem, de bello fugientem, sanum in Rohas reduxerit.

XXVI. De Magno, Rege Norwegiæ, qui venit adorare Ierusalem.

XXVII. De Babyloniis contra Baurim machinantibus.

uigantibus, & de nauibus Christianorum cum eis decertantium.

XXVIII. *Qualiter Ascalonitæ Ierusalem debellantes, à Christianis superati sint.*

XXIX. *Vbi naualis exercitus Babyloniorum Ptolemaidem impugnat, Rege ciuibus succurrente.*

XXX. *Vbi Rex Baldewinus Regem Magnū Hierosolymam gloriosè perduxit.*

XXXI. *Qualiter hi duo Reges Sidonem obsederint, Babylonijs in sua reuersis.*

XXXII. *Rex Baldewinus & sui Sidonios coronantes machinas plures apposuerunt.*

XXXIII. *Sidonij obscura cauatione machinam Regis moliuntur incendere, & ab ipso calliditate præueniuntur.*

XXXIV. *Sidonij post longam obsidionem Regi Baldewino se dedentes, ad quinq; millia vrbem egressi sunt.*

XXXV. *Quomodo Ammiraldus Ascalonis occultè Ierusalē venerit, & Ascalonē tradiderit.*

XXXVI. *Legatio Baldewini Comitis ad Regē Baldewinum de aduētu Turcorū, & fama filij Babylonij Regis, Ascalonem descendentis.*

XXXVII. *Rege Baldewino Ascalonē descendente, Regis Babylonij filius à ciuibus intromissus, Christianos ibi repertos occidit.*

XXXVIII. *Qualiter ducenta millia Turcorum Turbaysel obsidentes, & Antiochiam tendentes, Gozelinus Comes insecutus sit.*

XXXIX. *De centum millibus Turcorū, qui filium Brodoan, Principis Alapiæ, obsidem nequiter iugulauerunt.*

XL. *Congregatio Baldewini Regis & Christianorum Principum facta Antiochiæ contra Turcos.*

XLI. *Quòd sedecim millia Christianorum contra Turcos acies direxerint, multa fame periclitati.*

XLII. *Quòd sæpius vtrinque ordinatis aciebus Turci fugam inierint.*

XLIII. *Vbi Tankradus post discessum Turcorum præsidium Cerez multis diebus obsedit.*

XLIV. *Vbi Tākradus vrbe Cerez tandē multis artibus deuicta, regionē illius totā obtinuit.*

XLV. *Qualiter Tankradus aliud præsidiū, nomine Vetule, obsederit, Ammiraldo quodam sibi confœderato.*

XLVI. *Ammiraldus idem cum Tankrado Vetule obsidione cingens, ciuibus vrbe erumpentibus, vix fuga elapsus est.*

XLVII. *Quòd Tankradus obsidione longa vrbem Vetule & omnem illius regionē obtinuit.*

XLVIII. *De obitu Boëmundi Ducis.*

ODEM tempore, quo *Rex Baldewinus* ab obsidione Sagittæ rediit, I.
Willehelmus Comes de Sartangis, cōmisso prælio cum Rege Damascenorum, *Hertoldino* nomine, & eodē cum copiis suis attrito in campo castelli Montis peregrinorum, in victoria & gloria cum mille loricatis equitibus & in spoliis multis regressus, præsidiū *Archas*, quod dux Godefridus prima expeditione multis ingeniis aut viribus superare non potuit, nunc post plurimam vastationem segetū ac frugum, quam singulis annis circa regionem intulit, consilio cuiusdam Sarraceni in virtute magna obsedit, eò quòd penuria alimenti habitatoribus loci nimia inesset. Qui tribus septimanis plurimam impugnationem machinis & balistis custodibus præsidii inferens, nullum introitum aut exitum alicui concedebat, donec præsidiū, quod natura munitum, & humanis viribus insuperabile erat, fame arctaretur, & in eius deditionem redderetur. Quod ita actum est. Nam tribus septimanis transactis, tanta vniuersi habitatores inedia sunt oppressi, vt versus montana, vbi obsidio fieri non potuit, muris perforatis, præsidiū armentis vacuum, armis plenum, sed pecunia & preciosis quibusque iam asportatis, reliquerint. Quod quidam de exercitu Willehelmi percipiens, eò quòd nulla fieret à mœnibus præsidii defensio, trās Barbicanas & muros ad explorandam rem clàm ascendens, neminem vidit aut persensit; idque sine mora domino & Principi retulit Willehelmo & vniuersis sociis: qui statim fractis seris & portis immissi, turres & mœnia obtinuerunt & munierūt; ac præsidium vltrà retinentes, totam regionem vsque Damascū expugnantes de die in diem inuaserunt. II.

Eodē anno tempore quadragesimali, Martio mense inchoante, *Bertrannus*, filius III.
comitis Reymundi, vndiq; sua in terra contractis copiis virorū bellatorū & equitū loricatorum, cum quadraginta Galeidis, quatuor millia continentibus, in singulis Galeidis centum viris pugnatoribus constitutis, absq; nautis, nauigio à loco & *vrbe S. Ægidii* egressus, *Pisas*, vrbē Italiæ applicuit. Vbi Genuensibus, qui in eodem voto Ierusalē eundi conspirauerāt, assumtis, & mutua fide firmatis sibi, octoginta verò Galeidis eorum sibi associatis, ad *Amiroth*, ciuitatē Imperatoris Græcorū, nauigio peruenit, vbi escas & vitę necessaria vi vndiq; conferebant. Nec mora Imperatoris auribus innotuit, quomodo *Bertrannus*, filius comitis Reymundi, terram Græ- IV.

corum in virtute magna occupasset, & eam grauiter depopulari nō timuisset. Qui illico illi misit nuncios, vt ad se ingrederetur, in fide à suis susceptus primoribus, & habito secum pacis colloquio, quantum vellet pecuniæ dono Imperatoris reciperet; & loco patris sui sibi in amicitia & fidelitate restitueretur, terram verò suam cum suis pertransiret. Qui statim Regis imperio acquieuit, & de mari per *Brachium S. Georgij* descendens cum quibusdam de comitatu electis, Imperatori in palatio suo locutus, sacramento ei coniunctus & subiectus factus est. Deinde donis plurimis auri, argenti, ostri ab Imperatore susceptis, nauigium iterans, vsque ad *portum*
v. *S. Simeonis* vela direxit, quem *Tankradus* nunc sub sua potestate retinebat. Qui continuò nunciis Tankrado missis ex consilio suorum, vt virum salutarent, & aduentum suum apparatumque suorum consodalium illi indicarent, iussit, obnixè precantes, quatenus secum habere colloquium non refutaret. Tankradus in virtute magna hunc intelligens aduenisse, accitis vsquequaque viris suis, ab vrbe Antiochia illic occurrit, ad eundem portum; & oscula ad inuicem dantes, noctem illam in lætitia magna pariter deduxerūt. Mane autem facto, requisiuit Tankradus,
vi. qua de causa aduenisset. *Bertrannus* post plurima verba benignè inter se habita, Tankradum in omni admonitione humilitatis precatus est, vt hanc partem Antiochiæ, quam pater suus in introitu ciuitatis prior inuaserat, sibi restituere non refutaret. *Tankradus* eius petitionem non abnuit, hac tamen conditione apposita, vt ad Mamistram ciuitatem obsidendam & recuperandam eius opem & vires haberet, quam nuper traditione Armeniorum Imperatori redditam amiserat; alioqui sibi nihil super his velle respondere. *Bertrannus* verò precibus Tankradi nequaquam in obsidione huius ciuitatis acquieuit, propter fidelitatē, quam Imperatori se promisisse non negabat: Verùm si ei in animo sederet, Gybel se obsidere & apprehendere promittebat, eò quòd ciuitas esset Sarracenorum. *Tankradus* verò rursus de Mamistra admonuit, de Gybel prorsus tacuit. Sed *Bertrannus* pro sacramento facto, nihil se aduersus Imperatorem, aut eius ciuitatem, acturum re-
vii. spondit. Ad hæc Tankradus grauiter indignatus, spreuit eum, admonens, vt cum suo comitatu terram, quæ de sua erat potestate, citò pertransiret, ne grande malum sibi suisque cōgregata manu inferret. Et illico præceptum est in omni hac regione, ne aliquis esset, qui Bertranno aut suis vitæ necessaria vendere præsumeret, si membrorum salutem diligeret: Hoc audito *Bertrannus* & sui, nauigium à portu iterantes, vsque ad ciuitatem *Tortosam* applicant, quam Comes Reymundus denuò expugnatā cœperat, & nunc Willehelmus de Sartangis suam retinebat. Hæc sibi nequaquam contradicta patuit; sed in ea hospitatus & sui, bonis terræ epulati
viii. sunt. Die autem facta, cognato suo *Willehelmo* legatos dirigit, vt terram de *Camolla*, quam pater suus in primordio viæ huius inuaserat, sibi non negaret, si eius obsequium & amicitiam retinere curaret: Qui respondit, non facilè se hoc verbū posse adimplere, cum Reymundo mortuo terra sibi in hæreditate constituta sit, & eam multis diebus per magna pericula & labores ab hostibus defendisset. Tandem Willehelmus de hac legatione solicitus, consilio cum suis inito, Tankrado nuncios dirigit, quatenus ei subueniret aduersus Bertrannū, cognatum suum; & illius copias, & terram ex eius manu susciperet, illique vltrà & miles suus seruiret. Hoc audiens Tankradus, annuit omne auxilium Comiti Willehelmo, diē constituens, quatenus ad Tortosam illi occurreret; & sic adiunctis armis suis & viribus, Bertrā-
ix. num & eius adunationem de terra & ciuitate effugaret. *Bertrannus* horum decreto & confœderatione comperta, à Tortosa discessit, & festinatò tertia die nauigio ciuitatem *Tripolin* in virtute magna terra marique obsedit. Obsidione itaque locata, Baldewino Regi Ierusalem nuncios misit, quomodo Tripolin obsederit; & quia Willehelmus de Sartangis & Tankradus sibi negatis vrbibus patris sui, vim inferre parati & confœderati fuerint: & ideo multum super his iniuriis eius auxilio indigere, seipsum in eius obsequio asserens velle manere. Cuius lega-
x. tos Rex benignè audiens, opem promisit, ac statim *Paganum* de Cayphas accitum, & *Eustachium*, cognomine Granarium, *Tankrado* & *Willehelmo* legatos in hæc verba direxit: *Bertrannum confratrem & conchristianum, filium comitis Reymundi, à nobis auxilium scitote quæsisse super iniuriis, quas sibi nunc infertis de terra & vrbibus patris sui, quod sic nequaquam fiat. Placet enim vniuersæ ecclesiæ Ierusalem, vt ad nos Tripolin descendentes, iniustè ablatas ciuitates restituatis tam Bertranno, quàm Baldewino de Burg & Gozelino de Turbaysel, & sic inuicem consilio & conuentu habito, in concordiam redeamus. Alioqui terram, quam nuper intrauimus,*

nimus, aduersus inimicos hos in circuitu, Turcos & Sarracenos, nequaquam poterimus retinere. Interea Rex cum quingentis equitibus totidemque peditibus *Tripolin* descendit, *Sur, Sagittam, Baurim*, pacificè pertransiens, propter pacem, quam post obsidionem Sagittæ ad excolendas fruges & vineas firmam & inuiolabilem multo auro ab ipso Rege impetrauerunt. *Bertrannus* viso Rege & eius apparatu, gauisus est, & homo eius ibidem iureiurando factus. Iam tres septimanæ huius obsidionis & expugnationis ante Regis aduentum transierunt, cùm nec machinis aut aliquibus mãgenarum quassationibus aut terroribus vrbs adeò concuti aut superari potuit, vt portæ Bertranno aperirẽtur, nisi Regis præsentia affuisset. XI.

Tankradus Regis voluntate & nunciis auditis, Willehelmum ab ira & omni assultu compescuit, donec Regi ore ad os loquerentur, & ad eum Tripolin proficiscerentur. Qui statim adunatis septuaginta viris, equitibus egregiis, Tripolin diuertebant: quos post paululum *Baldewinus* de Rohas & *Gozelinus* de Tuibaysel, iuxta mandatum Regis, in equitatu magno subsecuti sunt. His omnibus illic collocatis, & cunctis iniuriis vtrinq; coram Rege & fidelibus suis recitatis, *Baldewinus de Burg* & *Tankradus* reconciliati sunt, Baldewino, quæ iniustè obtinuerat, a Tankrado benignè remissi. *Bertrannus* etiam & *Willehelmus* concordes facti sunt, ea tamen conditione: vt Willehelmus Archas, & cætera quæ acquisierat, obtineret; Bertranno verò acquisita patris sui nemo impediret. *Rex* autem *Tankrado Caypham* ciuitatem, *templumq́; Domini, Tabariam* simul & *Nazareth* cum omnibus reditibus, accepta ab eo fidelitate, reddidit, quatenus deinceps in eius obsequio & dilectione stabilis permaneret. XII.

*Tantorum Principum comperta concordia, *Sarraceni* non vltrà vim ferre valentes, pacemq́; quærentes, vrbem præterquam Regi nemini dare conspirant, eo quòd vita & salute membrorum impetrata, eius fidei se præcipuè credebant, ne *Pisanis* & *Genuensibus* fœdere violato, armis impeterentur, sicut Ptolemaidenses, & non pacificè ab vrbe exirẽt. *Rex* itaq; vrbe suscepta, dextram illis dedit, vt ab vrbe incolumes exirent, non amplius, nisi quod humero valerent, efferentes. Et ecce, aperta ciuitas & eius portæ: quas Pisani & Genuenses & omnis exercitus intrantes, mœnia & turres munientes vsquequaq; diffusi sunt. XIII.

Quingenti milites in armis & lorica à *Rege Babylonia* missi, qui vrbem cũ ciuibus defensarent, audito facto fœdere de vrbis traditione in manu Christianorũ, subterraneo habitaculo, quod miro opere murali ędificatũ erat, abscõditi sunt à facie introeuntiũ & vrbẽ perlustrantiũ: Deuouerant enim se ac cõspirauerant, in ipso primæ noctis silentio nullo somno sopiri, quo vsq; progressi de latibulo subterraneo, vniuersos somno deditos, & securè quiescentes, in impetu & vociferatione ex improuiso armis detruncarent. Sed mulier quædam, quæ à Christianis in prima apprehensione ciuitatis capta grauiter torquebatur pro dãda pecunia, tãdẽ nimiũ anxiata, & in articulo mortis posita, in hunc modũ tortoribus suis locuta est: *Si vitæ meæ parcere velletis, & à pœnis quibus me vexatis, manus cõtinentes, me liberã à catenis exire permitteretis, saluti vestræ & cõfratrũ vestrorũ procul dubio cõsulerẽ, et tale quid vobis propalare, vnde vita vestra incolumis persisteret, quæ post modicũ vobis securis in dolo & mira arte extinguetur. Quod si de his quicquã fefellero, difficiliores cruciatus, quos didicistis, in me inferte, & vitã meã nõ vltrà super terrã vna hora esse patiamini.* Illi autẽ milites, mulieris verba & cõstãtiã admirati, cõsilio etiã inter se habito, in fide illi firmata sibi parcere spopõderũt, si iuxta verba eius veritatẽ de his experirẽtur. Ad hæc mulier rẽ & omnes dolos, sicut erãt, vniuersis aperuit, dicẽs: *Decreuerunt ciues callido & occulto consilio ante vrbis huius captionem, & salutis suæ pactionem, vt milites quingenti loricati à fœdere Christianorum excepti, quoddam subterraneum habitaculum intrantes, cum armis occultarentur infra vrbis huius habitationem, qui tenebris incumbentibus, & vobis securè dormientibus, pariter cum impetu & tumultu prodirent; & vos improuisos, ac huius rei nescios, armis mortificarent.* Hoc machinamento in exitium Christianorum à muliere quibusdam militibus catholicis, à militibus vero Regi Baldewino & cæteris primoribus detecto, sine dilatione Rex & vniuersi in armis conglobati, ad quos cæcati & subterranei habitaculi vndique concurrentes, locum in circuitu obsederunt; & viros ab intus parum resistentes ad extremum vi & plurima impugnatione victos & eductos in ore gladii percusserunt, nulli eorum parcentes. Mulier verò iuxta promissionẽ fidei, quę ei facta est à fidelibus, à carcere & vinculis deinceps libera fuit, ac vniuersa sua sibi sine cõtradictione tã in ædificiis quã cæteris rebus restituta sũt. XIV.

Dehinc post paululũ tẽporis *Willehelmus de Sartangis*, pro vili iniuria & cõreptione, qua armigerũ suũ molestauit, occulta infestatione ab eo trãs cor sagitta cõfixus expirauit: & sic *Bertrannus* præsidiũ Archas & vniuersa, quæ de illius erant potestate, solus obtinuit subiugata. Capta itaque & subiugata ciuitate *Tripla*, XV.

Rex *Baldewinus* consilio *Bertranni*, filii Comitis Reymundi, quem præfecerat eidem ciuitati, in anno sequenti conuocatis vniuersis viris Christiani nominis, in mense Decembri mediis algoribus ciuitatem *Baurim*, quam vocant Baruth, obsedit: quæ in angusta fauce montium sita, & vix commeabili, à montanis viam exhibet iuxta littus abyssi maris descendentibus. Nauigio Bertranni & Pisanorum à Tripla versus mare applicato in vrbis obsidionem, ad planiciem camporũ cum ingenti manu Gallorum, equo & pede ad omnem assultum paratorum, Regis & suorum tentoria locata sunt. Obsedit denique eam diebus multis, ac tormentis lapidum turres & muros singulis diebus non parcè assiliens & quatiens, nulla intermissione ciues ac defensores respirare sustinebat: Sed & vineas & sata succidens & vastans, vrbem non modicè perterrebat.

XVI. Post hæc cùm dies aliquot obsidionis euoluerentur, & veris tempora iam aspirarent, legati *Baldewini* de *Burg* à ciuitate Rohas venientes affuerunt, nunciantes Regi, quòd ex instinctu & suggestione Tankradi Principes Turcorum, *Arangaldus* scilicet, *Armigazi*, & *Samarga* de regno Corrozan, in multitudine graui ciuitatem *Edessam* obsedissent; & regionem vndique grauiter depopulati sint, Baldewinum assiduis oppugnationibus lacessentes, ciuitatem quoq; plurimis assultibus aggrauantes. Asserebant etiã iidem nuncii, vltima necessitate famis ac defensionis Baldewinum & vniuersos ciues compulsos: & ideo in breui eos Regis ope indigere aduersus tot millia Turcorum, ne vrbs capta & subiugata cum rebus & ciuibus periclitetur, & non Baldewinus suiq; capitali sententiæ subdantur. Rex vt hæc audiuit, legatos sub iudicio mortis hunc ingratum rumorẽ tacere iussit: quem & ipse dissimulans miro silentio suppressit, ne hominũ corda, audita hac Turcorum superbia & audacia, pauefacta minus ad vrbis ruinam laborarent. Siluit igitur Rex, siluerunt & nuncii. Nec modò aliò intendit, nisi vt machinæ, iactus lapidum assultusq; circa vrbis mœnia fierent, quo vsq; Sarracenorum interiore virtute edomita, vrbs reddita aperiretur, ciues gladio punirentur, aut victi caperentur.

XVII. Tandem portis cùm seris suis & muris grauiter quassatis, *Ammiraldus* ciuitatis in insulam, *Cyprum* nomine, quæ est de regno Græcorum, nauigio noctu aufugit, cum multis desperatis, eò quòd in vrbis præsidio non aliquam fiduciam viuẽdi aut manendi haberent: quoniã dierum curriculis nulla à Rege Babyloniæ auxilia mitterentur. Ciues autem vidẽtes quomodo Ammiraldus & omnes Capitanei aufugerent, & vrbs à facie Christiani regis retineri non posset, & quòd terra mariq; tam longo tempore vndiq; bellum intolerabile ingrueret, vltrà vim ferre non valentes, dextras sibi dari, & vitæ suæ parcere rogabant, vt sic portis apertis, vrbem salui egrederentur. Quod & actum est. Nam datis dextris, & ciuibus cum pace egressis, capta & patefacta est ciuitas sexta feria, quæ est ante Sabbatũ sanctæ Pentecostes. Sed eorum qui adhuc in vrbe inuenti, fœdere facto non exeuntes, stultè permanserant, à Bertranno & Pisanis circiter vnũ & viginti millia occisi sunt. Parum quidem preciosarum vestium, aut alicuius ornatus repererunt: Nam ciues desperati, quod preciosius erat illis, in medio ciuitatis comportantes igni conflauerunt; aurum verò, argentum, vasa preciosa clanculum ac paulatim per cæcos aditus in Cyprum insulam noctu translata sunt.

XVIII. Capta autem ciuitate, *Rex*, custodibus in ea ordinatis, *Ierusalem* reuersus est. Vbi celebrato festo Pentecostes, obsidionem *Edessæ* vel Rohas & calumnias Baldewini de Burg, sicut à legatis didicerat, tunc primum Bertrãno & vniuersis de domo sua & de domo Ierusalem aperuit, in hũc modũ per verba omnes adhortatus: *Gratiâ DEI & Domini nostri* IESV CHRISTI *voluntas nostra ac victoria adimpleta est de Baruth, licet longo tempore eam expugnauerimus. Sed nunc vt Rohas ciuitati & Baldewino, in ea obsesso, subueniamus, omnium vestrũm quæro beneuolentiam: nec sit, qui auertat, cùm confratres sint, in omni necessitate nobis subuenire parati. Est enim inuiolabilis caritas vt subueniamus, & animas pro fratribus & amicis ponere non dubitemus.*

XIX. Ad hæc verba Regis, vniuersi qui aderant de regno Ierusalem, fiunt voluntarii ad expeditionẽ Rohas agendã, & conferendam opem obsessis conchristianis; vt cum Turcis bellũ inirent, & animas pro fratribus darent, iterant apparatũ, renouant; & adhuc recentiũ laborũ circa Baruth immemores, viam Rohas in initio mensis Iunii insistunt in galeis & loricis, in cuneis septingentorum equitum electorum; in manu trecentorum peditum, arcu & lancea apprimè valentium. Profectus est igitur *Rex*, profectus *Bertrannus* cum copiis suis à ciuitate Ierusalem, vigili & solerti prouidentia muratum munita; munitis & cæteris ciuitatibus, quæ suæ erant potestatis. Descenderunt itaque in campos & regionem *Armeniæ* ad ciuitatem *Rohas* diebus

mensis

mensis vnius in itinere peractis. Quibus Regis audito aduentu, à diuersis locis & præsidiis per centenos, sexagenos & quinquagenos plurimi tam Galli quàm Armenii Christiani concurrentes, auxilio iuncti sunt. Vix ad flumen *Euphratem* peruentum est, & multiplicatus est eius exercitus ad quindecim millia virorum pugnatorum. Vt autem intrauit terminos & confinia ciuitatis in hac manu forti, in xx.
splendore signorum & galearum ex serenissimis radiis æstiui Solis, in grandi sonitu tubarum, & tumultuosa populi aduentatione; *Turci* comperta per exploratores illius approximatione, auulsis tentoriis ab obsidione recesserunt; & in terram ciuitatis *Caran*, quæ sex milliaribus distabat à Rohas, relocatis castris, consederunt, donec scirent & intelligerent, si Regis viribus & copiis possent occurrere & resistere. His verò diei vnius spatio à statione obsidionis Rohas remotis; *Baldewinus* de Burg lætatus fama aduentus Regis, cum quadringentis equitibus, viris bellicosis, & decem millibus Armeniacæ gentis, obuiam illi ab vrbe festinans, Turcos versus Caran diuertisse, notificauit; sed in castris eos adhuc præstolari, & audire de eius proposito, cum quadringentis equitum millibus nimium confidentes. Hos *Tankradi* consilio & instinctu ad obsidionem Rohas conuenisse referebat; & in omnibus Tankradum sibi contrarium & infestum esse. Hac Baldewini super iniuriis Tankradi audita querimonia, *Rex* consilio suorum *Tankrado* legationem Antiochiæ xxi.
misit, vt ad eum, & primos exercitus Christianorum, descenderet; & si quæ ei iniustè essent illata à Baldewino, omnia aut æquo iudicio, aut concordi consilio Maiorum, in præsentia Christianorum se velle definire. Qui multum renisus est venire; tandem consilio suorum cum mille quingentis militibus loricatis descendit: vt de omnibus his quibus à Baldewino de Burg accusaretur, audiret ac responderet; & si quæ haberet aduersus eum, in audientia omnium demonstraret. Ergo veniens Regem salutauit, & à Rege susceptus est benignè. Dehinc Rex, præsente cœtu fidelium, rationem cum eo habuit, quare aduersus fratres & conchristianos Turcos eduxerit, cùm potius Christianis subuenire debuerit. Qui se minimè excusans, hac de causa se illis non subuenisse respondit, quòd *Baldewinus*, præses ciuitatis Rohas, nullum sibi respectū fecerit; cùm ante hos dies ipsa ciuitas Rohas & multæ aliæ ciuitates de regno fuerint Antiochię; & illi subditæ annuos reditus dominatori Antiochiæ dederint: Ad hæc Rex *Baldewinus* Tankradum cum omni mansue- xxii.
tudine de hac querimonia compescuit, dicens: *Frater mi Tankrade, non iustam rem exigis, nec aduersus Baldewinum iustam habens molestiam, de aliquo loqui debes tributo, quod Antiochiæ hactenus reddebant ciuitates, cùm nihil inter nos de iure Gentilium simus habituri in omnibus, quæ DEVS nostræ subiiciet ditioni. Nosti, & vniuersis notum est Christianis, qualiter cùm à terra & cognatione exiuimus, pro nomine IESV exilia quærentes, patrimonia deserentes, decreuerimus, vt quicquid in terra hac peregrinationis nostræ quisque de regno & terris Gentilium expugnatis apprehenderet, pacificè & liberè obtineret; nullus ad iniuriam in eum manum mitteret, nisi vt subueniret, & animam pro fratribus singuli ponerent. Et ideo scias, quia non iustam aduersus Baldewinum habes querelam; cùm Gentilium decreta & nostra non conueniant; & stabili consilio de hoc in vnum consenserimus, si res Christianorum adeò sublimè procederent, vt Regem constitueremus, eum ceu caput, rectorem ac defensorem ad nostra retinenda ac propaganda subiecti sequeremur: Vnde ex timore DEI & iusto iudicio omnium, qui nunc assunt Christianorum, oportet te in concordiam redire, & ab omni molestia, quam habes aduersus Baldewinum animum reuocare. Alioqui si Gentilibus vis sociari, & nostris moliri insidias, nequaquam frater Christianorum poteris remanere. Nos quoque confratri Christiano iuxta decretum nostrum coadiutores & defensores ad omnia parati sumus.* Tankradus Regem se iustè arguentem ex iudicio omnium intelligens, nec se iustam aduersus huius dicta habere excusationem, in concordiam & amicitiam rediit; ac pœnitentia ductus, quòd cum Gentilibus quicquam aduersus confratrem machinatus fuerit, promisit se vltrà purum ac fidelem, sicut à principio viæ deuouerat, coadiutorem confratrum velle persistere indeficientem. Hac pace composita, mixtis copiis xxiii.
& armis, Rex & Tankradus Turcos inter Caran insecuti sunt, vt pugnarent cum eis. Sed audita eorum reconciliatione, fugam inierunt, per deuia & montana diffusi, plurimis tamen de comitatu suo attritis, armentis & cibariis non parum retentis & abductis. *Baldewinus* Rex ab insecutione & contritione inimicorum regressus, in terra Edessæ paucis diebus moram fecit, reparans & componens vndique odia & diffidia inter Christianos reperta. Vix xxiv.
Rex & *Tankradus* sub festinatione scilicet, diei & noctis horis continuis

ad flumen Euphratem peruenerant, & ecce *Turci*, collectis vndiq; viribus & copiis, velociter eos insecuti sunt, vt eos in terga cæderet, & sagittis in impetu & solita vociferatione expugnarent. Verùm Rex comperto aduentu & audacia eorum, flumẽ nauigio tantum duarum nauiũ transire properauit cum omni manu, quã eduxerat. Sed infelici casu, Rege & Tankrado cũ plurima manu exercitus sui trãsmissis, vtraque nauis, nimis cumulata armis & militibus, mediis fluctibus cœpit periclitari & submergi: & sic cętera manus, quę altero in stagno ad quinq; millia remanserat, nequaquã vltrà aut remis aut aliquo auxilio transuehi potuit. Nec mora, Turci in ipso feruore medię diei affuerunt in multitudine graui, qui miserũ vulgus inuentũ, nec transitum fluminis euadere valens, fortiter incurrentes, crudeliter in arcu & sagitta peremerũt, vidente Rege & Tankrado, & vniuersis hac parte fluminis cõsistentibus Rex tristis & dolẽs nimiũ factus est, eò quòd naues periissent; & nequa-
XXV. quã suis, in aspectu eius cadentibus, subuenire potuisset. Turcis post tam cruentam cædem in terrã Edessę reuertentibus, *Baldewinus* de Burg, qui Regem cum trecentis equitibus sequebatur, illis obuiã factus, nequaquã diuertere valens, bellum cum eis committere præsumsit. Sed Turci in multitudinis suæ virtute præualentes, vniuersos sagittis confixerũt. Solus Baldewinus ad montana fugiendo cõtendens, vix à manibus eorũ elapsus est. Altera die crudelis fama tam grauis euentus in auribus *Regis* ac *Tankradi* innotuit. Qui statim nauigio aptato, flumen cũ suis traiecerunt, vt in Turcis dignam pœnam rependerẽt loco aliquo repertis. Sed minimè repertis aut visis, Baldewinũ de Burg desolatum & mœstum ac flebilem de strage suorum repertum, in manu robusta Gallorũ Rohas viuũ & incolumem per-
XXVI. duxerunt. Interea frater Regis de Norwegia, *Magnus* nomine, in plurimo apparatu, in multa armatura, in manu robusta, in buzis quadraginta, in decẽ millibus virorum pugnatorum, per bienniũ in circuitu spaciosi maris à regno suo enauigãs, in portu *Ascalonis* ciuitatis anchoram integris horis diei ac noctis fixit, vt videret, si aliqui viri a ciuitate terra vel mari sibi occurrerent, cum quibus ex industria aut euentu aliquod certamẽ iniret. Sed Ascalonitis silentio compressis, & minimè pro-
XXVII. dire audẽtibus, postera die *Iaphet* applicuit, desiderio adorãdi in Ierusalẽ. Dehinc post dies aliquot incomparabilis naualis exercitus à regno Babylonię in galeidis, in biremibus & triremibus, dictis vulgariter *Cattis*, turritis & bello compositis, aduectus est in ciuitatem *Baruth* vel Baurim, ad recuperandam vrbem, si aliqua daretur opportunitas: Et spacio diei illic considentes, custodes Christianorum lacessentes, nullo eis ingenio nocere aut præualere potuerunt. Nulla siquidẽ virtutẽ aut industria hîc præualentes, sed spacioso ambitu vrbẽ obsidentes, naues à longe è fastigio mali speculati sunt: quarũ tres à Flandria & Antuerpia venerunt, quibus pręerãt *Willehelmus, Starcolfus* & *Bernhardus*, causa adorandi in Ierusalem adnauigantes; quarta de regno Græcorũ mouens merces & cibaria portans, causa negotiationis huc viam maris pariter profecta est. His visis, & Christianitatis signo recognito, vndique certabant remis, Buzis & Galeidis, vt eas coronantes captiuarent, ac plurimo conatu remorum ad eas festinantes, graui eas insecutione coëgerunt ad fugam. Sed DEI gratia opitulante, velociore velo & remis viam maturantes, vna ad ciuitatem *Cayphas* euasit, ciuibus Christianis auxiliũ à terra in arcu & sagitta illi ferentibus: aliæ duę inter Cayphas & Acram pondere suæ molis quassatæ, aquarũ profundo deficiente, ciuibus Christianis pariter illis ad auxilium festinantibus elapsæ sunt: quarta de regno Græcorum, nimium tardata, capta & retenta est, ac re-
XXVIII. bus omnibus expoliata. Eodem quoq; tempore eiusdem mensis Augusti, quo hæc fiebant, *Ascalonitæ* gauisi absentia & diutina expeditione Regis Baldewini, æstimantes modicas vires militum *Ierusalem* remansisse, quingentis equitibus ascitis, decreuerunt ciuitatem obsidere & expugnare; & viros, qui erant in arce turris Dauid, bello lacessere. Verùm fideles CHRISTI cognito decreto & aduentu illorum, Rames, Assur, Ioppen, Cayphas, Cæsaream vndique miserunt ad vniuersos Regi Baldewino obœdientes; vt sine mora die ac nocte Ierusalem festinarent, vrbem & eius arcẽ ab hostili assultu defensarẽt. Qui mox ex omni parte festinãtes, ciuitatẽ intrauerũt noctis in silẽtio, & portas vigili custodia tam Clericorũ quã mulierũ; turresq; fideli militũ diligẽtia muniẽtes; cęteri armis & sagittis conglobati milites trecẽti, equo & pede per mõtana descẽderũt, quò Ascalonitarũ via affutura erat. Et ecce Ascalonitę assunt in equitatu magno & apparatu, obuiam facti Christianis in cãpo. Vbi pręlio diu cõmisso armis & sagittis, ad extremũ Ascalonitę terga verterũt.

Quos

Quos Christiani insequentes, ducentos peremerunt, equos & spolia multa cũ ca-
ptiuis multis Ierusalem abducentes in lætitia & victoria inopinata. Naualis ve- XXIX.
rò exercitus, qui à Babylonia eruperat, & Christianis per mare insidias parabat, à
Baruth *Ptolemaidẽ* diuertit. Et plurima vi in malorũ altitudine præeminentes, adeò
vrbis defensores aggrauantes bello vexauerũt, vt totũ portum ferè per dies octo, in
nauiũ multitudine & fortitudine inuadentes, obtinuerint. Interea dũ in hac vrbe
Ptolemaide magna fieret desolatio, & vix catena portus hostibus obsisteret, ne vr-
bem apprehẽdissent, Rex *Baldewinus*, & *Bertrannus* ab Antiochia & Rohas cũ omni
manu adhuc indiuisa reditũ parabant. Qui audita Babyloniorũ adunatione & op-
pugnatione aduersus Accaron, velociori via accelerebãt, vt suis subuenirẽt, & ab
hostili impugnatione liberarent. Verùm *Rex* parte sui exercitus in auxiliũ Pto- XXX.
lemaidensibus ciuibus Christianis relicta, ex cõsilio prudentiũ virorũ primùm *Iop-
pen* ad Regẽ de Norwegia diuertit, vt ex ore illius audiẽs, sciret, quid primũ instare
& adimplere posset. Mox omni amoris vinculo fœderatis, Rex nomine *Magnus*,
Baldewinũ Regem obnixè precatur, vt viã secum ad orandũ in Ierusalẽ insistat ex
Domini IESV auctoritate, qui iubet fideles suos primùm quærere regnum DEI, &
postea omnia profutura quærẽtibus inuenire; deinde agere, quæcũq; eligeret, aut
ciuitatẽ suo nauali exercitu obsidere. *Baldewinus* Rex votis Regis Magni & suorum
primatũ cum omni beneuolẽtia satisfecit, & Ierusalẽ sicut deuouerat, se cũ eis itu-
rum nõ negauit. Ascendentibus itaq; vtrisq; Regibus in sanctã ciuitatẽ, vniuersus
Clerus in albis, & in omni cultu diuinę religionis, in hymnis & canticis cũ vniuersis
ciuibus & populis occurrerũt, & Reges cũ omni comitatu suo vsq; ad Dominicum
Sepulcrũ in voce exultationis abduxerũt. Rex siquidẽ *Baldewinus* Regẽ Magnum
manu honorificè ac familiari amore ducebat, iuxta Apostoli vocẽ, qui vt *honore in-* Rom. 12, 10
uicẽ præueniamus, nos adhortatur. Ducebat quidẽ eũ, ac docebat omnia loca sancta,
& ea, quę nota habebat; ac multo obsequio & regali apparatu per dies aliquot eun-
dem procurabat. Deinde vt magis ac magis amore & fide firmarentur, ad flumen
Iordanis in manu forti cũ eo descendit: vbi catholico ritu in nomine Domini IESV
peracto, *Ierusalẽ* ipsum Regem Magnũ in gloria & iucunditate sanũ, & ab omni tur-
bine tutum, reduxit. Post hæc Ierusalẽ reuersi, conuocata ecclesia, decreuerũt XXXI.
cõmuni consilio *Sagittã*, vel Sidonẽ, quæ multa Peregrinis damna & calumnias in-
ferẽs, Regi sæpius reiterat, obsidere terra mariq;, & nunquã ab ea recedere, donec
vrbs capta in manu Christianorũ traderetur. Nec multa mora, Rex *Baldewinus* &
Bertrannus acceptis copiis, in apparatu copioso castra metati sunt in obsidionẽ vrbis
Sagittæ, machinas & tormẽta lapidũ instituẽtes, quibus vrbs per singulos dies op-
pugnaretur. Mouit pariter ab Ioppe Rex *Magnus* nauales copias, & applicuit ad vr-
bem Sagittã, vt eam à mari obsidens et expugnans, nullũ introitũ aut exitum hac in
parte pateretur. Horũ tam fortiũ virorũ & magnorũ Regum apparatũ & vires ter-
ra mariq; adesse intelligẽs naualis exercitus *Babyloniæ*, à portu *Ptolemaidis* et eius im-
pugnatione secessit ad portũ *Sur*, quæ est Tyrus, illic morã faciens, ne Rex Magnus
repertos in obsidione Ptolemaidis nauali certamine disturbaret. Sed tamen aliqui
ex Babyloniis, buzis velocissimis freti, hac et illac mediis aquis plurimo inferũtur
conamine, si fortè aliquo euentu Catholicos viros superare & abducere valerent.
At Babyloniis minimè successit, vnde Baldewini Regis audaciam et industriã me-
tuentes, remensis aquis Babyloniam reuersi sunt. *Baldewinus* Rex et *Bertrannus* XXXII.
accitis copiis, obsidionẽ à terra statuerũt; Rex de Norwegia cum omni manu sua
anchoras figens, versus mare sedẽ in circuitu vrbis firmauit. Sic locata obsidione,
toto conamine in assultu & crebris ruinis muros & turres vrbis angustiantes; ciui-
bus è cõtra in armis et tormento lapidũ abintus fortiter resistentibus, machinam
multis diebus compositã applicantes, viros in arcu Baleari in ea posuerũt, qui alti-
tudine soliorũ machinæ eminẽtes, desuper muros per vrbem & turres & eius mœ-
nia specularentur: et sic per vicos et plateas gradientes plaga intolerabili arctarũt.
Ciues autẽ videntes, machinã altitudine vrbẽ superare, & ciuibus nocere, noctis XXXIII.
in obscuro cauationem sub murorum fundamento plurimo conatu, et mira indu-
stria, fecerũt: vt facta cauatione trans muros vsq; ad stationẽ machinæ, ligna arida,
& ignis fomitẽ, comportarent; & his subitò in fauillã redactis, cum humo machina
rueret, et viros in ea positos in momento suffocaret. Sed Rex hanc artẽ præcauens
iniquam ex quorundã relatione, machinam à loco cauationis amouit: et sic labor
Sidoniorum frustra consumptus est. Tandem curriculo sex hebdomadarũ *Sidõ-* XXXIV.
nii videntes se nihil aduersus machinam præualere, et tormentis lapidum assiduè

vrbem & eius portas concuti, quin & nauali assultu non minus grauari, naualem verò exercitum Babyloniæ abesse, dextras sibi dari poscunt, & vrbem cum turribus & clauibus in Regis manibus reddi, sub hac tamen conditione, vt Ammiraldus, præses ciuitatis, & quibus esset animo, cum rebus suis, quantum valerent collo & humeris deferre, pacificè egrederentur. *Rex* verò longa obsidione & assultu defatigatus, consilio cum Rege Norwegiæ, cum Bertranno Comite, & cęteris viris sensatis habito, petitioni Sidoniorum cessit: & sic vrbe in potestate suorum reddita ac patefacta, Sidonii cum Ammiraldo suo circiter quinque millia cum rebus suis in pace egressi sunt, vsque ad Ascalonem proficiscentes: cæteri qui remanserant, sub iugo Regis & in eius seruitutem redacti sunt.

XXXV. Rex *Baldewinus* post hæc in manu & custodia suorum ciuitate cõstituta, *Ierusalem* ascendit in gloria & victoria ipso natali S. Thomæ Apostoli: ibique natali Domini gloriosè & catholicè celebrato, exaltatum est in victoria nomen eius per vniuersas vrbes Gentiliũ; & timor omnes inuasit, qui audierunt, prosperè illi omnia euenisse; & quieuerunt ab omni impetu & assultu diebus plurimis. Dehinc solenniter à Rege Baldewino & ab omni ecclesia Pascha Domini celebrato, *Ammiraldus*, id est Princeps *Ascalonis*, nescio spiritu timoris tactus, an amoris diuini, dominũ Regem per secretarios cœpit appellare, & cum eo agere de vrbis traditione: donec Ierusalem idem Ammiraldus, fide data & accepta, ad Regem intrauit, omnia ei elocutus, sicut in corde & animo deuouerat de vrbis traditione, & ipsius Regis & suorum intromissione, de fidelitatis deuotione erga Regem & suos habenda. Tandem cognita & inuenta ipsius pura deuotione & animi intentione, fide vtrinque confœderatis, decretum est primum ex consilio Regis & suorum Principum, Regem Ierusalem remanere; trecentos verò ex suis viros militares & belligeros cum Ammiraldo Ascalonẽ descendere, vrbem intrare, & eius turres obtinere, & vniuersos ciues Regi subiugare. Descendentes itaq;, sicut decretum erat, portas intrauerunt auxilio & consensu Ammiraldi, mœnia apprehendentes, ciues Regis ditioni subiicientes.

XXXVI. Nec mora, cum prædicti milites vrbem obtinuissent, & Regis potestati ex manu Ammiraldi omnia cõtulissent, *Rex* verò in Ierusalem in potentia & gloria magna resideret, legati *Baldewini de Burg* ad Regem intrantes, in hæc verba locuti sunt: *Turci à regno Corrozan, egressi in virtute magna ducentorum millium robustorum equitum, præsidium Turbayssel obsederunt, terram præda & omni exterminio Christianorum depopulantes:* Qui assumptis viribus equitum & peditum, vsque ad locum, qui dicitur Salome, descendit. Vbi cum diebus aliquot moram ageret propter copias Turcorum, qui à Damasco conuenerant ad obsistendum sibi, crudelis fama innotuit; quomodo filius Regis Babyloniæ Ascalonem descendisset, vt in ea repertos milites Christianos expugnaret, & vrbem suæ potestati relocaret.

XXXVII. Quibus Rex auditis, iter distulit; & *Ascalonem* rediit, si fortè suis subuenire posset. Verùm ciues, qui vrbem inhabitabant, virtutẽ Babyloniæ adesse intuentes, & Regis Baldewini absentiam, quadam die conuenientes, Ammiraldum in ore gladii percusserunt; & filium Regis Babyloniæ, apertis portis, vrbi immiserunt. Qui intromissus, priusquam Rex Baldewinus fines Ascalonis attingeret, milites catholicos, qui per mœnia diffusi erant, exterritos, & subitò expugnatos, vniuersos in ore gladii occidit; ciuitatem verò, seruis & omni custodia Sarracenorum muniuit. Rex igitur *Baldewinus* accelerata via, vt interitum suorũ comperit, & vrbem ex perfidia ciuiũ amissam, Ammiraldum quoq; in fraude peremptum, *Ierusalem* repedauit: quia nulla tunc erat opportunitas vrbem assiliendi, & suos decollatos vlciscendi.

XXXVIII. Interea *Malducus, Arongaldus, Armiganus*, & *Samarga*, qui collecto exercitu ducentorũ milliũ equitũ, *Turbayssel* obsederant, duobus mensibus montes ipsius præsidii in virtute nimia suffoderunt, vt sic putei orientes & cisternæ aqua deficerent; & *Gozelinũ* loci defensorẽ, & cum eo inhabitantes captiuarẽt. Sed post nimium laborem Turci videntes, quomodo nihil proficiebant in demolitione & cauatione montium, abhinc *Antiochiã* profecti sunt cum centũ millibus; centum verò millia propter nimietatẽ, & diuturnam morã, in qua necessariæ vitæ minuebãtur, in terram Corrozan redire decreuerunt. *Gozelinus* reditũ & diuisionẽ illorũ intelligens, insecutus est remeantes cum centũ & quinquaginta equitibus & centũ peditibus: ac in impetu subsequẽtes ac retardatos, & vehiculis cibariorũ impeditos incurrens, mille detruncatis, prædã magnã cũ spoliis in presidiũ abduxit.

XXXIX. Cætera verò multitudo centum millium Turcorum *Alapiã* peruenientes, *Brodoã* Principem ciuitatis precati sunt, vt vxores filiosque teneros ac filias ad tuendum

susciperet, donec euentum victoriæ suæ viderent. Sed his refutatis, quia pax inter eum & Tankradum erat, hoc tantùm promisit eis, quòd nulli parti hinc vel hinc auxilio haberetur, & hac de causa filium suum obsidem eis fecit. *Turci* verò filium illius tenentes, post paululum pactum fidei præuaricantes, filium illius se decollare constanter attestati sunt, nisi eis foret auxilio, & filios ac filias cum vxoribus & sarcinis suis intra mœnia reseruaret, propter dubium belli euentum. Quod cùm ille negaret propter fœdus, quod pepigerat cum Tankrado, filium eius in oculis patris & omnium suorum aspectu, capitali sententia interimere non abhorruerunt. Decollato itaque tam impiè & dolosè filio Brodoan, *Cæsaream Philippi* profecti sunt, quæ sita est iuxta montana *Gybel,* ab Antiochia diei vnius itinere: vbi fixis tentoriis super fluuium *Farfa,* hospitati sunt. *Gozelinus* audiens Turcos à XL.
Turbaysel, quæ est Bersabee, Antiochiam diuertisse, cum centum equitibus & quinquaginta peditibus ad auxilium *Tankradi* Antiochiam sine aliqua dilatione accelerauit: Accelerauit & *Baldewinus* de Burg cum ducentis equitibus & centum peditibus; *Paganus* etiam de Sororgia cum quinquaginta equitibus & triginta peditibus: præterea *Hugo de Cantalar,* scilicet de prædio Hunnino, cum suis sociis auxilio adiunctus est. Venit & *Richardus,* præfectus ciuitatis Maresch cum sexaginta equitibus & centum peditibus; item *Wido* de Gresalt, *Willehelmus* de Albin, *Wido* cognomine Capreolus, Princeps ciuitatum Tarsi & Mamistræ: Venit & *Episcopus Tarsensis,* Episcopus simul de *Albaria. Willehelmus* pariter filius Comitis Nortmanorum, dominium habens ciuitatis Tortosæ, quam Tankradus Bertranno abstulerat, cum suis sequacibus sociatus est. *Engelgerus,* præfectus ciuitatis Femiæ, cum ducentis equitibus venit. Venit & *Bonaplius,* ciuitatem tenens Sarmit: venit & *Guido* cognomine Fraxinus, tenens ciuitatem Harich: *Robertus* simul de Sidon, *Rotgerus* de Montmarin, tenens præsidium Hap, *Piractus* Talaminiam tenens. Venerunt & *Pancras* & *Corrouasilius* de ciuitate Crasson; *Vrsinus* quoque de montanis Antiochiæ, *Anteuellus* etiam & Leo, frater eius: Venit & *Martinus* Comes Laodiceæ, quam Tankradus, eiectis & expugnatis militibus Imperatoris Græcorum, suo iuri mancipauerat. Venit & *Robertus de Veteriponte,* qui miles egregius & indefessus, sæpius terras Gentilium militari manu deprædatus est. Hi omnes milites Tankradi, de regno Antiochiæ, vniuersi congregati sunt in ciuitate regia. Illic pariter Rex *Baldewinus* festinato itinere post contritionem suorum in ciuitate Ascalone ab Ierusalem descenderat; & cum eo *Bertrannus, Eustachius* Granarius, *Walterus* de S. Abraham, dominus quoque *Patriarcha Gobelinus,* & cætera multitudo fidelium, qui ad quatuor millia in loco eodem in manu forti confluentes, pernoctauerunt vsque ad mane. Mane autem facto, vsque ad castellum de *Giril* profecti sunt.

Tertio verò die postquam ex omnibus locis & castellis in vnum conuenerant, ordinatis aciebus, *Cæsaream* viam instituerunt: vbi Turcorum copiæ sicut arena, quæ est in littore maris, congregatæ sunt. Erat autem exercitus Christianorum ad viginti sex millia equitum & peditū, virorum bellatorum. Videntes Turci, quia Christianorum virtus appropinquasset, alteram in ripam fluminis *Farfar* transierunt, & tentoria illic in spatioso loco reposuerunt: Quo in loco sedecim diebus vtrinque moram fecerunt. Sed Christiani minimè cum Turcis stabili bello committere poterant, propter illorum miram hac & illac per agros discursionem & circumuagationem, quā in Christianos equorū velocitate moliebantur: Et cogebat fide Turci vniuersas vrbes & munitiones in circuitu magnis minis & terroribus, ne quid venale Christianis afferretur. Quapropter sex diebus tanta penuria panis, & præcipuè equorum pabuli, sunt arctati, vt amplius mille fame & pestilentia periclitari viderentur. Quintadecima verò die rursus *Christiani* agmina ordinauerunt, ordinauerunt & *Turci.* Ordinatis itaq; vtrinque tres acies Christianorum nimium auidæ cædis hostium, supra modum viam accelerauerunt aduersus hostiles cuneos. Sed nimis à societate prolongatæ, immoderato grandine sagittarum vexatæ, in fuga ad exercitum sunt reuersæ, plurimis vulneratis, pariter plurimis cum equis & mulis & omnibus spoliis retentis. Videntes autem *Baldewinus & Tankradus* suos bello defecisse, & vsque ad exercitum in fugam remissos, prolato ligno S. Crucis, contra inimicos in spe salutis & victoriæ laxis frenis Turcos impetu adeunt. Sed Turci solito more equorum cursu per centum & centum, per mille & mille, nequaquam bellum secum committere passi sunt. Quadam verò luce exorta, Turci consilio inito, in terram *Corrozan* reuersi sunt: eò quòd ni-

XLI.

XLII.

hil Antiochiæ nocere potuerunt, & Christianorum virtus illis obuiam facta sit, nec bello nec sagittis absterreri potuerit. Acta sunt hæc in festo S. Michaelis Archangeli tempore autumni, quando vniuersæ fruges meti & colligi solent.

XLIII. Hoc eodem anno *Tankradus* post discessum Regis & cæterorum magnorum, qui sibi in auxilium confluxerant, vires suas retinens, in mense Octobri præsidium *Gerez*, quod dicitur Sarepta Sidoniorum, eò quòd subiectum Regi Sidonis quondam fuisset, in manu potente obsedit. Sed Turcorum armis & custodia munitum reperit; turrium quoque & murorum ædificiis firmissimum vndique repertum est. Distabat enim hoc præsidium vix expugnabile sex milliaribus à ciuitate *Alapia*, quam *Brodoan* suis armis tuebatur. Tankradus videns præsidium firmissimum, & defensione Turcorum tutissimum, per dies plurimos machinas & tormenta lapidum fieri constituit, quibus vndique in duodecim partes suos circa præsidium constituens, nocte ac die turres & muros comminuens, oppugnabat. Circumfodit etiam idem Tankradus suos vallo tutissimo, quod & vigili custodia muniuit, ne subitò hostes callide ad eum, vel suos in obsidione diuisos, irrumpentes, bellum

XLIV. cum eis committerent, & sic facile expugnarent. Sic *Tankradus* ingeniis suis muro & turribus applicitis, & in tutamine valli suis constitutis diebus multis, ruinam præsidio intulit, dum quodam die Dominico post Natalem Domini, magistra arx crebro ictu lapidum quassata corruit, & ab alto cadens, turres duas, quæ illi erant collaterales, casu suo & pondere intolerabili comminuit; & sic Tankrado suisque sequacibus aditum patefecit. Tankradus nunc amplius & validius quàm solebat, hostes in præsidio vrgebat; & scutorum testudine, ad eos introrsus venire facie ad faciem contendebat: sed adhuc præ magnitudine lapidum, qui aditus occupabant, ingredi confidenter nequibat, & propter infesta iacula, quæ à Turcis emissa obsistebant. *Turci* defensores præsidii, videntes ruinam suarum turrium, & quomodo Tankradus eos longo tempore obsedisset, & adhuc obsidere decreuisset, donec præsidium caperetur, dextras sibi dari poscunt; & ostro cæterisque preciosis in auro & argento ab eo sumtis, à præsidio exeuntes in eius potestatem reddunt. Et sic Tankradus huius præsidii & totius regionis possessor &

XLV. dominator factus est. Eodem anno tempore Quadragesimali *Sarepta* capta, muris & turribus reædificata & custodibus munita, castellum, quod dicitur *Vetula*, situm in montanis in regione Gybel; Tankradus collectis viribus obsedit spacio trium mensium, sed in vno latere inobsessum reliquit propter difficultatem locorum & copias Sarracenorum, qui hac parte abundantius morabantur. Obsidione igitur locata, prædas circumquaque contrahebant, Gentiles captiuabant, & plurima damna inferebant. Tandem quidam *Ammiraldus*, videns regiones grauiter ab exercitu Tankradi vastari, pepigit fœdus cum eo, ne sua deprædandi causa ingrederetur; & ideo inobsessum locum præsidii obsideret, eò quòd notas haberet semitas, quæ inuestigabiles à Gallis nulla possent arte deprehendi. Quod & actum est. Nam Tankradus cum illo fœdere inito, decem equites, centum pedites illi in auxilium constituit, quatenus eius conductu & notitia locum inobsessum, præoccuparet, nullum illic exitum aut introitum fieri patientes.

XLVI. *Ammiraldus* militibus Tankradi secum assumtis, quingentis verò suorum ascitis, difficilia obsedit loca, vbi hospitia & mansiones ædificantes, vt in eis moram diebus aliquot obsidionis facerent, plurimum opere & labore grauati sunt. Fessis itaque & exhaustis via difficili & opere, & somno graui immersis, in prima noctis vigilia Turci ac Sarraceni cum multis millibus in castris eorum ex improuiso affuerunt, pariterque vniuersi defensores è præsidio erumpentes, signo & vociferatione audita, & vsque mane dimicantes, centum pedites detruncauerunt. Ammiraldus verò grauiter vulneratus, vix euasit cum decem militibus: sed quingenti milites in falsa fide præsidium cum Sarracenis intrantes, à Duce & Ammi-

XLVII. raldo suo sequestrati sunt. *Tankradus* semper imperterritus, obsidionem magis firmans, mangenas duodecim ad vrbis mœnia applicuit, donec Barbicanas & turres, spacio vnius mensis quassatas, vsq; ad interiora præsidii perforauit. Videntes autem defensores, quia ictus lapidum nequaquam sustinere possent, in cuiusdam noctis silentio ignem quibusdam ligneis ædificiis immittentes, diffugio elapsi sunt. Tankradus videns præsidium igne conflagrare, iam vespere facto, viros verò aufugisse comperiens, cum sociis audacter ingressus est; & turres suo

XLVIII. satellitio muniens, regionem cœpit expugnare & subiugare. Hoc in anno

Boemun-

Boemundus, auunculus Tankradi, ægritudine correptus, vita discessit apud *Bare* ciuitatem, ad B. Nicolai catholicè sepultus, tempore quo *Henricus V*, Rex, Imperator IIII. Romæ plurimos sibi resistentes hostili impetu in ore gladii crudeliter edomuit; regnumque & Imperium ex hæreditario iure antecessorum potenter & gloriosè retinuit.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER DVODECIMVS.

Argumenta Capitum.

I. IN anno secundo postquam Sidon capta est, & Tankradus Sareptam percussit & obtinuit, Rex *Baldewinus* conuocata omni Ecclesia Ierusalem ab vniuersis locis, quæ sub manu eius erant, iniit consilium, quatenus obsideret *Sur*, quæ adhuc rebellabat, & conchristianis fratribus terra marique calumnias inferebat, & à tributis & pacto recesserat, in omnibus quæ Regi promiserat, mentita. Vniuersis verò admonitis, ac voluntariis ad hanc obsidionem inuentis, dies statuta est, qua conuenirent, & ex decreto Regis positis tentoriis mœnia vallarent & coangustarent.

II. Talis autem fama vt in auribus Tyriorum insonuit, vehementer perterriti, inierunt fœdus cum quodam *Dochino*, principe Damascenorum, vt tutelam & solatium ab eo consequerentur, & thesauros ciuitatis, & quæ habebant preciosiora, in custodia & conclaui Damasci eius consensu & licentia deportarent. Rogauerunt etiam, vt eis viros sagittarios & defensores vrbis in auxilium mitteret in conuentione solidorum, viginti millium Byzantiorum sibi suisque dare

III. promittentes. Hoc itaque pacto vtrinque sub fide data accepto & firmato, Tyrii ciues quendam, *Reinfridum* nomine, virum Christianum, & illustrem militem Regis, mille Byzantiorum præmio promisso & dato conuenerunt, quatenus eius conductu in Damascum sarcinas thesaurorum suorum pacificè transferrent, & sine impedimento cum camelis & vehiculis repedarent. Reinfridus verò vir leuis, & non multum pensans, si fidem erga Gentiles & incredulos violaret, vniuersa Regi detulit, ac diem, qua transituri erant in Damascum cum vniuersis copiis & rebus preciosis propalauit, asserens Regem hæc omnia posse capere ac retinere sine contradictione. Hoc Rex audiens, sine mora peditibus ac militibus ducentis accitis, iussit viam obsidere, & cautè obseruare, per quas semitas viri Damascum cum sarcinis profecturi erant. Et ecce in silentio noctis cùm omnia solent quiescere, Tyrii cum camelis suis, incomputabili auro, argento, ostro & quibusque aliis preciosis ornatis, conductu præfati Reinfridi viam Damasci venerunt. Cùm subitò Regis insidiæ in eos irruentes alios occiderunt, alios tenuerunt, & thesauros infinitos cum purpura preciosa & serico varii coloris & operis rapientes, cum ipso Reinfrido, in vehiculis camelorum & mulo-

IV. rum abduxerunt. Thesauri miri & inauditi illic capti sunt, quos Rex liberali manu militibus, longa nunc indigentia oppressis, benignè largitus est. His ita captis, his occisis, paucis verò elapsis, *Dochinus*, apud quem sperabant refugium, valde molestatus, sine mora quingentos milites, in sagitta & arcu peritos, ad vrbem Tyriorum direxit, vt præuenirent Regis obsidionem, & Regi suisque ab vrbe resistentes, in conuentione solidorum ciuibus subuenirent. Rex itaque *Baldewinus* in virtute & apparatu decem millium à Ierusalem descendens in vigilia S. Andreæ Apostoli, ciuitatis mœnia in arido positis castris occupauit, à mari verò in ipso vrbis latere & portu naualis obsidio non magnæ virtutis & armaturæ fuit. Promiserat enim Rex Græcorum, illic per aquas copias affuturas,

V. sed hyeme incumbente, minimè collatæ sunt. *Rex* autem postquam obsidionem firmauit, & munimine valli se suumque exercitum circumfodit, ne impetus aduersariorum ex improuiso irrueret, aggressus vi vrbem, turres & mœnia omni genere bellico oppugnauit, de die in diem crebris assultibus iteratis. *Tyrii* verò, qui in grandine sagittarum confundunt & resistunt, econtra per mœnia & turres diffusi, strages & grauia vulnera Christianorum non parcè multiplicabant, & ad portas & vectes ferreos concurrentium multitudinem, lapidum incessabili ictu, sulphuris quoque ac picis feruentis effusione suffocabant. Quodam denique die post plurimos assultus, & diutinos labores: dum paulisper à foris respiraret exercitus, manusque contineret à belli opere, deintus verò Tyrii & eorum Turci milites silentium tenerent, sed tamen consilium iniissent, quatenus in momento à portis in impetu castra Regis irrumperent: mox armis resumtis, lorica & galea induti, subitò quasdam portas aperientes, in multitudine graui in apertam camporum planiciem, quam Rex & exercitus nunc belli immemor habitabat, vsque ad loca tentoriorum concurrere ausi sunt, plurimos sagittis transfigentes, & clamore magno & horrisono totum exercitum commouentes. Et ecce sine mora vniuersi milites Christianorum attoniti, è cunctis castris in armis & lanceis loricati in faciem illis aduolant, & hinc & illinc plurima fortitudine contendentes, sed tandem Christiani præualentes, Tyrios in fugam versos in portam coegerunt: sic vt

vtrique

vtrique, hi fuga veloci, hi celeri insecutione permixti, potenter vrbem ingressi sunt. Turci Tyriique Gallos iam secum vrbem intrasse contuentes, reuersi sunt in faciem se à tergo prementium; & fortiter obsistentes, ac mœnia ascendentes, exercitum adhuc intrare contendentem omni armatura iaculorum reprimebant, quousque in virtute sua præualentes, portas clauserunt, & circiter ducentos intra muros retinuerunt. Illic *Willehelmus* de Wanges, miles gloriosus & nobilis, itemque *Willehelmus* miræ audaciæ & militaris famæ cum egregiis sociis equitibus & peditibus capti, sententia capitali perierunt; cæteri complures vinculis catenarum astricti sunt.

VI. Deinde post dies aliquot videns Rex assultu & lapidum tormento se ciuibus & muris prorsus non nocere, duas fieri constituit machinas, muros plurima altitudine supereminentes, ac componi ordine duorum cœnaculorum: quarum vna ex sumtu & labore *Eustachii Granarii*, præclari militis, & primi de domo & consilio Regis, ad vnguem constructa & erecta est. In hac ergo idem *Eustachius* cum electis manens tironibus, Tyrios manè, meridie, vespere per vrbem gradientes omni genere iaculorum alios interimebant, alios vulnerabant, per turres, mœnia & omnia vrbis loca speculantes. Non minus ab altera machina milites Regis, inibi constituti, Turcos Tyriosque impugnabant, & sic eos ab ostio progressos arcu Baleari ferientes, perimebant. Tyrii quoque econtra lapides aptabant ad quassandas machinas & eas inhabitantes: sed machinæ coriis taurinis, camelinis, equinis, cratibus vimineis vestitæ, iactus lapidum palosque ferreos & ignitos illæsæ & immobiles sustinebant. Tyrii cernentes, quia hoc modo machinis nocere nequibant, alia arte machinas atterere conati sunt. Arborem proceræ altitudinis funibus erigentes, circulum quendam amplum & spaciosum in modum coronæ ex grandi ligno componentes, summitati arboris catenis ferreis affixerunt; ac eundem ligneum circulum in circuitu pice, sulphure, cera, adipe, permixtis stuppis, impinguantes, ignique aqua inextinguibili succendentes, vsque ad locum murorum, quo machina Eustachii sita erat, funibus pertraxerunt. Qui subitò nimium flammiuomus, ab arbore in machinam laxatur, quam vndique flammæ intolerabiles cingentes, grandi & insuperabili incendio combusserunt, cum plurima parte virorum, qui ignem excutere & extinguere conati, nequaquam euadere potuerunt. Eodem modo & arte regis machina combusta & in nihilum redacta est. Sic machinis his pariter combustis, tamen Rex in obsidione mansit imperterritus, volens vrbem aut fame aut aliqua arte adhuc edomare.

VII. Ad hæc denique Regis constantiam & animum immobilem *Tyrii* cognoscentes, direxerunt clàm legationem Damascum, quatenus *Dochinus* magnus Princeps eis subueniret, magnam illi spondentes pecuniam, & iurantes, se semper in eius auxilio & obsequio permanere. Qui illico viginti millibus equitum ascitis, per montana descendit vsque ad confinia Tyri, vt in crastino Regem suosque in castris incurreret; & sic vrbem de manu Regis, & eius obsidione, liberaret. Eodem verò die, quo idem Dochinus, vel *Duodechinus*, confinia Tyri per montana intrauit, armigeri septingenti cum sexaginta probis equitibus de exercitu Regis, ad quærenda pabula equorum egressi, irruerunt casu & ignoranter super arma & vires Turcorum: qui vniuersi in sagitta & gladio ab hostibus perempti ac detruncati, perierunt; præter paucos, qui vix euadentes, retulerunt, quæ gesta sunt. Hoc denique comperto, quòd tot millia iam iuxtà conuenissent, & armigeros militesque Regis peremissent, Rex ex consilio optimatum suorum, qui diutina obsidione vexati erant, & rebus & cibariis exhausti, tentoria sustulit; ac die Dominica, quæ est ante *Dominicam Palmarum*, *Ptolemaidem* & cæteras ciuitates pertransiens, ipsa sancta & celebri die Palmarum per portam, quæ respicit ad montem Oliuarum, per quam & Dominus IESVS asello insidens intrauit, ipse cum suis, & vnà cum quibusdam magnificis *legatis Græcorum*, qui ad eum superuenerant, dum adhuc in obsidione esset, intromissus est. Egit denique illam sanctam hebdomadam, sancta loca perlustrans, in oratione & eleemosynarum largitione & delictorum confessione. Diem verò *sancti Paschæ* in omni honore & gloria propter legatos Regis Græcorum iussu domini Patriarchæ coronatus solenniter ac regaliter, celebrauit.

VIII. Celebratis itaque illic per dies octo sancti Paschæ solenniis, assumtis ducentis equitibus, centum verò peditibus, ad vallem Moysi profectus est in partes Arabiæ, vt prædarum aliquid abinde contraheret, quibus inopes milites & rebus vacuatos ditaret, & deficientes animaret. Legati verò Regis Græcorum benignè commendati, donisq;

magnificis ampliati, Constantinopolin remissi sunt. Vix verò partes Arabiæ intrauerat, & ecce *Idumæi*, quos moderni vocant *Bidumos*, viri mercatores cum immēsis copiis diuersarum mercium, in mulis & camelis, inter manus Regis & suorum affuerunt, qui nullatenus effugere valentes, omnibus rebus diuitiarum suarum tam in auro quàm in argento, gemmis preciosis, ostro diuersi generis & operis, pariterque pigmentis expoliati sunt; pluresque capti, Ierusalem abducti in custodiam mancipati sunt, præda verò & spolia eorum inter milites diuisa sunt. Eodem anno *Tankradus*, qui Antiochiæ præerat, vehemente infirmitate correptus, in aduentu Domini IESV CHRISTI morte occubuit; & in basilica B. Petri Apostoli catholicè sepultus, planctum magnum reliquit, omnibus propè positis mortem eius audientibus.

IX. Post mortem tam famosi & bellicosi viri, Turcorumque vndique fortissimi expugnatoris, mense Martio nouo vere aspirante, præfatus *Malducus*, qui & ipse vnus de præpotentibus regni Corrozan erat, ascitis fortissimis copiis Turcorum circiter triginta millia, disposuit transire vsque ad Damascum, vt assumto *Dochino*, qui & ipse Turcus & Princeps iniustè erat Damascenorum, expugnaret ciuitates, quas Rex obtinebat; deinde Ierusalem, si eius voluntati prosperè succederet, ad debellandos & expugnandos Christianos perueniret. Diuulgata autem tam famosi Principis adunatione per regionem ciuitatis Edessæ, nuncii *Armenii* Regi *Baldewino* diriguntur, qui omnem rem & apparatum illius declarant; quatenus præuisis, & suis conuocatis, hostibus tutius & facilius ad resistendum occurreret. Rex autem auditis nunciorum verbis, illico aptata legatione Antiochiam ad *Rotgerum*, illustrissimum iuuenem & militem, filium sororis Tankradi, qui & loco eius restitutus principatum obtinebat Antiochiæ, direxit, vt sine intermissione ad auxilium eius venire operam daret in paratu armorum & copiis, sicut decretum fuerat à principio Christianos Christianis fratribus subuenire. Rotgerus sine mora, accepta Regis legatione, septingentis equitibus, quingentis verò peditibus assumtis, ad ipsum Regem venire disposuit; sed aliquantulum propter colligenda arma retardatus est. *Turci* verò viam Damascum accelerantes, ad mare Galileæ castra metati sunt, & præsidium *Tabariæ* obsidentes, hac parte fluminis Iordanis plurimum temporis egerunt, montem Thabor occupantes, & vndique Christianorum habitationem delere studentes. Iam enim in calumniis & prædis & aggrauatione Christianorum curriculo trium mensium potenter obsederant, omnia vastantes, nulli parcentes, nocte ac die insidiis inuigilantes, milites Tabariæ crebris assultibus & bello lacessentes.

X. His diebus mille quingenti Peregrini, qui Paschali solennitate Ierusalem moram fecerant, reditum parantes, sed per regionem Sur transire metuentes, Regem supplici prece conuenerunt, quatenus conductum eius trans Sur habere mererentur, ne ab inhabitatoribus vrbis impugnarentur, parum resistere valentes, sicut fessi, & plurima inopia grauati. *Rex* videns illorum redeundi constantiam, trecentis ascitis militibus, viam cum eis vsque ad montana *Sur* tenuit. Sed in latibulo montium paulisper remoratus, Peregrinos præmisit, vt sic experiri posset, si qua virtus ciuium Sur ad insecutionem Christianorum Peregrinorum appareret. His verò præmissis, milites ciuitatis Sur ad quingentos egressi, Peregrinos procul ab vrbe transeuntes, ad trucidandum & captiuandum insecuti sunt multa vociferatione & tubarum strepitu ad perterrendos illos intonantes. Verùm Rex audita hac vociferatione, à latibulo & insidiis velociter exurgens, militibus in tergo affuit, plurimam cædem exercuit, quo vsque Sarraceni victi & attriti fugam arripientes, Sur viam remensi non prius portas introierunt, quàm ducenti ex eis capti & attriti sunt. Peregrini hac sola die via continuata, altera autem die audita Turcorum præsentia cum tot millibus, inito consilio, *Ptolemaidem* reuersi sunt, illic cum Rege moram facientes.

XI. *Rex* igitur intelligens, Turcorum audaciam nimium aggrauasse, longè lateque prædam contraxisse, ab assultu rarò quieuisse, vehementer indignatus, conuocat vniuersos, qui erant in circuitu Ierusalem & omnium ciuitatum, quas possidebat, & ad septingentos congregans equites, peditum quatuor millia, peregrino exercitui iurat & contestatur, non vltrà Rotgerum & remotos conchristianos Principes præstolari, nec longius pati Turcorum arrogantiam & calumnias. Et statim à *Ptolemaide* tam nouis Peregrinis quàm cæteris ascitis, trans Iordanem castra ageitauit, ipso natali Apostolorum Petri & Pauli: eo videlicet in loco, quo hactenus Turcorum per prata amœna & volu-

& voluptuosa ponebantur tentoria. *Turci* verò astuti hoc per latores comperto, tentoriis sublatis, in montem Thabor secesserunt, ac si Regem metuentes, & fugam maturantes, cum eo bellum committere non auderent. Sed vix ponebantur tentoria, & ecce *Malducus Dodechinusque* cum vniuerso comitatu suorum eruperunt à montanis Thabor, vt arena maris fortiter irruentes arcu & sagitta in castra Regis & suorum, graui bello & vulnere atroci præliantes, & Christianis acies impugnantes: donec Rex & tota manus suorum vim tot millium sustinere non valentes, sed fugam ineuntes, ad mille quingentos occiderunt, præter equites, quorum triginta interempti sunt. Cecidit illic *Reinerus de Brue*, miles imperterritus, *Hugo*, iuuenis nobilis & miles illustris; aliique quorum actus & bella laude & memoria dignissima sunt.

XII. Vix itaque Rege elapso, & Turcis loca campestria victoriosè obtinentibus, altera die *Rotgerus*, successor & hæres Antiochiæ, filius sororis Tankradi, cum quadringentis equitibus & sexcentis peditibus affuit, mirè molestatus de Regis infortunio & suorum casu, & quia itineris tardatione hesterno prælio ei ad opem esse non potuit: Affuit & *Princeps* ciuitatis *Tripolis*, non minus animo consternatus, quoniam sic à Turcis castra Regis cæsa sunt. Et post pauca affuerunt plurimæ acies Christianorum nauigio vsque ad Ptolemaidem adnectæ: quorum ex omni parte tam mari quàm terra affluentium sedecim millia in vnum collecta sunt. Rex tot millibus in breui congregatis, Turcos adhuc trans Iordanem in sua feritate persistentes aggredi statuit ex consilio omnium qui aderant: quatenus in capite eorum, Deo auxiliante, redderet malum, quod sibi suisque & vniuersæ regioni inferre conati sunt. Verùm *Turci* audito Regis aduentu & voluntate, à loco & regione Iordanis recedentes, *Romaniam* ingressi sunt, Regis Græcorum castella & ciuitates plurimas obsidentes & expugnantes.

XIII. *Rege* dehinc cum omni manu sua ab insecutione hostium *Ptolemaidem* reuerso, mense Augusto inchoante, peruenit ad aures Regis, quomodo nobilissima *coniux Rotgeri*, Ducis Siciliæ, fratris Boemundi, magnifici Principis, post obitum & exequias præfati mariti ad thalamum Regis magnopere properaret in apparatu copioso magnarum diuitiarum, & plurimo militum comitatu. Fuerunt ei duæ triremes, singulæ cum quingentis viris bello doctissimis, cum nauibus septem, auro, argento, ostro, gemmarum vestiumque preciosarum multitudine, onustis: præter arma, loricas, gladios, galeas & clypeos auro fulgidissimos, & præter omnem armaturam, quam ad defensionem nauium solent viri potentissimi comparare. In ipsa denique naue, in qua prædicta matrona manere decreuerat, malus auro purissimo tectus, procul radios ad solis claritatem exerebat; & vtraque nauis cornua auro & argento fabrili opere vestita, spectaculo admirationis omnibus erant ea intuentibus. In vna de septem nauibus viri Sarraceni & sagittarii, viri fortissimi, & claritate preciosarum vestium fulgentes, inerant, dono Regi adducti, & qui nullis in regione Ierusalem sagittandi arte inferiores habebantur. Huius itaque matronæ aduentu & gloria audita, Rex tres naues, quas vocant *Galeidas*, fœtas viris egregiis, & marinò certamine peritissimis, misit illi in occursum: sed ventorum turbine mari intumescente, nequaquam illi occurrere aut sociari potuerunt. Ventorum enim potentia naues longè iactatæ, tandem portu sinuque *Ascalonis* vespere sunt receptæ circa horam nonam, nequaquam nautis valentibus aut frustra conantibus iter per aquas tenere, propter ventum, qui eis nimium contrarius repugnabat.

XIV. *Ascalonitæ*, viris Christianis semper infesti, mox Christianorum signis recognitis, in Galeidis ferratis & armis occurrere & confligere cum eis accelerant. Sed post plurimam contentionem, & vtrinque sæpius factam incursionem, vna ex Galeidis Ascalonitarum, quinquaginta milites continens, attrita & submersa est; cæteræ expugnatæ & repulsæ sunt. Nec mora, Christiani ex omni parte præualentes in victoria, & in vnum coadunati, Deo prosperante, tranquillo ventorum flamine relato, & omni furore maris sedato, in virtute magna à portu & statione Ascalonis sunt egressi: sicque pacifico nauigio Ptolemaidem peruentum est. Nec mora, *Rex* aduentu tam gloriosæ matronæ cognito, cum omnibus primoribus regni sui, & vniuersis pueris domus suæ, in vestitu diuersi generis & pulcritudinis, in regio cultu, in equis & mulis, ostro & argento fulgentibus, in tubis & in omni dulcedine musicorum è naui egredienti affuit. Sed & plateæ mirificis & variis tapetibus stratæ, vici purpurei velis adornati in honorem tam nobilissimæ, & thesauris famosissimæ matronæ;

rutilabant, sicut decet Reges in omni gloria & pompa exaltari. Cum hac itaque
iucunditate & laude ea inducta, & Regi stabili connubio copulata, nuptiarum
magnus apparatus ornatusque factus est in regio palatio ciuitatis per dies aliquot;
thesauri plurimi ab ea in ærarium Regis translati, quibus multum Rex & vniuersi,
qui bellis Turcorum arma amiserant, nunc inæstimabiliter releuati & ditati
sunt. His iam nuptiis finitis, & Rege Ierusalem cum sponsa sua ascendere dispo-
nente, *Rotgerus* in Antiochiã, benignè à Rege commendatus, viam insistere dispo-
suit, cui noua Regina mille marcas argenti cum ostris preciosis, cum Byzantiis
quingentis, cum mulis & equis egregiis dono contulit: præter gregarios milites,
qui à longinquo Regi ad opem confluxerunt, quibus non modica præmia auri &
XV. argenti pariter collata sunt. Sic quibusdam ad sua redire feruentibus, quidam
viam per Romaniam in arido insistentes, ciuitatem *Stamiriam* applicuerunt, qui à
Græcis, viris Christianis, in omni administratione necessariorum clementer ho-
spitio suscepti sunt. Nec mora, *Turci*, qui à Rege ex Galilæa fugati, ciuitates & mu-
nicipia Regis Græcorum expugnata & attrita, præda & spoliis in nihilum redege-
rant, eiusdem ciuitatis mœnia aggressi, obsidionem in circuitu locauerunt, plu-
rimam vim, minas & terrores ciuibus inferentes. Hinc non post multos dies, &
post terribiles assultus, magistram portam vrbis in virtute nimia assilientes, mili-
tibus Græcorum, viris effœminatis, parum resistentibus, in securi & ascia ianuam
comminuentes, defensoribus tandem fessis, vnanimiter irruperunt; & in vniuer-
sos tam ciues, quam Peregrinos sagitta & arcu irruentes, non modicam cædem o-
perati, plurimos abduxerunt; vniuersaq; pecunia, & quæ ibi preciosa reperta sunt,
ab his sæuis prædonibus transportata sunt. In eadem verò ciuitate quidam de ex-
ercitu Christianorum hospitalitatis gratia moram facientes, ad quadraginta, ca-
pti & decollati sunt; sed non sine plurima sui sanguinis vltione: quia inæstimabili
virtute & bello à porta, ad quam defendendam locati erant, multis Turcis repul-
sis & occisis, inuicti perstiterunt, quo vsque ad portam, quam Græci tuebantur, ad-
XVI. uersarii immissi sunt. Quidam autem circiter septem millia, reditum per vi-
am maris continuantes, & prosperis velis ac sine turbine nauigantes, in festo S.
Martini ad portum & stationem insulæ *Cypri* applicuerunt, anchoras suas in pro-
fundum iacientes, & in aridum ab ipsis nauibus descendere festinantes. Nec
mora, ventus fortis ac vehemens, qualis per annos plurimos non est auditus à nau-
tis, mari incubuit, motum & feruorem intolerabilem reddidit, naues quassauit,
funes nauium suo impetu attriuit, anchoras à profundo sustulit, procellas sic con-
tra naues ampliauit, vt nauis in nauem discurrens sine remige mutuam dissolutio-
nem pateretur, & sic tota illa congregatio Christianorum cum vniuersa suppel-
lectile misera submersione absorberetur. Nulli euaserunt præter duas buzas, quæ
de numero tredecim nauium erant. Crastina autem, mari à feritate sua sedato,
tot millia corporum nobilium & ignobilium crebra illius inũdatione in ari-
dum sunt eiecta, vt vix trium hebdomadarum curriculo sepultura per camporum
XVII. planiciem illic à fidelibus conderentur. In anno secundo post nuptias Regis
Baldewini, exercitus *Regis Babyloniæ* copiosus nauali aduentu vsque *Sur* allapsus est
in assumtione B. Mariæ. Vbi insidias Christianorum alii molientes, alii rerum
mercationem facientes, post tertium diem natiuitatis ipsius Virginis iam mora
facta, reditum parauerunt. *Ptolemaidi* verò appropiantes, ordinauerũt nauales
acies, omni armatura aduersus Christianorum vires munitas: quarum duæ maio-
ris virtutis & multitudinis post tergum custodiam agentes, sed nimium rebus
& hominibus occupatæ, à longè plus milliari subsecutæ sunt. Ciues verò &
Regis milites *Ptolemaide*, qui solito more cotidie per mœnia diffusi erant, intu-
entes vela & malos Gentilium, Babyloniam remigantium, statim loricis & ga-
leis induti, tribusque Galeidis circiter quadringenti inuecti, vndis inferuntur,
vt naues subsequentes aliqua bellica arte vexatas captiuarent. Nauis verò ex
duabus, quæ nimis onusta erat armis & populis, effugere minimè valens, plu-
rima defensione armorum cœpit resistere ab hora diei nona vsque ad vesperam.
Sed tandem post nimiam cædem vtrinque illatam cœpit viribus deficere; captaq;,
vsque ad portum ciuitatis *Cayphas* perducta est. Apud Cayphas quidam Sarra-
ceni capti & vulnerati, custodiæ mancipati relinquuntur; incolumes verò, vsque
Ptolemaidem cum sua naue capta transmissi sunt cum pariter vulneratis Christia-
nis quibusdam. Sed vulneratis Christianis à tribus Galeidis expositis, cæteri
adhuc

adhuc incolumes Christiani, aliis assumtis secum sociis in duabus Galeidis, nauem, quæ amplius rebus, militibus & armis onerata & impedita, tardior ibat, insecuti, iam quinque Galeidis valdè assilientes cinxerunt. His econtra non minus validè se defendentibus, ac omni genere armorum sagittarumque iaculatione viriliter pro anima pugnantibus, postremò post nimium bellicum laborem à mane vsque ad medium diem vtrinque grauatis, ferè Gentilium nauis, quæ dicitur *Cattus*, ab eorum manibus defensa & elapsa est. Quod viri & milites Ptolemaide à mœnibus speculantes, & Christianorum Galeidas defecisse, consilio facto, ducentos ad subueniendum illis mittere constituerunt. Et sic nauis vndique crebro assultu illarum sine intermissione fatigata ac superata, vespere Ptolemaidem vi perducta est. De *Sur*, quæ *Tyrus* dicitur, duæ Galeidæ illis in auxilium processerant: sed videntes Gallorum constantiam & suorum defectionem, fugiendo in sua reuersæ sunt. Erant hac in naue mille viri pugnatores fortissimi, quos tota nocte ex iussu Regis ad custodiendum ciues multis vigiliis & armis obsederunt; & res eorum innumerabiles militibus diuisæ sunt. Ex Sarracenis alii decollati, alii in-
numerabili precio redemti & laxati sunt. Post hæc anno sequenti præfatus XVIII.
Malducus, vnus de præpotentibus Turcorum, post plurimam stragem & cædem Christianorum à partibus Romaniæ in Damascum rediens, apud Turcos & omnes gentiles nomine & fama exaltatus est, eò quòd præ omnibus ampliorem tyrannidem infideles CHRISTI exercuisset. Vnde *Dochinus*, Princeps Damascenorum, graui inuidia & indignatione tactus, omni versutia, qua nouit, interitum illius moliebatur; sed tamen occultè, ne odium suorum incurreret, à quibus idem Malducus propter nimiam dationem suam, & militiæ strenuitatem, valde carus habebatur. Quapropter dum sæpe circa mortem illius dolosa machinatione satageret, nec inter plurimas versutias locus hunc perimendi daretur, tandem hanc suæ fraudis reperit viam, qua virum mortificaret, nomenque eius deleret. Quatuor enim milites ex genere *Azopart* donis ac magnificis promissis cōuenit, quatenus clàm eum in armis furtiuis in die solēni in secreto oratorii sui, dum in cæremoniis ritus Gentilis intentus haberetur, subitò transfoderent; & sic ab eo dona recipere mererentur. Immissi igitur clàm oratorio Malducum intrantem, & cæremoniis securè insistentem, repentino impetu inuaserunt: quem acutissimo ferro pariter trans præcordia figentes, hæc prorsus ignorantem extinxerunt, fugaque elapsi sunt. *Dochinus* huius perfidiæ & homicidii conscius, licet tum dissimulârit, dum à suis rem actam comperisset, fictis lacrymis & planctu maximo sine cordis affectione de morte tam magnifici Principis cœpit conqueri; & mortis illius auctores vsquequaque persequi iussit & inuestigare. Sed fraus illius post modicum apud Turcos cœpit propalari: & ex eo die in odia & inimicitias illorum
incidit, multas insidias pro sua perfidia prorsus inexcusabili perpessus. In an- XIX.
no secundo post necem Malduci *Burgoldus* de regno Corrozan egressus, *Brodoan* Rex Alapiæ, & *Cocosander* de ciuitate Lagabria, cum quadraginta millibus Turcorum in terram Antiochiæ cum apparatu magno, & intolerabili armatura, profecti sunt, tentoria sua locantes in campestribus ciuitatum *Rossa, Royda*, & *Femie*, quarum suburbia tormentis lapidum atterentes & expugnantes, Femie verò nullatenus nocere valentes, totam regionem inibi præda & igne depopulati sunt. *Tommosam, Turgulant, Montfargiamque* ciuitates in virtute magna, & manu robusta, expugnantes, *Willehelmum* Principem Christianum de Perce, horumque præsidiorum præsidem, captum & vinctum abduxerunt; cæteros in eis repertos alios capitali sententia peremerunt, alios captiuatos tenuerunt. His in regionibus diebus hebdomadarum vndecim consedisse perhibentur. Rex verò *Baldewinus* Ierusalem tunc moram faciebat. Qui inuitatus ad auxilium militum CHRISTI, cum quingentis equitibus & mille peditibus, & cum eo Princeps Damasci *Dochinus*, nunc ipsi Regi fide alligatus, in plurimo equitatu versus Antiochiam iter accelerant. *Punctius*, filius Bertranni de Tripla, quæ est Tripolis, affuit in eodem comitatu cum ducentis equitibus & duobus millibus peditum vsque ad ciuitatem *Tarantriam* regia via profectus: Vbi *Rotgerus* de Antiochia, & *Baldewinus* de Rohas cum decem millibus equitum & peditum illis occurrentes, & hac in terra octo diebus moram facientes, castra metati sunt. *Turci* Regis audita præsentia & suorum copiis, versus ciuitatem *Malatinam* in montana fugam constitue-

runt: quia cum eo confligere diffidebant. Rex igitur comperto recessu Turco-
rum, redire cum suis disponens, *vxorem Tankradi*, quæ filia erat Regis Fran-
ciæ, secum duxit, quæ ex Regis consilio eidem *Puncto* copulata est, nuptiis glo-
riosè, & in omni plenitudine ac pinguedine, celebratis Triplæ, quæ sibi hæredita-
XX. rio iure à parentibus relicta est. Post reuersionem Regis, *Turci* sine mora ad
Gastum, Harech & *Synar,* ciuitates Gallorum, in fortitudine sua reuersi sunt, terram
inuadentes, omniaque illic reperta non parcè depopulantes. *Rotgerus* & *Baldewi-
nus* hoc audientes, plurimum de reditu Regis turbati sunt, eo quòd procul iam ab-
iens reuocari non posset. Et ideo consilio habito, ne ei nuncios in vanum dirige-
rent, suos tantùm ad quindecim millia collegerunt ex omni genere tam Franco-
rum quàm Armeniorum. Erant autem Turci in tres diuisi societates super fluuium
Farfar, qui inter duas ciuitates, Cæsaream Stratonis & Femiam, facit alueum. Pri-
mo denique diluculo in die exaltationis S. Crucis, Rotgerus & Baldewinus factis
aciebus ipsos Turcos aggressi sunt: vbi prælio commisso, quindecim millia Tur-
corum ceciderunt; pauci Christianorum occubuisse reperti sunt. Primo exerci-
tu sic attrito, Rotgerus ad alterum dum tenderet vociferatione magna, vniuersi
hostes metu attoniti, fugam ineunt ad vada prædicti fluminis; & vndis inuoluti &
suffocati, perierunt. Tertius dehinc exercitus hac Catholicorum victoria stupe-
factus, dum viarum errore diffugium faceret, fortè applicuerunt in regione *Ca-
mollæ*, in valle quadam iuxta castrum *Malbech*. Vbi *Dochinus* cum octo millibus
occurrens, grauiter cum eis præliatus est, tribus millibus illorum occisis, & mil-
le abductis captiuis. Erant enim inter hos Turcos fugitiuos multi de progenie &
sanguine Malduci, qui plurimum sibi sæpe aduersabantur, de eius perfidia & ne-
ce iniqua, vt propinqui illorum, in terra Corrozan apud maiores & minores que-
rimoniam facientes, & de nece propinqui vltionem exequentes. Hac de causa
Dochinus semper solicitus & suspectus, nunc Regi Baldewino & fidelibus Chri-
stianis fœderatus integrius adhærebat; Turcis vsquequaq; nocere non desistebat.
XXI. In anno tertio postquam Rex Baldewinus nuptias suprà dictas regaliter ce-
lebrauit, tempore autumni ducentis equitibus & quadringentis assumtis pediti-
bus, profectus est ad montem *Oreb,* qui vulgò appellatur *Orel:* vbi præsidium no-
uum curriculo dierum decem & octo firmauit, vt sic potentius terram Arabum ex-
pugnaret; & non vltrà mercatoribus transitus hinc & hinc daretur, nisi ex Regis
gratia & licentia; vel vllæ insidiæ aut vires inimicorum subitò adessent, quin fide-
libus Regis in arce constitutis paterent: & sic eis regia arx impedimento esset. Sic
huius præsidii munimine vndique firmato ad resistendum inimicis, Rex vt noua-
rum rerum semper erat auidus, sexaginta equitibus illustribus secretò conuocatis,
viam suam aperuit versus regnum Babyloniæ: si fortè in captione Sarracenorum
& Idumæorum, aut inuasione ciuitatum, aliquid insigne agere valeret. Et iam de-
serta loca vastæ solitudinis exuperans, in abundantia escarum, quæ mulorum ter-
go ferebantur, ad *Mare Rubrum* venisse perhibetur, in quo ipse & sui, à caloribus,
qui in terra hac grauissimi sunt, balneando recreati sunt, ac piscibus huius maris
refocillati. Ibi in monte *Sina* Monachos Deo seruientes audiens commorari, ad
eos per deuexa montis causa orationis & allocutionis, accelerare decreuit: Sed
rogatus eorum nunciis ad se præmissis, minimè ascendit, ne scilicet Monachi su-
specti propter Catholicum Regem, à Gentilibus de montis habitatione pelleren-
tur. Abhinc enim vsque ad Babyloniam ciuitatem intra quatuor dies veniri posse
XXII. referebatur. Verùm, quia sibi vires erant exiguæ, cum quibus vsque per loca
solitudinis in silentio descenderat; & quia nunc cœpit propter moras aliquas ple-
nè aduentus eius propalari: datum est ei ab amicis consilium, vt nequaquam vlte-
rius viam perageret; sed quantocyus Ierusalem in silentio securus repedaret. Si e-
nim introitus aut exitus ipsius Regis innotuisset, supra centum millia cuiusque
generis Gentiles ei in occursum confluentes in armis, vndique vias occupassent.
Nunc verò suorum consiliis acquiescens, & à terra egrediens in cautela qua no-
uerat, per vallem *Hebron* & præsidium *S. Abrahæ* redire disposuit. Vbi cum suis
pernoctans, corpora fessa cibariis terræ illius copiosè refecit: Dehinc viam,
quæ ducit Ascalonem, insistens, vniuersam prædam, quæ per campestria A-
scalonis vagabatur, in pascuis contraxit, camelos ducentos, armenta boum
plurima, greges ouium caprarumque: cum quibus potenter & sine persecu-
XXIII. tione Ierusalem reuersus est. Post dies aliquot *Ptolemaidem* descendens,
mense

mense Martio inchoante grauiter cœpit ægrotare; & de die in diem corporis molestia aggrauari. Quare thesauros, quos habuit in vasis aureis & argenteis multisque millibus Byzantiorum, pauperibus iussit partim erogari pro peccatis suis & animæ suæ salute; vinum, frumentum, oleum et hordeum, quod habebat in Ierusalem, & aliis in locis plurimis, item pauperibus & orphanis & viduis sine dilatione iussit distribui, vitæ suæ nimium incertus: Domui quidem suæ partem contulit; militibus quoque domesticis & aduenis, & cunctis, qui sibi in auxilio militari seruierant in conuentione solidorum, Byzantios, aurum, argentum & ostra plurima largitus est: Omnia debita sua persolui præcepit, & constanter admonuit, ne animæ suæ essent impedimento. Sed Deo volente, qui omnibus pœnitentibus dat vitam, & mortem transfert, huic iam nullam spem viuendi habenti, precibus & lacrymis pupillorum & viduarum sanitas redditur; & corporis sui debilitate alleuiata, ex toto athleta Christi conualuit. Iam enim antea tam valida illius ægritudine diuulgata, nauales exercitus *Babyloniorum*, qui *Sur* applicuerant, vt in ipsius Regis morte ciuitates Christianorum oppugnarent; nunc illius salute & sanitatis reparatione audita, sine aliqua mora viam aquarum in regionem suam tremens, absque vllius contradictione discesserunt.

XXIV. Dehinc Rege à languore suo releuato, *Arnolfus* Cancellarius Sepulcri Dominici, nunc antistite Gobelino mortuo, *Patriarcha* electus & constitutus est: Deinde Romam profectus, *à Paschali*, Pontifice Romano, benignè commendatus, & reuersus, & de omnibus obiectis excusatus, dominum Regem, ex admonitione & iussione ipsius Apostolici, cœpit arguere & monere, vt prædictam matronam, quam duxit vxorem, à thalamo suo amoueret propter adulterium, quo in prima coniuge, orta de Principibus Armeniæ, peccauit, eò quòd legitimas nuptias adulterinis illius fœdauit connubiis. Interdixit etiam illi hac de causa, quòd consanguinitatis eiusdem matronæ, ortæ de sanguine Gallorum, reus haberetur. Ex hac admonitione constituto consilio in vrbem *Ptolemaidem* in ecclesia S. Crucis, Rex ab vxore sua sequestratus est, Arnolfo Patriarcha hoc agente, & omni Clero & ipso iudicante: Illa verò tristis & dolens, ab hoc vinculo maritali Synodali lege soluta, in Siciliam nauigio est reuersa. *Rex* verò ab ipsa die & deinceps in obseruantia indictæ pœnitentiæ persistens, mira abstinentia & castimonia ab omnibus illicitis corpus edomuit, à Deo tactus & monitus.

XXV. Post aliquantum deinde temporis, audita querimonia super omnibus aduersitatibus quæ ab Ascalonitis fiebant Peregrinis, Ierusalem venientibus aut redeuntibus, Rex *Baldewinus* accepto consilio suorum ipsum Regem Babyloniæ expugnare decreuit; vt si fortè terra & regnum diuitiæque illius dissiparentur, minus Ascalon superbire & rebellare valeret; quæ sæpius opulentia regni & copiis armorum releuari & extolli solebat. Et iam veris tempore aspirante, assumtis ducentis & sedecim equitibus, quadringentis verò peditibus, bellico opere doctis & assuetis, viam insistit per loca arida & solitaria cum vehiculis cibariorum, non prædam aut quicquam contingentes de vniuersis locis Arabiæ, quæ illi aut familiaritate confœderata erant, aut aliquem respectum faciebant. Vndecim denique diebus iam via continuata cum omni manu prædicta, aperitur ei fluuius *Nilus*, qui perfluit regionem terræ Ægypti: in quem descendentes, à sudore loti sunt. Inde castra mouentes, die quadam feriæ quintæ ante mediam Quadragesimam, mense Martio applicuerunt in terminos cuiusdam ciuitatis, quæ vocatur *Pharamia*, muris, portis & mœnibus munitissima. Et hæc de regno Babyloniæ erat vrbs speciosissima, non amplius quàm trium dierum itinere à Babylonia distans. Sexta verò feria, quæ proxima erat dies, ordinatis aciebus & signis tantilli exercitus, loricis & galeis induti, aggredientes ipsam ciuitatem vacuam defensoribus, portas eius patentes ingressi sunt in virtute & assultu & clamore magno: vbi necessariarum rerum copiam inauditam repererunt in vino, frumento, oleo & hordeo, in carne & piscibus, & omnibus, quæ vesci possunt: Auri & argenti & totius preciosi ornatus nullus erat numerus; quod ibi repertum est, Vniuersi enim inhabitatores ciuitatis, repentè audita fama tam proximi aduentus Regis, omnis defensionis & rerum suarum obliti, fugæque tantùm intenti, procul ab vrbe recesserunt, solùm de vita & salute curantes. Rex & sui curriculo nouem dierum, itinere & inæstimabili calore torridæ plagæ corpora fessa & grauata recreantes, cibis & potibus abundanter repertis, sexta feria & Sabbato & ipsa Dominica quieuerunt, iuxta voluntatem suam

XXVI. omnia facientes. Dominica verò, die qua mediatur ieiunium, viri sensati, & de sua salute soliciti, conuenerunt Regem, in hunc modum loquentes: *Pauci sumus, & iam ciuitati & regno Babyloniæ virtus nostra innotuit, & hæc Babylonia non amplius hinc quàm via trium dierum remota esse perhibetur: ideo consilium ad inuicem conferamus, vt ab hac ciuitate exeuntes, viam, sicut deuouimus, continuemus, & non moram hic faciamus.* Rex itaque suorum consiliis satisfaciens, summo diluculo sociis admonitis, muros ciuitatis diruens, ignes vniuersis ædificiis turrium & ædium immisit, totis viribus ante omnes præcipuè stragi illius incumbens, ne Babyloniis vltrà vires & opem conferret. Hanc verò stragem, vt dictum est, dum Rex præ cunctis validius ac attentius exerceret in ruina murorum, in ædificiis incendendis, vltrà modum membris calore & labore vexatis, vehemente infirmitate corripitur, & magis a cmagis molestia corporis cœpit augeri. Iam verò tenebris relatis, & prorsus Sole subiato, vitam desperans, primores sui exercitus conuocans, debilitatem sui corporis detexit; nec se posse mortem nunc euadere, attestatur. Hac audita desperatione, & desolatione Regis, vniuersi à minimo vsque ad maximum cœperunt ingemiscere, fletus nimii ac lacrymæ ab oculis erumpere, & magna in cunctis facta est desolatio: nulli quippe spes aut fiducia redeundi vltrà Ierusalem erat, sed arbitrabantur se hoc in exilio capitali sententia esse perimendos.

XXVII. Ad quos corroborandos Rex, licet mirè aggrauatus esset, ait: *Quare sic, viri fortissimi & sæpius in periculis probati, animus vester in mei solius imminutione disturbatur, fletus, desolatio & dolores geminantur? Non, fratres mei dilectissimi, & commilitones dulcissimi, mors mei solius corda vestra sic mollescere & deficere faciat, & infirmare etiam in terra peregrina & inimicorum. Memento te in DEI nomine, quia mea virtus vnius est hominis: & quia adhuc inter vos quàm plurimi habeantur, quorum virtus & consilium parum aut nihil à meo distat. Et iccirco viri estote fortissimi, & in dolore mortis meæ tristes nequaquã effœminari incipiatis; sed decet vos solicitos esse, quomodo cautè redeatis in virtute armorum vestrorum, & regnum Ierusalem retineatis, sicut à principio DEO deuouistis.* Et hoc dicto, summa prece, & in fide atque obseruantia admonuit vniuersos, qui aderant, vt si obiret, nunquam corpus eius exanime in terra hac Sarracenorum sepulcro reconderent, ne ludibrio & derisui Gentibus haberetur; sed cum omni arte & labore, quo valerent, ad terram Ierusalem cadauer suum reportarent, & iuxta fratrem suum Godefridum sepelirent. Hoc audientes, & vix se à fletu cohibentes, respõderunt, quòd graue & importabile onus illis imponeret, cùm etiam impossibile esset in diebus grauissimi & æstiui caloris aliquod cadauer reseruare, tangere & portare. Ad hæc Rex magis instat, & admonet vniuersos; vt causa dilectionis suæ hunc laborem non recusarent. Et post hæc dicta sic precatur, dicens: *Statim cum mortuus fuero, precor vt aluum meum ferro aperientes, interiora mea tollatis, corpus verò sale & aromatibus conditum corio aut tapetibus inuoluatis: & sic ad catholicas exequias Ierusalem iuxta sepulcrum fratris mei referatur & sepeliatur.* Nec mora, Addonem cocum, qui erat de domo sua, accersitum sacramento alligauit in alui sui sectione & viscerum eiectione. Cui & ait: *Scias, me in breui moriturum, & iccirco sicut me diligis, aut viuentem atque incolumem dilexisti, & modò mortuo fidem serues, me ferro exentera, sale interius & exterius me apprimè frica; oculos, nares, aures & os meum non parcè imple, & cum cæteris me reportare non desinas: & sic desiderium meum scito te adimplere, & in hoc fidem mihi te credes eruare.* Et hoc disposito, feria tertia vehementius infirmitate vsque ad interitum cœpit torqueri in oculis suorum primatum & fidelium.

XXVIII. Illi vitæ eius defectionem intuentes, quia vir magnæ erat sapientiæ, dum adhuc incolumis esset, requirunt, quem post mortem suam velit hæredem regni Ierusalem locari aut coronari: quatenus ex eius consilio & decreto certius & sine lite coronandus posset constitui: Qui fratri *Eustachio* regnum destinauit, si fortè venerit; si verò ætate nequiuerit *Baldewinus* de Burg eligatur; aut talis, qui populum Christianum regat, ecclesias defendat, qui stabilis in fide maneat, quem nulla aduersariorum virtus terreat, aut merces leuiter corrumpat. Et hoc dicto, vir in terra natiuitatis suæ de Lotharingia ex nobili sanguine nobilissimus, Rex in regno Ierusalem gloriosissimus ac victoriosissimus, DEI athleta fortissimus, spiritum vitæ exhalauit, in fide CHRISTI stabilis, & in confessione DOMINI purgatus, Dominici Corporis & Sanguinis perceptione munitus. Iam sic defuncto Principe clarissimo in terra barbara, egregii Principes & commilitones, equites & pedites, præ dolore in lacrymas cum magno vlulatu & planctu fluxêre nimias; & amplius fletum congeminassent, nisi timor esset, quem in terra vndique hostili appre-

apprehenderunt, in tanti Principis amissione. Quapropter dissimulata illius morte & omni tristitia, sicut obnixè rogauit, sectus est aluus illius, viscera exposita & sepulta, corpus verò salsum intus & exterius, in oculis, ore, naribus & auribus, aromatibus quoque ac balsamo conditum, corio consutum ac tapetibus inuolutum, equis impositum, ac firmiter alligatum est: ita vt nulla Gentilium astutia percipi posset, eum obiisse; & sic in audaciam persequendi exercitum desolatum, vndique ebullientes, animarentur. Hac arte vbi corpus exanime compositum, hocque vehiculo cautè per terram peregrinam, per loca deserta & inuia deductũ, per regionem vallis *Hebron*, vbi castellum & sepultura sanctorum Patriarcharum, Abrahã, Isaac, & Iacob, vsque in hodiernum diem à fidelibus honoratur, reditum fecerũt, per dies continuos à dextris & à sinistris semper custodiam armatorum equitum & peditum habentes. Dehinc cum extincto corpore Regis in campestria *Ascalonis* applicantes, erectis signis & cuneis ordinatis, in sola virtute militari confidentes, sine impedimento & aliquo aduersariorum incursu, transisse perhibentur, quo vsque montana Ierusalem ipso die sancto celebri Palmarum vnanimiter cum regio cadauere ingressi sunt.

XXIX. Eadem denique die à monte Oliuarum dominus *Patriarcha* cum Clero suo post Palmarum consecrationem descenderat: cui de templo Domini, & de vniuersis ecclesiis, fratres occurrentes, ad diem festum conuenerunt in hymnis & laudibus, in celebratione diei sancti, quo & Dominus IESVS in asello residens, ciuitatem sanctam Ierusalem ingredi dignatus est. Sic verò omnibus conuenticulis Christianorum ad id solenne in laudibus DEI congregatis, ecce *Rex defunctus* in medio psallentium allatus est: in cuius visione voces suppressæ, & laudes humiliatæ sunt; fletus tam Cleri quàm populi plurimus auditus est. Veruntamen palmarum expleto officio, & omnibus per portam, quæ dicitur *aurea*, per quam Dominus IESVS ad Passionẽ veniens, immissus est, cum Rege defuncto intromissis: decretum est communi consilio, vt statim corpus exanime sepulturæ traderetur, quod diu reseruatum etiam fœtidum diutius reseruari, graue & inconueniens ab omnibus ferebatur. Nec mora, catholicis exequiis expletis, à domino Patriarcha terræ commendatus, iuxta fratris vterini Godefridi sepulcrũ in loco Caluariæ, in vestibulo Templi Dominici sepulcri Mausoleo, sicut decet Reges, in memoriam & honorem sui nominis, magno & mirifico opere, & marmore candido polito, inter cæteros sepultos promotus est; sicut & frater eius Godefridus eodem Mausolei honore sublimatus est. Iam sepulto tam clarissimo Principe Ierusalem, *Arnolfus* Patriarcha venerabilis præ dolore mortis tanti Regis, & athletæ CHRISTI, vehementi infirmitate corripitur; & spacio trium hebdomadarum malè habens, vitam finiuit, iuxta Patriarcharum sepulturam appositus.

XXX. Eodem die, quo Rex *Baldewinus* humatus est, & Arnolfus Patriarcha cœpit ægrotare, Clerus & populus tam rudis ecclesiæ tãto Rege ac defensore viduatus, de Regis restitutione agere cœperunt: dicentes non vtile esse consilium, vt Rege ac defensoris solatio locus & gens diu careret; & locus & terra à nullo defensi periret. Cumq; diuersi diuersa dicerent, tandẽ omnibus acceptũ fuit, vt *Baldewinus de Burg* in throno regni Ierusalem locaretur: eò quòd miles imperterritus, multa pericula in præsidiis pro salute Christianorum sæpè sustinuisset; & terrã Rohas strenuè ab omni assultu hostili defensam retinuisset. Et statim acclamatum est, illum coronam regni iure recipere, & dominum Patriarcham eum in Regem procreare & promouere: Venerat enim idem *Baldewinus* ad diem festum adorare in Ierusalẽ, de omnibus, quæ acciderant, nescius. *Patriarcha* autem adhuc viuens, licet ęgrotus, videns populi deuotionem & constantiam erga Baldewinum, quantulumcunque renitentem, & diuitias Rohas sibi sufficere protestantem, ipse assensum benignè attribuens, in Regem & dominum Ierusalem vnxit & consecrauit. Vnctus autem Baldewinus & cõsecratus in Regem, & in sanctæ Resurrectionis die præclara honoratus, honorificè est exaltatus in lætitia his diebus sacris iocundatus, & iustitiã DEI in omnibus deuotissimè operatus. Die verò statuta, sicut iustum est, & leges docent, vniuersis primoribus regni in palatium Solomonis Regis conuocatis, singulis beneficia contulit, fidem & sacramentũ ab his suscipiens; & honorificè quenque in sua remisit. Ciuitates verò, Neapolin, Samariam, Ioppen, Cayphas, castellũ S. Abrahæ, Ptolemaidem, Sagittam, Tabariam, & cæteras ciuitates & loca, quæ erant de regno Ierusalem, suo subiecit imperio, quosdam reditus eorum suis constituens priuatibus, quosdam verò suæ mensæ attitulauit. Mortuo Rege Baldewi-

no & Arnolfo Patriarcha, Baldewino quoque in Regem vncto, *Germundus*, vir bonæ conuersationis, ab omni Clero & populo in *Patriarcham* eligitur; & consecratus à sanctis Pontificibus, cathedram episcopalem Ierusalem meruit obtinere, ad regendum populum DEI viui, & corroborandam nouam & sanctam ecclesiam Ierusalem.

XXXI. In anno secundo regni *Baldewini de Burg*, noui Regis Ierusalem, principis Rohas ciuitatis, quidã *Sarraceni* de regno Arabiæ, quidam etiã de gente Idumæorum, quos moderni *Bidumos* vocant, armenta camelorum super triginta millia, boum centum millia, greges ouium & caprarum inaudita millia, de terra & regione sua educentes, & ad pascua cogentes in latere regni Damascenorum, illuc prosecuti sunt herbarum copiam, licentiâ & consensu Principis terræ Damasci, pro pacto Byzantiorũ, quod ipse Dominus terræ ab eis accepturus erat. Cum tot millibus, equites & pedites supra quatuor millia, ad custodiendos greges, sunt egressi de terra Ægypti & Arabiæ in lancea & gladio, & omni pinguedine cibariorũ necessariorum. Hi dum pacificè in latere regni Damasci super gregem suum custodiam agerẽt soliciti, nec quicquam metuerent fiducia *Dochini*, Principis Damasci, cuius gratia & licentia per pascua diffusi erant cum vxoribus & pueris, sicut mos est Gentilium: fama tantorum pastorum, à terra longinqua huc progressorum, attigit aures *Gozelini* de Curcenay, qui dono Regis Baldewini, fratris Godefridi, terram & reditus Tabariæ in beneficio obtinuit, eò quòd altis parentibus ortus, filius esset amitæ Baldewini de Burg, facti Regis Ierusalem. Hic ergò Gozelinus tam innumerabili gregum comperta multitudine in loco remoto & solitudinis, *Godefrido de Burs* & de terra ciuitatis Parisiorum, viro egregio, & militi clarissimo in omni opere bellico, fratrique eius *Willehelmo* indicare non distulit; & ad inuadendũ prædam vtrosque fratres adhortatus est. Qui illius adhortationi acquiescentes, centum & sexaginta equitibus, viris bello audacissimis, & prædarum auidissimis, peditibus verò sexaginta, in arcu, lancea & gladio ferocissimis, admonitis & congregatis, profecti sunt in regionem eandem, qua pastores, & pastorum custodes, fortissimi milites Arabes, Ægyptii, Idumæi accubabant, & armenta cum ouibus & capris spaciosè in longitudine & latitudine vagabãtur. Vt verò ad locum peruentum est, *Gozelinus* cum quinquaginta equitibus in vna acie à dextris attitulatus est ad subueniendum: *Willehelmus* totidem in suo cuneo ordinatis equitibus, galea & lorica indutis, sinistra ex parte procul positus remansit, vt vires auxiliatrices sociis bellum insistentibus conferret. *Godefridus* de Burs sexaginta equites in sua acie retinens, cum omni comitatu robustorum peditum in medio cõstitutus, audacter pastores pastorumque magistros impetit, prædam abducere conatus; & omnibus viribus rapinæ insistens, nimium processit inter manus defensorum gregis. Quatuor millia, cornibus & signis auditis, in momento affuerunt ad excutiendos greges: qui Godefridum cum suis coronantes, grauiter cum eis commiserunt, donec Godefridus & sui paucissimi tantorum vim sufferre nõ valentes, ad quadraginta in arcu, lancea & gladio ceciderunt: viri fortissimi, & vsque ad hanc diem in omnibus prælijs inuictissimi; singuli reditibus terrarum & locorum possessionibus ditati, in obsequio militari & ipsi equites sub se habentes, alius viginti, alius decem, alius quinque aut duo ad minus. Octo tantùm captiui abducti sunt, reliqui armis inimicorũ interierunt. *Willehelmus* audita vociferatione ad inuicem fortiter dimicantium, ascenso equo suo cum suis, dum subuenire vellet angustiatis, per fruteta & loca arida errore viarum retardatur; & sic sociis in magno positis periculo nequaquam succurrere valuit. *Gozelinus* verò intelligens casum & interitum suorum fortium, & ipse inter manus crudelium audacter inuolat, nullo tamen auxilio iam occisis sociis & attritis poterat prodesse. Referuntur autem supra ducentos Sarracenorũ in eodem prælio occisi esse. Pedites verò Christianorũ de sexaginta vix decem per densa & opaca loca elapsi sunt. Contigerunt hæc damna grauissima egregiorum militum ipso die Dominicæ Resurrectionis, quando omnes viri catholici solent quiescere à laboribus & cunctis seditionibus, vacare eleemosinis & orationibus. Existimo igitur, quia hac de causa dati sunt in manibus inimicorũ, quòd tam sanctissima die rapinis inhiabant; & iccirco suorum auxilio per inuia errantium destitutos fuisse.

XXXII. Tam lacrymabili strage fortissimis viris peremtis, crudelis rumor ad Regem *Baldewinum*, ab Ierusalem profectum, & *Ptolemaide* commorantẽ, transuolat de nece et infortunio nominatorum Principum, quorum auxilio & consilio ecclesia Ierusalem confortata, multum de die in diem proficiebat. Quo audito, & morte

morte Godefridi, dilectissimi militis, agnita, concussum est cor illius dolore vehementi, & vultus eius ab omni hilaritate decidit; ac vniuersorum corda, qui his Paschalibus feriis lætitia affluebant, in luctum & gemitum per omnes vicos & plateas ciuitatis Ptolemaidis commutata sunt. Nec mora, vniuersis incolis ciuitatis Ierusalem conuocatis in vltionem confratrum occisorum, & de vniuersis locis Christianorum habitationis, Rex cõtraxit exercitum; & vsque *Bethan* cum sex milibus veniens, tentoria sua per campestria locari iussit. Nocte eadem cœpit tædere exercitum Ierusalem & cæteros, qui conuenerant, viæ & vltionis huius, eò quòd Damascenorum ciuitas nimium vicina, & Turcorum armis munita erat. Interea dum sic hæsitarent, *Idumæi*, exterriti fama aduentus noui Regis, diffisique de ope Turcorum, & illorum fidei leuitate, decreuerunt Regi dare quatuor millia Byzantiorum pro cæde suorum: vt sic eius gratia & cõsensu deinceps securè & pacificè gregem suum custodiant, & nulla eis vis inferatur. Quod Rex consilio suorum fieri concessit, videns populi sui, proficisci nolentis, constantiam. Accepta Rex hac auri massa, *Ptolemaidem* rediit, pro anima Godefridi & pro animabus cæterorum occisorum, eleemosynas fieri constituens, & plurimas Missarum celebrationes.

Item ipso in anno secundo Regis Baldewini secundi in Sabbato sancto eiusdẽ Resurrectionis, qua Godefridus & prædicti milites in crastino sunt ab Idumæis trucidati: quando iugis de cœlo gratia DEI ad corroborandam fidem Dominicæ Resurrectionis, in lampade olei in Sepulcro Dominico reposita, flammam in momento suscitat ad incendendum hac nocte Paschalem cereum: quidam Peregrini circiter septingenti, qui adorato Domino IESV ante Sepulcrum ipsius venerabile, & qui viso miraculo ignis cœlitus accensi, in gaudio & hilari corde ab Ierusalem descenderant, vt fluenta Iordanis visitarent iuxta ritum fideliũ, vbi iam à montanis vsque ad castellum *Cuschet* & de *Burgewins* processissent in solitudinis loco: ecce *Sarraceni* de Sur & Ascalone assunt, armis fortissimè Peregrinos incurrentes, & cum eis prælia conserentes. Peregrini sicut inermes, & multis diebus via aggrauati, cibis pro nomine IESVS attenuati, citò superati in fugam versi sunt: quos impii carnifices insecuti, trecentos in ore gladii peremerunt, sexaginta captiuos tenuerunt. His miseriis & cædibus auditis in Ierusalem & circuitu eius, *Rex* & dominus Patriarcha *Germundus* cum omnibus viris, magnis afflicti sunt doloribus. Quare milites in vltionem fidelium interfectorum sine mora dirigunt: Sed frustra hi ad arma contendunt, viamque insistunt. Nam Sarraceni post stragem hanc fugitiui facti sunt; & in mœnibus Sur & Ascalonis cum captiuis Christianis, cum spoliis Christianorum, immissi sunt. XXXIII.

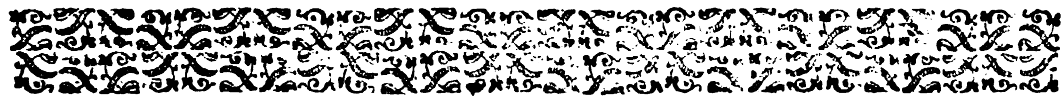

FVLCHERII CARNOTENSIS GESTA PEREGRINANTIVM FRANCORVM CVM ARMIS HIERVSALEM PERGENTIVM.

ANNO ab incarnatione Domini, millesimo nonagesimo quinto: regnante in Allemania, *Hainrico* Imperatore dicto, in Francia rege *Philippo*: cùm in vniuersis Europæ partibus mala multimoda, vacillante fide, inolescerent: præerat vrbi Romæ papa secundus *Vrbanus*, vir egregius, vita, & moribus: qui semper Ecclesiæ sanctæ statum sublimius prouehendum, super omnia consultè ac strenuè moderari satagit. Videns autem Christianitatis fidẽ enormiter ab omnibus, tam clero quã populo, pessundari; & terrarum principibus incessanter certamine bellico, nunc istis nunc illis inter se dissidentibus, pacem omnino postponi; bona terræ alternatim diripi; multos iniuriosè vinctos captiuari, & in carceres teterrimos truculentissimè subrui, supra modum redimi; vel intus trifariam angariatos scilicet inedia, siti, algore, obitu clãdestino extingui; loca Sancta violari, monasteria, villasq; igni cremari, nulli mortalium parci, diuina & humana ludibriis haberi: audiens etiã interiores Romaniæ

(margin, beside opening lines: I. A.D. 1059.)

A.D. 1095. prouincias, à Turcis super Christianos occupatas, impetu feroci perniciosè subdi pietate compatiens, dilectionisque DEI nutu permotus, Alpes transmeando, in Gallias descendit, atq; in Aruernia Concilium legationibus competenter vndique præmonitum, apud *Claromontem*, quæ sic vocatur ciuitas, fecit coadunari, trecentis decem tam episcoporũ quàm abbatum assistentium bacculis deputatis. His itaque, die adhæc prænotato, ad se conuocatis, adlocutionem dulciflua diligenter conuentus causam innotuit. Nam sub Ecclesiæ lugentis voce querula, planctum non minimum expressit; & de mundi fluctuantis tempestatibus tantimodis, vt superius præfatum est, fide subruta, sermonem prolixũ cum eis tenuit: deinceps, rogitatu supplici, cunctos exhortatus est, vt resumptis fidei viribus cum ingenti sollicitatione ad expugnandas Diaboli machinationes viriliter se animarent; & Ecclesiæ sanctæ statum crudelissimè à nephandis debilitatum, in honorem pristinum competenter erigere conarentur: *Dilectissimi fratres*, inquit, *Apostolatus apice DEI permissu, orbi terræ prælatus, occasione necessaria supereminente, tanquam monitionis diuinæ legatus, ad vos DEI seruos, has in partes condescẽdi Vrbanus. Et quos dispensatores ministeriorũ DEI æstimaui, tales & fideles, simulationis explosa eluuione, reperiri optaui. Quod si aliquid gibbosum vel tortuosum, modestia rationis iustitiaq; semota, contra legem DEI obsistat, præsente subfragamine diuino, diligenter expedire satagam. Dominus enim supra familiam suam; vt ei pro tempore pabula modesto sapore condita ministretis, vos dispensatores constituit: beati autem eritis, si fideles tandem dispensationis exactor vos inuenerit. Pastores etiam nuncupamini: videte autem ne mercenarii more fungamini. Veri ergo Pastores & bacculos semper in manibus habentes, estote; nec dormitantes, gregem vobis commissum vndique conseruate. Nam si per incuriam vestram aut negligentiam, ouem quamuis lupus abripuerit, mercedem nimirum vobis paratam apud Dominum nostrum amittetis: & delictorum flagris primitus asperrimè cæsi, postmodum verò in custodiam funestæ conuersationis truculenter subruemini. Vos verò iuxta sermonẽ Euangelicum,* Sal estis terræ: *Quod si defeceritis, ambigitur quomodo saliatur. O quanta salitio. Vere necesse est, vos plebem idiotam, & mundi lasciuiæ supra modum inhiantem, sapientiæ sale corrigendo salire: ne delictis putrefacta, dum eam alloqui quandoque voluerit, Domino insalsa puteat: nam si vermes, hoc est peccata, causa desidiæ procurationis vestræ, in ea repererit, illico vilipensam in præcipitium spurciciarum eam subigi præcipiet. Et quia tantum perditum ei restaurare nequiueritis, vos iudicio dampnatos à familiaritate dilectionis suæ, prorsus exterminabit. Sed huiusmodi sallitorem oportet esse prudentem, prouisorem, modestum, edoctum, pacificum, scrutatorem, pium, iustum, æquum, mundum. Nam quomodo indoctus doctos, immodestus modestos, immundus mundos efficere valebit? Quod si pacem oderit, quomodo pacificabit? Aut si quis habuerit manus suas sordidatas, quomodo sordes alterius coinquinationis tergere poterit? Lectum est, etiam quod* si cecus cecum duxerit, ambobus cauea patebit. *Cæterum vos ipsos prius corrigite, vt in reprehensibiliter subditos queatis emendare. Si quidem amici DEI vultis esse: quæ sentitis ei placita, libenter exercete: res Ecclesiasticas præcipuè in suo iure constare facite: & vt symoniaca hæresis nullatenus apud vos radicet, cauete: ne vendentes ac ementes pariter flagris flagellati Dominicis, per angiportus ad exterminium confusionis miserabiliter propellãtur. Ecclesiam suis ordinibus omnimode liberam ab omni seculari potestate, sustentate: Decimasq; DEO proprias de omnibus terræ cultibus fideliter dari facite; nec vendantur, aut retineantur. Quod qui Episcopum ceperit, omnino exlex habeatur: Quod qui monachos vel clericos vel sanctimoniales, & eorum famulos ceperit, aut expoliauerit, vel peregrinos vel mercatores, anathema sit. Raptores, & domorum combustores, & eorum consentientes, ab Ecclesia extorres, anathemate feriantur. Summo opere igitur considerandũ est quã multandus sit pena, qui aliena diripit, si inferni dampnatione percutitur, qui propria nõ largitur. Sic enim diuiti in Euangelio memorato contigit: qui non idcirco punitus est, quod aliena abstulisset, scilicet quia rebus acceptis, seipsum male dereliquit. His vero, vt dictum est, iniquitatibus,* inquit, *Karissimi, mundum vidistis grauissimè diu confusum fuisse: adeo vt nullus in aliquibus prouinciarum vestrarum, sicut nobis à referentibus patefactum est, per inbecillitatem forsitan iustificationis vestræ, vix tutè per viam gredi audeat, quin vel die à prædonibus, vel nocte à latronibus, aut vi aut ingenio maligno in domo vel extra, subripiatur. Quapropter* Treuiam, *sic vulgariter dictam, iam dudum à sanctis patribus nostris determinatam, reformari oportet: quam firmissimè vnusquisque vestrum in episcopatu suo teneri faciat monendo flagito. Quod si aliquis siue auiditate, siue superbia seductus, eam sponte infregerit, DEI auctoritate, & huius Concilii decretorum sanctione anathematizetur.* His & aliis pluribus competenter dispositis, cuncti assistẽtes, tam clerus quam populus, DEO gratias agendo, dictis domini Vrbani pontificis summi, voluntariè aspirauerunt; & fideli pollicitatione decreta illa bene tenenda confirmauerunt. Sed aliud ilico, non minus tribulationis superius memoratæ, sed & aus

Marginal references: Matth. 5, 13 (beside "Sal estis terræ"); Matth. 15, 14 (beside "si cecus cecum duxerit"); Ioh. 2, 14, 15 (beside "vos radicet, cauete"); Luc. 16, 19 (beside "diuiti in Euangelio").

& aut maius, aut pessimum, ex altero mundi climate, Christianitati obesse adiecit, A.D. 1095.
inquiens: *quoniam, o filii DEI, si pacem apud vos tenendam & ecclesiæ iura tenenda fideliter conseruanda sustentare, virilius solito DEO polliciti estis, extat operæ pretium vt insuper ad quoddam aliud negotium DEI & vestrum, emendatione Dominica nuper vegetati, probitatis vestræ valitudinem versetis. Necesse enim est, quatinus cum fratribus vestris in Orientali parte habitantibus, auxilio vestro iam sæpe proclamato indigis, accelerato itinere succurratis. Inuaserunt enim eos, sicuti plerisque vestrum iam dictū est, vsq. Mare Meditaraneū, ad illud scilicet quod Brachiū sancti Georgii vocant, Turci & Arabes, apud Romaniæ fines; & terras illorum Christianorum magis magisq. occupando, lite bellica iam vice septuplicata victos superauerunt, multos occidendo vel captiuando, ecclesiasq. subuertendo, regnum quoque vastando. Quos quidem si sic aliquandiu quietè permiseritis, multos latius fideles DEI supergredientur. Qua de re, supplici prece hortor, non ego, sed Dominus vt cunctis cuiuslibet ordinis tam peditibus quàm equitibus, tam pauperibus quā diuitibus, edicto frequenti vos,* CHRISTI *præcones, suadeatis, vt ad id genus nequam, è regionibus nostratibus exterminandum, tempestiuè Christicolis opitulari satagant. Præsentibus dico, absentibus mando;* CHRISTVS *autem imperat. Cunctis autem illuc euntibus, si aut gradiendo aut transfretando, siue contra paganos dimicando, vitam finierint, peccaminum remissio præsens aderit: Quod ituris annuo, dono tanto inuestitus à DEO. O quantum dedecus si gens tam spreta, degener, & dæmonibus ancilla, gentem cuncti potentis DEI, fide preditam, &* CHRISTI *nomine splendidam, sic superauerit! O quanta improperia nobis ab ipso Domino imputabuntur si eos non iuueritis qui professione Christiana censentur, sicut & nos. Procedant,* inquit, *contra infideles ad pugnam iam incipi dignam, tropheo explendam: qui abusiuè priuatum certamen contra fideles consuescebant distendere quondam. Nunc fiant milites, qui dudum extiterunt raptores: nunc ritè contra barbaros pugnent qui olim contra fratres & consanguineos dimicabant: nunc æterna præmia nanciscantur, qui dudum pro solidis paucis mercenarii fuerunt: Pro honore duplici laborēt, qui pro detrimento corporis & animæ se fatigabant. Quinimmò, hic tristes & pauperes, illic locupletes; hic inimici domini, illic amici eius erunt. Ituris autem mora nō differat iter: sed propriis locatis, sumptibusq. collectis, cessante bruma, verno subsequente, Domino preuio tramitem alacriter intrent.* His dictis, & audientibus gratanter ad hoc animatis, nihil actu tali dignius æstimantes, statim plures astantium se ituros; & cæteros absentes, inde diligenter se exoraturos spoponderunt, de quibus fuit vnus Episcopus Podiensis, *Ademarus* nomine, qui post ea vice fungens Apostolica, cunctū DEI exercitum prudenter & consultè rexit, & ad negotia peragenda viuaciter animauit. Taliter in Cōsilio, quæ diximus statutis, & ab omnibus benè confirmatis, absolutionis benedictione data, tunc discesserunt; & hoc nescientibus postmodum ad mansiones suas regressi, pro vt gestum fuerat dilucidè diuulgauerunt. Quod vt passim per prouincias edictum est, iurisiurandi firmitudine pacem, quam dicunt *Treuiam*, inuicem tenendam constituerunt. Deinceps verò multi cuiuslibet artis fungentes officio, comparata remissione peccatorum, se profecturos, defecatæ mentis intentione, deuouerunt, quò sum ire iussum fuerat. O quàm dignum erat & amœnum, nobis omnibus Cruces illas cernentibus, vel sericas vel auro textas aut quolibet genere pallii decoras, quas in clamidibus suis aut birris siue tunicis, Peregrini, iussu Papæ prædicti, post votum eundi, super humeros suos consuebant. Sane pugnatores DEI meritò victoriæ signo insigniri & muniri debebant, qui ob honorem eius ad præliandum se præparabant: Et qui significans sub agnitione fidei circa se sic pinxerunt; denique diriuatum significatum verius adepti sunt: Speciem insignierunt, vt rem speciei consequerentur. Patet & quidem, quia meditatio bona, bonum opus machinatur agendum: opus verò bonum, salutem lucratur animæ. Quod si bonum est, bene meditari; melius autem est post cogitatum, opus iustum patrari; optimum est, ergo compendium salutare, quod per dignam actionem animæ victui nactum est. Vnusquisque igitur bonum cogitet, quod opere digno meliorando compleat: vt optimum quod non deficiat in æternum, emeritus tandem miles percipiat. Taliter *Vrbanus*, vir prudens & venerandus, est meditatus opus, quo postea floruit orbis. Nam pacem renouauit, Ecclesiæque iura modos in pristinos restituit: sed & paganos de terris Christianorum, instinctu viuaci effugari conatus est. Et quoniam cuncta quæ DEI sunt exaltare omnimodè studebat, omnes ferè paternitati suæ, sub obedientia libenter se dediderunt. Sed diabolus qui ad detrimentum hominum semper insistere nititur, & veluti leo quærit circinando quem deuoret: huic aduersarium quendam nomine *Guibertum*, superbiæ stimulo irritatum, ad confusionem populi concitauit: qui dudum Imperatoris Baioariorum proteruitate suf-

A.D. 1095. fultus, dum prædecessor *Gregorius*, qui & *Hildebrannus*, in sede iure habebatur, apostolicatus officium vsurpare cæpit: ipso Gregorio à foribus basilicæ sancti Petri excluso. Et quia peruersè sic egit, populus eum melior cognoscere noluit. *Vrbano* autem rectè electo, & ab episcopis Cardinalibus consecrato, maior & sanctior pars populi, post Hildebranni excessum, obediendo aspirauit. *Guibertus* autẽ sustentamine Imperatoris prædicti, & plerorumque ciuium Romanorum irritamento animatus, Vrbanum quamdiu potuit à monasterio sancti Petri alienum fecit. Sed dum ab ecclesia illa sic eliminatus erat, per regiones incedens, populũ in aliquantis deuium DEO conciliabat. Guibertus vero ob ecclesiæ principatum turgidus, Papam procliuem oberrantibus se ostentabat; & Apostolatus officium, licet iniustè, inter consentientes exercebat; & Vrbani facta tamquam irrita vili pendebat. Vrbanus tamẽ eo anno, quo primitus Franci, Hierusalem ituri, per Romam transierunt, totam omnino potestatem Apostolicam adeptus est: auxilio cuiusdam nobilissimæ matronæ *Matildis* nomine, quæ in Romana patria tunc potestate multâ vigebat. Guibertus vero tũc in Alemannia erat. Itaq; duo Papæ Romę præerãt: Sed cui horum obediretur, à quam plurimis ignorabatur, vel à quo consilium posceretur, vel quis ægrotis mederetur. Alii huic; alii alteri fauebant. Pro vt aspectibus hominũ patebat, Vrbanus prosperior & iustior erat: putandus est rectè fortior, qui cupiditates, tanquam hostes subicit. Rauennæ vrbis Guibertus episcopus erat, honore & diuitiis opulentus valde splendebat; mirandum, quare sibi tam locupleti tantũ non sufficiebat. Qui etiã ab omnibus exemplar iustæ actionis & humilitatis considerari debebat, cur temerè philopompus, inuadere præsumpsit regendum sceptrum imperii DEI? Sanè non est vi rapiendum; verùm cum ratione & deuotione suscipiendum. Debet susceptor non pro honore tumere, scilicet cõmissum sibi fideliter procurare; & quę dignitati honoris tanti pertinent, si dispersa fuerint, oportunè regregare. Nec mirum si mundus tunc inquietaretur totus & conturbaretur: quoniã si Romana ecclesia, in qua principalitas correctionis vniuersæ Christianitatis obtineretur, turbine quolibet confunditur, confestim accidit membra sibi subdita, à capitaneis fibris dolore diriuato, passibiliter compatienter debilitari. Ea enimverò Ecclesia, mater scilicet nostra, lacte cuius educabamur, documento instrui valebamus, consilio muniebamur, ab illo superbo Guiberto, vehementer percussa erat. Cumq; caput sic tritum est, continuò membra læsa sunt. *Si caput ægrotet, cætera membra dolent.* Sed quia capite sic læso, etiam membris marescentibus dolore diriuato: quia in partibus omnibus Europe, pax, bonitas, fides, in ecclesiis & extra, tam à maioribus quàm minoribus, viriliter subigebantur: necesse erat, vt malis tantimodis dimissis, monitione à Papa Vrbano sic exorsa, contra paganos, saltem certamina inter se & contra se dudum consueta, distenderent. Nunc igitur ad inceptum reuerti, congruum est. Nam de iter agentibus Hierosolimam & quid euntibus accidit; & quantum res & labor ipse paulatim, iuuante DEO, proficiendo claruit, decet amplius nescientibus enucleari: quod ego ipse *Fulcherius Carnotensis*, cum ceteris Peregrinis iens, postea, sicut oculis vidi, diligenter & sollicitè in memoriam posteris collegi.

II. A.D. 1096. Anno ab incarnatione Domini millesimo nonagesimo sexto, mense Marcio, post *Concilium*, de quo dictum est, *Aruernicum*, quod in mense Nouembri dominus *Vrbanus* tenuit, alii paratu perniciores aliis, iter sanctũ carpere ceperunt: alii quidem mense Aprili, vel Maio, vel Iunio, siue Iulio, nec non Augusto seu Septembri atque Octobri, pro vt sumptuũ oportunitas occurrit, subsequuti sunt. Quo anno pax & ingens abundantia frumenti & vini, per cuncta terrarum climata exuberauit: disponente DEO, ne panis inopia in via deficerent, qui cum Crucibus suis, iuxta eiusdem præcepta, eum sequi elegerant. Et quia competens est principum sic peregrinantium nomina in memoria teneri: *Hugonem magnũ* Philippi Regis Francorum fratrem nomino; qui primus heroum mare transiens, apud *Duratam* vrbem in Bulgaria cum suis allitauit: sed imprudenter cum agmine raro vadens, ibi ab ipsis ciuibus captus est; & vsque ad Imperatorem Constantinopolitanum perductus: vbi per aliquantum temporis, non omnino liber moratus est. Postque eum *Buiamundus* Apulus, Roberti Guischardi filius, origine tamen Normannus, per eundem tramitem, cum exercitu suo meauit. *Godefridus* quippe Dux Regni Lotariensis, per Vngarorum patriam iuit cum gente multa. *Raymundus* verò comes Prouincialis, cum Gothis & Gasconibus; *episcopus quoque Podiensis*, per Sclauoniam transierunt. *Petrus heremita* quidam, multis sibi adiectis peditibus, sed militibus

militibus paucis, primitus per Vngariam perrexit: cuius gētis postea satrapha fuit A.D.
quidam *Galterius*, *sine pecunia* dictus: miles quidem optimus, qui postea inter Nico- 1096.
mediam & Niceam vrbes, cum multis consociis suis, à Turcis occisus fuit. Mense
verò Septembri *Robertus* Normanniæ comes, Guillermi regis Anglorum filius, iter
arripuit, collecto sibi exercitu magno de Normannis & Anglis atq; Britannis: cū
quo ruit etiam *Stephanus* comes Blesensis Theobaldi filius, & *Robertus* comes Flandriæ; adiectis his, & multis aliis nobilibus. Itaq; tanto collegio ab Occidentalibus partibus procedēte, paulatim per viā, diatim, de innumera gēte cōcreuit exercitus exercituum vndiq; conuenientiū, vt de linguis pluribus & regionibus multis videretis multitudinem infinitam. Non tamen omnes in vnum exercitus congregati fuerunt, donec ad Niceam vrbem peruenimus. Quid ergo dicam? Insulæ marium & omnium terrarum regna concussa à DEO sunt: vt sit credendum adimpleri Dauidis prophetiam qua in Psalmo dixit: *Omnes gentes quascunq; fecisti, venient, & adorabunt corā te Domine:* & vt de iure tandē dicant illuc peruenientes: *Adorabimus in loco vbi steterūt pedes eius.* De hoc itinere, etiā plurima in Prophetiis legimus. O quantus erat dolor! quanta suspiria! quot ploratus! quot lamenta inter amicos! cum maritus derelinqueret vxorem suam sibi tam dilectam, pueros quoq; suos, possessiones quantaslibet, vel patrem, vel matrē, aut fratres, aut parentes. Et quamuis tot lachrymæ pro amicis ituris sic ante eosdem, ab oculis remanentium funderentur; nequaquā proinde mulcebantur, quin propter amorem DEI, cuncta quæ possidebant relinquerent; indubitanter credentes centuplum illud percipere, quod Dominus promisit sequentibus se. Tunc coniux coniugi, ponebat terminum reuertendi: quod si vixerit, infra tres annos ad eam repatriabit: commendabat sic eam Domino, osculū porrigens, & pollicens se rediturum. Illa autem timēs non amplius videre eum, nō valebat præ dolore se sustentare, quin ad terram rueret exanimis; lugens pro amico suo, quem perdit viuum, quasi iam mortuū: ille verò tamquā nil pietatis habēs, & tamen habens; nec fletui vxoris suæ, neq; filiorum neq; amicorum quorumcumq; cōdolens, & tamen clam condolens; sed duro animo constans, abibat. Tristitia remanentibus; gaudiū autem euntibus erat. Quid dicere possimus inde? *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.* Igitur nos Franci occidentales per Italiā, exeuntes Galliā, transeuntes, cum vsq; *Lucam* peruenissemus, inuenimus prope vrbē illam *Vrbanum* apostolicū, cum quo locuti sunt comes Robertus Normannus, & comes Stephanus; nos quoque cæteri qui voluimus. Et ab eo benedictione suscepta, gaudenter *Romā* iuimus. Et cum in basilica beati Petri introissemus, inuenimus ante altare homines *Guiberti*, Papæ stolidi, qui oblationes altari superpositas, gladios suos in manibus tenētes, inique arripiebant: alii vero super trabes eiusdē monasterii cursitabant; & inde deorsum vbi prostrati orabamus, lapides iaciebant. Nam cū viderent aliquem Vrbano fidelem, ilico trucidare eum volebant. In arche autem vna monasterii inerant homines Vrbani, qui eam sollicitè custodiebant in ipsius Vrbani fidelitatem; & aduersantibus sibi, pro vt poterant, obsistebant. Satis proinde doluimus, cum tantam nequitiam ibi fieri vidimus: sed nil aliud facere potuimus, nisi quod à Domino vindictā inde fieri optauimus. Nec mora inde facta, multi qui nobiscum illuc vsq; venerunt, ad domos suas ignaui redierunt. Nos autem per mediā *Campaniam* & *Apuliam* euntes, peruenimus *Barrum*, quę ciuitas optima, in maris margine sita est: Ibiq; in ecclesia sancti Nicholai fusis ad DEVM precibus nostris, portū tunc adeuntes sine mora transfretare putauimus; sed absentibus nautis, & preuaricante fortuna: tempus etiam tunc erat hyemale, quod nobis nociuum obiecerunt: oportuit *Rotbertum* comitem *Normaniæ* in Calabriam diuertere, & toto brumali tēpore illic hyemare. Tunc tamē comes *Flandrensis Rotbertus* cum cohorte sua trāsfretauit. Tunc plurimi de pauperibus vel ignauis, inopiam futuram metuentes, arcubus suis venditis, & baculis peregrinationis resumptis, ad mansiones suas regressi sunt. Qua de re viles tam DEO quam hominibus facti sunt: & versum est eis in opprobrium. *Anno igitur Domini millesimo nonagesimo septimo*, reducente III.
verno tempore mensem Martium, comes statim Normannus, & comes Ste- A.D.
phanus Blesensis, qui iuxta eum similiter tempus expectauerat oportunum, mare 1097.
repetierunt. Et classe parata, nonas Aprilis, quod tūc die sancti Pascha euenit, apud portum *Brundusianum* rates cum suis conscenderunt. O quam incognita & inuestigabilia sunt iudicia DEI! Vidimus enim nauim vnam inter cæteras, quæ non superceminente occasione aliqua, per medium, subito euentu prope litus maris subcrepuit: vnde ferè quadringenti vtriusq; sexus demersi perierunt; de quibus laus

Psal. 85. 9. — Psal. 117, 22.

A.D. 1097. iocunda Deo statim sonuit. Nam cum corpora iam mortua qui circunstabāt prō posse recollegissent, inuenerunt in carnibus quorundam, scilicet super spatulas, Crucis in modum notas insignitas: nam quod in pannis suis viui gestauerunt, competebat, Domino volente, in ipsis in seruicio suo sic præocupatis, idem signū victoriosum sub fidei pignore permanere: etiam patefieri considerantibus, tali miraculo merito dignum erat eos, defunctos sub misericordia Dei, iam quietem vitæ perhennis adeptos fuisse: vt verissimum pateret id compleri quod scriptum est: *Iustus qua morte præocupatus fuerit, in refrigerio erit.* De reliquis autem iam cum morte luctantibus, vix pauci vitam retinuerunt. Equi verò & muli sub vndis extincti sunt: pecunia quoque multa perdita est. Quod infortunium cum videremus, pauore grandi confusi sumus, in tantum vt pleriq; cordis debiles nondū naues ingressi, ad domos suas reuerterentur, peregrinatione dimissa, dicentes nunquam amplius in aquā sic deceptionē se infigere. Nos autem in omnipotenti Deo spem nostram penitus ponentes, artemonibus sursum leuatis, tuba sonante multa Devm proclamando, & gubernante ipso, in pelagus nos impegimus, vento aliquantulū flante. Cumq; per tres dies vento deficiente in fluctibus altis detineremur, in quarto die iuxta vrbem *Duratū*, quasi decem miliariis interstantibus, portui sanè aplicuimus: duo tamen portus, classem nostrā susceperunt. Tunc autē quidē iter siccū letabundi resumpsimus; & ante vrbē prefatā postea perreximus. Itaq; Bulgarorū regiones, per montiū prærupta, & loca satis deserta transiuimus. *Demonis* ad flumē rapidum cū venimus omnes, quod sic ab incolis terræ vocitatur: & merito: vidimus enim in illo flumine diabolico quàm plures, dū vadare pedetentim sperabant, torrētis impetu diro, quod nullus cernentiū iuuare poterat, mersu repētino perire: qua de re, lachrymas multas ibi pietate dimisimus: & nisi equites cū equis dextrariis, inuaso illo peditibus auxiliū ferrēt, multi modo simili, vitā ibi perderent. Tūc iuxta ripam castra nostra metati sumus: & ibi vna nocte pausauimus. Montes vasti nobis vndiq; præerāt, in quibus nemo incola parebat. Mane quidē, aurora clarescente, classicis sonantibus, iter nostrū arripuimus: conscendendo montē, quē *Bagulatū* nuncupāt. Postea verò, montanis post positis, tandē peruenimus ad flumen, quod vocatur *Baldarius*. Et quod antea nisi nauigio transiri solitū erat, opitulante Deo, qui suis semper vbiq; præsens subuenit, letanter vadando transmeauimus. Quo transito, sequenti die ante vrbem *Thessalonicam*, bonis omnibus habundantem, tentoria tendimus nostra.

IV. Mora autem per quatuor dies ibi facta, deinde *Macedoniam* transigentes, per vallem *Philipensium*, postq; per *Lucretiam & Crisopolim* atque *Cristopolim* cæteras quoq; vrbes quæ sunt in Græcia, *Constantinopolin* peruenimus. Ibi quidē ante vrbē tentoriis nostris extensis, per quatuordecim dies lassitudinē nostram releuauimus. Et quia ciuitatem illam ingredi non quiuimus, quoniam Imperatori nō placuit: timebat enim ne fortè aliquid dampnum ei machinaremur: stipendiū quotidianum extra muros allatum nos emere oportuit, quod præcepto Imperatoris nobis ciues afferebant. Nec permittebat Imperator introire in ciuitatem multos insimul: sed honoratim, vel quinq; vel sex de potentioribus, ad horam in ecclesiis ingredi sinebat. O quanta ciuitas nobilis & decora! quot monasteria, quotq; palacia sunt in ea, opere miro fabrefacta! quot etiā in plateis vel in vicis opera, ad spectandum mirabilia. Tædium est quidem magnum recitare quanta sit ibi opulentia bonorum omnium, auri & argenti, palliorū multiformiū, sanctarumq; reliquiarū. Omni etiam tempore nauigio frequenti, cuncta hominū necessaria illuc afferuntur. Ibi insuper, vt spero, ferè viginti milia spadones, assidua habitatione cōuersantur. Cùm autem nos satis fatigatos requie recreassemus, tunc Optimates nostri, accepto consilio, facti sunt homines Imperatoris: & pepigerūt fœdus cum ipso, sicut iam ipse postulauerat ab eis; quod similiter iam fecerāt sub iureiurādo, qui nos in itinere ipso antecesserant, *Buamundus* scilicet, & dux *Godefridus*: comes autem *Raymondus* hoc facere tunc recusauit: Comes verò *Flandriæ*, sic sicut alii, iusiurandum fecit. Nam erat eis necesse vt taliter cū Imperatore amicitiam solidarent; vt tutius quærerent, & acciperent ab eo consilium & auxilium, præsens & futurum, tam sibi, quàm omnibus qui nos secuturi erant, per eundem tramitem. Quibus idcirco ipse Imperator præbuit de nummismatibus suis quantum placuit; de equis, & de palliis & de pecunia sua, qua nimis indigebant ad tantum iter explendū. Hoc expleto, mare, quod *Brachium sancti Georgii* vocatur, transfretauimus. Tunc ad *Niceam* vrbem properauimus: quoniam obsidione Buamundus, & dux Godefridus,

defridus & comes Raymondus, & comes Flandriæ à medio Maii iam obsidebant A.D. 1097. quam vrbem possidebant *Turci* orientales Pagani acres animi, & arcubus sagittarii. Hi quidem de Perside iam à quinquaginta annis, Euphrate fluuio transito, terram Romaniæ totã vsq; Nichomediã vrbem sibi subiugauerant. O quot capita cesa, & ossa occisorũ vltra Nicomediam in campis iacentiũ tunc inuenimus! qui sub ipso anno, ignaros, & vsui sagittario modernos Turci peremerãt: vnde moti pietate, satis lachrymas fundimus. Cumq; audissent qui Niceã vrbẽ iam obsidebant, venire principes comites nostros, *Rotbertum* scilicet Normannũ, & *Stephanum* Blesensem, gaudenter eis & nobis obuiam venerunt; & vsq; ad locum vbi tabernacula nostra extendimus, ante vrbem in partem Australem, deduxerunt. Iam semel Turci congregati se parauerant, volentes vel obsidionẽ ab vrbe si possent excutere; vel de militibus suis vrbem melius munire: sed à nostris fortiter & ferociter repulsi, occisi sunt ex eis ferè ducenti. Cùm autem viderent Francos tam animosos, & probitate validissimos, secesserunt refugi in Romaniam interiorem, quo adusque tempus oportunius aggrediẽdi eos sentirent. Nos quippe in ebdomada Iunii prima, postremi ad obsidionem venimus. Tunc de exercitibus plurimis, vnus illic exercitus effectus est, quorum centum milia loricis & galeis muniti erant: Quem, qui de numero sapiebant, sexies centum milia ad bella valentium esse æstimabant: exceptis inhermibus, videlicet clericis, monachis, mulieribus, & paruulis. Quid igitur insuper? Si omnes qui de domibus suis egressi votum iter iam inceperant simul illic adessent, procul dubio sexagies centum milia bellatorum essent. Sed alii de Roma, alii de Apuleia, alii verò de Vngaria, vel Sclauonia, labore recusato, domos suas redierant: vel in locis multis, milibus multis occisis; & nobiscum multi eundo infirmati, vitam finierãt defuncti. Multa cymiteria videretis in callibus & in campis, in lucis, de Peregrinis nostris sic sepultis. Sciendum, quia quamdiu Niceam vrbem circũsedimus, nauigio marino, cõsensu Imperatoris, victus nobis ad emendũ illuc est allatus. Tũc Heroes nostri fecerũt machinas fieri, arietes, scrofas, turres ligneas petrarias. Distendebantur arcubus sagittæ, iaciebantur lapides; hostes nobis nosq; illis vicem certaminis, pro posse reddebamus. Sæpe cum machinis illis armati vrbem assilliebamus; sed muro forti nobis obstante, cassabatur assultus. Sæpe de Turcis, Sæpe de Francis, sagitis vel lapidibus percussi, interibant. Verè doleretis, & pietate suspiraretis, cum aliquem de nostris prope murũ quoquomodo trucidassent, & summissis vncis ferreis quos viminibus deorsum dimittebant, corpus interempti, aliquando loricati, sursum ad se rapiebant, quod nullus nostrum audebat nec poterat ab eis extorquere: Corpore tunc expoliato, cadauer foras iaculabantur. Sed cũ quinq; septimanis vrbem circumsedissemus; & multotiens assultibus Turcos pauidos fecissemus: facto interim placito per legationes apud Imperatorẽ, callidè reddiderũt ei vrbem, cum iã ipsa vi & ingeniis valde coercita esset. Tunc Turci intromiserunt in eã *Turcopulos* ab Imperatore missos, qui vrbẽ cum pecunia interna, domino suo Imperatori, sicut eis preceperat, seruauerunt. Quapropter pecunia illa retenta, iussit Imperator de auro suo & argento atq; palliis proceribus nostris dari: peditibus quoq; distribui fecit de nummis suis æneis, quos vocant *tartarones*. Die quidẽ illo, quo Nicæa sic est comprehẽsa, siue reddita, vnius mensis solsticio repercussus est: tertioq; Kal. Iulii, cum Barones nostri ab Imperatore cõcessum abeundi accepissent, à Nicea discessimus interiores Romaniæ regiones adituri. Sed cũ per duos dies iter egissemus nostrum, nunciatum est nobis quod Turci, prætentis nobis insidiis, in planis per quæ transituros nos arbitrabantur, præliaturi expectabãt: Hoc autẽ cum audiuissemus, nihil ob id audacitatis amisimus. Sed cũ sero illo speculatores nostri plures ex illis à longè vidissent, statim nos inde monuerunt: propter quod tentoria nostra nocte illa excubiis vndiq; conseruari fecimus. Manè autem facto, quod accidit Kal. Iulii, sumptis armis, & monente cornu, aduersus eos per alas consequuti, tribunis & centurionibus cohortes & centurias ducentibus, vexillis leuatis, ordinatè ire cepimus. Hora diei secunda, ecce præcursores eorũ speculatoribus nostris appropiauerunt. Quod cum audissemus, protinus tẽtoria nostra, iuxta quoddam arundinetum, metari fecimus, vt expeditius clitellis, id est sarcinis, depositis promptiores ad preliandum essemus. Quo facto, en Turci, quorũ princeps & Admiratus erat *Soliman*, qui Niceam vrbem & Romaniam in potestate sua tenebat, congregatis sibi Turcis ab Orientalibus partibus, qui triginta dierũ itinere & eoamplius, in auxiliũ eius mandati venerant: Aderantq; cũ eo quã plures Admirati, videlicet *Amudaradigiũ, Miriatos, Comardigũ, Amirchai, Lachin, Boldar*

A.D. 1097. *gis Caradigum* multique alii: qui omnes in ſimul erant trecenta & ſexaginta millia pugnatorũ ſcilicet ſagitariorum. Mos enim eorũ eſt, talibus vti armis. Equites erãt omnes; Nos autẽ vtrũq;, pedites & equites. Sed nobis tunc deerãt, dux *Godefridus*, & comes *Raymondus*, atq; *Hugo magnus*: qui per duos dies iuſipienter ſe à nobis ſubtraxerant cum gente maxima, tramite biſurco: vnde nobis dampnum inreſtaurabile accidit, tam de noſtris occiſis; quàm Turcis non retentis, vel interfectis. Sed quia tardè legatos noſtros inde habuerunt, ideo tardè nobis ſuccurrerunt. Turci autẽ audacter vlulatibus cõcrepãtes, pluuiã ſagittarũ vehemẽter nobis iacere ceperũt. Sed ictibus tã crebris nos ſtupefacti, mortuiq;, & multi leſi, mox timidi verſi ſumus in fugam: nec erat mirandũ; quia cunctis nobis tale bellũ erat incognitũ. Iamiamq; ex altera parte arundineti, agmina denſa ex eis ad vſq; papiliones noſtros vehemẽter irruerant, qui de rebus noſtris intus arripiebant, & de gente noſtra occidebant: cum fortè, diſponẽte DEO, Hugonis magni & comitis Raymondi & ducis Godefridi præcurſores, tali infortunio à poſteriore parte accurrerũt: & cum vſq; ad tentoria noſtra iã fugati fuiſſemus, ſtatim qui ingreſſi fuerant à papilionibus ſe remouerũt: putantes propter eos tam cito nos regredi: ſed quod audaciam vel probitatẽ ſuſpicati ſunt pauorẽ nimiũ ſperare poſſent. Quid dicam? Nos quidẽ in vnũ conglomerati, tamquam oues ouili clauſæ, trepidi & pauefacti ab hoſtibus vndiq; vallabamur, vt nullatenus aliquorſum procedere valeremus. Quod nobis viſum eſt propter peccata noſtra ſic contigiſſe. Nam quoſdã luxuria polluebat; quoſdã verò auaricia, vel ſuperbia vitiabat. Clamor erat ingens æthera feriens, virorũ ac mulierum atq; infantiũ, necnon & Paganorũ qui ſuper nos irruebant. Iamq; nulla ſpes erat vitæ. Tunc reos & peccatores nos omnes eſſe fatebamur, miſericordiã à DEO deuotè poſtulantes. Aderat ibi *epiſcopus Podienſis*, patronus noſter, & quatuor alii: aderantq; ſacerdotes quam plurimi, albis induti veſtimentis, qui Dominum humillimè depoſcebant, vt virtutẽ hoſtiũ proſterneret; & nobis dona miſericordię ſuę infunderet: plorando cantabãt; cantantes orabant. Tũc currebant multi ad eos, qui confeſtim mori timentes cõfitebantur eis peccata ſua. Tunc noſtri proceres, *Robertus* Normaniæ comes, & *Stephanus* Bleſenſis, & comes *Flandriæ Buaumũdus* quoq; pro poſſe eis reſiſtere, & eos ſepe nitebãtur inuadere: ipſi quidem à Turcis fortiter impetebantur. Sed forſitan ſupplicatione noſtra Dominus placatus: quia nec nobilitatis pompæ, nec armis lucidis triumphare fauet; ſed menti piæ & virtutibus diuinis munitæ, in neceſſitate piè ſubuenit: paulatim vigorem tunc nobis præſtitit, & Turcos magis magiſq; debilitauit. Nam viſis cõſociis noſtris, qui poſtremi properabant ad adiuuandum nos, laudantes DEVM audaciam reſumpſimus; & per turbas & cohortes eis reſiſtere niſi ſumus. Heu! quot de noſtris die illo poſt nos lentè venientes in via occiderunt! A prima diei hora vſq; ad ſextam, nos, vt dixi, anguſtè coërcuerunt: ſed tunc paulatim nobis animatis & de noſtris ſociis concretis, affuit mirabiliter Diuina gratia; & quaſi momẽto ſubitaneo, Turci omnes viſibus noſtris dorſa fugitiui verterunt. Nos vero poſt eos vehementer vociferantes, per montes & valles perſecuti eos ſumus: quos fugare non ceſſauimus, donec anteriores noſtri curſores ad tentoria eorum peruenerũt: vbi, alii de rebus eorũ, & de tentoriis ipſis onerauerũt eorundẽ equos & camelos plures, quos pro timore illic reliquerãt: alii verò Turcos fugientes vſq; ad noctẽ perſecuti ſunt. Sed quia famelici & fatigati erant equi noſtri, paucos ex eis retinuimus. Grande autẽ miraculum DEI fuit, quod die craſtino & tertio nõ ceſſauerũt fugere; quãuis eos nullus, niſi ſolus DEVS amplius fugaret. De tanta autẽ victoria nos facti lætiſſimi, DEO gratias omnes exſoluimus, quia noluit iter noſtrũ omnino adnichilari; ſed ad honorẽ ſui & Chriſtianitatis, honorabilius ſolito proſperari: vnde ab Oriẽte vſq; ad Occaſũ fama perſonabit perhennis. Tũ quidẽ, poſt eos iter noſtrũ modeſtè calcauimus. Turci verò ante nos fugiẽtes, cateruatim mãſiones per Romaniã ſibi quęſierũt. Tũ perreximus *Anthiochiã*, quam prænominant *peruam*, in prouincia Pſidie; deinde *Iconium*: in quibus regionibus, ſepiſſimè pane cibariiſque ſatis indiguimus. Nam Romaniam, quæ terra eſt optima & fertiliſſima bonorũ omniũ, inuenimus valde à Turcis vaſtatã & deploratam. Multotiens tamẽ videretis tantam gentis multitudinẽ de raris culturis, quas interdum per loca inueniebamus, bene refocillari ſupplemento illius DEI qui de quinque panibus, & duobus piſcibus, quinque milia hominum cibauit. Inde ſatis lætabamur; & congaudentes, dona miſericordiæ DEI hæc eſſe, profitebamur. Tunc autem verè vel rideretis vel forſitan pietate lachrymaremini, cum multi noſtrûm iumentis egentes, quia de ſuis iam multa perdiderant, verueces,

capras, sues, canes, de rebus suis, scilicet pannis vel panibus, seu qualibet sarcina A.D.
peregrinorum vsui necessaria onerabant: quarũ bestiolarũ terga videbamus, mo- 1097.
le fascis grauis, esse corrupta: Equites, etiam supra boues cum armis suis interdum scandebant. Sed quis vnquam audiuit tot tribus linguæ in vno exercitu, cũ ibi adessent Franci, Flandri, Frisi, Galli, Britoni, Allobroges, Lotharingi, Allemani, Baiorarii, Normanii Scoti, Anglici, Aquitani, Itali, Apuli, Yberi, Daci, Græci, Armeni. Quod si vellet me alloqui Britannus vel Teutonicus, neutro respondere saperem. Sed qui tot linguis diuisi eramus, tanquam fratres, sub dilectione DEI, & proximi, vnanimes esse videbamur. Nam si de rebus suis aliquis aliquid perderet, per quam plurimos dies id diligenter tamdiu qui inuenisset deferret secum, donec inquirendo illum qui perdidisset, reperiret; & inuentum libenter redderet: hoc enim competit his, qui iustè peregrinantur. Cùm autẽ ad *Eracleã* vrbem peruenissemus; vidimus signum in celo quoddam, quod alburno splendore fulgens tunc apparuit in modum ensis figuratũ, cuspide versus Orientem protento. Sed quid futurum promittebat nesciebamus: sed præsentia & futura Domino cõmittebamus. VI.

Ad oppidũ optimũ quoddã quod *Mariscum* nominatur, tũc profecti sumus, vbi per tres dies quieuimus: sed cum ex hinc viam vnius diei proculcassemus; & nõ longè ab Antiochia Syriæ, sed quasi tribus diebus essemus, ab exercitu discessi: & cum domino *Balduino* comite, Godefridi ducis antefati fratre, in sinistræ partẽ prouinciæ diuertimus. Erat quippe miles quàm optimus, probitate & audacia valde famosus: qui antea relicto exercitu cũ illis quos secum duxit, vrbẽ, quam dicunt *Tharsum* Ciliciæ, ausu magno ceperat, quã tamen *Tancredo* violenter abstulit; qui iam in ea homines suos, Turcis ei cõsentiẽtibus, intromiserat. Relictis itaq; ibi custodibus, Balduinus ad exercitũ rediit. Itaq; cõfidens in Domino, & in valore suo, collegit secũ milites paucos, proficiscens versus Euphraten fluuiũ: & comprehendit ibi castra plurima tã vi quã ingenio; interq; vnũ cępit per optimũ, quod vocatur *Turberes*: hoc pacificè reddiderũt ei qui in eo habitabãt Armeni, & alia plurima huic subdita. Cũ autẽ fama de eo longè lateq; iã circumuolasset, misit ad eũ legationẽ qui Princeps erat ciuitatis *Roais* id est *Edessa*, quę satis est nominata, & de bonis terrę vberrima: Est illa in Mesopotamia Syriæ, trans flumen prædictũ Euphratẽ, viginti ferè miliariis; & ab Antiochia distans, quasi centũ vel paulo plus. Mãdatus est itaq; Balduinus vt illuc iret; & efficerẽtur inuicẽ amici, quamdiu ambo viuerẽt, tanquã pater & filius: quod si dux ipse Edessenus fortè obiret, statim Balduinus, àc si filius eius esset, vrbẽ & terram suam, quãtamcumq; possidebat, in hereditate possideret. Non enim habebat filiũ nec filiã. Et quoniã à Turcis se defẽdere nõ poterat, volebat Græcus ille & se & terrã suam ab ipso Balduino defendi, quẽ & milites suos bellatores audiuerat esse probissimos. Hoc audito postquã legati iureiurando fecerũt eum inde credulũ, cum minimo exercitulo suo, scilicet octoginta militibus, pergens transiit Euphratẽ: quo transito, nocte tota perproperè prope castra Sarracenorũ, hinc & inde linquentes ea, valde pauidi perreximus. Quod cum audissent Turci qui in *Samosatẽ* oppido forti erant, insidias nobis in via, per quã ituros nos opinabantur, prætenderũt. Sed cũ nocte alia, quidã Armenus in castello suo diligenter nos hospitatus fuisset, intimatũ est nobis quod ab hostibus illis insidiãtibus prę cauere nos oportebat: quapropter diebus duobus illic delituimus. Sed cũ tantam morã fastidirẽt illi, die tertia subito insultu de loco insidiatorio prosilierũt; & ante castellũ in quo eramus, signis leuatis accurrerunt; & prædam quã in pascuis ibi reperierunt, ante conspectum nostrũ arripuerunt. Nos autẽ contra eos egressi, quia pauci eramus, bellare cũ eis non quiuimus: qui cum nobis sagittas iacere ceperunt, nullũ de nostris, iuuãte DEO, sauciauerunt: Ipsi autẽ vnum de sociis suis occisum lancea, in cãpo reliquerunt, cuius equum, qui eum subuertit, retinuit. Tunc abierunt; nos autem ibi remãsimus. Sequenti vero die iter nostrum resumsimus. Miraremini, cũ ante castra Armeniorũ transiremus, & nobis obuiã cũ Crucibus & vexillis, pro amore CHRISTI humillimè procedebãt; & pedes nostros & pannos osculabãtur: eò quòd audierãt nos à Turcis eos defensuros, sub quorũ iugo tãdiu depressi fuerãt. Peruenimus tãdẽ *Roais*: vbi princeps vrbis predictus, & vxor sua, vnà cũ ciuibus suis, gaudẽter nos susceperũt: & quod Balduino polliciti fuerãt, indilatè cõpleuerũt. Cũq; per quindecim dies illic morã fecissemus, ciues vrbis machinati sunt principem illum scelestè occidere; & Balduinũ in palatio ad dominãdũ sublimare. Odio enim eũ habebãt. Dictũ est, & factũ est. Vnde Balduinus tamẽ, & sui, valde cõtristati sunt, quia pro eo

A.D. indulgẽtiã impetrare nequiuerũt. Cum autẽ principatũ illius, dono ciuiũ Balduinus suscepisset, protinus aduersus Turcos, qui in patria erat, litem bellicã mouit, quos multotiens vel victos vel occisos superauit. Contigit tamen de nostris plures à Turcis interemptos fuisse. Ego vero *Fulcherius Carnotensis*, capellanus ipsius Balduini eram. Volo autem de exercitu DEI, sermonem quem deliqui resumere.

1097.

II. Mense Octobri, peruenerunt Franci *Antiochiam* Syriæ, flumine transito quod *Fernum*, vel *Orontem* nominant. Ante vrbem iussa sunt tentoria extendi, intra primũ ab vrbe lapidem: vbi postea certamen pessimum vtrinque persæpe factum est: nam cum de ciuitate Turci prosilirent, multos de nostris occidebãt; vice tamẽ reddita, se quoq; superatos lugebant. Est nempe *Antiochia* ciuitas magna ambitu; situ forti, & muro valida: quæ & ab hostibus externis nunquã poterit comprehendi, si tantũ inhabitãtes pane muniti eam defendere voluerint. Estq; in ea basilica vna, satis veneranda, in honore sancti *Petri Apostoli* dedicata; vbi sedit in cathedra in episcopum sublimatus, postquã à Domino principatum Ecclesiæ, clauibus acceptis regni cælestis, suscepit. Est & altera in honore *beatæ Mariæ* fabrefacta: Suntq; aliæ plures ecclesiæ decẽter cõpositæ. Quæ quãuis sub potestate Turcorũ diu extiterant, DEVS tamẽ cuncta præsciẽs, nobis eas integras reseruauit, vt à nobis quandoq; in eis honoraretur. Tredecim ferè miliariis, distat mare ab Antiochia. Et quia Fernus fluuius inibi mare incidit, per eiusdem alueum fluuii vsq; prope Antiochiã, naues de de longinquis partibus bonis refertæ omnibus, deducuntur. Itaque tam per mare quàm per terram munita bonis, abundat ciuitas diuitiis multimodis. Principes autem nostri, cum eam ad capiendum tam difficilem prospexissent, iureiurando cõfirmauerunt inuicẽ eam obsidione cohibere, donec, DEO suffragante, aut vi aut ingenio possent eam capere. Tum verò inuenerunt in flumine prædicto naues, cum iuxta illud deambularent: quas capientes coaptauerũt sibi de eis vnum pontem, per quẽ postea transierunt ad negotia sua facienda, cùm antea pedetentim vadare per flumen illico non valerent. Sed cũ Turci à tanta multitudine Christiana se obsideri circumspicerent, timentes quòd nullomodo ab eis excuti possent, inito consilio inuicem, misit *Gracianus* Antiochiæ Admiratus filium suum *Sansadolẽ* nomine, ad *Soldanũ*, hoc est ad Imperatorem Persidis, precantes vt eis citissimè succurreret: quia in nullo alio spem auxilii habebant, præter Mahumet aduocatum eorum. Ille autem illuc sic destinatus, legationẽ perproperè gessit. Qui vero remanserunt, custodierunt vrbem, interim auxilium prestolantes mandatum: & contra Francos dampna multimoda frequenter machinati sunt. Franci quoque, calliditati eorum pro posse obsistebant: contigit enim die quadam septingentos Turcos ab eis interemptos esse: & quia Francis insidias parauerant, ab insidiantibus similiter superati sunt: virtus enim DEI, presens ibi affuit. Nam nostri omnes sani regressi sunt, excepto vno ab illis sauciato. Heu! multos de Christianis, qui in vrbe cõuersabãtur, scilicet, Græcis, Syris, Armenis, Turci rabie occidebant permoti; & petrariis & fundibulis suis capita occisorum, Francis cernentibus, extra muros eiiciebant: qua de re gens nostra valde tristabatur. Odio quidem Christianos illos habebant; quoniam ne forte Francos quoquomodo munirent, metuebant. Cùm autem aliquandiu Franci vrbem circumsedissent; & prouinciam affinem rapinantes pro victualibus necessariis sibi, vndiq; deuastassent; & panem ad emendum nusquam inuenire possent, contigit eos famem magnam sustinere: vnde omnes valde desolati sunt; & multi latenter cogitauerunt de obsidione aufugere, siue per terram siue per mare. Non enim habebant quicquam stipendii, vnde viuere possent: quos etiam oportebat victũ suũ longe querere, cum ingenti timore elongando se ab obsidione aut quadraginta aut sexaginta miliariis: vbi, videlicet in montanis, à Turcis insidiãtibus, persæpe occidebantur. Hæc autẽ incommoda putabamus sic Francis contigisse propter peccata sua, quibus multi cõstringebantur: & quod vrbem tam longuo tẽpore capere non poterant. Nam plurimi, tam superbiæ, quàm luxuriæ atq; rapinæ immodestiâ debilitabantur. Tum proinde facto consilio, eiecerũt feminas de exercitu, tã cõiuges, quã immaritatas; ne luxuriẽ sordibus coinquinati Domino displicerẽt: illæ verò, in castris affinibus tũc sibi hospitia assumserũt. Desolati enim omnes erant, tam fame quã occisione quotidiana; tam diuites quàm pauperes; & nisi DEVS eos, tamquam bonus pastor oues suas, gregatim constringeret, procul dubio omnino inde aufugerent, licet obsidionem iurassent obtinendam. Multi tamen propter panis necessitatem, per plures dies quærebant per castella propin-

quiora, quæ victui suo erant necessaria; nec postea reuertentes ad exercitum, obsidionẽ penitus dimittebant. Tum temporis vidimus vnũ ruborẽ in cœlo mirabilẽ: A.D. 1098. insuper sensimus terræmotũ magnũ, qui nos pauidos reddidit omnes. Multi etiã viderũt quoddã signũ in modũ Crucis figuratũ, colore alburnũ, versus Oriẽtẽ recto tramite incedẽs. *Anno autẽ Domini millesimo nonagesimo octauo*, postquã illa regio VIII. Antiochena, circumquaq; à multitudine gentis nostræ prorsus deuastata fuisset, magis magisq; maiores & minores fame nimia vexati sunt. Tũc famelici comedebant surculos fabarum in agris adhuc crescentiũ, herbasque multimodas & sale inconditas; carduos etiam qui propter lignorum deficientiam non bene cocti linguas manducantium depungebant; equos, asinos, camelosque, canes etiam, & mures: pauperiores, etiam bestiarum coria comedebant; & quod nefas est dicere, mures, & grana in stercoribus reperta: frigora, flagra, calores, pluuias densas, propter DEVM perpessi sunt. Tentoria etiam iam erant inueterata, imbrium inundationibus putrefacta & disrupta: qua de re, multi eorum nonnisi celo tegebantur. Itaque illi, quasi aurum ter igni probatum, septiesque purgatum, iam dudum à Domino, vt opinor, præelecti, & in calamitate tanta examinati, à peccatis suis purgati sunt: Diu enim agonizantes, si etiam gladius percussoris non deesset, martyrii cursum multi voluntariè complessent: forsitan à iusto *Iob* gratiam tanti exempli sumpserunt, qui in tormentis corporis sui, animam purgans, DEVM semper in mẽte tenuit. Cum Paganis bellant; propter DEVM laborant. Licet DEVS qui cuncta creat, creata moderat, moderata sustentat, virtute gubernat, possit quæque vult momento vno destruere, sentio quod verbere Christianorum annuit Paganos ita subrui, qui tot temporibus cuncta quæ DEI sunt, permittente ipso, viliter pessumderunt. Christianos quidem ab ipsis Turcis permittit occidi, ad saluationis augmentum; Turcos autem, ad animarum suarum detrimentum: Quorum quosdam tamen iam saluti prædestinatos, placuit DEO tunc à sacerdotibus nostris baptizari, *Quos enim prædestinauit, hos & vocauit, necnon magnificauit.* Quid igitur? fuêre qui- Rom. 8. c. 30. dem de nostris nonnulli, vt superiùs audistis, qui ab obsidione tam anxia se remouerunt; Alii propter egestatem, alii propter ignauiam, alii verò propter mortis timorem, primitus pauperes; deinde locupletes. Tunc *Stephanus* Comes Blesensis ab exercitu discessit, & per mare in Franciam repatriauit: vnde doluimus omnes: quoniam vir erat probissimus, & valde nobilis. Quo discedente, sequenti discessionis suæ die, vrbs *Antiochia* est tradita. Si perseuerasset, multum inde cum ceteris gauderet. Idcirco factum est ei hoc in opprobrium. Nec prodest cuiquam bonum initium, si bene non finierit. In rebus autem Domini, eo quod mentiri nollem, cauendum est: ne in aliquantis deuiem, multa breuiabo. Ab ipso autem mense Octobri, transcursa hyeme sequenti, & deinde verno tempore vsque dum subintraret Iunius Mensis, vrbis obsidio perdurauit. Multotiens interim inuasiones & prælia insidiasque, Franci & Turci inuicem egerunt: vincebant, & vincebantur. Nostri tamen sæpius quàm illi triumphabant. Semel contigit plerosque de Turcis in flumen *Fernũ*, fugiendo cadere, & in ipso mersos infeliciter introire. Cis Fernũ & citra Fernum, vtraque gens inuicem bellabant sæpe. Castella quidem ante vrbem composuerunt optimates nostri, quibus postea Turcos frequenti exitu assilientes, vehementer cohibuerunt: vnde bestiis eorum pascua sæpe abstulerunt. Nec ab externis prouinciæ Armenis, quicquam allatum fuit: Sæpe tamen ipsi ad lædendum nostros procedebant. Cum autem placuit Domino laborem populi sui consummare, forsitan precibus eorum placatus, qui cotidie preces inde supplices ei fundebant, concessit pietate sua, per eorundem Turcorum fraudem, traditione clandestina vrbem Christianis reddi. Audite ergo fraudem & non fraudem.

Apparuit enim Dominus noster cuidam Turco, gratia sua præelecto, & dixit ei: *Expergiscere qui dormis: impero tibi vt reddas Antiochiam Christianis.* Miratus IX. autem ille, visionem illam silentio texit. Iterum autem apparuit ei Dominus: *Redde vrbem Francis,* inquit: *Sum etenim CHRISTVS, qui hoc tibi iubeo.* Meditatus autem ille secum quid inde facturus esset, abiit ad dominum suum, Antiochiæ scilicet principem, & visionem illam innotuit ei. Cui respondit ille: *Nunquid fantasmati, Brute, vis obedire?* Reuersus autem ille, postmodum siluit. Cui rursum Dominus apparuit, inquiens: *Cur non explesti quid iussi? Non est tibi hæsitandum: nam qui hoc impero Dominus sum omnium.* Ille autem non amplius dubitans, prudenter cum viris nostris tunc egit, vt sub machinationis suæ studio vrbem acciperent. Quo prolocu-

A.D. 1098. to, & filio suo Francis dato obside, domino scilicet *Buamundo*, nocte quadam per scalas de cordis factas, viginti de clientibus nostris per muri summum intromisit. Et non mora facta, statim porta aperta est. Franci omnes præparati, ciuitatem sunt ingressi. Et per cordas iam introierant quadraginta milites, qui quadraginta, ilico inuenerunt ibi Turcos, trium turrium custodes: quos occiderunt. Tunc alta voce Franci omnes simul exclamauerunt: DEVS hoc VVLT, DEVS hoc VVLT. Hoc erat enim signum exclamationis nostræ, cum aliquid de negotio nostro agere volebamus. Quo audito Turci omnes vehementer exterriti sunt. Aurora quippe albescente, vrbem Franci prorsus impetere ceperunt. Cumque Turci primitus vexillum Buamundi rubicundum, iam in sublime displicari aspicerent; & tumultum tantum atque tot cornibus in muri apice Francos sonare, & per vicos & muros nudis ensibus eos latè discurrere, & gentem suam ferociter occidere, obstupefacti valde & hac & illac fugere ceperunt: de quibus multi mox occisi fuerunt: pluresque fugiendo in castrum, quod in rupe celsa est situm, se intromiserunt. Plebs verò nostra cuncta quæ in vicis aut domibus inuenerunt, immoderatè assumpserunt. At milites, probitatis militiam tenuerunt, Turcos persequendo & occidendo. Tunc Admiratus Antiochiæ, scilicet *Gratianus*, à rustico quodam Armeno fugiens decollatus est: Qui caput abscisum Francis mox attulit eius.

X. Contigit autem postquam ciuitas capta est, à quodam homine *Lanceam* vnam inueniri: quam in ecclesia beati Petri Apostoli, fossa humo repertam, asseuerabat esse illam, de qua *Longinus* latus Domini perforauit. Aiebat enim à sancto *Andrea Apostolo* reuelatum hoc esse sibi. Visione, & monitione ab ipso Apostolo ter illi facta, fodit subter pauimentum, vbi per visionem ei monstratum fuerat; & inuenit Lanceam, fallaciter occultatam forsitan. Hanc visionem propalauit primitus *episcopo Podiensi* & *Raymondo* comiti. Quod tamen episcopus falsum esse putauit; Comes vero Raymondus verum esse sperauit. Sed cum sic reperta fuisset, & omnis populus DEVM exultans glorificasset; & per centum iam ferè dies ab omnibus in veneratione magna haberetur; & à Comite Raymondo gloriosè tractaretur: qui etiam oblationem à populo ad Lanceam deuotè factam, egenis sepe distribuerat, quia Lanceam illam in custodiebat: fortè contigit *Episcopum Bare*, & alios quamplurimos, tam clericos quam laicos, hæsitare quod non esset illa Dominica Lancea, quæ sperabatur; sed altera erat ab homine illo stolido fraudulenter reperta. Quapropter consilio inito, post supplicationem ieiunii triduani, cùm struem lignorum in medio campi igni accendissent, iuxta castrum *Archarum*, quod tunc obsidione coercebant, octauo mense post Antiochiam captam, benedictione iudiciali super igneo ab Episcopis facta, inuentor *Lancea* per medium rogi flammantis vltrò celeriter transmeauit: Quo transacto, illum hominem quasi reum in cute flammis crematum viderunt; & in interiori parte corporis læsum morti intellexerunt: Quod rei exitus monstrauit, cùm die duodecimo ipso angore obiit. Et quia ob honorem DEI & amorem, omnes Lanceam venerati fuerant, hoc inditio peracto, facti increduli, contristati sunt valde: Comes tamen *Raymondus* tam diu eam seruauit, donec eam nescio quo euentu perdidit. Nunc autem ad cætera dimissa reuertar.

XI. Cumque *Antiochia* ciuitas capta fuisset, vt dictum est, sequenti die Turcorum multitudo innumerabilis circa eandem vrbem obsidionem opposuerunt. Nam *Soltanus*, rex scilicet Persarum, vnde iam parum præfatus sum, habita legatione quod Franci Antiochiam obsidebant: statim gente multa coadunata contra Francos exercitum suum misit. Cuius fuit *Corbagath* dux & Admiratus. Hi quidem ante vrbem *Edissam*, vbi tunc Balduinus erat, per tres hebdomadas stationem fecerant: sed nihil ibi proficientes, *Antiochiam* properauerunt, ad succurrendum Gratiano. Quibus visis, non minus solito iterum Franci desolati sunt: propter peccata enim sua pœna est eis duplicata: Nam cum ciuitatem ingressi fuissent, confestim cum fœminis exlegibus, concubuerunt plures ex eis. Tunc insuper ingressi sunt vrbem sexaginta ferè millia Turcorum per castrum sublime, à parte rupis celsæ: qui nostros vehementissimè crebris inuasionibus coartauerunt. Sed non fuit mora: pauore percussi magno, foras ad obsidionem relicta vrbe exierunt: Franci autem inclusi, vltra quàm credi potest remanserunt anxii. Interea tamen eorum non immemor DEVS, pluribus sæpe, quod dictis affirmabant, apparuit qui confortando eos promittebat populum ad præsens victoria gaudendum.

XII. Tunc clerico cuidam, pro timore mortis aufugienti apparuit Domi-

nus in-

A.D. 1098.

nus inquiens: *Quo frater protendis iter? fugio,* respondit, *ne infortunatus peream. Sic fugiunt multi, pereant ne morte maligna.* Cui Dominus ait: *Ne fugias, sed vade retro, & dic ceteris quod in prælio cum illis adero: Nam Matris meæ placatus precibus, propiciabor eis. Sed quia peccauerunt, ferè perierunt. Sit autem spes eorum in me firma; & faciam eos in Turcos triumphare: peniteant, & salui fient. Dominus sum, qui loquor tecum.* Mox ille reuersus, quod sciuit narrauit: interea dum plures noctu per cordas de muro descendere volebant, & fugere: quoniam contigit multis hoc fieri, qui formidabant vel inedia vel gladio perire.

XIII. Iterum, astitit cuidam descendenti, frater eiusdem iam mortuus: aiens ei: *Quo frater fugis? Resta, ne timeas: quoniam Dominus erit vobiscum in prelio vestro: & consocii vestri qui in hoc itinere iam vos morte antecesserunt, contra Turcos vobiscum preliabuntur.* Miratus autem ille verba defuncti, ire desiit: & quod audiuit ceteris recitauit.

XIV. Sed cum placuit Domino labori famulorum suorum finem dare, qui etiam angorem tantimodum amplius tolerare non poterant: nec iam quicquam habentes quid comederent, vnde tam ipsi quam equi eorum debiles nimis erant: constituerunt inuicem fieri triduanum ieiunium, cum precibus & eleemosinis: vt illis pœnitentibus, & Domino deuotè supplicantibus propiciaretur? Interim verò capto consilio, mandauerunt Turcis per *Petrum* quendam *Heremitam: quod nisi terram quæ Christianis pertinebat ab olim, quietam eis dimitterent, die sequenti sine dubio bellum contra eos inirent. Quod si aliter fieri vellent aut per quinque, aut per decem, siue per viginti vel centum milites, ab vtraque parte electos, fieret bellum: ne cunctis simul bellantibus, multitudo gentium moreretur: Et quorum pars alteram superaret, vrbem & regnum meritò acciperet.* Hoc mandatum est; sed concessum à Turcis non est. Et quia multi erant, & equis muniti, propterea vincere putabant: æstimabantur quidem numero, sexcenti sexaginta millia, tam equites quàm pedites. Nostros verò milites, sciebant effici pedites, debiles, pauperes. Regresso autem Petro legato, redditur responsum. Quo audito parauerunt se Franci armis ad preliandum, nihil hesitantes: sed in Domino spem suam penitus ponentes. Principes Turcorum multi erant, quos *Admiratos* prænominabant. Hii sunt: *Corbagath, Meleducac, Amirsoliman, Amirsolendas, Amirhegibbe, Amirmaroane, Amirmahummeth, Caraiath, Coteloseniar, Mergascotelon, Baldus, Boellach, Amirboach, Aoxian, Sauxadole, Amigiam, Guinahadole, Amirtodigon, Amirnatha, Soquenari, Boldagis, Amirrilias, Gerjaslan, Gigremis, Amirgogus, Artubech, Amirdalis, Amirmoxe, Amircharaor,* & multi alii. Francorum verò optimates isti aderant: *Hugo Magnus, Robertus* Normaniæ Comes, *Robertus* Comes Flandriæ, Dux *Godefridus*, Comes *Raymondus, Buamundus* & multi nobiles alii. Benedicat DEVS animæ *Ademari Podiensis* Episcopi, qui, vt vir apostolicus, benignè semper populum confortabat, & in Domino roborabat. O pia res! Iusserat ipse vespere præcedente cunctæ militiæ DEI exercitus, sub edicto preconario, vt vnusquisque pro posse suo de annona nitetur præbendam equo suo impendere, ne in die crastino subter equitantes, hora bellica, debiles fame deficerent. Iussum est, & factum est. Igitur ad bellum sic paratis omnibus, exierunt de ciuitate summo manè, quod quarto Calend. Iulii tunc euenit, vexillis præcedentibus scararum & acierum, separatim per cateruas & phalanges conuenienter diuisarum. Inter quos sacerdotes albis amicti vestimentis erant, qui pro populo cuncto Domino flendo psallebant, & preces multiplices mentibus deuotis fundebant. Tum quidam Turcus, *Amirdalis* nomine, militia probissimus, cum vidisset gentem nostram contra eos signis leuatis sic egredientem, miratus est vehementer: Et cum signa procerum nostrorum vidisset, quæ sigillatim cognoscebat, quia in Antiochia conuersari solebat, prælium mox fore ratus est. Quod statim *Corbagath,* Admirato maiori, intimauit. *Quid scaccis ludis? En Franci veniunt.* Cui respondit: *veniuntne ad bellandum?* Respondit Amirdalis: *adhuc ignoro: Sed expecta parumper.* Cumque iterum prospicit vexilla principum nostrorum altrinsecus ordinatè præferri, & acies diuisas decenter subsequi, iterum ait Corbarath: *Ecce Franci. Quid putas?* Respondit; *Bellum reor,* inquit: *Sed adhuc paulisper operire. Signa quæ cerno quorum sunt non ignoro.* Iterum considerans attentius, cognouit vexillum Episcopi Podiensis cum turma tertia procedens: Longius haud restans, Corbagath tunc ait ille: *En Franci veniunt: vel nunc fuge, vel bene pugna. Nam signum video magni præcedere Papæ. Et quos æstimabas iam omnino supplantari, hodie timeas ab eis superari.* Corbagath dixit: *Mittam ad Francos, vt quod hesterna die mihi mandauerunt, hodie concedam.* Amirdalis dixit: *Tardè loquutus es.* Attamen id mandauit: sed quod quæsiuit non impetrauit. *Amirdalis* autem mox ab eo discedens, equum vrsit

A.D. 1099. calcaribus. *Cogitat aufugiat, socios tamen admonet ipse fortiter vt pugnent omnes, iaciantque sagittas.* Ecce *Hugo magnus* atque *Robertus Normanus* & *Comes Flandriensis* in prima acie constituti sunt inuasores: In secunda autem Dux *Godefridus* cum Alemannis & Lotharingensibus, subsecutus est: Post hos Episcopus *Podiensis* & gens *Raymondi* Comitis, Gascones & Prouinciales incesserunt: Ipse verò Comes in vrbe remansit ad custodiendum eam. Postremam quippe caterua m, *Buaumundus* solerter minauit. *Turci* autem cum considerassent, ab omni exercitu Francorum se impetu ferocissimo inuadi, sparsim prosilire & iacere sagittas ceperunt. Sed immisso timore Domini super eos, ac si repente totus mundus super eos rueret, fugã omnes immoderatam egerunt; & à Francis pro posse eorum, fugientes fugati sunt. Sed quia paucos equos hab bant & fame debiles, non quantum oporteret de Paganis retinuerunt: tentoria autem eorum cuncta remanserunt. De rebus quoque eorum multiformibus in eisdem tentoriis reperierunt: aurum scilicet, argentum, pallia, indumenta, vtensilia, & cætera multa, quæ valde timidi per campos sparsim fugiendo, vel dimittebant, vel iaciebant: videlicet equos, mulos, camelos, & asinos, galerosque optimos, arcus, sagittas, cum pharetris. Fugit *Corbagath* ceruo velociùs, qui minis & dictis iam feris, Francos iam persæpe occiderat. Sed cur fugit qui tantam gentem habebat, & equis bene munitam? Quoniam contra DEVM bellare nitebatur: cuius pompam & arbitrium prospiciens Dominus, omnino cassauit. Nec tamen eum permisit in manus Francorum incidere, nec milites suos: quia cotidie non se vlciscitur de inimicis suis: & quoniam equos habebant veloces, effugerunt; lentiores verò, nostris Francis remanserunt. Multi quidem ex eis, & de peditibus Sarracenis, gladiis detruncati sunt: de nostris autẽ pauci læsi sunt: fœminas verò in tentoriis eorum inuentas, gladio interfecerunt. Tunc omnes voce exultationis DEVM benedixerunt & glorificauerunt, qui in tanta necessitate positos & anxietate, dextera pietatis suæ, sperantes in se, ab hostibus tam trucibus liberauerat: sed & ipsis deuictis triumphatores inde facti gloriabantur. De quorum etiam substantia locupletes effecti, ad vrbem regressi sunt iocundi.

Cùm vrbs fuit capta tam nobilis Antiochena: Vndecies centum si subtrahis vnde bis vnum. Tunc tot erant anni Domini de Virgine nati. Sub geminis Phœbus cum his nouies fuit ortus.

Tunc temporis obiit Ademarius Episcopus, Kalend. scilicet Augusti, cuius anima quiete potiatur æterna: & tunc *Hugo magnus* Constantinopolim concessu heroum abiit, deinde in Franciam.

XV. His gestis omnibus, inclita principum turma totius exercitus, Epistolam hanc Romano Pontifici direxerunt. DOMINO SANCTO AC VENERABILI PAPÆ VRBANO, BVAVMVNDVS ET RAYMONDVS SANCTI EGIDII COMES, GODEFRIDVS DVX LOTHARIENSIS, ET ROTBERTVS COMES NORMANIÆ, ROTBERTVS FLANDRENSIVM COMES, ET EVSTACHIVS COMES BOLONIÆ SALVTEM, ET FIDELIA SERVITIA, ET VT FILII SVO PATRI SPIRITVALI, VERAM IN CHRISTO SVBIECTIONEM. *Volumus omnes & desideramus notum fieri vobis quàm magna DEI misericordia, quamquè euidentissimo eius amminiculo à nobis capta est Antiochia: & Turci, qui multa Domino nostro IESV intulerant opprobria, capti & interfecti sunt: & nos Hierosolymitani, IESV CHRISTI iniuriam, summi DEI, vindicauimus: & nos, qui Turcos prius obsideramus, qualiter postea à Turcis de Corozana, & Hierusalem, & Damasco, multisq; aliis terris venientibus, obsessi fuimus; & quomodo IESV CHRISTI misericordia liberati sumus. Cum igitur capta Nicena illa, maximam multitudinem Turcorum, sicut audistis, in Kalend. Iulii nobis obuiam in campo florido deuicissemus, & illum magnum Sulimannum fugauissemus, suisquè omnibus & terra & rebus expoliassemus, acquisita & pacificata tota Romania, ad obsidiendam Antiochiam venimus. Cuius in obsidione, multa mala perpessi sumus, tum de bellis finitimorum Turcorum & Paganorum in nos tam frequenter & copiose irruentium, vt veriùs diceremur obsessi ab illis quos in Antiochia obsederamus. Tandem superatis omnibus bellis, ex eorum prospero euentu fides Christiana exaltata est, hoc modo. Ego Buaumundus, conuentione facta cum quodam Turco, qui ipsam mihi tradidit ciuitatem, scalas ante diem parum muro applicui: & sic ciuitatem antea CHRISTO resistentẽ tertio nonas Iulii accepimus; & Gratianum ipsius ciuitatis tyrannum, cũ multis suorum militibus interfecimus: Eorumq; vxores & filios ac familias cum auro & argento, & omnibus eorum possessionibus, retinuimus. Castrum autem Antiochianum à Turcis præmunitum, habere non potuimus. Sed cum in crastinum castrum ipsum aggredi voluissemus, infinitam Turcorum multitudinem, quam multis diebus ad debellandum nobiscum venturam extra ciuitatem expectaueramus, per campos omnes discurrentem vidimus, qui die tertia nos obsederunt, & præ-*

& prædictum castrum plusquam centum eorum milites intrauerunt hac per portam ipsius castri ad ciuitatem sub castro constitutam, nobis illisq; communem, irrumpere voluerant. Nos autem in alio monte existentes, ipsi castro opposito, viam inter vtrumque exercitum ad ciuitatem descendentem, ne ipsi nobis multo plures irrumperent, custodientes, & intus & extra nocte & die bellantes, portas castri ad ciuitatem descendentes intrare, & ad castra compulimus remeare. Cùm ergo vidissent quod ex illa parte nihil nocere potuissent; ita nos ex omni parte circuierunt quod nulli ex nostris ire, vel ad nos venire potuerunt. Qua de re ita desolati & afflicti omnes fuimus, quod fame & multis aliis angustiis morientes, equos & asinos nostros famelicos interficientes, multi nostrum comederunt: Sed interim, clementissima DEI Omnipotentis misericordia nobis subueniente, & pro nobis vigilante, Lanceam Dominicam, qua Saluatoris nostri latus Longini manibus perforatum fuit, sancto Andrea Apostolo cuidam famulo DEI ter reuelante, locum etiam vbi Lancea iacebat demonstrante, in Ecclesia beati Petri apostolorum principis inuenimus. Cuius inuentione aliisque multis diuinis reuelationibus ita confortati, & corroborati fuimus, vt qui antea afflicti & pauidi fueramus, tunc ad præliandum audacissimi promptissimiq; alii alios hortabamur. Tribus igitur hebdomadis & quatuor diebus obsessi, in vigilia apostolorum Petri, & Pauli in DEO confidentes, de omnibus iniquitatibus nostris confessi, portas ciuitatis cum omni nostro bellico apparatu exiuimus: & tam pauci eramus, quod ipsi nos non contra eos pugnare; sed fugere affirmabant. Nobis autem omnibus paratis, & tam peditum tam militum certis ordinibus dispositis, vbi maior eorum virtus & fortitudo erat audacter requisiuimus cum Lancea Dominica, & prima belli statione fugere eos coegimus. Ipsi autem, vt mos eorum est, vndique se dispergere cœperunt; occupando colles & vias vbicumque poterant nos girare voluerunt. Sic enim nos omnes interficere putauerunt: Sed nobis multis bellis contra eorum calliditates & ingenia edoctis, gratia DEI & misericordia ita subuenit, vt qui paucissimi ad eorum comparationem eramus, omnes illos in vnum coegimus; & coactos, dextera DEI nobiscum dimicante, fugere & castra cum omnibus quæ in castris erant, relinquere compulimus. Quibus deuictis totaque die fugatis, & multis eorum militibus interfectis, ad ciuitatem læti & hilares remeauimus. Castrum autem supradictum Admiratus quidam, qui in eo erat cum mille hominibus, Buamundo se reddidit, & per ipsius manum Christianæ se fidei vnanimiter subiugauit. Itaque Dominus noster IESVS CHRISTVS totam Antiochiam, Romanæ religioni ac fidei mancipauit. Verum quia solet semper aliquid mœstum interuenire lætis rebus; ille Podiensis Episcopus, quem tuum vicarium nobis commiseras, peracto bello, in quo honestè fuit, & pacificata ciuitate, Kal. Augusti mortuus est. Nunc ergo filii tui commissio patre orbati, tibi, spirituali patri nostro mandamus, vt qui hanc viam incepisti, & sermonibus tuis nos omnes & terras nostras, & quicquid in terris erat, relinquere fecisti; & cruces baiulando CHRISTVM sequi præcepisti; & Christianum nomen exaltare commonuisti; complendo quæ hortatus es ad nos venias, & quoscunque poteris vt tecum veniant submoneas. Hinc enim Christianum nomen sumpsit exordium. Nam postquam beatus Petrus in cathedra quam cotidie cernimus inthronizatus fuit, illi qui prius vocabantur Galilei, primum hinc, & principaliter vocati sunt Christiani. Quid igitur in orbe rectius esse videtur, quam vt tu, qui pater & caput Christianæ religionis existis, ad vrbem principalem & capitalem Christiani nominis venias, & bellum quod tuum est, ex tua parte conficias? Nos enim Turcos & Paganos expugnauimus: hæreticos autē, Græcos, & Armenos, Syros, Iacobitasq; expugnare nequiuimus: Mandamus igitur & remandamus tibi hoc, karissimo patri nostro, vt tu pater & caput ad tuæ paternitatis locum venias: & qui beati Petri es vicarius, in cathedra eius sedeas; & nos filios tuos in omnibus rectè agendis obedientes habeas, & omnes hereses cuiuscumque generis sint, tua auctoritate & nostra virtute eradices & destruas: & sic nobiscum viam IESV CHRISTI a nobis inceptam, & à te prædicatam, portas etiam vtriusque Hierusalem nobis aperias. & Sepulchrum Domini liberum; atque Christianum nomen super omne nomen exaltatum facias. Si enim ad nos veneris; & viam per te inceptam nobiscum perfeceris, totus mundus tibi obediens erit. Quod ipse te facere faciat, qui viuit & regnat DEVS in secula seculorum, Amen.

Cùm apud Antiochiam, per quatuor menses, viri nostri cum equis suis, requie & edulio refecti, vires pristinas resumpsissent, qui tot diebus labore fatigati fuerant: pars vna exercitus sumpto consilio *Syriam* adierunt interiorem, desiderantes tramitem Hierosolymitanum amplius dilatare: in quo exercitu *Buamundus*, & *Raymondus* comes, maiores fuerunt. Alii enim principes, in partibus Antiochenis adhuc morabantur. Sed hii duo cum gente sua duas vrbes, *Baram* videlicet, & *Maram*, magnæ probitatis inuasione comprehenderunt: priori quarum citissimè capta, & cæde ciuium prorsus depopulata, raptisque omnibus qui in ea reperierunt, festiui alteram adierunt; vbi obsidione per viginti dies peracta, famem nimiam pertulit gens nostra. Dicere perhorreo quod plerique nostrum exasperati famis rabie, absciderunt

A.D. 1098.

VI.

A.D. 1099. de natibus Sarraceni iam mortui frustrum vnum, vel duo: quo parum assato, manducabant ore diro. Itaque plus obsessores, quam obsessi angebantur. Interea machinis factis & tandem muro admotis, magnæ audacitatis assultu, suffragante DEO, per muri fastigium Franci se intromiserunt: qui die illo atque sequenti cunctos Sarracenos, à maiore vsque ad minimum, occiderunt; totamque substantiam eorum sibi arripuerunt. Vrbe itaque protrita *Buamundus* Antiochiam remeauit: de qua tunc homines Raymondi comitis, quos ibi proportionis suæ custodes, eliminauit: quam vrbem postea cum tota prouincia possedit. Aiebat enim per prolocutionem suam & machinamentum eam traditam fuisse. Comes verò *Raymondus*, iuncto sibi *Tancredo*, inceptum iter tenuit; sed & *Robertus* Normanus: qui die secundo discessionis à Marra vrbe, quam ceperant, eidem exercitui aggregatus est.

XVII. *Anno autem millesimo nonagesimo nono*, ab incarnatione Domini, profecti sunt ad castrum *Archas* dictum, ad radicem Libani situm, quod propter situm loci fortem, ad capiendum est difficillimum ab hostibus externis; ante quod, in tabernaculis hospitati, per quinque fere septimanas astiterunt. Illud oppidum antiquissimum condidit Araceus Chanaan filius, vt legitur. Dux autem *Godefridus* & *Robertus Flandriæ Comes*, non multo post exercitum illum subsecuti sunt. Qui antequam illuc peruenissent, *Gibellum*, castrum quoddam nominatissimum, obsidione vallauerunt. Sed legatione ab exercitu habita, vt eis festinè succurrerent contra Turcos, quos ad bellum expectabant, confestim Gibellum dimiserunt; & ad negotium mandatum profecti sunt. Ad quos cum peruenissent, cum eis sederunt, sed bellum quod fore putabant, non habuerunt. In illa tamen obsidione, *Ansellus de Ribotimonte*, miles strenuus, ictu lapidis interiit. Tunc autem, facto inuicem consilio, decreuerunt quod si aliquandiu ibi moram fecerint, & castrum illud capere non poterint, detrimentum irrecuperabile cunctis inde eueniet: dicuntq; operæprecium esse, vt dimissa obsidione vadant per viam quam commercio expertem noscunt, dum adhuc tempus missionis eos Hierosolimam ituros expectat: & dum ierint, de messe vndique à Domino sibi præparata, viuant: & tali stipendio adiuti, ad locum desideratissimum, Domino ducente, peruenient. Sic laudatum est, & factum est. Tentoriis tunc collectis iter agentes, transierunt vrbem *Tripolim*: qua transita iuxta *Gibellum* castrum meauerunt. Aprilis erat mensis, & iam de messibus viuebant: vltra deinde progressi haud longè ab vrbe *Beruto* transigentes, inuenerunt post eam vrbem aliam, quam legimus *Sidonem* vocabulo dictam, in terra Feniciæ, quam condidit Sidon filius Canaan, à quo Sidones: exinde Sareptam Sidoniæ: dehinc inuenerunt *Tyrum* ciuitatem peroptimam, vnde fuit *Appollonius* de quo legitur. De hiis etiam duabus Euangelista sonat: *In partes Tyri, & Sydonis.* Nunc autem regionis incolæ priorem *Sagittam*; alteram vero *Sur* nominant: nam hebraicè *Soor* dicitur. Et est in sorte Neptaim. Post has transierunt *Ptolomaidam*, prius *Achon* dictam: quam quidam errantes, *Accaron* solebant legere, quod nos etiam faciebamus cum primitus terram Palestinorum introiuimus. Sed *Accaron* vrbs est Philistea, inter Azotum & Iamniam prope Ascalonem: *Acon* verò, id est Ptolomaida, ab Austro habet Carmeli montem, iuxta quem transeuntes ad dexteram reliquerunt oppidum *Cayphamdictum*; exin iuxta *Doram* vel Pirgul: posthæc iuxta *Cæsaream palestinæ* incessimus, quæ quidem dicebatur & altero nomine *Turris Stratonis*: in qua Herodes, dictus Agrippa, nepos illius Herodis sub cuius tẽpore CHRISTVS natus est, percussus ab Angelo, consumptusque à vermibus, infeliciter expirauit. Tum quidem à dextera parte reliquerunt maritima, & per vrbem nomine *Ramulam* perrexerunt: de qua Sarraceni incolæ iam obfugauerant, pridie quam illuc Franci peruenissent. Illic annonam multam reperierunt: de qua iumenta sua cuncta onerauerunt, quam vsque Hierusalem postea portauerunt.

Matth. 15. 21.

XVIII. Mora ibi per quatuor dies facta cũ basilicæ *sancti Georgii* episcopũ præposuissent & in arcibus homines ad custodiendam vrbem locauissent, Hierusalem iter suum prætenderunt: Ipso die vsque ad castellum, quod dicitur *Emaus*, ambulauerunt. Nocte verò illa, centum de militibus nostris calliditate moti, probitate prompti conscendunt in equos, qui albescente aurora prope *Hierusalem* transeuntes, vsque *Bethleem* properauerunt: de quibus vnus erat *Tancredus*, alterque *Balduinus* de Burgo. Quod cum Christiani, qui inibi conuersabantur, comperissent, Græci videlicet, & Syri, Francos illuc aduenisse, gauisi sunt gaudio magno valde: ignorãtes tamen primitus qui gens essent, rati sunt eos vel Turcos vel Arabes esse. Sed cum apertè eos propius in-

pius intuerentur, & eos Francos esse nõ dubitauerunt, statim gaudentes Crucibus A.D.
assumptis & textis, obuiam flendo pie cantando processerunt eis: flendo, quoniã 1099.
metuebãt ne tantillũ gentis à multitudine tanta Paganorũ, quos in patria sciebãt
esse, facillimè occiderẽtur: Cantãdo, quoniã de illis cõgratulabantur quos diu de-
siderauerãt vẽturos; quosq; Christianismũ à nephandis tamdiu pessundatũ, in re-
sumptum honorẽ releuare sentiebant. Facta autẽ statim, in basilica B. Mariæ, sup-
plicatione ad DEVM deuota, cũ locum vbi CHRISTVS fuit natus visitassent, dato
Syris osculo pacis iocundo, ad Vrbem Sanctam celeriter sunt regressi. Ecce subse-
quens exercitus noster ciuitati tunc appropinquauit, relicta *Gabaon* à sinistra par-
te, quæ ab *Hierusalem* quinquaginta distat stadiis. Cumq; præcursores signa eleuata
[illegible]inibus monstrassent, protinus contra eos interni hostes exierunt. Sed qui sic festi-
ni exierant, festinatius in vrbẽ mox repulsi, recesserunt: *Septenas Iunii idus dabat an-
nuus vsus, Lucis septena iam Iunius igne calebat, Hierusalem Franci cum vallant obsidione.* Est
quidem ciuitas ipsa in montano loco sita, riuis, siluis, fontibusq; carens, excepto
fonte *Siloe*, vbi sufficienter aqua interdum habetur; interdũ verò raro hauritur: qui
fonticulus in vallis fundo, sub monte *Syon* subter decursionem torrentis Cedron,
qui tempore hyemali per vallem *Iosaphat* fluere solet. Cisternæ autẽ multæ, & aquis
satis habundè in vrbe habentur: quæ si bene procuratæ fuerint, omnibus inhabitã-
tibus, tam hominibus quã iumentis, omni tẽpore indeficienter haustum præbent,
hybernis imbribus reseruatis. Constatq; ciuitas condecenti magnitudine per cir-
cuitum composita, ita vt nec paruitate nec amplitudine fastidiosa cuiquam videa-
tur. Habet quidem ab Occasu Solis, *Turrim Dauiticam*, vtroq; latere murum ciuita-
tis supplentem, quæ vsque ad medietatem sui à parte inferiori solidè massata est,
& de lapidibus cementata quadratis, & plumbo fusili sigillatis: quæ si cibariis mu-
nita fuerit, si tantum viginti vel quindecim homines defensores inerint, nunquã
per vim ab exercitu quouis comprehenderetur. Et est in eadẽ vrbe *Templum Domi-
nicũ*, rotundũ, compositũ in eodem loco quo Salomon alterum prius instituit miri-
ficũ: quod quamuis illi priori scemati nullatenus sit comparandũ, istud tamen o-
pere mirabili & forma speciosissima factũ est: in cuius medio est rupis natiua & in-
gens, de qua deturpatur satis, & impeditur ipsum templũ: nescio quare ab æterno
permittitur locũ occupare, quin prorsus exciditur: sed dicunt illum esse locum vbi
stetit *Angelus percutiens*, cui Dauid intulit pauidus nimis: *Ego quidem sum qui peccaui: isti* 2. Reg. 24, 17.
qui oues sunt, quid fecerunt? Aiuntq; in ipsa rupe Arcam fęderis Domini esse, cum Vir-
ga, & tabulis Testamenti, bene sigillatam: eo quod Iosias Rex Iuda poni iussit eã in
sanctuario Templi dicens: *Nequaquam portabitatis eam de loco isto*: Præuidebat enim 2. Chr. 35, 3.
futurã captiuitatẽ. Sed illud quod in descriptionibus Ieremiæ legimus obest: quod
ipse Ieremias eam in Arabia occultauerat, dicens, quod non inuenienda esset do- 2. Mach. 2. 5.
nec gẽtes multæ congregarẽtur: ipse enim contemporaneus huius regis Iosiæ fuit: 5. 7.
tamen viuendi finem fecit, antequã Ieremias obiret. Non credimus igitur Arcam
in templo esse. Non valeo nec audeo recitare res tam sanctissimas quæ inibi habẽ-
tur; nec in aliquo auditores fallam: sed secundum dicta, quorundam, in honorem
& amorẽ DEI, hæc tantilla in memoriã collegi. Hæc est pro certo domus DEI de
qua scriptum est: *Bene fundata est supra firmam petram*: in qua cùm Salomon deuotè
DEO precem suam funderet, vt oculi eius die ac nocte super eam aperti essent; &
qui ad sanctuarium illud oraret recto corde, ab eo exaudiretur, concessit ei Domi-
nus, respondens prout ab eo postulauerat. Hanc domũ, hoc est Domini Templũ,
in veneratione magna cuncti Sarraceni habuerãt, donec eis illud abstulimus; ibiq;
prædicationes suas, libentius quã alibi facere solebant: quamuis idolo, in nomine
Mahumeth facto, eas vastarent: in quod etiam nullum ingredi Christianum permit-
tebant. Alterum verò *Templum Salomonis* dictũ, magnum est, & mirabile: Sed non
est illud idem quod ipse Salomon fabricauit: quod nunc satis dolendũ est, eo quod
inopia pressi, non potuimus tecti eius structuram reformare postquam in manus
Balduini regis & nostras deuenit: sed ipse etiam plumbum negociatoribus vende-
bat, cùm vel de tecto aliquando decidebat, vel deorsum dirui præcipiebat. Inest
insuper *Basilica decens super Dominicum Sepulchrum* rotunditate facta: cuius rotun-
ditatis summitas ita artificiosè tegmine caret, vt foramine illo solis splendori pa-
tula, clara semper habeatur: Non desunt etiam ciuitati per omnes vicos aquædu-
ctus, per quos imbrium tempore omnes immundiciæ diluuntur. Hanc etiam
vrbem *Heliam* Imperator Adrianus, mirificè decorauit; & vicos & plateas paui-

A.D. 1099. mento decenter ornauit, de cuius nomine Hierusalẽ *Helia* vocata est. Ex hiis, & ceteris multis, ciuitas ipsa venerabilis est, & gloriosa. Quam cũ aspicerent Franci & viderent eam ad capiendũ grauem, iussum est à principibus nostris scalas ligneas fieri: quibus muro postea erectis, cum assultu forti, per eas in summum muri scandentes, vrbẽ forsitan, iuuante DEO, ingrederentur. Quod cũ fecissent, sequenti die septimo, monitu procerũ, buccinis sonantibus, manè claro, impetu miro, ciuitatẽ vndiq; assiluerunt. Et cum vsq; ad horam diei sextam assiluissent; & per scalas quas finxerant, eo quod paucæ erant, introire nequissent, assultum tristes dimiserunt. Tunc autẽ sumpto consilio, iussum est ab artificibus machinas fieri, cũ quibus muro admotis, auxiliante DEO, spei effectum adipiscerentur. Et sic factum est. Interea nec panis nec carnis inopiã passi sunt. Sed quia locus vt superius dictũ est, inaquosus & sine fluminibus est, viri nostri propterea & iumenta eorum, indigebant aquâ vehementer ad potandũ. Quapropter, prout monebat necessitas, longè aquã quæritabant; & à quatuor milliariis vel quinq;, laboriosè ad obsidionem in vtribus suis apportabant. Machinis autẽ patratis, arietibus scilicet & scrophris, & ad assiliendũ item se parauerunt. Inter artificia verò cetera, vnam turrim de lignis exiguis, quia magna materies illis deerat, compegerunt: quã noctu, edicto proinde facto, ad cornu ciuitatis oportunius frustratim portauerunt: & sic manè ipso cũ petrarias & cetera adminicula parauissent, citissimè haut longè à muro, compactam erexerunt. Quam erectã & de coriis de foris bene cõtectã, paulatim promouendã muro propius impegerunt. Tum verò rari milites, tamen audaces, monente cornu, ascenderunt in eã, de qua statim lapides & sagittas iacere ceperunt: Contra quos similiter Sarraceni defendendo se agebant, & ignem cũ oleo & adipe viuidũ faculis aptatis dictæ turri & militibus qui erant in ea, fundibulis suis iaculabantur. Multis igitur vtrorumq;, inuicẽ sic certantiũ, mors sæpe aderat præsens. Ea quidẽ in parte qua *Raymondus* Comes, & homines sui assistebant, scilicet in monte Syon, cũ machinis suis magnũ assultũ dabant: ex altera verò parte qua dux *Godefridus* erat, & *Robertus* Normaniæ Comes, & Flandrensis *Robertus*, maior erat muro assultus. Illo die sic fecerũt. Sequenti quoq; die, laborẽ eundẽ facto buccinarũ concẽtu, virilius inierunt, ita vt cũ arietibus pulsando murũ in vno loco perforarent. Pendebant nempe ante muri propugnacula duo assera [*i. conti*] funibus illic alligata: quę Sarraceni sibi properauerant, vt irruentibus & lapides in eos iactantibus, obstaculũ fierent. Sed quod pro incremento sibi fecerant, idẽ ad detrimentũ suũ, Domino prouidente, acceperũt. Nam turri præfata muro admota, rudentibusq; quibus ligna pendebant, prædicta, fasciculis sectis, de eisdẽ tignis vnum pontẽ Franci tunc sibi coaptauerũt, quem de turri super murũ, callidè extensum iactauerunt. Iã iamq; ardebat arx vna in muro lapidea, super quã machinatores nostri torres igneos iniecerant. vnde foco paulatim intra materiem lignorũ nutrito, fumus flammaq; sic prodire cepit, vt nec vnus custodũ ciuiũ, ibi vlterius morari posset. Mox itaq; Francis hora meridiana Vrbem intrantibus, die quæ Veneris habebatur; cornibus sonantibus, cunctis tumultuantibus, viriliter impetentibus, ADIVVA DEVS exclamantibus, vexillo vno in muri fastigio iam subleuato, Pagani omnino pudefacti, per vicorum ciuitatis angiportus, audaciam suam in fugam celerem mutauerunt omnes: qui cum velociter fugerent, velocius fugati sunt. Hoc *Raymondus* Comes ex altera parte assiliens, nondum sciebat, nec homines eius, donec Sarracenis per muri apicem ante eos prosilire viderunt. Quo viso ad vrbem lætissimi quantocius accurrerunt: & cum ceteris, hostes nefarios fugare & occidere ceperunt. Tum quidẽ alii Sarracenorũ, tam Arabes quã Æthiopes, in arcem Dauidicã fugiendo se intromiserunt: alii verò in Templũ Domini atq; Salomonis se incluserunt. In quorũ atriis Templorũ impetus in eos agebatur nimius: locus etiã nusquã erat, quo gladiatores nostros euadere possent. Supra Salomonis Templũ, quod fugiendo ascenderãt, multi ex eis ad mortẽ sagittati sunt; & deorsum de tecto insanabiliter præcipitati: in quo etiam Templo, decẽ ferme millia decollati sunt. Quod si inibi effetis, pedes nostri vsque ad bases cruore perẽptorũ tinguerẽtur. Quid narrabo? Nullus ex eis vitæ est reseruatus: sed nec feminis nec paruulis pepercerunt. Mirabile quoddã videretis, cum scutigeri nostri atq; pedites pauperiores, calliditate Sarracenorũ cõperta, vẽtres eorũ iam occisorũ findebant, vt de intestinis Bisantios excerperent, quos viui faucibus transglutiuerant. Quapropter post dies aliquot aceruo magno facto de cadaueribus ea igni cõbusserunt, vt æs illud prędictũ, in cinere facto facilius reperirent. *Tancredus* autem Templum Domini cum festino cursu ingressus, multa aurea & argentea,

gentea,

A. D. 1099.

gentea, quod erat nefas rapiendum, lapides etiam preciosos arripuit; sed hoc postea emendans, eadem cuncta vel eis appreciata loco sacrosancto remendauit. *Ensibus extractis currit gens nostra per vrbem. Nec cuiquam parcunt etiam Miserere precanti. Vulgus erat stratum veluti cum putrida motis. Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.* Et post stragem tantam ingressi sunt domos, & ceperunt quæcumque in eis inuenerunt: ita sanè, vt quicumque primus domum intrassent, siue pauper siue diues esset, nullatenus ab aliquo alio fieret illi iniuria, quin domum ipsam aut palacium & quodcumque in ea reperisset, ac si omnino propria, sibi assumeret & possideret. Hoc itaque ius tenendum inuicem stabilierant. Vnde multi inopes, facti sunt locupletes. Tunc autem ad *Sepulchrum Domini*, & Templum eius gloriosum euntes, clerici simul & laici exultationis voce altisona, canticum nouum Domino decantando, loca sacrosancta tamdiu desiderata, cum oblationibus faciendis supplicationibusque humillimis, lætabundi omnes visitauerunt. O tempus tam desideratum! O tempus, inter cetera tempora memorandum! O factum, factis omnibus anteferendum! verè desideratum: quoniam ab omnibus fidei Catholicæ cultoribus interno mentis desiderio semper desideratum fuerat, vt locus in quo cunctarum creaturarum Creator recreationis salutiferæ munus, DEVS homo factus, humano generi pietate sua multiplici, nascendo, moriendo, resurgendoque contulit, à Paganorum contagione inhabitantium, quandoque mundatus, tandiu superstitione eorum contaminatus, à credentibus & confidentibus in se, in modum dignitatis suæ pristinum reformaretur. Et verè memoriale, & iure memorandum: quia quæq; Dominus noster IESVS CHRISTVS, in terra homo cum hominibus conuersans, egit & docuit, ad memoriam famosissimam reuocata & reducta sunt. Et quod idem Dominus per hunc populum suum tam, vt opinor, dilectum alumpnum familiaremque, & ad hoc negotium prælectum, expleri voluit, vsque in finem seculi memoriale, linguis tribuum vniuersarum personabit. *Iulius efferuens ter quina luce calebat. Vndecies centum numero si dempseris vnum, Dicebant annos Domini tunc esse per actos, Cum nos Hierusalem, gens Gallica, cepimus vrbem. Ter quina Iulius splendebat luce micanti, Vrbem cum Franci capiunt virtute potenti: Anno milleno centeno quo minus vno, Virginis à partu genuit quæ cuncta regentē.* Idus erat Iulii, anno ab obitu *Karoli magni* ducentesimo & octuagesimo quinto: & à morte *Guillermi* Angliæ regis primi, anno duodecimo. Quippe GODEFRIDO primo principe facto, quem ob nobilitatis excellentiam, & militię probitatem, atque mansuetudinis & patientiæ modestiam, nec non morum elegantiam, in Vrbe sancta regni principem, omnis populus, DEI exercitus elegit, ad conseruandum illud atque regendum. Tunc quoque locati sunt *Canonici* in ecclesia Sepulchri Dominici, atque in Templo eius. *Patriarcham* tunc fieri decreuerunt prolongare, donec à Romano Papa consilium quæsissent, quem præfici placeret. Interea *Turci*, & *Arabes*, nigrique *Æthiopes*, ferè quingenti, qui in Arcem Dauidis se intromiserant, petierunt à *Raymondo* Comite, qui prope turrim illam hospitatus erat, vt pecunia sua tota in arce ipsa relicta, viuos tamen eos abire permitteret. Nec facti mora fuit, *Ascalonem* abierunt. Tunc autem Domino placuit, quod inuenta est particula vna de Cruce Dominica, quæ ab antiquo tempore in loco secreto occultata, nunc à quodam homine Syro reuelata fuit, qui cum patre suo eam olim absconderat & conseruarat. Quam particulam in modum Crucis reformatam, aurea & argentea fabrica velatam, ad Dominicum Sepulchrum, dehinc ad Templum congratulanter, psallendo Domino, qui eis per tot dies hoc donum clementiæ suæ reseruauerat, omnes vna in sublime propalatam detulerunt.

XIX. Rex autem *Babilonius*, & dux militiæ eius, nomine *Lauendalsius*, cum audisset quod Franci terras sibi subiugando, iam imperio Babilonico appropinquassent, cōgregata sub edicto præceptiuo multitudine maxima de Turcis, Arabibus, Æthiopibus, contra eos ire prælaturi iussi sunt. Et cū iterum per nuntios audissent Hierusalē tam ferociter iam ab eis captam fuisse, indignatus dux ille prædictus Babiloniensis festinauit, vt vel præliū cum Francis committeret, vel eos in eadem vrbe inclusos obsideret. Quod cū Francis intimaretur assumpto magnæ audacitatis consilio, versus *Ascalonē*, contra illos tirannos acies suas direxerūt; portantes secū Lignum Crucis salutiferum, de quo iam fatus sum. Cumq; die quodam non longè ab Ascalone circumuagantes prælium Franci expectarēt, inuenerunt illic prædā non minimā, de bobus & camelis, ouibus & capris: quā *carram* cum iuxta tētoria sole ruente cōgregassent, sub edicto iusserūt principes nostri nunquā

A.D. 1099. eam in craſtino quo bellum fore putabant ſecum animari: vt ab omni ſarcina expediti, ad preliandum eſſent promptiores. Mane autem facto ſpeculatoribus præmiſſis, Paganos accedere didicerunt: quo ſcito, mox tribuni & centuriones per alas & cuneos gente ſua conſtituta, prælium agendum prudentiſſimè ordinauerunt; & contra Sarracenos vexillis leuatis, audacter proceſſerunt: videretis prædictam prædam tanquã ducentium monitu, à dextera & leua parte acierum, greſſum ſuũ rectè agere, licet à nullo minaretur: ita vt multi Paganorum eam à longe cũ militibus noſtris euntem ſpectãtes, totum æſtimarent Francorum exercitum eſſe. Illi autem, populus innumerus, cũ ad cuneos noſtros iam appropiaſſent, tanquã ceruus ramos cornuum prætendens, cuneo ſuo anteriori facto bifurco, diſtentione Arabum præcurrentium explicata, machinati ſunt accingere poſtremos: vbi dux *Godefridus* ſubſequenter cũ agmine denſo militũ armatorũ remigando poſteritatẽ ſolicitabat: Ceteri enim proceres, alii in prima, alii verò in ſecunda præibant acie. Sed cum ab vtraq; parte hoſtes hoſtibus, quantum eſt iactus lapidis & paulo plus, appropinquaſſent, illico pedites noſtri ſagittas, in illos diſtendentes, iecerunt. Cõgruentiſſimè mox ſecutæ ſunt ſagittas lanceæ, dum equites noſtri omnes, tanquã iureiurando inuicem confirmaſſent, impetu vehementi irruerunt in eos; & quorũ quadrupedes tum non fuerunt curſui celeres, continuò neci ſubmerſi ſunt ſupra ſeſſores: vbi paruæ horæ ſpatio multa corpora palluerunt exanimata. Tum multi eorum mortem metuentes, aſcendebant arborũ cacumina, qui tamen inibi ſagittati & morti læſi, ad terram infeliciter corruebant. Incurſu in eos penetrabili, vndiq; Sarraceni perimebantur. Tentoriis eorum tranſactis, vſq; *Aſcalonis* mœnia qui euaſerunt fugati ſunt, quę ciuitas ſeptingentorũ & viginti ſtadiorũ ſpatio ab Hieroſolimis diſtat. In prima quidem acie, eorum dux *Lauendalius*, licet antea Francos vilipendiſſet, non lentè fugiens dorſum eis vertit: quibus tabernaculum ſuum cũ cæteris extenſum, pecuniaq; multâ munitum, inuitus reliquit. Quorum Franci regreſſi victoria iocundi, Domino dando gratias, regregati ſunt. Tunc ingreſſi tentoriis inuenerunt in eis gazas multimodas, aurum, argentum, pallia, induuias, lapides precioſos qui duodeni ſic nominantur, *Iaſpis*, *Saphirus*, *Calcedonius*, *Smaragdus*, *Sardonix*, *Sardius*, *Chryſolitus*, *Berillus*, *Topazius*, *Chriſſopraſſus*, *Iacintus*, *Ametiſtus*. Reperierant etiam vtenſilia multiformia & galleros auratos & anulos optimos, enſeſque mirabiles, annonam, farinam, & cetera multa. Ea verò nocte illic hoſpitati, per noctes bene ſe conſeruarunt: nam in die ſequenti bellum ſe putabant à Sarracenis reiterari: qui tamen timore perterriti, nocte ipſa omnes aufugerunt. Quo manè per exploratores comperto, vocibus laudifluis DEVM benedixerũt & glorificauerũt, qui tot millia perfidorum, raro exercitu Chriſtianorum diſſipari permiſit. *Benedictus ergo Dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. Beata etiam gens cuius eſt Dominus DEVS eius.* Nonne minati fuerant ipſi Babilonii dicentes: *Eamus & capiamus Hieruſalem cum Francis in ea clauſis; & eis omnibus interemptis, eradamus illud Sepulchrum tam ſibi precioſum vt lapidibus architecte huius extra vrbem eiectis, nec mentio inde vlterius fiat.* Sed DEO volente, hoc in nichillo verſo, de pecunia eorum etiam honerauerunt equos ſuos & camelos. Qui cum tot tentoria, & iacula in campis iacentia, arcuſque & ſagittas, ad Vrbem Sanctam deferre non poſſent, hæc cuncta ibidem incendio commiſerunt: deinde Hieruſalem ſic à perfidis excuſſam gaudenter, cum carra multa redierunt. His geſtis, placuit quibuſdam in patriam nationis ſuæ reuerti: & cum indilatè in *Iordane* flumine loti fuiſſent, & Palmarum ramos, pro more, apud *Hierico* in orto Habrahæ collegiſſent, *Robertus Comes Normanorum*, & *Robertus Comes Flandriæ* Conſtantinopolim nauigio tunc repetierunt: Deinde Franciam ad propria repatriauerunt. *Raymondus verò Comes* vſque Loadiciam regreſſus eſt, exinde Conſtantinopolin, relicta vxore ſua in Loadicia, rediturus. Dux autem *Godefridus* retento ſecum Tancredo & aliis pluribus, principatum Hieroſolimitanum rexit, quem conſenſu omnium ſuſceperat optinendum.

XX. Cumque audiſſent *Buamundus*, qui tunc *Antiochiæ* principabatur ciuitati, vir prudens & ſtrenuus, & *Balduinus* præfati Godefridi frater, qui ſimiliter *Ædeſſe* ciuitatis, patriæque affinis trans fluuium Euphratem poteſtate dominabatur, Hieruſalem ab illis qui præierant collegis ſuis captam fuiſſe, lætiſſimi effecti, DEO inde laudes exſoluerunt ſupplices. Quod ſi illi qui feſtinatiori itinere præceſſerant eos, bene & vtiliter operati fuiſſent, quamuis tardius eos ſubſecuturi eſſent Buaumundus & Balduinus cum ſuis, participes eiuſdem brauii fieri,

...iii fieri, non est tamen dubitandum. Erat enim necesse, vt terra & ciuitates cum tanto labore iam Turcis ablatæ, solerter custodirentur: ne forte terra incautè derelicta, si cuncti abissent, recursu repentino à Turcis, vsque in Persidem iam depulsis, resumeretur: vnde detrimentum non minimum omnibus Francis tam euntibus quam redeuntibus oriretur. Sed terra interim sic custodita, primis & postremis grande proficuum foret: forsitan diuina prouidentia hoc distulit, plus in perfendis quam in peractis suæ militiæ iudicans eos profuturos. O quotiens ipse *Balduinus* in Mesopotamiæ finibus, preliis cõtra Turcos factis, fatigatus est! Quotque capita eorum cesa illic fuissent, recitari non potest. Sæpe illum contigit cum gente pauca, contra multitudinem eorum magnam preliari; & DEO iuuante, triumpho lætari. Sed cum per legationes eum præmonuisset *Buaumundus*, vt Hierosolimam ambo cum suis iter nondum expletum, ituri perficerent, *Balduinus* ilico res suas oportunè disponens, iturum se parauit. Sed tunc audiens Turcos vnum cornu patriæ suę ingressione allidi, incepto dimisso, cũ necdum exercitulum suum congregasset, cum paucis illos Turcos adiit. Qui cùm arbitrarentur eum iter suum iam incepisse, die quodam cum in tabernaculis suis securi essent: viso signo quod Balduinus baiulabat albo, quantocius statim fugere ceperunt: quos cum parum cũ duodecim militibus fugasset, ad id quod prius inceperat remeauit. Et ingressus iter, Antiochia dexterata, venit *Loadiciam*: vbi stipendio viatico empto, & clitellis reintegratis hinc secesserunt. Tunc mensis erat Nouembris: Cumq; *Gibellum* transissent, *Buaumundum* in tentoriis suis hospitatum ante oppidum quoddam, *Valenum* nominatum, assecutus est. Erat cum eo archiepiscopus quidam Pisanus, nomine *Daibertus*, qui cum quibusdã Tuscanis & Italicis, Loadiciæ portui applicuerat: ibique nos expectabant: Aderatq; alius *episcopus Apulus*; cum Balduino erat tertius. His itaque amicabiliter simul glomeratis, æstimantur numero viginti quinque millia esse tam equitum quàm peditum. Et cum fines Sarracenorum interiores introissent; & ab odiosis incolis regionis, nec panem nec aliquid edulii habere possent: quia nec erat qui daret, neq; qui venderet, stipendio etiam suo magis magisq; consumpto, contigit multos tunc fame anxiari. Equi quoq; & iumenta, deficiente annona, dolore geminato nimis angebantur: ibant, nec mandebant. Tunc erant in ipsis agris cultis messes quædam, quas vocant *Cannamelles*, arundinibus similes: à *canna* & *melle* nomen compositum: vnde, vt puto, & *mel siluestre* dicitur illud quod de hiis sapienter conficitur. Has quidem, propter saporem mellitum, dentibus famelici ruminabamus: Tamen parum proderat: vtiq;, pro amore Domini, hæc & huiusmodi cetera, fames, frigora, pluuias nimias sustinebamus. Plerique etiam equos, asinos, camelosq;, pane egentes, manducabant: Insuper algore nimio, & imbrium affluentia sæpissimè torquebamur: nec erat Solis æstus tamen ex quo exsiccari possemus, cum per quinque vel quatuor dies imbrium continuatione madidi essemus. Vidi tunc plures, tabernaculis carentes, imbrium algore interire. Ego *Fulcherius*, qui hiis intereram, vidi quadam die plures vtriusque sexus, bestiasque plurimas, imbre algidissimas mori. Longum est recitandum, & audiendi fortan tædium: quia nec anxietas, nec labor nimius defuit populo DEI. Sæpe ab insidiantibus Sarracenis in artis meatibus, plures perimebantur, aut cum raptum irent pro victuali quærẽdo. Videretis milites, progenie inclytos, equis quoquomodo amissis, pedites effici: videretisq; iumentis deficientibus, capras Sarracenis ablatas, veruecesq;, submissis sarcinis valde fatigari, & dorsa eorum mole illa corrumi. Bis in via, nec amplius, panem & annonam, commercio karissimo à Sarracenis Tripolitanis, & Cæsarientibus habuimus. Patet, quoniam aut vix aut nunquam, poterit quis, magnum aliquid, nisi cum magno acquirere labore. Magnum quoddam fuit, quòd vsque *Hierusalem* peruenimus: qua visitata labor consummatus est diuinitus. Cumque Sancta Sanctorum desideratissima perspiceremus, gaudio ingenti repleti sumus. O quotiens memorati fueramus; illius prophetiæ Dauidicæ: *Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius:* Quod de nobis completum tunc vidimus, quamuis aliis multis pertineat similiter. Illuc quidem ascendimus tribus Domini, ad confitendum nomini eius. Die autem illo, quo tunc Hierusalem introiuimus, Sol retrogradus, descensu hyemali peracto, recursum resumpsit ascensibilem. Cumq; Sepulchrum & Templum Dominicum, & cetera sacrosancta visitassemus, die quarto *Bethleem* adiuimus: vt nocte ipsa Dominicæ Natiuitatis, reuolutione celebraturi annuam, vbi CHRISTVS natus fuit, in orationibus peruigiles

A.D. 1099.

Psalm 131. 7

A.D. 1100. staromus. Quam noctem cum decentissimè, obsequio competenti ab episcopis & clericis decantando deduxissemus, hora die tertia, Missa quoque tertia cantata Hierosolimam reuersi sumus. O quantus adhuc erat fœtor, circa muros ciuitatis, intus & extra de cadaueribus Sarracenorum adhuc ibi marcentium, quos vrbe capta collegæ nostri trucidauerant, vnde nares nostras & ora oppilare nos oportebat, Cùm autem nos & iumenta nostra quiete necessaria aliquantisper vegetaremus; & Patriarcham, in Ecclesia Sepulchri Dominici, *Daybertum* scilicet superius memoratum, præfecissemus, reformato stipendio, & iumentis sarcinatis, regressione appetiuimus flumen Iordanicum. Tum quibusdam de exercitu placuit posteriori, in Hierusalem remanere; & quibusdam de priori, nobiscum remeare. Dux Godefridus terram, sicut antea, rexit.

XXI. *Anno millesimo centesimo ab incarnatione Dominica,* anni die prima, in Hierico ramis palmarum cæsis, ad afferendum coaptauimus; secundaq; die, iter remeabile cepimus. Tunc quidem placuit principibus nostris per vrbem *Tybereadem*, iuxta *mare Galileæ*, transire: quod mare de dulci aqua ibi congregatum, duodeuiginti passuum millia habet in longum, & quinque in latum: deinde per *Cæsaream Philippi*, quę *Paneas* lingua Syriaca dicitur, ad Libani montis radicem situm, vbi duo fontes emergunt, vnde *Iordanis* fluuius exoritur qui postea mare Galileæ secans, in Mare Mortuum se ingerit. Hic autem Lacus *Genesar* dictus, quadraginta stadiis in latitudine patet, centumq; in longitudine, iuxta *Iosephum.* Venimus autem ad castrum illud; quod *Balbac* nuncupant, situ forti factum: vbi nobis Turci Damasceni obuii venerunt, trecenti ferè milites. Et quia didicerant nos esse inermes, & itinere valde fessos, arbitrati sunt nos quoquomodo debilitare. Quod si fortè postremos die illo dompnus *Balduinus* sollicitè non conseruaret, nimirum multos de nostris occiderent: nō enim habebant vnde se protegerēt, arcubus & sagittis carentes: Inundatione enim imbrium hæc erant dissipata: quia cū glutine coaptantur. *Buaumundus* verò in primo cuneo erat exercitus. Itaq;, Deo auxiliante, nihil apud nos lucrati sunt. Tunc castra metati sumus ante memoratū oppidum. Exhinc sequenti die viam resumpsimus nostram, plus mari appropiantes: & ante vrbes *Tortosam* & *Loadiciam* transeuntes Ibiq; *Raymondum* comitem reperimus, quem ibi desideramus dum Hierusalem iremus: in Loadicia scilicet, vbi nihil mercationis stipendiariæ habere potuimus, quia rara habebatur annona: quapropter vsq; *Edessam* properare non cessauimus. *Buaumundus* verò Antiochiam primitus peruenit, vbi à suis gaudenter susceptus, regnum suum per sex menses deinceps obtinuit. Sed cū mense Iulio sequente vrbem, *Melotiniam* vocatā, cum pauca gente appeteret, quā ei qui eiusdem vrbis patronus erat Armenius quidam, nomine *Gabriel*, redditurus erat, iam per legationes conuentione mutuæ amicitiæ facta: obuius fuit illi Admiratus quidam nomine *Danisman*, cum multitudine Turcorū magna Buamundum sic imprudenter ambulantem, intercipere moliens. Et non longè ab vrbe præfata, insiluerunt vndiq; subitò gens illa nefaria ab insidiis, contra Francos & Apulos irruentes: Et non audientes nostri inire prælium, quia pauci erant, statim in dispersionem fugitiui versi sunt. De quibus Turci multos occiderūt; & pecuniam eorum totam habuerunt. *Buaumundum* verò comprehēsum in captionem abduxerunt. Cùm autem infortunium indilatè ab illis qui euaserant, diuulgaretur, orta est inde genti nostræ grandis desolatio. Verumptamen *Balduinus* dux vrbis Ædessæ, congregatis Francis quoscunque potuit, Ædessenis scilicet & Antiochenis, hostes prædictos vbi eos esse audiuit, quærere non distulit: *Buaumundus* etiam, cicigno capitis sui iam absciso, Balduino legationem miserat, vt ei citò subueniret: hoc intersigno eum credulum faciens. *Danisman* autem hoc audito, qui Balduini probitatem Francorumque animositatem metuebat, non ausus est vlterius ante Meletiniam esse, quàm obsidione cinxerat, sed paulatim ante nos fugiendo, ad sua propria remeauit: Qua de re multum doluimus, cum per tres dies vltra vrbem illam eos prosecuti sumus, qui libentissimè contra eos dimicaremus. Itaque cum regrederemur, Balduino *Gabriel* prædictus ciuitatem ipsam reddidit: quibus amicis effectis, *Balduinus* Ædissam rediit.

XXII. Cùm autem prosperitate Balduinus sic frueretur, ecce nuncius dicens ei: quia *Godefridus* germanus eius apud Hierosolimam diem clauserat extremum, decimoquinto, Kalend. Augusti: quod anno post Hierusalem captam secundo contigit. Cui cum promptum fuisset, quod omnis populus Hierosolimitanus cum expectaret, in regni principem in locum fratris defuncti heredem substituendum: *dolens* aliquan-

A.D. 1100.

aliquantulū de fratris morte, & plus gaudens de hereditate, accepto consilio, terram suam locauit quā possedebat, *Balduino* cuidam propinquo suo eam committens. Et colligens exercitulum suū, septingentis ferè militibus, & peditibus septingētis iter Hierosolimitanum, sexto nonas Octobris incepit. Nonnulli mirabātur quod cum gente tam pauca, erat ausus per tot hostium regiones incedere: nam ideo plerique timidi & pauidi, de collegio nostro latenter recesserūt, nobis nescientibus. Cum autem Turci comperissent atque Sarraceni nos ita iter agentes, congregatis omnibus quotcumque potuerunt, vbi magis nobis officere arbitrati sunt, armati obuiam institerunt. Tum quidem per *Antiochiam* iuimus; deinde ante *Laodiciam*, & *Gibellum*, *Maracleam* & *Tortosam*, *Archas* oppidum, & vrbem *Tripolitanam* meauimus, vbi rex Tripolitanus Balduino in tentorio suo hospitate, panem, vinum, mel siluestre, verueces q; legauit: & innotuit ei mandando quod *Duchar* rex Damascenorū & *Ginahaldole* Admiratus quidam rex Calipti, cū Turcis, & Sarracenis, Arabibusq; in via, qua nos ituros sciebant, nobis nocituri expectabant. Quod licet omnino nō certum esse crederemus, postmodum verum esse probauimus. Erat quidem, non longe ab vrbe *Berito*, sed quasi miliariis quinq; distans, trames vnus iuxta mare, nobis & aliis illac euntibus ineuitabilis, & exercitui transituro angustissimus: quem si hostes inde præmuniti fuerint, nullatenus centum milia militum transire poterūt, quincentum aut septuaginta viri armati, introitum eius artum vi obtineant. Ideoque nos illic inimici nostri intercipere, & occidere sperabant. Nos autem illucusq; peruenimus. Et cùm præcursores nostri predicto meatui appropinquassent, viderunt de Turcis illis plures, segregatos ab aliis, contra nos procedētes, qui aduentū nostrum expectabant. Quod cùm speculatores nostri perspexissent, rati sunt maiorem gentem post illos latere: quod statim domino Balduino per vnum nuncium innotuerunt. Quo audito, militiam ilico per acies diuisam competenter præordinauit ad prælium: & vexillis leuatis, paulatim contra eos progressi sumus. Nam cū bellum mox fore putauimus, cordibus compuncti puris, auxilium Domini deuotè precabamur, ad eos accedentes. Continuò autē primo cuneo nostro illi congressi sunt, de quibus aliquanti confestim occisi sunt: de militibus nostris similiter, quatuor ibi vitam amiserunt. Et cùm certamen illud vtrumque dimisissent, sumpto consilio, iussum est castra nostra defigi, vbi propius hostibus accesseramus: ne ab eis, quasi timidi videremus, si locum seu refugi linqueremus. Sed aliud monstrauimus; aliud verò cogitabamus: Audaciam finximus; sed mortem metuimus. Difficile est remeare; sed dificilius anteire. Ab illis hostibus vndique obsidebamur: hinc isti, marinis nauibus; hinc illi, à celsis montibus, indesinenter nos vrgebant. Die illo nec iumenta nec homines nostri aliquid boni, nec quietis habuimus. *Ego* quidem vel *Carnoti* vel *Aurelianis* mallem esse, quàm ibi: Alii quoque nocte ipsa tota, extra papiliones nostros peruigiles languimus. Diluculo autem summo cùm aurora terris vmbras dimouere cepisset, sumpto inuicem consilio, vel viueremus vel moreremur, tentoriis collectis regredi elegimus, iumentis de rebus nostris onustis præeuntibus, clientibusq; ea minantibus. Milites enim subsequentes, sollicite à Sarracenis inpetentibus defendebant eos. Nam cùm illi perfidi nos viderent ita summo mane regredi, confestim descenderunt ad persequendum nos, tamquā fugitiuos: Alii quidem, per mare cum nauibus; alii verò, post nos per viam qua ibamus; alii autem, per montes & colles, tam equites quàm pedites, per augiportum, sicut oues ad ouile, ante se nos minabant: vt excursa planitie quadam, quæ ibi est, in exitu angustissimo, inter salum & montem, ad interimendum nos facilè interciperent. Sed non sicut putabant contigit: viri enim nostri statuerant intra se, dicentes: *si in platea illa patula, nos persequentes, poterimus illos intercipere, forsitā, DEO iuuante, contra eos reuertentes, & bene pugnantes, eruemur ab eis.* Iamiam è nauibus ad terram prosiliebant; & incautos prope mare pergentes insidiis factis decollabant: Iamq; in planitiem post nos prædictam descenderant; & sagittas multas post nos iaciebant vndique aduersum nos vociferantes, & tamquam canes, vel lupi vlulantes, conuiciabantur nobis. Sed quid narrabo? Nusquam erat nobis locus in diuersorio, nullaque mortis excussio: Nec erat vspiam locus fugæ, nec remanentibus spes salutis. *Nec saperet Salomon, nec posset vincere Sanson.* Sed magnæ DEVS clementiæ atque potentiæ prospiciens de celo in terra humilitatem nostram atque angustiam, nec nō periculum quod propter eius seruicium & amorem sic incideramus, motus pietate quâ rite suis presens subuenit, militibus nostris tantæ probitatis audaciam,

A.D. 1100. præstitit misericorditer, vt recursu repentino per viam trifurcam fugantes in fugā sic mitterent, vt nunquam animum defendendi se resumere possent. Tunc alii de rupibus præruptis celsis, in præceps se dederunt; alii vero, haud lentè, ad locum saluationis fugerunt; alii autem consecuti, gladiis perempti sunt. Tunc videretis naues eorum celeriter propter nos per mare fugere, quasi eos possemus manibus capere: per montes quoque & colles alii, cito pede fugiebant. Itaque de tanto trophæo gloriantes, ad clientelā quæ interim quadrupedia onerata in via custodierāt, lætabunda regressi sunt. Laudes DEO gaudenter tunc egimus, quia in tanta necessitate nobis anxiis, adiutor claruit magnificus. O quam admirabilia facta DEI! O quam magnum miraculum; & memoriæ commendandum! victi eramus; & victi vicimus. Sed nos non vicimus: Quomodo non vicimus? Vicit ille qui solus est omnipotens. Quod si etiam *DEVS pro nobis, quis contra nos?* (Rom. 8,31.) Verè pro nobis & nobiscū fuit, complens in nobis quod per Propheta Israëlitis dixit: *Si præcepta mea seruaueritis, hoc dono vos ditabo, vt persequantur quinq; de vobis, centū alienos; & centū decem milia.* (Leuit. 26,8.) Et quia in seruitio DEI laborem multimodum, die ac nocte tolerabamus, superbiam eorū perfidorum merito cassauit: Et quia deuotè, & in tribulato corde Domino famulabamur, humilitatem nostram respexit. Tunc autē tabernacula extendi iussa sunt, & spolia occisorum & arma similiter allata: Equos cum sellis & lupatis aureis, etiā illuc qui ceperant adduxerunt. Nocte illa transacta, mane, pro vt astutius consultū fuit, retro secessimus, vsq; castellum quoddam depopulatum, vbi cum equi & cætera Turcis ablata, æquo iure militibus diuisa fuissent, nocte superueniente sub oliuis & virgultis quieuimus. Summo autem mane *Balduinus* item probitatem solitam amplectens, sumptis de militibus suis quot voluit, velociter vsq; ad meatū artum, vnde factum est tam odiosum, equitauit, scire volens si Sarraceni, adhuc inibi essent. Qui cum illuc vsque peruenisset, & nullum ex eis repperisset, quia desolati pro dispersione facta omnes aufugerant, laudes inde DEO dedit; & statim in cacumine montis ipsius, accendi pro signo ignem præcepit, vt nos qui in hospiciis remanseramus, viso fumo illo, promptè sequeremur illos qui præiuerant. Quod ibi factum est viso, DEVM laudantes; exploratores nostros ilico secuti sumus, & viam nostram apertam & liberam, DEO gratias, inuenimus; desideratumq; carpsimus iter. Illo die prope vrbem *Berutum*, hospitati sumus. Quo comperto, Admiratus eiusdem vrbis, plus causa timoris quam amoris, *Balduino* stipendium diurnum, scapharum gestu misit. Similiter de ciuitatibus cæteris, ante quas transiuimus, qui inhabitabant fecerunt, scilicet Syndonem & *Tyrum*, atque *Achon*, hoc est Ptolomaidam, amicitiam fingentes; sed cor nequā habentes. Iam vero castrum *Cayphan* possidebat tunc *Tancredus*, quod ipso anno Hierosolimitæ vi comprehenderant: & quia *Balduino* tunc maliuolus erat, non illud introiumus. Ipse vero Trancredus, tunc non erat ibi: sed homines eius panem & vinum, extra muros nobis vendiderunt: Illi enim quasi fratres nos habebant, & videre nos desiderabant. Transeuntes autem *Cæsaream Palestinam*, & *Arsuth* oppidum: quod ignari *Azotum* esse putabant, quæ ciuitas vna fuit de quinque vrbibus Philistinorum, quæ inter Ioppen & Ascalonem, in viculum etiam vastatum redacta est. Tandem *Ioppe* peruenimus, vbi Franci nostri Dominum Balduinum, vt regem iam suum, gaudenter susceperunt. Et non mora ibi facta, *Hierusalem* properauimus. Cumque Vrbi Sanctæ appropinquassemus, processerunt ei obuiam, tam clerici quam laici omnes; Græci quoque, ac Siri, cum Crucibus & cereis: qui cum ingenti gaudio, & honorificentia, vocibus altisonis, Domino laudes agendo, eum susceperunt; & vsque in ecclesiam Dominici Sepulchri deduxerunt: huic celebritati *Patriarcha Daybertus*, non interfuit: quoniam de quibusdam incusatus apud Balduinū, maliuolus ei erat; & maior pars & populi, eum exosum tunc habebat: quapropter in monte Syon, sede priuatus, tunc morabatur, vbi fuit donec delictum ei maliuolentiæ condonatum est.

XXIII. Sed cum per sex dies, requie oportuna in Hierusalem, alleuiati labore fuissemus, & Rex de negotiis suis aliquanta explicasset; iter iterū resumptū, in expeditionē ituri renouauimus. Opus est enim omnibus hostes habentibus, quod secundum hominem dico, vt frequentissimè eos enixè cohereeant: quantinus certaminis tædio vel vi superent, vel ad pacis actionem attrahant. Igitur *Balduinus*, gēte sua resumpta, profectus est *Ascalonem*, per Azotum meantes, inter quam & Iamniam, quæ super mare sita est. Accaron dimisimus, Ante quam cùm se monstraret vrbem, vsque in mænia foris instantes vehementer impulit: & quia non fuit opportunitas maius

A.D. 1100.

maius incipere, ad tentoria iam defixa reuersus est. Sequenti autem die regionem appetiuimus maiorem, vbi victum nobis, & iumentis nostris in locis opulentis haberemus, & terras inimicorum vastaremus. Euntes ergo inuenimus villas, vbi Sarraceni incolæ regionis in cauernis terræ, propter nos, se occultauerant, cum bestiis & rebus suis: de quibus cum vix aliquem trahere non possemus, accenso igni in cauernæ orificio mox propter fumum & calorem intolerabilem, alius post aliũ paulatim foras ad nos exierunt: Erantq; quidam ex eis latrunculi, qui ritè inter Ramulam & Hierusalem Christianis nostris insidiari, & occidere solebant. Quod cũ à Syris quibusdam, Christianis nostris, qui cum eis in abditis illis latebant, eiusdem villæ agricolis, nobis intimatum fuisset, quod huiusmodi sontes essent, mox cum de cauerna exibant, decollabantur: Syris autem & eorum coniugibus pepercimus: De Sarracenis verò, centum ferè occidimus. Tunc iussit Rex *Balduinus* Syros illos Ascalonem mitti, ne ibi aliquatenus perimerentur. Et cùm cuncta, quæ illic inuenimus, tam annonam quam bestias comedendo consumpsissemus, & nihil amplius in illa regione, quod nobis prodesset inuenire possemus: quoniam depopulata erat antiquitus: inito consilio cum quibusdam patriæ alumpnis Sarracenis, sed nuper Christianis, qui loca culta & inculta longè latèque noscebant, in Arabiam exercitum secedere statutum est. Et transigentes montana iuxta *Patriarcharum sepulturas*, Abrahæ videlicet, & Ysaac, & Iacob, filiique quæ eius iusti Ioseph, necnon Saræ & Rebeccæ, vbi gloriosè eorum corpora condita sunt, ab vrbe Hierosolima quasi milliariis quatuordecim distantia, venimus in vallem vbi *Sodoma* & *Gomorrha* ciuitates scelestæ, DEI iudicio in abissum subuersæ sunt, vbi lacus *Asfalti* nunc est magnus, quem *Mare Mortuum* vocant. Longitudo cuius vsque ad *Zoaras* Arabiæ dirigitur stadiis quingentis octoginta vsque ad vicinia Sodomorum; Latitudo verò centum quinquaginta patet: adeo salsus, vt nec bestia qualibet, neque volucris de eo bibere queat; quem sicut ego *Fulcherius Carnotensis*, in margine de mula mea descendens, gustu probaui, & elleboro amariorem inueni: Et quia nihil in eo viuit; nec piscis cõuersatur, propterea *Mare Mortuum* vocatur. A parte Aquilonis, flumen recipit Iordanicum: ab Austro verò, nullum habet exitum, nec flumen nec lacus. Iuxta quem lacum, vel Mare illud Mortuum, extat mons vnus, similiter salsus, non tamen totus sed localiter, constans vt petra durissimus, & glaciei simillimus: vnde sal, quod *salis gemma* vocatur, multotiens vidistis, quod de monte illo comminuitur. Coniicio bifariam lacum illum salsum esse: eo quod semper montis salsuginem glutit, quem vnda marginalis indesinenter lingit; & insuper, ex decursione imbrium, de monte ipso in lacum influentium: siue abyssus in tantum sit concaua, vt Magnum Mare, quod est salsum, inuisibili refluxu, in eandem abyssum sub terra inflat. Demergi autem quis in profundum eius, nec de industria facilè potest. Girato autem Lacu à parte Australi, repperimus villam vnam: hanc villam dicunt esse *Segor*, situ gratissimam; & de fructibus palmarum, quos *dactilos* nominant, valde habundantem, quibus pro cibo placido vescebamur. De ceteris rebus, rarò ibi repperimus; aufugerant enim illic agricolæ Arabes, iam de nobis rumusculo audito, exceptis quibusdam inopibus, vt fuligo, nigerrimis: quos, vt algam spretos, illic dimisimus. Ibi vidi poma in arboribus, quæ, cum corticem rupissem, interius esse puluerulenta comperi & nigra. Exhinc, *Arabiæ* montana introire cepimus, in quorum concauis nocte pausauimus. In sequenti autem manè, cùm montes ascendissemus, inuenimus ibi villas, sed omni bono vacuas: Nam aduentu nostro iam comperto, fugerant, & cum rebus suis in cauernis terræ se absconderant. Quamobrem parum illic profuimus, & ideò promptè iter nostrum aliàs extendimus, ductoribus nostris semper præuiis. Tunc inuenimus vallem vnam de omnibus frugibus opulentissimam, in qua Moyses etiam, Domino illuminante, virga scilicem bis percussit, vnde fons viuus statim, vt legitur, sic emanauit, vt populus atque iumenta sufficienter ex eo adaquarentur: Qui etiam nunc profluit non minus quã tunc, adeo vt molendini, riuuli eius impetu volubiles semper fiant: vbi ego ipse *Fulcherius*, equos adaquaui meos. Reperimus insuper in montis apice monasterium, quod dicitur *Sancti Aaron*, vbi Moyses, & ipse Aaron cum Domino loqui soliti erant: vnde valde lætabamur, cùm loca tam sancta, & nobis incognita intuebamur. Et quoniam vltra vallem illam, terra erat deserta & inculta, vsque Babiloniæ affinitatem, vlterius progredi noluimus. Vallis autem hæc, bonis omnibus erat opima. Sed quia in aliis villis prius morati fueramus, in-

A.D. 1101. colæ loci illius, ablatis secum rebus suis atque pecoribus, in montium diuersoria, & in caueas saxeas, pro nobis fugientes, se intromiserant: ad quos cum appropinquaremus, audacter se defendebant. Sed per tres dies illic otio facto, cum nos & iumenta nostra edulio refecissemus, die quodam opportuno, quadrupedibus de stipendio necessario oneratis, horam circiter secundam, cornu monente regio, residuum tramitem resumi visum est. Tunc remeauimus iuxta *mare* superius memoratum, & per *sepulturas Patriarcharum* memoratorum: deinde per *Bethleem* & *Rachelis sepulturam*, die, qua solsticium hyemale accidit, *Hierusalem* sanè peruenimus. Et præparatis ornamentis, quæ Regi conueniunt coronando, paccatus est *Dayberius* patriarcha cum Balduino, & canonicis aliquantis.

XXIV. *Anno millesimo centesimoprimo*, die Natiuitatis Dominicæ, in basilica beatæ Mariæ apud *Bethleem*, ab ipso Patriarcha, vna cum episcopis, cleroque ac populo circunstantibus, *Balduinus* in Regem honorificè sacra vnctione sublimatus & coronatus est. Et quod fratri suo prædecessori non fecerant, quoniam tunc à quibusdam laudatum non fuerat, nec ipse voluit, huic, ratione sapientiùs considerata, fieri concesserunt. Dicebant enim: *Quid obest si CHRISTVS Dominus noster, in Hierusalem, tamquam scelestus aliquis, spinis coronatus à Iudæis perfidis fuit: quod cum ceteris opprobriis pluribus, ipse pius pro salute nostra, misericorditer pertulit? Corona illa quidem, quantum ad intellectum eorum, non fuit honoris, nec regiæ potestatis, immo ignominiæ & dedecoris. Sed quod illi truces, ad opprobrium ei fecerunt, ad salutem nostram atque gloriam, DEI gratia, versum est. Rex etiam contra iussa DEI non perficitur: nam iure electus, benedictione autentica sanctificatur, & consecratur. Qui cum suscipit regimen illud atque auream coronam, suscipit quoque iusticiæ obtinendæ honestum onus. Cui tunc populus à DEO commissus est, vt eum iure sollicitet & ab hostibus conseruet, Sane potest ei, sicut episcopo cuilibet de episcopatu, obici:* Bonum enim opus desiderat, qui regimen desirat. *Quod si iure non regit, nec rex est.* In modernitate autem regiminis sui *Balduinus*, adhuc paucarum vrbium possessor atque gentis, per ipsum tempus hyemale regnum suum ab hostibus suis vndique strenuè protexit. Et quia compererant eum esse bellatorem probissimum, quamuis gens eius rarissima esset, non tamen ausi sunt eum aggredi. Quod si militiam maiorem haberet, hostes suos libenter adiret. Adhuc erat per terram via Peregrinis nostris vetita: Sed interdum per mare, tam Franci quàm Itali, seu Venetici, vel in vna naui siue duabus aut tribus aut quatuor, inter piratas hostiles, & ante ciuitates eorum velificantes, timidi valde vsque ad *Ioppen*, Domino ducente, perueniebant: Quos cum de partibus nostris Occidentalibus venire nosceremus (nullum alium habebamus adhuc portum) extimplo eis obuiam corde iocundo procedebamus; & congaudenter, ac si fratres, ad litus maris excipientes, vnusquisque nostrum de natione & parentela sua diligenter inquirebamus. Illi verò intimabant, prout inde sapiebant: tum de prosperitate audita lætabamur; de incommoditate autem tristabamur. Hii Hierosolimam ibant, & Sancta Sanctorum visitabant: dehinc alii in terram Sanctam remanebant; alii verò in patriam suam, vsque in Franciam redibant. Qua de re, terra sancta Hierosolimitana remanebat gente vacua; nec erat qui eam à Sarracenis defendere posset, si tamen ipsi aggredi nos auderent. Sed quare non audebant? Tot populi, tot regna, quare regniculum nostrum, & popellum inuadere metuebant? Cur de Ægipto, de Perside, de Mesopotamia, de Syria non coadunabant saltem centies centum millia pugnatorum, vt nos eorum hostes, viriliter aggrederentur? &, vt solent locustæ innumeræ messem in agello, nos omnino consumerent & destruerent, vt nec mentio de Christianis in terra, abolim sua, vlterius fieret? Non enim tunc habebamus plusquam trecentos milites, & tantum de peditibus, qui *Hierusalem* & *Ioppem*, atque *Ramulam*, castrumque *Cayphan* custodiebant. Milites etiam nostros, vix adunare aliquando audebamus; cum insidias aliquis hostibus moliri volebamus, timentes ne interim, munitionibus relictis, damnum inde haberemus, verè liquet omnibus hoc miraculum esse valde mirabile, quod inter tot millia millium tam validi eramus, vt iam dominantes, eorum alios tributarios faciebamus, alios deprædando vel occidendo cōfundebamus. Sed vnde hæc probitas vndéue ista potentia? Verè ab illo procedebat, cui nomen, *Omnipotens.* Qui populi sui, pro nomine eius desudantis, non immemor, in necessitate sua piè auxilium ei impendebat; qui etiam in nullo aliquo nisi in ipso confidebat. Quem ipse DEVS, mercedula temporali aliquando lætificabat; in futuro autem æterna gloria remunerare promittebat. O tempora

1. Tim.3.1.

recor-

recordatione dignissima! Sæpe quidem contristabamur, cùm de partibus nostris occiduis nec parentes nostri, nec amici nobis auxiliare veniebant, formidabamus enim ne hostes nostri, scientes gentis nostræ paucitatem, quandoque cursu subito super nos irruerent, vbi nullus, nisi DEVS auxilium nobis ferret: quibus nulla inopia esset, si tantummodo gens & equi non defuissent. Quamobrem in expeditione ire nequibamus, nisi prope vel versus *Aschalonem*, vel *Arsuth* equitaremus. Et qui per pelagus Hierusalem veniebant, nequaquam equos secum adducere poterant: per terram verò nullus nobis subueniebat. Nec Antiocheni nobis, nec nos eis succurrere poteramus. Eo tempore contigit in Martio mense *Tancredum, Cayphan* oppidum suum regi *Balduino* relinquere; Tiberiadem quoq; & Antiochiam cum suis per terram ambulare. Miserant enim Antiocheni legationem ad eum, dicentes: *Ne moreris, sed veni ad nos, & principare Antiochiæ ciuitati, & terræ illi subditæ donec de captiuitate Buamundus redeat qui est Dominus noster & tuus. Tu enim es propinquus eius, milesque probus, & nobis potentior: tu quidem terram melius quàm nos, obtinere valebis. Siquandoq;, DEO volente, Buamundus redierit erit inde quod ius monstrabit.* Illuc igitur iuit, & regnum regendum, vt dictum est, suscepit. Apud portum tunc Laodiciæ, per ipsum tempus brumale, stolus nauium rostratarum *Ianuensium*, & *Italorum* hyemauerat: qui cum viderent vernum tempus ad nauigandum aptum & tranquillum, vento prospero vsque Ioppen nauigauerunt: & cum portui applicuissent, gaudenter à rege suscepti sunt. Et quia prope erat *Pascha*, non ibi morati sunt: Sed nauibus suis ad terram tractis, Hierusalem simul cum rege perrexerunt: vbi conturbati sunt omnes propter ignem solitum, quem die Sabbati non habuimus ad Sepulchrum Domini: vnde plura restant verba non temere referenda. A.D. 1101.

Consuetudo est autem, propter *Ignem cælestem*, qui ad Sepulchrum Dominicum vno quoque anno descensibilis celitus, nutu diuino, in *lampadibus*, in Vigilia Paschæ, solet accendi: vt quicumque intra monasterium illud sanctissimum inesse possint, die illo toto ipsius vigiliæ, supplicationi & orationi vacantes, lumen illud à DEO mittendum deuoti cuncti exspectent: & cum die illo basilica illa Sanctissima de tanta gente plenissima existeret, horam circiter tertiam iussum est à Patriarcha officium diurnum à Canonicis incipi. Tunc lectiones lectæ sunt alternatim, prius Latinus Latinè; posterius verò Græcus, Græcè identidem quod Latinus legerat in pulpito relegit. Officium quippe sic eis explentibus, ante horum paulisper nonam, cæpit vnus de Græcis, à parte vna monasterii, pro more prisco, voce altisona *Kyrieleison* exclamare: cui statim cuncti qui aderant, modo simili eundem cantum responderunt. Ego autem *Fulcherius*, qui nunquam huiusmodi Symphoniam audieram, multique alii, tumultui huic laudifluo moderni, oculis sursum erectis, cordibus compuncti de terra surreximus, & lumé aliuum * alicui in ecclesia * iam accendi sperauimus. Sed cum sursum ac deorsum hac & illac humillimo corde intueremur, quia nondum venerat non id vidimus. Cùm autem vice trina Græco prædicto, *Kyrieleison* inchoante, cæteri omnes idem exclamando respondissent, siluerunt; & continuò canonici officium suum iam inceptum decantauerunt. Interim deuoti expectabamus ignem sanctum, qui horam circiter nonam aduenire ritu solebat. Nec multo post, sicut primitus, *Kyrieleison* decantatum fuerat, sic vice secunda repetitum fuit: nosque sono tanto concitati, illam precem laudifluam præconi eam inchoanti voce celsa omnes respondimus. Et cum igné optatum plerique tunc venisse speraremus, cum non venisset silentio requieuimus; clerici autem, Lectiones & tractus diurnos cecinerunt. Cùm verò hora nona iam transisset vice trina voce sublimi, *Kyrieleison* repetitum est, tunc Patriarcha noster sumptis clauiculis reserauit ostiosum Dominici Sepulchri; & introgressus, cùm lumen quod desiderabamus non inueniret, mox ante ipsum sacrosanctum Sepulchrum supplex ad orandum, flendo se prostrauit: poscens Omnipotenti Domini misericordiam, vt ignem olim consuetum, à populo suo supplicante tam desideratum, emittere dignaretur. Nos quoque cuncti, *Kyrieleison* altè concrepantes, Domino supplicabamus, expectantes quod Patriarcha, dicto Sepulchro regrediens, lumen, vt sperabamus, inuentum, à Domino missum, nobis omnibus manifestaretur. Sed cùm illic diu preces suas plorando fudisset, & quod poscebat non impetrasset, tristissimus ad nos inde exiens, ignem non inuenisse monstrauit: quo

A.D. 1101.

comperto perterriti & contristati valde sumus. Iam ego ipse cum quodam Patriarchæ capellano in locum, qui dicitur *Caluariæ*, ascenderam, scrutans vtrum illuc, vt interdum solebat, ignis ipse venisset, necne. Sed nec huc nec illuc tunc venit. Iterum autem *Kyrieleison* sedulò repetitum, alternantibus modis, deuotissimè ad DEVM iubilare altius solito cepimus. O quantus erat clamor ad Dominum! quanta suspiria! quantus luctus! plorando quippe *Kyrieleison* cuncti cantabamus quod cantando misericordiam Domini exorabamus: exorantes autem quod quærebamus impetrare tunc nequimus. Iam aduesperascebat; iam dies inclinebat: & cùm speraremus quod propter peccata nostra hoc cõtingeret, quod in annis præteritis nunquam euenerat, meditatus est vnusquisque in corde suo, emendare quod contra DEVM deliquerat. Quapropter quidam discordes qui monasterio inerant, Patriarcha reconciliante, concordes facti sunt. Oportebat enim vt pax quâ sine, DEO nihil placet, nobiscum esset: vt & nobis pacatis, & pro amore eius emendatis, libentius supplicationi nostræ intenderet. Et cum adhuc post hæc preces nostras non exaudisset, cogitauimus intra nos, & plerique prudentiores dicere cæperunt: quòd forsitan disponente DEI prouidentia nunquam amplius ignis, vt solitus erat, quondam veniet: quoniam necesse erat in annis præteritis cùm ibi Christiani, Græci videlicet, & Syri, paucissimi incolæ essent, vt ignis ille sicut consueuerat, vnoquoque anno veniret: quia si in vno anno deficeret quin veniret, protinus à Paganis hoc explorantibus & inquirentibus, omnes decollarentur: nunc autem, quia hic omnino, opitulante DEO, securi sumus, si non veniet mori non timemus. Nos etiam, ac si successores ipsius ignis, si dicere fas est, hîc sumus qui Christianos illos, quos hîc inuenimus, & nosmetipsos cum ipsis, DEO iuuante, à gente Pagana protegimus: quod nisi DEVS eos visibiliter sic consolaretur, nullum ex eis hîc viuum inuenissemus. Quæ ergo necessitas nos cogit, vt ignis veniat? Hæc verba, & iis æquipollentia, sapientiores scilicet clerici, minus sapientibus demonstrabant, ignorantes quid DEVS facturus esset. Erat tamen aliquod solatium quod eos iam valde desolatos consolaretur. Accepto igitur consilio, iam imminente nocte, præcepit omnibus *Patriarcha* vt de monasterio exeuntes ad domos vel hospitia sua abirent: vt locus sacrosanctus tota nocte à cunctis vacuus remaneret: ne quid spurcitiæ noxiæ forte in aliquo homine, vel in femina lateat, quod voluntati DEI vel eius habitationi, displiceat. Sic præceptum est, & sic factum est, Ecclesia nocte illa, vacua remansit, in qua nec Lampas nec candela lumine accenso splenduerunt. Manè autem, cum dies Sancti Paschæ clarescere cæpisset, ad Ecclesiam Sancti Sepulchri vndiq; conuenerunt misericordiam Domini adhuc expectantes. Et cùm tunc ad Sepulchrũ Domini Patriarcha ingressus fuisset, quærens an ignis adhuc inesset; cùm non inuenisset, regrediens doluit. Sed tunc ipse cum cæteris assistentibus motus statim sermone illo Euangelico quo Dominus dixit: *Petite, & accipietis; pulsate, & aperietur vobis:* adhuc cessare noluerunt quin iterum Dominum hoc insinuantem, & non mentientem, prece multifaria pulsarent: vt forsitan, quasi propter improbitatem clamoris eorum excitatus, aures suæ pietatis ad eos inclinaret. Fecerunt quidem tunc processionem clerus, & maior pars populi, rex & proceres sui, pedibus nudis ad Templum Dominicum: & vbi, scilicet in Templo, regi Salomoni Dominus DEVS promisit se exauditurum, cùm ipse Salomon ibidem Dominum deprecaretur, quòd *si populus ad sanctuarium illud peccati sui penitens, deuotè oraret, ab eo exaudiretur:* orationes suas funderunt ad Dominum, vt misericors misericorditer ignem illum emittere dignaretur, pro quo tot homines dolore tanto affligebantur, & desolabantur. Dum autem in Templo illo Dominico gens nostra sic oraret, in monasterio sanctissimi Sepulchri similiter Græci ac Syri, qui ibi remanserant non minus idem Sepulchrum cum processione sua circumgirantes, orationi vacabant, qui præ nimio dolore genas suas & capillos suos vlulando decerpebant: cum ergo populus noster, oratione sua in Templo expleta, ad ecclesiam sanctissimi Sepulchri redisset, antequam ianuas introisset, nuntiatum est Patriarchæ, & cæteris Ignem desideratissimum iam in lampade vna ante ipsum Sepulchrum cælitus, gratia DEI accensum fuisse: quem proprius astantes, per fenestras quasdam rutilare iam viderant. quod cùm Patriarcha audisset, quanto citiùs potuit illuc lætus properauit: & cum de clauiculis quas in manu sua gestabat, ostium Sepulcri reserasset, confestim vidit Ignem in Lampade quem tam præoptauerat, splendere. Qua de re valde lætatus, primitus ante Sanctum Se-

Matth.7,7.

3 Reg.8,29. &c.

ctum Se-

ctum Sepulchrum gratias DEO reddens, se humiliter prostrauit. Postea verò accenso illic cereo vno foras reuertens, diuinum lumen omnibus manifestauit, quod cùm videremus qui aderamus omnes, *Kyrieleison* cum lachrymis exclamantes, gaudio magno gauisi sumus: & quanto dolueramus, tanto magis tunc de miraculo exultauimus. Per totam extimplo ciuitatem, laus iocunda, & clamor laudifluus proinde sonuit: sonant signa, populus manibus plaudit, clerus lætus concinit; carmina dulcisona, modulis alternantibus symphoniæ miscentur. Tenebamus vnusquisque in manu sua cereum vnum, iam ad hoc præparatum, ad id lumen sanctum suscipiendum. Videretis per spatium vnius, plura millia cereorum in ecclesia sancta ab ipso igne accendi, quod alius alii libens ministrabat. *Ecce verè dies illa, quam fecit Dominus:* exultauimus & lætati sumus in ea: & amplius quam adhuc dixerim, solemnitas solemnitatum die illa inter nos claruit. Quoniam cùm Missa Dominica decenter celebrata fuisset, & post Missam solemnizatam, *Balduinus* rex, qui eidem solemnitati assistens, pro more regio coronatus fuerat, in templo Salomonis, prandium suum festiuè & decentissimè expleuisset: nuntiatum est ei, & cæteris aliis qui cum eo eramus, Ignem sanctissimum iterato aduentu, in duabus lampadibus quæ in ecclesia Dominici Sepulchri pendebant, diuinitus accensum esse. quo audito laudes inde cunctipotenti Domino retulimus: & quibus libuit statim complures ad nouum miraculum videndum lætantes cucurrimus. Denique rex, & alii cum eo nos subsecuti sunt; & cùm in ecclesia retroissemus, vidimus illico ignem, de quo fatum erat, diuinitus in lampadibus accendi: & cateruatim vnicuique lampadi accensæ, plebem astare cum cæreis suis, vel accendendis, vel iam accensis, iubilantem DEO in voce exultationis. Tunc alius alii, corde iocundo hæc demonstrabat, dicens: *Ecce, iam lampas incipit illuminari.* alius nempe respondebat: *Ecce video alteram, in qua iam flamma rutilat: illuc quidem cereum meum illuminabo; tu autem tuum hic inflamma.* alius quippe dicebat: *astemus huic lampadi, & expectemus paulisper quum in ea ignis insurget. Nonne videtis, quia cætera lampades iam inflammatæ sunt: & vide, quo modo in illa fumus enubilat; nunc autem flamma exoritur.* Taliter, inquam, lætificauit Dominus populum suum. qui dies pro miraculo tam glorioso, & de more in morem permutato, celeberrimus, & memorialis à generatione in generationem permanebit.

A. D. 1101.

Psal. 117, 23.

XXV.

Peracta sollennitate Paschali, profectus est Rex *Ioppen.* Et fecit tunc conuentionem cum consulibus classis gentis *Ianuensis*, vnde iam mentionem fecimus: *vt quamdiu ob amorem Domini morari vellent in sancta patria, si DEO concedente & iuuante, de ciuitatibus Sarracenorum aliquam, cum ipso Rege comprehendere possent, tertiam partem pecuniæ hostibus internis ablatam, illi Ianuenses nautæ, nulla eis iniuria facta, communiter haberent. Rex autem primam & secundam: vicum insuper vnum, in eadem ciuitate, in hereditatem sibi obtinerent perhenniter.* Quod cum nexu fidei interpositæ ab vtraque parte firmatum fuisset, indilatè oppidum illud, quod *Arsuth* vocatur, tam per mare, quã per terram, obsederunt. Sed cum inhabitatores Sarraceni sentirent, nullo modo se à Christianis posse defendi, prolocutione apud Regem callidè facta, in die tertia muros regi reddiderunt; pecuniam autem suam exeuntes secum detulerunt. Et conuentione sic facta Ascalonem, licet mesti, abierunt: quos etiam Rex conuiari fecit. Vnde & laudes nos læti Domino dedimus, quo suffragante, sine occisione hominum nostrorum, munitionem tam nobis aduersariam comprehenderamus: Quod castrum valde odiosum in præterito anno dux Godefridus obsederat, nec ceperat: Cuius etiam inhabitatores de nostris quàm plurimis occisis, nos tristissimos persæpe fecerant. Iam tamen Franci cominus accipiebant muri propugnacula, cum fortuitu lignea turris, forinsecus muro adiecta, præ multitudine in eam ascendentium, frustratim cecidit: vnde fermè centum Franci de ea ruentes insanabiliter læsi sunt: Itaque aliquantos tunc Sarraceni retinuerunt, quos in conspectu Francorum, in crucem pependerunt, & sagittis sagittauerunt; & quosdam occiderunt, & quosdam viuos detinuerunt viliter. Cumque Rex, Arsuth, prout opus erat, de gente sua muniuisset, confestim *Cæsaream palestinam* adiit, & obsidione circundedit. Sed quia fortis erat muro, non potuit eam cito gens nostra capere: Iussit tunc Rex petrarias fieri, & machinam vnam ligneam altissimam de malis & remigibus nauium fabrefactam. Hanc artifices nostri excellen-

A.D. 1101. tiorem muro, vt reor, longitudine viginti cubitorum: vt cum vsque ad murum perfecta perduceretur, de ea hostes internos milites nostri lapidarent, sagittarent: & cùm sic de Sarracenis murum vacuarent, ingressum liberum in vrbem homines nostri haberent; & sic eam comprehenderent: sed cum per quindecim dies obsidionem tenuissent, & cùm petrariis, arces muri celsiores aliquantulum læsissent, nec dum turris nostra lignea esset compacta: moram eis fastidientibus, noluit diutius Francorum probitas tolerare quin absque turri prædicta, & ceteris supplementis die quadam Veneris, ciuitatem ausu mirifico, cum scutis & lanceis assilirent. Sarraceni verò se defendebant pro vt fortius poterant, mutuò se cohortantes. Franci quidem, quorum Dominus DEVS erat, erectis scalis non lente, quas ad id opus præparauerant, per eas muri summitatem probitate mira conscenderunt; & quos sibi obuios tunc inuenerunt, nihil aliud, sed gladiis eos præuenerunt. Quod cum Sarraceni gentem nostram sic efferatam super eos viderent, vbi diutius viuere sperauerunt, illuc præproperè fugerunt. Sed nec hic nec illuc delitescere potuerunt, quin morte promerita trucidarentur. Nam pauci de masculino sexu vitæ reseruati sunt; feminis autem pluribus pepercerunt, vt molas manuales voluituræ semper sibi ancillarentur: quas cum cepissent, alii aliis eas, tam turpes quàm pulchras, inuicem vendebant. Masculos quoque, Admiratum tunc vrbis ipsius, & episcopum, quem *Archadium* prænominant, rex viuos habuit: quibus pro pecunia plusquam pro amicitia pepercit. Quanta pecunia sit ibi reperta, & quot vtensilia multiformia, non est dicendi facultas: vnde multi pauperes, facti sunt locupletes. Vidi de Sarracenis plures ibi peremptos aceruo de illis facto igni comburi, quorũ cadauerum fœtor nos valde vexabat. Hoc enim fiebat Bisantiorum causa, quos ipsi improbi transglutiuerant, nolentes vt Franci eos haberent: quos quibusdam etiam in oribus suis iuxta gingiuas abscondebant. Vnde aliquando contingebat cùm quis vnum Sarracenum super collum pugno feriebat, vt decem aut sedecim bisantios ab ore foras excuteret: fœminæ quoque impudenter intra se occultabant, quod & nefas erat sic recondendum, & turpe est satis ad recitandum. *Annus millenus centenus erat, sed & vnus, Cum Stratonis turrem, sic dictam, cepimus vrbem. Anni mille DEI centum, sed & vnus abibant. Cum nos Cæsaream per scalas cepimus vrbem.*

XXVI. Et cum de Cæsarea, & de omnibus quæ in ea reperimus, vna cum Ianuensibus, prout libuit, egissemus; Archiepiscopum communiter electum ibi præfecissemus, relictis ad custodiendum paucis, festinauimus omnes ad ciuitatem *Ramulam*, quæ est prope Liddam, vbi per vigintiquatuor dies bellum expectauimus ab Aschalonitis contra nos fieri; & de Babiloniis similiter, illic ob id congregatis. Sed quia gens eramus rara, contra eos ire metuebamus: ne sprtè cum ante Aschalonem eos impeteremus, intra mœnia & aggeres suos recursu continuo ad interimendum nos illi interciperent. Propterea venire contra nos volebant, quia hoc fieri putabant. Quorum calliditate comperta, tamdiu calliditatem eorum callidius callentes calluimus, vsque dum, animis eorum pauore marcessentibus venire aduersum nos penitus dimiserunt; & multi egestate pressi & moram fastiditi, ab exercitu suo discesserunt. Quo audito *Ioppen* reuersi sumus, & laudes DEO dedimus, eo quod à congressu eorum sic liberi facti eramus. Cum autem postea auribus semper ad eos intentis, per septuaginta dies quieti sustinuissemus, intimatum est regi *Balduino* aduersarios nostros animositate iterata, permoueri: & iam parati nos appetere accelerabant. Hoc audito fecit gentem suam congregari, de Hierosolyma videlicet, & Tyberiade, Cæsarea quoque, & Caypha. Et quia nos necessitas anxiabat, pro eo quod milites non habebamus nisi paucos, Rege monente, quicumque potuit de armigero suo militem fecit. Itaque simul omnes ducenti & sexaginta fuerunt; pedites verò nongenti. Qui autem contra nos, vndecim millia militum; & vnum & viginti millia peditum erant: hoc quippe sciebamus; sed quia nobiscum DEVM habebamus, eos aggredi non formidauimus. Nec enim in armis nec in multa gente confidebamus, sed in Domino DEO nostro spem nostram posueramus. Magna audacitas: Sed non erat audacitas; immo fides & caritas. Quoniam pro amore illius mori parati eramus, qui pro nobis misericorditer mori dignatus est. Iuimus ad prælium, quo fecit Rex portari illud Dominicæ Crucis lignum, quod nobis præbuit salutare solatium. Die quodam de Ioppe exiuimus; sequenti verò, contra

eos pu-

eos pugnauimus. Et cum ad eos appropinquaremus, illi similiter ad nos nobis nescientibus: cumque speculatores eorum de specula nostra prospeximus, subsequentiam ceterorum, statim intelleximus. Et cum Rex cum quibusdam suis vlterius progrederetur, prospectans vidit tentoria eorum extensa in planis candescere: Quibus visis, mox equo calcaribus puncto, ad nos postremos recurrit, & quod viderat cunctis manifestauit: vnde exultare cepimus, cum bellum fore credidimus: quoniam hoc desiderabamus. Si enim ad nos non venirent, nos vtique ad eos iremus. Melius enim nobis erat in planis vastis præliari, vt cum superati essent, Domino suffragante, fuga longior eis fieret, vnde maius paterentur in fuga detrimentum, quàm si prope muros suos cum eis congrederemur. Tunc iussit Rex arma sumi; & armatis cunctis, acies nostræ decenter ad bellandum ordinatæ sunt. Sic in manus Domini tunc nos commendantes, aduersus eos equitauimus. Abbas quidam vir venerandus crucem prædictam Domini, palam cunctis gestabat. Tunc Rex milites suos hiis verbis piè affatus est. *Eia milites CHRISTI, confortamini, & nolite timere: viriliter agite, & in hoc prælio fortes estote. & pro animabus vestris pugnate: & nomen CHRISTI Domini diligenter exaltate, cui degeneres isti semper exprobrant & conuiciantur, non credentes eius incarnationem, nec resurrectionem. Quod si hic interieritis, beati nimirum eritis: iam iamque nobis aperta est ianua regni cælestis. Si autem victores viui remanseritis, inter Christianos omnes gloriosi fulgebitis. At fugere si volueritis, Francia longè est à nobis.* His verbis itaque dictis, omnes ei assenserunt. Ad pugnam properant: cunctos tædet mora valde. Quem feriat, vel quem subruat iam cogitat omnis. Ecce gens detestanda nobis occurrens, dextera læuaque vehementer in nos irruit. Gens quoque nostra, licet paucissima, per sex acies tamen diuisa, tanquam solent aucupes in multitudine auium, intra cohortes eorum ingentes, ADIVVA DEVS, exclamando, se miserunt. Quorum multitudo in tantum nos statim obtexit, vt vix alius alium tunc cernere posset. Iamque repulerant, iamque cassauerant duas de aciebus nostris anterioribus, cùm Rex *Balduinus*, tanto negotio festinanter à parte postrema subuenit: vbi enim expectauit & cognouit virtutem hostium validiorem, accersito cursu cum scara sua impetui nefandorum viriliter se obdidit; & coram potentioribus eorum hasta vibrata, in qua signum pendebat album, ictu lanceæ percussit Arabum vnum sibi obuium; in cuius corpore ad terram de sonipede præcipitato, signum remansit idem: Lanceam autem inde extortam, ad lædendum cæteros, promptè detulit. Hinc isti, hinc illi fortiter pugnabant. Videretis vtique, horæ spatio exiguo, multos vtrimque equos sessoribus vacuos, terramque nimis occupatam tam de scutis, quam pugionibus; de Sarracenis quoque, & Æthiopibus, tam mortuis quàm vulneratis. Aderat ibi Crux Dominica, inimicis CHRISTI contraria, contra quam pompa eorum, gratia DEI, præualere nequiuit. Sed ac si præsentia eius verecundi effecti, non solum nos inuadere cessauerunt; sed & pauore cælitus percussi, omnes in fugam celerem, suam verterunt sententiam. Qui tunc habuit equum volucrem, fugiendo euasit mortem. Tot scuta rotunda, tot arcus & sagittas, enses & lanceas siue missilia, quæ in campis proiecerant timidi, erat tædium colligere. Tot quoque corpora quæ ibi iacebant exanimata, si quis ea vellet dinumerare, deficeret quidem in computatione. Fertur tamen quinque millia ex eis tam de militibus quàm peditibus ibi peremptos esse. Dux enim militiæ Babiloniensis, qui eam ad prælliandum adduxerat: cum ceteris trucidatus est. De nostris verò militibus, octuaginta perdidimus; De peditibus autem amplius. Probissimè se die illo exhibuit rex *Balduinus*: optimus consolator, rigidusque percussor extitit: Milites quoque sui, licet pauci, erant optimi. Certamen illud non fuit diu anceps. Illi enim tempestiuè fugerunt; hii verò promptè eos fugauerunt: O bellum, insontibus odiosum, & intuentibus perhorridum! Bellum, quia non *bellum*: nam per antiphrasim est dictum. Bellum cernebam, mente nutabam, ictus timebam. Omnes in ferrum ruebant, ac si mortem nunquam metuerent. Dira calamitas, vbi nulla est caritas. Fragor erat nimius, de vtrorumque percussionibus. hic percutit; ille corruit: hic nescit misericordiam; nec iste quærit eam: Hic perdit oculum; ille verò pugnum. Mens refugit humana, vbi talis cernitur miseria. Mirabile autem dictu: In capite vicimus; in cauda superati sumus: In cauda Christiani ruunt; in capite autem Sarracenos vincunt. hos fugauimus ad Aschalonem; illi

A. D. 1101.

A.D. 1101. peremptis nostris, mox equitauerunt vsque Ioppen. Itaque nec nos, nec illi, rei exitum die illo sciuimus. Sed cum, tam occidendo quam fugando, Rex & sui campos de eis euacuassent, præcepit Rex vt in eorundem tentoriis, quæ fugitiui reliquerant Sarraceni, nocte illa quiesceremus. Iussit, & factum est. *Septenas Idus Septembris cum legeremus, Fecit hoc bellum dignum satis ad recitandum: Et fuit adiutrix diuina gratia Francis.* Factum est prælium istud septimo idus Septembris: anno ab vrbe Hierusalem capta tertio: Indictione vndecima. Sequenti autem die, cum in papilione suo Rex cum suis, Missam de natiuitate almæ Mariæ Virginis audisset, dineratis iumentis nostris de rebus hostium nostrorum, pane scilicet atque annona, farinaque, præceptum est, cornu monente regio, Ioppen regredi. Qui cum reuerteremur, & *Azotum* vrbem Philistinorum desertam, iam transissemus, obuios nobis aspeximus quingentos ferè Arabes, cateruatim à Ioppe regredientes, qui die bellico illuc cucurrerant, & prædam illic inuentam arripuerant. Nam cum cædem Francorum fecissent magnam in parte postrema, vt superius dictum est: cum etiam crederent nos omnes similiter esse deuictos, sumptis occisorum Francorum scutis, & lanceis, atque galeis lucidis, vnde se pomposè ornauerunt, properantes statim vsque *Ioppen*, monstrauerunt arma nostra, dicentes regem Balduinum & cæteros omnes in bello esse mortuos. Quod cum vidissent *Ioppita* mirati sunt valde; & timuerunt verum esse quod Sarraceni affirmabant: putantes quod Ioppen forsitan eis redderent obstupefacti. Sed cum nihil amplius ibi profecissent, regredi Aschalonem ceperunt. Qui cum nos regredientes Ioppen perspexissent, suspicati sunt nos esse de gente sua, qui nobis omnibus in prælio peremptis, reliquos Christianos versus Ioppen appetere vellent. Vnde satis mirabamur eo quod tam nobis appropiabant, nos non cognoscentes, quoadusque cita inuasione viderent nostros milites eos aggredi. Tunc videretis sparsim eos huc illucque fugere, vt nec alius alium expectaret, & qui sonipedem tunc non habuit agilem, caput gladio mox subegit. Et quia Franci valde fatigati fuerant, & tam ipsi quam eorum equi in prælio vulnerati, parum eos deturbauerunt. Illi sic abierunt; nos verò *Ioppen* læti peruenimus. Sed quanta putatis, fuit exultatio, & DEO facta laudatio apud Ioppen, cum nos de muri specula remeare signis erectis cernerent, qui ibi remanserant? non est dictu minimum. Accurrerant enim duo nugigeruli, alius post alterum, qui Ioppitas fefellerant, dicentes regem Balduinum cum suis omnino deuictum fuisse; & quod maius est, forsitan omnes interimi. Qua de re vltra quàm credi potest contristati, hoc verum esse opinantes, iam miserant proinde ad *Tancredum* legationem, qui tunc Antiochiæ principabatur, in cartula scriptam, quam nauta quidam, monente regis coniuge, carinam suam ascendens, celerrimè Antiochiam portauit. Epistola quidem illa hæc verba ita continebat salutifera. *Tancrede vir præcipue, milesque optime, accipe hanc scedulam, quam tibi regina & qui Ioppen inhabitant per me, festinum legatum, mittunt, & vt magis scriptura huic sigillatæ credas forsitan quum mihi, perlege illam. Quoniam pro dolor. Rex Hierosolimorum Balduinus, qui contra Babilonios & Aschalonitas pugnam commisit, in congressu illorum deuictus, & forsan cum suis omnibus, quos ad bellum secum perduxit, occisus est. Nam qui calamitatis huius miseriam euasit, Ioppen fugiens, hoc nobis depromisit. Quapropter ad te, non imprudentem virum, venio legatus, opem quærens: vt, sumpto consilio, præproperè succurrere nitaris genti DEI valde anxiæ; & adhuc, vt reor, meta iam proxima vitæ in Palestina plebiculæ superstiti.* Hoc autem dixit: & ille obaudiens, mox parum siluit. Sed cùm verum esse crederet quod audierat, præ grandi tristitia & dolore, tam ipse quam alii qui aderant, lachrimari omnes ceperunt: Et responsione legato facta, iussus est fieri paratus ad succurrendum anxietati Christianorum. Et cùm iam parati essent ad iter agendum, ecce subito breuigerulus alter, scedam alteram priori dissimilem porrexit. Nam quod incommodum erat scriptum in priori, hoc prosperum monstrabatur in posteriori. Lectum est enim ibi, Balduinum regem Ioppen sanum remeasse; & Sarracenos in bello penitus superasse. Tunc ergo qui de detrimento doluerant, de bono successu lætati sunt. O mira DEI clementia! Non enim in multitudine gentis nostræ vicimus; sed diuina freti virtute, eos dispersimus. Et quia in eo sperabamus, non nos desiderio nostro minuit; sed magnificentiâ suâ, dono victoriæ, piè ditauit. Itaque tunc ab hostibus nostris erepti,

Hiero-

Hierosolimam Rex & nos euntes, Domino exsoluimus laudes: Deinde per octo A. D.
menses immunes quieuimus, vsque dum anni orbita tempus reduxit æstiuum. 1102.
Anno autem sequente *millesimo centesimo secundo*, tunc Maio mense mediante, XXVII.
congregati sunt apud Aschalonem *Babilonii*, quos eorum Rex huc miserat vt nos
Christianos omnino destruere niterentur. Erant simul illi viginti milia equitum,
& decem milia peditū de Sarracenis & Æthiopibus, exceptis clitellariis, qui ca-
melos asinosq; onustos victualibus minabant, gestantes in manibus suis vnusquisq;
ad pugnandum clauas & sua missilia. Hii quidem, die quodam, vrbem *Ramulam* ad-
ierunt, & ante eam tentoria sua extenderunt, & messes iam maturatas circumcir-
ca deuastauerūt. Porro in arce vna ciuitatis munita, erant quindecim milites, quos
Rex ibi custodes posuerat, ante quam Syri quidam, ruricolæ, quasi sub Vrbani,
vertabantur. Hos quidem Christianos, Sarraceni sæpe nocentes & deturbantes,
destruere conabantur, & arcem illam munitam diruere: quia non poterant pro-
pter inhabitātes per plana illa liberè percurrere: Insuper eiusdem vrbis Episcopū,
qui in monasterio *S. Georgii* morabatur, cum clientela sua comprehendere molie-
bantur: Quod monasterium, cum die quodam incursu maliuolo circuissent, loci
firmitate considerata, regressi sunt ad vrbem prædictam. Cumq; fumos flammasq;
circa illam ciuitatem exurgere aspexisset de ignibus eorum accesis, timuit ne for-
tè ab eis obsideretur: Et præcauens in futurum, misso statim legato, mandauit regi
Balduino qui Ioppe inerat, vt ei festinanter succurreret: quoniam ante Ramulam
Babilonii hospitati erant, de quibus cohors vna, circa monasterium suum incur-
sum iam fecerant. Hoc quidem Regi intimato, sumptis armis ilico conscendit in
equum, quem, monente buccina, militia eius citissimè secuta est. Aderant tunc in
Ioppe milites quàm plurimi, qui ventum præstolantes oportunum, in Franciam
redituri, transfretare volebant. Hii quidem equis carebant: quoniam in anno præ-
terito, cum per Romaniam peregrè Hierosolimā pergebant, equos suos & omnia
quæ habebant amiserant: vnde mentio non incongruè, hic interserenda est. Nam
cum Francorū exercitus ingens Hierusalem, vt dictum est, tendebat, in quo erant
principes *Guillelmus Pictauensis* comes & *Stephanus comes Blesensis*, qui ab Antiochia
exercitu relicto discesserat, sed nunc quod deliquerat restaurare satagebat: Cùm
hiis aderat *Huguo magnus*, qui post Antiochiam captam, in Gallias repedauit: ade-
ratque cum hiis comes *Raymundus*, qui apud Constantinopolim moram fecerat,
iam de Hierusalem regressus; nec non *Stephanus Burgundiæ* comes, multique alii
nobiles adiecto sibi innumero populo de equitibus & peditibus, exercitu biper-
tito facto. Hiis in Romaniæ finibus, obstitit *Soliman* Turcus, cui Niceam vrbem
iam, vt audistis, abstulerant: & detrimenti sui non immemor, cum multitudine
Turcorum magna, exercitum Francorum infeliciter dispersit, & penè totum ad
interitum subegit. Sed quia, prouidente Domino, cateruatim per plures incede-
bant vias, nec contra omnes dimicare, nec omnes occidere potuit. Sed quia fati-
gatos eos, siti & fame anxios, atque pugnæ sagittariis incautos esse cognouit, ma-
gis quàm centum milia equitum & peditum gladio peremit: Porrò de mulieri-
bus alias occidit, alias secum adduxit. Multi verò per deuia fugientes & monta-
na, siti & angustia extincti sunt: quorum equos & mulos, iumenta & omnimodā
ornamenta Turci habuerunt. Illic perdidit Comes *Pictauensis* quæcumque ha-
bebat, familiam suam atque pecuniam: vix etiam mortis periculum euadens, pe-
des tandem, & præ miseria lugubris, Antiochiam peruenit: cuius anxietati Tan-
credus tunc compatiens, eum piè suscepit, & de bonis suis subleuauit: quem Do-
minus ita *castigans castigauit, sed morti non tradidit*. Hoc quippe nobis videbatur, tam *Psal.117,18.*
illi quàm ceteris, propter peccata & superbiam sic accidisse. Qui autem euase-
runt, vsque Hierusalem venire non cessauerunt, excepto *Hugone* magno, quem
in *Tharso* defunctum, sepelierunt. Qui cum in Antiochiam conuenissent, alii per
terram alii per mare Hierusalem perrexerunt: Sed quicumque equum habe-
re potuit, per terram libentius iuit. Et cum vsque *Tortosam* ciuitatem peruenis-
sent, quam Sarraceni contra nos tenebant, non tardauerunt, sed probitate
mira & per terram & per mare eam assilierunt. Quid morabor? vrbem cepe-
runt, Sarracenos occiderunt, pecuniam eorum habuerunt: Quo expleto
iumentis de stipendio sarcinatis, ire statutum est. Sed valde molestum cun-
ctis fuit, cum Raymondum Comitem ibi remanere viderunt, quem omnis secum

A.D. 1102. Hierusalem iturum sperabant. Sed quia noluit, ibi remansit, & vrbem obtinuit: quod ad blasphemiam ei imputabant. Vltra deinde progressi, transierunt *Archas*, oppidum insigne, & vrbem *Tripolim*, *Gibellumq́*, donec venissent ad meatum angustum non longè à *Beruto* vrbe. Illic eos *Balduinus* rex expectauerat per octodecim dies, custodiens interim locum ne fortè à Sarracenis occuparetur; & Peregrinis transitum vetarent. Ipse enim Rex, legationem inde precatoriam, ab illo exercitu habuerat. Cumque Regem illic eis obuium inuenissent, congratulati sunt valde; & osculo dato iocundo, postea *Ioppen* profecti sunt: vbi iam applicuerant, qui per mare illuc venerant. Et cum prope Pascha esset, *Hierusalem* quò desiderabant perrexerunt: Qui postquam loca sacrosancta visitassent, & in Templo Salomonis cum Rege Balduino affatim, Pascha celebrando, pransissent, *Ioppen* omnes regressi sunt. Tunc, quia inops erat comes *Pictauensis* & desolatus omnimodè, nauim ascendens, & Franciam remeans, à nobis discessit. Tunc *Stephanus* Blesensis, cum aliis pluribus similiter transfretare voluit; sed in pelago vento sibi obsistente, nil aliud quàm reuerti potuit. Hic erat tunc in Ioppe cùm Rex equum suum ascendit, contra hostes iturus de quibus nuntium habuerat, vt superius dictum est, ante Ramulam hospitatis. Adhuc erant inibi *Gaufridus Vendouiensis* comes, & *Stephanus quidam comes Burgundiæ* & *Hugo Liziniacensis*, Raymondi comitis frater. Hii, cum equos ab amicis suis sibi quæsissent & accepissent, mox in eos cōscendentes, Regem secuti sunt. Hoc autem immodestia fuit Regis magna, qui noluit gentem suam expectare, nec ordinatè, sicut oportet, ad bellum sapienter ire; nec vllius monita attendere noluit: sed sine peditibus, milites suos vix expectans, non cessauit donec hostium multitudinem ante se, propius quam vellet, videret. In probitate sua nimis confidebat, nec plures esse quam mille, vel septingentos sperabat. Ideoque sic properabat, vt antequam refugerent, obuius illis fieret. Sed cum exercitum aduersariorum intuitus esset, timore perterritus, animo fremuit; attamen consolationis valitudinem amplectens, respexit suos: quos piè alloquens, ait: *O milites* CHRISTI, *& amici mei, nolite hoc bellum respuere; sed armati* DEI *virtute, pro vobismetipsis fortiter pugnate: nam siue viuimus siue morimur, Domini sumus. Quod si fugere quis velit, iam non est spes euadendi. Pugnando, vincetis; fugiendo, cadetis.* Tunc autē, quoniam opus erat probitatem monstrandi, repentè in Arabes impetu forti se impegerunt. Et quia non erant nisi tantum ducenti milites, à viginti milibus circumplexi sunt. Nulli autem sit ambiguum, quod Rex & sui bene non pugnarent: sed cùm a pressura Gentilium tam grauiter cohiberentur, & maior pars nostrorum, minimè horæ spatio, perempta cecidisset, onus huiusmodi ferre diutius nequiuerunt, quin residui in fugam verterentur. Sed licet tam malè eis contigerit, prius in eos probissimè vlti sunt. Nam ex eis quamplures occiderunt, & de campo semel eiectos, tentoriis suis priuauerunt. Sed quia Dominus non permisit aliter fieri, à superatis superati sunt. Euasit autem *Rex* eos, gratia DEI, & nobiliores militiæ suæ aliquanti, qui cursu cito in vrbem *Ramulam* se intromiserunt. Non enim longius fugere potuerunt. *Rex* autem, nolens ibi se includi, & mallens alibi mori, quam illic viliter intercipi, accepto protinus consilio, committens se tam morti quam vitæ, foras exire visus est, quinque tamen collegis sibi adhibitis: quos diu tamen non habuit, quoniam ab aduersariis retenti sunt: cursu præpete montana fugiens petiit. Itaque eum Dominus de manu fortiorum eius, eripuit. Ille libenter *Arsuth* castrum suum tunc proficisceretur, si posset; sed inimicis obsistentibus illuc ire non potuit. Hii autem qui in arce Ramulensi remanserunt, post modum extra hostium exire non valuerunt. Quoniam à gente impia vndiq; obsessi, denique, proch dolor, ab eis sunt comprehensi: quorum quosdam viuos secum abduxerunt; quosdam verò gladiis peremerunt. Episcopus quidem, tunc ecclesia *Sancti Georgii* derelicta, oportunitate considerata, *Ioppen* furtiuè aufugit. Heu, quam probos milites, & proles ingenuos, ea tempestate perdidimus, tam in bello prius quàm in arce poste[illegible]s! Occisus est *Stephanus Blesensis* Comes, vir prudens & nobilis: simulque *Stephanus* Comes *Burgundiæ*. Extorserunt se inde tunc tres milites, quorum vnus vicecomes erat Ioppitarum, qui plagis grauiter afflicti, cursu fugitiuo Hierusalem nocte sequenti equitauerunt. Qui cum vrbem essent ingressi, infortunium quod acciderat ciuibus propalauarunt: de Rege autem, siue viueret siue mortuus esset, nihil veri se scire dixerunt: vnde luctus ortus est non minimus statim. Ipse autem Rex,

Rom. 14, 8.

Rex, cum nocte sequenti pro timore hostium in montanis delituisset, die tertia cum vno tantum milite armigero eius de montanis egressus per deuia planorum desertorumque esuriens & sitiens, *Arsuth* est regressus. Vna quidem res illi tunc saluti fuit, quod paulo ante illinc recesserant quingenti milites hostiles, qui aliquandiu murum oppidi tanquam exploratores circumierant: Quos Rex non euasisset, si ab eis tunc visus esset. Intrante autem Arsuth Rege, gaudenter à suis susceptus est. Comedit & bibit, & tutatus obdormiuit: hoc enim desiderabat humanitas. Ipso die, ecce *Hugo de Tiberiade* veniens ciuitate, vnus de optimatibus Regis, qui iam confusione eius audita, solatiũ aliquod genti residuæ impendere desiderabat. Quo viso Rex, inde gauisus est valde: habebat enim secum octuaginta milites, de quibus valde Rex egebat. Nec tamen, ducens illos apud se, ausus est *Ioppen* per terram adire, propter hostes viatoribus insidiantes: sed puppim vnam ascendens, per mare illuc nauigauit. Et cum portui applicuisset, cum magno gaudio susceptus est: quia, iuxta dictum illud, *mortuus fuerat, & reuixit; perierat, & inuentus est:* Nunc autem, quem iam mortuum deplorauerant; viuum & sanum vident. Sequenti verò die *Hugo* prædictus, *Arsuth* egressus, *Ioppen* cum suis properauit: Cui Rex processit in adiutorium, ne in via ab hostibus impugnaretur. Cumque Ioppen peruenissent, consilio non prolongato, Regem monuit necessitas, vt mandaret illos ad se venire qui Hierusalem iuerant, vt, congregatis illis, bellum iterum cum Sarracenis committeret. Dum autem meditaretur quem illuc legatum mitteret, vidit ibi quendam Syrum senem, hominem humilem, & habitu vilem, quem precibus tantum supplicauit quod legationem, tam pro DEI timore, quam pro Regis amore, portandam susciperet: Non enim audebat quispiam timore gradi per viam, propter hostiles insidias. Is autem, sumpta ex DEO audacia, nocte subopaca, ne ab impiis videretur, per inuia & aspera loca peruenit die tertio *Hierusalem*, fessus valde. Cumque rumorem tam desiderabilem ciuibus cunctis propalaret, & Regem viuum esse declararet, omnes Domino exsoluerunt dignas laudes. Nec fuit quidem mora longior: sed mox parati milites, vt reor, nonaginta, equos ascenderunt suos: cæteri quoque inhabitantes, quicunque vel equum vel iumentum habere potuit, cum equitibus equitauerunt. Sed quamuis voluntariè, tamen sic satis timidè, hostium quidem obsistentiam proposse vitantes, à parte *Arsuth* oppidi, suum iter egerunt. Et cum iuxta litus maris properè graderentur, occurrerunt eis gens nefanda Gẽtilium, qui sperauerunt eos illic omnino ad interitionem intercipere: quorum aliquibus oportuit iumenta sua ibi relinquere, & in maris vndas ad natandum se iactare: vt *dolor doloris medicina* fieret. Illo enim natatu, ab impiis eruti sunt; iumenta autem perdiderunt. Milites verò equos habentes agiles, bene se defendendo, *Ioppen* peruenerunt. *Rex* autem, eorum aduentu exhilaratus, & admodum vegetatus, haud longius negotium suum differri voluit; sed manè sequenti, militibus suis cum gente pedestri ordinatis, contra inimicos suos bellaturus exiuit. Illi verò non longè à *Ioppe* tunc erant, sed quasi miliaribus tribus, vbi machinas suas parabant, vt indilatè Ioppen obsiderent, & petrariis murum diruerent. Sed cum Christianos contra se ad bellum venire expectarẽt, protinus armis sumptis, eos audacter exceperunt. Et quia multitudo magna erat, gentem nostram vndique girauerunt. Quibus sic inclusis, nil eis vlterius, nisi diuinum auxilium prodesse potuit. Sed in omnipotentia Domini prorsus confidentes, vbi turbam densiorem & fortiorem viderunt, impetu mutabili ferire non distulerunt. Qui cum in vna parte fortiter pugnando eos penetrassent, ilico alias eos recurrere necesse fuit: quoniam, vbi pedites nostros absque militum protectione videbant, illuc statim properantes, extimos occidebant; sed pedites tamen non ignaui, sagittarum pluuiam inuadentibus se tantam iaciebant, vt in visibus eorum, & peltis, multas infigi videretis. Itaque cum à peditibus sagittariis vehementer essent repulsi, & à lanceis militaribus nimis sauciati, & de tentoriis suis iam priuati, Domino auxiliante, Francorum obtutibus dorsa fugientes verterunt. Sed non sunt diu fatigati, quia fugantes erant pauci: Tentoria autem sua, Francis in campo relinquerunt; stipendium quoque totum: equos verò suos ferè cunctos secum reduxerunt; exceptis plagatis & in fuga siti extinctis: De camelis eorum, & asinis multos habuimus. Multi eorum, Domino gratias, cum fugerent, vel læsi vel siti exasperati, mortui sunt in via. Verè dignum & iustum, vt qui Ligno Dominicæ Crucis, quam tunc Rex in prælio deferri fecit, muniti erant, super inimicos eiusdem Cru-

A.D. 1102.

Luc. 15, 24.

XXVIII.

A.D. cis victores existerent. Quod si in anteriori bello ipsa crux similiter deferretur,
1102. non est hæsitandum, quod Dominus populo suo non propiciaretur, si tantum
Rex sapienter cum gente sua ad pugnam exiret. Sed sunt nonnulli qui plus in virtute sua quã in Domino confidentes; & in sensu nimirum suo, habundantes, spreto etiam sapientum consilio, negotia sua facere inprudenter præsumunt, & inconsultè: vnde sæpe contingit detrimentum maximum ei non solum euenire, sed & multis aliis, stulti operis eius innocentibus. Vnde tunc DEVM plus solent inculpare, quàm stulticiam suam recognoscere: Qui cum stultè quid inchoat, rei exitum
Prouerb.21,31. non considerat. *Equus paratus ad bellum; Dominus autem salutem tribuet.* Non semper iusti precatio exauditur a Domino, quanto minus impii? Cur exaudietur, cum apud DEVM hoc non sit promeritus? aut quare inculpatur DEVS, cum stulto desiderium suum non implet? Nonne nouit ipse quid agendum sit in omnibus? Quidquid igitur citra spem videas geri, rebus quidem rectus ordo est, opinioni verò tuæ peruersa confusio. Sed non rerum merita, sed fortunæ spectat euentum stultus. Multotiens existimat homo etiam id esse sibi nociuum, quod indilatè, Domino prouidente, vertitur ad proficuum: & contingit eos cum alicui benè succedit, paulo post eidem euenire quod multum officit. Expleto bello, vt dictum est, in quo rex victor existit, collectis tentoriis *Ioppen* reuersus est. Postea quieuit terra bello-
XXIX. rum inmunis, tempore sequenti autumpnali atque hyemali. *Anno millesimo*
A.D. *centesimo tertio*, verno tempore, cum sanctum Pascha ex more in Hierusalem cele-
1103. brassemus, vrbem *Achon*, Rex cum exercitulo suo aggressus, obsedit. Sed quia muro & ante murali fortis erat valde, nec vi, nec ingenio potuit eam comprehendere: tunc præsertim cùm Sarraceni probissimè intus se defenderent: Cùm autem segetes eorum totas, & virgulta ortosq; deuastasset Rex, *Ioppen* rediit. De domino *Buaumundo* rumor desiderabilis tunc diuulgatus est, quia DEO propitiante, de Turcorum custodia liberatus est. Ille enim, quomodo de captione pro redemptione exierat, per legatum suum mandando Regi notum fecit. Et qui *Antiochiæ* prius principatus fuerat, à ciuibus suis gaudenter susceptus, eam postea nobilitauit & possedit. *Laodiciam* insuper ciuitatem, quam *Tancredus* vi comprehenderat, & hominibus *Imperatoris* Constantinopolitani abstulerat, suscepit insuper Buaumundus, pro quo Tancredo de terra sua competenter tribuit, & eum sibi grataner pacificauit. *Balduino* autem Rege contra Sarracenos, more solito, certante, contingit eum die quodam in paucos eorum irruere: Et dum de interitione eorum iam certus gauderet animo, en Æthiops vnus, ponè Rupem delitens, callidè insidiatus est ei, vt interimeret: qui missili fortiter vibrato, prope cor Regem à dorso profundè vulnerauit, quo ictu pene vsque ad mortem læsus est. Sed cùm postea se medicare sollicitè studuisset, post incisionem etiam cicatricis vexatæ, tandem
XXX. sospes effectus est. *Anno millesimo centesimo quarto* incarnatione Dominicæ,
A.D. transacta hyeme, cum in Hierusalem, verno florente Paschæ sollennia celebrata
1104. fuissent, congregata gente profectus est Rex *Achon*, & obsedit eam. Illuc quoque venerunt *Ianuenses* cum classe septuaginta nauium rostratarum. Et cum ciuitatem machinis & persuasionibus crebris, per viginti dies vndique cohibuissent, Sarraceni valde perterriti, vellent nollent, Regi eam reddiderunt. Erat autem nobis valde necessaria, quoniam inest ei portus adeo vtilis, vt intra mœnia secura naues quamplurimas sane concipere valeat. *Iam nouies orto gemino sub sidere Phœbo, Vrbs Achon capitur, Ptolomaidaque vocitatur. Anno milleno centeno necne quaterno. Non est vrbs Acharon quam quilibet æstimat Achon: Illa Philistea, Ptolomaida dicitur ista.* Qua vrbe sic capta de Sarracenis plures occiderunt, quosdam viuere permiserunt. Æstiuo deinde tempore euoluto, necessitate *Buaumundus* nimia constrictus, rato nauigio transfretauit in Apuliam. Qui Antiochiam terram suam, *Tancredo* commisit, ducens secum *Daibertum*, qui Patriarcha Hierosolimorum fuerat. Vir prudens & consilio pollens fuit Buaumundus, vt de transmontanis partibus gentem secum reduceret: iuit Daibertus vt causam suam & iniuriam sibi à rege factam Romano Papæ
XXXI innotesceret: Iuit, & impetrauit; sed non rediit, quia in via obiit. *Anno mille-*
A.D. *simo centesimo quinto*, mortuus est *Raymondus* comes & emeritus miles, in oppido suo,
1105. ante vrbem Tripolim, secundo Kalend. Martii, cui successit *Guillermus Iordanis* nepos eius. Ea tempestate Sarracenorum & Turcorum proteruia solita non defuit, cum deinde mense Aprilis, Rex Kalipti *Radoam* nomine, de regione sibi confinii exercitum adunauerit non minimum, & contra Tancredum, Antiochiæ

tunc

tunc primatem, cornu suum ad prœliandum nimis acutum, extulerit. *Tancredus* autem non in gente multa, sed in Domino spei suæ figens anchoram, aciebus suis bene compositis, contra hostes illos incunctanter equitauit; & ne longius morer, audacter in eos irruit: & Domino suffragante, illi protinus pauore concussi, dorsum fugæ dederunt: fugerunt, & fugati sunt: Qui fugere non potuit, nec mortẽ euasit. De interemptis, non fuit numerus. De equis eorum plures habuit Tancredus: vexillum quoque Regis fugitiui retinuit. Cornu suo sic quassato, mutilatus abiit. Glorificatus est igitur DEVS, qui suis sic subuenit fidelibus. De Antiochenis hoc tantillum diximus: nunc autem de *Hierosolimitis* non taceamus. A.D. 1105.

XXXII. Referendum est enim quomodo *Rex Babilonis*, ipso anno, gentem coadunauerit multam, quam Ascaloniam misit per militiæ suæ ducem, ad prœliandum contra Christianismum, arbitrans vt moliens nos omnes penitus de Terra sanct. exterminaret. Didicerant enim nos esse paucissimos, & sine Peregrinorum succursu solitorum. Conglobati sunt ergo apud *Aschalonem*, tam Arabes equites, quàm Æthiopes pedites: cum quibus fuerunt Turci Damasceni ferè mille, qui sagittarii erant probissimi. Quod cum Regi esset intimatum, congregata ilico gente sua, bellum apud *Ioppen* expectauit. Et quia necessitas hoc monebat, non remanebat in ciuitatibus nostris qui arma ferre posset, quin ad bellum pergeret: nisi tamen qui muros nocte custodirent. Timor & tremor tunc super nos venerunt, metuentes aut de ciuitatibus nostris aliquem caperent, gente vacuatam; aut regem cum popello suo, in bello perimerent. Augustus erat mensis: Callebant quidem ab vtraque parte, prœliari differentes: quia nec nos illos, nec illi nos iter petebant. Termino autem, vt opinor, diuinitus disposito promouit se gens nepharia ab Aschalone, & ceperunt partibus nostris approximare. Quo comperto egressus est *Rex* Ioppen, & equitauit vsque *Ramulam* ciuitatem. Et quia bonum erat nostros omnimodè Domino adhærere, & in eo certam spem ponere, inspirato ab ipso Domino consilio, misit Rex Hierusalem nuntium suum festinum ad Patriarcham & clerum atque plebiculam, vt obnixè omnipotentis DEI misericordiam exorarent, vt Christianis suis in angustiã magna positis, opem dare de excelsis dignaretur: Noluit legatus ille quicquam mercedis accipere rogatus, quia timebat ab aduersariis in via perimi: Sed melius meditans, elegit quandoq; à Domino sibi mercedem laboris sui recompensari: commendansq; corpus & animam in manus Domini, Hierusalem properè equitauit. Quo ciuitatem ingresso, quod opus quærebat, statim protulit. Quo manifestato iussit *Patriarcha* maiorem campanam sonari, & gentem ante se totam adunari. *O fratres,* inquit, *amici & serui* DEI, *ecce verè bellum quod audieratis futurum: nam, referente hoc nuntio, certissimè nobis est paratum: Et quia sine* DEI *auxilio, nullatenus genti tantæ obsistere poterimus, clementiam igitur ipsius omnes implorate, vt regi nostro Balduino, & suis omnibus, clemens & propitius in hoc prœlio imminente, dignetur adesse. Distulit quidem bellum hodie fieri, sicut per hunc breuigerum nobis mandauit, vt cras scilicet die Dominica, quâ surrexit* CHRISTVS *à mortuis, securus prœlietur: cum etiam orationibus & eleemosynis apud* DEVM *roboratus erit, in quibus satis confidit. Quapropter, iuxta dictum Apostoli, hac nocte vigilate, & in fide state, & vestra fiant in charitate.* 1.Cor.16,13,14. *Crasq; ibitis per loca in hac vrbe sancta, affligentes & humiliantes vos, pedibus nudatis: & Dominum* DEVM *suppliciter exorantes, vt de manibus inimicorum suorum nos liberet. Ego quidem ibo ad prœlium illud, iam iam à vobis discedens: rogoq; vt si quis ex vobis hic residuis arma ferre valet, mecum illuc veniat: Rex enim hominibus eget.* Sed quid plus moror? conscenderunt in equos, fueruntque simul centum quinquaginta, tam equites quàm pedites: & sic nocte imminente, celeriter perrexerunt, & diluculo *Ramulam* ciuitatem peruenerunt. Hii autem qui in Hierusalem remanserunt, orationibus & eleemosinis afflictionibusque studiosissimè vacauerunt; vsque horam meridianam ecclesias visere non cessauerunt; cantando plorabant, plorando cantabant, hoc in processione faciebant. Ego quidem cum ipsis, nudipedes orabam. Maiores etiam natu, vsque horam nonam die illo non comederunt; nec infantes matrum vbera sucxerunt, donec fame vexati plorauerunt. Eleemosinæ quidem egenis vbertim impartitæ sunt: hæc enim sunt opera quibus DEVS placatur, quibus ad salutem excitatur; quibusque conuersus non reliquit post se benedictionem. Cumque Ramulam, vt dictum est, *Patriarcha* peruenisset, & aurora postera stellas cepisset depellere micantes, gauisi sunt in aduentu suo; & excitati omnes cucurrerunt ad presbyteros, vt peccata sua DEO & eis confiterentur; ad Patriarcham similiter, volentes verbum aliquid au-

A.D. 1105. dire ab eo,& à peccatis suis absolui. Hoc facto, veste pontificali Patriarcha tunc indutus, Crucem Dominicam, quæ in talibus negotiis deferri solebat, in manibus sumpsit: & ordinatis, vt decuit, cateruis de militibus & peditibus, contra exercitum hostilem progressi sunt. Erant milites nostri, vt fertur, quingenti, aliis exceptis qui equitabant, qui nomine militari non fungebantur: pedites verò nostri, non plus quam duo milia æstimabantur. Gens autem aduersaria, quindecim milia tam de equitibus quam peditibus conputabantur: qui nocte illa, non longius quam quatuor miliariis ab vrbe Rmaulam, hospitati fuerant. Cumque Regem perspexissent cõtra se equitare cum suis, confestim more suo ad præliandum se parauerunt. Attamen versutia eorum aliquantulum tunc cassata est, cum partem vnam, sed minorem, de gente sua ante *Ramulam* mitti disposuerant, vt exercitum nostrum aliquatenus fallerent; maiorem verò partem, *Ioppen*, vt eam assilirent, & nobis nescientibus caperẽt. Sed cum Regem aduersus eos sic euntem spectarent, simul reglobati sunt, molimine suo confuso. Nec mora longior, alii alios impetierunt. *Tunc clipei resonant, & ferri stridit acumen.* factoque vtrimque impetu, exclamauerunt omnes nostri, contra Paganos: *CHRISTVS viuit, CHRISTVS regnat, CHRISTVS imperat:* sicut iussum eis fuerat. Illi autem nos circumuallantes, conquassare & contundere penitus putauerunt. Turci enim nouissimam cateruam nostram retrogirantes; & sagittarum pluuia plagantes, iam arcuum officia dimiserant, iam vaginis enses extraxerant, quibus nostros cominus feriebant: cum Rex hoc comperto audacitate minuitur, vexillum suum album, de manu cuiusdam militis sui arripuit, & cum paucis suis celeriter illic currens, illis oppressis succurrere sategit. Qui cum statim, DEO iuuante, impetendo Turcos & occidẽdo dispersisset, ad maiorem multitudinem Sarracenorum & Æthiopum reuersus est. Sed nec in impetibus nec in percussionibus vtrorumque amplius immorabor: quia volo artare paginam limite parciore. DEVS enim omnipotens, seruorum suorum nusquam immemor, noluit Christianos suos à perfidis illis destrui: quia pro eius amore & nomine ampliando, de longinquis partibus Hierusalem visitatum venerant: dederunt illi fugam repentinam, nec cessauerunt fugere vsque Aschalonem. O si capi posset *Semelmuc* dux ipsius militiæ, multa nummismata in redemptionem sui, Regi Balduino solueret. Sed non effugit *Gemelmuch* Admiratus Aschaloniæ, vir locuples & prudentissimus: quo occiso desolatio illis omnibus non minima fuit. Alterum Admiratum olim Aconitam, viuum retinuerunt: quem Rex fecit redimi viginti milibus nummismatum, præter equos resq; alias. Æthiopes verò quoniam fugere nequiuerunt, in campis trucidati sunt. Quatuor milia tam de equitibus quàm peditibus interfecti fuisse referuntur: de nostris verò, sexaginta. Tentoria nobis remanserunt: Iumenta, & asinos, camelos, & dromedas multos ibi perdiderunt. Tunc DEVS ab omnibus nobis laudatus & glorificatus est, in quo virtutem fecimus, qui etiam ad nihilũ reduxit inimicos nostros.

Psal. 82. 11. Psal. 1, 4. 82. Esa. 2, 5. O mira Diuini iudicii ordinatio! Ecce qui dicebant: *Eamus & Christianos omnes illic occidamus, & possidebimus Sanctuarium DEI. Sed non sic impii, non sic: quia vos posuit vt rotam, & sicut stipulam, ante faciem venti: in ira sua vos conturbauit.* Ipsi etiam in lege sua iurauerant, nunquam propter Francos fugere: sed tandem effugium fuit tunc salus eorum. Regressus est autem Rex *Ioppen*, cum gaudio: vbi prædam in bello captam militibus & peditibus suis sub ratiocinio distribuit. Adhuc erat in mari ante Ioppen classis Sarracenorum, qui iam aliquandiu illic expectauerant, scire cupientes quomodo & quando tam per mare quàm per terram nos omnes atque vrbes maritimas omnino destruerẽt: sed cum Rex per nautas suos, caput *Gemelmuch* Admirati in bello decollati, in vnam de nauibus eorum iactari fecisset, conturbati valde hoc viso, & exterriti, diutius ibi stare noluerunt: sed gentis suæ confusione comperta, paulum tunc Austro flante, in portus Tyri & Sydonis secesserunt. Quæ classis cùm deinde Babiloniam reuerteretur, spiritu procellarum, DEI gratia nobis satisfaciente partibus nostris, sparsim naufragio miserabili aduectæ sunt: De quibus, viginti quinque naues, Sarracenis plenas habuimus; reliquæ verò velificantes, vix euaserunt. Adiutor ergo pius in tribulationibus, manifestauit sic nobis Dominus potentiam suam. Ergo diem belli volo vobis certificari. *Iam decies orto Phœbo sub Virginis astro. Cum solida terras spectaret imagine Luna, Sexta Kalendarum Septembris cum legeretur, Annuit Omnipotens Francos gaudere triumpho. Tum fugiunt Arabes, Turci simul Æthiopesq;: Pars montana petit, remanet pars mortua campo.* Quoniam quidem

quidem ne vel scriptorum negligentia vel imperitia, vel quod rari forsitan erant, A.D.
vel suis impediti curis insudabant, hæc gesta obliuioni non scripta darentur, ma- 1105.
lui ego *Fulcherius*, scientia rudis, ingenio debilis, temeritatis næuo notari, quàm
hæc DEI opera non propalari: secundùm quod oculis meis vidi, vel à relatoribus
veridicis perscrutans, diligenter didici: Et quoniã à me solo, hæc omnia visu & in-
tuitu non possent comprehendi: stilo inusitato, sed tamen veraci congesta, suc-
cessoribus pio affectu reliqui. Precor autem legentem vt inscientiæ meæ chari-
tatiuè indulgeat; & dictamen nondum à quolibet oratore correctum, locatim si
velit corrigat: Verumptamen historiæ seriem, propter pulchritudinem partium
pompaticam, non commutet: ne gestorum rei veritatem, mendaciter confun-
dat. His autem gestis quæ narraui superius, anno ipso declinante, sensimus o-
mnes *terræmotum* magnum, qui Hierusalem ineramus, quod in vigilia Dominicæ
natiuitatis valde nos terruit. *Anno* deinde *millesimo centesimo sexto*, vidimus XXXIII.
nihilominus *Cometam* in æthere apparentem: nos illum suspicientes perculsit, A.D.
qui in ea parte qua Sol hiemali tempore occumbere solet, splendoris alburni ra- 1106.
dium, ad instar telæ lineæ, in longum mirificè produxit. Hoc signum in mense
Februario rutilare incipiens, die quo Lunam pronunciabamus primam, futuro-
rum præsagium nunciabat. Sed quia nihil inde augurari præsumpsimus, quod
designabat totum Domino commisimus. Quinquaginta diebus, eo amplius, ve-
spere quotidiano, cometa ille, per totum mundum visus est: Notandum autem
quia à principio ortus sui tam ipse cometa, quam eius splendor niueus de die in
diem, paulatim attenuatus est, adeo vt in diebus vltimis virtus sui luminis iam per-
dens, parère omnino cessaret. Indilatè autem, mense in eodem, die videlicet quo
Lunam computauimus vicesimam, vidimus in celo ab hora tertia, vsque meridia-
nam, ad dexteram & læuam Solis partem, quasi duos alios Soles: nec tamen tan-
tum sicut maior fulgentes, sed forma & lumine rariore mediocriter rutilantes. In
quorum giro circulus insuper vnus apparuit candidus, extans amplitudine tam-
quam quæuis ciuitas: intra quem alter circulus clarebat dimidius, qui erat Iri simi-
lis, quadruplici colore distinctus, & in parte Solis superiore, amplexione arcuata,
vsque ad duos Soles iam dictos attingens. Deinde sequenti mense, hora noctis me-
diæ, stellæ cœli visæ sunt pluere. Postea *Hugo*, qui Tyberiadem vrbem tunc posside-
bat, æstiuo tempore aduersum militiam Damascenorum hostilem bellauit. Qui
cum bis in ipso prælio iam ab eis repulsatus esset, tertio belli recursu, Domino suf-
fragante, victor victos eos superauit. Ducentos quidem ex eis occidit, totidem q̃;
de equis eorum retinuit; reliqui verò terga fugæ dederunt. Mirum dictu: sexies vi-
ginti, quadragies centum dispersserunt. Sed deinceps mora non fuit: expeditione
facta in terra eadem cum Rege Balduino, ictu sagittæ *Hugo* interiit. *Anno* XXXIV.
millesimo centesimo septimò, transfretauit Hierosolimorum Patriarcha *Ebremarus* no- A.D.
mine, Romam petens. Quæsiturus enim erat ab Apostolico vtrum Patriarcha re- 1107.
maneret. Nam *Daibertus* iam superius dictus, Patriarchatum recuperauerat; sed in
reditu postmodum obierat. Mense demum Nouembri, eodem anno cum in sæui-
tiam solitam *Aschalonitæ* efferuerent, ad radicem montanorũ nostrorum, inter Ra-
mulam & Hierusalem, posuerunt insidias: vt vnam gentis nostræ cateruam, quam
de Ioppe Hierusalem tunc ituram didicerant, occursu repentino perimerent. Sed
hoc *Ioppitis* intimato, mox impigri conscenderunt in equos. Et cum ad locum
insidiarum, ductore nuntio rei, peruenerunt, adhuc an verum dixisset dubitantes;
visis illis exterriti valde timuerunt: Erant enim milites quingenti, & pedites
propemodum mille; Nostri verò, milites non plus quam septuaginta quinque:
Quibus etiam cum non liceret cogitare quid facerent, & nõ erat saluatio eis si pu-
gnam committerent, gratius elegerunt honorificè si contingeret mori; quàm fu-
gæ infamiâ posthæc notari. Impetu igitur tunc momentaneo, quasi nihil præter
DEVM metuentes, mirum in modum penetrauerunt aciem hostilem, prosternen-
do eos, & occidendo; & per eos transeundo, & per eos reuertendo. Quo in certa-
mine cùm acrius Sarraceni se proteri cernerent, audacitatem suam, DEO vo-
lente, omnino perdentes, bellare cessauerunt. Quod cum comperissent mi-
lites nostri, potentius eos peruaserunt: & quos fugere putauerunt, illi eos fugere
compulerunt: de quibus plures occiderunt; & de equis eorũ plurimos retinuerunt.
De militibus verò nostris, non plus quàm tres ibi perdidimus. Sed clientela

A.D. 1107. eorum de iumentis nostris aliquot abduxerunt; de suis nostri, talionem sibi duplicauerunt. Anno autem eodem, postquam *Buamundus* de Galliis regressus est, congregata gente quantamcunque potuit, in portu *Brondusiano*, quod est in Apulia, classem suam parauit. Qui cum tempus ad transfretandum expectasset oportunum, septimo Idus Octobris naues ingressi, *Bulgariam* nauigauerunt, & *Aualonis* portui applicuerunt. Et Aualone vrbe illa citissimè accepta, *Duratium* ciuitatem obsederunt, tertio Idus Nouembris. Sed quia ciuitas illa tam hominibus, quã stipendiis satis erat munita, obsessores diu fatigauit. habebat quidem *Buamundus* quinque milia militum, & sexaginta milia peditũ: feminam autem nullam tunc secum transfretare permisit, ne exercitantibus impedimento, & oneri essent. Erat quidem *Imperator* Constantinopolitanus genti nostræ tunc valde contrarius; & Hierosolimam peregrinantibus, vel fraude clandestina, vel violentia manifesta, tam per terram quàm per mare, perturbator & tyrannus: quapropter Buaumundus collecto, vt dictum est, exercitu, terram illius intrauit, ciuitates & oppida comprehendere nitens.

XXXV. A.D. 1108. *Anno millesimo centesimo octauo*, cùm iam per vnum annum ante Duratium sedisset *Buaumundus*, nihil perficiens; sed tamen interim contra Imperatorem, *Imperator* quoque contra eum, insidias & detrimenta omnimodè moliretur: tandem per internuntios pace prolocuta, cùm etiam Imperator ad eũ, cum exercitu suo approximasset, amici adinuicem, conuentionibus additis, facti sunt. Iurauit enim Buaumundo super reliquias preciosissimas, Peregrinos, de quibus iam sæpe fatum est, in terra & in mari, quanto latius imperium eius extendebatur, ab illo die & deinceps se saluaturum, & honoraturum: ne quis eorum vel diriperetur, vel malè tractaretur: Ille quoque contra iurauit Imperatori pacem, & fidelitatem omnimodè tenendam: qui postmodum, occasione accepta, remeauit *Apuliam*, partem exercitus sui minorem secum ducens: pars enim maior *Hierusalem*, vt vouerant, per mare profecti sunt. Anno ipso obiit *Philippus* Rex Franciæ.

XXXVI. A.D. 1109. *Anno* autem ab *incarnatione Dominica millesimo centesimo nono*, & ab Hierusalem capta vndecimo, venit *Bertrannus* Raymondi comitis filius, de *Prouincia* quæ dicitur *Sancti Egidii*, adhibitis sibi *Ianuensibus* cum classe sua, scilicet nauibus rostratis septuaginta exceptis aliis ferè viginti; & applicuerunt vrbi, quæ *Tripolis* dicitur; quam ipse Bertrannus adiebat, volens eam expugnare, & sub patris sui iure hæreditario propriam possidere. Quam cùm obsidione cinxissent, orta lite confestim inter *Bertrannum* & *Guillermum Iordanum* cognatum suum, qui eam semper impugnauerat ab vsque Raymondi comitis excessu, & versabatur in oppido Tripoli proximo, quod *Mons Peregrinus* nuncupatur, parum in primis profuerunt. Et idcirco lis orta est illa, quia ille à dono patris sui, qui terram ipsam primitus adquisierat, eam obtinere debebat, vt affirmabat: hic autem, quia strenuè armis eam protexerat & amplificauerat, iustius possidere obiiciebat. Et quia, *sub discordia rite, magna de statu suo labuntur; & contra minima, in concordia exuberant*: tum Guillermus aliquantulum de negotio illo, maliuolentiæ causa, se retrahebat; Bertrannus autem cum suis, vrbem viriliter cohibebat: Hic nollet illum aliquid posse proficere; ille quoque nollet hunc etiam viuere: Certant pro incertis, & sunt incerti de certis: Contendunt pro momentaneis, & non laborant pro æternis: Currunt, & nõ comprehendunt forsan: Remanebit igitur ibi brauium in biuio. Rom.9,16. *Non est ergo volentis, nec currentis; sed est DEI miserentis.* Nec dum ceperant vrbem, & iam de captura litigabant. Ad nutum autem DEI momenta transuolant, & cogitationes hominum vanæ subuertuntur. Et non fuit mora: postquam Rex Hierosolimorum *Balduinus* ad obsidionem illam venit, causa deprecandi Ianuenses vt eum iuuarent, eo anno ad capiendum Aschalonem atque Berutum, nec non Sydonem; & ordiebatur concordiam fieri de duobus Comitibus memoratis: nescio quo infortunio dum noctu equitabat, ictu sagittæ paruæ clandestino, interiit *Guillermus* ille *Iordanus*. Mirantur inde omnes, ignorant qui hoc fecisset; sciscitantur, scire nequeunt. Hii dolent, illi gaudent: Alii lugent amicum; alii lætantur propter obrutum inimicum. Nunquam etiam se diligerent, qui ambo terræ illi principari cupiebant. De mortuo nihil plus. Remansit *Bertrannus*, regis Balduini homo fidelis effectus. Tunc coercuerunt vndique vrbem: laborant externi, vexantur interni. Cumque Sarraceni valde coangustarentur, & nulla iam spes eis esset euadendi, sub fidei conuentione iurata & à Rege confirmata: Ne occiderentur, sed quo vellent sine corporum læsione abirent: post iusiurandum inde factum, permiserunt maiores

nostros

nostros vltro in vnam vrbis partem ingredi. Quo dum ita fit, nescio quo euentu ortus est repentinus ilico tumultus inter minores Ianuensium: & per scalas & cordas murum tunc conscenderunt, & vrbem introierunt. Et qui Sarracenus tunc ibi est inuentus, nihil peius habuit cum caput perdidit. Et quamuis principibus clam hoc gestum fuisset, capita ibi sic perdita non sunt posthæc restituta. Qui autem in circo Regis sunt, iuxta pactionem liberati sunt *Ter decies cancro dederat iam lumina Phœbus, Si tria de numero tamen excutiendo recidas. Vrbem cum Tripolim capiunt gens bellica per vim.* A.D. 1109.

XXXVII. *Anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo decimo,* dum mensis Februus adhuc imbribus hybernis terras cohiberet, profectus est *Balduinus* Rex *Beritum* ciuitatem, obsessurus eam. Venit autem ei in auxilium *Bertrannus* Tripolitanus comes: & consedit exercitus eorum ad primum ab vrbe lapidem. Cumque per septuaginta quinque, vt opinor, dies ciuitatem vndique coartassent, & naues quæ ad subsidium eorum illuc confluxerant, naues nostræ in portu conclusissent, turribus ligneis tum muro admotis, de illis ausu magno Franci nostri, nudatis ensibus, super murum prosilierunt. Descendentes itaque in ciuitatem, & per portas etiam multi ingressi, hostes fugientes vehementer impugnantes, denique peremptos superauerunt, eorumque pecuniam totam diripuerunt. *Anno milleno centeno bis quoque quino, Vrbem Beritum virtus capit armipotentum, Bis decies ortus sub Tauri sydere Phœbus: Terque quaterni fuit, cum factum contigit istud.* Cumque gesta fuissent hæc, rediit Rex Hierusalem, DEO laudes acturus per quem honorifice, vt dictum est, triumphauerat. Quibus peractis laudibus, protinus præparauit se iturum contra Turcos qui *Ædessam* vrbem Mesopotamiæ, iam obsidebant: dompnusque *Gibelinus* Patriarcha cum eo. Tunc per noctes quidem aliquot, vidimus *Cometam* vnum ab Aquilone ad Austrum radium protendentem suum. *Tancredus* etiam tunc adunauit gentem suam Antiochenam, & de regione tota quam possidebat, quamcumque potuit: expectato iam rege per dies aliquot, congregati sunt simul ante fluuium *Eufratem.* Quo transito, inuenerunt statim Turcos quos appetebant, qui per regionem illam cateruatim discurrentes, Francorum expectabant aduentum. Sed quod sciebant esse probissimos bellatores, & mirabiles de lanceis percussores, non sunt ausi cum eis bellum committere; sed fugitiua calliditate ab eis diuertentes, nec bellare audebant, nec de regione illa secedere in terram suam volebant. Et cum fallacia tædiosa, per dies aliquot nolentes præliari, nostros fatigare studuissent, sumpto vtilitatis & necessitatis consilio, muniuit Rex vrbem Ædessenam annonâ, quâ multum ciues egebant, quia vastauerant Turci totam regionem in circuitu, comprehensis castellis & colonis, quibus ciuitas ipsa pasci abundè solebat: non amplius morantes, ad fluuium præfatum redeuntes venerunt. Et cùm paulatim nauibus paucis & minimis transissent, affuerunt post eos Turci versipelles & rapaces, qui multos de peditibus nostris ibi arripuerunt, & in Persidem adduxerunt, videlicet, de Armenis inopibus, quos Turci cum reculis suis impiis vastauerant. Et quia impossibilitas erat flumen contra eos retransire, inde satis dolentes regressi sunt: deinde, *Tancredus* Antiochiam, Rex quoque Hierusalem. Applicuerat interim *Ioppe* gens quædam, *Norrensis* dicta, quam de mari Occiduo concitauerat DEVS, vt irent Hierusalem: & erat classis eorum sexaginta nauium. Horum Maior erat iuuenis quidam, forma quidem speciosus valde, Regis terræ illius germanus. Cumque Rex Hierusalem regressus fuisset, horum aduentu gauisus, locutus est cum eis amicabiliter, monens eos & deprecans vt pro amore DEI mercarentur in terra, quam adierant, aliquantulum, & iuuarent eum Christianismum amplius prouehendum: vt expleto vtcumque negotio CHRISTI, cùm postea in terram suam repatriarent, gratias DEO magnificas redderent. Cuius petitionem illi benignè suscipientes, non pro alia causa eos in Terram Sanctam venisse responderunt: sed quocumque cum exercitu suo progredi vellet, simul proficisci voluntariè marino itinere spoponderunt, tantum vt victum necessarium eis impendere curaret. hinc concessum est; illinc peractum. Et cùm primitus Aschalonem adire disposuissent, tamen demum laudatiori sumpto consilio

A.D. 1110. *Sydonem* ciuitatem obsessuri appetierunt. De Ptolomaida, quæ nunc frequentius *Achon* dicitur, mouit Rex exercitum suum; *Norrenses* autem de *Ioppito* portu parati processerunt. Tunc classis *Admirati Babiloniensis* in *Tyrio* portu latitabat: quia Sarraceni, ritu piratico, Christianis, nostris scilicet Peregrinis, persæpe oberant; & ciuitates maritimas, quas adhuc Rex Babiloniensis possidebat, multimodè communientes, vegetabant. Cùm autem de Norrensibus murmurari audissent, nequaquam tum temporis de Tyrio portu egredi præsumpserunt: quia cum eis præliari non ausi sunt. Cumque venisset *Rex* ad Sydonem, obsedit eam à terra; *Norrenses* verò, à mari. Et factis machinis, terruit valdè internos hostes: ita vt quærerent à Rege qui soldarii essent, quatinus eos inde sanos exire permitteret; ac si placeret, agricolas ad excolendum terras, vtilitatis causa, in vrbe retineret. Hoc petierunt, & hoc acceperunt. Sine donatiuo itaque solidarii abierunt; ruricolæ verò sub conditione prædicta, pacificè remanserunt.

Iam decies nouies sol iusserat Arci tenentem, Vrbem Sidonii cum reddunt mense Decembri.

XXXVII. *Anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo vndecimo*, ebullit de Perside multitudo Turcorum maxima, & per Mesopotamiam meantes transierunt

A.D. 1111. fluuium *Eufraten*; & obsederunt castrum quod *Turbexel* vocamus, morantes ibi vno mense ferè. Et cùm non possent illud comprehendere statim, quia forte situ est, tædio molestati dimiserunt obsidionem, in partes Alapiæ vrbis secedentes. Nam callidè agentes, moliebantur irritari *Tancredum*, vt contra eos exiret ad bellum: vt ab Antiochia elongatum aliquantulum, possent eum cum gente sua pauca intercipere, & omnino destruere. Sed Tancredus, astuciam astuciæ opponens, noluit per stultam audaciam confundere suam probitatem: sed misit Legatos suos ad *Balduinum* regem Hierosolimorum humillimè per eos deposcens, vt Christianismo succurrere, itinere celeri festinaret. Quo audito spopondit Rex auxilium petitum: Et terra sua commissa custodibus, properauit ad bellum, ducens secum *Bertrannum* comitem Tripolitanum. Qui cùm perueniissent vsque ad castellum vel villam, quam *Rugeam* nuncupant, ab altera quæ *Russa* dicitur quatuor milibus distantem: affuit ibi *Tancredus* cum gente sua, qui aduentum Regis iam per quinque dies expectauerat. Qui cum gaudio susceptus fuisset, posita sunt tentoria regis super flumen *Fenum*, hospitalitatem sumentes Hierosolimitani cum Antiochenis. Et non mora facta ibi, perrexerunt vsque *Aphamiam* vrbem, quæ iam sub Tancredo villicabatur probissimè, in præterito anno ab eo capta. Deinde versus Turcos progressi sunt, qui ante vrbem, quam dicunt *Silara*, castra metati erant. Quam vrbem Grammaticè nominare nescio, sed *Chezat* incolæ regionis eam vulgariter vocant, quæ ab Aphamia sex milibus distat. Turci autem, quia iam audierant Francos contra eos incedere, in virgultis & in clausuris ciuitatis ante fatæ, se inseruerant, vt facilius se tueri possent, si Francorum impetu fortè coercerentur. Verumptamen cum milites nostros appropinquare perspexissent, exierunt de munitione iam dicta; & monstrauerunt se genti nostræ: & non præsumpserunt bellare; & noluerunt fugere. Milites quoque nostri per catervas ordinati, cùm viderent eos sparsim per campos amplos discurrere, & non ad bellandum eos, vt vellent, se aptare, vitantes dampnum, noluerunt eos impetere. Itaque tam metu quàm versutia, vtrique circumflexi, Turci inibi remanserunt; nostri quoque, tramite recidiuo, reuersi sunt: Et quoniam stipendium tam sibi quàm iumentis suis deficiebat, non diutius morari oportebat. Rediit Rex Hierusalem; *Tancredus* verò, Antiochiam. Nec mora fuit, apparatu accelerato aggressus est Rex *Tyrum* ciuitatem, quæ *Soor* Hæbraicè dicitur: & obsedit eam; quæ cùm eum per quatuor & eo amplius menses admodum vexasset, ipse etiam cum suis, labore & tædio valdè vexatus, tristis abscessit. Nam cùm duas turres quas artificiosè ligneas, muro vrbis altiores fieri iusserat, prope murum iam impegisset, vnde ciuitatem comprehendere conabatur, si DEVS hoc expleri permitteret: sentientes Sarraceni se morti iam proximos, nisi artem arte fallerent, ingenio ingenium opposuerunt, probitatem probitate fefellerunt. Cùm enim ab altitudine turrium nostrarum se superari penitus circumspexissent, festini egentes auxilii, no-

cturna

diurna operatione duas turres murales in sublime adeo extulerunt; vt de su- A.D.
pernis propugnaculis earum, probissime se defenderent; & in terras no- 1111.
stras inferiores focum iacerent, & deinde concremarent. Quo infortunio milites nostri superati, dolore quoque circumfusi: rupto spei suæ fune, Rex Achon, vrbem suam, *Balduinus* regressus est. Verè verum est prouerbium istud Rusticanum, *Interdum buccam coclear frustratur apertam.* Iam gens nostra, ciuium rerum capturam inuicem distribuebant: Iam alii aliis proportionibus incertis inuidebant: Iam diem captionis, tamquam certum, sed tamen incertum, disponebant. *Equus paratus ad bellum,* ait Salomon, *Dominus autem salutem tribuet.* Confidunt Prov. 21, 31.
homines interdum in virtute sua, & in pecuniis suis; & à Domino recedit cor eius: quem voce sæpe inuocant, & operibus negant. Sed etiamsi permitteret Dominus voluntates suas in talibus adimpleri; magis probitatem su m inde laudarent, quã misericordi æ Domini donum magnificarent. *Anno ab incarnatione Dominica* XXXVIII.
millesimo centesimo duodecimo Lethale debitum exsoluit *Tancredus*, qui Antioche- A.D.
num regebat principatum. *Iam bis tredecies Sol viserat Arcitenentem, Cum subiit quod* 1112.
erat, vt quod fuit id foret ipse. Anno verò illo bellorum expertes fuimus. *Rotgerius* succedit Tancredo. *Anno ab incarnatione Dominica millesimo centesimo decimo ter-* XXXIX.
tio, dum in mense Martio Lunã habebamus vicesimã octauam, vidimus sole à mane A.D.
vsque ad primam, & eo amplius, defectione quadam ab vna parte minui. Et pars 1113.
quæ primitus à summo tabescere incepit, tandem ac si in rotando, ad ima tendit. Verumptamen Sol claritatem suam non amisit, quia non minoratus est nisi, vt æstimo, à quinta parte formæ suæ, taliter aliquantulum cornutus. *Hoc eclypsis erat, quo Solis deficiebat.* Æstiuo deinde tempore congregati Turci transierunt *Eu-* XL.
fraten fluuium, Hierosolimorum partes adituri, & nos Christianos, vt rati sunt, destructuri: & regionem *Antiochenam* ad dexteram linquentes, & non longe ab vrbe *Aphamia*, Syriam transeuntes, & *Damascum* ad leuam dimittentes, & inter *Tyrum*, & *Casaream Philippi*, quæ *Paneas* dicitur, per regiones meantes *Fenicelis*, callueruntappetere regem Balduinum: qui aduentu eorum audito, ab Ptholomaida, id est Achon; moto exercitu suo, iam contra eos exierat. Prouidentes autem quod sibi vtilius esse senserunt; & nostris ignorantibus quid facere molirentur; circuierunt *mare Galilea* per terram Neptalim & terram Zabulon, vsque dum in fine maris iam dicti, ad Austrum, inter duo flumina se includerent. Insula autem hæc inter duos pontes, ita tuitione munitur, quod non possent impeti, propter introitus artos pontium prædictorum. Cumque Turci tentoria sua illic extendissent, emiserunt duo milia de suis, transito ponte, vt insidiarentur nostris, quos illuc adire indilatè non dubitabant. Igitur cùm Rex illuc tenderet, vt prope pontem memoratum, à quo Tyberiadem inceditur, ponerentur castra sua, visis Turcis ferè quingentis qui de insidiis inuadere nostros erumpebant, ilico aliquanti contra Turcos imprudenter cucurrerunt; & cædendo eos persecuti sunt vsque dum de insidiis duo milia prodierunt, qui nostros vehementi aggressu repulerunt, & triplicata cæde in fugam disperserunt. Proh dolor! grande dedecus, grandia peccata nostra die illo nobis contulerunt! fugit etiam Rex vexillo suo ibi perdito, tentorio quoque optimo cum rebus plurimis & vasis argenteis: *Patriarcha* similiter, qui aderat. Milites ibi perdidimus fermè triginta de melioribus; pedites verò mille ducentos. *Ter quater ex orto sub cancri sidere Phœbo, Dissipat incautos truciter gens perfida Francos.* Nondum regis militia illuc aduenerat tota: Nec princeps Antiochenus, *Rogerius* videlicet Richardi filius, ibi aderat qui mandatus, pro amore DEI & dilectione Regis illud ad negotium venerat: Pars quoque gentis Tripolitanæ, qui exercitui regio iam conglobati erant: vnde valde tristati sunt, & immodestiam Regis vituperauerunt; quia sine consilio eorum tam festinus, cùm paucis, inordinatè, aduersus aduersarios cucurrerat, licet suos Rex prohibuisset, non inconsultò impetere Turcos. Et quia tunc nequiuerunt nostri nocere in aliquo Turcis, hospitati sunt non longè ab eis, vt tota die vtrinque conspici posset exercitus vterque. *Maledoctus* vocabatur qui dux erat militiæ eorum, quique Regem Damasci, *Tuldequinum* nomine, in auxilium sibi conglutinauerat. Ille gentem innumeram adduxerat: iste verò de

A.D. Siria sibi subdita congregauerat multam. In valle Turci erant; in monte Fran-
1113. ci concedebant. Nec Turci audebant ab insula exire; nec Franci poterant eos assilire. Isti callent, illi timent: Isti callidi; illi prouidi. *Temporis æstiui feruor cohibebat vtrosque, Nec tamen angori poterant finem dare tanto.* Tunc absentes mirabantur, quid præsentes morabantur. Sarraceni nobis subditi, quasi alieni tunc recesserunt à nobis, nos coangustantes vndique. Turci etiam cateruatim ab exercitu suo prodeuntes, terram nostram vastabant: prædam & annonam exercitui suo per Sarracenos nostros mittebant. *Sychem* vrbem vel *Siccinam*, quam *Neapolim* dicimus, tam interim obtinuerunt, quàm diripuerunt, additis sibi Sarracenis quos in montanis possidebamus. *Ascalonitæ*, Arabes, & Sarraceni, gens tamen pauca, Hierusalem adierunt, die quadam, dum vsque antemuralem vrbem peruaserunt; messes collectas, igni incenderunt; sagittis suis aliquantis de nostris, in muri propugnaculis, vulnerauerunt. De illis similiter nostri aliquantos ad mortem læserunt. Pauci de nostris peditibus extra murum, contra eos exierunt. Nam iussum erat portas claudi, ne ciuibus egressis dampnum aliquatenus eis eueniret. Milites quidem deerant, qui in hostem iuerant. Nocte sequenti, Luna oriente, hii hostes abierunt, vnde nostri valde lætati sunt, quoniam obsideri ab eis primitus putauerunt. Ea tempestate, aut vix aut nunquam valebat nuntius ad Regem, nec à Rege ad ciuitates nostras, propter hostiles insidias, transire: Ideoque nesciebatur ab iis, quid illi; nec ab hiis, quid facerent isti. *Ruribus in multis marcebat messis adulta*: nec erat qui colligeret. Eo quidem anno terræ frugum cultura, valde fuit abunda. Sed *dum Mare procellis turbatur, homines terret ne piscentur.* Cuncta cunctis in dubio pendebant, & quibus triumphum daturus esset DEVS, vnanimiter expectabant. Christiani à negotiis & operibus cessabant, excepto quod vrbium & munitionum fracturas resarciebant. Interea *terremotum* persensimus vice dupplicata, videlicet decimoquinto Kalend. Augusti, & quinto Idus Augusti: primum, nocte media; secundum, hora diei tertia. Turci autem versipelles, cùm per duos menses oportunitatem vel dissipandi vel superandi nostros expectassent, nec potuissent: quia de transmarinis, vt mos est, Peregrinis eo tempore diatim exercitus noster crescebat: nec gens Antiochena recedens abibat, secesserunt in partes Damascenorum: & Rex *Balduinus* cum suis, statim reuersus est *Ptholomaidam*, vbi *Comitissam Siciliæ* repperit, quæ prius fuerat coniunx Rotgerii comitis, Roberti Guischardi, fratris; nunc autem futura vxor Regis Balduini. Nec mora postmodum apud Damascum interemptus est. *Maulidulfus* à quodam Sarraceno viriliter: qui sica sub veste occultata & ter in ventrem illius impacta, duplex ibi expleuit homicidium: illo enim occiso, confestim ab assistentibus occisus est. Dura victoria, qua victor « statim vincitur. Verè sapienter loquutus est Philosophus ille qui dixit: *Fortuna vi-* « *trea est, tum cum splendet frangitur.* Erat quidem *Maudulfus* diues valde, & magnipotens, & inter Turcos nominatissimus, & in actibus suis astutissimus: sed voluntati DEI resistere non valuit. Permisit eum Dominus non aliquamdiu flagellare,

XLI. qui postea voluit eum vili morte, & imbecilli manu suffocari. *Anno ab incar-*

A.D. *natione Domini millesimo centesimo decimoquarto* multitudo *Locustarum* infinita ebulli-
1114. uit, à parte Arabiæ aduolans in terram Hierosolimorum; quæ per dies aliquantos segetes nostras mense Aprili atque Maio, valde vastauerunt. Die deinde festo sancti martyris Laurentii, *terræmotus* factus est magnus. Tempore item sequenti, quod Idus accidit Nouembris, apud vrbem *Mamistriam* terræmotus factus est magnus, qui partem subuertit oppidi. Itaque maior & inauditus regionem *Antiochenam* terræmotus adeo per loca concussit, vt oppida quamplurima, siue tota siue dimidia, tam domos quàm muralia, solotenus subrueret, in qua ruina etiam pars plebis suffocatæ interiret. *Mariscum* dicunt oppidum peroptimum; quod ab Antiochia sexaginta, vt æstimo, distat miliariis, in parte Septemtrionali subuertit adeo motus ille, vt domos & muralia penitus corruerent; & populum inhabitantem, pro dolor! cunctum extingueret. Alium quoque castrum,

XLII. quod *Trialeth* nuncupant, prope fluuium Eufratem, non minus subuertit.

A.D. *Anno Dominicæ incarnationis millesimo centesimo decimoquinto*, probitatem
1115. & audaciam solitam Turci remouentes, mense Iunio tacito satis aduentu, fluuius

fluuius transito Eufrate, ingressi sunt Syriam, & castra metati sunt inter Antiochiam & Damascum, scilicet ante *Chezar* vrbem, vbi similiter in quarto ante anno stationem suam fecerunt, vt superius iam descriptum est. Comperiens autem & sciens *Doldequinus*, Rex Damascenorum; nihilominus se illis esse odiosum, quam nos Christianos, propter *Mandulsum*, quem in præterito, vt superius legitur, dolosè consenserat perimi, qui satrapa & magister militiæ eorum fuerat: fecit cum Rege *Balduino* & *Rotgerio* principe Antiocheno pacem: vt vinctus cum hiis duobus tertius, funiculus triplex afficerentur, ne à Turcis postea facilè rumperentur. Metuebat enim quod si solus remaneret, ipse cum Regno suo penitus confunderetur. Necessitate verò vrgente, & mandatione Antiochenorum monente, iuit Rex Balduinus ad prælium fore putatum. Sed cùm audissent eum Turci iam ad eos appropinquasse, quem Antiocheni & Damasceni per tres ferè menses expectauerant, metuentes mortis suæ periculum: si contra tantam gentem bellarent, quamuis plures essent, abierunt retrò, tacito satis motu; & subierunt caueas quasdam, non longè à nostris tamen. Et cùm hoc fecissent, rati sunt Rex & alii, quod penitus à regionibus nostris abscessissent; & regressus est Rex vsque ad vrbem Tripolim. Dum autem hæc ita agerentur, scientes *Aschalonitæ* terram Hierosolimitanam militibus vacuam, accurrerunt subito vsque *Ioppen*, ciuitatem nostram; & apposuerunt ei obsidionem, tam per mare quam per terram. Affuit ibi Babilonica classis, septuaginta fermè nauium, quarum aliæ triremes aut rostratæ & ad præliandum aptatæ, aliæ verò negociationis annona onustæ. Hii, à parte maris egressi, & alii à terra parati, dederunt assultum vrbi. Et cùm per scalas quas secum attulerant, murum conscendere temptarent, à ciuibus, licet paucis & ægritudine debilibus, vehementer repulsi sunt. Sed cùm viderent quod proficere, sicut rati sunt, non possent, præter portas vrbis quas igni combusserunt, timentes quod auxilium Ioppitis Hierosolimitani, quibus iam nuntiatum hoc fuerat, ferrent, reuersi sunt Aschalonem qui per terram venerant; qui verò per mare, Tyrum nauigauerunt. Post dies autem decem, reuersi sunt Aschalonitæ *Ioppen*, arbitrantes prouidi improuidos assultu repentino confundere. Sed DEVS Omnipotens, qui eos primò, similiter secundò protexit & conseruauit. In defendendo etiam se, aliquantos ex illis occiderunt, & de equis eorum retinuerunt. Cùm fundibulis ceperunt vrbem cohibere; & scalis, vt prius temptauerant, introire, quas in nauiculis sex attulerunt, qui per mare illic applicuerunt. Et cùm per sex horas diei se fatigassent, mœsti valde cum mortuis suis abierunt. Turci autem superius memorati, cùm gentem nostram remeasse ad sua comperissent, regressi sunt ad priorem stationem suam, & discurrerunt per regionem Syriam, capientes castella quot potuerunt villasque, prædando patriam atque vastando; captiuos atque captiuas secum abducendo. Sed cùm hoc nunciatum esset Antiochenis, qui iam se retraxerant, recidiuo tramite ad Turcos reuersi sunt. Et cùm appropinquassent ad eos, & tentoria eorum propius quàm putabant prospexissent, ordinauerunt statim acies suas, & descenderunt in plana signis explicatis contra eos, iuxta *Sarmith* oppidum. Quod cùm vidissent Turci, pars vna eorum ilico sagittaria obstitit. Sed Franci nostri animositate valida commoti, eligentes vel superare, si DEVS concederet; vel superari, si permitteret, quam per vnumquemque annum taliter ab eis confunderentur; vbi turbam densiorem conspexerunt, mirificè eos impetierunt: Turci autem aliquantulum primitus renitentes, dein haud lentè percussoribus vel occidentibus terga verterunt. De quibus æstimati sunt tria milia occisi; Capti, multi. Et qui occidi noluerunt, fuga se liberauerunt. Tabernacula eorum nostris remanserunt, in quibus pecunia multa, & vtensilia reperta sunt. Cuius pecuniæ prætium æstimatæ, trecenta Bisantiorum milia dicta sunt. Captiuos nostros ibi reliquerunt, tam Francos, quàm Syros; mulieres quoque suas, & ancillas, camelosque quamplurimos: milia mulorum percensita sunt, & equorum. Verè DEVS mirabilia in cunctis mirabilibus suis: dum enim Hierosolimitani vnà cum Antiochenis Damascenisque, parati ad præliandum fuerunt, nihil omnino profuerunt. Nunquid in multitudine gentis constat belli victoria? Mementote Machabeorum, & Gedeonis, & aliorum plurimorum: qui non in sua, sed in DOMINI confidentes virtute, cum paucis

A.D. 1115.

A.D. IIII5. multa milia prostrauerunt. *Hiis itaque descriptis, erit actio nota futuris. Tres aberant noctes, vt abiret virginis astrum. Cùm malè deceptrix Turcos fortuna fefellit. Omnibus vnde satis liquido patet esse cauendum, Ante rei finem nihil nunquam credere certum. Finis enim pugna præter spem cedit vtrique.* Ipso anno iterum subuersa est vrbs terræmotu *Mamistria*, in qua pars oppidi vt dictum est, anno præterito corruerat casu simili: aliàs etiam in regione Antiochena non minus idem accidit. Anno eodem venit Episcopus quidam *Aurasiacensis* ciuitatis Hierosolimam *Berengarius* nomine, quem legatum illuc *Paschalis*, qui tunc Romæ Papa præerat, misit ad destituendum Hierosolimorũ Patriarcham & *Arnulphum*: quem, fama tumultuante, didicerat iniustè præfici, & tantam ecclesiam, obiectibus plerisque notatum, indignè possidere. *Vnde causa: inde fama.* Concilium conuocauit: in quo eum deposuit. Quapropter Romam adiit, & Patriarchatu recuperato, munitus pallio rediit. Eo anno profectus in Arabiam *Rex* ædificauit castrum vnum in monticulo quodam quod repperit situ forti à prisco: non longè à mari rubro, sed quasi trium dierum itinere; à Hierusalem verò, quatuor: & posuit in eo custodes qui patriæ ipsius dominarentur, ad vtilitatem Christianismi: quod castrum ob honorificentiam sui, *Regalem Montem* nominari constituit: quia paruo

XLIII. tempore, cum pauca gente, sed magna probitate illud ædificauerat. *Anno* A.D. IIII6. *millesimo centesimo decimosexto*, cum de Hierusalem Rex castrum suum reuisere graderetur, cum ducentis ferè militibus, vsque *Mare Rubrum* iter eundo expediuit, vt & videret quæ non viderat; & fortuitu, aliquid boni in via quod desiderabat inueniret. Inuenerunt quidem *Helim* ciuitatem secus littus eiusdem maris, vbi populum Israeliticum, post maris transitum hospitatum legimus esse: quæ ab *Hierusalem*, septem dierum equitis itinere distat. De qua qui ibi versabantur piscatores, audito regis aduentu, egressi sunt; & intrantes nauiculas suas in mare illud se pauidi impegerunt. Cùm autem Rex & socii sui locum illum quamdiu libuit considerassent, reuersi sunt ad *Regalem Montem*, vnde illuc iuerant, deinde *Hierusalem*. Qui cùm expeditionem sic factam nobis enarrarent, delectabamur etiam tam in dictis, quàm in cocleis marinis, & lapillis quibusdam generis tenerrimi, quæ inde allata nobis monstrabantur: Ego ipse auido corde pleni ab ipsis rimabar, cuiusmodi mare erat: quia hucusque dubitaueram vtrum dulce, vel salsum esset; stagnum, vel lacus; mare aut intrans, aut exiens, vt mare Galileæ; siue meta finali concludetur; vt *Mare Mortuum*, quod Iordanem recipit, sed postea non eum emittit: nam ab Austro, apud Segor ciuitatem Loth, finem facit. Hoc autem *Mare Rubrum* dictum eo quod illic saburra & lapilli rubri habeantur in fundo, vnde intuentibus rubrum apparet: quod tamen in vase quolibet haustum, cernitur, tanquam aliud mare, limpidum & album. Deriuatur autem à *Magno Mari*, scilicet *Oceano*, vt dicunt, à parte Austriali qui lingua eruptum, & vsque ad Helim iam dictam versus Septemtrionem protentum, faciens ibi finem non longè à monte Synai; sed quantum potest eques aliquis vno die proficisti. A Rubro verò Mari, vel ab Helim iam memorata vsque ad *Mare Magnum*, quo à Ioppe, vel Aschalone, siue Gaza, contra *Damiath*, pergitur, iter eundo quatuor dierum, vel quinque, æstimatione equitis, æstimant: quo inter hæc duo maria sinu, cingitur Ægiptus tota atque Numidia, nec non Æthiopia, quam *Geon* paradisi fluuius, qui & *Nilus*, circuit, vt in Bibliotheca legitur. Possum mirari, sed nunquam rimari, quomodo vel qualiter fluuius iste, qui de Paradiso cum tribus aliis legitur emanare; ortum suum videatur iterum recuperare, cum ab Orientali parte mare habeat Rubrum; & ab occasu, in quo incidit, Mare nostrum. Habet enim Mare Rubrum inter se & Orientem positum, vbi esse intelligimus Paradisum, ex quo egreditur. Quomodo ergo iterum Mare illud Rubrum resumit ortum suum, & quomodo transit idem mare, vel non transit, admiror. De *Eufrate* similiter addidicimus, quod in Armenia ortum suum habeat per Mesopotamiam, præterea transeat non longius ab vrbe Ædissena, nisi, vt opinor, viginti quatuor milibus. Quærat, qui vult; discat, qui valet. Nam hoc addiscere persæpe, à quamplurimis inquirendo, studui; sed qui hoc mihi insinuaret, nequaquam inuenire valui. Committo autem illi hoc ratiocinari, qui super celos aquas mirificè inesse statuit; quique eas à montibus & collibus conuallibusque hauriri facit; & per occultos meatus cursibus inundis viaș multifidas eis præbuit; & in mare denique mirabiliter inducit & reducit. Igitur ad historiam reuertendum est. Exitu quidem anni appropinquante, molestia

lestia corporis ingruente, qua mori tunc Rex metuit, dimisit vxorem suam superius memoratam, *Siculorum* scilicet *Comitissam* nomine *Atlaidam* quam iniustè duxerat: eò quòd adhuc viuebat sua, quam apud Ædessam primitus rectè acceperat. A.D 1117.
Hoc anno in aliquibus locis, Italia terræ motu læsa est. *Anno* sequenti *millesimo centesimo decimoseptimo*, ab incarnatione Dominica, Regina memorata egressa est à portu Ptholomaide vrbis, die qua ritu ecclesiastico Lætania maior decantatur, & nauibus in comitatu suo Siciliam adiit. Deinde, Maio mense subsequente, aduolauerunt in terram Hierosolimitanam, *Locustarum* infinita multitudo, multo etiam amplius solito deuorantes tam vineas, quàm segetes, nec non arbores omnigenas: quas videretis accuratè, ad morem exercitus hominum, per vias, tamquam consilio prouido prolocutas, ordinatè progredi; & facta expeditione sua diurna, aliæ pedites, aliæ verò volantes, hospitiū sibi commune pariter eligebant: consumptis itaque herbis viridibus, & corrosis cum succo corticibus, tam bruci quàm locustæ cateruatim abierunt. O improbitas mortalium imperuersitate incessanter malignantium! Tot & tantis nos conditor & magister noster increpationibus tangit & præmonuit, signis territat, minis concitat, documentis edocet, flagellis coercet: & semper in iniquitatibus nostris persistentes, monita eius contemptui habemus, & præceptis eius superbè contradiximus. Quid mirum, si Sarraceni, vel iniqui domini auferunt terras nostras, cum nos in proximorum nostrorum agros manus extendimus rapaces? quos quidem aut aratri sulcatione fraudulenter excurtamus; aut circumuentionibus cupiditatis subripiendo, priuamus, & nostros maliciosè ex hiis augmentamus. Quid mirum si, DEO permittente, sata nostra, vel mures in terra iam ex germine radicata, dissipant; vel post in spicis iam adulta, locustæ deuorent, aut etiam in granariis vermibus quibuslibet, aut nidore calcino lædantur: cùm debitas DEO decimas, vel fraudulenter reddimus; vel omnino sacrilegè retinemus? Sequenti autem mense, qui Iunius erat, apparuit nobis aspicientibus eam in celum *Luna* post galli cantum prius tota rubea, nouissimè verò mutato rubore, nigredine fuscata, adeo vt vim luminis sui per duas penè horas perderet. Hoc siquidem contigit nocte, quæ cum die sua, tertia decima compoto legebatur. Quod si decimo quarto die illo esset, eclypsim nimirum eius esse intelligeremus: hoc autem modo, id pro signo accepimus. Ex hoc siquidem coniectabant diuinando quidam, rubore, sanguinem præliis fore fundendum; nigredine verò, significabant venturam famem. Nos autem sapientius hæc considerantes, dispositioni DEI & prudentiæ commendabamus, qui signa fore futura, & in Sole & in Luna; discipulis suis ante mundi finē veridicè dixit: Qui etiam terram, quando vult, tremere facit, & postea quiescere. Quod subsequitur; accidit in eodem mense, intempestæ noctis silentio, sexto Kalend. Iulii. Tunc ædificauit Rex prope vrbem Tyrum; inter quintum scilicet miliarium ab ea, castellum vocatum *Scandalium*, & *campum Leonis*, interpretatum: & resarciuit dirupta eius; & posuit in eò custodes, vt coercerent vrbem prædictam. Anno autem eodem, mense Decembri, nocte quinta post eclypsim Lunæ, quæ acciderat cum tertia decima pronunciabatur, vidimus omnes cælum, nocte illa incepta; in Septentrionali parte, vel ignei vel sanguinei coloris fulgore resperſum: quod signū, signis mirificis plenum, suspicientes, vehementer admirati sumus. Nam per medium ruborem illum qui primitus paulatim excrescere cepit, videbamus alburni radios coloris, ab imo sursum, quam plures extolli, nunc ante, nunc retro, nunc in medio: in parte autem inferiori cælum parebat album, ac si aurora diei esset, quæ prope diem clarescere solet, cum Sol iam oriri debet. In fronte etiam signi huius, in ea videlicet parte, videbamus quendam alborem, quasi deberet Luna ibi oriri: vnde terra vndique & cetera prope nos posita, clarè candebant. Quod si matutino sic eueniret; verè diceremus omnes, quia clara dies est. Coniiciebamus ergo inde, vel sanguinem multum in bello fundēdum, aut aliquid aliud non minus præsagii minantis, fore futurum. Sed quod incertum habebamus, Domino DEO cunctì disponendum humillimè committebamus. Quod etiam portentum, ad defunctionem personarum quæ anno ipso obierunt, significantes aliquanti sortiti sunt. Subsequenter enim mortui sunt, *Paschalis* Papa, in mense Ianuario: *Balduinus* quoque, Hierosolimitarum Rex, in Aprili; nec non *vxor* eius in Sicilia, quam dereliquerat, obiit: Hierosolimorum etiam Patriarcha, *Arnulphus*: Imperator quoque Constantinopolitanus *Alexius*, & alii quam plures proceres in mundo.

XLIV.

A.D. *Anno* siquidem à partu virginis *millesimo centesimo decimo octauo*, cùm in exitu
1118. mensis Martii vrbem, quam *Pharamiam* nominant, *Balduinus* Rex hostiliter agres-
XLIV. sus, vastando diripuisset: die quadam cùm deambulabant fluuium quem Græci dicunt *Nilum*, Hæbrei autem *Geon*; oppido memorato proximum, cum aliquantis de suis lætus adisset; & de piscibus illic inuentis equestres lanceis suis cautè cepissent, & ad hospitia sua ad vrbem præfatam detulissent, & eis comedissent, sensim Rex intrinsecus se, angore plagæ suæ veteris grauissimè renouato, debilitari. Quo suis confestim intimato, pro infirmitate illius audita, cuncti proinde piè compatientes, contristati valde & conturbati sunt. Reditu autem statuto, cùm non posset Rex equitare, de papillonum perticis, lecticam ei apparauerunt, in qua eum collocauerunt; & præcone cornu signum dante, remeare Hierusalem edictum est. Cùm ad vsque villam quæ *Laria* dicitur peruenissent, infirmitate ingruente, & illum penitus consummante, defungitur. Et lotis tunc eius intestinis & salitis, atque in loculo conditis, *Hierosolimam* peruenerunt. Die siquidem, quo Palmarum Rami ex more deferri solent, ordinatione DEI & euentu inopinabili, ad processionem, quæ de Monte Oliueti ad vallem Iosaphat tunc descendebat, caterua lugubris & dolentis funeris latrix, aduenit: quo viso & sicut erat cognito, pro cantu plaudum, pro lætitia gemitum, cuncti qui aderant dederunt. Plorant Franci, lugent Syri, & qui hoc videbant Sarraceni. Quis enim se continere posset qui non ibi piè fleret? Igitur tunc ad vrbem redeuntes, tam clerus quàm populus, fecerunt quod dolori conuenit & consuetudini. Et sepelierunt eum in Golgatha iuxta ducem Godefridum suum germanum. *Cùm Rex iste ruit, « Francorum gens pia fleuit, Cuius erat scutum, robur & auxiliũ. Nam fuit arma suis, timor hostibus, « hostis & illis, Dux validus patriæ consimilis Iosue. Achon, Cæsaream, Berutum, nec ne Sy- « donem, Abstulit infandis hostibus indigenis. Post terras Arabum, vel quæ tangunt Mare « Rubrum Addidit imperio, subdidit obsequio. Et Tripolim cepit, sed Arsuth non minus vrsit: « Pluraque præterea fecit honore rata. Obtinuit Regnum rex annis octo decemque, Mensibus at- « que tribus insuper appositis. Sex decies Phœbus verucis viserat astrum, Cùm Balduinus Rex « obiit eximius. Octies & decies faciens menses duodenos, Regis habes annos, patriam quibus opti- « mè rexit.* Inito autem consilio, ne Rege carentes esse æstimarentur debiliores, creauerunt sibi Regem BALDVINVM videlicet comitem Ædissenum, Regis defuncti cognatum: qui transito fluuio Eufrate, Hierusalem fortuitu aduenerat, cùm de prædecessore loquuturus. Cõmuniter electus, die Paschæ est consecratus. Ipso anno, cùm tempus subsequeretur æstiuum, congregauerunt *Babilonii* exercitum valde grandem: milia quorum, quindecim æstimabantur equitum; & viginti peditum, arbitrantes Hierosolimitanum destruere bello penitus Christianismũ. Quibus cùm vsque *Aschalonem* peruenissent, Rex Damascenorum *Turdequinus* cum gente sua in adiutorium processit, Iordanem transgressus: Præterea tunc *classis* non modica, per mare illucusque nostris nocitura, nihilominus venit: exin tam bellicæ quàm mercibus onustæ naues, Tyrum adierunt: qui autem per terram venerunt, ante Aschalonem bellum expectantes, remanserunt. Tunc Rex noster *Balduinus* cum *Antiochenis* & *Tripolitanis*, quos ad hoc certamen venire per legatos mandauerat, aduersus hostilem exercitum bellaturus, properauit. Et *Azoto*, quondam ciuitate Philistæa transita, tentoria de saginariis deponi & defigi disposuit, haud longè à Babiloniis, ita vt exercitus vterque quotidie alterutro aspectu cerni posset. Sed quia alii alios valde aggredi formidabant, & viuere quàm mori mallebant, cùm per tres ferè menses differi bellũ tali argumento vtrimq; caluissent, tædio affecti Sarraceni, bellare recusauerunt: & Antiocheni ad sua remeauerunt trecentis militibus de suis Regi conmissis, qui si opus esset, Regem ad pugnam ro-
XLV. borarent, si Ægiptii litem iterare pertentarent. *Anno* ab incarnatione *Domi-*
A.D. *ni millesimo centesimo decimonono*, *Gelasius* Papa, successor Paschalis, obiit, quarto Ka-
1119. lend. Februarii; & sepultus est in Cluniaco: post quem substitutus est *Calixtus*, qui Viennæ vrbis Archiepiscopus extiterat. Prolixitate fastidiemur. Historię, si cuncta enarrare voluerimus quæ hoc anno, in Antiochiæ regione, miserabiliter euenerunt: quomodo *Rotgerius* Antiochiæ princeps cum Proceribus suis & gente sua, contra Turcos pugnaturus exierit; Et prope *Arthasium* oppidum interemptus, ceciderit: vbi de Antiochenis, septem milia sunt occisi; de Turcis autem nec etiam viginti. Nec mirandum si permisit DEVS eos confundi: cùm in diuitiis multimodis maximè abundantes, nec eum timebant, nec hominem in peccando verebantur,

bantur. Nam iuxta vxorem suam ipse princeps, cum pluribus aliis adulterium committebat; dominum suum *Buaumundi* alium, in Apulia cum matre sua morantem, exheredabat; & multa alia, tam ipse quàm proceres sui, viuendo superbè & luxuriosè agebant, de quibus competit iste versus Dauiticus dici: *Prodiitque ex adipe iniquitas eorum:* vix enim inter delicias affluentes mundus seruabitur. A.D. 1119. Psal. 73, 7.

XLVI. Post hanc autem Antiochenorum occisionem, secuta est secunda satis victoria, quæ, propiciante DEO, Hierosolimitano populo mirificè successit. Nam cum præcedens *Rotgerius* Regi Hierosolimitano per nuncios notificasset, vt ad sibi succurrendum festinaret: quia Turci cum gente multa eum impetebant: relicto *Rex* negotio altero, ad quod cum suis non longè à Iordane Damascenos expugnaturus iuerat, ducto secum *Patriarcha* cum Cruce Dominica, cùm de campis stationum suarum eos viriliter eiecisset, continuo Antiochenis auxiliaturus, recurrit, ducēs secum *Cæsariensem Episcopum*, qui Crucem præfatam in bello postea, contra hostes optimè portauit. *Comitem* quidem *Tripolitanum*, Rex illuc secum duxit. Fuerunt simul milites ducenti quinquaginta. Et cùm Antiochiam peruenissent, misit rex ad *Ædessenos* legationem, præcipiens eis vt ad bellum quod contra Turcos facere satagebant, cito itinere festinarent. Quibus cum Rege & Antiochenis, qui de primo belló vel fugerant, vel mortem aliquo euentu euaserant, aggregatis, commissum est prælium propè oppidum, quod *Saraanium* vocant, ab Antiochia viginti quatuor milibus discrepans. Hoc prælium perpetratum est decimonono Kalend. Septembris: fueruntque milites nostri septingenti; Turci verò viginti milia. *Gazi* verò Maior vocabatur eorum. Non puto silendum, quod Turcus quidam auertens vnum de militibus nostris, linguam noscere Persicam, allocutus est eum, dicens: *Tibi dico, France, cur vos decipitis? cur in vanum laboratis? contra nos equidem, nullo modo pugnare valetis: pauci enim vos estis nos multi. Imo DEVS vester vos dereliquit; videns vos nec legem vestram vt solebatis, tenere, nec fidem, nec veritatem inuicem seruare. Hoc scimus, hoc didicimus, hoc aduertimus. Cras proculdubio vos vincemus, superabimus, adnihilabimus.* O quantum dedecus Christianis, cum perfidi nos de fide reprehenderunt! vnde deberemus vehementer erubescere; & peccata nostra plorando penitus emendare. Committitur die sequenti, vt dictum est, grauissimum bellum, de quo victoria diu anceps vtrinque fuit, quousque Omnipotens Turcos fugere compulit, & Christianos magnificè contra eos vegetauit. Quos tamen impugnātes adeo cateruatim dispersserunt, & vsquè Antiochiam non cessantes, non valuerunt vltra collegis suis congregari. Nichilominus autem Turcos dispersit DEVS, cum alii fugitiui in Persidem repatriarent, alii verò in Alapiam vrbem, saluandi se gratia, introirent. Rex autem Hierosolimitanus, & comes Tripolitanus cum suis, sicut socii extiterant Crucis, & qui eam, sicut serui dominam, ad bellum perduxerant, circa eam semper honorificè pugnantes, nec eam deserentes, in campo bellico viriliter steterunt: quos DEVS Omnipotens per virtutem eiusdem Crucis, de manu nefandæ gentis potenter eripuit; & ad aliud suum negotium, quandoque futurum reseruauit: Cumque per duos dies Rex campum illum custodisset, & de Turcis nullus illuc bellaturus redisset, sumpta Cruce præfata Domini, perrexit *Antiochiam.* Et exiit *Patriarcha* Antiochenus obuiam sanctissimæ Cruci, Regi quoque, & archipræsuli qui eam deferebant: & reddiderunt DEO omnes gratias, & exsoluerunt dulcisonas laudes Omnipotenti: qui per virtutem gloriosissimæ Crucis suæ, victoriam Christianis dederat; & ipsam Crucem ad Christianismum saluè reduxerat: pietate plorabant, lætitia cantabant: adorantes, repetitis vicibus ante Crucem se inclinabant; resurgentesque vultibus erectis, gratias agebant. *Præbuerat biduo sol lumen Virginis astro, Cum bellum geritur, quo Turci sic superantur: Claraque tunc decima rutilabant cornua Lunæ.* Cumque in Antiochia requie non longa se recreassent, statuerunt *Hierosolimam* cum Cruce ipsa, vt decebat, reuerti. Et sumptis militibus quos oportuit, remisit eam Hierusalem Rex; & die qua exaltationis eius festiuitatem celebrabant; sicut *Eraclius* de Perside Imperator victor eam reportauit, cum ea Vrbem Sanctam lætantes introierunt, & cum gaudio ineffabili cuncti qui inerant susceperunt. *Rex* verò in *Antiochia*, quia necessitas hoc poscebat, remansit: quatinus mortuorum procerum terras, vinis sub ratiocinio daturus, locaret; & viduas quas inuenit illic multas maritis, pio affectu reintegraret; & multa alia restitutione necessaria reformaret. Sicut enim hucusque Hierosolimorum *Rex* singulariter extiterat, ita mortuo principe Antiocheno *Rotgerio,*

A.D. 1120. Antiochenorum Rex addito altero regno, efficitur. Moneo ergo Regem & quæso, vt DEVM ex toto corde, & ex tota anima sua, & ex omnibus suis viribus diligat; & cùm gratiarum actionibus, se illi penitus vt fidelis seruus, subdat; eiusque se humilem fateatur seruum, qui talem Dominum sibi inuenit amicum. Quem ergo antecessorem suum tam sublimauit quantum & illum? alios vnius, hunc autem duorum regnorum possessorem fecit: quæ sine fraude, sine sanguinis effusione, sine litium tribulatione, sed diuina ordinatione acquisiuit pacificè. Ab Ægipto siquidem, vsque Mesopotamiam, tradidit ei Dominus longè latèque terram. Manum erga eum habuit largam; caueat ne erga eum habeat artam, qui abundanter dat, & non improperat. Si Rex esse desiderat, studeat vt rectè regat. Cùm autem, post negotia pleraque perpetrata, Rex ab Antiochia reuersus esset Hierusalem, cum vxore sua diademate regio coronatus est in *Bethleem*, die Natiuitatis Dominicæ.

XLIX. A.D. 1120. *Anno* incarnationis IESV CHRISTI post *millesimum centesimum vicesimum*, absoluit Rex *Balduinus* secundus ab omni exactione omnes, qui per portas Hierusalem frumentum aut ordeum siue legumina inferre voluerint: vt habeant facultatem liberam ingrediendi portas atque egrediendi; vendendi vbi & quibus voluerunt, absque molestia, tam Christiani quàm Sarraceni. Remisit insuper mercedem modii consuetudinariam. Cùm autem sex huius anni menses, in Hierusalem, euoluissemus, venerunt nuncii ab *Antiochia* dicentes *Regi*, & nobis omnibus, qui aderamus, *Turcos* Eufratem transiisse; & Syriam ingressos fuisse, ad nocumentum Christianismi: sicut in præterito consueuerant. Vnde accepto consilio, sicut necessitas vrgebat, petiuit Rex prece humillima à Patriarcha & clero, Crucem sibi Dominicam contradi, dicens & suos ad præliandum ab ea debere muniri: quia sine graui periculo credit Turcos prætaxatos de patria, quam iam deuastabant, non posse expelli. Et quia non confidit in virtute sua nec in gente quam habebat multa, Cruce ipsa, Domino vegetante & propitiante, pro multis milibus potietur. Alioquin sine illa, nec ipse nec alii audent ad bellum proficisci. Vnde ibi ratio bipertita, inter euntes ad bellum, & remanentes in Hierusalem, satis decens habita est: siue debeat pro tanta necessitate Christianitatis, Antiochiam Crux deferri; siue Hierosolimitana ecclesia, de tanto thesauro suo non priuari. Dicebamusque: *Heu miseri! quid faciemus, si, permittente DEO, perdiderimus in bello Crucem, sicut perdiderunt Israelitæ olim fœderis Archam?* Quid autem plura referam? quod nolebamus, nolentes voluimus. necessitas monuit, ratio edocuit: fecimus. Et cum multis lachrymis piè pro ea fusis, & canticis in laude ipsius decantatis, extra vrbem nudis pedibus, Rex & Patriarcha, plebs quoque omnis, eam conuiassent: cùm ea Rex discessit flendo, & populus ad vrbem sacratam rediuit. Mensis erat Iunius. Antiochiam ergo ierunt, quam Turci iam adeo coartabant, vt extra muri ambitum inhabitantes, vix vno miliario procedere auderent. Sed audito Regis aduentu, inde se statim remouentes, versus *Caliptum* vrbem, vbi tutius esse possent, abierunt: quibus tria militum Damascenorum milia tunc aggregati sunt. Cumque Rex ad eos bellandi causa, motu audaci accessisset; & vtrinque sagittis iactatis plures vel sauciati vel interfecti cecidissent, & bellare tamen recusassent: post triduum litis huius, nullo fine certo conclusæ, & Antiochiam nostri remeauerunt, & in Persidem, pars eorum maior repatriauerunt. De cetero Crucem sanctam Rex honorificè Hierusalem remisit; & ipse in Antiochiæ regione, terram protecturus, remansit. Tertio decimo Kalend. Nouembris suscepimus illam Crucem gloriosissimam Domini, cũ gaudio magno in Hierusalem.

L. A.D. 1121. Anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo vicesimo primo* congregauit *Rex* gentem suam à Sydone vsque Ioppen, & quinto Non. Iulii transgressus est Iordanem: adiit regem Damascenorum, qui cum Arabibus sibi fœderatis, & adunatis, terras nostras Tyberiadi proximas, nullo eis resistente, vastabat. Qui cùm persensissent Regem nostrum cum exercitu suo aduersum se approximantem; collectis ilico tabernaculis suis, bellum euitans, refugus in sua secessit. Et cùm per duos dies eum Rex insecutus esset, nec bellare cum eo gens illa auderet, reuersus est ad castellum quoddam quod ad nocumentum nostrum, anno præterito, *Tuldequinus* Rex Damasci construi fecerat: quod à Iordane æstimamus discrepare sedecim miliariis. Id Rex obsedit, machinis coercuit, vi expugnauit, redditum cepit. Cuius custodes & protectores quadraginta videlicet Turcos, sub statuta conditione, viuos abire permisit; & oppidum deinde ad solum vsque pro-

prostrauit. *Iarras* nominabant hoc castrum regionis incolæ, quod intra ciuitatem A.D.
quãdam mirabiliter & gloriosè situ forti antiquitus fundatam, lapidibus magnis 1121.
& quadratis erectum illic erat. Vbi autem comperit Rex non sine grauitate ma-
gna obtineri, nec sine difficultate gente & alimentis vt oporteret posse muniri,
iussit illud dirui, & omnia ad sua regredi. Hæc olim vrbs insignis fuit in Arabia,
Geraza nominata, monti Galaad iuncta, in tribu Manasse instituta. *Explicit hic an-*
nus in cunctis fermè secundus: Pace quidem prosper, & frugibus omnibus vber. Anno LI.
ab incarnatione Domini *millesimo centesimo vigesimo secundo*, præficitur in Hierusa- A.D.
lem vrbe, ecclesiæ *Tyriæ* archiepiscopus, nomine *Odo*, de gente Latina primus: 1122.
qui eodem anno decessit, sepultusque est apud Ptholomaidam. Deinde abiit
Rex *Ptholomaidam*, vnde sua congregata gente, pedite videlicet, & equite, mo-
nens exercitum suum, & Dominicam secum deferens Crucem, profectus est
Tripolim iniuriam vlturus & contemptum quem regionis illius comes, *Pontius* no-
mine, incutiebat, recusans ei obsequi, vti pater eius *Bertramnus* fecerat: sed, Deo
volente, & optimatum præsentium vtrinque laudatione, amici facti sunt ad inui-
cem, comite rationi assentiente. Quibus siquidem pacificatis, astitit ilico *archi-*
episcopus quidam, ab Antiochenis illuc missus, Regem coartans vt Antiochiam
quantocius festinaret, contra Turcos opem laturus. Iam enim terram illam vasta-
bant, nullo eis principe resistente. Quo audito Rex, continuo ad eos propera-
uit, habens secum trecentos milites lectissimos, & clientes conductitios quadrin-
gentos probissimos: ceteri verò, vel Hierusalem, vel ad sua remeauerunt. Cùm
autem peruenisset Rex vbi audierat Turcos esse congregatos, circa scilicet ca-
strum quoddam, quod *Sardanium* vocatur, quod iam obsidione cohibebant, re-
mouerunt se inde, non audentes Regem expectare. Quo comperto secessit Rex
in Antiochiam: Turci verò ad incœptum denuo recurrerunt. Et cùm Rex hoc
audito aduerteret, versus eos promptè equitauit. Sed quia gens illa Partica in pro-
cinctu vel apparatu bellico, moraliter nunquam in eodem statu permanentes:
nunc visum enim, nunc verò dorsum obsistentibus, opinione celerius vertunt, &
præter spem simulatè fugiunt, & recursu repentino impetunt: sed congressum
penitus vitauerunt, & taliter seu victi abcesserunt. Benedictum ergo sic sanctissi-
mæ & Dominicæ Crucis vexillum, & omnibus orthodoxis præsens vbique sub-
sidium, sub cuius protectione & consolatione fideles muniti, nunc sine detri-
mento aliquo, Christianos nostros ad sua concessit regredi. Illi etiam decem mi-
lia æstimabantur militum; nostri verò mille ducenti, absque globo peditum.
Et cùm vsque *Tripolim*, vna cum Cruce Dominica, remeasset Rex, cum aliquan-
tis reuersus est *Antiochiam*: & Dominica Crux, in Hierusalem delata cum gaudio
magno est; & duodecimo Kalend. Octobris honorificè in loco suo reposita. In-
terea *Goselinus* captus est Ædissenus comes, *Galeranusque* cognatus eius, cum eo:
interemptis quidem de suis ibi non minus quàm centum: quos quidem *Balac* Ad-
miratus quidam, tam astucia quàm insidiis, molitus intercepit. *Fuit & hic annus,*
quàm qui præcessit opimus Frugibus omnigenis, quæcumque metuntur in arua. Triticeus modius,
pro nummo venditur vnus. Seu quadraginta qui vult pensare nummisma. Tunc neque Par-
thia nec Babilonia bella mouebat. *Anno ab ortu Domini millesimo centesimo vi-* LII.
cesimo tertio, indictione prima, Halemaniæ Rex *Henricus*, cum Papa *Calixto* pacifi- A.D.
cabatur. Deo autem gratias qui regnum & sacerdotium in dilectione confede- 1123.
rauit. Eodem anno *Venetici* cum magno nauigio in Syriam nauigare commoti
sunt, vt Hierusalem & regionem ei adiacentem, Christianismi vtilitati & exalta-
tioni, opitulante Deo, ampliarent. Qui anno præcedente de terra sua egressi
in insula, quæ *Curpho* nuncupatur, tempus expectantes oportunum, hiemauerunt.
Classis quippe eorum, centum & viginti nauium fuit: exceptis carabis & carinis,
quarum aliæ rostratæ, aliæ quidem onerariæ, aliæ verò triremes fuerunt: triformi
siquidem forma compactæ sunt: in quibus materies magnæ proceritatis imposita
non defuit, vnde compositis ab artificibus sapienter machinis, muros vrbium
sublimes incendere & comprehendere possent. Igitur postquam verno tempore
patescunt viæ ratibus, quod Deo diu deuouerant explere non torpuerunt. Et via-
tico nauali abundè sibi præparato, cùm tuguria, in quibus hyeme conquieuerant
vnanimiter succendissent, concrepantibus tubis quamplurimis, carbasa, inuo-
cato Dei auxilio, displicantur & eleuantur. Naues quæ ante coloribus variis pi-
cturatæ erant, splendore amœno prospectantes satis delectabant: quibus terquina

A.D. 1123. hominum milia armatorum, tam de Veneticis quam Peregrinis, sibi adiunctis iuerant. Porrò equos secum trecentos conuehebant. Itaque tunc Borea leuiter aspirante, pontum decentissimè sulcantes, cursum suum *Motonam* versus dirigunt, deinde *Rodum*. Et quia necesse erat vt simul, nec sparsim incederent, flabris etiam interdum alternantibus, nisi proindè iter suum modificarent alii ab aliis sæpe discreparent. Propterea dietis breuibus, die non nocte velificantes, portibus frequenter inuentis, necessario quotidie applicabant: ne recentis aquæ penuriam patientes, tam ipsi quam eorum equi, siti fatigarentur. Eodem tempore contigit *Balduinum* regem Hierosolimorum capi. *Balac* enim qui antea Goselinum comitem Ædessenum, & Galleranum ceperat, non benè in hoc prouidum, sed imperatum comprehendit: quo nihil Paganis iocundius, nihil Christianis horribilius. Postquam autem rumor iste vsque ad nos, in Hierusalem diffusus est, venerunt omnes in contionem in vrbem *Ptholomaidam*, consilium capturi, quid facto opus esset. Et elegerunt & constituerunt terræ fore custodem & præceptorem *Eustachium* quendam, virum probissimum, & moribus honestum: qui tunc Cæsaream possidebat atque Sydonem. Hoc siquidem *Patriarcha* Hierosolimitanus, vna cum optimatibus terræ dictauit, & teneri decreuit, quatenus de rege capto certum rei exitum audirent. Itaque tunc Maio mense mediante, cum *Babilonios* iam audissemus ad vsque *Aschalonem* venisse, bipertito exercitu, terrestri videlicet itinere, atque marino: præparata liburna statim agillima, miserunt legationem ad Veneticorum classem mittendam, exhortando precantes, vt ad negotium inceptum, accelerato nauigio, nobis adiuturi, succurrerent. Babilonii autem, *Ioppen* nauigio irruentes, & de nauibus pompaticè cum ingenti tubarum ærearum tonitu, exilientes, vrbem obsidione circundederunt: Et machinamentis suis & instrumentis, quæ in nauibus maioribus attulerant, continuo erectis, vrbem vndique assilierunt, & pro valitudine sua lapides torquendo, cohibuerunt. Erant enim tormenta vehementiora, quibus vltra modum sagittæ arcu Parthico emissæ, saxa torquebantur. Pedites nanque, Arabes vel Æthiopes, quos secum adduxerant, cum manu militum, assultum grandem ciuibus dabant: alii tela, alii lapides vel sagittas vtrumque iaciebant. Interni quidem externos, crebris ictibus sæpissimè trucidabant: pro se enim viriliter pugnabant. Æthiopes verò in manibus ancilia tenentes, se inde tegebant & protegebant. Mulieres autem ciuibus valdè laborantibus, adiumento gratissimo semper præstò fuerunt: aliæ enim lapides subministrabant, aliæ verò, aquam potui præbebant. Cumque murum Sarraceni per quinque dies, iam aliquantulum læsissent, & minas desuper dilapidando, plerasque diruissent, audito etiam aduentu nostrorum qui eis approximabant, significante buccina certamen dimiserunt, & machinamenta sua frustratim in naues reportauerunt. Quod si diutius ibi morari auderent, proculdubio ciuitatem comprehenderent. Pauci enim erant, qui tuebantur eam. Iam iamque murum circumfoderant, vt spe velocius eam penetrarent. Classis quidem eorum, nonaginta nauium fuit. Cùm autem damnum & periculum imminens gens nostra per rumigeros didicisset, in vnum corpus vndique congregati, ante quoddam castellum quod regionis incolæ *Chaco* nominant, de Tiberiade videlicet & Ptholomaida, Cæsarea quoque, & Hierosolima, cum Cruce Dominica ad conuentum illum iam delata, contra hostes dimicaturi, vsque *Ramatha* vrbem, quæ est iuxta *Diospolim*, properauerunt. Nos autem, qui Hierusalem remanseramus, pro fratribus nostris in tribulatione sic positis, indesinenter orare, & eleemosinis egenis impartire, & per vniuersas ciuitatis Sanctæ Ecclesias processiones piè facere, tam Latini, quàm Græci, atque Syri, nudipedes, interim non cessauimus. Proceres autem manè summo *de Ramatha* consurgentes, cùm gentem nostram per cohortes procedere, vt decebat, ordinassent, benedictione & peccatorum absolutione à Patriarcha populo data, bellum committitur, Domino DEO præeunte, signifero eorum & adiutore. Apud vrbem quondam quintam Philistinorum factum est hoc, quæ nunc *Ibenum* vocitatur, in viculum iam diu redactam hæc est *Azotus* vel *Eldot*. Porro pugna ista, non longa demoratione protracta est. Nam cum prospicerent nostros probissimè armatos, eos impetere, continuo equites tamquam omine aliquo fascinati, in fugam commoti sunt: Pedites verò detruncati sunt. Tentoria eorum cuncta cum rebus multiformibus, in campo remanserunt. Tria siquidem vexilla præcipuè, quæ *standar*, vulgo nominantur, ab

eis ex-

bis excusserunt. Vtensilia etiam multimoda, culcitras & puluinaria; carram quoque multam cum sarcinis, secum nostri reduxerunt: Camelos videlicet quadringentos, asinos verò quingentos. Triginta quidem milia ex eis, de Babilonia præliatum venerunt: de quibus duodecim milia, tam in terra quàm in mare, interempti sunt; de nostris autem pauci, videlicet decem: Milia quorum octo referuntur fuisse tantum; sed audaces, & probissimi, & ad pugnandum valde animati; & amore DEI freti, & confidentia eius penitus corrobati. *Sub geminis Phebo iam tunc bis sexies orto, Gens ruit nefanda, Domini virtute subacta. Corpora nunc quorum per campos allophilorum, Fiunt esca lupis fuerint quoque pastus hyenis.* Bello autem per DEI potentiam atque voluntatem, vt dictum est, ad gloriam ipsius & exaltationem Christianismi facto, cum Dominica Cruce Hierusalem remeauit *Patriarcha.* Qua extra portam Dauiticam cum glorifica processione suscepta, & vsque in Basilicam Dominici Sepulchri honorificè deducta, *Te Deum laudamus,* cantantes, Omnipotenti de beneficiis suis laudes vniuersi reddidimus. Postridie autem perspero successu ita potiti, secundi rumores subsequuti sunt. De *Veneticorum* autem classe in Palestina per plerosque portus applicata, cum audiuimus, valde lætati sumus. Hoc enim diu fama promiserat. Cumque dux Veneticorum, qui nauigio huic principabatur, *Ptholomaidæ* applicuisset, intimatum est ei statim prout gestum fuerat apud Ioppen, terra scilicèt & mari; & quomodo Babilonii expleto, prout valuerunt, negotio suo, iam illinc abierant: quod si accelerato cursu vellet eos prosequi, Deo iuuante, proculdubio eos attingere posset. Qui consilio nautarum statim adhibito, bifaria nauigatione, nauigii sui partem versus Ioppen emisit, in qua ipse dux aderat; alteram verò partem in altius pelagus, prudentissimè misit: vt ignaris Sarracenis Peregrini Hierusalem adeuntes, à parte Cypri putarentur esse. Et cum Sarraceni, octodecim naues de classe Venetica perspicerent ad se appropinquare, tamquam de emolumento iam acquisito, ceperunt exultare: & contra Veneticos aptauerunt se nauigare, & ad pugnam eos audacter suscipere. Nostri autem tamquam ad certamen bellicum verecundari simulantes; & astutè nauigii sui partem potiorem & postremam paulatim expectantes, nec fugere disposuerunt, nec pugnare cum eis præsumpserunt, quatenus nauigii partem postremam, tam remis quàm velis insurgere Sarraceni cernerent. Igitur Veneticis creuit spiritus; indicibiliter in eos irruerunt; & vndique ita eos accinxerunt, vt locum fugæ vspiam reperire non possent. Tunc mirum in modum Sarracenis coercitis, nec naues nec nautæ aliquorsum euadere potuerunt: sed naues eorum nostri introgressi, detruncauerunt omnes. Fide caret, quod in nauibus vltra humanum auditum, bases occidentium sanguine fluido tingerentur: Corporibus quidem extra naues tunc iactatis, vsque ad quatuor milia passuum, salum erubescere circumquaque videretis. Itaque naues, multis onustæ opibus, capiuntur. Deinde cum vltra Aschalonem exploraturi aliquid proficui remigarent, obuias sibi repererunt decem naues alias, diuersis alimentis confertas, & quibus inerant ligna proceritate magna & directa, ad machinas componendas spectabilia. Illas quoque cum munimentis diuersis, etiamque auro & argento, nummismatibusque multis, piper quoque & ciminum & diuersas species odoramentorum diripiunt. Naues vero aliquantas ad terram fugitiuas, in littore ipso igni combusserunt: sed & plures integras, Ptholomaidam adduxerunt. Lætificauit itaque Dominus clientes suos, & donatiuis abundis multipliciter locupletauit. O quàm bonum & gloriosum hominibus habere Deum semper in adiutorium suum. *Et quam Beata gens cuius est Dominus Deus eius.* Dicebant ergo: *Eamus, & gentem* Psalm.143,18. *Christianam omnino confundamus, & memoriam eorum de terra deleamus. Regem enim modo non habent; membra capite carent.* verum dicebant, cum in hoc Balduinum præferebant: & verum non dicebant, quia Dominum pro Rege nos habere non credebant. Balduinum perdideramus; sed DEVM, Regem omnium assumpsimus: Illum in necessitate nostra, inuocauimus; & per illum mirabiliter triumphauimus. Forsitan non erat Rex, quem forte fortuitu perdideramus: sed hic qui modo vicit, non solùm Rex est in Hierusalem, sed etiam in omni terra. Verè fateri nos oportuit, quod regem in prœlio habuimus: vtique & habemus & habebimus, cum in negotiis nostris, præ omnibus illum anticipauerimus.

A.D. 1123.

A.D. 1123. Hic enim prestò semper est, & presens omnibus, qui inuocant eum in veritate. viderat enim nos in humilitate valde afflictos, & respiciens humilitatem piè nostram, liberauit nos. Hic, pro nobis pugnauit: hic, ad nihilum inimicos nostros deduxit: Hic, semper vincere consueuit, qui nunquam vincitur; superat, nec superatur; non fallit, nec fallitur. Rex equidem est: rectè enim regit. Quomodo Rex erit, qui semper vicijs vincitur? Numquid promeretur dici Rex, si semper habeatur exlex? Quia legem DEI nec tenet nec tuetur: & quia non timet Deum, timebit quidem hominem, inimicum suum. Adulter est, vel periurus, siue sacrilegus: Hic talis, nomen Regis perdit. Mendax est & fundulentus: qui confidit in eo? Æquus est impiis: quomodo exaudiet illum Deus? Si est ecclesiarum dissipator, si pauperum oppressor; tunc non regit, sed confundit. Adhereamus ergo regi superno, & spem nostram ponamus in eo: & non confundemur in æternum. Tempore isto taliter ægro decessit *Eustachius*, in custodem terræ nostræ electus, decimoseptimo Kalend. Iulii: cui succedere *Guillelmum de Buris*, qui Tyberiadem tunc possidebat, statuerunt.

LIII. Mense Augusto deinde mediante, superna clementia prouidente, Rex Hierusalem *Balduinus* exiuit de carcere, & de vinculis *Balac*, quibus vinctus tenebatur in oppido quodam situ fortissimo, & celsitudine nimis arduo & difficili comprehendendo: cum quo similiter erant inclusi *Goscelinus* comes Ædessenus cum aliquantis captiuis. Huius rei narratio satis est longa; sed dono celesti predita, & miraculis benè ornata. Nam cũ in castro illo nullo freti adiumento, iam diu angerentur occultati, consilio & ingenio multimodo apud se pertentare cœperunt, si aliquatenus inde possent egredi: vnde per fideles internuntios, vbicumque amicos habebant, auxilium quærere non cessauerunt: & cum Armenis circa se conuersantibus, machinari studuerunt, vt si quando auxilium ab externis amicis suis adipisci possent, illi adiutores esse veri non desisterent. Et cum post aliqua dona & promissa plurima, hoc fidei nexu vtrinque confirmatum esset, de Ædessena vrbe quinquaginta ferè clientes, illuc ob id missi sunt. Et quasi pauperrimi, merces ferentes atque vendentes, vsque ad portas interioris castri, occasione quadam nata, paulatim se intromiserunt. Quod cùm portariorum magister, iuxta portam cum quodam fideli nostro improuidus scaccis luderet, clientes nostri astutissimè attentius appropiauerunt, querimoniam sibi factæ iniuriæ ad eum facturi: & deposita omni tunc ignauia, & pauore, vaginis extractis cultellis, illum dicto citius necauerunt, & arreptis lanceis illic inuentis, ferire & occidere viriliter non piguerunt. Clamor ingens ilico attolitur; & intus & foris omnes perturbantur: Sed qui ad tumultum hunc festini accurrerunt, festinantiùs mox perempti sunt. Fuerunt equidem centum ferè Turcorum: Et portis confestim clausis, de carcere Rex & alii, tunc eiiciuntur. Adhuc erant aliquanti compediti, quando iam per scalas muri fastigium conscendebant: & eleuato in arcis apice Christianorum vexillo, rei veritas patefacta est. In eadem arce erat vxor Balac, ceteris quas habebat sibi carior. Castro autem à Turcis mox vndique cincto, ingressus & egressus, interius & exterius omninò est prohibitus. Portæ etiam clauduntur, vectibus obditis. Hoc autem nõ puto silendum quòd *Balac* infortunium quoddam per visionem est reuelatum: vidit enim sibi à Gocelino erui oculos: quod ipse postea suis retulit. Quo indilatè sacerdotibus suis manifestato, interpretationem somnii ab eis sciscitabatur. *Verè*, aiunt, *hoc tibi continget, aut si fortè in manus eius quandoque incideris, huic æquipollens.* Hoc autem audito, citissimè legationem illic misit, vt occideretur, ne ab eo posset occidi, sicut illi præsagiebant. Sed antequam ad eum dirigeretur lictor, Deo gratia, iam de captione euaserat. Rex autem & sui omnes communi & sapienti consilio vsi, vt saluari quolibet modo possent, cum tempus ad hoc considerarent aptum, posuit Dominus Goscelinus animam suam in periculo mortis; & conditori vniuersorum se commẽdans cum tribus famulis suis, tam pauidus quàm audax, extra castrum per medios hostes, radiante Luna, erupit. Qui continuò vnum ex eis regi remisit, reportantem ei anulum suum, vt totaliter significaret se ab hostibus obsessoribus extorsisse. Sic enim inuicem fieri decreuerant. Posteà & fugitando & latitando plus per noctem quàm per diem pergens, diruptis calceis ferè nudipedes, ad vsque fluuium peruenit Eufraten. Et quia nauis abfuit, quod pauor optabat agere non distulit. Quid igitur? Duos

A.D. 1123.

Duos vtres, quos secum detulerat, vento inflauit, super eos se collocauit, & sic in flumen se impegit. Quem collegæ sui ignarum nandi, commodè iuuantes, sustentare studuerunt, & vsque ad littus, Domino ducente, sanum deduxerunt. Et cum itinere insolito valde fatigatus esset, famelicusque ac sitibundus, anxius anelaret; nec erat qui manum ei piè porrigeret, sub nuce quadam illic inuenta, sopore tactus, membra labore fessa quieti attribuit, obumbrans se vepribus & frutectis, ne visus agnosceretur. Interim autem præcepit vni ex famulis eius, vt exploraret & imploraret aliquem indigenam, qui ei panem, vel daret, vel vtcumque venderet: Inedia enim valde vexabatur. Cliens autem ille, rusticum inuenit quendam Armenum mox in campo, quem consultè allocutus adduxit ad dominum suum, caricas & racemos apud se habentem. Hoc quidem famelicus comes desiderabat, hic autem, cum appropians comitem Goscelinum agnosceret, procidit ad pedes eius, dicens; *Vale Gosceline.* Qui audiens quod nollet, territus respondit, verumptamen modestè: *Non sum ille, quem dicis. Sed, Deus adiuuet illum vbicumque sit.* Rusticus ait: *Noli quæso celare noticiam tuam, quoniam proculdubio te benè agnosco. Sed reuela mihi quid, & quomodo his in partibus tibi accidit: ne expauescas, moneo.* Cui rursum comes: *Miserere mei, quicumque es; nec miseriam meam inimicis meis inotescas, obsecro: sed ad saluationis locum deduc me, vt vnum pro mercede numisma merearis accipere. Ego enim de captione Balac, Deo propitiante, egressus aufugio: de castro scilicet, quod Kartapeta nuncupatur, quod est in Mesopotamia, cis Eufraten. Bene enim operaberis, si mihi hac in necessitate subueneris, ne amplius in manus Balac incidam, ne infortunatus peream. Quod si vsque* Terbexel *castellum meum, te mecum venire libuerit, omnibus diebus vitæ tuæ bene tibi erit. Dic igitur mihi, quæ & quanta in his locis est possessiuncula tua, vt maiorem, si vis, apud me tibi diligenter restituam.* Et ille: *Non quæro,* inquit, *à te, Domine, quicquam: sed quò vis, te saluum perducam. Olim enim, vt reminiscor, ante te me fecisti comedere benignè panem; quamobrem prestò sum tibi reddere talionem. Vxorem,* inquit, *domine, habeo, vnicamque filiam paruulam, similiterque vnam asellam; Duos etiam germanos, & duos boues. committo autem me omninò tibi, quia vir es prudens & sapientissimus. Iam iamque cum eis omnibus, tecum vado. Porcellum insuper vnum habeo: hunc modo quoquam, & huc tibi afferam. Sine frater,* inquit, *vnum enim porcellum non es assuetus vno prandio mandere: nec expedit te aliqua expeditione vicinos tuos commouere.* Tunc ille iuit; & cum suis omnibus, sicut fieri decreuerant, rediit. Ascendit ergo Comes, Rustici asellam, qui quondam erat equitare solitus mulam peroptimam: baiulans ante se infantem, feminam videlicet, non marem: & quã non licuit generare, licuit, ac si patrem, ante se gestare: Non vt sibi ex progenie haberet contiguam, sed vt spem filiationis monstraret esse certam. Sed cum cepisset infans plorando & clamando comitem incessanter molestare, nec posset eam vllo modo pacare: quia nec altricis lac inerat papillis, nec ipse mulcere nouerat festeniniis: voluit collegium ei fortè nociuum ob id deserere, & segregatim tutiùs incedere: sed cùm auertit hoc rustico displicere, noluit eum conturbare, sed perseuerauit in incepto labore. Et cùm peruenissent *Turbexel*, talium hospitum læta fuit susceptio valde. Gaudet quippe vxor de tanto compari; exultat familia de tanto patrono. Non ambigit nostra conscientia, quanta gloriati sunt omnes lætitia, & quantæ lachrymæ præ gaudio affluunt, & pia suspiria. Fit etiam rustico indilatè, de humilitate sua digna remuneratio. Pro vno enim iugo boum, continuò recepit duo. Sed quia non oportuit in hiis diu morari, Comes festinanter iuit *Antiochiam*, dehinc Hierusalem. Et redditis illic Deo gratiarum laudibus, obtulit geminas cõpedes apud se allatas, quas in monte deuotè pependit Caluariæ: ad memoriam videlicet captionis, & ad gloriam suæ liberationis: vnæ quidem ferreæ, alteræ vero argenteæ. Post triduum autem exiit de Hierusalẽ, Dominicam sequens crucem, quæ vsque Tripolim iam delata erat. Iturus enim erat cum ea Hierosolimitanus exercitus vsque *Kartapeta*, castellum Balac: Vbi Rex, & quam plures alii, adhuc non in carcere, sed in castri firmitate tenebantur. Benedictus autem sit vniuersalis Dominus, qui voluntatem suam & potestatem ita modificat, vt potentem de excelso, cum vult, præcipitet, & de puluere, pauperẽ sublimet. Mane itaq; , *Balduinus* Rex imperauit; sero autẽ, seruus seruiuit. Goscelinus quoq; nihilo minus. Liquet vtiq; nihil in hoc seculo esse certum, nihil stabile; nec etiam diu gratũ. Ideo terrenis inhiare non est bonũ; sed cor habere semper in Deum intentum: nec confidamus in caducis, ne alienemur æternis.

A.D. 1123. *Iam nunc tredecimũ complens vt æstimo, lustrum, Regem non vidi, velut hunc, in carcere plecti. Significet si quid, ignoro quidẽ, Deus hoc scit.* Euntibus ergo Hierosolimitanis quorsum ire statutum fuerat, glomerantur eis apud Antiochiam Tripolitani, atq; Antiocheni: sed cum *Turboxel* peruenissent, intimatur eis denuo regem esse captum, & in quo clausus erat, oppidum. Hoc audito mutatur consilium, & iubetur ilico edici reditum. Et cupientes aliquid sibi prodesse, cornicine significante, diuerterunt ad vrbem *Caliptum*; & vastauerunt & dissipauerunt omnia quæ extrinsecus repererunt, cum primitus intra mœnia ferociter omnes, qui contra eos exierant, impulissent. Sed cum quatriduo ibi morantes nihil amplius profecissent, ad sua remeare statuerunt: iam enim alimoniorum penuria vexabantur. *Goscelinus* vero comes in territorio Antiocheno remansit. Et cum vsq; Ptholomaidam regressi fuissent, ante affines Sarraceni hoc auertissent, Iordanem subitaneo itinere trãsierunt. Et cum per regionẽ illam quæ monti *Galaad* & Arabiæ contigua est, percurrissent, & de Sarracenorũ vtroq; sexu, bestiisq; plurimis greges diripuissent, cum ingenti carra camelorum atq; ouium, infantium quoq; ac puerorum, *Tyberiadem* eis proximam tunc redierunt; & dispertito pro more inuicem emolumento, *Hierusalem* vndiq; conuenerunt; & Crucem Dominicã allatam in suo loco, vt decuit, reposuerunt. Nunc autem reuerti decet ad id quod desieram. Cumque audisset *Balac* quod apud *Kartapetam* contingerat; & quemadmodum Comes Goscelinus de captione euaserat, quantotius potuit illuc iratus perrexit; & regẽ blande allocutus, flagitauit vt ei castellum suum redderet, ne forte vel vni eorum vel ambobus in deterius fortuna prodiret: & ita quietum eum abire permitteret, vt datis inde obsidibus electis, vsque Antiochiam vel Edessam perduci salue faceret: Alioquin vel vni eorum, vel ambobus indeterius fortuna prodiret. Sed cum hoc *Rex* concedere nollet, diro efferatus animo *Balac* minitatus est & regem & castrum violenter capere; & de inimicis suis proculdubio vindictam facere. Qui iussit ilico rupem, super quam situm erat castrum, suffodi; & per cuniculum, sudibus dispositis, opera suspendi, illataque silua ignem mitti. Succensis autem fulcimentis, cauea repente subsedit; & turris quædam huic incendio proxima, cum magno sonitu decidit: primo quidem cum puluere fumus excitatus est, cum ignem ruina concluderet: sed peræsa materia qua præmebatur, flamma iam clarior apparere cepit, & repentini facti Regem occupat stupor, qui hanc molitionem ægre ferebat: & ita spes eum cassa refrixit, quem tantus casus valde terruit. Itaque tota virtute cum sensu perdita, Rex & sui clementiæ Balac supplices addicti sunt, nihil nisi supplicium secundum merita expectantes. *Regi* tamen indulta vita pepercit, & cuidam *Galeranno* nepoti suo quoque: Armenos autem qui adiumento regi contra Balac extiterant, alios quidem pependit; alios vero excoriauit; quosdam nempe per medium ense cecidit. Regem vero cum tribus de suis de castro eiecit, & ad *Carram* ciuitatem adduci fecit. Et quia procul à nobis hæc facta aberant, vix certitudinem rei addiscere poteramus. Verumptamen quam verius potui, à relatoribus mihi intimatum, chartæ commendaui. *Hic pluuiis artus, sitibundus desi-*
LIV. *nit annus, Vnde Hierosolimi crebro sunt murmure quæsti.* *Anno à Domino Iesu*
A.D. *Christo nato millesimo centesimo vigesimo quarto*, cum Natale Saluatoris, tam in
1124. Bethleem quàm in Hierusalem, vt decuit, celebrassemus: cui celebritati Dux *Veneticorum* cum suis deuotis interfuit: confirmatum est communi & gratuita voluntate, sub iureiurando, obsidionem circa Tyrum vel Aschalonem, post Epiphaniam agere. Sed quia pecuniæ inopia nos vniuersos tunc arcebat, colligitur multa viritim, militiæ & clientelæ conductitiæ impertienda. Non enim poterat tantum negotium, sine donatiuis, expediri. Quamobrem oportuit nos etiam præciosiora ecclesiæ Hierosolimitanæ ornamenta, colligendo numismate, obpignorare creditoribus. Igitur, sicut intimatum est, & vbi denominatum est, vndique conuenerunt omnes. *Cum ter fusor aqua reparatur solis ab igne, Plebs de Hierusalem communiter exit in hostem. Hoc fit & in prima feria, luna quoque prima.* Ita vsque *Achon* profecti disposuerunt vna cum *Veneticis*, Tyrum adire & obsidere. *Patriarcha* quidem cum sibi subditis; Dux verò cum Nautis & nauibus suis: quod factum est, decimoquinto Kalend. Martii. Hoc autem audito *Aschalonitæ*, qui solita proteruia numquam mansuefieri nouerunt, dampnum facere nobis pro posse non distule-

distulerunt. Quadam quippe die tripertito exercitu suo, maiorem partem co- A. D. hortium suarum Hierusalem adduxerunt: qui extimplo extra vrbem, octo homi- 1124. nes qui vineas putabant, truciter peremerunt. Quorum aduentu comperto, super arcem Dauidis tuba mox insonuit, hæc nobis significans: & procedentes aduersus eos Franci nostri atque Syri, audacter obstiterunt. Et cum tribus horis diei alterutro conspectu ad tædium se fatigassent, effecti inanes cum pluribus sauciatis, mœsti valde abierunt. Nostri siquidem, paulatim eos insecuti sunt: Sed quia militibus carebant, insidias eorum veriti, non præsumpserunt eos diu insequi. Ad extremum tamen de capitibus eorum amputatis, octodecim retinuerunt; totidemque equos: Tres equites viuos, de quibus quadraginta quinque sunt occisi. Quod si milites haberemus, pauci ex eis euasissent: equitatus enim noster in exercitu erat. Tunc autem Deus laudatur, cui semper laus debetur. Interea loci, coangustantur *Tyrii* in vrbe sua proximè clausi, nec capi cedentes, nec pacem quærentes. Diuitiis enim opulenti, & maris præsidio circumfulti, consueuerunt semper esse ingrati. Hæc est equidem cunctis vrbibus, quæ in terra sunt repromissionis, ditior & nobilior præter *Asor* quam antiquitus Rex Cananæorũ Iabin, possedit, quam Iosue postea cum ceteris pluribus, destruxit: quæ quidem vt legimus, nongentis curribus munita gloriabatur: *Iosephus* autem tria milia curruum falcatorum fuisse narrat: Armatorum vero trecenta milia, & decem equitum milia similiter alebat: cuius militiæ Sisara dux extitit. Hæ vrbes ambæ in terra Phœnicum fuerunt institutæ: hæc institoribus & negotiationibus munitissima; illa vero infinita gente populosa: hæc in marino littore sita; illa verò in campestribus collocata. Quando Gedeon iudicabat Israel, tunc temporis *Tyrus* condita fuit à Phœnicibus, paulò ante Herculem. Tyrus quidem in terra Phœnicum est. Hæc est ad quam Ysayas loquitur, exacerbans eam propter superbiam suam: in qua optima purpura tingitur: vnde *Tyria* dicitur nobilis purpura. *Tyrus*, interpretatur angustia: quæ *Soor* Hebraicæ dicitur. Rex autem Assyriorum pugnans contra Syriam & Phœnicem expugnauit eam, cum in ea regnaret *Elysæus* Rex: Nolebant enim Regi Assyriorum, Tyrii esse subiecti. Hoc per quinquennium actum est. De hoc *Menander* scribit, *Iosephus* quoque latius. Tunc temporis pelagus transfretantes Tyrii, Duce Didone Beli filia, *Cartaginem* in Africa condiderunt. Cuius situs triginta milibus passuum muro amplexa, & pene tota mari cincta, ab *Orosio* hystorico fuisse describitur, absque faucibus, quæ tribus milibus passuum aperiebantur: hic locus, murum triginta pedes latum, habuit, saxo quadrato, in altitudinem cubitorum quadraginta. Arx verò, cui nomen *Birse* fuit, paulo amplius duo milia passuum tenebat: quæ septingentesimo post conditionis illius anno omni murali lapide cōminuto, confunditur: quæ ante vrbem Romam, duos & septuaginta annos, ab Helysa condita inuenitur. *Hanc Publius Scipio, superioris anni consul, delere suprema sorte molitus est:* quæ continuis septemdecim diebus miserabiliter arsit. Tyrus autem, superius memorata, septuaginta annis, iuxta *Ysaiam*, depopulata elanguit. A qua recedentibus Cetæis nauigans reduxit eos *Elisæus* Rex: contra quos denuò *Salmanasar* Rex Assyriorum, insurgit. Recessit à Tyro tunc ciuitas Sydon, & Arce, & antiqua Tyrus, & multæ aliæ simul vrbes, quæ semetipsas Assyriorum Regi tradiderunt. Quapropter Tyriis non subiectis, iterum aduersus eos egressus est, Phœnicibus ei naues sexaginta exhibentibus, & remiges nongentos. Contra quos Tyrii nauigantes, in duodecim dispersis nauibus, cepēre captiuos viros quingentos: vnde honor Tyriorum propter hæc, creuit eximiè. Reuertens autem Assyriorum Rex, disposuit custodias super flumen, & aquæ ductu circuiuit, vt Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc per quinquennium fuisset factum, tollerauerunt, de effossis puteis bibentes aquam. hæc itaque in archiuis Tyri de Salmanasar, Assyriorum rege, conscripta sunt. Hic est qui Samariam obsedit, & cepit, anno regis Ezechiæ sexto: & transtulit Israel in Assyrios, ante quem venerat etiam *Phul* Rex Assyriorum, & post eum *Teglaphalasar* Rex Assur, qui cepit Cedes & Asor in Neptalim, & Ianoe, & Galaad, & vniuersam Galileam, & transtulit illos in Assyrios. Venit quoque *Sargon*, rex Assyriorum, qui misit *Tarchan* pugnare contra *Azotum*, & cepit eam. Itaque propter peccata populi vastata est terra repromissionis, & in captiuitatem ducta; prius Assyriis, deinde Chaldeis. *Nabuchodonosor* autem, tam Chaldeus quàm Babilonius Rex, & obsedit & cepit

A.D. 1124. Hierusalem. Vnde fugiens *Sezechias* rex, captus est iuxta Hierico, & ductus in regionem quæ Reblata dicitur, in terra Emath. *Hieronymus* dicit *Emath* magnam esse Antiochiam, minorem verò Epifaam. Vbi fecit Nabuchodonosor oculos Sezechiæ regis erui, & filios eius coram se iugulari. Tunc venit Nabuzzadan princeps militiæ eius, & succendit domum Domini & domum Regis; & totum murum Hierusalem destruxit per circuitum. Post temporum autem interualla venit *Alexander* Rex, qui Tyrum obsedit & cepit, subiugata Sydone, prius autem Damasco; Gaza quoque ab eo capta, duorum mensium spatio: qui circa Tyrum septem mensibus sederat: ad ciuitatem Hierosolimam festinauit, vbi honorificè susceptus principem sacerdotem nomine *Iaddum*, pluribus honoribus prosequitur, habente cydarim super caput eius, & stolam auream iacinthinam, & super laminam auream in qua nomen DEI scriptum erat, solus adiens diligenter adorauit. Et disposita Hierosolyma, ad reliquas ciuitates exercitum suum conuertit. Post annorum plurium spatia peccatis Iudeorum exigentibus, *Anthiochus Epifanes*, legem eorum impugnans, *Machabeos* valde coartauit. Post hæc venit *Pompeius* qui Hierusalem infeliciter dissipauit: ad vltimum vero *Vespasianus*, cum *Tito* filio suo venit, qui penitus eam destruxit. Itaq; per varios rerum euentus vsque ad tempora nostra & Ciuitas Sancta & patria ei subdita, præcipitanter extitit vexata. Plerumque *Palestina*, interdum *Fœnicia*, quæ à Phenice Cadmi fratre nomen accepit, est vastata: Tum *Samaria*, tum *Galilea*: quæ quidem bipertita determinatione distinguitur. Nam altera superior, altera vero inferior appellatur: quas ambifariam Fenice & Syria cingunt. Illa vero, nempe quæ est trans Iordanem, à *Macheronte* in *Pellam* capit longitudinem; & à *Philadelphia* vsque ad Iordanem habet latitudinem. *Pella* quippe septentrionalis eius est tractus; occiduus vero, *Iordanis*; Meridianus autem, *Moabitide* terminatur regione: ab Oriente *Arabia* & *Filadelphia*, itemque *Gerasidis* clauditur. *Samariensis* autem Regio inter Iudeam & Galileam sita est. Et *Iudeæ* latitudo à Iordane vsque Ioppen explicatur: media verò ciuitas eius est *Hierusalem*, quasi vmbilicus eius terræ sit. Porro inferior *Galilea* quæ ex Tyberiade vsque Zabulon, & vsque Ptholomaidem & Carmelum & montem Tyriorum tenditur, continet intra se *Nazareth*; & Sesforium ciuitatem validissimam; & Thabor etiam, & *Cana* cum pluribus aliis. Hoc siquidem monte Libano attingitur, & fontibus Iordanis vbi nunc est *Paneas*, siue *Dan*, alio nomine, siue *Cesarea Philippi*, circa quam *Traconidis* est regio, & Nabatanea. Iudeæ autem, Bersabee ciuitas dat limitē inter quam sunt Tampna & Lid-

LV. da, Ioppe & Iamnia, Tecus, & Ebron, Astaol, & Saraam, & multæ aliæ. Nunc autem ad callem redeo, qui aduersas per semitas diu cucurri. Cum verò circa *Tyrū* in obsidione laboraremus accuratè ad præparandas machinas: nihilominus *Balac* contra nos maliuolos suos, cornu suum extollere non cessabat. Qui egressus ab vrbe *Kalypto*, mense Maio intrante, cum quinq; milibus militum, peditumque septem milibus, perrexit *Ierapolim*, quam vrbem *Mumbeth* vulgus vocitatur: cumque possessor eius eam reddere nollet, extra vrbem ad se tum aduocatum, nefaria decollauit. Qua vrbe protinus à Balac obsessa, non latuit *Goscelinum* Antiochiæ tunc morantem: & habita inde legatione, accelerauit cum Antiochenis illuc ire. Licet autem paucissima gens esset Christicolarum, non pauitauit Goscelinus aggredi multitudinem perfidorum. Nec diu mora protracta, commissa est ferociter pugna: DEO autem suffragante, postquam ter sunt confusi, terq; viriliter ad pugnam regregati, Balac in ea pressura sauciatus ad mortem, pro posse diuertit, moribundus in partem: quod cum sui comperissent, qui potuerunt fugere non torpuerunt. Potuerunt pleriq; fugere: sed non potuerunt quidem effugere. Referuntur enim tria milia ex eis esse interemptorum, qui milites fuerunt: de peditibus autem illorum ignoratur numerus. De nostris autem, triginta milites ibi perempti occubuerunt: de peditibus verò nostris sexaginta ferè. Volens autem certitudinem rei scire *Goscelinus* an esset *Balac* mortuus, an aliquatenus euasisset viuus, cum sagaciter inter necatos perscrutaretur, indiciis armorum acognitis, cognitus est. Cuius caput qui amputauit, Goscelino gratulabūdus detulit, à quo quadraginta numismata, sicut se daturum spoponderat, lucratus accepit. Caput siquidem continuò Antiochiam ad declarationem gestæ rei, Goscelinus deferri fecit: quod ipse qui detulit in sistarcia sua, legatus vsq; Tyrum, itemq; Iherusalē, nobis vniuersis & enarrauit & declarauit: qui etiam in prælio declarato cum præliantibus præsens adfuit: Armiger quippe Goscelini erat ipse. Et quia nuntiū attu-

A.D. 1124.

attulit desideratissimum, in exercitu nostro ante Tyrum, acceptis armis ab armigero, in militem prouectus est: Comes quippe *Tripolitanus* ad hunc gradum eum sublimauit: & laudauimus omnes & benediximus DEVM, quia suffocatus est draco ille sæuissimus, qui Christianismum diu tribulauerat, & pessimus * decerat crudelissimè. *Sol decies nouies lustrarat lumine taurum, Quando Balac cecidit vel eum fortuna fefellit.* Ecce sic interpretatio somnii superius memorati declarata est, quod quasi vaticinans ipse Balac de seipso dixerat, tempore illo quo Goscelinus de captione mirabiliter euasit: videbat enim in visu à Goscelino sibi oculos erui: Verè penitus eruit, quoniam & caput & membra illi abstulit: *Nec videt, nec audit, nec fatur, nec sedet aut it: Nec Celo, nec humo, nec aqua lacus eius habetur.* Quadam verò die dum in obsidione memorata securè quiescerent, qui circũ sedebant, opportunitate considerata egressi sunt ciuitatem Tyrii, tam Turci quàm Sarraceni, patefactis portis; & ad machinam nostram inter cæteras fortiorem, accurrentes vnanimiter irruerunt. Et antequam nostri arma caperent, quos in machina custodes inuenerunt, foras sauciando pepulerunt: & accenderunt & incenderunt eam igni: qua solebant turres antea iactis lapidibus conquassari, & vehementer perforari: in qua inpugnatione triginta homines perdidimus. Illi autem receperunt duplum damnũ: ciues quippe per muri rimas, tam sagittis quàm spiculis, siue lapidibus crebrò nostros lædebant, & vulnerabant. Interim autẽ probitate quadã excogitata, quinq; *Venetici* secunda satis fortuna vsi, carabrum suum ingressi, domum vnam diripuerunt; duobus ibi capitibus amputatis: qui tunc sine cunctatione cum lucello suo gratulabundi foras remeauerunt. Actum est hoc vndecimo Kal. Iunii. Sed nihil minus valuit, cum paulò antè Tyrii Liburnam vnam noctu Veneticis clepserint, & intra vrbẽ per portum traxerint. Nam in huiusmodi certaminibus, talia sæpè fieri obtingunt. *Hic cadit, hic surgit; hic gaudet, plorat ille.*

LVII Scientes autem Ascalonii gentis nostræ paucitatẽ, vbi magis æstimauerunt nos debilitare, vel damnum inferre, non piguerunt molestare. Nam propè Hierusalẽ viculum quendam *Birium* nominatũ, vastauerunt & concremauerunt, & asportatis omnibus rebus illic inuentis, cũ aliquantis mortuis & pluribus vulneratis abierũt. Mulierculæ enim & infantes in turri quadã tẽpore nostro illic ędificatã, se intromiserunt; & sic saluati sunt. Itaq; per terrã excurrentes, diripiebant, necabant, captiuabant; quodcunq; malũ poterant, faciebant: nec erat qui eis resisteret. Intenti enim omnes eramus ad obsidionẽ, misericordiã DEI expectantes supernã, quatinus laborem nostrũ, DEO fautore & adiutore, valeremus consumare. Videns autem Rex Damasci Turcos suos ac Sarracenos qui erant in vrbe circumclusi, nullo modo posse de manibus nostris euadere, maluit cum aliquo dedecore viuos eos redimere, quàm mortuos plorare. Quæsiuit ergò per interlocutores sagaci consilio, quatinus homines suos cum rebus eorum omnibus foras exciperent, & vrbem vacuatam nobis relinqueret. In quo cum vtrinque diu luctaremur, obsidibus ambifariam traditis, illi de vrbe sunt egressi, & Christiani pacificè introgressi. Quicunque autem ex Sarracenis remanere in vrbe voluerunt, sub consuetudinis ratiocinio in pace remanserunt. *Sub Cancro Phœbus fuerat ter septies ortus: Quando Tyrus capitur, ac redditur, ac superatur. Nam Nonas Iulij contigit hoc fieri.* Non est igitur cessandum, non est etiam tardandum quærere Dominum nostrum, adiutorem in tribulationibus benignum; & precibus pulsare eum, vt nobis supplicantibus pium præbeat auditum. Hoc equidem persæpè in Hierusalem feceramus, Ecclesias visitando, lachrumas fundendo, elemosynas impartiendo, corpora ieiuniis afficiendo: quod DEVS vt credo, de supernis aspectans, non reliquit post se benedictionem, sed exaudiuit deprecationem nostram. Quod si aliquem adiscere rumusculum auribus apertis expectabamus, ecce Legati festinantissimè venerunt, nobis nuntiantes, & litteras à Patriarcha nostro deferentes, & vrbem captam esse innotentes. Quo audito clamor iocundissimus attollitur; *Te DEVM laudamus*, illico vocibus altisonis decantatur; signa pulsantur; processio ad Templum Domini deducitur; vexilla in muris & turribus eleuantur; per omnes vicos ornamenta multicoloria extenduntur; gratiarum actiones depromuntur; nuntii pro meritis dignè remunerantur; pusilli & magni pariter congratulantur; puellulæ cantilenis in choreis delectantur. Rectè mater Hierusalem gaudet de *Tyro* filia, cuius ad dexteram sedebit à modo coronata. Luget & Babylon consolatione eius perdita, cuius adminiculo dudum extiterat suffulta; cuius classem quotannis nobis hostilem excipiebant. Hæc verò si memoratur pompa, augmentantur Diui-

A.D. 1124. na gratia. Nam quod apud Hennicos ciuitas habuerat in magisterio primi flamminem vel Archiflamminem, secundum patrum institutionem habebit *Primatem* vel *Patriarcham* in lege Christiana: Vbi enim *Archiflammines* erant, *Archiepiscopi* Christianorum sunt instituti, qui singulis præsint prouinciis: vbi *Metropolis* erat, quæ interpretatur mater Ciuitas, *Metropolitani* erant, qui de tribus aut quatuor ciuitatibus, intra aliquam prouinciam maiori & matri aliarum ciuitatum præsidebant. Vbi autem minores ciuitates, habuerunt solummodo *Flammines* vel *Comites*, *Episcopi* sunt instituti. Porrò *Tribuni plebis* non absurdè intelliguntur *Presbyteri*, siue reliqui inferioris ordinis clerici. Sic omnis mundana potestas his gradibus dignitatum à se inuicem distat: id est, vt primus sit *Augustus* vel *Imperator*, deinde *Cæsares*, deinde *Reges*, *Duces*, *Comites*. Sic dicit *Clemens* Papa, *Aneclaius Anicius* & plures alii. Demus autem laudes DEO altissimo, quia non hominum virtute, sed sua bene placita voluntate, sine sanguinis effusione nobis Tyrum reddidit vrbem inclitam, vrbem fortissimam; & ad capiendum difficilimam, nisi DEVS manum apponeret dexteram. In hoc quidem Antiocheni deliquerunt, quia nullum nobis auxilium præbuerunt, nec labori huic adesse voluerunt. Benedicatur autem *Pontius* Comes Tripolitanus, qui nobis adiutor affuit fidelissimus. Pacificet DEVS Antiochenam Ecclesiam cum Hierosolimitana, quæ duæ dissident de Tyria tertia: Illa dicit hanc sibi fuisse subditam sub Græcorum tempore; hæc dicit se esse communitam priuilegiis à Romano præsule. Nam in *Concilio Aruerniensi* tam autentico & nominatissimo constitutum vnanimi assensu fuit, vt quæcunque ciuitas, mari magno transito, à Paganorum posset excuti iugo, sine contradictione aliqua, sub Sanctæ Hierusalem dominio vel ditione perenniter obtineretur. Hoc etiam in *Antiocheno* Concilio, Episcopo Podiensi magistrante, replicatum & concessum ab omnibus est. In Hierusalem quoque Dux *Godefridus* & dominus *Boemundus*, acceperunt terram suam à Patriarcha Daiberto propter amorem DEI. Identidem *Paschalis* Papa, priuilegiis suis corroborauit; & ea Ecclesiæ Hierosolimæ transmisit, quibus Ecclesia Romana sic auctorizante, iure perpetuo communicetur. In quibus priuilegiis hæc inscripta sic continentur. PASCHALIS SERVVS SERVORVM DEI, REVERENTISSIMO FRATRI HIEROSOLIMITANO PATRIARCHÆ GIBELINO, ET EIVS SVCCESSORIBVS CANONICE PROMOVENDIS. *Secundum mutationes temporum, transferuntur etiam regna terrarum, vnde etiam Ecclesiasticarum parochiarum fines in plerisque prouinciis mutari expedit & transferri. Asinarium siquidem ecclesiarum fines antiquis fuerunt diffinitionibus distributi: quas distributiones, diuersarum diuersæ fidei gentium confudit irruptio. Gratias autem DEO, quod nostris temporibus & Antiochia & Hierosolima ciuitates, cum suburbanis suis adiacentibus prouinciis, in Christianorum Principum redactæ sunt potestatem. Vnde oportet nos Diuinæ mutationi & translationi manum apponere; & secundum tempus quæ sunt disponenda, disponere: vt Hierosolimitanæ ecclesiæ vrbes illas & prouincias concedamus, quæ per gloriosi Regis Balduini prudentiam, ac exercituum eum persequentium, sanguine, per DEI gratiam adquisitæ sunt. Præsentis itaque decreti pagina tibi, frater karissime & coepiscope Gibeline, tuisque successoribus, & per vos Sanctæ Hierosolimitanæ Ecclesiæ, Patriarchali seu Metropolitano iure regendas disponendásque, sancimus, ciuitates omnes atque prouincias quas supradicti Regis ditionem, aut iam restituit, aut in futurum restituere, gratia Diuina dignabitur. Dignum est enim vt Sepulchri Dominici ecclesia, secundum fidelium militum desideria, competentem honorem obtineat, & Turcorum seu Sarracenorum iugo libera, in Christianorum manu abundantius exaltetur.* Expletis autem apud Tyrum, prout oportuit negotiis, & tripartita diuisione dispositis; & æquiparatione congrua duabus proportionibus Regiæ scilicet potestati, & tertia hereditario iure Veneticis tam in vrbe quam in portu, sigillatim contraditis, recesserunt omnes ad sua. Reuertente itaque Hierosolimo Patriarcha Hierusalem cum Hierosolimitis, Crucem Domini Sacrosanctam, digna cum veneratione suscepit & Clerus & populus.

EXPLICIT LIBER PRIMVS A FVLCHERIO ILLVSTRI VIRO COMPOSITVS.

INCI-

INCIPIVNT

ANTIOCHENA BELLA.

Extitit hîc victor, GAVTERIVS indicat auctor Antiochenorũ dominus Rotgerius, & dux.

INCIPIT PROLOGVS.

O *PERÆPRÆTIVM est audire, & vtilitati congruit, quomodo, quibus miraculis, qua gratia* DEVS *arbiter bellum cum Parthis manu* Rotgerii *principis Antiocheni ex insperato gessit. Auditis etenim miraculorum virtutibus proborumque virorum actibus, mali prosternerentur facilius; boni etiam incitabuntur ad melius. Vnde fit, vt cuius instinctu omnia bona facta sunt, ipsius deprecer auxilium: qui eidem Principi Spiritus consilii & fortitudinis vires administrauit, quibus superbiam gentium elidere, & feritatem debellare præualuit: mihi quoque rei seriem desiderantis literis assignare, ac posteritatis memoriæ commendare, scribendi potentiam & sermonis copiam cœlitus dignetur instillare: quatenus capaces rationis & veræ fidei defensores, audita veritate, Creatoris sui imperio & seruitio viriliter inhæreant; aduersarii verò diuino terrore perculsi, tam præsentes quàm futuri non Domino, sed suis confisi viribus sagittis Domini terga præbeat, ac reuerti ad opus simile non præsumant. Veruntamen inspectis partibus pugnæ necessariis, materiaque sumpta meis æqua viribus, ante pugnæ narrationem, videtur mihi perutile præcedentia mala prius indicare, vt ex causis prælibatis, sequentium effectus perpendatur facilius.* *Primum igitur* locustarum *agmina longè lateque sub metaphora hostium agitata, acolarum Syriæ penitus omnia abstulêre victui necessaria: De hinc partim humi serpentia, partim per auras dilapsa, ferè omnium Orientalium Christicolarum plagam ad idem duxêre inconueniens. Qui licet se debere affligi digna vltione nouerant; Dominum tamen Creatorem suum, non solum sibi fore placabilem non expetebant, præteritis inherentes vitiis; verum etiam terminos pudoris excedentes, crimina criminibus augebant. Quidam namque osores ieiuniorum, sectantes epularum, gulæ illecebris addicti, non benè viuentium, sed benè pascentium mores vitamque imitari studebant. Alii verò incestitatis affectu, contubernia sequebantur impudicorum: * aurum etiam publicarum reuerentiam vrbis inuerecundis incestare nitebantur, facientes ambiguum putidiores ac facinorosiores existimarentur.* Nonnulli *autem habentium diuitias iniustè adquisitas, suis etiam propriis abusi, vasa sibi fieri voluptuosis excessibus apta, Salomonici operis arte insculpta, ardenter inquirebant: vxoribusque suis, fama narrante artificis, auro Arabico, preciosarumque gemmarum varietate multiplici, putibundæ partis tegumina studiose componi satagebant. Non obtegendæ turpitudinis forma, vel refringendæ libidinis flamma; sed vt* quibus ingratum erat quod licebat, eos acriùs vreret quod non licebat. *Qui cum hoc modo suam vellent incitare libidinem, mulieres dealbare & eis* *

satisfacere putarent, ut prælibauimus, augebant crimina criminibus. Mulieribus itaque nihil sancti, nihil pensi erat in appetendis turpitudinibus: Infruitæ enim, spreto viri thoro, in lupanari prostibulo incestui seruiebant. In biuiis, in triuiis, in competis exquisitis potationibus, die noctuque inuigilabant: per plateas & per vicos se agentes, habitu & incessu lasciuiæ, transeuntium obtutibus obsistebant: quouis ære mercabiles volentibus succumbebant. Nolentes autem, quos ad suam impudicitiam irritare non valebant, etiam dato precio vix obscedere permittebant. Hos itaque perpetrata mala non plangentes, & plangenda voluntariè ac publicè perpetrantes, auctor summæ iustitiæ signis, prodigiis, plagis, tribulatione etiam aduersarum gentium, multis annorum curriculis illatis, non perdendo sed parcendo permisit affligi: Græcis namque regnantibus ipsorum imperio seruisse conuincuntur: Eisdem ex Asia propulsis, Parthorum regnantium cessere domino: tandem, Domino volente, intolerabiliori subcubuêre Gallorum posteritati: Qui cùm neque hinc, neque inde corrigerentur præfati Syri & eorum dominatores, tantam à contingenti terræmotu passi sunt calamitatem & ruinam, quantam antea fuisse nulla commemorauit historia.

EXPLICIT PROLOGVS.

A.D. 1115.

NNO igitur *millesimo centesimo decimoquinto* ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi, in Vigilia Festiuitatis beati Andreę Apostoli, sub tempestate noctis silentio, qua humana fragilitas habilius atque dulcius quiescere consueuit, factus est *terræmotus* in Antiochiam & omnes partes, immensus & horribilis. Ipso etenim ex insperato homines terribiliter pulsi, sentiunt, vident, audiunt, murorum, turrium, ædificiorumque diuersorum ruinam sibi à cæteris penitus imminere. Quam nonnulli fugiendo putantes euadere, quidam elapsi à mœnibus, quidam ab altis domibus in præcipitium se dedêre. Plures equidem in somno cum ruina membratim ita sunt rapti, quod manente etiam parte partis integra, nusquam comparuêre. Alii verò terrore percusi, dimissis domibus, spretis opibus, relictis omnibus per plateas & per vicos ciuitatis, velut amentes se agebant: expansis tamen ad cœlum manibus, pro diuersitate metus & impotentiæ, pro diuerso linguarum genere, voce lacrimabili, PARCE DOMINE, *parce populo tuo*, clamare non cessabant. Mane autem facto, cùm sub ruina, tam hominum, quàm & aliorum miseræ cladis pateret humanitas, omnes vnanimiter Latini, Græci, Syri, Armeni, aduenæ & peregrini suis peccatis exigentibus, id accidisse profitentur. Nec mora, salubri vtentes consilio, ad ipsam beati Petri Apostoli confugiunt Ecclesiam, perpetuæ tutelæ quærentes patrocinium. Ipsum namque quem in prosperis non cognouerant, in aduersis, operante eius summa bonitate cum iustitia, cunctipotentem ac propicium recognoscunt: & eidem se grauiter peccasse confitentur: suisque præteritis & præsentibus abrenunciando voluptatibus, Domino *Bernardo* primo Patriarchæ Latino, emendationem promittunt deuotissimè: cuius fide mentis & orationibus, cum suo Clero & cæteris fidelibus humillimè Domino supplicantibus, vt verè credimus, residui sui populi Antioceni misertus est Dominus. Celebrato verò diuino officio, facto sermone, iniunctisque mandatis, quomodo se habeant, vel quid agere debeant, nihil grauius accidisse putantes, repente horribili terrentur nuncio. Quidam namque à periculo ruinæ oppidi *Miragii* diuino nutu elapsi, ipsam ciuitatem cum eiusdem domino & Episcopo, clero, etiam omni populo funditus euersam fuisse protestantur: Nec multo post recordatio oppidi *Mamistrare*, cum oppidanis & maiori parte ciuitatis, In festo Sancti Bricii, antea pessundati, metum multiplicat. Quid de cæteris Antiochenis finibus? Quid de *Cypro*? pars tormentum prædicatur de disparibus: Metus ergo timori permixtus ita miseræ plebi ingeminatur, quod vbi maneant aut quò fugiant prorsus ignorant. Quaque enim die, horis desperatis instabant terræmotus. Vnde ad inuicem hæc pronunciant; *ô necessitas abiecta nascendi, misera moriendi:*

dura

dura viuendi nostra necessitas. Hi licet nouerint DEI potentiam nusquam & nunquam posse aufugi: eligunt tamen facilius esse cohabitare cum bestiis extra, quã intus incessanter ædificia timere ruitura. Quocirca in vicis, in plateis, in ortis, in virgultis, desertis habitationibus, aliis tentoriis pro domibus suis posciebantur: Plures etiam relictis ciuitatibus, de loco ad locum translatis mappalibus in campis morabantur: Et qui Patriarcha loci temporis omnium peritissimus, per * necessaria disciplinarum philosophiæ membra discurrens, desolatorum, etiam pene de vita desperantium corda, sanctæ prædicationis dulcedine fota, mitigauit: Ac tunc demum omni populo triduanum ieiunium in gemitu, & spiritu contritionis indixit; adiungens etiam mala opera vitare, ac bonis omnibus inuigilare: Quid igitur operis? populus in Domini seruitium redactus, hoc modo perhibetur. Commessationes fugiunt, ebrietates detestantur, vitant *baldea*, execrãtur stupra, omni etiam cultu corporis postposito, habitu in cinere & cilicio mutati, de plateis in plateas, de Ecclesiis ad Ecclesias, semotim viri, semotim fæminæ, nudatis pedibus, solutis crinibus, pulsis pectoribus, vbertim lacrimis rigatis vultibus, de die in diem Letanias frequentant Domino medullitus. Noctibus siquidem tam in Ecclesiis, quàm in cubiculis vacat instanter orationibus; dispersos reuocant, deuios corrigunt; Orphanis, viduis, ferre solatium, & eorum indigentiam supplere satagunt; sufficienti etiam hospitalitate pauperum, inopum, & indigentium corpora, vultu hilari nituntur recreare; ac recreata datis muneribus exhilarare. Quid vltra? Fructu pœnitentiæ correcti, bonis operibus adornati, à periculo terræmotus per quinque menses & vltra imminentes, non suis meritis, sed DEI gratia liberati, Cuncti-potenti referunt gratiarum actiones, in Ecclesia sua læti. Princeps igitur memoratus, diruta ædificia sua in castris & alibi visitans, perquantocius perquisitis necessariis, ea quæ defensioni suæ terræ vtiliora, & hostibus propinquiora nouit, & si non ad plenum, ad præsentem tamen tutelam, reparare ac munire maturauit. His peractis: redeunte æstiuo tempore, sicut mos est regionis illius, properauit ad fines in quibus ocius de aduentu Parthorum audire valeret; & vnde pernicius hostium turmis occurrere posset; Peruenit itaque vsque ad *Fontem Faris*, vbi exercitum suum sibi fore obuium præmandauerat. Ibique eo tractante cum suis de communi vtilitate, diuersarũ gentium exploratores, ad illas Parthorum partes mittere deliberat, quarum dominatores nunquam fraudati à rumoribus per suos etiam internuntios Christianæ miliciæ præsidia ferre solent. Ipse verò dimisso ibi exercitu, cum paucis Antiochiam reuersus accersito Antiocheno duce *Radulfo de Acon*, viro experientis consilii, in primis quid sit agendum de emendatione, & de statu totius ciuitatis, cum eo discernit: de his etiam quæ cum Domino & bellatoribus fieri deceant ad belli necessaria, ipsum consulit. Dux igitur vicecomitem ad se vocari iubet, vicecomes prætorem, prætor præconem, præco iudicẽ: his aduocatis agitur causa prælibata: iniuncto mandato domini principis vocantur maiores, vocantur & minores. Nec mora conueniunt. Dux itaque pulchrè eos alloquens, præsentis negocii causam & domini sui decretum indicat ita peragendum, si ipsorum consilio non displiceat. Audita causa negocii, susceptoq; decreto principis, omnium vna fuit sententia. Mensuratis igitur murorum ac turrium dirutionibus, habentibus terras & honores, secundum maius & minus, reficienda præbentur. Princeps interim custodes cum custodibus, quos sibi fideliores intellexit, tam in oppido, quàm in ciuitate, vt iturus ad bellum, diligentissimè poscit. Deinde præmissis armis, aliisque belli & victus necessariis, audito diuino officio in beatorum intercessorum Ecclesiis, Sanctæ Mariæ Virginis, Petri & Pauli, Georgii & aliorum plurimorum, facta oratione, accepta licẽtia, & Patriarchiali benedictione; DEO & domino, & Patriarchæ, se ipsum & ciuitatem, & omnia sua commendans, valedicens omnibus, in expeditione profectus est. Hinc dominus in exercitum, inde exploratores adueniunt. Interrogati, Persiam gaudere ob ruinam & interitum Syriæ, publicè respondent. Referuntque *Soldanum Corocensem*, à Sole & Luna acceptis auguriis totius Persiæ exercitum mandaret; & ipsam Syriam, à DEO derelictam signo terræ motus, cum aliquantulo inhabitantium residuo, suo dominio ex facili posse subiici profecto confirmare. Noua secretiora, admissi in cancellis, soli principi cum interprete, enucleare festinant. Auditis gentium legationibus eliminandi à velis, ne obstrepant, eliminantur; admittendi, sagaci

consilio admittuntur. Princeps ergò secum reputans, *iacula quæ prouidentur minus ferire, & post consilium sapientes non pænitere*, lagationes lagationumque causa seriatim suis indicans, quid vtilius agendum sit ipsos consulit. Ventilata consilii causa necessaria, ad *Cereptum* festinare dignum ducunt. Audierant namq;, fama narrante, Damascenorum Regem *Boldechinum*, cum *Amirgazi* Turcomanorum Amirado decem millibus militum comitatos ob fidelitatem nati Rodoam *Calep* peruenisse. Sed res erat, vt ipsam, facta concordia, pro nece *Maledocti*, molirentur Soldano tradere, si valerent. vnde nostrates accelerant, feruentes concitato belli examine, ipsorum sententiam permutare. Quod vbi comperierunt nostrorum ipsorum fines attigisse, timore subacti animi sui habitum vocis indicio dissimulant: Aiunt enim, missis ad principem internunciis, ob firmandum fœdus amicitiæ cum ipso, & contra Particum hostem se venisse expugnatum. *Dodechinus* autem licet virorum Christicolarum Parthorumque potentiam formidabilem vereretur, maluit tamen simulata pace cum Christicolis concordari, vt ipsos duceret ad perniciem, quàm Parthis adquiescere, quos multos crudeliores sibi in pace quàm in bello cognouerat. Loco itaque assignato conueniunt: Ibique firmatis conuentionibus quasi amici facti sunt. Disponunt igitur, contra hostium turmas quò vtilius sit eundum, sed similiter: Damascenus enim ad loca vtriusq; fortunæ sibi suisque vtiliora ire præmonet; Antiochenus verò, ad illa quibus recta fronte, hostes citius agredi potuissent. Quid singula? principis stat sententia, cui iam prædictum fuerat exercitum barbarorum per *Salobriam* venturũ *Sysaram*, quæ antea tributaria & nostris seruiens, iam versa fuit in contrarium, illorũ confisa suffragio quorum postea, actione vtriusque partis, passa est dispendia. Tandem nostrates missis exploratoribus contra hostes, *Appamiam* proficiscuntur. Vbi velut filii & parentes societate hospitalitatem, vinculo etiam dilectionis integræ videbantur conuenire, licet numeri ac probitatis differant quantitudine; pars etenim Principis vltra duo milia pugnatorũ non poterant inueniri; pars autem diuersæ societatis à multis reputantur æquipollere decem millibus: Hæc autem quod maius numero, probitate quidem minus obtinebat. Siquidem ante Apamiam castrametati, per duos menses morati sunt, antequam eis certus Parthorum nunciaretur accessus. Mense vero Augusti *Burno* Parthorum dux militiæ, stipatus validissimis pugnatorum agminibus, vltra Eufraten iam venisse, atrociter partes Syriæ inuasisse nunciatur. Quod vbi princeps verum esse comperit, *Regi Hierosolimitano*, comiti *Tripolitano*, suis notissimis internunciis, cum literis sigillatis hostium aduentum locumque nominatum, non multum à nostris distantem apud *Salinas* indicat, vbi factis potationibus, cæterisque voluptatibus, crescentis Lunæ augurium expectabant: hortaturque eos pro suis viribus, cum celeritate, Christianæ militiæ adesse præsidio. Rex itaque probitati semper intentus, haud signiter agens, eodem die præmissis nunciis ad Comitem ne moram faciat, quàm citius potest ipse subsequitur: Præmandat tamen Principi cum iuramento Christianitatis & amicitiam fraternitatis, quocunque erant, vel vbi consistant, ne eos sine ipsorum adiutorio aggredi non præsumant. Interim hostes, vt fama præcinit, per *Salobriam* profecti, acceptis ibi necessariis, *Hammam* perueniunt. Quod cum reperissent ex parte Soldani dari sibi ne habere minis aut precibus potuissent, Stipati armatorum validissima manu illud inuadũt strenuissimè. Inuasumque vndique truncatis pluribus, vi fortior hostis ingreditur. Quod factum non minimum intulit timorem popularibus. Ingressi ilico dominam oppidi exponunt, fortioribusque villæ, quibusdam expositis, quibusdam interemptis, ipsorum inter se distributis opibus; ibidẽ custodes suos adhibent. His peractis, *Fisariensis Amaraldis* confisi amicitiam apud ipsum volentes hospitari, *Sisaram* accedebant. Ipse autem haud immemor Hamensium incommodi, vtilius secum reputat, ipsis extra hospitatis præbere necessaria, quàm intrantium ferre incommoda. Timebat enim in suis rebus redundare hostium sæuitiam; sed multo magis se ipsum verebatur fore necis prædam. Præmisit igitur fratrem suum, vt fama retulit, Barbara munera ferentibus equis comitatum, quo prætiosioribus *Bursonem* prædonaret; cæterosque magnates præsentatis aliis, acceptos sibi redderet; & vt eo mediante inter ipsos firmaretur fœdus amicitiæ: Ita tamen, quod dum dominus Sisaræ maneret præsidio oppidi, Frater eius indigena sciens aditus & recessus patriæ, deuastationi belliq; necessarios, cum ipsis proficisceretur,

dux

dux eorum itineris, & prouisor vtilitatis. Sed vt in sequentibus dicam, Domino operante, contra spem eorum res versa est in contrarium. Frater, fratris Imperio obtemperans, iniunctum sibi negocium lætus exequitur. Exercitus autem ante cauernas Sisariæ castrametatus, iterum factis potationibus de die in diem, à longe positis excubiis nostrates bello lacescere temptant. Princeps igitur Christianitatis Sacramento, & fraterna regis dilectione coniuratus, tam prę-ludium quàm & ad belli aditum, erutione oculorum interposita, generaliter omnibus suis abdicat. Quo audito, pars hostium arrogans, ex insperato, *Cafardâ* castrum tribus leugis à nostris semotum attigit: quod sepius agressum licet pars interior, crebris sagittarum ac lapidum ictibus dirisque vulneribus premeretur, ea vice capi non potuit. Sed quodam illorum Amiraldo interfecto, & pluribus vulneratis, reuersi sunt ad exercitum, asserentes ipsorum dolorem vindicta posse minui. Qui cum molirentur quomodo atrocius nostros aggredi potuissent, fama nuncians Regis aduentum proximum ipsorum aures perculit. Ipsi verò non in virtute Sancti Spiritus, sed in multitudine exercitus confisi, antequam rex accedat factis agminibus, abiliores prœludio ad tentoria nostrorum dirigũt, acies de more ipsorum ordinatæ sparsim subsequi deliberant, loco assignato, *Bursone* duce ipsorum, cum maxima in expugnatorum remanẽte præsidio. Quid vltra? Vibratis iaculis, emisis sagittis, fere in castra nostra cursitant. Quo viso Princeps memoratus veloci equo residens, exempto ense castra suorum curcuit, asserens: *Fide DEI, quâ viuimus, si quis egredi iam præsumpserit, meo peribit gladio:* quin immo, præcepit vnicuique armata manu & vigilanti animo pro castro suo stare. Nec tamen præsumi vllo modo vel signum conflictis ipsis demonstrare. Mirantur itaque *Parthi*, gentem bello promtisimam, iniuriæque semper inpatientem, toties sagittis prouocatam, toties conuiciis affectam, tam patienter ferre, quod dimicandi signum non ostendat, & quasi illorum timore deuicta iam succumbat. Quidam & nostrorum, id facti timiditati reputant: Nonnulli autem capationis ingenii, hoc fieri de Principibus industria coniiciunt: vt explorato congrui temporis articulo, non admonitione hostium, nec præsumptione virium; sed sui, regisque in proximo aduenientis, dispositione prouisa, ingenioque expienti, eos impetere præualeant. Sæpius etenim, vt exceptum est, præualet in bello cum audacia & ingenio pugnatorum paucitas, quàm infrunita & vacillans armatorum multitudo. Interea, fama narrante velociore facto, regem *Balduinum Pontiumque* comitem viriliter celeriter accelerare compertum est. *Burso* igitur dux dolosæ caliditatis, retrocedens fugam simulat, & quasi repatriare volens, per partes *Sisara* diuortia faciendo, ad tempus suam ocultauit nequitiam: vt nostris retrocesis ac separatis, valerent tutius diruere marchitima municipia. Interim rex, de more pristino cimbalis resonantibus, tubiis tubique clangentibus, castra nostrorum ingressus est: Statimque vt rex comperiit hostes recessisse, admodum se serò venisse conquestus est. Breui tamen sumpto consilio, cum ignorent quò eos subsequi, & vbi inuenire posint, quoddam castrum ea vice Parthis subditum, *Gistrum* nomine, oppugnatum ire deliberant, æstimantes eos hoc facto ad bellum posse reuocari. Nec mora, nostrates illuc perueniunt. Repente ordinatis agminibus per circuitum, tam oppidum quàm suburbium aggredi stenuisimè satagunt: tandem suburbium ictibus ensium comprehensum, partim diruitur, partim igne comburitur. *Perses* verò licet fumiferarum nubium intimatione, propriorum oculorum suorum intuitione, exustionem eiusdem municipii à nostris ob illorum dedecus factam esse intellexerint, verentur tamen illos aggredi, quos antea inuaserant. Hoc namque iudicio, pro ingenio audaciæ & probitatis secum reputant, quicquid ante castra pro inertia & timiditate duxerant. Cum autem nec venerint, nec rumor audiatur vbi manserint, agitur quid super hoc fieri deceat. Pars igitur illa quæ magis sperabat bello adquirere quàm domi sibi reliquisse, reperte, subsequi bonum esse confirmat. Pars cuius animum res possessa dulcedine reuocabat, cum hostis sit copiosus, sitque valde fortis, vnumquenque ad propria reuerti, causa sua tutandi municipia, vtilius esse iudicat. Rex itaque Hierusalem cum suis Tripolitanis Tripolim, Damascenus Damascum, Princeps Antiochenus Antiochiam reuersus est. Nec id fieri istorum potentia intelligimus; sed illius

procul dubio, qui ſocietatem Belial à noſtris ſeparari voluit. Nec multò poſt partes Siſariæ hoſtes tyrannidem exercendo, quadam die caſtrum *Caſarda* quò iam damnum eis contigerat inuadunt atrociſsimè: Hinc inuadunt, illinc pertrariis aliiſque machinamentis ita quidem pulſant, quod factis muri dirutionibus ingens præbetur aditus. Mox introgreſsi, præſentes ſuos interemptos, & præteritos vindicandos, quoſdam interficiunt; quoſdam altionis fortunæ reſeruant, vt ipſos pro victoriæ palma Soldano præſentare valeant. Sed proſpera illorum poſtea, DEI gratia, ceſsêre in contrarium. Caſtro illo funditus diruto, perfinia deuaſtando & truncando quos inueniunt, ad *Marram* peruenêre, quam antea deuaſtauerant. Ibique quaſi in propriis remanentes, ingenia quibus *Sardonas* capi poſſet, ſtudioſè præparabant: Hæc & his ſimilia domino *Rotgerio* principi, exiſtenti Antiochiæ citò reuelata ſunt. Quo audito, virili audacia motus, ſua tantum comitatus domeſtica familia, ſeceſsit ad *Rubeam*; præcepitque ſuis omnibus, abſque omni dilatione & *exonio* illic tendere: Dominum autem *Patriarcham* precatus eſt cum ſumma deuotione, illo peruenire, vt ſuo officio & benedictione potiti, liberius & ſecurius DEI militiam exercere valeant. Menſe igitur Septembrio, die Dominica, ante diem feſtiuitatis Exaltationis Sanctæ Crucis, Antiochenus, loco aſsignato *Philacabas* Patriarcha feſtinus adeſt. Diſtinctè & apertè DEO magis placita quàm hominibus locutus eſt. Quicquid enim reprehenſibile, & quiquid DEO contrarium in eis nouerat, ibi quidem non tacuit, ſed ſicut decet patrem arguendo, obſecrando, increpando, quæ vitanda ſunt & quæ ſectanda, ipſos edocuit. DEO, & domino Patriarchæ, ſua peccata fateri non erubeſcunt: Iniunctumque eſt vnicuique à domino Patriarcha vice veræ pœnitentiæ, pro poſſe cuiuſque, cum DEI auxilio plenam iuſtitiam tenere, tali inquam modo, vt qui in illo eminenti bello mortui fuerint, ſua abſolutione, Domini quoque propiciacione, ſaluentur; & qui redierint, in proximo feſto omnium Sanctorum, ſtatuto concilio omnes conueniant, concilio Antiochiæ Eccleſiæ inter ſe, tam in rebus poſseſsis, quàm & aliis, plenam iuſtitiam facturi: Hoc tamen ſupplemento, quod ſi plenam, per ignorantiam vel impotentiam, adimplere nequiuerint, illorum conſilio & iudicio, qui ſecundum iuſtitiam capaciores veritatis fuerint, adquieſcere non renuant. Sic tractum & iniunctum, ab omnibus conceſſum eſt, & ſingulatim iunctis manibus omnium inter manus Patriarchæ, DEO & eidem fide promiſſum eſt per induciam & Eccleſiæ propiciationem: quod ſi forte oberrauerit, per emendationem & ſatisfactionem Eccleſiæ, eos ſaluari poſſe. His peractis venerabilis Patriarcha Miſſarum celebrans ſollemnia, præmiſſa populo ſibi commiſſo peccatorum abſolutione, omnes Patriarchali benedictione confirmat; & in ipſos ſpirituali diligentia epiſcopi Gibbelli, ad bellum ſimul pergentis, humillime commendat; ac ſalutatis omnibus Antiochiam repedat, aſsiduè Domino ſupplicans, & ipſum deprecans, vt qui ſuperbos humiliat, & qui ab initio bella conterit, ab impetu populi ſui conterat aduerſarios. Sequenti autem die, expoſitis circumquaque cuſtodiis, agmina ſua confidenter Princeps iubet procedere, illicque cito greſſu tendere quo Parthos, vicinorum reuelatione, iam iam venturos audierat. Cumque parati in hoſtes irruere aſsignato appropinquaſſent loco; cum ipſo non inueniunt quos perdere iam quærebant, ante *Hapa* caſtrametati ſunt. Mane autem expleto viuificæ Crucis Miſſarum officio; cuius exaltationis feſtiuitas eo die contigit, *Willermus* epiſcopus Gibellenſis, vir per omnia laudabilis, populum à DEO ſibi commiſſum, verbis & exemplis eidem feſto congruentibus inſtruxit, monuit, & armauit: Quid vltra? Omnis cum ſumma deuocione eiuſdem Dominicæ Crucis lignum ſacratiſsimum, antequam iter arripiant, properant adorare; cuius licentia & benedictione muniti, præmiſsis exploratorum ſpeculatoribus, ne ſubitus hoſtis in eos irruat, ordinata acie *Comitis Edeſſani*, ex dono principum, primi ictus in bello primatum obtinentis, diſpoſitiſque cæteris agminibus, ordine belli neceſſario, viam arripiunt. Repente *Theodericus Barneuille* vnus ex ſpeculatoribus, feſtinus adeſt, vultu hilari ſic locutus: *Ecce quod quærebamus, ecce quod cupiuimus, diuina operante gratia: vbi noſtra figere tentoria diſpoſueramus, in valle Sarmiti circa fontes, ibi hoſtes ſua*

partim

partim iam fixa partim adhuc figenda explicant. Ad hæc Princeps: *In DEI nomine, ad arma milites.* Sic fatus, virili fretus audacia, de acie ad aciem celeri vectus equo cursitans, omnes admonet debere iam letari cum certamen sit paratum, quo exerceri deceat militis officium. Imperat igitur arma baiulari, nec vlterius differre paratis. Ilico præsul memoratus, in Spiritu humilitatis Crucem Dominici ligni venerabilibus gestans manibus, totum circuit exercitum: quam dum ostentat omnibus, asserit eos in proximo per virtutem eiusdem victoriam adepturos, si prompto pectore in hostes irruant; & in Domino IESV credentes certauerunt. Continuo omnes corde & ore simul proclamantes: *Sancte DEVS, sancte, fortis, sancte, & immortalis, miserere nobis*, ter flexis genibus corā ligno Dominico procumbunt; & ipso reuerentissimè osculato eidem se comendant. Hac consolatione muniti, hoc signo signati, iterum atque iterum ipsam Crucem salutantes, celeriter equos ascendunt. Princeps verò, intrepidum gerens animum, manu ceteris silentium in dicendo, sic loquitur ipse: *Eia, fratres mei & commilitones, tuque manus pedestris, accedamus iam propius: Mementote quanta laude, quanta veneratione, quanta etiam literarum commemoratione acta proborum virorum toto mundo ascribantur memoriæ. Ecce tempus adest quo vigor & probitas nostra vigeat, quo nomen nostrum victorabile super Barbaros, orbis per climata clarius elucescat. Attendite etiam, quia legitimè certantibus à Domino corona iam promittitur. Festinemus igitur in ipsos ingredi, & fractis lanceis, quantocius nudatis ensibus circa timpora accedamus vicinius; vt crebris nostris ictibus illorum superbia prosternatur; & DEO vindicante non differatur interitus.* Cumque pergerent ordinatis aciebus Princeps generaliter omnibus præcipit, vt nulli cupiditate diuitiarum moti ad rapiendum se inclinent; sed sicut decet bellantes, suam protegendo salutem, hostum nitantur perdere feritatem. Præsul ergo memoratus, huic salubri sententię resistentes, corporali vindicta meritò debere puniri prædicat; & quod intolerabilius est, perpetuo anathemate feriendos confirmat. Sic factus, vnumquemque ad certamen accingit animosius. Interim contra arma nostrorum Solis vibrante lumine, Parthorum lumina obtunduntur, æstimantium & dicentium ibi non esse Principem, sed tuentium marchiam girouagorum plebem. *Burso* itaque, ipsos à tergo retortis manibus, ad se funibus adduci imperat. Nec mora vexilla principis prodeunt: quæ, DEO rectore, sic à Parthis videntur dilatata, vt de albatis militibus & vexillis, ipsam terram circumquaque tegi crediderint. Burso tamen suique, omnes erroris scarie imbuti, cum fratre suo & vi nimia pugnatorum, vt ibi nostri resistant, montem nomine *Danit* ascendere non differunt; In cuius cacumine eminentis mathesis falsorum Deorum auxilia sibi adesse inuitant. Tandem ipsum montem non solum se ipsis, verùm etiam diuiciarum multiplicitatem visi sunt honerasse, *Tumbaret* vltra montem cum sua acie latitantem præsidio. Cæteri verò in tentoriis & extra præsentium diuitiarum capti, suis quidem, maximè autem principum suorum confisi viribus, superbè præstolantur: quod nec penitentia iuuatur, quia sera; nec suorum protectione releuatur, quia perdita. Adest namque *Rotgerius* Christianæ militiæ Princeps elegantissimus, cum sua acie hostibus ferocissima, personantibus tubis per media castra, captos suos liberando & hostes obtruncando, diuitias quasi fimum reputando, ad montem, quo standarum & robur ipsorum conclomeratum fuerat, iter dirigit. *Comes* verò *Edessanus, Guidoque Capreolus*, ad primos ictus ordinati, à sinistris antecedendo, asserunt se, alterum recta fronte super montem, alterum ex oblico hostes impere. *Burso* autem diuini terroris iaculo sauciatus, cum fratre suo & familiaribus, quasi bellaturus descendens, viriliter resistere montemque tueri præcipit; Seipsum cum quibus potuit, fuga deliberat. Interim, hinc Comes, inde *Guido* in primo impetu fractis lanceis, astrictis mucronibus hostes percutiunt: Vnde clamor, luctus, & armorum fragor vtriusque partis bellantium aures sic obturat, vt nec amicus amicum, nec frater fratrem intelligat. Nostrates autem non clamoribus territi, nec labore deuicti, pari audacia vires resumendo, hostes eliminant, euiscerant, & obtruncant. Quo viso, *Tumbaret* ex oblico sinistrosum prosiliens splendenti acie trecentorum militum comitatus, post aciem principis cursitando, cum ipsam nec impetere audeant, nec crebris ictibus sagittarum ab incepto gressu dimouere possunt, Turcupulos contra ipsos sagitātes, plus citis gressibus intra nostrates mergi faciunt: ex ipso impetu cohorti *Rotberti Fulcoij* dextrorsum incedenti, recta fronte obuiāt.

Quam cùm intuiti fuissent, *Rotbertus Surdevallis*, *Bocardusquè* milites egregii, non veriti disperatæ gentis expetere feritatem, subito in medios hostes se conferunt, obtruncando perfidos, demum & ipsi obtruncati CHRISTI martyres effecti sunt. *Rotbertus* verò non moratus suorum vlcisci sanguinem, strenuè decertando succisis loris equi sui, sagitta sauciatus occidit, cohorte illius penitus dissipata. *Alanus* adolescens, *Guidoquè Frenellus* simul incedentes voce viuâ hæc pronunciant; *Commilitones nostri probatissimi, iam iam nostris ferendum est subsidium.* Mox intromissi, peracto lancearum officio, ictibus ensium defunctos nostros retinent, viuosque illius aciei protegunt: vicissim tamen hinc & inde sanguis immensus funditur. Interea nostrorum acies, tam dextrorsum quàm sinistrorsum Parthorum multitudinem vndique frementem intuentes, pari voto, CHRISTE IESV, proclamantes in medios hostes irruunt. In primo aggressu, diuino feriente gladio, hostilis clamor antea horrifex & immensus, diuerso modo, morientium crebris singultibus commutatur. Quid singula? Quidam diuersæ illationis pœnâ, necis fiunt materia; cæteri verò diuinæ vltionis iaculo percussi, terga versi diffugiunt. Princeps igitur DEO deuotus, ipso die per virtutem Sanctæ Crucis victoriam adeptus est. Felix belli campus, Domino largiente, eidem aperitur. Ipse itaque, prout dignum est, cum domesticis laude suorum, in campo remanés, protinus ad insequendum cæteros dirigit: Qua in re præ cæteris acies beati *Petri* laudis nomen obtinuit. Ibi quidem planicies ita fuit partim mortuis obsita corporibus, partim camelorum cæterorumque animalium diuitiis honeratorum referta multitudine, quod nostris occidendi impedimentum, fugientibus extitit euadendi subsidium. Nostri tamen percutiendo, vulnerando, obtruncando, infra duo milliaria vltra *Sarmitum* hostes insecuntur. Tandem victores reuersi, diuersa ferendo, mittendo, ducendo, opibus honerati, DEO Creatori gratias agentes, ad ipsum Dominum *Rotgerum* principem campum obtinentem, exhilarati peruenîût. Quid referam captarum diuitiarum seriem, cum nec modus, nec varietas ab vllo perpendatur? Quid hostium occisorum numerum? Cùm sint innumerabiles, apud nos pauci reputantur. Princeps verò per tres dies campum obtinendo, coram ipso allatis opibus, quod decuit tantum principem sibi reseruari præcepit; cetera diuidi, sicut dominatus & mos eiusdem curiæ exigit. His peractis, Princeps ante se diuersarum gazarum copia, captiuorum præmissa multitudine, DEO supplicando, suisque omnibus gratias agendo, & quod DEI seruitium viriliter sapienterque peregissent, piæ paternitatis amore omnes licentiauit. Primatibus autem ad propria redeuntibus, vxoribus suis ac liberis visitatis, ad tractandum de Christianismi vtilitate, Concilio Antiochenæ Ecclesiæ, tempore assignato, Antiochiam reuerti præcepit. Ipse verò cum manifesta victoriæ palma rediens, per rura & castella, cum hymnis ac canticis ab omni populo lætus excipitur: Cumque appropinquasset Antiochiæ vrbi venerandæ, per totam ciuitatem sonus aduenientis intonuit: Sanctarum itaque reliquiarum præcedente ordine, venerabilis Patriarcha cum suo clero Ecclesiastica institutione decorato, virorum ac mulierum sequente multitudine, exiit ei obuiam: *DEVM time, & mandata eius obserua*, vocibus angelicis personantes, ipsum suscipiunt, conlaudant, ac venerantur. *Ad honorem summi Regis, Et ad effectum sui regis, Liber, seruus, & ancilla gratulantur die illa.* Interim diuersarum nationum populus, Innituntur coronare ciuitatem floribus. Quisquis carum seu rarum ornamentum habeat, Tunc non celat, sed reuelat, quò victori placeat. Vicos sternunt & plateas ornamentis sericis, Auro gemmis adornant, ob aduentû principis. Diuersarum specierum tantus odor funditur, Quod terrestris paradisus possit dici penitus. Princeps intrat; plebs resultat laudibus hymnidicis: DEVM laudant, hunc salutant vocibus altisonis. Sic ad templum Sancti Petri peruenêre pariter, Vbi laudes DEO Patri persoluunt alacriter. Ergò Princeps ad altare, fert vexillum triumphale; Offert illud speciale, posthæc minus principale. Adorato DEO vero, reddidit grates omni clero, prece cuius decoratus, victor extitit beatus. Ipso valuas exuente, clamant omnes cordis voce, *Salue Rex athleta veri, te formident hostes DEI: Tibiquè sit continua pax, salus & victoria per seculorum secula. Amen.*

PRIN-

PRINCEPS VALDE PROBVS ROTGERIVS ANTIOCHENVS, QVALITER OCCVBVIT, GAVTERIVS HIC RECITAVIT.

INTER *diuersos prisci temporis bellorum euentus, profecto illorum aliquis ab historiografis assertus, seu mestitiæ seu gaudii mentibus auditorum quoquomodo causam intulit: Illud verò doloris dolorum, ac totius infelicitatis elogium, quod repentina calamitate belligeram partem* Rotgerii *Antiochenorũ principis, ipsumque principem mole criminum exigente subintrauit, ita funditus gaudia remouit totiusque miseriæ terminos modumque excessit, vt nec verbis exprimi, nec mente concipi valeat, quotque quibusque penis & inauditis mortibus exterminii immanitatem nostris intulerit. Vnde necessario fateri cogimur, quod nec historiografus ad plenum rei seriem describere valeat; nec alius aliud, quàm diuina fuisse vltione dicere præsumat. Veruntamen ne penitus à memoria labi videatur, quod dignum relatu auditorum saluti possit consulere, mutato stilo primi belli, prosperè succedentis, ego ipse* Gauterius *cancellarius, vtriusq; fortunæ particeps existens, expertusque* magis nocere carnis prosperitatem, animæ; quàm aduersitatem, corpori, *partem secundi cedentis in contrarium describere curaui cum ipsius adiutorio qui nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem & amorem sui inspirat, vt ea quæ sibi fiunt placita implere valeamus. Primum itaque diuinæ legi obtemperare volentes admoneo,* non gloriari in malitia, nec esse potentes in iniquitate; sed nec vnquam in suis bonis actibus superbire: *Hoc enim vitio, de ipso fastigio perfectionis deiectæ sunt animæ: eodemq; & nos* DEO *ingrati, & immemores sui beneficii ex euentu prioris belli nostris viribus victoriam imputando, in secũdo detestabili, quidam subito facti necis matheria; quidam verò diro longoq; cruciamine reseruati cecidimus: sicut in subsequẽti tractatu, pro capacitate nostri ingenii vi carceris ebetati, posteritatis memoriæ cõmendando designabimus.*

Forte fortuitu contigit *Algazi* Turcomagnorum erroris & desidiæ principem, bellico apparatu Antiocheni honoris partes marchitimas attigisse: Quo audito Princeps suis vndiq; congregatis *Artesiam* proficiscens, Dominum *Bernardum* primum patriarcham Latinum illuc vsq; subsequi, supplicando rogauit; cuius sacro dogmati & consilio si adquiescere fideliter voluisset, ibi *Balduinum*, DEO vocante, Hierosolimorum regem expectando, proinde sibi suisq; consulere potuisset. Erat enim eo tẽpore situs loci victu potuq; abundans & salubris, nostræq; parti parentes ac tutos præbens aditus; hostibus verò è contrario. Densitati etenim vallium montibus inter mixtis, scopulisq; singulorum vrgentibus aditum, & situ & accessu illorum parti magnæ ruinæ essentialiter præbet indicium. His vtrimq; efficacis animi viuacitate inspectis, *Patriarcha* vir vitæ venerabilis, morumque honestissimus, in celebratione diuini officii, prophetiæ functus amminiculo, de gestis rebus, & de gerendis, eidem Principi omniq; populo sermonem edidit: De gestis, paterno affectu omnibus supplicando vt illas intuendo mores corrigerent: de gerendis, prædicendo futura; & exortando; vt non suis viribus imputando, sed ad correctionem morum conseruato Ecclesiarum iure; redditoque, vel pacto reddere, tempore competenti cleri ac totius Christiani populi iustitia comitante. His modis, & aliis bene agendo, vitiis voluptatibusque noxiis resistendo, bellatores DEI fieri inciperent: quatinus in conflictu contra perfidos armis fidei præmuniti, & Christiani & CHRISTI milites, ex re dici potuissent. Princeps verò ea vice, prodolor, audẽdo non audenda, & presumendo agere non agenda, sui equidem suorumq; salutem ignorans, tanti patris documenta suæ temeritati postposuit; ne ve timore hostium trepidasse, vel vllo modo posse flecti videretur, cuiusque iuris effectibus prætermissis, & in se & in aliis sibi subditis nocentia, ac nocitura quibus præbebantur, emendare tunc distulit. Rogatus etiam à multis affectu pietatis, & admonitus remanere, palàm disseruit, se neminem ibi diutius præstolari: Motusque quorundam consilio Baronum,

res quorum hostes assueti singulis annis deuastare, eo etiam tempore deuastabant: vocatis ad se domesticis curiæ, suæque gentis prærordinatis, inconsulti animi vice fruens, de frugi loco cum tentoriis ad inutilia trāsire disposuit. *Patriarcha* verò luce veritatis intuens communis vtilitatis effectum, cùm ipsum Principem pluresque alios inemendatos, & contra iustitiam ire persensisset, euidentissimis rationibus, eos vbi erat timor, non trepidare; & vbi non erat, trepidare comprobauit: & quod ante figurata locutione prædicauerat, apertè Principi digito, *Væ Væ* illud demonstrauit: sicut eidem maiorique suorum parti, non multo post contigit. Princeps itaque voce beati viri quoquomodo territus, præsentibus his personis, videlicet præfato patri, Archidiacono, & decano, curiæque capellanis, cōmissa quibus in mundi ludibrio vixerat, secretius in tentorio voce vna confiteri non erubuit: & vtinam ad salutem. Res quoque suas ibidem scripto designatas pro velle suo dauidi & erogari, si contigisset eum in bello mori, coram eisdem imperauit: & hoc vtinam ad salutem. Pater itaque memoratus, huius ac totius populi infirmitati compatiendo, vice beati Petri functus, modum veræ penitentiæ: perpetrata, inquam, mala plangere, & plangenda non perpetrare: eidem principi, omnibusque suis generaliter iniunxit; familiarius autem pro vitæ meritis profutura, iniunxit in Domino. Sic eisdem Patriarchali benedictione signatis, valedicens omnibus, fusis lacrimis, crebrisque singultibus ab imis cordis erutis, pro populo DEI exoraturus, ad Ecclesiam remeauit. Nos autem sinistro omine in præceps rapti, non attendentes superbos merito deiici, humiles exaltari, quasi leonibus fortiores, tigribusque immitiores, ad *Agrum sanguinis* castra metaturi, iter extorsimus: *Agrum*, inquam, *sanguinis*, & re, nomine à vulgo nuncupatum: vbi aliquandiu immorantes, de die in diem victus potusque naturalis indigentia coacti, non vi hostium nobis illata, sed raritate vtriusque in illis locis exigente, mittebamus alio vbi & vnde, intus & extra castra existentes, possemus indigentiam expellere. Tunc quoque ad castra extera munienda, quidam nostrorū missi sunt. Quod hostium turmas diu non latuit: missis namque exploratoribus, quasi volatilium venditoribus, esse nostrum quocunq; modo se haberet, eisdem reuersis, relatione facta, & Dominus & primates, quasi propriis oculis inspexissent, lucidè intendebant. Ipsi itaq; dolosæ calliditatis viri, vt dissimularent quod moliebantur, videlicet ex insperato nos inuadere, palam ordinatis aciebus, abilioribusque præludio iam præmissis, quasi obsessuri *Cereptum*, spectatum veniunt: ob hoc itaque vt spectent, & spectentur: Spectent, inquam, exteras meatuū partes, & interiorum callium accessus, quibus sibi tutius, & nostris damnosius principem aggredi potuissent: Spectentur autem, vt ipsi multitudine exercitus gloriosi haberentur; & nos à solita probitate repulsi, timore multitudinis defecisse videremur. Quod in breui, non vi illius multitudinis, sed comissis & sceleribus nostris exigentibus, iusto DEI iudicio, in nobis completū est: vt paulò post, non ex me, sed nutu & auxilio DEI dictante, edisserere conabor. Prius autem, ne prolixitate verborum videar rei ordinem præterisse, sequitur: primates ad *Cereptum* circum circa se ducendo milites *Cerebitas* manumque pedestrem illius castri, & quosdam ex nostris, qui nocte illuc ierant more propugnatorum prope se, quasi bello eos lascessentes, subito inspiciunt. Quibus inspectis hostes, licet XX. milibus militum vel vltra, vallati viderentur, retentis tamen abenis, ac de parte pendula sumptis arcubus, parmisque ab humeris ad brachia, à brachiis ad pectora reuocatis, quasi animo titubantes, & quasi pungere metuentes terga versi fremendo se habebant. Sed res erat tecta fraude & industria, vt his indiciis remotiùs à castris nostros extrahere potuissent. Quod factum, sæpe à pluribus bellatorum cautis inspectoribus, pro improbitate reputatur, licet multociens ex astutiæ ingenio id fieri comprobetur. Nostri verò virili audacia freti, illorum & audaciam & ingenium postponentes, astrictis lateri clipeis, palpatis lanceis, pressis calcaribus, vt decet milites: his simul omnibus, in medios hostes se conferunt; ictibusque asperis militariè agentes quosdam prosternunt humi, vicissim effuso sanguine; quosdam compellunt ad tartara deuehi letali vulnere. Hæc inter præludia *Rotbertus de Veteri ponte*, haud segniter agens, more solito probitati inherendo, cum impetu strenui animi & velocitate equi sui ferocissimi, plures illorum gregatim equitantes impetiit, & percussit: statimque in quadam fracta lancea, astricto mucrone alios repercussit: demum & ipse à pluribus reper-

repercussus, equo suo telo multiplici perforato, vi ineuitabili ingruente, occidit; nec *oblitus matris suæ filii*, licet crebris lancearum sagittarumque ictibus humi premeretur, audaciæ tamen leuitate vires resumendo surrexit, & ense reuerberans contra nititur, suisque visis ei succurrere properantibus, prãns animosius clamauit: *Adeste sodales, adeste, subnixi militis viribus.* Nec mora conueniunt, eiq; alterum equum adtribuunt: quo ascendente, vibrato ense sociis inquit, *allatum dolorem, vindictam posse minui:* Mox illis iunctus, iterum simul in hostes irruunt: robur verò illatione sibi facta priori simili, pulsat humum, protectus clepeo, DEI iuuamine vitat exitium. Quid de sodalibus? Ictus miliciæ probabiles quique suo loco, densis hostium gregibus, strenuè inferunt. Aliunde etiam *Alanus* eiusdem castri dominus, familia domestica comitatus, viriliter egisse cernitur: nam hostibus resistẽdo, vice muri fruitur; & in sequendo, Leo perhibetur. Quid de cęteris? vltum venientes, priores prioribus in agenda milia, & præesse & videri captabãt. Sed vt veriùs eloquar, non apẽditii sed naturales milites in dandis ictibus & prosternendis hostibus singuli singulis prodesse, ex re CHRISTI milites fieri satagebant. Multi tamen vocati in illo conflictu, non strenuè decertando, sed nutu DEI resistendo, conualuerunt. Nostri verò, eiusdem nutu, non ferentes immanitatẽ hostium, Sole vergente ad occasum, quisque tam in castro quàm & alibi, affectu nimio quærit quiescendi aditum, haud immerito: ibi enim minus damnum, maius maiori damno extitit. Magis etenim pauperes ex minimo, quàm diuites ex maximo lædi creduntur: Ex his itaque in castro quidam hospitati, quidam in exercitu serò reuersi sunt: Referuntque curialibus acta diei præteritæ militiæ illuxisse: vnde, vt mos militum inoleuit, quisque conqueritur ibi non fuisse. Quo audito, Princeps citissimè proceres ad se accersiri iubet, vt super imminenti negocio pro relatione in conflictu existentium, cum eis decernat, quid eadem nocte vel mane fieri deceat. Vocati adsunt: agitur causa prælibata. Audistis relatoribus, vt decet militem animi strenuissimi, Dominus prior inquit, *Accedamus mane ad Cerepum; accedamus vicinius: Quo si venerint, strenuitas & amor DEI militiæ, quibus promoti vlcisci sanguinem seruorum suorum venimus, perfidiæ multitudinem non formidet; sed strenuè decertando, tyrannorum nitatur perdere feritatem: Quod nisi venerint, sumpto consilio sequenti die ad illorum tentoria iter dirigamus.* His verbis pars procerum resistẽdo inhæsêre; pars autem ab illo loco retrogradè tentoria iuxta rupem prouehi consuluêre. Pars equidem consilium Domini salubre decreuit, & ei fauendum consuluit. Sic facti voluendo & reuoluendo quid decens, quid indecẽs; quid honestum, quid inhonestum; quid vtile quídve inutile ocius fieri queat annon, pro præsenti negocio vtilius auttumates eligunt eadem nocte, & milites & pedites ad præfatum castrum transmittere. Decernuntque *Malgerum de Alta villa* cum quadraginta militibus summo mane vltra districta militare; & decem milites speculatores ad turrem in cacumine montis positam dirigere: vt si hostes ad *Cerepum* iterum venerint, veloci equo & astuto milite principi nuncietur. Actumq; est *P. Archiepiscopo Apamiensi* consulente, vt omnes vna, facto edicto per exercitum, ante lucem ad capellam conueniant: quatinus ibi vita & moribus emendati, cibo potuque celesti refecti, in DEI seruitio, & in nomine eius, vt decet milites, viuere vel mori valeant: Fitque edictum ilico. Dum hæc agerentur, affuit extra mulier lunatica, vsa his vocibus: *Agite, agite; nec diu vtique: Cras enim manu hostili præualente amputatis capitibus, quæ actenus abstulistis, mea mihi regimina dimittetis.* Quæ verba spiritui prophetiæ congruere ab effectu sequentis diei perpendimus. His auditis quidam risêre consternati animo; quidam vtilius reputauêre, apud se admissa mala deflere seriò. Quid singula? Licentiatis Baronibus noctis quiete recreari, vocatis domesticis princeps imperat, vt à signato termino expeditè fiat quid decreuerant, monstratque eis quid & vbi, & quomodo sit agendum: Vocatoque secretiùs *Cancellario*, cum eo discernit, quid pro imminenti negocio fieri conueniat super his quæ bellatoribus honeri videbantur: hinc itaq; & inde euentilata causa necessaria, vocato Camerario, vocatisque familiaribus, actum vt vasa pretiosa & omnis suppellex honerosa, nocte ad *turrem Artesii*, episcopo commendanda deferrentur. Sequitur: vocantur Turcopuli; vocantur & famuli: his id fieri imperat Dominus subitò; parati eminus parent imperio. Exercitus verò haud obsitus edicti, ante lucem ad Ecclesiam conueniunt: vbi DEO Altissimo corde & ore supplicantes, matutinis laudibus inuigilant; Quibus finitis Archiepiscopus

in vtraque militia vir elegantissimus; & de cœlesti & de terrestri sermocinando, *sic inherendum terrestri Christianos docuit, vt in celesti, gratuita pietate DEI, mererentur ipsius milites coronari.* Mane autem facto, diuino officio celebrato, publica confessione, publica lamentatione, omnes se contra legem DEI peccasse, voce profitentur vnanimes. Singulique delictis omnibus quibus infecti fuerant abrenunciando, confitendo, DEO & Pontifici deuotissimè promiserunt, quod in illa, aut in his similis, gratiâ DEI cooperante & protegente, nunquam amplius inciderent. Quo audito præsul memoratus intuens bonæ voluntatis affectum, nomine & sub obtentu veræ penitentiæ iniunxit cuique, si contigisset contra perfidos certamen ingredi, non suis viribus præsumendo bene agere; & illorum siue mori siue viuere totum DEO committere. His itaque confirmati, & Pontificali benedictione signati, corpore & sanguine Domini refecti; his armis fidei præmuniti, bellum adhuc ignorantes, in sua quisq; tentoria remeauit. Princeps verò suffultus Diuino spiritu, ante altare fusis lacrimis pro omnibus quæ in Deũ, visu, auditu, gustu, odoratu, & tactu deliquerat, Diuinæ maiestati se reum tradidit; singulaq; sua delicta pro qualitate vel quantitate existentia, voce viua Pontifici confessus est: acceptaque penitentia præfate simili viatico Domini vegetatus, abiens, ante tentorii ingressum pauperibus CHRISTI ab eo alimoniam petentibus, propria manu munus principale, auri pondera, caritatiuè erogauit; paratusque, more solito mane spaciari, equum ascendit. Allatis sibi auibus, allatis paruis canibus, adductis aliis, sumptis venabulis, præmissis pueris cum venatoribus, vt decet principem ipse subsequitur: hinc agros & valles peragrat; inde montes & colles circuit; hinc aues capit auibus; inde feras prosternit canibus: Subito autem motus animo futura sibi prætentante, speculandi causa dimissis ludis ad turrem iter dirigit. Quo abeunte, adest ei nuncius equi cursu velocissimus: cui Dominus, *Quid profers?* Id ei Nuncius: *Hisce oculis hostium turmas intuens, per abrupta montium & deuallium loca, inquam, etiam ferarum gressibus nunquam patentia, ex tribus partibus triplici bello expeditè in nos accedere pro vero nuncio: Innumerasque acies tam vexillis quàm & aliis Zifeorum, hoc est mundo florentes, pompis decoratas priores subsequi firmiter assero.* Ad hæc Princeps, *Nobis datum est pro CHRISTO non solum vt in eum credamus; verum etiam vt pro illo patiamur, & ei quod debemus debitum iam reddamus: Videlicet vt omnis nostra rationalis voluntas eius voluntati subiecta permaneat. Et qui honorem illius in nobis violauimus, secundum exortationis factam molestiam eidem saluatori nostro, nos ipsos, cum ipsius adiutorio, non peccaturos restituamus.* Is finitis accersito agosone, accersitis preconibus imperat Dominus, totum exercitum armis parari eminus: libetque preconari voce propatula vt vniuersi audito primo sonitu *gracilis*, festinent bellicis indui; & secundo, parati, aciebus sibi præordinatis tam milites quam & pedites parati iuncti conueniant; & vt audito tertio, singulæ acies promotæ signiferorum ductu accedentes, coram signo Crucis Domini se præsentent. Nec mora; fiunt præconia imperio domini, voce propatula; Ipseq; vectus equo celeri, ante tentoria arma bellica ante se præcepit aduchi. Quo peracto, præsente priori nuncio, adest & alius eadem belli indicia asserens verbo dissimili: ait enim *Ellos*; *Citra montes citraque districta: adsunt: vicimus.* Princeps itaque, præcipit vniuersos moneri sonitu *gracilis*. Nec mora; Primo admouentur, secundo parantur, tertio conueniunt: ante capellam, vbi Crux erat, Domino præsentati conueniunt. Præsul itaque Crucem Domini venerabilibus gestans manibus, inquit: *Quid vltra? Armis fidei præmuniti, hoc signo salutiferæ Crucis præcedente, nec veriti perfidorum sententiam permutare, prodeamus in medium.* Et hoc dicto, Princeps publicè corporis sui voluptatibus, præteritis, præsentibus, & futuris abrenunciando, DEO, & episcopo pro lege Domini moriturum vti decet Christianum, eisdem galeæ suæ laqueis se seruum tradidit. Quem Archiepiscopus vice beati Petri suscipiens ab omnibus peccatis absoluturus, in nomine Domini, & in nomine vere penitentiæ præcipit bellum præsens aggredi; & agere vel recipere quod diuinæ maiestati placeret; mori vel viuere. Lætus itaque & exilaratus, manibus sacerdotis signum Dominicæ crucis ante se geri postulat, vt ei supplicet: Fitque pro voto ilico. Interim *Albericus* vicedapifer, non more fugientis sed inpetentis militis, percussus lancea in faciem & affixus sagitta ferme ad oculus vt nostros præmuniat, Nuncius extitit tertius: hic primo interrogatus ex præmissis quadraginta militibus cum quibus ierat, respondit: Quosdã amputatis capitibus, videlicet *Iordanum Iordanidem*, & *Vdonem de Foresti monasterio*, pluref-

pluresque alios, iam de mundi ludibrio Deo militasse; *Malgeriumque* vi coactum intolerabili præsentem adesse: fitque subito; adest *Malgerius*. Adest contra ventus; horum equi sagittis affixi, plumbatis obruti, corruunt mortui: Statimq; sumptis aliis, coram Baronibus inquiunt Principi. *Super his quæ nobis imminet consulto opus est; vt consulto propere: Parati veniunt; strenuè agite: diuisi etenim ex tribus partibus, triplici bello quærunt nos perdere.* vnde tam procerum, quàm & aliorum quidam assentientes salubri consilio, vt putabatur, laudauerunt nostros omnes vna, vt erant, ordinatis aciebus circa tentoria sisti, manu pedestri circumquaq; ante posita; Sicq; ferendo immanitatem hostium, leuius salubriusq; posse præstolari asseruerunt. Super his equidem, hominum erat, prouisu eorum, loqui, tractare: Dei autē, cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, erat iudicare. Quid ergo? Subito perfidorum vexilla & standaria ex lateribus montium inter olivueta prodeunt: Quibus visis, Princeps hoc modo intulit: *Eia, milites CHRISTI, non nos deterreat certamen multiplex pugnatorum; sed iam exerceat quo vigere debemus militis officium: vt qui actenus mundo militauimus, hodie ab affectu decertando, siue viui siue mortui, DEO militemus.* his dictis imperat *Rainaldum Masuerum* triplici cohorte præmuniri citissimè, vt intrantes per districta *Samartani* bello percutiat euidentissimè; seque asseruit vim nefandorum principum, quocunq; eat vel vbi consistat, monte vel plano, cum Dei iuuamine, accerrimè percussurū. Quid horum singula? Sicut sæpius antè disposuerat acies singulas singulis ordinibus incedere, tunc quoque imperauit, sed multo melius: Ait enim: *In nomine Domini nostri IESV CHRISTI, vt decet milites pro lege DEI tuenda, iter arripite, & cum locus percutiendi affuerit, haud obliti seruorum DEI effusi sanguinis, crebris ictibus insistendo, iniquorum superbiam prosternere, & illorum sanguinem effundere mementote.* His dictis, adorato Signo Sanctæ Crucis, eodem reuerentissimè osculato, singuli erectis vexillis ordine assignato profecti, gracilibus tibiis & tubis clangentibus, in Dei nomine iter arripiunt. Interim hinc & inde de aciebus ad acies, volatiles tam telorum quàm & sagittarum, vt mos bellantiū exigit, mittuntur internuncii. Acies itaque *beati Petri* à dextris antecedens, cuius iuris est & antecedere, & primum hostes percutere, laxis abenis palpatis lanceis, impetuosè ac strenuè cohortem sibi obuiam percutere maturauit; multosque perfidorum prosternendo, penè totam dissipauit. Quo viso *Gaufridus Monachus* insigni acie comitatus, virili fretus animo, cohortem perfidorum ad minus decem milibus militum constipatam, impetiit & percussit: ita quod pene eandē, & ceteras prope existentes, in fugam & disconfecturam impulit. Nec minus, quantum ad se, acies *Guidonis Frenelli* cum suo posse, hostes inuasit & concussit: sed quia nostri instanter persistere desierunt, vt opus esset, & hi & alii plures passi sunt exterminiū. Perfidi namque, nutu Domini resumptis viribus, nostros aggredi non metuerūt: sed telis, lanceis, sagittis, plumbatis ferratis, & crebris gladiorum ictibus reinuadendo acerrimè percusserunt, vtrorumque attestante effuso sanguine. Interim cohors *Rotberti de Sancto Laudo* cum Turcopulis à sinistris antecedens, cum percutere debuisset, sinistro omine Turcopulis primo fugientibus non valens resistere, ipsorum pulsa impetu & perfidorum clamoribus, aciei Principis contra vim nefandorum equitanti, obstitit; & ab impetu fugiendi, non loris, non frenis, non funibus, sed nec vlla animi securitate reuocari potuit. Nam & quod deterius extitit, partem cohorti principis secum in dispersione depulit. Tunc quoque, vt à malo indicio peius sequeretur, turbo ab Aquilone prodiens, in medio belli campo cunctis cernentibus, hesit humi, humiq; serpendo, puluerem rapuit, qui bellantium oculos nebellari possent; infectos tenuit; & se per girum deducendo in modum dolii sulfureis ignibus concremari, quasi ad astra extulit. Quo viso, ab vniuersis sceleratorum partibus oritur clamor immensus & orribilis. Princeps tamen constanti animo in certamine perseuerans, suis vndique prostratis & occisis, nunquam retrorsum abiit, nec respexit; sed parens imperio Domini & Pontificis, paucis etiam comitatus, contra vim totius belli strenuè decertando, ense militis percussus per medium nasi cerebrotenus, in nomine Domini morti tributum persoluendo debitum, coram signo Sanctæ Crucis corpus terræ, & animā cœlo reddidit. Hac illatione facta, perempto sacerdote eandem Crucem manibus deferente, plures etiam perfidorum ambitione auri preciosorumque lapidū capti, vim virtutis Dei in Cruce latentis ignorantes, ibidem inter se datis crebris ictibus necis materia effecti, ad inferos, infernorum ignibus concremandi, non

redituri elapsi sunt. Statimque omnes vna, vt erant centum milia pugnatorum, assignati à quatuor mundi partibus, attrocissimè in nostros irruerunt. Nostri itaque nutu summi iudicis, diuina vltione subacti, vt erant septengenti milites, & tria milia peditum pugnatorum reputati: cum multis aliis qui ad conflictũ causa mercati, vel pro ambitione hostilis lucri ierant, inualescentibus iterum atque iterum perfidorum clamoribus, & hostili gladio præualẽte, quidam sauciati, quidam cæsi, & quidam diuersis illationibus obtruncati, eodem in campo citra ad exterminium deducti sunt; & quidam miserrimè captiuitatis laqueos, iusto DEI iudicio, inciderunt. *Rainaldus* etiam *Mansuerus*, dum hæc apud nos agerentur, ex sua parte viriliter bello decertans, hostium intrantium per *districta Samartani*, non minimam multitudinem prostrauit, & deuicit: ita vt pro existimatione vtrorumque bellantium, nostri victores & hostes victi reputarentur. Placuit autem Diuinæ maiestati, cui non placuit nisi quod decet & expedit, vt victi resumptis viribus victores haberentur; & nostrorum prior pompa non manu hostium, sed DEI exercente potentia, haberetur vltima. Prostrati enim & deuicti, quidam ibidem hominum exuentes, & quidam fugæ impetu euadentes, eodem quo & alii plexi sunt exterminio. Contigit autem *Rainaldum Masuerum* graui vulnere afflictum, cum paucis suorum turrem intrasse *Samartani*; vt eam ob refugium sui, & aliorum euadentium obtineret; & si posset ibidem *Balduinum* Regem Hierosolimorum ad succursum Christianitatis properantem expectaret: sed debilitas turris & victus indigentia, maximè autem *Algazi* illuc adueniens, efficiens causa extitit vt ibi remanere non posset; & se captiuum triumphati redderet: Astutia enim præmunitus, quasi in turre se defendere posset, cautè locutus est: Ait enim triumphanti; *Me nequaquam tibi reddam, nisi te prius fide & Sacramento tuæ legis michi asseras præsentis tutelæ patrocinium, & euadendi subsidium:* Astuto itaque respondet astutior; *Quid ni? Dum in bello fuistis, in te & in alios agendum erat vt in hostes: Nunc autem humanitus sentiens, recolo vos esse homines: & ne me suspectum habeas, sub obtentu meæ fidei & Sacramento beatæ legis nostræ annulum meum suscipias: vt hoc signo, finito vnius mensis termino à me libertatem recipias.* Ipse itaque qui nec vnius diei spacio se posse viuere intendebat, audito mensis termino intus tristis existens, accepto tamen annulo, quasi lætus forinsecus, se captũ reddidit. Nonnulli autem procerum, qui strenuitate & ingenio, ac generis nobilitate pollere videbantur, etiam primos ictus non sufferentes, dimisso in campo viuo Principe, dimissis parentibus & amicis, antequam belli campus & montium introitus immanitate hostium clauderetur, haud lentè profecti, vice optati portus, Antiochiã subeunt. Ante eos tamen ingressi sunt alii, more solito, *in portis primi, in bellis vltimi.* Ne autem loquendo de illis qui euaserunt, nimia digressione frui videar; de gestis in campo prius edisseram, vt egradatim enarrando partem malorum inter duo bella existentia ad id condescendã, & enarrem quomodo auctor summæ iustitiæ manũ *Balduini* Hierosolimorum regis Latinorum secundi, plebem Antiochenæ dignitatis, vastitate hostili penè exterminatam, de ore leonum liberauerit; & quomodo triumphale nomen bello principali amissum, eidem plebi virtute Crucis sanctissimæ, bello regali extitit reparatum. Reuertar igitur ordini inherendo: Sequitur. Interempto Principe in campo, peremptaque non minima multitudine à quatuor mundi partibus de forinsecus, præter illos qui intus in nostros sæuiebant gladiis, adeo belli campo clauditur montium valliumque aditus * escaramis obfuscantur, quod nec vnius fugientium illibatus pertransire potuit. Nostri itaque, quotquot in campo superfuere gladiis, spe pugnandi ad tentoria, vel fruendi cautè fuga, stupefacti deueniunt. Sed hęc iam manibus impiorũ asportata, non inueniunt, exceptis Principis & capellæ tentoriis, in quibus nefandissimi certatim auri & argenti ornamentorumque principalium cupidine capti, ensibus contendebant. Quo viso adest *Euterpius* in certamini corporis & animæ miles probatissimus: inquiens his qui ante capellam contendebant, & ictibus decertabant: *Quæ societas CHRISTI ad Belial? vos diuiditis, sed non est æqua portio;* Cum his verbis Amiraldum auro textum ante hostium capellæ lancea cordetenus perforauit. Cæterosque inuadendo, in constituto DEI terminio, quem præterire non potuit, martyrio, hominem exuendo ad quietis beatitudinem feliciter transmigrauit. Hæc inter discrimina, cõuentus nostri harnesii cum totius exercitu supplectili, in quodam monte prope existente se locauit, existimans ibi posse præstolari aut aduenientium militum subsi-

ſubſidium, vt aliquo modò inde carpere euadendi refugium. Quid ergo? Non multo poſt à campo euadentes, viſis noſtris in monte collocatis, vbi mors erat vicinior extimabant & quærebant viuendi ſolatium. Caſſa namque ſpe decepti, hinc & inde confluentes moti adherebant inculcate: qui in momento ab impiis ſic obſeſſus extitit, vt obſeſſi mallent breui morte mori, quàm illorum tela pati: iure quidem: tantus etenim erat vndique telorum ac ſagittarum impetus, quod ex illorum colliſione mutua, reuerberatis ictibus, etiam perfidi exiſtentes forinſecus, acerrimè plectebantur; noſtri verò multo ferociùs. Nam vt aura, breui horâ magnis cedit himbribus; & vt fenum exſicatum læditur grandinibus; ſic gens noſtra citò læſa ceſsis crebris ictibus: inde tamen pars euaſit, ductu ſummi iudicis; & pars capta, ſorte mala, addicta ſuppliciis, ducta fuit ad ſtandale nefandorũ principis. Sequitur pena peccantium: Ibi etenim iuxta belli campum, captiui quingenti vel plures, à tergo retortis manibus, & vinculis ferreis aſtrictis pedibus cum cæteris penis ſtrictiſsimè, de more canum, à collo bini & bini copulati funibus, coram magiſtro ſceleris capitalem ſententiam ſubire præſtolantes, in giro humi verſi, tenebantur. Impius autem exitiali furia inuectus, miniſtris cædis imperat, letali tenta captiuorum vulnera intemptari, & afflictos vulneribus grauibus virga capillis illita, foras ad decollandum extrahi; ceteroſque nocturno cruciamine affectos, cædi craſtinæ reſeruari: impii itaque læto animo, ſcelerato domini ſui parent imperio. Sequitur autem ex ſceleſti imperio effectus ſceleſtior. Ducti etenim ad decollandum, alii & alii, non ſolum amputatis capitibus manibus impiorum corruunt; verùm etiam abſtracta cute viui capitis, & mediotenus detruncati, diræ mortis diſcidium ſubeunt. Reſidui quoque illato ſibi promiſſo cruciamine, cum contumeliis & terroribus noctem illam tenebroſam deducentes, mentibus obſtant, verbis increpant mortem, ſæpe vocatam & reuocatam eiſdem meſtis non venire. Viciſsim tamen apud ſe reputant, præſentis vitæ meritis exigentibus id eis contigiſſe; fatenturque iuſtè & meritò deteriora ſibi imminere: & hæc talia hiſque ſimilia, non ad puram ſed ad correptam hominis naturam pertinere: Altera enim, valet ad miſeriam; & altera, ad beatitudinem. Preſsi itaque tota nocte & conſtructi ſequenti diei orto vnà ſole, ſole, inquam, eiſdem nocte tenebroſa tenebroſiore, iuſsi ſunt ſiſti in tentoriis; quouſque decernat Princeps ſceleris, quid de eis animo ſuo ſufficienter fieri valeat. Idque placuit nefando Principi: Hora diei tertia, captiui nudi, ducenti vel trecenti, à collibus ſimul religati, cum gladiis & fuſtibus, flagellis & reſtibus per cãpos miliarii ſpacio cardonetis & vepribus inſitos, ducti ſunt in vineam, iuxta *Samartinum* nouiter excultam, vbi pietas humana naturali iure priuata, in furorẽ ſacrilegum conuerſa extitit, tiranno *Algazi* tirannidem in Chriſticolas ibidem exercente: & hoc modo. Æſtus quippe erat non ſolum captiuis vulneratis & ægrotis, verùm etiam ſanis hoſtibus & liberis admodum intolerabilis, ita quod ſinguli captiuorum, pro calice aquæ frigidæ non renuiſſent porrigenti, etiam membra ſingula, vel ipſam vitam dare. Ibi quidem captiui viſis bottis vineæ humi inhærentibus certatim ſuper eos proni incidentes, gipſatos etiam ore carpebant auido: pedibuſque conculcatos, quorum liquor ab ore prementis quoquo modo eſſet elapſus, ore alterius ſuſcipiebantur, ſepiuſque putantes elapſum liquorem retinere, ardore coacti linguas propriis dentibus corrodebant, & aliorum barbis alii inherentes, viſa liquoris ſtella miſerrimè ſæuiebant; pluresque vrina potiti, tunc primũ ſitiebant. Hoc autem miniſter cædis intuens, & ipſemet frigido potu indigens, à remotis partibus aquam equis vectilibus præcepit aduehi: Qua allata, priorem partem ſibi ſuiſque iuſsit reſeruari; fæcemque luti, captiuis porrigi: Statuitque, vt bini & bini ad vtres ducerentur: & ſi quis accederet, non conductus, ipſum ilico priuari capite imperabat. Aqua allata in medium, vitam pro ſolo guſtu commutare cupientes, non id reſpiciunt; ſed plures cum pluribus per medios enſes ad aquam corruunt. Ibi quidam lapidibus obruti, quidam telis perforati, & multi ſunt diuerſis modis detruncati. His viſis, horum cruciaminibus mulcebatur impius, & quaſi refectus oblatis ferculis, ſuæ crudelitati arridebant: Nec tamen id ei ſufficit crudeliora cogitanti. Imperat enim omnes ſimul quotquot fuerunt, in medio campo ſiſti: vt cui ſanguis ſingultim effuſus, flocci pendebantur ad ſufficientiam exterminii; ſaltem vniuerſalis victima quoquo modo placuiſſet ad augmentationem ſui gaudii. Itaque ſiſtuntur in medio: Huius iuſſu parantur mille milites,

vel plures, enses nudatos manibus deferentes, vt simul datis ictibus, & hos dilacerare & profanum exilarare valeant. Paratis militibus irruere cum impetu, adest quidam Admiraldorum potentissimus, dominum cædis his verbis allocutus. *Eia, legis stella, quid deponis tam breui super his finiri tua gaudia? His peremptis, quid triumphi exteris regibus & Principibus nostræ legis præsentabis? Desine hoc modo istos morti tradere; michique, ad honorem tibi consulenti, non rennuas credere: Nihil enim consulam nisi quod nostræ legi suppetit & tuo honori congruit. Laudo itaque & tuæ magnitudini consulo, vt ex his canibus ditiores, potiores, generosioresque eligi præcipias separatim: qui aut redemptione capitis euasuri, aut intus solennitatibus Mathemacis, diuersis tormentorum illationibus exterminandi, tibi reseruentur: Et qui missi Soldano cæterisque dominis & primatibus inclita preconia tui nominis & triumphum quo viges, voce viua repræsentent: & his separatis, residui tuis ensibus membratim cæsi, sentiant quid & quantum hii eorumque parentes & compatriotæ, in sanctissimam legem nostram deliquerunt.* Quod consilium sceleris, scelerato placuit, & sic fieri præcepit. Electi igitur separantur ad tormentum; Residui in campo ad præsens exterminum. Ait enim nequissimus. *Eia milites, legis eximiæ tutores & auctores, adest canum victima vestris ensibus præparata.* Exclamauitque, *Ehoe, Ehohe; promptè ac strenuè in eos irruite.* Impii itaque, cum vno impetu feriunt gladiis necis materiei deputatos: Nec cædere desinunt, quousque captiuorum partium partes integras non inueniunt: ibique in effuso sanguine prouoluti, vt sus in volutabro luti, nec dum cæde virorum satiati, flexis genibus potentiæ iudicis supplicant, exorantes vt simili cæde electos ipsius iussu, exterminare valeant. Noluit autem diuina maiestas vt per omnia præualeret ipsius crudelitatis immanitas: Præcepit igitur electos tradi suo filio, qui eos tormenta inferendo in captiuitatem Halapiæ perduxisset. Nec caruit affectu scelerati patris imperium. Electos enim captiuis recepit, eosque in prima nocte lapidibus & spinis cardonibusque his immixtis hospites tradidit. His quoque, pro cibo scilicet, & pro potu duros ictus contulit; pro lecto, in pedibus & in collis laqueos astrictos intulit. Heu, nox illa inter infernales deterior extitit computata: sequenti verò die *Halapiam* ducti sunt ad patibulum: vbi crebris ictibus & diuersis tormentorum generibus, passi sunt quidam exterminium; & quidam, propiciante DEO, redempti sunt, sicut in fine narrationis regalis belli edisseram: & est ratio: Contigit enim ex regalibus plures, sorte miserrima cum his admisceri, de quibus prouisu & auditu rara discutiam. Sed ne inceptæ narrationis ordinem prætercam, ad id quod vicinius *Alegazi* post bellum egit, narraturus ipsius tirannidem condescendam. Viso esse *Cerepi* cum exercitu *Artensium* profectus est: Vbi turrem episcopalem facto placido sibi subiugauit, hoc modo: quod episcopum cum omnibus suis tam clericis quàm & aliis, liberum, absolutum, & quietum Antiochiam adire permitteret. Quod in parte compleuit, & in parte promisso contrarius extitit. Quidquid enim auri & argenti, ornamentorumque clericos deferre comperiit, viceconductorum missis raptoribus totum abstulit: Sacerdotalia vero indumenta, vt his nequitiam suam tegere potuisset, palam reddidit; & post illos abeuntes ablata remisit: ibique ante Artesium fixis tentoriis perhendinare disposuit, vt prius capto Artesio, inde profectus Antiochiam expugnaret: Placuit autem diuinæ dispositioni, vt ibi detineretur verbis cuiusdam hominis, nomine *Ioseph*, viri prudentissimi: qui, cùm ipse *Algazi* quæreret castrum sibi reddi, Ioseph astutia præmunitus, non repugnãdo, sed quasi assentiendo, hoc modo respondit. *Nouimus quia tuis ensibus & tuo dominio subiacet, quicquid in hoc principatu extra Antiochiam continetur. Ipsam itaque si adquisieris, cũ ea & hoc, & cætera castra in momento erunt tibi subdita; & ne credas te verbis meis illudi, interim quendam tuorum Sahenas michi attribuas, qui vice tui mecum res tuas custodiat, & locum tanti domini possideat: te ipsum etenim si intus receperim, procul dubio hoc audito filius meus Antiochiæ existens morte turpissima perimetur; & ego senex & plenus dierum, si hoc egero, pro nequissimo proditore, quod absit, reputabor: & decentius est, vt me innoxium quàm reum habeas.* His verbis deceptus castrum intactum dimisit: & ibidem *Sahenas* quendã posuit: ipse verò potationibus intentus, & nutu DEI oblitus Antiochiæ, per partes exteras & propinquas sæpius milia militum transmittebat: Qui de die in diem, prædis tam hominum quàm aliorum refecti, ad ipsum reuertebantur honerati. Interim super malis & infortuniis quæ ex proximo facta, & è proximo amisioni ciuitatis Antiochiæ imminere cernebantur, quiquid curæ, laboris, timoris, metus, vel damni Christianitati contingere poterat, iam destituto militari officio, & iam penè

toto

toto amisso Francorum ciuium auxilio, ea vice in clerum necessario totum redactum extitit: Ita, inquam, vt multo acrius timerent interiorum hostium proditione falli, quàm vi exterorum vllo modo intrinsecus posse comprimi. Nec id mirum: Gens etenim Antiochia, vi & prauo ingenio gentis nostræ, priuata suis bonis & addicta prauæ consuetudini, sæpius mœrore concussa, si, quod est vicissitudo iustitiæ, malum pro malo reddere voluisset, eo temporis interuallo nostros proditione, vel alio modo, admodum grauare potuisset. *Patriarcha* verò super his & aliis prouidè agens, vocatis ad se Francis, Dei virtute corroboratur, suiq; cleri munimine frugi septus, cum eis super hoc decernit, vt gens, si velit, proditione agere nequeat; & vt ipse custodiam ciuitatis totius sibi & clero cum Francis tantummodo assumat: statuitque vt vbicunque & vndecunque sint in ciuitate diuersarum nationum populi, exceptis Francis, omnes inermes existant; & nunquam à domibus suis nocte sine lumine egredi præsumant. Idque actum est, vt nullo modo proditionis ingenio infecti viderentur; & vt nullatenus etiam suspecti haberi potuissent. Statuit vt vbi totius ciuitatis inferior patebat debilitas, ibi tentoria sua protectioni Christianitatis necessaria ponerentur: & vt singulæ turres quotquot essent, monachis ac clericis mixtim cum laicis, pro posse & quantitate Christicolarũ, eminus munirentur. Huius patris & doctoris prudētissimi omnes vnà diligenter parent imperio. Munitis itaque turribus, intrinseci & extrinseci adhibentur custodes cum custodibus. Idemq; Patriarcha magis precibus quàm armis pugnaturus, pro salute ac defensione Christiani populi incessanter Deo supplicabat medullitus. Nec tamen desiit, horis competentibus, nocte ac die cum armato suo clero & militibus, more pugnatorum, portas, mœnia, & turres, murosque circumcirca, & ipsorum custodes vicissim visitare, consolari, & incitare vt vigilanti animo Christianæ protectionis curam adhiberent, & incepto bono nulla hostili perturbatione desisterent. Quid singula? Clerus cum cæteris fidelibus prouidè & strenuè, intus & extra, militaris officii vicefunctus, cum Dei virtute, ciuitatem ab hostibus intactam Balduino regi diu optato protegendam reseruauit. Inter hæc discrimina sicut certis internunciis didicimus, auribus *Algazi* insonuit regem *Balduinum*, *Pontiumque* Comitem Tripolitanum, cum eo, ad Antiochiam citis gressibus festinare. Vnde ilico statuit contra eos decem milia militum transmittere; & post illos totidem vel plures aut lentè subsequi imperauit. Factaque electione quos transmittat, & quos secum retineat, euntibus iniunxit regis aduentui sollicitè insidiari; & quibuscunque modis possent Christianitatis inuigilare exterminiis; Moti itaq; impii, iussu sui domini de more solito ordinatis aciebus, versus *Laodiciam* & ad montana *montis Palerii*, quo & prædari, & regis equitatis insidiari valeant, nocte profecti sunt. Ad quás partes cùm deuenissent, diuisi sunt factis tribus partis: vt quidam tendant regi obuiam; & quidam prædis capiendis insistant; cæteri verò *ad portum Sancti Simeonis* supra mare iter dirigant. Profectis contra regem, ipse idem ad montem *Hingronis* ex inprouiso obuiat. Hos itaque strenuè inuadendo, prosternit; & per abruta montium ita dissipat, vt nec socius socium, nec par parem sibi profuturum inueniat: Quo peracto rex ante latorum castrametari iubet, & inde mane profectus, se ipsum præcessurum, vt primum hostes inueniat, disponere curauit; Comitemq; cum *Prouincialibus*, retrogradè custoditurum, subsequi imperauit: vt & ipse, si fortè hostes viderit, regi cito nuncio id insinuet: & eos percutere non renuat. Sicq; his ordine incedentibus, contigit Prouinciales vidisse partem hostium ante se prædam maximam effugantium, quos citissimè ac viriliter percutere non differunt: ita quòd ipsam prædam ab eis excutiunt. Sorte ergo miserrima perfidi resumptis viribus, Prouinciales inuadendo ad hoc perducunt, quod ad regem illa die reuerti nequeunt: Quibusdam etenim peremptis, & quibusdam per montana dissipatis, cæteri vagando incedentes, iam nocte apud *Casam bellam* regem hospitatum inueniunt. Huic sicut eis contigerat referunt. Ibi quidem rex hostium certa inuenit indicia. Castra etenim quatuor milium militum patebant recentia mortuis hominibus & membris animalium, quæ comederat adhuc turpiter infecta: Rex autem his auditis, estimans eos posse assequi, vt ille, qui compatiebantur præteritis, præsentibus interemptis, & cuius iuris erat tueri patriam, valde conqueritur, cùm ignoret quò certius eos sequi potuis-

set: secum tamen reputat vtilius Antiochiam adire, causa gemina; videlicet, vt & desolatos Antiochiæ consolari; & ibi auditis rumoribus sumpto cum Patriarcha consilio, hostes sequi valeat. Interim tria milia vel plures nocte ad *portum Sancti Simeonis* profecti, aurora apparente subito soporatos percusserunt gladio; cæteri verò euaserunt nauigio. Impii autem, hominum & aliarum rerum prædam colligentes, per abrupta montium elapsi, moto iam sole horarum duarum spacio, non longè ab Antiochia erectis vexillis apparuerunt: vnde visis hostibus, sicuti mos hominum exigit, circum circa clamor immensus oritur. Quocirca clerus & milites, qui de bello Antiochia venerant, & ciues, & quotquot fuerant, sumptis armis quasi pugnaturi exeūt, & statim quosdā ex his in hostes dirigunt scrutaturos quanta fuerit pars & vis illorum hostium. Contigit autem ex illis missis, duos in campis perimi; & cæteros impetu hostiū impulsos, celeriter regredi. Quo viso nostri non longè ab vrbe præstolantes, visa inermi plebe fugiente quæ cum ipsis ierat, cœperunt moueri & titillare. Nec mora, hostes qui sequebantur primos, non retentis loris, sed pressis equis calcaribus, simul in nostros irruunt: ita quod quosdam etiam loricatos in flumine mergi faciunt; cæterosq; mixtim percutiendo, vsque super pontem insequi non desistant. Ex quo impetu XXX. & VII. ex nostris perempti sunt. Nostri tamen in ponte resistentes, dimissis equis & extractis ensibus, pedetentim vires resumendo, hostes eliminant. Eliminati itaq; ac cæteris prædis honerati simul incedentes, vltra *Corbanā* inter duas aquas paulisper accubuerūt; Nec multò post adest *Balduinus* rex memoratus, omni populo Christiano expectatione magnus, aduentu maior, protectione maximus. Qui cùm intellexisset perfidorum tyrannidem in nostros, infra cutem & carnem, ac medullitus exarsisse, nec ipsos alio retentos milite nisi maris vnda deiscente, tactus dolore nimio, vrbem intrare festinauit: non vt quiesceret, sed vt primum regnum DEI quæreret; & ipse, pro patria pugnaturus, in Ecclesia beati Petri, vt decebat regem, deuotissimè DEO supplicaret: quatenus inde liberè, & absoluto Ecclesiastico consilio roboratus, iter sequenti perfidos tutius assumere potuisset. Nec id distulit, sed facta oratione & vegetatus Patriarchali consilio, motus etiam ardore duplici: intrinsecus, animi anelantis ad vindictam; & extrinsecus, militaris officii incitantis ad militiam: præmissis speculatoribus, ad insequendum citis gressibus & ordinatis aciebus iter arripuit. Qui cùm nunciorum relatu persensisset, eos esse remotos, & nusquam certo loco pausantes, sed citius solito, quasi timore subacti equitantes, suosq; ex itinere fatigatos conspexisset, laude cleri totiusq; ordinis senatorum, considerata ratione, Antiochiam reuersus est: Vbi, DEO vocante, & ipsius dono promotus, Principatus dignitatem adeptus est, iure quidem. Huius etenim manu, diuina prouidentia, ciues mœnibus, & vrbem ciuibus, quibus destituta sorte miserrima fuerat, reddere curauit. Euentilata itaq; causa pro imminenti negocio necessaria, cum hostes sint copiosi fortes, sintq; potentes in malitia, Patriarcha & ordo clericalis, cuius iuris est bona monere, facere, & docere, vi interioris hominis suffulti, inquiunt perfidos & incredulos ex facili posse flecti & prosterni, etiam paucorum Christicolarum manibus, si vera iustitia cum eis comitante, legitimè pugnauerint: & vt hoc fiat, rex & cæteri, mores corrigere horum consilio, & aliis bonis inuigilare satagunt. Statuto itaq; consilio, in curia beati Petri ratione pernecessariā decretū est, vt Rex, cui æquus & summus arbiter ferè omne regnum Orientalium Christicolarum subdiderat, pro affectu iustitiæ & pro cōmuni vtilitate *filio Boemundi*, cuius iuris erat, principatum Antiochiæ cum filia sua traderet, si etiam ducturus, & terram, principatus, ipsius consilio & auxilio protecturus adueniret. Hoc etiam considerato moderamine iustitiæ, decretum est: vt illi qui in terra aliena, ex dono dominorum, multique contumeliis & terroribus, effusione etiam sanguinis sui & parentum suorum, in defensione Christianitatis terras & honores adquisierunt, nulla mutatione Christianæ dominationis habita & possessa amitterent, sed iure hereditario possiderent: Idque verbis & manu regia sancitū & confirmatū extitit. His peractis, Rex Antiochiæ existens de remotis partibus, & proximis, & vndecumq; potest, nomine belli gentem citissimè congregat; seque suosque armis bellicis, cæteroque bellico apparatu, vt decebat regem, munire satagit. Hoc audito *Algazi* dimisso intacto castro *Arthesit* & *Emine*, ad obsidendum *Cerepum* profectus est. Audierat namque, fama multo-

multorum enarrante, *Alanum* illius castri Dominum, cum suis militibus, Edessanos etiam milites ac de aliis castris ferè omnes, iussu regio Antiochiam aduenire, vt inde promoti, ipsum ibi vel alibi existentē, bello percutiant. Nec affectu caruit, super hoc & super aliis, quod rex cæli & terræ fieri voluit. *Algazi* verò cũ suorũ assultu castrum capere nequeat, ex diuersis partibus facto specu subterraneo infodientes mittit homines, igniferosque parat currus siccis lignis insitos, vt cum ad turres peruenerint sub podiatæ postibus eisdem immissis ignibus corruant. Præter hæc de die in diem ter vel quater petrariis diuersorumque ingeniorum instrumentis, cum assultu armatorum ordine triplici inuadentium, immissis sagittis cum immanitate telorum, & turres propugnaculis priuabant, & defessores sæuis ictibus prosternabant. Tandē oppidani, partim his territi, & partim subterraneo igne turribus immisso coacti, mallentes adhuc mundo viuere, quàm in castro diuturno timore effici, vel martirio coronari, infelix, & pudendo facto placito, vt securi viui possent euadere, sumpta perfidorum fiducia, castrum reddidêre: & inde flebiles & pudibundi ad regem iter extorsêre. Perfidi vero ibidem missis custodibus, & aliis munitioni castri necessariis, ad obsidendum *Sardonas* profecti sunt. Interim rex æstimans nefarios apud *Cerepum* posse inueniri, paratis omnibus, quę ea vice in hominibus aliis belli necessariis habere poterat, in spiritu humilitatis, & in animo cōtrito, laneo indutus habitu, nudisq; incedens pedibus in beatorum intercessorum Ecclesiis, cunctipotentem exorare, eiq; medullitus supplicare maturauit: vt cuius nutu susceperat regni gubernacula, ipso inchoante & peragente, ad honorem & laudem sui nominis, tyrannos & impugnatores Christianitatis, ab elatione præsumptuosa, & à suis viribus, quibus se triumphare putabant, nihil triumphi vel inane laudis sibi vsurpando, sed totum DEO committendo, virtute Sanctæ Crucis, deponere & prosternere potuisset. Tandem congregato totius ciuitatis clero & populo in *Ecclesia beati Petri*, Patriarcha, celebrato diuino officio, vt decet patrem filios suos ituros ad bellum, & domi in DEI seruitio remansuros, præceptis Dominicis instruxit, monuit, & armauit, cœlitusq; benedictione signauit. Sumptis processionis mysteriis, omnes vnà inclinatis capitibus ad altare, cum sacrarũ reliquiarum feretris & signis, præcedente Cruce Domini, ordine cleri Ecclesiastica institutione decorato, omniq; populo subsequente, cum humanitate & mansuetudine letaniis & aliis precibus DEO supplicantibus, ituri ad bellum & domi mansuri singulis laneis induti, & nudis pedibus profecti, extra ciuitatem ad diuisionis metam deuotè peruenīũt. Ibi iterum Patriarcha sacram Crucē sacratis assumens manibus, iterum virtute ipsius omnes signauit, Dominoq; medullitus hoc modo commendauit: *Qui nos precioso sui sanguinis redemit, ipse sit clemens & propicius dux itineris, & prouisor vtilitatis, vt & euntes & remanentes à peccatis absoluti, liberè & absolutè eidem famulari sic valeatis, quatenus eius dono consolationis & victoriæ triumpho potiti, in ipso & per ipsum gaudeatis.* His dictis, hinc & inde fusis lacrimis, præcedente signo sanctæ Crucis, Rex ad bellum, clerus ad Ecclesiam, populus in sua remeauit: exorantes & deprecantes, vt auctor summæ iustitiæ, qui ab initio bella conterit, ab impetu populi sui suo nomini laudem tribuens, conterat aduersarios. Eodem vero die & sequenti nocte, Regi equitanti ad *Cerepum* adsunt illi obuiam, qui cogente forte miserrima hostibus castrum dimiserant. Quibus visis & auditis, Rex interno mœrore concussus, stupet & contristatur. Intuebatur enim ipsó eodem attestante, ex redditione castri Christicolis præsentibus & futuris, duo dampnosa imminere contraria: alterum, ad tempus, DEO annuente, recuperabile; & alterum nunquam recuperabile: recuperabile, castri damnum; inrecuperabile, redditionis opprobrium. His itaq; accensus animosius, sumpto cito consilio, ad *Rubeam* iter dirigit: vt inde equitando per *Hap*, ad montem nomine *Daniz*, castrametari valeat. Ibi enim sperabat, se posse auditu vel visu certa hostium indicia percipere. Nec affectu caruit, quod prætemptabat habitu sui animi: Ipso etenim die quo in monte fixis castris accubuit, hostes non longè esse remotos, certis indiciis comperuit. Relatu namque audientium & videntium perfidos *Sardonas* obsedisse lucidè intellexit; & quod eodem die, vel mane, ex ipsis quosdam videret, certo nuncio didicit. Contigit namq; in crastino summo mane leuiores habilioresq; militiæ sparsim præludendo circumquaq; emissis sagittis nostros impetere; Sicq; diem deducentes bini

& bini, pauci cum paucis, plures cum pluribus, hinc & inde, cauda & capite, moliebantur, partem nostri exercitus conturbare, vel quoquo modo impellere. Rex autem vigore virilis prudentiæ fretus, cùm inspexisset eos non more pugnatorum se habere, nec ordinatis aciebus incedere, hortatur suos, imperatque omnibus pro castris suis prudenter existere; cõstantiq; animo pati, & inspicere quousq; loco cõgregatos, vel simul incedentes posset eos comprehendere. Ipsi verò dolosa calliditate pleni, in sero etiã vitabant simul hospitari: sed in noctis crepusculo circa exercitum hospitati sparsim, tenentes equos manibus in singulis, ea nocte fuit idem seruus & dominus. Interim cum *Algazi* petisset castrum *Sardonas* sibi reddi minis, & blanditiis, terroribus, pollicitis, nec habere potuisset, assultu & ingenio priori simili, impetuosè bis vel ter in die, nocte etiam castrum aggredi nõ desistit: Vbi autem deficientibus herbis & segetis, aquis etiam hominum & equorum victui necessariis, sub specie aquirendæ munitionis & stipendii, perfidi gregatim Turchomagnorum & Arabum factis milibus, per diuersas partes quibus incedebant de more luporum rapacium, perfidis inherendo & deuorando secumq; abducendo ex rapto quicquid poterant repatriare satagebant: Ipse etiam Rex Arabum, nomine *Debeis*, *Bocardusq;* Princeps suæ gentis nominatissimus, & plures principũ, qui cum *Algazi* in cõflictu extiterant, post primos recedentes simili modo profecti sunt. Quo viso, Algazi antequã Rex aduenit ad capiendum castrũ insistit suis viribus: magis autem astutia fallenti oppidanos fallere nititur. Eisdẽ etenim spopondit fide & sacramento suæ legis, si municionem suæ dominationi subderent, eos sanos & intactos, suo deductu salubri, ad metam tutæ euasionis prouehi, rebus omnibus saluis & intactis. His auditis, partim coacti vulneribus ex inertia corporis priuati viribus, sumptâ Principis quasi fiduciâ, petitioni nefandissimæ hoc pacto assensêre: omissoq; oppido, iussu profani principis, pro ducibus conductoriis se ipsos manibus carnificum ignoranter tradidêre. Lætus itaq;, læto animo oppidum suscepit. Multo verò lætiori, imperat manibus suorũ abeuntes Christicolas seuissimæ morti tradi. Quid horũ singula? penè oẽs vno momẽto facti sunt necis præda. Nondum autẽ ad aures Regis id peruenerat. Eâ verò nocte, quâ apud *Daniz* castrametatus est, relatu cuiusdam curati *Rotberti Fulchoii* sic accidisse intellexit. Nec tunc mirandum fuit, si Rex, qui solus post Dominum, dominus & defensor Christianitatis extitit, ea vice iterũ detrimento & dedecori Christicolarum condoluit: cõsolatus tamen virtute sanctę Crucis; se in mane pugnaturum contra hostes præparauit viriliter. *Algazi* verò iam sciens regem apud Daniz immorari, relatu illorũ, qui circa exercitũ nostrum præludentes extiterant, munito Sardonas, ipse & *Dodechinus* cum omni exercitu suo in sero, militibus illis quos ante præmiserant, circa nostros exultantib. & insidiantibus iuncti sunt, vt mane subito soporatos inuadere potuissent: id namq; sæpè multis profuit. Rex autẽ somno lentus sed prouisor vtilitatis; & munitus signo venerabili, quo & reges regnans, & hostes vincuntur, ipso etiam die quo priores venerant, prouidè, vt ille, qui sæpius hostium esse & bella expertus fuerit, cum archiepiscopo *Cæsariensi* & aliis veræ fidei cultoribus, disposuit nocte tentoria sua collegi, milites parari, & omnia bellatoribus, necessaria sic decerni, quod si hostes subiti in eos irruerent, nihil pigrum, nihilq; inordinatũ inueniant; sed in datis ictibus, & prostratis hostibus Christianos Dei virtute & eius signo vigere comperiant: sin autem, vt eos gregatim posset comprehendere, disposuit se cum toto exercitu ordinatis aciebus die terris illabente, versus *Hap* equitare; Eo etenim modo æstimabat bellum, & fuit ineuitabile. Mane itaq; præmisso signo salutifero, nouẽ aciebus, iussu regio, dispositis, Deo & virtute sanctæ Crucis Christicoli comendati, more bellatorum passim iter arripiunt, hoc ordine incedentes: Tribus aciebus ante positis, manus pedestris vt hos protegat & ab his protegatur, retro sistitur: Virtus verò regia harũ & aliarum protectione parata, incessit ordine omnibus necessario: acie Comitis Tripolitani militis strenuissimi à dextris posita; aciebus Baronum à sinistris; & post, iussu Regis quibusq; suo loco positis. Hostes verò in diei crepusculo circumquaq; positi timpanorum ac buccinarum emittunt strepitũ, cum strepitibus clamores, cum clamoribus larratus, cum latratibus audaciã. Et quia his ab incepto gressu Christicolas remouere, & in dispersionem æstimabãt compellere, duplicatis clamoribus insistunt vehementius, hinc & inde sæpius sagitarum & telorum immissis sæuis ictibus.

bus: Qui cũ hoc modo quod moliebantur efficere nequiuissent, & nostros audacter incedere & viriliter resistere persentissent, ex arrogãtia multitudinis pugnatorũ audaciam assumẽtes, ambiciosi manũ pedestrem prosternere, quâ grauius refrenabantur: cùm hanc pręcedentib. aciebus, & acies hac protegi viderint, vi maximâ accensi, animosius post ictus illatos, lanceis & sagittis, arcubus immissis brachiis, exemptis ensib. nostros percutiunt: ita q; iam pluribus dissipatis, ipsam etiã Comitis aciẽ splendidissimã in regali acie mergi faciunt: Ibi quidẽ apparuit, quia in Comite natura militiæ nihil exaruit: sparsis etiã suis & penitus effugatis, sparsisq; trib. acieb. ipse solus vel cũ paucis militariè agẽdo vicissim datis & vicissim susceptis ictib. hostib. resistebat; & se cõstãti animo cũ Cruce Domini & Rege mori vel viuere applicuit. Interim præfatis aciebus effugatis, maior pars nostræ manus pedestris, permissione Domini, cõcussa, hostiũ gladio corruit. Statimq;, à dextris & à sinistris, à cauda & à capite, hostes graui impetu nostros percutiunt. In hoc cõflictu *Archiepiscopus Cæsariensis* vir vitę venerabilis, nomine *Euzomerus*, non loricâ, sed sacerdotali superpellico indutus, Crucẽ Dñi venerabilib. gestabat manibus: cuius protectione ipse etiã sagitta percussus, multis attestantib. permansit illæsus, solâ gutâ sanguinis illi in testimonio eminẽte. Ibiq; Regis equus in collo extitit vulneratus. Quod cũ Archiepiscopus cõperisset, & perfidos nostros inualescere persensisset, in eos versâ Cruce Dñi apertissimè inquit: *huius virtute sacratissima anathematizati sitis, nefandissimi; & diuinâ vltione in dispersionẽ effugati, citissimè pereatis.* Rex itaq; virili audacia fretus, quâ parte hostiũ turmas vi pugnatorũ in nostros magis vigere cõperuit, illic exclamãdo S. Crucis protectionem & auxiliũ, velocissimè irruit; perfidos prostrauit, & in dispersionẽ impulit: Ita, inquã, quod vicissim anteriores, & vicissim posteriores percutiẽdo effugauit. Sicq; actũ est vt in illo bello, diuina agẽte prouidẽtia, vt ex vtraq; parte, & victi & victores haberentur: sed dissimiliter. Nostri etenim victi ad *Hap*; ad Antiochiã & etiã remotiùs ad Tripolim fugâ euadentes, nostros ad exterminiũ deductos nunciauerunt: Aliunde etiã Turci cum impetu quorundã nostrorũ ad Alapiam effugati, *Algazi & Dodechinã* cum omni Turcomagnorũ exercitu ad interitũ deductos asseruerunt. Auctor verò & inspector summæ iustitiæ id Regi Balduino, per virtutẽ S. Crucis & vitam ipsius exigente cõtulit, quod & hostes effugauit, & cũ triumpho diuinæ victoriæ, belli campũ liberè & absolutè cũ paucis etiam obtinuit. Contigit autẽ partes hostiũ partibus nostrorũ ab impetu reuertentib. fessis, & equis eorũ deficientib. cum agasone, quoddã vexillorũ regi deferẽte, separatim obuiasse. Quod cùm perfidi sorte sinistrâ defatigatos cõspexissent, immissis sagittis equos ex facili prostrauerunt, & milites vi telorũ coactos quosdã morti tradidêre, & quosdã captiuitatis laqueis astrictos, Rege nesciente *Halapiam* perduxerunt. Rex verò campum obtinens, audito nuncio quosdam ad *Hap* effugisse, & ibi permanere, pro illis bis & ter enũciata victoria mittere festinauit. Qui licet certo signo & certis indiciis Regẽ cũ victorię triumpho campũ obtinere persensissent, ad ipsum tamẽ, partim timore coacti, & partim verecundiâ pressi, accedere verebantur: nec tamen reuerti desinunt, ne penitus defecisse teneantur. Rex itaq;, penuriâ victus potusq; coactus, serò profectus ad *Hap*, mane in campũ reuertitur, vulneratos campi & defunctos, q; decebat, vtrosq; perduci imperauit: & circũquaq;, si quid belli residui remansisset, ipsemet equitans spectatũ, strenuos trãsmittere curauit: in campo etiã tã diu remãsit, quòd certis nunciis & certis indiciis perfidos deuictos lucidè intellexit. In illo conflictu, vt putabatur, ex nostris quingenti vel septingẽti pedites, & centũ milites perẽpti sunt: de Turcis verò, vt ipsimet fatebãtur, qui euaserunt, duo vel tria millia Christicolarũ gladio corruerunt. Id victoriæ, in vigilia festiuitatis de assumptione beatæ Mariæ Virginis, virtus S. Crucis obtinuit. Gauisus itaq; Rex memoratus, anulũ sui digiti Patriarchæ suæq; sorori principissæ bene notũ, fideli internuncio ad Antiochiã deferendũ cõmendauit, vt hoc signo victoriam S. Crucis nunciaret, & Regem belli campũ obtinere assereret. Nuncius itaq; haud lentè profectus, omni populo Antiochiæ in mœrore cõstituto hæc nunciãs, in signũ Christianæ victoriæ, ex parte Regis Patriarchæ anulũ præsentauit. Quid ergo? DEO altissimo omnis vna resumptis viribus, moribus & vita emẽdati, retulerunt gratiarũ actiones, in Ecclesia sua læti. Post hæc autẽ ex diuina potentia viuificæ Crucis, recuperato triumpho Christianitatis Rex Antiochiam rediens, extra ciuitatẽ, vt decebat, remotius solito,

ab omni populo ac clero cum hymnis & cãticis spiritualibus victoriosè suscipitur; ductuq; processionis salutiferæ, ad Ecclesiã beati Petri, vnde iter & initiũ bonæ expeditionis assumpserat, hilaris & lætus reducitur, ad laudẽ & gloriã summi Regis & summi Domini; *cui nemo aliunde placere potest, nisi ex eo quod ipse donauerit*, qui viuit & regnat DEVS in secula seculorum, Amen. Nunc autẽ quædam illorũ quæ Christicolarũ captiuorũ exterminio discutiẽda prælibaui, pro visu & auditu seriatim edisserã. Eo namq; die quo *Dodechinus* rex Damasci & *Algazi* Turcomagnorũ princeps virtute S. Crucis & manu Regia deuicti fuerũt, & in dispersione effugati, nunciatũ est filio Algazi, ea vice oppidano Alapiæ existenti, ipsos primates cum maiori parte illorũ exercitus Christianorũ gladio corruisse: quo audito potẽtiores Alapiæ quidã antea manu & iussu nefandi principis redempti, & quidã à domibus suis & aliis honoribus priuati, eisdẽ Turcomãnis atributis, sub specie publici luctus & clamoris, intrinsecus gauisi, moliti sunt euasis fugientibus diuersis modis exterminii impedimentũ inferre. Astutè etenim milites alios raptores, post disconfectos dirigũt, qui fugitiuos expoliãdo cædant, & vice dispendiorũ Halapensibus illatorũ, itã vindice ipsos perdant. Sicq; actũ est, quòd extra ciuitatẽ fugientes per diuersas partes, diuersis exactionibus plectuntur, & infra à quibusdã veris, & à quibusdã fictis lacrimis cũ immẽsis clamoribus, pro perẽptis lugubres luctus deducũtur: ita quòd ipsa ciuitas in superficie & fundamentis murorũ ac turriũ ædificiorumq; diuersorũ non secus intonat, ac si tota fulgorib. & tonitruis subuerti debeat. Idq; actũ extitit, more illorũ exigente, cũ enim vincantur facto edicto nuntiant se vicisse; & simulatis triũphi gaudiis timpanistris, tibiis, tubisq; clangẽtib. mẽtes desolatorũ, ne desperent, his instrumẽtis ad gaudia excitant. Ea verò vice iocundius solito & animosius talib. insistebãt vt captiui Christicolæ, qui tũc Alapię diuersis tormẽtorũ generibus astricti tenebãtur, hoc audito magis magisq; animo cruciati quoquo modo decredissent: ipsi verò armis fidei præmuniti, licet cruciamine cordis & multis iniuriis affecti haberẽtur, pro eo ꝙ relatu perfidorũ audierãt regẽ suosq; bello cecidisse, nũquã tamẽ à cultu veræ fidei defecerũt, sed multò ardẽtius solito pro salute Christianæ militiæ, & pro se ipsis DEO medullitus vigiliis & orationib. supplicabãt. Cõtigit autẽ eos audisse, se furtiuo relatu quorũdã fideliũ, & etiã infideliũ, gaudia & diuersos plausus quę publicè agebãtur, ex re, mœrore & luctu pręmaximo plena extitisse, super nefandorũ exterminio, & Christianorũ victoria, quæ patebat virtute S. Crucis insignata, & præsentia Regis *Balduini* belli campũ obtinẽtis. Audierũt etiã *Dodechinũ* cũ *Algazi* ad exterminiũ deuenisse. Quid ergò? Quicquid amaritudinis ac doloris antea passi fuerãt, hoc audito totũ in dulce conuersũ reputant; eiq; à quo bona cũcta ꝓcedũt, deuotè ac puri cordis affectib. supplicare nõ cessant. Hoc gaudio refecti die deducẽtes & ad noctis partẽ tertiã vel mediã exhilarati, certæ spei victoriæ cõgaudentes, ex insperato audiũt è diuersis partib. hominũ clamores priorib. dissimiles, gaudia cęteris altiora, instrumẽta, timpanistria, ferociùs ante tactis sonitus ac tumultus emitentia. Mirantur itaq; captiui & admirantur, quid noui horũ mutatio insinuet, & quid insolitũ populus totius ciuitatis circũquaq; accẽsis luminarib. cũ altis clamoribus prędicet. Cõtigerat autẽ *Dodechinũ* & *Algazi* à bello in partes *Berriæ* fugatos, inermes & defatigatos, cũ paucis Alapiã remeasse; & inde præfata laudum præconia intus & extra inter Alapenses admiratiuè excreuisse. Tunc iterũ, ꝙ captiuis gratũ fuerat & dulce, hoc intellecto sorte miserrima cessit in contraria: summo etenim mane dũ vacarent orationib. sceleratorũ principũ adsunt internuncii, & cũ ipsis turba prædictorũ nõ minima, asserentes septẽ militũ capita, cũ nudatis ensibus ferratũ impetuosè carceris pulsantes & impellentes hostiũ, de more solito quo captiuos de die in diẽ ad decollandũ extrahere consueuerant; intrantq; carcerẽ vsi his vocibus. *Ex parte victoris Algazi nunciũ vobis afferimus, Regẽ vestrũ residuũq́; Christiani popelli, ipsius gladio in bello corruisse*: & oblatis capitibus, captiuis. inquiũt: *hæc fercula vt sint vobis in escã, huc dirigit ipsa legis stella.* Nec multo post ipsius vestri regis viso capite & vexillo, equidẽ sentietis quæ & quanta sit virtus eximiæ nostræ legis, cui amodo cõtradicere nõ habetis. Sic facti rei seriẽ occultãtes quasi lęti ad dominos extra portã in tentoriis accubantes, illorũ dedecus & detrimentũ vini potationibus reuelantes, nuncii reuertũtur. Captiui autẽ ad parietis rimulã, vbi relatione fideliũ acta sceleratorũ principum sæpius intendebant, tunc quoq; seriò intellexerũt vtriq; parti dispendia contigisse præmaxima: ita, inquã, ꝙ prophani, foris simulato gaudio, pro

amissione triumphi intus cruciabātur animo. Christiani verò recuperato triūpho, in Christo certa & perfecta gaudebāt victoria. Quinto verò die, *Rotbertus Fulcoides*, manib. impiorū abstractus & dilaniatus, Alapiæ Algazi præsentatur, vnde geminata lætitia & inauditis laudū præconiis, omnes vnà plaudētes manibus, ad ipsum quasi ad monstrū confluunt: nō vt à pœnis redimant: sed vt hunc admirādo illudere, illudendo cruciare, & cruciando membratim valeant discerpere: & hoc sæuo vindictæ genere, dolorē suum ab ipso eisdē ex longo tempore illatum gaudeāt minuere. Domino verò prohibēte nō audent eū tangere; Quid ergo super hoc? Cùm populus id efficere nequeat in se ipsū & capillorū & barbarū euellationē retorquere non cessat. Placuit autē Principi nefario, vt hūc Doldechino, exquisitori & inuētori diuersorū tormētorū, ad puniendū dirigat. Mittitur itaq; & à collo & à manib. vinculis ferreis strictissimè religatus. Quo viso Doldechinus vice gaudii prætēdit os rictu ferino dilatatū. Miratur itaq; toruo lumine ipsum militē, cuius manu & ingenio cū cæteris fidelibus, sępius sibi cōtigerant rerū suarū dispendia, suisq; corporis effugati plura incōmoda. Quid vltra? præsentatū suscepit, susceptū inspicit, inspectū contēpnit, contemtū ad exitiū quo dignus fuerat euenisse decernit: hoc modo inquiens: *Eia Rotberte, eia inspice, quid vtilitatis lex nostra cōfert, quo vos error & incredulitas cōpellit. Vnde ad hoc ducimini quod legē nostrā lege vestra & omnib. aliis meliorē peruertere nitimini? vt quid manus vestra, manus, inquā, quātula, in potentiā & dominiū nostri, vt vermis humi serpēdo se extollit? Ecce actenus fato nostro exigente, cadendo & resurgendo incessimus. Modo verò eodē permutato, ius vestrū in nos redactū, ex munere DEI, credimus. Te autē recolo, mihi de tuo tribuisse iā in præterito: vnde vt te interficiā apud me hac vice non inuenio.* Remisitq; eū ad Algazi, inquiens verbis internuncii: *Malo hunc tuo quàm meo perire gladio.* Nec ob aliud mortē inferre distulit, nisi vt vicissim illusus ab vtroq;, sentiat quid vtriusq; terror & potētia in eū exercere valeat. In præsētia itaq; Algazi illusus, præfato nequā Rotbertus iterū præsentatur, cui arrepto gladio *Dodechinus* inquit; *Abrenūcia legi tuæ, vel morere.* Adhæc Rotbertus: *Omnibus operib. Satanæ & pōpis eius abrenūcio; pro Christo verò nō renuo:* his verbis profanus furore arreptus, illatione gladii caput Christiani à corpore separauit. Quod deferēdū publicè, iudiciario præconi tradidit; corpus verò ad dilacerādū vulgo proclamāti, munus præoptatū contulit. Quid igitur? Lator capitis ꝑ plateas, & vicos ciuitatis hoc ostēso & diuitib. præsentato, quingētis Bisantiis, & diuersis munerib. exhilaratus, ad ꝓphanū rediit; eiq; pro illato sibi beneficio gratias agēs, flexis genib. medullitus supplicauit, caputq; reddidit. Vnde impius ille ab artifice artis impiæ vas sibi ad potandū auro purissimo gemmisq; præciosis ac mirifico ornatu cōstructū, citissimè fieri imperauit: quo sibi potanti in festiuis solēnitatib. suis posteris signū audaciæ & victoriæ repręsentari valeat. Statimq; *Dodechinus*, electis suæ gentis primatib. internūciis *Algazi* requisiuit, vt ꝓ remuneratiōe verę amicitię, acceptis ab eo *Bisantiorū Sarracenatorū* LX. milib. ꝓmisisset eū carcerē Francorū ingredi, vt omnib. qui in carcere illo erant manu suâ propriâ detruncatis, ipse in effuso sanguine vice obtati balnei potuisset recreari, & vt aquila viuēte renouari: Algazi verò accepto cōsilio, primatib. hoc modo respondit: *Petitionē tanti viri rectā, ac iustissimā esse fateor. Est autē aliud ꝙ prius agēdū intueor, legi & vtilitati nostræ ꝓfuturū, quo peracto, & in his & in aliis tāti amici volūtati & dominio, funditus obsecūdabor. Ne autē vos & ipsū affectus mei cōsilii lateat, hoc vobis attēdendū, & ei referēdū prudētia vestra cōcipiat. Castrū* Hasa, *quod porta introitus & exitus Halapiæ reputatur, nondū habere possumus: Hoc.n. quod Frāci resumptis virib. in nos cōualuerūt, nimis impedit, & præfatū recuperare, & iā recuperata castra ab eorū ingenio & potētia intacta cōseruare. Quod si captiuos quos habemus ex eorū genere nobiles & ignobiles, hoc modo exterminari permiserimus, & in castris recuperādis & in aliis dispēdia solito grauiora profectò patiemur. Et est nobis cōsilium, moliri vtrū captiuorū cōmutatione quoquomodo simulata valeamus, vel in redditione castri, vel in aliis astutū & prouidū ipsorū Regem fallere. Eo etenim viuente, puta, dictum, nos nullatenus illud castrū; sed nec quicquā terræ suæ dominationi subditæ, nisi vi aut ingenio posse habere. Ferendum est itaq; captiuos adhuc viuere, vt prius vltrici manu grauatis horū principibus ac dominatoribus, postea in ipsos ipse Dodechinus retorquēdo, quicquid obtat sitiēti animo satisfaciat.* Hoc audito, reuersi nuncii, audita suo referūt Domino. Laudantq; decens & vtile illud fieri, quod legis stella consulit; his auditis, Dodechinus licet inuitus, fauet tamen & patitur. Vterq; autem territus fugā & exterminio quod

eis contigerat prætermiſsis æquitatibus cæteriſq; negotiis reipub. profuturis; ſolis potationibus inuigilãt: Inter quas noctibus ac diebus horis deſperatis, miſsis ministris cædis, vt oues gregatim captiuos abduci & ante ſe ſiſti faciunt; Quorũ quidam funibus ad ſtipem ſuſpenſi, ſeorſum plexis capitibus, ſurſumq; verſis pedibus, duræ cædis materia, ſagitarum præbẽtur crebris ictibus. Quidã verò pubetenus, quidam vmbilicotenus, & quidam terræ ſpecumentotenus infoſsi, manibus impiorum, vibratis iaculis ſubeunt pro Chriſto lamentabilis vitæ diſcidiũ: Nonnulli equidẽ ſingulis cæſis membris, in vicis & plateis proiiciuntur, tranſeuntibus miræ exactionis ſpectaculum: & quo amplius perfidorum feruebat ebrietas, tanto magis tormentorum creſcebat peruerſitas. Quod ab affectu potationis herili palatii expertum multis innotuit: eo namq; die, quo poſt bellum Algazi in palatio vini furia inebriatus accubuit, omnes vnà quotquot fuerãt Alapiæ Chriſticolæ captiui nominati, ipſius iuſſu ante eum adducti ſunt: Ibi quidem, ante ingreſſum palatii congregato fermè totius ciuitatis populo, eiſdem proclamãtibus ac ſuſpirantibus in affectu optati captiuorum exterminii, traditi ſunt cædi miſerrimæ milites ac pedites XXX. & VII. exterminandi pari cruciamine: Horum in momento corporibus detruncatis, totum porticus pauimentum aulæ regiæ, profluens aſpergit vnda ſanguinis. Tandẽ præter iſtos in exultatione portationis horrificæ, milites vtriuſq; belli, tam proceres quã & alii, corã perfido ſuper pauimentũ apponuntur acerrimè religati; vbi à circumſtantib. illuſi, contumeliis & terroribus affecti, multiſq; alapis, & miſeriarũ ſtimulis impulſi, barbarum & capillorũ euellãtionibus deturpati, pudibundâ nuditate preſſi, ſtrident dentibus, tremunt viſceribus, inhiant cæleſtibus. Ea vice in mundo nihil eis certius quàm ictus gladii imminentes: mente & corpore cruciantur: ſinguli etenim vnus poſt vnũ, coram impio aduocati, ab ipſo verbis internuncii requirũtur: *Quid maluit, aut Chriſticolarum legi abrenunciare; aut illatione ſui gladii in momento acerrimè truncari?* Ab eis autem, veræ fidei cõtrariũ nihil verbis, nihil operis extorquere potuit. Audita itaq; reſponſione procerũ, fidei, ſpei, ac caritatis plena, cum & minas ipſius, & mortem pro Chriſto pati nõ formident; aſſurgit, arrepto gladio profectus in mediũ, in girum deambulando, & toruis luminibus intuẽdo ſingulos: æſtimans ſacerdotẽ eſſe, qui cum captiuis aderat, quendam militem iubet arripi, cuius caput ipſe idẽ manu propria gladio ſuccidit. Reuerſuſq; in girum, in medio captiuorum, enſem deducẽdo ante ora ſingulorum, expetiit Biſantios citiſſimè ſibi porrigi: non vt vellet eos redimi ea vice, ſed quia ebrietate impulſus volebat eos perdere: ſtatimque iubet arripi alium *Arnulfum* nomine, Mariſienſem dapiferũ, magnæ religionis virũ: datoq; gladio Patriarchæ Damaſceno inquit, *percute, percute: ſic decet vtiq*. quo accepto *Archadius* mente compunctus cuidam Amiraldo inquit: *vice mei id honoris legi noſtræ exhibe, vt vir tantus manu tanti militis iam priuetur capite*; ipſoq; decollato, Algazi iterũ accepto gladio venit in medium, non alia intentione niſi vt omnis vna ſimili cæde perdat. Actor verò ſummæ pietatis, id captiuis cõtulit, vt quod peruerſitas illius intẽdebat agere, nutu DEI mutaretur, miſſo ſibi munere. Contigit.n.tunc ex parti *Debeis* regis Arabii, equũ miræ pulchritudinis illuc aduenisse, freno & ſella ac pendulis raræ ac præcioſæ artis ligulis adornatum, ab aure vſq; ad pedis raſulam, auro Arabico gemmiſq; precioſis decoratũ. Quo viſo, proiecto gladio Algazi gaudio permutatus cum primatibus intrat thalamũ, ſeq; induit ornamentis præcio & opere mirifico ſpecialiſſimis: primatib. verò imperat vt captiuos cito cõpellant ad hoc quatenus à ſingulis audiant, quantũ pro redẽptione vitæ ſuæ quiſq; dare valeat: Sic factus, equũ aſcendit ad *Dodechinũ* tendens miniſtrũ Antichriſti: primates verò vicedomini inquirunt à ſingulis, quantũ poſſent redimi. Auditis ſingulorũ præciis ſecundũ maius & minus, totũ inſcribũt cartulis, & his finitis, ad carceres captiui remittuntur. De diuerſis itaq; tormentorũ generibus, quib. captiui carceribus Sarracenorum conterebantur, multa quidẽ miranda ac ſtupẽda haberem deſcribere, & verbis ediſſerere; ſed quia reges, principes, mundiq; aliis potentes, etiã & impotentes, eiuſdẽ cõditionis, eiuſdemq; fidei homines cuius & ipſi ſunt, aliquãdo iuſtè, aliquãdo iniuſtè capiunt, captoſq; pro extorquẽda pecunia diuerſis pœnis, puniũt: & cum pœnæ omne genus mortalium, inſtinctu diabolico, à malis potius, quã à bonis exempla ſumere conſueuerint: vtilius mecum reputo, formam & quantitatẽ tormentorũ tacere quàm exprimere: ne Chriſticolæ Chriſticolis ſimilia inferãt, & in

con-

idinem vertant. Illud verò miraculi, quod captiuis in carcere contigit, eis- npatiēdo, præsentib. & futuris literali memoria pando. Nocte quadā cùm opori membra dedissent: sopori, inquam, qualis haberi poterat in miseria: militi *Sansoni de Bruera* cognomine, per visum innotuit cœlum apertū vi- nde Dominum nostrū Iesum Christum, cum decore & splendore virtutū tate cœli vsq; super carcerē consedisse; ipsumq; Sansonem vt ad eum veni- suis sociis imperando, ter vocasse: & ipsis aduenientibus, dextrū brachium itate carceris vsq; ad finem extendisse, dextroq; pollice intincto oleo & cri- gnum sanctæ Crucis singulorū frōtibus impressisse. Inter quos, ex nomine :os, per visum affuerunt alii, quos cùm Dominus eodē modo non signasset, gatus à Sansone quare eos dimiserit, fertur ei sic respondisse: *Nolo amplius: a- mihi placuerit, cæteros signabo.* Hac visione Sanson excitatus, captiuos fratres media, more solito, ad orandū excitat; eis finitis matutinis laudibus hanc vi- insinuat. Quid singula? Eodē die, omnes signati, & cum ipsis alii, extra portā sunt ad patibulum, vbi princeps sceleris cum primatibus totius Alapiæ digni- estiuali potationi inuigilabat. Quibus visis, magister sceleris exultans prima- inquit, *Intuemini quā redemptione & quo munere liberos milites istos velim ad do- regem suum regredi, & vt singuli à manu mea propria munus suū recipiant vnus post dductus, sicut decet, iam veniat.* Primus itaq; Sanson adductus, ipsius Algazi ma- ipite plexus, martirii munere decoratus cū sanctis regnaturus Domino prę sen- ; idemq; de cæteris XXIV. signatis, verè peractum cōprobatur. Nec id tacendū eor: quòd inter istos, quidā iuuenis extitit decollatus, natus *Aconēsis Vicecomitis*; is corpus, à loco in quo iacebat, virtute ac miraculo Domini, corā cunctis ibi- :xistētibus, ad alium locū se transuexit. Et hoc facto, profanus viribus destitutus effuso sanguine spumās & elisus occidit, toruo genere passionis acerrimè detur- us; ita, inquam, vt os cum aurib us, & aures cum naribus chaos horridum firmas- videretur. Residui itaq; non signati, pulsi, flagellati, & detracti, manibus impio- n sæuissimè ad carcerē remittuntur. Ipse verò *Algazi* manibus suorū in tentorio llocatis, more solito à vino supe ratus in fetore sui ipsius fecis, quindecim dierum icio iacuit, quasi mortuus: & ho c genere passionis turpissimæ, in magnis potatio- bus sæpissimè terebantur. Post hæc autem, cùm non valeat vi, nec ingenio ea vice gem cum Christicolis fallere, à Dodechino & primatibus sumpto consilio, pro- ato castello *Sardonas*, munitisq; suis oppidis à terra captos proceres & quosdam ios imperauit redimi, ac precium redemptionis militibus & seruientibus terram istodituris attribui, donec ipse ad *Merdinum* profectus, ipsius honoris speciale ca- rum, ob Christicolarum detrimentum, Turcomagnorū gentem maiorem solito ongregaret, & redeat. Quid singula? Profectus, tam Turcomagnorum quàm & Arabum gentem præmaximam congregat. Et his congregatis, visa tanta multitu- dine, elatione immēsæ superbiæ arreptus, statuit cum vno *Soldanorum Cherocensium* super regem *Dauid* in * euetiam equitare; vt eo perempto vel heredato liberè & ab- solutè valeret *Hierusalem & Anti*ochiam peremptis Christianis suo dominio sub- dere. Ipsi verò cum superbia equitandi, ira DEI extitit. Eo namq; die, quo Soldanus & ipse Algazi cum sexcentis militibus terrā legis bellaturi intrauerunt: ipse idē Rex *Dauid*, signo sanctæ Crucis præmunitus, habens inter *Medos* & Christianos quater- uiginti milia pugnatorū, factis agminibus inter duos montes densissimis nemorib. insitos, in valle restitit quā, vt fama retulit, super eum hostes ingredi præsumebant. Restitit, & sic locutus est: *Eia, Christi milites si pro lege DEI tuēda legitimè certauerimus, non solū innumerabiles dæmonū satellites, verumetiā ipsos dæmones ex facili superabimus. Est autē consilium quod intueor, si laudatis, nostro honori nostræq; vtilitati profuturū: Hoc vide- licet, vt erectis ad cœlum manibus cunctipotenti DEO promittamus, pro amore ipsius in hoc belli campo ante mori, quàm fugere; & vt fugere nequeamus, etiam si velimus, patētes huius vallis aditus quibus intrauimus, densissimis lignorū struibus constipemus; & cōstanti animo, hostes è proximo in nos certare præsumētes acerrimè percutiamus.* Quid singula? Tāti regis veri & perfectissimi Christiani laudata, probata & perfecta stat sententia. Nec mora, dispositis acieb. singulis Rex ducentos milites Francigenas, quos habebat, ad primos ictus inferēdo anteposuit: statimq; in altera parte vel frōte vallis, cū ingēti homirū clamore, equorū & armorū strepitu cōstipato, sceleratorū vexilla pdeunt ferocissi- ma; & his accedētib. diuersorū instrumētorū sonitu intonāt vndiq; mōtes cū vallib.

Rex autem *Dauid*, tantorum ferocitatem humillimè præstolatur; suosque inuitat virili animo, & consolatur, asserens elatam infidelium multitudinem cooperante virtute sanctæ Crucis, parua manu ac breui posse conteri. Nec multò post visis Christicolis, infinita multitudo spiritu superbiæ exagitata, cum immensis clamoribus in eos irruit: virtute verò Domini inprimis ictibus excæcati, Francorum manibus corruunt in dispersionem effugati. Vt quid singula? perfidi nutu DEI Christicolis & *Medis* vna præbentur cædis materia: & vt serio existentium in conflictu didicimus, in fuga spacio trium dierum habita, corruerunt regali gladio quater centum millia: idemque *Algazi* in capite vulneratus peremptis penè omnibus suis permissione Domini, cum paucis effugatus, inermis & famelicus conductu Regis Arabum repatriauit semimortuus. Sequenti verò anno conualescens ad obsidendum *Sardonas*, quod manu Regis refirmatum fuerat, quotquot potuit militum ac peditum constipatus agminibus, mense Iulio rediit. Quo audito; *Goscelinus Comes Edessanus*, sumto ab Antiocheno Patriarcha consilio, cum suis & Antiochenis bellatoribus ad *Samartanum* profectus est, vt obsidionẽ Sardonas bello dissipet. Quo audito *Rex Hierosolymitanus* cum Hierosolymitanis adueniens, citis gressibus illuc peruenit, ante cuius tentoria è partibus perfidorum milites præludentes aduenerunt, visuri Christicolarum exercitum. Quid vltra? visis Christicolis hostilis ferocitas timore subacta nocte collectis tentoriis & ante se præmissis, castrum lædere desiit. Ipse *Algazi* cum suis Alapiam reuersus est, arreptus genere morbi paralytici; Qui cum nollet istud prodi, simulauit se iterum & in breui, tam Arabum quàm & Parthorum maximam gentem adducturum: quod si esset sui iuris, ardenti animo inuigilasset Christicolarum exterminio. Contigit autem in lectica, qua ferebatur pro honore & impotentia, cum egressione fimi ventris, ipsius sordidam per anum exisse animam, & abstractam infernalium scorpionum vnguibus, corruisse in inferni inferioris ollas plenas diris ignibus, ardentibus, sine fine comburẽtibus & inextinguibilibus: à quo nos liberet ipsius Domini nostri IESV CHRISTI gratia & misericordia, cuius imperio parent omnia cœlestia, terrestria, & infernalia, per seculorum secula, Amen.

EXPLICIVNT ANTIOCHENA BELLA, ACTA A ROTGERIO PRINCIPE ANTIOCHENO, BELLO, QVOD FVLCHERIVS SVPRA IN HVIVS VOLVMINIS EXORDIO DESCRIPSIT.

HISTO-

HISTORIA, QVÆ DICITVR
GESTA DEI PER FRANCOS

edita à venerabili domino GVIBERTO Abbate monasterii S. Mariæ Nouigenti;

INCIPIT EPISTOLA GVIBERTI AD LYSIARDVM SVESSIONENSEM Episcopum.

PATRI ET DOMINO SANCTE SVESSIONENSIS Ecclesiæ Episcopo LYSIARDO, GVIBERTVS perpetuò suæ liberalitati debitor, quidquid dulce & vnicum creditur in affectu:

VM ab amicis mihi sæpe suggereretur aliquibus, quare opusculum præsens proprio non insignirem nomine; hucusq; reppuli, plane veritus piam historiam personæ odibilis fœdare vocabulo. Ratus autem ipsam per se claram præclari hominis titulo posse fieri clariorem, ad te tandem appuli; & operi sui autoris nota depresso, iocundissimum luminare præposui. Cùm enim tuæ vetustissimæ nobilitati, scientia litteralis, serenitas specialis, modestiaq; moralis accederet, DEO *iustè creditur prouisore dispositum, vt tantæ reuerentiæ munus Pontificij dignitas honestaret. Sequens itaq; scedula tuo amplectendo nomine infloretur; quæ ad se quidem incondita, tui cui scribitur amore condiatur; & officij quo præmines, auctoritate firmetur. Non deerant sanè præsules, & alij, quos huius aliorumq; scriptorum meorum notiones, aut etiam oppiniones attigerant: his certè sepositis, ad te summa fuit concurrisse voluntas. In qua tibi est lectione pensandum, quòd si etiam aliquotiens me à vulgari grammatica peregrinari contigerit, idcirco fecerim, quod vitia, immo illud humi serpens eloquium præcedentis corrigebam historiæ. Et villas video, vrbes, ac oppida studiis feruere Grammaticæ: vnde à veteribus historicis noluissem si facultas suppeteret discrepare. Pensa deniq; quod inter rei familiaris curas, & crebras auditiones causarum, dictandi mihi, immò quod grauius est, translatandi æstuabat intentio: & dum diuersa, non sine mordaci importunitate foris audire compellerer, stabiliter intus quæ orsus fueram cepta tenere cogebar. Longè alia, quàm in* expositionibus Geneseos, *vel aliis opusculis tractatoriis me vsum stilo, nemo miretur: decet enim licetq; prorsus operosa historiam verborum elegantia coornari; sacri autem eloquii misteria non garrulitate Poetica, sed Ecclesiastica simplicitate tractari. Id ergo peto gratè suscipias, & pro perenni tui nominis monimento retineas.*

EXPLICIT EPISTOLA.

INCIPIT PRÆFATIO SEQVENTIS HISTORIÆ.

AD præsentis opusculi executionem multum mihi præbuit ausum, non scientiæ literalis, cuius apud me constat forma pertenuis, ulla securitas, sed historiæ spiritualis autoritas. Quam enim certum semper tenui solo DEI *numine, & per quos voluit consummatam, eam non dubium habui per quos etiam rudes ipse voluerit conscribendam. Qui enim eos per tot difficultates traduxit itinerum, qui succidit ante ipsos, tot excrementa bellorum, dubitare non valui, quod rei gestæ mihi, quibus sibi placeret modis, inderet veritatem; nec negaret competentium ordini ornamenta dictorum. Erat siquidem eadem historia, sed verbis contexta plus æquo simplicibus, & quæ multotiens grammaticæ naturas excederet, lectoremq; vapidi insipiditate sermonis sæpius examinare valeret. Ea planè minus eruditis, nec de locutionis qualitate curantibus, ob illius nouæ relationis amorem satis oportuna videtur; nec aliter quàm illi sentiunt, ab auctore dici debuisse putatur. His autem quibus pabulum eloquentiæ estimatur honestas, dum ea minus aptè dicta perpendunt, vbi narrationis dinoscitur expedire comitas; & prolata succinctè, vbi facundiæ* paregorizantis *decuit laciniosa varietas, dum susceptæ materiei seriem nudo procedere vestigio vident, iuxta* Poetæ *sensum, aut dormitant, aut rident: quin etiam, malæ præsumptæ orationi, quam longè diuerso oportuisse cantari modo considerant, inuident. Pro statu planè casuum sermo coaptari debet orantium: vt verborum acrimoniâ, bellica facta ferantur; quæ ad diuina pertinent, gradu temperatiore ducantur. Qua gemina, si facultas mihi suppeteret, formâ, in huius stadio operis excurrisse debueram: vt & facinorum suorum insignia nequaquam verbis recitata disparibus insolens Gradiuus agnosceret, & numquam grauitatis sibi inditæ tonum, cum de pietate res agitur, modestia Mercurialis excederet. Quæ licet ex sententia adimplere nequiuerim, benè tamen ab alio gesta plurima ex parte approbare nec minus probare didicerim. Ergo alienorum iudiciorum, valde temerarius, (sed ex fidei amore) & impudens, me fateor incidisse discrimina: quia dum corrigendi voto, hæc me compererint attigisse studia, fortaßis secunda deterius apprætiari poterunt, quàm priora. Cùm enim paßim videamus feruere* Grammaticam, *& quibusq; vilißimis præ numerositate scolarum hanc patere nouerimus disciplinam, horrori fuit, & si non vti debuimus, vel vti potuimus, hanc nostri gloriam temporis non scribere: immò reliquisse sub inconditi scabredine sermonis historiam, videram, his Dominum diebus quàm fecerit à seculo, mirabiliora gessisse; gemmamq; huiusmodi extremo diuersari in puluere: tantiq; contemptus impatiens, curaui quibus potui eloquiis, id omni carius auro, quod neglectui tradebatur, absoluere. Nec id solo præsumptiuè, instinctu egi meo, sed sua aliquibus petitione, huic adnitētib. fideliter voto. Quidam sanè, prosa vt scriberem; metro autē id fieri, pleriq; rogabant: quoniam talis me studii in primæuo rudimenta celebrasse satius iusto, compererant. At ego iuuentute, gradu, experientiaq; prouectior, nō id verbis plausilibus, non versuum crepitibus enuntiandum rebar, sed maiori, si dicere audeam, quàm omnes belli Iudaici historias maturitate dignum digeri, si esset cui* DEVS *copiam super hac re tribueret, arbitrabar. Nec diffiteor me post Iherosolymæ captionem, ex quo illi, qui tantæ interfuerant expeditioni redire cœperunt, adscri-*

bendum

bendum ea animum appulisse; sed quia quarundam circa istud importunitatum obices adstiterant, distulisse. Sed quia, DEO permittente, nescio si volente, voluntati meæ constat oblata facultas, in id quod piè affectaueram fortasse à cunctis ridendus, incessi, cachinos ac triscuria prætergrediens aliquorum, dum modo diuturni eruptioni conceptus quacunque delatratione sategerim. Et si sit qui rideat, non tamen iuxta posse gerenti ac sanum intendenti detrahat; nec meis præproperè næuum dictis inurat, sed si penitus aspernatur, posthabita lite verbôrum, ipse malè perorata rescribens, exempla dictandi præbeat. Porrò si quis aliquid subobscurè dictum causetur, notam sibi hebitudinis infligere vereatur: cùm pro certo nouerim, quòd ex his quæ in subiecto libro dixerim, nemini in litteris exercitato iustè quæstionem mouerim. Corrigendum igitur, nescio an corrumpendum, historiæ ipsius aggressurus exemplar, primò causas & necessitates quæ huius occursum expeditionis vrgebant, sicut audieram, proposui referendas; & sic, occasionibus præmonstratis, res demum attexere gestas. Quorum tenorem, ab illo priori quem prosequor auctore, multa varietate prolatum, ab eis qui eidem interfuerant viæ, edidici. Eà sanè quæ ferebantur in libro, contuli crebrius cum ipsorum qui facta viderant verbo; & proculdubio expertus sum, quia neutrum discreparet ab altero: quæ autem addiderim, aut ab his qui videre didicerim, aut per me ipsum agnouerim. Quòd si quippiam aliter dictum quàm se res habet, constiterit, in cassum fateor mendacii mihi probra callidus deprehensor obiecerit, cùm me fallendi desiderio nulla dixisse, sub DEI testimonio scire possit. Quid enim mirum si fallimur, dum aliena facta referimus, cum nos ne nostræ ipsorum quidem cogitationes, ac opera, non dico verbis exprimere, sed ne colligere tacita saltem mente possimus? Quid de intentionibus loquar, quæ adeò latere plerumque probantur, vt vix ab ipso interioris hominis acumine discernantur? Non est igitur seuerius arguendum, si ignorãter in verba prolabimur: sed illud est inremissibili censura terendum, cùm falsitas ex industria deceptionis, vel cuiuspiã subornationis voto contexitur. Porrò de nominibus hominum, prouinciarum & vrbium, multa mihi est difficultas ingenita: dum enim quædam, quorum attigerim notionem, malè ab illo auctore expressa cognosco; remota quælibet, eoque magis incognita, eadem prauitate enuntiata non dubito. Verbi gratia: Turcos, cotidiano increpitamus strepitu; Corozaniam, quiddam noui nominis vocitamus: vbi vocabulorum vetustas quoniam penè prorsus obliterata delituit, antiquitate omni, etiam si ad integrum patuisset amota, nihil nisi quod publicè cantitatur dicere libuit. Si enim Parthos, vt aliqui sentiunt, non Turcos, Caucasum, non Corozaniam ponerem, quasi sectando autentica, obscurus fierem: meque illis qui de propriis regionum nominibus certant carpendum exponerem. Et maximè illud attendo, quia sicut in his prouintiis, terras nouis constat vocabulis insignitas, itidem immutari non dubitamus & exteras. Namque si ea, quæ olim Neustria, modo Northmannia appellatur; & quæ Austria, nunc Lotharingia pro aliquibus accidentiis nuncupatur: idem apud Orientales quomodo fieri non credatur? Vt asserunt plane quidam, ipsa quondam Memphis Ægiptia, Babilonia nunc dicitur. Vulgari itaque modo malui enuntiare aliqua, quàm obscurari aut contendere ponendo diuersa. De nomine autem Podiensis Episcopi diu hæsi; vix in huius operis fine edidici: non enim in meo habebatur exemplari. Parcat quoque Lector meæ sermonis incuriæ; indubiè sciens, quia quæ habuerim scribendi, eadem mihi fuerint momenta dictandi: nec ceris

emendanda diligenter, excepi; sed vti præstò est, fœdè delatrata, membranis apposui. Nomen autem indidi quod arrogantia careat, gentisque honori proficiat: scilicet DEI GESTA PER FRANCOS.

EXPLICIT PRÆFATIO HISTORIÆ QVÆ DICITVR DEI GESTA PER FRANCOS, editæ à Venerabili Domno Guiberto Abbate Monasterii sanctæ Mariæ Nouigenti, quod situm est sub castro Cociaco, in pago Laudunensi.

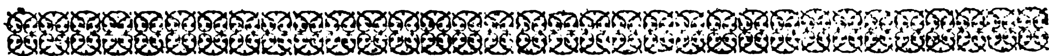

INCIPIT LIBER PRIMVS HISTORIÆ HIEROSOLYMITANÆ.

QVORVMDAM mortalium vitiosè aliquotiens, sed non semper, moribus constat inolitum, vt modernorum facta vituperent, præterita secla sustollant. Et quidem laudanda fuit veterum modestiæ contemperata felicitas, & retractatione consilii moderata viuacitas: sed nemini discreto, qualicumque virtuti nostrę, secularis eorum fuerit vllo modo anteferenda prosperitas. Etsi enim in antiquis virtus defecata præminuit; tamen in nobis, in quos licet seculorum finis deuenerit, dos naturæ nequaquam prorsus extabuit. Prædicantur meritò pro hominum nouitate, priscis acta temporibus: sed multo iustius efferri digna sunt, quę mundo prolabente in senium, peraguntur vtiliter à rudibus. Regna quondam extera, bellis suspiramus insignita potentibus: stragem *Philippicam*, & vbique inclemētem, non sine continuâ sanguinis effusione victoriam, suspicimus: *Alexandri* rabiem de camino Macedonum ad totius Orientis exitia emergentem, tonantibus eloquiis pensitamus: *Xersis* in Thermopilas, *Darii* in Alexandrum copias, cum execrabili infinitarum gentium digladiatione metimur. *Chaldaicam* superbiam; *Argiuam* acrimoniam; *Ægiptiorum* spurcitiam, instabilemque *Asiam*; *Pompei Trogi* & auctorum disquisitione sublimium miramur. Prima *Romanorum* instituta; sub communis vtilitatis censurâ; & Imperii propagatione complectimur. Et tamen, si horum omnium ad purum discutiatur essentia, non modò apud probos quoslibet laudabilis ipsorum habetur audacia: sed meritò patet infamiæ pertinax belligerandi, sine vlla ratione, pro sola dominandi libidine, vecordia. Respiciamus ergo, immo resipiscamus, ad huius quas despicimus æui fæculentas, vt sic dixerim, fæces, & minimum digitū nostrum, patrum quos plus æquo extollimus, nostrorum dorsis grossiorem, iuxta illud fatui Regis dictum, repperire poterimus. Si enim prælia Gentilium, & regna multo armorum labore peruasa perpendimus, nullas eorum vires, nulla prorsus exercitia nostris, per DEI gratiam, æquiparanda censebimus. Si DEVM in Iudaico populo magnificatū audiuimus; IHESVM CHRISTVM, sicut heri apud antiquos, ita & hodie apud modernos, esse & valere certis experimentis agnouimus. Reges, Duces, Dictatores, ac Consules vspiam pugnaturi populorum examina conflauerunt; & edictis potentibus, vndecunque gentium, numerosos exercitus contraxerunt. Hii tamen, hii coeunt hominum terroribus acti. Quid de illis dicam, qui sine domino, sine principe, solo videlicet DEO impulsore, non modò extra natalem prouinciam, extra etiam originale regnum; verùm quoque extra multitudinem interiacentium nationum progressi atq; linguarum, de extremis Oceani Britannici finibus, vsque ad totius terræ meditullium castrorum suorū acies produxêre? De noua & incomparabili *Iherosolimitanæ* expeditionis victoria loquimur, cuius tanta erga eos qui non desipiunt existit gloria, vt nostra, quod nulla pręterita meruerunt, tali titulo iubilemus insigniri tempora. Hoc nostros aggredi, non inanis famæ, non pecuniarum, non dilatandi limitis coëgit ambitio: quibus occasionibus innituntur aut nisi sunt penè omnes, qui contra quoslibet arma mouent, siue mouerunt. Quibus illud poëticum opportunè dicitur:

Quis furor ô Ciues, quæ tanta licentia ferri,
Gentibus inuisis proprium præbere cruorem? &
Bella geri placuit, nullos habitura triumphos.

Si enim

Si enim pro libertate tuēda; aut pro publica re defendenda sumerent causam, excusationem vtique prætendere possent honestā. Vbi autem aut Barbararum gentiū, aut metuitur Gentilitatis incursus, ab armorum iure nullus debet miles arceri: & si ista defuerint, pro sola sanctæ Ecclesiæ tuitione cōsueuerunt quā legitimè bella tractari. At quoniam in omnium animis hæc pia desinit intentio; & habēdi cunctorum peruasit corda libido, instituit nostro tempore prælia sancta DEVS, vt ordo Equestris & vulgus oberrans, qui vetustæ Paganitatis exemplo in mutuas versabantur cædes, nouum repperirent salutis promerēdæ genus: vt nec funditus electa (vti fieri assolet) monastica conuersatione, seu religiosa quamlibet professione, seculum relinquere cogerentur; sed sub consueta licentia & habitu, ex suo ipsorum officio, DEI aliquatenus gratiam consequerentur. DEO ergo incentore, motas audiuimus nationes, & ad omnia necessitudinū affectionumque genera præcordiales aditus prædurantes, tanta auiditate ad Christiani nominis hostes euertendos exiliū petere; orbemque Latinum, notitias etiā terrarum excedere, quanta neminem alacritate viderimus aut epulas aut dies festos adire. Honores amplissimi, castellorum & vrbiū dominia spernebantur; vxores pulcherrimæ quasi quiddā tabidum vilescebant; omni gemma quondā gratiores promiscui sexus pignorum fastidiebātur aspectus; & ad quod mortaliū nullus aut vrgere imperio potuisset, aut suasione propellere, ad id subita mentium demutatarum obstinatione ferebantur. Non erat Ecclesiasticæ cuiquam personæ necessariū; vt ad excitandos pro hoc ipso populos in Ecclesiis declamaret: cum alter alteri non minus monitis quàm exēplo domi forisque profectionis vota clamaret. Ardebant studia singulorum: & tanta illis facultas videbatur illud iter ineundi quibus nullæ sumptuum copiæ suppetebant, quāta illis quibus ingens possessionū venditio, aut thesauri repositi opulentissimum viaticum conuehebāt. Videres dictum Salomonis euidenter illud impleri: ***Regem locusta non habet, & egreditur vniuersa per turmas suas.*** Prou. 30, 27. Hæc locusta nullū bonæ operationis saltum dederat, quandiu longæ iniquitatis congelatione torpuerat; at vbi solis iustitiæ feruor incanduit, genuinæ illicò trāsmigrationis euolatione prosiliit: dum de patris domo ac cognatione digreditur; & per sanctæ intentionis assumptionem moribus immutatur. Ipsa regem non habuit: quia quæq; fidelis anima omni ducatu, præter solius DEI caruit, dū illius se contubernalem æstimat, eumque præuium sibi esse nō dubitat, cuius voluntate & instinctu se cœpisse, quem in egestatibus solatio sibi futurum coniubilat. Sed quæ est quæ egreditur vniuersitas, nisi illa, quæ ad vnum idemque appetendum numerosissimarum plebium corda vertit simplicitas? Cum solam quasi specialiter ***Francorum*** gentem super hac re commonitorium Apostolicæ sedis attigerit, quæ gens Christiano sub iure agens non ilicò turmas edidit; & dum pensant se DEO eandem fidem debere quam Franci, Francorum quibus possunt viribus, nituntur & ambiunt communicare discrimini? Videres ***Scotorum*** apud se ferocium, alias imbellium, cuneos crure intecto, hispida clamide, ex humeris dependente psitarcia, de finibus vliginosis allabi; & quibus ridicula quantum ad nos forent arma copiosa, suæ fidei ac deuotionis nobis auxilia præsentare. Testor DEVM me audisse, nescio cuius Barbaræ gentis homines ad nostri portum maris appulsos, quorum sermo adeò habebatur incognitus, vt lingua vacāte, digitorum super digitos transuersione crucis signa prætenderent; hisque indiciis, quod nequibant vocibus, se fidei causa proficisci monstrarent. Sed de his suo loco vberiori forsitan circumlocutione tractabimus: nunc de ***Iherosolymitana*** vel ***Orientalis*** statu, qui tunc erat, Ecclesiæ aliquantisper agamus.

II. A temporibus fidelis ***Helenæ***, Constantini Principis matris, per loca dominiorū & suppliciorū vestigiis insignita, basilicæ sunt, per eandem Augustam, & ministeria digna basilicis instituta. Quæ institutionis ordinē post decessum præfatorū, per Romani imperii successiones, diuturnis temporibus, Ecclesiastica historia docente, comperimus perdurasse. Orientalium autem fides, cum semper nutabunda constiterit, & rerum molitione nouarum mutabilis & vagabunda fuerit, semper à regula veræ credulitatis exorbitans, ab antiquorum patrum auctoritate desciuit. Ipsi planè homines, pro aëris & cœli cui innati sunt puritate, cùm sint leuioris corpulentiæ, & idcirco alacrioris ingenii, multis & inutilibus commentis solent radio suæ perspicacitatis abuti: & dum maiorum siue coæuorum suorum despiciunt obtemperare magiste-

Psal. 63, 6. rio scrutati sunt iniquitates; *defecerunt scrutantes scrutinio.* Inde hæreses & pestium variarum genera portentuosa: quarum tanta pernities & inextricabilis extitit labirintus, vt veprium vel etiam vrticarum feratior vspiam fieri nequaquam incultissima possit humus. Omnium hæreseon cathalogi perlegantur: libri antiquorum scripti aduersus hæreticos recenseantur, mirabor si præter Orientem & Affricam, vix aliqui sub Latino orbe cernentur. *Pelagium*, nisi fallor, Britonem hæreticum nescio quo legerim; sed illorum vel erroneos, vel errores colligere neminem vnquam potuisse crediderim. Ipsi fuerunt terra in suorum maledicta magistrorum opere, spinas & tribulos germinans operantibus se. Ex Alexandria *Arrius*, ex Perside *Manis* emersit. Alterius rabies sanctæ Ecclesiæ vestem, maculam aut rugam non habentem, tanta scidit atque cruentauit instantia, vt eius consideratione, breuior penitus tempore, locis contractior æstimetur persecutio *Deciana*: vtpote cui post Græciam, plenissimè succubuerunt Hispania, Illiricum, & Africa: Alterius fabulæ, & si ridendæ, argutissimorum etiam virorum longè lateque obtuderunt quasi præstigiis quibusdam acumina. Quid *Eunomios, Euticetes, Nestoriosq́*, loquar? mõstrorum millia texam? Quorum aduersus nostros tam pertinax vecordia fuit, adeoque difficilis victoria prouenit, vt viderentur hæreses non gladiis sed fustibus decollari. Recolamus veteres de originibus Regnorũ historias, & garriamus super ridiculo statu Regum; & Asiaticam leuitatem, super subita Principum destitutione ac restitutione miremur. Qui ergo doceri de eorum fœda mobilitate desiderat, rotabundos in regnis alternantesque Antiochos, Demetriosque recenseat: & quem hodie florentissimũ viderit imperio, gentium facilitas subditarũ eum non modo à fascibus, verum naturali cras exulem disperget à solo. Vnde hæc ipsorũ, & in actu seculari, & in Christiana professione nugacitas, ad hoc vsque tempus in tantum viguit, vt neque in Eucharistiæ confectione, neque in Apostolicæ sedis subiectione penè quicquam illis commune nobiscum sit. Sed si illud, quod de *panibus fermentatis sacramenta conficiunt*, conuenienti aut vero simili ratiocinatione defenditur: quia, quod recta cum fide geritur, materialis fermenti admixtione nõ læditur; & quod veteribus cæremoniis Dominus finem ponens; postquam cum azimis agnum comedit, de eodem pane, quia alius non aderat, nec secundum legem quã implebat, induci tunc poterat, Corporis sui Sacramẽta contradidit, azimorum illatio, quæ tunc affuit necessitati, non eis videtur ad institutionem pertinere misterii: sicut buccellæ intinctio, non sacramenti peragendi, sed Iudæ proditoris fuit ostensio: si, inquã, ista aut quælibet alia aut falsò aut veraciter obtendi possunt, quid de *Spiritu sancto* dicturi sunt, qui adhuc eum secundùm reliquias hæreseos Arrianæ, minorem Patre & Filio profana mente cõtendunt? Cum ab institutis paternorum Canonum, & ab Occidẽtalis Ecclesiæ pio ritu, sensu ac multimoda actione discordent, hunc dampnationis suæ adiecerunt cumulum, vt claudicare perhibeant, inflicta ei propriæ naturæ inæqualitate, DEVM. Si enim ex Filii DEI præcepto, IN PATRIS ET FILII ET SPIRITVS SANCTI nomine baptizandum est: & hoc idcirco, quia hæc tria vnus DEVS est: quicquid in his tribus asseritur minus alter-Psal. 67, 33. utro, DEVS profecto non est. Talium ergo congregatio taurorum inter vaccas populorum, excluserunt etiam nunc eos qui probati sunt argento, dum quidã nostratium, hac Græcorum altercatione citati, clarissimos de *Sancti Spiritus processione* ediderunt libros. At quoniam offendiculum ponit DEVS coram his qui voluntariè peccant, terra eorum ipsos sui habitatores euomuit, dum primò fiunt à notitia veræ credulitatis exsortes; ac meritò deinde ac iure, omnis suæ terrenæ possessionis extorres. Dum enim à Trinitatis fide desciscunt, vt adhuc sordescant qui in sordibus sunt, paulatim vsque ad extrema suscipiendæ Gentilitatis detrimenta venerunt; & procedente pœna peccati, alienigenis inruentibus, etiam solum patriæ amiserunt: aut si quempiam ibidẽ remanere contigit, externis indigenæ sese sub tributi redibitionibus subdiderunt. Prædicatissimæ nobilitatis vrbes *Antiochia, Iherusalem* ac *Nicæa*; etiam Prouinciæ, *Syria, Palestina* & *Græcia*, è quibus nouæ gratiæ seminaria pullularunt, abortiuis florentibus Italis, Gallis, Britonibus ab interno virore radicitus defecerunt. Taceo quod in ipsis, vt ita dixerim, quisquiliis Ecclesiarum tantæ abusiones inoleuerunt, vt in plerisque illorum regionibus, nemo ad presbiterium pro-1. Tim. 3, 2. uehatur, nisi primò coniugium sortiatur; vt de vnius vxoris viro, qui eligendus est,

Apostoli

Apostoli sententia compleatur: cùm idem dictum non de eo qui habeat & vtatur, *sed de eo* qui habuerit habitamque dimiserit, constantissimè Occidentalis Ecclesiæ auctoritate firmetur. Taceo quoque, contra consuetudinem Latinam, marium fœminarumque, dignitatis etiam Christianę personas indifferenter emi, ac si bruta animalia, distrahi; & longius à patria ad crudelitatis augmẽtum, vt gentilium fiant mancipia, vendendas emitti. His denique omnibus præponderare videtur, quod Imperiali apud eosdem constat generaliter lege sancitum: quod de omnium videlicet filiabus, concessa passim quasi pro iusto licentia, assumi debeant subituræ prostibulum. Verbi gratia: Ecce quis habet tres aut quatuor filias, vna earum ad lupanar exponitur; & de eo ipso tam putenti lucro, quod infelicium illarum est passione quæsitum, pars nescio quota miseri Imperatoris defertur ad fiscum; pars in sumptus eius quæ turpiter id meruit, retinetur. Ecce clamor in Domini Sabaoth aures nimis truculenter ascendens. Præterea sacerdotes quibus est sacramẽta diuina tractare commissum, Dominicum corpus post prandia in locis, vt audiui, plerisque conficiunt; & ieiuno cuilibet absumendum porrigunt. Dum his & aliis similibus malitiarum modis exerrant, dum in suis adinuentionibus eunt, nouum constituit DEVS super eos legislatorem: *vt sciant gentes quoniam homines sunt*. Et dum termi- Psalm.9,21
nos patrum suorum scienter transgrediuntur, ad hoc meritò deuoluti sunt, vt pecoribus facti petulantiores, opprobrio habeantur. Sed aliquantisper edisserẽdum est, cùm Christiano cultui aliquando deseruisse noscantur Orientalium nationes, vt in Paganismum redierint, quo tandem auctore nitantur. Plebeia opinio est, III.
quendam fuisse, qui si benè eum exprimo, *Mathomus* nuncupetur, qui quondam eos à Filio & Spiritus sancti prorsus credulitate diduxerit, solius Patris personę, quasi DEO vni & creatori inniti docuerit, IESVM purum hominem dixerit: & vt breuiter eius dogma concludam, circumcisione quidem decreta; totius eis impudicitiæ laxauit habenas. Quem profanũ hominem paruæ multũ antiquitatis existimo; non ob aliud scilicet, nisi quia Ecclesiasticorum doctorum neminem contra eius spurcitiam scripsisse reperio. Cuius mores vitamq; cum nusquã scripta didicerim, quæ à quibusdam disertioribus dici vulgò audiuerim nulli debet esse mirũ, si dicerevelim. Frustra planè ab aliquo, si falsa an vera sint discutiatur, dũ hoc solummodo attendatur, quantus ille magister fuerit, de quo tam nobilium facinorum gloria propagatur. Securus enim quis de eo malè cantat, cuius malignitas quidquid praui dicitur transcendit & superat. *Alexandrinum*, quo nescio tempore, Patri- IV.
archam obiisse constiterat; & vacans, vt assolet, Ecclesia sese multa animorum varietate disciderat; & dum quisque in eam quam affectat personam, liberiori voluntate protrahitur, erga eos qui diuersa sentiunt, acriori seueritate inuehitur. In quem ergo plurimæ consideratio partis incesserat, haud procul inde heremita manebat. Quem, causa eius essentiam comperiendi, scientiam facundiamque noscendi, cùm crebrò quidam eorum argutiores inuiserent, ex eius confabulatione coniiciunt, eum intelligentiam Catholicæ fidei non habere concordem. Quo cognito, confestim penitus ab hominis quam ceperant electione desciscunt; & in maximo mœrore pro sui reprobatione constituunt. Contemptus igitur cum modestia dilaceretur atroci, quoniam non potuit ad id quod ambiebat assurgere, ad Arrii similitudinem meditari secum anxiè cœpit, quo modo effuso quod conceperat perfidiæ veneno ad sui vltionem Catholica passim posset documenta peruertere. Tales namque homines, quorum tota intentio humanæ prona est laudi, letaliter feriuntur, intolerabile rugiunt, si æstimationem suam qualibet senserint occasione imminui. Hac antiquus hostis apud Heremitam suum oportunitate prouisa his miserandum dictis aggreditur: *Si*, inquit, *vis euidens repulsa tua solatium, & multò maius quam Patriarcha valeres habere magisterium, inter eos qui ad te proximè venient nota diligenter iuuenem tali veste, tali vultus & corporis habitudine, tali etiam nomine: hunc animis acrem, tuisq; competentem moribus, ea doctrina quæ cordi tuo adiacet imbue; hunc institutionum tuarum fidissimum auditorem, propagatoremq; tuo magistratu prosequere.* Ille sollicitus hoc oraculo redditus prædicta sibi inter aduentantium cuneos circonspexit insignia; Iuuenemque recognitum affectuosè tenuit, peste qua tabescebat imbuit; & quia pauper erat, & pauperi minus auctoritatis suppetebat, hoc ei statim modo diuitias procurauit. Ditissima quædam mulier viduitatem, obeunte

marito, inciderat: eam sibi nuntio sordidissimus Heremita contraxit, & de coniugii iteratione submonuit. Illa cùm diceret, iuxta suæ statum honestatis non se præstò habere quem duceret; ipse intulit, se sibi aptũ inuenisse prophetã: & eam, si sibi acquiesceret, per eius nuptias felicem omnino victuram. Multa mulierem circumlocutione præstringit; & ad præsens ei futurumque seculum affuturas prophetæ illius prouisiones pollicens, in amorem ipsius quem non nouerat hominis, femineum iecur exporrigit. Spe igitur omnium quæ fierent, & quæ fienda essent præcognitionis inlecta, suo vati coniungitur; & pridem miser *Mathomus*, fortunis vndecunque micantibus, ad inopinatos fasces, forsitan non sine sui ipsius incredibili stupore, prouehitur. At cùm sæpius vtrorumque commercia lecti vnius vrna susciperet, Propheta cœpit egregius morbo epileusię, quem *caducum* vulgò dicimus, aliquotiens acriter, prophetissa cernente, vexari; & euersis obtutibus, facie tabida, labiis spumantibus, dentium eius stridoribus ipsa terreri. Insperato hoc euentu perterrita, recurrit ad solitarium; quodque sibi accidit causatur infortunium: & animi prorsus ægritudine consternata, præobtare sibi fatetur interitum, quam execrabile arreptitii subire coniugium. Innumeris itaque querimoniarum modis Heremitæ improperat, nequam sibi præbuisse consilium. At ille cùm incõparabili præmunitus esset astutia: *Desipis*, inquit, *fatua; dum id quod est claritatis & gloriæ, tu tuæ ascribis iniuriæ. An nescis, improuida; quia quotienscumque prophetarum mentibus* DEVS *inlabitur, tota corporis humani massa concutitur, quia ferre non præualet carnis infirmitas, cum ei se applicat diuina maiestas? Resipisce tandem, ne insolitis visionibus expauescas, beatasque sancti hominis tortiones gratanter attende, præsertim cum eum tunc virtus spiritualis instituat, super his omnibus quæ sciri & fieri in futurum à vobis expediat.* His feminea leuitas releuata sermonibus, totum iam non modò tolerabile, sed etiam sacrosanctum & spectabile arbitrabatur, quicquid prius fœdum ac despicabile putabatur. Interea per hæreticum Heremitam ad prophana dogmata homo ille, Diaboli fistulâ, imbuebatur; & ipsius quaquauersum præeunte præconio, propheta ab vniuersis creditur. Cumque iam longè lateque in omnium opinionibus fama proficiente, claresceret; & suis documentis circumiacentiũ ac remotarum prouinciarum accliues populos conspexisset; communicato cum suo doctore consilio, legem scripsit, vbi suis sequacibus totius turpitudinis, per quod magis traherentur, frena remisit. Quo facto, infinitæ multitudinis vulgus aggregat: & vt magis vaga corda præmissa religione deciperet, triduo eis ieiunare imperat; & vt DEVM attentè postulent pro legis acceptione sollicitat. Hoc etiã eis signum dat: quia si DEO sibi legem dare placuerit, more eis insolito, & per manum de qua non speratur dabit. Interim *vaccam* habebat, quam ita manui suæ assuefecerat, vt quotienscumque aut eius vocem audiret vel videret præsentiam, vix eam vis vlla teneret, quin ad eum intolerabili quadam auiditate concurreret. Factum igitur libellum cornibus animalis circumligat, & in tentorio quo versabatur illud occultat. Tertio denique die super omnem qui conuenerat populum eminens, tribunal ascendit, & declamare productis vocibus ad populum cœpit. Quæ cum, vt ita dixerim, summa aure verborum sonum attigisset, è tentorio subteriacenti confestim egreditur, & per medias coadunatarum gentium turmas, volumine cornibus imposito, ad pedes loquentis quasi congratulatura vacca contendit. Mirantur omnes, raptim volumen euoluitur, anhelanti turbæ exponitur; petulantia turpi lege permissa, gaudenter excipitur. Quid plura? oblati libri miraculum centuplicatis fauoribus celebratur. Propagatur vbique gentium quasi cœlitus veniens; indifferenter coeundi noua licentia; & quanto magis pollutionum concessarum exuberat copia, tanto magis tacito fœditatis nomine DEI remissiora tempora indulgentis prædicatur gratia. Tota Christianitatis censura conuitiis mille dampnatur: & quicquid olim honestatis ac vigoris ex Euangeliorũ tenore constiterat, crudelis vocatur acerbitas: at præceptum quod vacca detulit, generalis appellatur, & ipsa solum à DEO commendata libertas. Non *Moysi* antiquitas, non Catholica nouitas reputatur: quidquid ante legem, sub lege, quicquid sub gratia, inexpiabili falsitate
Psal. 147, 9 notatur: & vt Psalmo minus congruè vtar, *Deum non fecisse taliter omni nationi*; & iudicia sua nulli à seculo alii manifestasse, cantatur. Profusior libidinis adimplendæ facultas, & bestialem iam superans appetitum, nõ coniugiorum iam, sed scortorum numero-

numerositate voluptas, procreandorum liberorum superficie palliatur. Sed dum in his quæ quasi visualia sunt, nequaquam fluxus naturæ restringitur; vsque ad ea quæ non conueniunt, nec nominari in nobis debent, brutis etiam pecoribus inexperta, concurritur. Huius nefariæ institutionis obscuritas Christianum tunc nomen obtexit; & adhuc pertinētia penè vniuersi, Affricæ, Ægypti, Æthiopiæ, Lybiæ, & iuxta nos Hispaniæ remotissimos sinus oblitterat. Sed hunc tantum tamque mirificum legislatorem quis exitus de medio tulerit, dicendum est. Cum subitaneo ictu epilenticos sæpè corrueret, quo eum superius diximus laborare, accidit semel dum solus obambulat, vt morbo elisus eodem, caderet; & inuentus, dum ipsa passione torquetur, à porcis, in tantum discerpitur, vt nullæ eius præter talos reliquiæ inuenirentur. Ecce legifer optimus, dum Epicureum, quem veri Stoici, CHRISTI scilicet cultores, occiderant, porcum resuscitare molitur, immo prorsus resuscitat, porcus ipse porcis deuorandus exponitur: vt obscœnitatis magisterium obscœnissimo, uti conuenit, fine concludat. Talos iure reliquit, quia perfidiæ, ac turpitudinis vestigia, deceptis miserabiliter animabus infixit. Cuius talorum titulo exegimus tetrastichum iuxta Poetam *ære perennius, Regaliq; situ piramidum altius*: vt vir egregius omni iam porco felicior cum Poëta eodem dicere valeat: *non omnis moriar, multaq; pars mei vitabit Libitinam*. Quod est:

Manditur ore suum, qui porcum vixerat, huius
Membra beata cluunt, podice fusa suum.

Cum talos ori, tum quod sus fudit odori, Digno qui celebrat cultor honore ferat. Quod si *Manichæorum* sunt vera repurgia sectæ, vt in omni quod comeditur pars quædam maneat commaculata DEI; & dentium comminutione, & stomachi concoctione pars ipsa DEI purgetur; & purgata iam in Angelos cōuertatur, qui ructibus & ventositate extra nos prodire dicantur: sues de huius carnibus pastas, quot credimus Angelos effecisse? Sed omissis iocularibus quæ pro sequacium derisione dicuntur, hoc est insinuandum: quod non eum DEVM, vt aliqui æstimant, opinantur; sed hominem iustum, eundemque patronum, per quem leges diuinæ tradantur. Hunc cœlitus assumptum astruunt; & solos talos relictos ad suorum fidelium monimentum, quos etiam infinita veneratione reuisunt: porcorum vero esum, iusta prorsus ratione, contemnunt, qui morsibus eorum dominum consumpserunt.

IV. Hæ igitur quas supra diximus gentes, postquam per longa tempora, post multas posteritates, error cœptæ Gentilitatis inualuit, cum Palęstinam, tum Iherosolimam ac sepulchrum Domini peruaserunt; Armeniamque, Syriam, partemque Græciæ, penè vsque ad illud mare quod *Brachium sancti Georgii* dicitur, obtinuerunt. Inter omnia Orientis regna *Babilonicum* imperium, ab antiquo præpotentissimum fuit, & regnis quampluribus imperauit: attamen *Parthorum* regnum, quos *Turcos* corrupto nomine vocitamus, in re militari, & equestri elegantia, animi etiam virtute, præpollet; sed terrarum amplitudine minus patet. Imperator itaque *Babilonicus* eas quas præmisimus prouincias magno exercitu occuparat; sed temporis processu, Turcorum emergente copia, Assyriis euictis amiserat. Hii igitur armis viuaciores, & consuetius utentes audacia; dum Constantinopolitanum urgerent imperium, & eidem urbi pene obsidendæ viderentur irrumpere, *Imperator Græcorum* minis eorum frequentibus, & assiduis incursionibus tremefactus, misit in Franciam: scribens *Rothberto* seniori Flandrensium Comiti epistolam: multiplices ei obiectans causas, quibus excitari eius animus posset ad defendendam periclitantem Græciam. Non autem ideò sollicitabat eundem virum, quòd tanto negotio, solius ipsius æstimaret sufficere posse concursum, licet ditissimus esset, & magnam valuisset conflare manum: sed quia nō ignorabat, quod si vir adeò potens idipsum aggrederetur iter, nostræ secum gentis auxilia plurima, pro sola nouitate rei contraheret. Fuit verò Comes isdem, quantum sagax in rebus bellicis, tantum perspicax & facetus in litteris. *Iherosolimam* orationis gratia aliquandò profectus, forsitan *Constantinopolim* peruiam habens, cum ipso est Imperatore locutus, unde & apud eum sumpta maiore fiducia, de adiutoriis est expetendis appulsus. Ipsam autem Epistolam, quam inserere opusculo isti omnino piguit, quædam ibidem dictorum, verbis tamen vestita meis, proferre libuit. *De Ecclesiis quærimonia est, quas siquidem Gētilitas euersa Christianitate tenebat, in quibus equi-*

rum ac mulorum cæterorumq́; animalium catabula construebat. Quod in tantum verum fuit, vt etiam fana sua, quæ Mathomarias vocant inibi instituerent, & infinitæ quoque turpitudinis commercia exercerent, vt non iam Basilicæ, sed meritoria & scænæ fierent. Porro de Catholicorum necibus frustra agerem: cùm mortuis in fide, vita æternalis videretur instare concambium: superstites sub miseri iugo famulatus vitam gererent, ipsis, vt arbitror, mortibus acriorem. Virgines enim fidelium deprehensæ, publicum fieri præcipiebantur scortum: cùm nusquam pudori deferretur ac honestati coniugum. Matres correptæ in conspectu filiarum, multipliciter repetitis diuersorum coitibus, vexabantur: cum filiæ assistentes, carmina præcinere saltando nefaria inter huiusmodi cogerentur. Eadem statim passio, quod dici quidem & dolor & pudor est, reuoluebatur ad filias, quæ etiam fœditas obscœnis infelicium matrum cantionibus ornabatur. Totius denique nominis reuerentia Christiani, prostibulo tradebatur. Cumq́; sexui fœminino, quod tamen excusari poterit, pro competenti natura non parcitur, in masculinum pecualitate transgressa, solutis humanitatum legibus, itur. Vnde, vt vnius execranda & penitus intolerabili auribus maiestate flagitii, illa quæ in mediocres & infimos, desurebat petulantia panderetur, dicit quendam eos abusione Sodomitica interuenisse Episcopum. *Et quomodo præceps, & omnibus omnino vesaniis præferenda libido: quæ semper consilii frontisq́; fugax perpetuo impetu agitur, & quo crebrius extinguitur, eo viuaciori flamma iterato succenditur: erga humana se temperet, quæ brutorum animalium inauditis, & ori Christiano vetitis commixtionibus sordet? Et cùm sit miseris permissa suo ipsorum arbitrio multiplicitas fœminarum, parum est apud eos, nisi & dignitas tantæ spurcitiæ volutabro commaculetur marium. Nec mirum si DEVS exoletam eorum nequitiam, & in clamorem versam impatienter tulerit; tantaq́; funestorum habitatorum execramenta, more antiquo, terra vomuerit.* Cum ergò de Constantinopolitana quam potissimum verebatur, & quæ transito Sancti Georgii Brachio imminebat obsidione, multâ querelâ tractaret, inter cætera intulit: *quod videlicet si non alia subueniendi sibi videretur nobis occasio, saltem propter senos quorum corpora ibidem tumulata habentur Apostolos, ne ab impiis, aut incendio conflagrentur, aut in voragines demergantur, celeberrimam perhibet Ciuitatem omnimoda opitulatione dignissimam.* Et certè nihil verius. Vrbs enim illa, non modò Sanctorum illorum monimentis excellens; sed & auctoris merito & nomine præcluens: præsertim cum ex reuelatione superna, ex vetustissimo oppidulo eam toti mundo spectabilem, Romamque secundam fecerit, vniuersi, si fieri posset, Orbis concursu, & suffragio digna fuit. Sequitur demum post Apostolorum illationem, & dicit *apud se beati Iohannis Baptistæ caput haberi:* quod quamuis falsò dicat: *hodieq́;, ac si viuentis capillis, & cute videatur insigniri.* Quod si verum est, quærendũ apud *Angeriacenses* est Monachos, de cuius Baptistæ Ioannis capite, glorientur: cùm pro certo habeamus; neque duos Ioannes fuisse Baptistas; neque vnum ipsum, quod dici nefas est, fieri potuisse bicipitem. Et considerandus etiam sub hac occasione, plurimus quidem, sed non perniciosus error, qui Gallicanas præcipuè, de Sanctorum corporibus obsedit Ecclesias: Istis illum, illis eundem, seu Martyrem, seu Confessorem se habere iactantibus: cum duo loca non valeat occupare integer vnus. Quod totum contentionis malum inde sumit originem, quod Sancti non permittuntur habere debitæ, & immutabilis sepulturæ quietem. Et plane ex pietate descendisse non ambigo, quod eorum corpora argento operiuntur & auro; sed iam euidenti & nimium turpi auaritiæ militant, & ossium ostensiones, & feretrorum ad pecunias corrogandas circumlationes: quæ omnia desiuissent, si eorum, vti DOMINI IHESV, forti apposito obice immobili clauderentur membra sepulchro. Sed his omissis sequentia attingamus. Præterea adiicit vt *si non tanti cohibitio mali, si non præfatorum Sanctorum ad hoc ipsum eos animaret amor; saltem auri argentiq́;, quorum innumerabiles illic habentur copiæ, cupiditas inliceret.* Infert denique & quiddam bonorum virorum frugalitati incompetens, vt videlicet *præter hæc vniuersa pulcherrimarum fœminarum voluptate trahantur:* quasi Græcarum mulierum species tanta esset, vt Gallicis modo quolibet præferrentur; solaque earum causa Francorum exercitus in Thraciam ageretur. Dum hæc sordidissimus ille Tyrannus ediceret, meminisse debuerat, quod ob hoc ipsum, hæc sibi suisque aduersitas potissimum ingeneret: quia edicto celebri, de pluribus vniuersorum filiabus, vnam per omne imperium suum prostitui iuberet; & fisco proprio lucrum fœdissimæ passionis inferret. Nec minus illud, quod de pluribus filiis, vnum

vnum eunuchizari, data præcepti auctoritate, mandauerit; & corpora marium ademptis viribus eneruia ac effœminata reddiderit, quæ vsibus militiæ iam non habeantur vtilia; immo ad detrimenti cumulum, abscidatur in ipsis propago futura, cuius incrementis sperari valerent contra hostes auxilia. Qui ergo dampnauerit vltrò sua, iam quærere meritò cogitur aliena. Sed attendendum etiam quod is ipse Imperator non ex legitima purpuram successione susceperit: sed cùm de officialibus Palatii sub Principe, qui, nisi fallor, *Michael* vocabatur, esset; & cuidam portioni plurimæ Occidentalium militum præesset, quos excellentiores apud Græcum Imperatorem, & ad eius custodiam magis contiguos ingenita eorum probitas fecit: collecta ex subiectis militibus audacia, nouas res contra ipsum Principem moliri cœpit. Qui Constantinopolitana contra Imperatorem ciuitate persuasa, captum eundem luminibus ilicò feraliter priuat, & in quodam municipio artæ custodiæ mancipat; & iura Imperii totius, expers iuris vsurpat. Qui Francos quidem, ea quam diximus necessitate compulsus expetiit; sed postquam tantæ dignitatis proceres conuenisse adeò instructos modestia & armis, & equites vidit, multitudini multum, sed multo amplius prudentiæ eorum inuidit. Ast vbi ad effectum eorum peruenit intentio, creuit huius contra nostrorum efficaciam inuidentiæ magnitudo: dum post Iherosolimitanam victoriam veretur, ne victricia in se arma retorqueant, præsertim cùm eo potiorem sibi æmulum, inter nationes nequaquam esse didicerant. Auditum tamen nobis constat, ante huius viæ compertum primordia, matrem hunc habuisse sortilegam: quæ sibi sæpe prædiceret, quia ex Francis originem duceret, qui ei Imperium vitamque adimeret. Cuius oraculum ipsis effectibus explere forsitan *Boemundus* affectat: qui tantopere illi insistit, vt sæpenumero cum eodem confligens vertere terga compulerit; & plurimam Prouinciarum eius partem suæ ditioni addixerit. Qui cum genus ex Normannia ducat, quam Franciæ partem esse constat, ob hoc vel maximè Francus habebitur, quia Regis Francorum filiæ coniugio iam potitur.

EXPLICIT LIBER PRIMVS GESTORVM DEI PER FRANCOS.

INCIPIT SECVNDVS.

VRBANVS Papa, ante Papatum *Odo* vocabatur, ex Francis claro germine oriundus, ex territorio & clero Remensi; & existens, vt ferunt, nisi falluntur, Papa primus ex Francis. Is Cluniaci factus ex clerico Monachus, post Abbatem gloriosæ memoriæ qui adiuuit *Hugonem* non multo post rexit officium prioratus: inde proficiente merito, Ciuitati Ostiæ, *Gregorii* septimi Papæ iussu, destinatur Episcopus: ad extremum Apostolicæ sedi præficitur Pontifex summus. Cuius quanta magnanimitas extitit, huius profectionis incentiuo innotuit, quod dum primus ipse præbuit, quonam pacto id fieret, totus mundus obstupuit. Attestatur statui mentis, finis eius splendens miraculis. Defuncto etenim ac sepulto eo, sicut succedens ei *Ostiensis* scripsit Episcopus, cùm plurima signa iam fierent, adstitit quidam sepulchro illius iuuenis; & membrorum dampnum sibi imprecatus est, si per Vrbani merita; qui Odo diceretur, signum vnquam factum fuerit ac fieret. Necdum pedem à loco extulerat, cùm officio sermonis amisso, & altero laterum paralysi intercurrente correpto, postridie, Vrbani virtutum testimonia mortuus ipse perhibuit. Is itaq; vir eximius cùm ab *Alexi* Græcorum principe magnis honoraretur exequiis; & precibus quidem, sed multo propensius generali Christianitatis periculo pulsaretur, quæ quotidianis Gentilium minuebatur incursibus: & Sarracenorum namque inruptionibus Hispanias audiebat sepissimè conturbari. Pro hoc ipso, suæ gentis sollicitaturus homines, commeatum facere destinauit in *Franciam*. Apostolicæ nempe sedis Pontificibus ab antiquo consuetudinarium fuit, si quam sunt passi à finitima gente molestiam, auxilia semper expetere à Francis. *Stephanus* & *Zacharias* Pontifices, vterque sub *Pipino* & *Karolo* Regibus confugium fecit ad ipsos; quorum prior, è Pontificibus sequentem, facta vsque Ticinum expeditione, ecclesiæ suum patrimo-

nium reparando, propriæ sedi restituit: *Desiderium* Regem qui violentiam intulerat, ad eorum quæ diripuerat redditionem sola armorum intentatione coegit. Cæteris enim gentibus erga Beatum Petrum, ergaque pontificalia decreta, timoratiùs humiliusque se habuit gens eadem; nec temeritate, quâ alii assolent, velamen maliciæ arripere contra Deum voluit libertatem. Videmus iam annis emensis pluribus, Teutonicos, immo totius Lotharingiæ regnum, beati Petri eiusque pontificum præceptis, Barbarica quadam obstinatione reniti; & ambientes malle aut diuturno siue sempiterno Anathemati subiacere, quàm subiici. Audiui anno præterito dum cum Archidiacono quodam *Magontino* super sua ipsorum rebellione cōgrederer, quod Regem nostrum cum populo in tantum vilipenderit, ob hoc solum quia Dominum Papam Paschalem cum suis Principibus gratè vbique susceperit, vt eos non modo *Francos*, sed irrisoriè *Francones* vocauerit. Cui inquam: *Si ita eos inertes arbitraris & marcidos, vt celeberrimum vsque in Oceanum Indicum nomen, fœdè garriendo detorqueas, dic mihi ad quos Papa Vrbanus contra Turcos præsidia contracturus diuertit? nonne ad Francos? hii nisi præissent & barbariem vndecumque confluentium gentium viuaci industria & impauidis viribus constrinxissent, Teutonicorum vestrorum, quorum ne nomen quidem ibi sonuit, auxilia nulla fuissent.* hæc ad illum. Fateor verò, & omnibus credibile est, huic tanto, gentem istam Deum reseruasse negotio; præsertim cùm pro certo nouerimus, quia ex quo fidei signum, beato *Remigio* tradente, sumpserunt, nullius vnquam perfidiæ suscipere contagium vel ad horam adquieuerunt; quo vix, aut nullo modo, nationes aliquæ mundæ manserunt. hii sunt qui dum adhuc sub errore gentili positi, Gallorum, sed Christianorum arua pugnaci intentione subigerent, nemini vnquam pro Christi fide aut pœnas intulerunt aut mortem: sed eos quos Romana seueritas ferro ignique punierat, auro argentoque recondidit, gemmis electroque contexit ingenita liberalitas gentis. Nec solum intra se passos, his honoribus contendit ambire: sed & Hispaniis aut Italia seu quibuslibet gentibus aduectos, tantæ desiderio affectionis excoluit, vt martyrum seu confessorum, quos tantopere seruat, amor, & celebrem reddiderit & inlustrem, fideique inremisso tenore donauerit; ad extremum huius Iherosolymitanæ victoriæ triumphis extulerit. Quia enim portauit iugum ab adolescentia, sedebit solitaria: inter omnium videlicet gentium proprietates gens nobilis, prudens, bellicosa, dapsilis, ac nitida. Quibus proprium cum sit nomen, quarumquumque nationum homines, mutuato immo præstito ipsorum agnomine honorantur. Quos enim Britones Anglos, Ligures, si bonis eos moribus videamus, non ilico *Francos homines* appellemus? Sed iam ad proposita redeamus.

II. Papa igitur *Vrbanus* Regni nostri fines ingrediens, tanta vrbium, oppidorum, villarumque lætitia & concursione excipitur, quanto omnium qui aduiuerent memoriis incompertum fuerat, quod aliquando Apostolicæ sedis Antistes in regiones has venisse videretur. Annus itaque incarnati verbi *millesimus nonagesimus septimus* properabat euolui, cum præsul idem, valde frequens accelerauit conuocare Concilium, cui tandem in vrbe *Aruernica*, scolasticissimo omnium præsulum Sidonio gloriosa, dedit locum, cui tamen immutatæ *Claromonti* constat esse vocabulum. Quod fuit tanto celebrius, quanto excellentis & inusitatæ personæ ora cernere, verba audire erat desiderabilius. Illic, præter Episcoporum & Abbatum examina, quos circiter quadringentos, per prominentes ferulas fuisse, aliqui numerauerant, totius Franciæ & appenditium comitatuum literatura confluxit. Erat ibi spectare quàm serena grauitate, ponderosa comitate præsideret, & vt præfati *Sidonii* verbis vtar; quàm *piperata facundia*, ad obiecta quælibet Papa dissertissimus detonaret. Notabatur quanta vir clarissimus modestia tolerabat, suas tumultuosè causas ingerentium, loquacitatem; quàm parum appreciabatur, nisi secundum Deum, cuiuspiam personalitatē.

*A.Dn. 1097.

III. Inde *Philipum* Regem Francorum, cuius trigesimus septimus tunc Regni recensebatur annus: qui propria, *Berta* nomine, vxore relicta, Andegauensis Comitis vxorem sibi, *Bertiadam* vocabulo, deuinxerat, tanta auctoritate excommunicauit, vt intercessiones spectabilium personarum, & multiplicium munerum inlationes contempserit; & quod intra Regni ipsius demorabatur limites non extimuerit. In hoc ipso Concilio, sicuti antequam ab vrbe digrederetur proposuerat, hacque de causa Francos expetiuerat, maximam ad sibi adsistentes concionem habuit; & inter

inter cætera, quæ excessêre memorias auditorum, hac intentione disseruit. Eius enim scientiæ litterali, eloquentiæ cooperabatur agilitas: non enim minor ei videbatur in Latinæ prosecutione locutionis vbertas, quàm forensi cuilibet potest esse in materno sermone pernicitas. Nec altercantium multitudo, obtundebat concionantis ingenium; sed licet prædicabilium Grammaticorum elegantiis ambiretur, & causarum emergentium nebulis offundi videretur, & oratorum superexundare copias, ac sermonum quorumcumque facetias superequitare litterali lucculentia putabatur. His ergo, etsi non verbis, tamen intentionibus vsus est.

Si inter Ecclesias toto orbe diffusas aliæ præ aliis reuerentiam, pro personis locisq, merentur; pro personis, inquam, dum Apostolicis sedibus priuilegia maiora traduntur; pro locis vero, dum Regiis vrbibus eadem quæ personis dignitas, vti est Ciuitas Constantinopolitana, præbetur: Illi potissimum Ecclesiæ deberemus, ex qua gratiam redemptionis & totius originem Christianitatis accepimus. Si enim verum constat quod à Domino dicitur, quia videlicet salus ex Iudæis est; *& Dominum Sabaoth semen nobis reliquisse constat, ne sicut Sodoma simus, & Gomorræ similes fiamus: & semen nostrum CHRISTVS est, in quo salus & omniũ gentium benedictio est: ipsa terra & Ciuitas in qua habitauit & passus est, scripturarum testimonio Sancta vocatur. Si enim hæc terra, DEI hæreditas & Templum sanctum, antequam ibi obambularet ac pateretur Dominus, in sacris & Propheticis paginis legitur: quid sanctitatis, quid reuerentiæ obtinuisse tunc creditur, cùm DEVS maiestatis ibidem incorporatur, nutritur, adolescit, & corporali vegetatione hac illacq perambulat aut gestatur? &, vt cuncta quæ longo verborum gyro narrari possunt, digna breuitate constringam, vbi Filii DEI sanguis, cælo terraq sanctior, effusus est? vbi corpus, pauentibus elementis mortuum, in sepulchro quieuit, quid putamus venerationis emeruit? Si ipso Domino nostro recens interfecto, & à Iudæis adhuc Ciuitate possessâ, Sancta Ciuitas ab Euãgelista vocatur, cum dicitur;* Multa corpora Sanctorum qui dormierant surrexerunt, & venerunt in sanctam Ciuitatem, & apparuerunt multis. *Et à Propheta Isaia dicitur;* Erit sepulchrum eius gloriosum: *cùm ipsi sanctitas, ciuitati semel DEO ipso Sanctificatore per seipsum indita, nullo malo superueniente exinaniri valeat; & eodem modo indiuisibiliter sepulchri gloria constet: summis studiis fratres karissimi, vobis elaborandum est, vt sanctitas ciuitatis, ac sepulchri gloria, quæ Gentilium frequentatione quantum in ipsis est crebrò polluitur; si ad auctorem illius sanctitatis & gloriæ aspiratis, si ea quæ in terra sunt vestigiorum eius signa diligitis, si expetitis: DEO vos præeunte, DEO pro vobis præliante, mundetur. Si Macchabæis olim ad maximam profuit pietatis laudem, quia pro cerimoniis & Templo pugnarunt; & vobis, ô milites Christiani, legitimè conceditur, vt armorum studio libertatem patriæ defendatis: si limina etiam Apostolorum, vel sanctorum quorumlibet, tanto sudore petenda putatis; quid crucem, quid sanguinem, quid monumentum eruere, quid visitare, quid pro his eruendis, animarum precia impendere, detrectatis? Indebita hactenus bella gessistis; in mutuas cædes, vesana aliquotiens tela solius cupiditatis aut superbiæ causa, torsistis: ex quo perpetuos interitus, & certa dampnationis exitia meruistis. Nunc vobis bella proponimus, quæ in se habent gloriosum Martyrii munus; quibus restat præsentis & æternæ laudis titulus. Ponamus modo, in Iherusalem CHRISTVM neq mortuum, nec sepultum, nec ibidem vixisse aliquãdo. Certè, si hæc deessent omnia, solum illud, ad subueniendum Terræ & Ciuitati vos excitare debuerat, quia de Syon exierit lex, & verbum Domini de Iherusalem. Si enim ex Iherosolymitano, quicquid Christianæ prædicationis est fonte manauit: riuuli, quaqua versum toto terrarum orbe dispersi, Catholicæ multitudinis corda retorqueant, vt solerter attendant quid fonti tam inriguo debeant. Si* ad locum vnde exeunt, flumina reuertuntur, vt iterum fluant, *iuxta dictum Salomonis gloriosum, vobis videri debet, si ei loco repurgium possitis impendere, vnde Baptismatis purgamentum, & fidei documentum vos constitit accepisse. Et est vobis præterea summa deliberatione pensandum, si ipsam matrem Ecclesiarum Ecclesiam, vobis elaborantibus, ad Christianitatis cultum reflorere, DEO per vos agente, contigerit, ne forte contra propinqua Antichristi tempora ad fidem partes Orientis aliquas restitui velit. Perspicuum namq est, Antichristum non contra Iudæos, non contra Gentiles bella facturum; sed, iuxta etymologiam sui nominis, Christianos peruasurum. Et, si Antichristus ibidem Christianum neminem, sicuti hodie vix aliquis habetur, inueniat, non erit qui sibi refragetur, aut quem iure peruadat. Iuxta enim Danielem, & Iheronimum Danielis interpretem, fixurus est in Oliueti monte tentoria; & Iherosolymis,* In Dei templo, tanquam sit Deus, *certum est, Apostolo dicente, quod sedeat; & iuxta eundem Prophetam; tres Reges, Ægypti videlicet,*

Marginal notes: IV. (beside the first line of the speech); Ioh. 4. 22. (beside "simus, & Gomorræ"); Matth. 27. 53. (beside "Multa corpora Sanctorum"); Isa. 11, 10. (beside "Erit sepulchrum eius"); Eccles. 1. (beside "flumina reuertuntur"); 2. Thess. 2. 4. (beside "In Dei templo"); Dan. 7, 24. (beside "tres Reges").

Affricæ, ac Aethiopiæ, haud dubium quin pro Christiana fide primos interficiat. Quod quidem nullatenus fieri poterit, nisi, vbi nunc Paganismus est, Christianitas fiat. Si ergo piorum præliorum exercitio studeatis, vt sicut ab Iherosolymis DEI notitiæ seminarium accepistis; ita illic mutuatæ redibitionem gratiæ restituatis; vt per vos nomen Catholicum propagetur, quod Antichristi Antichristianorumq́ perfidiæ refragetur: quis non conicere potest, quod DEVS, qui vniuersorum spem exuberantia virtutis exuperat, per scintillam vestram tantæ paganitatis arundineta consumat, vt Aegiptum, Affricam Aethiopiamq́, quæ à nostræ credulitatis communione desciscunt, intra huius rudimenta legis includat; & homo peccator,
Luc.21,24. filius perditionis aliquos rebelles inueniat? Et ecce Euangelium clamat Iherusalem calcandam à Gentibus, donec impleantur nationum tempora. Bifariã intelligi possunt tempora nationum aut quia Christianis dominatæ sunt ad placitum, & pro suis libidinibus turpitudinum omnium volutabra sectatæ sunt, & in cunctis his nullum obicem habuerunt: tempus enim suum habere dicuntur quibus ad votum cuncta suppetunt, vt est illud:
Ioh.7,6. tempus meum nondum aduenit; tempus autem vestrum semper paratum est: vnde & voluptuosis solet dici, vos habetis tempus vestrum. Aut rursus, tempora nationum sunt plenitudines Gentium, quæ antequam Israël saluus fiat, subintraturæ sunt. Hæc tempora, fratres carissimi, modo forsitan implebuntur, dum per vos, DEO cooperante, Paganorum potentiæ repellentur: & fine seculi iam propinquo, & si gentes desinent conuerti ad Dominum:
2. Thess.2,3. quia iuxta Apostolum, oportet fieri à fide discessionem. Primum tamen necesse est, iuxta Prophetas, ante aduentum Antichristi, in illis partibus, aut per vos, aut per quos DEO placuerit, renouari Christianitatis imperium: vt omnium malorum caput, qui ibidem Regni thronum habiturus est, fidei aliquid contra quod pugnet reperiat nutrimẽtum. Cogitate itaq́ apud vos, quòd vos omnipotens ad hoc fortasse prouideat, quatenus Iherusalem per vos à tanta conculcatione restituat. Rogo, perpendite quibus cordibus gaudia illã poterunt concipi, cum Sanctam Ciuitatem vestro adminiculo viderimus suscitari; & prophetica nostris temporibus, immo oracula diuina, compleri. Moueat memoriam vestram quod voce ipsius Domini ad
Isai.43,5. Ecclesiam dicitur: Ab Oriente adducam semen tuũ, & ab Occidente congregabo te. Semen nostrum DEVS adduxit ab Oriente, quia duplici modo Orientalis illa prouincia edidit primitiua incrementa nobis Ecclesiæ. Sed ab Occidente eam congregat, dum per eos qui vltimi fidei documenta cœperunt, Occidentales scilicet, (quod per vos præstante DEO, fieri posse putamus.) Iherosolymitana dampna restaurat. Si scripturarum vos non excitant dicta, nec nostra vestros animos penetrant monita; excitet saltem vos, eorum qui sancta loca adire desiderant magna miseria. Perpendite eos qui peregrinantur, & per mediterranea illuc vadunt; siquidem opulentiores sunt, quantis redhibitionibus, quantis violentiis subiacent, dum penè per singula miliaria pensiones coguntur, & tributa dependere; per quasq́ Ciuitatis portas, per Ecclesiarum, & templorum ingressus redemptiones exsoluere; ad quasq́ de locis ad loca demigrationes, inflicta qualibet accusatione, ad redemptionem compellere? dare verò munera detrectantes, quomodo Gentilium præfecti consueuerunt, verberibus truculenter vrguere? Quid de his dicturi sumus, qui nihil prorsus habentes nudæ fiducia paupertatis, dum nil præter corpora videntur habere quod perdant, iter illud arripiunt? Dum ab eis pecunia quæ non est, suppliciis intolerandis exigitur; dum callos talorum, ne forte quippiam ibi insuerint, dissecando ac reuellendo rimantur: crudelitas nefandorum ad hoc vsq́ perducitur, vt aurum vel argentum miseros absorbuisse putantes, aut dantes in potum scamonia, vsq́ ad vomitum, vel etiam eruptionem eos vitalium vrgent; vel ferro, quod dici nefas est, discissis ventribus, intestinorum quorumcumq́ inuolucra distendentes, quidquid habet natura secreti, horribili concisione aperiunt. Recolite, precor, eorum milia qui detestabiliter perierunt: & pro sanctis locis agite, vnde vobis pietatis rudimenta venerunt, ante vos, in sua bella mittendos, Christum
V. fore signiferum indubitanter credite, & præcursorem indiuiduum. Perorauerat vir excellentissimus, & omnes qui se ituros vouerant, beati Petri potestate absoluit; eadem, ipsa Apostolica auctoritate firmauit: & signum satis conueniens huius tam honestæ professionis instituit, & veluti cingulum militiæ: vel potius militaturis DEO, passionis Dominicæ stigma tradens, crucis figuram, ex cuiuslibet materiæ panni, tunicis, byrris & palliis iturorum, assui mandauit. Quòd si quis, post huius signi acceptionem, aut post euidentis voti pollicitationem, ab ista beneuolentia, praua pœnitudine, aut aliquorum suorum affectione resiliret, vt exlex perpetuò haberetur omnino præcepit nisi resipisceret; idemque quod omiserat fœdè repeteret. Præterea omnes illos atroci dampnauit anathemate, qui eorũ vxoribus, filiis, aut

aut possessionibus, qui hoc DEI iter aggrederentur, per integrum triennii tempus, molestiam auderent inferre. Ad extremum, cuidam viro omnimodis laudibus efferendo, *Podiensis* vrbis *Episcopo*, cuius nomen doleo quia neque vsquam repperi, nec audiui, curam super eadem expeditione regenda contulit; & vices suas ipsi, super Christiani populi quocumque venirent institutione, commisit: vnde & manus ei, more Apostolorum, datâ pariter benedictione, imposuit. Quod ille quàm sagaciter sit executus, docet mirabilis operis tanti exitus. Terminato VI.
itaque Concilio quod *Claromonti* habitum, citra beati Martini octauas, Nouembri mense consederat, magnus per vniuersas Franciæ partes rumor emanat; & quisque ad quem primo Pontificis præceptum, præuolans fama detulerat, de proponenda *via DEI*, (sic enim Antonomasicè vocabatur) contiguos sibi ac familiares quosque solicitat. Iam Palatinorum Comitum pruriebat intentio; & mediocritas equestrium virorum parturire iam cœperat: cùm ecce, pauperum animositas tantis ad hoc ipsum desideriis aspirauit, vt eorum nemo de censuum paruitate tractaret, de domorum, vinearum, & agrorum congruenti distractione curaret; sed optimos possessionum quæstus, multo pauciori precio venditaret, quàm si eorum quemque ferocissimæ captiuitatis carcer includeret, qui necessitatem celerrimæ redemptionis indiceret. Erat ea tempestate, pro generali defectione, frugum etiam apud ditiores magna penuria; cùm etsi aliquibus passim emenda suppeterent, nulla tamen aut vix aliqua vnde emerentur haberent. Iam inopum greges addidicerant herbarum sponte nascentium victitare radicibus, dum panis rarissimi parcitatem, quæsitarum vndecumque escarum edulio propensiore compensant. Imminebat planè etiam potentiorum obtutibus omnium æstimatione conclamata miseria: & dum singulus quilibet, vulgi minimi per crudelem inediam considerat torsiones, indicta sibi parsimonia magnis elaboratè sudoribus metuit, ne sumptu facili dilapidentur opes. Auarorum sitibunda præcordia, qui tempora lætabantur cruentis arridere fœnoribus, dum modios diu seruatæ frugis intendunt, crebris annorum numerare recursibus pensant, quid superaddere possint, ea vendita, cumulandis pecuniarum montibus. Interea dum illi cruciantur, hii ambiunt, repente in spiritu vehementi *conterens naues Tharsis*, per omnium penè animorum aures CHRISTVS intonuit, & is qui educit vinctos in *Psal.47,6.*
fortitudine adamantina, quibus inretiebantur desperatorum hominum corda, cupiditatis vincla disrupit. Cùm enim, vt superius dixi, illud minus fertile tempus omnium substantias coartaret, dum ad spontaneum innumerabiles animasset exilium, diuersæ plurimorum copiæ deferuntur in medium; & quæ cara videbantur dum nullus mouetur hominum, commotis ad hoc iter omnibus, vili prætio traduntur venum. Cumque multi negotium huius profectionis accelerant: vt vnicæ rei exemplo eorum quæ vendebantur subitas & insperatas vilitates exprimam: quod insolitum dictu est, quinque denariorum prætio, septem distrahebantur oues. Frumentorum illa defectio, vertebatur in copiam: & dummodo suppetat cuique quantulamcunque quoquo pacto congregare pecuniam, dat quidquid habere videtur, non pro sua, sed pro taxatione ementis, ne DEI posterior aggrediatur viam. Erat itaque ibi videre miraculum, carò omnes emere, & vili vendere: carò quidem, quæ ad vsum deferrentur itineris, dum præproperant; vili verò, dum sumptuum impendia coaggerant: & quæ paulo ante nec carceres nec tormenta ab eis extorquere poterant, breui nummorum numero cuncta constabant. Nec illud minus ridiculum, quod hii plerumque quos nulla adhuc eundi voluntas attigerat, dum hodie super omnimoda aliorum venditione cachinnant; dum eos miserè ituros miseriusque redituros affirmant, in crastinum repentino instinctu pro paucis nummulis sua tota tradentes, cum eis proficiscebantur quos riserant. *Quis pueros, quis dicat anus ad bella moueri?* « *Quis* « *queat virgineas annumerare manus? Quis referat senium trepida grauitate fatiscens? Bel-* « *la canunt omnes, nec se pugnare fatentur. Martyriũ spondent, gladiis vel collaudaturos. Vos* « *iuuenes aiunt manibus tractabitis enses; At nos hîc liceat CHRISTVM tolerando mereri.* «
Licet enim æmulationem DEI habere viderentur, sed non secundùm scientiã, tamen DEVS qui multa vanè cœpta ad pium intorquere consueuit finẽ, simplicibus

illorum animis comparauit, ex sua ipsorum bona intentione, salutem. Videres mirum quiddam, & planè ioco aptissimum, pauperes videlicet quosdam bobus biroto applicitis, eisdemq; in modum equorum ferratis, substantiolas cum paruulis in carruca conuehere; & ipsos infantulos, dum obuiam habent quælibet Castella
VII. vel vrbes, si hæc esset Iherusalem, ad quam tenderent rogitare. Erat eo tempore antequam gentium fieret tanta profectio, maximis ad inuicem hostilitatibus totius Francorum Regni facta turbatio; crebra vbique latrocinia, viarum obsessio; passim audiebantur, immò fiebant incendia infinita; nullis præter sola & indomita cupiditate existentibus causis extruebantur prælia: & vt breui totum claudam, quicquid obtutibus cupidorum subiacebat, nusquam attendendo cuius esset, prædæ patebat. Mox ergo & mira & incredibili ob insperabilitatem, animorum immutatione commoti, signum Pontificis prædicti præceptione indictum, Cruces videlicet, ab Episcopis & Presbyteris sibi precantur imponi. Et sicuti rapidissimi venti impetus solet non magna pluuiæ vnda restringi; ita ilico contigit ad inuicem simultates vniuersorum & bella sopiri, per inditam sibi aspirationem,
VIII. haud dubium quin CHRISTI. Principibus igitur, qui multis & magnis obsequentium ministeriis indigebant, sua morosè ac dispensatiuè tractantibus, tenue illud quidem substantiâ, sed numero frequentissimum vulgus, *Petro* cuidam *Heremitæ* cohæsit; eique interim, dum adhuc res intra nos agitur, ac si magistro paruit. Quem ex vrbe, nisi fallor, Ambianensi ortum, in superiori nescio qua Galliarum parte, solitariam sub habitu Monachico vitam duxisse, comperimus: vnde digressum, qua nescio intentione, vrbes & municipia prædicationis obtentu circumire vidimus; tantis populorum multitudinibus vallari, tantis muneribus donari, tanto sanctitatis præconio conclamari, vt neminem meminerim similem honore haberi. Multa enim fuerat, ex his quæ sibi dabantur, dilargitione liberalis: prostitutas mulieres non sine suo munere maritis honestans, in discordibus vbique paces & fœdera, mirâ auctoritate, restituens. Quidquid agebat namque, seu loquebatur, quasi quiddam subdiuinum videbatur, præsertim cum etiam de eius mulo pili pro reliquiis raperentur: quod nos non ad veritatem, sed vulgo referimus amanti nouitatem. Lanea tunica ad purum, cucullo super vtrisque talaribus, byrro desuper induebatur; brachis minimè, nudipes autem: Pane vix aut numquam; vino alebatur, ac pisce. Is namque vir, partim opinione, partim suo monitu cum immanem conflasset exercitum, per *Hungarorum* terram delegit abire. Quorum Regiones cùm earum rerum quæ ad alimentum pertinent opulentissimas, idem vulgus indocile repperisset, cœperunt luxuriis enormibus contra indigenarum mansuetudinem debacchari. Cum enim plurimorum annorum segetes triticeas, vt in ea terra moris est, in modum turrium per agros stabilitas cernerent, quas nos *metas* vulgariter vocare solemus; cum carnium diuersarum aliorumque victualium, quorum illa feracissima tellus est, copiæ suppeterent, non contenti humanitate eorum, mirâ dementiâ, ipsi alienigenæ cœperant conculcare gentiles: & cum idem, vt pote Christiani Christianis venalia cuncta gratanter ingererent, ipsi, libidinis impatientes, piæ hospitalitatis ac beneficientiæ immemores, bello gratis eos aggrediuntur: dum illos opinantur nihil ausuros contra, ac penitus futuros imbelles. Rabie igitur execranda, publicis quos diximus horreis per eos ingerebatur incendium; puellis eripiebatur, violentiâ allatâ, virginitas; dehonestabantur coniugia, crebris raptibus fœminarum; vellebant, siue vstulabant suis barbas hospitibus: nec iam de emendis vsui necessariis quippiam tractabatur; sed quisque eorum, prout poterat, rapinis & cædibus nitebatur: sic se acturos mirâ lasciuiâ contra Turcos minabantur. Castrum quoddam interea habuêre peruium, cuius nullo modo poterant euitare transitum: is enim terræ situs est, vt in modum angiporti nequaquam ad dexteram vel sinistram pateat diuerticulum. Ipsum solitâ insolentiâ obsidere aggressi sunt, sed cum propè capiendum esset, repentè, non curo quo euentu, ita obruti sunt, vt pars gladiis occumberet, partem fluuialis vnda submergeret; pars sine vllis stipendiis, immò turpi pauperie, magis autem pudore, in Franciam consumpta rediret. Et

quia

quia idem castrum *Moyssonem* vocabant, & reuersi ad suos *ad Moyssonem vsque* se fuisse dicebant: magnâ omnium irrisione excepti sunt.

IX. *Petrus* autem cum illud indisciplinatum vulgus, vtpote mancipia & publica seruitia, nullis hortamentis cohibere valeret, cum Allemannorum aliqua frequentia & nostrorum fæce residua, quâ potuit inde prouisione elapsus, in kalendis Augustalibus *Constantinopolitanam* attigit vrbem. Sed hunc eius aduentum, Italorum, Ligurum, Langobardorum, cum Transalpinarum videlicet partium hominibus magnum præcesserat agmen, qui eius & cæterorum Franciæ Principum ibidem decreuerant præstolari Comitiam: non enim eam arbitrabantur se habere militiæ frequentiam, vt Græcorum auderent, contra Turcos exituri, præterire prouinciam. *Imperatoris* autem edicto iussi sunt omnium quæ vendebantur in vrbe, vti vellent, habere commercia: sed *Brachium Sancti Georgii*, quod à Turcorum partibus limitaneum erat mare, ipsius principis consilio vetiti sunt transmeare: quia paucos innumeris perniciosum dixerat obuiare. At ipsi nec prouincialium sunt humanitate detenti; nec imperatoriâ vllatenus affabilitate molliti: sed nimis insolenter agebant; *vrbis* pallatia deuoluebant; publicis ædibus ignes subiiciebant; & detectis Ecclesiis, quæ plumbo operiebantur, plumbum idem Græcis venale præbebant. Hac Imperator tam fœdâ præsumptione turbatus, præcepit procrastinatione remotâ, vt memorati Brachii equora transmearent. Cui freto transpositi, eadem, quæ citra egerant, nequaquam vltra iterare cessabant; & qui contra Paganos voto certamen insumpserant, passim Ecclesiarum excidiis, Christianorum inuolando substantiis, contra nostræ fidei homines factorum immanitate pugnabant. Dum enim nullius experiuntur seueritatem Regis, qui iudiciali deuios vigore retorqueat, nec diuinæ reuerentiam concipiunt legis, quæ mentium leuitatem maturâ recogitatione deprimat, repentino prolabuntur interitu, quia *indisciplinatis mors obuiat, & quidquid pensi moderatiq; nihil habet, parum durat.*

X. Tandem *Nicomediam* attingentes *Itali, Langobardi, & Alemanni* Francorum impatientes superbiæ diuelluntur ab ipsis. *Franci* namque, iuxta naturam nominis, magnæ quidem sunt titulo viuacitatis insignes; sed, nisi rigido frænentur dominio, inter aliarum gentium turbas, sunt iustius æquo feroces. Transalpini itaque, quos prædiximus diremptos à Francis, *Rainaldo* quodam sibi Duce creato, eam quæ dicitur *Romania* prouincia, intrauerunt: & quatuor dierum itinere Nichomediã prætergressi, inter eundum castrum offendêre quoddam, quod auctori placito nomine vocatur *Exerogorgum*: quod habitatorum suorum omnium vacuatum præsidio, sine mora turbæ patuit influenti. Incolæ autem profugerant, superuenientium timore exterriti; & dum de sua ipsorum salute desperant, de substantiarumq; suarum copiis, quæ plurimæ erant, transponendis omnino non curant. Vnde, multam victualium opulentiam ibidem repperientes, ad plenum fuêre refecti. At *Turci* comperientes Christianos obtinuisse castellum, magnâ illud obsidione cinxerunt. Ante municipii portam puteus, & subter idem, non longe à mœnibus, profluebat alter, vbi positis ipse Dux eorum *Rainaldus* insidiis, Turcos quasi callidus obseruabat. Nec mora, qui obseruabantur occurrunt; eaque die qua *beati Michaelis* memoria celebratur, peruaso cum suis Comitibus Duce, plurimos ex eis qui sibi insidiabantur interimunt; alios Castri munimenta turpiter subintrare compellunt. Quod illico Turci circumuallantes tantâ incursione presserunt, vt hauriendarum facultate, penitus obsessi, priuarentur aquarum. Ibi fuit tanta sitis ariditas, vt flebotomo equis suis asinisque illato, animalium cogerentur haurire cruorem: Alii, in piscinam zonas demittentes atque panniculos, eaq; in os exprimendo suum, remedii sibi aliquid contrahere videbantur: Alii, quod horrori est dicere, idipsum quod minxêre bibebant: Alii fodiebant, & se intra id quod foderant immergentes, arentia pectora terra ipsâ recens fossâ operiebant; sic interiorem æstum suum temperare aliquantulo humore se posse credebant. Sed Episcoporum Presbyterorumque præsentium, idemque patientium, non ibi defuêre solatia, qui quanto videbant atrociora pericula, & humana negari auxilia, tanto magis eis, ne deficerent, satagebant spondere cœlestia. Hæc octo dierum spatio apud illos perseuerauit angustia: interea dum vni pariter videntur subiacere

miseriæ, non vni tamen omnes pariter suspirant DEI misericordiæ; sed potiùs machinantur sibimet, hii qui duces extiterant, præsidium perfidiæ. *Rainaldus* etenim, qui eis in prosperitate præfuerat, clam sibi Turcos fœdè conciliat: pactus eisdem quòd totius militiæ comitatum sibi proderet quem regebat. Egreditur itaque ad illos quasi pugnaturus; sed in ipsa dirigendæ aciei affectata specie, cum multis suorum profugit ad ipsos, perpetuò remansurus: Residuos, est captiuitas consecuta. Quibusdam eorum captis de sua fide est facta discussio; CHRISTVMq; negare iubentur: sed CHRISTVM inflexibili animo & voce fatētibus capita amputantur. *Et veterum similes modo CHRISTVS habebit honores, Martyribus decorans secula nostra nouis. Quam redolente ferunt insignia tempora lauro, Qui breue quid, secto ferre parant iugulo. Dixero felices, qui per momenta tulere: Hos tenet æternum viuere certa fides. Iam faces nostras non desperare licebit, Ausas quod cuiquam vix imitabile sit.* Captiuorum alios, datâ viuendi, immò morosiùs moriendi, indulgentiâ, sed magis violentiâ, inter se diuidunt, funesta sub cruentis dominis exhibituros seruitia: Quosdam alicubi prostituentes, quasi ad signum, sagittis iaculantur: alii quasi pro donatiuo dabantur; alii vendebantur. Quibus dati fuerant, in proprias abducebant eos sedes: alios in eam quam *Corozantam* dicunt Regionem; alios ad *Antiochenam* pertrahunt vrbem, miseram pro qualitatibus scelestissimorum dominorum passuros seruitutem. *Hos in supplicium fateor diuturnius isse; Quàm quibus ad subitum mucro caput tulerit. Hunc agitat crudelis herus, duroq; labori Mancipat: ingrato seruit vbiq; pius. Vapulat officiosus nec tormenta fideli Desunt, quo studio commodiore gerit. Quod videt aut audit, quem transigit indies actum, Quod cælebs est ad turpia fit sibi crux Hos ego non dubitem satis acrius excruciari Quàm queat equuleus per spatium tridui.* Hos primos nouitati nostræ, & desperato prope huius vitæ nostræ statui Martyres fecit DEVS.

XI. *Petrus* ille interea qui à nobis supra expositus est, de multâ comitum suorum vecordiâ, sæpe vexatus, & crebra strage confusus, tandem cuidam Transequano, & cogniti generis viro, armis quantum ad se strenuo, nomine *Gualterio*, primatum suæ gentis dederat: vt quos documentis distinere non poterat, ille saltem militari autoritate restringeret. Is itaque *Ciuizum*, ciuitatem quandam, quæ Niceæ vrbi, secundùm positionem loci, præminere dicitur, cum suo illo dementi exercitu properabat attingere. Quod *Turci*, nostrorum vestigia aucupantes vbi comperiunt, illuc cum multa pessimæ voluntatis auiditate contendunt. Euntes igitur præfatum *Gualterium* cum sua frequentia; medio itinere offendunt; eumque cum suorum plurima parte interimunt. *Petrus* verò, quem *Heremitam* agnominant, dum vesaniam eius, quam conglomauerat, gentis compescere non valeret, *Constantinopolim* prouidè secesserat, quia ipsorum effreni & incircumspectâ leuitate inuolui metuerat. Turci ergo in eos inopinatè effusi, quosdam dormientes repperiunt; alios non modò armis verumetiam nudos vestimentis inueniunt; quos pariter continuò neci tradunt. Inter eos Presbyterum quemdam repperiri contigit Missas agentem, quem in ipsa sacrorum statim confectione mortificant; & dum immolat DEO, ipsum eundem coram eius altari sacrificant. *Quæ ferri potuit gratior hostia, Quàm cuius Domino fit caro victima? Quid tunc corde precū fudit ab intimo, Cū grandi streperēt prælia classico? Victores lacerant, arma retinniūt: Mærens exululat turba fugaciū. Aras ambierat Presbyter optimus, Complectensq; DEI sacra medullitus, IESV, dixit, ades præsidiū bone: Cū te iam teneā spes pereat fugæ: Iungā perpetuò iā tibi fœdera. Occidor: perages cœpta DEVS sacra.* At verò si qui euadere potuerūt, *Ciuizene* vrbi sese fugientes inferunt. Alios, quos tueri fuga non valuit, præcipitiū maris absorbuit: dū satius eis est mortē eligere, quā inferenti succumbere. Alii montana petentes fouebantur in rupibus: alii delituêre per syluas. Nec mora, Turci correptis his aut punitis quos extra reppererant, eos aggrediuntur, & obsidione concludunt qui in castrum confugerant, in tantum, vt ad succendendum idem castellum ligna conueherent. Quibus deinceps hii qui obsidebantur ignem subiiciunt; & DEO iudice, dum eos qui intus erant Turci æstimant concremandos, tota vis ignium concessit in Turcos, & ex eis consumpsit aliquos; nullatenus autem nostrorum attigit vllos. Instantibus deinde illis, municipium capitur; viui, quos quærebant comprehenduntur; idemque, vti pridem de aliis egerant, dispertiuntur; & ad eas, vnde hostes

venerant,

venerant, prouincias, perpetuò futuri exsules, destinantur. Hæc vt dicta sunt, mense peraguntur Octobri. At perfidus *Imperator*, comperto fidelium infortunio, nequam elatus lætitia, facultatem residuis iubet attribui, transito videlicet *sancti Georgii*, quod dicitur, *Brachio*, in citerioris Græciæ partes regredi. Retrogressos cùm in suæ ditionis terra vidisset, arma vt sibi eorundem venderentur, iure iam necessitatis, exegit. Comitiæ *Petri* heremitæ talis fuit exitus: cuius historiam ideo sine alterius materiæ interstitio prosecuti sumus, vt eam aliis nullam impendisse opem, sed Turcis addidisse audaciam monstraremus. Nunc itaque ad eos quos omiseramus qui eadem quâ Petrus subsecuti sunt viâ, sed longè feliciori modestia, reuertamur. XII. Dux *Godefridus*, Eustachii Boloniensium Comitis filius, duos habuit fratres, *Balduinum*, qui Edessenæ vrbi præfuit, & post ipsum fratrem, Rex effectus Iherosolymæ, nunc vsque regnat; & *Eustachium* qui paterno comitatui præest. Hii patrem habuerunt potentem, & secularis ingenii virum: sed & matrem literis quidem, nisi fallor, eruditam, & ex Lotharingis ingenuè admodum oriundam: sed potissimum ingenita serenitate & magna erga DEVM animi deuotione præstantem: cuius diutinæ religioni tam spectabilium debebantur, vt credimus, gaudia filiorum. Illi planè, de quo loqui adorimur, *Godefrido*, ex materna hæreditate apud Lotharingos ducatus accesserat. Hii tres, à matris nequaquam simplicitate degeneres, cùm multa armorum gloria; tum modestia non minore floruerunt. Solebat narrare gloriosa mulier, cum huius profectionis exitum & filiorum suorum miraretur euentum, quoddam se audisse ex ore filii ducis tale præsagium, multo antequam fieret aliquod peregrinationis initium. Dicebat namque se desiderare proficisci Iherosolymam, & hoc non simpliciter, vt alii; sed cum violentia exercitus, si sibi copia suppeteret, magni. Cui secundum diuinum, à quo intuebatur, instinctum, mirabilis super hoc postmodum opportunitas arrisit. Tres itaque hii, maximis quos habebant oblitis honoribus, perrexêre. Sed quo cæteris fratribus prudentior, eo Godefridus Dux extitit militiâ numerosiore potentior. Huic adiungitur *Balduinus* Comes de Montibus, Rothberti Flandrensis Comitis iunioris patrui filius. Cum nobili igitur rerum equestrium pompa & spectabili fortissimorum iuuenum frequentia, *Hungarorum* ingrediuntur terram: habentes tamen eam, quam Petrus tenere non valuit, erga suos milites disciplinam: & duobus ante Domini Natale diebus, primi ante omnes Franciæ Principes, vrbem attigêre *Constantinopolitanam*; sed hospitati sunt extra ipsam. At *perfidus* Imperator territus, audito clarissimi Ducis aduentu; detulit ei reuerentiam; sed minis extortitiam: præbens ei pro mœnibus, in burgo videlicet vrbis, commanendi licentiam. Hospitio itaque ad imperium Imperatoris accepto, ad contrahendas vndecunque paleas equisque necessaria, Dux & quisq; suorum, armigeros proprios destinabant. Et cum arbitrarentur licitè ac securè se discurrere posse quo vellent, clam Princeps ille nequissimus, his qui circa se versabantur imperat, vt Ducis ministros, quocumque peruadere possent, indifferenter occiderent. Quod vbi *Balduino*, Ducis fratri compertum est, obtendit insidias; & cùm suos repperisset Turcopolitarum violentiâ molestari, acerrimè eos, vti decebat, aggreditur: & DEO prosperante, tanta victoria potitur, vt ex eis, sexaginta comprehensis partim occiderit, partim Duci fratri obtulerit. Hæc ad impii Imperatoris vbi deuenêre notitiam, multa animaduersione torquetur. Quo eius motu cautior sibi redditus Dux, burgo vrbis, quo successerat, cessit; & extra fines eius castra figit. At Princeps, illati doloris non immemor, cùm dies esset accliuis ad vesperum, directo eo quem cogere poterat exercitu, Ducem cum sua gente ad bella lacessit. Quos Dux vehementi excepit instantia & in fugam pulsos, persequendo coëgit in vrbem; septemque peremit eorum. His ita feliciter actis, Dux ad sua castra rediuit; ac per quinque dies resedit ibidem, donec ipse Imperatorque confœderarentur ad pacem. Sed sibi timidus Princeps exegit à Duce monitis, vt *Sancti Georgii Brachium* transiret, spondens quod omnium victualium negotia, vti haberentur Constantinopoli, eis deferri iuberet: & pauperibus quoque eorum elemosynam impenderet. Quod & factum est.

XIII. Quoniam igitur de Duce diximus cuiusmodi huc vsque com-

meatum habuerit, restat vt ad interioris Franciæ proceres redeamus: & qui fuerint, quâue perrexerint, quos etiam euentus habuerint, aliqua ex parte tangamus. *Podiensis* Episcopus vir, vitâ, scientiâ, documentis & militaris dispositionis sagacitate mirandus, cum innumera suarum partium gente per *Sclauorum* regionem proficisci delegit. Cuius vocabulum, qua superius me ignorare doluëram, nec per eam discere potui, cuius esse videor interpres, historiam: Per eos tandem qui in illa expeditione eum nouerant, eoque vsi sunt, attigimus eius noticiam: vocabatur autem idem preciosus vir *Aimarus*.
XIV. Inter cæteros Principes, initium mihi videtur à Philippi Regis Francorum fratre *Hugone Magno* sumendum: qui etsi ab aliquibus opulentia ac potestate præceditur, nulli tamen quantum ad originem spectat morumque probitatem secundus habetur. Cuius in armis strenuitas, cum generis maiestate serenitas, præter hæc etiam erga omnem sacrum ordinem humilitas, quam suæ ipsius nihilominus temperantiæ condiebat honestas, iustissimè prædicatur. Huic quidam procerum innitebantur; & si quid bellorum iure euictis Gentilibus, eos obtinere contingeret, ipsum sibi Regem præficere meditabantur.
XV. Post hunc Comes *Stephanus*, vir tantâ potentiâ præditus extitit, vt fama testetur tot eum pollere dominio castellorum, quot annus constat honore dierum: cuius, dum hic ageret, admodum excellens liberalitas fuit, grata satis personalitas; consiliorum verò, vndecumque librata maturitas: in rerum equestrium industria, tantâ nobilitate præminuit, vt eum tota illa sancta militia, cùm in procinctu contra Turcos existeret, dictatorem sibi ac magistrum efficeret. Huic sagacissima fœminarum vxor accesserat, quæ *Guilielmi* senioris Regis, qui Anglorum Scotorumque sibi regna subegit, filia fuerat: cuius prudentiam, munificentiam, dapsilitatem, opulentiamque, si laudare velimus, vereor ne viro magnifico nubem ex fœminea, quam & in viduitate meruit, laude feramus. Ad horum cumulandas vires, *Rothbertus* iunior senioris, ad quem Imperatoris missa est epistola, filius, tota animi viuacitate dirigitur: & Flandrensium Comitatum, cui multa armorum magnanimitate præfuerat, ad hoc vt eorum qui pro CHRISTO exules fieri delegerunt, commilito vocetur, immutat. Qui huic quod cœperat negotio quàm perseueranter institerit, gestorum præsentium prosecutio declarabit. Hii vxores clarissimas, cum filiis gratissimis relinquentes, quidquid in affectionibus maius est, proposito postposuerunt exilio. De honoribus possessionibusque reticeo, quæ quidem extra nos sunt. Sed illa stuporem nobis generant: quomodo maritorum vxorumq;, sobole mediante immò agglutinante karitates, sine alterutrorum periculo ab inuicem diuelli poterant.
XVI. Deniq; *Rothbertum* Normanniæ Comitem tacere minimè conuenit: qui quidem corporis pondus, lenitatem quã hîc habuerat voluntatis, nimiamq; effusionem pecuniæ animi esculentioris, non sine maiori somnolentia, celebriori petulantia, fluxum, eâ quâ in Dominico viguit exercitu perseuerantiâ & virtute piauit. Isti adeò naturaliter insita *clementia* fuit, vt in eos qui penes se reatum proditionis ac iudicium mortis inciderant, vlcisci non sineret; quinetiam si qua accidissent, eorum infortuniis illachrymaret. Cuius quidem in rebus bellicis audacia: & quantum ad prauas machinationes, quibus multos fœdari cernimus, nulla versutia, meritò laudaretur, nisi quibusdã tacenda indignitatibus vrgeretur: quòd totũ iã tamen ei cõdonari debet. Quia pro his horumque similibus, DEO ei pœnã temporaliter retribuente, carceralem, amisso omni comitatus honore, custodiam fouet.
XVII. Cùm istorum quos de sua quisque prouincia secum traxerat inclitis ordinibus, mediocrium principum exiit multitudo. Quorum numerositas, quia nostram videtur obnubilare noticiam, in præsenti suprimimus, habituri meliorem, processu historiæ, quosdam forsitan exprimendi causam. Vnius enim, duum, trium seu quatuor oppidorum dominos quis numeret? quorum tanta fuit copia, vt vix totidem coëgisse putetur obsidio Troiana. Eo tempore cùm inter regni primates super hac expeditione res fieret, & colloquium ab eis, cum *Hugone Magno*, sub Philippi Regis præsentia, Parisiis haberetur, mense Februario, tertio Idus eiusdem, Luna, eclipsim patiens, ante noctis medium, sanguineo paulatim cœpit colore velari, donec in cruentissimum tota horribiliter est conuersa ruborem: At vbi auroræ crepusculo naturæ rediit, circa ipsum lunarem circulum insolitus splendor emicuit. Quadam autem
æstiui

æstiui diei vespertinâ irruente horâ, tanta ab Aquilonis plaga efflagratio apparuit, vt plurimi è domibus suis sese proriperent, quærentes quinam hostes prouincias suas adeo graui ambustione vastarent. Visæ sunt præterea non multò post tempore, mense Aprili stellæ noctu, ac si pluuia densa, de cœlestibus labi. Quod in tantum apud plerasque Ecclesias portento simile, quod & fuit, habitum est, vt Litanias pro hoc ipso quod significatur dampno auertendo instituerent; & scriptis tempus & euentum traderent. Mense rursus Augusto, sexto Idus eiusdem, ante Solis pene occubitum, Lunæ pars prope media est in nigredinem, multis intuentibus versa: vbi dicendum, quod licet luna in pleniluniis naturaliter patiatur defectiones, sunt tamen aliquæ in ipsis colorum eius mutationibus portensiones. Vnde & in Pontificabilibus & Regũ gestis exinde solent fieri annotationes. Visa sunt & alia pleraq; quæ narrare supersedimus.

Ad extremum *Sancti Egidii Comes Raimundus*, non XVIII.
ad sui vilitatem, sed pro summâ ponitur. Qui, quia in supremo Franciæ limbo morabatur, quanto minorem operum suorũ notitiã nobis præbuerat, tanto huius seriẽ historiæ, à principiis vsque finem, maximæ suæ virtutis, & constantiæ monimentó nobilitat. Qui quidem naturali cuidam suo filio comitatu quem regebat relicto, propriam coniugem, cum filio quem ab ea exegerat vnico, secum duxit. Erat autem præfatis nostris Principibus ætate maturior; & exercitu, nisi quantum ad garrulos hominum *Prouincialium* mores spectat, nulli inferior. Cùm ergo copiosissima fortissimorum militum manus, eâ quâ Romam proficisci solemus viâ, vsque in *Appuliam* deuenissent, ex calore insolito, quę tunc erat æstatis, ex corruptione aëris, de escarum insolentia, innumeri perniciem nimiæ contraxerunt infirmitatis & mortis. Ad diuersos itaque sese contulerunt, transituri mare, portus. *Brundisium* « *plures: hos suscipit auius Ydrons; Illis piscosi patuerunt æquora Bari.*

At *Hugo Magnus*, XIX.
non expectata suorum & militum, conprincipumque comitia nimis inconsultè, nimis præproperè adito *Bari* portu; nauigatione prospera deuehitur *Dyrrachium*. Considerandum namque sibi fuerat, quia ad tantarum expectationem personarum, ad tantas equitum peditumque copias, totius Græciæ, vt ita dixerim, fundamenta tremuerant. Et licet aliorum procerum multo maior, quàm ipsius, apud nos reputaretur auctoritas, apud exteros tamen, præsertim apud inertissimos hominum *Græcos*, de Regis Francorum fratre præuolarat infinita celebritas. Cùm ergo Dux Imperatoris, qui ibidem commanebat, non magnâ hominem spectabilem attendisset cinctum manu; subripuit illius animo ex tantæ solitudinis oportunitate nequitia; illumque comprehendens, præcepit Constantinopolim ad Imperatorem cum multa prouisione ac reuerentia duci: ob hoc solum vt fidem timido Principi daret, quòd per eum vitæ suæ, & honoris prorsus indempnis existeret. Is ergo illustris viri casus, maximam sequentium procerum fortitudini eneruationem intulit. Idem namque facere, quod ab isto exigebat, seu vi, seu clam, seu precariò cæteros coëgit Principis fraudulenti astutia. Sed iam finis huic libello accedat.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS GESTORVM DEI PER FRANCOS.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

EX cunctis ferè Occidentalium partium Regionibus, cum in- I.
numerabilis exercitus appulisset *Appuliam*, ad *Boemundum* Rotberti, qui *Wiscardus* vocabatur, filium, singularis magnificentiæ virum, aduentãtis multitudinis peruenit verbum: is tunc temporis *Amolfitanos* obsidione compresserat. Cui cùm nuncius de eâ quæ confluebat gente superuenisset, sciscitatus itineris causas: audit, quia Iherusalem à gentibus, immò Dominicum sepulchrum & sacra ibidem loca ignominiosè habita, ab eorum dominio eximere properarent. Nec ei demum tacitum est, quot cuiusque generis, quantæque excellentiæ viri, relictis, vt sic dicam, honorum maiestatibus, ad hæc peragenda

quàm inaudita auiditate contenderent. At ille interrogat, an arma deferant; vtrum peras, an aliqua huius nouæ peregrinationis insignia præferant; quæ ad vltimum, in bellis signa conclament. Respondetur, arma planè Francico vsu gestant: Crucis autem figuram, aut in humeris, seu vbilibet, ex qua volunt materia vel panno præceptum est, vt vestibus assuant: Remota autem arroganti varietate signorum, humiliter in bellis fideliterq; cõclamabunt, *DEVS id VVLT*. Ad hæc ille cordis excitatus à fundo, DEO inspirante, conpungitur: & pallium preciosissimum iussit afferri; Idemque, per cruciculas fecit incidi: suaque sibi imposita, suis, qui idipsum quod vouerat affectabant, cruces apponendas expendit: nam milites qui ei in illa obsidione obsequebantur, animo repentè mutato, ipsum, quod suus ipsorum Dominus, iter aggrediebantur. Tanta autem ad id voti tunc militum multitudo confluxit, vt frater eius, Siciliæ Comes, *Rogerius*, admodum doleret: quia in ea obsidione omni penè suorum fidelium solatio fraudaretur.

11. Sed paucis expediendum est, quo sanguine cretus; quibus idem *Boemundus* ad hoc honoris sit promotus accessibus. *Rothbertus* quem agnominari *Wiscardum* diximus, ex Northmannia extitit oriundus, & tenui satis loco natus. Is à natiua quam præmisimus regione vtrum sponte egressus nescio, an pulsus, pedes in Apuliam abiit; ibi equos, & arma, quibus eques fieret, qua potuit arte, commeruit: inde castella quædam, contractis iam vndecumque qui sibi auxiliarentur prædonibus, non absque næuo tamen proditionis vsurpans, aliaque perinde crebris incursionibus fatigata occupans, etiam vrbes præditas obsedit, & ad necessitatem deditionis impulit. Et, vt paucis absoluam, tantopere nouus homo suæ loca dominationis extendit; in tantum quæ voluit quæque perdomuit, vt sicut in Epitaficis eius versibus dicitur: „ *Vrbe expulerit eũ, Quem* „ *Ligures Regem, Roma Lemannus habet*: Henricum videlicet Augustum, virum vtique innumeris, immò ferè iugibus victoriis fortunatum, *Parthus, Arabs, Macedumq; phalanx non texit Alexim*: Græcorum, qui nobiscum sæpè agit, principem. Sed sæpenumero eum subigens, nisi veneni haustus ei subitò vitam præripuisset, caput coronatum infra paucos, vt dicitur, dies Constantinopolitanis sedibus intulisset. Videat qui vult hodie filii eius *Boemundi* potentiam, qui veterum obliterata vilitate parentum, Philippi regis Francorum filiam duxit in coniugium, & prædicti Alexis aggressus est obtinere violenter imperium. *Rothgerio* igitur fratre eius remeante Siciliam; & propè omnimodam gentis suæ amissionem, quæ tota Iherusalem videbatur itura, dolente. Idem *Boemundus* contractis, quæ ad tantam profectionem necessariæ erant, copiis, conscensis cum suo exercitu nauibus, aura famulante secunda; littori *Bulgarico*, feliciter euectus, exponitur: in cuius comitatu cùm multa equestrium virorum probitas, tum principalium non parua sublimitas extitit: inter quos, *Tancredum*, Marchionis cuiusdam ex Boemundi, nisi fallor, sorore filium: cuius frater cum Hugone magno præcesserat, cui *Guillelmus* erat vocabulum: & quendam qui dicebatur de prima ciuitate *Richardum* nominatiores agnouimus, virum sanè pulcra corporis habitudine spectandum: quem pro *Constantia*, Boemundi coniuge, ad Franciæ Regẽ vidimus legatione perfunctũ. Ingressus igitur cum suis *Bulgariæ* regionem, multam opulentiam eorum quæ ad victualia pertinent reppererunt. Et cum ad *Andropolitanam* deuenissent vallem; ibidem donec tota eorum classis perenatasset & allaberetur, expectauerunt. Tota igitur gẽte coacta; collectis proceribus consilium cum eis communicat, pari omnium indictione præcipiens: vt per Christianas transitum habituri gentes, benignè innocenterque se agerent; nec eorum patriam depopularentur, pro quorum suffragio venisse debuerant: ea solum, & quàm pacificè, dato tamen pretio acciperent, quæ ad victualia sufficere possent. Processerunt inde, & dum de vrbe in vrbem, de rure in rus, de oppido transierunt in oppidum, vberrimum vbique repperêre commercium, donec in eum quæ vocatur *Castoria* deuenêre prouinciã: vbi & Dominicã solempnitatem celebrauêre Natalem, commoratique sunt aliquot diebus ibidem. Quæsierunt igitur à prouinciali gente negotium, sed ipsi noluerunt eis præbere consensum: eo scilicet quod vererentur eos, militares illos æstimantes non peregrinos, & quia vellent exterminio terram tradere ac perimere. At illi modestiã, quam habuerant, in furorem versã, diripiebant equos, boues, asinos, ac quælibet sibi vtilia. Egressis tandem de Castoria occurrit *Pelagonia*; vbi quoddam Hæreticorum castrum

ſtrum repperiunt, quod vndique aggreſſi, ad ſuum ſubdi coegêre imperium; & igne ſubiecto, conbuſſerunt cum ſuis habitatoribus caſtrum. Inde ad fluuium perueniunt qui dicebatur *Baudarum*. Progreſſus eſt ergo *Boemundus* cum aliqua ſuorum militum parte: in manu autem cuiuſdam ſui comitis partẽ dimiſit reſiduam. Quod Imperatoris, qui inde non procul aberat, dum comperiſſet exercitus, Comitem, Ducis qui præceſſerat deſtitutum præſidio, aggreditur, & Comitis ſocii repentinâ hoſtium incurſione turbantur. Perueniunt hæc ad aures *Tancredi* fortiſſimi: & dicto citiùs retrogradum ſumens iter, ſeque in flumen præfatum proiiciens, ad eos qui impetebantur tranando peruenit; & duo penè milia ſecum auxiliariorum, qui poſt ipſum enatuêre, contraxit. Hoſtes repperit; & cõtra ſuos acriter confligentes, acriori, vt par erat, animoſitate peruaſit; nec mora, ſubegit. Apprehenſi itaque ex eis plurimi, ante Boemundi præſentiam deducuntur, & in vinculà coniiciuntur. Ad quos idem Princeps: *Cur*, inquit, *& Christi & meam inſequimini gentem? Ego Imperatori veſtro nihil euerſionis molior*. Econtra illi: *Ex noſtra deliberatione nil agimus; rogam Principis emeriturì, militiam profeſſi ſumus: & quicquid nobis præceperit, neceſſariò perſequemur*. Quod vir egregius cum audiſſet, impunitos ac irredemptos, illicò laxauit abire. Quartâ feriâ, quæ apud Christianos eſt *caput vocata ieiunii*, bellum iſtud factum conſtat. *Alexis* Imperator comperto viri eximii facinore, vni ex ſuis III. neceſſariis, cuius potiſſimùm innitebatur conſilio, tunc mãdauit, vt magnanimem cum ſuo exercitu Ducem per terram ſuam honorificè deduceret, donec ad ſui præſentiam Conſtantinopolim deueniret. Cumque per ipſius imperii municipia & vrbes tranſiret exercitus, regionum quarumque incolis imperiale iubebat edictum, quatinus ei ſatagerent comportare copiam rerum vndicunque venalium. Sic autem militiæ illi per prouincias properare dabatur, vt nullus eorum, qui Boemundo cohæſerant, intra cuiuslibet ciuitatis muros ingredi permitteretur. Niſi ſunt autem idem milites irrumpere quoddam caſtrum bonis, quæ tunc videbantur competere opulentum. At vir ille illuſtris id vetuit: partim ne terræ iura turbaret; partim ne Imperatoris temerum adhuc animum offenderet: immò ne pacta cum eo per internuncios recens facta caſſaret. Vnde cœptam ineptiam, ægrè ferens; iratus ſuis qui cœperant, & ſpecialiter Tancredo, repreſſit. Id veſpere contigerat. Mane autem facto, procedunt caſtrenſes, & præ ſe crucis vexilla ferentes. Ad Boemundi conſpectum cum multiplici humilitate & religione contendunt. Ipſe verò affabiliter eos ac manſuetè admittens, indulta eiſdem ſua gratia, à ſe lætabundos emiſit. Denique ad quandam deueniunt vrbem, quæ *Seora* vocatur: vbi ſua fixêre tentoria: nec illis diebus congrua ſibi defuêre commercia. Ibi *Boemundus* cum duobus præfectis Palatinis in concordiam rediit. Vnde pro eodem nouo fœdere, & pro iure ſeruando prouinciæ, iuſſit reſtitui quidquid incolis ſublatum fuerat prædæ. Exinde alterius, quæ dicitur *Ruſa*, ciuitatis fines attigerant: & ecce, Græcorum promiſcuum vulgus, illi nobili obuiam viro concurrens, quælibet venalia pro tempore conferebat: ibique, triduo ante cœnæ Dominicæ diem, caſtra poſuêre. *Boemundus* autem proprio illic comitatu dimiſſo, *Conſtantinopolin* proficiſcitur, paucis ſecum militibus eductis, cum Imperatore colloquium habiturus. Interim *Tancredus* procurabat exercitum, & dum videt quouſque, iam exhauſto marſupio, victui neceſſaria difficulter emere, propoſuit apud ſe, quòd tutam viam deſereret; & ad partes minus frequentatas itinerantium aſſiduitate, ſuos deflecteret, vbi largior emendorum affluentia cunctis ſuppeteret. Diuertit igitur eos à ſtrata publica; vallemque diuerſorum alimentorum vbertate confertam, pauperioribus ſuorum conſulendo, ſubintrat: in qua & Paſcha Dominicum debitâ populus cum ipſo affectione concelebrat. At *Alexis* Boemundum ad ſe venire comperiens, plurimam aduentanti reuerentiam iuſſit impendi; & hoſpitalia in ipſius ciuitatis Burgo præberi: quo recepto, ad colloquiũ acceſſitur; veniẽsq; apud ipſum ſecretò, acturus excipitur. Interea Dux *Godefridus*, cum fratre *Balduino*, ac deinde *Sancti Egidii Comes*, vtrique cum manu non exigua, attigêre *Conſtantinopolitana* ſuburbia: tunc *Alexis* perfidus, qui olim contra Turcos auxiliorum putabatur auidus, acerbitate rancoris infrenduit; & qua fraude tot militias, ſibi, vt putabat, ingruentes, turpi præcipitaret exitio ſæpè reuoluit. Sed DEVS, cuius illa pia agmina ducebantur inſtinctu, ita eos eſt tuitus, vt nullus ad eorum læſionem nequiſſimo pateret IV.

locus: Immò, omni possibilitate succisâ, grauis misero incuteretur metus. Denique visis confluentium cuneis, Constantinopolitani turbantur; consiliumque quæsituri, glomerantur. Dum enim timent ne ciuitas superuenientium numerositate prematur, & eorum prouinciæ depopulationi tradantur, in cōcilii habiti euentilatione repperiunt, quatinus sacramentū exigat tyrannus à Francis, *quod nunquam sint sibi nocituri vel suis.* Quod vbi fuit nostrorū primoribus agnitū, magna est illicò subsannatione contemptū. Perpenderant planè; quia si quo pacto primos exercitus à cœpto exerrare contingeret, tot tantosque milites stipendiorum inopes factos, contra ea quæ fecissent sacramenta, perfido Principi inferre prælium opporteret. Et certè, *si nobis*, inquiunt, *nullus incumberet timor futurorum, id solum, quod per Græculos istos, omnium inertissimos, iurare cogeremur, nobis esset sempiternè pudendum. Planè eos dicturos minimè ambigimus, quia velimus nolimus, ipsorum imperio paruerimus.* Ad hæc Imperator, fortissimum *Boemundum* aggreditur; & muneribus parat allicere, quem plurimùm verebatur: Bello enim eum sæpè vicerat; & ideo illi potius quàm cæteris imminebat, quem suum specialiter æmulum agnoscebat. Spondet ergo ei quindecim dierum itinere terram eidem se daturum citra Antiochiam, in longitudine; octo nihilominus in latitudine. Frangitur illustris hominis hac pollicitatione seueritas; nec differt sacramenta tyranno: & quod *Hugo Magnus* cùm necessitate, tum pecuniâ lenocinante iurauerat, hoc is eo consensit tenore iurare, vt *si Alexis ea quæ iurando paciscebantur infringeret, ille ab his, quæ iureiurando firmauerat, liber esset.* Sed si quis percunctetur, quare is & alii à suo sint rigore, ad deferenda tyranno sacramenta, deflexi: sciat proceres suorum in Domino commilitonum subuenisse necessitati, quibus erat multa penuria, si mercatum euntibus negaretur stipendii. *Alexis* quoque nihilo secius & ipse nostris fidem sacramento præstiterat: quia *ipse cum eis, suo pariter comitante exercitu, deueniret, terraq́ mariq́ iuuaret; ac vtrobique conuehi victui emenda iuberet: si qua etiam illis euenire dampna contingeret, sine imminutione restitueret ad supplementum: neminem in hac expeditione vexari, lædi, occidi, aut vellet, aut fineret, quantum sibi facultas suppeteret.*

IV. Comes præterea *Sancti Egidii*, cum castris suis occupasset Bizantea suburbia, pars verò militiæ necdum ad integrum conuenisset, cœpit tyrannus Comitem sollicitare per nuntium, vt, vti alii fecerant, facere & ipse sibi pateretur hominium. Mādabat hæc tyranni insolentis astutia: sed econtra, quomodo nequissimi vlcisceretur inuidiam, Comitis gloriosi cœperat iam secum ruminare prudentia. At Principes, Dux vtique *Godefridus*, *Hugo Magnus*, *Rothbertusq́* Flandrensis, & cæteri, dixerunt, quia nunquam contra aliquem qui Christiano censeatur agnomine, arma portabunt. Insuper & *Boemundus* intulit, quia si bellum Imperatori moueret, & sacramenta securitatis abnueret Imperatoriæ, ipse adminiculum partis existeret. Itaque Comes, communicato cum suorum quoque necessariorum consilio, *vitæ ac honoris indempnitatem*, iurat Alexi impio: quod *nec per se videlicet, neq́ opitulando alii, illius faueret exitio*: Cumque ei verbum de hominio replicassent, dixit se capitis malle subire periculum, quam tali modo se ei fore obnoxium. Interea *Boemundi* exercitus Constantinopolitanis arcibus propinquabat. *Tancredus* itaque, sacramentis quæ exigebantur ab Imperatore compertis, cum ea quam ductabat omni penè Boemundi frequentia; *Sancti Georgii* celeriter *Brachium* prætergreditur. Ad hæc, *Sancti Egidii Comitis* exercitus, per eiusdem vrbis confinia castra ponendo dispergitur: qui Comes ibidem cum suis copiis aliquantisper desidere disposuit. *Boemundus* etiā cum Imperatore remansit, vt cum eo valeret tractare licētiùs, quatinus imperiali edicto, pro conuehendo victualium vndique negotio, gentibus trans Nicæā positis denuntiaret. *Godefridus* autē Dux, qui præcesserat, cum Tancredo peruenit *Nichomedīam*: Nichomede auctore, qui subegisse Cæsarē, & non triumphasse, in triūpho cantatur insignē: & triduo cum suis vterque copiis mansit ibidē. Perpendēs itaque Dux quibusdam vias perpediri obicibus; nec facultatē suppetere qua tanti numerositas exercitus Nicæam valeret adire: quoniam eam, quâ *Petri heremitæ* homines transierant semitam, tanta nō posset vllatenus multitudo prætergredi, direxit ante se tria hominum milia cum asciis atque securibus, qui callium præpedimenta dirimerent; iterque fieret liberum, aperiendo angustias vsque Nicæam. Erat autem via incredibiliter ardua pernimis scrupea; & minacis proceritatis montana

procedens:

procedens: quam, qui præmissi fuerant, excisis cautibus dilatantes, cruces ferreas ligneasque stipitibus imponebant altis: vt nostri non exorbitarent à tramite, signis eminus stipitum visis. Tandem venêre *Nicæam*, quæ totius Romaniæ metropolis est ciuitas, Bithyniæque caput, trecentorum decem & octo Patrum Synodo clara; sed *Omousion* assertione, & *Arrii* damnatione præclarior: pridieq; Maii Nonas, circa vrbis territorium castra sedêre, tertio ex quo à Nichomedia recesserant die. Antequam aut Boemundi aduentaret exercitus, tanta panis ibi dicitur extitisse penuria; vt vnus panis aut quincenis aut tricenis denariis venderetur. At *Boemundus* vt adfuit, maximas quorumque venalium copias, terraque marique euexit; statimque omnium vsui aptorum opulentia repentina confluxit. Dominicæ ergo die V
Ascensionis, cœpêre pro muris vrbem vndecunque peruadere; & machinas instruere, phalas erigere, instaurare phalaricas; murorum ac turrium gyros frequentibus per ambitum pulsare balistis. Tantâ autem animorum acrimoniâ obsessio vrbis incipitur, vt solius bidui infra spatium, muros effoderent. Verùm *Turci*, qui ciuitatem obtinebant, ad alias nuntios ciuitates dirigunt, quo ad eos, scilicet opem laturi, conueniant; eo vtique modo, vt indubitanter per Meridianam portam introeant, quoniam ea pars ab obsidione sit libera, nec opitulari volentibus illic ipsis vllus obsistet. Vnde contigit, vt eâ ipsâ die, cùm Sabbatum post Domini ascensionem esset, à Comite *Sancti Egidii*, & a *Podiense Episcopo* portæ aditus muniretur. Accidit ibi res clari nomine digna facinoris. Egregius namque Comes isdem, cum fide ad Dominum; tum fortis & aptus ad arma; nec minus instructissimo cinctus exercitu, obuios habuit auxiliariorum cuneos properantes in vrbem. Qui animo diuinæ subsidio virtutis innixo, aggreditur Turcos & superat, compellit in fugam; partemque eorum maximam truncat. Sed fœdè repulsi, nouas intendunt conflare copias: quarum sisi adminiculo cum multa exultatione iterare bella decernunt, aduectis pariter secum funibus; quibus nostros ligatos Corozaniam abductare proponunt. Hac ergo spedum extolluntur inani, ex supremo montis, qui vrbi prominebat, pedetentim alter post alterum cœpêre progredi. Qui à nostris gratanter vt decebat excepti, cęsa sua capita, pro testimonio nostrorum victoriæ, reliquerunt. Quæ post eorum fugam balistis ac fundis, ad terrorem Gentilium, proiiciebantur in vrbem. At beatæ memoriæ *Podiensis* Episcopus; & Sancti Egidii Comes Raymundus; infirmando vrbis statui insistentes, turrim quandam, quæ erat ipsorum contigua castris, factis subter ad eius fundamenta eneruanda cuniculis, destituere aggressi sunt. Fossoribus igitur ad hæc efficienda locatis, cum arcibalistis, & arcubus & balearis habenæ tortoribus, pariter suffodientium defensores adduntur. Itaque vsque ad soli subsidentis extremitates arce succisa, nutabundum interim parietem tignis asseribusque sustentant, & penitus ædificii calce iam diruto, sic ignem subiectis trabibus inde subiiciunt: *Ast vbi nubila nox indixit vtrinque quietem, Lapsa facit subitam turris castrata ruinam: Tempora sed noctis quia sunt minus apta duellis, Francigenæ cessant, ne Turcos nocte lacessant.* Illicò tamen Turci; pro suæ salutis tuitione solliciti, totâ sagacitate consurgunt; & murum tantæ ibidem fortitudinis, tantâ celeritate restituunt, vt postridiè nullum eos lædendi valerent nostri reperire locum. Interea loci, recens adueniunt viri, armorum gloriâ celeberrimi, Comitesque ditissimi, de quibus supra egimus, cum frequentiis quæ sibi cohæserant militaribus: ad quorum aduentum omnis ille Domini coniubilauit exercitus: Normannorum scilicet Comes *Robertus*, & Carnotensis Comes *Stephanus*. Igitur *Boemundus*, VI.
vrbem obsedit à fronte, & *Tancredus* à latere; tertio loco, Dux *Godefridus*; quarto, *Flandrensium* Comes; quinto Comes *Normannicus*; sexto *Sancti Egidii* Comes, & Podiensis Episcopus. Ita verò eam obsidere intendunt, vt nullũ introeundi exeundique obsessi reperire quirent aditum. Erat ergo ibi considerare collectum totius Francorum militiæ, nobilitatis, prudentiæ, armorumque claritudinis florem: quos in equestri loricatorum galeatorumque decore, hii qui exercituum quantitates pensitare didicerant, centum circiter millia putauêre. Porrò pedestris populositatem turbæ, & illorum numerum qui affectabantur equestribus, posse ab aliquo supputari non æstimo penitùs. Planè, non modo quæ à clientibus siue mancipiis solent præberi officia militaribus personis, deferebantur à talibus; sed ad obsidiones, ad prælia, adeò eorum fuerat virtus, & instar Leonis audacia necessaria maio-

ribus, vti solent arma vel vtensilia quælibet, bello seu opere exercendis, opportuna aliquotiens esse manibus.

VII. *Dicere nullus*
Sermo valebit,
Quanta per ipsum
Tempus ibidem
Armipotentum
Fulsit honestas.
Tam generosi
Germinis agmen
Nulla coisse
Terra per orbem,
Viderit vsquam.
Singula si vis
Regna retexam,
Factaq. passim
Prælia dicam:
Non erit ille
Qui queat horum
Aut genus, aut vim
Aequiperare.
Ecce, relicta
Sede parentum,
Fœdera vitant
Coniugiorum:
Pignora sordent,
Pœna domus sunt:
Feruet in omni
Milite cura
Martyriorum.
Cumq. cruoris
Omine fusi
Turba trahatur,
Quis reperire
Possit inertem?
Quisque Leonis
Pectore fertur.
Ergo Nicææ
Mœnia cingi,
Cernere gratum.
Campus equorum
Lore nitebat,
Et phalerarum
Forma sonuq.
Cuique placebat:
Lux Toracarum
Pulchrior haustis
Solibus ibat:
Aereq. flauo
Cassis & vmbo,
Limbus eodem
Fulgidus extat.
Hosce videres,
Turbinis instar,
Ariete crebro
Voluere muros.
Repperit arcus
Cuspis eorum
Francica duros.
Obtudit enses
Crebrius ossis
Vulnus acutos.
Comparat illos
Mœnibus altis
Cedere Turcos,
Lignea turris.
Comminus illis
Prælia feruent:
Mutua quique
Spicula torquent.
Missilium vix
Iactus inanis.
Mors inopina
Quosq. supinat.
Gloria nostros
Cælica fortes
Reddiderat: tum
Corpora fatis
Exhibuere.
Quærere gaudent
Præmia morte.
Marcidus omnis,
Acer & audax
Redditur istic:
Quem melioris
Optio vitæ
Ritè probarit.
Laudis auaræ
Crimina mentis
Inde procul sunt.
Credidit omnis
Id dare CHRISTVM,
Si sibi digni
Nominis auram,
Bella pararent.
Nec sibi quicquam,
Quisquis honesti
Quidlibet egit,
Arrogat actum.

» *In* Darium *Scythicos non his conferre triumphos Quibimus: aut sciri poterunt moli-*
» *mina* Cyri, *Digna viro Thameris, quæ clauserat vtre cruoris. Luxeris euentum, bone*
» Pyrre *tuendo Tarentum. In vacuum garris noua sumere prælia Barris.* Hannibalis *co-*
» *mites semel & bis, terq. Quirites Vt segetem cædunt: victi tamen vrbe recedunt. Si fuit*
» *indempnis sub* Cæsare *pugna, decennis Sit pro iactura per Gallica mansio rura. Tempus*
» *huic operæ breue, prospera cuncta fuere Cum* DEVS *esset in his: probat optimus omnia finis.*
» *Obtigerit cui mors cũ martire gloria sit fors. Quisquis eget taxat, quia crimina pœna relaxat.*

VIII. Quandam eiusdem vrbis partem obiectio laci, longè lateque stagnantis, ambierat: vnde hostes summissis ratibus, liberum exeundi intrandique videbantur habere meatum: ex quo etiam lignorum, pabulique fiebant eis, & quorumcunque deuectiones vtilium. Quamobrem proceres, coacto cõcilio, sua omnium assertione decernunt, vt ad *Principem Constantinopolitanum* legatio destinetur, quæ suggerat naues quamplurimas *Ciuitenam* vsque vrbem debere perduci, vbi portum constat haberi: ac deinde boum sine numero paria conglobari, qui eas per montanas siluasque conuectent, donec prædicto inferatur lacui. Nec mora, velox operis executio deliberata ac expostulata, Principe maturante, prosequitur: pariterque hii qui vocantur *Turcopoli*, quos non alios quàm familiares eius militias intellegimus, diriguntur. Adductis ergo, prout Principis vrgebat imperium, puppibus, ipsa qua deportatæ sunt illuc siluerunt die; at noctu eas intruserunt lacui, & cum eis Turcopolos armis instructissimos. Mane itaque classe composita, cum multa modestia, ac si ex eorum vectigalibus essent, proficiscebantur ad vrbem. Turci quibus erant ista spectaculo mirabantur, ambigentes, an sua ipsorum, vel Imperatoris hæc eadem

eadem esset euectio. Postquam verò ea quæ viderant hostilia fore nouerunt, timore lætali extabuerunt, sed quantum illi lamentis & fletibus, tantum nostri indulserunt gaudiis, gratiarumque Domino repensarum plausibus. Reddidit igitur id ipsorum infortunium hostes vsquequaque defectos: iamque de suis & auxiliariorum viribus desperantes, *Imperatori* missa legatione promittunt, quia deditionem facerent vrbis; si eos cum vxoribus & filiis abire licere, apud Francos impetraret, permissis vnà substantiis. Quorum tyrannus petitioni gratantissimè fauens, non solùm impunitate donauit, sed etiam summo sibi sarciendos amore, Constantinopolim vsque contraxit. Cuius infidæ per omnia menti, principalis in hoc opere subiacebat intentio: quod si Francorum discrimini locus fortè vllus aliquando pateret, penes seipsos haberet, quos eisdem oportunè obiiceret. Septem hebdomadis tribusq; diebus hac sunt obsidione detenti; & ex nostris plurimi munus ibidem recepêre martirii. De quibus indubiè sententia proferetur; quòd qui mortis exitio sese pro fidei obiecêre iustitia; inter eos profectò apud Dominum censeantur, qui sanguine in pretium dato, præmia meruêre cœlestia: nec eos illis impares dixerim qui famis occubuêre miseria. Hoc enim ibi modo, periit multitudo perplurima. Si namque iuxta *Prophetam*, quod historialiter dicere liceat, *melius fuit occisis gladio, quàm interfectis fame*, qui proculdubio cruciatu diuturniore sunt moriendo torti, non erunt vt credi fas est, absque corona martirii. *Hier. 4, 9.*

IX. Ciuitate itaque reddita, & Turcis Constantinopolim ductis, tyrannicus ille Princeps, nimium de vrbis restitutione gauisus, nostrorum primoribus munera infinita largitur: & quibusque pauperrimis eleemosina copiosa tribuitur. Ex quo mediocribus exercitus personis, quas munificentia illa est visa prætergredi, multa fuit inuidentia contra Principes, ac simultas ingenita. Nec, iuxta quendã modum, id prorsus iniuria. Hii nempe exercuêre prælia: ad hos attinuit totius obsidionis effectus, moliũ vectiones, machinarum balistarumque inpactio: hii, inquam, vt breuiter claudam, portauerũt pondus diei & æstus. Primâ igitur die qua ab vrbe recepta digressum est, pontẽ quendam peruium habuerunt, circa quem biduo cõtinuato manserunt. Tertiâ autẽ die cùm expromeret iam tenuis auroræ crepusculum, surrexerunt nostri, & dum adhuc dubiâ sub luce cæcutiunt, biuio scindũtur in vno; & biduo integro sub duobus disparati proficiscuntur agminibus. In altero agminum *Boemundus* erat, *Rothbertus* ex Normannia; *Tancredus* quoque cum plurima militia: à Comite *Sancti Egidii*, Duce *Godefrido*, *Podiensi* Episcopo, *Hugone Magno*, Comite *Flandrensi*, per auia quædam adducebatur alterum. Tertiâ denique die in *Boemundum*, comitesque eius, fit *Turcorum* infinitæ multitudinis, cũ repentina, tum terribilis, & prope non ferenda collisio. Videres eos scenicè super nostrorum, qui putabatur, timore garrire, a stimãtes eos ex inopinata incursione terreri: & bellicum, quod consueuerant, signum terrificis suæ linguæ vocibus inclamare. Licet ergo vir eximius, manu impeteretur enormi, non amisit timore consilium; sed confestim sistere gradũ præcipit omnibus, & papilionibus deuolutis, iussit celeriter castra consterni. Priusquam verò ea quæ præceperat explicarentur, propriis militibus infit: *Si vos meministis militiæ quam professi estis, consideratâ necessitate quæ vrget, ite; viriliter eis occurrite; honorem, pariterq; vobis vitam defendite: at vos pedites, tentoria diligenter extendite.* Quo dicto citius expleto, Ecce eos Turci subitâ præuolatione obambiunt spicula, iaciunt, pugnaque, pro more, fugaci pectoribus sagittas incussêre sequentiũ. Franci verò propositi fidelis memores; nec semper celebris suæ virtutis ignari: licet euidenter agnoscerent tantæ numerositati se impares, tamen obuiare furentibus viuaci animositate, cõtendunt. Illic Comes *Normanniæ*, recordatus, vti decuit, paternæ bellicositatis & nobilitatis auitæ, magnâ illicò armorum exercitatione, hostiumq; repulsione, defensione exempla exercitui nostro, aliquantisper exterrito, præbuit. Affuit etiam Devs, vt fœminarum quæ comitabantur, non illic quoque illis deesset instantia; ipsæ enim aquas recreandis militibus, quàm sedulò deferebant: sed multò vigilantiores instigationibus eos suis ac monitis, solertioresque reddebant, quàm illata fierent vnda recentes. At vbi *Boemundus* moneri cœpit tanti inæqualitate congressus, iis qui deuia sequebantur, illicò nuncio mediante, notificat, Comiti Sancti Egidii *Raimundo*, Duci *Godefrido*, *Hugoni* Magno, *Podiensi* Episcopo, aliisque eorum comitiæ, vt celerius aduenire præproperent, non ob aliud, sed ad bella quæ imminent. *Si*, inquiunt,

prima penes Turcos, pugnæ rudimenta videre collibet, iam sunt quæ vultis: præsto venite. Ducis itaque nomine dignus, specimen militiæ *Godefridus*, & ab ea quæ Regi competit, fortitudine non degener, immò pardalicâ, vt sic dicam, animositate patrissans, *Hugo* Magnus, cum suis primicopiis, quadam epulari alacritate concurrunt. Deinde Podiensis Episcopus, non modò multis quibus emicat armis, sed monitis precibusque sacris communiit ipsum: *siq; foret tepidum, feruescere compulit agmen.* Ad extremum sicut erat ætate grauior, experientiaque instructior; & consiliis idcircò securior, Comes Sancti Egidii *Raimundus* Prouincialium suorum manipulis succenturiatus erupit. Superinspecto igitur hostili exercitu tanta nostris admiratio increuit, vt nil aliud mirarentur, nisi vbi gentium vbiue terrarum tam infinita coaluerit multitudo. Erant autem *Turci*, *Arabes*, ac *Sarraceni*, quorum inter hostes & numerus & dignitas eminebat: copia minus patens, de auxiliariis & minus celebribus populis erat. Videres montium iuga de hac collectione prophana, & colliũ conuexa denscere; innumerabilibus frequentiis omnia operiri campestria. Primores itaque cum sibi subditis commonitorium habuêre sermonem: *Si* DEO, inquiunt, *hanc quam exercetis militiam deuouistis; si patrias, si domos, si coniuges, si liberos, si denique corpora contempsistis; & ipsa quinetiam sola resederunt gloriosis exponenda martiriis, quid vos ad istorum considerationem, precor, exterreat? cùm vnius vestrum ex* DEO *fida sagacitas, totius huius vilissimi vulgi superstitioni præualeat. Si hîc vobis fuerit obeundum; regnum vos cœleste manet, felici obituros exitio: Si viuendum, expectat vos, si de fide præsumitis, certa victoria; post victoriam, gloria; post gloriam, maior audacia; ad hæc ex hostium diuitiis opulentia copiosa. Vtrumlibet ergo accidat, inest vobis vtrobique securitas; & vbique, neutiquam quid timeatis habetur: nulla vos iam retractatio vel dubietas remoretur. Ergo mentes & corpora fidei Dominicæ Crucis addicite; & contra hunc aggestum palearum, tantillos videlicet ac penè nullos homines, arma capessite.* Præterea, ordinatim acies disponuntur. In sinistro cornu magnanimus *Boemundus*, Comesque *Normannorum*, miles acerrimus, *Tancredus*, & qui dicitur de prima ciuitate *Ricardus*. *Podiensis* autem Episcopus altrinsecus è regione hostium per montana progrediens, Turcorum exercitus ambiebat. Sinistræ etiam illi parti *Raimundus* Comes adequitat. In dextro autem Dux *Godefridus*, Flandrensisque *Rothbertus*, *Hugo* Magnus, & reliqua præpotens, vtpote pro CHRISTO pugnaturorum manus. O bone, internorum cognitor, DEVS, quid in tanto lachrimarum tibi fusum est apparatu? Quid in illo procinctu, ex omnium animo, piæ compunctionis ac confessionis emersit? Et dignâ, vt par est, consideratione quis penset, quantâ mentium temeritudine, ex tui solius spe, cunctorum generaliter corda pependerint? quantis ad te, CHRISTE, mœroribus singulorum quorumque iustitiæ aut peccata clamauerint? Fleuerant, CHRISTVMque adhuc piis piissimum suspiriis irritabant, cùm ecce Crucis frontes cunctas præeunte sigillo, non dico leonum, sed quod magis competit, martyrum animositate confertissimos, vexillâ feruntur in hostes. *Mox abeunt Arabes, Persæ, Turciq; feroces: Ante pios populi, terga dedêre turres. Fit fuga, dispersè miserum protenditur agmen: Non secus ac lepores diffugiunt Arabes. Quanta fugax acies: fit eorum prodiga cædes Nostrorum gladii, vix potuêre neces. Dampna ferens membris, cuiusque retunditur ensis: Falce velut segetes; sic resecant homines. Hic caput, hic nares, hic guttura truncat, hic aures. Scinditur aluus huic, obuius omnis abit. Obstupuêre manus, riguerunt brachia cæde. Nemo repellit eos, quoque ferente mori. Nempe subinduerat sensus hebitudo profanos. Excipiunt veniens pectora cæca malum.* Fuisse

X. autem eorum hostium qui victi fuerant numerum quadringenta sexaginta millia traditur, præter Arabes: quorum adeò enormis extitit pluralitas, vt omnis eorum hebetarit nostros quantitas. Primum quidem, conclamatâ desperatione salutis, ad sua quàm properè trepidi tentoria tendunt; ibique quæ præ manibus habuêre correptis, diffugiunt; totaque vnâ die nostri eos instantissimè persequuntur: spoliis itaque illis recedentibus farciuntur ereptis; & post innumeras sanguinum fusiones, copiosæ pecuniæ, preciosarum vestium, pecuariorum plurium, quæ tulerant fugacibus, solatio potiuntur. Ab hora autem tertia vsque in horam nonam huius pugnæ, immò internecionis Arabicæ, flagrauit incendium. Duo verò ex nostris reuerendi nominis proceres, *Iosfredus* quidam

dam de Monte scabioso agnomen habens; Et *Guillelmus*, de quo supra diximus, Tancredi frater; aliique quamplurimi, quorum nomina solius DEI notitiæ sunt credita, ibidem occubuerũt. Hîc planè, hic experimur virtutis Christianę insignia; & dum hæc paucorum cum innumeris bella miramur imparia; totum necessariò referre cogimur ad CHRISTI solius auxilia. Si enim de his qui nondum à DEO desciuerant Iudæis, dicitur in veteri pagina: quia *persequebatur vnus mille, & duo fugabant decem millia*: non minus de hac mihi videtur sentiendum victoriâ, vbi hominis prorsus ingenium, quâ arte à tantillis innumerabiles euinci valerent, spes & æstimatio defecit humana. Sed forsitam quiuis obiectat: rustica manus erat, & gregariorum militum peripsima, passim vndecunque coierat. Certè ipsi Franci, qui se tanto obtulêre discrimini, pleno ore fatentur, nusquam Turcis illis genus hominum comparabile posse cognosci; adeò argutos animis, ac strenuos armis: qui etiam cùm in initiis cum eis bello confligere cœpissent, eorundem nouitate armorum propè sunt despetati. Nostris enim inexperta erat tanta eorum in equitando agilitas; in euitandis nostrorum incursibus vel ictibus mira pernicitas: præsertim cum non soleant ipsas emittere nisi fugaciter pugnando sagittas. Est autem eorum opinio, quod Francorum contribules existant; & præ cæteris gentibus solis specialiter Turcis & Francis deberi militare fastigium. Deut. 32, 30.

Igitur eis hoc modo repulsis, & die noctuque a Francorum facie fugitantibus, contigit Ducem qui Niceæ præerat cum multa amentia timoris post finem obsidionis elapsum, decem millibus occurrere Arabum, cui inquiunt: *Minime gentium, quamobrem ita miserè exterritus fugis?* Francos, ait, *me penitus dispersisse ac interemisse putaueram; totamq; eorum summam rebar iam sempiternæ captiuitati traditam: & dum eos per manipulos aduentantes & turmas, subacturum me æstimo, & in exteros ligatos terras abducere, tunc subitò tam numerosi apparuêre exercitus, vt campis & montibus eorum multitudinis enormitate repletis, nusquam ab eorum frequentiis nostrarum videretur regionum terra vacare*. Captiuitatem quam asserit factam, ad exercitum conuenit Petri heremitæ referre; sequentem verò multitudinem ad eos qui vrbem nuper subegêre Niceæ. *Cùm ergo*, inquit, *tot populorum examina vidissemus, & instar segetum cuneos crebrescentes, qui armorum nequaquam defe*[illegible] *præsumpsimus: nec enim tutum fuerat; mortem contiguam euadendam, vel pede adminiculante censuimus. Vnde fateor; etsi remoti, ex eorum, quos vidimus, dira recordatione concutimur, adhucq; de experta, licet ad momentum, ipsorum fero.itate timemus: Quod, si & vos meæ experientiæ fidem præbere velletis, huic quàm properè loco cederetis: quia si vos eorum manus contingat incidere, multiplices sine dubio vestræ improuidentiæ constabit pœnas vos luere*. Hæc illi audientes, & credendum iudicantes expertis, verterunt celeres vestigia cuncta retrorsum, & per vniuersam sese diffudêre Romaniam. XI.

Interea è vestigio fugitiuos Turcos subsequi curabant nostri: præcedentes autem illi, dum vrbes & castra pertranseunt, sese Francos vicisse passim iactitando efferunt; sicque terræ habitatores, quà ibant, mendacibus verbis eludunt: *Nos*, aiunt, *agmina Christiana reppulimus; eisq; totius deinceps ausum congressionis abstulimus. Itaque nos intra vrbes vestras admittite; & gratanter eos qui tantopere vos tuentur excipite*. Ciuitates ergo ingressi, ecclesiarum diripiebant ornatus, publicarum ædium spoliabant copias; aurum argentumque, diuersi generis animalia, & si qua suppeterent, eripere moliebãtur vtilia. Ad hoc etiam quosque Christianorum filios pro mancipiis abducebant: cætera quæ minus prædæ patebant, incendiis absumentes; aduentum nostratium semper præeundo, verentes. Hos denique profanos per solitudinum nostri auia disquirentes, terram desertam inuiam & inaquosam intrauerunt, de qua vix miserandi emerserunt. Hinc famis, inde sitis agitabantur inopiâ; nihilque pertinens esui poterat reperiri, nisi quod spicarum confricatione aliquotiens videbatur crudelis inedia temperari. Ibidem plures equestris viros dignitatis constat obisse: dum desertorum insolentia, vitam equis adimeret; itinerumque impatientia, delicatos perimeret. Vnde boues, capros, arietes, &, quod mirum magis est, canes sagiinarios tunc fieri, equorum vehiculorumque grandis coegit egestas: his enim omnibus pro modulo impertiebantur, vel qualescunque sarcinulas. Exinde opulentam ex his quæ vsui prosunt, eos contigit introire prouinciam; attigeruntque *Iconium* ciuitatem, Pauli Apostoli tolerantiâ & scriptis insignem. Ast prouincia- XII.

les, admonebant præmuniendo nostros, vt aquas viribus impositas secum deferrent: quia diei vnius itinere, nihil aquarum penitus reperiretur. Ita ergo fecêre, donec ad cuiusdam horam fluminis deuenêre. Ibique per biduum hospitia sumpsêre. Præeuntes itaque qui præcursorum officio fungebantur, peruenêre *Erachiam*, vbi Turcorum plurima phalanx adglomerata coierat, id solum præstolans, quomodo CHRISTI valerent perturbare militiam: quos nostri inuenêre, & solita audacia intrepidi peruasêre. Hostes verò celeri elabuntur fugâ. *Non secus ac missa iactu baleare sagitta.* In vrbem ergo, iam libero patente aditu, nostri intrant: quatuorque mansêre diebus ibidem. Ibi *Tancredus* Boemundi nepos, & *Balduinus* Ducis Godefridi frater, non diffugio militiæ, sed animorum acredine, ab exercitus contubernio digressi, vallem quandam, quam *Botentroh* vocitant ea lingua, sunt ingressi. *Tancredus* itaque, vti erat consortis impatiens, à præfato etiam Ducis fratre diuiditur, *Tarsumq.* specialis Apostoli nostri adoranda natiuitate præcluem, cum suis aggreditur. *Turci* ex vrbe, obuii aduentantibus ad bella prosiliunt; sed imminente concursu ad vrbis, de qua prodierant, munimenta refugiunt. Tancredus verò, admisso post hostes equo, portam vrbis castrorum suorum positione conclusit. Nec mora, *Balduinus* adueniens, ad obsidionem ciuitatis ipsius altrinsecus & ipse consedit; & Tancredum expostulat, vt capiendæ ciuitatis participium indulgeat, quam suo secum exercitu collaborante capessat: quod Tancredus multa animi indignatione refutat, dum sibi & ciuitatis dominium, & victoriæ insignia arrogare desiderat. Nox itaque superuenit, & Turcorum vulgus, obsidionis impatiens, nec eius qui obsederat pertinaciæ & virtutis ignarum, vniuersum prorsus aufugit. Quibus ita extrusis, hii qui in vrbe commanebant, ipsius profectò terræ gentiles, Christianæ scilicet homines conditionis, in ipsa egressi ad nostros nocte, conclamant: *Franci*, inquiunt, *maturate ingredi ciuitatem, quia alienigenæ diffugiunt: in tantum vestræ fortitudinis concepêre timorem.* Ast vbi eluxit, loci ipsius primores vrbem vltrò dedunt; & hiis, quos super eius dominio iurgia motare comperant, aiunt: *Illum nobis præsidem deligimus, quem cum Turcis adeo acriter hesternò egisse cognouimus.* Verum Balduinus, Tancredo peruicaciter instans, ciuitatem secum pariter cohortabatur intr[illegible] & prout cuique facultas inesset, spoliis diripiendis insistere. At Tancredus non inconsultè refert: *Id se habere propositi, impugnare vtique Turcos; non spoliare Christianos: præsertim cùm se spontè elegerint, nec alterum quàm se velint.* Licet hæc diceret, considerans tamen eum potentiâ præminere copiosioris exercitus, vellet nollet, viro illo pro tempore cessit. Cui inde recedenti duæ per deditionem, optimæ se ei subdiderunt ciuitates: *Athena* videlicet, & *Mamistra*, & castella quamplurima.

XIII. At quoniam de hoc ipso Balduino nullus forsitan deinceps referendi sese aperiet locus, paucis insinuare velim quàm fortuniosus eius fuerit exitus. Apud *Edessam* Mesopotamiæ vrbem, sicut ab his qui ibidem versati sunt, accepimus, vir quidam Ducatus honore præfuerat: qui Christianam prouinciam quam regebat, non tam armis à Gentilium incursibus, quàm pecuniariâ redemptione protexerat. Is senio grauescente iam squalidus, cum esset ei vxor sine liberis, identidem anus, dum Francos agnouisset Mesopotamiæ contiguos finibus, multo æstu desiderabat quempiam, quem sibi adoptaret, ex Francorum habere nobilibus: qui, quod ipse precio, hoc ille defensaret armis ac viribus. Contigit interea quendam familiarem illi militem, huiusque sui desiderii conscium, cum hoc ipso *Balduino* habere colloquium. Cui cùm ille adipiscendi ducatus spem indidisset, si à præfato seniore se adoptari permitteret, Comes credidit, & milite comitante *Edessam* adiit. A quo affectu nimio, præterquam sperabatur exceptus, ab vtrisque est in filium adoptatus. Adoptationis autem talis pro gentis consuetudine dicitur fuisse modus. Intra lineam interulam, quam nos vocamus *Camisiam*, nudum intrare eum faciens, sibi adstrinxit; & hæc omnia osculo libato firmauit: idem & mulier post modum fecit. His explicitis, cum ciuitatenses eum ab honoris pristini culmine expositum, primatum iam cernerent, coniuratione clam facta; eam, in qua cum Balduino morabatur, obsedêre repentè curiam. Recordabantur enim quorundam quæ eis intulerat malorum. Obsesso itaque eo, cum adoptiuus eorum nouus resistere Francica animositate pararet, senior cum mira fide cohibuit, dicens pro certo scire se ab eorum

rum manibus nullatenus erui; ipsum verò, pro sua defensione facillimè posse periclitari. Infinitis ergo ab eo extorsit precibus, vt repugnare desisteret: & cùm ille illacrimans miserabiliter, malle se cum eo mori diceret, reppulit hominem; & cum obsidente se populo egit, quatinus nouo illi Principi parceret; seipsum verò prout vellet occideret. Quod & actum est. Interempto itaque eo, ***Balduinus***, ducatum sibi ex adoptione delatum, strenuè optinuit: & ex Francis equites, ac famulos ad sui custodiam, memor expertæ nuper proditionis, adhibuit. Non multo post autem tempore, cum Dominicus Natalis adesset, noui Ducis necem in ipso solempni die, iteratâ conspiratione, diffiniunt. Qui eorum tractatus Ducem minimè latuit. Insinuat igitur & ipse hiis, qui in suo asseclatu erant, Francis, & festis Ecclesiæ loricati ac galeati, immò ac si ad bella parati, equites assisterent; pedites lanceis, gladiis, bipēnibus se munirent; & sic vbiq; procederent. Quo facto, vrbani se à Duce præuentos intelligunt: ipse enim cum multa armatorum ad ecclesiam constipatione processit, ac sacro officio interfuit. Ipsâ tamen die siluit. Postridie autem conuocat Edessenos, & de proditione causatur; & cum legibus eos ad confessionem cogeret, diffiteri quæ proposuerāt minimè permittuntur. Conuictis itaque totius vrbis primoribus, his quidem pedes incidi, illis manus, aliis cum naribus aures, quibusdam linguas cum labiis, generandi verò officialia cunctis: omnibus nihilominus diuersa per exilia longè lateque distractis. Et cum denique nullus resedisset qui turbam denuò sibi concitare quiuisset, tum demum securè experitur, quis tanti Ducatus fructus ac felicitas esset. Vitam ergo cum multis opibus & prosperitate educebat, plurimis vrbibus imperabat, inter quas ***Seleucia*** ab antiquo celebris eminebat: donec post fratrem Godefridum qui Iherosolimæ regnauerat ex Ducatu quidem peruenit ad regnum: sed exinde, nullius excepit terrenæ felicitatis augmentum: immò pro Deo beati laboris exercitiū: vtpote cui iuge est cum gētilibus prælium.

EXPLICIT LIBER TERTIVS GESTORVM DEI PER FRANCOS.

INCIPIT QVARTVS.

NEMO iustè, vt æstimo, me id operis deridet agressum. Etsi enim neque Iherosolymam isse, & plerasque personas, loca nihilominus ipsa mihi hactenus contigerit non nouisse; in nullo, generali vtilitati reor obesse: siquidem ea, quæ scripsi vel scripsero, à viris veritatis testimonio præditis constat audisse. Si mihi planè id obiicitur, quia non viderim, id obiici non potest, quòd non audierim: cùm visui auditum quodammodo supparem profectò crediderim. Quamuis enim *Segnius irritēt animos demissa per aurem*; « *Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus*: tamen quis historiographos, quis eos qui Sanctorum vitas edidêre ambigat, non solum quæ obtutibus, sed ea scripsisse quę aliorum hauserant intellecta relatibus? Si namque verax, vt legitur quidam, & *quod vidit & audiuit, hoc testatur*; autentica proculdubio vera dicentium narratio, vbi videre non suppetit, comprobatur. Si sit itaque qui carpat, qui cœpta despiciat, habet vtique liberam obtionem, si velit vt corrigat; & cui nostra displicent, sua scribat. Ioh.3,32.

Igitur Dominicus exercitus cum Ducibus suis, ***Raimundo***, Sancti Egidii Comite, ***Boemundo*** atque ***Godefrido***, aliisq; quampluribus ***Armeniam*** ingreditur; de Turcorum incursibus, si acciderint fortè, lætatur. Inter eundū itaque peruium habuêre castellum, cui adeò difficilis esset accessus, vt cassum videretur ibidē cuiuslibet molimen assultus. Erat autem illic ***Simeon*** quidam, Christiano insignis agnomine, prouinciæ gentilis eiusdem, qui à proceribus nostris dominium huius regionis expetiit, quo eam à Turcorum irruptionibus deberet tueri. Nec dare ei munus distulêre petitum: ipse verò desedit ibidē, laturus terræ præsidium. Denique nostri progredientes, ***Cæsaream***, Cappadocum attigêre. Postquā autem Cæsariensium excessêre prouinciam ad quandam multæ pulchritudinis & situs vberrimi ciuitatē peruenêre, quam trium spatio hebdomadarum Turcorū obsedit exercitus, antequam ad eos pertingeret nostræ expeditionis aduentus: sed nullus eis obsidendo perue-

nit effectus. Nostris ergo aduenientibus, suâ ipsorum deditione ciuiũ, vrbs eadem suscepta est. Hanc eques quidã, qui *Petrus de Alpibus* vocabatur, à Principibus precariò exegit: quatinus quantum ad Imperatoris Græci, ac procerum fidem nostrorum spectat, defenderet regionem: cui, cum nimio affectu, vti fidelitas interpellantis emerebatur, indulta est. Nox diei illi accesserat, *Boemundo* auditum est, quòd hostes, qui pridem vrbem illam obsederant, crebris sed non magnis promotionibus subsequentes, nostros præcederent. Contentus itaque solâ sibi pertinentium militum comitiâ, præcessit; sed eos qui quærebantur, non repperit. Vrbem quoque, quæ *Coxon* apud eos dicitur, attingunt: vbi earum, quæ vsui habilia erant, rerum plurimam opulentiam repperierunt. Loci ergo illius indigenæ, intra ciuitatis portas, nostris gratanter admissis, trium illos dierum opportunâ satis refectione confortant.

II. Audit præterea *Sancti Egidii Comes* Turcos, qui Antiochenæ vrbi cõsueuerant præstare custodiam, ab eius decessisse præsidio: partemque sui præmittit exercitus, qui eam obtineant, & dominio seruẽt eius. Electis igitur de propriæ militiæ primoribus quatuor, quorum tribus idem inerat, scilicet *Petri*, vocabulum, quartus *Guillelmus de Monte Pisleriï* dicebatur, qui & apud nos armis celebrior habebatur, dirigit eos illò cum quingentis equitibus. Haud procul itaque ab vrbe prædicta, vallem intrant, & in ipsa valle castrum repperiunt; & ibidem ciuitati Antiochenæ, Turcos cum manu copiosa præsidere audiunt: quos etiam maximo apparatu & armorum & hominum sese instruere contra Francos, si quando sibi ingruerint, addiscunt. *Petrus* ergo, vnus ex his quos superius *Petros* vocari diximus, cui etiam agnomen à loco, qui *Roasa* dicitur, fuerat, à sociorum cœtu se diuidens, vrbis cuiusdam quæ *Rugia* dicitur, vallem ingreditur; & inuentis Turcis Saracenisque, cum eis congreditur; & interemptis eorum quamplurimis, alios persequitur. Hoc Armenii attendentes, & de viri fortitudinę iocundati, propter insolitam aduersum Turcos audaciam, ditioni illius se mancipant. Nec mora, cuidam *Rusa* nomine, ciuitati, habitatorum deditione, præficitur: in plerisque itidem castellis excipitur. Exercitus autem residuus, à Coxon, illa quam diximus vrbe, digressus, per angustam ac cõfragosam incredibiliter, quorundam processit mõtanorum semitam, adeò arduorum, vt nemo eẽ qui præibat vllatenus præcedere posset. Sed alios post alios singillatim pedetentimque procedere necesse foret. Arcto namq; & nimis scrupeo calli prærupti maximi vorago subtererat, vbi, si equum equo offendi contingeret, desperabili statim præcipitio deperiret. Videres cuneum militarem, qui pridem insolentiâ itinerum, inediâque de equestribus pedites facti erant, feralibus affici tristitiis pugnos collidere, vellicare capillos; & mortis sibi imprecato exitu, loricas & galeas, quælibet arma, sine vllius precii respectu, denariis tribus aut quatuor seu quinque distrahere: & dum non suppetit emptor, clipeos, aliaque peroptima in profunda disiicere, dummodo valerent tanto discrimine corpora, vix sibi sufficientia expedire. Ex his tandem scopulis ac rupibus, postquam cum intolerãdis emersêre laboribus, vrbem quandam *Marasim* dictam introeunt, cuius ciues eis obuiam lętabundi prodeunt, & abundè exercitibus venalia cõuehunt. Recreauitque exhaustos tellus vberrima, quousque restitueretur eis Domini *Boemundi*, qui subsequebatur, quemq; præstolabantur ibidem, pręsentia.

III. Denique perueniunt in illa campestria, vbi Syrorum prædicatissima metropolis sita dinoscitur *Antiochia*, cuius titulorum sunt specialia, præter ea quibus ad seculum floruit priuilegia, quod Christiani nominis inde pullularunt insignia. *Pharphar* ipsius ciuitatis fluuius nuncupatur. Ad cuius cùm nostri peruenissent contigua loca pontis, quidam ex eis quibus præcedendi castra officium fuerat, maximam Turcorum offendêre manum, qui plurimis suffarcinati copiis, suggerere properabant obsidendis auxilium. Quos nostri vbi perspexerunt Francicâ in eos ferocitate concurrunt, & penè sine vllo tẽporis interstitio subigentes, hac illacq; dispergunt. Laniant miseros instar arietum, & quę paulò ante terrere poterãt arma, proiiciunt: fugit per cuneos turba gregaria: vulnerãt & obruunt, dũ mixtim properãt, socia agmina: pridẽ superba rabies, sentit humilia, & quæ nostrorum æstimabat se gauisuram stragibus, lætatur si possit eruere, vel cum pudore, corpora. Hii qui venerant expugnandis ferre suffragium, fiunt continuò congeries fœda cadauerum: & quas deferebant obsidendis copias, destinauit omnipotens obsessoribus, consilio misericordiore, præbendas. Hiis igitur non aliter quàm segetes gran-

tes gran-

res grandine comminuuntur, oppressis, multa nostris resederunt spolia: innumera frumenti viniq; relinquuntur impendia: equorum, camelorum, asinorumque pedestribus cessêre subsidia. Itaq; nostri super præfati fluminis orã castra constituunt. At *Boemundus*, iunctis sibi lectissimorum militum milibus quatuor, portæ ciuitatis sese opposuit: & ne quis ab ea exiret vel ingrederetur in ipsam, vigilias eâ ibi nocte continuauit. Postridie ad ipsam vsque Antiochiam, duodecimo Kal. Nouembris, cùm quarta esset feria, & media iam ageretur dies, deueniens consedit exercitus, trium ciuitatis portarum, obsidentium diligenti instantia, præpeditis aditibus, sed quarto vacante, quoniam nullus ei obsidendæ patere poterat locus, montanorum contiguorum altitudine plurima, angustiaque obstantibus. Tantus autem non modò ciuibus, verùm Turcis præstantibus, nostrorum metus incutitur, vt eorum contra nostros nemo procederet; nemo, ac si nundinas acturi venissent, vlla eis hostilitatis molimina intentaret: & hæc fucatæ superficies pacis quindecim fermè diebus, veluti conclamata, perstiterit. Circa vrbem autem ipsam, fertilissima huius obsidionis extitêre primordia; omnium vsui conuenientium, tempore nouorum inibi recens acto, feruebat opulentia: vineas, sed quo tempore miror, vindemia dependente refertas; frumenta non horreis sed foueis atque cuniculis, immersa vbique repperiebant: cum nec arboribus poma deessent; & quælibet vitæ ipsorum cõmoda solo vberrimo suppeditante confluerent. *Armenii* autem & *Syri*, ex quibus præter, vt sic dixerim, Turcos epibatas, tota vrbs illa constabat, cùm vrbem ipsam incolerent, & Christianæ sese titulo conditionis efferrent, crebrò nostros inuisere; & esse eorum vniuersum addiscere; & suis, quæ apud nostros aucupati fuerant, nũtiare. Cùm enim Francos suæ assiduæ confabulationis visco allicerent; & se à Turcorum facie fugitare, multæ adulationis lenocinio, nostrorũ auribus mussitassent, vxores tamen proprias excedere nullatenus ab vrbe sinebant, & ad ipsas, digressi à Frãcis, postliminium facientes, quæ istinc subintelligere poterãt, ad Turcos Christianarum partium infirmiora ferebant. Proposito igitur eorum cognito, ac essentia *Syris* interpretibus sita, Turci de ciuitate aliquotiens erumpere, aliqua nostris subripere, dum victualibus quæritandis oberrant, calles consuetos obtexere, plagam montanorum marisque petentibus exinsperato proruere, nihil ab insidiis & irruptionibus vacare permittere. Haud procul autem inde Castrũ habebatur quod vocabatur *Areg*: in quo præcipuæ ferocitatis Turcos pro præsidii ipsius tuitione locauerant, qui Francis, aliquotiens inconsideratioribus, frequentium incursuum turbas incutiebant. At Principes, tantæ impatientes iniuriæ, non paruâ equitum peditumque conflatâ manu, mittunt qui explorent vbinam delitescere soleant, qui tot suis mala irrogant. Repertoque eorundem latibulo, obuios quidem primò se illis præbent; sed postmodum, fugâ callidè simulatâ, eò se ab insequentibus duci sinunt, vbi indubiè nouerant latere in insidiis *Boemundum*. Ibidem, Turcis insectantibus, duo ex nostris occubuerunt. At de latebris sese Boemundus excutiens, hostibus cum debita animaduersione occurrit; eos qui videbantur terga vertisse reduxit, & confertissimâ armorum consertione conflixit. Ex eis itaque plurimos interimit, alios captiuos adducit; ad vrbis portam quos cœperat pertrahit, ibique, ad terrorem spectantium ciuium, capitibus cædi præcipit. Ast aliqui ciuitatensium, cuiusdam conscendentes portæ suprema, quaqua versum fatigabant nostros suarum iactibus sagittarum: in tantum vt intra ambitum castrorum Boemundi, missilium nimbus influeret; & mulier ibidem ictu sagittæ occumberet. Denique Principes consilium communicant, constituuntque & ordinant, vt castrum fieri deberet in cuiusdam vertice montis quod *Malreguard* appellarunt, cuius præsidium formidinem sibi valeret submouere Turcorum. Fiebat itaque oppidum, sed præcipuè illic videres, in lapidum comportatione, primorum manus elaborare Principum. Non istic egena manus conqueri poterat aliquas sese per maiorum potentiam angarias tolerare, cùm eos qui sibi dominabantur attenderet, in extremi etiam executione operis, nullo modo sibimet ocium indulgere. Sciebant namque piæ naturæ instinctu etsi non legerant, quòd *Marius* ille secundùm *Salustium* ait: ***Si tute, inquit, molliter agas, exercitum autem imperio cogas, hoc est Dominum non Imperatorem esse.*** Peracto itaque castro, Principes illud custodiêre vicissim. Appropinquabat Natale Dominicum: & frumentum cæteraque corporum alimenta cœperant vehementer im-

minui; & carò constiterat in toto exercitu omnia vendi. Victualium quærendorum causa, nulla patebat facultas vel longiusculè euagari: intra Christiani quoque nominis fines, nihil penè iam ad vsum pertinens poterat repperiri. Porrò in *Sarracenorum regionem* non nisi cum expeditione plurima quisquam valebat progredi. Igitur vrgente inedia, coacto Proceres concilio sese discutiunt, qualiter consuli debeat tantæ frequentiæ hominum, famis atrocissimæ, nisi ei subueniatur, subituræ periculum. Tandem vicaria consultatione repperiunt, vti aliqua pars exercitus stipendiis vndecumque contrahendis insisteret, altera cœptæ obsidioni vacaret. Ad hæc itaque *Boemundus* intulit. *Si vobis*, inquit, *ô strenui milites, tutum videtur, ego Flandrensis Comitis suffultus comitia victualium procurationi operam dabo.* Quod à quibusque iunioribus tantâ est gratulatione susceptum, quantò maiori extabuerant, non modò ariditate, verùm omnimoda necessitate ciborum: Celebrata itaque, affectu & alacritate qua poterant, Natiuitate Dominica postridie, cũ esset secunda feria; duo illi prædicti Principes, allectis sibi viginti peditum militumque milibus, Sarracenorum prouincias depopulari aggrediuntur.

IV. Interea Turci, & Arabes, Sarraceni aliique Gentiles, qui coierât ab Iherusalem & Damasco, & Halep, aliisque gẽtibus, pari animo conglomerati, præsidium eidem laturi, cum infinito agmine, Antiochiam properabant. Hii iam compererant Christianos in suos fines, pro frugum cæterorumq; vtilium collatione, cursuros: & crepusculo adhuc dubio, contra nostros acie præparata, vbi eos expectare didicerant, cum alacritate in tristitiam mox vertenda, contendunt. Dispertiuntur itaque sese per duarum acierum turmas, alteram à nostrorum frontibus præmittentes; alterâ retrogradâ omnem eorum ambire exercitum molientes. At *Flandrensium* Comes, de diuina nullatenus virtute diffidens, præfixo cordi ac corpori suo signo Crucis, fretus insigni Comite *Boemundo*, ea, qua tantos decebat viros, hostibus magnanimitate occurrit. Pugna conseritur; sed in ipsa primi attemptatione congressus, fugax hostis auertitur. Mutantur bella trophæis: atque terga vertensium illisa corporibus, multipliciter rasilis hasta confringitur. Fraxinos creberrimè longas hostilis excipit vmbo, & magnis impactæ viribus, per nimietates ictuum in hastulas minutantur. Galea mucronibus oberta, occipitium non defendit à vulnere; loricarum, vt putabant, impenetrabilium prætextiones, tenuitatis accusant. Nullis corporum partibus munimenta profuerant; quidquid tutum Barbari iudicant, infirmatur; quidquid Franci tetigêre, conscinditur. Sternitur campestris superficies, numerositate cadauerum; & crebra mortuorum congeries, graminosi pridem ruris exasperat æquor; inuiso vbiq; terra, gentilium cruore respersa, nigrescit. Qui nostrorum cædi fuêre superstites, vitam sibi gressuum celeritate lucrantur; & spoliis propriis, non ad horum caritatem, sed ob sui agilitatem exonerari lætantur. In alterum itaque statum, sese animi nostrorum habitudo commutat, dum metus in audaciam, pugna in victoriam, mœror in lætitiam, fames in opulentiam suscitatur: nudus induuiis, pedes vehiculis, pauper pecuniis, erutus gratiis, victor tripudiis ampliatur.

V. Interim dum ista geruntur, *Turcos*, qui Antiochiæ præerant, *Boemundum* cum *Flandriensi Comite* obsidioni deesse non latuit. Tanta ergo tutiores absentia, sæpius ad bella lacessere nostros exibât sollicitè, quæ pars obsidentium haberetur infirmior, aucupantes. Tandem aptum diem, cum esset tertia quædam feria, suæ fortitudini exerendæ videntes, subitò minus prouidis ingruunt; & expeditibus militibusque quamplurimos, dum nihil verentur, occidunt. Magnificus quoque *Podiensis* Episcopus suæ curiæ maiorem, eundemque signiferum suũ, inter eos qui perimebantur amisit. Et nisi fluminis alueus, cuius crepidini castra consederant, interiacens obstitisset, nostrorum internecio non parua & quàm crebra fuisset. Ad hæc egregium *Boemundum* regredi contigerat, direptis Sarracenorum prouinciis; & ea in quibus Tancredus morabatur montana reuisere: dum æstimat aliquid, quod prodesset obsessoribus ciuitatis, se posse ibidem repperire. Cùm enim quidquid præ oculis habuerant quique nostrorum diripuissent, multi tamen ex eis nihil inuenêre; vacuiq; rediêre, eorum scilicet quæ victui necessaria forent. At nusquam expers consilii Boemundus, dum eos ineptè oberrare conspiceret adoritur, dicens: *Si commoda vitæ vestræ disquiritis; si vestris ritè, prout vrget inedia, corporibus prouidetis, ita agite, quatenus dum victus quæritur, victum quærentium nullo modo vita necetur. Desinite discurrere montanorum per auia; cum sciatis*

hostes

hostes vestros incognita vobis horridarum solitudinum fouere latibula. Iunctus pariter (alter enim ex altero fit fortior) procedat exercitus, vt si parti infertur violentia, partis alterius valeat expediri presidio. Sic enim, si ouis à manu vel præsentia pastoris exerrat, rictibus dinoscitur patere lupinis: sic miles si à commilitonū contubernio soliuagus exeat, quibuslibet proculdubio ludibrium prædonibus extat. Satius itaq; vobis sit apud vos & cum vestris, vel tenui cibo pasci, quàm inextricabili captiuitati addictos lautiori edulio vesci. Itaq; vnà ire, pariterq; redire, cætibus delectari, præsumptiuè nil agere, quorumq; est censura bonorum; liberè euagari pertie volentium. Dixit, & ad socios repedans, in nullo obsessores reditu suo opulentiores reddidit. Verùm Armeniorum Syriorumque caliditas, cum videret in exercitu extenuari cibaria, exinaniri venalia per quælibet sibi cognita obambulantes loca, coemptas circumquaq; fruges ad exercitum inopia laborantem deferunt; & adeò immoderata caritudine vendunt, vt asini vnius ex frumento sarcina octo eorum Byzanteorum precio distraheretur, quos ibidem *purpuratos* vocitant, qui centum viginti nummorum solidis æstimabantur. Ibi pensari potest, quàm horrendo famis succubuêre discrimini, quibus nulla suppeditabat facultas præcii. Et vbi Principes coangustare iam cœperat pecuniæ difficultas, quid ageret ille, quem omnibus pridē opulentis, iam extrema premebat egestas? VI. *Torserat grandis cruciatus illos, Victus artabat tenuis supremos, Viribus fusis rabies famei Reddidit imos. Copia panum fuerant remota, Non boum carnes, nec erant suillæ: Vulserant passim manus indigentum Graminaque; Quidquid escarum poterat fuisse, Suppetit tandem reperire nulli. Soluerant artus, tulerant & ausum Pectora laxi. Tenditur dirum cutis in tumorem Qui cibi nullum tenuêre morem. Esca defecit, periit facultas: Dant ea mortem. Soluit occisos breuis angor omnis, At fame tactos agitant dolores: Vnde protractæ meliora gestant Præmia mortes. Hos fouet planè cibus Angelorum, Optimo gaudent brauio laborum, Quo magis pondus tolerasse constat Suppliciorum. Cæteri pugnant, variosq; casus Ferre concertant, grauibus secunda Vlla vix præstāt, meliora lætis Tristia censent. Iam cruces CHRISTVM geminas ferendo Prosequi curant, potiora iussis Aggredi gaudent quibus autor vnam Iusserit isdem. Huic fames atrox cor inane carpit, Aridus dudum stomachus fatiscit: Viscerū strages, cerebri ruinas Passio fecit. Intus hæc tabes animum fatigat, Inde bellorum feritas molestat, Et dies & nox ibi plena curis Cædibus instat. Acris extat mens, tenuesq; vires; Aegra sed mentis reparant vigores Inq; fundendos minimum verentur Ire cruores.*

VII. *Guilelmus* interea quidam, qui *Carpentarius*, non quia faber lignarius esset, sed quia in bellis cedendo more carpentarii insisteret, dicebatur, homo Transsequanus; dictis potens, sed opere parcus; *magni nominis vmbra*; vir maiora se aggrediens, & qui nihil relinquebat explicitum; qui etiam cùm Iherosolymitanū esset aggressurus iter, direptis contiguorum sibi pauperum substantiolis, profanum viaticum præparauit: is, inquam, inediæ, quam multò egentiores summa cernebat tolerare fide, impatiens, silenter aufugit. Cuius quidem in armis gloria; in iactantia verborum solummodo habebatur; nullatenus in re gesta. Is in Hispaniis, cùm expeditio Francica ad auertendos qui ex Africa ibidem confluxerant Paganos moraretur; iste, cuius vniuersa erat in verbis audacia, fœdè recessit, & innumeros sua auersione fefellit. Nec sine euidenti Dei creditur accidisse iudicio: vt, quos popularis celebriores fama reddiderat; deterrimos omnium, laborumque impatientissimos, ostentaret diuina sententia. Nec in huius solum persona id portenti patuit, verùm de aliis, quorum supersedebo nominibus, id ipsum claruit: vt quorum inter nos armorum terribilis admodum fuerat & famosa ferocitas, eorum in illo Dominico exercitu, mitior fieret etiam leporibus miseranda tranquillitas. Quod quanto à recto diuersius fuit, tanto magis contemptibile haberi debuit. Si enim hîc positi, dum sine iure pugnarent, dum sceleste pauperes præda eisdem fierent, non immeritò planè inter ista, pro animarum suarum dampnatione, timidi fuissent: at verò, vbi omnimoda salutis erat æternæ securitas, ibi profecto fuit criminosa timiditas.

VIII. Ad hoc, vt stellæ quoque iuxta Apocalypsim de cœlo cadere viderentur; *Petrus* ille, de quo supra actum est, celeberrimus Heremita, & ipse in desipientiam versus, excessit: *Quo geris hac Petre consilio? cur nominis immemor extas? Si Petra constat origo Petri, solidum quid denique signant, Quid tibi vis meminisse fuga? faciles nescit petra motus. Siste gradum: veterem recolas heremum, ieiunia prisca. Iunxeris hactenus ossa cuti, tenui radice ruentem Tendere debueras stomachum, pecuali gramine vesci. Quid*

» *dapis immodica memores? nil tale monasticus ordo, Nil tua te genitura docet: vel te tua dogmata pulsent. Ceu populos ad id angis iter; fieri quoque cogis egenos. Sic praiens modo iura feras; qua quosque docendo tulisti. Hic aliquando fugax cereris, pisces ac vina terebat. Sanctior esca foret Monacho, porri, nasturcia, napi, Cardamus, atque nuces, corili, tysana, frux, lentis, & herbi, Pisce mereq. procul posito, frusto tamen addita panis.*

IX. Hos itaq; piæ obsidionis, immò sanctæ passionis refugas, *Tancredus* vir pertinacis in hoc CHRISTI negotio constantiæ, persequitur, comprehendit; & vt par erat, nō sine plurima eos contumeliarū illatione, reduxit. Quibus tamen reditum sermone spondentibus, credulitatem distulit, donec fide mediâ vterque pepigit, quòd ad exercitus communionem redirent; & Principum iudicio pro militiæ desertione satagerent. *Guillelmus* igitur, vellet noller remeare compellitur; & pro curia magnifici Boemundi, totâ nocte ibidem excubaturus, exponitur. Postero verò die, vbi auroræ fibra recanduit, ante illius viri spectabilis ora inducitur. Cui eo quo merebatur pudore suffuso, ita Senior ille proloquitur: *Cum*, inquit, *vbique gentium Franciæ nomen Regis inter omnia Regna, maiestate præmineat, cum virtutis atque constantiæ, post DEVM genitrix, integerrimos hucusque viros emittat; te, garrule nequam, & omnium impurissime, te suo dedecori ac infamiæ tulerat: te amodo, ac si portentum habeat. O bone rerum pater, cuius modi Carpentarium habebamus: qui sicut architectus dolabro lignum; ita lanceis & ensibus triuerit terga Gentilium? Ecce ictuum assiduitate faber idem mille interdiu spatas obtuderat; & populos Ethnicorum solus ipse, feriatis nobis exciderat. Vbi est illa fastuosa rigiditas, & circa Ligerim ac Sequanam innutrita loquacitas, vbi constare dinoscitur parsimonia actus, & crepitat indesinens loquacitatis tronitrus? Solus iste laboranti poterat succurrere Lunæ, cum tamen nil efficax, fœdè torpens, protendat in opere. Et certè competebat illi tuæ tantæ fortitudini, vt qui gentis Dominicæ extitisti proditor in Hispania; idem, cœpti honoris hic habiturus cumulum, molireris in Syria. Esto. Planè tibi conueniebat nil aliud agere: & ideo super reatu adeo turpi, largissima venia donabere.* Iam huius tam irrisoriæ declamationis, Francos circumstantes pudere cœperat; vixque à viro substomacante impetrant, vt sileat. Pepercit improbo inlustris viri seueritas, non ignara modestiæ; eo quidem contenta tenore, vt dato polliceretur Sacramento, numquam se ab Iherosolimitano resilire itinere, siue prospera occurrerent, vel tempus obuiaret inopiæ: spondet & ipse Tancredum, qui eum à subterfugio cohibuerat, amicum deinceps fore, si eum viriliter constiterit permanere. His dictis vtrobique assensum est. At non multo post tempore *Carpentarius* ille mirabilis, qui quondam, in tuto positus, carnificium se exercere minabatur in Turcos, sacramenti incontinens, fideique prodigus, furtiuus fugam iterare non distulit. Hac autem exercitui ipsi, licet pio, penurias obtigisse nulli mirum habeatur: cum indubiè credi possit, quia diuinæ, quæ eis si benè agerent non deesset, prosperitati, maximis criminibus obluctabantur. Cùm enim tanta eos vrgeret egestas, & quique negatis atrociter profligarentur eduliis, si quempiam ab exercitu remotius ire contingeret, pro pretio exiguo aliquis, non alius tamen quàm nostrorum, eum si solum reperiret occideret. Inde igitur ea per omnes infelicitas bacchabatur, vt vix in tanto hoste mille equi reperirentur: hinc panis vniuersos feraliter excruciabat angustia; quæ tamen non arcebat, sed aliquos acriùs instigabat ad crimina. His verùm sibi diuinitùs accedentibus flagellis, non dubium est multos eorundem ad sui recordationem pœnitendo reductos; & de suis desperantes viribus, ad DEI solius subsidium, sub tanta miseria, vnicè postulandum, spei instinctu melioris, appulsos. fiebant planè his iam eruditiores euentibus, vt quò magis suas attenderent aut copias extenuari, aut fortitudines eneruari, eò amplius ad Dominum, cui omnia possibilia crederent, doceremur debitâ humilitate subiici.

X. Præterea, quidam quoque ex legatis, nisi fallor, tyrannici Imperatoris, qui *Tetigus* vocabatur, & illi obsidioni intererat, vir siquidem grauis æuo, sed naso, quâ nescio occasione, deciso, & ob id vtens aureo: hinc timore Turcorum coactus, illinc famis periculo coartatus, multâ mendaciorum coornatione politus, Seniores adoritur: *Vestram, ô Optimi Duces, excellentiam grandis cogit scire necessitas, quantis intra nos anxietatibus deprimamur; quantis etiam extra terroribus stimulemur. Et cum foris habeantur pugnæ, intus famis non desistant nos excruciare*

ciare dolores, nullum vsquequaque patere videtur effugium; nullum adiacet quod nos faciat respirare solatium. At, si prudentiæ vestræ fore credatur idoneum, detur mihi facultas in Romaniæ partes eundi, & faciam istinc frumentum, vinum, hordeum, carnem, farinam, caseumq́ & cætera diuersis vsibus commoda, cum plurima ac frequenti classe deduci; ac indesinentem quorumq́ venalium per maria commeatum, imperatorio passim præeunte edicto, procurabo institui. Equorum, & si quæ sunt aliæ animalium atque vectigalium vtilitates, omnis vobis per terram, Græcorum prouincia deportabit: Imperator ipse, quem vestra latuit hucusque penuria; ad deferenda indigentiæ tantæ subsidia, summoperè vbi compererit properabit. Et vobis sacramento astruam quòd hæc, vt dixi, omnia fide perseueranti compleam: quæ etiam cum explicuero, cœptæ huius obsidionis laboribus me nullatenus repræsentare timebo. Quòd si vestrum contubernium, famisq́ participium me detrectare veremini, ecce tentoria mea; ecce remansuri sunt apud vos necessarii mei, quos etsi ad tempus relinquero, in finem contempsisse non potero. Dixit, & procerum aures multæ lenocinio circumlocutionis illexit. Igitur ille recessit omnino non veritus crimen quod in eum, turpiter dum peieraret, incessit; nec vnquam deinceps ad id quod spoponderat, cuncta mentitus, accessit.

XI. Itaque in tantum eos cœperat instantia hostium visque constringere, vt nostrorum nullus, pro quocumque negotio, præsumeret papiliones suos aut communia castra excedere. Ad hoc omnino miserabilius eos inquietabat domestica, & rabiei simillima pestis inediæ. Si enim, vt ait quidam, *nihil illâ fame molestius quæ extorquetur inuito*: quas torsiones æstimamus passos, quibus continuè crucibus addictos, qui nullâ spe ad modicum, vel falsâ, releuati, illis verè inexpugnabilibus muris quotidie adsidebant? Vulgus autem, pauperie omnimodâ exesum, per diuersas oberrabat prouincias: alii Cyprum, Romaniam aliqui, quidam per montana vagari, victus insufficientia coangustante, iam cœperant. Porrò viam maris, occursus vbique Turcorum creber occluserat. Nusquam denique patebat nostris exitus.

XII. Audiens interea *Boemundus* innumera Turcorum agmina nostrorum superuenientia castris, Principes alios aggreditur, dicens: *Cùm tanta iam nostri paucitas exercitus habeatur, vt vni conficiendo certamini tenuis iam ac insufficiens videatur, nedum ad duo exercenda prælia bifariam disparetur: retractandum nobis est, si à nobis, cum qualicumque exercitu, Turcis obuiam ingruentibus itur, quis huic ciuitati obsideri cœptæ, impugnator interim, quis tabernaculorum nostrorum defensor relinquitur? Si ergo vestro ratum videtur arbitrio, delectam optimorum partem peditum, ad custodiam vrbis destinemus obsessæ; equites verò, quasi fortiores, Turcorum insaniæ comparari debere censemus.* Dixerat, & nulli Principum ab eius dissensêre consilio.

XIII. Iam hostium examina iuxta Castellum vrbi contiguum, quod vocabatur *Areg*, Castra posuerant, trans pontem Pharpharcum. Dies erat procliuis ad vesperum, & omni *Boemundus* citatâ militiâ de castris egreditur, & properans inter flumen adiacentemq́ue lacum castrametatur. Vbi mane inclaruit, celerrimè exploratores dirigit, vt Turcorum quantitate perpensâ, qualiter se agant, & vbi commaneant, festinent renuntiare maturiùs. Paulò processerant, hostesq́ue quorum personabat aduentus, quærere cœperant, cùm ecce infinita eorum cernunt emergere examina, per duarum acierum legiones disparata; retro verò eorum pedetentim multitudo subsequebatur maxima. Quibus prospectis quantocius regrediuntur: *Hostes*, aiunt, *iam imminent, videtote vt fortes vos & paratos inueniant.* Ad hæc *Boemundus*, suis in CHRISTO fratribus ac commilitonibus excitandis, eloquitur: *Victoriarum vestrarum, ô optimi milites, creber euentus, non paruæ vobis ministrat occasiones audaciæ. Fidei hactenus contra perfidiam bella gessistis; & inter omnia discrimina felices exitus habuistis. Delectare vos profectò iam debuit CHRISTI fortitudinis sæpissimè euidens experimentum: præsertim cùm certo certius noueritis, in illis quæ potissimum vrgebant præliis, non vos pugnasse sed CHRISTVM. Quæ ergo valeat vestræ menti, pro incursu aliquo, desipientia desperationis inrepere, quos, mala nulli hactenus attentata, Domino subleuante, euadere, quibus triumphos homini impossibiles contigit prouenisse? in tantum iam precor, apud vos fides*

experta proficiat, vt nulla vobis humana deinceps fortitudo resistat. Hac itaque animos tutiores efficite, cautè procedite, & CHRISTVM vestra, vt assolet, vexilla ferentem, totâ mentium acrimoniâ consectari nunc, & conclamare curate. Quibus fideliter ac viuidè circumspecteque se acturos acclamantibus, & acierum quoque suarum eidem distributionem, vtpote bellorum expertissimo credentibus, iubet idem *Boemundus* quemque Principum appendices suas sibi colligere, & propriam singulos aciem ordinare. Sex igitur, vti dixerat, aciebus expositis, ad peruadendos hostes factis singillatim cuneis, cum summa cautela quinque procedunt. At *Boemundus*, cum suo agmine, ad ferendum, si necessitas incubuisset, subsidium, posterior sequebatur. Nostris itaque, hoc modo distinctis, dum animis spirantibus stipati, confertissimè gradiuntur ad prælium, alter alterius latere tacto solicitabat socium: vt nullus, quantum spectaret ad cuiusque personam, pateretur claudicare conflictum. At vbi res manibus agi cœpit, *Nec morâ, curuatis adeunt hastilibus hostes, Cumq́; calent animis, & equos calcaribus vrgent, Ac vtrobique feris quatitur clamoribus æther, Concurrunt acies, torserunt spicula Turci. Francigenæ impactis terebrarunt pectora telis. Ictibus ensis hebes fuerat, fecêre fragorem Collisi calybes: molitur vulnera ferro, Qua sitit obscenum rapidissima dextra cruorem. Ac si cornicum videas examina mota, Et velut immodico processerit agmine turdus: Sic cœleste iubar tunc protexêre sagittæ, Aëra densantes iaculorum grandine cæcum. Arma crepant & equos rapit impetus, æsq́; retinnit. Cæsa dolent, victricia gaudent, dissona vox it.* Vbi verò totum pondus exercitus quod primas subsequebatur acies, atrocissimo illi certamini se infudit, cœpit nostrorum graui hostium impetu acumen obtundi; & eorum proficiente numero, à proposita virtute parumper inflecti. Quod *Boemundus* attendens; qui custodias retrò auxilium laturus obseruat, multæ animaduersionis motu infrenduit. Comitem stabuli ergo accersit suum, *Rothbertum* quendam scilicet, Girardi filium, illoque dirigit: *Vade*, inquit, *vtere iam nunc magnanimitate quâ debes, & quæ tanto negotio competit, & assumpti huius intentionem tibi propone laboris, dum causam nobis & tibi fore noueris totius Christianitatis auxilium, Iherosolymam DEO redimere, ac eius liberare Sepulchrum. Nec minus tibi constat, diuinis potius adiumentis id operis administrari, quàm humanis. Age itaque & tuam patienti CHRISTO, iam defer audaciam, nec tam opportunus te segnem locus inueniat, quem tuo forsitan Dominus honori præparat.* His concitus ille sermonibus, totâ Domino mente innisus: *Exilit, & densas dirimit mucrone cateruas: Signa Ducis præfert, quæ sic diuersa veretur, Vt sibi dum præeunt pars nostra vigore leuetur. Non igitur secus ille furit, quàm fœtibus orba Assolet ereptis, obiecta necare leæna. Mucro vias aperit, confertum disscidit agmen: Obuia contuderat, cuneum docet ire sequentem.* Hinc itaque nostri, dum Boemundi non incognitum signum sibi in nullo vacillare conspiciunt, & prædictum Stabuli Comitem tantâ in Turcos animositate bacchari, resipuêre simul, tantaque hostes violentiâ propulêre, vt solius fugæ cogerentur sperare præsidia: Nostri denique fugientibus instant; & dum sine ordine properant, præcipites actos vsque ad Pharpharici pontis angustias, cædere ac detruncare nõ cessant. Quâ Turci cæde susceptâ, castrum, quod *Areg* superiùs nominaui, subintrant, omnimodis spoliant; ignem municipio eidem subiiciunt, numquamque deinceps ad id redituri diffugiunt. *Armeniorum* autem, *Syrorumq́;* gens perfida, qui inter vtrosque populos medii, præliorum aucupabantur exitus, vt cui cessisset victoria, illi potissimum inhærerent: dum Turcos inferiores attendunt, aggrediuntur quasque semitas obsidere, & Turcos prætereuntes perimere. Igitur ex hiis quæ hostibus detracta sunt victis, crudelis nostrorum indigentia illa conualuit, equis & sumptibus subleuatur; ab ipsis insuper, euentu triumphorum crebrescente secundo, Turcorum feritas contempnitur. Vnde & post victoriam, centum eorum qui bello occubuerant capita præciduntur, & ad Turcorum, qui obsidebantur exanimationem, ante muros Antiochiæ suspenduntur. Est autem consuetudo Gentilium, vt cæsorum capita ad indicium victoriæ reseruare ac ostentare soleant. Interea dum hæc peraguntur à nostris, *Babylonicus Imperator* legationem ad Principes nostri exercitus direxerat, per quos de his quæ erga Turcos egerant eis gratulabundus extiterat; pariter quoque, & si falsò, spoponderat, quod Christianus fieret, si gens nostra Turcis ea quæ de eius Imperio diripuerant ademisset, sibique restitueret. Diximus planè Babylonicum Imperium longè

longè potentius Regnis Orientalibus extitisse; sed Turcos armis animisque ferociores multa eius vsurpasse. At hii qui vrbi obsidendæ relicti fuerant, & ipsi quoque cum ciuitatensibus acerrimè conflixerunt, non modò vno in loco, sed ante portas ferè omnis eius vrbis. Dies autem triumphi huius quinto Idus Februarii, pridie ante ieiunii caput. Nec id iniuriâ, vt qua die ante ipsa ieiunia debentur Christianis epulæ, eâ, quam potissimum affectabant, hostium iniquorum saginarentur cæde. *Franci* igitur, tantæ victoriæ feruente tripudio, votorum multitudine Domino cooperatori gratulantes, non sine plurimo prædarum fructu, ad castra recedunt: *Turci* verò impatientes præ pudore videri, cuniculis & cuneis, si valerent, regrederentur in patrias.

XIV. Denique maiores exercitus, dum crebrò perpendunt plurimas se perpeti ab his qui obsidebantur incursuum indignitates, coacto Concilio diffiniunt: vt antequam aliquam quouis casu suæ militiæ minorationem patiantur, ad portam vrbis, vbi eorum fanum habebatur, vbi quoque pontem constat haberi, castrum constituant, vnde aliquantisper hostium temptamenta restringant: cui eorum sententiæ, cuncti sunt iuniores assensi. Ad hæc *Sancti Egidii Comes* primus intulit: *Ego*, inquit, *stipendiis fulciam; idemq́ seruabo castellum: tantùm mihi opitulamini ad ædificandum.* Cui refert Boemundus: *Si libitum vobis sit, spondeo me iturum cum Comite isto, qui se præobtulit, ad* portum Sancti Simeonis *vbi pariter eos tuebimur, qui huic insistent operi: Residui, obsidioni operam dent; nec hostes vrbis portas excedere sinant.* Comes itaque ac Boemundus ad Sancti Simeonis, vti proposuerant, processêre portum. Hii verò qui remanserant, castellum instituere fuerant aggressi: sed Turci huius ædificii principia vehementissimo impetu turbauerunt. Repentino ergo nostros peruadentes incursu, terga eos vertere coegerunt, plurimos occiderunt, diem Francis lugubrem intulerunt. Comperiunt postridie Turci aliquos Principum obsidioni deesse, & quod ad portum Sancti Simeonis abissent: multo apparatu se instruunt, atque à portu redeuntibus subitò occurrunt. Cumque Comitem ac Boemundum cum militari frequentia aduentare conspicerent, cœpêre stridores & garritus fœdè nimis conclamando emittere: vndecumque nostros ambire, iaculari, sagittare, vulneribus etiam inflictis truculenter occidere. Tanta namque fuit eorum inruptionis acerbitas, vt nostri vix elaberentur per contigua montana præcipites, & quaqua versum patere potuisset excessus. Qui potuit aliquâ volucres, vt sic dixerim, equos celeritate prætergredi, euasit: si quem Gentilis alacritas repperit segniorem, occubuit. In hac tantâ, quæ putabatur, calamitate, nostrorum millenarium mortui superauerant numerum: quos fidei testimonio *probabiles*, iuxta Apostolum, inuentos, gloriosa post necem exceperunt 2.Tim.2,15. præmia passionum: quibus, si quas necesse fuerit peccatorum luere pœnas, sola sanguinis effusio omnem fuit potentissima purgare reatum. At *Boemundus* infinita super talis infortunio anxietate detritus, viâ compendiosiore digressus à sociis, cum paucis ad obsidionem peruenit equitibus, quos & repperit congregatos insimul. Efferatis itaque omnium super suorum internecione animis, & CHRISTO amarissimis fidelium singultibus prouocato, eos qui tanta sibi incommoda intulerant vnanimiter inuasuri, ad prælii loca perueniunt. Stabant hostium cohortes, de recens acta victoria, è regione securæ, æstimantes istic se itidem effecturos quæ cum Comite & Boëmundo se egisse iactabant. Verùm malignis de nequitia proponentibus, benignus DEVS piè disponit quæ debeat remedia præstare mœrentibus. Insignes ergo viri, dolore fratrum interfectorum compassionis adacti, signo Crucis Dominicæ frontibus animisque præfixo, vniuersa in illos virium suarum collatione funduntur. Quorum illi vnanimitate perpensâ continuò cedunt, & ad Pharpharicum pontem per eius angustias transituri contendunt. Angustabatur transeuntium multitudo dum fuga præproperat, & cum peditum equitumq́ue cuneus, spatio sese breuiore coaggerat, suum quisque comparem, dum nititur præteruolare, præcipitat. Nec nostris super isto vigilantia deerat: vt vbi vulgi fugientis frequentia densescere videbatur, ibi non de vulneribus sed de præcipitio ageretur. Quod si quis aquis immersus, aut per pontis columnas repende, aut manibus enatando ad aridam conaretur emergere, illicò à nostris, ripam fluminis ambientibus, medias vndas cogebatur absorptus insumere. Tanta autem huius redibitio cædis extitisse cognoscitur, vt Pharpharis vnda potius cruoris quàm la-

ticis putaretur. Tantis ibidem victi victoresque concrepuêre clamoribus; tanta pereuntium & perire cogentium, tamque terribilis vocalitas ferebatur, vt pulsari strepitibus cœlorum supremitas crederetur. Crebris telorum iactibus, cæterisque missilibus fiebat nubilus aër, globique solaris claritas, iaculorum errantium interstitio tegebatur. Mulieres vrbis indigenæ, Christianæ quidem, circa muri propugnacula spectaculo huiusmodi pascebantur: & dum Turcos perimi, tot ærumnis addici prospiciunt, à facie ingemunt; sed auersis vultibus Francorum prosperis euentibus latenter applaudunt. Cogebantur autem Armenii ac Syri, cùm essent Christiani, sagittas ad nostros emittere; quidam autem ex ipsis, & idipsum faciebant sponte. Occubuerunt siquidem istic duodecim de eorum primoribus viri, quos verbo Caldaico *Satrapas*, secundùm eorum barbariem *Admirauisos* dicunt; aliique quamplures, de magis præditis ac solertioribus ipsorum personis, quibus tota incumbebat defensio ciuitatis: qui ferebantur mille extitisse quingenti. Qui verò huic residui fuêre exitio, nostris vti consueuerant insultare desierunt: nulla eorum garrulitas, nil deinceps scurrile apparuit: dies ista diuturnum
,, illorum gaudium mœrore mutauit. *Ergo superueniens nox, vtrosque vtrumq; diremit*
,, *Destiterantq; manus, animis agitantibus arma.* In tantum autem hæc nostris profuit victoria, vt numquam vlterius tantum roboris ac virium viderentur habere; eorumque vox conticesceret irrisoria. Porrò etiam multis, quorum nostros necessitate constabat vrgeri, affatim refecta est, DEO propitio, indigentia. Postero igitur die cùm diluxisset, Turcorum aliqui de vrbe prodeunt; mortuorum suorum cadauera colligunt: quædam quidem repperêre; alia verò, intra fluminis alueum euecta disperiêre; & quæ inuenire contigit, ad fanum suum quod *Mathomariam* vocant, vltra pontem Pharpharicum sepeliêre, ad portam Antiochiæ. In quorum tumulis reposuêre pallia, Byzanteos aureos, sagittas & arcus; pluraque alia vtensilia, quæ exprimere supersedimus. Quarum inferiarum cùm ad nostros deuenisset notitia, funestum cimiterium illud, multo armorum freti apparatu, adeunt, fractisque sepulchris erui corpora exinde præcipiunt, factaque congerie in cuiusdam foueæ ima deuoluunt. Quorum capitibus tamen amputatis, ad sua ea deportari fecêre tentoria: quatenus eorum qui occubuerant, supputatio haberetur certa exceptis quatuor equorum oneribus, quæ asportauerant Imperatoris Babylonici legati, patratæ scilicet contra Turcos victoriæ testimonia. Quæ Turci attendentes, multo ægrius tulêre de expositione cadauerum, quàm tulerant super interfectione ipsorum. Non enim iam mœstitiam, modestis fletibus temperabant; sed pudore recusso, eiulatibus prædicabant. Tertiâ abhinc die castrum præfatum ædificare cœperunt: ex his videlicet lapidibus quos fractis Gentilium sarcofagis tulerunt. Castro denique explicito, cœpit iam ciuitas quæ obsidebatur artari: in tantum vt is, quem pridem habuerant, iam inciperet tumor omnino reflari. Nostris autem libera quouis eundi aperiebatur facultas: montanorum etiam, quondam difficiles, opportunas deinceps habuêre ad querenda victualia semitas. Igitur omnibus quaqua versum viis Turcorum vtilitati præclusis, quædam pars à flumine, vbi castrum, & iuxta castrum sita erat Ecclesia, possibilitatem exitus siue introitus adhuc præstare videbatur. Quod si quidem castrum, cùm nostræ esset partis, si fuisset à nostris integrè communitum, frustra iam hostium aliquis prodeundi libertatem præsumeret attentare. Concilio itaque proceres coacto, id repperêre consilii: vt vnum è suis eligant qui custodiæ præficiatur, sollicitè muniat, fideliter tueatur, quatenus omnis Paganorum oberrantium per montes & campos excursus, omnimodis abstineatur: aditus verò vel exitus vrbis nihilominus abscidatur. Cumque persona tanto negotio passim per Principes disquireretur idonea, *Tancredus* ille, qui in bellis Dominicis titulum sagacissimæ iuuentutis nunc vsque meretur & meruit, propriæ viuacitatis impatiens, illicò erupit, dicens: *Si scirem pro tanti laboris instantia quid mihi impasterum vtilitatis obtingeret, ego sollicitudine competenti, domesticorum meorum contubernio fultus, idem castrum satagerem roborare; & vias per quas hostes nostri procedendi solent habere licentiam, DEO auxiliante, conabor occludere.* Cuius Principes beneuolâ illatione gauisi, spondent continuò se eidem præbituros quadringentas marchas argenti. Ægrè tali promisso, quia ad quantitatem studii videretur exiguum,

Tancredus

Tancredus assensit: at tamen, si desisteret ne deputaretur inertiæ, equitibus atque clientibus qui sibi familiariter adhærebant, confestim & indubitanter assumptis, dominium castelli obtinuit; facultatem egrediendi extra vrbis portas, hostibus abstulit, maximamque eorum quæ ad equorum pabula pertinent penuriam, lignorum etiam cæterorumque vtilium, plurimam raritatem indixit. Itaque vir egregius, perseueranter commanere delegit ibidem; & subtractis commeatibus cœpit circumcingere, immo obstruere omni vigilantiâ ciuitatem. Ipsâ autem die quâ idem castrum subierat, magna frequentia Armeniorum atque Syrorum per montana veniebat, quæ obsessæ ciuitati diuersorum alimentorum stipendia conuehebat. Quibus optimus ille eques, vt officii cœpti prosperos haberet euentus, non tam forte, quàm DEO ingerente, fit obuiam; & apprehensis multam frumenti, vini atque olei, aliorumque non minus necessariorum diripuit copiam. Nec iam vir bonus conqueri potuit, cùm tam pio exerceretur negotio diuinitus sese oblitum, sed in hac quamprimum fortuna edidicit, quod, neque vnquam nimiè corporalibus indigeret; & deinde fructus æternitatis, post ipsa carnis subsidia, sibi non deesset ad Dominum. Erat itaque Turcis, quolibet extra muros eundi, siue gerendi, penitus circumclusa potentia: hisque quæ infra vrbis mœnia reperiri poterant, cogebantur esse contenti, donec caperetur Antiochia.

XV. In hac ipsa obsidione magnus Christianæ legis extitit vigor, vt si aliquem quibuslibet conuinci criminibus constitisset, acerrimæ sententiæ principium exercitus iudiciali censurâ succumberet. Præter hæc autem, specialiter corporalis impudicitiæ flagitia iubebantur vlcisci: nec id immeritò. Qui enim penuriis ambiebantur atrocibus; qui quotidie hostium, nisi DEVS protegeret, videbantur patere mucronibus, his profectò nullus rationabiliter debuerat ingeri petulantiæ cogitatus. Et quis ibi esse poterat aditus voluptatis, vbi erat indesinens suspicio mortis? Vnde fiebat, vt ibi nec mentio scorti, nec nomen prostibuli toleraretur haberi: præsertim cùm pro hoc ipso scelere, gladiis, DEO iudice, vererentur addici. Quòd si grauidam inueniri constitisset aliquam earum mulierum, quæ probabātur carere maritis, atrocibus tradebatur cum suo lenone suppliciis. Contigit interea quendam prædicatissimi omnium Cœnobii Monachum, qui Monasterii sui claustra fugaciter excesserat, & Iherosolymitanam expeditionem, non pietate sed leuitate prouocatus, inierat, cum aliqua fœmina ibi deprehendi; igniti, ni fallor, ferri iudicio conuinci; ac demum, Podiensis Episcopi cæterorumq; precepto, per omnes castrorum vicos miseram illam cum suo amasio circumduci, & flagris nudos ad terrorem intuentium dirissimè verberari.

XVI. Ad hæc etiam vt patientiores ad penurias, circumspectiores ad vitia fierent, præfatus Podiensis Episcopus multifariam exhortationi vacabat: nec vllus dies Dominicus, aut festa apud Christianos transigebatur celebritas, quâ non per quosq; castrorum angulos diuinorum verborum prædicaretur auctoritas. Iniungebatur autem id, si quando forte interfuissent, ab eodem præsule, Episcopis, Abbatibus, aut clericalibus, quæ videbantur eruditiores, personis.

XVII. Dignum autem relatu mihi videtur, quoniam se operi nostro Abbatum nomen immersit, quendam ibi extitisse *Abbatem*: qui cùm huius viæ adhuc inter nos tractaretur initium, & se competens tanto itineri non habere comperisset prætium: illud Crucis signum, quod vestimentis ex aliqua materia factum apponi consueuerat, ipse nescio sibi quo artificio mediâ in fronte præsculpsit: vt non modò pictum, sed millitaris stigmatis instar ferro esset inflictum: quo facto, vt fraus mendacio firmaretur, ab Angelo sibi per visionem illud celebrauit impressum. Nec spei huius qualiscumque defuit fructus, nam id cùm subintellexisset indocile & nouarum rerum cupidum vulgus, plurimis hominem in suâ & extra suam regionem prosequutum est muneribus. Nec tamen poterat argutiam sollerter inspicientium, talis latere fallacia: cùm patenter virus extillare videretur Crucis ipsius violenter inscripta lineola. Is tandem profectus, cùm Antiochenæ obsidioni interesset, quæ mendosè confinxerat, licet ab aliis iam dudum deprensa, aperuit; & lucri intentionem non tacuit. Qui quidem honestè se habuit, & dominico exercitui multa documentorum gratia profuit. Æmulationem quippe DEI habuerat; sed non secundùm scientiam [illegible] id egerat: in tantum autem eminuit, vt capta Iherusalem, beatæ

Mariæ Ecclesiæ, in valle Iosaphat positæ, Abbas præficeretur; ac tempore succedenti, Cæsareæ Palestinorum metropoli, Archiepiscopus crearetur. Illud autem constat esse indubium, quod, nisi diuini verbi creberrima eis ministrarentur solatia, numquam inter tanta famis bellorumque discrimina, adeo perseuerans eorum extitisset patientia. Vnde quoslibet vitâ probos, scientiâ præditos, non minus, immo magis, inter eos valuisse dicimus, quàm eos qui arma ipsa propriis contra hostes tractauêre manibus. *Qui enim animo defectum admonitione consolidat, maior profecto eo est cui vires suo hortatu præstat: præsertim cum hii qui commonitores erant, eidem tolerantiæ in omnibus communicarent.* Quid de illis ad vltimum dicam, qui in hac ipsa expeditione diuersis in locis Martyrii professione sanciti sunt? Quid, quod non modo sacerdotes, non litterati quilibet, sed viri militares, & quique plebei, de quibus nulla poterat fore confessionis spes, ad huius sortem gloriæ asciti sunt? Multos etenim captos ex his à Paganis audiuimus, qui cùm iuberentur fidei sacramentum negare, maluerunt capita gladiis exponere, quàm fidem, qua semel imbuti fuerant, Christianam prodere. Inter quos, specialiter quem referam elegi vnum, militarem equidem virum, genere nobilem, sed præ omnibus suæ cognationis & ordinis hominibus quos nouerim moribus magis insignem. Hunc, à puero mihi cognitum, secundo vidi adoleuisse ingenio: præsertim cùm ex eodem quo & ego municipio oriundus extiterit, & tam ipse quam parentes eius, parentum meorum beneficia tenuerit, eisque hominium debuerit; vnà mecum creuerit, mihique ad integrum vita eius studiumquè patuerit. Cum enim equestri iam præminuisset officio, armorum fuit singularis titulo; sed omnis petulantiæ immunis à vitio. In *Constantinopolitani Imperatoris*, scilicet *Alexis*, celeberrimus palatio: nam in eius obsequiis, consueuerat peregrinari sedulò. Qui quidem quantum ad suum spectabat modulum, cùm esset in exteriori benè fortunatus copia, adeo largus habebatur in eleemosyna, in tantum frequens circa diuina mysteria, vt non videatur militis sed potius antistitis eius vita. Cum enim eius recolo iugitatem in oratione, pietatem in verbo, benignitatem in munere, sanctæ eius nimiùm aggratulor intentioni; sed non minus ingenio meæ. Talem enim ipsius sum expertus actionem, quæ meruerit, non aliud quàm Martyrii finem. Glorior certè, & gloriari possunt quicumque illius consequi potuêre notitiam, non præsumo dicere amicitiam: quia quisquis eum vidit, proculdubio Martyrem vidisse se nouerit. Is planè à Paganis captus, cum cogeretur CHRISTI negare fidem, inducias expetiit à perfidis vsque ad proximum sextæ feriæ diem: Cui cùm libentissimè annuissent, æstimātes eum morosiori retractatione mutandum; accidit demum, vt dies præfixus adesset; eumque furor Gentilium vrgeret, quatenus eorum sententiæ cederet: dixisse fertur. *Si iccirco gladium me impendentem distulisse putatis, vt horum dierum mihi lumina parua lucrarer; & non potius vt ea ipsa die qua Dominus meus IESVS CHRISTVS crucifixus est mori mihi contingeret, dignum est vt euidens fiat, quid mens Christiana cogitat. Insurgite ergo*, inquit, *& quo vultis me exemplo occidite: tantum vt ei, pro ipso interemptus, animam meam restituam, qui pro generali omnium vita hodie impenderit suam.* His dictis, gladio imminenti subiectum protendit iugulum; & cæso capite, transmittitur ad eum, cuius similitudinem mortis inhiauerat, Dominum. Is vocabatur *Matthæus*: verè, iuxta interpretationem sui nominis, non alii quàm DEO donatus.

EXPLICIT LIBER QVARTVS GESTORVM DEI PER FRANCOS.

INCIPIT

INCIPIT LIBER QVINTVS.

Opvscvli huius mei, præter spiritualem, si quis tamẽ futurus est, fructum, ea intentio est ita me velle dicere, vti ab alio, si eadem scriberet, mihi referre voluerim. Talis namque animo meo voluntas adiacet, vt sit magis subobscurorum appetens; rudium verò & impolitè dictorum fugitans. Ea quippe quæ meum exercere queant animum pluris appretior, quàm ea quæ captu facilia, nihil memorabile auido semper nouitatis largiuntur ingenio. Ego planè cum plura scripserim & scriptitem, ita omnes extrusi ab animo, vt mihi soli profutura putem; nulli alii placitura curem. Opinionibus itaque omnium supersedi: ideoque mei securus aut negligens, præstolor me quorumlibet verborum verbere cædi. Prosequamur igitur cœpta, æquanimiterque toleremus hominum nos dilatrare iudicia. Quæ facta sunt in Antioche- I.
na obsidione, nemini relatu possibilia existimamus: quia inter eos qui ibidem interfuerunt, nullus profectò potuit repperiri, qui cuncta, quæ circa eandem vrbem agi potuerunt, valuisset peruidere; & ita ad integrum comprehendere, sicut se habet ordo gestæ rei. At quoniam ea quæ passi sunt in penuriis, bellorumque diuersorum casibus, summatim perstricta sunt, amodo videtur idoneum, vt ad quem finem obsidendo deuenerint, quemque fructum tanti laboris habuerint, vtcumque carpamus. His diebus, nocte quadam rutilum in modum ignis super exercitum nostrorum emicuit speciẽ, haud ambiguâ formâ, pariter exhibuit crucis. Quod, quique illic sapientium intendium, ad bella retulêre futura: vbi tamen esset, quod crux videretur innitentibus certa salus & successura victoria. Quidam de primo- II.
ribus, qui vrbi præsidebant Turcis, vocabatur *Pirrus*: qui familiaritatem *Boemundi*, quo nescio pacto, nactus, cœpit intercurrentibus nunciis crebrius eius visitare colloquium; & mutuò super his quæ & hinc & inde gerebantur communicabant sæpius ambo consilium. Interea soliditati amoris, per assiduitatem colloquii, gliscẽte fiduciâ; paulatim Boemundus suggerere ei aggreditur, quatenus Christianæ ditioni subiiceret vrbem, cui dominari ei plurimâ ex parte constabat, suadens etiam vt Christianismum susciperet: spondens nihilominus, si hæc duo fieri adquiesceret, quod multum ipsi quæstum, cum potiori honore quàm ibi hactenus obtinuerat, impenderet. His promissionibus ille non semel, sed multotiens sibi ingestis, tandem lenocinante emolumento, consensit; eique huiusmodi mandata direxit: *Trium*, inquit, *turrium custodiæ præsum: ipsas tuo tradam dominio; quâq; horâ tibi collibuerit, & opportunum fuerit, te in ipsas, vel quos volueris, gratanter admittam.* Hæc spes quam maxime attollere cœperat Boemundum, & dum securius præstolatur ciuitatis introitum, conceptam mente lætitiam vultu præferebat eximio. Verens igitur, ne cum ille proderet ciuitatem, aliquis nostrorum sibi Principum totius principatum ciuitatis eriperet, callidè exercitus seniores adoritur. *Non latet*, ait, III.
vos, ô excellentissimi Comites, quas inedias, quos algores, quamq; truces excubias, hanc vrbem obsidendo tulerimus: cunctisque personis magnorum, minorum, atque mediocrum incumbere æqualiter dinoscitur ferale fastidium, nullumque patere remedium. Consilio itaque apud vos habito, quæso perpendite, an huius vrbis dominium vnicuilibet nostrûm obtinere sinatis, si alicui contingat istius proditionem fieri ciuitatis. Mihi autem videtur non incongruum, vt si seu vi, seu clam, seu præcario quisquam eius obtinebit ingressum, illi proculdubio ab omnibus concedi vrbis debere dominium. Ad hæc Principum sententia longè diuersa extitit; & eius opinioni seuerâ fronte restitit, dicens: *non satis esse conueniens, vt vbi par labor atque metus, non sine prætii maiestate petita sunt, & vbi periculum æquâ omnibus lance pependerit, ibi vnicuilibet, tot tantorumq; dolore quæsitus, debeat magistratus attribui. Quis enim non iustum esse censeat, vt in quo vniuersorum certamen exæstuat, illic generalis omnibus requies & pars, post victoriam iure perueniat?* His Boemundus ægrè susceptis, & graui audita trutinans animo, abscessit. Nec mora, peruenit ad Principes, quod ab hostibus eorum innumerabilis Barbararum nationum, ad subueniendum Antiochiæ, conflaretur exercitus: & mutato repentè

quiſque animo, ad alterutros, coacto concilio, fabulantur: *Si*, inquiunt, *Boemundus qualibet techna occupauerit ciuitatem, nos ſibi redditam eum patienter habere feramus: ea ſibi conditione indita, vt ſi Imperator, quod pollicitus eſt præſtiterit auxilium nobis; & ea quæ pariter ſpopondit ac iurauit congruâ largitione proſequitur, ciuitas ipſa, nobis tradentibus, iuri Imperatoris cedat; ſi verò fefellerit, in partes Boemundi, ſicuti ipſe expetit, tota concedat.* Quo cognito vir ipſe clariſſimus, iam preces ad *Pirrum* quotidie, ſecurus ingeminat; & multâ huiuſmodi promiſſorum adulatione circumuenit: *Ecce optime*, inquit, *Pirre, vides, ad hæc nobis efficienda quid opportunitatis arrideat: ne ergo, quæſo, differas; ne, quidquid communiter vtile molimur, ſi per aliquem, quod abſit, detegatur, amittas.* Pirrus, Boemundi legationi congratulans, opem ſuam non ſe dilaturum vllo modo, renuntiat. Et, ne virum illuſtrem redderet diuturna effectus mora ſuſpenſum, *Pyrrus* idem proprium filium latenter Boemundo dirigit, & de vrbis deditione vt fidenter ſperaret admonuit: *In craſtinum*, ait, *cum primo diluxerit, vniuerſam Franciçæ militiæ manum tubis inſonantibus, in vnum coge; & quaſi deprædaturos Sarracenorum terras, vt aſſolent, longiuſculè à caſtris progredi iube; continuò tamen dextrorſum per montana reuertere. Ego verò intra ciuitatem, tuum præſtolabor aduentum, tuos abſque dubio quos immittere*

IV. *libuerit, in eas, quæ meo iuri parere videntur, turres vtique recepturus.* Ad hæc *Boemundus*, quæ audierat non ſegniter exequi properat; & accito quodam cliente ſuo ei præcipit, vt, quaſi præconis functus officio, Francorum caſtra circumeat: quibuſque denuntians, quatenus ſumma ſe cuncti diligentia præpararent, ac ſi in terram Sarracenorum procedere debeant. Nec mora, Principis Imperio famuli ſagacitas inretractabiliter obſecundat; nec Francorum expeditio obtemperare detrectat. Quid apud ſe lætæ ſpei concipiat Boemundus Duci Godefrido, Flandrienſium Comiti, itidemque & illi de Sancto Egidio, necnon & Podienſi Epiſcopo denunciat: iamque tutior ex ſponſionibus Pirri, fatetur ſibi Antiochiam eâ nocte tradi. Ea igitur exercitu, qua diximus, ordinatione diſpoſito: militares equidem viri, per campeſtria obambulare iubentur; peditum frequentia, per montana proceſſit. Totâ itaque nocte proprium iter expediunt, & antequam pareret auroræ crepuſculum, pro turribus, quas

V. ille fœlix proditor peruigil excubans obſeruabat, adſiſtunt. Ibi *Boemundus* de equo deſiliit, & Francis inſolita iam auctoritate intonuit, dicens: *Procedite, & ab ea, quam dudum paſſi eſtis inquietudine, reſpirate: praerectam vobis ſcalam conſcendite; & ne diu vos morer, diu exoptatam vobis Antiochiam capite: quia quæ pridem Turcis ſubiacuit, veſtræ in proximo, ſi DEVS annuerit, cedet cuſtodiæ.* Ad ſcalam Franci perueniunt, quæ mœnibus ciuitatis innixa, & ad eadem fortiter illigata, ſexaginta illico hominibus aſcenſum præbuit, quibus intra turres exceptis, earum ipſis homo cuſtodias delegauit. At ipſe *Pyrrus*, attendens quòd adeo pauci ex Francis aſcenderent, non tam noſtris, vt poſt modum claruit, quàm ſibi timidus, verens ne ad ſui ipſius perniciem cœptæ proditionis trepidaret euentus, ſeueriſſimè ad præſentes Græcâ linguâ infremuit: *Parum*, inquit, *Francos habemus.* Hiſque dictis Boemundum vehementer inclamitat: negotium nimirum accelerans quod gerebatur, ne ciuibus, antequam Franci conueniant innoteſcat. At Longobardus quidam ex famulis, Pyrrum intelligens de Boemundi abſentia conqueri, quam celeriter ad virum qui petebatur properat: *Quid*, inquit, *adeo ſtupidè agis? Quid cum tanto languore, tam ardua cœpta proſequeris? Ecce iam nos trium turrium cuſtodias obtinemus: & tu, huius rei euentus adhuc dubios, quaſi contemplaris eminus? Expergiſcere, manus admone, mediæ teipſum actioni interſere.* Ocior ille feſtinat cum ſuis ad ſcalam, & tam proditoris boni, quàm eorum qui aſcenderant, erigit intentionem. Confeſtim, qui ſubierant illas Pyrri turres, attendentes Francos vndecumque confluere, proprium cœperunt cum multo inclamare iubilo ſignum: *DEVS ID ID VVLT, DEVS ID VVLT, DEVS ID VVLT.* Idem autem magnis acclamant vocibus, qui aſcenſuri pro mœnibus ſtabant. Præuenire tunc alter alterum in ſubeundo ſcalam infinitâ cõtentione certabat; & quiſque ſubuectus, vti priùs poterat, turres & alias occupabat. Quicunque his obuius extitiſſet

ex[illegible] [illegible]batur [illegible]ci: inter quos etiam occiditur frater Pyrri. Interea ſcala di[illegible] [illegible] [illegible]trorum multitudo ſubteriacens, & quæ præceſſerat, graui animo[illegible] [illegible]uciatur, dum ſuperiores, differri ſibi verentur auxilium; & infra[illegible]qui [illegible]enderant timent detrectare ſuffragium. Sed induſtria repperit [illegible]. Po[illegible] namque ibidem clauſa atque contigua, à ſiniſtra parte latebat: no[illegible] [illegible]mirum præpediente repperiri non poterat, quæ etiam interdiu, loco infrequenti conſtituta, minus patebat. Palpando tamen, vrgente curâ, ſentitur ab omnibus; ſtatim ad eam curritur, fractis repagulis ſeriſque panditur, Francis [illegible]ientibus peruia efficitur.

VI. Audires horribili vniuerſam ciuitatem frangore confundi; & dum iſti de tanti laboris fine coniubilant, illi inſperatâ omninò ſui [illegible] ſubuerſione collacrimant: nichil penſi, nichil moderati vſquam, penes victores victoſque conſtabat. Illicò *Boemundus*, vt intentam ſibi redderet vrbem, [illegible] Turcis omninò notabile cognitumque vexillum, coram proſpectu caſtelli, quod adhuc captioni reſtiterat, (ſuum vtique) iubet in cuiuſdam montis ſupremitate præſtitui. Erat in vrbe peruaſa, eiulatuum enormis immenſitas; & dum per omnia fugitantium fit angiporta occurſus, incitantium victorum ad cædem, feralis ferebatur ac truculenta vocalitas: & dum recordantur quas pertulerant in eorum obſidione miſerias, quas ipſis mortibus acerbiores inedias; omnis quas inferre potuerint, inſufficientes arbitrantur eorum reatui pœnas. Puniebatur Armeniorum Syrorumque, Paganorum cohortibus omni meritò exæquata perfidia: quia, quos ad ſuam ipſorum internecionem, Turcorum adminiculo haud ſegniter inuigilaſſe compererant, tandem à ſupplicii penſione diſparare nolebant. Et certè tamen [illegible], quia ipſorum innumeris pepercifſent, ſi inter Ethnicos, ac noſtræ fidei homines aliquam habere diſcrepantiam ſciſſent. In tanta planè confuſione temporis [illegible] negotii: nox quippe fuerat; & populandæ cunctos ciuitatis auiditas, & [illegible] impatientia perturbarat: nichil forſitam veſtium qualitates diſcernere, nichil [illegible]barum incrementa permiſerant. Noſtris autem, in aſſiduo poſitis procinctu, [illegible]ſcentium genarum maciem horribilis primum ſitus ambierat; & Francico more, incuria diutinæ peregrinationis, omiſſo, barbulam quiſque raſitare diſtulerat. Quod Podienſis Epiſcopus attendens; & ne in mutuas ruerent cædes, ſi quando vſpiam præliari eos contingeret, pro barbarum ſimilitudine Turcos alterutrum ſe putantes, verens: & crebrò eos radi, & Cruces argenteas, vel cuiuslibet materiei alias, cuiuſque collo præcepit appendi, ne alter ab altero quaſi alienigena poſſit intercipi. At hii, qui in tentoriis [illegible]ederant, dum mane ciuitatenſes audiunt vehemētiſſimâ tumultuatione moueri, è papilionibus prodeunt. Boemundi vexillum ante mœnia caſtelli, nondum capti, celſo in monte conſpexêre præfixum. Currunt properè, portaſque ciuitatis irrumpunt. Turcos SarraceNoſque quos repperêre percutiunt: illis [illegible] à cæde ſaluatis qui ſubintrauêre caſtellum. Turçorum verò aliqui, Francos [illegible]lligentes ciuitate potitos, per alias vrbis portas elapſi ſunt. Intra vrbem [illegible] ſexuum diuerſitas indiſcretè perimitur; exiguæ ſpes ætatis exciditur: & dum ſeniori effœto non parcitur, ambigi non poteſt quantâ ferocitate iuuentus bellis apta conciditur.

VII. Interea Caſſianus qui Antiochenæ præſederat vrbi; dum Francorum metuit manus incurrere, fugæ ſubſidio vitam ſibi lucrari deſiderans, cum plurimis comitibus, haud procul ab Antiochia in Tancredi confinia deuenit. Sanè dum fugere præproperant, equos ſuos omnimodis defectos reddiderant; iamque nequaquam progreſſius ire valentes, in domicilium quoddam diuerterant montanorum: itaque habitatores, *Armenii* videlicet atque *Syri*, vbi ſuum immaniſſimum hoſtem paupere delituiſſe tugurio, fortunâ eum iam aduerſante, cognoſcunt, comprehenſum, capite truncant; ſucciſamque ceruicem ad *Boemundi* præſentiam deportant: vt exinde penes eum, pro inſoliti oblatione muneris, libertatis gratiam obtineant. Cuius balteo vaginaque cultelli ſublatis, ſexaginta Bizanteorum precio vendenda taxarunt. Geſta ſunt hæc *Nonas Iunii*, cùm quinta haberetur feria. Cerneres ciuitatem cædibus expletis, intolerandis exundare fœtoribus; fora, plateas, atria, veſtibulaque ædium, quæ pridem, multâ æquoris gratitudine, marmoreæ, cruſtulæ diſtinxerant, teterrimo iam vniformiter cruore ſordebant; infinitorumque cadauerum paſſim

decumbente congerie, truculenta spectacula, aurarumque corruptarum feralitas, oculorum ac narium miserabiliter sensus infecerant. Sternebantur vicorum angustiæ corporum strage putentium; & dum nec efferendi tot funera facultas aliqua subiacet, nec tutum à fœtoribus diuerticulum vsquam patet, assiduitas visionis ac spiritus, prę sensibus constitutum decutiebat horrorem. Vnde iam per ipsa cadauera, quibus stratæ erant semitæ, nemo, *vsu præbente audaciam*, verebatur incedere.

VIII. Igitur *Curbaran* quidam dictus, Regis Persarum, quem veteri *Sogdianum* nomine, vt Romani *Cæsares* vocare solent, Maior domus, vel potius militiæ Princeps cùm adhuc infra regnum Persidis, in illa quam *Corozaniam* vocant prouincia moraretur: (dicunt autem quidam terram circa Caucasum *Corozaniam*, corrupto à rudibus nomine, appellari) à præfato *Cassiano*, Antiochenæ vrbis Principe, crebris compellabatur nunciis, quo sibi sub tanta obsidionis angustia posito concurreret: pollicens, quia si Francos auerteret, aut vrbem liberatam ipsius dominio contraderet; aut subuentionis laborem maximâ impensione munerum exæquaret. Cumque admodum grandem iam idem militiæ Princeps, huius spe pollicitationis illectus, conflasset exercitum; & à summo sui erroris Pontifice, (habent enim & Papam suum, ad instar nostri) licentiam Christianos perimendi poposcisset, ac accepisset; ad eruendam Antiochiam properare, infinito agmine succenturiatus intendit: Iherosolimorum præfectus (quos barbaricâ illi linguâ *Admirauisos* vocant) plurimo confestim exercitu, ipsius aduentantis copias auxit. Itidem Damascenum regem, cum expeditione non minima, suis contraxit auxiliis. Gentes autem illæ, quas profanus euocauerat Princeps, præter Turcos, Sarracenos, Arabes, ac Persas, cogniti videlicet apud historiographos nominis homines, nouitiis cēsebantur vocabulis, *Publicani* scilicet, *Curti*, *Azimitæ*, & *Agulani*, cum aliis innumerabilibus nequaquam gentibus, sed portentis. Eorum siquidem quos *Agulanos* appellant tria numero millia extitisse feruntur: qui neque gladios, neque lanceas, aut sagittas, nulla penitus arma formidant, quia omni ex parte cùm ipsi, tũ equi eorum ferro adoperiuntur. Hi nihil armorum prorsus in bellis præter enses vsui habent. Curbaran igitur cum tanto gentium fastu ad Francos ab Antiochia diuertendos contendebat. Cumque iam fieret vrbi contiguus, ecce Cassiani defuncti filius, *Sensadolus* vocabulo, obuius eidē Principi affuit, & cũ multa ad eũ mœstitudine dixit: *Cũ magna tuæ fortitudinis habeatur celebritas, & tuarum victoriarum vbique gentium incomparabilis procedat opinio, de tuis, vt spero, præsidiis neutiquam, vir inuictissime, mihi desperare licebit. Dum enim tua nemini videam non valere suffragia, tuaq́ passim constet ob facinorum claritatem reuerenda potentia, non mihi pudori est coram te me deplorare infortunia: cùm certum teneam, ea quæ exorauero in cassum nullo modo prorsus itura: Meminit gloria tua quot à patre Cassiano, dum in Antiochia obsideretur, legationes habueris; & quod, dum ei subuenire deliberas, captam à Francis vrbem audieris: nunc interempto parente intra præsidium eiusdem ciuitatis obsideor, eadem procul dubio mihi ipsi præstolans euentura, quæ patri cognouerim facta. Si Antiochiam peruaserunt, idemq́ plurimis Romaniæ ac Syriæ municipiis vrbibusq́ fecerunt, in dubium profecto est, quod & vobis & aliis nostræ hominibus gentis atque locis, identidem facere proposuerunt. Excellentia itaque tua, admotis contra tam rabidos ausus viribus, excitetur; & omnia occupare volentibus hominum pauperrimis, cœpta possibilitas abscidatur. Michi nempe in meis infortuniis, tuorum auxiliorum spes suprema restiterat.* Cui querimonias exaggeranti ille refert: *Si*, inquit, *vis vt his tuis instantibus periculis obstem, tuisq́ vtilitatibus attentius operam dem, oppidum quod defendis, & pro quo supplicas meæ ditioni contrade; & postquam meis castelli custodiam delegauero, tunc experieris quantum pro tuo exercear commodo.* Adhæc *Sensadolus*. *Si Francos*, ait, *michi prorsus interimas; michiq́ eorum desecta capita tradas, admittam te in oppidum; factoq́ tibi hominio, tui iuri idem seruabo castellũ.* Cui Curbaran ait: *Non ita mecum acturus es; sed continuò castrũ trades.* Quid plura? Prophani Principis vicit exactio, & se iuuenis à dominio castelli exponens, illum qui extorquebat, non diu inde gauisurum, induxit.

IX. Tertia postquam Antiochiam Franci inruperant, dies agebatur, cùm ecce, Turcorum præambuli ante vrbis mœnia cucurrerunt: reliqua verò exercitus frequentia ad Pharpharicũ vixit tētoria pontem. Aggrediuntur ergo quamprimum turrim ponti contiguam, quâ magnis expugnatâ nisibus, omnes interimunt quos reppercre intrinsecus; nec cuiquam illorum vita indulta est,

est, præter soli eorum domino: quem tamen, exacto postmodum contra hos bello, nostri inuenerunt compeditum ferro. Postridie exercitus properauit ad vrbem; ac in medio duum fluminum castrorum sibi loca legentes, duos ibidem egêre dies. Capto itaque castro, cuius præsidem in vincula coniectum prædiximus, *Curbaran* vnum de suis proceribus euocat, quem sagacem sibique fidum nouerat, eique imperat: *Vade, & hoc mihi oppidum, ea qua debes, & de te spero fidelitate defende.* Cui ille: *Imperio*, ait, *super hac re tuo difficulter obediam: id tamen eius rationis conditione perficiam, vt si Francis cesserit victoria, detur mihi victoribus castrum tradendi licentia.* Curbaran verò: *Eius*, ait, *consilii, constantiaq; te nouerim, vt quidquid tibi exinde agere libuerit, securus assentiam.* Castri ergo illius munitione explicitâ, Princeps ille funestus ad sua regreditur castra: cui Turcorum suorum aliqui, raptis recens cuiusdam pauperis peditis armis, ad nostrorum ludibrium præ oculis ea ingesserunt; ensem scilicet, diutina rubigine scabrum; nigrum, ad instar fulginis, arcum, & lanceam impolitam, multorum annorum fumo infectam: eique garriendo dicunt: *Ecce arma, quibus nos Francorum expugnabit exercitus.* Et Curbaran arridens eis. *Hisne lucidis adeo ac fortibus armis, Orientem depopulabuntur? his viribus Caucasi extrema subdentur? easq; fortassis quas antiquitus obtinuêre terras Amazones, ac nostri quondam sibi vendicauêre parentes, poterunt adimere nobis Franci prorsus inermes?* Dixit; & accito confestim notario, ait: *Scribe quantocius eosdem apices per diuersa pitacia, quæ per prouincias Persidis dirigantur, ad Papam videlicet nostrum, ad dominum etiam nostrum regẽ Persarum, ad præfectos quoq; & cõmilitones diuersarum regionũ. Quorũ hæc quidẽ habeatur sententia:*

DOMINO REGI MAGNIFICO PERSARVM, PAPAEQVE BEATISSIMO, & omnibus aduersus Christianos sanctam professis militiam: Curbaran suæ militiæ princeps, Salutem atque victoriam. Gratulor summæ diuinitati, patres ac Domini, quod tempora nobis gaudiis semper opportuna suppeditat; & victorias de hostibus gentium, vbique ministrat. Tria hæc vobis arma transmittimus, quæ quidem Francis tulimus, vt videatis quo munimine polleant, qui nos à patria exturbare desiderant. Sciri autem à vobis volo, quia Francos qui nobis omnibus minabantur exitium, intra ipsam quam cœperant Antiochiam obsessos teneo: castrum verò quod præminet vrbi altrinsecus, è regione obsessorum, possideo. Et cum mea adiaceat ad libitum voluntati aut conclusos trucidare, aut extremæ captiuitati addicere; vos interim dum redeam nulla volo nostri causa sollicitudine cruciari; sed scire indubitanter nos eorum omnino dominari. Solito ergo tutius vacate delitiis; lautiorum epularum obsonia celebrate; multiplicatis coniugum scortorumq; ginetiis, generi propagando insistite & succrescens filiorum numerus, Christiano, quod iam tum & nomini, valeat obstare. Testor verumtamen summum, beatissimo Mathomo patrocinante, tonantem, quoniam non ante vestræ oculos maiestatis intuear, donec regiam vrbem, scilicet Antiochiam, appendicemq; Syriam, Græcos atque Epirotas, quos dicunt Bulgaros, meo sub iure coherceam; Apulos quoque & Calabros ad vestræ gloriæ incrementum meæ ditioni subiungam. Valete. X.

At mater Curbaran ipsius, quæ in Aleph manebat ciuitate, per idem tempus accessit ad ipsum, eique mœsta suggessit: *Velim*, inquit, *nosse, si constent, vt dicitur, quæ de te celebrauit opinio?* Cui filius: *Quæ illa?* *Bellum*, inquit, *Francis te illaturum æstimant.* *Nihil*, inquit, *verius.* *Fili*, ait, *virorum optime, per ingenitos tibi liberalissimos mores, quæso, contestari te audeam, ne eis pugnam inferas, ne tuæ detrimentum laudis incurras. Cum enim vsque in vlteriorem superioris Indiæ Oceanum armorum tuorum claritudo refulgeat, tuisq; præconiis respondeat vltima Tyle; quare pauperum hominum sanguinibus tuos obducere mucrones affectas, quos impetere inanis est pœna; & superasse, nulla sit gloria? Et cum regis valeas terrere remotos; quid tibi cordi est lacessere aduenas miseros? Personas eorum, fili, fateor, meritò contemptibiliter ducas; sed pro certo noueris, quia Christianæ religionis admodum præcellit auctoritas. Ideo precor, ne velis attemptare, quod te post modum cœpisse serò doleas.* Hæc ille cùm audisset, lumine ad eam toruo respectans: *Quid*, inquit, *tibi aniles texere fabulas? Desipis, vt conicio; & in amentiam versa, sine intellectu verba prosequeris. Planè pluries vrbium domini mihi militant, quàm ipsi in tota sui exercitus vniuersitate homines exhibere præualeant: & tu, mente delira, æstimas, quia Christianæ præsumptiones, testimonia mea virtutis obtexant?* *Fili*, ait, *amantissime, eorum de quibus loquimur hominum nomina flocci pendo; sed eorum auctorem CHRISTVM, omnimodis ne abhorrescas exoro. Nulla forsitan eis tecum pugnare potentia; sed DEI ipsorum est, si præstare velit, certa victoria: ipse suos, & si segnes & ignauos, pro sui solius gloria solet defendere;* XI.

& eorum custodiæ, quorum pastorem se nouit, immò redemptorem, inuigilare. Putásne quòd is qui fidei suæ curuauit imperia; qui huc vsque contra nos dedit eis potiri victoriâ non possit etiam modò, vestra visu perfacili amoliri molimina? Ipsi namq;, ac si DEO à mortuis resurre-
Psal. 81, 8. cturo, à Patre dicitur: Surge, inquit, DEVS iudica terram; quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus. Si igitur ipse terram iudicat, quosdam videlicet à massa perditorum discernit & segregat; alios verò reprobat: & non omnes gentes, sed in omnibus gentibus, partem de toto assumens, hæreditat. Audiat prouidentia tua, fili, quam seuerus eos punit, quos à sui no-
Psal. 78, 6. titia exsortes sinit. Ait Propheta Dauid: Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt, & in regna quæ nomen tuum non inuocauerunt. Vos Francos istos, non ideo quia aduenæ sunt, vosq; gentiles contempnitis; non armorum obscuritatem, non vitæ mendicitatem abiicitis, sed in eis solum potius Christianum nomen horretis. Et certè is, qui in eis despicitur, pro eis, cum necesse extiterit, effusa ira præliabitur. Si his prophetico ore promittitur,
Psal. 112, 3. quod à solis ortu vsque ad occasum laudabile nomen Domini habeatur: dum non super Iudæos sed super omnes gentes excelsus prædicatur: & DEI ipsius ore, quæ plebs sua non fuerat, iam
Rom. 9, 25. plebs sua; & quæ non dilecta, dilecta vocatur: dum quæ extiterat in Iudæis, in nationes adoptionis gratiâ transfertur, & in reliquiis DEI vultus eorum Iudæorum vtique præparatur, quis non demens filios DEI impugnare molitur? Prænuncio tibi planè, quia si eos bello aggrederis, ingens tibi incommodum infamiamq; parabis; certa militiæ tuæ dampna subibis; ipsos etiam spoliorum tuorum sublatione ditabis; tu quoque turpi fugâ excedendo laberis. Non te hoc siquidem in prælio, manet interitus: sed certum tamen habe, quia tibi vita comite præsens nequaquam transiet annus. DEVS enim ipsorum, perpetratum non illicò scelus vlciscitur; sed vsque dum ipsum permaturuerit crimen, criminosi aliquotiens pœna differtur. Ideoque ve-
XII. reor, fili, ne tuæ, quod absit, truculentia mortis accrescat, dum protelatur. Ad hæc Curbaran, ex materni miraculo sermonis redditur hebes; & de propinquæ nomine mortis, exsanguis & tabidus, infit: Et tu, horũ velim scire, quomodo sis consecuta notitiam: gentem videlicet Christianam vires huiusmodi contra nos exerturam; nosq; in hoc ipso quod imminet prælio deuicturã; nostra eos spolia directuros, & quod præsenti anno mortis repentinæ incidam laqueos. Fili, ait, centum prope annorum tempora decursa noscuntur, ex quo in abditis quibusdam sectæ Gentilis voluminibus repertum constat, quòd populus Christianus, bellum nobis illaturus insurgat, nosq; ad plenum subigat; & quo nunc dominium exercemus, ibi sibi prorsus regna constituat, Gentilitasq; fidelibus subdita fiat. Sed in hoc scientia nostra fuscatur, quia nescimus, vtrum modò, an in longa tempora compleatur. Ego etiam Astronomicam disciplinam diligentiori intentione disquirens, innumerarumq; sortium coniecturas attendens, æquâ omnium collatione edidici, quià à Christianis hominibus nos esset omninò necesse deuinci. Ideoque præcordialiter tibi indoleo: quia indubium mihi constat, quod ex te iam propemodum orbata remaneo. Mater, inquit, velim mihi disseras aliqua, de quibus hæsito. Consule, ait, ne dubites: namq; quæ sciero, præsto habes. Boemundus, & Tancredus Dii habeantur, an homines, quæso, inquit, mater edoceas: & si ipsi Francos in præliis victores efficiant, precor, edicas. Fili, Boemundus & Tancredus, communi vti & nos mortalitati obnoxii sunt: sed quia pro fide sua agunt, gloriam clari nominis, DEO eis cooperante, meruerunt. Dominum autem Patrem profitentur, cuius Filium pro se humanatum itidem venerantur; qui tamen idem esse in Spiritus sancti vnitate creduntur. Quoniam, inquit, non Deos, mater, sed puros homines nostriq; simillimos attestaris, nil aliud proculdubio restat, nisi vt fa-
XIII. cto prælio comparemur collatis viribus illis. Igitur mater intelligens filium ad bella cum Francis agenda procliuem, & suis nolle consiliis animos adhibere, collectis quæ circa se repperiri poterant copiis, ad memoratam superius vrbem Haleph, de filio suo nimiùm suspecta, concessit. Tertiâ posthac die Curbaran arma sumit; & Turcorum plurima cum eo frequentia ciuitatẽ adeũt, ex ea parte, qua illud, quod nuper cœperant, captumq; sibi communierant, erat castrũ. Nostri autẽ se æstimantes eisdem posse resistere, aciem aduersus illos instaurãt. Sed tanta eorum copia extitit, vt nostris obsistendi virtus aut audacia nulla foret. Coacti igitur regrediuntur in vrbẽ: quibus agmine glomerato fugaciter portam intrantibus, adeò fuit angustus introitus, vt pluribus accideret letalis, ex mutua compressione, defectus. Quinta erat tunc feria: & quidem extra vrbis præliabantur portam; aliquos intrinsecus aduersus oppidanos confligentes, totum constitit in præliis continuasse, donec ve-
XIV. sperasceret, diem. Sed quia Christus, qui quondam, etiam nunc quos elegerat nouit: ea nocte quidam qui, vt ita dicam, de eorum genere nõ erant, per quos salus in Israel

in Israël ven[illegible] se Turcorum exercitu ambiri, dum *Bella diurna vident, vix no-ctis limite d[illegible]remuêre, timor penetrauit pectora cassus, Atque sub obtutu mors sola pauentibu[illegible] funditus ante viros sua vita pependit inertes: Non nisi iam Turcos trepida sub m[illegible]tur: Hostili reputant iam se mucrone feriri. Quisque suis ibi subsidium desperat ab [illegible] Cogitat ergo fugam: qui contempsêre DEI spem, Turpiter obscœnas profugi subiêre cl[illegible]. Dignus eis fuit exitus, qui tale verêdis Exemplum dedit agminibus. Re-ptando fugaces [illegible]d mare perueniunt: manuumq; pedumq; reuulsas Amisêre cutes: exesis carnibus ossa, [illegible]radunt cautes: Pauli Doctoris ad instar, Cui fuga per murum dederat vi-[illegible]re Damasc[illegible] Hi sibi concinnas insigniuêre latrinas.* Fuêre autē, qui recesserant, XV.
Guilelmus quidam ex Normannia, nobiliter omninò progenitus, cum *Alberico* fratre qui à prim[illegible] scholis datus clericum fecerat, & postmodum à clero apostaticè ac turpiter, [illegible] amore, desciuerat. Municipium quoque eorum, ex quo agnominabantur, [illegible]merem, nisi generis eorum amicâ mihi contiguitate deuictus, pudori ipso[illegible]cere definissem. *Guido* etiam quidam, qu[illegible] *[illegible]ressellus* cognominabatur, qui tran[illegible]quanā oppidorum dominio potētiaq; clarissimus; genere verò Fraciæ vniuersæ conspicuus habebatur, fugæ illius insignia vexit. Extitêre & alii huius sanctæ militiæ desertores: qui cum in patriā repedassent probro & execrationi habiti, vbiq; conclamabantur infames: quorum quidē aliquos ignoramus; quibusdā verò, quorum in promptu notitia est, derogare noluimus. Ad portum itaque XVI.
qui dicitur *Sancti Simeonis* deueniunt, naues nautasq; repperiunt; nauitis inquiunt: *Quid hic vobis [illegible]estolari infelices? Illos omnes quibus victualia conuehere solebatis, morti noueritis destinatos: vrbem enim ipsosq; intra vrbem, Turcorum obsedit exercitus; & nos propria corpora [illegible]rum pernitie vix nuda excerpsimus.* Qui tristis nuntii iaculo terebrati, postquam [illegible] diutius stupentes hæserunt, salutem ad vltimum in fuga ponētes, conscensis [illegible]ibus petierunt æquoris alta. Nec mora, ill[illegible]s volumina marina sulcantibus, Turc[illegible]unt; quos ibidem inuenêre perimunt; naues quas in ipso sali vado repperêre, co[illegible]urunt; exuuias [illegible]orū quos enecuêre dirippiunt. Porrò postquam illi degeneres, & superni [illegible]minis refugæ, per obscœnissima, vt ferunt, loca recesserunt: *residui* qui perseuerare delegerunt, iā tolerare hostilia sine vllo interstitio arma nequibant. Murū ergo inter se hostesq; construunt, quem, cōtinuatis excubiis, nocte dieq; custodiunt. Ibi nostrorum oppressio adeò miserāda suboritur, vt ad infames cibos, equorum asinorumq; carnes, compellerentur. Interea die qua- XVII.
[illegible] Principibus exercitus ante castrū quod intra vrbē obsidebatur positis, & pro o-[illegible]moda quam patiebantur miseria animo atrocissimè consternatis, ecce quidam presbiter adsistit corā eis, & ait: *Patroni & Seniores, visionem excellētiæ vestræ refero, quæ [illegible] vestræ, si ei credideritis, proderit, vt spero. Cū in ecclesia beatæ DEI genitricis quadam nocte dormirē, Dominus IESVS CHRISTVS, cū ipsa matre piissima, & beato Apostolorum principe Petro [illegible] mihi apparuit, & adsistens,* dixit: *Scisne qui sum? Minime, inquā.* Dixerat, *& [illegible] eius nimbo, vti solet, in picturis fieri, crucis species apparuit. Interrogatione ergo [illegible]toris imago repetiit: Necdum nosti quem videas? Non aliàs Domine,* aio, *[illegible] quia tuis modò cōspicio ceruicibus imminere crucis effigiē, quod tuā specialiter, quoc[illegible]ngitur, insignire consueuit imaginē. Haud,* inquit, *erras: Ipse ego sum. Co-[illegible] eius quā patiebamur angustiæ, pedibus me illius aduolui; & deprecabar [illegible] pro fide certantium calamitati succurreret. Optimè,* inquit, *quæ to-[illegible]do vobis opitulari non differam. Meo instinctu huius expeditionis vota [illegible] Nic[illegible] ciuitatē me expugnante cœpistis; multiplices sub meo ducatu victorias ha-[illegible] & [illegible] huc vsque perduxerim, ærumnis quas in obsidendo vrbē Antiochiam passi [illegible] intra vrbē modo etiam toleratis. Sed cū vos tot beneficiis tātisq; triumphis [illegible] victores induxerim, sanos incolumesq; seruauerim; vos meo munere abuten-[illegible] cum Christianis malè egistis, & cum paganis mulieribus fœdissimè cohæsistis; fœtorem [illegible]ulum emisistis. Adhæc pietatis inuincibilis Virgo, & humani generis Ma-[illegible] DEI [illegible]per interpres, & clauiger æthereus Antiochenorū specialis episcopus Petrus, [illegible] vestigia [illegible]ordissimi Domini prouoluuntur; deprecātur & rogant, vt populo laboranti [illegible] Vbi etiam ipse mirabilis* Petrus per se intulit: *Meminit, Domine, [illegible]pudendis domū meam in hac vrbe attaminarunt pagani sordibus: redūdat ad tua[illegible] iniuriā, quod tua sacraria flagitiis cōpleuêre & cædibus. Cùm ergo eos tandē, miseratus [illegible] gaudiūq; super hac re cœlo intuleris; tu tā pii facti pœnitēs, eorū superbiam*

regredi in statum pristinum aduersus temetipsum patieris? Motus ergo his dictis, Dominus michi dixit: Vade, & dic populo meo, vt ad me præcordialiter conuertatur, & ego me ad ipsos totis polliceor visceribus reuersurum; & intra quinque dies maximum vobis præbebo subsidium. Letanias itaque instituant: Istud Responsorium Ecclesiastici quique decantent: *Cogregati sunt inimici nostri, & gloriantur in virtute sua: contere fortitudinē illorum, Domine, & disperge illos, vt cognoscant, quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu DEVS noster. Disperge illos in virtute tua, & destrue eos protector noster Domine.* Quibus peroratis adiecit Presbiter: *Si de his quæ dicta sunt, aliqua vestris animis irrepit ambiguitas, ego in huius nomine veritatis, cuicunque volueritis me examini vel iudicio, seu ignis seu præcipitii, plena fide submittam; & si lædi me contigerit, læsioni meæ atrociorem quam potestis addite pœnam.* At vir vndecumque canonicus Podiensis Episcopus, Euangelia iu-
XVIII. bet, Crucemque deferri, quatinus verba eius fides adstrueret sacramenti. His peractis, extimplò Principes, communicato consilio, mutuo sibi sacramenta dederunt, quod scilicet, *neque mors, neque vita à cœpta eos defensione suffugere cogeret, quantacumque ipsos vrgeri necessitate contingeret.* Primò igitur *Boemundus*, secundò *Sancti Egidii* Comes, Hugo Magnus, *Rothbertus* Normannicus, Dux *Godefridus*, Comesque *Flandrensis*, pari se nunquam quod cœperant, deserturos, animositate iurarunt. At *Tancredus* ea conditione iurauit, quia *quandiu quadraginta militum suffragio niti posset*, non solum ex ea quam patiebātur tunc, obsidione sese nequaquam subduceret, sed nec ab Iherosolimorum itinere abduci, nisi obuia morte valeret. Quæ res audita minoribus, magnā in totius subiectæ multitudinis pectorib⁹ fortitudinē parturiuit.

XIX. Antequam quoque Antiochena ciuitas caperetur, cuidam de exercitu, *Petro* nomine, Beati Andreæ Apostoli species apparuit, dicens: *Quid tecum agitur?* Cui ille stupidus non ad interrogata respondit; sed, *quis esset*, quæsiuit. Ille *Andream Apostolum* se esse non tacuit. *Nouerisq;*, ait, *fili, quia cum vrbem, DEO aperiente, Francorum virtus intrauerit, ad Beati Petri coapostoli mei ac fratris ecclesiam ibis, ibiq; tali in loco lanceam qua Saluatoris nostri IESV CHRISTI perforatum legitur latus, inuenire poteris.* Dixit, nec addens plura, recessit. Cuius visionis conscium neminem homo isdem facere tunc voluit; nec eam apud se tanti pendit, vt ludibriis somniorum, quibus penè indesinenter afficimur, maius in vllo æstimaret valere aliquid. Et tamen non sui, dum cū Apostolo loqueretur, penitùs immemor; ei intulerat: *Domine*, inquit, *si hoc quod à te præcipitur nostris edicerem quod fidei indicium dubiis adhiberem, vnde ad credēdum cogi possent?* Ad hæc verba gloriosus Apostolus hominem corripuit; & ad beati fratris basilicam, in eum quo erat reposita lancea locum spiritaliter asportauit. Capta postmodū ciuitate, cùm DEI populus his, quas prælibauimus, subiiceretur exitiis, idem iterum memorabilis Apostolus, qui iustè omnimodis earum rerum procurator fieri cœperat, quas ad charissimi fratris ornatum domus pertinere cognouerat, homini illi Petro rursus apparuit: *Quare*, inquit, *distulisti manifestare quod iusseram? Cum videas tuos hinc inediarum periclitari incommodo; illinc, Turcis insistentibus, foueæ iam propemodum desperationis illabi, ea quæ me prænuntiante didiceras ipsis notificare debueras: cum proculdubio eos scire conueniat, quia quocunque lanceam eandem pertulerint, victoria sibi certa proueniat.* Quā Apostoli ammonitione secundò habitā, nostris cœpit verborum quę in visione audierat seriem prædicare. Populus autē hominis dicta reuerberās, mendacii simile quid putabant: vndique enim eos circumcingentibus malis, spem aliquā eius concipere rei nullatenus poterant. At ille pertinax, & ex Apostolici sermonis auctoritate solidior, asseuerabat sibi apparuisse Apostolum; & bis in visione dixisse: *Propera*; & *dicere quantocius militiæ Domini periclitāti ne differas: quatinus timore recusso, DEO adiutorium pollicenti indubiā fide cohæreat. citra enim quinque dierū spatium tale quid Dominus reuelabit, per quod multo gaudio sua pectora releuabit; & si prælium eis ingruerit, hoc sacro præeūte signo, omnis sibi hostilitas deuicta mox suberit.* Cœpêre interea ad dictorum illius credulitatem, sedulā hominis illius suasione vocari; & vicariā iam commonitione, spei qualiscumque respiratione iuuari: *Non ita*, inquiunt, *nobis est desipiendum, vt nos pro sidei defensione conclusos, DEVS tot hactenus victoriarum præstitor, de se sperantes, & ad se gemebundis animis inhiantes, Turcorum gladiis concidendos exponat: sed pro certo credi debet, quia post tristia tempora, lucem nobis suæ miserationis ostendat; timoremq; suum super eas quæ se non exquisierunt gentes immittat.*

XX. Igitur qui tuebantur castrum Turci, tantā circumfuderant nostros instantiā, vt intra

intra quandam, quæ in prospectu Castelli erat arcem, tres eorum milites obstrusérint. Prodeuntes etenim è Castello Pagani tanto in nostros bachabantur incursu, vt penitus tolerare nequirent. Duo itaq; ex his quos incluserant militibus, vulnerati aufugiunt; tertius diem aduersus hostes, in sui defensione, continuat: adeo vt duos ex eis super muri deambulacra, fectis ipsorum hastilibus, occiderit: Ipsi etenim tres hastas Turci præ manibus concidendo minuerant. Erat autem militi illi nomen *Hugo*, & agnominabatur *Insanus*, de domesticis cuiusdam *Iosfredi*, qui de *Monte scabioso* præ nomen habebat. Memorabilis autem *Boemundus*, cum ad castrum expugnandum, vix aliquos suadere valeret: nam qui domi delitescebant, panis aliqui penuriâ artabantur; alii gentilium rabie ac numero terrebantur: graui animaduersione citatus; ex ea ciuitatis iubet ignem parte supponi quâ situm fuerat nuper defuncti palatium Cassiani. Quod quiq; videntes, derelictis quę cremabantur omnibus, alii ab incendio confugiebant ad castrum; alii ad Comitis Sancti Egidii confluxere portam; quidam ad Godefridum coiêre Ducem: quisq; ad eam cuius indigens putabatur gentem. Mox ad cœptæ destitutionis augmentum, vehementissimæ nimietas tempestatis incessit: ita vt fieret tanta valitudo ventorum, quo neminem pæne liceret incedere rectum. *Boemundus* interea dum conflagratione horribili abradi funditus conspicit vrbem, cœpit pro Ecclesia Beati Petri & Sanctæ Mariæ aliisq; Ecclesiis anxiè nimis æstuare. Ab hora tamen tertia vsque ad noctis medium, flamma desæuiens, Ecclesiarum domorumque duo milia redegit in cinerem. Circa meditullium ergo noctis, piræ furentis conquieuit acerbitas. XXI.

Præterea Castellani atrocissimè vexabant nostros, qui versabantur in vrbe; assiduo ipsos molimine inediâ fatigatos, interdiu ac nocte pulsantes: nihilq; vtrorumque exercitus nisi lanceæ & gladii disparabant. Videntes itaq; nostri indesinenti se duellione teneri; nec sibi omnis victualium copia suppeteret, aut edendi; aut bibendi oportunitatem vlla ex parte concedi: inter se & hostes, cemento ac lapide castrum ædificant, machinis frequentibus ambire festinant, vt vel de cætero aliquantisper securiores existant. Pars itaq; aliqua Turcorum commanebat in castro, *quæ monentis* propè singulis nostros consueuerat irritare bello; alia propter *Castellum*, quodam hospitabatur in campo. Nocte ergo sequenti ignis species à plaga Occidentali de cœlo prolabitur, ac intra hostilia castra cadendo demittitur. Vtrisq; partibus spectabile plurimum præbuit casus iste miraculum. At vbi mane inclaruit, quo citius potuêre Turci à loco, in quo desederat cœlestis flamma, recedunt, & ante Boemundi, quam occupauerat portam, castra reponunt. Quod portentum, illud quod sibi imminebat patenter, si intellexissent, enuntiare videbatur exitium. Porrò oppidani, qui crebris nostro exercitui irruptionibus incumbebant, pene sine vllo temporis interstitio, intentis arcubus, nostrorum vulneribus aut necibus insistebant. Qui autem exteriùs ciuitatem vallauerant, & mœnibus adiacens territorium longè lateque contexerant, custodiâ adeo vigilanti vniuersæ introitus viâ obstruserant, vt nusquam exire vel ingredi, nisi noctu, & hoc clam omninò valerent. Cum tanto namq; numero idem hostes, luxuriâq; conuenerant, vt passim nihil aliud quàm homines ac tentoria viderentur, preciosa suppellex, variarum vestium claritates, armentorum ac pecuariorum ad victualia greges; ad hæc in similitudinem, vt ita dicam, templi, ornatæ vxores; tum præterea ad libidinis cumulum, pharetratæ, cum arcubus aduenêre virgines, vt veteris in eis Dianæ noua cerneretur species; vt non causa bellandi, sed potiùs sub obtentu putarentur conuenisse gestandi. Prælio planè maiori exacto, ab his, qui interfuêre asseritur, quod etiam recens nati infantuli, quos in ipso procinctu expeditionis enixæ mulieres fuerant, dum pro vrgentium Francorum insecutione præproperant, seq; morarum ac oneris impatientes exoccupant, medio proiecti repperirentur in gramine, vti eos, dum sibi quàm illis plus metuunt, neglegenter effuderant. In hunc XXIII. itaq; quo diximus, modum, Turcis vndiq; nostros prodire vetantibus, & exteriori prorsus sibi necessariorum procuratione negatâ, famis per omnem penè exercitum successêre pericula; & atroci inediarum insolentiâ, pauperiorum quorumq; præcordia pulsabantur. Cùm enim Franci, Antiochiam obsidentes, vniuersam ciuibus contrahendarum escarum copiam ademissent, tanto in vrbe capta artiorem repperêre substantiam, quanto diligentiorem ne contra se muniretur à Turcis ipsi

XX

obsessores habuêre custodiam. Extenuatis deniq; quæ ad vsum pertinebant omnibus, panis exiguus vno Bizanteo emebatur. Annonę ergo raritas, & cōdimenti parcitas, cùm plurimam vbiq; peperisset angustiam, multis, prę inopia tumescentibus, extorsit animam. De vini potione tacendum, quod ab omnium generaliter ore perierat. Et planè malum biberet, cui nihil suppetebat vt ederet. Iam deficiente legitimi victus obsonio, equinæ carnis quisquam vix reuerebatur edulium; contristabatq; plurimos frequentibus quæsita macellis, & cariùs empta, paucitas asinorum. Pullus, quindecim solidis vendebatur; & duobus ouum, nuxq; denario. Vbi enim hominum frequentia; cibiq; totius penuria, necesse constitit cara ibidem haberi omnia. Ficorum, carduorum, atq; vitium frondes in pulmenta transierant: Iamq; in arboribus fructus quæri cessauerat: Olerum vices, quorumlibet foliorum concoctæ diuersitates agebant. Equorum, camelorum, asinorum, boum, bubalorumque carnes, personarum opulentiorum deferebantur ad esum; sed sicca eorundem tergora, in morem sæpiarum concisa, dum diuturno igne coquerentur elixa; accu-

XXIV. ratissimam pauperioribus, præbuêre coquinam. Legantur vbiq; gentium vrbes obsessæ, historiarumq; veterum vniuersitas retexatur, quosnam populos valebimus inuenire, qui à paterna regione exules; erga tantas indigētias pertinaces atq; duri, adeo potuerint perseueranter existere? Planè si Troiana decennio suo illustris obiiciatur obsidio, datas profectò vicariæ securitatis sæpenumero hinc inde; profitemur inducias: in quibus & hebetatarum virium reficiebantur acumina; & stipendiorum affluentia terræ ac pelagi cooperatione successit. Et si aliquos aliquādo obsessos, aliqua vspiam inediæ contigit pertulisse discrimina, nimirum id tulerunt pro libertate tuenda: cùm *corporum & patriæ defensio præ omnibus omnino sit rebus habenda.* Hii nulla libidine plus habendi, immò sub obtentu pro Deo egendi, à naturali diducti sunt solo: hii vt diuinas ab Ecclesiis amolirentur iniurias, eas ciborum, accubituum, excubiarum, frigorum, pluuiarumq; sustinuêre miserias; indeficientisq; timoris angustias, quas à seculo nequaquam passas quis audierit vel legerit gentes vllas. Et quod maius dinoscitur præstare miraculum, cùm intra proprios adhuc tenerentur fines, vix in illi Regis exercitu tridui spacio patiebantur tentoria, etiam cum non excedere cogerentur à prouincia. Nullus, vt æstimo, eorum qui illi; subiacuêre periculo extitit, qui anxietates valeat animorum, corporumq; tormen-

XXV. ta recolere. Hæc animaduersio, viginti sex diebus continuis perdurauit. Eo tempore *Stephanus* Blesensis Comes, vir multæ quondam modestiæ, magnique consilii, quem vniuersus sibi exercitus delegerat præceptorem, acri se perhibens morbo detentum, antequam Antiochiæ nostris patuisset introitus, in quoddam concesserat oppidulum, quod constat *Alexandriolam* vocitatum. Capta verò vrbe, & rursus obsessa, cùm Comites Christianos intra vrbem diris calamitatibus comperisset vrgueri, necessitate nescio an voluntate, huc vsq; distulit auxilium ipsius præstolantes. Ipse verò, vbi edidicit Turcorum examina ciuitatis pro mœnibus consedisse, callidè ad montana processit, & quænam hostium copiæ haberentur attendit. Cùm ergo papilionibus rura operta conspexisset innumeris, humana tactus cogitatione, recessit, dum æstimat quod in vrbe conclusis succurrere vis mortalium nulla possit. Vir namq; expers totius leuitatis, fugax ignauiæ, & amore præstantissimus veritatis, dum se nequaquam eis subuenire posse æstimat, & illos morituros, sicut circumstantia testabantur, non dubitat: si sibi interim prouideat, nihil infamia dignum se facere putat, dum se oportuniori tempori reseruat. Et certè multo meliorem eius fugam arbitror, quæ indecens factū martirii repensione correxit, quàm eorum perseuerantiam, quorū reditus se in totius spurcitiæ, & sceleris profunda deflexit: si tamen fuga dici debuit vbi certa, vt dicitur, ægritudo prætēdi potuit. Quis Comitē *Stephanū* & *Hugonem* magnū, quibusdā eorū, qui perseuerauēre, ob hoc vtiq; quia redisse visi sunt, cōparabiles dixerit, quorū tanta honestas semper extitit? finis ad huius rei, de qua criminantur, executionē adeo claruit, vt de his iam secura laus cantari possit; illorum verò vita, omniū bonorū pudor sit. Attendamus illos, qui de Ierosolymitana, quia ibi interfuerūt, captiuitate superbiūt; & videbimus quia in flagitiis, proditionib. periuriis, nemo eorū alicui se patitur esse secundū: horū anteriora ac posteriora, redolere probātur honestū. Illi, *quia Ierusalem viderint & Sepulchrū, putāt de cætero sibi securè criminib. insistēdū*; & sanctis ad sui cōparatio-

nem

nem hominibus improperant reditum; nec, sese per scelera infinita putentibus, eorum finē considerant prædicandū. Sed his omissis, cœptæ seriei intendamus articulum.

XXVI. Digrediens ergo ab *Alexandriola* municipio suo, comes isdem, ad eam vrbem quæ appellatur *Philomena* peruenit. Iam Imperatori tyrannico captam Antiochiam fuerat nuntiatum: quo ipse cum multis copiis accelarabat iter, æstimans se à Francis eam sine dubio recepturum. Comes itaq; cùm Principem cupidissimum obuiam habuisset; & ille de statu Christianæ militiæ ac ciuitatis proditæ eum requisisset, Comes vtique captam vrbem minimè reticuit, castrum verò Turcos adhuc retinere perhibuit. *Sed, prohdolor!* ait, *gaudium ciuitatis obtentæ, iterata turbauit obsidio: dum qui Turcos pridem obsederant, vice miserabiliter commutatâ; circumcinguntur à Turcis. Qualiter autem postquam inde recesserim se egerunt, incertum habeo.* Hæc quidem secretò Principi à Comite sunt suggesta. At Imperator hæc audiens, & ab spe cui innitebatur decidens, Guydonem Boemundi germanum, virum militari viuacitate conspicuum, quosdamq; alios euocat, remque multo deterius quàm comes ei dixerat manifestat. *Quid,* inquit, *facto opus esse decernitis? Franci atrocissimâ Turcorum obsidione premuntur; aut fortasse, iam eorum occubuêre mucronibus; seu etiam per diuersas sunt prouincias iugo æternæ captiuitatis addicti. Quia ergo deferendo eis præsidio nihil nobis potentia, aut opportunitatis arridet, præsertim cùm si progressius eamus, verendū nobis sit, ne nos Turcis occurrentibus pereamus, si vestræ prudentiæ videtur idoneum, reuertamur.* Hæc dicens, perfidissimus ipse, sine dubio iocundabatur, quia perisse audierat, quos non minori quàm Turcos inuidentiâ execrabatur.

XXVII. At *Guido* audito fratris Boemundi Francorumq; discrimine, tam ipse quam familiares ac necessarii eius vehementissimis eiulatibus complorantes, etiam aduersus ipsum Dominum; sumpta iam meritò, vt putabant, iurgandi audacia, conquerebantur, dicentes: *DEVS omnipotens iudicium cuius à recto numquam exorbitat, qui super sortem iustorum nullo modo peccatorum sceptra relinquis, cur populum, qui parentes, vxores, filios, honores eximios, solum naturale reliquerat, immò pro tui desiderio sese cotidianis crucibus mortiq; tradiderat, nefandorum hominum gladiis feriendum, absq; subsidio tuæ protectionis obieceris? Planè si verum fore constiterit, vt ita eos siueris profanis manibus internecionis exitio tradi, quem deinceps repperies tuis mandatis obtemperare volentem, cùm te ad tuos defendendum vniuersi amodo iudicare debeant impotentem? Sed esto. Pro te occidi volueris; gloriâ & honore eos coronaueris. Certè & si illis regna centuplicata contuleris fidei tamen tuæ homines, & capitis commotionem opprobriumq; sempiternum in gentibus feceris. Vniuersum Christiani nominis orbem extremæ desperationis ac incredulitatis foueæ intrusisti, nequissimis verò hominum inrefragabilem contra tuos audaciam perpetuò contulisti. Non erit denique vlterius iam, qui magnum quid de te præsumat, cùm eos, qui cunctis mortalibus specialius tibi obsequi putabant, tam indigno subrui fine conspiciat. Dic ergo, piissime, qua te deinceps tui frontе vocabunt, cùm tui tales tuorum exitus expectabunt?* Has & alias in eis anxietatis & diræ querimoniæ voces, ferocissimus dolor expresserat in tantum, vt in toto quē tyrannus ductabat exercitu, nulli penè Episcoporum, Abbatum, Clericorum, Laicorumq;, nimietate stuporis absorti, auderem per aliquos DEVM inuocare dies. *Guido* autem fratris vnanimitatem, tantiq; Principis magnanimitatem ad memoriam reducēs, replicatis miserabiliter optimis viri qualitatibus, mœrorē intimum multis vlulatibus personabat.

XXVIII. Præterea in reditu positus *Imperator*, dum, rupto Francorum obstaculo, Turcos liberiùs passim oberraturos iam iamq; formidat, his qui sibi militabant hominibus imperat: *Ite,* inquit, *& imperiali edicto totius regionis huius homines cogite; vniuersa Bulgariæ loca vastate: vt cùm Turci prouincias nostras depopulaturi discurrerint, nihil ad vsum pertinens istic valeant repperire.* Vellent itaq; nollent, hii qui nostris concurrere festinabant, Christiani videlicet, reuerti cum Imperatore coguntur. Et milites quidem præceptum properabant implere tyrannicum, pedites per angariam sequebantur exercitum; & dum celeritatem equitum assequi affectant, inextricabili sese infirmitatis impedimento præcipitant. Passim ergo tanti impatientes laboris deficiunt; & inter eundum innumeri eorum languoribus appræhensi occumbunt. In vrbem deniq; Constantinopolitanam repedante tyranno, quiq;, per Græcias, in sua vnde venerant remearunt. Hic itaq; huic libello finis accedat.

EXPLICIT LIBER QVINTVS.

INCIPIT LIBER SEXTVS.

CVM in Authenticis historiis Sanctorum Patrum, DEO auctore, patrata bella relegimus; & pro tantillorum hominum penè nulla fide, tanta euenisse perpendimus, (non quod beatissimos *Iosue*, *Dauid*, *Samuelem*, tantillos appellemus; sed quod excepto eorum merito, cæterorumq; quorum nunc vsque DEI Ecclesia prædicat claritatem,) plebis Iudaicæ despiciendam ducimus vanitatem infelicissimos hominum, pro solis DEO ventribus seruientes, nisi ratio obuiaret, placentiores DEO putare possemus, quàm istos, quorum tota spiritualis fuerat seruitus. Illis namq; à sola idololatria tutis, prosperè proueniebant omnia, crebræ victoriæ, multa copia: istis verò difficulter vincere, inter vincendū dampna frequentia, raræ opulentiæ, continuæ quidē, & tunc crudelissimæ egestates: cum hii non militarem, sed monachalē quantū ad parsimoniā sanctimoniamq; pertinet, vitā ducerent. Quod totum ratio gratissima nobis exponit, dum attendimus, quia *DEVS flagellat omnē filium quē diligit*; & quibus temporalia disciplinę rigore subducit, his spiritualia sempiternæ dulcedinis affectione disponit.

Ad Heb. 12. 6.

I. Igitur post verba *Petri* illius, cui beato Andrea interprete reuelationem Dominicæ Lanceæ diximus factā, multā populus exultatione Christianus inualuit; & tanti quē præstolabatur euentus spectaculo de profundo desperationis emersit. Indice itaq; illo, ad locum, quem designauerat, ab omnibus curritur; & in Ecclesia Beati Petri secus altare Dominicū fieri fossa iubetur. Tredecim ergo hominibus, a luce prima in vesperum, haustam efferētibus terram, homo ipse inuenit Lanceam. Videntes autem auditæ visioni, omnimodis cōcinuisse rem gestam, magnā cuncti concepêre lætitiā; nec minorē lætitiā, iam contra omnis hostis audaciam. Acceptā hoc modo Lanceā, cū ingenti extulêre gloria; & ab illa die, de bello agēdo cœpêre fidenter inire consilia. Deniq; dum primores Christiani agminis, coacto consilio, quid facto opus esset pari sensu euentilant, id antequam prælientur faciēdum censent: quatenus Turcos primum directa legatione conueniant, vt à Christianorum finium occupatione desistant; nec CHRISTI facere seruos extorres; aut mortibus addicere velint, sed se, suo contenti termino, sub propria regione contineant. Accito igitur illo *Petro*, huius operis initiis non incognito heremita; & adhibito illi quodam *Herluino*, vtriusq; linguæ perito interprete, pariter ambos ad prophanū Principem dirigunt, eisq; materiam sermonis imponunt. Qui cum ad Gentilis illius tabernaculum deuenissent; & admissi horrendo Diabolici hominis cōspectui adstitissent, huius modi serie perorarunt.

II. *Plurimum principum nostrorum animis miraculum intulisse noueritis, quod terram nomini antiquitus Christiano, solidā libertate, possessam, adeo inreuerēter & improbè introire ac vsurpare cœperitis. Cùm enim indubiè sciueritis, ex nostrarū, quas audistis, assiduitate cōtra vos victoriarū, CHRISTI nullatenus desciuisse potentiam; vestramq; aduersus ipsum experti sitis parū posse valentiam, nullo modo æstimant quod totiens bello pulsi, præliandi cōtra DEVM audeatis vlterius iterare dementiā. Vnde iam vnanimiter arbitramur; quod prudentia vestra non ob aliud hucusq; conuenerit, nisi vt per Christianos, qui nobiscū versantur Pontifices, fidei nostræ dogmate imbui possit. Proculdubio namq; scimus, quia nequaquam de vestra salute curatis, sed cōtra Catholicā credulitatem bella temptatis. Petimus ergo pariter vestræ consulentes inscientiæ, vt ab hac præsumptione cessetis, scientes quia Beatus Petrus Apostolus, DEO præbente, eam sibi arrogat, cuius primum minimè Antistitem se ignorat; & quam nostro, licet peccatorū, officio, restituere ad DEI cultū, quâ illam imbuit, cogitat. A Principibus etiam vobis substantiam, quā detulistis, vniuersam referre, summa liberalitate, conceditur: nec si pacificè recedatis, aliquis nostrorum vobis læsionem quamlibet molietur.* At Curbaran dictorum Petri magnificentia præcordialiter læsus, iam Turcorum, qui assisterant, his auditis, immaniter ferociente superbia, ait.

III. *Terram, quam dicitis vestræ ab antiquo Christianitati extitisse subiectam, nostram, nobisque omnimodo iure debitam probabimus: præsertim cum eam nationi, vix fœminas æquiperanti mirificâ virtute tulerimus. Porrò ingenti desipientiæ deputamus, quòd vos, venientes à finibus terræ supremis de nostris nos minamini, immò totâ virium collatione conamini propulsare sedibus: cum vobis ad id explendum suppetant non opes, non arma, non numerus. Christianum verò nomen, non modo excipimus, sed abruptissimâ*

despectio-

... Et, vt ea quæ intulistis breui clausula finiamus, vos qui legatione ... principes otius reuertimini; eisque dicite: quia si nostræ conditioni fie... & CHRISTVM diffiteri, cui videntur acliues, nos non hanc eis ... sed & maioris opulentiæ & amplitudinis dabimus terram; hisque Ca... gratuitò dilargitis, nullos ipsorum patiemur pedites, sed generaliter cun... equites: & vbi ritus pariter indifferentes habebimus; de mutua pariter a... gaudebimus. Quod si à proposita deliberauerint exorbitare sen... sine dubio, inuisæ citiùs mortis exitia, aut æternæ subibunt captiuitatis exi... tam nobis quàm posteritati nostræ per secula. Dixerat; ac celeriter ... militiæ Christianæ Ducibus notificata sunt omnia. Exer- IV.
... in arcto admodum constitutus, dum istinc crudeli vexaretur inedia; ... gentilium, qui se prorsus ambierant, formidine roderetur: tandem ad ... refundentes, ieiunia triduana *Podiensi* magnifico institutore ... letanias supplices, ab ecclesia in Ecclesiam, explicant; confessione ... sincera se mundant, & Episcopali vel sacerdotali cōsequenter absolu... Corporis ac Sanguinis Domini sacramēto, plena fide cōmunicāt, ... prout potest, quisq; largitur; sacrificia vbiq; diuina pro se offerri exo... iam ex his securitate, de bello proponitur, ac intra ciuitatem ... acies ordinatur. In prima acie in his videlicet, qui primas vires ictus- V.
... exciperent, extitit *Hugo*, iuxta sui nominis qualitatem verè Magnus, ... vniuerso Francorū agmine, & præter cætera *Flandrensi* comite. ... de hoc ipso Regio homine, quia, antequā de prælio ageretur, suus eidē di... non ... pretio pedē cameli emerat, hoc nempe magis eius esui cōpe... Quem dominicū hominē victualium insolentiā adeo exte... sufficeret, & cùm suggereretur ei quatenus non ad bella ... cū Castelli obsessoribus in vrbe maneret, *Absit*, inquit alacriter, *... funera illic beata contingam.* Porrò in secun- VI.
da acie, Dux eximius *Godefridus* cum suo locatur exercitu. Tertiā Northmānorum Comes *Rothertus* cum suo cuneo fecit. Quartæ, præfuit vir spectabilis *Podiensis Episcopus*, ferens secū Lanceam quæ recens inuenta fuerat Saluatoris. Hæc constitit ex ... ipsius, & Raimūdi Sancti Egidii Comitis, comitatu. Ipsius autē ad expugnandū castrum, ne in ... oppidani desilirent, præsentia descdit in vrbe. In quinta acie fuit *...redus* cum suo agmine. In sexta, *Boemundus* cum sua postremus incessit mili... At Episcopi, Presbyteri, Clerici, ac monachi, Ecclesiasticis ornati induuiis, VII.
... pariter processêre Crucibus, decertaturos votis studētes adiuuare flebi... ipsi quoq; præstolantes, si suos cædi contingeret, martyrii munus. Quidam ... exitu de mœniorum eminentia prospectabant, Dominicę Crucis signa ... exhibentes, & exinde procedentē exercitum consignantes. Eo ergo ... ordine, per eam, quæ erat ante eorū fanum quod *Mathomariam* ... portam, adeo pedetemptim lenteq; prodeunt, vt etiā cuilibet aniculę ... se nullatenus videretur temperatiorē habere gradum. DEVS o... illic animorū rugitibus clamabaris, & fame diutinā fatiscenti... corpusculis, rapidissimus, ex timoris instantia, in tuas altissimè aures ... cordium dolor ascenderat! Quantis anxietatibus mens, corpori tunc resi... & cùm cogeret imbecillitas desperare victoriam, sola DEVS in men... pia pro te sufferentia tractabatur. Mœrore præcordia quatiuntur, & ... longa inediā caput lachrimarum cōcutiebat ariditas: iam exterioris ho... deficiente materie, spiritualiū desideriorum violentiæ concrepabant. Bone ... rei, huiusmodi deuotionibus poteras denegare, quos tātis æstibus ... summo faciebas ardere? Dum namq; considero in illis, à facie, milita... ab intimis, Martyrii præponderare modestiam, reor & cēseo à secu... exercitibus, parem in vtraq; parte non fuisse constantiam. Hos reuera dixe... clamasse in cœlū, hos sacris fateor insonuisse tubis, qui nō virium robore, ... exercebantur ausu mentis. Interea *Curbaran* conspicit exeuntes; VIII.
... alteri succedere lentis attendit egressibus, eorū paucitate quam pu... *Sinite*, inquit, *egredientes progredi, vt magis valeant cum fugerint à regressu ciuitatis ...* At vbi vniuersus exercitus portas excessit, *Curbaran* intuitus Fran-

corum gentem ordine numeroq; pollentem, tum demum intremuit. Illicò suę Maiori domus, iam de fuga nutabundus, imperat, vt si à prima castrorum parte succendi cerneret ignem, emisso præconio statim edici faceret, per diffusum vbilibet hostem, Frācorum cuneum captare Trophea victorem. Cœpit interim *Curbaran* sensim vestigia ferre retrorsum, ad montana contendens; nostriq; illorū prosecutioni inrefragabiliter imminebant. Præterea Turci, superuacua calliditate, se diuidunt, parsq; eorū circa plagam maris inambulat; pars Francos immobilis superuenietes expectat: tali nostros æstimantes ambitu concludi posse. Quod nostri attendentes, ausu quodam præsumptiuo, sese itidem, intensa in eos acie, à cæteris diuisêre: Sed hac sua insolentia, ipsi ea die sese solos nostro exercitui dampnum fecêre, dum vix, præter aliquos equites, peditum vlli viui euasêre. Huius temeritatis motor, cum quibusdam aliis extitit quidam nostras, *Clarembaldus de Vendoilo* nomine: qui in his quidem celeberrimus, in illis prouinciis nihil gessit vtile. Interea septima acies, contra illos maritimos, ex duabus aciebus, Ducis scilicet *Godefridi*, & Comitis *Northmanniæ* sumpta, contexitur; & *Rainaldus* quidam Comes eidem præficitur. Ibi tota acrimonia, eo die, extitit præliorum: nostrorum enim plurimos sagittarum ictibus extinxerunt. A Pharphari autem, flumine scilicet, hostium equitatus vsq; ad montana porrigitur, quæ à se duûm milium spatio disparantur. Gentilium ergo phalanges parte ab vtraque prosiliunt; & Francorum cuneum, quos nostri Turcorum primis incursibus, quasi fortiores obiecerant, sagittis iaculisq; configunt. At qui præerat regiæ mentis *Hugo* magnificus, à paterna magnanimitate non degener, inter hostium iactus ad subiectos exclamat: *Patimini*, inquit, *& secundos ac*

IX. *tertios audacter præstolamini ictus: quia isti sunt recessuri dicto citius.* Et ecce, copiæ innumerabiles cœperunt de montanis emergere, quorum & equi & signa multo candore nitebant: nostris autem maximus ad eorum contuitum stupor increuit, verentibus vtiq; ne contrariæ venirent adminiculum ferre parti, donec comperiunt id fore, etiam visibiliter, sibi præstitum adiutorium CHRISTI. Quorum specialiter fuisse Duces opinati sunt gloriosos post militiam martyres, *Georgium, Mercurium*, atq; *Demetrium*. Hæc à nostrorum plurimis visa; & cùm aliis quæ viderant retulissent, plena, vt par erat, fide sunt credita. Et si *Machabeis* olim pro circumcisione & carne porcina pugnantibus, euidens apparuisse legitur cœleste suffragiū, quanto ampliùs his debuit, qui pro repurgio Ecclesiis adhibēdo, & statu fidei propagando, fusi sanguinis CHRISTO detulêre seruitium? Primi ergo illi hostes, qui à maris parte constiterant, tanto nostræ gentis obstaculo sese repercuti non ferentes, focos herbæ subiiciunt, hoc videlicet fugam signo illis innuentes, qui dum prælium fieret, tentoria seruauerunt. At illi signo moti, praeciosioribus quibusq; direptis, fugam ineunt. Franci verò, vbi potiores eorum vires agnouerant, ad eorū scilicet tentoria contendebant. Porrò Dux *Godefridus*, Flandrensisq; Comes, *Hugo* deniq; magnus his, qui crepidini fluminis adequitabant, iunctis nisibus ingruebant. Hii planè tres cum suis, DEI filium pro se crucifixum præ oculis appendentes, vniuersæ eorū frequentiæ fortiter immerguntur. Vbi verò & alia nostra agmina id viderunt, totâ in aduersas acies animositate se ingerunt. E regione, hostium etiā multitudo, rabie intoleranda conclamans, & ipsa concurrit. Est autem huiusmodi eorum mos in acie positorum, vt cannis æreis, quibus pro hastilibus vtuntur, & Cimbalorum tinnitibus, terrificisq; vocibus, infinitos fragores emittant, vt vix equi hominesq; à tanti sonitus terrore, subsistant. Sed nihil eorum tunc valuêre conatus: penitus eorum sunt exinanita molimina. Cœpto etenim nostri bello, primo hostes profligauêre conflictu, & ad eam, quam præ mentibus dudum habuerant, fugam, celeri expediuntur effectu: quos tamen nostri, inremissa instantia, per castrorū suorum medium prosecuntur. Nec spoliorum hinc inde iacentium cupidine raptabātur, CHRISTI inimicorum solo pasci cruore malentes. Persequuntur illos itaq; ad pontem vsq; Pharphareum, & Tancredi vsq; castellum. Occupauerat ergo, illis recedentibus, campum spoliorū gloria grandis: stabant ibi, ab hominibus quidē inania; auri autem & argenti ornamentorumq; quam plurium, non egena tentoria: Ouium, caprarum, boum fusa vbiq; pecuaria: equorum, mulorum, asinorū copiosa subsidia: frumenti, vini, ac farinæ, collata sine discretione obsonia. At Syriæ, Armeniæq; coloni, qui in illis versabantur partibus, cōperientes Francis insperatā cessisse victoriam,

bus Turcis se vbiq; præbentes, ad montana concurrunt; intérimunt. Nostri prætereà redeuntes; & immenso bilia præconia rependêtes suo cooperatori CHRISTO, honore ciuitatẽ introeunt. Ille autẽ, qui vrbis præerat princip[...]em, nostris insistentibus terga vertentẽ, omnino intre[...] tutam amodò castelli fore sibi custodiam, signum cuius postpositâ dilatione, expostulat. *Comes Sancti Egidii* [...] existens, signũ proprium petitori exporrigi ce[...] excepto, turri præfixit. At *Longobardi*, Boemun[...] aliorũ, ipsius enim patrocinio nitebantur, Principi castri inquiunt, *non est Boemundi*. At ille cuius esset cogitans, Egidii Comitis, deposuit illud, comitiq; restituit. Petitoq; securitatem pariter accepit, vt de his, qui in oppido secum e[...] vellent, cum ipso Boemundo copiam remanendi ha[...] vllo sui ipsorum incommodo recederent. Ad iura itaq; Boe[...] stello; & ex eius officio ad oppidi custodiam hominibus in[...] Baptisma suscepit is, qui castrũ reddiderat, & cum eo si quis [...]municare maluerat. Si qui suis hærere legibus voluerunt, [...]tate potiti sunt; & vsq; in Sarracenorũ terram, ipsius Boe[...] Hoc bellum quarto Kal. Iulii, in suæ passionis vi[...] runt, eius vrbis miseriæ condolentes, & nouorũ Ciuium eliminauerant, quæ templum DEI Sanctum attamina[...] misereſcere iure debuerant, quam vtrique prædican[...] planè stabula constituebantur equorum, & in parte i[...] Petri, Mathomi sui erexerant domum. Victi denique [...]ent, montes ac valles, rura ac nemora, calles & au[...] [...]tuis, sauciis innumeris opplebantur. Repentina er[...], diuturnæ famis calamitatem celeri felicitate mu[...] solidis ouum vendebatur, bos vix denariis duode[...] breui omnia sine claudam, vbi inediæ rabies incesserat, omniumque victualium vbertas accessit, vt subitâ emersio[...]retur omnis plenitudo rei, & apperuisse putaretur Dominus [...]toriorum numerositas extitit, vt cùm quiq; nostrorum [...]ent, ditatis omnibus, iamq; prædarum sarcinas fastidientibus, [...] raperent. Nec paupere occupante rem quamlibet, ditior violentiam inferebat, sed alter alteri sine contentione cedebat. XI.

[...]cipes nostri, Dux *Godefridus Sancti Egidii* Comes, *Boemundus*, *Rothbertusq.* Flandrensis, & cæteri omnes, acto pariter consi[...], & *Balduinum* Comitem de Montibus, pluresque alios illu[...] *Imperatorem* dirigitur, vt vrbem Antiochenam reciperet, & [...] pactus impleret. Iêre siquidem, sed postmodum ad eos a quibus [...] distulêre. Quodam enim in loco consecuti à Turcis, quibus [...] elapsi sunt; quibus procul, aut captiui abducti, aut ferro fi[...] *Comes de Montibus*, cui infortunio succubuerit, adhuc nobis mi[...] *Hugo* autem magnus, quare reditum suum detrectare volue[...] videtur occasio. Cùm esset aliàs strenuitatis immensæ, in his, quæ vsibus tanti hominis sufficientia crederentur, mi[...] [...]bebat: & ideo vir honestissimè delicatus, inter eos, qui aut [...] in his contrahendis acriores, quibus aut maior erat vel in [...] timebat. Sed de eius reditu, iustè nemo quæri debuit, qui [...] idem postliminium faciens, martyris & optimi semper mi[...]endus, occubuit. XII. Denique non multo post, tracta[...] Hierosolymitani itineris, pro quo tanta tulerant, intentio [...]ctum: idemque populus, qui ad id desiderantissimè aspira[...] [...]geretur, donec ad rem esset ventum. Perpenderant planè [...]eundum multa æstiuo tempore inaquositas habeatur: & id cir[...] Nouembris differenda profectio iudicatur. Interim ergo assentien[...]

tibus huic consilio cunctis, seniores exercitus per vrbes & oppida, sibi ad inuicem distributa & acquisita, se diuidunt: & vbique per subiectos sibi populos, à præconibus celebrari præcipiunt, quatenus si quis eorum egeret, sub donatiui pactione potentioribus adhæreret. Fuit inter alios vir equestris ordinis, armorumq; exercitio summopere præminens, de primoribus comitis Sancti Egidii necessariis existens, *Raimundus* nomine cognomento *Pilitus*, cui & militum & peditum plurimi sese contulére. Huic itaq;, & pro sui munificentia, & pro ingenita industria; multis applicitis, conflato non exiguo exercitu, itur in Sarracenorum terram, castrumq; aggrediũtur quod dicunt *Talamaniam*. Oppidani verò idem, cum essent Syri, à præfato sunt viro propriâ statim deditione recepti. Quo intra idipsum municipium octo commorante diebus, nunciatur eidem haud procul inde haberi castrum Sarracenorũ, innumerabili vulgo frequentissimum. Ad hoc inrumpendum dum rapidissimo ferrentur assultu, DEO penetrante, subigitur. Habitatoribus ergo correptis, qui Christiana sacramenta suscipere adquieuerũt, seruati sunt incolumes; qui detrectauère, necantur. His explicitis, DEO gratias redibentes Talamaniam reuertuntur; & tertia die inde digressi, ferocissimam munimentis, ac variarum gentium coactione superbam ciuitatem, vocabulo *Marram* expetunt. Hæc prælibato contigua erat præsidio, in quam à circumiacentibus castris ac vrbibus præcipuè ab Haleph, Sarracenorũ Turcorumq; sentina confluxerat. Quibus phalanga Gentilium obuiam, dimicatura, processit, nostriq; se æstimantes cum eis posse, pro more, bello decernere, citâ illorũ sunt tergiuersatione decepti. Attamen hostes idem, creberrimè prodeuntes, non desistebant lacessere nostros. Tota itaq; dies, vtrarumq; partiũ vicariis incursibus recursibusq; occupata subducitur. Acerrimus ergo nostros cum decoqueret æstus; & inusitatâ ariditate sitis quorumq; interiora fatisceret, remedio nullatenus supputente, voluerunt ea nocte iuxta eandẽ vrbem tentoria ponere. Ciuitatenses autem cùm subintellexissent nostros aliqua ex parte nutare, Syri enim primi de fuga cœperunt agere, acriùs eis, ex eorum facti propensa pusillanimitate feroces, iam non verentur insistere. Quâ irruptione vexati, animas DEO, studio pietatis extrusas quam plurimi reddiderunt. Hæc finalis eorundem dies, quinto Iulii mensis die facta dinoscitur. Residui autẽ Franci Talaminiam regressi, cum suo Duce *Raimundo* plurimis desedêre diebus ibidem. Antiochiæ verò commanẽtes, multa se tranquillitate, opulentiaq; gerebant.

XIII. Sed hanc eorum serenitatem, occultâ, quâ nescimus, dispẽsatione, obscurissimo confestim turbauit nubilo DEVS. Is enim qui eos rexerat, qui interius exteriusq; eos piissimè fouerat, vir DEO seculoq; spectabilis, Podiensis Episcopus *Aimarus*, ægritudinem incidit; piiq; sudoris labores, perpetuæ requietionis sabbatismo detergere ei Omnipotens, largissimâ miseratione disposuit. In ea itaque, quæ vocatur *ad vincula Sancti Petri*, festiuitate decessit; eumque cui regni cœlorum claues, ac solutionum pertinent potestates, & absolutorem repperit, ianuarumq; cœlestium introductorem commeruit. Oboritur illicò in CHRISTI vniuerso exercitu, acerbissimi doloris tristitiæq; nimietas; & dum frequentes misericordissimi hominis beneficentias, cuiuslibet ordinis sexus & ætatis quisque recenset, inconsolabiliter, dum nulla præstolatur remedia, mœret. Tanta ad eius funus, tamq; præcordialis ipsorum Principum conclamatio fuit, ac si generalis interitus denunciaretur illis. Tantum ad eius nec dum sepulti feretrum, ab omni illa, cui paternè præfuerat, gente pecuniarũ oblatum est, quantum vspiam gentium ad altaria quælibet, sub tantundem spatio temporis deferri, nõ vidit, vt arbitror, vllus: quæ quidem pauperibus statim pro ipsius anima tota sunt dilargiti. Horum namq;, dum aduiueret, gesserat tota sollicitudine curam, vt diuitibus id præ omnibus in dies duceret inculcandum, quatenus egenos diligerent, eorumque misericordiis insisterent, ipsos asserens suæ ipsorum vitæ custodiam. *Judicium*, inquiens, *sinè misericordia ei, qui non fecerit misericordiam. Nisi enim minoribus vestris, tamen naturæ consortio comparandis, humanitatis sinum præstiteritis; ea quæ vobis & illis non dispariter à DEO creata; à vobis tamen inæqualiter correpta noscuntur, non eis communicaueritis, diuinæ proculdubio vobis hostium misericordiæ percludetis.* *Hos*, inquam, *quorum reficimini gratia, aliquibus bonorum vestrorum particulis refouete: certi, quia sicut ipsi temporaliter sine vobis, ita vos sine illis non potestis in sempiternum viuere.* Hæc hisq; similia vir mirabilis, crebris orationibus eis ingerens, memora-

morabat. [illegible]tur *Raimundus* Sancti Egidii Comes Sarracenorum prouincias intrat; & ad [illegible]dam vrbem quæ appellatur *Albara* exercitum ductat: quam, vbi ei manus ad[illegible], continuò eam cœpit, & omnes, quos ibidem repperit, Sarracenos mulieres[illegible]mit. Quam continuo subactam, fidelibus, vt potuit, colonis instaurat; consi[illegible] prudentibus viris, Episcopum eidem vrbi censuit ordinandum, qui paulatim Ethnicos, CHRISTI fidei documẽtis imbueret, & in fanis ipsorum, repurgio primum adhibito, pietatis ministeria ac regenerationis misteria dispẽsaret. [illegible] igitur ætate habilem, scientiâ prædicabilẽ eligunt; eumq; Antiochiam consecrationis gratia ducunt. Qui institutus Antistes, Iherosolymitanæ profectionis [illegible]non idcircò neglexit; sed instituto quodam, qui se ad id officii vltro obtulerat, ad custodiam præsidii vrbis præfecto, cum aliis perrexit. Is, valdè insolitâ ibi [illegible], paucissimis, quia censuum ita tenuitas exigebat, sibi comitibus ascitis, [illegible] asseruare cœperat arcem. Et quia Sarracenis idem locus iam fiebat infre[illegible], rarissimi qui remanserant Gentiles eius iuri se mancipant, eiq; reditus, tan[illegible] vitam sibi concederet, de proprio labore ministrant. XIV.

Præterea Antiochenis plurima fortuna vndecumque florentibus, omnium Sanctorum dies festiuitatis instabat, quo terminus iterandæ expeditionis præstitutus fuerat; cum ecce principes, sui non immemores propositi, apud Antiochiam pariter coiere; consiliumque ab alterutris quærere cœpẽre, quatenus, cuius causa venerant, iter quireent ocius expedire. At *Boemundus*, antequam Dominica militia motum faceret, super ea quam sibi pacti fuerant ciuitatis habuit redditione tractatum: sed *Sancti Egidii* Comes nullatenus Boemundo præbebat assensum, dum veretur illud quod Imperatori fecerat sacramentum. Quapropter proceres, inter vtrosq; medii incedentes, in beati Petri Ecclesia sæpius glomerantur. Referebat Boemundus vrbe sibi à Pyrro prodita, omnium ex ea partes, ipsorum Principum sibi largitione, concessas. Sancti Egidiensis contra refert, quia iureiurando astruxerat Constantinopolitano Principi restituendam ciuitatem, saluâ persolutione pactorum sibi: & hoc totum factum ex consilio Boemundi. Interea Pontifices, qui altercationi dirimẽdæ institerant, cum *Godefrido* Duce *Flandrensi* atq; Northmannico comitibus aduocatis, cæterisq; senibus additis, seorsum oratione cuiusq; auditâ, se segregant, vt ventilatâ, ex collatione causarum, sententiâ, iudicium proferre deberent. Sed perpensis queritantium dictis, quasi neutri super isto fauerent, cùm ad conuentus frequentiam reuertissent, dum ad inuicem tantos viros irritare verentur, iudicium distulerunt. Quod ex industria factum Comes ipse comperiens, *Ne*, [illegible]uit, *contentio præsens CHRISTI fidelibus generet turbam, Sepulchriq; Dominici* [illegible] *protelata libertas; ne cupiditatis næuo, parte ex aliqua notabiles æstimemur, parium* [illegible] *præsentium Principum, sententiæ me fauturum profiteor; saluo eo quòd me Constan*[illegible] *Principi spopondisse inuitum vos, qui adestis, fratres & domini, scitis.* Nec mo[illegible]us & ipse huiusmodi dictis assensit. Ambo ergo, omni iam lite summota, [illegible] fide mediâ, Episcoporum in manibus præbent, constantissimè asseuerantes quod nullomodo DEI militia eorum deinceps iurgiis turbaretur. *Boemũdus* itaq; sumpto consilio castrum de montanis, viris victualibusq; communit. Comes inde *S. Egidii* cum suis cõsiliũ cõmunicat, quatenus palatiũ Cassiani quẽ patrio vocabulo *Admirauisum* vocitant, & turrim quæ portæ præminebat pontis, ex parte [illegible]licet portus Sancti Simeonis, stipẽdiis largioribus inferciat. XV.

Antiochena, ciuitas incõparabiliter est decora, nulli ædificiorum maiestate secunda, situ placens, [illegible] impassibili; vinearum fertilis, territorii vbertate fœcũda. Ab Oriente, quatuor [illegible]orũ proceritate procingitur: ab Occidentali plaga, fluminis cuiusdã, Sacræ Paginæ non incogniti, quod *Pharphar* dicitur, piscium feracissimis vndis propter muros alluitur. In altiori mõtium, castellũ miraculo dignũ, præminet; sed inpenetrabili securitate præstantius: inferius, ciuitas plenissima gloriarũ, & veteris prope monimentis adhuc superba nobilibus, trecentas & sexaginta Ecclesias suis cingens ambitibus. Pontifex vrbis, ex Apostolica successione, Patriarchii honore insignis, centum quinquaginta triũ Episcoporũ sibi appẽdiciũ, priuilegio pmouetur. Gemino est ciuitas circũdata muro: altero autẽ incredibiliter lato, & præter solitũ pcero, saxisq; [illegible] maiestate enormib. circũpositis eidem quadringentis quinquaginta turrib. [illegible] Ieronymus in quinto explanatiõis in Isaiã libro, vrbẽ Reblata in qua XVI. 4. Reg. 5. 12.

Rex Nabugodonosor, Regis Sedechiæ oculos eruit, & filios eius occîdit, hanc esse Antiochiam. Fertur verò eam ab illo antiquiore Antiocho, cuius potentiæ plurima monimenta supersunt, suscitatã; & quinquaginta subiectorũ Regum, quos & municipales eius astruunt, cooperationibus, tantâ præsidiorũ eminentiâ, tantâ ædium varietate cõpositam. Quod quidẽ falsum est, cùm ipse Pompeius Trogus verissimè à Seleucho referat Rege, sub paterno nomine institutam; & ab ipso deinde vel sequentibus regibus auctam: sicut sub matris Laodices nomine, condidit & *Laodiciam*; ex proprio, *Seleuciam*. Huic obsidendæ, quarumcumq; machinarum balistarúmue tormenta nil poterant; & nisi proditio Pyrri obsessoribus affuisset, immò Devs per quos voluit adiuuisset, in cassum Francica magnanimitas famem, cæterarumq; miseriarũ ibidem detrimenta tulisset. Istic desederunt nostri ciuitatem vrgentes obsessam; per octo menses vnumq; diem. Postmodum verò & ipsi fuêre cõclusi per tres hebdomadas, innumerabilium Gentilium confluente frequentiâ; & superatis demum ipsis, item illic deguerunt per quinq; mensium octoque dierum
XVII. spatia, cùm plebs eadem à suis Principibus Iherosolymam sollicitatur itura. Sed quia præfati *Pyrri* memoria mihi videtur deinceps non habitura locum, quem finem habuerit intimandum. Christianitatem planè susceptis sacramentis professus fuerat; *Boemundus*, sacro in lauacro, ex suscipiente nomen acceperat; Iherosolymitanæ obsidioni Comes nostris ac cooperator extiterat; eaq; captâ Antiochiam redierat. Vbi cùm præconium emisisset, quatenus, quicumq; in vrbe vrbisq; vicinia, Christianus egeret, secum in patriam remotiorẽ, vbi multas haberet possessiones, veniret, pollicens quòd præclaris muneribus quenq; ditaret, hac spe vulgus cõflauit sibi immodicum; & in suam, vti dixerat, regionẽ fertur abduxisse deceptũ. Qui cùm ad sua oppida deuenisset, partem militiæ sese comitantis, hos exilio illos morti prodidit: & nisi ad alios, quorum numerositas extra castrum fuerat hospitata, verbũ de proditione venisset, fugaq; miserabili aut elabi, aut delitescere licuisset, vniuersorum libertas, aut gladio aut captiuitate perisset. Ibi prorsus Christianitate desertâ; veteris luxuriæ, & Gentilitatis inquinamenta resumpsit. Nec id iniuriâ. Si enim *Pyrrus* Græcè, *rufus* est Latinè, & infidelitatis nota rufis inuritur, isdem ergò à
XVIII. sua minime linea exorbitasse probatur. Igitur *Raimundus* Sancti Egidii Comes, suum ab Antiochia exegit exercitum, cùm iam properaret Nouember ad exitum, & duabus ciuitatibus inter eundum; *Rugiâ* videlicet, & *Albarâ* transmissis, quarto demum die, finem faciente Nouembri, *Marram* peruenit ad vrbem. In quam, copia ingens Sarracenorum, Turcorum Arabumq; confluxerat, quam Comes postridiè quam venerat, exertis omnino viribus aggredi parat. Nec morâ, *Boemundus* cum exercitu Comitem persecutus, quadam die Dominicâ propter castra deposuit. In crastinum tantâ ad vrbis muros animositate concurrunt, vt hærerent parietibus scalæ, murosq; sub ipsos niterentur gradibus. At ciuitatenses, penitus expertes ignauiæ, tantâ instantiâ restitêre, vt nihil nostrorum ea die valeret molimen efficere. Tum sancti Egidii Comes, suos cassum laborem cernens insumere, *castrum* quoddam *ligneum*, multi laboris ac proceritatis, suis mandat erigere: quæ machina quatuor vehebatur rotis, in cuius summitate militũ multitudo constiterat; subter verò, armata militia muro eam ciuitatis, iuxta quandam turrim, magnis impulsibus admouebat. Econtra vrbani, baleare celeriter ædificant instrumẽtum, quo iactis ingentibus saxis nitebantur debilitare castellum, in tantum vt frequens lapidum ictus, & machinæ dampnum, & nostris minaretur interitum. Iniectis quoque Græcis ignibus, super phalam moliebantur incendium; sed eorum Devs super isto fefellit annisum. Eminebat ergo ædificium muro vrbis; & inter has partium collisiones, animos pugnantium vlulantis tubæ tumultus exciuerat. Interea milites ex nostris quidam superius phalę eiusdem obtinentes solarium, *Guilelmus* videlicet de *Montepislerio*, aliiq; quamplurimi, maximis illos, qui in mœnibus propugnabant, concutiebant saxis: in tantum vt clipeo plerunque percusso, & Clipeus & Clipei dominus iam inutiles prorsus deuoluerentur à muro. Quidam autem hamos in hastilibus ferreos habentes, Sarracenos propugnacula defensantes obuncare & ad se corripere nitebantur. Is hinc & inde conflictus vix vespertinis ad tempus omittitur horis. A tergo itaque castri, presbyteri, Clerici, ac Monachi sacris, pro suo quisque gradu, vestibus adornati, pro instanti negotio

Devm

DEVM attentissimè præcabantur, quatenus Gentilitati vires adimeret; fidei pro-
pagatoribus adaugeret: Altrinsecus è regione machinæ alii milites, scalis positis
mœnibus imminebant: Nec Paganos detinebat inertia, quin eos rabidissimâ fero-
citate depellerent. At *Guilferius* quidam, eorum rebellionis impatiens, murum pri-
mus cum manu quidem, sed valdè parua, conscendit. Illicò ciuitatenses tanto, eius
præsumptores audaciæ, furore peruadunt, spiculis eos ac sagittis vrgendo, vt ali-
qui, ipsorum irruptione præterriti, sese de muro demitterent. Pars verò quæ re-
manserat tandiu inter hostium iacula constitit; tandiu, cedere dedignata, eo-
rum violentias armorum industriâ retudit, donec qui subter erant murum suffo-
derent. Mox itaque; vt vrbani muri se conspiciunt suffossione dampnatos, so-
lius fugæ iam præsidio innitentes, ad vrbis interiora concedunt. Dies erat, quo
hæc geri contigerat, sabbatum, cùm peteret iam sol decliuis occiduum; explica-
to Decembri vndecim promotione dierum. Confestim per interpretem *Boe-
mundus* Sarracenorum primores aggreditur: quatenus cum propriis militibus, par-
uulis ac mulieribus, omni pariter contractâ substantiâ, intra quoddam sese pala-
tium, quod erat supra vrbis portam, cohiberent, spondens quod eis vitam omni-
no protegeret, sua suosque defenderet. Hoc modo ciuitate obtentâ, quidquid in
foueis repperêre, vel domibus, hoc suis quiq; proprietatibus asciuerunt. Facto de-
nique, exactâ nocte, crepusculo, si quem Gentilium repperiri contigerat, discur-
rens vbique nostrorum turba mactabat. Nulla ciuitatis portio vel minima fue-
rat, quæ Sarracenorum cæde vacaret; nec angiporta vrbis iam peruia esse qui-
bant, quia cadauera Paganorum publicos calles opplebant. At Boemundus, eos
qui se memorato palatio, vti ipse iussit, intruserant, peruasit; quæ habebant, ab-
stulit; alios morti addixit, alios Antiochiam vendi iussit. Mense autem integro,
quaternisque diebus, hìc Franci fecêre moram. *Ac ibi difficilem gens tulit esuriem.*
Ibi quidam ex nostris, dum aliquibus, immò omnibus necessariis indigent, nul-
lis quæ direptioni suæ forent apta adiacentibus, mortuorum Sarracenorum ven-
tribus temeratis, ausi sunt ipsorum intestina rimari: quia audierant aurum argen-
tumque, ab eis in arcto positis, ob custodiam solere glutiri. Alii carnium fru-
sta cædentes, ex ipsis coxisse & comedisse feruntur. Quod tamen tam rarum ad-
eoque latens extiterit, vt omnibus vtrum idem fieri vllo modo potuisset penè du-
bium sit. Interea *Boemundus* eam, quæ inter se & Comitem Sancti Egidii fue- XIX.
rat oborta simultas, penitus non omittens, dum sibi Comes nullatenus cedit, ira-
tus Antiochiam redit. Nec morâ, Comes directis ad præfatam vrbem legatis,
duci Godofrido, Comiti Flandrensium, itidem & Northmannorum, denique
Boemundo, Rugiæ (ciuitas autem est memorata superius) colloquium indicit.
Quibus suum accelerantibus aduentum consilio generali tractatur, quatenus sic
sibi concordibus animis vnirentur, vt nequaquā vlterius expeditio Iherosolymi-
tana moretur. Repperitur omnimodis, concordiæ Boemundus agendæ acer & in-
solens, nisi suæ faueat voluntati Comes, Antiochiæ parti cui dominabatur cedens:
inuenitur Comes ad ista rigidior, obtendens quòd Imperatori præbuerat sacra-
mentum. Hac ergo mentium in sese acerbitate diuisi, Sancti Egidiensis ille, Boe-
mundus ac Dux pariter, Antiochiam sunt reuersi. Isdem rursus de palatii & ca-
stelli, quod portæ pontis vrbis præminebat, custodia, militibus suis mandans, ad
Marram, quam pridem ceperat remeauit. At tamen, non penitus rationis expers,
& in sua peruicacia communia dampna perpendens, dum pertinaciæ eius causâ
Dominici Sepulchri cogitur differri libertas, tertio decimo infra Ianuarium die,
vir egregius, nudipes, à Marra ciuitate progreditur, peruenitque *Caphardam*; ibique
triduo mansit. Illic *Northmanniæ* comes, simultate desertâ, illi coniungitur. Præ- XX.
terea Rex Cæsariensium, Sancti Egidiensi illi Comiti frequenti legatione suaserat
quatenus secum solidæ pactionem pacis iniret, spondens quòd vbique Imperii sui
Christianis adiumenta præberet; negotia ciborum, vestium & equorum, omni-
umque vsui pertinentium non negaret. Hac nostri pollicitatione gauisi, iuxta vr-
bem eligunt tabernaculorum loca sortiri: *Pharphar* namque fluuius à ciuitatis mœ-
nibus haud longè præterfluit. At Rex vrbis, prospecto tanto exercitu, non mul-
tum de talis contubernii propinquitate lætatus, ægrè tulit; & nisi ociùs inde rece-
derent, mercatum vetuit. In crastinū, duos cum nostris ex suis misit, qui eis vadum

fluminis demonstrarent; eosq; perducerent quò prædæ aliquid diripere possent. Itaque ab eisdem, quædam subter quoddam nostris oppidum, vallis ostenditur, vbi animalium numerositate repertâ; quinq; fermè milia rapiuntur; frumenti, cæterorumq; vtilium plurima copia repperitur, è quibus ad integrum equitatus ille reficitur. Castrum quoq; idem in ius Comitis, sua ipsius deditione, traiicitur; aurum ex eo non modicum cum equis præbetur; nostrisque per omnia, quia numquam eos læderent, securitas certa promittitur. Sederunt quinq; diebus ibidem: Inde digressi, ad aliud deuenêre oppidum, quod à gente incolebatur Arabum: circa quod vbi disposuêre tentoria, dominus oppidi obuiam processit, cum Comite factâ concordiâ. Denique properatâ deinceps motione castrorum, quandam pulcherrimam ciuitatem, vocabulo *Kephaliam*, omnibus opulentam bonis attingunt, in quadam valle positam. At habitatores, Francos vbi aduenisse comperiunt, vrbem deserunt, alimẽtorum plenitudine refertis domibus, cùm & horti passim exuberarent fructibus; solas sibi salutes subterfugio tueri eligunt. Tertio à præfata discesserunt vrbe die; arduaq; nimis, & scrupea montana conscendunt; & ad aliam deinceps vallem, non minori, quàm vbi Kephalia erat, fertilitate vuidâ, iterato descendunt: ibiq; quindecim fermè diebus, substantiâ iocundati vberiore, sese reficiunt. His quoque contiguum locis, quoddam Francis nunciatur fore castellum: ad id confluxerat multa nimis frequentia Paganorum: Quod nostri cùm rapidissima obsidione cinxissent, præstò erat vt subigerent, cùm ecce oppidani non paucas armentorũ copias illis obiiciunt; taliq; lenocinio, vt ab obsidione desistant eos ad tempus illiciunt. At summo diluculo admouentes nostri tentoria castro, illud obsidere proponunt: quem eorum conatum vbi gens Pagana persensit, celeri fugâ recedunt, vacuumq; oppidum derelinquũt. Ingreditur Christiana militia: proflua inibi frumenti, vini, farinæ ac olei inesse deprehenditur exuberantia, & si qua fuissent necessaria. Illic tota affectione, Purificationis beatæ Mariæ festa coluerunt; illic etiam *Camelæ* ciuitatis Regis legatos exceperunt. Rex planè idem Comiti equos, aurum, argentumque sequestrâ legatione paciscitur, pollicitus quòd Christianos in nullo offenderet; sed debitam eis reuerentiam exhiberet. Rex etiam *Tripolitanus* Comiti mandat, quòd gratanter si velit cum eo pactum ineat, directis eidem decem equis, quatuor mulis, & auro. Comes verò ait, nullatenus se cum eo pacificè acturum, nisi fidei nostræ sacramenta susciperet. Egrediuntur de valle, quam superius memoraui, vberrimâ; & ad præsidium naturâ munitissimum in rupis supremo positum, quod dicitur *Archas*, Februariis Idibus, cùm esset secunda feria deuenerunt; viciniamque municipii tensis papilonibus occupauerunt: quod quidem innumerabilis infercierat multitudo Paganorum, Turcorum videlicet, Sarracenorum, & Arabum, qui præter originis munimentum, fortius illud omnimodis suâ pluralitate reddiderant. Contigit ibidem, quatuordecim ex Christiano exercitu viros equites contra *Tripolim* vrbem, quæ fuerat illi propinqua Castello procedere non ob aliud, si non fallor, nisi vt valerent quippiam esui commodum sibi contrahere. Hii inquam, quatuordecim cùm essent, sexaginta circiter Turcos, aliis etiam comitantibus repperêre: qui præ se homines ac animalia, quæ prædati fuerant, plusquam mille quinquaginta deducerent. Qui, sponsionis Dominicæ i-

Deut. 32,30. psis exequutores effectibus, quòd *duo fugarent decem milia, & vnus mille*, exculpto piis in mentibus Crucis signo, DEO annitente, incredibili eos audaciâ subigunt; senos ex his perimunt; equos totidem comprehendunt. Porrò de Sancti Egidiani Comitis equitatu, *Raimundus* ille, cuius probitas in hoc opusculo crebram exigit mentionem, quem *Pilitum* cognominari diximus, vir animi acrimoniâ & armorum industriâ vehementer egregius, cum alio quodam cognomini viro, qui erat *Vice comes* officio, *Tortosam* ciuitatem expetunt; & primo eam assultu, quem ferocissimè intulerunt, non minimùm eius loci indigenas terruerunt. Hic, pro sui munimẽto, quod plurimum videbatur, gentilium incredibilis populositas, muscarum ad instar influxerat. Nocte sequenti in quandam ciuitatis plagam hospitaturi, immò tentoria fixuri diuertunt; focos sine numero per excubias, ac si vniuersus Francorum afforet hostis, instituunt. Expauit & concidit extremâ desperatione gentilitas, perpendensq; se non posse scuto propriam tueri salutem, cẽset ad vltimum euitandam quoquomodo vel pedibus mortem. Noctu itaq; silenter elapsi, ciuita-

ciuitatem, totius opulentiæ fortunis infertam, vacuam omni habitatore relinquunt. Pii, inquam, scripturæ illius impletores, *quia pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua.* Iob. 2, 4. Hæc ciuitas quam optimum suo in suburbio, vt pote secus mare constituta, habet portum. Postridie conueniunt nostri, totis peruasuri viribus vrbem; sed in ipso congrediendi molimine prorsus inanem repperérunt ab homine. Introeuntes igitur eam, tandiu ibidem deguerunt, donec ad obsidendum municipium, quod supra intulimus, *Archas*, exinde processerunt. Est autem alia quędam vrbi isti contigua ciuitas, quæ *Maraclea* vocatur. At ille, qui ei præerat, quem & *Admirauisum* appellant: nec morâ, cùm nostris fœdus inire parat. *Hos simul, ac horum mox signa recepit in vrbem.*

XXI. Interea Dux *Godefridus*, *Boemundus*, Comesq; *Flandrensis*, *Laodiciam* pariter attigêre. Sed Boemundus, amicæ sibi Antiochiæ diuisionis impatiens, à præfatorum cõtubernio disparatus, remeauit ad illam. Ipsi verò pari animo contendunt ciuitatem quandam obsidere *Gibellum*, sic enim vocabatur. Ad *Sancti* autem *Egidii* Comitem Raimundum huiusmodi rumor accessit, quod Gentilitatis adauctæ vulgus enormiter ingens, contra se prælia destinassent. Qui, properè compellatis militiæ quam habebat vniuersæ proceribus, eos quidnam opus esset facto consuluit. Cui senatus ille intulit, nil se vtilius huic negotio æstimare, quàm consortes Dominici itineris, & alios sibi comites in adiutorium conuocare. Consuluit denique consilium, mox opus explicuit. Principibus itaque, Duci videlicet *Godefrido*, Flandrensique *Rothberto*, postquam sui comparis fuit comperta necessitas, cum eo, qui Gibello ciuitati præerat, acceptis magnificis equorum aurique muneribus, iniêre fœdera; & adminiculum præstituri, conuenerunt ad Comitem, quam obsidere cœperant vrbe dimissâ. Expectationem autem eorundem belli gerendi, rumigera frustrauit opinio. Vnde pariter conspirati, *Archas* castellum reppetere deliberarunt. Vbi cum obstinatis contra idipsum animis desedissent, non multò post *Tripolitanos* moto exercitu inuiseregestierunt; reppereruntque, in sui prouidentia positos, pro mœnibus ipsius vrbis hostilem manipulum, Turcorum videlicet, Sarracenorum, ac Arabum. Quibus nostri debitâ animaduersione peruasis, ad supremum fugæ ilicò compulêre remedium. Ibi tanta ipsius vrbis nobilium, non modò cædes exstitit, sed ac si è pecoribus, carnificium: vt etiam vnda fluminis, quod ciuitati influit, mixtim fuso cruoreruberet; & tali commaculata sanie, quælibet eorum cisterna sorderet. Ex quo eorum mentibus oboriri mox contigit ferale iustitium; tantique timoris aculei animos compressêre superstitum, vt ipsorum nullus, cuiuspiam causâ negotii, pręsumeret extra ciuitatis muros attemptare vel exitum. Postero die progrediuntur nostri vltra quandam vallem, quæ vocatur *Desen*: in quam & die tertio post captam *Besaliam* venisse eos superiùs diximus; eamque vberrimam reppérisse, & quindecim diebus in illa mansisse: & inuentis illic bobus, asinis, & ouibus, & multis animalibus, camelorum etiam tribus milibus, rediêre cum gaudio, copiosas de his omnibus prædas agentes. Castrum itaque idem tribus mensibus, die minus vnâ, continuis obsedêre. Ibique egêre Pascha Dominicum quarto Idus Apprilis. Interim ergo dum obsidionis mora hos detinet, classis ipsorum quæ deferendis consueuerat victibus inseruire, cuidam sibi contiguo portui allabitur, comportans negotia non parua frumenti, ac vini, carnis, & casei, hordei ac olei, ex quo plurima expeditionem Dominicam opulentia reparauit. Licet autem nullam ibidem penuriam eos pati contigerit, tandiu tamen inutilem, super tantilla re, insumpsisse laborem, sani modum mihi videtur excessisse consilii.

XXII. Post mortem planè viri admirabilis *Podiensis* Episcopi, qui amore pastorali ac rigore, omnium sibi inuicem animos, concordiæ ac vnanimitatis visco, deuinxerat, cœpêre inter Principes simultates aliquotiens ac insolentiæ oboriri; apud mediocres præterea & vulgares, licentiæ, quas non omnino deceret haberi, vt veteris historiæ dictum, *quia videlicet Rex non esset in Israel, sed quod cuique in oculis suis bonum videretur agebat*, Iud. 17, 16. aliquando putaretur impleri. Et si enim Pontifices illicalii, glorioso illo homine, qui eorum specialis pater & Dux fuerat deputatus, obeunte, remanserant, non tanti pendebant tamen illos: præsertim cùm meminissent se, non eo his, quo illi vni fuerant iure com-

miſſos. Dum ergo nemini ſingulariter parent, & vniuerſa inter eos æſtimantur æqualia, fiebant ſæpius, dum vulgi libido præualet, apud ipſos minus apta iudicia. Vnde accidit vt poſt Dominicæ reuelationem Lanceæ, quam defunctus antiſtes omnimodâ deuotione ſuſceperat, fœdè nimium incredulitatis murmur emergeret: dicentibus quibuſdam, quia non veraciter, ſed præſtigiosè reppererat; & non Dominicam ſed Lanceam qualemcumque præbuerat. Incipit itaque enormis plebeculæ paſſim muſſitare frequentia; & eos, qui crediderant, & venerari delegerant, verborum ſuorum ſedulò corrumpunt fallatiâ. Rei repertæ probationes exigunt; repertorem iudiciis diuinis addicunt. Compellitur vt dubiis vir ille fidem reddat; quæ extorquentur ab ipſo, cogitur, ſolius eorum causâ curandæ infidelitatis, vt ſubeat. Ipſo igitur imperante, rogi duo vix cubiti breuiſſimi ſpacio à ſe diſtantes inſtruuntur: multæ à populis, rerum nouarum cupidis, materiei ſtrues ingeritur; ac vtrarumque partium flamine confluentibus globis, inter ardentia ligna ſemita admodum anguſta relinquitur. DEVM ergo, qui veritas eſt, & præter cuius nutum ſuper hac re nil ſe egiſſe cognoſcit, miſericordem, miſerabili, vt par erat, oratione compellat; & per opacum piræ furentis tramitem totâ viuacitate præteruolat; & per hunc ipſum callem mox rediit quò venerat. Aderat ſpectaculo huic, quæ in procinctu morabatur tunc temporis, militiæ Occidentalis copia; & pro inuſitati operis auſu, dubios, diuerſiſque intentionum ſtatibus, præſtolabantur euentus. Facto denique, vt dixi, reditu, prodeuntem ab ignibus populorum ruentium infinitæ phalanges excipiunt; & dum incolumem focos exceſſiſſe conſpiciunt, quaſi de eius aliqua, pro reliquiis retenturi, aut corpore aut veſtibus, dum hinc & inde vellicant, hac illacque diſtendunt, ei, in tanto diripientum & impellentium conſtituto tumultu, animam extorſerunt. Cùm enim & timore & miraculo, hinc impendentis, niſi DEVS propitiaretur exitii; illinc ſubitæ ereptionis, vt ſic loquar, ſemianimis proſiliſſet ab ignibus, & vulgi vndocumque pulſantis clauderetur incurſibus: iam ex præteritæ anxietatis defatigatione tremulus, præfocari valuerat haud difficulter ſpiritus. Extincto itaque homine, multo deteriori ambage, cœpit denuò lubricum & inconſtans agitari vulgus: his ita; illis aliter, ignis iudicium, quod vir ille ſubierat, eueniſſe iactantibus: his exuſtum, illis incolumem de flamma prodiſſe ferentibus: his aduerſus alios iurgantibus, & quia hominem pro nihilo interemiſſent, improperantibus. Sed quocumque modo ſe ſententia vulgaris egiſſet, illum glorioſum præſulem, omni ſacro ſanctam Lanceam ſcimus veneratione complexum: adeo vt in eo ipſo, quo reperta fuerat, loco, ſit eiuſdem pontificis corpus ipſo præcipiente, ſepultum. De his ita res ſeſe habuit.

XXIII. Porrò, cùm apud *Archas* diutina noſtros in caſſum detineret obſidio; & caſtro in cuiuſdam rupis prominente ſupremo, procul in imo vallis obſidentis exercitus tentoria conſiderent: *Anſellus*, qui *de Ribodimonte* cognominabatur (eius enim caſtri, & aliarum magnarum opum dominus extiterat) vir liberalis, omnino munificus, & in regenda militia mirè induſtrius, difficultatem capiendi oppidi intuitus, moramque ſeſſionis diuturnæ non paſſus, ad iaciendos lapides phalaricarum noſtros apparare inſtrumenta commonuit. Cœperant ſanè, longiſſimo cuniculorum ductu, turri in excelſo poſitæ ſuffoſſionis inferre molimina; & aperta ſuſtentantes tigillis & poſtibus, tantopere aperienda ſcabendo cotidie inſiſtebant, vt etiam mulieres & optimorum quorumque vxores, feſtis diebus ſinuatis veſtibus ſiue palliolis, defoſſa egeſtaque conueherent. His qui in præſidio fuêre compertis, noſtrorum ilicò conatibus obſtitêre, non ſine eorum diſcrimine, qui ſcrobibus efficiendis ſeſe nitebantur ingerere. Et cùm de turre ſubruenda vniuerſa opera ceſſiſſet fruſtra, tum *Anſellus* de baliſtarum apparatibus noſtris commonitorium ſuggerere curauit. Quibus inſtitutis, & crebrâ lapidum turrem miſſione vexantibus, ecce & obſeſſi ſimilia è regione inſtaurant. Machina itaque erecta, & ingentia in noſtros ſaxa torquente, ad maximum totius Francorum exercitus dampnum *Anſellus* iſdem aut primus aut inter primos ipſe percutitur. Qui cùm in Dominica militia fideliſſimè & inretractabiliter ſe ageret, inter cætera ſuæ ſagacitatis fideique potentis inſignia,

gnia illud præclarum, & omnibus amantissimum litteratis, exhibuit, quod cuncta quæ in obsidione Niceæ, & quæ Romaniam Armeniamque peragrando, quæ denique Antiochiam aggrediendo, capiendo, captam defensando nostri egêre: qualiter per idem tempus contra Galapiæ Regem, contra Damascenum, Iherosolimitanum quoq;, quem & adulterum vocitat, conflixêre, ad *Manassem*, Remorum Archiepiscopum, piæ memoriæ virum, qui ante hoc decessit fermè biennium, semel ac secundò directis apicibus, clarissimè patefecit. Is etiam in testimonium, nobilem erga Martyrem quem habebat, pii amoris, diem *beati Quintini* passionis annuum, coactis vndecumque clericis, quo poterat honore, ibidem celebrari faciebat, ac celebrantibus exenia digna præbebat. Contigit ibidem & alios quamplurimos, felix sumpsisse Martyrium, & mortis sacræ compendio regna emeruisse cœlorum.

EXPLICIT LIBER SEXTVS.

INCIPIT SEPTIMVS.

FIDEI nostræ incentiuum non minimum præbet, quòd Occidentalium labore fidelium Orientalis restauratur Ecclesia. Vidimus prælia, DEI solius intentione piissima, quorum tota efferbuit martyrii amore militia: sine Rege, sine Principe, sola eis extitit suæ ipsorum salutis deuotio præuia. Legimus, vsque in Orientis suprema commigrasse; ob bellorum studia *Gallos*, & *Apollinis Delphici* secreta rimatos, sacrisque ereptos aditis thesauros nouimus paludibus *Tolosanis* iniectos. Conflatas has omnes copias, Principum tunc temporis suorum exactione, comperimus: *hîc ne vnum quidem à quolibet suo domino inuitum renitentemque, compulsum abire audiuimus.* Hic inter arma lachrimæ, peccatorum confessiones, abrenuntiationes possessionum, vxorum aspernatio, filiorum fuga: præminet in mentibus omnium, pro DEI amore, solius beatæ mortis ambitio. Hîc, inquam libet DEVM pensare mirabilem: vt qui quondam, ad tormenta ferenda, animos martyrum, pro inuisibilium dilectione, firmauerit; ipse nostris temporibus, quod à nemine sperari poterat, & dictum pro ridiculo habebatur, tantum præsentium contemptum rerum, etiam truculentorum cupidorumque cordibus hominum, indidit: per paucissimos homines tanta perfecit, vt laude eorum, qui gessêre post habitâ, DEVM solummodò ea fecisse certum sit. Quod ex eo, euidenti probatione, patescit: quia quotiens crebrescentibus victoriis insolentiam parturibant, seu aduersus alterutros Principes inflarentur, siue aliquâ ipsos petulantiâ commaculari contingeret, illicò eos prope nullos, & vt ita dixerim, pecorum similes Gentilitas inueniret: si quando, sui memores, pœnitentiâ ducerentur, confestim solitis fortunis piisque prouentibus redderentur. De his itaque, spirituali solum desiderio cæptis, patratisque præliis, diuina, quæ à seculo nunquam acciderit, tempora modernâ insigniri virtute lætemur: nec Israelis carnalis pro ventrium plenitudine, bella miremur.

Rex igitur *Tripolitanus* frequentibus nostros Principes pulsare legationibus non cessabat, vt sese à castro amolirentur, ac sibi confœderarentur. 1. Quo primores exercitus comperto, Dux videlicet *Godefridus*, Sancti Egidii Comes *Raimundus*, Comes vterque *Rothbertus*, Flandrensis atque Northmannicus; considerantesque prouincias nouis iam exuperare fructibus: Iduato planè Martio, pridem satæ iam mandibiles erant fabæ; & vix ad medium promoto Aprili, polentas poterat præbere frumentum, perpenso pariter terræ habitu, generaliter sibi commodum censent vt quorumque nouorum suppetentibus copiis, Iherosolimitanum iter arriperent. Castri ergo obsidione desertâ, sub ea, quam diximus, deliberatione *Tripolim* perueniunt, cùm sexta esset feria, & tertiam decimam ageret Maius diem, ibique ternis egêre diebus. Cùm proceribus itaque nostris Tripolitanus ille, factâ pace conueniens,

trecentos & his plures viros, quos ex nostris captos in vincla coniecerat, continuò soluit: hisq; sic abeuntibus, quindecim *Bizanteorū* milia, ob cōmendationē gratiæ, dilargitus, quindecim etiā equos, precii optimi, pariter attribuit. Præbuit quoq; & celeberrimū nostris negotiū, equos, asinos, & omnia tantæ militiæ obiter visui futurā proponens, vnde expeditio Dominica integerrimè reficeretur ad pręsens. Id deniq;, facto secū pacto, adiiciens, quia si Imperatoris Babilonici bellū, quod frequēs & maximum parari ferebatur, euincerent, si Iherosolimā caperent, Christianæ sese confestim conditioni subiiceret, se suamq; eis regionem addiceret. Ab ea ergo vrbe digressi, in secunda Maii mensis die transiêre per horridā & angustā nocte dieq; viā; castrū deinde, quod *Bethelon* vocabatur, attingūt; ad vrbē deinceps iuxta mare positā peruenientes, quę dicitur *Iebari*, sitis anxietatē nimię passi sunt, cui flumen, nec mora, succedens, oportunū remediū præstitit, cui vocabulū erat *Braim*. Nocte igitur *Ascensionis*. Dominicæ quendā subiêre montē, angustū omnimodis habentem callē, vbi vehementer extimuêre, ne obuios hostes in illarū augustiarū exitibus haberent: sed, DEO prouidente, nemo eorum occursui sese fuit ausus ingerere. Milites planè qui præierant nostri, liberā ab hostili incursu fecêre viam. Demū itaq; ad Ciuitatē applicuêre maritimā, quæ appellatur *Baruch*; inde ad *Sareptam*, quondā Sidoniorum, sub muliere vidua Helię pastione celebrem: dehinc ad aliā, quę dicitur Sur; postmodū ad *Accaron*, Palestinorū aliquando metropolim, deuenêre. Deniq; procedentes peruium, *Cayphas* vocabulo, habuêre castellū: donec ad insignem, & ipsam Palestinorum, consequenter appulêre *Cesaream*; ibiq; ternis diebus citra Maium exeuntem celebrauêre Penthecostem. Post hæc ad eam, quam quidam *Ramatham*, origine Samuhelis illustrē; aliqui scientiores curiosioresq; locorum, *Ramoth-galaad* asseuerant, cuius obtinendæ contentiones, Achab scelestissimum Syrorum Benadab rege superante, præcipitant, perueniunt: cuius habitatores, comperto superuenientiū Francorum rumore, fugerūt. Hæc ciuitas, & si vllis vetustissimæ memoriæ monimentis esset eximia, vniuersa tamen clarissimi Martiris *Georgii*, quem illic sepultum asserunt, mihi videretur obnubilare præsentia. Reperitur ibidem, colonis recedentibus, victualium prope omnium opulentia grandis; & non paucis præbuit diebus generale subsidium exercitibus hospitandis. Vbi proceres, clerum & episcopos, qui interesse poterant consulentes, cum fauore eorum ipsi ciuitati eligendum taxauêre Pontificem. Cui collatis suarū rerum decimis, auro etiam argentoq; ditarunt; equis animalibusq; suffulciunt, quo sine difficili indigentia, sine summi gradus iniuria, sese ageret cum sua familia. Ipse resedit cum omni, in cōmissa sibi vrbe, tripudio, de Ciuitate tuenda, & de basilica potissimum erigenda officialibusq; Eclesiæ instituendis, Principum qui hoc ob cultum amoremq; martiris obnixè fieri petiuerant obediturus imperio.

11. Et ecce ad illā quæ tot penurias eis genuerat, tantam sitim ac famen tamdiu & tam crebrò pepererat, causa tot nuditatum, vigiliarum ac frigorum; indesinentis metus occasio, subeundę miseriæ voluptuosissimū incentiuū; ad appetitum mortis & vulneris illex: ad illam, inquā, mille desideriorū milibus affectatam; tantis, dum prospicitur, mœroribus ac iubilis inclamatā, tandem peruenêre IHERVSALEM. De qua sicut de Dominici Corporis mansoribus legitur, *quia manducauerunt & adorauerunt*; ita & de his dici potest, adorauerunt eā, & expugnauerunt. Octauo itaq; Iunii Idus, cū tertia esset feria, mirā animositate est obsessa Ciuitas. A Septētrionali igitur plaga, Comes eā *Rothbertus* obsederat Northmānorū, iuxta eām beati Stephani Eclesiā, vbi propter filiū hominis, quē à dextris DEI se vidisse clamauerat stantē, à Iudęis est obrutus imbre saxorū. Ab occidētali autē opponitur Dux *Godefridus Comes Flādrensis*, & *Tancredus*. A meridie obsedit eā Comes *Sancti Egidii*, in mōte videlicet Syon, circa Eclesiā beatæ Mariæ genitricis Domini, vbi Dominus cū suis ad cœnā pridie q̄ pateretur, fertur discubuisse discipulis. Tertiā ad vrbē aduentus eorū die, *Raimundus* ille, cuius in expeditione Dominica non minimū opuscula claruerunt, ille, inquam, quē *Pilitum* agnominabant, cū quodā suo cognomini, illustri itidē viro, aliisq; quamplurimis longiusculè ab obsidionis loco processit, si quos fortè hostiū, vti erant soliti, oberrantes ad nostrorū insidias reperire contingeret. Et ecce, ducentorū fermè *Arabum* se eis intulit repentè manipulus, quos *Raimundus* vt vidit, leoninā feritate aggreditur, & tota eorū audatia, Deo eis insistēte, subigitur. Plurimis itaq; interemptis, captisq; tricenis equis lętā ad exercitū de claritate facinoris reportauêre victoriā. Alterius ergo

ebdom[illegible]cescente feriâ, tantâ vi, tantâ vnanimitate peruaditur murus [illegible]; vt si scalarum apparatus non deessent, Francorum continuò [illegible] pariter ac vrbana cessissent. Tota igitur ante muralis fortitudo [illegible], & per minoris ruinas, plenario iam patente progressu, ad maioris [illegible] muri, vna, quæ affuerat, scala porrigitur: Quâ nostri milites [illegible] ascensâ citissimè, cœpêre prælia iam habere præ manibus; & vbi iactus [illegible], tota fiebat res lanceis & ensibus: defensores ciuitatis, & eo[illegible] ferro decernunt comminus. Occubuerunt itaque multi ex nostris, [illegible] illis plures. Sciendum autem; quoniam hæc ipsa ciuitas, [illegible] Antiochia obsideretur, sub regis ditione Persarum detinebatur à Turcis. [illegible] *Babilonicus Imperator*, cùm, sicut superiùs retulimus, ad nostrum legatos [illegible] direxisset, explorandi statum nostrorum solummodò id causâ effec[illegible]. Cum enim dirissimâ Christianam militiam indigentiâ profligari[illegible]; & optimates quosque, deficientibus equis, factos iam pedites [illegible] nostra omnia vilipendere, nec quicquam nouarum moliri rerum [illegible], quos potissimum patiebantur infensos, nostrorum, qui contra [illegible] tur, fiduciâ præsumpsêre. *Rex* plane *Persidis* de Babilonico, quod [illegible] latissimum perhibebatur, imperio, multam vsurpauerat portionem; [illegible] enim habebat, bellorum industriâ gentem. Comperto idem denique [illegible] Princeps quòd Franci, imo per Francos, Deus Antiochiam [illegible], & Antiochiæ pro mœnibus, Curbaran ipsum, cum tota Persarum [illegible] confudisset, sumptâ confestim audatiâ, Turcis arma intulit; Iherusalim [illegible] dominabantur, obsedit. Quâ, nescio vi aut aliquâ confœderatione [illegible] ipsa turri, quæ dicitur Dauid, & quam propriè dici putamus [illegible]mos, ad custodiam nescio an ad dominium, dimisêre: de quibus [illegible] strorum neminem inter obsidendum penitus nocuêre; soli arcis custodiæ cui deputati fuerant pacificè intendêre. Contra Sarracenos ergo [illegible] commertium habuêre. Igitur in ea obsidione, panes qui [illegible] non poterant, & per dies circiter denos, huius passim extitit difficultas eduli; donec Deus nobis assisteret, allapsâ portui *Ioppe* nostri classe naui[illegible]. Par quae fuit pressura sitis, adeo vt non modò ipsi tali miserabiliter fatiscerent incommodo; sed etiam equos suos cum cæteris iumentis, per sex milium spatia, procul potanda deducerent, sub hostium circumcursantium timore nimio. *Syloe* nempe fons, ex Euangelici cæci retectione præcognitus, qui à radicibus Syon montis emergit, ipsos alebat: quæ aqua summâ siquidem inter eos [illegible]. Postquam ergo missa legatio Ioppen appulisse nauigia [illegible], communicato Seniores consilio, proponunt milites, quos ad tutelam [illegible] hominum in nauibus positorum, ad portum debeant destinare. Sum[illegible]culo cùm iam exprimeret tenuis aurora crepusculum, *Raimundus*, qui [illegible] sermone teritur, cum duobus aliis proceribus, centum, de Domi[illegible] Egidii Comitis exercitu, equites legit; & ad portum vsque solitâ au[illegible] procedit. E quibus, triginta ilico sese milites excepêre; & digressi ab aliis, Turcos, Arabes, Sarracenos, septuaginta circiter reperêre, quos nostrorum [illegible] direxerat aucupatum *Rex Babiloniæ*. Quorum cuneo nostri, & si nimis [illegible] numero, grandi animorum acrimoniâ inuehuntur: sed tanta hostium [illegible] ferocitas extitit, vt vndique imminerent, iam vsque ad ipsorum [illegible] nostris. Vnde & alterum de duobus illis proceribus *Achardum* vocabulo [illegible] unt, & aliquos ex pauperibus, & ex peditibus honoratiores. Cùm ergo [illegible] nostros, & armis hinc & inde conclusos vrgerent, & penè iam [illegible] ratione conciderent, venit qui Raimundo illi prædicto necessitatem [illegible] comites paterentur ediceret: *Quid tu*, inquit, *istic detineris, & milites* [illegible] *recens à te abierant, Turcorum, Sarracenorum & Arabum atrociter cir*[illegible] *examine; & nisi eis adminiculum ocius feras, morituros, nisi iam obierint in*[illegible] *proximo scias. Vola igitur, propera, quia fateor, erit omnis tarda velocitas.* [illegible], cum suo vniuerso comitatu, expeditiùs inuisere locum quo hæc age[illegible] accelerat; sed in ipso certaminis apparatu non in armis, non in viribus, veru[illegible] toris fide suffragium sperat. At Gentilium, vbi Christi militiam

III. (margin, at "Sciendum autem")

IV. (margin, at "Igitur in ea obsidione")

Phalanga conſpexit, duarum continuò acierum diſcrimina fecit. Inuocato itaque Altiſſimi præſidio, tantâ noſtri illis vehementiâ irruerunt, vt quiſque hoſtem ad ſe verſum properãtem proſterneret. Conſiderãtes ergo vires ſeſe diu Chriſtiani impetus non laturos, ceſſère Pagani; & celeri fugâ intolerandæ conſuluère formidini. At noſtri eos rapidâ maturitate ſequentes, per quatuor milium remotiora fugarunt: in tantum, vt cùm ex eis plurimos peremiſſent, equos Centum tresque, pro victoriæ ſigno, reducerent. Verùm occiſis cæteris, cùm vnum ſuperſtitem reliquiſſent, ſecum adduxerunt, à quo quæcunque apud hoſtes tractabantur, & V. quæ princeps Babiloniorum facere contra noſtros propoſuerat, didicerunt. Interea ſitis inſolentiâ horribiliter grauabatur exercitus, adeò vt coria boum bubalorumque fuerent, in quibus deferebantur aquæ per miliaria ſex. Talibus vtribus ad conuehendas vtebantur aquas, quæ ex recentium tergorum humore exolidæ, maximam miſeriam inediæ quibuſdam intulerant, in vſum exercitus tranſire coactæ, cum ordeaceo pane. Quantâ tot virorum nobilium fauces & guttura cibarii panis illius rodebantur aſpredine? quantâ delicatos eorum ſtomachos putidorum laticum putamus tortos acredine? Bone Deus, quid patientiarum inibi fuiſſe penſamus, vbi non immemores erant quique habitæ quondam in patria dignitatis, quàm condire fuerat ſolita non exiguæ requies voluptatis, cùm ea quæ patiebantur nullius exterioris lenirent aut ſpes aut ſolatia quæſtus, eoſque in dies crudeliſſimorum laborum decoqueret æſtus? Hæc mea eſt ſententia; hæc vnica, Nunquam à ſeculorum tales extitiſſe principiis, qui pro ſola expectatione emolumenti ſpiritualis, tot corpora ſua expoſuère ſuppliciis. Vrebant animos remotæ adeo peregrinantium pignorum affectus, delectationes vxoriæ, poſſeſſionum faſtigia; & tamen ac ſi ibidem permanſuri perpetuò, non deſiſtebant à Chriſti proſequenda militia.

VI. Sarraceni igitur circa fontes ac flumina iugibus inſtare inſidiis, vbique locorum noſtrorum cedibus inhiare, prædari, ſi qua contigiſſet occurrere, rapta ſiue animalia, ſeu quælibet alia in cuniculos & ſpelæa abducere. Circa ciuitatem per exercitum in procinctu commanentem, famis ſitiſque atrox bachabatur acerbitas; & hoſtium, hinc & inde vagantium rabidior detonabat circumquaque malignitas. At Principes ſacræ militiæ, tantum incommodum, à tot tamque diuerſis hominibus tolerari vix diutiùs poſſe videntes, quibus machinis ciuitas expugnabilior putaretur coniiciunt, quatinus, pro quo tanta pertulerant, paſſi ac ſepulti monimentis Saluatoris adorandis intereſſe valerent. Præter alia ergo inſtrumenta plurima; quibus aut muri per arietum illiſiones labefactarentur, aut crebris baliſtarum iactibus turres concuterentur ac mœnia, duo iubentur inſtitui lignea caſtra, quæ nos ſumus ſoliti vocare *Phalas*. Dux itaque *Godefridus* ſuum primus cum aliis conuenientibus machinis ædificat caſtrum: & Sancti Egidii Comes *Raimundus*, qui nulli ſe patiebatur eſſe ſecundum, ipſe itidem inſtituit ſuum. Tum Sarraceni, dum machinas erigi, dum caſtra procedere, dum admoueri arcibus tormenta conſpiciunt, muros & ipſi prouehere, fulcire labentia, turrium ſummas inſolitâ proceritate porrigere. Quæ quidem vniuerſa, cùm maturarent explicare noctibus, interdiu de nouitate operum noſtris miraculum exhibebant. Ligna autem, de quibus noſtri aut caſtra, ſeu quaſque machinas inſtruebant, conuehebantur è remotiore prouincia. Perpendentes itaque exercitus Dominici Proceres, cui vrbis parti imbecillitas maior ineſſet, cuiuſdam nocte Sabathi, caſtrum idem cum aliquibus machinis illò deportant. Ab orientali ergo parte ſummo ea diluculo eriguntur; primaque, ac ſecundâ, tertiaque feriâ, his aptandis ſtabiliendiſque inſiſtunt. Comes etiam *Sancti Egidii* à Meridiana plaga ſuam inſtaurabat machinam. Dum ergo tanta obſidionis ferueret intentio, ſitis tamen intolerandæ omnium præcordia torrebat ariditas: in tantum vt pretio vnius nummi vel ad refocillandum, vt ſic dixerim, nequaquam aqua ſufficiens valeret haberi. Quartâ demum ac quintâ die, collatis vnanimiter viribus, aggredi conſtituunt ciuitatem ex omni parte vallatam. At antequam hæc fieret deſtinata peruaſio, ſubiectis plebibus lætanias indicunt Pontifices, atque presbyteri; ieiunia, orationes, ac eleemoſinas præcipiunt celebrari. Memores igitur idem præſules Ihericontini quondam caſus, & quod Iſraelitæ tubis aliquando clangentibus, circumitu ſepteno, & Sacræ Archæ circumlatione, diruerant

uitatis: cum multa ſpirituum & corporum contri-
Sanctorum nomina flebiliter inclamando, *nudipeda-*
ircumeunt; cùm Seniores, tum populi, ſuperr a im-
ceſſitati concurrunt. His denique, profundiſſimæ
tis, accidit vt ſexta occurreret feria, in qua cùm vehe-
ent inſtantiâ; & nulli prorſus effectui molimina com-
otius militiæ animis tantæ deſperationis ſtupor irrepſit;
euanuit, vt infortuniis eliſa frequētibus quorumque ge-
m corda conciderent. Audiui, teſtor DEVM, à viris qui-
is, qui illi diuino interfuêre procinctui, quia cum Chri-
mœnibus expugnandis ſine vllis reuerterentur effecti-
uoſque equitum à murorum congreſſibus reſilire, manus
s diris obſtrepere, & quaſi à DEO iam omnimodis deſere-
etiam mihi non inferiori relatione compertum, *Rothbertum*
m, *Rothbertumque* alterum Flandriarum principem iunctis
eroribus; & ſe cum fletibus vberrimis conclamaſſe mi-
oratione Crucis, & viſione, immò veneratione Sepulchri
minus iudicaret indignos. At eâ propinquante horâ, quâ
i ſecundò populum de Ægypti exegit ergaſtulo, in Crucem
x *Godefridus*, & Comes *Euſtachius* frater eius, qui è caſtro
è deſtiterant; & muros inferius creberrimâ arietis inli-
s, qui ſupernè mœnibus defenſandis adſtabant lapidum
bus collatis, etiam hinc indeque præſtò mucronibus, Sar-
eque tuitione pugnaces vrgebant. Interea *Letal-* VII.
, tanti auſu & opinione facinoris per temporum ſuc-
ſuper muros ciuitatis inſiliit & maximo circumſtan-
ntes felici hac ex præſumptione concuſſit. Vt er-
iuuenum Francicorum, quos pia iam dudum red-
, ſeſe proripiunt; & dum inferiores illi vni, qui præ-
t, murorum pariter ſuprema conſcendunt. Quos etiam
rem paginæ, niſi ſcirem poſt reditum tantorum eos flagi-
famiam incurriſſe, vt de eorum expreſſionibus ſecundum
n diligentium videar non iniuriâ tacuiſſe. Mox itaque vt
ris inuolaſſe conſpiciunt, per muros ipſos, perque ciuita-
arripiunt. Illis denique cedentibus vniuerſus illico no-
: aliis per foramina arietinis ictibus acta; quibuſdam per
ibus faſtigia. Fit, introire nitentium, admodum tunc per-
m quiſque primus repperiri deſiderat, mutuâ alter alterum
cat. Porrò etiam circa ipſos, quos Sarraceni obſtruſerant,
us, fraus adoperta ſcrobium, Sarracenis eiſdem conſtat au-
ulit ipſe periculum caſus, excepto eo diſcrimine quod fece-
nfluunt, anguſtus introitus. Paganos itaque fugientes, Fran-
ur; & obuiis omnibus indifferenti cæde mactatis, vſque ad
r *Salomonis templum*, internetio potius quàm pugna, per pla-
que protenditur. Vbi & tanta extitit humani cruoris effuſio,
e talos, irrigui ſanguinis vnda ſubmergeret. Iſtac quidem
ceſſit. *Raimundus* verò, Sancti Egidianus vtique ille Co- VIII.
ga admouit exercitum; ingens pariter machina rotis acta, fe-
ed inter eam, quæ caſtellum dicebatur, machinam, & mu-
patebat. At princeps, accelerato conſilio, qualiter præruptum
ultate longa repleri, per exercitum iubetur præconum voce
i in eandem foueam trium eſſet portitor lapidum, vnum ſe
turum. Quæ repletio, tridui ſpatio vix potuit exæquari, cùm
cœpto ceſſari. Oppletâ in hunc modum foueâ machinam
nibus. Porrò illi, qui interius vrbis defenſandæ curas aſſum-
titudine, ſed pertinaciſſimâ noſtris rabie obſiſtebant, Græco-
nt, ignium ſaxorumq; iactibus machinarū carpenta vexantes.

Quorum ictus atq; molimina miro Franci ingenio, multotiens fefellerunt. A parte interea Orientali, ciuitate, vti prædixi, irruptâ, ad prædictum comitem pertulit haud alius quàm pugna tumultuans, quòd Franci iam in vrbe passim cædendo discurrere captâ viderentur. *Quid*, inquit ad suos, *istic moramini? Nonne Francos, Ciuitate optentâ, celebri spoliorum raptu iam triumphare conspicitis?* Irrupit itaque cum suis celerrimè Comes vrbem: & quia Francos per vrbana palatia quosdam, aliquos ad Dominicam Memoriam, nec paucos pro pastoforiis, vt veteri vtar nomine, Templi Salomonis acerrimo conflictu euagari exercerique didicerat: ne à dominio captæ expers existeret ciuitatis, cum eo *Admirauiso*, sic enim eum vocant, qui Arci Dauid, quæ *Syon* dicitur, præerat, sermonem habuit; vt arcem sibi factâ deditione contraderet, ab illo exegit. Satrapa itaque, pacto inter eos inito, Comiti eidem, portam illam aperuit, per quam eatenus Iherusalem introeuntes Peregrini, & introire; & pensiones, quas *musellas* vocare solebant, soluere nimis indebitè ac crudeliter cogebantur. Ingressis igitur *Prouincialibus*, Sancti Egidiani scilicet Comitis exercitu, & cæteris omnibus vrbem, fiebat Paganorum indiscreta percussio, non teneritudo, non species, non grauitas, non vllæ vires subtrahebantur exitio: cunctis generaliter, ineuitabiliterque, imminebat dira pernities. At hii qui ad Salomonis Templum sese contulerant, totum aduersus nostros confligendo detinuêre diem, sed nostri, eorum semiuiuam desperatorum indignè ferentes audatiam, conspiratâ animositate se ingerunt; & Templi adita, exertis socialiter viribus, penetrantes, tantâ miseros intra fani ambitum cęde dilacerant, vt cruores peremptorum sine numero, calceorum penè oras excederent. Promiscui ergo sexus, & indifferentis ætatis, innumerabili per idem templum multitudine fusâ, quosdam reliquêre superstites, spatio eis vitæ interim ac salutis indulto, donec cæsorum cadauera, quorum dispersa iacebat hac illacq; fœda congeries, ipsi amolirētur à templo. Quibus amotis, & ipsi quibus & priores, succubuêre mucronibus. At qui Templi suprema conscenderant, vulgi promiscui infinitâ frequentiâ, *Tancredi & Gastonis*, pro signo sibi interim pacis indultæ, vexilla suscipiunt. Is autem *Gaston*, vir illustris atq; ditissimus, vtrum de Gasconia, an Basconia foret, non integrè memini: quia tamen de alterutro esset ad certum tenui. Exercitu igitur discurrente, ciuitas vniuersa diripitur; obtentisque palatiis, & quibusque ædibus, argenti dives & auri, sericarumq; vestium præda corripitur; equorum mulorumq; multiplicitas aperitur; in domibus, victualium omnium opulentia reperitur. Is autem in Dominica militia modus & exæquatio fuit: *vt cuicumque, etiam pauperrimo, sese qualibet optima obtulissent, eius procul dubio, absque retractatione, fierent*, cuiuscumque conditionis videretur, cui ad manum primò venissent. Et ecce, his omissis ad illud quod tantis desideriorum æstibus sitiuerant, mixtis pariter gaudio & mœrore concurrunt.

IX. Sepulchrum ergo Dominicum adeunt; & de quæsita beatorum locorum libertate, illi summopere gratulantur, qui tanta per eos exercuerat, quanta, nec ab ipsis per quos acta sunt, neque ab vllo hominum poterant æstimari. Recordabantur earum, quas ob hæc ipsa passi fuerant, anxietatum; hasque ad insperabiles dum contemplantur peruenisse triumphos, dumq; seculis incognita facta considerant per se ipsos, comprehendi à nemine valet fletus emiserint quàm beatos. DEVS omnipotens, quid ibi viscerum, quid lætitiæ, quid dolorum fuit, dum post in auditas, & cunctis à seculo exercitibus inexpertas, quasi partuum torsiones, ad noua visionis adeo desideratæ gaudia, ac si nati filii, sese peruenisse conspiciunt. Mœrent igitur, & tamen fusis lachrimis, omni sibi dulcioribus pane, coniubilant, IHESVMQVE piissimum suorum diutinorum laborum ac cruciatuum causam, ac si cruci appensum, ac si ad huc sepulchri integumento detentum, per singula memoriarum momenta, vberrimis complectuntur affectibus: Auri, argentique magnifica tributa penduntur; sed omni valentior munere deuotio interna profertur.

X. Denique crastinum mane recanduit; & ecce Franci, eos adhuc residuos esse dolentes qui Templi suprema conscenderant, quibusque *Tancredus*, & *Gaston* propria, vt supra diximus, vexilla porrexerant, fani acerrimè tecta peruadunt; Sarracenos, feminas cum masculis dilaceratos interimunt. Quidam ex eis electâ sibi potiùs morte, quàm sponte ipsimet consciuissent, sese Templi fastigio dedêre præcipites.

Tancre-

Tancredus [illegible], pro signi præbitione sui, & sponsione quam *Gaston* & ipse fecerant, [illegible] eandem ægrè tulit. Præcipiunt itaque nostri Sarracenis aliquibus, [illegible] efferant, quia eos teterrimo fœtore grauabant: tantâ enim cadauerum [illegible] ciuitas opplebatur, vt eundi, nisi super occisorum corpora, [illegible] facultas nulla daretur. Pagani ergo, suorum funera exportantes ab vrbe, [illegible] foribus eius, extructis de cadauerum congerie montibus aceruatim pira [illegible] comburebant. Tantas Gentilium vsquam cædes accidisse raro legimus, numquam vidimus; Deo eis referente vicem, qui tot, pro se Peregrinantium pœnas & mortes, quas tanto fuerant tempore ibidem passi, digna [illegible] retributione restituit. Non enim est quisquam sub Deo intellectus, cui æstimabile habeatur, quanta illic cunctis sancta loca petentibus, à Gentilium insolentia tormenta, labores, atque neces inlata constent: *quæ magis DEI [illegible] fide doluisse credendum, quàm manu profanâ captiuatam crucem atque Sepulchrum.* Sed antequam ad alia calamum diuertamus, id videtur primitus intimandum, quod Salomonis illud, de quo supra egimus, Templum, non vere idem quod Salomon fecerit, est ædificium, quod constat Domino, lapidem super lapidem non remansurum, prædicente, dirutum. *Matth. 24, 2.* sed eius profecto simulachrum, à nescio quibus, ob testimonia nobilitatis Domus antiquæ, constructum. Erat idem planè locus pulchritudinis infinitæ, auro argentoque, incomparabili pretio, nec minus incredibili varietate, compositus, parietibus ac valuis laminarum metalli preciosi affixione productis. *Raimundus* verò Comes præfectum illum qui arci præerat, cuique sua signa commiserat, noctu de arce emissum, sospitem tutumque Ascalonem cum omnibus qui comitiæ suæ erant, duci fecit.

XI. Præterea vrbe, sacrisque locis libertati restitutâ, mox per vniuersam CHRISTI militiam eleemosinæ fieri orationesque iubentur quatinus eorum animis dignetur vnctio superna suggerere, quem sub dignitate Regia ad iura debeant regenda Sanctæ Ciuitatis eligere. Octauo itaque post eius receptionem die, cum Sancti Egidiano Comiti pro sui magnificentia id muneris obtulissent, & ille vsitatæ amplitudinis non immemor, tam oneroso negotio se submittere, consilio [illegible], refugisset, vir quippe grauis æuo & monoculus erat, armis tamen mirabiliter industriaque claruerat. *Godefridum* demum ducem aggrediuntur, & ei omnium pariter instantium prece, huiusce laboris potius quàm honoris fascis imponitur, habituro, contra Gentilium copiosissimas vires, duellionis inremissæ [illegible], & perpetuum cum sibi adiacenti Christianitate fauorem. Is autem, [illegible] membris exilibus esset, at nimium proceritatis idoneæ, eloquio quidem [illegible] serenitatis immodicæ, armorum in illa expeditione Dominica, se [illegible] spectabilem, ita vt testimonio veraci probabile id de ipso [illegible] canitetur, Turcum eum inloricatum, equo tamen vectum, apud Antiochiam super pontem Pharpharis obuium habuisse, huicque ilia [illegible] gladio traiecisse, vt corporis truncus decidens terræ procumberet, & crura [illegible] pertransiens equus efferret. Solent enim Lotharingi cùm longitudine [illegible] spatas habere mirabiles.

XII. Cuius aliud non inferioris facinoris gloriæ, dignum quoque relatu ac omnimoda celebritate subnectendum [illegible]. Niceam ceperant, & ad Anthiochiam obsidendam, quoniam super [illegible] fortuniosè processerat, contendebant, cum inter eundum, aliquotiens, [illegible] solito oportunitas securitatis adesset, progredientes è viburnis [illegible] bestias venarentur: saltus namq; eius regionis, non eâ quâ nostri grossitie [illegible] eminent: semel accidit, vt immanis admodum corpulentiæ vrsus [illegible], quem comperiens exercitus circumquaque disquireret. Vrsus [illegible], perpensâ frequentiâ conclamantium, è quibus emerserat siluas [illegible]. Multis ergo vndecunq; giratibus, cùm nil occurreret, misero cuidam [illegible] lustra pertingere. Quem vbi incautum vrsus adoritur, brachiis [illegible] iacentis corripuit mox dente femur. Et ecce Dux, dum à [illegible] oberrat, solus interuenit: quem miser intuitus, & ex circumstantia [illegible] ac timoris illacrimans, ingenitas viro liberalitates obiectans, super [illegible] compellat. Nec ille, cui penè omnis constabat ex virtute natura, cunctatur auxilium, sed adnisu quo valuit exactum à vagina in

verticem Beluæ illisit protinus gladium: Quæ ossis obnitente duricie, potius irritata, quàm læsa, in Ducem se contulit: at illius tamen, primò infelicis, quos trux intruderat dentes à crure remisit. Qui celer excedens, & de vicissitudine Duci referenda, sui vtpote curiosus, iam negligens, in cœpto dimisit vtrumque conflictu. Igitur fera, eo ictu efferata, *Insilit, ac vnco corripit vngue Ducem; Deiicit, ac sub se cohibet crudelibus vlnis; Et rabido rapuit mordicus ore femur: Cuius regia mens nequaquam subita turbam Perpessâ ruinâ. Protractum retinere manu non destitit ensem.* Cùm ergo iaceret elisus, & quam carpere cœperat coxam fera torqueret, Dux sui necessitate non immemor, in ipso confinio ceruicis & armi gladium bestiæ applicat; aciemque mucronis, vniuersæ collatione eidem virtutis inuiscerat. Quæ persentiscens ferrum ad interaneorum ima prolabi, tandem quos in femoris pulpa constrinxerat rictus, extulit. Dumque à ferali se ore solutum Dux inspicit, sed loco eam non moueri attendit, iunctis à se pedibus propulit: sed in ipso repulsu, per prominentis à beluæ pectore gladii aciem, suras sibi tibiarum lætaliter penè concidit. Ruit itaque multo deteriùs, quàm cùm premeretur à bestia; & toto iam corpore inualido ac exangui, vix aliquando repperitur à suis. Solitudinum suarum pœnituit tunc serò Ducem: dum per id, appendicis sibi exercitus, & totius sacræ militiæ detrimenta contingunt. Vsque ad finem planè Antiochenæ obsidionis ægrè prorsus nisi lecticâ deuehi potuit: & ideo, quia nec sibi nec vlli prouidere poterat, quindecim fermè hominum milibus, qui sibi cohæserant, & ab eo pro infirmitate desciuerant, breui caruit.

XIII. At quia vrsum semel adorsi sumus, quid Balduinus etiam eius frater, qui nunc vsque Iherosolymæ regnat, egerit præoccupare voluimus: quia nullus id referendi forsitan sese alias aptior aperiet locus. Pro ereptione cuiusdam sui peditis, cuius admodũ sese iuuaret audacia, grauissimũ similiter in prælio vulnus exceperat. Verebatur prouidentia illius, quem sibi adhibuerat, medici, inditis cataplasmatibus exterius cicatricem obducere: nouerat enim idem vulnus interiora corporis profundiùs attigisse: ne dum cutis superficies æquaretur, intrinsecus saniei congeries foueretur. Quod ita fieri, miro modo, laudabili coniectura experientiaq; proposuit. Regem petierat, vt aliquam, ex his quos custodia detinebat Saracenis, personam, eo statu, tali in loco, quo ipse sociatus fuerat, vulnerari præciperet (Christianam enim nephas petere erat) & post illationem vulneris, occidi iuberet: quatinus in interfecti corpore licentius disquireret, immo ex eius despectione perpenderet, qualiter se in suis, plaga regia interius haberet. Horruit ad hæc nimium pietas principalis Constantini veteris exempla resculpens: *negat se cuiuspiam hominum, etiam deterrimæ omnium conditionis, causam mortis vllatenus, pro tantilla, cum etiam sit dubia, salute futurum.* Tum medicus: *Si inquit, reparandæ tibi gratiâ sospitatis nemini vitam adimere definisti, saltem vrsum inutilem satis nisi spectaculo bestiam admoueri manda; prioribus pedibus in sublime porrectis erectã, ferro feriri impera, cuius peremptæ postmodũ cũ peruidero viscera, metiri sanè vtcumq; potero, quorsum intrò processerit, quantum quoq; læsio tua.* Cui Rex *bestia* ait, *non in mora, cum opus fuerit, erit: factum puta*: facto igitur ad libitum medici ex fera periculo, comperit incommodum vt prælibauimus regi, si obductio celerius vulneri proueniret, nisi prius exhaustâ purulentiâ pars intrinsecus scissa coiret. Hæc supra regum pietate dixisse sufficiat: quorum gloria æquè fateor, incessisset, si non pontificii electio, immo & ipsum pontificium claudicasset.

XIV. *Hucusq; Musa, per frutecta veprium Incessit arto scrupulosa tramite Calles euntis occupante nubilo: Aurora seri vix fouere syderis. Lues cruoris hactenus cucurrerit. Stragi famiq; nil vacans resederit. Fortuna si qua rebus interdum suis Arrisit, aura cladium rapax tulit. Quis dum Nicæna subruere mœnia, Quis vrbe captâ fructus est Antiochi? Is est profectò qui fit ex suppliciis, Cuicumque sancto morte victa martyri. Dolenda namque si qua contigit pati, Mixtisque ferre cædibus penurias, Mæror futura parturire gaudia. Quò vtar ergo vocibus Psalmographi? Lætatus sum ex his quæ relata sunt mihi: Licet subire prestò iam domum Dei.* (Psalm. 121.) *Pes ecce noster atriorum Solimæ, Calcator extat, ac ouans obambulat. Franci laboris hæc habete præmia: Nec vos dolete pertulisse tristia. Optata tandem vos Sepulchri visio, Crucisq; tacta fletibus redemptio Iuuat, fugitq; pectus omne passio. Vrbs ista sæpe præda facta regibus,*

Pessum

Pessum dabatur obruenda funditus. Hac, ô beata captione Ciuitas, Hinc promerens, vt imperare debeas, Ad teque regna Christiana contrahas! Videbis orbis huc venire glorias, Tibique matris exhibere gratias. Non Ezras olim, vel Machabaeus Iudas, Post dampna, tanto prouehunt opes tuas: Non Adrianus, vnde nomen Helia, Te suscitando quit dedisse talia. Pro te tuisque mundus iste militat: Hæc penè cura seculum sollicitat. Quondam Iudaea dum vigeret optimè, Præbere quibat huic decus parabile. Quid carminantur in duella milites? Estote, quæso, Persidis pernicies, Non vestra: quidquid officit Iherusalem, Et Babylonis obserate Principem. Vt fas adire sit bonis IHESV Crucem, Pium Sepulchro subiugare verticem. Clamabo nostra comperisse tempora, Quod non decebit vlla fastorum scola. At quoniam dum temporalia procurantur, quæ Regia administratione tractanda putantur; interiora negligi non debent, quæ sacerdotali officio pertinent: Rege prout potuêre creato, de *Patriarcha* consequenter substitutione pertractant. Erat ibi tunc temporis quidam sub censura clericali agens, sub quo autem gradu nescio, qui vocaretur *Arnulfus*. Is in Dialecticæ eruditione non hebes; cùm minimè haberetur ad Grammaticæ documenta rudis, Regis Anglorum filiam monacham, eam quam præmisimus, diu disciplinâ docuerat: cui Northmannorum Comes, mediante sorore, spoponderat, quod etiam Episcopalem honorem ipsi deferret, si quempiam Episcoporum suorum obisse contingeret. Interim Hierosolymitani itineris cùm suborta fuisset occasio, Episcopus Baiocensis, *Odo* nomine, vir magnarum opum, hoc ipsum deuouit iter. Qui cùm senioris Anglorum Regis *Guilelmi* frater esset, & præter pontificii dignitatem apud Anglos comitatum *Cantiæ* obtineret, spe incomparandorum thesaurorum, in tantum res visus est audere nouas, vt etiam de Regni contra fratrem proprium præsumptione tractaret. Quem Rex præueniens carcerali mancipauit custodiæ; detinuitque virum, vsque ad sui ipsius exitum vitæ. Quo exacto Episcopus idem libertati ac honori rediit; & vti præmissum est, viæ huius intonante præconio, ipse suæ gentis fretus frequentiâ, cum opibus innumeris ire prærexit. Cuius *Arnulphus* idem comitatui sese indidit: & cùm huic ipsi Episcopo citra, nisi fallor, Romaniæ fines finis obtigisset, ex illo maximo censu quem post se reliquerat, hunc legatarium, penè ante omnes, suppellectilis suæ preciosæ effecit. Cùm enim scientiâ litterali plurimum posset, & ingenio eloquentia non deesset; vberiorque iam copia cognitionem redderet, cœperat nostros crebris animare sermonibus, famamque suam propagare in talibus. Inopia namque litteratorum, virum fecerat clariorem: &, dum vox magis quàm vita curatur, ad hoc vt Hierosolymitanus fieret Patriarcha vocatur. Aliquandiu itaque, solo nomine, pontificale ostentum se præbuit; declamationibus suis tamen nouitati illi profuit. Tandem post aliquantulum temporis, cùm facta vsque ad Apostolicam sedem procrebuisset electio, Papa *Paschalis*, post obitum Podiensis Episcopi, vices super Dominici exercitus cura, suas Archiepiscopo *Daiberto* Pisano mandauit. Qui iam captâ Iherusalem Rege promoto, cum plurima classe aduenit; nec multo post, electionem quæ de Arnulpho fuerat facta euentilans, secundum Canonum iura refutandam duxit. Discusso nimirum hominis genere, sacerdotis filius reperitur: qui non solùm à sacris arceri præcipitur gradibus; sed secundùm *Toletanæ Synodi* scita, eius Ecclesiæ, ad cuius iniuriam constat esse progenitus, seruus iubetur fieri sempiternus. Hac exclusus, cùm se summopere ingereret & defensaret, sententiâ, cùm proceres eius pudori, quia repulsus fuerat, mederi in aliquo voluissent, sciscitantur ab ipso, quem eligendum duceret. Ille, coæqualibus iunioribusque, vt est prauitas naturæ, mox inuidens: *hunc ipsum*, inquit, *Pisanum, qui legatione fungitur accipite*. Dictis eius Principes assensêre, raptumque Archiepiscopum, vix eius conniuentiâ requisitâ, in ipsa cui sedebat cathedra; per seipsos idem principes in Ecclesiam euexêre. Nec morâ, hunc eundem, post Regis gloriosi Godefridi occubitum, cùm regnaret *Balduinus* frater eius, qui Edessæ præfuerat, proditionis insimulant; sicque certo dampnatum crimine, eum qui Metropolitanus fore destiterat, Patriarchatu priuant. Cumque de insti-

XIII.

tuendo Pontifice iterata tractaret electio, prouidens *Arnulphus*, vt talis fieret, qui nullatenus à suo imperio dissentiret, quendam de suis contubernalibus, quem sibi per omnia obtemperaturum, vtpote virum simplicem & inlitteratum, vocabulo *Ebremarum*, omni fauore promouit. Quo postmodum sese religiosè agente, & ad eius ad integrum, vt putamus, nequaquam vota gerente, apud Apostolicam sedem eum nuperrimè accusauerunt; sed in ipsa sua accusatione fœdissimè defecerunt. Vnde tantum cum suis complicibus, qui sibi in accusando adnisi fuerant, apud Regem odium incurrit, vt eum à Sepulchri custodia arceret, quinetiam ab ipsa vrbe extruderet. Regratiatus autem Pontifex Apostolicæ sedis apicibus, ad plurimum exequutorum suorum dedecus, Iherosolymam rediit. Hæc de illius imaginarii Patriarchæ electione ac deiectione dixisse sufficiat. Quæ electio omnium bonorum cassanda iudiciis, die festiuitatis Sancti Petri ad vincula erupit, sed cum ei nulla piæ vitæ adiumenta suppeterent, effluxit. Ciuitas autem eadem capta est à Francis, quintodecimo prouecti Iulii die, cùm sexta esset feria; ipsâ ferè, quâ CHRISTVS in Crucem sublatus est, horâ.

XIV. Non multo post tempore, immò paucissimis post diebus; adsunt *Neapolitanæ* ciuitatis legati, quæ *Scichem* antiquitus, vel *Samaria* vocabatur, *Tancredo* & *Eustachio* Comiti, Ducis pridem Regis, modò fratri, viris spectalibus ac fortissimis suggerentes, vt plurima succenturiati militia, ad præfatam proficiscerentur vrbem, eam proculdubio in ius proprium recepturi. Procedunt illi, ductisque secum multis, non sine peditum numerositate, equitibus, ciuitatis appulêre suburbio. Quibus oppidani, reserato præsidio, spontanea fiunt deditione subiecti. Adsunt præterea & alii, qui ad Regem *Godefridum* perferunt *Imperatorem Babylonicum* magnas, bello contra se gerendo, apparare copias. Rex ilicò, ad ea quæ nunciabantur redditus acrior, fratri Eustachio & Tancredo sibi nunciata denunciat; & vt quantotius Iherosolymam regredi præproperent, missâ legatione præcipit ac exorat. Locum autem prælii, apud *Aschalonem* indictum insinuat. Quo inuictissimi idem comperto, dicto celerius montana subeunt. Sarracenos, inter eundum bella moturos æstimantes, minimè repperiunt, Cæsareamque Palæstinæ perueniunt. Progressi inde ad vrbem, quam supra diximus, *Ramothenam*, beati Georgii memoriâ celebrem, circa maritima constitutam, vestigia vertunt, vbi Arabum non paucos offendunt, qui prædicti prælii præcensores existunt. In quos nostri sociatis, vbi eos animaduertêre, nisibus vnanimiter inuehuntur: hostes fugaciter cedere compelluntur; plurimi viui capiuntur, à quibus, quæcumque de instanti bello agere proposuerat pars inimica, discuntur: vbi videlicet eorum iam conuenisset exercitus; quotus ipsorum haberetur numerus; quis pugnæ eidem præscriberetur locus. His *Tancredus* agnitis Iherosolymorum Regi Godefrido, quæ didicit nunciis directis insinuat. *Arnulpho* etiam, Patriarchæ nomine insignito, aliisque proceribus mandat. *Bellum*, inquit, *ingens vos manere noueritis: quod quia iam dinoscitur imminere, Aschalonem properate venire, freti viribus quas poterit solertia vestra potiores conflare*. Rex igitur, quo post DEI fidem nemo sagatior, magnâ ad id negotii omnem DEI militiam auctoritate sollicitat: Aschalonemque, vbi contra hostium apparatum procedere debeant, designat. Ipse verò cum *Patriarcha* vocato, Flandrensique Comite Rothberto, cùm esset tertia feria, ab vrbe prodiuit.

XV. At *Sancti-Egidianus* Comes, Comesque *Northmannicus*, intulerunt Regi, se necdum velle procedere, donec scirent an idem bellum pro certo videretur instare: sese ergo Iherusalem interim reuersuros perhibent, asserentes etiam quia non in mora, cùm opus fuerit, forent. Rex abiit, & dum conspicit eminus hostes, otiùs his, qui Iherosolymæ desederant, hæc scienda mandauit. Continuò quendam acciuit Episcopum, quem destinauit ad vrbem, vniuersaliter suos obtestans, vt præsenti necessitati, submotâ procrastinatione, concurrerent. Quartâ itaque feriâ, quique Principes coactâ generaliter expeditione Dominicâ, castra à ciuitate promouerant: & ipse Episcopus, qui Iherusalem commanentibus Regia verba detulerat, cùm repedaret ad Regem, occurrentibus Sarracenis excipitur; nec patet vtrum

occubue-

occubuerit, an captiuus abductus sit. At **Petrus Heremita**, pii hucusque operis exequutor, cum Clericis, Græcis pariter ac Latinis in ciuitate remansit, ordinando processiones, dictando letanias, instituendo orationes, submonendo elemosinas: vt DEVS hac, quasi suprema, dignetur populi sui cumulare victorias. Porrò Ecclesiastici qui adesse poterant viri, sacris, ac si ad sacra mysteria, induti vestibus, procedentes ad Templum vsque Dominicum, missas orationesque totis affectibus agendo mares ac fœminas conducebant, pro DEI exulum ereptione poscentes. At nomine *Patriarcha*, si qui etiam Pontifices adfuêre, cum quibusque conglomerantur principibus ad flumen quod cis Ascalonem esse dinoscitur. Illic fraude Gentilium multa sunt animalium exposita milia, boum, camelorum ouiumque examina: quæ cùm Seniores didicissent, ad illiciendos prædarum coppiis nostros emissa, celebrato per castra præconio, mandant, ne in cuiuspiam tentorio quicquam prædæ eiusdem repperiatur, nisi quantum dietæ instanti necessarium fore probatur. Interea trecenti Arabes nostrorum sese conspectibus ingerunt, quos illicò nostri tantâ facilitate presserunt, vt duos ex eis fugaciter actis corriperent; cæteros vsque ad castra sua persequendo minarent.

XV. Sero itaque illius ingruente diei, fecit per vniuersum exercitum perfunctorius ille Patriarcha cantari, vt diescente crastino omnes expedirentur ad prælium: id apposito anathemate inhibens, *ne quis inter dimicandum spoliis diripiendis insisteret*; sed belli ad finem, colligendi studium quisque differret. Cædendis autem hostibus adeo rogat insistere, vt hac illac nequaquam curent, ob vilia emolumenta diuertere, ne alicuius causa cupiditatis incurrant cœptæ detrimenta victoriæ. Sexta illuxerat feria, & ecce progredienti militiæ nostræ pulcherrima vallis occurrit: ibique, in ipsa contigui æquoris planitie, acierum suarum fecêre discrimina. *Dux* iam mutatus in Regem, Comes *Flandrensis*, itidemque *Northmannicus*, *Sancti-Egidiensis* Comes, *Boloniensis* Eustacius, vnà *Tancredus* & *Gaston*, aliqui singulares, pares aliqui, compositis agminibus præfuerunt. Peditum sagittarii, lanceariique qui præcedere debeant militias, ordinantur, cùm Rex *Godefridus* cum sua frequentia parti sinistræ præponitur; Comesque *Sancti Egidianus* iuxta maritima sistitur; tum *Flandrensis* atque *Northmannicus* adequitabat dexteræ; *Tancredus*, & cæteri, vtrarumque partium medii incedebant. Nostri igitur pedetemptim in hostilem cuneum promoueri; Gentiles ad prælia sese parantes, nequaquam loco moueri. Videres ex humeris vasa pendentia, dum ex modicis gelidas cohibebant vtribus vndas: è quibus se potaturos crederent, cùm nostros prosequuturi in fugam cogerent. Sed DEVS longè aliter prouiderat, quàm gens inimica voluebat. Interea Northmanni ac *Rothbertus* Comes, prospecto eminus Principis exercitus telo, quod opertum multo videbatur fulgere argento, & in sui summitate tereti ornabatur auri pondo, equum continuis celerem calcaribus vrgens, Principem, cui pro signo quam diximus astitit hasta, rapido impetit impetu; & atroci vulnere sauciat. Altrinsecus *Flandrensium* Comes loro remisso, densum se fudit in hostem. *Tancredus* denique concursu ruit ad tentoria magno. Agmina cum propriis ducibus bachantur vbique: fiunt cruenta cædibus aquora planitiesque loci: protinus hæc sua pernities hostibus intoleranda fuit; sic desperantes mox iniêre fugam. Et sicut erat Gentilium numerositas enormis; ita cõsequenter & facta est enormitas cædis. Si enim magnæ fuerant elationes maris, sese tamen multo mirabiliorem ostendit Dominus in altis. Vnde, vt euidens fieret prælia tanta DEVM, non hominis fecisse manum, patentibus oculis cæcos fugitare videres: & dum vitaturos arma se æstimant, sese armatis obiiciunt. Et dum non patet effugii locus vlli, ardua non tutum plerisque parabat asilum arbor, nec nostras potuêre latere sagittas: præcipites magnas icti fecêre ruinas: aut mortui aut fiunt semineces iaculis aut ensibus omnes, quos fuga non texit: exercuit gladios nostrorum, velut inter pecuaria, cædes. At *Sancti Egidii* Comes, iuxta contigui maris arenas, vbi in hostes proprium absoluerat agmen, tantâ eos vehementiâ in morem tempestatis aggreditur, vt ipsorum non parua manus, dum ferri exitium præcauet, vltronea pelago mergeretur.

XVI. Explicitâ itaque DEO auctore, victoriâ; Babyloniæ Princeps militiæ, quem patriâ linguâ *Admirauisum* vocitant, confusus & infortunium quod sibi

ZZ

acciderat satis admirari non præualens, multa conqueritur. Considerabat nimirum infinitas quas adduxerat copias, lætissimam iuuentutem; fortitudine ac specie arma nobilia, commilitonum opes, &, vt sic dixerim, cuncta equestria; & quod animis maximam quorumque inertium parere securitatem solet, pro foribus vrbis suæ, ad quam certa refugia, in propria pugnauisse prouintia: At Francos, intuebantur modis omnibus inferiore militiâ, profligatam diutinâ fame iuuentam, rubiginosis ensibus, lanceis nigrantibus, exilem destitutis militum viribus armaturam; cunctis qui præ cæteris videbantur insignes, acri egestate torpentibus, equis omnimodo squalore fatiscentibus: &, vt breui clausulâ soluam, pauperrimos omnium, exulem globum innumerabiles superasse mirabatur indigenas: quin potius, per abiectissimos hominum totius Orientis gloriam concidisse. Iuuit quoque nostrorum victoriam plurimum, quòd conclamatâ in hostili exercitu fugâ; *Admirauisus* ille qui præerat Aschaloni, vbi conspexit Babilonicũ vertere terga Ducem, fugitiuos omnes à propriæ vrbis ingressu mandat arceri. Mirabantur planè etiam idem plus nimio hostes, quòd minimè Franci pro mœnibus Iherosolimæ, quasi contigui causâ præsidii pugnare delegerant; sed sibi

XVII. obuiam duorum itinere dierum penè processerant. At *Francis* pro tantâ DEO, vt par erat, nimium gratulabundis victoriâ, *Rothbertus* Northmanniæ Comes, vir numquam suæ mirabilis munificentiæ, etiam in illius exilii paupertatibus, expers, hastam illam, quam argento dixeramus ornatam, quæ Babilonico Principi, veluti signum, præfixa constiterat, à quodam qui rapuerat eam, viginti argenti marchas emit; ipsamque in tantæ testimonium victoriæ ad Sepulchrum Domini statuendam Arnulpho, Patriarchæ vocato, attribuit. At ensem qui eiusdem Principis extiterat, ferunt à quodam septuaginta Bizanteis emptum. Præterea, portui Aschalonico prosecuta exercitum maxima classis appulerat: eâ videlicet illuc occasione conueniens, vt Francis euictis, & sub captiuitatis vincla coniectis, à victoribus eos emerent; ac per vlteriora Orientis regna venundando distraherent. Hii itaque vbi viderunt fœdè fugientes Ægiptios, remotâ continuò dilatione velificant, & ad ipsius sali interiora se promouent. Denique Franci facto ex Sarracenis horribili, præcipuè ex Æthiopibus carnificio, ad eorum tentoria iam solitaria reuertuntur; ac inæstimabili spoliorum copiâ reficiuntur. Argenti diues & auri exinde Gaza producitur; Assyriæ nobilitatis opes, ac quælibet preciosa suppellex habetur; omnimoda animalium genera, variorum armorum vtensilia congeruntur: si qua fuêre vsibus apta, seruarunt; quæ extera, igne cremarunt. Regrediuntur incomprehensibili triumphantes iubilo, Iherosolimam; infinitis gratiarum lachrimarumque milibus cumulantes Dominicæ passionis ac Sepulturæ memoriam. Tanta autem Francis, ex huius fortunæ cœlestis euentibus arrisit vbertas, vt hii, qui prorsus inopes & viatici ipsius egentes hoc ipsum olim iter inierant, cum multa auri argentique opulentia, ac spectabili equorum mulorumque euectione redirent: *Lux ea Sextilis quæ proxima præuenit Idus, Obtinuit belli tale videre decus.*

XVIII. Sed quoniam in huius voluminis exordio, quædam exempla præbuimus Scripturarum, quæ huic tanto quod explicuimus, negotio conuenire putauimus, attendendum nunc etiam, an Iherosolimitanæ obsidioni aliquid consonum apud *Zachariam* Prophetam repperire possimus. *Dicit*, inquit, *Dominus extendens cœlum, & fundans terram; fingens spiritum hominis in eo. Extendit cœlum*, qui dilatat Ecclesiam, vt sicut, iuxta Ysaiam, ab Oriente adduxit semen eius per Apostolos, sic ab Occidente eam debeat congregare per istos. *Fundat terram*, cùm permittit Gentilium præcordialiter obdurari perfidiam. *Fingit spiritum hominis in eo*, cùm cuiusq; fidelis animum format, rationis inditæ dono. *Ecce, ego ponam Iherusalem superliminare crapulæ, omnibus populis in circuitu. Superliminare*, præminet ostio; per ostium introitur in domum; crapula officit stomacho. Si ostiũ, fidem Domini IHESV dicimus, per quam ad Patrem venimus; Iherosolimitanam Ecclesiam, quia de ipsa & lex & verbum Domini exierit, non immeritò superliminare, ob ea quibus præbuit exordium documenta, vocemus: Ad ipsam enim recurrit post annos quatuordecim Paulus, vt Euangelium cum Petro & aliis conferat, ne fortè invacuum cucurrisset aut currat. Sed hoc superliminare, populis omnibus in circuitu est crapula: quia cõstat omnes eã nationes propterea, quę ibi residerũt, nostrę credulitatis vestigia

Zach. 12, 1.
Isai. 43, 5.
Zach. 12, 2.

vestigia fastidire, & execrari in morem nausiæ. Sed & *Iuda erit in obsidione contrà Iherusalem.* Non solum, inquit, horrori exteris est, sed & Iudas, fidelis scilicet populus, verè confitens eam quæ calcatur à Gentibus; Iherusalem obsessurus est: *In die illa ponam Iherusalem lapidem oneris cunctis populis.* Si partem pro toto secundùm Scripturæ vsum licet poni, lapis oneris cunctis Iherusalem fit, quia vniuersis Christiani nominis gentibus maximi laboris pondus, in sui liberatione, nuper indixit: *Omnes qui leuabunt eum, concisione lacerabuntur, & colligentur aduersus eam omnia regna terræ.* Qui sunt qui Iherusalem leuant, nisi qui postquam impleta fuerint tempora nationum, eam à sua conculcatione subleuant. *Iherusalem*, inquit Dominus, *calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora nationum.* Hii concisione lacerantur: quia dici, immò cogitari nullatenus potest, quanta famis, sitisque miseria, quantis laborum vulnerumque doloribus eos in obsidendo cruciari constiterit. Et vt iuxta Ezechielem loquar, *omne caput decaluatum est, & omnis humerus depilatus*: sin alias, vel crebris machinarum impulsibus, seu conuehendis oneribus. Sed leuata Iherusalem, *omnia regna terræ aduersus eam colliguntur*: quod non vt allegoria subintelligendum; sed vt historia nouiter relata, supernis oculis intuendum proponitur. Quod enim fuit Orientis regnum, de cuius hominibus ad idem non venerint bellum? Qui enim machinarum omnia genera, quod supra omiseram, obsidendæ vrbi necessaria secum detulerant; qui etiam præter bellicos viros, negotiatores ad coemptionem Francorum adduxerant, profectò ex nimietate multitudinis victoriam præsumebant, fortasse maiori prorsus maiestate numeri, quàm Curbaran illum habuisse didicerat. *In illa die*, dicit Dominus, *percutiam omnem equum in stupore, & ascensorem eius in amentia.* Si *equus*, dignitas temporalis accipitur; *ascensor equi*, qui dignitate præminet proculdubio intelligitur. Dignitas omnis stupet: quia quidquid vsquam Imperii, quidquid regni est, aduersus hanc nouæ militiæ DEI manum hebetatum, nil audet. Princeps omnis in amentiam vertitur: quia expers est consilii; nec habet quò se vertat, vtpote inops virium, quisquis huius Dominici exercitus fortitudinem experitur. *Et super domum Iuda aperiam oculos meos, & omnem equum populorum percutiam in cæcitate.* Si *Iuda*, confitens; eos potissimum confessores dicam, qui nunquam à suæ credulitatis initio exorbitasse leguntur à fide: Francos vtique, quibus omnis tenor huius insisus est viæ: Super hos DEVS oculos aperit, cùm ipsis effectibus gratiam eis propriæ benignitatis ostendit: *Equum populorum in cæcitate percutit*, dum superbiam Gentilium, consequente eos reprobo sensu, punit. In Sacra planè Pagina, *equus* sæpè pro *superbia* ponitur. Quid enim magis cœcum, quàm sine DEI respectu, DEI filiis inferre bellum? Quid tam reprobum, quàm DEVM non agnoscere, & ex ipsa ignorantia superbire, & contra fideles bella mouere? Sed quò, per verborum lacinias allegoriæ libertas excurrit; cùm historialis nos veritas, ne per opiniones passim euagari videamur, adstringat? Nonne superius hostes diximus cæcitate percussos, & gladiis imminentibus stupore suffusos? Et miror qualiter equus videns se egerit, cùm rector equi euidentem amentiam incurrerit. *Et dicent Duces Iuda in corde suo. Confortentur mihi habitatores Iherusalem in Domino exercituum, DEO eorum.* Quos dixerim *Iuda Duces*, nisi fideles illius exercitus Principes? Qui *confortari sibi Iherusalem habitatores* imprecantur, dum totis affectibus, Christianæ militiæ sanctam illam ciuitatem fortitudine desiderant instaurari; qua & Christianitas propagetur, memoria Dominica honoretur, Gentilitas circumquaque prematur. Sed hæc eorundem fortitudo, *in Domino exercituum* futura dicitur, quod hodieque cernitur, dum manus hominum incredibiliter parua, aduersum vniuersa Paganitatis regna congreditur: quod totum ex eius, qui cœli virtutibus præest, sola virtute præsumitur. Vbi benè additur, *Deo eorum*: & vt non quolibet auctore DEO niti putentur; sed DEO sui ipsorũ; scilicet Christianorum. *In die illo, ponam Duces Iuda, sicut caminum ignis in lignis; & sicut facem ignis in fœno: & deuorabunt ad dexteram & ad sinistram omnes populos in circuitu. In hac*, inquam, vel fidei, seu diuinæ prosperitatis *die*, *Duces* illi, qui vel armis exteriùs, vel spirituali doctrinâ interiùs Christianum populum gubernabunt, erunt *caminus*: superno, videlicet intrinsecus, amore feruentes, qui peccatorum *ligna* in Gentilitate consumant; &

Zach. 12, 2. Zach. 12, 3. Zach. 12, 3. Luc. 21, 24. Ezech. 29, 18. Zach. 12, 4. Zach. 12, 4. Zach. 12, 5. Zach. 12, 6.

quantum ad exteriora reprobos quosque, ac si *fœnum*, bella succendant. Proculdubio enim scimus, DEVM ista nequaquam pro vnius ciuitatis liberatione cœpisse; sed contra venturi rabiem Antichristi, hæc semina, longè lateque fructificatura, iecisse: *Omnes itaq; populos ad dextram & sinistram in circuitu deuorāt*, dum hinc electos; quos *dextera* innuit, ad pietatem Christianitatis incorporant; illinc reprobos, qui *sinistrorsum* pertinere noscuntur, dignâ cædis vltione deuastant. Zach. 12,6. *Et habitabitur Iherusalem rursus in loco suo in Iherusalem.* Si Iherusalem, Ecclesia est; locus eius, CHRISTI fides est: Iherusalem ergo in Iherusalem habitatur, cum ciuitas illa terrestris, ad hoc, vt supernæ pacis visioni inhiet, instauratur: Zach. 12,7. Locumque habet, quia CHRISTO inmutabiliter hæret. *Et saluabit Dominus tabernacula Iuda, sicut in principio, vt non magnificè glorietur domus Dauid, & gloria habitantium Iherusalem contra Iudam. Tabernacula Iuda sicut in principio* Dominus saluat: cùm ipse, qui cum patribus nostris mirabilia fecerit, nostris etiam glorificatur adeo temporibus, vt sub ærumnis & calamitatibus maiora omninò moderni isti videantur egisse, quàm Iudæi antiquitus cum vxoribus ac filiis & continuâ ventrium plenitudine, subducatu apparentium Angelorum, frequentibusque miraculis æstimantur implesse. Hos, inquam, veracius saluat: quia eos reuera vti filios recipit quos corporaliter occidi permittit, temporaliterque flagellat. Vt *non magnificè*, inquit, *domus Dauid glorietur*: Id est, veteres qui bellorum victoriis præminuerunt, superbire desistant, cùm nouos quosque potiora exercuisse perpendant. *Gloria* quoque *habitantium Iherusalem, contra Iudam* eleuatur: dum fastus eorum qui ibidem regnauêre, & aliqua clara fecêre, modernis opponitur. Per *Dauid* namque, qui potissimum potuit, quicquid in superbia magis habent causæ exprimit. Ac si diceret: Etsi Dauid celeberrimus armis extiterit; & de succedētibus Regibus aliquis aliquid gloriæ quæsierit, nihil repperitur per quod his nostris exæquari possint. *Habitare*, autem dominari dicimus: vnde & à verbo, quod est, *habeo, habes*, frequentatiuè dictum ponimus. Dicitur verò, & Dauid magnificè gloriari contra Iudam, & gloria habitantium Iherusalem: quia ipsi materia sunt superbiendi, nostrorum facta humiliare volentium. Zach. 12,8. *In die illa, proteget Dominus habitatores Iherusalem.* Et nunquid non hodieque protegit, quos, cuneum nimis exilem, in meditullio Gentilitatis infinitæ defendit? Audacibus cotidie gentes contiguas armis irritant: & ipsis satis est gentibus si se ab eorum incursione præmuniant; ne dum obsidere præsumant. Zach. 12,8. *Et erit, qui offenderit ex eis in die illa, quasi Dauid; & domus Dauid, quasi DEI, sicut Angelus Domini, in conspectu eius.* Vix inuenitur *Dauid* quippiam grauiter deliquisse, cuius pœnam consequenter non legatur in præsenti recepisse. Quicumque igitur ex nostris offenderit, fit quasi Dauid, dum non eorum aut luxurias siue superbias, inter eundum, sicut superiùs continent gesta, DEVS ipse impunita reliquit; sed mox, inter ineuntis peccati successus, quæ meruêre celeriùs, aut famis, aut quarumlibet difficultatum tormenta rependit. Vnde & *domus Dauid* quasi DEI efficitur: quia per diuinæ correptionis instantiam ad spiritualis gratiæ conceptum reditur. Quibus enim DEVS, vti quondam Dauid, paternè disciplinam irrogat, hos statim à suæ inspirationis complexu non abdicat. Fit quoque in *DEI conspectu vt Angelus*: quia dum per imminentia flagella homo conspicit se à suis, DEO auctore, eximi affectibus, DEVM ilicò diligere intendit ardentiùs; dum enim se castigari cognoscit, vt filium, amat vt Angelus. *DEI* autem *conspectus*, Zach. 12,9. pius est hominis interioris affectus. *Et erit in die illa; quæram conterere omnes gentes, quæ veniunt contra Iherusalem.* Ea solemus quærere, quæ nos certum est sub oculis non habere. Quid verò *DEI* est *quærere*, nisi sub æternæ prouisionis vocatione facienda proponere? Quærit ergo DEVS conterere omnes gentes, quæ contra Iherusalem veniunt, & hoc in die illa: quia subtili suo iudicio prouidet ac ordinat, quod eos qui fidei contraria agunt, aut perpetuâ dampnatione conterat; aut quantum spectat ad examinationem suæ ipsorum fragilitatis, imminuat. Psal. 2. Vnde est, *tamquam*, inquit, *vas figuli confringes eos, quos rexeris in virga ferrea.* Quod tamen facit DEVS illustratione internâ

ternâ, quæ est profectò dies; sed illa, quæ exprimi videlicet non possit ratiocinatione vllâ. *Et effundam, super domum Dauid, & super habitatores Iherusalem, spiritum gratiæ & precum.* Zach.12,10. Ipsos *habitatores Iherusalem*, dixerim domum Dauid; quos omnipotens Deus, & si frequentibus victoriis donauit & donat; creberrimis tamen infortuniis edomuit, & redomat: &, dum eos nec continuatione malorum desperare permittit, nec assiduitate bonorum superbire sinit, *Spiritum gratiæ & precum* super ipsos, pius necessariò iam dispensator effundit: vt dum nulla prosperitas, quæ etiam perfectos quosque resoluit, sine subiecta mox aduersitate sibi arridere videtur, semper animus inquietudinum timidus, ad eum qui adiutor est in oportunitatibus, in tribulatione suspirare cogatur. Ecce iam seposito omni mysterio, materialis illa Iherusalem, quanta putamus aliquotiens sub dubietate & timore se habeat, dum iuxta *Ihezechielem*, in medio Gentium se attendit positam, & in circuitu suo gentes, circumiacentium nationum infinitatem, suæ vrbis considerans paucitatem? Et dum barbararum gentium irruptiones indesinenter metuunt, nisi miserabiliter desipiunt, nunquam absque Dei timoris & amoris gratia sunt, quibus nunquam piæ affectionis ac precum materiæ desunt. Ihezech.5,5. Solet nimirum Omnipotens, aculeis aduersitatum, ad sui recordationem sollicitare suos: solet titillationibus carnis inurere mentes, vt scilicet dum ruinam metuunt, votis ac orationibus, Dei subsidio semper inueniantur accliues.

Diximus non semel, sed fortè multotiens, nec repetere piget: tale quid XIX. nusquam gentium à seculo factum. Si filii Israhel, miraculis quæ ante eos egerit Dominus mihi inferuntur obiectis; his ego multò mirabilius astruam mare confertissimæ Gentilitatis apertum: his interdiu ex columna nubem diuini timoris; noctu lumen diuinæ spei perhibebo præbitum, quibus Christus ipse columna, rectitudinis ac fortitudinis inspirauit exempla; quos verbi Dei, ac si manna cœleste, absque vllius terrenæ spei, solum confortauit edulium. Illi, pabula cœlitus ministrata fastidiunt; Ægyptum derelictam, crebrò mentibus & voce reuisunt: isti sicut nichil vmquam retrogradum moliuntur; ita quicquid penuriæ ac necessitatis ingruerit, viuacibus animis amplectuntur. Certè illa apud Antiochiam celebrata calamitas, quæ frequentibus propemodum inediis oscitabat, non sine quibusdam nobilibus spectaculis traditur extitisse. Quâ putamus, inter illius omnimodæ egestatis exitia, quâ nil ægriùs apud homines consueuerit tolerari, magnanimitate se gesserint, qui Christiana theatra, illi proculdubio tempori ac loco conuenientia, non spreuerint? Planè ab his qui interfuêre refertur, cùm ciuitas eadem obsideretur, & crebris congressibus obsessores & vrbici miscerentur, fiebat sæpissimè, vt viris hinc indeque cedentibus, & impetum vicissim consilio ac ratione frænantibus, puerorum examina pars ex vrbe procederent; pars ex nostrorum filiis, è diuerso cohirent, pariterque dignissimi exspectatione configerent. Sicut namque in exordio huius historiæ retulimus, cùm apud Occidentales regiones percrebruisset Iherosolimitana profectio, patres, cum paruulis filiis hoc ipsum aggrediebantur iter. Vnde accidit, vt mortuis parentibus aliquorum, ipsi pueruli prosequerentur exercitum, labori assuescerent; & quantum ad inopiæ tolerantiam attinet, maioribus impares nullatenus essent. Hi igitur, per se, agmine facto, principes sui ipsorum ex se creauerant, ille *Hugonis* Magni, ille *Boemundi*, hic *Flandrensis*, iste *Northmannici* vocabula; & aliorum alii præferre personas. Ipsi quotiens sibi subiectos alimoniarum penuriâ vexari conspicerent, ad eos quos prælibauimus Principes, victualia rogaturi abibant. quibus idem proceres plurima largiebantur, vnde eorum conuenienter imbecillitas aleretur. Talis ergo tamque spectabilis militia, vrbanam pueritiam crebrò lacessere, longas harundines pro telis habere, de viminibus scuta contexere, arcillos atque missilia, pro suo quique modo, gestare. His itaque & ciuitatensibus, grandæuis ex vtraque parte spectantibus, medio in campo congressis, vrbici quidem ex mœnibus; nostri autem pro papilionibus expectabant. Erat ibi cernere impetus, in inuicem conclamatos; ictus, sine vlla tamen mortium suspitione, cruentos. Hæc sæpe præludia, maiorum ad iterandos conflictus præcordia concitabant. Dum enim animos sub membris impotentiùs feruere viderent; dum illa

qualiacunque, imbeciles conspiciunt alacriter arma mouere lacertos; dum alterutrorum læsionibus diuersæ prospectantium partes ingemunt, ad solita, dimotis è medio pueris, seniores bella concurrunt. Ita Dominicum exercitum vix inueniri contigerat feriatum, dum hii instituuntur, illi cotidie exercentur.

XX. Erat præterea & aliud quoddam in exercitu illo hominum genus, quod nudipes quidem incederet, arma nulla portaret, nullam ipsis prorsus pecuniæ quantitatem habere liceret; sed nuditate ac indigentiâ omninò squalidum, vniuersos præcederet, radicibus herbarum, & vilibus quibusque nascentiis victitaret. Hos, cum quidam ex Northmannia oriundus, haud obscuro, vt fertur, loco natus, ex equite tamen pedes factus, sine dominio oberrare videret, depositis armis, & quibus vtebatur induuiis, eorum se Regem profiteri voluit. Inde *Rex Thafur* barbaricâ cœpit linguâ vocari. *Thafur* autem apud Gentiles dicuntur, quos nos, vt nimis litteraliter loquar, *Trudenues* vocamus: qui ex eo sic appellantur, quia trudunt, id est, leuiter transigunt, quaquauersum peragrantes annos: Erat autem isti consuetudo, vt si quando populus sub se agens, ad pontis alicuius deueniret transitum, aut aliquas angustias, loci cuiuspiam attigisset, iste eundem præoccupare festinaret ingressum; & præscrutato ad vnguem singillatim quoque suorum, si cui duorum pretium solidorum habere contingeret, hunc confestim à sua ditione secluderet, & eum emere arma iubendo, ad armati contubernium exercitus segregaret. Si quos consuetæ tenuitatis amantes, nihil prorsus pecuniæ aut reseruasse, aut affectasse conspiceret, hos suo collegio peculiares ascisceret. Putaret hos forsitan quilibet generali vtilitati prorsus incommodos; & vnde aliis poterat suppetere sumptus, absque proficuo tales consumere cibos. At verò hii in conuehendis victualibus, in stipendiis contrahendis, in obsessione etiam vrbium lapidibus intorquendis, dici non potest quàm necessarii forent: cùm in portandis oneribus, asinos ac iumenta præcederent; cùm balistas & machinas crebris iactibus exæquarent. Præterea, cùm de Paganorum corporibus frusta carnium apud *Marram*, & sicubi aliàs, cùm nimia fames vrgeret, repperirentur adempta, quod ab his & furtim, & quàm rarissimè factum constat, atrox apud Gentiles fama percrebruit, quod quidam in Francorum exercitu haberentur, qui Sarracenorum carnibus auidissimè vescerentur. Vnde idem homines vt potissimum apud illos hæc intonuisset opinio, Turci cuiusdam vecti corpus intusum, ad eorum terrorem palam omnibus, vt dicitur, ac si carnem mandibilem, igni apposito torruerunt. Quo illi agnito, & verum penitus quod fingitur autumantes, iam magis insolentiam *Tafurum*, quam nostrorum quodammodo Principum vehementiam formidabant. Turci, planè antiquorum more Gentilium, de cadaueribus tantopere cruciantur insepultis, quanto nemo Christianorum studio de animabus videtur cogitare vel dolere dampnatis. Vnde ad eorum răcores dirissimè concitandos, in obsidione Antiochena, Podiensis, facto edicto, celebrari per exercitum præcepit Episcopus, vt quicunque Turci cuiusquam caput sibi deferret abscisum, duodecim denarios referret statim in præmiū. Capita enim eorū cùm idem suscepisset Antistes, super palos ante ipsorum ora pro mœnibus ciuitatis figi ea iubebat ingentes: quod eos solebat acerbissimè torquere, & exanimare cernētes. Egit etiam ibi Pontifex non reticendum quiddam, cū procerum nostrorum consilio, vt cùm victualium inopia, vrbani nostros laborare sentiscerent, nostri è contrario proponerent, quatenus boues aratro iungerent, in conspectu vrbis ararent & sererent: vt ex hoc idem vrbici subintelligerent, quod cœptam obsidionem nulla ratione desererent, qui de futuri anni procuranda fruge tractarent. Hæc & alia mira miranda in hac ipsa expeditione sunt gesta, quæ posse ab aliquo comprehendi nullo modo putamus vniuersa: Sicut sanè nemini à seculo constat auditum, vt sine Rege, sine Principe, vlla de locis propriis egrederetur gentium; vt sub solo DEO, paruus & magnus, par addiscerent portare iugum, vt non respectaret seruus ad dominum, nec dominus nisi fraternitatem vsurparet in famulum: sicut, inquam, de præteritis super hoc exempla præbere non possumus; ita in posterum similia numquam futura putamus. Quod ex eo maxima ex parte coniicimus: quia post captam Iherusalem, tantos Christianarum gentium motus vidimus; tot non imparis dignitatis personas, tot equestres non contempnendi nominis alas, tot pedestres copias pariter commigrasse

grasse

grasse post eos qui præcessêre, & viam secuturis parauêre, cognouimus, vt penè priorum & diuitiis & numero suppares indubiè iudicemus. Quis enim colligat, eo tempore quo *Stephanus* Comes, de quo supra egimus, & ille Philippi Regis frater *Hugo* magnus, sepulcri Dominici viam iteratò cœperunt, summè mediocris & infimi generis, quanta ex solis Franciæ partibus (de cæteris enim taceo,) frequẽtia processerit? Tacito *Burgundiæ Duce*, quid de *Pictauensi Comite* loquar, qui præter militiæ grandis, quem secum proposuit ductare, globum, etiam examina contraxerat puellarum. Qui, cùm maiestatis suæ passim personaret testis ambitio, Constantinopolim venit; cum perfidissimo hominum Alexi Tyranno colloquium habuit. Cuius proditor ille nequissimus aduentum, antequam Regiâ Comes isdem digrederetur ab vrbe, Turcis per Epistolas detulit. *Ecce*, inquit, *è Franciis pinguissimæ ad vos progrediuntur oues, quæ minus prouido tamen pastore reguntur.* Quid plura? Comes Tyrannici Principis fines excesserat; Turcorum ei exercitus repentè obuius adstat; vires hominis, vtpote aduenticias incompositasque debilitans, dispergit, prædatur & superat. Ibi *Hugo* magnus, genu sagittâ percussus, sangore protracto, tandem occubuit, apud Tharsum Ciliciæ sortitus iura sepulchri. Hæc intra eam, quam *Satyriam* dicunt, facta fuisse Prouinciam tradunt.

XXI. At *Stephanus* Comes cum quibusdam Pontificibus regni nostri: inter quos *Hugo Suessonicus*, & Parisiorum *Guillelmus*, inlustris indolis generisq; viri, qui præsulatui suo in primæuo flore clarissimis moribus ministrabant; & *Engelrannus* Laudunensis, vir sicut formâ & eloquentiâ, vtinam sic religione, conspicuus: cum multa ordinum omnium dignitate, mœnia *Constantinopolitana* subintrat. Quos ad se *Imperator* euocat; magnis primores eorum donariis munerat. Consultantibus illis, an prioris exercitus, seu diuersâ proficiscerentur viâ, ille veraciter intulit: non tantum eos habere equitatum, vt sufficiant à prioribus tramitem tenere diuersum. Illi, noua sese putantes & superioribus valentiora facturos, profitentur, se per exteras regiones ituros. Pariter verò ab Imperatore expostulant, quatenus vbique generale vniuersalis Græciæ habere mercatum, ipse iubente, debeant. Spopondit ille, & sciens eos in propriam, hac suâ insolentiâ, veluti conspirasse perniciem, eorum, quem prouidebat optimè, errori lætabundus assensit. Per Paflagoniam igitur, non dicam modò quibuslibet peregrinantibus; sed ne scripturis quidem, nisi quàm rarissimè cognitam prouinciam, nescio quod monentur intrare desertum: viaticum portare eos prohibet Imperator, nisi quantum diebus quadraginta solis esset necessarium. Præterea penè quodammodo dehortatur viatici lationem, dum magnificè pollicetur totius terræ negotii prosecutionem. Euntibus ergo & iam in profundæ solitudinis vlteriora progressis, vulgus quod sine viatico, spe promissi negotii, incautè processerat, cœperat indies vehementissimâ fame vrgeri, intumescere, ac emori: exercitus quoque cadauerũ passim decumbentium fœtore vexari. Aliquotiens planè, cùm postremos egenæ multitudinis, Duces exercitus castigarent, ne equitatum tardiùs sequerentur præcedentem, ne in eos Turci videlicet inuolarent, illi famis torsionibus acti, votis & precibus exoptare vt venirent. Armeniorum iam penè fines attigerant, exesis hominibus, animalibus inediâ moribundis, subitò ingruunt Turcorum milia numerosa; sed Franci qui primas tunc exercitus videbantur actitare custodias, facilè eorum, lassabundi licet, illicò obtudêre molimina. Postridie, cùm Turci Francos à prima fronte discessisse vidissent, Langobardis, Liguribus & Italis priora, proh dolor! occupantibus loca, irruunt, persensâ anteriorum ignauiâ hostes acerrimi; hisque qui præibant & signa ferebant, fœdè terga dedentibus: totus non tam fugæ, quæ nimium tenuis fame tabentium fuerat, sed internecioni miserandæ patet exercitus, fugientes non quâ venerant regrediebantur, nec, vt gregatim saltem fugerent, glomerabantur; sed quorsum quemque ferebat animus, verterat illò gradum, sine dubio moriturus. Quæ eorum cædes & insecutio perseuerauit penè continuis octo diebus. Erat in eo quidam *Archiepiscopus Mediolanensis* exercitus, qui capellam Beati Ambrosii, planetam scilicet & albam, si qua alia nescio, secum tulerat; auro tantique pretii gemmis ornatam, vt nusquam terrarum repperire quis huic valeret æquandam. Hanc Turci abduxêre correptam, DEO, fatui illius præsulis, qui rem adeo sacrã Barbaris terris intulerat, tali dampno vlciscẽte dementiã. Tanta fuit ibidẽ promiscui sexus Christianitatis occisio, tãta pecuniarũ, vestium, auri argẽtiq; repertio,

vt de illo, quod expeditio prima intulerat, dampno, hæc vna victoria sufficiẽti Turcis potuerit esse solatio. Cùm enim ducenta & vt aliqui astruunt his amplius fermè, Christiani nominis, illic essent, vix septem milia, resederunt. Comes autem *Stephanus*, cum plerisq; potentibus, inter quos *Harpinus* Bituriensis vir magnificus, & Comes trans Ararim *Stephanus*, ibidem fuêre; pariterq; Iherosolymam deuenêre. Vbi positis, cùm *Imperatoris Babylonici* exercitus apud Ramothenam vrbẽ *Balduino*, nunc Regi, bellum obtulisset, *Harpinus* memoratus Regi intulit, quatenus prælium differret donec quidquid virium poterat habere conferret: Rex ait: *Si times*, inquit, *fuge Biturigas*: hisq; dictis, inconsultè conflixit; omnesq; suas ilico copias, in prædictã ciuitatem compulsus, amisit: ipse solus euasit. Multi tunc, in captiuitatem acti; multi, quo fine defecerint, hucusq; sumus incerti. *Harpinus* captiuus abducitur; deinceps à captiuitate solutus, in Franciam rediens Monachus efficitur. De Carnothẽsi *Stephano* nichil certi habetur, nisi quod interemptus, sine vllis tamen indiciis, creditur: intra turrim nimirum quandam cum aliis innumeris cõprehensus, apud præfatã vrbem, vtrum captiuitatis sorti fuerit an mortis addictus, certis scire auctoribus hucusq; nequiuimus; nisi quod ad fidẽ necis eius, quia nusquã cõparuit, procliuiores sumus. Turci planè cæsorũ cadauera, post victoriã, desectis solent dampnare capitibus, eaq; pro signo asportare triumphi: quibus sublatis, difficile est prorsus cuiusq; personã ex corpore trunco cognosci. Eadẽ autem ambiguitas, & de quibusdã clarissimis viris aliis, hactenus est habita. Interea *Rex* ipse, qui, vt prælibatũ est, solus euaserat; & non modò pro cõmuni, quod imminebat, exitio lugebatur à suis, sed etiam cũ cachinno interfectus clamabatur ab Ethnicis: per horrida quædã & paucis cõperta montana procedens, desperatæ tandẽ Iherosolymæ, & extrema iã pericula cũ debitis mœroribus præstolanti, post biduum, nisi fallor, se intulit. Qui collecto celerrimè quẽ potuit equitatu, & delectu optimorum peditũ pro facultate habito, clementiori iã Domino, cũ triumphanti, sed nõ diu, Gẽtilitate, bello decernere parat. Cùm ergo Regẽ mortuum sic putarent, reparatis continuò copiis apparuit; lõgè alterã quàm pridẽ auctoritate conflixit; & in fugã eos agẽs, nouum ipsorum timorẽ atrocissimæ cædis punctione reflauit.

XXII. At quoniã *Godefridum* Regẽ, huius Balduini germanum, nequaquã superiùs obisse, materiã ordinẽ præoccupante, retulimus: dignũ est vt quo fine defecerit, & vbi sepultus sit, breuiter explicemus. A quodã contiguæ Gentilitatis Principe eidẽ transmissa feruntur exenia lætalibus, vt patuit, venenis infecta, quibus vtens improuidè, cùm eũ qui miserat suspicaretur amicũ, subitã infirmitate decubuit; nec morã, exanimatus occubuit. Sunt & à quibus, hac opinione repulsã, naturaliter feratur obisse diem. Sepelitur autẽ, in testimoniũ eius, quã fide vitaq; meruerat, redemptionis æternæ, circa ipsum Dominicæ Passionis locũ: in eo, iure obtinens omnimodo monumentũ, quẽ eruerat; quemq; defenderat à cõculcatione ac irruptione Gentiliũ. Cuius mira humilitas & Monachis etiam imitanda modestia, illo prædicabili admodum, Regni sui tẽpora titulo insigniuit; vt nunquã intra Iherosolymitanã ciuitatẽ Regium coronatus diadema tulerit: eã cõsideratione videlicet, quia generalis vniuersorũ salutis auctor Dominus noster IHESVS CHRISTVS; spineũ ibidẽ sertum humanã inrisione gestauerit. Quo, vt præfati sumus, exacto, à fraterna eum tẽperantia & sagacitate futurum degenerẽ nullã ratione credẽtes, *Balduinum* ex Edessa transferunt, & sanctæ illius Christianitatis nouæ coloniæ regnare cõstituunt. Quædã nempe clarissima in eorum virorũ natura notauerant, & notata dilexerant: tranquillos vtique, & totius nescios iactãtiæ mores; inremissam, & plus quàm Regiæ cõpeteret maiestati, sine vlla penè formidine mortis audaciã; remotam quoq; ab omni habitu ipsorum, petulantiã; & supra opum suarum vires liberalitatẽ omninò munificã. Huius autẽ *Balduini* erga suos fides, erga se contemptus, ex vno coniici valet facto: quod videlicet dum in expeditione cõtra hostes ageret, pro ereptione cuiusdã peditis in tantum sese periculo ingesserit, vt grauissimum vulnus excipiens, vix discrimina paratæ necis euaserit.

XXIII. Fuit interea quiddã, quod maximè gentium innumerabilitatẽ circumpositarũ, ne contra nostri nominis insurgerent paucitatẽ, vehementer exterruit, nec minus hodieq; terrere dinoscitur: quòd scientia scilicet astrorum, quæ apud Occidẽtales quò tenuior extat & rarior; eò apud Orientales, vbi & originẽ habuit, continuo vsu ac frequẽti memoria magis feruere cognoscitur, euidens idẽ Gentiles prognosticũ se acce-

se accepisse testantur, & iamdudũ ante infortunia ipsa præsciẽrãt, quia à Christiano populo subigerẽtur: sed artis ipsius peritia ad integrum instrui nõ poterant, quo ista tẽpore complerẽtur. Ante duodecennium fermè enim quàm proceres nostri Iherosolimitanũ aggrederentur iter, *Rothbertus* Flandrensiũ senior Comes, de quo in primo huius operis egimus libro, cum multis opibus *Iherusalem*, orationis gratia, est profectus. Qui cùm eadẽ moraretur in vrbe aliquot, desiderio vidẽdi loca sancta, diebus; & ob sui munificentiã, cognoscendi plurima, etiam quæ apud Gentiles fierent, permitteretur habere licentiã: quadã die, vti ab his didici qui familiarẽ inibi Comiti præstiterant comitatũ, vniuersi penè vrbis eiusdẽ ciues ad Templum cõfluunt Salomonis; & per vniuersum diẽ maximã ibidem habitã cõcione, ad sua tãdem in vesperũ diuerticula sunt regressi. Hospitabatur tunc Comes isdem apud aliquem grauioris æui & expertioris ingenii, vitæq;, quantũ ad eos, sanctioris Sarracenum, cui *Seruus Dei* vsitatius erat vocabulũ. Qui cùm ab eo redeũte domũ sciscitaretur: *quid in illo tamdiu consedere eis collibuisset Templo; super quibus etiam adeo laciniosa disputatione tractassent?* Intulit homo: *Insolita*, inquit, *signa quædam in ipsis stellarum cursibus recursibusq; conspeximus, ex quibus certâ admodũ coniecturâ collegimus, Christianæ conditionis has in prouincias homines deuenturos; nosq; per prælia assidua & frequentes victorias deuincendos. Quod tamen vtrum valde imposterum differatur, an proximè fieri debeat, penitus nobis incertum constat. Ex ipsa tamen Astronomica nobis portentione perpatuit, quod hii ipsi quibus superno gentem nostram iudicio superare, & à natalibus oris amoliri conceditur, idem postremo vincendi à nobis, & ab ea quam vsurpabant patria, bellorum sint iure pellendi. Cui cælesti indicio, veterum sectæ nostræ oraculorum passim, ex quibusque voluminibus statim lectio recensa concinuit; idipsum apertâ locutione testificans, quod iubar æthereum contectioribus signis innuerat.* Quibus Gentilis hominis verbis, illa, quæ superius relata sunt, Cubaran matris dicta concordant: nec apud nos dubium est, quia eâdem ipsâ ratione quâ illa aduersus Christianos dehortabatur præliari filium; isti etiam frænantur qui Iherosolimitano exitio inhiant, ne bella ineant contra id, quod sibi ostensum est, fatale decretum. Etsi namque primum multiplicibus nostros præliis vrgere insistunt; at nunc contra eos tanto remissiùs agunt, quanto non eos, sed Dominum pro eis exerceri & confligere sentiunt. Si autem cuiquam fortè incredibile fiat, quod futura quis Astrologicâ arte prænoscere valeat, illud nobis euidens argumentum præbeat, quod Imperator *Eraclius*, per huiusmodi disciplinam, gentem circumcisam contra Romanum Imperium præscierit surrecturam: nec tamen non Iudæos futuros, sed Sarracenos, qui hæc agerent, per eam potuit prouidere peritiam. Intueamur & *Magos* qui cùm natum Regem, & hunc ipsum DEVM & hominem, sideris editi repentina inspectione sensissent, quibus esset regnaturus partibus etiam nouerãt.

In hoc ipso nouo DEI aduersus homines Diabolicos procinctu, hoc etiam videbitur attendendũ, quia factũ ei omnimodis videatur cõgruere *Gedeonis*. Cùm enim infinita multitudo nostrorũ, ad subeunda proposita vnanimiter pertinax putaretur, probatur ad aquas, voluptates vtiq; atq; delitias: vt qui videlicet DEVM sequi deligerent, famis sitisq; cruciatibus, mortiumq; variarum casibus non cederẽt; qui autem post corpora DEVM proiicerent, ad fluxa sese desideria, quod flexus illic poples significat, eneruiter inclinarent. Qui autem biberunt manu ad os proiiciente, ipsi sunt qui, *Diogenis* instar, vacante omni deliciarum curâ, inter DEO seruiendum, quoquo pacto satisfecêre naturæ. Trecenti fuêre, qui sub *Gedeone* probabãtur; quia sicut exteriùs, ita interiùs baiulare crucem, quæ Tau littera significante, Trecentos innuitur, qui hac perseuerãtiâ honorantur. Quare enim à Dominica sese multi nostrorũ, turpiter excepêre militia? nisi quia sedulò graui carpebantur inediâ; &, quia *sine Cerere & Libero friget Venus* nulla eisdẽ, corpusculis flaccescẽtibus, libidinis inerat perpetrãdæ facultas, quæ etiã si suppeteret, nõ aliqua pateret oportunitas. Hii ergo qui probati inuenti sunt, *tubas habent* in manibus: quia diuinũ sermonẽ, cuius solatio inter tot discrimina recreãtur, proferunt in operibus. *Lagenas tenent*, dum in continuo procinctu positi, ab omni carnalitatis fœditate se cõtinẽt. Intra lagenas *lampades habẽt*, quia in vasis corporũ fictilibus piæ intentionis, omni luce clariores thesauri renitẽt. *In tres eos Gedeon partes diuidit*: dum quosdã ex eis CHRISTVS ad coronam proprii cruoris effusione contrahit; alios ad custodiam sanctæ Ciuitatis, ac si ad cultum Terræ promissionis

Margin: XXIV. (beside "tẽpore complerẽtur. Ante duodecennium…"); XXV. (beside "In hoc ipso nouo DEI…"); *Iudic. 7.* (beside "ei omnimodis videatur…")

inducit, per quos hodieq; paucissimos totius Imperio Orientis obsistit; cæteros in patriam ad testimonium tantæ victoriæ, & pii huius exilii imitationem redire permisit. *Lagenis* ergo *fractis, lampades emicant*; quia occisis corporibus, spiritus diuino amore feruentes, recta ad Dominum intentione commigrant. Hostes inde territi subiguntur; quia eos non immeritò formidant, qui, spe æternitatis audaces, mortem vitâ ipsâ carius amplectuntur. Heb.13,11. *Quorum enim animalium*, vt ait Apostolus, *sanguis infertur in sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra.* Vnde Dominus extra portam passus est. Exierunt itaque hii ad eum extra castra; extra videlicet carnis desideria, dum improperium eius portant crucis, mortificationem, in viciis scilicet ac concupiscentiis, seruant.

XXVI. Sed quantum cum bonæ voluntatis affectu valuerit tanti huius laboris assumptio, hoc vno subiecto exemplo colligi potest: quod idcirco proponendum duximus, vt liquidò perpendamus, quantum purè peccata confessis, & sincerè pœnitentibus profuerit istius peregrinationis deuota susceptio, si tantopere pœnitentiæ ac confessionis penè prorsus exortibus, valuisse probatur, terroremq; incussisse Diabolo.

XXVII. Vir *Equestris ordinis quidam* maritimarum partium cuiusdam, fratrem proprium hostilitate perdiderat: Cuius interfectionem adeo homo idem ægrè tulerat, vt inconsolabili mœrore tabesceret: maioris enim potentiæ, qui eum peremerat videbatur, vt mœrenti, vlciscendi defunctũ spes nulla suppeteret. Intolerabili ergo dolore defecto, & luctuosa omnibus vbiq; momentis prosequenti mente germanũ: cùm nouior indies inreparabilis dampni refricaretur acerbitas; & sine respectu cuiuspiam solatii, ineuitabilis memoriæ lacerum miseri hominis iecur pœna torqueret; dum angores assiduos, ad extremum repetendæ vltionis centuplicat difficultas: *Diabolus*, diutinâ experientiâ callens, & spirituali alacritate omni mortali naturâ facilior, qui in cunctis tempora aucupatur & causas, huius nimirum arrisit oportunitati tristitiæ. Die itaque quadam, cùm vecordiæ interioris squalidus tabo, & exhausto suspirio profundissimi langoris anhelus, potandum equum, ipsi insidens, duceret ad aquas, è regione altrinsecus in altera fluminis crepidine positum Dæmonem conspicatur. Apparuit autem ei in specie viri cuiusdam, quem contractis cruribus existentem sæpenumero videre consueuerat. Videbatur etiam & ipse eques, accipitrem manu gestans; lutei, vt præferebat, coloris tunicam habens. Quem cùm ille eminus attendisset, & recordatus cogniti, quem fore putabat, hominis consuetæ debilitatis & formæ, præ vehementia inopinæ nouitatis hæsisset, nequam Spiritus, procacitatis antiquæ non immemor, primus effert: *Non sum*, inquit, *quem æstimas: scias autem me esse Diabolum, ad diuturnæ tuæ torsionis præbenda remedia missum. Magister namq; meus, qui omnibus in mœrore positis, si sibi assentiant, compassibiliter suffragari dignatur, ad te me dirigit; nec si ei prout tibi dixero acquiescere velis, solatium morabitur. Cùm enim sit liberalis, nec desit opulentia infinita dandorum, affectantibus opes, supra quàm valeat æstimari largus est munerum subsidio; egentibus, vltra quàm sperari id posset, non differt adminiculum. Tu verò, qui vetus infortunium animi ægritudine semper recentiori deploras, si quid est vnde queraris, exprome; sciens indubiè te multo maiora sumpturum, quàm præsumas exposcere. Si fratrem intuleris interfectum, vltionis sententiam accelerari cognosces; si qualibet quæsieris incrementa, mirabere factum. Ergo vel* [illegible] *iubeas; suberit pro velle facultas.* Attendebat ille insolitum valde pecus; mirabatur Diabolum cum maximo stupore loquentem: sed quantum pollicitationis lenocinio trahebatur, tantùm pollicitatoris nequitiâ terrebatur. Vicit tandem ambitio promissorum, & se fatetur oblata gratanter accipere: *Attamen*, inquit Diabolus, *si te huius meæ sponsionis fructus oblectat; & te Principis mei, qui ad te me misit, gratuita beneuolentia vtcumq; pellexit: cum ipsis effectibus, tam de vltione germani, quàm de successibus fortunarum, quæ pronunciaui, vera probaueris, hoc meus ipse magister à te exigit: quatenus hominium sibi facias; & translatâ fide Christianitatis, in ipsum indiuisibiliter te ei cohæsurum spondeas; ab his etiam quæ vetuerit perseueranter abstineas. Sunt autem specialia, à quibus cùm ad ipsum concesseris, cohiberi vsquequaq; te velit: ne vnquam videlicet vllam ingrediaris Ecclesiam; ne quem etiam baptizatum sacro de fonte suscipias:* & tertium quiddã pariter vetuit, quod exciderat ab eius qui mihi narrauit memoria. Cui homo hæc ait: *Facili à me obseruantia poterunt sine aliqua procrastinatione teneri: de hominio verò faciendo, aliquas peto inducias dari.* Abhorrebat sanè multum homo idem, liberæ adhuc rationis intuitu, quod execrabilis adeò à se fidei traductio peteretur; sed tolerabi-

tolerabilius iudicabat Christianis officiis abstinere, quàm ipsi⁹ credulitatis fundamēto carere. Deniq; nec morâ, in tātū fraternæ, suggerēte maligno, suppeditatur ei opportunitas vltionis, vt crebrescentibus omnino supperarentur viri vota fortunis. In huncq; modum succedente remedio, ab illius animo oblitterabatur sensim mœroris atrocitas; cùm tamen interim nullo modo res præsumeret, sibi à Diabolo attētare prohibitas. Cùm interea antiquus humanæ naturæ hostis sedulò eidem homini apparere; nec modò, vt assolet, solitudinem eius, aut secreta aucupari loca: sed in media etiam vulgi adstantis frequētia, improuidum subitò conuenire; beneficia iam experta proponere; potiora in posterum polliceri, de fidei translatione sedulò satis hortari. Ille autem largitati omnimodo fieri gratulabundus expertæ, obsequia tanti Principis liberalitati sempiterna promittere, super eius verò, quod frequens exigebatur, hominii pensione, iugiter inducias obsecrare. Igitur cum homo iisdem crebetrimis, & inter medias inuisibiliter turmas apparitionibus vrgeretur, DEI nutu, per Latinum orbem Iherosolimitani itineris fama porrigitur; & quisque, qui aliquo sese crimine persenserat implicitum, illuc, nouas DEO pœnitentias aperiente, dirigitur. Inter quos iste proficisci delegit, sed nefarium, quod cum Diabolo magna iam ex parte pepigerat, fœdus nullâ confessione retexit. Profectò itaque & æmulationem DEI habenti, licet non secundùm scientiam, dum operum initio bonorum confessio non est præmissa malorum: tanta gratiæ DEI, inter eundum, hominem comitatur vbertas. In tantum DEO placuit labor, quamlibet minus plenâ pietate præsumptus, vt in ipso expeditionis itinere, nullis eum funestus exactor compellare auderet angariis: quin potius, ac si nihil cum eodem pactionis habitæ meminisset, nullis vel in visione ei appareret modis. Captâ postremò Iherusalem, cùm in ipsa cum aliis ad tempus diuersaretur vrbe, & nocte aliquâ cum quibusdam putaretur dormire militibus, sollicitus super suis suorumque, qui sub dio, pro regionis consuetudine, commanebant equis, respexit ad illos; & speciem stantis considerans hominis inter eos, furem suspicatus exsurgit; & quis esset vocibus turbatis inquirit. Cui mox ille, habitudine quàm consuesset illatâ, quasi reuerens ac pudibundus ait: *Nonne me nosti?* At ille, veluti vetus sibi innouaretur opprobrium, multò seueriùs infert: *Noui*, inquit. Quibus vtrobique prolatis, nec ille post interrogationem aliquid percunctationis attexuit; nec iste quippiam responsis adiecit. Quæ apparitio, quantum ad hominem quamuis ociosa fuerit; DEO tamen dispensante, quiddam nobis non ociosè innuit: Diabolum videlicet non obliuiosè præterisse hominem; sed ex ipsa sui ostensione & effectu, enunciasse quid voluerit, & silentio prodidisse, quia nequiuerit. Quid plura? Rediit, sed nec inter redeundum Diabolus se illi conspicabilem vsquam importunúmve præbuit. At eo domi constituto, nefarii confestim consilii miserabili illi personæ resuscitatur assessor, vt vix pauca tempora ab huiusmodi commonitorio feriata forent: *Possunt homines ab his quos verentur interstitiis aliquibus, disparari; eosq. ab inquietudinibus, conclauia sua parietesq. distinguunt: spiritualem verò nequitiam, nec præsentiæ populorum, nec munimenta claustrorum à suis excursibus arcent.* Viro igitur illi adeo indiuiduum perpetienti atque lætaliter fastidienti latronem, die quâdam obuium habere contigit quendam CHRISTI sacerdotem, scientiâ, benignitate, ac piâ hilaritate præcipuum, nomine *Cononem.* Cui cùm secundùm temporis, quæ tunc erat angustiam, suo enim quisque sollicitabatur itinere, eam quam patiebatur exprompsisset miseriam, datâ pro loco consolatione vir bonus ille quam potuit, & acceptâ sponsione de reditu, dimisit. At tamen cruentissima fera non siluit; sed creberrimæ interim lenocinio suasionis irritare non desiit. Nec morâ, homo, molestiarum & penè quotidianæ interpellationis impatiens, ad medicum rediit, confessione ad purum factâ, pœnitentiam omni affectu suscipit; & susceptâ, executorem proprium deinceps nunquam vidit. Ecce pia ista peregrinatio pensemus quantùm valuerit puris, quæ tantùm attulerit tutelæ ac securitatis impuris. Constat quoque consideratione di- XXVIII.
gnissimum, non sine re ab huius gratia profectionis Reges abiectos: ne personæ videlicet spectabilis sublimitas, effectus sibi videretur arrogare supernos. Igitur cœlesti Domino referenda laus est, ac hominis tacenda penitus. Non tot militias, Ducum coëgit quilibet, aut meruit triumphos. Pænos *Regulus*

obrudit rebelles, laus in eum studii refertur. *Alexander* agens Eoa regna stragibus immodicis fatigans; Magni præualuit parare nomen. Hic, Comes *Stephanus*, cui indita fuerat sacri exercitus summa curandi, quasi quæ soli competebant DEO temerarius vsurpasset, ac si ignauiæ condempnatus abiicitur; & Hugo Magnus, veluti homo Regii nominis, sequestratur. Pulsis ergo magni nominis vmbris, & cui innitebatur potentiâ extrusâ, vni iam incumbens DEI subsidio, pusillus grex ille remãsit: Et vt ad rem ventum est, secundùm Scripturæ dictum, non ex genere, sed eligẽte DEO, *Insuspicabilis portauit diadema.* (Eccl.11,5.) Honorem itaque sui nominis DEVS, qui facit mirabilia, nolens deferre alteri, ipse solus dux eius fuit, ipse rexit, ipse correxit, ipse ad efficientiam cœpta direxit, ipse hucusque regna porrexit. Agnos igitur, ex lupis quos fecerat, in suo non eorum brachio congregauit; sinus sui tuitione leuauit; piæ spei gaudio fretos, ad quæ desiderauerant videnda portauit.

XXIX. Præsentis historiæ corpori, auctore mundi propitio, posituri calces, *Fulcherium* quendam, Carnotensem Presbyterum, qui Balduini apud Edessam Ducis dudum Capellanus extiterat, quædam quæ nos latuerant alia; diuersè etiam à nobis aliqua, sed pauca, hæcq; fallaciter & scabro vt cæteri, sermone, fudisse comperimus. Cuius, & si non omnia, nonnulla tamen detegenda, & huic scedulæ compaginanda censuimus. Cùm enim vir isdem ampullas & sesquipedalia verba proiiciat, & luridos inanium schematum colores exporrigat, nuda mihi rerum gestarum exinde libuit membra corripere; meiq; qualiscumque eloquii sacco, potius quàm prætexta contexere. Dicitur in sui, nisi fallor, opusculi referre principio: quosdam qui Iherosolymitanum adorsi videbantur iter, illud quod Apulos Epirotasq; dirimit, locatis puppibus, æquor ingressos; &, vtrum inexplorato sese commiserint mari, seu carinas nimiâ sui numerositate depresserint, nescio, constat tamen sexcentos penè illic nauim fregisse viros. Qui intercipiẽtibus omnes sali turbidi procellis enecti; nec morâ, impatientis æstu pelagi ad continentem eiecti, eo ipso, quo in birris palliis, ac tunicis vti consueuerãt vniuersi, in superficie scapularum sunt insignes Crucis signo reperti. Quod sacrum stigma diuinitus cuti eorum potuisse imprimi, ob ipsorum fidei euidentiam faciendam, nemo licet fidelis ambigat: tamen ei qui hoc scripsit, si aduiuit, sollicitè pensandum est, an res ita se habeat. Viæ enim huius, cùm Christianarum vbique gentium percrebuisset initium, & id non sine diuina fieri voluntate per Romanum clamaretur Imperium, quilibet extremæ vulgaritatis homines, & etiam muliebris indignitas, hoc sibi tot modis, tot partibus vsurpauêre miraculum. Ille paulisper intextas, ex suffusione sanguinis rigas, Cruces astruens, ostentabat in oculo: iste pupillarem, quâ fœdè cæcutiebat, maculam, eundi sibi commonitorium perhibens, pro cœlesti exhibebat oraculo. Alius, aut nouorum pomorum succis, seu quolibet genere fuci, cuilibet particulæ corporis moliebatur speciem crucis: vt sicut oculorum subsellia pingi solent stibio, ita diuini in se spectaculi, vel vireret vel ruberet, fraude factâ & commentis ostẽsio. Meminerit lector Abbatis illius, quem supra retuli ferro sibi scalpsisse frontem; & quem postmodum dixerim factum Cæsareæ Palestinæ Pontificem. Testor DEVM, me, *Belluaci* per id temporis constitutum, vidisse ad se versum obliquatas aliquantulum die mediâ nubes, vt vix quippiam maius quàm aut gruis, aut speciem viderentur prætulisse Ciconiæ: cùm ecce, Crucem cœlitus sibi missam vrbanæ passim voces conclamauêre frequentiæ. Ridiculum est quod dicam; sed non ridiculis authoribus rem probatam. Muliercula quædam in hoc ipsum promoueri cœperat iter: quam nouis nescio quibus rudimentis imbutus, præter inertis iura naturæ, versabundus prosequebatur anser: Et ecce, fama volans Pegaseis motibus acta, & castra repleuit & vrbes, à DEO ad Iherusalem redimendam etiam anseres destinatos: Nec tantùm deferebatur mulieri miseræ, vt ipsa anserem ductitaret, sed ea duci ferebatur ab ansere. Quod ita *Cameraci* probatum est, vt stante hinc & inde Populo, per mediam Ecclesiam mulier ad altare procederet; & anser è vestigio mulieris à tergo, nullo sollicitante, succederet. Qui quidem intra Lotharingiam mox, vt comperimus, obita sibi morte decessit: qui sanè rectius Iherusalem isset, si pridie quàm proficisceretur, suæ seipsum Dominæ festa conuiuia præbuisset. Quod totum ob hoc à nobis historiæ veraci attexitur, vt se nouerint quique commonitos, *quatenus nequaquam, fide vulgi fabulis attributâ, Christiana grauitas leuigetur.*

XXX. Denique rursus idem perhibet auctor, *Pyrro*,

Antiochiæ

Antiochiæ proditori DEVM apparuisse;& vt Francis proderet vrbem in visione iussisse. Facile hoc ei fuit, qui Cain, & Agar se audibilem; & conspicabilem asinæ Angelum præbuit. Verùm omnes qui sanctâ Ciuitate receptâ rediêre, & qui super gestis ad nos rebus Epistolas dixêre, præcipuè *Ansellus de Ribodimonte*, nil tale direxêre: immò nec Pyrri, vir idem mentionem habuit; sed à tribus eam Ciuibus traditam minimè tacuit. In qua etiam refertur, quod antequam tres illi proceres de vrbis deditione seriò tractauissent, fucatã nostris obtulerunt pacem, spondentes sese reddituros proximè Ciuitatem. Quæ mutuò data securitas, in tantum valuit, vt intra vrbis mœnia aliquotiens de Francis exciperent; suique cum nostris conuenticula crebra miscerent. Dum ergo exercitus minus inter ista sibi, nimietate securitatis, inuigilat, protensis Turci insidiis quosdam ex Francis interimunt; nec ipsi tamen indempnes existunt. Ibi quendam nostri egregiæ indolis iuuenem, qui apud Regem Francorũ Comes stabuli fuerat, nomine *Walonem* amittunt. *Lanceæ Dominicæ* inuentionem cassare dicitur; & quia falsitati obnoxius erat, hominem dampnatum præsumpti ignis adustione testatur. Cui non modò super hac re modernorum testimonia refragantur; sed etiam vetustissimi quiq; fide plenissimâ stipulantur: quod, cùm olim loca Sancta expeterent, antequam Turci Orientis ac Syriæ regna peruaderent, eandem in eadem vrbe Lanceam adorare deosculariq; solerent. Numquid nam *Fulcherii* presbyteri qui, nostris apud Antiochiam fame periclitantibus, feriatus epulabatur Edessæ, tot prudentium, qui interfuêre dũ repperiretur, ingeniis præualebit argutia? cùm etiam *Balduinus*, qui post regem Balduinum Edessæ præfatæ præfuit, in sua ad Archiepiscopum Manassem profiteatur epistola, cùm eã beato reuelante Andrea repertã; tum à nostris audaciam, contra Turcos ingruentes præliandi, fiduciâ ipsius, admissam. Sicne spectabilis *Podiensis* ille Episcopus desipuisse putabitur, vt incerti nominis Lanceam, sub tantâ reuerentiâ ferret, dum aduersus Curbaran congressurus egreditur? Ibi certè constat quiddã memorabile factum: quod scilicet dum *Curbaran* idem herbæ ignẽ iussisset subiici; præsulque idem, Francorum ad bella properantium conspiceret ora ac oculos profluentes fumi densitate suffundi, hinc sacram præferens Lanceam, inde piâ dexterâ contra emergentes nebulas Crucis pingẽs effigiem, vbi IHESV Omnipotentis flebiliter euocauit auxilium, dicto celerius in eos, qui emiserant, eius pietas tetri vaporis retorsit globum. Porrò, si de inuentoris interitu agitur, qui aliquot post ignis experiẽtiam traditur vixisse diebus: fateor, dicã quomodo iste obierit, de quo incertum est an læsus fuerit, si dicat mihi cur is, qui apud beatum *Gregorium* linguas omnes acceperat, propria dentibus membra disciderit. Præterea dum in obsidione Antiochena morantur, adstruit, nisi fallor noctu rutilum, in modum ignis, super exercitũ XXXII. emicuisse iubar; & speciem, haud ambiguá formâ, pariter exhibuisse Crucis. Quod quiq; illic sapientum incendiũ ad bella retulêre futura: vbi tamen esset, quod Crux videretur innuere, certa salus, & successura victoria. Hoc non refellimus; id planè vberrimis testimoniis approbatur. Hoc, inquã, rimarũ plenus poterit tacuisse Parmeno. Nec dissimile quid, inter ipsa viæ huius initia constitit accidisse: quod quidẽ superiùs cùm de motibus eclipticis, & siderum, qui visus est, lapsibus loquerer me contigit præterisse. Quadam enim æstiui diei vespertinâ inruente horâ, tanta ab Aquilonis plaga conflagratio apparuit, vt plurimi è domibus propriis sese proriperẽt, quærentes quinam hostes prouincias suas adeò graui ambustione vastarent. Quæ omnia futurorum extitisse portenta bellorum, indubiè retinemus. At iam his omissis, quæ carptim delibanda censuimus, relationis seriem prosequamur. Hierosolimorum igitur Ciuitas obsessa, exprimi non potest quantâ sit ciuium suorum animositate defensa. Videres contra balearia instrumenta, quibus compererant saxa torqueri, trabibus obtegere muros; atq; psiatiis, Græcos, quos ita vocitãt, ignes iniicere machinis, præsertim qui materiei inopiam difficultatem maximam nouerant obsidionis: sed quia Francia præminebat ingeniis, furores ignium respersio curat aceti; & præacutâ falce reciditur, si quid videretur pependisse pro muris. Vncos ferreos longis hastilibus addunt, quibus nostræ partis è machinis propugnantes loricatos corripiunt; quæ nostri mucronibus exertis, pro hastilibus fustes reddunt. Sed in eo vel maximè Sarracenorum vehemens probabatur instantia: quia si quem suorum contigisset ictu à nostris obrui, percussi clipeum dicto citiùs constabat ab

alio rapi;& in eodem, vnde ille ruerat, loco constitui, vt nostris daretur, ad sui examinationem intelligi neminem eorum iactibus lædi.

XXXIV. Fæliciter igitur vrbe captâ, *Boemundus* qui Antiochiæ, fame, cruoribus, ac frigore Francorum, obtinuerat principari, apud eam, cæteris proficiscentibus, maluit remorari, quàm pro IHESV Domini Sepulchri liberatione vexari: Et dum contendit ineptè pro vnius ædis turriculæq; custodia, præteriti sui vniuersi laboris fructum visus est amisisse & gaudia. Quid enim sibi profuit currere, vbi consequi noluit cōprehendere? Attamen, quia hactenus exercitui Dominico plurimū emolumenti armis contulit atq; consilio, non est absurdū paucis intexere, qualiter illum contigerit illò ire. Ad *Balduinū* itaq; Edessenum legatione directâ, sollicitat, vt secū pariter ad inuisendū Saluatoris Sepulchrum veniat. Ipse etenim, non auaritiæ obtentu, sed propriæ ciuitatis tuitione retentus, vrbi similiter nequaquā obsidendæ concurrerat. Christianorū planè ipsa erat Ciuitas, & circūpositæ Gentilitatis vires crebrò patiebatur infestas. Cumq; vir isdem se spopondisset iturū, conflatis vtriq; equitum peditumq; copiis ingentibus: præsertim cùm eis incumberet non modò quorumq;, sed cōtiguæ omnino vniuersitatis metus: Iherosolimitanū sunt iter adorsi. Cumq; singulorū insimul contubernia conuenissent, & viginti hominū milia fermè complessent, inter eundū eos crudelis victualiū coangustare cœpit egestas: vt nec escarū cōdimēta pani, neq; suppeteret panis ad escas. Prouinciarū nempe, diuturnâ diuersarum obsidionū morâ, & prolixis lōgè lateq; expeditionibus, opes exhaustæ, nō sufficiebāt vllatenus tantę animaliū virorumq; frequentiæ supeditare stipendia. Artata igitur miserabilibus inediis multitudo, asininarū carnium, equinarumq;, quæ aliâs didicerat, edulia repetiuit; nec ab eorum vsu, habitâ etiā in talibus parcitate, calamitas ista desiuit, donec *Tiberiadē* ciuitatē, quinq; hominū milium, sub Domino, pastione celebrē, desideriis affecta subiuit. Ibi aliquantulū eâ quā patiebatur tabe cibo vberiori sopitâ, tandem Iherosolimā peruenitur, sed ea adeo fœtida, recēs cæsorum cadauerum numerositate, repperitur, vt nusquā aura nisi corruptissima narium orisve spiraculo hauriretur. Qui à Rege *Godefrido* gratulāter excepti, Dominico quod imminebat interfuēre *Natali*. Quod, vt rationis cēsura respōderat, *Bethleem* actū, nō modò ex sua mutua qui cōuenerant visione, sed magis ex sua victoria suo insperabiliter sæculo præstita, Francis supra quā credi potest res tripudiosa fuit. Inde digressis, cùm sua quisq; repetisset, à Turcorū manu immodica, cùm vrbē quandā adiret *Boemundus* inuaditur; in remotissimas Persidis regiones captiuus abducitur. Quod vbi *Tancredi* illustris attigit notionē, quāprimū occupare Antiochiā properat; Laodicię Pergama munit: vtræq; enim Boemundo munia pensitabāt. *Laodiciā* pridē *Rothbertus* Northmannię Comes habuerat, sed cùm prodigi hominis exactiones vrbici tolerare nō possent, pulsis summæ custodibus arcis; eius abegêre dominiū; odioq; ipsius Rothomagēsis abiurauêre monetæ vsum. At *Boemundus* cùm annis aliquot in carcere resedisset, tādem, cùm pacto, tū pecuniariâ redemptione resoluitur. Nec multo post tēpore exacto, Antiochiā *Tancredo* cōmissâ, nauigio in Appulia transuectus venit in Franciā; & *Constātiā* Regis Philippi filiâ multo auro à patre impetratâ, fecit Carnotū eius nuptias in magna gloria. Deinde in Appuliā regressus, magnā Regni Constantinopolitani Imperatoris partē sibi subegit; & susceptis ex filia Regis duobus filiis, veneno vitā finiuit.

XXXV. At *Godefridus*, cuius in equestri gloria quantitatis extiterit, pro clausula laudis, quia superius plura relata sunt, ex præfati *Balduini* verbis accipi poterit. Est autē idē Comitis *Hugonis ex Reiteste* filius: qui dū Edesseno Ducatui à postmodū Rege Balduino præficitur, iā dudum Turcorum manus proh dolor, incidit; & multo tēpore clausus, DEO se protegente, viuens ab eorum manibus euasit. Extat verò eius huiusmodi de eo, verbis vtiq; meis vestita sententia, *festum sancti Dionysii agebatur; Rexq; idem à quadā sua, vocabulo* Morocoria, *ciuitate regrediebatur: & ecce centū viginti Turci eidem insidiabātur, cùm viginti eum tantūmodo equites comitarētur. Quos vbi,* inquit, *attendimus, remotâ formidine, arma corripimus; ipsi verò, quia repentè ingruerant, fugituros nos pro nostra paucitate putabant. At nos, sumpto de expertis DEI adminiculis ingibus ausu, superq; ipsum spiritu innitentes, Barbaros aggredimur; tantâ in eos cæde bacchamur, vt ex illis octoginta cæsis, nonaginta pariter equos caperemus.* Et post aliqua, vir isdem, cum irrisoriè meminisset eorum qui ab Antiochia fugerant, & qui Constantinopolim legatione functi reditum distulerant, ad animandos qui in Francia resederant

resederant Francos; de sua fortuna sic sequitur: *Multũ*, ait, *nos opulenter nos habemus, & ,vt aliorum superſedeã gazis, decem quibus solus principor castra, & abbatia vna, marchas michi pendunt annuatim mille quingentas. Et si DEVS arrideat vrbem mihi cœpisse Calepiam, centum mox meo habiturus sum sub iure castella. Retrogradis*, inquit, *nolite credere, qui nos inediâ fatiscere celebrant: scriptis potius meis credite.* Rex igitur *Godefridus*, XXXVI.
vbi post vitam nobilem beatior futurus excessit, *Iherosolimitani* nequaquam temperantiȩ eius ac serenitatis obliti, & degenerare verentes, ipsius germanum, ducem Edessenum, missis interpretibus, ad Regis iura compellant. Qui quidẽ in ducatu, eo splendore se habuit, vt clypeum aureum quouis iter agens, præ se ferri faceret, qui Aquilam expressam in se haberet. Erat autẽ scematis Argolici. Morem enim Gẽtilibus gerens, hucusq; togatus incesserat, barbam remiserat, sese adorantibus flectebatur, solo tapetibus stratis vescebatur; at si quod municipium vel vrbẽ suæ ditionis intraret, ante eius gradientis vehiculum, duorum ore equitũ, geminâ tubâ perstreperet. Legationi ergo obtemperans, Iherosolimã proficisci aggreditur. Sed vbi contigua Gentilitas, profecturi aucupata propositum, contemplatur euntem, conscensis, aurâ sibi incassum obsecundante, liburnis, cùm Dux per eiusdem æquoris, satis mediocri comitatu, properaret arenas, feruẽtibus remis, rostrisq; cauãtibus vndas, obuiã se præbere concertans, litori classem appellere maturabat. At Dux, omnium quæ fieri dextris quirent mortalibus expers, mœroribus intimis pulsat Altissimũ; & proponit ei, quòd subiturus obediẽter erat, pro fide eius tuenda, Regni negotiũ. Et ecce, quȩ mobilitate ferebantur aligerâ, naues, limaceâ morositate resistunt; & quò ampliorem tonsis salum verrentibus quisq; nititur ad processum, tantò spei suȩ mutatione ridiculâ, studiosiùs proræ rotabãtur ad puppes. Ita improborũ fuso molimine, Dux meritâ libertate potitus, de recipienda purpura euidens cælitus sumpsit auspicium. Illud me præterierat quòd Pisanus antistes *Daibertus*, cum aliqua suæ plebis frequentia, Episcopo quodam *Apulo* Comite Iherosolimam iam cũ Boemundo, & hoc ipso Duce præcesserat. Primos suos post Regna recepta procinctus, & XXXVI.
intra sinus exercuisse perhibetur Arabicos. Vbi dũ ad *Sinai* montis vsq; deuexa procederet, repperit incultum, & Æthiopicis simile hominũ genus: quibus, pro agresti visu ac deformitate insolita, vitæ indulsit munus. Ibi in Ecclesia, quæ Sancti dicebatur *Aaron* orauit, vbi sua DEVS cum patribus oracula celebrauit, & exercitus de cõtradictionis fonte potauit: vbi quia Moyses in labiis distinxerat, nec DEVM coram filiis Israël sanctificauerat, à terra eum DEVS Promissionis absentat. Et istic presbyteri illius mei titubauit opinio: non enim *Synai*, sed mons *Or* dinoscitur esse, *Petra* quondã Arabum conterminus vrbi, vbi & Aaron hominẽ exuit, & aqua de intimo percussȩ rupis emergit. In illa Sancta Iherosolimorum ciuitate vetus quoddam XXXVII.
miraculum inoleuerat; quòd vetus idcirco dixerim, quia ex quo idem fieri cœperit, orbis ferè Latinus ignorat. At nos coniiciendo perpendimus, quia postquã calcari ante hæc nostra tempora cœpit à gentibus, id pro suorum qui ibi degebant, per idve temporis cõueniebant, annuerit Dominus: quòd videlicet in ipso *Paschali Sabbato*, Sepulchri lampas Dominici videatur quotannis accensa diuinitus. Erat autẽ eadem moris in vrbe, vt circumitis Pagani vniuersorũ ædibus, singularũ focos vsq; ad fauillas extinguerẽt: & tãta id fiebat ab Ethnicis indagine, quantũ idipsum putabatur fieri fideliũ fraude, nõ fide. Cũ ergo hoc modo Vulcanus eliminaretur ab oppido: eâ horâ, quâ nostræ religionis obsequiũ, plebem Catholicã solempni resurrectionis atq; baptismatũ interesse mãdat officio; vidisses per vniuersam Gentiles exertis mucronibus oberrare basilicã, mortemq; nostrorũ quibusq; minari: cerneres fidei nostrȩ è regione cultores indigenas, graui penes DEVM mœrore torqueri; eos verò nil minus, quos de abditis mũdi finibus orationis vota illò cõtraxerãt vel causâ miraculi, luminis omnes munus vnimodâ intẽtione precari. Nec tũc erat importuna dilatio, quin desideriis æstuata petitio, alacri leniretur effectu. Audiui à personis quȩ illuc iẽre, senilibus, quod Papyrus vel lichinus, (nã vtro vtãtur vtriusq; nõ noui) Gẽtilis semel cuiusdã sit thecnâ sublatus, ferrũq; remansit inane; sed, cœlitus labẽte miraculo, ex ferro lumẽ emersit. Dũq; fraude virtutes cupit eneruare supernas, didicit, *cõtra suã ipsarũ naturã, Deo suo militare Naturas*. Anno ergo ex quo Rex præfatus XXXIIX.
susceperat sceptra sequẽti, eius fuisse traditur difficultas tãta miraculi, vt vix imminẽte nocte orãtiũ fletiũq; potuissent vota cõpleri. Sermo prȩfati præsulis factus ad

Populum, de confessione sollicitat peccatorum: Rex & Præsul resarciendis pacib⁹ instant; si qua fidei honestatiq; non congruunt, corrigi promittuntur. Interea vrgente negocio, tam enormium criminum ibi [illegible] die est facta cõfessio, vt nisi pœnitudo succederet, dignè fieri videretur luminis Sancti, ablatâ dilatione, sublatio: cuius tamen etiam tunc, post correptionem, non remoratur accensio. At altero posthac anno vbi ad eam ventum est horam quâ sepulchrum gloriosum flamma cœlestis efficeret, vniuersorum penitus vota suspiciunt. Græcis igitur ac Syris, Armeniis pariter ac Latinis, quibusq; per suarum linguarum idiomatibus, DEVM ac eius cõuocantibus Sanctos; Rege, proceribus, & populo, pœnitentiâ cordiumq; rugitibus prosequentibus cleros, misero omnes exulcerabantur affectu, quod eâ vrbe iam à Christianis obtentâ, inibi contingebant, quæ numquam euenisse sub Paganis audierant. Interim *Fulcherius* Carnotensis, assumpto sibi Patriarchæ Daiberti capellano, in montem proficiscitur Oliueti; ibi enim suboriri DEI lucerna solebat, si quãdo Iherosolimis nõ aderat. Sed reuersis, & nil gratum ad præstolantis Ecclesiæ referentibus aures, orationes à diuersis geminantur ad populum, non tamen quę ægros foueant, sed incentiuæ lugentium. Ea dies, re infectâ, vniuersos in sua tecta remisit; nox gemina inruit, acrisq; mœstitia generaliter omnium pectora torsit. In crastino deliberant, vt ad Templũ vsq; Domini, debito cum mœrore procedant. Ierãt, gaudii prorsus Paschalis immemores, dum nullus habitu differt à die Parasceues: cùm ecce ab æditiuis Ecclesiæ post euntium terga cõcinitur, quia sacri monumenti lampas accẽditur. Quid immorer? Tanta eo die gratia, aucto suæ vbertatis ex dilatione successu, emicuit, vt illa DEI claritas non quidem simul, sed vicissim, intra sepulchri Ecclesiam, lampades fermè quinquaginta tetigerit. Hæc non modò inter sacra cõtigêre mysteria; verùm cùm peractis officiis Rex pranderet in aula: Cogitur frequẽtibus nunciis ad noua videnda lumina reiectâ consurgere mensâ. Dici non potest quibus conualuerit mœror ille solatiis, cùm eo die, quod numquam præsumpserat, intra eandẽ vrbem, in Templo Domini, coronari Rex ipse cõsenserit, ob huius fauorem muneris.

XXXIX. Igitur *Franci*, qui sacram suis redimerant cruoribus vrbẽ, cùm ad dulce solũ visuri parentes, filios ac vxores redire gestirent, quà venerant per mediterranea scilicet, fisi forsitan numero ac audaciâ, repedare deliberant. Cumq; per *Nicea* quã pridem cœperant fines prætergredi liberè cogitãt, Turci, quos vrbe redditâ inibi prędiximus, obiiciendos aliquando Francis, ab Imperatore repositos, obuios eis acri manu se exhibent; & vt presbyter ille meus, nisi falsò, fatetur, immani centum milia digladiatione trucidant. Sed in tanti expressione numeri vereor virũ falli: quia eum aliâs etiam æquo promptiorẽ in supputationibus cõstat haberi: verbi gratiâ, eos qui Iherosolimam profecti sunt, sexagies cẽtena milia audet ipse taxare. Cui sufficientiæ miror si omnium Cisalpinarũ partium, immò totius Occidentis regna valerent: cùm sciamus indubiè quod in primo pro mœnibus Niceæ cõgressu, vix equestres integrè apparatus habentium, centum milia fuisse tradãtur. Et si de illis planè agat, eosq; sub hac sorte percenseat, qui motũ quidem eundi fecerint, sed per diuersas quaqua versum prouincias, terrâ & mari, morbo fameq;, defecerint, nec sic profectò tantæ hominum infinitati supplendæ suffecerint. Francis ergo, vt dictum est, ferali cæde prostratis, pleriq; superstitum, rebus Iherusalem reuertuntur amissis. Quibus liberalissimus Rex, & valde condoluit, & beneficia plurima contulit, & reditum ad patriam pelagi euectione suasit.

XL. At *B[illegible]nicus Princeps*, nõ tam de Iherosolimorum amissione, quàm de Francorum qui inibi desederant cõtiguitate cõfectus, crebris aggreditur expeditionibus Regem pulsare nouum: & per Accharon ciuitatis portũ frequentiorẽ moliebatur incursum. *Accharon* autem, *Rothbertus* Northmannorum Comes obsederat, dum Iherosolimæ obsidendæ Domini exercitus properat: sed Dux eum *Godefridus*, fructuosioris negotii contemplatione, diduxerat: Babylonicus itaq;, missis ingentibus copiis, regem Christianum bello lacessit. Qui suo humili grege, cui à Domino dicitur, *noli timere*, cõflato, & aciebus, vt poterat, distributis, profanos impetiit; & nec morâ, veluti pecuaria bruta cædendo, non aliter quàm rapidissimus puluerẽ turbo dispersit. Secundò, nouem militũ milia miserat, quibus Æthiopicorum peditum ad milia ferè viginti, manus gregaria, suberat: quorum occursui Rex pius, equitum peditum, vix mille coegerat; & tamẽ septem agminibus exinde dispositis, in eorũ confertissimas phalanges magnanimâ securitate

Luc. 12, 32.

securitate se fodit, vbi *Princeps* idem, quendam eminus equitem Gentilium conspicatus, tanto adnisu virtutis irrupit, vt pectori ipsius telo transposito, vexillum quod telo inerat pariter inferret; exemptaque hastâ à vulnere, vexillum teneretur in pectore. Quâ sui suorumque animositate hostes conterriti primò cesserunt; sed pro numero ac viribus, redeunte ipsis audaciâ, nostris vnanimiter ingruunt, & de fugâ cogitare compellunt. Hoc sibi infortunii accidisse ad id, non sine prudentia, retulêre, quod nequaquam huic tãto negotio præstò Crucem Dominicam habuêre. Crucem autem ipsam, vt ferunt, cùm abditis quibusdam lateret, vti pridem Lancea, locis, Syro quodam, nescio an Armenio, indice reppererunt. Tali ergo castigatiores effecti, non tam dampno quàm cœptæ victoriæ næuo: cùm Babylonici Principis, prioribus non impares copiæ sese tertio obtulissent, Rex optimus, quâ valuit frequentiâ, sed ex DEO securior, occurrit; & pro facultate locatis ordinibus, tantâ animorum vehementiâ hinc indeque concurritur; tanto, licet valde impari, carnificio pars vtraque conciditur, vt ex Gentili agmine sex milia, ex Francis centum milites sternerentur. Et quia non Aquilarum, non Draconum insigniri superbiis curauerunt; sed humilis Crucifixi opprobrium, sibi crucem videlicet prætulerunt, victores illicò laudatissimè existentes, terga eos dedere compulerunt.

His ita probè, vt decebat, explosis, è vestigio quo numerosiorem potuit conflat exercitum; & Cæsaream Palæstinorum eximiam, non contuitu milium, sed spe potius virium obsidione præcingit. Acceleratur itaque fabrica machinarum; multiplex circum muros ballista porrigitur; quod *Arietem* vocitant, à fronte ferrata trabes inducitur. Comparata mœnibus castra phalarum, sed non vnà procedunt; & murorum propugnaculis adsistentes non solùm variorum imbre missilium Sarracenos illapidant, sed etiam collatis mucronibus aliquando trucidant. Feruere ibi cerneres maximis tormenta lapidibus; & non modò parietem muri vexare forasticum, verùm procera acrium molibus ictuum ciuitatis irritare palatia. Pulsare quàm sæpius ædes ac mœnia saxis omiserant, & cum liquore plumbeo ferri candentis offulas, vt conflagretur oppidum, amenta recussa dispergunt. Interea aries muris inliditur; & dum inferius foramen affectat, vniuersa circumpositi munimenti soliditas fatiscendo laxatur. Dum ergo Franci nituntur ad infima, & studium læsionis Sarracenos impellit ad extera, cædes agebant mutuas. Vbi etiam machinæ iactura cadentis, plurima de nece nostrorum, animos diuersæ partis exsuscitat. Sarraceni namque, cum sint in expositis aciebus inertes, intra præsidia mirâ sunt sagacitate rebelles. Igitur die obsidionis vicesimâ, cùm Rex fretus iuuentute lectissimâ oppidanos grauiter vrgeret, è machina muro repentè insilit; post ipsum miles inruit, hostem fugacem disiicit. Francis itaque Regem totâ alacritate sequentibus, per vrbem infinita turba perimitur, nemini parcitur; nisi quòd puellaris ad obsequium iuuenta seruatur. Passim Gaza disquiritur, & non modò archa, verùm Sarraceni tacentis gula discutitur: fauces enim quæ glutierant Bizantea, pugno subcutiente, reiiciunt; & quæ officia eis locis indebita vsurparant, auri frusta fœminarum puerperia fundunt. Nec morâ, captæ ciuitati Francorum colonia, illic habitatura, dimittitur. Non multò post *Accharon* aggreditur; & diuturnis moliminibus fatigatam, proprio sub iure cohercet. Plures etiam postmodum alias cœpisse dinoscitur vrbes; sed ita meditullio rabidæ illius Gentilitatis intersitas, vt vix aliquid tutum nostrorum inibi liceat cogitare coloniis. Sarracenos tamen, bella continua, crebris adeo victoriis contemptibiles Christianis militibus reddidêre, vt anno præterito mirum quiddam cognouerimus euenisse. XL.

Miles quidam proteruiùs quàm debuerat cõtra Regem sese habuerat, quem *Rex* ipse *Tiberiadi* ciuitati præfecerat. Rex ergo citatus ob insolentiam hominis irâ, iussit eum à suæ ditionis terra recedere. Qui cum duobus equitibus, dũ abire properaret, armigeris totidem comitatus, maximas subitò copias Gẽtilitatis offendit. Qui suo diffidens numero, ad DEVM verò vtcumque respectans, concisâ *camisiâ*, quam subuculã dicunt, hastæ pro vexillo apposuit: itidemq; socios facere iussit: fecerunt, & clamore sublato, sonipedes calcaribus vrgent, obuiosq; ferũtur in hostes. Qui territi repẽtinis ausibus, dũ æstimant quod quasi præuios sequerẽtur multæ cohortes, fugã ineunt, seq; tribus illis cædendos exponunt. Plurimi perimuntur; plusquàm ferre sufficiant spolia rapiuntur. Quo euẽtu ille secundo, compungitur, XLI.

D E oq; gratulabundus rediens, Regi proſternitur;ei obediturum deinceps fideli-
XLII. ter pollicetur. Aliquando idem Rex pecuniæ grandi anguſtabatur inopiâ; vt
etiam deeſſent menſtrua quæ militibus debebantur ſtipendia: cùm ecce, ſe ei mu-
nifica mirabiliter præbuit diuina clementia. In tantum namque iam vexaban-
tur, vt eum ſatellites ac milites deſerere meditarentur. Cùm ecce, Ioppitæ iuuenes
cùm lauandi immò ludendi gratia haud procul à maris littore mergerentur, reppe-
riunt quadam die in ipſo arenarum ſalique conflígio, manticas magnis auri pon-
deribus plenas, quæ amiſerant Venetii, quos ibi conſtiterat fregiſſe carinas. Quæ
Regi delatæ, cunctis miraculum ineffabile; Regi penè deſperato, & nouæ Chriſtia-
XLIII. nitati præbuêre ſolatium. Sed quoniam calumniæ patere dinoſcitur, quia *V-
xori* dicitur dediſſe repudium, cauſa ſic traditur. Mulier ipſa ex optimis terræ oriun-
da Gentilibus, poſt maritum, ipſo iubente, Iheroſolymam tendens ad portum vſq;
Sancti Simeonis, marinâ euectione, deuenerat. Quæ in celeriorem ibi tranſlata ca-
rinam, dum curſum ſuum expedire nititur, in Inſulam quãdam Barbaricam, flami-
num importunitate, defertur. Quam idem Inſulani corripiunt; quendam eius co-
mitiæ Epiſcopum, cum officialibus cædunt; diu ipſam detentam, poſtmodũ abire
permittunt. Quæ cùm ad virum veniſſet, incontinentiam Ethnicã Rex ipſe habens
non ſine ratione ſuſpectam, à thoro proprio prorſus abſtentã, mutato habitu, poſuit
eam cum monachabus aliis apud beatam matrẽ D E I Virginis matris Annam. Ipſe
verò gaudet viuere celebs: quia nõ eſt ei colluctatio aduerſus carnem & ſanguinẽ,
XLIV. ſed contra mundi rectores. Circa Paſchalem anni præteriti feſtiuitatem, *Mi-
les* ille prælibatus, quem præfectũ Tiberiadi diximus, cui victoria illa prouenerat, in
quodã bello noſtrorũ parti minus accommodè facto, capitur; & in quandã ipſorum
Gentiliũ vrbem, ab ipſis viuus abducitur. Qui, cùm ſacrilega inibi, neſcio quæ, feſta
peragerent, exhibitum præfatum equitem, de propriæ gratia fidei diffidẽda abiu-
randaq; compellãt. At is, dignâ ſibi admodum animi offirmatione, tantę nefas abu-
ſionis abiiciens, penitus vel audire perhorruit. Nec morâ, vir ille, cum omni iã no-
minandus fauore, corripitur; alligatus ſtipiti, vt ferunt, campo medio ſiſtitur, ac
numeroſo ſagittarũ vndiq; grandine terebratur; inde exempto vertex à capite ſerrâ
diuiditur: idemq;, in modũ poculi, Regi Damaſceno, à quo hæc gerebantur, ad ter-
rorem noſtrorum quaſi exinde bibituro conficitur. Qui, ſub infractæ voto confeſ-
ſionis occumbens, ex prædicato milite, prædicandũ in ſecula Martyrẽ fecit. Iſdem
Geruaſius vocabatur apud caſtrum Baſilicas pagi Sueſſonici nobiliter oriundus.
XLV. Hæc hactenus, Deo fauente, digeſta, à viris omnimodâ præditis ſinceritate cõ-
perimus: qui ſi vſpiam aliorum ſecuti opiniones, falſi ſumus, ſtudio nequaquam fal-
lendi id fecimus. Gratias agimus D E O, Ciuitatis illius Sanctæ, per noſtrorum ſtu-
dia, Redemptori. Ipſe namque eadem cùm obſideri cœpiſſet, cuidam in Betha-
nia conſiſtenti *Anachoritæ*, vti pro certo nobis relatum eſt, reuelauit, Ciuitatem
quidem illam inſtantiùs obſidendam, ſolo autem die Paraſceues inuadendam,
horâ verò quâ C H R I S T V S cruci illatus eſt capiendam, vt ſe eſſe oſtenderet, qui
eam denuò à ſuis ærumnis, membrorum ſuorum dolore, redimeret. Hæc vir iſ-
dem, accitis quibuſdam noſtræ partis Principibus, indicauit, quæ omnia modus
vrbis captæ probauit. Gratias itidem D E O, qui ſua facta, ſuo ſpiritu, ore noſtro
compoſuit. Cæterùm, ſi quippiam ab his minus quæ aſſolet *Iulius Cæſar* cum *Hircio
Panſa*, in Hiſtoria Gallici, Hiſpanici, Pharſalici, Alexandrini, Numidicique belli, di-
ligenter putabitur explicatum, nimirum perpendi debet eoſdem ipſos qui fece-
rint, & qui ſcripſerint bellis interfuiſſe. Vnde fit vt ab eorum relatibus nichil exci-
piatur quæ generaliter ſpecialiterque ſunt acta: quot hinc milia, quot è regione
fuerunt; qui prætores, qui legati huic diſtinendæ manui; qui Duces, qui aliunde
Principes præfuerunt; quid equitatus, quid leuis armatura peregerit; quot ſpiculis
ſcuta traiecta, & vt eorum propriè verbis vtar, *poſtquam Conſules aut pro conſulibus
cecinêre receptui*, quot dirempto prælio ſint deſiderati, quot ſaucii. Nos qui hæc ſcri-
bimus, ſicut alia profeſſio detinet, & rerum viſio nullã præbet audaciam, in refe-
rendo audita cenſuimus aliquotiens etiam parſum iri. Ex Iulianorum diſciplina
Quiritum, Legionarii milites, turmæ, manipuli & cohortes pro ſuis quiq; cogebã-
tur ſignis adſiſtere; propter opportuna loca, non ſecus ac Oppida vel Vrbes, Caſtra
vallo turribusq; precingere; vbi acierũ ꝓductio immineret, colliũ præoccupare vi-
cinias,

cinias, locorũ summopere iniquitates excedere: ibi Calonũ Lixarumq; numerosa officia, exercitus impedimenta ditissima. At huius ordinis, immò industriæ, quia penè nil extitit apud nostros, non dicam Francicâ temeritate, sed fide experrectâ & viribus acta res est. Dicant qui volunt, plura me omisisse quàm scripserim; ego malui minor esse quàm nimius. Si qua facta alia quis nouerit, mandet, vbi scribenda libuerit. Gratulemur DEO tantisq; victoribus, qui frumentariæ rei inopiâ, fossis didicerunt victitare radicibus. Si quis de *Parthorum*, quos *Turcos* diximus, aut *Caucasi* nomine ambigat, *Solinum* de memorabilibus, *Pompeium Trogum* de origine Parthica, *Iordanem Gothicum* de Betica retegat.

DEVS ergo tandem pio labori limes adsistat: Amen.

EXPLICIVNT DEI GESTA PER FRANCOS.

AB ALIO EDITVM AVCTORE.

NNO Dominicæ incarnationis *millesimo centesimo duodecimo*, A. Dni. 1112.
Rex *Balduinus* sępenumerò hostibus lacessitis, multas Ascaloniceſium strages dederat: sed quoniã, quæ largirentur peregrinæ militiæ, donatiua defecerant, ne rerũ præclarè gestarum facies mutaretur, nimium verebatur: de suspendenda necessitudine; sagaci intentione pertractat, adhibito propensiori Principum consilio. Non parua namque Legatio Saracenorum, causâ expostulãdę pacis, eâ tempestate Iherosolymis conuenerat. Vndè iustam ratus, quam à Barbaris rogabatur, belli omissionem, directæ Legationi, vt vtraque pars opportuno conueniat loco, indicit: *Æquum, in regnorum finibus tractare de fœdere pacis*, existimans. Regressi nuntii, Principem suum mandatis instruunt; placent delatæ pactiones; denuntiata præstolatur dies: quâ aduentante, designatus ab vtrisque Principibus aditur locus. Nec modica nostrarum partium cum Christianissimo Rege accessit frequentia: Gentis verò prophanæ cum suo *Admirauiso* immanis emersit populositas. Non valdè procul, è regione, his & illis consistentibus, Barbarus Regi Iherosolymitano per interpretes mandat, vt quas velit pactiones, edicat: se quoque omnimodis exequuturum. Tum verò Rex: *Pro suo*, inquit, *ritu, virum satis censorium audiuimus: & malle occidi, quàm prodere ius datæ securitatis. De commeatibus, mercatorumq; mercibus terrà mariq; tuendis, de lignorum vectatoribus non inquietandis; de nocturnis, frequentibusq; latrociniis vetandis; de diffundenda passim pace, fidem ac securitatem suo ritu vel more, confirmet: & cùm ipsis nos easdem sponsiones sacramento firmauerimus, vindictam cœlestem ei, qui fœdus corruperit, imprecabimur.* Quo dicto, fauor vtrobique tollitur: statimque Principes mutuis sese recepêre colloquiis. Vbi iam maioris fiduciæ apud Regem Barbarus aditum inuenit: *Quoniam*, inquit, *armis abiectis bellorum causas interdum eximimus, multa mihi accessit Iherosolymam videndi libido: quia ex eo tempore quo eam, expugnati à Francis, amisimus, meliori statu reformatam audiuimus. Cum quantislibet sociis, infra vrbem admitti deposco. Illam tantùm videam; & vidisse, satis mihi factum pensabo.* Nec renuit rex: quippe, quem dolosi fraudulentia hominis latebat. Tota regreditur Aschalonem Barbarorum manus: *Admirauisus* perpaucis retentis, Regem vsque Iherosolymam comitatur: Eâ interim die, siluerunt. In crastinũ, sub honoris obtentu quibusdam nostrorum proceribus vallatus, non modò spectaturus, verùm exploraturus vrbem procedit. Vbi templa vel ecclesias fulgentes, euersa suorum antiqua delubra, destructas aras, statum vrbis more Christiano immutatum vidit, felle de nimia lachrymasse perhibetur. Nostri quidem, qui nihil mali de viro suspicabantur, eiusmodi fletum pietatem æstimauêre. Demum ad Regem: *Non*, inquit, *delatus vestræ gloriæ nos delusit rumor: cùm potiora, quàm audieram, ipse modò oculis vsurpauerim. Planè profiteor, quamquam nostræ parti derogare videar, multò quàm nostris temporibus, vrbem nunc feliciora obtinere incremẽta. At nos munificentiæ vestræ respondentes, huic satis cooperabimur gloriæ,*

opes aduectare Babylonicas, mercatores cis mare direximus, quas satis tenui pretio distrahendas huic urbi inferremus; quarũ copiosâ varietate, quo amplius indigetis, eo vobis perpetuò profuturas noueritis. Dixerat, & Regiis munitis stipatoribus, ad sua vsq; reducitur. Nec contatus libellis transmissis Principem Babylonis per internuntios adoritur: *Cùm vestræ sublimitatis nomen, delatum vbique terrarum, tot gentibus terrori incumbat, quod Christiani aduenæ regni vestri fines mutilauerunt, æterno subiacet pudori. Ecce pars maxima Babylonici imperii externis subacta legibus, antiquis ritibus numinum sacris, luxu & voluptate quâ vti solebamus vacat. Vereor iratos Deos, nec Mathomum velle patrocinari. Quod si viribus armisq; resumptis Christianos à terra & vrbibus arcere volueritis; & Dii vos exaudient, & Mathomus opitulabitur. Ferte opem, armis camelos onerate, armatorum nihilominus quodlibet milia dirigite. Biennalis à Rege Iherosolymitano inducias obtinuimus: vrbem ipsam immunitam, leuis viros armaturæ, fusos auxiliarios vidimus. Opum vestrarum munera mercatumq; illi repromisimus, vt erga nos in nullo suspectos eos redderemus. Si pro mercibus, armorum sarcinas illis direxeritis, facilis apud vos erit ipsius iactura vrbis.* His acceptis, Tyrannus spe dictorũ animabatur. Mirareris denique militum audaciam, armorum quantitatem, variumque fulgorem, armentorum, victualiumque infinitatem, auri cæterarumque opum immensitatem: quæ omnia maturè parata nauibus imponuntur, nec multò post Aschalonã exponuntur. Demùm cum dies transmittendi negotii repromissus instaret, mittit ad Regem Tyrannus; & ad cõducendas merces, quælibet à latere Regis expostulat. Sed eo tempore Rex apud *Cauas* castrum, in Arabia situm, concesserat. Hoc non valdè procul à *Syna* monte ad regionem tuendam construxerat: nam & eo vsque Regnum dilatauerat. Denique procurandorum Regalium, dum Rex abesset vir quidam fidelissimus, & vigilantis ingenii, Iherosolymis officio fungebatur: cuius purum nomen ignorantes, quâ nescio occasione *Mathonium* agnominari comperimus. Hic aliquando à Christianis captus adolescens, baptismumq; adeptus, vt corporis gratiâ, ita moralitate susceptæ professionis excreuerat. Hunc itaque potissimum ciues angariauerunt, eò quòd esset Barbaræ linguæ peritissimus. Interea apud Sarracenos fraudulentia talis machinabatur, vt non milites eos qui aduenerãt, sed negotiatores; non arma, sed venalia quis æstimare posset: ex quibus sarcinæ componuntur quingẽtæ. Quò perueniens *Mathonius*, officiosè suscipitur, & neque conuiuiis eorum aut consiliis arcetur: vtpotè qui putabatur quòd eorum non intelligeret sermones. Et dum sedulò, minus prouidis eorum conuenticulis sese insuspectus interserit, quos deliberarant, facilè perpendit dolos. Dissimulatâ tamen conscientiâ, mille homines cum quingentis sarcinis Iherosolymam duxit. Distributisque singulis, quæ turri Dauid contigua erant, hospitalibus, *Mathonius* in Arabiam, vbi Rex morabatur, venit: *Sunt*, inquit, *Iherosolymis funestissimi mercatores, qui nobis non opum, sed armorum sarcinas attulerunt: Et nisi citò subueniatis, futuram timeo euersionem & gentis & vrbis.* Omisso igitur Rex negotio, ad vrbem festinatò regreditur, & commeatoribus euocatis, foro merces exponi iussit: Quod illi nullo modo fieri posse dicebãt, donec ii quos præcesserant vel socii vel domini venalium, aduentarent; vehementerque resistebant. Mox autem Rex, omnibus custodiæ mancipatis, reserari sarcinas fecit. Quid plura? Et fulgore & genere, apparuerunt arma satis spectabilia: inter quæ etiam repperêre classicum, auro gẽmisque, & nouitate operis insigne. *Hæc*, ait Rex, *mercimonia & periculosa satis sunt, & vtilia. Periculosa, si præparato malo non resistimus; vtilia, quia belli proderunt vsibus. Super his igitur vobis ipsis consulite, ò viri fortes.* Ad hæc *Eustachius* Cæsareæ Comes, respondit: *His quamprimùm productis, omnes damnate capitibus; vnum, qui rei seriem declaret, reseruate.* Quo facto, vni securitatem vitæ dederunt, si cuncta ex ordine pandat: Qui ait, *Ideò arma sarcinis inclusimus, vt vos specie venalium deciperemus. Et ideò præcessimus, vt arte conscia turrem & portam contiguam exercitui venturo, noctu, vobis soporatis, aperiremus. Qui tamen ingressuri non erãt, donec adueniente crepusculo, classicum sibi notum, de supremo turris audirent: Non autem cum impetu, sed sigillatim, vtpote inermes: Turris verò, à quibusdam obtinenda; ab aliis quoque ad exitium vestrum, statim hæc arma sumenda.* His auditis, acceptoque consilio, Eustachius ait: *Hoc solum omni superest meditamento, vt nos illis eandem vicem referamus.* Igitur cùm omnis Barbarorum conuenisset exercitus, irruente nocte circa vrbem cum magno consedit silentio. Nostrorum autem pars maxima nouis illorum ****

DESVNT RELIQVA.

GESTA FRANCORVM EXPVGNANTIVM HIERVSALEM.

ANNO *Dominicæ incarnationis millesimo nonagesimo quincto*, regnante in Alemannia *Ainrico* Imperatore, in Francia *Philippo* rege, in Græcia *Alexio*, in Anglia *Wilermo* minore, cum in vniuersis Europæ partibus mala multimoda inolescerent, præerat vrbi Romæ Papa *Vrbanus* secundus, vir egregius vitâ & moribus, omnique prudentiâ scientiaque edoctus: qui videns Ecclesiam vndique oppugnari; & fidem Christianitatis enormiter ab omnibus, tàm clero quàm populo, pessundari, pacemque omninò, principibus terræ inter se diffidentibus, postponi; bona terræ alternatim diripi; multos iniuriosè captiuari, suprà modum redimi, quosdam etiam ipsis carceribus immori; plerosque etiam exulari, & ab hæreditatibus propriis violenter expelli; loca sancta violari; ecclesias quoque & villas igne cremari; nulli prorsus mortalium parci; diuina & humana ludibriis haberi: Audiens præterea DEI Ecclesiam à *Turcis* omninò occupatam, & in omnibus eorum finibus ab eis truculentissimè oppressam, & Sepulchrum Domini, locaque sancta, ab eisdem nefandissimè pollui; Imperii *Constantinopolitani* interiores partes inuadi; ferocique impetu Christianum imperium sibi velle iam subdi: pietate compatiente, DEI nutu permotus, & à quibusdam efflagitatus, Alpes transcendit, atque in *Auernia* Concilium legationibus vndiq; præmonitum, trecentorum decem tàm Episcoporum quàm Abbatum apud *Clarummontem* coadunari fecit. His itaq; ad se conuocatis, allocutione dulciflua, cõuentus causam diligenter innotuit; lugentisque Ecclesiæ planctum voce quærulâ expressit; & de mundi fluctuantis tempestatibus tantimodis, sermonem prolixum tenuit: deinde rogatu supplici cunctos exhortatus est, vt resumptis fidei viribus, cum ingenti sollicitudine ad expugnandas Diaboli machinationes viriliter se animarent; & Ecclesiæ statũ à nefandis crudelissimè debilitatum in vigorem pristinum conarentur erigere: His atque aliis pluribus competenter ac discretè dispositis, cuncti assistentes, tàm clerus quàm populus, DEO gratias agendo, dictis domni *Vrbani* summi Pontificis voluntariè aspirauerunt, & fideli pollicitatione illius decreta tenenda confirmauerunt. Tunc ait Papa: *Necesse est, fratres mei dilectissimi, quatinus confratribus nostris in Orientali parte habitantibus, auxilio vestro accelerato itinere succurratis: inuaserunt eos, sicuti plerisque vestrum dictum est, vsque ad mare Mediterraneum: ad illud scilicet quod Brachium Sancti Georgii vocant, Turci & Arabes apud Romaniæ fines, & terras Christianorum occupando superauerunt, multos occidendo, Ecclesiasq; subuertendo, regnumq; vastando: Quos quidem, si sic aliquandiu quietè permiseritis, multò latiùs fideles DEI supergredientur. Quapropter supplici prece hortor: non ego, sed Dominus: præsentibus dico, absentibus mando, CHRISTVS autem imperat: His autem illuc cunctis euntibus, siuè gradiendo, siuè dimicando, vel mortis offendiculo periclitando, peccaminum remissio, semper aderit præsens, quod ituris annuo, dono tanto inuestitus à DEO. O quantum dedecus, si gens tàm spreta, degener, Diabolo subdita, gentem cunctipotentis DEI fide præditam, sic superauerit: O quanta improperia vobis ab ipso Domino imputabuntur, si eos non adiuuaueritis. Nunc fiant CHRISTI milites, qui dudùm extitêre raptores: nunc iure contra Barbaros pugnent, qui olim contra fratres & consanguineos dimicabant.* His dictis, & audientibus gratanter ad hoc animatis, plures astantium se ituros, & cæteros absentes inde diligenter exhortaturos spoponderunt. I. *Ann. Chri. 1095.*

II. De quibus fuit vnus venerandus Podiensis Episcopus, nomine *Aimarus*, qui posteà vice fungens Apostolicâ, cunctum DEI exercitum prudenter & consultè rexit, & ad negocia peragenda viuaciter animauit. Taliter in consilio quæ diximus statutis, & ab omnibus benè confirmatis, absolutionis benedictione datâ discesserunt; & hoc nescientibus

postmodùm ad mansiones suas regressi, prout gestum fuerat, diuulgauerũt. Quod vt passim per prouincias edictum est, pacem quam dicunt *treuiam*, sacramento inuicem tenendam constituerunt; deinde multi compertâ remissione peccatorum se profecturos vouerunt, quorsum ire iussum fuerat. Taliter *Vrbanus*, vir apostolicus & prudens, est meditatus opus, quo posteà floruit orbis. Nam pacẽ, vt dictum est, renouauit, Ecclesiæque iura in modis pristinis restituit. Et quoniam cuncta quę DEI sunt exaltare studuit, omnes ferè, paternitati suæ obedientes, præceptis illius se libenter submiserunt. Nũc igitur ad principium nostræ narrationis accedamus, & DEO inspirante enucleare tentemus, quod frater *Folcherus Carnotensis*, vt oculis vidit, aut facta ab eisdem qui viderunt, narrata memoriter recollegit, & in vnum libellum congessit. Nos quidem verò libelli pagina, aliorumque narratu, argutâ inquisitione edocti, prolixam narrationem vitantes, his tantùm quæ ad rem pertinere sentimus contenti, huius voluminis textum diligenter transformare curauimus.

III. Mense igitur Marcio, post Concilium illud *Aruerniacum*, quod apud *Clarummontem* mense Nouembri celebratum est, arripiunt iter, qui promptiores animo & sumptibus fuerũt. Alii quidẽ mense Aprili & Maio, & Iunio, siue Iulio, & Augusto, prout sumptuũ oportunitas occurrit, subsecuti sunt. Quo anno pax summa, & frumenti viniq; copia & fructuũ abundantia circumquaq; fuit: diuinâ prouidẽte clemẽtiâ, ne panis inopiâ in via deficerent, qui cæteris postpositis cũ Crucibus assumptis se sequi delegerant. Quoniam ergò necesse est ac perutile, Principum nomina, antequam eorum facta discutiamus, prænosse, vnumquenque ex ordine, si potero, sicut egressi sunt, nominibus propriis annotabo. *Hugonem magnum*, fratrem Philippi Regis Frãciæ, in primis oppono: post eum *Boiamundus* Rotberti Wiscardi filius, cum exercitu magno transiens per Bulgariam, venit Constantinopolim. Ex alio latere *Godefridus* Lothariæ Dux, per Pannoniarum fines cum gente sua innumera properabat: cum eo Alemanni & Saxones, & Sueui, & Theutonicorum magnâ copiâ Constantinopolim vsque venerunt. *Raimundus* verò Comes Prouincialis, cum Gothis & Gasconibus iter arripuit; *Aimarus* quoque Podiensis Episcopus, cùm infinita multitudine per Dalmatiam transitum fecit. *Petrus* autem *Heremita*, collectâ innumerabili peditum copiâ, per Pannoniam veniens, Imperatorem Constantinopolitanum primus salutauit, & ab eo impetrauit, vt *Brachium Sancti Georgii* cum gente sua transire faceret.

IV. Mense verò Septembri *Robertus* Comes Normanniæ, Wilelmi Regis Anglorum filius, iter arripiens, collecto magno exercitu Normannorum, adhibitisque sibi collegis *Stephano* Comite Blesensi, & *Roberto* Comite Flandrensium, cum multiplici cohorte Apuliam descendit. Tanto itaque ab Occidentalibus partibus exercitu procedente, multi ob iter de die in diem exercitui adhærebant & confluebant: & in tantum concreuit exercitus, vt innumera esset inter eos etiam linguarum diuersitas, & vna eos capere non posset itineris societas. Vt ergò in Apuliam ventum est, effuderunt se per totam regionem, quia hyems imminebat. *Robertus* verò Comes Flandriæ, quanquam à sorore sua *Athela*, quæ tunc Ducissa erat Apuliæ, vt hyemaret apud se multis precibus hortaretur, tamen cum gente sua transfretauit. *Comes* autem *Normaniæ*, & *Comes Blesensis* in Calabriam diuerterunt, & toto brumali tempore quieuerunt. Redeunte autem verno tempore, præfati Comites ambo, *Robertus* & *Stephanus*, classe paratâ, nonas Aprilis, quo die tunc sanctum Pascha euenit, cum suis omnibus naues conscendunt, & de portu exeunt. Arthemonibus itaque nauium subleuatis, clangente tubâ, DEO præduce atque gubernatore, quarto die iuxta *Dyrachium* prosperis velis applicuerunt: duo portus classem illam susceperunt: & antè vrbem omnes conuenerunt, & ibi castra metati sunt: recollectis denique armis & viribus resumptis, per *Bulgariam*, rapacitate fluminum asperum iter arripuerunt: & primùm, cum magno labore transacto flumine, quod *flumen Diaboli* nuncuparunt, super ripam eiusdem castra metati sunt, & nocte vnâ ibi quieuerunt: Mane autem facto, viderunt cacumina montium nubibus ferè iuncta, per quæ transituri erant. Nec multò post ad montem illum magnum, quem *Bugulatum* nominant, peruenerunt: quo magnis sudoribus superato, aliisque prærruptis montibus & fluminibus postpositis, tandem ad flumen, quod dicitur *Bardacum*, deuenerunt: quo transmeato per DEI gratiam, die sequenti vrbem *Thessalonicam*, bonis omnibus copiosam atque hominibus refertã, cum ingenti

gaudio

gaudio adorsi sunt: tentoria ante vrbem ponunt, & quatuor dierum spacio cum iucunditate epulantes, quieuerunt: Deinde *Macedoniam* peruolantes per vallem *Philippensium*, & *Lucretiam*, atque *Chrisopolim*, & *Christopolim*, nec non per cæteras ciuitates Græciæ valdè munitas, *Constantinopolim* peruenerunt: ibique tentoriis fixis, quindecim dierum termino recreati, victualia, & ea quæ erant necessaria, à ciuibus copiosè oblata, emebantur. O quanta ciuitas! quam nobilis! V.
quam iucunda! quamque referta ecclesiis & palaciis, miro opere fabricatis! quæ spectacula! quæ mirabilia, ære & marmore cælata in ea continentur! Hanc cingit mare ex vno latere, & murus inexpugnabilis; ex altero quidem latere vallis, & fossa duplex, murusque immensæ magnitudinis & fortitudinis, turresque in circuitu: omni tempore nauigio frequenti cuncta ciuibus necessaria ministrat abundantissimè. Cypros, Rhodos, Mytilena, atque Corinthus, innumeræque insulæ, huic ciuitati seruiunt: Achaia, Bulgaria, & tota Græcia nituntur ad eius famulatum, & ei optima quæque mittunt. Præterea in Asia Romaniæ ciuitates, & Europa atque Africa, Constantinopolim mittere donaria non cessant. In ea Græci, Bulgari, Alani, Comani, Pigmatici, Italici, Venetici, Romani, Daci, Angli, Malefetani, Turci etiam & gentiles multi, Iudæi quoque & Proselyti, Cretes & Arabes, omniumq; nationum gentes conueniunt. In cuius ciuitatis suburbio, postquàm Comites præfati, videlicet *Robertus* Normannus & *Stephanus* Blesensis cum exercitu suo quindecim dierum spacio recreati sunt, inito consilio cum Imperatore *Alexio*, pacti sunt conuentionem huiusmodi: *Vt si Romaniæ terras, quantum ipse prius possederat, ei restituere possent, ipse equis & armis, & argento, omnibusq; necessariis, eos terrâ mariq; iuuaret.* Moxque eos nomismatibus suis, & palliis, donisque multis honorificè ditauit; & mare, quod *Brachium Sancti Georgii* vocatur, eos absque impensa transire fecit: Qui postquam Romaniæ fines attigerunt, versus Nicæam, quam prædicti optimates, *Boiamundus* scilicet, & Dux *Godefridus*, Comesque Flandrensis *Robertus* miles inclytus, & *Raimundus* Prouincialis obsederant, cum omni exercitu suo properauerunt, vt pariter cum eis Nicæam caperent. Cumq; *Nicomediam* ciuitatē transiissent, inuenerunt capita & ossa interfectorum, quorum *Petrus Heremita* ductor extiterat: vbi dolore multi lachrimātes, promiserunt sanguinem eorū, DEO iuuante, vlcisci. VI.
Vt autem *Nicænæ* vrbi appropinquauerunt, de aduentu suo nūcios obsidioni præmiserūt: quo audito Principes præfati, gaudio magno repleti, obuiam venerunt; & eis in obsidione Nicæna locum in partem Australem dederunt. Vrbē hanc *Orientales Turci* munierant: quoniam à quinquaginta annis trāsmeato flumine magno Eufrate, Romaniæ fines vsq; Nicomediam sibi subiugauerant: & valdè munitā contra Frācos obtinebant: qui de longinquis regionibus cōgregati, vt obsidionem disrumperent, vel vrbem meliùs munirent, à nostris ferociter repulsi, interfecti sunt ex eis ferè ducenti. Erat quippe mensis Iunius, cum totus exercitus simul vnus effectus est; & electi sunt ad bella cum armis sexcenta millia, præter clericos & mulieres ac paruulos. Vrbe ergò taliter obsidione cinctā, Turcorū extendebantur sagittæ; & de nostris vulneribus confossi complures interierunt. *Turci* verò summissis vncis ferreis, Christianorum corpora loricata intra muros rapiebant, ac denudata ad nostram contumeliam extrà eiiciebant. Cum igitur quinque septimanis vrbem nostri cinxissent; & valdè eam petrariis & turribus machinisque multimodis vndique coarctarent; nec iam spes vitæ aut fugæ restaret, vrgentibus atque instantibus nostris: sumpto clàm Turci consilio, vrbem Imperatori reddiderunt *Alexio*: die quidem illo quò Nicæa vrbs reddita est, mensis Iunius solstitio repercussus est. Tunc Imperator transito *Brachio Sancti Georgii*, Principes exercitus ad se venire fecit; & cum eis amicitiam & pactionem præfatam renouauit, & omnes de suo remunerauit, à summo vsque ad minimum: hominesque sui omnes effecti sunt, præter *Tancredum*, Boiamundi cognatum, qui nec prece, nec precio, nec minis id facere voluit. Animatis itaque Principibus ab Imperatore atque exhilaratis, ad exercitum redierunt; & ab vrbe Nicæa recedentes tubis clangentibus interiores Romaniæ partes adituri, tertio nonas Iulii castra mouerunt. Exercitu autem omni amoto, infortunio magno diuisi, Dux *Godefridus*, & *Hugo* Magnus, & Comes Prouincialis *Raimundus* cum suis, viam vnam; & totus alter exercitus, viam alteram tenuerunt. Cum autem per VII.

duos dies iter egiſſent: ecce ſubitò nũciatum eſt à præcurſoribus, quòd Turci prætenſis inſidiis in planis per quæ tranſituri erant, eis occurrere diſponebant. Quo audito, ſtatim tentoria fixa ſunt; & nocte proximâ, excubiis bene caſtra munita ſunt. Mane autem facto, ſumptis armis & aciebus ordinatis, vexillisque fere ducentis erectis, aduerſariis diſponebant occurrere. Sed cùm à ſpeculatoribus compertum eſt, niſi vix illorum multitudini eos non poſſe reſiſtere, ſtatim pro ducibus & ſociis miſerunt nuncios, qui alio tramite digreſſi fuerant.

VIII. Cumq; iuxta quoddã harundinetum caſtrametata fuiſſent, vt expectarent ſocios, vix armis reſumptis, ecce Turci & Parthi, & Medi, & Elamitæ, multique alii, quorum *Solimannus* Admiraldus erat: qui Nicæam vrbem, & totam ferè Romaniam imperio ſuo ſubiugauerat: adhibitisque ſibi multis in auxilium, ab Orientalibus partibus Admiraldis & Ducibus, itinere triginta dierum ad eum venientibus, videlicet *Aliuachara*, & *Digon*, & *Miriathos*, & *Chonadigon*, multique alii: quorum exercitus æſtimatus eſt ad trecenta ſexaginta millia pugnatorum: cum ingenti impetu in eos irruerunt, & ferè eos in fugam conuerterunt. Illis ita inſiſtentibus, Chriſtiani paulatim incedentes, ad vſque papiliones repulſi ſunt. O quantus luctus! quantus clamor, virorum ac mulierum & puerorum in tentoriis morantium! **Primum bellum.** Iam iamque ad internecionem & deprædationem ventum erat, cùm reſpectu diuino Dux *Godefridus* & Comites præfati, pro quibus antè conflictum miſerant, ad excuſſionem & redemptionem eorum venerunt. Illis itaque ad auxiliũ eorum properantibus, reſumptis viribus & animis, in aduerſarios conuerſi ſunt, & DEO iuuante, clamore vtrinque exorto, ſignoque conclamato DEVS VVLT, DEVS VVLT, in fugam omnis Turcorum exercitus, atque ſcelerata multitudo illa verſa eſt. Et quia à prima hora diei vſque ad ſextam Chriſtianos crudeliſſimè perſecuti fuerant, tunc per DEI gratiam in fugam conuerſi, nimio DEI terrore confuſi, ad tentoria ſua redeuntes, vſque ad noctis crepuſculum & vltrà fugere non ceſſauerunt. Illis ergò ſic in fugam deditis, CHRISTI milites pòſt eos cædendo per montes & colles, DEIque ſignum vociferantes, ad tentoria eorum vſque peruenerunt: vbi auro & argento, multisq; ſpoliis repertis, camelos & aſinos, equosque oneratos ad caſtra cum gaudio deduxerunt: victis itaque hoſtibus, de tãta victoria DEO gratias agentes, epulati ſunt cum lætitia. Turci verò hàc & illàc cateruatim fugientes, & terrore intimo paueſcentes, confuſioni dediti, ad propria ſunt reuerſi. Relatũ eſt ergò poſteà à quibuſdam, quia duo equites in albis veſtiti, ſuper equos albos ſedentes, Turcos per triduum perſequerentur, dicentes vnum fuiſſe *Georgium*, alterum verò fuiſſe *Demetrium*, martyres glorioſos.

IX. Hoſtibus itaque per DEI auxilium ſuperatis, tranquillum iter fidelibus ſuis donauit DEVS, donec *paruam Antiochiam* attigiſſent. Inde *Iconium* venientes, inopiâ & fame, multisque neceſſitatibus afflicti ſunt: erat enim tota regio illa à Turcis depopulata, verentes Chriſtianorum aduentum. Cumque ad vrbem *Eracleam* perueniſſent, viderunt ſignum in cœlo nimio ſplendore in modum enſis, cuſpide verſus Orientem protento. Quo viſo ignorãtes quid eſſet, DEO ſe committentes, inde ad oppidum, quod *Mareſcum* dicitur, profecti ſunt: vbi morâ & quiete tribus diebus factâ, verſus *Antiochiam* Syriæ vrbem quàm maximam, iter direxerunt: & iam *Tharſum* Ciliciæ, cæteraſque vrbes quamplures, terrore DEI, ſibi ſubiugauerant: in quibus Comes *Balduinus*, frater Godefridi Ducis, dominio vſus eſt, quamdiu exercitus illis in partibus moram fecit. Qui audiens à quibuſdam indigenis exploratoribus, quòd verſus *Rothaſiam* terra eſſet optima & valdè fertilis, & ad conquirendum leuiſſima, ſe illuc cum ſuis ſingulariter diuertit: profectusque verſus *Euphratem* fluuium qui inter Antiochiam & Rochaſiam fluit, caſtra ſuper eundem fluuium ſita, vi & ingenio cepit, interque vnum peroptimum, quod *Trabereꝫ* dicitur, ſibi ſubiugauit: quod pacificè reddiderunt ei Armeni qui in eo habitabant; aliaque plurima huic ſubdita per hoc adquiſita. Cùm autem fama probitatis eius longè lateque crebreſceret. Princeps ciuitatis Edeſſæ, quæ *Rothaſia* dicitur, audiens viri conſtantiam, miſit ad eum legationẽ pacis: & facti ſunt amici, vt pater & filius.

X. Interea exercitus Chriſtianorum *Antiochiam* Syriæ peruenit; tranſitoq; *Orunte* fluuio, quem Parthi ita vocant, Syri quoque *Farfar*, Antiocheni verò *Fernum*: vnde *Naaman* Princeps Syriæ Heliſæo indignans reſpondit: *quod meliores ſunt aquæ Damaſci, Farfar, & Abanes, quàm Iordanis*: vrbem Antiochenã obſidione circundant, **4. Reg. 5, 12.** caſtra-

castraque figunt, anno Verbi incarnati, millesimo nonagesimo octauo XII. Kal. Nouembris. Vrbe autem Antiochenâ obsidione à Francis circundatâ, multa ibi sustinuerunt incommoda, multas importunitates & angustias perferre contigit: nam fame & siti, algore & hyeme, multisque anxietatibus vexati sunt. Est nempè *Antiochia* ciuitas magna, atque murorum ambitu immensa, situ forti, & muro valida, & turribus densis munita, fontibus & aquis concurrentibus copiosa: *Orontes* fluuius hanc præterfluens miliario tertio decimo cursu rapidissimo præcipitatur in mare. Nascitur enim in Oriente vltrà montem Galaad, in Parthia; & perfluens Damascum, fluit in Syriam; & decurrens ad occasum montis Libani, per terram Seon, Antiochiam descendit: Per autem huius fluuii alueum, naues mercibus atque bonis omnibus refertæ, de Affrica & Europa, omnique Asia aduenientes, vrbē omni copiâ ditant: nec minus terræ cultibus atque fertilitate regionis illius opulētissimæ abundāt. Et quia ita fortem & comprehensu difficilem eā Christianus persensit exercitus, coniurāt inuicem, fidemq; promittunt, in æternum eā obsidere, donec annuente DEO, eā vi & ingenio captam, CHRISTI iugo subiiciant: omnesq; vnanimes his decretis consentientes, mori vel viuere se indubitanter pro CHRISTO vouerūt. Quod cùm *Capsiano* admiraldo & principibus vrbis nunciatū fuisset, & se vndiq; clausos circumspicerēt: sumpto consilio intimo, *Xanxcidolen* filium eiusdē Capsiani, ad Soltanū Persidis Imperatorem, & ad regē Galapiæ clam de vrbe emissum direxerūt: Miserunt etiā nuncios ad *Sosman* regē Hierusalem, & ad *Rodoam* Admiraldū *Caleph*, & ad *Docap* Admiraldum Damasci, & in Arabiā propter Admiraldum *Boliamuth*, & in Chorotamiā propter Admiraldū *Elimuth Amelmuth*: vt ad eorū festinarent auxiliū, & Francos delerēt de terra: ne ciuitate deuictâ, procedētes vltrà, damna & incommoda eis imminētia, & ipsi paterenrur postea. Cumq; hæc ita agerentur, Franci se vallo circundederunt; & nauibus scalisq; coaptatis insimul quasi pontē per mediū flumen composuerunt: dumq; in hunc modum se vallant & muniunt, hostes eos lacessere crebris certaminibus nō desistunt. Cōtigit autē vna dierū, cùm Franci de cibatu redirent, insidias ab his parari: nam poterāt exire & ingredi & regredi, nesciēte exercitu per turmas, nostrisq; multum infestari. Verùm in insidiis illis quas tunc machinati sunt, septingenti ex eis interfecti sunt, nullo de Christianis DEI gratiâ læso, præter vno sauciato, qui benè euasit: Qui verò de hostibus euaserunt, Antiochiam redeuntes, sociis mirabilia manifestabant quæ viderant; & quomodo Frāci inexpugnabiles & imperterriti, & ad omnia pericula infatigati essent: tunc retorquētes odium & irā suam in Armenos & Syrios Christianos, qui in vrbe morabantur, quosdam obtruncabant, quosdā autem puniebāt; & fundibulis & petrariis capita interfectorum & membra, extra muros proiiciebant. *Boiamundus* itaq; cùm vna dierū de portu nauiū, qui dicitur *sancti Symeonis*, regrederetur, hostes de Antiochia clàm exeuntes, illi parauerūt insidias; & irruentes, magnam de Francis cædē peregerūt: quæ res magno dolori exercitui fuit: vicemq; hostibus reddentes, acriùs inde torquebant, quoscunq; inde comprehendere poterant. Cùm ergò hæc altercatio inter eos esset, & annona circūquaque deficeret, contigit nostros fame & penuriâ victus laborare, adeò vt panis modicus quinque solidis venderetur; & equos, asinosque, seu camelos cogerentur manducare. Tunc ad radices herbarum quas in campis & nemoribus inueniebant, & ad surculos arborum & fabarum conuersi sunt: sed hæc etiam vix reperiebantur in proximis locis: ideoque longiùs procedētes quadraginta aut amplius milliaria se diffundebāt, vbi per montana cibos qualescunque quærentes, ab insidiatoribus comprehensi, perimebātur. Quidam etiam coria animalium, vel carduos comedentes, vitam miseram sic protelabant: Alii quoq;, more bestiali, herbas & folia arborum comedebāt: & si quem Saracenum nouiter interfectum inuenerunt, illius carnes, ac si essent pecudis, auidissimè deuorabāt. Accedebat prętereà ad calamitatis huius miseriam, & inopiam, quòd equi & muli, asini quoque & vecturæ ferè omnes exercitiis aut fame interissent; aut superstites, nihil operis facere poterant. Hyems quoq; valida, frigore, grandine, & gelu, densisque pluuiis instanter eos vexabat, adeò vt tentoriis putrefactis, aëri & cœlo plures se exposuissent; vnde penè omnis exercitus in desperationem & fugam cōuersus est, ni misericordia Altissimi citiùs eos respiceret ac subueniret. Eo autem tempore rubor immensæ magnitudinis apparuit in cœlo, & signum in

A. Dni. 1098.

XI.

modum Crucis figuratum versus Orientem recto tramite incedens: Multi etiam per loca terræmotum senserunt, vt adimpleretur his temporibus, quod in Euangelio ait Dominus: *Erunt pestilentiæ & fames, & terræmotus per loca.* Sed hæc incommoda, immò DEI flagella, iusto DEI iudicio contingebant: in prosperitate enim, & copia, bonorumque omnium affluentia positi, cùm primùm Antiochiam venissent, nullus modus, nulla temperantia, nulla prorsus luxuriæ frena fuerunt: verùm tunc gulæ atque superfluitati, omnique, quod turpius est, scurrilitati incumbentes, omnia cœlestia atque terrena confundentes, sine aliquo DEI respectu bona terræ consumebant: luxuriæ adeò dediti erant, vt præter inhonestam & immundam concubinarum, meretricumque publicarum impudicam societatem, de quibus copia ex omnibus mundi partibus ad eos confluxerat, omni pudore postposito inuicem se ritu ferino commaculabant: fures, sacrilegi, fornicatores, adulteri, omniumque criminum rei, non deerant in populo isto. Videntes itaque principes & magistratus populi mala quæ fiebant; & damna & incommoda, quæ propter peccata eorum eis contingebant, dolore nimio permoti, tristitiaque confusi, ad lacrimas & orationes confugerunt, orantes DEVM, vt propitiaretur populo suo. E quibus *Podiensis Episcopus Aimarus*, vir illustris & egregius, & scientiâ literarum præditus, omnique honestate conspicuus, aduocato simul heroum concilio, & in fide primùm roborato; deinde multis & variis sermonibus, vtpote vir eloquens, lacrimabiliter prolocutus, adiudicauit, mulierum de exercitu fieri expulsionem, & separatim in vnum locum propè collocari: deinde per confessionem & veram pœnitentiam, vtrumque sexum à Diabolica seruitute recedere; & ieiuniis & orationibus tamdiu insistere, donec populo suo misereatur Dominus. Et visus est sermo bonus in oculis omnium, & factum est.

Matth. 24. 7.

XII. Vt autem castra ab immunditiis & sceleribus mundata sunt, statim cœlesti quadam adueniente tranquillitate DEI gratiam adesse senserunt; Nonnulli etiam infirmi & imbecilles & diuturnâ ægritudine languentes, diuinâ cooperante gratiâ, conualuerunt; & se dehinc Domino deuouentes cœlibem vitam pro viribus actitare satagebant. Nec morâ, copia quædam exercitum secuta est, ita vt de die in diem magis, magisque tunc Christianus conualesceret exercitus. Cùm autem placuit Domino tribulationem & dolorem, laboremque populi sui finire, precibus forsitan lacrimisque eorum permotus, per manum cuiusdam Turci qui in ciuate morabatur, clam vrbem Christianis reddi parauit. Apparuit enim ei Dominus IHESVS CHRISTVS per visum, & ait: *Vade, & redde ciuitatem Christianis.* Expergefactus ille, secumq; admirans, visionem illam texit: iterumque apparens ei Dominus, dixit: *Redde ciuitatem Christianis: Sum enim CHRISTVS, qui hoc tibi præcipio.* Ille autem secum voluens quid facturus esset, abiit ad Dominum suum, & narrauit ei quæ in visu CHRISTVS ei præceperat. Ille verò respondens ait: *Nunquid fantasticis & vanis somniis seductus es?* Audiens autem homo sermones huiusmodi, domum reuersus est. Dominus itaque ei tertiò se manifestauit, dicens: *Cur non expleuisti, quod tibi iussi? Noli dissimulare, nec amplius hæsites vrbem reddere Christianis: Qui enim hæc tibi dico, Dominus sum omnium.* Quòd cùm ille tertiò accepisset, incunctanter expleuit, quæ ei à Domino præcepta sunt. Et veniens in exercitu quasi aliquid empturus, clàm cum *Boiamundo* egit, qui eius linguam nouerat, vt Christianis vrbem redderet: datoque obside filio suo, nocte per scalas de cordis factas, viginti seruientes intromisit per muros: Deinde quadraginta probissimi milites per easdem cordas ascenderunt; & inuentis trium turrium custodibus sexaginta & amplius, interfecerunt, turresque muniterunt.

XIII. Haud multò post, porta ciuitatis à clientibus primùm intromissis aperta est: & statim intrauerunt omnes, qui parati aderant; & exclamantes: DEVS HOC VVLT, DEVS HOC VVLT: per muros & vicos ciuitatis cædebant, quotquot inueniebant. De clamore autem illo & sonitu crebro ictuum, membrorumq; repercussione, commota est tota ciuitas, & excitati sunt dormientes: Surgentes itaque, strepituque perterriti, quidã arma sumentes, quidam inermes, huc illucque cursitantes, à Francis trucidabantur: Illucescente autem Aurorâ, totus ferè exercitus Christianorum vrbem ingressus est: & tũc vexillum Boiamundi rubicundũ in sublime erectum, dupplicatum est, & in eminẽti turre collocatũ; buccinisque & lituis mox vndiq; sonantibus, cædes à Frãcis incœpta est. Multi gladiis cæsi, multi iaculis perforati,

perforati, multi vectibus quassati, nonnulli etiã altis turribus & palaciis præcipitati interierunt. *Capsianus* verò admiraldus ciuitatis, à quodam rustico Armeno fugiens decollatus est; & caput eius abscisum, Boiamundo allatum est. Vt autem viderunt, qui longè erãt à tumultu isto, signa Christianorũ in turribus & muris, suosq; hàc & illàc fugientes, Francosq; gladiis extractis eos persequentes, pauore nimio attoniti, castrum quod in celsa rupe ex parte situm est, appetere cœperũt, & intus se cõcluserunt. Qui posteà populo DEI damno & incõmodo nimio fuerunt. Est enim ciuitas adeò ampla & lata, montibusq; & vallibus intrà murorum ambitũ interserta: & castrũ illud, in quo se inimici DEI concluserãt, sic in rupe locatum, vt ab vrbe nihil timeat; & ab agris quoscunque voluerit, intromittat vel emittat; & toti prorsus ciuitati immineat. Captâ ergo ciuitate, hostibusq; cæsis atq; fugatis, multùm ditati sunt de rebus Gentilium; & copiã frumenti & vini, & olei abundanter inuenerunt; XIV. edentesq; & bibentes, cum magna lætitia DEO gratias egerunt: ascitisq; mulierculis, quas ante à se, vt dictum est, dimiserant, obliti sunt Domini qui saluauit eos, qui fecit magnalia sua & prodigia inter eos; nec fuerunt memores multitudinis misericordiæ suæ, ignorãtes iudiciũ & gladium DEI, quod imminebat capitibus eorum. Nam alterâ die statim pòst captam ciuitatem, obsidio subsecuta est ab innumerâ multitudine Persarum, & Turcorum, & Barbarorum, & multigenarum nationum. *Soltanus* enim rex Persarum, habitâ legatione, quam *Sancxidoles*, filius Capsiani, Admiraldi Antiocheni, ei ab Antiochia detulerat, congregato exercitu innumero, ad expugnandos Christianos Antiochiæ misit: cui exercitui præfecerat ducem *Corbagan* Admiraldum, cum aliis multis principibus suæ gentis & Admiraldis. Hi antequã Antiochiç venissent, *Edessam* ciuitatem, quam *Balduinus* frater Godefridi ducis tenebat, obsederant: & per tres hebdomadas nil proficientes, ibi moram fecerant. Quod forsitan DEI nutu & prouidentiâ contigerat, vt Balduinus prius Edessam occuparet, & eos obsidione tantâ ibi retineret: ne repentino impetu in Francos irruentes, antequam ciuitatem Antiochenam ingrederentur omnes inopinatè, & à tergo, & ab vrbe occupatos, interficerent, & sic totus periisset exercitus. Itaque peruenientes Antiochiam, vrbem vndique cinxerunt; atque castris amplioribus eam vallauerunt, quàm à Francis vallata foret; moxque per castrũ intromissi, feroci impetu in Francos, vtpote recentes, sanguinisq; effusionem sitientes, subitò irruerunt; & velut tauri lasciuientes, cornibus incursare, & eos violẽto assultu prætẽtare cœperunt Franci verò, contra eos resistere. & vmbonibus & iaculis pro posse nitebantur repellere: vixq; cruentam rabiem atque truculentam eorum incursionem primã sustinuerunt. Qui cùm pro peccatis suis huiusmodi incursionibus vexati essent, & angustiati: propter quorundã occultationem, qui in domibus se abscondebant, *Boiamundus* parat incendium, vt exirẽt hi qui absconsi erãt. Ecce ira DEI; ecce gladius vindictæ: nec tamen eos iustus & pius iudex in manus persequentiũ incidere permisit: sed eos paterno affectu protexit, & ab hostium potestate, solitâ pietate seruauit. Episcopus autem *Podiensis* iterum eos conuocans, de conuersatione, & XV. vita, & moribus, eis sermonẽ, mellifluã correctione, [illegible]posuit; & de pristina mulierum pœnitentia mentionẽ faciens, societatemq; illarum omninò execrans, dimittere eas persuasit; admonuitq; ne de misericordia DEI diffiderent: sed castè DEO militarent, & omnia prospera eis euenirent. Animati itaq; his verbis, & mulierculis separatis, omni studio & sollicitudine quisq; in sua parte ciuitatẽ, quam eis DEVS donauerat, munierunt; & dũ viuerent, eã defendere & custodire promiserunt. Sed non omnibus vna eademq; voluntas perseuerauit: fuerunt namq; quidã in populo isto, de bonitate & virtute Altissimi desperantes; nec vllatenus se hostium manus euadere existimantes, si in captiuitate longiùs clauderẽtur: & per cordas muro depositi, fugerunt; & alibi, forsitan viliter interierunt: de quibus fuit vnus *Yuo de Grentemaisnil*, cuius opprobriũ sempiternũ sequitur, & multi alii. Comes etiã *Stephanus Blesensis*, & multi alii, antequã ciuitas Christianis traderetur, se de exercitu subtraxerunt: sed tamẽ per reliquos fideles nõ minus triumphauit Altissimi virtus. Verùm increduli & infideles, quocunq; ibant, nomẽ Domini blasphemare non cessabãt; & viã CHRISTI distortis gressibus inculcare, verbisq; desolatoriis, quantũ poterãt, annullare conabantur. Vnde factũ est, vt cùm præfatus Comes fugiens, Constantinopolitanum obuiam haberet *Alexium* Imperatorem, qui cum omni exercitu suo in

auxilium Christianorum Antiochiam festinabat, eum redire Constantinopolim faceret: dicens incassum eum vexari, cùm iam Christiani capita perdidissent, atque omnes perissent. Eia, minister fraudis, minister doli, suâ æstimatione DEVM potentiorem non existimabat: sed vt mente cõceperat, aut DEVM obdormisse, aut eum subiacere legibus humanis cogitabat; populumq; DEI perisse asserebat. Multùm nocuit Imperatori falsitas illius mẽdacii, quoniam si peruenisset ad obsidionem, & DEI gratiã, & laudem humanam sibi adquisiuisset; & forsitã Antiochia ciuitas imperio eius subiiceretur. Nec in hoc tantum nocuit, sed etiam Romaniæ partes iam sibi subditas, & ab omni hostiũ infestatione quietas, ab incolis suis denudari fecit, quos secum Imperator adduxit, verens ne iterum hostibus subiicerentur: & sic terram illam fertilissimam atq; bonis omnibus opulentissimam, in vastitate & solitudine, vsq; in hodiernum diẽ incultam dereliquit. Sed hactenus ad propositum reuertamur.

XVI. Laborantibus Francis in Antiochia, & contra hostium innumeram multitudinem decertãtibus, præstò eis in omnibus gratia diuina affuit; & ab eorum crebris incursionibus ita tutauit, vt raró aliquis Christianus ibi læderetur. Sed qui primùm per cordas fugam sumpserunt; & malum, valdè noxium toti exercitui, dimiserunt exemplum, quorundam corda Diabolico instinctu spirauerant, & ad muros iam vsque progressi, moliebantur effugere. Verùm summus Speculator atq; populi huius amator, non diu passus est huius contagione periculi, populum suũ minui. Appàruit namq; cuidam clerico, sociorum instinctu volenti fugam aggredi, & dicit ei: *Frater, quò fugis? quò tendis iter? Fugio*, inquit, *ne peream.* Cui Dominus ait, *Mane, frater, ne fugias · sed vade, & dic cæteris, vt maneant, nec sint increduli, sed fideles: quia precibus Mariæ matris meæ, eorumq; lacrimis, eis propiciabor, & ab hostibus his liberabo: & dic principibus exercitus, quòd in prælio futuro vobiscum adero. Dominus enim sum, qui loquor tecum.* Item cuidam iam funem manu apprehendenti vt descenderet, fratris eiusdem imago iam defuncti coràm eo astitit: dixitq; ei: *Frater, resta, ne timeas, quoniam Dominus erit vobiscum in prælio; & socii vestri qui morte præuenti sunt in itinere hoc, vobiscum erunt in auxilium.* Miratus ille, verbisque defuncti attonitus, pedem retraxit, sociisq; narrauit, & secum manere fecit: quæ cum principibus & plebi narrata essent, gaudio magno perfusi, & de victoriâ confisi, bellum magnanimes præstolabantur. [Inter hæc etiam cõtigit à quodam *lanceam* vnam inueniri defossam sub pauimento *Basilicæ beati Petri Apostoli*, quæ in Antiochia à priscis temporibus immensæ magnitudinis & opere miro fabricata est: eamq;, de qua *Longinus* latus CHRISTI perforauerat, esse asserebat, adiiciens, quòd à S. Andrea Apostolo illi per visum releuatum foret; & ternâ eiusdem Apostoli admonitione contigisse, vt lanceam sic in pauimento defossam inueniret. Quod quidem tunc gloriosè & magnificè à populo in signum victoriæ acceptum est. Nec multò pòst, prælium mirè cõtra hostes omnes postulauerũt.] Facto ergò triduano ieiunio; & ab Episcopis & sacerdotibus populo per confessionem reconciliato: consilio communiter inito, per *Petrum Heremitam* hostibus mandauerunt, vt *vel à finibus Christiani imperii discederẽt, vel sequenti die bellum contra eos inire non dubitarent. Si autem bellum cõmune formidarent, eligerent tres, aut quinque, vel decẽ, vel vltrà, quotquot vellent, de suis, milites, & æquali numero Christianis in campum armati decertarent: & quorum pars victoriam haberet, regnum cum suis possideret; victa verò à finibus secederet sine vtriusque exercitus periculo.* Illi quidem adhuc recẽtes, viribus suis & equis & armis, & multitudine innumerâ confidẽtes, pactionem huiusmodi neglexerunt, & commune eos inire certamen superbè remandauerunt: Et adduxerunt eum ante *Corbagan*, qui sedens in tẽtorio suo ornatus cultu regio, dixit Petro: *Quid mihi mandant aduenæ & miselli? Disponunt quoquo pacto ciuitatem reddere aut fugam parãt, si Persarum pietas, fugientibus locum dederit? Vnum de duobus eligant, si in terra viuere desiderant. Quis enim DEVS aut homo tam potens est sub cœlo, vt eius auxilio de manibus Persarũ liberentur? Nunquid ille qui à Iudæis crucifixus est? Vade ergò, & dic illis, vt citò fugiant, aut derelicto crucifixo regi Soltano seruiant.* At Petrus cõstanter prædicta repetens, adiecit, dicens: *Hæc dicit exercitus Domini: Recede à nobis, & ab hæreditate beati Petri, alioquin Francorum armis fugaberis: quorum principes, non, vt dicis, miselli, sed sunt CHRISTI milites inuictissimi.* Quo audito *Corbagan*, accensus irâ, euaginato gladio iurauit per thronum regis Soltani, quòd defenderet se de omnibus Francis; & dixit se terram possidere, & semper possessurũ iustè vel iniustè: mãdauit etiam

etiam quod nec verbum ab illo audiret, donec derelicta Antiochia CHRISTVM denegarent, & legem Persarum profiteretur. Reuerso itaque Petro, bellũ cõmune nuntiat affuturũ. Quo audito Franci ad bellũ se præparauerunt, nihil hæsitãtes, nihil de multitudine & infinita copia hostiũ formidãtes: sed quasi vir vnus, omnes simul ad prosternendos hostes vnanimes facti sunt, & pro CHRISTO & eorũ libertate, non solummodò audacter pugnare, verùm etiã, si oporteret, occũbere, & mortẽ subire hilari animo non dubitarent. [Nocte verò illâ, quæ belli præcessit diẽ, præcepit *Podiensis Episcopus*, & per totam vrbem inclamare fecit: vt quisq; posse suo annonã equis distribuere niteretur, ne labore crastino famis angustiã deficerent. Cui edicto libenti animo obedientes, equos eadẽ nocte, vt iussum fuerat, cibauerunt.] Crastinâ ergò aurorâ illucescente, parati sunt omnes exire ad bellum, & ordine sic processerunt, vt nullus esset qui de ordine constituto se transferret. Egressus XVII.
est autem primus omnium *Hugo Magnus* cum suis Francis: deinde Comes *Rutbertus* Normanorũ, & Comes *Rutbertus* Flandrensis: post illos *Aimarus*, venerandus Podiensis Episcopus: post hos *Godefridus* Dux Lothariensis cum pluribus Comitibus Lotharingis & legione gladiatoria: post illos *Raimundus* prouincialis cũ Aquitanis & Wasconibus: deinde *Tancredus*, nepos Boiamundi: nouissimus omnium *Boiamundus* inuictissimus, cum gente sua aciem rexit vltimã. Et quia hostium principes nullis adhuc nominibus prænotati sunt, nomina quorũdam, à quibusdã de Syria & Chaldæa egredientibus, per interpretes cognita sunt, quæ vt potero diligẽter declarabo. Soltani ergò prædicti regis, militiæ principẽ videlicet *Corbagan*, admiraldum maximũ, ducumq; fortissimum, quẽ rex præfecit, omnibus antepono: deinde principes cum eo venientes, prout Syrum & Chaldæum sonari Latinè potest, diligenter subnotabo. Hii verò sunt, scilicet *Meleduchac, Amursolyman, Amyrsolendis, Amyrchegible, Amyrmarome, Amyrmahumet, Caraoiath, Cotelosenyar, Megaloatelon, Baldus, Boesac, Amitbaisach, Aoxian, Amogoiam, Sanxadones, Gyuahadoles, Amyrtodygion, Amyruaotap, Sopman, Boldagis, Amyrilias, Gerisaslã, Gygremis, Aymtgogra, Artubech, Amyrdalis, Aimirmoxe, Amyrcharoar*, & innumerabiles alii. Hii omnes vel Admiraldi vel Duces cognominati erãt. Quorũ vnus admiraldus, *Amyrdalis* nomine, qui in Antiochia habitare solebat, cùm videret Francos per turmas & cohortes signis præcedẽtibus incedere, signaq; procerum, quæ anteà viderat, recognouisset, bellũ fore ratus, *Corbagan* summo admiraldo nunciauit, qui in tẽtorio suo quietè ac securè sedẽs, scaccis ludebat, nihil de bello futuro metuens. Vt enim auditũ est Christianos ad bellũ egressos, primò hæsitans, verũ foret nec ne; deinde acquiescẽs, & sibi ipsi fidẽ faciens, quæsiuit à suis, an pactionẽ à Francis postulatam concederet, vel bello eos inopinatè vel improuisò reciperet: cui *Amyrdalis* respondẽs: *Tardè*, inquit, *incõsideratè id prolocutus es, & verendum est nunc, ne ab hesterna postulatione repulsi, tuæ resistant petitioni: veruntamen vt libet facito.* Missi itaq; internuncii ad Francos, nihil præter bellũ impetrari renũciant. Etiã Sole matutino in clipeos & loricas repercutiente, tertiã refulgens in aciẽ, quam Episcopus ille celeberrimus regebat, signũ ipsius Episcopi animaduertẽtes, dixerunt inter se: *En videmus signum magni procedere Papæ: sacerdotibus & leuitis cũ crucibus & filacteriis in albis præcedentibus agmen.* Deinde Boiamundi subsequente acie, timor inuasit vniuersos, & maximè eos qui de captione vrbis euaserant, dicentes: *nullã in toto mundo fore gentẽ, quæ Francis posset obsistere:* adiicientes, *quod DEVS eorũ pro eis pugnaret.* *Corbagan* autẽ equum ascendens velocissimum, admonuit suos, vt fortiter pugnarent; & ascendens in montẽ seorsum cum paucis consedit, vt videret euentũ rei. Gens verò sua statim per turmas & phalãges diuisa, mõtibus & cãpis circa Francos effusa, præliũ sagittis agere decreuerunt. Quippe tot erãt sagittarii Turci, & Parthi, Æthiopes, & Medi, & Elamitæ; & qui habitabant Mesopotamiã, Affricam, Lybiam, Ægiptum & Pamphiliam, & omnem Asiam, nationumque ferè vniuersarũ, vt facilè Francos vndiq; concludere possent; & nisi terror DEI esset in illis, comprehendere exercitulum Christianorum non dubitarent. Computatus est ergò, sicut à captis relatum est, Turcorum & diuersarum nationum exercitus, & vicies centena millia inuenti sunt pugnatorum, ad bella procedentium. Dux itaque *Godefridus* secundam regens aciem, quæ iam prima propter quosdam euentus facta est, vt gnarus & belli edoctus, violentiam eorum pacienter sustinens, iunctis cohortibus, pedetẽtim suos incedere iusserat; nec vnum antè alium ab ordine con-

ſtituto moueri, capitali ſententiâ prohibuerat, donec truculentam eorum rabiem, primis ictibus edomitam, languentem ac defeſſam perſpicerent. Cùm igitur diu in hunc modum ſuſtinuiſſent, *Corbagan* de monte quaſi de ſpecula ſuos nihil penitus agere cernens, præcepit cuidam Admiraldo, vt partem exercitus ſui verſus vrbem tanquam ingreſſurus, educeret: ratus Francos diuiſis ordinibus ad vrbem velle regredi; vt vel ſic acies Francorum dirimeret: quo facto *Comes* quidam *Theutonicus*, ſiniſtrum cornu tenens, vt vidit turmas diuidi, & partem verſus munitionem vrbis quaſi in fugam conuerti, fugere eos exiſtimans, elapſus eſt de acie cum ſuis; atque eos incautè perſequens, mox cum omnibus ſuis interfectus eſt.

XVIII. *Secundum bellum.* Dux verò *Godefridus* nihilominus ſuos ſimul tenens, vt vidit tempus feriendi, cohortatus eſt vt tunc ferirent, & pro capitibus pugnarent: qui vno impetu extimplò in hoſtes irruentes, buccinis & lituis crebrò ſonantibus, DEO in auxilio ſæpiùs vocato, clamore vtrinque exorto, omnis hoſtium multitudo, ac ſi repentè totus mundus pòſt eos rueret, in fugam conuerſi ſunt. *Quis es inmenſe DEVS, fortiſſime Saluator, inuictiſſime imperator, velox adiutor, atque protector clementiſſime, ſereniſſime, iuſtiſſime? quo Duce, quo præſente, quo feriente, quo denique perſequente tanta bellantium multitudo terreretur, ni te formidinem incutiente, dextera tua forti quateretur atque ſuperaretur? Alioquin totius ferè Romani imperii robur, ſi adeſſet, vix illos fugere coëgiſſet. Ecce miſeros & debiles, fame afflictos, virtus Altiſſimi triumphare non deſpexit: ſed eos ſuprà omnium gentium multitudinem exaltatos, mirabiliter prouexit. Ei ergo laudes & gratiæ reddantur; ei totum attribuatur: ſibi gloria, & laus, & exultatio, in ſecula ſeculorum. Amen.* Fugientibus itaque hoſtibus, Franci eos perſequi diu non poterant, propter equorum imbecillitatem, atque ipſorum inualetudinem: veruntamen de peditibus ſtrages nõ modica facta eſt. Et qui equos adhuc potentes & veloces de Francis habuerunt, vel hoſtium equos comprehendere potuerunt, hi & perſequi & cædere eos à mane vſque ad veſperam ferè non ceſſauerunt: nec enim ſimul omnes vnius fugæ tramitem calcabant; ſed diuiſis agminibus diſperſi per montes & colles, armis proiectis, ſarcinisq; dimiſſis, velociſſimè fugiebant. Franci verò, vt dictum eſt, eos pro poſſe perſequentes, de ſpoliis eorum valdè ditati ſunt. Et redeuntes ad eorũ tentoria, de quibus magna erat copia, vaſa, vtenſilia multimoda aurea & argentea, quorum precium opus ſuperabat, & indumenta, ſtrata quoque & pallia, nec non arcus & pharetras cum ſagittis, camelos, mulos, aſinos, equos, & diuitias reperierunt: nec fuit aliquis egens inter eos. Et facta eſt lætitia magna in populo DEI, & glorificauerunt DEVM qui ſaluauit eos, qui fecerat magnalia propter eos: Et regreſſi ſunt in ciuitatem omnes, laudantes & benedicentes DEVM, qui de miſeris & pauperibus diuites & victores effecerat; & deferentes oblationes ſuas per eccleſias, vouerunt ſe vltrà honeſtè & iuſtè victuros, nec ampliùs fornicationibus aut immundiciis pollui. Eſt namque *Antiochia* ciuitas magna, vt ſuperiùs memoratum eſt, & eccleſiis multis, licet à gentilibus premerentur, ſolenniter decorata: quarum maior ac præcipua *beati Petri* Apoſtolorum principis eſt baſilica, vbi primùm cathedram Epiſcopatus ſeptem annis rexiſſe legitur: Altera in honore *beatæ Mariæ* ſemper Virginis miro opere fabricata eſt: compluresq; aliæ Sanctorum eccleſiæ, in quibus deuotè ſe Chriſtiani totâ nocte illâ, vtpote agone diuino vehemẽter vexati, ſecuri quieuerunt. Vrbs hęc

A. Dni. 1099. » celeberrima, cùm capta foret à Francis, *Vndecies centum ſubtractis inde duobus Annis,*
» *annorũ Domini ſummam faciebant. Ianius & menſis promebat pridiè nonas.*

XIX. Mox poſt vrbẽ captam reuerſus eſt *Hugo Magnus* Conſtantinopolim, cõceſſu tamen heroũ; dehinc in Frãciam regreſſus eſt. Nec multò pòſt obiit *Aimarus* Epiſcopus Podienſis, in Kalendis Auguſti, cuius anima beatâ requie & beatitudine æternâ perfruatur, Amen. Cumq; apud Antiochiam & in circuitu per quatuor menſes Franci morã feciſſent, ſumpto inuicẽ conſilio, receſſerũt. *Boiamundus* verò, & *Raimũdus* Comes, cum quadam parte exercitus vrbẽ exeuntes, interiorẽ Syriam profecti ſunt, vt fines Chriſtiani exercitus dilatarent, & caſtra aut vrbes contiguas eis ſubiicerent: reliqui verò Antiochiæ permãſerunt.

XX. Hi prædicti principes exercitũ educentes, *Haram* ciuitatẽ primò adierũt; quã haud difficilè captã atq; depopulatã, omnibus qui in ea erãt cæſis atque captiuatis, *Maram* protinus, alterã vrbem huic affinem, inuaſerunt. Quã obſidione circũdatã viginti dierum ſpatio obſidione coacti, machinis paratis, muroq; admotis, ſigno vndique dato, inſtãti aſſultu, DEO in omnibus fauẽte, vrbẽ compre-

comprehendunt, hostes obtruncant à maiori vsque ad minimum: omnibusq; sublatis, Antiochiam reuersi sunt. De communi assensu & consilio, tunc ciuitas Antiochena, & principatus regni Antiochiæ, *Boiamundo* traditus est & concessus: vtpote viro, cuius industriâ & ingenio vrbs ipsa capta fuerat. Comes verò Normanniæ & *Raimundus* Prouincialis, & *Tancredus* cognatus Boiamundi, qui iuuenis magnæ opinionis & famæ in exercitu erat, assumptâ parte exercitus, castrum, quod dicitur *Archas*, aggressi sunt. Verùm castrum illud situ loci, & murorum, turriumq; munitione validissimum, Turcorumq; bellatorum inuictissimum, eos per quinq; ferè septimanas obsidione detinuit. Est enim situm ad radicem montis *Lybani*, à veteribus antiquitus constructum; diciturq; *Archas* quia *Araces* filius Chanaan id cōdidisset. Dux verò *Godefridus* & Robertus Comes Flandriæ, cum reliquo exercitu, *Gibellum*, aliud castrum, situ murorum & ambitu fortissimum, quod inter Antiochiam & castrum Archarum, super mare situm est, obsidione vallauerunt. Sed belli tumultu, quod operiebantur qui apud Archas sedebant, commoti, eorumq; legatione submoniti, Gibello relicto, Archas profecti sunt, & de duobus vnus exercitus effectus est; castrumq; illud, bellum operiendo, impugnabat: vbi die quadam, dum assultus in hostes vehemens fieret, contigit, heü infortunium! *Amsellum de Ribodimonte* strenuum militem, ictu petrariæ interisse: pro quo totus exercitus valdè contristatus est, quia optimus & probus miles erat, & in expeditione necessarius. [Orta est enim etiam in obsidione hac contentio de *Lancea*, quæ inuēta fuerat Antiochiæ sub pauimento Ecclesiæ. Dicebant enim quidam non esse illam, quâ latus Saluatoris *Longinus* penetrauerat, quoniam eam Constantinopolim dimiserant: Comes verò *Raimundus*, qui eam in magna veneratione habebat, & in cuius custodia tenebatur, ipsam esse asserebat: *Episcopus* verò *Barensis*, qui in expeditione tunc erat, aliique plures, quòd ipsa esset existimantes, adiudicauerunt, vt is qui eam adinuenerat, fidem faceret populo DEI. Facto igitur triduano ieiunio in accensa strue lignorum, inuentor Lanceæ vltrò se iniecit; & per medium flammæ vibrantis, rogum nudus pertransiit; & vix inde exiit, combustusque est; nec posteà quindecim dierum spacio superuixit; sed duodecimo die, dolore ignis correptus obiit: & sic omni errore ablato, populus vltrà eam venerari cessauit.] Intereà Francis de bello, quod expectabant, frustratis, illaque obsidione tàm inopiâ, quàm suorum dimissione vehementer dissolutis, castrique oppugnatione nimis tardâ atque diuturnâ desperatis, operæprecium duxerunt, vt obsidione illâ dimissâ, *Iherosolimam*, messis tempore appropinquante, expedito itinere tenderent; & viam non panis indigam, sed benè, vt audierant, opulentam tenerent. Qui consilio inuicem accepto, omnes animati, simul assenserunt; collectisq; tentoriis & papilionibus, sarcinisq; suis expeditis, iter agentes, a quâ vrbē *Tripolim*, quæ inde propè super mare sita est, primâ sessione quieuerunt, & ab vrbe illa forum panis & vini, quamdiu ibi moram fecerunt vel morati sunt, plenariè habuerunt; donaq; plurima primates receperunt. Inde *Gibellulum*, aliud castrum prætermeantes, *Birithiam* ciuitatem inuenerunt. Erat autem mensis Aprilis, & iam messis in archa erat; magnaque copia annonæ per totam maritimam Tyri & *Sidonis*: quæ ciuitates proximæ sunt, & Byritho affines: nunc verò mutatis nominibus ab incolis *Sur* nuncupatur, quæ *Tyrus* quondam dicebatur; & quæ modò *Sagitta*, antiquitùs *Sydon* appellabatur, & est in terra Phœnice, quam *Syden* filius Chanaan legitur condidisse: *Sur* quoque Tyrus dicta est, in qua *Tyrius Apollonius* regnabat. Inter has duas vrbes *Sarepta Sydonia* æstimatur: inde enim ad *Carmelum* mōtem, vbi *Helias* habitauit, non amplius iter duorum dierum ingressi, postea venerunt *Ptolomaidam*, nunc *Achilon* dictam, quam quidam errantes *Accaron* existimant nominandam: sed Accaron vrbs est Philistæa inter Azotum & Iamniam sita, propè Aschalonem. Abhinc terra vocatur Palestinorum. Transeuntes autem Achilon, inuenerunt oppidum *Caypha* dictum, quod est sub Carmelo monte, & habet mare ab Oriente, montem verò ab Occidente. Dehinc *Cæsaream* Palestinæ adorsi sunt, quæ quidem *Dor* antiquitùs, à quibusdam verò *turris Stratonis* nuncupata est: in qua *Herodes*, Agrippa dictus, nepos illius Herodis, cuius tempore natus est CHRISTVS, percussus ab Angelo, vermibusq; consumptus, infœliciter expirauit. Vlteriùs autem incedentes, prætererunt oppidum quod *Assur* nomināt. Etenim maritimam, & *Ioppen* à dextra relinquentes, descenderunt in *Ramatha*, quæ ciuitas nunc *Ramula*

Boiamundo dux Roberti Wischardus Appulia genuit valde potentem ducem.

XXI.

appellatur: de qua incolæ Saraceni omnes aufugerant, pridiè quàm exercitus illuc venisset, metuẽtes expugnationem, [nec in semet munitionis defensionem confidentes.] XXII. Est enim ciuitas hæc in plano sita, inter montana Iudeæ & maritimã, in magna copia & fertilitate annonæ, solis cultoribus apta: vbi cùm Franci venissent repererunt areas tritici innumeras, & annonæ etiam trituratæ magnam abundantiam: moratiq; sunt ibi per quatuor dies, vt reficerent & se & iumenta, & sarcinas pararent ad obsidionem Iherusalem. Ibiq; nuncios Christianorum Syrianorũ, qui erant in *Bethlehem*, habuerunt: quos anteà de Iherusalem nuncios receperant. Nondum enim Cæsaream viderant, quando exploratores Christiani de Iherusalem clàm exeuntes, ad eos venerant, & totum esse ciuitatis & eorum qui intus habitant, indicauerant. Læta ti verò Franci super nuncios, promiserunt se in proximo eis auxilium fore, & DEO auxiliante Iherusalem obsidione concludere, seq; & sua, cum ciuitas aut vi aut timore subiiceretur, incolumes reseruare. Illis autem abeuntibus, Franci animati & de misericordia DEI cõfisi, & vt Spiritus Sancti gratia illis adesset, principio suę operationis, in Basilica *S. Georgii*, quæ propè vrbem Ramulam miro opere fundata erat, Episcopum ordinauerunt; & in arcibus Ecclesiæ, quæ circa Ecclesiam sunt, custodes dimiserunt; atque ipsâ die profecti sunt vsq; ad castellum quod dicitur *Emaus*, sexaginta stadiorum ab Iherusalem. Nocte verò ipsâ *Tancredus* & *Balduinus de Burgo*, antè lucem surgentes, cẽtum suorum militibus electis, conscendunt equos armati; & aurorâ apparente, Bethlehem peruenerunt, linquentes Iherusalem à sinistra: quos cùm vidissent Græci & Syri Christiani, qui ibidem morabantur, primò rati sunt, Arabes & Turcos fore, missosq; de Iherusalẽ ad eos decollandos & delendos æstimati sunt. Cumq; Francos recognouissent, statim Crucibus & textis assumptis, cum gaudio magno psallentes eos susceperunt: Franci verò præ gaudio lacrymantes, pacisq; osculo eos salutantes, basilicã ingressi sunt: vbi adorato Domino & in loco natiuitatis suæ & præsepio non sine lacrymis oblatione factâ, ad exercitũ regressi sunt: qui iam ciuitati appropiabant: Cumq; interim hostes signa Francorum procul vidissent, exierunt quidã obuiam Arabes & Turci, vt prætentarent armis Francorum militiam: qui mox fugati, intrò se receperunt.

XXIII. Christianus verò exercitus videns ciuitatem DEI, quam diu optauerat vidisse; locaq; sancta, in quibus mundi Saluator pro redemptione gentis humanæ mortem pertulerat, lætatus est valdè; & procidentes omnes in terram proni, adorauerunt Viuentem in secula seculorum. Amen. Et venientes ad vrbem, obsidione vndiq: vallant, VII. Idus Iunii. „ *Lucis septena cum vallant obsidione Iherusalem Franci, iam Iunius igne calebat.* XXIV Situs ipse Ciuitatis Sanctæ qui nunc est, murorumq; ambitus, licet à prisca & illustri veteris compositione, statuq; illo quo erat CHRISTI IHESV tẽporibus valdè discrepet, quædã tamen tẽporis illius adhuc monumenta obtinet; quibus & famosa & illustris, & præ cunctis clarior ciuitatibus in toto orbe terrarũ esse debet. De qua, quia à quibusdam quædã superflua, quædã rariùs concinentia finguntur, pauca sub breuitate perstringere conabor. Quatuor igitur illi aditus patẽt, sicut plerisq; ciuitatibus, quibus ad eã fit ingressus, ab Oriente, & Occidẽte, ab Aquilone & Meridie: Et quidẽ Oriẽtalis aditus, ab incolis vocatur *porta vallis Iosaphat*, eò quòd per eã ad vallẽ illam proximam fit descensus. Occidentalis, *porta Dauid* idcircò vocatur, quod iuxtà turrim Dauid sita sit. Septẽtrionalis, *porta S. Stephani*, pro eo, quòd idẽ Martyr extrà portã illam lapidatus fuisse asseritur, ob cuius memoriam Ecclesia ibidẽ sit fundata. Australis, *porta Syon*, quia ab ea parte mons ille præruptus eminet; vndè difficilis & valdè grauis ad vrbẽ est aditus. Adhuc etiã quinta habetur porta, quæ *Aurea* dicitur, intra Orientalẽ & Australem portã sub Templo Domini sita, per quam cœlorũ Rex super asinam sedẽs antè passionem suam, ciuitatem ingressus est, & ab Hebræorum pueris cum gaudio exceptus est: quæ non aperitur nisi in *Dominica Ramis palmarũ*. Vrbem itaq; per hunc ingredientibus aditũ, à læua Sepulchrum Domini est, quod extrà vrbẽ tempore Passionis CHRISTI legitur fore inuentũ, viuoq; lapide incisum: iuxtà quod Sepulchrũ Domini, parũ in obliquũ, est superemineus lapis dehiscens, sicut in CHRISTI morte legitur scissus: & subtus *Golgata*, qui locus magnâ veneratione celebrãdus, adorandus, & colẽdus est: In quo loco traditur ab antiquis Abrahã filium suum immolaturus, arietẽ pro eo immolasse, significans Agnum, DEI filium, ibidẽ posteà immolandum. Paululùm remotior est locus ab eodem

ab eodem, dictus *Caluaria*, vbi lignum Dominicum *trecentesimo octogesimo sexto anno* pòst Passionem CHRISTI à beata *Helena*, Iuda præmonstrante, inuentum est: vbi etiam ab eadem regina, Ecclesia miræ magnitudinis & operis fundata, posteà à perfidis Gentilibus destructa est: [ruinæ cuius adhuc existentes indicant qualenam opus fuerit. Pars autem ligni preciosi in his locis à fidelibus retenta, diligenti veneratione adoratur & exaltatur.] Iuxtà crucis inuentionem à Meridie est Ecclesia genitricis DEI, quæ *Latina* nuncupatur, eò quòd à Latinis semper sit culta: vbi fertur eadem Virgo plorasse atque scidisse crines, cùm vidisset filium suum vnigenitum patibulo affixum. Ibi propè est locus, vbi *Maria Magdalena* cæteræq; mulieres lamentatæ sunt in morte Saluatoris. Inde versus Orientem in directum intrà eiusdem ambitum vrbis, Templum est Domini celeberrimum, miro opere fabricatũ: Quod licet primum opus non sit *Salomonis* egregium, sed nec illud quod ab *Hesdra* secundà reædificatione totius mundi fabricam in opere præcessit, tamen quatuor habet introitus, sicut & primum habuit templum: In quo loco Angelus populum cædens, Dauid orante & exclamante: *Ego sum qui peccaui, ego iniquè egi*, restitisse perhibetur. Vbi etiam lapis ille super quem Angelus restitit, adhuc impositus, in medio templo eminet. Fuit & in hoc loco tempore Salomonis propitiatorium aureum & arca testamenti, in qua erant tabulæ Moysis, & virga Aaron, & manna, & cætera quæ dicebantur *Sancta Sanctorum*; Ibiq; fuerunt vsque ad tempus *Iosiæ* Regis Iuda, sicut legitur in libro Machabeorum: Sed pòst *Iheremias* arcam in Arabia versus montem Synay occultasse fertur: vbi in hodiernum diem adhuc mons fumigans & caligine obductus, locum volentes adire & obscuritate & caloris æstu repellit, nec ad montem vsque licet accedere: & in prophetia eiusdem Iheremiæ scriptum inuenitur, quòd inuenienda non sit, donec gentes multæ congregarentur. Arca ergò in Templo nunc non est, sicut à quibusdam creditur. Verùm locus ille multis modis sacer esse describitur, tùm quia puer IESVS in eo præsentatus, à *Symeone* sene exceptus est; tum quia duodenis, in medio Doctorum sedens, inuentus sit: de quo etiam numularios eiiciens, dixit, *Domus mea domus orationis vocabitur*: multisque miraculorum signis & prodigiis, ibidem à DEO factis, religiosus & sanctus est.

2.Reg.24,17. — 2.Mach.2,1.5.7. — Matth.21,12,13.

XXV. Ab Aquilone Templi huius lacu quodam interposito Ecclesia *S. Annæ* matris beatæ *Mariæ Virginis* est, in quo loco DEI mattem peperisse fertur: Ante cuius Ecclesiam piscina aquæ à Francis inuenta est, veteris piscinæ adhuc vestigia retinens, quinque porticus habens: In qua, tempore CHRISTI, Angelus descendisse legitur, tactuque aquæ languidos sanasse. [Et ibidem à CHRISTO sanatus est ægrotus triginta & octo annos habens, in infirmitate sua.] Ad quam nunc per porticum vnam descenditur: & reperitur aqua ibi gustu amara, quæ plerunque ægrotantibus confert medelam. Hæc intrà vrbem à fidelibus venerantur. Flagellatio IHESV CHRISTI, atque coronatio, & derisio, & cætera quæ pro nobis pertulit: sed non facilè vbi fuerunt, nunc dignosci possunt, cùm præsertim ciuitas ipsa totiens posteà destructa atque deleta sit.

XXVI. Extrà vrbem verò, à digniori parte fit exitus per portam Dauid ad viam quæ ducit *Bethlehem*: quę *Effrata* antiquitùs appellata, ab Iherusalem spacio duarum leugarum versus Hebron, inter Occasum & Meridiem sita est. *Ibi est locus* Natiuitatis CHRISTI & præsepe, sicut supra memoratum est. Sed & Ecclesia satis decens & ampla miro opere fabricata, Episcopalem ibidem obtinet dignitatem. Ibidem & in confinio passi sunt *Innocentes*, qui ab Herode trucidati sunt. Inde ad vrbem regredientes viso obiter sepulchro *Rachel* vxoris Iacob, ascenditur ad montem *Syon*, qui tempore CHRISTI erat cacumen & medium ciuitatis; nunc autem extrà ciuitatem. Ibi etiam fuit cœnaculum, vbi pedes discipulorum lauit Dominus & magister eorum, & cum eis cœnauit; & Sacramẽtum Dominici Corporis & Sanguinis ipsis tradidit; nec non & omnia quæ de morte eius erant futura prædixit: vbi post resurrectionem Spiritum Paraclitum eis misit. In quo loco transitus *beatæ Mariæ* genitricis DEI fuisse perhibetur: vnde etiam Ecclesia nomen habet; fueratque miro opere fabricata, antiquitùs constructa, quod interiùs patet, sed à perfidis Saracenis destructa. Ad radicem huius montis Syon exoritur fons aspectu liquidissimus, sed gustu amarus, quem dicunt *natatoria Siloë*: qui emittit riuulum suum in alueo vbi torrens Cedron fertur in hyeme cursu rapidissimo. Ibi illuminatus est cæcus à natiuitate, de quo legitur in Euangelio. [Vlterius in Meri- Ioh.9,1.

die est *Acheldemach*, qui ad sepulturam peregrinorum emptus est.] Torrens *Cedron* ab Aquilone sumit initium, & per vallem Iosaphat cursum agens, in Austrum dirigitur, nec habet aquas nisi inundatione pluuiarum. In eadem villa inter ciuitatem & montem Oliueti est Ecclesia genetricis Dei *Mariæ*, vbi ab Apostolis sepulta est; cuius adhuc sepulchrum ibidem colitur & veneratur. In quo loco mirificum opus à primis Christianæ religionis temporibus structũ, sicut beatus *Iheronymus* scriptis suis testatur, structuras alias excedebat magnitudine, opere, & compositione: sed postea à perfidis Gentilibus destructa est, cuius ruinæ hactenus patent. Ibidem anteà Christi temporibus villula quædã erat *Gessemani* nuncupata, vbi tentus & captus est filius Dei: Ibiq; discipulos suos somno prægrauatos linquens, auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis versus montẽ Oliueti in obliquum, vt oraret: vbi etiã nunc oratorium quoddam in honore Saluatoris dedicatum est. Inde ascensus est ad montem *Oliueti*, qui celsitudine suâ supereminet omnem regionem: in quo loco solitus erat Dominus discipulos suos & omnes ad se de ciuitate confluentes, docere. Ibiq; fertur orationem Dominicam discipulis insinuasse, & ingruente passionis suæ articulo preces ad Patrem fudisse: de cuius montis vertice posteà delatus est in cœlum, cernentibus Apostolis: In quo loco Ecclesia antiquitus fundata, monumenta Sanctorum plurima continet: à quo etiam monte facilè cernitur Arabia & vallis Iordani; *mareq;* illud *salsum* & fœtidum quod operit Sodomam & Gomorrham, ciuitates quondam irâ Dei funditus euersas. Sub cliuo statim montis huius, inter Orientalem & Australem plagam, aditur *Bethania*, vbi Dominus *Lazarum* resuscitauit, & vbi *Maria Magdalena* peccata sua dimisit; & vbi in domo *Symonis* leprosi discubuit: Vbi etiam nunc monumentum Lazari veneratur, & locus frequentiâ Saluatoris sanctus excolitur. Hæc in territorio vrbis proxima satis sunt. Verùm flumen *Iordanis*, vbi baptizatus est Christvs, decem leugis longè est ab vrbe in directum versus Orientem, qui fluuius diuidit Iudæam & Arabiam: ad quem itur per *Iericho*, ciuitatem quondam magnam: habens à læua desertum, vbi ieiunauit Dominus quadraginta diebus. Videtur & ibi mons excelsus, vbi tentatus est à Diabolo. *Nazareth* autem, vbi conceptus est; & *Galilæa*, vbi post resurrectionẽ discipulis apparuit; & mare *Tyberiadis*, & *Thabor*; & solitudo illa vbi de quinque panibus & duobus piscibus quinque milia hominum satiauit; aliaq; solitudo, vbi etiam de septem panibus quatuor milia hominum pauit; omniaque loca in quibus Rex gloriæ à pueritia conuersatus est, longè ab Iherusalem semota sunt. Hanc præterea vrbem *Helius Adrianus* Imperator mirificè decorauit, & vicos & plateas pauimento decenter ornauit: de cuius nomine, Iherusalem *Helia* posteà vocata est: Et aquæductus per omnes vicos instituit, per quos imbrium inundatione omnes ciuitatis immundiciæ diluuntur. Nec desunt huic vrbi cisternæ, aquarũ abundantiâ semper opulentæ. Constatq; ciuitas ambitu murorum condecenti magnitudine, ita vt nec paruitate, nec amplitudine vmquam fastidiosa videatur.

XXVII. His itaque & aliis modis Ciuitas hæc Sancta, gloriosa est & illustris: Quam cùm videret Christianorum exercitus in tam arido, montuoso, lapidosoq; loco sitam, riuis, siluis, & fontibus vndique carentem, difficileq; eam obsidione diutinâ cingi posse æstimauerunt. Et primâ quidem die aquæ penuriâ coacti sunt, adeò vt de tribus miliariis cum iumentis & camelis eam apportarent: & deinde ingruente necessitate à quatuor vel quinque miliariis, vtribus & eiusmodi vasis cum magno labore adquirebant. Erat enim æstus & valdè feruens tempus, vtpote ardenti solstitio: & nimio labore, aërisq; intemperie, siti magis quã fame contigit laborare. Obstruxerãt enim hostes, anteaquam exercitus illuc venisset, fontem Syloë atq; cisternas omnes quæ extrà vrbem fuerant; aut per assiduas animalium adaquationes, aut per occultos meatus, penitusq; desiccauerant, ita vt nullus liquor ibi posset inueniri. Cumque per sex dies ibi aqua & cibatu opulentissimè munirentur, die septimo constituerunt ciuitati assultum facere; & per scalas quas in iis sex diebus composuerant, muros, si possent, occupare. Erat autem *Robertus* Comes Normanniæ, & *Robertus* Comes Flandriæ cum gente sua à parte Septentrionali antè portam S. Stephani. Dux verò *Godefridus* cornu ciuitatis, quod est super vallem Iosaphat, cum suis occupabat: Et *Tancredus* aliud cornu versus turrim Dauid petrariis & fundibulis maximè infestabat. Comes siquidem *Raimundus* cum Prouincialibus suis, montem Syon

Robertus de Flandriæ Comes, miles inclitus, probus, & audax, Georgii filius vocitatus.

Syon occupauerat. Qui omnes die constituto eam vndiq; assilientes lituis & buccinis summo mane increpantibus, crebro sagittarum ac telorum grandine muros impetentes, scalas protinus erexerunt, atque in vna parte quidam viriliter ascenderunt, vel ascendere cœperunt. Iam iam fastigia murorum scansuri, ab hostibus repressi sunt: & eâ die, nostri de illo primo assultu frustrati sunt, quoniam raræ fuerunt scalæ, & nimis citò ab hostibus compertæ sunt. Quare negocium illud horâ ferè tertiâ dimissum est, & in castris nostri se receperunt. *Saraceni* autem, & ii qui in vrbe erant, de repulsione hac gloriantes quotidiè improperabant nostris, quia DEVM suum quem intra muros clausum existimant, telis & lapidibus turpiter impeterent; & quasi sacrilegii nostros insultando accusabant. Tunc patienter nostri blasphemias eorum & derisiones sustinêtes, parauerunt machinas, quibus muros scandere possent. Sed deerat nemus artificio opportunum. Neque enim in tota regione illa silua est, vbi lignum vix quindecim pedû possit inueniri: De veteribus tamen lignis cedrinis & cipressinis, quæ in quodam specu non longè ab vrbe reperta sunt, turrim quandam cum propugnaculis composuerunt; & eam nocte quadam, illis ignorantibus, haud longè à muro compactam, in ea parte vbi Dux *Godefridus* sedebat, erexerunt; & de coriis camelorum boumque, cæterorumq; animalium, in circuitu defotis eam contexerunt; muroque supereminens septem aut amplius vlnas, totam ciuitatem altitudine superabat: de qua facilè erat videre quid hostes intrò machinarentur, vel quomodo se haberent: Est enim locus ex illa parte adeò sublimis & excelsus, vt ferè coæquetur monti Syon. Vt ergò viderunt hostes machinam erectam, atque eorum ceruicibus supereminentem, timuerunt valdè: quidam etiam deridentes, & ignorantes quid esset, promittebant se turrim Dauid illuc adducere, si illam nostri vsquequaque muris applicuissent; vel de campo, vbi in modum turris fuerat ædificata, eam vllatenus mouerent. Paratis igitur arietibus & scrophis & petrariis & fundibulis, omniumque generum instrumentis ad muros propiùs admotis, die ad hæc præstitutâ ciuitatem vndique impetunt; & sagittis atque balistis, multorumque generum armamentis, hostes coarctare cœperunt, adeò vt eorum quis vel pauci in muris remanerent: qui in turribus tantùm erant, illi ciuitatem protegebant. Erant autem duæ turres à dextris & sinistris, inter quas machina nostra impacta fuerat: vnde Saraceni nostros vehementer infestabant; & ignem cum oleo & adipe mixtum, faculis aptatis in eos crebrâ immissione iaculabant: multumque in hunc modum nostros repugnare cœperunt. Quod cùm viderent fundibalistæ, & qui petrarias regebant, in illas duas turres omnem vim suam direxerunt; atque vnius propugnacula continuò disruperunt; hostesque inde fugatos quosdam strauerunt, quosdam verò lapidatos vulnerauerunt, atque in hunc modum die illo contendentes, ad vesperam vsque vtrinque concertatum est. Vesperâ siquidem superueniente, dimissum est certamen: & munierunt nostri machinas suas viris optimis & strenuis, ne nocturno tempore hostili machinatione violarentur. Fuitque dux *Godefridus* intus, & frater eius *Eustachius*, vir magnæ audacitatis & probitatis; multique alii in negociis gerendis probatissimi. Hostes verò iam timore perterriti, & diurnâ incursione fatigati, nihil in nostros iam molientes, sed ad protectionem suam murorumque defensionem omninò intendentes, totâ nocte illâ nihil aliud, quàm trabes magnas lignaque quàm maiora poterant muri propugnaculis ad lapidum ictus repellendos, contrà machinas nostras conuexerunt. Nostri è contrà si qua paranda erant ad crastinum laborê, viuaciter & diligenti prouidentiâ procurabant: sicq; noctê illâ, non minus fere quàm in die vexati excubiis & vigiliis, vtrinq; peregerunt. Mane autem facto, quod XXVI. contigit Idus Iulii, omnes ad incœptum laborem se rursus animauerunt, & lituis buccinisque clangentibus, clamoreq; vtrinq; exorto, muros nostri acriter impetere, hostes verò haud segniter reppellere incœperunt: & ex vtraque parte multi tunc læsi sunt. Interea machinis muro admotis, partem quandam muri *Comes Normanniæ* & *Tancredus* cum petrariis suis, iuxtà portam S. Stephani concusserunt, & foramen vnum fecerunt. Ex alia parte, Comes *Raimundus* cum machinis similiter & fundibulis fortiter instabat. Dux verò *Godefridus*, & qui cum eo erant in maiori machina, grauiter & cautè eam regêtes, faculas ardentes quas hostes de turribus prædictis in eos frequenti iactu mittebât, tædasq; sulphureas, & iaculorû grandinê vmbonibus

ſuis excipiebant; & ab æſtu diei & Sole qui iam horâ ferè diei tertiâ incanduerat, tædarumq́; incenſione, gemino ſunt calore & igne artati, adeò vt de veſtibus eorũ pars cõbureretur, & ſcuta incenderentur: Sudor vndique de eorũ corporibus manat; & vix iam ſuſtinent æſtum hoſtes ab ignium violentia. Tunc præcepit Dux vt cum fundibulis torres incenſi, turribus iacerentur: vt vel ſic hoſtes parùm coërcerentur, donec propiùs muro paulò, machinam admouiſſent. Quod cùm factum eſſet, mox ignis per quædam foramina in arce vna eorum delapſus, materiam lignorum quibus tectum arcis ſuſtentabatur, cremare cœpit: iam iamq́; ardebat arx ipſa; fumoq́; & igne hoſtes ſunt inde fugati, ſic vt nullus vlterius in ea remanere poſſet. Altera verò turris ſic confracta & confuſa erat crebro ictu petrarum, vt nihil ab ea noſtri timerent. Igitur noſtra turris iam muro contigua, noſtros hoſtibus ſuperiminentes, iam iamq́; DEI auxilio triumphantes, inuehebat: cõtigit vt cùm funes, quibus ligna prædicta muro connexa fuerant, falcibus à noſtris cæderentur, trabem quandam, quaſi pontem, ſponte acturam verſus turrim noſtram verti; & à noſtris exceptam à machina in murum ita artificioſè & competenter collocari, vt noſtris iter in ciuitatem præberet. Mox verò milites ducis & ambo fratres, quorum vnus *Engelbertus* vocatus, alter verò *Litoldus*, per trabem illam gladiis extractis ciuitatem ingreſſi ſunt: Deinde alii atque alii ſubſequentes murumq́; ſuper hoſtes occupantes, *DEVS ADIVVA, DEVS VVLT*, inclamantes, toti exercitui viam intrandi patefecerunt. Qui confeſtim per funes & ſcalas ingredientes, Saracenos & hoſtes, qui in ea parte erant, vſq; ad Templi munitionem cædendo & obtruncando perſecuti ſunt. Illi verò fugientes, in Templi clauſura ſe concluſerunt; ianuiſque clauſis, aduerſus noſtros adhuc reſiſtere parauerunt. Ergò *Tancredus* cum ſuis adueniens, expugnare eos cœpit: Nec morâ, fores patefactæ ſunt, & atria noſtris irruentibus completa, hoſtibus in Templum Domini fugientibus, & in Templum Salomonis ſe includentibus: ferientibus itaq; noſtris, atque à tergo proſequentibus, cædes immenſa peracta eſt, adeò vt in cruore peremptorum, pedes noſtrorum tenus ſuras penè tinguerentur; nullusq́; ex eis vitæ eſt reſeruatus; ſed neq; fœminis, neque paruulis pepercerunt; memores credo *Saul* regis, qui *Agag* pepercit; iramq́; DEI incurrit, & periit. Eâ verò die ita deleti ſunt, vt de multitudine innumera Saracenorum, Turcorum, Arabum, Æthiopum, multarumq́; nationum, qui ad defenſionem vrbis omnes præcepto Admiraldi Babyloniȩ conuenerant, vix pauci ſupereſſent, qui in turre Dauid ſe concluſerant. Illique haud multò pòſt, Comiti *Raimundo* turrim reddentes, euaſerunt; atque fugæ præcipites ſe dederunt. Et expurgata eſt ciuitas Sancta Iheruſalem ab infidelibus eâ die, ad laudem & gloriam & honorem illius, cuius Sepulchrum intrà glorioſum eſt: qui admirabili potentiâ & prædeſtinatione ſuâ, fideles ſuos illuc vſque, per marium terrarumque pericula, ſui gratiâ, direxerat:
„ *Iulius efferuẽs ter quina luce calebat, Idibus inq; ſuis iter ad medium faciebat Anno milleno*
„ *centeno, ſed minus vno, Virginis à partu peperit quæ gaudia mundo; Vrbem cùm Franci capiunt virtute potenti Atque nouas reddunt laudes ſuper aſtra ſedenti.*

XXVII. Captâ ergò ciuitate, & ab incredulis mundatâ, ad *Sepulchrum Domini* omnes cum oblationibus & cereis accenſis, laudes & gratias in voce exultationis Domino reddere feſtinantes, pergunt; vota perſoluunt, in gaudii lacrymas erumpunt. Populus Domini enim & oues paſcuæ eius, vt loca Sãcta Paſſionis, Crucis, Mortis, Sepulturæ, & glorioſæ Reſurrectionis tetigerunt, compunctionis lacrymas & inopinatæ lætitiæ, cum hymnis & canticis pſallentes, emiſerunt: *O tempus Domini deſideratum! ô tempus acceptabile! ô factum factis omnibus admirabile! Cùm id, quod ab omnibus fidei Catholicæ cultoribus interno mentis ardore diu optatum, & votis omnibus deſideratum fuerat, filii Sanctæ matris Eccleſiæ in ſua ſecula completum viderunt; ſtatumq́, matris Eccleſiæ & Orientalis, ab infidelibus & immundis funditùs euerſum atque pollutum, à fidelibus & electis imò à DEO præelectis & prædeſtinatis in ſublime erectum atq; reformatum ſuo tempore conſpexerunt. Gloria tibi Pater, gloria tibi Fili, gloria tibi Spiritus Sancte, amborũ Paraclite Trinitas ſancta, rex Sabaoth, faciens mirabilia in cœlo & in terra: conſilium tuum antiquum eſt: à Solis ortu & occaſu, ab Aquilone & Auſtro laudabile nomen tuum. Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, ſit nomen eius benedictum in ſecula.* Expletis itaque ceremoniis atq; omnibus in Domini Sepulchro ritè peractis, reuerſus eſt populus DEI ad domos & manſiones quas ceperat, prout cuique contigerant. Et nocte illâ, poſitis tantùm Græcorum & Syrorum excubiis,

cubiis, securi quieuerunt, & de beneficiis quæ ab hostibus parata fuerant, gratias Deo agentes, cum gaudio epulati sunt, & somno functi. Posterâ die vulgus XXX. mixtum cum scutigeris cadauera templi reuoluentes, inuenerunt copiam auri, & argenti, & lapidum. Demum Prouinciales qui vltimi ciuitatem ingressi sunt, dolētes quod ad prædam diripiendam tardè venissent, comperto quòd Saraceni dum viuerent nomismata & talēta auidis faucibus deglutissent, multos euisceratos ideò exenterauerunt, & pecuniam quæsitam in multorum viscera repererunt: vnde factum est, vt de cadaueribus aceruo facto ea igne cremarent, vt æs illud in igne faciliùs inuenirent: nec enim fœtorem illorum diu pati poterant. *Tancredus* autem cum suis Templum Domini aggressus, vasa aurea & argentea multimoda, lapidesq; preciosos & limbum aureum qui Templi parietes circumdabat, & coronas, & phialas, & mortariola aurea, omniaq; præciosa Templi arripiens abiit & super omnes ditatus est valdè. His itaq; omnibus, vt dictum est, patratis, postquam primates & populi requie modicâ refecti sunt, omnes communi assensu *Godefridum* ducem, in regē ac principem ciuitatis Iherusalem & totius regionis extulerunt. Canonicos autem qui Domini sepulchro inseruirēt iidē statim creauerunt: *Ernulphum* verò quasi Patriarcham, eis præposuerunt, donec à Romano Pontifice quid agendū foret, requisiuissent. Tunc & Domino annuente per quendā Syrum reuelata est Crux Dominica, quę ab antiquis temporibus in quodam secretario abscondita fuerat, & ab hostibus conseruata. Quâ inuentâ, omnes in sublime Deo gratias egerunt. Cumq; de reditu in patriam iam Heroës cogitarent, ecce nuncius venit, qui diceret bellū magnum affuturum: nec tantum bellum; verum & vrbi obsidionem & expugnationē tantam aduentare, quantam nunquam anteà viderant. Rex enim *Babilonis* du- XXXI. cem militiæ suæ, nomine *Lauendalium*, cum multo exercitu collecto de Turcis, atq; Arabibus, Æthiopibus & Sarracenis, & Ægypto, & Mesopotamia, omniq; Affrica, vt audiuit Iherusalem à Francis vallatam, misit, vt omnes quasi pulli in cauea comprehenderentur & obtruncarentur; & sub edicto huiusmodi præceperat ac prohibuerat omnibus, ne quis eorum ad eum reuerteretur, donec interfectis atq; deletis *Christianis* omnibus, ipsum Dominicum Sepulchrum eradicarent atq; funditus euerterent, ne de eo vlteriùs mentio aliqua fieret. Quo audito Christiani ad prelium *obuiam* proficiscuntur, dicentes se intrà muros nequaquā permittere concludi; & armati vexillo sanctæ Crucis, quod præibat agmen, exercitum versus *Ascalonem* direxerunt, vbi aduersariis obuiari existimabāt. Aduersarii verò audientes quod Iherusalem iam expugnauissent, & intra murorum ambitū se nostri recepissent, lætati sunt valdè, dicentes & vrbē & illos ita velle cōcludere, vt nec vnus ex eis manus eorum aut gladium euaderent, ignorātes quidem quod iam eis obuiam præliaturi venissent. Sed cùm didicissent nostros eis obuiam venisse, parauerunt eos inter se cōcludere; & sic omnes aut ferro circumuenire, aut cōprehensos Babyloniam in manicis ferreis deducere. Facile enim erat paucos, à multitudine innumera vallari & cōprehendi. Sic equidem à quibusdam in bello captis, nostris intimatū est. No- XXXII. stri ergò vt propè illos adesse per speculatores suos cognouissent, constanti animo omnes, ac si essent vnius matris filii, ad bellū se præparauerunt: & libēter pro Christo aut mori aut triumphare promiserunt. Vespere autem illo, qui belli præcessit *Tertium bellum Ascalona.* diem, Sole iam ad Occasum vergente, contigit vt multitudo copiosa animalium, boum, camelorū, ouium, caprarū, de montibus acta, secus exercitū Christianorum, tanquā in auxiliū crastini laboris futurā se contulisset. Mane itaq; facto, constitutis ex more legionibus, nostri ad bellū profecti sunt. Animalia quoque, mirabile dictu, ac si ex industria, paulatim subsequentia procedendo, agmē de se cōposuerunt. Videntes ergò hostes à longè animaliū multitudinē pòst acies nostrorum procedere, rati sunt fore de nostris milites ac mixtim pedites, in præsidiū & tutelā cautè legionū ordinē sequi: veritiq; sunt magis prælium, idcircò quod nō possent, sicut prædixerant, se effundere, atq; nostros vndiq; concludere. Et tunc conspicientes militiā in armis fulgētibus cōpositè præcedentē, timuerunt; & pauor Dei irruit super eos. Nostri itaq; lituis & buccinis clangentibus, exortū est præliū; & grandine sagittarū vtrinq; distento, subsecutæ sunt lanceæ, ita à nostris vno ictu & momento vibratæ, ac si omnes inuicem coniurassent, vel vna eas manus emisisset. Quo primo impetu, hostibus Dei terrore in fugam conuersis, cædes non modica subsecuta est: &

quorum equi tunc non fuerunt celeriores morti dediti sunt; & in momento campus ille à prostratis ita occupatus est, vt nemo nostrûm nisi super cadauera poneret pedem; & terra vndique sanguine maduit, tanquam nubibus imber sanguineus emanasset. Quidam eorum, arborum cacumina prorumpentes, sic euadere opinantes, sagittis ibidem crebris sagittati, lanceisque perforati ruentes interierunt. Quidam *Ascaloniæ* viam rapientes, eò quod propius esset præsidium, per gladios & lanceas nostrorum transeuntes, interfecti sunt. Pars verò eorum qui euaserant, Babyloniam fugientes infeliciter deuenerunt. Nostri itaq; triumphantes, & DEO gratias agentes, spoliis eorum & armis & tentoriis onerati ad castra reuersi sunt. Vbi nocte illa pausantes, crastinâ die Iherusalem cum gaudio reuersi sunt; & de præda quam DEI dono cœperant, oblationes ad Sepulchrum Domini gloriosum, cum gratiarum actione, & munera multa obtulerunt. Dehinc flumen *Iordanis* adeuntes, & palmas de Iherico ex more asportantes, quidam recedere, quidam remanere Iherosolimis in perpetuum vouerunt. Remansit ergò Dux *Godefridus*, vt prædictum est, sublimatus in regem; & retinuit secum *Tancredum*, quem præfecit ducem militiæ suæ: & quamplures alii, tàm clerici quàm laici, tunc ibidem remanserunt. *Robertus* verò Comes Normanniæ, & *Rodbertus* Comes Flandriæ recedentes, nauigio Constantinopolim se contulerunt; demum per Apuliam ad patriam reuersi sunt: cæteri quoque multi, tàm de summis quàm de minimis, quibus placuit ædes patrias reuisere, quidam pusillanimes & paupertate desperantes, quidam verò diuites & spoliis hostium locupletati, DEO gratias agentes discesserunt. Pòst hæc *Boiamundus* Antiochenus, & *Balduinus* Rohasiensis audientes ciuitatem Iherusalem à nostris expugnatam, & Christianæ professioni subactam, nunciis ad se inuicem missis, proposuerunt Iherusalem ad orationes venire. Mense ergò Nouembri dispositis rebus suis quisque, & firmiter munitis, iter arripientes conuenerunt *Laodiciam*.

Pater regum rex Philippus & Robertus Flandriæ, Orti sunt æquipollentes de regali semine. Ida mater, Kallomanni descendit ex genere, Soror ducis Godefridi, cursus tunc Germaniæ.

XXXIII. Erat quippe ibi *Daimbertus*, Pisanus Episcopus, multiq; alii Pisani & Rauennenses, qui portui Laodiciæ applicuerant; & operiebantur donec mare tranquillum esset, vt Iherosolimam nauigarent. Qui cùm Boiamundum & Balduinum per terram proficisci nouissent, vecturis adquisitis *Daimbertus* Episcopus cum quibusdam nautis sibi adhærentibus, illis coniuncti sunt. Erantque simul æstimati ferè XXV. millia, tàm equitum quàm peditum. Et cùm fines Saracenorum ingrederentur, æstimantes victus venales ibi reperire, nullum prorsus inuenerunt qui eis venderet aut daret, præter Tripolitanos & Cæsarienses: sed eos summo odio habebant, vtpote gentem quæ ad eorum destructionem terram ingressi erant. Vnde fame & inopiâ, algore & inediâ sæpè contigit eos laborare: hyemps enim erat. Patienter tamen omnia pro CHRISTI nomine sustinentes, tandem venerunt *Iherusalem*: adoratoq; Domino, & Sepulchro eius orationibus & cæremoniis venerato, cũ ingenti gaudio Natiuitatem CHRISTI celebraturi, *Bethleem* venerunt; & noctẽ Natiuitatis Dominicæ peruigilẽ duxerunt. Deinde Iherusalem regressi cum rege *Godefrido* & clero & populo in Tẽplo Salomonis congregato, die quadam de statu regni & Ecclesiæ Iherosolimitanæ tractantes, *Daimbertum* illum Pisanum, annuẽte Boiamundo, in Patriarcham elegerunt, & Ecclesiæ Sepulchri, *Ernulpho* deposito, custodem præfecerunt: astruentes illum Daimbertũ excedere, & toti regno magnoperè profecturum, tùm quia doctus & literis apprimè esset eruditus; tùm quia præesse & prodesse domi & Ecclesiæ iam diu didicisset. Erat & aliud quo eum magis retinuerunt: Pisanos enim & Ianuenses cum quibus ipse venerat, Daimbertus in sua quasi potestate habebat, vt quicquid ipse vellet, ipsi vellent & facerent. Ideoq; necessarium & valdè oportunum Reipublicæ suæ duxerunt, si talem virum haberent cuius industriâ & solertiâ ciuitates super mare sitas nauigio caperent. Itaque eo Patriarchâ formato, iumentis resarcinatis, & stipendiis pro oportunè munitis, ambo duces, *Boiamundus* & *Balduinus*, non eodem itinere quo venerant: metuebant enim insidias; sed iuxtà mare Galileæ, per *Tyberiadem* & *Nazaret*, vbi natus est CHRISTVS, & per *Cæsaream Philippi*, quæ ad Libani montem sita est, & per castrum quod *Balbat* nominatur, vbi etiam à Turcis qui habitabant Damasci, insidiati, sed nihil gratiâ DEI læsi, in Syriæ fines peruenerunt. Vbi ergò Syriam ingressi sunt, diuisis exercitibus, Boiamundus Antiochiam, Balduinus verò Edessam ciuitatem suam petiit.

XXXIV. Elapso itaq; tempore dum *Boiamundus* Antiochiæ omni prosperitate frueretur, omnesq;

omnesq; affines suos aut vi aut obsequenti amore sibi subiugare niteretur, contigit mense Iulio *Gabrielem* quendam Armenum, vt se & ciuitatem suam, *Militimam* vocatam, ei traderet atque ditioni eius subiugaret. Ad quam suscipiendam dum Boiamundus cum paucis, nihil obiter timens, proficisceretur, circumuentus insidiis cuiusdam Admiraldi Turcorum, *Danismanis* nomine, imprudenter non longè à præfata vrbe captus & detentus est. Ciuitatem verò Militimam, ob idem quia Boiamundum intus recipere volebat, obsidione claudunt: vbi dum sederent, diuulgatum est ab illis qui de captione Boiamundi euaserant, & *Balduino* Edessæ intimatum, quòd Boiamundus dominus & amicus eius in vinculis teneretur. Ab ipso quoque Boiamundo clàm, per quendam Armenum Balduino nunciatum est circino capitis sui abscisso: vt hoc intersigno, ei subueniret. Congregatis ergò *Balduinus* suis, cum Antiochenis ad eum succurrendum properabat. Quo audito, *Danismanis* obsidione prætermissâ recessit, & abiit in regionem suam: Verebatur enim cum Francis confligere, nec vlteriùs eos ibi expectare ausus est. *Balduinus* tamen cum itinere trium dierum persequebatur, sed nihil profecit. Rediens autem de persecutione, ciuitatem prædictam sibi subiecit; & facti sunt amici, ipse & *Gabriel.*

Et factum est in mense Augusto, postquam *Balduinus* Edessam rediit, nuncius ei festinus de Iherusalem occurrit, qui nunciauit ei obitum fratris sui *Godefridi*, & regnum sibi hæreditario iure ab eodem fratre dimissum. Obiit enim dux *Godefridus*, post vrbem captam Iherusalem, secundo anno, quinto decimo Kalen. Augusti: qui dum viueret, non dux vel rex, sed seruus & protector patriæ extitit. Quod postquā Balduinus audiuit, indilatè terram illam quam possidebat, *Balduino* cuidam cognato suo collocans, Iherosolimam petiit; assumptis secum ducentis ferè militibus & septingentis ferè peditibus. Iterque arripiens per *Antiochiam* & *Laodiciam*, & *Gibellum*, *Heracleam*, & *Tortbosam* ciuitates, *Tripolim* vsq; peruenit; ibique antè vrbem hospitatus à rege Tripolitano est honorificè susceptus: erant enim ad inuicem amici rex Tripolitanus & Balduinus; pane quoque & vino, nec non & siluestri melle muneribusq; donatus: intimatum est ei ab eodem, quod *Ducach* rex Damascenorum & *Gmahadole* admiraldus quidam, cum multitudine Turcorum & Saracenorū Arabumq; ei obiter insidiarentur. Quare, cauendum erat ne ex improuiso ab eis circumueniretur. Quo audito *Balduinus* hilari vultu animoq; constanti respondit, se neminem timere pòst DEVM, dum tot & tales socios itineris haberet, quot qualesq; suos existimabat; profectusq; inde venit *Berithum*. XXXV.

Patre Eustachio Ida mater principes regētes Iherusalem genuit, Godefridum & Balduinum. Vrbium exterior Flandria, Bolonia, reges ambos nobili prosapia edidit.

Non enim longè ab vrbe *Beritho*, sed quasi miliaribus quinque, secus mare trames angustissimus & ineuitabilis erat: quem Balduinus nō ignorans, vtpote qui iam per illum transierat, crastinâ aurorâ illucescente suos fecit armari, atq; armatos incedere, donec ad illum venirent locum, prætermittens speculatores, qui præuiderent, si quæ insidię laterent. Et cum peruenissent ad locum præscriptum, patuerunt insidiæ: & viderunt Turcos hac illacq; cursitantes, eosq; circumuenire præparantes. Quos cùm cognouissent, confestim Balduino, qui pòst acies regebat, per quendam eorum innotuerunt: Qui cùm audiret hostes adesse, mox suos diligenter affatus, & in CHRISTO roboratos, atque more solito cohortatos per acies & cohortes diuisos, ad bellum competenter ornatos eduxit. Sed quia locus ille hinc mari, hinc rupibus coarctatur, quemque, ordine prætermisso incedendum fuit. Hostes itaq; visis illis, quasi lupi ouibus infestantes, vndiq; prosilierunt; atque ex insidiis prorumpentes, feroci impetu nostros aggressi sunt. Nostri verò, primò sustinentes, posteà eos acriter sagittis & telis repellentes, effrenatam eorum rabiem paulisper cohibuerunt. Illi deinde in nostros irruentes, à frōte & vtroq; latere eos coarctare cœperunt: à mari enim, nauibus aduecti, dextrū latus vrgebant; à sinistra verò, rupibus excelsis capitibus eorum imminebant; à frōte quoque, virtute magnâ contendebant. Et sic à mane in vesperam conflictum est; & ceciderunt ex vtraque parte multi, & nostri, quatuor milites amiserunt. Vespere igitur adueniente, dimissum est certamen; & ibidem à nostris castra fixa sunt: ne si paulò retrocederent, hostes animosiùs in eos ruerent; totaq; nocte illâ, cibo potuq; tam ipsi quàm equi eorum carentes, excubati sunt. Diluculo autem facto, consilio inuicem inito, aut mori aut viuere destinati, in planum regredi decreuerunt. Collectis itaque sarcinulis, clientibusque præpositis, milites, subsequendo se & illa tuentes, in planitiem festinant descendere. Hostes verò tunc animati, per rupes & XXXVI.

Quartū bellum Baruth, quod dicitur Beritho.

colles & angiportus insequentes, instanter eos infestati sunt. Quidam eorum praecedentes, montemq; quendam, quò nostri tendebant, praeoccupantes, iam iam de nauibus egressi, caedem è nostris faciebant: cùm subitò nostri calliditate quadam pressi anteà, vt vel sic hostes secum in campum perducerent, clamore repentino in illos ruentes, antequam ad naues vel ad montes peruenissent, strauerunt infinitam multitudinem. Illi enim, ex quo militiam nostram gladiis extractis in eos tendere viderunt, statim terga vertentes, per abrupta montium, per concaua collium latitantes, alii quoque in praecipitium ruentes, ceu lepores timidi ante canes, partim ad naues, partim ad montes fugiebant. Nostri in eos irato valdè animo intendentes, & pro vita decertantes, quotquot anteire vel attingere poterant, nihil aliud quàm vitâ priuabant. Fugatis itaque DEI auxilio atque prostratis hostibus, ad clientela reuersi sunt, qui interim cum sarcinis in campo eos operiebantur; & inuicem laetantes, DEOque gratias agentes, castra ibidem metati sunt; & cum gaudio, quod habuerunt, epulati sunt, equis, prout cuique possibile erat, cibatis, & somno functi sunt. Mane autem orto, *Balduinus* ipse, solitam amplectens probitatem, antequam de loco illo quemquã suorum mouere permitteret, electis secum paucis ad locum insidiarum vsque progressus est, speculari volens, si quid eis adhuc timendum esset. Qui vt omnia quieta atque solitaria contemplatus est, ignem in cacumen mõtis cuiusdam accendi praecepit. Hoc enim erat signum quod suis fecerat, vt cùm viderent fumum, omnes collectis phaleris subsequerentur: & venientes transierunt quietissimè, vbi hostes vel hostiles turmas prius repererant. Transeuntes autem *Tyrum* & *Sidonem*, caeterasque ciuitates super maritimam, tandem venerunt *Ioppen*, quae à nostris nouiter hospitata erat: vbi primates Iherusalem, Balduinum operiebantur, quia eum aduentare iam audierant. Quo gaudenter ab omnibus atq; vnanimiter recepto, perduxerunt Iherusalem.

XXXVII. Cumq; vrbi appropinquaret, omnes clerici & laici, tàm Graeci quàm Latini, Barbari quoque, quia omnium nationum gens in vrbe morabatur, ei obuiam, cum Crucibus & cereis, psallentes, & cantantes, vocibus altisonis, processerunt; & cum gaudio solenniter receperunt, & ad Domini vsq; Sepulchrum perduxerunt. Factâ autem oratione cum oblationibus vasorum & Ecclesiae ornamentorum, quae secum Balduinus attulerat, in regiũ palatium deductus; & ab herois & populo gratanter exceptus, nocte illâ securiùs & tranquilliùs quieuit, quàm fecisset à die qua de Edissa iter agere coepit: erat enim tunc mensis Nouembris. Et quia instabat Natiuitas Saluatoris; & quia ipse *Balduinus* & ipse Patriarcha *Daimbertus* inuicem aliquatenus obliqui erant, propter quasdam suspiciones & populi submurmurationes, de eius coronatione atque regni intronizatione vsque ad festum dilatum est. Interim nosse volens Balduinus terram sibi destinatam, volebat & hostes praetentare contiguos. Cùm aliquantis diebus Iherosolimis se & suos quiete refecisset, resumptis viribus, profectus est *Ascalonem*: vbi hostibus extrà moenia ex improuiso repertis, intrò fugere coëgit. Denique per aliquot dies regionem illam circumspiciendo inhabitans, repperit cauernas plenas incolarum & animalium, vbi metu se occultauerant incolae regionis illius cum rebus suis, ne à gente Christiana dissiparentur. Sed cùm nullum eorum de cauernis extrahere possent, ignem in ipsis accendentes, fumoque & calore illos coarctantes, vellent nollent, exire eos coëgerũt. Erant quidam, & ipsi latrunculi, Christianis insidiantes, inter Ramulam & Iherusalem: quod cùm à Syris qui intererãt, cognitum esset, centum ferè ex eis capita amiserunt; Syri autem, quia Christianos se profitebantur, illaesi dimissi sunt: Depopulatis itaque & giratis finibus inimicorum, & de Balduini aduentu aliquantum perterritis, consumptisq; regionis illius alimentis, placuit vlteriora speculari, assumptisq; quibusdam indigenis, qui de Saracenis effecti fuerant Christiani, loca inculta & remotiora cognoscentibus, in *Arabiã* profecti sunt. Transeuntes autem montana Iudeae, venerunt in *Hebron*, vbi Abraham cũ filiis suis conuersatus est: & praetereuntes eorum sepulturas, descenderunt in *vallem Sodomae & Gomorrhae*, dimisso à leua sepulchro *Loth* fratris Abrahae. In qua valle nunc lacus est, qui *Mare mortuum* vocatur, constans in longitudine XXVI. miliariis, latitudine verò septem: qui adeò salsus & amarus est, vt nec à bestiis, nec ab auibus contingatur; sed nec piscis, nec aliqua creatura in eo viuit: ideoque meritò *Mare mortuum* nuncupatur. A parte Aquilonis flumen recipit *Iordanis*: nunquã autẽ seu maris

maris vel fluminis exitus reperitur. Secùs quem lacum, mons æquè salsus, naturaliter constans, & saxo durissimus & glaciei simillimus est: vnde sal, quod *salis gemma* vocatur, eximitur: vnde incolæ vsum salis habent. Coniicitur ergò lacus bifariè salsus: eò scilicet, quòd monti illi semper allidens, salsuginem secũ attrahit; imbriumq; inundatione, de montis vertice in lacum defluēte, materia corrumpitur aquæ: vbi in tantum concauata & profunda est abyssus, vt magni Maris refluxum subtus recipiat. Relicto itaq; lacu à sinistra per terram grauissimam & fructibus palmarũ, quos *dactilos* vocant, fertilissimam, interiorem *Arabiam* ingressi sunt. Et pertranseuntes arduos montes satis horridos & solitarios, peruenerunt in *vallem Moysi*, frugibus & fructibus opulentissimam: vbi Moyses, vt legitur, aquam de petra produxit, & filios Israël inde potauit: vbi etiam nunc fons liquidissimus emanãs, homines & iumenta totius regionis adaquare potest; molendini quoque, si adessent, de torrente fontis illius voluere possent. Ibi prope in montis cuiusdam vertice *Oratorium* est, quo loco dicunt Moysen & Aaron cum Domino fuisse locutos. Quia ergò vltrà vallē illam terra omninò deserta & incultilis est vsq; in finibus Babyloniæ, factâ ibidem morâ trium dierum, virisq; & equis requie & pabulo refocillatis, residuum tramitem resumentes, Iherusalem regressi sunt. Ibiq; aurea corona cum ornamētis regalibus præparata, *Daimberto* etiam Patriarcha cum Balduino reconciliato, in vigilia Natalis Domini, sicut mos erat, noctem sacratissimam loco Natiuitatis, & ante præsepium illud splendidum, cum ceremoniis & orationibus & vigiliis præcedere, Bethleem omnes conuenēre; *hymnisq; nocturnis* cum Missis pertinentibus ritè peractis, horâ diei tertiâ *Balduinus* in regem à Patriarcha Daimberto coronatus & sublimatus est; & ab vniuersis, tàm à clero quàm populo, honorificè susceptus. Omnibusq; de more, solenniter expletis, eadē die Iherusalē̄m cum gaudio redierunt. Celebratis itaq; diebus Natalis Domini, & pro posse, temporisq; & loci opportunitate festiuè peractis, Rex *Balduinus* fines regni sui dilatare cupiens, qui ad duodecimum vix tunc miliarium protendebantur, de regni statu & eius amplitudine, hostium affinitate, & eorum vndiq; impugnatione, cum his, qui secum festo interfuerant, disserens, quidque facto opus esset consulens, consilio accepto statuit classem *Ianuensium* & *Pisanorum*, qui Laodiciæ portu hiemabant, vsque dum venirent, expectare. Ea tempestate venerunt de Antiochia legati, missi à principibus vrbis Antiochiæ ad *Tancredum*, cognatum Boiamundi, orantes & deprecãtes vt eis & regno XXXXIIX.
Antiochiæ subueniret; & vt loco cognati sui, dũ ipse in vinculis teneretur, eos tueri & regno subuenire non dedignaretur: timebant enim Turcos & vicinos aduersarios, ne super eos irruerent. Iste *Tancredus* Tyberiadem & Caipham, opida valida, iam à tempore ducis Godefridi subacta obtinebat; & in Iherusalem, Templum Domini, & vicum Templo adiacentem iure suo possidebat: sed Balduino regi infestus erat, propter quasdam antiquas seditiones; ideoq; neque regi, neque eius imperio subditus esse volebat. Auditâ ergò huiusmodi legatione, dimissis Cayphâ & Tyberiade, omnibusq; quæ sibi iure competebant, secessit in finibus Antiochiæ, & loco Boiamundi in regno susceptus est. Rex verò *Balduinus*, munitiones illas ditioni suæ, immò redditibus suis adnectens, postmodum cuidam probo equiti *Hugoni* nomine *de Falcamberga*, possidendas tradidit; & quasi iure hæreditario, in æuũ obtinere concessit. Erat quippe Martius iam mensis. Interim verno ingrediente tempore, stolus nauium rostratarũ *Ianuensium* & *Pisanorum*, de portu Laodiciæ exeuntes, applicuerunt *Ioppen*: vbi à rege, qui ibidem eos præstolabatur, cũ gaudio magno recepti sunt: Nauibusq; in terram tractis, quoniam propè erat Pascha, Iherusalem profecti sunt. Sabbato autem Sancto illucescente, omnes cum cereis & lampadibus basilicam Sepulchri ingressi sunt. Est enim consuetudo, vt ea die intentiùs & obnixiùs quàm aliis diebus Christiani orationibus insistentes, ad Ecclesiam conueniant; & lumen cœlitus loco Sancto dimissum, in cordis sinceritate & Spiritus humilitate, vt decet, tantum & inenarrabile mysterium, suppliciter expectent, & de more percipiant. Sed contigit eâ die, peccatis populi exigentibus: id quod nec anteà contigisse memoratum est, nec pòst accidisse fertur: ignem scilicet illum nec horâ diei tertiâ, nec sextâ, nec nonâ, quâ solet aduenìens corda hominum lætificare; sed nec totâ die illâ, vel nocte sacratissimâ, solito more venisse. Vnde tantus dolor, tantus mœror, tantus timor inuasit vniuersos, quantus à primæua

Christianæ religionis temporibus nunquam acciderat: adeò, vt quidam eorũ ferè in desperationem corruissent; quidam & de terra aufugere, & ad suam reuerti patriam, vel in exilium proficisci, peccata sua confitentes, promittebant; quibusdam satiùs mori esset quàm viuere, mortem quoque imprecabantur, vt vel sic tantum finirent dolorem. Vndique luctus, vndique lacrymæ, vndiq; gemitus & pectorum creberrimæ tonsiones, tam intra Ecclesiam quàm extra resonabant. Nullus erat locus sine miseria, sine angustia, sine lamentabili tristitia. Iram quippe DEI super eos cecidisse metuebant: & qui materialem ignem nõ mittebat, ignem sui amoris propter peccata sua amisisse mœrebãt. Tum Græci & Syri, in lamentationem prorumpentes, flebilibus vocibus, *Kyrieleyson* in excelso fundebant; & genu flectentes, pectora crebris ictibus pulsabant; & iterum atq; iterum *Kyrieleyson* repetebant. Perlectis itaq; diei Sabbati lectionibus, & more solito, Græcè & Latinè alternatim expositis; omniq; diurni officii ministerio peracto, Patriarcha *Daimbertus* reserato ostio, solus ingressus est, & lumine non inuento, egreditur tristis. Deinde pòst paululùm, iterùm atq; tertiò locum eundem visitans, nullaq; signa luminis in ipsis Sepulchri lampadibus reperiens, prostratus antè sanctissimum Dominicæ Sepulturæ tumulum, preces cum lacrymis & pectoris tonsionibus, diu pauimento inhærens, fudit; clero atq; populo interim *Kyrieleyson*, cum cæteris precibus acclamante, atque nuncium luminis Patriarcham expectante.

XXXIX. *Patriarcha* verò, Sole iam ad Occasum vergente, egrediens de Sepulchro, locumq; eminentiorem & sermoni aptum ascẽdens, baculum pastoralem in manu sua tenens, innuit populo manu, vt silentiũ haberet. Erat enim quiddam perutile & valde necessarium, & præsenti tempori oportunum, quod eis intimare desiderabat: cumq; sacra admonitione de Scripturis Sacris, quibus ad plenum imbutus erat, longum sermonem fecisset, pondus orationis in se finire volens, reum & valdè noxium coràm omnibus se confessus est, multisq; criminibus implicatum à principio iuuentutis suæ, contestatus est; Deumq; ergà se offensum propriis exigentibus meritis, lugubri vultu & voce intonuit: ideoq; gratiam illam quam de cœlis in terram ad consolationem populi sui mittere solitus erat, aut differebat, aut penitus negabat. Depositoq; baculo, & curà omninò se abdicans pastorali, pronum ante altare se coniecit; & manibus expansis, lacrymas ibidem vberrimas fudit. Et omnis plebs vt vidit, simul cum eo lacrymati sunt, & ad terram prostrati, orantes & deprecantes, vt & sibi & ipsis Dominus propitiaretur. Vespere autem facto, omnes discesserunt; & quidam per Ecclesias orando, totam noctem insomnem duxerunt. In ipsa verò Ecclesia Sepulchri nullus remanere ausus est: prohibitum enim fuit, ne quis eà nocte ibi remaneret; sed ianuis clausis, extrà, qui vellet, excubaret: & de tanto lumine, populique lætantis & exultantis caterua, quâ quotidiè in DEI laudibus ipsa decoratur Ecclesia, sacrâ illâ nocte Dominicâ, tam lumine quàm populi frequentiâ priuata est; & ploranti atq; dolenti similis ipsa lugubris remansit, & tenebræ eam comprehenderunt. Aurorâ subinde crastinâ illucescente, reseratur à custodibus Ecclesia, ingrediente tàm clero quàm populo; & lumen tunc saltem inuenire sperantes, vnus pòst alterum limina comprimentes & lampades vndique intuentes, nulla adhuc luminis vestigia in totis lampadibus reppererunt. Reserato denique ostio Sepulchri, & tribus Ecclesiæ personis religiosissimis cum *Daimberto* ingredientibus, nihil ibidem repertum est. Tunc iterum mœror & luctus, à clero & omni populo in excelso exortus est, ac si antè nihil luxissent: hic ploratus & vlulatus multus, ceu *Rachel* cum cæteris matribus defleret filios suos. Rex ipse *Balduinus* anxius & tristis antè fores Sepulchri se proiecit; & desolationem populi, sibi & iniquitatibus suis imputabat. Nec enim anteà, quàm ipse Rex vocatus fuisset, tempore cuiusquam principis ibi dominantis hoc infortunium in Iherusalem acciderat: Quapropter ferè deposito diademate regio, principatu & dominio se voluit priuare, nisi à quibusdam verbis consolatoriis mox esset confirmatus. Fuerunt etiam quidam qui coniicerent intrà se, quemadmodum & regnum & sacerdotium Christiano potiretur imperio, idcircò lumine illo cœlesti non indigere; sicuti eo tempore necessarium erat, quando Turci & Arabes dominabantur in vrbe, qui si non vidissent quoquo anno hæc talia fieri, & Sepulchrum, & eius cultores, quotquot inuenissent Christianos, deleuissent. Hæc & iis similia ad consolationem inuicem quidam ruminabant. Et iam quasi primâ horâ prætereunte,

eunte, quid agant omnes ignorant: scilicet an flentes *diurnum officium*, qui est cantus lætitiæ, incipiant; an omninò sileant. Tandem hæc sedit sententia: quoniam Salomoni cōcessum fuisse à Domino legitur, vt si quis puro corde orauerit ad Sāctuarium eius, orationesq; in loco illo de quacunq; angustia fuderit, exaudiretur in cœlū; ad tēplū Domini processionē fieri instituit.

XL. Mox *Patriarchâ*, Cruce Dominicâ præcedente, cleroq; fœliciter psallente, Rex & populus ad Templū vsque lugubres subsecuti sunt, Græcis interim & Syriis atque Armeniis ad Sepulchrum orantibus, atque *Kyrieleyson* crebrò resonantibus; genas præ dolore, vt mos illius gentis est, laniantibus, atque barbas cum capillis vellentibus. Peractâ itaque, vt institutum erat, cum orationibus & psalmis, hymnis & canticis in Templo processione, redeunt ad Sepulchrum. Nec dum valuas ingressi fuerant, cùm nunciabatur lumen aduenisse; & lampadem, quæ ante Sepulchrum erat accendisse. Quo audito, currunt festinanter omnes, & reserato Sepulchri ostio, cuius claues in processione delatæ fuerant, lumen optatum inueniunt, gratias DEO in altissimis reddunt; accensoque cereo vno lumen effertur, clero & populo intuendum. Tunc omnes proni in terram adorantes, glorificauerunt DEVM & sanctum Israël, qui respexerat desolationem eorum & angustiam, nec amouit salutem suam à genere eorum. Indulgentiam eius fusis lacrimis postulantes, humiliauerunt illi animas suas: deinde choro in vocem iubilationis & lætitiæ prorumpente, *Te Deum laudamus* in excelso, cantauerunt; & cerei omnes per Ecclesiam accensi sunt, & thuribula, thymiamate & aloë adoleuerunt & domus DEI repleta est fumo & odore incensi: & tintinnabula, signaque per totam vrbem pulsata, signum noui gaudii & exultationis protestata sunt. Chorus lætus concinit, populus plaudit manibus; & qui anteà lugubres, tristes ferè vsque ad mortem extiterant, nunc iubilant DEO clara modulamina, alternatim symphoniâ resonante. Græci & Barbari non cessant suo more laudibus altisonis symphonizare, vt meritò tunc completum sit, quod in Psalmo per Prophetam psallitur: *Psal. 117. 23.* *Hæc dies quam fecit Dominus; exultemus & lætemur in ea. Hæc est quippe sancta dies, sanctorum clara dierum: Nobilis nobilior rutilans diadema dierum.* Et ne per singula immorer, laus DEI in charitate diffusa est in cordibus omniū, per Spiritum Sanctum qui datus est eis: & à summo vsque ad minimum nullus in tota vrbe fuit fidelis, de cuius ore gloria & laus non procederet. Posthæc patriarchâ *Daimberto* in sede reformato, & ab omnibus communi assensu & voluntate reelecto, rege *Balduino* coronâ & regalibus vestibus ornato, cantore introitum Missæ incipiente, solenniter Missa celebrata est; & deinde Paschalis illa solemnitas, festiuè & cum magna reuerentia DEI laudibus est completa: quæ iure memorialis à generatione in generationem permanebit.

XLI. Peractâ itaque solennitate, *Rex* cum omni militia sua *Ioppen* profectus est, & conuocans *Ianuenses* & *Pisanos*, maiores nauium duces, statuit cum eis pactum: vt *quotquot vrbes aut castra per eorum auxilium subigeret, tertiam partem quæstus eis concessit, tam de præda & captiuis, quàm de spoliis.* Quod vbi ex vtraque parte fidei pignore atque iusiurando confirmatum est, proximum oppidum quod *Assur* nominant, terra marique indilatè cingunt. Quo vndique à nostris vallato, [illegible]q; acri inuasione pulsato, hostes de virtute sua diffidentes, deditioni magis quàm [illegible]ensioni se parauerunt; Regeque prolocuto, die tertiâ cum mulierculis & par[illegible] Ascalonem petentes, munitionem reddiderunt: qua rex *Balduinus* de suis mu[illegible] confestim *Cæsaream Palestinam* adiens, circumdedit obsidione. Est quidem ci[illegible] muro, & situ loci valdè valida; sed habitatoribus & defensoribus, haud [illegible] munita: Cùm enim eam obsedissent nostri, & murorum ambitu ita ro[illegible] vidissent, primò veriti sunt eam absque machinis impugnare: deinde, mo[illegible] quindecim dierum affecti, dum penuriâ lignorum machinæ nimis lentè pa[illegible]entur, die quadam Veneris assultu eam impetentes, atque hostes prætentantes, [illegible] præparatis, probitate mirâ muros conscenderunt festinanter; atque ciuita[illegible] absque machinis sic comprehenderunt, hostibus cæsis atque captiuatis. Ad[illegible]adum vrbis, summumque Pontificem, quem *Arcadium* vocant, rex in parte [illegible] retinuit; & de eis pecuniam magnam habuit. Alii quoque aurum & argent[illegible] spoliaque multa repererunt; nec fuit egens quis inter eos, qui non ditatus esset, [illegible]iaq; repletus. Et sicut ritu Gentilium ius Pontificii, soliumque magnæ [illegible]uctur[illegible] in vrbe continebatur, ita expurgatis omnibus dæmonum sordibus,

ibidem mox à nostris *Archiepiscopus* præponitur & consecratur: fitque de Idolo, Ecclesia DEI; de infidelium superstitione, religio Christiana atque fidelium congregatio, ad laudem Domini nostri IESV CHRISTI, qui viuit & dominatur per infinita secula. Amen.

XLII. Tempore illo, congregauit *rex Babylonis* exercitum magnũ valdè; & misit vt expugnaret Iherusalem & omnes habitantes in ea, & in omni terra Israël, & Francos perderent atque delerent. Cumque *Ascaloniam* venissent, commota est, & contremuit vniuersa terra Israël à facie eorũ, & timuerunt valdè. Rex autẽ *Balduinus* vt audiuit, quia congregatus est exercitus Gentilium, relictis in Cæsarea paucis admodum custodibus, cũ exercitulo suo properauit eis obuiã ire. Et veniẽs Ramulã misit pro eis qui erãt in Iherusalem, & in Ioppen, & in omnibus finibus eorũ; & conflauit exercitũ suũ de vniuersis quos habere potuit; & fuerunt ei ducenti sexaginta milites, pedites verò nongenti. Hostes quidẽ, sicut ab eisdem captis posteà scitum est, quindecies centena milia equitum, & viginti millia peditũ numerauerãt: præter clientes qui sarcinas & pecora in victualiũ vsus ducebant, qui & illi armati incedebant. Vt ergò Rex *Balduinus* inter Ramulã & Liddam ciuitates cũ exercitu suo consedit, ex improuiso præcursores hostium, de spelunca nostris se manifestauerunt, & signa bellica ostẽtantes, belli instantis præsignia dederũt. Mox arma capessunt cæteri; & ad prælium se, quidam animosè, quidam verò dubitanter præparant, vtpote diuersarum nationum populus, atque multarum matrum filii, de vniuersis partibus orbis congregati. Iam iamque plus & obsidionibus attriti & fatigati, vnius sententiæ aut animi nequaquam esse poterant. Quos Rex languentes atque desolatos comperiens, confestim his verbis piè affatus est: *Eia milites CHRISTI, expergiscimini, & nolite timere; viriliter agite, & confortamini, sperate in Domino, & estote robusti; & pugnate pro animabus vestris & pro libertate Ecclesiæ & nominis Christiani. Neque enim aliud nomen est sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri, cui degeneres isti & inimici DEI viui insultantes exprobant & conuiciantur, & toto aduersantur nisu, confidentes in virtute sua & in multitudine diuitiarum suarum: quibus est in derisum CHRISTI incarnatio & resurrectio, cuius & omnem gloriam vertunt in contumeliam. Eis ergò incredulis, & desperatis, & omninò perfidis obuiam ire ne dubitetis, quorum toties experti estis virtutem & valetudinem; eorumq́; multitudinem & debilem copiam ne reformidetis. Mementote quàm magnificè nos triumphare fecit semper virtus Altissimi; quomodo fugabant centum aut minus de nostris, decem millia aut amplius de cateruis aduersariorum. In memoriam reuocate diem memorabilem illum, quo aduersariorum tanta multitudo apud Antiochiam antè facies nostras in fugam conuersa est: vbi quosdam vestrum, etsi non omnes, complures tamen interfuisse arbitror. Illius saltem diei meminimus, quo cis Tripolim sic coarctati atque ab hostium multitudine & insidiis circumuenti fuimus, vt nemo nostrûm inde euadere speraret. Vicimus tamen per DEI misericordiam & inimicorum superbiam; & nimis elata facultas in manus nostras tradita est: finesq́; illorum illæsi penetrauimus. Neque enim hostium numerus, quos hîc in iure nostro, & aperta præsertim camporum planicie nobiscum dimicaturos cernimus, illi multitudini compensandus est, quæ in angustissimas fauces rupium & maris, si memineritis, & propriâ possessione, nos vallauit. Sed neque militia hæc, quam in DEI nomine hîc congregatã gratulor, illi nostræ, quâ sic victrix extitit, nullo modo comparanda est. Dominus & DEVS noster, ipse magnus & mirabilis est & immensus, ex tunc & nunc & in secula. Sperate in eo gens sancta, congregatio populi DEI; & effundite coram illo corda vestra. DEVS adiutor noster in æternum. Nolite desperare de clementia Saluatoris; nec de eius bonitate & auxilio vsquequaque diffidatis, dummodo præsertim vexillum Dominicæ Crucis, per quod caput hostis nostri contritum est; per quod caput nostrum triumphauit; per quod denique mors ipsa superata est, ante oculos statui, agmenq́; præcedere videritis. In huius præsentia non poterit nobis obsistere hostium fortitudo, seu aliqua eorum machinatio nefanda. Quod si occumbere contigerit, beati erimus, cùm antè tribunal æterni iudicis hoc iudicio præuenti fuerimus, omnes præsentati atque in conspectu gloriæ eius cum sanctis martyribus coronati. Siue enim viuimus, siue morimur, Domini sumus. Accingimini ergò confidenter, filii potentes, filii DEI, milites CHRISTI; & estote Athletæ DEI patris inuicti, securi de præmio, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Ecce enim, in manus nostras se hodie tota victoria contulit.*

XLIII. *Quintum bellum.* His itaque verbis expergefacti, atque ad bellum animati, proni lignum Dominicum adorantes,

adorantes, Domino benedixerunt in cœlum, confitentes, *quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius.* (Psal. 106, 1.) Et clamor exortus est magnus, DEVS ADIVVA, DEVS ADIVVA, DEVS ADIVVA: ita vt mirarentur hostes, quæ esset hæc lætitia, bellumque properare flagitabant. Et qui anteà timidi & imbecilles vacillabant, totoque corde tremebant; nunc robustiores quouis pugile atque audaces effecti, vires suas quisque in prælio omni nisu effundere non dubitabant; & per sex cohortes diuisi, ordine solito incedebant. Ecce gens detestanda, atque omni seculo delenda, dextrâ leuaque se effundentes, & ceu copula multa canum lepusculos paucos girando occupantes, nostros statim vndique vallauerunt. Quorum copiosa multitudo, in tantũ eos obtexit, vt vix alius alium puluere obducto cognoscere posset. Iamq; repulerant, iam iamque quassabant duas anteriores acies, cùm rex *Balduinus* accelerato suę cohortis incessu, vt pius pater filiis suis karissimis in ipso mortis articulo subueniens, ferocissimo ausu hostium, rapidissimæ incursioni rigidus percussor, suorumq; defensor imperterritus obstitit; vibrataq; hastâ, in qua signum pendebat album, Arabem sibi obuium cum equo & faleris in terra prostrauit; ictuque lanceæ equum & sessorem orco legauit, signumque sibi sanguinolẽtum remansit: & hastili protinus abstracto, ad alios aliosque se cõtulit. Sui itaque resumptis viribus, hostes impetere, & crebris ictibus ferire non cessabant: & vbi hostium frequentiam, validioremque multitudinem videbãt, ceu accipiter in auium stipatissimas cateruas se ilicò immerserunt. Fit fragor & strepitus ingens: tela, sacula, hastæ, cannæ confringuntur, scuta dirimuntur: nec iam vmbo aut galea gladiis resonabant; sed ipsa ceruix denudata, Sole obdurata, nigrior fuligine quasi peluis percussa, tinnit; & magis ictũ quàm vulnus veretur. Instant nostri, pes pede opprimitur: subruuntur hostes, proiiciuntur arma, & clamore exorto in fugã vertuntur. Nostri verò à tergo persequentes, cædunt, obtruncant, obruunt, & exiguo horæ spatio mille sessoribus equi, mille corpora capitibus priuantur; campus cadaueribus sternitur, & sanguine madefactâ rubescit humus: hinc isti fugiunt, isthinc illi cæduntur. Fit strages spectãtibus amœna, & DEO grata persecutio. Fertur & in hoc prælio de hostibus quinque milia cecidisse. Dux etiã *Babilonius*, cuius ductu totus eorum exercitus regebatur, cũ cæteris trucidatus inuentus est. Sic à fronte pugnatũ est. Verùm posterioribus multò aliter euenisse memoratur: nihil est enim ab omni parte beatum.

XLIV. Quoniã in tumultu illo qui primo belli cõflictu exortus est, pars quædam nostri exercitus, partim strepitu, partim puluere obstupefacta, & ab hostibus intercepta, miserabile dictu, ita interfecta est, vt nullus eorũ superesset, qui rei euentũ anterioribus nunciare posset: Quippe, hinc inde sic erãt hostibus obuoluti, vt nec anteriores postremis, nec postremi anterioribus quicquã subuenire licuisset; sed nec intelligere quid vtrobiq; cõtigisset: vnde factum est, vt ea pars hostiũ, quæ sic cohortem de nostris posteriorem cõprehendit, existimans totum belli euentum suis contigisse, nostrosque omnes periisse, sumptis armis interfectorum *Ioppen* celeriter profecti sunt: vbi nostrorum scuta & arma ciuibus ostendentes, regem cum suis omnibus occubuisse asserebant, vt hac scilicet fraude, ciuitas eis redderetur. Ciues itaque obstupefacti atq; perterriti grauiq; timore percussi, tristes & gementes, à muris tamẽ stantes, hostibus obsistere parabant: hostes verò reliqui, die illâ, totaq; nocte subsequenti foris excubantes, vrbẽ quasi obsidione vallauerunt: erãt enim opinione quingenti, omnes equites. Vt ergò nox incubuit, nec regem nec aliquẽ de bello redire ciues viderunt, tunc tandem contristati sunt valdè, omninò existimantes, vt totus perisset exercitus. Erat autem vxor regis in ciuitate: Tunc simul colloquẽtes, & de his quæ acciderant inter se disserentes, communi de consilio legationẽ *Tancredo* Antiocheno mittere destinauerunt. Mox legato & naui paratâ, scedulã sibi tradunt in hæc verba: *Tancrede, vir præcipue, milesq; optime, accipe hanc scedulam, quam tibi, qui Ioppen inhabitant, flentes, omniq; auxilio destituti mittunt: quoniam, proh dolor, rex Iherosolimorum Balduinus, contra Babilonios & Ascalonitas dimicans, in congressu eorum deuictus, & cum omnibus quos secũ eduxerat, interfectus est: Iam iamq; obsidioni dediti sumus, & ab ipsis hostibus impugnamur. Ideò ad te mittimus festinanter, orantes vt quantociùs genti miseræ & desolatæ auxilium præbens, eruas nos de manibus inimicorum, & à persequentibus nos. Quinimò, si de nobis tibi nulla cura est, tamen miserere Sepulchro Domini creatoris tui: miserere ciuitati Sanctæ Iherusalem; nec patiaris eam ab infidelibus occupari: dum tempus superest, nec adhuc diripi-*

XLV. *mur, veni & libera nos.* Dum ergò Ioppitæ sic dolore atque mœrore affligerentur, Rex *Balduinus*, DEI gratiâ hostium triumphator, & de eorum persecutione regressus, in eorundem castris atque tentoriis eâ nocte dormiuit; & de eorum spoliis tàm ipse quàm omnes sui ditati sunt. Crastinâ illucescente aurorâ, quàm beatæ *Mariæ Virginis* natiuitas decorabat, Missâ cum matutinis hymnis pro loco & tempore solemniter expletâ, collectis sarcinis, iumentisque oneratis, instructi quasi ad bellum (timebant enim adhuc, ne aliquæ laterent insidiæ) versus Ioppen regio monente cornu, iter agere cœperunt: cumque *Azotum* ciuitatem quondam Philistinorum nostri transissent, subitò fiunt eis hostes obuii, qui pridie, vt dictum est, Ioppen cucurrerant, & certatim ruentes, ad locum belli properabant, scire volentes euentum rei. Videntes autem nostros, suspicati sunt primò socios fore suos, vt Ioppitas cum eis inuaderent; & gratulãtes, præcedebant in equis velocioribus agmen. Nostri verò armati, & quasi ad bellum incedẽtes, signa & vittas interfectorum hostium in capitibus gerentes, callidè eos primùm intrà se receperunt; ac demum gladiis extractis, quosdam trucidauerunt; quosdam verò præcipitauerunt, & eos & equos incolumes retinuerunt. Quod cum persensissent posteri, se deceptos dolentes, protinus diuisi sunt & dispersi; & passim huc illucque per deuia & rura cursitantes, in fugam versi sunt. Itaque nostri pòst irruentes atque clamantes, quantum equi eorum pati potuerunt, eos cædendo & sternendo persecuti sunt. Sed quia fatigati de prælio, & vulneribus debiles erant, regressi citiùs *Ioppen* festinauerunt: Quos vbi Ioppitæ vrbi appropinquare viderũt, primò rati hostium reuersionem, demum signa suorum cognoscentes cum magna & inopinata lætitia & exultatione eis obuiam eunt; & quasi de morte resuscitatos, gratantes susceperunt. Tunc qualiter ab hostibus sint circumuenti, & de eorum omnium interitu per ipsos hostes conquassati atque desolati; quomodo etiam Tancredo legationem miserint, confestim narrauerunt. Rex autem *Balduinus* audiens sermones huiusmodi, testatus est valdè, pro eo, quod morte sua cartam Antiochiæ legauerãt. Moxque de vitâ & triumpho & prosperitate sua cartam fieri iubens, quàm citiùs potuit eam per festinum nuncium Tancredo intimauit: Qui cùm iam recepisset primam scedulam, & paratus esset cum omni exercitu suo Iherosolimam venire, subitò breuigerulus alter sibi occurrens, cartam regis Balduini signo signatam ei tradidit, priori prorsus dissimilem. Quam cùm legisset, & de vita regis, & victoria, & prosperitate didicisset, gratulatus est valde, licet eum non dilexisset; & gratias DEO persoluit multimodas, tàm ipse quàm omnes Antiocheni: & sic de expeditione illâ exercitum suum dimisit. Postquàm ergò rex ille Balduinus requie modicâ se suosque in Ioppen refecisset, Iherosolimam profectus, vota & hostias DEO & Sepulchro soluturus: Vbi à clero & populo cum magna reuerentia & processione, Ligno præeunte Dominico vt decuit, & rex & militia sua de triumpho excepti sunt. Et siluit terra Iherusalem octo mensibus bellorum incursionibus. Commissum est hoc prælium VII. Idus Septembris, anno tertio ab vrbe Iherusalem capta, Indictione nona.

Sextum bellum inter Ioppen & Azotum.

XLVI. Sequenti iterum anno congregauit exercitum *rex Babilonis* copiosiorem priore, & misit in terram Iherusalem. Mense itaque Maio iam mediante, venerunt Ascaloniam, & cooperuerunt faciem terræ circà vrbem, tàm ipsi quàm iumẽta eorũ, & cameli sarcinas ferentes, & pecora quæ secum quocunque irent, de more cõducebant. Congregati ergò simul fuerunt vigies centena millia equitum, & peditum triginta millia præter clientes & seruientes. Nec morâ, ciuitatem *Ramulam* adeuntes, consederunt ante eam, & castra metati sunt. Porrò messes quæ iam ad metendum paratæ erant, circa regionem illam vastauerunt; & quasi ad obsidionem, se circa vrbem effuderunt. Erant autem in arce quadam ciuitatis quindecim milites tãtùm, quos rex custodes ibi deposuerat, cum seruientibus & Syris cultoribus agrorum, vrbem custodientes. Erat & ibi *Ecclesia Sancti Georgii* propè, miro opere fabricata, muro & turribus benè munita, in qua Episcopus Ramulensis cum suis morabatur, quam diruere multoties conati sunt Ascalonitæ: Sed Episcopus eam præsidio suo semper illæsam protexerat: vbi cùm accessissent Babilonii, & vidissent munitionem illam eis impedimento fore, propterea quòd in planis sita est, & quasi sibi iuisque insidiaretur, cogitauerunt eam destruere & omnino eam delere: Quod cum Episcopus comperisset, confestim regi *Balduino* per nuncium suum intimauit, rogans & postulans,

ftulans, vt sibi subueniret. Erat quidem tunc Rex in Ioppen, & erat cum eo Comes *Stephanus Blesensis*, qui cum comite *Pictauiensi* & aliis pluribus eodem anno venerat in Iherusalem: de quorum itinere quantum ad rem pertinet interserendum est.

Eo siquidem anno *Willelmus* comes Pictauensis & *Stephanus* Blesensis, qui ab obsidione Antiochiæ redierant in patriã, & *Hugo Magnus*, qui pòst Antiochiam captã in Gallias repedauerat, & *Raimundus* comes Prouincialis, qui pòst Iherosolimã captam Constantinopolim ad Imperatorem se contulerat; *Stephanus* quoque comes Burgundię, multiq; alii nobiles ac potentes viri cũ innumero exercitu Romaniæ fines ingressi sunt; & per terram meantes, vrbes & castra subigendo, Iherosolimam tẽdunt. His itaque obstitit admiraldus *Soliman*, Turcus fortis, & præpotens Gentilis: Cui, vt superius relatum est, Nicæa ciuitas per primos duces huius itineris sublata erat, & Imperatori Constantinopolitano tradita. Qui detrimenti sui non immemor, vt cognouit Francos aduenire, per aspera montium, per concaua collium & rupium, cum innumera manu Turcorum, eis insidias tetendit, & vndique sagittis atque telis multimodis impetere cœpit. Illi verò huiusmodi incursionibus ignari, diuq; fame & siti & itineris labore vexati, sustinere nõ potuerunt eorum cruentã rabiem & importunam inuasionẽ: quapropter dispersi sunt à facie eorum, & in fugã conuersi: de quibus strages immẽsa per montes & colles, ceu de pecudibus facta est. Multi etiã fugientes, siti & laboris angustiã perierunt: De mulieribus quæ captiuæ abductæ sunt, nõ fuit numerus; compluresq; earum gladio perierunt; viri quoque, ferreis cõpedibus mancipati in seruilem conditionẽ deducũtur; & de spoliis eorum hostes per nefas ditati sunt: Ibi perdidit *Pictauensis* comes tũc homines suos penè omnes, & equos & mulos & iumẽta, & penè prorsus omnia quæcunq; habebant: ipse etiã vix mortis periculũ euadens, cum raro agmine suorum, pede, tãdem Antiochiam lugubris peruenit. Miseriæ cuius *Tancredus* compatiens eũ suscepit piè; verboq; & opere cõsolatus est; quãplures summi viri ac nobiles ibi perierunt. Comes verò *Raimundus* per deuia fugiens, cum quadã parte exercitus vix euasit; *Stephanus* quoq; Blesensis, & *Stephanus* Burgundię, & *Hugo* Magnus, & *Hugo* Liciniensis frater Raimũdi comitis, cum altera parte exercitus tramite deuio *Tharsum* vsq; peruenerunt: vbi *Hugo* Magnus diẽ vltimum nactus, à sociis sepultus est. Qui cùm venirent *Antiochiam*, alii per terram, alii nauigio Iherusalẽ proficiscũtur: cumq; ad ciuitatẽ *Tortosam* peruenissent, quæ secus mare sita est, & à Saracenis incolebatur, vterque exercitus & terrâ & nauigio vecti inuicẽ se ibi salutauerũt; & visã vrbis oportunitate, quòd scilicet ad capiendũ facilis esset, mox cõsilio inito, repẽtino eã impetu vndiq; inuadunt; & celeri assultu terrâ mariq; eam coarctãtes, mirâ leuitate muros conscẽdunt, portas cõfringunt, & vrbem ingressi sunt. Saraceni qui ibi reperti sunt, omnes gladio interierunt; & de spoliis eorũ paupertatẽ suam nostri restituerunt: deinde iumentis & nauibus stipendio sarcinatis, iter arripiunt. Comes verò *Raimundus* prouincialis in ciuitate Tortosa remansit, & eam obtinuit: quod omnibus satis molestũ fuit, eò quòd ipse aditus nosset, per quos trãsituri erãt. Trãseuntes autem *Archas* oppidum, venerũt antè vrbem *Tripolin*, & illic castra metati sunt: vltrà deinde progressi, *Gibellulum* & *Berithũ* ciuitates prętermeantes, venerunt ad angustũ meatum superiùs descriptũ: vbi rex *Balduinus* de eorum aduẽtu non ignarus, sed ab antea præmonitus, vt eis obueniret, cũ caterua militũ solicitè eos opetiebatur, vt inde perduceret Iherusalẽ. Vt ergò Regẽ viderunt, congratulati sunt ei, & osculo pacis inuicẽ dato iocundati sunt valdè: inde *Ioppen* cum Rege profecti sunt, vbi iã etiam applicuerant alii, qui per mare nauigauerãt. Et quoniã propè erat Pascha, *Iherosolimam* omnes festinanter ascenderũt. Qui postquã loca sancta visitauerũt, & oblationibus & muneribus suis venerati sunt, solẽnitate Paschali peractâ, festiuè Ioppen regressi sunt. Tunc comes *Pictauensis*, quoniã inops & pauper erat, & hominibus carebat omninò desolatus, nauem conscendens, domũ regressus est. *Stephanus* quoq; comes Blesensis, & *Iosfridus* Wẽdoniẽsis, & *Stephanus* Burgundiẽsis, & *Hugo* Liciniacẽsis, cum aliis pluribus domũ similiter regredi cupientes, ventis & mari se cõmiserunt: sed aurâ deficiente, imò obsistente, Ioppen reuerti repulsi sunt. Ii itaq; ibidẽ adhuc erãt, quando regi intimatum est, de hostiũ inuasione super Ramulenses.

XLVII. *Septimum bellum Romania.*

XLVIII. Rex autem *Balduinus*, audiens suos ab hostibus circumuentos, & ad deprædationem & incendium in terram suam, imò intra castra & munitiones suas

ipsos hostes ferè progressos, ratos primùm quosdam fuisse præcursores, qui caussâ prædæ suæ se anteposuissent eosque facilè intercipi posse, confestim equum ascendit, & cum paucis profectus est. Comes tamen *Stephanus* Blesensis eum præmonuit, ne incautè & absque prouidentia & consilio exiret: Cui Rex indignans respondit vel responsum dedit: *quia si ipse & socii sui tunc essent in Francia, tamen ille nō permitteret eos euadere*: & sic cum his qui parati erant, egressus est. Mox Comites præfati, equis & armis mutuò acceptis, cum omni militia sua, quæ illâ die in Ioppen fuerat, subsecuti sunt, Væ diei illi, quæ tot nobiles atque probos viros in interitum & mortem eduxit! Dies illa, dies amara, dies inuisa, & omni seculo detestanda, & à memoria dierum solemnium penitus delenda. Ab vrbe Iherusalem capta vsq; ad hanc diem non fuit tanta calamitas aut miseria in tota terra Israël, nec tanta strages virorum illustrium facta. Heu infortunium! ignari ad mortem progrediuntur: & forsitan iusto iudicio DEI, vt à quibusdam memoratur, id eis accidisse non dubitamus.

Octauum bellum apud Ramulam.

Ruebant enim sine lege & consilio, vnus post alium quasi hœdi petulantes, cum superbia & clamore, timore DEI omninò postposito, in virtute sua confidentes; & DEI magnificentiam, cuius clementiâ & bonitate hæc omnia acciderant, suis laudibus & artibus attribuebant. Crucem Dominicam quoque, cuius præsentiâ hostes confundebantur, eâ die sic obliti sunt, vt nullus eorum eius memor esset. O cæca atque peruersa humana deliberatio! ô cunctis, de se formidanda præsumptio! ô vbique pertimescendum DEI iudicium, atque eius exoptanda miseratio! neque à quoquam fidele desperanda est eius propitiatio. Ruunt, vt dictum est, sine lege, & subitò ab hostibus dextrâ leuaque circundati, sine lege pereunt. pugnant tamen virtute suâ, atque strenuè in hostes se vertunt; sed dispari numero & potentiâ. Illi enim vix ducenti milites fuerunt; hostes verò, viginti millia & amplius erant. Stulta præsumptio, vana ostentatio, impar conflictus: si enim manibus post terga reuinctis hostes aduenissent, equis & armis protecti, sicut erant, constitissent, tanta rebellis multitudo, tamen quoque à nostris formidanda esset. Sed futurum erat, ad correctionem forsan posteritatis, ne sic insipienter aut temerè alii deinde hostibus se exponerent. Ergò cadunt nostri, proh dolor! & ab hostibus vndique cæduntur: fit clamor, & dira eorum inclamatio nostros attonitos reddit; instant telis & sagittis: nec parcunt viris nec equis. Rex itaque videns suos hac illacque sterni, nec iam importunam hostium incursionem posse pati sentiens; fugam dedecorosam & inhonestam sibi, iam iamque tardâ verescens, dum tamen adhuc quosdam superstites de optimatibus videt, ciuitatem *Ramulam*, quæ propè erat, si tamen hostium cuneos abrumpere posset, aggredi decreuit: vt saltem murorum protectione tuerentur, ne omnes simul repentino perirent interitu. Cumque id machinarentur, atque hostes persensissent, vno impetu omnes post eum ruentes, ad vsque ciuitatis mœnia vltimos cædendo persecuti sunt: Rex verò & comites, & alii quotquot erant superstites intra mœnia se receperunt. Verùm ciuitas hæc non adeò erat munita, vt intus tuti ab hostibus protegerentur: neque enim in murorum ambitu confidebant; neque turris illa, vbi custodes prædicti erant, eos omnes aut dimidios capere poterat. Sed neque præsidium eis aliquod affuturum à parte aliqua exspectare poterant: vnde factū est, vt nocte adueniente, communi de consilio rex solo comitatus armigero, equum velocissimum ascendens, qui præ velocitate *Gazela* vocabatur, ciuitatem egressus est; & se tàm vitæ quàm morti committens, per medios hostes se contulit, atque montana petiit. Tres subinde milites eum subsecuti sunt, qui mox ab hostibus intercepti, capite truncantur. Hostes igitur de regis euasione permoti, intempestæ noctis silentio equos ascendūt; vestigia eius persequuntur, atque vias omnes circumquaque ex insidiis sæpiunt. Rex autē per abruta montium, per rupium asperitates, deinde per multos labores quæque perlustrās, vt eorum manus effugere posset, die tertiâ tandem *Arsuth* oppidum peruenit: vbi nocte præcedente, quingenti ferè hostes ei insidiati sunt, & ad muros vsq; progressi, quasi exploratores in speculis se dederunt: qui paulò antequam rex aduenisset, inde discesserant. Recedentes ergò ad Ramulam ciuitatem, sociis narrauerunt, quia de rege nullum scirent rumorem. Tunc simul omnes eos qui erāt in ciuitate acriùs perurgētes, vi & timore deditioni illos coëgerunt. Ambo Comites, videlicet *Stephanus Blesensis*, & *Stephanus Burgundiensis* ibi capita perdiderunt; *Hugo* Liciniacensis similiter,

liter, & *Iofridus* Wendoniensis, & multi alii ibidem trucidati sunt; quidam verò in manicis ferreis Babiloniam perducti sunt: ita vt ex omni militia, quã rex de Ioppen eduxerat, & quæ postea subsecuta cũ fuerat, vix tres euaderẽt, quorũ vnus armiger eius fuerat, alter verò *Lictardus*, tertius verò Vicecomes Ioppitarum: ii etiam vulneribus multis grauiter confossi, nocte ac die per deuia montium fugientes, Iherusalem penè moribundi subintrant, atque infortunium quod acciderat, ciuibus lacrimis effusis innotescũt: de rege autem seu viueret, seu vltimum clausisset diem, nullum nouerant dare responsum. Tunc mœror & luctus totam ciuitatem perculit; atque omnes se miseros & peccatores acclamantes, in exterminium & deprędationem se breui futuros esse non dubitant. Episcopus autem Ramulensis, vt audiuit dispersionem huiusmodi, nec sibi, nec munitioni Ecclesiæ confidens, omnibus suis eductis, cùm migrandi occasionem persensisset, noctu Ioppen fugitiuus euasit.

Rex verò, *Arsuth* oppidum ingressus, à suis gaudenter susceptus est; atque epulis, quibus satis abstinuerat, somnoque functus est. Intereà *Hugo de Tyberiade* optimus miles, audito quia hostes Babilonii terram Iherusalem ingressi essent, ratus quod regi necessarius esset, si cum suis ad eum festinaret, assumptis octoginta strenuis militibus, ignarus quid regi, suisque contigisset, properabat Ioppen: & ipsâ die ad vesperam veniens *Assur*, regem adhuc dormientem repperit. Nec morâ, rex expergefactus, vt vidit Hugonem, lætatus est; atque animo exhilaratus, ab eodem Hugone viriliter animatus & cõfortatus est. Mane autem facto, rex scapham conscendens, per mare, Ioppen deuectus est, & à ciuibus cum ingenti gaudio susceptus est: *Hugo* deinde alterâ die eum subsecutus est. Demum Syro quodam ascito, qui montium compendia nosset, legauit eum Iherusalem, vt omnes ad se venire faceret quicunque arma ferre possent: Ille volat præceps sub opaca nocte; & per deuia, hostium vitans insidias, die tertiâ Iherusalem peruenit. Cumque de rege innotuisset, quòd incolumis de manibus inimicorum euasisset, gratias Deo in altissimis referunt; atque ad subueniendum ei, omnes vnanimiter excitantur, & eius iniuriam, Deo præduce, vlcisci asseuerant; eademque nocte haud indilatè quotquot arma ferre poterant, iuxta præceptum regis, de ciuitate exeunt: & fuerunt nonaginta milites loricati, alii quoque ferè ducenti: qui totâ nocte migrantes, aurorâ illucescente omnes prope *Arsuth*, hostibus à sinistra parte vitatis, se repererunt; inde secus mare Ioppen proficiscentes, comperti sunt ab hostibus, & quidam eorum ibidem fuissent interempti, nisi iumentis derelictis, mari ad natandum se præcipites dedissent: sicque Ioppen, incolumes peruenerunt. Rex autem de eorum aduentu congaudens, impatiens omnis moræ, haud longiùs distulit negocium suum gerere: & primo mane suos ad bellum eduxit. XLIX.

Ordinatis agminibus, Ligno præcedente Dominico, hostes aggreditur. Illi verò nihil tale opinantes; sed petrarias & machinas præparantes omni studio, vt Ioppen expugnarent: cùm vidissent signa nostrorum procul, admirati sunt valdè; & primò hæsitãtes, an ad bellum venirent, diu stabant stupefacti: demum sumptis armis obuiam pergunt, & more solito, circa nostros se effundunt, atque sagittis eos primò lacesserunt; dehinc cominus accedentes, gladiis & sicis in eos ruebant. Nostri quidem de ordine suo nil exeuntes, sed [illegible] versus eos incedentes, & primam eorum incursionem patienter sustinentes, [illegible] grandine sagittarum visibus eorum immissâ, acriter eos repulerunt: & [illegible]m se ingerentes, vbi densiorem multitudinem conspexerunt, ensibus co[illegible]datis, atque lanceis vibratis, virtute Dei per auxilium sanctæ Crucis co[illegible] audacter penetrauerunt: iterumque in eos redeuntes, & Dei auxilium [illegible] magno inuocantes, & ferire nihil hæsitantes, aciem eorum robustiorem [illegible]unt; & collectam multitudinem nefandam, vellent nollent, fugere coe[illegible] dorsa vertentes, versus Ascaloniam celerem fugam arripuerunt: nil de [illegible]toriis, vel quæ intus habebant, meditantes, neque de peditibus suis cu[illegible] gerentes. Sed qui celeriores equos habuerunt, celeriùs campum va[illegible]runt; & vsque dum viderent Ascalonem, nunquam lora vel calcaria [illegible] Tantus enim terror inuaserat vniuersos, vt existimarent nostros à dorso eos [illegible] cædere: nec securi fuerunt, donec intra mœnia se receperunt. Multi in calore & siti extincti sunt. At nostri eos diu sequi propter equorum debilitatem, & quia pauci erant, non potuerunt: sed in eos, qui adeò celeres equos non habue- L.

Nonum bellum apud Ioppen.

runt, & pedites eorum, qui de campo non exierunt, iniuriam suam ita vlti sunt, vt vix aliquis superesset de eis, qui non vitam cum capite amisisset. Tentoria, stipendia, sarcinas, mulos, equos, asinos, camelos, boues quoque & oues, & vniuersam supellectilem quam secum adduxerant, tradidit DEVS in manus seruorum suorum; & ditati sunt omnes, ita, vt qui pauper illuc venerat, diues domum reuerteretur. Et vltus est *Rex* eâ die de inimicis suis: & per DEI misericordiam & virtutem Sanctæ Crucis, eorum superbiam & elationem ita contriuit, vt longo tempore pòst, eum inquietare non auderent. Et quieuit terra ab incursionibus bellorum, tribus continuis annis. *Rex* autem cum triumpho *Iopen* regressus est, laudans & magnificans

Psal. 106, 1. DEVM, *quoniam bonus, quoniam in sæcula misericordia eius.* Factum est autem hoc prælium, anno quarto ab vrbe capta Iherusalem, ad laudem Domini nostri IHESV CHRISTI, qui viuit & regnat in sæcula. Amen.

LI. *An. M°. C°. II I°. Indictione XI°.* Verno denique tempore subsequente, cùm solemnitatem Paschę ex more *Rex Balduinus* in Iherusalem celebrasset, vrbem *Anchon*, quæ antiquitùs *Tholomaida* dicta est, obsidione aggressus est. Verùm quia muro & antemurali valdè munita erat, & sine classe eam vndique coarctare non poterat, cùm sata atque virgulta eorumq; labores exteriores deuastasset, domum rediit, differens vrbis expugnationem, donec classem *Ianuensium* & *Pisanorum*, quam exspectabat, haberet. Interim tamen fines aduersariorum inuadere & expugnare non cessabat. Et contigit vna dierum, dum rex versus *Damascum*, se in hostiles efferret regiones, à quodã eum Æthiope in rupe delitescente grauiter sauciari, missili à posterioribus vsque in præcordia vibrato: cuius vulneris ictum, per multorum manus medicorum longo post curationis tempore vix euasit, & sospes factus est. Eo anno *Boiamundus* de Turcorum manibus & vinculis, DEI gratiâ, liberatus est, & Antiochiæ rediit: vbi à *Tancredo*, & à suis cum gaudio magno exceptus est. Eo principante Antiochiæ, dominatus vrbis *Laodicia* ei traditus est, quam ceperat Tãcredus super Imperatorem, dum *Boiamundus* teneretur in vinculis: Qui postquam Antiochiam venit, regi Balduino per nũcium innotuit, qualiter liber factus est. Rex verò vt audiuit, admodum vegetatus & confortatus est & lætatus; atque DEO gratias pro eius deliberatione reddidit. Posthæc sedato hyemis tempore quod instabat, appropinquante Paschâ, spirante Notho, stolus *Ianuensium* & *Pisanorum* in sexaginta nauibus rostratis, Ioppen applicuerunt; & à rege decenter atque optatò excepti sunt. Statutis deinde pactionibus, atque prout vtrique placuit cõfirmatis, *Tholomaidam* confestim adeunt, & mari terraque eam cingunt: cumq; ciuitatem hanc crebris inuasionibus per viginti dies obsedissent, machinasq; propè muros iam ingressuri erexissent, Sarraceni, qui eã obseruabant perterriti atque coacti, vellent nollent se dederunt. Ianuenses & Pisani, nostrique, de spoliis eorum ditati sunt. Nec enim de spoliis rex prohibere potuit, licet multùm niteretur obseruare eos, ne ciuitas ab incolis penitùs priuaretur. Et vt vidit, quia præualuerunt isti & illi, misit suos in ciuitatẽ, vt munitiones occuparent, & obtinerent: de præda verò tam ipse, quàm alii locupletati sunt. Erat autẽ hæc vrbs omni populo Christiano necessaria, pro eo, quòd ei inest portus nauibus aptus, intra mœnia vtiliter conclusus: vbi postquam naues ingressæ sunt, quietè ab omnibus ventorum turbinibus & tempestatibus, atque piratarum nocturnis incursionibus, omni tempore se continere possunt: in tota verò terra Iherusalem nullus alius talis portus inuentus est.

LII. Anno itaq; Dominicæ incarnationis *millesimo centesimo tertio*, ab vrbe verò Iherusalem capta *quinto*, tradidit DEVS hanc ciuitatẽ Christianis, atque imperio subdidit Iherosolimitano; & magnificatus est Dominus in populo suo, & dilatatus est hæreditatem suam. Sed inimicus humani generis, quia capiti Ecclesiæ, quod est CHRISTVS, & nobis insidiari nõ desinit, inter Patriarcham *Daimbertum* & Ecclesiam sibi commissam dissensionem tantã immisit, odiumque seminauit, vt neque à clero, neque à rege, neque à populo amaretur; & tanta persona, tanta Ecclesiæ columna, tàm pius pastor, & egregius doctor, ab omnibus, proh dolor! ceu lupus inuisus est, & ab Ecclesiæ liminibus eiectus, sub velamine quasi Romanæ distinctionis, præsidente *Rodberto* Cardinali; & *Arnulfo* Sancti Sepulchri Archidiacono, cum aliis complicibus suis annitente, & accusante. Itaq; vir illustris & omni bonitate conspicuus, eorum non ferens violentiam, Romanam appellauit Sedem; atque Romam mox profectus est. Eâ tempestate *Boiamundus* ab hostibus circumuentus, & maximè

maximè ab *Imperatore* Constantinopolitano infestatus, qui etiam iam sibi quatuor
abstulerat vrbes, auxilium de transmontanis partibus sibi quærere deliberans, trās-
fretare parabat. Ad quem cùm patriarcha *Daimbertus*, quasi profugus & exul venis-
set, & causam sui itineris exposuisset, pio affectu ab eo susceptus est; atque sui itine-
ris factus socius, in Apuliam simul transuecti sunt. Dehinc *Romam* profecti, vterque
de iniuria sua Papam *Paschalem* conuenerunt: *Boiamundus* enim de principatus sui
detrimento, quod ab Imperatore susceperat, insuper etiam de itinere Iherosolimi-
tano, quod idem Imperator terra marique sic occupauerat, vt nemo Peregrinus
Iherosolimam ausus iam ire foret, pro se & Peregrinis proclamationem faciens:
Daimbertus verò, de iniuria sibi tàm ab ipso Cardinali *Rodberto*, quàm à rege & clero
Iherosolimitano irrogata. Quorum querimonias atque iniurias Papa *Paschalis*, vir
summæ discretionis & industriæ, paternâ suscipiens compassione, vtrique prout
tempus & causæ modus exigebat rationabiliter consuluit. *Daimbertum* enim Pa-
triarcham loco suo restituit; Boiamundum verò trans Alpes in Gallias & partes
Occidentis, vt contrà Imperatorem sibi adiutoria quæreret, legauit, atque signife-
rum CHRISTI exercitus eum constituit, vexillumque sancti Petri ei tradens, in
pace dimisit. Iherosolimis interim, Patriarcha nouus creatur, cui nomen [*Er-* LIII.
naldus, vel] *Euermarus*, quidam idiota; sed ampla persona & religiosus, vt ferebatur,
erat. Hic ab omni clero, & maximè ab *Arnulfo* archidiacono, qui omninò *Daimber-
to* oppositus erat, in Patriarcham assumptus est: vt ille, scilicet Daimbertus, penitùs
desperaret, nec ad cathedram hanc ampliùs aspiraret. Hoc totum factum est in
præsentia *Rodberti* Cardinalis præfati, qui & ipse, vt à quibusdam fertur, ad hono-
rem hunc aspirabat, rege cum optimatibus suis annuente. Vnde postea Ecclesia
Iherosolimitana multa incommoda, multas aduersitates, multa detrimenta passa
est; Nec immeritò: quoniam gregis pastorem vigilantissimum, & totius patriæ tu-
torem, orphanorum & pupillorum susceptorem, omniumque desperantium con-
solatorem, imò, vt verum fatear, lucernam ad instar Solis radiantem, sponte suâ ex-
tinxerant; & tenebris se, totumque ouile obduxerant, adeò vt totus mundus eis in-
de obstreperet atque detraheret; multisque importunitatibus & angustiis ob hoc
vexati sunt. Intereà *Tancredus*, adolescens egregius atque militaris, in partibus An-
tiochiæ contrà aduersarios sibi affines dimicans, quosdam bello, quosdam vi & in-
genio atque industriâ, mirâ strenuitate subegit. E quibus *Rodoan* rex *Galapiæ*, cùm
eum bello lacesseret, finesque regni Antiochiæ cum multo exercitu iam ingressus
foret, ab illo deuictus atque confusus est; & conuersus in fugam, non minimam
partem sui exercitus amisit: de quorum spoliis *Tancredus* & sui locupletati sunt. I-
temque vrbem *Laodiciam*, quam Imperator Boiamundo fraudulenter abstulerat,
obsidione cingens, vi eā subdidit. His & aliis probitatibus innumeris Tancredus
præclarus habetur, atque famosus effulget, vt meritò de eo per orbem terrarum fa-
ma inuidiosa euolet. Eo videlicet anno quo *Boiamundus* transfretauit, comes LIV.
Raimundus Prouincialis in oppido suo, quod *Mons peregrini* vocatur, & est situm
ante ciuitatem Tripolim, penè senex, & plenus dierum obiit: Cui successit *Willel-
mus* dictus *Iordan*, nepos eiusdem comitis, qui vrbem Tripolim diu expugnās, quo-
niam valida muro & turribus densis, & ex altera parte mari munita erat, nihil peni-
tùs profecit: in posterum forsitan ruitura per alterius expugnationem. Euolu- LV.
to itaque tempore trium annorum, *Rex Babilonis* virus suum in Christianos euo-
mens, diutinâ & accuratâ deliberatione sibi exercitum ex multis nationibus colli-
gens, per ducem militiæ suæ, *Semelimilch* nomine, in terram Iherusalem misit: ad-
dens conditionem vt nequaquam ad se redirent, donec Christianos de vniuersa
terra Iuda & Iherusalem deleuissent. Audierat enim quod terra à Peregrinis vacua
esset; nec aliquis de transmontanis partibus Iherusalem ampliùs venire posset, pro-
pter Imperatoris & Boiamundi seditionem: omnique confidentiâ suos illuc dirige-
bat, vt Christianos quasi inclusos & ab omni ope destitutos omnes comprehende-
rent, atq; funditus extirparent: Venientes ergò *Ascaloniam*, more solito, tentoria ex-
tra vrbē in planis figunt, & regionem totam aduentu suo occupant. Erāt enim ferè
trigies centena millia equites in armis, & pedites innumeri: in quorum auxilio et-
iam mille Turci Damasceni, sagaces in arcubus & sagittis venerunt. Quod cùm
regi *Balduino* intimatum esset, congregatis ilicò suis, eis obuiam vadit, vt bello eos

indilatè excipiat; & ante *Ramulam* ciuitatem cum exercitu suo sedit: nec enim verebatur eorum multitudinem, quorum iam toties expertus erat inualetudinem, atque debilem virtutem. Comperto tandem quia tanti conuenissent, & de regionibus finitimis ad eorum auxilia copiosè confluxissent, cogitauit rex similiter exercitui suo incrementum dare, & mittēs per omnes regni sui fines, acciuit sibi quæcunque potuit habere auxilia: & fuerunt sibi quingenti milites, & amplius quàm bis mille pedites. Hostes verò audientes regem cum suis appropinquasse, belloque eos operire, mirati sunt valdè: æstimabant enim vt potiùs fugeret, quàm bello eos exciperet; & gaudentes festinauerunt ei occurrere, vt antè eum in planis comprehenderent, quàm fugam moliretur. Cumque appropinquassent castris nostrorum, figunt & ipsi castra sua ibi propè; & more solito, per centurias & cohortes se vndique effuderunt, viasque omnes à tergo occupauerunt: ne scilicet quis nostrûm fugiens, manus eorum euaderet: bellumque eâ die & crastinâ fieri distulerunt, vt vel sic tædio nostros affligerent.

LVI. *Decimum bellum apud Ascaloniã.* Rex autem *Balduinus*, iterum mittens Iherosolimam, Patriarchæ innotuit diem, quo cum hostibus confligere existimabat: rogans & supplicans, vt tàm ipse quàm clerus & populus orationi vacarent, & vigiliis & eleemosynis DEVM exorarent, quatinus à gente perfida eos propitiùs liberaret. Nuncius festinus tàm morti quàm vitæ se exponens, per hostium cateruas montium abrupta peruolans, Iherosolimam venit, regis mandata peregit. Audito itaque Patriarchâ hoc rumore, iussit clerum conuenire, & pulsatâ maiori campanâ populum coadunari fecit in basilica Sepulchri; breuiterque locutus pro tempore & modo locutionis suæ, orationibus & vigiliis atque eleemosynarum largitatibus per illud triduum eos insistere efflagitans, se quoque bello affuturum spopondit. Cui mox assentientes omnes, lacrimasque vberes effundentes, * quotquot habere potuerunt, secum proficisci promiserunt Nec morâ, equos ascendentes vrbem sunt egressi. Et erant simul quinquaginta tàm clerici quàm laici equos habentes. Vespere autem facto, iter per insidias hostium audacter arripuerunt, & summo mane diluculo ad exercitum peruenerunt. Rex autem vt vidit Patriarcham, gauisus est, & Crucem Dominicam ei committens, signiferum belli eum constituit; & sonantibus lituis, hostes aggrediuntur. Hostes iam quidem quasi certi de victoria, partem suorum miserant, Ioppen alteram quoque partem Ramulam obsidere: visisque nostris ad bellum ordinatè incedere, arma velociter capessunt, & nostris obuiam venerunt: & confestim prælium cõmittitur. Facto itaque vtrinque cõcursu, clamor magnus ad astra tollitur, nostris, CHRISTVS VINCIT, CHRISTVS IMPERAT, CHRISTVS REGNAT, clamantibus, & Patriarcha lignum Dominicum præ cæteris baiulante. Tum clipei & galeæ ensibus resonant, *& ferri stridet acumen*: instat miles militi, & pro capitibus certatur.

LVII. Turci verò *Damasceni* à sinistra se effundentes, sagittis nostros valdè infestabant: sed erat valdè solatium, quia à parte scutorum eos receperant: iam iamque arcuum officia dimiserunt; & vaginis, ensibus extractis cominus rem agere parabant, cùm rex *Balduinus* extrinsecus cum agmine suo aduenien, suis opitulatus est, hostibus illis mox dispersis & in fugam penè conuersis. Deinde alios atque alios instanter appetens, ad multitudinem Saracenorum, Æthiopumque acies suas omnes direxit; atque in eos in ipso impetu ferocique ira, quasi leo in pecudes frendens, omnem vim sui furoris effudit, cuneosque eorum atque turmas fœliciter penetrauit atque contriuit; & in fugam inhonestam, per vexillum sanctæ Crucis, vniuersos coegit. Tunc qui equos velociores habuerunt, *Ascaloniam* fugerunt: sed pauci fuerant de Saracenis & Æthiopibus qui equos in illo certamine insiderent: coniurauerant enim tàm diu, quàm milites se de campo nullatenus fugere, neque pedites dimittere: iamque omnes pariter quasi pedites erant, omnesque pariter confusi atque deuicti sunt. Et quoniam fugere non valuerunt, neque nostrorum manus euadere, multi gladio interiêre, multique viui capti, manibus post terga reuinctis in triumpho ducti sunt. Ibi interfectus est *Gimelmulch*, dux & admiraldus militiæ Ascalonis. O si viuus captus esset, quot nomismata in redemptionem dedisset! *Semelimilch* autem dux Babiloniæ, ex quo viderat cornu suum confutatum, equum nactus, in fugam præcipitem se dedit; & non Ascaloniã, sed vt rectiùs potuit Babyloniam tendit. Timebat enim, ne si Ascaloniã ingrederetur, à nostris obsideretur & comprehẽderetur. Cũ eo quidam adhæserunt,

adhæserunt, quidam Ascaloniam subintrant; quidam etiam montana petunt, quorum complures, equos lassitudine affectos relinquentes, vix euaserunt: Equi postea à nostris cum faleris reperiuntur: & sic, Dei gratiâ, à nostris victoria peracta, ad prædã tandẽ se effundunt: tentoria hostiũ, vasaque vtensilia, equos & iumenta, mulos, asinos, camelos, dromedasque, atque infinitam pecuniam ibi tunc inuenerunt. Et glorificatus est Dominus eâ die à fidelibus suis, & magnificatus est vehementer; & in ore omnium, laus & exultatio resonabat: & reuersi sunt Ioppen cum lætitia, suffarcinati atque onerati spoliis aduersariorum: Vbi iam conuenerant classes Babyloniæ, & Alexandriæ, & Damiatæ, & Tripolis, & vniuersorum portuum naues tam rostratæ quàm onerariæ, quascunque rex Babiloniæ imperio suo potuit excitare, plenæ omnes armatorum: ad hoc scilicet, vt cùm exercitus eius ciuitatem *Iherusalem*, atque terram Iuda, & inhabitantes Christianos penitùs deleuissent, tunc demum *Ioppen* atque alias ciuitates terrâ & mari obsidendo expugnarent; atque omnem terram ex omni gente Christianorum, DEIque cultu penitus euacuarent, & expurgarent, atq; imperio Regis Babylonii subigerent: ipsiq; terram & ciuitates posteà possiderent. Sed viso capite *Gimelmulch*, quod à muris Ioppæ rex *Balduinus* eis ostendi fecit, spes eorum frustrata est; & penitus desperati, in fugã conuersi sunt. Tunc quidam Tripolim, quidam Alexandriam nauigauerunt, & dehinc Babyloniam. Anno igitur Dominicæ incarnationis *millesimo centesimo sexto*, Indictione decima quarta, ab vrbe verò Iherusalem capta septimo, prælium istud commissum est, vltimũ bellorum. Atque finis hæc est. *Ergò diem belli vobis volo certificare.* *Versus.*
Iam acciès orto Phœbo sub Virginis astro, Cùm terram solidâ spectaret imagine Luna. Sexta kalendarum Septembris cùm legeretur. Annuit Omnipotens Francos gaudere triumpho. Tunc fugiunt Arabes, Turci simul, Æthiopesq;. Pars montana petit, remanet pars mortua campo. Eodem anno quo prælium istud factum est, contigit in vigilia Natalis LIV.
Domini *terræmotus* magnus valdè, ita vt omnes qui habitabant Iherusalẽ præsentirent. Nec non & sydus postmodùm *cometa* in cœlo apparuit: quod ferè ab Occidẽte in ea parte, quâ Sol hyberno tempore se abscondit, in Orientem radios suos ad instar telę lineæ in directum protendens, à mense Februario vsque in Martium, per quinquaginta dies aut ampliùs, crepusculo noctis oriebatur, & vsq; ferè in mediam noctem lumine pleno lucebat. Erat autem prima Luna quando primùm oriri cœpit sydus istud. Et sciendum est, quia à principio sui ortus tàm ipsa cometa, quàm splendor radiorum eius, de die in diem attenuatus est, adeò vt in diebus vltimis vix posset agnosci, nisi subtili acumine oculorum intueretur. Nec multò pòst, duo orbes in modum Solis, à dextra & sinistra parte huius quotidiani Solis, nec non eius magnitudinis, vel formâ vel lumine apparuêre; & ab hora tertia vsque ad meridianam fulgebant: In quorum circulis omnium colorum species comprehendi poterant, ad instar yris: & quidam erant maiores; qui intus se cõcludebant minores. Et in sequenti quidem mense mediâ fermè horâ noctis stellæ, quasi de cœlo pluere visæ sunt: quæ omnia licet mortalibus occulta atque ignota forent, actuum tamen futurorum signa aut præsentium siue præteritorum facinorum prodigia erant.

EXPLICIT HITORIA.

Venerandus Podiensis Aimarus Episcopus Sumpsit curam ab Vrbano Domini exercitus. Boiamundum dux Robertus Wiscardus Apuliæ Genuit valdè potentem ducem Antiochiæ. Vrbium exterior Flandriæ Bolonia Reges ambos edidit nobili prosapia. G. Balduinum patre Eustachio Ida mater principes Regentes Iherusalem genuit hos nobiles. Fit post mortem Godefridi regis inuictissimi, Balduinus frater eius dux rex Iherosolimis. Pater regum rex Philippus & Robertus Flandriæ, Orti sunt æquipollenter de regali semine. Ida mater Karlomanni descendit de genere: Soror ducis Godefridi incliti Lothariæ. Rodbertus comes Flandrensis probus miles inclitus, A Turcis appellabatur Georgii filius. Patriarcha, rex & custos Sepulchri, de Flandria, In vrbe capta Salomonis obtinent regalia. *Versus.*

Cuius prima nobis periit.

INCIPIT SECVNDA PARS HISTORIÆ HIEROSOLIMITANÆ.

VM audisset domnus *Buiamundus*, qui reuersus Antiochiam, toti iam vrbi principabatur solus, hominibus Raimundi Comitis de ea eiectis; & domnus *Balduinus* Ducis Godefridi frater, qui & ipse iam Edessę ciuitatis totiusque confinis trans fluuium Eufraten regionis obtinuerat principatum, certis referētibus nuntiis, sanctum qui præcesserat CHRISTI exercitum, & vrbem Hierosolimam DEO se iuuante armis cepisse, & finitimam regionem, hostibus expulsis, magna ex parte sibi subiugasse, & loca sancta latiùs ad CHRISTI cultum liberauisse, lætissimi cum suis hominibus effecti, debitas proinde laudes DEO reddiderunt: dignas prosperatori laborum seruorum suorum, & consummatori CHRISTO gratiarum actiones deuotissimè persoluerunt. Gaudent omnes, cuncti simul lætantur; Antiochia cum suo Boamundo exultat: Edessa cum Balduino tripudiat; *Eufratesia* vtrisque congratulatur: Tantæ victoriæ participes fiunt congratulando, qui non pugnando fuerant extremi expertes laboris. Erubescit Boamundus cum suis de reuersione; de retardatione Balduinus verecundatur; pudore suffunditur vterque, quòd gloriarum suarum titulis supremæ laudis victoria non annumeretur. Quamuis eiusdē fuerit virtutis & cautelæ ad muniendas defensandásve nouiter expugnatas regiones remansisse, cuius & ad expugnandas præcessisse. Aut nihil enim valuisset, aut parum, de Syria seu Eufratesia eiectos in Persidam vsque Persas expulisse & Turcos, si omninò Christianorum abscessu defensoribus vacuæ, reinuadendæ relinquerentur hostibus regiones. Quin potius extremæ dementiæ fuisset, tot & tantos pro reparando in regionibus illis nomine & cultu Christiano labores sudasse & agones, si terras patrias, quas CHRISTO sanguine pepererant suo, resumendas scilicet relinquerent inimicis. Proinde & in profectione aliorum & istorum remansione diuina agnoscatur operata esse prouidentia, & vt vtrobique *non homini, sed nomini tuo, CHRISTE, detur hæc gloria. Tua est potentia, tuum regnum, Domine. Tu Hierosolimam cultoribus tuis reddidisti; tu, Babylonios coram ipsis attriuisti: tu, nihilominus Balduinum & suos, innumeras Persarum multitudines cum parua cultorum tuorum manu sæpiùs inuadentem in Mesopotamiæ finibus, sæpiusq; vincentem, fugantem, proterentem, confortasti, adiuuisti, magnificasti.* Denique cùm cognouissent Persæ, quod & *Balduinus* & Boamundus Hierosolimam, vt DEO vota sua persoluerent, collegas suas subsequi cœpissent, cōglobati rursum Edessenæ regionis partem inuadunt; quos ibi reperissent cultores CHRISTI, tanquam oues sine pastore, lupinâ rabie voraturi. Contra quos Balduinus cum parua satis, sed electa suorum turma, subito reuersus occursu, in suis eos castris securos, & nihilominus quàm Balduini recursum suspicantes, improuisus repentè aggreditur; castra perrūpit, hostes perturbat, expugnat inimicos: alios occidit, alios fugat: sicq; deletis hostibus, & victoriâ potitur, & prædâ ditatus opimâ, cū suis ad propositum iter reuertitur; *Boamundumq;* recursum ipsius prope oppidum, quod *Valenium* dicitur, præstolantem breui assequitur. Applicuerat in portu Laodicensi Archiepiscopus quidam Pisanus, nomine *Daimbertus*, & cum eo Itali plures atque Tusciani: aderat & quidā alius de Apulia Episcopus: hii omnes simul satis amicabiliter glomerati, ad viginti quinque milia tàm equitum quàm peditum poterant æstimari. Qui omnes Sarracenorum fines latiùs introgressi, impossibile dictu quanta vel de infestationibus Paganorum, vel de cibariorū penuria & homines & iumenta sustinuerint pericula: adeò vt plerique vrgente inediâ, equorum vel asinorum, vel & camelorū carnes compulsi fuerint mādūcare, vt vel ad qualemcumq; cibum proficerēt iumēta, quæ ad iter explendū defecissent. Inueniebantur aliquādo arundines quædam,

dam, vulgò dictæ *cannameles*, de quibus confici aiunt mel syluestre, vnde & nomen ex *canna* & *melle* compositum videntur habere: has qui poterant inuenire, dentibus ruminandas, propter melleum saporem, ingerebant: plus inde saporis capescentes, quàm vigoris. Torrebantur algore hyemis viatores; & imbriũ continuatione, tàm homines quàm iumenta soluebantur. Pleriq; & nobiles viri, deficientibus iumentis, de equitibus pedites facti, cogebantur incedere rescellulis suis sarcinati: & quas gestabant, vt earum subsidiis vtcunq; releuarentur, earum oneribus nonnulli deficientes, penè ad mortem fatigabantur. Sed vincit omnia sancto feruens desiderio CHRISTI populus, nec cessauit donec perueniens Hierusalem, vota sua Domino reddidit, adorans eum in loco vbi steterunt pedes eius. Occurrunt sibi & quæ præcesserant, & quæ nunc successerant tribus tribus Domini, & verè testimoniũ Israël ad confitendũ nomini Domini. Occurrit Balduino Duci, dux, idemq; frater ipsius Rex *Godefredus*, seq; inuicem in osculo sancto salutantes, de sua vel sospitate vel laboris tam diuturni, tam gloriosè consummati prosperitate congratulantur. Consummant desiderium suum simul omnes milites CHRISTI, loca Sancta circumeunt, Terræ Sanctæ basia deuotissima infigunt; vixque possunt auelli ab aliis, nisi quòd aliorum desiderio & amore alia coguntur deserere. De *Hierusalem*, peruolant in *Betlehem*, reuolant in Hierusalem, de Betlehem, nunc sanctissimi sepulchri, nunc præsepii amore raptati: horrebat adhuc & sordebat aër & terra, fœtore cadauerum recens occisorum: ipsaq; immensitate horroris, quantam populo suo CHRISTVS præstitisset de Turcis victoriam commendabant. Recreatis ibi à tanto vel viæ vel famis labore & hominibus & iumentis, post celebrata in Betlehem annua Natalis Dominici cum summo gaudio solempnia: & memorato superiùs *Daimberto* Archiepiscopo, Hierosolimis Patriarchâ, electo: quidam quidẽ cum ducibus Boamundo & Balduino elegerunt Antiochiã redire, quidã verò Hierosolimis remanere, cum rege Godefredo. *Anno ab incarnatione Domini, M.C.* memorati duces *Boamundus* atq; *Balduinus*, cùm de Hierosolimis ad sua reuerterẽtur cũ suis, per Galileã venerũt vsq; *Paneadam*: hæc est quæ in sanctis Euangeliis *Cæsarea Philippi* nominatur: vrbs inclita satis, à filiis Dan antiquitus ad radices mõtis Libani ædificata; sed temporibus Augusti seu Tyberii Cæsaris reædificata diligẽtiùs à Philippo, filio Herodis, & Cæsarea est Philippi cognominata. Oriuntur ibi duo fontes, quorum quidam *Ior*, alter vero *Dan* nuncupantur: horum & fluenta & vocabula sui compositione Iordanem efficiunt fluuium, qui exinde vsq; in lacum, qui *Alphatites*, vel potiùs *Mare Mortuum* dicitur, percurrens, & nominibus perdit & flumen: hîc est lacus, imò tenebrosissima quædam & impermeabilis abyssus, illius Pentapolis vorago horribilis, quæ perditionis impiorum adhuc permanet testis. Dicitur autem *Mare Mortuum* idcirco nominari, quòd nihil viuum nec ex se gignere possit, nec aliunde forte immissum nutrire. Ita non modò horribili vastitate terra ibi damnata est, sed aqua sterilitate. Nam & solum si qua forte fructificat, forinsecus & gratum colore, & specie solidũ videtur; intrinsecus verò, vel tactu vel gustu probatur inane: ita foris, prætendit gratiam; intus, fauillam abscondit. Terra quondam Paradiso DEI, vt Moyses ipse testatur, persimilis; nunc horroris atque salsuginis effecta, etiam in ipso germine suo existit vmbra mortis. Talia perditorum quondam terra, perditionis adhuc præfert signa, vt iussu ipso discant corruptionis & nequitiæ sectatores, cui sint fine perditioni mancipandi: quin potiùs vt pertimescant & desinant ad ea libidinis opera ardere, quæ eos faciant sempiterno igne ardere; caueantq; eo desideriorum turpium fumo fuliginari, vnde *fumus tormentorum* eorum, sicut Scriptura dicit, ascendat in secula seculorum. Sed de hoc sufficiat ista breuiter memorasse: nunc ad propositum recurramus. Igitur Ducibus præfatis cum comitibus suis ad sua, prius per *Tyberiadam* & dehinc per *Paneadam* reuertentibus, occurrunt cum multitudine grandi de Damasco, nocituri si possent, qui eorum insidiantes operiebantur transitum, Sarraceni, confidentes plurimùm de victoria, pro eo quod inermes & de labore viæ nimis defatigatos illos didicerant esse viatores: & de armorum quidem inopia nõ omninò falsa erat eorum suspicio: quia & lanceis carebant nostri; & sagittis parum abundabant; & arcus ipsi, qui locis illis glutino compaginari solent, assiduis imbribus humectati penè omnes, laxi erant & soluti. De victoriæ tamen obtentu, fefellit hostes militum suorum CHRISTVS; & de manibus eorum qui iam sibi eos compre-

Margin notes: A. Dni. 1100. (beside lines 1–2); A. Dñi. 1100. (beside "Anno ab incarnatione Domini"); Genes. 13, 10. (beside "tur, persimilis"); Apoc. 14, 11. (beside "seculorum")

A. Dn. 1103.

hendisse videbantur, sollertia ducum, eos clementer eripuit. Et *Boamundus* quidem in primo agmine, occursus hostium propugnabat & impetus; *Balduinus* verò in extrema parte versutias & insectationes improborum quassabat. Euaserunt tandem periculum illud CHRISTI milites, & euicerunt discrimen tam studiosè sibi, tamque feraliter intentatum. Quod in tali articulo euasisse, non minus optabile fuit iam conclusis iamque captis, quàm vicisse. Nam & hostibus ipsis non minus ingessit confusionis, in tanta opportunitate obtinendi victoriam, perdidisse quàm fugisse. Itaque ipsi videntibus è regione munitionis ipsorum, quam *Balaac* nuncupant, castra sua locauerant nocte illâ Christiani, sequenti die per *Tortosam* & *Laodiciam* transituri: vbi comitem *Raimundum*, quem ibi relinquerant, adhuc reperientes, sed propter victualium caritudinem & inopiam cum eo diutiùs remorari non valentes, alter Ducum cum suis ad suam properauit *Edessam*; alter verò Antiochiam suam cum suis gaudenter ingressus, iocundissimè à suis est susceptus. Vbi cùm per sex menses suum, ex more, strenuè ageret principatum *Gabriel*, vrbis Meletinæ primus, per legationem cum eo fœdus pepigit, & sui ipsius & eius, cui præsidebat, vrbis deditionem illi pactus: ad quā cùm Iulio mense, cum paucis pergeret recipiendam, incertum sanè cuius proditoris instinctu, Admiratus quidam, *Danisman* nomine, cum magna Turcorum gente, haud longè ab eadem vrbe, insidias proficiscentibus tetendit: & *Boamundum* cum suis inconsultè prorsus & omnino incautè, quia nimis securè, venientem, vndiq; de insidiis irruens gens nefaria circumuallauit subitò: & vsque adeo repentino & improuiso incursu perturbauit, vt non dico pugnare, sed nec arma pugnaturus corripere quisquam posset. Ita disgregati omnes, & in fugam versi, heu, prô dolor! ludibrio hostibus facti, plurimi perempti, nonnulli capti, paucissimi fugâ elapsi, & arma & castra atque etiam vecturas, cum omni substantia perdiderunt. *Boamundus* ipse comprehensus à Turcis, captiuus abductus, luctum & desolationem permaximam suis reliquit. Qui cùm adhuc ante vrbem *Meletinam*, quam Danisman obsidione cinxerat, captus teneretur, præciso sui capitis cincigno, & Balduino per quendam transmisso, mandat & cum omni supplicatione lamentabiliter postulat, vt sibi citato pro CHRISTI amore succurrere festinet. Audito Balduinus tam miserabili infortunio, vehementissimè tristis efficitur: deflet amicum, collegam plangit; communem casum lamentatur. Nec differt heros cordatissimus ad succursum, si posset, amici cum quanto poterat exercitu, iunctis & sibi Antiochenis, properare; seq; pro liberando, si præualet, collega omni exponere periculo. Verùm *Danisman*, Francorum sibi concursu prænunciato, eorum veritus animositatem, vrbem quam obsederat relinquit; & insequenti se per triduum Balduino, nullam congregandi copiā fugitans facit. Ita quasso labore *Balduinus* & sui, dolentes reuertuntur: *Boamundus* verò captiuus, vt dictū est, abductus, diligentissimè custoditur. Regredienti Balduino *Gabriel* occurrit, & se & vrbem illi dedens: firmatis itaq; cū Gabriele amicitiis, & vrbis custodiā suis Balduinus diligēter cōmendatā, Antiocheni quidē orbati principe suo, Antiochiam mœsti redeunt; Balduinus verò, cum Edessenis reuertitur Edessam, vbi cùm suā pace gauderet, & aliquātā frueretur prosperitate, germanum suum, ducem videlicet *Godefredum*, vix anno in regno Hierosolimorū expleto, cunctis deferentibus nunciis, didicit apud Hierosolimā XV. Kal. Augusti, diem extremū clausisse; seq; ipsum ab omni Hierosolimorum populo regni successorē decretum esse, & electum. Dolet quidē de fratris morte Dux, sed de regni decretā non minus gaudet hæreditate. Itaq; communicato cum amicis cōsilio, terram suam cuidam propinquo suo, comiti scilicet *Balduino* regēdam cōmittit, & custodiendā; ipse verò cū CC ferè militibus, & peditib⁹ D CC. Hierosolimā tendere disponit; & mirantibus multis, & amicis horrescentibus, quòd cum tam modico comitatu, tam periculosum iter aggrederetur, per tot hostium regiones transiturus: vnde pleriq; periculis se subduxerunt, pauefacti. Ventum est *Antiochiam*, & inde *Laodiciam*, inde *Gibellū*, deinde *Aracleam*. Cumq; per *Tortosam*, & *Archas* castrum, *Tripolim* vsq; fuisset peruentum, Tripolitanorum rex, nundumq; Christianus, sed Christianis non omninò inimicus, in castris suis Balduino & suis victualia pro munere abundanter præberi fecit, innotescens etiā ipsis quod *Duchac* rex Damasci, & *Gmahadole* rex Calipti, cum multis Turcorum, Arabum, & aliorum Sarracenorū cateruis, angustias locorum præoccupassent, transitum operientes

A. Dn. 1103.

rientes Christianorum. Est enim haud longè ab vrbe, quam *Beritum* vocant, prope mare, meatus artissimus quidem, sed ineuitabilis illac viantibus, cuius angustias si priùs occupauerint viri centum, centum milibus transitū facillimè obcludere possint, montium & maris obiectibus, caueis etiam antrorum vndique muniti. Hunc itaque locum Damasceni præoccupantes & Calipteni, cùm præcurrētes Christianorum exploratores accedentes ad se statim impugnare cœpissent, qui ponè sequebantur ordinato per acies comitatu toto, auxilium eis de cœlo præstari in tanta necessitate deuotissimè precabantur. Nec defuit suis clemens vbiq; bonitas Saluatoris. Nam primo quidem congressu, plures hostium in insidiis suis confestim occisi, alii verò adeo perterriti sunt vt congredi formidantes, pugnam desererent: seque ipsos in caueas antrorum, vel montium angustias receptantes, de prohibēdo potiùs transitu quàm de conflictu agitando curarent. Quod cernentes Christianæ vel dux vel signiferi militiæ, eodē quo confligere cœperant loco castra locant sua: videlicet ne, si ad modicum vel hospitandi gratiâ retrocederent, infractam hostium animositatem, quasi formidantes, rursus aduersum se concitarent. Noctem illam ferè omnes tam homines quàm iumenta, & incibati & sine potu, duxerunt insomnem. Simulabant contra hostes audaciam, sed parum de vita confidebant. Periculosum erat in castris manere; periculosius angustiarum fauces transeundas adire; periculosissimum retroducendo fugitare. Ita cùm neque de fuga consilium, neque spes vlla patesceret de victoria, de salute ferè omnis fiducia perierat. In tanta anxietate nocte illâ in castris suis languerunt Christiani: longa erat anxiis nox, præ acerbitate langoris: sed præ horrore formidatæ, iamque velut ante oculos positæ mortis non minus timebatur lucis accessus: aurora, quam desiderantes metuebant, illuxit. Consilium vel transeundi angustias, vel quod magis sperabatur moriendi gloriosè in bello libratur à primoribus, & ab omnibus firmatur. Collectis papilionibus, seu quibuslibet aliis rebus, onerata iumenta præ se minantes, armati milites ab irruentibus vndique hostibus defensant; gressum versus angustiarum accessum tendunt. Circumuallant gradiantes, & de montibus & de mari concurrentes vndique Sarraceni, clamoribus immensis perstrepunt, sagittis & missilibus appetunt, gladiis minitantur nudatis; simulque post tergum & ab vtroque latere, velut oues, ad angustiarum fauces eos minabant; vt ibi conclusis pro libitu illudere, atque pessundare sic interceptos valerent. Quod & facerent facillimè nisi pius CHRISTVS & suis in extremo conclusis articulo, tantò mirabilius, quantò insperatius consilium inspiraret, & ministraret auxilium; & inimicis suorum vtrumque mirabiliter subtraheret. Nam cùm inter vociferantes vndique, & gladios suos in mortes piorum impios exerentes, pii & fideles CHRISTI planiciem quandam angustiis illis penè contiguam occupassent, tantam cordibus suorum subitò præsens vbique in opportunitatibus, in tribulatione pius IESVS immisit fiduciam, vt audacissimo recursu impetitores suos impeterent, conglobatorum cuneos irrumperent, dispergerent; tripharìamque disgregatos fugarent: adeo vt effusi nunquam vltra vel resumere vires, vel in aciem se recolligere praeualerent: aliis ad montana fugientibus, postremi quique gladiis insequentium trucidantur; alii de præruptis vel scopulis rupium vel montium cacuminibus, in præceps acti colliduntur; alii lintribus vel scaphis etiam per mare, quàm perniciùs possunt, aufugerunt, timentes ne etiam classem sibi possent eripere Christiani. Hoc planè mirabile erat intueri, per mare fugientes se non nisi per terram insectantes: quia non satis sibi fore crederent Christianorum euadere manus, litus deserendo, nisi & fugiendo longiùs euasissent & visus. Quare hoc? nisi vt manifestissimo clarescceret indicio, istud non nisi opus esse virtutis? Quare hoc? nisi vt Christiani & verè filii Israël, suum & terrâ & mari pro se pugnantem videntes Dominum, gratulabundo concentu clamarent, *Si DEVS pro nobis, quis contra nos?* Ecce etenim compleri etiam visibiliter cernebant diuinum illud promissum: *Persequentur quinque de vobis, centum alienos; & centum è vobis decem millia.* Quin potius fugiebant hostes etiam illic, vbi se neminem persequi posse non nesciebant. Tantùm cordibus eorum terroris, tantùm inualitudinis immiserat Omnipotens, vt plurimi paucissimos, sed pios impii, non dicam impugnare, sed nec respectare auderent. Obstupuerant adeo præ formidine & penè diriguerant, vt velut ad quid

Rom. 8, 31.
Leuit. 26, 8.

A.Dni. 1100.

venissent non aduertentes, proiectis armis, inermes dexteras & nudas ceruices ferientibus obiectarent. Ecce, quo modo victi sunt, qui se iam vicisse gloriabantur! Vincuntur victores à victis, à captiuis captiuatores capiuntur; & ab eis quos se iam vinctos tenere putauerant, vinciuntur, asseruantur, distribuuntur. Postquam itaque ferè toto illo die hostes suos persecuti sunt, ad castra eorum reuersi, & spoliis ditati opimis, armis quoque peremptorum collectis, consultiùs fore visum est Duci, vt in quoddam proximum sed vastum castellum secederent; ibique post tantæ cædis laborem, nocte illâ sub oliuis quiescerent & virgultis. Sequenti die, primo diluculo dux, cum aliquantis de militibus suis, ad angustias iam meatus accessit, explorare per se volens si qui adhuc ibi superessent qui transitum possent prohibere Saraceni. Sed neque in hoc minus quàm in cæteris se probauit virtus CHRISTI, quod omnino inexpugnabilem locum hostes omnes deseruerant pauefacti. Quo sollerter satis explorato, iussu ducis commilitones eius ignem accenderunt in cacumine montis: vt viso, sicut condictum fuerat, fumo, qui in castro resederant, omnes subsequerentur. Ita prosperante DEO conuenerunt omnes, & liberam habentes viam, cum omnibus rebus suis transierunt: hospitatis autem prope *Berittum*, Admiratus ipsius, timore potius quàm amore permotus, victualia scaphis gestantibus transmisit. *Sidonii* quoque, & *Tirii*, sed & *Ptolomenses*, transeuntibus prope se, victualium conuectatione fingebant amicitiam; sed non nesciebantur cor habere nequam. Oppidum, quod *Caiphas* nuncupant, eodem anno ab Hierosolimitis recuperatum, *Tancredus* quidem iam possederat: sed quia iam Balduino maliuolus esse cœperat, nolentibus ad se intrare ciues panem & vinum extra muros vendiderunt, Tancredo, prouidente DEO, tunc absente. Transeuntes autem *Cæsaream Palestinæ*, venerunt *Ioppem* ciuitatem maritimam, ibi ducem Balduinum tanquam regem suum Franci gaudenter susceperunt. Properantibus exinde Hierosolimam, tota simul extra muros occurrit Ecclesia, cumq; lætabundo satis processu excipiens vsque in Dominici Sepulchri templum cum hymnis & laudibus deducit. Ibi firmatis cum rege, Christiano more, fœderibus, & Rex & qui cum eo venerant, à labore; & Hierosolimorum populus à desolatione principis, DEO & CHRISTO fauente, quieuerunt. Solus Patriarcha *Daimbertus*, cum paucis, huic tam celebri Regis defuit exceptioni: eo quòd & Regi, & aliquantæ vel cleri vel populi parti, iam cœperat de quibusdam esse exosus: vnde & extra sedem, aliàs versabatur priuatus. Propter quod & coronandi Regem, vsque ad sequentem Dominici natalis sollempnitatem, sollempnitas est dilata: simulque vt tunc, sicut decebat, gloria coronæ regalis gloria fieret clamor ex gloria tam gloriosissimæ festiuitatis: pace interim inter patriarcham & regem, inter clerum & archipræsulem tractata diligenter & reformata. Interim rex consilio cum proceribus habito commodum duxit finitimas hostium regiones intrare, & in ipso regni sui primordio Turcanæ feritatis insolentiæ, probitatis suæ, quasi gustum propinare: commodius fore iudicans hostes in terris & vrbibus suis aggredi, quàm ad se aggrediendum eis ex dilatione cornua sinere erigi. Elegit itaque Rex cum electa militiæ Christianæ manu, primo omnium *Ascalonitas* expetere, gentem videlicet rebellem semper, & Christianæ pacis æmulam, malignitatis totius aduersus seruos CHRISTI nutriciam, in qua & de qua pululant semper assidua bellorum omnium & laborum fomenta. Quam & vrbem & gentem, sicut de antiquis scriptum est, idcirco credendum arbitror Dominum vel delere vel seruis suis tradere noluisse, vt semper in eis experiatur Hierusalem, & habeant consuetudinem prælìandi: ne videlicet per ocium peioribus inimicis deterius impugnentur & expugnentur, moribus viciosis: vt iuxta dictum illud Satirici quidem sed garriendo veridici,
„ *Seruabat castas humilis fortuna Latinas, Et labor in noctes & proximus Hanni-*
„ *bal vrbi*; & nostri Hierosolomitæ ex bellorum & laborum assiduitate, & in humilitate deprimantur, & constringantur in castitate. Minus quippe superbire libet, vbi vix licet viuere: minus delectat fornicari eos, qui assiduè timent etiam mori. Bella itaque exteriora, interiorum sunt sæpe peremptoria bellorum. Hostes visibiles, inuisibilium sunt vel repressio vel oppressio inimicorum. Proinde contra spiritualia nequitię in cœlestibus, bella Hierosolimitis nostris necessaria semper credēda sunt ea, quæ aduersus carnem & sanguinem, hoc est, aduersus Ascalonitas, continua sustinent bella. Ante *Ascalonem* igitur cùm rex *Balduinus* venisset cū eo quē, CHRISTO duce,

duce, ductabat Christianorum exercitu, egressis aduersus se hostibus tam impetuoso restitit congressu, vt statim intra mœnia refugere compulsi, foras erumpere vltra non fuerint ausi. Proinde videntes Christiani nullam sibi tunc fieri copiam cõgrediendi, vicinas regiones perambulare maluerunt, quàm ibi frustra diutiùs immorari. Ob quorum metum, locorum incolæ, & se & sua & animalia intra latebras occultabât cauernarum: E quibus cùm fumo speluncarum ingressibus admoto, cogerentur exire, comperto quòd plurimi eorum soliti essent exercere latrocinia in Christianos, & viantibus insidiari, sine dilatione aliqua statim sunt omnes iugulati. Siris tamen, qui inueniebantur inter eos, ob nomen CHRISTI, quod vtcunque retinent, parcebatur. Peragratâ itaque, & armis atque incendiis totâ ferè illâ depopulatâ regione, consultum etiam est in *Arabiam* transire, terrorem vbique spargere, *parcere subiectis, & debellare superbos.* Transeuntes itaque per montana, prope ea loca quæ sepulturis Patriarcharum habentur insignia, ventum est in vallem antiquitus, vt Scriptura dicit, Paradiso DEI similem; nunc autem, imò satis olim, vmbram mortis & perditionis: vallem scilicet *Sodomorum* atque *Gomorreorum*, ciuitatum igne & sulphure perditarum; & in locis quibus absorptæ sunt, lacum habentem, imò abyssum, sicut supra memoratum est, inpermeabilem. Quam etiam *Mare Mortuum*, seu *salsissimum* Scriptura nominare est solita, tam pro eo quod nihil gignere viuum possit, vel nutrire; quàm etiam quod gustum & tactum probetur, super omnia amara, amarum. Hoc nullum vndique, nisi fortè in subterraneis, habet exitum; nullum in se flumen recipit, nisi ab Aquilone Iordanem, vnde etiam *lacus* congruè nuncupatur: cuius longitudo in Meridiem stadiis porrigitur ferè septingentis, latitudo verò C L. stadiis patet. Vnde & conuenientiùs creditur scelestæ quoddam gentis habitaculum fuisse: cuius impuritatem gentis, cùm diuina non ferendam vltrà iudicasset seueritas, terrâ hiatu vastissimo dehiscente, & gentem nefariam tortis cœlitus sulphureis ignibus conflagratam absorbente, credendum voraginem illam abysso, occupante salsugine, illo fuisse repletam. Hunc itaque lacum rex, & qui cum eo erat exercitus girantes, à parte Australi *Arabiæ* montana sunt ingressi: ac deinde in vallem quandam cunctis terræ frugibus satis vberrimam: in qua inuenerunt & eum *fontem*, quem Sanctus Moyses, iubente Domino, elicuisse fertur de petra virgâ bis percussâ, perrenni cursu viuaciter manantem, adeo vt & molendinos satis volubiles habere possit eius riuus, nullâ vnquam siccitate arescens. Inuenerunt ibi & *Oratorium*, quod Sancti Aaron hodieque dicitur, in montis vertice situm, in quo & ipsum & fratrem eius Sanctum Moysen diuinum fertur frequẽtare solere colloquium. Vtrum autem verum sit quod DEI & Sanctorum germanorum ibi adhuc manere, videri, & intrari posse dicitur collocutorium, viderint hi qui primùm talem inde vulgauerunt opinionem. Nam nos, quod suum est historiæ, facimus, vel res, vel quæ de rebus habentur opiniones, simpliciter referentes. In valle memorata victualibus cunctis satis opulenta nullum ferè incolarum inuenire præualens exercitus Christianorum, cùm eos vltra procedere non sineret latissimè patens, vasta nimis solitudo & horrida, redire Hierosolimam disponunt. Quò cùm redissent, de pacificando cum Rege, & Canonicis Sancti Sepulcri, Patriarchâ *Daimberto*, tractatum diligenter, & efficaciter DEO fauente expletum est: & de coronando rege apud Betlehem, instante Dominici Natalis die, & tandem ab omnibus differri non oportere, collaudatum. Causabantur enim quidam non debere ibi coronari regem hominem, vbi constat spinis coronatum esse cœlorum regem: nec debere ab homine præsumi ad insigne honoris coronam, quam CHRISTVS Dominus sustinere dignatus sit ad dedecus illusionis. Sed quid quæso, quid refert ista causatio? quasi verò non totum nobis cedat ad honorem, quicquid vel opprobrii CHRISTVS sustinuit vel laboris. Sicut enim mors CHRISTI, vitæ nostræ est causa; sic & irrisio CHRISTI, nostri est insigne honoris. An non omnis Christianus, ex illa CHRISTI corona, *genus electum, regale sacerdotium*, est factus. Nempe ad honorandum potiùs, quàm ad quassandum honorem regium, valere censendum est, quòd CHRISTVS Dominus spinis est coronari dignatus. Proinde, quamuis laudandæ humilitatis fuerit quòd rex, Dux Godefridus hac consideratione dicitur coronari noluisse, nõ est tamen improbandæ rationis fratrẽ eius ducem Balduinum & inunctum more Christiano à Christianis fuisse, & coronatũ,

Marginal notes: A. Dn. 1100. — Gen. 13, 10. — Ios. 3, 16. — Deut. 3, 17. &c. — 1. Pet. 2, 9.

A. Dni. 1101.

Annus itaque ab *incarnatione Domini M. C. I.* regis Hierosolymorum secundi, videlicet ducis Balduini, primus est. Quem licet in primordio regni sui paucarum vrbium possessorem, non numerosâ adhuc militiâ abundantem, finitimæ tamen gentes aggredi verebantur omnino, & metuebant, bellatorem eum strenuissimum esse non nescientes. Qui hoc potissimùm dolebat, quod quam vellet copiosam congregare militiam non valeret. Adhuc enim proficiscentibus Hierusalem peregrinis, via satis erat impedita, hostibus portus omnes præter *Iopensem* obtinentibus. Vnde quoque de Occidentalibus partibus difficillimus erat ad Orientales transitus: non dicam defensoribus, sed & habitatoribus adhuc magna ex parte vacua erat regio Hierosolimitana: Eorum quos, ad visenda & veneranda loca sancta, deuotio Christiana, de transmarinis partibus, per tot & tanta pericula perducebat, pauci inibi diutiùs volebant remorari: equi, quos remanentes vel emere possent, vel dono regis accipere, vix poterant inueniri. vnde vix vltra trecentos milites regia poterat habere militia, quos & ipsos de assignatis sibi custodiis adunare, periculosissimum erat: tum, ne ipsi viatim ab hostibus intercepti; tum, ne vel vrbes vel castra reinuaderent hostes, absente, præter mulierculas, omni ferè defensore. Nam pedites, vix ad *Hierusalem*, *Ramulam*, *Iopem*, & castrum *Cayphas* muniendum custodiendúmve, abundabant. Hæc idcircò memorauerim vt aduertant qui legerint ista, vel audierint, quot & quantos labores, timores, angores sustinuerint pro CHRISTO primitiui illi terræ vel regionis Hierosolimitanæ possessores: simulq; vt intelligatur, non minus miraculi esse regionem tam amplam, à tam raro vel possessore vel defensore retentari potuisse postmodum, quàm primitùs expugnari. Liquet itaque CHRISTI Domini in omnibus his operatã dignationem intueri, ammirari virtutem, clementiam contemplari. Quis enim audiat patriam tantam à trecentis militibus retentari, defensari inter innumeras hostium populosissimasq; nationes, Syriam scilicet, Arabiam, Ægyptum, Persidam, Mesopotamiam; & facilè credit? verè incredibile hoc fit, si sola virtus humana pensetur. At verò si Omnipotens, omnia quæcunque voluerit in cœlo & in terra faciẽs, cogitetur fideliter, & piè agnoscatur, desistit quidem hoc impossibile videri, magisq; incipit esse mirabile: mirabile quidem, sed non miserabile. Nam pro CHRISTO Domino laborare tantò gloriosius est, quantò beatius: *Labores manuum tuarum, quia manducabis beatus es*, ait Scriptura, & *bene tibi erit*: & beatissimus Apostolus, *si quid patimur*, inquit, *propter iustitiam, beati*. Proinde & nos cum eodem Apostolo, conuenienter audemus beatificare eos, quos scimus in via & in Terra Sancta innumeros & immensos labores sudasse & agones. Nec *Antiocheni* eorundem fuerunt expertes laborum, imoq; nec præmiorum exortes, quos ea potissimum desolatio tunc angebat quòd capto, vt & superiùs memoratum est, *Boamundo*, sine principe vel duce, extra muros vix audebant exire suos: hostium insuper frequentissimos & excursus tollerantes, & assultus. Quamobrem destitutioni suę consulentes, *Tancredum* Boamundi propinquum, eodem anno euocauerunt per legatos; & ei tam vrbis quàm regionis assignauerunt principatum: eo tenore, vt si quando, DEO miserante, Boamundus rediret, nihil ei recuperandum ducatum suum præiudicatum fuisset. Quò cùm Tancredus, vel propinqui amore, vel maioris principatus cupidine, migrare disposuisset, pacificatur regi Balduino, & castri sui Cayphas, & vrbis Tyberiadis eius fidei tradidit dominatum. Eodem anno *Ianuenses Itali* cum numerosa satis classe Laodiciæ hyemantes, verno tempore subsequente, Ioppem vsque nauigauerunt: ibique nauium in portu firmatã statione cum Rege, qui eis occurrerat iocundissimè excipiendis, Hierusalem vsq; profecti sunt. Vbi cùm Paschalem celebrassent sollempnitatem, reuersi Ioppem cum Rege fœdus inierunt huiusmodi: *Vt simul ad expugnandas hostium vel vrbes vel castra procedentes, pecuniã quidem primam & secundam partem rex; & sui haberent; Ianuenses verò tertiam, cùm vno in castro vel vrbe captã vico semper obtinerent.* Taliter vtique fœderati, primò omnium oppidum Peregrinis Sanctæ viæ infestissimum *Assurt* videlicet obsederunt, à Godefrido rege obsessum nec captum. Quin potius centum fermè de Francis, ibi Rex præfatus amiserat, de turre lignea muro iam admota quidem; sed præ ascendentium nimietate confracta frustatim, in terram elisos. Quorum alios, videntibus & dolentibus Christianis, crucifixerunt statim Sarraceni; alios sagittis, alios aliis patibulis interfecerunt. Huius tam crudelis in collegas parati piaculi non

Psal. 127, 2.

1. Pet. 3, 14.

immemores qui rege Godefredo fuerant Christiani, tam ardenter ad expugnationem conuenerunt impiorum, vt eos ad resistendi desperationem compulerint, totis licet viribus se defensantes. Scientes itaq; se nec resistere diu posse, nec si caperentur meritas & pœnas & mortes euadere, de dedendo regi castro, si sibi vita concederetur cum pecunia, cœperunt per legatos tractare. Librato itaque rex cum Ianuensium consulibus consilio, visum est bonum omnibus, si sine discrimine obsidentium, Peregrinorum quoque Christianorum tam grande remoueretur periculum. Itaq; indulgetur opidanis vita cum rebus: castrum receptum diligēter munitur, impiis eiectis inde, & Ascalonam vsque cum suis omnibus deductis. Inde ad *Cæsaream* vrbem Palestinæ munitissimam obsidio transfertur. Cæsarienses obsessi, obsessores irrident; conuitiis lacessunt & maledictis, de muris & propugnaculis suis plurimùm confidentes. Iussu regis machinæ parantur, muris admouēdæ scalæ plures deferuntur; fabricatur & turris lignea de malis nauium, satis excelsa, murorum altitudinē viginti cubitis transcendens. Prægrandes muro annisu lapides torquentur in arces; turrium solida crebris ictibus quassantur; nihilq;, quod ad expugnandos impios credatur valere, intentatum relinquitur. Nec minor obsessis inerat se defensandi solertia: non die, non nocte quiescunt: semper inueniuntur resistere parati: quindecim diebus impugnatur assiduè ciuitas, nec capitur. Pertæsus tam longę obsidionis Christianorum exercitus, erubescit sibi & indignatur, quòd ad obsedēdum fortiores sunt impii & blasphemi, quàm ipsi ad insistendum. Cohortantes itaque se inuicem, & alterutrum & verbo & exemplo prouocantes, correptis armis, ausu & impetu mirifico conuolant ad murum, scalas suberigunt, scutis capita tecti conscendunt; gladiis & lanceis obuios hostes in ipsis murorum propugnaculis aggrediuntur, alios trucidāt ibi, alios præcipitant: Scandendi post se & viam liberā faciunt sociis, & iam ex æquo cū hostibus decertant. Fit iā Christianorum murus, qui modò erat Sarracenorū. Deturbati è muro, ad munitiora fugiunt illi perniciter; sed ipsi perniciùs insequuntur. Densantur fugientes; & dū alius alium pręcurrere ad latebras gestit, se ipsi præpediunt, vt latebra quæ posset alicuius esse, fit nullius. Conglobantur super corruentium aceruos cateruæ percussorum; simulq; tanquā triturantes in area triticum, indiscretà omnes cæde trucidāt; nec sexui parcitur, nec ætati, vt ira DEI in blasphemos cōpleretur. *Admiratus* vrbis & *Archadius*: sic enim suum Sarraceni vocāt Episcopum: comprehensi, & ante regem adducti, viui & vincti iubentur asseruari, pecuniæ credo spe potiùs, quàm miserationis affectu. Qui viui cōprehendebantur prius pugnis colla percussi, Bizanteos intra ora in gingiuis occultatos, euomere cogebantur. Quos qui non euomebant, trucidati congregabātur in aceruum, & cōburebantur, ne vel aurum ab improbis glutitum perderetur, vel corrumperetur aër fœtore de cadaueribus exalante peremptorū. Consueuerunt enim pessimi, cùm se iamiamq; morituros præuident aurū sic transglutire suum, aut intra ora abscondere, victoribus eo modo & in ipsa morte inuidentes. Fœminæ quoque, impudentiùs & turpiùs quàm eloqui deceat, intra se celatos nudare aureos morituræ cogebātur. Ita deditis morti Cæsariensibus ferè cunctis, perpauci de vtroq; sexu, siue ad efferenda congerendáve peremptorū cadauera; seu ad seruitutē, venales futuri, reseruati sunt. Iam verò captā vrbe, quanta pecuniæ copia, quanta victualiū omnium abundantia, quot & quanta & formā & materiā præciosa vtensilia reperta sunt ibi & congesta, æstimari non facilè, necdum enarrari potest. Quod ex eo satis pensare licet, quòd plures prius pauperes, exinde facti sunt satis locupletes. Expugnatā vrbe Cæsareā, & custodiendā prudentibus & strenuis viris cōmendatā, auditum est, & cunctis referentibus nunciis approbatum, *Babilonios* apud *Ascalonā* congregatos bellū Christianis parare. Propter quod & Rex & exercitus Christianorū, *Ramulam* ciuitatem Lidæ proximam adire festinauerunt; & se, ad excipiendū quod sibi parabatur bellum, præparare. Quod scientes Babilonii, distulerunt callidè paratos adire; se potiùs adiri prope mœnia sua, & intra aggeres suos præstolātes: vt vel vincere faciliùs possent, vel victi in munitiones suas sese receptare: quorum calliditate compertā, Christiani calliditatem calliditate simili deludere maluerunt, quàm innumeros pauci, munitos immuniti expetere. Tandē, vidētes Ismaëlitæ suam sibi calliditatē nil valere; & moræ & inediæ pertæsi, alii alibi sunt dispersi. Quod rex & sui cognoscentes lęti & alacres *Iopem* redeunt, CHRISTVM Dominum super omni-

A.Dni. 1101.

A. D. 1101.

bus quæ sibi præstitisset bonis, collaudantes. Verùm post duos menses cùm intimatum fuisset regi, aduersarios suos iteratâ contra se animositate, *Ascalonæ* esse congregatos, congregat & ipse apud *Iopem* quantum præualet exercitum: ducentos scilicet & sexaginta milites, & pedites nongentos: cum his contra vndecim millia militum & viginti peditum millia pugnaturus. Quis audiat hoc, & non horrescat? audacia est ista, an fiducia? temeritati hoc asscribēdum, an fortitudini? hoc etenim videri possit, non pugnare velle, sed mori. Ita planè est: parati erant mori: sed pro eo, qui pro ipsis mortem dignatus est pati. Non ergo audacia erat ista, sed fides; non temeritas, sed charitas: *CHRISTO* etenim, vt Apostolus dicit, *passo in carne*, & ipsi simili cogitatione armabantur. Vnde & ipsum, in quo passus est in carne CHRISTVS, secum detulerunt salutis Lignum; singulare, imò totum de eo habentes solatium. Proruunt illi de Ascalona; isti de Iope procedunt. Cumq; sese iam inuicem contuerentur, ordinatum Rex per sex acies exercitum suum, his eos affatur alloquiis: *Eia, milites CHRISTI, videtis quòd de tam longinquis regionibus per tot & tanta maris & terræ pericula quæsistis; venistis sponte offerre animas vestras, pro CHRISTO, discrimini: inuenistis, ad quod venistis. Non respuat ignauia, quod deuotio sancta quæsiuit, & tandem inuenit. Pro Domino pugnaturi, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Potens est vos saluare Omnipotens: dulcissima eius promissa recolite semper, & menti infigite, quibus & paucitatem vestram & paupertatem benignissimè consolatur, dicens:* nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. *Si sola regis terreni, vel stipēdia cogitaretis vel donatiua, meritò trepidaretis, vel vinci vel & mori formidantes. Optacius debet videri pugnaturo, mori, qui sciat ab æterno rege regnum paratum esse æternum morie͂ti. Siue moriamur in bello isto, siue euadamus, de victoria dubitare non possumus. Si vinci videmur impiis & insipientibus, coram eis moriendo, ad CHRISTVM, gaudium nostrum, venientes, de diabolo & mundo meliùs triumphamus. Si verò, quod sæpè fecit CHRISTVS noster, & hic corpora nostra seruare voluerit, & de inimicis his victoriam præstare, minus quidem interim gloriosi erimus, quàm si moriamur: sed tamen magnum nomen, vltra nomen magnorum qui sunt in terris, nobis, CHRISTO Domino donante, comparabimus. De fuga, nullus cogitet vnquam: quia longè nimis nostra nobis Francia abest.* His & talibus à rege dictis, accensi omnes ad pugnam procedunt, congressum vltra differre non ferentes; reboant tubis, & simul omnes, *EIA, DEVS, ADIVVA NOS!* conclamant: Immergunt se latissimis confertissimisq; hostium turmis, obuios quosque sternunt: nec imbelles omninò inueniunt hostes; imò verò, totis sibi viribus obsistentes. Nã duas quæ præcesserũt acies obtegunt, multitudine nimiâ & penè funditus consumũt. Corruunt multi de Christianis, vulnerantur plures: impetus sustinent improborum; vicissimque eos impetentes, viriliter retrocedere compellunt. Rex qui in postrema parte cum sua acie substiterat, vbi densiores vidit hostium cohortes, accurrit; totumq; se de rege in militem transferens, alios lanceâ in terram deturbat de caballis; alios ense dimidiat in sellis. Conuocat suos, instantes cõfortat; & eis animatis in aduersarios excurrit. Crucem Dominicam præferri semper, & in ora impiorum inferri facit: vt eius præsentiâ, & roborentur serui Crucis, & inimici confunderentur. Cuius virtutem, sicut dæmones, ita & dæmonũ satellites, diutiùs non sustinentes, pauore subito cælitus sibi immisso, in fugam versi, se ipsi impellere cœperunt, & alii super alios corruere: insistunt fugientibus insequentes, & quos consequi præualent, omnes prosternunt. Qui cum rege erant, omnes in ferrum ruunt, ipso præ omnibus fortissimè, & fugante fugientes & prosternente. Vociferantur omnes, & confusis clamoribus ipsum pulsatur cœlum: fragor nimius vel de collisionibus armorum, vel de illisionibus cassidum resonat & gladiorum: plangores & vlulatus vndiq;, vel morie͂tium audiuntur vel vulneratorũ. Ita quidē ex ea parte, quâ salutiferũ Crucis Dominicæ lignum delatũ contra hostes fuerat, & illatum; & victi & vsq; Ascalonē fugati sunt inimici, Rege cum suis vel potiùs cruce CHRISTI insequente: adeo vt dux ipse Babyloniorum inuentus postmodum ibi sit mortuus, in medio quinq; miliũ mortuorum. At verò ex alia parte, vnde crux CHRISTI remotiùs abfuerat, peremptis magna ex parte quos obuios habuerant Christianis, Sarraceni *Iopem* vsque procurrerunt; & nescientes vel fugam suorum, vel nostrorum victoriam ignorantes, iactitabant se & Regem & Christianos omnes in bello occidisse, in argumentum mendacii sui arma peremptorum Iopitis, de muro cernentibus, ostentantes. Dolet illi

1. Pet. 4, 1.

Luc. 12, 32.

illi vehementer nec tamen insultantibus vrbem, sicut frustra sperauerāt, ilicò red- A. Dni.
dunt: exspectantes si fortè tristius aliquid vel lętius de bello possent audire. At verò 1101.
Rex cum suis à persequentibus hostibus regrediens, quia Iopen peruenire non pos-
set, eadem nocte in ipsis hostium tentoriis, quæ fugientes cunctis victualibus plena
reliquerant, cùm requieuisset, sequente die Missâ de natiuitate gloriosæ Virginis
Mariæ ibidem celebratâ, *Iopen* reuertebatur, iumentis de rerum in tabernaculis eis-
dem inuentarum multiplici copiâ onustatis. Occurrunt reuertentibus Iopem, ab
Iope reuertentes quingenti Arabes: illi qui illuc pridie prçcurrerant quasi victores,
& satis pompaticè armis Christianorū in campo pugnæ collectis, minantes &
tantam quam circa Iopem rapuerant prædam. Suspicabantur Sarracenos po-
tius sibi obuiarent, Iopem, sicut & ipsi fecerant, adire volentes inuadēdam: vn-
de non solùm securi, sed & gratulabundi occursabant. Verùm Christiani priùs eos
agnoscentes in securos celerrimè irruunt; prosternunt alios, alios in fugam versos
persequuntur. Nam resistendi nec ad momentum constantiam habuerunt inimi-
ci: dispersi, citissimè quò quisque potuit diffugerunt: CHRISTO ita videlicet
disponente, ne qui partem suorum vicissent, non nisi victi redirent; vtque tanta vi-
ctoria non nisi Dominicæ Crucis virtuti videretur assignanda. Non tamen diutiùs
fugientes insecuti sunt Christiani, vel pridiano labore vel vulneribus fatigati. In-
terim nostri, quia fugâ elapsi, Iopem per diuerticula venerant de bello Christiani:
nunciantes, quod & ipsi verum putabant, regem cum reliquis omnibus Christia-
nis in bello interisse. Dolent Iopitæ omnes; & præcipuè regina vsque ad mortem
contristatur. Scribunt ad *Tancredum*, per quēdam cursorem marinum: & cum sup-
plicatione omni lamentabiliter implorant, vt cōmendato alteri Antiocheno prin-
cipatu, populo succurreret Hierosolimitano periclitanti, iam iamq; rege, cum suis,
in bello ab Ascalonitis Babyloniisq; interfecto. Dolet Tancredus commune in-
fortunium; & deferendo, quod petebatur, populo DEI satis anxiè tractat auxilio.
Cursor quidem talia deferens abcesserat. Superuenit eodem die rex cum exercitu
residuo; & falsis rumoribus asperam Iopitis, tristitiæ & doloris nebulam, præsentiâ
suâ detergit. Scribitur & Tancredo per alium de prosperitate legatum; vt anxietas
priore nuncio delata, posteriore superueniente pelleretur. Inde *Hierosolimam*, cum
lætitia magna reditum est; & Crux Sancta in loco Sancto, & honorificè suscepta
est, & locata. Hostibus, DEO fauente, ita repulsis & repressis, secuti sunt octo men-
ses bellorum turbinibus immunes. Anno M. C. II. auditū est Hierosolimis rur- A. Dni.
sum *Babylonios*, ad viginti milia equitum, & peditum decem milia, apud *Ascalonam* 1102.
cōuenisse, à rege Babilonis missos: exceptis clitellariis, qui camelos, asinosq; victua-
libus onustos minantes, clauas simul & missilia manibus ad pugnā gestarent. Hi o-
mnes de Ascalona simul egressi, primò *Ramulam* adeūtes, messes quidē iam maturas
vastant omnes, castris suis prope vrbē locatis. *Episcopium* quoq; vrbis munitissimū,
iuxta S. Georgii Ecclesiā situm, expugnare aggressi, cùm non præualerent, ad expu-
gnandos autem Ramulanę custodes, quindecim videlicet milites recurrunt: idcircò
maximè eos habentes exosos, quòd prædones Ascalonitæ, eorū occursibus crebris,
nō sinerentur liberè quò vellent procurrere. Episcopus itaq; & sibi & vrbi cōsulere
volens liberandæ, rē Regi, Iope moranti, legato currente innotescit, succursum çe-
lerem anxiè satis implorans. Erant tunc cū rege ibidē quàm plures clari & nobiles vi-
ri, *Stephanus* Comes Blesensis, *Stephanus* quoq; Comes Burgundiæ, *Gaudifridus* Vin-
docinensis, & *Hugo* Liziniacēsis Ramundi Comitis frater. De quibus, licet hîc nimis
longa retro series sit, nō incongruè tamen repetendū videtur, quòd hi omnes & cū
eis *Hugo magnus* & *Guillermus* Pictauensiū Comes, primâ quidē profectione Hieru-
salē cum aliis, tendentes, Antiochiā vsq; venerant: sed inde alius aliâ occasione, viâ
nondū expletâ, in terras suas redire volentes,* vsq; in extremas Romanię partes de-
uenissent quā plurimis peregrinantium copiis comitatâ. Vbi obsistente Solimano
Turco, Niceæ sibi per eos ablatæ nō oblito; vel potius iusto iudice DEO, ignauiā eo-
rū puniente, qui bonū & sanctū non implessent peregrinationis sanctę propositum,
cùm centum millia tàm equitum quàm peditū ex eis variis mortibus dispериissent, qui
potuerunt euadere rursus Antiochiā post multa & maxima dispēdia redire cōpulsi
sunt: *Hugone Magno* Tarso Cilicię prius defuncto. Cumq; *Tortosam* vsq; venissent qui
terrestri itinere Hierusalē tendebant, parte non minimâ per mare eunte, Tortosam

A. Dn. quidem terrâ mariq; expugnare aggressi, vrbem captam *Raimundo* Comiti, ibi ma-
1102. lenti remanere quàm Hierusalem, cui capiendæ probè satis interfuerat, dimittentes, alii *Hierusalem* primò tunc venerunt quæ Domino vouerant, ipso disponere, tali ordine completuri. Quorum rex *Balduinus* aduentum audiens, ad angustias *Beriti*, de quibus supra satis dictũ est, eis occurrit: septendecim diebus ibi eos præstolans: ne, præoccupato à Saracenis calle angusto, non possent transire. Exceptis ergo ibi secundæ illius profectionis Peregrinis, & Hierusalem ad loca sancta cum gaudio & lætitia deductis, *Iopem* cum Rege plures eorum redierunt, ventum oportunum ad nauigandum in Gallias plurimi præstolantes. Cùm itaque ibi essent cum Rege, quando ei de succursu Ramulanis ferendo Episcopi delatio delata est: correptis rex armis, inconsultè satis, & nimis intemperanter equum ascendit, nemini quicquam, nisi vt sequerentur, loquutus. Reboant buccinæ, litui concrepant; Regem, qui possunt vel volunt, subsequuntur, quò nesciret præcurrentem. Confidebat siquidem nimis de probitate sua: & qui de DEO solo in talibus deberet, de se ipso omninò temerè præsumebat. Punita est grauiter eius temeritas, DEO qui superbis resistit ei resistente, in eo qui non, vt solebat, extiterit victor; sed victus vix euaserit: & primò quidem rapidis cursibus vsque ad alienarum castra currere non cessans, cùm ea sicut erant, latissima consertissimaque prospexisset, pauore perterritus nimio, totus infremuit, dolens vehementissimè, & serò temeritatis suæ pœnitens: in eum detrusus necessitatis articulum, vt nec redire Iopem posset, ab hostibus visus & penè iam circumseptus; nec penè solus contra tot hostium milia pugnare. Respiciens tamen ad suos qui vix ducenti milites eum consequi potuerant properantem: *Age*, inquit, *ò fortissimi milites CHRISTI: quia in hoc deuenimus vt pugnam vitare nullo modo possimus; pugnemus viriliter; nec, vt solent mori ignaui, moriamur: scientes quia siue viuimus siue morimur Domini sumus.* His dictis in hostes se, audaci satis impetu, omnes ingerunt; sed vndique girantibus Turcis obtecti, parum proficiunt. Corruunt plures, plurimis tamen hostium prius peremptis: tandem qui superant, morituros iamiamque se non dubitantes, nisi sibi consulere fugiendo possint, pondus belli interim declinantes, cursu rapido se in *Ramulam* intruserunt. Rex autem, & qui latus eius nobiles atque fortissimi pugnatores ambiebant, cùm similiter posset, Ramulam ingredi noluit: mori malens, quàm ibi concludi. Adiunctis itaque sibi vix quinque militibus, ad montana cum vno eorum contendit, consecutis cæteris ab hostibus trecentis. Ita, DEO se protegente, Rex interim euasit, nocte illâ vel oberrans per montana vel delitescens. Interim hostes arcis Ramulanæ custodes impugnant; & heu, prô dolor! expugnant. Episcopus ipse, munitione Episcopii sui relictâ, Iopem confugit. Ceciderunt in isto bello plures, satis clari & nobiles viri: inter quos præcipui, *Stephanus* Blesentium, & *Stephanus* Burgundionum Consules illustrissimi. Rex die tertiâ præ fame & labore iam penè deficiens, vix tandem intra oppidum suum *Arsut*, cum vno tantùm milite & armigero suo se recepit. Susceptus gaudenter à suis, cibo, potu & somno recreatus, conualuit. Ita planè corripuit eum Dominus iustè, sed benignè correxit. Elisit elatum, sed elisum erexit, vt posset ei canta-
Psal. 117, 18. re illud Prophetæ: *Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me.* Ipso enim namque die, quo in Arsut Rex euaserat, ecce vnus ex optimatibus eius, *Hugo de Tyberiade*, legatione ab Hierosolimis habitâ vt Iopitis succurrere festinaret, cum octoginta militibus ibidem Regi occurrit: desolationemque ipsius & confusionem, quantulacumq; recuperatione militiæ, magnificè exhilarauit. Nec sic tamen terrestri itinere cum eis Iopem Rex ausus commeare, cimbâ potius per mare euectus, gradientes per terram Iopem præcessit. Suscipitur à suis gaudenter; collectantibus cunctis & præ gaudio flentibus, quòd recepissent saluum
Luc. 15, 24. quem planxissent mortuum: *Mortuus fuerat*, inquiunt, *rex, & reuixit: perierat, & inuentus est.* Qui assumptis quos ibi repperit militibus, aduentanti, sicut condictum fuerat, Hugoni occurrit, & sic cum eis Iopem regressus est. Omnes insuper de Hierusalem, & *de Sancto Abraham* conuocat Christianos; bellumque rursus contra Arabas, etiam Iopem obsidere parantes, instaurat. Passi sunt tamen & ipsi, cum Iopem ferè C L. milites vel equites conuenirent, periculosissimas

fissimas ab hostibus in itinere insidias; euadentes tamen, DEO miserante, & *Iopem* tandem, fugantibus se vsque ad portas hostibus, peruenientes, gaudenter à rege recepti sunt: idcircò maximè quòd secum singularem omnium Christianorum spem atque virtutem detulissent, signum videlicet gloriosæ Crucis, lignum salutis: Cuius præsentia exhilarati omnes, & velut de graui langore conualuissent admodum vegetati, sequenti mane, cateruatim per acies ordinati, procedunt in hostes, tribus ferè ab vrbe milliariis castra metatos; ibique machinas suas ad expugnandam Iopem præparantes. Qui cùm contra spem Christianos aduersum se in bello viderent procedentes, præparati & ipsi, obuiantibus occurrunt audacter, fortiterque pugnantes resistunt. Circumuallant innumeri paucos, & de solo diuino auxilio sperare compellunt. Quod cùm sibi adesse Christiani deuotissimè precarentur, non diu defuit precantibus ad sæpius exauditor CHRISTVS, & suis virtutem protectionemque præbens misericorditer, & mirabiliter terrens hostes atque in fugam vertens. Nam milites quidem & equites circumfusa sibi hostium agmina impetu constantissimo penetrantes; rursumq; versus pedites suos, defendentes se fortissimè, iterato impetu recurrentes, prosternunt obuios, confertos dissipant; tandemq; in fugam actos, insequuntur. Ita qui de capiendis, vt frustra putauerant, in vrbe, tanquam de iam captis paulò ante tractabant; nunc victi turpiter, de sola fuga contendunt. Deserunt castra, de tentoriis nihil capessentes; & stipendia & arma victoribus relinquunt, gaudentes vel nuda corpora eripuisse discrimini. Denique nonnulli, dum fugiunt, sitis nimietate moriuntur. Euasissent pauci mortem, nisi & paucitas sua victores, & labor enecandi quos consequebantur, prægrauasset fatigatos. Ita posteriore bello, victi sunt hostes ab his quos ipsi priore vicerunt: Excepto quod in illo, de se præsumentium est confusa temeritas; isto, de Dominicæ Crucis virtute confidentium, fides est & humilitas victoriæ suæ glorificata triumpho: *Equus enim paratus ad diem belli*, ait Scriptura; *Dominus autem salutem tribuet*: tribuit planè Dominus salutem, sed opportunè: populum videlicet humilem, saluum faciendo, & humiliando oculos superborum: vt non glorietur omnis caro coram ipso, edocta non sperare in arcu & gladio suo, & cantare toto corde Saluatori suo, *Saluasti enim nos de affligentibus nos, & odientes nos confudisti.* Non itaque, cùm pro peruersitate sua corripitur superbia, causetur DEVM in corde suo stultitia: ne si de iusto murmuret flagello proteruia, vel vinciri æterno carcere, vel supplicio sempiterno cruciari mereatur insania. Non itaq; fortunæ spectet euentus stultus; sed modestus, rerum merita penset: vt intelligat, quia rebus quidē rectus semper ordo est, quamuis opinioni peruersæ sua semper hæreat confusio. Expleto bello, & tabernaculis hostium cum omnibus spoliis, camelis quoq; & asinis quàm plurimis, vel collectis à victoribus vel direptis, rex & sui *Iopem* sunt cum magna lætitia reuersi, totum sequens vel autumni vel hyemis tempus DEO & CHRISTO miserante, à bellis ducentes quietum. *Anno ab incarnatione Domini M. C. III.* ab Vrbe autem capta vel potiùs recepta quarto, cùm Sanctum Pascha celebrassent in Hierusalem, ex more, Christiani; Rex cum quanto potuit exercitu vrbem munitissimam obsedit, antiquo quidem vocabulo priùs vt putatur *Acaron*, deinde *Ptolomaidam*; sed nunc vel *Acram* vel rursus Acaron nuncupatam. Obsessa quidem à Christianis Acra tunc est, sed minimè capta: tum, quia muro vel antemurali validissimo cincta est; tum, quia defensores & multos habebat.. Proinde obsidio vrbis huius interim omissa est, & expugnatio dilata: & segetibus eorum, ortisque vastatis vel virgultis, Rex cum suis *Iopem* rediit. Vbi cùm esset, desiderabili satis & vtili nuncio lætificatus est, dominum *Boamundum*, miserante DEO, de captiuitate redisse cognoscens liberum; & suum Antiochiæ principatum recepisse. Nam & *Laodiciam*, quam *Tancredus* postea cœperat, ab hominibus Constantinopolitani Imperatoris ablatam, idem Boamundus simul recepit; eundemque Tancredum conuenienter pacificauit, sibi principatus sui consortem factum. Quo tempore, rege Balduino contra Sarracenos, more solito, strenuè satis pugnante, contigit eum, dum fugitantes insequitur hostes, ab Æthiope quodam post rupē delitescente, missili fortiter torto, dolosum à dorso sub scapula vulnus accipere; vixq; post aliquantum tempus, DEO miserante, reparari: cicatrice tamen, conceptum futuræ longè post mortis eius effectum, latenter retinente.

A. Dn. 1102.

Prou. 31,21.

Psal. 43,9.

A. D. 1103.

A. D. 1104. *Anno M. C. IIII.* Rex,& Christianorum exercitus,sancto Pascha Hierosolimis, ex more,celebrato,intermissam præcedēte anno *Ptolomaidæ* seu Acræ obsidionem repetunt,*Ianuensibus* cum classe, LXX. rostratas naues habente, sibi ad vrbis expugnationem sociatis. Quam cùm terra mariq; , machinis & peruasionibus crebris, validissimè diutiùs coangustassent,tandem,post viginti dies, ad deditionem & sui & vrbis compulerunt obsessos;eisq; eiectis vrbem liberam obtinuerunt,pro eo maximè Christianis necessariam & omninò vtilissimam, quòd intra mœnia sua portū habeat peroptimum: refundente se vsq; ad medium vrbis mari; gratissimoq; refluxu ibidem nauium stationem continente. Res hostium omnes Christianis in prædam cesserunt, de ipsis hostibus occisis pluribus, quibusdam etiā viuere permissis. Eodem anno, æstiuo iam tempore transacto, *Boamundus* Antiochiæ principatum *Tancredo* collegæ ex integro committens, ipse cum paucis Apuliam petit,rarò satis euectus nauigio,vt quantācunq; posset de transmarinis sibi partibus militiam contrahens,secum reduceret. Transfretauit cum eo & Hierosolimorū Patriarcha venerabilis *Daimbertus*;Romamq; petēs,cùm ad sedem suam cum autoritate Romani Pontificis reuerteretur, in itinere obiit Peregrinus. In cuius loco Rex & populus Hierosolimorum domnum Arnulfum,longè ante electum, sibi præsulem tunc cōfirmauerunt. A. Dn. 1105. Sequente anno, hoc est,*ab incarnatione Domini M.C.V.* Raimundo Comite in oppido suo,haud longe à Tripoli, defuncto, nepos ipsius *Guillelmus*,cognomento *Iordanus*,comitatum defuncti suscepit regēdum. Tancredo quoq; principatum ministrante Antiochenum,*rex Calipti*,*Rodoan* nomine,cum copioso nimis exercitu bellū ei intulit;eumq; cum Antiochenis,paucis quidē,sed CHRISTI virtute robustis,in prælīū contra se couenire coēgit. Deniq; pugnâ cōmisśâ Calipteni victi,victores fuerunt Antiocheni: CHRISTO Domino pugnāte pro fidelibus suis, suosq; & ipsorum hostes tam mirabiliter propugnāte, vt quamuis paruissimus esset Christianorum exercitus, interemptorum tamen ab eo non fuerit numerus perfidorum. Ita quos ad præliandum contra CHRISTVM & sua multitudo,& raritas inuitauerat Christianorum, CHRISTI virtutem dum nolunt cognoscere fide,nō ignorare coguntur in sua blasphemi cōfusione. Glorificatus ita CHRISTVS in Antiochenis,quàm mirabiliter & in Hierosolimitis glorificari dignatus sit,eodem anno,prosequamur. *Admiralius* namq; *Babilonis*,Christianorum in terra Sancta raritate compertâ, *Semelmuch* militiæ suæ principem, *Ascalonam* cum quindecim millibus transmisit armatorum: hoc eis in præceptis dans, vt exterminatâ penitus de terris illis & gente Christianâ & nomine, etiam sacratissimum illud CHRISTI Domini Sepulchrum effoderent impiis manibus, & minutatim dispergerent: *ne vltra*, inquit, *amore Sepulcri conueniant illuc de Occidentalibus regnis cultores Sepulti.* Vnde & cōiurare fecit eos quos ad exsequendum tantæ impietatis satellitium direxit: *nec terga eos vnquam vertere in bello; nec nisi patratâ Christianorum euersione vltrà redire.* Auditâ Rex & Christiani tam obstinatâ hostium malignitate, omnes de toto regno suo arma ferre valentes apud *Iopem* conueniunt, paucissimis ad murorum custodiam per loca singula relictis. Diutiùs tamen & illi Ascalonæ, & isti Iope congregati callebant,nec illi istos, nec illos isti expetentes. Prorupit tandem aduersus piorum populum proteruia sæuiens impiorū; & Babilonii de Ascalona, de Iope Christiani apud Ramulam conuenerunt. Ibi rex & sui in extrema anxietate positi, misso ad Patriarcham & reliquos qui Hierosolimis remanserant legato, obnoxiùs flagitant,vt sibi diuinum in necessitate non cessent auxilium implorare, scientes crastinâ die bellum sine dubio futurum. Quo cognito *Patriarcha* clerum totum & omnem conuocans plebem, prælii diem & commune periculum insinuat, de flagitanda CHRISTI misericordia cōmonet; hortatur eâ die & sequēti ieiuniis, precibus & eleemosinis deuotiùs insistendum, vt Rege & suis pugnantibus gladiis, ipsi orationum & eleemosynarū melioribus compugnarēt armis: *maximè*, inquit, *visitationibus ægrotorum, pauperum misericordiis, DEVM nobis facere satagamus propitium: talibus enim hostiis promeretur DEVS: &* sicut Scriptura dicit alibi: Ex Ioel. 2, 14. *Benedictionem post se nū relinquit? Et ego*, ait Patriarcha, *nocte proximâ Ramulam, si potero, DEO volente, proficiscar, istis quos videtis fere CL. fratribus comitatus, singulare Christiani populi spem & virtutem nobiscum illuc deferentes, preciosissima Crucis CHRISTI trophæum.* Primo diluculo peruenerunt Ramulam nocturni viatores, Patriarcha & sui, Hierosolimitis

Ecclesias

Ecclesias tota nocte & sequenti Dominicâ die frequentantibus, incedentibusque nudis pedibus,& ante DEVM plorantibus; nihilque prorsus omittentibus vnde sibi diuinam conciliari posse sperarent misericordiam. Rex & sui, Patriarchæ & gloriosæ Crucis præsentiâ exhilarati admodum & roborati, concurrunt ad presbyteros,& omnes singuli confitentes peccata sua, & se ad excipiendam fideliter mortem præparantes, Dominici Corporis & Sanguinis perceptione muniti. Quibus sollicitè præmissis, ordinantur ad pugnam; & procedunt per acies vix quingenti milites & pedites duo millia, aduersus quindecim millia Sarracenorum, vix quatuor à Ramula milliariis castra metatos; parantesque cum minore exercitus parte Ramulam adire, maiorē verò mittere Ioppen, quam vacuam defensoribus sperabant, se posse præoccupare. Verùm cùm Regem & Christianorum exercitum tam audacter contra se, tam manè viderent procedere, dissipatâ quam frustra machinabantur versutiâ reglobati, potiùs de committendo prælio statim coacti sunt tractare. Ordinatis ergo & ipsi agminibus suis, aduersus procedentes procedunt audacter, de multudine confisi: Christiani, de CHRISTO potiùs confidentes, quàm de numero: more suo exclamãtes, CHRISTVS VINCIT, CHRISTVS REGNAT, CHRISTVS IMPERAT, certamen ineunt animosi: occlamantes Sarracenos, & totis viribus oppugnantes impetunt; validissimosque, alii in alios excursus faciunt. Conantur circumuallare paucissimos plurimi; & maximè Turci à tergo girantes, concludere & sagittis sternere, in antepositos oppugnatores intentos, nituntur Christianos. Quod cernens Rex cum acie sua, totum se periculo exponit, Turcis se cordatissimè opponit, eosque recto * Ecclesiæ DEO iuuante compellit fortissimo impetu dissipatos. Inde se in maiores confertioresque Arabum & Æthiopum phalanges immergit, crebertimisque atque validissimis incursibus densissimos tãdem, DEO miserante, hostium cuneos perrumpit, peremptis * alios in fugam vertit. Fugiunt vsque Ascalonam, qui euadere potuerunt: insequuntur fugitantes conglobati post eos Christiani, atque ipsum *Ascalonæ Ammiratum Gemelmuch* in primis occidunt. Cuius morte compertâ, *Semelmuc* Princeps militiæ regis Babilonis, consuluit vitæ suæ fugâ, amissâ penitus spe victoriæ de pugna, malens viuere periurus, quam execrandi sacramenti fide perire. Sequuntur ducis exemplum, qui possunt; & sacramentum, vitæ postponunt, sicut dictum est, quà vel quò quisq; poterat fugitantes. *Ammiratus* olim *Acaronita* captus & reseruatus à rege, postmodum viginti millibus aureis est redemptus. Æthiopes, quoniam nequiuerant fugere, in campo ferè omnes trucidati perierunt. Denique quatuor millia cæsorum numerata sunt, cùm de Christianis vix ceciderunt homines sexaginta. Reuersi ab insequendis hostibus Christiani, castra victorum victores diripiunt, plurimisque spoliis onusti, Ioppen summo cum gaudio reuertuntur: propitium sibi factum totis cordibus collaudantes DEVM; glorificantesq; protectorem & adiutorē suum CHRISTVM, in quo virtutem magnam fecissent, inimicis suis ad nihilum deductis. Mirandis, plus miranda succedunt, cùm glorificatus prælii terrestris victoriâ CHRISTVS, & ventis & mari dignatur glorificari. Nam classis Babylonia, Iope iam ipsâ belli die cum maxima exercitus parte applicatâ: sperãs frustra, deletis terrestri pugnâ Christianis, & Iopem & cæteras vrbes maritimas omnes sibi confestim subigendas: cùm versâ vice & suos victos, & Christianos vicisse cognouisset, Semelmuc Ammirati Ascalonitæ præciso capite, & sibi per nautas regios iaculato, fugiens in portus Tyri & Sidonis retraxit; ac deinde Babyloniam nauigare contendens spiritu procellæ exagitatâ, partim naufragio disperiit, partim Iopensium portui impulsâ, Iopitis se capessendam obtulit. Denique, viginti quinque naues ibidem captæ tunc referuntur, Sarracenis plenæ. Ita qui terrâ & mari sperauerant se atque parauerant perdere simul omnes Christianos, terrâ marique perditi, positi sunt *vt rota, & sicut stipula ante faciem venti.* Verùm pius Dominus qui tam magnificâ consolatione suos, sexto Kal. Septembris lætificasset, eodem iam declinante anno, ipsâ videlicet Dominicæ Natiuitatis vigiliâ, horisono nimis *terræmotu* Hierosolimam totam concussit, omniumque corda nimio terrore perterruit; admonens videlicet Hierosolimitas illos ita de beneficiis ab ipso sibi collatis exultare, vt ei semper seruire deberent in timore. Sed & sequente anno, videlicet *millesimo centesimo sexto, Cometa* quinquaginta & eò ampliùs diebus, vespertinis semper horis appa-

An. Do. 1105. (margin, beside the first lines)

Psal. 82, 12. (margin, beside "sunt vt rota")

A. D. 1106. (margin, beside the last lines)

An. D. 1106. rens, ſtupore ſimul & terrore totum repleuit tunc mundum. Nam ſplẽdoris alburni radium, verſus brumalem Solis occaſum, inſtar telæ lineæ producẽs, primis quidem diebus flammantior; poſtremis verò ſubobſcurior viſebatur, donec paulatim attenuatus poſt dies, vt dictum eſt, quinquaginta, videri omninò deſiſteret. In quibus etiam diebus, Februarii videlicet menſe medio, ad dexteram & ad leuam Solis partem, duo quaſi *Soles* apparuerunt, non tamen æquè vt medius fulgentes; ſed formâ & lumine rariore, mediocriter rutilantes. In quorum giro, circuli duo viſi ſunt, alter alterum cõplectens: ſed exterior totus albicans; interior, Iris inſtar, quadruplici colore diſtinctus, & à ſuperiore medii Solis parte, velut arcuatâ amplexione, ad duos collaterales Soles pertingens; ab inferiore velut dimidiatus deſinens. Referuntur & ſequenti menſe, nocte quâdam mediâ, ſtellæ de cœlo, inſtar pluuiæ, videri cecidiſſe. Quid tanta & inſolita prodigia protenderint, adhuc minus habetur probatum. In Hieroſolimorum tamen partibus contigit eodem anno *Hugonem* Tiberiadis Ducem bis à Damaſcenis victum, tertio belli recurſu Damaſcenos viciſſe adeo mirabiliter, vt cum C. X X. pugnatoribus, quatuor milia diſperſerit armatorum; eundemq; non longè poſt in expeditione cum Rege poſitum, ictu ſagittæ occubuiſſe.

An. D. 1107. *Anno M.C.VII.* ſolito efferueſcentes *Aſcalonitæ*, inter montium anguſtias *Iopitis* Hieruſalem proficiſci parantibus inſidiatè tetẽderunt, eos ſe ibi intercipere & perdere poſſe rati. Verùm Iopitis, de præparatis ſibi inſidiis præmuniti, L X X V. exploratores præmittunt: qui repentè à quingentis ferè militibus & peditibus mille, adeò concluſi ſunt & intercepti, vt nullatenus vel redire poſſent, vel ad congregandum aliter quàm erant ordinare: Quo deprehenſi articulo gratius elegerunt, ſi contingeret præliando mori quàm fugere, fruſtrà temptãdo mortẽ ſuam etiã ignauiæ notã maculari; auxiliatorem ſibi precantes ſimul & ſperantes CHRISTVM, mirũ in modũ primo impetu hoſtilẽ aciem penetrauerunt adeo, & diſſipauerunt, vt nõ valentes vltra reconglobari, de fuga potius, DEO volente, ſatagerent, quàm de pugna: quorũ plures occiſi, reliqui victi turpiter, & fugati, laqueo quẽ ipſi parauerant deprehenſi, in eam, quã foderunt pedibus piorum, foueam ceciderunt.

Eodem anno, *Boiamundus* de Galliis cũ magnis militiæ copiis regreſſus, numeroſâ quoq; in portu *Brunduſii* claſſe præparatâ, Bulgariã nauigans, *Aſcalone* tandẽ applicuit; & eâ ſine dilatione captâ, *Dirachiũ* adiens obſedit: Quã, quia defenſoribus & victualibus ſatis munita erat, per annũ obſidens capere nõ valuit. Moliebatur tamen, ſi quo modo Imperatorẽ *Alexium*, Chriſtianis Hieroſolimã peregrè petẽtibus infeſtiſſimũ, & ipſis Sarracenis longè deteriorẽ, crudelioremq; inimicũ, protrahere poſſet in bellũ. Quòd cùm nullo efficere poſſet ingenio, tandẽ per internuncios cõcordia & tẽtata eſt & cõfirmata: *Imperatore* quidem iurãte ſuper precioſiſſimas reliquias, nullũ ſe per totum Imperiũ ſuũ illaturũ Peregrinis de cætero nocumentũ; ſed ſeruaturũ fideliter & adiuturũ: *Boamundo* quoq;, Imperatori pacem & fidẽ iurante. Quo peracto, DEO fauente, negotio, Boamundus cũ minore exercitus ſui parte, *Apuliam* rediit: reliquis Hieruſalẽ, ſicut fouerãt, profectis; pluribus tamẽ in obſidione Dirachi, prę nimio ſolis ardore correptis, & defunctis, *Guidone* etiã ibidem mortuo, Boamundi fratre. Quo anno & *rex Francorum Philippus* fertur obiiſſe, *Ludouicum* filiũ ſuũ regni ſucceſſorẽ relinquens.

An. Do. 1108. *Anno M.C.VIII.* & ab Hieruſalem capta *XI.* *Bertrannus* filius Raimundi comitis *Tripolim* obſedit, *Ianuenſibus* ſibi cum numeroſa ſatis claſſe ſociatis: cui Bertranno, cõſobrinus eius *Guilhelmus* cognomẽto *Iordanus*, opidi qui *Mons Peregrinus* dicitur dominus, inuidebat potiùs, quàm congaudebat, Tripolim obſidenti; ſibi potius & obſidionẽ vrbis & expugnationẽ reſeruare debere aſſerens, & aſſcribi. Ille de paterna hæreditate, iſte de poſſeſſione opidi pręſcribebat. Sub qua diſcordia dũ prępeditur vrbis obſidio, & expugnatio differtur, rex *Balduinus* illuc venit, *Ianuenſes* ad Aſcalonã, Beritum, & Sidonẽ obſidendas, DEO volente, ſibi cõciliare quærens. Verùm cùm de concordandis ſibi cognatis Bertranno videlicet & Guilhelmo, Rex & Ianuenſes tractarẽt, *Guilhelmus*, dum noctu equitat, incertũ cuius dolo, ſagittæ ictu percuſſus & mortuus; & diſcordiæ finẽ dedit, & vrbis expugnandæ negotiũ accelerauit. Coanguſtantur vndique ab obſeſſoribus obſeſſi, & de vita deſperare cõpulſi, ad deditionẽ coartantur & vrbis & ſui: vitæ tamen & libertatis ſibi à Rege pactione petitâ priùs, & iuramẽto confirmatâ, eo tenore, vt portas aperientes ipſi in partẽ vrbis ſecederent, omnes ſimul, inde poſtmodum quò vellent

vellent [illegible]. Quod dum fieret, incertum sanè quo euentu, minores Ianuensium repente [illegible] tumultu per scalas & cordas murum conscendentes, vrbẽ ingrediuntur; cæteris [illegible] discurrentes obuios quosq; obtruncant Sarracenos, eos videlicet qui secedere, quo condictum fuerat, tardassent. Nam & ipsos qui iam secesserant, simi- [illegible] trucidassent Ianuenses, nisi rem cognoscens Rex, furentibus festinus occurre- [illegible] receptos in fide taliter liberans à morte. Ita captam à Christianis Tripolim *Ber-* [illegible] comes, Rege cõcedente, possedit, Regi proinde fidelis hominii fœdere de- [illegible]. *Anno M.C.X.* Februo mense necdum elapso, Rex & Christianorum [illegible] *Beritum* obsederunt, Tripolitanum comitem sociũ habentes *Bertrannum.* A. D. 1110.
Quam LXXV, vt opinor, diebus obsessam: cùm etiã naues, quas ad subsidium in- [illegible] Sarraceni deduxerant, classe suã intra portum cõclusissent Chri- stiani: tandè auxiliante D E O, comprehenderunt, de turribus ligneis muro admo- tis, [illegible] super murũ descendentes, desilientesq; de muro in vrbem, & ob- uios quosq; siue in muris, siue in plateis, Sarracenos obtruncantes. Inde cùm etiam portas sociis patefecissent, ingreditur simul toto impetu omnis exercitus, maximã hostium facientes stragem, & totã peremptorum pecuniam diripientes. Apparuit [illegible] rursus *cometes* per aliquot noctes, radio versus Austrum longiùs producto: vi- [illegible] DEVS quid protendens. Eodem tempore *Tancredus* cum Antiochenis regem Hierosolymorum sibi contra Turcos, regionẽ suam infestantes, in auxilium venire flagitant: cum quo Eufratem transeuntes, Edessam victualibus copiosiùs muniunt: sed hostibus nullam sibi congrediendi facultatẽ facientibus, Antiocheni quidem, Antiochiam; Rex autẽ & sui Hierosolimã reuertuntur. Applicuerant interim Iope classe pulcerrimã, euecti de occiduis partibus Oceani, *Norrenses* quidam, Hierusa- lẽ deuotione Christianã properantes, fratrem Regis terræ suæ, speciosissimũ quen- dam iuuenem, ducem habentes: parati in Terra Sancta diutiùs morari pro Christi amore, si Regi placeret; & quocunque iuberet, cum eo per mare ituri, si tantùm sibi necessariũ faceret victũ præberi. Quod Rex & accipiens gratissimè, & libentissimè concedens, *Sidonem* ipse quidẽ à terra, Norenses à mari obsidere festinãt; & machi- nis ad vrbẽ impetendã præparatis, hostes vndiq; coartant; tandemq; & virtute resi- stendi, & euadẽdi spe sublatã, eos ad deditionẽ compellũt: vitæ tamen prius eis fœ- dere firmato. Ita solidariis quidem, quò voluerunt abeũtibus; ruricolæ, Christianis fœderati remanserunt & subiecti. *Anno M.C.XI.* ebulliens è Perside *Turco-* A. Dn. 1111.
rũ maxima multitudo, & per Mesopotamiã ad *Eufraten* veniens, flumine transmisso castrũ, quod *Turbessel* nũcupant, obsederunt diutiùs; sed capere nõ potuerunt. Vnde recedentes, & crebris excursibus *Tancredũ* & Antiochenos irritãtes, cõpulerunt rur- sus Regis Hierosolimorũ & auxiliũ flagitare, & aduentum. Cum quo *Apamiam* vel potiùs *Ahalapã* vrbẽ, præcedente anno probè satis à Tãcredo captã adeũtes, munie- runt: & Turcos in sua se retrahere cõpellẽtes, cùm eos in pugnã protrahere nõ vale- rẽt, [illegible] sua redierunt. Inde Rex *Tyrũ* obsedit quidẽ cũ multo apparatu, & vt eã expugnaret, diutiùs laborauit; sed inefficax totus tunc eius extitit conatus: eò quòd duas turres ligneas muro altiores admotas, de duabus muri turribus à Sarracenis nocte vnã iaculantes mirã se probitate defensarunt: & machinis ad extremũ con- crematis, Regem & suos inde recedere compulerunt; dolẽtes nimis, quod tam diu- turnum laborem inefficacem ita perdidissent. Annum sequentem *M.* vide- A. Dn.
[illegible] *C.XII.* Rex & Hierosolimitæ à bellis, D E O miserante, habuerunt quietum: 1112.
Antiocheni verò solito tristiorem eum duxerunt, *Tancredo* principe defuncto, & [illegible] finitimos hostes in se proteruiùs insurgere, irritante. Obstitit tamen pro posse improbis *Rogerus* defuncti cognatus, principatus Antiocheni successor effe- ctus. *Anno M.C.XIII.* mense Martio, cõtigit Solem quasi quartã formæ suæ par- A. Dn.
[illegible] ac si cornutũ, prius à summo, demùm ab imò videri, à mane vsq; ad tertiã; nec ta- 1113.
men claritate suã omninò priuari. Incertũ sanè, vtrũ ex cõcurrente occursu Lunę tũc XXVIII. eclipsim passus sit Sol; an aliquid prodigiũ extiterit. Æstiuo deinde tẽpore congregati *Turci*, flumine transmeato *Eufrate*, per Siriã, inter Damascũ & Antiochiã transeuntes; & inde per Phœnicis regionẽ inter Tyrũ & Paneadam, quæ & Cæsarea Philippi dicitur, peruagãtes; mari etiã Galileę circũito, & terrã Neptalim & Zabulõ versus Austrũ peragratã: tãdẽ se inter duo flumina, *Ior*, sc. & *Dan*, incluserũt, in insula parua quidẽ, sed fluminũ ambitu circũclusa, põtibus etiã duobus hinc inde munita

A. D. 1113. castra sua collocātes. Qui locus adeò oportunus eis erat & cōmodus, vt & inde quò vellent, excurrere possent; & impeti vel angustiari nō facilè possent, artis pontium meatibus muniti. Quem locum cùm Rex & sui, audito hostium accessu, præoccupare festinarent, à *Ptolomaida* moto exercitu, insidias incurrerunt ab hostibus sibi iā exinde paratas, adeò periculosè, vt Rex ipse, & vexillo & temptorio peroptimo amissis, vnà cum Patriarcha fugere cogeretur, milia fermè triginta, & peditibus mille ducentis, heu, prò dolor! extinctis. Contigit & hoc Regis immoderatâ prorsus & inconsultâ festinatione: qui militiâ suâ non exspectatâ, improuidè nimis & inconsideratè præcesserat, nec consule Tripolitano, nec principe Antiochiæ Rogero sibi adhuc sociatis. Qui cùm venissent, audito quod acciderat, Regis immodestiam culpantes, in monte p̄fatæ insulę præminente, castra sua & ipsi locauerunt. *Maledoctus*, insulanorum illorum Dux dicebatur; qui rege Damasci *Tuldequino* sibi sociato, insulam illā asseruabat sibi diutiùs; nec vllam cōgrediendi secum facultatem Christianis præbebant. Coërceri tamen non poterant Insulani à montanis, quin cateruatim procedentes, & Christianorum vastarent terras, & victualia sibi in Insulam conuectarent. Tunc & hi qui subiecti fuerant Sarraceni, à Christianis recesserunt, angustantes eos vndique; & nec nuncium ab aliis ad alios dirigi sinentes. *Neapolim* ipsam, antiquitus *Sichem*, vel *Sichimam* nuncupatam, interim occupauerunt hostes, & penitus diripuerunt. *Ascalonitæ* & *Arabes* Hierusalem adeuntes, antemurale vrbis occupauerunt, messes multas ibi congestas succēdentes, sequentique nocte, lætantibus Hierosolimitis abscesserunt. Nec qui in vrbibus vel oppidis erant, nec qui in castris de se inuicē rescire poterant: ita planè in angusto positę erāt res Christianorum, vt nec messis, quæ plurima eo anno prouenerat, collegi posset, sed in agris relicta periret. Turbatur & mare plus solito; & vel piscandi maritimis denegat facultatē: concutitur & terra bis, terræmotu horrisono; & ædificiorū euersionem, arescentibus præ timore minatur mortalibus. Obsederant omnia Christianorum loca, profunda silentia: quædam mortis imago stupefactos, & præ pauore penè exangues, vniuersos ibi obtexerat Christianos. Intelligebant euidēter omnes qui sanum aliquid sapiebant, irati sibi DEI hanc esse vindictam. Taliter duobus integris mensibus afflicti, tandem, miserante DEO, & iram in gratiam conuertente, respirauerunt Christiani. Nam aduentantium de transmarinis partibus peregrinorum copiis, videntes Insulani illi exercitum indies augeri Christianorum, DEO eos perterrente, secesserunt post duos menses in partes Damasci; & Regi cum suis, facultas patuit in Ptolomaidam reuertendi. Vbi & *Comitissam Siciliæ* Rex repperit applicuisse, *Rogeri* fratris Rotberdi Guischardi, quondam coniugem. Postmodū suam regis futuram vxorem. At verò *Maledoctus*, Damascum cum *Tuldequino* rege ingressus, nec morâ, iudicante DEO, dolo ibi à quodam sicario peremptus, & affligendi Christianos facultatem perdidit & viuendi: vir, quondā & diuitiis & armis potentissimus inter omnes Turcos, & in omnibus actibus suis astutissimus.

A. D. 1114. *Anno M. C. XIV.* prius *locustarum* multitudine infinitâ ex Arabiæ partibus conuolante, territorium Hierosolimitanum, per dies aliquot vehementer vastatum est: mense Aprili vel Maio & sequenti *terræmotu* horribiliter cōcussum; *Mamistriæ* vrbis pars nonnulla subuersa; in regione quoq; Antiochia plurima oppida, quædam media, quædam ex integro, solotenus cum parte plebis subruta: itemque in vrbe quam *Mariscum* nuncupant, populus vniuersus repentinis ædificiorum ruinis præfocatus, heu prò dolor! terribiliter & miserabiliter extinctus: in Eufratesia etiam opidū, quod *Tribalec* nuncupant, funditùs euersum.

A. D. 1115. *Anno M, C, X V,* Turci, solitâ proteruiâ regressi, & castra vbi solebant inter Antiochiam & Damascum locantes, & Hierosolimitas & Antiochenos rursus contra se compulerunt conuenire: *Tuldequinum* quosque Damascenorum regem, morte Maledocti, dolosè ab eo perempti, exosum sibi factum, cum Christianis coëgerunt pacem facere, metuentem, ne non posset eorum impetus solus sustinere. Verùm cùm & Damascenos comperissent Christianis fœderatos, contra se ad bellum conuenisse, clanculo recedentes, occultantesq; se in caueis delituerunt, donec & Christianos, Antiochiā Antiochenos, & regem cum suis Tripolim, & Damascenos in sua comperissent recessisse; arbitrantes quòd Turci Eufrate transmisso in sua & ipsi remeassent. At verò, *Ascalonitæ* interim, Regis & exercitus Christianorum absentiâ furoris suis faciendi nactos

se occa-

A. Dni. 1115.

se occasione nactati, concurrunt, *Iopem*, classe Babylonicâ, septuaginta fermè naues habente, roborati, terra marique obsidentes eam, & fortissimè oppugnãtes, adeò vt etiam scalis secum ad hoc delatis murum contenderent ascendere, & comprehendere se vrbem posse putarent. Verùm ciuibus paucissimis quidem & debilibus, fortissimè tamen se defendentibus, cùm, quod frustra sperauerunt, non valerent, Deo protegente suos, efficere, portis vrbi igne iniecto combustis, recesserunt confusi, ne ab Hierosolimitis superuenientibus opprimerentur metuentes. Post dies tamen decem obsidionem eandem terra marique repetentes, fortissimisque insultationibus vrbem impetentes, Deo pro suis resistente improbis, cùm nihil efficere præualerent, inualetudinem suam stupentes impii, recesserunt: plures secum de suis, occisos ibi, deferentes, de caballis quoque suis pluribus amissis. At verò hi, de quibus supra dictum est, *Turci*, Christianos excessisse comperientes, de latebris suis erumpunt, & stationis solitæ locum rursus occupantes, per regiones Syriæ discurrebant, rapinis & incendiis quæque poterant, vel oppida vel villas, pessundantes. Quâ rursus Antiocheni necessitate in exercitum coacti, maluerunt se discrimini committere, quàm totiens ab improbis fatigari. Vnde, nec Hierosolimorum, nec Damascenorum, sed solius Dei expetentes auxilium, & exspectantes, licet admodum pauci, audacter tamen innumeros & expetierunt hostes & impetierunt: adeò, vt, quamuis validissimè repugnantes, tamen, Deo propugnante, tandem eos fugam inire compellerent; & relictis omnibus, armis quoque proiectis, terga victoribus cedenda præbere. De quibus tria millia occisi, capti verò quàm plurimi: reliqui omnes & tabernaculis & vtensilibus, vecturis quoque, & pecuniis omnibus adeò nudati diffugerunt, vt equorum, mulorum, camelorum non fuerit numerus captiuorum; quadringenta quoque millia æstimata sint aureorum: &, quod his omnibus maius atque præstantius est, recuperata quàm plurimorum captiuorum libertas Francorum, siue Sirorum. Verè mirabilis in cunctis operibus suis Devs. Ecce cùm multi fuissent simul Christiani, tam Hierosolomitæ quàm Antiocheni, vel fugerunt victi, vel omninò parum profecerunt. Nunc soli cùm essent Antiocheni, paucitate suâ prouocatam in prælium plurimam hostium multitudinem, Deo fortes, fuderunt, strauerunt, captiuauerunt; tantaque cœperunt spolia, vt & æstimationem, pondus & numerum vinceret multitudo. Quare hoc? nisi vt euidentissimis clarescat indiciis in nullo nisi in Deo gloriandum homini, qui per se nihil valens, audet tamen gloriari, quia in seipso fecerit virtutem, & non in Deo? Cuius præsumptionis timore, nihil apud Devm abominabilius, nihil esse execrabilius potest: sicut è diuerso, nihil gratius, nihil acceptabilius, quàm verè humili & deuoto corde intelligere, quia omnia opera nostra operatur nobis ipse. Verùm, quos ita per se protegebat pius; per se quoque ipse corripiebat iustus. Eodem anno & *Mamistriam* terræmotu subuertens, vrbem olim satis illustrem; & pleraque alia in territorio Antiocheno loca, horrore simili concutiens. Eodem anno & *Arnulfus* Patriarcha, à quodam Romanæ vrbis legato de sede sua eiectus: sed ab ipso populo Romano, Romam veniens, ad suam sedem rediit, restitutus. Quo tempore & Rex Hierosolimorum in Arabiam profectus, castrum ædificans in monte quodam naturali situ satis munito, *Regalem* hunc *montem* nuncupauit: Custodes ibi & habitatores idoneos ponens, quorum obiectu prædonum latronúmue ex Arabia erumpentium præpedirentur excursus. Quod castrum tribus à Mari rubro distans mansionibus, quatuor ab Hierosolimis disparatur diætis.

A. Dn. 1116.

Annum millesimum centesimum decimumsextum, Hierosolimitæ, Deo fauente, bellis duxerunt quietum. Quo anno Rex cum ducentis militibus *Arabiam* ad ipsum vsque *Mare Rubrum* perambulans, *Helim* ciuitatem, primam Israëlitarum post transitum Maris rubri, mansionem, inuasit, habitatoribus omninò tunc vacuam: incolis eius aduentus Regii timore, Mare Rubrum nauigio * alterius ingressis. Peragrato ibi litore maris; & ruboris eius causa, non in aqua, cuiuslibet maris aquæ simillima, sed in arena esse animaduersa, Rex cum suis *Montem Regalem*, & inde *Hierosolimam* reuersus, *Comitissam Siculorum*, non legitimè ductam vxorem, mortis timore perterritus, ablaterauit, ei, quam pelicis amore dimiserat, reconciliatus vxori legitimæ adhuc viuenti. Ita corripuit eum Dominvs, & correxit, mortis timore liberans reum à morte.

A. D. 1116. Verum de situ *Maris Rubri*, quia se obtulit occasio, hoc breuiter memorandum: quod ab Oceano deriuatum, à parte Australi versus Septentrionem porrectum, nec longè à monte *Syna* terminatum, à Mediterraneo mari, versus Iopem & Ascalonam, quatuor vel quinque mansionibus dicitur abesse; & sinu latissimo totam Ægyptum, Numidiam quoque & Æthiopiam à Septentrionali plaga concludere. Vnde mirandum nimis quonam modo *Gyon*, qui & *Nilus*, de Paradiso in Oriente, vt credendum arbitror, sito, versus Ægyptum tendere possit; *Eufrates* quoque Armeniam, Mesopotamiamque permeare, cum inter primos ortus suos, & eas quas pertranseunt regiones memoratas Mare Rubrum, flumina hæc habeat interiectum. Nam, quod post longos terrarum tractus subterraneos, cursus suos, nouis quasi ortubus, probantur super terram sæpiùs efferre, mirum vel ipsum Mare Rubrũ, siue inter siue subter currendo, possint memorata flumina pertransire, vt ad ortus, quos post Mare Rubrum renouant, possint peruenire. Potest & hoc, qui omnia potest, facere DEVS: quo autem modo fiat, nec visu, nec auditu, nec lectione vnquam potui vestigare. De Scripturæ tamen Sacræ veritate, nullo nos modo oportet dubitare: docentis memorata flumina, & de Paradiso illo prægrandi fonte, ortus primos habere; & ipsa esse, quæ iam dictas regiones vel circumire noscuntur, vel permeare. Quibus autem, siue per medium Mare Rubrum directis quidem meatibus, sed ignotis; siue quamlibet sinuatis, subtus terram circuitibus, ad nota vsque defluant loca: quia peruestigare non valemus, eius hoc totum dimittamus prouidentiæ, quem & in supinis præcelsorum montium cacuminibus, viuidos ortus fontibus dare videmus; & *in nubibus*, sicut & Scriptura dicit, *aquas ligare* perspicimus:
Iob.26,8. quem denique in cœlorum sublimibus, aquas ab initio locasse, & perpetuò continere non dubitamus, visibili hoc cœlo, hoc est, firmamento, in diuisione aquarum mediè librato. Sed iam ad historiæ ordinem recurramus.

A. D. 1117. *Anno M. C. XVII.* hostium vice Hierosolimitanum totum fere territorium infinitæ multitudines occupauêre *locustarum*, ita cateruatim continuatimque de pessundatis iam locis ad alia procedentes pessundanda, vt ex deuoratis cunctis virentibus terræ perpendere euidenter liceret Dominum præcepisse locustæ in disciplinatorum deuorare terras incolarum: si fortè reuertentes ad cor animaduerterent peruersi quàm non locustis vastandi, sed ipsis Sarracenis tradi mererentur trucidandi. Sequente Iunii mense, *Luna* post galli cantum prius tota rubea intuentibus visa, dehinc vsque ad luminis extinctionem fusca effecta, vtrum vel sanguinis effusionem rubore, vel nigredine famem futuram protenderet, aut ex obiectu terræ vmbrata eclipsin solitam pateretur, suspectos coniectores fecit: post duas ferè horas, pleno terciædecimæ formæ suæ fulgore recepto. Solet enim circa plenilunium Luna obiectæ inter se & solem terræ, quasi acuminatam vsque ad se vmbrã, vel tota vel ex parte incurrere: ac sic fulgoris sui dispendium, donec eandem vmbram alibi magis, alibi minus sibi * propinquitatem, euadat, ferre. Quod ne omni plenilunio eueniat, ea facit causa, quod Luna non eâdem semper viâ Zodiacum peruolat. Vnde tunc solum, iam dictum luminis patitur defectum, cum eas cœli partes plena peragrat, ad quas vsque maiores oppositi terræ tumore vmbras suas altiùs possunt efferre; Solisque deorsum currentis, accurrente desuper Lunâ, radios præpedire: Quod cum euenit, nescientes causam mirari facit, & portentum aliquod suspicari, cum naturalis Lunæ cursus in causa tunc sit, & efferentis se altiùs quàm Luna currit, vmbræ terrenæ incursus. Verùm hoc breuiter intimato; historiæ res gestas vt cœpimus, exsequamur. Secutus est locustæ pestem, sexto Kalend. Iulii horribilis nimis *terræmotus*, iram DEI præmonens citius debere placari. Concutiebantur ad ruinam ædificia, vt dura hominum stolidorum ad pœnitentiam concuterentur corda. Ædificatum per idem tempus castrum quoddam prope Tyrum, Rex *Balduinus*, quod intra quintum ab vrbe lapidem situm, *Scandaleon*, id est, campũ Leonis, antiquitùs aiunt, nuncupatũ: cuius diruta Rex diligenter reparans, custodes in eo idoneos locauit, vt eorum potentia, & prædonum excursus coërcerentur Tiriorum, & futura eiusdem vrbis præpararetur obsessio. Secutum est eodem anno, mense videlicet Decembri, tam mirabile quàm insolitum signum in cœlo: cœlum ipsum, scilicet in Septentrionali plaga, primo noctis conticinio, ex magna parte igneo siue sanguineo fulgore respersum, radios albuni coloris ab imo sursum mixtim habens interpolatos,

polatos, & nunc ante, nunc retro, nunc & in medio subitis mutationibus intermixtos: A. D. inferior autem pars cœli, quam dicunt *orizonta*, quadam quasi noua albescat 1117. aurora: primam verò eiusdem vel ruboris vel alboris frontem maior quædam & clarior præcedebat velut Oriens Luna, adeo vt circumiecta quæque subtus loca clariùs vndique candesceret, eodem fulgore illustrata. Coniectabant qui hoc suspiciebant signum, vel multum sanguinem in bello præsagari fundendum; vel alias quaslibet, & terribiles rerum portendi mutationes humanarum. Qui modestius sapiebant, nihil temerè censebant suspicandum, sed *dimisso diuina prouidentia & rerum & temporum moderamine, de sola morum peruersitate corrigenda, & implorandapropitiatione diuina laborandum*, commonebant. Defunctarum tamen post ante annum sublimium in hoc seculo personarum, plures præmisso præsignari casus opinabantur; Romæ *Paschalis* Papæ, mense Ianuario; Hierosolimis *Balduini* Regis, mense Aprili; *Arnulfi* quoque Patriarchæ, & Imperatoris Græcorum *Alexis*: nec non & alias aliorum defunctorum per idem tempus plurimorum huius Magnatorũ mundi.

Anno M. C. XVIII. Rex *Balduinus* elapso mense Martio, cum vrbem versus Ægy- A. D. ptum sitam, quam *Pharamam* incolæ nuncupant, diripuisset, die quodam Nili lit- 1118. tora cum suis peragrans, cum de piscibus eiusdem fluminis in præfato opido comedisset, irritatum noxii cibi nouitate, acerbissimè sensit veteris plagæ suæ dolorem renouari: adeo vt equitare non valens letica de papilionum sudibus facta decubans, vsque ad villam quæ dicitur *Laris*, Hierusalem rediens, reportaretur. Vbi cùm esset, cicatricis intremediabiliter dolentis langore, per dies ingrauescente, ad mortem vsque perurgetur; & inter suos non sine grandi dolore & luctu cunctorum, defungitur, octodecim annis in regno Hierosolimorum exactis. Cuius intestinis lotis, qui aderant diligenter, & sale conditis, Hierosolimam, funeris baiuli, mœsti omnes properant Regis commilitones. Accidit sanè mirâ & inopinatâ, DEI, vt credendum reor, ordinatione, vt eo die & horâ quo *Pascha floridum* celebrans ex more populus Hierosolimorum, solempnem ageret processionem, de monte Olieti in valle Iosaphat descendens cum Palmarum Ramis, militia quoque regii funeris latrix occurreret eidem processioni: sed plorans cantanti, dolens gaudenti, gemens & vlulans exultanti. Verùm re, sicut erat, cognitâ, facta est lugentium, quæ cantantium erat, processionalis tota caterua; totusque ille est in planctum chorus conuersus. Vlulant Franci, lamentantur Syri, Sarraceni & ipsi qui subiecti seruiebant, tristantur. Quis enim se continere à fletibus tunc posset, vbi totius patriæ propugnacula in vno cerneret corpusculo concidisse? Itaque in tanto dolore, quod supererat curatum est exequiarum & sepulturæ: & sepelierunt eum, regiâ ambitione, in Golgotha iuxta germanum suum, regem videlicet Godefridum. Cuius Mausoleo epitaphium inscripserunt, versibus heroicis conscriptum. Deinde inito salubri consilio Hierosolimitæ, defuncti cognatum regem sibi illicò creauerunt, alium *Balduinum*, & ipsum consulem Edessenum, diuinâ prouidentiâ Hierosolimis, gratia colloquendi cum cognato, tunc positum: sed cui colloqui morte præuento non potuit, communi electione in regnum sepulto successit: ipso quidem die electus ab omnibus, sequenti vero Dominicæ Paschæ die, Regali vnctione consecratus: Videlicet præcauentes ne dilatione, vel ab hostibus aliquid contra se præsumeretur audaciùs, vel ab ipsis Christianis maligniùs nouaretur, ambitione instigante. Contra nouum regem noua confestim emergunt bella: cum eodem subsequente æstiuo tempore *Babilonii* simul, & *Damasceni*, viribus & copiis in vnum apud *Ascalonam* coactis, ad quindecim equitum & viginti peditum millia conuenientes, Christianum & populum & nomen exterminare pararent. Classis insuper non modica, in portu Tyri applicata, & arma & victum exercitibus conuectarat copiosum. Audientes itaque & Rex populusque Hierosolimorum, bellum sibi parari tam periculosum, Tripolitanos simul & Antiochenos per legatos euocant; & simul cunctis vndecunque viribus contractis contra hostes prope Ascalonam properant, castra sua è regione castrorum ita locantes, vt & videre & videri semper ad inuicem possent. Verùm quia & illi Christianis, ex numero; & isti Sarracenis, ex animo valde formidabiles erant, per tres continuò menses, alii contra alios sedentes, castra sua asseruabant, calentes vtrinque, & congressum semper differentes. Ita tandem diuturno affecti tædio Sarraceni, recesserunt absque prælio, co-

piam facientes Hierosolimitis, cum trecentis de Antiochenis ad subsidium secum retentis, Hierosolimam optato tandem reuertendi, Tripolitanis cum reliquis Antiochenorum ad sua prosperè regressis. *Anno ab incarnatione Domini M. C. XIX.* quæ & quanta Antiochenos inuoluerint mala, & veritas historiæ iubet euoluere, & horror magnitudoque cladis prohibet referre. Sed nescio quid Christianis præstaret, eorum ipsis malorum subtrahere verba, quorum illi pertulerint facta: Quin potius noceret etiam perditis, exempla supprimere eorum perditionis, quandoquidem & ipsis forsitam sit peruersis vtile, ipsorum exitio ab eorum deterreri imitatione. Quòd si fortè ipsis nihil conferat damnatis, quomodo & quare perierint nosse; sequentibus tamen celeberrimum, fortè potest, cognitis aliorum ruinis, aliis cauere ruinosis. Proinde non ignoraretur Antiochenos omnes ferè & nobiles & plebeios, vnà cum principe suo *Rogero*, prope *Arcasium* opidum, simul esse vnâ die à Turcis interemptos: quorum septem feruntur millia occisi; de Turcis verò, nec homines viginti. Ita vendiderat eos DEVS sine precio, qui corrupti fuerant & sibi abominabiles facti: adeò vt etiam princeps ipsorum *Rogerus*, adulter non vereretur esse publicus, pluribus ciuium & huius, & aliorum scelerum nequitiis, ducis exemplo maculatis. Quin & dominum suum *Boamundi filium* in Apulia cum matre cogebat exulare: nec iure, vt princeps: sed crudelitate, vt tyrannus omnia agebat: nec DEO subiectus, nec hominibus modestus existens, dignus qui similibus esset prælatus. Ita superbia & luxuria omnia sibi apud Antiochenos vendicarant. Vnde non mirum si captiui criminum, & viciorum serui, traditi sunt hostibus perimendi: vt intelligant exitiorum exemplis concussi, qui verbis admoniti intelligere nolunt, *mortem esse stipendia peccati.* Prodierat quidem quasi ex adipe iniquitas Antiochenorum, vnde non fuit respectus morti eorum: dum iam Omnipotentis patientia, tantorum non posset culmina malorum vltrà ferre multa. Animaduertat hinc gens absque consilio & sine prudentia, quæ iram Domini irritare non pertimescit, commeruisse quidem se vt cessare faceret DEVS ex hominibus memoriam eorum: sed tamen eius exterminationem propter iram inimicorum esse dilatam; ne fortè superbirent hostes eorum & dicerent: *m. n. e. & n. d. f. hæc omnia.* Vnde nec peremptores Antiochenorum Turci de sua sunt in longum gauisi victoria, victi paulò post à paucis, qui de pluribus paulò ante triumphassent. Quod qualiter gestum sit, latiùs memorandum est: Cùm primo Turcorum aduentu permotus Antiochenorum & princeps & populus, Regis Hierosolimorum & aduentum implorassent per legatos, & succursum; *Rex* cum Patriarcha, relicto interim bello, nec longè à Iordane sibi à Damascenis intentato, ipsis tamen vno impetu de stationibus suis eiectis prius, & in fugam actis, Antiochiam festinabundus tendebat, eis, si ante bellum potuisset occurrere, auxiliaturus. Venerat cum eo & consul *Tripolitanus*, *Cæsariensis* quoque *Episcopus*, vice Patriarchæ Crucis Dominicæ baiulus. Qui, cùm Antiochiam peruenissent cum rege milites ferè ducenti quinquaginta, cognito, quod iam acciderat, Antiochenorum excidio lamentabili, & congruo planctu prosecuto, euocant Edessenos, & bellum Turcis iterum inferre parant. Qui vndecunque congregati fuerunt ferè milites septingenti; contra viginti millia Turcorum pugnaturi. Quis hoc audiens non horrescat? Quis non contremiscat, tam dispari prælii apparatu? Quorsum hoc, nisi vt intelligant, mortales miseri, non se in se debere gloriari; sed in eo solo, apud quem nil refert in paucis vincatur, an in multis? Quod intelligens aliquatenus Turcorum quidam, fertur cuidam militi Christiano, cùm animaduertisset eum linguam nosse Persicam, exprobrando dixisse: *Quæ est ista vestra, non audacia, ô Franci, sed insania, vt contra tam plurimos, tam paucissimi vel conuenire ausi sitis vel pugnare, cras procul dubio, vincendi à nobis, & ad nihilum redigendi? Scimus enim pro certo, quod dereliquerit vos DEVS vester; & legis suæ desertores, vos vltra non adiuuabit; frustra de eius confiditis adiutorio, cuius legem reliquistis, nec fidem, nec veritatem inter vos, vt solebatis, conseruantes. Nam si DEI vestri legem & fidem seruaretis, adhuc sicut solebatis, & terribiles nobis ex more, & insuperabiles essetis.* Heu, proh pudor! quòd perfidiæ fideles; & huius, à perfidis arguuntur! Erubesce, ô Christiane, sacræ legis transgressionem à tuis tibi hostibus obiectari: Erubesce, inquam, veritatem tibi à filiis falsitatis exprobrando prædicari. Nam si in via DEI ambulasses, habitasses

A. D. 1119.

Rom. 6, 23.

Deut. 32, 27. *Manus nostra excelsa; & non Dominus fecit hæc omnia.*

habitasses vtique in pace super terram. Erubesce ergo, erubesce populus DEI; & toto corde conuerte te ad eum qui te & exspectat adhuc, & inuitat etiã per linguas inimicorum suorum ad se conuerti. A. Dn. 1119. Committitur itaque bellum sequenti die grauissimum, & vtrimque diutiùs acerrimè pugnatur. Victoria diu quidem anceps fuit, dum pars aliorum, ab aliorum parte ita superati sunt tandem, & in fugam acta, vt vsque Antiochiam fugerit disgregata à collegis pars Christianorum; & in Persidam, siue in Halapam pars maxima fugerit Turcorum. Rex etenim Hierosolimorum & Tripolitanorum consul cum suis, Crucis Dominicæ præsentiâ & virtute roborati, eius baiulum *Cæsariensem* nunquam deseruêre Episcopum: sed in campo belli semper & illæsi perstiterunt & inuicti, donec post biduum, nullo de Turcis redeunte ad bellum, inde sunt Antiochiam cum lætitia magna reuersi. Exierunt obuiam victoribus Patriarcha; & populus qui supererat Antiochenus: Omnipotenti DEO agentes gratias, & laudes debitas reddentes, quòd ira in misericordiam esset conuersa, & per virtutem gloriosissimæ Crucis, eius cultoribus victoria de hostibus, & vindicta fuisset restituta. Ibi Rex cum suis recreatus aliquantâ quiete, & totius regionis princeps & dominus ab omnibus fieri postulatus, Regno Hierosolimorum principatum adiecit Antiochenorum, multò latiùs hoc habens quàm veterum quilibet Israëlitarum. Inde Crucem Dominicam delectis perlatoribus commissam, Hierosolimam remisit, ipso exaltationis eius die, DEO disponẽte, Hierosolimis cum ineffabilis gaudii tripudio excipiendam ab omni populo fideliter, & adorandam. Cumque *Rex* Antiochiæ aliquanto tempore demoratus, mortuorum in bello ciuium prædia & possessiones vel hæredibus legitimis, vel congruis possessoribus locasset, viduas maritis, & protectoribus pupillos tradens, reuersus Hierusalem, Dominici Natalis die cum vxore sua coronatus est in *Bethlehem*. *Anno* A. Dn. *ab incarnatione Domini M. C. XX.* rex *Balduinus* venditores vel tritici vel legumi- 1120. num omnes intra portas Iherusalem ab omni consuetudine absoluit, ipsam modii mercedem, quàm *iumagium* vocant, remittens. Audiens autem, cunctis deferentibus nunciis, rursum *Turcos* Eufrate transito Syriam ingressos, non tardauit postulatum *Antiochenis* contra eos ferre succursum: Cruce Dominicâ à clero Hierusalem & Patriarcha, humiliter quidem petitâ prius, & fideliter satis, sed omninò ægrè obtentâ, dum vel illi formidant sine illa proficisci; vel isti, illâ recedente pertimescunt remanere. Ita certabant inter se fidelis populi spes & deuotio. Vicit ea quæ vincere debuit, fraternæ miseratio charitatis; & necessitati periculi imminentis consultum est obuiandum fore potiùs quàm voluntati propriæ faciendum. Prosecuti sunt eam nudis pedibus, cum Patriarcha, clerus & populus Hierosolimorum vniuersus: sicque cum ea profecti sunt Rex & sui; populus & clerus, ad vrbem sunt flentes reuersi. Iam Turci Antiochiam vndique angustabant, totam circa regionem incursantes improbissimè: & egressum Antiochenis vel regressum vix vsque ad primũ ab vrbe lapidẽ patere sinentes. Qui tamẽ Regis aduentum prænoscentes, statim versus *Caliptum* se retraxerunt, tria Damascenorum millia militum euocantes sibi ad supplementum exercitus; & nec sic tamen Regi obuiare, vel cum eo congredi præsumentes: ad quos cum Rex propiùs accessisset, adeò vt iactis vtrinque sagittis, plures vndiq; vel sauciati vel interfecti corruerent, post triduum, recusantibus omninò bellũ committere Turcis, Christiani Antiochiam, Turcorum pars maxima in Persidam redierunt. Ita Crucis Dominicæ virtute perterriti, non ausi vel inire prælium Turci, Syriam, quam circa Antiochiam latiùs occupauerant, Antiochenis interim liberam reliquerunt. Rex verò Crucem Dominicam, cum debita honorificentia, Hierusalem remittens, ipse ad tempus Antiochiæ remansit, inimicorum prohibens præsentiâ suâ recursus. *Anno ab incarnatione Domini* A. Dn. *M. C. XXI.* regressus ab Antiochia Rex, congregato omni à Sidone vsque Iopem 1121. populo suo, transiens Iordanem, regem Damasci, cum Arabibus sibi fœderatis, Christianorum terras versus Tiberiadam vastantem, in sua refugere coëgit, solo aduentus sui nuncio perterritum. Quem Rex biduo insequens, cùm consequi non posset, reuersus ad quoddã castellum octauo à Iordane lapide à Damascenis ædificatum, *Iarras* nomine, obsedit illud: & machinis coërcens expugnauit, custodibus eius XL. Turcis ad deditionem, sub fœdere libertatis & vitæ, coactis. Quod obtentum, Rex ad solum vsque dirui fecit, perspiciens hoc nec sine difficultate magna;

vel muniri posse vel retineri; nec sine grauissimo Christianorum nocumento, ab hostibus recuperatum possideri. Fertur hoc olim insignis in Arabia ciuitas extitisse, *Gerasa* nuncupata antiquitus, situ loci fortis, lapide magno & quadro altiùs fundata & sublimiùs murata, proxima monti Galaad, & quondam in tribu Manasse instituta. Quod superfuit huius anni, pace hostium, & vbertate glebę prosperum,

A.D. 1122. Christiani, DEO fauente, transegerunt. *Anno à natiuitate Domini M.C.XXII.* Rex à Ptolomaida exercitu moto, *Tripolim* est profectus, contemptum & rebellionem debellaturus *Pontii* consulis Tripolitani, repudiantis regi Hierosolimorum subiici, contra morem patris sui *Bertranni*; & debito ei hominio fœderari. Verùm, DEO volente, cùm Comes, meliore vsus consilio, debitam Regi subiectionem fecisset, pacati sibi & amici, rex & consul sunt effecti. Interea legationem *Antiochenorum* deferens Archiepiscopus quidam, Tripolim venerat ad Regem, succursum flagitans Antiochenis contra Turcos ferendum, totas circa regiones sine obstaculo deuastantes rursus longè lateque, & occupantes. Quo audito Rex gloriosissimæ Crucis Dominicæ præsentiâ munitus, continuò Antiochiam properat, trecentos secum lectissimos milites ducens, & equites trecentos, ad sua cęteris remissis. At verò *Turci* Regis aduentu, more suo perterriti, *Sardanium* castrum, quod iam obsederant, reliquerunt, ad sua se retrahentes. Rex inde, Antiochiam; Turci, ad incœpta recurrunt. Occurrit rursus Rex regressis: & nec sic gens congrediendi secum illa Parthica facultatem præstat occurrenti, more suo semper instabilis: nunc dorsum, nunc visum agiliùs quàm opinari possis hostibus obuertens, vt cùm eam fugere putes, recursum repentinum, & impetus subitos necesse sit caueas; & vnde te credas vicisse, videre ne vincaris obseruare oportent. Ita gens perfida & quietis omninò impatiens, dum Regis & suorum constantiam perniderent, & suam sibi nihil valituram astutiam, tandem ad sua recesserunt, congressum vitantes omnino, & victoriam sine sanguine Christianis relinquentes. Et cui alteri nisi gloriosissimæ Cruci Domini nostri IESV CHRISTI talis est assignanda victoria, in qua nec congredi ausus hostis, illæsus superatur; & victor, nullo sui dispendio victoriâ potitus, gloriatur? Quis non miretur, decem millia armatorum, mille ducentos timuisse? & vi-

Ad Gal.6,14. tato congressu ceu victos abscessisse? Proinde seruis Crucis absit gloriari nisi in virtute Crucis, in cuius cornibus, vt ait Scriptura, crucifixi est abscondita virtus; ea

Habac.3,5. videlicet virtus quæ sequenter exprimitur, cùm dicitur: *ante faciem eius ibit mors: egredietur Diabolus ante pedes eius.* Pedes eius, baiulos eius, cultores, prædicatores eius esse aduertamus, ante quos Diabolum in satellitibus suis egredi, & fugere conspicimus, congredi verentibus & properantibus regredi, vt & fidelibus Crucis liceret cum ipsa Cruce ad sua reuerti. Ita cùm vsque Tripolim Rex Crucem Dominicam reduxisset, cum parte exercitus eam inde Hierusalem remisit, ipse cum reliquis Antiochiam reuersus. Interea *Balach* Admiratus quidam, astutiâ & malignitate nulli secundus, consulem Edessenum *Goscelinum* cœpit, & cum eo cognatum ipsius *Galerannum*, insidiis circumuentos, sociis eorum, centum militibus, crudeliter trucidatis. Reliquum huius anni spatium, neque Parthia, neque Babylonia Christianis fecit inquietum, Domino IESV CHRISTO donante & quietum eum esse, & fru-

A.D. 1123. ge omnimodâ satis opimum. *Anno ab incarnatione Domini M.C.XXIII.* illa inter Imperatorem Almanniæ *Henricum*, & Papam Romanum diutiùs protracta discordia, tandem DEO est volente terminata, & regnum sacerdotio fœderatum, agente Papâ tunc *Calixto* secundo. Eodem anno *Venetici*, numerosâ satis & pulcerrimâ classe, centum videlicet nauium, præparatâ, Hierusalem adire & CHRISTI Domini, vel amplificare ibi nomen & cultum, vel roborare deuouerunt: *Carabos* insuper quàm plurimos, & naues onerarias, alias triremos, alias rostratas habentes: in quibus & magnæ proceritatis ligna posuerunt, construendis vbi opus esset machinis apta. Inerant autem nauibus, ter quina armatorum millia; equi verò non plus quàm trecenti. Itaque præcedente quidem anno, de terra sua egressi, in Insula *Curpho* nuncupata, hyemauerunt; isto autem qui nunc habetur in manibus anno, tandem in Syria applicuerunt: Quod priusquam fieret, contigit & regem Hierosolimorum, insidiis *Balach* circumuentum, abduci captiuum; & apud *Cartapetam* munitissimum eiusdem Balach castellum, in arce ipsius cum *Goscelino* & *Galeranno* reponi, diligenter obseruandum. Quo infortunio,

Infortunio, quid iocundius Sarracenis; quid Christianis tristius horribiliusque A. Dn. 1123. posset euenire, nescio. Quod postquam Hierosolimis & circa per totam regionem vulgatum est, conuenerunt apud *Ptolomaidam* cum Patriarcha, proceres totius Hierosolimorum regni ferè omnes, tractaturi inter se in tanto discrimine quid facto opus esset. Communi itaque consilio & ascensu elegerunt & decreuerunt, Cæsareæ & Sidonis principem *Eustachium* totius regni fore custodem, virum vtique strenuum armis, & moribus honestum, polentem consilio, & nobilitate clarum. Huius præceptis Patriarcha & populus vniuersus, omnes totius regni optimates obtemperare decreuerunt, quo vsque quid de rege fieri disposuisset DEVS, rei exitu pateret. Cumque cognouissent *Babilonios* Ascalonæ terrâ marique conuenisse, *Eustachius* Dux, & qui cum eo erant, legationem, Venetiorum classi obuiam miserunt, lembis agillimis directam, imminens periculum insinuantes eis, & speratum succursum obnixiùs sibi accelerari flagitantes. Interim Babilonii *Iopem* classe multâ euecti, de nauibus cum ingenti strepitu & piratico horrore exsiliunt: æreis tubis & clamoribus immensis personantes vndique & vlulantes, circumuallant vrbem; & machinis erectis, muros inuadunt; tormentis perualidis saxa iaciunt, adeò fortiter, vt vltra iactum sagittæ tanti lapides peruolarent. Arabes quoque & Æthiopes, qui plurimi pedites conuenerant, grandes in muros impetus dabant; alii tela, alii sagittas, alii saxa ciuibus de muro se, pro posse, defendẽtibus, ingerentes. Nihil prorsus intentatum relinquebant hostes, vnde obsessos fatigari posse sperarent. Nam & murum plerisque in locis suffodere aggrediuntur alii; dum alii, defensores è propugnaculis vel sagittarum imbribus vel turbinibus lapidum arcere contendunt. At verò ciues, quamuis admodum pauci, indefessè impugnantibus obsistunt, non diebus neque noctibus è muris descendentes: sed dum aliis alii impugnatores succedunt, ipsi semper irrequieti, defensandis muris persistunt. Mulieres & ipsæ, viris desuper laborantibus, deorsum collaborant, nunc lapides, nunc tela propugnantibus ministrantes; nunc sitientibus potum, esurientibus cibum offerentes. Verùm Sarraceni, cùm per dies quinque expugnandæ vrbi insistentes, DEO semper suos mirabiliter roborante, non præualerent, audito Christianorum aduentu Iopitis succurrere festinantium, non ausi ibi diutiùs immorari, se in naues suas retraxerunt, depositis machinis, & membratim nauibus illatis. De quibus dubium non est quod expugnarent vrbem, si diutiùs eam impugnare securè potuissent. Nam murum iam plerisque in locis suffoderant, & propugnaculorum plurima confracta disiecerant, tortorum fortiùs illisione saxorum conquassata. Ita classe, LXXX.* ferè habente, versus Ascalonam retractâ, terrestri prælio se præparant contra venientes aduersum se Christianos excipiendo. Nam de toto ferè Hierosolimorum regno, duce *Eustachio* præcipiente, iam apud *Ramatha*, vrbem quondam iuxta *Diospolim* sitam, omnes ferè concurrerant arma ferre valentes Christiani, gloriosâ CHRISTI Domini Cruce præsente freti admodum, & confortati: illâ autem à Patriarcha, & clero delatâ. Qui autem remanserant Hierosolimis, ieiuniis, vigiliis, orationibus, eleemosynis insistebant, fratribus suis & sibi in tanto periculo positis propitium fieri DEVM enixiùs flagitantes. Dux & qui secum erant proceres, primo mane de *Ramatha* consurgentes, ordinatis per acies agminibus suis, benedictione & absolutione à Patriarcha populo datâ, cautè & ordinatè in hostes procedunt, apud *Azotum*, quondam Philistinorum vrbem quintam, congregatos, & bello committendo se maximo apparatu conglobantes. Sarraceni, more suo, de numero confidunt: de Crucis & Crucifixi virtute præsumunt Christiani. Committitur igitur pugna durissima, & gladiis cominus res geritur. Quid plura? Placuit & hîc CHRISTO Domino, & suis conferre virtutem, & inimicis confusionem inferre. Nam cùm milites hostilis exercitus, Christianæ militiæ ordines & arma mirarentur, ferocissimos eorum impetus sustinere non ferentes, protinus versi, pedites suos in campos dimiserunt trucidandos: quibus pro libitu percutientium detruncatis, Christiani victoriam sibi cœlitus collatam congaudentes, quantum vel possunt vel audent insequuntur fugientes, prosternentes omnes quos consequi præualent, & instantissimi prosternendis incumbentes. Ita sex hostium millibus peremptis, reliqui, quà vel quò quisque potuit, euaserunt. Nam sedecim millia præliantium conuenisse ferebantur, cum Christiani ad octo

A. Dn. 123. sint milia æstimati. Fugâ & strage hostiũ paratâ, victores ad castra læti redeũt, ditati opimis, trecentos camelos, & asinos quingentos, præ se minantes captiuos. Laudatur à suis CHRISTVS: & Crux magnificatur & Crucifixus, cuius virtute & dignatione redacti ad nihilum sunt inimici. Bello isto per omnipotentis Domini voluntatem & gratiam ita peracto, & Dominicâ Cruce Hierusalem Patriarchâ reportante, glorifico occurrentis populi processu, in loco suo reportatâ, post triduum de *Veneticorum* classe iocundi sunt rumores subsecuti: quæ cùm Ptolemaidæ applicuisset, intimatum est Veneticorum duci Babilonicam classem ab Iope reuertentem, ei, si cum sua classe occurrere vellet, DEO volente, obuiam fieri posse, & si ita sit voluntas in cœlo, comprehendi. Qui, suorum consilio, confestim classem suam bifariam diuisit, minorem eius partem versus Iopem festinanter ducens; alteram sequi à longè præcipiens: callens videlicet, ignaros ita in bellum & in periculum protrahi posse Sarracenos. Nec fefellit callentem opinio. Nam Sarraceni per mare vagantes, explorantesque si qua fortè peregrinantium in Hierusalem occupare possent nauigia, cùm octodecim naues de classe Venetica prospicerent appropinquantes, occurrerunt læti; & more suo tubis æreis clangentibus perstrepunt, grande sibi promittentes, tamquam de iam compræhensis tot nauibus, emolumentum. Venetici pauitare se, & velle nec posse fugere simulãtes, ad solũ hoc bellũ differunt, vt, sociis superuenientibus, feliciùs pugnent. Quos cùm propinquantes etiam Sarraceni cernerent, velis & remis latiùs æquora prosulcantes, qui se priùs ad prædam cohortantes, alter alterũ præcurrere nitebantur, iam se tantùm propinquasse cœperunt pœnitere, cùm neque fugere iam possent, nec auderent pugnare. Ita Venetici, de victoria securi, in Sarracenorum classem irruunt; exangues iam præ pauore, & dissolutos Sarracenos aggrediuntur audacter; & naues eorum celeriter ingrediuntur, omnes in suis nauibus, ac si in agris messem, detruncantes. Incredibile fortassis iudicatur dictu, quod ibi factum fuisse fertur mirabile; occisorum sanguine vsque occidentium tibias exundante, nauium tabulatus plenos omnes horruisse: denique peremptorum corporibus in mare præcipitatis, tantus ex eis fertur fluxisse sanguis, vt totum, vsque ad quatuor ferè millia passuum, mare videretur rubuisse. Ita deletis omnibus qui nauibus inerant hostibus, naues omnes cum omnibus vel armis vel opibus, à Veneticis captæ sunt, & detentæ. Inde vsque *Ascalonam* percurrentes, alias quoque decem naues comprehenderunt diuersis victualibus onustas, lignis quoq; mirâ proceritate directis ad machinas componendas præparatis: alias etiam naues ad littus vsque fugitiuas, ignibus iniectis incenderunt; alias funibus præcisis, secum Ptolomaidam reduxerunt. Ita, qui terrâ marique conuenerant perdere Christianos Sarraceni, terrâ mariq;, sub eodem tempore, ferè omnes periêre. Inbelles putabant esse, quos regem sciebant nõ habere. Probauerunt eos sine Rege non esse, quibus CHRISTVM Regem experti sunt non deesse. Tenebant quidem in vinculis Regem Balduinum; sed liberatorem Christianorum experti sunt semper esse CHRISTVM. Qui, vt se etiam improbis probaret Regem esse Regum, ipsum quoque Regem Balduinum eodem anno, mirabiliter dignatus est de vinculis liberare, & regno potenter suo restituere liberatum, Eustachio duce per idem tempus defuncto, & *Guilhelmo de Buris* ad regni tutelam ei substituto. Verùm liberatio *Regis*, & eorum qui cum eo captiui tenebantur Goscelini & Galerani, quo ordine euenerit, quia satis iocũda videtur esse narratio, nec prolixa videri debet nec onerosa. Fuerunt in *Edessa* vrbe strenuissimi viri, qui diuinâ, vt credendum arbitror, inspiratione permoti, posuerunt animas suas in manibus suis; & de captiuorum Regis & comitum liberatione, fortissimum inter se inierunt consilium. Nam fœderati inter se *Cartapetam* vsque peruenerunt, habitu pauperrimo contecti, simulque mercibus quibusdam vilissimis sarcinati, quas cùm se venales conuectare præmonstrarent, castrum totum perambulantes, explorabant diligentissimè quonam aditu ad carcerem possent peruenire, interiori castelli munitione cum ipsa arce priùs, si forte possent, occupatâ. Cuius custodes cùm prope portam inuenissent ludentes, ingressi sunt alter post alterum, tanquam, de facta sibi à castrensibus iniuria, querimoniam ad Magistratum deferentes. Vbi cùm primùm custodum lacrimabili conquestione, in se fecissent intentum, eductis subitò de subsemiciniciis suis pugionibus occultis, ipsum dicto citiùs necauerunt:

A. D. 1123.

necauerunt: Dehinc arreptis, quas ibi inuenerunt, lanceis, omnes, qui cum ipso erant, peremerunt. Attollitur clamor ingens, & per totum etiam exterius castrum simul omnes perturbantur. Quicunque, exploraturi clamoris causam, ingressi fuissent, ante perimebantur, quam quidnam esset dinoscere possent. Ita centum de Turcis ibi feruntur necati. Claudunt deinde illi confestim portas, & carcere fracto Regem cum comitibus educunt. Inde scalis erectis, muri conscendunt fastigium: & in summa arce vexillum Christianorum exaltantes, suum esse, castrum exclamant. Conueniunt finitimi cum castrensibus vndique Turci, & interius illud cum arce castrum obsidentes, intus conclusos asseruant solicitè, ne quis eorum posset exire. Conclusi tamen, Rex & sui, de liberanda vita sua consultant inter se, nimis anxii. Quorum *Goscelinus*, sicut erat vir cordatissimus, paratum se dicit esse, pro communi periculo, proposito se discrimini exponere: *Cum tribus solummodo viris exibo*, inquit, *si hoc vobis complaceat, ô viri fortes, & proceres inclyti: &, si is qui cœpit cooperari nobis liberandis, voluerit misericors Dominus, Edessam vadam, & inde Antiochiam, vel etiam Hierosolymam, DEO volente, pergam, succursum vobis, quàm citius potero, & quæsiturus simul, & adducturus.* Collaudant cuncti propositum viri. Nec morâ, consul cum tribus delectis comitibus, nocturnus simul & furtiuus viator, egreditur cautè, & hostiles custodias transgrediens, vnum de suis ad Regem, sicut simul contradixerant, eâdem viâ remittit: liberum sibi, miserante DEO, patuisse iter significans. Latitant diebus, & noctibus per deuia properant; tandemque ad *Eufratem* perueniunt. Nauigium non habentes, natando transeunt, consuli; natatus ignaro, duobus vtribus secum ad hoc delatis, impletis vento atque suppositis. Ita transmisso flumine, ieiuni & sitibundi properant. Tandem Armeniorum fines ingressi, victum sibi quæritare nec sic audent, etiam Christianos illos habentes proditionis suspectos; ideoque, & videri pauitantes, & agnosci. In tantis positi malis, solum sperabant, hocque sibi affore precabantur, diuinæ pietatis auxilium: Confectus famis atque itineris labore consul, dum sub arbore nuce pausaret, obdormit vepribus & foliis contectus. Processerat interim vnus de comitibus consulis, sicubi quid victus inuenire præualeret circumspectans. Occurrit rusticus quidam Armenius, & rogatus caricas cum paxillo panis latitanti sub nuce consuli dum offerret, agnoscens eum: *Aue*, inquit, *domine Gosceline: aue consul nobilissime, & tuis desiderantissime princeps. Quid hic agis? cur non properanter venis?* Neganti se Goscelinum esse, & adhuc occultare volenti: *Ne timeas*, rusticus inquit, *domine consul: ne me, te bene cognoscentem, suspectum habeas. Ita me saluet Dominus, quo modo salutis tibi, pro posse, cooperator, si iubes, existam. Age*, ait consul, *ô liberalissimæ mentis homo, miserere mei, per illam quam CHRISTO debes fidem & dilectionem te obsecro; nec me cuiquam maliuolorum meorum detegas, quæso: sed si quid volueris accepturus mercedis, vsque* Toruexel *castellum, me rogo perducito saluum.* Et ille: *Vxorem*, inquit, *habens & filiam infantulam, me cum illis tuæ fidei, & liberalitati à modò committo: animam meam animæ tuæ, nobilissime vir atque prudentissime, commendo: & patriâ & terrâ meâ, si iubes, pro te exibo libenter, duos quos habeo germanos vnà mecum adducens, & te cum eis, quò malueris deducens.* Quid multa? cucurrit rusticus & cum suis omnibus festinatius rediit. Imponitur consul rustici asellæ; & infantulæ, rustici filiæ, gerulus efficitur. Plorat infantula, in sinu consulis locata, & gerulum suum assiduis fatigat vagitibus. Tollerat & hoc tædium vir prudens, altiore consilio circumseptus: videlicet vt nihil minus quàm consul esse taliter gestatus, talisque gerulus occursantibus viatoribus crederetur. Tali comitatu comes deductus, tandem castellum suum *Toruexel* ingreditur. Læta fuit satis talium hospitum susceptio. Gaudent cuncti, simul omnes lætantur: Exultat vxor, familia tota congratulatur: fit rursus consul, qui fuerat exul; consolatus à suis, qui ab alienis fuerat desolatus; rursusque iam & consolator suorum, & alienorum desolator futurus. Remuneratur condignâ mercede consulis conuiator rusticus; & de paupere colono diues decurio efficitur. Liberatus itaque ab exilio consul, de captiuis liberandis, Rege videlicet & suis, sollicitus satis & anxius, contendit Antiochiam; & inde Hierosolimam percurrit: debitas liberatori suo laudes inibi persoluens, CHRISTO suas in monte Caluariæ compedes offerens ibidem suspensas; & alias eiusdem ponderis argenteas, pro munere, consecratas adiungens. Tractat cum optimatibus Regni de prouidenda liberatione Regi; & de acceleran-

A. Dn. 1121. cio ei succursu, quoscunque præualet cohortatur. Contrahitur vndecunque Christianorum exercitus, & *Tripolim* vndique conuenitur, vt inde *Carpetam*, quo rex cum suis tenebatur clausus, coactis omnibus copiis contendatur, Cruce Dominicâ à Patriarcha & clero, Tripolim iam delatâ. Inde *Antiochiam* festinat, qui apud Tripolim fuerat congregatus CHRISTI exercitus. Ibique Antiochenorum copiis secum assumptis, *Toruexel* vsque perueniunt. Vbi cùm profectionem per Armeniam pararent, tristi rumore subitò percelluntur, Regem rursus cum ea qua obsessus tenebatur munitione à *Balach* captum esse audientes. De Regis itaque desperantes liberatione, succursum, quem ei ferre satagebant penitus omittunt; & ad incursandum vrbem *Caliptum*, ne inanes redirent, consilium transferunt. Per cuius suburbana vastantes omnia, & quæcunque inuenire potuerunt diripientes, *Ptolomaidam* vsque remeauerunt, Ioscelino consule Antiochiam cum suis redeunte. Transmisso *Iordane* Hierosolimitæ, regionem monti Galaad & Arabiæ confinem percurrentes, regionis, quibus improuisi aduenerant, accolas diripiunt; captiuos quamplurimos de vtroque sexu, cum ingenti camelorum atque ouium preda, Tiberiadam, & inde Hierosolimam redeuntes, secum adducunt, Cruce Dominicâ in loco suo decenter recolatâ. Superest vt iam de Rege, & eis qui cum eo clausi remanserant, quomodo eis interim contigerit, explicetur. Cum enim *Balaach* Regem, quem *Cartapetæ* vinctum cum reliquis cōcaptiuis dimiserat, turrem suam, vt supra relatum est, occupasse cognouisset; & Ioscelinum consulem euasisse, somnium, quo aliquando viderat à Ioscelino sibi oculos erui, secum reputans, anxius nimis & iratus, Cartapetam cum quanto poterat exercitu accurrit, quibuscunque præualet modis de recuperando prædio suo pertemptans. Et quidem, primò blandè Regem alloquitur, de vita & libertate; de saluo etiam vsque Edessam seu Antiochiam deductu fidem illi facere, & dare obsides pollicetur, tantùm vt suum sibi restituat præsidium. Cui cùm Rex acquiescere nollet, vel de fide Balach dubius, vel de accelerando sibi per Ioscelinum succursu nimis securus, efferatus animo Balaac, ad callida, more suo, conuertitur machinamenta: rupem, supra quam castrum erat situm, suffodi faciens; & stipitibus validis muri fundamenta suspendi, ac demum illatâ copiosiore materiâ ignem immitti: quo fulcimentis omnibus exæsis, rupes repente vasto hiatu subsedit; & vna de turribus, muri cedente fundamento, cum horrisono fragore decidens, Regem, & omnes qui cum eo erant, stupore simul & terrore nimio concussit. Ita non solùm liberationis sed & vitæ Rex & sui, omni spe amisâ, Balach secum ea, cui inerant, altiore turre dedidêre, nihil nisi supplicium exspectantes. *Regi* tamen vitam Balach indulsit, & cum eo cuidam *nepoti suo* & *Galerrano*: eos autem qui Regi adiumento fuerant, alios quidem suspendit patibulis; alios decorians viuos, crudele suis spectaculum fecit; reliquis gladio trucidatis. Regem denique de castro eiectum, *Carram* vsque, cum tribus tantùm de suis, abduci præcepit.

A. Dn. 1124. His circa Regem ita gestis, *anno à natiuitate Saluatoris M.C.XXIIII.* dux *Veneticorum* cum Hierosolimitis, Dominici Natalis solemnitate apud Bethlehem, fidelium more, celebratâ, se cum omnibus copiis suis, *Tyrum* vel *Ascalonam*, post Epiphaniam, obsessum ire, communi iuramento confirmant: Venetici quidem, ex more cum classe sua per mare; Hierosolimitæ verò cum toto tam equestri exercitu quàm pedestri à terra id fieri disponentes. Quibus, quia & militia pauca erat, & pecunia rara, *Patriarcha* & clerus preciosiora Hierosolimitanæ Ecclesiæ oppignorare compulsi sunt ornamenta, militiæ & clientelæ gratiâ conducendæ. Ita præparatus pecuniis, & armis instructus diligenter vterque exercitus, conuenerunt *Ptolomaidæ*, & ibi librato diligentiùs consilio, *Tyrum* potiùs adire delegerunt, faciliorem eius expugnationem fore arbitrantes. Obsidetur itaque ciuitas & de proximo vndique angustatur, quæ diuitiarum opulentiâ & maris præsidio circumfulta, nec dominari consueuerat vnquam, nec expugnari. Interea *Ascalonitæ* comperto Christiani exercitus abscessu longiore, solitâ proteruiâ ebullientes, Hierosolimam accurrūt, Vrbem se etiam obsidere posse putantes. Quorum de specula aduentu præcognito, Franci & Syri, qui ad vrbis custodiam fuerant relicti, accurrentibus occurrunt audacter; eorum quoque petulantiam, acri satis certamine excipiunt. Coguntur de propriis corporibus tuendis Sarraceni tractare, qui etiam Vrbis muros, vacuos defensore, præoccupare se posse frustrà præsumpserant. Committitur

mittitur pugna tribus ferè horis acerrima, ex eo potissimum miranda, quod paucissimi plurimis adeo pertinaciter obsisterent in campo, nullius munitionis adiuti præsidio, vt, non dico cedere loco cogi possent, sed etiam in fugam agere confertissimos hostium cuneos præualerent. Quis non hoc Diuinæ virtutis opus animaduertat esse, gentem & locum sanctum, à profana impiorum ceruicositate, manifestè defendentis? Ita semel disgregati Ascalonitæ, vltrà se non potuerunt in aciem regregare; adeò præcipiti fugâ ruentes vt suspicionem fecerint insequentibus, quod fortè in præparatas vellent inducere insidias, dum fugiunt se fugantes. Quâ vel suspicione vel cautelâ reuocati, dato restandi signo, ad prædam se conuerterunt diripiendam Christiani, ei cuius gratiæ protectione vicissent, CHRISTO Domino, debita gratiarum vota persoluentes. Quibus hoc solum videretur magnum, si in tanto discrimine non perissent; lætabantur se præter spem etiam victores reuertisse, vt protectorem & saluatorem suum in omnibus agnoscerent esse CHRISTVM. Compulsi sunt hoc ipsum cõfiteri etiam Ascalonitæ, propria confusione ammoniti, victos se stupentes, & fugatos ab eis, quos, non dico procedere in pugnam, sed nec aperire os audere præsumserant, & gannire. Quorum, ne quid deesset confusioni, latè patentes campos mortuis reliquerunt opertos; alii quamplures ad mortem vulnerati, aut in via semineces ruebant morituri; aut vix sua subire poterant mœnia moribundi. Euasissent planè pauci, nisi persequentes, vt dictum est, insidiarum reuocasset suspicio.

A. D. 1124.

HACTENVS MANVSCRIPTVS NOSTER.

INCIPIT HISTORIA RERVM IN PARTIBVS TRANSMARINIS GESTARVM A TEMPORE SVCCESSORVM MAHVMETH, VSQVE AD ANNVM DOMINI M.C.LXXXIV.

Edita à venerabili Willermo Tyrensi Archiepiscopo.

WILLERMVS DEI PATIENTIA SANCTÆ TYRENSIS ECCLESIÆ MINISTER INDIGNVS, VENERABILIBVS IN CHRISTO fratribus, ad quos præsens Opus peruenerit, æternam in Domino salutem.

Ericulosum esse, & grandi plenum aleâ, regum gesta describere, virorum prudentium nemo est qui dubitet. Nam, vt laborem, iuge studium, perennes vigilias, quibus huiusmodi solent indigere negotia, penitus omittamus, duplex historiographis certum est imminere præcipitium: quorum vix est, vt alterutrum declinare valeant. Effugientes enim Charybdim, Scyllam incurrunt, quæ succincta canibus, non minus nouit procurare naufragia. Aut enim rerum gestarum veritatem prosequentes, multorum in se conflabunt inuidiam; aut indignationis gratiâ leniendæ, rerum occultabunt seriem: in quo certum est non deesse delictum. Nam rerum veritatem studiosè præterire, & occultare de industria, contra eorum officium esse dinoscitur. Ab officio autem cadere, procul omni dubio, culpa est: si tamen verè dicitur officium, congruus actus vniuscuiusq; personæ, secundùm mores & instituta patriæ. *Rerum autem incontaminatam prosequi gestarum seriem, & veritatis regulam non deserere, res est quæ indignationem solet sæpiùs excitare: iuxta illud quod vetere prouerbio dici solet;* Obsequium amicos, veritas odium parit. *Aut igitur à suæ professionis cadent officio, obsequium præstantes indebitum; aut rei veritatem prosequentes, odium, cuius ipsa mater est, eos oportebit sustinere. Hæc nimirum frequentiùs ita sibi solent aduersari, & se mutuâ importunitate reddere molesta. Nam iuxta Ciceronis nostri sententiam:* Molesta est, veritas, siquidem ex ea nascitur odium, quod est amicitiæ venenum: molestius tamen obsequium, quod vitiis indulgẽs, amicum sinit ire præcipitem: *quod in se videtur implere, qui obsequii gratiâ, contra officii debitum supprimit veritatem. Nam eorum qui adulationis studio rerum gestarum articulis inuoluunt impudẽter mendacia, tam detestabile factum creditur, vt nec scriptorum numero debeant sociari. Si enim rerum veritatem gestarum occultare secus est, & deficiens à scriptoris officio; multo fortius peccatum reputabitur, mendacii næuum veris immiscere; & quod à vero deficit, credulæ pro vero posteritati contradere. Ad hæc, nihilominus æquè vel ampliùs formidabile historiarum scriptoribus solet discrimẽ*

occurrere, totis viribus fugiendum: videlicet, ne rerum gestarum dignitas, sermonis ariditate, & oratione ieiunâ, sui dispendium patiatur. Verba enim rebus, de quibus agitur, decet esse cognata; nec à materiæ nobilioris elegantia, scriptoris linguam degenerare. Vnde magnopere cauendum, ne amplitudo materiæ tractatus debilitate succumbat: & vitio narrationis exeat macilentum vel debile, quod in sui natura pingue solidumq; subsistit. Nam vt ait Orator eximius in Tusculanarum primo: Mandare quenquam literis cogitationes suas, qui eas nec disponere nec illustrare possit, nec delectatione aliqua lectorē allicere, hominis est intemperanter abutentis & literis & ocio. *Hoc igitur dilemma, & multiplicitatē periculi, in præsenti nobis videmur incidisse. Nā in opere quod gestamus præ manibus, multa de regū moribus, & vita, & corporū habitudine, siue cōmendabilia, siue notæ subiacētia, prout rerum gestarum series videbatur deposcere, interseruimus: quæ eorum posteri relegētes, impatienter fortasse portabunt, & aduersus Chronographum præter meritum incandescent; aut inuidum aut mendacem reputabunt; quorum vtrunq; (viuit Dominus) tanquā rem fugimus agere pestilentē. Nam de reliquo iam non licet ambigere; quòd ad impar opus impudenter enitimur, & quod ad rerum dignitatem nostra non satis accedit oratio. Nonnihil est tamen quod egimus. Nam & in picturis rudes, & ad artis arcana nondum admissi, luteos primùm solent colores substernere, & prima liniamenta designare: quibus manus prudentior, fucis nobilioribus decorem consueuit addere consummatum. Primò enim, summo labore iecimus fundamenta, quibus sapiētior architectus obseruatâ veritatis regulâ, quam in nullo deseruimus, egregio tractatu, artificiosa magis poterit superædificare triclinia. Inter tot igitur periculorum insidias & anceps discrimen, tutiùs fuerat quieuisse; silēdumque erat, & ocium calamis indicendum: sed vrgentissimus instat amor patriæ; pro qua vir benè dispositus etiam (si id necessitatis articulus exigat) vitā tenetur impendere. Instat inquam, & auctoritate quâ præminet, imperiosè præcipit, vt quæ apud se centum penè annorum gesta sunt curriculis, silentio sepulta, non patiamur sentire posse obliuionis incommodum: sed styli exarata diligenter officio, posteritatis memoriæ conseruentur. Paruimus igitur, & manus dedimus ei, cui nostram non satis honestè negare poteramus operam: non multum attendentes quid de nobis censura sit posteritas; & quid in tam excellēte materia exanguis nostra mereatur oratio. Paruimus sanè, vtinam tam efficaciter, quàm libenter; vtinā tam commēdabiliter, quàm deuotè: natalis soli magis tracti dulcedine, quàm vires cum assumpto labore compensantes; non ingenii ope freti, sed pii feruore affectus, & caritatis sinceritate. Accessit præterea domini Almarici regis, (cuius anima sanctâ requie perfruatur) illustris memoriæ, & inclita in Domino recordationis iussio, non facilè negligenda, & instantia multiplex, quæ ad idipsum nos maximè impulit: cuius etiam rogatu, ipso Arabica exemplaria ministrante, aliam historiam à tempore seductoris* Mahumeth, *vsque in hunc annum, qui est nobis ab incarnatione Domini MCLXXXIV. per annos quingentos septuaginta decurrentem conscripsimus: auctorem maximè secuti virum venerabilē* Seith, *filium Patricii, Alexandrinum patriarcham. In hac verò, nullā aut Græcam, aut Arabicā habentes præducem scripturam, solis traditionibus instructi, exceptis paucis quæ ipsi oculatâ fide conspeximus, narrationis seriem ordinauimus, exordium sumentes ab exitu virorum fortium, & DEO amabilium Principū, qui à regnis* Occidentalibus, *vocante Domino, egressi, Terram Promissionis, & penè vniuersam*

Syriam

Syriam in manu forti sibi vendicauerunt. & inde vsq; ad regnum domini Balduini quarti: *qui in ordine regum, computato domino* duce Godefrido, *qui primus regnum obtinuit, locum habuit septimum: per annos* LXXXIV. *cum multa diligentia protraximus historiam. Et vt ad pleniorem status Orientalium regionis, lectori nihil deesse possit intelligentiam studioso, paucis & succinctè præmisimus, quo tempore & quanto, seruitutis iugum passa fuerit: quæ fuit hoc medio tempore fidelibus in ea degentibus inter infideles conditio: & quæ fuerit occasio, vt post tam longa continuæ seruitutis tempora, Occidentalium principes regnorum ad eorum liberationem exciti, tantum sibi peregrinationis onus assumpserint. Quòd si quis ad nostras occupationes respiciat, quorum multiplicitate fatigamur plurimùm; tum circa egregiam & à DEO custoditam Tyrorum metropolim, cui non de meriti electione, sed solâ Domini patientiâ præsidemus; tum circa domini Regis negotia, in cuius sacro palatio Cancellarii fungimur dignitate; & circa necessitates alias, quæ solito maiores emergunt: ad indulgendum erit procliuior, si fortè in opere præsenti occurrerit, vnde iustiùs offendatur. Occupatus enim circa plurima animi motus interior, ad discutienda diligentiùs singula solet debilior consurgere; & partitus, tantam singulis non potest impendere diligentiam, quantam totus apud se residens, vniformis, consueuit vnicis & singularibus aptare studiis. Vnde & faciliùs meretur veniam. Distinximus autem volumen vniuersum in libros XXIII. eorùmque singulos certis designauimus capitulis, quo lectori faciliùs, quicquid de articulis historiæ sibi viderit necessarium, occurrat: propositum habentes, vitâ comite, quæ deinceps nostris temporibus rerum futurarum depromet varietas, his quæ præmisimus addere; & numerum augere librorum, pro quantitate occurrentis materiæ. Certum porrò tenemus, nec nos hæc fallit opinio, quòd nostræ imperitiæ testem producimus opus præsens. Et qui latere possumus silentes, nostrum scribendo prodimus defectum, dum officium caritatis amplectimur: magis tamen volumus absque ea quæ inflat inueniri, quàm eâ quæ ædificat carere. Nam sine illa plures ingressi ad nuptias, mensâ regis inuenti sunt digni: qui autem sine hac inuentus est inter conuiuas, audire meruit:* Quomodo huc intrasti nô habens vestem nuptialem? *quod ne nobis accidat, auertat qui solus potest, miserator & misericors Dominus.* Matth. 22. 12. *Scientes tamen, quoniam* multiloquio non solet deesse peccatum; *& miseri hominis lingua in lubrico posita, pœnam facilè meretur: inuitamus fraternè, & exhortamur in Domino nostrum lectorem, vt cùm iustum reprehensionis locum inuenerit, caritate mediâ, vtatur eâ licenter; & de nostra correctione, sibi acquirat æternæ vitæ præmium: memorque nostri in suis orationibus impetret apud Dominum, vt quicquid in opere præsenti deliquimus, nobis non imputet ad mortem; sed de gratuita bonitate & inolita pietate clementer indulgeat Saluator mundi: cuius tribunal nos miseri & inutiles in domo eius serui, accusantem supra modum verentes conscientiam, non immeritò formidamus.* Prou. 10. 20.

EXPLICIT PROLOGVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI PRIMI.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIB. I.

INCIPIT

INCIPIT LIBER PRIMVS.

TRADVNT veteres historiæ, & idipsum etiam habent Orientalium traditiones, quòd tempore quo *Heraclius* Augustus Romanum administrabat imperium, *Mahumeth* primogeniti Sathanæ (qui se prophetam à Domino missum mentiendo, Orientalium regiones, & maximè Arabiam seduxerat) ita inualuerat doctrina pestilens, & disseminatus languor ita vniuersas occupauerat prouincias, vt eius successores iam non exhortationibus vel prædicatione, sed gladiis & violentiâ in suum errorem populus descendere compellerent inuitos. Cùm enim prædictus Augustus, victor reuersus de Perside (vnde Crucem Domini cum gloria reportauerat) adhuc in Syria moram faceret, & per *Modestum*, virum venerabilem, quem Hierosolymis ordinauerat episcopum, ecclesiarum ruinas, quas *Cosdroe* Persarum satrapa nequissimus hostiliter deiecerat, in priorem statum, datis sumptibus necessariis, reformari præcepisset. *Homar* filius *Catab* à prædicto seductore tertius, erroris & regni successor, cum infinitis Arabũ copiis, egregiam Palæstinorum vrbem Gazam iam occupauerat violẽter. Vnde postmodum Damascenorum fines cum suis legionibus & infinita multitudine, quam secum trahebat, ingressus, Damascum expugnauerat, prædicto Imperatore adhuc in Cilicia rei exitum expectante. Quod cùm ei nunciaretur, quòd Arabes in tãtam elati superbiam, & de sua multitudine præsumentes, Romanorum fines inuadere, & eorũ vrbes sibi vendicare non vererentur: videns quod ei vires non suppeterent ad occurrendum tantæ multitudini, & vt eorum comprimeret insolentiam, maluit ad propria sospes redire, quàm viribus imparibus, bellorum se dubiis committere casibus. Sic ergo eo discedẽte, qui afflictis ciuibus tenebatur patrocinium ministrare, Arabum inualuit violentia, ita vt subitò, & infra tẽpus modicum, à Laodicia Syrię vsque in Ægyptum, vniuersas occupauerint regiones. Quis autem fuerit prædictus *Mahumeth*, & vnde, & quomodo ad hanc proruperit insaniam, vt se prophetam mentiri, & à DEO missum dicere præsumeret; cuius porrò vitæ & conuersationis; quãdiu regnauerit, & vbi; & quos demum habuerit successores; & quomodo penè orbem vniuersum pestiferis eius repleuerint dogmatibus, qui eũ in eodẽ errore secuti sunt, alibi disseruimus diligenter; sicut ex subsequẽtibus datur intelligi manifestè. **CAP. I.**

Cooperabatur sanè ad eorum propositũ, quod paucis ante annis prædictus *Cosdroe* eandem Syriam violenter ingressus, vrbes deiecerat, concenderat suburbana; & ecclesias subuertens, populum captiuauerat: & Vrbe sanctâ effractâ, hostiliter in ea triginta sex ciuium millia gladio perimens, crucem Dominicam, & loci eiusdem episcopum *Zachariam*, cũ residuo populi tam vrbis quàm regionis vniuersæ secum transtulit in Persidem. Hic enim Rex Persarum potẽtissimus, domini *Mauritii Augusti* (cuius adeò familiaris fuit beatus *Papa Gregorius*, vt vnum de liberis eius de sacro fonte susciperet) filiam nomine *Mariam* in vxorem duxit: cuius gratiâ coniugii, lauacrum regenerationis adeptus est, fuitque Romanorum amicissimus, quamdiu prædictus vixit Imperator. Quo demum à *Phoca Cæsare*, qui eidem postmodum in Imperio successit, proditiosè interfecto; abominatus eorum perfidiam, qui tam nefarium hominem, & adhuc domini sui cæde cruẽtatum super se regnare passi fuerant, quasi occultæ societatis reos, & illius sceleris habentes conscientiam: Imperii fines violenter ingressus est, in res eorum violenter desæuiens, soceri necem, vxore stimulante, vltum iri desiderans: subactisq; cæteris regionibus, quæ Romanorum suberant ditioni, nouissimè Syriam, vt præmisimus, obtinuit: populis eius aut peremptis gladio, aut secum in Persidem deductis. Ingressi ergo Arabes, terram habitationibus reperientes vacuam, maiorem subiiciendi eam sibi repererunt opportunitatem. Sic ergo vrbem DEO amabilem, Hierosolymã videlicet, paribus calamitatibus inuolutam comprehẽdentes, populo, qui in ea erat modico, vt eis factus tributarius extremis cõditionibus deseruiret, pepercerunt, permittentes eis suum habere episcopum, & ecclesiam, quæ, vt prædictum est, deiecta fuerat, reparare; & religionem liberè conseruare Christianam. Dum autem in eadem ciuitate princeps suprà nominatus moram faceret, cœpit diligẽter à ciuibus percunctari, & maximè II.

à viro venerabili *Sophronio*, eiusdem loci episcopo (qui Modesto piæ memoriæ iam defuncto successerat) vbi nam esset locus in quo Templum Domini fuerat, quod à Tito Romano principe, cum ipsa vrbe dirutum fuisse legitur: qui ostendentes ei locum designauerunt, aliqua vetusti operis extantia vestigia demõstrantes: vbi sumptibus qui sufficere possent ad impensam designatis, & conuocatis artificibus, subiectâ pro votis materiâ tam ex marmorum diuersitate, quàm ex lignorum differẽtia multiplici, templum ædificari præcepit. Quo postea infra modicum tempus, iuxta conceptum mentis feliciter consummato, quale hodie Hierosolymis esse dinoscitur, multis & infinitis ditauit possessionibus, vnde suppeterent facultates, ad habenda perpetuò eiusdem sarta tecta, & vetera renouanda, & continenda luminaria per manum eorum qui in eodem templo deseruirent. Quæ autem sit illius forma, & quæ operis elegantia; quoniam penè omnibus notum est, non est præsentis tractare negocii. Extant porrò in eodem templi ædificio, intus & extrà, ex opere Musaico, Arabici idiomatis literarum vetustissima monimenta, quæ illius temporis esse creduntur: quibus & auctor, & impensarum quantitas, & quo tempore opus inceptum, quoq; consummatũ fuerit, euidenter declaratur.

III. Sic igitur ciuitate DEO amabili & sacrosanctâ, peccatis nostris exigentibus, infidelium subiectâ hostium ditioni, iugum indebitæ seruitutis continuis passa est laboribus per *annos quadringẽtos nonaginta*; conditionibus tamen alternis. Nam frequenti rerum mutatione, dominos mutauit frequentiùs: secundùm quorum dispositionem, plerunque lucida, plerunque nubila recepit interualla; & ægrotantis more, temporum præsentium, grauabatur, aut respirabat, qualitate. Plenius tamen conualescere non poterat, quę infidelium principum, & populi sine DEO, dominatione premebatur violẽtâ. Diebus tamen illius admirabilis & prædicandi viri, *Aarum* videlicet, qui cognominatus est *Resith*, qui vniuerso præfuit Orienti (cuius liberalitatem & vrbanitatem pręcipuam, & mores singulariter commendabiles, vniuersus etiam vsq; hodie Oriens admiratur, & præconiis attollit immortalibus) interuentu piissimi & immortalis memoriæ viri, domini videlicet Imperatoris *Kàroli* (qui mutuam, intercurrentibus nunciis frequentibus, inter se gratiam & mirabili subnixam fœdere, conciliauerant) plebi DEI tranquillitas præstita est, & fauor principis clementer indultus ad multam consolationem; ita vt magis sub imperatore *Karolo*, quàm sub dicto principe degere viderentur. De quo ita legitur in vita prædicti viri gloriosi: *Cum Aarum rege Persarum, qui, exceptâ Indiâ, totum penè Orientem tenebat, talem habuit in amicitia concordiam, vt is gratiam eius, omnium qui in toto orbe terrarum erant regum ac principum amicitiæ præponeret, solumq; illum honore ac magnificentiâ sibi colendum iudicaret. Ac proinde cùm legati eius, quos cum donariis ad sacratissimum Domini ac Saluatoris nostri Sepulchrum, locumq; resurrectionis miserat, ad eum venissent, & ei domini sui voluntatem indicassent, non solùm quæ petebantur fieri permisit, sed etiam sacrum illum & salutarem locum, vt illius potestati ascriberetur, concessit. & reuertentibus legatis suos adiungens, inter vestes & aromata, & cæteras Orientalium terrarũ opes, ingẽtia illi dona direxit: cùm ei ante annos paucos, eum quem tunc solum habebat, roganti mitteret elephãtem.* Nec solùm iis qui Hierosolymis habitabant sub infideliũ potestate fidelibus, verùm & iis qui in Ægypto & in Africa sub impietate degebant Sarracenorum, suarum largitionũ frequenter dirigebat solatia, & pietatis opera porrigebat; sicut in eius vita legitur, quæ habet ita. *Circa pauperes sustentãdos, & gratuitam liberalitatem (quam Græci* eleemosynam *vocant) deuotissimus, vt non in patria solùm & in regno suo id facere curauerit, verùm trans maria, in Syria & Aegypto atq; Africa, Hierosolymis, Alexandriæ, atq; Carthagini, vbi Christianos in paupertate viuere compererat, penuriæ eorum compatiens, pecuniam mittere solebat. Ob hoc maximè transmarinorum regum amicitias expetens, vt Christianis sub eorum dominatu degentibus, refrigerium aliquod ac releuatio proueniret.* Quod autem & quantis rerum, temporum, & dominiorum variis permutationibus hoc medio tempore flagellata fuerit, tam prædicta DEI cultrix ciuitas, quàm vniuersa ei adiacens regio, si quis scire desiderat, eam relegat historiam, quam nos de *Gestis Orientalium principum*, à tempore prædicti seductoris Mahumeth vsque in hunc præsentem diem, qui est nobis ab incarnatione Domini, millesimus centesimus octogesimus secundus, per annos quingentos septuaginta seriem rerum complexam, cum multo labore cõfecimus.

IV. Porrò per idem tempus inter Ægyptios & Persas æmula nimis & pertinax erat de

de monarchiâ contentio. Miniſtrabat autem odiorum fomitem & incẽtiuum maius, contradictoriarum obſeruãtia traditionum, qua vſque hodie vterque populus contentionibus reciprocis ſacrilegos ſe appellant, ſibi non cõmunicantes inuicem, ita vt etiam in nominibus velint habere differẽtiam. Qui enim Orientalium ſuperſtitionem ſequũtur, lingua eorũ *Sunni* dicuntur; qui verò Ægyptiorum traditiones præferunt, appellantur *Siha*, qui noſtræ fidei magis conſentire vidẽtur. Quæ autem ſit inter eos erroris differentia, non eſt præſentis tẽporis edocere. Tandẽ verò Ægyptiorum regno inualeſcente, & vſque Antiochiam prouincias & regiones occupãte, cum cæteris in eius Vrbs ſancta, legibus communibus, deſcẽdit poteſtatem. Sub quo principatu (ſicuti captiuis ſolent aliquando tempora indulgentiora concedi) à ſuis anxietatibus cœpit aliquantulum eſſe remiſſiùs, quouſque conſummatâ hominum nequitiâ exigente, eidẽ regno *Hequen Calippha* præfectus eſt. Hic & prædeceſſorum ſuorum & ſucceſſorum pariter longè vincens malitiam, factus eſt poſteris, & eius inſaniam legẽtibus ſolennis fabula. Adeò enim in omni impietate & nequitia ſingularis extitit, vt eius vita DEO & hominibus odibilis, ſpeciales exigat tractatus. Hic inter cætera, quę perniciosa plurima præceperat, eccleſiam Dominicæ reſurrectionis (quæ per venerabilem virum *Maximum*, eiuſdem loci epiſcopum, præcipiente domino Conſtantino Auguſto ædificata fuerat, poſtea per reuerẽdiſſimum *Modeſtum* tempore domini Heraclii reparata) funditus deiici mãdauit. Cuius præcepti reſcriptum quidã eius procurator, præſes videlicet Ramulenſis, *Hyaroe* nomine, ad ſe directum ſuſcipiens, prędicta eccleſiã vſq; ad ſolum diruta, iuſſionẽ regiam effectui mancipauit. Præerat verò eâ tempeſtate eidẽ eccleſiæ vir venerabilis *Oreſtus* nomine, eiuſdem nequiſſimi regis auunculus, matris eiuſdẽ frater. Hoc autem ideò feciſſe dicitur, vt ſuæ perfidiæ, populis infidelibus daret argumentũ. Obiiciebatur enim ei Chriſtianitatis titulus, eò quòd ex matre Chriſtiana natus eſſet; quam quaſi crimen à ſe volens depellere, prædictum facinus auſus eſt perpetrare: nihil arbitratus ſupereſſe calumniæ, quod in eius perſonam impingi poſſet, quodq; eius æmulis pateret ad morſum, ex quo religionis fontẽ Chriſtianæ, fidei catholicæ cunabula deieciſſet. Ab ea die cœpit fidelium in eadem ciuitate multò deterior eſſe V. conditio, tum ex dolore iuſtiſſimo, quẽ ex caſu Sanctæ Reſurrectionis eccleſiæ cõceperant; tũ ex multiplicatis angariis geminata moleſtia. Nã præter enormitatem tributorum & vectigaliũ, quæ ab eis præter morẽ, & contra priuilegia à ſuis prædeceſſoribus indulta exigebatur, ſolennitates etiã interdixerat, quas vſq; ad illum diẽ ſub aliis Principibus, & in occultò & palàm ſatis liberè celebrauerãt. Quoque dies erat celebrior, eò arctiùs domiciliorum ſuorum ſeptis cohibebantur, nec in publicũ audẽbant cõparere. domi etiam non tutum dabatur eis habere refugium, ſed iactu lapidum & ſordium immiſſione, & violentis irruptionibus, quantò dies erat ſolennior, tantò ampliùs moleſtabãtur. Ad hæc & pro quolibet verbo leui, ad quamlibet accuſatoris alicuius ſuggeſtionẽ, ſine cauſæ cognitione rapiebantur ad cruces & ſupplicia, bona confiſcabantur, auferebantur poſſeſſiones, filiiq; eorum & filiæ rapti de domibus parentum, flagellis aliquando, nonnunquã blandimentis & promiſſionibus apoſtatare cogebantur, aut patibulis affigi. Qui autem pro tẽpore erãt illis Patriarcha, is primùm iniurias excipiebat & opprobria; tum eos & publicè & ſecretiùs ad longanimitatem inuitãs, pro temporalibus quæ patiebantur malis, coronas promittebat ſempiternas. Cuius verbis & exemplo commoniti, tranſitorias pro CHRISTO contemnentes iniurias, ſe inuicem mutuã caritate conſolabantur. Referre per ſingula longum eſſet, quanta in propriis corporibus prædicti ſerui DEI pertulerint tormẽta, vt hæredes fierent in domo Domini, & vt leges æmularentur paternas. Vnum tamen de tot millibus, exempli gratia, producamus in medium, vt per hoc deprehendat veſtra dilectio, quam ex friuolis cauſis ad vltima ſupplicia rapiebantur. Quidã ciuis ex infidelibus noſtros odio perſequens inſatiabili, vir perfidus & nequã, vt eis aliquid ad mortẽ moliretur, morticinũ canis clàm proiecit in atrium Templi, in cuius mundicia conſeruanda, eius cuſtodes & vniuerſa ciuitas omnẽ impendebant ſollicitudinem. Mane facto, qui orationis gratia acceſſerũt ad Templũ, reperientes immundum cadauer & fœtens, penè ad inſaniã verſi, vniuerſam vrbem repleuerunt clamoribus. Concurrit ſubitò populus vniuerſus, & omnes aſſerũt pro conſtanti, Chriſtianos hoc feciſſe. Quid plura? Decernitur interitus

vniuersis, & tam piaculare flagitium morte piandum iudicatur. Fideles porrò de sua confidentes innocentia, mortem pro CHRISTO parati erant subire. Dumque adessent spiculatores eductis gladiis vt populum interimerēt, obtulit se adolescens plenus spiritu, dicens: *Periculosum est fratres, si ita perit omnis hæc ecclesia. Expedit magis vt vnus moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Concedite mihi, vt mei habeatis annuam in benedictione memoriam, & generi meo honor in perpetuum debitus conseruetur: ego verò, auctore Domino, hanc à vobis stragem depello.* Susceperunt igitur gratanter verbum, & quod ille petierat, vltrò concedunt. Et vt in ramis Palmarū ad perennem eius memoriam, contribules eius oliuam, quæ Domini nostri IESV CHRISTI significatiua est, introducant in ciuitatem, in processione solenni, confirmant. Quo facto, prædictus adolescens primatibus se offert ciuitatis, reum se confitetur, & omnes alios astruit innocentes. Quod audientes iudices, aliis absolutis, illū gladio exposuerunt. Et ita pro fratribus animam ponens, cum pietate dormitionem accepit, optimam in Domino habens repositam gratiam.

VI. Affuit tandem diuina clementia, & afflictorum misertà, consolationem intulit non modicam rebus desperatis. Prædicto enim Principe nequam rebus humanis exempto, cessauit ex parte quassatio, filio eius *Daher* regnum obtinente. Hic siquidem ad petitionem domini *Romani* Imperatoris Constantinopolitani (qui cognominatus est *Heliopolitanus*, cum quo etiam fœdus quod pater eius violauerat resarciens, contraxerat amicitiam) prædictam ecclesiam reædificandi fidelibus concessit potestatem. Quâ concessâ, cognoscens plebs fidelium, quæ Hierosolymis habitabat, quòd ad tanti operis restaurationem eorum vires non sufficerent, missis nunciis ad prædicti Romani successorem, dominum *Constantinum monomachum*, qui tunc agebat in sceptris, precibus porrectis, humiliter significant in quanto mœrore, & in quanta desolatione post ecclesiam dirutam populus consedisset: orant affectuosissimè, vt ad reædificationem ecclesiæ, Imperialis munificentiæ liberalem porrigeret manum. Procurabat autem eorum legationem quidam *Ioannes* cognomento *Carianitis*, Constantinopolitanus natione, nobilis quidem secundùm carnem, sed moribus multo nobilior. Hic postpositâ seculi dignitate, CHRISTVM secutus, religionis assumpto habitu, Hierosolymis pauper pro Christo habitabat. Missus ergo, debitâ instantiâ, sollicitudine non pigrâ, apud eundem dominum Imperatorem fideliter elaborans, obtinuit, vt ad opus prędicti ædificii de proprio fisco, idem DEO amabilis Augustus, sumptus necessarios & sufficiētes ministrari præciperet. Impetratâ ergo pro voto fidelis populi postulatione, lætus Hierosolymam reuersus est. Vbi nunciato itineris successu, & precum porrectarum exauditione, vniuersum clerum & populum, quasi de graui ægritudine conualescentes recreauit. Præerat autem eidem ecclesiæ tunc vir venerabilis, *Nicephorus* patriarcha. Sic ergo obtentâ licentiâ, & sumptibus de Imperiali ærario ministratis, eam quæ nunc Hierosolymis est, *sanctæ Resurrectionis* ædificauerunt ecclesiam, anno ab incarnatione Domini M.XLVIII. (A.Dni. 1048.) ante vrbis liberationem annis LI. tricesimo verò septimo postquam diruta fuerat. Quâ constructâ, contra imminentia pericula, & mille mortis discrimina consolationem receperunt. Non tamen cessabant aduersus eundem populum fidelem frequentes iniuriæ, & angariarum noua genera; sputa, colaphi, vincula, carceres; ad vltimum, suppliciorum omne genus, quibus populus DEI incessanter affligebatur. Nec solùm iis qui in eadem vrbe erant, sed etiam iis qui in Bethleem & Thecua, vbi soli habitabant fideles, idem cauterium imprimebatur. Quoties enim nouus accedebat præses, & missus à Calippha recens dirigebatur procurator, toties cōtra DEI populum nouæ struebantur calumniæ, & varia extorquendi inueniebantur argumenta. Et quoties à domino Patriarcha & populo communiter aliquid volebant violenter exigere, si aliquo casu eorum differebatur postulatio, statim minabantur ecclesiam deiicere. Idque penè annis patiebantur singulis, confingentibus præsidibus se huiusmodi rescriptum à Regia directum celsitudine habere præ manibus, vt si aliquam difficultatem vel moram in præstandis tributis aut vectigalibus præsumerent annectere, eorum statim vsque ad solum dirutæ deponerentur ecclesiæ. Quamdiu tamen Ægyptiorum aut Persarum præualuit regnum, sub eorum imperio fideles melioribus vsi sunt conditionibus. At verò postquam Turcorum inualescere iterum cœpit regnum, & eorum virtus super Ægyptiorum & Persarum fines

nes

nes ampliari, & in eorum Vrbs sancta decidit potestatem, *per triginta octo annos*, quibus eam detinuerunt occupatam, maioribus molestiis cœpit populus DEI fatigari; ita vt leue ducerent, quod sub Ægyptiorum vel Persarum iugo pertulerant.

Et quoniam de gente Turcorum frequenter nobis in opere præsenti erant dicenda quamplurima, quæ ipsi contra nostros, nostrique aduersus eos viriliter magnificeque sæpius gesserunt; & adhuc proterue nimis in nostrorum impugnatione perseuerant: nō videtur alienum à nostro proposito, de ortu & prima origine gentis huius, & processu ad hunc excellentiæ gradum, in quo iam multis annis stetisse leguntur, aliquid præsenti interserere narrationi. Gens igitur *Turcorum*, seu *Turcomannorum* (nam ab eodem habuerunt originem) ab initio Septentrionalis fuit, inculta penitus, & certam non habens sedem. Vagabantur etenim, & passim circumferebantur, pascuorum sectantes commoditatem, non habentes vrbes vel oppida, vel alicubi manentem ciuitatem. Volentes autem proficisci, incedebant simul qui ex eadem tribu erant, aliquem de maioribus contribulium suorū habentes quasi principem, ad quem vniuersæ quæ in eadem tribu simul emergebant, referebantur quæstiones; cuiusque dicto ab vtraque dissonantium parte parebatur; cuiusq; non impune licebat examen declinare. Migrantes autem, vniuersam secum suam substantiam transferebant, equitia, greges, & armenta, seruos & ancillas: nam in his eorum omne cōsistebat peculium: nusquam agriculturæ dantes operam; emptionum & venditionum ignorantes contractus, sed solis permutationibus, vitæ sibi comparantes necessaria. Volentes autem alicubi, locorum herbidorum amœnitate tracti, tabernacula figere, & ad tempus aliquod moram sine molestia facere, per quosdam ex suis, qui videbantur prudentiores, regionum principes solebant conuenire, & pactis initis sub placitis conditionibus, & certa tributorum præstatione, sub principe qui regioni præerat, moram iuxta condictum habebant in pascuis & nemoribus. Accidit autem quòd illius populi multitudo maxima ab aliis seorsum incedens, Persarum ingressi fines, regionem inuenerunt sibi aptissimam. Datoque Regi, qui erat pro tēpore, secundùm quod inter eos ab initio conuenerat, tributo, per annos aliquot moram ibi habuerunt diuturniorem. Augebatur autem eorum populus in immensum, & multiplicationis eorum non erat finis: ita vt Regi & indigenis, mentem quodammodo habentibus præsagam, suspecta nimis esset eorum embola. Vnde factum est, quòd habito consilio violenter à regni finibus eos per se propellere decreuerant. Sed mutato consilio visum est eis expedientiùs, vt multiplicatis angariis, & consuetis pressionibus, nouis irregulariter superadditis eos fatigarent, vsque dum sponte sine coactione discederent. Cumque iam annis pluribus iniuriarum pondus & tributorum enormitatem exactorum sustinentes, diutiùs tolerare nolle, communicato decernerent consilio, & hoc Regi esset compertum, missâ voce præconiâ, iussi sunt à regno infra certum tempus discedere vniuerso. Transeuntesque fluuium *Cobar*, qui regnum ex ea parte limitabat, vbi vident solitò liberiùs & diligentiùs suorum infinitam multitudinem: nam prius seorsum habitantes, sui nec numerum nouerant, nec potentiam: mirati sunt, quomodò tantus, tamque innumerabilis populus alicuius principum aliquando tolerare potuerit superbiam, & angariarum & tributorum acerbitatem portare. Visumque est eis absque dubio, quod & Persarum populo, & qualibet natione nec numero nec viribus essent impares; nihilque eis ad obtinendas violenter finitimas regiones deesset aliud, quàm id, quod more aliorum populorum sibi Regem non haberent. Volentes igitur votis consonis sibi Regem creare, describentes suorum vniuersam multitudinem, repererunt in eis centum familias cæteris splendidiores: quarū quamlibet sagittam vnam præceperunt afferre, & iuxta numerū familiarum centum sagittarum colligauerunt manipulū. Quem operientes, vocauerunt quendam puerulum innocentem, præcipientes ei, vt immissâ manu sub velamento, quo prædictarum latebat manipulus sagittarum, eò vnam educeret solam, ea conditione, vt de ea familia Rex assumeretur, cuius sorte sagitta exiret. Factumque est casu, quòd puer eduxit sagittam familiæ *Selducorum*. Vnde constitit apud omnes, sicuti prius ordinatum fuerat, quòd ex ea tribu princeps futurus crearetur. Præceptum est iterum, vt ex eadem tribu centum eligerentur, qui & ætate & moribus, & virtute cæteros anteirent suos contribules; vtque singuli singulas afferrent sagittas, offe-

rentium habentes inscripta nomina. Factoque ex eis iterum manipulo, & diligenter cooperto vocatus est iterum puer, vel idē qui & prius, vel alius fortasse eiusdem innocentiæ: cui similiter persuasum est, vt vnam ex eis educeret: eduxitq; vnā cui inscriptum erat nomen *Selduc*. Erat autem is vir speciosus admodum, nobilis, & in sua tribu præclarus, prouectæ ætatis, sed integer viribus; & in re militari multā habens experientiam; quique tota corporis habitudine magni principis prætenderet elegantiam. Hunc ergo de communi decreto sibi præficientes, in throno sublimauerúnt regio, eam quæ debetur regibus, ei exhibentes reuerentiam; & ad eius implenda imperia, fœdere complacito & iuramentis corporaliter pręstitis se obligantes. Ille autem statim collatā sibi satis pro imperio vtens potestate, missā voce præconiā, edici publicè mandat, vt retrāsito flumine, & trāsmissis legionibus vniuersis, Persarum fines, vnde prius exierant, occupent violenter, & adiacentia sibi vendicent regna: ne de cætero compellantur regiones exteras errabundi circuire, & aliarum nationum tolerare fastus importabiles. Factumque est, quod infra paucos annos non solùm Persarum, verùm etiā vniuersa Orientalium regna sibi subiugauerunt, subactā Arabū & aliarum nationū, quę principatus obtinebant, violentiā. Sicque populus vilis & abiectus ad tantum subitò culmen euolauit, quod vniuersum occupauit Orientē. Idque factum est vix triginta aut quadraginta annis, antequam nostri Occidentales Principes Peregrinationis iter, de quo hîc agendum est, arriperent. Vtq; aliqua esset differētia saltem nominis inter eos qui sibi Regem creauerant, & per hoc ingentem erant gloriam consecuti; & eos, qui in sua ruditate adhuc permanent, priorem viuendi modum non deserentes, dicuntur isti hodie *Turci*; illi verò prisca appellatione, *Turcomanni*. Subactis itaque regnis Orientalibus, adiecerunt etiam, vt potentissimum Ægyptiorum regnum inuaderent: descendentesque in Syriam, Hierosolymam cum quibusdam aliis finitimis vrbibus, violenter subiugauerunt sibi, fideles quos in ea repererant habitatores, durioribus solito aggrauantes molestiis, & angariarum multiplicitate fatigantes, vt præmisimus.

VIII. Nec solùm in Oriente ita fideles ab impiis opprimebantur, verùm in Occidente & in omni penè orbe terrarum, maximè inter eos qui fideles dicebantur, fides defecerat, & Domini timor erat de medio sublatus: perierat de rebus iustitia; & æquitate subactā, violentia dominabatur in populis. Fraus, dolus, & circumuentio latè inuoluerant vniuersa. Virtus omnis locum dederat, & cesserat quasi inutilis, malitiā subintrantę. Videbatur sanè mundus declinasse ad vesperam; & Filii hominis aduentus secundus fore vicinior. Nam multorum refrixerat caritas, & fides non inueniebatur super terram: Confusis ordinibus cuncta ferebantur; & in chaos pristinum mundus videbatur redire velle. Maiores enim Principes, qui subiectos ad pacem tenebantur dirigere, neglecto pacis fœdere, pro causis leuibus contendentes adinuicem, regiones tradebant incendiis, prædas passim exercebant, pauperum bona impiis satellitibus suis exponebant ad rapinam: Non erant tutæ alicuius facultates inter tot insidias: Causa sufficiens putabatur, vt ad carceres quis traheretur, aut vincula, & in proprio corpore indignos sustineret cruciatus, quod aliquid habere crederetur. Ecclesiarum & monasteriorum non parcebatur prædiis; nec sanctorum possessionibus conferebant aliquid à piis Principibus indulta priuilegia; sed nec immunitatem solitam, & pristinam sibi vendicabant dignitatem. Effringebatur sanè sanctuarium, & vsibus dedicata cœlestibus vi rapiebantur vtensilia. Non distinguebat sacrum à profano, manus sacrilega; sed sublatā differentiā, prædæ patebant altarium vestes, amictus sacerdotum, & vasa Domini. De gremio diuinæ domus, de adytis penitioribus, de basilicarum atriis, qui ad eas confugerant, ad mortem trahebantur & supplicia. Vias quoque publicas accincti gladio grassatores improbi obsidebant, iter agentibus prætendentes insidias, vbi nec peregrinis, nec viris parcebatur religiosis. Sed nec vrbes nec oppida ab iis importunitatibus vacabant, in quibus sicarii vicos omnes & plateas suspectas reddebant innocentibus. Quo quis erat insontior, eo pluribus subiacebat insidiis. Fornicationum etiam genus quodlibet, quasi res licita, passim & sine rubore exercebatur impunè. Sed nec inter affines aut propinquos, tuta erant matrimoniorū fœdera. Amica cœlestibus & DEO placens, quasi res vilis, iussa migrare erat continentia. Nec parsimoniæ aut sobrietati locus erat, vbi luxus, & ebrietas, & pernox alea præoccupauerant aditus,

atque

atque atria possidebant. Nec clerus à populo vita nobiliore differebat; sed sicut in Propheta legitur: *Sicut populus, ita & sacerdos.* Nam episcopi, negligentes facti erant; *Osee 4,9.* canes muti, non valentes latrare; personarum acceptores, oleo peccatoris impinguantes capita sua, commissa ouilia lupis venientibus, mercenariorum more, deserebant. *Isa. 24,2.* Et illius verbi immemores Dominici, quo dicitur: *Accepistis gratis, gratis date:* *Matth. 10, 8.* symoniacam non declinabant hæresim: Giezi sordibus & maculâ fœdati. Quid plura? vt in summa dicatur, *Omne in præcipiti vitium stetit:* &, *Omnis caro corruperat viam suam.* *Gen. 6, 12.* Nec pronos ad malum reuocare poterant Domini comminantis prodigia in cœlo sursum, & signa in terra deorsum. Erãt enim pestilentiæ & fames, terroresque de cœlo, & terræmotus magni per loca: & cætera quæ Dominus in Euangelio diligenter enumerat. *Matth. 24, 7. &* Sed obstinati in operibus mortuis, *quasi sus in volutabro*, & quasi iumenta putrescebant in stercore suo, piâ Domini longanimitate abutentes: *2. Pet. 2, 22.* quasi quibus à Domino diceretur: *Percussi eos, & non doluerunt; curaui eos, & non sunt sanati.* *Ier. 5, 3.*

IX. His igitur & huiusmodi ad iracundiam prouocatus Dominus, non solùm eos, qui in Terra Promissionis erant fideles, prædictæ iugum seruitutis patiebatur portare, & supra vires molestiis fatigari multiplicibus: verùm & aliis qui adhuc suâ videbantur libertate gaudere, & quibus certum erat omnia pro votis succedere, suscitauit aduersarium, flagellum populorum, malleum vniuersæ terræ. Regnante enim apud Græcos *Romano*, qui cognominatus est *Diogenes*, & cum omni prosperitate Constantinopolitanum administrante Imperium, egressus est de intimis finibus Orientis, Persarum & Assyriorum satrapa potentissimus, *Belpheth* nomine, infinitam incredularum nationum secum trahens multitudinem, quæ numerum diceretur excedere, & vniuersam terrę superficiem operiret. Ascendens ergo in curribus & equis, in gregibus & armentis, & magnifico nimis apparatu, fines ingressus est Imperii, cuncta sibi subiiciens à suburbanis campestribus, vsque ad vrbes muratas & oppida munitissima. Non erat qui resisteret; non erat qui pro salute, pro liberis & coniugibus, & (quod grauius est) pro libertate contendens, se opponeret. Interea nunciatur Imperatori gladius incumbens, vis maior, & hostilis exercitus Christianum deuastans imperium: qui pro republica sollicitus, expeditiones conuocat equitum, & peditum colligit copias, quantas imminens compellebat necessitas, & quantas vniuersum Imperium poterat ministrare. Quid plura? Congregatis legionibus & equitatu copioso, hostibus procedit obuiam; & Imperii penetralia iam tenenti, & ad interiora iam progresso, in manu forti, sed fauore diuino destitutus occurrit. Certatur vtrinque acerrimè, & copiis penè paribus, sed odiis maioribus, qualia sacrilegii dolor & zelus fidei solet suggerere. Quid multa? Perit Christianus exercitus, fidelium prosternitur acies; sanguis, CHRISTI redemptus sanguine, ab impiis effunditur; quodque miserabilius est, capitur Imperator. Redit qui euaserat particulatim exercitus, confusionem quæ acciderat nuncians. Consternati sunt qui hoc audierunt, in grauia se dantes lamenta, & de vita & salute desperantes. Interea vir infidelis, sed magnificus, de tanto elatus successu, & de collata victoria factus sublimior, Imperatorem sibi præcepit præsentari; & in contumeliã nominis & fidei Christianæ sedens in throno regio, eum mandat pedibus subiici; & scabelli vice, coram positis Principibus, ascendens & descendens, corpore vtitur Imperiali: tandemque pro tanto obsequio eum libertati restituens, cum paucis ex suis magnatibus, qui cum eo capti fuerant, abire permisit. Hoc verò audientes Principes Imperii, alium sibi præficiunt: indignum arbitrantes, vt qui tam indigna in proprio pertulerat corpore, in sceptris ageret, & dignitate fungeretur Augustali: insuper priuatum oculis, & ignomiose tractatum, vitam vix indulserunt agere priuatam. Princeps autem suprà nominatus, proposito liberè satisfaciens suo, vniuersas à Laodicia Syriæ vsque ad Hellespontum, qui Constantinopoli præterlabitur, itinere dierum triginta in longitudine, decem verò vel quindecim in latitudine, occupauit regiones, cum suis ciuitatibus & municipiis, vniuerso populo captiuato. *Tradidit eos Dominus in manus inimici, & dominati sunt eorum qui oderunt eos.* *Psal. 105, 39.* Inter quas nobilis & eximia prouinciarum multarum moderatrix, princeps ciuitas, principis Apostolorum sedes prima, capta est; sed nouissima; & facta est infidelibus *seruiens sub tributo.* *2. Sam. 8, 2.* Sic igitur Celesyriam, vtramque Ciliciam, Isauriam, Pamphyliam, Lyciam, Pisidiam,

Lycaoniam, Cappadociam, Galatiam, & vtrunque Pontum, Bithyniam, & Asiæ minoris partẽ, nobiles prouincias, & omni commoditate insignes, plebibus refertas fidelibus, infra modicum tempus in suam iurisdictionem recepit; captiuans populos, ecclesiás deiiciens, & cultum Christianum furore persequens exterminato. Quod si copiam habuisset nauiũ, ipsam vrbem regiam sibi procul omni dubio subiecisset. Tantam enim Græcis incusserat formidinem, vt vix regiæ ciuitatis se crederent mœnibus; & maris interpositi non satis tutũ arbitrarentur præsidium. Hæc igitur & similia populo fideli, qui Hierosolymis, & in finibus eius habitabat, miseriarum addebant cumulum, & in desperationis abyssum demergebant. Nam Imperio priùs in prosperis constituto, sicut præmissum est, nõ deerat eis ab Imperiali domo frequens in necessitatibus solatium; & Imperii status integer & incolumis, & vicinarum vrbium felix successus, & Antiochię potissimùm, spem aliquam libertatis aliquando futuræ, in eis confouebant. At nunc tã suam quàm aliorum gerentes sollicitudinem, & sinistris rumoribus vsque ad supremum defectum fatigati, mortem magis quàm vitam optantes, in seipsis liquefientes tabescebant, de perpetua

X. seruitute securi. Inter has tam periculosi temporis insidias, accedebat tam Gręcorum quàm Latinorum gratiâ deuotionis, ad loca venerabilia multitudo nonnulla, quibus per mille mortis genera, perque hostium regiones ad vrbem accedentibus, negabatur introitus, nisi in porta aureus, qui pro tributo constitutus erat, ianitoribus daretur. Sed qui in itinere cuncta perdiderant, & vix cum incolumitate membrorum ad loca peruenerant optata, vnde tributum soluerent, non habebant. Sic ergo fiebat, vt ante vrbem ex talibus, mille vel plures collecti, & expectantes introeundi licentiam, fame & nuditate consumpti deficerent. Hi tam viuentes quàm mortui, miseris ciuibus intolerabili erant oneri. Nam & viuentes alere, & cibo quocunque modo sustentare satagebant; & mortuos sepulturę tradere nitebantur: cùm tamen eis suprà vires sua essent negocia. Quibus autem solito precio, vrbem dabatur ingredi, hi maiorem ciuibus ingerebant sollicitudinem, timentibus, nè fortè deambulantes incautè, tanquam loca sancta visere volentes, sputis & alapis afficerentur; ad postremum autem, ne clàm suffocati interirent. Vnde hæc mala præuenire cupientes, Peregrinos ad loca Sancta volentes properare, ciues de eorum vita & incolumitate, caritate fraternâ solliciti, eorum sequebantur vestigia, timentes, ne quid eis sinistri casus accideret. Erat tamen in ciuitate *monasterium Amalfitanorum*, quod vsque hodie cognominatur *Sanctæ Mariæ de Latina*; & iuxta illud xenodochiũ, vbi erat oratorium modicum, in honore beati *Ioannis Eleymon* Alexãdrini patriarchæ, ad curam Abbatis prædicti monasterii respiciens, in quo huiusmodi miseris sic aduenientibus, tàm de monasterio, quàm de fidelium largitionibus, eis vtcunque alimonia ministrabatur. Nam de mille vix vnus accedebat, qui sibi sufficere posset. Amissis enim viaticulis, laborum immensitate consumpti, vix incolumes euadere poterãt. Igitur nec foris nec domi quies erat ciuibus, quibus mors diebus imminebat singulis; & quolibet mortis genere deterior, seruitus dura & intolerabilis incumbebat. Accedebat etiam ad miseriarum cumulum, quòd ecclesias eorum, quas cum tot & tantis laboribus reparauerant & conseruauerant, reparatas violenter ingressi, & dum diuina celebrarentur, cum furore & strepitu terrorem fidelibus incutientes, super altaria sedebant, nullam facientes locorum differẽtiam; subuertebant calices, & vasa diuinis obsequiis mãcipata pedibus conculcãtes, confringebant marmora, clerum contumeliis & verberibus afficientes. Ipsum quoque dominum *Patriarcham*, qui erat pro tempore, quasi vilem & abiectam personam, de sede propria per barbam & capillum, in solum dabant præcipitem. Plerunque etiam raptum, & quasi vile mancipium tractum, sine causa detrudebant in carcerem, vt sic populum affligerent patri cõpatientem. Hoc igitur tam diræ seruitutis genus, plebs DEO deuota, per hos quadringentos, vt præmisimus, & nonaginta annos, piâ longanimitate perferens, gemitibus & lachrymosis suspiriis, & iugi precum instantiâ, clamabat ad Dominum, vt correctis parcens, ab eis iracundiæ suæ flagella clementer auerteret. In profundum enim malorum descẽderant: vnde & *abyssus abyssum inuocans*, abyssus miseriarum abyssum misericordiarum, ab eo qui DEVS est totius consolationis, meruit exaudiri. Hos enim tandem de sede gloriæ suæ Dominus misericorditer respiciens, finem tantis laboribus volens imponere, consolationem

Psal. 41, 8.

nem

nem eis iuxta eorum desideria, paternâ prouisione, procurare disposuit. Cuius modum & diuinæ dispositionis ordinationem, qua diutinam plebi suæ releuare voluit afflictionem, hoc præsenti opere, ad CHRISTI fidelium perpetuam memoriam, scribere proposuimus.

XI. Per idem igitur tempus, cùm DEO placens prædicta ciuitas tantis, vt præmisimus, subiecta esset molestiis, inter eos qui orationis gratiâ, & causâ deuotionis ad loca accedebant venerabilia, sacerdos quidam, *Petrus* nomine, de regno Francorum, de episcopatu Ambianensi, qui & re & nomine cognominabatur *Heremita*, eodem feruore tractus, Hierosolymam peruenit. Erat autem hic idem staturâ pusillus, & quãtum ad exteriorem hominem, persona contemptibilis. Sed *maior in exiguo regnabat corpore virtus.* Viuacis enim ingenii erat; & oculum habens perspicacem, gratumque, & sponte fluens ei non deerat eloquium. Hic, lege communi semelque propositâ Christianis introire volẽtibus, dato tributo, vrbẽ ingressus, hospitio susceptus est apud quendam fidelem, qui & ipse de numero erat CHRISTI confessorum. A quo de eorum conditione diligenter percunctans (sicuti vir industrius erat) ab eo non solùm de præsenti periculo temporis, verùm etiam & de persecutione, quam eorum passi fuerant progenitores, à multis retrò temporibus, pleniùs edoctus est: & si quid defuit ad plenam verbo factam eruditionem, id postea fides oculata compleuit. Nã moram faciẽs in ciuitate, & ecclesias circuiens, didicit ipse pleniùs, quod prius verbo referentibus aliis comprehenderat. Audiens verò quòd eiusdem ciuitatis Patriarcha vir esset religiosus & timens DEVM, volens cum eo conferre de præsenti rerum statu, & de quibusdam aliis ab eodem perfectiùs edoceri, accessit ad eum, præsensque constitutus per fidelem interpretem mutuis sunt confabulationibus recreati. Erat autem nomen Patriarchæ *Symeon:* qui ex verbo *Petri* colligens, quod vir esset circumspectus, & rerum multarum habens experientiam, potens quoque in opere & sermone: familiariùs cœpit exponere vniuersa, quæ populum DEI in ciuitate commorantem acriùs affligebant. Dumq; Petrus fraterno compatiens dolore, lachrymas continere non posset; quæreretque diligentiùs, vtrùm aliqua salutis via contra hęc mala ingruentia reperiri possit? Respondit vir iustus: *Petre, lachrymas nostras, gemitus & suspiria peccatis nostris præpedientibus, exaudire dedignatur iustus & misericors Dominus: nondum enim ad plenum purgata est nostra iniquitas, vnde necdum flagella quiescunt. Sed si vester verus DEI cultor populus (cuius per superabundantem Domini misericordiam vires sunt adhuc integræ; & nostris hostibus formidabile, longè lateq; floret imperium) præsentibus fraternâ pietate compati vellet, & remedium procurare his quæ nos premunt calamitatibus; aut saltem pro nobis apud CHRISTVM vellet intercedere: spes esset nobis, afflictionem nostram in proximo finiri. Nam de Græcorum Imperio, licet & consanguinitate & loco nobis sint propinquiores, & diuitiis abundent amplius, nulla nobis spes est de cætero, vt inde nobis aliquam habeamus consolationem. Vix enim sibi sufficiunt: omnisq; eorum, vt audiuisse potest vestra fraternitas, virtus emarcuit, ita vt infra paucos annos plus quàm dimidium amiserint Imperii.* Cui Petrus: *Noueris, pater sancte, quod si ecclesia Romana, & Occidentis principes, huius calamitatis quam patimini, diligentem & fide dignum habuerint instructorem, procul omni dubio, & verbo quantocyus & opere his malis vestris tentarent remedia procurare. Scribe ergo diligentiùs tam domino Papæ & ecclesiæ Romanæ, quàm Regibus & Principibus Occidentis, & scriptum sigilli tui auctoritate corrobora. Ego verò pro remedio animæ meæ, hunc laborem mihi assumere non refugio: sed auctore Domino, paratus sum omnes conuenire, omnes sollicitare, instantiùs ærumnarum vestrarum immensitatem protestari, & ad properandum remedium diligenter singulos inuitare.* Placuit sermo, & visus est bonus in oculis tàm domini Patriarchæ, quàm eorum qui assistebant fidelium; & dependsis ingentibus gratiarum actionibus viro DEI, pro sua compassione, tradunt scriptum postulatum.

XII. Verè magnus es Domine DEVS noster, & misericordiarum tuarum non est finis. Verè, IESV bone, non erit in te sperantibus confusio. Nam vnde huic egeno & inopi, & rerum necessariarum suffragiis destituto peregrinanti, & à patriis finibus longè posito, tanta fiducia, vt supra vires negotium sibi audeat assumere, & de voti consummatione habeat fiduciã? nisi quòd in te, protectorem suum, iactauerat cogitatum; nisi quòd caritatis ardore succensus, fratribus compatiens, proximum tanquam seipsum diligens, legem implere satagebat? Vires non suppetunt, suadet tamen caritas: Et licet durum & impossibile videretur, quod fratres iniungebant, amor DEI & proximi, leue facit: quia *fortis est, vt mors, dilectio.* Cant. 8, 6.

Gal. 5, 6. *Fides* igitur *per dilectionem operans est*, quę apud te meretur: & merita, apud te non sunt ociosa. Vnde nec diu fluctuare permittis seruum tuū; sed teipsum manifestas ei, & tuâ eum reuelatione solidas, ne vacillet, apocalypsim insinuans, per quam exurgat fortior ad opus caritatis implendum. Accidit enim quadam die, dum prædictus Dei famulus pro reditu ad propria, & pro implenda legatione assumpta, ampliùs solito esset sollicitus, ad fontem misericordiarum totâ deuotione recurrens, ecclesiam Dominicæ Resurrectionis ingressus est. Vbi cùm pernoctans, orationibus vigiliisque fatigatus esset impendiò, labore victus, in pauimento decubuit, vt somno satisfaceret irruenti. Cumque sopor (vt solet) se infudisset altius, visus est ei Dominus noster IHESVS CHRISTVS, quasi coràm positus astitisse, & eandē iniūxisse legationem dicens; *Surge*, Petre, *propera; & quæ tibi sunt iniuncta, intrepidus perage: Ego enim tecum ero. Tempus est enim vt purgentur sancta, & seruis meis subueniatur.* Expergefactus *Petrus*, & visione quam viderat confortatus in Domino, factus ad obediendum procliuior, & diuinam admonitionem sequutus, moras rumpit impiger, ad redeundum accinctus. Peractis igitur de more orationibus, sumptaque à domino Patriarcha licentiâ, & impetratâ benedictione ad mare descendit, nauem ibi reperiens mercatorum, qui in Apuliam transfretare proposuerant. Quam ingressus, & prosperâ vsus nauigatione, *Barum* peruenit. Inde Romam profectus, dominum *papam Vrbanum* circa partes illas reperit: cui domini Patriarchæ & fidelium qui Hierosolymis habitabant, literas porrigit; eorumque exponit miserias, & abominationes quæ in locis sanctis fiebant à gentibus immundis: & iniunctā sibi tam fideliter, quàm prudenter, exequitur legationem.

XIII. Porrò per annos antè aliquot *Henricus* Theutonicorum rex, & idem Romanorum Imperator, à domino *Gregorio papa* septimo, huius Vrbani prædecessore, passus fuerat quæstionem & controuersiam non modicam, super anulo defunctorum episcoporum, & baculo. Inoleuerat enim consuetudo, præsertim in Imperio, quòd defungentibus ecclesiarum prælatis, anulus & virga pastoralis ad dominum Imperatorem dirigebatur. Vnde postmodum vnumquemlibet de familiaribus & capellanis suis inuestiens, ad ecclesiam vacantem dirigebat, vt ibi pastoris fungeretur officio, non expectatâ cleri electione. Quod dominus Papa contra omnem fieri honestatem considerans, & iura in eo facto conculcari ecclesiastica perpēdens, semel, secundò ac tertiò eundem Imperatorem commonuit, vt à tam detestabili desisteret præsumptione. Quem præceptis salutaribus commonitum, cùm reuocare non posset, vinculo anathematis innodauit. Quod factum nimis indignè ferens Imperator, Romanam cœpit ecclesiam persequi: & domino Papæ *Guibertum Rauennatem* archiepiscopum, virum literatum & locupletē nimis, suscitauit aduersarium. Qui de viribus Imperatoris præsumens, & de multitudine diuitiarum confisus, excluso violenter prædicto venerabili viro, sedem inuasit Apostolicam: ita delirus, & ab intellectus sinceritate deficiens, vt id se esse crederet, quod falsò dicebatur. Cumque prius infelix mundus in maligno positus, vias sequeretur periculosas, vt prædiximus, & inutiles, huius schismatis occasione ad deteriora decliuis, omnem DEI & hominum post tergū dederat reuerentiā, noxia sequens, & declinās salutaria. Capiebantur pontifices; & quilibet ecclesiarum prælati, tanquā homicidiorum rei, mancipabātur carceribus, bonis eorū confiscatis, quicunq; Imperatori in hac sua peruersitate nō erant consentientes. Nec solùm ad tēpus eis irrogabātur iniuriæ, verùm, exclusis in perpetuum, intrudebantur successores. Fugiens igitur dominus *papa Gregorius* Imperatoris indignationem, in Apuliam secesserat: vbi à domino *Roberto Guischardi* Apuliæ duce honestè susceptus est, & benignè tractatus: cuius etiam beneficio prædicti Imperatoris manus euaserat. Tandē Salernum veniens, ibi diē vitæ clausit extremū: vbi & sepultus est. Cui, post dominum *Victorem*, qui solis duobus mensibus post eū sedem obtinuerat, successit dominus prædictus *Vrbanus*, qui *Henrici* nihilominus, prædicti Henrici successoris, in eadē malitia obstinati, furorē declinans, locis munitioribus apud suos fideles delitescebat, nusquā plenè securus. Hic in illa sua aduersitate constitutus, prædictum *Petrum* virū venerabilem ab Hierosolymis reuersum, iam dictę legationis fungentem officio benignè suscepit; & ei in verbo, cuius baiulus erat, se fidelem cooperatorem tempore accepto repromisit. *Petrus* autem omnem transcurrens Italiam, zelo diuino succensus, Alpes transiens, Occidentales, Principes omnes

omnes singulatim circuit, instat sollicitus, increpat, arguit; atq; cooperante gratiâ, monendo quibusdam persuadet, vt fratribus in tanta afflictione positis subuenire non differant; & loca sancta, quæ Dominus propriâ dignatus est illustrare præsentiâ, infidelium spurcitiis diutiùs prophanari non permittant. Nec visum ei sufficere, quod hoc apud Principes disseminaret, nisi etiam & plebes & inferioris manus homines, ad idipsum piis exhortationibus animaret. Percurrēs ergò nationes, piè sollicitus, & regna, pauperibus & abiectissimis personis, legationi suæ fideliter satisfaciens, idipsum euangelizabat. Cui tantam gratiam, eius fidei meritum respiciens, contulerat Dominus, vt rarò vnquam sine fructu populos conueniret. Fuitque domino Papæ, qui eum vltra montes sine dilatione sequi decreuerat, in eodem verbo plurimū necessarius. Nam præcursoris functus officio, auditorum mentes ad obediendum præparauerat, vt faciliùs idem persuadere volens, obtineret propositum, & vniuersorum animos ad se compendiosius inclinaret. Anno igitur ab incarnatione Domini *millesimo nonagesimo quinto*, indictione quartâ, regnante domino *Henrico quarto*, Theutonicorum Rege, & eodem Romanorum Imperatore, anno regni eius quadragesimo tertio, Imperii verò duodecimo: illustri quoque Francorum rege domino *Philippo* Henrici filio regnante in Francia, prædictus dominus *Vrbanus*, videns hominum malitiam modum excessisse, & cuncta ferri deorsum, quasi ad malum prona, post *Concilium* quod ex vniuersa Italia, ad corrigendos excessus hominū necessariū valdè, apud *Placentiam* celebrauerat, Imperatoris prædicti indignationem fugiens, discedens ab Italia, Alpes transcendit, regnum Francorum ingressus. Vbi videns, sicut & prius audierat, diuina passim cōculcari monita, doctrinam Euangelii sordere, fidem periisse, caritatem & omnem periclitari virtutem; è cōtrario autē aduersæ potestatis & principis tenebrarū longè lateq; nimis patére imperium: anxius plurimū, sicut ex officii debito tenebatur, quomodo tot vitiorum monstris, tot peccatorum prodigiis posset occurrere, quę ita miserabiliter pullulabant, & orbem inuoluerant vniuersum: Concilium generale, priùs apud *Vigiliacum*, deinde apud *Podium*, conuocare disposuit. Sed nouissimè apud *Clarum montem* Aluerniæ ciuitatem, diuinâ comite gratiâ, ex vniuersis transalpinarum partibus prouinciarum, mense Nouembre, episcoporum, & abbatum conuenit sacer conuentus, in nomine Domini, præsentibus etiam prædictarum partium nonnullis Principibus. Vbi, ordinatis de prælatorum ecclesiæ & virorum Deum timentium consilio institutionibus, quæ ad erigendum labentis ecclesiæ statum videbātur respicere; & promulgatis canonibus, qui ad morum ædificationem, & corrigendam delictorum enormitatem poterant proficere; & qui pacem, suggerente Petro heremitâ, quæ de rebus perierat, reformarent, qui verbo sibi iniuncto debitam gerebat sollicitudinem; nouissimè ad hanc exhortationem se conuertit, dicens:

XIV.
A. D. 1095.

Nostis, fratres dilectissimi, & vestram nosse id expedit caritatem, quomodo humani generis Reparator, pro nostra omnium salute carnem assumens, & homo inter homines conuersatus, Terram Promissionis, quam pridem patribus promiserat, propriâ illustrauit præsentiâ; & assumptæ dispensationis operibus, & crebrâ simul miraculorum exhibitione reddidit specialiter insignem. Id enim & veteris & noui, penè in omnibus syllabis, docet series Testamenti. Quadam sanè dilectionis prærogatiuâ certum est eam dilexisse, ita, quòd eam orbis partem, imò particulam, hæreditatem suam dignatus est appellare, cùm eius sit omnis terrâ & plenitudo eius. *Vnde per Esaiam ait:* Hæreditas mea Israël. *& item:* Vinea Domini Sabaoth, domus Israël est. *Et licet totam, in partem præcipuam, sibi dedicauerit ab initio, peculiariùs tamen Vrbem sanctam sibi adoptauit in propriam, testāte Prophetâ, qui ait:* Diligit Dominus portas Syon super omnia tabernacula Iacob. *De qua gloriosa dicuntur, videlicet quod in ea docens, passus, & resurgens Saluator, salutem operatus est in medio terræ: ad hoc à seculis præelecta, vt tantorum esset conscia, & cella familiaris mysteriorum. Electa nimirum: quod ipse qui elegit, testatur, dicens:* Et de Hierusalem ciuitate quam elegi, veniet vobis Saluator. *Quam etsi peccatis inhabitantium id exigentibus, iusto iudicio suo in manus impiorum sæpius tradi permiserit* DEVS, *& duræ iugum seruitutis ad tempus eam sustinere passus sit: non tamen arbitrandum est, quod eam quasi à se repudiatam abiecerit. Cùm scriptūm sit:* Flagellat DEVS omnem filium quem recipit: *Illi verò thesaurizat iram, cui dicit:* Recessit zelus meus à te, iam amplius non irascar tibi. *Diligit ergo eam, nec intepuit erga eam dilectionis feruor, cui dicit:* Eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu DEI tui: & nō vo-

XV.
Esai. 19, 25.
& 5, 7.
Psal. 86, 1.
Hebr. 12, 6.
Ezech. 16, 42.
Esaia 62, 3. 4.

caberis amplius desolata, sed vocaberis *voluntas mea in ea*, quia complacuit Domino in te. *Hæc igitur salutis nostræ incunabula, Domini patriam, religionis matrem, populus absque DEO, ancillæ filius AEgyptiæ, possidet violenter: & captiuatis liberæ filiis, extremas imponit conditiones, quibus versa vice meritò seruire tenebatur. Sed quid scriptum est?* (Gen.21,10.) Eiice ancillã, & filiũ eius. *Sarracenorũ enim gẽs impia, & mundanarum sectatrix traditionũ, loca sancta, in quibus steterũt pedes Domini, iam à multis retrò tẽporibus violẽtâ premit tyrannide, subactis fidelibus, & in seruitutẽ damnatis. Ingressi sunt canes in Sãcta, prophanatũ est sanctuariũ; humiliatus est cultor DEI populus; angarias patitur indignas genus electũ; seruit in luto & latere regale sacerdotiũ; princeps prouinciarũ, facta est sub tributo, ciuitas DEI. Cuius nõ liquefiat anima? cuius nõ tabescant præcordia, his ad animũ recurrẽtibus? Quis hæc siccis oculis audire potest, fratres karissimi?* (Matt.21,12.) *Tẽplũ Domini, de quo Zelans Dominus vẽdentes eiecit & emẽtes, ne domus patris eius fieret spelũca latronũ, factum est sedes dæmoniorũ. Idipsum enim & Matathiã sacerdotem magnũ, sanctorum progenitorẽ* Machabæorum, *ad Zelũ accendit commendabilẽ, sicut ipse testatur, dicens:* (1.Mach.1,8,9.) Templũ Domini quasi vir ignobilis: vasa gloriæ eius abducta sunt captiua. *Ciuitas regis regum omnium, quæ aliis regulas intemeratæ tradidit fidei, gentium superstitionibus cogitur inuita deseruire. Sanctæ resurrectionis ecclesia, requies dormientis Domini, eorum sustinet imperia, fœdatur spurcitiis, qui resurrectionis nõ habebunt participium, sed stipula ignis æterni, perennibus deputabuntur incendiis. Loca venerabilia diuinis deputata mysteriis, quæ Dominũ in carne susceperunt hospitẽ, signa viderunt, senserunt beneficia, quorum omniũ in se plenâ fide prætendunt argumenta, facta sunt gregum præsepia, stabula iumentorum. Laudabilis populus, cui benedixit Dominus exercituũ, sub angariarũ & sordidarũ præstationũ pondere gemit fatigatus: rapiuntur eorũ filii, matris ecclesiæ cara pignora: vt gentium immunditiis deseruiant, & nomen DEI viui abnegẽt, vel ore blasphement sacrilego, cõpelluntur: aut impia detestantes imperia, cæduntur gladiis more bidentiũ, sanctis martyribus sociandi. Non est sacrilegis locorũ differentia, nõ est personarũ respectus: In sanctuariis occidũtur Sacerdotes & Leuitæ; coguntur virgines fornicari, aut per tormenta perire; nec matronis ætas maturior suffragatur. Væ nobis, qui in hãc tam periculosi tẽporis descendimus miseriã, quam in spiritu præuidens electus à Domino Dauid rex fidelis, deplorat dicẽs:* (Psal.78,1.& 93,5.& 78,5.& 88,47.& 76,9.) DEVS, venerunt gentes in hæreditatem tuã, polluerunt templum sanctum tuũ. *Et item:* Populum tuum humiliauerunt, & hæreditatem tuam vexauerunt. Vt quid Domine irasceris in finẽ, accendetur velut ignis ira tua? Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine? *Verùmne est quod dicitur:* Nõ obliuiscetur misereri DEVS, nõ continebit in ira sua misericordias suas? (Thren.5,1.) Recordare quid acciderit nobis; (1.Mach.2,7.) intuere, & vide obprobrium nostrum. Væ nobis, vt quid nati sumus videre corruptionẽ populi nostri, & contritionem ciuitatis sanctæ; & sedere illic cùm dantur in manibus inimicorũ sancta? *Vos igitur dilectissimi, armamini Zelo Dei. Accingimini vnusquisque gladio suo super femur suum potentissimè.* (Psal.44,4.) *Accingimini, & estote filii potentis. Melius est enim mori in bello, quàm videre mala gentis nostræ & sanctorum. Si quis Zelum legis DEI habet, adiungat se nobis. Subueniamus fratribus nostris.* (Psal.2,3.) Dirumpamus vincula eorũ, & proiiciamus à nobis iugum ipsorũ. *Egredimini, & Dominus erit vobiscum. Arma quæ cæde mutuâ illicitè cruentastis, in hostes fidei & nominis Christiani cõuertite. Furta, incendia, rapinas, homicidia, & cætera qualia qui agunt, regnũ DEI non possidebunt, hoc DEO beneplacito redimite obsequio; vt delictorum, quibus Dominum ad iracundiã prouocastis, celerem indulgẽtiam pro vobis obtineant hæc pietatis opera, & deprecatio collata sanctorum.* *Monemus igitur & exhortamur in Domino, & in remissionẽ peccatorum iniungimus, vt fratribus nostris, & cœlestis regni* (Rom.8,17.) *cohæredibus (omnes enim sumus inuicem membra,* hæredes quidẽ DEI, cohæredes autem CHRISTI) *qui Hierosolymis & in finibus eius habitant, afflictioni & laboribus compatientes, infidelium insolentiam (qui sibi regna, principatus & potestates subiicere cõtendunt) debitâ compescatis animaduersione; & illis totis viribus occurratis, quibus est propositũ, nomen delere Christianum. Alioquin futurum est, vt in proximo ecclesia DEI iugum indebitæ perferẽs seruitutis, fidei sentiat dispendium, præualente Gentiliũ superstitione. In quanta enim positi sint afflictione, nouerunt ex vobis nonnulli, qui hæc quæ loquimur, oculatâ conspexerunt fide, & præsens illorum per manum* Petri, *viri venerabilis, qui præsens est, ad nos delata docet epistola. Nos autem, de misericordia Domini, & beatorum Petri & Pauli apostolorum auctoritate cõfisi, fidelibus Christianis, qui contra eos arma susceperint, & onus sibi huius Peregrinationis assumpserint, iniunctas sibi pro suis delictis pœnitentias relaxamus. Qui autem ibi in vera pœnitentia decesserint, & peccatorum indulgentiam & fructum æternæ mercedis se non dubitent habituros. Interim verò eos qui ardore fidei ad expugnandos illos laborem istum assumpserint, sub ecclesiæ defensione, & beato-*

& beatorum Petri & Pauli protectione, tanquam veræ obedientiæ filios recipimus; & ab vniuersis inquietationibus, tam in rebus quàm in personis statuimus manere securos. Si verò quisquam molestare eos interim ausu temerario præsumpserit, per episcopum loci excommunicatione feriatur: & tamdiu sententia ab omnibus obseruetur, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congruè satisfiat. Episcopi verò & presbyteri, qui talibus fortiter nō restiterint, officii suspēsione mulctentur, donec misericordiam sedis Apostolicæ obtineant. His dictis, finem dicendi fecit: præcipiens iis qui aderant, ecclesiarum prælatis, vt ad propria reuersi, cum omni instantia & debita sollicitudine plebes suas ad idem hortentur & inuitent diligentiùs. His dictis finem dicendi fecit: & solutâ Synodo valedicentes ad inuicem, ad propria sunt reuersi: ante omnia, iuxta statuta Synodi fideliter laborātes, vt pax (quę verbo vulgari *Treuga* dicitur) ab omnibus obseruetur illibata, ne ire volentibus, & ad necessaria discurrere, vllū ministraretur impedimentum.

XVI. Dedit ergò Dominus fideli seruo suo euangelizāti virtute multâ, & excelso in verbo gloriæ, pro fidei meritis verbum efficax, & sermonem omni acceptione dignum in oculis vniuersorū. Et visa est à Domino res egressa, ita vt mandatū eius, licet arduū nimis & difficile videretur, cum omni auiditate tam maiores quàm minores amplecterētur. Nec solùm præsentes ex illius verbo succensus huius desiderii feruor ad iter armauerat; verùm longè lateq; sermo idē egrediens, absentes etiā pari voto feruētes accendebat ad idē. Episcopi verò prout in mādatis acceperāt, fideles se cooperantes exhibebāt, plebes suas ad idipsum inuitātes, & circūeuntes parochias suas, verbū vitæ disseminabant in populis: nec cadebat vel vnus apex sine fructu super terrā. ita vt verè dici posset, quod verè illud verbum Domini impleretur: *Non veni pacem mittere, sed gladium.* (Matth. 10, 34.) Diuidebātur enim maritus ab vxore, vxor à marito; patres à filiis, filii à parentibus; nec erat caritatis vinculum, quod huic feruori posset præiudicium facere: ita vt de claustris multi egrederētur monachi; & inclusi de carceribus, in quibus se incluserant spontanei propter Dominū. Nec tamen apud omnes erat in causa Dominus; & virtutū mater discretio votum excitabat: sed quidam ne amicos desererent, quidā ne desides haberentur, quidā solâ leuitatis causâ, aut vt creditores suos (quibus multorum debitorū pondere tenebantur obligati) declinantes eluderent, aliis se adiungebant. Omnes igitur ex causis variis properabant. Nō erat in regnis Occidentalibus, qui aut ętatis aut sexus, aut conditionis, aut status vellet esse memor; aut aliquibus persuasionibus deterritus ab incepto desisteret: sed omnes indifferenter manus dabant; omnes vnanimiter corde & ore votum profitebātur. Videbatur ad literam impleri, quod in Thobia scriptum est: *Ierusalem ciuitas DEI, nationes ex longinquo ad te venient, & munera deferentes, adorabunt in te Dominum; & terram tuam in sanctificatione habebunt, nomen magnū inuocantes in te.* (Thob. 13, 13.) De præsentibus igitur qui Concilio interfuerant, multi cum gaudio susceperunt insitum verbum: quorū primus fuit dominus *Ademarus*, bonæ memorię Podiensis episcopus, vir vitę venerabilis, qui postea Apostolicę sedis legatione funct⁹, in eadē expeditione populo DEI tam fideliter quàm prudenter præfuit: Dominus quoq; *VVillelmus Aurasicensis* episcopus, vir verè religiosus, ac timēs DEVM. De absentibus verò vtriusq; Regni principibus, eodem feruore succensi, ad iter se accingebāt, mutuò se & frequēter exhortātes; & certum præfigētes diē, vt collectis necessariis, & viæ consortibus cōuocatis, iter arriperent. Videtur verè diuinitùs procuratū pręsens, vnde loquimur, negotiū, & verbum verè egressum à Domino. Nā cateruatim cōcurrebant populi, vnum vbicunq; de principibus iter vouisse audierant, vt se illius comitatui sociarent; eiusq; super se in toto itinere inuocarent nomen, obsequia promittentes & fidē. Et quia verbum illud publicè diceretur, *Occupet extremum scabies, mihi turpe relinqui:* laborabāt certatim, se necessariis cōmunire, mutuò se pręuenire cupientes. Verè diuinitùs procuratū: necessarius enim erat hic ignis purgatorius, quo præterita, quæ nimia erant, diluerentur cōmissa; & occupatio ista vtilis, qua declinarētur futura. Non enim erat inter mortales respectus DEI, neo ad homines reuerentia. Conuenerat autē apud omnes & idipsum de mandato Domini Papæ iniunctū fuerat, vt quotquot prædictæ viæ voto se obligarent, viuificæ Crucis salutare signum vestibus imprimerent; & in humeris illius sibi portarent memoriā, cuius passionis locum visitare proposuerant: illum imitantes, cui ad nostrā redemptionem properanti, *factus est principatus eius super humerum eius.* (Esaiæ 9, 6. & 11, 12.) De quo etiam non immeritò videtur posse intelligi illud Isaiæ: *Leuabit*

Dominus signum in nationibus, & congregabit dispersos Israël. Sed & illud mandatum Domini iuxta literam videbatur impleri: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.*

Matth. 16, 24.

XVII.

De vtroque itaque regno, in arram futuræ Peregrinationis, signo Crucis se communiuerant, Vir illustris dominus *Hugo magnus*, domini Philippi Francorum regis frater; dominus *Robertus* Flandrensium comes; dominus item *Robertus*, comes Normannorum, domini Willelmi Anglorum regis filius; dominus *Stephanus* Carnotensium comes & Blesensium, senioris Theobaldi comitis pater; dominus *Ademarus* Podiensis episcopus; dominus *VVillelmus* Aurasicensis episcopus; dominus *Raimundus* comes Tolosanus, & sancti Ægidii; cum aliis multis inclytis & nobilioribus viris: vir quoque strenuus & insignis, dominus *Godefridus* Lotharingiæ dux, & cum eo fratres eius, dominus videlicet *Balduinus*, & dominus *Eustachius*: *Balduinus* itidē, qui cognominatus est de Burgo, prædictorum consanguineus, domini Hugonis comitis de Retest filius: item comes *Garnerus de Gres*: *Balduinus* comes Hamaucorum; *Isuardus* comes Diensis; *Rainbaldus* comes Auracisensis; *VVillelmus* comes de Foreis; Comes *Stephanus* de Alba marla; *Rotrodus* comes Perticensis; comes *Hugo* de Sancto Paulo. Sed & de viris maioribus, qui tamen Comites non erant, ad idipsum DEO placitum obsequium sponte se obtulerunt inclyti viri & nobiles: *Henricus de Ascha, Radulfus de Bagentiaco, Hebrardus de Pusato, Gentonius de Bear, VVillelmus Amanen, Guastus de Bederz, VVillelmus de Montepessulano, Gerardus de Russelun, Gerardus de Ceresiaco, Rogerus de Barnauilla, Guido de Possessa, & Guido de Garlanda*, Francorū regis dapifer; *Thomas de Feria, Galo de Caluo monte*: prædictus quoque *Petrus Heremita* cum ingenti multitudine, quam tum ex Regno, tum ex Imperio multo labore contraxerat. Circa alpes verò dominus *Boamundus* Tarentinorum princeps, domini Roberti Guiscardi Apuliæ ducis filius: dominus quoque *Tancredus*, eius ex sorore nepos; & alii multi, quorum numerum vel nomina non tenemus. Hi omnes tempus expectantes opportunum, cum ingentibus militarium virorum copiis, ad militiam parati Christianam erant accedere; & se tantæ peregrinationis laboribus pro CHRISTI nomine deuotè mancipare. Transcursâ itaque hyeme, cùm prima veris subsequentis se obtulerunt initia, & frigore depulso, grata terris reddita est temperies, equos præparant, arma exerunt, componunt sarcinas, & mutuis se, qui simul erant profecturi, inuitant legationibus: diligēter præordinantes, quando oporteat eos iter arripere, vbi cōuenire, & quâ viâ tutiùs commodiusque possint incedere. Nec enim poterant tot tamque infinita populorum millia in vna qualibet regione sibi reperire necessaria. Vnde studiosè procuratum est, vt singuli maiorum Principum, seorsim legiones suas traherent, & non eodem tramite proficiscerentur. Sed neque antequam ad vrbem Niceam peruenirent, eorum exercitus conuenerunt. Nam, sicut dicetur inferiùs, Dux cum suis legionibus per *Hungariam*; comes Tolosanus, & Episcopus Podiensis, per *Dalmatiam*; reliqui verò principes per *Apuliam*, sed variis temporibus, *Constantinopolim* peruenerunt. Parabatur interim quod ad tantum iter sufficere posse credebatur: & viaticula sua, cum viæ quantitate metiri nitebantur, ignorantes quòd *non sunt in manu hominis via illius.* Ignorat enim mortalis infirmitas, quid sibi crastina pariat dies. Non erat vspiam in tot prouinciis, quot habet Occidens, domus ociosa vel vna. Cuique iuxta suam conditionem familiaria suberant, circa quæ sollicitabantur, negocia, dum hic paterfamiliâs, ibi filius, illuc verò tota domus ad migrandum se componeret. Dirigebantur frequentes epistolæ, quibus qui simul profecturi erant, se mutuò exhortabantur, attentiùs moram increpantes, & monentes properare celeriùs. Vocantibusque cæteros his, qui turmarum erant duces designati, cum singultibus & suspiriis diuidebantur ab inuicem carorum amplexus, & supremum sibi valedicentes, separabantur in osculis. Mater filium, parentem filia, soror fratrem, vxor maritum, in vlnis deportantes paruulos, & suggentes vbera, cum lachrymis & eiulatu comitabantur abeuntes: & dicto vale, quos gressu non poterant, defixis obtutibus prosequebantur.

XVIII. A. D. 1096.

Anno igitur ab incarnatione Domini *millesimo nonagesimo sexto*, mense Martio, octauâ die mensis, quidam *Galterus*, cognomento *Sensaueir*, vir nobilis, & in armis strenuus, cum ingenti multitudine pedestrium turmarum (nam paucissimos secum habebat equites) primus iter arripuit, & pertransiens Teuthonicorum regnum, in Hun-

in Hungariam descendit. Est autem *regnum Hungariæ* paludibus interiectis, & magnis fluminibus præcinctum, & inaccessibile; ita vt nisi certis locis, & iis vehementer angustis, volentibus introire vel egredi, non pateat introitus vel exitus. Eidē autem regno tunc præerat vir Christianissimus, rex *Calemannus*, qui cognito prædicti Galteri aduentu, & de eius edoctus proposito, piam illius commendans intentionem, eū benignè admisit, & transitu suis expeditionibus per Hungariam concesso, publicorum cōmerciorum gratiā non negauit. Ille verò regno eius cum omni trāquillitate transcurso, vsq; ad fluuium *Maroe*, qui eiusdem regni limes ab Oriente dinoscitur esse, peruenit incolumis. Quo transito, Bulgarorum fines cum suis legionibus attigit, ad locum perueniens qui dicitur *Bellegrauia*. Eo tamen ignorante, trans eundem fluuium in loco cui nomen *Malauilla*, de comitatu eius quidam remanserant, vt cibos emerent, & ad iter colligerent quædam necessaria: quos Hungari cōprehendentes, nudatos, & affectos verberibus, ablatis omnibus remiserunt ad suos. Et licet eorū aduersitati vniuersus plenā caritate cōpateretur exercitus, & sinistro, qui acciderat, casui plurimùm sociis condoleret; tamen videntes quia durum erat nimis, & penè impossibile fluuium retransire, & occasione emergentium negotiorum iter differre propositum, satius arbitrati sunt *dissimulare ad tempus iniuriam, quàm ad id quod assequi non possent, temerè aspirare:* spem habentes in eo, cui militare proposuerant, quòd CHRISTI seruis illata gratis iniuria non præteriret impunita; sed cōdignam ab eo reciperent mercedē, qui suis fidelibus repromisit dicens: *Et capillus de capite vestro non peribit: in patientia vestra possidebitis animas vestras.* Luc. 21, 18, 19. Continuantes igitur iter, *Bellegrauiam* peruenerunt, vt præmisimus: vbi *Galterus* à duce Bulgarorū, qui eidem loco præerat, emendi licentiam postulans, & impetrare nō valens, ante vrbem castrametatus est; vbi exercitū suum victus inopiā laborantē, cohibere non valens, graue nimis populi sui passus est dispendium. Nā cùm à Bulgaris omninò venalium nihil, aliquo precio interueniente, obtinere possent, egressus est eius exercitus, vt sibi modo quocunq; alimenta cōpararēt; ne præ necessarii victus deficere cogerētur inopiā. Qui greges Bulgarorum inuenientes, & armēta, violenter ex eis cœperunt abducere, & castris inferre suis. Quod audiētes Bulgari, correptis armis, ad eos qui eorum abducebant animalia, hostiliter egressi, prędam reuocare volentes, bellū raptoribus inferunt. Et facti superiores, centum quadraginta ex eis à præcedentiū comitatu separatos incautiùs, in oratorio quodā (quo se gratia cōsequendæ salutis cōtulerant) igne supposito, combusserunt, reliquis in fugā adactis. At verò *Galterus* sciens, quod populū secū traheret duræ ceruicis, & indiscretū, relictis his qui suo proprio spiritu ducebātur, incorrigibiles facti, cū reliquis agminibus Bulgarorū syluas; longè lateq; diffusas, prudenter circunspecteq; pertransiens, *Straliciam* Daciæ mediterraneæ metropolim egregiā peruenit: vbi eiusdē ciuitatis præsidi de damno & iniuria plebi DEI iniustè à Bulgaris illata cōquestus, plenā super omnibus cōmissis iustitiā cōsecutus est. Insuper ab eodē Duce, viro egregio, & timente DEVM, humanissimè tractatus, cōmerciorum legē obtinuit cōmunē; vt sibi, & populo suo æquâ mensurâ, & iusto precio, necessaria venderentur: & vt legibus humanis in eius obsequio nihil videretur deesse, duces etiā itineris, qui eis vsq; ad Vrbem præessent regiam, concessit. Quò perueniens, & in præsentiā domini Imperatoris introductus, ab eius obtinuit magnificentia, vt vsq; ad aduentum *Petri*, de cuius precepto iter arripuerat, exercitū suū in locis vrbi finitimis, indultâ emendi vendendiq; licētiā, habere permitteretur: quod ei concessit Imperator.

XIX. At verò *Petrus*, post hæc non multo interiecto temporis interuallo, cum innumerabili exercitu transcursâ *Lothoringiâ, Franconiâ, Bauariâ*, & eâ regione quæ *Austria* dicitur, cū vniuersa multitudine, quā ex omni populo, & tribubus, & linguis, & nationibus collegerat, quasi ad quadraginta millia, fines *Hungarorum* attigerat. Vnde missâ legatione ad dominum Regem, impetrauit, vt si pacificum vellet habere introitum, & sine tumultu & scandalis regnum eius pertransire; ei sine difficultate aditus præstetur. Quâ susceptâ licentiâ, & cōditionem approbans interpositā, cum vniuersis legionibus, quæ eū sequebantur, regnum ingressus est. Quod cum omni tranquillitate transcurrens, alimentorū multâ copiâ, iusto precio, & bonis cōditionibus ab indigenis ministratâ, vsq; ad superiùs memoratam *Maleuillam* peruenit. Vbi intellecto quòd consortibus eorum, qui *Galterum* secuti, eos præcesserant, multam illius loci habitatores intu-

lerant iniuriam,& impietatē non modicā in eos exercuerāt: videntes etiam eorum ſpolia & arma nihilominus in muro ciuitatis,quaſi pro trophæo dependentia,iuſtâ irâ ſuccenſi,protinus arma corripiunt, & ſe inuicem exhortantes,vrbem violenter infringũt,incolis penè omnibus aut interemptis gladio , aut in vicino flumine ſubmerſis.In quo tumultu,eorum meritis id exigentibus, illâ die cecidiſſe dicuntur de Hungaris quaſi ad quatuor millia; de expeditione verò Petri,centũ dicuntur occubuiſſe.Sic igitur vrbe correptâ violenter,quinq; diebus continuis manſerunt in ea, propter alimentorũ,quam in ea repererunt opulentiam. At verò Bulgarorum dux, *Nichita* nomine,qui Galtero & eius legionibus rerum venaliũ forũ prius interdixerat,intelligens quod Maleuillanis pro eo quod in præcedentes ipſe quoq; deliquerat,ſubſequentes in eum vellet refundere,relictâ *Bellegrauâ*, cui præerat, de loci diffidens munitione,aufugit. Loci verò incolæ cum ſua quiſq; familia oppidũ nihilominus deſerentes,cum gregibus & armentis in opaca ſyluarum, & nemorũ abdita, longè interiùs ſe contulerunt. Petrus autē dum adhuc in expugnato præſidio morā faceret,relatione quorundā edoctus,quod rex Hungariæ ſuorum ſtragem, quā audierat,nimis ægrè ferens,militares ex vniuerſo regno cõuocaret copias, & in ſuorũ vltionē accingeretur animoſiùs, congregatis nauibus quotquot ex vtraq; fluminis ripa inuenire potuit,legiones ſuas ſub omni celeritate transferri præcepit, ſecũ trahens greges & armēta,ſpoliaq; vberrima, quæ de loco violenter effracto vſq; ad redundantem copiā eduxerat. Quibus in vlteriore ripa collatis,ante *Bellegrauam*, quā tamē vacuā repererunt,caſtrametati ſunt. Vnde cũ plauſtris & vehiculis,cum gregibus & armentis,& vniuerſo comitatu,itinere dierũ octo, nemorũ latè patentium condenſa pertranſiens,ante vrbem *Niz*,turribus & muro valido munitiſſimā,& viris fortibus refertā,cum ſuis aſtitit legionibus ; & flumine quod eandē vrbē præterfluit,per quendā pontem lapideum trāſmiſſo,caſtra ibidē metatus eſt. Dumq; eius exercitus iā deficiente viatico,victus inopiâ laboraret,miſsâ legatione ad præſidem ciuitatis,amicè poſtulat, vt rerũ venalium,& eorum maximè quę vitæ ſunt neceſſaria,bonis conditionibus,& iuſto precio , populo peregrinanti , & obſequiis diuinis mancipato fiat cõmercium.Ille verò id nullatenus poſſe fieri reſpõdit, niſi prius datis obſidibus ſe obligaret exercitus, vt indigenis forum miniſtrantibus nec iniuria, nec vis maior vlla inferatur.Quâ conditione vtrinq; placitâ,datis obſidibus,egreſſi ſunt ciues ſecũ deferentes venalia.

XX. Facta eſt igitur expeditionibus vniuerſis alimentorum plenior abundantia , emendi vendendiq; contractibus mutuâ caritate inter vtrunq; populũ celebratis: nocteq; illâ in omni tranquillitate & mutua caritate tranſcurſâ, ſummo mane receptis obſidibus, ad iter accingũtur. Dumq; eſſent in proficiſcendo,& maior pars præceſſiſſet,imò penè omnis exercitus,quidam turbati capitis homines,& diuinâ animaduerſione digni, memores ſatis friuolæ contentionis,quā heſternâ nocte cũ quodā Bulgaro habuerant occaſione vendēdi emendiq; , ſeparati aliquantulũ à præcedentibus agminibus,ſeptē molendinis,quæ iuxta prædictũ pontem in flumine voluebantur,ignē ſupponentes , ſubitò conuerterunt in fauillā.Erant prędicti filii Belial natione Theutonici,numero quaſi centum: qui etiam,cùm eorũ nõ ſufficeret furori,quod cõmiſerant, adiecerunt etiā, vt quorundā domicilia,quæ extra muri erant ambitũ,non diſpari nequitiâ ſuccenderet.Conſummatoq; ſcelere,turbis innocentibus , tanquā cõmiſſi maleficii conſcientiā non habentes,curſu maturato adiungere ſe ſategerunt. At verò dux,qui eos benignè ſatis nocte tractauerat heſternâ, vidēs quod nõ ſatis ei reſpõderant dignè pro meritis: ſcilicet pro collato beneficio,ſuppliciũ reportare cogebatur: paucorũ commiſſum, nõ æquo ſatis iudicio,refundens in omnes, vniuerſos prędones reputās,& incēdiarios: ciues euocat,arma monet corripere;& ipſe præuius cum ingenti multitudine, verbo ſuos exhortatur & exemplo,prædictas inſequi expeditiones;& tanquā de ſacrilegis vindictā repoſcere perſuadet.Egreſſi ergò vnanimiter, præcedētes inſectātur;& partes præcedentis exercitus poſteriores inuadunt hoſtiliter , gladiis inſtātes atrociùs. Prædictos itaq; malefactores,qui necdũ caſtris ſe adiunxerant,ſeorſum à turbarũ frequentia reperiētes,iuſtiſſimâ indignatione,morti tradiderunt. Sed ſiue caſu,ſiue ex induſtria inuoluentes iuſtũ cum impio,multos de immeritis pari pœnâ cõfoderunt. Currus autē & vehicula, quibus tam alimenta, quàm omnimodā eorũ ſuppellectilē deferebāt,ſenes quoq; & valitudinarios,matronas quoq; cũ pueris & puellis,

puellis, quæ passibus æquis cæteros subsequi non poterant, comprehendentes, vinculis alligatos secum deduxerunt: consummatâ strage, interemptorum sanguine satiati, & spoliis onerati, redeuntes ad propria.

XXI. Interea vir venerabilis, *Petrus*, & vniuersa quæ præibant agmina, maioresq; cuncti expeditionis viri, huius infortunii, quod suis acciderat, ignari penitus, iter continuabant inceptum. Cùm ecce quidam equo raptus velocissimo, cursu præcipiti festinans, casum nunciat, stragē suorum & captiuitatē ex ordine pandens. Quo cognito, dè cōmuni prudentium consilio, viam, quâ totâ die venerant, relegentes, reuocatis legionibus, factæ cædis argumenta, & fratrum interemptorū funera non sine lachrymis & gemitu contuentes, ante vrbē, vbi hesternâ nocte castra locauerant, constiterunt. Erat autē Petro & his qui secū erant, sensus habētes magis exercitatos, in eo facto simplex oculus, & pura intentio. Ideò redierāt, vt causâ mali cognitâ, & scandalorū amputatâ materiâ, inter vtrumq; populū pax plenior reformaretur; & ad propositū tutiùs purgatâ redirent cōscientiâ. Missis igitur viris prudentibus & honestis ad præsidē, & Maiores ciuitatis, diligenter discutiunt, quænā causa intercesserit, vt ad tantū tumultū & tantam sanguinis innocētis effusionē ita subitò veniretur. Causâ itaq; cognitâ, intelligētes q missi fuerāt, quòd satis iustè indignatione cōceptâ, ad arma cōuolauerāt; & quòd non erat tēpus satis idoneum ad hoc, vt super illatis reposceretur vindicta, modis omnibus cōpetentibus, & totâ instant sollicitudine, vt pace reformatâ, prædâ, sarcinas, socios, & vniuersa quæ amiserant, cū integritate reciperent. Dumq; in eo perseuerarēt, pactis penè ad placitā vtrinq; redactis cōsonantiā, excitatus est casu, inconsulto quorundā calore & ausu temerario, in castris tumultus: volentibus indiscretis quibusdā iniuriā, quā sustinuerant, violenter vindicare. Porrò Petrus eorū insaniā volens cōpescere, & causam cædis declinare quærens, missis quibusdam prudentibus & magnæ auctoritatis hominibus, ab impetu & furore, quo ciuib[9] instabāt hostiliter, eos reuocare nitebatur. Cumq; nō proficeret, neq; eius, licet salutaribus, acquiescere vellent monitis: exercitui missâ voce præconiâ sub promissæ obedientiæ debito, præcepit districtiùs, vt nemo illis qui suâ temeritate pacem reformatā ausi fuerant violare, opem ferat, aut ministret auxiliū. Cui verbo acquiescens exercitus, sedebat quasi arbiter, finē inchoati tumultus, & rei exitū præstolantes. Qui autē pro bono pacis missi fuerant ad præsidē, videntes quod excitus in populo tumultus sedari non valeret, sed magis ac magis augebatur, & quod iuxta propositū proficere non poterant, reuersi sunt ad castra infecto negotio, elaborantes cū Petro viro DEI, vt turba cōprimeretur. Sed neq; id effectui mancipare dabatur. Erant autem quasi mille, qui ad hanc proruperant temeritatē. Quibus totidē de vrbanis egressis obuiā, bellum ingens ante vrbem vtrinq; committitur. Videntes autem qui in vrbe erant, quòd quasi schisma ortum erat in populo exteriore, sperantes, quòd quia inuito & contradicente Petro rixam cōcitauerant, reliqua pars exercitus nullatenus eis vellet ministrare subsidia, reseratis aditibus, omnes vnanimiter egressi, ex nostris penè quingentos supra pontem occiderunt: reliquis penè omnibus, dum vada nesciunt, tanquā locorum ignari, submersis in flumine. Quod videns exercitus, & tantā suorum nō ferens iniuriā, ad arma conuolant vniuersi: & configentibus inter se agminibus fit strages infinita, ita vt esset error nouissimus peior priore. Populares ergo, & vulgus indocile, Bulgarorum non ferentes instantiam, fugam ineunt: aliosq; qui in certamine viriliter desudabant, exemplo suo, & impetu, terga dare compellunt. Fugit itaq; vniuersus exercitus, & turbatis ordinibus, non erat qui resisteret. In quo tumultu sæpè dictus Petrus vniuersam pecuniam, quam de fideliū largitione principū, vt inde pauperibus & egenis in itinere necessaria ministraret, collegerat, retēto curru in quo vniuersa eius deferebatur substantia, penitus amisit. Bulgari autem instantes animosiùs, ex eis quasi ad decē millia gladio peremerunt, retētis vehiculis & sarcinis vniuersis; mulierū quoq; & puerorū ingenti multitudine captiuatâ. Qui autē euaserant, syluarum latebras & deuia secuti, vix tertiâ die, monentibus lituis & strepentibus tubis reuocati, circa Petrum, & illos, qui cum eodem euaserant, & in collem se receperant sublimem aliquantulum, conuenerunt.

XXII. Die tandē quartâ, recollectis adinuicem eis qui dispersi fuerant, & ex occultis in quibus triduo latuerant prodeuntibus, conglobati iterum quasi ad triginta millia rursus ad iter se accingunt. Et licet plaustra, currusq;, quasi ad duo millia imprudenter amisissent,

tamen à proposito deficere ignominiosum reputantes, viam, licet multâ difficultate, continuant. Dumque essent in proficiscendo, alimentorum multam sustinentes inopiam, ecce domini Imperatoris nuncius castris eorum se intulit, qui Petrum, & alios eiusdem exercitus Capitaneos, regiam proferens iussionem, publicè conuenit, dicens: *Sermo grauis, & verbum satis absonum, viri nobiles & inclyti, famâ referente, de vobis ad Imperialem peruenit audientiam, quod in Imperio suo violentiam regionis habitatoribus & eius subditis inferatis enormem, rixas & tumultus concitantes. Quapropter eius auctoritate, si in conspectu Maiestatis eius gratiam aliquando inuenire quæritis, vobis iniungimus, quatenus in aliqua vrbium eius vltra triduum moram facere non præsumatis, sed continuato itinere congruo, tamen moderamine temperato, versus Constantinopolim expeditiones vestras quantociùs dirigatis. Nos autem exercitum vestrum præeuntes, victui necessaria iusto precio vobis ministrari faciemus.* Quo audito reuixit spiritus eorum, qui præ victus inopia iam contabuerant: & intellectâ erga se domini Imperatoris clementiâ, in spem maiorem erecti, postquam apud eum qui regios detulerant apices, de sua innocentia, & supportata patienter, quam eis immeritis Bulgari gratis intulerant iniuria, pro tempore sufficienter allegauerunt: ducem prædictum sequentes, ab omni abstinẽtes enormitate, maturato itinere *Constantinopolim* peruenerunt. Vbi reperto prædicto *Galtero*, qui cum suis legionibus eorundem præstolabatur aduentum, iunctis exercitibus, castra in loco sibi deputato metati sunt. *Petrus* verò à domino Imperatore vocatus, vrbẽ ingressus est: & in eius præsentia constitutus, sicuti vir magnanimus erat & eloquens, de sua intentione, & tanti laboris causa interrogatus, plenè disseruit: & quod eum maximi Occidentalium partium & Deo digni principes, in proximo subsequerentur, edocuit: tantâ mentis constantiâ, & verborum vsus ornatu, vt & Palatii principes, viri admirarentur animositatem & prudẽtiam, & ipse dominus Imperator cum propensiùs commendaret. Benignè igitur habitum, & donis cumulatum vberioribus, ad suos redire præcepit Imperator. Vbi cùm dies aliquot, eius & victualibus, & requie refocillatus esset exercitus, paratis nauibus ex Imperiali mandato, transito Hellesponto, in Bithyniam, quæ prima, de Asiana dioecesi, prouincia eodem mari terminatur, descenderunt: demumq; ad locum supra idem mare situm, cui nomen *Ciuitot*, peruenientes, castrametati sunt.

XXIII. Erat autem idẽ locus in hostium confinio positus; vbi cùm in multa rerum opulentia quasi duobus mensibus continuis consedisset exercitus, non defuit eis penè quotidie rerum venalium copia, & refectio pro tempore necessaria. Quâ rerũ vbertate simul & ocio

Psal. 72, 7. dissolutus miser & duræ ceruicis populus, *prodeuntibus ex adipe stimulis insolentiæ*, cœpit seorsum inuitis magistratibus turmas agere; & ad decẽ vel amplius miliaria perlustrare regionem, greges & armenta secum trahentes. Receperant tamen sæpius ex parte domini Imperatoris litteras commonitorias, quatenus ante aduẽtum maiorum principum, qui subsequi dicebantur, longiùs euagari, aut in se hostes prouocare non præsumerent; sed in loco designato moram facerent, circumspectè se habẽtes. *Petrus* autem pro plebe sibi commissa valdè sollicitus, ad Vrbem regiam profectus erat, vt rerum venalium, si posset, alleuiaret precium, & humaniorem commerciis obtineret conditionem. Vnde populus cõtumax & calcitrosus, sumptâ occasione ex eius absentia, cœpit insanire vehementiùs; & conglobati seorsum ab exercitu eiusdem factionis complices, quasi ad peditum septem milia, adiunctis sibi equitibus trecentis, aliorum interdictum auribus surdis prçeuntes, versus *Niceam* ordinatis agminibus profecti sunt. Vnde de locis prædictæ vrbis conterminis, greges & armenta ad maximum numerũ contrahentes, in castra reuersi sunt incolumes. Porrò vidẽtes Theutonici & illius linguæ homines, quod Latinis in eo negotio ad quod exierant, prosperè successerat, rapinarũ amore cõcepto, adiiciunt & ipsi simile aliquid attẽtare, vnde & nomẽ obtineant, & vires inferant rebus domesticis. Tãdem verò colligati ex eadẽ natione quasi ad tria millia cũ ducẽtis equitibus, versus Niceã contendunt. Erat autẽ in eadem regione oppidum ad radicem montis sitũ, à Nicea quatuor vix miliarium distans spacio: ad quod accedentes, impetu vehemẽtissimo, & totis viribus oppugnant vndique; & licet plurimùm resistentibus oppidanis, expugnatum occupãt violenter: & ibidem, interemptis habitatoribus, & occupatis quæ eorũ fuerant vniuersis, loci amœnitate tracti simul & opulentiã, castrũ communiunt, proponentes vsq; ad aduentum principum in eodẽ loco cõmanere.

Solimannus

Solimannus verò illius regionis dux & moderator, audito longè ante Christianorum principum aduentu, ex vniuerso interim Orientis tractu, tam prece quàm precio, & modis quibus poterat, infinitas virorum fortium colligens copias, ad easdem partes redierat, vt contra hostiles impetus ciuibus & regioni optata præberet solatia. Qui audiens quod Teuthonicorum prædicta manus oppidū eius expugnasset, & expugnatum detinere præsumeret, illuc sub omni celeritate festinat, & castrum obsidens, violenter expugnat: omnibus quotquot intus reperit, gladio peremptis. Interea rumor in castris personuit, & celebri fama peruulgatū est, Theutonicorum cohortes, quę recenter de castris exierāt, in manu Solimanni penitus cecidisse. Vnde mente plurimùm cōsternati, gemitu & lachrymis, quas præ spiritus angustia cohibere nequeunt, dolorē protestantur. Tandē compertā pleniùs veritate, exoritur tumultus populariū in castris; vociferante plebe, & id summâ exigente precū instātiâ, vt illatā fratribus tam enormē non dissimularent iniuriā; sed correptis armis, omnes vnanimiter tàm equites quàm pedites, interemptorū fratrum sanguinē vindicaturi procederent. Quod verbū Maiores exercitus, & qui in talibus pleniorē habebant experientiā, domini Imperatoris consilio parére volentes, cùm vellent cōprimere, & furētis populi indiscretū mitigare feruorē: insurrexit plebs aduersus eos indomita; & cuiusdam *Godefridi*, qui cognominabatur *Burel*, qui princeps erat factionis, vsa patrocinio, Maioribus contumelias cœpit irrogare, timiditati asscribēs, & non prudentiæ, quod fratrum interfectores, vltore gladio non persequerentur. XXIV.

Præualuit tandem deteriùs affectorum sententia; & arma corripientes vniuersi, relictis debilibus cum mulieribus & paruulis, & his quibus arma nō erant, congregati sunt ad viginti quinque milia peditum armatorum, quingentos equites optimè loricatos habentes. Ordinatis ergo agminibus, & in acies digestis, versus montana per syluam prædictam, ad partes Niccas cōtendunt. Vixq; ad tria miliaria processerant, cùm ecce Solimānus cum innumera suorum multitudine eandē syluam ingressus, vt in castra nostrorū, quæ in loco erant supra nominato, subitus irrueret, accelerabat. Audiensq; per eandem syluam clamores insolitos, vt primùm cōperit quod à castris egressæ nostrorū sibi occurrerent legiones, relictis montibus & syluâ, ad patentes campos se contulit. Quò etiā nostri peruenientes, aduentus hostiū ignari penitus, postquā eorum in vicino cōstitutum cognouerunt exercitū, mutuis se vocibus exhortantes, in hostes irruunt; gladiis instantes cominus, interemptorum fratrum sanguinem de manu hostium requirētes. Hostes verò votis omnibus & ardente proposito nostros in se irruentes gladiis excipiunt; & compertum habētes, quod res pro capitibus ageretur, resistunt viriliter, iustâ indignatione succensi, & de sua multitudine præsumētes. Tandem confligentibus adinuicē hinc inde cohortibus strenuè, satisq; viriliter, oppressi nostrates ab eorū multitudine, & pondus belli nō valentes ferre diutiùs, dissolutis agminibus, in fugam versi sunt: quibus nihilominus Turci gladiis incumbentes, vsq; in eorum castra, stragem operantes infinitā, eos insectati sunt. Ceciderunt in ea congressione de viris nobilibus, qui Petri castra sequebantur, Galterus Sensauer, Rainaldus de B[illegible]is, Fulcherus Aurelianensis, & alii innumerabiles. Nā de viginti quinq; milibu[illegible]ditū, qui de castris egressi fuerāt, & de quingentorū numero equitum, vix vel vnus superfuit, qui aut mortem effugerit, aut vincula. XXV.

Tandē verò hac potitus victoriâ, & præsenti successu *Solimannus* factus elatior, in castra violētus irruit; id residuum quod supererat, nemine iam qui resistere posset inuento, gladiis abolet: senes, valitudinarios, monachos, & clerum vniuersum, matronas quoq; grandæuas ferro perimens; solis pueris & puellis, adhuc impuberibus, quorum pro eis ætas intercedebat, & facies, ad hoc parcēs, vt seruituti manciparet. Erat autem iuxta nostrorum castra, in littore maris situm, præsidium vetus, semirutum, habitatoribus vacuum, ita vt nec seras haberet, nec ostia; in quod, necessitate compulsi, salutem in eo posse consequi arbitrantes, Peregrinorū quidam se cōtulerunt, quasi ad tria millia. Qui obiectis clypeis, & magnorum aduolutione molariū aditus obstruūt, & ad sui tuitionem, prout necessitatis articulus imperabat, accinguntur. Dumq; Turcos instantes vehementiùs, spe obtinēdæ salutis, qui obsessi erant, à se repellunt longiùs, pro vita & libertate totis viribus decertantes, nuncius quidā sub omni celeritate ad *Petrum* accedens, stragē suorum indicat; & residuos de populo iā consumpto, in oppido quodam semiruto artissimâ XXVI.

obſidione vallatos edocet, armorum & victus inopiâ laborãtes. Qui ad dominum Imperatorem accedẽs, fuſis humiliter precibus obtinet, vt miſſâ illuc ſub omni velocitate militiâ, reliquias populi ab imminẽtibus periculis præcipiat liberari: quod & factũ eſt. Turci enim auditâ domini Imperatoris iuſſione, ab oppidi protinus deſtiterunt impugnatione: & trahentes ſecum quos in vincula coniecerant, cum tentoriis & papilionibus, equis, mulis, & omnimoda noſtrorũ ſupellectile optima ſpolia deferentes, Niceã reuerſi ſunt. Sic ergo ceruicoſus populus, & intractabilis, dum monitis neſciunt acquieſcere melioribus, ſuo lapſus impetu, totus deſcendit in interitum: & dum diſciplinæ ſalutaris neſcit iugum portare, ſuarum viarum fructus inutiles collegit, hoſtium gladiis deputatus.

XXVII. Poſt Petri verò tranſitum in Bithyniam, conſequenter non multo temporis interuallo, quidam ſacerdos *Godeſcalcus* nomine, natione Theutonicus, Petri ſequens veſtigia, eiuſdem peregrinationis accenſus deſiderio, exhortationis habens gratiam, multos ex vniuerſo Theutonicorum regno ad idem opus animauerat. Collectiſque viæ conſortibus, quaſi ad quindecim millia, Hungariæ fines, ſine difficultate admiſſus, ingreſſus eſt. Vbi cum eius exercitui venalia de mandato regio bonis conditionibus ab Hungaris exhiberentur, alimentorum abutentes opulentiâ & ebrietati vacantes, ad inferendas enormes indigenis ſe contulerunt iniurias: ita vt prædas exercerent; venalia foris illata publicis, violenter diriperent; & ſtragem in populo committerent, neglectis legibus hoſpitalitatis. Quod domino Regi poſtquam innotuit, irâ ſuccenſus, regnum vniuerſum præcipit conuocari; & in vltionem tantarum iniuriarum armari populum imperat, & maiores etiam regionis. Commiſerunt enim grauia in locis quampluribus, turpiaque nimis, & relatione indigna, quæ nonniſi cum ſubiectorum odio, & timiditatis nota, Rex poterat diſſimulare. Conuocatâ igitur totius regni militiâ, tanquã in hoſtes, & ſupremâ dignos animaduerſione, vnanimiter ruunt præcipites, pro tantis exceſſibus mortem irrogaturi. Tandemque apud locum cui nomen *Bellagraua* eſt, qui locus in vmbilico regni eorum poſitus eſt, prædictorum inſenſatorum confuſam reperiunt multitudinem: qui præcognito Regis aduentu, & de eius indignatione non ignari, verentes quam læſam portabant conſcientiam, arma corripuerant, quaſi vim vi repellere, & à ſe propulſare iniurias parati. Quos poſtquam Hungari armis incumbentes viderunt, & ad reſiſtendum animatos, perpendentes quòd non ſine ſuorum multa ſtrage poterant eis vim inferre: erãt quippe fortes viri, armorum vſum habentes, quique non facilè vellent gratis animas ponere: more ſuo dolis tentant peragere, quod viribus nequeunt. Miſſâ enim legatione ad prędictum Godeſcalcum, & exercitus primates, verbis pacificis eis loquuti ſunt in dolo, dicentes:

XXVIII. *Peruenit ad dominum Regem de veſtro exercitu grauis querimonia, quòd populo ſibi ſubdito graues nimis & enormes intuleritis moleſtias, iniquâ lege veſtros hoſpites, qui vos benignè tractauerunt, remunerantes. Tamen domini Regis plenius nouit prudentia, quòd non eſtis omnes horum commiſſorum rei: ſed certum habet inter vos viros prudentes & timentes DEVM, quibus aliorum diſplicet enormitas, & quibus inuitis & renitentibus commiſſa ſunt, quæ d[illegible]inum Regem meritò ad iracundiam prouocarunt. Vnde aliquorum crimen timens in omnes [illegible]ndere, ne iuſtum inuoluat cum impio, decreuit iræ ſuæ modum imponere; & Chriſtianæ conſortibus profeſſionis parcere in præſenti. Vnde conſulimus, vt eius omninò quieſcat indignatio, quòd & perſonas veſtras, & omnem, quam hîc habetis ſubſtantiam, arma quoque in manus domini Regis ſine aliqua conditione tradatis. Alioqui nec vnus ſolus ex vobis mortem poterit euadere; cùm in medio regni eius conſtituti, nec viribus pares ſitis, nec fugiendi habeatis poteſtatem.* Godeſcalcus igitur, & legionum primicerii, quibus ab initio contumacis populi diſplicebat inſania, de regia benignitate præſumentes, in ſimplicitate ſpiritus, populum totis viribus renitentem, & pro vita decertare paratum, in eã quaſi violenter traxerunt ſententiam, vt cum armis & omni eorum ſubſtantia in poteſtatem domini Regis ſe traderent, pro his omnibus quibus eum offenderant, ſatisfacientes. Acquieuit tandem populus vniuerſus, & armis traditis, vniuerſaque eorum ſubſtantiâ, Regis primiceriis & ſuis procuratoribus reſignatâ, dum veniam expectant, mortem inueniunt. Irruentes enim in populum nil tale verentem, armorum ſolatio deſtitutum, & de Regis clementia non immeritò præſumentẽ, non diſtinguentes iuſtum ab impio, ſtragem immaniſſimam exercuerunt: ita vt interẽptorũ funeribus, & cruore occiſorũ locus pollueretur vniuerſus, & tãtæ multitu-

multitudinis vix superessent vestigia. Euaserunt tamen aliqui commune periculum; & præuiâ Domini misericordiâ, Hungarorum gladios declinantes, & ad propria reuersi, de suorum strage, & sinistro casu, qui acciderat, eos qui profecturi erant, & eiusdem viæ votis tenebantur obligati, reddiderunt instructiores: monentes vt prædicti nequam populi suspectam semper habentes maliciam, prudentiùs incedant, & cautiùs discant negotiari. Per idem tempus, modico interiecto interuallo, conuenerant eodem studio ex Occidentalibus finibus turbæ in- XXIX.
numerabiles, & peditum manus infinita absque duce & rectore, passim & imprudenter incedentes. Erant tamen inter eos viri quidã nobiles, *Tomas de Feria, Clarenbaldus de Vendoliolo, Willelmus Carpentarius, Comes Hermannus*, & alii nonnulli: quibus in nullo, disciplinæ impatiens, subiiciebatur populus: sed neglectâ prudentium & melius affectorum doctrinâ, passim, & sine delectu per omnia liberè discurrebant illicita. Vnde factum est, vt cùm in timore Domini iter debuissent inceptum peragere, & diuinorum memores mandatorum, obseruatâ Euangelicâ disciplinâ, pro Christo peregrinari: conuerterunt se ad insanias; & Iudæorum populum in ciuitatibus & oppidis, per quæ erat eis transitus, nil tale sibi verentem, & se habentem incautiùs, crudeliter obtruncabant. Hoc autem maximè factum est in vrbibus Colonia & Maguncia: vbi etiam vir potens & nobilis *Comes Emico*, in eadem regione præclarus, eorum cœtibus cum multo se adiunxit comitatu, non solùm prout eius decebat generositatem, nec morum censor, nec correptor enormitatis; sed maleficiorum particeps, & flagitiorum incentor. Qui omnes, transcursâ Franconiâ, & Bauariâ, postquam fines attigerunt Hungariæ, peruenientes ad locum cui nomen Meeszeburg, arbitrati quod liberè, & sine difficultate eis liceret introire. clausum reperientes aditum, citra pontem substiterunt. Erat autem is locus præsidium, munitum valde fluminibus maximis, *Danubio* & *Lintace*, & profundis circumseptum paludibus, ita etiam vt maiori multitudini, inuitis his, qui obseruabant introitum, non esset facilè irrogare violentiam. Dicebatur tamen esse eorum, qui aduenerant, numerus ad ducenta milia peditum; equitum verò, quasi tria milia. Porrò Rex Hungariæ transire volentibus, aditum prohiberi mandauerat, timens, ne iniuriarum, quas Godescalci legionibus intulerat, memores, in vltionem armari cuperent intromissi. Recens enim factum, & cruentæ cædis enormitas, longè lateq; diuulgata, Regem sibi timere compellebant. Obtinuerunt tamen ab his, qui ad prædicti municipii deputati erant custodiam, & à principibus legionum, qui in ea parte regionem obseruabant, vt legatos ad Regem dirigerent, qui pro impetranda pace, & obtinenda transeundi libertate Regem suppliciter conuenirent. Ipsi verò interim citra paludes in locis pascuis, castrametati sunt, rei præstolantes euentum. Interea, qui missi fuerant ad regem, infecto prorsus ne- XXX.
gotio, paucis euolutis diebus, reuersi sunt. Quorum relatione Maiores edocti, qui erant in exercitu, quod nullam apud Regem gratiam poterant inuenire, proponunt terras, quas citra fluuios & paludem Rex possidebat, depopulari, & suburbana succendere; & in rebus eius hostiliter versari. In quo dum desudarent attentiùs, accidit die quadam, quòd septingenti ex Regis supradicti militia nauigio transeuntes occulto, Peregrinis ex insperato, vt ab illatis regionem tuerentur iniuriis, casu se dederunt obuiam: Quos cùm declinare non possent, nec redire ad propria, aquis impedientibus, penè omnes interfecti sunt: paucis exceptis, qui in carecto & paludibus equis amissis, vitæ consuluerunt & saluti. Quâ erecti victoriâ, adiiciunt etiam, vt pontibus fabricatis, præsidium expugnent; & iter ferro aperientes, in regnum violenter ingrediantur. Iuxta hoc propositum cohortes excitant, & per pontes, quos de nouo erexerant, mœnibus applicantes, protecti clypeis, ad muri suffossionem, & violentum introitum animosiùs se accingunt. Eoque iam per eorum diligentem instantiam ventum erat, vt muro in locis pluribus perforato, iamiam Peregrinis pateret introitus. Et qui intus erant in municipio, omnino in desperationem descenderant, de vita penitus diffidentes: cùm ecce repente immisso diuinitus timore, relicto assultu, & maximâ impedimentorum parte neglectâ, versi sunt in fugam, qui victores videbantur, fugæ causam penitus ignorantes. Nec aliud in causa dicitur extitisse, nisi quod peccatis multiplicibus Dominum ad iracundiam prouocauerant, impietatem secuti, quæ suis cultoribus terrorem solet

III

Prou. 28, 1. incutere. *Fugit enim impius*, iuxta verbum Sapientis, *nemine persequente*. Hungari verò meliore factâ cõditione, videntes hostium cuneos terga dedisse, insequuti sunt eos tanquam victores, quos prius habuerant formidini; & quos infra mœnia vallau paludibus vix poterant sustinere, vltrò insequuntur, vice versâ, non solùm formidinem, verùm & mortem irrogantes. Ex quibus *comes Emico* cum maxima parte dissolutarum turmarum fugiens, in patriam suam reuersus est. Alii verò nobiles, quos suprà nominauimus, per Carinthiam declinãtes, in Italiam peruenerunt: qui decursâ Apuliæ se intulerũt finibus: Vnde & eos de principibus, idem iter agentibus, qui Durachiũ nauigare proposuerant, secuti, in Græciam se contulerunt. His ergo & huiusmodi motibus penè totus concutiebatur Occidẽs: & seorsum turmas agebant penè nationes vniuersæ: & aliæ sub Principibus, aliæ quasi acephalæ iter adgrediebantur. Viæ tamen compendium, quod qui per Hungariam descenderãt, certum erat reperisse, propter insolentiam eorum, & enormitates nimias, quas frequenter & præter meritum, regionis inferebant habitatoribus, transeũtes qui præcesserant, eis penitus negabatur. Vnde & eos, qui subsequebantur, reddiderũt magis sollicitos, vt regis Hungarorum sibi gratiam conciliarent.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIB. II.

te liberatur. Iterum apud Rodestum tam Imperatoris quàm principum nostrorum eidem occurrit legatio.

XIX. Comes relicto exercitu, ad Imperatorem properat: cum eo non conuenit. Imperator fraudulenter præcipit, vt in eius irruatur exercitum.

XX. Comitis absentis clàm à Græcis impugnatur exercitus. Comes indignatur: Imperator facti pœnitens, & sibi timens, principum interuentionem postulat, suam allegans innocentiam.

XXI. Comes interuenientibus principibus Imperatori reconciliatur. Inuitat Imperatorem, vt cum reliquis principibus proficiscatur. Qui mare transierant, versus Niceam cõtendunt. Comes eos protinus insequitur.

XXII. Robertus Normannorũ comes, & dominus Eustachius ducis frater cum suis legionibus Constantinopolim perueniũt, ab Imperatore ingentibus donis, & multâ præuenti honorificentiâ. Deinde transeuntes Hellespontum, reliquis principibus se associant.

XXIII. Tatinus quidam Imperatori familiaris, nostris associatur principibus, vir subdolus nimium, & iniquitate notabilis.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI II.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

EODEMQVE anno, qui erat ab incarnatione Domini millesimus nonagesimus sextus, mense Augusto, quintadecimâ die mensis, vir magnificus & illustris *Godefridus Lotaringiæ Dux*: post discessum Petri Heremitæ, & eius exercitus casum, vt prædiximus, lamentabilem; post legionum Godescalci, stragem præmissam; post illud etiam infortunii genus, quod vt præmisimus, subsequenti multitudini citra Hungariam accidisse dicitur: conuocatis viæ consortibus, & compositis de more sarcinis, iter aggressus est. Fuerunt autem, qui eius castris se adiunxerunt, viri nobiles & inclyti, & perpete digni memoriâ, dominus *Balduinus*, eius frater vterinus; dominus *Balduinus de Montibus*, Hamaucorum Comes; dominus *Hugo, comes de sancto Paulo*, & *Engelramus* filius eius, egregiæ indolis adolescens; dominus *Garnerus* comes, cognomento de Gres; dominus *Renardus* comes Tullensis, & *Petrus* frater eius; dominus *Balduinus de Burgo*, eiusdem ducis consanguineus; dominus *Henricus de Ascha*, & *Godefridus* frater eius; *Dodo de Cons*; *Cono de Monte acuto*: & alii plures, quorum nomina non tenemus, vel numerum. Hi omnes vno & indiuiduo comitatu pariter incedentes, vicesima Septembris die in prouinciam quæ dicitur *Osterich*, ad locum, qui dicitur *Tollenburch*, cum omni tranquillitate sani & incolumes peruenerunt. Est autem is locus, vbi Lintax fluuius Imperii fines à regno disterminat Hungariæ. Quò peruenientes, solliciti valde super his quæ Godescalco & suis legionibus dicebantur accidisse, deliberant, quomodo cum salute in opere incepto possint incedere. Tandemq; de communi placuit consilio, vt missâ legatione ad Regem Hungariæ instruantur pleniùs, quænam causa fuerit, quare fratrum præcedentium apud eos ita deperierit exercitus; & vt opportunitate inuenta dominum Regem de pace conueniant, & omissis querelis veteribus, elaborent quomodo eis liber per Hungariam indulgeatur transitus. Nam alias inire vias, itineris cœpti videbatur dispendium. Missus est ergo vir nobilis *Godefridus de Ascha*, Henrici frater, eo quod eiusdem regis à multis retro temporibus familiaritatem habuerat, cum quibusdam honestis viris & nobilibus, vt eiusdem legationis fungatur officio: Qui ad Regem perueniens, depenso debitæ salutationis affatu, quod ei fuerat iniunctum fideliter exequens, Regi loquutus est in hæc verba: *Vir illustris & magnificus, dominus Godefridus, Lotaringiæ Dux, & alii DEI cultores, qui cum eo sunt Principes, diuinis obsequiis mancipati, ad vestram nos direxerunt eminentiam, scire per nos cupientes: quare fidelium populus, quorum reliquias in via reperimus nobis occurrentes, tantam apud vos, qui de numero fidelium dicimini, repererunt inhumanitatem, vt tutiùs ad hostes quoslibet declinare potuissent. Quòd si prædicti populi tanta fuit culpa, vt extremis suppliciis digna fuerit flagellari: qui me miserunt, parati sunt eorum interitum æquanimiter tolerare. Nam quæcunque ex merito pœna infligitur, minus ad iram prouocat, & maiore sustinenda est patientiâ. Quod si secus est, & absque vlla causa calumniati estis innocentes, vt eos morti traderetis, non possunt*

Cap. I. A. Dni. 1096.

II.

illatam seruis DEI *dissimulare iniuriam: sed parati sunt fratrum sanguinem vindicare. Super his ergo vestra per nostrum ministerium expectant responsa, pro eorum forma animos habituri.* His dictis orandi finem fecit. Cui Rex suorum satellitum stipatus comitatu, in hæc verba respondit: *Placet, vir amicitiarum Godefride, cui meritis exigentibus iampridem nostram contulimus gratiam, quod ad nos ingressus es, tum vt veterem renouemus amicitiam, tum vt apud tam discretum iudicem nostram astruamus innocentiam. Sumus equidem & de numero, vt dicis, fidelium: & vtinam opere possimus implere huius nominis virtutem: sed qui vos præcesserunt, tam* Petrum heremitam *sequentes, quàm adhærentes* Godescalco, *quàm qui in regni nostri limitibus castrum nostrum expugnare, & ad nos violenter ingredi nitebantur, nec re, nec nomine* CHRISTI *fuerunt sectatores. Nam cùm primò Petrum & suos exercitus suscepissemus hospitio, bona quæ apud nos erant tam gratis, quàm precio illis communicantes iusto,* more serpentis in gremio, & muris in pera, *malè remunerauerunt hospites suos. Nam in extremis regni nostri finibus, cùm iam pro collatis beneficiis grates tenerentur rependere, vnam de vrbibus nostris confringentes, & populum, qui in ea erat, delentes penitus, cum eorum spoliis, gregibus, & armentis, tanquam violenti prædones abierunt. Godescalci verò expeditiones, tanquam à prioribus nihil omnino pertulissemus iniuriæ, sine molestia & difficultate admissæ, in medio regni huius rapinas exercere, inferre violentiam, incendia procurare, & causis leuibus stragem operari non verentes, delictorum suorum enormitate Dominum ad iracundiam prouocauerunt. Nos quoque subditorum ferre non valentes molestias, manum adhibuimus, rei periclitanti remedium prouidentes. Vnde & priorum exemplo deterriti, ne tertio iam detestabilium turmarum experiremur iniurias, consultius fore visum est, à regni nostri limitibus,* DEO *planè odibiles, arcere huiusmodi impiorum manipulos hominum, quàm iniurias ab eis & damna pati enormia, aut cum eis hostiliter decertare. Hæc igitur apud te virum prudentem & industrium, pro nostra excusatione sufficiat allegasse. Nam (viuit Dominus, puram, sicut est, edisseruimus veritatem.)* His dictis eosdem legatos præcipit hospitaliter, & multa honestate haberi, quousq; habito cum suis colloquio, ad prædictos principes nuncios dirigat, responsa conuenientia delaturos. Tandem missis de familiaribus suis aliquot cum legatis, qui ad se venerant, Duci & Principibus in hæc verba rescripsit: *Audiuimus sanè, & famâ referente iamdudum cognouimus, quod Princeps magnus, illustris, & egregius meritò apud tuos habearis: & quod fidei tuæ synceritatem, & commendabilem animi constantiam etiam longè positi viri prudentes admirentur. Nos quoque nominis tui bono odore, & operum tracti flagrantiâ, te licet absentem, colere proposuimus, & promptiùs honorare. Sed & viros nobiles, qui tecum sunt, zelo fidei Christianæ accensos, credimus pium habere propositum. Vnde & ea merita, quibus solent amici comparari, nolumus in nobis ociosa torpescere; sed omnibus debitam impendere caritatem, & fraternæ dilectionis erga eos operibus abundare parati sumus. Vnde quoniam ita se offert occasio, rogamus vt ad castrum nostrum,* Ciperon *nomine, præsens adesse velis, vt tecum possimus optata diu miscere colloquia, & tuis desideriis congruum adhibere consensum.*

III. Dux igitur auditâ Regis legatione, habitoq; suorum consilio, cum trecentis equitibus ex omni comitatu electis, die præfixâ ad locum peruenit destinatum. Vbi ponte transito, Regem inueniens, ab eo benignissimè, & cum multa susceptus est honorificẽtia. Tandem post multam hinc inde sibi mutuò familiaritatem exhibitam, placuit vt datis obsidibus, de numero nobilium electis, omni rancore deposito, & pace pleniùs reformatâ, regni aditus duci & suis legionibus panderetur. Rex ergo vt tantorum virorum legionibus intromissis fidem haberet pleniorem, ne fortè occasione qualibet, de virtute sua & numero confisi regnum turbare præsumerent: dominum *Balduinum* ducis fratrem cum vxore & familia obsidem petit. Cui Dux grato concurrens assensu, fratrem legibus complacitis obsidem tradit; & immissis legionibus, regnum ingressus est. Porrò Rex fideliter adimplens quod promiserat, per vniuersas regiones ad quas peruenturus erat exercitus, lege præcepit edictali, quatenus iusto precio, æquo pondere, victui necessaria legionibus exhibeantur; & rerum venalium turbas, proficiscentes forum perpetuò comitetur. Dux verò per castra vniuersa, & seorsum & publicè voce præcepit edici præconiâ, sub pœna mortis & omnium publicationis bonorum, ne quis rapinam, vim, aut iniuriam accedentibus ad exercitum audeat irrogare: sed fraternâ caritate emptionum venditionumq; contractus celebrent, in vinculo pacis. Factumq; est ita, præuiâ Domini misericordiâ, quòd Hungariam transcurrẽtes vniuer-

vniuersam, nec in leui verbo mutuò se offenderunt. Rex verò proficiscentem exercitum, æquis penè passibus, cum ingentibus suorū copiis, obsides secum deducens, ex latere sinistro comitabatur paratus: vt si quid fortè seditionis emergeret, per eius præsentiam continuò sedaretur. Tandem verò ad *Maleuillam*, de qua superius frequenter fecimus mentionem, peruenientes, in ripa fluminis *Sauoa*, quousq; exercitui transitus pararetur, consederunt. Compositis igitur ratibus: quia naues paucas, & ad tantum transferendum populum minus sufficiẽtes inuenerant: traiectis mille loricatis equitibus, qui contra quaslibet hostium insidias ripam vlteriorem communirent, vt translatus populus sedem inueniret quietam, certatim in partem oppositam se transferunt. Vixq; plebs enauigauerat, & de principibus nonnulli; & ecce Rex cum ingenti suorum comitatu subito adfuit, dominum *Balduinum*, & vxorem eius, & alios simul obsides in manu domini Ducis, sicut ab initio condictum fuerat, resignauit; & donis vberibus tam dominum Ducem, quàm reliquos honorans Principes, reuersus est. Dux verò traiectas secutus expeditiones, in vlteriorem ripam, cum residuo principum & populi se contulit consequenter; veniensque ad *Bellagrauam* Bulgariæ oppidum, de quo superius fecimus mentionem, ibi castrametatus est. Inde compositis sarcinis, & legionibus ad iter expeditis, Bulgariæ syluas, & latè patẽtia nemora transcurrẽs, primùm *Niz*, deinde *Straliciam* peruenit.

IV. Conficere est ex his locis, qui aliquando vberiores & omnimodis commoditatibus refertæ fuerunt prouinciæ, quanta sit Græcorum miseria, & eorum debilitas Imperii. Nam postquam deficientibus apud Constantinopolim Latinis principibus, in eorum potestatem sub primo *Nicephoro*, peccatis exigentibus, descendit Imperium, statim barbaræ nationes de Græcorum imbecillitate confisi, in eorum prouincias irruentes, pro arbitrio suo regionis cœperunt tractare habitatores. Inter quas *Bulgarorum gens* inculta, à tractu Septentrionali egressa, à Danubio vsq; ad Vrbem regiam, & iterum ab eodem flumine ad mare Adriaticum, vniuersas occupauerat regiones: ita vt confusis prouinciarum nominibus & terminis, totus iste tractus, qui in longitudine habere dicitur iter dierū triginta, in latitudine verò decem, vel amplius, *Bulgaria* dicatur: miseris Græcis ignorantibus, quod hoc ipsum nomen eorum protestetur ignominiam. Super Adriaticum enim mare erat *vtraq; Epirus*: cuius alterius metropolis est *Durachium*, regnum olim viri strenui & admirabilis, *Pyrrhi* Epirotarum regis. Vnde autem Dux cum suo comitatu transiturus erat; duæ fuerant *Daciæ*, *Ripensis* videlicet, quam à leua super ripas Danubii transeuntes reliquerunt; & *Mediterranea*, per quam iter agentes, & per vrbeis olim eximias, *Niz* & *Straliciam*, transeuntes percurrerunt. Erant & aliæ in eodem tractu prouinciæ, *Arcadia*, *Thessalia*, *Macedonia*, & *Thraciæ tres*, quæ pari cum aliis inuolutæ sunt calamitate. Nec solùm has prædictas prouincias suâ Græci amiserant mollicie; sed etiam postmodum eodem Bulgarorum subiugato populo, per *Basilium*, eorum imperatorem, in vlterioribus prouinciis, & maximè quæ regnis exteris collimitant, & per quas ad eos acceditur, in vtraque videlicet Dacia, etiam hodie non permittunt habitatores introire, vel excoli regionem; vt syluis & frutectis loca latè occupantibus, nullam præstent introire volentibus habilitatem: maiorem habentes in *viarum difficultate, & veprium armatura*, quàm in propriis viribus resistendi fiduciam. Eodem modo & *Epirum primam*, quæ à Durachio habet initium, & vsque ad montem, qui cognominatur *Bagularius*, itinere dierum quatuor protenditur, per quam omnes alii transitum habuerunt Principes, desertam & habitatoribus vacuam relinquunt; vt accedere volentibus, nemora deserta & inuia, & alimentis carentia, repagulorum vice præbeant impedimentum. Prædictam ergo Daciam mediterraneam, quæ alio nomine *Mesia* dicitur, dominus Dux cum suis percurrens legionibus; & exsuperatis *claustris*, quæ vulgo dicuntur *sancti Basilij*, ad loca planiora & alimentorum copiam ministrantia, descendens; *Philippopolim* vsq; ad nobilem & copiosissimam vrbem peruenit. Vbi cognito, quod dominus *Hugo magnus*, domini Philippi Francorum regis frater, cum quibusdam aliis nobilibus, ab Imperatore detineretur in vinculis, missis sub omni celeritate nunciis, litteris & viuâ voce monet, & rogat diligẽtiùs, quatenus prædictos viros, eiusdem Peregrinationis votum habẽtes, & sine culpa vinculis mancipatos, solutos abire permittat. Prædictus enim vir illustris, quasi primus omnium iter aggressus, transcursis Alpibus, in Italiam de-

scenderat, & inde in Apuliam perueniens, cùm exiguo comitatu mare transiens, apud Durachium substiterat, eos qui subsequebantur expectans: non veritus quod in regno Græcorum, qui Christianâ professione censeri dicebantur, sibi suisq; aliquid sinistri occurreret: vbi à præside regionis vinctus & catenatus, Imperatori traderetur pro arbitrio tractandus, translatus est. Sic ergo eum apud se tanquam prædonem, aut homicidii reum Imperator detinebat in carcere, principum qui subsequi dicebantur, expectans aduentum: quatenus si prosperè accederent, eorum gratiâ eum soluisse videretur; sin autem, perpetuis eum compedibus manciparet.

V. Præerat autem per idem tempus Græcorū Imperio vir nequam & subdolus, *Alexius* nomine, agnomine dictus Connino. Qui cùm esset in imperiali palatio à domino *Nicephoro*, cognomento *Botoniath*, qui tunc in sceptris agens principabatur, plurimùm honoratus: & *Megadomestici* dignitate, quem nos *maiorem Senescalcum* appellare consueuimus, fungeretur officio, ab Imperatore secundus, contra dominum & benefactorem suum malitiosè recalcitrans, quinto vel sexto anno, antequam populus noster accederet, depulso domino imperium inuaserat; & detinere præsumebat violenter occupatum. Missi ergo domini Ducis legati ad Imperatorem accedentes, prædictum nobilem virum cum sociis suis, sicut eis fuerat iniunctum, instantissimè postulant absolui. Quod cùm eis ab eodem Imperatore præcisè negaretur, ad nostras expeditiones, quæ iam *Adrianopolim* pertransierant, ibi residentes in pascuis, reuersi sunt. Postquam verò, eisdem referentibus nunciis, Dux & alii principes, quod nequaquam prædictos nobiles vellet Imperator absoluere, cognouerunt, de communi consilio vniuersam illam regionem legionibus suis exponunt ad prædam. Cumque per octo dies ibi moram fecissent continuam, vniuersa depopulati sunt. Quod audiens Imperator, nuncios ad eundem Ducem dirigit, rogans vt à præda desistat eius exercitus, & nobiles quos repetierat, recipiat expeditos. Cui verbo Dux libenter acquiescens, prædâ suis inhibitâ, pacatis legionibus, *Constantinopolim* peruenit: vbi ante vrbem, in manu robusta & copioso exercitu, fixis tentoriis castrametatus est. Occurrentes autem prædicti nobiles viri, dominus videlicet *Hugo magnus*, *Drogo de Neella*, *Willelmus Carpentarius*, *Clarembaldus de Vendoliolo*, extra vrbem in castra ducis se contulerunt, gratias pro sua liberatione soluturi: Quos cum multa caritate & debita honorificentia susceptos, benignè habuit secum aliquandiu, eorum molestiis, quas pertulerant præter merita, fraternè compatiens.

VI. Interea vix mutuos dissoluerant amplexus & alternis erant confabulationibus recreati, cùm ecce *Imperatoris* adsunt nuncii, monentes vt ad dominum Imperatorem cum paucis Dux introire festinet. Dux verò habito cōsilio, illuc ire distulit: vnde indignationem plurimam concipiens Imperator, forū rerum venalium legionibus, quæ cum Duce aduenerant interdixit. Porrò Principes populi videntes indigentiam & alimentorum defectum, rursum de communi consilio per suburbana longè lateq; cum ingentibus armatorum copiis discurrentes, greges & armenta vndiq; contrahunt; & alimentorum omnimodam in castra referunt opulentiam: ita vt vsq; ad satietatem minores etiam abundarent. Videns ergo Imperator regionem vniuersam prædæ & incendiis expositam, timens ne deterius etiam aliquid contingeret, iteratò commercium restitui præcepit. Cumque Natiuitatis Dominicæ dies immineret sollempnis, decreuerunt apud se, religionis intuitu, per illos dies quatuor nostri Principes, ab omni præda & qualibet iniuria manus cohibere. Quibus in omni quiete & trāquillitate peractis, adfuit Imperatoris nuncius, monens verbis pacificis, & tamen in dolo, vt ponte transito, qui est iuxta palatium, quod appellatur *Blaquernas*, legiones suas transferant, in palatiis, quæ super littora Bosphori erant plurima, hospitaturi. Potuit autem facilè persuadere: nam instantis maxima erat importunitas hyemis, & pluuiarum intemperies inaudita, ita vt eorum papiliones vix possent cohibere stillicidia: vnde & victus & supellex omnimoda de madore iugis aquæ corrumperentur, & putrescerent. Sed nec homines, nec iumenta, nec cæterorum quælibet animantium, vim algoris penetrabilem & niuium crebram, imò penè continuam, poterant tolerare diutiùs asperginem importunam: quibus omnibus supra vires angebantur incessanter. His autem, etsi verbo compati videretur Imperator, longè tamen alia mens eius erat: & eò tota eius properabat intētio, vt legionibus in locis angustioribus collocatis, minorem euagandi

euagandi haberent licentiam; & ipse eas pro arbitrio cohibendi maiorem reciperet potestatem. Quod vt pleniùs intelligatur, de situ prædictæ vrbis aliquid est interserendum. *Mare Ponticum* (quod ab adiacente regione nomen accepit) VII.
prædictæ ciuitati à parte Septentrionali positum est, ab eadem triginta distans miliaribus: à quo in modum fluminis, per quasdam angustias in Austrum descendit quædam eius portio: quæ spacio ducentorum triginta miliarium decurrens in directum inter *Seston* & *Abidon* vrbes antiquissimas, quarum altera in Europa est, altera in Asia, in nostrum mare labitur *Mediterraneum*. Quæ influxio à prædicto mari postquam triginta miliariis à primis faucibus, vnde habet introitum, cōtinuo tractu descendit, sinum facit in partem Occidētalem, cuius longitudo est ad milia quinq; vel sex; latitudo verò quasi vnius. Hoc autē ita angustum mare, quod à Pontico in Mediterraneum per ducenta triginta miliaria protenditur, *Bosphorus Propontidis*, siue *Hellespontus* appellatur. Quod autem ita sit, *Solinus* in septimo decimo de Memorabilibus testatur, ita dicens: *Quartus Europæ sinus Hellesponto incipit; Mæotis ostio terminatur: Atque omnis hæc latitudo, quæ Europam Asiamq; diuidit, in septem stadiorum angustias stringitur.* Hic est Hellespontus, quem *Xerxes* ponte nauibus facto permeauit tenus deinde *. Europus porrigitur ad Asiæ vrbem *Priapum*, qua Magnus *Alexander* potiundi orbis amore transcendit, & pontus est inde diffusus, æquore patentissimo rursus stringitur in Propontidem, mox in quingentos passus coartatur, fitque *Bosphoros Thracius*, quà *Darius* copias transportauit. Horum autem causæ nominum à veteribus poetarum fabulis videntur deductæ. Nam *Bosphorus* ideo dicitur, quod *Iupiter Europam* Agenoris filiam in bouis effigie assumpta, trans illud mare legitur deportasse: *Hellespontus* autem ab Helle Phryxi sorore; quæ super arietem cum eodem fratre suo nihilo minus dicitur transfretasse. Verbo autem vulgari dicitur *Brachium Sancti Georgij*, Europæ Asiæque limes: cuius illa est longitudo, quam diximus. Verùm latitudinis non est vsquequaque modus idem: Nam pro adiacentium situ & dispositione regionum, nunc ad vnius contrahitur miliarii spacium; nunc per triginta vel ampliùs diffunditur. Sinus autem prædictus tendens, vt præmisimus, in Occidentem, portus est inter eos quos orbis habet, commodà statione famosissimus: Infra quem & Bosphorum, in angulo quodam, sita est prædicta ciuitas, olim dicta *Byzantium*: locus ignobilis, & inter Thraciarum vrbes quasi nouissima: nunc ampliatoris Augusti felicione insignita vocabulo, princeps prouinciarum facta est, & Imperii familiare domicilium: Romæ senioris & nomen inuidens, & dignitatis prærogatiuam. A *Pausania* Spartiatarum rege priùs condita, iuxta id quod in tertio libro *Pauli Orosii* continetur, formam habens trianguli, trium inæqualium laterum: cuius primum latus ab eo angulo, qui inter portum & Hellespontum continetur, vbi est *Ecclesia Sancti Georgii*, quæ dicitur *Mangana*, vsque ad palatium nouum, cui nomen *Blaquernas*, iuxta portum directè protenditur: alterum verò ab eodem *Sancti Georgij monasterio* vsque ad *Auream portam*, secus Hellespontum ducitur: tertium verò ab eadem porta vsque ad prædictum palatium *Blaquernas*, per campestria, muris, turribus, & antemuralibus insigne, protenditur. || Portum autem fluuius quidam ingreditur, æstate quidem modicus; sed hyeme aquis pluuialibus solet fieri torrentior, pontem habens supra se positum: quem pertransiens nostrorum exercitus, inter Ponticum mare & Bosphorum, & portum in ædificiis, quæ in ipso Bosphori littore erant plurima, hospitandi gratiâ se contulerant. Dumq; ibi moram facerent, reliquorum Principum expectantes aduentum, Dux frequentibus Imperatoris sollicitabatur legationibus, vt ad eum introiret. Qui suspectam habens eius familiaritatem, & colloquium reformidās, ad eius vocationem accedere verebatur. Videns tamen quod omnino esset indecens, & contra disciplinā honestatis, si non aut in persona propria veniret, aut saltem pro se idoneos mitteret responsales; nobiles viros dominum *Cononem de Monte acuto*, dominum quoque *Balduinum de Burgo*, & *Henricum de Ascha*, vt se excusatum haberent, ad eundem dirigit Imperatorem. Qui videns domini Ducis constantiam, & quod eum ad se nullatenus posset euocare, iterum venalia interdicit. Sed neq; sic cōstantis viri animum potuit emollire; vnde manū aggrauās, misit occultè sagittarios, qui nauibus inuecti ad eam partē, in qua Dux castra locauerat, peruenientes, summo mane in ipso diei crepusculo mul-

tos ex nostris, qui ad mare exierant, & qui de fenestris speculabantur, sagittis confoderunt, plurimos interficientes.

VIII. Quod postquam Duci nunciatum est, conuocatis populi principibus, de communi consilio fratri præcepit, vt assumptâ parte militię, properet pontem occupare, per quem transierant, ne in illis angustiis intercepti, gentis suæ dispendia patiantur. Ille verò impiger, quingentos sibi assumens loricatos, ad prædictum pontem properans festinat, & occupat violenter. Iam enim non solùm illi, qui in nauibus descenderant, hostes se exhibebant, verùm vniuersa ciuitas contra eos hostiliter armabatur. Nostri verò cognoscentes studiosè & ex industriâ paratos sibi aduersarios, etiam ciues vniuersos in eorum perniciem ad arma conuolare, igne supposito vniuersa palatia, in quibus hospitati erant, tractu continuo per sex aut septem miliaria, tam priuatorum quàm Imperialia succenderunt. Deinde strepentibus lituis, cornicinum admonitione ex diuersis partibus, ad quas gratiâ hospitandi se contulerant, conglobati, Ducē, qui iam dispositis aciebus, ad pontē maturabat, armis correptis præcipites sequebantur. Verebantur enim plurimùm, qui rei militaris maiorem habebant experientiam, ne ponte ab hostibus occupato, in locis angustioribus reperti, facilius grauarentur: vnde cum tanta instantia vix expectatis peditum manipulis, omnis illuc equitum manus conuenerat. Sed præcurrens dominus Balduinus Ducis frater, vt prædiximus, pontem inuitis hostibus violenter occupauerat; & eis abactis, & in fugam conuersis, vlteriorem ripam fluminis nostris vendicauerat. Dux ergo & vniuersus exercitus, cum sarcinis & omnimoda supellectile sua, sine difficultate transeuntes, rursus ante Vrbem in locis liberis & latè patentibus constiterunt. Vbi habito conflictu inter *ecclesiam sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani*, quæ hodie vulgari appellatione dicitur *Castellum Boamundi*; & palatium nouum, quod dicitur *Blaquernas*, quod in angulo ciuitatis iuxta portum situm est, circa horam vespertinam, interfectis innumeris, nostri Græcos pondus belli amplius sustinere non valentes, infra vrbem se recipere compulerunt. Nostri verò campo viriliter obtento, tanquam victores, in loco ad id congruo castrametati sunt. Et fortasse rursum irruentibus ciuibus, congressio periculosior, & strages amplior subsecuta foret, odio ministrante feruorem; nisi nox irruens mutuis finem imposuisset certaminibus. Hic primùm patuit, & sine hæsitatione factum est manifestū, qua intentione prædictus nequam Imperator castra transferri præceperat: videlicet vt suspectum populum in illa locorum angustia, quasi infra quædam repagula coerceret.

IX. Postea demum luce redditâ, edictum est publicè, vt ad arma populus consurgeret: & pars sub certis ducibus deputatis, vniuersam perlustraret regionem; & alimētorum, quorum Imperator commercium interdixerat, copias, vel violēter, vel cum precio comportaret, gregibus & armentis, frugibus & vniuersis alimentorum generibus non parcentes: Pars verò cum Duce, & quibusdam aliis magnatibus, ad tutelam castrorum in exercitu remaneret. Fraudem enim Imperatoris & suorum compertam habentes, contra eius muscipulas, quantâ poterant, se armabant cautelâ. Factum est igitur, vt qui pabulatum egressi sunt, sex diebus continuis cum ingenti, tam equitum quàm peditum multitudine, suburbana per circuitum vsq; ad sexaginta miliaria cōfringentes, tantam alimentorū in castra, die octauâ contulerunt copiam, vt amplius esset opinione hominum; & vix gregum & armentorum, vehiculorum quoq; & iumentorum turbas ante se trahere possent.

X. Dum hæc verò in castris aguntur, ecce domini *Boamundi* nuncius præsens ante Ducem astitit, prædicti Principis literas deferens in hæc verba: *Noueris, virorū optime, quod tibi contra feram pessimam, & cum homine nequam incumbit negocium: cuius propositum est semper fallere, & omnem Latinorum nationem vsq; ad mortem modis omnibus persequi: & quod de eo rectè sentiam, tuo quoque aliquando approbabitur iudicio. Noui enim Græcorū malitiam, & odium aduersus Latinorum nomen pertinax & obstinatum. Cede ergo, si placet, Vrbe relictâ, ad partes Adrianopolitanas, vel circa Philippopolim: & legiones tibi à Domino commissas, in locis vberibus, alimentis & ocio præcipe recreari. Ego autem, auctore Domino, circa Veris initium festinus adero, consilium & auxilium fraternâ caritate, tanquam Domino meo, contra impium Græcorum principem ministraturus.* Perlectis igitur litteris, & earum tenore plenius intellecto, de communi principum consilio litteris & viuâ voce respondit in hæc verba: *Noui, dilectissime frater, & famâ referente pridem edoctus sum, quod odio inexorabili Græcorum astuciæ populum semper*

nostrum

nostrum persequi ardentissimè studuerunt: & si quid mihi defuit prius ad scientiam, cotidiè per experimentum addisco plenius: nec dubito, quin iusto zelo aduersus eos mouearis, & de eorum nequitia rectè sentias. Sed DEI timorem habens præ oculis, & propositum meum considerans, arma infidelibus debita in populum conuertere Christianum reformido. Aduentum tamen tuum nobis desiderabilem, & aliorum Principum DEO deuotorum præsentiam auidissimè DEO amabilis, qui nobiscum est, expectat exercitus. Imperator ergo cum suis fa- XI.
miliaribus & domesticis anxius plurimùm, tum quia totam regionem prædæ videt expositam, suorum gemitus & lamenta non perferens; tum quia domini *Boamundi* adfuisse legationem, eumque in proximo venturum cognouerat, iterum nunciis suis dominum Ducem, vt ad se ingrediatur, sollicitat: timens, ne si conueniat, qui venturi erant Principes, antequam Ducem sibi reddat placabilem, in eius ruinam vnanimiter consentiant. Instat ergò propensiùs, vt sibi Ducis priùs reconciliet animum: monens & exhortans attentiùs, vt recepto filio suo *Ioanne Porfiro genito*, quem ei pro obside dirigebat, ad se sine aliquo mentis scrupulo ingrediatur. Placuit ergo verbum Principibus, & recepto per *Cononem de Monteacuto*, & *Balduinum de Burgo*, viros nobilissimos, qui ad hoc missi erant, Imperatoris filio, & diligenti custodiæ in manu fratris deputato, ipse assumptis reliquis Principibus, fratre super exercitum, vt eius curam haberet, relicto, in vrbem ingressus, Imperatori diu desideratam suam obtulit præsentiam. Quo cum multa honorificentia, astantibus illustribus, & virum vnde multa audiuerant, & ex parte cognouerant, intueri volentibus, recepto, & Principibus, qui cum eo aduenerant, prout eorum dignitas deposcebat, & honoratis salutatione, & ad pacis osculum similiter admissis, de eorum incolumitate quærit diligentiùs; & nomina singulorum percurrens, vt eorum sibi gratiam comparet, singulis affabilem se præbuit & benignum. Tandem verò Ducem conueniens, his eum verbis alloquitur: *Audiuit Imperium nostrum, Dux dilectissime, quod apud Principes tuos sis potentissimus; & pietatis propositum, quod studiosè persequeris, deuotionis feruore armatus commendabili, non habet incognitum: quodque potius est, constantis animi & syncerae fidei virum te fama celebris longè lateque prædicat. Vnde & multorum, qui te præsentem non viderunt, morum elegantiâ id exigente, gratiam meruisti. Quapropter nos etiam te totis caritatis visceribus amplecti volentes, & honorare propensius, in filium hodie præsentibus sacri palatij nostri magnatibus, te adoptare decreuimus; Imperium nostrum in tua potestate ponentes, vt per te in facie præsentis & affuturæ multitudinis illæsum manere possit & incolume.* His dictis, eum vestibus indutum Imperialibus, adhibitâ iuxta morem curiæ sollempnitate quadam, quæ in huiusmodi arrogationibus fieri solet, secũdum regionis morem adoptauit in filium, pace & gratiâ vtrinq; pleniùs reformatâ. Quo facto, apertis thesauris suis tam domino Duci, quàm eius con- XII.
sortibus, dona ingentia in auro, gemmis, & holosericis, & vasis preciosis, hominum æstimationem tam operis elegantiâ, quàm dignitate materiæ penitus excedentia, pro sua liberalitate contulit; ita vt vsque ad supremum muneribus cumulati, & diuitiarum incomparabiles copias, & Principis admirarentur munificentiam. Nec semel tantum erga ducem tantâ functus est liberalitate; sed ab Epiphaniorum die vsq; ad ascensionem Domini, singulis hebdomadibus, quantum duo viri fortes aureæ monetæ poterant humeris sustinere; de æreis verò denariis, decem modii, de Imperiali palatio ei ministrabantur. Qui tamen omnia, nihil sibi faciens residui, nobilibus & populo, prout cuique videbatur necessarium, liberaliter erogabat. Egressi ergò à domino Imperatore, sumptâ ad tempus licentiâ, in castra reuersi sunt. Vnde *Ioannem* Imperatoris filium, quem vsque ad domini Ducis reditum obsidem in castris detinuerant, cum honesto comitatu ad patrem remiserunt. Imperator verò, edicto publicè manifestato, pœnâ mortis eius violatoribus infligendâ, præcepit: vt iusto precio & æquo pondere Ducis exercitui quælibet necessaria venderentur. Dux etiam nihilominus in castris voce præconiâ sub pœna mortis inhibuit, ne hominibus Imperatoris aut vis inferretur, aut iniuria. Sicque satis conuenienter se supportantes adinuicem, mutuis cum omni tranquillitate vsi sunt commerciis. Tandem verò mense Martio mediante, audiens Dux, quod alii Principes in vicino constituti, cum suis exercitibus aduenirent, suggerente Imperatore; & idipsum volentibus tam plebe suâ, quàm patribus, parato nauigio transiens *Hellespontum*, exercitum suum in *Bithynia*, quæ prima de Asianis pro-

uinciis occurrit, collocauit; inq; pago Calcedonensi castrametatus est. Est autem
Calcedon ciuitas in Bithynia, vbi sexcentorum Patrum & triginta sex, tempore do-
mini *Leonis* Papæ senioris, & domini *Marciani* Augusti, contra *Eutychetis* monachi
& *Dioscori* Patriarchæ Alexandrini impietates, quarta synodus generalis conuenit:
locus videlicet Constantinopoli proximus, & sola Bosphori interpositione di-
stans: vnde & Vrbem in vicino constitutam, erat omnibus intueri; & qui negotiis
vrgentibus trahebantur, ter vel quater in die ad Vrbem ire regiam, & ad castra re-
dire sine difficultate poterant. Quod autem maturiùs Ducis exercitum transfreta-
re persuasionibus suis compulerat, non de fidei synceritate processit; sed fraude so-
litâ Ducem circumuenit, ne aliis aduenientibus, eius copiæ possent admisceri. Nã
& reliquos, qui postea subsecuti sunt, eodem artificio singillatim transire compu-
XIII. lit: ita vt nunquam duo simul ante vrbem fuerint exercitus. Interea dum hæc
circa Constantinopolim per Imperatorem, & hominum Ducem sic geruntur, do-
minus *Boamundus*, Roberti Guischardi filius, princeps Tarentinus, qui ante ingru-
entem hyemem cum suo exercitu Adriaticum mare transiens, *Durachium* vsq; per-
uenerat, per deserta Bulgariæ suos, qui eum subsequebantur, operiens, pedetentim
accedebat. Adhæserant porrò ei, & eius castris se adiũxerant, tam de Italia, quàm de
aliis prouinciis viri nobiles, & potentes plurimi: quorum ad perpetuam memo-
riam numerum & nomina ex parte comprehendimus. *Tancredus*, Willelmi Mar-
chionis filius; *Richardus de Principatu*, filius Guillelmi Ferrebrachia, fratris Roberti
Guischart; *Ranulfus* frater eius; *Robertus de Anxa*; *Hermannus de Carni*; *Robertus de
Surda valle*; *Robertus* filius Tristani; *Hunfredus* filius Rodulfi; *Richardus* filius Co-
mitis Ranulfi; & *Comes de Rosinolo* cum fratribus suis; & *Boelus* Carnotensis; *Albe-
redus de Cagnano*; *Hunfredus de Monte scabioso*. Hi ergo omnes domini Boamundi ve-
xilla secuti, vsque ad vrbem *Castorcam*, vbi Dominicæ Natiuitatis dies celebres
egerunt, peruenerant. Vbi quoniam à ciuibus venalia populo prætereunti non ex-
hibebantur, compulsi sunt greges & armenta, & cætera victui necessaria, rapere
violenter; & damna locorum habitatoribus, qui eos tanquam hostes abomina-
bantur, inferre. Inde progressi, in regione vberrima, cui nomen est *Pelagonia*, castra-
metati sunt. Vbi audientes quod in vicino erat municipium solis hæreticis habita-
toribus refertum, illuc sub omni celeritate contendunt; & castrum violenter oc-
cupantes, succensis ædificiis, oppidanis quoq; partim gladio, partim cõsumptis in-
cendio, prædã vniuersam, & opima inde retulerunt spolia. *Imperator* verò prædicti
domini Boamundi audiens aduentare legiones, primiceriis exercituum suorum,
quos in iisdem regionibus gratiâ hyemandi collocauerat, clàm præcipit, vt vsq; ad
Bardarium fluuiũ cum vniuersis illarum regionũ copiis ex latere sine intermissione
prosequantur: vt si fortè eis conueniens daretur occasio, & ita opportunitas se of-
ferret nocte vel interdiu, clàm siue aliter, exercitum procedentem tentarent fatiga-
re. Suspectissimum enim domini Boamundi habebat introitum. Nam tam ab eo,
quàm ab eius patre, multas & sæpiùs passus fuerat iniurias. Veruntamen sicut vir e-
rat subdolus, potens simulare & dissimulare propositum, missis quibusdam nobili-
bus ex suis domesticis ad eundem virum egregium, verbis pacificis ei locutus est in
dolo, tentans si quo modo eum posset decipere. Erat autem verborum quæ tam vi-
XIV. uâ voce quàm litteris per nũcios porrexerat prædictos, tenor huiusmodi. *Com-
pertum habet, & nullatenus dubitat nostrum Imperium, à DEO protectum, quod magnus &
potens sis Princeps, & egregius; magnifici quoque, & præpotentis, & industrii Principis filius:
teq; hactenus, meritis tuis id exigentibus, carum semper habuimus & acceptum, licet te præsen-
tem non inspexerimus. Et nunc, quoniam ad seruitutem DEI & pietatis obsequia accinctum te
& eiusdem Peregrinationis cum cæteris DEO deuotis Principibus cõsortium iniisse audiuimus,
fortiùs amare, & honorare propensiùs, cordi nobis est, & in prompta fixum gerimus voluntate.
Quapropter, dilectissime noster, populis præcipe, qui te sequuntur, subiectis nostris parcere; vio-
lentiam, rapinas, & incendia fac cessare, ad nostram quantocyùs accedens præsentiam, securus de
multiplici honore & gratia nostra, qua multipliciter te proposuimus præuenire. Præsentiũ quoque
latoribus dedimus in mandatis, vt exercitibus tuis iusto precio necessaria procurẽt, vt sine inter-
missione, rerum venalium eos copia prosequatur.* Hæc Imperatoris verba, etsi in superficie
multã videbantur habere humanitatem, intrinsecus tamen virus occultabant ad-
mixtum. Verũ *Boamundus*, tanquam vir solers & argutus, Imperatoris compertam
habens

habens maliciam, propositum dissimulans, cautiùs se habebat: gratias referens Imperatori, pro eo quod de statu suo dignaretur esse sollicitus. His igitur ducibus vsq; ad *Bardarium* fluuiũ perueniẽs: cùm iam ex parte, enauigato amne in vlteriore ripa cõsisteret exercitus, pars verò adhuc transeũdi vrgeret propositũ, ecce Imperatoris satellites, qui cum infinita manu exercitus nostri vestigia sequebantur, rati opportunitatẽ se inuenisse, in eam partẽ exercitus, quę adhuc in transeũdi erat procinctu, hostiliter irruunt, quantâ poterant importunitate instantes. Quod *Tancredus* intelligens, sicut vir erat expeditissimus, fulmineus aduolat; & fluuiũ, qui medius erat, enatans, partem fluminis attigit vlteriorem. Quem secuti equites, quasi ad duo millia, primo eorum statim aduentu, prædictorum cohortes dissoluunt gladiis; & conuersos in fugam, cædendo aliquantulũ sunt prosecuti, interfectisq; ex eis quampluribus, nonnullos etiam cõprehendentes, ante dominum Boamundũ eos statuerũt. Qui cùm diligentiùs interrogarentur, quare Christianũ persequerentur exercitũ: responderunt, quod *homines Imperatoris essent; & merendo stipendia, ad eius præceptũ militari eos oporteret.* Hîc demum pleniùs cunctis innotuit, quod quicquid eis Imperator loquebatur, fraus erat & circumuentio: tamen quia per eum transituri erant, inuitis aliis Boamũdus dissimulare potiùs volebat iniurias, quàm eum inutiliter ad iracundiam prouocare.

XV. Transcursâ igitur Macedoniâ & vniuersâ Illyrico, cõpetenti moderamine itinere maturato, ad Vrbem cœpit appropinquare. Cumq; in vicino esset cõstitutus, quintâ feriâ ante Paschalem sollempnitatẽ, susceptâ iterum Imperatoris legatione, persuadẽte vt dimisso exercitu ad se cum paucis & familiaribus suis ingrederetur, substitit aliquantulũ; & effectui mancipare quod præcipiebatur, distulit, suspectâ illius habens malitiã. Dumq; sic fluctuaret in incerto, ecce vir illustris dux *Godefridus*, ab Imperatore multâ precũ victus instantiâ, vt domino Boamundo exiret obuiã, & cũ ad se nihil dubitantẽ introduceret, cũ honesto Principũ comitatu prædicto viro occurrit magnificè. Vbi mutuis cõplexibus & syncerę caritatis osculo se suscipiẽtes ad inuicẽ, post grata colloquia & mutuas de statu singulorũ interrogationes, Boamundus à domino Duce cõmonitus, vt ad Imperatorẽ, sicut vocatus fuerat, ingrederetur: licet primùm se difficilẽ exhiberet, & Ducis non satis exaudiret monita, Imperatoris suspecta vt prædiximus habens colloquia, postmodũ tamen honestâ euictus persuasione, Duce præuio, ad Imperatorẽ confidẽter ingressus est. Vbi ab eodẽ in osculo pacis & multimoda gratia, & honore præuentus multiplici, post multa familiariter cum vtroq; habita consilia, factus est, vt dicitur, dominus *Boamundus* Imperatoris homo, fidelitate manualiter exhibitâ, & iuramẽto præstito corporaliter, qualiter solent fideles dominis suis exhibere. Quo facto, ex Imperialibus vestiariis oblata sunt prędicto viro munera in auro, vestibus, vasis, & preciosis lapidibus, tam precio quàm dignitate incõparabilia. His igitur ita pacificatis, dũ adhuc in palatio moram faceret dominus Boamundus, *Tancredus* vir per omnia cõmendabilis, eiusdẽ ex sorore nepos, Imperatoris præsentiam studiosè declinans, & colloquia; vniuersum interim exercitũ in Bithyniã transtulerat, vltra Bosphorũ in pago Calcedonẽsi, (vbi & domini Ducis translatus dudũ residebat exercitus, subsequentiũ expectans aduentũ) castrametatus. Quod postquã Imperatori pleniùs innotuit, quod dominus Tancredus eius ita declinauerat præsentiam, ægrẽtulit plurimũ. Sed more prudẽtis, iniuriam dissimulans, præsentes Principes iterũ atq; iterũ muneribus cumulans immẽsis, cum multo honore ad castra trans Bosphorũ remisit propria: vbi iunctis agminibus, & plenâ caritate sociatis, in cõspectu Vrbis vterq; residebat exercitus, expectantes subsequentiũ aduentum Principũ, vt sociatis legionibus, iter quod assumpserant, vnanimiter prosequerentur. Ministrabatur autem tam ex Vrbe regia, quàm ex adiacentibus suburbanis, populo illic posito, ad sufficientiam, victus necessarius, ita vt pro voto copiosiùs abundarent.

XVI. Interea vir illustris *Flandrensium comes Robertus*; qui à principio ineuntis hyemis cum suo comitatu mare transiens, à *Baro* Apuliæ ciuitate maritimâ *Durachium* descenderat, in locis fertilibus, syluis, pascuis, & omnimodâ commoditate refertis, instantis brumæ declinauerat importunitatem: tandemq; circa veris initium iter arripiens, reliquos Principes, qui iam mare transierant, vt eis adiungeretur, multâ prosecutus est instantiâ. Qui antequam Constantinopolim perueniret, sicuti & aliis acciderat, legatos suscepit Imperiales: per quos ei mandabatur, quatenus reli-

cto exercitu, ad eius præsentiam paucis comitatus, accederet. Ipse autem, quomodo qui eum præcesserant cum domino Imperatore se habuissent, plenius edoctus, *Constantinopolim* perueniens, palatium cum paucis consortibus ingressus est. Vbi ab Imperatore cum multa receptus honorificentia, & benignè tractatus, exactam fidelitatem, aliorum sequens vestigia, corporaliter impendit. Vnde & maiorem consecutus gratiam, dona suscepit ingentia, sociis eius etiam iuxta modũ suum pari liberalitate honoratis. Postquam verò diebus aliquot, eius exercitus ibi iuxta vrbem & alimentis & ocio recreatus est; ipseque ad Imperatorem sæpius ingressus, de his quæ necessaria videbantur, cum eo sufficienter contulit, sumptâ licentiâ, cohortes transferens, ad viæ consortes nauigauit: à quibus benignè & plenâ caritate susceptus, eorum exercitibus cum suo comitatu sociatus est. Vbi cùm diebus singulis mutuis confabulationibus de variis rerum euentibus, qui singulis eorum in itinere acciderant, se recrearent ad inuicem; & labores suos gratâ quadam reuoluerent memoriâ, ad id quod instabat nouissimè recurrebat tractatus, vt diligentiùs inter se quærerent quando & quomodò ad operis cœpti consummationem intenderent. Dumq; circa hoc essent soliciti, & moram subsequentium arguerent sociorum, eis imputantes, quod sine fructu tempora præterirent, ecce nuncius *Comitis Tolosani*, & *Episcopi Podiensis*, vtrũq; adesse, & in proximo vrbem ingressuros, edocet.

XVII. Porrò hi duo magni & illustres viri, ab initio suscepti itineris cum suis expeditionibus, comites sibi perpetuò adhæserunt indiuisi. Erantq; cum eis viri nobiles & apud suos tam nobilitate, quàm morum elegantiâ clarissimi: dominus videlicet *Willelmus* Aurasiensis episcopus, & *Rambaldus* eiusdem ciuitatis comes, *Gaustus de Bederz*, *Girardus de Rosseilon*, *Guillelmus de Monte pessulano*, *Guillelmus Comes Forensis*, *Raimundus Pelez*, *Centonius de Bear*, *Guillelmus Amaneu*: & alii multi, quorum etsi nomina non tenemus, certum est tamen ea in libro vitæ conscripta esse. Quippe qui patriam cognationem & amicos, & latè diffusa patrimonia relinquentes, Christum secuti sunt, voluntariam amplexi paupertatem. Hi omnes, prædictos venerabiles viros cum omni reuerentia secuti, in Italiam descenderunt, transcursaq; *Lombardiâ*, per eam regionem quæ *Forum Iulii* appellatur, iuxta *Aquileiam* transeuntes in *Istriam*, inde tandem in *Dalmatiam* descenderunt. Est autem Dalmatia longè patens regio inter Hungariam & Adriaticum mare sita, quatuor habens metropoles, *Iazaram*, & *Salonam*, quæ alio nomine dicitur *Spaletum*, *Antibarim*, & *Ragusam*; populo ferocissimo, rapinis & cædibus assueto inhabitata: montibus & syluis, magnis quoq; fluminibus, pascuis etiam longè lateq; diffusis occupata penitus, ita vt raram habeat agrorum culturam, locorum incolis in gregibus & armentis omnem viuendi habentibus fiduciam: exceptis paucis, qui in oris maritimis habitant, qui ab aliis & moribus & linguâ dissimiles, Latinum habent idioma; reliquis Sclauonico sermone vtentibus, & habitu barbarorum. Hanc igitur ingressi prouinciam, multam inuenerunt itineris difficultatem, maximè propter hyemis instantiam, & locorum nimiam inæqualitatem: Sed & victus, & alimentorũ sustinentes grauem defectum, periculosè satis per dies aliquot laborauerunt inediâ. Locorum sanè habitatores relictis vrbibus & præsidiis, ad montes & syluarum condensa cum vxoribus & liberis, & cum omni substantia, quasi agrestes feræ fugientes, nostrorum formidabant aspectum. Occultè tamen, & de remoto, proficiscentis exercitus vestigia sequentes, senes valetudinarios, anus quoque grandæuas, quæ lento gradiebantur itinere, seorsum reperientes occidebant. Comes verò totius multitudinis debitam gerens solicitudinem, præmissis de principibus aliquot, qui agmina præirent, ipse cum maxima loricatorum manu postremus semper incedebat, nouissimus hospitabatur. Erat præterea aer caliginosus, & tenebræ continuæ, penè palpabiles, ita vt qui sequebantur, præcedentium vix tenerent vestigia; & qui præibant, vix per iactum lapidis ante se loca possent discernere. Terra enim, vt prædiximus, riuis, fluminibusque abundans, & penè tota palustris, tantam diebus singulis ex se dabat vliginem, & tantam crassitudinem nebularum, vt aerem redderent penè suffocatorium. Ad hæc, *Sclaui Dalmatæ*, tanquam indigenæ, locorum habentes peritiam, per abrupta montium, & nemorum condensa, exercitum ex latere sequentes, frequentibus irruptionibus inermem populum, è syluis prodeuntes opprimebant. Comes verò, & alii magnates in ipsos tales sæpissimè facientes impetus, multos ex

tos ex

tos ex eis lanceis confossos & obtruncatos gladiis perimebant: pluresq; sæpiùs occidissent, nisi quia syluas habentes vicinas, & ad eas confugientes, præsens captabant remedium. Accidit tamen quadam die, quod ex prædictis malefactoribus captis quibusdam, Comes manus & pedes pręcepit amputari, vt eorum consortes saltem hac pœnâ deterriti, exercitum persequi formidarent. Cumq; tribus hebdomadibus continuis tam laborioso itinere regionis partem transcurrissent, peruenientes ad locum, cui *Scodra* nomen, Sclauorum regem ibi repererunt. Cumq; dominus Comes, sicut vir benignus erat, affabilis & misericors, multâ munerum liberalitate amicitiam contrahens, sperabat populo suo indigenarum gratiam optinere, vt saltem commercii & rerum venalium copiam consequeretur: tandem nec hac via prædictæ gentis ferocitatem emollire potuit, quos deinceps multò sæuiores inuenit. Cumq; per dies quasi quadraginta omnem Dalmatiam multo pertransissent labore, tandem peruenerunt *Durachium*. Imperator verò Comitis suspectum XVIII.
habens aduentum, eò quòd vir prudens & magnificus esset, & maiores secum traheret copias, missâ multò antè legatione honestorum virorum, qui ei apud Durachium occurrerent, præcepit, vt aduenientem ex parte eius officiosissimè salutatum, honestè tractarent. Qui dicto parentes, in eius præsentia constituti, viuâ voce & literis eum blandè allocuti sunt, Imperatoris porrigentes epistolam, cuius hic tenor erat: *Iamdudum, Comes dilectissime, tuæ prudentiæ opinio celebris, & probitatis latè diffusa fragrantia, ad nostri peruenit aures Imperij; & meritis exigentibus, nos ad tui dilectionem inuitauit, propositum habentes personam tuam amare & honorare propensiùs. Vnde & tuum aduentum cum multo desiderio expectauimus, multa de publicis negotiis cum tua nobilitate Imperio nostro carissima, tractare cupientes. Vnde monemus attentiùs, vt sine tumultu & scandalis terras nostras pertransiens, ad nos festinus accedas, securus de gratia nostra & honore multiplici, quo te proposuimus præuenire. Præsentium autem latoribus dedimus in mandatis, vt rerum venalium copiam & iuge commercium populo tuo bonis conditionibus faciant exhiberi.* His literis tam Comes, quàm eius exercitus exhilaratus admodum, rursus iter arripiens, transcursis syluis & montibus, & vniuersâ Epirotarum regione, multorum labore dierum, demum in pagum, cui *Pelagonia* nomen est, omnibus redundantem copiis descendentes, castrametati sunt. Vbi cùm vir vitæ venerabilis dominus *Podiensis Episcopus* longiùs à castris aliquantulum, hospitandi commoditatem secutus, seorsum locasset tentoria, à Bulgaris irruentibus captus est. Sed quia tantus Pontifex adhuc populo DEI erat necessarius, casu, per eius misericordiam vitæ est reseruatus. Nam dum vnus de prædonibus aurum ab eo quæreret, eum contra cæteros tuebatur: inter quos excito tumultu ad vocem concertantium, exercitus commotus est vniuersus; & armis correptis in prædictos irruentes maleficos, dominum Episcopum cum suis expedierunt. Tandem resumpto itinere *Thessalonicam* transeuntes, & omnem Macedoniam, continuatis per multos dies laboribus, apud *Rodostum* vrbem maritimam, super Hellespontum sitam, à Constantinopoli itinere dierum quatuor distantem peruenerunt. Vbi iterum Imperatoris Comiti occurrit legatio, & Principum etiam, qui præcesserant nuncii nonnulli, monentes & exhortantes obnixiùs, quatenus exercitu relicto, & paulatim subsequente, ipse cum paucis veniat expeditus, vt peractis apud Imperatorem negotiis, accedente eius exercitu, possit reliquos subsequi maturiùs; & populis properare volentibus, nullum ministret impedimentum. Præmiserat autem & ipse nuncios, qui & ipsi reuersi, eum ad idem animabant. Euictus igitur Comes tam XIX.
Imperialium legatorum instantiâ, quàm verbo Principum, qui eum maturare hortabantur: relicto exercitu, sub cura & sollicitudine Episcoporum, & aliorum nobilium, qui in castris erant: ipse cum paucis *Constantinopolim* ingressus, sæpiùs citatus, præcedentibus eum Imperialibus apocrisariis, suam Imperatori præsentiam exhibuit. Ibi tam ab eo, quàm à suis illustribus & inclytis, qui ei assistebant, honorificè susceptus, & benignè plurimùm, plenâ humanitate tractatus est. Vbi postmodum blandis persuasionibus, & multâ instantiâ pulsatus, vt Imperatori fidelitatem & iuramentum secundùm formam aliorum principum, qui eum præcesserant, exhiberet, negauit constantissimè. Interea verò dum hæc apud Constantinopolim agerentur, indignatus Imperator, quod ei Comes more aliorum, hominium facere detrectaret, clam præcipit legionum suarum primiceriis, quæ in partibus il-

lis erant constitutæ, vt repente in exercitum Comitis irruentes, modis quibus possent, molestare attentarent, ita etiam, vt in eis cædem operari non vererentur. Hoc autem attentare ausus est, eâ fretus fiduciâ, quod principes omnes datâ sibi fidelitate obligauerat; quodq; eorum exercitus omnis mare illud transierant; vnde non facilè erat retransire. Nam quotquot illuc naues aut gratiâ commercii, aut transferendæ plebis causâ accedebant, omnes statim vlteriorem ripam deserere tenebantur: vt illis nauium deesset copia; & de redeundo frustra cogitarent. Ad hoc enim singillatim eos, vt prædiximus, transire blanditiis & callidis persuasionibus compulerat, ne simul iunctis agminibus ante Vrbem possent conuenire. Suspectum enim, vt prædiximus, nostrorum habebat aduentum, & conuentum multò ampliùs formidabilem. Quodq; Principibus quasi liberaliter contulerat, nec liberalitatis erat, nec gratiæ; sed timoris desperati, & fraudulentæ versutiæ. Nostris autem in simplicitate spiritus, & syncerâ fide incedentibus, vix persuaderi poterat Græcorum malitia, & nequam illorum Principis fraus, & circumuentio pertinax, maximè cum erga eos tantâ liberalitate, & simulatâ gratiâ redundaret.

XX. Igitur qui Imperatoris mandatum susceperant, centuriones, & quinquagenarii, & numeris militaribus præpositi, Regiam exequentes iussionem, præmonitis agminibus, clam & de nocte in domini Comitis irruunt expeditiones; dum incautos reperiunt, & nihil tale verentes, plurimos ex eis interficiunt: ita vt antequam expergefacti arma corriperet, & fuga fœda & strages miserabilis intercederet. Tandem verò honestioribus viris admonentibus ad cor redeuntes, resumptis animis ac viribus, prædictæ Imperatoris latrocinanti familiæ multa suæ gentis intulerunt dispendia. Et licet pro tempore & loco satis viriliter nostri restitissent, viæ tamen cõsiderantes difficultatem, & crebra quæ ex insperato diebus penè singulis occurrebant discrimina, liquefiebant in seipsis, quasi assumpti pœnitentes itineris; & minus minusque feruebant in eo, quod erant aggressi: tædio laborum fatigati vehementiùs, ita vt multos non solùm de plebeis, verùm & de Maioribus incepti pœniteret; & diffidentes de consummatione propositi, votorum immemores, redire disponerent. Quod nisi monitis & exhortationibus ab episcopis & clero fuissent reuocati, & ad voti prosecutionem reaccensi, parati erant agmina deserere, & ad propria quocunq; tentare reditũ periculo. Quod postquam domino Comiti nunciatum est, dolore cordis tactus intrinsecus, proditum se clamat; & missis de fidelibus suis viris aliquot nobilibus, Imperatori proditionis infamẽ obiicit titulum: asserens, quòd dum per eius vocationẽ & multiplicatas legationes in eius esset obsequio, contra bonos mores in eius exercitum suos præcepisset armari. Sed & Principibus, quorum prece & instantiâ dimisso exercitu properauerat, casum lamentabilem, qui suis acciderat, & Imperatoris fraudem apertissimam notam facit, super his vltionem tanquam à fratribus reposcens. Quòd si Comiti, par affectibus & voluntati esset suorum iniuriam vlscicendi facultas, procul omni dubio à motu animi, quem conceperat, nec minis, nec terroribus, nec aliquorum interuentu Principum potuisset conuelli. Dicebatur enim vir animosus, & iniuriarum perpetuò memor, quique in suo sensu plurimùm abundaret. Imperator igitur rem videns nimiùm processisse, & facti pœnitens, Principes, dominum videlicet *Ducem*, dominum *Boamundum*, dominum *Flandriæ comitem*, qui adhuc in vlteriore maris littore cum suis legionibus residebant, ad se facit euocari, vt per eorum interuentum domini Comitis sibi possit animum reconciliare. Qui ad eius vocationem conuenientes, etsi multùm displiceret quod acciderat, tamen videntes quod non esset reposcendæ vltionis locus, dominum Comitem seorsum admonent, & honestis persuasionibus hortantur, vt iniuriam, quam communem reputant, dissimulare velit; ne vindictam prosequens, multorum dierum operam adgrediatur; & volentibus in via Domini procedere, ministret impedimentum. Factumq; est tandem, vt ad piam Principum intercessionem, Comes tanquam vir discretus, exacerbatum mitigãs animum, Principum cesserit consilio, eorum dispositioni se committens. Illi autem Imperatorem familiariter conuenientes, quam molestè ferant quod acciderat, vnanimiter protestantur. Quorum Imperator intelligens indignationem, & vnanimitatis constantiam, coram Comite & vniuersa tam exterorum, quàm suorũ domesticorum curia, in excusationẽ descendit, iurans & obtestans, quod neq; de conscientia eius

neque

neq; de mandato, quod accidisse dicebatur, euenerat. Tamen iuxta hanc innocentiam suam, Comiti satisfacere paratum se dicebat. Sicq; quotidie, magis & magis Græcorum dolus, & fraus Imperatoris detegebatur: ita vt iam nemo esset de Principibus cui non esset manifestum, & luce meridianâ clarius, quanto odio populum prosequebatur nostrum, & omne Latinorum genus haberet inuisum. Veruntamen, quoniam ad alia eorum properabat intentio, & ad DEO magis placitum propositum anhelabant, tutiùs iudicabant illatas dissimulare iniurias, quàm se à tam pio reuocare concepto, aut assumpto labori impedimentum ministrare. Co- XXI.
mes igitur iuxta Principum exhortationem, Imperatori reconciliatur; & secundùm tenorem iuramentorum, quem alii præbuerant, & ipse iuramentum fidelitatis exhibens, in plenam gratiam reuersus, donis ingentibus & cumulatæ liberalitatis, quæ & numerum & pondus excederet, honoratus est. Accipientes porrò & alii principes iterata dona, & sumentes licentiam, ipsumque Comitem specialiter rogantes, ne moram post eos faceret, ad suas in Bithynia, transito Hellesponto se conferunt legiones. Interim quoque & domini Comitis exercitus Constantinopolim peruenit exercitus, qui statim de mandato ipsius, ad eos, qui se præcesserant, transiens, reliquis exercitibus est adiunctus. Comes verò gratiâ rei familiaris in vrbe moram faciens, per dies aliquot, simul & domestica tractabat negotia, & pro publicis, more prudentis viri, non desinebat esse sollicitus. Nam sicut ab aliis rogatus erat principibus, Imperatorem frequenter honestis persuasionibus inuitabat, sicut & alii ante eum sigillatim fecerant, vt proficiscentes comitaretur; & exercitus Dominici esse vellet dux & moderator. Commonitus autem sæpe & sæpiùs prædictus Imperator à singulis nostrorum Principum, & maximè à domino comite Tolosano, vt Dominici exercitus dux & comes esse dignaretur, & populorum, qui se diuinis obsequiis mancipauerant, vellet obtinere primatum: excusabat se, dicens, quod hostes circa se haberet ferocissimos, *Bulgaros, Commanos*, & *Pincenates*, qui fines Imperii sine intermissione circuibant, quærentes opportunitatem, vt subitò possent irruere, & eius turbare tranquillitatem. Ideoque, licet votis plurimùm conueniret tantæ peregrinationis habere consortium, & futuræ retributionis expectare participium, non posse regni curam deserere, & hostibus circumpositis malignandi præstare occasionem. Quicquid autem loquebatur, dolus erat & circumuentio: nec ob aliud hæc pro se allegabat, nisi quod nostrorum profectibus inuidēs, sub aliquo quæsito colore, nostris suam subtraheret operam, & processum, quantum ei liceret, modis omnibus impediret. Qui verò mare iam transierant, dominus videlicet *Godefridus*, dominus *Boamundus*, dominus quoque *Robertus* Flandrensium comes, & dominus *Podiensis* Episcopus, compositis sarcinis, ad iter rursus accinguntur, propositum habentes versus Niceam pedetentim incedere; & ita suos, qui subsequebantur, operiri. Cumque per diem versus *Nicomediam*, quæ illius prouinciæ, Bithyniæ videlicet, metropolis est maxima, processissent, venerabilis sacerdos *Petrus Heremita* de locis illis finitimis, in quibus hyemis asperitatem declinauerat, cum paucis, qui de suo comitatu erant residui, proficiscentibus occurrens legionibus, & Principibus salutatis, eorum cœtibus adiunctus est. Vbi ab omnibus benignè susceptus, & de suorum casu diligenter interrogatus, rem eis seriatim aperuit; quomodo duræ ceruicis, incredulus, & omnino indomabilis esset populus, qui cum eo præcesserat; quodq; magis culpâ propriâ, quàm facto alterius, illis occurrens infortunium accidisset. Vnde compatientes ei & suorum afflictioni Principes, multa illi, & his, qui eum sequebantur, liberaliter contulerunt. Multiplicato igitur exercitu, & ex diuersis copiis in vnum conuenientibus facto per DEI gratiam numerosiore, competenti moderamine iter conficientes, *Niceam* peruenerunt. Vbi castris per gyrum dispositis, loca tamen venturis Principibus deputantes, vrbem mense Maio quintadecimâ die mensis, obsederunt. Comes autem *Tolosanus*, pertractatis apud Vrbem regiam negotiis, sumptâ ab Imperatore licentiâ, & ingenti rursus munerum liberalitate honoratus, cum suis, quos secum detinuerat, castra cum omni celeritate secutus, ad vrbem prædictam velox peruenit. Interea vir illustris dominus *Robertus Normannorum comes*, & alii in eodem comitatu viri clarissimi; dominus videlicet *Stephanus Carnotensium* comes & Blesensium, dominus quoque *Eustachius*, domini Godefridi XXII.

ducis frater, missâ iterum legatione, tam domino Imperatori, quàm fratribus, aduentum suum in proximo futurum denunciant. Erat autem cum eis, *Stephanus* comes de Alba marla, *Alanus Fergandus*, & *Conanus*, ambo de Britannia, magni viri: sed & comes *Perchensis Rotholdus*, Rogerus de Barneuilla. Hi omnes cum aliis multis viris præclaris, & nobilibus, cum Flandrensium comite, & domino Hugone magno, anno præterito, circa hyemis ingruentis initia, in Apuliam descenderant: aliisque Durachium transeuntibus, ipsi temporis abhorrentes asperitatem, tam in Apulia quàm in Calabrorum finibus in locis commodis hyemem transegerunt. Tandem verò circa veris initium conuocatis viæ consortibus, & compositis ad iter sarcinis ad mare descendentes, aliorum secuti vestigia, *Durachium* peruenerunt. Vnde continuato itinere, moram quam fecerant in Apulia, redimere cupientes, cum omni instantia iter peragunt. Tandemq;, Domino opitulante, optatâ vsi tranquillitate, decursis mediis prouinciis, *Illyrico* videlicet, *Macedoniâ*, & vtraq; *Thraciâ*, *Constantinopolim* peruenerunt: Vbi vocati à domino Imperatore, & more aliorũ palatium ingressi, ab eodem & suis, qui ei assistebant Illustribus, cum multa honestate suscepti sunt. Tandem post multa consilia, & cum illis tribus communiter, & cum eorum quolibet seorsum habita, idipsum quod ab aliis obtinuerant, blandis persuasionibus, & multâ pollicitatione ab eis instanter postulant. Hi verò aliorum præ oculis habentes exemplum (nam sufficienter de omnibus, antequam ad Imperatorem accederent, instructi fuerant, dicentes apud se, *nec enim maiores sumus quàm patres nostri*) exactam fidelitatem, & secundum formam iuramentorum à præcedentibus exhibitorum sacramenta præstantes, Imperatori se obligauerunt. Vnde in ampliorem recepti gratiam digni habiti sunt, vt maiora munera reportarent. Apertis ergo ærariis, in auro, vestibus preciosis, vasis quoq; tam materiâ quàm artificio admiratione dignis; holosericeis quoque, miræ & inauditæ æstimationis dona susceperunt, qualia prius non viderant; quæ ipsis etiam in quos transferebatur liberalitas, stuporem mentis inferrent, nostrarum rerum modum & dignitatem excedentia. Tantis igitur muneribus cumulati, ne viæ consortibus moræ causas viderentur innectere, sumptâ ab Imperatore licentiâ, transmisso Hellesponto, cum suis legionibus iter accelerantes Niceam, vbi vniuersus Christianorum resistebat exercitus, peruenerunt: à Principibus, qui præcesserant, multo caritatis amplexu, & omnium concurrente suscepti desiderio, locum sibi deputatum obtinentes castrametati sunt.

XXIII. Adiunxerat se etiam nostrorum castris quidam Græcus, *Taninus* nomine, Imperatoris familiaris admodum, vir nequam & perfidus, nares habens mutilas in signum mentis peruersæ. Hic ex Imperiali iussione, nostris ducem viæ ad ampliorem cautelam postulantibus, designatus fuerat dux itineris & comes futurus. Electus ob hoc quod & locorum plenam habere dicebatur experientiam; & de eius malicia & perplexa dolositate plurimùm præsumebat Imperator. Hic etiam cum manu suorum nonnulla nostris Principibus adsociatus erat, vt non deesset *anser, qui inter olores perstreperet*, & peruersus *coluber inter anguillas*. Cuncta enim quæ in expeditione fiebant, cunctaq; quæ à singulis dicebantur, sinistrâ peruertens interpretatione, Imperatori significabat; ab eo versâ vice commentorum & fraudis per frequentes internuncios formam recipiens. Hic primùm ex diuersis exercitibus, qui varios, & per loca diuersa variisq; temporibus secuti fuerunt Principes, vnus factus est DEI viuentis exercitus, ex multiplicitate partium aduenientium ad inuicem, suam recipiens integritatem. Nam ex quo relictis domibus iter aggressi fuerant prædicti DEO amabiles exercituum duces & capitanei, nusquam eis datum est mutuò se videre, & de negociis publicis colloqui adinuicem & disserere; nisi postquam ante prædictam vrbem conuenientes, castrametati sunt. Vbi recensito legionum numero, inuenti sunt habere *peditum promiscui sexus sexcenta milia; equitum vero loricatorum centum milia:* qui omnes ante prædictam vrbem consistentes, ad eius expugnationem omnimodam dabant operam; laborum suorum primitias cum omni deuotione Domino consecrantes.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

INCI-

INCIPIVNT CAPITVLA LIB. III.

I. Descriptio vrbis Nicenæ, & eius prærogatiuæ: quod Solimannus, qui in ea dominabatur, ex vniuerso Oriente Turcorum ingentes contra nostros collegerat copias, latens insidiis, vt nostros irrueret.

II. Nostri vrbem acriùs impugnant: ciues tamen per lacum liberum habent discursum. Solimannus consolatoriam ciuibus mittit epistolam.

III. Capitur epistolæ baiulus, & vniuersa principibus hostium reserat secreta. Comes Tolosanus (qui solus aberat) velox accedit, à principibus reliquis citatus.

IV. Solimannus de montibus descendens, in castra violentus irruit: sternitur eius exercitus: signa victoriæ ad Imperatorem diriguntur: ille principes remunerat.

V. Locantur principes deputatis sibi stationibus, & vrbs vndique obsessa impugnatur: quidam nobiles procumbunt in acie.

VI. Machina quædam muro applicata, à ciuibus obteritur, sub qua multi nostrorum pereunt. Lacus nostrorum obstat conatibus.

VII. Nostri naues à mari deferũt in plaustris: lacum occupant: ciues nostrorum admirantur argumentum, & desperant.

VIII. Iterum ex omni parte ciuitas oppugnatur. Comes Tolosanus contra se positam turrim machinis & omni arte debilitare nititur: sed resistentibus ciuibus opera cõsumitur.

IX. Factum ducis Godefridi memoriale. Ciues in machinas nostras ignem immittunt: casus cuiusdam viri nobilis lamentabilis.

X. Quidam principibus se offert artifex, machinam construit, turrim suffodit, suffossam diruit.

XI. Vxor Solimanni cum duobus filiis fugiens capitur. Desperant ciues: cum Tatino Græco de deditione tractant: mittuntur ad Imperatorem super eo à Principibus nuncij.

XII. Imperator missis nunciis vrbem recipit: principibus gratias agens, munera mittit. Indignatur populus: pacta confracta queritur: captiuos Constantinopolim ductos, Imperator remittit ad propria, muneribus honoratos.

XIII. Solutâ obsidione iter arripuit exercitus. Diuiduntur ab inuicem principes. Solimannus cum innumeris copiis iterum occurrit.

XIV. Pugna committitur. Cadit Wilhelmus Tancredi frater, & totus Boamundi in arto nimis constituitur exercitus: Tancredus penè capitur.

XV. Adsunt reliqui principes, fratribus oppressis subueniunt: vertitur in fugam Solimannus; perit eius exercitus: nostri vberrima reportant spolia. Iterum vnitur exercitus.

XVI. Pisidam ingressæ, præ aquarum inopia supra modum laborant legiones. Periclitatur miserabiliter exercitus.

XVII. Diuiduntur ab inuicem quidam de principibus, & circumiacentes oberrant regiones. Dux cum vrso dimicans penè occiditur.

XVIII. Comes Tolosanus ad mortem infirmatur. Exercitus Lycaoniam pertransiens, Maresiam peruenit. Vxor Balduini moritur.

XIX. Tancredus in Ciliciam descendens, Tarsum obsidet. Balduinum ducis fratrem ad easdem partes venientem honestè suscipit.

XX. Balduinus Tancredi vexillum de arce ciuitatis deiici mandat: suum ibidem locat. Tancredus indignatus recedit. Guelfo Adamam occupat.

XXI. Tancredus Mamistram in eadem regione violenter obtinet.

XXII. Balduinus Tarsum occupat. Trecẽti de nostris casu miserabili, ante portam vrbis pereunt.

XXIII. Populus cõtra Balduinum arma corripit: sed tandem sedatur. Classis quædam apud Tarsum applicat virorum occidentalium.

XXIV. Balduinus Tarso captâ, Mamistram venit. Pugnant inuicem ipse & Tancredus: sed mox reconciliantur.

XXV. Balduinus ad maiorem reuertitur exercitum. Tancredus vniuersam impugnat & obtinet Ciliciam. Finitimi principes oblatis muneribus, ei se conciliare festinant.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI III.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

Cap. I. ST autem *Nicea* vna de vrbibus Bithyniæ, quæ ad Nicomediam eiusdem regionis metropolim, more suffraganearum vrbium prius habuit respectum: postea verò à domino *Constantino Augusto* seniore à iurisdictione illius emancipata est, ob reuerentiam sanctæ Synodi primæ, quæ in ea conuenit. In hac enim, temporibus domini *Syluestri* Papæ, & viri venerabilis *Alexandri Constantinopolitani* patriarchæ, & prædicti Constantini Augusti sancta Synodus trecentorum decem & octo patrum aduersus impietates *Arrij*, & sequacium suorum congregata est, quæ eorum pernicioso languore damnato, & sanctorũ testimoniis veritate declaratâ, vniuersæ ecclesiæ DEI, fidei formam intemeratam præbuit. In hac eadem postmodum, tempore domini *Constantini Augusti* piissimi Irenæ filii, iterum conuenit septima synodus generalis aduersus *Iconomachos*, id est, impugnatores sanctarum imaginum, sub domino *Adriano* Romano pontifice, & viro venerabili *Tharasio* Constantinopolitano patriarcha: in qua prædicti hæretici dignam pro meritis ab Orthodoxa ecclesia, contra suam perfidiam, damnationis tulerunt sententiam. Est autem ciuitas situm habens commodissimum, in planicie constituta; non longè tamen à montibus, quos penè ex omni parte habet in circuitu: agrum optimum, glebam vberem, syluarumque & nemorum nihilominus multas habens commoditates. Sed & lacus multæ latitudinis, & longitudinis maximæ, iuxta prædictam vrbem positus, in Occidentalem porrigitur plagam, per quem nauigio ex diuersis partibus, * ciuitati maximum præstans munimen, ipsis mœnibus, ventis intumescẽs, illiditur. Ex reliquis autem partibus circa murum, vallum erat in circuitu, ex influxione fontium & riuulorum restagnans: quod plurimum, accedere volentibus ad vrbem impugnandi causâ, ministrare poterat impedimentum. Erat autem præterea bellicoso referta populo; muris & turribus sublimibus, & valde densis, opere solido compactis, insignis admodum & munita: ita vt accedentes nostri, & vrbis mirarētur munimen, & operis soliditatem. Huius vrbis, sicut & regionis totius, & adiacentium simul prouinciarum dominus erat quidam Turcorum potentissimus satrapa, *Solimannus* nomine, cognomento *Sa*: quod Persarum lingua *Rex* interpretatur: homo vafer & strenuus. Qui audito nostrorum aduentu, & super hoc valde sollicitus, multò ante in Orientem descenderat, ab illarum regionum Principibus, contra fidelium aduenientes copias, imploraturus auxilium. Effeceratque persuasionibus, & multâ precum instantiâ, necnon & stipendiorum interuentu, quod infinitas tum ex Perside, tum ex adiacentibus prouinciis secum adduxerat Turcorum copias: sperans quod eorum fretus auxilio, ab imminentibus periculis vrbem prædictam & regionem vniuersam posset eripere. Has tamen vniuersas prouincias (quæ à prædicto Hellesponto vsque in Syriam itinere dierum XXX. & à nostro mari Mediterraneo vsque in Septentrionem totidem dierum itinere protenduntur) modico antè tempore prædicti Solimanni patruus, *Belfetoſh* nomine, maximus Persarum Soldanus tempore *Romani*, qui cognominatus est *Diogenes*, Imperatoris Constantinopolitani, qui ante hunc Alexium fuerat tertius, occupauerat violenter; & easdem prædicto ex plurima parte tradiderat Solimanno. Possidebat ergo, & iure proprietatis vendicabat sibi vniuersas prouincias à Tarso Ciliciæ vsque ad Hellespontum: ita vt è conspectu Constantinopolitanæ ciuitatis procuratores suos haberet, qui consuetudines à transeuntibus exigerent, tributa & vectigalia regionis vniuersæ ad vtilitatem domini sui colligentes. Ipse autem cum ea, quam tanto labore collegerat, multitudine, in montibus vicinis, vix à nostro exercitu decem distans miliaribus, opportunitatem quærebat, quomodo super nostros cum suorum salute posset irruere, & vrbem ab eorum inquietudine liberare.

II. Peruenientes igitur ante prædictam vrbem nostri exercitus, acriùs eam impugnare, confusis tamen agminibus, nec dum castris certo ordine dispositis, cœperunt. Tamen qui præsentes erant, loca sibi certa deputantes, & his qui venturi erant, congrua designantes, ad id specialiter omnimodam dabant operam, vt ciui-

ciuibus introitum negarent & exitum. Lacus tamen, qui ciuitati (vt prædiximus) erat coniunctus, huic eorum nimis obſtabat propoſito. Nam & inuecti & egredientes, paratis nauigiis, pro libero arbitrio ad partes varias indempnes ferebantur. Noſtri autem cùm nauium prorſus nullam haberent copiam, eorum diſcurſus minimè poterant impedire. Tamen id omnimodis procurabant, ne terreſtri ad eos accederetur itinere, vias & introitus cum omni ſollicitudine obſeruantes. Factum eſt autem quod prædictus *Solimannus*, intelligens vrbem ſuam obſidione moleſtari, vt ciues conſolaretur, & ad reſiſtendum pleniùs animaret, mittens duos de familiaribus ſuis, qui ad vrbem per lacum nauigio deſcenderent, verba conſolatoria per eoſdem ciuibus dirigit in hunc modum: *Aduentum in huius felicis barbari populi, qui circa vrbem noſtram obſidionem locare præſumpſit, non eſt opus vt multùm formidetis. Nos enim cum ingenti fortium & nobilium virorum comitatu in vicino ſumus conſtituti, maiores adhuc quæ nos ſubſequuntur, expectantes copias: eritq́, in proximo, vt collectis in vnum viribus, in eorum caſtra repentè irruamus. Vnde & vos quoque eſtote parati; vt nobis exteriùs irruentibus, vos etiam reſeratis aditibus egredientes inſtetis vnanimiter, nobis opem collaturi. Sed neque eorum ſuſpectam vos oportet habere multitudinem: de remotis enim partibus, & à Solis occaſu deſcendentes, longi diuturnitate itineris, & laborum impendio fatigati, neque equos habent, qui belli pondus ſuſtinere valeant; nec ipſi nobis qui recentes venimus, viribus & conatu pares poterunt reperiri. Et vos ipſi tenetis memoriter, quàm facilè de ingenti eorum triumphauerimus multitudine, vnâ die plus quàm quinquaginta ex eis millia exterminio mandantes. Confortamini igitur, & nolite timere: cras enim ante horam diei ſeptimam, plenam recipietis conſolationem, ab hoſtibus expediti.*

Igitur qui miſſi fuerant, quærentes vnde commodiùs enauigare poſſent, ſecus ripam applicuerunt. Dumq; luſtrantes quærunt aptiorem introitum, alter, noſtris in eos irruentibus, ſubitò captus eſt; alter in tumultu gladio confoſſus interiit. Qui verò captus eſt, incolumis ante Principes deductus, minis & terroribus ad confeſſionem perductus eſt, vt planè cuncta ediſſereret; cuius gratiâ, & à quo miſſus adueniſſet. Conſtitit autem eius relatione, quod *Solimannus* eos ad denunciandum ciuibus eius aduentum direxerat; quodq; in vicino conſtitutus, ingentes conuocauerat copias, die alterâ in caſtra noſtra clàm irruiturus. Compertum igitur habentes noſtrarum legionum capitanei, quod prædictus Solimannus maturaret accedere, prædictum hominem præcipiunt cuſtodiæ mancipari: & miſſis curſoribus, dominum *comitem Toloſanum*, & *epiſcopum Podienſem*, qui nondum ad eos peruenerant, quantocyus monent properare. Illi verò ſusceptâ fratrum legatione, ſollicitudine non pigri, omnem arguentes moram, & totâ nocte inſiſtentes itineri, valde manè ante ſolis exortum, cum ingenti multitudine erectis vexillis, in armorum fulgore & maximo ſtrepitu caſtris ſe intulerunt. Vixque ſarcinas depoſuerant, vt cum aliis in loco ſibi deputato ſe collocarent: cùm ecce circa horam tertiam, ſicut ille qui in vinculis detinebatur, prædixerat, prædictus Solimannus cum ingentibus equitum copiis, qui ad quinquaginta millia æſtimabantur, de montibus deſcendens, ad plana ſe contulerat, ad vrbem acceſſurus. Quod noſtri videntes, protinus ad arma conuolant, monentibus lituis; & clangore cornicinum cohortes excitant, inſtruunt agmina, inſtaurant acies: & obſeruatâ rei militaris pleniùs diſciplinâ, cuius experientiam habebant omnimodam, & vſum familiarem, nihil de contingentibus omittentes, ad occurrendum hoſtibus ſe accingunt. III.

Solimannus igitur præmiſſâ quadam acie, in qua erant equitum decem milia, ad portam properabat Meridianam, quæ domino *comiti Toloſano* ad cuſtodiam erat deputata. Ignarus enim de aduentu eiuſdem Comitis, ſicut heri & nudius tertius eam arbitrabatur reperire poſſe vacantem: ſed opinione fruſtratus, ibi penè maiores quàm alibi reperit copias. Horum tamen ignarus omnium, ad locum prædictum feſtinans, cum multo impetu in domini Comitis irruit legiones, quæ adhuc vix ſarcinas depoſuerant. A quibus exceptus mirabiliter, confractis conatibus, & priore penitus acie diſſolutâ, iam in fugam verſi erant: cùm ecce Solimannus cum maioribus ſubſequens copiis, eis refundens animos, qui iam erant diſſoluti, ſecum iterum in noſtros redire compulit. At verò *Dux*, dominus quoque *Boamundus*, & *comes Flandrenſis*, cum ſuis expeditionibus ad vnguem armati, videntes hoſtium maiores aduenisſe cuneos, & turmas IV.

densiores, præq; graui multitudine & animosa instantia, Comitis exercitum supra vires fatigari, irruunt vnanimiter; & hostium se inferunt legionibus, gladiis & lanceis cominus instantes. Cumq; hostes quasi per vnius horæ spacium resistẽdi vires & animum viderentur habuisse, interfectis ex eis quasi ad quatuor millia, & captiuatis nonnullis, in fugam versi sunt. Nostri verò hac prima victoria, opitulante Domino, potiti, obsidionem cõtinuant, castris per gyrum sine interuallo dispositis. Ab ea ergo die neq; prædictus Solimannus, neq; infidelium principum aliquis, simile aliquid ausus fuit attentare, quamdiu in obsidione perstiterunt. Optimè porrò in eo conflictu se habuerunt prædicti Principes: sed & dominus *Tancredus*, *Galterus* quoq; de *Garlanda*, Frãcorum regis dapifer, *Guido* etiam *de Porsessa*, & *Rogerius de Barnauilla*, celebrem sibi in eo negotio compararuerunt famam. Nostri igitur ad incutiendum terrorem hostibus de capitibus occisorum intra vrbem plurima iniici machinis iaculatoriis præceperunt: & ex eis mille, & de captiuis aliquot ad Imperatorem dirigentes, plurimam eius per hoc sibi gratiam compararunt. Vnde & pecuniam non modicam, & holosericorum diuersa genera ad remunerandos exercituum Principes, multa cum liberalitate direxit, præcipiens, vt & victui necessaria & rerum venalium, cum omni plenitudine, & sine dilatione ad eos deferatur cõmercium.

V. Visum est igitur Principibus nostris expediens esse ad propositum, vrbem ex omni parte, vt prædiximus, obsidione vallare; & Principes congruis locare stationibus: vt ingruente ciuibus vndiq; molestiâ, eos ad deditionem compellerent faciliùs. De communi igitur concilio, æquis portionibus ambitum diuidũt, singulas singulis deputãtes Principibus: dominumq; *Ducem* cum duobus fratribus suis, & eorum legionibus ab Oriẽtali parte locant. Dominus verò *Boamundus*, cum domino *Tancredo*, & aliis Principibus, qui eum secuti fuerant, quorum superiùs nomina posuimus, cum suo iterum exercitu, partem vrbis Septentrionalem obtinuit. *Comes* verò *Flandrensis* & *Princeps Normannorum*, cum suis iterum cohortibus, iuxta prædictos in ordine locati sunt. Australem verò plagam *Raimundus Tolosanus Comes*, & *Episcopus Podiensis*, cum suis consortibus sibi obtinuerũt deputatam; iuxta quem dominus *Stephanus Blæsensium Comes* & Carnotensium, cum domino *Hugone magno*, & aliis quibusdam inclytis & nobilibus viris castra locauerat. Sic igitur ex omni parte vrbe vallatâ, placuit Principibus, ex vicina sylua sumptâ ad eos vsus competẽte materiâ, machinas ad suffodiendum murum habiles & necessarias, quas vulgò *Scrophas* appellant; itemque iaculatorias, quas vulgari appellatione *Mangana* dicunt, & petrarias sub omni celeritate fabrefieri. Vocatisq; artificibus omnimodâ instant diligentiâ, vt opere consummato vrbem satagant impugnare. Dumq; in eo desudarent attentiùs; & vrbem frequentibus congressionibus, septem hebdomadarum curriculo hostiliter impugnassent, quadam die indicto de more conflictu, duos nobiles & magnificos viros & in armis strenuos, dominum videlicet *Balduinum* cognomento *Calderon*, & dominum itidem *Balduinum de Gant*, alterum iactu lapidis, alterum sagittæ ictu dum in expugnatione vrbis decertant animosiùs, miserabili amiserunt infortunio. Post hoc etiam, dum ex consilio & decreto Principum rursum exercitus iteraret assultum, *Willelmus Comes de Foreis*, & *Galo de Insula*, dum in eo conflictu nimiùm feruentes, hostes lacessunt, sagittis transfixi interierunt: *Guido* quoque de *Porcessa*, vir nobilis de Regno Francorum, validâ ibidem correptus ægritudine, carne solutus est. Super quorum casu cõsternatus plurimùm DEI populus, eos honestè tradidit sepulturæ; exequias, quales viris nobilibus & magnificis exhiberi solent, intuitu pietatis caritatisve, impendentes.

VI. Quadam iterum die dum omnes in circuitu principes, suas certatim ad murum applicarent machinas; & modis quibuscunque poterant, muros debilitare, & sibi parare introitum niterentur, ocium & desides ferias, strenuorum more, declinantes, *Comes Hermannus*, & *Henricus de Ascha*, de regno Theutonicorum viri nobiles & inclyti, instrumentum quoddam artificiosè satis compositum, familiarium & domesticorum suorum conatu & virtute multâ, mœnibus applicant. Erat autem machina quercinis trabibus contexta, in cuius ambitu robustos intexuerant parietes; ita vt introducti equites viginti, viribus robustissimi, ab omni telorum immissione, & iactu, etiam maximorũ molarium, qui intromissi erant ad subfodiendum murum, viderentur consistere posse securi. Quæ tandem machina, vt prædiximus, muris

muris applicata, instantibus desuper ad muri defensionem ciuibus, magnorum impulsu lapidum ita penitus contrita est, vt solutis compagibus, eos qui infra se erant comprimeret vniuersos. Condoluit itaq; prædictis nobilibus (eo quod inutiliter, non sine sumptu, consumpta esset multorum dierum opera) populus vniuersus; condoluit & viris fortibus, qui casu tam miserabili occubuerant. Spe tamen potiundæ victoriæ se inuicem consolabantur, eoque maximè, quòd vitam meliorem non diffiderent esse cõsecuturã eos, qui in huiusmodi negotio animas pro CHRISTO ponerent. Instar enim martyrii, non immeritò reputabant, in agone huiusmodi vitam amisisse. Vnde morte contemptâ, vitã pro nihilo ducentes præsentem, quibuslibet periculis se obiiciebant confidentiùs, eâ spe facti animosiores. Instabant igitur Principes ad vrbis expugnationem, per circuitum vnanimiter; & vt quisq; in parte sibi deputata sollicitum se exhiberet, & obsessos molestaret amplius, gloriosum reputabat: feruebat opus impendio, & assiduis congressionibus, & pugnâ penè continuâ, requies ciuibus negabatur. Lacus tamen ciuitati adiacens, *nostrorum* maximè præpediebat operam, & studium citra optatam detinebat efficaciam, ciuibus omnimodam præbens consolationem. Nam per eum nauigantes, liberiùs victus & alimentorum inferebant copias; & armentorum nonnunquam, videntibus nostris, & contradicere non valentibus, multitudinem introducebant.

VII. Conuenientes igitur DEO amabiles Principes, super eo specialiter deliberant articulo, qua ratione huic malo commodiùs possint occurrere: & tandem placuit in communi, vt missâ populi parte maximâ, & equitum etiam cum eis aliquot legionibus ad mare, naues inde siue integras, siue per partes dissolutas, super currus & vehicula, vel alio quocunq; artificii genere, vsq; ad lacum pertrahant: alioqui futurum, vt euacuatis eorum conatibus, consumptis studiis & impensis, res in irritum deducatur. Porrò peruenientes ad mare, quibus id muneris erat iniunctum, vias eorum & propositum Domino misericorditer dirigente, naues reperiunt mediæ cuiusdam quantitatis: quas à domino Imperatore faciliùs impetratas educentes de mari, sicco locauerunt in littore. Copulatisq; ad inuicem tribus aut quatuor plaustris, prout nauium longitudo deposcebat, eisque desuper impositis, vnius noctis spacio per miliaria septẽ vel ampliùs, funibus, humeris & ceruicibus hominũ & equorũ impositis, vsque ad prædictum pertraxerunt lacũ. Erant autem & inter eas quædam non ita modicæ, sed quæ centum aut quinquaginta pugnatorum numerum possent recipere. Receptis igitur nauibus, & in lacum depositis, lætatus est supra modum Christianus exercitus: & concurrentibus viris ad lacum primoribus, remiges inducunt, nauigandi habentes peritiam; & simul cum eis viros in armis strenuos, & animositate commendabiles, spem habentes omnino certam, quod auctore Domino vrbem essent in proximo habituri. At verò ciues solito plura in lacu videntes nauigia, admirati sunt; hærentes an suorum esset apparatus, qui eis subsidia ministrare curaret, an hostium. Tandemq; cognito, quod nostri multis laboribus à mari deductas, & terrestri deuectas itinere, eas in lacum immisissent, nostrorum admirati sunt & vires & argumentum; quod rem desperatam, & penè impossibilẽ effectui mancipassent.

VIII. Præoccupato itaq;, classe immissâ, ciuium per lacum discursu, decretũ est publicè, & voce indictum præconiâ, quatenus legiones singulæ, sicut sub certis Principibus erant constitutæ, ad impugnandam vrbem denuò viriliter armarentur; & maiore solito instantiâ, quantas possent ciuibus inferrent molestias. Sicq; singuli Principes suos animantes exercitus, & armatos ad congressum dirigentes, factus est assultus longè solito asperior. Machinis quoque instantes animosiùs, alii murum suffodere, alii magnos contorquere molares ad debilitanda mœnia satagebant. Erat autem in parte Australi, quæ domino *comiti Tolosano* ad impugnandum erat deputata, turris quædam, sublimitate simul & grossitie cæteris notabilior, iuxta quam prædicti Solimanni vxor dicebatur habere domicilium: ad hanc deiiciendam Comes omne studium iam per dies aliquot impenderat: sed inutiliter. Nam cùm duabus machinis iaculatoriis eam continuis iactibus flagellasset instantiùs, præ operis soliditate lapidem etiam vnum ex ea dissoluere non poterat. Vnde, ne ab incepto quasi victus desisteret, instantiam ingeminans, tormenta etiã multiplicat & contortis maioribus saxorum molibus, & miræ soliditatis cautibus inmissis, rimas cœpit agere, & in pulue-

rem ictibus fatigata resolui. Quod videns exercitus, adunatâ manu se inuicem cohortantes vallum exuperant; & ad murum accedentes, prædictam turrim deiicere, aut saltē perforare nituntur. Ciues autē cōpertū habentes, quod prædicta turris ruinam minaretur, eam interiùs lapidibus & cemento repleuerunt: vt si fortè murus aut suffossus, aut tormentis debilitatus corrueret, opus nouum pro vetusto succederet, & penetrare volentibus præstaret impedimentum. Nostri tamen sub testudine latentes solidissima, quam violenter secus murum appulerant, murum suffodere nitebantur. Tandemque effectum est, vt foramen quo duo armati viri faciliùs possent introire, ferreis instrumentis & multo labore conficerent. Ciues autem è conuerso, importunè insistentibus omnino resistere, argumenta argumētis, & vires viribus non inferiore spiritu obiectare, vnanimiter parati, arcubus & balistis, & omni armorum genere, lapidum quoq; contorsione pugillarium, hostes à se repellere, & illatas propulsare nitebantur iniurias.

IX. Erat autem inter eos, qui murum ab impugnantibus tuebantur, quidam cæteris improbior, corpore quoq; & viribus notabilior, qui arcu in nostros multā operabatur stragem. Insuper etiam & de successu, quo diu nimis vsus fuerat, intumescens, nostros probris afficiebat & contumeliis; desides eos vocans, & timiditatis obiiciens titulum. Erat autem hic in ea parte ita importunè desæuiens, quæ domino Duci & suis cohortibus ad impugnandum erat deputata; quod vir illustris non perferens dominus *Godefridus*, sumptâ balistâ locum quærens opportunum, manus contra prædictum caussatorem dirigit & telo per vitalia directo, confossum & exanimem ad terram deiicit: iustam pro his omnibus, quæ nostris intulerat rependens vicissitudinem. quo facto, cæteros eiusdem operis consortes, qui in ea parte illius exemplo animati, resistebant animosiùs, maximè deterruit; ita vt minus minusque & missilia contorquerent, & iacularentur conuicia. Alii tamen, qui in cæteris partibus pro vrbis defensione desudabant attentiùs, facti huius ignari, nihilominus de turribus & muris totâ se tuentes diligentiâ, in nostros & cædem & vulnera totis viribus procurabant exercere: picem quoque, oleum, & aruinam, & cætera quæ incendiis solent fomitem ministrare, & accensas faces in nostras machinas dirigentes, eas ex parte plurima, vbi non obseruabantur diligentiùs, consumebant. Quibus autem in parte Australi ad expugnādam prædictam turrim erat labor sedulus, curam ad idipsum continuabant & studium: sed videntes quicquid hesternâ die in muro suffoderant, totum nocte secutâ reparatum, cœperunt fieri remissiores, videntes quòd non proficerent. Dumque penè desisterent ab incepto, ecce quidam valde strenuus & nobilis eques de exercitu *comitis Normannorum*, sui exemplo volens alios animare, loricâ indutus & galeâ, & opertus clypeo, vallum transiens, ad murum accessit imperterritus, nouam lapidum structuram, quam eâdem nocte ciues opposuerant, volens conuellere; & foramen quod hesternâ die factum fuerat rursus aperire: sed instantibus desuper cum omni importunitate ciuibus, nec aliorum quisquam vt opem ferret ausus fuit accedere, nec ille potuit consummare propositum, magnis enim lapidum molibus ibi secus murum contritus, cernentibus nostris, nec subuenire volentibus, interiit: cuius corpus exanime, vncis ad se ferreis subleuantes, infra mœnia suis expositum ludibriis deiecerunt; tandemque loricâ nudatum & galeâ, ad nostros reiecerunt extra mœnia: quo debitis exequiis sepulturæ tradito, fleuit super eum populus, eius plurimùm commendans animositatem & mortem eius in conspectu Domini reputans preciosam, per quam eius animam electis spiritibus non dubitabant sociandam: omnium enim, vt prædiximus, vna mens erat, & eadem sententia, eos qui sic in acie procumbebant, vitam mereri perpetuam; & in parte sortis sanctorum, prædestinato collocari in lumine.

X. Interea de more, quem sibi fecerant adinuicem, conuenientes nostrarum legionum DEO deuoti Principes; compertum habentes quod non proficerent, sed potiùs inutiliter operam consumerent & studium, apud se quærunt diligentiùs, deliberatione propositâ, quo in tanta necessitate opus sit consilio: dumque circa id insisterent, plurimum anxietatis sustinentes, ecce quidam *Longobardus* natione, accedens ad Principes, videns quòd omnium artificum eluderentur argumenta, & labor sine fructu deperiret, huius artis professus est se habere peritiam: asserens, quòd si ei sumptus de publico ad operis consummationem sufficientes, & necef-

necessarii ministrarentur, ipse auctore Domino, infra paucos dies turrim prædictam, sine damno nostrorum ad terram deiiceret; & latè patentem introitum omnibus ingredi volentibus, ministraret. Sumptibus igitur de publico ministratis ad omnem sufficientiam, & salario insuper condigno pro eius laboris recompensatione designato, subiectâ pro votis materiâ, machinam miro construit artificio: ita, vt qui intus erant, nolentibus hostibus, sine suo periculo secus murum eam possent applicare; & interiùs latentes, murum suffodere non timerent, quod ipso rerum experimento pleniùs edocuit ad euidẽtiam. Nam composito & armato vndiq; pro sua voluntate instrumento, viros fortes & loricatos, armis & ferreis instrumentis, ad suffodiendum murum necessariis instructos, sub eadem secum colligit machina; quã etiam cum suis opificibus probè nimis, & argumentosè plurimùm, trans vallum positam mœnibus applicat. Ciues autem solitã instãtes proteruiã, immissis magnis molaribus, & igne superiniecto, quæ omnia propter culminis arduitatem, & latera deuexa, quoniam inhærere non poterant, vt damnum subiectis irrogarent, de consueto auxilio cœperunt diffidere; & instrumenti, quod nullatenus lædere poterant, robur admirantur, & artificis argumentum. Qui autem sub ea latebant testudine, securi penitus ab hostium insidiis ad infringendum murum, & turrim subuertendam totis instant viribus; & conuulsorum loco lapidum stipites supponunt, & ligneam materiam: ne parte muri inferiore suffossâ, subitò corruat pars superior, & machinam cõprimat, quæ tantæ pondus magnitudinis, & immensitatem ruinæ nullatenus ferre poterat. Factâ igitur tantâ suffossione, quæ ad turris deiectionem sufficere posse videbatur; & sustentaculis quæ murum casurum sustentabant igne supposito, & nutriendis ignibus aptâ subiectâ materiâ, machinam relinquunt, ad suos cum omni celeritate se conferentes. Factumque est, ita vt circa noctis medium, omni fulcimentorum consumptâ materiâ, & ignibus edacibus in cineres redactâ, turris cum tanto fragore ceciderit, vt etiam remotos quodam horrore concuteret; & terræmotus instar corda conturbans, & ingerens formidinem: ad quem sonitum excitæ legiones, ad arma conuolant, animos induunt, tanquam vrbem violenter ingressuri. *Solimanni* verò vxor, quæ hacte- XI.
nus vrbis obsessæ molestias multo labore pertulerat, turris casu, femineo more perterrita, paratis nauibus vrbe clam egressâ, ad loca tutiora se cum ancillis & familiaribus transferre proposuerat: sed nostri, qui per lacum in nauigiis erant, ad cohibendos introitus exitusque ciuium deputati, dum studiosiùs more prudentium cuncta perlustrant, abeuntem reperiunt, capiunt repertam; & captam cum duobus filiis tenellis admodum, Principibus repræsentant: qui sub arta custodia cum aliis concaptiuis eam præcipiunt diligentiùs obseruari. Ciues autem & de aditu hostibus patefacto, & de captiuitate tantæ feminæ, mente plurimùm consternati, prorsus de viribus diffidentes, missâ legatione, à Principibus inducias postulant, de sua deditione cum eisdem tractaturi. Taninus autem, de quo superiùs mentionem fecimus, præsentiens, sicuti vir erat versutissimus, populi à sui tuitione deficientis voluntatem: Maiores ciuitatis conuenerat, monens vt in sui deditione dominum Imperatorem honorarent: proponens, quod hic Peregrinorũ exercitus, qui præsens erat, ad alia properabat negotia; nec ex principali ꝓposito, sed incidẽter, & quasi prætereundo in eam descendissent obsidionem. Dominum autem Imperatorem circa se positum haberent perpetuò: de cuius commendabili plurimùm possent clementia præsumere, & semper expectare meliora. Optimum ergo erat, vt in eo facto Imperatorem, hominibus ignotis & genti barbaræ præponerẽt, ita vt in eius manu fieret deditio, quam declinare non poterant; & per eos vrbem reciperet Imperator, cuius non multis retrò temporibus, per Turcorum violentiã, imperium iniustè amiserat. His & huiusmodi persuasus ciuiũ conuẽtus, in manu Imperatoris eligunt vrbẽ, personas quoq; suas & omnẽ substãtiam, saluâ incolumitate, resignare: nec tamen id nostris molestum fuit Principibus; quippe cùm ad alia tota eorum properaret intentio, nec his inhærere eorũ esset propositum: sperãtes tamen, quod iuxta pactorum tenorem, salua essent exercitui in solatium laboris & damnorum quæ pertulerant, spolia ciuitatis. Captiuos tamen de fratribus, quos tum sæpe dictus Solimannus tum de exercitu Petri Heremitæ, apud castrum Ciuitot, tum etiam quos ciues in obsidione ceperant, libertati restitutos, noster recepit exercitus

vniuersos antequam de eorum deditione vellent tractari sermonē,& eorum in hac parte votis satisfacere. Factum est igitur,quod de Principum cōniuentia, & populi consensu missi sunt ad Imperatorem nuncii dicentes : *Principes & Christianus exercitus , qui apud vrbem Nicenam , in eius obsidione pro CHRISTI nominis amore fideliter laborauerunt , eam autore Domino , multâ solicitudine & vrgente instantiâ compulerunt ad deditionem. Vnde nos ad tuam dirigentes serenitatem , monemus & exhortamur attentiùs,quatenus ad partes illas de tuis principibus cum sufficientibus expeditionibus aliquos mittere non moreris, qui vrbem traditam ad honorem tui nominis conseruare valeant ; & captiuorum multitudinem hinc transferre sint idonei. Nos enim,vrbe vestræ celsitudini resignatâ, iter quod semel âssumpsimus, auctore Domino , prosequi non differemus.*

XII. His auditis lætabundus Imperator & gaudens , quosdam de familiaribus suis, de quorum fide præsumebat & industria , cum ingentibus copiis , ad partes illas dirigit,qui & vrbem suscipiant, & communiant susceptam ; omnem captiuorum substantiam , tam in auro & argento , quàm in quolibet supellectilis genere sibi vendicantes : singulisque Principibus dona mittens ingentia , eorumque litteris & viuâ voce captans beneuolentiam ; grates pro tam honesto seruitio , tantoque Imperii,quod per eos accesserat , incremento , refert ingentes. Verùm populus & secundæ manus homines, qui ad hoc in prædictæ vrbis orbis obsidione studiosiùs desudauerant , vt de spoliis captiuorum ciuium , & de substantia multiplici infra vrbem reperta , rerum suarum dispendia quæ pertulerant , resarcire possent : videntes , quod non satis æquâ mercede eorum remuneraret labores ; quodq; publicandum erat ex compacto,rebus familiaribus & fisco inferre suo proponeret,ægrè nimis tulerunt,ita vt pœniteret eos & impensi laboris & sumptuum , quos , vt eis videbatur , inutiliter attriuerant. Sed & Principes eundem Imperatorem , circa pactorum tenorem malitiosè versatum constanter asserebant. Nam in pactorum serie quæ inter eos inita fuerant , hæc formula dicebatur interserta : *Quodsi aliquam de vrbibus, quæ eius Imperii fuerant,totâ illâ eorum profectione , vsque in Syriam, præuiâ Domini misericordiâ , capi contingeret , vrbe cum adiacentibus pertinentiis Imperatori restitutâ,præda, manubiæ,& vniuersa reliqua substantia,exercitibus , in laboris remunerationem & refusionem impensarum omnino cederet sine contradictione.* Et licet nostris satis facile & in expedito esset,Imperatoris familiam longè ab vrbe repellere , & ad dominum suum remittere vacuos , idq; iure fecisse viderentur : *nam iniquum est , ei fidem seruari , qui contra pacta nititur versari :* tamen timorē Domini habētes præ oculis,& ad maiora festinantes,verbum de communi prouidentia dissimulant ; populumque molestè id ferentem , honestis comprimunt persuasionibus,vt expediti proposito valeant satisfacere. Græci verò, qui ad hoc missi fuerant, vrbem ingredientes , susceptis armis ciuium , & deditione completâ, exeuntes ad castra , & statuti coram Principibus , pro vita ciuium & incolumitate supplicant , dicentes eos domino Imperatori vrbem restituisse , & suas iugo illius potestatis ceruices mancipasse. Sic ergo vrbe captâ , & copiis quæ sufficere videbantur ad vrbis tuitionem deputatis , *Solimanni* vxor cum duobus filiis,de quibus prædiximus, & captiuorum ingenti multitudine Constantinopolim translata est : vbi ab Imperatore non solùm clementer , verùm & liberaliter nimis tractati , infra paucos dies libertati pristinæ sunt restituti. Id autem eâ fecisse dicitur intentione , vt & Turcorum sibi reconciliaret gratiam , & in nostram propensiores suis beneficiis excitaret iniuriam ; & alios , si quando vrbem casu quolibet contingeret obsideri , à deditione simili non deterreret. Capta est autem vrbs *Nicea* anno ab incarnatione Domini *millesimo nonagesimo septimo* , mense Iunio, xx. die mensis.

A.Dni. 1097.

XIII. Solutâ igitur obsidione, de mandato Principum, iterum ad proficiscendum inuitatur exercitus , & compositis sarcinis , tertio Kalend. Iulii iter arripiunt. Cumq; per biduum iunctis legionibus incessissent , casu nocte illâ secus quendam pontem,aquarū commoditatem secuti,castrametati sunt, vnde summo diluculo ante lucis exortum,dum adhuc essent tenebræ,rursus ad iter se accingētes,transito ponte,siue casu,siue ex industria, diuisi sunt Principes abinuicem, cum suis expeditionibus. Dominus enim *Boamundus* , & *Normannorum Comes* , & *Stephanus* comes Blesensium , *Tancredus* etiam , & *Hugo* comes de sancto Paulo , læuam secuti , seorsum illâ die profecti, in vallem peruenerunt cui nomen *Gorgoni* : ibiq; secus ripam fluuii decurrentis,pascuorum habentes commoditatem & graminis,

nis circa horam nonam castra locauerant. vbi & noctem illam, solliciti tamen, locatis in gyrum excubiis, quietā transegerunt. Reliqui verò omnes, dextram tenentes, illam compleuerunt diætam: & vix à prædictorum castris duobus distantes miliaribus, in locis itidem pascuis, & aquarum habentibus cōmoditatem, castra composuerant. *Solimannus* verò, illatæ memor iniuriæ, & ad animum reuocans sine intermissione, quomodo per illos vrbem egregiam, vxorē & filios amisisset, ad id totis viribus anhelabat, vt eis vicem rependeret; & aliquas si posset, eis præstrueret insidias. Conuocatis itaque ingētibus denuò militum copiis, nostrorum à læua, æquis penè passibus, subsequebatur exercitū; in quo etiam exploratores habēs, qui de statu proficiscentium, eum indesinenter redderent doctiorem, præstolabatur assiduè, quomodo sumptâ occasione opportunâ in eos posset irruere. Cognito autē per eosdem quod diuisus esset exercitus, & pars altera quæ viribus & numero minor videbatur, sibi erat vicinior, horam ratus inuenisse competentē, descendit de montibus cum illo suorum infinito comitatu. Vixque aurora Solis subsequētis nunciabat aduentum, & noctis vmbra densior luce propinquâ, dissolui cœperat, cùm ecce qui in speculis erant constituti, vt hostiū, si quæ essent, de remoto præsentirent insidias, & exercitū admonerent, visis hostibus, lituis cōcinunt, & cursu rapti velocissimo, hostes adesse denunciant. Igitur cornicinum clangore & voce præconiâ excitę legiones vniuersæ, ad arma conuolant, equos præparant, tanquam prælium cominus habituri. Erat autem mane, in ipsa die Kalend. Iuliarum. Dispositâ igitur vniuersâ populi multitudine per acies, & præpositis singulis cohortibus quinquagenariis & cēturionibus, & per alas pedestrium turmarū primiceriis cōstitutis; sarcinas, & impedimenta, omnemq; senum, mulierum, ac debilium inualidam multitudinem, quo expeditiores ad pugnam possent procedere, secus harundinetū in vicino positum, curribus & vehiculis eos prætexentes, collocant quasi in tuto. Missisque nunciis ad reliquas partes exercitus, à quibus temerè diuisi fuerāt, monent & hortantur attentiùs, vt accelerare velint, significantes in quantis angustiis positi sint. Postquàm verò iuxta rei militaris disciplinam in castris domini Boamundi omnia videntur secundum ordinem disposita, ecce circa horam diei secūdam adest Solimannus, infinita secum Turcorum agmina trahens: quodque nostris erat mirabilius, in tanta multitudine, quę ducentorum millium dicebatur excedere quantitatem, nec vnus nisi eques poterat reperiri. Nostri autem, vt prædiximus, promiscuè vtriusque ordinis secum trahebant legiones.

Accedente igitur Turcorum exercitu, tantus factus est in castris tumultus, quòd vix alicuius sermo poterat exaudiri. XIV. Fragor enim armorum & equorum strepitus, tubarum classica, & tympanorum sonus horribilis, ipsorum etiam certatim conclamantium vlulatus vsque ad sidera tolli videbatur, ita vtplurimum inassuetis & minus circa huiusmodi exercitatis legionibus, terrorem incuterent vehementem. Irruentes igitur in nostrum exercitum Turcorum acies, tantam immiserunt sagittarum multitudinem, vt instar grandinis aërem occuparent; & in nostrorum legionibus vix vacuus à vulnere aliquis inueniretur: vixque prior nubes descenderat cum arcubus, sequens emissa non rarior; si quid prior intactum dimiserat, secunda illæsum non præteriit. Nostri autem, quibus id pugnæ genus erat incognitum: eoq; minus tolerabile, quo & minus vsu cōpertum, videntes quod equi eorum sine remedio deficerent; ipsiq; subitorum vulnerum, & quæ non multum præcauere poterant, confixionibus interirent, gladiis & lancearum acumine in hostes irruendo, eos à se propellere satagebant. Illi autem irruentium pondus ferre non valentes, studiosè diuidebātur ab inuicem, vt eorū impetus eluderent; & neminem sibi obuiam habentes ad suos redirent, conceptâ spe delusi. Quibus ad suos infecto negotio redeuntibus, Turci denuò religabātur adinuicem, & immissâ iterum in modum imbrium sagittarū multitudine, neminem penè absque letali vulnere præteribant. Resistebant tamen nostri quantum poterāt loricis, cassidibus protecti & clypeis: sed equi eorum & inermis populus passim & sine delectu prosternebantur. Ceciderunt in eo conflictu viri ex vtroque ordine memorabiles, ad duo penè millia: inter quos egregiæ indolis adolescens *VVillelmus* Marchionis filius, domini Tancredi frater, dum pro suis in agone desudat viriliter, sagittâ confossus interiit. *Robertus* quoque Parisiensis, vir in armis strenuus, eodem mortis genere vitam finiuit. Dominus quoque Tancredus, dum in mediis fulminat ho-

LLL

ſtibus, vitæ prodigus, & ſuę conditionis immemor, vix à domino Boamundo mortis caſibus, nolens & inuitus violenter ereptus eſt. Inualeſcebant igitur hoſtium agmina, & noſtris penè deficientibus, arcu ab humeris dependente, & eius neglecto officio, gladiis inſtant cominus; ita vt diſſolutis cohortibus, noſtri fugam arriperet, ad ſarcinas & impedimenta redeuntes: vbi circa currus & vehicula, ſub arundineti denſitate arbitrantes ſe aliquod inuenire poſſe refugiũ, conglobati ſunt.

XV. Dum igitur ſic aſſiceretur fidelium exercitus, & domini Boamundi virtus prorſus collapſa deficeret, ecce viri illuſtres & magnifici, dux *Godefridus*, comes *Raymundus*, *Hugo* magnus, *Balduinus* & *Euſtachius* ducis fratres, & alii DEO deuoti Principes, deducentes ſecum optimè armatorum equitum quadraginta millia, in caſtris ſuorũ turbis pedeſtribus relictis cum omni genere impedimentorum, veloces aduolant ſuis opem collaturi. Accedẽtibus verò eis ad caſtra domini Boamundi, iterũ qui iã penè ſuccubuerãt, reſumptis animis, & reſtitutis in integrum viribus, rurſus ad certamen redeunt; & illatam quærentes iniuriam vlciſci, & priores redimere defectus, in hoſtes irruunt animoſiùs; & gladiis inſtantes viriliter, quos prius quaſi ſuperiores horruerant, forti proſternunt dexterâ, iam reſiſtere nõ valentes. Dominus verò *Podienſis* epiſcopus, cum aliis eiuſdem officii comminiſtris populos admonent, hortantur Principes, ne manus remittant: ſed certi de victoria diuinitùs conferẽda, interemptorum ſanguinem vlciſcantur; & de fidelium ſtrage, fidei hoſtes & nominis Chriſtiani non patiantur diutiùs gloriari. In his & huiuſmodi populum incitabant ad congreſſum, viri DEI; & vires quantas poterant, eorum animis infundebant. Irruentes igitur noſtri ſolito vehementiùs, & proteruiùs inſtantes gladiis, diſſolutis agminibus, non ſine ſtrage innumera, eos in fugam vertunt: fugientibus etiam tantâ adhærentes inſtantiâ, vt per tria aut quatuor miliaria vltra eorum caſtra, quæ in valle opima locauerant, continuam ex eis cædem operantes, perſequerentur: Vnde eis cum multa confuſione diſperſis, & interfectis quampluribus, reductis etiam captiuis nonnullis, quos ex noſtris violenter abductos trahebãt ſecum, ad hoſtium caſtra reuerſi ſunt: vbi reperientes infinitas auri & argenti copias, alimentorum quoque commoditates ampliſſimas; greges, armenta, aſinorum turbas, & iumentorum, camelorum quoque phalanges, quales prius noſtri nòn viderant, & equos nonnullos, papiliones quoque & tentoria varii coloris, & formæ inauditæ; transferentes ſecum omnia, onuſti ſpoliis vberrimis, prædam agentes & manubias, in caſtra reuerſi ſunt ſua. Cecidiſſe dicuntur illâ die de hoſtium numero viri potentes & inclyti, & apud ſuos locum maximum obtinentes, ad tria millia: de noſtris verò popularibus, & plebe infima promiſcui ſexus, quatuor millia. nam de Maioribus duos tantum ibi corruiſſe, veterum tradit memoria. Pugnatum eſt ibi ab hora diei ſecunda, vſque in horam octauam, vario euentu, die Kalendarum Iuliarum, viribus longè imparibus, & numero multùm diſſimili, Nam qui *Solimannum* ſecuti fuerant, centum quinquaginta millium, ſolis connumeratis equitibus, dicebantur excedere numerum. Noſtrorum autem qui præſentes illo in tantò certamine deſudarunt, vix fuit numerus equitum ad millia quinquaginta. Obtentâ igitur diuinitùs tantâ victoriâ, vt ſaucios, aliquâ conceſsâ requie, ad modicum refouerent, reuocatis adinuicem exercitibus, tribus diebus continuis in locis amœnis & paſcuis virentibus corpora curauerunt, & equorum habuerunt ſollicitudinem; in omni alimentorum abundantia & infinitis copiis, quas hoſtes comportauerant, & reliquerant fugientes. Optimè ſe habuerunt in eo tam periculoſo diſcrimine, noſtri maiores Principes: ſed & quidam de mediocribus, *Balduinus* videl. *de Burgo, Thomas de Feria, Reinaldus de Beluaco, Galo de Caluomonte, Guaſtus de Beders, Chirardus de Chereſi*, perennem ſibi gloriã in eodem facto pepererũt. Ab ea igitur die, communi decretum eſt conſilio, quatenus de cætero iunctis agminibus, indiſſolubili copulâ ſimul incederent; vt & aduerſa communicarẽt, & proſperis couterentur.

XVI. Poſtquã ibi per triduum, vt prædiximus, morã ſibi & equis ſuis fecerunt neceſſariã, iterũ monentibus lituis, ad iter ſe accingunt, viã inceptã cõtinuaturi. Vbi trãſcurſâ vniuerſâ Bithyniâ, *Piſidiam* ingreſſi ſunt: inde viæ quærẽtes cõpendia, caſu deſcenderũt in regionẽ arentem & inaquoſam, in qua & caloris immoderati, qualẽ ſolet ardens Iulius miniſtrare, & ſitis importunæ geminâ fatigati moleſtiâ, cœpit populus penè deficere, ita vt promiſcui ſexus illâ die præ ſitis anxietate & caumatis intemperantia, plus quã quingenti ſpiritũ dicerẽtur exhalaſſe. Accidiſſe dicitur eâ die, ꝙ nulla alia tradit hiſtoria, quòd prægnantes

prægnantes præ sitis angustia, & caloris intemperie, ante tempus à natura decretum, fœtus edere compellerentur; quos præ anxietate spiritus, quosdam viuos, extinctos quosdam, alios etiam semineces in castra proiiciebant: aliæ ampliore abundantes humanitate, proles suas circumplexæ, per vias volutabantur, & sexus oblitæ feminei, arcana denudabant, magis pro instante mortis periculo sollicitæ, quàm vt sexui debitam conseruarent reuerentiam. Sed & viris nō multum proderat sexus robustior, qui sudore deficientes & calore, ore patulo, & naribus aëra captantes, contra sitis importunitatem quærebant, quod inuenire non poterant, humoris remedium. Nec solùm homines his tantis erant subiecti periculis; verùm & iumenta deputata sarcinis & alia quælibet animantium genera, arefactis interioribus, & vitalibus interclusis, sua negabant obsequia; sed nec auibus delicatis, quarum prędâ & volatu solet recreari nobilitas, nisis videlicet, accipitribus & herodiis, proderat cura dominorum, quibus inter manus flatum vitalem exhalabant. Catuli quoque naribus sagaces & apti venatibus, dominorum deliciæ, relictis dominis quibus fideliter adhærere consueuerant, anhelantes & sitibundi passim per vias deficiebant: quodque his omnibus longè erat periculosiùs, equi fideles præliorum consortes, & in quibus de propria salute dominis multa erat fiducia, quique & calce & dentibus suam priùs protestabantur superbiam, vrgente sitis & caloris immoderati periculo, quasi vilia deficiebant subiugalia. Tandem omnibus à tanta aquarum laborantibus inopia, misericorditer affuit pater misericordiarum, & DEVS totius consolationis. Nam diu optatus & quæsitus multùm, inuentus est fluuius; ad quem peruenientes, præ nimio desiderio certatim ad aquas properant: vbi repertâ aquarum pro votis copiâ, bibendi modum excedentes, in grauius descēderunt periculum. Nam plures qui sitis discrimen euaserant, sicut in talibus solet accidere, auiditate potus, modum non ponentes, mortem quam euasisse videbantur, in aquarum repererunt opulentia. Nec solùm de hominibus, verùm & de iumentis multa eo casu ceciderunt. Tandem verò opitulante Domino, his erepti periculis, in regionē copiosam satis & vberem, riuis, nemoribus & pascuis amœnissimam descenderunt; iuxta *Antiochiam minorem*, quæ prædictæ Pisidiæ metropolis esse dinoscitur, *in locis pascuis* castrametati. Hìc primùm quidam de principibus studiosè ab exercitu separati sunt, seorsum particulares trahentes exercitus. XVII.
Quorum primus fuit dominus *Balduinus* Ducis frater, & cum eo *Petrus comes de Stadeneis*, *Rainardus comes Tullensis*, frater eius; *Balduinus de Burgo*, *Guillebertus de Monte claro*, cum septingentis equitibus, & pedestribus manipulis aliquot. Secundus fuit dominus *Tancredus*, & cum eo *Richardus de principatu*, *Robertus de Ansa*, & quidam alii viri nobiles, cum quingentis equitibus, & peditibus etiam nonnullis. Horum autem omnium, vnum atque idem erat propositum, vias prætentare, circumpositas explorare regiones, & fortunam experiri; rerumque euentum, qui pro loco & tempore occurreret, ad Principum, qui eos miserant, referre notitiam, quò prudentiùs & magis sine discrimine proficisceretur exercitus. Qui à castris egressi, primùm viam regiam non deserentes, vrbes finitimas *Iconium* & *Heracleam* prætergressi, tandē in dextram declinantes, versus oram maritimam festinare cœperunt. Dux verò & alii principes, qui in castris remanserant, locorum in quibus castrametati fuerant, tracti amœnitate, & vicinitate nemorum, vt sibi inter tot laborum difficultates, aliquid recreationis indulgerent, & curis edacibus, quibus angebantur continuè, subtraherent, vel modicum, venandi gratiâ certatim saltus ingrediuntur: vbi variis semitis ad diuersa rapti desideria, varios inuenerunt rerum euentus. Inter quos Dux etiam, recreationis gratiâ & exercitii syluas ingressus, in vrsum immanissimi corporis & horrendi, casu incidit: qui dum pauperem Peregrinum ligna arida comportantem persequeretur atrociùs, illeque vix refugium inueniret ante faciem subsequentis, & imminens multo clamore protestaretur periculum, fortè Dux affuit; & sicuti plurimus erat in compatiendo fratribus, velox irruit, opem laturus patienti. Videns ergo bellua Ducem instantem gladio, spreto eo quem prius persequebatur, in hostem fortiorem se contulit, dente armatus & vnguibus: tandemque equo Dux periculosè vulnerato, factus pedes, instat gladio nihilominus. Vrsus autem patulo rictu, & murmure occurrens horrisono, Ducis instantiam paruipendens, contempto gladio, nititur se cominus ingerere configenti. Porrò Dux irruentem à se pro-

pulsans gladio, totis enitebatur viribus, vt eum mucrone perforaret: verùm ille, declinans gladium, & brachiis complexum illigans, in solum nititur deiicere, vt sub se positum, dente & vnguibus faciliùs possit laniare. verè miles egregius gladium non deserens, sicuti vir robustissimus erat, læuâ complexus belluam, dextrâ impingit aciem, & capulotenus immerso gladio, mortem ingerit colluctanti: saucius tamen, & crure læsus periculosissimè, cruentam nimis obtinuit victoriam. Vulnere quippe grauatus, & nimiâ sanguinis debilitatus effluxione, solo decubans, se non poterat erigere. Tandem verò prædicto paupere, qui eiusdem Ducis beneficio mortem euaserat, proclamante; & casum qui acciderat, denunciante legionibus, cucurrit illuc vniuersus populus, vbi fortis Athleta, exercituum patronus, læsus iacere dicebatur: quem lecticâ impositum cum vniuersorum gemitu & lachrymis, reliqui Principes in castra detulerunt, Chirurgicorum adhibitâ solicitudine, quorum operâ & studio, conuenientibus remediis, plenam posset salutem recipere.

XVIII. Per idem tempus vir quoque magnificus & illustris dominus *Raymundus Tolosanus comes*, graui correptus ægritudine, lecticâ similiter deferebatur: qui eousque grauatus extitit, vt in terrâ depositus, quasi moriturus, penè spiritum exhalaret. Vnde vir venerabilis dominus *VVillelmus Aurasicensis episcopus*, quasi iam defuncto, fidelium animabus debita impendit obsequia. Sic ergo tantorum legiones, quasi destitutæ consilio virorum, penè in desperationem conficiendi itineris & consummationis votorum descenderant: vnde pro eorum statu plurimùm solliciti omnes vno spiritu fusis lachrymis, vt restituerentur saluti Dominum precabantur. Fiebantque orationes in celebratione diuinorum, pro eis ab vniuersa illa peregrinante ecclesia: quorum supplicationes & desideria, miserator Dominus clementer exaudiens, sospitati eos & plenæ cõualescentiæ, supplicantis populi vota, benigno fauore prosequens restituit. Transcursâ igitur Pisidiâ, *Lycaoniam* ingressi, *Iconum* eiusdem regionis metropolim peruenerunt: quam vacuam reperientes, alimentorum maximam penuriam passi sunt. *Turci* enim nostrorum aduentu cognito, in nulla vrbium suarum resistendi habebant fiduciam; sed expoliatis vrbibus, & vastatâ regione vniuersâ, cũ vxoribus & liberis, gregibus & armẽtis, & omnimodâ substantiâ, ad montes confugiebant imperuios; in eo solo spem habentes, quòd nostri alimentorum inopiâ fatigati, eorũ pertransire regiones maturarent, neque hac suâ sunt opinione delusi, cùm nostri regionis sterilitatem fugientes, & victus defectum, quantum poterant iter accelerare properabant. Inde *Heracleam* pertranseuntes, ad vrbem *Marasiam* applicati, castrametati sunt, moram ibi per triduum cõtinuum facientes, Vbi domini Balduini, germani Ducis, longâ & graui fatigatâ ægritudine vxor, quã ipse abiens fratribus commendauerat, ex præsenti luce vocata, optimo fine quieuit in Domino. Erat autem nobilis matrona, ex Anglia trahẽs originem, *Gutuera* nomine, vitâ & moribus commẽdabilis: quam cum honestis exsequiis ibidem sepelierunt.

Interea vir per omnia commendabilis dominus *Tancredus*, primus in Ciliciam, viarum casu secutus compendia, perueniens, *Tarsum*, eiusdem prouinciæ metropolim, cum iis qui eum secuti fuerant, obsederat. Est autem *Cilicia* vna de prouinciis quæ in Oriente continentur. *Orientem* autem Antiochenam, iuxta veterum auctoritatem vocamus diœcesim. Habetq; Cilicia ab Oriente, Celessyriam; ab Occidẽte verò, Isauriam; à Septentrione, Tauri montis iuga; ab Austro verò, mare Cypricum, siue Myrtoum. Continet autem infra se duos metropoles, *Tarsum* videlicet, doctoris gentium patriam, & natale domicilium, de qua nobis in præsenti est sermo; & *Anauarzam*, vtranque cum suis suffraganeis vrbibus: vnde duæ potiùs dicuntur Ciliciæ, prima & secunda. Tarsum autem fundasse dicitur *Tarsis*, secundus filiorum Iaphan, filii Iaphet, filii Noë tertii, sicut veterum habent traditiones; & argumento est, vrbis à vocabulo conditoris denominatio. *Solinus* tamen de vrbis conditore aliter sentit, dicens ita in quadragesimo tertio capitulo de Memorabilibus: *Cilicia matrem vrbium habet Tarsum, quam Danaë proles nobilissimus Perseus locauit.* Hanc vrbem intersecat Cydnus amnis: hunc alii præcipitari Tauro monte, alii deriuari ex alueo Hydaspi tradiderunt. Et potest tamen vtrunque verum esse, & quòd Tharsis primus eam fundauerit; & quòd postmodum eam reparauerit, vel ampliauerit Perseus. Vbi cùm dies aliquot dominus Tancredus & sui in eodem perseuerassent negotio, ciues ad hoc compulerat, & minis & blandis persua-

ſuaſionibus, quòd introducto eius vexillo, & ſuper turrim eminentiorem locato, ſignum deditionis futuræ feciſſe viderentur; ea tamen conditione, vt vſque aduentum domini Boamundi & maioris exercitus, eos conſeruaret indemnes; nec à propriis domiciliis interim demigrare, aut ſua deſerere prædia inuitos cōpelleret; ipſi autem eidem aduenienti, vrbem ſine difficultate reſignarent: quod verbū domino Tancredo bonum viſum eſt, & acceptum. Erat autem prædicta ciuitas, ſicut & reliqua vniuerſa regio, *Chriſtianos* habens habitatores, *Armenos* videlicet & *Græcos*, exceptis paucis, qui vſum & autoritatem habentes militiæ, munitionibus præerant, populum violentâ dominatione prementes: fidelibus autem militare non permittebatur; ſed negotiationibus & agriculturæ dabant operā. Interea dominus *Balduinus* Ducis frater, cum his qui ſecum aduenerant, deuia ſecutus, maximā victus pertulerat inopiam, tandemq; poſt multos errorum circuitus, in montis verticem caſu ſe contulit: vnde ſubiectam Ciliciæ regionē, cum ſuis vrbibus vſque ad mare proſpectu libero poſſet intueri. qui poſtquam circa Tarſum caſtra eſſe cognouit, hoſtium *ratus* tabernacula, iter ſuum cœpit habere ſuſpectum: experiri tamen volens, *cuius eſſet* illa regio, & cuius caſtra, quæ de remoto conſpexerat, animoſitate ſolitâ, *cum* omni ſuo comitatu ad campeſtria deſcenderat. At verò dominus Tancredus præmonitus ab his quos in ſpeculis ſublimioribus locauerat, hoſtium præcauens inſidias, ſocios cōuocans, arma corripit: & hoſtium ratus agmina, quæ vrbi vellent ſubſidia miniſtrare, occurrit eis imperterritus, fiduciam habens in Domino; & erectis vexillis, ſuos exhortatione corroborans, procedit aduenientibus obuiam. Poſtquam verò vtrinque mutuò ſibi occurrentes, & contemplantes ſe de vicino, arma cognoſcunt non eſſe hoſtilia, confidentiùs accedentes, in mutuos ruunt amplexus: & poſt gratas ad inuicem confabulationes, iunctis agminibus ad vrbem redeunt, obſidionem continuaturi. Vbi à domino Tancredo multùm hoſpitaliter & plenâ caritate ſuſcepti, de gregibus & armentis, quæ de adiacente contraxerat regione, honeſtum eâ nocte habuerunt conuiuium. Mane autem facto, videntes dominus *Balduinus* & qui cum eo erant, domini *Tancredi* vexillum in ſuperiore ciuitatis arce locatū, *inuidiæ ſtimulis* agitati, profeſſionis immemores, (qua, velut vterini fratres, quanto tempore inceſſerant, habētes vnanimitatem ſpiritus in vinculo pacis, *vſi fuerant*, & perpetuò decreuerant vtendum) indignati ſunt, quod eis præſentibus, *qui* multò fortiores & maiores haberent copias, ſigna ſua in vrbem immittere præſumpſiſſet. Dominus verò Tancredus eorum, ſicut modeſtus erat, indignationem mitigare cupiens, allegabat, quod de eius vexillo factum fuerat, minimè in eorum redundare ignominiam: nam ante eorum aduentum & aduentus ſpem aliquam, eas cum ciuibus in virtute ſua obtinuerat conditiones. Dominus autem *Balduinus* ſuggerentibus ſociis, & ad id pro poſſe inſtigantibus, cauſæ meritum non diſtinguens; ſed præter debitum ſuo ductus ſpiritu, verbis procacibus dominum exacerbans Tancredum, rem eò arroganter deduxit, vt penè arma in ſe conuerterent, ſtragem mutuam operantes. Factúmque eſt, vt ciuibus ad ſe vocatis, publicè minaretur; quòd niſi Tancredi vexillum deponerent, & ſuum loco illius erigerent, *inuito* eo qui eis ſecuritatem promiſerat, vrbem & ſuburbana in gyrum omnia traderet exterminio. Videntes porrò ciues, quòd Balduini multò maiores eſſent copiæ, & virtus longè præſtantior, ſub eiſdem conditionibus & pactorum forma, quam prius domino Tancredo pepigerant, deiecto priore, domini Balduini in eadem arce locauerunt vexillum. Quod videns dominus Tancredus, tantâ confuſus iniuriâ, meritò concepit indignationem: ſed ſaniore conſilio, & piâ longanimitate, motum animi temperans, timens ne periculoſa nimis inter fidelium acies oriretur diſſenſio, ſolutis caſtris, ad vrbem vicinam, cui nomen *Adana*, ſe contulit: Ad quam perueniens, non eſt permiſſus introire. obtinuerat enim eandem ciuitatem quidam *Guelfo*, natione Burgundio, qui cum aliis à maiore diuiſus exercitu, turbas ſeorſum traxerat; & ad ciuitatem illam caſu perueniens, eiectis inde Turcorum copiis, eam violenter occupauerat. Audiens igitur dominus Tancredus, quòd in noſtrorum poteſtatem vrbs prædicta, auctore Domino, peruenerat, miſſis nunciis gratiâ hoſpitandi, & emendi vitæ neceſſaria, implorat à prædicto domino vrbis aditum ſibi & ſociis reſerari: quibus admiſſis, cuncta vitæ neceſſaria tàm ſibi quam equis, partim gratis, partim interueniente precio, miniſtrata ſunt ſufficien-

XX.

ter. Repererat enim Guelfo prædictus, eandem vrbem auro & argento, gregibus & armentis, frumento, vino & oleo, & omni commoditate redundantem.

XXI. At verò dominus *Tancredus* summo diluculo vrbem ingressus, viam secutus regiam, & iter accelerans, cum omni suo comitatu *Mamistram* peruenit. Erat autem Mamistra vna de nobilibus eiusdem prouinciæ ciuitatibus, turribus & muro, & multorum incolatu insignis; sed & opimo agro, & glebâ vbere, & amœnitate præcipuâ commendabilis. Iuxta quam castrametatus, infra paucos dies continuis assultibus & iugi congressione vrbem impugnans, auctore Domino, interemptis infidelibus, qui in ea reperti sunt, occupauit violenter. Vbi etiam infinitas diuitiarum copias, & alimentorum vbertatem reperiens omnimodam, portiones suis congruas pro meritorum qualitate distribuens, locupletauit vniuersos: in qua defectus victualium quem pertulerant, gratâ redimentes opulentiâ, sibi, equis, & subiugalibus vniuersis pastum benigniùs indulserunt, otio simul & alimentis corpora recreantes.

XXII. Verùm dominus *Balduinus*, post discessum domini Tancredi, iterum Tarsenses frequentiùs commonet, & monitis potenter minas permiscens, vrbem sibi pręcipit aperiri, & suum intromitti comitatum. Non enim honestum ei videbatur, quòd vsque ad aduentum exercitus ita tereret ocium, & sederet inutiliter occupatus. Videntes autem ciues, quod Tancredus ei resistere non potuerat; & quod si id facere detrectarent, cominus vrbem esset impugnaturus, *facientes de necessitate virtutem*, & de propriis viribus diffidentes, portas aperiunt, domino Balduino cum vniuerso comitatu eius introducto. Designauerunt autem eidem turres geminas quas interim possideret, reliquis eius consortibus per ciuitatem promiscuè in domibus fidelium hospitio susceptis. *Turci* verò qui præerant vrbi, alias adhuc in sua potestate turres detinebant. Et licet plures essent, & maiora ciuitatis munimina tranquillè adhuc possiderent, tamen suspectam habentes nostrorum quos introduxerant, societatem, subsidii quoque spem nullam habentes, opportunitatem quærebant, quomodo cum vxoribus & liberis & omnimoda substantia sua clàm possent egredi. Accidit autem, quod eâdem nocte viri trecenti de expeditione domini *Boamundi* Tancredum sequentes, ad vrbem peruenerunt prædictam, quibus de mandato Balduini, vrbis interdictus est introitus. Illi autem longo fatigati itinere, rebus vacui necessariis, multâ precum instantiâ vrbis precabantur hospitalitatem, & alimentorum commercium: pro quibus etiam qui interiùs erant, inferioris manus homines, compatientes fratribus, cùm preces porrigerent, non sunt admissi; eo quod de familia dicerentur esse Boamundi, & in Tancredi festinarent auxilium. Populus tamen interior à fraterna non deficiens compassione, cùm egredi non valeret, in sportis panem, in vtribus vinum per murum funibus porrigentes, sufficienter ministrauerunt, vnde noctem illam possent transigere. Ibi ergo ante ciuitatis portam secundùm quod poterant, se locantes, quoniam intrare non permittebantur, quieuerunt. Nocte verò eâdem, cùm se tam qui intrinsecus erant, quàm exteriores, sopori dedissent, & circa intempestum silentiū gratâ perfruerentur requie, accidit quòd Turci, & alii qui in ciuitate erant infideles cum vxoribus & liberis, seruis & ancillis, & omni supellectile, apertis portis, clàm & cum silentio egredientes, vrbem deserunt: non enim satis bene cum suis quos receperant hospitibus, poterant conuenire, suspectam habentes eorum cohabitationem. egredi autem eis erat liberum: nam ciuitatis vnam vel duas portas habebant in sua potestate: sed vt cruentam hostibus post se relinquerent victoriam, præmissis sarcinis & impedimentis omnibus, eos quos extra portam repererunt somno grauatos, penè omnes interficiunt.

XXIII. Mane facto, cùm iam se lux adulta infunderet, surgentes qui in ciuitate quieuerant, vrbem reperiunt vacuam: & clandestinam admirantes hostium fugam, mœnia perlustrant & aditus, quærentes diligenter, quâ parte fuerint egressi: dumque singula diligenter discutiunt, stragem reperiunt, quam in seruos CHRISTI, Turci abeuntes exercuerant. Vnde graui dolore percussi, & mœrore consternati debito, in lamenta se dederunt; diuisique ab inuicem, secunda classis contra dominum Balduinum & Maiores arma corripiunt, fratrum eis necem imputâtes & interitum: eo quòd *hospitalitatis gratiam, quæ ad omnes meritò se porrigit indigentes*, viæ consortibus denegassent. vnde facto impetu, in primates suos iustâ indignatione commotus irruit populus: & nisi se in turres

turres sublimiores contulissent, satis æquipollente numero stragem exteriorem in suis Maioribus recompensassent. Tandem * turbâ cognitâ, & schismate quod ex illa causa exortum erat in populo, iam ingrauescẽte, solicitus elaborare cœpit, quomodo sedaretur tumultus, se apud populum excusando. Postquam igitur pace ad tempus impetratâ, & indicto silẽtio, arma sustinens, quieuit aliquãtulum turba pedestris, pro se allegare cœpit, vt se innocentẽ assereret, iurans & obtestans, quod nõ ob aliam causam eos à ciuitate arcuerat, nisi quia neminem se admissurum vsq; ad aduentum Ducis fide promiserat interpositâ. Vnde factum est, quod per quorundam ex nobilibus interuẽtum, blandis persuasionibus, sed pro tempore & loco necessariis, sedatus ad modicum quieuit populus, ipso plebi reconciliato. Dumq; ibi sopitis scandalis per dies aliquot in omni tranquillitate sedissent, ecce classis visa est in pelago, vix tribus miliaribus distans ab vrbe; ad quam ex vtroq; ordine tam equites quam pedites certatim properantes, ad mare descendunt: vbi de littore mutuò sibi colloquentes, cognouerunt per eorundem relationem, quod Christianæ professionis essent homines. Interrogati autem de patria: responderunt, quòd à *Flãdria, Holandia, Frisonia:* in quibus partibus piraticam annis octo exercuerant; tandem cõpuncti corde, & delictorum suorum pœnitentes, orationis gratiâ, vt ad Hierosolymam proficiscerentur, in hoc mare descenderant. Cognito autem, quòd viri fideles essent, eos ad portum inuitant, & datis dextris in osculo pacis susceptos, classe in tuto locatâ, vsque ad Tarsum perduxerunt. Erat autem quidam eorum primicerius *Guinemerus* nomine, de pago Boloniensi, de terra comitis Eustachii, patris domini Godefridi. Hic postquam dominum *Balduinum* cognouit, sciens quia domini sui filius esset, relictâ classe, cum eodem Hierosolymam ire disposuit: erat autẽ diues admodum, ex illa arte pessima quã diu exercuerat, factus locupletior; & multos habens in suo obsequio; quos ex parte plurima secum trahẽs, eum sequi decreuit. Vnde ordinatâ ex vtriusq; comitatu quingentorum virorum vrbi sufficiente custodiâ, iterum procedere & tentare fortunam disposuerunt. XXIV.

Proficiscentibus ergo illis, & viam regiam non deserentibus contigit peruenire *Mamistram,* quam paulo antè, vt prædiximus, dominus *Tancredus* violenter occupauerat, & in manu forti detinebat occupatam: quò peruenientes, arbitrati quod in vrbem minimè reciperentur, extra in pomœriis hospitati sunt. Tancredus verò audiens, quod *Balduinus* iuxta vrbem sua castra locasset, iratus admodum, memor iniuriarũ quas ab eodem immeritus pertulerat, infremuit spiritu: & irâ succensus, suos ad arma conuocat, paratus de omnibus quæ ille intulerat, vicem rependere condignam. Præmissis itaq; nonnullis sagittariis, qui eorum equos per pascua dispersos sauciarent, aut secum deducerent comprehensos, ipse subitò cum quingentis loricatis equitibus in eorum castra irruens, antequam possent arma corripere, omnes penè contriuerat. Tandem verò illis arma corripientibus, & ad resistendũ paratis, fit conflictus asperior, parte vtraq; decertante proteruiùs: factumq; est ita, vt confligentibus inter se nimis hostiliter aciebus, plures ceciderint, nonnullis etiam ex vtraque parte retentis. Tandem verò domini Tancredi manus impar viribus & numero, pondus certaminis ferre nõ valens diutiùs, terga dedit fugiens, in vrbem se receptura. Erat autem inter vrbem prędictam & castra domini Balduini fluuius, super quẽ pons erat valdè angustus: quò dum in vrbem redire domini Tancredi properaret familia, pontis angustiâ impedimentum ministrante, interierunt ex vtroq; ordine plures, aliis infra vrbem se recipientibus. Et fortasse maiora vtrinq; ardentibus odiis passi forẽt dispendia, nisi nox conflictum dirimens irruisset. Capti sunt ibi de comitatu domini Tancredi *Richardus de Principatu,* eius cõsanguineus, & *Robertus de Ansa,* viri nobiles & præclari, quorum persuasionibus & stimulis ad prædictam dominus Tancredus conuolauerat vltionem. De familia verò domini Balduini captus est vir præclarus, & nobilis, *Gilleberus de Monte claro:* pro quorum absẽtia, turbatæ sunt plurimùm hinc inde acies, arbitrantes quod in hesternis cõgressionibus vitâ decessissent. Luce demum posterâ sole oriente restitutâ, de tumescentibus odiis & indignatione aliquantulum mitigatâ, professionis suæ memores, ad cor, respiciente eos diuinâ clementiâ, reuersi sunt: & missâ legatione, rogantes quæ ad pacem sunt, restitutis hinc inde captiuis, & sibi mutuò satisfacientes, in plenam gratiã, interueniẽte pacis osculo, redierunt.

Inde cum omni illo suorum comitatu dominus *Balduinus* ad maiorem exercitũ; XXV.

qui iam *Maresiam*, vt prædiximus, peruenerat, sociis id exigentibus, reuersus est: audierat enim, quanto, quamq; periculoso casu dominus Dux ante Antiochiam Pisidiæ laborauerat: vnde de eius plurimùm salute solicitus, præsens de eius statu pleniùs volebat edoceri. *Tancredus* verò assumpto sibi populo residuo, qui in classe aduenerat, & ex eo viribus adauctis, vniuersam percurrens Ciliciam, hostium præsidia, quotquot ibi reperit, expugnat, incendit, hostibus qui in eis reperti sunt, gladio peremptis: perueniensque ad locum cui nomen *Alexandria minor*, violenter expugnatum, nihilominus occupauit, vniuersam regionem suę subiiciens potestati. Audientes verò qui in montibus habitabant, tam Armeniorum quàm Turcorum satrapæ, quod prædictus Tancredus in manu robusta, & exercitu copioso, vniuersam sibi subiugaret prouinciam, timentes ne fortè ad eos ascendens, eorum quoq; captiuaret populos, subuerteret municipia, missis certatim legationibus, eius sibi satagunt conciliare gratiam, & amicitiam fœderare: vnde vt propositum faciliùs valerent effectui mancipare, missis donis ingentibus in auro, argento, equis, mulis & holosericis, fœdus contrahebant, tanti principis iram & indignationem multâ liberalitate declinantes. Erat itaque vir in cunctis prosperè agens, fuitque Dominus cum eo, & omnia eius opera, tanquam serui fidelis dirigebat.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI QVARTI.

I. Balduinus Ducis frater ad maiorem reuersus exercitum, instinctu Pancratii iterum assumptâ militiâ, in partem Septentrionalem descendit, & vsque ad Euphratem vniuersam occupat regionem.

II. Fama eius longè lateq; diffunditur: à ciuibus Edessanis vocatur: Transito Euphrate, illuc accelerat, insidias in itinere perpessus: Occurrit ei populus Edessanus, & multâ lætitiâ in vrbem introducit.

III. Dux ciuitatis facti pœnitens, eius successibus inuidet; pacta rescindere nititur: sed tandē victus à populo, eum fraudulenter adoptat in filium.

IV. Rogatu ciuium Samosatum obsidet. Ciues aduersus ducem suum, virum inutilem, cōspirant, recolentes quantas eis intulerat iniurias.

V. Edessani ducem prædictum interficiūt; Balduinum sibi præficiunt in dominum: ipse verò Samosatum prædictam à Balduc, qui ei præerat, multo emit precio.

VI. Sororgiam ciuitatem obsidet. Obsessam violenter occupat, gratiam apud populum suū demerens infinitam.

VII. Directi quidam à maiore exercitu, vrbem Artesiam violenter occupant: quo rumore exciti Antiocheni, illuc cum multa properant militia: nostris insidias præstruunt, vrbem impugnant; nihil proficientes redeunt, ponte tamen prius communito.

VIII. Maior exercitus Artesiam peruenit: inde præmissis quibusdam, qui prætentarent vias, ad pontem accedunt, & inuitis hostibus fluuium transeunt.

IX. Descriptio vrbis Antiochenæ, & eius dignitatis.

X. In qua prouincia sita est: descriptio quoque situs eius.

XI. Quis erat dominus in ea: & quomodo audito nostrorum aduentu, vrbem prius communierant, ex vicinis vrbibus copiis in ea collectis.

XII. Deliberatio nostrorum principum, & accessus expeditionum ad vrbem.

XIII. Disponuntur principes circa vrbem stationibus congruis, & vrbem vallant obsidione: ciues timore consternantur.

XIV. Nostri super flumen pontem erigunt ligneum, vt liberiùs pabulatum exeant. In castra comitis Tolosani, à ciuibus fiunt eruptiones repentinæ.

XV. Comes contra eos varia percurrit argumenta: tandem porta obiectis molibus obturatur.

XVI. Nostris pabulatum egressis, hostes occurrerunt, fit conflictus acerrimus: multi ex vtroque exercitu cadunt, tum confossi armis, tum submersi flumine.

XVII. Consumptis necessariis, cœpit fames inualescere: populus inopiâ laborare: Pluuiarum intemperie putrefieri tentoria: Exercitus deperire.

XVIII. Boamundus & Flandrensis, cum ingenti militia pabulatum exeunt: Ciues interim in castra clàm irruunt, nostris damnum & iniuriam irrogantes.

XIX. Qui pabulatum exierant, inuentis hostibus

hostibus & deuictis, cum præda redeunt, & spoliis vberibus.

XX. Suenno Danorum regis filius exercitum subsequens, cum suis copiis iuxta vrbem Finiminis à Turcis interficitur.

XXI. Tatinus vir subdolus, tanquam victualium commercia missurus, & Imperatorē rogaturus, vt subueniat, ab exercitu discedit non rediturus.

XXII. Fame inualescente, & lue pestiferâ populum occupante, triduanum ab episcopis indicitur ieiunium. Dux Godefridus plenam recipit sanitatem, & exercitus de eius salute consolationem.

XXIII. Exploratorum qui missi erant ab hostibus importunitas, per quoddam Domini Boamundi factum memoriale compescitur.

XXIV. Aegyptius Calipha nuncios dirigit ad principes, fœdus postulans, & eorum gratiam sibi conciliare quærens.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI QVARTI.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

DVM igitur *Tancredus* ita in Cilicia viriliter cuncta sibi subiiceret, & maior exercitus apud Maresiam iam peruenisset, prædictus *Balduinus* viso fratre, cuius gratia ad exercitum redierat, eiusque cognitâ conualescentiâ, rursum æstuat; & Tancredi succensus stimulis, & virtutis eius quæ publicè prædicabatur, æmulus, socios colligit; & rursum egredi & casus experiri recentes proponit. Audientes verò qui ab eo super hoc sollicitabantur, quantâ aduersus dominum Tancredum apud Tarsum Ciliciæ, de maiore confisus comitatu, intumuisset malitiâ, cum eo proficisci verebantur: abominabilis enim factus erat penè omnibus, illâ eius culpâ id exigente. Et nisi Domini ducis obstitisset reuerentiâ, *Boamundus* & sui impunitam non reliquissent, quam Tancredo intulerat iniuriam. Vnde factum est, vt paucos inueniret illius viæ cōsortes. Super quo à fratre, seruo DEI, correptus grauiter, reatum cum omni humilitate recognoscens, & condignam nobili viro pro commisso satisfactionem promittens; & quoniā prętermorem, & alterius magis suggestione, quàm de proprio motu deliquerat, indulgentiā consecutus est, & omnium sibi reconciliauit gratiam. Erat enim vir aliâs per omnia commendabilis, nec auditus fuit ampliùs sermo huiusmodi de illo. Porrò huic eidē familiaris erat quidam nobilis Armenius, *Pancratius* nomine, quem à carcere domini Imperatoris elapsum, apud Niceam sibi fecerat familiarem, viæq; consortē semper habuerat: erat autem idem vir in armis strenuus; sed peruersæ fidei, & subdolus nimis. Hic dominum Balduinum horis penè singulis solicitabat instātiùs, vt assumptâ militiâ, secum proficisceretur in regionem, quam cum paucis posset occupare faciliùs. Tandē verò associatis sibi ducentis equitibus, & populo non modico, duce prædicto Pancratio, in partem Septentrionalem proficiscens, ingressus est regionē opulentissimam. Erant autem prædictæ regionis habitatores Christianæ professionis, & veri DEI cultores, exceptis paucis, qui in præsidiis morabantur, fidelē populum, & quibus inhibitum erat militare, pro arbitrio tractātes. Ingressus igitur regionem, Christianis locorū cultoribus, infidelium abhorrentibus principatum, & eidē præsidia tradentibus, infra paucos dies vsq; ad Euphratē fluuium magnum, vniuersam obtinuit regionem. Factumq; est nomen eius hostibus circumpositis ita formidabile, vt munita etiam sponte deserentes præsidia, fugam inirent nemine persequente. Fidelibus autē qui eum receperant, tanta de eius præsentia accessit virtus, & ex virtute fiducia, vt, sicut legitur in Propheta, *Vnus fugaret decem, & duo decem millia.* Nec solùm vulgus ita mente ei adhærebat; sed qui in partibus illis erant Christiani principes, cum eodem fœderati, ad propositum cooperantes se, communicatis viribus, & impensis deuotè obsequiis exhibebant. CAP. Deut. 32, 30.

II. Post hæc, diebus aliquot euolutis, egrediēs fama, magnifici viri nomen & opera longè lateq; per adiacentes diuulgabat prouincias; strenuitatē, fidem & constantiā animi prædicans commēdabilem. Exiit ergo sermo iste ad ciues Edessanos, & vniuersam eorū, rumore crebrescente, impleuit vrbem; quod talis tantusque princeps de exercitu Christianorū aduenerat, qui iugum seruitutis eorum penitus posset dissoluere, & eos restituere

libertati. Vnde tam qui ciuitati præerant, quàm maiores natu, penes quos vniuersa ciuitatis illius residebat autoritas, missâ legatione, literis & viuâ voce, eũ ad se satagunt euocari. Est autem *Edessa* nobilis Mesopotamiæ metropolis, quæ alio nomine *Rhages* appellatur. Hæc est ciuitas, ad quam *Thobias* senior, iuniorem Thobiam filiũ suum misit, vt à Gabelo consanguineo suo decem talenta argenti reposceret, quæ ei dum adhuc esset infantulus, commodauerat. Huius ciues statim post Domini passionem per *Thaddæum* Apostolum, salutarem CHRISTI susceperunt doctrinam: digni inuenti per omnia, & tanti prædicatione Apostoli, & epistolâ Saluatoris, quã ad *Abgarum* regem eorum rescribens misit, sicut in primo Ecclesiasticæ historiæ, quam *Eusebius* Cæsariensis scripsit, reperitur. In qua, sicut ab initio & à temporibus Apostolorum susceperant, fidei synceritate perseuerantes, infidelium iugum eatenus patiebantur, quòd eis tributa & vectigalia annuatim cogebantur exsoluere; vineas quoque & agros, & quælibet prædia exteriùs posita, penè continuis exactionibus compellebantur redimere. Infra tamẽ vrbem nemo nisi fidelis habitare præsumebat. Hæc enim sola inter omnes illius regionis vrbes, in sua manens ingenuitate illibata ab infidelibus, qui circumpositas iampridem occupauerãt prouincias, nec subiugata fuerat, nec alterius professionis quempiam pertulerat habitatorem: sed exteriùs in vrbibus finitimis & præsidiis confinibus habitantes, tantas prædictis ciuibus inferebant molestias, vt egredi vrbem non liceret, nec sua exteriùs procurare negotia. Huic autem vrbi præerat quidam natione Græcus, multo confectus senio, vtriusque sexus liberis carens, qui ab eo tempore, quo vniuersa prouincia Constantinopolitano subiecta erat imperio, missus ad eandem vrbem, præses fuerat: & Turcis superuenientibus antequam præsidatus sui tempus esset euolutum, de necessitate moram facere compulsus, iurisdictionem continuauerat suam; nec ipso ad propria redire valẽte, nec populo ab administratione eum cedere compellente. Erat tamen prælatus inutilis, à subditis non valens propulsare molestias, aut quietem aliquam procurare. Conuenientes ergo ciues adinuicem, cum eius tamẽ conscientia & bona voluntate, legatos, vt prædiximus, vt suis remedium aliquod adhiberet molestiis, ad dominum *Balduinum* dirigunt. Qui populi & Maiorum intellectâ postulatione, habito cum suis cõsilio, acquieuit; & ad iter se accingens, cum octoginta tantùm equitibus Euphratem transiit, reliquos de comitatu suo per arces & municipia quæ sibi contulerat Dominus, citra Euphratem ad custodiam derelinquens. Porrò *Turci* qui trans Euphratem habitabant, præcognito eius aduentu, ei parauerant insidias: erat autem in itinere oppidum, cui præerat quidam Armenius, in quod, vt prætentas sibi declinare posset insidias, se contulit, à domino loci benignè & hospitaliter susceptus. Cùm autem ibi per duos quieuisset dies, non ausus procedere, Turci qui per biduum illic latuerant in insidiis, moram fastidientes longiorem, ante prædictum oppidum erectis vexillis, cũ turmis validioribus subitò astiterunt, prædam quam in pascuis adiacentibus repererunt, violenter abducẽtes. Nostri autem quoniam impares & numero erant & viribus, ad eos egredi non præsumentes, infra oppidum se cohibebant. Tandem die tertiâ abeuntibus illis, & reuersis ad propria, Balduinus inceptum iter peragens, Edessam peruenit: vbi à prædicto ciuitatis duce, occurrente ei vniuerso clero & populo, cum tubis & tympanis, cum hymnis quoque & canticis spiritualibus, & multo præuentus honore, & omnium gratia susceptus est.

III. At verò dux qui eum citari fecerat, apud se tacitus considerans honorem & gratiam, quam aduenienti populus exhibuerat, inuidere cœpit, & à pactorum tenore quæ prius proposuerat, resilire. Cùm enim ad hoc eum euocasset, vt vniuersorum bonorum, vectigalium & tributorum, quæ ciuitas habebat, eum in vita sua decreuisset ex æquo fore participem, & post eius obitum cuncta ex integro possessurum, mutato proposito, cœpit offerre: *Quod si vrbi & ciuibus suis vellet contra Turcorum importunitates ministrare subsidium, & arcere violentiam, ipse iuxta boni viri arbitrium, honestam annuatim laboris recompensationem designaret.* Quod dominus *Balduinus* omnino respuens, vt tanquam gregarius aliquis apud eum stipendia mereret, ad reditum se parabat: cùm ecce ciues, eo cognito, ad eundem ducem properant, monentes & instantes attentiùs, quatenus tantum principem tamque eorum libertati necessarium, nullatenus abire patiatur; sed iuxta priorem tenorem pactorum eum sibi obliget, vt de cætero tam ipse quàm vniuersa ciuitas optatâ quiete

quiete perfruatur. Videns autem dux vnanimem plebis & Maiorum instantiam, & feruorem dilectionis quam erga eum conceperant, reniti, & eorum obuiare postulationibus periculosum ducens, inuitus licet, & suspectum eius habens introitum, tamen assensum præstitit; & sub quodam colore, cumulatæ recompensationis, eo in filium adoptato, præsentibus ciuibus, quamdiu viueret, omnium bonorum ex æquo, solenniter contulit participium; & post eius obitum, ex integro successionē. Gauisus est autem populus, libertatis suæ omnimodam in eo spem habentes. Ab ea igitur die, de domini Balduini protectione præsumentes, iniurias quas à duce perpessi fuerant, solito liberiùs reuocantes ad animum, propositum habebant vltū iri, si quando locus daretur & tempus opportunum: quod postmodum rei subsequens exitus euidentissimè declarauit.

IV. Erat autē iuxta eos antiquissima ciuitas, & munita supra modū, *Samosatū* nomine: cui præerat vir infidelis, natione Turcus, *Balduc* nomine, in armis strenuus, sed subdolus & nequam. Hic prædictos ciues multis afficiebat molestiis, tributa & agrorum vectigalia, & angarias multiplices eis ingeminans; & pro his omnibus eorum liberos habebat obsides, quibus nullam impendēs humanitatem, in luto & latere sibi seruire compellebat. Pro quibus molestiis ciues vniuersi ad domini *Balduini* prouoluti genua, orant vnanimiter, & cum lachrymis implorare satagunt, quatenus ab illius vexatione eos protegere dignetur; & ita efficere, vt liberos suos, qui ab eo detinebantur inuiti, possent recipere. Ille autem eorum hanc primam postulationem volens exaudire benigniùs, & per hoc sibi populi gratiam ampliorem promereri, conuocato populo, & armis communito, ad locum prædictum in manu robusta peruenit: vbi cùm per dies aliquot frequentibus congressionibus, & multâ instantiâ vrbem impugnasset, Turcis qui intus erant strenuè resistentibus, & de loci præsumentibus munitione, videns quod non proficeret, relictis militibus septuaginta, in loco vicino & munito aliquantulum, qui Samosatenis sine intermissione requiem negarent, & continuas molirentur insidias, ipse Edessam reuersus est. Videntes autem ciues, quod esset dominus Balduinus vir strenuus, & in cunctis prosperè agens: & indignum reputantes, quod qui dignus erat, tanquam liberator vrbis, & quietis fundator, vniuersa possidere, & pro arbitrio cuncta disponere, parem haberet in ciuitate virum inutilem: accito *Constantino* nobili & potente viro, qui in montibus vicinis munitissima habebat præsidia, de communi proponunt consilio, vt duce eorum interempto, dominum Balduinum sibi ducem constituant, & principem singularem. Ciues enim, eius meritis exigentibus, oderant illum: multis enim calumniis eos dicebatur affligere, aurum & argentum & quælibet preciosa ab eis violenter extorquens; cui si quis tentabat resistere, eidem statim, data pecunia, Turcorum suscitabat inimicitias & odium: ita vt non solùm vinetis & hortis & satis succendendis, gregibus quoque & armentis abducendis timerent; verùm & de vita periclitarentur sæpius.

V. Conuenientes igitur ad inuicem, horum malorum memores, & videntes quod maior ad diu desideratam libertatem obtinendam, per hospitem susceptum pateret via, ex condicto ad arma conuolant; & turrim in qua domicilium habebat, multâ impugnant instantiâ, proteruâ animositate diruere satagentes. Videns autem plebis feruorem, & pro meritis aduersus se indignationem conceptam, accito domino Balduino, pro vita solicitus, rogat, vt effusis thesauris, pro eius salute ad populum intercedat. Ille autem, cùm bona fide ciuium ab eo vellet propulsare iniurias, & ab illo proposito cohibere, videns quod non proficeret, sed magis & magis irritaretur populus; reuersus ad ducem, monet & hortatur attentius, quatenus quocunque modo vitæ consulat & saluti. Ille autem desperati more, *quærens remedium vbi non erat*, per fenestram fune demisso, seipsum etiam deponebat: vbi antequam ad terram perueniret, mille sagittis confossus interiit. Quem defunctum & exanimem per plateam trahentes, amputato capite, vix aduersus eum conceptam indignationem expleuerunt. Die verò alterâ dominum *Balduinum* inuitum & renitentem, sibi præfecerunt in dominum, exhibitis corporaliter de conseruanda fidelitate iuramentis: & introducētes eum sollempniter, & cum omni gloria in præsidium ciuitatis, vniuersos thesauros, & infinitas, quas ille à multis retro temporibus congregauerat, ei tradunt diuitias, vniuersa in tranquillo constituta ciuitate. Balduc verò, quem Samosatenæ præesse ciuitati dixeramus, videns quod Balduinus

de die in diem proficiens, vniuersam sibi subiugabat regionem, prædictam ciuitatem sub precio decem milium aureorum venalem obtulit. Dominus verò Balduinus post multam deliberationem, videns loci munimen, & quod nō facilè viribus poterat superari, datâ infinitâ pecuniâ, vrbem & ciuium obsides, cum multa gloria suscepit. Hic primum tantam ciuium Edessanorum in se conciliauit gratiam, vt iam non solùm dominum, sed & patrem eum haberent, parati pro eius incolumitate &

VI. gloria vsque ad mortem decertare. Erat in eadem prouincia ciuitas, *Sororgia* nomine, infidelibus eodem modo referta habitatoribus, Edessanis in vicino constituta, cui præerat quidam Turcorum satrapa, *Balac* nomine. Hic etiam prædictis ciuibus, multas inferebat iniurias, & continuis vexabat molestiis: pro quo etiam domino Balduino supplicantes Edessani, facilè obtinent, vt congregato exercitu, vrbem prædictam obsideret. Vnde factum est, vt statutâ die illuc proficiscens, desiderium populi manciparet effectui, ciuitatem obsidens. Locatis autem in gyrum castris, & machinis congruâ prouisione dispositis, vrbem animosiùs cœpit impugnare. Videntes autem ciues viri constantiam, & de viribus diffidentes, nimiâ concussi formidine, missâ ad eum legatione, pacem impetrant eâ conditione, vt vrbe resignatâ, vita eis & incolumitas conseruetur. Susceptâ autem ciuitate, & eius præsidio relictis de suo comitatu ad eius custodiam sufficientibus, præfectoque vno ex illis, qui eius ibidem procuraret negotia, ciuibus quoque annuatim præstando imposito tributo, Edessam cum ingenti gloria reuersus est. Factumq; est, vt per huius vrbis impugnationem, liber ab Antiochia vsque Edessam transire volentibus, pateret commeatus. In medio enim itinere, inter prædictam vrbem & Euphratem constituta, transire volentibus, præstabat prius impedimentum. His ergo dictis de domi-

VII. no Balduino, ad ea quæ restant de maiore exercitu dicenda, redeamus. Interea dum circa partes Edessanas trans Euphratem dominus ita desudat Balduinus, maior exercitus, vt præmissum est, per abrupta montium & vallium deuexa, *Maresiam* vsque peruenerat. Erat autem prædicta ciuitas Christianos habēs habitatores, paucis exceptis qui in præsidio ciuitatis morabantur, cæteros pro libero detractantes arbitrio. Hi verò audito nostrorum aduentu, perterriti, clàm aufugerant, vrbem solis fidelibus relinquentes: Ad quam postquam DEO deuotus peruenit exercitus, ante vrbis mœnia, in pascuis virentibus castrametati sunt, violentiam inferri ciuibus omnino prohibentes. Vnde factum est vt rerum venalium illic, cum omni trāquillitate, ministrata sit abundantia. Compertum autem habentes, ex indigenarum relatione fideli, quod in proximo alia quædam esset ciuitas, bonis redundans omnibus, & cæteris multo fertilior, quæ à Turcis detinebatur, nomine *Artasia*: illuc cum omni celeritate de communi consilio *Comes Flandrensium Robertus*, assumptis sibi quibusdam nobilibus, *Roberto* videlicet *de Roseto*, & *Goscelone* filio Cononis Comitis de Monte acuto, cum mille loricatis proficiscitur: quò perueniens, protinus eam obsidione vallat. Turci autem de loci munimine præsumentes, vrbe relictâ, in præsidium se contulerunt. At verò Armenii, & alii fideles eiusdem vrbis habitatores, comperientes quod hi qui in tanto armorum fulgore aduenerant, de exercitu essent, quem diu, & cum multo expectauerant desiderio, in spem libertatis erecti, arma corripiunt: & in Turcos, qui eos violentâ dominatione per multa oppresserant tempora, gladios conuertunt. Factumq; est, vt subitò perimentes vniuersos, eorum capita exteriùs proiicerent; & portis apertis fideles qui exteriùs erant, intra vrbem deuotissimè inuitarent ad hospitium; & plenis hospitalitatis legibus, eis & equis eorum necessaria ministrarent. Est autem hæc ciuitas, quæ alio nomine *Calquis* appellatur, quæ sicut prædicta *Maresia* vna de suffraganeis vrbibus, quæ ad *thronum Antiochenum* subiectionis habent respectum. Distat autem ab Antiochena miliaribus quindecim. Hæc ergo fama longè lateq; per regionem diffusa, ciues Antiochenos exciuit, vt arma corriperent; & in perniciem illorum qui ad Artasiam conuenerant, & eius ciues occidendo vrbem occupauerant, accingerentur. Electi ergo de his qui apud Antiochiam ad tutelam eiusdem vrbis conuenerant, quasi ad decem milia, illuc sub omni festinatione contendunt. Ad quem cùm approximarent locum, præmissis armaturæ leuis equitibus triginta, qui equos habebant velocissimos, reliqui in loco occulto ad insidias derelicti remanserunt. Hi ergò qui præmissi sunt, quasi excursores, vt nostros ad insectandum incautiùs inuitarent, ante

vrbem

vrbem Artasiam cœperunt liberè nimis, quasi prædas abacturi, discurrere. Nostri autem qui in vrbe erant, eorum ferre non valentes superbiam, & liberos nimis excursus, certatim ad arma conuolant; & eos insectantes incautè aliquantulum, super eas quas studiosè locauerant insidias, descenderunt: qui de latebris egredientes, nostros ab vrbe laborabant excludere, ne ad eam confugientes, contra irruentes maiores copias possent inuenire refugium. Nostri tamen auctore Domino, eos à se viriliter repellentes, sani & incolumes, cum omni suo comitatu infra prædictam vrbem se receperunt. Videntes autem, quòd non erat opus facile vt ciuitatem ita subitò sibi vendicarent, apponunt eam obsidione vallare. Cumque per diem integrum vrbem expugnassent, & illis qui intus erant resistentibus viriliter, non proficerent; audientes etiam quod maior appropinquaret exercitus, cuius periculosum erat nimis aduentum expectare, saniore ducti consilio, Antiochiam reuersi sunt: ponte tamen, qui medius erat, militibus communito. Comes igitur cum his qui secum erant, vrbem quam ei contulerat Dominus, vsque ad aduentum maioris exercitus solicitus cõseruabat. Sed interim egregiæ indolis adolescens prædictus, *Goscelo* domini Cononis comitis de Monte acuto filius, validâ correptus ægritudine, vitâ decessit: ibidem cum honestis exequiis traditus sepulturæ. Vix circa auroram, VIII.

Turci qui ab Antiochia venerant, discesserant ab Artasia, cùm ecce nunciatur, maiorem exercitum eiusdem ciuitatis fines ingressum, non longè ab vrbe castra locasse. Dumque pro fratribus qui apud Artasiam obsidionem pati dicebantur, debitam gerunt solicitudinem, de communi consilio, mille & quingentos in subsidium eorum loricatos dirigunt, præcipientes, vt si ad vrbem obsidione solutâ, liberum possent accessum habere, relictis custodibus, qui ad vrbis defensionem sufficere possent, dominus *comes Flandrensis*, & alii nobiles, qui cum eo ibidem erant, ad exercitum redeant. Redierat etiam dominus *Tancredus*, eandem mandati formam suscipiens, à Cilicia, vbi regionem vniuersam suæ mancipauerat ditioni. Reuersi erant & alii nihilominus, qui circumquaque dispersi, variis rapti fuerant studiis: excepto domino *Balduino* Ducis fratre, qui circa partes Edessanas, de die in diem, præuiâ Domini misericordiâ, magis ac magis proficiebat. Sic igitur reintegrato exercitu, & partibus recollectis, quasi lege præcipiunt edictali, vt de cætero, nemo, nisi iussus, præsumat ab exercitu separari. Solutis igitur castris versus Antiochiam acies dirigunt, viarum compendia secuti. Et quia fluuius in via medius erat, & super fluuium pontem audierant esse munitissimum, timentes ne exercitus aliquod ibi sustineret impedimentum, dominum *Robertum Normannorum ducem* cum suo comitatu iusserunt præcedere, & prætentare itinera; quatinus si quid difficultatis occurreret, id subsequentibus legionibus faceret notum, & Principes super eo redderet doctiores. Præcedebant autem eius exercitũ quasi legionum primicerii, vexilla baiulantes, viri nobiles & inclyti, & in vsu armorum commendabiles, dominus *Eurardus de Pusato, Rogerus de Barnauilla*. Separatus igitur ab exercitu dominus Comes cum suis cohortibus, & maiores præcedens copias, ad prædictum pontem peruenit. Erat autem pons lapideus, in vtraque fronte turres habens munitissimas ex opere solido, sicut & totus pons erat compositus: in quibus centum viri fortes & in armis strenui, arcus vsum habentes familiarem, & sagittandi peritiam, ad earum custodiam erant deputati, & vt transire volentes à vadis & fluminis accessu violenter arcerent. Aduenerant præterea ab Antiochia equites septingenti, qui in vlteriore eiusdem fluminis ripa constituti, vada præoccupauerant, transitum nostris omnino pro viribus inhibituri. Fluuius autem, cui pons superpositus est prædictus, *Orontes* appellatur, verbo vulgari *Fer* dictus, qui ab eo loco secus Antiochiam defluens, inde ad mare descendit. De hoc quidam somniare solent, quod sit *Farfar* Damasci fluuius: sed compertum habemus, quod errore trahuntur, qui hoc asserunt. *Farfar* enim & *Albana* à Libano trahentes originem, per agrũ Damascenum secus ipsam vrbem defluentes, in Orientem properant, vbi in arenosa solitudine deficere dicuntur: *Orontes* verò secus *Heliopolim*, quæ alio nomine appellatur *Malbec*, primum habens exordium, per Cæsaream & prædictam Antiochiam in mare descendit Mediterraneum. Perueniens igitur ad pontẽ *Normannorum Comes*, cum suis expeditionibus transire prohibitus est, tùm ab his qui in turribus erant super pontem, tum ab his etiam, qui fluminis vlteriorem occupauerant ripam: factus est itaque

ibidem conflictus asperrimus, dum & nostri violenter fluuium transire nituntur, & hostes transire volentibus omnino contradicere, & à vadis arcere, sagittarum immissa grandine moliuntur. Dumque in hoc vtrinque desudarent atrociùs, ecce maior aduentabat exercitus. Cognitoque quod circa pontem Comes & qui cum eo præcesserant, bello detinebantur occupati, iter accelerant, vt laborantibus sociis opem ferant, & exclusis hostibus transitum sibi præparent expeditum. Postquam ergo vniuersæ aduenerunt legiones, voce præconia & lituis commoniti, arma corripiunt, & totis viribus insistentes, pontem, hostibus in fugam versis, violenter occupant. Alii verò qui secus pontem propter locorum angustiam pugnare non poterant, vt interim otiosi non torpescerent, vado reperto fluuium exuperantes, ripam vlteriorem, exclusis hostibus, liberam possident. Translato igitur vniuerso exercitu cum curribus & vehiculis & impedimentorum vniuerso genere, citra fluuium, sex aut quinque ab vrbe distantes miliaribus, in locis pascuis & latè virentibus castrametati sunt. Die verò sequenti iterum procedentes, inter montes & fluuium, viam secuti regiam, ante vrbem infra miliare vnum castra locauerunt.

XX. Est autem *Antiochia* ciuitas gloriosa & nobilis, tertium, vel potius secundum (nam de hoc maxima quæstio est) post vrbem Romam dignitatis gradum sortita: omnium prouinciarum quas tractus continet Orientalis, princeps & moderatrix. Hæc priscis temporibus dicta est *Reblata*, ad quam *Sedechias* rex Iuda cum filiis ante Nabucodonosor Babyloniorum regem deductus est; vbi in patris præsentia filios eius occidi præcepit, & ipsum consequenter oculis priuari. Hanc, post mortem Alexandri Macedonis, *Antiochus*, qui post eum regni eius partem obtinuit, turribus & muro validissimo circundatam, & in statum reparatam meliorem, de nomine suo vocari præcepit Antiochiam, regni sui caput constituens, & in ea sibi & successoribus eius, in perpetuum, domicilium ordinans familiare. In hac Apostolorum princeps, cathedram obtinuit sacerdotalem, & pontificali primus functus est dignitate: viro venerabili *Theophilo*, qui erat in eadem ciuitate potentissimus, in proprio domate basilicam dedicante. Cui *Lucas*, ex eadem vrbe trahens originem, tam Euangelium suum, quàm Actus scribit Apostolorum: qui etiam beato *Petro*, septimus in ordine Pontificum, in eadem Ecclesia successit. In hac etiam primus fidelium habitus est conuentus, in quo & Christianorum nomen dedicatum est. Priùs enim, qui CHRISTI sequebantur doctrinam, *Nazareni* dicebantur: postmodum verò, a CHRISTO deducto nomine, autoritate illius Synodi, *Christiani* dicti sunt fideles vniuersi. Vnde &, quia gratis & sine difficultate prædicantem suscepit Apostolum, ad CHRISTI fidem vnanimiter conuersa; & nomen, quod sicut vnguentum effusum, longè lateq; redolet, prima inuenit & docuit, nomen ei designatum est nouum, & *Theopolis* est appellata: vt quæ priùs hominis nequam & impii nomen pertulerat, eius qui eam ad fidem vocauerat, domicilium & ciuitas deinceps appellaretur, super hoc condignam recipiens à Domino retributionem: Vt quæ prioris erroris magistra, multis sub se positis regionibus imperauerat, postmodum in via Domini, & honesta morum disciplina, easdem haberet nihilominus suffraganeas. Viginti enim prouincias in sua iurisdictione eiusdem, DEO amabilis, ciuitatis dicitur habere Patriarcha: quarum quatuordecim, singulos habent metropolitas, cum suis suffraganeis: sex verò reliquæ, sub duobus primatibus, qui vulgari appellatione dicuntur *Catholici*; quorum alter est *Aniensis*, alter verò *Hirinopolitanus*, qui est *Balducensis*; cum eorum suffraganeis disponuntur. Quæ omnes vno nomine, *Oriens* videlicet, nuncupantur, sicut ex synodo Constantinopolitana colligitur, quæ sic habet: *Orientis autem Episcopi, solius Orientis curam gerant: seruato honore primatus Ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicenæ synodi continetur.*

X. Sita est autem in prouincia, cui nomen *Syriaceles*, quæ maioris *Syriæ* pars esse dignoscitur: commodissimam & amœnam habens positionem. Protenditur vallibus, agrum habens optimum, & glebam vberem, riuis & fontibus tota pene irrigua, amœnitate singularis, inter medium montium ab Oriente in partes decliuis occiduas: longitudinem habens quasi ad miliaria quadraginta; latitudinem verò, pro diuersitate locorum, sex vel quatuor. In superiore sui parte lacum ex adiacentibus collectum fontibus habens, piscosum maximè, à fluuio, qui

qui vallem percurrit ad mare secus vrbem defluens, spacio vnius distans miliarii: vnde riuus egreditur, qui postmodum in eundem fluuium inferiùs circa vrbem deriuatur. Montes verò, qui eam ex latere vallant vtroque, etsi sublimes sint valde, tamen dulces & perspicuas emanant aquas; & vsque ad suprema culmina, in cliuis & lateribus suis, agriculturæ præbent habilitatem præcipuam. Quorum qui ab Austro est, sicut & fluuius, qui eandem vrbem præterlabitur, *Orontes* dicitur, teste *Hieronymo*, qui Antiochiam inter Orontem fluuium, & Orontem promontorium dicit consistere: cuius pars inferiùs secus mare in immensam se porrigens altitudinem, nomen sibi vendicat speciale, & vulgari appellatione dicitur mons *Parlier*: hunc quidam *Parnassum* reputant, Baccho dedicatum & Apollini; quorum opinioni suffragari videtur *fons Daphnidis*, quem quidam *Castalium* reputant, iuxta veterum tenorem fabularum, Musis sacrum, & gymnasiis celebrem philosophorum: qui ad radices eiusdem montis, in eo loco qui dicitur *Scala Boamundi*, iuxta vrbem prædictam habere dicitur exordium. Sed à vero secus est hæc opinio. Nam Aoniæ regionis, quæ pars est Thessaliæ, *Parnassum* constat esse promontorium; secundùm quod *Naso* in primo Metamorph. describit ita:

Separat Aonios Actæis Phocis ab aruis
Terra ferax, dum terra fuit; sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnassus, superatq́ cacumine nubes.

Hic autem iuxta *Solinum*, *Casius* appellatur, de quo in Polyhistoris sui capitulo quadragesimo primo, sic ait: *Iuxta Seleuciam Casius mons est, Antiochiæ proximus; cuius è vertice vigiliâ noctis adhuc quartâ, globus solis conspicitur, & breui corporis circumactu, radiis caliginem dissipantibus, illinc nox, illinc dies cernitur.* Sed ne te Seleuciæ nomen decipiat æquiuocum, noueris duas esse vrbes, quarum vtraque dicitur *Seleucia*. Prima, quæ Isauriæ metropolis est, quæ ab Antiochia plus quàm dierum quinque distat itinere: & altera quæ Antiochiæ proxima, vix ab ea miliaribus distat decem, iuxta fauces Orontis fluminis; qui locus hodie *Portus Sancti Simeonis* dicitur. Fons autem supradictus, *Daphnis* dicitur, & *Castalius*, vbi fanum fuisse dicitur Apollini dedicatum: quod gentilis superstitio frequentare consueuerat, vt inde reportaret oracula, & super ambiguis quæstionibus responsa. Quem locum *Iulianus* apostata, postquàm à CHRISTO, & à pietatis doctrina desciuit, dum in partibus Antiochenis moram faceret, ad Persas iturus, vt Apollinem super eo facto consuleret, adibat frequens; secundùm quod *Theodoritus* in trigesimo primo capitulo Tripartitæ historiæ asserit ita: *Cùm igitur Iulianus apud Pythonem Daphneum responsa peteret, de Parthici belli victoria; & ille de vicinitate corporis* Babylæ *martyris eum accusaret, iussit eius corpus auferri.* Idipsum etiam euidentiùs aliquantulum in decimo Ecclesiasticæ historiæ dicitur, hoc modo: *Dedit & aliud Iulianus vecordiæ suæ ac leuitatis indicium. nam cùm Daphnis, in suburbano Antiochiæ iuxta fontem* Castalium *litaret Apollini, & nulla quæ quærebat responsa reciperet; causasq́ silentii percunctaretur à sacerdotibus Dæmonis: aiunt,* Babylæ *martyris sepulchrum propè assistere, & ideo responsa non reddi.* Quia licet fons prædictus dicatur Castalius, non tamen intelligendus est esse ille Castalius, qui alio nomine *Pegasæus*, *Caballinus*, & *Aganippe* dicitur: ille enim in prædicta esse legitur Aonia, iuxta verbum *Solini*, quod sic se habet: *Thebis Helicon locus est, Cytheron saltus, amnis Ismenus, fontes Arethusa & Hypodia, Salmace, Dirce; sed ante alios Aganippe & Hippocrene. Quos quoniam literarum primus repertor, equestri ordinatione deprehendit, dum rimatur quænam insideret loca, incensa est licentia poëtarum, vt vtrunque pariter disseminaret, & quod aperta foret alitis equi vngula; & quod potus, inspiratione faceret literaturam.* ‖ Qui verò à Septentrione, verbo vulgari & consueto *Montana nigra* dicitur; mons videtur pinguis & vber fontibus, & riuis irriguus, in syluis & pascuis multas suis habitatoribus præbens commoditates: vbi & priscis temporibus multa traduntur fuisse virorum religiosorum monasteria; & vsque in præsens, DEVM timentium loca plura fouet & nutrit venerabilia. ‖ Per medium autem huius vallis, fluuius, de quo suprà fecimus mentionem, fluenta deducit vsque ad mare. In eum tamen montem qui ab Austro est magis vicinus & procliuior, inter montem & fluuium ciuitas constituta est; ita vt à sublimioribus montis partibus muri

sumentes initium, per deuexum montis vsque ad flumen deducti, maximum infra se spacium, tam de montis decliuo latere, quàm de plano, quod à radice montis vsque ad fluuium protenditur, ambientes. Clauduntur autem infra muri ambitum, miræ celsitudinis montes duo; in quorum alterius vertice, qui videtur eminentior, situm est præsidium munitissimum, & insuperabile: qui duo ab inuicem profundissimâ, sed angustâ separantur valle, per quam torrens demissus à montibus, ingreditur, & vrbem per mediam defluens, multas ciuibus præstat commoditates. Sunt præterea in eadem ciuitate fontes nonnulli, inter quos præcipuus est, qui in porta Orientali est, quæ dicitur *Sancti Pauli*: sed & fons Daphnidis, ab vrbe tribus aut quatuor distans miliaribus, formulis & aquæductu artificialiter immissus, in locis pluribus multo argumento aquas ministrat horis constitutis. Sunt autem tàm qui in montibus, quàm qui in deuexo, quàm qui in planicie ex opere solidissimo muri, densi plurimum, & proportionabilem habentes altitudinem, turribus frequentibus, & ad defensionem aptissimis, æquis spaciis circumsepti. In parte autem Occidentali inferiùs, circa partes ciuitatis nouissimas, ita mœnibus & monti fit vicinus fluuius, vt pons quo transitur, portæ ciuitatis & muro continuetur. Longitudinem autem ciuitatis quidam ad duo, quidam verò ad tria reputant miliaria. Distat autem à mari miliaribus decem, aut duodecim. Huius autem tam egregiæ ciuitatis dominus erat quidam, *Acxianus* nomine, natione Turcus, qui de familia fuerat magni & potentissimi principis Soldani Persarum, de quo superiùs fecimus mentionem, *Belfetoh* videlicet, qui vniuersas illas prouincias suo violenter subiugauerat imperio: tandem verò subactis populis & nationibus, volens ad propria redire, nepotibus suis ac vernaculis, vniuersas quas sibi vendicauerat, distribuit prouincias, vt tantorum beneficiorum memores, perpetuo sibi fidelitatis nexu tenerentur obligati. In qua distributione, *Solimanno* eius nepoti, vt prædiximus, *Nicea* cum adiacentibus prouinciis collata est. Cuidam verò alteri eius nepoti, *Ducac* nomine, vrbem contulit *Damascenam* cum vrbibus suffraganeis & adiacentibus regionibus: quorum vtrique *Soldanatus* & nomen contulit & dignitatem: Solimanno, quia cum Græcis limitans, Imperii Constantinopolitani, perpetua, & sine intermissione patiebatur certamina; Ducac verò, cum Ægyptiis, quorum prædicto Soldano suspectum erat incrementum, & vires formidabiles, iugem & penè continuum habebat conflictum, & guerram pertinacem. Cuidam verò seruo eius, *Assungur* nomine, qui fuit Sanguini pater, & auus Noradini, famosissimam contulit ciuitatem *Alapiam*. Huic quoque, de quo sermo est in præsenti, *Acxiano*, vrbem eadem liberalitate concessit *Antiochenam*, cum finibus modicis. Nam vsque Laodiciam Syriæ, *Calipha Ægyptius* vniuersas possidebat regiones. Hic ergò, audiens quod tantus fidelium Principum adueniret exercitus, missis frequentibus nunciis, & viuâ voce & epistolarum officio, omnes Principes vniuersi solicitabat Orientis; maximè autem & *Calipham Baldacensem*, & eximium & cæteris omnibus potentiorem *Soldanum Persarum*. Eratque ei satis facile, & in expedito, persuadere quod postulabat. nam de nostrorum aduentu erant multò ante præmoniti: de quorum numerositate & virtute insuperabili Solimannus, qui ipso rerum experimento & fide oculatâ conspexerat, eos reddiderat fidâ relatione doctiores. Instat ergò vterque multâ precum instantiâ, & profusis opem postulant lachrymis: hic, vt illatam vlcisci possit iniuriam; ille verò, vt patriam ab eorum possit impugnatione tutam reddere, & eorum à se propulsare violentiam. Promittunt igitur illi manus, & subsidium pollicentur imploratum: quod postmodum, sicut res ipsa docuit, fideli interpretatione impleuerunt. *Acxianus* tamen interea de nostrorum aduentu solicitus, quantâ potest diligentiâ, ex adiacentibus prouinciis, & finitimis vrbibus vires corrogat & inducit; & obsidionem de die in diem præstolans, victus & alimentorum colligit copias, arma congregat: materiam ad contexendas varii generis machinas, ferrum, chalybem, & cætera quæ in huiusmodi solent vsum præstare necessarium, ardentibus studiis ciues hortatur inducere; qui certatim pro statu publico & vrbis tutela soliciti, quantâ possunt, insistunt diligentiâ, vt nulla eis desit rerum, quæ ciuibus obsessis solent ministrare solatium. Circumeuntes itaque regionem, suburbana spoliant; frumentum, vinum, oleum, & cætera vitæ necessaria, greges

greges quoque & armenta inde secum trahentes, vrbem necessariis cumulant: contra aduenientium importunitatem hostium, multâ prouidentiâ, & labore non paruo se communientes. Conuenerant autem de vniuersis regionibus, quos idem exercitus pertransierat, multi nobiles & magni viri, ante faciem nostrorum fugientes, qui ob loci munimen & robur, quod videbatur insuperabile sine alicuius vocatione, sola spe obtinendæ salutis, in eandem vrbem se contulerant. Vnde ampliato numero, dicebantur in ciuitate esse tam ex ciuibus, quàm ex congregatis auxiliis, equitum sex vel septem millia; peditum autem ad pugnam expeditorum copiæ, quindecim aut viginti millium summam dicebantur excedere. Videntes ergo XII. nostri ciuitatem in vicino constitutam, antequam ad ciuitatem accederent, conuenerunt adinuicem, super instanti facto deliberationem habituri. Erant enim de Principibus nonnulli, qui propter instantem hyemem, vrbis differre obsidionem, vsque ad veris initium persuadere conabantur; allegantes, *quod exercitus per vrbes & castella diuisus erat, qui non facilè ante veris initium posset reuocari.* Dicebatur præterea, *quod Imperator Constantinopolitanus eis infinitas mitteret copias in subsidium; & quod etiam de partibus Transalpinis recens iterum adueniret exercitus: quorum vtrunque oportere expectare, vt multiplicatis viribus, facilius possent obtinere propositum. Interim verò per partes diuisum, per loca opulentiora hyemandi gratia dirigendum exercitum, vt vere redeunte, & reparatis viribus, & equis pabulo refocillatis, fortiores iterum ad debita possent opera consurgere.* Aliis verò longè videbatur expedientiùs, vt *statim & subito vrbs obsidione vallaretur, ne datis induciis eam ciues communire possent diligentius; & vocati ad eorum subsidium, colligendi maiores copias, ferias haberent ampliores.* In hac igitur tanta deliberatione ea pars obtinuit, quæ operi protinus insistendum, moram esse periculosam, & expeditionis vires non esse abinuicem separandas allegabant. Placuit igitur de communi consilio, vt ad vrbem vnanimiter accederent, & eam vallarent obsidione: vnde factum est, vt solutis castris, vrbi appropinquantes, mense Octobri, octauâ decimâ die mensis, ante vrbem consisterent, castrametati. Et licet nostrorum qui gladium poterant educere, ad trecenta millia diceretur numerus, exceptis mulieribus & paruulis, tamen ciuitatem non potuerunt vndique castris circumpositis vallare. nam exceptis montibus, qui (vt prædiximus) mœnibus eorum claudebantur, circa quos nec attentatum fuit castra locare, ciuitatis partem, quæ à montis radice vsque ad fluuium loco protenditur planiore, non potuit obsidio continuata vniuersam cohibere. In hoc igitur nostrorum aduentu, & castrorum positione; licet cum multo strepitu & cornicinum stridore, equorumque hinnitu, & armorum fragore, & confusa vociferatione, quæ vsque ad sidera tolli videretur, noster accederet exercitus; tamen totâ illâ die, & per subsequentes aliquot, tanto silentio conquieuit ciuitas, vt neque ex ea sonus aut strepitus audiretur; & vt meritò crederetur defensoribus vacua, quæ tamen multis tam alimentorum, quàm optimè armatorum copiis militum redundabat. Erant itaque XIII. in ea ciuitatis parte, quæ in plano sita est, portarum aditus quinque. In plaga enim superiore, quæ ad Orientem respicit, erat porta vna, quæ hodie dicitur *Sancti Pauli*; eo quod monasterio eiusdem Apostoli, in cliuo montis posito, sit subiecta. Secunda verò eidem è regione opposita, tantum ab ea distans, quantum in longum ciuitas porrigitur vniuersa, porta est Occidentalis, quæ hodie *S. Georgii* dicitur; eò quòd eiusdem martyris basilicæ sit vicina. In latere autem Septentrionali, tres erant portæ, quæ ad flumen habebant exitum: quarum superior *porta Canis* dicitur, pontem habens ante se, per quem palus, muris contermina transitur: Secunda verò, hodie *porta Ducis* appellatur: quarum vtraque, quasi spacio vnius miliarii distat fluuius. Tertia verò porta, *Pontis* dicitur, eo quod ibi pons est, quo fluuius transitur. nam inter prædictam Ducis portam, quæ media est, vsque ad hanc, quæ est in eo latere nouissima, ita muris applicatur fluuius, vt de cætero muris continuus, à ciuitate non recedat. Hanc igitur, & eam quæ dicitur S. Georgii, quoniam ad vtramque illarum, non nisi flumine transmisso, peruenire poterat exercitus, inobsessas dimiserunt, reliquis tribus superioribus obsidione vallatis. Superiorem igitur dominus *Boamundus* obsedit, cum his qui ab initio eius castra secuti fuerant: circa eum, à parte inferiore, *Robertus comes Normannorum*, *Flandrensium co-*

mes *Robertus*, *Stephanus* quoque *Blesensium comes*, dominus *Hugo Magnus*: hi à castris domini Boamundi, vsque ad portam Canis, castra cum suis Normannis, Francis, & Britannis continuauerant sua. Circa portam verò eandem dominus *Raimundus comes Tolosanus*, & *Episcopus Podiensis*, cum aliis nobilibus, qui eorum castra secuti fuerant, cumque omni Guasconum, Prouincialium, & Burgundionum infinita multitudine, castra locauerant, vsque ad sequentem portam omne spacium occupantes. Circa verò eandem portam, dux *Godefridus* cum fratre suo *Eustachio*, & *Balduino Hemacorum*, *Rainardo Tullensium*, *Conone de Monte acuto*, comitibus præclaris & illustribus viris, & aliis nobilibus qui ab initio eius castra secuti fuerant, Lotharingis, Frisonibus, Sueuis, Saxonibus, Franconibus & Bauaris, castra locauit sua, reliquas partes, penè vsque ad portam pontis occupans: inter ciuitatem, & ei iam cohærentem fluuium, & reliquorum castra principum, quasi in triangulo constitutus. Erant autem in prædicta regione pomeria, quæ nostri succidentes vniuersa, claustra sibi, & equis eorum inde contexebant repagula. Admirabantur itaque qui de turribus & muris per cancellos castra contemplabantur ciues, armorum fulgorem, operum diligentem instantiam, hospitandi modum, castrorum positionem, & suspectam tam viribus quàm numero multitudinem; dumque præsentia cum præteritis comparant tempora, præsentem molestiam cum tranquillo qui præcesserat rerum statu conferentes, vxoribus & liberis, paternis quoque laribus, & quod præcipuum est mortalibus, libertati timentes, felices eos reputant, quos tantis mors amica subtraxerat periculis; quibusque dederat obitus, ne tot inuoluerentur calamitatibus. Suspensi igitur de die in diem suorum cladem, & vrbis expectabant impugnationem: quasi certum habentes, quod absque ruina ciuitatis, & libertatis eius naufragio, tanta obsidio solui non posset, quæ ad id totis viribus anhelabat.

XIV. Igitur qui in castris erant, vt equis pabulum, sibique necessariam procurarent alimoniam, trans fluuium de necessitate egredi consueuerant, & procedere longiùs aliquantulum. Cumque sæpe ac sæpius illuc properantes cum omni incolumitate reuerterentur indemnes; ciuibus adhuc infra vrbem se cohibentibus, nec præsumentibus adhuc exteriùs euagari; pro consuetudine sibi fecerant, fluuium sæpius in die transire: idque cum multa fiebat difficultate: nam inuadabilis erat fluuius, & natando transire oportebat. Quod compertum habentes qui in ciuitate erant, plerumque palàm, sed clàm frequentiùs, per pontem flumine transmisso, nostris incautè discurrentibus, & gratiâ quærendi necessaria, dispersis ab inuicem, cædem inferebant & vulnera: eâ maximè freti fiduciâ, quod non poterant facilem habere ad castra reditum, fluuio impedimentum ministrante. Eodemque pacto & qui in castris erant, quamuis suos coram se malè tractari cernerent, non facilè poterant optatum suis præbere subsidium: Vnde visum est Principibus omnino esse expediens, vt pontem ibi ex quacunque erigerent materia, per quem faciliùs hostium insidiis possent occurrere; & suos recipere compendiosiùs, ad castra redire cupientes: vtque non deesset etiam peditibus eorum, ad suas necessitates euocatis, maximeque vsque ad mare volentibus descendere, via compendiosior, & sine difficultate. Inuentis igitur aliquot nauibus, tam in flumine quàm in lacu superiori, eisque adinuicem competenti nexu colligatis; superpositis etiam trabibus, & ligneâ ad id conueniente materiâ, vimineis desuper contexuerunt cratibus, ita vt pluribus vnâ fronte transire volentibus, solidam in se præberet habilitatem. Vnde ex eo facto maiorem populus consecutus est commoditatem. Distabat autem pons iste ligneus, à ponte lapideo qui vrbi erat contiguus, quasi vnius spacium miliarii; eratque positus iuxta *domini Ducis* castra, è regione contra portam quæ eidem Duci erat ad custodiam deputata; quæ etiam vsque hodie ab eo cui commissa fuerat, *porta Ducis* appellatur: ita vt eius castra intra prædictam portam & pontem de nouo constitutum, essent sine interuallo media. Nec solùm per pontem superiùs dictum, & portam ei cohærentem nostris procurabant pericula; verùm & per superiorem, quæ ab illa erat tertia, quæ *porta Canis* etiam hodie dicitur, multa nostris occurrebant discrimina. Erat enim, vt prædiximus, pons ibi lapideus super paludem quandam vrbi conterminam, quæ tum ex eius fontis, qui est in Orientali *porta Sancti Pauli*, tum ex aliorum deri-

natione iugi,& riuulorum continuo processu conficitur. Per hunc igitur pontem in castra domini *comitis Tolosani*, cui ad custodiam porta illa casu contigerat, nocturnæ fiebant eruptiones; & per diem etiam, repentini nonnunquam assultus. Apertâ enim portâ, subitâ sagittarum immittebant grandinem; & pluribus ex eius comitatu sauciis vel interemptis, in eo spem habentes, quòd non nisi per pontem eos insectari poterãt, facto impetu, & cæde perpetratâ, ilicò per pontem ad portam redeuntes, infra vrbem se recipiebant indemnes, vnde fiebat, vt prædictus Comes & episcopus Podiensis, & alii nobiles, qui in parte illa castra locauerant, maiorem equorum iacturam, & plura multò amplius in equis & mulis paterentur dispendia, quã aliorum Principum legiones. *Comes* igitur & reuerendus *Episcopus*, tanta suorum non ferentes æquanimiter dispendia, couocantes suos, præcipiunt, vt malleis & instrumentis repertis ferreis, omnes vnanimiter ad prædicti pontis dissolutionem se præpararent: factumque est ita, vt die quadam loricati, cassidibus tecti & clypeis, ad pontem conuenientes, prædictum cum multa instantia pontem dissoluere conarẽtur; sed resistente plurimùm operis soliditate omni ferro duriore, & ciuibus sagittarum immissione, & contorsione lapidum, eorum laborem impedientibus, videntes quòd non proficerent, ab incepto destiterunt. Mutato igitur consilio, machinam decernunt è regione contra pontem erigẽdam, de qua per introductorum solicitudinem & instantiam armatorum, ciuium irruptiones cohiberẽtur. XV.

Comportatâ igitur competente & pro votis materiâ, & artificibus conuocatis, subitò, & infra paucos dies, suis absoluta partibus & diligentiùs completa, cum multo labore, & eam trahentium periculo, ante pontem in modum excelsæ turris erecta est, & domino Comiti ad custodiam deputata. Ciues autem videntes machinã muro proximã, illuc sub omni celeritate contendunt; & directis ad machinam iaculatoriis iterum tormentis, crebrâ molarium contorsione eam debilitare festinãt. Ipsi quoque in turribus & muro constituti, sagittis & omni iaculorum genere his qui in machina erant, & circa eã, instantes animosiùs, eos à põte arcere satagebãt. Dumq; qui supra murum erant, ex omni latere instarent & iacularentur frequentiùs, ita vt præ sagittarum immissione, & iaculorũ frequẽtia nostros à se aliquantulum propulissent: alii apertâ portâ, cum multo exeuntes impetu, pontem violenter occupant: & rem gladiis cominus peragentes, ad machinam accedunt, & exclusis inde qui ad eius erant deputati custodiam, machinam succendunt, & subitò redigunt in fauillam. Videntes autem nostri Principes, quòd neque sic contra eas, quæ per eam portam inferebantur, molestias plenè proficerent, sequenti die tres iaculatorias erigunt machinas: vt saltem eorum iactu continuo, & saxorum contorsione, muros & portam debilitare, & ciuibus per eam exitum possent impedire. Fiebat itaque vt quamdiu se in iaculando continuarent machinæ, nemo per eam portam auderet egredi: remittentibus verò illis operam, iterum ciues ad solitas recurrebant irruptiones, castri vicinis multas inferentes molestias. Videntes igitur nostri, quòd neque sic proficerent, de quorundam consilio, rupes ingentis magnitudinis, quæ vix centum deuolui possent manibus, & robora prægrandia, in virtute loricatorum mille, protegente eos vniuerso exercitu, vltra pontem deferẽtes, portæ obiiciunt: tantam ex eis præstruentes cõgeriem, vt porta de cætero ciuibus inutiliter aperiretur, molarium aggere conatus eorum præpediente. Sicque factũ est, vt tali argumento per eandem portam, ciuium frangeretur impetus, & eruptiones quiescerẽt repentinæ.

Factum est autem die quadam, quòd de nostro exercitu viri, tam ex equitibus quàm ex peditibus, numero trecenti, nostrum pontem pabulandi gratiâ transeuntes, cœperunt per regionem, more suo, vt sibi quærerent necessaria, dispergi. XVI.
Morem autem fecerat, & pro consuetudine induxerat, tum necessitas importuna, tum id etiam quod frequentiùs ab illis partibus, licet secum plura comportarent necessaria, redierant indemnes: vnde sibi quandam incautam nimis pollicebantur securitatem, arbitrantes, quòd se perpetuò in huiusmodi continuarent successus; nec se, sicut in bellicis solet fieri negotiis, casus sinister interponeret. Quos ex vrbe cõtuentes, egressi in maiore multitudine ciues, per pontem transeuntes lapideum, ad eos quos incautiùs deambulãtes viderant, sub omni celeritate contendunt: in quos irruentes subitò, pluribus ex eis interfectis, reliquos in fugam vertunt: qui dum ad pontem nauium tanquam in castra se collaturi properarent,

primis pontem occupantibus, plures ex eis vado transire cupientes, mortem inuenerunt in vndis, in quibus arbitrabantur reperire salutem. Alii quoq; nihilominus de ponte, licet inuiti, turbis comprimentibus ferebantur in alueum præcipites; quos ex parte plurima aquarum opprimebat violentia, & inuolutos pariter trahebat in profundum, absorbens auidè, quod postmodum reddere denegabat. Quod postquam nostris innotuit, concurrentes ad arma loricatorum aliquot millia, flumine transmisso, hostes à nostrorum redeuntes cæde, & de spoliis exultantes habent obuiam: quos vsque ad pontem ciuitatis, grauissimam in eis stragem operantes, multâ prosecuti sunt instantiâ. At verò ciues videntes suorum stragem & vulnera, & deficientibus compatientes, reseratâ portâ in graui multitudine, & audaciâ solito ampliore, pontem transeunt lapideum; & vt suis necessarium procurarent auxilium, in nostros irruentes animosiùs, primùm validè resistentes, demum vi oppressos multitudinis, in fugam vertunt; & vsque ad pontem contextum nauibus persequi non desistunt: in quo facto plurimi, ex nostris peditibus gladio ceciderunt, pluribus etiam submersis in flumine. De equitibus verò, dum super pontem artiùs se comprimunt, hostes fugiendo insectantes, de ponte in fluuium dati præcipites, cum equis, loricis, galeis & clypeis, postmodum comparere desierũt, fluentorum voragine præfocati. Sic ergo noster exercitus non leuiorem quàm qui in vrbe erant, patiebatur obsidionem: nam cohibentibus eos tam ciuibus, quos latere non poterat nostrorum exitus, quàm hostibus exteris, qui in syluis & montibus delitescebant, nostris insidias prætendentes, & de nostris triumphantes sæpiùs, non erant ausi extra castra procedere, aut victus quæritandi gratiâ longiùs euagari; nec in ipsis etiam castris tuta satis erat mora, timentibus vniuersis, ne hostium ingens, quæ ex locis plurimis congregari dicebatur, super eos repente irrueret multitudo: ita vt prudenti viro meritò posset venire in ambiguum, vtris magis timẽdum esset, quorùmue melior esset conditio, an obsidentiũ, an eorum qui obsidionem pati videbantur.

XVII. Referre casus singulos, qui in tanta obsidione, & tanto continuo tempore per loca varia diebus penè singulis accidebant, longum esset enumerare; & historiæ compendio, quod studiosè quærimus, valdè contrarium: vnde omissis specialibus, generalia prosequamur. Inter hos igitur assidui Martis euentus varios, cùm iam quasi in mensem tertium protracta esset obsidio, cœpit in castris victus deficere, & præ alimentorum inopia exercitus laborare. Cùm enim ab initio maximam rerum necessariarum habuissent opulentiam, & equis eorum non deessent pabula, more imprudentium arbitrati sunt, quòd se in eodem statu deberent continuare tempora, nihil sibi facientes reliquum; sed concessâ abutentes vbertate, infra paucos dies, quæ ad multos sufficere poterant, si congruo dispensarentur moderamine, profligabant victualia. Non erat in castris modus, nec *prudentibus amica parsimonia*; sed vbique luxus, vbique superfluitas: nec solùm in his quæ ad hominum pertinebant alimoniam, verùm & in cibis iumentorum, & in equorum pabulis, omnis omnino modus defecerat: vnde factum est, vt exercitus ad tantam redigeretur inopiam, quòd fame inualescente, penè populus deperiret vniuersus. Colligebantur ergo adinuicem, præbitis inter se iuramentis, quòd æquis portionibus, & bonâ fide, cuncta quæ lucro cederent, diuiderentur: trecentorum aut quadringentorum simul egrediebantur agmina, vniuersam perlustrantia regionem, vt sibi victũ quacunque ratione procurarent. Hi tale propositum habentes, in principio, antequam ciues ad eos egredi, & insidias moliri consueuissent, dumque suburbana longè latéque gregibus & armentis, frumento, vino, & aliis redundarent alimentis, cum multa præda, & vberibus spoliis, & victu plurimo reuertebantur: vnde prædicta in castris fuerat opulentia. At nunc exhaustis locis conterminis, & Turcis, qui priùs timore contabuerant, resumptis viribus, & animositate receptâ, sua loca defendentibus, aut vacui penitus reuertebantur; aut, quod sæpius contingebat, interemptis omnibus, non supererat, qui vel de eorum interitu castra certificaret. Inualescebat igitur per singulos dies fames & inedia; ita vt vix pro duobus solidis, qui vni personæ semel in die sumpto cibo, sufficeret, panis inueniretur. Bos vel iuuenca, quæ ab initio quinque dabatur solidis, duabus marcis vendebatur: Agnus vel hœdulus, qui pro tribus aut quatuor denariis dari consueuerat, quinque aut sex solidis vix repertus vendebatur. Equo autem pro cibo necessario per noctem octo

vix

vix poterant solidi sufficere; vnde factum erat, vt qui aduenientes equorum secum deduxerant plus quàm septuaginta millia, vix in castris haberent duo millia, cæteris fame & algore consumptis: quiq; superesse videbãtur, inediâ tabescentes quotidie, & frigoris attenuati violentiâ, paulatim deficiebant. Computruerant præterea castrorum papiliones & tentoria, ita vt multi quibus adhuc victus supererat, consumpti frigoris inclementiâ, vitã expirare cogerentur. Tanta enim erat aquarum inundantia, & pluuiarum intemperies, vt & victus & vestes computrescerent; & non esset locus, vbi aut capita, aut necessariam possent in sicco locare supellectilem. Tanta igitur lues legiones in castris oppresserat, vt iam locus deesset sepulturæ; iam funeribus exequiarum negarentur officia. Si qui autem adhuc vigoris aliquid in se videbantur habere, ne ipsi quoque pari consumerentur periculo, aut in fines *Edessanos* ad dominum *Balduinum*, aut in *Ciliciam* ad eos qui vrbibus ibi præerant, aut ad alia loca quælibet, quæ in nostrorum iam deuenerant potestatem, occultè se conferebant. Sic ergo his abeuntibus, aliis verò languore & fame consumptis, aliis etiam peremptis gladio, adeò comminutus erat exercitus, vt vix eius dimidium videretur superesse. Videntes igitur DEO deuoti Principes afflictionem XVIII.
populi, & molestias, quibus incessanter premebantur, compassione liquefientes, & pereuntis exercitus dolore tabidi, conuenerunt adinuicem, sicut & frequenter facere consueuerant, deliberationem habituri, quomodo & quale tantis malis possent adhibere remedium. Tandemque post multas diuersi generis opiniones, visum est expedientiùs, vt quidam de magnatibus, assumptâ secum exercitus parte, hostium terras ingrederentur, vt inde sibi prædam, & victui deferrent necessaria; alii verò medio tempore in castris residentes, cum omni sollicitudine exercitum tuerentur. Factumque est ita, vt domino *Boamundo*, & *comiti Flandrensi* id muneris iniungeretur: domino *comite Tolosano*, & *episcopo Podiense*, ad custodiam castrorum derelictis. *Comes* enim *Normannorum* aberat, & dux Lotharingiæ dominus *Godefridus* lecto decubans, graui molestabatur ægritudine. Assumptis ergo tùm exequitibus, tùm de numero peditum cõuenientibus copiis, & quales fatigatus exercitus poterat ministrare, in terras hostium profectus est. Audientes ergò ciues, quòd Boamundus & Flandrensis comes abierant, comes Normannorum aberat, Dux verò infirmabatur, occasionem sumentes ex tempore, & ex vtroque solito maiorem audaciam, proponunt de communi consilio in nostrorum castra irruere; & oportunitatem non negligere, quam principum absentia videbatur ministrare. Conuocatâ igitur ex vniuersa ciuitate omnimodâ multitudine, ad *portum Pontis* cõueniunt; & reserato aditu, quidam per pontem, quidam per vadum quod erat inferiùs, certatim transeuntes in castra moliebantur irruere. Comes autem cum quadam equitatus manu illis occurrens, duobus ex eis interemptis, reliquos infra vrbem se recipere compulit. Acciderat autem in eo conflictu, quòd nostri equites equum quendam vacuum, cuius dominum ad terram deiecerant, persequerentur, vt eum caperent. quod videns populus infelix & indiscretus, arbitrati quòd nostri equites timoris causa fugerent, in fugam quoque se dederunt: & præ timore se coangustantes ad inuicẽ, ipsi sibi mortis causam ministrabant. Videntes igitur ciues, quòd nostri fugerent nemine persequente, rursus per pontem egressi, fugientibus instant cominus: à ponte lapideo vsque ad naualem pontem nostros insectantes, cædem in eis plurimam operati sunt: nostris enim se ad inuicem comprimentibus, & præpedientibus iter, partim gladio, partim flumine, de equitibus quindecim, de numero peditum viginti consumpti sunt. Quo successu hostes plurimùm erecti, in vrbem cum gloria se receperunt. At verò prædicti principes, domi- XIX.
nus *Boamundus*, & *Flandrensium comes*, qui de communi consilio pabulatum exierant, vt castrorum, victu lato, releuarent inopiam, cum suis cohortibus hostium regionem ingressi, hunc nostrorum casum quocunque modo, factis felicioribus recompensauerunt: nam expugnatâ hostium villâ quadam bonis omnibus refertâ, Boamundus ad partes varias exploratores direxerat, vt de statu regionis eum redeuntes instruerent, & prædam si possent, congregarent ampliorẽ. Factum est autẽ, vt quidam ex eis reuertentes, Turcorum multitudinem in proximo constitutam renunciarent, contra quam dominum Flandrensem cum honesto dirigens comitatu, ipse cum maioribus copiis subsequebatur, quasi opẽ si deficeret collaturus. Ille

verò, ficut vir strenuus erat & magnificus, in hostes animosiùs irruens, non priùs ad Boamundum rediit, quàm cæteris in fugam versis, centum ex eis gladio peremit. dúq; victor ad maiores reuerteretur copias, ecce exploratores alii, multò fortiores ex alio latere nunciant acies aduenire; contra quas multiplicatis viribus, & adaucto comitatu, eundem Flandrensem dirigit: ipse verò cum reliqua parte copiarum ponè subsequebatur in subsidium cùm opus foret, descensurus. Factum est itaque præuiâ Domini misericordiâ, vt hostibus in locis quibusdam angustioribus deprehensis, cùm videret, quod neque sagittis, neque arcu, sed gladiis cominus res cum eis ageretur, pugnę huiusmodi vsum non habentes familiarem, in fugam versi sunt: quos quasi per duo miliaria insectantes, stragem plurimam in eis exercuerunt. Vnde cum trophæo redeuntes, cum equis & mulis & vberibus spoliis, & præda multimoda, quàm de vniuersa contraxerant regione, in castra sani & incolumes se contulerunt. Lætatus est exercitus de fratrum successu, & cœpit à laboribus suis aliquantulùm respirare: quoniam tamen præda pauca fuerat, & quæ tantæ multitudini vix ad paucos dies poterat sufficere, non multùm releuata est exercitus inopia.

XX. Interea de partibus Romaniæ, rumor quidam mœrore plenus & anxietate, vniuersorum corda perculerat; & præsentibus miseriis adiecerat cumulum tristiorem. Dicebatur enim, & verè sic erat, quòd quidam homo nobilis & potens, Danorum regis filius, *Sueno* nomine, vir genere, moribus & formâ conspicuus & illustris, eiusdem peregrinationis accensus desiderio, mille quingẽtos optimè armatos eiusdem nationis iuuenes secum trahens, in subsidium nostris, & ad præsentem properabat obsidionem. Hic de regno patris tardior egressus, plurimùm accelerauerat, vt se præcedentibus cum omni suo comitatu adiungeret legionibus: sed causis præpeditus familiaribus, non potuit assequi quod optauerat. Seorsum igitur trahens agmina, solus absque alicuius aliorum consortio Principum, iter arripuerat, & viam aliorum secutus, peruenerat Constantinopolim, vbi ab Imperatore satis honestè tractatus fuerat: & cum incolumitate Niceam perueniens, in partes Romaniæ ad exercitum properans, cùm omni suo comitatu descenderat. Dumque inter vrbes *Finiminis* & *Termam* castrametatus esset, & minus prouidè se haberet aliquãtulum; irruentibus super eum clàm & de nocte Turcorum ingentibus copiis, in ipsis castris gladio perempti sunt: tamen aduenientium strepitu præcogniti, sed nimis è vicino, ad arma conuolant; vbi antequam pleniùs instructi hostes possent excipere, ab improuisa oppressi multitudine, penè omnes ceciderunt; sed tamen diu & viriliter resistentes, ne gratis animas viderentur impendisse, cruentam post se hostibus reliquerunt victoriam.

XXI. *Tatinus* etiam, de quo & suprà fecimus mentionem, Imperatoris apocrisarius, qui quasi pro duce itineris ab eodem Imperatore nostrorum exercitui fuerat adiunctus, & vsque in præsentem diem nostras secutus fuerat legiones, videns molestias quibus premebatur exercitus; timensque, sicuti & timidus erat, ne Principes possent in proposito perseuerare, & populus vnâ die sub hostium gladiis contereretur vniuersus: ad conuentum accedens Principum, persuadere cœpit cum multa instantia, *vt solutâ obsidione ad vrbes & finitima præsidia, vniuersus se transferret exercitus, vbi & vitæ necessaria possent abundantiùs reperire, & Antiochenis frequentes inferre molestias, quousque domini Imperatoris exercitus, quem ex diuersis nationibus, ad infinita contraxerat millia, vt eis subsidium ministraret, circa veris adueniret initium.* Adiiciebat etiam, quòd *quia laboribus eorum ab initio communicare decreuerat, & tàm prosperitatis quàm aduersorum se optabat habere consortium, maiorem se ob communem gratiam & publicam vtilitatem velle laborem assumere; videlicet vt ad Imperatorem directo festinet itinere, exercitum maturare compellat, & de vniuersis citra vrbem finibus, victui necessaria faciat comportari.* Cuius mentem, licet nostri Principes extunc & ab initio subdolam cognouissent & fallacem, tamen illius verbo, nemo se obuium dedit, nec fuit quisquam qui eius se moliminibus opponeret. Tunc, vt quocunque colore fraudem suam palliaret & commentum, tentoria reliquit, & ex plurima parte familiam; aut eorum negligens salutem, aut in occulto significans, vt ad locum destinatum die statutâ eum sequerentur. Abiit ergò, quasi in proximo rediturus, qui postea non comparuit: vir infidelis & nequam, morti perpetuæ tradendus. Reliquit ergò post se perniciosum exemplum: nam ab ea die, quicunque à castris clàm se potuerunt subducere, fugam occultam inierunt, iuramentorum immemores, & publicæ professio-

professionis, quam ab initio votis conceperant ardentibus. Fames tamen interim inualescebat, nec poterant Principes huic tanto malo præsens aliquod remedium adhibere. Nam licet bini & bini de electis Principibus, cum ingentibus alternatim copiis, hostium regiones sæpe ingrederentur, & sæpiùs victoresq; redirent ad propria; tamen nec prædas, nec victui secum deferebant necessaria. Hostes nimirum comperta exercitus eorũ qui deprædandi gratiâ exire consueuerãt famâ, greges & armenta, & si qua alia in peculiis habebant animalia, ad montes imperuios & loca transferebant penitiora; vbi nec nostris pateret accessus, & peruenientibus etiam non esset facilè prædas abducere. Per idem tempus, cùm circa exercitum de XXII.
die in diem fames, & ex fame lues, & alia increbresceret pericula, videntes seniores populi, & qui sensus habebant magis exercitatos, peccata hominum id exigere; & Dominum ad iracundiam prouocatum, meritò hæc flagella populo duræ ceruicis infligere; conuenientes adinuicem, & Domini timorem habentes præ oculis, anxiè deliberare cœperunt, quomodo commissa celeri pœnitudine diluentes, & pro culpis præteritis condignè satisfacientes, & similia in posterum præcauentes, indignationem Domini sibi possent reddere placabilem. Factum est igitur de mandato & auctoritate domini *Podiensis episcopi*, qui legatione sedis Apostolicæ fungebatur, & aliorum DEO amabilium pontificum; consentientibus, & idipsum fieri summoperè postulantibus Principibus laicis, & vniuerso exercitu: indictum est triduanum *ieiunium, vt afflictis corporibus, animæ ad orationem possent consurgere fortiores*. Quo cùm omni deuotione expleto, decernunt pariter, fatuas ac leues mulierculas ab exercitu sequestrare, adulteria, & omne fornicationis genus sub pœna mortis inhibentes: comessationes & ebrietates, & *periculosum alearum ludum*, incauta iuramenta, in pondere & mensura fraudem, & omnem circumuentionem, furtum & rapinam interdicentes. Quibus decretis, & vniuersorum, corroboratis conniuentia, iudices etiam super horum omnium cognitione certos constituunt, quibus & cognoscendi & animaduersionis plenam conferunt autoritatem. Inuenti sunt tamen postea quidam harum sanctionum violatores, quibus per prædictos iudices, accusatis & conuictis solemniter, iuxta legum seueritatem pœnâ pro modo culpæ inflictâ, alios à similibus deterruerunt commissis. Factumq; est per Domini superabundantem gratiã, vt populo ad frugem melioris vitæ reuocato, ex parte quiesceret ira Domini sæuior. Statim enim dominus *Godefridus*, qui totius exercitus quasi singularis erat columna, de valida ægritudine, quâ diu molestatus fuerat, occasione vulneris, quod ei apud Antiochiam Pisidiæ vrsus intulerat, plenè cœpit conualescere: vnde totus exercitus plurimam suæ afflictionis recepit consolationem. Ru- XXIII.
mor interea, & fama celebris iam vniuersum repleuerat Orientem, sed nec etiam Austri regna & exteras nationes intactas reliquerat, tantas Christianorum aduenisse copias, & vrbem in manu valida obsedisse Antiochenam. Vnde Regum quisque pro suo statu solicitus, exploratores ad nostrum dirigebant exercitum, vt per eos de moribus & virtute & proposito tantæ multitudinis redderentur prudentiores: eratque tanta in castris eorum copia, vt penè singulis diebus, aliis abeuntibus, his qui eos miserant, statum exercitus nunciaturi, recentes eisdem conditionibus aduenirent. Nec erat difficile huiusmodi hominibus inter nostros latere, cùm linguarum habentes commercium, alii *Græcos*, alii *Surianos*, alii *Armenios* se esse confingerent, & verborum idiomate, & moribus & habitu talium personas exprimerent. Super eo quoque, vt Reipub. consuleretur, conuenientes adinuicem, deliberare cœperunt Principes, quid fieri oporteret. Videntesque quod huiusmodi exploratores non facilè erat à castris expellere, quoniam à prædictis nationibus, lingua, moribus & habitu penitus erant indifferentes: interim donec plenius deliberetur, quid contra illos statuendum sit, optimum iudicant, *consilia sua communicare paucioribus*: ne per plures diffusa, vsque etiam ad illos peruenirent, qui in læsionem Christianæ plebis, ea essent hostibus propalaturi. Cumque nihil aliud contra talium improbitatem excogitare possent ampliùs, dominus *Boamundus*, sicuti perspicacis erat ingenii, & mentis acumine pollebat, fertur dixisse Principibus: *Fratres & domini, omnem istam sollicitudinem proiicite super nos. Nam nos, auctore Domino, conueniens huic morbo inueniemus remedium.* Sic itaque soluto Principum cõsistorio, quisq; ad castra sua reuersus est. Boamundus verò promissi memor, circa

primum noctis crepusculum, cum alii per castra pro cœnæ apparatu more solito essent soliciti, educi præcipit Turcos aliquot, quos habebat in vinculis, & tradens eos carnificibus, iugulari mãdat; & igne copioso supposito, quasi ad opus cœnæ, diligenter assari præcipit, & studiosiùs pręparari; præcipiens suis, quòd si ab aliquibus interrogati essent, quidnam sibi talis cœna vellet? responderent: *Quòd inter Principes conuenerat, vt quotquot deinceps de hostibus, aut eorum exploratoribus caperentur, omnes prandiis & principum & populi ex seipsis escas, viâ simili cogerentur persoluere.* Audientes igitur, qui in expeditione erant, quòd talia in castris domini Boamundi tractarentur, facti admirantes nouitatẽ illuc concurrunt vniuersi. Quo facto, qui in exercitu erant exploratores deterriti, totum esse serium, & sine simulatione, quod decretum dicebatur, arbitrantes, ex eo quod acciderat euidens trahebant argumentum: timentesque ne simile quid eis contingeret, à castris egressi, redibant ad propria, his qui eos miserant dicentes: *Quoniam populus hic, quarumlibet nationum, sed & ferarum exuperat sæuitiam: cui non sufficiat vrbes, castella, & omnimodam hostium diripere substantiam; & eos vinculis mancipare, aut more hostium torquere inclementiùs, aut saltem occidere, nisi etiam & de carnibus eorum ventrem suum impleat, & adipe saginentur inimicorum.* Exiit ergò sermo iste, ad partes Orientis remotissimas; & non solùm finitimas, verùm longè positas exterruit nationes. Ciuitas quoq; tota contremuit, verbi nouitate & acerbitate facti conterrita. Sicq; factum est per studium & operam domini Boamundi, vt hæc exploratorum pestis ex parte quiesceret; minusque nostra hostibus diuulgarentur consilia.

XXIV. Porrò Ægyptius Calypha, inter cæteros infidelium Principes, diuitiis & militiâ potentissimus, nuncios suos ad nostros direxerat Principes: cuius legationis causa hæc erat. A multis retro temporibus vetus odium, & graues inimicitiæ inter Orientales & Ægyptios ex dissimilitudine superstitionis eorum, & contrariis dogmatibus ortæ fuerant, & vsque in præsens, tractu continuo, inexorabiliter deductæ: ita vt prędicta regna mutuis congressionibus plerunq; collisa, fines suos contra se porrigere, & terminos alternatim protelare certatim cõtenderent: sicut in primo huius operis libro dictum est diligẽtiùs. Factis vero nunc his, nunc illis, pro temporum differentia, & successuum varietate superioribus, regna quoque suscipiebant incremẽta, ita vt quicquid vni accideret, toti alterũ decessisse videretur. Possidebat autem per idem tempus *Princeps Ægyptius*, à finibus Ægypti vsque Laodiciam Syriæ vniuersas itinere dierum triginta regiones. *Persarum* verò *Soldanus*, Antiochiam, regni Ægyptiorum finibus conterminam, modico ante nostrorum aduentum sibi vendicauerat tempore; & vniuersas vsque ad Hellespontum, vt prædiximus, occupauerat regiones. *Suspectum igitur habens Ægyptius Persarum vel Turcorum incrementum*, super eo plurimùm cõgratulabatur, quod amissâ Niceâ, Solimannus cum suis malè tractatus diceretur, & quòd circa Antiochiam nostri locassent obsidionem: Turcorum damnum sibi pro lucro reputans; & eorum molestias, pro summa sibi & suis tranquillitate. Timens ergo ne nostri ab incepto deficerent, & laboris superati diuturnitate fatigarentur, nuncios dirigit familiares, assumptos ex domesticis, qui nostros Principes ad continuandam obsidionem solicitent; & eius opem & auxilium promittentes, Principum sibi corda concilient & gratiam, fœderent cum eis pacta & amicitiam. Qui mandatum domini fideliter exequentes, nauigio vecti, in nostrorum castra peruenerunt, pro his omnibus quæ iniuncta fuerant, valde soliciti. Hi licet à nostris Principibus satis hospitaliter & honestè suscepti fuissent, & ad eorum colloquium, vt iniuncta nunciarent, frequenter admissi; nostrorum tamen tolerantiam, vires & armorum genus admirantes, & laboris patientiam, suspectas habebant tantæ multitudinis copias, quod futurum erat, animo præsagientes: nam quod ille fraudulenter in aliorum supplantationem tractabat, id in se postmodum coactus est experiri. Nam Antiochenâ vrbe deuictâ, & Christianę restitutâ fidei, & pristinę libertati, quicquid ab eadem ciuitate, vsque ad *riuum Ægypti*, qui *Gazæ* conterminus est, itinere dierum quindecim, fidelis hodie detinet populus, totum ab eius violenta dominatione per Omnipotentis DEI gratiam, ab eo sibi potenter vendicauit.

EXPLICIT LIBER QVARTVS.

INCI-

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI QVINTI.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI QVINTI.

INCIPIT LIBER QVINTVS.

NTEREA ciues *Antiocheni*, simul & eorum dominus, pro statu suo valde solliciti, videtes nostrorum longanimitatẽ, & in laboribus perseuerantiam, quodq; nec fame, nec frigoris inclementia ab incepto poterant reuocari; sed inter tot molestias propositum continuare satagebant: missis epistolis, & crebris legationibus, Principes finitimos in sui subsidiũ euocare contendunt, orantes, & persuadere nitentes attẽtiùs, quatinus fratrum compassione moti, eis opem maturare non differant. Modum etiam, quo sibi subueniri possit commodiùs, insinuant talem; vt ad vrbem accedentes, occultè in insidiis lateant, expectantes vt ciues more solito cum hostibus, secus pontem cõgrediantur, & circa eos detineantur occupati: dumque circa id tam interiores quàm exteriores plurimùm fuerint negotiosi, tunc irruant subitò, & incautos opprimant; futurumq; esse, vt & antè & retrò eis occurrentibus, nec vni ex eis liceat mortem euadere. Factum est igitur per eorum iugem instantiam, quod ab *Halapia, Cæsarea, Hama, Emissa, Hierapoli*, & aliis conterminis ciuitatibus ad ingentem numerum cõgregata militia, clàm & sine tumultu, sicut in mandatis acceperant, accedentes, circa castrum cui CAP. I.

nomen *Harenc*, quod ab Antiochia vix quatuordecim diſtat miliaribus, caſtra taciti locauerant: propoſitum habentes, ſicut ab Antiochenis formam receperant, noſtris circa vrbis aſſultũ occupatis, ex improuiſo irruere. Verùm fidelibus locorum incolis, qui noſtris multo vſui ſæpius fuiſſe noſcuntur, ſtatum eorum & aduentum ſignificantibus, Principes præmoniti conueniunt ad inuicem, ſuper eo negotio deliberaturi. Placuit itaque demũ, vt omnes quotquot in exercitu erãt equites, equos quibus vti poſſent habentes, circa primum noctis crepuſculũ armis inſtructi, clàm, & ſine tumultu vexilla ſuorum ſequentes Principum, in ſilentio caſtris egrediantur: pedites autem in caſtris remaneant, pro tuitione caſtrorum ſolliciti, quouſque Maiores proficiſcentes, auctore Domino, reuertantur.

II. Sub primo igitur noctis crepuſculo, ſicuti cõdictum fuerat, à caſtris egreſſi per pontem nauium, vix ſeptingentos ſecum eduxerunt equites, ad eum proficiſcentes locum, qui medius inter lacum, de quo ſuperius fecimus mentionẽ, dum de vrbis ſitu loqueremur, & *Orontem* fluuium, qui à ſe quaſi vnius miliarii diſtant ſpacio: ibi eâ nocte quieuerunt. Hoſtes verò nihilominus eadem nocte, eundem fluuium per pontem ſuperiorem tranſierant, de noſtrorum aduentu ignari penitus. Mane autem facto, vbi lux prima terris ſe intulit, noſtri cum omni celeritate arma corripientes, in ſex acies ſuum ordinant exercitum, certis ducibus præſignatis. *Turci* verò, iam in vicino cõſtituti, habentes compertum per exploratores, quòd noſtri eis occurrebant, ipſi etiam de ſuis copiis duas acies præmiſerant, reliquarum copiarum maiore turba ſubſequẽte. Factum eſt autem diuinitus, vt noſtri, qui vix erãt, vt prædiximus, ſeptingenti, per turmas, iuxta rei militaris diſciplinã diſpoſiti, quaſi ſuſcepto de ſupernis incremento, infinita millia viderentur. Procedẽtibus itaq; paulatim cõtra ſe legionibus, cœperunt eorũ primæ acies in noſtros cũ impetu irruere maximo; & immiſſa ſagittarum grandine, ad ſuos habere recurſum. Noſtri autẽ eorum neglecto impetu, ſed cominus accedentes, vibratis ſolito vigore lanceis, & gladiis incumbentes, eos in vnam compellunt turbam ſolidari: cõprimentibus autem eos locorum anguſtiis, hinc lacu, inde fluuio euagandi licentiam inhibente; videntes quòd ad conſuetas diſcurrendi artes & ſagittandi habilitatem recurrere non dabatur, noſtrorum non valentes ſuſtinere inſtantiã, & ſe præ timore gladiorum comprimentes, in ſola fuga ſpem ſalutis cõſtituunt: dãtes ergo terga, fugam arripiunt. Noſtri verò certatim inſectantes, vſq; ad prædictum eorum caſtrum, *Harenc* nomine, quod à loco pugnæ decem diſtabat miliaribus, eos occidẽdo, & ſtragem infinitã operando, perſecuti ſunt. Videntes autem oppidani, ſuos in fugã verſos, hoſtium gladiis penè omnes occubuiſſe, timentes poſt eorum caſum in præſidio remanere, ſuccẽſo oppido, ipſi quoque in fugam verſi ſunt. At verò regionis incolæ *Armenii*, & alii fideles, quorũ illic multa erat copia, prædictum occupant municipium, illud ſtatim noſtris Principibus antequam redirent ad caſtra, reſignãtes. Ceciderunt illâ die de hoſtibus quaſi ad duo millia: ex quibus quingenta capita reportãtes, erecti in ſpem bonam, & de gemino qui eis acciderat triumpho, lætantes, cum mille validis equis, qui eis plurimũ erant neceſſarii, & ſpoliis ingentibus ad caſtra reuerſi ſunt, Domino maximas perſoluentes gratiarum actiones.

III. At verò ciues interim totâ nocte promiſſum expectantes ſubſidium, votis ardentibus lucem affore preoptabant; vt videlicet hoſtibus exterius irruentibus, ipſi quoque nihilominus ab interius prodeuntes, noſtros harum rerum ignaros & repertos incautius, poſſent opprimere. Videntes autẽ circa noctis nouiſſimã iam illuceſcente aurorã, quod aduentus illorum nulla comparebant argumenta; & cognito per exploratores, quòd noſtri Principes eis obuiam proceſſiſſent, congregati ad inuicem, & per portas ciuitatis certatim egredientes, penè totã die noſtris grauiſſima intulerunt certamina, quouſque de ſuperioribus ciuitatis ſignificantibus excubiis noſtrorum aduentum, in vrbem ſe receperunt: vbi ſuper turres & mœnia, & loca eminentiora conſtituti, aduentare quidem conſiderant legiones, ignari tamen noſtrorũ an ſuorum eſſent caſtra, quæ accederent. Tandem verò noſtris propius accedentibus, vbi eorum cœperunt arma cognoſcere, eoſque prædam & manubias trahere conſpexerunt; & eos redire victores, attritis ſuorum copiis compertum habuerunt, in grauia ſe dederunt, tanta ſpe fruſtrati, lamenta. Noſtri verò ad vrbem accedentes, & caſtris illati, in victoriæ ſignum, & doloris eorum incrementum, ducenta Turcorum capita machinis

iaculatoriis

iaculatoriis in vrbem contorqueri fecerunt; reliqua verò ante vrbem in palis præceperunt conseruari suspensa: vt tam hæc quàm illa, *tanquam spina in oculo*, eorum augerent & multiplicarent molestias. Dicitur autem numerus fuisse eorũ qui ad prædictum Antiochenorum subsidium venire decreuerãt, ad viginti octo millia, sicut ex relatione captiuorum pleniùs compertum est. Factum est autem hoc mense Februario, septimâ die mensis, anno ab incarnatione Domini *M. XCVII.* A. D. 1097.

IV. Eodem tempore visum est nostris Principibus, vt in colle quodam qui supra domini *Boamundi* erat tentoria, castrum ædificaretur; vt si aliquãdo in nostras expeditiones *Turci* tentarent irrumpere, eis noua munitio impedimentum præstaret, & nostrorum castris esset quasi antemurale. Quod postquam factum est, & diligenti custodiæ deputatum, totus exercitus ita collocatus est in tuto, tãquam si vrbis mœnibus essent per circuitũ vallati. Erat enim eis ab Oriente hæc noua munitio; ab Austro murus ciuitatis, & palus muris adiacens; ab Occasu verò Solis & Septentrione, fluuius in ciuitatem se obliquans. Cumque iam in mensem quintum se protraxisset obsidio, naues quædam *Ianuensium*, Peregrinos & victualia deferentes, infra fauces fluminis egressæ à pelago, se contulerant; expectantes, & idipsum nunciis frequentibus exigentes, vt missis de Principibus aliquot, qui eos securè conducerent, ad castra proficiscerentur. Hostes enim scientes, quòd eorum qui in expeditione erant, frequens erat ad mare discursus, & eorum iterum qui in nauibus erant, recurrendi ad castra votum non remissius, vias obsidebant & itinera; & frequentes trãseuntibus porrigebant insidias, & stragem in eis operabantur: vnde non nisi in maximo comitatu ad castra præsumebãt accedere. Decreuerant autem per eosdẽ dies in capite pontis, vbi erat quoddã eorum superstitionis oratoriũ, munitionem quãdam nostri Principes erigere: vt minus liber hostibus per pontẽ pateret exitus. Sed quoniam infiniti de exercitu ad mare descenderant, qui peractis negotiis, ad castra redire proposuerant: eliguntur de Principibus dominus *Boamundus*, & *Comes Tolosanus*, & cum eis dominus *Eurardus de Pusato*, & comes *Garnerus de Gres*, qui Ægyptiorum nuncios redire cupientes, vsque ad mare prosequerentur; & eos qui in portu erant, tam qui recentes aduenerant, quàm qui de castris ad eos descenderãt, ad castra reducerent. Audientes verò Antiocheni, quòd prædicti Principes ad mare descenderant, missis quatuor millibus expeditorum militum illis obuiam, præcipiunt vt eis parent insidias; & incautè redeuntibus, si ita contigerit, viriliter occurrere non formident. Factum est autem, vt post diem quartum, cùm in redeundo essent; secum traherent inermis populi, & iumentorum victualibus, & omnimoda supellectile onustorum multitudinem, hostes eis in quibusdam locorum angustiis repente ex insidiis occurrerent. Præibat autem dominus comes Tolosanus, dominus verò Boamundus posteriora tuebatur agmina: qui licet viri strenui essent, & per omnia commendabiles, plebem tamen inconsultam pro voluntate regere non valentes, nec vires addere, vel alios, quibus natura negabat, postquam diu, tum pro sua honestate, tum pro illorum arcendo periculo restiterunt, videntes quòd mora ad se traheret periculum, nec eos ampliùs inutiliter laborare oporteret; sibi prouidentes, imparem nimis conflictum reliquerunt, ad castra cum suis qui eos sequi poterant, se conferentes. At verò vulgus relictis sarcinis & impedimentis, partim ad syluas, partim ad montes fugit: qui verò fugere nequiuerunt, hostium gladiis ceciderunt interempti. Facta est ibi nostrorũ strages maxima: sed de numero occisorũ quidam aliter & aliter nobis retulerunt: tamen plurium opinio est promiscui sexus & ætatis vsque ad trecentos cecidisse.

V. Rumor interea ad castra peruenerat, eos qui à mari ascendebant, omnes in via hostium insidiis & congressione improuisâ, penitus corruisse: de Principum autem vita vel morte, non erat quispiam, qui pro certo aliquid nunciaret. Interea verò dominus *Godefridus*, sicuti vir erat impiger, & ad arma promptissimus, tantam pro DEI populo, quantam pro liberis gerens solicitudinem, conuocatis Principibus, & legionibus vniuersis, arma eos incunctanter iubet arripere: & emissâ voce præconiâ, sub pœna mortis interdicitur, ne quis tantæ necessitatis articulo se audeat subtrahere; sed omnes ad arma conuolent, fratrum sanguinem vindicaturi. Nec morâ, quasi vir vnus conuenerunt vniuersæ legiones: quibus in vnum redactis, pontem transit nauium; & per acies diuiso exercitu, Principes ei præficit, dominum *Robertum Normanniæ comitem*, domi-

num quoque *Flandrensem*, dominum *Hugonem Magnum*, dominumque *Eustachium* fratrem suum; singulis singulas acies distribuens, congruis locat stationibus; verbis infundens animos, ad virtutem inuitat, & tanquam viris prudentibus propositum aperit, dicens: *Si ita, vt nobis nunciatum est, peccatis nostris exigentibus, Domino permittente, de dominis & fratribus nostris hostes nominis & fidei Christianæ triumphauerunt, nihil aliud restare video, viri illustres, quàm vt cum eis moriamur; aut tantã Domino IHESV CHRISTO illatam vlciscamur iniuriam. Mihi, credite, quia nec vita, nec salus, morte, vel quolibet ægritudinis genere, carior est, si tantorum Principum sanguis impune effusus est super terram; aut tanta DEO deuoti populi strages, maturam non inuenerit vltionẽ. Videtur ergo mihi, quòd hostes de præsenti aliquantulum elati victoria, imprudentius se habebunt: & de sua virtute præsumentes, per nos ad vrbem redire, prædam & manubias inferre non verebuntur.* Solet enim prosperitas eos, quibus præsens arridet, reddere incautiores: sicuti versã vice, miseris & afflictis rebus, solet solertia maior accedere. *Nos ergo, si tamen ita vobis videtur, hic simus parati; & iustam causam fouentes, de obtinenda victoria, in eo cui militare nos credimus, spem certam habeamus: & hostes, si per nos redire voluerint, in ore gladii, hostium more suscipiamus, iniuriæ memores illatæ, & à paternis virtutibus non degeneres.* Placuit itaque sermo iste, & in oculis omnium visus est bonus; dumque in eo adhuc consisterent verbo, ecce dominus *Boamundus* à mari rediens, in castra se contulit; & post modicum interuallum, Comes est subsecutus: quos reuertentes, cum lachrymis, & plena caritate suscepit populus; tantorum Principum penè solatio destitutus. Intellecto itaque domini Ducis consilio, verbum approbant, & ita fieri oportere protestantur. *Axcianus* itaque cognoscens quia sui vicerant, timensque redeuntibus, maximè propter egressas de castris præter solitum legiones, quotquot erant in ciuitate armorum vsus habentes, sub edicto publico ad *portam Pontis*, præcipit conuenire, vt suis redeuntibus, opem impendere, si opus fuerit, non morentur. Nostri verò missis exploratoribus, diligenter percunctari faciunt, quo accedant itinere, de obtinenda victoria spem habentes in Domino. Nec mora, dum ordinatis aciebus, & erectis vexillis, hostium præstolantur aduentum, ecce aduolãt, qui eos in vicino constitutos denunciãt; & nostros armari, & hostibus exire obuiam, multâ vociferatione hortantur. Illis verò appropinquantibus, & eatenus vicinis, quo nostris progrediendum esse videretur, inuocato de supernis auxilio, mutuò se exhortantes, vibratis hastis, pristinæ virtutis memores, in eos vnanimiter irruunt, gladiis instantes cominus. Dumque solita eis incumbunt instantia, & iniuriæ memores, quam pertulerant, nec respirandi permittunt ferias, emarcuit virtus eorũ, & præ timoris angustia renibus dissolutis, in fugam versi, versus pontem ciuitatis certatim contẽdunt. Sed præuenerat eorum molimina, in huiusmodi assuetus negotiis, *Lotharingiæ Dux* illustris: & locum, qui ante pontem eorum erat aliquantulum eminentior, cũ suis occupat; & eos quos venerabiles Principes gladiis insectabãtur, ad pontem volentes effugere, aut gladiis obtruncat, aut in agonem vnde fugerant violenter redire compellit perituros. Instat *Comes Flandrensium*, tanquam vir strenuus; & armorum vsum habens familiarem, cum suis sequacibus hostiũ prosternit agmina, obiiciẽs animosiùs & frequẽter quæ in nostros mala cõmiserãt, exaggerat. *Normannorũ* verò nihilominus *Comes*, à paterna virtute nõ degener, strenuè nimis in eodem desudat opere. *Comes* quoque *Tolosanus*, zelo DEI succensus; *Hugo* etiam *Magnus*, regii memor sanguinis, & à tantæ dignitatis culmine non recedens; *Comes Eustachius*, domini Ducis frater. *Balduinus* quoque, Hermaucorum Comes; & *Hugo de sancto Paulo*, cum aliis nobilibus, tantâ hostes animositate insequuntur, tantâ in eos virtute deſæuiunt, vt contritis eorum viribus, more pecudum impunè cæderentur. *Acxianus* autem vrbis portas post suos quos inde ad pugnam emiserat, claudi præcipiens, vt eis animos ampliores infunderet, & pro desperatione reditus, magis animaret ad prælia, dum sibi credit consulere, suos inconsultè trahit in ruinam: dum enim nostrorum impetus, & armorum instantiam sustinere nõ valerent diutius, salutis vnicum erat fuga remedium: cuius spe frustrati penitus, passim gladiis cæduntur & pereunt, qui eã viâ mortem poterãt euasisse. Erat autẽ in castris tantus armorum fragor, & gladiorum tinnitus & coruscatio, equorum fremitus, & populi vociferantis clamor, quòd nisi armorum genus manifestam inter eos præberet differentiam, multos potuisset error indiscretus imminentibus subiecisse periculis.

culis, aut sinistris casibus exemisse. Matronę autem ciuitatis cum filiabus, & paruulis, senes quoque & imbellis populus, de turribus & muro suorum stragem contuentes, gemitibus & lachrymis suorum deplorant exterminium: *felicia iudicantes quæ præterierant tempora; eos felices nihilominus, quibus mors amica pridem contulerat, ne istis inuoluerentur calamitatibus. Quæcunque fœcundas, beatas prius matres reputauerant; nunc mutato cantico, faustas esse steriles, & matribus multò prædicant feliciores.* Acxianus interea populum suum videns penitus defecisse, quodque residuum erat gladiis expositum, strage vicinâ consumendum, portas præcipit sub omni celeritate aperiri, vt populi reliquias in tuto permitteret collocari. Reserato autem aditu tanta per pontem fugientium facta est turba & tumultus, vt hostibus insectantibus, & præ timore se inuicem comprimentibus, infiniti præcipitarentur in fluuium. *Dux* verò *Lotharingiæ*, etsi in toto conflictu optimè se habuerat, tamen circa pontem iam aduesperascēte die, tantum tamq; insigne virtutis, quâ singulariter præminebat, dedit argumētum, vt perpetuâ dignum iudicetur memoriâ factum eius celebre, quo se vniuerso exercitui reddidit insignem. Nam postquam multorum capita loricatorū, sine ictus repetitione, solitâ virtute amputauit, vnū de hostibus proteruiùs instantē, licet lorica indutum, per medium diuisit, ita vt pars ab vmbilico superior, ad terram decideret; reliquâ parte super equum cui insederat, infra vrbem introductâ. Obstupuit populus, visâ facti nouitate; nec latere patitur, quod vbique prædicat, factum tam mirabile. Cecidisse eâ die dicuntur de hostibus, quasi ad duo millia: quod nisi nox importuna, nostrorum titulis & palmæ inuidens, se intulisset immatura, finem eâ die proculdubio Antiochenorum habuisset negotium. Tanta autem circa pontem & in flumine perpetratæ cædis extabāt vestigia, vt mutato colore fluuius totus ad mare sanguineus descenderet. Fama est etiam, & ita per quosdam fideles, qui ab vrbe egressi ad nostros se contulerunt, pleniùs innotuit, quòd duodecim de maioribus eorum satrapis, in ea cōgressione gladiis obtruncati, irreparabile ciuitati damnum intulerunt. Luce demum posterâ solito cursu terris restitutâ, iterum conuenerunt Principes adinuicem, gratias Omnipotenti pro collata exhibentes victoria, vt de instantibus deliberarent negotiis. VII. Visumq; est omnibus expedire, vt ad id, quod prius conceperant redeuntes, munitionē quandam in capite pontis erigerent: vt & ciuibus præpediretur exitus, & nostris securior discurrendi ministraretur facultas. Erat autem ibi, vt prædixisse nos meminimus, superstitionis eorū oratoriū; vbi etiā sepulturæ suorum, locum deputauerant. Illuc ergo tam nocte præteritâ, quàm diei parte sequentis iā exactâ, defunctorum suorum transtulerant & sepelierant corpora. Quod vt plebi nostræ pleniùs, & pro certo compertum est, illuc violēter irruentes, occasione spoliorum, quæ cum ipsis tradita fuerant sepulturæ, sepulchra violāt; sepultos effodiunt, aurum & argentum, & vestes preciosas cū ipsorum funeribus de monumentis extrahētes. Factū est autem, vt qui priùs de numero interemptorum, eò quòd de nocte consummatū erat prælių, dubitarent, per hanc talē reuelationem facti doctiores, pleniorem de hesterno negotio lætitiam conceperint. Nam præter eos qui in flumine variis casibus submersi sunt, & qui in vrbe sepulti, quiq; letaliter saucii, mortem adhuc præstolabantur imminētem, mille quingēti in prædicto loco reperti sunt. Ex quibus trecenta vel ampliora capita ad portum dirigentes, nostros qui illuc ab hesterno conflictu redierant, lætificauerunt admodum: Ægyptiorum quoque legatos, qui nondum à portu discesserant, plurimū in eo facto deterrentes: Vnde factum est, vt qui in mōtibus & speluncis, & syluis & frutectis, ab hesterno elapsi periculo, latebāt, audita nostrorū victoriâ, ad castra se cōtulerunt: multiq; milites, quos in prælio cecidisse crediderant, sani & incolumes, auctore Domino, reuersi sunt. Vnde recepto populo, qui ad varia loca se cōtulerant, castrum circa pontis initiū, ex ipsis lapidibus, quos de monumentis effoderant, vnanimiter & feruenti studio muro erigunt solido, & erectum vallo profundo communiunt. Dumq; inter Principes de eius custodia esset deliberatio, & nemo esset eorum, qui tanto oneri se vellet subiicere; & causas quisq; pro sua excusatione varias allegaret, vir DEO amabilis dominus *comes Tolosanus* vltrò se obtulit; & publicæ vtilitatis gratiâ nouum præsidium in suam suscepit curā. Vnde & vniuersarum expeditionum gratiā, quam toto anno valde demeruisse videbatur, sibi reconciliauit in integrum. Nam ab ęstate præterita, per totam insequentem hyemem, occasione cuiusdam ægritudinis, ita

remissus iacuerat, & penè inutilis, vt curam exercitus, quam Principum aliorum quisque pro viribus & studio supportabat indefesso, ipse solus videretur negligere, nemini se exhibens munificum, nemini affabilitatis gratiâ indulgens: eratque id in eo notabilius, eo quòd omnibus aliis amplius posse & habere plura diceretur. Vt igitur & desidiam simul & auaritiam excusaret, onus prædictũ gratanter assumpsit. Præterea in manu domini Podiensis, & quorundã nobiliũ quingentas dicitur marcas argenti examinati, ad restauratione͂ equorum, quos in conflictu amisisse contigerat, dedisse. Vnde eius facti animosiores domestici, de damno equorũ resarciendo habentes fiduciam, hostibus solito fortius instabant; & domini Comitis, quam passus fuerat, lenita est inuidia, ita vt ab omnibus pater & conseruator exercitus appellaretur.

VIII. Porta igitur pontis per prędictum nouum præsidium, in quo quingentos viros fortes dominus Comes locauerat, sic obsessa, vt ciuibus per eam non nisi cum maximo periculo pateret exitus, nostri ad necessaria prosequenda discurrebant liberiùs. Hostes verò iã non nisi per portã Occidentale͂, quæ inter radicem montis & fluuium erat, exire poterãt. Et licet nostris, quorũ castra omnia trans fluuium posita erant, non multum eorum exitus per eam portam posset esse periculosus: quia tamen nimis liberã euagandi videbantur habere licentiã; & vitæ necessaria per eam solã adhuc inferebãtur obsessis: cõuenientes iterum, vt super huiusmodi necessariũ haberent tractatũ, viri virtutũ, & immortalis memoriæ Principes, decernunt præsenti plurimùm expedire negotio, vt trãs fluuium in loco ad id idoneo aliqua constitueretur munitio, vbi aliquo ex Principibus locato, illa talis euagandi amputaretur licentia. Cumque de constituenda munitione apud omnes cõstaret, nemo tamen se obtulit, qui eius præsumeret tuitionem sibi assumere. Dumq; sic hęrerent, & factum non procederet, dominus *Tancredus*, vir insignis & industrius, ad id muneris eligitur: sed cùm de rei familiaris tenuitate excusationem vellet intexere, prædictus *comes Tolosanus* ad opus ædificii centum ei marcas argenti contulit: & vt laboris consortibus honestum non deesset salarium, quadraginta eis marcæ per menses singulos ex publico sunt deputatæ. Sicque factum est, vt in colle quodam eidem portæ contermino, vbi pridem monasterium fuerat, præsidio locato, & viris prudentibus & robustis ad eius deputatis custodiam, dominus Tãcredus tam strenuè, quàm feliciter, vsque ad consummationem negotii, debitâ sollicitudine conseruauit illæsum. Erat autem inferiùs, secus fluminis decursum, secessus quidam inter montes & eundem amnem, herbidus, & pascuorũ amœnitate simul & vbertate cõmendabilis, tribus aut quatuor vix ab vrbe distans miliaribus: in hũc ob defectũ in vrbe pabulorũ, Antiocheni equos ex parte plurima transtulerãt suos: quod vbi nostris compertum est, clàm conuocatis equitum cohortibus, quædam secuti viarum dispendia, vt propositum occultarent, ad locum prædictum cõueniunt: vbi occisis qui armentis præerant nonnullis equitibus, exceptis mulis & mulabus, duo millia nobilium ad castra deduxerunt equorum. Nec erat præda vel manubiarum genus aliud eo tempore, quod magis exercitui foret necessarium: nã suos tum in acie, tum fame, tum frigore, aliisque casibus innumeris penè omnes amiserant.

IX. Sic igitur ciuitate ex omni parte obsidione vallatã, vt iam ciuibus ad procuranda exteriùs negotia, nec liber exitus, nec sine difficultate daretur introitus, cœperunt multã difficultate laborare, & multis aggrauari molestiis. Victus enim deficiens & subitò exorta inopia, ciues plurimum molestabat: imminuta quoq; equorum vsibus alimonia, eos inediâ tabescere, & omninò sua negare officia compellebat. Nostris autem solito liberior tum ad mare, tum ad alia loca ad quæ eos sua trahebat necessitas, progrediendi data erat facultas: vnde & in castris ex parte plurima releuata erat illa victus inopia, qua periculosè nimis per totã hyemem laborauerat exercitus. Nam decursã hyemis asperitate, & veris iam adulti temperie restitutã, sedato pelago, classis quæ in portu erat, ire & redire poterat tranquilliùs; & viarũ difficultate temporis incalescentis beneficio depositа exire poterant, qui curã domesticã & familiari solicitudine ad procuranda negotia trahebantur. Et iam etiam qui in castris & in vrbibus finitimis, castrorum fugientes asperitatem, latuerant, reddito fauore temporis clementioris, iterum ad castra reuertebantur, arma reparantes; & redintegratis viribus iterũ se accingebant ad prælia. Sed & dominus *Balduinus*, Ducis frater, de quo supra fecimus mentionem, de suarum cumulo diuitiarũ, quas

ei, vt

ei, vt prædiximus, multâ liberalitate contulerat Dominus, audiens quod tantâ inopiâ laboraret exercitus, illorum decreuit de sua plenitudine piæ compassionis affectu, releuare paupertatem: & missis ingentibus donis, in auro, argento, sericis, equis nobilibus & preciosis, singulorum Principum rem domesticam reddidit ampliorē. Nec solùm maioribus, verùm & multis de plebe munificum se exhibens & liberalem, propensius omnium sibi reconciliauit gratiam, vniuersos in suâ excitans caritatem. Insuper autē ne domino suo & fratri primogenito aliquid minus fecisse videretur, in terra quā citra Euphratem possidebat, omnes reditus quos circa *Turbessel*, & in suburbanis ei adiacentibus, in frumento, hordeo, vino & oleo habebat; nec non & aureorum quinquaginta millia fratri designauit persoluenda. Præterea quidam Armeniorū potens satrapa, domini Balduini familiaris, *Nichossus* nomine, tentorium miri operis, maximæ capacitatis, gratiâ domini Balduini, per nuncios suos direxit ad dominum Ducem: sed positis in itinere à *Pancratio* insidiis, ablatū est prædictum tentorium à pueris deferentibus; & ex parte prædicti Pancratii, ad dominum Boamundum dono delatum est: quod postquam domino Duci innotuit, & per pueros prædicti Nichosii ita rem processisse cognouit, adiuncto sibi Flandrensium comite, cuius amicitia specialiter in tota expeditione vsus fuerat, dominum Boamundum conuenit, vt munus sibi destinatum & ablatum violenter, restituat: ille verò licet donationis nobilis viri Pancratii titulum prætenderet, seq; iustè possidere, quod Dux petebat, allegaret: tamen ne tumultus fieret in populo, aut inter Principes scandalum oriretur, multâ precum reliquorum Principum victus instātiâ, munus quod sibi oblatum fuerat, restituit, gratia inter eos pleniùs reformata. Vnde miramur plurimùm, quod vir tantâ modestiâ insignis, tantaque morum dignitate conspicuus, rem modicam & contemnendam facilè, tantâ importunitate repetiit: nec aliquid nobis pro solutione occurrit, nisi quia scriptum est: *Nihil ex omni parte beatum.* & illud: *Quandoque bonus dormitat Homerus.* illud quoque tertium: *[illegible]re in longo fas est obrepere somnum.* Vt enim in nobis sæpius à bono sentiamus defectum, humanæ leges conditionis habent. Interea famâ celebri vulgabatur, X.
Persarum principem potentissimum, ad Antiochenorum instantiam, & suorum etiam postulationes assiduas, ex vniuerso imperio suo, in eorum subsidium, innumerabiles dirigere copias; & infinitam Turcorum multitudinem in Syriam ascendere, sub deputatis magistratibus, lege edictali præcepisse. Nec solùm ab exterioribus rumor hic originem habebat & incrementum; verumetiam qui de vrbe egrediebantur, ad castra nostra habentes refugium, idipsum consonè protestabantur. Cumq; per dies singulos magis & magis rumor hic ampliaretur, & iam pro foribus dicerentur imminere, timor nostrum cōcussit exercitum; ita etiam vt dominus *Stephanus Carnotensium comes*, vir potentissimus & princeps illustris, quem ob meritum singularis prudentiæ principes suis consiliis quasi patrem præfecerant, simulatâ ægritudine, sumptâ à fratribus licentiâ, cum domesticis & familiaribus vniuersis, & omnimodâ quâ plurimum abundabat substantiâ, ad mare descenderet, dicens se apud *Alexandriam minorem*, quæ non longè à portu in littore maris sita, initium præstabat Ciliciæ, moram velle facere, quousque receptâ plenâ conualescentiâ, & viribus resumptis, iterum redire valeat: quo discedente, secuti sunt eum, qui in eius comitatu aduenerant, viri quasi ad quatuor millia, qui ad mare perueniens, ad prædictam secessit Alexandriam, rei euentum præstolans: habens apud se propositum, quod si nostris in bello, quod sperabatur futurum, prosperè succederet, rediret ad exercitum, quasi de ægritudine conualescens; sin autem, in nauibus quas sibi parauerat, cum probro perpetuo & existimationis iactura, redire in patriam tentaret. Quo facto tam notabili, & perennem irrogante infamiam, Principes qui in castris erant consternati, nobili viro compatientes, qui & decus generis, & honestatem propriam tantâ culpâ funestauerat, cœperunt anxiè deliberare, quomodo huic tanto malo possent occurrere: ne qui residui erant, pernicioso illius prouocati exemplo, simile aliquid auderent attentare. Placuitq; tandem de communi consilio, vt missâ voce præconiâ, omnibus generaliter ab exercitu discessus interdiceretur: adhibitâ pœnâ, quod si aliquis, cuiuscunq; conditionis officio fungeretur, aut cuiuscunq; dignitatis cingulo præemineret, furtim, & sine Principum licentia, se à castris subtraheret, tanquā sacrilegus aut homicida, perpetuæ subiaceret

infamiæ, & vltimum præterea supplicium cogeretur subire. Factumq; est ita, vt *tum virtutis amore, tum pœnæ formidine*, nemo iam de cætero, nisi à Principibus impetratâ licentiâ, vel ad modicum auderet se à castris subtrahere; sed omnes vnanimiter tanquam viri claustrales, Principibus suis sine difficultate & molestia se obedientes exhibebant.

XI. Porrò hæc ciuitas DEO amabilis, à tempore Apostolorum, vt prædiximus, CHRISTI doctrinam, & iugum suaue, prædicante ei Apostolorum principe, suscepit, & vsque in præsentem diem fideliter & deuotè portauit. Dumq; totus concuteretur Oriens, *successoribus Mahomet* ad impietatem superstitionis & peruersorum dogmatum vniuersas violenter subiugantibus prouincias, hæc & eorum languorem respuit; & gentis incredulæ dominationem, quàm diu potuit, ferre detrectauit. Nam cùm omnes à sinu Persico vsque ad Hellespontum, & ab India vsq; ad Hispanias, hereses illius seductoris, vniuersas occupassent regiones, hæc in medio peruersarum nationum, quasi sola & singularis, fidei conseruauit integritatem, & pro sua stetit viriliter libertate. Nam vix annorum quatuordecim elapsa erãt curricula, ex quo perurgente eam intolerabili hostium procellâ, longis obsidionibus fatigati eius ciues inclyti, & iam diutiùs resistere non valentes, vrbem hostibus nominis & fidei Christianæ resignare coacti sunt. Vnde factum est, quod etiam adueniente nostrorum exercitu, penè omnes ciuitatis habitatores fideles erant, sed nullam in ciuitate habentes potestatem: Nam eis negotiationi, & aliis mechanicarum artium officiis vacantibus, solis Turcis & infidelibus militare licebat, & maiores ciuitatis administrare dignitates: vnde nec arma eis licebat tractare, nec ad curam rei militaris admittebantur: & maximè postquam de aduentu Occidentalium Christianorum rumor ad Principem ciuitatis peruenerat, ita suspecti habebãtur, & præsertim postquam vrbem vallauerat obsidio, vt etiam non nisi certis horis de domibus exire, & prodire in publicum liceret. Erant autem ex eis in ciuitate familiæ valde nobiles, antiquam ducentes ex generosis proauis sanguinis dignitatem: inter quas erat tribus vna generositate insignis, quæ dicebatur *Beni Zerra*, quod in lingua Latina interpretatur, *Filii loricatoris*. Hi enim siue à primo eorum parente, qui hanc artem exercuit; siue ab eo quod ipsi hanc professionem exercerent, vt loricas intexerent, dicebantur *Filii loricatoris*. Probabilius tamen est, & videtur, quod quidam ex eis adhuc eidem arti darent operam; vt sicut nomen habebant hereditarium, ita & per successionem traditam artem non desererent. Vnde & in parte ciuitatis Occidentali secus portam, quæ hodie dicitur *S. Georgii*, turris vna, quæ vulgari appellatione dicitur *Duarum sororum*, vt in ea artis suæ, quæ domino & ciuitati plurimùm videbatur vtilis, quieti conuacarent, erat eis deputata. Erantq; in ea familia duo fratres, quorum maior, & qui contribulium suorum & familiæ princeps erat, dicebatur *Emirfeirus*, vir potens plurimùm, & vrbis domino multâ familiaritate coniunctus, ita vt in eius palatio Notarii fungeretur officio, & plurimâ esset insignis dignitate. Hic autem, quoniam vir erat valde industrius & vafer; audiens quod dominus *Boamundus* princeps magnificus esset & illustris, & in omnibus quæ exteriùs gerebantur, primas haberet partes: statim post vrbem obsidione vallatam, per fideles internuncios eius sibi conciliauit gratiam; totoq; obsidionis tempore, fideliter & deuotè se continuauerat in proposito; ita vt diebus penè singulis de statu ciuitatis, & Acxiani proposito eum redderet doctiorem. Dissimulabat enim quantum poterat, sicuti vir discretus erat & prudens, hanc quam cum domino Boamundo contraxerat familiaritatem, ne fortè aliis cognita, sibi & suis posset esse in periculum. Dominus quoque Boamundus versâ vice, hanc boni viri occultabat amicitiam, & arcanum penes se quasi sepultum comprimebat; ita vt nec eorum familiaritatis & discurrentis internuncii, etiam vtriusque domestici & contectales, nullum vel leue possent intelligere argumentum.

XII. Dumq; iam quasi mensibus septem hæc inter eos se continuasset gratia, ita occultè, vt diximus, plerunq; de eo, quomodo ciuitas Christianæ restitueretur libertati, sermo inter eos habitus est familiaris: cumq; super eo à domino *Boamundo* sæpiùs esset commonitus, semel eidem per filium, qui secretorum erat baiulus, respondisse dicitur: *Nosti, virorum optime, & meâ mihi luce carior, quàm syncerè te dilexerim, ex quo auctore Domino, in hanc communem gratiam descendimus: teneoq; nihilominus memoriter, quod in verbo tuo, firmam, & bono viro condignam reperi vsquequaque stabilitatem: vnde factum est, vt per dies singulos mihi magis & magis insinueris, & multò*

& multò carior occurras. Super eo autem, vnde me commonuisti sæpius, nonnunquam solicitus deliberaui partes congruo pensans libramine. Nam si patriam pristinæ restituere libertati; & exclusis immundis canibus, quorum violentâ dominatione premimur, DEI cultorem populum possem introducere, certus sum, æterna mihi non defutura præmia; & cum sanctis animabus æternæ beatitudinis non defuturum consortium. Si verò rem semel aggressus, difficilem & arduam, consummare nequiuero, certum est, & nulli venit in dubium, quin domus mea, & præclaræ nomen familiæ penitus deleatur, ita vt non memoretur nomen illius vltra. Veruntamen, quoniam consueuit emolumentorum spes, mortalium mentes ad similia sæpius inuitare: *si hoc posses apud tuos consortes obtinere, quod nostro studio traditam tibi, propriam vendicares ciuitatem: ego tui gratiâ, (cui omne bonum, tanquam liberis meis cupio) ad prædictum opus, licet difficile videatur, auctore Domino, cuius glutino mihi coniunctus es, me accingam, & turrim hanc munitissimam, vt vides, cuius plenam habeo potestatem, sine difficultate tibi tradam, vnde vestris omnibus liber in ciuitatem esse poterit introitus. Si verò, sicut pares estis, ita vrbem captam, æquis inter vos portionibus proposuistis diuidere: ego gratiâ illorum, ad quos nulla mihi est proportio, in hoc periculum non descendo. Vnde tu diligenter elabora & enitere, publicæ vtilitatis & salutis gratiâ, vt apud tuos conprincipes id obtineas: sciturus procul omni dubio, quod quacunque die te id obtinuisse cognouero, vrbis tibi aditum, sicut persuadere niteris, aperire non differam. Ad hæc noueris, quod nisi hoc in proximo fiat, differetur fortasse in perpetuum: nam diebus penè singulis ciuitatis domino, & nuncii diriguntur & epistolæ, quod qui in subsidium eius ex omni Oriente conuenerunt, circa Euphratem castrametati sunt, equitum ducenta trahentes secum millia. Quod si vos extra vrbem repererint, difficile est, vt & ciuium & aduenientium multitudinem hostium, tolerare possitis.* Ab ea igitur die dominus *Boamundus* prætentare cœpit solicitus, & singulorum Principum corda percunctari diligenter, quid nam haberent in animo; & quid si vrbs obsessa caperetur, de ea disponerent: celans tamen propositum, nisi apud eos de quibus certum habebat, suis grato assensu obtemperaturos desideriis. Cumq́; intelligeret se apud quosdam illorum non multum posse proficere, rem distulit vsque in tempus magis opportunum. Dux tamen *Godefridus*, & *Normannorum comes*, & comes simul *Flandrensium*, nec non & dominus *Hugo magnus*, eius acquieuerant postulationi, & grato cõcurrebant assensu; secretum nobilis viri approbantes, & admirantes prudentiam, & apud se occultum, & nemini vnquam publicandum comprimentes. Solus verò *Tolosanus comes* in eo ab aliis erat dissonus. Vnde factum est, quod res in periculosam penè descendit dilationem: nam nec ille, domini Boamundi familiaris, tantum sibi aliorum gratiâ laborem volebat assumere, nec tantis se mancipare periculis; nec ipse dominus Boamundus tantâ pro vtilitate communi, quantâ pro domesticâ & familiari laborabat instantiâ: familiaritatem tamen cum viro prædicto, muneribus & obsequiis prosequebatur, legibus syncerae impletis amicitiæ: missisque frequentibus, & receptis pariter nunciis, vtrimque semel concepto vires & fomitem ministrabant amori. XIII

Interea qui ab *Acxiano* & ciuibus subsidium postulaturi missi fuerant in Persidem, consummato pro votis negotio, & impetratâ postulatione, quam prætulerant, reuertebantur ad propria. Princeps enim ille magnificus, Antiochenorum molestiis, quas audierat compatiens, & occurrere volens nostrorum conatibus, & vires præcidere, ne regnorum eius aliquas partes suâ violentiâ possent comprimere; infinitas *Persarum*, *Turcorum*, *Curdinorumq́* copias in Syriam dirigit, quendam familiarem suum, de cuius virtute, fide & industria plurimũ præsumebat, illis præficiens; & sub eo centuriones, quinquagenarios, & inferiores constituens magistratus, qui omnes eius & parerent & regerentur imperio. Epistolas præterea ad vniuersarum sibi subiectarum præsides regionum, vim legis obtinentes, ei delegat, præcipiens populis & nationibus, tribubus, & linguis, *vt omnes sine excusatione dilectum filium suum* Corbagath, *quem exercitibus suis de meriti electione præfecerat, sequantur; & eius omnes subiiciantur potestati, parentes in omnibus quæcunque pro liberæ voluntatis arbitrio ipse imperare decreuisset.* Assumptis igitur de mandato domini, prædictis legionibus, & quæ toto itinere occurrebant, cum ducentis millibus *Mesopotamiam* ingressus, circaque partes *Edessanorum* castrametatus est. Hic cum eidem multorum relatione cognitum esset, quod vnus de Francorũ Principibus, contra quos dirigebatur, tàm ciuitatem, quàm vniuersam adiacentẽ obtineret XIV

prouinciam, decreuit antequam Euphraten pertransiret, prædictam impugnare & violenter occupare ciuitatem. Dominus autem *Balduinus* præcognito eius aduentu, vrbem suam victualibus, armis & viris strenuis vndique corrogatis, diligenter communierat, ita quod de eius minis & terroribus modicum quid erat sollicitus. Cumque voce præconiâ publicè mandatum esset cohortibus, vt vrbem obsidione vallarent, & obsessam totâ impugnarent instantiâ; videntes quod resistentibus strenuè ciuibus, non multum in eo facto possent proficere: qui sensus habebant magis exercitatos, ad illum accedētes Principem suum, post multa tandem persuaserunt, vt relictis incidentibus causis, principale propositũ exequeretur; & Euphrate transmisso, Antiochiam, quò principaliter dirigebatur, obsidionem dissoluturus maturaret. Nam in reditu suo, obtentâ victoriâ, vix vnius opus esset diei, & prædictā occupare ciuitatem, & Balduinum vinculis mancipare. Cumq; per tres septimanas continuas ibi operam consumpsisset & impensam, præcepit legionibus vt transiret fluuium: & ipse nihilominus transiens, proposito cœpit instare diligentiùs. Hęc autem eius circa partes Edessanas mora, caussa fuit quod dominus *Balduinus* prædictæ obsidioni se præsentem dare non potuit: caussa fuit etiam & nostrorum salutis. Nā si directo ad eos peruenisset itinere, sicuti & domino Boamundo ab eius amico prædictum fuerat, antequam vrbem obtinerent, in graui esset res eorum constituta discrimine: nam etiam vrbe priùs per DEI gratiam obtentâ, vix eius potuerunt ad-
XV. uentum sustinere. Rumor interea aduentum tantorum exercituum præcurrēs, castra repleuerat, & multis idipsum referentibus, quasi pro certo habebatur, quod in vicino essent constituti. Super quo Principes valde solliciti, viros experientissimos, de quorum fide & industria meritò possent pręsumere, ad loca dirigunt diuersa; vt quantâ possint diligentiâ, per suos, de quibus dubitare non erat licitum, percōtarentur & fierent prudentiores, an ita foret sicuti vulgò dicebatur. Eliguntur ergo ad id muneris viri nobiles & in armis strenui, *Drogo de Neella, Clarenbaldus de Vendoil, Girardus de Cerisiaco, Rainardus Comes Tullensis*, & alii nonnulli, quorum nomina non tenemus: qui ad varias partes dispersi cum suis comitatibus, sedulitate quantâ possunt diligenter inuestigant; & missis iterum suis exploratoribus ad loca vlteriora, ex omni parte expeditiones confluere & conuenire in vnum exercitus, sicut solent flumina in mare decurrere, pro certo colligunt: tandemque maturè reuersi, Principes qui eos miserant, super eo pleniùs instruunt, iam non de cætero dubitantes. Septem itaque diebus, antequam prædictus Princeps cum suis adueniret legionibus, pręmoniti sunt nostri Maiores exercitus, exploratoribus iniungentes, ne id populo notum fieret; ne fortè plebs famis angustiâ & laboris diuturnitate fatigata, timore concuteretur nimio, & de fuga cogitaret; quod quibusdam etiam de Maioribus
XVI. nuper acciderat. Conuenientes igitur adinuicem super facto in quo totius negotii videbatur summa consistere, in spiritu humilitatis & in animo contrito cœperunt adinuicem deliberare, quid in tanta necessitate fieri oporteret; tandemq; placuit quibusdam, vt omnes quotquot erant in obsidione, exteriùs aduenienti multitudini vrbe relictâ procedant obuiam ad duo vel tria miliaria: ibique cum superbo Principe, & de viribus suis nimiùm præsumente, inuocato de cœlis auxilio, belli fortunam experiantur. Aliis autem videbatur expedientiùs, vt partem exercitus in castris deserant, qui ciues ęgredi & hostibus admisceri volentes, infra mœnia cohibeant: pars verò potior & armis magis instructa, iuxta consilium priorum, aduenientibus hostibus in virtute Omnipotentis occurrant ad tria miliaria; ibiq; si ita est à Domino prouisum, congrediantur. Dumq; in hac deliberatione studiosiùs disceptarent adinuicem, & quisq; suam pro arbitrio daret sententiam, dominus *Boamundus* maiores Principes, dominum *Ducem Godefridum*, & dominum *Flandrensium Comitem Robertum*, dominum item *Robertum Comitem Normannorum*, dominum quoq; *Raymundum Comitem Tolosanum*, seorsum à turba secretiùs conuocat; & in loco familiari constitutos alloquitur, dicens: *Video vos, fratres dilectissimi, & diuinæ seruitutis consortes, de aduentu istius Principis qui venturus esse dicitur, multâ sollicitudine macerari; & in deliberatione præmissa variis affectos desideriis, varia sensisse: sed tamen neutram partium illuc se dirigere, vbi totius negotii summa consistit. Nam siue omnes egrediamur, vt volunt ex vobis quidam, siue pars in castris remaneat; videmur operam & studium, & impensas per tam longa tempora inutiliter expendisse: nam egredientibus vniuersis soluetur obsidio, & nostrum euacuabitur*

bitur propositum, ciuibus in suam se libertatem recipientibus, aut dum hostibus egressu libero se adiungent, aut dum vrbi auxiliares introducunt cohortes. Si verò pars legionum in castris remanserit, idipsum video de necessitate contingere. Nam quomodo poterit pars vna, præsente eorum subsidio, ciues infra vrbem cohibere, cùm nos omnes, viribus communibus & indiuisis, absque vllaspe subsidii deiectos, vix poteramus cohibere? Alterutrum horum mihi videor videre profectò futurum, vt vel suis coniuncti auxiliis, mixtis viribus in nos irruant fortiores; aut saltem introductis auxiliariis copiis, vrbem victu, & armis diligenter cōmuniant: ita vt etiamsi auctore Domino exteriores vicerimus, de obtinenda tamen vrbe nulla nobis fiducia reseruetur. Vnde mihi videtur, Patres reuerendissimi, quod illuc omnis nostra deberet festinare intentio, & circa id sollicitudo versari, vt ante huius tanti Principis aduentum ciuitas in nostram prius descenderet ditionem. Quodsi modum queritis, quo hoc nostrum tale consilium effectui valeat mancipari, ne impossibilia videamur suggerere, in promptu est nobis viam aperire compendiosam, & qua facilè ad finem perueniatur optatum. Amicum habeo in ciuitate fidelem, quantum humanus diiudicare valet oculus, & prudentem plurimùm: hic secundum quod aliquibus ex vobis iam me retulisse memini, turrim habet in sua potestate munitissimam, quam sub certis conditionibus, quotiens id ab eo exegero, fide mediâ obligatus, mihi resignare tenetur. Pro quo facto multam illi pactus sum dare pecuniam; sibiq; & hæredibus eius in perpetuum non modica prædia, & libertatem omnimodam, quasi pro labore salarium, si res optatum sortiri poterit euentum, fide interpositâ, compromisi. Si ergo vestræ videtur Amplitudini, vt nostrâ sollicitudine & studio capta ciuitas in nostram iure hereditario possidenda transeat iurisdictionem, paratus sum, cum prædicto familiari meo pacta complere. Sin autem, elaboret vestrum quilibet & quocunque studio vrbem poterit obtinere, habeat eam sibi in omni pace quietam: ego illi in præsentiarum meas coactiones, & iuri meo renuncio.

XVII. His dictis, Principes gauisi sunt gaudio magno; & petitioni oblatæ grato concurrentes assensu (excepto *Comite Tolosano*, qui partes suas se nemini cedere, proteruè nimis asseuerabat) vrbem cum suis pertinentiis iure hæreditario possidendam concedunt in perpetuum; & compromittentes adinuicem, & datis dextris se obligantes, quòd sibi creditum nemini reuelarent arcanum: dominumque *Boamundum* monent & hortantur attentiùs, quatinus ad rei cōsummationem totâ incumbat sollicitudine, ne periculosam intercedere patiatur moram. Soluto itaque conuentu, ille sicut vir erat moræ impatiens, & ardenter vrgens propositum, amicum solitis conuenit internunciis; & significans quod apud Principes cuncta pro votis impetrauerat, amici animum solito reddidit lætiorem. Monet ergo & per fidem inuitat mediam, vt nocte proximè subsequente, auctore Domino, res effectui mancipetur. Acciderat autem medio, vt dicitur, tempore quiddam, quod ad conceptum prius opus eum nihilominus animauerat. Nam dum circa frequens ministerium & curam, quam in domo domini sui & vrbe vniuersa habebat amplissimam, detineretur occupatus, casu filium quem habebat iam puberem, ex caussa vrgente, sed nobis occulta domum direxisse dicitur, qui illuc perueniens rem inuenit detestabilem. Vnum enim de Maioribus Turcorum principibus, cum matre reperit puer, illicitâ carnis copulâ commisceri; quod abhorrens & dolore cordis tactus intrinsecus, ad patrem properus rediit, rem nefandam, seriatim pandens. Ille verò facti acerbitate permotus, & zelo maritali succensus, dixisse fertur: *Non sufficit canibus immundis, quod nos indebitè iugo premunt seruitutis, & nostra cottidianis exactionibus debilitant patrimonia; nisi & thori leges violent, & iura dissoluant coniugalia. Ego, si vixero, hanc eorum, auctore Domino abbreuiabo insolentiam, dignam pro meritis compensationem retribuens.* His dictis, iniuriam dissimulans, filium secreti conscium, & de illata matri turpitudine confusum, solito itinere ad dominum dirigit *Boamundum*, monens attentiùs, vt ad opus prædictum vniuersa præpararet necessaria; in se verò nullam esse moram, quo minus nocte proximâ promissum impleatur. Significat nihilominus, vt circa horam nonam omnes Principes, singuli cum suo comitatu, tanquam hostibus obuiam profecturi de castris egrediantur: circa primam verò noctis vigiliam, clàm & cum silentio reuertentes, parati sint circa noctis medium, iuxta eius monita se habere. Susceptum ergo adolescentem, ad Principes secreti conscios occultè secum deducit: & consilii formam, quam per eundem à patre susceperat ordinatam, pandit ex ordine. Illi verò viri argumentum, & fidei stupentes synceritatem, consilium approbant; & ita fieri oportere consentiunt.

XVIII. Accidit autem per eosdem dies quiddam, quod in maioribus negotiis solet contingere frequentiùs. Ciuium enim & eorum maximè qui curam vrbis gerebant propensiorem, cœpit animus præsagire, non ex aliquibus euidentibus indiciis; sed magis ex suspicione, quod de vrbe tradenda occultè haberetur tractatus; cœpitque sermo iste in omnium ore penè versari. Vnde conuenientes adinuicem Maiores ciuitatis, Principem adeunt, super eo verbo consilium habituri: videbatur enim verisimile, & multæ ad id concurrebant præsumptiones. Erant enim in eadem ciuitate, vt prædiximus, multi fideles, qui etsi omnino huius reatus erant immunes, tamen suspecti habebantur: inter quos prædictus nobilis homo, & si de eius fidei synceritate *Acxianus* non modicè præsumeret, à reliquis magnatibus in eadem habebatur suspicione. Verùm & coram Acxiano positi, dum super eo facto deliberationem haberent sollicitam, inter alios qui videbantur suspecti, huius habuerunt mentionem: ideoque maiorem videbantur de eius suspicione habere rationem; quod & vir erat industrius, & præ cæteris fidelibus in vrbe potentior. Quibus prædictus Princeps quodammodo persuasus, eum ad se præcipit euocari: quo in eius præsentia constituto, de eodem verbo coram eo cœpit studiosè idem continuari tractatus, vt eius super hoc consilium audiretur; & deprehenderetur ex eius verbo manifestè, vtrum meritò suspectus esset vel non. Cōtigit autem, sicut vir industrius erat, & celeris valde perspicacitatis, quod protinus cognouit, quòd eius gratiâ ille talis haberetur conuentus, quòd apud eos suspectus haberetur: vnde, vt artificiosè celaret propositum, & se apud eos assereret innocentem, fertur dixisse his qui conuenerant vt tentarent eum: *Sollicitudinem geritis, viri venerabiles, & huius ciuitatis Principes maximi, valde commendabilem, & quæ non nisi in prudente locum potest habere.* Prudenter enim timetur, quod accidere potest; & abundans in re capitali cautela, non nocet. *Vnde non leui motu inducti esse videmini, vt pro libertate, vita, vxoribus & liberis hāc geratis sollicitudinem. Est tamen, si nostro vultis acquiescere consilio, via compendiosa satis, qua huic morbo quem venturum formidatis, possit conueniens aptari remedium, & cura competens adhiberi. Hoc negocium tam detestabile, quod ita prudenter veremini posse accidere, nullatenus potest effectui mancipari, nisi per eorum operam, qui turribus & muris sunt præfecti, & ad portarum deputati custodiam. Quod si de eorum synceritate diffiditis, mutentur frequentiùs, ne in aliquo certo loco moram facientes diuturnam, perniciosam cum hostibus possint contrahere familiaritatem. Huiusmodi enim negotium non facilè absoluitur; sed temporis indiget diuturnitate; nec penes priuatam personam tantæ rei potest consistere momentum; nisi & de Maioribus ciuitatis, pari factionis scelere corrupti muneribus, inuoluantur. Mutatio verò hæc repentina & frequens, omnem huiusmodi periculosæ negotiationis amputabit opportunitatem.* Hæc cum dixisset, innocentiam visus est astruxisse suam; & suspicionem quam de eo conceperant, aliquatenus mitigasse. Placuit itaque eius sermo, & in oculis omnium visus est bonus; fuissetque statim effectui mancipatum eius consilium, nisi quia nocte irruente dies iam declinauerat; ita vt nequaquam circa vrbis statum tanta posset fieri mutatio. Curâ tamen vigili & exactâ diligentiâ vrbem præcipiunt custodiri, eorum quæ à prædicto viro tractabantur occultè, penitus ignari. Ipse autem sciens quod in proximo res esset maximam mutationem subitura, sedulū se gerit quomodo interim propositum impleretur, antequam aliquid occurreret impedimēti.

XIX. Porrò ciues ab ipso primo nostrorum introitu, ex quo circa vrbē locata est obsidio, suspectos habuerunt Græcos, Syros, & Armenios, & alios cuiuscunque generis, Christianæ fidei professores. Vnde statim eos qui tenuiores erant, nec sibi & familiolis suis poterant sufficere, victum penes se habentes necessarium, extra vrbem fecerant, ne vrbi essent oneri: solis diuitibus, & qui ampla habebant patrimonia, & alimenta penes se domibus suis sufficientia, retentis. Hos etiam tantis angariis affligebant, & parangariis, vt melius esse videretur his, quos ab vrbe depulerāt, quàm quibus pro summo beneficio vrbis indulserant habitationem. Nam & pecuniarias eis sæpiùs infligebant multas, id quod habere videbantur violenter extorquentes; & ad quælibet sordida munera & onera ciuilia rapiebant inuitos. Nam si erigendæ erant machinæ, aut immensi ponderis transferendæ trabes, statim id eis muneris iniungebatur. Hi lapides & cœmenta, & quamcunque materiam ad opus ædificiorum necessariam circumferre compellebantur: hi iaculatoriis etiam machinis, molares qui extra mitterentur tenebantur ministrare; & funibus quibus extra

contor

contorquebantur inseruire, pro arbitrio præfectorum sine intermissione, nullâ datâ requie, cogebantur. Demum verò postquam iniuncta sibi obsequia fideliter & deuotè compleuerant, colaphos & verbera reportabant, pro mercede indignis affecti contumeliis. Nec sufficiebat hoc immundis canibus, quorum violentâ dominatione premebantur: sed vt inauditam complerent malitiam, octo diebus, antequam supradictum virum, vt prædiximus, tanquam suspectum conuenirent, consilio secretiùs habito, vniuersos quotquot in vrbe habitabant fideles, subitò, & de nocte occidere decreuerunt: Quod nisi per quendam magnum & prudentem ciuitatis principem, qui semper Christianis se amicum exhibuerat, octo dierum ad id complendum, inuitis aliis, datæ fuissent induciæ, procul omni dubio, missis spiculatoribus, illius tam perniciosi executoribus consilii, eâdem nocte vniuersa fidelium turba gladio cecidisset. Recepta autem fuerat eo intuitu octo dierum prædicta dilatio, vt interim considerarent, vtrum solueretur obsidio: quod si nostri in obsidendo perseuerassent, tunc quod decretum fuerat, executioni mandaretur; sin autem, parceretur ciuibus, qui ad mortem erant deputati. Effluxerant porrò feriæ, eaque nox erat nouissima; iamque secretiùs exierat edictum, vt prædicta executioni mandaretur sententia: cum de complendo eâdem nocte nostris proposito, inter dominum *Boamundum* & prædictum *Emirfeirum* conuenerat; & pro fixo fuerat statutum, vt quod multum antè inter eos conceptum fuerat, adimpleretur: quod auctore Domino factum est. Vnde accidit, quod eâdem nocte nostris vrbem occupantibus, pro excito tumultu, Maiores ciuitatis minus facti sunt soliciti; nihil aliud arbitrantes vrbis strepitum significare, quàm id quod in Christianos conciues præceperant exerceri. Vnde & vrbe violẽter effractâ, in domibus fidelium reperti sunt de hostibus quamplures, qui ad hoc conuenerant, vt sicuti eis iniunctum fuerat, incautos repentè occiderent. Igitur circa horam nonam, missâ voce præconiâ per XX.
castrorum ambitum, edicitur publicè vniuersis de equestri ordine, quatenus armati omnes, maiores sequantur Principes, id quod eis iniunctum fuerit, sine mora executuri. Erat autem non solùm plebs huius ignara secreti; verùm etiam paucis ex Maioribus reuelatum erat hoc mysterium. Factum est igitur, vt iuxta prudentis viri consilium, egressæ à castris vniuersæ equitum copiæ, Principum secutæ vexilla, longiùs se abire finxerunt, quousque nox irruens, terris solitam induxit caliginem: quâ occultati, clàm & in silentio ad castra sunt reuersi. Huic autem viro DEI, qui tantum nostris fauorem contulerat, frater erat vterinus, longè alterius mentis, & disparis propositi: cui frater, quoniam de eius non multum præsumebat synceritate, nihil secreti sui communicauerat; sed suspectum habens eum, quãtum poterat propositum, occultabat suum. Accidit autem eâdem die, dum nostræ circa horam nonam egrederentur legiones, quod ambo fratres iuncti adinuicem per cãcellos murorum, castra prospicerent, & egredientia contuerentur agmina: laborabat autem frater senior, iunioris nosse propositum, & eius voluntatem diligenter indagare: vnde exorsus, ad fratrem dixit: *Misereor, frater mi, populo huic nostræ professionis gratiam & fidem consecuto, cui tam subitus paratur interitus: ignarus enim quid crastina pariat dies, securus egreditur, & quasi rebus in tuto locatis, nihil timere videtur: verùm si sciret quantæ illi præstruantur insidiæ, & quanta in proximo eorum paretur ruina, fortè aliter sibi prouideret.* Cui frater: *Stultâ*, inquit, *solicitudine consumeris, & indiscretâ compassione fatigaris: vtinam Turcorum gladiis iam occubuissent vniuersi: à die enim introitus eorum primo, multo deterior facta est nostra conditio: vixq; esse poterit, vt tantum nobis per eos vtilitatis accedat, quantum molestiarum eorum occasione passi sumus.* Sic ergo qui priùs dubitauerat, an fratri suo communicaret propositum, nunc tanquam pestem declinans, abhorret animo, execratur in conscientia; & ne CHRISTI obsequium per eum præpediretur, de eius cœpit morte (caritati fraternæ publicam fidelium præponens salutem) tractare.

Interea dominus *Boamundus* totâ mente anhelus, quomodo votis satis- XXI.
faceret, ne de eius desidia res optata susciperet dilationem, Principes circuit, totâ instantiâ monet esse sollicitos, scalam in funibus cannabinis satis artificiosè intextam, paratam habens præ manibus, quæ vncis inferiùs ferreis, superiùs verò ad murorum propugnacula debeat alligari. Iam verò nocte mediâ, cùm se vniuersa quieti dedisset ciuitas, continuis vigiliis, & labore immenso vires sopori ministrãtibus, interpretem domesticum & valde familiarem ad prædictum amicum dirigit, vt ab

eodem sciscitetur diligentiùs, vtrum adhuc sibi velit adesse domini sui familiam. Adueniens autem ille, virum in cancellis reperit vigilantem. Cumque ei interpres voce submissâ, verba domini sui exposuisset, respōdit ei: *Sede quietus & tace, quousque præfectus vigilum, qui cum multo accedit comitatu, & fulgore lampadarum, locum istum pertranseat.* Erat enim in ciuitate consuetudo, quòd præter vigiles, qui singulis turribus erant deputati, eorum superior magistratus, ter vel quater in nocte, muros cum ingenti circuiret comitatu, faculas ardentes gestando præ manibus, vt si quos inueniret aut somno grauatos, aut negligentiùs se habentes, debitæ animaduersioni subiiceret. Pertransiens autem hic, cuius tanta erat iurisdictio, & prædictum virum vigilantem reperiens, eius commendauit diligentiam, ad vlteriora deproperans loca securus. Videns autem vir prædictus horam se obtulisse rebus agendis opportunam, interpretem sepositum alloquitur, dicens: *Vade citus; & dic domino tuo, vt cum viris electis festinus adueniat.* Qui dicto citiùs recurrens ad dominum, & paratum reperiens, conuocatis clàm aliis Principibus, & in ictu oculi, sicuti præmoniti erant subsequentibus, quisque cum suo domestico comitatu, subitò ante turrim diu antè prænotatam, quasi vir vnus astiterunt, ita vt nec clamor, nec strepitus ex eis audiretur. Interea ille vir prædictus turrim eandem ingressus, fratrem reperit somno grauatum, cuius quia mentem nouerat alienam à suo proposito, timens ne per eum rei iam penè consummatę ministraretur impedimentum, gladio transuerberat, *facto pius & sceleratus eodem.* Post hæc rediens ad cancellos, & quos euocari prę-ceperat præsentes conspiciens, dato & resumpto mutuæ salutationis affatu, funem demittit inferiùs, quo scalam ad se pertrahat subleuatam. Erectâ igitur scalâ, & tam à superiore parte, quàm ab inferiore firmiùs annexâ, nemo repertus est, qui ad vocem superioris, vel domini Boamundi mandatum præsumeret ascendere, & in se huiusmodi experimentum facere. Quod dominus *Boamundus* videns, conscendit ipse prior intrepidus. Cumque iam muri propugnaculo, transcursâ scalâ, manum adhibuisset, comprehendens eam qui erat interior, sciens quia Boamundi esset manus, dixisse fertur: *Viuat hæc manus.* Et vt eius & omnium fidelium sibi maiorem conciliaret gratiam, eò quòd fratrem vterinum, in opere tam sancto non consentientem transuerberauerat, inducit eum in turrim; & fratrem ostendit exanimem proprio sanguine cruentatum. Deosculatus igitur dominus Boamundus viri constantiam, & fidei synceritatem, ad murum rediens, emisso paulisper per cancellum capite, voce suppressâ suos ad ascensum cœpit inuitare: cumque adhuc dubitarent: nec erat aliquis ausus ascendere, totum reputantes sophisticum, quicquid de muro dicebatur: quo cognito, ad suos per eandem scalam rediens, suæ incolumitatis euidens dedit argumentum. Vnde factum est, vt certatim ascendentes, in momento murum replerent; & non solùm turrim illam, verùm & de collateralibus nonnullas occuparent. Audiuimus quod inter alios dominus *Flandrensium Comes*, & dominus *Tancredus* ascenderint, quorum doctrinâ cæteri regebantur.

XXII. Videntes verò Principes, quod sufficiebat numerus & prudentia eorum qui iam ascenderant, vt vna vel plures portæ aperirentur, sub omni velocitate reuersi sunt ad castra, vt suas præparent copias; & dato signo ab interioribus, vrbem ingredi nòn morentur. Qui verò supra murum ascenderant, virtute inducti ex alto, duce prædicto viro qui eos introduxerat, iam decem turres, in eodem sine interpolatione tractu, occisis earum custodibus occupauerant: & tamen adhuc vniuersa quiescebat ciuitas, ita vt nec rumor aliquis audiretur. Erat autem secus eam partem muri, vnde nostri ascenderant, porta adulterina: ad quam descendentes, confractis eius vectibus & seris, eam violenter aperiunt; & admittentes eos qui de foris expectabant, creuit eorum numerus qui intus erant in immensum: ita vt ad *portam*, quæ *Pontis* dicitur, facto impetu concurrentes, cæsis gladio eius custodibus, eam violenter aperirent. Interea quidam de familia domini *Boamundi*, eius vexillum super eum contulerant montem qui vrbi præminebat; & iuxta præsidium superiùs in arce quadam, loco eminentissimo collocauerant. Cognoscentes autem quod aurora rutilans Solis ortum nunciaret, dato signo cornibus & lituis, cœperunt perstrepere ad vrbis ingressum, eos qui in castris erant, animantes. Principes verò, signi quod condixerant intelligentes argumentum, raptis armis, subitò sua secum trahentes agmina, in vrbem irruunt,

aditus

aditus & portas occupantes. Interea populares exciti, quos hactenus secretum latuerat, videntes iam castra pene vacua, alios secuti, in vrbem certatim se ingerunt. Ciues autem tanto tumultu expergefacti, primùm dubitant, quidnam sibi velit clamor iste insolitus: deinde videtes discursus per vrbem loricatorum insuetos, & stragem quæ passim per vicos fiebat & plateas, rem pro vt erat, arbitrati sunt. Relictis ergo domibus, cum vxoribus & liberis tentabant effugere: dumq; armatorum declinant acies, latebras quærentes, & salutis viam, attoniti quid faciant, armatis se ingerunt imprudenter. Qui autem erant vrbis habitatores, Syri, Armenii & aliarum nationum fideles, hi de euentu qui acciderat congratulantes plurimùm, correptis armis, nostrorum se adiungebant cœtibus: & sicuti maiorum habebant locorum peritiam, ita alios post se trahentes vrbis docebant diuerticula; & portas, si quæ adhuc clausæ tenebantur, obtruncatis eorum custodibus, confractis seris aperientes, reliquum exercitus intromittebant. Videbatur eis hæc à Domino egressa vicissitudo, vt qui canibus immundis, indebitæ seruitutis iugo subiecti fuerant, angariis & parangariis & cruciatibus immisericorditer fatigati, nunc versâ vice, æquipollentes refunderent calumnias, & eis procurarent interitum. Et iam vniuersus nostrorum introductus erat exercitus; iam liberè portas turresque sibi vendicauerant, & mœnia; iam principum vexilla, & omnibus nota in locis sublimioribus constituta insignia, victoriæ dabant argumentum. Erant ergo vbique strages, vbique luctus, vbique mulierum eiulatus: & interfectis patribusfamiliâs, passim obtruncabatur familia; & effractis domibus, vasa diripiebantur; & vniuersa illarum substantia his qui primi accedebant, concedebatur ad prædam. Discurrebant victores per loca priùs inaccessa; & tracti cædis cupidine, & lucri desiderio, nec sexui parcunt, nec conditioni; ætatis etiam apud eos nulla erat differentia. Occurrentes autem sibi per vicos & plateas ciuitatis, quærunt diligentiùs vbi potentum sint domicilia, & vbi habitauerant locupletiores: illucq; iunctis concurrentes agminibus, interfectisq; domesticis, effringentes penetralia, nobilium liberos, matres quoq; familiâs gladiis transuerberantes, domus supellectilem, aurum, argentum, & vestes preciosas æquâ sorte inuicem partientes. Cęsa fuisse dicuntur eâ die, de ciuium numero plus quàm decem millia, quorum corpora passim & sine delectu per vias iacebant insepulta.

Acxianus verò videns, quod hostibus erat tradita ciuitas, & quod turres & mœnia & vrbem sibi vendicauerant vniuersam; vidensq; quod populus, qui stragem euaserat, in præsidium certatim se conferebat, timens ne Christianus exercitus illuc eos prosequens, præsidium vellet obsidione vallare, solus absque comite per posticum egressus, amens, vitæ tamen & salutis quærens compendium, fugâ iniit: dumque solus præ doloris angustia, sine certo proposito errabundus vagaretur, casu habuit obuiam quosdam Armenios, qui statim eum cognoscentes, accesserunt, quasi solitam exhibituri reuerentiam: dumq; ille, quasi extra se factus, hos passus esset ad se peruenire, cognoscentes ex eo, quod solus ita aufugerat, vrbem esse deuictam, violenter eum ad terram deiecerunt; & educto eiusdem gladio, caput ei præcidentes, in vrbem intulerant, coram vniuerso populo illud Principibus offerentes. Erant autem in ciuitate quidam nobiles, qui de remotis partibus ad Antiochenorum, gratiâ exercendæ virtutis, venerant subsidium: hi locorum ignari, cognito quod ciuitas in nostrorum deuenerat ditionem, dubii quid facerent, & pro vita soliciti, in pręsidium superius se recipere decreuerant: dumque illuc totâ properarent intentione, casu accidit, quòd nostros à parte superiori habentes obuiam; & inter locorum intercepti angustias, ita vt neque ascendere, neque descendere, propter montis deuexitatem liceret, instantibus nostris desuper, dum quocunque modo fugere nituntur, præcipitati sunt cum equis & armis, quibus erant insigniti, quasi trecenti: qui confractis ceruicibus, & membris contritis, vix de seipsis reliquerunt aliquam memoriam. Qui autem aut de vrbe, aut de adiacente prouincia locorum habentes peritiam, inuenti sunt expeditiores, hi summo diluculo, postquã cognouerunt vrbem effractam, per portas, quæ iam incipiebant reserari, iunctis agminibus egrediebantur, vt confugerent ad montana: quos nostri cominus insectantes, partem reduxerunt, violenter eos compedibus alligantes; pars equorum erepta beneficio, ad montana confugiens, vitæ consuluit & saluti. Circa horam verò diei quintam, redeuntibus nostris, qui egressi fuerant; & qui per vrbem dispersi fue- XXIII.

rant recollectis adinuicem, quæsitum est diligentiùs, & pro certo cognitum, quod nihil prorsus alimentorum in vrbe repertum fuerat: nec mirum, cùm iam penè mēsibus nouem continuâ obsidione vallata fuisset. Sed tamen in auro, argento, gemmis, vasis preciosis, tapetibus & holosericis, tot & tantæ repertæ sunt copiæ, vt qui prius mendicabat esuriens, nunc factus locupletior, omnibus affluenter abundaret. Reperti sunt autem in tota vrbe qui ad arma facerent, equi vix quingenti; & hi etiam confecti macie, & inediâ tabescentes. Capta est ergo *Antiochia*, anno ab incarnatione Domini, *Millesimo nonagesimo octauo*, mense Iunio, tertiâ die mensis. A.D. 1098.

EXPLICIT LIBER QVINTVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI SEXTI.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI SEXTI.

INCIPIT LIBER SEXTVS.

CAP. I.

SEDATO autem tumultu, & gladiis inebriatis sanguine, fessis à cæde continua victoribus, cùm iam ciuitas quieuisset; conuenientes adinuicem Principes, multum adhuc superesse laboris, & nondum consummatum negotium intelligentes, per portas & mœnia designatis custodibus, in montem ascendere decreuerunt, & oppugnare præsidium. Et missa voce præconia, cohortes vniuersas, in montem prædictum ascendere certatim compellunt:

pellunt: quò peruenientes, cum præsidii constaret munitione, quod omnino esset insuperabilis, & quòd solâ fame poterat expugnari; videntes quòd inutiliter consumerent operam & studium, & res multorum dierum ferias exigeret, ad alia se conuertunt argumenta. Mons enim iste, qui vrbi præminet, valle quadam profundissimâ, & deuexo plurimùm præcipitio diuisus est, ita vt eius pars quæ in Orientem respicit, sit humilior, largam in sui vertice habens planitiem, vinetis aptam & agriculturæ: tanta tamen est profundæ intercapedinis distantia, vt potiùs montes duo, quàm vnus in duo diuisus videatur. Qui verò in Occidentem protenditur, lōgè sublimior est, & cacuminatus, in cuius parte sublimiore situm est pręsidium, muro solido, & turribus validioribus; ab Oriente & à Septentrione prædictum habens immane & in modum barathri præcipitium; ita vt nec excogitari possit, quomodo ex illis duabus partibus præsidio noceatur. Ab occidēte verò collis erat depressior; inter quem & præsidium vallis erat, sed modica, nec latitudine diffusa, nec profunditate præceps, per quam volentibus à præsidio in vrbem descendere, iter vnicum & singulare, satis per se nemine impugnante periculosum. Hunc ergo collem nostris visum est Principibus occupare, ne fortè per portam præsidii hostibus immissis, in nostrorum læsionem, in vrbem pateret descensus. Locatis ergo ibi viris prudentibus & strenuis, & relictis tam in armis, quàm in victu necessariis; factoq; muro cum propugnaculis ex opere solido; & locatis super eum ordine cōgruo machinis, quibus a se hostium possent repellere molestias: Principes de maioribus deliberaturi, in vrbem descenderunt, ad eundem locum completis negotiis redituri. Omnes enim illic moram facere, quousq; expugnaretur præsidium, decreuerant: excepto domino *Duce*, qui de communi Principum consilio, portam Orientalem in suam receperat custodiam; simul & præsidium, quod nostri extra vrbem firmantes, domino Boamundo commiserant. Audientes igitur, quòd magnus princeps, de quo suprà dictum est, *Corbagath* videlicet, in proximo venturus esset, & iam fines Antiochenos ingressus, innumerabiles infuderat copias: decernunt vsque ad mare aliquem de Principibus dirigere, vt eos de fratribus, qui illuc gratiâ alimentorum & colligendi victus se contulerant, reuocent; & quicquid necessariorum illic repererint, totum ad vrbem quantociùs præcipiant comportari. Factum est autem, vt per illud biduum, quod vsque ad aduentum maiorum copiarum superesse videbatur, in omni solicitudine discurrentes, quicquid victus & pabulorum vndecunque contrahere potuerunt, in vrbem introducentes, ad eius conductionem toto studio laborarent. Sed & suburbanorum incolæ, & agrorum cultores, scientes Christianis vrbem esse redditam, quæcunque inferre poterant, diligenti studio cōportabant. Sed modicum erat, & penè nihil quod vndique inferebatur: nam diutina obsidio, quæ mensibus nouem continuis vniuersam exhauserat regionem, nihil reliqui fecerat, vnde vel ad paucos dies nostris posset subueniri.

11. Alterâ verò die post vrbem captam, cùm nostri circa vrbis custodiam, & pro inferendis alimentis essent valde soliciti, ecce trecenti equites de exercitu *Corbagath* studiosè præmissi, si fortè ex nostris aliquos extra vrbem incautè se habentes reperire possent, armati ad vnguem, & equis inuecti celeribus, iuxta vrbem se locant in insidiis. Ex quibus triginta, qui equos videbantur habere velociores, vsque ad vrbem cœperunt discurrere, ex industria ignorantiam prætendentes, & discurrentes incautiùs. Hos cùm nostri qui in ciuitate erant, ita viderunt discurrere, ægrè tulerunt, indignum omnino reputantes, nisi eis obuiam procederetur. Vnde vir in armis strenuus, cuius multa in eodem exercitu egregia fuerūt opera, *Rogerus* videlicet de *Barnauilla*, de comitatu domini Roberti Normannorum comitis, assumptis secum cōfortibus quindecim, eis in occursum ab vrbe properat, more suo aliquid insigne gesturus. Qui dum laxis habenis in prædictos excursores irrueret animosiùs, subitò, sed fraudulenter, in fugam versi sunt, tamdiu fugam continuantes, quousque ad suorum peruenerunt insidias. Vnde consurgentibus his qui latuerant, reintegrato suorum numero, in eos qui socios insectabantur, calle reciproco irruentes, in fugam adegerunt: dumque *Rogerus* & sui, viribus impares & numero, in vrbem se contendunt recipere, hostilium equorum velocitate præuentus, ictu sagittæ trans præcordia letaliter confossus, equo lapsus interiit: vir suis perpetuò lugendus, expeditionis Christianæ quantum in se erat, fidelissimus procurator. Cæ-

teris autem in vrbem se recipientibus, in præsentia omnium qui in muro erant & turribus, nemine ex eis opem ferente, viri memorabilis capite amputato, hostes reuersi sunt indemnes. Quibus abeuntibus, nostri corpus eius cum honestis exequiis, non sine lachrymis & vniuersorum gemitu in vrbem introducentes, in porticu basilicæ Apostolorum principis, supremo humanitatis officio, præsentibus

III. Principibus & vniuerso populo, sepulturæ dederunt magnificè. At verò sequenti die, quæ ab vrbis liberatione erat lux tertia, summo diluculo, circa Solis exortum sæpe dictus Princeps potentissimus, cum infinitis, & maioribus etiam quàm priùs diceretur copiis, regionem quantum ex sublimiore ciuitatis parte poterat quis intueri, suorum multitudine occupauerat vniuersam: & ponte superiore trãsito, inter lacum & fluuium, qui inter se quasi spacio vnius miliarii distare videntur, castrametatus est. Erat autem tanta expeditionum eius multitudo & militiarum numerus, vt etiam illa tam insignis planicies, in qua sitam esse prædiximus Antiochiam, vix eorum castris sufficeret, vt de collibus etiam vicinis locando tabernacula, nonnullos occuparent. Die demum tertiâ postquam ante vrbem castrametatus est, videns quia nimis esset ab vrbe remotus, habito cum suis cõsilio; vt his qui præsidium tuebantur, de loco viciniore conferret solatium; & vt per eam portam, quæ castro, suberat suos in ciuitatem posset immittere, solutis castris, ad montana conscendit, à porta Orientali vsque ad Occidentalem vniuersum Australe latus continuâ vallans obsidione. Erat autem secus eandem Orientalem portam præsidium quoddam in colle aliquantulum edito situm, quod ab initio ad castrorum tuitionem fundatum, domino *Boamundo* prius tradiderant conseruandum: vrbe verò captâ, postquam generalem cœpit gerere administrationem, prædictam munitionẽ, simul cum vicina porta, *domini Ducis* custodiæ deputauerunt. Circa quod præsidium, dum castra hostes locassent sua, & his qui erant in præsidio assultus darent cum multa instantia frequentissimos, *Dux* eorum non ferens insolentiam, cum suo egressus est comitatu, vt his qui in præsidio erant penè deficientibus ministraret subsidium, & castra quæ ante portam erant locata dissolueret: sed egredienti Duci, & suis volenti subuenire, occurrit Turcorum multitudo ingens, quam & viribus & numero longè superiorem Dux sustinere non valens, vix eorum ereptus gladiis, fugâ initâ, in vrbem se recepit: vbi hostibus proteruè nimis insistentibus, dum plebs indiscreta comprimeretur acriùs, & mutuò sibi præ turba negarent introitum, ducenti penè partim oppressi, partim vulneribus saucii, nonnullis etiam captis, miserabiliter perierunt.

IV. Sic igitur Duce confuso, qui quasi omnium præcipuus videbatur, Turci in tantam elati sunt audaciam, vt per portam superioris præsidii, quibusdam notis compendiis, in vrbem descendentes, in nostros subitò irruerent; & reperientes improuidos, sagittis & gladiis plerunque multos interficerent: nostris autem eos insequentibus, subitò montem corripientes, in arcem se recipiebant superiorem; aliunde vias habentes, quàm per eum collem, quem nostri occupauerant & communierant diligentiùs. Dumque sæpius ita contingeret, & multi de populo in ciuitate, hac fraude deperirent, conuenerunt in vnum Principes, vt huic tanto malo remedium procurarent. Factumq; est, quòd de communi cõsilio, dominus *Boamundus*, & dominus *Comes Tolosanus*, inter partem vrbis inferiorem & cliuum montis, vallum duxerunt profundum admodum, & latitudinis competentis; quo impetus eorum qui descendere de monte consueuerant, retardaretur, & populus infra vrbem posset tranquillus quiescere. Et vt etiam vallum ad sui tuitionem redderent habiliùs, munitionem ibi construunt, fidelem & deuotam operam impendentibus, tanquam pro salute propria, vniuersis legionibus. *Turci* verò, qui superiùs adhuc obtinebant præsidium, & qui exteriùs erant in obsidione, per superiorem portam admissi, per occultas semitas descendentes, huic nouæ munitioni frequentes dabant assultus; & quantâ poterant instantiâ, vt eam deiicerent, elaborabant. Accidit autem die quadam, quòd erumpens à superioribus partibus, per solita compendia Turcorum manus solito numerosior, circa prædictum, & de nouo conditum præsidium, tantâ cœpit eos qui intus erant oppugnare instantiâ, quòd nisi Principes qui aliis vrbis partibus erant ad custodiam deputati, & vniuersus qui per vrbem dispersus erat populus, maturiùs subuenisset, penè dominum *Boamundum* & *Eurardum de Pusato*, *Radulphum de Fontanis*,

Reibaldum

Reibaldum Creton, *Petrum* filium Gilæ, *Albericum* & *Iuonem*, viros strenuos & nobiles, qui ad eius tuitionem intrò se contulerant, expugnassent: sed aduenientes cum multo impetu *Dux*, & *Comes Flandrensis*, & *Princeps Normannorum*, eorum adeò represserunt insolentiam, vt interemptis pluribus, & captiuatis nonnullis, non solùm à præsidio, verùm ab vrbe vniuersa, conuersos in fugam, & malè tractatos, sub omni celeritate fugere compellerent: qui ad dominum suum reuersi, nostrorum vires, & admirabilem animorum constantiam prædicabant. ita vt in eis videretur completum illud vaticinium: *Lingua canum tuorum ex inimicis:* nam fidelis populi extolle- *Psal. 67, 25.* bant præconium, qui erant eius persecutores. *Corbagath* verò, cum per dies quatuor in montanis, vt prædiximus, moram fecisset continuam, videns quòd non proficeret, & quòd equis pabula deficerent, solutis castris, iterum cū vniuersis legionibus suis denuò descēdit ad campestria; & transito flumine, per vadum inferius, partitis agminibus æquipollētibus spaciis, & locatis in gyrum principibus suis, vrbem vallat obsidione: vbi dum die sequente, quidam ab exercitu diuisi, nostros ad conflictum prouocarent, contigit vt de equis descendentes, & his qui in muro erant instantes proteruiùs suorum iacturam incurrerent. Dominus enim Tancredus per portam egressus Orientalem, in hos tales irruit subitus; & antequam ad equos possent habere recursum, sex ex eis interimens, reliquos in fugam adegit: quorum amputans capita, in vrbem intulit ad consolationem populi, qui pro defectu Rogeri de Barnauilla, qui ibidem occisus fuerat, graui mœrore concutiebatur.

Interea V. populus, qui paucis ante diebus eandem vrbem obsederat, & obsessam sibi vendicauerat violenter, nunc versā vice, sicut & rerum solet esse vicissitudo, obsidionem sustinens, graui supra modum molestatur inediā, & immensis supra vires fatigabatur laboribus. Foris erat gladius, & intus pauor. Nam, præter eam, quam de numerosis expeditionibus quæ ab exterioribus vrbem obsederant, meritò conceperant formidinem; hostibus adhuc præsidium detinentibus, vnde fiebant sæpissimè, vt dictum est, irruptiones, non erat illis tranquillitas. Fiebat igitur, peccatis eorum exigentibus, quòd multi in desperationem lapsi, professionis immemores, & iuramentorum quæ exhibuerant prodigi, clam funibus & in sportis per murum demissi, derelictis sociis, aufugerant ad mare: ex quibus nonnulli in manus hostiū deuenientes, perpetuæ mancipati sunt seruituti; alii verò ad mare peruenientes, eos qui in nauibus erant, præcisis anchoris, in fugam compulerunt, dicentes: *Princeps hic magnus, qui cum innumerabilibus aduenit copiis, vrbem quam nos expugnaueramus, extincto vniuerso nostrorum numero & Principibus interemptis, violenter recepit: nos autem opitulante Domino, gladios eorum euasimus. Vos igitur funes præcidite, & maturate fugam, ne ad mare descendentes, p[illegible] vos inuoluant periculo.* Ipsi autē cum eis conscendentes, fugā inierunt. Erāt autem [illegible]ic aufugerant, non solùm de popularibus & plebeiis, verùm etiam viri nobiles, & multā generositate insignes: *VVilhelmus* videlicet *de Grantemaisnil*, vir inclytus de Apulia, qui sororē domini Boamundi habebat vxorem, & *Albericus* frater eius; *VVilhelmus Carpentarius*, *Guido Trussellus*, & *Lambertus Pauper*, & alii multi, quorū nomina non tenemus: quia deleta de libro vitæ, præsenti operi non sunt inserenda. Nōnulli etiā, quod multo erat abominabilius, futuri timore periculi, famis & laborum impatientiā, ad hostes se conferebant, CHRISTI doctrinā & eius fidem cum impietate abnegantes. Hi de statu nostro certificantes aduersarios, supremū eodem modo penè nostris intulerunt periculū. Alii verò qui in ciuitate remanserant, spem diffugii nihilominus ex parte plurima cōceperant. Sed vir vitæ venerabilis, *Podiensis episcopus*, & dominus *Boamundus* Princeps illustris, eorū præuenerunt molimina. Nā designatis per portas singulas viris prudentibus, & de quorum experientia simul & fide meritò præsumerent; turribus quoq; per singulos nobiles collocatis, ita nocte & die studio indefesso seruabāt excubias, vt nemini penitùs, quantumcumq; properanti & arguto, vlla pateret via subterfugii. Et vt liberiùs generalem, quę eis concessa fuerat, exercere possent iurisdictionem, iurauerunt omnes, à maiore vsque ad minimum, quod vsque consummationem negotii Antiocheni, & bellum quod sperabatur futurum, completum, domini *Boamundi* mandatis deuotè & fideliter obedirēt: vnde ille incessanter nocte ac die, suis comitatus domesticis & familiaribus, & de his quibus ampliorē habebat fidem, vicos & plateas, muros & turres ciuitatis cū multa circuibat sollicitudine, diligēter inuestigās, ne quis incautè se ha-

beret, ne quis hostium introitus pateret insidiis. Erant autem præsidia quatuor, in quibus maior exigebatur custodię diligentia: Superiùs videlicet, quod cõtra arcem superiorem è regione positum erat: Secundum item, quod inferiùs, infra vrbem supra vallum erat constitutum, cõtra eorum irruptiones, qui à porta castri superioris in vrbem consueuerant descendere: Tertium extra portam Orientalem positum, quod ad castrorum custodiam ante vrbem captam fuerat fabricatum: Quartum quoque, quod in capite pontis constructum fuerat, per quod porta pontis nouissimè fuerat obsessa: cuius curã dominus *Comes Tolosanus*, ex quo ciuitas capta fuerat, cum aliis in vrbem se conferens, dereliquerat. Vrbe autem captâ, *Flandrensium comes* prædictum ingressus castrum, cum quingentis viris fortibus & strenuis diligenter communierat, timens, ne si in manus fortè hostium deueniret, nostris per pontem introitus negaretur & exitus; in quo fieret obsessorum deterior multò conditio.

VI. Contigit autem die quadã, quod videns *Corbagath*, nostros nimiam egrediendi & ingrediendi habere licẽtiam; & prædictum iuxta pontem præsidium, multùm suis obstare conatibus: præcipit de suis ad duo millia loricatorum armari, & prædictum cum omni instantia impugnare præsidium. Illi autem dicto citiùs parentes, circa prædictæ munitionis vallum congruis locatis stationibus, quantâ possunt instantiâ, immissâ sagittarum grandine, prædictum locum, ab hora diei prima vsque in vndecimam continuis infestant assultibus, & congressionibus impugnant: Comite cum suis resistẽte viriliter, & locum, cuius tuitionem assumpserat, totis viribus protegente. Cumq; circa Solẽ iam occiduum, & vesperam imminentem viderent impugnatores, quòd nõ multùm proficerẽt, soluto assultu in castra reuersi sunt. At verò Comes timens ne multiplicatis viribus, in crastino ad opus simile accingerentur; sciensq; quod nullatenus posset contra tãtum exercitum, prædictam tueri munitionem, intempestę noctis silentio ignem adhibens, & incendio tradens vniuersa, in vrbem cum suis eiusdem rei consortibus se contulit. Mane autẽ facto redeuntes in idipsum qui hesternâ die castrum impugnauerant, assumptis sibi duobus aliis millibus, iterum ad idem opus se accingunt; & ad prædictum locum properantes, vbi desertum reperiunt, & ex parte plurima dirutum, infecto negotio reuersi sunt ad propria. Per eosdem dies accidit, quòd quidam de hostium exercitu latenter egressi, quosdam de nostris casu obuiã habentes, viros egenos & inopes, proficiscentes incautiùs, ceperunt: quos ante Principem suum deductos statuerunt, vt ei tanquam domino, successus sui & manubiarum dedicarent primitias. Ille autem in captiuis & armorum, & habitus contemnens vilitatem (erant enim eis arcus lignei, enses quoque sordebant operti rubigine; vestes etiam præ continuis laboribus laceræ, & assiduitate vtendi prætendentes vetustatem: non enim erant populo peregrinanti, diuersa, quibus alternatim vterentur, mutatoria) dixisse fertur: *[illegible]e populus qui regna debeat sollicitare aliena; cui pro multis diuitiis deberet sufficere, vt in quocunque terrarum angulo panis eis quasi vilibus daretur mercenariis. Ecce arma, quibus Orientalium ingenuitas debeat flagellari, quibus vix passer ictus periret. Alligate eos, & compeditos cum armis suis, & isto suo habitu, domino meo qui me misit repræsentate, vt ex istis colligat quàm nullius momenti sit de talibus triumphare; qualesq; habendi sint, quos tam miserabilis populus se gloriatur subegisse. Abiiciat ergo à se curam, & omnem istam super me proiiciat sollicitudinem: in proximo enim erit, quòd canes eæ immundæ comparere desinant, & consumptæ penitùs nequeant in populis numerari.* His dictis tradi præcipit quibusdam ad hoc deputatis, qui eos iuxta eius definitionem ad maiorem Soldanum vinctos deducerẽt in Persidem. Leuissimum enim iudicabat, eos sibi posse subiicere, quorum virtutem nondum expertus fuerat: quod quia sibi pro gloria putauerat adscribendum, vt eos apud dominum suum vilipenderet, id in eius posteà confusionem retorsum est: quanto sanè a contẽptibilioribus, suo iudicio, victus abiit & confusus, tanto illi maior est inflicta contumelia; tantoq; maior irrogata confusio. *Solet enim esse victis quasi pro solatio & casum reddere leuiorem, si à viris fortibus & strenuis dicantur superati: sicut è diuerso, ruborem ingeminat, & adauget ignominiam, ab indignis & vilibus obtenta victoria.*

VII. Vrbe igitur sic ex omni parte obsidione vallatâ; cùm iam populo egredi vel ingredi, & sua exteriùs procurare negocia non liceret, facta est nostrorum multò deterior conditio: Nam cùm nihil inferretur alimentorum, exorta est fames in ciuitate solito vehementior, ita vt præ defectu victualium, & famis importunè vrgentis acerbitate, ieiun-

iuna plebs propagandi cibi gratiâ, ad turpia nimis declinaret compendia. Non erat in escis, etiam apud delicatos, differentia; non erat mundorum ab immundis legalis illa distinctio: sed quod casus offerebat, siue gratis siue cum precio, id in cibum vertebatur: inde venter rugiens & famelicus, si tamen ad hoc sufficiebat quod assumptum fuerat, implebatur. Non erat rubor nobilibus, non ingenuis verecundia, mensis alienis importunos se conuiuas ingerere, auidè manibus alienis inhiare, importunè petere quod sæpius negabatur. Fugerat à matronis, quibus aliquando familiaris fuerat pudor, à virginibus reuerentia: & suorum oblitæ nataliũ, exhaustâ facie, vocibus flebilibus, & quæ saxa possent mouere pectora, nõ timẽtes repulsam, passim victum quæritabant: quas autem famis acerbitas expugnare non poterat, vt rubore deposito, fronte induratâ ad mendicandum descenderent, hæ in abditis delitescentes, in seipsis tabescebant; mori magis eligentes quàm se dare in publicum vt aliquid postularent. Erat denique intueri viros robustiores prius, quos virtus præcipua & nobilitas præclara cunctis reddiderant conspicuos & insignes, innixos præ nimia debilitate baculis, per vicos & plateas artus circumferre semineces; vultu deiecto, etsi non voce, eleemosynam petere à transeuntibus. Intueri erat nihilominus pueros vagientes & adhuc lactis egentes alimoniâ, per compita passim expositos: quibus quæ eos genuerant, materna denegabant obsequia, dum sibi non sufficerent ad hoc saltem, vt sibi aliquid peterent necessarium. Vix erat in tanto populo qui sibi sufficeret: vniuersis penè sumptus defecerant; omnibusque, quasi in vsum venerat mendicare. Aut si cui res adhuc domestica suppetebat, dum non occurrebat venale quod erat necessarium, nihilominus indigebat: quique apud suos in largiendis dapibus prius liberales iudicabantur, & profusi, hi secessus quærentes abditissimos, & loca inaccessa cæteris, qualem qualem sumentes refectionem, his quę vndecunque collegerant incumbebant auidiùs, nemini quod eis erat pro cibo communicantes. Quid plura? Camelos, equos, asinos, mulos, & immunda quęlibet & indigna relatu, suffocata & morticina, quotiẽs dabatur ex his aliquid habere, pro summis reputabant deliciis; & ex his importunam repellentes esuriem, miseram quocunq; modo sustentabant vitam. Nec solùm plebeios & mediæ manus homines huius tam miserabilis inediæ calamitas inuoluerat, verùm & maioribus nimis importunè se ingesserat Principibus: eratque eis tanto molestior, quanto pluribus prouidentes, indigebant amplioribus; & suam, petentibus, negare non poterant munificentiam. Referre verò quid singulis acciderit Maioribus, licet hoc habeant adhuc veterum traditiones; & quantâ egestate pii pro CHRISTO laborauerint Principes, longè esset ab historiæ compendio, & speciales tractatus exigeret. Sed vt in summa dicatur, vix est quod aliqua contineat historia, tantos Principes, tantumq; exercitum, tantas alibi sine defectu & tam patienter pertulisse molestias.

Interea dum ita ciuitas per studium & operam *Corbagath* & suorum, ex omni parte circumdata esset obsidione; & populus inclusus nusquam egredi, nullusque ad eos introire posset; insuper & cõgressionibus penè continuis, tam in vrbe quam extrà supra vires fatigati essent, accidit vt præ laboris diuturnitate & famis angustiâ in seipsis deficientes, minus vigiles, minusq; solliciti vrbẽ custodirẽt. *quibus cura circa corporis alimentum penè tota versabatur, necesse erat, vt ad cætera tractanda consurgerent remissiores.* Vnde factum est, vt die quadã turris vna, iuxta eam per quam nostris datus fuerat in ciuitate introitus, custodita negligentiùs, hostibus paulò minus ad vrbem iterum impugnandam occasionem præstitisset. Quidam enim de hostibus sperantes, quòd in noctis silentio potuissent eam occupare, vt inde sibi, sicuti & nostris prius in vrbem pateret descensus, ad eam obtinendam scalas muro clam adhibuerunt, quibus iam circa noctis crepusculum, quasi triginta super murum ascenderant, turrim vacuam ingressuri: in quo negotio dum feruentiùs desudarent, casu contigit, quod qui vigilum administrabat prefecturam, mœnia perlustrans, ad eam partem peruenit, vbi hæc talia gerebantur. Cognitisque eorum moliminibus, multà vociferatione eos qui in vicinis erant turribus excitauit, turrim denuncians, fraudulenter ab hostibus occupatam. Ad quem tumultum excitati sunt, qui in ea regione obseruabant excubias: inter quos vir strenuus & insignis *Henricus de Ascha* cum duobus aliis, *Francone* videlicet, & *Sigemaro*, cognatis, de villa quæ dicitur *Machela*, super Mosam fluuium, ad partes illas impiger conuolat: timens ne fortè VIII.

ab aliquibus pecuniâ corruptis, ciuitas proditiosè tradita esset hostibus. Quò perueniens cum confluentibus ad eum qui in vicinis erant turribus, hostes inuadit viriliter; & strenuitate solitâ, in momento, licet perplurimùm resistentes, à prædicta turri depulit, quatuor ex eis peremptis gladio: reliqui viginti sex, (triginta enim iam ascenderant, alios postmodum introducturi) fractis cruribus & brachiis & ceruicibus, de muro præcipitati sunt. Amisit tamen vir strenuus socium suum *Sigemarum*, transuerberatum gladio; Franconem verò letaliter saucium, quasi seminecem, domum fecit reportari.

IX. Perurgente igitur obsessos singulis diebus maiore inediâ, & fame periculosiùs inualescente, affligebatur populus vehementiùs: vnde præ angustiarum multitudine & quotidianæ afflictionis pondere intermisso, quidam vitæ negligentes & salutis, vrbe clàm egressi, per medias hostium acies, per mille discrimina, ad mare, vbi adhuc aliquot tam Græcorum quàm Latinorum erant naues, descendebant, vt cibos emerent, & iterum referrent in vrbem venales: alii verò, vt se tantorum eximerent casibus periculorum, abibant nō redituri; nullam spē habentes, quòd eorum qui in vrbe relicti fuerāt, in melius possent procedere negotium, aut hostium saltem gladios declinare. Quod postquam Turcis compertū est, clandestinis itineribus & nocturnis causâ quærendi victus nostros ad mare descēdere, & circa vrbem euagari; missis nonnullis locorum habētibus peritiam, qui eis prætenderent insidias, sæpissimas ex eis operati sunt strages. Et quoniam sæpius eis in eo successerat facto, duo millia electorum equitum ad oram maritimam dirigūt, qui peremptis nautis & institoribus, & classe succensâ, omne de cætero commerciorū genus amputarēt; vt & eâ præcisâ negotiādi semitâ, omnis omnino Christianis deficeret alimonia, & salutis spes intercluderetur: quod & factum est. Nā mandatum exequentes, succensis ex parte nauibus, & earum nautis, quos incautos repererant, ex plurima parte interfectis, reliquos in fugam adegerunt: quo rumore, qui à Cypro, Rhodo, & aliis insulis; quique de Cilicia, Isauria & Pamphilia, & aliis maritimis regionibus gratiâ commerciorum solebant accedere, plurimùm deterriti, iā illuc redire & merces inferre formidabant, nec audebant accedere; vnde nostris, etsi nimis periculosa priùs, periculosior tamen facta est conditio, rerum venalium penitùs cessante commercio. Nam dum institoribus liber per mare patebat accessus, etsi modicum erat quod per eos inferebatur, nec tanto poterat sufficere populo; tamen ad nonnullam nostris erat cōsolationem, & eorum aliquatenus releuabat inopiam. Hostes verò redeuntes ab ora maritima, de nostris etiam in via quosdam reperiunt, quos omnes gladiis interimūt, exceptis paucis, qui per dumos & frutecta & speluncarum latebras delitescere potuerunt: quæ fama mali nuncia, nostros non minus, quàm ipsa famis enormitas molestauit: quotiens enim suorum casum audiebant, totiens eorum dolor renouabatur. Vnde tot molestiis & laboris immensitate, & quotidianâ suorum ruinâ, & infortuniorum acerbitate supra vires fatigati, iam de vita desperare; iamque minus pro sua tuitione sollicitari, minusque obedire Principibus incipiebant.

X. Interea *Willelmus de Grentemaisnil*, & alii qui cum eo aufugerant, peruenientes Alexandriam minorem; vbi dominus *Stephanus Carnotensium & Blesensium Comes*, cuius reditum tam Principes, quàm vniuersus populus, per dies singulos ardentibus præstolabantur desideriis, adhuc suam simulabat ægritudinem: quæ apud Antiochiam gerebantur, exponunt; & ne ipsi etiam ob leuem & friuolā causam, & tanquam timidi socios deseruisse viderentur, ærumnarum & afflictionis modum qui erat, amplificant. Et licet magnus esset & incomparabilis, tamen studiosâ relatione maiorem efficiunt; & de magnis, maiora loquuntur. Nec erat difficile ei persuadere quicquid timiditatem augere poterat, cùm ipse priùs eiusdem rei gratiâ socios deseruerat, & fugerat à cōsortibus, ægritudine simulatâ. Factum est itaque, quòd communicato adinuicem consilio, naues habentes paratas, mare ingressi sunt: qui dum aliquādiu nauigassent, peruenientes in vnam ex vrbibus maritimis, sicuti solliciti erat, vt vbi nam Imperator esset diligenter inuestigarent, didicerunt per quorundam dissonam relationem, & veridicam, quòd Imperator cum infinitis legionibus tam Græcorum quàm Latinorum, apud vrbem *Finiminis* castra locauerat, Antiochiam proficiscens, quasi nostris subsidium collaturus, sicuti ex compromisso tenebatur. Exceptis autem exercitibus quos ipse ex vniuersis nationibus collegerat, erant ei adiuncti, quasi ad quadraginta millia Lati-

norum

norum: qui à legionibus quæ præcesserant, aut paupertatis caussâ, aut suâ suorumq; valetudine, aut ex quibusdam aliis vrgentibus caussis, per terram Imperatoris derelicti fuerant: nunc verò resumptis viribus & animo de Imperatoris præsentia, & eius innumerabilibus copiis, transeundi fiduciam habentes, ad viæ consortes toto spiritu, totâque mente festinare satagebant. Audiens ergo prædictus comes *Stephanus*, quod illic residēs Imperator, vires maiores præstolaretur, & ad proficiscendum se accingeret, assumpto cum his qui secum erant, itineris compendio, versus Imperatoris exercitum cum omni celeritate contendit. quò perueniens, ab Imperatore honestè satis, sed cum admiratione susceptus est: nouerat enim eum Imperator; & ab initio dum cum aliis transiret, eius sibi contraxerat amicitiam. Interrogans igitur ab eo Imperator diligenter de vita & salute & statu Principum; & quænam esset caussa, quòd ab aliis rediret separatus, respondit: XI. *Fideles tui, Imperator inuictissime, qui paulo antè per tuam habuerant transitum eminentiam, & de tua plenitudine, te largiente, facti sunt locupletiores, captâ Niceâ, vsque Antiochiam satis prospero cursu peruenerunt, vrbemq; ipsam iugi obsidione quasi per nouem continuos menses expugnatam, præuiâ Domini misericordiâ, violenter sibi, excepto vrbis præsidio, quod in monte sublimiori situm, vrbi præminet nullis superabile viribus, vendicauerunt. Cumq; crederent rem esse consummatam, quodq; se periculis exemissent vniuersis, vrbe iam receptâ, factus est error nouissimus peior priore, & in multo maiora quàm passi fuerant, inciderunt discrimina. Vix enim ab vrbe captâ tertia dies elapsa fuerat, cùm ecce* Corbagath *Persarum Princeps potentissimus, cum infinitis Orientalium copiis, & in multitudine omnem numerum excedente, eandem obsidione vallauit vrbem; & ex omni parte obsessis introitum negans & exitum, Principes & omnem populum tot & tantis molestiis affligit, quòd nec etiam de eorum vita sperare liceat. Multitudinis autem eos obsidentium non est facilè numerum comprehendere: nam vt in summa dicatur, omnem adiacentem vrbi regionem, locustarum more operuerunt eorum agmina, ita vt etiam tabernaculis videatur locus deesse. Noster autem populus, fame, frigore simul & æstu, cædibus & clade, ita comminutus est, quòd totus infra vrbem se collegerit; & vix ad eius tuitionem sufficere posse videatur. Præterea & id solatii, quod de regno tuo, tam de insulis quàm de aliis vrbibus maritimis, nauigio inferri consueuerat, noueris funditus esse præcisum. Nam emissâ copiarum parte, omnem inter Antiochiam & mare regionem, ita occupauerunt, vt classe penitùs consumptâ, nautis & institoribus gladio peremptis, omnem commerciorum spem & obtinendi victus fiduciam nostris amputauerint. Sed nec in ciuitate tantùm alimentorum dicitur superesse, vt vel vnius diei subuenire possit necessitati. Ad hæc, ad maiorem ærumnarum cumulum, nec in vrbe etiam tutum habent refugium. nā irruentibus iis qui per castrum superiùs in vrbem clàm & sæpiùs immittuntur, in ipso ciuitatis medio per vicos & plateas periculosæ fiunt congressiones; nec minorem curam intestinorum habentes conflictuum, quàm eorum quæ ab exterioribus inferebantur. Vnde nos, & qui hic nobiscum sunt præsentes Capitanei & nobiles viri, videntes confratrum negotia non posse procedere, eos conuenimus, sæpiùs & fraternè monentes, vt sibi consulerent; & inuitâ diuinitate rem impossibilem comprehendere velle desisterent: quos cùm à suo non possemus reuocare proposito, nos, ne paribus imprudenter inuolueremur calamitatibus, nostræ curauimus saluti prouidere. Et nunc, si placet, & tuis ita visum fuerit Illustribus, desiste procedere, ne tuæ felices quas tecum trahis expeditiones, paribus inuoluantur periculis. nam à facie tantæ multitudinis, quam vniuersus ministrauit Oriens, consultius est intentato negotio, re adhuc integrâ, discedere; quàm temerè, casu fortuito, cum tot & tantis experiri. Testes sunt eorum quæ loquimur præsentes inclyti viri, eiusdem sortis participes; sed etiam &* Tatinus *vir prudens & vafer, quem nobiscum tua direxit amplitudo, qui nostrorum cognoscens defectum, prudenter nimis ab eorum se subtraxit collegio, vt hæc tuæ nota faceret maiestati.* Erat autem in prædicto Imperatoris exercitu, quidam domini Boamundi frater, *Guido* nomine: qui hoc audiens, penè ad insaniam motus est, fratris & amicorum casum deplorans. Hic licet primùm Comitis narrationi obuium se daret, timoris caussam obiiciens, quòd à tātorum cœtu Principum se subtraxisset imprudenter: compescuit eum prædictus vir, secundùm carnem inclytus, & si moribus nō ita, *VVilhelmus de Grentemaisnil*, qui suam & domini Boamundi sororem habebat vxorem.

XII.

Hiis igitur auditis, conuocato Principum suorum consistorio, deliberat, vtrum procedendum sit ei, an domum exercitus oporteat reuocare: habitaque pro tempore & negotio deliberatione argumentosâ, tandem de communi consilio visum est expedire, tutius esse, incolumes domum exercitus reuocare, quàm vniuersi in se excitare Orientis regna; & se du-

biis inconsideratè committere fortunæ casibus, & præliorum. Tantam igitur Imperator verbis prædicti Comitis fidem adhibuit, vt non solùm ita fore, prout asseruerat; verùm etiam vt timeret apud se, ne Princeps prædictus, nostris, vt dicebatur, interemptis, cum vniuersa multitudine quam secū trahere dicebatur, in regnum eius introiret: & quam, de opera & studio peregrinantium Principum, Niceam cum vniuersa Bithinia receperat, iterū cogeretur amittere. Vnde huic prouidēs articulo, vniuersas prouincias ab Iconio vsq; Niceam, rediens, à dextra læuaq; incēdiis & rapina mandari præcipit; vt si casu quolibet suas aduersus eius Imperiū hostes vellent expeditiones dirigere, regio vastata alimentis carens, & habitatoribus viduata, aliquod saltē ministraret impedimentū. Sicq; factum est, vt per operā prædicti Comitis, subsidiū, quod ex compromisso conferre paratus erat Imperator, Christianus eo plurimùm indigens non haberet exercitus. Considerātibus tamen interiùs, & rem perscrutantibus diligenter, videri potest, etsi prædicti Comitis opus nullatenus valeat excusari, vtpote viciosam habens originem, & causam primam ab honestate dissentientē: tamē quod ex eo subsecutū est, *eo procurante qui solus potest & nouit ad meliores exitus, etiam quæ malo sunt inchoata principio pertrahere,* in eorundem Principum & plebis DEI, quæ ita cecidisse videbatur, certum est gloriam redundasse. Nam qui portauerant pondus diei & æstus, & relictis vxoribus & liberis, peregrinantes Domino decreuerant militare, dignum erat, vt gloriam pro suis laboribus reportarēt: quam si præsens fuisset Imperator, cæteris omnibus inuidisset. Videretur enim, si cū suis expeditionibus abfuisset, ob præcipuam sui auctoritatē & copiarum maiorem numerum, negotium consummasse; & ita sibi meritò palmā competere. Vnde creditur à Domino procuratum, vt qui fideliter, & deuotè & cum innumerabilibus desudauerant periculis, laboris fructum & victoriæ titulum reportarent.

XIII. Rumor interea de recessu Imperatoris, multorum relationibus vrbem repleuerat; qui & molestiis quibus premebantur incessanter, adiecit cumulum, & in desperationis barathrum omnes penè dedit præcipites. Abominātur prædicti Comitis & in perpetuum damnant memoriam; execrantur *VVilhelmum de Grentemaisnil*, & omnes illius impietatis participes, imprecantes vt cum proditore Iuda in æternis incendiis habeant portionem: qui non solùm communibus se subtraxerunt laboribus, verùm etiam tanto, quod eis videbatur Dominus præparasse, DEI populum defraudauerunt subsidio. At verò *Corbagat*, & qui in castris eius erant principes maximi, sicuti cognito per exploratores Imperatoris aduentu, suspensi meritò tenebantur, viresque eius suspectas habentes, robur Imperii non immeritò formidabant; ita nunc notum per eosdem eius habentes discessum, in maiorem se erigunt insolentiam: & quasi de victoria certâ spe conceptâ, nostros animosiùs comprimebant, & coangustabant attentiùs. Vnde fiebat, vt in tanta essent, fideles qui in vrbe erant, calamitate, & multiplicis miseriæ nouissimo constituti, vt iam nec salutis spes, nec consolationis via vlla superesse videretur. Adeoque inualuerat, & omnes occupauerat desperatio, vt circumeunte domino *Boamundo* ciuitatem, cui super omnes vniuersi exercitus cura cōmissa erat generalis, nec verbo, nec verberibus quicquam proficeret, vt vel vnum de domibus in quibus latitabant, posset auellere; & ad peragendas excubias, vel ad occurrēdum hostibus, siue intus siue extra, quorum multiplices patiebantur insidias, destinare. Vnde die quadam, defatigatis vociferando præconibus & apparitoribus, infecto negotio reuersis, cùm videret quòd inutiliter operam consumerent, nec aliquem de latebris posset educere, in locis plurimis incendia per ministros suos procurari iubet, & vrbem succendi: vt saltem incendiorum metu prodirent in publicum, qui congelatis visceribus, obsequio diuino studium negabant & operam: vnde factum est, vt quorum priùs non poterat habere copiam, eos postmodum ad prosequenda munera certatim inueniret præcipites. Dicitur etiam, quòd Principes de vita desperantes & salute, habito inuicem familiari consilio occultè decreuerant, vt relicto populo & plebe vniuersâ, ipsi clàm de nocte aufugerent, ad mare properantes. Quod postquam *Duci* innotuit, & viro venerabili *Podiensi Episcopo*, conuocantes eos ad se, iustis in eos increpationibus inuecti sunt, ponentes præ oculis, quàm perennem infamiæ notam sibi & posteritati suę in perpetuum meruerint prædicti nobiles viri, qui contra honestatem morum, generositatis suæ titulos denigrantes, tanto fidelium CHRISTI se collegio subtraxerant.

rant. Erat igitur in populo DEI tantus alimentorum defectus, tanta famis angustia; tot & tantæ tam exteriùs quàm interiùs hostium importunitates, vt nusquam contra ea solatium, nusquam contrà remedium inueniretur. Maiores & minores, paribus inuoluti calamitatibus, nullam sibi adinuicem consolationis gratiam impendebant: memores vxorum & liberorum quos domi reliquerant, amplissima quæ ob CHRISTI caritatem dimiserant patrimonia, mente recolunt: & de Domini quasi conqueruntur ingratitudine, eo quòd labores eorum, & deuotionis synceritatē non respiciat: sed quasi à DEO alienum populū, in manus hostiū tradi patiatur.

XIV. Dum ergò sic affligeretur DEI populus, respexit eum Dominus, & gemitus eorum audiuit, mittens eis consolationem de sede Maiestatis suæ. Quidam enim *Petrus* clericus, vt dicitur, de regione quæ dicitur *Prouincia*, ad episcopum Podiensem, & dominum Comitem accessit Tolosanum, asserens, quod ei beatus *Andreas* apostolus in somnis apparuerat; & eum ter vel quater commonuerat diligentissimè: quatinus ad Principes loqueretur, & nunciaret, vt Lanceam, qua Domini nostri IHESV CHRISTI latus fuerat perforatum, in ecclesia principis Apostolorum occultè repositam, cum omni studio perquireret: eique locum certis designauerat indiciis. Qui accedens ad prædictos DEO amabiles viros, verbum sicut ei iniunctum fuisse testabatur, ex ordine pandit, asserens se ab eodem Apostolo multis terroribus ad hoc compulsum. Nam cùm sæpe legationem hanc sibi assumere, quoniam pauper & nullius prudētiæ erat, detrectasset, vrgentissimam Apostoli iussionē, nisi cum *mortis periculo*, declinare se non posse profitebatur. Hi autem reliquis Principibus *verbum* secretiùs communicantes, eundem Clericum præsentem constituunt, vt ab eodem modum & formam iussionis acciperent: quibus verbis fidem habentes, ad locum quem eis infra septa prædictæ ecclesiæ designauerat, conueniunt: vbi effossâ terrâ in altum aliquatinus, Lanceam, sicuti prædixerat, reperiunt. Quod audiens populus, tanquam immissâ de supernis consolatione, ad ecclesiam cucurrit vnanimis; & donis muneribus tam preciosum multo honore præuenientes inuentum, cœperunt quodammodo à suis anxietatibus respirare, & in obsequiis diuinis reparari fortiores. Fuerunt & alii nonnulli, qui se dicebant visiones angelorum & sanctorum Apostolorum vidisse, quibus quasi in inuicem consonantibus fides habebatur amplior; & populus à sua deiectione resurgebat in immēsum. Factum est igitur ad suggestionem venerabilium, & DEVM timentium virorum, quod Principes vniuersi iterum voto concepto, & iuramentis corporaliter pręstitis, se obligauerunt mutuò, vt si Dominus eos de præsenti casu clementer eriperet, & de hostibus suis optatam indulgeret victoriam, quod ipsi ab inuicem non discederent, quousque auctore Domino Vrbem Sanctam, & gloriosum eius Sepulchrum, Christianæ fidei & pristinæ restituerent libertati.

XV. Cùm autem diebus viginti sex continuis hac tā intolerabili afflictione laborassent, cœpit iterū populus, ad cor rediēs, fortitudine lumbos suos accingere; & longanimitate plus solito abundare, quadam spe immissâ diuinitùs se confortans: ita vt omnes vnanimiter à maiore vsque ad minimum his molestiis finem imponendum consonarēt, & cum hostibus pugnandum; vt subitò, per diuinæ virtutis auxilium, eos de suis viribus præsumentes, à se possent repellere, & vrbem quam eis contulerat Dominus, liberam vendicare. Vtilius enim iudicabant belli semel fortunam experiri, quàm perpetuâ tabescere inediâ, & ingruentium molestiarū iugi sarcinâ torqueri. Hic igitur erat, & in omnium ore sermo vertebatur, vt extra vrbem egredientes, cum hostibus decertarent: nec erat ea mens nobilium tantùm; sed etiā populares eodem desiderio succensi, Principum arguebant desidiam, & mores increpabant. Conuenientes igitur Principes in vnum, & populi immissum diuinitùs cognoscentes feruorem, de communi decernunt consilio, vt missâ legatione ad Principem hostium, alterutrum duūm proponant: *Quòd aut cedat, vrbem nostris perpetuò possidendam derelinquens, sicut iuris eorum ab initio fuerat, & nunc, auctore Domino, in idipsum est reuersa; aut ad pugnam se præparet, gladii iudicium subiturus.* Electus est igitur ad id muneris prosequendum, *Petrus Heremita*, vir vitæ venerabilis, de quo in superioribus multa diximus: adiunctusque est ei socius & comes quidam *Herluinus*, Persarum idiomatis, & Parthicæ linguæ aliquam habens peritiam, vir itidem prudens & discretus: quibus datum est in mandatis id quod præmisimus, cum subdiuisione tamen hac: vt, *si pugnam præeligere*

inueniretur, esset in eius optione, vtrum singulariter ipse cum vno ex Principibus experiri vellet; an certum numerum suorum, nostrorum totidem opponere; an simul hinc inde vniuersos confligere exercitus, & legiones vnanimiter ad pugnam conuenire. Impetrato igitur ad tempus fœdere, & gratiâ mittendæ legationis pace petitâ, profecti sunt duo prædicti viri, cum sibi destinatis consortibus, vsque ad tentorium Principis: vbi eum reperientes cum suis ducibus & satrapis, *Petrus Heremita*, sicuti vir magnanimus erat, licet staturâ pusillus esset, munus iniunctæ legationis strenuè & fideliter procurauit. Accedens enim ad præfatum Persarum satrapam, nullamque ei omninò exhibens reuerentiam, constanter & imperterritè verba proposuit, dicens: *Direxit nos ad tuam nobilitatem, DEO amabilium, qui in Antiochia sunt Principum sacer conuentus, monens vt ab eorum infestatione, & ab vrbis, quam eis restituit diuina clementia, impugnatione desistas. hanc enim Apostolorum Princeps Petrus, nostræ fidei fidelis & prudens dispensator, verbi sui virtute, & exhortationis, quâ præminebat, gratiâ, sed & signorum magnitudine ab idololatriâ reuocans, ad fidem CHRISTI conuertit, nobis eam reddens peculiarem. Nunc verò eam à vobis violenter, sed indebitè occupatam, nobis restituit fortis & potens Dominus: vnde pro auita hereditate, & CHRISTI domicilio familiari, debitam gerentes solicitudinem, vnum tibi ex pluribus proponunt: vt aut ab vrbis obsidione, & eorum molestatione quiescas; aut tertiâ ab hac die cum eis gladiis decernentibus experiaris. Ac ne fortè oblatum certamen causeris, & subterfugii causam iustam inuenias, optionem tibi proponunt, vt vnum è pluribus eligere possis: an solus cum vno ex Principibus tantùm congrediaris, & victor totum obtineas, aut victus conquiescas; aut plures cum totidem eisdem conditionibus decertent; aut vniuersæ hinc inde legiones bellicis euentibus experiantur.* Ille verò spretâ eius legatione, respondisse dicitur: *Non videtur, mi Petre, quod Principum, qui te huc miserunt, res sit in eo statu collocata, quòd mihi debeant optiones proponere; vel quod ego tenear, pro eorum arbitrio, aliquid eligere: cùm ad hoc per nostrum deuenerint gladiū, vt neque sibi liberam habeant optandi facultatem, sed pro nostro arbitrio eos oporteat sumere, & deponere voluntatem. Vade ergo, & dic imprudentibus, qui suam adhuc non intelligunt conditionem, qui te huc ad nos direxerunt, quòd omnes quotquot integræ ætatis ex vtroque sexu reperire potero, domini mei obsequiis deputatos, vitæ reseruabo; omnes verò alios, tanquam arbores inutiles, gladio succidam, ita vt neque eorum aliqua supersit memoria. Quod nisi satius duxissem, eos famis acerbitate consumi, quàm gladiis interire, iampridem effractis mœnibus, & vrbe violenter occupatâ, viarum suarum fructus collegissent, gladiis vltoribus subiecti.*

XVI. At verò *Petrus* intellectâ Principis, ad quem missus fuerat, mente; & superbiâ cognitâ, quam ex multitudine suorum & incomparabilibus diuitiis collegerat, sumptâ licentiâ, ad suos reuertitur. Quem infra vrbem receptum, & quæ secum deferebat responsa volentem edere, & significare his qui eum miserant Principibus, affuit vniuersa tam patrum, quàm plebis multitudo, cum summa auiditate audire gestientes responsi formam, & legationis finem. Dumque *Petrus* secundùm verborum seriem, Principis, ad quem missus fuerat, superbiam, minas, & immoderatum fastum, præsente populo vniuerso, seriatim proponere decreuisset: timens vir illustris *Dux Godefridus*, ne si cuncta ex ordine populo continuis afflicto laboribus, & iam præ ærumnarum immensitate deficienti panderetur, plebs nimis deterreretur, & timore deficeret, volentem in narratione procedere compescuit, seorsum ducens eum à turba frequentiore; & suggerens, vt omissis aliis, id solùm breuiter & in summa significetur, quòd bellum exigant hostes, & ad id omninò se præparent. Populus ergo iuxta Petri verbum intelligens, quòd hostes pugnam deposcerent, vnanimiter omnes à maiore vsque ad minimum, paribus accensi desideriis, id ipsum votis expetunt ardentibus, cum tanta hilaritate verbum suscipientes, vt iam omninò pressurarum quas pertulerant viderentur immemores, & de victoria securi. Acclamantibus ergo vniuersis, & tam voce quàm signis consonantiam, & omnium conniuentiam significantibus, bellum crastinâ die futurum indicitur. Gauisus igitur, reuersus est populus ad propria, totamque illam noctem præ pugnæ desiderio ducunt insomnem: dum arma exerunt, dum equos præparant, loricas detergunt & galeas, aptant clypeos, gladios acuunt, somno locus non datur, nec indulgetur sopori. Edicitur præterea publicè, & voce præconiâ nunciatur, quatinus summo mane, ante Solis exortum, vnusquisque armis correptis, & instructus ad prælium, suis associetur legionibus, & proprii Principis vexillum sequatur. Mane autem facto, circa primum diei crepusculum, sacerdotes &

ministri Domini, per ecclesias diuina celebrantes, & consummantes sacrificium, plebes monent, vt peractis de more confessionibus in spiritu humilitatis, & animo contrito, contra mundi pericula, Corpore & Sanguine Domini se communiant; & indultis offensis, & rancore deposito, si quis erat, reformatâ pleniùs caritate, cũ maiore fiducia ad prælium egrediantur: & eius verè sint auditores & membra, qui dixit: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem.* Celebratis ergò diuinis, & legionibus vniuersis cœlesti munere satiatis, tanta est eis diuinitùs infusa gratia: vt qui heri & nudius tertius quasi segnes & abiecti, macilenti & exangues, præ defectu virium vix poterant attollere lumina, frontes erigere, & ieiuniis attenuati, victi laboribus quærebant latibula, pristinę honestatis immemores: nunc vltrò in publicum prodeuntes, abiectâ ignauiâ, quasi resumptis viribus, arma baiulãt viriliter; & de bellicis tractare animositate præsumunt solitâ, palmam sibi promittentes. Vix reperiebatur in tanto populo conditionis aut ætatis cuiuspiam, qui non meditaretur fortia; qui ad arma non consurgeret; qui non sibi præsagiret victoriam. Sacerdotes verò sacris induti vestibus turmas circumeuntes, & conuentus, cruces deferebant in manibus, & sanctorum patrocinia, peccaminum promittentes indulgentiam, & plenam delictorum remissionem his qui fortiter in acie desudarent, & paternarum traditionum, & Christianæ fidei vellent esse defensores. Episcopi nihilò minus, Principes, & exercitus primicerios tã seorsum, quàm in publico exhortantes, quantâ eis diuinitus dabatur exhortationis gratiâ instabant, benedicentes populum, & Domino commendantes: inter quos præcipuus CHRISTI cultor dominus *Podiensis Episcopus*, exhortationibus iugiter insistens; ieiuniis & orationibus, & largâ eleemosynarum liberalitate seipsum Domino dabat in holocaustum.

XVII. Conuenientes igitur summo diluculo, quarto Kalendas Iulii, ante portam quæ ponti erat contermina, inuocato de supernis auxilio, omnes vnanimiter quasi vir vnus antequam vrbem egrediantur, acies instruunt; & instructis, ordinem & modum assignant procedendi. In prima igitur acie, *Hugonem Magnum*, fratrem Regis Franciæ, ducem & signiferum constituunt; eique associant virum per omnia commendabilem, *Anselmum de Riburgismonte*, cum aliis nobilibus, quorum numerum vel nomina non tenemus. Secundæ præficiunt Dominum *Robertum*, qui cognominatus est *Friso*, Flandrensium Comitem, cum his qui ab initio castra eius secuti fuerant. Tertiam iussus est regere dominus *Robertus Normannorum dux*, & cum eo vir inclytus, nepos eius, Comes *Stephanus de Albamarla*, & alii nobiles, qui in eius aduenerant comitatu. Episcopus verò Podiensis, dominus *Ademarus*, bonæ memoriæ, cum sua & domini *Comitis Tolosani* familia, quartæ præerat aciei, Dominicam secum deferens Lanceam. Quintam verò *Rainardus* Comes Tullẽsis, & *Petrus de Stadeneis* frater eius, Comes *Garnerus de Gres*, *Heinricus de Ascha*, *Rainardus de Ammerbac*, *Galterus de Dommedart*, suo moderamine iussi sunt producere. Sextæ verò aciei de mandato Principum præfecti sunt *Rainboldus* Comes de Oringis, *Ludouicus de Moncons*, *Lambertus* filius Cononis de Monteacuto. Septimam verò vir illustris & magnificus, dominus Lotharingiæ *Dux Godefridus*, cum viro venerabili fratre suo *Eustachio*, iuxta militarem disciplinam disposuit. Octauæ verò vir in armis strenuus & morum generositate insignis præfuit *Tancredus*. Nonam verò Comes *Hugo de Sancto Paulo*, & *Engelrandus* filius eius, *Thomas de Feria*, *Balduinus de Burgo*, *Robertus* filius Gerardi, *Rainoldus Beluacensis*, *Galo de Caluomonte* disponere iussi sunt. Decimæ verò præfecti sunt *Rotoldus* Comes Percensis, *Euerardus de Pusato*, *Drogo de Monci*, *Radulphus* filius Godefridi, *Conanus Brito*. Vndecimam verò *Yscardus* Comes Diensis, *Raimundus Piletus*, *Gastus Biterensis*, *Girardus de Roseilon*, *VVilhelmus de monte Pessulano*, *Guilhermus Amaneus* tenuerunt. In duodecima verò, quæ erat nouissima, & cæteris refertior, constitutus est princeps & moderator dominus *Boamundus*, iussusque est postremus incedere, vt præcedentibus tempore oportuno ministraret subsidium; & pro his qui ampliùs ab hostibus grauarentur prouidam gereret sollicitudinem. Dominum autem *Comitem Tolosanum* ægritudine validâ periculosiùs laborantem, in vrbe dimiserunt ad eius custodiã, contra illos qui adhuc rebelles erant in præsidio, ne fortè in absentia Principum, vrbem arbitrantes vacuam, super debiles & infirmos, senes & mulierculas & imbellẽ populum, irruptiones molirentur. Fecerunt autem & in colle qui præsidio erat oppositus, murum

ex calce & lapidibus cum propugnaculis solidissimum, super quem machinas iaculatorias constituerunt nonnullas, ducentos viros, robustos viribus, & armis instructos, qui locum tuerentur, ibi relinquentes.

XVIII. Sic ergo dispositis suorum ordinibus, & in aciem redactis, de cõmuni decernunt consilio, quòd dominus *Hugo Magnus*, dominus quoque *Comes Flandrensis*, & *Dux Normannorum* reliqua præcedant agmina: vniuersisque præcipiunt hunc obseruare proficiscendi ordinem, vt præmissis peditibus equites subsequerentur, & eis diligentem adhiberent custodiam. Cautum est etiam edicto publico, & lege communi promulgatum, *ne quis hostium spoliis inhiare præsumat; sed omnes hostium cædi vnanimiter incumbant, quousque obtentâ victoriâ & prostratis hostibus, licitè possint ad spolia colligenda redire.* Porrò *Corbagath* suspectum habebat ab initio, & maximè postquam ad eum *Petrus* missus fuerat, nostrorum subitum in castra sua egressum: vnde & cum iis, qui in præsidio erant, conuenerat, vt si quando nostri de exitu cogitarent, & se præpararẽt ad egressum, oppidani dato signo, castris id significare properarent. Factum est igitur circa horam diei primam, dum nostri acies suas disponerent, qui in præsidio erant, id compertum habentes, signo dato de quo inter eos conuenerat, id castris cominus significauerunt. Vnde nostrorum volentes præpedire propositum, præmiserunt de suis quasi ad duo millia, qui circa pontem nostris occurrerent, & eos egredi non paterentur: qui vt instarent proteruiùs, & ad sagittandum essent habiliores, descendentes de equis pedites se constituerunt, pontis partem vlteriorem occupantes. At verò nostri compositis aciebus, & iuxta rei militaris disciplinam ordine congruo digestis, reseratâ portâ, obseruatis stationibus & legionibus impermixtis seriatim egrediuntur. Dumque prædicti hostes qui ad cohibendum nostris exitum conuenerant, in eo proposito fortiùs desudarent, dominus *Hugo Magnus*, qui primæ præerat, vt præmisimus, cohorti, præmissis turbis pedestribus & sagittariis, in eos irruens animosiùs, primò tentantes resistere, sed tandem nostrorum impetum ferre non valentes, violenter dissolutos adegit in fugam, tantâ instans animositate, vt vix equos ex quibus descenderant, recipere possent: quibus fugam ingressis, vir memoriâ dignus *Anselmus de Riburgismonte*, qui in prima constitutus erat acie, protinus irruens, seculis memorabile virtutis suæ dedit experimentum: nam in mediis eorum cuneis salutis immemor, audaciter inuolutus, dum hos deiicit, illos perforat, & in eorum strage desudat animosiùs, vniuersorum ordinum in se prouocauit & oculos & fauorem. Quod videntes *Hugo Magnus*, & *Robertus Comes Flandrensium*, *Robertus* quoque *Normannorũ Comes*, & *Balduinus Comes Hemaucorũ*, & Eustachius Ducis frater, prædicto nobili viro vt subsidium administrẽt, aduolant celeriùs, viri strenuitatem admirantes; & collatis viribus irruentes, si quid adhuc erat roboris, potenter confringunt: & stragem ex eis operantes innumeram, penè vsque ad eorum castra insectati sunt fugientes.

XIX. Accidit autem in exitu nostrorum ab vrbe quiddam memoriâ dignum: quòd dum essent in procinctu, & iam extra portam acies dirigerent, hostibus qui aditum præpedire proposuerant, partim interemptis, partim in fugam versis, ros quidam suauissimus immissus de supernis, modicus, sed gratissimus, super nostrum exercitum descendit ita placidus, vt quasi in eo benedictionem & gratiam suam videretur Dominus infudisse. Quicunque enim eo imbre cœlitus immisso conspersus est, ita plenam mentis & corporis, suscepit hilaritatem & integritatem sospitatis, tanquam nihil laboris, nihil molestiæ totâ illâ expeditione passus esset: nec solùm hominib⁹, verùm etiã equis vigor pristinus à DEO restitutus est in integrum, vt qui per multos ante dies non nisi folia & cortices arborum habuerãt pro pabulo, hostium equos & hordeo pastos & paleâ, totâ illâ die & celeritate vincerent, & laboris patientiâ. Tanta ergo ex illius benedictionis rore nostris legionibus victoriæ spes & fortitudinis gratia videbatur accessisse,

Psal. 67,10. vt de eis videretur esse dictum: *Pluuiam voluntariam segregabit DEVS hæreditati suæ:* & Spiritus sancti gratiam manifestè se non dubitarent accepisse. Eductis autem extra vrbem legionibus, decernunt esse vtilius versus montana acies dirigere, quæ ab eadem vrbe quasi distabant duabus miliaribus; & ita vniuersam occupare planitiem; ne fortè hostes infinitas habentes copias inter eos & vrbem clàm vel violenter transeuntes, sicuti facere consueuerant in præliis, nostros possent ex omni parte vallare, & aditum ad vrbem intercludere fugien-

tib-

tibus. Procedebant autem gradu lento, ita tamen vt non permiscerentur acies, neque ordines confunderentur: factumq; est diuinæ virtutis operatione, vt qui intra vrbem hostibus pauciores, imò penè nulli eorum comparatione crederētur, tot & tanti, quot & quanti extra vrbem, aut plures, aut non pauciores esse viderētur. Qui enim quinque panes post quinque millium refectam esuriem in tantā fragmento- *Matt. 14, 17.* rum quantitatem nouit prius multiplicare; idem populum sibi acceptabilem & sectatorē bonorum operū, ad nominis sui gloriam, non inferiori miraculo voluit augere. Erāt autem immixti procedentibus ad præliū, DEO deuoti sacerdotes & Leuitæ stolis amicti albis, signum Crucis mirabile deferentes in manibus. Qui verò in vrbe remanserāt super muros ascendentes, vestibus induti sacerdotalibus, in lacrymis & oratione perseuerantes, expansis manibus pro fideli populo sine intermissione clamabant ad Dominum, vt parceret populo suo; & ne daret Gentibus in opprobrium hæreditatem suam.

XX. Interea Princeps hostium intellecto nostrorum egressu, tum ex signo quod in præsidio vrbis conspexerat, tum ex eorum relatione qui ab egredientibus deuicti aufugerant, conuocatis Senioribus & expeditionum primiceriis, iā incipit habere pro seriis, quæ priùs quasi ludicra reputauerat; & quorum priùs arma & tenuitatem negligere videbatur, iam incipit habere suspecta. De communi igitur consilio, Antiochenorum tamen maximè vsus experientiā, acies instruit, disponit agmina; & qui præcedere, qui subsequi debeant, diligenti studio distinguit, & debitâ digerit sollicitudine. Inter cætera verò antequam nostri vniuersa inter vrbem & montes occupassent campestria, aciem vnam viris prudentibus, & robustis insignem, cui præesse dicebatur vir illustris *Solimannus* Nicenorum Princeps, de quo superiùs mentionem fecimus sæpissimam, versus mare dirigit, eo intuitu vt nostris deuictis & conuersis in fugam, volentibus ad mare descendere, vel in vrbem ingredi, illi occurrerent: & ita inter molares duos, videlicet inter subsequentes & occurrētes à fronte, DEI populus cōtereretur. Reliquas autē à dextris locans & à sinistris, sub singulis Principibus, sub obtētu gratiæ suæ, districtè præcipit, *quatinus pristinæ virtutis memores, strenuè & viriliter decertare contendant: friuolum reputantes, quicquid tam imbellis populus, vulgus famelicum, plebs inermis & inconsulta, nitetur moliri.* Occupatâ igitur vniuersâ planitie, & prouiso diligentiùs ne ab hostibus possent circumdari, monentibus lituis, & præcedentibus legionum vexilliferis, nostri versus acies hostium gradatim prodeunt: quibus cùm appropinquassent, adeò vt iam in eos, hostes sagittas suas cōtorquere possent, facto impetu, tres primæ acies vnanimiter in eos irruunt, lanceis & gladiis instantes cominus. Sed & nostri pedites qui arcubus vtebantur & balistis, equitum præcedentes manipulos, votis ardentibus vltrò & certatim se ingerebant; quibus subsequentes equitum turmæ, quantam poterant adhibebant custodiæ diligentiam. Dumque primæ acies viriliter in agone desudant, ecce subsequentes eis, adiunctæ & illatæ impetu non inferiore, eos qui se præcesserant reddunt tam audaciā quàm viribus præstantiores. Cumque iam omnes, exceptâ nouissimâ, cui præerat dominus *Boamundus*, ad hostes peruenissent acies, & cum eis decertarent viriliter, ita vt pluribus interfectis, iam penè dissolutis agminibus hostes in fugam verterentur, Duxque cum suo comitatu validiorem & densissimam hostium cohortem iam penitùs in fugam adegisset: ecce Solimannus, cum eā legione quam suprà diximus eum versus loca maritima deduxisse, rediens, in aciem domini Boamundi audacter & cum multo impetu à tergo irruit, tantam immittens sagittarum multitudinem, vt instar grandinis totam aciem operiret; moxque depositis arcubus, & eorum neglecto officio, clauâ instans & gladiis, ita vt importunam eorum instantiam dominus Boamundus vix sustineret: dumque iis premeretur atrociùs, & penè dissolueretur legio cui præerat, licèt ipse strenui more & fortis viri, in hostes medios cum paucis consortibus decertaret, *Dux* subitò cum suis copiis euocatus, vnaque cum eo vir spectabilis dominus *Tancredus*, impiger aduolat, domino Boamundo subsidium ministraturi: quorum opportuno aduentu, statim hostium eneruatæ sunt vires, & omnis eorum virtus emarcuit, instantibus nostris animosiùs, vulneraque & mortem ministrantibus. Dumque vident se viribus impares, irruentium pondus se non posse sustinere diutiùs, ad alia se conuertunt argumenta; & ignem solito excutientes artificio, subiiciunt in stipulam. erat enim fenum multum in loco aridum valde, & stipula apta

prorsus incendio, quæ subiectum ignem suscipientia gratum ministrauerunt fomitem: & licet flammam quidem modicam, tetram tamen atque densam fumi dederunt caliginem: quâ inuolutæ acies, minus quidem instabant hostibus, fumo plurimùm officiente luminibus, & puluere nihilominus, qui equorum & peditum excitabatur frequentiâ. In hac igitur tanta fumi caligine studiosiùs excitata, hostes nostros insecuti, de peditibus, nonnullos occiderunt: equites autem equorum rapti beneficio periculosam illam declinãtes nebulam, redeuntes in idipsum, & diuino freti adminiculo agonem continuantes, reintegratis diuino munere viribus, hostes in fugam gladiis persecutoribus conuertunt; nec desistunt insequi, quousque ad suorum iam dissoluta agmina, eos recurrere violenter compulerunt.

XXI. Erat autem in eadem regione vallis modica, per quam horis hyemalibus torrens de monte defluens descendere consueuerat, cursuq; præcipiti alueum in vallem subegerat: vltra quam cùm hostes confugere noster compulisset exercitus, in colle quodam eminentiori aliquantulum, dum tentarent resistere, & tubarum sonitu & strepitu tympanorum dissolutas iterum reuocare conarentur legiones, sine intermissione eos subsecuti, nostri Principes aduolant celeriùs: tam qui in postremis, vbi maius exercebatur negocium, cum Solimanno laborauerãt, dominus *Dux Godefridus*, dominus *Boamundus*, *Tancredus* quoque, & alii quidem nobiles, auctore Domino victoriâ potiti; quàm qui in prima fronte, obuias sibi iam contriuerant acies, *Hugo Magnus* videlicet, & vterque *Robertus*, tam Flandrensium quàm Normannorum Comes, & alii multi perpete digni memoriâ: vallo transmisso hostes à prædicto colle deiiciunt violenter; & iterum ab inuicem dissolutos, nostrorum constantiam sustinere non valentes, fugam inire compulerunt. *Corbagath* autem ab initio turbam declinans, in colle quodam constitutus frequentes dirigebat nuncios, qui ad eum recurrentes sæpiùs, de belli euentu eum edocebant. Hic dum præstolaretur anxius, quo fine tantum terminaretur negocium, repentè suas dissipatas penitus & in nullo sibi cohærẽtes, diffluere cõspicit legiones: quo facto perterritus, monentibus suis qui eum comitabantur, vt saluti consuleret; relictis castris & suorum immemor, fugam iniit quantociùs, tantâ correptus formidine, vt neminem expectans, & equos permutans alternatim, vt fugæ possent sufficere, transito Euphrate vix tutum se reputaret. Relictæ verò acies, Principis destitutę solatio, resistendi animo simul & viribus vacui, quibus equi sufficere poterant, eâdem viâ saluti consulẽtes, fugâ elapsi, insequentium gladios euaserunt. Nostri autem equorum timentes defectum, non multùm insequi præsumpserunt, excepto domino *Tancredo*, & paucis aliis, qui vsque ad occasum Solis, tribus aut quatuor miliaribus eos sternendo prosequuti sunt. Tantum siquidem diuina virtus eis timorem immiserat, vt vel resistere, vel à se insectantium propulsare iniurias nec attentarent. decem enim ex nostris videbantur eis quasi multa milia; nec erat qui à facie nostrorum fugientibus ministrare posset consolationem. Hîc planè innotuit, quia *non est consilium contra Dominum*: quamque verè dicatur quod *non deserit Dominus sperantes in se*, ipso rerum experimento factum est euidens & manifestum: cùm populus inops & famelicus tantam virorum fortium multitudinem, DEI fretus auxilio, potuit superare; & præter spem propriam, in vno prælio vniuersum à DEO destitutum Orientem confundere.

Prou. 21,30. *Iudit. 13,17.*

XXII. Consummato igitur prælio, & diuinitus concessâ nostri Principes potiti victoriâ, in castra hostium redeunt: vbi tantam rerum necessariarum reperiunt opulentiam, tantas Orientalium diuitiarum copias, vt i[...] auri, argenti, gemmarum, holosericorum & preciosarum vestium, necnon [...] sorum tam artificio quàm materiâ commendabilium, neque numerus esset, [...] mensura: equorum etiam, sed & gregum & armentorum, annonæ quoque [...] minus, & victualium tanta ibi reperta est abundantia, vt iam nescirent quid [...] rent, etiam qui supremâ priùs laborauerant inopiâ. Colligentes itaque hosti[...] piliones & tentoria, quibus plurimùm indigebant (sua quippe, vetustas & im[...] quos sæpe pertulerant intemperies corruperant, vt iam essent inutilia) ga[...] eis reperiebant multiplices; sed & ancillas & paruulos quos fugientes d[...] rant, secum in vrbem detulerunt. Inter cætera autem, & maioris eorum P[...] pis admirabile reperiunt tabernaculum, in modum ciuitatis, turribus, prop[...] culis & mœnibus, ex optimo serico & variis coloribus contextum: à cuiu[...]

dio, quasi à triclinio principali, in partes plures adnexa defluebant diuersoria, quæ quasi per vicos distinguebantur, quibus duo hominum milia spaciosè considere posse dicebantur. Onerati igitur spoliis, & manubiis ditati, cuncta in vrbem deferunt, diem agentes solemnem in lętitia & exultatione; gratias illi exhibentes de cuius munere venerat, vt tot casibus superatis, tot decursis laboribus, optatam consecuti essent victoriam. Qui autem erant in præsidio, videntes quod sui defecerant, & necessariam subsidii spem haberent nullam, interpositis conditionibus, quod cũ salute liceret egredi, vxoresq; ac liberos simul & omnem eorum substantiam liberè possent educere, arcem nostris resignant Principibus, eorum vexillis in summis turribus collocatis. Sic igitur factum est per Domini superabundantem gratiam, vt recepto vrbis pręsidio, & obtentâ victoriâ, qui heri & nudius tertius tenues erant & penefamelici, bonis inciperent omnibus abundare. Ad hoc enim iam deuenerant etiam qui inter eos erant potentissimi, & eximii nominis, vt etiam mendicare compellerentur: Nam vt de gregariis taceamus, *Comes Harmannus* vir nobilis de regno Teuthonico, ad eam deductus est paupertatem, vt ei de mẽsa Ducis, panis pro quotidiano stipendio, quasi magnum, deputaretur. *Henricus* quoq; *de Ascha* vir probitate singularis, inediâ penitus consumptus esset, nisi ab eodem domino Duce assumptus esset in conuiuam. Sed & ipse etiam *Dux*, dum ciuitas obsideretur, antequam egrederentur ad prælium, tantâ laborabat inopiâ, vt equos non habens, eum cui insedit in prælio à *Comite Tolosano* multis precibus vix extorserit. Iam enim tam ipse quàm alii Principes quicquid pecuniarum secum detulerant, in larga eleemosynarum liberalitate & pietatis operibus, & his maximè quæ ad communem respiciebant vtilitatem, pronâ deuotione cõsumpserant. Vnde factum est, quod multi nobiles, & apud suos tam genere quàm strenuitate præclari, eâ die quâ bellum indictũ est, consumptis opibus inopes facti, & equos non habentes, partim pedites, partim super asinos & vilia iumenta, egressi sunt ad pugnam: quorum inopiam benignè respiciens consolator Dominus, antequam Sol vergeret ad occasum, deuictis hostibus opes contulit redundantes. Renouatum est ibi euidentiùs illud *Samariæ* antiquum & vetus negotium, de mensura similaginis & ordei, quæ statere vno accipiebatur. Nam qui mane vix sibi sufficere poterat, vespere habuit vnde multos aleret. Factum est autem hoc, Anno ab incarnatione Domini M. XCVIII. mense Iunio, vicesimâ octauâ die mensis. A. D. 1098.

XXIII. Reuersis igitur Principibus de prælio, & vrbe iam in omni tranquillitate compositâ, curæ fuit omnibus, & præcipuè patrono exercitus; viro venerabili domino *Podiensi Episcopo*, cooperantibus aliis qui in eodem exercitu erant pontificibus, & plebe suffragia ministrante, tam maiorem vrbis Ecclesiam, quę in honore principis Apostolorum dedicata erat; quàm reliquas, quæ per vrbem erant constitutę, in pristinum decorem reformare basilicas; & in eis clerum restituere, qui diuinis iugiter se manciparet obsequiis. Gens enim Turcorum impia, loca profanauerat venerabilia; & eiectis inde cultuum diuinorũ ministris, vsibus prophanis ea deputauerant: in aliis equos & iumenta, quasi in stabulis collocantes; in aliis verò indigna locis exercentes negotia. Venerabiles quoque sanctorum imagines, (quibus simplex populus, & *plebs DEI cultrix piâ ruditate commendabilis*, quasi pro libris vtitur, quæ vice lectionis simpliciores ad deuotionem excitant,) ex ipsis corraserant parietibus; & quasi in viuentes personas desæuientes, oculos effoderant, mutilauerant nares, & luto sumpto de immundis obduxerant; deiecerant altária, & nefandis operibus inquinauerant Domini Sanctuarium. Placuit igitur de communi consilio, vt statim sine dilatione in eis Clerus restitueretur, & pristina reformaretur dignitas, designatis stipendiis vnde possent sustentari qui in eis Domino militarent. Obtulerunt itaque de spoliis hostium, aurum & argentum, vnde fierent candelabra, cruces, calices, & textus Euãgeliorum, & cætera Ecclesiasticis necessaria vsibus vtensilia. Olosérica quoque ad opus sacerdotalium indumentorum, & altarium operimenta. Dominum quoq; *Patriarcham, Ioannem* nomine, qui tanquam verus CHRISTI confessor, post nostrorum aduentũ, infinita ab infidelibus pertulerat supplicia, in sede propria cum multo honore locauerunt: per vrbes finitimas, quæ Cathedralem consueuerant habere dignitatem, constituentes Episcopos. Nostræ verò latinitatis Patriarcham, eo viuente qui pridem ibi ordinatus fuerat, eligere vel consecrare non præsumpserunt, ne duo vnum

& eundem obtinere thronum viderentur: quod manifeste contra sacros Canones & contra Sanctorum constituta Patrum esse dignoscitur. Sed tamen postmodũ vix euoluto biennio, videns ipse quòd non satis vtiliter præesset Græcus Latinis, vrbe cedens, Constantinopolim abiit. Post cuius discessum conuenientes eiusdem ciuitatis clerus & populus, Artasiensem Episcopum *Bernardum* nomine, natione Valentinum, qui in eadem expeditione dominum Podiensem Episcopum secutus, fuerat Capellanus eius, sibi præfecerunt Patriarcham. Vrbis autem potestatem & dominium sicuti ab initio promiserant, omnes vnanimiter domino *Boamundo* concesserunt, excepto *Comite Tolosano*, qui portam ponti conterminam cum adiacentibus turribus, suis munitam satellitibus detinebat: quas postmodum post discessum Comitis ex vrbe, eiectis inde militibus, sicuti inferiùs dicetur, recepit. Quoniam autem apud suos nomine dignitatis *Princeps* dictus fuerat, obtinuit consuetudo, vt de cætero Antiochiæ dominus, Princeps appelletur.

EXPLICIT LIBER SEXTVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI SEPTIMI.

I. Diriguntur nuncii ad Imperatorem Hugo Magnus & Comes Heumacorũ: Balduinus Comes in via defecit: Hugo Magnus nõ reuertitur. Podiẽsis Episcopus moritur: Lues oritur.

II. Vociferatur populus vt Hierosolymam eatur: differtur iter vsq; ad Kal. Octobris. Boamundus, in Ciliciam descendit, & regionem recepit vniuersam.

III. Dominus Hasarth contra dominum suum Rodohan, à Duce petit auxilium. Dux euocato fratre Balduino, illuc properat.

IV. Balduinus fratri occurrit cum ingentibus copiis. Reliqui Principes ministrant auxilium. Fugit Rodohã. Quidam ex nostris in via pereunt: occiduntur hostium ad decem milia.

V. Dux cladem declinans, in terram fratris secedit; quorundam proditorum illic oppida diruit. Properant illuc & alii quidam principes, vt Balduini munificentiam consequantur.

VI. Ciues Edessani, indignati quòd Comes eorum, solis vteretur Latinis, aduersus eum cõspirant: super quo Balduinus commonitus, conspiratores interficit.

VII. Balas proditionem aduersus Comitẽ molitur: Comes sibi præcauet: capiuntur ex eius sociis quidam. Fulcherus Carnotẽsis casum reddit leuiorem. Balduc proditor occiditur.

VIII. Comes Tolosanus Albaram occupat; Episcopum in ea constituit. Classis Theutonicorum applicat in portu. Clades non cessat.

IX. Ciuitatẽ Marrã obsidẽt: obsessam capiũt. Dominus VVilhelmus Aurasicensis Episcopus moritur. Gulferus de Turrib⁹ insignis habetur.

X. Dux ad fratrem reuertitur; licentiam impetrat: rediens ad exercitum, insidias patitur in via, sed illæsus euadit.

XI. Apud Marram oritur contentio inter Comitẽ Tolosanum, & Boamundũ. Boamundus partes Comitis apud Antiochiam occupat. Principes apud Rugiam conueniunt, nihil vtile statuentes. Populus fame laborat.

XII. Comes in terras hostium ingressus, prædas inde ducit; populum vociferantem non perferens, iter arripit. Iunguntur ei Normannorum Comes & Tancredus.

XIII. Prædonum incursus in itinere, Comitis sustinet exercitus: contra quos Comes prudenter irruit. Castrum repugnans effringitur. Ante Archis castra locantur; & finitimorum nuncii ad principes accedunt.

XIV. Describitur Archis. Captiui ex nostris qui in vrbe Tripolitana detinebantur, vrbem obsidendam significant.

XV. A castris egressi quidam, vrbem Antaradon occupãt viriliter; vnde cũ spoliis vberibus ad castra redeunt, & continuant obsidionẽ.

XVI. Dux Godefridus cũ Flandrensiũ Comite & expeditionũ residuo Laodiciam peruenit, Guinimerum à vinculis expedit, classem ei restituens. Boamundus vsq; ad prædictam vrbem abeuntes prosequitur.

XVII. Dux & qui cum eo erat exercitus Gabulum obsidet. Tolosani fraus intercedit. Archis properantes reliquis associantur Principibus; obsidio non proficit.

XVIII. Renouatur quæstio de Lancea [illegible] mini: Inuentor rogum intrat accensum: pau[illegible] post diebus moritur.

XIX. Nuncii qui à nostris principibus [illegible] si fuerant in Ægyptum, reuertuntur.

XX. Imperatoris legati adsunt, de Bo[illegible] coquerẽtes. Imperatorẽ nũciãt venturũ. [illegible] pes dissẽtiũt. Pugnatur cũ Tripolitanis, [illegible] cuntur hostes: nostri victores in castra re[illegible]

XXI. Præses Tripolitanus multâ p[illegible] & muneribus à nostris pacem impetrat. [illegible] cipes de fidelium cõsilio, qui in illis partib[illegible] bitabant, viam eligunt maritimam.

XXI[illegible]

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI SEPTIMI.

INCIPIT LIBER SEPTIMVS.

REbus igitur in vrbe sic dispositis, de communi decernunt consilio, vt dominum Constantinopolitanũ Imperatorem per nuncios suos sollicitent, quatinus iuxta pacta quæ cum eis inierat, eis auxilium in propria persona nõ differat ministrare; sed proficiscentes Hierosolymam, sicut tenebatur ex promisso, maturè subsequatur: alioquin pactorum seriem negligenti, ipsi nullatenus vellent se obligatos teneri. Electi autem sunt ad id muneris prosequendum viri nobiles & clarissimi, dominus videlicet *Hugo Magnus*, domini Philippi Francorũ regis frater, & dominus *Balduinus Heumaucorum Comes*: quorum alter irruentibus in itinere hostibus, comparere desiit, cuius vsq; hodie dubius est exitus, aliis dicentibus eum in acie cecidisse; aliis, ab hostibus captum & mancipatum vinculis, in vlteriora deductum Orientis, asseuerantibus. Dominus verò *Hugo Magnus* irruentium insidias declinans hostium, ad Imperatorem peruenit incolumis: vbi insignibus gestis eius multam nubem induxit, & titulo generis derogauit non modicùm. Nam cùm in expeditione multa gessisset egregiè, vnde sibi famam pepererat immortalem, in ea legatione meritum denigrauit, dum expleto negocio, ad eos qui eum miserant, nec responsa detulit, nec curauit redire. Fuitque in eo delictum hoc, tanto notabilius, quanto ipse genere erat præclarior: nam iuxta verbum nostri *Iuuenalis*: Cap. I.

Omne animi vitium, tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat maior habetur.

Suscitata est itaque, ex caussis occultis, statim vrbe captâ & consummatâ victoriâ, postquam res iam erant in tranquillo collocatæ, tanta clades in populo, vt vix aliqua præteriret dies, in qua triginta vel quadraginta non efferrentur funera; ita quod de populo supererat, iam quasi penitùs deleretur. Quâ lue pestiferâ & contagione, cunctos longè lateque indifferenter inuoluente, vir vitæ venerabilis & immortalis memoriæ, dominus *Ademarus Podiensis Episcopus* viam vniuersæ carnis ingressus est, atque cum gemitu & lachrymis & intimis omnium suspiriis, tanquam pater & præcipuus plebis vniuersæ moderator, in basilica beati Petri, in eo loco vbi Lancea Domini reperta fuisse dicebatur, cum multa sepultus est honorificentia. Eiusdem cladis acerbitate *Henricus de Ascha*, vir & generis titulo, & strenuitate commendabilis, apud castrum Turbessel consumptus est, ibiq; sepultus. Sed & *Rainardus de Amesbach*, miles pariter & manu & sanguine clarissimus, eodem occubuit casu, sepultus in vestibulo basilicæ principis Apostolorum. Sexus quoque fœmineus ibi penè vniuersus eadem lue deperiit, ita vt infra paucos dies penè quinquaginta milia deficerent. Cuius tanti mali, quidam circa hoc curiosi, caussas assignare cupientes, dissentiebant ab inuicem: dicentibus aliis quòd ex occultis quibusdam aëris passionibus hoc accideret; aliis verò id pro caussa assignantibus, quòd populus longo tempore famis acerbitate vexatus, postquam alimentorum attigit abundantiam, cibos cum auiditate sumens nimia, præteritos defectus quærens redimere, sibiipsi caussam mortis immoderatâ gulositate inferebat. Idque pro suæ opinionis assertione in euidens trahebant argumentum, quòd sobriis & iis qui sibi parcè sumebant alimenta, multò melius erat, & redibant ad conualescentiam. Interea verò tum cladis effugiendæ gratiâ, tum assumptæ peregrinationis intuitu cœpit vociferari populus, & instanter acclamare, vt ad iter versus Hierosolymam, cuius caussâ venerant, iterum Principes se accingerent, & Domini præirent exercitui, caussæ principali, quæ omnes de regio- II.

nibus suis exciuerat, satisfacientes. Qua ex causa Principes conuenientes in vnum, super hac populi postulatione tam fauorabili & exauditione digna, deliberationē ingressi sunt, in qua alius sic, alius aliter afficiebatur: quibusdam enim id videbatur expedientiùs, vt statim sine dilatione iter arriperent, & populi satisfacerent desideriis; quibusdam verò ob instantis feruorem æstatis & aquarum penuriam, & populi famis acerbitate diutiùs afflicti debilitatem, & equorum defectum, vsque ad clementioris initium temporis & Kal. Octobr. iter differendum videbatur; vt hoc medio tempore, equis de nouo acquisitis, & refocillatis veteribus, populo quoque alimētis & requie in statum pristinum reformato, & omnium viribus reparatis, ad laborem itineris possent resurgere fortiores. Placuit tandem omnibus posterior sententia; & vsque ad tempus prætaxatum de communi conniuentia receptæ sunt feriȩ. Vt verò interim, & cladis declinarent imminentis periculum, & necessariorum maiorem alibi reperirent abundantiam, diuisi sunt Principes ab inuicem, eâ conditione, vt sine dilatione, tempore redirent condicto. *Boamundus* enim in Ciliciam descendens, *Tharsum*, *Adanam*, *Mamistram*, *Anauarzam* vrbes recepit; & custodibus deputatis, regionem sibi vendicauit vniuersam. Alii quoque per vrbes dispersi finitimas, seorsum à turbis, equis & sibi, curam agentes, indulgebant. Multi etiam tam de plebe, quàm de nobilioribus, ad dominum *Balduinum* Ducis fratrem, vt ab eo aliquid accipere mererentur, Edessam, cui præerat, transito Euphrate, certatim properabant. Quos ille cum multa honestate suscipiens, & apud se commorantes tractans benigniùs, multis donatis muneribus, hilares remittebat ad suos.

III. Accidit autem per eosdem dies, quod *Rodohan Halapiensium* princeps, cum quodam de suis satrapis, qui castello *Hasarth* præerat, contraxerat inimicitias; eoque odium inter eos peruenerat, quod cōuocata ex vniuersis sibi subditis regionibus militia, castrum prædictum obsederat. Videns autem præsidii dominus, quia non facilè nisi per auxilium Francorum, domino potenti & irato posset resistere, missâ legatione ad Ducem *Godefridum* per quendam Christianum fidelem suum, missis muneribus, vt eius sibi faciliùs conciliaret gratiam, eius amicitiam postulat; seruitium suum cum deuotione spondet, indissolubili nexu fœderis ei se cupiens obligare: & vt verbis eius pleniorem haberet fidem, & nulla ex parte de eius promisso dubitaret, filium suum ei destinat obsidem, orans & petens, vt à præsenti eum soluat periculo, condignam pro meritis tempore opportuno retributionem percepturus. His & huiusmodi vir venerabilis persuasus, prędicto nobili amicitiâ fœderatur, in suam eum gratiam recipiens: missoque nuncio, fratrem suum *Edessanum comitem* cum militaribus copiis ad se præcipit euocari, vt amicum obsidione solutâ expediat. Vixque prædictus *Rodohan* circa castrum *Hasarth* per quinque dies cum suis expeditionibus consederat, cùm ecce dux *Godefridus* in magna multitudine tam fidelium suorum, quàm amicorum, quos ad persequendum propositum inuitauerat, ab Antiochia egressus in manu forti, ad partes illas vt amico subueniret, impiger properabat. Qui autem à prædicto nobili viro ad dominum Ducem missi fuerant, videntes quia prosperè & pro votis cuncta compleuerant, in conspectu Ducis domino suo gratiam obtinentes cumulatiorem, quoniam ipsi in persona propria dominum suum super eo nullatenus poterant reddere doctiorem (exercitus quippe hostilis ita vndique castrum vallauerat, vt nec introitus alicui pateret, vel exitus) duas miserunt columbas, ad id muneris prosequendum instructas apprimè, quibus li[illegible]rulas legationis suæ seriem continentes, ad caudas religauerunt, quibus do[illegible]num suum super his omnibus quæ obtinuerant, instruerent diligentiùs. Quæ libertati restitutæ, in momento ad locum vnde eductæ fuerant redeuntes, a[illegible]rum custode pariter & alumno captæ sunt; & dissolutæ paginulæ præsentata[illegible] domino: quibus perlectis, in tantam spem erectus est, vt qui priùs obsid[illegible] veritus multitudinem, de resistendo diutiùs desperauerat, eosdem sponte fere non vereretur.

IV. Interea cùm iam diei vnius itinere Dux cum suo co[illegible] processisset, occurrit ei frater eius cum tribus milibus virorum fortium, & ar[illegible]rum optime: quo cum plena caritate & pietatis affectu benignè suscepto, p[illegible]fiti pandit seriem, & gratiam quam cum prædicto nobili viro contraxerat[illegible]rit diligenter: quæ omnia frater approbans, ante omnia monet, vt quoniam vires, ad tantam obsidionem violenter dissoluendam, non videbantur posse

cere: antequam procedat, Principes qui apud Antiochiam remanserant, in suum euocet auxilium, vt confidentiùs valeat in facto procedere. Acquiescens ergò Dux fraternis monitis, missâ legatione, dominum *Boamundum*, dominumque *Tolosanum comitem*, multâ precum exorat instantiâ, & sub obtentu fraternitatis inuitat humiliter, vt sibi pro amico laboranti, opem ferre non differant, vicem condignam tempore accepto recepturi. Inuitauerat autem eos & prius, antequam vrbem egrederetur, & multùm amicè illorum sibi postulauerat suffragium: sed inuidiæ stimulis agitati, eò quòd prædictus vir nobilis, Ducis prius quàm suum expetierat adminiculum, eum sequi detrectauerat: at nunc iteratâ vocatione commoniti, videntes quòd non possent cum sua honestate Ducis preces non admittere, conuocatis copiis dominum Ducem secuti, eius se expeditioni sociauerunt. Qui postquam conuenerant adinuicem, facti sunt omnes quasi ad triginta millia pugnatorum. *Rodoan* verò, licet Turcorum quadraginta diceretur habere millia, tamen diffidens de viribus, & nostrorum timens aduentum, quos in proximo affuturos per suos nouerat exploratores, solutâ expeditione, reuersus est Halapiam. Dum autem nostrorum exercitus fugæ *Rodohan* ignarus, cœptum adhuc continuant iter, multique ab Antiochia vtriusque ordinis viri de remoto sequerentur, vt proficiscentibus se associarent legionibus, in quasdam hostium, quas illi studiosè prætenderant, non pauci, casu descenderunt insidias, longè à præcedenti, vt diximus, agmine separati: quos longè & industriâ & viribus impares exuperantes Turci, captiuatis nonnullis, plurimos ex eis occiderunt. Quod postquam Duci, cæterisque Principibus innotuit, à cœpto desistentes itinere, prædictos malefactores vnanimiter insecuti, antequam in suos se possent secessus recipere, & solita reperire diuerticula, eos casu habuerunt obuiam: quos gladiis excipientes, & irruentes in eos animosiùs, dissoluerunt in momento; & retentis nostris, quos captiuos abducebant in compedibus, interemptisque ex eis quampluribus, & captiuatis innumeris, in fugam verterunt, penè ad supremam deletos internecionem. Erant autem hi ex electa sæpe dicti *Rodoan* militia, ex familiaribus & domesticis eius quasi decem milia. Quo peracto, iterum rediens in vnum noster exercitus, ad locum destinatum cum victoria peruenerunt: quibus cum trecentis equitibus præsidii dominus occurrens, in conspectu vniuersarum legionum, prono capite, defixis in terram genibus, primò Duci, dein Principibus aliis in multa deuotione magnas agens gratiarum actiones, se coram omni populo præbitis corporaliter iuramentis, Christianis Principibus fidelem obligauit & tradidit: asserens, quod ab eorum gratia & obsequiis, nulla dies, casus nullus, illum auelleret in perpetuum. Sic igitur feliciter consummato negocio, & amico pro votis expedito, exercitus reuersus est Antiochiam, domino *Balduino* fratre Ducis Edessam redeunte.

V. *Dux* ergo videns adhuc prædictam in vrbe regnare pestilentiam, & cladem magis ac magis in populo dominari, fratris acquiescens petitionibus, qui eum præsens quàm intimè rogauerat, vt in suam descenderet regionem, ibique Augusti feruorem, & pestilentis aëris declinaret malitiam: assumpto familiari comitatu, & indigentium maximâ manu, vt eis in necessariis caritatiuè prouideret, in terram fratris descendit, in finibus *Turbessel, Hatab* & *Rauandel* habitans, regione totâ pro suo vtens arbitrio, & fratris sæpiùs habens præsentiam. Accidit autem, dum moram ibi faceret, quod regionis incolæ, & maximè viri religiosi, qui in monasteriis, quæ illinc erant plurima, habitabant, graues de *Pancratio*, & *Couasilio* eius fratre, in eius præsentia fundebant quæstiones. Erant autem hi duo fratres, Armenii natione, viri præclari, sed subdoli supra modum; habentes in ea regione municipia, de quorum munimine præsumentes, regionis habitatores, & maximè monasteria, grauibus & indebitis molestabant exactionibus; processeratque eò vsque eorum temeritas, quòd etiam domini comitis Edessani nuncios cum muneribus ad fratrem directos, dum adhuc obsidio circa Antiochiam perseueraret, in itinere spoliare præsumerent; & destinata domino Duci munera, domino dirigerent Boamundo, vt eius sibi aduersus comitem Edessanum conciliarent gratiam. Auditis ergò querimoniis, & iustâ motus indignatione, missis quinquaginta de numero suorum equitibus, cum populo regionis, eorum præsidia effregit violenter, & effracta solotenus deiecit, vt eorum intolerabilem aliquatenus

comprimeret inſolentiam. Duce igitur in partibus illis commorante, vniuerſi penè
Maiores noſtri exercitus, ſed de popularibus infiniti, vt contra imminẽtes paupertatis anguſtias aliquod reperirẽt ſolatium, ad dominum Comitem prædictum certatim confluebant: & maximè ex quo præſidium *Haſarth*, quod in medio itinere
conſtitutum erat, in noſtrorum deuenerat gratiã. Quos omnes in tanta ſuſcipiebat
honorificẽtia, & tantâ remunerabat liberalitate, vt ipſi etiam qui ad hoc venerant,
VI. mirarentur. Factum eſt itaque, quod noſtrorum turbis ad vrbem ſæpe dictam
confluentibus, tanta erat in ea Latinorum multitudo, quod ciuibus iam inciperet
eſſe moleſtum: frequentes enim eis, in hoſpitio ſuſcepti, inferebant moleſtias, ſupra
modum in populo dominari volentes. Iamque ciuium conſilio nobilium, quorum
beneficio tantam vrbem acquiſierat, minus & minus vtebatur. Vnde vehementi
indignatione aduerſus eum ſuoſque ſuccenſi ſunt, pœnitentes admodum, quòd
eum ſibi præfeciſſent: timentes, vnâ die, ab eo cui nihil ſufficere videbatur, bonis
omnibus ſpoliari. Factâ ergo conſpiratione cum principibus Turcorum finitimis, tractare cœperunt, quomodo dominus *Balduinus* aut caſu occideretur repentino, aut vrbe ſaltem pelleretur. Vt autem ad hoc propoſitum inuenirentur paratiores, theſauros ſuos, & omnem ſubſtantiam per caſtella & vrbes finitimas apud
ſuos depoſuerant familiares. Dumque circa id plenâ ſolicitudine tractarent frequentiùs, factum eſt, vt relatione cuiuſdam, qui erga eundem plurimâ fidei & dilectionis ſynceritate abundabat, huiuſmodi ad eum ſermo perueniret: cui rei plurima & digna fide reperiens argumenta, miſſâ ſatellitum ſuorum numeroſâ manu,
omnes homicidas illos teneri præcepit, & vinculis alligari. Tandem re per eorundem confeſſionem pleniùs intellectâ, factionis illius principes excæcari præcipiens; alios verò, qui minus deliquerant, confiſcatis eorum bonis, vrbe fecit extorres; aliorum autem ſubſtantiam, ſuo applicans ærario, vrbis habitatione clementer indultâ, pecunialiter tantùm multauit. Vnde ſuſceptâ ad viginti aureorum milia quantitate, his qui ad ſe venerant, quorumque ope vrbes & finitima ſibi ſubiiciebat municipia, multâ liberalitate erogabat ſtipendia: & tam ciuibus quàm populis adiacentibus, ſolo nomine inferebat formidinem. Vnde & de eius exterminio multi cum omni ſolicitudine cogitabant; ita vt ſocer eius timens, ne pro dotis reſiduo, quam cum filia promiſerat, nec dum perſoluerat, graues quæſtiones
VII. pateretur, in montes, vbi ſua habebat præſidia, clàm aufugit. Erat porrò in
eadem regione nobilis quidam, genere Turcus, *Balas* nomine, eidem Comiti
confœderatus, qui aliquando *Sororgiæ* dominus fuerat, ante illum Latinorum frequentem acceſſum Comiti plurimùm familiaris. Hic videns, quòd circa eum Comitis amor intepuerat, ſiue rogatu ciuium, ſiue propriâ ductus malitiâ, acceſſit ad
eum orans & petens, vt vnicum quod ei ſupererat præſidium, veniens ipſe in propria perſona, ſuſciperet: aſſerebat enim, ſibi eius gratiam ſufficere, & pro multa hereditate reputari. Vxorem autem ac liberos, & omnem ſubſtantiam ſuam in vrbem
Edeſſanam aſſerebat ſe velle introducere: multùm enim contribulium ſuorum indignationem fingebat ſe vereri, eo quod Chriſtianis factus eſſet familiaris. Quibus verbis Comes perſuaſus, diem condixit, vt ad locum perueniens, eius ſatisfaceret voluntati. Statutâ autem die, aſſumptis ſecum ducentis equitibus, ad l
cum præuio Bala deſtinatum peruenit. *Balas* autem oppidum occultè præmur
rat, Turcos centum, fortes viribus, & armis optimè inſtructos introducens,
ita latebant in præſidio, vt nullus ex eis compareret. Cùm ergo ante oppid
conſtitiſſent, rogauit Comitem, vt cum paucis & familiaribus caſtrum ingre
retur, ne fortè omni illâ intromiſſâ multitudine, ipſe in ſubſtantia ſua aliqua
cturam ſuſtineret. Et iam pro voto cuncta penè perſuaſerat, cùm proditi
quodammodo præſagientes quidam, qui circa eum erant nobiles & viri ci
ſpecti, ingredi volentem quaſi violenter detinuerunt, hominis ſuſpectam r
habentes malitiam; & tutiùs iudicantes per alias perſonas hoc primum fieri
rimentum: quorum prudenti Comes acquieſcens conſilio, duodecim de ſ
ros robuſtiſſimos, & armatos egregiè, in præſidium iuſſit introire: ipſe autem
riùs in loco ſatis vicino cum reliqua militia ſubſedit quietus, donec rei exit
de conſpiceret oculatâ. Qui autem ingreſſi ſunt, fraudem & malitiam iniqu
ditoris in ſeipſos experti ſunt: nam egreſſi de latibulis armati ad vnguem Tu

quibus prædiximus centum, seductos equites, resistere volentes, sed in cassum, violenter comprehenderunt, vinculis eos mancipantes. Quo cognito, Comes pro suis fidelibus, quos ita fraudulenter amiserat, tristis admodum, & maximè solicitus, accedens propiùs ad præsidium, cœpit Balas diligenter commonere; & sub obtentu iuramentorum, quæ illi de obseruanda fidelitate exhibuerat, attentiùs conuenire, vt sumptâ immensitate pecuniæ, quos proditiosè ceperat, restitueret: negauit penitus, nisi ei Sororgia redderetur. Comes autem videns quòd non proficeret: erat enim præsidium in excelsis rupibus situm, arte & viribus insuperabile, reuersus est Edessam, suorum ægrè ferens captiuitatem, & fraudem quam pertulerat animo reuoluens anxietate nimiâ. Præerat autem prædictæ vrbi Sororgiæ, quidam *Fulbertus Carnotensis*, vir in militaribus negotiis expertissimus, centum expeditissimos sub se habens equites. Hic dolum comperiens quem dominus eius passus fuerat, totâ mente compassus, æstuabat animo, quomodo tantam vlcisceretur iniuriam. Vnde die quadam positis in loco ad id opportuno insidiis, ante sæpiùs memoratū oppidum, quasi prædam abacturus, cum paucis studiosè, vt eum insequerentur, accessit: qui autem erant in municipio, videntes quòd ex pascuis prædam abigeret, armis correptis, certatim illum vltra quas idem posuerat insidias, insectati sunt fugientem. Vnde resumptis viribus, & erumpentibus his qui latuerant, in eos irruentes, quibusdam interfectis, aliis in oppidum vix refugium habentibus, ex eis sex viuos comprehendit: pro quibus totidem de suis, modico temporis interuallo, factâ compensatione, recepit; quatuor verò ex eisdem, deceptis custodibus elapsi, in suam se receperunt libertatem; duos verò, qui de illorum supererant numero, vir nequam & impius decollari præcepit. Vnde factum est, vt ab ea die dominus *Balduinus* Turcorum declinaret amicitiam, & suspectam penitus haberet fidem: quod statim euidenti docuit argumento. Erat enim in eadem regione quidam eiusdem generis, *Balduc* nomine, qui vrbem Samosatum veterem & munitissimam, precio interueniente, eidem Comiti vendiderat. Hic vxorem & liberos, & vniuersam familiam in vrbem Edessanam traducere tenebatur ex compacto: sed caluas quærens occasiones, propositum adimplere differebat, maligna ndi quærens opportunitatem: hunc ad se more ingressum solito, & moræ causas allegantem friuolas, ne simile aliquid ab eo pateretur, decapitari iussit. VIII

Interea verò dum circa Turbessel dux moram faceret, & hæc circa partes Edessanas agerentur, *comes Tolosanus* cum suo comitatu & multo pauperum populo egressus Antiochiâ, ne interim ociosus torpesceret, *Albaram* vrbem munitissimam in Appamiensi prouincia constitutam, ab Antiochia quasi duorum dierum itinere distantem, obsedit, & obsessos in ea ciues violenter compulit ad deditionem. Vrbe verò captâ, & adiacente sibi cum vniuersis suburbanis subiectâ regione, quendam *Petrum* Narbonensem genere, de suo comitatu, virum honestæ conuersationis, & valde religiosum, in eiusdem loci elegit Episcopum: cui statim dimidium ciuitatis & vniuersi contulit territorii, DEO gratias exhibens, quòd per eius operam & studium Oriens Episcopum haberet Latinum: qui Antiochiam vt suæ cōsecrationis munus susciperet, de mandato Comitis profectus, pontificalis adeptus est plenitudinem potestatis. Postmodum verò Antiochena ordinata Ecclesia, per dominum *Bernardum* eiusdem ciuitatis patriarcham Latinorum primum, suæ Metropolis in eandem Ecclesiam transtulit dignitatem, suscepto ab eodem pallii genio, factus Archiepiscopus. Erat per idem tempus cum domino comite Tolosano quidam nobilis *Willelmus* nomine: hic effractâ vrbe Antiochenâ, casu fortuito vxorem *Aciani*, Antiochenorum principis, cum duobus nepotibus ex filio *Samsadolo* paruulis ceperat, & apud se detinebat in vinculis: pro quorum redemptione, prædictus Samsadolus, suprà nominato nobili viro infinitam dedit pecuniæ summam, matre cum liberis pristinæ restitutis libertati. Eodem quoq; tempore ingens virorū multitudo de regno Theutonico, de partibus *Ratisponensibus*, numero quasi mille quingenti prospero vecti nauigio, in portu *sancti Symeonis* applicauerant: qui omnes infra modicum tempus eâdem clade consumpti sunt. Tribus enim mensibus continuis vsque ad Kalend. Decembris, morbus ille pestilens, ita populum afflixerat, vt infra hoc temporis spacium, de equestri ordine ceciderint viri nobiles plus quàm quingenti; de plebe verò infinitus erat numerus. Kalendis autem IX.

Nouembribus, cùm iam sicut ex compacto tenebantur omnes Principes, qui cladem euitantes ab vrbe secesserant, essent reuersi, captâ iam vt præmisimus, Albariensi vrbe, de communi consilio, *Marram* vrbem munitissimam, ab Albara octo distantem miliaribus, ne nil interim ageretur, expugnare proponunt: non enim poterant vociferantis populi, & iter versus Hierosolymam expetentis clamorem tolerare. Præparatis igitur necessariis, die constitutâ profecti sunt, vt proposito satisfacerent, *Comes Tolosanus* & *Flandrensis*, *Comesq́; Normannorum*; *Dux* etiam & dominus *Eustachius* eiusdem frater, & *Tancredus*, vna cum illis supranominatam vrbem obsidione vallauerũt. Erant autem ciues eiusdẽ loci superbi admodum, & præ multitudine diuitiarum arrogantes: eoq́; maximè, quòd semel in quodam conflictu, multos de nostris occiderant; vnde adhuc apud se gloriabantur, nostrum contemnentes exercitum, & Principibus irrogantes conuicia. Sed & cruces etiam super turres & mœnia figentes, sputis & aliis modis quibusdam probrosis nimiùm, in nostrorũ contumeliam afficiebant. Vnde motu maiore & indignatione vehementi, quantam poterat incendere sacrilegii dolor, vrbem aggredientes, continuis assultibus, si scalarum habuissent copiam, die secundâ, quâ ad eandẽ applicuerant, vrbem violenter effregissent. Tertiâ demum die, adueniens *Boamundus* cum maioribus copiis, vrbem ex ea parte quâ inobsessa remanserat, obsidionem continuauit: post cuius aduentum diebus aliquot, indignãtes nostri, quod ibi tam diu detinerentur inutiliter, crates contexunt, & turres erigunt, ligneas machinasq́; componunt iaculatorias: & impatientes moræ, vrbem proteruiùs impugnare satagunt. Complanato igitur multo labore vallo, nostri murum suffodere nitebantur, qui verò intus erant totis viribus resistentes, lapides, ignem, & plena apibus aluearia, calcem quoq́; viuam, quantâ poterant iaculabantur instantiâ, vt eos à muro propellerent; sed DEI virtute & misericordiâ, de nostris nullos, aut paucos lædere poterãt: tantoq́; nostri instabant vehementiùs vndiq́; vrbem impugnantes, quanto ciues deficere & eorũ euacuari conatus conspiciebant. Cùm autẽ à primo diei crepusculo, vsq́; ad Solem occiduũ continuatus esset assultus, defatigatis labore continuo ciuibus, & iam minore resistentibus curâ, applicatis ad murum scalis, violenter nostri muros cõscendunt. Inter quos vir nobilis de Episcopatu Lemouicensi *Guilferus*, cognomento de *Turribus*, murum primus conscendit: quem plures subsecuti, quasdam ciuitatis turres occupauerunt: sed in eodem facto procedere, & vrbem sibi vendicare vniuersam, nox irruens intempesta prohibuit. Differẽtes autem vsq́; in sequentem diem, nostri equites & maiorum manus, negocium, vt summo mane redirent *in idipsum*, totâ nocte circa vrbem, ne hostibus pateret exitus, custodierunt vigilias. At verò plebs indomita longis fatigata laboribus, & diutinæ famis acerbitate vexata, vidẽs quòd hostiũ nemo cõpareret in mœnibus, quòd ciuitas sine strepitu tota quiesceret, absq́; maiorum conscientia in vrbem ingressa est; & eam reperientes vacuam, clàm & sine strepitu vniuersa eius obtinuerunt spolia. Ciues enim in speluncas se contulerant subterraneas, vt saluti consulerent vel ad tempus. Mane autem facto, exurgentes Principes, & vrbem obtinentes sine prælio, pauca inde sustulerunt spolia: cognoscentes tamen, quòd in latibulis subterraneis se ciues occultauerant, appositis ignibus, & fumo copiosiùs immisso, eos ad deditionẽ compulerunt; & inde violenter abstractos partim obtruncauerunt gladiis, partim compedibus mancipauerũt. Mortuus est ibi dominus *Wilelmus*, bonæ memoriæ, *Aurasiacensis Episcopus*, religiosus ac timens DEUM. *Dux* autem cùm per dies, cum aliis, ibi moram feci[t] quindecim, cum *Flandrensium Comite* familiaribus tractus negotiis, Antiochia[m re]uersus est.

X. Per idẽ tempus videns dominus *Godefridus* Lotharingię Dux [cùm] populus ad proficiscendum se accingeret, & Principes ad idipsum inuitaret i[n]tiùs, proposuit, priusquàm à regione illa discederet, fratrẽ videre, & eius coll[oquio] recreari. Profectus ergo cum familiari comitatu, in fratris regionem desc[endit]: quo viso, completisque pro quibus ierat negotiis, & sumptâ licentiâ, Antio[chiam] ad cæteros Principes, qui eum expectabant, reuertebatur. Cumq́; iam vrbi [...] vel quinq́; miliaria esset proximus, accidit quòd in loco herbido & amœn[o] secus fontem, qui dulces & perspicuas emanabat aquas, ipsâ loci facie ad i[nui]tante, descendit vt cibum sumeret: dumq́; in eo sociorum ferueret intenti[o] [...]ptus pro loco & tempore prandii fieret apparatus, ecce repentè de carecto pa[...]

quæ loco illi erat contermina, hostium equites ad vnguem armati, super conuiuantes irruunt. Dux tamen & sui, antequam ad eos Turci accederent, arma corripuerant equis insidentes: vnde factum est, vt habito inter eos conflictu, præuiâ Domini gratiâ, Dux fieret superior, ita vt interfectis pluribus, reliquos in fugam adigeret: & inde cum gloria in vrbem se recepit.

XI. Captâ ergo ciuitate prædictâ, orta est inter dominum *Boamundum* & *Tolosanum Comitem* grandis controuersia. Comes enim Albariensi Episcopo eam dare proposuerat; Boamundus verò eam ciuitatis partem quam occupauerat, pro comitis arbitrio Episcopo nolebat concedere, nisi Comes eas quas ipse apud Antiochiam possidebat, priùs ei resignaret turres. Tandem verò neglecto negotio quod apud Marram gerebatur, dominus Boamundus cum indignatione reuersus est Antiochiam, vbi expugnatis turribus quas Tolosani Comitis munitas detinebant satellites, eius inde violenter deiecit familiam: & sic vniuersam absq; consorte possedit ciuitatem. Comes verò videns quod eius recesserat æmulus, & pro libero arbitrio de vrbe capta posset disponere, Episcopo eã sicut & priùs proposuerat, contulit Albariensi. Dum autem cum eodem ordinaret Episcopo, quomodo deputatis ex vtroq; ordine custodibus, vrbem possent ab hostibus conseruare indemnem, sentiens hoc populus, molestè nimiùm cœpit ferre; & apud se conqueri, quod moras innecterent Principes, & pro singulis captis vrbibus lites inter se suscitarent & iurgia, ita vt principale eorum propositũ omnino neglectum videretur. Vnde conuenientes adinuicem ordinauerunt apud se, vt quacunq; ex causa absente Comite, vrbem diruerent, ne de cætero eorũ votis aliquod præstaret impedimentum. Contigit verò interea, quod conuenientibus apud *Rugiam*, quæ quasi in medio inter Antiochiam & prædictam Marram sita est, Principibus, vt ad vociferationes populi, super itinere deliberationem haberẽt, Comes vocatus illuc peruenit. Vbi dissentientibus ab inuicem, nihil consonum, nihilq; vtile de proposito constitutum est: vbi dum Comes moram faceret, populus qui apud Marram relictus fuerat, nactâ occasione ex Comitis absentia, multùm prohibẽte & renitente plurimũ prædicto Episcopo, turres & mœnia deiecerant funditus, vt Comes rediens, vlteriùs innectendi moram ex eo causas non haberet. Redeunte verò Comite, tristis admodum pro casu, qui acciderat, videns tamen populi volũtatem, factum prudenter dissimulauit. Populus verò nihilominus proteruiùs instabat, orans & petens, vt populo Dei ad peragendum iter inceptum ducem se præberet: alioquin ipsi vnum quemlibet de militibus sibi præficerent, qui eorum præesset exercitui, & eos in via Domini præcederet. Erat præterea in eodem exercitu tanta famis acerbitas, vt deficientibus alimentis, multi contra morem, ferarũ animos induti, ad esum immundorum se conuerterent animalium. Dicitur etiam, si tamen fas est credere, quòd multi præ alimentorũ inopia, ad hoc vt carnes humanas ederent, prolapsi sunt: sed neq; clades deerat in populo, nec meritò deesse poterat, vbi tam immundis & pestilentibus cibis (si tamen cibi dicendi sunt, qui contra naturam sumuntur) misera plebs alebatur. Nec enim momentaneum fuerat, nec ad tempus modicum, illa tanta talisq;, quæ populum afflixerat, inopia: sed quasi hebdomadibus quinq;, vel ampliùs, circa illam quam expugnare nitebantur vrbem, moram fecerant cum hoc periculo. Defecerant autem ibidem nõ solùm bellicis casibus, verùm etiam valetudinibus variis, viri præclari & nobiles: inter quos perfectissimæ indolis adolescẽs *Engelrandus*, filius domini Hugonis Comitis sancti Pauli, ægritudine correptus validâ, diem clausit extremũ.

XII. His omnibus vir inclytus & insignis dominus *Comes Tolosanus*, mente anxiatus & spiritu, infra seipsum fluctuabat dubius: nam & periclitantis populi eum affligebat molestia, & fatigabat necessitas; & itineris desiderium, quo tam maiores quàm minores succensi erant, ita vt etiam eum clamoribus assiduis & frequenti contestatione id importuniùs exigerent, requiem penitus denegabant. Volens igitur vtriq; morbo cõgruum aptare remediũ, certus tamen quod alii Principes eum in hac parte sequi nollent, vt populo vociferanti & suæ satisfaceret conscientiæ, diem ad iter aggrediendum populo præfixit quintumdecimum, & ne medio tempore fame, quæ nimis inualuerat, populus periclitaretur, assumptâ parte militiæ, & de turbis pedestribus his, qui videbantur validiores, parte reliquâ infra vrbem relictâ, in terras hostium descẽdit, vt vitæ necessaria plebi quocunq; periculo procuraret. Ingressus igitur cum maximo comitatu,

regionem hostium opulentissimam, effractis municipiis pluribus, & succensis suburbanis aliquot, greges inde retulit & armẽta, seruosq; & ancillas & alimentorum ingentes copias, ita vt vsq; ad satietatem plenam, ieiunus & esuriens reficeretur populus; & sociis qui apud Marram vrbem tuentes remanserant, portiones pro sorte virili deputarent. Regressus igitur cœpit Comes æstuare, quid faceret, populo iterum clamante, quod ad iter aggrediendum præfixa iam instaret dies, & dilationes omnes respueret. Videns autem quòd causam foueret populus honestam, & quòd eorum non posset ampliùs sustinere instantiam, licet solus esset, nec eum de principibus aliquis sequi decreuisset, cum suo tantùm comitatu, succẽsâ vrbe, & in fauillam redactâ, iter aggressus est. Videns autẽ quia non multos haberet equites, Episcopum rogauit Albariensem, vt secum proficisceretur: qui benignè preces admittens Comitis, quendam nobilẽ virum, *Willhelmum* videlicet de *Cumliaco*, super res suas cum septem equitibus & peditibus triginta præfecit: qui bonâ fide & plenâ deuotione res suas conseruans commẽdatas, infra paucos dies, pro septem equitibus habuit quadraginta, & pro triginta peditibus octoginta vel ampliùs recepit, res domini multiplicans in immẽsum. Igitur statutâ die iter arripiens profectus est, neminem aliorum operiens. Erant autem in eius comitatu quasi decem virorum millia, ex quibus vix trecenti quinquaginta erant equites. Cui proficiscenti, *Normannorum Comes*, & dominus *Tancredus*, vterque cum quadraginta equitibus, & numerosa peditum manu se aggregauerunt, comites in itinere se præstantes indiuisos. Profecti autem, tantam in itinere rerum inuenerunt opulentiam, vt populo nihil ampliùs esset necessarium. Transeuntes enim per *Cæsaream, Hamam,* & *Emissam,* quæ vulgari appellatione *Camela* dicitur, à Principibus earum & ducatum merebantur habere, & rerum venalium forum optimis conditionibus; insuper & dona plurima in auro, argento, gregibus & armentis, & victualibus omnimodis, à municipalibus & oppidanis, per quorum fines transibant, vt eorum parcerent regioni. Sicque per dies singulos eorum augebatur exercitus, & in meliorem proficiebat statum, rebus ad omnem sufficientiam abundans necessariis. Equorum etiam, quorum maximam passi fuerant indigentiam, tam gratis quàm precio ingentem sibi comparauerunt multitudinem, ita vt antequam cum reliquis conuenirent Principibus, mille & ampliores, exceptis prioribus, in suo haberent exercitu. Tandem cùm per dies processissent aliquot, iter agentes mediterraneum, de communi decretum est consilio, vt ad oram redirent maritimam, vt de statu reliquorum Principum, quos in finibus Antiochenis post se dimiserant, faciliùs instruerentur; & à nauibus quæ ab Antiochia & Laodicea per mare ascendebant, rerum necessariarũ

XIII. assequerẽtur commercium. Fuerant sanè toto illo itinere, ex quo à Marra discesserant, eis cuncta satis prospera: nisi quod sæpiùs circa expeditionis nouissima, prædones quidam occultè consueuerant irruere; & de senibus & valetudinariis, qui exercitum non poterãt æquis subsequi passibus, nõnullos interimebant, aut captiuabant: quorum fraudibus Comes argutè obuians, præeuntibus exercitum domino *Tancredo*, domino quoq; Normannorũ duce *Roberto*, vnà cum Albariẽsi Episcopo, ipse cum quibusdam viris insignibus & egregiis post exercitum remansit in insidiis, vt prædictis malefactoribus, qui proficiscẽtem exercitum ponè sequebantur, vt incautos opprimerẽt, tempore occurreret opportuno. Factumq; est vt mo[re] solito irruentibus maleficis, Comes è latebris egrediens, eis se daret obuiam; & re[pentè] pentè irruens prosterneret vniuersos, equos eorum & spolia, & de captiuis aliquo[s] cum multa lætitia in expeditionem referens. Ab ea die tutè & sine difficultate inc[e]debat populus, rebus necessariis affluẽter abundans: nec fuit in omni regione [quam] præterierunt proficiscentes, à dexteris vel à sinistris ciuitas vlla, vel municipi[um] cuius ciues exercitui & eius ducibus non dirigerent munera; fœdus non imp[etra]rent à transeuntibus & amicitiam: excepto vno, cuius habitatores de sua mul[titu]dine & loci præsumentes munimine, nec forum eis obtulerunt rerum venali[um] nec impetrato fœdere, ducibus miserunt exenia; sed iunctis agminibus nostro[rum] expeditioni conati sunt impedimentum præstare. Quod videntes nostri, iust[a in]dignatione succensi, in eos irruerunt vnanimiter; & in momento dissolutis eo[rum] manipulis, & captiuatis nonnullis, eorum oppidum effregerunt violenter; greg[es] eorum & armenta, equos etiam, qui in subiectis pascuis alebantur, & omnem

rum ſubſtantiam diripientes, abduxerunt ſecum. Erant autem in eodem exercitu finitimorum Principum nuncii, ad hoc vt pacem impetrarent miſſi. Hi noſtrorum videntes vires & audaciam, vt plenam pacem ſuis obtinerent dominis, ad propria reuertebantur, vt qui eos miſerant, de noſtrorum muribus & fortitudine plenius inſtruerent; ſed mox cum equis & aliis muneribus reuertebantur. Poſt dies autem aliquot, regione mediâ cum omni tranquillitate decurſâ, in campeſtria vrbis antiquæ & loci ſitu munitiſſimæ, haud longè à mari, quæ *Archis* appellatur, deſcenderunt, ſatis in vicino iuxta vrbem caſtrametantes.

XIV. Eſt autem *Archis* vna de vrbibus prouinciæ Phœnicis, ad radices Libani, in colle ſita munitiſſimo, quatuor aut quinq; à mari diſtans miliaribus, longè lateq; diffuſa, optimi ſoli, & glebæ vberis habens planiciem: cui etiam & lætiſſima non deſunt paſcua, & aquarum commoditates viuentium. Hanc, vt veterum habent traditiones, *Aracheus* ſeptimus filiorum Chanaan fundaſſe dicitur, & de ſuo nomine *Arachis* dixiſſe: ſed poſtea corrupto nomine, *Archis* dictam fuiſſe. Circa hanc, vt præmiſimus, noſtri caſtra locauerunt ſua, non caſu fortuito; ſed quorundam ex noſtris, qui in vinculis hoſtium detinebantur, literis & exhortatione commoniti. Erant enim in ciuitate *Tripolitana*, quæ eſt ciuitas nobiliſſima in littore maris ſita, ab Archis ſex aut quinq; diſtans miliaribus, de noſtris aliquot, qui in ea violenter detinebãtur. Ab initio enim obſidionis Antiochenæ, & maximè poſt vrbẽ debellatam, cœperunt noſtri vt ſibi victũ propagarent, compellente inopiâ, imprudenter circuire regiones, & ſe hoſtibus circumſtantibus vltrò ad prædam exponere. Vnde factum erat, vt vix eſſet ciuitas vel oppidum, quod de populo noſtro non haberet captiuos: iuxta quem modum in vrbe Tripolitana, de qua præmiſimus, de noſtris plus quàm ducenti eâdem detinebantur conditione. Qui noſtrorum intelligentes aduentum, ſignificauerunt Principibus, vt nullatenus ab Archis diſcederent, ſed eam vallarent obſidione: ſic enim aut vrbem infra paucos dies poſſent recipere; aut à rege Tripolitano, vt ab obſidione deſiſterent, infinitam extorquere pecuniam, & captiuorum fratrum obtinere liberationem. Quod & factum eſt: nam ſtatim accedentes ad vrbem, propiùs caſtris circumpoſitis obſidione vallauerunt: tum vt id tentarent, quod eis intimatum fuerat; tum vt reliquos Principes operirentur, qui eos in proximo ſubſecuturi credebantur.

XV. Egreſſi autem de caſtris eiſdem equites centum, cum peditum ducentorum duobus manipulis; & *Raimundum Pelet* ſecuti, vſque ad vrbem *Antaradon*, quæ vulgari appellatione *Tortoſa* dicitur, ab obſidione viginti vel ampliùs diſtantem miliaribus, vt experirentur ſi quid ſibi neceſſarium & vſui futurum reperirent, peruenerunt. Eſt autem *Antarados* ciuitas in littore maris ſita, iuxta ſe inſulam habens modicam, quaſi per duo diſtantem miliaria, vbi antiqua & per multa ſecula inſignis ciuitas, *Arados* nomine fuit. Huius *Iezechiel* propheta memoriam facit, ad Principem Tyri dirigens ſermonem, ita: *Habitatores Sydonij & Aradij fuerunt remiges tui.* Et idem infra: *Filij Aradij cum exercitu tuo erant ſuper muros tuos, in circuitu tuo.* Ezech. 27, 8, 11. A cuius nomine & prædicta ciuitas nomen accepit, vt Antarados diceretur, eo quod prædictæ Arado eſſet oppoſita. Harum vtraq; ſita eſt in Phœnice prouincia: & eiuſdem ciuitatis vnus & idem auctor fuit, *Aradius* videlicet, nouiſſimus natu filiorum Chanaan, filii Cham, filii Noe. Ad hãc itaq; vrbem accedentes domini Toloſani exercitus pars prædicta, vrbem cœperunt acriùs impugnare: ſed cùm reſiſtentibus ciuibus animosè ſatis, in eius expugnatione non poſſent multùm proficere, nocte irruente, in diem craſtinam diſtulerunt negocium: vt receptis conſortibus, qui eos ſubſequi decreuerant, facto mane ad idem opus fortiores reſurgerent. At verò ciues timentes ne maiores eâ nocte accederent copiæ, quibus tandem reſiſtere non valerent, cum vxoribus & liberis & familia vrbem egreſſi, ad montes vicinos, vt fugâ ſaluti conſulerent, ſe contulerunt. Noſtri porrò ſummo mane ſe adhortantes adinuicem, caſus qui de nocte illa acciderat ignari, vt opus continuarent heſternum, & ad vrbem impugnandam ſe armarent, accedentes cominus, & eam reperientes vacuam, intrepidè & conſtanter ingreſſi ſunt, victualibus & ſpoliis eam inuenientes redundantem. Vnde onerati vſque ad ſupremam ſatietatem, ad caſtra reuerſi ſunt: eis quæ interim acciderant, cuncta per ordinem edocentes, & de ſucceſſu proprio vniuerſum lætificantes exercitum.

XVI. Interea circiter Kalendas Martias, populus, qui Antiochiæ remanſerat, videns præfixam

ad iter aggrediendum imminere diem, dominum Lotharingiæ ducem *Godefridum*, dominum quoq; *Robertum* Flandrēsium Comitem, & alios Principes multâ cœpit vrgere instantiâ, vt iter arriperent; & eis volentibus voti consummationem adimplere, ducatū præberent. Prætendebant & domini Comitis Tolosani, Ducis quoq; Normannorum, & domini Tancredi fidem & constantiam, & admirabilem gratiam quam plebi DEI exhibuerant, eos iam per dies multos in via Domini fideliter præcedentes. His & huiusmodi persuasi Principes antefati, compositis sarcinis & necessariis ad iter præparatis, assumptâ secum vniuersâ tam equitum quàm peditum multitudine, quibus cordi erat & in proposito versus Hierosolymam proficisci, in Kalendis Martiis apud *Laodiciam* Syriæ quasi ad vigintiquinq; milia virorum fortium & armatorum conuenerunt, prædictos principes secuti. Sed & dominus *Boamundus* cum suo comitatu illuc vsq; eos prosecutus est: non tamen aut cum eis proficisci, aut ibi moram facere longiorem poterat, ne fortè recens captam Antiochiam hostibus circumpositis, temerè vel ad tempus inobseruatam negligere videretur: tamen vt societatis memor & gratiæ, quam in via Domini cum aliis contraxerat proceribus, eos vsque ad locum prosequutus est supradictum, quicquid officii & humanitatis poterat promptâ exhibens deuotione, vt sui memoriam altiùs imprimeret abeuntibus. Reuersus est ergo salutatis Principibus, & sumptâ cum multo gemitu & suspiriis licentiâ, vt ciuitatis sibi creditæ curam ageret diligentem, populo apud Laodiciam derelicto. Est autem *Laodicia*, ciuitas nobilis & antiqua, sita in maris littore, quæ fideles habens habitatores, sola de vrbibus Syriæ, Imperatoris Græcorum iurisdictioni erat supposita. Ad hanc *Guinimerus* quidam Boloniensis, quem superiùs cum classe apud Tharsum Ciliciæ, dum dominus ducis frater *Balduinus* eam occupasset, applicuisse meminimus, cum eadem classe sua peruenerat. Et dum eam imprudenter, non comparatis viribus aggrederetur impugnare, & suæ mancipare ditioni, captus erat à ciuibus, & carceri cum omni suo plenè comitatu mancipatus. Hunc quia de terra patris sui aduenerat, & apud Tharsum prædictam, fratri suo vtilitati fuerat & honori, dominus Dux à præside ciuitatis & loci primatibus sibi petiit restitui: qui verbo Ducis non audentes in quopiam contraire, prædictum Guinimerum cum sociis vniuersis & classe quam induxerant, Duci restituerunt: quem suæ classi Dux præficiens, æquis eum passibus per terras gradientem subsequi præcipit: quod & factum est.

XVII. Egressus igitur *Loadiciâ* Syriæ prædictus exercitus, receptis his quos in eadem vrbe repererant, & qui ab Antiochia & Cilicia & vrbibus finitimis, causis familiaribus & occupationibus domesticis detenti, tardiùs egressi fuerant, oram legentes maritimam, ad vrbem *Gabulensem*, quam vulgari appellatione *Gibellum* dicunt, quæ à prædicta Laodicia duodecim distat miliaribus, peruenerunt. Vbi cùm per aliquod temporis interuallum castris in gyrum locatis vrbem obsedissent, is qui ciuitati præerat, principis Ægyptii procurator (nam hæc prima de vrbibus maritimis, Ægyptiorum erat subiecta potestati) aureorum sex millia *Duci* obtulerat, insuper ingentia munera, si ab obsidione desisteret: quem, tanquam sordidorum contemptorem munerum, cùm flectere nequiuisset, ad alia se cōuertens studia, legatos de quorum fide præsumebat & industria, ad comitem direxit *Tolosanum*, prædictam pollicens pe cuniam, si eum à Ducis manibus posset expedire. Ille autem, vt dicitur, clàm ob tâ sumptâ pecuniâ, confinxisse dicitur, quòd infinita hostium multitudo à tra descenderet Persico, propositum habens eas iniurias vltum ire, quas Persarum p pulus sub duce *Corbagath* passus fuerat apud Antiochiam, & quòd nō inferius pr re bellum parabatur rediuiuum: & super his omnibus nuncios se dicebat rec se fide dignos, de quorum verbo nullatenus esset ambigendum. Missâ igitur tione per virum venerabilem, dominum *Albariensem Episcopum*, & directis epi dominum Ducem, & comitem Flandrensium anxiè nimis sollicitat, vt obsi solutâ, properare non differant; sed communibus periculis fraternâ compat occurrāt. Illi verò auditâ fratrum necessitate, & quod imminere dicebatur p lo, in simplicitate spiritus gradientes, solutâ statim obsidione, & itinere matu transeuntes vrbem *Valeniam*, quæ sub oppido *Margat*, in littore maris sita est; de *Marecleam*, quæ prima de vrbibus Phœnicis à Septentrione venientibus o rit, *Antaradum*, quæ vulgari appellatione *Tortosa* dicitur, quæ similiter vna

vrbibus suprà nominatæ prouinciæ, in littore maris similiter constituta, peruenerunt. Quam reperientes habitatoribus vacuam, insulæ quæ ab Occidente eidem obiecta est ciuitati, vbi & nostrorum naues aliquot opportunâ statione locatas inuenerant, vicinitatem admirati sunt. Vnde compendia secuti, infra paucos dies ante vrbem *Arcensem* cum omni sua multitudine constiterūt. Quibus dominus *Tancredus* occurrens, fraudem Comitis vniuersam seriatim edocuit: vnde & seorsum longè à tabernaculis eorum, qui præcesserant castrametati sunt. Videns autem Comes, quòd ab eo aliorum principum esset alienatus animus, missis muneribus, eos sibi reconciliare satagebat. Vnde factum est, vt post modicum temporis interuallum, reconciliatis sibi Principibus, excepto domino Tancredo, qui aduersus eum graues suscitabat quæstiones, in vnum corpus circa vrbem conuenerint expeditiones. Cumq; Comes ante Ducis aduentum multis iam diebus inutiliter ibi consumsisset operam, spes erat quod in aduentu reliquorum Principum, vrbs facilè superari posset, & obsidentium labor optato fine consummari: sed contra spem accidit. Nam neque priùs neque posteriùs propitium in eo facto habuit populus Dominum: quotiens enim vrbem nitebantur impugnare, & ad varia se attollebant nocendi argumenta, vt vel * agerent ad deiiciendum murum, vel contra eum assultus committerent, toties noua occurrebant impedimēta, & omnis eorum euacuabatur conatus; frustrabantur opera, impensa deperibat: ita vt manifestè daretur intelligi, quòd in eo opere, eorum conatibus fauor se subtraxisset Diuinus. Quippe occidebatur populus; & viri nobiles & præclari inutiliter decumbebant. Ceciderunt ibi viri nobiles & præclari, casu miserabili, vterq; iactu lapidis, *Anselmus de Ribergismonte*, vir in armis strenuus, & perpete dignus memoriâ; & *Pontius de Baladuno*, vir nobilis & familiaris domino comiti Tolosano. Propterea & populus inuitus ibi detinebatur, cui erat in proposito, iter inceptum consummare: vnde nec operam dabat cum studio, nec multam in facto impendebat sollicitudinem, maximè autem post Ducis aduentum: etiam qui cum comite Tolosano aduenerant, eius familiares & domestici, se subtrahebant ex industria, vt Comes affectus tædio, aliorum Principum vias sequeretur, qui etiam inuiti & compellente Comite contra conscientias detinebantur. Renouata est ibi quæstio de Lancea, quę apud XVIII. *Antiochiam* reperta fuerat: vtrum ea esset, qua de latere Domini sanguis & vnda profluxit; an res esset commenticia. Dubitabat enim valde super hoc populus: sed & Maiores penitus fluctuabant incerti: aliis dicentibus, quod verè ipsa esset, quæ Domini Cruce maduerat, eius latus aperiens, & per inspirationem diuinam in cōsolationem plebis reuelata; aliis asseuerantibus, quòd versutiarū Tolosani comitis esset argumentum, & gratiâ quæstus adinuentio ficta. Huius autem dissentionis auctor erat præcipuus, quidam *Arnulphus*, Domini Normannorum comitis familiaris & capellanus; vir quidem literatus, sed immundæ conuersationis, & scandalorum procurator: de quo in sequentibus multa dicenda occurrent. Cumq; diu super hoc in populo sermo hic discurreret contradictorius, hic qui eam reuelationem sibi factam fuisse asserebat, vt populo fidem faceret, & omnem tolleret ambiguitatē, rogum copiosum præcepit accēdi, pollicens se auctore Domino, certo per ignem experimento fidem se facturum incredulis, quòd nihil confictum, nihil cōmento adumbratum in eo facto intercessisset; sed solâ reuelatione diuinâ, ad notitiam hominum & eorū consolationem, totum esset procuratum. Accenso igitur rogo copioso admodum, cuius incendii feruor etiam circumpositos terrere poterat: conuenit vniuersus populus à maiore vsq; ad minorē, in ea sexta feria, quæ sanctū Domini Pascha pręcedit, in qua & mundi Saluator pro nostra salute passus esse legitur, vt tantæ rei plenū haberet experimentum. Qui verò tam periculosum examen spontè subiturus erat dicebatur *Petrus Bartholomei*, clericus quidē, sed modicè literatus, & quātum ad humanū * diem diiudicare pertinet, homo simplex videbatur: Qui oratione factâ in conspectu circumpositarum legionum, assumptâ secum prædictâ Lanceâ, per ignem transiuit, quantū populo videbatur, illæsus. Verùm hoc eius factum non solùm non amputauit quæstionē, sed maiorē suscitauit: nam infra paucos dies vitâ decessit, cuius accelerati obitus occasionem, cùm homo sanus & vitalis priùs videretur, quidam asserebant tentatum incendium: dicentes, quòd in eo tanquam fraudis patronus, mortis causam collegisset. Alii verò dicebant, quòd ab incendio

sanus euaserat,& incolumis; sed egressum ab igne, turbæ,causâ deuotionis irruentes, oppresserant & contriuerant eatenus,vt vitæ finem ministrarent. Sicque res quæ in dubium venerat, nullam recipiens decisionem, maius induxit ambiguum.

XIX. Per idem tempus legati nostri, qui inuitantibus Ægyptiis, qui ad obsidionem Antiochenam missi à *Calipha Ægyptio*, venerant, vt præmisimus, descenderant in Ægyptum,post annum quo tam violẽter quàm dolosè detenti fuerant, ad Principes,qui eos miserant,sunt reuersi: veneranto; cum eis Ægyptiorum principis legati, verba deferentes multùm ab his quæ priùs attulerant,dissimilia. Cùm enim multâ priùs obtinere laborassent precum instantiâ, vt nostrorum Principum contra insolentiam Turcorum & Persarum haberent gratiam & auxilium: nunc mutato cantico,pro summo beneficio se arbitrabantur nostris indulgere,si Hierosolymam ducentos aut trecentos simul permitteret inermes accedere, & completis orationibus redire incolumes. Quod verbum nostri Principes pro ludibrio habentes,prædictos nuncios redire compulerunt, significantes, quod *non secundùm propositas conditiones particulatim illuc accederet exercitus; sed iunctis agminibus Hierosolymam proficiscerentur vnanimes, regno eius periculum illaturi.* Huius autem mutationis causa fuerat quiddam,quod ex nostra victoria,quæ apud Antiochiam acciderat, habuerat ortum. Nam Turcis ita ibi periclitantibus, ita per omnem Orientem eorum confractus est gladius; & sublimis quæ fuerat gloria, versa est in confusionem, vt vbicunq; cum aliis nationibus erat eis negotium, in omni loco succumberent, & calculum reportarent in omni conflictu deteriorem. Iuxta quam eorum conditionem, inualescente super eos Ægyptiorum regno, per manum cuiusdam, cui erat nomen *Emireius*, principis militiæ regis Ægyptiorum, Hierosolymam amiserant, quam triginta & octo annis antè ab eisdem Turci eripuerant violenter. Vnde factum est,vt hostes quos priùs quasi fortiores horruerant, nunc per nostrorum operam deiectos,& confractis viribus,in imo videntes constitutos,nostrorum auxilium, quod priùs instanter nimis expetierant, contemnebant.

XX. Aduenerant præterea Constantinopolitani Imperatoris legati,multùm conquerentes de domino Boamundo, qui contra legem pactorum & exhibiti tenorem iuramenti Antiochiam præsumebat detinere: allegantes in conspectu Principum, *quod domino suo præbitis corporaliter iuramentis, omnes qui per eum transierant, tactis sacrosanctis Euangeliis promiserat,quod neq; de oppidis,neq; de ciuitatibus aliquã,quæ de Imperio eius fuerat,vsq; Hierosolymã, detinere præsumerent,sed eâ captâ,eius Imperio resignarent:* de reliquis verò habitæ conuẽtionis partibus,nullã omnino habebant memoriam. Certum est autẽ, quod id inter eum & Principes, apud Constantinopolim conuenerat: sed in fine conuentorum fuerat annexum, quòd ipse cum omni suo comitatu, & ingentibus copiis eos deberet sine dilatione subsequi, & auxilium in suis necessitatibus ministrare. Quibus de communi Principum consilio responsum est, quòd *Imperator pacta conuenta prior violauerat: vnde meritò & ab his quæ iuxta legem pactorum sibi poterant competere,casum patiebatur. Iniquum enim est ei fidem seruari, qui contra pactum nititur versari.* Nam cum nostris Principibus ex compacto teneretur obligatus, quòd conuocatis exercitibus, statim eos sequeretur; & per mare nauibus continuum eis ministrari faceret commercium,& rerum venalium toto itinere exhiberi præciperet opulen tiam, vtrumq; neglexit frauduleter adimplere,cum sine difficultate vtrumq; poss effectui mancipare. Vnde quod de Antiochia factum fuerat, quoniam id iure fec se videbantur,ratum volebant permanere,& inconuulsum: vt is eam iure hære tario possideret in perpetuum,cui de communi liberalitate concessa fuerat. Ins bant præterea eiusdem Imperatoris legati,persuadere cupientes, vt eiusdem Im ratoris aduẽtum,quem in Kal. Iulii affuturum promittebant, præstolaretur ex tus, pollicentes quòd singulis Principibus ingentia daturus esset munera; s plebeis cum multa liberalitate stipendia, vnde honestè sustentari possent, esse giturus. Super quo deliberationem habentes, dissentiebant ab inuicem. Na *losanus comes* expectandum esse tanti principis aduentum vtile iudicabat, siue quod ita futurum arbitraretur; siue ex eo quod eâ occasione Principes & p lum detinere laboraret: quousq; vrbem quam obsederat, sibi posset vẽdicare. pe enim & ignominiosum reputabat, si a proposito ita manifestè deficeret, de rium non valens adimplere. Aliis autem opposita longè melior videbatur sen

tia, videlicet vt cœpto instarent itineri, & votum pro quo tot labores pertulerāt, feliciter cōsummarent: fraudes enim Imperatoris, & eius versutias, quas sæpius experti fuerant, declinare iudicabant commodiùs, ne eius labyrinthis & eius ambagibus iterum se inuoluerent, à quibus non satis facilè postmodum possent expediri. Effusa est igitur inter Principes cōtentio, & eorum penè in nullo consonabant desideria. Vnde & is, qui vrbi præerat *Tripolitanæ*, cum priùs infinitam obtulisset pecuniæ summam, vt obsidione solutâ, ab eius finibus nostræ migrarent expeditiones, cognito schismate, quod inter Principes erat exortum, non solùm dare pecuniam priùs oblatam renuit; verùm nostris spōtè occurrere, & cum eis experiri proposuit. Factum est autem, quod de communi consilio, relicto *Albariensi Episcopo*, & aliis nonnullis viris potentibus in obsidione, qui castra tuerētur, Principes indicto prælio, instructis aciebus, & ordine congruo dispositis, versus Tripolim agmina dirigunt: quò peruenientes, eiusdem loci præsidem, cum vniuersa ciuium multitudine tam equitum quàm peditum extra vrbem reperiunt: vbi ordinatis pari modo agminibus, nostrorum aduentum præstolabantur intrepidi. Cùm enim duobus mensibus, & ampliùs aliquid, Comes Tolosanus in prædicta obsidione operam consumpsisset inutiliter; nec profecisset quippiam, cœperant eos Tripolitani contemnere; & nostrum exercitum minus & minus habere suspectum, quasi ab ea virtute quam prius audierant, facti degeneres, in seipsis strenuitatis consuetæ paterentur defectum. Postquam ergò ad vrbem ventum est, & hostium contra se positas nostris datum est intueri legiones, in eos statim irruerunt animosiùs, & primo impetu dissolutis eorum cohortibus hostes in fugam versos, infra vrbem certatim se recipere proteruâ compulerunt instantiâ, septingentis ex eorū numero gladio peremptis: de nostris verò tres aut quatuor cecidisse dicuntur. Ibi celebrauerunt Pascha, quarto idus Aprilis.

Obtentâ igitur victoriâ, in castra iterum reuersi sunt, XXII.
vbi nihilominus vociferari & acclamare cœpit populus vniuersus, vt illâ perniciosâ obsidione dimissâ, versus Hierosolymam, quò eorum omnino festinabat desiderium, iter arriperent: obtinuitq́; proteruâ instantiâ populus, vt incensis castris, *Dux & Flandrensium comes*, necnon & *Normannorum comes*, sed & *Tancredus*, populo satisfacientes, inuito & plurimum renitente *Comite Tolosano*, obsidionem deserentes, versus Tripolim, tanquam iter continuaturi, expeditiones direxerunt. Erantque in eo facto procliuiores, qui ab initio prædicti Comitis ab initio castra fuerant secuti ita vt eum deserentes, prædictos Principes certatim sequerentur: quo intellecto, videns quod neque precibus neque pollicitis eos reuocare poterat, *faciens de necessitate virtutem*, alios secutus est, licet inuitus. Cumq́; vix quinque miliaribus progressi, ante vrbē *Tripolitanam* castrametati essent, eius loci præses, qui Ægyptii Caliphæ in ea regione procurabat negotia, depositâ illâ tali arrogantiâ, quâ prius cum nostris Principibus de pari posse contendere arbitratus fuerat, cognoscens seipsum, missâ legatione à Principibus obtinuit, vt datis quindecim milibus aureorū, insuper etiā muneribus in equis, mulis, sericis, & vasis preciosis, & restitutis vniuersis quos de nostro populo detinebat captiuis, à sibi commissa discederent prouincia; ac tribus quibus præerat ciuitatibus, *Archis* videlicet, *Tripolis* ac *Biblio* cum suis pertinentiis parcerent transeuntes. Misit insuper greges & armenta, & alimentorum vberē copiam, ne præ victualium inopia, suburbana spoliare cōpellerentur, & agrorū cultoribus inferre molestiam. Accitis etiam quibusdā fidelibus *Syris*, montis *Libani* habitatoribus, qui vrbibus illis à parte supereminet Orientali, excelsus admodum & in sublime iuga porrigens, tanquam à viris prudentibus & locorum gnaris, qui ad eos gratulabundi descenderant, vt fraternæ caritatis dependerent affectum, consilium ab eis petierunt, quâ viâ versus Hierosolymam tutiùs possent incedere, & commodiùs. Illi tandem cōpensatis bonâ fide vniuersarū viarum, quæ illuc ducebant tam cōmoditatibus quàm compendiis, nouissimè viam eis cōmendauerunt maritimā: vt & directiorem sequerentur, & nauiū suarum quæ proficiscentem subsequebātur exercitum, eis solatium non deesset. Erant autem in nostrorū classe, non solùm *Guimmeri*, sociorumq́; eius, qui à Flandria, Normannia, & Anglia, vt præmisimus, descenderant; verùm & *Ianuensium, Venetorū, Græcorumq́* naues, quæ à Cypro, Rhodo, & aliis insulis rebus onustæ venalibus frequenter accedebant, quæ nostris legionibus multā inferebant consolationē. Assumptis ergo ducibus itineris, tum ex prædi-

ctis fidelibus, tum ex Tripolitani principis familia, oram legentes maritimam, iuga Libani à sinistris habentes, *Biblium* pertranseuntes, supra ripam fluminis secus locū cui nomen est *Maus*, castrametati sunt: vbi per diem vulgus debile, & eos, qui non ita celeriter subsequi poterant, operientes, habuerunt requiem.

XXII. Die demum tertiâ ante vrbem *Beritensium*, secus fluuium, qui iuxta vrbem labitur, castrametati sunt: vbi, à præside loci, vt satis parcerent & arboribus, datâ pecuniâ, & victualibus ad sufficientiam ministratis, nocte quieuerunt vnâ. Sequenti verò die *Sydonem* peruenientes, secus fluenta, aquarum commoditatem secuti, locauerunt tabernacula. Vbi, nescimus quâ fiduciâ, qui vrbi præerat, nostris Principibus nullam exhibuit humanitatis gratiam; sed de viribus præsumens suis, exercitum nostrum aggressus est molestare: in quo facto non multum successit ei prosperè. Nam quibusdam ex nostris in eos irruentibus, qui eorum discursionibus prouocati, diutius dissimulare non poterant, interfectis ex eis aliquot, reliquos infra vrbem se recipere compulerunt: vnde factum est, vt noctem illam in castris, cessantibus eorum molestiis, cum omni tranquillitate peragerent. Mane autem facto, vt aliquantisper recrearetur populus, moram ibi facere decreuerunt, mittentes de exercitu expeditiores quosdam, qui de vrbanis adiacentibus victui necessaria contraherent: qui comportatis gregibus & armentis & victualiū ingente copiâ, cum sospitate regressi sunt omnes: excepto quodam nobili viro, *Galtero* videlicet de *Verra*, qui redeuntibus aliis, ad vlteriora progrediens, vt maiorem prædam contraheret, dubiâ sorte sublatus, comparere desiit, vniuersis eius dubium exitum nimis molestè ferentibus. Sequēti postmodum die transcursis scopulosis ex parte plurima locis, per loca planiora, à dextris relictâ antiquâ vrbe *Sareptâ* Sydoniorum, viri DEI *Heliæ* nutriciâ, trāsmisso flumine, qui medius discurrit egregiam illius regionis metropolim *Tyrum*, vetustissimum Agenoris & Cadmi domicilium, peruenerunt, vbi circa illum egregium & seculis admirabilem *fontem hortorum*, & puteum aquarum viuentium castrametati, in pomeriis latè patentibus & multâ commoditate refertis, nocte quieuerunt vnâ: dehinc die restitutâ iterum ad iter se accingentes, exsuperatis angustiis, quæ inter montes prominentes & mare periculosè nimis iacent mediæ, iterum in plana descenderunt, quæ vrbi *Acconensium* subiecta sunt. Vbi iuxta ciuitatem, secus fluuium, qui eandem vrbem præterlabitur, castrametati, à procuratore & ciuibus munera suscipientes, rerum venalium bonis conditionibus habuerunt commercium: factus est insuper nostris Principibus familiaris & amicus, spondens, quod si post captam Hierosolymam, viginti dierum spacio, absq; contradictione in regno possent consistere, aut Ægyptiorum vires superare, ipse vrbem Acconensem absq; difficultate vlla eis resignaret. Inde verò progressi Galileam à læua deserentes, inter Carmelum & mare, *Cæsaream* secundæ Palestinæ metropolim, quæ prisco nomine *Turris Stratonis* appellata est, peruenientes, secus fluuium, qui de paludibus eidem vrbi adiacentibus defluit, castrametati sunt: vbi & sanctum Pentecostes diem, quart[o] Kal. Iunias celebrauerunt, à prædicta vrbe, vix duobus distantes miliaribus. Inde post diem tertium, itineris resumentes laborem, relictis à dextra locis maritimis, Antipatrida & Ioppe, per latè patentem planiciem, *Eleutheriam* pertranseuntes, *Liddam* quæ est *Diospolis*, vbi & egregii martyris *Georgij* gloriosum vsque hodie sep[ul]chrum ostenditur, in quo secundùm exteriorem hominem in Domino cred[itur] requiescere, peruenerunt. Cuius ecclesiam, quam ad honorem eiusdem mart[yris] pius & orthodoxus Princeps Romanorum Augustus, illustris memoriæ domi[nus] *Iustinianus*, multo studio & deuotione promptâ ædificari preceperat, audito no[st]rum aduentū, solotenus hostes deiecerant paulò ante, timentes ne trabes ec[clesiæ] quæ multæ proceritatis erant, in machinas & tormenta ad expugnandam [vrbem] vellent conuertere. Compertum autē habentes, quod in vicino nobilis quæ[dam] ciuitas *Ramula* nomine, cum quingentis equitibus dominū *Flandrensium* C[omitem] præmiserunt, qui ciuium prætentarent animos, & quidnam haberent propo[siti ex]perirentur: qui accedentes ad vrbem propiùs, videntes quod nemo ad eos e[gredi]retur, portas, quas patentes repererunt, ingressi sunt, vrbem penitus reperien[tes va]cuam. Nocte enim quæ præcesserat, cognito nostrorum aduentu, abeunt[es cum] vxoribus & liberis, & vniuersa eorum familia, vrbem vacuam reliquerant. [Qui] statim remisso nuncio, Comes legionibus significans, ad vrbem eos accede[re]

tutare consuluit. Illi verò completis de more orationibus ad vrbem accedentes, in omni commoditate frumenti, vini & olei, ibi continuum exegerunt triduum, Episcopum eidem Ecclesiæ præficientes quendam Robertum Normannum genere, de episcopatu Rothomagẽsi, cui vtramq; vrbem, *Liddam* videlicet & *Ramulam* cum adiacentibus suburbanis, iure perpetuo possidendas contulerunt, primitias laborũ suorum cum omni deuotione egregio Martyri dedicantes. XXIII.

Interea *Hierosolymitæ* de nostrorum aduentu nunciis edocti frequentibus, scientes quòd omnis quę aduenire dicebatur multitudo, speciale & præcipuum haberet ciuitatem illam obtinendi propositum: quantâ possunt diligentiâ, quantâ valent sollicitudine, vrbem communire satagunt; victui necessaria, armorum genera quælibet, ligna, ferrum & chalybem, & quæcunq; obsessis solent præstare præsidium, corrogare, & in vrbem inferre, studiis se inuicem preuenientibus, contendunt. Sed & *princeps Aegyptius*, qui multo labore eodem anno, Turcorum expulso principatu, prædictam vrbem receperat, comperto quòd ab Antiochia noster discesserat exercitus, quãto poterat studio, turres reparari præceperat, & mœnia. Ciuibus vt eorum sibi & fidem conciliaret, & gratiam, de proprio ærario cum multa liberalitate ministrari præcipiens stipendia, tributorum & vectigalium præstationes remittens in perpetuum: qui tum vt vitæ consulerent, & saluti, tum vt tantæ libertatis sublimarẽtur priuilegio, Regiæ satagentes parere voluntati, conuocatis vicinarũ vrbium ciuibus, viris fortibus & industriis, & armatis optimè, vrbem communierant diligenter. Insuper etiam conuenientes omnes vnanimiter in atrio Templi, quod erat spaciosissimum, vt nostrorum præuenire possent aduentum & præcidere, decreuerunt, vt interfectis vniuersis fidelibus, qui eius vrbis erant habitatores, *Ecclesiam Dominicæ resurrectionis* deiicerent funditus, & Sepulchrum Domini ab eadem radicitus conuellerent, ne illorum occasione, aut orationis gratiâ, fidelium populus deinceps accedere, aut vrbem frequentare proponerent. Sed tandem cognito, quod per hoc maiora populorum nostrorum in se conflarent odia, & in suum vehementiùs irritarent interitũ, mutato consilio, extortâ ab eis violenter vniuersâ pecuniâ, & quicquid habere videbantur, quatuordecim aureorum milia, tum à Patriarcha, qui tunc vrbi præerat, tum à populo ciuitatis, tum ex adiacẽtibus Monasteriis abstulerunt: vnde oportuit eundem virum venerabilem, vt haberet vnde tantam summam extortæ pecuniæ soluere posset (nam ad id vniuersorum non sufficiebant patrimonia) & vt inopiam suam, & plebis quocunq; modo cõsolaretur tenuitatem, in Cyprum insulam nauigare, vt ibi à fidelibus eleemosinarum, & piæ largitionis mendicaret suffragia, quæ attritæ & esurienti plebi DEI, quæ Hierosolymis & in eius finibus habitabat, mitteret ad vitæ sustentationẽ. Nec etiam hoc eis visum est sufficere, sed extortis à plebe per quæstiones & grauia tormenta bonis omnibus, exceptis solis senibus & valitudinariis mulieribus & paruulis, omnes alios vrbe depulerunt: qui vsq; ad nostrorũ aduentum in viculis suburbanis delitescentes, quotidie mortem expectabant, non audentes vrbem introire: sed nec exteriùs inter persequentem populũ, tuta eis dabatur requies, habẽtibus locorum incolis omnem eorum suspectam operam, & eos vsq; ad immundas & intolerabiles perurgentibus angarias. Erat præterea eodem tempore, in eadem DEO amabili ciuitate, vir vitæ venerabilis & fide insignis, *Geraldus* nomine, qui ei de quo suprà diximus, pręerat xenodochio, in quo pauperes, qui orationis gratiâ ad vrbem accedebant, hospitabãtur, & aliqualem pro loco & tempore sumebant refectionem. Hunc credentes pecuniarum aliquam habere repositionẽ, & suspectum habẽtes, ne in nostrorum aduẽtu aliquid eis moliretur damnosum, vinculis subiecerunt & verberibus, ita vt manuũ ac pedum, torquẽdo, eius cõfringerent articulos, & membrorũ partem maximã redderent inutilem. XXIV.

Consummato igitur ibi triduo, custodibus ibi aliquot deputatis, qui munitiorẽ eiusdẽ ciuitatis partem ab hostiũ tuerentur insidiis, summo diluculo ad exequẽdum se accingunt propositum. Vnde assumptis itineris ducibus, viris prudentibus, & locorũ peritis, peruenerunt *Nicopolim*. Est autem Nicopolis ciuitas Palestinæ: hanc dum vicus adhuc esset, sacer Euangeliorum liber appellauit *Emaus*; beatusq; *Lucas* Euangelista hanc dicit ab Hierosolymis distare stadiis sexaginta. De hac *Sozomenus* in sexto Tripartitæ historiæ ita ait: *Hanc Romani post vastationem Hierosolymorum, Iudeamq́ victoriam, Nicopolim ex euentu victoriæ vocauerunt. Ante hanc vrbem in tri-*

uio, vbi CHRISTVS *cum* Cleopha *post resurrectionem noscitur ambulasse, tamquam ad alium vicum iturus, fons quidam est salutaris, in quo passiones hominum diluuntur, & alia pariter animalia diuersis detenta languoribus emundantur: quod vt ita contingat, traditur ex quodam itinere apparuisse* CHRISTVM *ad fontem cum discipulis suis, & lauasse pedes: ex quo aqua facta est diuersarum medicamen passionum.* Hæc prædictus Historiographus de castello Emaus ita disserit: Vbi noctem illam in aquarum abundantia, & rerum copia victui necessariarum egerunt tranquillam: vbi circa noctis medium, fidelium qui in ciuitate *Bethleem* habitabant, legatio adfuit ad Ducem *Godefridum*, orans & petens, cum multa instantia, vt illuc aliquam militiæ partem dirigeret. Conuenientibus enim ex vniuersis finitimis oppidis & locis suburbanis hostibus, Hierosolymam properabant, tam vt vrbem tuerentur, quàm vt ipsi etiam in vrbe salutis sibi inuenirent consilium. Timebant autem prædicti fideles, ne ad partes eorum accedentes, ecclesiam deiicerent, quam multo precio sæpiùs ab eisdem hostibus, ne deiiceretur, redemerant. Auditâ igitur & cum pietatis affectu susceptâ fratrum fidelium postulatione, electis ex suorum numero centum expeditis equitibus, ad locum prædictum, vt fidelibus opem ferrent, Dux præcipit contendere: quibus dominus *Tancredus* datus est primicerius, & consors itineris: qui ducibus eiusdem loci habitatoribus, ad locum summo diluculo perueniunt destinatum: vbi à ciuibus cum hymnis & canticis spiritualibus honorificè suscepti, introducente eos populo & clero, ingressi ecclesiam, fœlicis puerperæ diuersorium, & Saluatoris præsepe, in quo fœlicium cibus animalium requieuit, beatis oculis conspexerunt. *Vbi etiam* & ciues eiusdem loci, præ gaudii & exultationis immensitate, votiua Domino cantica psallentes, in signum victoriæ, domini Tancredi vexillum super ecclesiam statuerunt. At verò, qui in exercitu remanserant, præ itineris desiderio, loca venerabilia scientes in proximo constituta, pro quorum amore & reuerentia tot labores, tot pericula tertio iam anno sustinuerant, noctem ducebant insomnem, votis ardentibus auroram deposcentes, vt itinerarii sui fœlicem conspicerent clausulam; & tam longæ peregrinationis beatam consummationem possent intueri. Videbatur eis nox vltra solitũ vices suas producere, partemq; lucis futuræ sibi vsurpare indebitè, omnisq; mora animis ardẽtibus periculosa videbatur, eratq; abominabilis, iuxta id quod prouerbialiter dici solet: *Animo cupienti nihil satis festinatur*: & item illud, *Dilatione votum creuerat.*

XXV. Postquam autem in castris cognitum fuit, quòd Bethleemitarum nuncios, Dux nocte illâ susceperat, & de suis in eorum subsidium præmiserat quosdam: non expectatâ procedendi licentiâ, vel opportunitate, qualem lux exoriens iter agentibus solet ministrare, intempestæ noctis silentio, excitantibus se mutuò plebeis & moram arguentibus, inuitis Principibus surrexerunt, iter arripientes. Cumq; processissent aliquantulum, vir quidam nobilis & strenuus, *Gastus Biterrensis*, assumpto sibi triginta expeditorum equitum comitatu, ab exercitu separatus versus Hierosolymam aurorâ iam illucescente cœpit contendere, vt si quas extra vrbem gregum aut armentorum reperiret copias, eas secum in expeditionem deduceret. Cumq; iam Vrbi esset proximus, iuxta votum occurrerunt ei animalia, quibus pauci præerant pastores, qui visâ nostrorum militiâ in vrbem perterriti aufugerunt. Gastus verò interim relicta absq; custodibus secum trahens animalia, ad exercitum reuertebatur: cùm ecce ad pastorum vocem exciti Hierosolymitæ, correptis armis, prædam abactam violenter reuocare cupientes, certatim insecuti sunt abeuntem. Vir verò insignis, insectantium veritus multitudinem, relictâ prædâ saluti fugiendo consulens, in collis cuiusdam culmine cum suo substitit comitatu: dumq; ibi rei præstolaretur euentum, ecce per vallem eidem loco subiectam, dominus *Tancredus* cum prædictis centum equitibus, à Bethleem rediens ad exercitum maturabat, quibus prædictus vir nobilis occurrens, casum qui ei acciderat, ex ordine pandit: coniunctis itaque agminibus, eos qui prædam reducebant verso secuti sunt itinere; & antequam in vrbem se reciperent, subitò in eos irruentes, interfectis pluribus, reliquisque in fugam versis, prædam iterum receptam violenter abducentes, ad exercitum cum multa lætitia sunt reuersi: à quibus cùm quæreretur, vnde prædam illam contraxerant; respondentes, quod de agro Hierosolymitano eam abduxissent: audito nomine ciuitatis, pro qua tot & tantos labores pertulerant, præ feruore deuotionis lachrymas & suspiria cohibere non valentes, pro-

pronos in terram se dederunt, adorantes & glorificantes DEVM, de cuius munere venit, vt sibi à fidelibus suis, dignè & laudabiliter seruiatur; quiq; populi sui vota benignè exaudire dignatus est, vt iuxta eorum desideria, ad loca optata mererentur peruenire. Vnde progressi pusillum, è vicino Vrbem sanctam contemplantes, cum gemitu & suspiriis præ gaudio fusis spirituali, pedites, & nudis ex plurima parte vestigiis, cœpto feruentiùs insistentes itineri, subitò ante Vrbem constiterunt, castra circumponentes eo ordine, quo à maioribus Principibus singulis designabatur. Videbatur impletum esse, quod per Prophetam præmissum fuerat vaticinium, & exhibitum historialiter verbum Domini; *Leua Hierusalem oculos, & vide potentiam Re-* Esai. 51, 17.
gis. Ecce Saluator tuus venit soluere te à vinculo. Et illud: *Eleuare, eleuare, consurge Hierusa-* 52, 2.
lem, solue vincla colli tui, captiua filia Syon.

EXPLICIT LIBER SEPTIMVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI OCTAVI.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI OCTAVI.

INCIPIT LIBER OCTAVVS.

Cap. I. RBEM sanctam & DEO amabilem *Hierosolymam*, in sublimibus sitam esse montibus certum est; & in tribu Beniamin positam veterum tradit auctoritas; habetque ab Occidente tribum Symeon, & Philistiim regionem, & mare Mediterraneum: à quo vbi propiùs est, iuxta vetustissimum oppidum *Ioppen*, viginti quatuor distat miliaribus, inter se & prædictum mare habens castellum *Emaus*, quæ postea dicta est *Nicopolis*, vt præmisimus, vbi post resurrectionem suam Dominus duobus discipulis apparuit: *Modim* etiam, sanctorum Machabæorum fœlix præsidium: *Nobe* quoq; vicum sacerdotalem, vbi Dauid esuriens cum pueris suis, tradente Abimelech sacerdote panes propositionis comedit: & *Dispolim*, quę est *Lidda*, vbi Petrus Æneam virum paralyticum ab annis octo in grabato iacẽtem saluti restituit: & *Ioppen* prædictam, vbi idem Petrus, discipulam nomine Tabitham, plenam operibus bonis & eleemosynis, defunctā suscitauit, & sanctis ac viduis resignauit viuam: vbi & apud Symonem coriarium hospitatus, *Cornelii* nuncium suscepit, sicut in Actibus Apostolorum continetur. Ab Oriente verò *Iordanis* habens fluenta, & ei adiacentem solitudinem, filiis prophetarum familiarem, quasi ad milliaria quatuordecim: & *vallem syluestrem*, vbi nunc est *mare salis*, quod & *lacus Asfaltes*, & *Mare Mortuum* nuncupatur: quæ omnis regio antequam Dominus subuerteret Sodomam, vt in Genesi legitur, (Gen.13,10.) *quasi paradisus DEI irrigabatur.* Citra verò Iordanem, vrbem *Hiericho*, quam Moysi successor Iosue, magis orando quàm pugnando subegit; vbi postea Dominus præteriens, (Matth.20,29.) cæco lumen restituit: *Galgala* quoque Helisei receptaculum. Vltra Iordanem verò *Galaad*, *Basan*, *Ammon* & *Moab*, quæ postmodum Ruben, Gad, & dimidia tribus Manasse susceperunt in sortem, quæ omnis hodie regio generali appellatione dicitur *Arabia*. Ab Austro verò, habens sortem Iuda, in qua est *Bethleem*, familiare Domini reclinatorium, & fœlix natiuitatis Dominicæ & cunarum locus: & *Thecua* vrbs, prophetarum Abacuc & Amos domicilium: & *Ebron*, quæ alio nomine dicitur *Cariatharbe*, sanctorum Patriarcharum sepulchrum venerabile. A Septentrione verò vrbem habens *Gabaon*, Iosuæ, filii Nun, insignem victoriâ, & defixi solis miraculo præclaram: Tribum quoque habens Ephraim, in qua est *Silo*, tabernaculi Domini custos aliquando: *Sichar*, confabulatricis Domini Samaritanæ patria: *Bethel*, aureorum cultrix vitulorum, & peccati Hieroboam testis. Sed & *Sebastea* Ioannis Baptistæ, Helisei quoq; & Abdiæ tumulus; quæ olim dicta est à monte Somer, in quo sita est, *Samaria*, regum Israël thronus sublimior, vnde & tota prædicta regio vsque (Gen.34,25.) in præsentem diem dicitur *Samaria*. *Neapolis* quoque, quæ olim dicta est *Sichen*, conditoris nomen habens: in qua, secundùm lectionem libri Geneseos, filii Iacob Simeon & Leui, in vltionem stupri, quod filius Sichen, *Hemor*, sorori eorum *Dinæ*, amore illius captus, intulerat, tam ipsum quàm filios eius in ore gladii percusserunt, vrbem eorum succendentes.

II. Est autem *Hierusalem*, Iudeæ metropolis, in loco riuis, syluis, fontibus & pascuis penitus carente, sita. Hæc iuxta veteres historias, & Orientalium populorum traditiones, primùm dicta est *Salem*: deinde *Iebus*: postmodum tempore Dauid, qui eiecto inde Iebuseo eius habitatore, postquam septem annis regnauerat in Ebron, eam ampliauit, & regni constituit solium, dicta est *Hierusalem*. Vnde ita legitur in Paralipomenon: (1.Paral.11,4.&c.) *Abiit ergo Dauid & omnis Israël in Hierusalem, hoc est* Iebus, *vbi erant Iebusæi habitatores terræ: dixeruntq; qui habitabant Iebus ad Dauid, Non ingredieris huc. Porrò Dauid cœpit arcem Syon, quæ est ciuitas Dauid: dixitq;* Omnis qui percusserit Iebusæum in primis erit princeps & dux. *Ascendit igitur primus,* Ioab *filius Saruiæ, & factus est princeps. Habitauit autem Dauid in arce, & iccirco appellata est* ciuitas Dauid, *ædificauitq; vrbem in circuitu à Mello vsque ad gyrum; Ioab autem reliqua vrbis extruxit.* Postea verò regnante filio eius Salomone, dicta est *Hierosolyma*, quasi Hierusalẽ Salomonis. Hanc verò, vt referunt egregii scriptores, & illustres historiographi, *Egesippus* & *Iosephus*, Iudæorum id exigentibus meritis, quadragesimo secundo post passionem Domini anno, *Titus* Vespasiani filius, Romanorum princeps

princeps magnificus, obsedit; obsessam expugnauit; & expugnatam deiecit funditus, ita vt iuxta verbum Domini, *non remaneret in ea lapis super lapidem*. Hanc eandem [Matth.24.2.] postea *Aelius Adrianus* quartus ab eo Romanorum Augustus, reparauit, vnde & ab eodem dicta est *Aelia*, sicut in Nicea Synodo legitur: *Episcopus Aeliæ ab omnibus honoretur*, & cætera. Cumque prius in cliuo sita esset præcipiti, ita vt in Orientem partim, partim in Austrum tota deuexa respiceret, in latere tam montis Syon, quàm Moriæ constituta, vt solum Templum, & præsidium, cui nomen *Antonia* erat, in sui haberet fastigio, & parte superiore; ab eodem Imperatore in montis verticem tota translata est, ita vt Dominicæ passionis & resurrectionis locus, qui priùs extra vrbem fuerat, vrbe reædificatâ infra murorum ambitum clauderetur. Est autem ciuitas & minor maximis, & mediocribus maior; formâ quidem oblongâ, & parte alterâ longiore, tetragona tamen vallibus profundis admodum, ex tribus partibus circumsepta. Nam ab Oriente vallem habet *Iosaphat*; huius mentionem facit propheta Ioel, dicens: *Cùm conuertero captiuitatem Iuda & Hierusalem, congregabo omnes gentes,* [Ioel.3,2.] *& deducam eas in vallem Iosaphat; & disceptabo ibi cum eis super populo meo, & hæreditate mea Israël.* Cuius in imo, constructa est nobilis Ecclesia in honore DEI genitricis, vbi & sepulta creditur; & gloriosum eius vsque hodie, accedentibus populis, monstratur sepulchrum. Sub qua etiam torrens *Cedron*, aquis pluuialibus factus tumidior, hybernis mensibus defluere consueuit. cuius mentionem beatus Ioannes Euangelista facit dicens: *Egressus IESVS trans torrentem Cedron, vbi erat hortus*, & cætera. [Ioan.18,1.] Ab Austro verò vallem habet prædictæ contiguam, cui nomen *Ennon*, quæ sortis Beniamin & Iuda, in funiculo distributionis limes fuit. sicuti in Iosue scribitur: *Ascenditque per conuallem filii Ennon, ex latere Iebusæi ad meridiem, hoc est Hierusalem;* [Ios.15,8.] *& inde se erigens ad verticem montis qui est contra Gehennon ad Occidentem:* in qua hodie de precio Saluatoris, pro quo Iudas mercator pessimus Dominum Iudæis tradidit, ager emptus ostenditur, in sepulturam Peregrinorum deputatus, cui nomen *Acheldemac*. De hac etiam valle in Paralipomenon scribitur ita: fitque sermo de Achaz. *Ipse est qui adoleuit incensum in valle Ennon, & lustrauit filios suos in igne iuxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in aduentu filiorum Israël.* [2.Par.28,3.] Ab Occidente verò, eiusdem vallis partem, in qua vetus piscina, quæ tempore regum Iuda celebris fuit, designatur: Indeque protenditur ad superiorem piscinam, quæ hodie vulgari appellatione dicitur *Lacus Patriarchæ*, quod est iuxta vetus cæmiterium, in spelunca quæ cognominatur *Leonis*. A Septentrione verò plano itinere ad vrbem acceditur, vbi vsque hodie locus in quo protomartyr Stephanus à Iudæis lapidatus, & pro persecutoribus orans positis genibus, emisit spiritum, designatur.

III. Sita est autem in montibus duobus, sicut Dauid commemorat dicens: *Fundamenta eius in montibus sanctis:* [Psal.86,1.] quorum fastigia infra muri ambitum ex parte plurima continet, modicâ valle distincta, quæ etiam vrbem per medium diuidit. Horum alter qui ab Occidente est, *Syon* appellatur, vnde plerunque & tota denominatur ciuitas, vt ibi: *Diligit Dominus portas Syon, super omnia tabernacula Iacob.* [Psal.86,2.] Alter verò qui ab Oriente est, mons *Moria* dicitur, cuius mentio fit in Paralipomenon secundo, hoc modo: *Et cœpit ædificare Salomon domum Domini in Hierusalem in monte Moria, qui demonstratus fuerat Dauid patri eius, in loco quem parauerat Dauid in area Orna Iebusæi.* [2.Par.3,1.] In Occidentali ergo quasi in supremo montis vertice *Ecclesia* est, quæ nomine montis dicitur *Syon*: & non longè ab ea *turris Dauid*, opere constructa solidissimo quæ quasi præsidium ciuitatis cum turribus, muris & antemuralibus sibi annexis, vniuersæ sub se positæ præeminet ciuitati. In eodem quoque, sed in deuexo quod ad Orientem respicit, sita est *sanctæ Resurrectionis Ecclesia*, formâ quidem rotunda: quæ quoniam in decliuo prædicti montis sita est, vt cliuus eidem eminens & contiguus, Ecclesiæ penè superet altitudinem, & eam reddit obscuram. tectum habet, erectis in sublime trabibus, & miro artificio in modum coronæ contextis, apertum & perpetuo patens, vnde lumen Ecclesiæ infunditur necessarium: sub quo hiatu patulo *Saluatoris* positum est monumentum. Porrò ante nostrorum Latinorum introitum, locus Dominicæ passionis qui dicitur *Caluaria*, siue *Golgatha*; & vbi etiam viuificæ Crucis lignum repertum fuisse dicitur; & vbi etiam de Cruce depositum Saluatoris corpus, vnguentis & aromatibus dicitur delibutum & syndone inuolutum, sicut mos erat Iudæis sepelire, extra prædictæ ambitum erant Ecclesiæ, oratoria

valdè modica. Sed postquam nostri opitulante diuinâ clementiâ, vrbem obtinuerunt in manu forti, visum est eis prædictum nimis angustum ædificium: & ampliata ex opere solidissimo & sublimi admodum Ecclesia priore, intra nouum ædificium veteri continuo & inserto, mirabiliter loca comprehenderunt prædicta. In altero verò monte, qui in parte est Orientali, in decliuo eius, quod in Austrum respicit, 2.Reg.24, 24. *Templum Domini* est, in eo loco, vbi iuxta lectionem libri Regum & Paralipomenô, *Dauid* rex, ab Aureuma siue Orna homine Iebusæo aream emit. Vbi & præceptum est ei altare Domino ædificare, in quo postmodum obtulit holocausta & pacifica; & inuocauit Dominum, & exaudiuit eum in igne de cœlo, super altare holocausti. Vbi etiam de mandato Domini, filius eius *Salomon*, post patris obitum templum ædificauit: cuius quæ forma fuerit; & quomodo sub *Nabuchodonosor* Babyloniorû rege ceciderit; iterumq; sub *Cyro* rege Persarum à *Zorobabel* & *Iesu* sacerdote magno reædificatum fuerit; & quomodo illud idem cum vniuersa vrbe postmodû sub *Tito* Romanorum principe deletum fuerit, veteres tradunt historiæ. Huius autẽ quis auctor fuerit, & quæ compositionis sit forma, in præsenti sufficit edocere. Porrò in principio huius voluminis, ædificii huius auctorem diximus *Homar* filium Catab, qui tertius à seductore Mahometh, erroris & regni successor extitit: & ita esse, antiqua literarum monimenta in eodem ędificio intus scripta, & de foris, manifestẽ declarant. Forma verò huiusmodi est: Platea quædam, quantum arcus vix iacere potest habens longitudinis, & latitudinis tantundem, quadrangula & æquidistantibus contenta lateribus, muro circundata est valido, altitudinis moderatæ: in quam ab Occidente, duabus portis introitur, quarum altera dicitur *Speciosa*; vbi secũdùm quod in Actibus Apostolorum continetur, claudum ex vtero matris suæ, eleemosynam à transeuntibus petentem, consolidatis basibus erexit Petrus: alterius verò certum nomen non tenemus. A Septentrione verò vna; ab Oriente quoque alia, quæ vsq; hodie *Porta Aurea* dicitur. Ab Austro verò domum habet Regiã, quæ vulgari appellatione *Templum Salomonis* appellatur. Super singulas autem portas, quæ vrbi sunt conterminæ, & per angulos prædictæ superficiei turres erant sublimes admodum, in quibus certis horis superstitionis Sarracenorum sacerdotes, vt populũ ad orationem inuitarent, ascendere consueuerant: quarum quædam adhuc supersunt, quædam verò variis casibus sunt depositæ. Infra hæc igitur septa nemini habitare, nemini etiam introire, nisi nudis & lotis pedibus permittebatur, ianitoribus per singulas portas constitutis, qui huius rei curam haberent diligentem. Porrò in medio huius sic circumseptæ areæ, planities iterum quædam est eminentior, eodem modo quadrilatera à lateribus subiectæ ex omnibus partibus æquidistans: ad quam à parte Occidentali, duobus locis per gradus, & ab Austro totidem, ab Oriẽte verò vno tantùm ascenditur: In cuius singulis angulis, singula erant oratoriola: quorum quædam adhuc extant, quædam verò vt alia ibi construerentur, deposita sunt. In huius superioris areæ medio Templum ædificatum est, formâ quidẽ octogonum, & laterũ totidem; intus & deforis marmoreis tabulis & opere Musaico decoratum; tectum habens sphæricum, plumbo artificiosè coopertum. Harum vtraque platearum tam continens & inferior, quàm superior & contenta, albo strata est lapide, ita vt hybernis temporibus aquæ pluuiales, quæ plurimæ de Templi descendunt ædificio, quasq; aliunde non pauciores excipiunt, limpidissimæ, & absq; cœno in cisternas defluant, quæ plurimæ infra septa prædicta continentur. Intus verò in medio Templi, infra interiorem columnarum ordinem, rupes est aliquantulum eminentior, cum subiecta ex eodem saxo spelunca, supra quam sedisse Angelus dicitur, qui propter dinumerationem populi à *Dauid* incautẽ factam, percussit populum, quousque præceptum est ei à Domino, vt parcens populo gladium suum conuerteret in vaginam. Vbi postmodum emptâ sexcentis siclis auri iustissimi ponderis areâ, altare, vt præmisimus construxit. Hæc autem ante nostrorum introitum, & postmodũ annis quindecim nuda patuit & aperta: postea verò, qui eidem præfuerunt loco, albo eum cooperientes marmore, altare desuper & chorum, in quo clerus diuina celebrat, construxerunt.

IV. Dicitur autem regio, in qua prædicta DEI cultrix ciuitas sita est, *Iudæa*: dicitur nihilominus & *Palæstina prima*. Iudæa sanè ab eo, ex quo decem tribus Hieroboam filium Nabath secutæ, à Roboam filio Salomonis discesserũt; solæq; duæ tribus, Beniamin videlicet & Iuda, adhæserũt ei. Vnde

Vnde a cognomento Iudæ, vtriusque tribus regio, *Iudæa* dicta est. Vnde & illud est de Euangelio: *Reuertere in terram Iuda.* Vnde etiam tam ipse Roboam, quàm eius successores, *reges Iuda* dicti sunt, cum reliquarum decem tribuum reges, *reges Israël* vel *Samariæ* dicerentur. *Palæstina* autem quasi Philistina à Philistiim deducto nomine dicitur. Dicuntur autem tres esse Palæstinæ, quarum prima est quæ propriè *Iudæa* dicitur, cuius metropolis est *Hierosolyma.* Secunda, cuius metropolis est *Cæsarea maritima.* Tertia, cuius metropolis est *Bethsan*, siue *Scythopolis*, cuius hodie dignitatem obtinet *Nazarea* Ecclesia. Siue autem sic, siue sic dicatur, certum est, Terræ Promissionis & Syriæ portionem esse, quod ex ea Homelia datur intelligi, qua dicitur: *Familiare est Syris, & maximè Palæstinæ regioni, quæ pars Syriæ est, in qua Dominus corporaliter apparere dignatus est, ad omnem penè sermonem suum parabolas iungere.* Sed & quasi in vmbilico Terræ Promissionis eadem posita est regio, secundùm hoc quod in Iosue Iosu.1,4. Terræ Promissionis termini describuntur, in quo ita legitur: *A deserto & Libano, & flumine magno Euphrate, vsque ad mare Occidentale, erunt termini vestri.* Est autem locus in quo ciuitas sita est, aridus & inaquosus, riuos, fontes, ac flumina non habens penitus, cuius habitatores aquis tantùm vtuntur pluuialibus. Mensibus enim hybernis, in cisternis quas in ciuitate habent plurimas, imbres solent sibi colligere, & per totum annum ad vsus necessarios conseruare. Vnde miramur plurimùm, quod *Solinus* Iudæam aquis dicit esse illustrem: ait enim in suo Polyhistore: *Iudæa illustris est aquis; sed natura non eadem aquarum.* Nec aliquid nobis pro solutione occurrit, nisi dicamus: aut eum rei veritatem non esse assecutum; aut terræ pristinam faciē postmodum immutatam. Certum est tamen, quod amicus Domini, *Ezechias* rex Iuda, cognito aduentu *Sennacherib*, filii Salmanassar regis Assyriorum, fontes qui erant extra Vrbem, obturauit. De quo ita legitur in secundo Paralipomenon: *Quod cùm audisset* 2.Par.32, *Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Hierusalem, inito* 2,3. *cum principibus consilio virisq; fortissimis, vt obturarent capita fontium quæ erant extra vrbē, & hoc omnium decernente sententia; congregauit plurimam multitudinem, & obturauerunt cunctos fontes, & riuum qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, & inueniant aquarum abundantiam.* Inter quos præcipuus erat qui dicebatur fons *Gion*, de quo in eodem legitur: *Hic est Ezechias, qui obturauit superiorem fontem aquarum Gion,* 2.Par.32, *& auertit eas subter ad Occidentem vrbis Dauid.* Gion autem locus est ab Austro, in valle 30. Ennon media Hierusalem positus, vbi hodie est in honore beati Procopii martyris Ecclesia; vbi Salomon in regem inunctus fuisse dicitur, iuxta quod in tertio Regum libro legitur ita: *Tollite vobiscum seruos Domini vestri, & imponite Salomonem filium meum* 3.Reg.1,33. *super mulam meam, & ducite eum in Gion, & vngat eum ibi Sadoch sacerdos & Nathan Propheta, in regem super Israël & Iudam, & canetis buccinâ, atque dicetis: Viuat rex Salomon.* Id tamen ante prædicti Solini tempora fuisse certum est: nam eum & post Titum Romanorum principem, qui vrbem deleuit, & ante Ælium Adrianum, qui eandem reparauit, fuisse, euidēter ex eiusdem Polyhistoris lectione colligitur, in cuius quadragesimo capitulo ita legitur: *Iudææ caput fuit Hierosolyma, sed excisa est: successit Hiericus, & hæc caput esse desiit, bello Artaxerxis subacta.* Extra vrbem ad duo vel tria miliaria, fontes sunt nonnulli; sed & pauci numero, & modicam nimis ministrantes aquarum commoditatem: iuxta vrbem tamen à parte Australi, vbi duæ valles prædictæ se continuant, quasi miliario distans ab vrbe, fons est quidam famosissimus, *Siloë*, ad quem, eum qui à natiuitate cæcus fuerat, Dominus misit, vt ibi lauaretur Ioan.9,7. & videret: Fons quidem modicus, in imo vallis scaturiens, & qui nec sapidas, nec perpetuas habet aquas: interpolatum enim habens fluxum, die tantùm tertiâ aquas dicitur ministrare. Porrò ciues præcognito nostrorum aduentu, ora fontium & cisternarum quæ in circuitu vrbis erant, vsque ad quinq; vel sex miliaria, vt populus siti fatigatus, ab vrbis obsidione desisteret, obstruxerant: vnde postmodum in eius obsidione, infinitas molestias noster passus est exercitus, sicut in sequentibus dicetur. Qui autem intus erant, præter aquarum pluuialium, quam habebant, vbertatem maximam, fontes etiam à partibus deductos exterioribus, & aquæductis inuectos, in piscinas duas maximæ quantitatis, quæ circa Templi ambitum, exteriùs tamen, sed infra vrbem continentur, recipiebant: quarum altera vsq; hodie *Probatica piscina* reputatur, in qua olim immolatitiæ lauabantur hostiæ, quæ Ioan.5,2. in Euangelio quinque porticus dicitur habere; & in quam Angelus dicebatur de-

scedere, & aquã mouere, illo effectu, vt qui primus post motionem aquę descenderet in piscinam, sanaretur: in qua & Dominus paralyticum curatum, grabatum iussit tollere.

V. Anno igitur ab incarnatione Domini *millesimo nonagesimo nono*, mense Iunio, septimâ die mensis, nostrorum ante prædictam vrbem castrametatæ sunt

A. Dn. 1099. legiones: diciturque fuisse aduenientium numerus promiscui sexus, ætatis & conditionis, quasi ad quadraginta milia, inter quos expeditorum vix poterant esse viginti milia peditum; equites autem mille quingenti; reliqui autem omnes, aut inerme vulgus, aut valitudinarii & debiles. In Vrbe autem dicebantur esse virorum fortium & optimè armatorum quadraginta milia: conuenerat enim ex vicinis oppidis, & suburbanis adiacentibus in vrbem maxima multitudo, tum vt à facie exercitus in vrbem se conferentes, propriæ saluti consulerent; tum vt vrbem regiam ab imminentibus protegerent periculis, eam armis & victualibus communientes. Postquam ad Vrbem accesserunt, habito diligenti tractatu, vnde faciliùs & commodiùs vrbem possent impugnare, cum his qui locorum habebant peritiam, videntes quod neque ab Oriente, neq; ab Austro propter vallium prædictarum profunditatem possent proficere, à Septentrione eam obsidere decreuerunt. Ab ea igitur porta, quæ hodie dicitur *Sancti Stephani*, quæ ad Aquilonem respicit, vsque ad eam quæ *turri Dauid* subiecta est, & ab eodem Rege cognominabatur, sicuti & turris quæ in parte eiusdem ciuitatis sita est Occidentali, nostri Principes castrametati sunt. In quorum ordine dominus Lotharingiæ dux *Godefridus* primus fuit; post eum, dominus *Flandrensium Comes Robertus*; tertium verò locum dominus item *Robertus Normannorum Comes*: quartum verò locum circa turrim angularem, quæ ab eodem cognominata est, dominus *Tancredus*, & alii quidam nobiles obtinuerunt: ab eadem verò turri vsque ad portam Occidentalem, *Comes Tolosanus* cum suo comitatu vrbem obsedit: verùm postea, tum propter turrim, quæ castris eius imminebat, prædictam portam quasi sub se positam potenter tuebatur; & propter vallem nihilominus quæ inter vrbem & castra eius erat media, videns quòd in ea parte vrbem impugnando non multùm posset proficere, de consilio quorundam prudentum, & qui locorum habebant peritiam, super montem in quo ciuitas ædificata est, inter vrbem & *Ecclesiam*, quæ dicitur *Sion*, quæ ab vrbe distat quantum arcus semel potest iacere, in parte Septentrionali, castrorum partem transtulit; parte etiam ibidem, vbi priùs fuerat derelicta. Hoc autem eâ dicitur intentione fecisse, vt & faciliùs ad vrbem expugnandam sui possent accedere, & prædictam Ecclesiam ab hostium iniuria tueri. Is enim locus erat, in quo Saluator cum discipulis cœnasse, & eorum lauisse pedes dicitur; ibidem etiam & Spiritus Sanctus super discipulos in linguis igneis die sancto Pentecostes descendisse: ibi etiam & piam Dei genitricem mortis soluisse debitum, veterum habent traditiones: vbi etiam protomartyris Stephani sepulchrum vsque hodie designatur.

VI. Locatis igitur, vt prædiximus, castris à porta Septentrionali, quæ vulgò dicitur *Sancti Stephani*, vsque ad turrem angularem, quæ valli Iosaphat præminet, & inde vsque ad oppositum eiusdem ciuitatis angulum, qui super cliuum eiusdem vallis ab Australi situs est parte, & inde vsque ad portam Australem, quæ hodie dicitur *montis Sion*, ciuitas remansit inobsessa, vix eius dimidium obsidione claudente. Quintâ igitur die, postquam ante Vrbem noster constitit exercitus, indictum est generaliter, & voce significatum præconiâ, quatinus omnes vnanimiter à maiore vsque ad minimum armis instructi, & protecti clypeis, ad vrbem impugnandam se accingerẽt: quod & factum est. Consurgentes enim omnes vnanimes, tantâ circa partes vrbis obsessas irruerunt instantiâ, tantaq; curâ & virtute continuantes congressum, ciues impugnabant, vt effractis antemuralibus, infra muros interiores eos se cum timore recipere compellerent, & de resistendo diffidere cogerentur: quòd si illâ die, in eo vrbem impugnandi feruore, scalas habuissent, aut ad occupanda mœnia machinas aptassent, procul omni dubio ciuitatem sibi poterant vendicasse. Cumq; à summo mane circa horam diei septimam in eo facto desudassent, videntes quod absq; machinis non multùm possent proficere, propositum ad tempus distulerunt, opus auctore Domino, consummatis machinis, feliciùs repetituri. Dumque circa id Principes plenâ deliberarent solicitudine, vbi apta instrumentis ligneis posset reperiri materia (nã adiacens vniuersa regio nullam huiusmodi videbatur opportunitatem ministra-

ministrare) casu affuit quidam fidelis indigena, natione Syrus, qui in valles quasdã secretiores, sex aut septem ab vrbe distantes miliaribus, quosdam de Principibus direxit, vbi arbores, etsi non ad conceptum opus aptas penitus, tamen ad aliquem modum proceras inuenerunt plures. Vbi habentes artifices & lignorum cæsores, quantum ad opus prædictum necessarium videbatur, camelis & plaustris impositis, ad vrbem detulerunt. Conuocatis ergo artificibus, & qui in huiusmodi exercitio maiorem habebant peritiam, omnem operam adhibent & studium indefessum, in securi & ascia, & in huiusmodi omnimodo instrumentorum genere, ex subiecta materia, castella & machinas iaculatorias, quas *mangana* vel *petrarias* vocant, arietes quoque simul & scrophas ad suffodiendum murum, certatim & summâ contexunt diligentiâ. Dabatur autem artificibus, quibus propriæ non suppetebant facultates, vt gratis operam possent impendere, merces, de simbolis quos populi offerebat deuotio. Nam nullius Principum ad hoc sufficiebant copiæ, vt architectis possent ministrare salarium, excepto *comite Tolosano,* qui perpetuò plus cæteris abundabat. Ipse enim de proprio ærario absque collatione populi, suis artificibus impensas ministrabat necessarias: sed & multis nobilibus, quibus sua defecerant viatica, stipendia ministrabat. Dumque sic circa maiora negotia maiores Principes essent soliciti, alii nobiles & præclari viri erectis vexillis, populum educebant ad loca vbi aliquid frutectorum & syluæ humilis esse, per indigenas compererant: vt equis, asinis, & omnium iumentorum genere virgulta deferrent inde, & vimina, vt inde crates contexerētur, & maiora supplerentur opera. Feruebat igitur opus, & omniũ inuigilabat studium, nec erat in tanto populo deses quispiam, aut qui ocio torpescere permitteretur: sed quisque aliquid muneris impendebat, sublatâ differentiâ, quid quēque secundũ suam deceret conditionē. Quicquid enim vsui esse poterat, id totum tractare reputabatur honestum. Instabant operi simul in vnum diues & pauper, nec conditionis reputabatur imparitas, vbi par erat studium, & in exequēdo opere feruor non dissimilis. qui maior erat meritis, magis sollicitus erat circa frequens ministerium: qui verò inferior, ad aliquod tamen obsequium admittebatur. Pro nihilo reputabant quicquid in toto itinere pertulerant, nisi tanti laboris fructum liceret capere, & vrbem introire, pro qua tot casus sustinuerant aduersos: leue iudicabant quicquid mandari poterat, dum ad id tantummodo cooperari crederetur, vt voti compotes fieri mererentur.

VII. Interea siti fatigabatur exercitus vehementissimâ. Nam, vt prædiximus, locus ciuitati adiacens aridus est, & inaquosus, riuos aut fontes, vel etiam puteos aquarum viuentium nisi remotos, non habens aliquos: eosque ipsos audito nostrorum aduentu, vt locus ad continuandam obsidionem redderetur ineptior, iactu pulueris & modis aliis quibus poterant, oppilauerant, vniuersos: sed & cisternas & pluuialium aquarum receptacula dissipauerant, vt aquas non valerent cohibere; aut de malitia occultauerant, ne indigentibus & populo sitienti, remedium ministrarent. Ciues tamen Bethleemitæ & qui apud Thecuam prophetarum vrbem habitabant viri fideles, frequentes erant in exercitu, quorum ducatu vtebatur populus egrediēs ad fontes, qui per quatuor vel quinque ab obsidione distabant miliaria: vnde cum difficultate nimia, inuicem se comprimentibus & vndas haurire prohibentibus, post moras longissimas, quas sibi mutuis improbitatibus innectebant, aquas in vtribus deferebant lutulentas, quarum haustu, quo vix sitiens semel refocillari posset anima, multo precio vendebatur. Sed & *Siloë* fons vrbi conterminus, de quo suprà fecimus mentionem, cùm neque perpetuas aquas haberet, & easdem certo tempore funderet insipidas, populo non poterat laboranti sufficere. Augebat denique sitis importunitatem, & angoris geminabat molestiã, æstatis inclementia & ardēs Iunius: labor quoque & excitatus puluis, oris & pectoris ariditatem prouocabat. Dispersi ergo & seorsim egredientes, aquas diligenti perscrutabantur indagine: & dum cum paucis se arbitrarentur quæsitos inuenisse latices, subitò ingens occurrebat turba, idem habens propositum: ita vt inuentis fontibus inter eos nonnunquam oriretur seditio; & dum mutuò se præpediret, plerunque ad pugnam veniretur. Qui tamen pedites erãt, hi sibi quocunque modo aquis inuentis parcè vtentes, poterant procurare remedium: verùm hi quibus equorum ingens erat numerus, cum difficultate maxima, sitibundos equos per tria vel quatuor miliaria educentes, adaquare poterant. Neglecta porrò animalia,

& quibus domini sui prouidere non poterant, per campos lento gradu & deficientibus viribus vagantia, equi videlicet, muli, asini, sed & greges & armenta, siti & ariditate consumpta, in seipsis deficiebant, tabescentia; & liquefacta interiùs moriebantur: vnde in castris fœtor erat maximus, & pestilens, & periculosa nimis aëris corruptela. Non videbatur in hac obsidione, improbæ sitis molestia minus populum fatigare, quàm circa Antiochiam victus inopia macerauerat eundem. Porrò victum & ad opus equorum pabula per adiacentia suburbana disquirentes, incautè dispersi, securè nimis per regionem vagabantur; vnde cognitis eorum discursionibus, vrbani per partes inobsessas clàm egredientes, his talibus occurrebant aliquotiens, multosque ex eis interficiebant, sæpiùs equos secum deducentes: nonnullos etiam plerunque saucios, fugâ lapsos, casus eripiebat prosperior. Imminuebatur diebus singulis nostrorum numerus; & ei *quod hesterna dies habere videbatur, sequens aliquid detrahebat*, dum casibus variis, quibus mortalis subiacet infirmitas, penè quotidie multi deperirent: nec accederent aliunde, qui loca deficientium supplerent, vel officia. Hostium verò versâ vice augebãtur vires, multiplicabantur auxilia, quæ per partes inobsessas liberũ in vrbem habebant introitum, & in nostrorum perniciem ciuibus adiungebantur.

VIII. Cùm igitur circa construendas machinas, contexendas crates, scalas connectendas, vniuersus noster desudaret exercitus, & circa id plurimùm sollicitaretur, ciues nihilominus, vt argumẽtis argumenta repellerent, omnem impendebant vigilantiam; & totâ curâ se erigebant, vt viam inuenirent, per quam possent resistere. Habentes itaque sufficientem lignorum & arborum procerarum materiam, quam cum multa diligentia ante nostrorum aduentum, ad vrbem communiendam satis abundante cautelâ comportauerant, machinas interiùs nostris æquipollentes, sed meliore compactas materiâ, certatim erigebant: id toto studio procurantes, ne in huiusmodi instrumentorum genere, vel arte vel materiâ reperirentur inferiores: sed & continuas super murum & in turribus habentes excubias, vniuersa penè quæ fiebant in exercitu, maximè quæ ad huiusmodi instrumentorum spectabant artificia, diligentissimè considerantes, Maioribus pandebant ciuitatis, vt *arte æmula & cuncta imitari satagente*, ipsi nostrorum moliminibus ex æquo responderent: eratque satis facile. Nam & artificium & instrumentorum fabrilium, ferri quoque & æris & funium & cæterorum, quæ ad huiusmodi solent esse necessaria, multo maiores habebant intus, quam nostri deforis copias: nec solùm in eo ciues, edicto publico, compellebantur laborare, verumetiam fidelibus qui cum eis habitabant, seruilem & extremam conditionem sustinentibus, angarias infligebant insolitas, & grauibus affligebant parangariis. Nec solùm præstationibus eos macerebant violentis; verùm ad vincula trahebant & carceres, suspectos eos habentes tanquam nostris fauerent, & eis statum & secreta reserarent ciuitatis: nec erat de fidelium numero ausus quispiam murum ascendere, aut comparere in publico, nisi aliquibus onustus necessariis, quasi iumentum traheretur: hi enim cogebantur & onera portare; & qui alicuius artificii habebat experientiam, operas compellebantur impendere fabriles. Ad leuem etiam cuiuslibet delatoris calumniam, rapiebantur ad supplicia: & eos qui ex vicinis oppidis & finitimis ciuitatibus se in vrbem contulerant, hospitio cogebantur recipere, & eis ministrare necessaria: cumque domesticis & familiaribus, eorum substantia ad victũ tenuem & miserum non sufficeret, angariabantur tamen exteris bona communicare sua, ita vt ipsi indigerent primi. Ad hoc; etsi ad opera publica aliquid erat necessarium, primùm ante omnia fidelium domus effringebantur, vt si in eis tale quid reperiretur, violenter extorqueretur ab eo cuius erat domicilium. Vocati porrò quocunque loco vel tempore, siue nocte siue interdiu, siue quocumq; ex casu moram innecterent, vt primam citationem sine temporis interuallo minus sequerentur, rapiebantur ignominiosè per barbam & capillum, ita vt etiam hostium eorum misera conditio posset lachrymas excitare: miseriarum denique & laborum ponderis immensi, neque numerus erat, neque finis. Vnde & supra modum fatigati, in supremum iam deuenerant defectum: ita vt magis mori optarent in Domino, quàm vitam continuare temporalem: vita enim eorum miserabilis nimium distabat à morte, cùm nec sumendæ refectioni semel in die tempus indulgeretur, nec sopori necessariò vel ad modicum requies præstaretur: quicquid sinistri accidebat,

id illis

id illis imputabatur totum: non erat illis à propriis penatibus in publicũ exitus, aut introitus in propria, à suspicione liber: quorumlibet patebāt calumniis, & cuilibet dabatur ad eorum accusationem locus. Interea dum hæc circa Hierosolymam IX.
in obsidione geruntur, affuit nuncius qui naues *Ianuensium* in portu Ioppensi applicuisse nunciaret, petens à Principibus, vt de exercitu aliqua dirigeretur militia, cuius ducatu & viribus ii, qui appulerant, ad vrbem possent accedere. Est autem *Ioppe* ciuitas maritima, de qua Solinus in XXXIX. de Memorabilibus mundi capitulo, sic ait: *Ioppe oppidum antiquissimum orbe toto, vtpote ante terrarum inundationem conditum. Id oppidum saxum ostentat, quod vinculorum Andromedæ vestigia adhuc retinet, quam expositam belluæ non irritus rumor circumtulit. Quippe ossa monstri illius M. Scaurus inter alia miracula, in ædilitate sua Romæ publicauit. Annalibus nota res est. Mensuræ quoque veracibus libris continentur, scilicet, quod costarum longitudo excesserit pedes quadraginta, sublimitas autem elephantis Indicis eminentior fuerit: porrò verticuli spinæ ipsius, latitudine semipedē sunt supergressi.* Idipsum & Hieronymus in epitaphio sanctæ Paulæ testatur his verbis: *Vidit & Ioppen, fugientis portum Ionæ: &, vt aliquid perstringam de fabulis Poëtarum, religatæ ad saxum Andromedæ spectatricem.* Accidit autem, vt iuxta eorum postulationem, de communi consilio, dominus *Comes Tolosanus*, qui cæteris ampliùs abundabat, quendam nobilem de suo comitatu, cui nomen *Galdemarus*, cognomento *Carpinelle*, cum triginta equitibus, & peditibus quinquaginta illuc dirigeret: qui postquam profecti sunt, videntes Principes, quòd qui missi erant, ad tantum onus non sufficerēt, iterum eundem Comitem rogauerunt, vt illuc dirigeret plures: qui eorum monitis acquiescens, viros egregios & insignes, *Raymundum Pelet*, & *VVilelmum de Sabran*, cum quinquaginta equitibus post eos qui priùs egressi fuerant, iterum ad opus prædictum destinauit. *Galdemaro* verò, qui priùs egressus fuerat, postquam in campestria, quæ circa Liddam & Ramulam sunt, descenderat, occurrerunt hostiũ sexcenti: qui in eos protinus irruentes, de eius equitibus interemerunt quatuor, & de peditibus multò plures: dumque nostri quocunque modo resisterent, & se, licet pauci essent, ad conflictum hortarentur mutuò, accidit vt qui subsequebantur prædicti duo nobiles viri, cum omni celeritate adessent, & antequam eorum dissolueretur congressus prædicto se inferrent negotio: vnde factum est, vt coniunctis nostris adinuicem, affuerit virtus diuina, & hostibus insistentes, cæsis ex eorum numero ducentis, reliquos in fugam adegerunt. Ceciderunt tamen in eo conflictu viri nobiles *Gillebertus de Treua*, & *Aicardus de Montmerla*: quorum casus postquam innotuit nostris expeditionibus, non mediocrem intulit mœstitiam. Nostri verò palmâ sibi concessâ diuinitùs, Ioppen iuxta eorum propositum, peruenerunt incolumes: vbi à prædictis nautis cum ingenti suscepti lætitia, mutuâ caritate & gratis confabulationibus recreati sunt adinuicem. Dumque ibi moram facerent aliquam, quousque illi qui in nauibus aduenerant, sarcinas composuissent, & se aptassent ad iter, subitò & de nocte, Ægyptiorum classis, quæ apud *Ascalonam* delitescebat, nocendi locum operiens, circa eandem vrbem affuit: quod cum nostris compertum est, ad mare accedentes, naues priùs tentauerunt ab hostium insidiis protegere: sed cognoscentes postmodum, quòd eorum multitudini non valerēt resistere, sumptis velis & funibus & cęteris earum armamētis, & cum omni suppellectili sua egressi, in præsidium loci se contulerunt. Vna autem ex eis, quæ prædatum abierat, dum onusta spoliis in locum rediret eundem, cognoscentes quia classis hostium portum Ioppensem occupauerat, flatibus acta prosperis Laodiciam peruenit. Erat autem *Ioppe* per idem tempus versa in solitudinem, & habitatoribus vacua: eius enim ciues modico ante nostrorum aduentum tempore, de eius munimine diffidentes, locum deseruerant; nostri verò nonnisi arcem tantùm conseruabant. Rebus igitur compositis ad iter succincti, præuia militia quæ ad eum vsum descenderat, vt eius ducatum impenderet, cum omni substantia sua Hierosolymam profecti sunt: vbi à legionibus gaudenter excepti, maximam castris consolationem attulerunt. Erant enim viri prudentes, & nautarum more architectoriæ habētes artis peritiam, in cædendis, dolandis, & copulandis trabibus, erigēdisq; machinis, expeditissimi. Sed & alia multa, his qui in expeditione erant modis omnibus profutura, secum attulerant argumenta: ita vt quod ante eorum aduentum, vix & cum difficultate sperabatur effectui posse mācipari, per eorum operam facilè compleretur.

X. At verò qui expeditione remanserant, cœpto fideliter instantes operi, & in erigendarum studio machinarum se totâ diligentiâ continuantes, opus iam ex parte maxima peregerant. *Dux* enim & *duo Comites*, Normannorum videlicet & Flandrensis, quendam egregium & magnificum virum, dominum videlicet *Gastonem de Beart*, operi præfecerunt; & super artifices ne se haberent negligentiùs circa propositum, curam eum rogauerant impendere diligentem. Ipsi vero egrediebantur sæpiùs populum educentes in manu forti, vt ligna cæderent, & cæsa ad opus ædificiorum comportarent. Alii verò virgulta, frutices, & vimina, & minorum ramos arborũ cædentes, vt ex eis crates fierent, ex quibus machinæ operirentur exteriùs, certatim congerebant: alii animalium tam occisorum, quàm præ sitis ariditate deficientium detrahebant coria, mundorum siue immundorum indifferenter, vt ex eis super crates protegerentur machinæ, ne fortè ab hostibus ignis immissus ædificia posset consumere. Nec solùm circa partem Septentrionalem Ducis studio, & prædictorum Comitum duorum opus ita feruebat, verùm etiam & à turri angulari vsque ad portam Occidentalem, quæ est sub arce Dauid, dominus *Tancredus*, & alii nobiles plurimi, qui in ea parte castra locauerant, nõ inferiore sollicitudine eidem instabant operi, curam impendentes diligentissimam. Sed in parte Australi domini *Comitis Tolosani* exercitus, & cuncta familia, indefesso studio, & cum omni diligentia circa idem sollicitabatur negotium: eoque feruentiùs, quò & ditior erat, & maiores ei de nouo tam hominum quàm rerum necessariarum accesserant copiæ: quotquot enim de nauibus aduenerant, eius se adiunxerant castris, & supellectilem intulerant ad opus ædificiorum valde necessariam. Funes enim & malleos & alia instrumenta ferrea secum habentes; sed & optimos artifices qui in construendis erigendisq; machinis, vt prædiximus, multam habebant experientiam, ad consummationem operis plurima præstiterunt compendia. Præerat autem Ianuensibus qui aduenerant, quidam nobilis *Wilelmus* nomine, cognomento *Ebriacus*, cuius in operis artificio, multa pollebat industria. Cumque iam per quatuor hebdomadas circa id vniuersus desudasset exercitus, multo labore ad consummationem iam peruenerat negotium. Vnde & communicato consilio, Principes vrbis oppugnationi diem præfixerant; sed quia inter dominum *Tolosanum* Comitem, & dominum *Tancredum* grauis intercesserat simultas, & inter cæteros etiam nonnullos, ex caussis quibusdam exortæ erant inimicitiæ, placuit episcopis, Principibus quoque, & vniuerso populo, vt prius reformatâ inter eos pleniùs caritate, diuinum sinceris mentibus implorare possent auxilium.

XI. Die igitur statutâ, de publico decreto indictæ sunt vniuerso populo Letaniæ, & assumptis crucibus & Sanctorum patrociniis, episcopi & clerus vniuersus induti sacerdotalibus & leuiticis indumẽtis, nudis pedibus & cum multa deuotione populum subsequẽtem, vsque ad montem *Oliueti* præcesserunt. Vbi vir venerabilis *Petrus Heremita*, & *Arnulphus Comitis Normannorum* familiaris, vir literatus, exhortationis sermonem habentes ad populum, in quantum poterant ad longanimitatem animabant. Est autem *mons Oliueti* vrbi ab Oriente oppositus, ab vrbe quasi miliario distans, *valle Iosaphat* interiectâ: vnde est, quod à beato Luca dicitur: *Ab Hierosolymis iter habens Sabbathi:* Vnde & Saluator noster, cernentibus discipulis, quadragesimo resurrectionis suæ die est eleuatus in cœlum, & nubes suscepit eum ex oculis eorum. Ad quem locum cùm peruenisset plebs fidelis, in spiritu humilitatis & in animo contrito, implorato cum gemitu & lachrymis de supernis auxilio, reconciliatis ad inuicem Principibus prędictis, & omni populo in mutuam caritatem reuocato, de monte descendentes, ad *ecclesiam montis Sion*, quæ in Australem eiusdem ciuitatis partem, secus vrbem, vt prædiximus, in montis fastigio sita est, ascenderunt. Ciues autem in turribus & muro positi admirantes, quid sibi vellet huiusmodi populi circuitus, arcubus & balistis tela in turmas iaculabantur: vnde nonnulli ex nostris, incautiùs se habentes, vulnera susceperunt. Sed & cruces in nostrorum opprobrium & contumeliam, quas super murum locauerant, sputis & aliis immundis actionibus ignominiosè tractantes, in Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, & eius salutiferam doctrinam conuicia, & verba blasphemiæ impudenter congerebant. Populus tamen cum omni deuotione votum prosequens, irâ succensus, qualem sacrilegii dolor poterat ministrare, ad prædictam peruenit ecclesiam. Vbi completis iterum orationibus,

Actor. 1,12.

nibus, & indictâ die qua vrbẽ vnanimiter impugnarent, circundatâ vrbe, in castra
reuersi sunt. Si quid autem operis consummationi deerat, cum multa celeritate id
maturari præcipitur, ne quid impedimẽti ex aliqua imperfectione, vrbẽ impugna-
re volentibus, occurreret. Adueniente igitur die ad impugnandã vrbem præ- XII.
fixâ, eâ nocte quæ diem proximã præcedebat, *Dux* & duo sæpedicti *maiores Comites*,
videntes quòd ea pars ciuitatis quam ipsi obsederant, à ciuibus esset machinis, ar-
mis, & viris fortibus maximè communita, eoque fortiùs quo magis ex ea parte ti-
mendum arbitrabantur: & quòd in ea parte die sequenti, ob loci munimen, non
multùm sperarent se posse proficere, mirabili prouidẽtiâ & stupẽdo labore machi-
nas & castellum antequam connecterentur ad inuicem membra, ad eam regionem,
quæ est inter portam S. Stephani, & turrem angularẽ, quę à Septentrione super val-
lem Iosaphat posita est, particulatim transtulerunt, castris etiã illuc delatis. Videba-
tur enim eis, & verè sic erat, quòd quia ex illa parte ciuitas remanserat inobsessa, id-
circo & à ciuibus minore diligentiâ seruaretur: factumq; est, vt translatæ machinę,
continuatis totâ nocte vigiliis, ante Solis exortum cum multo labore cõpactæ sunt,
& congruis stationibus collocatæ. Sed & castellũ in ea parte, qua murus videbatur
humilior, & deforis planior & cõmodior accessus, mœnibus ita est applicatũ, vt qui
erãt in turribus, & qui in machina penè posse pugnare cominus viderẽtur: nec fuit
sanè labor modicus. Nã penè per dimidiũ miliare ab eo loco, in quo prius castra lo-
cauerãt, prædicta transtulerant instrumenta, & ibidẽ ea antequã Sol exoriretur, cõ-
pactis ad inuicem mẽbris, erexerant. Sole autẽ exorto, accedentes ad murũ ciues, vt
quid extra molirentur nostri conspicerent, partẽ castrorum, & omnẽ apparatũ bel-
licũ, qui heri & nudiustertius ibi visus fuerat, abesse cum stupore admirati sunt, &
circũspicientes cum diligentia adiacentem regionẽ, & muri ambitũ perlustrantes,
cognouerũt castra Ducis translata esse; & erectas in parte, quã prædiximus, machi-
nas speculati sunt. Eadẽ quoq; nocte, & circa alias vrbis partes, prout in diuersis, (vt
prædiximus) locis castra posuerant, vigilias & laborẽ continuantes, machinas suas
erexerant: Nam penè eodẽ momento, & *Comes Tolosanus* castellũ, quod cum multo
studio fabricauerat, inter prædictã ecclesiã mõtis Sion & vrbẽ, muro applicauerat:
& reliqui Principes qui secus *turrim* angularẽ, quæ hodie *Tancredi* dicitur, eadẽ di-
ligentiâ & pari laboris põdere, eiusdẽ penè altitudinis & soliditatis ligneam turrim
iuxta murũ locauerant. Erat autẽ par prædictarũ machinarum effectus, & non dis-
simile artificiũ: cùm enim quadrilatera essent ædificia, latus quod vrbi erat opposi-
tum, duplici erat texturâ munitũ; & exterior arte quadã deponi poterat, ita vt muro
superpositum, vicem pontis introire volentibus posset exhibere. Nec tamen ex ea
parte immunita erat machina: sed quod suberat, anteriore deposito, castellum non
minus quàm latera reliqua communiebat. Adolescente igitur die, iuxta con- XIII.
dictum ad vrbem impugnandam affuit nostrorum vniuersa armis accincta mul-
titudo, omnes vnum & idem habentes propositum, aut animas pro CHRISTO
deponere, aut Vrbem Christianæ restituere libertati. Non erat in tanto populo se-
nex aut valitudinarius aut ætate minor, quem non moueret zelus, & deuotionis
feruor non accenderet ad pugnam: sed & mulieres oblitæ sexus, & insolitæ fragili-
tatis immemores, tractantes virilia, supra vires, armorum vsum apprehẽdere præ-
sumebant. Accedentes igitur ad pugnam vnanimes, præparatas machinas muro ni-
tebantur propiùs adiungere, vt faciliùs eos qui à turribus & muro resistebant, ani-
mosiùs possent impugnare. At verò ciues propositum habẽtes aduersantibus omni-
no resistere, telorũ ictu, sagittarum immissione innumerabilium, contorsione lapi-
dum, tam de manibus emissarum, quàm qui ex machinis iaculatoriis cum horrẽdo
impetu torquebantur, nostros ab accessu muri propellere satagebant. Nostri verò
nihilo segniùs protecti clypeis, & obiectis cratibus, tam arcubus quàm balistis tela
immittentes frequentia, & pugillaria contorquentes saxa, ad murum accedere ni-
tebantur impetterriti, his qui in turribus erant requiẽ denegantes, & resistendi au-
daciam. Alii verò infra machinas constituti, aut castellum contis promouere nite-
bantur, aut iaculatoriis molares maximos ad mœnia dirigentes, ipsa, collisione fre-
quenti & ictibus continuis, debilitare, & ad casum impellere nitebantur. Alii verò
minoribus tormentis, quę *mangana* vocantur, minores immittendo lapides, eos qui
erãt in propugnaculis à nostrorũ infestatione compescere satagebant. Verùm neq;

hi, qui ad promouendum caſtrum dabant operam, iuxta votum ſatis poterant proficere, cùm vallum ingens & profundum quod antemurali erat ſuppoſitum, acceſſum machinæ plurimùm impediret; nec qui tormentis mœnia perforare nitebantur, ſatis eorum labor proderat: Nam ciues à propugnaculis, ſtramine plenos & paleâ ſaccos ſuſpenderant, reſtes quoque & tapetia, trabes ingentis magnitudinis, & culcitras refectas bombice, à turribus & muro aliquantulum dimiſerant, vt per eorum molliciem & mobilitatem, contortorum molarium ictus eluderent, & laborantium euacuarent conatum. Præterea & ipſi interiùs machinas erexerant noſtris multo plures, quibus ſagittando & immittẽdo lapides, noſtros ab opere deterrebāt incepto. Inſtantibus igitur totâ animoſitate hincinde partibus & omni decertantibus conatu, horrendus & ſupra hominum opinionem, proteruus à mane vſque ad veſperam ſe continuauit conflictus, & congreſſio pertinax, ita vt inſtar grandinis ſuper vtrumque populum telorum & ſagittarum deſcenderet multitudo, & emiſſi cautes in ipſo aëre mutuò ſe colliderent, & cauſas mortis varias & multiplices irrogarent pugnantibus. Porrò par labor & idem periculum erat, tam iis, qui ſub *Duce*, quàm qui ſub *Toloſano*, & ſub aliis etiam militabant Principibus. Nam in locis tribus, vt præmiſſum eſt, pari ſtudio & feruore non diſſimili ciuitas impugnabatur. Noſtris verò vt vallum iactu ruderum, lapidum quoque & terræ implere poſſent: & iter dirigere, vt procedere poſſent machinæ, cura erat propenſior. Ciuibus è conuerſo, vt eorum impedirent propoſitum, labor erat præcipuus, & magis vrgens ſollicitudo. Vnde & his qui ad prædictum opus accingebantur, quantâ poterant reſiſtebant inſtantiâ; & in ipſas machinas, torres incenſos, tela ignita ſulphure, pice, paſtâ & oleo, & iis quæ incendio ſolent fomitem miniſtrare, vt eas exurerent, certatim iaculabantur. Præterea & ingentium quæ intus parauerant tormentorum ictus in caſtella noſtra tantâ dirigebant arte, vt machinarum penè crura confringerent, perforarent latera, & eos qui in cœnaculis, vt inde vrbem impugnarent, aſcenderant, penè ad terram deiicerent attonitos. Noſtri verò iniectis ignibus occurrentes, aquas deſuper fundebant copioſiùs, vt incendiorum comprimerent importunitatem.

XIV. Hunc igitur tam periculoſum procacemque nimis, & adhuc ancipitem vtriuſque partis conflictum, nox diremit interueniens. Et licet corpora qualem qualem per noctis intempeſtum viderentur habere requiem, animi tamen curâ immoderatâ peruigiles, nihilo remiſſiùs laborabant. Fatigabantur interiùs mordaci mentes ſollicitudine, & propoſiti memores æſtuabant, lucem expectantes auidiſſimè, vt iterum redirent ad certamen, & præliorum experirentur fortunam; ſpem habentes in Domino, quòd palmam & meliorem eſſent reportaturi calculum. Angebantur tamen plurimùm, timentes ne clam in eorum machinas hoſtes quocunque pacto procurarent incendia: vnde continuas exegerunt vigilias, noctem illam penitus trahentes inſomnem. Ciues autem nihilominus curis torquebantur edacibus, formidantes plurimùm, ne quos pridie tantâ viderant proteruitate inſtantes, ſumptâ occaſione ex noctis intempeſtæ ſilentio, effracto muro, vel ſcalis adhibitis, clam vrbem ingrederentur. Vnde ſolicitudine non pigri, ſed diligenti vigilantiâ, tanquam quibus res erat pro capite, feruentes, totâ nocte muri circumibāt peribolon, præfectis vigilum in ſingulis turribus conſtitutis. Præterea & qui maiores erant natu, & quibus reipublicæ erat cura propenſior, plateas ciuitatis circuibant, alios admonentes, *pro vxoribus & liberis, pro rebus domeſticis, & ſtatu publico ſe exhiberent peruigiles; portas & vicos perluſtrarent, ne qua hoſtium via pateret in inſidiis.* His igitur curis pars angebatur vtraque, nec quietis locum ſolicitudo peruigil patiebatur adeſſe. Deterius erat partibus ceſſante conflictu, animis æſtuantibus, nec habentibus requiem, quàm pridiè fuerat, dum in prælio deſudaretur.

XV. Nocte igitur circa diem procliuiore, cùm iam aſpiratis diei aurora nunciaret exortum, excitus eſt cum omni auiditate populus iterum ad certamen. Reuertebatur porrò quiſque ad officium, cui heſternâ die fuerat deputatus. Quidam enim infra machinas poſiti iaculatorias, ingentis molares magnitudinis, & ſoliditatis exquiſitæ, in mœnia contorquebant: alii in caſtello inferiùs poſiti, ad ipſum promouendum tam arte quàm viribus operam dabant omnimodam: alii in ſupremo conſtituti cœnaculo, arcubus & baliſtis, & quolibet miſſilium genere eos qui erant in turribus laceſſentes, quanto poterant ſtudio, & indefeſſâ inſtantiâ, vt nec manum auderent

derent

derent exerere, infra propugnacula coercebant: Alii verò, vt vallo complanato, & effracto antemurali, castellum mœnibus propiùs posset applicari, omnem adhibebant solicitudinem. Alii porrò, quorũ erat turba plurima, sagittis & iactu lapidũ ciues arcebant à propugnaculis, ne per eos his qui in producenda machina desudabant, ministraretur impedimentum. Ciues autem, quò maiorem nostrorum videbant instantiã, eò diligentiùs in cõtraria se attollebant argumẽta, vt & vim viribus, & artem simili repellerent artificio. Nam & impugnantibus æquipollenter tela remittebant & lapides; & his qui castellũ promouere satagebant, admirabili strenuitate præstabant impedimentum. Et vt semel omnium nostrorũ eluderent molimina, ignẽ incessanter in ollis fragilibus, & quibuscunque modis poterãt, cum sulphure, & pice, aruina, & adipe, stupa, cæra, lignis aridis, & stipula, & quæcunque solent incendium irritare, & ignibus ministrare fomitem, iaculabantur. Fiebat igitur in vtroque populo strages maxima, & de vtraque classe, variis casibus & euentibus inopinatis plurimi sternebantur. Alii enim machinarũ iactu in frusta conterebantur munitissima: alii trans loricas & clypeos, sagittis & telorum multiplicitate confossi, subitò deficiebant corruentes: alii pugillaribus, manu missis vel funda, cautibus elisi, aut moriebãtur protinus; aut attritis membris, per multos dies, aut in perpetuum reddebantur inutiles. Nec tamen his omnibus periculis ab opere deterrebantur incepto, nec congrediendi feruor his omnibus in eis poterat mitigari: nec erat facile discernere, vter cũ maiore studio decertaret populus. Sed nec silentio prætereundum credimus, quod eadem die relatione dignum dicitur accidisse. Erat sane nostris exteriùs vna inter cęteras machina, quæ saxa miri põderis in vrbem multâ violentiâ, & impetu immittebat horribili, quæ stragem in populo ciuium operabatur multiplicem: contra quam cùm nullâ arte possent proficere, duas adduxerunt maleficas, vt eam fascinarent, & magicis carminibus redderent impotẽtem: quæ dum suis pręstigiis instarent super murum, & incantationibus, repentè ex eadem machina molaris immissus, vtramq; illarum cum tribus puellis, quæ illarum gressum fuerant comitatæ, obtriuit, & excussis animabus, de muro inferiùs deiecit exanimes: Vnde in castris factus est plausus, & ingens exultatio; ciuibus autem ingens ex aduerso accreuit mœstitia.

XVI. Cùm igitur vsque in horam diei septimam, sine certa victoria anceps & dubium satis protractum esset negotium, desperantes nostri, & immensitate laboris defatigati supra vires, cœperunt instare remissiùs: ita vt iã propositum haberent castellum continuis penè ictibus confractum, & alias machinas igne recepto iam fumantes, reducere pusillum, & conflictum vsque in diẽ differre crastinam: & iam paulatim diffidens dilabebatur populus, animis penè dissolutis, & hostibus insultantibus & prouocantibus vltrò ad prælia nimis procaciter & ampliùs solito: cùm ecce adfuit virtus Diuina, quæ rebus desperatis necessariã, & pro votis fidelium intulit cõsolationem. Nam de *monte Olueti* miles quidam, qui tamen postea non comparuit, splendidum & refulgentem ventilando clypeum, signum dabat nostris legionibus, vt redirent in idipsum, & congressionem iterarent. Quo signo exhilaratus animo dux *Godefridus*, qui cum fratre suo *Eustachio*, in superiori castelli nostri cœnaculo ad vrbem impugnandam, & ad cautiùs tuendum ædificium erat constitutus, populum & Maiores cœpit ingentibus reuocare clamoribus. Factumque est, præuiâ Domini misericordiâ, quòd vniuersus cum exultatione ad pugnam reuersus est populus, cum tanto feruore, vt tanquam viribus integris de nouo videretur incipere prælium. Denique qui priùs aut fessi, aut læsi vulneribus, operã subtraxerant, nunc receptis animis, & viribus geminatis vltrò se offerebant, instantes animosiùs. Porrò Principes, & qui columnæ videbãtur exercitus, hi alios præcedebant, & suo exemplo reddebant animosiores. Sed & mulieres, ne tanti expertes laboris esse viderentur, viris in agone desudantibus, potum, ne deficerẽt, ministrabant in vasculis, & verbis efficacibus eos ad certamen animabant. Porrò tãta erat in castris lætitia, vt iam quasi certi de victoria, infra horæ spaciũ vallo complanato, & effracto antemurali, castellum muro violenter applicarent. Ciues autem, vt prædiximus, trabes proceræ longitudinis, & soliditatis multæ à muro suspenderant, vt machinarũ ictus eliderent, quarum duas nostri qui erant in castello, præcisis funibus, quibus erant religatæ, deiecerunt in terram: quas, qui erant inferiùs, cum multo periculo suscipientes, infra machinam detulerunt, easque demũ ponti,

quem statim, vt dicetur in sequentibus, de castello super murum erexerunt, ad maiorem subiecerunt soliditatem. Ex fragilibus enim pons contextus erat lignis: nec nisi horum subiecto adminiculo, populum transeuntem sustinere potuisset.

XVII. Interea verò, dum hæc in Septentrionali plaga tanto studio tractarentur, *Comes Tolosanus*, & qui cum eo erant in parte Australi, quantâ poterant instantiâ, eodem zelo feruentes, vrbem impugnabant: completoq; vallo, circa quod opus per continuum desudauerant triduum, castellum in manu forti, iuxta murum locauerant, ita vt qui in turribus erant & in machina, penè possent se mutuò lanceis vulnerare. Erat ergo par vtrobique populi feruor, & instantia non dissimilis; eoq; diligentiùs instabant operi, quod ea esset dies, quâ quidã CHRISTI seruus, qui in mõte Oliueti habitabat, confidẽter promiserat vrbẽ esse capiendã. Sed & signũ, quod & ipsi agitati clypei ab eodẽ monte Oliueti viderant, eos vehementer accenderat & reddiderat de obtinenda victoria securiores. Videbatur porrò vtriusque exercitus æquis passibus procedere negotiũ, tanquã quod ab eodẽ auctore pari diligentiã procurabatur, qui mercede condignâ, seruorum suorum deuotionem remunerare decreuerat. Tempus enim erat, vt tanti laboris fructum, & militiæ fideliter exhibitæ stipendia reportarent.

XVIII. Igitur *Ducis* & *Comitum* legiones, quæ vt prædiximus, in parte Septentrionali vrbem impugnabant, eousque opitulante Domino profecerãt, quòd hostibus defatigatis, & iam resistere non valentibus, effractis antemuralibus, & vallo penitus complanato, ad murum impunè poterant accedere, raro audentibus aduersariis eis per cancellos aliquid irrogare iniuriæ. Qui verò in castello erant, hortante Duce, in culcitram bombice plenam, & saccos plenos stramine ignem iniecerant, qui flante Boreâ accensus, fumum infra vrbem intorquebat caliginosum: quo instante proteruiùs, qui murum defendere tenebantur, ora vel oculos non valentes aperire, stupidi & fumidę caliginis turbati voragine, muri deseruêre custodiã. Quo cognito Dux, sub omni celeritate trabes, quas ab hostibus, eripuerant, sursum ferri præcepit, quibus ex vna parte in machina, ex altera super murũ locatis, latus castelli quod moueri poterat, deponi præcepit: quo super trabes prædictas collocato, vicem pontis prębuit congruã soliditate subnixum. Sic ergo quod hostes pro se introduxerãt, in eorum versum est læsionem. Ponte igitur sic ordinato, primus omnium vir inclytus & illustris *Dux Godefridus*, reliquos vt subsequãtur exhortans, cum fratre suo *Eustachio* vrbem ingressus est: quem continuò subsecuti sunt *Ludolfus* & *Gislebertus* vterini fratres, viri nobiles, & perpete digni memoriâ, ortum habentes de ciuitate Tornaco; consequenter verò infinita tam equitum quàm peditum manus: ita vt nec machina, nec pons prædictus plures posset sustinere. Videntes ergo hostes, quòd nostri murum iam occupauerant, & Dux suum iam introduxerat exercitum, turres deserunt & mœnia, ad vicorum angustias se conferentes. Porrò nostri videntes, quòd Dux, & maxima pars nobilium turres sibi vendicauerant, iam non expectato per machinam ascensu, scalas certatim ad murum applicant, quorum illis maxima erat copia: nam bini & bini equites ex edicto publico singulas sibi præparauerant, per quas ascendentes vnanimiter, aliis qui supra murum erant, Ducis mandatum præstolantes, se adiungebant. Ingressi sanè statim post Ducem sunt, *Flandrensium comes*, & *dux Normannorum*, vir strenuus, & per omnia commendabilis, dominus *Tancredus*, *Hugo senior*, *Comes de sancto Paulo*, *Balduinus de Burgo*, *Gasto de Beart*, *Gastus de Beders*, *Girardus de Rossellon*, *Thomas de Feria*, *Conanus* Brito, Comes *Raimboldus* de ciuitate Oringis, *Ludouicus de Monson*, *Conon de Monte acuto*, & *Lambertus* filius eius, & alii plures, quorum numerum & nomina non tenemus. Quos omnes, postquam Dux cognouit se infra vrbem recepisse incolumes, quosdam ex eis ad portam Septentrionalem, quæ hodie dicitur *Sancti Stephani*, cum honesto dirigit comitatu, vt portam aperiant, & populum introducant, deforis expectantem: quâ sub omni celeritate reseratâ, ingressus est passim, & sine delectu vniuersus exercitus. Erat autem feria sexta, & hora nona. Videturque procuratum diuinitùs, vt quâ die & quâ horâ pro mundi salute in eadem vrbe passus est Dominus, eadem & pro Saluatoris gloria fidelis decertans populus, desiderii sui felicem impetraret consummationem. Eadem enim die & primus homo conditus & secundus pro primi salute morti traditus esse dicitur. Vnde & decuit, vt eius membra & imitatores, in ipsius nomine de hostibus eiusdem triumpharent.

Porrò

Porrò *Dux* & qui cum eo erant per vicos ciuitatis & plateas, strictis gladiis, clypeis tecti & galeis, iuncto agmine discurrentes, quotquot de hostibus reperire poterant, ætati non parcentes, aut conditioni, in ore gladii indifferenter prosternebāt. Tantaq; erat vbique interemptorum strages, & præcisorū aceruus capitum, vt iam nemini via pateret aut transitus, nisi per funera defunctorum. Iamque penè ad vrbis medium diuersis itineribus stragem operātes innumeram, nostri Principes peruenerant, & subsequentis populi infinita multitudo, infidelium cruorem sitiens, & ad cædem omnino procliuis: cùm *Comes* adhuc *Tolosanus* & Principes alii, qui cum eo erant, circa montem Sion decertantes, vrbem captam, & nostrorum victoriam ignorabant. sed excito de nostrorum introitu, & strage ciuium, ingenti clamore, & horrendo sonitu, admirantibus qui in ea parte resistebant ciuibus, quidnā sibi vellet clamor insolitus, & populi vociferantis tumultus, cognouerunt vrbem violēter effractam, & nostrorum immissas legiones: vnde relictis turribus & muro, ad diuersa fugientes loca, saluti propriæ consulere satagebant. Hi quoniam præsidium ciuitatis in vicino constitutum erat, ex parte plurima se in arcem cōtulerunt: at verò exercitus pontem liberè, & sine difficultate super murum aptātes, & scalas applicantes mœnibus, certatim in vrbem nemine obstante ingressi sunt. Intromissi autem, portam Australem, quæ illis erat contermina, statim aperuerunt, vt reliquus sine difficultate populus admitteretur. Ingressus est igitur vir insignis & strenuus *Tolosanus Comes*, & *Ysoardus Comes Diensis, Raimundus Pelez, VVilhelmus de Sabran, Episcopus Albariensis*, & alii multi nobiles, quorum numerum vel nomina nulla nobis tradit historia. Hi omnes vnanimiter, iunctis agminibus, ad vnguem armati, per mediam vrbem discurrentes, stragem operati sunt horrendā: nam qui Ducem & suos effugerant, putantes se mortem quocunq; modo declinasse, si ad alias se conferrent fugiendo partes, hos sibi habentes obuiam, occumbebant periculosiùs: & Scyllam euitantes, incurrebant Charybdim. Tanta autem per vrbem erat strages hostium, tantaq; sanguinis effusio, vt etiam victoribus posset tædium & horrorem ingerere. XIX.

Confugerat porrò in atrium Templi populi pars maxima, eò quod locus in parte vrbis esse videretur secretior, muro quoque & turribus, & portis validioribus apprimè communitus: verùm eis nihil fuga talis contulit ad salutem. Nam statim cum parte maxima exercitus vniuersi, illuc dominus *Tancredus* se contulit, & Templum violenter ingressus, post stragem innumeram, infinitas auri & argēti, & gemmarum copias inde secum dicitur abstulisse: quæ tamen postmodū, sedato tumultu, restituisse creditur in integrū. Porrò reliqui Principes, interemptis his, quos sibi per reliquas vrbis partes repererāt obuiam, audientes quòd infra septa Templi populus fugiens se contulerat, illuc descendunt vnanimes, & intromissā tam equitum quàm peditū multitudine, quotquot ibi reperiunt, nemini parcētes obtruncāt gladiis, sanguine replentes vniuersa: iustoque DEI iudicio id certum est accidisse, vt qui superstitiosis ritibus Domini sanctuarium prophanauerant, & fidelibus populis reddiderant alienum, id proprii cruoris lueret dispendio, & morte interueniente piaculare soluerent flagitium. Horror erat denique cæsorum intueri multitudinem, & humanorū artuum passim fragmenta cōspicere, & effusi sanguinis aspergine cunctā redundare superficiem. Nec solùm defunctorum corpora membris potioribus lacera & abscisis mutilata capitibus, intuentibus erat angustia; verùm & ipsos victores à planta pedis vsque ad verticem cruore madentes periculosum erat conspicere, & horrorem quendam inferebant occurrentibus. Cecidisse dicuntur infra Templi ambitum ex hostibus ad decem millia, exceptis aliis qui passim per vrbem obtruncati, vicos replebant & plateas, quorum nō minor dicebatur esse numerus. At verò exercitus pars reliqua per Vrbem discurrens, per angiportus & viarum diuerticula latentes miseros, & mortis periculū declinare cupientes, pecudum more raptos in publicum, detruncabant. Alii diuisi per manipulos ingrediebantur domicilia, raptumque patremfamiliâs cum vxoribus & liberis, & vniuersa familia, aut gladiis transuerberabant, aut de locis superioribus in terram dabant præcipites, ita vt confractis ceruicibus interirent: quam verò quisque domum effregerat, eam sibi cum vniuersa eius substantia iure perpetuo vendicabat: id enim priùs ante vrbem captam inter eos conuenerat, vt vrbe violenter impugnatā, *quod sibi quisque acquireret, id iure proprietatis sine molestia possideret in perpetuum*. Vnde vrbem perlustran- XX.

tes diligentiùs,& ſtragi ciuium proteruiùs inſtantes, vrbis diuerticula, ſeceſſus quoque & ſecretiora ciuium effringebant penetralia, clypeos vel quodlibet armorum genus in introitu defigentes, vt eſſet ſignum accedentibus, ne greſſum ibi figerent; ſed loca præterirent, quaſi iam ab aliis occupata.

XXI. Subiugatâ igitur penitus ciuitate, & interemptis ciuibus, tumultu aliquantulùm ſedato, conuenerunt Principes ad inuicem, antequam arma deponerent, ordinantes, vt per turres ſingulas ad maiorem cautelam cuſtodes deputarentur; & per portas vrbis ſingulas viri honeſti conſtituerentur ianitores, quouſque de communi conniuentia & publico decreto Principũ, aliquis vrbi præficeretur, qui eius curam gereret, & pro libero cuncta diſpenſaret arbitrio. Hoſtium enim circumpoſitorum meritò ſuſpectas habebant inſidias, & impetus non imprudenter formidabant repentinos. Tandem verò vrbe ad hunc modum ordinatâ, armis depoſitis, in ſpiritu humilitatis & in animo verè contrito, nudis veſtigiis, lotis manibus, & ſumptis mundioribus indumentis, cum gemitu & lachrymis loca venerabilia, quæ Saluator propriâ voluit illuſtrare & ſanctificare præſentiâ, cœperũt cum omni deuotione circuire, & cum intimis deoſculari ſuſpiriis: ſpecialiter autem Dominicæ paſſionis & reſurrectionis Eccleſiam, vbi clerus & populus fidelium, qui per tot annos duræ nimis & indebitæ ſeruitutis iugum portauerant, de reſtituta libertate, Redemptori gratias exhibentes, cum crucibus & ſanctorum patrociniis, Principibus occurrẽtes, eos in prædictam cum hymnis & canticis ſpiritualibus introduxerũt Eccleſiam. Intueri erat amœniſſimum, & ſpirituali plenum iucunditate, quantâ deuotione, quanto pii feruore deſiderii, ad loca ſancta fidelis accederet populus; quantâ mentis exultatione & ſpirituali gaudio Dominicæ diſpenſationis deoſculabantur memoriam. Vbique lachrymæ, vbique ſuſpiria, non qualia mœror & anxietas ſolet extorquere, ſed qualia feruens deuotio & interioris hominis conſummata lætitia, ſolet Domino in holocauſtum incendere. Erat porrò tã in eccleſia, quàm per Vrbem vniuerſam, tãtus populi, gratias Domino exhibentis, clamor, vt iã quaſi vſq; ad ſidera tolli ſonus videretur, & de eis

Pſal.117,15. meritò dictũ crederetur: *Vox lætitiæ & exultationis in tabernaculis iuſtorum.* Feruebant ſanè pio ſuccenſa deſiderio, per vrbem vniuerſam opera miſericordiæ. Hi Domino confitebantur deflenda quæ commiſerant, voto ſe obligantes ne de cætero deflenda cõmitterent: illi in ſenes valitudinarios & egentes profuſâ liberalitate cunctam erogabant ſubſtantiam; pro ſummis & ſufficientibus reputãtes diuitiis, quod hunc vidiſſe diem ſibi fuerat conceſſum diuinitus: illi flexis nudisq; genibus, cum ſingultibus & præcordialibus ſuſpiriis loca circuibant venerabilia, lachrymarum cuncta

Pſ.118., 136. replentes aſpergine: quorum verè ſermo dirigebatur ad Dominum, *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei.* Quid plura? Difficile eſt, vt noſtro comprehendatur ſermone, quanta in plebe fideli ſanctæ deuotionis eſſet immenſitas. Certatim enim ſe mutuò vincere cupientes, in operibus pietatis vnanimiter deſudabãt, cœleſtis memores beneficii, & gratiam præ oculis habentes diuinam, quæ tãtos eorum labores remunerare dignata eſt. Quis enim tam ferrei pectoris, quis tam mentis adamantinę, cuius interiora non liquefierent, cùm liceret tantæ peregrinationis fructũ carpere digniſſimũ, & exhibitæ militiæ numerare ſtipendia? Quibus tamen mens erat altior, in arram futuræ retributionis, quâ ſanctos ſuos ſe remuneraturum promiſit

Pſal.121,3. Dominus, id muneris videbatur exhibitum, vt *per collationem præſentium munerum, firma ſit expectatio futurorum*; & per eam quæ hic peregrinatur Hieruſalem, ad eam perueniatur, cuius *participatio eſt in idipſum.* Porrò Epiſcopi & ſacerdotes in eccleſiis conſummantes ſacrificia, orabant pro populo, pro collato beneficio gratias exhibentes.

XXII. Eâ die dominus *Ademarus*, vir virtutum & immortalis memoriæ, Podienſis Epiſcopus, qui apud Antiochiam, vt prædiximus, vitâ deceſſerat, à multis in ſancta viſus eſt ciuitate, ita vt multi viri venerabiles, & fide digni eum ſuper ciuitatis murum, primum omnium aſcendiſſe, & cæteros animaſſe ad ingreſſum, oculis corporeis ſe vidiſſe conſtanter aſſererent: & poſtmodũ plurimis, loca venerabilia circumeuntibus, eadem die manifeſtus apparuit. Aliique quàm plures, qui in toto itinere diuinis obſequiis mancipati, piam in CHRISTO dormitionem acceperant, in eadem ciuitate apparuerunt multis, loca ſancta cum aliis ingredientes. In quo manifeſtè dabatur intelligi, quia etſi vitâ deceſſiſſent temporali, ad æternam vocati beatitudinem, non ſunt fraudati à deſiderio ſuo; ſed quod pio expetierãt ſtudio, pleno ſunt effectu conſecuti, magnũ nobis futuræ reſurrectionis argumentum præten-

prætendentes. Dignumque erat, vt ficut refurgente Domino multa corpora Sanctorum qui dormierant furrexerunt, & in ciuitate fancta apparuerunt multis; ita fidelibus populis fanctæ Refurrectionis locum, à Gentili fuperftitione mundātibus, prifcum renouaretur miraculum, vt & ipfi in fpiritu refurrexiffe crederētur, qui refurgentis Domini tam piis fe manciparant obfequiis. His igitur & huiufmodi per fuperabundantem cœleftem gratiam, plebi DEI in ciuitate fancta, miraculosè magis quàm mirabiliter exhibitis, tanta erat in populo mentis hilaritas, & interna cordis exultatio, vt laborum immemores, quos pertulerant infinitos, felices fe dicerent, quibus id diuini muneris datum erat intueri. Clamor erat fpiritualiter exultantis ciuitatis ad Dominum, & quafi præcipiente Domino, folemnitas agebatur celebris: ita vt illud Prophetæ impletum ad literam videretur oraculum, *Lætamini cum Hierufalem, & exultate in ea, omnes qui diligitis eam.* Efai. 66,10.

XXIII. Denique fideles, qui virum venerabilem *Petrum Heremitam*, quarto vel quinto prius anno in eadem ciuitate viderant; & cui tam dominus Patriarcha, quàm alii, tam de clero quàm de populo Maiores, pro excitandis Occidentalium regnorum Principibus epiftolas fuas tradiderant, iterum cognofcentes, flexis genibus cum omni humilitate venerabantur, referentes ad memoriam priorem eius aduentum, & familiaritatis gratiam, quam cum ipfis contrahere dignatus fuerat; gratias exfoluentes, quòd tam fedulè tamque fideliter folo pietatis intuitu eorum procurauerat legationem: Dominum etiam fuper omnia collaudantes, qui in feruis fuis gloriofus eft: qui ita præter fpem hominum, prædicti viri vias direxerat, & fermonem in manu eius dederat efficacem, vt & gentes & regna ad tantos labores pro CHRISTI nomine tolerandos, fine difficultate conuerteret. Verè namque videbatur fermo hic egreffus à Domino, qui ait: *Verbum quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum, fed profperabitur in omnibus ad quæ mittam illud.* Efai. 55,11 Itaque fingillatim & in communi, multiplici nitebantur eum honore præuenire, ei foli poft Dominum adfcribentes, quòd duræ feruitutis, quam per tot annos paffi fuerant, foluta erat conditio, & ciuitas fancta priftinæ reftituta libertati. Dominus autem *Patriarcha*, vt prædiximus, pro Reipub. ftatu, & falute ciuium, multo precio comparanda in Cyprum nauigauerat, eleemofynas à fidelibus illius regionis mendicaturus, vnde tributa, & impofita extraordinariè & fupra vires vectigalia perfolueret, ne pro eorum defectu aut ecclefias deiicerent tributorum exactores, aut populum gladiis manciparent, ficut anterioribus confueuerant temporibus. Nam omnium eorum quæ circa vrbem gerebantur, prorfus erat ignarus, & ad confueta quafi rediturus pericula timebat: cui Dominus interim, præter fpem, quietem procurauerat tranquillam.

XXIV. Completis igitur orationibus, & locis venerabilibus cum omni deuotione vifitatis, vifum eft expedire Principibus, ne ex interemptorum cadaueribus, aëris peftilētis generetur corruptela, Vrbem & maximè Templi ambitum ante omnia mundari: vnde ciuibus qui cafu mortem euaferant, compedibus alligatis id muneris iniungitur: fed quia ad tantum onus non videbātur poffe fufficere, pauperibus etiam de exercitu, merces cottidiana proponitur, vt prædictæ rei dent operam, & fine dilatione vrbem expediant. Quo difpofito Principes ad propria reuerfi, domos quales interim familia difcurrens præparauerat, pro hofpitiis habuerunt. Vrbem autem reperientes commoditatibus plenam, & bonis omnibus redundantem, omnes à maiore vfque ad minimum cœperunt copiofius abundare. Reperiebantur enim in effractis domibus, auri & argenti, gemmarum & preciofarum veftium, frumenti, vini & olei, fed & aquæ, cuius maximam in obfidione paffi fuerant penuriam, ingentes copiæ: vnde & ipfi qui domos fibi vendicauerant, poterant habere ad omnem fufficientiam, & indigentibus fratribus caritatiuè miniftrare. Factumque eft, vt fecunda & tertia & deinceps die, in foro publico, rerum venalium optimis conditionibus exhiberetur commercium, ita etiam, vt plebs inferior, neceffariis omnibus abundaret. Dies igitur folemnes & dies agentes lætitiæ, cibum & requiem, quibus maximè indigebant, corporibus indulgentes, recreati funt aliquantulum; Diuinæ muneris largitatem admirātes, & cœleftis gratiæ, quâ erga eos dignatus eft Dominus abundare perpetem præ oculis habentes memoriam. Ad maiorem autem tanti facti memoriam, ex communi decreto fancitum, & communi omnium voto fufceptum & approbatum eft, vt hic dies apud omnes folemnis, & inter celebres celebrior

perpetuò habeatur, in qua ad laudem & gloriam nominis Christiani, quicquid in prophetis de hoc facto quasi vaticinium prædictum fuerat, referatur; & pro eorum animabus fiat ad Dominum intercessio, quorum labore commendabili, & fauorabili apud omnes, prædicta DEO amabilis ciuitas, & fidei Christianæ & pristinæ est restituta libertati. Interea verò pars hostium ea quæ in arce Dauid, à facie gladii fugiens se contulerat, videntes quòd vrbẽ vniuersam sibi populus noster vẽdicauerat, & quòd ipsi diutius obsidionẽ tolerare non possent, petitâ & impetratâ à domino Comite Tolosano fiduciâ, qui circa partes illas turri vicinior hospitatus erat, quòd cum vxoribus & liberis & omni substantia quam secũ intulerãt, liberum haberent exitum, & securum vsque Ascalonam conductum, arcem ei resignauerunt. Qui verò vrbi purgandæ curam susceperant, adhibitâ diligentiâ, & feruentes in opere, partim igne cõsumptis cadaueribus, partim sepulturæ traditis, prout temporis patiebatur angustia, subitò & infra paucos dies, vrbem reddiderunt expeditam, ad solitam eam redigentes munditiam. Vnde confidentiùs locorum venerabilium populus frequentabat limina; & per vicos & plateas ciuitatis conuenire, & confabulari poterat liberiùs. Capta est autem prædicta ciuitas, anno ab incar-
A.D. 1099. natione Domini *millesimo nonagesimo nono*, mense Iulio, quintâ decimâ die mensis, feriâ sextâ, circa horam diei nonam: anno tertio, ex quo fidelis populus, tantæ peregrinationis sibi onus assumpserat: præsidente S. Romanæ ecclesiæ domino *Vrbano Papa* secundo; Romanorum verò imperiũ administrante domino *Henrico IV.* In Francia verò regnante domino *Philippo:* apud Græcos autem in sceptris agente domino *Alexio:* præuiâ Domini misericordiâ, cui honor & gloria per infinita seculorum secula: Amen.

EXPLICIT LIBER OCTAVVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI NONI.

XIX. Quis

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI NONI.

INCIPIT LIBER NONVS.

Anctâ igitur ciuitate per Domini superabundantem gratiam Christiano populo restitutâ, & rebus ad aliquem modum in trãquillo collocatis, decursis in multa lætitia, in timore tamen Domini & gaudio spirituali, diebus septem, octauâ die conuenerunt Principes, habituri tractatum, inuocatâ sancti Spiritus gratiâ, vt aliquem de suo eligant collegio, qui regioni præsit, & regiam prouinciæ impendat sollicitudinem. Dumq; essent in eo, congregati sunt quidam de clero, spiritu superbiæ tumidi, quærentes quæ sua sunt, non quæ CHRISTI IESV, dicentes se habere verba secretiora, quę perferri velint ad Principes, intus in conclaui residentes; & intromissi dixerunt: *Nunciatum est clero, quod ad hoc, vt de vobis vnum eligatis in Regem, conuenistis. Videtur autem nobis propositum vestrum sanctum, & vtile, & omni curâ executioni mandandum, si tamen ad id ordine congruo veniatur. Certum est porrò spiritualia temporalibus digniora esse: quæ verò digniora sunt, meritò debere præcedere. Vnde videtur nobis, nisi ordo præposterus studiosè quæratur, quòd priùs eligenda sit DEO placens & religiosa persona, quæ Ecclesiæ DEI præesse sciat & prodesse, quàm de secularis potestatis electione agatur. Si hoc ordine velitis incedere, placet nobis admodum: vobiscum sumus corpore & spiritu; si verò secus, inualidum censemus, & viribus carere decernimus, quicquid extra nostram conniuentiam ordinaueritis.* Hæc autem eorum postulatio, etsi in superficie videretur aliquid honestatis habere, tamen intrinsecus habebat malitiæ plurimùm, vt docebunt sequentia. Huius autem factionis primicerius erat quidam *Episcopus de Calabria, Marturanensis* videlicet, qui *Arnulpho* cuidam, de quo superiùs satis dictum est, nimiâ familiaritate coniunctus erat; & ipsum infra sacros ordines constitutum, & sacerdotis filium, & nimiâ notatum incontinentiâ, ita vt in expeditione canticum populis se exhiberet, & esset materia fatuis & lasciuis hominibus in choro canentibus, contra sacros canones, & contra omnium honestorum volũtatem, in Patriarchalem nitebatur locare sedem. Erat enim peruersæ mentis homo, pro nihilo ducens honestatem: vnde & cum supradicto Arnulpho facilè poterat conuenire, iuxta illud: *Qualis quisque est, talium consortio delectatur. Pares enim paribus,* veteri prouerbio, *facilè iunguntur.* Inuaserat autem hic idem Bethleemiticam Ecclesiam, pactus cum prædicto Arnulpho, quòd si eius studio in Patriarcham promoueretur, iam dictam Ecclesiam sine quæstione & molestia, perpetuò sibi liceret possidere: sed eius omnia hæc molimina, mors vicina præuenit, sicut in sequentibus dicetur. Defecerat sanè in Clero religionis & honestatis vigor; & dissolutus passim & sine delectu per illicita defluebat, postquam Dominus *Ademarus* piæ in Domino recordationis Podiensis Episcopus, Apostolicæ sedis Legatus, in fata concessit. Dominus tamen *Wilelmus Aurasiensis Episcopus*, vir religiosus ac timens DEVM, post prędicti beati viri transitum, eandem curam suscepit, & quàm diu vixit, administrauit fideliter: sed modico elapso tempore apud Marram quieuit in Domino. His autem defunctis, factum est sicut in Propheta dicitur: *Sicut populus, ita & sacerdos:* excepto domino *Albariensi Episcopo*, & paucis aliis, qui timorem Domini habebant præ oculis. Ose. 4, 9.

II. Principes tamen leue & friuolum reputantes prædictorum verbum, cœpto insistentes operi, nihilominus tractabant de proposito. Tradunt quidam eos, vt magis secundùm DEVM & secundùm merita personarum in electione procederent, de familiaribus cuiusque magnorum Principum assumpsisse quosdam seorsum, & eos ad iurisiurandi religionem præstandam compulisse, quatenus de moribus & conuersatione dominorum suorum interrogati, verum sine admixtione falsitatis

dicerent: hoc autem eâ fiebat intentione, vt sic de meritis eligendorum, pleniùs & fideliùs instruerentur electores. Qui postmodum ab electoribus, sub debito præstiti iuramenti, diligentiùs interrogati, multa dominorum suorum vitia coacti sunt secretiùs confiteri, virtutesque nihilominus enumerare; vt nudo apertoque iudicio constaret, qualis quisque esset eligendorum. Inter quos domini *Ducis* familiares interrogati, respōderunt, quòd in omnibus domini Ducis actibus, id magis absonum domesticis suis videbatur, quòd ecclesiam ingressus, etiam post Diuinorum consummatam celebrationem, inde separari non poterat; sed de singulis imaginibus & picturis rationem exigebat à sacerdotibus, & iis qui horum videbatur aliquā habere peritiam; ita quòd sociis suis affectis aliter, in tædium verteretur, & nauseā; & prandia quæ certo & opportuno tempore parata erant, diutinâ & importunâ nimis expectatione, minus tempestiuè, magisque insipida sumerentur. Quod audientes qui electorum gerebant officium, beatum dixerunt virum cui hęc sunt; & cui inter defectus computatur, quod alius sibi adscriberet ad virtutem: tandemq; consonantes adinuicem, post multas deliberationum partes dominū *Ducem* vnanimiter eligunt, electumq; Sepulchro Domini, cū hymnis & canticis, deuotissimè obtulerunt. Dicitur tamē, quòd in dominum *Comitem Tolosanum Raimundum*, procerum
* pars maxima conueniret: sed hoc * intelligentes, quòd nisi regnum consequeretur, domum esset statim rediturus, natalis soli dulcedine ducti, etiam contra conscientiam suam, multa de domino Comite confinxerunt, vt reprobus haberetur. Ille tamen nihilominus patriam spernens, CHRISTVM deuotissimè secutus, non abiit retrorsum; sed in anteriora se extēdens, peregrinationem, quam semel ingressus est, & voluntariam paupertatem vsque in finem prosecutus est: sciens quia *qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Et illud: *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno DEI.*

Matth. 24, 13.
Luc. 9, 62.

III. Domino igitur *Duce*, de communi voto, concurrente omnium consensu, regni apicem obtinente, *Comes sancti Ægidii* ciuitatis præsidium, arcem videlicet Dauid, quam sibi ab initio, vt præmisimus, hostes tradiderant, possidebat. Erat autem in eminentiore ciuitatis parte, versus Occidentem sita, & ingentibus quadris constructa lapidibus, vnde totam vrbem inferiùs positam erat intueri. Hanc, quasi totius ciuitatis nouissimum refugium, videns Dux sibi deesse, curtatum nisi illam haberet, arbitratus se habere principatum, cœpit à domino Comite in auditorio Principum reposcere. Comes verò eam, tanquam sibi ab hostibus traditam, vsque in Pascha, quo transire & domum redire proposuerat, eam sibi velle habere, vt interim cum suis honestiùs in Regno morā facere posset, allegabat. Dux verò nisi turrim habeat, vniuersa se velle deserere, dicebat: allegans omnino inhonestum esse, vt eo domino designato alter ciuitatis haberet præsidium, quem quasi parem aut superiorem conspiceret. *Comes autem Normanniæ, & Flandrensium Comes* domini Ducis partes fouebant; qui verò cum domino Comite sancti Ægidii, eius etiam familiares erant, vt domino suo, saltem hac viâ, occasionem præberent abeundi, partem iuuabant aduersam. Factum est autem, vt quousque de iure decerneretur, cui cedere deberet, turrim in manu domini Albariensis Episcopi, quasi apud sequestrum de communi consilio commiserit. Ille verò non expectato iudicio, ante litis contestationem domino Duci dicitur eam tradidisse: cumq; id sibi postmodum à nonnullis imputaretur, vim sibi illatam publicè asserebat. Dominus igitur Comes, exacerbatus plurimùm, & indignatione plenus, quod turrim ita ignominiosè, vt sibi videbatur, amiserat, & quod cæteri Principes, non satis beneficiorum eius memores, quæ in via sæpiùs eis contulerat, secus * eum minus agerent amicè, descendens ad Iordanem, & aquis eius lotus, ad propria redire, suorum satisfaciens desideriis, disponebat.

IV. At verò prædictus *Marturanensis Episcopus*, vir subdolus & nequam, non cessabat interea plebem indoctam contra pios concitare Principes; & in vulgus serere, quod inuidię caussa, vt eā liberiùs possent sine pastore conculcare, Principes nollēt Ecclesiæ prouidere. Assumensq; secum eiusdem factionis complices, prædictum *Arnulphum*, aliis contradicentibus, elegit: & auxilio fretus Comitis Normannorum, cuius erat & fuerat in tota expeditione familiaris & conuiua, in sedem Patriarchalem, fatuo populo suffragia consulta ministrante, intronizauit: sed neuter suis adinuentionibus lætatus est diu. Nam *Arnulphus* temerè assumptam coactus est deponere dignitatem; & eius

& eius turpitudinis impudens patronus, viarum suarum fructus recollegit in pro-
ximo. Peridem tempus, inuenta est in parte sanctæ Resurrectionis Ecclesiæ, seor-
sum, portio vna *Crucis Dominicæ*: quam ob metum Gentilium, quorum iugum pa-
tiebantur, fideles ad ampliorem cautelam, multo ante, paucis admissis, occultaue-
rant. Hanc studio & opera cuiusdam hominis Syri, qui eius tam preciosi depositi
fuerat conscius, repertam, thecâ recôditam argenteâ, primùm ad *Domini Sepulchrũ*,
deinde ad *Templum* Domini, cum hymnis & canticis spiritualibus deportantes,
prosequente eam vniuerso clero & populo, consolationem quasi de cœlo missam
omnes in commune acceperunt, arbitrantes se laborum & molestiarum suarum
mercedem condignam recepisse. Sæpedicto igitur domino *Duce*, per DEI gra- V.
tiam in regni culmine confirmato, scandalisque omnibus, si qua emerserant, am-
putatis, regnum diebus eius conualescere, & confirmari cœpit. Regnauit autem
anno vno; peccatis hominum id exigentibus, ne diuturniore tanti Principis sola-
tio, regni nouella plantatio recrearetur, & aduersus ingruentes molestias recipe-
ret consolationem. Raptus est de medio, ne malitia immutaret cor eius: sicut scri-
ptum est; *Viri misericordiæ colliguntur, & non est qui reputet.* Oriũdus verò fuit de regno *Esai.57,1.*
Francorum, de Remensi prouincia, ciuitate Boloniensi quæ est secus mare Angli-
cum sita; ab illustribus & religiosis originem ducens progenitoribus. Pater eius fuit
dominus *Eustachius* senior, illustris & magnificus eiusdem regionis Comes; cuius
multa & memorabilia fuerunt opera, quorum adhuc apud seniores finitimarũ re-
gionum, memoria est in benedictione, & in pia recordatione viri religiosi & ti-
mentis DEVM. Mater vero inclyta, & inter Occidentis nobiles matronas, tum mo-
rum prærogatiuâ, tum generositatis titulo præclara, *Ida* nomine, Lotharingiæ Du-
cis eximii *Godefridi*, qui cognominatus est *Struma*, soror. Qui postmodum cùm si-
ne liberis esset, nepotem æquiuocum, in filium suum adoptauit; eumque vniuersi
patrimonii sui heredem constituit: vnde eidem defuncto, in eodem Ducatu suc-
cessit. Fuerunt porrò huic tres ex vtroque parente fratres, quibus & morum di-
gnitas & virtutum præstantia, tanti principis verè dabat esse germanos: dominus
videlicet *Balduinus* Comes Edessanus, qui eidem postea successit in regno; domi-
nus quoque *Eustachius* Comes Boloniensis, patri synonymus, qui in bonis succe-
dens paternis, post patrem obtinuit Comitatum: cuius filiam illustris & magnifi-
cus Anglorum rex Stephanus, *Mahaldem* nomine, vxorẽ duxit. Hic etiam, vt domi-
no Balduino fratri absque liberis defuncto in regno succederet, à principibus O-
rientalibus citatus, venire noluit; timens, ne sine scandalo eius promotio celebrari
non posset. Tertius fuit Dominus *Wilelmus*, vir inclytus, à paterna & fratrum si-
mul honestate, & strenuitate non degener. Duo primi dominum & fratrem suum
in expeditione secuti sunt, tertio domi remanente. Fuit autem, sicut & secundùm
carnem primogenitus, ita & secundùm interiorem hominem, morum gerens præ-
rogatiuam, & cui meritò primitiua competerent, dominus *Godefridus* vir religio-
sus, clemens, pius, ac timens DEVM, iustus, recedens ab omni malo, serius & sta-
bilis in verbo; *seculi vanitates contemnens, quod in illa ætate, & militari præsertim pro-
fessione rarum est*; in orationibus iugis, in operibus pietatis assiduus; liberalita-
te insignis, affabilitate gratiosus, mansuetus & misericors; in omni via sua com-
mendabilis, & DEO placens. Fuit autem & corpore procerus, ita vt & maximis
minor, & mediocribus maior haberetur: robustus sine exemplo, membris soli-
dioribus, thorace virili, facie venustâ, capillo & barbâ flauus mediocriter; in v-
su armorum & exercitio militari omnium iudicio quasi singularis. Horum tan- VI.
torum Principum mater, sancta, religiosa, & DEO placens fœmina, dum adhuc es-
sent in ætate tenera, spiritu plena diuino, futuras præuidit conditiones; & statũ qui
præparabatur adultis, quasi quodam prædixit oraculo. Nam dum semel circa ma-
trem, sicut mos est puerulis, luderent adinuicem, & sese lascessentes, ad matris gre-
mium frequentem haberent recursum, accidit quod eis sub eius chlamyde laten-
tibus, vir venerabilis comes *Eustachius*, eorum pater, ingressus est. Vbi cùm mutuò
se prouocarent, pedes & manus agitantes, matris, qua induta erat, operti chlamy-
de, quæsiuit Comes, quidnam esset quod ibi tam crebrò moueretur: cui illa re-
spondisse dicitur: *Tres magni principes, quorum primus Dux, secundus Rex, tertius Co-
mes esset futurus.* Quod postmodũ benignâ dispensatione diuina impleuit clemẽtia;

& verum prædixisse matrem, rerum euentus subsequens declarauit. Primus enim dominus *Godefridus*, vt præmissum est, defuncto succedens auunculo, eius ducatum obtinuit, regnum etiam Hierosolymorum postmodum, vniuersorum principum electione, consecutus: in quo secundus natu, dominus ei *Balduinus* successit: tertius, dominus *Eustachius*, qui defuncto patre, succedens in vniuersum, auitam eorum, vt præmissum est, obtinuit hæreditatem. Præterimus denique studiosè, licet id verum fuisse plurimorum astruat narratio, *Cygni fabulam*, vnde vulgò dicitur, sementiuam eis fuisse originem; eò quòd à vero videatur deficere talis assertio. Vnde his prætermissis, ad id quod cœperamus de domino Duce, prosequendum redeamus. Huic autem inter cætera quæ more suo gessit egregiè, accidisse dicitur quiddam memoriâ dignum, quod præsenti dignum duximus inserere narrationi.

VII. In singulari namque quodam certamine, quod ipse multùm inuitus subiit, sed tamen iuxta regionis consuetudinem, saluâ opinionis suæ integritate declinare nō poterat, exstat factum eius memorabile, & præsenti narratione dignum. Passus est vir insignis a quodam nobili & potente viro (qui de numero erat Principū, eiusq; dicebatur consanguineus) in curia domini Imperatoris, super quibusdam ingentibus prædiis, & latè diffuso patrimonio quæstionem: super qua, cum vtrique parti, experiendi gratiâ dies esset præfixus, eo aduenięte, præsentes se exhibuerunt tam reus quàm actor in curia. Vbi lite contestatâ, cum prædictus vir nobilis rei proponeret vendicationem; Dux autem quantum poterat reniteretur; secundùm leges patriæ, adiudicata est inter eos *monomachia*, & pugna singularis. Cumq; Imperii maiores Principes ad hoc tantis elaborarent viribus, ne tam insignes viri spectaculum de se populo præstarent indignum; seq; tanto vellent subiicere discrimini, in quo alterutrius opinionis integritas posset periclitari, & non proficerent: mandata est executioni Imperialis sententia, & vulgi stante coronâ, Principibus de more circumpositis, locum ingressi sunt, futuro certamini deputatum, Martem dubium experturi. Dumque in eo conflictu à viris illustribus & magnificis, strenuè nimis decertaretur & viriliter, casu contigit, quòd vibrato in aduersarii clypeum ictu, Ducis cōfractus est gladius, ita vt supra capulum vix ad semipedalem quātitatem in manu eius fieret residuum. Quod videntes qui astabant Principes, quòd Ducis conditio facta esset multò deterior, indictâ pace, Imperatorem adeunt, & supplicantes impetrant, vt de compositione inter tam egregios Principes tractare liceat. Vnde dum inter eos tractaretur diligentiùs, eos quæ ad pacem erant rogantes, Dux omnino repulit; & irreuocabiliter perseuerans, agonem reiterat, rediens in idipsum. Dumq; eius aduersarius propter integritatem gladii sui, sibi quasi superior factus videtur, instat proteruiùs, Duci negans requiem, quousque Dux ad solitam recurrens virtutem, quâ singulariter præminebat, & irâ succensus, irruens capulo quem gestabat in manu, tantâ circa tempus læuum virtute percussit aduersarium, quòd eum quasi semineceem, solo deiecit prostratū, vt penè vitâ videretur omnino destitutus, & eiecto proprii fragmēto gladii, & hostis prostrati gladium manu tenens, Principes ad se vocat, qui eum prius de compositione conuenerant; & rogat attentiùs, monens vt de pace tractantes, virum insignem, qui iam defecerat tam ignominiosæ morti subtraherent. Qui admirantes Ducis virtutē egregiam, & misericordiā incomparabilem, pace impetratâ, controuersiam tam honesto fine sopierunt, vt tamen Dux victor, & immortali dignus gloriâ apud omnes haberetur.

VIII. Illud quoque factum, haud inferioris gloriæ, in frequenti versatur hominum memoria, quod præsenti lectioni nihilominus dignum duximus inserere. *Saxonum* populus, inter Germanicas nationes ferocissimus, Romani imperii iuga ferre detrectans, & liberioribus habenis, excussa disciplinæ regulâ, vagari cupiens, à domino Imperatore *Henrico* defecerat: inq; sua adeò erat obstinatus proteruia, vt contra prædictum Augustum, regem sibi crearet quendam comitem, *Radulphum* nomine, virum nobilem de eodem populo. Hac iniuriâ permotus Imperator, vniuersos Imperii Principes ad se generaliter fecit euocari. Quibus ante se constitutis, iniuriam omnibus tamen, notam, pandit, ad vltionem inuitat. Illi verò omnes Imperii gloriam æmulantes, & Saxonum enorme delictum nimis ægrè ferentes, certatim seipsos exponunt: vires compromittunt; non esse dissimulandam tantam contra Romanum imperium asserunt iniuriā, sed plectendum morte tam piaculare flagitium; & læsæ crimen maiestatis, vltore gladio feriendum

feriendum decernunt. Ex condicto igitur,& domini Imperatoris mandato,ad locum destinatū,die præfixâ,infinita millia secum trahentes, adsunt,de vniuersis Imperii finibus tam Ecclesiastici,quàm cæteri Principes, Saxonum regionem violenter ingressuri,& exacturi de tantis iniuriis vindictam. Cumq; cōgressionis dies immineret,& ordinatis legionibus vterque exercitus in procinctu se haberet præliandi,conuocatis ad se Principibus Imperator, quærit cui tutè possit Imperiale committere vexillum,& tantorum exercituum constituere primicerium? Cui de communi consilio datum est responsum: *Dominum ducem Lotharingiæ Godefridum, præ omnibus adid oneris idoneum & sufficientem esse.* Cui, tanquam viro à tot milibus electo, & singulariter omnium iudicio excellenti, tradidit Aquilam, multùm inuito,& renitenti. Contigit autem illâ die,quod confligentibus inter se hinc inde exercitibus,& hostiliter nimis adinuicem gladiis instantibus, Dux cum Aquila præcedens Imperatorem, versus aciem,cui præerat pseudorex *Radulphus*, contendens, illuc aciem,cui præerat Imperator,direxit: ad quam perueniens, confractâ & dissolutâ acie Regis, præsente Imperatore & de Principibus aliquot, vexillum quod gestabat,Regi per vitalia pectoris immersit;& eo transuerberato, ad terram deiecit exanimem: denuò signum, licet cruentatum, erigens Imperiale. Videntes autem Saxones, regem suum defecisse, defecerunt & ipsi, domino Imperatori se dedentes;& satisfactione iniunctâ pro delicti modo, receptis munitionibus & obsidibus, quorum interuentu se obligauerunt, ne aliquando simile attentarent, in gratiam reuersi sunt. Hæc autem idcirco interseruimus, vt quantus esset apud maximos orbis terrarum Principes,hic de quo agimus, vir inclytus, insinuetur. Maximum enim esse, nemo est qui dubitet,a tantis Principibus, qui pares in orbe non dicuntur habere, vnum omnium iudicio optimum designari; præsertim cùm ipse eorum iudicium opere tam insigni approbauerit; & præsenti argumento, quod verè de illo sensissent, edocuerit. Fuerunt & alia multa eiusdem inclyti viri magnifica & admiratione digna opera, quæ vsque in præsens in ore omnium, pro celebri vertuntur historia. Inter cætera quoq; propositum iam habens peregrinationem ineundi, castrum, vnde ei cognomen erat, *Bulionem* videlicet,agro,situ,munitione,commoditatibus, & longè lateque diffuso territorio, celebre ac nominatissimum, *Ecclesiæ Leodiensi*, piâ liberalitate in perpetuam eleemosynam concessit habendum. Sed nos qui ea tantum quæ apud nos gessit, describere sumus aggressi, ad propositum redeamus.

IX. Postquam igitur Regnum obtinuit, paucis diebus interpositis, sicut vir religiosus erat, in his quæ ad decorem domus DEI habebant respectum, solicitudinis suæ Domino cœpit offerre primitias. Nam protinus in Ecclesia Dominici Sepulchri,& Templi Domini, *Canonicos* instituit, eisque ampla beneficia, quæ *Præbendas* vocant, simulque & honesta domicilia circa prædictas DEO amabiles Ecclesias, assignauit: ordinem & institutionem seruans, quas magnæ & amplissimæ à piis Principibus fundatæ vltra montes seruant Ecclesiæ: plura etiam, nisi mors eum præuenisset, collaturus. Adduxerat etiam prædictus vir DEO amabilis peregrinationem ingressurus, de claustris bene disciplinatis monachos, viros religiosos,& sanctâ conuersatione insignes, qui toto itinere, horis diurnis & nocturnis, Ecclesiastico more, diuina illi ministrabant officia. Quos, postquam Regnum adeptus est, iuxta eorum postulationem, in *valle Iosaphat* locauit; amplissimumque loco, eorum gratiâ, contulit patrimonium. Quæ autem,& quanta sint, quæ Ecclesiis DEI pia liberalitate concessit, longum esset enumerare: ex tenore tamen priuilegiorum Ecclesiis indultorum, colligere est, quot & quanta sunt, quæ vir DEO plenus, pro animæ suæ remedio locis venerabilibus erogauit. Promotus autem, humilitatis causâ, coronâ aureâ, regum more, in sancta ciuitate noluit insigniri: eâ contentus,& illi reuerentiam exhibens, quam humani generis reparator, in eodem loco vsque ad Crucis patibulum pro nostra salute spineam deportauit. Vnde quidam in Catalogo Regum, non distinguentes merita, eum dubitant connumerare: magis attendentes quæ exteriùs geruntur in corpore, quàm quæ fidelis & DEO placens anima mereatur. Nobis autem non solùm Rex, sed Regum optimus, lumen & speculum videtur aliorum. Non enim consecrationis munus,& Ecclesiastica spreuisse credendus est Princeps fidelis sacramēta: sed pompam seculi, & cui omnis creatura subiecta est, vanitatem;& perituram humiliter declinasse coronam, vt immar-

cessibilem alibi consequeretur.

X. Per idem tempus, vrbe recens captâ, dum adhuc Principes, qui eam diuino mancipauerant cultui, nondum essent diuisi abinuicem, rumor insonuit; & verè sic erat; quòd *Princeps Ægyptius*, inter Orientales potentissimus, ex vniuersis regionibus suæ ditioni subiectis militares conuocauerat copias, & exercitus collegerat infinitos, indignè ferens, quod populus barbarus, de vltimis egressus terrarum finibus, in regnum suum introierat, & prouinciam imperio suo subditam, occupauerat violenter. Vocatoq; ad se militiæ suæ principe *Elafdalio*, qui alio nomine dicebatur *Emireius*, præcipit vt vniuersum Ægypti robur, & omnes imperii vires colligēs, in Syriam ascendat; & populum præsumptuosum deleat de superficie terræ, ita vt non memoretur nomen illius vltrà. Erat autem hic idem Emireus Armenius * nomine, à Christianis originem habens parentibus: sed *diuitiarum immensitate suffocatus, apostatauerat à creatore suo, fide neglectâ, ex qua iustus viuit.* Hic idem, etiam eodem anno, quo à fideli populo est obsessa, & fidei restituta Christianæ, eãdem à Domino protectam ciuitatem, à Turcorum potestate domino suo vendicauerat: vixq; eam mensibus vndecim obtinuerat quietam, cùm Christianus exercitus eam, propitio Domino, ab indebitæ iugo seruitutis eripuit. Indignatus ergo, quòd tam reciso tempore suâ potitus erat victoriâ; & quòd momentanea videbatur, & erat per eum domino suo acquisita possessio, laborem sibi gratanter assumit iniunctum, sperans de his qui factum eius denigrauerant, posse faciliùs triumphare. Assumpto igitur sibi vniuerso exercitu, & vniuersis Ægypti viribus, quales Ægyptiaca diocesis in optimo statu constituta tunc poterat ministrare, ascendit in Syriam, in spiritu vehementi, & intolerabili fastu, propositum habēs populum nostrum delere, ne etiam eius extaret memoria. Sed Domino visum est aliter, qui est

Psal.65,4. *terribilis in consiliis super filios hominum.* Veniens igitur cum equitatu magnifico, & ingentibus copiis, ante Ascalonam castrametatus est. Denique associauerant se eorum expeditionibus, ex vniuersa Arabia, & finibus Damascenis, ingentes copiæ. Et licet Turci priùs non satis bene cum Ægyptiis conuenirent, sed suspectas mutuò suas haberent vires, & æmulum contra se alternatim dilatare satagerent imperium: tamen nostrorum metu, etsi non ob gratiam, quam haberent mutuam, conuenerũt adinuicem, vt in nostrorum qui de nouo aduenerant supplantationem molirentur aliquid: *satiùs arbitrati, suorum pati fastus æmulorum, & iugum etiam portare, quàm barbarorum duros & feroces nimiùm gladios experiri.* Sic igitur Ægyptiorum, Arabum, & Turcorum congregatis in vnum innumerabilibus copiis, in agro, vt prædiximus, Ascalonitano castra contulerant, inde Hierosolymam profecturi: nec enim arbitrabantur, quòd tãtæ multitudini noster occurrere præsumeret exercitus.

XI. Quo audito, congregati adinuicem nostri Principes, Episcopi, clerus, & populus vniuersus, arma baiulantes spiritualia, & ante Sepulchrum Domini cum gemitu & lachrymis, corde contrito & humiliato prostrati orabant, postulantes a Domino vt populum suum clementer ab imminentibus liberaret periculis, quem vsque in præsens misericorditer sibi conseruauerat victorem: & qui locum sanctificationis suæ mũdari voluerat, eum vlteriùs contaminari propter gloriam nominis sui non pateretur. Inde etiam nudis pedibus cum hymnis & canticis spiritualibus ad Templum Domini eodem deuotionis feruore accedentes, effusis coram Domino præcordiis,

Ioel.2,17. orabant dicentes: *Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam gentibus in perditionem.* Quibus de more completis, perceptâ ab episcopis benedictione, & ordinatis qui medio tempore vrbi præessent ad custodiam viris prudentibus, *Dux* cũ *Comite Flandrensium* ex vrbe profectus, in campestria descendit Ramulensia, cæteris Principibus in vrbe relictis. Porrò viri illustres, dominus *Eustachius*, Ducis frater, & dominus *Tancredus*, euocati à ciuibus *Neapolitanis*, vt vrbem sine molestia reciperent, illuc de mandato Ducis erant profecti: vbi moram facientes, tum propter loci opulentiam, tum vt vrbi sufficientem designarent custodiam, horum quæ sic dicebantur erant ignari: sed euocati à domino Duce, sine dilatione redierunt, reliquis Principibus associati. Dux verò & Flandrensium Comes, peruenientes *Ramulam*, vbi de facto pleniùs sunt edocti, certum habentes quod prædictus *Emireius* cũ suis copiis ante Ascalonam consedisset, misso sub omni celeritate nuncio, reliquos Principes, qui rei expectantes certitudinem in vrbe remanserant, præcipit euocari.

XII. At verò *Comes Tolosanus*, & alii Deo deuoti Principes, cognito per Ducis nunciũ, quòd

quòd in tam graui multitudine hostes aduenerant, quodq; tam in vicino castra locauerant, inuocato de supernis auxilio, collectis quas pro tempore & loco habere poterant viribus, in campestria Philistiim ad eum locum qui hodie dicitur *Ibelim*, vbi dominum Ducem esse cognouerant, descenderunt. Erant autem eis equitum mille ducenti, peditum verò circa nouem millia. Cumq; ibi per diem noster quieuisset exercitus, circa horam vndecimam apparuit eis in campestribus, quasi de remoto, multitudo ingens: quam rati hostilem esse exercitum, præmissis ducentis leuioris armaturæ equitibus, qui de eorum statu & numero reliquos instruerent, ipsi ad arma se præparant: cumq; accederent propiùs qui præmissi fuerant, cognouerũt armenta esse boum, equorum, camelorumq; phalanges. Erant tamen ibi animalibus curam præstantes equites, pastorum vice armentis custodiam intendentes. Ad quos cùm peruenisset noster exercitus, non expectato congressu, fugerunt tam pastores, quàm qui pastoribus præerant equites, gregibus & armentis sine custode relictis. Capti tamen sunt quidam ex eis, quorum relatione de hostium statu, & proposito pleniùs edocti, cognouerunt quòd prædictus Princeps iuxta eos, quasi ad miliaria septem castra locauerat, propositum habens post biduum accedere, & nostrum delere exercitum. At verò nostri certi de prælio, acies instruunt nouem; quarum tres præponunt, tres locant in medio, tres præcipiunt subsequi; vt vndecunque ad eos hostium fiat accessus, triplicem ibi reperiant acierum ordinem sibi obiectum. De hostium verò numero, nullus poterat habere certitudinem: nam & infinita erat eorum multitudo, & singulis diebus incrementi aliquid eorum accedebat viribus. Sic igitur obtentâ sine contradictore prædâ, quæ præ nimia multitudine numerum excedebat, noctem illam ibi transegerunt gaudentes; more tamẽ prudentum, & quibus disciplinæ militaris plenior erat experientia, curam circa se peruigilem, & debitas obseruantes excubias. Mane autem facto, voce præconiâ bellum indicitur, & instructis ordinibus, Domino rei commendantes exitum, in hostes vnanimiter properant, victoriæ spem in eo collocantes, cui facile est cum paucis multos superare. Porrò Ægyptii, & qui eis adhæserant de partibus Syriæ, nostrorum videntes instantiam, & animositatem importunam, longè aliter sapientes quam priùs, cœperunt de viribus diffidere; & in sua numerositate spei minus, & minus habere fiduciæ, arbitrantes omnem illam quæ occurrebat multitudinẽ, hominum esse cohortes. Nostrorum sanè, vt dictum est, modicus erat numerus; sed præda, de qua superiùs fecimus mentionem, casu, nemine ducente, nostris legionibus se applicauerat, ita vt nostris iter figentibus non procederet; & eisdem proficiscentibus continuò sine duce sequeretur. Arbitrati ergò nostrorum infinitum esse numerum, viresque incomparabiles, fugerunt nemine persequente, vix etiam fugâ salutem inuenire posse sperantes. Amissus est ergo illâ die, casu incognito, scandalorum fomes, auctor seditionum, *Marturanensis Episcopus*, ignorantibus cunctis eius exitum: quocunque tamen casu id acciderit, rebus humanis exemptus, desiit comparere. Dicitur tamen quòd à domino Duce ad vocandos Principes qui in vrbe remanserant missus, dum rediret, captus sit ab hostibus, & occisus; aut carceri perpetuo mancipatus. Collatâ igitur de supernis victoriâ, in hostium castra noster peruenit exercitus. Vbi tantam variæ suppellectilis & peregrinarum copiam inuenit diuitiarum, vt vsque ad nauseam satiati, mella fastidirent, & placentas: & pusillus & abiectior dicere posset, *Inopem me copia fecit.* Sic igitur fugientibus aduersariis, palmâ nobis sine labore concessâ, cum ingentibus gratiarum actionibus reuersi sunt Hierosolymam, tam Principes quàm vniuersus Christianus exercitus, onerati manubiis, & prædam inauditam secum trahentes; gaudentes & exultantes in Domino, tanquam victores, captâ prædâ, quando diuidunt spolia.

XIII.

His ita gestis DEO amabiles, DEOque deuoti Principes, domini *Normannorum* & *Flandrensium Comites*, consummato fœliciter assumptæ sibi peregrinationis itinerario, ad propria redire disponunt: inde iter arripientes, nauigio Constantinopolim ad dominum Imperatorem *Alexium* peruenerunt: à quo benignè tractati, & cum honestis dimissi muneribus, auctore Domino, sani & incolumes in suam se patriam receperunt. Quorum alter, Normannorum videlicet Comes, domum rediens, rerum statum, ab eo quem reliquerat, peregrè proficiscens, secus à voto, longè inuenit mutatum: nam dum in expeditione Domino militaret, frater eius primogeni-

tus *Wilelmus*, qui cognominatur *Ruffus*, rex Anglorum, vitâ sine liberis decessit: cumque ei successionis ius & regni primitiua meritò competerent, frater eius *Henricus* natu se posterior, persuadens regni Principibus, quòd frater suus Hierosolymis rex constitutus, redeundi animum non haberet, regnum Angliæ hac fraude obtinuit. Reuersus ergo frater, ab eo cœpit, sicut & de iure poterat, regnum instanter reposcere. Cumque ille id negaret penitus, classe paratâ, & conuocatis copiis in Angliam ingressus est violenter: vbi cum omni regni illius robore frater occurrens, paratus erat cum fratre congredi; sed intercedentibus pacis mediatoribus, pax inter eos reformata eâ conditione, quòd Rex fratri suo primogenito certam pecuniæ summam singulis annis daret nomine census. Quo facto, Dux in terram suam reuersus est pacificus: postmodum verò, cum quædam castella, quæ Rex in Normannia etiam antequam in regem promoueretur, possidebat, Dux ab eo reposceret, & ille reddere negaret, obsedit ea vt violenter comprehenderet. Quo audito, Rex in Normanniam cum ingentibus copiis transfretauit: & cum fratre dimicans, cœpit eum, & perpetuo carceri mancipauit: vbi & defunctus est, fratre postmodum eidem in vniuersum succedente. Dominus quoque *Comes sancti Ægidii* vsque Laodiciam Syriæ reuersus, vxore ibi dimissâ, ad eam in proximo rediturus, iterum Constantinopolim, ad eundem dominum Imperatorem, cum honesto comitatu profectus est: vbi ab Imperatore susceptus magnificè, benignè tractatus, & ingentibus donis & amplâ remissus munificentiâ, in Syriam ad vxorem & familiam post biennium, vt in sequentibus dicetur, sospes reuersus est. Dominus verò *Dux* detento secum inclyto & nobili viro domino *Tancredo*, Comite quoque *Garnerio de Gres*, & aliis quibusdam nobilibus, commissum sibi à Domino regnum prudenter strenueque administrabat. Concessit autem, & solitâ liberalitate donauit iure hereditario in perpetuum possidendam, vrbem *Tiberiadensem* super lacum Genesar sitam, cum vniuerso *principatu Galilea*, simul & *Caypham*, quæ alio nomine dicitur *Porfiria*, vrbem maritimam cum suis pertinentiis prædicto domino Tancredo. In quo principatu ita DEO placidè & laudabiliter se habuit, quod vsq; in præsentem diem memoria eius in benedictione est apud illius homines prouinciæ. Sed & Ecclesias eiusdem dioceseos ingenti fundauit sollicitudine, & amplis dotauit patrimoniis, Nazarenam videlicet & Tiberiadensem, sed & montis Thabor; & insuper ecclesiastica contulit ornamenta. Quorum portionem non modicam, per fraudem & calumnias subsequentium Principum prædicta amiserunt loca venerabilia. Tamen vsque hodie de residuo necessaria sibi procurant, pro illius orantes anima, qui tam piâ liberalitate, & tantæ caritatis visceribus erga DEI Ecclesias abundauit. Et quia in modico fuit fidelis, supra multa constitutus est à Domino; & intrauit in gaudium patrisfamiliâs, pro vniuersis quæ dederat centuplum accipiens. Nam mox infra biennium meritis exigentibus, ad principatum vocatus Antiochenum, illam quoque, à temporibus Apostolorum gloriosam & nobilem, magis & magis, plurima largiendo, nobilitauit Ecclesiam. Sed & principatum pluribus subiugatis vrbibus, & præsidiis mancipatis, longè lateque promotis finibus ampliauit, sicut in sequentibus dicetur.

XIV. Dum hæc in regno sic aguntur, dominus *Boamundus* Antiochiæ princeps, dominus quoque *Balduinus* prædicti domini Ducis frater, Comes Edessanus, multorum relatione habentes compertum, quòd reliqui eorum fratres, & tantæ consortes peregrinationis, prosequente eos fauore Diuino, Vrbem sanctam sibi vendicauerant, & viæ caussam consummauerant fœliciter, condicunt inter se diem certum, quo paratis ad iter necessariis, illuc auctore Domino proficiscantur, vt laborum suorum caussam, vota Domino soluentes, compleant; & vt domino *Duci*, domino quoque *Tancredo*, & aliis principibus fraternum impendant solatium. Remanserant enim hi duo illustres & magnifici viri, alter apud Antiochiam, vt principatum conseruaret; alter apud Edessam, vt ab irruentibus hostibus protegeret Comitatum. Ita enim ab initio statim post captam Antiochiam, de communi prouidentia fuerat ordinatum, vt vterque concessas sibi diuinitus, DEI cultrices vrbes, non desererent; sed curam ad earum tuitionem impenderent peruigilem; ne fortè recurrentibus hostibus, & reparatis copiis, rediuiua pararentur bella, & sic in vacuum cucurrissent. Licet ergo vterque negotiosus esset plurimùm, tamen consummandæ peregrinationis gratiâ propositum vrgent, & die

præfixâ

præfixa iter arripiunt. Dominus itaque *Boamundus*, assumptis secum eis qui eiusdem peregrinationis desiderio trahebantur, & ingentibus tam equitum quàm peditum copiis, iam vsque *Valeniam* vrbem maritimam, quæ est sub castrum *Margat*, peruenerat, vbi fixerat inuitis ciuibus sua tentoria. Porrò dominus *Balduinus*, eum è vestigio sequens, apud prædictam vrbem eundem repperit, vbi coniunctis adinuicem agminibus cœpto insistunt itineri. Applicauerant autem per eosdem dies, apud Laodiciam Syriæ, homines de Italia: inter quos erat vir literatus & prudens, religiosus quoque valde & honestatis amicus, dominus *Daimbertus* Pisanorum Archiepiscopus; quidam quoque de Apulia Episcopus, *Arianensis*: hi etiam castris prædictorum Principum se adiunxerant: vnde & numerus factus est maior, ita vt sexus promiscui, tam equitum quàm peditum, diceretur esse multitudo ad viginti quinque milia. Iter ergo aggressi, & oram secuti maritimam, non nisi hostium reperiunt vrbes, vnde cum maxima difficultate, & alimentorum inopia, viam poterant incœptam conficere: cùm enim non haberent commercia, & venalia non reperirent, defecerat viaticulum in eorum cistarciis. Sed & algoris vehementia, & imbrium intemperies, multos ad supremum compulit defectū: hyems enim erat, mensis December. Soli enim *Tripolitani* & *Cæsarienses*, in tam prolixo itinere, transeuntibus obtulerunt venalia: & tamen cum multo alimentorum defectu, & famis angustia procedebant, non habentes iumenta, & apta sarcinis deuehendis animalia. Tandem protegente eos Diuinâ clementiâ, peruenerunt *Hierosolymam*, vbi à domino Duce, & ab vniuerso clero & populo deuotè suscepti, loca Sancta corde contrito & in spiritu humilitatis perlustrantes, fide discunt oculatâ, quod verbo & doctrinâ priùs comprehenderant. Celebrato sanè in sancta Bethleem Dominicæ natiuitatis die, præsepe vident, & spelūcam admirabilem, vbi pia DEI genitrix, salutis porta, mundi reparatorem pannis inuoluit, & lacte pauit vagientem. Cùm XV.
igitur vsque ad illum diem, quasi per menses quinque Hierosolymitana vacasset Ecclesia, proprium non habens antistitem, conuenerunt qui præsentes erant Principes, vt in ea parte, Ecclesiæ DEI prouiderent. Demumque post multa deliberationum libramina, prædictum venerabilem virum dominum *Daimbertum*, de communi omnium consilio in sedem collocant Patriarchalem: nam quod de *Arnulpho* prius factum fuisse diximus; sicut imprudenter factum fuerat, ita & subitò & facilè dissolutum est. Prædicto ergo viro DEI in sede collocato, tam dominus *Godefridus*, quàm dominus princeps *Boamundus*, hic regni, ille principatus humiliter ab eo susceperunt inuestituram, ei arbitrantes se honorem impendere, cuius tanquam minister ille in terris vicem gerere credebatur. Quo facto, assignatæ sunt domino Patriarchæ possessiones, tam illæ quas tempore Gentilium, à diebus Græcorum, Græcus habuerat Patriarcha, quàm quædam erogatæ de nouo; vt haberet vnde honestè sustentari posset domus Patriarchalis. His ita ritè completis, sumptâ à domino Duce licentiâ, dominus *Boamundus*, dominus quoque *Balduinus*, in fines suos reuersuri, ad Iordanem descenderunt: inde per *vallem Illustrem*, eiusdem fluminis ripam sequentes, *Scytopolim* transeuntes, vsque *Tiberiadem* peruenerunt. Vbi assumptis sibi necessariis ad iter alimentis, secus mare Galileæ viam carpentes, Phœnicem Lybanicam ingressi, *Paneadem*, quæ est *Cæsarea Philippi*, à dextris prætereuntes, Itureamque ingredientes, vsque ad locum cui nomen *Heliopolis*, quæ alio nomine dicitur *Malbec*, accesserunt. Inde ad oram maritimam redeuntes, *Antiochiam*, protegente eos Diuinâ clementiâ, sani & incolumes attigerunt. Inter- XVI.
ea Hierosolymis, studio & operâ quorundam malignorum, quibus semper cordi est scandalum serere, & aliorum inuidere tranquillitati, suscitata est quæstio, inter dominum *Patriacham*, & dominum *Ducem*, domino Patriarcha reposcente ab eo ciuitatem sanctam DEO ascriptam, & eiusdem ciuitatis præsidium: simulque vrbem Ioppensem, cum suis pertinentiis. Cumque aliquandiu agitata esset præsens quæstio, Dux, sicuti vir humilis erat, & mansuetus, ac timens sermones Domini, in die Purificationis beatæ Mariæ, præsente clero & populo vniuerso, Ecclesiæ sanctæ Resurrectionis, quartam partem Ioppe resignauit. Postea die sancto subsequentis Paschæ, in præsentia cleri & populi, qui ad diem festum conuenerant, vrbem Hierosolymam cum turri Dauid, & vniuersis eius pertinentiis, in manu domini Patriarchæ resignauit: eâ tamen conditione, vt prædictis vrbibus cum terri-

toriis suis ipse interim frueretur vteretur, quousque captis ex aliis vrbibus vna vel duabus, Regnum Dominus permitteret ampliari. Quod si medio tempore Dux absque legitimo defungeretur hærede, prædicta omnia absque difficultate, omni contradictione remotâ, in ditionem domini cederent Patriarchæ. Hæc omnia etsi aliorum relatione comperta, & etiam quorundam operâ scripto mandata, præsenti interseruimus narrationi: miramur tamen, quibus rationibus motus dominus Patriarcha, hanc aduersus Ducem suscitauerit quæstionem, cùm nec vspiam legerimus, aut à viris fide dignis audierimus, eâ conditione domino Duci, regnum à victoribus Principibus fuisse traditum, vt alicui personæ, alicuius præstationis annuæ, vel perpetuæ vinculo se sciret obligatum. Nec pro crassa & supina nostra ducenda est ignorantia, cum quolibet mortalium amplius harum rerum veritatem, diligenter inuestigauerimus, ad hoc specialiter studiosè, vt ea præsenti scripto mandaremus, sicuti in nostro longè ante fuerat proposito.

XVII. Veruntamen quartam partem ciuitatis ab introitu Latinorum, & etiam à multis retro temporibus, Hierosolymorum Patriarcham certum est tanquam propriam possedisse. Quod qualiter acciderit, & vnde initium possidendi habuerit & caussam, breuiter aperiendum est: nam nos studiosiùs hæc inuestigantes, frequenti inquisitione tandem ad huius rei peruenimus indaginem. Habent veterum traditiones, dum ciuitas illa ab infidelibus detineretur, nunquam pacem continuam, vel ad tempus modicum, habuisse; sed frequentibus bellis, & crebris obsidionibus, finitimis Principibus eam sibi vendicare volentibus, perpetuò fuisse fatigatam: vnde eius & turres & mœnia, tum vetustate, tum obsidentium operâ, in ruinam collapsa, *hostium* insidiis locum latè patére cogebant. Cùm igitur ea tempestate Ægyptiorum regnum viribus & diuitiis, sed & prudentia seculari, cæteris quæ vel in Oriente vel in Austro erant regnis esset præstantius, volens *Ægyptius Calipha* imperii sui fines porrigere, & suam longè lateque propagare ditionem, missis exercitibus, vniuersam Syriam vsque *Laodiciam*, quæ Antiochiæ contermina, Cœles Syriæ limes est, violenter occupauit: designatisque præsidibus, qui vrbibus tam maritimis quam mediterraneis præessent, vectigalia constituit, & vniuersam regionem fecit tributariam: præcipiens singulorum ciuibus locorum, ciuitatis suæ muros reædificare, & turres validas per circuitum erigere. Hac communi lege, procurator qui *Hierosolymis* præerat, eiusdem loci compulit habitatores legibus parere communibus, & mœnia cum turribus in statum reformare priorem. Quibus cùm partes futuri designarentur operis, contigit ex malitia magis quàm ex opum comparatione, quod quarta pars structuræ illius, miseris Christianis, qui in vrbe degebant, designaretur. Erant autem prædicti fideles, tot angariis & parangariis, tributis, vectigalibus, & aliorum sordidorum munerum præstatione attenuati adeò, quòd omnium opes vix sufficerent, vt vna vel duæ de prædictis turribus resarcirentur. Videntes ergo quòd occasiones quærerent aduersus eos, non habentes aliud refugium, ad Præsidem accedunt, cum lachrymis supplicant, orantes, vt iuxta eorum possibilitatem onus eis imponatur; nam quod iniunctum eis fuerat, omnino insufficientes erant portare. Qui cùm a sua præsentia eos excludi præcepisset sub graui interminatione, dixit: *Edicta summi Principis, sacrilegium est violare: aut ergo opus iniunctum consummabitis, aut vltoribus gladiis, tanquam læsæ maiestatis reos, vos oportet succumbere.* Tandem multiplicatis intercessoribus, & munerum interuentu, apud Præsidem ferias obtinent, quousque missis legationibus, ad Dominum Constantinopolitanum Imperatorem, eius ad peragendum opus prædictum, implorent eleemosynam.

XVIII. Destinati ergo nuncii ad prædictum Principe accedentes, gemitus & lachrymas fidelis populi, non sine suspiriis audientium, quantum possunt exprimunt diligentiùs: pandentes ex ordine, sputa, colaphos, vincula, carceres, bonorum direptiones, cruces, supplicia, quæ miser ille populus pro CHRISTI nomine incessanter pateretur; & nunc quas de nouo aduersus eandem plebeculam ad perdendum eos quærerent occasiones. Porrò tunc agebat in sceptris, vir prudens & magnificus dominus *Constantinus*, qui cognominatus est *Monomachus*, Constantinopolitanum Imperium strenuè & viriliter administrans. Is lachrymosis CHRISTI fidelium petitionibus gratuitum impendens assensum, pecuniam promittit, vnde opus iniunctum possit absolui, eorum molestiis & continuis afflictioni-

flictioni-

flictionibus plenâ caritate compatiens. Adiicit tamen conditionem, quòd ea lege prædictam sit eis pecuniam largiturus, si apud regionis dominum id obtinere possint, vt infra prædictum muri ambitum, quem de Imperialibus eleemosynis erigere proposuissent, nulli nisi Christiano habitare liceret. Scribit igitur ad Cyprios, vt si Hierosolymitæ fideles id possent impetrare, de vectigalibus & fisco debitis, tantam eis pecuniam ministrarent, quæ prædicto operi sufficere posset. Illi verò ad propria reuersi, domino Patriarchæ & plebi DEI quomodo egerint, pandunt seriatim: qui gaudentes verbum amplexi sunt, & ad implendam legem pactorum, quam dominus adiecerat Imperator, omni studio fideliter elaborant. Missis igitur nunciis ad magnum & supremum eorum principem, Ægyptium videlicet Calypham, prosequente eos diuino fauore, apud eundem, prædictam impetrant postulationem: & munimentum, eius subscriptione & sigillo corroboratum, insuper obtinent. Tandem feliciter consummato negocio, ad propria reuersi, designatam muri partem auctore Domino, cōpleuerunt: anno ab incarnatione Domini M.LXIII. Regnante apud Ægyptios, & id fieri permittente *Bomensor Elmostensab*, anno tricesimo sexto ante vrbis liberationem. Habitauerant sanè vsque in illum diem, promiscuè cum fidelibus, Sarraceni: sed ab ea hora, auditâ iussione Principali, ad alias ciuitatis partes de necessitate se contulerunt, quartâ prædictâ fidelibus sine contradictione relictâ. In quo serui CHRISTI conditionē suam videntur fecisse longè meliorem: nam de cohabitatione virorum Belial, multò sæpiùs oriebantur scandala, & multiplices eis accedebant molestiæ: tandem seorsum habitantes, sine admixtione zizaniorum, degebant quietiùs: si quas habebant quæstiones, ad cognitionem referebant Ecclesiæ, & mediante domini Patriarchæ, qui pro tempore erat, arbitrio, controuersias inter se decidebant. Sic ergo ab ea die, & eâ ratione qua prædiximus, prædicta pars ciuitatis quarta, alium non habuit iudicem vel dominum nisi Patriarcham; & eam quasi propriam, Ecclesia sibi perpetuò vendicauit. Distinguitur autem quarta prædicta hoc modo: à *porta* Occidentali, quæ dicitur *Dauid*, per *turrim* angularem, quæ cognominatur *Tancredi*, vsque ad portam Septentrionalem, quæ dicitur *Protomartyris Stephani*, est ambitus muri exterioris: Interiùs verò limes est via publica, quæ ab eadem porta vsque ad mensas numulariorum directè protenditur, & inde iterum ad portam Occidentalem. Continet autem intra se venerabilem locum Dominicæ passionis & resurrectionis, Domum hospitalis, vtrunq; monasterium, virorum videlicet & sanctimonialium, quorum vtrunque cognominatur *de Latina*; domum etiam Patriarchalem, & Canonicorum Dominici Sepulchri claustrum, cum suis pertinentiis.

Eodem tempore, XIX.
cùm iam ferè omnes Principes qui in expeditione venerant, essent ad propria reuersi, ita quòd Dux solus, cui regnum erat commissum, & dominus *Tancredus*, qui in partem solicitudinis à domino Duce tanquam vir prudens, strenuus & felix, erat detentus: tam modicæ erant nostrorum facultates, & militantium copiæ, vt omnibus conuocatis, & certatim concurrentibus, vix inuenirentur equites trecenti, & peditum duo millia. Vrbes autem, quæ in nostram venerant ditionem, paucæ admodum erant; & locis hostilibus interiectis, interpolatæ, ita vt summo periculo, cum necessitas id exposcebat, de vna ad alteram veniretur. Suburbana autem, etiam in nostrorum finibus vniuersa ab infidelibus & Saracenis incolebantur: quibus sæuiores hostes nostro non erant populo; eoque peiores quò & domestici: *nulla enim pestis efficacior ad nocendum, quàm familiaris inimicus.* Hi non solùm nostros incautè gradientes viis publicis obtruncabant, & hostium mancipabant seruituti; verùm etiam & agrorum culturæ operam denegabant, vt fame nostros affligerēt; malentes ipsi esuriem pati, quàm nostris, quos hostes reputabant, aliquam ministrare commoditatem. Nec solùm vrbibus egressi, suspectas habebant semitas; verùm & in domibus, infra vrbium mœnia constitutis, propter inhabitantium raritatem, & patulas hostibus murorum ruinas, vix tutus inueniebatur ad quiescendum locus. Nocturni enim fures, vrbes vacuas, & raro habitatore cultas, clandestinis irruptionibus effringebant, in propriis domiciliis multos opprimentes: vnde nonnulli clàm, multi etiam manifestè possessiones quas acquisierant deserentes, reuertebantur ad propria; arbitrantes quòd vnâ die hi qui patriam tueri nitebantur, opprimerentur ab hostibus, & nō esset qui eos ab imminentibus cladibus posset eruere.

Hi causam edicto dederunt, *vt annua præscriptio locum haberet; & eorum foueret partes, qui in tribulatione perseuerantes per annum & diem tranquille & sine quæstione aliquid possederant.* Quod introductum est, vt prædiximus, odio illorum qui timoris causâ suas reliquerant possessiones, ne post annum redeuntes, ad earum admitterentur vendicationem. Cumque tantâ regnum laboraret inopiâ, adiecit tamen vir DEVM timens, DEOq; amabilis, auctore Domino, regni fines ampliare: conuocatisque militaribus auxiliis, & populo regionis, vrbem maritimam, Ioppensi conterminam, quæ olim dicta est *Antipatrida*, nunc verò vulgari appellatione dicitur *Arsur*, obsedit. Sed cùm in ea essent viri fortes, & strenui, armis, victualibus & cæteris ad hos vsus necessariis abundantes; Dux verò exteriùs grauem sustineret inopiam, & maximè quia naues non habebat, quibus obsessis introitum negaret & exitum; necessitate compulsus, prædictam soluit obsidionem, expectans vt tempore procedente, magis opportuna sibi ad id complendum concessa, diuinitus eidem se offerret occasio: sed morte præuentus immaturâ, ad optatum propositum non peruenit.

XX. Accidit autem in eadem obsidione dignum memoriâ quiddam, quod præsenti curauimus lectioni inserere. De montibus Samariæ, in quibus vrbs Neapolitana sita est, quorundam suburbanorum reguli, deferentes secum exenia panis & vini, caricarum quoque, & vuæ passæ, ad prædictam descenderunt obsidionem, magis, vt credimus, vt nostrorum explorarent vires & multitudinem, & de statu eorũ pleniùs edocerentur, quàm vt Duci deferrẽt munera. Hi postquam in exercitum peruenerunt, vt ante Ducem introducerentur, cœperunt instanter postulare: in cuius constituti præsentia, obtulerunt donaria quæ secum detulerant. Dux autem, sicut vir humilis erat, & seculi pompam omnino declinans, super saccum stramine plenum, humi positum, residebat, suos expectans quos pabulatum emiserat. Quod intuentes illi, admiratione stupidi, quæsierunt, *cur tantus Princeps, & tam admirabilis dominus, qui ab Occidente veniens, totum concusserat Orientem, & Regnum maximum in manu valida occupauerat, ita sederet inglorius, vt neq; tapetia, neq; holoserica circa se more haberet Regio; nec stipatus satellitibus armatis, formidabilem se præberet accedentibus.* Quibus ita percũctantibus, quæsiuit Dux quid loquerẽtur: quo cognito, respondit: *Quod homini mortali sufficere meritò terra pro sede temporali poterat, cui post mortem perpetuum domicilium est præstitura.* Quod audientes qui gratiâ tentandi accesserant, admirantes viri responsum, humilitatem & prudentiam, abierunt dicentes: *Quia verè hic est, qui vniuersas regiones debeat expugnare; & cui repositũ est de vita merito, populis & nationibus principari.* Mirabantur & timebant pariter finitimarum habitatores regionum, peregrini virtutẽ & successum populi; eoq; in maiorem rapiebãtur & admirationem & metum, quo hæc suorum relatione, quibus ampliùs credere tenebantur, cognouerant; & vsq; ad Orientis vlteriora factum hoc, tam mirabile, diuulgabatur.

XXI. Dum hæc ita in regno Hierosolymorum aguntur, accidit quod quidã *Gabriel* nomine, Armenius natione, qui vrbi *Meletenia*, trans Euphratem in Mesopotamia sitę præerat, Persarum timens incursum, & eorum non valens sustinere molestias, legatos misit ad dominum *Boamundum* Antiochenorum principem, inuitans vt ad se venire non differat, prædictam vrbem quibusdã interpositis conditionibus, ilicò recepturus. Quod audiens vir magnificus dominus Boamundus, vocationẽ viri impigrè secutus, assumpto sibi solito comitatu, transito Euphrate, Mesopotamiam ingressus, penè iam ad vrbem prædictam peruenerat, cùm ecce Turcorum quidam potentissimus satrapa, *Danisman* nomine, eius aduentu præcognito, ex improuiso in eius comitatũ irruit: & incautos opprimens, quosdam in ore gladii peremit; reliquos verò multitudinẽ hostium ferre nõ valentes, adegit in fugam. Ipse verò dominus Boamundus, peccatis exigentibus, captus est ab hostibus, & eorum vinculis mancipatus. Quo successu elatus, de multitudine exercitus, quem secum trahebat copiosum, præsumens, eandem vrbem obsidione vallat, in proximo sperans eam se habiturum. At verò qui de prædicto euaserant periculo, *Edessam* peruenientes, Comiti ex ordine pandunt casum, qui domino Principi & eis acciderat. Quod intelligens vir strenuus, domino Principi tanquam fratri vterino compatiens, & periculoso rei euentu commotus interiùs, militares cum omni celeritate conuocat copias: & sumptis ad iter necessariis, ad partes velox accelerat. Distare autem dicitur prædicta ciuitas ab Edessa, itinere dierum trium; quod subitò & maturè conficiens, iam proximus vrbi aderat: sed

sed audiens prædictus *Danisman* Comitis aduentum, obsidione solutâ, secum deducens dominum Boamundum, quem tenebat in vinculis, in partes regni sui, prælium declinans, secessit vlteriores. At verò Comes audiens, quòd prædictus Danisman eius formidans aduetum, ab obsidione discesserat, insectatus est per triduum fugientem: videns quòd non proficeret, Meleteniam reuersus est, vbi à prædicto Gabriele magnificè, cum ingenti gloria susceptus, tractatus optimè, ciuitatem eisdem conditionibus, quibus domino Boamundo prædictus Gabriel obtulerat habendam, recepit. Hisque peractis, ad propria reuersus est. Interea dum vir in- XXII.
signis dominus *Dux*, & sui, qui cum eo, aliis discedentibus, vt regnum conseruarent, Hierosolymis remanserant, tantâ laborarent inopiâ, tantâ affligerentur paupertate, quantam vix aliquis verbo possit exprimere: accidit, quòd per exploratores, quibus meritò fides erat adhibenda, nunciatum est, quòd in partibus Arabiæ trans Iordanem, in regione Ammonitarum, quidam *Arabes* incautiùs se haberent: vnde si super eos repentè irrueretur, ingentia possent lucra reportari. Quibus vir illustris persuasus, conuocatis secretiùs tam equitum quàm peditum copiis, quales Regnum recens ministrare poterat, transito Iordane, hostium fines ingressus est: vbi feliciter consummato negotio, dum cum ingenti præda gregum & armentorum, & infinitis mancipiis reuerteretur, nobilis quidam, & in populo suo præclarus Princeps, de gente Arabum, industrius, & disciplinæ militaris feruentissimus amator, impetratâ pace per internuncios, ad eum cum honesto nobilium eiusdem gentis accessit comitatu. Audierat enim multorum relatione, de populi huius viribus, & gloria, qui ab Occidente descẽdens, per tot terrarum spacia, & tantam laborum multitudinem, vniuersum sibi Orientem subiecerat; & præcipuè de Ducis virtute singulari, & strenuitate præcipua: vnde, studio feruentissimo, eũ videre gestiebat. Accedens igitur, & exhibitâ reuerentiâ, cum debitæ salutationis affatu, multâ precum Ducem rogauit instantiâ, vt in conspectu eius, gladio suo, camelum maximum, quem præsentem ad eũ vsum exhibuerat, ferire dignaretur, vt & ipse posset virtutis eius aliis testimonium perhibere. Cui Dux, quoniam ad videndum eum de remoto venerat, acquieuit: & euaginato gladio, cameli præsentis caput amputauit ita facilè, tanquam si rem fragilem iussus esset præcidere: quo viso, obstupuit Arabs virtutis immensitatem; sed in mente sua, multùm id adscribebat ensis acumini. Vnde impetratâ licentiâ, vt confidentiùs loqueretur, quæsiuit, *vtrum cum alterius gladio simile quid posset operari?* Dux verò subridens, eiusdem nobilis viri sibi dari præcepit gladium: quo arrepto, aliud sibi eiusdem generis animal iussit præsentari: quo percusso, caput eius vno ictu sine difficultate præcidit. Hic verò primùm sæpe dictus vir nobilis admirari cœpit, cum stupore vehementi; & ictus vehementiam, non ex ferri acie, sed ex robore viri cognouit procedere. Quodque de viri virtute audierat, verum esse comperit: vnde oblatis muneribus in auro, argento, & equis, domini Ducis sibi conciliauit gratiam; & reuersus ad propria, virtutis, quam in Duce viderat, præco factus est, ad quoscunque loquebatur. Dux verò cum prædâ & manubiis Hierosolymam reuersus est. Eodem mense, Iulio videlicet, idem X[...]
dominus *Godefridus*, regni Hierosolymorum egregius moderator, validâ & incurabili correptus ægritudine, ægrotare cœpit ad mortem. Tandem inualescente morbo, nec exaudiente remedia, assumpto salutis nostræ viatico, deuotè pœnitens, & verus CHRISTI confessor, viam vniuersæ carnis ingressus est, centuplum accepturus, & cum beatis spiritibus vitam possessurus æternam. Obiit autem quintodecimo Kalend. Augusti: anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo. Se- A. Dn.
pultus est verò in ecclesia Dominici Sepulchri, sub loco Caluariæ, vbi passus est 1100.
Dominus: vbi & successoribus eius, vsque in præsentem diem, pro sepultura deputatus est locus.

EXPLICIT LIBER NONVS.

CAPITVLA LIBRI DECIMI.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI DECIMI.

INCIPIT LIBER DECIMVS.

CAP. I. RECEDENTE ab hac luce, sed tamen lucem meliorem consecuto, inclytæ & piæ in Domino recordationis, domino Duce *Godefrido*, primo ex Latinis regni Hierosolymorum moderatore insigni, vacauit regnum mensibus tribus. Tandem verò, siue de supremo domini Ducis iudicio, siue de communi Principum, qui pauci erant, consilio, citatus est domi-

eſt dominus *Balduinus* Edeſſanus comes, domini prædicti Ducis ex vtroque parente frater, vt in regnum accederet, iure ſibi debitum hæreditario, & fratri ſuccederet in eadem cura. Hic in adoleſcentia ſua liberalibus diſciplinis conuenienter imbutus, clericus, vt dicitur, factus eſt, & in Remenſi, Cameracenſi, Leodienſi eccleſiis beneficia, quæ vulgò *Præbendæ* dicuntur, gratiâ generoſitatis, qua ſingulariter præminebat, obtinuit: tandem ex cauſis nobis occultis, arma capeſſens militaria, depoſitò clerici habitu, miles effectus eſt. Demumque procedente tempore, vxorem ex Anglia duxit illuſtrem & nobilem, dominam *Gutueram* nomine, quam ſecum deducens, dominum ducem Godefridum, dominumque Euſtachium fratres ſuos, viros virtutum & immortalis memoriæ, in expeditionem illam primam, fauſtã & felicem per oĩa ſecutus eſt. Prædicta verò eius vxor, antequã Antiochiam fidelis perueniret exercitus, longo fatigata dolore, apud Mareſiam optimo fine vitã deceſſit, ibique ſepulta eſt, vt prædiximus. Ipſe autem poſtmodum ab Edeſſano duce vocatus, & ab eo adoptatus in filium, & poſt eius mortem Comitatum cum ſuis pertinentiis conſecutus, ſicut diligenter præmiſſum eſt, vxorem duxit filiam cuiuſdam nobilis & egregii Armeniorum Principis, *Tafroc* nomine, qui cum fratre *Conſtantino* circa Taurum montem præſidia habebant inexpugnabilia, multasque virorum fortium copias: vnde & propter diuitiarum & virium immenſitatem, gentis illius reges habebantur. De ſementiua autem eius ſecundùm carnem origine, & de progenitorum excellentia, vel natiuitatis loco non multum eſt neceſſarium repetitos edere tractatus: nam dùm ſuperiùs domini Ducis geſta conſcriberemus, ſufficienter de illa quæ communis eſt ambobus, ediſſeruimus ingenuitate. Di- II.
citur autem fuiſſe corpore valde procerus, & fratre multo maior, ita vt, ſicut de Saul dicitur, *altior eſſet vniuerſo populo, ab humeris ſupra*: capillo & barba fuſcus, carne 1.Reg.10,23.
tamen mediocriter niueus: naſo aquilino, & prominente puſillũ labro ſuperiore, cum ſubiecto dentium ordine aliquantulum depreſſo: non tamen eatenus, quod vſque ad vicium ei poſſet imputari. Grauis in inceſſu, habitu & verbo ſerius; chlamydem ſemper deportans ab humeris, ita vt ignotis grauitate, quàm verbo prætendebat, & habitu, epiſcopus magis quàm ſecularis perſona videretur. Veruntamen vt vitiatæ propaginis & primæ maledictionis hæredem ſe non dubitaret, carnis dicitur lubrico impatienter laboraſſe: ita tamen cautè quæ ad illum defectum reſpiciunt, negotia procurare ſatagebat, vt nemini ſcandalum, nulli vis maior, nulli enormis infligeretur iniuria: quodque rarum eſt in huiuſmodi, vix ad paucos ex cubiculariis eius, huius rei poterat peruenire notitia: tamen ſi more peccatorum ad excuſandas excuſationes in peccatis, eius fautor quærit deſcendere, videtur aliquam apud homines, & ſi non apud diſtrictum iudicem, excuſationem habere de peccato, ſicut in ſequentibus dicetur. Fuit autem nec multâ diſtentus pinguedine, nec immoderatâ macie tenuis; ſed mediâ quadam corporis habitudine; promptus ad arma, ad equum agilis; impiger & ſollicitus, quotiens eum regni vocabant negotia. Porrò magnificentiam, animoſitatem, & diſciplinæ militaris experientiam, & cæteras animi bene diſpoſiti dotes egregias, quas velut iure hæreditario à progenitoribus in ſe transfuſas, tam ipſe quàm fratres eius perpetuò poſſederũt, ſuperfluũ videtur in eo commendare, præſertim cùm domini Ducis ita extiterit expreſſus æmulator, vt crimen ſibi reputaret ab eius veſtigiis declinare: eo minus, quo cuiuſdam *Arnulfi*, hominis nequam & peſſimi, qui Hieroſolymis erat Archidiaconus, cuius ad malum omne opus & intentio prona dicebatur, de quo ſuperiùs fecimus mentionem, quòd ſedem inuaſerat Patriarchalem, nimiâ vtebatur familiaritate, & regebatur conſilio, quod ei ad notam imputabatur. Defuncto igi- III.
tur domino Duce, & ſepulturæ tradito, vt præmiſimus: hi, quibus de ſuprema voluntate mandauerat teſtamenti ſui executionem, arbitrium deſerentes defuncti, ſuam illius iudicio prætulerunt voluntatem; nam neque *arcem Dauid* domino Patriarchæ *Daimberto* tradiderunt; nec ciuitatem, eius reſignauerunt ditioni, ſicut teſtamenti tabulis continebatur, & ſicut in die ſancto Paſchæ, quod proximè præterierat, præſente clero & populo, in eccleſia Dominicæ reſurrectionis, Dux in Domino piæ recordationis, pactis inter eum & dominum Patriarcham initis, interſeruerat. Huius autem contumaciæ princeps erat quidam Comes *Garnerus* cognomento *de Gres*, miles acerrimus, dominorum Ducis & Comitis conſanguineus: hic

confestim mortuo Duce, prædictam turrim inuadens, diligenter communierat; miseratque ad dominum comitem Balduinum occultè nuncios, ignorantibus aliis, vt velocissimus, & sine dilatione veniret: dumque super eo facto à domino Patriarcha sollicitaretur frequentiùs, vt supremæ Ducis voluntati satisfaciens, ecclesiæ ius resignaret, innectebat ambages, moras contexens, & tempus quocunque modo quærens redimere, vt comes citatus, iure adhuc suo illibato posset accedere: sperans, plurimùm gratiæ apud sæpe dictum Comitem, pro huiusmodi fidelitate exhibita, se inuenturum: à qua spe delusus decidit, præter omnium opinionem. Accidit enim, quòd infra quinque dies, idem Comes, casu vitâ decessit, omnibus ducentibus pro miraculo, & domini Patriarchæ meritis ascribentibus, quòd hostis & persecutor ecclesiæ ita subitâ morte defecerat. Sed neque in eius defectu Ecclesiæ melior facta est cōditio. Nam qui in præsidio erant, quod acciderat non magnifacientes, in eodem vsque ad aduentum Comitis Edessani perstiterunt. Porrò dominus Patriarcha sciens Comitem vocatum esse, & eius formidans aduentum, volens eius promotionem quocunque modo impedire, domino Boamundo Antiochenorum Principi, epistolam rei seriem pleniùs continentem dirigit. Cuius rescri-
IV. ptum ad maiorem rei euidentiam, præsenti inserere curauimus lectioni. *Scis, fili carissime, quoniam me ignorantem & inuitum, bonæ tamen ac sanctæ intentionis affectu, in eam quæ omnium Ecclesiarum singularis est mater & gentium domina, Rectorem & Patriarcham elegeris, electumq́ communi tam cleri ac plebis, quàm Principum assensu, in huius summæ dignitatis sedem, licet indignum,* DEI *præeunte gratiâ, locaueris. In quo ego culmine constitutus, quanta pericula, quot labores, quot persecutiones sustineam, iniuriis offensus mille, meus cognoscit animus; & ipse omnium inspector* CHRISTVS. *Vix enim dux* Godefridus *dum adhuc viueret, non tam propriæ voluntatis arbitrio, quàm malorum persuasione seductus, ea reliquit ecclesiæ tenenda, quæ Turcorum temporibus, qui tunc fuerat Patriarcha, tenuerat; & sancta Ecclesia, cùm amplius honorari, & exaltari debuit, tunc maiora desolationis atque confusionis suæ opprobria sustinuit. Resipuit tamen ille, per misericordiam* DEI*; & ab impietatis desistens proposito, in die purificationis beatæ Mariæ virginis, de Ioppe quartam partem ecclesiæ sancti Sepulchri dedit: & post in die Paschalis solennitatis, iam vltrà superbè sapere, aut in seculari pompa confidere respuens, diuino nutu compunctus, cuncta quæ iuris erant Ecclesiæ, liberè reddidit:* & homo sancti Sepulchri ac noster effectus, *fideliter se* DEO, *& nobis, amodo militaturum spopondit. Reddidit itaque nostræ potestati turrim Dauid, cum tota Hierosolymitana vrbe, eiusq́ pertinentiis, & quod in Ioppe ipse tenebat: sic tamen, vt ob rerum temporalium insufficientiam, nostrâ concessione, ipse hæc tam diu teneret, donec illum* DEVS *in captione Babylonis, aut aliarum vrbium amplificasset. Si autem absque hærede masculo moreretur, hæc omnia absque vlla contradictione ecclesiæ redderentur. Hæc omnia cum in præsentia totius cleri ac populi, in die solemni Paschæ, ante sacrosanctum Sepulchrum confirmasset, etiam in lecto ægritudinis de qua mortuus est, coram multis & probatis testibus ipse constituit: quo defuncto,* Comes Garnerius, *vt hostis contra ecclesiam* DEI *insurgens, fidem pactumq́ iustitiæ nihili pendens, turrim Dauid contra nos muniuit: & legatis suis ad Balduinum directis, mandat, vti ecclesiam* DEI *direpturus, resq́ eius violenter occupaturus, quantocius veniat: vnde iudicio* DEI *percussus, quarto post obitum Ducis die obiit. Hoc ipso autem mortuo, viri ignobiles, ac de plebe, adhuc eandem turrim cum tota vrbe occupantes tenent, aduentum Balduini, ad ruinam ecclesiæ & totius Christianitatis interitum præstolantes. At ego, qui solius* DEI *clementiæ, tuæq́ dilectioni, fili karissime, sum relictus, miseriis omnibus calumniisq́ insidiantium mihi malignorum circumuentus, tibi soli: (qui in te solo post* DEVM *confido, & spei meæ anchoram in tuæ dilectionis soliditate figo) tibi (inquam) soli, quas patior ærumnas, imò quas Ecclesia patitur, voce flebili & anxiâ cogitatione refero. Tu autem, si quid pietatis habes, & nisi paternæ gloriæ vis esse degener filius: qui tyrannicâ crudelitate, clausum ab impia manu dominum* Apostolicum Gregorium *de vrbe Roma eripuit, vnde memorabile seculis omnib⁹ nomē emeruit: omni occasione remotâ, festina venire; & terræ regniq́ tui curâ in militibus tuis prudentioribus sapiēter dispositâ, sanctæ Ecclesiæ miserabiliter laboranti, misericorditer succurre. Et certè scis ipse, quoniam auxilium tuum, consiliumq́ promiseris, & debitorem te sanctæ Ecclesiæ ac mihi, sponte tuâ feceris. Scribe igitur ad Balduinum literas, interdicens ei, ne sine licentia nostra & legatione (cùm ille tecum in Patriarcham & Rectorem ecclesiæ Hierosolymitanæ me elegerit) sanctam Ecclesiam deuastaturus, & res eius occupaturus, vllo modo veniat: monstrans ei, quoniam irrationabile est, tot pro eadem Ecclesia labores sustinuisse, totq́ pericula, vt illa libera fieret, si nunc vilis & abiecta seruire cogatur*

cogitur illis, quibus dominari & præesse materno iure debet. Quod si ille iustitiæ resistens, rationabilibus acquiescere noluerit, per eam quam beato Petro obedientiam debes, te contestor, vt quibuscunque modis vales, aut etiam si necesse sit, vi aduentum eius impedias. Quicquid autem super iis quæ mando, tu facturus sis, galeâ tuâ ad me sub festinatione missâ, per hunc eundem, quem ad te mitto nuncium, mihi carissime, manifesta.

V. Hanc tamen epistolam, ad dominum Boamundum minimè credimus peruenisse. Nam eodem mense quo dominus bonæ memoriæ Dux carne dissolutus, migrauerat ad dominum, modico ante vel postea captus erat ab hostibus, sicut diligenter præmissum est. Dominus verò *Balduinus* Edessanorum Comes, redditâ sibi egregiâ Medorum metropoli, *Metteniâ*, faustâ felicitate fruebatur; & perdomitis hostibus in circuitu admodum, aliquam sibi pacem & populo suo, per DEI gratiam obtinebat: cùm ecce nuncius ab Hierosolymis properans, dominum Ducem vitâ decessisse nunciat: cognitoque quod amici & fideles fratris defuncti eum instãter vocabant, vt ad regni maturaret successionem, cõgregato sibi ducentorum equitũ, & octingentorum peditum comitatu, resignatâ terrâ in manus cuiusdam consanguinei sui, viri prudentis & egregii, domini videlicet *Balduini de Burgo*, qui sicuti in illo comitatu, ita postmodum & in regno successit, VI. Nonas Octobris versus Hierosolymam iter arripuit, mirantibus nonnullis, quòd cum tam exiguo apparatu, tantum iter per medios hostium fines aggredi proposuisset. Cùm autem peruenisset *Antiochiam*, vxorem cum ancillis quæ ei famulabantur, cum onerosa supellectile, & plurima parte sarcinarum præcepit ad mare descendere, vbi & nauigium iusserat præparari, quò illa honestè vsque Ioppen deuehi posset: nam hæc sola ex maritimis vrbibus, in nostram venerat ditionem, reliquis omnibus adhuc ab infidelibus detentis. Hoc autem eo videtur fecisse intuitu, vt hostium regiones transiturus, expeditior esset ad ea quæ occurrerent negotia, atque ad casus repentinos omnino paratior. Inde *Laodiciam Syriæ* perueniens, oram maritimam secutus, per *Gabulum, Valeniam, Maracleam, Antaradon, Archis*, vsque *Tripolim* peruenit: vbi ab eiusdem ciuitatis rege, in castris extra vrbem, muneribus & honore præuentus, didicit eodem insinuante rege, quòd *Ducah* Damascenorum rex, proficiscenti ei in via præstruxerat insidias. Et procedens inde & *Biblum* pertransiens, ad fluuium peruenerat, qui cognominatur *Canis*. Est autem in eodem loco transitus periculosissimus, inter montes excelsos, rupium asperitate & ascensu arduo nimis imperuios, & fretosum mare; vix habens latitudinis cubitos duos, longitudinis autem stadia quatuor. Has locorum angustias & callem periculosum obsederant, vt transitum impedirent, regionis incolæ, & de Turcis nonnulli, qui vt iter domini Comitis præpedirent, ad hoc de remotis conuenerant partibus. Ad quem locum cùm peruenisset dominus Comes, præmissis aliquot de suis qui rem prætentarent, cognouerunt quosdam de iis qui locum munierant, transito flumine descendisse in planum: quod videntes nostri, timentes ne post se maiores reliquissent insidias, rei statũ domino Comiti per vnũ ex ipsis indicauerunt. Qui sine mora aciebus instructis eis occurrens, ad congrediendũ paratos reperit: in quos animoso irruens impetu, primo conflictu eorum soluit manipulum, pluribus ex eis interemptis, reliquis autem in fugam conuersis; sarcinisque depositis, ibi castra metari præcipit: vbi cùm locus esset arctus aliquantulum inter montes & mare, noctem duxerunt in multo discrimine peruigilem; molestias eis irrogantibus, tam iis qui in montibus aditus præoccupauerant, quàm qui in nauibus ab vrbe Beritensi & Biblio descenderãt, sagittarum totâ nocte multitudinem immittentes, & circa extrema castrorum multa nostris inferentes pericula; & tantis exacerbantes angustiis, vt equos fessos ex itinere, & præ caloris immensitate sitibundos, eâ nocte quamuis propè esset fluuius, non possent adaquare.

VI. Postea autem illucescente die, communicato cum suis consilio, præcipit Comes, vt compositis ad iter sarcinis redire incipiant: & præmissis debilioribus, & qui ad arma non multum poterant, ipse cum robustis sequebatur, non solùm à tergo, verùm ex vtroque latere irruentium sustinens impetus. id autem prudenter nimis & callidè, more suo, vt hostes deciperet, adinuenerat; non de suo diffidens comitatu; sed vt eum fugientem insequentes, in locis patentibus hostes reperiret, cum eisq; liberiùs congredi posset: plurimùm enim angustias metuebat. Dumq; sic in redeundo eius laboraret exercitus, hostes arbitrati

cauſſa formidinis eos reditum maturare, tantò inſtant proteruiùs, quantò eos ampliùs timore deiectos arbitrantur. Deſcendentes igitur de locorum anguſtiis certatim, per loca liberiora noſtros vrgentiſſimè cœperunt inſectari: ita vt qui in nauibus erant, prædam affectantes, in terram deſilirent, ſperantes ſine difficultate, tanquam deuictis hoſtibus, trophæum reportare. Videns autem Comes quòd montes deſeruerant, & iam plana tenentes, noſtris inſtabāt vrgentibus, indicto ſuis reditu, erectis vexillis, in hoſtes acriùs inſtantes regreditur; eumque inſecutæ acies, domini præeuntis exemplo irruunt animoſiùs: & antequam in montes, more ſolito ſe poſſent recipere, gladiis in eos vibratis deſæuiunt, vſque ad ſupremam interniciem non parcentes. Illi verò noſtrorum non ferentes impetum, & cædentium robur admirantes & ſtupentes inſtantiam, nullam defenſioni dant operam; ſed in ſola fuga ſpem habentes, eâ viâ ſaluti conſulunt: ita vt nec qui de nauibus exierant, ad mare redire præſumerent, & qui ad montes ſe contulerant, dum incautè fugiunt, periculoſa incurrentes præcipitia, improuiſæ mortis mille vias inuenirent. Hoſtibus igitur ita proſtratis, noſtri victores ad locum vbi ſarcinas & impedimenta dimiſerant cum exultatione redeunt: vbi nocte quieſcentes, benedixerunt Dominum, qui potentes deponit, & exaltat humiles. At verò die ſequenti retrocedentes, vſque ad locum qui dicitur *Iunia*, curam ſibi, & equis debitam impendentes ſollicitudinem, prædam inter ſe more militari diuiſerunt, & capta mancipia. Manè verò ſequente, volens dominus Comes, comitatui ſuo prudenter fideliterque prouidere, aſſumptis ſibi de expeditioribus equitibus nōnullis, ad locum vbi pridie conflictus fuerat, acceſſit intrepidus, perſcrutari volens, vtrum adhuc anguſtias detinerent aduerſarii, an locus tranſire volentibus liberè pateret. Videnſque tranſitum hoſtibus vacuum, & ſine difficultate permeabilem, ſuos facit euocari: qui auditâ optabili legatione, ad locum peruenientes, ſine moleſtia dominum Comitem conſecuti, locum tranſeunt, quem diu habuerant ſuſpectum, & meritò formidabilem: & accedentes ad pagum *Beritenſium*, ante vrbem caſtrametati ſunt: inde oram ſectantes maritimam, tranſeuntes *Sydonem, Tyrum & Ptolomaidam*, vſque ad locum cui nomen *Cayphas*, peruenerunt. Comes verò ſuſpectum habens dominum *Tancredum*, propter illam enormem nimis & indebitam, quam in eum apud Tharſum Ciliciæ commiſerat, iniuriam, neminem ſuorum in vrbem prædictam permiſit introire, timens ne vir magnificus, offenſæ memor, vellet ei vicem rependere. Porrò dominus Tancredus aberat; ciues tamen eius, domino Comiti exeuntes obuiam, benignè multùm & fraterno caritatis affectu, rerum venaliū, & maximè eorum quæ ad victum erant neceſſaria, bonis conditionibus obtulerunt commercium. Inde per *Cæſaream*, deinde *Arſur* viam legentes maritimam, vſq; *Ioppen* peruenerunt; vbi ab vniuerſo clero ac populo ſolenniter exceptus, fauentibus vniuerſis, pro Domino ſe geſſit. Inde profectus *Hieroſolymam*, occurrente ſibi vniuerſo clero & populo, tam Latinorum quàm aliarum nationum, cum hymnis & canticis ſpiritualibus, tanquam Regem & dominum ſuum introduxerunt gaudentes.

VII. Per idem tempus, *Arnulfus*, de quo ſuperiùs fecimus mentionem, primogenitus Sathanæ, filius perditionis, videns quòd à cathedra Iacobi, quam auſu temerario inuaſerat, meritis exigentibus decidiſſet, moleſtare cœpit & turbare quietem domini *Daimberti*, quem eadem eccleſia de communi omnium conniuentia ſibi præfecerat. Statim enim poſt Ducis obitum, apud dominum Balduinum Comitem, eum ſuper multis accuſauerat; cleri quoque partem concitauerat aduerſus eum, ſicuti malitioſiſſimus erat, & ſcandalorum ſator. Erat etiam potens, & in diuitiis ſuperabundans, archidiaconatum habens eiuſdem ciuitatis, & pro ſtipendiis Templum Domini & Caluariæ locum. Sic ergo quoniam & diues erat & prudens vt faceret malum, plurimùm in clero, magis autem apud ſeculares poterat perſonas. Videns itaque dominus Patriarcha, & prædicti Arnulphi malitiam, qui ei datus erat pro ſtimulo; & Comitis credulitatem, ſuſpectum habens eius aduentum, deſcendens de domo Patriarchali, in eccleſiam montis Sion ſe contulerat; ibiq; ſcandala fugiens, priuatus lectioni & orationi vacabat: vnde prædictæ domini Comitis receptioni & honori eidem à ciuibus impenſo, ſuam non exhibuerat præſentiam.

VIII. Cùm autem per dies aliquot, Comes moram feciſſet in vrbe, vt ſibi & equis aliquam indulgeret requiem, ordinatis regni negotiis, quantum ad illud præſens videbatur ſufficere,

sufficere, sicuti homo laboriosus erat, & ocia fugiens, congregatâ expeditione, tam ex iis quos secum deduxerat, quàm quos in regno repererat subitus & ex improuiso ante vrbem astitit *Ascalonam.* Vbi cùm egredi ciues contra eum formidarent, videns quòd non multum proficeret, campestria secutus, quæ inter montes & mare media interiacent, suburbana inuenit: quorum habitatores relictis domibus, in specus subterraneas cum vxoribus & liberis, cum gregibus & armentis se contulerant. Erant autem latrunculi & prædones, viarum effractores publicarum, qui crebris irruptionibus inter Ramulam & Hierusalem, iter reddiderant valde periculosum, in viatores incautos ferro sæpiùs hostiliter sæuientes: quo cognito, Comes instari præcipit vehementiùs, & igni ad ostia speluncarum adhibito, fumidam docet adhibere materiam, vt fumo inclusos molestante, ad deditionẽ cogeret, vel aëre suffocatorio, spiritus cōpelleret exhalare. Factum itaq; est, quòd qui intus erant, incendiorum cauma, fauillam, fumiq; importunitatẽ non ferentes, sine conditione in manus se dederunt Comitis. Quibus non parcens, iuxta id quod eorũ videbātur exigere merita, centũ ex eis decollari præcepit: sumptisq; victualibus, quæ tam ad vsus hominum quàm iumentorum apud eos reperta sunt necessaria, tribu Simeon decursâ, ad montana inde conscendit: vbi locum sepulturâ Patriarcharum Abrahæ, Isaac, & Iacob celebrẽ, *Hebron* videlicet, qui alio nomine dicitur *Cariatharbe*, prætereuntes, per vineas Engaddi, ad *vallem* descēdit *illustrem*, vbi est mare salsissimum. Deinde *Segor*, paruulam quidem, sed tamen quæ Loth de Sodomis fugientem nouit saluare, transeuntes, fines Moabitarum ingressi, Syriam Sobal perlustrauerunt vniuersam, tentantes si quid eis occurreret, in quo gentem perfidam damnificare possent, suas verò conditiones reddere meliores: nihil tamen toto illo itinere profecerunt, nisi quòd de bonis hostium se, equos & iumenta exhibebant. Præcognito enim eorum aduentu regionis incolæ, ad montes imperuios & adsueta confugerant præsidia, ita vt vniuersam nostri deambulantes regionem vacuam & sine cultore reperirent. Tandem videns dominus Comes quòd non proficeret, & quòd Natiuitatis Dominicæ immineret solemnitas, eandem viam, quâ venerat, remensus, XII. Kal. Ian. die festo sancti Thomæ Apostoli, Hierosolymam ingressus est.

IX. A.D. 1101. Anno igitur ab incarnatione Domini *millesimo centesimo primo*, reconciliatis adinuicẽ domino Daimberto Patriarcha, & domino comite Balduino, per quorũdā prudentũ commendabilem interuentum, in die sancto Natiuitatis Dominicæ, in ecclesia Bethleemitica, astantibus clero & populo, ecclesiarum quoque prælatis & regni principibus, consecratus est, & in Regem inunctus, per manum domini *Daimberti* memorati Patriarchæ, dominus *Balduinus*, & regio diademate solenniter laureatus.

X. Domino itaque Balduino, vt prædictum est, regni solium obtinente, & in regno confirmato, dominus *Tancredus*, inclytæ recordationis, & piæ in CHRISTO memoriæ, iniuriæ memor, quam ab eodem domino Balduino apud Tarsum Cilicię, pręter merita passus fuerat, sicut vir religiosus erat, & propriæ amator conscientiæ, timens ei aliquo fidelitatis obligari vinculo, quem non poterat purâ caritate diligere, vrbem Tiberiadensem simul & Caypham, quæ illustris memoriæ dominus Godefridus ob insignia eius merita ei liberaliter concesserat, in manus domini Regis resignauit: sumptaque licentiâ, discessum eius moleste ferentibus vniuersis, ad partes secessit Antiochenas. Sæpe enim & sæpius ab eiusdem regionis principibus euocatus fuerat, vt vsque ad reditum domini *Boamundi*, si quando eum Dominus de carcere educere dignaretur, principatus curam gereret & solicitudinem, tanquam is ad quem de iure hereditario, si domino Boamundo redire non daretur, vniuersa deuolueretur hereditas. Perueniente igitur Antiochiam, populus & Maiores generalem & liberam statim ei contulerunt administrationem. Rex verò resignatam sibi Tiberiadem cuidam *Hugoni de sancto Aldemaro*, viro nobili & in armis strenuo, iure concessit hereditario possidendam. Quieuitque regnum mensibus quatuor.

XI. Contigit autem per eosdem dies, suggerentibus viris quibusdam, quibus idipsum officii erat, regionum finitimarum statum, & hostium explorare infirma, quòd *Rex*, conuocatâ secretiùs ingenti militiâ, Iordanem transiens, fines Arabum ingressus est; & pertransiens vsque ad interiora solitudinis, quam prædictus populus solet inhabitare, ad locum peruenit destinatum; vbi noctu & subitò super incautos irruens, in ipsis eorum tabernaculis de viris nōnullos,

vxores verò cum paruulis vniuersis, & omnem eorum substantiam sibi fecerunt in prædam, trahentes secum spolia infinita, camelorum quoque & asinorum multitudinem inauditam. Viri autem ex plurima parte, de remoto sentientes nostrorum aduentum, equorum velocitate rapti, ad vlteriora deserti fugâ salutem quærentes se contulerunt: tentoria, vxores, & liberos, simul & omnem substantiam suam hostibus exponentes. Accidit autem quòd dum in redeundo armenta & mancipia ante se trahentes proficiscerentur, quædam illustris fœmina, cuiusdam magni & potentis Principis vxor, in eadem transmigratione, casibus inuoluta communibus, inciderat. Huic prægnanti partus imminebat dies, ita vt in ipso itinere, præ doloris deficiens angustia, qualis solet esse parturientis, partum ediderit. Quod audiens Rex, præcepit eam de camelo cui insidebat deponi, & de spoliis in terra lectum parari commodum pro tempore, datoque cibo & vtribus aquæ duobus; datâ etiam ei, secundum quod optauit, ancillâ, & duabus camelis, de quarum lacte nutriretur, designatis, mantello suo, quo erat indutus, eam inuoluens, dimisit; & cum exercitu suo profectus est. Eadem verò die, vel sequenti, magnus ille Arabum satrapa, cum multo suorum comitatu, exercitus nostri de more gentis suæ sequens vestigia, dolens & tristis admodum, quòd vxorem, nobilem matronam, & in proximo pariturام amiserat, reliqua omnia quasi pro nihilo ducens, casu in vxorem sic iacentem incidit: vidensque & stupens humanitatem, qua erga eam dominus Rex abundauerat, cœpit vsque ad sidera Latinorum nomen, & maximè domini Regis clementiam extollere; & eidem de cætero, quantum poterat, esse fidelis; sicut postmodum

XII. in multo necessitatis articulo, euidenti significauit argumento. Dum hæc in Oriente geruntur, audientes Occidentales principes mirabilia magna, quæ per seruos suos, qui peregrinationem ingressi fuerant, operatus est Dominus: quomodo per tot terrarum spacia, per tot varios multiplicesque casus exercitum suum in Terram traduxerat Promissionis, & quomodo ante faciem eorum subiecerat gentes, regna humiliauerat: læti de fratrũ successu; sed hoc ægrè ferentes, quòd eorum felicibus actibus digni non fuerunt interesse: apponunt qui relicti fuerant, & ex compromisso apud se firmiter concipiunt, expeditionem innouare. Horum maximus erat vir illustris & magnificus *Pictauensium Comes Wilelmus*, idemque Aquitaniæ Dux: dominus quoque *Hugo Magnus* Philippi regis Francorum frater, Comes Viromandensium, qui primam expeditionem secutus, captâ Antiochiâ, inopiâ rei familiaris tractus, in patriam redierat: dominus quoque *Stephanus Carnotensium*, & Blesensium Comes, vir prudens & magni consilii, qui captâ Antiochiâ, futurum prælium reformidans, cum probro & ignominia consortes deseruit, & turpi fugâ perpetuam infamiam emit: hic priorem quærẽs defectum redimere, & abolere meritam priùs infamiam, ad iter se præparat, honestum sibi asciscens comitatum. Dominus quoque *Stephanus Burgundiæ Comes*, vir inclytus, & multâ nobilitate insignis, ad idem iter accingitur: & multi alii nobiles, qui suis regionibus, vitâ, genere & armis præclari, eodem accensi desiderio, ad proficiscendum se præparant, expectantes, vt die constitutâ, maiores Principes iter arripiant, seque eorum associent legionibus. Factum est autem, vt die præfixâ, tempore opportuno, ordinatis ad iter necessariis, consortibus accitis, iter arripuerint; primæque expeditionis vestigia, etsi non deuotionem secuti, *Constantinopolim* peruenerunt: vbi à domino Imperatore Alexio satis honorificè suscepti, dominum *Comitem Tolosanum*, qui in prima expeditione tantus Princeps, tamque commendabilis extiterat, repererũt. Hic, vt prædiximus, vxore & familiâ ex plura parte, apud Laodiciam relictâ, ad dominum Imperatorem redierat, opem imploraturus, quatinus in Syriam redire, & vnam vel plures ex vrbibus eius sibi vendicare posset. Proposuerat enim inceptâ semel peregrinatione perseuerare perpetuò, & nunquam ad propria redire. Hunc ergo tanquam virum industrium & prudentem gaudentes se reperisse, sumptâ à domino Imperatore licentiâ, donis ab eo cumulati vberioribus, dominum Comitem quasi pro duce habentes, transito Hellesponto, cum suis legionibus apud *Nicæam Bi-*

XIII. *thiniæ*, prioris exercitus vestigia legentes, peruenerunt. At verò idem Imperator, vetusto Græcorum more, nostrorum successibus inuidens, quamuis eos, vt prædiximus, apud se satis benignè habuisset, occultè tamen per internuncios frequentes, in eorum perniciem hostes sollicitabat; & de eorum aduentu crebris epistolis,

epiſtolis & nunciorum diſcurſibus reddebat inſtructiores, eos præmonens, ne tantum populum ſuo periculo liberè tranſire patiantur. *Vicem ſcorpionis agens, cui cùm non ſit in facie quod formides, prudenter feceris, ſi caudæ poſterioris declinare poteris maleficium.* Per eum igitur & ſuos, noſtrorum aduentu præcognito, ex vniuerſo Orientali tractu vires conuocant, & tam precibus quàm prætio militaria colligunt auxilia, eorum iter præpedire volentes, quos tranſeundi propoſitum habere cognouerant. Noſtri autem ſiue ex induſtria, ſiue caſu, diuiſi ſunt ab inuicem; & variis cœperunt partibus incedere, facti quaſi ex induſtria *arena ſine calce*; nullum inter ſe habentes vinculum caritatis; & illam quam prior exercitus obſeruauerat diſciplinam, omnino contemnentes. Suſcitatus eſt eis ergo, exigentibus meritis, potens aduerſarius, & dati ſunt in manus hoſtium, ita quod ex eis vnâ die in ore gladii promiſcui ſexus ceciderunt plus quàm quinquaginta millia. Quibus autem conceſſum eſt diuinitùs hoſtium manus effugere, hi nudi vacuique, amiſſis ſarcinis, & omnimodâ ſupellectile perditâ, ſalutem quocunque modo inuenerunt; tandemque caſu magis quam induſtriâ, in Ciliciam peruenientes, apud *Tharſum* eiuſdem prouinciæ metropolim, dominum *Hugonem Magnum*, fatali ſublatum neceſſitate amiſerunt: quo in eccleſia doctoris Gentium, qui ex eadem fuit oriundus ciuitate, magnificè ſepulto, refocillati per dies aliquot, reſumpto itinere, *Antiochiam* peruenerunt. Quibus dominus *Tancredus*, prædictæ ciuitatis principatum adminiſtrans, omnem more ſuo humanitatis gratiam exhibuit: maximè autem domino Pictauienſium Comiti; quia & cæteris nobilior, & longè potentior, & ampliùs cæteris in prædicta infauſta expeditione damnificatus fuerat, amiſſis penitus vniuerſis. Tandem videndi loca ſacra tracti deſiderio, quibus equi defecerant, nauigio; quibus autem adhuc ſupererant, terreſtri itinere Hieroſolymam feſtinantes, apud *Antaradon* vrbem maritimam, quæ vulgari appellatione *Tortoſa* dicitur, conuenerunt. Vbi de conſilio domini *Raymundi Comitis Toloſani*, ciuitatem impugnantes, quoniam eis expugnabilis videbatur, auctore Domino, infra paucos dies violenter occupauerunt, ciuibus eius aut peremptis gladio, aut perpetuæ mancipatis ſeruituti. Vrbem igitur domino Comiti reſignantes, ſpoliiſque iure belli inuicem diuiſis, cœpto inſiſtunt operi: prædicto Comite ad tuendam prædictam vrbem, inuitis cæteris, & eum ſecum trahere nitentibus, remanente.

XIV. Interea dum prædictus exercitus, vt præximus, circa partes Romaniæ infeliciter laboraret, dominus *Rex Hieroſolymorum*, nolens ocio torpeſcere, ſed regni fines ampliare ſolicitus, omnem dabat operam, quomodo regni anguſtias poſſet dilatare. Applicuerat pòrrò circa veris initium, in portu Ioppenſi, claſſis *Ianuenſium*, qui à domino Rege & eiuſdem vrbis ciuibus cum multa ſuſcepti ſunt honorificentia. Et quoniam in proximo erat Paſchalis ſolemnitas, ſubductis ad terram nauibus, Hieroſolymam ad diem feſtum aſcenderunt. Completâ igitur, de more, celebritate Paſchali, Rex per viros prudentes & exhortationis habentes gratiam, claſſis prædictæ conſules, ſimul & maiores natu, & turmarum capita, conuenire facit, interrogans: *Vtrum redeundi haberent propoſitum; aut ſeruitio Diuino ad incrementum Regni per tempus aliquod, honeſto deputato ſalario, ſe velint mancipare.* Qui communicato cum ſuis conſilio, reſponderunt: *Quod ſi honeſtis conditionibus in regno poſſent moram facere, propoſitum eis erat, & fuerat ab initio, in DEI ſeruitio ad incrementum Regni fideliter per tempus aliquod deſudare.* Pactis ergò hinc inde, ad congruam conſonantiam redactis, ſtatutum inter eòs, & iuramentis interpoſitis confirmatum, quòd *quamdiu cũ prædicta claſſe in Regno vellent moram facere, ſi quampiam de vrbibus hoſtium, vel oppidis per eorum auxilium violenter capi contingeret, tertiam partem manubiarũ & pecuniæ ab hoſtibus ablatæ, ſine omni moleſtia haberent ſuorum conſortibus diuidendã, reliquis duabus domino Regi conſeruatis. Inſuper & in qualibet ciuitatum, quæ eodem tenore vendicarentur ab hoſtibus, vicum vnum, qui proprius eſſet ciuium Ianuenſium, ex compacto reciperent.* Hac igitur ſpe erectus dominus Rex, & de cœleſti præſumens auxilio, congregatis de ciuitatibus, quas habebat, tam equitum, quàm peditum militaribus copiis, *Arſur* oppidum maritimum, mari & terrâ obſidione vallat. Eſt autem hic locus, qui alio nomine *Antipatrida* appellatur, ab Herodis genitore Antipatro ſic appellatus, locus vber, ſyluarum & paſcuorum multas habens commoditates. Hunc locum anno præterito dux Godefridus bonæ memoriæ, obſidione clauſerat: ſed videns quod non proficeret, non enim nauigiis abundabat, vt marinum obſeſſis

posset accessum impedire, infecto reuersus est negotio. Cùm igitur præsidium, locatis in gyrum agminibus, circũdedissent, castellum præcipit, ex magnis trabibus fabricari: quo cõposito, & artificum sollicitudine mœnibus applicato, præ ascendentium multitudine, cùm minus quàm expediret, in se haberet soliditatis, ad terram confractum decidit. Quo casu de nostris quasi centum grauiter læsi sunt: quidam etiã capti ab hostibus, quos in nostrorum præsentia affixerunt patibulis: quâ indignatione noster vehementer est motus exercitus; & instantes animosiùs, hostes infra vrbẽ cohibent, tantâ captos formidine, vt iam de sui defensione, nec etiam cogitare viderẽtur. Nostri verò applicatis ad murũ scalis, iam turres & mœnia videbantur occupasse: cùm ecce oppidani de vita desperãtes, per intercessores apud dominum Regem obtinẽt, vt resignato municipio, ipsi cum liberis & vxoribus, mobilia sua deferentes, liberum & tranquillum habeant exitum, & vsque Ascalonam securum ducatum. Captum ergò præsidium relictis ibi custodibus, qui locum prouidè tuerentur, Cæsaream confestim adiit, eam sine dilatione obsessurus.

XV. Est autem *Cæsarea* vrbs in maritimis constituta, cuius priscum nomen est *Turris Stratonis*. Hanc, vt veteres habẽt historiæ, Herodes senior ampliauit, & nobilibus ædificiis insignitam, in honorem Cæsaris Augusti, *Cæsaream* appellauit, secundæ Palæstinæ, Romani Principis autoritate, metropolim constituens. Est autem locus, aquarum fluentium, & hortorum irriguorum habens plurimam commoditatem; portu carens: quamuis de eodem Herode legatur, quòd multis sumptibus, & curâ diligentiore, inutiliter tamen elaborauerit, vt tutam ibi aliquam nauibus præberet stationem. Ad quã cùm peruenisset Rex cum suo exercitu, classe eũ per mare æquis passibus prosequente, obsidionem locant in circuitu, & machinis iaculatoriis congruis stationibus dispositis, vrbem impugnant animosiùs, & crebris congressionibus circa portas ciuitatis ciuibus irrogant formidinem; magnorumque molarium immissionibus turres & mœnia debilitant, & domicilia interiùs confringentes, obsessis requiem negant. Paratur interea miræ altitudinis machina, turribus multò sublimior, vnde nostris esset facultas amplior vrbẽ impugnãdi liberiùs. Cùm ergò quasi diebus quindecim tam ciues quàm noster exercitus in eo perseuerassent negocio, vt hi totis viribus inferre, illi non dissimili studio propulsare conarentur molestias, & in cõflictibus assiduis animosiùs decertarent: intelligentes nostri, ciues molles ocio, & longâ quiete delicatos, armorum vsum non habentes, tantis impares laboribus, singulis diebus agere remissiùs, & bellorum ponderibus fatigari; moram inuicem arguunt; & se mutuò cohortantes, non expectant vt erigatur quæ fiebat machina, sed facto vnanimiter impetu, solito acerbiùs instant; & ciuibus infra mœnia violenter illatis, tantum ingerunt terrorem, vt de vita diffidentes, nec muros ad tuitionem communirent, nec defensioni vllam darent operam. Quod intelligentes nostri, scalas ad muros applicant, & subitò certatim ascendentes, turres occupant & mœnia: quorundam quoque studio reseratis aditibus, Rex cum suis ingreditur, ciuitate violenter effractâ. Hi iam passim discurrentes armati, & quæ sibi ciues tuta putabant præsidia, domos effringẽtes, patribusfamiliâs occisis, vasa, domus & quælibet eius desiderabilia rapientes, cæsâ familiâ, atria possidebant. Nam de his qui per vicos & plateas ciuitatis casu nostris obuiã se dabant, superfluum est disserere: cùm hi etiam, qui diuerticula studiosè quærebant & latebras, stragem declinare non poterant. Multi autem ipsi sibi, quibus fortasse aliàs indultum esset, mortis causas asciuerunt, qui aureos & lapides preciosos deglutientes, in suum exitium talium cupidos prouocabant eatenus, vt sectis eis per medium, intus in visceribus deposita rimarentur.

XVI. Erat autem in parte ciuitatis, in loco edito, vbi olim ab Herode ad honorem Augusti Cæsaris, miro opere dicitur fabricatum templum, publicum ciuitatis Oratorium: illuc vniuersus penè ciuitatis populus, quoniam orationis locus erat, spe consequendæ salutis confugerat: quo effracto, tanta eorum qui intrò se contulerant, facta est strages, vt occidentium de cruore occisorum bases tingerentur; & horror esset, funerum multitudinem intueri. In hoc eodem Oratorio, repertum est vas coloris viridissimi, in modum parapsidis formatum, quod prædicti Ianuenses smaragdinum reputantes, pro multa summa pecuniæ in sortem recipientes, ecclesiæ suæ pro excellenti obtulerunt ornatu. Vnde & vsque hodie transeuntibus per eos magnatibus, vas idem quasi pro miraculo solent ostẽdere, persuadentes

dentes quòd verè ſit, id quod color eſſe indicat, ſmaragdus. Occiſis autem per loca varia omnibus penè ciuibus adultis, virgunculis vix parcitur, & pueris impuberibus. Hic dabatur verè ad literam intueri quod ſcriptum eſt in Propheta: *Tradidit* Pſal.77,67. *Dominus in captiuitatem virtutem eorum,& fortitudinē eorum in manus inimici.* Igitur ceſſante gladio, & ſtrage populi cōſummatâ, comportatis in vnū ſpoliis & ſupellectile vniuerſâ iuxta tenorem pactorum tertia pars deſignatur Ianuenſibus, reliquis duabus domino Regi & ſuis in ſortem cedentibus. Hic primùm noſter populus, qui attritis in expeditione reculis, pauper & inops ingreſſus fuerat, & eadem tenuitate vſque ad illum laborauerat diem, onerati ſpoliis, & ditati pecuniâ cœperunt fieri locupletiores, pinguiore ſibi ſupellectile conſtitutâ. Adducti ſunt autem coram domino Rege, ſedente pro tribunali, procurator ciuitatis, qui linguâ eorum dicitur *Emir*; & Iuridicus, qui iuridicendo præerat, qui etiam linguâ eorum *Cadius* appellatur. His duobus, ſpe futuræ redemptionis, ſtudioſè indulta eſt vita; compedibus tamen mancipati, traditi ſunt cuſtodibus deputatis. Porrò non habens Rex moram ibi faciendi diuturniorem ferias liberas, reuocantibus eum aliis negotiis, electo ibi Archiepiſcopo quodam *Balduino,* qui cum domino duce Godefrido in expeditione venerat, relictis ad cuſtodiam ciuitatis de exercitu nonnullis, ipſe cum cæteris Ramulam feſtinat.

XVII. Eſt autem *Ramula* ciuitas in campeſtribus ſita, iuxta *Liddam,* quæ eſt *Dioſpolis,* huius antiquum nomen non reperi; ſed neque ipſam priſcis fuiſſe temporibus, frequens habet opinio; quam poſt tempora ſeductoris Mahumeth, eius ſucceſſores Arabum principes, veteres tradunt hiſtoriæ, fundaſſe. Erat autem quādo Chriſtianorum exercitus in partes Syriæ primitus appulit, ciuitas celebris, quæ multo populorum frequentabatur acceſſu, turribus & muro circumdata valido. Verùm, poſtquam noſtrorū partibus illis ſe infuderunt legiones, quia nec antemurali cingebatur, aut vallo, vrbe relictâ, Aſcalonam fugerūt omnes, propter ampliorem illius vrbis munitionem, eius habitatores. Noſtri verò, vrbe, vt prędiximus, repertâ vacuâ, in quadam parte eius, caſtrum muris & vallo cōmunierunt, difficile arbitrantes, tantum murorum ambitum, cum paucis habitatoribus occupare. Rumor itaq; inſonuerat, non multū à vero diſcrepans, quod *Ægyptius Calypha,* quendam *militiæ* ſuæ principē, cum ingenti multitudine, ad partes direxerat Aſcalonitanas: more ſuo præcipiens, vt abſq; dilatione proficiſcens, populum illum inopem & mendicū, qui fines eius ingredi præſumpſerat, & quietem eius turbare non verebatur, aut gladiis deleret funditus, aut vinctum ad ſe perduceret in Ægyptum. Dicebātur autem eſſe qui aduenerāt, prædictum Principem ſecuti, vndecim equitum millia; peditum verò in viginti millibus dicebatur ſumma conſiſtere. Hæc dominum Regem fama à Cæſarea maturare compulerat, timentem ne de multitudine ſua pręſumentes, periculoſas in Regnū irruptiones molirentur: quò perueniens, quaſi per menſem expectans, videns quòd non procederent, Ioppen reuerſus eſt. Tandem menſe tertio Ægyptiorum legiones, de quibus præmiſimus, timentes domini ſui præterire mandatum; & ſuper eo quod diſtulerant, indignationē metuentes & offenſam, *de neceßitate facientes virtutem,* animos erigunt, reparant vires; & ordinatis agminibus fines noſtros ingredi, & nobiſcum pugnare contendunt. Quod vbi domino Regi nunciatum eſt, collectis regni modicis copiis: quia maiores, poſſeſſionum anguſtiæ miniſtrare non poterant; exercitum circa Liddā & Ramulam colligit quantum poteſt. Erat autem ei equitum numerus ducenti ſexaginta; pedites verò nongenti. Vbi autem conſtitit quòd hoſtes accederēt, Rex illis procedens obuiā, acies ſex numero præcepit ordinari: quibus ordine diſpoſitis, præuio ligno Crucis *Dominicæ,* quod quidam Abbas religioſus cum multo DEI timore geſtabat in manibus, hoſtium acies cōtuentur: quibus intuitis, inuocato de ſupernis auxilio, erectis in cœlum luminibus, eorum multitudinem non verentes, hoſtibus animoſè ſe ingerunt, gladiis inſtantes viriliter, ſcientes quia res pro capite ageretur. Hoſtes nihilominus è diuerſo, vxoribus & liberis, poſſeſſionibus & prædiis, quas in Ægypto dimiſerant, niſi victores redeant metuentes, reſiſtunt totis viribus; & pro modo ſuo laborant iniurias propulſare. Factum eſt autem, vt primæ hoſtium acies in vnam ex noſtris irruentes, & ingenti multitudine illam diſſoluentes, adegerunt in fugam: quam inſectantes & perurgentes atrociùs, penè vſque ad ſupremum interitum deleuerunt. At verò reliquæ noſtræ acies hoſtibus reſiſtentes & inſtantes

atrociùs stragem mirabilem & inauditam exercebant, domino Rege, prout decebat tantum principẽ, nunc hos, nũc illos verbo & exemplo animante; & cum acie, cui præerat, oppressis & deficientibus ministrante vires, & animositatem suggerente. Accidit autem, vt post diu ancipitem belli euentum, nostris diuinitùs concessâ victoriâ, hostes in fugam versi sunt, eorum Principe destituti, qui in agone decertans viriliter, gladiis confossus interierat. Videns ergo dominus Rex hostium agmina dissoluta, cohortes partim gladio cecidisse, partim irreuocabiliter iniisse fugam, præcipit sub mortis periculo, vt occupandis spoliis nemo prorsus audeat inhiare; sed hostes insectando non parcant gladiis, sed omnes interimant, quousque vel vnus possit inueniri. Ipse quoque primus hostes insecutus, tam equitum quàm agilium peditum turmas trahens secum, vsque Ascalonam, quasi per miliaria octo, hostes cædere, & stragem operari multam, non destitit, quousque nocte irruente, consortibus cornu admonitis, in campum rediit certaminis: vbi tanquam victor, nocte illâ quieuit, spoliis iuxta militarem disciplinâ inter suos diuisis. Dicuntur de hostibus cæsa ibi quasi quinque millia: de nostris verò recensito numero, inuenti sunt abesse equites septuaginta; de peditibus verò multò plures, quorum tamen certus non habetur numerus.

XVIII. At verò qui nostram hesterno conflictu fugauerant aciem, vsq; Ioppen fugientes insectati, deficientium arma, loricas, scuta simul & galeas sibi aptantes, ante vrbem intrepidi astiterunt, ciuibus intonantes, dominum Regem simul & vniuersum Christianum exercitum in prælio corruisse: & hoc eis pro euidenti esse argumento significabant, quod familiarium & domesticorum arma notissima, intueri poterant & agnoscere. Quo audito, ciues & Regina quæ in vrbe erat, verum esse quod dicebatur arbitrantes, in lamenta se tradiderunt, initoque consilio cum senioribus natu, & qui sensus habebãt magis exercitatos, vnicum credunt esse remedium, vt missâ legatione ad dominum Tancredum Antiochenorum principem, vt regno periclitanti & rectore destituto, subuenire festinet: quia vniuersa fidelis populi, post DEVM, spes in eo sit constituta. Rex autem nocte illâ in campestribus transactâ, luce terris restitutâ, victrices reuocans acies, versus Ioppen iter dirigit. Accidit autem quòd dum essent in proficiscendo hi, nostros habuerunt obuiam, qui nocte proximè præteritâ relatione infaustâ vrbem deterruerãt. hi nostros cõtuentes, arbitrati sunt suorum esse agmina: nam nostrum exercitum hesternâ die cecidisse penitùs, quasi certum habebant: quò fiducialiùs accedẽtes, nostris penè se infuderant agminibus, cum dominus Rex suos exhortãs, & primus in eos irruens, secum præcipitem equitum traxit numerum. Qui omnes vnanimiter pro animabus decertãtes, hostibus instãt viriliter, & artiùs deprehensos, gladiis cominus rem agentes, nusquam permittunt euadere. Interfectis igitur ex eis quampluribus, reliquis etiam præ timore mortis conuersis in fugam, læti, & gratias Domino persoluentes, onerati spoliis, & de rebus hostium facti locupletiores, iter cœptum cõficiunt, Ioppen versus contendẽtes. At verò Ioppitæ cõsternati animo, pro his quæ audierãt, vbi nostra redire respiciunt agmina, quasi de graui somno expergefacti, fusis præ gaudio lachrymis, portas aperiunt; eis exeunt obuiam, significantes quàm tristia de ipsis audierant, & in quantum deciderant desperationis profundum. Ingressi igitur in vrbem, lætum & celebrem egerunt diem, recensentes adinuicem quantam fecerat cum illis Dominus misericordiam. Vt verò dominus Rex cognouit, quomodo Regina & qui circa eam erant in illo mentis excessu, quem præ timoris angustia passi fuerant, domino Tancredo scripserant, misso celerrimè nuncio, eundem egregium Principem pro regni casu sollicitum, & iam accinctum ad iter, de suo mirabili successu literis certificat. Qui suscepto nuncio, & de victoria domini Regis lætabundus & gaudẽs, gratias creatori persoluit immensas.

XIX. Interim principes illi, de quibus priùs feceramus mentionem, qui in partibus Romaniæ, miserabili casu tantum amiserant exercitum, vt prædiximus, Antiochiam peruenerant; & inde progressi, vrbem *Tortosam*, sicuti præmissum est, ab hostibus expeditam, domino *Raymundo* Comiti Tolosano tradiderant. Quibus Hierosolymam properantibus, ne fortè ad fluuium *Canis* eorum iter præpediretur, Rex assumptâ secum occurrens militiâ, transitus angustias præoccupauit: Nec fuit leue quod eorum gratiâ tentauit: nam iuxta hostium vrbes quatuor, nobiles & populosas, Ptolomaidam videlicet, Tyrum, Sydonem & Berytum, cum oportuit

tuit pertransire, priusquam ad locum perueniret prædictum. Domino igitur Rege cum suis transitus difficultatem obtinente, adsunt illustres viri, dominus videlicet *Wilelmus* Comes Pictauiensium, Aquitaniæ dux idem: dominus *Stephanus* Comes Blesensiũ: dominus *Stephanus* Comes Burgundiæ: dominus *Gaufridus* Comes Vindocinensium: dominus *Hugo* Lisiniacẽsis domini Raimundi Comitis Tolosani frater, & alii nobiles multi, læti plurimùm & gaudentes, tum quia transitum, quem tãquam periculosum nimis diu ante suspectũ habuerant, inuenerunt expeditum; tum quia dominum Regem sibi obuiam repererunt. Conuenientes igitur adinuicem, in mutuos irruunt amplexus, & alternæ salutationis affatu depenso, pacis iungunt oscula, vicariis confabulationibus se recreantes: adeò vt iam & laborum & damnorum viderentur immemores, tanquam sinistrum nihil pertulissent: quibus secum assumptis, & legibus humanitatis, & plenâ caritate benignè tractatis, Rex *Hierosolymam* perduxit. Et quoniam propè erat Paschalis solemnitas, transcursis ibi diebus festis, *Ioppen* quasi in patriam redituri peruenerunt: vbi dominus Comes *Pictauiensium*, qui multâ premebatur indigentiâ, nauem ingressus, prosperè satis ad suam peruenit regionem. Vterque verò *Stephanus* nauem similiter ingressi, postquam diu & multùm fatigati sunt in æquore, contrariis acti flatibus, Ioppen redire coacti sunt.

Cumq; omnes isti pariter moram ibi facerẽt, *Ascalonitæ* adiunctis sibi ex iis qui XX.
de prædicto prælio euaserãt Ægyptiis, & ingenti militiâ congregatâ, quæ ad numerum viginti milium dicebatur accedere, fines nostros circa Liddam, Sauronam & Ramulam ingressi sunt: quod vt domino Regi nunciatum est, præter morem se habens nimis prouidè, non conuocatis ex finitimis vrbibus militaribus copiis; sed de sua virtute præsumens, non expectatis etiam iis qui secum erant in vrbe, properus nimis, imò præceps, vix secum ducentos habens equites, vrbem egressus est. Porrò illi nobiles, sumptis equis mutuò ab amicis & cognatis, ignominiosum sibi reputantes, si tantâ ingruente necessitate ipsi fruerentur ocio, nec fratrum laboribus cõmunicarent, egressi sunt pariter, Dominum Regem sequentes. Rex verò qui alios nimis incautè præcesserat, vbi hostium contemplatus est legiones, admirans multitudinem, facti cœpit pœnitere, reputans apud se verè dictum: *Malè cuncta ministrat impetus*; optaret non venisse se: verùm adeo hostium cohortibus se immerserat, vt iam nec pudor, nec mortis periculum reditum suaderent. At verò qui in exercitu hostium erant prudentiores, & in re militari maiorem habebant experientiam, videntes nostros præter morem absq; peditum manipulis, equitum quoq; turmas, prætermisso ordine militari confusas accedere, cœperunt apud se maiorẽ de victoria spem habere; vnde facti animosiores, digestis in ordinẽ aciebus, vno impetu in nostros irruunt, tantò instantes animosiùs, quantò eos ordinem solitum magis neglexisse conspexerant. Oppressi itaq; irruentium vehementiùs ingẽti multitudine, & belli pondus ferre non valentes, cæsis pluribus in fugam versi sunt: qui tamen in cõflictu ceciderunt, cruentã hostibus de se reliquerunt victoriã: nam vsq; ad supremũ defectũ decertantes viriliter, ex hostibus plurimos gladiis cominus obtruncantes, reliquos dissolutis agminibus penè in fugã conuerterant, cùm ecce resumptis animis, nostrorũ paucitatem, suorum verò attendentes multitudinẽ, exhortantes se adinuicẽ, iteratò se ingerunt vehementiùs; & nostros, vt prædiximus, adegerunt in fugã: qui autẽ sani euaserunt, in oppidũ Ramulam se conferentes, salutẽ se sperabãt inuenisse. Ceciderunt in ea acie vterq; Comes *Stephanus*, & alii nobiles, quorũ numerum vel nomina non tenemus. Congratulandum est, vt nobis videtur, huic viro nobili, & apud suos & sanguinis generositate & operum magnificentiâ præclaro, Comiti videlicet Carnotensium, domino *Stephano*. Certum est enim, quod iuxta magnam misericordiam suam egit cum eo Dominus: cui veterem infamiæ notam, quam ab expeditione fugiens Antiochena, miserabiliter contraxerat, optimo fine abolere concessit: nec enim meritò ei ad næuum imputabitur de cætero, quod tam fausto fine redemit. Nam qui pro CHRISTI nomine decertantes, in acie fidelium & Christiana militia dicuntur occumbere, non solùm infamiæ, verùm & peccaminum & delictorum omnimodam credimus abolitionem promereri. Rex XXI.
verò, etsi de oppidi munitione non multùm præsumeret, tamen vt mortis imminens declinaret dispendium, videns quod circumfusis hostium agminibus aliàs nõ dabatur ei euadendi locus, cum aliis intus in municipiũ se recepit: dumq; de vita &

salute totâ nocte sollicitus, curis grauibus vreretur, ecce intempestæ noctis silentio, ab hostium se subtrahens exercitu, adfuit oppido vicinus, solus absque comitatu, prædictus ille nobilis de Arabia princeps: cuius vxori dominus Rex, vt præmisimus, modico antè tempore, tantam exhibuerat humanitatem; memor sanè collati beneficii, & ingratitudinis declinans peccatum, suppressâ voce, iis qui in muro erant, locutus est, dicens: *Verba habeo ad dominum Regem secretiora, quæ perfero; facite vt ad eum introducar: expedit enim.* quod postquam domino Regi nunciatum est, verbum admisit, & illum præcepit introduci: qui admissus, Regem quis ipse sit, edocet: Beneficium quod ab eo in vxore sua receperat, ad memoriam reuocans; & eius se intuitu illi obligatum perpetuò ad refundendam vicem non dissimilem, asserens: Regem instruit, vt de præsidio egrediatur, consilium pandens hostium, quod summo mane castrum debeant obsidione vallare, & omnes intus comprehensos in mortis præcipitare sententiam: iuxta quod dominum Regem monet, vt secum egrediatur, spondens se, auctore Domino, tanquam locorum peritum, eum in tuto sine difficultate repositurum. Tandemq; Rex egressus cum eo, paucissimis comitatus, ne fortè si maiores turbas traheret, hostium in se concitaret exercitum, illum sequens ad montana conscendit: vbi prædictus nobilis ab eo digrediens, ad hostium expeditiones reuersus est, obsequium suum & promptam tempore opportuno promittens deuotionem. At verò hostes victoriâ potiti, eos qui intra oppidum se contulerant, obsidione vallantes, & vndique impugnantes hostiliter, violenter comprehẽderunt, compræhensosq; pro libero tractantes arbitrio, partim neci tradiderunt, partim compedibus alligantes, perpetuæ mancipauerunt seruituti. Tanta quidem nobilium virorum & fortium strages, vsque ad illum diem in Regno non legitur accidisse. Confusum est penè Regnum, & omnium vires eneruatæ, cordibus prudentium interiùs liquefactis: ita vt nisi maturè visitasset eos misericorditer *Oriens ex alto*, in desperationis decidentes abyssum, regnum parati erant deserere. Erat quippe nostrorum populus exiguus; nec de partibus transmarinis tutè poterant in Orientem accedere, timentes hostium vrbes maritimas, quæ à dextra læuaq; erant plurimæ. Nam vt prædiximus, à Laodicia Syriæ, vsque ad Ægypti fines nouissimos, non nisi duas de vrbibus maritimis noster obtinebat populus, *Ioppen* videlicet, & de nouo captam *Cæsaream.* Qui autem accedebant, completis orationibus ilicò reuertebantur, nostrorum videntes debilitatem, & penè defectum, timentes communibus cum eis calamitatibus inuolui.

XXII. Rex ergo ad montes, vt prædiximus, fugiẽs, amissis viæ consortibus, velocis equi ereptus beneficio, & prædicti nobilis viri ducatu, totâ nocte in locis desertis trepidus latuit: manè facto, duobus sociis, quos casus obtulerat, comitatus, viarum secutus dispendia, per medias hostium insidias, *Arsur* vsque peruenit. Vbi à suis qui in eodem oppido erant, gaudenter exceptus, sumpto cibo, confortatus est: nam præ famis sitisq; angustia, dum veniret, penè defecerat. Videtur autem & diuinitus procuratum quiddam, quod ei dicitur accidisse. Nam eadem die, vix vnius horæ interiecto spacio ab eodẽ oppido maximus hostiũ discesserat numerus, qui sine intermissione oppidanis totâ die pro foribus bellum intulerant: quos si in eodem loco perseuerantes Rex accedens reperisset, vix eorum manus potuisset effugere. Rumor interim de Rege varius habebatur: nam qui de prælio euaserant pauci, Hierosolymam venientes, Regem inter cæteros cecidisse asserebant. *Episcopus* verò *Liddensis*, qui auditâ & prope conspectâ eorum qui in Ramulensi præsidio capti fuerant strage, relictâ Ecclesiâ suâ Ioppen confugerat, de Rege interrogatus, se nihil omnino scire fatebatur: eos tamen qui in præsidium se receperant, vitam miserabiliter finiisse, constanter asserebat; se quoque fugâ latẽter elapsum, vt vitæ consuleret, dicere non verebatur. Erat ergo per totum regnum, ad quos sermo iste peruenerat, vbique luctus, vbique gemitus & lachrymæ, diffidẽtibus de vita singulis, & mortem optantibus celerem, ne viderent mala gentis suæ, & regni desolationem aspicerent. Cùm ergo mœror & luctus & suspiria, Regnum occupassent vniuersum, ecce Rex, quasi stella matutina in medio refulgens nebulæ, ab Antipatrida egressus, *Ioppe* nauigio subitum se intulit. Vbi à ciuibus cum gaudio susceptus, ex insperato depulsis tenebris serenum intulit, suâ delens præsentiâ quicquid sinistrum acciderat. Exiit ergo sermo iste per vniuersos Regni fines; & quos rumor primus animo deiecerat, secundus in spem bonam erexit. Interea dominus

minus *Hugo de Sancto Aldemaro*, Tyberiadensis dominus, à Hierosolymitanis cōmonitus vt domino Regi subueniret, cum octoginta equitibus, vsq; Arsur peruenerat, Regi auxilium ministraturus. Quod rex audiens, assumptis secum quos apud Ioppen inuenire poterat, ei procedit obuiam; timēs ne hostes per regionem liberè diffusi, eis aduenientibus insidias molirentur, aut cōgregatis copiis, eorum manifestè iter impedire niterentur. Occurrens ergo illis, iunctis cum multa hilaritate cōplexibus, & agminibus sociatis, Ioppen cum multa ciuium exultatione ingressi sunt. Missis igitur nunciis, eos qui in montibus erant, ad subueniendum ei sollicitat: qui maturè conuenientes, propter hostes qui media liberiùs obtinebant, viarum secuti dispendia, infra paucos dies, apud Arsur peruenerūt: Vnde cum difficultate & vitæ periculo, hostibus inter eundum occurrentibus, *Ioppen*, auctore Domino, peruenerunt. Erant autē qui de nouo accesserāt equites promiscui meriti, quasi nonaginta; Quibus receptis, dominus Rex in bonā spem erectus; quærens quas intulerant, hostibus recompensare iniurias, & mala quę irrogauerant refundere cū vsuris, instructis & iuxta rei militaris disciplinam ordinatis cōgruè tam equitum aciebus, quàm peditum manipulis, hostibus obuiam egreditur, eorum multitudinem de Domini fretus auxilio paruipendens. Erant autem hostes in proximo quasi ad miliaria tria, crates, scalas, & varii generis machinas ex electa lignorum materia cōtexentes; quibus erat propositum, & idipsum leue videbatur, vrbem inimicam impugnare; Regemq; obsessum interiùs, cū ciuibus vniuersis, quasi vilia captiuare mācipia. Dumque in hoc essent opere solliciti, ecce Rex cum suo iam præsens aderat exercitu. Quod videntes aduersarii, quòd ab iis quos victos reputabant, vltrò prouocarētur ad prælia, correptis armis accingunt se vt occurrāt; nihil timentes eos, quos iam penitus defecisse arbitrabantur. Nostris tamen irruentibus, & pro omnibus quæ acceperant paratis recompensare duplicia, more leonum, quibus raptis catulis est ira propensior, & pro vxoribus & liberis, pro libertate & patria totis viribus decertantes, infusâ desupernis virtute, & diuinâ præeunte gratiâ, hostium gladiis dissoluunt agmina; & interfectis ex eorum numero quàmpluribus, reliquos turpiter fugam inire compellunt. Insequi autem diutiùs propter eorum paucitatem, nostris non est visum expediens: sed in castra hostium redeuntes, spolia colligunt plurima; asinos, camelos, papiliones & tentoria, victusq; & alimentorum diuersa genera secum deferentes, Ioppen cum victoria, populo applaudente vniuerso, reuersus est. Quieuitque regnum quasi mensibus septem.

XXIII. Igitur dum hæc in Regno variè multipliciterq; sic aguntur, dominus *Tancredus* vir illustris, congregatâ de vniuersis suis militiâ, & tam equitum quàm peditum copiis cōuocatis, nobilē sedem, Cœlesyriæ metropolim, obsidet *Apamiam*. Vbi cùm aliquandiu more optimi principis, debitâ perseuerasset instantiâ, singula percurrens argumenta, quibus hostium solēt expugnari præsidia; nihil omittens eorum quæ obsessis molestias solent inferre grauiores, operoso studio, & sollicitudine non pigrâ, pręueniente eum Diuinâ clementiâ, ciuitatem obtinuit, principatus fines amplians in immensum. Inde eadem, vt dicitur die, *Laodiciam* perueniens, quæ à Gręcis possidebatur, eam in suam recepit ditionem; veteribus conditionibus interpositis inter se & eosdē Laodicenses, quòd quacunq; die Apamiam sibi vendicaret, eadem die ei sine difficultate resignarent Laodiciam. Harum vtranque nobilissimarum vrbium, *Antiochus* Seleuci filius fundasse legitur, & de nominibus filiarum, quarum altera Apamia, altera verò Laodicia dicebatur, ciuitatibus dedisse nomina. Hic autem de Laodicia Syriæ nobis est sermo: nam est & alia Laodicia quæ inter septem vrbes Asiæ minoris numeratur, iuxta id quod in Apocalypsi *Ioannis* scribitur, ita: *Quod vides scribe in libro, & mitte septem Ecclesiis, Ephesum, Smyrnam, Pergamum, Tyatiram, Sardis, Philadelphiam, & Laodiciam.* (Apoc. 1,11.) Harum alteram, Laodiciam videlicet, diuus Seuerus coloniam fecit, teste Vlpiano, qui de ea in Digestis, titulo de censibus, ita ait: *Est & Laodicia in Syria, cui diuus Seuerus ius Italicum, ob belli ciuilis merita concessit.* Domino igitur eius promouente negotia, opus multorum dierum vno perfecit itinere, duas simul vrbes recipiens, quarum ampla lateque diffusa cum multis oppidis & suburbanis iacebant territoria. Erat quippe vir DEVM amans, Deoque amabilis, fide insignis, strenuitate conspicuus, exigentibus meritis populo acceptus, & in cunctis prosperè agens.

XXIV. Dominus etiam *Balduinus* Edessanorum comes, vir magnificus, & per omnia commendabilis,

qui domino Regi, vt prædictum est, in Comitatu Edessano successerat, strenuè & feliciter terram sibi subditam administrabat, hostibus circumpositis suspectus plurimùm & formidabilis. Cumq; sine vxore esset & liberis, cuiusdam *Gabrielis* Meleteniæ Ducis, de quo superiùs fecimus mentionem, filiam *Morfiam* nomine, vxorem duxit, magnam & valdè necessariam cum ea, dotis nomine, suscipiens pecuniam. Erat autem prædictus *Gabriel*, natione, linguâ, & habitu Armenius; fide tamen Græcus. Accidit autem, quod dum in optimo esset statu, & optimâ tranquillitate frueretur, quidam consobrinus eius, *Ioscelinus* videlicet *de Cortenay*, vir nobilis de Francia, de regione quæ dicitur *Gastineis*, accessit ad eum: qui cùm non haberet terram vel possessiones aliquas, ne ad alium ignotum, gratiâ promerendi beneficii cogeretur declinare, possessiones ei maximas contulit; omnem illam videlicet suæ regionis partem, quæ circa Euphratem fluuium magnum sita est, in qua erant vrbes *Coritium* & *Tulupa*; oppida verò ampla & munitissima *Turbessel*, *Hamtab* & *Rauendel*, & quædam alia. Sibi verò regionem trans Euphratem, hostibus magis vicinam, detinuit, vnâ solâ vrbe de interioribus, Samosato videlicet, retentâ. Erat autem vir prudentiâ præditus seculari, in agendis circumspectus; in cura & dispositione rei familiaris prouidus valde; optimus paterfamiliâs, vtilium prouisor; vbi necessitas exigebat liberalis, sed modicè aliâs parcus, domesticorum bonorum solertissimus conseruator; in sumendis alimentis sobrius, de habitu & ornatu proprii corporis non multùm habens curam. Vnde & prædictam regionis portionem, sibi à domino Comite liberaliter cōcessam, multâ rexit industriâ, bonis omnibus abundans.

XXV. Eodem tempore dominus *Boamundus* Antiochenorū princeps, vir magnificus, & per omnia commendabilis, Diuinâ eum respiciente gratiâ, post annos quatuor, quibus vinculis hostium mancipatus fuerat, precio interueniente redemptus, Antiochiam reuersus est. Vbi à domino Patriarcha, clero & populo vniuerso, gratāter susceptus, vniuersam prouinciam, & Regnum nihilominus, desiderato eius lætificauit aduētu. Cognitoq; quàm prudenter fideliterq; dominus Tancredus, eius cōsanguineus, commissum sibi in eius absentia administrauerat principatum, captisq; duabus eximiis vrbibus eius fines strenuè dilatauerat, gratias illi agens immensas, benignè habuit; plurimam partem regionis, sicut eius videbantur exigere merita, sibi & heredibus suis iure perpetuo tradidit possidendam. Nec multo pòst, vniuersum ei, sicut in sequentibus dicetur, commisit principatum. Interea verò *Arnulfo*, de quo superiùs diximus, Hierosolymitano Archidiacono more suo inter Regem & dominum Patriarcham *Daimbertum* scandala serente, & ministrante odium, cœpit repullulare quæ priùs sopita videbatur inter eos inimicitia; adeoque creuerat inter eos indignatio, vt suscitato aduersus eum per eiusdem seductoris operam & studium clero, vir religiosus & pacis amator, iuges molestias ferre non valens, ecclesiâ simul & vrbe relictâ, inops & pauper, consilii simul & auxilii indigens, ad dominum confugit Boamundum: Qui aduenientem honestè suscipiens, tanto erga eum maiore motus misericordiâ, quo eius sollicitudine & operâ ad Hierosolymitanam ecclesiam nouerat esse promotum: & ne apud se aliter quàm tantum virum haberi oportebat, moram faceret, ecclesiam sancti Georgii, quæ infra Antiochenam vrbem sita est, cum ingentibus prædiis & multis redditibus, consentiente domino *Bernardo*, eiusdem loci Patriarchâ, liberaliter assignauit: ibique cum eo vsque ad eius in Apuliam transitum, sicut in sequentibus dicetur, morâ habuit continuam.

XXVI. At verò Rex, prædicti Arnulfi seductus malitiâ, prætermisso DEI timore, expulso domino Patriarchâ Daimberto, adiecit etiam vt peius faceret. Quendam enim simplicem & religiosum circumueniens sacerdotem, *Ebremarum* nomine, in sedem intrusit Patriarchalem. Hic autem simplex homo, in prima venerat expeditione, honestæ conuersationis merito cunctis acceptus: sed in hoc crassam nimis & supinam inuentus est ignorantiam habuisse, quod viuente domino Patriarchâ, sedem eius licere sibi credebat vsurpare.

A. Dn. 1103. Eodem etiam anno, qui erat ab incarnatione Domini *millesimus centesimus tertius*, circa veris initiū, celebratâ Hierosolymis Dominicæ resurrectionis solemnitate, conuocatis de Regno vniuerso militaribus copiis, dominus Rex obsidet *Ptolomaidam*. Est autem *Ptolomaida*, ciuitas maritima, prouinciæ Phœnicis, vna de vrbibus suffraganeis, quæ ad Tyrensem metropolim habēt respectum: portum habens infra mœnia & exteriùs, vbi tranquillam possit nauibus præbere stationem.

tionem. Est autem & satis commodè sita inter montes & mare, pingue & optimum habens latifundium, *Belo* flumine præterfluente ciuitatem. Hanc frequens fama est geminos fratres fundasse *Ptolomæum* & *Acconem* & muris vallasse solidioribus; eamq; quasi per mediũ diuisam, suis nominibus appellasse: vnde & hodie binomia est, vt Ptolemaida dicatur & *Accon*, sicut pene omnes Syriæ ciuitates duo vel tria habent nomina. Ad hanc igitur cum suis legionibus dominus Rex perueniẽs, quoniam naualem non habebat exercitum, non multùm potuit quoad deditionem artare; sed cæsis in circuitu pomeriis, interemptis ex ciuibus nonnullis; abductâ etiam prædâ, gregibus & armentis, quæ extra ciuitatem repererunt, solutâ obsidione, ad propria reuertebatur. Volensque per Cæsaream redire, accidit quòd in loco, qui dicitur *Petra incisa*, iuxta antiquam Tyrum, inter Capharnaum & Doram oppida maritima, qui locus hodie *Districtum* appellatur, prædones & viarum publicarum effractores inuenit. In quos in insidiis latentes vehementer irruens, pluribus interemptis, aliis elapsis fugâ, vnus casu in Regem vibrãs iaculum, à parte posteriore per cratem costarum, cordi vicinum immisit telum, quo ictu eum penè morti tradidit; sed tandem medicorum adhibitâ sollicitudine, post incisiones & cauteria, salutem recepit aliqualem; eiusdem vulneris, certis temporibus recrudescente dolore, perpetuò fatigatus.

XXVII. Per idem tempus dominus *Raimundus* bonæ memoriæ, Tolosanus comes, obtentâ ciuitate quæ vulgò dicitur *Tortosa*, vt præmisimus, fines suos tanquam vir egregius, magnificus, & verus DEI cultor, strenuè nimis & viriliter dilatabat circumquaque: anxiusq; quo modo Christiani nominis aduersarios à finibus illis propulsaret, in colle quodam ante vrbem Tripolitanam, vix ab ea miliaribus distante duobus, fundauerat præsidium: cui, quoniam à Peregrinis constituebatur, nomen ex re dedit, vt perpetuò diceretur *Mons Peregrinus*: & ita vsque hodie à fundatore nomẽ seruat impositum, naturali situ, & artificum industriâ satis munitum. Vnde Tripolitanis ciuibus incessanter diebus penè singulis inferebat molestias; ita vt vniuersæ regionis incolæ, & etiam ipsius ciuitatis habitatores annua eidem persoluerent tributa; nec minus ei obedirent in omnibus, quàm si vrbem ipsam sine contradictore possideret. Natus est etiam ei in eodem loco, ex propria vxore, DEO deuota fœmina, filius de nomine maiorum dictus *Amphossus*, qui eidem postea in comitatu Tolosano successit.

XXVIII. A. D. 1101. Anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo quarto*, mense Maio, idem dominus Rex conuocatis viribus & populo vniuerso, à minimo vsque ad maximum, eandem de qua suprà diximus, *Ptolomaidam* obsidere contendit: inde potissimum occasione sumptâ, quod per eosdem dies, *Ianuensium* in partes Syriæ classis applicuerat, nauium rostratarum, quæ vulgò dicuntur *Galeæ*, septuaginta. Quo cognito, missâ statim ad consules legatione, verbis amicis inuitat eos, vt antequam ad propria redeant, CHRISTO velint militare: exemplum etiam familiare proponens de eorum ciuibus, quorum studio & operâ, vrbem Cæsaream regno vendicauerat, non sine perpetua ciuium Ianuensiũ gloria, & emolumento non modico. Tandemq;, prudentibus interpositis viris, & rem effectui fideliter mancipare quærentibus, responsum dederunt: *Quòd si reddituum & obuentionum quæ ex marino accessu in portu colligerentur, tertia pars illis in perpetuum concederetur; & in ciuitate ecclesia, & in vico iurisdictio plena daretur, ad capiendam prædictam vrbem fideliter elaborarent.* Placuerunt itaque domino Regi & principibus eius cõditiones prædictę, & fidei nexu corroboratas, vtrimq;, scripti beneficio, perpetuæ memorię mandauerunt. Sic igitur die præfixâ illi per mare, dominus Rex cum suis per terram vrbem prædictam, locatis in gyrum castris, obsidione vallant; ciuibusque introitu negato & exitu, molestias inferunt quales quantasq; solent obsessis irrogari. Machinis etiam circumpositis, quales solẽt argutorum hominum reperire ingenia, in hostium erigunt perniciem, turres ex eis flagellantes & mœnia; & ædificia etiam interiora magnorum molarium immissione confringentes. Præterea crebris cõgressionibus tam à classe per oram maritimam, quàm ex opposita parte per regium exercitum fatigatis; plurimis ex ciuibus casibus variis interemptis, obsidentium instantiam, & frequentes impetus, durum videbatur portare. Cumque per dies viginti continuos, tam nostri oppugnando, quàm illi à se repellendo iniurias, desudassent, interpositis conditionibus, quòd *qui egredi optarent, cum vxoribus & liberis, & eorũ mobilibus, ad quas vellent partes, liberum haberent exitum; qui verò in domibus suis manere,*

& natale solum eligerent non deserere, datâ singulis annis domino Regi certâ præstatione, **bonis** *conditionibus vterentur*; Regi ciuitatem tradiderunt: quâ obtentâ, Ianuensibus iuxta singulorum merita, possessiones & domicilia assignauit. Hic primùm per mare accedentibus patuit secura tranquillitas, & portu commodiore recepto, & littore ab hostibus aliquantulum expedito.

XXIX. Eodem anno, dominus *Boamundus*, cum vniuersis eiusdem prouinciæ magnatibus, dominus quoque *Tancredus*, dominus etiam nihilominus *Balduinus*, Edessanorum comes, vna cum domino *Ioscelino* eiusdem cōsanguineo, conuenientes ad inuicem, fide mediâ compromiserunt, quod Euphraten transeuntes, *Carran* vrbem, Edessæ vicinam, ab infidelibus detentam, obsiderent. Iuxta quod conceptum, euocantes certatim ex suis regionibus militares copias, & auxilia vndecunque conrogantes, die præfixâ Euphraten transeuntes, apud Edessam peruenerunt. Interfuerunt autem eidem infaustæ expeditioni viri venerabiles, & ecclesiæ præclara lumina, dominus *Bernardus*, Antiochenorum patriarcha; dominus *Daimbertus*, Hierosolymorum patriarcha, qui tunc vagus, exul, & profugus apud Antiochiam demorabatur: dominus quoque *Benedictus*, Edessanorum archiepiscopus. Hi omnes apud prædictam vrbem congregati, propositum effectui mancipare satagentes, cum suis legionibus ad locum perueniunt destinatum. Est autem *Carran*, vt veteres tradunt historiæ, is locus, ad quem *Thare*, filium Abraham, & ex filio Haran nepotem *Loth*, de Vr Chaldæorum fugiens, & in terram Chanaan
Gen.11,31. properans, eduxit, & habitauit ibi, secundùm quod in libro Geneseos continetur; vbi & idem mortuus est: vbi & *Abraham* responsum accepit à Domino, vt egrediens de terra sua, & de cognatione sua, Domini sequeretur promissiones. Idemq; est locus, in quo & Romanorum dictator *Crassus*, aurum quod sitierat, Parthis propinantibus, bibit. Quò cùm peruenissent, sicuti ab initio proposuerant, vrbem claudunt obsidione: nec multùm erat necessarium vrbem aliter impugnare, quàm ingressus exitusque ciuibus prohibere; modicum enim, & penè nihil intus habebant alimentorum. Caussa autem huius erat inopiæ: Dominus Balduinus longè antè multam dabat operam, quomodo inopiâ illius loci fatigarentur ciues, vt fame aliquando molestati, vrbem ei traderent. Modus autem, quo propositum effectui mancipare satagebat, hic ei visus erat idoneus. Inter Edessam porrò, & prædictam illam ciuitatem, quæ vix quatuordecim à se distant miliaribus, fluuius quidam discurrit medius, qui suâ irrigatione, canalibus deriuatus, circumadiacentem planiciem vberem reddebat, & frugibus fœcundam. A priscis autem temporibus solum prædictum hanc habuerat limitationem, vt quod citra fluuium erat, Edessanis sine molestia cederet; quod verò trans fluuium, Carrenses proprium possiderent. Videns autem dominus *Balduinus*, quòd hostium ciuitati omnino exteriùs nihil alimentorum accederet, sed de locis illis communibus omnem sibi victum propagarent; maluit ipse hac commoditate defraudari, quàm vt hostes, qui non satis commodè aliunde poterant, de locis mediis alerentur. Frequentibus igitur irruptionibus diu antè prohibuerat in locis suis agriculturam exerceri, sperans quod de regione trans Euphratem, & de ea quæ inter Edessam & eundem fluuium iacebat media, alimentorum posset suis ciuibus ministrare sufficientiam; Carrenses autem ea subtractâ commoditate, quam de prædictis locis communibus habere consueuerant, ad intolerabilem compellerentur inopiam, sicut verè rei exitus manifestum dabat; idq; iam annis ante pluribus inhibuerat. Obsidentes igitur prædictam vrbem, vt præmisimus, multâ victus inopiâ eam inuenerunt laborantem. Ciues tamen nostrorum aduentu longè antè præcognito, per nuncios & literas principes Orientis sollicitauerant, significantes, quòd nisi maturè subuenirent, parati erant deficere. Videntes autem, quòd eis inde nullum ministrabatur subsidium, & famis angustia singulis diebus eos ampliùs molestaret, communicato consilio, potiùs eligunt vrbem resignare, quàm intus fame tabescere, & præ alimentorum defectu liquefieri.

XXX. Exeuntes ergo, tradunt se in manus obsidentium, sine conditione aliqua. Sed stimulante inuidiâ, effusa est contentio inter principes: & dum contēdunt ad inuicem dominus princeps *Boamundus*, & dominus comes *Balduinus*, vtri illorum tradatur ciuitas, vtrius illorum priùs in vrbem inducatur vexillum; differunt vsque mane vrbem traditam occupare, quousque de illa friuola quæstione pleniùs deliberarent. Didicerunt itaque per rerum experientiam, quàm verum sit illud: *Mora*

secum

secum periculum trahit: & illud iterum; *Nocuit differre paratis.* Nam antequam dies illucesceret crastina, tam ingens hostium affuit multitudo, tamq; numerosus & formidabilis Turcorum exercitus, vt nostri etiam de vita diffiderent. Qui autem aduenerant, alimentorum infinitas secum trahebant copias: condixerantq; adinuicem prudenter satis & callidè, vt se in duas diuiderent turmas, vt dum altera cum nostris quocunque euentu, siue prospero siue sinistro, dimicaret, altera ciuibus inferret victualia. Factumq; est ita. Nam statim die iam aliquantulum adultâ, aduersæ partis Principes instruunt agmina, ordinant acies, tanquam protinus pugnaturi, seorsum illis constitutis, quibus sarcinarum cura fuerat commissa. Neque his tamen, qui se aptabant ad prælia, spes erat vlla, aut obtinendi victoriam, aut resistendi diutiùs: sed id solùm eis videbatur sufficere ad propositum, si nostris circa eos occupatis, obsessi ciues allatum sibi possent victum recipere. Videntes igitur nostri Principes hostes præparari ad prælium, ipsi quoque aciebus & agminibus congruo digestis ordine, vtroque Patriarcha sermonibus exhortatoriis, addere militibus nituntur animos: sed Domini gratiâ destituti, nec verbis iuuantur, nec admonitionibus. Nam statim primo conflictu facti sunt hostes eorum in capite; & ipsi ignominiosè cedêtes terga dederunt hostibus: castra deserentes & sarcinas, fugâ salutem quærebant, quam non potuerunt inuenire. Nam hostes reiectis arcubus, & eorum officio neglecto, gladiis instantes cominus, penè omnes interficiendo deleuerunt. Capti sunt ibi *Comes Edessanus*, & dominus *Ioscelinus* eius consanguineus; & vinculis alligati, in terras hostium tracti sunt remotiores. Dominus autem *Boamundus*, cum domino *Tancredo*, & vtroque Patriarcha, tumultui se subducentes bellico, viarum studiosè declinantes compendia, Edessam peruenerunt incolumes. At verò eiusdem loci Archiepiscopus, sicut vir simplex erat, turbis inuolutus præliaribus, vinctus & cathenatus, numerum auxit captiuorum. Accidit autem, quòd cuiusdam Christiani deputatus custodiæ, super eum, ex quo Episcopum nouit esse, motus visceribus caritatis, animam suam pro illius ponens anima, illæsum abire permisit: qui tandem, protegente eum Domino, infra paucos dies Edessam reuersus est, cum multa ciuium hilaritate susceptus. At verò dominus Princeps, dum adhuc Edessæ moram faceret, audiens quod peccatis exigentibus, Comes captus esset, consentientibus ciuibus, vrbem domino Tancredo seruandam credidit, & regionē vniuersam; eâ conditione, vt redeunti de carcere domino Comiti, ei statim sine difficultate resignaret: Ipse autem domini Ioscelini terram in suam recepit solicitudinem. Porrò nec priùs nec postmodum in vniuerso Oriente, tempore Latinorum, vspiam legitur tam periculosum fuisse prælium, tantaq; strages virorum fortium, gentisq; nostræ tam ignominiosa fuga.

EXPLICIT LIBER DECIMVS.

CAPITVLA LIBRI VNDECIMI.

I. *Boamundus, Antiochenorum princeps, commisso principatu Tancredo, transfretans in Franciam properat: Francorumq; regis filiā ducit vxorem. Hierosolymorum patriarcha Romam petit. Rex vxorem legitimam absque causæ cognitione deserit.*

II. *Dominus Raimundus Tolosanus Comes moritur. Wilelmus Iordanis eius nepos, ei succedit. Rodoan Turcorum princeps magnus, fines nostros ingreditur, cui Tancredus occurrit, & confusum vertit in fugam.*

III. *Ægyptii cum ingentibus copiis regno se infundunt: quibus Rex occurrens, captis nonnullis, pluribus interemptis, reliquos in fugam adegit.*

IV. *Daimbertus Patriarcha cum prosecutione Apostolicarum rediens litterarum, apud Messanam vrbem Siciliæ moritur. Ebremarus sedis illius incubator, Romam contendit. Legatus Arelatensiū Archiepiscopus Gibelinus mittitur, qui postmodū in Patriarchā substituitur.*

V. *Vir nobilis Hugo de sancto Aldemaro, Tiberiadensium dominus, in montibus qui vrbi praeminent Tyrensi, castrum locat, cui nomen est* Toron: *idemq; nō multo post cum Damascenis confligens, letaliter confossus, sed tamen victor, occubuit. Ascalonitæ quoq; nostris volentes prætendere insidias, in laqueum quem parauerant incidunt.*

VI. *Boamundus de Francia in Apuliam*

reuersus, cum ingentibus copiis Græcorum fines eos depopulaturus ingreditur: demumq; in Syriam volens redire, relicto Boamundo filio, vitâ decedit.

VII. A finibus Orientalibus item ingentes Turcorum copiæ, partes Edessanas occupare nituntur: sed Tancredus vnà cum Rege resistunt viriliter.

VIII. Balduinus Comes Edessanus redit de vinculis hostium, & Ioscelinus cum eo; & aduersus Tancredum guerram excitant.

IX. Bertramus comitis Tolosani filius, cum classe Iannensium in Syriam descendit, patri quærens succedere: Wilhelmus *Iordanis contradicit. Capitur Biblium.*

X. Rex Balduinus Tripolim properat: feruet obsidio, & capitur ciuitas.

XI. Balduinus Comes Edessanus, ad socerum Gabrielem Meleteniam descendit, vbi factum eius extat satis memorabile.

XII. Bethleemitica ecclesia, per regis studiũ ad cathedralem erigitur dignitatem.

XIII. Obsidetur terrâ mariq; ciuitas Berithensium, & secundo capitur mense.

XIV. Danorum & Noroegiorum classis descẽdit in Syriam: quorum ope Rex Sydonem obsidet, & capit; narraturq; casus circa regem mirabilis.

XV. Moritur Gibelinus Hierosolymorum Patriarcha: succedit ei vir impius & nequam Arnulphus.

XVI. Ab Oriente Turcorum ingens manus, & innumerabiles copiæ finibus se infundunt Antiochenis: sed Tancredus vnà cum Tripolitano Comite Bertramo, resistit viriliter.

XVII. Tyrus obsidetur: sed resistentibus potenter ciuibus, obsidentium deluditur intentio.

XVIII. Moritur dominus Tancredus, relicto principatu Rogero, Ricardi filio.

XIX. Menduc Turcorum princeps potentissimus, iterum cum ingentibus copiis regnum ingreditur: Rex ei occurrens, conficitur: supra vires vniuersa regio fatigatur.

XX. Ascalonitæ impugnant Hierosolymã: sed tandem hostium dissoluuntur acies, & redeunt ad propria.

XXI. Comitissa Siciliæ, regis vxor futura, in portu applicat Acconensium.

XXII. In regione Edessana fames oritur valida. Balduinus Ioscelinum consanguineum suum capit, & ab vniuersa regione violenter exire compellit.

XXIII. Terræmotus ingens partes concutit Antiochenas. Borsequinus quoque Turcorum Satrapa potentissimus, in eadem desæuit regione.

XXIV. Ascalonitæ vrbem Ioppensem obsident: sed regis aduentum formidantes, infecto negotio recedunt ad propria.

XXV. Borsequinus iterum Antiochenorũ vexat fines: sed occurrente sibi principe Rogero cum suis auxiliis, confusus, in fugam vertitur, legionibus dissolutis.

XXVI. Arnulphus Hierosolymorũ Patriarcha super multis accusatus Romam proficiscitur. Rex in Syria Sobal trans Iordanem castrũ, cui nomen Mons Regalis *est, ædificat.*

XXVII. Rex videns vrbem sanctam habitatoribus vacuam, Syros fideles ex Arabia deducit: quibus cõferens domicilia, vrbis eos constituit habitatores.

XXVIII. Rex cleri suggestione à domino Papa postulat, vt quascunq; vrbes subegerit, Hierosolymitanæ subdantur Ecclesiæ. Subiiciunturq; variarum epistolarum rescripta.

XXIX. Rex ad Mare Rubrum descendit; regionem perlustrat: Comitissam Siciliæ, quam vxorem deduxerat, remittit ad propria, ægritudine fatigatus.

XXX. Ante vrbem Tyrensem castrum Alexandrium, quod vulgari appellatione Scandalium *dicitur, ædificatur.*

XXXI. Rex in Ægyptum descendit: Pharamiam occupat: in ægritudinem incidit, qua fatigatus in eodem itinere vitâ decedit: Hierosolymis iuxta fratrem sepelitur.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI VNDECIMI.

INCIPIT LIBER VNDECIMVS.

CAP. I.

ESTATE verò transcursâ, dominus *Boamundus*, multo æris alieni pondere fatigatus, vt ad debiti solutionem se pararet, & vt de partibus vltramarinis maiores militum secum traheret copias, principatus sui curâ & administratione generali, cum plena iurisdictione dilecto suo consanguineo domino *Tancredo* commissa, in Apuliam nauigauit; & cum eo dominus *Daybertus*, Hierosolymorum patriarcha. Qui postquam in Apuliam peruenit, modico tempore in sua regione moram faciens, assumpto de suis fidelibus honesto comitatu,

tatu, alpes transiens, ad dominum *Philippum* illustrem Francorum regem peruenit. A quo inter cætera duas eius obtinuit filias, vnam de legitimo natam matrimonio, *Constantiam* nomine, quam sibi fœdere coniugali copulauit in vxorem; alteram nomine *Ceciliam*, quam ei Andegauensium Comitissa, (quæ spreto marito, ad eundem dominum regem se contulerat) vxore adhuc viuente, pepererat, quam domino Tancredo nepoti suo, ex Apulia missam, destinauit vxorem. Completis ergo negociis tam apud eundē dominum Regem, quàm in aliis vltramontanis partibus, cum ingenti equitum peditumq; transfretare volētium multitudine, in Apuliā iterum reuersus est. At verò dominus *Daybertus*, ad Ecclesiā Romanā accedens; & iniuriarum quas patiebatur, modū aperiens; simul & Arnulfi nimis efficacem malitiam ordine pandens; necnon domini Regis sinistram intentionem, quā ecclesiam DEI humiliare nitebatur, omnes ad sui mouit compassionem, gratiam obtinēs vniuersorum. Nec solùm id enorme, quod de domino patriarcha *Dayberto* suprà memorauimus factum esse, cōtra disciplinam Ecclesiasticam, Rex commiserat; verùm etiam vxorem legitimam, quam apud Edessam, dum ibi Comes esset, duxerat, absq; causæ cognitione, non conuictam, non confessam, lege matrimoniorum neglectā, dimisit: eamque in *monasterio sanctæ Annæ*, matris DEI genitricis & semper virginis Mariæ, monacham fieri compulit violenter. Est autem idem locus Hierosolymis in parte Orientali, iuxta portam quæ dicitur *Iosaphat*, secus lacum qui tempore antiquo *Probatica* dicebatur piscina: vbi ostenditur cripta, in qua Ioachim & prædictæ Annæ, traditiones habent veterum, domicilia fuisse; vbi & virgo perpetua, nata esse perhibetur. Erant autem ibi tres vel quatuor pauperes mulierculæ vitam sanctimonialē professæ, quibus gratiâ vxoris introductæ ampliauit possessiones & patrimonium dilatauit. Caussa autem cur ab vxore diuerterit, apud diuersos varia ferebatur: dicentibus aliis, dominum Regem ideo dimisisse vxorem, vt ditiorem & nobiliorem ducendo, conditionem suam faceret meliorem; & paupertati, quâ plurimum premebatur, sumptâ dotis nomine aliunde opulentiâ, consuleret: aliis verò asserentibus, Reginam improuidam, minusq; prudētem; thori maritalis minus cautè obseruasse fœdera. Cumq; prius, quasi gaudens, religionis habitum videretur assumpsisse, & primo conuersionis suæ tempore, satis honestè videretur in eodem monasterio conuersata, tandem occasione sumptâ ex commentis fraudibus, ad dominum Regem accedens, licentiam obtinet vt pro necessitate monasterii sui, ad subleuandam eius inopiam liceret ei consanguineos suos, qui Constantinopoli erant, visitare: sub quo prætextu de Regno exiens, sordibus & immunditiis omnem cœpit dare operam; depositoq; religionis habitu, diuaricans se ad omnem transeuntē, nec propriæ parcens æstimationi, nec Regiam quam habuit reuerita dignitatem.

11\. An- A. Dn. 1105.
no sequenti, qui erat ab incarnatione Domini *millesimus centesimus quintus*, dominus *Raimundus* bonæ memoriæ Comes Tolosanus, vir religiosus & timens DEVM, vir per omnia commendabilis, cuius actus admirabiles, & vita virtutibus insignis, speciales desiderant tractatus, in oppido suo, quod ipse fundauerat ante vrbem Tripolitanam, cui nomen *Mons Peregrinus*, viam vniuersæ carnis, verus CHRISTI confessor, ingressus est, pridie Kal. Martii: cui successit nepos eius *Wilhelmus Iordanis*, in eadem obsidionis sollicitudine: in quo opere vsq; ad aduentum Comitis *Bertrami*, satis strenuè viriliterq; desudauit, quousq; super eadem re quæstionem passus, aliquantulum ab opere destitit, vt in sequentibus dicetur. Admirandam sanè huius venerabilis viri, & tam præsentibus quàm futuris commendabilem insignis animi credimus constantiam, qui semel pro CHRISTO initam, vsq; ad supremum exitum vitæ, non fastidiuit patienter portare peregrinationem. Et cùm in patria tanquam vir illustris & præpotens, & amplissimum habens patrimonium, potuisset bonis omnibus abundare pro votis, elegit potiùs abiectus esse in obsequiis Domini, egressus de terra & de cognatione sua, quàm in tabernaculis apud suos abundare peccatorum. Cæteri enim Principes eiusdem peregrinationis professores, Vrbe Sanctâ restitutâ libertati, quasi votorum potiti consummatione, reuersi sunt ad propria: hic autem semel assumptam crucem veritus est deponere. Cumq; à suis familiaribus & domesticis illi cum multo suggereretur studio, vt voti compos, desideranti se patriæ restitueret, maluit se in holocaustum dare Domino, quàm illecebris se reddere secularibus: magistrum imitatus, cui cum diceretur, *Descende de cruce*, maluit con- *Matth. 27, 40.*

summatâ passione, alienis deponi manibus, quàm ab incepto nostræ salutis deficere proposito. Eodē etiam anno, *Rodoan*, quidam vir præpotēs, Halapiæ dominus, de adiacentibus regionibus tam prece quàm precio, conuocatis auxiliis, in graui multitudine Antiochenorum fines ingressus, regionem totā incursionibus deterrebat, & incendiis molestabat frequentibus. Quod audiens dominus *Tancredus*, conuocatis viribus, & tam equitum quàm peditum militaribus copiis, illuc procedit ei obuiam, vbi eum suas habere copias famâ celebriore cōpererat. Egressus igitur ab Antiochia, versus *Artasium* exercitus dirigit: quò perueniens, hostium ingentem multitudinem, vt ei nunciatū fuerat, reperit: in quos inuocato de supernis auxilio, & pro meritis impetrato, viriliter irruens, primò resistere tentantes, sed mox in dissolutionem datos, in fugam adegit. Cæsis autem innumeris, captiuati sunt ex eis plurimi, retento vexillo prædicti *Rodoan*: qui vt vitæ consuleret, fugam primus inierat: quodq; nostris multo fuit solatio, in recompensationem eorum quos in similibus negotiis amiserant sæpiùs, equos optimos, quos ab hostibus deiectis eorum sessoribus abstulerant violenter, sibi multos vendicauerunt.

III. Eodem anno, accesserunt ad Ægyptium *Calypham* quidam de principibus eius, dicentes: *Populus ille Peregrinorum, qui hoc nouißimo tempore regnum tuum violenter ingreßi sunt; & animarum prodigi suarum, hactenus principibus à te mißis restiterūt, de multitudine confisi quam prior introduxerat exercitus, hanc sibi comparauerāt audaciam. Nunc autem illis ex maxima parte reuersis ad propria, & aduentantium Peregrinorum solatio destituti, facti sunt rariores, frequētibus expeditionibus facultatibus eorum omnino consumptis. Vnde nobis videtur opportunum, si tuæ idipsum visum fuerit Maiestati, vt electum vnum de magnatibus tuis, ad partes illas dirigas, qui regionem illam ab illo infœlici populo occupatam, expediat.* Placuit sermo, & optimus visus est in conspectu Calyphæ: & præcipiens ingentem conuocari exercitum, & classem parari maximam, designatis principibus vtrique seorsum exercitui, eos in Syriam dirigit: qui peruenientes *Ascalonam*, magnam Regno vniuerso intulerunt formidinem. Quod audiens Rex, *Ioppen* cum vniuersis regni viribus celer peruenit, lege edictali præcipiens, vt omnes illuc de singulis vrbibus, sine mora conueniant. Adfuerunt igitur sub omni celeritate qui euocati fuerant; inter quos & dominus *Ebremarus* Hierosolymorum patriarcha, viuificæ Crucis lignum salutare secum deferēs, nihilominus adfuit. Quibus receptis, recensito nostrorum numero, inuēti sunt habere equites quingentos, peditum duo milia. Hostium verò dicebatur esse numerus ad quindecim milia, exceptis illis qui in classe militabant. Qui ab Ascalona discedentes, classem præceperunt versus Ioppen properare: ipsi autem *Azotum* transeuntes, in duas se turmas diuidunt, ordinātes, vt altera illarum versus *Ramulam* procedat, dominum Regem ad pugnam prouocans; altera *Ioppen* properet, vt Rege contra alteram occupato, illam vrbem impugnet, conuocatis iis qui in classe illuc iam aduenerant. Iuxta ergo prædictum consilium, bipertito agmine, pars altera Ramulenses fines ingressa, instructis aciebus, aduentus sui, tubarum crepitu, & strepitu tympanorū, euidens dederunt argumentum. Hoc autē de industria fiebat, vt dominum Regem cum suis expeditionibus in se prouocantes, pars altera oram maritimam secuta, Ioppen tuta posset peruenire: sed euanuerunt in cogitationibus suis. Nam cùm Regem cum suis expeditionibus appropinquantem intuerentur, contabuerunt corda eorum præ timoris angustia: & alteram partem reuocantes, vix adhuc putabant se sufficiētem habere multitudinem, vt eius possent manus euadere. Factum est ergo, quòd conuenientibus contra se mutuò legionibus, Rex cum suis in hostes irruens instat animosiùs; verbo simul & exemplo suorum exhortans acies, vires ingeminat. Dominus quoq; Patriarcha, viuificæ Crucis lignū præliaturis ingerens, & percurrens agmina, monet & hortatur *vt eius meminerint, qui pro nobis peccatoribus in eodem ligno salutem operari voluit:* præcipit etiam, *in remißionem peccatorum vt contra hostes nominis & fidei Christianæ decertent viriliter, ab eodem mercedem expectantes, qui suis solet centuplum retribuere.* Sic ergo nostri facti animosiores, hostibus vehementiùs instant; & implorato de cœlis auxilio, peremptâ ex eis infinitâ multitudine, reliquos in fugam conuertunt. Cecidit autem in eodē conflictu, præses Ascalonitanus; sed vniuersi exercitus procurator euasit fugiens. Dicuntur cæsa illâ die, de hostibus quasi quatuor milia; de nostris verò sexaginta inter mortuos reperti sunt. Obtinuerunt ergo, præuiâ Domini clemētiâ, hostium castra, & infinitas camelo-

camelorum phalanges: sed & asinos & equos innumerabiles, cum optimis spoliis & pluribus mancipiis secum trahentes, Ioppen cum lætitia & exultatione peruenerunt. Captus est etiam illâ die quidam nobilis, qui aliquando fuerat procurator in ciuitate Acconensi, pro quo Rex postmodum viginti millia dicitur habuisse aureorum. Classis tamen hostiũ nihilominus adhuc in portu Ioppensi morabatur: sed cognito suorum interitu, Austro flatus ministrante necessarios, in portum se Tyrensem receperunt. Vnde postmodum in Ægyptum redire cupientes, ortâ repente in mari procellâ, vi turbinis ab inuicem diuisi, viginti quinq; naues ex eis fretum sustinere non valentes, in nostra littora impegerunt: ex quarum remigibus & nautis, exceptis mortuis, nostri in vincula coniecerunt plus quàm duo millia.

IV. Interea dominus *Daimbertus* Hierosolymorum patriarcha, post longam exspectationẽ, quâ eum detinuerat dominus *Paschalis* Papa, & ecclesia Romana, volens pleniùs edoceri, vtrum Rex Hierosolymorum, & qui eum expulerant, vellent contra eũ aliquid allegare, vnde hoc videri possent de iure fecisse: postquam nemo cõparuit, qui contra eum aliquid obiiceret; nec in eius facto aliquid aliud notari poterat, nisi quod Regiâ expulsus erat violentiâ, cum plenitudine gratiæ, & Apostolicarum prosecutione literarum, iussus est ad propria redire, & sedem recipere, ex qua indebitè fuerat deturbatus. Qui tandem in Siciliam veniens, apud Messanam moram faciẽs necessariam, transitum expectans, graui correptus ægritudine, sextodecimo Kal. Iulii, viam vniuersæ carnis ingressus est. Sedit autem in pace annis quatuor, in exilio verò, tribus. *Ebremarus* verò eiusdem sedis incubator, audiens quòd prædictus dominus Daimbertus, cum plenitudine gratiæ reuertebatur, sedem suam recepturus, antequam de obitu eius instrueretur, ad eandem Romanam transfretare decreuit Ecclesiam, allegaturus de sua innocentia, quomodo inuitum & renitentem in eandem sedem eum locauerant. Quò perueniens nihil impetrare potuit, quàm vt cum eo dirigeretur legatus, qui de causa eius, Hierosolymis constitutus, pleniùs posset cognoscere. Designatus est autem ad id munus prosequendum dominus *Gibelinus*, vir senior & grandæuus, Arelatensis Archiepiscopus, qui de mandato domini Papæ, Hierosolymam profectus, conuocato Episcoporum regni concilio, de causa domini Ebremari cognouit pleniùs. Cumque ei constitisset per testes idoneos sufficientes, & maiores omni exceptione, quòd dominus *Daybertus* absque causa legitima, Arnulfi factionibus & Regiâ violẽtiâ fuerat expulsus; & quòd *Ebremarus* adhuc viuentis Pontificis, & Ecclesiæ Romanæ habentis communionem, sedem occupauerat, auctoritate quâ præminebat, eum à patriarchatu deposuit. Sed considerans multam viri religionem, & simplicitatem miram, *Cæsariensem*, quæ tunc vacabat, Ecclesiam, ei concessit habendam. Postmodum verò dum de substituendo Ecclesiæ Hierosolymitanæ Patriarcha, clerus & populus disceptaret, constitutâ ad hoc specialiter die, vt super eo negotio de more tractaretur, post multas hinc inde deliberationum partes, in dominum *Gibelinum* Apostolicæ sedis Legatum vnanimiter conueniunt, & eum in sedem locant Patriarchalem. Hoc etiam prædictus *Arnulfus* malitiosè dicitur construxisse, vt homo senex & decrepitus, in illa sede diu viuere non posset. Eodem anno, qui erat ab incarnatione Domini *millesimus centesimus septimus*, Ascalonitæ, solitâ vsi malitiâ, in via publica, qua ab Hierosolymis ad mare descenditur, in locis opportunis insidias locauerant, equitum quingentorum & peditum mille. (A. Dn. 1107.) Audierant enim quòd nostrorum caterua, ab vrbe Ioppensi egrediẽs, Hierosolymam esset profectura: volentesq; quod viribus non poterant, dolis procurare, in prædictis latebant insidiis: cùm ecce nostri omnium horum ignari, iter cœptum conficientes, in eorum offenderunt insidias. Cumq; plurimùm anxiarentur, dubitantes vtrum cederent, aut contenderẽt, instantibus hostibus deliberandi spacium abstulerunt. Videntes ergo nostri quòd aut ignominiosè occumbere, aut cum eis viriliter pugnare oporteret, *facientes de necessitate virtutem*, animos induunt; & quos priùs habuerant formidabiles, resumptâ audaciâ, & spiritu vehementi instantes, in mentis conuertunt stuporem: & iamiam nostrorum impetus ferre non valentes, multis interemptis, captiuatis etiam nonnullis, eos in fugam versos aliquandiu prosecuti sunt. Tandem diuinâ opitulante gratiâ, victoriâ potiti, tribus tantùm de suo numero perditis, Hierosolymam profecti sunt.

V. Eodem etiam tempore, cùm *Tyrensium* ciuitas adhuc ab hosti-

bus detineretur, & nostrorum modis omnibus impediret processum: vir nobilis & potens, & inclytæ in Domino recordationis, dominus *Hugo de sancto Aldemaro*, qui post dominum Tancredum vrbi præfuit Tiberiadensi, quantum locorum distantia permittebat, (distant enim à se prædictæ duæ ciuitates, quasi miliaribus triginta) frequentibus & occultis irruptionibus ciues molestabat Tyrenses. Cumque in eundo & redeundo sæpiùs eius periclitaretur militia, eò quòd in medio prædictarum

V. vrbium nec præsidium inueniretur, nec munitionis aliquod genus, in quo se sui possent recipere, & subsequentium hostium declinare importunitatem: adiecit vir præclarus, in summis montibus vrbi Tyrensi prominentibus, & ab eadem quasi per decem distantibus miliaria, in loco cui nomen priscum *Tibenin*, castrum ædificare, cui quoniam in monte erat excelso admodum & cacuminato, nomē indidit *Toronum*. Est autem locus is inter mare & Libanum, quasi in medio constitutus, à Tyro & Paneade æquè distans, in tribu Asar, salubritate & aëris gratâ tēperie commendabilis; solum habens opimum, vineis & arboribus prorsus habile; sed & frugibus & agriculturæ commodissimum. Præstitit ergo non solùm fundatori diebus illis, ad opus prædictum commoditatem optatam; verùm vsque hodie & vbertate quam porrigit, & multâ munitione quâ præminet, & Tyrēsium vrbi, & Regno vniuerso vtilitates incomparabiles. Nec mora, post prædicti fundationem præsidii, idem nobilis homo cum equitibus septuaginta hostiū fines ingressus, cum quatuor milibus Damascenorum prælium committens semel, & secundo eodem die ab hostibus repulsus grauiter; tertio melioribus irruens auspiciis & animositate diuinitus collatâ, simul & viribus, auctore Domino, fortioribus receptis, hostes in fugam cōuertit. Ipse tamen ictu sagittæ letaliter confossus, interiit, vir prudens & strenuus, & exigentibus meritis Regi & regno plurimùm cōmendabilis & acceptus. Cæsi sunt in eo conflictu, de hostibus ducenti, & equi totidem à nostris recepti. Pòst eosdem etiam dies visa sunt in Oriente signa & prodigia multa in cœlestibus. Nam per quadraginta dies, & eo ampliùs, *Cometa* circa noctis initium visus est longè comam trahere: & iterum ab ortu solis, vsq; ad horam tertiam visus est Sol duos habere collaterales, paris magnitudinis, sed inferiores splendore solis. Visa est & Iris circa solem, suis distincta coloribus. Quæ omnia, certum erat mortalibus noua portendere.

VI. Per idem tempus, *Alexius* Constātinopolitanus Imperator, vir malitiosus & nequam, volētibus per eius regiones Hierosolymam proficisci, multa ministrabat impedimenta. Nam & contra primam expeditionem, quæ ei multo fuerat emolumēto, vt præmissum est, *Solimannum* potentissimum Turcorum principem, & Barbaras ex vniuerso Oriente sollicitauerat nationes: & contra secundam, cui *Pictauensium* præerat Comes, easdem nihilominus nationes, & infideles populos frequentibus concitauerat legationibus; vnde eius efficiente malitiâ, posterior expeditio penè tota deperiit. Nec solùm semel & secundò ita in nostros malignatus fuerat; sed quotiens se offerebat oportunitas eis damna moliri, parare præcipitia, pro lucro sibi reputabat: præsentibus tamē, & coram positis benigna dabat responsa & munera largiebatur, vt eò falleret commodiùs, Græcorum obseruans morem de quibus dicitur: *Timeo Danaos & dona ferentes*. Suspectum enim habens omnium Latinorum generaliter processum, nec eorum vires multiplicari, nec dilatari potestatem, vbicunque ministrare poterat impedimentum, patiebatur. Harum igitur dominus *Boamundus* memor iniuriarum, à transmontanis reuersus partibus, vniuersorum Latinorum caussam prosequens, equitum habens quinq; milia, peditum verò quadraginta milia, septimo Idus Octobris in terram prædicti Imperatoris nauigio peruenit; & confractis penè vniuersis maritimis vrbibus, & in direptionem datis, vniuersam Epirum, tam primam quàm secundam depopulatus est; tandemq; Durrachiū obsidens, Epiri primæ metropolim, regionem circumquaque incendiis & depopulationibus tradens, circumiacentibus regionibus, pro libero arbitrio vtebatur, parans ad delendas Latinorum iniurias, auctore Domino, ad vlteriora Imperii violenter procedere. Audiens igitur Imperator dominum Boamundum, cum ingenti militia Latinorum, intra fines suos ingressum, ipse suos nihilominus colligit exercitus, & ei procedens obuiam, copias suas in vicino constituit: vbi communibus interuenientibus amicis, Imperator fœdus iniit cum eo, interpositis iuramentis, *quod de cætero CHRISTI fidelibus in Orientem transire volentibus, bonâ fide, sine fraude & malo ingenio,*

ingenio, consilium ministraret & auxilium: nec eorum iter ab iis quos ipse cohibere posset, impediri pateretur. His ita compactis & fidei nexu interposito confirmatis, dominus quoque *Boamundus* iuramento corporaliter præstito, amicitiam & fidelitatem perpetuò conseruandam promisit. Inde in Apuliam reuersus, dimissâ peregrinorum turbâ, quæ votis obligata, tenebatur iter Hierosolymitanum perficere, ipse domi, familiaribus adhuc detentus curis, remansit. Æstate verò sequente, præparatis iam ex parte ad iter necessariis, & congregato nauigio, dum ad iter accingeretur, copiis vndecunque conuocatis, validâ correptus ægritudine, in fata concessit: vnico filio principatus & nominis herede relicto, ex domina *Constantia* domini Philippi, illustris Francorum regis, filia suscepto. Mortuus est etiam eodem anno dominus *Philippus* Francorum rex illustris, socer eius.

VII. Accidit etiam per eosdem dies, dum adhuc prædicti nobiles, dominus videlicet Comes *Balduinus* & *Ioscelinus*, eius consanguineus, apud hostes detinerentur in vinculis, occasione sumptâ ex eorum absentia, collecta est ex Orientali sinu *Turcorum* infinita multitudo, & innumerabiles copiæ; atque in Mesopotamiam descendentes, circa partes Edessenas cœperunt hostiliter degrassari, præsidia quædam violenter occupantes, suburbana tradentes incendiis, colonos captiuantes & agriculturæ dantes operam: ita vt extra ambitum vrbium muratarum, tutus non reperiretur locus; & deficiente agriculturâ, victus omninò deficeret. Dominus autem *Tancredus*, cui regionis commissa erat sollicitudo, circa partes Antiochenas detinebatur occupatus: cuius curam etiam, vt premisimus, domino Boamundo discedente, susceperat. Audiens tamē, quòd tanta hostium in partibus illis esset importunitas, vocato domino Hierosolymorum *Rege*, & causâ vocationis manifestatâ, ipse quoque quantas potest ex vniuersis vrbibus & præsidiis conuocat copias. Cui sic acceleranti, & pro regione sollicito infra paucos dies Rex affuit, iunctisque simul agminibus Euphratem transierunt: quò peruenientes hostes reperiunt, vt eis fuerat nunciatum, per vniuersam regionem liberis discursibus euagantes: qui cognito nostrorum aduentu, cœperunt se adinuicem recolligere; & illam quam prius habuerant, discurrendo minus experiri licentiam. Compertas iterum habentes sæpiùs nostrorum vires, cum eis pugnare formidant; nec tamen ad propria redire disposuerant; sed scientes vtrumque Principem liberas ferias non habere, vt moram diuturnam in ea possent facere regione, ita diu nitebantur eos protrahere, vt tædio affecti maturarent reditum, & ipsi ad consuetas recurrerent infestationes. Cognoscentes igitur nostri eorum propositum, cōsilium ineunt quale pro temporis angustia poterant inuenire commodius: congregari enim præcipiunt, ex ea regione quæ est circa Euphratem, quæ frugibus copiosissimè abundabat, vniuersi generis alimentorum copias: & flumine transmisso, oneratis equis, camelis, asinis, & burdonibus victum copiosissimum, & ad multa tempora sufficientem vrbibus inferunt & præsidiis: maximè autem vrbem Edessanam vsque ad redundantem sufficientiam communientes. Postmodum verò de corporibus ciuitatum & præsidiorum, non multam gerentes sollicitudinem, quoniam admodum armis, viris, & victu erant munita, reuocantibus eos maioribus rerum articulis, ad Euphraten reuersi sunt. Vbi dum modicis & corpore & numero fluuium transeunt nauiculis, quosdam de inferiore manu qui adhuc transitum expectabant, vlteriorem ripam tenentes, hostes nostrorum vestigia sequuti, irrunt; & ex eis quosdam interficientes, reliquos captiuos trahunt, præsentibus domino Rege, dominoque Tancredo, & eis subsidium ministrare non valentibus: amnis enim medius erat, quem vadis transire non poterant; neque erat facile, paucis paruisque nauiculis, tantum exercitum reportare. Nostri verò dolentes admodum super illis pauperibus, quos se præsentibus occidi viderant, & ex parte captiuari, reuersi sunt ad propria: regionem etiam cis Euphratem, præcipientes magnatibus, qui ei præerant, diligētiùs communiri. Erant autem qui supra ripam Euphratis capti fuerant & interfecti, pauperes Armenii, qui Turcorum fugientes importunitatem, in loca tutiora se conferre proposuerant.

VIII. A. D. 1109. Sequente anno, qui erat ab incarnatione Domini *millesimus centesimus nonus*, dominus *Balduinus* Comes Edessanus, cùm annis quinque cōtinuis fuisset apud hostes detentus in vinculis, vnà cum Ioscelino cognato suo, datis obsidibus pro certa summa pecuniȩ, quam pro sua redemptione pepigerant, in suam se libertatem receperunt, redeuntes ad propria: cum

quibus etiam satis misericorditer fecit Dominus. Nam obsides eorum in quodam presidio, custodibus deputatis commissi, casu, siue somno siue mero grauatis, mortem intulerunt, vnde postmodum ad propria clàm, & per diuerticula de nocte errabundi peruenerunt. Accedenti ergo prædicto comiti ad Edessanam vrbem, dominus *Tancredus* dicitur ei introitum denegasse: sed tandem memor iuramentorum, quæ interposita fuerant, cùm eodem Comite capto, domino Tancredo ciuitas tradita fuerat, ad cor rediens, tam ipsam vrbem, quàm regionem vniuersam eidem præcepit resignari. Quâ iniuriâ moti, postmodum bellum eidem Tancredo ambo pariter indixerunt. Ioscelinus autem specialiter, qui citra Euphraten sua habebat præsidia, & Antiochenis vicinior erat partibus, Principem magis infestabat. Accidit autem quadam die, vt Turcorum multitudinem in suum cõuocans auxilium, in terram Principis irruptiones moliretur, quod Princeps præsentiens, ei occurrit: commissoque inter eos prælio, primâ fronte de exercitu domini Tancredi ceciderunt viri quasi quingenti: sed tandem resumptis animis, & aciebus instauratis, Turcorum magnam strauerunt multitudinem, Ioscelinum & suos in fugam conuertentes. Porrò videntes maiores regionis, & qui sensus habebant magis exercitatos, quòd tantorum virorum periculosa nimis erant odia, & quòd in multum poterant Christiano populo detrimentum cedere, interpositis partibus suis, eos adinuicem reconciliauerunt.

IX. Eodem tempore *Bertramus*, domini Raimundi bonæ memoriæ comitis Tolosani filius, cum classe Ianuensium circa vrbem applicuit Tripolitanam, vbi *Wilelmus Iordanis* eius cõsanguineus vrbem obsidione vallabat eandem, sicut & continuè fecerat à die obitus prædicti venerabilis *viri, qui in* eodem negocio moriens defecerat. Statim autem in eius aduentu orta est contentio inter eos, Bertramo de patris successione allegante: Wilelmus autem, proprii laboris, & impensæ per quatuor annos continuos sollicitudinis merita prætendebat. Ille in bona paterna tanquam hæres legitimus volebat succedere: iste locum, suâ expugnatum instantiâ, sibi nitebatur vendicare. Dumque ista diu esset agitata controuersia, interuenientibus amicis communibus, vt de pace tractarent, conuenit inter mediatores, quòd pro bono pacis, *Wilelmo Iordanis* ciuitates Archis & Tortosa cum suis pertinentiis concederentur; *Bertramo* verò Tripolis, & Biblium, & Mons peregrinus, item cum suis pertinentiis. Factumque est ita, & ratum habitum partis vtriusque concessu. Vnde *Wilelmus* pro parte sibi designata, factus est homo Principis Antiocheni, fidelitate ei manualiter exhibitâ: *Bertramus* partis sibi designatæ, à domino rege Hierosolymorum inuestituram suscepit, ei solemniter exhibens fidelitatem. Additum est etiam in compositionis forma, quòd si alter sine liberis vitâ decederet, alter ei succederet in vniuersum. Quęstione verò prædictâ per huiusmodi sopitâ transactionem, accidit quod inter armigeros vtriusque familiæ, ex causa leui, orta est contentio: pro qua pacificanda, cùm velox in equo sæpe dictus comes Wilelmus occurreret, sagittâ casu percussus, interiit. Dicebatur à nonnullis, quòd comitis Bertrami dolis & machinationibus comes Wilelmus interierit; sed tamen vsque hodie illius vulneris non comparuit certus auctor: sic igitur sublato æmulo, & prædictæ vrbis competitore, Bertramus solus in expeditione mansit. Erat autem classis *Ianuensium*, cum qua venerat, galearum septuaginta: cui præfecti erant duo nobiles viri Ianuenses, *Ansaldus* & *Hugo Ebriacus*. Videntes ergo quòd circa vrbem Tripolitanam, per idem tempus operam consumerent, vtile iudicant interim aliquid memoriâ dignum aggredi: commonitoque familiariùs comite Bertramo, vt cum eis præsens velit esse per terras, ipsi classem versus Biblium dirigunt. Est autem *Biblium* vrbs maritima, in Phœnice cõstituta, vna de suffraganeis vrbibus, quæ Tyrensi metropoli iure metropolitico intelliguntur esse

Ezech. 27, 9. subiectę, cuius memoriã *Iezechiel* Propheta facit, dicens: *Senes Biblii, & prudentes eius, ô Tyre, præbuerunt nautas ad ministeriũ variæ supellectilis tuæ.* Item in secundo libro Regũ

3. Reg. 5, 18. de eadem scribitur ita: *Porrò Biblii præparauerunt ligna & lapides ad ædificandum domum Domini.* Dicta est autem prisco vocabulo *Eue*: eamque fundasse creditur *Eueus*, sextus filiorum Chanaan. Ad hanc peruenientes, & eam mari terraque circumuallantes, ciuibus admodum territis, & de sui tuitione diffidentibus, classis præfectos prædictum Ansaldum & Hugonem Ebriacum missâ legatione conueniunt, significantes, quòd si volentibus egredi liberum cum vxoribus & liberis vellent dare exitum;

exitum;nolentibus autem ſua deſerere domicilia,in vrbe liceret bonis conditionibus immorari, parati eſſent reſeratis aditibus, eos tanquam dominos admittere. Quibus conditionibus iuxta vota eorum admiſſis, vrbem prædictis duobus tradiderunt viris:quorum alter, *Hugo* videlicet *Ebriacus*, ſub annua certi cenſus præſtatione fiſco Ianuenſium inferenda,vſque ad certum tempus eam recepit. Hic idem, huius Hugonis,qui eidem hodie præeſt ciuitati, auus fuit, qui eius nomen obtinet & agnomen. Captâ ergo prædictâ ciuitate, claſſis iterum Tripolim eſt reuerſa.

Audiens igitur dominus Rex prædictam *Ianuenſium claſſem*, captâ Biblio, circa Tripolitanas partes moram adhuc facere, illuc properus accedit, tentaturus ſi eoſdem Ianuenſes aliquibus conditionibus ſecum poſſet detinere, quatinus eorum fretus auxilio, vnam de vrbibus maritimis ſibi vendicaret. Reſtabant enim adhuc in noſtro littore quatuor rebelles, *Berythum* videlicet,*Sydon*,*Tyrus* & *Aſcalona*,quæ noſtrorum nouellæ plantationi multùm oberant, ad obtinendum incrementum. Illuc ergo veniẽs,omnes qui in obſidione erant, tam per mare,quàm per terras, ſuâ exhilarauit præſentiâ,& in opere cœpto reddidit feruentiores. Statim enim in eius aduentu viſi ſunt,qui exteriùs in obſidendo laborabant, maximum reperiſſe ſolatium;ita vt & maior eis audacia acceſſiſſe videretur, & vires non dubitarent incrementum accepiſſe:obſeſſis autem è conuerſo, & deſolatio ſe intulit ſolito amplior, & ſpes reſiſtendi omnino ſuccubuit eneruata: quoque hoſtes vident ſolito fortiores,eò ſe debiliores reputant; quodq; illis accederet, totum ſibi decedere reputantes.Innouant ergo noſtri quaſi noui recenteſque,aſſultus; & hoſtibus omnino vbicunq; locus eſt,ſolito inſtant proteruiùs:tanquam obſidionẽ,quam continuo penè ſeptennio multo labore protraxerant,tunc primitus inchoaſſent.Videntes ergò ciues noſtrorum ſingulis diebus vires inualeſcere,eorum verò è conuerſo minui,diuturnis laboribus fatigati,ſpem ſubſidii nullam habentes, communicato inter ſe cõſilio,tractant quomodo tantis malis poſſent finem imponere. Miſſis igitur legationibus tam ad dominũ Regem,quàm ad dominũ Comitẽ, ſub conditione ſpondent eis vrbem ſe reſignaturos, ſi egredi volentibus, liberè, & ſine difficultate liceret,& familias ſuas cum omni ſupellectile ad loca optata transferre poſſent;nolẽtibus autem exire,ſi ſub certa penſione domino Comiti annuatim perſoluenda, tutè & trãquillè in domibus ſuis manere,& poſſeſſiones ſuas colere concedatur. Auditis igitur ciuium poſtulationibus,Rex cum Comite & aliis magnatibus, cõſilio communicato,vtile iudicat,eorum admiſſis deſideriis,vrbem ſine dilatione recipere. Placuit igitur ſermo iſte omnibus,& præſtitâ conniuentiâ,euocatis ante ſe ciuibus,eorum admittunt petitiones. Præſtitiſque iuramentis,quod prædictæ conuentiones eis *ſine fraude & malo ingenio, bonâ fide* conſeruarentur, vrbem recipiunt, introire volentibus aditibus reſeratis. Capta eſt prædicta ciuitas, anno ab incarnatione Domini *milleſimo centeſimo nono*,menſe Iunio,decimâ die menſis. Factus eſt autem ibidem Comes Bertramus, fidelitate manualiter exhibitâ, domini Regis *homo ligius*: vnde & eius ſucceſſores, vſq; in præſentem diem,Regi Hieroſolymorum idipſum tenentur exhibere. A. Dn. 1109.

Accidit autem per eoſdem dies, quòd à vinculis hoſtium abſolutus dominus *Balduinus* Edeſſanorum Comes, cùm multos haberet equites, nec haberet vnde eis exhibitæ militiæ & impenſi fideliter officii perſolueret ſtipendia,arguto habito ſatis & acuto conſilio, deſtinat cum eiſdem ſuis commilitonibus, ſocerum, qui valdè pecunioſus erat, apud *Meleteniam* viſitare, præſtructo & præordinato ſolerter, vt poſtquam ad eius ventum eſſet præſentiam, quid fieri oporteret. Compoſitis igitur ad iter neceſſariis, illuc peruenit, vbi ex more depenſo mutuæ ſalutationis affatu, & pacis ſigno cum mutuis amplexibus & plenâ charitate alternatim præbito, magnificè nimis & ſupra hoſpitalitatis leges, tanquam domeſticus, & affectione filius, ſuſceptus eſt à ſocero. Cùm igitur per dies aliquot ibi dominus Comes moram feciſſet, & ſemel confabulationibus fortaſſe neceſſariis, hinc ſocer, inde gener diei partem aliquam protraxiſſent,acceſſerunt,(ſicut inter eos priùs condictum fuerat) & eis colloquentibus ingeſſerunt ſe milites eius. Tunc vnus ex eis,quaſi omnium autoritate factus verbi patronus,Comitem alloquitur dicens: *Noſti, Comes,& nemo te melius,quàm fideliter,& quàm ſtrenuè, turba hæc militum,quæ præſens eſt,tibi iam multo tempore,fidem tuam & promiſſionem ſecuta, militauerit: quantos labores, quantaſq; in vigiliis,ſiti,fame,frigore,ſimul & æſtus importuni-* XI.

tate pertulerit molestias, vt te & regionem tibi diuinitùs commissam, ab hostium iniuriis redderet securam; & à ciuibus & reliquo populo in ea commorante, infidelium & inimicorum Crucis CHRISTI *auerterent impetus, & molestias propulsarent. Te introducit pro se testem, hoc collegium, tibi aliquando necessarium. Compertum habes, quantum iam effluxerit temporis, ex quo sine stipendiis tibi militauerimus: quotiens nobis solui necessitate compulsi postulauerimus: quotiens petitas inducias, tibi compatientes, indulserimus, de die in diem æquanimiter sustinentes: & nunc res eò deductæ sunt nostræ, quod diutius præstolari non possumus.* Paupertas inuincibilis est, *quæ diuturniores ferias, & tempus auctius tibi iterum dari negat. Elige tibi vnum: aut debitum solue, inopiæ nostræ subueniens; aut pignus quod obligasti, iuxta pactum exhibe.* Miratus est *Gabriel*, quidnam sibi vellet hæc concio, & sermo ita solennis quid portenderet. Tandemque edoctus per interpretes, rem tenuit: sed quærit, *cuiusmodi pignus, pro pactis stipendiis, dominus comes obligasset.* Cui, cùm quasi pudore prohibitus, dominus Comes responsum non daret, respondit eorum aduocatus: Quia *barbam suam hypothecauerat eis, vt nisi statutâ die pacta militibus soluerentur stipendia, eidem barba sine contradictione raderetur.* Quòd audiens Gabriel, stupidus præ facti nouitate, & complosis manibus supra modum admirans, anhelare cœpit, & præ angustia nimis æstuare. Mos enim est Orientalibus, tam Græcis quàm aliis nationibus, barbas totâ curâ & omni sollicitudine nutrire; pro summoq; probro & maiori quæ vnquam irrogari possit ignominia reputare, si vel vnus pilus quocunque sibi de casu barba cum iniuria detrahatur. Interrogansq; dominum Comitem, *si ita esset sicut dicebatur?* Respondit: *Ita.* Iterùm fortiùs admirans, penè extra se factus, quærit iterum: *Quare rem tantâ diligentiâ conseruandam, argumentum viri, vultus gloriam, hominis præcipuam auctoritatem, ita obligasset, tanquam rem mediocrem, & ab homine sine confusione separabilem?* Cui Comes: *Quia non erat mihi res alia dignior, cuius interpositione, militibus proteruè instantibus, possem pleniùs satisfacere. Sed nec oportet dominum & patrem meum, multùm super hoc esse sollicitum: nam spero de misericordia Domini, quod impetratis à militibus induciis, postquam Edessam rediero, militum instantiæ satisfaciens, cum mea honestate pignus luam obligatum.* Milites è diuerso: statim se diuersuros ab eo, minasque intentare, sicut edocti erant, nisi soluat maturiùs, vnanimiter asserebant. Quod audiens *Gabriel*, vir simplex, & collusionis eorum ignarus, apud se fluctuans quid faceret, elegit potiùs de suo soluere militibus id in quo tenebatur gener obligatus, quàm eius pati, qui reputabatur filius, tantam ignominiam. Quærit quæ sit debiti summa. Cui responsum est, *Triginta millium Michaelitarum:* quod genus aureorũ, tunc in publicis commerciis erat celebre, à quodam Imperatore Constantinopolitano, qui eam monetam suâ fecerat insignem imagine, *Michaële* nomine, sic nuncupatum. Soluere igitur spondet pro genero, conditione tali, pactam pecuniam: vt mediâ dominus Comes fide firmiter promittat, quòd de cætero nullo casu, nullo necessitatis articulo, ita quibuslibet personis se velit obligare. Solutâ igitur pecuniâ, sumptaque à socero licentiâ, dominus Comes cum suis, tumentibus loculis, & depulsâ inopiâ, diues ad propria reuersus est.

XII. A. Dn. 1110. Anno sequenti, qui erat ab incarnatione Domini *millesimus centesimus decimus*, sollicitus Rex, & curam gerens peruigilem, quomodo sibi Regnum a DEO commissum posset honorare, & DEO protectori suo aliquid acceptione dignum offerre, proposuit de pio mentis feruore, ecclesiam *Bethleemiticam*, quæ vsque ad illum diem prioratus tantùm fuerat, ad cathedralem sublimare dignitatem. Quod qualiter gestum fuerit, ex rescripto eiusdem piissimi regis super hoc edicto, ampliùs & perfectiùs erit manifestum, quod sic habet: *Diuinâ inspirante gratiâ gens* Francorum *admonita,* Hierusalem *ciuitatem sanctam, diuq; oppressione Paganorum fatigatam, vbi mors, quæ primo præuaricante parente genus humanum inuaserat, morte Saluatoris est destructa, à spurcitia prædicta liberauit. Obsessa est nanq; ciuitas hæc cultu diuino digna, septimo Idus Iunii, à gente præfata;* & *idibus Iulii,* DEO *pro ea pugnante, est capta. Captâ autem ciuitate anno Domini millesimo centesimo, dispositione diuinâ suggerente, placuit clero atque Raimundo sancti Egidii, Roberto Normanniæ, & Roberto Flandrensi Comitibus, Tancredo, & cæteris primatibus, cum vniuersa Francorum multitudine, vt piissimus & misericordissimus dux* Godefridus, *carissimus frater meus eidem præsideret: ipse verò, vir* DEO *dignus, sanctæ ciuitatis gubernator, primo principatus sui anno peracto,* DEO *propitio, tertiâ die sequẽtis, in pace quieuit. Cui ego* Balduinus *ab exultante clero, principibus & populo, primus rex Francorum, nutu diuino, excellentiam* Bethleemiticæ *ecclesiæ, natiuitatem Domini nostri* IESV CHRISTI *præ-*

STI præfulgidâ mente pertractans, in qua primùm venerabiliter caput meum diademate ornatum effulserat, vt episcopali dignitate donaretur, mihi per omnia placuit. Igitur quod corde castè conceperam, indesinenter excogitans, tandem ad aures Arnulfi archidiaconi, viri clarissimi, & Hierosolymitani capituli vsque perduxi, eumq; & idem Capitulum, vt super hac re mihi consulerent, obnixè rogaui. Qui tam iustæ petitioni meæ obsequentes, tum pro Hierosolymitana sede, quæ postea quasi orbata parente videbatur, tum pro hoc negotio Romam peti decreuerant. Hanc itaque legationem Arnulfus archidiaconus, & Aichardus eodem tempore decanus suscipientes, Romam perrexerunt: & Sancto Spiritu cooperante, apud domnum Paschalem secundum, vniuersalis ecclesiæ Pontificem, de vtroque negotio honestum inuenientes consilium, Hierusalem remearunt. Domnus vero Paschalis Papa, Gibellinum Arelatensem Archiepiscopum, virum sapientiæ radiis choruscum, omniq; morum honestate fulgidum, cui id legationis Arnulfo atque Aichardo præsentibus iniunxerat, post eos Hierusalem direxit. Propterea à me, clero simul & populo gaudenter susceptus, pro præcepto domni Paschalis Papæ & mea bona voluntate, & assensu Hierosolymitani capituli, ac totius fauore consilii, & propriâ deliberatione omnia dispensans, in Bethleemitica ecclesia, Aschetinum, virum illustrem eandem gubernãtem, quem Hierosolymitanum capitulum eiusdem ecclesiæ cantorem, me cum meis proceribus & populo volente Ascalonæ elegrat atque statuerat episcopum, obtinere primatum episcopalem decreuit; Bethleemiticæq; sedi, pro præcepto & consideratione nostra, Ascalonæ ecclesiam parochiali iure subiugauit. Tandem ego Balduinus, DEI gratiâ rex Hierusalem, Latinorum primus, iam dicta lætus obnixè firmaui. Villam etiam Bethleem, quam ecclesiæ concesseram, pro salute animæ meæ, & misericordissimi ducis fratris mei Godefridi, atque omnium parentum meorum: & vnum casale, quod est in territorio Accon, nomine Bedar: aliud etiam quod est in territorio Neapolitano, nomine Seylon: aliud quoque adiacens Bethleem, quod dicitur Bethbezan: & duo casalia in territorio Ascalonitano, vnum videlicet Zeophir, & aliud nomine Caicapha, cum suis pertinentiis episcopo, eiusq; successoribus firmiter ac liberè tenere ac possidere præcepi, dedi atque concessi. Præfatam quoque ecclesiam à calumnia quâ Hierosolymitana ecclesia eam vexabat, commutatione terrarum ac vinearum quæ in circuitu Hierusalem in meo dominio erant, absolutissimam reddidi. Statuimus autem, quòd si quis clericus, vel laicus, nefandissimâ cupiditate ductus, illud quod pro petitione mea de Bethleemitica ecclesia, natiuitate Domini ac Saluatoris nostri præclara, Spiritu Sancto iuuante, à domno Paschale, Romanæ sedis summo ac venerando Pontifice, per Gibelinum eiusdem legatum, Arelatensem Archiepiscopum roboratum est, post decessum meum violare præsumpserit, inuasionis crimine, nisi commonitus resipuerit, obligetur, ac totius regni nostri expers effectus, grauiter iudicetur. Præterea concedo, quod quicunque meorum optimatum, vel aliquis militum seu burgensium, DEI afflatus spiritu de suis redditibus, pro sua suorumq; animabus, dare eidem ecclesiæ voluerit, libera sit sibi piæ voluntatis executio, & in perpetuum valeat facultatum suarum legitimè facta donatio. Facta est autem hæc concessionis, vel confirmationis nostræ inscriptio, rerumq; gestarum designatio, anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo decimo, indictione tertiâ. Præsidente Romanæ ecclesiæ Papâ, domno Paschale secundo: Hierosolymis verò Gibelino Arelatensi Archiepiscopo, sedis Apostolicæ vicario, in Patriarcham electo. Sunt ergo istius assertionis testes, Arnulfus Archidiaconus, Aicardus Decanus, Eustachius Garnerius, Anselmus turris Dauid custos, Radulfus de Foritaneto, Pisellus vicecomes, Symon ducis filius, Anfredus vir religiosus, Gerardus camerarius: & alii quamplures.

Eodem anno prædictus DEI cultor, & magnificus triumphator, idem dominus Rex curam gerens indefessam, quomodo Regnum sibi à DEO commissum posset ampliare, sumptâ occasione ex galeis quibusdam quæ in regno hyemauerant, mense Februario, congregatâ pro viribus Christiani populi, ex vniuersi regni finibus multitudine, vrbem obsidet Berythensium. Est autem Berythum ciuitas maritima, inter Biblium, & Sydonem in Phœnice sita, vna de suffraganeis vrbibus, quæ Tyrensi metropoli intelliguntur subiectæ, Romanis quondam acceptissima, ita vt iure Quiritium ciuibus concesso, inter colonias reputaretur: de qua ita Vlpianus testatur in Digestis, titulo de Censibus, loquens de Phœnice prouincia: Est & Berythensis colonia, in eadem prouincia, Augusti beneficiis gratiosa. Et vt diuus Hadrianus in quadam oratione ait, Augustiana colonia, quæ ius Italicum habet. Nec solùm ius Italicum, verùm etiam & docendi ius, quod raris concessum fuit vrbibus, ab eodem Augusto obtinuit potestatem, sicut in primo Codicis, eâ constitutione quæ sic incipit, Cordi nobis est, in qua ita legitur: Et XIII.

Berytensium Doctorem Dorotheum. Dicta autem creditur priscâ appellatione *Gersê*, quam *Gerseus* quintus filiorum Chanaan fundasse legitur. Ad hanc perueniens, accito sibi domino *Bertramo* Tripolitano Comite, vrbem cœpit studio vehementi artare. Aduenerant autem, vt eidem vrbi ministrarent subsidium, ex Tyro & Sydone naues quædam, viris fortibus, & bellicosis refertæ. Quòd si liberum introitum & exitum habere potuissent, inutiliter operam consumerent, qui obsidioni eius incubuerant. Sed adueniente classe, de quarum ope confisus Rex, opus præsens assumpserat, timentes se mari committere, protinus intra portum se receperunt; ita vt ciuibus omninò per mare & introitus negaretur & exitus. Erat autem eidem ciuitati pinea sylua vicinior, quæ multam & idoneam obsidentibus, ad componendum scalas & quaslibet machinas, abundè præstabat materiam. Ex hac igitur erigentes sibi turres ligneas, & machinas iaculatorias componentes, & quæ aduersus huiusmodi solent esse necessaria fabricantes argumenta, vrbem continuis impugnant assultibus, ita vt nec horæ spacio, interdiu vel de nocte, obsessis requiem indulgerent: alternatim enim & per vices mutuas, sibi succedentes adinuicem, labore intolerabili ciues fatigabant. Cùm autem per menses duos continuos incœpto opere viriliter desudassent, arguentes moram adinuicem, quadam die dum solito vehementiùs vrbem in pluribus locis, congressionibus molestarent, quidam de turribus ligneis, quæ mœnibus fuerant violenter applicatæ, saltu super murum se intulerunt: quos alii tum eodem modo, tum per scalas ascendẽtes, secuti, in vrbem descendentes, portam ciuitatis violenter aperuerunt. Ingressus igitur sine difficultate noster exercitus, ciuibus ad mare confugientibus, vrbem occupauit vniuersam. Qui autem in nauibus erant, audientes quòd Rex cum suis vrbem effregerat, prosilientes & ipsi de nauibus portum occupant; & ciues qui gratiâ salutis illuc cõfugerant, gladiis repellentes, in hostes redire compulerunt: sicque ciues miseri, inter hostium cohortes geminas infeliciter angustiati, nunc his, nunc illis instãtibus, gladiis in medio depereunt: quousque Rex stragem immoderatam cõspiciens, eis qui residui erant, misericordiam implorantibus, voce præconiâ finem cædis indicit, & victis vitam indulgeri præcipit. Captâ est autem prædicta ciuitas, anno
An. D. ab incarnatione Domini *millesimo centesimo & vndecimo*, mẽse Aprili, vicesimâ septi-
IIII. mâ die mensis.

XIV. Eodem anno quidam populus de insulis Occidentalibus egressus, maximeque de ea Occidentis parte quæ *Noroëgia* dicitur, audientes quòd à CHRISTI fidelibus capta esset ciuitas sancta Hierosolyma, volentes illuc deuotionis gratiâ properare, classem sibi parauerant opportunam. Quam ascendentes, aurâ flante secundâ, mare Britannicum nauigantes, dein *Calpen* & *Athlanta*, angustias huius mediterraneæ influxionis ingressi, nostrum hoc mare pertranseuntes, apud *Ioppen* applicuerunt. Erat autem prædictæ classis primicerius, & præceptor supremus, quidam iuuenis, procerus corpore, & formâ decorus, Noroëgiæ regis frater. Qui postquam portum Ioppensem attigerunt, propositum iter aggredientes, Hierosolymam, cuius gratiâ venerant, adierunt. Rex igitur cognito eorum aduentu, illuc cum omni celeritate properat: & cum illo prædicto nobili viro, benignè & familiariter locutus, tentare cœpit & diligenter inquirere, vtrum naualis ille exercitus, moram vellet in regno facere, & operas suas ad tempus CHRISTO dedicare, vt vna de infidelium vrbibus per eorum studium, fideli populo posset accrescere. Qui communicato consilio ad inuicem, responderunt, quòd ad id venerant, & eâ intentione ferebantur, vt CHRISTI seruitio se manciparent. Iuxta quod propositum parati erant, vt quamcunq; de vrbibus maritimis Rex cum suo exercitu, obsidere vellet, illuc itinere marino cum omni celeritate contendere, nihil præter victum pro stipendiis exigentes. Rex igitur deuotissimè verbum amplectens, congregans Regni robur vniuersum, & militiam quantam potuit, Sydonem peruenit. Classis quoque nihilominus à portu Acconensi egressa, illuc directè properauerat, ita vt penè eodem momento vterque exercitus antè vrbem conueniret. Est autem *Sydon* ciuitas maritima inter Berythum & Tyrensem metropolim sita, prouinciæ Phœnicis portio non modica, commodissimũ habens situm, cuius tã Veteris quàm Noui textus instrumenti frequentem habet memoriam. De ea quippe in secundo
3.Reg.5.6. Regum libro, ita *Salomon* ad *Hiram*, Tyriorum regem: *Præcipe igitur, vt præcidant mihi cedros de Libano, & serui mei sint cum tuis; mercedem autem seruorum tuorum dabo tibi quamcunque*

cunque petieris. Scis enim quoniam non est in populo meo, qui nouit ligna cædere sicut Sydonii. In Euangelio quoque eius facit Dominus mentionem, dicens: *Amen dico vobis, si hæc facta essent in Tyro & Sydone*, & cætera. & alibi: *Egressus IESVS, secessit in partes Tyri & Sydonis.* Hãc Sydon Chanaan fundasse legitur: vnde & vsq; in præsentē diē nomen tenet auctoris. Est autem vna de vrbibus suffraganeis Tyrensis metropolis. Hãc igitur noster exercitus, ex vtraque parte obsidione vallans, ciuibus magnam intulêre formidinem: videntesque quòd viribus nequaquam possent resistere, & ab imminentibus se tueri periculis, dolis perficere quod virtute nequeunt, machinantur. Erat porrò in domini Regis comitatu, eius familiaris & quasi cubicularius, quidam *Balduinus*, aliquando gentilis, quem dominus Rex pietatis intuitu accedentem ad Baptismatis lauacrum, de sacro fonte susceperat; & ei nomen imponens suum, in numero domesticorum receperat: hunc nobiles de ciuitate viri, quocunque modo se volentes expedire, clàm per internuncios conueniunt, infinitam promittentes pecuniam, & in ciuitate possessiones amplissimas, si à tantis calamitatibus eos, Regem interficiendo, absoluat. Erat autem hic idem domino Regi adeo familiaris & carus, vt etiam ad loca secretiora quibus naturæ, se purgare volentis, satisfit necessitatibus, Regem solus plerunque comitaretur. Verbum itaque oblatum ille gaudens suscepit, & eorum postulationes effectui mancipare promittens, totus in hoc erat, vt tempus ad complendum facinus exspectaret opportunum. Interea quidam fideles de ciuitate, ad quos verbi huius peruenerat notitia, timentes, ne per domini Regis incuriam verbum hoc tam detestabile posset effectum sortiri, literas scribunt sine certi auctoris titulo, easque cum sagitta in exercitum nostrorum dirigunt, rei seriem ordine pandentes: quæ casu ad dominum Regem peruenientes, animum eius, nec immeritò plurimùm affecerunt. Qui conuocans principes, & quid eum facere oporteret deliberatione habitâ, vocatus est ille; & crimen confessus, principibus in eum dictantibus sententiam, suspendio vitam finiuit. Videntes ergo ciues commenta sua felices non habere successus, aliâ viâ cœperunt ingredi; & missâ legatione petunt, vt nobilibus concedatur exitus; plebi verò, sicuti & priùs, agriculturæ operam dare liceat, bonis conditionibus. Quo concesso vrbem resignant, cum vxoribus & liberis ad loca desiderata, sine contradictore tendentes. Quam protinus & sine dilatione, cuidam de magnatibus suis, *Eustachio* videlicet *Grener*, iure hæreditario possidendam liberaliter concessit. Classis verò receptis à domino Rege donariis, & acceptâ licentiâ, prosequente eos vniuersorum benedictione, ad propria reuersi sunt. Capta est autem prædicta ciuitas, anno ab incarnatione Domini *MCXI.* mense Decembri, decimâ nonâ die mensis.

Matth. 11. 21.
Marc. 7, 24.
A. Dn. IIII.

XV. Per idem tempus mortuus est dominus *Gibelinus*, bonæ memoriæ, Hierosolymorum Patriarcha: cui substitutus est inuitâ (vt credimus) diuinitate, *Arnulfus*, de quo sæpissimam in superioribus mentionem habuimus, Hierosolymitanus Archidiaconus, qui vulgò cognominatus est *Mala corona.* Sed *propter peccata populi patitur DEVS regnare hypocritam.* Hic, sicuti & priùs, seipsum continuans, multa pessima gessit opera. Nam inter cætera neptem suam, apud dominum *Eustachium Grener*, vnum de maioribus regni principibus, nobilium duarum vrbium dominum, Sydonis videlicet & Cæsareæ, nuptui collocauit, cum ea conferens Ecclesiastici patrimonii optimas portiones, Hiericho videlicet, cum omnibus pertinentiis suis, cuius hodie redditus annualis quinq; millium dicitur esse aureorum. Fuit autem & in suo pontificatu conuersationis immundæ, ita vt eius vulgò pateret ignominia. Cui rei colorem quærens, ordinem quem primi principes studiosè & cum multa deliberatione in ecclesia Hierosolymitana instituerant, *Regulares Canonicos* introducendo commutauit. Regem etiã ad hoc impulit, vt viuente adhuc vxore suâ aliam duceret, sicut in sequentibus dicetur.

Iob. 34. 30.

XVI. Nec morâ interpositâ diuturniore, post Sydonem captam, collecta est in *Perside* equitum manus infinita: qui vt proprias experirentur vires, vt super eo aliquando possent gloriari, in regiones nostras ascenderunt. A primo enim Latinorum introitu, vsque ad annum regni eorum quasi quadragesimum, non defuit nostris pestis illa, sæuior hydra, recens, & damno capitum facta locupletior. Annis quippe penè singulis de illo sinu Persico, tanta erumpebat illius populi detestabilis multitudo, vt penè vniuersam terræ superficiem suâ numerositate operirent. Sed miserante nostros labores Diuinâ clementiâ, suscitauit Persarum

insolentiæ,& regno nimis de se præsumenti,æmulum imperium gentis *Hiberorum*: quo per gratiam DEI incrementum suscipiente, & vires acquirente, per successus continuos contrita est Persarum superbia: & qui priùs prædicto populo suspecti erant & formidabiles,facti sunt versâ vice, eis & viribus & armorum experiētiâ longè inferiores: quiq; regnis exteris etiam remotioribus,consueuerant inferre sollicitudinem, nunc sibi sufficere reputant, si intra fines suos tranquillitatē reperiunt vel ad tempus. Est autem *Hiberia* regio in plaga Septentrionali constituta,quæ alio nomine dicitur *Auesguia*, Persis contermina, homines habēs corpore proceros, robustos viribus,multâ strenuitate commendabiles. Hi frequentibus bellis & congressionibus assiduis Persarum adeò copias attriuerunt, vt iam se nec pares reputent, & pro suo statu solliciti aliorum prouincias vexare destiterint. Prædicta ergo multitudo à finibus illis egressa, Mesopotamiam transcurrens, transmisso Euphrate fluuio magno, regionem citra fluuium pro arbitrio tractantes, optimum regionis præsidium *Turbessel* obsident: cumque per mensem continuum ibidem operam cōsumpsissent, videntes quòd non proficerent, ad partes Halapienses se contulerunt, de sua multitudine confisi, machinantes vt dominum *Tancredum* incautè & cum impetu prouocarent ad prælium. Dominus autem Tancredus, sicut vir prudens erat, & in agendis circumspectus, dominum Regem litteris euocat & nunciis, vt maturè subsidium conferat. Qui sine mora conuocatâ ingenti militiâ,assumpto sibi domino *Bertramno* Comite Tripolitano, cum suis iterum copiis ad partes illas se contulit. Qui cùm peruenissent ad oppidum *Rugiam*, ibi dominum Tancredum cum suis expeditionibus inuenerunt: vnde in hostes progressi, ante vrbem *Cæsaream*,quæ vulgò appellatur *Cæsarca*, vbi hostes castrametati fuerant,ordinatis agminibus peruenerunt. Vbi cùm se mutuò vterque conspexisset exercitus, Turcis declinantibus prælium,à regione discesserunt, nostris ab inuicem sumptá licentiâ, ad propria reuersis.

XVII. Consequenter autem eodem anno, cùm *Tyrus* sola de vrbibus maritimis, quæ sunt à Laodicia Syriæ vsque ad Ascalonam, quæ est nouissima Regni ciuitas,infidelitatis iugum pateretur: adiecit dominus Rex, qui alias auctore Domino expedierat, illam regno vindicare. Congregatis ergo ex vniuersa ora maritima nauibus quotquot inuenire potuit, classem ordinat qualem qualem: cui præcipit, vt illuc sub omni celeritate maturarent: & ipse conuocatis Regni viribus,& populo vndique accito vniuerso, prædictam vrbem,locatis in gyrum copiis, obsidione vallat. Est autem *Tyrus* ciuitas in corde maris sita, in modum insulæ circumsepta pelago,caput & metropolis prouinciæ Phœnicis: quæ à riuo Valeniensi, vsque ad Petram incisam, Doræ conterminam, protenditur, infra sui ambitum, vrbes suffraganeas continens quatuordecim. De situ & commoditatibus huius ciuitatis, in inferioribus dicetur latiùs: vbi de eius obsidione nouissima, & captione concessâ diuinitus,auctore Domino,tractabitur. Obsessâ itaque ciuitate prædictâ, sicut princeps erat valde sollicitus, omnem dabat operam, omne studium impēdebat, quomodo multipliciter grauatis ciuibus , eos ad deditionem compelleret: percurrensque argumenta singula, quibus obsessis vrbibus solent irrogari molestiæ,omnia diligenter impendebat,vt ciuitas in suam transiret ditionem. Nam crebris assultibus,continuis penè congressionibus,murorum & turrium flagellatione, & violentis ictibus, telorum quoque & sagittarum immissione perpetuâ,affligebat obsessos. Tandemque ad malorum cumulum duas præcepit erigi ex lignea materia turres, lapideis ædificiis multò sublimiores; vnde & vrbē esset quasi subiectam inspicere; & bellum ciuibus quasi de superioribus ineuitabiliter inferre. Ciues autem è conuerso viri prudentes & strenui, & huiusmodi versutiarum non omninò expertes,argumentis obiiciunt argumenta; & modis paribus quibus eis inferebantur iniuriæ, repellere satagebant. Duas siquidem turres, comportatis lapidibus, & congesto ad multam quantitatem cemento, quæ machinis nostrorum rectè videbantur oppositæ, ascendentes, superædificare cœperunt: ita vt subitò & intra paucos dies ligneis machinis, quæ exteriùs erant oppositæ, multò altiores inuenirentur. Vnde in subiectas machinas ignem iaculantes, omnia sine difficultate parati erant incendere: videns ergo Rex, quòd ars arte deluderetur, longis laboribus, & expensis non modicis, quas per quatuor menses & eo ampliùs ibidem consumpserat,grauatus plurimùm, ab incœpto destitit, spe frustratus: solutaque obsidione,

ſidione, ipſo Ptolomaidam reuerſo, reliqui certatim ad propria redierunt. Per XVIII. idem tempus dominus *Tancredus*, illuſtris memoriæ, & piæ in Domino recordationis, cuius eleemoſynas & pietatis opera, in perpetuum enarrabit omnis eccleſia ſanctorum, letale debitum perſoluit. Hic dum in ſupremæ lecto ægritudinis decubaret, circa ſe in ſui obſequio adoleſcētem *Pontium*, domini Bertrami Comitis Tripolitani filiū habebat: videnſque ſibi mortis imminere diem, vxore ſua corā ſe poſita, *Cæcilia*, quę vt ſuperiùs pręmiſimus, domini Philippi Francorum regis filia erat, & prædicto iuuene, conſuluiſſe dicitur ambobus, vt poſt eius obitum iure conuenirent maritali. Factumque eſt ita, vt poſt eius ex hac luce deceſſum, mortuo etiam domino Bertramno Comite Tripolitano, eiuſdem patre, prædictus *Pontius*, eandem dominam, prædicti domini Tancredi viduam, vxorem duxerit. Succeſſit autem ei in eodem principatu, de eius ſupremo iudicio, quidam eius conſanguineus, *Rogerius* Richardi filius, eâ conditione, vt quandocunque dominus *Boamundus* iunior, domini *Boamundi* ſenioris filius, Antiochiam cum ſuis pertinentiis, quaſi hæreditatem propriam repoſceret, eam ſibi ſine moleſtia & contradictione reſtitueret. Sepultus eſt autem idem vir illuſtris, in porticu eccleſiæ principis Apoſtolorum, anno ab incarnatione Domini *milleſimo centeſimo duodecimo.* An. D. 1112. Anno quoque ab in- XIX. carnatione Domini *milleſimo centeſimo decimo tertio*, æſtate ſubſecutâ, iterum de *Perſide*, quæ mala ſemper conſueuit effundere germina, ex qua tanquam ex fonte pernicioſo, aquæ ſolent peſtilentes deriuare, multitudo infanda prorupit ſub principe potentiſſimo, & titulis generoſitatis præclaro, *Menduc* nomine: tantam ſecum trahens numeroſitatem, vt eorum neque numerus certus eſſet, neque finis. Hi mediis tranſcurſis regionibus, ad Euphratem peruenerunt, nouis vtentes conſiliis. Nam qui eos de eodem populo præceſſerant, ſæpius circa partes Antiochenas vires ſuas conſueuerant primùm experiri; his autem ſicut ex poſtfacto patuit, longè alia mens, & propoſitum erat diſſimile: nam omnem Cœleſyriam pertranſeuntes, relictâ à ſiniſtris Damaſco, inter Libanum & oram maritimam, Tiberiadem prætereuntes, circa pontem ſub quo Iordanis defluit, caſtrametati ſunt. Quod audiens Rex, cognito quod de infinita multitudine præſumerent, dominum *Rogerum* Antiochenorum principem, Comitemque *Tripolitanum* in ſuum euocat ſubſidium; tamen antequam illi conuenirent, ipſe cum ſuis expeditionibus in vicino eis loco caſtra poſuerat: quod hoſtibus vt innotuit, emiſſis de exercitu equitum duobus millibus, intelligentes magis opus eſſe induſtriâ quàm viribus, mille quingentos ex eis præcipiunt latere in inſidiis; quingentos verò reliquos procedere iubent longiùs, & quaſi ſe habentes incautiùs, Regem cum ſuis inſequendo irritare. Quod nō longè ab eorum propoſito, certum eſt accidiſſe. Nam prædictos quingentos, quaſi incautiùs ſe habentes, & progreſſos longiùs, Rex conſiderans, & impetuoſè ſuos conuocans, illis procedit obuiam, & verſos in fugam proſequens, imprudentiùs in eorum decidit inſidias: quibus ex ſuis latebris egredientibus, facta eſt hoſtium ingens multitudo, collectiſque & ad ſe reuocatis quingentis prioribus, in noſtros irruunt impetu vehementi. Quibus, cùm noſtri tentarent reſiſtere, & gladiis à ſe propulſare, proteruiùs inſtantes, oppreſſi multitudine, fugam inire compelluntur, quam nec etiam tutam reperiunt: nam fugientium facta eſt ſtrages maxima, ita vt Rex ipſe relicto vexillo quod geſtabat in manibus, & *Arnulfus* patriarcha, qui cum eo erat, & alii Regni principes, relictis caſtris & impedimentis omnibus vix euaſerint. Obtinuerunt ergo hoſtes noſtrorum caſtra; & facta eſt, peccatis noſtris exigentibus, confuſio multa in populo DEI. idque totum domino Regi aſcribebatur, quod impetuoſè nimis, & de ſua virtute plus æquo confidens, conuocata noluit auxilia pręſtolari. Nam dominus Rogerus princeps Antiochenus, & Tripolitanus Comes in proximo erant, die ſequente vel tertiâ procul omni dubio venturi. Ceciderunt illâ die, de equitibus noſtris triginta; de peditibus verò, mille ducenti. His ita geſtis, affuerunt prædicti duo magni potenteſque viri: cognitoque caſu qui acciderat, Regem arguunt tanquam nimis præcipitem; tādemque redeuntes in vnum, in montibus vicinis caſtra locant, vnde erat inferiùs in valle, hoſtium exercitus contueri. Illi autem ſcientes reliquas Regni partes militiâ vacare, miſſis de ſuo exercitu ad varias partes, terram vniuerſam cœperunt percurſitare, cędes paſſim per vias publicas operari, incendia procurare, effringere ſuburbana, captiuare colonos, ita liberè

A. Do. 1113.

per vniuersam se habere regionem, tanquam sibi omnia subiecissent. Recesserant etiam à nobis per illos dies, nostri domestici, & suburbanorum nostrorum, quæ *casalia* dicuntur, habitatores, Sarraceni: & hostium adiuncti cohortibus, alios erudiebant in nostram perniciem; qui tanto id meliùs facere poterant, quanto status nostri pleniorem habebant scientiam. „ *Nulla enim pestis efficacior ad nocendum quàm familiaris inimicus.* „ His ergo ducibus hostes freti & eorum fortiores facti solatio, villas circuibant & castella, prædas, & mancipia secum trahentes. Tantusque horror Regnum occupauerat vniuersum, vt extra mœnia nemo prorsus auderet comparere.

XX. Accesserat præterea ad timoris & ærumnæ cumulum, quod *Ascalonitæ*, tanquam vermes inquieti, scientes quòd Rex cum omnibus regni viribus, circa partes Tiberiadenses detineretur occupatus, hostes quoque regionem penè totam obtinerent, egressi cum ingenti multitudine, ad montana conscendunt, & Hierosolymam, militaribus destitutam copiis, obsident: nonnullos, quos extra vrbem reperiunt, aut captiuant, aut interficiunt: messes aridas, quas agricolæ in areas cōgesserant, tradunt incendiis. Tandem cum per aliquot dies ibi consedissent, videntes quòd nullus ad eos egrederetur, sed omnes intra mœnia cautiùs se haberēt, timentes Regis aduentum, reuersi sunt ad propria. At verò æstate iam in autumnum declinante, iuxta consuetudinem, Peregrinorum cœperunt applicare naues. Qui verò in eis aduecti erant, audientes quòd Rex & populus Christianus tantis laborarēt angustiis, illuc cum omni celeritate tam equites quàm pedites certatim properant: ita vt euidentibus incrementis noster per singulos dies multiplicaretur exercitus. Quod intelligentes hostium Principes, timentes ne multiplicatis viribus, ad vlciscendum suas se pararent iniurias, in fines Damascenorū se receperunt; nostri verò ab inuicem discedētes, reuersi sunt ad propria. At verò hostilium exercituum Princeps, qui regnum ita potenter afflixerat, *Damascum* perueniens, consentiente, vt dicitur, Damascenorum rege *Doldequino*, à quibusdam sicariis interfectus est. suspectam enim eius dicebatur habere potentiam, ne eum regno priuaret.

XXI. Diuiso igitur ab inuicem exercitu, & singulis ad propria remeantibus, affuit nuncius, domino Regi significans, quòd *Comitissa Siciliæ*, apud vrbem Acconensem applicuerat. Fuerat prædicta Comitissa, domini *Rogeri* Comitis, qui cognominatus est *Bursa*, qui frater fuit domini Roberti Guischardi, vxor: nobilis, & potens & diues matrona. Ad hanc anno proximè præterito, quosdā nobiles de regno suo Rex direxerat, inuitans eam, & cum instantia postulans, vt cum eo lege coniugali vellet conuenire. Quæ verbum filio communicans, domino videlicet *Rogero*, qui postea fuit rex Siciliæ, cœpit cum eodem de verbo illo deliberare: & tandem visum est ambobus quòd si dominus Rex sub certis conditionibus prædictum verbum vellet confirmare, ipsi petitioni eius parati erant acquiescere. Forma autem conditionū hæc erat: *Quòd si Rex ex prædicta Comitissa prolem susciperet, ei post regis obitum sine contradictione & molestia regnum concederetur: quòd si absque herede ex eadem Comitissa suscepto defungeretur, Comes Rogerus filius eius, hæres existeret; & in regno, sine contradictione & molestia Rex futurus, succederet.* Rex autem abeuntibus legatis in mandatis dederat, vt quibuscunque petitionibus parentes, eam secū modis omnibus deducere laborarent. Audierat enim, & verè scierat, quòd mulier locuples erat; & filio accepta, bonis omnibus abūdabat. Ipse verò è conuerso, pauper erat & tenuis, vix ad necessitates quotidianas & equitū stipendia sibi poterat sufficere: vnde & de illius redundātia, suæ sitiebat inopiæ subueniri. Missi igitur legati, cōditiones prędictas gratāter suscipiunt: & interpositis iuramētis, prout exigebantur, quòd his pactis à domino Rege & suis Principibus, *bonâ fide, sine fraude & dolo malo* staretur, Comitissa, filio vniuersa necessaria suggerēte, se accingit ad iter, & oneratis nauibus frumento, vino & oleo, & salsis carnibus, armis præterea & equitaturis egregiis, assumēs secum infinitam pecuniam, omnibus eā prosequentibus copiis, in nostram, vt prædictum est, appulit regionem. Hæc autem vt prædictum est, *Arnulfi* patriarchæ machinabatur malicia, vt illa nobilis & honesta deciperetur femina. deceptam quippe negare non possumus eam, quæ in simplicitate viarum suarum, Regem putabat idoneā gerere personā, ad hoc vt ei nuberet legitimè. Erat autē longè secùs: nā vxor quam ipse apud Edessam legitimè duxerat, adhuc in rebus agebat humanis. Postquam ergò applicuit dicta Comitissa, præsente domino Rege, Patriarcha, & regni principibus innouata sunt iuramenta,

iuramenta, *iuxta* eandem formam, qua priùs in Sicilia fuerant exhibita. Et quia intentione sinistrâ, & oculo non simplici hæc fuerant inchoata, respiciens Dominus ad eorum intentionem; nec solitam mulieri, licet innocenti, in regno concessit fœcunditatem, & *extrema huius gaudii luctus occupauit*, vt in sequentibus dicetur. *Difficile est enim, vt bono claudantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.* Interim tamen tot tantasque adueniens Regno intulit commoditates, vt meritò minimus dicere posset: *Et nos de plenitudine eius accepimus.* Ioh.1,16.

Accidit autem illis diebus, quòd in finibus *Edessanis*, suborta est fames validissima, tum propter terræ & aëris intemperiem; XXII. tum quia in medio hostium regio illa sita erat, & inimicis vndique vallata, nec locorum incolæ hostilitatis metu liberam agriculturæ poterant operam dare: ita, quòd ciues illius vrbis simul & suburbani nihilo minus ordeaceum panem, & etiam glande mixtum, edere præ inopia cogerentur. Terra autem domini *Ioscelini* in tuto cis Euphratem collocata, frugibus & alimentorum copiâ pleniùs abundabat. Verùm licet ita bonis omnibus afflueret eius prouincia, prædictus *Ioscelinus*, in hac parte minus sapiens, & ingrato similis, domino & consanguineo suo, qui ei hæc eadem vniuersa contulerat, de sua plenitudine & vbertate stupenda, nihil omninò porrigebat, licet dominum Comitem, suosque extremam pati non dubitaret inopiam. Factum est autem, vt pro quibusdam negotiis dominus Comes *Balduinus* ad dominum Rogerum, filiū Richardi Antiochenorum Principem, cui etiam quandam sororem suā in vxorem contulerat, nuncios destinaret. Hi abeuntes, Euphrate transito, per terrā domini Ioscelini iter habentes, euntes redeuntesque ab eo sunt satis hospitaliter & humanè tractati. Tandē, sicut mos est imprudentibus, quidam de familia domini Ioscelini, nuncios domini Comitis verbis lacessentes, exprobrare cœperunt domini Comitis paupertatem; domini verò sui immensas è conuerso extollere copias; frumenti, vini, & olei, & alimentorum redundantiam, auri argentique immensa pondera; militum, peditumque numerositatem: adiicientes etiam, sicut *lingua pruriens, incautè plerunque loquitur*, quòd non erat Comes illi regioni, " cui præerat commodus: consultiùs faceret, si comitatum suum domino Ioscelino venderet; & receptâ innumerâ pecuniâ, remearet in Franciam. Quæ verba in pectus nunciorum (etsi dissimulare viderentur) altiùs descenderunt: & licet à leuibus personis essent dicta, tamen domini mentem redolere videbantur: sumptaque licentiâ, ad dominum Comitem redierunt. Quò peruenientes, omnia quæ in via acciderant, simul & verba, quæ in domo domini Ioscelini audierant, ordine pandunt. Quibus auditis iratus dominus Comes, & multo libramine ponderans apud se verba quæ audierat, intellexit, quòd à domino Ioscelino hæc omnia ortum habuerāt: & indignatus plurimùm, quòd ille, cui tantas contulerat copias, cùm de sua opulentia meritò teneretur suam releuare inopiam, *contra bonos mores paupertatem, tanquam vitium*, exprobraret: in quam tamen non leuibus actibus, sed necessitate descenderat ineuitabili; sibique idipsum vnde ille gloriabatur, liberaliter detraxerat, vt in eum cōferret: cœpit æstuare indignatione plenus. Simulat ergo ægritudinem, & lecto decubans, mādat domino Ioscelino, vt absque mora ad se venire properet: quo comperto, festinat dominus Ioscelinus, nihil veritus, in nullo viam habens suspectam: tandem Edessam perueniens, inuenit Comitem in præsidio ciuitatis, & in ea eius parte, quæ *Rangulath* dicitur, in interiore conclaui decubantem: ad quem ingrediens, depenso debitæ salutationis affatu, quæsiuit à domino Comite, *quomodo ei esset?* Cui ille respondit: *Multò melius per gratiam DEI, quàm tu velis.* Et iterum verbum continuans, intulit: *Iosceline, habèsne aliquid, quod ego tibi non dederim:* Cui ille: *Domine, nihil. Vnde est ergo, quòd ingratus, & meorum beneficiorum immemor, de meo superabundās & dilatatus, & mihi benefactori tuo indigenti, nō ex temeritate, sed ex causa, quàm nullus sapiens, nullus peritus declinare posset* (quia non est consilium contra Dominum) *non compateris? portionem eius quod totum dedi, non retribuis? Insuper & tenuitatem diuinitùs collatam, quasi pro vitio exprobras & pro crimine obiicis. Summe ego tam inutilis, vt vendam tibi quod mihi contulit Dominus, & fugiam, vt dicis? Resigna quod dedi, & redde vniuersa quæ tibi contuli, quia indignum te fecisti.* His verbis dictis, præcepit eum captum vinculis mancipari, afflixitque eum mirabiliter, & miserabiliter, nō minus & multimodis quæstionibus & tormentis: quousque abiuratâ vniuersâ regione, cuncta quæ ab eodē Comite dono susceperat, resignaret. Exiens ergo de finibus illis, bonis

omnibus spoliatus, ad dominum *Balduinum* Hierosolymorum regem primum accessit, cunctisque quæ ei acciderant ordine manifestatis, propositum aperit, quòd in patriam redire proposuerat. Quo audito, dominus Rex videns eum regno maximè necessarium, dedit ei vrbem *Tiberiadensem*, cum finibus suis iure perpetuo possidendam, vt tanti viri solatio se muniret. Quam vrbem strenuè & prudenter cum omnibus suis pertinentiis, quam diù in ea mansit, rexisse, & fini ampliasse dicitur præstantissimè: cumq; adhuc *Tyrus* ab infidelibus detineretur, exemplo prædecessoris sui, multas eius ciuibus dicitur intulisse molestias. Et licet aliquantulum montibus interpositis ab eis videretur esse remotior, sæpe tamen eorum fines ingrediebatur, eis damna collaturus.

XXIII. A. D. 1114. Anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo decimo quarto*, tãtus vniuersam Syriã terræmotus cõcussit, vt multas vrbes & oppida infinita dirueret funditus: maximè autem circa Ciliciam, Isauriam, & Cœlesyriam. Nam in Cilicia *Mamistram* cum multis oppidis solotenus prostrauit; *Maresiam* quoque deiecit cum suburbanis suis, ita vt quorundam vix etiam exstarent vestigia: quatiebãtur turres & mœnia, maioribusque ædificiis periculosiùs ruentibus, fiebat populorum strages infinita; & ciuitates amplissimæ quasi agger lapidum constitutæ, tumulus erant oppressorum, & contritis habitatoribus vicem præstabant sepulchri. Fugiebat plebs mente consternatâ habitationem vrbium, domiciliorum ruinam formidantes: & dum sub dio requiem inuenire sperant, timore concussi, somnos interrumpunt, oppressiones quas vigilantes timuerant, in somnis perpessi. Nec erat hoc, tam ingens, in vna tantùm regione, periculũ: sed vsque ad extremos Orientis fines, hæc pestis latè se diffuderat.

A. D. 1115. Anno quoque sequenti, iuxta morem solitum, *Bursequinus* Turcorum potentissimus, congregatâ gentis eiusdem multitudine infinitâ, regioni Antiochenæ hostiliter se infudit, pertransiensque totam illam prouinciam, inter Halapiam & Damascum castrametatus est, expectans vt opportunitate concessâ, inde in partes nostras has vel illas, irruptiones molirentur. Porrò *Doldequinus* Damascenorum rex, illorũ expeditiones habens nimis suspectas: timensque, ne magis eâ intentione illuc cõuenissent, vt sibi & regno suo detrimenta molirẽtur; quàm vt cõtra Christianos quorũ vires sæpiùs erant experti, dimicaturi aduenissent; fact⁹ est sollicitus. Imputabatur enim ei mors prædicti nobilis viri, qui apud Damascum fuerat interemptus, quasi de eius cõscientia talis illius interitus processisset. Audito ergò Turcorũ aduẽtu, & eorũ intentione pleniùs cognitâ, missis legationibus cũ ingenti munerum magnificẽtia, tã ad dominum Regẽ, quàm ad dominũ Principem Antiochenum, pacẽ petit ad certum tempus, & implorat: iuramenta præstãs & obsides, quod toto concessi temporis fœdere, Christianis tam ex Regno quàm ex Principatu fidelẽ debeat societatẽ obseruare. Interea Princeps *Antiochenus* videns eos suis partibus viciniores; & quorundam edoctus relatione, quod in terram suam impetus molirentur, dominum Regem in sui subsidium euocat: Doldequinum quoque nihilominus iure fœderis obligatum, vt cum suis adesse procuret copiis, inuitat. Rex autem pro salute regionis sollicitus plurimùm, congregatâ militiâ, & honesto stipatus comitatu, illuc impiger contendit: assumptoque secum Tripolitano comite Pontio, intra paucos dies ad eum locũ, vbi dominus Princeps suas collegerat copias, peruenit. Porrò Doldequinus, sicut & vicinior erat, ita & domini Regis præuenerat exercitum, nostrorum castris, tanquam socius se adiungens. Collectis ergò omnibus in vnum copiis, ante vrbem *Cæsaream*, vbi hostes adesse priùs audierant, vnanimiter constituerunt: quo hostibus cognito, videntes quòd nisi cum graui periculo non possent nostros sustinere, simulant recessum, tanquam de cætero non redituri. Vnde nostri ab inuicem separati, reuersi sunt ad propria.

XXIV. Interea dum Rex ita circa partes Antiochenas detineretur occupatus, *Ascalonitæ* eâ freti fiduciâ, quod Rex absens erat, secumq; maiores regni vires cõtraxerat, sumptâ opportunitate ex tempore, vrbem *Ioppensem* obsident. Modico siquidem antè tempore, septuaginta nauium classis in eorum subsidium ex Ægypto ascenderat, quam ante se præire, & Ioppensium littus occupare præcipiunt. ipsi verò subsecuti in multis millibus, erectis vexillis, subitò ante vrbem constiterunt. Qui verò in classe erant, cognito suorum per terras aduentu, è nauibus certatim prosiliunt, ciuitatem cominus impugnaturi. Sic ergò dispositis in gyrum ordinibus, vrbem ex omni parte ambiunt, & signo dato impugnant, vndique instantes animosiùs. Ciues autem,

autem, etsi pauci essent numero, & viribus longè impares, pro vxoribus & liberis, pro libertate & *patria, pro qua quiuis egregius honestum mori reputat*, resistunt viriliter; « turresq; ac mœnia pro viribus communientes, arcubus & balistis, iactu quoq; pugillarium lapidum hostes à se propellunt longiùs, nec ad murum patiuntur accedere. Contigit autem Ascalonitis longè secus à spe quàm conceperāt: nam vrbem arbitrantes vacuam reperire, scalas fabricauerant & altitudine & numero sufficiētes, per quas statim sine contradictore intra mœnia irrūpere posse non diffidebāt. Resistentibus igitur viriliter obsessis, non dabatur eis scalas mœnibus applicare: quibus vix licitum erat ad eos, qui in turribus erant, aliquid iaculari. Tantam enim ciuibus Dominus contulerat gratiā, vt circumstantē multitudinem, diuino freti auxilio, nō formidarent. Erant autē portæ ciuitatis ligneæ, nullum ex ære vel ferro habentes operimentū. Has, ignē artificiosè contorquendo ex parte combusserunt, nō tamē eatenus, vt per eas maior vis ciuibus, aut maior inferri posset molestia. Videntes ergo post dies aliquot Ascalonitæ, quòd non proficerent, timentesque ne regionis populus ad obsessorum conueniret subsidium, solutā obsidione, domum reuersi sunt. Classis verò secundis vsa flatibus, in portum Tyrensium se recepit. Euoluto autem decem dierum spacio, tentare volentes, vtrum Ioppitas incautos aliquando reperire possent, Ascalonā secretiùs egressi, congregatā suorum ingenti multitudine, subitò & sine strepitu, iteratò ante Ioppen astiterunt. Ciues autem, in talibus assueti, semper erant in excubiis, continuas noctibus per successiones agentes vigilias, vt semper ad resistendum inuenirentur parati. Videntes ergò hostium reuersas legiones, & bella sibi recidiua parari, certatim turres conscendunt & mœnia; tātoque acriùs contendunt resistere, quanto vires hostium minores conspiciunt, & numerum vident imminutum. Nam classem quæ aliā vice multa ciuibus intulerat discrimina, abesse conspiciunt, non facilè redituram. Augebat & nihilominus obsessorum fiduciam, quòd Rex in proximo dicebatur venturus. Vnde facti animosiores, & resistentes confidentiùs, variis casibus, multos de hostium exercitu proteruiùs instantes peremerunt. Cùm ergo quasi per septem horas continuas vrbem impugnassent, videntes quòd inutiliter cōsumerent operam, reuocatis agminibus hostes Ascalonam reuersi sunt. Dum igitur hæc in regno geruntur, *Bursequinus* (de XXV.
quo superiùs diximus) qui ad aduentum Domini Regis & aliorum nobilium, qui contra eum conuenerant, fugam & discessum à partibus Antiochenis simulauerat, videns quòd Rex & Princeps Antiochenus, *Doldequinus* quoq; discesserant abinuicem, & curis tracti domesticis redierant ad propria, arbitratus quòd non facilè denuò possent conuenire, rursum partes infestat Antiochenas: & percurrens regionē vniuersam, villas incendit, concremat suburbana; & quicquid extra munita præsidia reperire poterant, sibi dabant in direptionem & prædam: diuisis etiam cateruatim agminibus ad varias dirigebant partes, vt stragem passim operarentur; & incautis occurrentes, siue per agros, siue iter agentes, aut captiuos secū traherent, aut gladiis obtruncarent. Nec solùm villas absq; muro, suis effringebant irruptionibus; verùmetiam & murata municipia violenter occupabant. *Marram* siquidem, & *Cafardam*, comprehensis intus habitatoribus, partim peremptis gladio, partim compedibus mancipatis, ad solum vsq; deiecerant; & obtinentes regionem totam, vndique prædam, vndique Christiana mancipia singulis diebus contrahebant. Quod vt Principi nunciatum est, accito sibi domino Comite Edessano, duodecimā mensis Septembris, Antiochiā egressus, ante oppidum *Rugiam* cum suis expeditionibus impiger astitit. Missisq; statim exploratoribus qui de hostium statu eum certificarent & proposito, ipse acies instruit, componit agmina, ad pugnam viriliter se accingēs: circa quæ, dum iuxta rei militaris disciplinam à domino Comite fideliter adiutus desudaret, ecce nuncius cum omni celeritate properans, hostes in valle *Sarmati* castrametatos asserit. Quo audito, exhilaratus est admodum vniuersus exercitus, quasi spe victoriæ iam conceptā. Ipse etiam *Bursequinus*, audito nostrorum aduentu, suos armari præcipit, & instructis agminibus ad agendum strenuè commilitones inuitat. Volens tamen suæ prouidere saluti, cum fratre & quibusdam familiaribus, montem vicinum nomine *Danim*, antequam nostri accedant, occupat: vnde suos possit præliantes intueri, & de belli ordine necessario suos pleniùs instruere. Factum est ergo, vt dum circa hæc esset occupatus, ecce nostrorum acies,

erectis vexillis cœperunt comparere; visisque hostibus, spretâ eorum multitudine, dominus *Balduinus* Edessanus Comes, qui cum sua cohorte cæteros præcedebat, in eos animosius irruens, impetu vehementi totum eorum concussit exercitum. Quę pari exemplo reliquæ acies consecutæ, in medios hostium cuneos se immergunt, ensibus, & gladiis instantes cominus: iniurias parati refundere, quas villanis & pauperibus nimis licenter intulerant. Hostes itaque primis congressionibus resistendi spem habentes, protervè nimis à se nostros tentabant propulsare: sed tandem nostrorum vires, impetus, & admirabilem stupentes constantiam, dissolutis penitus eorum agminibus, in fugam versi sunt. *Bursequinus* verò de montis culmine suorum videns defectum, nostros verò inualescere, cum fratre & familiaribus quos in mōte collegerat, relicto vexillo, castris & sarcinis omnibus, fugâ elapsus, vitæ consuluit. Dissolutas itaq; acies & in fugam versas, nostri persequuntur instantiùs; & gladiis obtruncantes fugitiuos, quasi per duo miliaria stragem infinitam operati sunt. Princeps autem cum parte suorum, tanquam victor, in campo certaminis biduo moram faciens, suos operiebatur, qui ad partes diuersas hostes fuerant insecuti. Quibus receptis, & comportatis ante se spoliis omnibus, portiones congruas victoriæ præstat consortibus. Castra enim deserentes omnibus referta commoditatibus, & ingentibus diuitiis redundantia vsque ad supremum, omnium eorum immemores fugam inierant. Sed & prædam & manubias, quas de locis diuersis contraxerat; simul & captiuos nostros, quos in vincula coniecerant, receperunt nostri; & gaudentes cum suis animalibus, vxoribus, & liberis remiserunt ad propria. Dicuntur autem in eo conflictu cecidisse de hostibus plusquam tria milia. His peractis, Princeps equis, mulis, & captiuorum ante se præmissâ multitudine, diuitiarum quoque omnimodâ varietate antecedente, Antiochiam cum ingenti plausu & populorum lætitia victor ingressus est.

XXVI. Eodem tempore Dominus Papa auditis enormitatibus *Arnulfi* patriarchæ, & de eius immunda conuersatione pleniùs edoctus, legatum dirigit ad partes Syriæ, quendam virum venerabilem, & multâ religione conspicuum, *Aurasicensem* Episcopum; qui ad partes nostras perueniens, conuocato vniuersi Regni Episcoporum concilio, prædictum Arnulfum coram se astare præcepit: tandemq; meritis exigentibus, auctoritate sedis Apostolicæ ab officio pontificali deposuit. Ille verò adhuc fiduciam habens in suis præstigiis, quibus penè vniuersorum subuertebat animos, transfretare coactus, ad Romanam perrexit Ecclesiam: vbi domini Papæ & totius Ecclesiæ, blandis verbis, & largâ munerum profusione, religionem circumueniēs, cum gratia sedis Apostolicæ remeauit ad propria, sedem obtinens Hierosolymitanam eadem viuendi licentiâ, quâ prius meruerat depositionem. Per idem tempus, cùm adhuc Christianus populus vltra Iordanē non haberet vllum præsidium, cupiens Rex in partibus illis Regni fines dilatare, proposuit auctore Domino, in *tertia Arabia*, quę alio nomine dicitur *Syria Sobal*, castrum ædificare, cuius habitatores terram subiectam, & Regno tributariam ab hostium irruptionibus possent protegere. Volens igitur proposito satisfacere, conuocatis regni viribus, Mare transit Mortuum: & transcursâ *Arabiâ secundâ*, cuius metropolis est *Petra*, ad tertiam peruenit. Vbi in colle, ad eius propositū loco satis idoneo, præsidium fundat, situ naturali & artificio valde munitum, in quo post operis consummationem tam equites quàm pedites, ampla illis conferens prædia, habitatores locat; oppidoq; muro, turribus, antemurali & vallo, armis, victu & machinis diligenter communito, nomen ex regia dignitate deductum ei imposuit, *Montemq; Regalem*, eò quòd Regem haberet fundatorem, appellari præcepit. Est autem prædictus locus commoditates habens fœcundi soli, frumenti, vini & olei copias vberes ministrantis; salubritate simul & amœnitate præcipuâ singulariter commendabilis, totam adiacentem regionem suæ vendicans ditioni.

XXVII. Eo temporū articulo videns Rex, & super eo valde sollicitus, Vrbem sanctam & DEO amabilem habitatoribus vacuam, ita vt eo ad cætera Regni negocia de necessitate * populus, qui saltem ad protegendos ciuitatis introitus, & turres & mœnia, contra repentinas hostium irruptiones munienda sufficeret; anxius cogitabat, apud se deliberans, & ab aliis percunctabatur frequentiùs, quomodo fidelibus populis, & DEI cultoribus incolis eam posset replere. *Gentiles* enim qui fuerant eius habitatores, vrbe violenter effractâ, penè omnes in gladio ceciderant; si qui autem casu euaserant, iis non est da-

est datus *locus* intra vrbem ad manēdum. Instar enim sacrilegii videbatur DEO deuotis Principibus, si aliquos, qui in Christiana non censerentur professione, in tam venerabili loco esse permitterent habitatores. *Nostrates* verò adeò pauci erant & inopes, vt vix vnum de vicis possent incolere. *Suriani* autem, qui ab initio vrbis ciues extiterant, tempore hostilitatis per multas tribulationes, & infinitas molestias adeò rari erant, vt quasi nullus eorum esset numerus. Ab introitu siquidem Latinorum in Syriam, maximè autem postquā Antiochia capta, versus Hierosolymā tendere cœpit exercitus, adeò prædictos DEI famulos conciues eorum cœperunt affligere, vt pro quolibet leui verbo multos ex eis occiderent, ætati non parcentes, aut cōditioni: suspectos eos habentes, quod Occidentales Principes, qui dicebantur aduenire, in eorum perniciem ipsi literis & nunciis euocassent. Sic ergo pro eius desolatione curam gerens debitam, sciscitabatur diligentiùs, vnde illic ciues posset euocare, tādemq́; didicit, quòd trans Iordanem in Arabia multi fideles in villis habitarent, qui sub grauibus conditionibus hostibus seruiebant in tributo. Hos euocans dominus Rex, & meliores promittens conditiones, tractos tum locorum reuerētiâ, tum nostrorum dilectione, & amore libertatis, intra modicum tempus multos cum vxoribus & liberis, cum gregibus & armētis & vniuersa familia recepit. Multi etiam sine vocatione, duræ seruitutis iugū declinantes, vt vrbem DEO dignam incolerent, cōuenerunt. Quibus Rex eas ciuitatis partes, quæ magis hoc solatio videbantur indigere, conferens, eis domicilia repleuit. Interea decidit in mentē domino Regi, XXVII (& fortasse cleri suggestione ad hoc deuenit) vt missis nunciis ad ecclesiam Romanam, domino Papæ petitiones porrigeret: quarum tenor erat, vt *quascunq; vrbes, quācunq; prouinciam sudoribus bellicis & regiâ sollicitudine, auctore Domino, sibi posset vendicare, & de potestate hostium violenter eripere, omnes ditioni & regimini Hierosolymitanæ Ecclesiæ subiacerent.* Super quo rescriptum à sede Apostolica impetrauit, cuius tenorem præsenti interserere narrationi dignum duximus: *PASCHALIS seruus seruorum DEI, glorioso Hierosolymitano regi BALDVINO salutem & Apostolicam benedictionem. Ecclesiarū quæ in vestris partibus fuerunt, vel sunt, terminos atque possessiones, diutinâ infidelium possessio tyrannisq; confudit: cùm itaque certos eius fines assignare deliberatione nequeamus, tuis precibus, non immeritò duximus annuendum, vt, quia pro Hierosolymitanæ ecclesiæ sublimatione personā tuam extremis periculis exponere deuouisti, quascunque infidelium vrbes ceperis, vel cepisti, eiusdem Ecclesiæ regimini dignitatiq; subiaceant. Porrò earundem ciuitatum episcopi, Patriarchæ, tanquam proprio metropolitano, obedientiam exhibere procurent; quatinus & ipse illorum fultus suffragiis, & ipsi adinuicem ipsius vnanimitatis auxilio vegetati, sic in Hierosolymitanæ Ecclesiæ exaltatione proficiant, vt de illorum profectibus Omnipotens DEVS glorietur. Data Laterani V. Idus Iulii.* Ad petitionem quoque eiusdem domini Regis, idem dominus *Paschalis*, domino Patriarchæ *Gibelino*, & successoribus eius in perpetuum super eodē articulo priuilegium indulserat, cuius rescriptū huic pręsenti narrationi interserere curauimus; cuius verba sunt hæc: *PASCHALIS Episcopus, seruus seruorum DEI, reuerēdissimo fratri, Hierosolymitano Patriarchæ GIBELINO, & successoribus eius in perpetuum canonicè promouendis. Secundùm mutationes temporum transferuntur etiam regna terrarū: vnde etiā Ecclesiasticarū Parrochiarum fines, in plerisq; prouinciis mutari expedit, & transferri. Asianarū siquidem Ecclesiarum fines, antiquis fuerunt definitionibus distributi: quas distributiones, diuersarum diuersæ fidei gentium confudit irruptio. Gratias autem DEO, quòd nostris temporibus, & Antiochiæ & Hierosolymæ ciuitates cum suburbanis suis, & adiacentibus prouinciis, in Christianorum Principum redactæ sunt potestate. Vnde oportet nos diuinæ mutationi & translationi manum apponere, & secundùm tempus, quæ sunt disponenda, disponere, vt Hierosolymitanæ Ecclesiæ, vrbes illas & prouincias concedamus, quæ gloriosi regis Balduini, ac exercituum eum sequentium sanguine, per DEI gratiam acquisitæ sunt. Præsentis itaque Decreti pagina tibi frater karissime, & coepiscope Gibeline, tuisq; successoribus, & per vos sanctæ Hierosolymitanæ Ecclesiæ, Patriarchali, siue Metropolitano iure regendas disponendasq; sancimus ciuitates omnes atque prouincias, quas supradicti Regis ditioni aut iam restituit, aut in futurum restituere gratia diuina dignabitur. Dignum est enim, vt Sepulchri Dominici Ecclesia, secundùm fidelium militum desideria, competentem honorem obtineat; & Turcorum seu Sarracenorum iugo libera in Christianorum manu abundantiùs exaltetur.* Super qua exauditione, dominus Bernardus, vir vitę venerabilis, Antiochenorum Patriarcha, quoniam in læsionē Ecclesiæ suæ redundare videbatur, indignatus est plurimùm, ita vt missis

nunciis ad Romanam ecclesiam, super eo facto plurimùm conquereretur; & de illata sibi & ecclesiæ suæ manifesta iniuria, dominũ Papam & ecclesiam totam literis suis argueret. Cuius dominus Papa indignationem mitigare cupiens, in hæc verba rescripsit: *PASCHALIS Episcopus, Seruus seruorum DEI, venerabili fratri BERNARDO, Antiocheno Patriarchæ, salutem & Apostolicam benedictionem. Quamuis inter cæteras Apostolicas sedes illa emineat, quam Petri Apostoli morte in corpore dignatio superna clarificauit, inter Romanum tamen & Antiochenum Episcopos tanta quondam legitur caritas extitisse, vt nulla inter eos diuersitas videretur. Eadem enim Petri persona vtrasq; illustrauit ecclesias: Multa post hæc tempora transierunt, quibus infidelium dominatio vnitatem hanc in personis præsidentium impediuit. Gratias autem DEO, quòd temporibus nostris Christianorum principatum in Antiochena ciuitate restituit. Dignum est igitur, karissime frater, vt eiusdem caritatis in nobis vnitas firma permaneat; nec de nobis menti tuæ opinio vlla surrepat, quod Antiochenam ecclesiam deprimere, aut inhonorare velimus. Si quid ergo vel Antiochenæ, vel Hierosolymitanæ ecclesiæ aliter fortasse quàm oportuit de Parrochiarum finibus scripsimus, nec leuitati est nec malitiæ ascribendum, nec propter hoc apud nos est scandalum concitandum, quoniam & locorum prolixa longinquitas, & antiquorum nominum commutatio, quæ ciuitatibus vel prouinciis accidit, magnam nobis ambiguitatem vel ignorantiam intulerunt. Cæterùm & optauimus & optamus non scandali, sed pacis fomitem fratribus ministrare; suum ius & honorem quibusque ecclesiis conseruare. Data Laterani VII. Idus Augusti.* Volens autem dominus Papa mentem suam interpretari, & quâ intentione domino Regi, & ecclesiæ Hierosolymorum id concesserat, quod in eius rescriptis continebatur, eidem Patriarchę Bernardo in hunc modum rescripsit: *PASCHALIS Episcopus, seruus seruorum DEI, coepiscopo BERNARDO, Antiocheno Patriarchæ, salutem, & Apostolicam benedictionem. Sicut aliis literis fraternitati tuæ scripsimus, nos & personam tuam, & ecclesiam tibi commissam plenâ caritate diligimus; nec vllo modo volumus honorem vestræ dignitatis imminui, quin Antiocheni Patriarchatus prælatio, sicut præteritis temporibus conseruata est, ita etiam in futurum integra, præstante Domino, conseruetur. Illud autem quod filio nostro Balduino, Hierosolymitanorum regi, per nuncios suos intercedenti, concessimus, caritatem vestram omnino conturbare non debet, si litterarum nostrarum sensum interiùs perscruteris. Sic enim in eis scriptum est:* Ecclesiarum quæ illis in partibus fuerunt, vel sunt, terminos atque possessiones diutina infidelium possessio tyrannisque confudit. Cùm itaque certos eis fines assignare præsenti deliberatione nequeamus, tuis non immeritò precibus duximus annuendum, vt quia pro Hierosolymitanæ ecclesiæ sublimatione personam tuam extremis periculis exponere deuouisti, quascunque infidelium vrbes cœperis, vel cœpisti, eiusdem ecclesiæ regimini dignitatique subiaceant. *Eodem sensu illa etiã verba discutienda sunt, quæ fœlicis memoriæ Gibelino Hierosolymitano Patriarchæ, de ciuitatibus atque prouinciis scripsimus, quæ supradicti Balduini regis prudentiâ, & exercituum eum sequentium sanguine, per DEI gratiam, acquisitæ sunt. Siquidem ecclesias illas, quibus certi fines assignari possunt, quarum termini ac possessiones diutinâ possessione ac tyrannide confusi non sunt, & ipsarum ecclesiarum vrbes, illi volumus ecclesiæ subiacere, ad quam ex antiqua sciuntur iustitia pertinere. Non enim volumus aut pro Principum potentia, ecclesiasticam minui dignitatem; aut pro ecclesiastica dignitate Principum potentiam mutilari. Data Beneuenti, decimo quinto Kalend. Aprilis.* Sed & domino Regi eodem modo scripsit, exponens qua intentione prædictis illius petitionibus assensum præbuerat; & significans quod ecclesiam Antiochenã in nullo velit indebitè grauari: In hæc verba; *PASCHALIS Episcopus, seruus seruorũ DEI, karissimo BALDVINO, illustri Hierosolymitanorum regi salutem, & Apostolicam benedictionẽ. Concessio illa quam nos petitioni tuæ accommodauimus, vt quascunque infidelium vrbes cœperis, vel cœpisti, Hierosolymitanæ Ecclesiæ regimini dignitatiq; subiaceant, non parum cùm fratrem nostrum Bernardum Patriarcham, tùm vniuersam Antiochenam turbauit Ecclesiam. Cùm enim nos concessionem illam super illis Ecclesiis indulserimus, quarum terminos atque possessiones diutina infidelium possessio tyrannisq; confudit, illi eas Ecclesias à Hierosolymitano Patriarcha, te conniuente inuasas, conqueruntur, de quibus ambiguitas nulla sit, quin eas etiam Turcorum vel Sarracenorum temporibus sedes Antiochena possederit: quia earum episcopi, etiam infidelium oppressi tyrannide, Antiocheno Patriarchæ obedientiam exhibebant. Porro nos literis ad supradictum Patriarcham missis, Antiocheni Patriarchatus prælationem, sicut ab antiquis patribus distributa, & præteritis temporibus conseruata est, ita etiam in futurum integram conseruari sanxeramus. Tuam igitur strenuitatem monemus, & monentes præcipimus, ne à te inuasiones huius-*

nes huiusmodi fieri (vbi manifesta est veritas) permittantur; sed vnaquæque Ecclesia, iustitiæ suæ limitibus perfruatur. Nec enim possumus manifestè sanctis patrum nostrorum constitutionibus obuiare: nec omnino volumus, aut pro Principum potentia, ecclesiasticam minui dignitatem, aut pro ecclesiastica dignitate Principum potentiam mutilari; ne apud vos occasione alterutrâ pax (quod absit) turbetur ecclesiæ. Clericis quoque Hierosolymitanis per præsentia scripta præcipimus, quandoquidem paternas possessiones, & patriam pro ecclesiæ (vt creditur) exaltatione, pro religionis obseruantia reliquerunt, vt Hierosolymitanæ ecclesiæ sint iure contenti; nec iniustè aut procaciter vsurpare ea contendant, quæ certò sciuntur ad ius Antiochenæ Ecclesiæ pertinere. Omnipotens Dominus, suâ te in omnibus dexterâ protegat, & de hostibus Ecclesiæ triumphare concedat. Data Laterani, decimo quinto Kal. Aprilis. Anno sequente, vt adiacentium regionum Rex pleniorem haberet experiẽtiam, & de situ prouinciarum magis edoceretur, assumptis secum locorum peritis, & comitatu, qui sibi ad propositũ sufficere videbatur, transiẽs Iordanem, & transcursâ *Syriâ Sobal*, per vastitatem solitudinis ad *Mare Rubrum* descendit, ingressus *Helim* ciuitatem antiquissimam, populo Israelitico aliquando familiarem: vbi leguntur fontes duodecim fuisse, & Palmæ septuaginta. Ad quã cùm peruenisset, loci illius incolæ domini Regis aduentu præcognito, nauiculas ingredientes, in mare vicinum, mortem effugere cupiẽtes, se cõtulerunt. Vbi dominus Rex locis notatis & cõsideratis diligentiùs, eandẽ qua venerat remensus viã, ad *Montem Regalem*, castrũ videlicet, quod de nouo fundauerat, reuersus est. Inde *Hierosolymam* rediẽs, graui ex insperato correptus est egritudine. quâ cum supra vires fatigaretur, & timeret deficere, læsam habens conscientiam, super eo quod legitimâ vxore iniustè abiectâ, aliam superduxerat: corde compunctus & facti pœnitens, viris religiosis & DEVM timentibus aperiens conscientiã, reatũ confessus est, satisfactionem promittens: cui cùm pro consilio daretur, vt Reginã quam superduxerat, à se demitteret; abiectâ verò, ad regiam vnde deciderat reuocaret dignitatem; acquieuit: & quod ita facturus esset, si vita ei cõcederetur productior, voto se obligauit. Vnde factum est, vt euocatâ ad se Reginâ ordine rẽ aperuerit: quæ, licet super eodem facto aliquantulum esset instructa, nã idipsum aliquando à pluribus audierat; tamẽ visa est ęgrè ferre, quod ita temerè fuerit euocata, & fraude Principum regionis, qui ad eã citandam missi fuerant, circumuenta. Dolens igitur & tristis tam de illata contumelia, quàm de opibus inutiliter consumptis, ad reditum se præparat; post tertium annum, quo ad dominum Regem venerat, in patriã reuersura. Quâ redeunte ad propria, turbatus est supra modum filius; & apud se odiũ cõcepit aduersus Regnũ & eius habitatores, immortale. Nam cùm reliqui fideles diuersi orbis Principes, aut in propriis personis, aut immensis liberalitatibus Regnum nostrum, quasi plantam recentem promouere & ampliare sategerint, hic & eius hæredes vsque in præsentem diem, nec etiam verbo amico nos sibi conciliauerunt: cùm tamen quouis alio Principe longè commodiùs, faciliusq; nostris necessitatibus cõsilia possent & auxilia ministrare. Videntur ergo iniuriæ perpetuò memores; & delictum personæ, iniustè in populum refundũt vniuersum. Eodem anno postquã Rex de prædicta conualuit ægritudine, anxius quomodo vrbem *Tyrensium*, quæ sola de vrbibus maritimis ab hostibus detinebatur, suo mancipare posset imperio, inter Ptolomaidam & prædictam Tyrum, castrum ædificat: in eodem loco vbi *Alexãder* Macedo, ad expugnandam eandem vrbem, olim dicitur fundasse idem præsidium, & de suo nomine *Alexandrium* vocasse. Est autem locus fontibus irriguus, vix quinque miliaribus à Tyro distans, in littore maris constitutus. Hoc autem eâ reædificauit intentione, vt Tyrensibus esset pro stimulo, & vnde eis frequentes irrogarentur iniuriæ. Hunc locum hodie appellatione corruptâ populares appellãt *Scandalium*. Arabicè enim Alexander, *Scandar* dicitur, & Alexandrium, *Scandariũ*: vulgares verò R in L conuersa, dicunt *Scandalium*. Anno sequente, vt Ægyptiis vicem refunderet pro iis quæ in regno sæpiùs commiserant, cum ingentibus copiis descẽdit Rex in Ægyptum, & vrbem antiquissimam, *Pharamiam* nomine, confregit violenter; & confractæ copias suis commilitonibus dedit in prædam. Est autem *Pharamia* vrbs antiqua, vt diximus, in littore maris sita, non longè ab ostio *Nili*, quod *Carabeix* dicitur: supra quod iterum *Tampnis*, vrbs antiquissima; & signorum, quæ Dominus per *Moysen* seruum suum coram Pharaone operatus est, familiaris. Captâ igitur vrbe, egressus Rex ad prædictum ostium Nili, admiratus est aquarum quas

XXIX. A. D. 1116.

XXX.

XXXI. An. D. 1117.

priùs non viderat fluenta; eoque maximè, quod Nilus, cuius portionem alueus ille vsque in mare deducit, vnum de quatuor Paradisi fluminibus dicitur esse, & creditur. Captis igitur de piscibus, quorum illic maxima est copia, in vrbem quam occupauerant redeunt, & parato prandio refecti sunt ex eis: cumque Rex surrexisset à cœna, sensit se dolore plurimo interiùs prægrauari; & recrudescente antiqui vulneris molestiâ, cœpit laborare vehementiùs, ita vt de vita periclitans desperaret. Indicto igitur legionibus per vocem præconiam reditu, domino Rege, ægritudine inualescente, eatenus debilitato, vt equitare non posset, lecticam instruunt, eumque in ea, anxiè laborantem collocant. Sicque continuatis itineribus, transcursâ ex parte solitudine, quæ inter Ægyptum & Syriam media diffunditur, *Laris* antiquam eiusdem solitudinis vrbem perueniunt maritimam. Vbi morbo superatus Rex, ad extremum veniens, in fata concessit: vnde lugentibus, & præ doloris angustia deficientibus legionibus, Hierosolymam deportatus est. Et eâ dominicâ quæ dicitur in *Ramis palmarum*, per vallem Iosaphat, vbi de more populus ad diem festum conuenerat, in vrbem introductus, & iuxta fratrem sub Caluaria, in loco qui *Golgotha* dicitur, regiâ magnificentiâ sepultus est. Mortuus est autem anno ab incarnatione
A. Dn. 1118. Domini M. C. XVIII. Regni eius octauo decimo.

EXPLICIT LIBER VNDECIMVS.

CAPITVLA LIBRI DVODECIMI.

I. Balduinus Comes Edessanus, sublimatur ad regnũ: Describitur quis, & vnde fuerit.

II. Qua de causa profectus est Hierosolymam, quando electus est in regem.

III. Modus electionis aperitur: & memorabile factum Comitis Boloniensium Eustachii describitur.

IV. De habitudine corporis, moribus, & conuersatione eiusdem regis.

V. Alexius Constantinopolitanus Imperator, dominus quoque Paschalis Papa, sed & Comitissa Siciliæ, quæ Hierosolymorũ Regina fuerat, moriuntur.

VI. Ægyptiorum exercitus tam naualis quàm terrestris, in regnum ingrediuntur: Rex cum suis occurrit, sed non conueniunt. Arnulphus Hierosolymorum Patriarcha moritur; substituitur ei Gormundus.

VII. Ordo militiæ Templi Hierosolymis instituitur.

VIII. Papa Gelasius defungitur: cui Calixtus succedit.

IX. Gazi quidam Turcorum satrapa potentissimus, partibus Antiochenis, cum ingentibus se infundit copiis, vniuersa depopulans.

X. Princeps Rogerus occumbit in acie; & noster prosternitur exercitus.

XI. Rex & Comes Tripolitanus Antiochiã properant, vt prædicto Gazi resistant.

XII. Rex cum eodem Comite, cum prædicto Gazi congrediuntur: & eo in fugam verso, acies eius prosternũt, pluribus interemptis: Regiq; principatus cura committitur.

XIII. Apud Neapolim, vrbem Samariæ, Concilium celebratur.

XIV. Rursum Gazi prædictus, renouatis expeditionibus: fines ingreditur Antiochenos, cui Rex occurrit. Gazi vero apoplexiâ tactus moritur.

XV. Rex ciuib9 Hierosolymitanis omnimodã donat libertatẽ, & suo comunit priuilegio.

XVI. Boldequinus Damascenorum Rex, Tyberiadensium fines depopulatur: Rex occurrit, vrbem diruit Gerazam.

XVII. Balac Turcorũ potentissimus princeps, fines Antiochenos violenter ingreditur: Comes Ioscelinus ab eodem capitur: Rex quoq; in eius vincula decidit, captus ab eodem.

XVIII. Quidam Armenii, vt regem expediant, graui se exponunt periculo: castrũ in quo detinebantur captiui, occupãt: liberatur Comes Ioscelinus.

XIX. Baldac iterum idem castrum violenter recipit, prædictis Armeniis gladio interemptis.

XX. Comes Ioscelinus congregatâ ingenti militiâ, vt dominum Regem expediat, Antiochiam peruenit: sed facti quod acciderat nouitate motus, acies dissolutas remittit ad propria.

XXI. Iterum Ægyptii cum ingentibus copiis regnum ingressi sunt: sed occurrentibus nostris manu validâ, mirabiliter prosternuntur.

XXII. Dux Venetiæ cũ classe numerosa descendit in Syriam.

XXIII. Clas-

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI DVODECIMI.

INCIPIT LIBER DVODECIMVS.

ECVNDVS Hierosolymorum rex, ex Latinis fuit dominus *Balduinus de Burgo*, qui cognominatus est *Aculeus*; vir religiosus, ac timens DEVM, fide conspicuus, in re militari exercitatus plurimùm. Hic fuit natione Francus, de Episcopatu Remensi, filius domini *Hugonis* comitis de Retest, & *Milisendis* præclaræ comitissæ, quæ tot dicitur sorores habuisse, vnde tanta multitudo filiorum & filiarum dicitur procreata, quantam ii nouerunt qui Principum genealogias sollicitâ inuestigant diligentiâ. Hic viuente adhuc patre cum aliis nobilibus, qui iter Hierosolymitanum arripuerant, in comitatu domini Ducis *Godefridi*, cuius erat consanguineus, eandem viam, eâ deuotione quâ alii ingressus est, relinquens domi apud patrem iam grandæuum, fratres duos, & sorores totidem, quorum ipse omnium primogenitus erat. Nomen alterius fratrum *Geruasius*, qui postea fuit electus ad Ecclesiam Remensem; alterius *Manasses*. Sororum autem alteram habuit Castellanus de Vitriaco, nomine *Mahaldam*: alteram dominus *Herbrandus de Herges*, vir nobilis & potens, nomine *Hodiernam*: ex qua natus est *Manasse de Herges*, quem nos postmodum tempore dominæ Milisendis reginæ, regium vidimus Constabularium. Porrò patre huius domini Balduini regis defuncto, *Manasses* filius eius, quia dominum Balduinum, qui primogenitus erat, regni occupatio detinebat, successit: quo etiam sine liberis decedente, *Geruasius* frater eorum, dimisso Remensi Archiepiscopatu, vxorẽ contra instituta ecclesiastica ducens, eundem Comitatum iure possedit hæreditario. Susceptam autem ex vxore vnicam filiam cuidam nobili viro in Normannia, matrimonio copulauit. Quo defuncto sororis illorum filius, Mahaldis videlicet, quæ Castellano Vitriacensi nupserat, *Iterius* nomine, in eodem Comitatu successit. Sed de his hactenus. CAP. I.

Domino igitur *Balduino*, domini ducis piæ & illustris memoriæ Godefridi fratre, post fratris obitum ad regnum Hierosolymorum vocato, & in Regni solio solenniter collocato, hic (de quo nobis est in præsentia sermo) tradẽte domino Rege qui consanguineus eius erat, in comitatu Edessano successit, quem annis decem & octo, & aliquid ampliùs, strenuè & feliciter administrauit. Anno igitur sui Comitatus octauo decimo, regione suâ in optata tranquillitate locatâ, proposuit Hierosolymorum regem, dominum, consanguineum & benefactorem suum, & loca sancta, deuotionis gratiâ visitare. Ordinatis igitur ad iter necessariis, commissaque fidelibus suis, de quorum fide & industria pleniùs confidebat, regione, municipiis in tuto dispositis, tanquam vir prouidus & plenè circumspectus, viam destinatam, adiuncto sibi honesto comitatu, aggreditur. Dumq; iter prosequeretur inceptum, ecce nuncius occurrit, denuncians quòd dominus Rex in Ægypto, sicut & verum erat, vltimum fato clauserat diem. Quo audito, plurimùm de morte domini & consanguinei sui, sicut nec mirum erat, consternatus, nihil tamen ab incepto destitit itinere, sed Hierosolymam maturatis gressibus contendit. Ad quam cùm peruenisset, accidit casu, quod in die festo, qui dicitur *Ramispalmarum*, cùm de more populus vniuersus in vallem *Iosaphat* conuenisset, ad solemnem & celebrem tantæ diei processionem, subitò ex vna parte Comes cum suis ingrederetur: & è regione, domini Regis funus, cum exequiis importaretur, vniuersâ militiâ, quæ cum eo in Ægyptum descenderat, domini sui funus de more prosequente. II.

Introducto igitur funere regio in sanctam ciuitatem, & in Ecclesia Dominici Sepulchri iuxta fratrem, ante locum qui dicitur *Golgatha*, sub monte Caluariæ, honorificè sepulto, conuenerunt qui aderant de Maioribus regni, Episcopi, Archiepiscopi, & alii ecclesia- III.

rum prælati cum domino Arnulfo Patriarcha; & de laicis principibus nonnulli: inter quos erat vir industrius, vnde sæpius suprà fecimus mentionem, *Ioscelinus*, potens in opere & sermone, Tyberiadensis dominus. Habitaque deliberatione de instanti negocio, varias promunt sententias: dicentibus aliis, *Expectandum esse dominũ Eustachium comitem, nec interrumpendam hereditariæ successionis antiquissimam legem: specialiter, cum bonæ memoriæ fratres eius congruo, & cunctis placato moderamine regnum feliciter administrassent.* Aliis dicentibus, *Negocia regni, & continuam necessitatem non posse pati has dilationes, nec indulgere tantas ferias; sed maturandum esse, vt regioni citiùs consulatur, ne fortè si incubuerit necessitas, non sit qui exercitus educat & reducat, & Regni procuret negocia; & pro ducis inopia Regni status periclitetur.* Hanc partium fluctuationem & votorum repugnantiam, prætentatâ domini Patriarchæ, & ad se inclinatâ mente, prædictus *Ioscelinus*, qui maximæ erat in Regno auctoritatis, illorum iuuans partem, qui dicebant Regem statim esse ordinandum, diremit, dicens: *Præsentem esse dominum comitem Edessanum, virum iustum & timoratum, domini Regis consanguineum, armis strenuum, per omnia commendabilem, quo meliorem nulla nobis regio, nulla prouincia posset ministrare. Commodius esse ipsum in Regem assumere, quàm casus periculosiores expectare.* Erant itaque multi, qui de sinceritate fidei arbitrabantur domini Ioscelini verba procedere, scientes quomodo non multo antè dominus Comes, vt prædiximus, tractasset eum; & illud reputantes, quod prouerbialiter dici solet, *Omnis laus vera est ab hoste*: nescientes quod alias eius properaret intentio, fidẽ verbis eius habentes, pręstabant cõniuentiam. Ipse autem, vt dicebatur, aliter affectus erat: nam spe futuræ in Comitatum successionis, dominum Comitẽ in Regnum introducere nitebatur. Domino igitur *Arnulfo* patriarchâ, & domino *Ioscelino* hanc opinionem amplectentibus, reliqui facilè in eandem inducti sunt: & pari voto, & vnanimi consensu, eum in Regem eligentes, in die sanctæ Resurrectionis, qui proximè secutus est, sollemniter, & ex more inunctus & consecratus est; & diadematis insigne regium suscepit. Quæcunque autem domini Patriarchæ, aut domini Ioscelini in eo facto fuerit intentio, Dominus rei euẽtum misericorditer conuertit in bonum. Nam virum iustum, piũ, ac timentem DEVM, Diuinâ eum præueniente gratiâ, se exhibuit: eratq; vir in cunctis prosperè agens. Videtur tamen minus regularem habuisse introitũ; legitimumque regni hæredem certum est à debita successione fraudulẽter exclusisse, illos qui eum promouerunt. Mortuo namq; domino Rege, siue de eius supremo iudicio, siue de communi Principum regni cõsilio (quia neutrum pro certo compertum habemus) missi erant quidam nobiles & magni viri, qui ad regni successionem cõmuni edicto citarent comitem Boloniensium dominum *Eustachium*, dominorũ Godefridi ducis eximii, domini Balduini regis fratrem. Qui ad eum peruenientes, inuitum & renitẽtem, causas honestissimas prætendentes, quare eum venire oporteret, vsque in Apuliam traxerunt. Vbi audiens prædictus vir venerabilis, religiosus, ac timens DEVM, verè tantorum virorum imitator & frater, & in virtutibus & honestis meritis successor, quòd Hierosolymis medio tempore dominus *Balduinus*, Edessanus comes eius consanguineus, Rex fuerat ordinatus, instãtibus nunciis qui pro eo missi fuerant, & allegantibus vt nihilominus procederet, quia quod factũ erat, contra ius & fas, & contra hereditariæ successionis legem antiquissimam, nullo modo stare posset, respondisse dicitur vir DEO plenus: *Absit hoc à me, vt per me in Regnum Domini ingrediatur scandalum, per cuius sanguinem pacem CHRISTI recepit; & pro cuius tranquillitate viri virtutum & immortalis memoriæ, fratres mei, egregias animas cœlis intulerunt.* Compositisq; iterum sarcinis, & comitatu recollecto, inuitis iis qui eum ad regnum trahere nitebantur, ad propria remeauit.

IV. Dicitur autẽ formâ fuisse conspicuus, corpore procerus, facie venustâ, capillo raro, flauo, canis mixto; barbam habens raram, sed tamen vsque in pectus demissam; colore viuido, & quantum ętas illa patiebatur, roseo. Habilis ad vsum armorum, & equis regendis aptissimus: rei militaris multam habens experientiam: in agendis suis prouidus; in expeditionibus fœlix; in operibus pius, clemens & misericors; religiosus & timens DEVM; in orationibus iugis, ita vt callos in manibus haberet & genibus, pro afflictionis & genuflexionis frequentia: impiger, licet senior, quotiens eum vocabãt Regni negocia. Adeptus ergo Regni soliũ, sollicitus de comitatu Edessano, quem sine duce dimiserat, *Ioscelinum* consanguineum suũ vocat, vt quod in eum priùs deliquerat, gratuitâ plenaq; satisfactione

factione corrigeret; eique tanquam qui regionem illam plenius nouerat, comitatũ donat: sumptaq; fidelitate, per vexillum inuestit, & inducit in possessionem: & conuocans inde vxorem, & filias, & familiam, per operam & studium eiusdem domini Ioscelini, in proximo cum sospitate recepit vniuersa. Erat autem ei vxor *Morsia* nomine, cuiusdam nobilis Græci, *Gabrielis* nomine, de quo supradiximus, filia: quam dum Comes esset cũ pecunia infinita, quæ dotis nomine donabatur, duxit in vxorem; ex qua susceperat tres filias, Milissendem videlicet, Haalim, & Hodiernam: nã quartam, cui Iueta nomen fuit, postquam Regnum adeptus est, vxor ei peperit. Coronatus autem & consecratus est, anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo* A. Dn.
octauo decimo, mense Aprili, secundâ die mensis; præsidẽte sanctæ Romanæ Ecclesiæ 1118.
domino *Gelasio* Papâ secundo; Antiochenæ verò, *Bernardo*, Latinorum in eadem ciuitate Patriarchâ primo; Sanctæ Hierosolymitanæ Ecclesiæ domino *Arnulfo*, ex Latinis in eadem ciuitate Patriarchâ quarto. Per idem tempus Constantinopoli- V.
tanus Imperator *Alexius*, Latinorũ maximus persecutor, rebus humanis exemptus est: cui successit *Ioannes* filius eius, patre multò humanior, & meritis exigentibus, populo nostro patre longè acceptior: qui etiam non omnino syncerus erga Latinos Orientales extitit, sicut docebunt sequentia. Dominus quoque *Paschalis* Romanus Pontifex viam vniuersæ carnis ingressus est, Pontificatus eius anno sexto decimo: cui successit dominus *Gelasius*, qui & *Ioannes Gaietanus* dictus est, sanctæ Romanæ ecclesiæ Cancellarius. Mortua est nihilominus & domina *Adelasia*, Siciliæ Comitissa, quæ prædicti domini regis Balduini, de facto, etsi non de iure, vxor fuerat. Eodẽ VI.
anno æstate proximè subsecutâ, princeps *Ægyptius*, qui tunc erat pro tempore, congregatâ ex vniuersis Ægypti finibus tam equitum quàm peditum multitudine infinitâ, tam per terras quàm nauali exercitu, in Regnum nostrum proponit violenter introire, facile putans, tam modicum populum aut consumere gladio; aut à cunctis Syriæ finibus fugientes eliminare. Transcursâ igitur solitudinis vastitate, quæ inter nos & Ægyptum media interiacet, cum equitatu numeroso, & peditum iaculis instructorum infinita multitudine, ante Ascalonam castrametatus est. At verò *Doldequinus*, Damascenorum rex, cognito Ægyptiorum aduentu, siue sponte ab eis inuitatus, congregatâ iterum ingenti militiâ, deuia secutus, ne fortè noster ei obuiaret exercitus, transito Iordane, castris se eorum associat, & vires augere nititur, in nostram læsionem. Nauium autem, quædam apud *Ascalonam* applicuerunt; quædã verò vsque *Tyrum*, quoniã ciuitas erat munitissima, & portum habens commodũ, profectæ sunt: expectãtes vt de domini arbitrio, & de voluntate eius qui classi præerat, eis aliquid præcipiatur. Rex autem multo ante tempore eorum aduentu præcognito, tam ex Antiochenis quàm ex Tripolitanis partibus, conuocatis militaribus auxiliis, suisq; in vnum congregatis, in *campestria Philistiim*, illis descendit in occursum: transitoq; eo loco, qui olim *Azotus* dictus est, vbi vna de quinque ciuitatibus Philistinorum fuisse dinoscitur, de vicino Ægyptiorum castrametatus est, ita vt vtrisque partibus daretur mutuò hostium castra singulis diebus intueri. Cumq; iam per mẽses quasi tres, se inuicem lacessere formidarent; nostris, tantam multitudinem in se temerè irritare timentibus; illis verò, nostrorum vires, audaciam, & in præliis experientiã formidantibus; placuit Ægyptio principi tutius esse, cũ incolumitate domũ redire, quàm in se & in suos imprudenter bellorum insidias experiri: sicq; redeuntibus in Ægyptum expeditionib⁹, postquã de eorũ subito regressu nulla nostros mouebat suspicio, nostri quoq; sumptâ à domino Rege licentia, ad propria cum gaudio reuersi sunt. Per eosdẽ dies, mortuo *Arnulfo* Hierosolymorũ patriarchâ, viro inquietissimo & officii sui sanctimoniã negligente, substitutus est ei vir simplex, ac timens DEVM: dominus *Gormundus*, natione Francus, de episcopatu Ambianensi, de oppido Pinqueniaco. Huius diebus & meritis etiam, vt creditur, multa magnificè ad regni consolationem & incrementum operari dignatus est Dominus: sicut in sequẽtibus præsens enarrabit historia. Eodem anno, quidam nobiles viri de equestri VII.
ordine, DEO deuoti, religiosi, & timentes DEVM, in manu domini Patriarchæ, CHRISTI seruitio se mancipantes, more Canonicorum regularium, *in castitate, & obedientia, & sine proprio* velle perpetuò viuere professi sunt. Inter quos primi & præcipui fuerunt, viri venerabiles, *Hugo de Paganis*, & *Gaufredus de sancto Aldemaro*. Quibus, quoniam neq; ecclesia erat, neq; certum habebant domicilium, Rex in palatio

quod secus templum Domini, ad Australem habet partem, eis ad tempus concessit habitaculum. *Canonici* verò *Templi* Domini, plateam quam circa prædictum habebant palatium, ad opus officinarum, certis quibusdam conditionibus cõcesserunt. Dominus autem Rex cum suis proceribus, dominus quoq; Patriarcha cũ prælatis ecclesiarum, de propriis dominicalibus certa eis pro victu & amictu beneficia quędam ad tempus, quędã in perpetuum contulerunt. Prima autem eorum professio, quodq; eis à domino Patriarcha, & reliquis episcopis, in remissionem peccatorum iniunctum est; *vt vias & itinera, maximè ad salutem Peregrinorum, contra latronum & incursantium insidias, pro viribus conseruarent.* Nouem autem annis post eorũ institutionem in habitu fuerunt seculari, talibus vtentes vestimẽtis, quales pro remediis animarum suarum populus largiebatur. Tandem nono anno, Concilio in Frãcia apud *Trecas* habito, cui interfuerunt dominus *Remensis*, & dominus *Senonensis* Archiepiscopi, cũ suffraganeis suis; *Albanensis* quoq; Episcopus, Apostolicæ sedis legatus; Abbates quoq; *Cisterciensis*, & *Clareuallensis*, & *Pontiniacensis*, cum aliis pluribus, instituta est eis regula, & habitus assignatus, albus videlicet, de mandato domini *Honorii* Papæ, & domini *Stephani* Hierosolymitani patriarchę. Cumq; iam annis nouem in eodem fuissent proposito, non nisi nouem erant: ex tunc cœpit eorum numerus augeri, & possessiones multiplicabantur. Postmodum verò, tempore domini *Eugenii* Papæ, vt dicitur, cruces de panno rubeo, vt inter cæteros essent notabiliores, mãtellis suis cœperunt assuere, tam equites quàm eorum fratres inferiores, qui dicuntur *Seruientes*. Quorum res adeò creuit in immensum, vt hodie trecentos plus minus ve in conuentu habeant equites, albis chlamydibus indutos: exceptis fratribus, quorũ penè infinitus est numerus. Possessiones autem tam vltra, quàm citra mare adeò dicuntur immensas habere, vt iam non sit in orbe Christiano prouincia, quæ prædictis fratribus bonorum suorum portionem non contulerit; & regiis opulentiis pares hodie dicantur habere copias. Qui, quoniam iuxta Templum Domini, vt prædiximus, in palatio regio mansionem habent, *Fratres militiæ Templi* dicuntur. Qui cùm diu in honesto se conseruassent proposito, professioni suæ satis prudenter satisfacientes, neglectâ humilitate (*quæ omnium virtutum custos esse dinoscitur; & in imo sponte sedens, non habet vnde casum patiatur*) domino Patriarchæ Hierosolymitano, à quo & ordinis institutionem, & prima beneficia susceperant, se subtraxerunt, obedientiam ei, quam eorum prædecessores eidem exhibuerant, denegantes: sed & Ecclesiis DEI, eis decimas & primitias subtrahentes, & eorum indebitè turbando possessiones, facti sunt valde molesti.

VIII. A. Dn. 1119. Anno sequenti mortuus est dominus *Gelasius* Papa secundus, domini Paschalis successor, qui & *Ioannes Gaietanus* dictus, vir literatus: qui fugiens domini *Henrici* Imperatoris persecutionem; & æmuli sui antipapæ, qui cognominatus est *Burdinus*, declinans violentiam, in regnum Francorum se conferens, apud *Cluniacum* diem clausit extremum, ibidem etiam sepultus. Cui successit dominus *Guido*, secundum carnem nobilis, Viennensis Archiepiscopus, qui postea in papatum assumptus, *Calixtus* appellatus est. Hic postmodum domini Imperatoris *Henrici*, cuius consanguineus erat, consecutus gratiam, & eius fretus auxilio, in Italiam cum Cardinalibus, & vniuersa curia descendens, apud *Sutriũ*, vrbem Romæ conterminam, æmulum & hęresiarcham *Burdinum* violenter cepit: insuper & camelo impositum, cute indutum vrsinâ, ad Canense cœnobium, quod iuxta Salernum situm esse dinoscitur, cũ multa misit ignominia: vbi vsque in supremum senium, vitam compulsus est, lege loci, ducere cœnobiticam. Et ita sopitum est schisma, quod à tempore domini *Gregorii* septimi, per tempora domini *Vrbani*, domini *Paschalis*, domini quoque *Gelasii*, prædecessorum eius, quasi per triginta annos ecclesiam incessanter fatigauerat: domino Imperatore *Henrico* ad ouile Ecclesiæ post multa tempora, quibus per excommunicationis sententiam à cœtu fidelium præcisus fuerat, reuocato.

IX. Eodem anno, quidam infidelium potentissimus princeps, & apud suos valde formidabilis, infelicis populi & perfidæ plebis, videlicet Turcomannorum dominus, *Gazzi* nomine, cui se adiunxerant *Doldequinus* Damascenorum Rex, & *Debeis* Arabum satrapa potentissimus, cum ingentibus copiis partes Antiochenas, in graui suorum multitudine ingressus erat, citra Halapiam castrametatus. Cuius aduentu præcognito dominus *Rogerus* Antiochenus Princeps, domini Regis sororius, circumpositis mandat principibus, domino videlicet

Ioscelino

Ioscelino Edessanorum Comiti, domino quoque *Pontio* Comiti Tripolitano, domino nihilominus etiam Regi, & significat instantem necessitatem; monens & obnixiùs postulans, vt cum omni celeritate, contra instantia pericula, opem laturi venire non morentur. Rex ergo assumptis sibi, quas tam subitò de Regno colligere potuit, militaribus copiis, *Tripolim* vsque maturatis itineribus peruenit, vbi dominum Comitem, ad iter peræquè succinctum, secum associans, cœpto instat itineri. At verò dominus Princeps, interim moræ impatiens de communi lege mortalium, futurorum nescius, egressus ab Antiochia, circa *Artasium* oppidum castrametatus fuerat. Erat autem is locus alendis exercitibus satis commodus: nam ex nostris finibus erat, volentibus ad exercitum accedere, liber & facilis accessus; vnde in expeditione necessariorum erat vbertas maxima, & quanta in vrbibus solet, optata commoditas. Vbi cùm per dies aliquot domini Regis & Comitis expectasset aduentum, prohibente domino Patriarchâ, qui illuc vsque eum fuerat prosecutus, renitentibus etiam de proceribus nonnullis, exercitum iubet iter arripere, fortiter contestans, se nullius deinceps præstolaturum aduentum. Erant autem quidam de nobilibus regionis, qui ad hoc eum impellebant; non vt conditiones exercitus facerent meliores, sed vt terras suas, quas hostium castris vicinas habebant, præsente exercitu, in tuto collocarent. Horum ergo consilium secutus, in suam suorumque cladem præceps, ab eo loco vbi prius fuerat discedens, in eum qui dicebatur *Campus sanguinis* castra iubet locari: recensitoque eius exercitu, inuenti sunt equites septingenti, & peditum instructorum tria milia, exceptis negociatoribus, qui emédi vendendiq; gratia castra solent sequi. Hostes verò cognoscentes castra Principis in proximo locata, vt dissimulantes propositum, conceptum commodiùs possent effectui mancipare, solutis castris fingunt se versus *Cerepum* oppidum acies dirigere: quò peruenientes, cùm eâ nocte nihil proficerent, circa partes castrametati sunt. Mane facto, Princeps exploratores dirigit, nosse volens vtrum ad obsidendum oppidum hostes se dirigant; aut ad committendum cum nostris ad castra contendant: dumque ipse cum suis, armis se instruerent, quasi iam bellum præsens expectantes, ecce nuncii recurrentes, vno verbo afferunt, hostes tribus turmis ordinatis, habentibus singulis equitum vicena milia, citatis gressibus, ad nostrum exercitum accedere. Quo cognito, Princeps quatuor instaurat acies; & equo circumuolans, circuit diligenter, & verbis competentibus animat instauratas: dumque in his daret operam, ecce hostium acies, erectis vexillis nostro exercitui penè iungebantur. Commissum est itaque prælium, vtrisque animosè instantibus: sed peccatis nostris exigentibus, facta est pars aduersa superior. Nam acies quibus præerant viri nobiles & in armis strenui, *Gaufridus Monachus*, & *Guido Fremellus*, quæ primæ fuerant ad irruendum in hostes deputatæ, optimè & secundùm rei militaris disciplinam progressæ, maiores hostium cuneos & densiores cohortes, violenter dissolutas, penè in fugam adegerant: sed acies cui præerat *Robertus de Sancto Laudo*, cùm exemplo aliarum quæ præcesserant, animosiùs debuisset in hostes irruere, hostibus vires resumentibus, substitit improbè: demumque in fugam lapsa, Principis aciem, quæ aliis erat ministratura, soluit per medium, & partem secum in fugam vertit, ita vt de cætero reuocari non posset. Accidit etiam in eodem prælio quiddam relatione dignum. Nam dum in ipso præliandi agone, hinc inde feruentiùs desudarent, ecce turbo ab Aquilone prodiens immanissimus, in medio belli campo, cunctis cernentibus hæsit humi; serpendoque longiùs tantùm congesti pulueris secum detulit, quòd vtriusque partis oculos pulueris immensitate, ne pugnare possent, perstrinxit; seque per gyrum extollendo, in modum dolii sulphureis ignibus combusti in sublime se contulit. Facti sunt itaque hostes eo casu superiores; & pars nostra corruit, nostris penè omnibus gladio interemptis.

X. Princeps autem, tanquam vir in armis strenuus, cum paucis in medio hostium viriliter dimicans, dum suos incassum reuocare contendit, contra hostium maiores se dirigens impetus, gladiis confossus interiit. Qui autem sarcinas & impedimenta secuti erant, in montem vicinum se contulerant: qui verò hostium arma videbatur effugisse, bellicis se tumultibus eximentes, videntes nostros in montis culmine conglobatos, opinantes eos vires ad resistẽdum habere, & cum eis posse saluari, ad illos certatim accedebant: quò cùm peruenissent vniuersi, hostes eis qui in campis erant, penitus

gladio interemptis, ad illos se cōuertunt: & directis illuc cohortibus, omnes in momento horæ trahunt ad exterminium. *Rainaudus* autem *Mansuerus*, quidam de maioribus illius regionis principibus, cum quibusdam aliis nobilibus, in turrim cuiusdam vicini oppidi, cui *Sarmatan* nomen, gratiâ salutis se contulerat. Quod postquam prædicto Turcorum principi compertum est, illuc sub omni celeritate conuolans, prædictos nobiles viros, qui intus se collegerant, ad deditionem violenter compellit: sicque factum est illâ die, quòd de tot millibus qui dominum Principem secuti fuerant, culpis nostris id merentibus, vix vel vnus qui nunciaret, euasit: de hostibus verò, vel paucis, vel nemine interfectis. Dicitur autem hic idem princeps *Rogerus*, homo fuisse perditissimus, incontinens, parcus, & publicus adulter. Insuper etiam dominum suum iuniorem *Boamundum*, senioris Boamundi filium, in Apulia cum matre morantem, ab Antiochia, quæ paterna ei hereditas erat, omni eo tempore quo principatum tenuit, fecerat alienum. Nam eâ conditione dominus *Tancredus*, bonæ memoriæ, moriens ei principatum commiserat, vt reposcenti domino Boamundo, vel eius hæredibus, non negaret. Dicitur tamen quòd in ea expeditione quâ confossus interiit, apud dominum *Petrum*, venerabilem virum, Apamiensem Archiepiscopum, qui eidem necessitatis articulo præsens interfuerat, corde contrito & humiliato delicta sua coram DEO cōfessus fuerat, promittens auctore Domino, pœnitentiæ fructus condignos: & sic verè pœnitens, prælii discrimen

XI. ingressus est. Interea Rex & Comes Tripolitanus accedentes, ad eum locum qui dicitur *Mons Nigronis*, peruenerant: quod prædictus *Gazzi* comperiens, decem milia equitum electorum eis obuiam dirigit, qui eorum si possent, *impediant* accessum. Hi verò abeuntes, in tres turmas se diuidunt, vnā ad mare versus sancti Symeonis portum dirigentes, alias duas diuersis itineribus Regi obuiam destinantes. Contigit autem quòd vnam ex duabus turmis obuiam habuit, quam præuia Domini misericordia, pluribus interfectis & captiuatis nonnullis, violenter dissolutam, in fugam conuertit. Inde per *Latorum* & *Casambellam* Antiochiam perueniens, à domino Patriarcha, clero quoque & populo vniuerso cum summis desideriis est susceptus: vbi tam cum suis, quàm cum iis qui de prædicto prælio fuerant residui, deliberationem ingressus, quærit, quid in eo tātæ necessitatis imminenti articulo magis expediat. Interea *Gazzi* dimissis oppidis Emâ & Artasio, *Cerepum* obsidet, eâ magis fiduciâ, quod *Alanum* eiusdem loci dominum cum comitatu suo à domino Rege audierat Antiochiam euocatum; quod & verum erat. Accedens ergo ad præsidium, & locū imparatum reperiens, ex diuersis partibus fossores immittit, qui collē cui prædictum insidebat municipium suffoderent, trabibusq; subnexum, igni postea supposito consumendis, turres superpositas & mœnia, cedente aggere, ad terram deiiceret. Timentes ergo oppidani, ne suffosso aggere totum præsidium in præceps rueret, interpositis conditionibus de vita & incolumitate, & libero ad suos reditu, locum tradunt. *Gazzi* verò inde ad castrum *Sardonas* acies dirigens, obsidione locū vallat, quem etiam intra paucos dies, tradentibus eum loci eiusdem habitatoribus, eodem modo recepit: moræq; impatiens, eoque maximè, quòd neminem sibi resistere posse arbitrabatur, cunctam pro arbitrio tractabat regionē, ita quòd nulla spes

XII. esset finitimorum locorum incolis, iugum tāti principis euadendi. Rex autem cum Comite, & militia quantam habere poterat, egressus Antiochiâ, putans se apud Cerepū hostes inuenire, versus *Rugiam* dirigit expeditiones: inde *Hab* pertransiens, in monte qui dicitur *Danim* castrametatus est. Quod audiens *Gazzi*, conuocatis principibus suis, sub interminatione mortis præcipit, vt noctem illam ducētes insomnem, armis & equis cum summa diligentia procurandis totā impendāt; summo diluculo ante lucis exortum attentiùs præparati, in castra Regis irruant, & eos somnolentos adhuc inuenientes, gladiis confodiant; ita vt nec vel vni mortē liceat effugere. At verò Diuina longè aliter ordinauerat clementia. Rex autem cum suis non remissiore curâ sollicitus, noctem eandem, vt de futuro bello tractaret necessaria, ducit peruigilem; monente & exhortante populum viro venerabili * signo Crucis Dominicæ, dominū Regem vsq; ad partes illas fuerat prosecutus. Armati igitur, & ad bellum suscipiendum accincti viriliter, summo mane hostium expectabāt futuros impetus. Dispositis igitur de mandato Regis, iuxta rei militaris disciplinam, aciebus nouem (nam septingentos in eo conflictu dicitur habuisse milites) & ordine congruo

congruo collocatis, Domini præstolantur misericordiam. Præmissis igitur tribus aciebus quæ agmina vniuersa præcederent, domino quoque Comite Tripolitano, cum suis dextrum cornu tenente, principibus verò Antiochenis in sinistro collocatis, pedestres manipulos in medio locat. Rex autem, aliis subsidiũ ministraturus, cum quatuor sequitur aciebus. Dumque sic instructi hostium aduentũ expectant, ecce adsunt cum ingenti clamore, & cum stridore tubarum & tympanorum strepitu, atrocissimè in nostros irruentes. Erat autem eorum maior in infinita multitudine fiducia; nostris autem in præsentia victoriosissimæ Crucis, & in confessione veræ fidei spes amplior & indeficiens. Consertis igitur aciebus, & immixtis hostiliter legionibus, gladiis cominus agitur; & spretis humanitatis legibus, tanquam in feras immanissimas ardentibus studiis, & odio insatiabili vtrinque decertatur. Cumque manipulorum nostrorum pedestrium proteruam & periculosam nimis cognoscerent instantiam, totis viribus ad exterminãdas pedestrium turmas elaborabant. Factumque est, Domino permittẽte, vt ex plurima parte eâ die, hostium gladiis deperirent. Rex autem videns pedestres manipulos supra vires aggrauari, aciesque præmissas subsidio indigere, cum suis qui ei adhærebant, pronus inter media ruit agmina, & gladio instans animosiùs, densissimos hostiũ dissipat cuneos: adhærentibusq; ei fideliter earundem acierum consortibus; & aliis iam destitutis, vires & animos verbis & exemplo conferentibus, vnanimiter in hostes irruunt: & inuocato de cœlis auxilio, affuit Diuina clementia, & factâ hostium strage infinitâ, reliquos resistere non valentes in fugam vertunt. Dicuntur ibi de nostris peditibus quasi septingenti cecidisse, de equitibus verò centum. At verò de hostiũ numero vsque ad quatuor millia, exceptis sauciis letaliter, & compedibus mãcipatis. *Gazzi* verò fugiens cum *Doldequino* rege Damascenorum, & *Debeis* Arabum principe, suos morti expositos dereliquit. Nostris autem insectantibus, & ad loca varia progressis, Rex cum paucis campum obtinens, vsque ad primas noctis partes in eo perseuerauit. Tandem victualium vrgẽte defectu, in vicinum oppidum, *Hab* nomine, gratiâ refectionis sumendæ se contulit. Vnde mane facto, ad prædictum rediens campũ nuntios, cum annulo proprio, in certum signum victoriæ, ad sororem suam, & ad dominum Patriarcham dirigit, significans, Diuinâ opitulante gratiâ, victoriæ munus sibi diuinitus collatum. Eâ tamen die vsque ad suppremam vesperam campum non deseruit, quoadvsque rumore certo de hostibus habito, quòd in dispersionem dati, redituri non erant. Tandem verò, coadunatis sibi quotquot de suis in præsenti habere potuit, Antiochiam palma insignis, occurrente ei vniuersæ ciuitatis clero & populo, cum domino Patriarcha, victor ingressus est. Concessa est autem nostris diuinitus hæc victoria, anno ab incarnatione Domini *M C XX.* Regni quoque domini *Balduini* regis secundi, anno secundo, mense Augusto, in vigilia assumptionis sanctæ DEI genitricis Mariæ. Rex verò cum domino *Cæsariensi* archiepiscopo, & honesto comitatu, lignum viuificæ Crucis remisit Hierosolymam, ita vt in die Exaltationis eiusdem, a clero & populo cum hymnis & canticis spiritualibus sit honorificè recepta. Ipse autẽ propter ingruentes regionis necessitates, in eadem prouincia moram facere compulsus est: vbi tam dominus Patriarcha, quàm vniuersi proceres vnà cum clero & populo, cõsonis desideriis & gratuito assensu principatus Antiocheni curam, & omnimodam potestatem Regi tradũt, ita vt *liberam*, sicut in Regno habebat, in Principatu habeat *instituendi, destituẽdi, & omnia pro arbitrio tractandi facultatẽ.* Collatis igitur liberis, vel aliorum graduum consanguineis, eorũ qui in acie ceciderant possessionibus; prout ratio vel regionis consuetudo deposcebat; viduis quoque apud compares & competentis meriti viros, nuptui collocatis: præsidiis quoque, quibus videbatur necessarium, viris, victu, armis diligentiùs communitis, sumptâ ad tempus ab eis licentiâ, in Regnum reuersus est. Vbi in ecclesia Bethleemitica solemni natiuitatis Dominicæ cum vxore coronatus est.

An. Do. 1120.

XIII. Eodem anno, qui erat ab incarnatione Domini *millesimus centesimus vicesimus*, cùm peccatis nostris exigentibus regnum Hierosolymorum multis vexationibus fatigaretur, & præter eas quæ ab hostibus inferebantur molestias, locustarum intemperie & edacibus muribus, iam quasi quadriennio continuo fruges ita penitùs deperissent, vt omne firmamentum panis defecisse videretur; dominus *Gormundus* Hierosolymorum Patriarcha, vir religiosus ac timens DEVM, vnà cum domino

Rege *Balduino*, prælatis quoque Ecclesiarum, & Regni principibus, apud *Neapolim* vrbem Samariæ conuenientes, conuentum publicum & curiam generalem ordinauerunt. Vbi sermone ad populum habito, exhortationis gratiâ; cùm apud omnes constare videretur, quòd populi peccata Dominum ad iracundiam prouocassent: de communi statuunt consilio *errata corrigere; & excessus redigere in modum: vt tandem ad frugem melioris vitæ redeuntes, & pro commissis dignè satisfacientes, eum sibi redderent placabilem, qui peccatoris non vult mortem, sed magis vt conuertatur & viuat.* (Ezech. 33, 11.) Deterriti ergo signis de cœlo minacibus, & terræmotu frequenti, clade quoque, simul & famis angustiâ, & hostium proteruâ nimis & pene cottidianâ instantiâ, per opera pietatis Dominum sibi reconciliare quærentes, ad morum erigendam conseruandamque disciplinam, vigintiquinque capitula, quasi vim legis obtinentia, de communi sanxerunt arbitrio. Quæ si quis legendi studio, videre quærit, in multarum Archiuis ecclesiarum, ea facilè reperire potest. Interfuerunt autem huic Concilio: dominus *Gormundus*, Hierosolymorum Patriarcha; dominus *Balduinus*, Hierosolymorum ex Latinis Rex secundus; *Ebremarus* Cæsariensis Archiepiscopus; *Bernardus*, Nazarenus episcopus; *Asquitillus*, Bethleemita episcopus; *Rogerus*, Lindensis episcopus; *Gildonus*, electus Abbas sanctæ Mariæ de valle Iosaphat; *Petrus*, Abbas de mõte Thabor; *Achardus*, Prior Templi; *Arnaldus*, Prior montis Sion; *Gerardus*, Prior Sepulchri Domini; *Paganus*, regis Cancellarius; *Eustachius Graniers*, *Wilelmus de Buris*, *Barisanus*, Ioppe Cõstabularius, *Balduinus de Rames*, & alii multi vtriusque ordinis, quorum numerum, vel nomina non tenemus.

XIV. An. Do. 1121. Anno sequenti, prædictus fidei & nominis Christiani pertinax & indefessus persecutor *Gazzi*, tanquam vermis inquietus, semper quærens quem lædere possit, sumptâ occasione ex regis absentia, conuocatis militaribus copiis, apponit etiam quædam nostrorum præsidia obsidere: quo præcognito dominum Regem vrgentissimè vocant. Ille verò impiger, assumpto sibi salutiferæ Crucis ligno, equitumque honesto comitatu, ad partes illas properat: vocato etiam domino *Ioscelino* Edessano Comite, sociatisque sibi Antiochenis proceribus, contra prædictum potẽtem castra dirigit, quò cùm peruenisset, sperantes in proximo bellum se habiturum, contigit quòd morbo, qui *apoplexia* appellatur, tetigit eum manus Domini. Vnde magnates qui in eius erant exercitu, Principis sui destituti solatio, bellum prudenter sanoque consilio declinauerunt: dominumque suum in lectica semiuiuum deferentes, Halapiam properabant. Ad quam priusquam peruenirent, ille æternis tradendus incendiis, infelicem dicitur animam exhalasse. Rex quoque factâ apud Antiochiam morâ, quæ videbatur pro tempore necessaria, in Regnum, auctore Domino, sospes reuersus est: apud vtrosque tam in Regno, quàm in Principatu, meritis suis id exigẽtibus, carus admodum & acceptus: vtramque nimirum administrationem fideliter deuoteque implebat, Regni videlicet & Principatus, licet multùm distarent ab inuicem. Nec erat facilè discernere, vtrius sollicitudine magis angebatur: licet Regnum eius esset proprietas, quam etiam ad successores suos iure posset trãsmittere; Principatus verò, commissus. Maioremque etiam videbatur pro statu Antiochenorum exhibere diligentiam: in eoque se continuauit bonâ fide, vsque ad aduentum domini *Boamundi* iunioris, sicut in subsequentibus dicetur.

XV. Per idem tempus, rege Hierosolymis existente, piâ liberalitate & largitione principali, ciuibus contulit Hierosolymitanis, & sigillo Regio communitam eis præcepit paginam fieri, in perpetuum valituram, libertatem *consuetudinum*, quæ à ciuibus merces inferentibus vel efferentibus solebat exigi: ita vt de cætero, omnis Latinus ingrediens vel egrediens, siue mercimonia inferens siue educens, omnino nihil sub prætextu alicuius consuetudinis aliquid cogatur præstare, sed liberam prorsus vendendi & emendi habeat potestatem. Dedit etiam Surianis, Græcis, Armenis, & harum cuiuslibet nationum hominibus, Sarracenis etiam nihilominus liberam potestatem, sine exactione aliqua inferendi in Sanctam Ciuitatem, triticum, hordeum, & quodlibet genus leguminis. Modii etiam & ponderis remisit mercedem consuetudinariam: in quo prædicti populi sibi conciliauit animos, & gratiam publicam sibi promeruit. In vtroque enim, regio more & affectu plurimum commendabili, ciuibus videtur prouidisse, vt & ciuitas, sine exactione illatis alimentis, abundaret amplius; & quòd tam ipse quam eius prædecessor totâ diligentia procurabat, vt vrbs DEO amabilis multiplicatis

catis & frequentioribus habitatoribus incoleretur.

XVI. A. D. 1122.

Anno sequente, *Doldequinus*, perfidus & impius Damascenorum Rex, fœderato sibi Arabum principe, & eius sibi sociatâ militiâ, vidensque dominum Regem pro vtraque regione, viribus suis imparem portare sollicitudinem, de eius præsumens occupationibus, regionem nostram Tyberiadi proximam, immissis legionibus, hostiliter nimis vastare cœpit. Quo audito, dominus Rex congregatâ de vniuersi Regni finibus militiâ illuc more suo impiger contendit. *Doldequinus* verò Regis præcognito aduentu, videns eo præsente, se non posse proficere, nec cum eo conserere tutum reputans, in vlteriora regni se contulit. Rex autem cum suis agminibus in Austrum declinans, *Gerasam* peruenit. Fuit autem Gerasa vna de nobilibus prouinciæ Decapoleos ciuitatibus, ab Iordane paucis distans miliaribus, monte Galaad contermina, in tribu Manasse sita. In huius parte muniriore, quoniã reliqua ciuitas hostilitatis metu diu iacuerat desolata, castrũ ex quadris & magnis lapidibus, cum multis sumptibus erigi sibi fecerat anno præterito *Doldequinus*; victuque & armis communitum, quibusdam fidelibus suis conseruandum tradiderat: quò perueniens Rex, impugnato vehementiùs præsidio, quadraginta milites, qui in eo ad custodiam relicti fuerant, interpositis conditionibus, quòd cum salute ad suos haberent reditum, castro recepto, permisit abire incolumes; habitaque cum suis deliberatione, vtrum magis expediret dirui funditus præsidium, aut Christianitati reseruari, placuit de vniuersorũ assensu municipium euerti funditus: nam sine multis sumptibus, & labore continuo, & multo periculo transeuntium, non videbatur à nostris posse conseruari.

XVII.

Cùm ita ergo, per gratiam DEI, se Regni prosperè satis haberent negotia, inuidens pacis inimicus tranquillitati, quam sperabat, scandalum molitus est iniicere. *Pontius* enim Tripolitanorum Comes secundus, nescimus cuius instinctu, Regi Hierosolymorum suum denegabat hominium; & seruitium, quod de iure fidelitatis tenebatur impendere, impudenter negabat. Rex autem tantam non ferens iniuriam, collectis ex vniuerso Regno tam equitum quàm peditum copiis, ad partes illas peruenit, super tanta iniuria vltionem petiturus: vbi antequam aliquid damni passa esset pars alterutra, interuenientibus viris honestis & DEO amabilibus, pax inter eos conueniens reformata est. Inde procedens, propter illorũ necessitates ab Antiochenis vocatus, ad partes illas descendit. *Balac* enim Turcorum princeps, magnificus & potens, regionem totam frequentibus irruptionibus molestabat, idque confidentiùs, quia paulo ante dominum *Ioscelinum*, Edessanum Comitem, & dominum *Galerannum* eius consanguineum, ex improuiso in eos irruens, ceperat, & captos vinculis mancipauerat. Sciens ergo dominum Regem aduenisse, cœpit à suis incursionibus aliquantulum retardari, & eius declinare conflictus: audierat enim quòd in præliis esset fortunatior, & de eo cuilibet difficile esset triumphare. Circuibat tamẽ cũ expeditiore militia, quasi de remoto, si ei daretur locus, vt nostris inferre damna posset, & circa id erat sollicitus. Rex igitur cum sua, quam secum deduxerat militia, in terram Comitis Edessani descendit, vt populo rectore carenti, aliquod impertiret solatium: circumiensque regionem, diligenter quærebat, vtrum munita essent præsidia, & sufficientes equitum peditumque, armorum quoque & alimentorum haberẽt copias: & vt defectus suppleret, debitam gerebat sollicitudinem. Cõtigit autem, dum eadem curâ sollicitus Edessam properaret, ab oppido *Turbessel* egressus, vt eadem diligentiâ de statu regionis trans Euphratem esset instructior; & cuncta pro posse in melius reformaret: nocte quadam iter conficiens incœptum, cum suo domestico proficiscebatur comitatu: vbi dum aliquantulum incautiùs, dissoluto agmine, & dormitantibus penè vniuersis, iter agerent securi: *Balac* prædictus, qui Regis iter præsenserat, in insidiis positus, subitò irruit, Regisq; comitatum imparatum reperiens, & somno grauatum, casu in ipsum Regem incidit, manus iniecit, secumque deduxit captum, tam iis qui præibant, quàm qui sequebantur, ad partes varias fugâ dilapsis, & quid regi accidisset ignorantibus. Captum ergò sæpedictus *Balac* Regem, trans Euphraten in præsidio, cui *Quartapiert* nomen, vinculis fecit mancipari, vbi erant etiam *Ioscelinus* Comes, & *Galerannus*, de quibus supra dictum est. Nostri autem Principes qui in regno erant, audito casu miserabili, qui domino Regi acciderat, vnà cum domino Patriarcha de statu Regni valdè solliciti, apud vrbem Acconensem, cum ecclesiarum prælatis, quasi vir

vnus conueniunt; & ducem atque præceptorem sibi de communi voto constituunt dominum *Eustachium Grener*, virum prouidum & discretum, & rei militaris plenam habentem experientiam: qui duas in Regno, iure hereditario, suffragantibus meritis, possidebat ciuitates, Sydonem videlicet & Cæsaream, vtramque cum suis pertinentiis. Tradunt ergò ei Regni curam, & administrationem generalem, quoadusque dominum Regem visitet oriens ex alto, & suæ libertati restituens, negociis regiis possit superesse. Sed interim ad ea, quæ de domino Rege cœperamus, retorqueamus historiam.

XVIII. Domino ergò Rege apud castrum prænominatum, cum domino Comite in vinculis constituto, notum habentes quidam *Armenii* de terra Comitis, quòd tanti principes, Christiani nominis in eo municipio captiui tenerentur, pro nihilo ducentes periculum, si etiam eorum artes prosperum non haberent exitum, nouas ineunt inauditi moliminis vias. Quidam tamen asserunt, hos eosdem domini *Ioscelini* diligentiâ vocatos, & spe remunerationis amplissimæ, huic se exposuisse discrimini. Quinquaginta enim ex eis, qui robustiores videbantur, fide interpositâ, & mutuis obligati iuramentis, apud se constituunt, vt illuc euntes, prædictos viros magnificos, quocunque periculo, liberare contendant. Habitu ergò se simulant monachos; sicas sub laxis vestibus portãtes, ad prædictum tendunt oppidum, tanquam de negociis monasteriorum acturi aliquid; simulant verbo & gemitu, & faciei modificatione se à quibusdam vim iniuriamque passos: Præfecto loci, ad cuius sollicitudinem spectabat, ne quid in locis adiacentibus enormiter, & contra disciplinam temporum fieret, id se velle cum lachrymis protestari, asserunt. Alii dicunt eos quasi mercatores, vilium mercium portatores, oppidum ingressos. Admittuntur tandem, & municipium ingressi, exerunt gladios, & occurrentes sibi perimunt vniuersos. Quid plura? Obtento castro, Regem soluunt & Comitem; & castrum muniunt quantum possunt. Rex interim Comitem *Ioscelinum* emittere disponit, vt sibi & sociis, quorum operâ expediti videbantur, auxilium congreget, & velociùs mittere non moretur. Cognoscentes autem, qui in suburbanis habitabant Turci, quòd hac fraude Rex, & qui cum eo intus erant, castrum obtinuerant, arma corripiunt: & ad locum accedentes, procurant diligentiùs, vt saltem vsque ad aduentum Balac domini sui, his qui in oppido erant, introitus negent & exitus. Comes tamen Ioscelinus, assumptis sibi tribus sociis, quorum duos itineris haberet comites, tertium ad dominum Regem de statu suo significans, statim remitteret, hostium se exponens insidiis, egressus est: & Domini protectus misericordiâ, ignorantibus his qui castrum obsederant, cum duobus consortibus, vt preordinatum fuerat, viam arripit, tertium remittens in oppidum: cui & annulum suum tradidit in signum, quòd cum salute, hostium cuneos euaserat. Rex autem cum his quorum ope solutus erat, præsidium munire totis viribus satagebat, tentans, si quo pacto vsque ad aduentum subsidii, quod in proximo sperabat, illud sibi conseruare posset.

XIX. At verò *Balac* terribili visione eadem nocte turbatus, in somnis videbatur sibi videre, quòd Comes *Ioscelinus* eum propriis manibus, luminibus orbaret. Quo visu territus, summo mane ad prædictum oppidum nuncios dirigit, qui dominum Ioscelinum absque mora decollarent. Qui accedentes ad castrum propiùs, cognoscentes quòd eo casu in manus hostium deuenisset, remenso itinere cum omni velocitate ad dominum redeunt, omnia quæ illic gesta fuerant, ordine pandentes. Ipse verò conuocatis vndique militaribus copiis, ad partes illas impiger contendit, & locatis in gyrum expeditionibus, obsidione vallat eos, qui in oppidum se contulerant. Vbi per internuncios habito sermone cum domino Rege, spondet & promittit firmiùs, quòd si absque difficultate præsidium ei restituat, ipse sibi & suis omnibus liberum exitum & securum vsque ad vrbem Edessanam præstaret conductum. Rex autem de oppidi munitione confisus, sperans cum adminiculo eorum, qui ad eum ingressi fuerant, castrum posse ad aduentum subsidii violenter detinere, conditiones respuit oblatas, & in defensione municipii instantiùs perseuerat. *Balac* verò, spretis conditionibus iratus admodum, artifices conuocat, & machinas ordinat multiplices, quibus solent hostium præsidia impugnari: & instans proteruiùs, in omne argumentum, quo nocere possit obsessis, subtiliter se attollit. Erat autem collis, supra quem situm erat oppidum, cretaceus, & ad suffodiendum facilis. Videns ergò eâ parte faciliùs posse

posse locum aggrauari, immissis fossoribus, scrobes præcipit ingentes intus colle suffodi, trabibusq; & ligneâ materiâ sustẽtari: Deinde receptis artificibus, igne immisso, succensâ quæ intus erat materiâ, collis subsedit; & turri quæ superposita erat, cum ingenti fragore collapsâ, timuit Rex ne casu simili vniuersum præsidiũ in præceps rueret, castrum Balac nullis interpositis conditionibus resignauit. Qui obtento castro, domino Regi, & cuidã nepoti suo, domino quoq; Galeranno vitã indulsit: eosque in *Carram*, ciuitatem Edessæ vicinam vinctos cõpedibus præcipit deportari, & eos ibidem sub arcta conseruari custodia. Prædictos autem Armenios, viros strenuos & fideles, qui vt Regem & dominum suum à vinculis soluerent, tantis se exposuerant periculis, variis affecit cruciatibus. Alios enim viuos decoriari fecit, alios serrâ diuidi per medium, alios viuentes sepeliri, alios pueris suis quasi signum ad sagittandum tradi: qui etsi coram illis tormenta passi sunt, spes tamen illorum immortalitate plena est; & in paucis tentati, in multis benè disponentur. At XX.
verò Comes *Ioscelinus*, cum iis quos assumpserat viæ consortes, cum multa sollicitudine & timore continuo iter incœptum peragens, cum victu modico & duobus vtribus, quos secum casu detulerat, vsque ad fluuium magnum *Euphratem* peruenit. Vbi habitâ cum periculorum consortibus, quomodo fluuium transire posset, deliberatione, impletis vento vtribus, eisque fune sibi circumpositis, regentibus eum à dextra læuaque sociis, quibus multum erat in natando exercitium, auctore Domino, vlteriorem ripam sanus & incolumis attigit. Inde non minore periculo, nudis pedibus, labore pressus insolito, fame & siti, & lassitudine fatigatus, tandem præuiâ Domini misericordiâ, apud insigne oppidum eius *Turbessel* peruenit: inde iniuncti verbi plenam gerens sollicitudinem, aptato sibi necessario pro tempore comitatu, Antiochiam, deinde cum consilio domini Patriarchę Bernardi, Hierosolymam profectus, rem domino Patriarchæ, & Regni Principibus ordine pandit, casum qui acciderat, seriatim aperit, ad subsidium sine dilatione inuitat: asserens Regis negotium dilationes non posse capere, sed opus esse maturo cõsilio & indilato. Factumque est ita, vt ad eius exhortationem congregatus sit Regni vniuersi populus, quasi vir vnus; & assumptâ sibi Cruce Dominicâ de singulis vrbibus, quæ erant mediæ, auxilia sibi coniungentes, Antiochiã peruenerunt: vbi adiunctis sibi eiusdem ciuitatis tam plebe quàm patribus, præuio Comite, *Turbessel* peruenerũt. Vbi quid circa dominum Regem medio tempore accidisset, pleniùs cognito, comperto quòd vlterius procedere non esset fructuosum, de communi consilio ordinatum est, vt singuli redirent ad propria: tamen ne omninò nihil fecisse viderentur, ordinant apud se, vt apud *Halapiam* transeuntes experiantur, vtrum aliquid damni aut iniurię hostibus inferre possint: quod secundùm propositum factum est. Nam ante vrbem prædictam habentes transitum, ciues eiusdem loci, contra eos quasi ad pugnandum egressos, in vrbẽ regredi violenter compulerunt: diebus quatuor cõtinuis, inuitis ciuibus morã ibi facientes. Qui autẽ de Regno erant, ab aliis diuisi, in Regnũ redeuntes, circa partes *Scythopolitanas*, transito Iordane, terras hostium subitò ingrediuntur, & imparatos reperientes, irrunt super eos, pluribusq; ex eis gladio interemptis, captiuatis etiam infinitis tam viris quàm mulieribus, cum ingẽti præda & opimis spoliis læti ouantesq; ad propria reuersi sunt. Interea princeps *Ægyptius* de Regis XXI.
captiuitate arbitrans sibi multam opportunitatem emersisse, vt regnum Hierosolymorum sibi meritò suspectissimum, aliqua ex parte posset opprimere, ex omnibus Ægypti finibus militaria præcipit auxilia conuocari; vrbibusque maritimis mãdat, præfectis operum specialiter ad hoc deputatis, galeas præparari, armari classem; & cætera quæ ad vsum naualis exercitus possunt esse necessaria, sine dilatione præcipit ordinari. Paratis igitur septuaginta galeis, cũ infinita pedestris exercitus multitudine, trãscursâ solitudine, apud *Ascalonam* castrametatus, cum suis resedit legionibus, classis autem vsq; *Ioppen* progressa, ibi ante vrbẽ se locauit; egressiq; de nauibus in graui multitudine, vrbẽ cœperunt ex omni parte per gyrum, continuatis cõgressionibus, hostiliter molestare, ita vt præ inopia defendentiũ, securi ad murũ suffodiendum accederẽt, & in locis pluribus debilitarent. Quòd si liberas ferias vrbem impugnandi per diem sequentem habuissent, effractis mœnibus, procul omni dubio, violenter occupassent ciuitatem; pauci enim erant intus, qui eorũ congressionibus repugnarẽt. Interea dominus Patriarcha, dominus quoque *Eustachius Grener*,

regni constabularius, cum aliis Regni Principibus, congregatâ omni eâ quam tunc habere potuerunt militiâ, in campestribus Cæsareæ, in loco cui *Caço* nomen, conuenerunt: inde versus *Ioppen*, ordinatis agminibus descendentes, dirigunt legiones. Quo audito, qui vrbem impugnabant, in classem se certatim recipiunt, nostrorum aduentum formidantes. Classe autem instructâ, remis incumbunt, expectantes quid suis, quos hostibus vicinos esse cognouerant, accideret. Nostri verò interea, præuiâ Cruce Dominicâ, fide armati, & cooperãte DEI gratiâ, in victoriæ spem erecti, compositis aciebus, & in congruum redactis ordinem, iuxta eum locum qui dicitur *Ibelim*, hostes reperiunt. Qui etiam, iuxta morem eorum, cohortibus dispositis, affecti vt cum nostris proculdubio pugnarent, aduenerant: sed viso nostrorum apparatu, & animositate certis argumentis intellectâ, qui quasi leones accesserant, lepores, & leporibus timidiores, bellum detrectare cupiunt, magis tamen cupientes non incepisse. Nostri porrò populi promiscui, & plebis omnimodæ, dicebantur esse quasi septem millia: Hostium verò, expeditorum ad prælium, sedecim millium dicebatur esse numerus, exceptis his qui classi deseruientes, dicebantur esse in nauibus. Irruentes igitur nostri super eos in spiritu vehementi, corde contrito, & in timore Domini, auxilio de supernis inuocato, instant gladiis atrociùs, & cominus irrogato mortis periculo, respirandi etiam negant facultatem. Mirantur tandem Ægyptii nostrorum vires & audaciam; & quod sermone audierant, plagis sentiunt impositis, & oculatâ fide contuentur. Parant tamen, & contendunt illatis resistere iniuriis, & nostris æquâ lance respondere: sed longè impares & animis & viribus, in proposito deficiunt, fugam ineuntes. Relictis igitur castris, omni diuitiarum genere & commoditate refertis, fugâ vitæ consulunt. Nostri tamen insectantes instantiùs, quotquot ex eis consequi possunt, gladiis obtruncant, ita vt de tanta multitudine pauci vel vincula vel mortem euaserint. Dicuntur eâ die septem ex eis millia cecidisse. Nostri autem victores in castra reuersi, gazas Ægyptias, immẽsa auri argentique pondera, supellectilem varii generis preciosissimam, papiliones & tentoria, equos, loricas, gladios copiosè reperientes, iure bellorum diuidentes spolia, supra modum locupletati, reuersi sunt ad propria. Classis verò intellecto quid suis acciderat, vt securam sibi stationem eligerent, apud Ascalonam, quæ adhuc in eorum potestate erat, declinantes, de suorum ruina pleniùs edocti sunt. Per idem tempus dominus *Eustachius Grener*, regni procurator, vir prouidus & discretus, vitâ decessit: in cuius loco substitutus est dominus *Wilelmus de Buris*, vir magnificus, & per omnia commendabilis, Tyberiadensis dominus.

XXII. Eodem tempore, auditâ regni Orientalis necessitate, dux Venetiæ, *Dominicus Michaëlis*, vnà cum maioribus eiusdem prouinciæ, compositâ classe, cum quadraginta galeis, gatis viginti octo, quatuor maioribus ad deuehenda onera aptatis nauibus, iter in Syriam arripiunt: cumque in *Cyprum* insulam peruenissent, denunciatum est eis, eorum iam præcognito aduentu, quòd Ægyptiorum classis circa partes Syriæ in maritima Ioppensi applicuisset, & circa partes illas moram faceret, vrbibus maritimis valdè suspectam. Quo audito, dux præfatus suis egressum indicit, & ordinato exercitu, versus littora *Ioppensia* cursum accelerat. Nunciatur eis interea, quòd prædicta classis Ægyptia, Ioppe relictâ, in partes se contulerat *Ascalonitanas*: audierant enim de suis, qui cum nostris in terra pugnauerant, rumores sinistros; eaque occasione ad suam se contulerant ciuitatem. Quo etiam Veneti per internuncios cognito, illuc classem dirigunt, optantes intimè hostium classem inuenire, & cum eis tentare congressum. Porrò sicut viri prouidi, & in eo negocio exercitati, classem ordinant, secundùm quod eis vtilius visum est. Erant sanè in eadem classe quædam naues rostratæ, quas gatos vocant, galeis maiores, habentes singulæ remos cẽtenos, quibus singulis duo erant remiges necessarii. Erant autem & quatuor naues maiores, vt prædiximus, ad deportanda onera, machinas, arma, & victui necessaria deputatæ. Has cum gatis priores ordinant, eâ intentione, vt si ab hostibus fortè de remoto conspicerentur, nõ putaretur hostium exercitus, sed mercatorum naues. Galeæ verò subsequebantur. Sic ergo ordinato exercitu, versus littora proficiscuntur. Erat autem eis & auræ fauor optabilis, & maris grata tranquillitas, & hostium classis in vicino. Cumque iam esset circa crepusculum matutinum, & aurora lucis orientis nunciaret aduentum, hostes classem sentiunt aduenire; die quoque luminis ampliùs ministrante, eam

eam conspiciunt viciniorem. Stupefacti ergo, & plurimùm timentes, remos corripiunt, & clamore & nutibus suos hortantur, vt funes rescindant, ancoras erigant, remiges ordinent, & de pugna securi arma corripiant.

XXIII. Interea dum hæc apud hostes turbato ordine & confuso tumultu, *metu confusionem inducente*, aguntur, ecce ex Veneticis galeis vna, cui Dux inerat, alias velocitate præcurrens, eam casu fortuito, cui partis Dux aduersæ insidebat, tanto concussit impetu, vt penè totam cum suis remigibus fluctibus inuolueret: aliæ tandem multâ velocitate sequentes, singulæ singulas penè fretis inuoluunt. Fit igitur pugna grauis, & congressus vtrinque valde hostilis, tantaque strages hominum, vt etiam (etsi fide videatur carere) qui interfuerunt, constanter asserant, victorũ pedes, occisorum sanguine vsque ad summum eorum, cruentatos sorduisse: Mare verò adiacens de præcipitatis corporibus, & effluente de nauibus interemptorum sanguine, vsque ad passuum in circuitu duo millia, colorem sanguineum contraxisse: littora verò cadaueribus à salo proiectis ita repleta fuisse, vt de fœtore putrescentium funerum, circumposita regio & luem contraheret, & aëris corruptelam. Continuatur cominus pugna, & ardentibus studiis impugnant hi, illi tentant resistere: sed tandem auctore Domino, facti superiores Veneti, hostes vertunt in fugam; retentis galeis quatuor, cum totidem gatis, & naue vnâ maximâ, duce eorum interempto, victoriam obtinuerunt seculis memorabilem. Collatâ igitur nostris diuinitùs prædictâ victoriâ, nolentes tempus inutiliter consumere, præcipiente Duce, versus Ægyptias partes vsque *Laris* antiquissimam solitudinis vrbem maritimam, peruenerunt, explorantes vtrum hostium naues aliquas sibi casu haberent obuias: quod ita factum est, & ita eis successit ad votum, tanquam si aliquo certo nuncio vniuersa quæ postea acciderunt, ex ordine didicissent: nam illis in eo pelago laborantibus, decem naues hostium haud longè ab eis visæ sunt, ad quas cum omni celeritate contendentes, primis congressionibus eas violenter occupant, viris quos in eis reperiunt partim occisis, partim compedibus mancipatis. Erant autem naues eædem, Orientalibus oneratæ mercimoniis, speciebus videlicet, & pannis sericis: quæ omnia secundùm consuetudinem suam diuidentes, facti locupletiores, deductis secum prædictis nauibus, apud vrbem Acconensem applicuerunt.

XXIV. Dominus verò Patriarcha Hierosolymorum *Gormundus*; dominus quoque *Wilelmus de Buris*, regni Constabularius & Procurator, *Paganus* quoque regius Cancellarius, vnà cum Archiepiscopis, Episcopis, & cæteris Regni proceribus audientes, quòd Dux Venetiæ, cum nauali exercitu, nostris applicuisset littoribus, & de hostibus ita gloriosè triumphasset, miserunt nuncios ad eum, viros prudentes & honestos, qui *eum & populi Venetorum primores, exercitusq́ capitaneos, ex parte domini Patriarchæ, principum & populi salutarent, & conceptam de eorum aduentu lætitiam significarent: inuitantes eos, vt Regni commoditatibus indifferenter, tanquam ciues & domestici, vti frui non dubitarent: paratos se esse asserentes, humanitatis legibus & plenâ hospitalitatis gratiâ se eos velle tractare, prout decebat, habere propositum.* Dux ergo, vt & loca Sancta, diu antè conceptâ deuotione videret, & principibus qui se tam benignè inuitauerant loqueretur, relictis qui classi præessent viris prudentibus, ipse cum Maioribus eiusdem populi Hierosolymam venit. Vbi honestè susceptus, & cum multa tractatus honorificentia, Natale Domini celebrauit. Vbi etiam à Regni principibus diligenter commonitus, vt CHRISTI seruitio & incremento Regni, se ad tempus aliquod manciparet, respondit: *Quod ad hoc specialiter venerat, & ad hoc tota eius dirigebatur intentio.* Factum est ergo de cõmuni consilio, quòd præsente domino Patriarcha, & reliquis eiusdem Regni principibus, conuenit inter eos quibusdam pactis interuenientibus, vt alteram de maritimis vrbibus, *Tyrum* videlicet, vel *Ascalonam* obsiderent: nam aliæ, per DEI gratiam, à torrẽte Ægypti, vsque Antiochiam omnes in nostram peruenerant ditionem. Verùm hic dum nostrorum voluntates ad varia rapiuntur desideria, res in periculosam penè descendit altercationem. Nam *Hierosolomitæ, Ramatenses, Ioppenses, Neapolitani*, & qui in finibus horum erant, magnopere nitebantur, vt ad obsidendam *Ascalonam* proficiscerentur: erat enim vicinior, & minus laboris & sumptuum videbatur exigere. At verò *Acconenses, Nazareni, Sydonii, Berytenses, Tyberiadenses, Biblii*, & cæterarum maritimarum vrbium habitatores, versus *Tyrum* dirigendos esse contendebant exercitus: allegantes, quòd cùm ciuitas esset nobilis & munitissima, totis viribus elaborandum

erat, vt in nostram cederet potestatem, ne aliquando hostibus posset esse occasio, vt ad nos, gratiâ recuperandæ regionis & totius prouinciæ, per eam haberent ingressum. Sic ergo per hanc votorum dissonantiam res in periculosas, vt diximus, penè peruenit inducias. Placuit tandem, quibusdam mediantibus, sorte definiri huiusmodi controuersiam: sortis autem forma, non multum ab honestate abhorrebat. Conscripserunt enim in membranis codicillos duos, alterum *Tyri* mentionem, alterum *Ascalonæ* continentes, & super altare chartulas illas locauerunt, assumentes vnum de pueris innocentibus, & parentes non habentem, cui data est optio, vt quam velit illorum assumat: & vtrius illarum vrbium nomen secum attulerit, ad illum vterque exercitus sine quæstione dirigatur. Cecidit ergo sors super Tyrum. Hæc à senioribus quibusdam audiuimus, qui constanter asserebant, se prædictis omnibus interfuisse. Confirmato ergo hoc consilio, dominus Patriarcha, & inclyti regionis illius, simul cum populo vniuerso in ciuitatem conueniunt *Acconensem*: nam Veneticorum classis in eiusdem portu ciuitatis, tutâ statione locata erat. Præbitis ergo corporaliter iuramentis, quòd in finibus pactorum fideliter ab vtraque parte staretur, præordinatis quæ ad huiusmodi opus solent esse necessaria, decimoquinto Kal. Martii vrbem prædictam geminâ vallant obsidione.

XXV. Sed vt nihil antiquitatis eorum quæ interim occurrunt prætereamus, libet rescriptum priuilegii, consonantiam pactorũ inter Venetos & principes regni Hierosolymorum continentis, ad maiorum rerum gestarum euidentiam ponere, quod sic habet:

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDVÆ TRINITATIS, PATRIS ET FILII ET SPIRITVS SANCTI. *Tempore quo* Calixtus *Papa secundus, & quartus* Henricus *Romanorum Imperator Augustus, pace eodem anno inter Regnum & Sacerdotium super annuli & baculi controuersia, celebrato Romæ concilio, DEO auxiliante, peractâ, alter Romanam ecclesiã, alterq; regnum regebat,* DOMINICVS Michaelis *Venetiæ Dux, Dalmatiæ, atq; Croatiæ regni Princeps, innumerâ classium militiaq; multitudine, priùs tamen ante importuosas Ascalonis ripas, paganorum classium regis Babyloniæ grauissimâ strage factâ, demum in Hierusalem partes, ad necessarium Christianorum patrocinium victoriosus aduenit. Rex quippe* Balduinus *Hierusalem secundus, tunc temporis, peccatis nostris exigentibus, sub* Balac *principe Parthorum, paganorum laqueo cum pluribus aliis captiuus tenebatur. Propterea nos quidem* Gormundus, *DEI gratiâ sanctæ ciuitatis Hierusalem Patriarcha, cum nostræ ecclesiæ fratribus suffraganeis, domino* Wilelmo de Buris *Constabulario, &* Pagano *Cancellario, nobis cum totius regni Hierosolymitani sociâ Baronum militiâ coniunctâ, Achone, in Ecclesia sanctæ Crucis conuenientes: eiusdem regis Balduini promissiones, secundùm literarum suarum & nunciorum prolocutiones, quas eidem Veneticorum Duci suos per nuncios, vsque Venetiam, Rex ipse mandauerat, propriâ manu, & Episcoporum siue Cancellarii manu pacisq; osculo, prout ordo noster exigit, datis: Omnes verò Barones, quorum nomina subscripta sunt, super sancta Euangelia subscriptas depactionum conuentiones, sanctissimo Euangelistæ Marco, prædicto Duci suisq; successoribus, atque genti Veneticorum simul statuentes affirmauimus, quatinus sine aliqua contradictione, quæ dicta & quemadmodum inferiùs subscripta sunt, ita & rata, & in futurũ illibata, sibi suæq; genti in perpetuum permaneant.* Amen. *In omnibus scilicet supradicti Regis, eiusq; successorum sub dominio, atque omnium suorũ Baronum ciuitatibus, ipsi Venetici ecclesiam & integram rugam, vnamq; plateam siue balneum, nec nõ & furnum habeant, iure hereditario in perpetuum possidenda, ab omni exactione libera, sicut sunt Regis propria. Verùm in platea Hierusalem tantum ad proprium habeant, quantum Rex habere solitus est. Quòd si apud Accon, furnum, molendinum, balneum, stateram, modios & buzas ad vinum, oleum, vel mel mensurandum in vico suo Veneti facere voluerint, omnibus inibi habitantibus absque contradictione quicunq; voluerit coquere, molere, balneare, sicut ad propria Regis liberè liceat. Sed modiorum, stateræ atque buzæ mensuris, hoc modo vti liceat. Nam quando Venetici inter se negotiantur, cum propriis, id est, Veneticorum mensuris mẽsurare debẽt: cùm verò Venetici res suas aliis gentibus vendunt, cũ suis, id est, Veneticorum mensuris propriis vẽdere debent. Quando autem Venetici ab aliquibus gentibus extraneis quàm Veneticis, commercio aliquid accipientes comparant, cum Regiis mensuris datoq; precio accipere licet. Ad hæc Venetici nullam dationẽ, vel secundùm vsum, vel secundùm vllam rationem, nullo modo, intrando, stando, vẽdendo, comparando vel morando, aut exeundo, de nulla penitùs caussa aliquam dationẽ persoluere debent, nisi solùm quando veniunt, aut exeunt cum suis nauibus Peregrinos portantes: tunc quippe secundùm Regis consuetudinem, tertiam partem ipsi Regi dare debent. Vnde ipse Rex Hierusalem, & nos omnes, Duci Veneticorum de-*

fundat Tyri, ex parte Regis, festo Apostolorum Petri & Pauli, trecentos in vnoquoque anno bizantios Sarracenatos, ex debiti conditione persoluere debemus. Vobis quoque, Duci Venetiæ, & vestræ genti promittimus, quod nihil plus accipiemus ab illis gentibus, quæ vobiscum negociantur, nisi quantum soliti sunt dare, & quanta accipimus ab illis qui cum aliis negotiantur gẽtibus. Præterea illam eiusdem plateæ, rugæq; Achon partem vnum caput in mansione Petri Zanni, aliud verò in sancti Dimitri monasterio firmantem; & eiusdem rugæ aliam partem, vnam materiariam & duas lapideas mansiones habẽtes, quæ quondam casulæ de cannis esse solebant, quam Rex Balduinus Hierusalem primitus beato Marco, dominoq; Duci Ordolafo, suisq; successoribus in Sydonis acquisitione dedit; ipsas inquam partes, beato Marco, vobisq; Dominico Michaëli, Venetiæ Duci, vestris quoque successoribus per præsentem paginam confirmamus: vobisq; potestatem concedimus, tenendi, possidendi, & quicquid vobis inde placuerit, in perpetuum faciendi. Super eiusdem autem rugæ alia parte, à domo Bernardi de nouo Castello, quæ quondam Iohannis fuerat Iuliani, vsque domum Guiberti de Ioppen generis Laudæ, recto tramite procedente, vobis eandem quam Rex habuerit potestatem penitùs damus. Quin etiam nullus Veneticorum in totius terræ Regis, suorumq; Baronum dominio, aliquam dationẽ in ingrediendo, vel ibi morando, aut exeundo per vllum ingenium dare debeat: sed sic liber sicut in ipsa Venetia sit. Si verò aliquod placitum, vel alicuius negocii litigationem, Veneticus erga Veneticum habuerit, in curia Veneticorum diffiniatur. Vel si aliquis aduersus Veneticum querelam aut litigationem se habere crediderit, in eadem curia Veneticorum determinetur. Verùm si Veneticus super quemlibet alium hominem, quàm Veneticum, clamorem fecerit, in curia Regis emendetur. Insuper vbi Veneticus ordinatus vel inordinatus, quod nos sine lingua dicimus, obierit, res suæ in potestatem Veneticorum reducantur. Si verò aliquis Veneticorum naufragium passus fuerit, nullum de suis rebus patiatur damnum. Si naufragio mortuus fuerit, suis heredibus aut aliis Veneticis res suæ remanentes reddantur. Præterea super cuius gentis burgenses in vico & domibus Veneticorum habitantes, eandem iustitiam & consuetudines quas Rex super suos, Venetici habeant. Denique duarum ciuitatum Tyri & Ascalonis tertiam partem, cum suis pertinentiis, & tertiam partẽ terrarum omnium sibi pertinentium, à die sancti Petri, Sarracenis tantum seruientium, quæ nõ sunt in Francorum manibus, alteram quarum, vel si, DEO auxiliante, vtranque per eorum auxilium, aut aliquod ingenium in Christianorum potestatem Spiritus sanctus tradere voluerit: illam, inquam, tertiam partem, sicut dictum est, liberè & regaliter, sicut Rex duas, Venetici habituri in perpetuum, sine alicuius contradictionis impeditione, iure hereditario possideant. Vniuersaliter igitur supradictas conuentiones ipsum Regem, DEO auxiliante, si aliquando egressurus de captiuitate est, nos Gormundus Hierusalem Patriarcha confirmare per Euangelium faciemus. Si verò alter ad Hierosolymitanum regnum, in Regem promouendus aduenerit, aut superius ordinatas promissiones antequam promoueatur, sicut antè dictum est, ipsum confirmare faciemus; alioquin ipsum nullo modo ad regnum prouehi assentiemus. Similiter easdem & eodem modo confirmationes, Baronum successores, & noui futuri Barones facient. De caussa verò Antiochena, quam vobis Regem Balduinum secundum, sub eadem constitutionis depactione promisisse benè scimus, in Antiocheno principatu se vobis Veneticis daturum: videlicet sic in Antiochia, sicut in cæteris Regis ciuitatibus, si quidem Antiocheni Regalia promissionum fœdera vobis attendere voluerint: nos idem Gormundus Hierusalem Patriarcha, cum nostris Episcopis, Clero, Baronibus, populoq; Hierusalem, consilium & auxilium vobis dantes, quod nobis dominus Papa inde scripserit, bonâ fide totum adimplere, & hæc omnia superiora, ad honorem Veneticorum promittimus.

Ego GORMVNDVS DEI gratiâ Hierosolymorum Patriarcha, propriâ nostrâ manu supradicta confirmo.
Ego EBREMARVS Cæsariensis Archiepiscopus, hæc eadem similiter confirmo.
Ego BERNARDVS Nazarenus Episcopus similiter confirmo.
Ego ASQVITINVS Bethleemita Episcopus similiter confirmo.
Ego ROGERIVS Liddensis sancti Georgii Episcopus similiter confirmo.
Ego GILDOINVS Abbas sanctæ Mariæ vallis Iosaphat similiter confirmo.
Ego GERARDVS Prior sancti Sepulchri similiter confirmo.
Ego AICARDVS Prior templi Domini similiter affirmo.
Ego ARNALDVS Prior montis Sion similiter affirmo.
Ego WILELMVS, de BVRIS, Regis Constabularius, similiter affirmo.

Data apud Achon, per manus Pagani, Regis Hierusalem Cancellarii, anno millesimo centesimo vicesimo tertio, Indictione secundâ. An. D. 1123.

EXPLICIT LIBER DVODECIMVS.

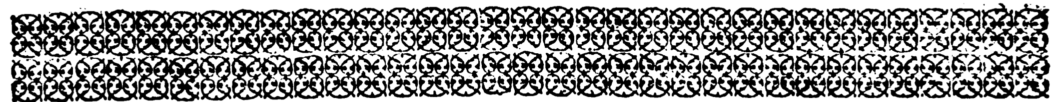

CAPITVLA LIBRI TERTIIDECIMI.

I. Describitur Tyri antiquitas & nobilitas simul.

II. Quantum protenditur, & quas partes habeat Syria.

III. Descriptio regionis eiusdem vrbi adiacentis, & commoditatum quas præstat.

IV. Quod sæpius priscis temporibus obsessa fuerit.

V. Describitur ciuitas: & status ciuium & conditio aperitur.

VI. Locatur obsessio, & principibus in ea partes designantur: & ciuitas hostiliter impugnatur.

VII. Damasceni qui in ciuitate erant, resistunt animosius: ciuibus aliquantulum remissis.

VIII. Ascalonitæ Hierosolymam accedunt, vt vrbem impugnent: sed in reditu à ciuibus malè tractantur.

IX. Rex Damascenorum Doldequinus, vt soluat obsidionem accedit: nostri occurrunt: ille territus, à proposito discedit.

X. Ciues in nostras machinas ignem adhibent, nostri resistunt viriliter. Ab Antiochia quidam iaculandi habens peritiam, à nostris euocatur.

XI. Balac apud Hierapolim occiditur: quo rumore audito, noster exercitus fit hilarior, & ad impugnandam vrbem insistunt animosius.

XII. Ascalonitæ iterum, dum noster in obsidione adhuc detinetur exercitus, partes vastant Hierosolymitanas.

XIII. Ciues famis importunitate laborant: ad deditionem se præparant. Doldequinus in eorum subsidiũ properat, sed incassum: nostris ciuitas resignatur.

XIV. Vrbe captâ, in castra ciues egrediuntur: nostri quoque vrbem occupant.

XV. Rex à vinculis soluitur: Halapiam obsidet: sed occurrentibus hostibus soluitur obsidio: Rex Hierosolymam reuertitur. Calixtus Papa moritur: Substituitur ei Honorius.

XVI. Borsequinus Turcorum Princeps fines Antiochenos depopulatur: Rex occurrit, & cum eo congreditur: hostium prosternitur exercitus.

XVII. Rex Ascalonitas prosternit, & simul Ægyptios, qui ad eorum subsidium conuenerant.

XVIII. Rex fines Damascenorũ ingreditur: occurrit ei Doldequinus: pugna committitur: victor redit noster exercitus.

XIX. Comes Tripolitanus vrbem Raphaniam occupat. Henricus Romanorum Imperator moritur: Lotharius ei substituitur.

XX. Iterum Borsequinus fines Antiochenos ingreditur: tandem à suis confossus interiit. Classis Ægyptia in Syriam ascendit: sed infecto negocio, damnum perpessa, reuertitur.

XXI. Boamundus iunior Antiochiam peruenit: Rex ei terram suam restituit: filia sua Haaliz nomine, in vxorem data.

XXII. Inter eundem Boamundum & Ioscelinum comitem Edessanum, graues oriuntur inimicitiæ: sed Rex celer aduolat, & componit. Africani vrbem Siciliæ Syracusam violenter effringunt.

XXIII. Tyri, primus Latinorum constituitur Archiepiscopus.

XXIV. Fulco Andegauensium Comes, vocatus accedit: eiq; Milisendis primogenita Regis filia in vxorem datur.

XXV. Gormundus Hierosolymorum Patriarcha moritur: Stephanus ei substituitur. Inter Regem & Patriarcham quæstiones oriuntur difficiles.

XXVI. Rex, Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, Comes Edessanus, fines Damascenorum ingrediuntur: sed confusi, exercitus parte amissâ, redeunt. Moritur Stephanus Patriarcha: Wilelmus ei substituitur.

XXVII. Boamundus Antiochenorum Princeps, in Cilicia circa Mamistram occiditur. Rex Antiochiam properat. Boamundi vxor patrem aduenientem tentat repellere: sed ciuium operâ Regi traditur ciuitas, exclusâ Principissâ.

XXVIII. Rex Hierosolymam reuertitur: validâ correptus ægritudine moritur: cum aliis regibus in ecclesia Dominici Sepulchri tumulatur.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI TERTIIDECIMI.

INCIPIT

INCIPIT LIBER TERTIVSDECIMVS.

ST autem Tyrus ciuitas antiquissima, secundùm quod Vlpianus vir prudentissimus Iurisconsultus, ex eadem vrbe trahens originem, in Digestis, titulo de Censibus, asserit, dicens: *Sciendum est, esse quasdam colonias iuris Italici, vt est in Syria Phœnice splendidissima Tyriorum colonia, vnde mihi origo est, nobilis regionibus, serie seculorum antiquissima, armipotens, fœderis quod cum Romanis percussit tenacissima. Huic enim Diuus Seuerus & Imperator noster, ob egregiam in Remp. Imperiumq́; Romanum insignem fidem, ius Italicum concessit.* Ex hac vrbe, si ad veteres recurramus historias, *Agenor* Rex fuit, & filii eius, *Europa, Cadmus & Phœnix*, à quorum altero tota regio, vt *Phœnicis* diceretur, nomen accepit. Alter verò Thebanæ conditor vrbis, & Græcarum inuentor literarum, celebrem posteris de se reliquit memoriam. Tertia verò eiusdem regis filia, Orbis terrarum parti tertiæ nomen dedit, vt *Europa* diceretur. Huius quoque ciues excellenti mentis acumine, & ingenii viuacitate præclari, indiuidua vocum elementa, conuenientibus designare apicibus, primi tentauerunt, & memoriæ thesauros ædificantes, mortalium primi scribendi prudentiam, & mentis interpretem sermonem, characteribus designandi formam posteris tradiderunt: id & veterum habent historiæ, & belli ciuilis egregius prosecutor *Lucanus* designat, dicens: CAP. I.

Phœnices primi, famæ si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signasse figuris.

Hæc & triti conchilii, & preciosi muricis, egregio purpuram colore prima insigniuit: vnde & præcipua inter eos, etiam hodie, vrbis trahens nuncupationem, *Tyria* dicitur. Ex hac etiam *Sychæus*, & vxor eius *Elisa Dido* fuisse leguntur: qui in Africana diocesi, ciuitatem illam admirabilem & Romani æmulam Imperii, *Carthaginem* videlicet, condiderunt; regnumque illud *Punicum* quasi *Phœnicum*, à regione vnde exierant denominantes, appellauerunt: sed etiam & originis memores, perpetuò se *Tyrios, Carthaginenses* voluerunt appellari. Vnde illud *Maronis* in primo:

Vrbs antiqua fuit, Tyrii tenuêre coloni. Et illud:
Tros Tyriusq́; mihi nullo discrimine habetur.

Fuit autem ab initio binomia: nam & *Sor* Hebraicè dicitur, quod nomen tenet vsitatiùs & *Tyrus*: quod posterius, licet & Græcam videatur redolere eloquentiã (interpretatur enim *Angustia*) tamen à cõditore certum est, eam huiusmodi contraxisse vocabulum. Certum est enim iuxta veterum traditiones, quòd *Tyras* septimus filiorum Iaphet, filii Noë, hanc vrbem condiderit, & à suo sumptum vocabulo nomen eidem indiderit. Quanta huius ciuitatis priscis temporibus gloria fuerit, ex verbis Ezechielis prophetæ manifestè est colligere, cui à Domino dicitur: *Et tu, fili hominis, assume super Tyrum planctum: & dices Tyro quæ habitat in circuitu maris, negotiatio populorum, ad insulas multas. Tu dixisti, perfecti decoris ego sum, & in corde maris sita: finitimi tui, qui te ædificauerunt, impleuerunt decorem tuum, abietibus de Sanir, & exstruxerunt te cum omnibus tabulatis maris. Cedrum de Libano tulerunt, vt facerent tibi malum: quercus de Basan dolauerunt in remos tuos, transtra tua fecerunt ex ebore Indico, & prætoriola de Insulis Italiæ. Byssus varia de Ægypto texta est tibi in velum, vt poneretur in malo. Iacynthus & purpura de insulis Elisa facta sunt operimentum tuum.* Et Esaias: *Transite maria, vlulate qui habitatis in Insula. Nunquid non hæc vestra est, quæ gloriabatur à diebus pristinis in antiquitate sua? Ducent eam pedes sui longè ad peregrinãdum. Quis cogitauit hoc super Tyrum, quondam coronatam, cuius negociatores principes, institores eius inclyti terræ?* Ex hac etiam & *Hyram*, Salomonis cooperator ad ędificium tẽpli Domini, Rex fuit: & *Appollonius*, gesta cuius celebrem & latè vulgatam habent historiam. Ex hac nihilominus vrbe fuit *Abdimus* adolescẽs, Abdæmonis filius, qui Salomonis omnia sophismata & verba parabolarum ænigmatica, quæ Hyram regi Tyriorum soluenda mittebat, mirâ soluebat subtilitate: de quo ita legitur in Iosepho Antiquitatum libro octauo: *Meminit horum duorum Regum*, Menander, *qui ex Phœnica lingua Antiquitates Tyriorum in vocem conuertit Helladicam, ita dicens: Moriente* Abibalo, *successit in eius regnum filius eius*

(Ezech. 27, 2.) (Esai. 23, 6.)

Hyram, qui cùm vixiſſet annis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Huius temporibus erat Abdimus, *Abdæmonis filius in vinculis, qui ſemper propoſitiones quas imperaſſet Hieroſolymorum Rex, euincebat.* Et iterum infra: *Adiecit ad hoc, Regem Hieroſolymorum* Salomonem *miſiſſe ad* Hyram *Tyri Regem figuras quaſdam, & petiiſſe ab eo ſolutionem, ita vt ſi non poſſet diſcernere, ſoluenti pecunias daret: cumq́; fateretur Hyram, ſe non poſſe illas ſoluere, multaq́; foret pecuniarum detrimenta paſſurus, per* Abdimum *quendam Tyrium, quæ propoſita fuerant, ſunt abſoluta; & alia ab eo propoſita, quæ ſi Salomon non ſolueret regi Hyram, multas pecunias daret.* Et hic fortaſſe eſt quem fabuloſè popularium narrationes *Marcolfum* vocant, de quo dicitur quòd Salomonis ſoluebat ænigmata, & ei reſpõdebat, æquipollenter iterum ſoluenda proponens. Hæc eadem & *Origenis* corpus occultat, ſicut oculatâ fide etiam hodie licet inſpicere. Et *Hieronymus* Pammachio & Occeano ſcribens in ea epiſtola quæ ſic incipit, *Scedulæ quas miſiſtis,* hoc ipſum aſſerit dicens: *Centum & quinquaginta propè anni ſunt hodie, ex quo Origenes Tyri mortuus eſt.* Sed & ſi ad Euangelicam recurramus hiſtoriam, hæc eadem nihilominus & illam admirabilem genuit *Chananæam,* cuius pro filia, quæ malè à dæmonio vexabatur, ſup-
Matth.15.28. plicantis magnitudinem fidei commendat Saluator dicens: *Mulier, magna eſt fides tua:* quæ concinium filiabus admirandæ fidei, & commendabilis patientiæ monumenta relinquens, prima docuit, vt in muneribus fidei, charitatis & ſpei, CHRI-
Pſal.44,14. *STVM* Saluatorem deprecarentur, iuxta verbum Prophetæ dicentis: *Filiæ Tyrii in muneribus vultum tuum deprecabuntur.* Eſt autem & Phœnicis vniuerſæ metropolis, quæ inter Syriæ prouincias & bonorum penè omnium commoditate, & incola-
II. rum frequentiâ primum ſemper obtinuit locum. Porrò aduertendum eſt, quòd hoc nomen *Syria,* aliquando largiùs, vt ſit nomen totius; aliquando ſtrictiùs, vt parti tantùm conueniat, accipitur: ſed aliquando cum adiectione dicitur, & notat partes, ſicuti manifeſtiùs dicetur. *Syria* ergo *maior* multas prouincias infra ſuum continet ambitum: à Tygride enim habens initium, vſque in Ægyptum protenditur, & à Cilicia vſque in mare Rubrum: cuius ab inferiori parte, quæ eſt inter Tygridem & Euphratem, prima eius partium *Meſopotamia* eſt, quæ quia inter duo flumina ſita eſt, *Meſopotamia* dicitur: quaſi quæ inter duo flumina iaceat: *potamos* enim Græcè, Latinè *fluuius* dicitur: quæ quia Syriæ pars eſt, iccirco frequẽter in Scripturis *Meſopotamia Syriæ* dicitur. Poſt hãc verò eiuſdem Syriæ, *Cœleſſyria* regio, maxima portio eſt, in qua *Antiochia,* ciuitas illa nobilis, cum ſuis ſuffraganeis vrbibus ſita eſt: Cui, quaſi à ſeptentrione, vtraque *Cilicia* contermina eſt, quæ eiuſdem Syriæ ſunt partes. Ab Auſtro verò *Phœnicis* ſtatim coniungitur, inter partes eius præcipua, quæ olim, per multa tempora, ſimplex fuit & vniformis; nunc autem in duas diuiſa eſt: quarum prima *maritima* dicitur, cuius metropolis eſt *Tyrus,* vnde nobis eſt ſermo; vrbes habens quatuordecim ſuffraganeas; à riuo Valaniæ, qui eſt ſub caſtro Margath, habens initium, finem autem ad Lapidem inciſum, qui hodie dicitur *Diſtrictum,* iuxta vetuſtiſſimam vrbem quæ dicitur *Tyrus antiqua.* Vrbes autem quæ infra hanc prouinciam continentur, ſunt hæ: ab Auſtro nouiſſima *Porfyria,* quæ alio nomine dicitur *Heffa,* vulgari verò appellatione *Caifas:* ſecunda *Ptolomaida,* quæ alio etiam nomine dicitur *Accon:* tertia ab Oriente *Paneas,* quæ eſt *Cæſarea Philippi:* quarta à Septentrione *Sarepta,* quinta *Sydon,* ſexta *Berythum,* ſeptima *Biblium,* octaua *Botrium,* nona *Tripolis,* decima *Artuſia,* vndecima *Archis,* duodecima *Arados,* tertiadecima *Antarados,* quartadecima *Maraclea.* Altera verò Phœnicis dicitur *Libanica,* cuius
Eſai.7,8. metropolis eſt *Damaſcus,* quæ etiã aliquando dicitur *Syria:* vt ibi, *Caput Syriæ Damaſcus:* Hæc iterum Phœnicis poſtea diuiſa eſt in duas portiones; quarum altera dicitur *Damaſcena;* altera verò, *Emiſena.* Sunt etiam & Syriæ partes vtraque *Arabia:* prima, cuius metropolis eſt *Boſtrum;* ſecunda, cuius metropolis eſt *Petra deſerti.* Sed & *Syria Sobal,* eiuſdem Syriæ maioris pars eſt, cuius eſt metropolis *Sobal.* Nihilominus & tres *Palæſtinæ,* eiuſdem Syriæ partes ſunt: prima, cuius eſt metropolis *Hieroſolyma,* quæ propriè appellatur *Iudæa;* ſecunda, cuius metropolis eſt *Cæſarea* maritima; tertia, cuius metropolis eſt *Scythopolis,* quæ alio nomine dicitur *Bethſam,* cuius hodie locum tenet *Nazareth. Idumæa* quoque huius eiuſdem Syriæ
III. maioris, pars eſt nouiſſima, ad Ægyptum reſpiciens. Erat autem prædicta ciuitas non ſolùm munitiſſima, vt prædiximus, ſed etiam fertilitate præcipuâ, & amœnitate quaſi ſingularis: nam licet in ipſo mari ſita ſit, & in modum inſulæ

tota

tota fluctibus ambiatur; habet tamen pro foribus latifundium per omnia commendabile, & planiciem sibi continuam diuitis glebæ & opimi soli, multas ciuibus ministrans commoditates: quæ licet modica videatur, respectu aliarum regionũ, exiguitatem suam multâ redimit vbertate; & infinita iugera multiplici fœcunditate compensat. Nec tamen tantis artatur angustiis: protenditur enim in Austrũ versus Ptolemaidam, vsque ad eum locum qui hodie vulgò dicitur *Districtum Scandarionis*, miliaribus quatuor aut quinque; è regione in Septentrionem, versus Sareptam & Sydonem iterum porrigitur totidem miliaribus: in latitudinem verò, vbi minimũ, ad duo; vbi plurimum, ad tria habẽs miliaria. In hac eadem fontes sunt plurimi, qui perspicuas & salubres emanant aquas; & gratâ temperie cõtra immoderatos æstus præstant refrigerium. Inter quos præstantissimus, & famæ titulis celeberrimus, de quo etiam & *Salomon* in canticis cecinisse dicitur: *Fons ortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.* Cant. 4,15. Hic licet in humiliore totius regionis parte, fluentorum suorum habeat originem; & non ex montibus, sicut alii plerunq; fontes, sed ex ipsis abyssi cataractis scaturire videatur: tamen curâ & manu artifice in superas elatus auras, totam circumquaq; regionem affluenter irrigat, & suæ visitationis beneficio ad vsus multiplices reddit fæcundam. Erectus est ergò, & in sublime deductus miro opere lapideo, ferri duritiem imitante, ad altitudinem cubitorũ decem; & qui in imo situ naturali, non multum poterat esse vtilis, artificio contra naturam obtinente factus sublimior, vniuersæ regioni se gratum præstat, & ad prouentus fructuarios aquas porrigit affluenter. Accedentibus, & facti miraculum volentibus intueri, turris exterius videtur eminentior, nec fontis aliquam prætendit effigiem: vbi verò ad eius peruentum est fastigium, collectarum est videre quasi cumulum aquarum, quæ inde per aquæductus eiusdem altitudinis, sed & miræ soliditatis, ad circumiacẽtem se transferunt regionem. Præparata sunt nihilominus ad eius summum ascendere cupientibus, ascensoria per gradus eadem soliditate lapideâ, quibus etiam equites sine difficultate possint ad eius prouehi superiora. Procuratur autem adiacenti regioni ex eius beneficio miranda commoditas; ita vt non solùm ortos, & lignis fructiferis insita, & amœnitate præcipuâ nutriat pomeria; verùm & canamellas, vnde preciosissima vsibus & saluti mortalium necessaria maximè, conficitur *zachara*: vnde per institores ad vltimas orbis partes deportatur. Sed & *vitri* genus elegantissimum, & in eodem rerum genere facilè obtinens principatum, de arena quę in eadem planicie colligitur, mirabiliter conficitur, quod inde ad remotas etiam delatum prouincias, aptam vasis mirabilibus, & perspicuâ sinceritatę præcipuis materiam præbet: vnde & nomen vrbis longè ad exteras nationes porrigitur celebre, & multiplici fœnore lucrum accrescit institoribus. Nec solùm his cõmoditatibus, verùm & munitione incõparabili prędita erat ciuitas, sicut in sequẽtibus dicetur: vnde ob id quòd munitissima erat, tantisq; cõmoditatibus abundãs, Ægyptiorum principi, omnium ferè potentissimo, qui omnẽ regionẽ à Laodicia Syriæ vsq; in arentem Lybiã libero possidebat imperio, grata erat & accepta, & eam quasi regnorũ suorum robur & domiciliũ suum reputans, victu, armis, & viris armipotẽtibus diligenter cõmunierat, arbitrans *reliqui corporis in tuto partes consistere, si capitis salutem inuiolatam posset cõseruare.*

IV. Igitur quinto decimo Kal. Martii, vt prædiximus, vterq; noster exercitus ad prædictam applicuit ciuitatem, & eam quantum potuit, obsidione vallauit. Sita autem est hæc eadem ciuitas, iuxta verbum Prophetæ, *in corde maris*, Ezech. 27,4. ita vt pelago vndique ambiatur, nisi in modico spacio, quãtum arcus sagittam iaculari possit. Tradunt seniores, eam aliquando insulam, & à solida terra omnino separatã fuisse: sed obsidens eam aliquando Assyriorum potentissimus princeps *Nabuchodonosor*, voluit eam solo continuare, sed opus non consummauit: huius quoque obsidionis *Ezechiel* Propheta memoriam facit, dicens: *Ecce ego adducã ad Tyrum* Ezech. 26,7. Nabugodonosor, *regem Babylonis ab Aquilone, regem regum, cum equis & curribus & equitibus, & cœtu populoq; magno: filias tuas quæ sunt in agro, gladio interficiet, & circumdabit te munitionibus, & comportabit in gyro, & leuabit contra te clypeum & lanceam*, & cætera. Huius obsidionis in decimo Antiquitatum *Iosephus* memoriam facit, dicens: *Sed etiam* Diocles *in secundo Coloniarum libro meminit huius regis. Et* Philostratus *in Indicis & Phœnicibus historiis dicit: Quia Rex iste obsedit Tyrum annis tribus, & mensibus decem, cum illo tempore in Tyro regnabat Ioatabalus.* Post eum verò *Alexander*

Macedo, continuauit eam solo; & continuatam violenter occupauit. Cuius obsidionis idem *Iosephus* in vndecimo libro Antiquitatum memoriam facit, dicens: *Alexander autem ad Syriam veniens, Damascum cepit, & subiugatâ Sydone, Tyrum obsidebat.* Et infra: *Quapropter in obsidione intentius perseuerans, expugnauit: cumq́ eam cepisset, ad ciuitatem Gazam peruenit.* Et infra: *Septem autem mensibus in obsidione transactis, & duobus in Gaza, Sanabala mortuus est.* Obsederat autem & eam priùs *Salmanassar*, & inuaserat Phœnicen vniuersam. De hoc autem memoriam facit *Iosephus* in nono libro Antiquitatum, dicens: *Pugnauit enim aduersus Tyrum, cùm in ea regnaret* Helisæus: *de quibus testatur &* Menander, *qui temporum facta conscripsit, & Tyriorum antiquitatem in Græcam linguam conuertens, sic ait:* Helisæus *nomine, regnauit annis triginta sex: hic recedentibus Cuthæis nauigans reduxit eos, contra quos denuò* Salmanassar *Assyriorum rex insurgens, cunctam Phœnicem bellis inuasit: qui factâ pace cum omnibus, post terga sua reuersus est. Recessit autem à Tyro ciuitas Sydon, & Arche, & antiqua Tyrus, & multæ aliæ vrbes, quæ semetipsas Assyriorum regi tradiderunt: quapropter Tyriis non subiectis, denuò Rex aduersus eos egressus est, Phœnicibus exhibentibus ei naues sexaginta, & remiges* octoginta: contra quos Tyrii nauigantes in duodecim nauibus, dispersis hostium nauibus, cœpêre captiuos viros quingentos, vnde honor Tyriorum propter hoc creuit eximiè. Reuertens autem Assyriorum Rex, disposuit custodias super fluuium & aquæductus ciuium, vt Tyrios haurire pocula prohiberet: & dum hoc quinq́ annis fuisset factum, tulerunt de effossis puteis bibentes aquam. Hæc in archiuis Tyriorum de Salmanassar Assyriorum rege scripta sunt.*

V. Sic ergo, vt diximus, quasi insula est præfata ciuitas, procellosum circa se habens mare, latentibus scopulis & nimiâ inæqualitate periculosum: ita vt peregrinis & ignaris locorum, ad vrbem nauigantibus periculosum sit accedere; & nisi ducem habeant, qui adiacentis maris habeat notitiam, non nisi cum naufragio vrbi possunt appropinquare. Erat autem ex parte maritima per circuitum muro clausa gemino, turres habens altitudinis congruæ proportionaliter distantes. Ab Oriente verò, vnde est per terras accessus, muro clausa triplici, cum turribus miræ altitudinis, densis admodum, & propè se contingentibus. Præterea & vallum latè patens, per quod facilè eius ciues possent mare introducere in alterutrum. A parte verò Septentrionali portus ciuitatis interior, inter turres geminas habet ostium, infra mœnia tamen receptus: nam exteriùs insula fluctibus obiecta, æstuantis pelagi primos frangens impetus, inter se & solum tutam nauibus præbet stationem, ventis inaccessam, soli tamen obnoxiam Aquiloni. Classe ergo in eam partem inductâ, & in tranquillo locatâ, exercituq; pomeria vrbi vicina tenente, castris quoq; per circuitum collocatis, exitus introitusq; ciuibus negant, & solis mœnibus cogunt esse contentos. Erat autem prædicta ciuitas duos habens dominos: nã *Ægyptius Calypha* tanquam maior dominus, duas habebat eius portiones: *Damascenorum* verò regi, quia vicinior erat, ne eam molestaret; immo etiam vt in necessitatibus ciuium, eis auxilii sui ministraret suffragia, tertiam concessit. Erant autem in ea ciues nobiles & pecuniosi valdè, quippè qui continuis nauigationibus vniuersas penè mediterraneo mari adiacentes prouincias, gratiâ commerciorum, peregrinis *mercibus & multiplicibus diuitiis vrbem repleuerant. Confugerant ad eam præterea, intuitu munitionis eius, de Cæsarea, Ptolemaida, Sydone, Biblio, Tripoli, & aliis maritimis vrbibus, quę in nostram iam deuenerant potestatem, ciues inclyti & locupletes, ibiq; domicilia multa sibi precio comparauerant: impossibile penitus arbitrantes, quòd vrbs tam munita in nostrorum ditionem, aliquo casu posset descendere. Vnicum enim & singulare totius regionis, sicuti etiam est hodie, videbatur esse præsidium, & robur incomparabile.

VI. Compositis ergò sarcinis, & rebus ad quandam commoditatem locatis, iuxta portum naues vniuersas educunt ad siccum, exceptâ vnâ galeâ, quæ semper ad suspectos casus, qui emergere poterant, erat parata: quo facto, ducto vallo profundo conuenienter à mari superiori ad inferius, vniuersum claudunt exercitum. Tunc sumptâ de nauibus conueniente materiâ, vnde secum Veneti multam detulerant copiam, conuocatis artificibus, varii generis erigunt machinas. Dominus sane *Patriarcha* cum Regni Principibus, vicem domini Regis obtinens, lignorum cæsores, & architecturæ peritos conuocans, subiectâ pro votis materiâ, castellum ædificari præcipit multæ altitudinis: vnde cum his qui in turribus erant, pugnari posset quasi cominus, & vrbem totam liceret intueri. Machinas nihilominus iaculatorias fabricari præcepit, quibus magnis molaribus turres

turres & mœnia concutiantur, & ciuibus terror inferatur. Dux etiam cum suis partem regiam æmulantes, eiusdem generis erigunt machinas, locisq; competentibus componunt erectas. Instant ergò cœpto, cum omni sollicitudine, operi, & propositum vrgent non deficientes ab incepto; sed magis ac magis accensi, ciues artant, & de machinis vrbi molestias inferunt incessanter. Assultibus quoque & congressionibus assiduis, obsessis requiem negant. Ciues nihilominus vt se tueantur solliciti, cuncta discutiunt, vt à se nostrorum propulsent iniurias, & hostibus damna inferant. *Erigunt* ergò ipsi de intus è regione machinas, & saxis ingentibus earum iactu libratis, castella nostra sine intermissione cedunt; & circa ea regionem, timore molarium emissorum, ita sibi vendicant propriam, vt nemo de nostris ibi auderet immorari; sed & eos quibus conseruandi machinas sors dederat necessitatem, vt non nisi cum cursu celerrimo ad eas auderent accedere, nec in eis nisi cum maximo discrimine commorari. Qui autem in excelsis turribus erant constituti, arcubus & balistis tantam inferebant his, qui in castellis & circa machinas eos impugnabant, iaculorum & sagittarum multitudinem, tantoq; instabāt saxorum pugillarium iactu, vt vix etiam manus auderent exerere. Nostri etiā qui in castellis erant, æquipollenter nimis ictus ictibus recōpensantes, vim vi repellentes, tantam his qui in turribus & supra muros erant positi, ingerebant laboris necessitatē, vt sæpius in die permutati, belli pondus sustinere non possent. Qui autem in machinis erant, docentibus his qui iaculandi peritiam erant assecuti, tantis viribus, tantoq; conamine ingentia torquebant saxa, vt muris illisa, vel turribus, vniuersa cōcuterent, & penè traherent in ruinam. Excitabatur de collisis lapidibus & cemento dissoluto puluis tam immensus, vt his qui in mœnibus & supra turres erant, quasi nubes interposita, nostrorum negaret aspectum. Si qui autem de missis lapidibus turres aut mœnia præteribant, in vrbem cum impetu lapsi, ædificia magna cum habitatoribus in minuta redigebant fragmenta. Qui autem in campo, tam pedites quàm equites præliabantur, animosè viriliterq; singulis penè diebus cum his, qui de vrbe ad pugnam egrediebantur, conserebant; nostris plerunque, interiores ad cōmittendum irritātibus; ciuibus nonnunquam, spontè etiam, in obsidentes facientibus irruptiones.

VII. Cum igitur ita *diebus singulis*, ancipiti Marte, nostri nunc de machinis, nunc circa portā cum *ciuibus* experirentur, & quantâ poterant instantiâ sese mutuò prouocarent: vocatus à Regni principibus cū honesto comitatu affuit dominus *Pontius* Tripolitanus comes: in cuius aduētu nostrorum visæ sunt vires quasi geminatæ, multiplicata audacia; hostibus verò è conuerso illata formido, & quasi desperatio resistendi. Erant autē in eadem ciuitate de Damascenis equites septingenti, qui ciuibus nobilibus, mollibus & delicatis, & in re militari non multùm exercitatis, sui exemplo animos ad resistendum ministrabant, & in seipsis prompto animo suffragia debita largiebantur. Tamen hi etiā vidētes nostrorum vires & conatus singulis diebus in melius proficere, opes verò ciuium sensim comminui, vires quotidie periclitari, fieri cœperunt tepidiores, & *onus quod portare non poterant, sapienter declinare*: ita tamen, vt nec ciuibus deditionem persuaderent, nec multùm de viribus præsumendum esse hortarentur. Porrò in ciuitatem, sicut hodie etiā est, vnicus erat introitus, & porta singularis: nam, vt prædiximus, ciuitas tota quasi insula, fretis vndiq; ambitur, excepto loco quodam angusto, per quē est accessus ad portam, in quo sine intermissione tā equitum quam peditum erant conflictus varii, sicut in huiusmodi solet contingere plerunque euentu.

VIII. Interea dum hæc apud Tyrum aguntur, *Ascalonitæ* videntes regnum militię viribus desolatum, omneq; robur regionis apud Tyrum in obsidione detineri, sumptâ occasione ex tempore cum vniuersa militia, trāscursâ planicie, quæ media iacet, ad montes, in quibus Hierosolyma sita est, festinanter properant; arbitrantes prædictam vrbem felicissimam, vacuam reperire; & de eius habitatoribus aliquos incautiùs egredientes, secum posse trahere captiuos. Accedentes ergo ex improuiso nimis, quosdam de ciuibus per agros & vineas improuidè se habentes, occiderunt, circiter octo. Ciues autem, etsi pauci numero, tamen fide feruentes, zelo iustissimo pro patria, pro liberis & vxoribus succensi, armis correptis, vrbem egrediuntur, vnanimiter hostibus occurrentes. Et cùm trium horarū spacio se mutuo conspexissent, nostris non audentibus in eos irruere, cùm nō nisi pedites haberent: videntes Ascalonitæ, quòd ibi non possent absq; periculo moram facere;

nec erat tutum cum gente obstinata, atque ad resistendum animosius præparata, iuxta vrbem congredi, parant reditum cum velocitate. Nostri autem eos cautius aliquantulum insecuti, retentis ex hostium equis decem & septem, de militibus quatuor, quadraginta duos ex eis interficiunt: consummatoque feliciter negocio, cum plena sospitate domum reuersi sunt.

IX. At Tyrenses interea crebris vigiliis, assiduis conflictibus, & labore cōtinuo fatigati, rariùs accedunt ad prælia, remissiùs occurrunt officiis sibi deputatis: stupentes supra modum, quod ciuitas, quæ singulis penè diebus cùm terrestri tum marino populorum frequentabatur accessu; omnibusq; commodis vtroque accessu consueuerat cumulari, in tam arto sederet posita, vt neque ciuibus, neque exteris introitus pateret aut exitus; quodq; victus deficeret, & alimoniarum iam penè nullum esset residuum: habito consilio ad Ægyptium Calypham, & Damascenorum regem scribunt epistolas, monentes & deprecantes anxiè, quatinus rebus eorum iam pene desperatis, maturè subueniāt: instantiam significant hostium, & vires & animos singulis diebus ampliores; suorum defectum, alimentorum inopiam, angustias importabiles. Quo facto, in spem erecti aliquantulum, prædictorum Principum præstolantes subsidia, ad resistendum pro more solito se inuitant. Et licet ex eis plures letaliter saucii, pugnare ipsi non possent, alios tamen verbis quibus possunt ad resistendum hortantur. Nunciatur interea, quòd Damascenorum Rex *Doldequinus* obsessorum epistolis & legatione motus, cum innumera Turcorum manu, & copiosissimo equitatu à finibus Damascenis egressus, in diocesi Tyria, secus fluuium castrametatus fuerat. Erat autem idem fluuius à ciuitate Tyrensi, vix quatuor distans miliaribus. Dicebatur etiam, quòd classis Ægyptia, maior solito, & armatis instructior, ciuibus deferens & subsidia militum, & victui necessaria, intra triduum esset affutura. Asserebatur nihilominus, Damascenorum regem, & militum maiora præstolari suffragia; & ad hoc fluminis transitum, & cum nostris congressum prudenter differre, donec classis veniat, vt eo nobiscum dimicante, classis liberum & sine difficultate ad vrbem habeat accessum. Quo audito, nostri communicato consilio & partibus prouidâ deliberatione libratis, optimum ducunt, vniuersum exercitum in tres partes diuidere, ita vt equites omnes & stipendiarii pedites, vnà cum domino Comite Tripolitano, & domino *Wilelmo de Buris*, regio Constabulario, & regni negotiorum procuratore, de castris egrediantur; & cùm opus fuerit Damasceno occurrant, cum eo auctore Domino pugnaturi: Dux autem cum suis galeas conscendant, & classi aduenienti occurrentes, cum eis belli tentent fortunam, & tanquam viri strenui, gladiis viriliter experiantur: Ciues autem, qui de vniuersis regni vrbibus ad eandem obsidionem conuenerant, cū parte Venetorum maxima, machinas & castella vigilanter seruent; & ita efficiant, vt & de castellis non remittatur manus pugnantium, nec machinæ desinant solitos impulsus importuniùs inferre, & ante portam indeficiens habeatur conflictus. Placuit verbum vniuersis, & statim sicuti videbatur expedire, effectui mancipatur. Egressi sunt enim *Comes Tripolitanus*, & *Regius Constabularius*, cum vniuersa militia hostibus obuiā: & cùm processissent quasi ad duo miliaria, hostes nullatenus ausi sunt comparere. Certum tamen erat, quod secus fluuium prædictum castra locauerat *Doldequinus*, ab initio cor gerens & animum transeundi: sed audiens nostros, quorundam relatione, tam prudenti vsos consilio, periculosum ducit cum viris tā prudentibus, tamq; strenuis temerè dimicare; sed tubis clangentibus suos conuocat, imperat ad propria regressum. Dux autem classe instructâ & paratâ, vsque *Alexandrium* descendit; qui locus à prædicta ciuitate quasi sex distat miliaribus, qui hodie vulgari appellatione dicitur *Scandarium*. Cognoscentes autem, quòd Rex Damascenorum ad propria remeasset, & quòd classis exspectatæ nullum comparebat signum, iterum repositis in littore galeis, omnes in castra se recipiunt, & ciuium impugnationi vehementiùs instant.

X. Factum est autem vnâ die, quòd quidam iuuenes de ciuitate, vt se in populo suo commendabiliores redderent, & perennem sibi acquirerent apud posteros gloriam, mutuò se obligantes compromiserunt, quod clam ad nostra castra egredientes, machinas & nostra castella succenderent. Quod verbum effectui mancipantes, clàm ab vrbe egredientes, incendium machinæ, quę nobis vtilior erat, supposuerunt. Quod videntes nostri, ad arma conuolant, & aquis copiosè ministratis, ignibus tentant resistere. Factumque est ibi quiddam admira-

admiratione & relatione dignum. Quidam enim iuuenis probitatis eximiæ & admirandæ virtutis, videns machinam succensam, constanter ascendit super eam, & aquas porrectas desuper infundebat. Quod videntes qui in turribus erãt, arcus habentes & balistas, omnes in eum manus dirigunt; iacentesque certatim in eum, qui positus erat quasi signum ad sagittam, operam consumpserunt: nam totâ illâ die in propria carne nullam sensit penitus læsionem. Qui autem ignem subiecerant, à nostris comprehensi, omnes vltore gladio confossi, suis cernentibus interierunt. Porrò vidẽtes nostri, quod machina interior lapides magnæ quantitatis, in castella nostra ita directè iacularetur; & quod vtrunq; ex magna parte læserat; quodq; non esset in castris qui dirigendi machinas, & torquendi lapides, plenam haberet peritiã, vocãtes quendam de Antiochia, Armenium natione, *Hauedic* nomine, qui in ea facultate dicebatur instructissimus, subitò receperunt eum: qui tantâ arte in dirigendo machinas, & ex eis missos molares contorquendo vtebatur, vt quicquid ei pro signo deputaretur, id statim sine difficultate contereret. Qui postquam ad exercitum peruenit, designatum est ei honestum de publico salarium, vnde se pro modo suo magnificè poterat exhibere: tantaq; deinceps operi ad quod vocatus est institit diligentiâ, tantaq; arte vsus est in facto, vt non solùm ciuibus continuatum, sed de nouo videretur bellum illatum, & molestiæ duplicatæ in eius aduentu.

XI. Dum hæc Tyri aguntur, *Balac*, potentissimus Turcorum satrapa, in cuius vinculis dominus Rex tenebatur, ciuitatem *Hierapolim* obsidet: dumq; in obsidione perseueraret, vocauit ad se eiusdem ciuitatis dominum, verbis pacificis in dolo: qui simplex & nimiùm credulus, verbis illius fidem habens, suam statim exhibuit præsentiam: quem ante se constitutum, Balac statim præcepit decollari. Audiens ergo *Ioscelinus* senior, Comes Edessanus, quod *Balac* ciuitatem sibi vicinam obsideret, timensque ne priore domino expulso, durior ei pararetur aduersarius, conuocatâ tum ex partibus Antiochenis, tum ex suis ingenti militiâ, ei obuiam ire festinat: inuentoque eius exercitu, agminibus suis in acies ordinatis, repentè irruit super eum; conuersoque in fugam eius exercitu, ipsum casu obuium habuit: quem gladio transuerberans, ad terram deiecit, deiectoque caput amputauit, nesciens tamen quod hic esset *Princeps* exercitus. Hic planè manifestam habuit eiusdem Balac somnii interpretationem: nam verè oculos dici potest quis illi eruisse, cuius caput amputans, videndi viuendiq; finem indicit. Statimque sicut vir circumspectissimus erat, & cui nihil ad plenam deerat experientiam, eiusdem Principis caput, vt nostros de sua prosperitate exhilaresceret & victoria, per quendam adolescentem dirigit, & per Antiochiam, vt nec hos nec illos tanti successus fineret esse expertes, ad nostrum præcipit exercitum festinare: qui adueniens corda satiauit vniuersorum, & in supremam erexit lætitiam. Dominus verò Comes Tripolitanus *Pontius*, qui in ea expeditione cum suis domino Patriarchæ, & aliis principibus, tanquam vnus de vernaculis, obediens semper extitit, & ad publica negotia humiliter expeditus, ob reuerentiam domini Comitis, qui eum miserat, & tantæ legationis dignitatem, ad equestrem promouit ordinem, arma ei conferens militaria. Hæc postquam nostris qui in expeditione erant, comperta sunt, erectis in cœlum manibus, cœperunt laudare, benedicere & glorificare DEVM, *qui terribilis est in consiliis super filios hominum.* *Psal. 65. 4.* Tunc demum zelo maiore accensus noster exercitus, quasi reparatis viribus, receptoque denuò spiritu, ad opus inceptum feruentiùs accingitur, crebrisque cõgressionibus omnem obsessis negant requiem. Ciues autem, alimentis iam penitus consumptis, fame periculosissimè laborantes, cùm iam nullâ spe subsidii fouerentur, remissiùs se habebant. Accidit autem semel, quòd quidam iuuenes de ciuitate, natandi habilitatem habentes multam, de portu egressi interiore, in exteriorem nando peruenientes ad galeam illam, quam superiùs diximus in mari semper esse paratam, fune quem secum deportauerant, eidem firmiter alligato, eisque incisis, quibus galea tenebatur defixa, redeuntes in vrbem secum cœperunt trahere quam firmiter alligauerant: quod videntes qui in castellis erant ad speculam deputati, clamare cœperunt, quo excitati nostri, ad littus conuolant: sed antequam de remedio pleniùs deliberarent, præfati iuuenes eam infra vrbem iam receperant: cùm autem in ea quinque viri essent, qui ad eius erãt custodiam deputati, vno occiso, reliqui quatuor se in mare præcipites dederunt, vnde enatando, ad

XII. littus peruenerunt incolumes. Porrò *Ascalonitæ* velut culices inquieti, in nocendi proposito perseuerantes, videntes Regni robur circa Tyrum in obsidione detineri; regionem autem vniuersam militiâ vacuam, irruptionibus expositam: collectis viribus iterum ad montana Iudææ vnanimiter conscendunt; ibiq; iuxta Hierosolymam locum à Septentrione positum ab eadem Hierosolyma quinque aut sex miliaribus distantem, *Bilin* dictum, qui hodie celebriori vocabulo *Mahomeria* appellatur, subitò inuadunt, & occupant violenter: eiusque incolis ex maxima parte interemptis gladio, senes cũ mulieribus & paruulis in turrim se recipientes, mortis euaserunt discrimen. Illi verò totam adiacentem regionem liberis discursibus peragrantes, nemine contradicente, quoscunque obuiam reperiunt, aut vinculis mancipant, aut obtruncant gladiis, in prouinciales pro libero arbitrio debacchantes.

XIII. Interea *Tyrii* famis importunitate solito vehementiùs laborantes, alias ingrediuntur vias; & iam per conuenticula coeuntes, tractare incipiunt, quomodo his molestiis quas patiuntur, finem imponant: commodius esse dicentes, vrbe hostibus traditâ, ad alias, liberos, suæ gentis ciuitates posse transire, quàm fame tabescere; quàm vxores cum liberis, ipsis cernentibus, nec opem ferre valentibus, inopiâ liquefieri. Tandem post huiusmodi per turbas tractatus, verbum de communi consensu ad maiores natu, & vrbis moderatores & ad publicum defertur. Congregataque ciuitate vniuersâ, verbum in publico auditorio proponitur & tractatur diligentiùs. Stat omnibus sententia, tantis malis finem imponere; & quocunque casu, quibuscunque conditionibus ad obtinendam pacem perueniendum. Porrò *Damascenorum Rex*, ciuium calamitate permotus, & quòd supremo defectu laborarent audiens, eorum compassus molestiis, conuocatis vndique militaribus copiis, ad mare descendit, vbi & priùs fuerat; circa fluuium vrbi prædictæ vicinum castrametatur. Quod audientes nostri, suspectum habentes eius aduentum, iterum se instruunt, quasi prælium pro foribus expectantes: vrbi tamen, propositum nihilominus non deserentes, instant incessanter. Rex interim Damascenorum legatos, cum verbis pacificis, ad nostri capitaneos exercitus, ad dominum videlicet *Patriarcham*, ad dominum *Ducem Venetiæ*, ad dominum *Comitem Tripolitanum*, ad dominum *Wilelmum de Buris*, & ad reliquos regni proceres, dirigit viros prudentes & discretos, qui viam pacis prætentarent. Tandem post multas altercationes, parti placuit vtrique, vt concesso ciuibus cum vxoribus & liberis, & omni substantia egressu libero, ciuitas Christianis tradatur. Si qui autem de ciuibus in eadem ciuitate magis optarent commorari, iis, saluis possessionibus & domiciliis, libera commorandi licentia concedatur. Populus sanè & secundæ classis homines, intelligentes quòd his ciuitas conditionibus traderetur, quòd de hoc verbo inter Principes tractaretur ægrè ferentes, quodque violenter effracta eis ad manubias & prædam non pateret, operas vnanimiter bellicis necessitatibus subtrahere decreuerunt, parati à Principibus omnino dissentire: præualuit tamen maiorum mens sanior; & vrbe receptâ, data est ciuibus libera egrediendi, sicut pactis conuenerat, facultas. In signũ ergo victoriæ super eam turrim, quæ portæ ciuitatis imminet, positum est domini Regis vexillum: super eam autem quæ dicitur *viridis*, domini Ducis Venetiæ; super eam autem quæ dicitur turris *Tanariæ*, domini Comitis Tripolitani, cum multa gloria sunt collocata vexilla. Porrò prius quam ciuitas aut caperetur, aut obsideretur, maxima pars eius dioceseos in nostrorum deuenerat potestatem: ita quòd omnia montana quæ vrbi adiacent, tam in castris quàm in suburbiis, penè vsque ad Libanum quidam nobilis & potens homo, qui in montibus habitabat, *Henfredus* videlicet *de Torono*, iunioris Henfredi, qui postea factus est regius Cõstabularius, pater, vsque penè ad quartum vel quintum ab vrbe lapidem, quietè possidebat, castrum habens in eisdem montibus naturali situ & artificio munitissimum, vnde prædictis ciuibus frequentes & subitas inferebat molestias: sed & dominus Tyberiadensis, dominus *Wilelmus de Buris*, regius Constabularius, & ante eum dominus *Ioscelinus* Comes Edessanus, qui prædictæ ciuitatis dominus fuerat, in eisdem montibus possessiones habebant amplissimas, vnde etiam frequentiùs, & ex improuiso vrbi prædictæ periculosas moliebantur insidias: nihilominus & ab Austro dominus Rex *Balduinus*, bonæ memoriæ, prædecessor istius, in littore maris iuxta fontem salubrem & perspicuum, castrum fundauerat, *Alexandrium* nomine, ab vrbe Tyrensi sex aut septem

septem distās miliaribus. Quibus molestiis vrbs prædicta, multo ante tempore crebriùs fatigata, maiorem in se oppugnandi, eam obsidentibus præstitit facultatem. Dicitur autem in eadē expeditione vitā decessisse, vir venerabilis *Odo* nomine, qui ad titulum eiusdem ecclesiæ, vrbe adhuc ab hostibus detentā, ordinatus fuerat Metropolitanus, & à Patriarcha Hierosolymitano consecratus dicebatur. Egressi XIV.

ergo ciues longâ obsidione fatigati, subleuandi gratiâ tædii ad castra nostra deproperant, considerantes diligentiùs, quisnam esset populus iste tam ferreus, tam laboris patiens, tam in vsu armorum edoctus, qui tam egregiam ciuitatē, & tam munitam vrbem intra menses paucos, ad supremam redegisset inopiam, & extremas subire conditiones compulisset: intueri libet machinarum formam, castellorum proceritatem, armorum genus, castrorum positionem, Principum etiam nomina diligentiùs inuestigare, cunctaq; cum sollicitudine percunctari, vt inde posteris fide plenas, certâ relatione texere possint historias. Nostri quoq; ciuitatem ingressi, vrbis munitionem, ædificiorum robur, turrium eminētiam, murorum soliditatem, portus elegantiam, introitus difficultatem admirantes, ciuium etiam commendant constantiam, qui in tanta famis necessitate positi, & tantâ laborantes inediâ, deditionem eò vsq; protraxerāt: nā ciuitate à nostris receptâ, nonnisi quinq; modii frumenti in ciuitate reperti sunt. Et licet primâ facie durum plebeis visum foret, quod prædictis conuentionibus ciuitas in nostram deueniret potestatem, consequenter tamen placere incipit: cōmendatur labor impensus; & perpete dignum memoriâ opus credunt, quod eorum laboribus & sumptibus est consummatum. Tripartitâ ergo ciuitate, duabus domino Regi, tertiâ Venetis secundùm quod pactis priùs fuerat insertum, assignatâ, cum multa lætitia & plena iocūditate, singuli ad propria remeant. Capta est autem eadē ciuitas, & nomini restituta Christiano, tertio Kal. Iulii, A. D.
anno ab incarnatione Domini M.C.XXIV. Regni verò domini *Balduini*, regis Hie- 1124.
rosolymorum, secundi, anno sexto. Eodem anno, quarto Kal. Septembris, do- XV.

minus Rex Hierosolymorū *Balduinus*, cùm quasi mēsibus decē & octo, vel ampliùs aliquid, apud hostes detentus fuisset in vinculis, pactâ pro se pecuniâ, obsidibus datis, libertatem precio interueniente cōsecutus, Domino auctore, *Antiochiam* reuersus est. Dicitur autem summa pro se pactæ pecuniæ fuisse centum milia Michaelitarum, quæ moneta, in regionibus illis, in publicis commerciis & rerum venalium foro, principatū tenebat. Reuersus igitur Antiochiā, anxius quomodo pactā soluere posset pecuniā, & suos ad se reuocare obsides, cum prudētioribus deliberat, quid ad suum expedimentū facere possit. Igitur persuasum est ei, vt *Halapiā*, alimentorum inopiâ laborantem & quasi penè vacuam, obsideat; eaq; viâ facilè obtinere posse, vt ciuibus obsidione angustiatis, aut obsides sibi restituant, aut pecuniam cōferentes tantam summam tribuant, quantā pro sui liberatione ab initio pepigerat. Conuenit ergo apud eum, publicè conuocatâ vniuersâ de toto principatu militiâ; vrbem prędictam obsidet, & legionibus vt mos est per gyrum collocatis, ciuibus introitus negat & exitus, modicosq; cibos secum ponere ciues violenter compellit. Illi verò Orientalibus, & maximè qui trans Euphraten erant, crebris de sua necessitate epistolis significant, nisi maturè subueniant, vrbem in proximo ruituram. Habentes ergo Principes illi pro vrbe amica sollicitudinē, certatim vires cōuocant, & de communi ministrato auxilio militares congregant copias; tandemq; Euphrate transmisso accelerant, omnem dantes operā, vt prædictam vrbem obsidionis liberēt molestiā. Erant autē qui in subsidium venerant obsessorū, equitum septem milia, exceptis iis qui & sarcinarum & impedimentorum curam gerebant, & vernaculis, qui maioribus dominis debitum impendebant obsequium. Rex verò, & qui in expeditione secum erant, intelligentes, quòd tanta esset hostium multitudo aduenientium, arbitrati, commodiùs esse retrocedendo, in tuto se & suas expeditiones locare, quàm temerè cum hostium turbis validioribus congredi: antequā venirent ad vrbem eorum expeditiones, nostri in quoddam castrum suum munitum, *Ceperum* nomine, se receperant, vnde Antiochiam pariter conuenientes, diuisi sunt ab inuicem, domino Rege cum familiari comitatu Hierosolymam reuerso: vbi ab vniuerso clero & populo, tanquam diu desideratus, cum multa susceptus honorificentia, plebi & patribus, quasi post actum biennium, acceptabilem suam intulit præsentiam. Eodem anno dominus *Calixtus*, bonæ memoriæ Papa secundus, vitā decessit, cui substitu-

tus est quidam *Lambertus*, patriâ Bononiensis, Hostiensis Episcopus, qui dictus est *Honorius*. Hic electus est sub contentione, cum quodam *Theobaldo* presbytero Cardinali, tituli sanctæ Anastasiæ: & quia electio ipsius Honorii minus canonicè processerat, post duodecim dies in conspectu fratrum, mitram & mantum sponte refutauit, atque deposuit. Fratres verò tam Episcopi, quàm presbyteri & diaconi cardinales, vidētes ipsius humilitatem, & prospicientes in posterum, ne in Romanam Ecclesiam aliquam induceret nouitatem, quod perperam factum fuerat, in melius reformarunt, & eundem Honorium denuò auctorizantes, ad eius vestigia procidêrunt, & tanquam pastori suo & vniuersali Papæ, consuetam obedientiam sibi exhibuêre.

XVI. Interea domino Rege Hierosolymis existēte, crebris nunciatur legationibus, quendam inter Orientales principes potentissimum, *Bursequinum* nomine, congregatâ ex finibus Orientalibus ingenti militiâ, transito Euphrate, in partes peruenisse Antiochenas. Hic regionem pro arbitrio, nemine prohibente, discurrens, quicquid extra vrbes & munita poterat reperire præsidia, tradebat incendiis, & suis ad prædam exposuerat vniuersa. Huic cùm proceres Antiocheni resistere, sæpius frustra vires experti, attentassent, videntes quòd non proficerent, domino Regi, cui multo antè Principatus curam commiserant, id ipsum significant, orantes instantiùs, vt dilatione postpositâ, ad se venire procuret. Rex autem geminâ fatigatus curâ, Regni videlicet & Principatus, in Regno, cui multo ampliùs obligatus fuerat, minus impēdebat solicitudinis. Principatus enim molestiis sæpiùs euocatus, omnē penè iam per decennium ibi & operam & opes consumpserat, ita quòd in negotiis eorum versatus, in propria persona captus fuerat, per biennium ferè continuum indignè satis hostium vincula passus, & carceres: nam in Regno, protegente eum manu diuinâ, nihil ei prorsus sinistri acciderat; sed omnia prosperè & fœliciter in manu eius dirigebat electorum *Regum consolator Dominus*: tamen propositum cum omni reuerentia volens obseruare, collectâ quantam habere potuit militiâ, ad partes illas festinus accessit. Prædictus verò *Bursequinus*, sicuti vir potens erat, & in armis multam habens experientiam, adiuncto sibi Damascenorum rege *Doldequino*, ante Regis aduētum, quem ab Antiochenis citatum nouerat, castrum obsidet nomine *Caphardan*, & obsessos interiùs, multis compulsos molestiis, ad deditionem, conditionibus de salute conseruanda interpositis, compulit. Inde minorem Syriam pertrāsiens, sperans similibus abundare successibus, *Sardanum* oppidum obsidione vallat. Sed cùm per dies aliquot operam ibi consumpsisset, videns se non posse proficere, insigne oppidum *Hasard* nomine, minus tamen munitum, apponit obsidere: dumque ibi machinas erigit & bellicos instruit apparatus, vires in damnum obsessorum experiens, ecce Rex, & Comes cum eo Tripolitanus, nec non & Edessanus, cum ingentibus copiis adsunt, obsessis opem, auctore Domino, in proximo collaturi. Qui postquā ad hostes inceperunt accedere, tres ex se ordinauerunt acies; quarū in prima, quę in dextro erat cornu, Antiochenos locant proceres; in secunda verò quę in sinistro erat ordinata latere, vtrunq; cum suis cōstituunt Comitem; in medio verò, dominum Regem. Erant autem eis, equites mille & centum; peditum autem duo millia. *Bursequinus* verò nostrorum videns aduentum, & pro certo sciens, quod ad congrediendum statim more prudentum erant parati, videns quod honestè bellum declinare non posset, instituit & ipse acies viginti: dicebantur enim equitum esse quindecim milia. Ordinatis ergo hinc inde cohortibus, & in ordinem dispositis, & contra se mutuò accedentibus, irruunt in se, hostium more, vehementiùs; & armis proteruo studio vicissim illatis stragem inferunt, mortem modis pluribus irrogantes: *solet enim in huiusmodi conflictibus odiorum incentiuum & inimicitiarum fomitem dare maiorem, sacrilegii & legis contemptæ dolor: aliter enim & demissiùs solet inter consortes eiusdem legis & fidei pugna committi; aliter inter discolos & contradictorias habentes traditiones: hîc enim sufficit ad materiam iugis scandali, & perpetuorum iurgiorum, quod in eiusdem fidei articulis non communicant, & si nulla alia sit odiorum materia.* Congredientes ergo prædictæ acies instant proteruiùs in alterutrū: sed diuinâ præsente clementiâ,

Deut. 32, 30. (cui non est difficile cum paucis multos superare; cuius sermo est de suis: *Vnus mille, & duo fugabunt decem millia*:) præualuit pars nostra; & hostibus in fugam conuersis victoriâ de cœlis concessâ, gloriosissimè potiti sunt. Dicuntur autem in eo conflictu hostium cecidisse duo milia, de nostris verò viginti quatuor. *Bursequinus* autem

autem videns, quod longè aliter quàm ratus fuerat, ei accidisset, cõfusione indutus & reuerentiâ transito Euphrate, non iam ambulans in mirabilibus super se, ad propria reuersus est. Rex autem tum ex hostium spoliis, tum ex fidelium & amicorum suorum liberalitate, ingenti collectâ pecuniâ, filiam suam quinquennem, quã pro se obsidem dederat, solutâ pecuniâ recepit; sumptaq; ab Antiochenis ad tempus licentiâ, sospes victorq; Hierosolymam reuersus est. Eodem anno Rex super vrbem *Berytensem* in montanis castrum vnum, cui *mons Glauianus* nomen, fundauit. Per XVII.
idem tempus elapso pacis temporalis, & initi fœderis spacio, quod inter dominum Regem & *Doldequinum*, interuentu pecuniæ priùs conuenerat, sociatâ sibi de vniuerso Regno militiâ, in terram *Damascenorum* Rex ingreditur: vbi regionem liberis peragrans discursibus, suburbana quędam diruit; eorumque habitatores secum deducens, prædam maximam & spolia de hostibus referens vberrima, sospes & incolumis in sua se recepit. Necdumq; dissolutis cohortibus vix elapso triduo, nunciatur, Ægyptiorum exercitum cum ingenti apparatu ad vrbem *Ascalonam* accessisse: erat ènim Ægyptiis consuetudo per annos singulos quater ad eandem ciuitatem nouas expeditiones dirigere; vt viribus continuè reparatis, sustinere possent assiduos nostrorum conflictus, & penè continuas quæ sæpius irrogabantur iniurias. His autem qui noui recentesque venerant, mos erat & consuetudo, vt nostrorum plurimum affectarent cõgressus, experiri cupientes nostrorum vires, & de sua probitate certa ciuibus dare argumenta: vnde & frequentius in bellicis congressionibus ex eis plures, & capi consueuerant, & gladiis interire sæpius, tanquam regionis ignari, & armorum plenam non assecuti experientiam; veteranis ciuibus, nostrorũ prudentius declinantibus occursum, & remissius insectantibus aliquando fugientes. Quod postquam domino Regi nunciatum est, magis continuata quàm renouata expeditione, illuc celerrimè contendit: quò cùm peruenisset, ipse cum fortioribus & magis strenuis loco ad id congruo se locat in insidiis, leuis armaturæ præmissis militibus, qui discursionibus vagis vrbanorum irritent animos, & prouocent ad insectandum. At verò ciues videntes liberis discursionibus per loca vrbi contermina nostros euagari, indignè ferentes nimium eorum tantam audaciam, certatim arma corripiunt; & egressi imprudẽter seorsum per manipulos, nostros spontè terga dantes, in fugam vertunt. Fugientes quoq; sequentes imprudentius, vsque ad locum, vbi Rex cũ electa militia latebat in insidiis, peruenerunt. Rex autem opportunitatem non respuens oblatam, & qui cum eo erant, ei fideliter adhærentes, hostes ad vrbem redire volentes præueniunt, cum eisque cominus conserentes, gladiis instant animosius; & antequã in vrbem se recipiãt, quadraginta ex eis passim obtruncant, cæteris in vrbem confugientibus, & vix intra mœnia saluari se credentibus. Qui autem ceciderunt, strenuos fuisse, & de nobilioribus, ciuium lamenta & eiulatus in ciuitate solito amplior, docuerunt. Rex autem tubis clangentibus, & tympanorum strepitu suis ad se reuocatis, cum ingenti lætitia prope vrbem castrametatus, totâ nocte ibidem victor quieuit; inde sospes Hierosolymã reuersus est. Se- XVIII.
quenti verò anno, qui erat ab incarnatione Domini *millesimus centesimus vicesimus* An. D.
sextus, regni verò eiusdem domini *Balduini* octauus, mense Ianuario, congregatus 1126.
est de mandato domini Regis & Principum, vniuersi regni populus, à maximo vsque ad minimum, voce præconiâ, per vrbes singulas: & infra paucos dies, collectũ est vniuersi Regni robur, quasi vir vnus, iuxta vrbem *Tyberiadensem*, quasi in fines Damascenorum ex condicto ingressuri. Quò peruenientes, signis commoniti militaribus, compositis sarcinis, & agminibus ordine incedentibus, peragratâ *Decapoli* regione, terras hostium ingrediuntur: inde vallem angustam, quæ dicitur *Cauea Roob*, vsque ad campestria *Medan* transierunt. Est autem planicies longè lateque patens, prospectibus libera, per quam fluuius, *Dan* nomine, transiens, inter *Tyberiadem* & *Scythopolim*, quæ olim dicta est *Bethsan*, *Iordanem* influit. Arbitrantur autem quidam, qui & nominis iuuantur argumento, quòd iste sit fluuius, qui Iordani præstat vltimam nominis partem: nam quicquid in mare descendit Galileæ, & inde egreditur, vsque ad istius fluminis influentiam, *Ior* dicunt: reliquum verò quod exinde defluit, *Iordanem* esse dicunt, quasi *Ior* & *Dan* commixtis. *Beda* tamen, & quidam alii nostri doctores, auctoritatis præcipuæ, vtrunque fontem iuxta Cæsaream Philippi, ad radices Libani sitam, originem dicunt habere: quorum alter *Ior*, alter

dicitur *Dan*: ex quibus Iordanis fluenta contrahens, totus inde in ſtagnum *Geneſar*, quod eſt *mare Galileæ*, deſcendit; & inde totus egrediens, per miliaria penè centum, in lacum *Aſphaltites*, qui alio nomine dicitur *Mare ſalſiſſimum*, *vallem* ſulcans *Illuſtrem*, ſe infundit. Prædicta ergò campeſtria noſter pertranſiens exercitus, vſque ad vicum, cui nomen *Salome*, peruenit. Erat autem locus is, ſicut & hodie, Chriſtianis deputatus habitatoribus: vnde noſtri loco parcentes, habitatoribus eius quaſi fratribus vſi, ad locum cui nomen *Mergiſafar*, ordinatis cohortibus, & militiâ locis congruis deputatâ, contendunt. Dicitur autem idem eſſe locus, in quo *Saulus*, lupus rapax, eccleſiæ DEI perſecutor, vocem audiuit dicentis: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* & cætera. Videtur autem diuinitus procuratum, vt in eo loco, in quo hæc acciderant, eadem die quâ hæc eadem accidiſſe dicebantur, vt ex perſecutore fieret vas electionis, fidelium exercitus illuc perueniret. Illic ergò congregati, per biduum ſuſtinentes, caſtra Damaſcenorum contra ſe poſita non longiùs intuentur. Tertiâ demum die conuenientes adinuicem, ordinato hinc inde & diligentiùs inſtructo præliandi apparatu, arma conferunt ex vtraq; parte nimis hoſtiliter; & paribus quaſi congreſſibus incedentes, ancipitem diu de victoria protraxerunt ſententiam. Rex tamen more ſolito hoſtibus inſtans atrociùs, ſtrenuorum quemq; vocat ex nomine; & verbis ſimul & exemplo commonens, ad ſtragem inuitat, & victoriam pollicetur. Illi verò ſtricto gladio hoſtibus incumbentes, Regem quoad poſſunt, ſtrenuè nimis imitari nituntur: & fidei zelum habentes, diuinam ſimul & ſuas vlciſci nituntur iniurias. At verò *Doldequinus* ſuos nihilominus dictis animat, & ad pugnam promiſſis incendit, aſſerens eos *iuſtum bellum gerere pro vxoribus & liberis; & pro libertate, quod maius eſt, proq; ſolo patrio cum prædonibus decertare*. His & ſimilibus inſiſtunt non inferiore ſpiritu, viribus non imparibus. Porrò pedeſtres manipuli, domini Regis & equitum exemplis edocti, in ipſas hoſtium acies acriùs ſe ingerunt, & inſiſtunt animoſiùs; ſi quos de hoſtibus lapſos vel ſaucios reperiũt, gladiis obtruncant, euadendi vias intercludunt; noſtros verò deiectos erigunt, & reſtituunt ad conflictum; ſaucios verò remittunt ad ſarcinas, vt ſui curam poſſint habere: quodq; ampliùs hoſtilibus turbis illâ die damnoſum fuiſſe creditur, quidam equis hoſtium ſauciandis omnem dabant operam, eorumq; ſeſſores ſubſequẽtibus ſociis parabant ad victimam. Rex verò in condenſis hoſtium cuneis, ſtrenuis quibuſdam, & illuſtribus comitatus, quaſi leo fulminat, & à dextris & à læua ſtragem operans ipſis victoribus miſerabilem. Non legitur apud nos vſque ad illum diem, tam periculoſo & ancipiti certamine deſudatum eſſe: nam cùm ab hora diei tertia, vſque in decimam protractum eſſet prælium, vix horâ vndenâ diſcerni poterat, vtra pars meliorem eſſet reportatura calculum. Tandem, opitulante diuinâ clementiâ, & intercedente pro eis Doctore gentium egregio, hoſtes in fugam verſi ſunt, ſuorum ſtragem perpeſſi ſeculis memorabilem. Dicuntur ex eis cecidiſſe illâ die pluſquam duo milia: de noſtris verò recenſito tam equitum quàm peditum numero, inuentum eſt, de equitibus viginti quatuor cecidiſſe; de pedeſtribus verò, octoginta. Sic ergo noſtris diuinitus collatâ victoriâ, Rex victor agonis campum obtinuit. Vnde cum lætitia & gratiarum actionibus educens exercitum, ad propria cœpit habere regreſſum. Dumq; in itinere eſſet, turrim habens obuiam, in qua nonaginta ſex de hoſtibus, gratiâ ſalutis, ſe receperant, eam violenter impugnant, & hoſtes comprehenſos gladiis vitam finire compellunt. Inde etiam procedentes, aliam nihilominus turrim occupant violenter, viginti de hoſtibus, qui ad eam conſeruandam erãt deputati, indulgentes vitam, eò quòd noſtris turrim prædictam ſine difficultate tradiderant: quam celerius ſuffodientes, cum ingenti ſtrepitu ad terram deiiciunt penitus diſſolutam. Vnde multiplici & ſeculis memorandâ potiti victoriâ, ad propria cum gaudio remearunt.

Act. 9, 4.

XIX. Per idem tempus dominus *Pontius* Tripolitanus Comes, vrbem *Raſaneam* finibus ſuis conterminam, videns propoſitum effectui mancipabile, obſidere proponit: ſed vt faciliùs conceptum aſſequatur, dominum Regem Hieroſolymorum, vt & præſentiam ſuam exhibeat, & opem conferat, & literis ſollicitat, & frequentibus nunciis hortatur. Rex autem vt impiger erat, & populi Chriſtiani communibus fideliter obtemperans negotiis, aſſumpto ſibi honeſto comitatu, illuc ſine dilatione properat: quò perueniens, Comitẽ ad prædictum opus reperit ſuccinctum: vnde machinas & quæ ad impugnandam vrbem poterant

poterant esse necessaria, viaticumq; ad dies aliquot sufficientem assumentes, præmissis pedestribus alis, ad partes destinatas expeditiones suas dirigunt. Quò peruenientes, vrbem iuxta propositum obsidione vallant, primo statim eorum aduentu ciuibus introitum negantes & exitum. Erat autem ciuitas, tum situ naturali, tum etiam inhabitantium paupertate munita modicum; multisque fatigata molestiis, diu resistere non poterat. Nam idem Comes in monte quodam illi contermino præsidium ædificauerat; cuius incolæ vrbē prædictam, continuis opprimentes angustiis, vsque ad supremum penè defectum eos compulerant. Cùm ergo diebus decem & octo eam vehementiùs impugnassent, ciues ad deditionem compulerunt, indulto priùs sibi & vxoribus & liberis libero exitu, & indemnitate promissa. Est autē prædicta *Rapsanea* in prouincia Apamiensi, vna de suffraganeis eius: capta est autē vltimo Martii die. Rex verò Hierosolymam reuersus, ibi Paschales cum multa deuotione celebrauit dies. Per idem tempus Dominus *Henricus* Romanorum imperator vltimum fato clausit diem: cui substitutus est vir per omnia commendabilis, Saxoniæ dux dominus *Lotharius*, qui postmodum in Apuliam cum infinito descendens exercitu, vniuersam vsq; ad Farum regionē violenter occupauit, ducem in Apulia constituens, prouidū virum & discretū, *Reinonem* nomine: *Rogerum* autē comitem, qui terram illam violēter occupauerat, in Siciliam fugere cōpulit, quam postmodum discedente Imperatore recuperans, pugnauit cum prædicto *Reinone*, eoque defuncto ducatum obtinuit; postmodum etiam Siciliæ & vniuersæ prouinciæ Rex effectus est. Porrò domino Rege apud Tyrum moram faciēte, ecce nuncius ab XX.
Antiochia properans, literis & viuâ voce astruit, immanissimum nostræ fidei persecutorem *Bursequinum* cum ingenti apparatu in partes Cœlesyriæ descendisse; oppida obsidere, suburbana nemine prohibente, passim & sine delectu incendere, eorum habitatores trahere captiuos, vxores verò & liberos mācipare seruituti. Quod Rex audiens, quamuis Ægyptios suspectos haberet, & cum ingenti classe quam parauerant, in proximo venturos non dubitaret: tamen *more prudētis medici, qui vbi violentiorem morbi sentit instantiam, illic properat aptare remedia:* neglectis aliis, maiori occurrens necessitati, ad partes illas celeriùs contendit. Quod audiens *Bursequinus*, obsidionem quam circa *Cerepum* nobile oppidum cum ingenti cura locauerat, cōtinuò soluit, in vlteriores fines hostium retrocedens. Priusquam tamen Rex adueniret, municipium quoddam nō magni nominis violenter ceperat, in quo mulierculas quasdā cum liberis suis captiuauerat: nam viri qui in eodem obsessi fuerant, cum multa difficultate & periculis, eorum manus euaserant, malentes soli salutem fugâ reperire, quàm cum vxoribus & liberis eodem captiuitatis iugo miserabiliter inuolui. Postmodum autem prædictus impius & maledictionis hæres *Bursequinus* à domesticis & familiaribus suis gladiis cōfossus, interiit, nequitiarum suarum semina simul & fructus impietatis, opere suo recolligens. At verò dum hæc geruntur in partibus Antiochenis, *classis Ægyptia*, sicut & prænunciatum fuerat, galeis viginti quatuor vniuersam oram maritimā perlustrantes, vsq; ad vrbem *Berytensem* descenderunt, explorantes sollicitè, si quid in aliqua nostrarū vrbium damni possent irrogare; aut si quos fortè incautè prætereuntes, vel accedentes in Syriā, ex improuiso, quasi de insidiis egressi, possent occupare: tandē verò potus inopiâ laborantes, sitis necessitate cōpulsi, vt aquas haurirent, ad terrā secus fluenta descenderunt: quibus occurrens populus ciuitatis cū quibusdā aliis, qui de finitimis vrbibus ad eorū conuenerant subsidium, ab aquis eos violenter repulerunt, aquæ vsum omnino cōtradicentes: sed & armis instantes animosiùs, in naues eos violēter compulerunt redire, centū & triginta ex eis gladio peremptis. Autumno sequente, dominus *Boamundus* iunior, domini Boamundi senioris filius, princeps Tarentinus, inito pacto, XXI.
& cōposito fœdere cum domino *Guilelmo* duce Apuliæ patruo suo, de futura successione, videlicet tali, *vt vter eorum prior vitâ decederet, alter ei succederet in vniuersum:* paratis nauibus, galeis videlicet decem, & duodecim aliis ad sarcinas & impedimenta deuehenda, & arma simul & victualia transferenda opportunis, iter in Syriam dirigit, de domini Regis fide præsumens, vt ei aduenienti, & paternam reposcenti hereditatem nō negaret. Aduenienti igitur, & infra fauces *Orontis* fluminis classe iam in tuto receptâ, postquam domino Regi compertum est, cum magnatibus regionis ei processit obuiam; & Antiochiam ingresso, vrbem & regionē benignè ei restituit

vniuersam,cuius cura peruigil & anxia nimis sollicitudo eum per annos macerauerat octo. Restituto igitur Principatu, vniuersi proceres & magnates regionis præsente domino Rege,& monente,fidelitatem ligiam in palatio suo illi exhibuerunt. Postmodum interuentu quorundam vtrique parti familiarium factum est, quòd dominus Rex vnam de filiabus suis *Halim* nomine,natu secundam, placitis vtrinq; conditionibus,ei concederet vxorē,vt amplior inter eos gratia & amica magis proportio intercederet. Erat autem dominus *Boamundus* adolescēs,quasi annorum decem & octo,formæ venustate conspicuus, procerus admodum, crine flauo vultu fauorabili,& qui verè Principem,etiam ignorantibus,indicaret:sermone gratus,& qui verbo audientium animos facilè sibi conciliaret: liberalis plurimùm, & more patris verè magnificus; secundùm carnem nulli mortalium nobilitate secundus; quippe cui *Boamundus senior*, domini Roberti Guischardi illustris & per secula viri memorabilis filius pater erat; mater verò, spectabilis & nobilissima inter illustres *Constantia*,excellentis regis Francorum Philippi filia. Celebratis igitur de more nuptiis, & filiâ apud dominum Principem lege coniugali solemniter collocatâ,Rex Hierosolymam,oneris maiore parte depositâ,sospes & incolumis reuersus est. Dominus verò *Boamundus* vere sequenti oppidum *Cafardan*, quod aliquot antè annis, hostes in manu forti sibi violenter subiugauerant, cōuocatis ex vniuerso Principatu militaribus copiis,& machinis ad impugnationem præsidiorum necessariis per operam artificum fabrefactis,castrum obsidet;& modico temporis interuallo violenter expugnatum recepit,nulli parcens eorum quos intus comprehendit,quamuis multo precio vitam tentarent emere, & pecuniæ interuentu obtinere salutem. Has dedit primitias,inclytus & nobilis,suæ adolescentiæ,princeps, & bonæ indolis argumenta prima.

XXII. Nec morâ,causis interuenientibus occultis,quātum ad nos, DEO tamen odibilibus,ortæ sunt graues inimicitiæ inter eundem dominum Principem,& comitem Edessanum *Ioscelinum* seniorem:ita quòd *contra bonos mores,& nostrorum disciplinam temporum,perniciosum posteris relinquēs exemplum, Turcos & infidelium turmas in suum conuocaret subsidium*; & eorum fretus auxilio, regionem *Antiochenam* incendiis traderet,& eius habitatoribus, CHRISTI seruis, indebitæ iugum induceret seruitutis:quodq; notabilius, & diuinâ animaduersione dignius creditur,absente Principe,& hoc penitus ignorante,dum in seruitio CHRISTI hostes impugnando desudat,hæc omnia cōmissa dicuntur. Vnde prædictus *Ioscelinus* eorum omnium,ad quos sermo iste peruenit odium incurrens & indignationē, omniū maledictiones merebatur.Rex verò,famâ deferente hęc audiens,solicitus primùm,ne illius occasione scissurę,maior in nostrâ confusionē hostibus pateret introitus,quia

Luc.11,17. *Regnum in seipsum diuisum*, iuxta verbum Domini, *desolabitur*; consequenter autem, quia secundùm carnem vterq; illi erat proximus: alter enim cōsobrinus materteræ filius;alter verò gener,& cui recenter desponsauerat filiam:velox ad partes illas pacem cōpositurus,aduolat;dominoq; Antiochenorum Patriarchâ *Bernardo*,fidelem & deuotum cooperatorem se exhibente,pacem optimam inter eos reformauit: eò maximè opportunitatem præstante, quòd medio tempore Comes grauem incurrit ægritudinem,quâ periculosissimè laborans, & facti pœnitens, Domino se votis obligauit,quòd si vitam indulgeret & salutem, domino Principi satisfaceret, & ei debitam fidelitatem impendens reconciliaretur:quod & factum est. Nam postquā plenam adeptus est conualescentiam,præsentibus domino Rege, domino quoque Patriarchâ,reconciliatis eis adinuicem,& plenâ intercedente gratiâ, fidelitatem ei manualiter exhibuit, eam deinceps debito tenore, conseruans. Rex autem pace compositâ, Hierosolymam reuersus est. Per idem tempus, Comes Siciliæ *Rogerus* classem galearum quadraginta multo studio paratam, ad partes Africæ dicitur direxisse: vbi earum aduentu præcognito, prouinciales præmoniti, prouidè se habentes,nullam hostibus nocendi sibi præbuerunt opportunitatem:imò è conuerso Galeas quas penes se habebant,studio non inferiore armantes, prædictos malefactores suos,infecto negotio redeuntes, cursu celerrimo persequentes, vsque in Siciliam deuecti sunt: quò peruenientes cum galeis octoginta, vrbem *Syracusanam* nobilē & antiquā,longâ pace desidem,securam,& nihil tale verentem,aggrediuntur subitò, & protinus occupant violenter. Impugnatâ etiam vrbe,ciues obtruncant gladiis,nemini parcentes sexus intuitu vel ætatis; quibus autem parcebatur, omni

omni morte durior seruitus parabatur. Porrò Episcopus loci cũ paucis ecclesię clericis ad suburbana fugiens, vix euasit. Vere demũ proximè subsecuto, quarto XXIII.
anno postquam ciuitas fidei restituta est Christianæ, Rex cum domino Patriarcha, A. D.
& maioribus regni principibus apud *Tyrum* conuenientes, de pontifice eidem ec- 1127.
clesiæ ordinando cœperunt habere tractatum: tandemque dominum *Wilelmum*, virum venerabilem, ecclesiæ Dominici Sepulchri Priorem, natione Anglicum, vitâ & moribus commendabilem, eidem vrbi præficiunt. Hîc iam nouit Dominus, non possumus satis gemitus cohibere: nam sicut prouerbialiter dici solet, *vbi amor, ibi oculus; vbi dolor, ibi manus*: hæc nos premunt altiùs, & inflicto dolore, præcordia non sinunt quiescere. Admirantes enim illius tẽporis prudentiã, hæremus in nobis ipsis quasi temeritatem reputantes. Nam qui biennio antequam prædicta ciuitas Christianæ restitueretur libertati, Episcopum ibi consecrauerant sibi, post modũ supinâ & crassâ prudentiâ vsque in quartum annum distulerunt eidem Antistitem prouidere: vt interim distractis ecclesiis, & cathedrali ecclesiâ membris mutilatâ propriis, qui primus accederet curam habens regiminis, cum maledicto homine partem deteriorem acciperet: scriptum est enim: *Maledictus homo, qui partem suam deteriorem facit.* Prædecessor tamen ille noster, & qui postea vsque ad nos subsecuti sunt, illius maledicti meritò declinamus effectum, qui nõ ipsi nobis partes fecimus deteriores; sed deteriores factas ab aliis, de necessitate suscepimus cõditiones. Parcat eis Dominus, & ad gehennã non imputet, qui ecclesiam ita tractauerunt. Porrò prædictus bonæ memoriæ prædecessor noster dominus *Wilelmus*, suscepto consecrationis suę munere, à domino Hierosolymitano Patriarcha, vt pallium reciperet, inuito & renitente eodẽ suo consecratore, Romã profectus est: vbi a domino Papa *Honorio* secundo benignè susceptus, quod petebat obtinuit: cũ multa honorificẽtia, & de Apostolicarum prosecutione literarum, remissus ad propria; quarum hic erat tenor: *HONORIVS Episcopus, seruus seruorũ DEI, venerabilibus fratribus suffraganeis EPISCOPIS, clero & populo TYRI, salutem & Apostolicam benedictionem. Venientem ad nos karissimum fratrem nostrum* Wilelmum, *Archiepiscopũ vestrum, debitâ caritate recepimus: & quem canonicè electum, & à venerabili fratre nostro* Gormundo, *Hierosolymitano Patriarcha consecratum accepimus, pallii dignitate, plenitudine videlicet pontificalis officii decorauimus. Quia verò de persona sua maximum fructum matri ecclesiæ vestræ Tyri, Diuinâ suffragante misericordiâ, credimus prouenturum, ipsum cum gratia sedis Apostolicæ, & nostrarum literarum prosecutione, ad vos duximus remittendum. Vniuersitati ergo vestræ mandando præcipimus, quatinus eum benignè recipiatis, & tanquã proprio Metropolitano, & animarũ vestrarum episcopo, subiectionẽ, obedientiam & reuerentiam humiliter deferatis. HONORIVS episcopus, seruus seruorum DEI, venerabili fratri GORMVNDO Hierosolymitano Patriarchæ, salutẽ & Apostolicam benedictionẽ. Susceptis fraternitatis tuæ literis, fratrẽ nostrum* Guilelmum, *quem in ecclesia Tyri cõsecrasti Archiepiscopum, benignè suscepimus, & eum dignitate pallii, plenitudine videlicet pontificalis officii, decorauimus. Suffraganeis etiam ecclesiæ suæ mandando præcipimus, quatinus ei tanquam proprio Metropolitano, subiectionem, obedientiam & reuerentiam deferant. Data in territorio Barensi, octauo Idus Iulii.* Misit etiam & cum eodem Archiepiscopo, dominum *Egidium* Tusculanum episcopum, Apostolicę sedis legatum, virum eloquentẽ & literatum admodum, cuius vsque hodie extant ad Antiochenos epistolæ valde celebres: per quem Antiocheno Patriarchę *Bernardo* epistolam scripsit, monens vt domino Tyrensi suos, quos detinebat, restitueret suffraganeos. ait enim inter cætera: *Vnde per Apostolica scripta, & venerabilem fratrem nostrum* Egidium, *Tusculanum Episcopum, Apostolicæ sedis legatum tibi mandamus, quatinus suffraganeos Tyrensis ecclesiæ sibi restituas: quod nisi infra quadraginta dies, post earum inspectionem literarum, quas ad eos direximus, debitam ei subiectionem exhibuerint, nos ex tunc eos ab officio episcopi suspendimus.* Quid autem in caussa extiterit quod à Hierosolymitano Patriarcha consecratus & ei obediens fuerit, cùm à tempore Apostolorum vsque ad eum diem Tyrensis ecclesia Antiochenæ sedi subdita fuisse dinoscatur, sequens competenti loco subiunctus edocebit tractatus. Anno sequenti circa Veris medium, XXIV.
vir illustris & magnificus, dominus *Fulco* Andegauensium Comes, pro quo Rex de A. D.
communi omnium tam ecclesiasticorum quàm secularium Principum cõsilio mi- 1127.
serat, ad hoc vt ei dominã *Milisendam* primogenitam suã, vxorem daret, apud Acconensem vrbẽ applicuit cũ honesto nobiliũ comitatu, & apparatu opes regias exce-

dente. Venit etiam & cum eo dominus *Wilhelmus de Buris*, Regius Constabularius, qui statim à domino Rege, de hostium vinculis educto, ad citandum prædictum Comitem, cum quibusdam aliis nobilibus directus fuerat. Fuerat autem abeunti datum in mandatis, vt in anima Regis & regni Principum confidēter iuraret, quòd ex quo Regnum sospes attingeret, infra quinquaginta dies, ei primogenita Regis filia cum spe regni post Regis obitum, traderetur: cui postquam applicuit, statim sine dilatione, iuxta legem pactorum, antequam adueniret sanctæ Pētecostes in proximo futuræ celebritas, prædictam filiam suam lege tradidit maritali, eisque vrbes geminas, Tyrum videlicet & Ptolomaidam, in vita sua tradidit possidendas, quas vsque ad eiusdem Regis obitum possederunt. Astitit autem prædictus Comes tanquam vir prouidus, & discretus, domino Regi totâ vita suâ, fideliter in negotiis regni ingrediens & egrediens, filii deuotè implens officium: & ea quibus solent amici comparari merita, in obsequiis domini Regis, in eo non fuerunt ociosa.

XXV. Eodem anno dominus *Gormundus*, bonæ memoriæ Hierosolymitanus Patriarcha, dum in pago Sydoniensi prçsidium quoddam, cui *Belhasem* nomen, obsideret, quod à quibusdam detinebatur prædonibus, mortis caussâ collectâ, ægritudine correptus validâ, Sydonem deportatus est: vbi inualescente ægritudine, cōditioni mortalium satisfaciens, viam vniuersæ carnis ingressus est, cùm Hierosolymitanæ quasi per annos decem præfuisset ecclesiæ. Cui substitutus est vir quidam secundùm carnem nobilis, sed vitâ & moribus multò nobilior, *Stephanus* nomine, Abbas sancti Ioannis de Vallea, qui locus in vrbe Carnotensi habetur. Erat autem ipse Carnotensis genere, domini Regis Balduini consanguineus. Hic eiusdem ciuitatis, ante conuersionem suam, in equestri ordine & habitu fuerat *Vicedominus*: postmodum seculo renuncians, habitum religionis in prædicto claustro suscepit, demum suffragantibus meritis, ad regimen eiusdē ecclesiæ promotus est: in adolescentia sua liberalibus disciplinis conuenienter instructus. Qui cùm orationis gratiâ & deuotionis intuitu Hierosolymam venisset, ibique transitum expectans, moram faceret, contigit quòd post exequias domini Gormundi Patriarchæ, dum clerus & populus de substituendo pastore tractarent, communi omnium voto electus est. Postquam ergo consecratus est, cœpit aduersus dominum Regem quæstiones mouere difficiles, allegans, *Ioppensem* ciuitatem ad ius suum & ecclesiæ Dominicæ resurrectionis pertinere: ipsamque Sanctam ciuitatem post captam Ascalonam eodem modo ecclesiæ cessuram, de iure confirmans. Erat autem homo magnificus, in proposito constans, honestæ conuersationis, iuris sui sollicitus prosecutor. Vnde inter eum & dominū Regem graues exortæ sunt inimicitiæ: quarum tamen, mors immatura finem dicitur fecisse. Nam non completo biennio, in fata concessit. Opinantur nonnulli, eum veneno dato interiisse: sed nos pro certo id compertum non habemus. Traditur tamen, quòd dum in lecto supremæ decubaret ægritudinis, & Rex ad eum visitandum esset ingressus, & ab eodem de eius statu quæreret, ita responderit: *Sic est nobis in præsenti, domine Rex, sicuti vultis.*

XXVI. Anno sequenti *Hugo de Paganis*, Magister militiæ Templi primus, & quidam alii viri religiosi, qui à domino Rege, & aliis Regni principibus ad Occidentales missi fuerant principes, vt nostrorum subsidium populos excitarent, & ad obsidionem Damascenæ vrbis, potentes specialiter inuitarent, reuersi sunt: plurimaque nobilium virorum turba, verborum illorum fidem secuti, in Regnum venerant. Vnde de eorum confisi viribus & opera, ex condicto conuenerunt omnes Orientis Christiani principes: dominus videlicet Rex *Balduinus*, dominus *Fulco* Comes Andegauensium, dominus *Pontius* Comes Tripolitanus, dominus *Boamundus* iunior princeps Antiochenus, dominus *Ioscelinus* senior, Comes Edessanus: hi omnes communicato consilio, collectis vndique copiis militaribus, & subsidiis conuocatis, instructis agminibus certatim properant, vt egregiam & nobilem *Damascenorum* ciuitatem obsideant, obsessamque aut violenter ad deditionem compellant, aut armis cominus expugnent. Sed tantis conatibus, ex occulto, iusto tamen, iudicio Diuina occurrit prouidentia: nam cùm fines Damascenorum prosperis, DEO duce, adhuc successibus attigissent, peruenientes ad locum, qui dicitur *Mergesaphar*, separauerunt se ab exercitu inferioris manus homines, quibus in castris id solet esse officii, vt pro victualibus necessariisque tam ad vsum hominum quàm iumētorum alimentis per suburbana longe

longè lateq; vagantes ſe porrigerent. Quibus ad cuſtodiam datus eſt dominus *Wilelmus de Buris*, cum equitibus mille. Porrò illi, ſicut talibus ſolet eſſet conſuetudo, ſeparati ab inuicem, omnem cœperunt regionem temerè perluſtrare, ſtudioſè ſeorſum & ſine conſortibus incedentes, vt quod quiſque reperiret ceteris non communicans, ſibi proprium vendicaret: dumque circa hæc detinerentur occupati, & ſuburbana effringentes, ſpolia ad ſuos comportare nituntur, imprudēter nimis cœperunt ſe habere, & militarem tranſgredi diſciplinam. Quod audiens Damaſcenorum princeps *Doldequinus*, ſperans ſicuti accidit, incautos eos, & locorum ignaros, ſi ſubitò cum ſuis irrueret, poſſe cōficere, aſſumptis ſibi ex omni numero ſuorum expeditiſſimis, & re militari prudentioribus, ſubitâ congreſſione noſtros qui pabulatum, vt prædiximus, incautè proceſſerant, adoritur; & imparatos, aliiſque ſtudiis dantes operam, facilè vertit in fugam; diſperſos paſſim per agros, obtruncat: nec inſequi deſiſtit, donec tam vulgus quàm robur egregiorum, qui eis ad cuſtodiam deputati fuerant, in fugam conuertit, pluribus ex eis interemptis. Quo comperto, noſtri qui in exercitu erant, ad tantam propulſandam iniuriam, & ad vltionem proſequendam parati, arma corripiunt; hoſtibus obuiam, viriliter obſtinatis animis & indignatione nimiâ accenſis, ire parant: cùm ſubitò *virtus Diuina, quâ inuitâ, hominum non ſatis promouentur negotia*, tantam imbrium immiſit intemperiem, tãtam aëris caliginem, tantam viarum, propter aquarum abundantiam difficultatem, vt vix de vita nemine, niſi ſolâ aëris inclementiâ perurgente, ſperare liceret. Caliginoſus enim aër, & nubium denſitas, ventorum etiam irregularis concurſus, tonitrua & coruſcationes ſæpiſſimæ, idipſum multo antè ſignificauerant. *Sed ignara futuri mens hominum cæca, reuocantem non exaudiuit Diuinam longanimitatem: ſed eâ inuitâ, quod impoſſibile eſt, procedere nititur.* Videnteſque pro peccatis eorum immiſſam aëris intemperiem, reuocant de neceſſitate propoſitum: & mutatis conditionibus qui hoſtibus primùm terribiles, nimiumque ſuſpecti aduenerant, nunc hoſte quieto & etiam ſuperiore facto, ſibiipſis oneri erant; & ad propria redire victoriam reputabant immenſam. Igitur octauo Idus Decembris, anno ab incarnatione Domini *milleſimo centeſimo triceſimo*, regni domini *Balduini* duodecimo, accidit hoc, in eodem fere loco, vbi quadriennio priùs inſignem & cunctis memorabilem de eiſdem hoſtibus idem Rex obtinuerat palmam. *Mirabile eſt, & verè mirabile, & ſupra opiniones hominū, quòd de ſua virtute præſumentes humilias, æterne Saluator: & qui in homine confidunt, & carnem ponunt brachium ſuum, iaculo tuæ maledictionis, meritis exigentibus, confodis: adiutorem non quærens, nec gloriæ cōparticipem.* Tu enim dixiſti, benedicte Domine: *Gloriam meam alteri non dabo. Mihi vindictam, & ego retribuam. Percutiam, & ſanabo; & ego viuere faciam; & non eſt qui de manu mea poſſit eruere.* Et verè Domine. *Nam dum Rex ſolis regni ſui viribus, & propriâ vſus militiâ, ſuperhabundanti Diuinæ gratiæ ſe commiſit totum, de hoſtibus ſæpius inſperatos reportauit triūphos; vbi verò de multitudine confidēs, hominis operâ ſe ſublimari poſſe præſumpſit, & multiplicatis auxiliis de mortalium cœpit virtute confidere, gratiam ſubtrahens, eum ſuis conditionibus reliquiſti. Abiit enim in multitudine confuſus, qui in paucitate, Domini fretus auxilio, de hoſtibus facilè conſueuerat triumphare.* Sic ergo temporis diuinitùs immiſsâ abacti intemperie, & cœlis contra eos impugnātibus, nec de ſuis qui hoſtium gladiis ceciderant ſumpta eſt vltio, nec propoſitum effectui mancipare potuerunt. His ita geſtis, noſtri Principes ab alterutro diuiſi, impoſſibile credentes quòd incœptum priùs opus, facilè poſſet de cætero continuari, ad propria ſunt reuerſi. Mortuus eſt interim piæ memoriæ dominus *Stephanus* Patriarcha Hieroſolymorum: cui ſucceſſit dominus *Wilelmus*, Prior eccleſiæ Dominici Sepulchri: vir ſimplex, modicè literatus, formâ decorus, moralitate commendabilis; Flamingus natione, de eo loco qui dicitur *Mecine*; Regi, regniique principibus & populo vniuerſo plurimòm acceptus.

An. D. 1130.

Eſai. 48. 11.
Rom 12, 19.
Deut. 32. 39.

XXVII.

Poſtquam igitur dominus *Boamundus* Regis gener, princeps Antiochenus, ab ea expeditione rediens in ſuam ſe recepit prouinciam, *Rodoan* maledictionis filius, Halapiæ princeps, Turcorum dominator potentiſſimus, fines Antiochenorum ingreſſus eſt. Cui cùm dominus Princeps volens eum à ſuis arcere finibus, obuiam properaſſet, in Ciliciam deſcendit, aliis etiam tractus cauſſis, quæ domeſticam & familiarem habebant rationem. Vbi cùm in eo loco qui dicitur *Pratum palliorum*, in campeſtribus latè patentibus caſtrametatus eſt, hoſtium irruente ſubitò multitudine, ſuis eum deſtituentibus, gladiis con-

fossus interiit. Magnus Princeps, & DEO si vixisset amabilis, nisi mors immatura & sors inuida humanis eũ rebus subtraxisset: quo casu populus Antiochenus mente plurimùm consternatus, qui sub illius regimine tutum per longa tempora se arbitrabatur posse conseruari, & de eius adolescentia supra id quàm expediret præsumebat, in recidiuas iterum incidentes querimonias, vt sine Principis officio iterum hostibus præda fierent, communicato consilio dominum Hierosolymorum regem euocant. Quod postquam domino Regi nunciatum est, facti nouitate permotus, timens, ne pro Ducis defectu prædictæ regioni deterius aliquid contingeret, omissis propriis, cœpit aliena curare, nil reputans alienum, quod Christianis principibus accidisset; dignum etiam suâ existimans sollicitudine, quicquid populo Christiano per labores suos posse videbat accedere, citatis gressibus Antiochiam properat. Interea eius filia, morte mariti cognita, nequam agitata spiritu, rem concipit nefariam, antequam de aduentu patris quicquam persentisceret. Vt statum sibi prępararet tranquilliorē, & effectui manciparet propositum, ad quendam Turcorum potentissimum Ducem, nomine *Sanguinum*, nuncios dirigit, eius ope sperās, inuitis patribus & vniuersâ plebe, Antiochiam sibi in perpetuum vendicare posse. Erat autem eidem ex domino Boamundo bonæ memoriæ, vnica filia, cuius nō multa apud matrem videbatur esse gratiâ: illuc enim tota matris videbatur properare intentio, vt vel in viduitate consistens, vel ad secunda vota demigrans, Principatum sibi exhæredatâ filiâ, perpetuò possideret. Miserat autem & prædicto nobili viro, per quendam familiarem suum, palefredum albissimum, argento ferratum, freno & cæteris argenteis faleris redimitum, *exameto* coopertum albissimo, *vt in omnibus* candor niueus consonaret. Qui nuncius in itinere casu interceptus, & in domini Regis constitutus præsentia, facti seriem confessus, viarum suarum fructus colligens, supremo supplicio vitam finiuit. Rex itaque Antiochiam ob prædicta quæ acciderant infortunia properans, illucque perueniens in ciuitatem, filiá prohibente non est admissus, cauteriatā quæ timens conscientiam, etiam patris arbitrium verebatur: suis ergo complicibus & quos pecuniâ corruperat ciuitatem tradens, omninò resistere moliebatur, & tyrannidem suam liberiùs exercere. Sed accidit ei longè secus à proposito. Nam in eadem ciuitate erant viri timentes DEVM, insanientis fœminæ contemnentes proteruiam: quorum vnus erat *Petrus Latinator*, monachus sancti Pauli, & *Wilelmus de Aduersa*. Hi consentientibus aliis, dominum Regem occultis vocant internunciis, & ex condicto dominum *Fulconem*, Andegauensium Comitem, in porta Ducis locant; dominum verò Comitem *Ioscelinum*, in porta sancti Pauli: deinde aditus reserāt, Regem introducunt. Quo cognito, Principissa in arcem contendit: vnde postmodum à prudentioribus, & quibus plenam fidem habebat, euocata, ante patris præsentiam se constituit, eius arbitrio paritura. Pater verò, licet pro commisso grauiorem aduersus eam indignationis motum conceperat, tamen interuenientium prece deuictus, & paterno non destitutus affectu, receptâ Antiochiâ, ne filia simile aliquando attentaret, *Laodiciam* & *Gabulum* vrbes maritimas ei concessit, quas tamen maritus supremo iudicio ei ob donationem propter nuptias destinauerat. Ordinatis igitur illius ciuitatis negotiis, & curâ Principibus concessâ, reuocante eum domesticâ sollicitudine, Hierosolymam reuersus est: sumptis tamen priùs, tam maiorum quàm minorum fidelitatibus, & corporaliter iuramentis: quòd vel eo viuente, vel post eius obitum Antiochiam cum suis pertinentiis, *Constantiæ* pupillæ, domini Boamundi iunioris filiæ, fideliter conseruarent. Verebatur enim propriæ filiæ suæ malitiam, ne prædictam pupillam tentaret, sicut & priùs fecerat, exhæredem facere.

XXIIX. Reuersus ergo Hierosolymam, decidit in grauem nimis ægritudinē: vidensque sibi mortis imminere diem, egressus de proprio palatio, supplex & humilis in conspectu Domini, Regio statu deposito, in domū domini Patriarchæ, quia loco Dominicæ resurrectionis erat vicinior, se transferri præcepit: spem habens in eo, qui mortem ibi deuicerat, quòd suæ resurrectionis faceret eum participem. Ibique accitis filiâ & genero, puéroque Balduino iā bimulo, coram positis domino Patriarcha, & ecclesiarū prælatis, & de Principibus nonnullis, qui fortè aderant, Regni curam & plenam eis tradidit potestatem, more pii Principis paternâ eis benedictione indultâ. Ipse verò CHRISTI verus confessor, habitum religionis assumens, & vitam regularem professus, si vixeret,

ueret, ei qui spirituũ pater est, tradidit spiritum, cum piis principibus, auctore Domino, præmia percepturus. Mortuus est autem anno ab incarnatione Domini, *millesimo centesimo tricesimo primo*, regni verò eius tertiodecimo, mense Augusto, vicesimâ primâ die mensis: sepultus est autem inter prædecessores suos piæ recordationis Reges, sub monte Caluariæ, ante locum qui dicitur *Golgota*, multâ suorum curâ & solemnibus obsequiis, regiâ dignis magnificentiâ. Cuius vsque in præsentem diẽ ob egregiã fidem & opera insignia, memoria est in benedictione apud omnes. A. Do. 1131.

EXPLICIT LIBER TERTIVSDECIMVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI XIV.

I. Quis moribus, & quibus maioribus editus fuerit dominus Fulco, tertius Hierosolymorum Rex.

II. Quòd antequam vocaretur à domino Balduino Rege, causâ peregrinationis Hierosolymam venerat: & de eius in Regem promotione.

III. Senior Ioscelinus Edessanus Comes, æger in lectica hostibus occurrit: & obtentâ victoriâ carne soluitur: & de filio eius Ioscelino.

IV. Rex vocatur ab Antiochenis: & malicia Principissæ aperitur.

V. Properanti Antiochiam, Comes Tripolitanus se opponit: sed à Rege deuincitur. Res Antiochena in tuto collocatur.

VI. Iterum ab Antiochenis reuocatur. Sanguinus in finibus Tripolitanis castrum quoddam obsidet: Rex sororis interuentu, obsidionem soluit.

VII. Rex Antiochiam properat: hostes qui conuenerant in fugam vertit: hostium spoliis ditantur Antiocheni.

VIII. Hierosolymitanus Patriarcha & Regni principes præsidium fundant valde necessarium, cui nomen Castrum Arnaldi.

IX. De Regis consilio mittitur ad Raimundum Pictauiensium Comitis filium, qui Constantiam Boamũdi filiam ducat vxorem.

X. Bernardus Antiochenus Patriarcha moritur: Radulphus Mamistanus archiepiscopus ei succedit, cum tumultu.

XI. Papa Honorius vitâ decedit: substituitur ei Innocentius: oritur schisma periculosum. Wilelmus *Tyrensis Archiepiscopus carne migrat: Fulcherius ei substituitur: Romam proficiscitur: pallium petit & obtinet.*

XII. Præcipit Romana ecclesia, vt idem obediat Hierosolymitano Pontifici: & cum locum obtineat apud eum, quem prius obtinuerat apud Antiochenos.

XIII. Mandatur eius suffraganeis, vt ei obediant: & ad hoc plures diriguntur epistolæ.

XIV. Aperitur vnde & ex qua causa hæc inter duos Patriarchas orta sit controuersia: & quâ ratione se quisque tueatur.

XV. Comes Ioppensis apud Regem accusatur: & grandis in regno excitatur tumultus.

XVI. Galterus Cæsariensis Comitem ad duellum prouocat: ille se ad hostes confert: à suis destituitur.

XVII. Ciuitas Ioppensis obsidetur: Regni Principes de pace tractant: Belinas interim ab hostibus capitur.

XVIII. Comes Ioppensis apud Hierosolymam malitiosè vulneratur: fit tumultus iterum: sed receptâ conualescentiâ, ex condicto mare transit.

XIX. Fit treuga cum Damascenis: Restituuntur captiui, qui apud Belinas capti fuerãt.

XX. Raimundus Pictauiensium Comitis filius occultus accedit, & Antiochiam perueniens, Boamundi filiam Constantiam vxorem ducit, inuitâ & renitente Principissâ, eiusdem puellæ matre: & obtinet principatum.

XXI. Quis, & qualis, & ex qua maiorum prosapia fuerit Raimundus, describitur.

XXII. Ad comprimendam Ascalonitarum insolentiam Rex castrum ædificat, cui nomen Gybelin, *quod alio nomine* Bersabee *dicitur.*

XXIII. Comes Tripolitanus proditione quorundam ex suis iuxta Montem Peregrinum occiditur: successit ei filius Raimundus: necem paternam vlciscitur.

XXIV. Ioannes Imperator Constantinopolitanus, versus Antiochiam properans, Ciliciam occupat vniuersam.

XXV. Sanguinus castrũ cui nomẽ Montferantus, *obsidet: Rex cum Comite Tripolitano obsidionem quærit soluere: sed deficiunt: & victi, Comes capitur, Rex in castrum se recepit.*

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI QVARTIDECIMI.

LIBER QVARTVSDECIMVS.

CAP. I.

VOCATO igitur ex hac luce domino *Balduino*, Hierosolymorum ex Latinis rege secundo, qui cognominatus est *de Burgo*, successit in regno dominus *Fulco* gener eius, Comes Turonensium, Cænomanensium & Andegauensium, cui prædictus dominus Rex filiam suam primogenitam *Milisendem* nomine, dederat vxorem, vt præmisimus. Erat autem idem *Fulco* vir rufus, sed instar Dauid, quem inuenit Dominus iuxta cor suum; fidelis, mãsuetus, & contra leges illius coloris affabilis, benignus, & misericors; in operibus pietatis & eleemosynarum largitione liberalis admodum; secundùm carnem princeps potens, & apud suos fœlicissimus, priusquam etiam ad regni vocaretur gubernacula; rei militaris experientissimus, & in bellicis sudoribus patiens & prouidus plurimùm; staturâ mediocri, sed iã grandæuus, & plus quàm sexagesimũ agens annũ. Inter alios verò, quos lege mortalitatis patiebatur defectus, fluidam & labilẽ eatenus habebat memoriam, vt suorum domesticorũ etiam non teneret nomina, nec vultus nisi paucorũ agnosceret: ita vt de eo cui paulò antè supremũ impenderat honorem, & familiaritatis gratiã, diligenter postmodũ quæreret, quis nã esset, si ex improuiso se præsentem daret. Vnde multos de eius familiaritate præsumẽtes, ad confusionem compulit, cùm ipsi aliis se defensores dare proposuerant, & ipsi patrono apud eum indigerent. Pater huius, Turonensium & Andegauensium Comes, *Fulco* etiam dictus est, & cognominatus *Rechin*, qui vxorem duxit sororem domini *Amalrici* de Monfort, nomine *Berteleam*: vnde duos suscepit filios; *Fulconem* istum, vnde nobis est sermo; & *Gaufridum Martel*; & filiam vnam, *Hermingerdam* nomine, quæ prius vxor fuit Pictauiensium comitis *Wilelmi*: à quo spreta, & contra matrimonii leges abiecta, ad comitem Britanniæ se contulit, eiq; affectione adhæsit maritali: ex quibus natus est *Conanus*, eiusdem Britanniæ comes, qui cognominatus est *Grossus*. His ergo tribus liberis apud prædictum *Fulconem* seniorem editis, mater spreto marito, ad regem Francorum *Philippum* se contulit: qui etiam, abiectâ vxore suâ legitimâ, eam suscepit thori participem, curarum sociã, & affectione postea tractans maritali, contra leges ecclesiasticas, inuitis, & multùm renitentibus Regni eius episcopis, simul & Principibus, apud se detinuit: ex eaque suscepit filios, *Florum*, *Philippum*, & *Ceciliam*, de qua superiùs fecimus mentionem, quæ priùs *Tancredi* Antiochenorum principis vxor fuit, postmodum eo defuncto, domino *Pontio*, Tripolitano Comiti, votis vsa secundis, adhæsit. Præfatus verò *Fulco*, senioris Fulconis filius, patre iam defuncto, vxorem duxit filiam comitis Cenomanensium *Helyæ*, *Guiburgem* nomine, ex qua duos suscepit filios, & filias totidem. Huius autem matrimonii causa fuit mater: Nam dum idem adolescens in curia comitis Pictauiensium domini sui, pincernæ fungeretur officio, auditâ fratris primogeniti morte, ab eodem Comite captus est, & vinculis mancipatus, occasione quorundam castellorum, quæ ab eo contendebat violenter eripere, quæ pater eius & frater in finibus prædicti Comitis iure hereditario, sed de feodo prædicti Comitis diu possederant. Quod audiens mater, quæ iam ab eius patre multo antè diuerterat, & ad dominum regem Francorum se contulerat, maternis mota visceribus, apud dominum Regem supplex implorauit & obtinuit, quòd filius eius à vinculis absolutus, paternæ restitueretur

hereditati:

hereditati: insuper etiam effecit, vt suprà nominati Comitis Heliæ vnicam filiam, cum eis omni hereditate, dominus Rex eius filio vxorem concederet: ex qua, vt prædiximus, duos filios genuit, & filias in eodem numero. Primogeniti nomen fuit *Gaufridus*, qui patri successit in eodem Comitatu, cui senior *Henricus*, rex Anglorum potentissimus, filiam vnicam *Mahaldam* nomine, domini Henrici Romanorum imperatoris viduam, vxorem dedit: ex qua idem *Gaufridus* tres suscepit filios: *Henricum* videlicet, qui nunc Angliæ regnum strenuè & prudenter administrat; & *Gaufridum*, qui cognominatus est *Plantagenest*; & *Wilelmum*, qui dictus est cognomento *Longaspata*. Nomen verò secundi, eiusdem domini Fulconis filii, materni aui nomen referentis, *Helyas*: cui *Rotoldus* Comes Perchensis filiam suam vnicam vxorem dedit, spondens, quòd de cætero vxorem non duceret, sed omnem hereditatem suam cum omni integritate in eum moriens transferret. Pactorum tamen immemor, & promissorum prodigus, vxorem duxit, sororem Comitis *Patritii*, nobilis de Anglia viri: ex qua plures suscepit liberos: vnde prædictus *Helyas* ab eius hæreditate contra spem factus est alienus. Nomina autem filiarum, alterius *Sibylla*, quæ inclyto & nobili viro domino *Theoderico* Flandrensium Comiti nupsit, ex quibus ortus est *Philippus*, qui hodie Flandrensium procurat comitatum: nomen secundæ *Mahaldis*, quæ prædicti Anglorum regis Henrici filio desponsata fuerat: sed antequam conuenirent, sponsus in Angliam nauigans, naufragium passus, pelago submersus est: eius verò sponsa, perpetuum vouens cœlibatum, in claustro puellarum religioso admodum, apud *Fontem Ebraudi*, sanctimonialem perpetuò vitam duxit. Prædictus igitur *Fulco* vxore defunctâ, Hierosolymam orationis II.
gratiâ, priusquam à domino Rege vocaretur, petierat: vbi magnificè plurimùm in DEI seruitio se habens, populi vniuersi gratiam & domini Regis, & vniuersorum principum familiaritatem plurimam, meritis exigentibus acquisiuit: quippe qui centum equites per annum integrum in regno suis habuit impensis: tandemque sospes ad propria regressus, filias nuptui, filios autem matrimonio collocans, Comitatum suum optimo statu composuit: dumque strenuè & prudenter annos aliquot post suum reditum suis incumbit negotiis, ecce dominus Rex Hierosolymorum de successione sollicitus, videlicet apud quem primogenitam suam nuptui collocaret, post multam deliberationem, de communi vniuersorum principum consilio, sed & de populi fauore, quosdam de Principibus suis, dominum videlicet *Wilelmum de Buris*, dominum *Guidonem Brisebarre*, ad prædictum dirigit Comitem, inuitans eum ad filiæ nuptias, & Regni successionem: qui compositis rebus, & ordinato Comitatu, datâ benedictione liberis suis, assumens sibi de honestis proceribus suis, iter veniendi ad domini Regis vocationem arripuit: cui postquam in Regnũ ingressus est, statim infra paucos dies, sicut ex pacto tenebatur, primogenitam suam, ei matrimonio copulauit: conferens eidem dotis nomine, duas ciuitates maritimas, *Tyrum* & *Ptolomaidam*: quas quasi triennio possidens, continuò Comes sicut ante quasi vocabatur. Defuncto igitur domino Rege vndecimo Kal. Septemb. anno ab incarnatione Domini, *millesimo cẽtesimo tricesimo primo*, idem Comes cũ prædicta vxore, octauo decimo Kal. Octob. in die exaltationis sanctæ Crucis, in ecclesia Dominici Sepulchri, à domino *Wilelmo*, bonæ memoriæ Hierosolymorum Patriarcha, solenniter & ex more coronatus & consecratus est. Per III.
idem tempus dominus *Ioscelinus* Comes Edessanus, longâ ægritudine fatigatus, lecto decubans, mortis imminentem expectabat diem. Ceciderat enim anno proximè præterito circa partes *Halapiæ*, super eum turris ex crudis lateribus compacta: quam cum hostibus in ea inclusis vt faciliùs caperet, suffodi fecerat; subfossa subitò corruens, incautum oppresserat: vnde eum sui cum multo labore, quasi sepultum & contritis artubus, vix eruerunt: quo languore multo tempore maceratus, adhuc egredi nitentem detinebat animam; cùm ecce nuncius aduolans, *Soldanum Iconiensem* obsedisse quoddam eius castrum, cui nomen *Cressum*, nunciat. Quo audito, vir magnanimus, sicut erat corpore debilis & prorsus impotens, sed mente validus, filium præcepit ad se euocari, iniungens, vt assumptâ secum vniuersâ regionis illius militiâ, hosti suprà nominato viriliter occurreret, & locum patris suppleret impotentis. Ille verò obiiciens, quòd prædictus Soldanus in graui multitudine diceretur aduenire, respectu tantarum virium paucos se habere, cœpit se excusare: vnde

pater, pensatâ pusillanimitate filii, & ex eo verbo qualis futurus esset, colligens, militares præcipit conuocari copias, & populum regionis vniuersum. Quibus paratis, sibi aptari lecticam mandat: & in eam ascendens, hostibus occurrit, doloris oblitus & impotentiæ: in quo cùm aliquantulum cum exercitu processisset, nunciat ei vnus de Magnatibus regionis *Gaufridus*, cognomento *Monachus*, Soldanum audito eius aduentu, obsidionem à castro dimouisse prædicto, & iter ad reditum maturasse. Quo cognito Comes lecticam quâ gestabatur, ad terram deponi iussit; & erectis in cœlum manibus, & deuoto spiritu, Domino cum suspiriis & fletu gratias agens, quòd in nouissimis suis eum benignus & misericors Dominus tantâ gratiâ visitasset: quòd seminecis, & in ipsis mortis vestibulis constitutus adhuc hostibus Christianæ fidei esset formidabilis, in gratiarum actionibus vltimum cœlo tradidit spiritum, relicto filio æquiuoco suo, sed à paterna gloria degenere plurimùm, & eodem vniuersorum bonorum ex asse herede instituto. Fuit autem idem *Ioscelinus* iunior, ex sorore *Leuonis* Armeni, viri inter suos potentissimi, natus: pusillus staturâ, sed membris plenioribus, robustus valde, carne & capillo niger, faciem habens latam, sed morbi, qui vulgò *variola* dicitur, cicatricibus respersam; oculis tumentibus, naso prominente; vir liberalis, & militaribus actionibus conspicuus; sed comessationibus & ebrietatibus supra modum deditus, Veneris operibus, & carnis deseruiens immunditiis, vsque ad infamiæ notam. Hic nobilem corpore, sed moribus nobiliorem, *Wilelmi de Saona* viduam, nomine *Beatricem*, vxorem duxit: ex qua filium, tertium *Ioscelinum* suscepit; & filiam, quæ priùs vxor fuit *Rainaldi de Mares*, postea domini *Almarici* Comitis Ioppensis, qui postea fuit Hierosolymorum Rex: vnde natus est *Balduinus* Hierosolymorum Rex sextus, & *Sibilla* soror eius. Hic autem, vt in inferioribus dicetur, ignauiâ, & peccatis suis exigentibus, vniuersam regionem, quam pater suus congruo rexerat moderamine, perdidit.

IV. Anno igitur primo Regni domini *Fulconis*, cùm esset tam ciuitas, quàm tota regio Antiochena Principis destituta solatio: mortuus enim fuerat ante dominum Regem dominus *Boamundus* iunior, vnicâ filiâ hærede relictâ, timentes Magnates illius regionis, ne protectoris defectu prouincia illa hostium pateret insidiis, dominum Regem ad se vocant, vt partium illarum curam gereret, & omnia ad suam reuocaret sollicitudinem. Vxor enim Principis prædefuncti, domini Regis *Balduini* filia, dominæ *Milisendis* soror, mulier callida supra modum, & malitiosa nimis, quosdã habebat suorum commentorũ fautores, quibus cooperantibus, circa Principatum malignari studebat: volens sibi vniuersam regionem, filiâ quam ex marito susceperat, exherede factâ, vendicare; & sic demum obtento Principatu, pro arbitrio suo ad secunda vota migrare. Pater autem eius, dum viueret, statim defuncto marito, hæc eadem machinantem industriè satis præuenerat; & eam vi eiectam ab Antiochia, iusserat esse contentam eo, quod maritus nomine donationis propter nuptias in eam contulerat, duabus videlicet vrbibus maritimis, *Gabulo* & *Laodiciâ*. Illa porrò, patre defuncto, putans congruam inuenisse opportunitatem, ad prius conceptum iterum aspirabat propositum. Horum autem studiorum complices munerum largitione, & promissis superamplioribus, quosdam potentiores effecerat, *Wilelmum* videlicet de *Sehunna*, *Guarentonis* fratrem, & *Pontium* Comitem Tripolitanum, necnon & *Ioscelinum* iuniorem Edessanum Comitem. Quod timentes regionis illius Magnates, quanto poterant studio, eius impiis moliminibus obuiam se dare nitebantur. Vnde & dominum Regem, vt præmisimus, eo citauerant intuitu, vt in his eum haberent adiutorem, & regioni rectoris solatium non deesset.

V. Auditâ igitur Antiochenorum legatione; & super regionis illius turba quàm periculosam nimis metuebat, motus dominus Rex vehementer, ad illorum vocationem properans, vsque *Berythum* peruenit. Sed Comite Tripolitano per terras suas illi transitum prohibente, assumpto sibi *Anselino de Bria*, nobili viro, & fideli suo, vsque ad portum *sancti Symeonis* nauigio peruenit: vbi ei occurrentes nobiles & potentes Antiochenorum proceres, in vrbem eum introduxerunt, eius imperio subiicientes vniuersam regionem. Comes autem Tripolitanus, licet domini Regis sororem haberet vxorem, vt sæpe dictum est, tamen festinus post Regem, ad partes se contulit Antiochenas, vt gratiâ Principissæ, cuius muneribus corruptus dicebatur, eius

actibus

actibus se opponeret. Habebat autem idē Comes in partibus illis duo castra, *Arcicanum* videlicet, & *Rugiam*, quæ pro vxore possidebat. Dederat enim ea dominus Tācredus, piæ in CHRISTO recordationis, moriens vxori, causâ donationis propter nuptias. Hæc Comes armis communiens & militiâ, dominum Regem & suos inde cœpit molestare. Quod Antiocheni ægrè nimis ferentes, Regem persuasionibus impellunt, vt illi occurrens, eius præsumptuosos refrenaret impetus. Qui eorum verbis acquiescens, memor iniuriarum quas veniens, eo transitum prohibente, pertulerat, illuc cum omnibus quas habere potuit copiis, contendit. Factum est autem, quòd circa prænominatam *Rugiam* conuenientes, instructis vtrinque aciebus, hostiliter committerent, & diu ancipiti euentu congrederentur adinuicem. Tandem Rex factus superior, Comitem cum suis in fugā vertit; & confectis agminibus multos de eius cœpit militia quos in vincula coniectos, Antiochiā perduxit: tandē per viros industrios, & fideles pacis interpretes, reconciliatis adinuicē Rege & Comite, resignatis Comiti quos Rex ceperat de suis militibus, regionis status in meliorem videtur deuenisse conditionem. Timentes tamen illius prouinciæ prudentiores, ne domino Rege ad propria reuerso, intestinis regio concuteretur seditionibus, & sic hostibus amplior ad nocendum pateret occasio, Regem profusis exorant precibus, quatinus moram apud eos faciat longiorem. Rex autem considerans per Domini misericordiam Regnum suum in tuto collocatum; plenâ tranquillitate gaudere; & eam in qua erat, rectoris plurimùm indigere patrocinio regionem, benignè annuit; & tam vrbem, quàm adiacentia communi procerum consilio congruo moderamine disponens, quantam rebus propriis & exactam magis, vt ad optimum statum cuncta proueheret, impendebat sollicitudinem. Vnde omnium gratiam ciuium, & etiam Principum, qui in fidelitatis perseuerabant debito, sibi comparauerat cumulatiorem. Collocatis itaque eorum in tuto rebus, & negociis ordine congruo dispositis, cùm iam per tempus aliquod, prout necessitas eorum videbatur exigere, moram fecisset necessariam, reuocante eum domesticorum curâ, reuersus est in Regnum; curâ Principatus nobili & industrio viro *Rainaldo*, cognomento *Mansuer*, commissâ. Procedente autem tempore, dum idem Rex in regni à DEO sibi commissi viriliter desudaret necessitatibus, & *Marthæ* more, circa frequens ministerium eius negotia sedulâ prouisione procuraret, adest nuncius ex parte Antiochenorum, referens infinitam Turcorum manum è sinu Persico, & vniuerso Orientali tractu, flumine magno Euphrate transito, circa partes Antiochenas in multitudine graui consedisse. Quo audito, de statu sibi commissi Principatus, & salute in eo degentium, plurimùm anxius: eoque maximè, quia omnem spem suam in eum proiecerant: nihilo minus etiam & inde sollicitus, quod prouerbialiter dici solet: *tua res agitur, partes dum proximus ardet:* intelligens finitimorum defectum in suum redundare periculum: decernens, fratribus auxilio indigentibus subsidia ministrare, opus esse honestum: accitis sibi de Regno vniuerso equitum peditumque auxiliis, ad iter accingitur, illuc cum omni celeritate contendens. Dumque in proficiscendo cum suis agminibus Sydonem vsque peruenisset, ecce soror eius, domina *Cecilia*, Comitissa, *Pontii* Tripolitani Comitis vxor, flebilia nunciat, dicens: *Sanguinum* Halapiæ Principem, Turcorum potentissimum satrapam, in multitudine virtutis suæ in præsidio quodam suo, cui *Mons Ferrandus* nomen, maritum suum obsedisse. Orat ergo, & vrgentissimâ, fœmineo more, rogat instantiâ, quatinus cæteris ad tempus dilatis, quæ non tantam exigerent diligentiam, negociis, marito in augustiis posito maturè subueniat. Cuius nimiâ Rex motus instantiâ, dilato ad modicum priore cœpto, illic dirigit acies, assumptis de comitatu nonnullis, qui relicti fuerant de Comitis expeditione, militibus. Audiens igitur *Sanguinus*, dominum Regem ad soluendam obsidionem properare: habito cum suis consilio, quid vtilius videretur, obsidionem gratis soluit, cum suis legionibus, ad propria reuersus. Hinc itaque, domino Comite interim expedito, Rex istâ sollicitudine liber, ad cœptum redit opus, & *Antiochiam*, sicut priùs proposuerat, maturatis festinat itineribus. Audito eius aduentu, Antiocheni ei obuiam exeuntes, cum omni gaudio tantum hospitem suscipiunt, spem habentes, quòd per eius industriam, hostium, qui aduenire dicebantur, violētiam tolerare possent sine periculo. *Non multùm enim proficere consueuit,*

VI. [beside line "...Procedente autem tempore, dum i-"]

VII. [beside line "...Hinc itaque, domino"]

licet ingens fuerit sine duce multitudo; & cohortes numerosæ sine rectore, quasi arena sine calce, vix solent sibi cohærere. Nunciatur interea consonantibus rumoribus & famâ celeberrimâ, quòd hi qui Euphraten transisse in manu robusta, & apparatu copioso nimis dicebantur, adiunctis sibi quos circa fluuium, locorum peritis, inuenerant, in finibus *Halapiæ* castra locauerant, regionem totam improuisis incursionibus depopulaturi. Conuenerant porrò ex omnibus conterminis finibus, in locum vnum, cui nomen est *Canestriuum*; inde collectâ omni multitudine, consilio eorum qui locorum habebant peritiam, ex improuiso per omnem prouinciam irruptiones facturi: quo comperto, dominus Rex conuocatis ex omni Principatu militaribus copiis, cum suis quos secum habebat familiaribus, egressus Antiochiâ, circa castrum *Harenc* castrametatus, substitit prudentis more (*quia malè cuncta ministrat impetus*) per dies aliquot, vt hostes, qui maiores dicebantur habere copias, suos pugnâ lacesserent, aut alio quouis modo conceptum aperirent propositum. Videns autem quòd nihil tale molirentur, sed securi in castris moram quietam agerent, adhuc fortasse maiora præstolantes suffragia, irruit super eos repente; & incautos reperiens, antequam arma possent corripere, gladiis instat, perforat lanceis: vix paucis conceditur equorum beneficio, cæteris interemptis, fugâ mortem euadere. Relictis igitur castris omni commoditate, & variâ supellectile repletis, cæsisque ex eis innumeris, & quasi ad tria millia, victores nostri, hostium spoliis vsque ad fastidium onusti, & iam plura nolentes, equos, mancipia, armenta, greges, tentoria, omne genus prædæ & manubiarum omnimodam varietatem secum trahentes, Antiochiam cum summa lætitia & trophæorum insignibus reuersi sunt. Ex tunc cœpit dominus Rex, omnium Antiochenorum indifferenter, tam procerum quàm popularium corda pleniùs reconciliata, & omnium habere fauorem. Nam priùs occasione Principissæ, cui domini Regis ingrata & suspecta erat præsentia, quidam de Maioribus ei fuerant aduersi, fauentes Principissæ intuitu munerum, quæ illa profusâ largiebatur munificentiâ.

VIII. Interea dum dominus Rex in partibus Antiochenis ita detineretur occupatus, & illius regionis negotia ad suam reuocaret sollicitudinem, tanquam propria, quousque ibi de communi consilio Princeps ordinaretur, nostri qui in Regno remanserant, dominus videlicet *Patriarcha*, & ciues Hierosolymitæ, in domino habentes fiduciam, collectis in vnum viribus, iuxta locum antiquissimum, *Nobe*, qui hodie vulgari appellatione dicitur *Bettenuble*, in descensu montium, in primis auspiciis campestrium, viâ quâ itur Liddam, & quâ peruenitur ad mare, præsidium solido fundant opere, ad tutelam transeuntium Peregrinorum: ibi enim in faucibus montium inter angustias ineuitabiles, maximum iter agentibus solebat imminere periculum, Ascalonitis subitas irruptiones illic facere consuetis. Consummato itaque fœliciter opere, nomen indicunt, *Castellum Arnaldi*, locum dicentes: factumque est per gratiam Domini, etiam prædicti castelli beneficium, quod adire volentibus Hierosolymam, aut ab ea redire, minus periculosus factus est transitus, & via multò securior.

IX. Adeptâ itaque dominus Rex tam insigni victoriâ, *Antiocheni* Principatus pro libero arbitrio disponens negotia, clarus habebatur admodum, duorum regnorum moderamina, Diuinâ prouisione sortitus, in vtroque prosperis affluens, populum cum plena tranquillitate tuebatur. Accedentes porrò ad eum illius regionis primores, specialiter autem quibus domino *Boamundo*, Principi iam defuncto, & filiæ eius adhuc pupillæ fidelitatem obseruare cordi erat, dominum Regem familiariter adeunt, orantes intimè, vt qui pleniùs nobilium virorum & illustrium adolescentium, in partibus vltramontanis habebat notitiam, eos edoceret, quem de tot Principibus euocarent, apud quem domini sui filiam, bonorum paternorum heredem, nuptui commodiùs collocarent. Qui gratanter suscipiens verbum, & fidem simul & sollicitudinem commendans, in partes cum eis huius deliberationis ingressus, transcursis plurimis, de communi omnium consilio placuit, vt nobilis quidam & præcipuæ indolis adolescens, *Raimundus* nomine, domini *Wilelmi* Pictauiensium Comitis filius, ad hoc vocaretur. Is in Curia domini *Henrici* senioris, Anglorum regis, apud quem arma sumpserat militaria, moram facere dicebatur, domino *Wilelmo*, fratre eius primogenito, Aquitaniam iure hereditario gubernante. Libratis ergo deliberationis partibus, id expedientius esse arbitrati, legatos occultè dirigunt, *Geraldum*

quendam

quendam cognomento *Ieberrum*, fratrem Hospitalis, cum literis domini Patriarchæ, & procerum vniuersorum: timentes ne si solemniter & per maiores citaretur personas, Principissa, sicut erat mulier malitiosa nimis, impedimenta moliretur. Erat enim cuiuis impedire aduentum facile: nam *Rogerus* tunc Apuliæ Dux, postmodum autem Rex, Antiochiam cum omnibus pertinentiis suis, quasi iure sibi debitam hereditario, tanquam domino *Boamundo* consanguineo suo volens succedere, vendicabat. *Robertus* enim *Guiscardus*, Boamundi senioris pater, & *Rogerus* Siciliæ Comes, qui cognominatus est *Bursa*, huius Rogeri Regis pater, fratres fuerunt ex vtroque parente. Iunior autem *Boamundus*, senioris filius, fuit pater istius adolescentulæ, ad cuius nuptias prædictus adolescens *Raimundus* inuitabatur. Oportebat igitur cautè illum euocari, ne comperto eius aduentu, aut vi, aut insidiis, eius æmuli præpedirent accessum. His igitur ita dispositis, dominus Rex, prosequente eum vniuersorum gratiâ, ad partes Hierosolymitanas se contulit. Per idem X.
tempus, *Bernardus* vir grandæuus plurimùm bonæ memoriæ, simplex ac timens DEVM, primus Latinorum apud Antiochiam Patriarcha, tricesimosexto sui pontificatus anno, viam vniuersæ carnis ingressus est. Post cuius obitum, cùm vniuersi illius amplissimæ sedis suffraganei, tam Archiepiscopi quàm Episcopi, de more cõuenissent, vt ecclesiæ pastoris destitutæ solatio, vtiliter prouiderent; & super eo ipso tam salubri negotio in palatio Patriarchali, diligentiores, mutuò (sicut in talibus fieri solet) haberentur tractatus, *Radulfus* quidam Mamistanus Archiepiscopus, de castro *Danfrunt* oriundus, quod in confinio Normanniæ & Cœnomannensis dioceseos situm est, vir militaris, magnificus, & liberalis plurimùm, plebi & equestri admodum acceptus ordini, absque fratrum & Coëpiscoporum conscientia, solo populi, vt dicitur, suffragio electus est, & in cathedram Principis Apostolorum inthronisatus. Quod audientes qui ad hoc, vt sibi Patriarcham, auctore Domino, præficerent, conuenerant, timentes furentis & vociferantis populi indiscretos impetus, diuisi sunt ab inuicem, ei quem non elegerant, obedientiam exhibere recusantes. Ille tamen nihilominus ecclesiam & palatium occupans, statim sine mora pallium de altari beati Petri, nullâ ad ecclesiam Romanam habitâ reuerentiâ, sibi assumpsit. Processu quoque temporis nonnullos de suffraganeis ecclesiæ in suam attraxit communionem. Et vt multorum relatione cognouimus, si Canonicorum ecclesiæ pacem amplexus fuisset, nec eorum turbare possessiones spiritu superbiæ ductus præsumpsisset, potuisset tranquillo statu vitam ibi transegisse. Sed quia verum est, quod prouerbialiter dici solet: *Difficile est vt bono claudantur fine, quæ malo sunt inchoata principio*: peccatis suis exigentibus, præ multitudine diuitiarum ita factus est insolens, & neminem præ se ducens hominem, vt potiùs *Antiochi*, quàm *Petri*, vel *Ignatii* successorem se exhiberet. Maiores enim ecclesiæ, alios violenter eiecit; alios vinculis & carceri, quasi capitalium reos mancipauit. Inter quos quendam *Arnulfum* nomine, Calabrum natione, virum vtique nobilem & literatum, item *Lambertum* miræ simplicitatis hominem & honestæ conuersationis, literatum etiam, eiusdem ecclesiæ Archidiaconum, in quodam præsidio tanquam viros sanguinum, in diuersoriũ calce plenũ detrusit in carcerẽ, & per multos afflixit dies, dicens eos in mortem suam conspirasse. Hæc & iis similia, in subditos efferâ mente pertractãs, vniuersorum in se prouocabat odium. Vixque inter familiares & domesticos, prauæ stimulis conscientiæ agitatus, tutus ei videbatur locus. Sed de his hactenus. nam in sequentibus, tempore opportuno, de eius exitu, suo loco dicemus. Dum hæc in Oriente geruntur, dominus *Hono-* XI.
rius Papa, extremum diem claudens, fatale debitum soluit: dumque de substituendo ei successore inter Cardinales tractaretur, diuisa sunt eorum desideria: ita quòd, non valentes in idem consonare, sub contentione duos elegerunt, *Gregorium* videlicet, Diaconum Cardinalem sancti Angeli, quem consecrantes vocauerunt *Innocentium*; & *Petrum*, qui cognominatus est *Leonis*, presbiterum Cardinalem, tituli sanctæ Mariæ Transtyberim, quæ dicitur *Fundens oleum*, quem etiam consecrantes, qui eum elegerant, *Anacletum* vocauerunt. Ortum est igitur schisma periculosum nimis, ita vt non solùm quæ infra Vrbem erant periclitarentur ecclesiæ, & populus mutuâ cæde periret; verùm etiã penè orbis concuteretur vniuersus, regnaque diuersis accẽsa studiis inter se colliderentur. Obtinuit tandem, post multos la-

CCCC 3

bores & immensa pericula, dominus *Innocentius*, prædicto Petro, papatus æmulo, priùs vitâ defungente. Per eosdem dies migrauit ad Dominum carnis onere deposito, prædictus noster prædecessor *Wilelmus*, primus Latinorum, Tyrẽsium archiepiscopus, post vrbis liberationem. Nam dum adhuc ab hostibus detineretur, ordinatus fuerat ad titulum eiusdem ecclesiæ quidam *Odo*, qui ante eiusdem vrbis liberationẽ vitâ decesserat, vt præmissum est: cui substitutus est dominus *Fulcherus* bonæ memoriæ, Aquitanicus natione, patriâ Engolimensis, vir religiosus ac timens Deum, modicè literatus, sed constans & amator disciplinæ. Hic apud suos Abbas extiterat Canonicorum regularium, in Monasterio cui *Cella* nomen: sed postmodum tempore prædicti schismatis, quod inter dominum *Innocentium* papam, & *Petrum* Petri Leonis filium exortum est, fauens prædicto Petro *Gerardus* Engolismensis episcopus, Apostolicæ sedis Legatus, alii parti præstantes assensum molestiis quàm pluribus fatigabat. Quod vir vitæ venerabilis non ferens, sumptâ licentiâ a fratribus, orationis gratiâ Hierosolymam venit, tandemq; in claustro ecclesiæ Dominici Sepulchri regularem vitam & assiduitatem professus, ad ecclesiam Tyrensem vocatus est. Rexit autem eandem ecclesiam strenuè, & feliciter annis duodecim, quartus ante nos, qui nunc eidem ecclesiæ, non electione meriti, sed solâ Domini dignatione & patientiâ præsidemus. Qui postquam à domino Hierosolymitano Patriarcha *Wilelmo*, suæ munus consecrationis accepit, exemplo prædecessoris sui volens ad ecclesiam Romanam pro obtinendo pallio properare, ab eodem Patriarcha & eius complicibus passus est insidias & violentiam, ita vt vix & cũ multa difficultate manus eorum posset effugere, & ad ecclesiam Romanam pro caussa prædicta peruenire: sicut ex tenore literarum domini papæ Innocentii manifestè deprehenditur. Ait enim: *INNOCENTIVS Episcopus, seruus seruorum DEI, Venerabili fratri GVILELMO Hierosolymitano Patriarchæ, salutem & Apostolicam benedictionem. Magisterium totius ecclesiæ & ecclesiasticæ institutionis beato Petro Apostolorum principi, cælesti priuilegio esse collatum, euangelica declarat auctoritas.* Et infra: *Miramur autem, quoniam cum Romana ecclesia pro liberatione Orientalis ecclesiæ tantopere laborauerit, & filiorum multorum sanguinem effundendo, corda tam ecclesiasticorum quàm secularium ad eius seruitium excitauerit, nequaquam, prout conuenit, eidem matri suæ hac vice respondere curasti: parum enim tibi visum fuerat, quòd venerabilem fratrem nostrum* Fulcherum *Tyrensem Archiepiscopum, more prædecessorum suorum pro susceptione pallii ad Romanam ecclesiam venientem, disturbare præsumpseras, nisi & erga eum à nobis redeuntem te inhumanum difficilemq;, & nimis asperum exhiberes: adeò quòd nec antiquam dignitatem Tyrensis ecclesiæ sibi restituere; nec de damnis sibi illatis, aut etiam de Caypha, siue Porphyria, iuxta mandatum nostrum infra tres menses, post acceptionem nostrarum literarum ei iustitiam facere volueris: cùm vtique satis indignũ sit, vt honor qui sibi, si ei obediret, ab Antiochena exhiberetur ecclesia, à te vel tuis successoribus subtrahatur. Præterea in subiectos illius nimis potestatiuè diceris te habere. Quocirca auctoritate Apostolicâ mãdando tibi præcipimus, sicut eiusdem matris tuæ piis optas studiis atq; solatiis confoueri, sicut in tuis necessitatibus, eius patrociniis desideras adiuuari, iam dictum Archiepiscopum diligas & honores, & in nullo perturbare præsumas: quin potius de omnibus, de quibus apud te querimoniam deposuerit, sibi plenam iustitiã infra quadraginta dies, postquam præsentia scripta susceperis, exhibere non differas, nec aliquid in subditos suos contra statuta Canonum præsumas. Alioquin timendum tibi est, ne tam ipsum quàm suffraganeos suos à tua obedientia subtrahamus, eosq; in manu nostra retineamus. Data Later. XVI. Kal. Ian.*

XII. Reuersus ab ecclesia Rom. mandatum accepit, vt quousque deliberaretur, vtri duorum Patriarcharum perpetuò cederet, interim sicuti & prædecessori eius dictum fuerat, Hierosolymitano obediret: eamque dignitatem in Hierosolymitana obtineret ecclesia, quam eius prædecessores in Antiochena, quamdiù ei obedierunt, obtinuerant. Certum est autem, quòd inter tredecim Archiepiscopos qui à diebus Apostolorum sedi Antiochenæ subditi fuerunt, *Tyrensis* quidem primum locum obtinuit, ita vt in Oriente *Protothronos* appelletur: sicuti in catalogo Pontificum suffraganeorum, qui ad ecclesiam Antiochenam respiciunt, continetur. In quo sic legitur: *Sedes prima, Tyrus: sub qua sunt episcopatus XIII. Sedes secunda, Tarsus: sub qua sunt episcopatus V. Sedes tertia, Edessa: sub qua sunt episcopatus X. Sedes quarta, Apamia: sub qua sunt episcopatus VII. Sedes quinta, Hierapolis: sub qua sunt episcopatus VIII. Sedes sexta, Bostrum: sub qua sunt Episcopatus XIX. Sedes septima, Anauarza: sub qua sunt*

episcopatus

episcopatus IX. Sedes octaua, Seleucia: sub qua sunt episcopatus XXIV. Sedes nona, Damascus: sub qua sunt episcopatus X. Sedes decima, Amida: sub qua sunt episcopatus VII. Sedes vndecima, Sergiopolis: sub qua sunt episcopatus IV. Sedes duodecima, Theodosiopolis: sub qua sunt episcopatus VII. Sedes tertiadecima, Emissa: sub qua sunt episcopatus IV. Metropolitani per se sustinentes VIII. Archiepiscopi duodecim. Quòd ergo primum locum inter suffraganeos Hierosolymitanæ ecclesiæ [obtineret] quodq; de solo domini Papæ mandato eidem obediat ecclesia Tyrensis, ex rescripto literarum domini *Innocentii*, ad eundem *Wilelmum* Hierosolymitanum directarum, manifestè colligitur: quod sic habet: *INNOCENTIVS Episcopus, seruus seruorum DEI,* WILELMO *Hierosolymitano Patriarchæ, salutem & Apostolicam benedictionem. Quanto munificentiæ supernæ benignitas, Hierosolymitanam Ecclesiam tuis temporibus altius sublimauit, tanto magis expedit personam tuam erga fratres suos humaniorem existere, & eos qui tibi obedientiam exhibet, caritate mutuâ honorare. Proinde fraternitati tuæ mandamus, quatinus venerabilem fratrem nostrum* Fulcherium *Tyrensem Archiepiscopum, qui ex mandato sanctæ Romanæ Ecclesiæ tibi obedit, fraterni amoris intuitu diligas, & honores: sollicitè prouides, ne sibi grauamen aliquod inferas; vel sub obtentu huiuscemodi subiectionis, quæ vtique ex beneficentia Apostolicæ sedis, tibi & Ecclesiæ Hierosolymitanæ impenditur, Tyrensis Ecclesia, nobilis & famosa, suæ iustitiæ aut dignitatis patiatur aliquod detrimentum. Indignum est enim, vt honor qui sibi, si ei obediret, ab Antiochia exhiberetur, à te vel tuis successoribus subtrahatur. Data Albani, decimosexto Kal. Augusti.* Redeunti igitur, licet cum molestia restituti sunt ei de suffraganeis eius, XIII. qui in manu *Hierosolimitani* Patriarchæ vsque ad illam diem fuerant, Acconensis, Sydoniensis, & Berythensis: reliquos autem, id est, Biblitanum, Tripolitanum, Antaradensem, qui alios Episcopatus eiusdē Ecclesiæ, in manu sua velut proprios possidebant, *Antiochenus* Patriarcha violenter detinebat, eam solam prætendens occasionem, quòd ei non obediret, non quòd ad eius iurisdictionem eos respicere denegaret: quod ne fieret, sed ad matrem suam Tyrensem Ecclesiam redirent, idem dominus *Innocentius* Papa præceperat, scribens tam prædictis Episcopis, quàm Antiocheno Patriarchæ, in hunc modum: *INNOCENTIVS Episcopus, seruus seruorum DEI, venerabilibus fratribus GERARDO TRIPOLITANO, R. TORTOSANO, & H. BIBLITANO Episcopis salutem, & Apostolicam benedictionem. Scire debet vestra fraternitas, quoniam status Ecclesiæ tunc clariùs elucescit, cùm gradus in ea constituti illæsi seruantur; & quæ debetur prælatis singulis, absque contentione seu contradictione, reuerentia exhibetur. Vnumquemque etenim ex his qui sibi subiecti sunt, considerare conuenit, quanta suos prælatos si quos habeat, reuerentiâ & honorificentiâ debeat honorare: quæ si iniustè & immeritò subtrahantur, vnitatis status profectò nutabit, ad quem Ecclesiastica doctrina, ob maiorem firmitatem, diligenti consideratione omnia in se ordinando reduxit. Ne igitur Ecclesiarum vestrarum honor vel dignitas ob contentionem seu rebellionem indebitam minuatur, vel annulletur, per Apostolica vobis scripta mandamus atq; præcipimus; quatinus venerabili fratri nostro* Fulcherio, *Tyrensi Archiepiscopo, tanquam metropolitano vestro debitam obedientiam & reuerentiam deferatis. Nos enim vos & Ecclesias vestras, Tyrensi Ecclesiæ, quæ vestra metropolis est, autoritate Apostolicâ restituimus, & à iuramento vel fidelitate, quâ Patriarchæ Antiocheno estis astricti, eodem modo absoluimus. Si verò nostris mandatis obedire, & intra tres menses post harum acceptionem literarum, ad obedientiam prædicti fratris nostri redire neglexeritis, sententiā quam ipse in vos canonicè promulgabit, nos autore DEO, ratam habebimus. Datum Laterani, decimosexto Kal. Februarii.* Ne autem ab Antiocheno Patriarcha, qui eos diu detinuerat, & vir erat potentior, præpedirentur domini Papę iussionem exequi, scripsit eidem Patriarchæ, in hæc verba: *INNOCENTIVS Episcopus, seruus seruorum DEI, venerabili fratri RADVLPHO Antiocheno Patriarchæ, salutem & Apostolicam benedictionem. Sanctorum Canonum institutionibus continetur, vt vnusquisque suis terminis contentus existat, nec in aliena iura irrepat. Ea etiam quæ nobis fieri nolumus, tam diuinis quàm humanis legibus, proximis nostris facere prohibemur. Quæ cùm ita sint, fraternitati tuæ mandamus, quatinus suffraganeos Tyrensis Ecclesiæ non impedias, quin venerabili fratri nostro* Fulcherio *Archiepiscopo, metropolitano suo, debitam obedientiam & reuerentiam deferant: alioquin Canonicis sanctionibus contraitur, si metropolitanis à suis suffraganeis obedientia subtrahatur. Optamus enim, vt circa prælatos & subditos suum ius, & proprius ordo absque cōtradictione seruetur. Datum Laterani, decimosexto Kal. Februarii.* Nec solùm his ita scripsit dominus Papa, verùmetiā & illis qui a Patriarcha Hierosolymitano detenti fuerant: qui eius

timore, mandatis Apostolicis obedire detrectabant, eodem modo præcipiens iniũxit, vt omni occasione postpositâ, domino Tyrensi obedientiam exhiberent, in hũc modum: *INNOCENTIVS Episcopus, seruus seruorum DEI, venerabilibus fratibus BALDVINO Berycensi, BERNARDO Sydoniensi, IOANNI Ptolomaidensi Episcopis, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad hoc sancti patres diuersos esse in Ecclesia gradus & ordines voluerunt, vt dum subiectionem & reuerentiam minores maioribus exhibent, vna fieret ex diuersitate connexio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Grauat autem nos, & valde miramur, quòd cùm vobis iampridem literis Apostolicis præceperimus, vt venerabili fratri nostro* Fulcherio *Tyrensi Archiepiscopo, metropolitano vestro, obedientiam & reuerentiam exhiberetis, quasdam occasiones & interpretationes minus idoneas prætendendo, id facere contempsistis: cùm vtique quasi peccatum ariolandi, sit repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.* [1.Sam.15, 23.] *Mandamus itaque vobis, & auctoritate Apostolicâ iteratò præcipimus, quatinus omni occasione submotâ eidem fratri nostro de cætero pareatis: nec sub obtentu obedientiæ, quam alicui primati dependitis, sibi subiectionem & reuerentiam metropolitano vestro debitam aliquatenus subtrahatis. Quodsi contemptores vlterius extiteritis, sententiam quam idem Archiepiscopus in vos canonicè protulit, aut protulerit, nos auctore Domino, ratam habebimus. Si verò pro eo quòd eidem fratri nostro obedieritis, à Patriarcha Hierosolymitano aliquid contra vos fuerit constitutum, nos eandem sententiam viribus carere decernimus, & nullius momenti esse censemus. Datæ Laterani, decimosexto Kal. Februarii.*

XIV. Ne autem in admirationem cuiquam veniat, quod cùm prius Tyrensem Archiepiscopum quatuordecim de iure suffraganeos habere diximus, dominus autem Papa nõ nisi sex scribit: sciendum est, quòd *Paneadensis* ciuitas, quæ est *Cæsarea Philippi*, nondum habebat Episcopum, & isti sex reliquos detinebant episcopatus. *Sydoniensis* enim detinebat, sicut & nunc etiam detinet, Sareptanum: *Tripolitanus* verò Botriensem, Archensem, Artuscensem: *Antaradensis* verò, qui & *Tortosanus* dicitur, Aradiensem, & Maraclcensem. Ex his autem sex, *Antiochenus* Patriarcha tres sibi habebat obedientes, Antaradensem, videlicet, Tripolitanum, & Bibliensem. Captis enim prædictis vrbibus, in eis consecrauit Episcopos, eâ intentione, vt Tyrensi metropoli expeditâ, & Archiepiscopo iuxta prisca constituta sibi debitam exhibente obedientiam, ipse eos sine difficultate ei, sicut & de iure tenebatur, restitueret. Erant autẽ heæ prædictæ ciuitates in comitatu Tripolitano, vnde, domino Rege non impediente, liberiùs hoc poterat facere Antiochenus Patriarcha: in reliquis autem tribus, Berytho, Sydone & Ptolomaida, quæ est *Accon*, dominus Hierosolymitanus Patriarcha consecrauit Episcopos tali intentione, vt captâ vrbe Tyrensium, & ibi per eundem Archiepiscopo consecrato, eos sibi restitueret; præsumebat enim, vt contra priscam consuetudinem *Tyrensis* aliquando ei deberet obedire, fiduciam habens in literis domini Papæ *Paschalis*, quibus domino *Balduino*, primo Hierosolymorum regi, & domino *Gibelino*, tertio Hierosolymorum Patriarchæ, concessisse videbatur, quòd quascunque ciuitates dominus Rex aut eius exercitus acquisierant iam, vel acquisituri erant, omnium earum Episcopi Hierosolymitano Patriarchæ subiacerent: sicut præmissum est, cùm de regno domini *Balduini*, Hierosolymorum Regis primi, tractaremus. Sic igitur vniuersâ Tyrensi prouinciâ, antequam ipsa metropolis expediretur, expeditâ, prædicti duo Patriarchæ diocesim inter se diuiserunt: & quod extra regnum erat, ab eo loco qui dicitur *Passus pagani*, inferiùs, Antiochena habuit & habet Ecclesia; quod verò citra est & intra regni fines continetur, Hierosolymitanus possedit Patriarcha. Tandem verò vrbe Tyrensi per Domini misericordiam liberatâ, post annum ab eius liberatione quartum, Hierosolymitanus ibi, vt prædiximus, consecrauit Archiepiscopum, & eos quos detinebat sibi restituit suffraganeos. Cùm medio tempore, dum eam in propria cura Hierosolymitanus haberet Patriarcha, ita attenuata est, & ad nihilum redacta, vt etiam de Ecclesiis quæ infra ambitum eiusdem ciuitatis erant, non nisi vnam futuro reseruarent Archiepiscopo. Factumque est, sicuti vulgari prouerbio dici solet, vt petentibus & immeritis, *de alieno corio fierent larga corrigia*: contendunt etiam vsque hodie, de nostris visceribus prædicti duo domini, in nostram iniuriam fortes, de nostra paupertate facti locupletiores; & distractis membris, quorum integritate à diebus antiquis, à temporibus Apostolorum, consentientibus sanctis & vniuersalibus septem Synodis, longè lateque floruerat, lacera iacet, & suis potioribus mutilata

tilata membris expectat consolationem, & non est qui consoletur eam; porrigit manum, & non est qui adiuuet: facti sumus similes illis de quibus dicitur:

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Satiantur de nostris carnibus; quibus vtinam aliquando id contingat ad vomitum. Huius tamen tanti caussam mali Romanæ non immeritò imputamus ecclesiæ: quę dum Hierosolymitano nos præcipit obedire, ab Antiocheno indebitè nos patitur decurtari: nos enim, si nostra nobis restitueretur integritas, prono animo, sicuti sumus filii obedientiæ, alterutri illorum parati essemus sine contradictione, sine molestia, subesse. Nemini autem alienum videatur à nostro proposito, qui professi sumus historiam conscribere, quòd de nostræ statu ecclesiæ hæc interseruimus: nec enim decet nos aliena tractare, & nostrorum immemores fieri negotiorum. Sicut enim prouerbialiter dici solet: *Malè orat, qui sui obliuiscitur.* Sed nunc ad historiam
redeamus. Reuerso itaque domino Rege à partibus, vt præmisimus, Antioche- XV.
nis, ecce iterum turba periculosa nimis suboritur. Nam ex causis quibusdam, quidam in dominum Regem, de maioribus Regni principibus coniurasse dicuntur, *Hugo* videlicet comes Ioppensis, & *Romanus de Podio*, dominus regionis illius quæ est trans Iordanem. Quòd vt euidentiùs pateat, altiùs aliquantulum repetenda est historia. Temporè domini *Balduini de Burgo*, qui hunc *Fulconem* in regno præcesserat, nobilis quidam vir, & apud suos potens, *Hugo de Pusato*, de episcopatu Aurelianensi, cum vxore *Mamilia*, filia domini *Hugonis Cholet*, comitis de Ruci, orationis gratiâ Hierosolymam petens, filium habuit in Apulia. Vxor enim eius grauida, iter arripuerat: quem, quoniam tenellus erat nimiùm, & cum salute non poterat deportari, ibi dimisit apud dominum *Boamundum* consanguineum suum; & transfretans, ad dominum regem *Balduinum*, item secundùm carnem propinquum, venit. Cui Rex statim post introitum suum, ciuitatem Ioppen, cum pertinentiis suis, sibi & heredibus suis, iure hereditario dedit habendam: vbi non multò post, prædictus nobilis homo, vitam morte finiuit. Cuius vxorem cum prædicta vrbe dominus Rex cuidam iterum nobili viro, comiti videlicet *Alberto*, fratri comitis de Namura, viri potentissimi de Imperio, de episcopatu Leodiensi, concessit. Cùm autem vterque intra modicum tempus decessisset vitâ, tam comes prædictus, quàm vxor eius: *Hugo* prædictus, qui puer in Apulia remanserat, iam pubes factus, patris hereditatē, more parentum, ad se iure hereditario deuolutam, à domino Rege petiit, & impetrauit: quâ obtentâ, dominam *Emelotam*, Arnulfi patriarchæ neptem, & magnifici viri domini *Eustachii Grener* viduam, duxit vxorem: ex qua prædictus dominus Eustachius filios susceperat geminos, *Eustachium* iuniorem, vrbis Sidoniensis dominum, & *Galterum*, qui Cæsareæ præfuit. Defuncto autem domino *Balduino*, dominoque *Fulcone* in regni solio sublimato, contigit inter eundem dominum Regem, Comitemque prænominatum, ex causis occultis graues oriri simultates. Dicebatur à nonnullis, quòd dominus Rex suspectum nimis haberet Comitem, nec cum domina Regina familiaria nimis misceret colloquia: cuius rei multa videbantur extare argumenta. Vnde & maritali zelo succensus, inexorabile odium aduersus eum dicebatur concepisse. Erat autem idē Comes adolescens, corpore procerus, decorus formâ, actibus insignis militaribus, gratiosus in oculis omniū, in quem videbantur naturæ dona plenâ liberalitate conuenisse; ità vt in Regno vel corporis elegantiâ, vel generositatis titulo, vel rei militaris experientiâ, nullum proculdubio haberet parem: dominæ quoque Reginæ ex parte patris valde proximus: eorum enim patres consobrini fueran t, id est, duarum sororum filii. Quidam verò verbum huiusmodi palliare volentes, dicebant id solum odiorum fuisse fomitem, quòd Comes quasi arrogans, & de se plus æquo presumens, domino Regi nolebat, more aliorū Regni principum, subiici; & eius detrectabat ceruicosè nimis imperiis obedire.
Exurgens XVI.
interea *Galterus* Cæsariensis, eiusdē Comitis priuignus, vir toto corpore elegantissimus, viribus insignis, ætate integer, à domino Rege, vt dicitur, subornatus, in cœtu procerum, præsente domino Rege, vbi curia erat frequentissima, publicè, & more accusatoris obiicit Comiti, quòd maiestatis crimine reus erat: & quòd cōtra domini Regis salutem, cum quibusdam factionis eiusdem complicibus, contra bonos mores, & contra nostrorum disciplinam temporum conspirasset. Comes verò inficiatus crimen, seipsum obtulit, quòd iudicium Curiæ super obiectis, tanquam in

hac parte innocens, paratus erat subire. His ita se habentibus verbis, de consuetudine Francorum, decernitur inter eos pugna singularis, & ad exequendam pugnam dies competens designatur. Comes verò solutâ curiâ, Ioppen reuersus, dubium est an veritus conscientiam, & obiecti criminis reum se cognoscens, an curiam habens suspectam, ad præfixam diem præsentem se nō exhibuit: vnde maiorem obiecti criminis meritò incurrit, etiam apud fautores suos, suspicionem. Curia verò, & procerum conuentus, eius attendentes contumaciam, eum licet absentem, tanquam obiecti criminis reum cōdemnauerunt. Quod Comes intelligēs, rem est aggressus vsque ad illam diem inauditā, odio populi & omni indignatione dignam: Ascalonā enim vrbem, nomini Christiano inuisam, & hostibus familiarem nostris, nauigio properans cōtra dominum Regem ab hostibus opem postulaturus, ingressus est. Illi verò videntes nostrorum intestina prælia, & domesticas seditiones, suis incremētis accedere, & nostrorum esse causam periculorum, gratuitū impēdunt assensum: sumptisq; ab eo obsidibus, & pactis hincinde redactis ad consonantiā, *Ioppen* reuersus est. Porrò *Ascalonitæ* pertinaci in nos & obstinato odio ducti, & de Comitis fœdere & gratia facti securiores, solito proteruiùs, & magis confidenter fines nostros inuadentes, liberis discursibus, nemine prohibente, prædam agentes vsq; *Arsur*, quę alio nomine dicitur *Antipatrida*, currere non timuerunt. Quod audiens Rex, cōuocatis de vniuerso Regno militaribus copiis, & populi immēsitate multâ, Ioppen obsidet. Hæc vidētes quidam de fidelibus eius, qui cum eo erant in eadem vrbe, *Balianus* videlicet senior, & quidā alii DEVM timentes, quòd ita in præceps totus ire decreuerat Comes; & quòd fidelium & amicorum salutaribus suorum monitis, ab incepto pernicioso reuocari nō poterat, sed causas pertinaciter amplioris tractare periculi nō vereretur, relinquentes quæ ab eo habebant beneficia, meliores partes secuti, ad dominum Regem se contulerunt.

XVII. Interea dominus Patriarcha *Willelmus*, vir mitissimus, & pacis amator, & quidam de Regni Principibus, videntes intestina hæc prælia, Regno nimis esse periculosa, attendentes illud Euangelicū: *Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet:* (Matth. 12, 25.) timentes, sicut & meritò timere poterant, ne hac occasione hostibus Christiani nominis damni inferēdi maior pateret occasio & opportunitas, medios se constituunt, & de bono pacis inter dominum Regem, & sępe dictum Comitem conantur vtiles inuenire tractatus. Tandē verò post multas altercationes, sicut in huiusmodi fieri solet, placet pacis cōpositoribus, vt pro bono pacis, & vt domino Regi aliquid amplioris impenderetur honoris, Comes per triennium extra regnum fieret: quo peracto, cū domini Regis gratia in Regnum iterum, sine calumnia quā pro eodem negocio de cætero pateretur, cum suis quos eduxerat ei liceret introire: interim verò de redditibus possessionum suarum, omne eius debitum, & quod vndecunq; contraxerat ęs alienum, persolueretur. Per idem tempus, dum dominus Rex circa Ioppē ita esset occupatus, & dominus. *Rainerius* cognomine *Brus*, cum aliis Regni Principibus ibidem morā faceret, ciuitas *Paneadensis*, à *Tegelmeluch* Damascenorum rege obsessa, antequam Rex obsessis ministrare posset, quod cum multa instantia procurabat, subsidium, violēter effracta, in manus deuenit hostium. Captis quoq; ciuibus, & qui in ea erant stipēdiariis vtriusq; tā equitum quàm peditū ordinibus, vxor prædicti nobilis & strenui viri cum aliis transmigrationem passa est captiua.

XVIII. Interea Comes Iopensis transitum expectans, dum Hierosolymis prout consueuerat moram faceret, accidit quòd in eo vico, qui dicitur *Pellipariorum*, ante meritorium vnius negociatorū, Alfani nomine, dum super mensam eius aleâ luderet, quidam miles natione Brito, super Comitem nihil tale verentem, sed pro ludo sollicitum, ex improuiso educens gladiū, multis eum, & hostiliter nimis confodit vulneribus, in facie vniuersorum astātium. Fit ergo repentinus statim populorum concursus, & ciuitas omnis, auditâ facti acerbitate immanissimi, concussa est & infremuit vehementer. Sermo publicè vnus in omnium ore vertebatur, non sine Regis conscientia hoc fieri potuisse: nec maleficū, nisi de Regis fauore confisum, talia pręsumpsisse moliri: spargitur per vulgus vniuersum, Comitem innocētem, iniustas pati calumnias; & Regem odii quod aduersus eum gratis, & præter merita Comitis, conceperat, nimis euidens argumētū dedisse. Accedit itaq; Comiti plebis fauor, & gratia popularis: & quicquid ei obiectum fuerat, totum de malitia processisse videbatur. Quod sanè postquā domino

Regi

Regi compertum innotuit, volens factum purgare, & se constituere manifestis indiciis innocentem, maleficum iubet iudicio sisti, & pro commisso flagitio, omnibus notorio, nec accusatore nec testibus indigente, vbi iuris ordo non erat necessarius, dignam pro meritis præcipit reportare sententiam. Conuocatâ igitur Curiâ, de communi consensu, prędictus sicarius, mutilationis membrorum iudicatur subire discrimen. Quod postquam Regi nunciatum est, executioni præcipit mandari sententiam, eo solo excepto, ne lingua inter mutilanda membra computetur: illam excepit, ne forte diceretur studiose factum, vt illi amputaretur lingua, ne se missum à Rege, & rei veritatem posset confiteri. In quo planè facto, prudenter nimis suæ Rex præuidit existimationi, multumque conceptam aduersus se compescuit indignationem: nam ab illo, neque secretò neq; publicè, vel ante vel post membrorum dispendium potuit extorqueri, quòd de domini Regis mandato vel conscientia ad illud tā enorme factū processisset; sed de proprio motu: & sperans in eo se domini Regis gratiam promereri posse, id tale præsumpsisse fatebatur. Comes autem curæ proprii corporis habendæ gratiâ, & causâ procurandæ salutis moram faciens, receptâ ad plenum conualescentiâ, mœstus plurimùm, tum pro illata recenter iniuria, tum quia per loca incognita mendicare, propriâ hereditate extorris, compelleretur, iuxta condictum Regno egressus, in Apuliam se contulit: vbi dominus *Rogerus*, qui vniuersam illam iam sibi subiugauerat regionem, eum benignè recepit, putans quòd caussâ inuidiæ virum strenuum & nobilem eius æmuli Regno depulissent: & ei compassus, Comitatum contulit *Garganensem*: vbi morte præuentus immaturâ, vir lugendus posteris, in Regnum deinceps non est reuersus. Ab ea die quicunque Comitis apud dominum Regem fuerant delatores, & incentores odii, dominæ *Milisendis* Reginæ, quam etiam obiecti criminis quodammodo respergere videbatur infamia, & dolor immanissimus, expulsi Comitis macerabat præcordia, indignationem incurrentes, exactam pro tutela proprii corporis oportebat habere diligentiā. Maximè autem *Roardum* seniorem, qui postmodum dictus *de Neapoli*, qui dominum Regem præcipuè in eam induxerat odiorum materiam, domina Regina quibus poterat persequebatur modis. Nō erat eis tutum, ante eius accedere præsentiam; sed & publicorum conuentuum se subtrahere cœtibus erat consultius: sed nec domino Regi, inter fautores & consanguineos Reginæ, tutus omnino erat locus. Tandem placatâ eius indignatione per quorundam eorum familiarium interuentionem, Rex alios quoque eiusdem rancoris participes, multâ vix reconciliauit instantiâ, eatenus tantùm, vt ante eius præsentiam, eis liceret cum aliis introire. Rex autem ab ea die ita factus est vxorius, vt eius quam prius exacerbauerat, mitigaret indignationem, quod nec in caussis leuibus, absq; eius conscientia attentaret aliquatenus procedere.

Per idem tempus petentibus *Damascenis* a domino Rege pacem temporalem, præter alia quæ gratiâ obtinendi fœderis contulerunt, omnes captiuos, quos in vrbe Paneadense ceperant, simulque & prædicti strenui viri, cuius erat ciuitas, domini videlicet *Rainerii Brus* vxorem ex compacto restituerunt. XIX. Quam vir egregius & insignis post biennio reuersam, ad maritalis amplexus participium deuotus admisit. Cognoscens autem postmodum, quòd non satis prudenter se apud hostes habuerat, & maritalis thori reuerentiam non satis cautè, matronarum more nobilium, obseruauerat, abiecit eam à se: illa verò culpam non inficiens, claustrum sacrarum virginum Hierosolymis ingressa, voto se obligans perpetuæ continentiæ, sanctimonialis effecta est. Eâ demum defunctâ, prædictus vir inclytus *Agnetem* duxit, domini *Wilelmi de Buris* neptem: quam postmodum eodem defuncto, *Girardus* Sydoniensis accepit vxorem: vnde natus est *Rainaldus*, qui nunc eidem Sydoniorum præest ciuitati. Prædictam verò Paneadensium vrbem, quam ita diximus domini sui absentiâ superatam, quidam *Assissinorum* magistratus, *Emir Ali* nomine, à populo suo diu possessam, susceptâ pro ea compensatione placitâ, nostris non multo antè tempore resignauerat & tradiderat habendam, quam sine interuallo Rex prædicto viro, iure hereditario concesserat possidendam. Quis autem sit *Assissinorum* populus, & quàm friuolas & DEO odibiles sequatur traditiones, in sequentibus loco & tempore docebimus: interim autem id de eis nouisse sufficiat, quia populus est Christianis, & aliarum sectarum nationibus, & maximè Principibus suspectus admodum, & meritò formidabilis.

XX. Interea qui ab Antiochenis pro domino *Raimundo*, Pictauiensium Comitis filio missi erant, vt præmisimus, prout eis iniunctum fuerat sollicitè inuestigantes, vbi compendiosiùs eum inuenire possent, certis didicerunt relationibus, eum apud dominum *Henricum* seniorem Anglorum Regem, à quo & arma sumpserat militaria, moram facere. Vnde recto itinere in Angliam abeuntes, prædictum ibi reperiūt adolescentem: cui caussâ viæ secretiùs patefactâ, de consilio domini Regis benefactoris sui, verbum oblatum deuotus amplectitur, & viæ necessaria præparans, iter nemini notus ingreditur. Præsenserat porrò Dux Apuliæ *Rogerus*, quæ de illius vocatione apud Antiochiam concepta fuerant; vnde in singulis Apuliæ vrbibus maritimis prætenderat insidias, vt eum comprehenderet, sperans quod si eius posset transitum præpedire, faciliùs ad petitam hæreditatem, redemptis pecuniâ illius regionis magnatibus, posset obtinere compēdium. Verùm dominus *Raimundus* prudenter celans propositum, omni fastu deposito, tāquam vnus de popularibus, nunc pedes, nunc vilibus insidens iumentis, inter plebeios iter carpebat inceptum, nulli vnquam vel leue generositatis aut copiarum prætendens argumentum. Socii autem eius per turmas diuisi, simul & familia, quidam per diætas tres aut quatuor præcedebant, quidam verò sequebantur, tanquam ad eum nullum habentes respectū. Sic ergo peregrino & vili amictus habitu, & seruorum plerunque subiens officia, specie fallens vniuersos, hostis prudentis & potentissimi declinauit tendiculas. Perueniens itaque *Antiochiam*, amicos suo exhilarauit aduentu: quibusdam verò non modicam intulit formidinem, qui Principissæ fautores, huius promotioni resistere nitebantur. Porrò modico antè tempore, postquam tamen prædicti missi fuerant, vt dominum Raimundum citarent, *Aaliza* principissa domini Boamundi vidua, dominæ quoque *Milisendis* Reginæ soror, quam pater eius à ciuitate exclusam Antiochena, Laodiciâ & Gabulo iusserat esse contentam, interueniente apud Regem sorore suâ, ne actibus eius obuiaret, quorundam procerum fulta patrocinio, iterum Antiochiam ingressa est, pro domina se gerens; & vniuersa ad suam reuocabat sollicitudinem. Inter hæc *Radulphus* Antiochenorum Patriarcha subdolus, & in omni via sua multiplex, Principissæ persuaserat, vt eius interim aduersus clericos suos, qui eum persequebantur, gratiâ fungeretur & obsequiis, quòd is qui vocatus erat, & venisse dicebatur, dominus *Raimundus*, ei esset destinatus, & futurus maritus; credulamque nimis, hac vanâ spe deludebat. Raimundus autem præsentiens, quòd absq; domini Patriarchæ gratia & consilio ad optatum pertingere non posset, per interpretes vtrique familiares, aditum quærit, quomodo domini Patriarchæ sibi fauorem comparet, & pleniùs conciliet affectum. Exigitur ergo à domino Raimundo, vt iuramento corporaliter præstito, domino Patriarchæ fidelitatem exhibeat: versâ vice, suscepturus sine difficultate puellam in vxorem, & cum omni quiete principatum: interseritur etiam pactis, quòd si domini Raimundi frater, *Henricus* nomine, in partes descenderet Antiochenas, dominus Patriarcha fideliter elaboraret, quomodo puellæ matrem, domini Boamundi viduam, cum duabus vrbibus maritimis & earum finibus, haberet vxorem. Sic ergo pactis interpositis & iureiurando roboratis, admissus est in vrbem, adhuc exspectante matre, vt sibi omnis ille nuptiarum fieret apparatus: & confestim ad Basilicam Apostolorum principis deductus, dominam *Constantiam* adhuc intra nubiles degentem annos tradente domino Patriarchâ, & id fieri postulantibus magnatibus vniuersis, duxit vxorem. Principissa verò audiens quòd delusa esset, Antiochiâ subitò egressâ, in suam se contulit regionem, principem postea inexorabili odio persecuta. Ab ea igitur die de elato factus elatior, solidas nimiùm se sperans in domino Principe bases recepisse dominus Patriarcha, solito se exhibebat arrogantiorem, de domino Principe plus æquo præsumens, & planè deceptus: nam Princeps pro magna ducens ignominia, quod ab eo fidelitatem extorserat, beneficii immemor, cœpit eum hostiliter persequi; & iuramenti prodigus, aduersariis eius adiunctus est.

XXI. Erat autem idem dominus *Raimundus*, egregii sanguinis priscâ generositate insignis, corporis eximiâ proceritate, & totâ eiusdem gratissimâ compositione præstātissimus; adolescens, vix primâ malas vestitus lanugine, speciosus formâ præ regibus & principibus orbis terræ, verbo & affabilitate commendabilis, totâ sui habitudine venustam Principis eximii prætendens elegantiam; armorum vsu & rei militaris experientiâ, omnibus qui eum præcesse-

præcesserunt, vel secuti sunt, anteponendus; literatorum, licet ipse illiteratus esset, cultor; in diuinis assiduus, Ecclesiasticorum officiorum & maximè in diebus solemnibus auidus auditor: cõiugalis integritatis, postquam duxit vxorẽ, sollicitus custos & seruator; in cibo & potu sobrius, munificus & liberalis supra modum; sed parum prouidus, aleæ & damnosis talorum ludis plus æquo insistens. Erat præterea inter cæteros quos patiebatur defectus, animo præceps, in agendis impetuosus, in ira modi nescius, rationis expers, parum fœlix; in ea fidelitate quam domino Patriarchæ promiserat iuramenti immemor, & fidei interpositæ prodigus. Porrò *Ascalonitæ* illis diebus insolentiores solito, & successibus facti animosiores, vniuersam regionem liberis nimiùm discursibus percurrebant. Erat autem eadem ciuitas Principi Ægyptiorum subiecta potentissimo: qui timens, ne eâ subactâ, Christianorum exercitus in Ægyptum irrumperent, & eius turbarent quietem, omni sollicitudine & sumptibus infinitis dabat operam, vt eam quasi pro muro inter se & nostram haberet regionem: formidansque ne continuis laboribus & bellorum indeficientibus periculis, suorum virtus succumberet, singulis trium mensium spaciis, nouos populos, recentesq; legiones in subsidium ciuium, cum victu necessario, & armorum copia, sollicitus dirigebat. Hi autem qui de nouo accedebant, volentes tyrocinii sui vires experiri, & animositatis certa dare insignia, plerunq; inuitis veteranis, discursus & expeditiones, experimenti frequenter moliebãtur gratiâ. Nostri verò videntes præsumptionem eorum non cessare, & vires indeficienter reparari, & morte ciuium, Hydræ more, ciues ampliùs & indesinenter suscipere incrementum: post multa consilia, optimum iudicant, contra hanc hydram immanissimam, damno capitum factâ locupletiorem, & totiens attritam, grauiter in nostra periculare nascẽtem, municipia in circuitu per gyrum ædificari, vnde collectâ faciliùs militia, & de vicino commodiùs hostium discurrentium refrenari posset impetus, & ciuitas frequẽtiùs impugnari. Prouiso igitur loco ad hoc idoneo, circa radices mõtium, in campestrium initio, quæ inter montes & vrbem prædictam cõtinuo interiecta sunt tractu, in ea parte Iudeæ, quæ tribui Symeon sorte exiit in funiculo distributionis, vrbem veterem & dirutam, *Bersabee* nomine reædificare parant. Cõuocato itaq; vniuersi Regni populo, domino quoq; Patriarchâ *Guilelmo* & magnatibus, opus conceptum aggrediuntur, & inceptum bonis auibus, consummatum, auctore Domino felicius præsidium ædificãtes muro insuperabili, antemuralibus & vallo, turribus quoq; munitissimum, miliaribus duodecim à prædicta distans Ascalona. Hic locus tempore filiorum Israël, Terræ Promissionis ab Austro, sicut & *Dan*, quæ hodie dicitur *Paneas*, vel *Cæsarea Philippi* à Septentrione erat terminus, sicuti in veteri testamẽto sæpiùs inuenitur, *à Dan vsque Bersabee.* Hîc *Abraham*, sicut & alibi in ple- *Iud* risq; locis, puteum dicitur fodisse, cui nomen ex aquarum copiis indidit, *Abundãtia.* 2.5 De his etiam & Iosephus in libro Antiquitatum meminit dicens: *Abimelech itaque & terram ei distribuit, & pecuniam, constitueruntq; vt inter se sine dolo conuersarentur, facientes ad quendam puteum fœdus quem* Bersabeæ *vocant, quod fœdus Putei dici potest: sic autẽ hactenus à comprouincialibus nominatur.* Dicitur autem & Puteus septimus, Arabicè autem *Bethgebrim*, quod interpretatur *domus Gabrielis*. Consummato igitur præsidio, & partibus omnibus absoluto, de communi consilio traditur fratribus domus Hospitalis quæ est Hierosolymis, qui vsque in præsens depositum debitâ custodierunt diligẽtia, factiq; sunt impetus hostium in ea parte debiliores.

XXII.

Post hæc nõ multo temporis interuallo, dominus *Pontius* Comes Tripolitanus, *Bezeuge* Damascenorũ principe militiæ in fines Tripolitanos ingresso, sub castro quod *Mons Peregrinus* dicitur, hostibus cum omni suorũ manu viriliter occurrens, dissolutis agminibus suis, & in fugam versis, captus est; & prodentibus eum Surianis, qui in Libanicis super eãdem ciuitatem habitant iugis, occisus est, *Raimundo* filio herede relicto, & in eodem Comitatu successore. Captus est ibidem nihilominus dominus *Giraldus*, eiusdem ciuitatis Episcopus: sed postquam apud hostes aliquãdiu ignotus detentus est, dato pro se captiuo vno, qui apud nostros detinebatur in vinculis, libertati pristinæ restitutus est. Cecidit in eodẽ prælio nobilium prædictæ vrbis, sed & mediæ manus hominum maxima multitudo. *Raimundus* autẽ patre defuncto, collectis de residuo militiæ auxiliis, & pedestriũ manu valida cõgregata, subitò Libanum in virtute magna cõscendens, omnes illos viros sanguinum, qui prædictũ potentem virum in agrum

Tripolitanum, suis persuasionibus induxerant, & quos paternæ necis & publicæ stragis reos esse deprehendere potuit, cum vxoribus & liberis, vinculis mancipatos Tripolim deduxit: vbi in præsentia populi, in vltionem sanguinis eorum qui in acie ceciderant, eos variis affecit suppliciis, & durissima mortis genera, tamẽ pro immanitate commissi sceleris debita, compulit experiri. Hæc prima virtutis suæ rudimenta prædictus adolescens Comes, omnium in se prouocãs affectum, & fauorem concilians, dedit.

XXIV. Nunciatur interea, & multorum relatione diuulgatur, quòd dominus *Ioannes*, Constantinopolitanus Imperator, domini *Alexii* filius, conuocatis de vniuersi Imperii finibus, populis, tribubus & linguis, in multitudine curruum & quadrigarum, & inauditis copiis equitum congregatis, in Syriam descendere maturabat: nec erat sermo fide vacuus. Statim enim ex quo famâ comperit certiore, quod *Raimundo* vocato ciues ei *Antiochiam* tradidissent, & domini *Boamundi* filiam ei contulissent vxorem, disposuerat Antiochiam venire, multùm indignans quod absque eius conscientia & mandato, aut domini sui filiam nuptui collocare præsumpserant; aut ciuitatem alterius ditioni, eo inconsulto, ausi fuerant mancipare. Eam enim cum vniuersis adiacentibus prouinciis ad sui iurisdictionem reuocans, sibi vendicare contendebat: asserens, magnos illos Principes, viros virtutum, & immortalis memoriæ, & à Domino missos, qui in prima venerunt expeditione, quos longum nimis esset enumerare per singulos, cum patre suo & in Imperio antecessore domino *Alexio* conuenisse, multâ munerum & obsequiorum interuentione, quòd quascunque vrbes vel castella in tota illa profectione quocunque casu comprehenderent, eius sine cõtradictione subiicerent Imperio, & mancipatas pro posse & viribus quousque ipse cum suis adesset copiis, fideliter conseruarẽt. Et hoc allegabat gestis insertum, & prædictorum Principum iuramentis corporaliter præstitis confirmatum. Certum est autem prędictos Principes cum domino Imperatore pacta iniisse; ipsumque versâ vice conditionibus quibusdam se Principibus obligasse, à quibus ipsum prius certum est defecisse: vnde ei tanquam pactorum violatori se non teneri constanter asserebant, qui prædictis conditionibus interfuerant; eosque qui iam vita decesserant, nihilominus reddebant excusatos, dicentes eum prius tanquam varium & inconstantem hominem, & cum eis fraudulenter versatum, aduersus sua pacta venisse. Vnde & meritò lege pactorum se dicebant absolutos: *Iniquum est enim ei fidem seruari, qui contra pacta nititur versari.* Facto igitur per annum continuum, missis procuratoribus per vniuersum regnum, ad iter apparatu pro Imperiali magnificentia necessario, in curribus & equis, thesauris numerum & pondus & mensuram nescientibus, & copiis infinitis, superato nauigiis Hellesponto, qui vulgari appellatione dicitur *Brachium sancti Georgii*, viam versus Antiochiam dirigit, in multitudine graui. Transcursis igitur mediis prouinciis in *Ciliciam* peruenit, vbi moram faciens, *Tarsum* primæ Ciliciæ metropolim egregiam obsidens, occupauit eam violenter; & eiectis ex ea domini Principis Antiocheni fidelibus, quorum fidei vrbem prædictam commiserat, suos induxit. Ipsum autem & de *Adama*, & *Mamistra* & *Anauarza* secundæ Ciliciæ metropoli celeberrima, & cunctis eiusdem prouinciæ ciuitatibus, & municipiis & oppidis quibuslibet, facere non distulit. Sicque vniuersam Ciliciam per annos quadraginta, à principe Antiocheno sine calumnia possessam, ex quo prædicta *Tarsus*, per manum domini *Balduini*, fratris domini Ducis; *Mamistra* verò cum omni reliqua regione, per manum domini *Tancredi* viri clarissimi, antequam Antiochia, in nostram deuenisset potestatem, Christianæ libertati restitutæ sunt, suo contra ius & pium vendicans Imperio: inde etiam cum vniuersis exercitibus suis in multitudine virtutis suæ progrediens, *Antiochiam* accelerat; ad eamq; perueniẽs, statim more hostili circumuallat obsidione. Ordinatis itaq; per gyrum machinis, & ingentibus tormentis congruis stationibus collocatis, vrbem cœpit vehementiùs artare.

XXV. Dum hæc circa Antiochiã aguntur, *Sanguinus* vir sceleratissimus, & Christiani nominis immanissimus persecutor, videns Comitem Tripolitanum cum multa suorum manu paulò antè corruisse, regionem quoque vniuersam militaribus destitutam auxiliis, in finibus Tripolitanis supra ciuitatem *Raphaniam*, in monte situm præsidium, cui nomen *Mons-Ferrandus*, de quo etiam superiùs præmisimus, potenter obsidet; & oppidanos intus obsessos acriter impugnat, vrget indesinenter, & multâ molestat instantiâ. Hoc audiens Comes

Comes Tripolitanus *Raimundus*, adolescens, Pontii prædefuncti filius, domini Regis ex sorore nepos, missis sub omni celeritate nunciis, dominum Regem profusis anxiè precibus rogat, vt in tanta necessitate, rebus penè desperatis nō moretur subuenire, sed opem laturus acceleret. Dominus itaq; Rex paterno more pro vniuersis Christiani populi necessitatibus debitam gerens sollicitudinem, cōuocatis subitò vniuersis Regni Principibus, & militaribus tam equitum quàm peditum auxiliis conglobatis, impiger aduolat, & Tripolitanis se ex improuiso exhibet finibus. Occurrunt ibidem nihilominus & domini Principis *Antiocheni*, sinistra deferentes, nuncii, scriptis & viuâ voce asserētes, quod & verum erat, dominum Imperatorem Antiochiam obsedisse: monentes & multâ rogantes instantiâ, quatinus illuc cum omnibus copiis descendat, & fratribus in graui anxietate positis, maturè subueniat. Habitâ itaque deliberatione, quid in tam ancipiti facto fieri oporteret: placuit vniuersis, vt priùs Christianis in vicino castro vallatis, ministretur auxilium, quod satis leue videbatur; dehinc omnes vnanimiter Antiochenis subuenturi, progrediantur. Coniunctis igitur ad inuicem, tam domini Regis, quàm Comitis viribus, & robore collato, hostibus obuiam, gratiâ destituti diuinâ, progredi nituntur. Vbi ad locum cœperunt appropiare destinatum, *Sanguinus* audiens nostrorum aduentum, obsidionem soluens, ordinatis agminibus, eis occurrit. Nostri quoque instructis aciebus & iuxta militarem disciplinam dispositis, nihilo segniùs vnanimiter procedentes, versus oppidum, obsessis opem laturi, contendunt; & vt municipium alimentis vacuum, comportatis repleant necessariis. Qui autem duces erant itineris, nostrum præcedentes exercitum, errore an malitiâ dubium est, commodiorem & planam à læua declinantes viam, montis ardua secuti, per loca inuia, & angusta nimis, nostras inducunt acies, vbi Martiis congressibus locus non erat idoneus, nec habilis ad resistendum, neque ad impugnandum opportunus. Quod videns *Sanguinus*, sicut erat vir sagacissimus, & rei militaris multam habens experientiam, videns meliorem se habere calculum, animo feruens, suos conuocans, & inter milia suorum primus, verbo suos erigens, prouocans exemplo, in medias nostrorum irruit acies; & viriliter dimicās, ad nostrorum stragem animat, & agmina nostra prima in fugā conuersa prosternit. Videntes autem nostri Maiores exercitus, primas acies defecisse, & in nullo resistendi spem habere, seq; in angusto positos, subueniendi afflictis copiam non habere, monent dominū Regem, vt saluti consulens, in vicinū se cōferat præsidium. Quod vidēs dominus Rex esse pro tempore expedientius, in præsidiū se cum paucis recipit, pedestribus copiis penè omnibus, aut neci traditis aut in vincula cōiectis. Captus est ibi egregiæ indolis adolescens comes Tripolitanus, & de equestri ordine cum eo capti sunt nōnulli. Pars autē dominum Regem secuta, in municipiū ingressi, vitæ consuluerunt quocunq; modo, & saluti. Amiserunt ergo illâ die impedimentorum vniuersam multitudinē, equos, & ad sarcinas deputata animalia, quibus prædictum oppidum instaurare fuerat propositum. Nā qui in castrum fugientes ingressi sunt, vacui, & sola secum arma, quibus muniti erant, habentes, nihil victus intulerant. Cecidit illâ die inter cęteros vir magnificus, nobilitate & armorum vsu insignis *Gaufridus Charpalu*, domini Ioscelini senioris Edessani comitis frater, cuius interitus tanquā strenui viri, multis extitit doloris causa amplioris, & vniuersum concussit exercitum casus eius lugubris. *Sanguinus* interea videns nostros nihil XXVI.
prorsus alimentorum intulisse in castrum, se eorum copias habere vniuersas, & omnes Regni vires attriuisse, Comitem quoq; se habere in vinculis, Regem etiam in castro semiruto, & alimentis vacuo, cum Regni maioribus inclusum: apposuit iterū municipium obsidione claudere; sperans non esse qui possit obsessis subsidium ministrare; idq; præsidium infra paucos dies non dubitans se posse euincere. Conuocatis igitur in vnum cuneis, redeunt nostrorum spoliis onusti, ampliorem prædam præ collectorum multitudine fastidientes; & castrū ordinatis in gyrum legionibus, obsidione vallat vrgentissimâ. Porrò intus cum domino Rege se cōtulerant, de regni proceribus, *Wilelmus de Buris* constabularius, *Rainerus Brus* miles insignis, *Guido Brisebarre*, *Balduinus de Ramis*, *Henfredus de Torono*, tyro & nimiùm adolescens: & alii plures, cum quibus Rex habens consilium, deliberat quid in tanta, tamque angusta & vrgente necessitate fieri oporteat. Decernunt ergò pariter, vt principem Antiochenum, & Edessanum Comitem Ioscelinum iuniorem in suum sollicitent subsi-

dium; dominumque Hierosolymorum Patriarcham cum vniuersis regni populis inuitent; & interim eorum quocunq; modo præstolentur aduentum. Per idem tẽpus, dum hæc circa *Montem Ferrandum* aguntur, *Rainaldus*, qui cognominatus est *Episcopus*, nepos domini *Rogerii* Episcopi Liddensis, militiæ sancti Georgii primicerius, miles in armis strenuus, & actibus militaribus insignis, dum Ascalonitas more solito, sed incautè prosequitur, in prætentas casu decidens hostium insidias, captus est. Interea non cessant nuncii, sed sub omni celeritate properãt. Hic dominũ Principem debitâ stimulat instantiâ; & Regis & suorum necessitates edocens, moras arguit; festinare monet attentiùs: Ille, dominum Edessanum Comitẽ continuis incẽdit hortatibus. Tertius Hierosolymã festinus accelerat, & populum commouet vniuersum. Verùm princeps Antiochenus dubius quid faciat, hæret aliquantulum: nam pro foribus habẽs Imperatorẽ, vrbi timet, si tentet abscedere: iterum domino Regi in tanta necessitate posito, durum nimis & inhumanum reputat non subuenire. Tandem domini Regis & Christiani populi molestiis & anxietatibus cõpatiens, ciuitatẽ suam Domino cõmittens, satiùs iudicat cum fratribus quantũlibet aduersa sustinere, quàm eis sic deficientibus, abundare prosperis, & qualibet tranquillitate gaudere. Cõuocat igitur proceres, & populi Maiores; reuelataq; cunctis propriâ conscientiâ, inuitat omnes ad Regis subsidium, & facilè persuadet. Sponte enim in eadem DEO gratissima concurrunt omnes desideria; & subitò paratos se offerentes, ab vrbe egressi, dominũ Imperatorem circa eandem ciuitatem relinquẽtes, vnanimiter ad domini Regis subsidium proficiscuntur. Comes quoq; Edessanus, cũ vniuersis viribus suis pari voto accingitur, & ad idem opus mirâ festinat celeritate. Dominus quoque Hierosolymorum Patriarcha *Wilelmus*, collectis vniuersis copiis, quas in Regno potuit inuenire, assumpto sibi Dominicæ crucis venerabili ligno, illuc impiger accelerat; & vndique suffragia corrogans, in eorum subsidium maturè contendit.

XXVII. His ita circa dominum Regem se habentibus, *Bezeuge* regni Damascenorum procurator, & Princeps militiæ quo de etiam superiùs fecimus mentionem, audiens Regnum solito robore vacuum, Regem in extremis regionibus obsidione clausum, Principes & vniuersum populum circa eius liberationem sollicitũ, ad illas partes vnanimiter conuolare: ratus ex tempore nocendi occasionem inuenisse optatã, cùm multa militia in Regnum ingreditur; & *Neapolim* ciuitatem immunitam, muro & antemuralibus, & etiam vallo carẽtem, aggreditur ex improuiso; & subitò irruens, tanquã fur in nocte, in ciues incautos gladiis, & toto desæuit spiritu, ætati non parcens, aut sexui: tãdem seriùs admoniti, qui inuenti sunt residui, in præsidium quod in medio ciuitatis est, cum vxoribus & liberis, se cum multo labore recipientes, vix à cæde & incendiis elapsi sunt. Ille autẽ nemine prohibente, discursibus liberis vniuersam vrbem obambulãs, incendiis cuncta subiiciens, prędã & manubias, & quæcunq; desiderabilia in vrbe depopulatus, indemnis recessit.

XXVIII. *Sanguinus* interea obsessos continuis vrgens molestiis, mœnia tormentis quatiens, machinis molares & saxa ingentia iaculatoriis in medium cõtorquens præsidium, domos prosternit interiùs, nõ sine multa inclusorum formidine: tantis enim eps cautes violenter immissi, contorta omnimodorum telorum genera, opprimebant angustiis, vt iam intra muros nullus tutus ad occultandos saucios & debiles inueniretur locus. Vbique periculum, vbique discrimen, & mortis imago tremendæ eorum se ingerebat oculis; & mentibus non deerat repentini timor interitus, & casuum præsentia sinistrorum. Ad hoc vir sæuissimus, assultus ingeminat, & destinatis per vices agminibus, successionis quodam ordine vires reparat; & prioribus defatigatis, recentes subrogat, vt continuatum potiùs quàm renouatum videretur præliorum negotium. Nostri verò, non habentes ad hanc vicissitudinis recreationem inducendam sufficientes copias, ipsi primos, ipsi nouissimos continuatis laboribus sustinent impetus. Diminuebatur præterea eorum diebus singulis numerus, aliis vulnerum acerbitate, aliis ægritudinum varietate decumbentibus; omnibus autem vnus idemque defectus, & tolerandæ perpetis molestiæ par impotentia. Noctes enim, excubiis deputati trahebant insomnes; diebus verò, continuis congressionibus fatigati, nullas percipiendæ quietis ad restaurandam corporum exinanitionem, hostes ferias indulgebant. Accedebat & ad malorum cumulum, quod nec ingredientes alimentorum aliquid intulerant; nec in castro, ex priore obsessione,

sessione, erat aliquod victus residuum: nam quod ipsi inferre decreuerât, in manus hostium cum omni peruenerat integritate. Vnde statim post ingressum, suos, nil aliud habentes, equos comederant, quibus deficientibus, omnis omnino defecerat alimonia. Attenuabantur itaq; præ ieiunio, etiam fortium & robustorum corpora; & inducta per inediam macies, strenuis etiam vires furabatur. Tanta præterea erat inclusorum multitudo, vt nec ciborum sufficerent copiæ ad hoc, vt vnusquisq; modicum quid acciperet: ita sanè obsessorum multitudine vniuersa municipii referta erant diuersoria, vt vicus & plateæ iacentium frequentiâ, quasi iuncis strata viderentur: emissa quoque incautè iacula, casu & sine studio dirigentis letalia inferebant vulnera. Hæc omnia *Sanguinus* nouerat pleniùs, eoque proteruiùs suos ad instandum impellebat, quòd nostros hæc molestiùs pati posse non dubitabat. Ad hæc & circa oppidum tam frequentes hostium erant dispositæ cohortes, & tantâ diligentiâ omnes obseruabant aditus, vt nec ad nos accedere quispiam, nec de nostris egredi aliquis, quasi rem desperatam attentaret. Augebatur obsessis in dies molestia singulos, & victu penitus deficiente, nullum erat spei residuum; & rebus ipsis edocebantur, quàm violentum sit famis imperium, & quàm verè dictum sit illud: *Asserit vrbes sola fames.* Id tamen pereuntem quocunque modo adhuc fouebat populum, quòd principis & Comitis Edessani, necnon & Hierosolymorum præstolabatur subsidium: &, quia *animo cupienti nihil satis festinatur*, omnis habebatur mora suspectior; dilatione votum creuerat, & hora pro anno computabatur.

XXIX. Interea dum hæc circa obsidionem sic aguntur, princeps *Raimundus* cum suis iam aderat legionibus, Comes quoq; Edessanus ingentia trahens agmina non longè aberat; sed & Hierosolymorum exercitus salutiferæ Lignum Crucis sequẽtes vnanimiter, maturato itinere accelerabant. Quo per nuncios fideles comperto, Sanguinus timens tantorũ aduentum Principum; idq; specialiùs reformidans, ne auditis obsessorum molestiis, eisq; compatiens dominus Imperator, quẽ circa Antiochiam esse cognouerat, cũ suis intolerabilibus copiis super se iratus irruat, antequã ad obsessos hic rumor perueniat, de pace primus missis internunciis dominũ Regẽ, & Principes suos alloquitur, dicens: *Castrum iam semirutum, ante se diu non posse stare; populũ ieiunum & fame laborantem, resistendi vires & animos amisisse; suum verò è contra exercitum, necessariis abundare: tamen domini Regis intuitu, qui magnus & eximius esset Princeps in populo Christiano, dicit se vniuersos captiuos quos paulo antè ceperat, tam Comitem quàm alios restituturum, & domino Regi cum omnibus suis liberum & tranquillum exitum, & ad propria reditum, indulturũ, si ei castrum omnibus vacuum restituere voluerint.* Nostri porrò nescientes tã præsens esse subsidium, prẹterea fame, vigiliis, laboribus, angore attriti, vulneribus confossi letalibus, imbelles facti & exhausti viribus, verbum oblatum cum omni auiditate suscipiunt, admirantes, vnde tanta hominis tam inclemẽtis processerit humanitas: quacunq; tamen occasione, porrectas gratanter suscipiunt cõditiones. Pactis ergo hinc inde ad placitam vtrinq; redactis consonantiam, comes Tripolitanus restituitur, & cum eo captiuorum maxima multitudo; statimq; dominus Rex cum suis egressus, ab hoste satis humanè tractatus, præsidio Turcis resignato, confusus quidem, sed tamen de periculorum nimia perplexitate erutus, gaudens, de montibus descendit in campestria *Archis* contermina; vbi audito domini Principis & domini Comitis aduentu, approbans eorum sollicitudinem, & fraternam caritatem, sed serò oblatam conquerens, eis occurrit deuotus; solutisq; ingentibus gratiarum actionibus, quòd pro eius negocio tam sollicitos se exhibuerant, & quantum in eis erat, optatum ministrauerant subsidium; & mutuis collocutionibus recreati, diuisi sunt ab inuicem, ad propria redeuntes.

XXX. Dominus autem Princeps, cuius res in arto videbantur constitutæ, quia potentissimum orbis terræ principem ante suam ciuitatem hostilia meditantem dimiserat, *Antiochiam* sub omni celeritate rediens, per portam superiorem, quæ præsidio ciuitatis, & arci contermina est, ingressus, Imperatorem adhuc in eodem perseuerantem proposito reperit: vbi per dies aliquot habitis congressibus, nõnullis Antiochenis in Imperatoris exercitum clàm sæpè, palam sæpiùs irruptiones faciendo, damna eis frequenter intulerunt enormia; & cũ eis more hostili, non attentâ fidei professione, versabantur. Imperator quoque versâ vice tormentis ingẽtibus & machinis iaculatoriis, cautes immanissimos, & immensi põderis cõtorquendo, à porta pontis mœnia cædendo & turres, vrbis claustra debilitare

& effringere nitebatur. Dispositisq; per gyrum legionibus, sagittis, & omnium missilium genere, necnon & fundibulariorum manu proteruâ, ciues à muri propugnatione arcebant eminus; & ad suffodienda mœnia aditum & opportunitatem nitebantur vendicare. His igitur ita se habentibus, timori erat prudentioribus vtriusq; exercitus, quòd nisi maturo rei subueniretur cōsilio, res in eum casum esset deuentura, in quo non facilè, periculis emergentibus, remedia possent aptari conuenientia. Interponunt se itaq; viri timorati, partium arbitri, pacis portantes manipulos: & domini Imperatoris ingressi castra, eius verbis pacificis, & omni humilitate prætentâ, mitigare satagebant indignationē: Rursum dominum Principem adeuntes, prudenter & circumspectè nimis, prout opus erat, viam pacis student inuenire. Tandē visum est arbitris, & quæsiti fœderis moderatoribus, quod *dominus Princeps ad Imperialem accedens magnificentiam, in præsentia illustrium & inclytorum Imperialis palatii, cum vniuersorum cœtu procerum suorum, cum debita sollemnitate ei ligiam exhibeat fidelitatem; interetq; præstito corporaliter sacramēto, quòd domino Imperatori Antiochiā ingredi volenti, vel eius præsidium, siue irato siue pacato, liberum & tranquillum non neget introitum. Et si dominus Imperator ei Halapiam, Cæsaream, Hamā, Emissam, sicut pactis erat insertum, Principi restitueret quietas, quòd his & aliis circumadiacentibus cōtentus vrbibus, Antiochiam domino Imperatori sine difficultate restituat iure proprietatis habendam: dominus verò Imperator in recōpensationē exhibitæ fidelitatis, Principi concedat, quod si auctore Domino eum contigerit Halapiam, Cæsaream, & omnem circumadiacentem regionem sibi acquirere, totum Principi sine molestia & diminutione accrescat; & iure perpetuo sibi & heredibus suis, tamē in beneficio, quod* feodum *vulgo dicitur, tranquillè possideat.* Egressus est igitur dominus Princeps, iuxta condictum, cum omni suorum nobilium comitatu, ad castra Imperialia: vbi cum debita honorificentia à domino susceptus Imperatore, recensitis ad placitum hincinde pactis cōsensum, fidelitatem suam domino Imperatori manualiter exhibuit: sed & statim prædictarum vrbium cum omnibus pertinentiis suis, dominus Imperator inuestituram ei concessit, spondens firmissimè, quòd æstate proximè futurâ, eas auctore Domino, comprehensas corporaliter tradat. Sic itaque fœdere completo, pace pleniùs restitutâ, vexillo Imperiali super principalem præsidii arcem collocato, donis ingentibus cumulatus, cum suis Princeps in ciuitatem est regressus. Dominus autē Imperator, propter instātem hyemis asperitatem, cum vniuersis exercitibus suis in Ciliciam reuersus, circa *Tarsum* in regione maritima, hyemandi gratiâ se contulit.

EXPLICIT LIBER QVARTVSDECIMVS.

CAPITVLA LIBRI QVINTIDECIMI.

I. Imperator Cæsaream obsidet: Principe & Edessano Comite in eius obsequio constitutis.

II. Indignatus idem, imperfecto negotio obsidionem soluit Antiochiam reuersus.

III. Imperator à Principe ciuitatis repetit præsidium, quasi moram in regione facturus.

IV. Excitatur in ciuitate tumultus; timet Imperator, & petitionem remittit: & sedatur scandalum, eodem ab vrbe egresso.

V. Mittuntur legati, qui indignationem Imperatoris mitigent; & obtinent: Imperator ab propria redit.

VI. Hierosolymorum Rex vltra Iordanem præsidium obsidet, & occupat violenter. Apud Thecuam nostri miserabiliter prosternuntur.

VII. Sanguinus regnum Damascenorum inquietat: Damasceni à nostris auxilium postulant, & interpositis obtinent conditionibus: Sanguinus ad propria reuertitur.

VIII. Obsidetur ciuitas Paneadensis, Damascenis præbentibus auxilium.

IX. Princeps Antiochenus, & Tripolitanus Comes, ad eandem accedunt obsidionem: & vrgentissimè impugnatur ciuitas.

X. Principe & Comite præsentibus, machina ad oppugnandam vrbem erigitur: ciuibus spe subsidii strenuè se defendentibus.

XI. Legatus Ecclesiæ Romanæ applicat; ad obsidionem accedit; capitur ciuitas: ibiq; ordinato Episcopo, Hierosolymam Principes omnes proficiscuntur.

XII. Princeps Antiochenus cum aduersariis Antiocheni Patriarchæ conspirat: Patriarcha Romam proficiscitur. Capitur à duce Apuliæ Rogerio: sed tandem cum eo pacificatus, Romam peruenit.

XIII. Ac-

XIII. Accusatur ab aduersariis: tandem cum plenitudine gratiæ, ad propria reuertitur.

XIV. Rediens, à clero suo, instinctu Principis non recipitur: in terram secedit Comitis Edessani: tandem cum Principe pacificatus, Antiochiam ingreditur.

XV. Lugdunensis Archiepiscopus, Apostolicæ sedis Legatus, apud Accon defungitur: dirigitur ad idem Albericus, episcopus Hostiensis. Synodus apud Antiochiam indicitur.

XVI. In cœtu episcoporũ aduersus Patriarcham accusatio proponitur: citatur: sed venire differt. Serlo Appamiensis Archiepiscopus, eius fautor, deponitur.

XVII. Patriarcha quasi contumax absens deponitur: ignominiosè tractatus; vinculis mancipatur: Romam iterum profectus, ex parte gratiam obtinet: sed rediens veneno interit.

XVIII. Legatus Hierosolymam redit: Synodum celebrat: templũ dedicat Dominicum.

XIX. Rursus Imperator in Syriam descendit: ad pacta priùs inita Principem inuitat.

XX. Ciues missâ legatione ad Imperatorem pactis contradicunt, & ingressum inhibent.

XXI. Imperator ad Regem Hierosolymorum nuncios dirigit, simulans se habere propositum loca visitandi venerabilia; & super eodem recipit à Rege responsum.

XXII. In Cilicia moram faciens, letaliter sauciatur Imperator, dũ venationi dat operam.

XXIII. Sublimato ad Imperium iuniore filio, defungitur Imperator. Exercitus, duce Manuele Imperatore substituto, domum reuertitur.

XXIV. Rex & regni principes, ante Ascalonam castrum fundant, cui nomen Ibelin.

XXV. Iterum ante eandem Ascalonam de communi Principum consilio castrum ædificatur, cui nomen est Blanca guarda.

XXVI. Regina in loco cui Bethania *nomen, monasterium ædificat; & amplissimo ditat patrimonio, sororem ibi præficiens.*

XXVII. Rex in campestribus Acconensibus leporem agitans, de equo ruit præceps: moritur: Hierosolymis inter suos prædecessores sepelitur.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI QVINTIDECIMI.

INCIPIT LIBER QVINTVSDECIMVS.

TRANSCVRSIS igitur circa partes Ciliciæ mensibus hybernis; vere iam reducto, & gratam exercitibus referente temperiem, missâ voce præconiâ, & edicto Imperiali publicè mandatur primiceriis, cẽturionibus, quinquagenariis legionum, iterum cohortes instrui, instrumenta bellica reparari, armis accingi populum vniuersum. Præmissis ergo legationibus dominus Princeps, dominus quoque Comes Edessanus, aliique illarum partium primores inuitantur, vt cũ domino Imperatore proficiscantur ad prælia. Quibus vndique conglobatis, quasi circa Kal. Aprilis, tubarum stridore, clangore tympanorum, exercitus vniuersus, vt pactis inter se & Principẽ priùs initis, satisfaciant, versus *Cæsariam* acies dirigi præcipit; & fines hostium ingressus, paucis euolutis diebus, ante prędictam vrbem castra metatus est. His auditis, Princeps & Comes, conuocatis ex vniuersa regione suorum copiis, Imperatorem sub omni celeritate sequentes, subitò cum suis ante suprà nominatam ciuitatem, paribus accensi desideriis adfuerunt. Est autẽ prædicta ciuitas, inter montem & fluuium, qui Antiochiam præterfluit, ferè in modum Antiochiæ sita, partem sui maximam in plano vsque ad flumen habens: partẽ quoque in decliuo montis; præsidiũ verò in montis fastigio imminens, humanis inexpugnabile viribus est cõstitutum. Vnde à læua & à dextra demissis vsque in fluuium mœnibus, ciuitas ambitur cum suburbio sibi adiacente. Transito itaque fluuio, dispositisque in gyrum agminibus, ex ea parte vnde ciuitas suburbio ante se posito habilior ad impugnãdum videbatur, vrbem vallat obsidione. Hic demum machinis congruâ prouisione dispositis, turres ac mœnia, & infra muros ciuium domicilia grauium immissione molarium, incessanter cõcutiunt, & crebris ictibus & vicariâ immissorum cautium repetitione, non sine multa inhabitãtium strage funditus deiiciunt, in quibus erat defensionis spes maxima, ædificiorũ munimina. Vrgebat dominus Imperator, sicut erat vir magnanimus, studio feruente propositum, & propositis brauiis, adolescentium gloriæ cupidos, ad certamina & congressus Martios accendebat animos: loricâ quoque indutus, & accinctus gladio, casside caput tectus aureâ, medius immixtus agminibus, nũc hos nunc CAP. I.

illos sermonibus hortatur congruis; nunc exemplo tanquam vnus è popularibus prouocat, & instat viriliter, vt alios ad instandum reddat animosiores. Sic igitur vir egregiâ animositate insignis, sine intermissione discurrens, æstus belli à prima diei hora vsque ad nouissimam sustinens, nihil sibi quietis, vt vel cibum sumeret indulgebat: sed aut hos qui machinis deseruiebant, vt frequentiùs & directiùs iacularentur, admonebat; aut iis qui in conflictibus desudabant, addebat animos, per vicarias successiones vires reparans, & pro deficientibus recentes surrogans, & integris conatibus validos. Princeps autem & Comes, vt dicitur, adolescentes ambo, & illius ætatis læuioribus nimium tracti studiis, cæteris in prælio & re militari desudantibus, aleam ludebant, non sine damno rei familiaris, assiduè; & circa bellorum studia remissiùs se habentes, cæteros quoque à feruore instātiæ, suo reuocabant exemplo. Quod audiens Imperator, & facto eorum pernicioso nimis motus, interiùs eos semel & secundò, familiari & secreta commonitione, reuocare studuit, exemplum sui proponens, qui cum Regum terræ & Principum omnium esset potentissimus, nec labori proprii parcebat corporis, nec immēsis sumptibus. Tandem cum per dies aliquot in huiusmodi congressionibus & assiduis conflictibus perseuerasset exercitus, indignatus Imperator, quòd incomparabilibus eius copiis vrbs pusilla tam diu posset resistere, affectus tædio, moram arguens, suorum accusans desidiam, ad fortiores animat insultus, & cōgressus ingeminans, acriùs instare pręcipit. Dumq; vrbis effractioni certatim instant, suburbium prędictum, quod in inferiore ciuitatis parte situm esse diximus, comminus effractum occupant violenter, ciuibus qui ibi reperti sunt, non parcentes, nisi fortè qui ex eis verbo vel habitu, vel quouis signo Christianam professionē se esse sectaturū designaret. Multos enim fideles habebat & habuerat ab initio ciuitas illa habitatores, qui sub miseræ seruitutis iugo ab
II. infidelibus dominis premebantur indebitè. Sic ergo ciuitate ex parte quadam impugnatâ, timentes ciues, violentas hostium in vxores & liberos & vrbis penetralia irruptiones, pacem ad tempus postulant modicum, & impetrant postulatam. Erat porrò illius ciuitatis dominus quidam nobilis homo, Arabs natione, *Machedolus* nomine: hic missis occultè ad Imperatorem nunciis, pro salute vrbis & ciuium indemnitate, profusis cum omni humilitate supplicat precibus, & infinitam spondens pro eodem pecuniam. Indignatus enim Imperator, quòd Princeps & Comes, ita dissolutè & negligenter in expeditione se habuerant, eoque pręcipuè, quòd pro eorum negotio & implenda promissione videbatur laborare, maximum contra eos rancorem conceperat; & promissam eorum fidelitatem, tanquam sine operibus mortuam, magis splendidam quàm solidam, pro nihilo ducens, firmissimè apud se, cum paucis familiaribus, præordinauerat, quòd in odium eorum, & infidelitatis pœnam, oblatâ qualibet occasione, quæ aliquam saltem honestatis speciem videretur prętendere, solutâ obsidione, ad propria rediret. Susceptâ igitur pactâ pro dissoluenda obsidione, pecuniâ, edicitur publicâ voce præconiâ obsessis pax; & legionibus mandatur, vt ad reditum se præparent. Sicque solutis castris Imperator versus *Antiochiam*, acies præcipit dirigi, & vniuersus illuc exercitus properare. Audientes hoc princeps & Comes, serò ducti pœnitentiâ, dominum Imperatorem ab incœpto reuocare nituntur; sed perseuerat in proposito, quod irreuocabiliter conceperat Imperator; spretisque eorum persuasionibus, iter accelerat. Dicebatur, Comes in eo malitiosè nimis versatus: Nam occultò, sed postmodum clarè patuit, aduersus dominum suum, Principem videlicet, ducebatur odio, & incrementum eius habens omne suspectum, seducebat imprudētioris adolescentis animum, ipse versutior: ad id toto contendens studio, vt Princeps Imperatoris indignationem
III. mereretur, ne per eum ad maiora proueheretur compendia. Perueniens igitur *Antiochiam* dominus Imperator cum filiis suis & familiaribus, & militia non modica ad vrbem ingressus, domino Principe, dominoque Comite Stratoris officium exequentibus, dominoque Patriarcha cum vniuerso clero & populo ordinatâ de more processione, in psalmis & hymnis, canticis & musicorum concentu instrumentorum, cum plausu & exultatione populorum, priùs ad cathedralem ecclesiam, deinde ad palatium Principis solemniter deductus est. Vbi cùm per dies aliquot, balneis, & cæteris quæ ad corpus pertinent recreationibus, tanquam dominus in domo, pro libero vsus esset arbitrio, profusaque & pene prodigâ tam in dominum

dominum Principem & Comitem, quàm in eorum Magnates, necnon & in ciues indifferenter vsus esset Imperiali munificētiâ, Principem simul & Comitem, & omnes prouinciæ primores, ad se fecit euocari: quibus in præsentia sua constitutis, Principem alloquitur, dicens: *Nosti, dilectissime fili Raimunde, quomodo ob gratiam tui, vt iuxta conuentiones inter nostrum DEO amabile Imperium, & fidelitatem tuam prius per prudentum virorum mediationem initas, tuum augeam principatum, & dilatē super hostes fidei nostræ possessiones tuas, diu iam in ista regione conuersatus sum: & ecce opportunitate ingruente, tempus est vt promissa soluam, & omnem circumadiacentem regionem tuæ subiiciam ditioni, sicut pactorum tenor manifestiùs edocet. Sed nosti optimè, nouerūt & isti, qui tecum in nostra assistunt præsentia, quòd non est, quod tibi soluere tenemur, opus temporis modici; sed moram tua negotia videntur exigere diuturniorem & impensas ampliores deposcere. Oportet igitur vt ciuitatis huius præsidium, sicut ex pacto teneris, nostræ deputes custodiæ, vt in eo nostri tutiùs reponantur thesauri: vrbem quoque nostris exercitibus peruiam facias, vt liberam omnino intrandi egrediendiq́ habeant sine difficultate licentiam. Nam de Tarso, vel Anauarza, vel aliis Ciliciæ vrbibus, non ita commodè bellica parari possunt instrumenta, ad angustias & obsidionem Halapiæ inferendā; aliamq́ præstat hæc ciuitas iis vsibus opportunitatē, longeq́ meliorem quàm alia quæuis posset ministrare. Imple ergò promissum, & iuxta tenorem exhibitæ fidelitatis, prosequere quod tuum est: nam nostræ erit eminentiæ, id quod tibi tenemur exsoluere, largâ interpretatione & superfluente mensurâ largiri.* His dictis, Princeps & sui, verbi acerbitate perterriti, diu hærētes quid super his respōderent, cum multa anxietate secū voluebāt, quid ad hoc referrent. Durū enim videbatur & graue nimis, quòd ciuitas tanto nostræ gentis acquisita periculo, tantoque sanguinis felicium Principum dispendio Christianæ fidei restituta, quæ tantarū semper fuerat caput & moderatrix prouinciarum, in manus effeminati Græcorum populi descenderet. nā sine ea reliquæ regionis portiones nobis stare posse non videbantur. Iterum, id pactis domini Principis insertū, nemo erat qui dubitaret; præterea tot de suis intromiserat, quòd non facilè videbatur ei, vim inferre volēti, resistere posse. Sic igitur res in arcto posita erat, cùm ecce Comes Edessanus pro omnibus respondens, ita orsus est: *Domine, sermo quē perorauit Imperialis sublimitas vestra, diuinâ redolet eloquentiâ, & omni acceptione dignus est: in nostrum enim totum illius tenorem videmus respicere penitus incrementum. sed res noua, nouo indiget consilio, nec est in domino Principe solùm hoc effectui mancipare. Oportet enim, vt cum suorum, mei videlicet, & aliorum suorum fidelium consilio, super hoc pleniùs deliberet, quomodo faciliùs verbum vestrum & postulatio debitum sortiatur effectum, ne tumultu plebis intercurrente, executioni petitionum vestrarum futuræ præstetur impedimentum;* Placuit itaque domino Imperatori Comitis responsum: & datis ad modicum induciis, vt dictæ satisfieret deliberationi, Comes domum regreditur, Principe in palatio remanente, & suiipsius (vt dicebatur) non habente potestatem. Comite igitur domum reuerso, missis occultè nunciis, qui populum vniuersum, patefactâ Imperatoris postulatione, ad arma sollicitent, fit tumultus cum immoderato strepitu per vrbem; & turbis vndique conuenientibus, clamor attollitur in immensum. IV. Hæc audiens Comes, accepto equo velociter ad palatium festinans, tanquā popularium incursus fugiens, ante pedes Imperatoris se dedit exanimem. Subito igitur Comitis ingressu, imperator attonitus, quærit diligenter, *quænam sit caussa, quòd ita inordinatè, præter morem & disciplinam sacri palatii, ante maiestatem irruperit Imperialem.* Respondit: *necessitatem legem non habere; sed populi furentis insectatione coactum, vt mortis euitaret discrimen, contra morum regulas aduenisse.* Item sæpiùs sciscitanti, vt caussam diligentiùs aperiret, respondit: *se gratiâ percipiendæ quietis in hospitium declinasse, & ad id operam dare proposuisse, cùm ecce subitò vniuersus ciuitatis populus, quasi vir vnus ante domus ianuam cum gladiis & armis qualia furor ministrabat assistens, virum sanguinarium, proditorē patriæ, plebis homicidam, cœpit clamare: qui ciuitatem Imperatori, sumptâ inde pecuniâ vult vendere: Comitem Edessanum sibi dari obuiam velle: vixq́ eos iam effractâ domo, cum mille periculis effugisse.* Interea clamor per ciuitatem excitatur ingens, tumultus immoderatus, rumor celeberrimus omnium aures circumstrepit, ciuitatem Græcis vēditam, præsidium iam eis traditum; ciues, relictis auitis domibus & fundis paternis, migrare oportere. His itaque rumoribus ciues accēsi, quoscunque de Imperatoris reperiunt familia; de equis deiiciunt, vi spoliant, verberibus afficiunt, resistere volentes, gladiis obtruncant; & vsque in palatium Principis, iniurias & mortē fugientes, strictis gladiis

inſequuntur. Hoc ſtrepitu ciuium, & ſuorum conclamantium vociferatione vehementi motus Imperator, Principem & Magnates accerſiri iubet, & mitigatâ pro tẽpore indignatione, timens ne contra ſe duriùs aliquid oriretur, ſermonem, quem eodem die corã omnibus aliquãtulum liberiùs dixerat, tãgens ait: *Memini me vobiſcũ hodie ſuper vno verbo habuiſſe tractatum, vnde fortaſſe ſcandalum hoc in populo dicitur obortum. Nunc autem nouerit tam patrum, quàm plebis vniuerſitas, quòd ex quo ita durum & difficile vobis videtur quod dixi, reuoco ſententiam, retracto quod propoſui. Habetote vobis tam vrbem totam, quàm præſidium: ſufficit Imperio meo, ſtatum temporum hactenus obſeruatum continuare. Noui quòd verè fideles mei ſitis, nec à fidelitate promiſſa & præſtita vlla dies vnquam vos conuellere poterit. Egredimini igitur & populum furentem compeſcite. Quòd ſi mora in ciuitate mea eis aliquatinus ſuſpecta eſt, ne ſuper hac moueantur: cras enim, auctore Domino, egrediemur.* His dictis laudant omnes domini Imperatoris propoſitum; & extollunt vſque ad ſidera mentem prouidam, conſilii altitudinem, conſulti pectoris iudicium. Et egredientes Princeps & Comes, & alii procerum primores, voce, manu, nutibus & ſignis tumultum ſedare tentant: tandemque indicto ſilentio, & plebe verbis amicis ad aliquam tranquillitatem redactâ, domum eos redire, & armis depoſitis quietè degere rogant propenſiùs. Quod & factum eſt. Dominus autem Imperator, die ſequente cum filiis & conſanguineis & familiaribus egreſſus, ante vrbem caſtra locari præcipit.

V. Scientes ergo hi quibus mens erat ſanior, dominum Imperatorem, licet more prudentis diſſimulauerit, rancorem aduerſus Principem & nobilium primores mente concepiſſe, tanquam eorum inſtinctu & occultâ operâ popularium tumultus & plebis ſcandalum eſſet excitatum: dirigunt reformandæ pacis gratiâ idoneos ad hoc, & ſenſus habentes exercitatos, ad Imperialem excellentiam nuncios, qui dominum Principem & Magnates regionis apud dominum Imperatorem ſatagant excuſatos habere; & ſuper eo qui in populo excreuit tumultu, prorſus aſſerant innocentes. Qui ergo miſſi fuerant, in auditorium Imperatoris intromiſſi, pro iniuncto negocio verba facientes, allegare ſtudent & perſuadere Principis innocentiam, in hunc modum: *Nouit Auguſtalis apex, & Imperialis eminentia nobis multo meliùs, quòd in quolibet collegio, nedum in ciuitatibus, & magnis hominum cœtibus, non omnes pari ſplendẽt prudentiâ, nec pari ſunt præditi diſciplinâ: ſed aliter & aliter affectis ciuibus, diſpares mores, diſparia ſequuntur ſtudia: ita vt iuxta prudentis verbum, verum ſit quod dicitur,*

Tres mihi conuiuæ propè diſſentire videntur. *Et illud:*
Quot homines, tot ſententiæ.

Sed in hac tanta varietate morum diſsimilium, prudentis eſt, qualitatem diſtinguere meritorum, & congrua meritis præmia deputare. Iuxta hanc rationem plebis indiſcretæ calor inconſultus, in damnum non debet redundare meliùs affectorum. Vſu enim inter homines ſolet euenire, vt plebs confuſa, modum neſciens, rixas & tumultus conſueuerit incautiùs ſuſcitare: idq; in omnibus benè moratis vrbibus, vetuſtam & vſu approbatam longæuo conſuetudinem obtinuiſſe certum eſt, vt patrum modeſtiâ populares comprimantur impetus, & ignara modi refrenetur audacia. Aliter, vulgi multo meliorem quàm nobilium eſſe conditionem; turbæ imprudentis confuſionem, quàm diſcretorum experientiam, niſi Maioribus colligere liceat peccata plebis inconſultæ. Ignorante ſanè domino Principe, neſcientibus iis ad quorum nutum maiora tractantur negocia, deliquit plebs indiſcreta. Pœnas ergo toleret quas meruit, domino Principe cum Maioribus indemnibus conſeruatis: paratus eſt denique in argumentum ſuæ innocentiæ in finibus ſtare pactorum; & ſi liceat, vrbem cum præſidio in manus Imperii transferre. His & ſimilibus perſuaſus Imperator, motum indignationis nimiæ, quem de ſola ſuſpicione conceperat, humaniore ſententiâ reuocauit: accerſitoque domino Principe, nec non & Comite cum proceribus, ad ſe familiariter præcipit introire; & derersâ omni interiecti rancoris nebulâ, mutuæ ſalutationis benignè ſuſcipit & impendit affatum. Tandem eis innoteſcens quòd cauſſas haberet vrgentiſſimas, quibus impellentibus eum domum redire oporteret; ſumptâ licentiâ, promiſſoque firmiſſimè, quòd iterum auctore Domino, pacta completurus, in manu valida eſſet rediturus, in Ciliciam vniuerſos dirigit exercitus. Vnde completis negociis circa Ciliciam & Syriam, præparatiſque ad iter agminibus, ad propria reuerſus eſt.

VI. Interea dum hæc circa Antiochiam geruntur, ſubſequente æſtate, non poſt multum temporis interuallum, vir inclytus & magnus apud Occidentales Principes, dominus *Theodoricus*

doricus Flandrensium Comes, domini Regis gener, orationis & deuotæ peregrinationis gratiâ cum honesto nobilium virorum comitatu Hierosolymam venit, cuius aduentum Rex & populus vniuersus multa cum hilaritate suscipientes, cõfisi de insigni & robusta, quam secum adduxerat militia, apponunt vnanimiter cum domini Patriarchæ, & aliorum Regni Principũ consilio, trans Iordanem in finibus Ammonitarum iuxta montem Galaad obsidere præsidium vnum, nostris regionibus perniciosum valde. Erat autem prædictum municipium spelunca quædam in latere montis eminentis maximè decliuo sita, aditum habens penè inaccessibilem. Desuper verò immanissimum imminebat præcipitium, vsque in infima subiacẽtis vallis, à vertice supereminentis promontorii contiguum. Ex latere verò altrinsecus ad eandem speluncam erat inter cliuum superincumbentis altitudinis, & dictum præcipitium,* artus & formidabilis. * In hanc se collegerat furum manipulus nocens, & prædonum turba de finibus Moab, & Ammon, & Galaad, qui præmissis exploratoribus locorum peritis, & per eos de statu regionum nostrarum pleniùs edocti, sumptâ opportunitate frequẽtes irruptiones, clam, & plerunque periculosas nimis, nostris finibus inferebãt. Quibus malis nostri volentes occurrere, proponunt, vt præmisimus, speluncam obsidere. Conuocato igitur vniuerso Regni populo, & copiis militaribus congregatis, transito Iordane, illuc perueniunt: & sicut regionis patiebatur inęqualitas, simul & angustia, aditus occupant, castra per circuitum locantes; & dispositis agminibus per gyrum, locum obsidione vallant. Legem itaque castrorum exequentes, ad quælibet nocendi se conuertunt argumenta, obsessos modis quibus possunt artantes, vt ad deditionem impellant: illi versâ vice quicquid miseris rebus solet venire sollertiæ colligentes, in sui tuitionẽ vigilanter armãtur. Dumque ibi penè omnis Christianus vnanimiter desudaret exercitus, Turci quidam ex tempore opportunitatem nacti, videntes trans Iordanem vniuersam regionem militiâ destitutam, hostilibus patére insidiis, Iordane trãsmisso, Hiericuntinam regionem relinquentes, à dextris, secus *Asphaltem* lacum, qui & *Mare Mortuum* dicitur, incedentes, inde se ad montana conferentes, in eam prouinciæ partem irruperunt, quæ tribu Iudæ olim cessit in sortem; & peruenientes ad ciuitatem prophetarum Amos & Abacuc, *Tecuam* nomine, incolis vacuam, violenter occupauerunt, paucis quos ibi repererunt occisis. fugerant enim loci illius habitatores, hostium aduentu præcognito; & cum vxoribus & liberis, armentis & gregibus in speluncam *Odollam*, illis vicinam se contulerant. Vicum ergo prædictum inuenientes vacuum, domicilia eorum qui fugerant ingressi, quod residuum erat, asportabant. Erat autem casu Hierosolymis illis diebus ab Antiochia veniens, vir piæ in domino recordationis, miles eximius, & in armis strenuus, nobilis carne & moribus, dominus *Robertus*, cognomine *Burgundio*, natione Aquitanicus, magister militiæ Templi. Hic cum quibusdam de fratribus suis, & cum iis qui Hierosolymis remanserant, paucis & promiscui generis equitibus, vexillum regium baiulante quodam domini Regis familiari, *Bernardo Vacher*, subsequente populo, ad locum prædictum certatim & sub omni celeritate contendunt. Audientes itaque Turci nostrorum aduentum, locum deserentes *Habehim*, Iohelis prophetæ domum, versus *Ebron* patriarcharum sepulchrum, fugam inierant: volentes inde in plana Ascalonam versus descendere. Nostri autem, scientes hostium acies in fugam versas, non eisdem vestigiis inhærentes, tanquam de trophæo certi, sed ad diuersa incautè nimis tendentes, fugientium spoliis magis quàm stragi hostium insistebant imprudenter. Quod intelligentes qui fugam inierant, iterum more solito conglobati, resumentes animos, dispersas acies, quantum possunt, reuocare nituntur: nostrisque ex improuiso & nimis confidenter irruentes, passim vagantes & securos inuadunt, gladiis obtruncant: paucis tamen resistentibus, & collectis adinuicem, pugna committitur. Inter hæc qui diuersa fuerant secuti tubarum clangore, stridore cornuum, equorum fremitu, armorum fulgore corruscãtium, vocibus suos adhortantium, simul & pulueris equorum pedibus agitati nebulâ in sublime raptâ, commoniti, ad locum properant certaminis. Sed antequam eorum qui restiterant cateruis se coniungerent, deficientibus primis, & in fugam actis, facti sunt hostes, nostris deuictis, superiores. Conuersos itaque in fugam nostros, per loca saxis asperrima & prorsus inuia, & omnino fuga non admittẽtiâ sagittis & strictis gladiis more hostiũ insectantes, alios

ferro perimunt, alios proſternunt præcipites; & à prædicta *Hebron*, quæ eſt *Cariatharbe*, vſque in fines Thecuæ perſequentes, ſtragem multam nimis operati ſunt in populo. Ceciderunt autem illâ die multi nobiles & inclyti viri, inter quos vir eximius frater militiæ Templi, *Odo de Monte Falconis*, omnes morte ſuâ mœrore & gemitu conficiens, occiſus eſt. Hoſtes verò victoriâ potiti, cæde noſtrorum & ſpoliis lætantes, Aſcalonam reuerſi ſunt. Noſtri autē qui in expeditione erant, cognito quod apud nos acciderat infortunio, animo nimirum ſunt vehementer conſternati. Sed tamen intelligentes hanc eſſe *bellorum legem*, vt nunc hi, nunc illi variis euentibus fiant ſuperiores, iterum conſolationem recipientes, cœpto inſtant operi feruentiùs ſolito, & auctore Domino, infra paucos dies prædictum obtinent præſidium, inde cum gloria & triumpho ad propria reuerſi.

VII. Interea dum hæc in partibus geruntur Hieroſolymitanis, *Sanguinus* tanquam vermis inquietus, ſucceſſibus in immenſum elatus, præſumit etiam Damaſcenorum regnum ſibi vendicare. Quod intelligens *Ainardus* illius regni procurator, militiæ princeps, ſocer quoque regis Damaſcenorum, quòd in fines ſuos violenter eſſet ingreſſus, nuncios ad dominum Regem, cum verbis pacificis dirigit, petens & obnixè poſtulans ab eo & populo Chriſtiano *auxilium & conſilium* contra hoſtem vtriuſque regni crudeliſſimum. Et ne præſumptuosè, gratis & ſine multorum ſpe emolumentorum, dominum Regem & eius Principes in ſui ſubſidium videretur ſollicitare, ſpondet pro impenſis ad hoc opus neceſſariis, menſibus ſingulis perſoluenda aureorum vicena millia: inſuper & hoſte à finibus ſuis violenter abacto, vrbem Paneadenſem, paucis ante annis à nobis violenter ablatam, pactis inſerit, noſtris abſque contradictione reſtituendam: & ſuper iis omnibus conuentionum articulis, vt eis fides amplior habeatur, nobilium filios, quantos expedit, obſides ſe daturos pollicetur. His auditis dominus Rex, conuocans vniuerſos Regni principes, legationis modum & verborum ſeriem eis diligentiùs aperit; conſilium poſtulat, quid eis ſuper huiuſmodi petitionibus reſpondendum videatur. Tandemque communicato adinuicem conſilio, & deliberationis prouido libramine, partibus penſatis, optimum iudicant, *Ainardo* & Damaſcenis, contra hoſtem immaniſſimum, & vtrique ſuſpectum regno, opem eſſe ferendam: miniſtranda etiam gratis ſubſidia, *ne hoſtis potentior, per noſtram deſidiam, in noſtram perniciem, regno acquiſito, Regni ſuſcipiat incrementum.* Præterea & additæ conditiones, cauſſam reddunt ampliùs fauorabilem: idque potiſſimum omnes trahit in hanc partem procliuiores, quod de vrbe Paneadenſe in fine verborum eſt adiunctum.

VIII. Approbato ergo generali conſilio, ſuſceptiſque iam dictis obſidibus, & in tuto collocatis, confeſtim ex omnibus regni finibus apud Tyberiadem præcipitur, tam equitum quàm peditum innumera manus conuenire. *Sanguinus* autem in multitudine virtutis ſuæ, cum immenſis equitum copiis eiuſdem prouinciæ fines ingreſſus, relictâ poſt ſe Damaſco, vſq; ad eum locum qui dicitur *Raſaline*, peruenerat: ibique per aliquot temporis interuallum, dubitans de noſtrorum aduentu, cum ſuis legionibus conſederat. Certus enim eſſe videbatur, quòd niſi noſtrorum vires eius propoſitum impedirent, facilè ad optatum poſſet pertingere. Nunciatur ergo noſtris, Sanguinum in prædicto loco conſiſtere; Damaſcenos quoque vrbe iam egreſſos, domini Regis, & noſtrorum apud *Nuaram* præſtolari aduentum: quo cognito, noſtræ quoque acies caſtris ſolutis, vexillis præcedentibus, ad prædictum locum vnanimiter contendunt. Quod audiens Sanguinus, timens, ſicut vir erat induſtrius, in terra hoſtium cum gemino committere exercitu, priuſquam noſtri cum Damaſcenis conuenirent, locum prædictum deſerens, declinatis noſtris & Damaſcenorum ad læuam copiis, fugam accelerat; & in eam regionem quæ dicitur vulgo *Vallis Baccar*, maturatis ſe confert itineribus. Noſtri autem nihilominus ad locum prædictum peruenientes, Damaſcenis permixti, de diſceſſu Sanguini edocti pleniùs, de communi conſilio, ſicut pactis continebatur, contra Paneadem vniuerſos dirigunt exercitus. Hanc vrbem (vt prædiximus) *Doldequinus* Damaſcenorū rex, paucis ante annis violenter occupauerat: ſed poſtmodum magiſtratus, cui eam commiſerat, à Damaſcenis deficiens, contra Damaſcenos, Sanguino adhæſerat: vnde erat, quòd ad hoc, vt domino Regi traderetur, fideliùs elaborabant; malentes eā Chriſtianis reſtitui, quorum gratia fruebantur, quàm vt hoſtis eorum tam ſuſpectus, tamque formidabilis, eam poſſideret: vnde grauiùs,

grauiùs, eis & quasi de vicino nocere poterat, & maiores inferre molestias. Ista est *Paneas*, quæ vulgari appellatione *Belinas* dicitur, olim ante introitum filiorum Israël in Terram Promissionis, dicta *Lesen*: quam postea filii Dan acceperunt in sortem, & vocauerunt *Lesen Dan*: sicut legitur in *Iosue*, vbi scriptum est: *Ascenderuntq; filii Dan, & pugnauerunt contra* Lesen, *ceperuntq; eam, & percusserunt eam in ore gladii, ac possederunt, & habitauerunt in ea, vocantes nomen eius* Lesen Dan, *ex nomine Dan patris sui:* Consequenter autem dicta est eadem *Cæsarea Philippi*, eò quòd *Philippus* tetrarcha, senioris Herodis filius, in honorem Tiberii Cæsaris eam ampliauerit, & ædificiis admirabilibus reddiderit insignem, ita vt ad nomen Cæsaris & ampliatoris vocabulum, vnam prætenderet appellationem. Conuersis igitur ad vrbem agminibus, & ad eam peruenientes Kal. Maii, ciuitatem vndique vallant obsidione. *Ainardus* cum suis ab Oriente, inter vrbem & siluam suorum locat expeditiones, in eo loco qui dicitur *Cohagar*: Rex autem & noster exercitus ab Occidente, versus campestria suas locant legiones. Sic igitur ordinatis in gyrum stationibus studiosè procuratur, vt inclusis generaliter omnis interdicatur aditus, nec ingredi vel egredi volentibus libera pateat euagandi potestas. Placet præterea, & de communi sancitur consilio, quatinus missis nunciis fidelibus, dominum *Raimundum* Antiochenorum Principem, & dominum Comitem Tripolitanum conuocent ad præsentis operis subsidium: quod & factum est. Ipsi nihilominus interea cum Turcis æquè feruentibus, ad congressus quotidianos accinctis, obsessos assultibus vrgent assiduis; & machinis iaculatoriis, quas *petrarias* vocant, immissis magnæ quantitatis molaribus, mœnia concutiunt, & infra vrbem conterunt domicilia: ad hoc & telorum immissionibus, & multâ sagittarum grandine, adeò fatigant oppidanos, vt nullus intra muros tutus ad latendum inueniretur locus; vixque muro & propugnaculis tecti, contorquentes saxa, aut arcubus vtentes, eos qui deforis impugnabant auderent conspicere. Intueri erat ibi præter solitum hostes ab hostibus Marte sæuissimo prouocari; & fictione depositâ, seriò nimis in eorum armari perniciem: nec facile erat discernere, vtra proteruiùs cõtra communes aduersarios arma corriperet manus, aut in congressionibus instaret acriùs, aut diuturniore longanimitate in belli pondere perseueraret: erat nãq; nostris militibus cum Damascenis cohortibus animorum par affectus, & consonans desiderium. Experientia quidem & vsus armorum longè dissimilis, sed voluntas nocendi non inferior. At verò obsessi, licet cõtinuis assultibus fatigati, vigiliis & nimiis laboris põdere essent attriti, tamen resistunt viriliter; & pro viribus libertatem, vxores, & liberos tueri satagentes, vrgente molestiâ solertiores effecti, ad omnia resistendi se conuertunt argumẽta. His ita per dies aliquot tractatis, videntur omninò non proficere, nisi castello ligneo mœnibus applicato, obsessis desuper bellum inferatur. Cumq; in tota illa regione ad vsus huiusmodi, conueniens non inueniretur materia, mittuntur Damascum de mandato domini *Ainardi*, qui trabes proceras, & ingentis magnitudinis, ad hoc specialiter multo ante deputatas, deportari faciant, & cum omni redeant celeritate.

IX.

Iof. 19, 47.

X. Interea princeps *Antiochenus*, & comes *Tripolitanus* nostris exciti legationibus, cum ingẽtibus copiis, & valida manu, optatò aduenientes, castris se adiungunt nostris: quorum aduentu geminatus est obsessis timor, & resistendi spes omnis visa est cecidisse. Dumque hi qui recentes aduenerant, certatim vires experiuntur, & laudis cupidi, & gloriæ consequendæ gratiâ congregatis seorsum vrbem impugnant agminibus: obsessis ingeritur formido amplior, & diffidentia; nostris verò spes de obtinenda victoria iam certior, animos erigens, minuebat tædium, & ad impugnandum singulis diebus reddebat fortiores. Nec morâ, dum hæc circa vrbẽ fiunt, ecce qui Damascum ierant redeuntes, trabes secum miræ magnitudinis afferunt, & soliditatis optatæ. Quibus per artifices & lignorum cæsores sub omni celeritate læuigatis, & clauis ferreis debitâ soliditate coniunctis erigitur subitò immensæ altitudinis machina, quâ desuper vniuersa prospicitur ciuitas; & vnde sagittis omnique telorum genere, pugillariũ quoq; iactu lapidum arcent oppidanos: quâ erectâ, complanatis quæ inter machinam & murum erant media, mœnibus applicatur, vrbem despiciens vniuersam, tanquam turris in vrbis medio subitò appareret ædificata. Hic primùm dura nimis, & ad supremum compellens defectum, facta est obsessorum conditio: nam ad contorsiones lapidũ, & telorum immissiones, qui-

bus eos instanter vrgebant, qui in castello erant, non erat omninò remedium inuenire: non inueniebatur interiùs locus, qui tutas sauciis aut debilibus posset latebras ministrare; vel ad quas confugerent post labores, qui adhuc solidi, & viribus integri, aliis se poterant præstare defensores; & iam per murum discurrere negabatur: & deficientibus sociis, absque mortis periculo non licebat opem ferre: nam quæ ab inferioribus inferebantur bellorum pondera, & nocendi argumenta, factâ relatione, ad ea quæ de superioribus imminebant diuersi generis pericula, nulla aut modica poterant iudicari: ita vt bellum non tam cum hominibus, quàm cum superis videretur. Fuerat autem ab initio spes obsessis, eâdemque vsque in præsentem articulum fouebantur, quòd *Sanguinus* eis esset ministraturus, sicut & fide interpositâ firmauerat, subsidium: sed vrgente iam periculo, nec subsidium, nec defensionis locus videbatur relictus.

XI. Dum hæc in expeditione geruntur, Legatus quidam Romanæ ecclesiæ, *Albericus* nomine, episcopus Hostiensis, natione Francus, de episcopatu Beluacensi, apud Sydonem applicuit. Venerat autem specialiter ob illud missus negocium, quod in ecclesia Antiochena, inter dominum Patriarcham & eius Canonicos erat obortum: cuius etiam gratiâ, vir vitæ venerabilis, dominus *Petrus* Lugdunensis Archiepiscopus, paucis antè diebus, legationis fungẽs officio, in Syriam venerat; sed morte præuentus, finem iniuncto non potuit dare negocio: vnde hic, vt tantæ controuersiæ debitum finem imponeret, prædicto venerabili viro substitutus est, sicut in sequentibus dicetur. Hic audito, quòd vniuersus Christianus exercitus in obsidione apud Paneadem detineretur, & quòd ibi dominus Patriarcha Hierosolymorum *Willelmus*, dominus *Fulcherus*, Tyrensis Archiepiscopus, cum cæteris Regni Principibus moram facerent, illuc sub omni celeritate contendit: adueniensque licet in cœpto non torperent opere, sed instarent feruenter, qui & vrbem obsederant, tamen prudentis viri studio & auctoritate subnixus Apostolicâ, ad propositum inuitat; & exhortatorii sermonis eis addens stimulos, ad impugnandam vrbem accendit vehementiùs. Interea qui in machina ad hoc deputati erant, ciues continuis vrgẽt assultibus; & negatâ requie, desuper iniectâ terroris & periculi causâ multiplici, fatigationibus assiduis molestias ingeminant: iamque quibusdam ex eis consumptis gladio, quibusdam verò letaliter sauciis, aliis verò prę lassitudine deficientibus, eorum minuebatur numerus, nec instantes more solito à sui poterant impugnatione repellere. Quod intelligens Damascenorum procurator, & militiæ Princeps *Ainardus*, vir prouidus admodum, & fœderis quòd nobiscum pepigerat tenacissimus, & fidelissimus prosecutor, sciens quia *vexatio dat viam auditui, & ad conditiones extremas consummata miseria impellere solet*, missis occultè quibusdam de familiaribus suis, qui obsessos cum spe salutis ad deditionem inuitarent, verbum prætentauit fideliter: illi autem primùm abhorrentes, & fingentes se longiùs ire, tanquam adhuc resistendi spem viderentur habere aliquam, nouissimè tamen cum auiditate multa, gratanter suscipiunt oblatum verbum. Magistratus tamen, quem ipsi vocant *Emir*, nobilis homo & potens, oblatis adiicit conditionibus, vt pro vrbis deditione, habitâ considerat̃ione, ne egeret, aliqua boni viri arbitratu fieret ei recompensatio: turpe enim videretur & indecens, vt vir nobilis & tam famosæ vrbis dominus, propriâ pulsus hereditate, mendicare compelleretur. *Ainardus* verò, videns nobilis viri petitionem iuri satis conuenire, & æquitati, totaque mentis properans intentione, vt ciuitas in nostram veniret potestatem, iuxta illorum desiderium se obligat: quòd vsque ad certam summam, quæ inter eos conuenit in balneis & pomeriis ei reditus annuatim soluẽdos assignaret; & populo exire cupienti, liberum cum omnibus rebus suis exitum procuraret. Iis verò qui vrbem & prædia sua tam vrbana quàm rustica incolere, & nusquam abire vellent, vel ad tempus, vel in perpetuum, bonis conditionibus tranquillam, fide interpositâ, moram pollicetur. Quod verbum tam dominus Rex, quàm reliqua populi pars, placitè suscipientes, vrbem sine mora parati sunt tradere. *Ainardus* itaque videns, conuentiones ad optatam peruenisse consonantiam, & iam in nullo vacillare sermonem, dominum Regem, Patriarcham, Principem, & Comitem familiariùs conuenit, & rei seriem secretiùs pertractatæ, diligenter apperit, & ad consensum modis quibus potest hortatur: illi porrò viri prudentiam, & fidei sinceritatem attendentes, conditiones approbant,

approbant,& consensum impartientes gratuitum, omnia se facturos iuxta illius ordinationem firmissimè compromittunt. Sic ergò ciuitate traditâ ciues cum omni suppellectile sua, cum vxoribus & liberis, liberum habentes exitum, ad loca optata se contulerunt. Nostri verò ciuitate receptâ, domino Patriarchâ id procurante, dominoque *Fulchero* Tyrensi archiepiscopo, ad cuius iurisdictionem Paneadensis Ecclesia iure metropolitico certum erat pertinere, id concedente & electionem approbante, dominum *Adam*, archidiaconum Acconensem, in episcopum eiusdem loci eligunt; & curam fidelium illic commorari volentium, committunt spiritualem: temporalem verò iurisdictionem domino *Rainerio* cognomine *Brus*, cui paucis ante annis violenter erepta fuerat, restituunt. Inde Deo gratias & hostias solemnes exhibituri, Hierosolymam dominus Rex, cũ domino principe Antiocheno, cum domino Patriarcha, & domino Legato contendunt. Completis igitur de more orationibus, & morâ per dies aliquot Hierosolymis habitâ, dominus Princeps, prætentatâ domini Legati mente, quid propositi aduersus Patriarcham suum haberet, & inuitans eum, vt non pigritaretur venire, sed fortis & de eius auxilio certus veniret, Antiochiam reuersus est. Missus enim erat (vt prædiximus) idem Legatus, vt super quibusdam criminibus, eidem Patriarchæ, à quibusdam canonicis ecclesiæ suæ obiectis cognosceret, & causam fine debito terminaret. Nunc tempus est, vt quod superiùs de prædicto Patriarcha præmisimus, exoluamus: quod vt faciliùs intelligatur, à superioribus aliquantulum repetenda est historia. Domino igitur *Raimundo*, primùm Antiochiam (vt præmisimus) accedente, antequam vxorem destinatam haberet, domino *Radulpho*, qui tunc ecclesiæ præerat Antiochenæ, vt faciliùs ad optatum perueniret, fidelitatem manualiter exhibuit, spondens fide interpositâ, quòd *ab ea die in antea*,* *non esset in consilio, vel in facto, quòd honorem, vitam, aut membrum perderet, aut caperetur mala captione*; sicut in forma exhibendæ fidelitatis continetur. In qua fidelitate nec modico quidem tempore perseuerauit: statim enim vxore ductâ, & totâ regione receptâ, per eius studium & operam, adiunctus est eius aduersariis, opem conferens, & omne consilium, contra fidelitatis debitum, in eius læsionem. Habentes igitur eius æmuli tantum studiorum suorum cooperatorem, animosiùs eius impugnationibus insistentes, Romam proficiscuntur. Erant autem eius aduersarii, *Lambertus* quidam, eiusdem ecclesię archidiaconus, vir quidem litteratus, & conuersationis honestæ, sed secularium modicam, aut nullam habens experientiam; & *Arnulfus* quidam, Calaber natione, nobilis genere, litteratus, & in secularibus circumspectus. Hi interpositis appellationis vocibus, cõsentiente & fauente domino Principe, Romam profecti, eũ etiam inuitum, sed per Principẽ vi compulsum, eandẽ arripere viam coëgerunt. Factum est itaque quòd *Arnulfus* præcesserat, & in Siciliam compendioso itinere profectus, coniunctis sibi de amicis & cõsanguineis, quia de Calabria erat oriundus, vbi postmodum fuit Consentinus archiepiscopus (erat enim nobilis valdè, vt diximus) dominum *Rogerum* Apuliæ ducem, cui notus erat, conuenerat, dicens: *Ecce, Princeps egregie, in manus tibi, optatò, sed & gratis, datur hostium tuorum immanissimus, Antiochenorum patriarcha, qui tibi & heredibus tuis in perpetuum Antiochiam abstulit, sublimato in ea, viro ignoto, contra iuris ordinem. Ecce tibi eum obtulit Dominus, & cõsummata eius peccata dederunt præsentẽ. Eia expergiscere, tracta quomodo eum habeas: certus, quia per eum ad hereditatẽ iure tibi legitimæ successionis debitã, iterũ tibi patẽre poterit introitus, qui tibi per eundem negatus est indebitè.* His verbis motus Apulię dux, sicut vir erat solertissimus, in singulis maritimis vrbibus, locari præcipit insidias, vt adueniens statim captus, & vinculis mãcipatus, in Siciliã protinus dirigatur. Ille verò prosperâ vsus nauigatione, nihil tale veritus, Brundusium applicans, iuxta Ducis mandatum, sublatis omnibus quæ secum tanquam Princeps potentissimus detulerat; sed & dispersâ cunctâ familiâ, vinctus traditur eidem *Arnulfo*, in Siciliam ante Ducem pertrahendus. Hic primùm Arnulfo iuxta desideria datum est in hostem & impium persecutorem suum, pro libero deseuire arbitrio, & vices ęquâ lance reddere, pro his quę de manu eius acceperat duplicia. Tandem in præsentia Ducis constitutus, habitisq; cum eo familiaribus colloquiis & conuentionibus interpositis, sicuti erat vir prudens & facundissimus, & honestissimam habens personam, receptis vniuersis cum omni integritate quæ amiserat, sed & familiâ restitutâ, spondens quòd in reditu per eundem Ducem sit ha-

XII. (margin, beside "Domino igitur Raimundo")

biturus regressum; cum omni honestate Romam pergens, dimittitur. Romam verò perueniens, primâ facie difficiles habuit ad dominum *Papam* introitus, tanquam Romanæ persecutor ecclesiæ, & qui singularem sedis Apostolicæ primatum comminuere & infringere voluerit, sedem æmulam contra Romanam erigens, & parificans ecclesiam, tanquam læsæ maiestatis reus, ab ingressu sacri arcetur palatii, & à domini Papæ colloquio suspenditur.

XIII. Porrò tam dominus *Papa*, quàm vniuersa ecclesia, procliuiores erant ad hoc, vt dominum Patriarcham, sumptâ qualibet honestâ occasione grauarent; eiusque aduersariis plurimum exhibebant fauorem: suspectus enim eis habebatur admodum, eò quòd vir diues esset, & magnificus, & sedem cui præerat, Antiochenam videlicet, Romanæ subiacere dedignabatur; sed ei eandem in omnibus parificare contendebat, dicens: *Vtramque Petri esse cathedram, eamq; quasi primogenitæ insignem prærogatiuâ*: vnde multipliciter ad eius grauamen nitebantur. Tandem quorundam amicorum vsus officio, interuenientibus tam domini Papæ, quàm suis familiaribus, & semitas dirigentibus, admissus est ad domini Papæ & curiæ solemniter congregatæ præsentiam, & cum multa susceptus est magnificentia. Porrò semel & secundò eo in consistorium ingresso, sumptâ opportunitate, eius aduersarii prodeunt in publicum; & oblatis libellis acusatoriis, parati erant, cum omni iuris solemnitate, ad accusandum procedere. Verùm cognoscens tota curia, quòd qui ad accusandum prodierant, non erant eatenus instructi, vt domino Papæ & eius assessoribus plenâ de obiectis possent ibi fidem facere, significatur ambabus partibus, quòd interim quiescant, quousque dominus Papa aliquem de latere suo, ad partes dirigat Antiochenas, qui ibi habitâ testium & instrumentorũ copiâ, de caussa pleniùs possit cognoscere. Intereà resignato pallio, quod idem Patriarcha de altari Antiochenæ ecclesiæ, suâ sibi sumpserat auctoritate, in iniuriam, vt dicebatur, sedis Apostolicæ, & cardinalibus tradito: aliud ei, sumptum de corpore beati Petri, more solemni per priorem Diaconorum traditur. Sic itaque morâ, quantum negotium eius videbatur exigere, Romæ habitâ, cum plenitudine gratiæ, saluâ tamen quæstione, sumptâ licentiâ, ad ducem *Rogerum* in Siciliam reuersus est: qui redeuntem honorificè suscipiens, postquam mutuis colloquiis sæpè & multùm ad inuicem plura & quæ sufficere videbantur, familiariter contulerunt, datis eidem à domino Duce galeis, quotquot ad iter remetiendum habuit necessarias, secundis vsus flatibus, in Syriam deuectus, fauces *Orontis* attigit, qui fluuius Antiochiam præterfluit: qui locus vulgari appellatione *Portus sancti Symeonis* dicitur, ab Antiochia decem plus minúsue modicum distans miliaribus.

XIV. Postquam ergo, sicut dictum est, dominus Patriarcha Cœlesyriam aduenit, & suæ ita vicinus factus est ciuitati, scribit Ecclesiæ suæ, vt die statutâ, ei extra ciuitatem, in loco prænominato cum processione solemniter occurrant. Qui Principis fauore freti, qui eum, vt prædiximus, odio inexorabili contra fidelitatis debitum, quo eidem tenebatur astrictus, persequebatur, omnino facere, vel eidem obedire negant; sed & introitum ciuitatis, per Principis violentiam penitùs interdicunt. Ille verò intelligẽs cleri sui malitiam, & eorum de quibus lõgè aliter meruerat, auersionem, Principis quoque obstinatam indignationem, secessit in montana, quæ vrbi conterminata sunt, quæ vulgò dicũtur *Nigra*; ibi in Monasteriis, quibus locus ille abundat, moram faciens præstolabatur, vt rancore deposito, humaniore sententiâ tã dominus Princeps, quàm clerus suus, eũ in vrbẽ reuocarẽt. Princeps sanè solito ampliùs & manifestiùs ipsi oppositũ se dabat: auxerat enim odium & maiora dederat incendia *Arnulfus*, qui de Sicilia eidem Principi scripserat, quòd idẽ Patriarcha cum Duce *Rogero*, eius æmulo, contra eum pactis secretioribus conuenerat: & in argumentum assertionis suæ prætẽdebat, quòd eum per Siciliam redeuntẽ, muneribus & multâ præuenerat honorificentiâ, & galeas ad iter contulerat necessarias: quæ omnia ad persuasionẽ meritò videbantur operari. Dum itaque in locis prædictis moraretur, Comes Edessanus, *Ioscelinus* iunior, tũ odio Principis, tũ fauore Patriarchæ, eum, missis ad hoc specialiter nũciis, vt in terram suam securè & confidenter cum omni suo descendat comitatu, diligẽter inuitat. Fauebãt enim prædicto Patriarchæ, illius regionis episcopi, & tanquã dominum & patrẽ deuotè venerabantur, *Edessanus* videl. *Coriciensis* & *Hierapolitanus* Archiepiscopi. Illorũ ergo vocatione tractus, ad eos descẽdit, honorificè nimis ab omnibus illius regionis tractatus Præ-

tus Præ-

tus Prælatus: sed & Comes iuxta id quod ei promiserat, humanissimè & deuotè multùm, eius sospitis aduentum, & moram gratanter amplexus est. Princeps verò, pecuniâ, vt dicitur, redemptus, ore, non corde, eidem gratiam suam, per quorundam vtriusque familiarium interuentionem, restituit, & nuncios dirigẽs ad ingressum ciuitatis & reditũ ad propria verbis pacificis in dolo, familiariùs inuitat. Quod audiens Patriarcha, maturat reditum; & assumens sibi vicinos illos episcopos, quorum sibi deuotionem in illa sua aduersitate certis indiciis expertus fuerat necessariam, Antiochiam peruenit: vbi occurrẽs ei vniuersa ecclesia & populus vniuersus, sed & equestris ordinis cum Principe maxima multitudo, cum hymnis & canticis, pontificalibus indutus, solemniter in ciuitatem & in maiorem ecclesiam, dehinc in palatium suum introductus est. Interea Legatus quidam ecclesiæ Romanæ, XV. *Petrus* nomine, natione Burgundio, Lugdunensis Archiepiscopus, missus à domino Innocentio Papa, vt caussæ prædictæ debitum finem imponat, venit in Syriam, apud Accon applicans. Erat autem vir vitæ venerabilis, simplex, ac timens DEVM, longæuus, & iam in senium vergens. Qui statim, ex quo Syriam ingressus est, Hierosolymam orationis gratiâ profectus est: vnde sub compendio digressus, vrgentibus cum prædictis *Lamberto* & *Arnulfo*, vt Antiochiam, vti finem impositurus, accederet, Accon iterum peruenit: vbi graui correptus ægritudine, antequam procederet, veneno, vt dicitur, in potu ministrato, subitò deficiens, in fata concessit. Prænominati autem Patriarchæ aduersarii, Antiochiam properantes, omnimodo destituti auxilio, spe quoque quam de aduentu Legati conceperant, frustrati, viæ & laborum, quæ per tot pertulerant tempora, tædio fatigati, per interuentores, quos ad hoc reputabant idoneos, pacem supplices postulant, restitutionem beneficiorum suorum implorant, accusationi renunciare parati, & fidelitatẽ exhibere. *Lambertus* in Archidiaconatum restituitur: *Arnulfus* verò nihil humanitatis inueniens, Principis iterum fretus auxilio, solitâ longanimitate iterum ad labores & iter accingitur: Romamque proficiscens, iterum opportunè & importunè pulsat: tandemque precibus proteruè insistens, obtinet, vt prædictus Legatus, de quo nobis in præsenti sermo est, in Syriam dirigatur. Qui Hierosolymam, vt præmisimus, adueniens, completis orationibus, dominum Patriarcham & vniuersos Regni pontifices ad Synodum conuocans, apud Antiochiam pridie Kal. Decembris celebrandum, illuc cum omni celeritate contendit. Die igitur statutâ affuerunt de dioc- XVI. cesi Hierosolymitana, dominus *Willelmus* Patriarcha, *Gaudentius* Cæsariensis Archiepiscopus, *Anselmus* Bethleemita episcopus: affuit & dominus *Fulcherus* Tyrensis Archiepiscopus, sanctæ Romanæ ecclesiæ multùm deuotus, & fidelis, in quo tota Legato spes erat consummationis negotii: erat autem vir magnanimus, & discretus plurimùm, adfuit cum duobus de suffraganeis suis, *Bernardo* videlicet Sydoniense, & *Balduino* Berythense. De prouincia autem Antiochena, quoniã viciniores erant, adfuerunt vniuersi, quorum varia nimis & ab inuicẽ dissona erant desideria. Nã *Stephanus* Tarsensis Archiepiscopus, *Gerardus* Laodicensis, *Hugo* Gabulensis episcopi, Canonicorum cõtra dominum Patriarchã fouebant caussam. *Franco* autem Hieropolitanus, & *Gerardus* Coriciensis, *Serlo* quoque Apamiensis, licet ei ab initio aduersarius fuisset, conuersus ad eum, domino Patriarchæ, suum manifestè præstabant patrocinium. Alii, in neutram partem manifestè videbantur declinare. Die ergo præfixâ, residentibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, ex more in ecclesia principis Apostolorum, & pontificalibus indutis, præsidente domino Legato, & vices domini Papæ obtinente, lectus ibi est in publico mandatorum domini Papæ tenor. Quo perlecto diligentiùs, & pleniùs cognito, prodierunt in publicum accusatores, *Arnulfus* supedictus, & *Lambertus* Archidiaconus: qui licet priùs cum domino Patriarcha conuenisset in dolo, & beneficii sui obtinuisset restitutionem, tamen conuersus in arcum prauum, denuò se constituit accusatorem. Adiunxêrúnt se eis alii etiam complures, videntes non satis prosperè tempora domino Patriarchæ respondere. Hic etiam erat illud manifestè verum deprehendere, quod *Naso* noster prouerbialiter dicendum tradidit,

Cùm fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Procedentes igitur in publicum auditorium accusatores, paratos se dicunt, secun-

dum iuris regulas, porrectis libellis accusatoriis, ad accusandum procedere, & subire, si deficiant, talionem. Erant autem capitula, super quibus proposuerant eum impetere, schedulis inscripta. Quædam de enormi & indisciplinato, & contra regulas sanctorum Patrum, eius introitu: quædam de eius incontinentia, & operibus simoniacis. His instanter postulantibus, vt se præsentem exhiberet, mittuntur qui eum ad Synodum solemniter inuitent; & vt ad obiecta veniat responsurus, moneant: qui omnino venire refutauit. Eâ itaque die nihil amplius processum est in verbo illo, nisi quòd exhortatorios habuerunt sermones ad inuicem, sicut moris est in talibus. Secundâ iterum die, conuenientes denuò, & ex ordine residentes, iterum citatorio edicto dominum Patriarcham sollemniter vocant: qui sicut & priori die, omnino venire noluit. Interim *Serlo* Apamiensis Archiepiscopus, in choro pontificum sine veste residēs nuptiali; non enim more aliorum indutus erat pontificalibus: à domino legato conuenitur, quare reliquis fratribus non solenniter & quare ad accusandum, sicut aliquando fecerat, non procederet? Respondit: *Quod aliquando feci, inconsulto calore & contra salutem animæ meæ, detrahens patri meo, & more maledicti Cham, verenda patris discooperiens, operatus sum, & nunc ab errore deuio me, auctore Domino, reuocans, nec eum accusare, nec iudicare præsumptuosè, tentabo: sed pro eius firmo & humilitate, paratus sum vsque ad mortem decertare.* Præcipitur ergo exire, & statim in eum sententiâ excommunicationis simul & degradationis, siue iustè, siue aliter, ab omni officio sacerdotali & pontificali depositus est. Tantus enim timor domini Principis, in partem Legati nimiùm procliuis, omnes inuaserat, vt iam nulli contradicendi libertas alicui præstaretur. Incēdebat eundem Principem, hominem leuem & indiscretum, quidam *Petrus* Armoinus, præsidii ciuitatis custos, vir malitiosus supra modum, sperans, quòd si Patriarcham deponi contingeret, quendam nepotem suum *Aimericum* nomine (quem dominus Patriarcha in suam perniciem, eiusdem ecclesiæ Decanum fecerat) posset per seductum Principem, in sedem illam prouehere: quod & factū est. *Serlo* igitur, siue de facto, siue de iure depositus, Antiochia egrediens, in suam diocesim se contulit, perueniensque ad castrum *Harenc*, ægritudine præuentus, & curarum anxius pondere, lecto decubuit: & conuersus ad pa-

XVII. rietem, iniuriarum enormitatem non ferens, exspirauit. Tertia demum die iterum conuenientes, & residentes ex ordine, tertiò dirigunt, qui dominum Patriarcham peremptorio citent edicto, & vt veniat obiectis responsurus, moneant. Qui, vtrum conscientiam veritus, an contra se Synodum inuidiosè collectam sciens, & Principis violentiam timens, pro certo compertum non habemus, venire, sicut & prius, omninò negauit. Erat autem in palatio suo cum suis familiaribus, multo stipatus equitum & popularium comitatu: confluxerant enim ad eius subsidium vniuersi de ciuitate, qui nisi Principis timuissent potentiam, Legatum cum vniuersis qui in eius depositionem conuenerant, vrbe cum ignominia pariter erant depellere. Videns ergo Legatus quòd ad se venire nolebat Patriarcha, de domini Principis confisus patrocinio & viribus, in palatium ascendit, ibique data in eum depositionis sententiâ, *annulum & crucem* compulit violenter resignare. Eo deinde à Legato, Principi traditus, & vinculis miserabiliter alligatus, tanquam vir sanguinum ignominiosè tractatus, apud monasterium *sancti Symeonis*, in montana, in monte eminentissimo situm, carceri mancipatus est. Fuit autem idem dominus *Radulphus* (nam nos ipsi in nostra pueritia vidimus eum) vir specie decorus, procerus corpore, oculis aliquantulum obliquis, non tamen ad indecentem modum; literatus mediocriter, sed facundus plurimum, & iucundissimi sermonis, multam habens gratiam, liberalis admodum, militarium virorum, sed & secundæ plebis fauorem non modicum assecutus; promissorum & pactorum facilè immemor; in verbo suo varius & inconstans, subdolus, ac nimium in omni vita sua multiplex, prouidus & discretus: in eo solo repertus imprudentior, quòd aduersarios quos sibi meritò suscitauerat, in gratiam suam redire volentes, non admiserat. Dicebatur etiam, & verè sic erat, arrogans, & de se plus æquo præsumens: vnde in eum deuenit casum, quem si aliquantulum circumspectius se habuisset, facilè potuisset declinare. Captus ergo & cathenatus in monasterio diu detentus, tandem elapsus, Romam profectus est. Ibi aliquatinus gratiam sedis Apostolicæ assecutus, dum redire maturaret, veneno hausto, sceleris ministris porrigentibus, vt fertur, interiit:

mertis in ipso, quicquid vtraque fortuna facere poterat, alter *Marius*, plenius expertus. Legatus igitur deposito Patriarchâ, & consummatis apud Antiochiam XVIII.
pro quibus venerat negotiis, Hierosolymam reuersus est: vbi vsque ad sollennitatem Paschalem moram faciens, habito priùs consilio cum prælatis Ecclesiarū, tertia post sanctum Pascha die, vnà cum domino Patriarcha & Episcoporum nonnullis, Templum Domini solenniter dedicauit. Affuerunt ibi dedicationis die, multi tam de partibus vltramōtanis, quàm de cismarinis regionibus, magni & nobiles viri, inter quos adfuit & dominus *Iofcelinus* iunior, Comes Edessanus, qui tunc in solemnis sanctis Paschæ diebus, magnificè nimis in ciuitate moram faciebat. Quâ celebritate completâ, conuocatis Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum prælatis, vnà cum domino Patriarcha, concilium celebrauit, in primitiua & Ecclesiarum matre sancta Syon, tractans ibi cum eis de his quæ instanti tempori videbantur cōuenire. Cui Synodo interfuit *Maximus* Armeniorum Pontifex, imò omniū Episcoporum Cappadociæ, Mediæ, Persidis, & vtriusq; Armeniæ Princeps, & doctor eximius, qui *Catholicus* dicitur. Cū hoc etiā de fidei articulis, in quibus à nobis dissentire videtur populus eius, habitus est tractatus: & ex parte eius, promissa est in multis correctio. Quibus ritè peractis, prędictus Legatus ad Acconensem rediens ciuitatem, inde parato nauigio, Romam reuersus est. Clerus verò Antiochenus, & maximè qui in depositione domini Radulphi conspirauerant, instinctu & suggestione Principis & maiorum, vt dicitur, interuentu munerum, elegerunt sibi quendam eiusdem Ecclesiæ subdiaconū, *Aimericum* nomine, Lemouicensem natione, hominem absque literis, & conuersationis nō satis honestæ: quem prædictus dominus *Radulphus*, arbitrans eum sibi reddere obligatiorem & fideliorem ampliùs, in Decanum eiusdem Ecclesiæ promouerat, spe frustratus. Nam ab ea die cum eius aduersariis dicitur conuenisse, & in benefactoris sui, fidelitatis immemor, conspirasse depositionem. Quod autem de eius promotione factum est, *Petrus* quidam cognomine Armoinus, eiusdem ciuitatis Castellanus, artibus suis & multâ munerum profusione dicitur effecisse, & tam clerum quam Principem ad id impulisse, eò quod eius esset consanguineus. Per idem tempus, quatuor vix euolutis plenè annis, ex XIX.
quo Tarsis Ciliciæ & vniuersa Syria discesserat, dominus *Ioannes* Constantinopolitanus Imperator, reparatis viribus, & legionibus reuocatis, crebris domini Principis & Antiochenorum nunciis excitus, iterum expeditiones, iterum exercitus in Syriam dirigens, in multitudine virtutis suæ, in curribus & equis, in thesauris infinitis, & innumerabilibus copiis, iter versus Antiochenas dirigit partes. Enauigato igitur *Bosphoro*, qui limites Europæ, Asiæque intelligitur, transcursis mediis prouinciis, *Attaliam* vsque peruenit, quæ est vrbs maxima, in littore maris sita, prouinciæ Pamphyliæ metropolis: In hac dum moram faceret dominus Imperator, duo de filiis eius, *Alexius* videlicet primogenitus, & natu secundus *Andronicus*, languore correpti grauissimo, extremum morientes clauserunt diem. Vocansque Imperator natu tertium, *Isaacium* nomine, cum fratrum funeribus defunctorum, vt eis funebria iustis gratiâ procurans & exequiarum nouissimam exhibere faciens reuerentiam, cum corporibus mandaret, prout Imperialem decebat magnificentiam, Constantinopolim remisit: vbi sepultis fratribus, iuxta patris imperium in vrbe, vsque ad patris obitum moram fecit continuam. Pater verò natu nouissimum filium secum ducens *Emanuelem*, inceptum prosequens iter, transcursâ Isauriâ, in Ciliciam peruenit: & iam peragratâ Cilicia subitò, vix eum famâ sui aduentus præueniente, in terram Comitis Edessani, cum omnibus copiis suis ingressus, ex insperato ante *Turbessel* consedit. Est autem prædictus locus, castrum opulentissimum, circa Euphratem ab eo distans milliaribus viginti quatuor, vel modicum amplius. Ad quem locum, postquam peruenit Imperator, petiit à Comite *Iofcelino* iuniore obsides; qui de subito eius aduentu attonitus & admirans ingressu, videns eius incomparabiles copias, & quas nemo Regum terræ sustinere posse videretur, seque imparatum, & omnino ad resistendum non posse sufficere, *de necessitate faciens virtutem*, vnam ex filiabus suis, *Isabellam* nomine, tradidit ei obsidem. Hoc autem ad nihil aliud exigebat, nisi vt Comitem hoc vinculo arctiùs sibi deuinctum, ad prosequenda mandata sua haberet fideliorem. Inde versus *Antiochiam* vniuersos dirigens exercitus, illucque sub omni celeritate contendens, secus oppidum quoddam, nomi-

ne *Gastun*, exercitus collocauit mense Septembri, vigesimâ quintâ die mensis. Inde nuncios ad Principem dirigens mandat, vt iuxta pactorum legem, inter se priùs initam, vrbem ei cum vrbis presidio & omnibus indifferenter ciuitatis munitionibus, resignet; vt inde finitimis hostium ciuitatibus guerram posset inferre, quasi de vicino commodiùs: & ipse versâ vice, quantum in se erat, paratum se constanter asseuerat, pacta quæ scriptis indita priùs fuerant, largâ interpretatione complere, & insuper addere mensuram bonam & confertam, secundùm qualitatem meritorum.

XX. Princeps verò Antiochenus, dominus *Raimundus*, qui priùs eum tam frequentibus citauerat nunciis, videns se in arto constitutum, seq́ pactorum lege obligatum sciens, hęret dubius quid faciat: conuocatisq́ Maioribus & primoribus tam ciuitatis, quàm regionis vniuersæ, partes ingreditur deliberationis, consilium postulans, quid facto sit opus in re tam periculosa. Illi verò post multam deliberationem vnanimiter conuenientes, nullatenus arbitrantur expedire statui regionis, quòd vrbs tam nobilis, tam potens, tam munita, in manus aliquo pacto tradatur Imperatoris: futurum enim esse, vt per ignauiam Græcorum, sicut non semel ante contigit, ciuitas in manus hostium deueniret, simul cum vniuersa regione. Sed ne Princeps fidei violatæ meritò possit argui, colorem quærũt, quo velari possit Principis factum minus commendabile: id enim pactis priore eius aduentu, inter eos conuenerat, vt præmisimus, vt ei ciuitatem sine difficultate traderet; idq́ postmodum frequentibus nunciis ad veniendum in Syriam eum inuitans, promiserat se bonâ fide seruaturum. Vt ergo Principem in hac parte quocunque modo habeant excusatum, legatos dirigunt ad Imperatorem, de nobilioribus regionis, qui ei ex parte beati Petri, domini quoque Patriarchæ, & ciuium vniuersorum ingressum ciuitatis inhibentes, significentque: *Se Principis facta quæ præcesserant, rata omnino non habituros, neque eundem Principem sic paciscendi in vxoris hereditate, de iure habuisse facultatem: sed neque eandem, absque coniuentia ciuium & procerum, transferendi dominium in aliam personam habuisse, vel habere omnino potestatem, aut auctoritatem, in iniuriam ciuium vel Principum regionis transfigendi, vllam aliquo iure, alterutri illorum concessam. Quòd si in hoc vel vterque, vel alter, obstinatè perseuerare præsumerent, futurum esse, vt vrbe & vniuersis finibus illorum eiectos, extorres faciant eius, quam cum detrimento fidelium suorum contra ius venalem proposuerant, hereditatis.* His verbis motus Imperator, & corda ciuium & prouincialium omnium praenoscens, indignatus admodum, in Ciliciam iterum exercitus redire precipit, vt ingruente hyemis inclementiâ, oræ maritimæ committeret temperiei: solet enim esse circa maritimas regiones hybernis diebus aura suauior, & fouendis legionibus commoditas aptior inueniri.

XXI. Videns itaque Imperator, ciuitatis optatum omnino sibi & suis negatum esse introitum, sperans hyeme transcursâ, gratâ veris redeuntis clementiâ, circa Antiochiam etiam inuitis ciuibus, aliquid pro votis obtinere: dissimulat mentis conceptum, & occultandi gratiâ propositi, ad dominũ *Fulconem* Hierosolymorum Regem, magnę nobilitatis viros dirigit, significans, quòd deuotionis & orationis gratiâ, & vt cõtra hostes in partibus illis opem ferat, libenter, si ita Christianis videretur, veniret. Rex autem, habito consilio, ad eius petitionem responsa ferentes nuncios remittit, dominum *Anselmum* Bethleemitem Episcopum; dominum *Gaufridum*, Abbatem Templi Domini, Græcâ linguâ peritum; *Rorgum* arcis Hierosolymitanæ Castellanum, dicens: *Regionem arctissimam esse, nec ad sufficientiam tantæ multitudinis, alimentorum copiis abundare; nec tantos, nisi cum famis & rerum necessariarum periculo, sustinere posse exercitus. Veruntamen, si cum decem milibus, sine DEO amabili placeret Imperio, vsq́ ad Vrbem Beatam, & loca nostræ salutis venerabilia peruenire, & aliquid pro votis disponere, omnes cum summis desideriis ei obuiam exirent, & cum omni lætitia & mentis exultatione, eius susciperent aduentum; & tanquam domino, & maximo Principi orbis terrarum obedirent.* Quod audiens Imperator, & contra Imperialem gloriam reputans, cum tam modica manu proficisci, qui tot milibus semper stipatus incedere consueuerat, verbo supersedit: remissisque nunciis, multâ liberalitate, honore & gratiâ præuentis, ver operiens futurum, hyberna in Cilicia circa Tarsum tempora peregit: æstate proximè futurâ promittens, & animo gerens, magnum aliquid, & perenni dignum memoriâ, in Syriæ partibus se facturum. Interea quidam nobilis homo *Paganus* nomine, qui priùs fuerat regius pincerna, postmodum habuit terram trans Iordanem, postquam *Romanus de Podio*, & filius eius *Rodulphus*, meritis suis exigentibus, ab

bus, ab ea facti sunt exheredes & alieni: in finibus Arabiæ secundæ, castrum ædificauit cui nomen *Crabc*, naturâ loci, simul & opere manufacto, munitum valde, iuxta vrbem antiquissimam eiusdem Arabiæ metropolim, priùs dictam *Raba*, in cuius obsidione mandato Dauid, & Ioab studio, *Vrias* innocens legitur occisus: postea verò dicta est *Petra deserti*, vnde & secunda Arabia hodie dicitur *Petracensis*.

Interea circa veris initium, antequam soleant reges exercitus ad bella producere, Imperator Constantinopolitanus, syluarum & nemorum, venandi gratiâ, vehementissimus amator, tollendi studio fastidii, & longâ id exigente consuetudine, saltus cum solito & ad hoc deputato comitatu ingreditur: dumq; feras solitâ persequitur diligentiâ, arcum manu baiulans, & sagittis grauidam de more gestans pharetram, ecce aper, canum deprehensus industriâ, & importunitate fatigatus, latratibus actus acerbis, ante dominum Imperatorē in insidiis positum, necessariò habuit transitum: qui correptâ mirâ celeritate sagittâ, arcum implet nimis, & sagittæ acie toxicatâ, seipsum in ea manu vulnerat, qua regebat arcum. Sumpto itaq; ex tam leui causa in proprio corpore mortis responso, syluas, morbi compellente molestia, deserens, in castra se contulit; accitaque medicorum frequentiâ, rem aperit, & sui ipsius mortis causam se existere, dicere non veretur. Illi autem pro domini sui salute valde soliciti, curam adhibent; sed recepta interiùs pestis mortifera, remedia nō audit, & serpens interiùs & ad interiora progrediens, salutis vias intercludit: vnum tamen dicunt & singulare, sed tanto indignum Principe, posse adhiberi remedium; si læsa manus, in qua vis tota mali adhuc contineretur, antequam reliquas corporis partes adhuc illæsas inficiat, præcidatur. Hoc vir audiens magnanimus, licet doloris angeretur immensitate, & mortem non dubitaret adesse præ foribus, Imperiali tamen maiestate constanter obseruatâ, spreuit: & respondisse dicitur: *Indignum esse, ut Romanum imperium vna manu regatur!* Sinistro igitur euentu, & quo periculosior interuenire nullus poterat, attonitus concutitur exercitus omnis; & pro tanti principis defectu, dolor vniuersas occupat legiones; mœror & anxietas corda sibi vendicant singulorū, & castra omnino insperatâ replent amaritudine. XXII.

Videns interea dominus Imperator, tāquam vir prouidus & discretus, sibi certum imminere mortis diem, vocatis ad se consanguineis & affinibus, quorum multa eum turba semper sequi consueuerat, primoribus sacri palatii, & exercituum primiceriis, de successore Imperii inter eos suscitat quæstionem: plurimùm dubius quid faciat, an maiori natu filiorum suorum *Isaacio*, quem cum funeribus fratrum suorum ab Attalia (vt præmisimus) remisit Constantinopolim, cui de iure regni primitiua videbantur cōpetere: an iuniori filio, qui secum erat, qui optimæ & præcipuæ erat indolis adolescens, & futurus magnus ab omnibus dicebatur, Imperii committeret gubernacula. Subiungit etiam & dubitationis causam, dicens: *Si huic sceptra Imperii concesserimus, legibus humanitatis, quæ primogenitum meritò faciunt potiorem, videbimur contraire: Si verò illi, communibus obseruatis iudiciis, moderamen Imperii contulerimus, non erit qui hos exercitus, & totius robur & gloriam Romani imperii domum reducat incolumes.* Hostibus enim interiectis, insidias molientibus, & vndique corrogantibus suffragia, non nisi cum periculo, sine rectore posse pertransire legiones, certum videbatur. Erat autem inter Principes vir magnificus, Megadomesticus *Ioannes* nomine, qui cum suis *Isaacio* multùm affectabat imperium conseruari; & de incolumi legionum ad propria reditu, dubitantem Imperatorem nitebatur confirmare. Porrò *Manuel* iunior filius, qui ibidem cum patre præsens erat, vniuersi exercitus, & maximè Latinorum fauore & præconiis extollebatur. De principibus quoque nōnulli ad eius promotionem omnimodam dabant operam. Patris quoq; in eundem, quia prudētior, & in armis magis strenuus, & omnino affabilior videbatur, affectus magis & gratia erat procliuior: Angebat eum etiam maximè exercitus cura propensior. Sic igitur post multam deliberationem, auctore Domino, obtinuit iunior filius, & exhibitâ sibi in patris præsentia, & eo mandante Imperiali reuerentiâ, *ocreis*, vt mos est in illo Imperio, insignitus *purpureis*, ab vniuersis legionibus certatim *Augustus* est appellatus. Sic domino *Manuele* ad apicem promoto Imperialem, pater eius inclytæ recordationis, vir inclytus, liberalis, pius, clemens & misericors, in fata concessit. Fuit autem staturâ mediocris, carne & capillo niger; vnde & cognomento dicitur etiam hodie *Maurus*; facie despicabili, sed moribus conspicuus, &

actibus insignis militaribus. Defunctus est itaq; sub *Ananarza*, vrbe antiquissima, quæ est secundæ Ciliciæ metropolis, in eo loco qui dicitur *Pratum Palliorum*, Anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo trigesimoseptimo*, mense Aprili; Imperii vero vigesimo septimo; vitæ verò *. Tandem verò cōpositis in ea regione negotiis, dominus Imperator cum omni sospitate Constantinopolim suos reduxit exercitus: vbi fratrem natu se priorem, palatium, auditâ patris morte, iam obtinentem, per Misticonem suum, qui palatio & thesauris præerat vniuersis, missis occultè literis, ex improuiso captum, & nihil tale veritum, in vincula coniecit. Sed postmodum, postquam Vrbem regiam solemniter ingressus est, per interuentionem communium consanguineorum, & principum sacri palatii fidelem operam, fratri reconciliatus est: sicq; cum tranquillitate debita, iuxta patris supremum iudicium, obtinuit dominus *Manuel* monarchiam, fratrem suum tanquam primogenitum, multiplici non cessans, quàm diu vixit, honore præuenire, & gratiâ prosequi cumulatiore.

A.D. 1137.

XXIV. Interea dominus rex Hierosolymorum *Fulco*, & alii regni principes, vnà cum domino Patriarcha, & aliis Ecclesiarum prælatis, volentes Ascalonitarum insolenter nimis desæuientium impetus refrenare; & discurrendi per regionem, nimiam aliquatenus artare licentiam: constituunt de communi voto, in campestribus iuxta vrbem *Ramulam*, non longè à *Lidda*, quæ est *Diospolis*, castrum ædificare. Erat autem in eadem regione collis aliquantulum editus, supra quem vnam de vrbibus Philistinorum, traditiones habent fuisse constitutam, *Geth* nomine, iuxta illam aliam eorum ciuitatem, quæ dicta est *Azotum*, ab Ascalona distans miliaribus decem, non longè ab ora maritima. Conuenientes igitur vnanimiter ex cōdicto, in præfato colle, firmissimo opere, iactis in altum fundamētis, ædificant præsidium, cum turribus quatuor, veteribus ædificiis, quorum multa adhuc supererant vestigia, lapidum ministrantibus copiam; puteis quoque vetusti temporis, qui in ambitu vrbis dirutæ frequentes apparebant, aquarum abundantiam, tum ad operis necessitatem, tum ad vsus hominum largientibus. Perfecto igitur castro, & partibus omnibus absoluto, cuidam nobili viro & prudenti, de communi traditur consilio, domino videlicet *Baliano* seniori, Patri Hugonis, Balduini, & Baliani iunioris, qui omnes ab eodē loco cognominati sunt de Hibelin; hoc enim nomen illi erat loco, antequam etiam castrum illic ædificaretur. In cuius custodia & hostium persecutione, cuius gratia municipium erat conditum, diligentem habuit vir prædictus vigilantiam; & post eius obitum prædicti eius filii, viri nobiles & in armis strenui, in nullo segnius, quousque prædicta ciuitas nomini restituta est Christiano, diligētissimâ tenuerunt custodiâ.

XXV. An. D. 1138. Anno proximè subsecuto, videntes Regni Principes, & ipso rerum experimento pleniùs cognoscentes, in fundatione duorum præsidiorum, *Bersabee* videlicet, & *Hibelin*, contra Ascalonitarum superbiam se plurimùm profecisse, & eorum ex maxima parte repressam insolentiam, impetus tardiores, debilitatos conatus, adiiciunt tertium ædificare; vt amplioribus molestiis, & multiplicatis in gyrum municipiis, vrbem affligant, & quasi obsessis, frequentiùs terrorem, & cum terrore pericula incutiant magis repentina. Erat autem in ea Iudeæ parte, quæ à montibus declinans, campestribus incipit esse contermina, secus Philistiim fines, in tribu Symeon, ab Ascalona octo distans miliaribus, locus quidam, qui ad montana comparatus, collis; ad planiorem verò regionem collatus, mons sublimis poterat appellari, & loco nomen Arabicè *Tellesaphi*, quod apud nos interpretatur *Mons* siue *collis clarus*. Hic complacuit prudentioribus, præsidium fundari, eò quòd aliis quæ ad vsus similes facta erant municipiis, & ciuitati vicinius, & loco situque munitiore videretur. Proposito igitur satisfacientes, dominus Rex & Principes eius, vnà cum domino Patriarcha & prælatis Ecclesiarum, circa Veris initium, hyeme transcursâ, ad locum vnanimiter conueniunt, & vocatis artificibus, simul & populo vniuerso necessaria ministrante, ædificant solidis fundamentis & lapidibus quadris oppidum, cum turribus quatuor, congruæ altitudinis. Vnde vsque in vrbem hostium liber esset prospectus, hostibus prædatum exire volentibus valde inuisum & formidabile: nomenq; ei vulgari indicunt appellatione, *Blancha guarda*, quod Latinè dicitur *Alba specula*. Castrum ergo perfectum & omnibus suis partibus absolutum, dominus Rex in suam suscepit custodiam, & tam victu quàm armis sufficienter munitum, viris prudentibus & rei militaris habentibus experientiam, quorum nota est fides & probata

bata deuotio, seruandum commisit. Qui frequenter per se, frequentiùs adiunctis sibi ex aliis municipiis ad vsus similes ædificatis, militibus, egredientibus hostibus occurrebant, eorum euacuantes molimina; nonnunquam verò ipsi Ascalonitas lacessentes, grauia inferebant eis discrimina, & de eis sæpiùs triumphabant. Porrò qui circumcirca possidebant regionem, prædicto confisi munimine, & vicinitate castrorum, suburbana loca ædificauerunt quàm plurima, habentes in eis familias multas, & agrorum cultores; de quorum inhabitatione facta est regio tota securior, & alimentorum multa locis finitimis accessit copia. Inter hæc *Ascalonitæ* videntes vrbem per gyrum præsidiis inexpugnabilibus vallatam, cœperunt de statu suo solito amplius diffidere; & principem Ægypti potentissimum, cui nihil amplius residui de vniuersa regione factum erat, dominum suum, nunciis frequentibus commonere, vt pro vrbe, quæ Imperii sui robur erat, gereret sollicitudinem.

XXVI. Interea per Domini superabundantem gratiam, Regno ad aliquam tranquillitatem redacto, concepit domina *Milisendis*, piæ recordationis regina, pro remedio animæ suæ, & parentum suorum; pro salute quoque mariti & liberorum, si locum inueniret iuxta cor suum, monasterium sacrarum virginum fundare. Erat autem ei soror, inter cæteras iunior, *Iueta* nomine, quæ in monasterio sanctæ Annæ matris sanctæ DEI genitricis, vitam sanctimonialem erat professa. Huius etiã intuitu, plurimùm ad prædictum propositum, domina mouebatur Regina: indignum enim videbatur ei vt Regis filia, tanquã vna ex popularibus in claustro alicui subesset matri. Transcursâ igitur mente vniuersâ regione, & diligenter inuestigato, quis nã inueniretur aptior ad fundandum monasterium locus: tandem post multam deliberationem, placuit *Bethania*, castellum Mariæ & Marthæ, & Lazari fratris earum, quem dilexit IESVS, familiare Domini diuersorium & domicilium Saluatoris. Is autem locus ab Hierosolymis distat stadiis quindecim, iuxta verbum Euangelistæ, vltra montem Oliueti, ad Orientem situs, in decliuo eius montis. Erat autem idem locus Ecclesiæ Dominici Sepulchri proprius: pro quo domina Regina tradens Canonicis vrbem Prophetarum *Thecuam*, locum in proprium recepit. Vbi quoniam quasi in solitudine erat, & hostium patere poterat insidiis, turrim munitissimam quadris & politis lapidibus, officinis distinctam necessariis, multis sumptibus ædificari præcepit, vt DEO dicatis virginibus contra subitos incursus non deesset præsidii inexpugnabilis solatium. Turri igitur constructâ, loco ad aliquem modum ad cultum religionis præparato, sanctimoniales induxit fœminas, matrem eis constituens annosam quandam, & in religione probatam, venerabilem matronam, multa Ecclesiæ conferens prædia: ita, vt in bonis temporalibus, nulli monasteriorum, virorum aut mulierum inferior haberetur; imò, vt dicitur, plus aliarum qualibet Ecclesiarum abundaret. Inter cæteras enim possessiones, quas prædicto venerabili loco contulerat, locum famosissimum, & omnium commoditatum abundantiâ simul refertum, in campestribus Iordanis situm, *Hiericho*, cum suis pertinentiis liberaliter assignauit. Contulit etiam eidem monasterio sacra vtensilia, ex auro & gemmis, & argento, ad multam quantitatem, simul & holoserica ad decorem domus DEI; sed & indumenta tam Sacerdotalia quàm Leuitica, & omnis generis, prout disciplina exigebat ecclesiastica. Defuncta quoque illa venerabili matrona, quam eidem præfecerat loco, ad intentionem rediens, sororem suam, de consensu domini Patriarchæ, & sororum sanctimonalium coniuentia, eidem præfecit monasterio: cum qua etiam adiecit plura in calicibus, libris, & cæteris quæ ad Ecclesiasticos respiciunt vsus, ornamenta, locum non cessans, quàm diu vixit, intuitu animæ suæ & sororis, quam vnicè diligebat, gratiâ, ampliare.

XXVII. Accidit autem illis diebus, quod cùm dominus Rex, vnà cum domina Regina transcurso autumno, in ciuitate Acconense moram faceret, voluit Regina, subleuandi gratiâ fastidii, extra vrbem ad loca quædam suburbana, fontibus irrigua, causâ recreationis exire: quò dominus Rex, vt solatium Reginæ non deesset, adiecit etiam ipse, cum solito comitatu proficisci. Dumque inter eundum esset, accidit casu vt qui agmina & comitatum præibant pueri, leporem in sulcis iacentem excitarent, quem fugientem clamor prosecutus est vniuersorum. Rex autem arreptâ lanceâ, vt eundem leporem insectaretur, sinistro actus casu, equum ad illas cœpit vrgere partes, & cursui vehemẽter instare. Tandem inconsultè festinãs, equus in præceps agitur; corruensq; in ter-

ram, Regem dedit præcipitem: iacentique præ casus dolore attonito, sella caput obtriuit, ita vt cerebrum tam per aures, quàm per nares etiam emitteretur. Ad hunc casum, vniuersus qui præibat & qui sequebatur, facti acerbitate perterritus, conuersus est comitatus; & iacenti opem ferre volentes, exanimem reperiunt, cui neque vox erat, neque sensus. Regina verò compertâ mariti morte tam inopinatâ, & sinistro saucia casu, veste & capillo lacera eiulans, & doloris immensitatem suspiriis contestans & lamentis, in terram corruens, corpus amplectitur exanime. Non sufficit humor oculis, præ fletus vbertate continui; & vox, doloris interpres, crebris interrumpitur singultibus; nec dolori satis fit, licet nihil aliud sit sollicita quàm dolori satisfacere. Familia quoque lachrymis, voce & habitu mœrorem contestans, anxietatis nimiæ lugubria prætendit argumenta. Nunciatur interea, & famâ circumuolante diuulgatur per vrbem Acconensem, Regis miserabilis interitus; & ad partes illas certatim turbæ confluunt, intueri volentes factum inauditum quod acciderat. Inde cum lachrymis in prædictam vrbem deportatus, triduo, sine sensu, tamen adhuc palpitans, protraxit vitam: quartâ demum die, idibus videlicet Nouembris, anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo quadragesimo secundo*, Regni verò eius anno vndecimo, deficiens, in senectute bona vltimum clausit diem. Inde Hierosolymam cum debita delatus honorificentia, occurrente vniuerso clero & populo, in Ecclesia Dominici Sepulchri, sub monte Caluariæ introeuntibus ad dextrâ, secus portam, inter alios felicis memoriæ Reges, eius prædecessores, per manum domini *Wilelmi*, venerabilis Hierosolymorum & piæ recordationis Patriarchæ, regiâ magnificentiâ sepultus est: duobus superstitibus liberis, adhuc impuberibus relictis, *Balduino* videlicet primogenito annorum tredecim, & *Amalrico* annorum septem: Resediتq; regni potestas penes dominam *Milisendem*, Deo amabilem reginam, cui iure hereditario competebat.

A. D. 1142.

EXPLICIT LIBER QVINTVSDECIMVS.

CAPITVLA LIBRI SEXTIDECIMI.

XIX. Imperator præcedens cum expeditionibus suis, Constantinopolim peruenit. Soldanus Iconiensis contra eum insidias præstruit.

XX. Transito Hellesponto seducitur Imperator Conradus, Græcorum malitiâ: & ad loca periculosa nimis eius trahitur exercitus.

XXI. Absentant se malitiosè, qui eius exercitui, à Græco Imperatore duces erant dati: & periclitatur Imperatoris exercitus.

XXII. Irruunt è repentè super Theutonicorum legiones Turci, & eas obtruncant: euadit tamen Imperator.

XXIII. Rex Francorum transito Hellespōto, apud Niceam Bithyniæ, cum suis peruenit legionibus: colloquuntur sibi adinuicem: Imperator Constantinopolim reuertitur.

XXIV. Rex Francorum aliâ procedens viâ, Ephesum peruenit: Guido Comes de Pontiuo ibi moritur. Franci Meandrū fluuium transeunt, inuitis hostibus.

XXV. Francorum, casu miserabili, prosternitur exercitus: pars quæ præcesserat, euadit.

XXVI. Rex casu euadens, ad eos qui præcesserant, se colligit: residuum exercitus apud Attaliam peruenit, inde in Syriam transfretans.

XXVII. Raymundus Princeps Antiochenus, Regem Francorum apud portum sancti Symeonis honestè recipit: deducit Antiochiam: sed tandem malè diuiduntur ab inuicem.

XXVIII. Hyeme transcursâ, Conradus Imperator, vsus nauigio, in Syriam peruenit: Comes quoque Anfossus apud Acconensem applicat ciuitatem, moriturq́; apud Cæsaream.

XXIX. Rex Francorum ab Antiochia digressus, Hierosolymam properat; mittitur ei obuiam Hierosolymitanus patriarcha.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI SEXTIDECIMI.

INCIPIT LIBER SEXTVSDECIMVS.

QVæ de præsenti hactenus contexuimus Historia, aliorum tantùm quibus prisci temporis plenior adhuc famulabatur memoria, collegimus relatione; vnde cū maiore difficultate, quasi aliena mendicantes suffragia, & rei veritatem, & gestorum seriem, & annorum numerum sumus consecuti: licet fideli, quantum potuimus, hæc eadem recitatione, scripto mandauimus. Quæ autem sequuntur deinceps, partim nos ipsi fide conspeximus oculatâ, partim eorū, qui rebus gestis præsentes interfuerunt, fidâ nobis patuit relatione. Vnde gemino freti adminiculo, ea quæ restant, auctore Domino, faciliùs fideliusque posterorum mandabimus lectioni. Nam & recentium temporum solidior solet occurrere memoria; & quæ visus menti obtulit, non ita facilè obliuionis sentiunt incommodū, sicut quæ solo sunt auditu collecta. Vt enim Flacci *nostri vtamur verbo, huic nostro consonante:*

Segniùs irritant animum, demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus: & quæ
Ipse sibi tradit spectator, &c.

DEFVNCTO domino *Fulcone*, Hierosolymorum ex Latinis rege tertio, successit ei dominus *Balduinus* tertius; ex domina Milisende Regina filius eius; fratrem habens vnum puerulum, *Amalricum* nomine, annorum septem, vt præmisimus: qui postmodum eidem sine liberis defuncto, successit in regno, sicut in sequentibus aperietur. Tredecim annorum erat dominus *Balduinus*, cùm regnare cœpit: regnauit autem annis viginti. Fuit autem adolescens optimæ indolis, id de se certis promittens indiciis, quod postea in virilem euadens ætatem pleno rerum persoluit experimento. Nam vir factus, sicut facie, & totâ corporis habitudine, præ cæteris * differenti formæ præminebat elegantiâ; ita & mentis viuacitate & eloquentiæ flore, omnes reliquos regni Principes facilè anteibat. Erat autem corpore procerus, mediocribus maior; ad corporis proceritatem membrorum habens consonam, & quasi proportionaliter respondentem vniuersaliter dispositionem, ita vt nec in modico, à ratione CAP. I.

totius, in eo pars aliqua dissentiret. Fuit sanè facie decorus elegantissimâ, colore viuido, & innatum designante vigorem: à quibus planè in ea parte matrem referens, & ab auo non degener materno; oculis mediæ quantitatis, modicè prominentibus, fulgoris temperati; capillo plano, non flauo penitus; barbâ mentum genasque, gratâ quadam plenitudine, fauorabiliter vestitus; carnositatis mediâ quadam habitudine modificatus, ita vt nec fratris more pinguior, nec matris exemplo dici posset macilentus. Tanta autem, vt in summa dicatur, formæ præibat eminentia, vt ignaris etiam eximiâ quadam in eo refulgente dignitate, certum in se de Regia maiestate

II. daret indicium. Huic autem tantæ corporis venustati, mentis quoque bene constitutæ æquipollenter respondebat habitus. Nam ingenii summè velocis erat, & sponte fluentis eloquii ei non deerat prærogatiua quædam singularis, nec morum dignitate commendabilium quolibet principe videbatur inferior. Affabilis enim & misericors erat admodum; & licet supra vires se penè omnibus exhiberet liberalem, alieni tamen minimè cupidus, nec Ecclesiarum vexabat patrimonia, nec subiectorum, more prodigi, insidiabatur opulentiis. Quodque in ea ætate rarissimè solet contingere, etiam in adolescētia sua erat DEVM timens, & ad ecclesiasticas institutiones, & ecclesiarum prælatos omnimodam habens reuerentiam: ingenii etiam viuacitate præditus, fidelis etiam memoriæ erat assecutus beneficium: erat autem & commodè literatus, & fratre suo domino Amalrico, qui ei successit, multò ampliùs: cùm verò quid otii ex occupationibus publicis decerpere poterat, libenter incumbebat lectioni; historiarum præcipuè auditor, antiquorum regum & optimorum principum gesta moresq; diligenter inuestigabat: literatorum maximè, sed & prudentum laicorum confabulationibus plurimùm recreabatur. Tantâ autem affabilitatis gratiâ præminebat, vt etiam contemptibilibus personis, ex improuiso & nominatim salutationibus dependeret affatum; & ad se ingredi volentibus, vel occurrentibus passim mutuæ collocutionis aut offerret vltrò commercium, aut postulantibus non negaret. Vnde tantam sibi plebis & patrum conciliauerat gratiam, vt prædecessorum suorum quolibet ampliùs, vtrique classi haberetur acceptus. Erat autem & laboris patiens, & in dubiis bellorum euentibus, more optimi principis maximè prouidus: in summis necessitatibus, quas pro Regni incremento pertulit sæpiùs, regiam præferens constantiam, & fortis viri nusquam deserens securitatem. Iuris etiam consuetudinarii, quo Regnum regebatur Orientale, plenam habens experientiam: ita vt in rebus dubiis, etiam seniores Regni principes eius consulerent experientiam, & consulti pectoris eruditionem mirarentur. Erat præterea iucundi sermonis, facetique; & personis quibuslibet fauorabili quadam compositione se conformem tribuens, omni ætati & conditioni gratissimè se contemperabat. Vrbanitatis quoque præcipuæ; eò minus, quòd dicendi nimiâ vtebatur libertate, ita vt quæ in amicis erant notabilia, & reprehensioni obnoxia, sublatâ differentiâ, vtrum placeret an læderet, eis in faciem publicè iacularetur: quæ tamē, quoniam non nocendi animo, sed quadam mentis hilaritate, vel potius leuitate dicebat, non multùm inde etiam eorum quos sermone liberiore lacessebat, gratiam demerebatur: eoque ampliùs veniale videbatur, quòd in se versâ vice contortâ, æquanimiter dicta supportabat mordacia. Ad hæc & alearum, & damnificos talorum ludos, plusquam Regiam deceret maiestatem sequebatur: & carnis curam perficiens in desideriis, iniuriam alienis dicebatur inferre matrimoniis. Sed hoc in

1. Cor. 13. 11. adolescentia: nam vir factus, secundùm Apostolum, *euacuauit quæ erant paruuli.* Insignibus enim virtutibus secutis, vitia prioris compensauit ætatis: vxore enim susceptâ, cum ea vixisse continentissimè dictus est. Et quæ in adolescentia minus DEO placita, & notæ subiacentia, lubrico ætatis impellente, contraxerat, postmodum prudentiore consilio detersit, & studio in melius reformauit saniore. In sumenda præterea corporis refectione sobrius erat admodum, & supra id quòd ætas illa exigebat abstemius: *ebrietatem, tam in cibo quàm in potu, pessimi criminis fomitem* es-

III. se asserens, abominabatur. Defuncto igitur patre, quarto Idus Nouembris,

A. D. 1142. proximè subsecuto Dominici natalis die, anno incarnationis Dominicæ *millesimo centesimo quadragesimo secundo*, præsidēte sanctæ Romanæ ecclesiæ domino *Eugenio* Papa tertio, Antiochenæ domino *Aimerico*, Hierosolymitanę domino *Wilelmo*, Tyrēsi verò ecclesię presidēte domino *Fulchero*, cōuenientibus de more Principib9, simul & vniuersis

vniuersis Ecclesiarū Prælatis, in Ecclesia Dominici Sepulchri, per manus domini *Wilelmi*, bonæ memoriæ Hierosolymorum Patriarchæ, solemniter inunctus, consecratus, & cum matre coronatus est. Erat autem mater, mulier prudentissima, plenam penè in omnibus secularibus negotiis habens experiētiam, sexus fœminei planè vincens conditionem, ita vt manum mitteret ad fortia; & optimorum Principū magnificentiam niteretur æmulari, & eorum studia passu non inferiore sectari. Regnum enim, filio adhuc intra puberes annos constituto, tantâ rexit industriâ, tanto procurauit moderamine, vt pregenitores suos in ea parte æquare meritò diceretur: cuius quàm diu regi voluit consilio filius, optatâ tranquillitate gauisus est populus, & prospero cursu Regni procedebant negotia. Verùm attendentes quibus mēs erat leuior, quòd eorum studiis, quibus dominum Regem inuoluere nitebātur, dominæ Reginę multùm obuiabat prudentia, dominum Regem more aliorum eiusdem ætatis, cereum *in vitia flecti*, *monitoribus asperum*, suis inducunt persuasionibus, vt à matris tutela se subtrahens, Regnum ipse moderaretur auitum. Indignum esse dicentes, Regem, quem omnibus aliis praeesse conuenit, quasi priuati filium, semper ad matris vbera dependere. Quæ res sicut ex inconsulta leuitate, vel ex quorundam malitia habuit initium, ita Regnum vniuersum paulò minus habuit cōterere: sicut inferiùs, cùm de his tractabitur, diligentiùs docebitur. Eodem anno, illo IV.
medio temporis interuallo, quod inter patris obitum, & eiusdem domini Balduini in regnum promotionem fuit, *Sanguinus* vir sceleratus, Turcorum inter Orientales potentissimus, eius ciuitatis quæ olim *Niniue* dicta est, nunc autem mutato nomine *Musula* dicitur, & est metropolis eius regionis, quæ olim dicta est *Assur*, dominus & moderator, maximam & egregiam Medorum metropolim, *Edessam* nomine, quæ aliâ magis vsitatâ appellatione *Rages* dicitur, in multitudine magna obsedit, multùm præsumēs tum de gentis suæ numerositate, & viribus; tum de simultatibus quæ inter Principem Antiochenum *Raimundum*, & eiusdem Comitem ciuitatis *Ioscelinum*, exortæ fuerant nimis periculosæ. Erat autem eadem ciuitas trans Euphratem sita, ab eodem flumine distans itinere diei vnius. Prædictus autem Comes ciuitatis illius, contra prædecessorum suorum morem, illius dimissâ vrbis habitatione, circa Euphraten, in loco qui dicitur *Turbessel*, iugem & assiduam constituerat conuersationem, tum propter loci vbertatem, tum propter ocium: erat enim longè ab hostium tumultu; deliciis vacās, nec debitam gerens pro tam nobili vrbe sollicitudinem. Prædicta verò vrbs Chaldæos, & ex Armeniis imbelles viros, & armorum vsum penitus nescientes, solam negotiandi artem familiarem habentes, habebat domesticos; raroq; Latinorū frequentabatur accessu, paucissimos ex eis habens ciues. Erat autem solis mercenariis tradita eius cura, neque iis etiam pro tempore, vel pro modo exhibitæ militiæ, præstabantur stipendia; sed plerunque in annū vel ampliùs, pactam petentes pecuniam protrahebantur. At verò vterque *Balduinus* & *Ioscelinus* senior, postquam eundem Comitatum adepti sunt, illic iugem & manentem cōstituerant habitationem, ex locis finitimis illuc tam victus quam armorum, & aliorum quæ pro tempore erant necessaria, copiam, ad omnem sufficientiam diligenter inferentes: vnde non solùm in se tuta poterat consistere, sed & aliis vicinis vrbibus meritò erat formidabilis. Erant autem, vt præmisimus, inter principem Antiochenum & Comitem inimicitiæ, non iam occultæ, sed quæ iam vsque ad odium processerant manifestum: vnde vterque, pro alterius molestiis aut sinistris euentibus, modicam aut nullam gerebat sollicitudinem; imò etiam detrimētis gaudebat, & sinistris casibus lætabatur. Ex his omnibus prædictus princeps magnus *Sanguinus* occasionem colligens, secumq; ab vniuerso Orientali tractu infinitas equitum copias deducens, conuocatis etiam finitimarum vrbium populis, vrbem prædictam obsidione claudit; & obsessis omnem præstruit aditum, ita vt nec obsessis ciuibus egredi, nec ad eos introire, volentibus vlla daretur facultas. Sed & victus & alimentorum quorumlibet, plurimùm angebantur inopiâ qui obsessi erant. Erat autem ciuitas muro circundata solido, & turrium excelsarum vallata [præsidio] ciuitatis parte [superiore] alterum inferius, ad quæ ciuibus etiam expugnatâ vrbe, secundum poterat esse refugium: sed & *hæc omnia, sicut vsui solent esse cōtra hostes, si sint qui pro libertate velint contendere, & se viriliter hostibus opponere; sic sine vtilitate iacent, vbi non reperitur in obsessis qui vicē velit gerere defensoris. Parū est enim in ciuitatibus turres, muros esse*

& antemuralia, nisi sint qui hæc omnia tueantur. Vacuam ergo vrbem reperiens, & ex eo obtinendi maiorem habens fiduciam, locatis in gyrum legionibus, & legionum primiceriis congruâ statione dispositis, vrbem vallat: deinde tormentis & machinis iaculatoriis mœnia debilitat; & crebris sagittarũ immissionibus ciues incessanter affligens, obsessis requiem negat. Nunciatur interea, & famâ discurrente vulgatur, quòd prædicta DEI cultrix ciuitas, has obsidionis ab hostibus fidei & nominis Christiani patiebatur angustias: vnde ad hunc sermonem, fidelium longè lateque hæc audientium, liquefacta sunt corda, & zelus armari cœpit, ad vltionem iniquorum. *Comes* verò hoc audiens, & facti acerbitate percussus, copias impiger conuocat militares; & serò memor vrbis eximiæ, *quasi iam defunctæ parat exequias, qui ægrotantis, & remedia postulantis, curam habere noluit:* circuit fideles, amicos sollicitat, Antiochenum Principem dominum suum suppliciter monet, & attentiùs per nuncios hortatur, vt eius compatiatur laboribus, & vrbem prædictam à iugo futuræ liberet seruitutis. Peruenerunt etiam huius tam sinistri casus nuncii ad Regem Hierosolymorum, obsidionis circa prædictam vrbem & angustiarum, quas ciues eius patiebantur, certitudinem attestantes. Domina autem Regina, quæ regni moderabatur imperium, communicato cum proceribus consilio, *Manassem* regium constabularium, consanguineum suum, *Philippum* Neapolitanum, *Elinandum* Tyberiadensem, vnà cum militari multitudine, illuc sub omni celeritate dirigit, vt optatum domino Comiti, & afflictis ciuibus ministrent solatium. Princeps verò Antiochenus, de Comitis gaudens aduersitatibus, non multùm attendens, quantum communibus debeat vtilitatibus, & quòd *personale odium in publicam non debet redundare læsionem*, occasiones colligit, dum petitum differt subsidium ministrare.

V. At *Sanguinus* interea obsessos continuis vrgens assultibus, omnia nocendi percurrit argumenta; nil intentatum relinquit eorum quæ ciuibus possint augere molestiam, & sibi ad obtinendum locum possint tribuere facultatem. Immissis igitur fossoribus per scrobes & subterraneos meatus, secus murum ducit cuniculum, suffossumque opus stipitibus sustentat appositis: quibus igne consumptis, decidit ex magna parte murus, & hiatum hostibus peruium plusquàm centum dedit cubitorum. Hostes igitur aditum pro votis habentes, confluentibus vndique in vrbem ingrediuntur legionibus, & quos de ciuibus habent obuiam gladiis perimunt, conditioni, ætati aut sexui non parcentes: ita vt de iis dictum videretur:
Psal. 93,6. *Viduam & aduenam interfecerunt, & pupillos occiderunt, iuuenem simul ac virginem lactentem, cum homine sene.* Captâ igitur vrbe, & hostium gladiis traditâ, qui prudentiores erant ex ciuibus, vel magis expediti, in præsidia, quæ in vrbe esse diximus, cum liberis & vxoribus, vt vitæ saltem, licet tempore consulerent modico, se contulerunt: vbi tantus in introitu concurrentium populorum factus est tumultus, vt præ turba comprimente, multi miserabiliter suffocati interirent: inter quos & reuerendissimus vir, *Hugo*, eiusdem ciuitatis Archiepiscopus, cum quibusdam clericis suis eodem dicitur modo occubuisse. Huius tamen miserabilis euentus culpam nonnullam in prædictum refundunt Antistitem, qui prædicto interfuerunt negotio. Nam cùm pecuniam collegisse diceretur infinitã, quam erogans militibus, vrbi posset esse auxilio, maluit opibus auarus incumbere, quàm populo consulere pereunti: vnde factum est, vt auaritiæ fructus colligens, mortem cum popularibus sortiretur indifferentem, ab auditu etiam malo, nisi misericorditer dominus subueniat, non multum securus.
Act. 8,20. Talibus enim terribiles loquuntur Scripturæ, dicentes: *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Sic igitur dũ Princeps Antiochenus, odio victus indiscreto, differt fratribus debitum auxilium ministrare; dumque Comes aliena præstolatur suffragia, vrbs antiquissima, & nomini Christiano à temporibus Apostolorum deuota, verbo & prædicatione Apostoli *Thaddei*, ab infidelium superstitionibus eruta, indebitũ iugum passa est seruitutis. Dicitur in eadem vrbe & corpus beati Thomæ Apostoli, vnà cum prædicti Apostoli, & beati Abgari regis corporibus esse sepultũ. Hic est *Abgarus*, toparcha illustris, cuius epistolam ad Dominum IESVM CHRISTVM missam, *Eusebius* Cæsariensis, in historia sua quam ecclesiasticam nominat, asserit: quem & Domini dignum rescripto docet, vtriusque ponens epistolam, & in fine ita subiungens: *Hæc in Archiuis publicis Edessanæ vrbis, in qua tunc supradictus Abgarus regnauit, ita descripta reperimus in iis chartis, quæ gesta Abgari Regis seruata antiquitus continebant.*

Sed

Sed hæc hactenus, nunc ad historiam redeamus. Huius domini *Balduini*, anno VI.
primo quo regnare cœpit, Turci, quibusdam fauentibus & vocantibus locorum incolis, castrum quoddam nostrum, cui nomen *Vallis Moysi*, in Syria Sobal, quæ est trans Iordanem, occupauerant. Est autem prædictum oppidum, iuxta aquas cōtradictionis, vbi Moyses populo Israëlitico vociferante & deficiente præ siti, ex silice fluenta produxit, & bibit populus vniuersus & iumenta eius. Cognito itaque quòd prædictum municipium hostes, nostris qui in eo erant occisis, detinerent, congregatis vndiq; militaribus copiis, dominus Rex, licet tener adhuc nimium, illuc proficiscitur: & transiens cum suis expeditionibus, *Vallem illustrem*, vbi nunc *Mare Mortuum*, quod & *Lacus Asphaltes* dicitur, interiacet, secundæ Arabiæ, quæ est *Petræensis*, in finibus Moab, montana conscendit. Inde Syriam Sobal, quæ est tertia Arabia, quæ hodie vulgò dicitur *Terra Montis regalis*, percurrentes, ad locum perueniunt destinatum. Indigenæ autem regionis, comperto nostrorum aduentu, cum vxoribus & liberis in præsidium se contulerant, præsumentes de loci munitione, eò quòd inexpugnabilis videretur. Vbi nostri, loci videntes difficultatem & insuperabile munimen, postquam aliquot diebus saxa contorquendo, crebris sagittarum immissionibus, & aliis nocendi argumentis, inutiliter operam consumpserant, ad alia se dirigunt consilia. Erat autem tota illa regio oliuis consita pinguibus, ita vt instar nemorum condensorum, vniuersam terræ superficiem obumbrarent: vnde regionis habitatores, sicut & eorum progenitores, sibi victum omnimodum propagabant; quibus deficientibus, omnino viuendi spes eos destitueret. Has igitur extirpare & dare incendiis decretum est, vt saltem hoc damno deterriti, & successus oliuetis desperarent, & Turcis qui in municipium se contulerant traditis vel exclusis, nostris castrum restituerent: quod conceptum, fructuoso non caruit euentu. Nam protinus vbi succidi amicas viderunt arbores, mutato consilio, ad alia se conuertunt studia: & conditionibus interpositis, quòd Turcis quos introduxerant, liber & sine periculo pateret exitus; quodque eis & eorum vxoribus & liberis non imputaretur ad mortem, quod deliquerant, castrum domino Regi restituerunt. Recepto itaque municipio, & custodibus in eo locatis, alimentorum quoque immissa copia, simulque & armorum, dominus Rex cum suis, consummato negotio, quod ei in primis Regni sui auspiciis occurrerat, victor, & sospes cum vniuerso exercitu, ad propria reuersus est. *Sanguinus* interea, vnde supra fecimus mentio- VII.
nem, subiugatâ vrbe Edessanâ, tanto in immensum elatus successu, apposuit & ciuitatem munitam, supra Euphratis fluenta sitam, *Calogenbar* nomine, obsidere: in cuius obsidione dum perseueraret, tractante & disponente prædictæ vrbis domino, cum quibusdam cubiculariis & familiaribus eius eunuchis, nocte vnâ vino æstuans, & præ nimia crapula supinus iacens in tabernaculis suis ab eisdem domesticis suis, gladiis confoditur. De quo quidam nostrorum, nunciato eius interitu, sic ait:

Quàm bonus euentus! fit sanguine sanguinolentus,
Vir homicida, reus, nomine Sanguineus.

Qui autem eum interfecerant, à domino vrbis obsessæ, ex condicto intra mœnia recepti, vltrices consanguineorum extincti manus effugerunt. Fugit autem & vniuersus eius exercitus, domini solatio & prouisione destitutus: cui defuncto successerunt eius filii, alter apud *Mussulam*, introrsum in Oriente; alter apud *Halapiam*, natu posterior, nomine *Noradinus*, vir prouidus & discretus, & iuxta traditiones illius populi superstitiosas, timens DEVM; fœlix quoque, & paternæ ampliator hereditatis. Non multo pòst tempore, anno secundo regni domini *Balduini*, no- VIII.
bilis quidam Turcorum satrapa, ex caussis quibusdam, *Meieredin* regis Damascenorum indignationem sustinens, & procuratoris eius *Mehenedin*, qui alio nomine *Aimardus* dicebatur, gratiâ destitutus, cuius multo maior quàm ipsius Regis in vniuersis Damascenorum finibus erat auctoritas: ad dominū Regem & matrem eius, cum honesto comitatu venit Hierosolymam, asserens, quòd si dominus Rex honestam, & pro boni viri arbitratu sufficientem ei vellet assignare compensationem, ipse *Bostrensem* vrbem, cui præerat, vnà cum oppido *Selcath*, Christianis resignaret. Est autem *Bostrum* primæ Arabiæ metropolis, quæ hodie vulgari appellatione *Bussereth* dicitur. Erat porrò idem nobilis homo, vt dicebatur, Armo-

nus genere, corpore procerus, facie venustâ, virilem totâ corporis habitudine formositatem prætendens, eratq; nomen ei *Tantais*. Conuocatis igitur huius rei gratiâ vniuersis regni Principibus, & deliberationis partibus congruo libramine pensatis, auditâ tanti viri aduentus caussâ, placuit omnibus de cõmuni consilio, vt de honesta & competente recompensatione, supradicto satisfiat viro; & conuocatis exercitibus, ad Bostrenses partes dirigantur expeditiones: maximum enim & Deo acceptum Regni iudicant incrementum, si Christianæ fidei & nostræ iurisdictioni, per huius operam, iure perpetuo possit accrescere ciuitas prænominata. Pactis igitur hinc inde ad congruam consonantiam redactis, vniuersus regni populus voce præconiâ congregatur, & implorato de supernis auxilio, viuificæ Crucis ligno secum assumpto salutari, tam dominus Rex, quàm Principes omnes, *Tyberiadem* vsque perueniunt: vbi circa pontem, vnde ex mari Iordanis fluenta se diuidunt, castrametantur. Porrò prædictus *Ainardus*, cum domino Rege, sicut & cum patre eius fœdus priùs inierat, & pacem temporalem: vnde oportebat eum præmoneri solenniter, vt ad resistendum præparandumque se, & conuocandum exercitum legitimas pro more regionis haberet ferias; ne si repentè & ante sollemnem commonitionem, infra suos fines, hostiliter dominus Rex ingrederetur, contra legem pactorum videretur versatus. Missis igitur nunciis, ad eundem procuratorem, dum ille tanquam vir sagacissimus ex industria differt responsa dare, iam penè mensis præterierat: quo medio tempore non cessauit, tam prece quàm precio, omnes finitimos suæ gentis proceres, longè latéque in sui subsidium conuocare: quibus vndique ad infinitatem nimiam congregatis, domino Regi & principibus mandat, dicẽs: *Contra legem initi fœderis, in terram domini mei paratis intrare, & seruum eius contumacem, & contra debitæ fidelitatis iura versantem, indebito protegere laboratis patrocinio: rogamus humiliato in preces animo, quatinus ab iniusto dominus Rex desistat proposito; pactorum priùs initorum tenorem conseruet illibatum. Nos parati sumus, domino Regi vniuersas cum omni integritate impensas, quas pro hac expeditione fecit, refundere.* Ad hæc dominus Rex de communi consilio responsum dedit, dicens: *Nos pactorum & fœderis concepti, nullatenus intendimus violare tenorem: sed quia prædictus nobilis homo ad nos venit, vt nobiscum familiariter loqueretur, non possumus homini in Regno nostro spem habenti, cum nostra honestate ita penitus deesse. Sufficiet autem nobis, vt in vrbem quam nostro deseruit intuitu, eum introducere sine difficultate liceat: postquam autem in suum se receperit municipium, tractet eum dominus suus patriis legibus, & secundùm merita sua eidem præmia largiatur: nos enim siue in eundo, siue in redeundo, regi Damasceno amico nostro, omnino auctore Domino, sicut tenemur, declinabimus iniuriam irrogare.* Erat autem hic idem *Ainardus*, vir prudentissimus, & populi nostri amator: qui cùm haberet tres filias, vnam illarum dederat prædicto Damascenorum Regi, alteram *Noradino* Sanguini filio: tertiam cuidam egregio militi, *Manguarth* nomine. Habebat ergo regni curam, tum quia Regis erat socer, tum quia vir circumspectus erat plurimùm. Rex autem deses, ebriosus, & epulo, solis vacabat delitiis, & libidine totus effluebat dissolutus. Is (vt diximus) gentis nostræ gratiam, quibuscumque poterat obsequiis mereri, satagebat; & quibus solent amici comparari, merita in eo non erant ociosa. Quod vtrum ex animo & ex dilectionis synceritate procederet, an inuitum impelleret necessitas, inter prudentes quærebatur. Poterat sanè vtrunq; esse in caussa: nam generum suum *Noradinum*, sicut & patrẽ eius priùs, suspectum habebat non modicũ, ne Regem, iterum generum suum, virũ prorsus inutilẽ, & crassâ supinum ignorantiâ, regno, & se ab administratione detruderet. Inde erat maximè, quod nostrorum sibi necessariam reputans gratiam, omni viâ quâ poterat ad eam obtinendam aspirabat. Videbatur vir discretus præsagientem habere spiritum: nam quod verebatur accidit. Statim enim eo mortuo, prædictus Noradinus, consentientibus sibi Damascenis, illo qui regnabat violenter excluso, regnum occupauit. Elaborabat ergò fideliter, vt dominus Rex, refusis sibi expensis, quæ pro vocandâ fecerat expeditione, ad propria rediret indemnis: & proculdubio minus hostiliter in eo facto, contra dominum Regem & Christianum exercitum se habuisset, si conuocatas exteras nationes, pro suo potuisset arbitrio cohibere. Multa enim fidei, synceritatis, & constantiæ illius in plerisque negociis, certo rerum experimento cognouimus argumenta. Verùm dum hæc nunciasent legati, inter quos erat præcipuus quidam domini Regis familiaris

Bernardus

Bernardo Vacher: populus cœpit acclamare, eundem Bernardum proditorem esse: non esse populo Christiano fidelem, quicunque dissuasionibus huic negotio velit dare impedimentum. Magnis etiam vocibus cœpit plebs indiscreta clamare, procedendum esse, vrbem tam nobilem nō facilè esse deserendam: grates habendas nobili viro, socius per omnia propositum amplectendum fideliter & deuotè, qui tantum Christianitati obtulisset seculis memorabile beneficium, & pro eo vsque ad mortem decertandum. In hoc itaq; tanto tumultu, præualuit vulgi sententia, spreto consilio sanius effectorum. Compositis igitur sarcinis, & solutis castris, versus prædictum oppidum iter dirigunt: transitaque caueâ *Roob*, in planiciem peruenerunt, quæ dicitur *Medan*, vbi singulis annis Arabum & aliorum Orientalium populorum solent nundinæ cōuenire solennes. vbi tanta hostium nostris cœpit occurrere multitudo, vt qui priùs cœpto insistendum, & in negotio procedendum acclamauerāt, redire si fieri posset, præoptarent, & iudicarent vtilius. Visis tamen hostium cuneis, & suspectam multitudinem, nostri accingunt se tanquam statim præliaturi. Rex verò de consilio eorum qui rei militaris habebant experientiam, castra protinus iubet locari: quibus compositis, curam corporis, prout in arto positi poterant, agentes, noctem illam duxerunt insomnem. At verò hostes multiplicati supra numerum, legiones nostras vndique vallantes, quasi manubias & vilia mancipia, nostros proculdubio habituros in crastino compeditos non dubitabant. Nostri verò continuis excubiis se obseruantes prudenter, & virorum fortium circa se totâ sollicitudine impleuerunt officia. Mane facto, communicato cōsilio, nostri procedendum esse decernunt: nam redire, cùm ignominia plenum, tum penè videbatur impossibile. Verùm hostes circumpositi vtrumque impedire videntur. Tandem nostri animosiùs insistentes, per medias hostium acies, viam ferro aperiunt, & ad destinatum vnanimiter locum contendunt: sed loricis, cassidibus, simul clypeis onusti, lento incedebant gradu; hostium etiam circumpositâ multitudine præpediebantur. At verò equites, licet expeditiùs possent incedere, peditum tamen oportebat in incessu conformes fieri manipulis ne dissolueretur agmen, & irruendi super cuneos hostibus daretur occasio. Compatiebantur itaque sibi inuicem cohortes, & quasi vir vnus affectus erat populus vniuersus. Tanta enim equitibus erat pedestrium turmarum cura, vt ipsi de equis descendentes, communicato cum eis labore, fessis pro vehiculo se exhibentes, itineris molestiam redderent leuiorē. Hostes tamē interea crebris sagittarum immissionibus exercitū fatigantes, multiplicatis molestiis, nostrorum cohortes dissoluere nitebantur. Nostri autem è diuerso, quantò ad hoc magis eos vident instare & importuniùs, tantò sibi inuicem cohærere magis, & cœpto insistere feruentiùs itineri non formidant. Accedebat ad maiorem molestiarum cumulū, sitis aspera, ex laboris difficultate, & æstatis caumate geminata. Erat quoque eis iter per loca arida & inaquosa: tota enim illa regio fontes nescit; verùm hyeme solent aquas colligere lacunis tam naturalibus quàm manufactis, pluuiales. Acciderat autem illis diebus, vnde & hæ ipsæ factæ erant inutiles: nā tanta fuerat paulò antè locustarū in ea prouincia præter morē intemperies, quòd omnes huiusmodi piscinas tabo infecerant, & aquæ vsum reddiderant abominabilem putredine, quam morientes intulerant. Hæc autē, quà nostris iter erat, regio dicitur *Traconitis*: cuius in Euangelio *Lucas* facit mentionem, dicens: *Philippo autem Itureæ & Traconitidis regionis tetrarcha.* Luc. 3.
Videtur autem nobis à Traconibus dicta. *Tracones* enim dicuntur occulti & subterranei meatus, quibus illa regio abundat: nā penè vniuersus illius regionis populus in speluncis & cauernis habitat, & in traconibus habet domicilia. Transcursâ igitur cum summo periculo regionis illius parte, circa horam diei nouissimam ad locum perueniunt, qui antiquò *Adratum* dicitur vocabulo, nunc autem vulgari appellatione dicitur ciuitas *Bernardi de Stampis*. Est autem vna de vrbibus suffraganeis, quæ ad Bostrensem metropolim habet respectum: vbi adiunctis illius loci incolis, ad hostium numerum, maior nostris accessit molestia: vbi etiam de cisternis, quarum ora videbant patentia, & sine difficultate haurire aquas se posse nostri arbitrarentur, demissas situlas non sine damno amittebant: nam qui intus latebant in cauernis subterraneis funes præcidentes quibus hauriendi adligata erant instrumenta, funes remittebant decurtatos: & spe potus elusos, ad maius compellebant sitis

dispendium, dum in hauriendis aquis frustra diutius laborabant. Si igitur quatuor diebus cōtinuis, nunquam indultâ requie, nostri afflicti sunt incessanter, vix noctibus habentes ocium vt necessitatibus corporis quocunque modo satisfacerēt. Augebatur præterea per singulos dies hostium numerus; nostrorum verò decrescebāt agmina, aliis interemptis, aliis sauciis letaliter: alii verò de vita desperātes, & animis percussi formidine sarcinarum & impedimentorum augebant turbam, infra equos & iumenta delitescentes, & simulantes impotentiam, ne ad sustinendū hostilis impetus onera, egredi compellerentur. Tāta enim sagittarum & missilium penè continua supra nostrum exercitum erat densitas, vt grandinis aut imbrium instar descenderent, & vniuersa tam homines quàm iumenta telis consita viderentur. Mirari poterant intuentes, aut hostes in iaculādo tantum posse, aut nostros tantum patientiæ inuincibilis continuare laborem. Instabant & nostri, telis & sagittarum immissione nihilo minus: sed hostium exercitus, discursus habens liberiores, rarius sagittis lædebantur nostris. Quartâ demum die continuatis cum tanto periculo itineribus, ad locum destinatum appropiantes, vrbem eminus contuentur: vbi cum multa difficultate, hostibus violenter exclusis, aquas intra rupes modicè scaturientes, occupant, & circa eas castra metantur: vbi refectioni vacantes aliquantulum, corporibus quantum permittebatur indulgent. Eâ nocte ibi qualem qualem nostri habentes requiem, diem exspectabant cum summo desiderio sequentem: cùm ecce intempestæ noctis silentio, ex vrbe prædicta quidam latenter egressus, per medias hostium acies ad nostrum se contulit exercitum, infaustæ legationis baiulus. Qui statim veniens, ad Regem se postulat introduci, verba dicens se habere secretiora quæ perferat. Admissus ergo, conuocatisque Principibus, simul quoq; & illo nobili viro, qui eiusdem ciuitatis magistratum administrauerat, & nos in præsentia duxerat pericula, nunciat, vrbem vxore eiusdem nobilis viri prodēte, hostibus traditam; & eorum introductos satellites, arces & præsidium, exclusis aliis, obtinere vniuersum. Hoc infelici rumore, nostri mente plurimùm consternati, quid facto opus sit deliberant: tandemq; visum est expedientiùs, reditum ad propria, cum quocunq; periculo, maturare. Fuerunt tamen nonnulli de maioribus Regni Principibus, qui domino Regi secretiùs & in aurem consulerent, quatinus assumpto sibi viuificæ Crucis ligno, equum domini *Ioannis Gomani*, qui omnes alios eiusdem exercitus equos celeritate & laboris patientiâ longè superare dicebatur, conscenderet, & solus suæ consuleret saluti. Hoc autem dicebant, omninò de reditu desperantes, & omnium stragem timentes in proximo futuram. Quod verbum Rex, licet infra annos puberes constitutus (significans qualis in maiore ætate futurus esset) regiâ spreuit magnificentiâ, dicens: *Propriam se omninò contemnere salutem, si tam DEO deuotus populus casu tam flebili deperiret.* Videntes ergo Regem eorum monitis, licet ex affectu pio prodeuntibus, nō acquiescere, ad alia se conuertunt studia; & de reditu tractare incipiūt, vidētes nō sine vniuersorū strage ad vlteriora se posse procedere. Tunc primum cœpit spe tantâ deiectis, & euacuatos videntibus omnes suos conatus, labor duplo exsurgere molestior. Nam etsi priùs dura nimis, & penè intolerabilia, & quibuslibet quæ postmodū accidere possent non inferiora passi erant, spes tamen & fiducia obtinendi ciuitatem, laborantium animos confouens, ad tolerantiam gratis quibusdam stimulis accendebant. Videntes ergo se prorsus spe delusos, fixum firmumque quod proposuerant decernentes, ad iter se accingunt, voce præconiâ reditu cunctis significato.

XXI. Redditâ igitur terris die, ecce *Noradinus* in auxilium soceri vocatus, infinita secum trahens Turcorum agmina, ab vrbe prædicta veniens, ad hostium se adiungit cohortes. Nostri verò ad redeundum, secundùm propositū, iter arripiunt. Quod videntes aduersarii, clamoribus perstrepentes obuiam se dare cōtendunt, vt impediant regressum. At nostri ipsâ difficultate, quæ vndique premebat, facti animosiores, obuias acies gladiis & ferro dissoluētes, viam sibi cum summo periculo & strage suorum violenter aperiunt. Erat autem nostris indictum publicè, vt defunctorum corpora camelis & aliis animalibus ad sarcinas deputatis imponerent, ne nostrorum consideratâ strage, redderentur fortiores inimici: debiles quoque & saucios, iumentis imponi mandatur, ne omninò nostrorum aliquis aut mortuus aut debilis crederetur. His & datum erat in mandatis, vt gladios educentes, saltem speciem validorum exprimerent. Mirabantur itaque

hostium

hostium prudentiores, quòd de tanta immissione sagittarum, de crebris conflictibus, de tanta sitis, pulueris, æstus immoderata molestia nullus vnquam mortuus aut deficiens inueniretur; populum iudicant ferreum, qui tot, tamque continua possint tam perseueranter sustinere dispendia. Videntes porrò hostes, quòd sic nō proficerent, ad alia se conuertunt molimina: erat sanè regio tota vepribus & frutectis humilibus, carduis aridis, & synapis syluâ, veteribus stipulis & frugibus iam maturis, obsita: his omnibus ignem subiiciunt, vento nostris obuio fomitem & vires ministrante. Hic incendii vicinioris afflatu, fumique occurrentis nube densissimâ, nostris ingeminatur molestia: cùm ecce ad venerabilem virum dominum *Robertum* Nazarenum archiepiscopum, qui Crucem Dominicam baiulabat, omnis populus cum clamore & eiulatu conuersus, postulabat cum lachrymis, dicens: *Ora pro nobis pater; & per hoc viuificæ Crucis lignum, quod manibus gestas, in quo nostræ salutis auctorem credimus pependisse, erue nos ab his malis, nam diutiùs sustinere non possumus.* Erat autem populus, in modum fabrorum officinas exercētium, vento agitante fuliginem, tam facie quàm toto corporis habitu, nigredine factus decolor; & tam æstatis quàm incēdiorum caumate duplicato, ad supremum afflictus siti, supra vires laborabat. Ad has itaque gementis populi voces, vir DEO amabilis, contritus corde, & animo valdè compatiens, salutare lignum erigit contra incendia, quæ illi totis viribus procurabant: & inuocato de supernis auxilio, statim adfuit virtus diuina, & in momento conuersis in oppositum flatibus, incendia simul cum tetra fumi caligine in hostes, qui nostrum præcedebant exercitum, se dirigunt: & quæ in nostram parauerant læsionem, in suam vident retorta perniciem. Stupent hostes nouitate miraculi, & singularem reputant Christianorum fidem, quæ tam præsens possit à domino DEO suo pro votis impetrare beneficium. Suis ergò occupati necessitatibus, nostris aliquam indulgent requiem, & ad tempus respirare concedunt.

Dum verò his tam intolerabilibus noster exercitus premeretur malis, diffidentes de vulgi patientia Maiores, & qui sensus habebant magis exercitatos, Regem adeunt, persuadent vt legatio ad *Ainardum* dirigatur, pacem postulans sub conditione qualibet, dum solummodo ad propria possit redire exercitus. Eligitur quidam qui suspectus habebatur, quòd aliâ vice in legatione simili contra CHRISTI populum malitiosè versatus fuisset: tamē propter linguæ commercium, quod habere dicebatur familiare plurimùm, iterum id ei muneris iniungitur. Dumque ei persuaderetur, vt fideliter iniunctum exequatur officium, dixisse perhibetur: *Iniustè & præter meritum suspectus habeor: vado tamen. quòd si obiecti reus sum criminis, nunquam mihi redire concedatur, quin hostium gladiis confossus interream.* Datam ergo in se mortis sententiam miser homo, diuino iudicio expertus est statim: nam antequam ad hostes perueniret, & legationis functus esset munere, armis hostium confossus interiit. Conuenerant ad eandem expeditionem quatuor inclyti Arabum principes fratres, illustris & eximii Arabum satrapæ filii, qui dictus est *Merel*, cum innumera suorum manu: hi dum nostros ex latere proteruis nimis assultibus vexarent instantiùs; nostri autem propositâ lege ad eos erumpere non auderent, ne si contra rei militaris disciplinam ordines soluerent, duriorem in se tanquam locorum desertores experirentur sententiam: vnus de familia Turci illius, qui nobiscum erat, non ferens illorum fastum, & à nostris iniuriam propulsare cupiens, vitæ prodigus, & legis immemor propositæ, equum viriliter admittens, in vnum ex illis quatuor hastam, quam manu gerebat, dirigens, gladio transuerberatum in medio suorum agmine, ad terram deiecit exanimem; seque statim, sanum & incolumem in nostrum recepit exercitum. Factus est ergò circa corpus defuncti, populi concursus innumerabilis: & cognito quòd iam infelicem exhalauerat animam, in vocem erumpunt flebilem, & doloris immensitatem fletus vbertate testantur. Nostri verò lætantes, diligenter quærunt quis nam esset, qui tanto se obiecerit periculo, cuius tam insigne factum gloriam meruerit perennem: cognitoque quòd vir alienigena, & cui legem propositam licebat ignorare, eò maximè quòd linguæ commercium non habens, edictum publicum non intellexerat, licet contra rei militaris disciplinam egisse non dubitaretur, tamen *iuris ignaro clementer indulgent*, viri factum amplectentes, non tam ratione quàm euentu commendabile. Soluitur ergo ex ea parte hostium cuneus; & liberiora habens noster exercitus spacia, angustias

quas patiebatur, locis redimit patentioribus. & iam continuato per aliquot dies itinere, ventum erat iterum ad *Caueam Roob*: quem locum, quoniam angustus erat, & periculosus poterat esse transeuntibus, Principes consultò iusserunt declinari. Prædictus verò Damascenorum procurator *Ainardus*, videns quòd Rex cum suis exercitibus versus prædictam vallem properabat, missis nunciis offert, quòd si ei bonum videretur, trans Caueam ei faceret honestè prandium præparari: nouerat enim iam per dies aliquot exercitum alimẽtorum inopiâ laborasse. Quod verbum vtrum ex dilectionis synceritate processerit, an ex dolo, volens nostras expeditiones in periculosarum vallium angustias immergere, pro certo non habemus compertum. Regulariter tamen creditur esse traditum, quòd *hostium munera meritò etiam habeantur suspecta.* Generali ergo decreto, decernunt viâ superiore, quoniam planior & minus periculosa erat, incedere. Cumque ducem non haberẽt qui agmina præiret, & locorum per quæ trãsituri erant haberet peritiam, ecce subitò cohortes præcedens miles quidam ignotus, albi sessor equi, rubei coloris vexillum baiulãs, loricâ indutus, curtis vsque ad cubitos manicis antecedebat exercitum. Hic tanquam angelus Domini exercituum, viarum sequens compendia, & ad aquas ducẽs priùs incognitas, congruis & commodis stationibus castrametari docebat. Sic igitur cùm quinque diebus, vsque ad prædictam Caueam vix peruenissent expeditiones, tribus postea sub iam dicto duce & itineris præambulo, iter agentes, *Gadaram* vsque
XIII. perueniunt. Sita est *Gadara* in ea regione quæ *Decapolis* dicitur, de qua in Eu-
Marc. 7, 31. angelio Marci legitur: *Exiens IESVS de finibus Tyri, venit per Sydonem ad mare Galileæ, inter medios fines Decapoleos.* In hac, sicut & nomen indicat, sunt ciuitates decem: Hippus, Pella, Gadara, de qua hic nobis est sermo, cum aliis septem. Ad quam, quoniam in confinio hostiũ & nostræ regionis sita est, cùm peruenissent primæ nostrorum legiones, tunc denuò quasi rediuiuo malo & recrudescente insaniâ, furere cœperunt hostes circa postrema agmina: sed videntes quòd non proficerent, & quòd nostri in sua iam se contulerant, fumo, caloris intemperie, tædioque fatigati, solutis agminibus gregatim ad propria redire cœperunt. Nostri quoque nihilominus, transcursâ nocte illâ maiore solito tranquillitate, exhaustis præ labore debitam corporibus exhibentes indulgentiam, die sequente ad vrbem *Tyberiadensem* perueniunt. Asserunt autem vnanimiter, quibus illius facti adhuc plenior famulatur memoria, quòd hunc, vnde diximus, ducem itineris nemo nouerit: nam cùm ventum erat, vt castrametaretur exercitus, subitò disparebat, nec vspiam in castris videbatur; manè verò iterum exercitum anteibat. Non habet præsentium hominum memoria, quòd Latinorum tempore, in toto Oriente, absq; manifesta hostium victoria, tam periculosa fuerit expeditio. Domino igitur Rege in Regnum reuerso, Cruce quoque Dominicâ Hierosolymis restitutâ, gauisus est populus qui remanserat,
Luca 15, 24. reuerso ad se populo, dicens: *Mortuus fuerat, & reuixit; perierat, & inuentus est.* Postmodum verò idem nobilis homo, ab *Ainardo* vocatus verbis pacificis in dolo, quasi sub specie reconciliationis, malè nimis tractatus est: nam oculis erutis, in summa
XIV. egestate & miseria, vitam miserabiliter infelicem finire coactus est. Dum hæc circa nos geruntur, in partibus Edessanis factum miserabile, scriptis innodari dignum accidit: quod vt pleniùs intelligatur, altiùs aliquantulum repetenda est historia. Mortuo Sanguino, maximo nominis Christiani persecutore: *Noradinus* filius eius, dum de successione in patris principatum, apud Mussulam sustinet quæstionem, & circa id in partibus illis detinetur occupatus, videntes Edessani ciues, quòd pauci de familia eius in ciuitate essent residui, qui ad tuenda præsidia erant deputati, reliqua autem populi pars vniuersa fide polleret Christianâ, occultè dirigunt nuncios ad prædictum Comitem *Ioscelinum*, significantes, vrbem Turcis vacuam, exceptis paucis qui præsidia seruabant, solis ciuibus relictam. Erant autem, & à diebus Apostolorum fuerant, illius ciues vrbis in CHRISTI fide radicati, & fundati, ita vt, sicut aliàs dictum est, aut rarissimus, aut nullus alterius professionis homo inter eos habitaret. Orant etiam & cum omni monent instantia, vt militaribus copiis sine mora congregatis, ad vrbem acceleret; eamque tradentibus ciuibus, sine periculo & sine difficultate recipiat. Ille verò cum omni celeritate, assumens sibi dominum *Balduinum de Mares* nobilem & potentem virum, & vniuersam regionis illius tam equitum quàm peditum militiam, transito repente fluuio ad

prædictam

prædictam vrbem, cum omni comitatu ſuo de nocte repentinus acceſſit: vbi à ciuibus intempeſtæ noctis ſilentio, dormientibus iis qui ad vigilias erant deputati, funibus & ſcalis ſunt intromiſſi, qui cæteris de foris expectantibus portas aperirent. Quibus apertis, immiſſis omnibus indifferenter, ſtatim per vrbem diſcurrentes, quotquot habuerunt de hoſtibus obuiam, in ore gladii peremerunt. Fugit tamen eorum pars quædam, & mortis declinans periculum, in præſidia ſe recepit. Obtinuit ergo Comes, & Chriſtianus qui cum eo erat exercitus, vrbem eo modo per dies aliquot: Præſidia tamen, quoniam victualibus, armis & militiâ inſtructa erant, & munita diligentiùs, comprehendere non valuit: maximè cùm neque machinas, neque vnde fieri poſſent materiam aut ſecum detuliſſet, aut in tota vrbe reperiſſet.

XV. Diriguntur igitur, qui de ſucceſſu qui acciderat, noſtros longè lateque poſitos certificent nuncii, & ad ſubſidium inuitent finitimos, quatinus eorum ſuffragio, vrbem quam ſic Domino fauente receperãt, perpetuò obtinere, & cultui conſeruare Chriſtiano poſſint. Quibus auditis lætatus eſt vbique populus Chriſtianus; & ſecundùm multitudinem doloris, quam de illius vrbis captiuitate conceperat, videntur in ea menſura recepiſſe conſolationem. Sed, *extrema gaudii luctus occupat*; & ſubitò verſa eſt in mœrorem cithara, & dolor natus rediuiuus peior priore. *Noradinus* enim audiens, quòd Comes prædictam vrbem tradentibus ciuibus receperat, corrogatis vndique ex omni Orientali tractu militaribus copiis, & populis vicinarum vrbium, voce præconia in vnum congregatis, adeſt ſubitò, & vrbem in circuitu diſpoſitis legionibus vallat obſidione. Erat itaque noſtris, ſicut ſcriptũ eſt, *Foris gladius, & intus pauor.* (Deut. 32. 25.) Nam hoſtiles exteriùs acies, exitũ negant, parãt prælia, mortem intentant; interiùs, qui in præſidiis intra vrbẽ erant, terrorem incutiunt, & aſſiduis moleſtant vexationibus. Noſtri porrò inter tot anguſtias ignari quid faciant, voluunt apud ſe, & frequenter mutant conſilia; ſed ad quãlibet deliberationis partem ſe conuertentes nihil tutum reperiunt, nullum ſine mortis diſcrimine rei exitum inuenientes. Tandem pro loci & tẽporis conditione, viſum eſt vniuerſis expedire, quòd quocunque periculo, quocunque mortis diſcrimine, vrbe ſit egrediendum. Nã ſatiùs eſſe nõ dubitant, cum hoſtibus tentare congredi, & gladiis iter aperire, vt ſaluti cõſulatur, quàm obſidionem ſuſtinere: qua vrgente, aut omnes indifferenter gladio pereant; aut inopiâ alimentorum compulſi, hoſtium vinculis mancipẽtur, & durã & omni mortis genere deteriorẽ ſubire cogantur ſeruitutẽ. Placuit omnibus hæc ſententia: & licet periculoſa ſit nimis, habito tamẽ reſpectu ad alia quæ accidere poterant deteriora, compendioſior iudicatur. Audientes hæc ciues, quorum operâ & ſtudio Comes cum ſuis introductus erat, quòd omnis reſiſtẽdi ſpes & via ſalutis defecerat, timẽtes, ne ſi in vrbe poſt Comitis exitũ remanerẽt, morte grauiſſimâ punirẽtur, eò quòd huius facinoris viderẽtur eſſe auctores, aſſumptis vxoribus & liberis cũ Chriſtiano exercitu egredi, & dubiam cũ fratribus fortunã experiri, eligũt potiùs, quàm morte certiſſimâ occumbere; aut iugũ ſub infidelibus hoſtibus duriſſimæ pati ſeruitutis, omni genere mortis ampliùs formidabile.

XVI. Patefactis igitur portis, quaſi id ſingulare remediũ, & vnica via ſit ſalutis, omnes certatim egredi contendunt: & licet per medios hoſtium cuneos ferro iter aperiendum eſſe nõ dubitent, leue tamẽ iudicant, quicquid accidere poteſt, vrbem egreſſis. Interea de hoſtibus nõnulli, referantibus eis aditum qui erant in præſidiis, in vrbẽ recepti, à tergo inſtant acriùs, & exitũ maturare cõpellunt: qui verò exteriùs erant, audito quòd ſui ex parte intra ciuitatẽ introducti eſſent, & iã cum noſtris pugnã committerent, ſuis volentes adiungi, portã quam noſtri aperuerant, vt exirent, violẽter occupant: & cõuocatã ex vniuerſis ordinibus ingẽti multitudine, egreſſum inhibẽt, ſed & in vrbẽ introire cõtendunt. Cõmiſſa eſt igitur ibi inter partes pugna, quãtum loci patiebãtur anguſtiæ, periculoſa nimis vtrique parti. Tandẽ vi cõpellentibus eis qui ab intus inſtabãt cominus, & in hac parte noſtris vires & animũ miniſtrãtibus, inuitis & plurimùm renitentibus exterioribus, viã ferro, multâ vtriuſque partis ſtrage aperiunt, cãpis ſe patentibus infundẽtes. Intueri erat ibi quod & viſu miſerabile, & recitatione gemitu plenũ, inerme vulgus, imbellẽ ciuium populũ, ſenes, valitudinarios, matronas cum virginibus tenellis, grãdæuas matres cũ paruulis & ſugentibus vbera, in ipſis portarum anguſtiis, partim equorum pedibus conculcari; partim turbã cõprimentiũ interclusis reſpirandi meatibus, miſerabiliter ſuffocari, par-

tim gladiis hostium non parcentibus interire. Porrò interfecti sunt ibi de ciuibus sexus promiscui penè omnes, qui nostrum exercitum egredientem sequi decreuerant, paucis euadentibus, qui aut proprii vigore corporis, aut equorum beneficiō, abeuntem exercitum poterant comitari. Videns ergo *Noradinus*, nostros ad redeundum succinctos, cohortes conuocat ad insectandum abeuntes, acies instruit, componit agmina; & procedentes continuis vrgens à tergo congressionibus, insequitur. Erat autem nostris iter versus Eufratem, qui à prædicta vrbe miliaribus distabat quasi quatuordecim: quo toto itinere non defuit domino Comiti, & exercitui eius, pugna iugis, periculum indeficiens; singulis enim penè passibus conflictus erant, tum multorum, tum singulares, quibus ex vtraque parte plures occumbebant: mortuus est ibi vir nobilis, vnde supra fecimus mentionem, & militaribus insignis operibus, dominus *Balduinus de Marés*: ceciderunt quoque & alii plures viri commendabiles, & digni memoriâ, quorum animæ sanctâ requie perfruantur, quorum nomina non tenemus: quæ tamen certum est in cœlis esse cōscripta, quia pro caussa fidei, & Christiani populi libertate, glorioso fine quieuerunt. Comes tādem impar viribus, suis ex parte plurima deficientibus, assiduos hostium non ferens impetus, fugâ vitæ consulens, transito Eufrate, in *Samosatum* se recepit. Alii verò ad diuersa se conferentes, prout vnicuique visum erat expedientiùs, sarcinas & impedimenta deserentes, vitæ consuluerunt, & saluti. Exiit ergo sermo iste per omnes fines latè adiacentium regionum: & quos priùs de recepta vrbe Edessanorum rumor fecerat lætiores, nunc de reamissa, & strage nobilium & populi confusione Christiani, casus contristauit asperior.

XVII. Per idem tempus dominus *Wilelmus* bonæ memoriæ Hierosolymorum Patriarcha, vir simplex ac timens DEVM, viam vniuersæ carnis ingressus est. Obiit autem quinto Kal. Octobris, Pontificatus eius anno quintodecimo: cui postmodum subsequente Ianuario, octauo Kal. Februarii, substitutus est dominus *Fulcherus* Tyrensis Archiepiscopus, in prædecessorum nostrorum numero tertius. Eodem tempore, circa Epiphaniorum diem, fulmen diuinitùs immissum, ecclesiam Dominici Sepulchri & montis Syon, ictu perculit periculoso: omen, vt credimus, portendens infaustum, & vniuersam deterrens ciuitatem. Visus est & Cometa per dies multos: & alia quædā præter morē, apparuerunt signa, futurorū designatiuā. Illis etiam diebus, cùm Tyrensis vacaret ecclesia, contigit tam dominum Regem quàm matrem eius, penes quam Regni cura, & vniuersum residebat moderamen; dominum quoque Patriarcham, qui ab eadem ecclesia fuerat assumptus; Episcopos quoque eiusdem ecclesiæ suffraganeos, apud prædictam vrbem, vt ecclesiæ prouiderent, conuenisse: vbi dum de more, de eligendo pontifice tractaretur, sicut solet in huiusmodi accidere, diuisa sunt eligētium, in duo desideria. Pars enim dari sibi deposcebat dominū *Radulphum*, Regis Cancellarium, virum vtique literatum, sed nimis secularem, Anglicum natione, formâ decorum, Regi & Reginæ, cunctisque curialibus valde acceptum: & hi dominum Regem, & eius matrem habebāt propitios & fautores. Alii verò, quorum princeps erat *Ioannes Pisanus*, eiusdem ecclesiæ Archidiaconus, qui postea fuit Cardinalis Romanæ ecclesiæ, sanctorum Syluestri & Martini, & *Bernardus* Sydoniensis, & *Ioannes* Berytensis episcopi: hi dominum Patriarcham sequentes, prædictum Radulphum promouere nolebant; sed interpositâ appellationis voce, contra alios de Regia violentia præsumentes, patronum habentes dominum Patriarcham, modis omnibus prohibebant. Factum est autem, quòd per violentiam obtinens prædictus Cancellarius, ecclesiam & eius bona inuasit, possedítque per biennium: quousque per Romanum Pontificem, præsentibus partibus lis decisa, dictante domino *Eugenio*, factum prædicti Cancellarii in irritum est deductum. Postmodum autem idem *Radulphus*, fauente sibi domino *Hadriano* Papâ, qui eius compatriota erat, ad ecclesiam assumptus Bethleemiticam, episcopus eius ordinatus est loci. In prædicta autem metropoli, de communi omnium consensu, concurrente vniuersorum conniuentiâ, substitutus est vir miræ simplicitatis & mansuetudinis, timens DEVM, & recedens à malo, cuius memoria in benedictione est apud Dominum & homines, dominus *Petrus*, ecclesiæ Dominici Sepulchri Prior, de citeriore natus Hispania, ciuitate Barchinona, nobilis secundùm carnem, sed spiritu nobilior: cuius vita & conuersatio, longiores & diligentiores

postula

postulant tractatus: sed nos historia reuocat, vt omissis specialibus, de publicis edisseramus.

XVIII. Captâ igitur vrbe, vt præmisimus, Edessanâ, rumor letalis memoriæ pleniùs personuit, & crebrò fama diuulgabatur per Occidētem vniuersum, quòd impia gens Turcorum, non solùm vrbem prædictam, sed omnem omnino Orientis tractum, licentiâ liberiore percurrens, nostrorum vrbes, villas, municipia depopularentur; sed populum ampliùs solito Christianum præliis & crebris nimium inuasionibus affligerent. Erant qui verba huiusmodi longè lateq; in populis & nationibus disseminarent; & desides, & longâ pace dissolutas, ad tantarum vltionem iniuriarum sollicitarent prouincias: dominus quoque *Eugenius* Papa tertius, vir Deo plenus, paternam gerens pro filiorum Orientalium, quæ dicebatur, afflictione sollicitudinem, & eis affectu pleniore compatiens, viros religiosos, & exhortatorii sermonis habentes gratiam, potentes in opere & sermone, ad diuersas Occidentis partes dirigit, qui populis, & tribubus & linguis, Orientalium fratrum denuncient pressuras intolerabiles; & ad tantas vltum iri fraterni sanguinis iniurias, eos debeant animare. Inter quos vir immortalis memoriæ & honestæ conuersationis speculum, dominus *Bernardus*, Clareuallensis Abbas, piæ in Domino, & per omnia amplectendæ recordationis, ad prædicti Deo placiti muneris executionem, præcipuus eligitur: qui iniunctæ sibi dispensationis sedulùs executor, eiusdem operis secum Deo amabiles trahens comministros, impiger, indefessus, licet corporis esset inualidi, tum propter senium imminens, tum propter ieiunia penè continua & subtilem nimis dietam, regna circuit, regiones obambulat, euangelizans vbique regnum Dei: *afflictionem populi, qui est in Oriente, simul & molestias, quibus incessanter opprimuntur*, *aperit diligenter; vrbes fidelium, prius fidei Christianæ deuotas, iuga pati persecutorum nominis Christiani, & seruitutem durissimam*, proponit euidentiùs. *Fratres quoque pro quibus Christus mori voluit, vinculis mancipatos & compedibus, fame attritos, horrendis carcerum clausos ergastulis, squalore sordidos, indutos amaritudine, sedere in mendicitate & ferro*, pleniùs edocet. *Ad hoc ad eorum liberationem inuitat; ad propulsandas fratrum iniurias oppressorum accendit; non defuturum de supernis auxilium, volentibus hunc tam pium laborem assumere, spondet; præmia etiam pro iis sempiterna, cum electis pollicetur.* Hæc ei per gentes, principatus & regna piâ longanimitate differenti, affuit tam patrum quàm plebis fauor gratuitus: & exhortationibus eius spontaneum præbentes assensum, iter versus Hierosolymam compromittunt; & viuificæ Crucis signum humeris aptantes, ad iter accingūtur. Nec solùm in plebeis & popularibus turmis hic persuadentium sermo ita se præbuit efficacem, verùm vsque ad supremos orbis moderatores, & eos qui præcipua regnorum videbantur dispensare fastigia, sermo iste cum effectu non inferiore peruenit. Illustres enim & potentissimi regum terræ, dominus videlicet *Conradus* Romanorum Imperator, & dominus LODOVICVS Rex Francorum, cum multis vtriusque regni principibus, consono voto & paribus desideriis amplexi sunt verbum; & salutare viuificæ Crucis signum in arram futuræ profectionis cum omni deuotione, ceruicibus imprimunt & indumentis.

XIX. Composito igitur congruo moderamine regnorum statu suorum, assumptis etiam iis qui eiusdem desiderii feruore concepto, votis salutaribus tenebantur obligati, paratis ad iter necessariis, prout Regiam decebat dignitatem, Deo placitæ peregrinationis, mense Maio, iter arripiunt vnanimiter. sed auibus infaustis & omine sinistro. Nam tanquam inuitâ Diuinitate, & eis iratâ, iter assumpserunt; in tota illa profectione nihil Deo placitum, peccatis nostris exigentibus, operati sunt: sed nostrûm, quibûs opem se laturos arbitrabantur, statum, in deteriorem mutauerunt conditionem. Segregatim igitur proposuerunt incedere, & separatos abinuicem exercitus ducere eâ videlicet ratione, ne populis inter se dissentientibus, contentiones inter eos orirentur, & vt commodiùs vitæ necessaria suis procurarent legionibus; sed etiam vt equis & iumentis, ad onera deputatis, pabula non deessent. Transcursâ igitur Bawariâ, & flumine magno *Danubio* apud Ratisbonam transmisso, à læua eundem fluuium habentes, in *Austriam* descenderunt, inde *Hungarorum* fines ingressi, vbi à domino Rege illius prouinciæ honorificè tractati sunt. Decurso igitur regno & vtraque emensâ Pannoniâ, *Bulgarorum* prouincias, Mœsiam videlicet & Daciam mediterraneam, Ripensem à læua dimittentes, prætereunt. Inde *Thracias* attingentes, & vrbes famosissimas *Philippolim* & *Hadrianopolim* transeuntes, ad vrbem Regiam perue-

nerunt. Inde cum domino *Manuele* Constantinopolitano Imperatore habito familiariùs colloquio, transcursis feriis quæ ad recreationẽ exercituũ, & quietem post tot labores videbantur necessariæ, transito *Hellesponto*, qui eandem vrbem alluit, & Europæ terminus, Asiæ prębet initiũ, *in Bithyniã*, quę prima de Asianis occurrit prouinciis, castrametantur legiones vniuersæ in pago Chalcedonensi, vnde relictam vrbem è vicino erat conspicere. Hæc est *Chalcedon*, vrbs antiqua, vbi quarta sexcentorum triginta sex Patrũ conuenit sancta Synodus, domini *Martiani* Augusti, & domini *Leonis* Romani pontificis, contra Euthyceten monachum & Abbatem, qui vnam tantùm in domino Iesu Christo asserebat naturam. *Soldanus* interea *Iconiensis*, audito tantorum Principum aduentu, & suspectum habens eorum introitũ à multo retro tempore, ex vltimis Orientis finibus militaria conuocat auxilia; & sollicitum se gerit, quomodo ab imminentibus hostium tantorum periculis se possit eximere. Vrbes igitur munit, ruinas erigit, finitimorum implorat suffragia populorũ; & cum anxietate continua, eorum quos pro foribus audierat, pręstolatur aduentum, de die in diem expectans suorum interitũ, patriæ desolationem. Dicebatur enim, à seculis inaudita aduenire multitudo, & vniuersam terræ superficiem eorum dicebatur equitatus operire; maxima eis ad potum non sufficere flumina, & regiones vberes cibos eis non posse ministrare ad sufficiẽtiam. Et licet maior vero fama præcurrens hoc nunciaret, rei tamen veritas magnis principibus à fide alienis Christiana, multùm poterat & meritò terrorem incutere. Nam vt constanter asserunt qui in eadem expeditione præsentes fuerunt, in solo domini *Imperatoris* comitatu, ad septuaginta milia fuerunt loricatorum, exceptis peditibus, paruulis & mulieribus, & equitibus leuis armaturæ. In exercitu verò domini *Regis Francorum*, virorum fortium loricis vtentiũ numerus ad septuaginta millia, exceptâ classe secundâ, æstimabatur: quibus si clemens & propitia comesq; fuisset Domini gratia, & eos in bene placito suo visitare dignatus esset Dominus, non solùm Soldanum, verùm vniuersas Orientis prouincias, nomini potuissent Christiano subiecisse, sed eorum ex occulto, iusto tamen iudicio, spreuit famulatum Dominus; nec habuit acceptum munus, quod indignis fortasse offerebant manibus.

XX. Interea dominus Imperator *Conradus*, transiectis vniuersis trans Bosphorum legionibus, cum paucis & familiaribus admodum principibus, sumptâ à domino Imperatore licentiâ, nauigio eundem Bosphorum superans, exercitus iter iubet arripere, constitutis super singulas legiones singulis principibus: inde relinquens à læua Galatiam & Paphlagoniam, & vtrunq; Pontum, à dextris verò Phrygiã, Lydiam, & Asiam minorem, per mediam iter agẽs *Bithyniam*, iuxta eiusdem regionis metropolim *Nicomediam*, *Niceam*, vbi trecẽtorum decem & octo sanctorum Patrum, temporibus domini Constantini, aduersus infelicis Arrii impia dogmata, cõuenit Synodus, à dextris deserens, totam illam transcurrit regionem. Inde *Licaoniam*, cuius metropolis est *Iconium*, viam compendiosiorem secuti, instructis agminibus, vniuersus attigit exercitus. Vbi prædictus Soldanus congregatis militaribus copiis, & maximâ Turcorum multitudine ex finitimis collectâ regionibus, sustinens expectabat, vt loco & tempore opportuno occurrere posset transeuntibus; & ne procederent, procurare posset impedimentum. Omnes enim vsq; in vltimos Orientis fines illarum prouinciarum reges, duces, & cuiuscunque generis principes tam prece quàm precio, in nostram sollicitauerat læsionem: asserens, & frequentibus contestans nunciis, quòd si tantæ, tamq; armatæ multitudini liber transitus indulgeretur, futurum esse, vt suæ ditioni vniuersum violenter subiiciant Orientem. Ex vtraque igitur Armenia, Cappadocia, Isauria, Cilicia, Media, Parthia, ad eius vocationem conuolat gentium infinitus numerus, & colligitur numerositas inaudita: quorum omnium fretus auxilio, spem concipit, vt paribus possit resistere copiis, immensæ quam audierat aduenire multitudini. Tradiderat autem Constantinopolitanus discedenti ab eo, & idipsum petenti, domino Imperatori, viæ duces, locorum peritos, prouinciarum finitimarum omnem habentes prudentiam, sed fidei modicæ. Hi ad hoc dati credebantur, vt bonâ fide præirent exercitus, ne periculosè incautis occurrerent locorũ angustiæ; aut inuia secutis, victus deesset legionibus. Hi postquam in terram hostium introduxerunt cohortes, primiceriis exercitus præceperunt, vt ad certos dies, quibus per loca deserta gratiâ compendii eos trãsire oportebat, necessariam sumerent ciborũ alimoniam,

sponden-

spondentes firmissimè, quòd prætaxato paucorũ dierũ effluxo numero, ad *Iconium* vrbem nominatissimã peruenturus esset exercitus, & in regionem optimã,& commoditatibus redundantem consensurus. Illi autẽ dicto parentes,currus,iumenta,& quælibet vehicula victualibus onerãtes, eis habentes fidem, in simplicitate spiritus sui secuti sunt præcedentes. Verùm Græci innatã vsi malitiã,& consueto in nostros ducti odio,siue de mandato domini sui,siue hostiũ corrupti pecuniã, studiosè & ex industria per deuia cœperũt trahere legiones: & in ea introducere loca,quibus populum simplicem maior fieret hostibus opprimendi & expugnandi copia, & longè amplior ministraretur opportunitas. Imperator verò videns dierum prętaxatum iam effluxisse numerũ, & expeditiones nõdum ad optatum & promissum peruenisse locum, viarũ duces Græcos accersiri iubet, & coram principibus suis interrogare cœpit diligentiùs: *Quid nam sit, quod amplioribus iam diebus, quàm ipsi ab initio deputassent, viam cœptam tenuisset exercitus, nec ad locum peruenisset constituti?* Illi autẽ ad solita recurrentes figmenta, futurum esse dicunt;& constanter affirmant, opitulante Domino, infra triduũ vniuersas *Iconium* peruentum iri legiones. Quibus verbis Imperator, sicut vir simplex erat, persuasus, adiecit, vt etiam hoc triduum patienter sustineret, fidem habens eorum promissionibus. Nocte ergò insequente, castris more locatis solito, cæteris præ labore quieti membra concedentibus, prædicti pestilẽtes viri, intẽpestæ noctis silentio, clàm ab exercitu diffugiunt, relicto sine duce populo, qui eorum fidei fuerat cõmendatus. Relatã demũ luce, cùm iam tempus imminerret, vt proficisceretur exercitus, non sunt inuenti qui de consuetudine præibant agmina: tandemq; ad Imperatorem & principes exercitus, fugitiuorum fraus relata est, & ab omnibus cõperta malitia. Illi autem vt prolongarẽt iniquitatẽ sibi, & peccatum peccato adderent, viri Belial, ad Francorum regis, qui in proximo dicebatur esse, properant exercitũ, mentientes Dn. Imperatorem, qui præcesserat eorum fretũ ducatu, omnia egisse ꝓsperè; Iconium violenter expugnatam, funditus deiecisse, & de hostibus triũphasse solemniter. Hęc autẽ vt credimus, eã videbãtur intentione asserere, vel vt dominũ Regem in idem præcipitarent periculũ, & eadem incedere via ꝑsuaderent; aut fortasse, vt periclitantibus fratribus nõ subuenirent, dum illis omnia succedere crederent ad votũ: aut fortasse illud cõfinxerunt, ne si exercitũ deperisse dicerent, ipsi tanq̃ proditores, quorũ maleficio corruisset populus, raperentur ad pœnas. Quacunq; tamen intentione illud dixerint, certũ est illorum perfidiã seductũ exercitũ, in ea vnde corruit descendisse mortis discrimina. Videns ergò Imperator ducibus itineris destitutũ exercitum, conuocato vniuersorum principum cœtu, quid facto opus sit deliberat. Aliis itaq; redeundũ, aliis verò procedendũ esse dicentibus, fit votorum tanta dissonantia, vt verè dici posset: *Effusa est contentio super* Ps.106.40.
Principes, & errare fecit eos Dominus in inuio, & non in via. Dumq; sic locorum ignari, & pro alimentorũ defectu solliciti fluctuarent (defecerat enim penitus tã equis & iumentis pabulum, quàm hominibus quodlibet ciborum genus) nunciatur, nec erat à verò longius, in vicino hostium cõsistere acies, & Turcorum innumeram adesse multitudinẽ: Erat autem in solitudine sterili, longè à culto solo cõstitutus exercitus: sicut studiosè, vt præmisimus, à prędictis seductoribus fuerat introductus. Nam declinantes à dextra Lycaoniã, per q̃ iter eis esse debuerat, cùm tẽpore recisiore illuc facilè potuissent peruenisse, & omnibus abundasse copiis, loca culta sequentes; læuam tenuerunt, & in Cappadociæ solitudines, longè ab Iconio, vniuersum deuiare cõpulerunt exercitum. Dicebatur publicè, nec à verisimili multũ abhorrebat ꝙ de conscientia & mandato Imperatoris Græcorũ, nostrorum prouectibus inuidentis, cõstructa fuerunt hæc tam periculosa molimina: suspectũ enim semper & habuisse & habere Græci dicuntur nostrũ, maximè Theutonicorum, tanquã Imperiũ æmulantium, incrementũ omne. Molestè siquidem fuerunt, ꝙ eorum rex, Romanorũ se dicit Imperatorẽ: in hoc enim suo nimium detrahi videtur Imperatori, quẽ ipsi *monarchã*, id est, singulariter principari omnibus dicunt, tanquã Romanorum vnicum & solũ Imperatorem. Sic igitur, dum fame & locorũ ignorantiã, laboris quoq; XXII.
diuturnitate, difficultate viarũ, equorũ defectu, sarcinarũ pondere, domini Imperatoris laboraret exercitus, Turcorũ satrapæ, & diuersi generis magistratus, conuocatis prius ad id ipsum militaribus auxiliis, repentè supra eorum castra hostiliter irruunt; & irruptione subitã, nihil tale verentes, conturbant legiones. Freti autem e-

quis velocibus, quibus non defuerant necessaria, & armorum leuitate, arcuum videlicet & pharetarum, castra magnis vociferationibus circumstrepunt, & agilitate solitâ, in nostros lentos, & armis onustos grauibus, impetus exercēt periculosos. At verò nostri loricis, ocreis, & clypeis onerati, habentes equos fame & itineris longitudine fatigatos, & ad sustinendos discursus insufficiētes, licet viribus & armorum vsu præminerent, longiùs tamen à castris, nec hostes insequi, nec cum eis committere volebant. Hostes è conuerso cateruatim irruentes, eminus sagittarū, instar grādinis, immissâ multitudine infinitâ, equos eorumq; sessores vulnerantes, & causas mortis de remoto inferentes, equorū velocitate, nostrorū persequi volentium gladiis, fugientes, eripiebantur. Sic ergo in gyrū nostrorum vallatus exercitus, telorū & sagittarū immissionibus anxiè nimis, & vsq; ad mortē premebatur: nec dabatur referendi vicē, & cum hostibus cominus conserendi copia: quippe quibus comprehendendi aduersarios nulla erat facultas. Quoties n. in hostes nostrorū acies impetus facere nitebātur, illi dissolutis agminibus, nostrorū eludentes conatus, ad diuersa ferebantur: Iterū nostris in castra se recipientibus, illi agmina reuocantes sua, nostrū cingebant exercitū; & instantes acriùs, quasi obsessis requiē negabant. Factum est autē, occulto Dei iudicio, iusto tamen, quòd omnis illa tantorū Principū virtus, quæ priùs armis, viribus, animis, & numero videbatur incōparabilis, subitò contrita, languido lacessita Marte, corruit, ita vt vix remanerent illorū vestigia gloriæ, & tantarū vix superesset residuū copiarum. Nam de septuaginta milibus loricatorum equitū, & de tanta pedestrium turbarum manu, quorū infinitus erat numerus, vix, vt asserūt qui præsentes fuerunt, decima pars euasit, aliis fame, aliis gladio interemptis, nonnullis etiam vinculis hostium mancipatis. Euasit tamen Dn. Imperator cū paucis ex principibus suis; & cū residuo suorū, licet cum difficultate nimia, post dies aliquot in partes Niceæ se cōtulit. Hostes verò victoriâ potiti, onusti spoliis, & gazâ multiplici facti locupletiores, equis, armis vsq; ad nauseam ditati, in sua se contulerunt, tanquam locorū periti, præsidia, expectantes auidè Francorum regis aduentum, qui ad easdē prope partes aduenisse dicebatur. Sperabant enim, quòd ex quo domini Imperatoris maiores fuderant copias, & de comitatu domini regis Franciæ multo faciliùs possent obtinere: q, & factum est. Huic tamen tanto negotio Soldanus Iconiensis non interfuit: sed quidam nobilis militiæ suæ primicerius Turcorū magnus satrapa, *Paramum* dictus, hanc plagam, Domino permittente, contra spem exercuit. Accidit autem anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo quadragesimo sexto*, mense Nouembri.

A. Dni. 1146.

XXIII. Interea rex Francorum penè eisdem subsecutus vestigiis cum suo exercitu peruenerat Constantinopolim: vbi modico tempore secretioribus cum Imperatore vsus colloquiis, & ab eo honorificentissimè, & multâ munerum prosecutione dimissus, principibus quoq; suis plurimùm honoratis, inter vrbem Regiam & mare Ponticum, quod ab ea triginta distat miliaribus, vbi Hellespontus angustissimus, vix ad vnum miliare habet latitudinis, cum vniuersis legionibus transito mari, in Bithyniam descenderat: gyratoque sinu maris, qui ab adiacente vrbe eiusdem Bithyniæ metropoli, *Nicomediensis* dicitur, qui etiam Bosphori, siue Hellesponti pars est, in pago Niceo, non multùm à Nicea remotus, castra locauerat, deliberans quâ viâ incedendum esset; & de domino Imperatore, qui eum præcesserat, noua diligentiùs inuestigans: & ecce nunciatur dominum Imperatorem amisso exercitu, vagum & profugum, cum paucis principibus euasisse. Primùm itaq; sermo dubius, & sine certo auctore ortus est; sed processu tēporis factus est certior: nam modico interiecto interuallo, Dn. *Fredericus* Sueuorū Dux, adolescens admirandæ indolis, Dn. Imperatoris ex fratre primogenito nepos, qui eidem domino Conrado, patruo suo succedens, Romanum hodie strenuè & fœliciter administrat Imperium, à castris domini Imperatoris egressus, ad exercitum Dn. Regis Francorū properans, hæc eadem quæ priùs incerto auctore susceperant, pleniùs & certiùs edocuit. Venerat autem, vt dominum Regem cum prædicto domino Imperatore ad colloquium inuitaret, vt communi consilio, licet serò, de itinere tractaretur. Factum est autem, vt audito periculo fratrum & interitu, & domini Imperatoris sinistro casu qui acciderat, vniuersus Francorum meritò turbaretur exercitus, & mente compateretur: tandem verbo domini Ducis Rex motus habitâ cū suis deliberatione, vt cum eo loqueretur, cū paucis ex Principibus suis progressus,

Duce

Duce pretio, vsq; ad Imperatoris castra, quę in vicino idē locauerat, peruenit. Dato itaq; & accepto debitæ salutationis affatu, simul & osculo pacis interueniēte, familiaribus vsi colloquiis, ordinant proposito insistere, & simul iūctis agminibus proficisci. Multi tamen de vtroq; exercitu, sed maximè de castris Theutonicorū, amissis viaticis, & expensis ad iter necessariis, laboris quoq; immēsitate deterriti, votorum immemores, Cōstantinopolim sunt reuersi. Cōmunicato igitur cum vtriusq; exercitus primoribus consilio, viā quā priùs incesserat Imperator, ad læuā, relinquentes versus Asiā minorē, relictā à dextris vtraq; Phrygiā, post tergū verò Bithyniā, dirigūt acies: & nunc mediterraneo, nūc maritimo gradientes itinere, Philadelphiā à læua declinantes, *Smyrnā*, & inde *Ephesum* eiusdē Asiæ metropolim, Ioannis Euangelistæ conuersatione, prædicatione, simul & sepulchro clarā, peruenerūt. Hîc demū Imperator, seu quia cū paucioribus erat, qui multo plures priùs secū habuerat, verecūdiā sustinens, aut Francorū fastus non ferēs, seu aliis latentibus causis, remissis quæ supererant per terrā legionibus, ipse ab Epheso vsus nauigio, Cōstantinopolim reuersus est. Vbi à domino Imperatore, multò quàm primo aduētu, susceptus honestiùs, morā apud eū vsq; ad veris initium sequentis, cū suis habuit principibus: erat enim inter eos affinitatis vinculum: nam eorū vxores, sorores erant, filiæ *Berengarii* senioris, Comitis de Sulcepach, magni & egregii principis, & in regno Theutonicorum potentissimi: vnde ampliori erga eū abundabat gratiā, & liberalitatē in eum & suos tenebatur, maximè interueniente Imperatrice, effundere cumulatiorem.

XXIV. Interea Rex Francorum de itinere cum suis principibus valde sollicitus, dum apud Ephesum gratiā recreandi exercitus, moram faceret, *Guido* Comes de Pontiuo, vir militaribus præclarus & insignis actionibus, morbo grauatus in fata concessit, ibiq; in vestibulo ecclesiæ honorificè sepultus est. Rex autem inde profectus cum suo exercitu, iter in Orientem pro viribus maturabat. profectus enim inde, post paucos dies, ad vada *Meandri*, oloribus amica, peruenit. Hic est ille fluuius, de quo *Naso* noster in libro dicit Heroicum:

Sic vbi fata vocant, vdis abiectus in herbis,
Ad vada Meandri concinit albus olor.

Supra cuius ripas in pascuis gratè virētibus castrametatus est. Hîc primùm Francis hostes, iuxta eorum desiderium datū est intueri: nam accedere volentibus ad aquas, ex opposita fluminis ripa, hostes in magna multitudine ripas contingere, & aquæ vsum nostris interdicebant. Tandem verò inuentis vadis, flumine, hostibus inuitis, transmisso, irruentes nostrorū acies, pluribus ex eis neci traditis, multisq; vinculis mancipatis, eos in fugam vertunt: & obtinentes eorum castra simul & opima spolia, & supellectilem vniuersam, vlteriorem fluminis ripam viriliter sibi vendicarunt. Habitā itaq; huiusmodi victoriā, & de hostium manubiis & prædā facti lætiores, nocte illā cum tranquillitate transcursā, rursum dato mane, ad iter se accingunt: inde *Laodiciam*, eiusdem regionis vrbem peruenientes, sumptis viaticis ad dies aliquot, more solito proficiscūtur vnanimes.

XXV. Erat autem exercitui mons obuius, arduus admodum, & ad ascendendū difficilis: illum eā die, iuxta legem profectionis transire oportebat. Porrò in expeditione consuetudo erat, singulis diebus quosdam de illustribus, qui agmina præirent, quosdam qui subsequerentur ad custodiā imbellis populi, & maximè turmarum pedestrium deputare: & cum principibus de modo viæ, de profectionis quantitate, de loco castrorum in die sequenti, ordinare. Præibat autem illā die cum vexillo regio sorte vocatus, in ordine vicis suæ, nobilis quidam de Aquitania vir, nomine Gaufridus de Rancun. hic cùm prædictū montem ascendisset, cum agminibus quæ præcedebant, in montis fastigio positus: licet præordinatum fuisset, quòd in montis vertice castrametarentur qui præibant, contra legem dispositam, proposuit adhuc aliquantulum procedere: nam videbatur ei, quòd modicum nimis illā die profectus esset exercitus, & multa diei pars adhuc superesset: cœpit, ducibus præeuntibus, & locum cōmodiorem in vicino promittentibus, adhuc vltrà proficisci. Qui autem sequebantur, arbitrati quòd in montis prædicti vertice essent castrametaturi, modicumq; rati superesse itineris ad diem deputati, lentè nimis & remissiùs sequi cœperunt præcedētes: ita quòd monte à quibusdam transcurso, quibusdam verò circa montem adhuc moram facientibus, diuisus est exercitus. Quod videntes qui à longè exercitum ex latere cōtuebantur hostium

cunei, parati semper, si occasionē inuenirent, irruere, & ad hoc specialiter sequētes sine intermissione exercitū: sumptâ occasione, cùm ex locorum angustiis, tū quia maior & fortior expeditionis portio præcedens, separata erat; nec facilè subsequentium aut conditionē nosse, aut eis laborātibus subuenire posse arbitrabantur: cliuū mōtis occupant, vt maius inter præcedentes & subsequentes chaos firmaretur: instructisq; aciebus, super nostros irruunt, & antequā arma possint corripere, nostras violenter dissoluūt acies: nec iā sagittis vel arcu, sed gladiis instantes cominus, Martem & mortē ingerunt, & diffugere paratos, vrgent atrociùs. Nostris autē oberant locorū angustiæ; equi quoq; ob diuturnitatem & difficultatē itineris facti debiliores, sarcinarū etiam multiplex numerositas, nonnullū pręstabant impedimentū: resistunt tamen vnanimiter, & paribus animis, pro vita, pro libertate, pro consortibus itineris decertāt viriliter; gladiis ac lanceis rē peragunt, sese mutuis sermonibus exhortantes & exēplis. Hostes è cōuerso spe fruendi victoriâ, suos animant, ad memoriam reuocantes, quòd paucis ante diebus maiores multò copias minore fudissent periculo, & de pluribus & lōgè fortioribus facilè triūphassent. Pugnant igitur Marte diu ancipiti, & dubio euentu: verùm in fine, peccatis nostris exigentibus, infidelium præualuit manus; & noster vsq; modicū numerū, plurimis interemptis, captiuatis innumeris, redactus est exercitus. Occubuerūt illâ die viri nobiles & illustres, rebus militaribus singulariter insignes, piâ digni recordatione, Comes de Guarēna, vir inter Maiores eximius, *Galcherus de Montiay*, *Eurardus de Bretol*, *Iterus de Magnas*, & alii multi quorum nomina non tenemus, quę tamen scripta esse in cœlis credendum est, quorum memoria in benedictione erit in seculum seculi. Occidit illâ die, nostris infaustâ, & casu nimis aduerso, ingens Francorum gloria; & virtus gentibus hactenus formidabilis, contrita corruit, immundis & Deum nescientibus, quibus priùs terrori fuerat, facta ludibrio. *Quid est, benedicte domine IESV, quod populus iste, tibi tam deuotus, pedum tuorum volens adorare vestigia, loca venerabilia, quæ tuâ corporali consecrasti præsentiâ, deosculari cupiens, per manus eorum qui te oderunt, ruinam passus est? verè iudicia tua abyssus multa, & non est qui possit ad ea. Tu enim solus es Domine, qui cuncta potes: & non est qui possit resistere voluntati tuæ.*

Psal. 35, 6.

XXVI. Rex interea, casu magis quàm industriâ, tanto tamq; confuso exemptus periculo, sæpe dicti, qui vicinus erat, montis cliuum ascendens, cum paucis eius fugæ consortibus, sine duce, noctis intempestæ silentio ad suorum castra, aliquantulum locata remotius, se contulit. Hi autem qui præcesserant, vexillum Regium secuti, vt præmisimus, & montis angustias sine difficultate transierant, & castra, nemine prohibente, loco satis commodo, locauerant, ignari prorsus & expertes omnium, quæ iis qui sequebantur acciderant. Præsagiebat tamen animus eorum qui præcesserant, ex quo viderunt acies interruptas & tantam subsequentium moram, quòd aliquid sinistri obtigerat, nec erant eis pro voto vniuersa. Ex quo autem per eos qui euaserant, & cum Rege in castra se contulerant, de infausto, qui acciderat, facti sunt certiores euentu, statim luctus occupat vniuersa, mœror & anxietas corda sibi vendicat singulorum. Dumq; sibi quisque, quem amiserat, proximum querulis vocibus, & lachrymosis quærit suspiriis, & dolore multiplicato quæsitum non inuenit, eiulatu resonant agmina, & gemitu cohortes macerantur, non erat in castris locus quem dolor familiaris, & domestica iactura non premeret: hic patrem, ille dominum, illa filium, hæc maritum cūcta lustrando perquirit: dumq; non inueniunt quod quærunt, noctem percurrunt pondere curarū peruigilē, quicquid absentibus potest accidere deterius suspicantes. Reuersi sunt tamen nocte illâ de vtraq; classe nonnulli, qui frutectis & rupibus & cauernis terræ, mortis declinantes discrimen, noctis protecti beneficio, casu magis quàm prudentiâ se adiungebant, ad castra peruenientes. Factum est autem hoc anno ab incarnatione domini, M.C.XLVI. mense Ianuario. Cœpit autem ab ea die panis, & omnis penitus alimonia in castris deficere; sed nec alterius generis deinceps per multos dies, habuerunt commercium: sed etiam, quod deterius erat, sine duce, sine preambulo, passim nunc hac, nunc illac errabundi, locorum nullam omnino habentes peritiam, vagabantur. Tandem verò *Pamphiliam* ingressi, per abrupta montium, per deuexa vallium, cum difficultate nimia, sine tamen hostium conflictu, vsq; *Attaliam* eiusdem regionis metropolim peruenerunt. Est autem *Attalia* ciuitas in littore maris sita, Imperatoris Constantinopolitani [subiecta] imperio, agrum habens

A.D. 1146.

opimum

opportunitate tamen ciuibus suis inutilem: nam angustiantibus eos vndiq; hostibus, nec permittentibus agrorum cultui vacare, iacet ager infructuosus, dum nō est qui exercendo fœcunditatem possit procurare: alias tamen multas habens commoditates, gratam se solet præbere hospitibus. nam aquas emanans perspicuas & salutares, pomeriis est obsita fructiferis, situ placens amœnissimo: traiectarum tamen frugum & per mare deuectarū solet habere copias, & transeuntibus sufficientē ciborū commoditatem ministrare. Quia verò hostibus nimis est contermina, eorum non valens indesinenter sustinere molestias, facta est eis tributaria, per hoc necessariorum cum hostibus habens commercium. Hanc nostri, idiomatis Græci non habentes peritiam, corrupto vocabulo *Sataliam* appellant: vnde & totus ille maris sinus, à promuntorio *Lissidona*, vsq; in insulam Cyprum, *Attalicus* dicitur, qui vulgari appellatione *Gulphus Satalia* nuncupatur. Ad hanc perueniens Rex Francorum cum suis, ob multitudinem concurrentium tantam passus est alimentorum penuriam, quòd penè residuum exercitus, & maximè pauperes ibi consumerentur inedia. Ipse verò cum suis Principibus, relictis pedestribus turmis maturato nauigio, Isauriam Ciliciamq; à læua deserens, à dextris autem Cypro relictā, prosperis actus flatibus fauces *Orontis* fluminis, quod Antiochiam præterlabitur, qui locus hodie dicitur *Sancti Symeonis portus*, iuxta antiquam vrbem *Seleuciam*, & ab Antiochiā decem distat milliaribus, ingreditur. Audiens igitur princeps Antiochenus *Raimundus*, Regem Francorum in partibus suis applicuisse, cuius aduentū multis diebus ante expectauerat, cum desiderio sustinens, conuocatis nobilibus totius regionis, & populi primoribus, cum electo comitatu ei occurrens, in vrbem Antiochenam, omnem ei exhibens reuerentiam, occurrente ei vniuerso clero & populo, magnificentissimè introduxit: conceperat autem multò ante, audito eius aduentu, quòd per eius auxilium Antiochenum principatum ampliare posset: vnde & eidem in Franciam, antequam etiam iter arriperet, honesta præmiserat donaria, & exenia multi precii, vt eius sibi conciliaret gratiam, largitus fuerat. Præsumebat nihilominus & de Reginæ apud dominum Regem interuentu, quæ eiusdem peregrinationis Regi adhæserat comes indiuisa: quæ eiusdem domini principis neptis erat, domini videlicet *Wilelmi* Pictauiensium Comitis, fratris eius primogenita filia. Aduenienti igitur, vt diximus, omnem exhibuit humanitatem: sed & circa nobiles & principes, qui eius secuti sunt comitatum, eius simile non defuit studium, nec eximiæ liberalitatis opera; sed omnes honore præueniens, prout cuiusq; exigebat merita, plenâ tractabat munificentiâ. Erat ei sanè spes maxima, quòd vrbes finitimas, *Halapiam* videlicet, & *Cæsaream*, aliasq; nonnullas eius fretus auxilio, & copiis adiutus sibi posset subiugare. Nec eâ spe delusus esset, si Regem cum suis ad hoc potuisset induxisse proceribus. nam tantus de aduentu Regis hostibus nostris timor incubuerat, vt iam non solùm de viribus suis diffiderent, sed de vita etiam viderentur desperare. Conueniens igitur solēniter, & in præsentia tam principum domini Regis quàm suorum Princeps dominū Regem, iuxta id quod mente conceperat, & secretius nonnunquā conuenerat, & petitiones suas effectui sine difficultate mancipabiles, honestatiq; simul & vtilitati conuenire ostēdens: vbi videt se nō proficere, cùm Rex Hierosolymam votis ardentibus irreuocabiliter ire proposuisset, spe frustratus, mutato studio, Regis vias abominari, & ei præstruere patenter insidias & in eius læsionē armari cœpit. Vxorē enim eius in idipsum consentientē, quæ vna erat de fatuis mulieribus, aut violenter aut occultis machinationibus, ab eo rapere proposuit. Erat, vt præmisimus, sicut & priùs & postmodū manifestis edocuit indiciis, mulier imprudēs, & cōtra dignitatem Regiam legē negligens maritalē, thori coniugalis fidem oblita: quod postquā Regi cōpertum est, Principis præueniens molimina, vitæ quoq; & saluti cōsulens, de consilio magnatū suorū iter accelerans, vrbē Antiochenā cū suis clàm egressus est. Mutatus est igitur color optimus, & dissimilia facta sunt postrema prioribus; & qui cū tanta gloria susceptus fuerat adueniēs, egrediens sorte mutatā, recessit inglorius. Sunt qui Regi hęc ad nimiā imputant malitiā: & ei dicūt dignè pro meritis accidisse, quòd tanti viri, & de se & de suis ita benemeriti preces non admiserit: præsertim cùm constanter asseuerent, quòd facilè vnam vel plures ex prænominatis vrbibus, si ad id dare operā voluisset, obtinere potuisset. XXVII.

Interea dom. Imperator, transcursâ hyeme, apud vrbem Regiam, vbi à domino XXVIII.

Constantinopolitano, humanitatis legibus diligenter, prout eum decebat principē, tractatus, & donis in decessu largissimis cumulatus, classe quam eidē Imperialis magnificentia deputauerat, vectus, cum quibusdam ex principibus suis in Oriētem perueniēs, portum attigit Acconensem. Inde Hierosolymam proficiscēs, à domino Rege *Balduino*, & domino *Fulchero* bonæ memoriæ Patriarcha, occurrente ei extra ciuitatē vniuerso clero & populo, cū hymnis & canticis, in sanctam introductus est ciuitatem. Applicuit etiam eisdē diebus in portu quoq; Acconēsi, vir magnificus & illustris, Comes Tolosanus, *Ansossus* nomine, domini Raymundi senioris Comitis filius (qui tantus princeps, tanti fuit meriti in prima expeditione:) vir suis egregius titulis; sed patris piâ clarior memoriâ, dum inde Hierosolymā, vt Domino pro peracta fœliciter peregrinatione gratias ageret, ꝓficisceretur, apud Cæsareā vrbē maritimam, paucis postquam appulit diebus, porrecto (vt dicitur) veneno, sed auctore tanti sceleris incerto, vitā finiuit. Huius viri inclytæ recordationis, vniuersus populus cum summo desiderio præstolabatur aduentum: sperans quòd faustum & fœlix omen patris, adueniens, Regno esset illaturus.

XXIX. Nunciatur interea Hierosolymis, regem Francorum ab Antiochia digressum, ad partes accedere Tripolitanas, vnde de communi omnium principum consilio dirigitur ei obuiam Dn. *Fulcherus*, bonæ memoriæ Hierosolymorum Patriarcha, vt exhortationibus congruis, & monitis salutaribus eum in Regnum euocaret: ne fortè vel à domino Principe, restitutâ in integrum gratiâ reuocatus, vel à domino Comite Tripolitano, eius consanguineo, detentus Hierosolymorum differret desideria. Orientalis enim Latinorum tota regio quatuor Principatibus erat distincta. Primus enim ab Austro, erat *Regnum Hierosolymorum*, initiū habens à riuo qui est inter Byblium & Berythum vrbes maritimas prouinciæ Phœnicis, & finem in solitudine quæ est vltra Darum, quæ respicit Ægyptū. Secundus erat versus Septentrionem, *Comitatus Tripolitanus*, à riuo supradicto habēs initium, finem verò in riuo qui est inter Maracleam & Valeniam, vrbes similiter maritimas. Tertius erat *principatus Antiochenus*, qui ab eodem riuo habens initium, vsq; in Tarsum Ciliciæ, versus Occidentem protendebatur. Quartus erat *Comitatus Edessanus*, qui ab ea sylua quæ dicitur *Marrim*, in Orientem vltra Euphratem protēdebatur. Hi omnes magni viri & potentes ab initio spem cōceperant, quòd in aduentu prædictorum Regum, per eorū operam & auxiliū possent fines suos dilatare, & porrigere terminos in immēsum. Omnes enim hostes immanissimos, & vrbes hostiū inuisas, plurimùm habebant conterminas, quas sibi adiungere cupiebant. Erant ergo de cura domestica, & familiari incremēto valde solliciti. Vnde Reges nunciis & muneribus ad se quisq; inuitabant, alios præuenire cupientes. Inter hos Dn. Rex, & qui in Regno erant, spē sibi videbātur fouere maiorē, tum ob reuerentiā locorum venerabiliū, quorum amor & deuotio omnes trahebat ampliùs; tum quia dominū Imperatorem apud se habebāt, ad quē credibile erat dominum Regem Francorū accessurum, cùm cōplendæ orationis & peregrinationis gratiâ, tum vt de cōmuni consilio in opere aliquo ad incrementum Christianitatis procederetur. Missus est ergo dominus Patriarcha, vt prædiximus, à Regni principibus, metuentibus plurimùm, ne à Dn. Principe, cuius affinis erat, & ei artiore caritatis vinculo iungi videbatur, & maximè interuētu Reginæ, circa partes *Halapiæ* detineretur, sicut & probabile videbatur. Cognito verò, ꝙ minus amicè ab inuicē discesserant, spes eis accessit amplior, quòd sine dilatione inde digrediens, Hierosolymam esset peruenturus. Contra tamen fortunæ insidias, & quia „ *prudenter timetur* „ *quicquid accidere potest*, virū venerabilem prædictum Patriarcham, cuius auctoritate moueretur, præmiserunt: nec spe conceptâ frustrati sunt: nam eius verbum secutus, Hierosolymā incunctanter aduenit. Quò perueniens, occurrente ei vniuerso clero & populo, cū hymnis & canticis vnà cum principibus suis, honorificè, & cū debita gloria, in vrbē receptus est, & ad loca venerabilia deductus. Tandem completis de more orationibus, indicitur apud vrbem Acconensem Curia generalis, vt de fructu tantæ peregrinationis, & de tantorum fine laborum, & de Regni desiderato tractaretur incremento. Tandem die statutâ ad destinatum conuenientes locum sicut & præordinauerant, quid facto esset expedientius, cum Regni nostri magnatibus, quibus plenior rerum & locorum erat cognitio, diligentiùs deliberare cœperunt.

EXPLICIT LIBER SEXTVSDECIMVS.

CAP. I.

CAPITVLA LIBRI SEPTIMIDECIMI.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIB. SEPTIMIDECIMI.

INCIPIT LIBER SEPTIMVS-DECIMVS.

DIgnum credimus, & præsenti satis conuenire videtur historiæ, vt posteritatis mandetur memoriæ, qui Principes prædictæ interfuerunt Curiæ, qui ex tantis conuenerant regionibus. Interfuit ergo primus Dn. *Conradus* inclytæ recordationis Theutonicorum Rex, & Romanorum Imperator: & de principibus eius ecclesiasticis, Dn. *Otto* Frisingensis episcopus, vir literatus frater eius; Dn. *Stephanus* Metensis episcopus; Dn. *Henricus*, domini Theodorici Flandrensium Comitis frater, Tullensis episcopus: Dn. *Theotinus* natione Theutonicus, episcopus Portuensis, Apostolicæ sedis Legatus, qui de mandato Dn. Eugenii Papæ, eiusdem Dn. Imperatoris castra fuerat secutus. De laicis verò Dn. *Henricus* dux Austriæ, eiusdem Imperatoris frater; Dn. dux *Guelpho*, vir illustris & potens: dominus *Federicus*, inclytus Sueuorum & Vindelicorum Dux, eiusdem domini Imperatoris ex fratre primogenito nepos, eximiæ indolis adolescens, qui ei postmodum succedens, Romanum hodie strenuè & viriliter administrat imperium; dominus *Hermannus*, prouinciæ Veronensis Marchio; dominus *Bertholdus de Andes*, qui postea fuit Bauariæ dux; dominus *Wilelmus* Marchio de Monteferrato, eiusdem domini Imperatoris sororius; *Guido* Comes de Blandrada, qui prædicti Marchionis sororem habebat vxorem, ambo de Lombardia erant, magni & egregii principes. Interfuerunt & alii nonnulli, nobiles & spectabiles viri, quorum nomina vel titulos non tenemus. Interfuit dominus *Ludouicus* Francorum Rex piissimus, inclytæ in Domino memoriæ, & cum eo dominus *Godefridus*, Lingonensis episcopus; Dn. *Arnulphus*, Lexouiensis episcopus; dominus *Guido* de Florentia, ecclesiæ Romanæ presbyter Cardinalis, tituli sancti Chrysogoni, apostolicæ sedis Legatus; dominus *Robertus*, Comes Perchensis, eiusdem domini Regis frater; dominus *Henricus*, domini Theobaldi senioris Comitis filius, Comes Trecensis, eiusdem domini Regis gener, egregiæ indolis adolescens; Dn. *Theodoricus*, Flandrensium magnificus Comes, Domini Regis Hierosolymorum sororius; Dn. *Iuo de Neella* Suessionensis, vir fidelis & prudens. Interfuerunt & alii multi, nobiles, & potentes, & digni memoriâ viri: quorum nomina, prolixitatem declinantes, studiosè præterimus. De nostris autem regionibus, affuit dominus *Balduinus*, Hierosolymorum Rex, inclytæ indolis adolescẽs: & cum eo mater eius, prudens & circumspecta mulier, cor habens virile, & quolibet consulto principe nihil inferius sapiens: Et cum eis, dominus *Fulcherus* Patriarcha; dominus *Balduinus* Cæsariensis Archiepiscopus; Dn. *Robertus*, Nazarenus Archiepiscopus; Dn. *Rorgo*, Acconensis episcopus; dominus *Bernhardus*, Sidoniensis episcopus: dominus *Wilelmus*, Berytensis episcopus; Dn. *Adam*, Paneadensis episcopus; Dn. *Geraldus*, Bethleemita episcopus; *Robertus* magister militiæ Templi; *Raimundus* magister domus hospitalis. de laicis verò, *Manasses* Regis constabularius, *Philippus* Neapolitanus, *Helinandus* Tiberiadensis, *Gerardus* Sydoniensis, *Galterius* Cæsariensis, *Paganus* dominus regionis quæ est trans Iordanem, *Balianus* senior, *Hunfredus de Torono*, *Guido Beritensis*: & alii multi, de quibus per singula longum nimis esset enumerare. Hi omnes, vt diximus, in vrbem conuenerant Acconensem, tractaturi quod optimum, & loco & tempori magis conueniens videretur; quod primùm, auctore Domino, ad incrementum regni & Christiani gloriam nominis attentarent.

11\. Tractatis igitur continuo libramine deliberationis partibus, post subiecta, sicut in talibus fieri solet, diuersarum partium diuersa consilia, de communi cõsilio visum est tempori expedientius, Damascum vrbem nostris damnosam obsidere: vnde firmato circa id cõsilio, voce præconiâ præcipitur publicari, quatinus die statutâ omnes vnanimiter parati sint, copias suas ad partes illas dirigere. Mense igitur Maio, vigesimâ quintâ die mensis, anno ab incarnatione Domini M.C.XLVII. cõgregatis ex vniuerso Regno militaribus tam equitũ quàm peditũ copiis, tã ex indigenis quã ex peregrinis, (A. Dni. 1147.)

præuio

præuio viuificæ Crucis salutari ligno, prædicti Deo amabiles Reges, vnà cum suis expeditionibus, ad vrbẽ *Tiberiadem*, ex condicto perueniunt. Inde viarum compendia secuti, secus mare Galileę vsq; *Paneadem*, quę est *Cæsarea Philippi*, vniuersos deduxerũt exercitus. Vbi deliberatione habitâ cum iis qui situs vrbis Damascenæ & adiacentis regionis habebant peritiam, cõmunicato cum maioribus principibus consilio, vtilius iudicant prædictam vrbẽ eatenus obsidione vallare, vt priùs occupentur pomeria, quæ ex maxima parte vrbem ambiunt eandem, & plurimam videntur conferre munitionem: arbitrantes quòd occupatis pomeriis vrbem deinceps obtinere satis esset in expedito. Sic igitur iuxta initum consiliũ iter aggressi, transcurso famosissimo monte *Libano*, qui medius inter Cæsaream Philippi, & eandem Damascum interiacet, apud vicum cui nomen *Daria* est, in agrũ descenderunt Damascenum, ab vrbe quatuor aut quinque distantes miliaribus: vnde & totam ciuitatem cum adiacente regione, de plano dabatur intueri. Est autem *Damascus*, ciuitas maxima minoris Syriæ, quæ alio nomine *Phœnicis Libanica* nuncupatur, metropolis: sicut ibi legitur, *Caput Syriæ Damascus*; à quodam Abrahę seruo denominata, qui eam creditur fundasse. Interpretatur autẽ *sanguinea, vel sanguinolenta*. Est a. in campestribus sita, in agro sterili & arido, nisi quantũ aquarũ antiquis meatibus deductarum irrigatur beneficio. Fluuius enim à promuntorio descendẽs vicino, in superioribus illius regionis partibus, canalibus exceptus, vt inde liberiùs per plana possit deduci, per diuersas subiectæ regionis partes ad agrorum sterilitatẽ fœcundandam dirigitur: quo verò residuũ est, quia copiosas habet aquas, ex vtraq; ripa pomeria nutrit, arboribus consita fructiferis, iuxtaq; ciuitatis murũ Orientem versus labitur. Peruenientes igitur prædicti Reges ad locum prænominatum, videlicet *Dariam*, vrbẽ habentes iam vicinam, instruunt acies, & ordinem incedendi assignant legionibus ne promiscuè incedentes, contentiones suscitent adinuicẽ, & operi futuro ministrent impedimentum. Primus itaq; cum suis *Hierosolymorum Rex*, eò maximè quòd locorum peritiam eius cohortes dicebantur habere, de communi principum statuto ire præcipitur, & cæteris subsequentibus iter aperire. Secundum & medium locũ *Rex Francorum* cum suis expeditionibus tenere iubetur, vt pręcedentibus, si necessitas emerserit, opem ferat. Tertium & nouissimum *Imperator*, eodem decreto, conseruare mandatur, vt hostibus si forte à parte irruant posteriore, resistere sit paratus, & præcedentes copias à parte relicta reddat securiores. His ergo tribus exercitibus ordine congruo dispositis, ad vrbẽ castra promouent, accedere contendentes. Est a. ciuitas ab Occidentali parte, vnde nostris erat accessus, & à septemtrionali pomeriis obsita longè lateq;, instar cõdensorum nemorũ & opacarum syluarũ, ita vt vltra quinq, aut ampliùs miliaria versus Libanũ protendantur. Et hæc eadẽ, ne dominia fortasse sint in incerto, & ne volentibus passim introire liceat, clausa sunt muro, licet luteo: nã lapidibus regio illa non abundat. Clausa sunt itaq;, & secundùm hoc quod cuiq; designatæ sunt possessiones, muro huiusmodi vallata, relictis semitis, & viis publicis, licet angustis, quibus hortulanis & curã pomeriorum habentibus ad vrbẽ cum iumentis fructus deferentib. perueniatur. Sunt a. hęc pomeria vrbi pro summo munimine: nã præ densitate & arborum frequentia, & viarum angustiis, videbatur durũ & penè impossibile, vt ab ea parte esset trãsitus vrbẽ adire volẽtibus. Per hæc tamen loca decretũ erat nostris principibus ab initio exercitus introducere, & ad vrbẽ patefieri accessũ: ex causa gemina; tũ vt occupatis munitioribus locis, & in quibus populo Damasceno maior erat fiducia, quod superesset, leue videretur, & cõpleretur faciliùs; tũ vt expeditionibus, fructuum & aquæ non deesset commoditas. Immittit ergo primus Hierosolymorũ Rex, per illas pomeriorũ angustiores semitas, suas acies: sed vix & cũ multa difficultate procedere poterat exercitus, tum viarũ impeditus angustiis; tum eorũ qui in virgultis latebant, insidiis lacessitus; tum etiam manifesto hostiũ qui aditus obsederant, & viarũ præoccupauerant anfractus, conflictu. Egressus n. erat vnanimiter ciuitatis populus, & in prædicta descenderat pomeria, vt tã occultis quàm manifestis congressionibus exercitũ transire prohiberet. Erant prętereà intra ipsa pomeriorũ septa, domus eminentes & excelsæ, quas viris pugnaturis cõmunierant, quorũ possessiones erant vicinæ: vnde sagittis & aliorũ immissione telorum, hortorum septa tuebantur, neminem accedere permittentes; sed & publicam volentibus transire viam, reddebant eminus sagittis valde periculosam.

112

Esa. 7. a.

Nec erant tamen ex vna tantũ parte nostris præ dictorum formidabiles insidiæ; sed ex omni latere par erat incautis periculum, & suspectum æquè improuisæ mortis discrimen. Erant nihilominus & secus muros interiùs latentes viri cum lanceis, qui per specularia modica, in muris ad hoc studiosiùs ordinata, vnde videre transeúntes poterant, minimè vero ipsi videri, prætereuntes confodiebant ex latere: quo casu plurimi dicuntur illâ die miserabiliter occubuisse. Sed & aliæ innumerabiles non defuerunt inter illas angustias periculorum transire volentibus species.

IV. Hoc igitur intelligentes nostri, instant acerbiùs & effractis hortorũ violenter claustris, pomeria certatim occupãt: & quos intra septa vel in huiusmodi domibus reperiunt, gladiis transuerberant, aut in uincula captos coniiciunt. Quod audientes qui ad simile opus exierant, aliorum exemplo timentes interire, relictis hortis, cateruatim in vrbem se recipiunt: sicq; illis in fugam versis, aut peremptis gladio, liber nostris ad anteriora patuit aditus. Equestres porrò tam ciuium, quàm eorum qui eis in subsidiũ venerant, copiæ, intelligentes quòd ad obsidendum vrbem per illas partes noster venturus esset exercitus, ad amnem qui vrbem præterlabitur, accesserant, vt arcubus & balistis expeditiones ex itinere fatigatas, & præ sitis angustiâ laborantes, arcerent à flumine, & aquarum maximè necessariam negarent sitientibus commoditatem. Nostri verò ad releuandam sitim, quam ex laboris difficultate & ex pulueris nube densa, equorum hominumq; pedibus agitati, collegerant, ad fluuium quem vicinum audierant properantes, vbi secus ripam viderunt tantam hostium multitudinem, substiterunt ad modicum: tandemque collectis viribus, necessitate vires & audaciam ministrante, semel & secundò, sed frustra aquas sibi vendicare nituntur. Dumque circa id Hierosolymorum Rex cum suis plurimùm desudat, & frustra laborat, nunciatur domino Imperatori qui posterioribus præerat agminibus, sciscitanti: *Quænam esset caussa, quare non procederet exercitus?* quòd hostes fluuium obtinentes, nostros non permittebant accedere. Quo cognito, irâ succensus, per medias Regis Francorum acies vsque ad conflictum eorum, qui pro flumine contendebant, cum suis principibus celer peruenit. Vbi tam ipse quàm sui de equis descendentes, & facti pedites (sicut mos est Theutonicis, in summis necessitatibus bellica tractare negocia) obiectis clypeis, gladiis cominus cum hostibus experiuntur: quorum impetus, qui priùs fortiter restiterant, sustinere non valentes, in fugam versi, flumina deserunt, in vrbem cum summa velocitate se conferentes. In quo congressu, domini Imperatoris factum seculis memorabile dicitur accidisse: nam vni de resistentibus, viriliter & strenuè dimicanti, quamuis loricato, vno ictũ caput, collum, cum sinistro humero & brachio cohærente, simulque partem subiecti lateris dicitur amputasse. Quod factum ciues, tum qui hoc viderant, tum eos qui ex aliorum relatione idipsum cognouerant, in tantam deiecit formidinem, vt & de resistẽdo & de vita penitus desperarẽt.

V. Obtento igitur flumine, & ripâ liberiùs concessâ, longè lateque secus vrbem castrametantur; & tam pomeriis violenter expugnatis, quàm fluminis liberè pro arbitrio vsi sunt commoditate. Attoniti ergò ciues, & exercitus nostri & numerũ stupentes & virtutẽ, de viribus suis cœperũt diffidere, quasi resistere non valentes; timentesq; subitas nostrorum irruptiones, nihil tutum reputant, dum ad mentem reducunt, quales eos hesternis congressionibus sint experti. Habitâ igitur deliberatione, vsi eâ *quæ miseris & afflictis rebus solet adesse, solertia,* & ad vltima recurrentes argumenta, omnes vicos ciuitatis, ex ea parte, in qua nostri castra locauerant, magnis & proceris contexunt trabibus: in eo solo spem habentes, vt dum nostri circa effringenda repagula huiusmodi laborarent, ipsi per partem oppositam, cum vxoribus & liberis egrederentur fugientes. Videbatur satis in expedito, si propitia nobis esset Diuinitas, quòd vrbem in vicino obtenturus esset populus Christianus: sed aliter visum est *ei, qui terribilis est in consiliis super filios hominum.* Psal. 65.4. Nam dum, vt diximus, ciuitas in arto constituta esset, nec eius ciues resistendi aut salutis spem haberent vllam, sed compositis sarcinis migrare è loco disponerent, peccatis nostris exigentibus, cœperunt de nostrorum præsumere cupiditate; & *pecuniarum interuentu, eorum expugnare animos sunt aggressi, quorum corpora posse vinci diffidebant:* totâ enim solicitudine in argumenta varia se attollentes, quibusdam de principibus promissâ & collatâ infinitæ quantitatis pecuniâ, vt eorum studio & operâ obsidio solueretur, vt Iudæ proditoris officio

ficio fungerentur persuaserũt. Hi ergo datis & pollicitis corrupti, & *viciorũ omnium fomitem, cupiditatem* secuti, in id sceleris descẽderunt, vt Regibus & peregrinis Principibus, de eorum fide & industria confidentibus, impiis suggestionibus persuaderent, vt relictis pomeriis, in oppositam ciuitatis partem transferrent expeditiones: & vt dolũ quocunque colore tegerent, allegant, in opposita ciuitatis parte, quæ Austrum respicit, & quæ ad Orientem, nec pomeria esse, quæ vrbi sint pro robore; nec ad murum expugnandum, vallo vel flumine impediri accessum. Murum quoque asserunt humilem, & ex crudis compactum lateribus, primos vix posse impetus sustinere. Ibi nec machinis, nec multo opus esse conamine dicunt, sed statim primis congressionibus manibus murum deiici, & in ciuitatẽ irrumpere non esse difficile. Horum autem ad hoc solum properabat intentio, vt exercitus ab ea parte, qua locatus erat, quaq; ciuitas maximè premebatur, & diu tolerare nõ poterat, amouerent, scientes quòd in opposita parte perseuerare, & obsidionem continuare nõ possent. Crediderũt ergò tam ipsi Reges, quam totius primores exercitus, & loca quæ priùs cum multo sudore, & multa suorũ strage occupauerant, deserentes, vniuersas transferũt legiones; & in opposita ciuitatis parte præuiis seductoribus castrametati sunt. Vbi videntes se ab aquarum commoditate longè positos, fructuum quoque vbertate carere, & iam deficere penitus alimẽta, dolum intercessisse; & malitiosè a locis vberibus se translatos, licet serò, conqueruntur. Deficiebat ergò victus in castris: nam spe subitò obtinendi ciuitatem, sicut eis persuadebatur antequam iter arriperent, ad paucos dies sufficientia detulerant alimenta; & maximè peregrini, quibus non multum poterat imputari, tanquam locorum ignaris. Persuasum namque illis fuerat, quòd primis congressionibus statim, & sine difficultate vrbem essent obtenturi: interimq; fructuum alimonia, qui gratis occurrerẽt, etsi alius omninò deesset victus, magnum posse ali exercitum asserebant. Quid ergo faciant dubii, & in secreto & in publico deliberant. Redire enim ad loca vnde exierant, durum videbatur & impossibile: nam nostris egredientibus, statim hostes, vt viderunt effectui mancipatum quod cupierant, multò fortiùs quam antè eadem loca ingressi, communierant vias, quibus nostri priùs introierant; obiectis trabibus & molibus magnis præstruxerant, sagittariorum immittentes manum infinitam, qui ab ingressibus arcerent ingredi cupientes. Rursum ex ea parte in qua castra locauerant, vrbem impugnare, moram videbatur exigere: sed ferias longiores, victus inopia non indulgebat. Colloquentes itaque Peregrini Principes ad inuicem, videntesq; manifestam illorum, quorum fidei animas suas & negotia commiserant, malitiam, scientes quòd non proficerent, redeundum esse decernunt, fraudes eorum qui eos seduxerant detestantes. Sic igitur Reges & Principes, quantos a seculis non legimus conuenisse, confusione induti & reuerentiâ, peccatis nostris exigentibus, infecto negocio, redire compulsi, eadem viâ quâ venerãt, in Regnum sunt reuersi. Qui deinceps, non solùm quam diu in Oriente moram egerũt, nostrorum Principum vias omnes suspectas habebant; & eorum meritò, tanquam malitiosa nimis declinabant consilia, circa Regni negocia tepidos se exhibentes: verùm postquam ad eorum regiones, eis datum est reuerti, susceptarum perpetuò memores iniuriarum, eorundem Principum abominati sunt maliciam. Nec se solos, verùm etiam & alios, qui non interfuerant, circa amorem Regni efficiebant remissiores: ita vt iam de cætero, neque tot, neque feruentes adeò, huius peregrinationis viam arriperent; & aduenientes etiam nolentes eorum illaqueari fraudibus, domum citiùs redire etiam hodie contendant. VI.

Memini me frequenter interrogasse & sæpiùs, prudentes viros, & quibus illius temporis solidior adhuc suberat memoria, & eâ maximè intentione, vt compertum historiæ mandarem præsenti: Quænam tanti mali caussa fuerit, & qui tanti sceleris fuerint auctores; & quomodo tam detestabilis conceptus effectui potuit mancipari. In assignatione autem caussæ dissonas inueni relationes: nam quorundam erat opinio, quòd *Comitis Flandrensium* factum quoddam occasionem præstiterat huic malo: is nanque, vt præmisimus, in eo fuit exercitu. Qui postquam nostræ legiones ad vrbem prædictam accesserunt, & iam violenter obtentis pomeriis & flumine, obsessa est ciuitas, ad singulos Regum dicitur singillatim & seorsum accessisse, & profusis precibus postulasse, vt capta ciuitas ei daretur: & hoc etiam dicitur impetrasse. quod audiẽtes Regni nostri quidam pro- VII.

ceres, consentientibus etiam aliorum nonnullis, indignati sunt, quòd tantus Princeps, & cui sua poterant sufficere, & qui gratis Domino militare videbatur, Regni tantam portionẽ sibi dari postulabat: sperabant enim sibi accrescere, quicquid per istorum principum operam & laborem Regno incrementi accederet. Vnde indignati, in hoc tam piaculare descenderunt flagitium, vt mallent eam hostibus conseruare, quàm vt Comiti prædicto cederet in sortem. Indignũ enim eis admodum videbatur, vt qui totâ vitâ suâ Regno militantes, infinitos labores pertulerant * aliis qui recentes aduenerant, tantorum fructus laborum colligentibus, ipsis neglectis & absque remunerationis spe, quam diu & ex meritis videbantur collegisse. Alii dicunt principem *Antiochenum* indignatum, quòd Rex Franciæ ita ab eo diuertisset, & beneficiorum suorum immemor, in nullo eum iuuisset, quibusdam mandasse in exercitu principibus, & obtinuisse, quatinus eius gratia efficeret, ne conatus eius finem sortiretur optatum; & vt ita procurarent, vt infecto negocio redire cogeretur inglorius. Alii dicunt omninò nihil aliud intercessisse, nisi quòd ab hostibus infinitâ sint redempti pecuniâ, qui hoc tam ingens procurauerunt malũ: & pro summo solent recitare miraculo, quòd postmodum tota illa *malè sumpta pecunia, inuenta est reproba & penitus inutilis.* Qui autem fuerint tã detestabilis ministri sceleris, varia multorum nihilominus fuit opinio, sed mihi pro certo compertum nõ est. Quicunque tamen sunt, sciant, quòd pro meritis digna quandoque præmia reportabũt, nisi misericors Dominus, condignè satisfacientibus, clementer indulgeat. Ita ergo vt præmisimus, nostri sunt sine gloria reuersi. Lætata est ergo *Damascus* in profectione ipsorum: quia incubuit timor eorum super eam: nostris autem è diuerso, *versa est in luctum cithara; & facti sumus canticum hostium nostrorum totâ die.* Reuersi itaque in Regnum prædicti Reges, iterum conuocato procerum cœtu, aggredi conatur (sed incassum) factũ aliquod, in quo memoriã suã posteris possint reddere cõmendabilem. Erant nonnulli, qui suggererent circa *Ascalonam*, quã adhuc detinebat populus infidelis, quæ quasi in Regni medio sita erat, & ad quam sine difficultate poterant vniuersa deferri necessaria, ponendam obsidionem: facileque esse dicebant, & in promptu, vt cultui restitueretur Christiano: sed post multa huiusmodi verba, sicut & prædictus conceptus passus est aborsum; & dum adhuc ordiretur, succisus. Iratus enim Dominus, omnes eorum conatus videbatur euacuare.

Job. 30,31.

VIII. Videns igitur dominus *Conradus* Imperator, quòd ei gratiam suam subtraxerat Dominus, & in Regni negociis ei procedere negabatur, parato nauigio, sumptaque licentiâ in regnum proprium est reuersus. Quò perueniens, infra paucos annos apud *Bauenberg* mortuus est, vbi & magnificè in ecclesia maiori sepultus est: vir pius & misericors, corpore conspicuus, generositate insignis, rei militaris ad perfectum habens experientiam, vitâ & moribus per omnia commendabilis, cuius memoria in benedictione est. Cui dominus *Fredericus* Sueuorum dux illustris, qui eiusdem peregrinationis comes adhæserat indiuisus, ex fratre primogenito nepos (cuius supra fecimus mentionem) inclytæ indolis adolescens, in imperio successit, qui hodie Romanum strenuè & feliciter administrat imperium. Dominus verò *Rex Francorum*, peracto apud nos vnius anni curriculo, circa transitum vernalem, Pascha Hierosolymis celebrato, cum vxore & principibus suis ad propria reuersus est. Quò perueniens, iniuriarum memor, quas in via, & in toto peregrinationis tractu, vxor ei irrogauerat, in præsentia Pontificum regni sui, solenniter celebrato diuortio, ab vxore, titulo consanguinitatis obiecto, diuertit. Quam protinus sine temporis interuallo, *Henricus* Normanniæ dux, & Andegauensium Comes, antequam in Aquitaniam suam, quæ ei paterna erat hereditas, se reciperet, duxit vxorem. Qui statim eâ ductâ, domino *Stephano* Anglorum regi, sine liberis sexus melioris defuncto, successit in regno. Dominus verò rex Francorum, Hispaniarum Imperatoris filiam, *Mariam* nomine, virginem DEO placitam, moribus & sanctâ conuersatione commendabilem, secundis votis felicior, sibi matrimonio copulauit.

IX. Ab ea die cœpit Orientalium Latinorum manifestè deterior fieri conditio: nam nostrorum Principum & Regum maximorum, qui Christiani populi videbantur bases esse solidiores, viderunt hostes nostri, & subsannauerunt labores sine fructu, sine effectu conatus, vires attritas, confractam gloriam: & quorum sola nomina hostibus nostris priùs erant formidini, nunc præsentiam sine damno despexerant. vnde in

tantam

guntam aliis sunt præsumptionem & audaciam, vt iam de cætero nec eorum vires haberent suspectas, nec nostris instare solito acerbiùs vererentur. Inde fuit, quòd statum post vtriusque Regis discessum, *Noradinus*, Sanguini filius, cuius superiùs fecimus mentionẽ, conuocata infinitã Turcorum ex omni Oriente manu, circa partes Antiochenas cœpit solito proteruiùs deseuire: videnśq; Latinorũ terrã Principũ auxilio destitutã, apposuit etiam castrum, cui nomen *Nepa*, obsidere. Quod postquam domino *Raimundo* Principi Antiocheno pleniùs innotuit, sicut homo animosus & impetuosus, nec alterius consilio in huiusmodi regebatur, non expectato suorum equitum, quos euocari præceperat comitatu, cum paucis imprudẽs ad partes illas accelerat; & adhuc in obsidione perseuerantem, circa prædictum municipium inuenit Noradinum. Qui audiens Principem aduenire, timens ne maiores secum traheret copias, expectare & cum eo congredi veritus, ab obsidione discessit, in loco tuto se conferens, & expectans, & frequentibus nunciis doctior fieri cupiens, quali a secum Princeps traxerat auxilia, & vtrum maiora accederent adminicula. Princeps verò præsenti successu elatus, & de se, more solito, plus æquo præsumens, cœpit se habere incautiùs: & dum haberet finitima præsidia, in quibus se indemnem cum suis poterat conseruasse, & suos reduxisse incolumes, maluit se cãpis credere patẽtibus: indignũ iudicãs, vt illius timore videretur cessisse vel ad tempus: & hostium maluit patere insidiis. Eã igitur nocte, videns *Noradinus* nullas Principi vires accreuisse maiores, sperans cum suis eas quas secum adduxerat, facilè superaturum, Principis comitatum vallat, per gyrum agminibus dispositis; & in modum vrbis obsidet. Mane autem facto, videns Princeps hostium multitudinem, & de viribus suis, licet serò diffidens, dubitare cœpit; tamen acies instruit, militiam ordinat, tanquam cominus cum hostibus congressurus. Inito itaq; prælio, qui cum eo erant, viribus impares, hostium non ferentes multitudinem, Principe cum paucis relicto, in fugã versi sunt. Princeps verò tãquam magnanimus, & in armis singulariter strenuus, viriliter decertans, in media hostium strage quam exercuerat, cædendo fatigatus & exhaustus spiritu, gladiis cõfossus interiit: cuius caput cum brachio dextro à corpore separantes, reliquum corpus mutilum, inter alios vitâ priuatos, reliquerunt. Cecidit ibi inter alios vir magnus & potens, suæ perpetuò lugendus regioni, dominus *Rainaldus de Mares*, cui Comes Edessanus filiam suam vxorem dederat. Ceciderunt & alii nobiles nonnulli, quorum nomina non tenemus. Fuit autem dominus *Raimundus* vir magnanimus, rei militaris experientissimus, hostibus supra modum formidabilis, parum tamen felix, cuius multa quæ in Principatu strenuè & magnificè gessit opera, speciales exigunt tractatus: sed nos ad prosequenda communia festinãtes, in singulis huiusmodi negotiorum articulis immorari, & his stilum committere non valemus. Occisus est autem anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo quadragesimo octauo*, Principatus eius anno tertiodecimo, mense Iunio, vigesimã septimã die mensis, die festo sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, inter vrbẽ Apamiam & oppidum Rugiam, in eo loco qui dicitur *Fons muratus*. Cuius corpus quibusdã notis & cicatricibus cognitum, inter cæterorum defunctorum corpora repertum, Antiochiam delatum est, & in vestibulo ecclesiæ Apostolorum principis, inter eius prædecessores, solemnibus exequiis sepultum. An. D. 1148.

X.

Noradinus verò in augmentum gloriæ & in signum victoriæ, & quòd maximus Gentilitatis persecutor crederetur occidisse, caput cum manu dextera, quæ ad hos vsus de corpore prædicti viri separari fecerat, ad maximum Sarracenorum principem & monarcham, *Calypham* videlicet *Baldacensem*, & alios Turcorum satrapas, per Orientem constitutos direxit. Destituta itaque tanti rectoris solatio Antiochena regio, in lamenta se dedit, fletus non cohibens, & crebris suspiriis dolorẽ indicãs, querulis quoq; & lachrymosis vocibus fortis viri egregia gesta rememorans. Nec solùm finitimos mors illius audita cõtristauit populos; sed & longè lateq; rumor hic dispersus, tam maiorum quàm minorum in amaritudinem deduxit animas, & acerbo interiùs mœrore confecit. Interea idem fidei & nominis, more patris, maximus persecutor Christiani *Noradinus*, videns Principem regionis, & maximam robustiorum eius partem occidisse in prælio, totamque prouinciam suo subiacere arbitrio, immissis statim expeditionibus suis, totam cœpit hostiliter circuire regionem: ita vt iuxta Antiochiam pertransiens, & cuncta præstans incen-

dio, ad monasterium *sancti Symeonis*, quod inter Antiochiam & mare in montibus sublimibus situm est, ascenderet, propria in ea vsus potestate, & cuncta libero tractans imperio: & inde ad mare, quod nunquam prius viderat, descenderet, & in eo, in signum quòd victor vsque ad mare peruenerat, coram suis lauaretur. Indescendens castrum *Harenc*, ab Antiochia vix milliaribus distans decem, praeteriens occupat, & occupatum armis & militibus & alimentis muniens, instruit diligenter ita vt multorum dierum posset obsidionem sustinere. Timuit ergo populus vniuersus, & humiliata est in conspectu eius terra, eò quòd tradiderat Dominus in manus eius robur militiae & principē regionis: & non erat auxiliator, nec qui contra imminentia pericula protectionis afferre posset remedium. Relicta enim erat in Reipublicae & principatus administratione sola Principis vxor *Constantia*, cum filiis duobus, & filiabus totidem, adhuc impuberibus; nec erat qui Principis fungeretur officio, & plebis erigeret deiectionem. Eâ tamen tempestate, dominus *Aimericus* eiusdem ciuitatis Patriarcha, vir solers & locupletissimus, strenuè satis afflictae se regioni prębuit patronum; & ad conducendas militum copias, stipendia, contra morem suum non parcè ministrauit, temporis satisfaciens necessitati. Porrò Hierosolymorum Rex audiens illarum partium pericula, & morte domini Principis cognitâ, mente plurimùm consternatus, conuocatâ subitò militiâ, vt oppressis opem ferat fratribus, celer ad partes conuolat Antiochenas, & de se diffidentibus & animo deiectis propriâ praesentiâ prębuit consolationē. Collectis itaque militaribus tam suorum, quos secum traxerat, quàm de tota regione auxiliis, ad resistendum inuitat; & vt resumptis cordibus respirare discant, castrum *Harenc*, quod superiùs de nouo captum diximus, obsidet. Sed post dies aliquot non proficiens, quia instructum erat diligentiùs, infecto negotio, Antiochiam est reuersus. *Soldanus* etiam *Iconiensis*, auditâ Principis morte, in multitudine graui in Syriam descendit, & captis multis vrbibus & castellis pluribus, *Turbessel* obsidet, licet Comes cum vxore & liberis intus esset. Rex verò *Henfredum* Constabularium, cum sexaginta militibus ad tuendum *Hasart*, interea dirigit, ne a Turcis occupetur. Tandemque Comes datis Soldano captiuis omnibus quos de sua regione vinctos habebat, & duodecim equitum armis, pace factâ, abeunte Soldano, ab obsidione liberatus, eodem die Hasart venit; & inde Antiochiam, domino Regi gratias pro humanitate quã in eum exercuerat, acturus properauit: Inde etiam viso Rege, sumptaque ab eo licentiâ, cum modico quem deduxerat comitatu, ad propria reuersus est. Rex autem apud Antiochiam destitutae regionis curam agens, ad hoc moram faciens, compositis pro loco & tempore negotiis, tranquillitate aliquatinus restitutâ, reuocatis cum caeteris domesticis, in Regnum suum est reuersus.

XI. Interea Comes Edessanus *Ioscelinus* iunior, vir supinus, à patria degener honestate, sordibus affluens, libidine dissolutus, spretis melioribus perniciosa sequens, putans sibi optimè successisse, quòd Princeps Antiochenus, quem odio insatiabili persequebatur, occubuerat: nõ multùm attendens, quàm verè dicatur, *Tua res agitur, paries cum proximus ardet*: dum Antiochiã, vt dicitur, à domino Patriarcha euocatus, de nocte proficisceretur, separatus à comitatu, cum adolescente, qui eius equum trahebat, gratiâ, vt dicitur, aluum purgandi, & vt secretioribus naturae satisfaceret debitis, ignorantibus tam iis qui praeibant quàm qui sequebantur, irruentibus in eum praedonibus, qui in insidiis latebant, captus est; ac vinculis mãcipatus, *Halapiam* perductus est. Vbi immunditiarum viarum suarum fructus colligens, squalore carceris & cathenarum pondere fatigatus, anxietate spiritus & corporis iugi molestiâ consumptus, fine miserabili vitam finiuit. Redditâ terris die, qui in eius erant comitatu, eorum quae circa ipsum acciderant penitus ignari, dominum suum quem non reperiunt, anxiè quaerentes, vbi vident se inquirendo non proficere, reuersi nunciant quid eis acciderat: & iterum repleta est stupore & extasi vniuersa terra. Et quamuis vicinorum sinistris non nouerant condolere casibus, nũc familiaribus oppressi periculis eodem discunt experimento, quomodo doloribus sit compatiendum alienis. Tandem post dies aliquot quorundam relatione, quibus id pro certo compertum erat, cognouerunt, quòd apud Halapiam detinebatur in cõpedibus. Vxor verò eius, mulier pudica, sobria, & timens DEVM, qualem DEVS amat, cum filio impubere & duabus filiabus remansit: quae quantum potuit, consilio procerum, qui superstites erant, populum regere nitebatur.

nitebatur; & regionis præsidia aduersus hostes, armis viris & alimentis communire, vires transcendens fœmineas, satagebat. Sic igitur peccatis nostris exigentibus, vtraque regio, melioribus destituta consiliis, vix in se subsistens, fœmineo regebatur imperio.

XII

Dum verò hæc ita circa partes aguntur Antiochenas, non multo post temporis interuallo visitante Regnum diuinâ clementiâ, erigentes se de puluere & de abiectione nimia, in qua propter sinistros casus, qui frequentes acciderant, iacere videbantur; redeuntes ad cor tam dominus Rex, quàm cæteri Hierosolymitanæ regionis Principes, vt Ascalonitas hostes immanissimos artius cohibeant, & magis eorum periculosos refrenēt impetus, *Gazam* vrbem antiquissimam, ab Ascalona decem distantem in parte Australi miliaribus, dirutam & habitatoribus carentem, reformare proponunt, vt sicut à Septentrione & ab Oriente fundatis in gyrum municipiis eam quasi obsederant, ita eidem ab Austro simul non deesset stimulus; & ex ea quoque parte continuis impugnaretur congressionibus, & frequētibus lacesseretur insidiis. Die igitur statutâ, conuenit vniuersus populus, quasi vir vnus, ad prædictum locum; & opus vnanimiter aggressi, vrbem certatim reædificare cōtendunt. Fuerat autem eadem *Gaza*, ciuitas antiquissima, vna de quinque vrbibus Philistiim, ædificiis præclara, cuius antiquæ nobilitatis in ecclesiis & amplis domibus, licet dirutis, in marmore & magnis lapidibus, in multitudine cisternarum, puteorum quoque aquarum viuentium, multa & grandia extabant argumenta. Fuerat autem sita in colle aliquantulum edito, magnum satis & diffusum infra muros continens ambitum. Videntes autem nostri, quòd non satis expediret, nec fortasse præsentis temporis vires sufficerent, vt tota reformaretur, partem prædicti collis occupant; & iactis ad congruam altitudinem fundamentis, opus muro insigne & turribus ædificant, & in breui, opitulante Domino, cōsummant feliciter. Consummatum etiam & partibus suis absolutum, de communi consilio fratribus Militiæ Templi custodiendum, & perpetuò cum vniuersa adiacente regione possidendum committunt. Qui tanquam viri fortes, & in armis strenui, & commissum vsque in præsentem diem fideliter prudenterque seruauerunt; & vrbem prædictam frequentibus, cùm occultis tum manifestis impugnationibus viriliter afflixerunt: ita, vt qui priùs excurrentes & per vniuersam regionem hostiliter desæuientes, nostris erant formidini, nunc pro summa felicitate reputent, si clausis intra mœnia viuere liceat, & quiete perfrui, pace precibus vel prætio ad tempus impetratâ. Nec solùm vrbe prædictâ, ad cuius læsionem constructum erat illud præsidium, recalcitrante, vtile fuit; sed etiam eâ deuictâ, quasi regni limes ab Austro contra Ægyptios, pro multo fuit regioni tutamine. Circa veris autem initium, domino Rege, dominoque Patriarchâ, completo ex parte municipio interiore, relictis ibi Militiæ Templi fratribus, quorum diligentiæ deputatum erat, Hierosolymam reuersis, accidit subsidium Ægyptiorum, quòd ter vel quater in anno ad reparandas vires Ascalonitarum solenniter solebat accedere, in multitudine graui ante prædictum oppidum adesse; & oppidanis interiùs hostium metu congregatis, assultus hostiles multâ instantiâ dedisse. Sed videntes, qui militiæ præerant, quòd non proficerent, cùm dies aliquot in obsidione operam consumpsissent, Ascalonam profecti sunt. Ab ea itaque die, tanquam attritis viribus & nocēdi contractâ licentiâ, cœperunt prorsus à vexatione adiacentis quiescere regionis. Sed & Ægyptiorum exercitus, qui ita frequens, vt prædiximus, ciuitati iam afflictæ solatium ministrabat, iam non nisi marino accedere consueuit itinere, prædicti municipii interpositas timens insidias, & militiā habens suspectam.

XIII.

Inter hæc dum satis prospero cursu Regni Orientalis negotia procederent, & quasi quadam trāquillitate gauderet: [illegible], quòd Comitatus nobis deperierat, & in hostium nostrorum cesserat potestatem Edessanus, regio quoque Antiochena frequentibus hostium insidiis fatigabatur: videns inimicus homo, qui solet superseminare zizania, & nostræ inuidēs prosperitati, intestinis nos tentans concutere seditionibus, quietem nostram perturbare aggressus est: cuius periculi hæc fuit causa, & origo. Domina *Milisendis* regina, inclytæ recordationis & piæ in Domino memoriæ, defuncto marito, vt prædiximus, relicta cum duobus liberis adhuc infra annos cōstitutis, Regni tanquam iure hereditario sibi debiti curam & administrationem sortita est, filiorum legitimam agens tutelam. Hanc cōsilio Principum regionis, strenuè & fideliter, vires &

animum transcendens fœmineum, vsque ad illum diem administrauerat filio primogenito, domino *Balduino*, cuius in præsenti gesta conscribimus, etiã postquam in Regni sublimatus est solium, eius multùm fauente & meritò subiacente imperiis. Inter cæteros autem quorum operâ consilioque vtebatur, familiarem admodum habebat quendam nobilem virum, eius consobrinũ, *Manassen* videlicet: cui, statim post eius introitum in regnum, curam militiæ tradiderat omnem, & ordinauerat Constabularium. Hic autem de dominæ Reginæ gratia præsumens, nimiùm arrogans, vt dicitur, & Regni Maioribus insolenter se præferens, nulliq; debitam exhibens reuerentiam, inuidiam in se nobilium regionis cõcitauerat maximam: & nisi dominæ Reginæ eos cohiberet auctoritas, parati erant, conceptum odium vsque in opus pertrahere. Duxerat autem & domini *Baliani* senioris viduam, nobilẽ matronam Hugonis, Balduini & Baliani Ramatẽsium fratrum, matrem: vnde sibi cumulauerat diuitias, & multiplicauerat possessiones. Eorum autem qui prædictum Manassen odio prosequebãtur, primus erat & affectu & opere, Rex ipse: asserens, quòd ei matris suæ subtraheret gratiam & munificentiam impediret. Habebat autem super eodem facto plurimos incentores, odiorum fomitem ministrantes, quibus prędicti viri inuisa erat potẽtia, & molesta nimis dominatio. Hi dominum Regem impellebant, vt etiam matrem à Regni amoueret potestate, dicentes, eum iam ad adultam peruenisse ætatem, indignũ esse vt fœmineo regeretur arbitrio, & regni proprii curam aliquam sibi committeret moderandam. Horum igitur & similium Rex fretus consilio, proposuerat, in die festo Paschæ Hierosolymis solenniter coronari: cuius glorię, cùm à domino Patriarcha, & à viris prudentibus, qui pacem Regni diligebant, instanter rogaretur, vt matrem participem faceret, distulit prædictorum consilio, ne matrem haberet consortem, illâ die quâ proposuerat: & sequenti die

XIV. subitò, matre non vocatâ, in publicum processit laureatus. Transcursâ igitur illâ solemnitate, conuocato procerum cœtu, præsente etiam *Iuone* Suessionensi Comite, & *Galtero* Castellano sancti Aldemari, matrem conuenit, & vt Regnum secum diuidat instanter exigit, & auitæ sibi postulat hereditatis portionem assignari. Tandem post multos hinc inde habitos deliberationis tractatus, diuisa hereditate, domino Regi optione datâ, assumpsit sibi in partem Tyrensem & Acconensem, cum pertinentiis suis, vrbes maritimas: relictis dominæ Reginæ Hierosolymâ & Neapoli, cum suis iterum pertinentiis. Sicque diuisi sunt ab inuicem, sperãte populo quòd pro bono pacis tolerandum esset, quod sic ordinatum fuerat, quòd vterque contentus esse deberet suâ, quæ eum contigerat, portione. Per eosdem itaque dies dominus Rex nobilem quendam & magnificum virum dominum *Henfredum* de Torono, cui magnæ & amplæ possessiones erant in Phœnice, in montibus qui Tyrensi adiacent metropoli, ordinauit Constabularium suum, & ei militiæ suæ curã commisit. Sed neq; sic etiam quieuit dominã Reginam persequẽtium stimulus: sed & caussis leuibus vires resumens ignis, qui latuerat in fauilla, incendium maius, & priore multo periculosius, cœpit ministrare. Nam Rex eisdem impellentibus quorum consilio priùs acquieuerat, matrem iterùm cœpit molestare; & eam quam ex vtriusque beneplacito Regni obtinuerat portionem, exclusâ omninò matre, sibi vendicare proposuit. Quod intelligens Regina, commendatâ Neapoli quibusdam fidelibus suis, qui eius curam haberent, Hierosolymam se recepit. Rex verò interea congregatâ quantâ potuit militiâ, prædictum Manassen in castello quodam eius, cui nomen *Mirabel*, obsidet; eumque ad deditionem compellens, Regnum & omnem cismarinam regionẽ abiurare coëgit: inde occupatâ Neapoli, matrem persequens Hierosolymam proficiscitur. Recesserant autem à domina Regina, iuramentorũ & fidelitatis immemores, quidam ex iis qui infrà sortẽ eius habebant possessiones, & ei fide mediâ erant obligati. Pauci verò ei adhærentes, fidei seruauerant integritatem: *Amalricus* videlicet Comes Ioppensis, filius eius, valdè adolescens; *Philippus* quoque Neapolitanus, & *Robardus* senior, & pauci alii quorum nomina non tenemus. Audiens itaque Regina, filium cum exercitu aduenire, in arcem cum familiaribus suis & fidelibus se recepit, de præsidii munitione confidens. Dominus verò Patriarcha *Fulcherus*, bonæ memoriæ, videns tempora periculosa, & dies tentationis imminere, volens partes suas interponere, & de iis qui ad pacem sunt rogare, assumptis sibi de clero, viris religiosis & DEVM timẽtibus, domino Regi

obuiam

obuiam exiit, monens vt à prauo desistat proposito, & in finibus pactorũ consistẽs, matrem quiete perfrui patiatur: apud quam postquam videt se non proficere, cõsilium eius detestans, in vrbem regressus est. Rex autem vrgens propositum, ante vrbem castra locat. Tãdem verò ciuibus indignationem declinantibus Regiã, & portas aperientibus, intromissus est cũ suis expeditionibus: vbi statim arcem, in quam mater se contulerat, aptatis ad eam expugnandã machinis, obsidione vallat; & more instantiæ hostili, balistis, arcubus, & iaculatoriis machinis continuas inferẽs molestias, obsessis requiem negat. Illi verò, omnino instanti omnino reluctantes, vim vi repellere nituntur; & quibus modis exteriores obsessos impugnare satagunt, eisdẽ iniurias propulsare & in hostes æquâ lance damna refundere, obsessi non verẽtur. Tandem cùm per dies aliquot, periculosè nimis hinc inde decertatum esset, cùm in arcem expugnando Rex non multùm proficeret, nec tamen à proposito vellet desistere, intercurrentibus quibusdam pacis & gratiæ reformatoribus, vrbe Neapolitanâ cum suis finibus contentâ dominâ Reginâ, Regni caput domino Regi resignat Hierosolymam, interpositis ex parte domini Regis, & præstitis corporaliter iuramentis, quòd super ea possessione per eum perpetuò non deberet molestari: sicque eis in mutuam redeuntibus gratiam, quasi stella matutina in medio refulgens nebulæ, Regno & Ecclesiæ restituta est tranquillitas.

XV. At verò nunciatũ est regi Hierosolymorum, & famâ certiore compertum, quòd Comes Edessanus sorte tam miserabili captus erat, & regio tota absque defensoris cura, hostium latè patebat insidiis; quòd omnis illa prouincia, sicut & Antiochenorum partes, fœmineo relictæ moderamini, suam exposcebant sollicitudinem: assumptis sibi *Henfredo* Constabulario, & *Guidone* Berytensi (nam de iis qui in portione dominæ Reginæ erant, licet singillatim euocasset, neminem habere potuit) ad partes peruenit Tripolitanas: vbi & Comitem cũ suis militibus assumens, *Antiochiam* celer peruenit. Dicebatur enim publicè, & verè sic erat, quòd potentissimus Turcorum princeps *Soldanus Iconiensis*, cum innumero equitatu ad partes illas descenderat, & ferè omnem suis finibus cõterminam occupauerat regionem. Non valentes enim locorum habitatores resistere, & exercituum illius sustinere potentiam, vrbes & municipia vniuersa illi tradiderant, impetrantes ab eo saluum & liberum exitum cum vxoribus & liberis, & sine periculo conductum vsq; *Turbessel*: is enim locus cæteris munitior, plures habens habitatores, vbi & dominus Comes iugem & manentem habebat habitationẽ, adhuc in tranquillo videbatur esse. Dumq; sic exceptis paucis præsidiis, vniuersam occupasset regionem, maioribus eum reuocantibus curis, domum redire compulsus est: nihilominus tamẽ, prouincialium aut labor est imminutus, aut remissior facta sollicitudo. Nã *Noradinus* molestissimus gẽtis nostræ persecutor, & Turcorum princeps potentissimus, penè continuis incursionibus vniuersam eatenus molestabat regionem, vt extra præsidia nemo penitus auderet comparere. Sic igitur inter duas molas, miser ille populus incessanter conterebatur; & à duobus maximis principibus supra vires angebatur, quorum alterius tantùm vix posset potentiam tolerare.

XVI. Interea dominus Imperator *Constantinopolitanus*, audiens illarum partium desolationem, vnum de principibus suis, cum immensis sumptibus, & militia suorũ nõ modica, ad prædictas partes direxerat, offerens Comitissæ liberisq; eius annuos certæ quantitatis reditus, qui eis ad honestum sufficere possent victum in perpetuum, in recompensationem traditæ sibi regionis, si præsidia quæ adhuc penes se retinebat, eius Imperio vellet concedere. Spondebat enim confidenter, in immensitate diuitiarum suarum spem habens, quòd & illa à Turcorũ incursionibus conseruaret illibata, & alia quæ amiserant, facilè suo restitueret Imperio, si ei prouincia resignaretur. Adueniente igitur Rege Antiochiam, caussâ cognitâ aduentus Imperialium nunciorum, ipsis etiam iniunctam sibi legationem aperientibus, facta est inter Principes regionis illius dissensio: aliis dicentibus, rem nondum in eum necessitatis articulum descendisse, vt id fieri oporteat: aliis è contrà asserentibus, necessarium id esse fieri, priusquam terra penitus in hostium manus tradatur. Inter has igitur deliberationis ambiguitates, cognoscens dominus Rex, quòd prædicta regio, in eo statu, in quo erat, diu perseuerare nõ posset; ipsum enim ampliorem ibi moram facere, Regni propria cura non patiebatur; nec eius tot tantæque erant vires, vt duas quindecim dierum itinere à se distantes prouincias administrare posset com-

modè; vidensq; Antiochenam quæ media erat prouinciam, Principis solatio iam per plures annos destitutam, in eam descendit sententiam, vt præmissis conditionibus, Græcis oppida quæ supererant traderentur. Et licet non multum præsumeret, quòd Græcorum viribus in eo statu conseruari posset prouincia, maluit tamen, vt eis possidentibus iste casus accideret, quàm ei periclitantis populi & terræ deficientis imputaretur ruina. Pactis igitur hinc inde iuxta prædictas conditiones, adhibito consensu dominæ Comitissæ & liberorum eius, ad placitam consonantiam redactis, præfigitur dies, quo dominus Rex, cum omni militia sua in partes illas descendat, Imperatoris homines in possessionem inducat, & eis vniuersa resignet oppida. Die igitur statutâ Rex ex condicto assumens sibi Comitem Tripolitanum, & tam suos quàm Antiochenarum partium magnates, in terram Comitis Edessani, Græcos secum deducens, vsque *Turbessel* peruenit: vbi assumptâ sibi dominâ Comitissâ cum liberis suis & aliis omnibus, tam Latinis quàm Armenis, sexus promiscui, exire volentibus, Græcis regionem assignat. Erant autem oppida quæ à nostris adhuc possidebãtur, *Turbessel*, *Hamtab*, *Rauendel*, *Rancolat*, *Bile*, *Samosatum*, & fortasse alia quędam. Quibus omnibus Græcorum potestati resignatis, ipse cum vniuerso egredi volentium populo, cum iumentis & sarcinis eorum, quæ erant multæ nimis (nam vnusquisq; cum omni domo & familia, & supellectile vniuersa exire proposuerat) ad iter accingitur; & cum omni huiusmodi imbellis populi multitudine, & impedimentorum quantitate numerosa egredi maturat, educere volens eos sine periculo.

XVII. Audiens itaque *Noradinus*, quòd Rex ad educendum populum ingressus fuerat, & quòd de conseruanda regione omnino desperantes, Græcis viris effeminatis & mollibus, oppida resignauerant, de nostra formidine factus animosior, congregatâ ex vniuersis adiacentibus regionibus militiâ, ad easdem partes festinus descendit, volens Regi & populo de viribus suis diffidenti, & sarcinis multiplicibus impedito occurrere: ad lucrum sibi putans cedere, si tales sibi obuiam habere posset. Factumque est, quòd vix ad vrbem *Tulupam*, quæ à Turbessel vix quinque aut sex distabat miliaribus, illam impotentem multitudinem adduxerit, cùm ecce *Noradinus* vniuersam regionem suis repleuerat legionibus. Erat autem castrum illis vicinum, *Hamtab* nomine, per quod iter eis erat futurum: illuc nostri properare volentes, videntes imminere periculum, acies instruunt, ordinant agmina, tanquam mox cum hostibus commissuri. Illi verò instructis cateruis, nostrorum aduentum, tanquam de victoria securi, auidè nimis expectabant. Accidit tamen contra spem eorum, quòd noster exercitus ad prędictum oppidum, præuiâ Domini misericordiâ, peruenit indemnis: vbi nocte totâ fessis tam iumentis, quàm hominibus ad requiem concessâ, conuocato procerum cœtu, & de futuro in crastinum itinere deliberantes, fuerunt nonnulli de magnatibus, qui prædictum præsidium exposcerent sibi dari, arbitrantes opitulante Domino contra Turcorum incursiones viribus propriis locum posse cõseruare: quorum vnus de regno erat *Henfredus de Torono*, vir magnificus Regius Constabularius: alter erat vir nobilis & potens, de principatu Antiocheno, *Robertus* videlicet *de Surda valle*. Sed videns dominus Rex neutrius vires aut potentiam ad prædictum opus sufficere, spreto vtriusque verbo tãquam inutili, pactis insistit perseuerans; & tradito Græcis municipio, populum præcipit ad iter accingi. Videre erat ibi viros nobiles, & inclytas cum ingenuis virginibus & paruis pueris matronas, natale solum, auita domicilia, cognatam regionem, singultibus & lacrymosis deserere suspiriis, & transmigrationem ad populum alterum cum fletibus & lamentis inire. Non erat pectus ita ferreum, cuius interiora non mouerent fletus & lachrymæ, & querulæ voces populi transmigrantis. Luce igitur terris redditâ, compositis sarcinis, rursum iter arripiunt: & ecce ex vtroque latere hostium acies iunctis agminibus, incedebant, in comitatum nostrorum parati ex omni parte irruere. Nostri ergò hostium videntes agmina, & grauem multitudinem, de quingentis equitibus, quos habebant, instaurant acies, & incedendi ordinem assignant instauratis. Dominum itaque Regem præire iubent, vt agmina præcedat, & turbis pedestribus gradiendi modum assignet: Comitem Tripolitanum, & *Henfredum* regium Constabularium posteriores iubent tueri partes; & vt cum maioribus & fortioribus militum copiis hostium sustineant impetus, & eorum à plebe arceant violentiam: Antiochenos verò magnates à dextris & à sinistris collocant, vt positæ in medio multitudini,

titudini, vndiq; per gyrum non deesset robur fortium, & armata militia. Sic igitur, & eodem ordine totâ die nostris gradientibus vsque ad Solis occasum intolerabiles nostris non defuerunt molestiæ, frequentesq; impetus, pugna iugis, congressiones comminus. Tanta autem erat immissarum in exercitu numerositas sagittarum, vt omnes sarcinæ, ericii more, sagittis viderentur consitæ: præterea puluis, calor quoq;, qualem solet Augustus ministrare, sitis quoq; aspera, plebem supra vires fatigabant. Vnde Sole iã ad occasum declinante, Turci secũ non habẽtes victualiũ quippiam, amissis de exercitu suo nonnullis nobilibus, dato ad reditum signo, nostros insequi desinunt, eorũ stupentes incõparabilem instantiam & perseuerantiã. Dumq; *Henfredus* Constabularius, a tergo abeuntes persequitur, aliquantulum a comitatu remotior, accessit ad eum miles quidam de hostium numero, qui repositis armis, & iunctis alternatim admotis manibus, signum exhibet reuerentiæ. Is porrò cuiusdam potentissimi Turcorum principis, qui eidem Constabulario fraterno fœdere iunctus erat, & in eo tenacissimus, domesticus erat & familiaris, ab eodem missus, vt eũ verbis eius salutaret, & de statu hostilis exercitus eum redderet doctiorem. Refert autem *Noradinum* cum suis in proposito habere eâ nocte ad propria maturare reditũ: defecerat enim in castris eius omnis penitus alimonia, vnde eos diutiùs non poterant infestari. Sic igitur illo redeunte ad propria, Constabularius in castra se recipit: & verbo quod audierat, domino Regi cõmunicato, instante iam nocte, in loco qui dicitur *Ioha*, castrametatus est populus vniuersus. Insequentibus diebus, populo sine molestia per syluam quæ dicitur *Marris*, & vsq; ad loca nostræ ditioni subdita traducto, dominus Rex in Antiochiam se recepit. Videns igitur *Noradinus* terram Comitis, Latinorum auxilio destitutam, de Græcorum mollitie, quibus commissa erat, præsumens, frequentibus irruptionibus, & quas Græci non satis supportare nouerant, eam cœpit aggrauare. Tandemq; immissis exercitibus copiosis, obsidione vallans oppida, Græcis violenter exclusis, infra annum vniuersam occupauit regionem. Sic igitur prouincia opulentissima, riuis, syluis, & pascuis lætissima, vbere glebæ diues, & omnibus redũdans cõmoditatibus, in qua quingenti equites sufficientia habebant beneficia, peccatis nostris exigentibus, in hostium manus deuenit, & a nostra iurisdictione vsq; in præsentem diem facta est aliena. Decesserunt itaq; ecclesiæ Antiochenæ in partibus illis tres Archiepiscopi, Edessanus, Hieropolitanus, & Coricensis: quorum ecclesias etiam nunc infidelitas detinet, & Gentilis superstitio, licet inuitas.

XVIII. Interea dominus Rex Hierosolymorum *Balduinus*, pro vrbe Antiochena, & circumadiacente diœcesi plurimùm solicitus, ne principis destituta solatio, sicut & terra Comitis, de qua prædiximus, in manus hostium, forte descendat miserabili, & populo Christiano simul cũ iactura intolerabili, ampliùs accedat confusio: vidensq; sibi liberum non esse, reuocãte eum Regni curâ, moram ibi habere longiorem, dominã Principissam sæpè ac sæpiùs commonet, vt vnum de nobilibus sibi, cui nubat, eligat viris, cuius consilio & operâ Principatus regatur. Erant autem eo tempore inclyti & nobiles viri in eadem regione, domini Regis castra sequẽtes, dominus videlicet *Iuo de Neella*, Comes Suessionensis, vir magnificus, prudẽs & discretus, cuius in regno Frãcorũ plurima erat autoritas; *Galterus* quoq; de *Falcunberga*, Castellanus sancti Aldemari, qui postea fuit Tiberiadensis dominus, ipse quoq; vir prudens, vrbanitatis eximiæ, prouidus in consiliis, & in armis strenuus; dominus quoque *Radulphus de Merlo*, vir summè nobilis, & armorum vsum habẽs, & prudentiâ multâ conspicuus: quorum quilibet ad procurandam regionem, meritò videbatur sufficiens. Illa autem vincula timens coniugalia, solutamq; ac liberam vitã præponens, non multùm attendebat, quid populo expediret, circa id plurimùm solicita, vt carnis curam perficeret in desideriis. Rex autem eius intelligens propositum, apud Tripolim principibus vtriusq; tam Regni quàm Principatus, curiã indicit generalem. Ad quã tam dominum Antiochenum Patriarchã cum suffraganeis suis, quàm dominam Principissam cum suis proceribus inuitat: interfuit autem & mater eius, domina Regina *Milisendis*, & Regni Principes eam secuti. Vbi cùm de publicis negotiis diligens habitus esset tractatus, ventum est ad negotium Principissæ: sed neq; tunc vel Rex, vel Comes, eius consanguinei; vel Regina vel Comitissa Tripolitana, amitæ eius materteræ, in hoc eam potuerunt inducere, vt sibi & regioni in hac parte vellet prouidere. Dicebatur autem & Patriarchæ niti cõsilio, qui

tanquam vir argutus, & versipellis, vt liberiùs in eâ totâ terrâ dominaretur, cuius rei cupidus erat nimis, in hoc eam dicebatur errore fouere. Cùm ergo nihil in eo proficerent, solutâ curiâ, ad propria quisque reuersus est.

XIX. Erat autem illis diebus, inter dominum Comitem & eius vxorem, dominæ Milisendis Reginæ sororē, ex zelo maritali orta simultas: cuius sedandæ gratiâ, & vt Principissam neptem suam videret, domina Milisendis aduenerat. In qua resarcienda gratia, cùm ipsa iterum non multùm profecisset, sororem, rediens, deducere secum decreuerat, & in hoc procinctu ambæ erant vrbem Tripolitanam iam egressæ. Comes autem proficiscēti Principissæ comitem se ad tempus dederat, à qua sumptâ licentiâ, post modicum reuersus est interuallum: qui dum portam ciuitatis ingrederetur, nihilque omnino casus timeret sinistri, in introitu portæ, inter murum & antemurale, *Assissinorum* gladiis confossus, miserabiliter interiit. Cecidit autem & cum eo inclytus & nobilis vir, cuius superiùs fecimus mentionem, dominus *Radulphus de Merlo*, cum quodam milite suo: quorum vterque domino Comiti in ea profectione casu se dederat consortem. Rex autem in ciuitate securus aleam ludebat, recreationi dans operam, horum omnium ignarus. Commota est ergo vniuersa ciuitas, nece Comitis auditâ; & ad arma populus conuolans, quemcunque alienum à lingua nostra, vel habitu reperit, putans sicarios qui hoc malum commiserāt inuenire, gladio percutit, & mortem omnibus irrogat indifferenter. Interea Rex repētinis excitus clamoribus, morte Comitis intellectâ, tristis admodum, & mente plurimùm consternatus, lacrymas & suspiria non valens cohibere, matrem & materterā mox præcipit reuocari. Quibus reuersis, post multa lamenta & fletus vberes, corpore cum debita exequiarum magnificentia sepulturæ tradito, præcipiente domino Rege, cuncti proceres illarum partium, dominæ Comitissæ & liberis eius fidelitatem exhibuerunt. Erat autem domino Comiti, filius ei æquiuocus, nomine *Raimundus*, vix annorum duodecim; & filia nomine *Milisendis*, fratre natu posterior. His ergo sic compositis, Rex cum matre & principibus suis in Regnum reuersus est.

XX. Non multo verò post interiecto temporis interuallo, quidam nobiles Turcorum satrapæ, viri potentes, & apud suos egregii nominis, quibus cognomen est *Hiaroquin*; quorum sancta ciuitas, antequam à Christianis liberaretur, dicitur fuisse hereditas: hortante matre, & eorum improperante ignauiam, quòd tamdiu ab hereditate auita se paterentur esse exortes, collectâ infinita Turcorum multitudine *Hierosolymam* venire, & eam quasi

1152 iure hereditario sibi debitam vendicare proponunt. Assumptis ergò sibi ingentibus militarium virorum copiis, matrem longæuam continuis exhortationibus id monentem, secuti, iter arripiunt propositum, si Dominus ita permiserit, prosecuturi. Peruenientes igitur *Damascum*, ibi ad reparandos exercitus, & vires recreandas moram facientes aliquam, volentibus Damascenis eorum insipiens reuocare consilium, non acquieuerunt, sed resumptis viaticis, & compositis iterum sarcinis, quasi de proposito non diffidentes, versus Hierosolymā proficiscuntur. Tandem transito *Iordane* cum vniuersis cohortibus suis montana conscendentes, in quibus sita est prædicta ciuitas, in montem *Oliueti*, qui mons conterminus prædictæ supereminet vrbi, se contulerunt, vt inde loca omnia venerabilia, & maximè Templum Domini, quod in summa & præcipua habent reuerentia, & vniuersam vrbem oculis darentur liberis prospectibus intueri. Quod videntes qui in vrbe erant residui, tamen maxima totius regionis militiæ pars apud *Neapolim* cōuenerat, timentes, quia vrbs absque mœnibus erat, ne illuc aduenientium hostium se conferret multitudo: inuocato de cœlis auxilio, arma corripiunt, & continuo egressi, in hostes properare, & cum eis committere votis ardentibus accelerant. Est autem via, quæ ab Hierosolymis descendit in *Hiericho*, & inde ad *Iordanem*, inæqualis plurimùm, locis saxosis & præcipitiis periculosa frequentibus, ita vt, nihil etiam timentibus, & liberum habentibus transitum, molestum semper soleat ascendentibus vel descendentibus præstare accessum. In hanc ergo ingressi, dum nostrorum acies actiùs instantes inordinatè fugiunt, præcipitiis & locis angustis nullam ad fugiendum habilitatem concedentibus, multi sine gladio perierunt præcipitati. Qui verò loca planiora secuti, fugæ tētabant insistere, nostrorum gladios incurrentes, saucii lætaliter in mortem nihilominus dabantur præcipites. Equi verò eorum itineris longitudine, & laboris difficultate fatigati, viarum non ferentes asperitatem, sessoribus suis, omnino deficientes, ne-

tes, negabant obsequium: vnde facti pedites, armis onusti, & vsum laboris non habentes, nostrorum subsequentium gladiis tanquam pecudes deputantur. Fit ergo tanta tam equorum quàm hominum strages, his prædictis casibus, quod præ multitudine peremptorum, ad insequendum qui præibant impediretur transitus. At verò nostri tanto auidiùs insectantes, spretis spoliis, & manubias declinantes, cædi acriùs instãt, pro summo lucro reputantes, hostiũ sanguine cruentari. Qui verò apud Neapolim conuenerant, scientes prædictos hostes ad nos ingressos, vnanimiter egredientes, ad Iordanis fluenta hostibus occurrentes certatim conuolant, vt vada occupent, & impediant transire volentes: vbi eos qui insectantes effugerant, incautos reperiunt, & cõfodiunt ex latere irruentes. Facta est ergo illâ die manus Domini super eos, ita vt, sicut scriptũ est: *residuum locustæ comederet bruchus.* Nam qui equorum velocitate, aut aliquâ industriâ insectantes videbantur declinasse, occurrentiũ ex latere gladiis cædebantur. Si qui verò agmina præeuntes, Iordanem ingressi fuerant, vadorum ignari, vndis rapiebantur tumentibus, flumine suffocati. Sic igitur qui in multis milibus ascenderant, in spiritu vehementi, in equitatu suo spem habẽtes, ad modicum redacti numerum, confusione induti & reuerẽtiâ, ad propria sunt reuersi. Dicuntur illâ die ex eis cæsa esse ad quinque milia. Factum est autem hoc anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo quinquagesimo secundo*, nono Kalen. Decembris: Regni verò domini *Balduini* regis quarti, anno nono. Nostri ergò hostium onusti spoliis, & vberes de trophæo manubias agentes, sollemnes Domino laudis hostias immolaturi, Hierosolymã reuersi sunt. Ioel. 1. A. D. 1152.

XXI.

Collatâ igitur nostris diuinitus prædictâ victoriâ, erecti in spem bonam, Domino corda eorum dirigente, apponunt vnanimiter, communicato tam maiorum quàm minorũ consilio, hostes eorum qui in vicino constituti erant, quiq; nostris sæpiùs grauia inferebant pericula, *Ascalonitas* videlicet, aliquo modo lædere. Idq; visum est pro tempore expedientiùs, vt pomeria ciuitati adiacentia, vnde ciuibus multa erat commoditas, in manu forti extirpare niterentur, & in parte saltem hostes proteruos damnificare. Iuxta quod propositum, collectæ vnanimiter in manu valida ante vrbem prædictam vniuersæ Regni copiæ, arbitrati sufficiens esse, si effectui possent mancipare propositum. Sed pręsentibus nostris ante vrbem, affuit mirabiliter diuina clemẽtia, quæ eos ad maiora cœpit ex insperato accendere. Nam postquã ante vrbem nostrę constiterunt acies, tantus ciues pauor inuasit, quòd infra vrbẽ omnes se receperunt certatim: nec inuentus est vel vnus, qui extra mœnia nostris se daret obuiam. Vnde sumptâ occasione ex eo quòd ita deterriti videbantur, dirigente eos diuinâ gratiâ, adiiciunt vrbẽ obsidione vallare. Missisq; nunciis per vniuersos Regni fines, præcipiunt euocari eos qui domi remanserant, vt omnes vnanimiter die præfixâ adesse non differant, propositum quale DEVS eis inspirauerit, aperientes. Qui ergò vocati fuerãt, gratulabundi & sine mora conuenientes, ad eos qui se præcesserant, adiuncti sunt, castra cum aliis circa vrbem locantes. Et vt firmum esset quod aggrediebantur, & de perseuerantia in proposito nulli dubitare liceret, iuramentis exhibitis corporaliter se inuicem obligant, quòd ante vrbem captam, ab obsidione non desistant. Conuocatis igitur vniuersi Regni viribus, & populo vnanimiter conueniente, dominus Rex, dominusque Patriarcha, cum aliis tam secularibus, quàm ecclesiasticis regni Principibus, signum Dominicæ Crucis viuificũ & venerabile, secum habentes, ante vrbem prædictam felicibus auspiciis octauo Kalendas Februarii castrametati sunt. Interfuerunt autem de ecclesiarum prælatis, dominus Hierosolymorum Patriarcha *Fulcherus*, dominus *Petrus* Tyrensis Archiepiscopus, dominus *Balduinus* Cæsariensis Archiepiscopus, dominus *Robertus* Nazarenus Archiepiscopus, dominus *Fredericus* Acconensis Episcopus, dominus *Geraldus* Bethleemita Episcopus. Abbates etiam nonnulli: *Bernhardus* etiam *de Tremelai* magister Militiæ Templi, & *Raimundus* magister Domus Hospitalis. De Principibus autem laicis: *Hugo de Ibelim*, *Philippus* Neapolitanus, *Henfredus de Torono*, *Symon* Tiberiadensis, *Gerardus* Sidoniensis, *Guido* Berithensis, *Mauritius* de monte Regali, *Rainaldus de Castellione*, *Galterus de Sancto Aldemaro*, qui duo apud dominum Regem stipendia merebant. Ordinatis itaque compositisque per gyrum tentoriis, & principibus certis congruisque mansionibus dispositis, cœpto fideliter insistunt operi, tanto labori debitam deuotè & prudenter impendẽtes sollicitudinem.

XXII. Est autem *Ascalona* vna de quinque Philistiim vrbibus, in littore maris sita, formam habens semicirculi, cuius chorda siue diameter, secus littus maris iacet; circumferentia verò, siue arcus, super terram ad Orientem respiciens. Iacet autem tota ciuitas quasi in fouea, tota decliuis ad mare, aggeribus vndique cincta manufactis, supra quos mœnia sunt, cum turribus frequentibus, opere solido, duritiem lapidis vincente cœmento nexorum; muris debitâ spissitudine latis, & congruâ proportione sublimibus: verùm etiam & antemuralibus, eadem soliditate fabrefactis, cincta est per gyrum, & communita diligentiùs. Fontes autem neque infra murorum ambitum, neque sibi vicinos habent aliquos, sed puteis tum extra, tum interiùs, aquas sapidas & ad potum habiles ministrantibus abundat: Cisternas quoque aquarum pluuialium receptiuas, ad maiorem cautelam, ciues interiùs construxerant nonnullas. Erant autem & in murorum ambitu portæ quatuor, turribus excelsis & solidis diligentissimè communitæ: quarum prima quæ ad Orientem respicit, dicitur *Porta maior*, cognomento *Hierosolymitana*, eò quòd Vrbem Sanctam respiciat, habens circa se duas turres altissimas, quæ quasi robur & præsidium subiectæ videntur præesse ciuitati: hæc ante se tres aut quatuor in antemuralibus portas habet minores, quibus ad eam per quosdam amfractus peruenitur. Secunda est quæ ad Occidentem respicit, & dicitur *Porta maris*, eò quòd per eã ad mare ciuibus pateat egressus. Tertia ad Austrum, *Gazam* vrbem, de qua superiùs fecimus mentionem, respicit, vnde & ab ea cognomen ducit. Quarta ad Septentrionem respiciens, ab vrbe finitima, in eodem sita littore, *Ioppensis* dicitur. Hæc autem ciuitas, situ maris nullam præbente aptitudinem, portum, vel aliquam tutam nauibus non habet vel habuit stationem; sed littus tantum arenosum, & circa id mare, ventis intumescentibus, fretosum valde, & accedentibus, nisi multa fuerit in mari tranquillitas, nimis suspectum. Solum autem exteriùs vrbi adiacens harenâ est obsitum, agriculturæ nesciens, vineis tamen & fructiferis arboribus accommodum; exceptis vallículis in parte Septentrionali paucis, quæ iniecto fœcundatæ lætamine, & aquis irrigatæ putealibus, herbarum & fructuum aliquam ciuibus præstant commoditatem. Erat autem in ea ciuitate populus multus, quorum ei qui minimus erat, & vt vulgò dicebatur, etiam recens nato, de thesauris *Ægyptii Calyphæ* dabantur stipendia. Multam enim & maximam, tam prædictus dominus, quàm eius principes, pro eadem vrbe gerebant sollicitudinem: arbitrantes, quòd si illa deficeret, in nostrorum veniens ditionem, nihil restaret aliud, quàm vt libero & sine difficultate accessu nostri principes in Ægyptũ descenderent, regnum violenter occupaturi. Vtebantur ergo eâ pro muro, & profusâ liberalitate quater in anno, tam per mare quàm per terras ciuibus ministrabãt subsidia: vt eâ superstite, & nostris circa eam studium consumentibus & operam, ipsi optatâ interim tranquillitate fruerentur. Multis ergo propterea vrbi necessaria ministrabant expensis, arma, victum, & recentem militiam, certis temporibus dirigentes, vt nostris circa eos occupatis, minor eos de nostrorum suspectis viribus premeret sollicitudo.

XXIII. Hác igitur vrbem, per annos quinquaginta & ampliùs, postquam Dominus Terræ Pomissionis partes reliquas populo Christiano tradiderat, adhuc resistentem, & nostris conatibus æmulam, tãdem obsidere conati sunt, rem aggressi arduam, & penè impossibilem. Nam, præter id quod muris & antemuralibus, turribus & aggere, armis & victualibus erat supra omnem opinionem instructa, populum habebat vsum & experientiam armorum habentem, in tanta quantitate, vt à prima obsidionis die, vsque ad nouissimum, numerus obsidentium a multitudine obsessorum in duplo vinceretur. Dominus igitur Rex, dominus quoque Patriarcha, dominus etiam *Petrus*, prædecessor noster, Tyrensis Archiepiscopus, alii quoque Regni magnates, tam principes quàm ecclesiarum prælati, vnaque cum eis ciues vrbium singularum, segregatim tabernacula figẽtes, vrbem per terras obsederant: dominum verò *Girardum* Sydoniensem, vnum de magnis Regni proceribus, quindecim nauium rostratarum & ad cursum expeditarum classi præfecerant, vt per mare volentibus accedere, aditum impediret; volentibus egredi nihilominus inhiberet egressum. Porrò nostri penè diebus omnibus, nunc equites, nunc pedites, in vrbem frequentes dabant assultus: illi verò occurrentes animosiùs, resistebant viriliter, pro vxoribus & liberis, & quod præcipuum est, pro libertate contendentes. Quibus congressionibus nunc hi, nunc illi, sicut in huiusmodi solet accidere, fie-

re,fie-

re, fiebant superiores; nostri tamen frequentius meliorem calculum reportabant. Dicebatur autem & in castris tāta esse, cum rerum venalium omnimoda commoditate, securitas, vt ita se haberet populus in tentoriis & tabernaculis quibuslibet, sicut domi in muratis vrbibus se consueuerat habere. Vrbani autem, curâ præcipuâ locum de nocte custodiētes, deputatis alternatim vigilibus, & ipsi maiores vicissim nihilominus custodientes vigilias, mœnia perlustrantes, noctes ex parte plurima trahebant insomnes. Erant autem & in circuitu murorum, & turrium in propugnaculis locatæ vitreæ lampades opercula habentes vitrea, ignē qui oleo fouebatur infuso conseruantes, ex quibus mœnia circuire volētibus, lumen tanquā de die ministrabatur. Nostris quoq; qui in castris erant, pro tempore turmatim deputabantur vigiliæ, & iugis non deerat custodia, timentibus ne vrbani nocturnas irruptiones in castra facerent; aut Ægyptii in eorum subsidium properantes, subitis & improuisis incursionibus læderent exercitum: quamuis & circa *Gazam* in locis pluribus non deerant exploratores, qui hostium aduentum citissimè possent prænunciare.

Sic igitur duobus mensibus eodem tenore continuatâ obsidione, accidit vt more solito circa Pascha adesset transitus, & Peregrinorum adueniret frequentia. Cōmunicato ergo cōsilio diriguntur de exercitu, qui auctoritate Regiâ tā nautis quàm Peregrinis redire volentibus, interdicant reditum, & omnes ad obsidionem & laborem DEO tam acceptum promissis inuitent stipendiis, & naues tā maiores quàm minores illuc deducant. Factumq; est vt subitò & intra paucos dies, secundo aëræ flatu naues omnes, quotquot illo transitu aduenerant, ante vrbem adessent; Peregrinorum quoq; tam equitum quàm peditum ingentes copiæ nostris expeditionibus se adiungerent, & diebus singulis exercitus augeretur. Erat ergo in castris lætitia, & spes fruendi victoriâ: apud hostes autem mœror inualescebat & anxietas; & de viribus diffidentes rariùs egrediebantur ad conflictus, licet sæpiùs lacessiti. Frequentibus etiam nunciis Calypham Ægyptium sollicitāt, quatenus maturè procuret subsidium, alioquin in proximo se defecturos significant. Ille verò impiger per principes suos, operi huiusmodi præpositos, classem instruit, militiam comparat, armis, victualibus & machinis naues excelsas onerat, præfectos ordinat, expensas tribuit, moras arguit, & imperat celeritatem. At nostri interea emptis multo precio nauibus, sumptisque ex eis malis, vocatis artificibus, castrum ligneum ingentis erigunt celsitudinis; intusq; & de foris cratibus & coriis contra incendia & fortuitos casus diligenter cōmuniunt, vt iis quibus ex eo vrbem impugnare mandabatur, tutum posset conferre præsidium. Ex reliqua autem lignorum naualium materia, machinas instruunt iaculatorias, quas congruis ad infringenda mœnia locāt stationibus. Scrophas quoq; ex eâdem contexunt materiâ, quibus impunè ad complanandos aggeres accedebatur. His ergò ritè compositis, consideratâ quoq; eâ muri parte, cui castellum nostrum posset applicari faciliùs, complanato ex multa parte per prædicta instrumenta priùs aggere, magnis clamoribus castrum muro applicant, vnde totam eminus erat vrbem conspicere, & cum iis qui in vicinis erant turribus, cominus experiri. Laborabant porrò ciues & instabant proteruiùs, cùm ex muris tum ex aggere, arcubus & balistis; sed incassum operam consumentes, eos qui intus latebant, quorum studio promouebatur machina, lædere non poterant. Fiebat ergo ciuium concursus ad eam muri partem, quæ castello erat opposita: & qui inter eos erant animosiores, ibi præcipiebantur vires experiri, continuum habentes & iuge certamen cum iis, qui de castello eos impugnabāt. Sed & in aliis eiusdem muri partibus, per loca varia non deerat conflictus & pugna pertinax, ita vt vix absque strage dies præteriret vlla, exceptis sauciis, quorum vtrinque turba erat plurima. Audiuimus & quorundam in illa obsidione, tam nostrorum quàm hostium virtutem egregiam, facta memorabilia. Sed nos generalia prosequentes, huiusmodi specialibus non multam damus operam. XXIV.

Cùm igitur per quinque menses continuos nostri principes in obsidione perseuerassent, hostiumque vires attritæ viderentur aliquatenus, nostros autem spes solito amplior obtinendi ciuitatem foueret, ecce subitò Ægyptiorum classis flatibus acta prosperis, comparuit. Quam videntes *Ascalonitæ*, voces cum manibus tendunt ad sidera, & magnis intonant clamoribus, recedendum nostris esse, aut in proximo pereundum. *Girardus* verò Sydoniensis, qui nostræ classi præerat, videns hostium exercitum ad vrbem accedere, cum XXV.

paucis quas habebat galeis, tentans occurrere & impedire accessum, multitudinem veritus, terga vertit, fugâ vitæ consulens & saluti. At verò classis hostium ad vrbem accessit intrepida, ciuibus optatam deferens consolationem. Erant porrò in eadem classe, Galeæ, vt dicitur, septuaginta & aliæ naues viris, armis & victualibus vsque ad summum oneratæ, miræ & ingentis magnitudinis, quas omnes in subsidium vrbi prædictæ princeps miserat Ægyptius. Hi denuò tanquam reparatis viribus, & de subsidio præsumentes, nostris rediuiua cœperunt hostes inferre certamina, solito proteruiùs & frequentiùs conflictus appetentes: ciues tamen cautiùs, quibus nostrorum nota erant negotia, rudes verò, & qui recenter venerãt gloriæ cupidi, vt vires ostentarent & audaciam, dum incautè negotiantur, occumbunt frequentiùs, quousque & ipsi nostrorum experti constantiam, didicerunt parciùs irruere, & modestiùs irruentium impetus sustinere.

XXVI. Dumq; hæc circa Ascalonã in castris geruntur, domina *Constantia*, domini Raimundi Antiocheni Principis vidua, licet multos inclytos & nobiles viros, eius matrimonium appetentes, more fœmineo repulisset; *Rainaldum de Castellione*, quendam stipendiarium militem, sibi occultè in maritum elegit: noluit autem verbum publicari, quoadusq; domini Regis (cuius erat consobrina, & sub cuius protectione Principatus videbatur consistere) interueniret auctoritas & consensus. Festinauit igitur prædictus *Rainaldus* ad exercitum, & verbum domino Regi communicans, sumptâ eius conniuentiâ, Antiochiam rediens, prædictam duxit in vxorem Principissam, nõ sine multorum admiratione, quòd tam præclara, potens & illustris fœmina, & tam excellentis *vxor viri*, militi quasi gregario, nubere dignaretur. Interea *Noradinus*, vir prudẽs & circumspectus, audiens quia mortuus erat *Ainardus* socer eius, Damascenorum Princeps militiæ, & Regis procurator negotiorum, qui suis conatibus plurimùm semper restiterat; vidensq; dominum Regem Hierosolymorum, omnemq; regni eiusdẽ militiam, circa Ascalonam iamdudum occupatos; arbitransque quòd non facilè obsidionem desererent, vt Damascenis contra se auxilium postulantibus ministrarent, sumptâ ex tempore occasione, ad partes cum ingenti militia accessit Damascenas, quasi regnum violenter occupaturus. Vbi fauentibus & vltrò manus dantibus Damascenis, Regem eorum hominẽ dissolutum & inutilem, regno priuat; & vagum & profugum super terrã, fugere compulit in Orientem. In quo facto, nostra nihilominus deterior facta est conditio: nam pro viro impotente, & qui pro sua debilitate nostris erat obnoxius, eatenus, vt tanquam subiectus, annua tributa persolueret, durior nobis oppositus est aduersarius. Nam, sicut *regnum in seipsum diuisum*, iuxta verbum Saluatoris, *desolatur*; sic *vnita plurima, sibi robur ex mutuo solent assumere, & in hostes consurgere fortiora*. Captâ itaque Damasco, & subactâ regione vniuersâ, volens Ascalonitis opem, qualem poterat de remoto conferre, vrbem *Paneadensem*, in nouissimis regni finibus sitam, de nostrorum præsumens occupationibus, obsidet: vt in obsessorum auxilium reuocati, obsidionem circa Ascalonam desererent, & infecto negotio redire compellerentur. Sed præuiâ Domini misericordiâ, à spe tanta decidens, neutrum obtinuit. nam ipse circa obsessam ciuitatem non profecit; & nostri opitulante Domino ad deditionem compulerunt. Per idem quoque tempus mortuo domino *Bernardo*, bonæ memoriæ Sydoniensi Episcopo, substitutus est ei *Amalricus*, piæ in Domino recordationis, Abbas Canonicorum regulariũ, ordinis Præmonstratensis, in eo loco qui dicitur *sancti Abacuc*, siue *sancti Ioseph*, qui cognominatus est ab Arimathia; vir simplex ac timens DEVM, & egregiæ conuersationis: qui in Ecclesia Liddensi, per manum domini *Petri* felicis memoriæ, Tyrensis Archiepiscopi, munus consecrationis dicitur recepisse: quoniam ab vrbe obsessa, nulli longiùs abscedere dabatur licentia.

Matth. 12, 25.

XXVII. Interea qui in expeditione erant, cœpto cum multa diligentia instantes operi, non cessant assiduè vrbem obsessam impugnare, & circa eam portam, quæ *Maior* dicitur, congressiones innouare ciuibus valde periculosas; tormentis nihilominus iaculatoriis turres ac mœnia debilitare; & infra vrbem, non sine strage multa, funditus dissoluere, immissis magnis molaribus, domicilia. Qui verò in castello ad eius custodiam deputati erant, tantas ciuibus, non solùm iis qui in turribus & in muris resistebant, verùm iis etiam, qui per vrbem necessitatibus tracti, discurrere cogebantur, arcubus & sagittis inferebãt molestias, vt earum respectu, quicquid alibi ciuibus inferebatur, leue iudicaretur, & quamuis

quamuis durum esset, tolerabile. Vnde communicato inter se consilio, eorum maximè qui peritiores erant, quibus maior in eiusmodi videbatur experientia, proponunt, vt quocunque periculo, quocunque ciuium discrimine, interiectis inter murum & castellum lignis aridis, aptam ignibus materiem & fomitem præstare valentibus, procurato occultè incendio, concremetur: alioquin nec spes salutis, nec resistendi fiducia, sic oppressis & vsque ad summum afflictis, videbatur. Surgentes igitur eorum exhortationibus quidam viri fortes, viribus & animo præstantiores, ciuium suæ præferentes salutem, obiectãt se periculis, ligna ad eam partem muri, quæ castello erat vicinior, comportantes, & in locum qui medius videbatur inter murũ & machinam proiicientes exteriùs. Compositâ porrò lignorum strue maximâ, & quæ videbatur ad incendium castelli sufficere, picem desuper infundunt, oleum quoque & liquamen, & cætera huiusmodi incendiorum irritamenta, quæ solẽt ignibus præstare fomitem. Igne igitur immisso, affuit nobis manifestè diuina clemẽtia: nã statim inualescente incendio, suscitatus est ventus ab Oriente vehemens, qui totas incendii vires in murum ciuitatis flatu vehementi contorsit. Ventus igitur, vehementiâ suâ, flammas in murum, incendiumque impellens, totâ nocte illâ peruigil & flatum continuans, murum vsque in fauillam decoxit: ita vt mane facto, circa diei crepusculum, ab vna turri, vsque ad cõterminam, totus corruerit funditus, ita quòd motu sonitus vniuersum cõmouit exercitum: decidẽs autem tanto põdere castello illisus est, vt cui non nocuerant incẽdia, muri casus de principalibus membris quædam confringeret, & eos qui in eius soliis & proiectis excubias procurabant, paulò minus ad terram deiiceret. Excitus igitur ad hunc ruinę sonitũ vniuersus exercitus, arma corripiunt; ad partes illas conuolant quasi patefacto diuinitus aditu, protinus intraturi. At magister Militiæ Templi, Bernardus de Tremelai, cum fratribus suis, alios ante multò præuenientes, aditũ occupauerant, neminẽ nisi de suis intrare permittentes: eos autem hac intentione dicebantur arcere, quatenus primi ingredientes, spolia maiora & manubias obtinerent vberiores. Nã *in violenter effractis vrbibus, id hactenus apud nos pro lege obtinuit consuetudo, vt quòd quisque ingrediens sibi rapit, id sibi & hæredibus suis perpetuo iure possideat.* Poterant autem omnibus indifferenter ingredientibus, & mancipari ciuitas, & victoribus spolia sufficere. Sed *de vitiata radice & peruersa intentione opus prodiens, rarum est vt bono fine claudatur:* quia

Non habet euentus sordida præda bonos.

Dum ergo cupiditate rapti, ad prædæ participiũ renuunt habere consortes, in mortis periculo, meritò reperti sunt soli. Ingressos igitur ex eis circiter quadraginta, cæteris subsequi non valentibus, ciues priùs de vita solliciti, & extrema omnia sustinere sine contradictione parati, videntes eos paucos, resumptis viribus & recepto animo, eos gladiis excipiunt, & interceptos obtruncant. Iunctis igitur iterum agminibus, quasi viribus renatis, & armis quæ quasi victi deposuerant, resumptis, ad eam partem vnanimiter conuolant, quâ murus deciderat. Trabes itaque immensæ magnitudinis & ligna ingentia, quorum illis ex nauibus multa erat copia, contexentes, hiatum replent, obturant aditum, & locum certatim faciunt impermeabilem. Communitis etiã turribus, quæ ex vtroque latere vicinæ fuerant incendio, quas incendiorum importunitatem ferre non valentes, dereliquerant, bella renouant, ad congressus iterum accinguntur; nostros vltrò prouocant ad prælia, tanquam nihil omnino aduersitatis perpessi. Qui autem in castello erant, scientes se bases habere minus solidas, & quòd ab inferiore parte læsa erat in spondis solidioribus machina, minus proteruè instabant, non multùm de eius soliditate præsumentes. Illi autem interemptorum corpora in nostram confusionem, super murum in propugnaculis funibus suspendentes, nostris insultabant, lętitiam quam mente conceperant, verbis & nutibus exprimentes. Sed huius *gaudii extrema luctus occupat*: & quæ sequuntur manifestè indicant, quàm verè dicatur, *ante ruinam exaltabitur cor.* Nostri verò è conuerso, mente consternati & animo, mœrore confecti, & cordis amaritudine, de victoria diffidunt, pusillanimes effecti. Prou. 16, 18.

XXVIII. Interea dominus Rex, casus acerbitate perterritus, Principes conuocat, & coràm positâ viuificâ Cruce (nam in eius tabernaculo conuenerant) præsentibus domino Patriarchâ, domino quoque Tyrensi Archiepiscopo, & aliis Ecclesiarũ Prælatis, quid in tanta rerum varietate sit opus, quærit sollicitus. Illis verò sub DEI timore constitutis, & cum multa anxietate

deliberantibus, facta est votorum dissonantia, & deliberantium quasi bipertitum desiderium. Alii namque, de obtinenda vrbe diffidentes, longo se tempore operam ibi inutiliter consumpsisse asserebāt, militiam ex parte cecidisse, Principes saucios, aut peremptos, expensas deficere, ciuitatem inexpugnabilem esse, ciues eius bonis omnibus abundare, eorum vires reparari sæpiùs, nostras verò deficere, prætendentes, reditum persuadebant. Alii verò quibus mens erat sanior, perseuerandū esse adhuc in proposito, & de Domini misericordia sperandum, qui non solet relinquere sperantes in se piâ longanimitate, hortabantur: proponentes *parum esse, negotia qualibet bonum habere principium, nisi & simili fine claudantur.* Dicunt etiam multum temporis & expensarum plurimùm impendisse; sed spe fructus vberioris, quem Dominus, etsi differre, non tamen auferre videbatur: cecidisse suos aiunt; sed tamen spe bona, vt meliorem inuenirent resurrectionem: fidelibus esse promissum, *Tristitia vestra*
Ioh. 16,20. *vertetur in gaudium*: &, *Quodcunque petieritis, fiet vobis*, asserebant. Hæc & similia alle-
Matth. 7,8. gantes, reditum dissuadebant; & vt in proposito tanquam viri fortes perseuerarent, monere nitebantur. Priorem sententiam penè omnes Laici Principes sequebantur: Rex quoque tædio casuum aduersorum in eam procliuior videbatur. In opposita sententia dominus Patriarcha, dominus quoq; Tyrensis erant cum clero suo, sortem habentes dominum *Raimundum* magistrum hospitalis, cum fratribus suis. Sic igitur eis ab inuicem dissentientibus, & varia prò vtraque parte allegantibus, affuit præsens diuina clementia, quæ domini Patriarchæ sententiam, quam maioribus iuuabatur meritis, & ampliore nitebatur honestate, omnibus fecit cōplacere. Proponunt igitur vnanimiter, recurrendum esse ad Dominum, & implorato de cœlis auxilio, in eo quod cœperant perseuerandum, quoad vsque visitet eos *Oriens ex alto*, & labores eorum clementer respiciat. Redeuntes itaque in idipsum, vnanimiter arma corripiunt, perstrepunt tubis; lituis & voce præconiâ ad pugnam populum excitant vniuersum. Illi verò peremptorum fratrum vlcisci affectantes iniuriam, solito ardentiùs ante vrbem conueniunt, & hostes ad prælia auidissimè prouocant. Intueri erat, nostras acies, tanquam nihil damni pertulissent, aut recentibus vterentur viribus, exterminato furore, in hostes irruere, & impetus inferre solito vehementiores, ita vt mirarentur hostium cunei; & in nostris virium augmentum, insuperabile, & instandi stuperent perseuerantiam: cumque & ipsi pari tentarent resistere conatu, frustra nitentes, non poterant nostrorum tolerare instantiam aut gladios declinare. Certatum est ergo illâ die, viribus longè disparibus: sed tamen nostri tam equitum quàm peditum copiæ, de hostibus vbique triumphantes, palmam vndique reportabant. Facta est itaque strages hostium maxima, & recompensata est mensura supereffluente, quam nostri nudiustertius passi erant, iniuria. Non erat in ciuitate familia, quam luctus domesticus, & familiaris non premeret anxietas. Induta est ergò confusione ciuitas, & comparatione præsentis periculi leuia videntur præterita. A prima enim obsidionis die, vsque in præsentem, nunquam pares damna receperant, nec similis illis acciderat factura. Consumpto enim militiæ robore, & vrbis moderatoribus interemptis, defecerat consilium, virtus elanguerat, & omnis spes euanuerat resistendi. Factumq; est quòd de publico cōsilio missi sunt quidam de primoribus populi, pacis interpretes, & inducias à domino Rege postulantes ad tempus, vt datis nostrorum, receptisq; suorum defunctorum corporibus, liceat vtrisque, pro more suo, debitas funeribus exhibere exequias, & supremum honorem impendere. Placuit itaq; nostris postulata conditio: receptaq; suorum cor-

XXIX. pora, cum exequiarum solennibus, commendant sepulturæ. Ascalonitæ verò, postquam præsentem suorum stragem conspexerunt, & manum magnam, quam exercuerat in eos Dominus, renouatus est dolor, anxiatus spiritus, & prædictorum immanitate, eorum interiùs liquefactæ sunt animæ. Et vt nihil eis ad cumulum deesset malorum, accidit eadem die, vt quadraginta fortibus ex eis, trabem ingentis magnitudinis, ad locum vbi necessaria videbatur, deferentibus, lapis ingens de nostra emissus iaculatoria machina, casu super trabem decideret, & quotquot eam ferre suberant deportando, omnes simul cū ea trabe contereret. His ergò pressi molestiarū ponderibus, & in amaritudine positi, eos qui residui erant ex Patribus, plebs conuocat cum lachrymis & gemitu in vnum collecta, ita vt nec matres deessent, paruulos tenētes ad vbera, nec senes valetudinarii, quibus vix supremus in præcordiis

hærebat

turbat spiritus. Vbi per disertos & prudentes viros de communi omnium consilio habitus est ad populum vniuersum huiusmodi sermo: *Viri Ascalonitæ, qui habitatis intra portas istas, nostis, & nemo vobis melius, quàm periculosam & difficilem cum populo isto ferreo, & in proposito nimium pertinaci, iam per annos quinquaginta luctam habuimus: experimentis quoque compertum habetis, quotiens in acie patres nostros fuderint; & quotiens loco parentum filii contra eos bella reparauerint recidiua, iniurias propulsare, & locum hunc, vnde originem traximus, cum vxoribus & liberis, & quod maius est, libertatem conseruare cupientes. Quinquagesimus quartus hodie agitur annus, ex quo populus iste nobis tam molestus, ab extremis Occidentis partibus ad nos ascendens, à Tarso Ciliciæ vsque in Ægyptum vniuersam regionem manu forti violenter occupauit: sola hæc ciuitas decessorum nostrorum meritis & virtute, in medio tantorum vsque in præsentem diem indeficiens subsistit aduersariorum: quæ tamen hactenus passa est, respectu imminentium, minima aut nulla iudicari possunt. Et nunc quidem resistendi animus nobis in nullo remissior est; sed attritus exercitus, consumptæ copiæ, laboris pondus intolerabile, hostium peruigil & nimium pertinax multitudo, continua tam animorum quàm corporum molestiæ vires negant, & protrahendi negocium inuident facultatem. Vnde Patribus videtur, si & vobis ita visum fuerit, instanti tempori, & præsentibus miseriis expedire, vt missis nunciis pro vniuerso populo ad potentem istum Regem, qui nos obsidet, tentemus exitum liberum cum vxoribus & liberis, seruis & ancillis, & omnimoda supellectile, conditionibus interpositis impetrare; & ei, quod gementes dicimus, vrbem resignare, vt tantis malis finem imponamus.* Visus autem sermo hic in oculis omnium bonus, & cum magnis & consonis clamoribus, sicut in huiusmodi fieri solet, esse approbatus, electi sunt de omni populo viri prudentes & discreti, reuerendæ senectutis argumenta portantes, qui præordinatas ad dominum Regem & Principes eius deferant conditiones: quibus extra portam egressis, sumptis priùs induciis, & accedendi licentiâ, dominum Regem adeunt. Factaque eis vniuersorum Principum (sicut expetierant) copiâ, verbum proponunt, placitas exponentes ex ordine conditiones. Quibus iussis ad tempus egredi, Rex cum Principibus habito consilio, quid singulis videatur diligenter exigit: illi autem præ gaudio erumpentes in lachrymas, oculos cum manibus tollentes ad sidera, vberes Creatori referunt gratias, quòd indignis tantam dignatus est conferre sui muneris largitatem. Reuocatis igitur nunciis, datum est illis de communi responsum: *Placere conditiones interpositas, si tamen infra triduum subsequens, vniuersam expedirent ciuitatem.* Quod illi approbantes, vt robur pactis magis accedat, iuramenta sibi exigunt præstari: quibus per manum domini Regis & electorum Principum corporaliter, & cum solemnitate præstitis, quòd *bona fide, sine dolo malo* factorum tenor prædictorum conseruetur: datis priùs obsidibus eis, quos nominatim Rex expetierat, ad propria læti sunt reuersi, secum deducentes quosdam de nostris milites, qui vexilla Regia super eminentiores ciuitatis turres in signum victoriæ collocarent. Postquam autem exercitus noster cum summo desiderio id expectans, vexilla regia in turribus sublimioribus conspexit, factus est exultantis populi clamor ingens cum lachrymis, vsque ad sidera voce consonâ laudantium, & dicentium: *Benedictus DEVS patrum nostrorum, qui non deserit sperantes in se: & benedictum nomen maiestatis eius, quod est sanctum: quia vidimus mirabilia hodie.* XXX.

Factum est autem, vt cùm per totum triduum continuum ex compacto haberent inducias, nostrorum formidantes præsentiam, infra biduum compositis sarcinis, cum vxoribus & liberis, seruis & ancillis, & supellectile omnimoda accincti ad iter, egressi sunt. Quibus dominus Rex duces itineris concedens, vsque *Laris*, ciuitatem antiquam, sitam in solitudine, iuxta pactorum tenorem, dimisit in pace. Dominus autem Rex, dominus quoque Patriarcha, cum cæteris Regni Principibus, & Ecclesiarum prælatis, vnà cum vniuerso clero & populo, præuio ligno Dominicæ Crucis, cum hymnis & canticis spiritualibus vrbem ingressi, in præcipuo eorum & eximii decoris oratorio, quod postmodum in honore Apostoli Pauli consecratum est, Crucem Dominicam intulerunt. Vbi celebratis sollemniter diuinis, post gratiarum actiones, in hospitia sibi deputata se recipientes, lætum & seculis memorabilem egerunt diem. Intra paucos autem dies, dominus Patriarcha ordinans Ecclesiam, certum numerum Canonicorum ibi, & eis certa stipendia (quæ *prabendas* vocant) instituit: Episcopum quoque quendam *Absalonem*, Ecclesiæ Dominici Sepulchri Canonicum regularem, reclamante multùm, & id fieri interdicente, *Geral-*

do Bethleemitâ Episcopo, ordinauit. Postmodum verò per appellationem caussâ ad Romani Pontificis audientiam delatâ, obtinuit prædictus Bethleemita Episcopus, eo excluso quem dominus Patriarcha ibi consecrauerat, Ascalonitanam Ecclesiã, cum possessionibus suis, sibi & Ecclesiæ Bethleemiticæ iure perpetuo possidendã. Rex autem, tam in vrbe, quàm in suburbanis, matris consilio, benemeritis, & quibusdam etiam precii interuentu, possessionibus & agris in funiculo distributis, ciuitatem fratri suo adolescenti, domino *Amalrico* Ioppensi Comiti liberaliter concessit. Capta est ergo prædicta ciuitas, anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo quinquagesimo quarto*: regni verò domini *Balduini* Regis quarti, anno decimo, mense Augusto, die mensis duodecimâ. Accidit autem miseris Ascalonitis proficiscentibus, & descendentibus in Ægyptum, casus miserabilis. Nam discedentibus ab eis Regis hominibus, qui dati erant euntibus duces itineris, & vt nemo eos molestaret, ad tutelam, *Nocquinus* quidam, Turcus genere, armis strenuus, sed peruersus moribus & infidelis, qui apud eos laborum particeps, stipẽdia merens, diù militauerat: fingens se profectionis eorum & descensionis in Ægyptum consortem, vbi videt eos ducibus destitutos, spretâ fide, humanitate contemptâ, irruit super eos; & ablatis spoliis discedens, errabundos dimisit in solitudine.

An. D. 1154.

EXPLICIT LIBER SEPTIMVSDECIMVS.

CAPITVLA LIBRI OCTAVIDECIMI.

polim pro regio matrimonio missi fuerant; & Regi uxorem ducunt, neptem Imperatoris.

XXIII. Imperator Constantinopolitanus Antiochiam venit: princeps Raynaldus de eo quod in Cyprios commiserat satisfaciens, ei reconciliatur.

XXIV. Rex ad partes illas properans, ab eodem Imperatore honestè suscipitur, & infinita reportat munera.

XXV. Imperator Antiochiam ingreditur, in ciues multam liberalitatem exercens: vnde postmodum ad propria reuertitur.

XXVI. Hadriano defuncto, in ecclesia Romana schisma oritur periculosum.

XXVII. Noradinus, Iconiensis Soldani fines ingressus, partem eius violenter occupat. Rex Damascenorum fines depopulatur.

XXVIII. Princeps Antiochenus Rainaldus ab hostibus capitur, & apud Halapiam in vinculis mancipatur.

XXIX. Ioannes quidam Romanæ ecclesiæ presbyter Cardinalis, in Syriam descendit Legatus: de eius susceptione inter episcopos oritur dissonantia. Amalrico Ioppensi Comiti, fratri Regis, filius nascitur Balduinus.

XXX. Rex ab Antiochenis vocatus, illuc properat: Imperiales Legati adsunt, vxorem domino suo, vnam de consanguineis domini Regis postulantes.

XXXI. Rex sororem Comitis Tripolitani, virginem illustrem Milisendem nomine, ei deputat: sed post annum eam repudiat Imperator, & vxorem ducit Mariam principis Raimundi filiam.

XXXII. Rex circa Antiochiam castrum reædificat, quod dicitur Pons Ferri. *Regina Milisendis mater eius moritur.*

XXXIII. Comes Tripolitanus pro repudio sororis iratus, Imperatori quantas potest irrogat iniurias.

XXXIV. Rex apud Antiochiam pharmacũ bibit: vnde in supremã deductus ægritudinẽ, quærebat ad propria reuerti, sed inualescẽte ægritudine, in itinere apud Berithũ vitã finit.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI OCTAVIDECIMI.

INCIPIT LIBER OCTAVVSDECIMVS.

INTEREA *Rainaldus de Castellione*, qui domini Raimundi, Principis Antiocheni viduam duxerat, de quo facto superiùs diximus, videns quia domino Patriarchæ factum non multùm placuerat ab initio, & adhuc in eodem perseuerabat, suspectas eius omnes habebat vias. Ille autem tanquam vir & ditissimus & potens, & supremæ auctoritatis, liberè satis, tam de eius persona, quàm de eius actibus, tum in secreto, tum in publico sæpius loquebatur. Erant autem nonnulli, sicut in talibus frequenter solet contingere, qui huiusmodi verba, odiorum fomitem quærentes, reportabant: vnde motus in indignationem & iram inexorabilẽ Princeps, domino Patriarchę violentas iniecit manus; & ausu Diabolico captum, in castellum quod ciuitati Antiochenæ supereminet, ignominiosè deduci fecit: quodque satis videtur abominabile, sacerdotem longæuum, Petri Apostolorum principis successorem, virum ægrotatiuum, & penè perpetuò infirmantem, nudo capite, & melle delibuto, per diem æstiuum in sole feruentissimo compulit sedere, nemine contra solis importunitatem præbente remedium, vel gratiâ pietatis muscas abigente. Hoc audiens dominus Rex Hierosolymorum, in stuporem raptus, viri dementis admirans insaniã, & præ admiratione in seipso deficiẽs, missis venerabilibus nũciis, domino *Frederico* Acconẽse episcopo, domino *Radulpho* eius cancellario, per eos literas dirigit, & auctoritate Regiâ prædictum dementem corripit, & à perpetrata redire monet insania. Ille autem visis nunciis, & regiis perlectis apicibus, postquam eùm multis affecerat cõtumeliis, remisit liberum, bona etiam quæ ab eo & suis violenter rapuerat plenè restitutis. Tãdem verò dominus Patriarcha Antiochenam deserens diocesim, in regnum se contulit Hierosolymorum. Vbi à domino Rege & eius matre discretissima, domino quoque Patriarcha, & Regni vniuersis episcopis benignè habitus, per aliquot mansit annos. CAP. I.

Facta est autem anno sequenti fames valida super vniuersam terram: & iratus nobis Dominus, omne firmamentum panis contriuit, ita vt tritici modius aureis quatuor venderetur. Quod nisi fuisset frumenti copia, quæ in vrbe Ascalonitana, eâ deuictâ, inuenta est, fame regionem oppugnante, popu- A.D. 1151.

lus penè deperisset vniuersus. Sequentibus tamen annis, ex quo regio Ascalonæ adiacens, quæ annis quinquaginta metu hostilitatis inculta iacuerat, postquam agricolarum curam sensit,& populus regionis,metu hostium propulsato,liberè terram exercere potuit,tantâ vniuersum Regnum repleuit vbertate, vt omne quod effluxerat tempus, habitâ comparatione ad præsens, ieiunum & sterile meritò quis posset appellare. Diu enim culturæ nescia, vomeris vsum non sustinens,integris in se subsistens viribus, postquam rusticam sensit adesse solicitudinem, credita semina, cum fœnore multiplici, & fructu sexagesimo reportauit.

II. Dum hæc in partibus geruntur Orientalibus,Romæ defuncto domino *Anastasio* Papa quarto,substitutus est ei dominus *Hadrianus* tertius: hic Anglicus natione,de castello sancti Albani, apud Auinionem ciuitatem Prouinciæ, in Arelatensi diocesi, Abbas fuit Canonicorum regularium in ecclesia sancti Rufi ; vnde ad ecclesiam Romanam a domino bonæ memoriæ *Eugenio* vocatus,in episcopum Albanensem ordinatus est, *Nicolaus* nomine. Hic defuncto domino Anastasio, qui prædicto domino Eugenio successerat, de Noruegia, Occidentali & vltima prouincia, ad quam missus fuerat ab eodem legatus,electioni interfuit, & à clero & populo vnanimiter electus est, & *Hadrianus* appellatus. Contigit autem eodem anno, quòd dominus *Federicus* Theutonicorum Rex, nondum tamen Imperator, in Italiam cum infinita suorum manu descẽderat,& *Dertonâ*,vnâ ex vrbibus Lombardiæ , quam diu obsederat, subactâ,Romam venire,& ibi coronari disposuerat.His autem diebus,inter dominum Papam *Adrianum* (de quo prædiximus) & Regem Siciliæ dominum Wilelmum, domini Rogerii bonæ memoriæ filium, graues ex causis quibusdam orta erant inimicitiæ : ita quòd vsque ad odium manifestum, & guerram noxiam prodierat res, ita vt sententiam excommunicationis dominus Papa in eum iacularetur. Dominus tamen *Fredericus*, de quo prædiximus, propositum vrgens, accelerato itinere, infra paucos dies de Lombardia Romam venerat, ita vt subitus eius aduentus domino Papæ,& vniuersæ ecclesiæ Romanæ suspectus esset admodum. Tandem per internuncios pacis ordinatores, interpositis conditionibus solitis,in ecclesia beati Petri solemniter & ex more,sexto Kal.Iulias coronatus est, & *Augustus* appellatus: inde subsecuto triduo, ambo sub ciuitate Tiburtina, in loco qui dicitur ad *pontem Lucanum*, festo die sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, hic Imperiali schemate decoratus, ille summi Pontificatus singularia habens insignia, iunctis agminibus, exultantibus clero & populo processerunt laureati. Vnde post diei festi consummationem, in bona pace diuisi ab inuicem, dominus Imperator ad partes properauit Anconitanas, quò cũ Imperii cura trahebat, domino Papâ circa partes Romanas,in montanis vrbibus moram faciente. Interea Rex Siciliæ *Beneuentanam* vrbem,ecclesiæ Romanæ familiare domicilium,principibus suis mandat obsideri,& vrgentissimis angustiis eius præcipit arctari habitatores. Quod verbũ dominus Papa molestè ferens supra modum, vicem ei æquâ lance volens refundere, principes proprios contra eum nititur armare: nec in ea parte fraudatus est à desiderio suo. Nam potentissimum regni sui Comitem, eiusdem Regis amitæ filium *Robertum* videlicet de *Bassauilla*, cum multis aliis viris nobilibus, quibus auxilium consiliumque Romanæ ecclesiæ perpetuò non defuturum pollicebatur, contra eum insurgere persuasit. Exules quoque, quos tam ipse quàm pater eius de Regno eiiciens,bonis fecerat extorres paternis, viros inclytos, & potentes, dominum videlicet *Robertum de Surrento*, principem Capuanum, Comitem quoque *Andream de Rapacanina*, & alios multos,exhortationibus suis prouocauerat, vt in Regnũ redirent,& ad iure hereditario sibi debitas accederent possessiones, Romanam ecclesiam in perpetuum eis non defuturam,in verbo Pontificali spondens eis firmissimè. Vtrunque nihilominus, Imperatorem Romanorum videlicet, & Constãtinopolitanum, alterum ore ad os,& manifestè,qui adhuc erat in Italia; alterum verò per literas, sed occultè, ad occupandum Siculi regnum sollicitat.

III. Sic igitur dum in Italia turbantur tam ecclesiæ,quàm regni Siculi negotia,non fuit quoque tractus Orientalis noster absque turba. Nam per idem tempus, vrbe Ascalonitanâ diuino fauore Christianis restitutâ,cùm Regni satis prosperè procederent negocia, lætis frugibus, cœpit inimicus homo superseminare zizania, & à Domino præstitæ inuidere tranquillitati. *Raimundus* enim magister domus Hospitalis, vnà cum fratribus suis,eodem spiritu

ritu repletis, licet aliâs vir religiosus & timens DEVM crederetur, tam Domino Patriarchæ, quàm cæteris ecclesiarum prælatis, multas tã super parrochiali iure, quàm super iure Decimationum, cœperunt inferre molestias: nam à suis episcopis excõmunicatos, vel nominatim interdictos, & ob scelera sua separatos ab ecclesia, ad diuinorum celebrationem, passim & sine delectu recipiebant; ægrotis eisdem & viaticum & supremam vnctionem, mortuis verò sepulturam non negabant. Ob enormia verò commissa, si quando silẽtium ecclesiis vniuersis, vel alicuius ciuitatis, vel cuiuslibet municipii imponebatur, hi primùm & campanarum pulsatione, & vociferatione solito maiore interdictos populos ad diuina vocabãt, vt oblationes & cæteras obuentiones matricibus ecclesiis debitas, ipsi haberent, & aliis lugentibus, soli ipsi lætarentur. Obliti illius verbi egregii prædicatoris: *Gaudete cum gaudentibus; & flete cum flentibus.* Rom. 12,15. Sacerdotes suos, nec admittentes iuxta sanctorum antiquam sanctionem decretorum, locorum episcopis præsentabant, vt cum eorum conscientia in suis diocesibus diuina celebrarẽt; nec abiicientes, siue iustè siue iniustè, hoc notum faciebant episcopis. De prædiis autem suis, & vniuersis reditibus, quocunque iure ad eos deuolutis, omnino decimas dare negabant. Hæc omnium querela aduersus eos Pontificum; hæc iactura omnibus cathedralibus ecclesiis, vbique ab eis irrogabatur: specialiter autem domino Patriarchæ, & sanctæ Hierosolymorum ecclesiæ, hanc Christianis omnibus odibilem inferebant iniuriam: nam ante sanctæ Resurrectionis ecclesiæ ianuas, in ipsius contemptum, & contumeliam ecclesiæ, ædificia cœperunt erigere multo sumptuosiora & sublimiora plurimũ, quàm illa habet ecclesia, quæ Domini Saluatoris in Cruce depẽdentis precioso dedicata est sanguine, & eius post Crucis patibulum in seipsa gratissimam præstitit sepulturam. Insuper quotiescunque de more dominus Patriarcha, vt ad populum loqueretur, ad locum in quo mundi Saluator pro salute nostra pependit, & totius orbis celebrata est apud eum copiosa redemptio, ascendebat, ipsi vt eius actibus & dispensationi sibi creditæ aliquod præstarent impedimentum, pulsatis campanis tot tantis, & studiosè, & tamdiù, vt nec domini Patriarchę sermo sufficeret ad clamandũ, nec populus eum licet multùm laborantem audire merebatur; cumque super huiusmodi temeritate sæpius cõquereretur dominus Patriarcha ad ciues, & eorum, præsentibus argumentis, deprehenderetur malitia, cõuenti à pluribus, incorrigibiles inuenti sunt, comminantes etiam se aliquando grauiora molituros. Quod & factum est: nam etiam vsque ad eam temeritatem, ausu diabolico & spiritu furoris concepto, peruenerunt, vt armis correptis, tãquam in domũ alicuius gregarii irrumperent in prædictam DEO amabilem ecclesiam, & sagittas tanquã in speluncam latronum iacularentur multas: quas postmodum collectas, & redactas in manipulum, ante locum Caluariæ, vbi crucifixus est Dominus, fune dependentes, & nos ipsi vidimus, & alii viderunt infiniti. Huius autem tanti mali primitiuam originem Romana ecclesia, licet fortassè nesciens, nec multo põderans libramine, quid ab ea peteretur, diligenter non considerantibus videtur intulisse: nam locum prædictum, à domini Patriarchę Hierosolymitani iurisdictione, cui diù & meritò subiacuerat, emancipauit indebitè: vt nec ad DEVM, timorẽ; nec ad homines, nisi quos timent, habeant reuerentiã. Nec tamen omnes vno iudicio & sublatâ discretionis differentiâ, in hanc DEO odibilem, & viciorum matrem omnium, inuoluimus superbiam, credẽtes vix posse contingere, vt in tanto corpore omnes eodem gradiantur itinere, & sit nulla differentia meritorum. Vt autem, ex quàm modico iactu seminis, tantum locus memoratus ceperit incrementũ, quamque indebitè contra DEI ecclesias recalcitrauerit, & vsque hodie recalcitrare non desinat, sumpto aliquantulum altiùs exordio, præsenti duximus mandandum historiæ, veritatis regulam omnino, auctore Domino, non prætermittentes.

IV. Regno Hierosolymorum cum vniuersa Syria & Ægypto, cum adiacentibus prouinciis, peccatis nostris exigentibus, in manus hostium nominis & fidei Christianæ, secundùm quod antiquæ tradunt historiæ, deuolutis: quod tempore domini *Eraclii* Romanorum Imperatoris, inualescentibus contra eum Arabiæ populis, certum est accidisse: non defuerunt de Occidentalibus multi, qui loca sancta, licet in hostium potestate redacta, aut deuotionis, aut commerciorum, aut vtriusque gratiâ, visitarent aliquoties. Inter eos autem qui negotiationis obtẽtu, de Occidẽtalibus per illa secula, loca prædicta adire tẽtauerunt,

fuerunt viri de Italia, qui ab vrbe quam incolunt dicuntur *Amalfitani*. Est autem *Amalfia* ciuitas inter mare & montes eminentissimos constituta, ab Oriente habens vrbem nobilissimam *Salernum*, vix septem miliaribus marino ab ea distantem itinere; ab Occidente verò *Surrentum*, & *Neapolim* Vergilianam; ab Austro verò *Siciliam*, ducentis miliaribus, plus minusve modico, remotam, Tyrrheno mari interiacente. Huius regionis habitatores, vt prædiximus, primi merces peregrinas, & quas Oriẽs priùs non nouerat, ad supra nominatas partes lucri faciendi gratiâ inferre tentauerunt: vnde & optimas conditiones apud illarum partium præsides, pro rebus necessariis quas inferebant, & sine difficultate accessum, & populi nihilominus gratiam merebantur. Possidebat illis diebus *princeps Ægyptius* vniuersas maritimas regiones, à Gabulo ciuitate, sita in littore maris iuxta Laodiciam Syriæ, vsque in Alexandriã, quæ est nouissima ciuitas Ægypti. Et per præsides singulis ciuitatibus deputatos, imperium suum latè reddebat formidabile. Prædicti verò Amalfitani tam Regis quàm principum suorum plenam habentes gratiam, loca vniuersa, quasi negotiatores & tractatores vtilium, tanquam merces circumferendo, confidenter poterãt circumire: vnde & traditionum paternarum non immemores & fidei Christianæ, loca sancta, quoties opportunitas dabatur, visitabant: nõ habentes autem in eadem vrbe familiare domicilium, vbi moram possent facere aliquantulam, sicut in vrbibus habebant maritimis: congregatis de suo populo, quotquot ad opus conceptum poterant conuocare, Calypham Ægyptium adeunt, & obtentâ familiarium eius gratiâ, petitionem suam scripto porrigunt, & votis consonè recipiunt impetratum.

V. Scribitur ergo Hierosolymorum præsidi, vt viris Amalfitanis, amicis, & vtilium introductoribus, locus Hierosolymis iuxta eorum desiderium, in ea parte quam Christiani habitant, ad construendum ibi domicilium, quale voluerint, designetur amplissimus. Erat autem ciuitas, sicut & hodie est, in quatuor partes penè diuisa æqualiter, ex quibus sola quarta, in qua *Sepulchrum Dominicum* situm est, fidelibus cõcessa erat ad habitandum; reliquas autẽ cum *Templo Domini*, soli infideles habebant domesticas. Designatur ergo eis de mandato Principis, qui sufficiens videbatur ad construenda necessaria locus, sumptaq; à negotiatoribus quasi per symbolum pecuniâ, ante ianuam Ecclesiæ *Dominicæ Resurrectionis*, quantum vix lapidis iactus est, monasterium erigunt, in honore sanctæ & gloriosæ DEI genitricis, perpetuæque virginis Mariæ, simul cùm & iis officinis, quæ ad vsus monachorum & suæ gentis hospitum susceptionem, poterant aliquam præstare commoditatem. Quo facto de partibus suis, tam monachos quàm Abbatem transferentes, locum regulariter instituunt, & Domino conuersatione sanctâ reddunt placabilem. Et quoniam viri Latini erant, & qui locum fundauerant, & qui in religione conseruabant, idcirco ab ea die vsque in præsens, locus ille *monasterium de Latina* dicitur. Accedebant etiã per illa nihilo minus tempora, vt loca deoscularentur venerabilia, sanctæ viduæ & continentes, quæ timoris oblitæ fœminei, & periculorum quæ multiplicia occurrebant, non habentes formidinem: quibus aduenientibus, cùm nõ esset intra septa monasterii, vbi colligerentur honestè, congruâ satis prouisione procuratum est ab eisdem sanctis viris, qui locum fundauerunt, vt aduenientibus deuotis fœminis, non deesset seorsum oratorium, domus familiaris & locus in diuersorio. Tandemque diuinâ fauente clementiâ, ordinatum est ibi monasteriolũ in honore piæ peccatricis, Mariæ videlicet Magdalenæ; & sorores sub certo numero, ad obsequium aduentantium mulierum constitutæ. Confluebant etiam per illa periculosa tempora nonnulli ex aliis gentibus, tam nobiles quàm secundæ classis homines, quibus quoniam ad Sanctam ciuitatem nõ nisi per terras hostium erat accessus, de suis viaticulis cùm ad vrbem peruenissent, omnino non fiebat residuum: sed miseros & inopes ante ciuitatis portam, tam diu cum summo labore, fame, siti, & nuditate expectare oportebat, quousque dato aureo numismate vrbem eis licebat introire. Ingressis autem, & locis Sanctis ex ordine peragratis, non erat eis vel ad vnum diem refectionis spes vlla, nisi quantum eis de prædicto monasterio fraternè ministrabatur: nam omnes alii ciuitatis habitatores Sarraceni erãt & infideles, excepto domino Patriarchâ, & clero & popello misero Surianorum; qui diebus singulis tot angariis, parangariis, & sordidorum munerum præstationibus vexabantur, vt vix sibi, in suprema paupertate cõstitutis, in continuo timore mortis, liceret respirare. Nostris

ergo miseris, & ad supremum afflictis & egentibus, cùm non esset qui tectum præberet, procuratum est à beatissimis viris, qui monasterium Latinorum incolebant, vt misericorditer victui & tegumẽto detrahentes, ad opus talium, intra ambitũ sibi designatum, Xenodochium erigerent, vbi tales sanos vel ęgrotantes colligerent, ne de nocte per vias reperti iugularentur; & in eodem loco congregatis, de reliquiis fragmentorum vtriusque monasterii, tam virorum quàm mulierum, ad quotidianam sustentationem qualemqualem, aliquid ministraretur. Erexerunt etiã in eodẽ loco altare in honore beati *Ioannis Eleymon*. Hic vir DEO placens, & per omnia commendabilis, natione fuit Cyprius: tandem suffragãtibus meritis, factus est Alexandrinus Patriarcha, vir in operibus pietatis singulariter excellens, cuius pia studia & liberales eleemosynas in perpetuum enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Vnde & à sanctis Patribus vocatus est *Eleymon*, quod interpretatur, *misericors*. Huic autem loco venerabili, quòd ita caritatiuè se porrigebat ad homines, neque reditus erant, neque possessiones; sed prædicti *Amalfitani* annis singulis, tam qui domi erãt, quàm qui negotiationes sequebantur, collectã inter se quasi per symbolum pecuniã, per eos qui Hierosolymam proficiscebantur, Abbati qui pro tempore ibi erat, offerebant, vt inde fratribus & sororibus ad victum & tegumen prouideretur, & de residuo fieret aduenientibus Christicolis in xenodochio aliqua misericordia. Ita ergo per multorum annorum curricula, quousque placuit summo rerũm Opifici, ciuitatem illam, quam proprio cruore mundauerat, à superstitionibus gentilium purgare, sub iis conditionibus mansit locus ille. Adueniente namque Christiano populo, & Principibus à DEO protectis, quibus Regnum illud Saluator tradi voluit, in monasterio fœminarum inuenta est Abbatissæ fungens officio, quædam DEO deuota & sancta mulier, *Agnes* nomine, nobilis secundùm carnem, natione Romanã: quæ etiam postquam ciuitas restituta est fidei Christianæ, per aliquot vixit annos. Et in xenodochio similiter repertus est quidam *Geraldus*, vir probatæ conuersationis, qui pauperibus in eodem loco tempore hostilitatis, de mandato Abbatis & monachorũ, multo tẽpore deuotè seruierat: cui postea successit *Raimundus* iste, de quo nobis sermo est in præsenti. Sic ergo de tam modico incrementum habentes, VI.
prædictæ domus fratres, priùs à iurisdictione se subtraxerunt Abbatis: deinde multiplicatis in immensum diuitiis, per ecclesiam Romanam à manu & potestate domini Patriarchæ sunt emancipati: quã perniciosã libertate impetratã, nullam prorsus ecclesiarum Prælatis deinceps exhibentes reuerentiã, decimas sibi ex quibuscunque prædiis ad se quocunque iure deuolutis, penitus negant. Hoc exemplo multa de iis locis, quæ dicuntur *venerabilia*, tam monasteria quàm xenodochia, quibus Ecclesia de mera liberalitate & solitæ pietatis officio prima præstiterunt fundamina, & ad optata perduxerunt incrementa, tandem ex adipe recalcitrantes, ab vberibus piæ matris, quibus ab initio quasi modò geniti infantes lacte pasti, & solido pro tempore cibo saginati, diuisi sunt, ita vt meritò de eis conqueri possit Ecclesia: *Filios enutriui & exaltaui; ipsi autem spreuerunt me*. Parcat eis Dominus, & ad Esai. 1, 2.
correctionẽ concedat, vt matri suæ quam dereliquerunt, discant seruire in timore: & illi etiam ampliùs indulgeat, quæ cùm haberet centum oues, vnicam vidit pauperis, & inuidit: cui à Domino dicitur: *Occidisti, & possedisti.* Væ illi, quicunque sit ille: quia iuxta iudicium Prophetæ, *vir sanguinum est*. Postquam ergo sæpe 3. Reg. 21, 19.
ac sæpiùs, tam dominus Patriarcha, quàm reliqui ecclesiarum prælati apud eosdem fratres sua iura reposcendo non proficiebant, vt præmisimus, ad Romani Pontificis hincinde processum est auditorium. Assumens ergo sibi dominus Patriarcha, licet longæuus esset, & ferè centenarius, de ecclesiarum Prælatis dominum *Petrum* Tyrensem Archiepiscopum, & de suffraganeis eius dominum *Fredericum* Acconensem episcopum, dominum *Amalricum* Sydoniensem episcopum, dominum quoque *Balduinum* Cæsariensem archiepiscopum, dominum *Constantinum* Liddensem episcopum, dominum *Renerum* Sebastenum episcopum, dominum *Herbertum* Tiberiadensem episcopum, vernalis temporis gratiã respirante, cùm primùm mare flatibus exagitatum hybernis, spirante Fauonio, cœpit se reddere placabilius, iter aggressi, auctore Domino, *Hydruntum* Apuliæ vrbem maritimam prospero cursu attigerunt. Interea dum Pontifices Orientis vnà cum domino Patriarcha fines attigissent Apuliæ, vt præmisimus, *Constantinopolitanus* Imperator VII.

verbum domini Papæ secutus, immissis de Principibus suis, cum infinitâ pecunia, consentientibus illarum partium proceribus, regionem violenter inuaserat, ita vt postquam dominus Patriarcha cum suis ab Hydrunto vsque *Brundusium* peruenisset, domini Imperatoris familia, vrbem prædictã, tradentibus eam ciuibus, iam recepisset in suam, solo præsidio ciuitatis in quo pauci erant, in fidelitate domini Regis perseuerante. Comes quoque *Robertus*, de quo superiùs fecimus mentionem, cum iis qui partes suas, tam Regis odio, quàm eius gratiâ sequebantur, *Tarentum*, *Barum*, egregias metropoles, & omnem maritimam regionem vsque ad Regni terminos violenter occupauerat. Prędicti verò magni & inclyti viri, *Robertus* Princeps Capuanus, & Comes *Andreas*, vniuersam Campaniam, quæ vulgari appellatione dicitur *Terra Laboris*, vsque Salernum, & vsque Neapolim, & vsque ad sanctum Germanum, sibi vendicauerant: eratque tota regio in tanto motu, vt nusquã quies, nusquam securitas esset, transire volentibus. Romanorum etiam Imperator, dominus *Fredericus*, circa partes Aconitanas cum exercitibus suis moram faciens, tantam in legionibus, quas in Italiam introduxerat, cladem patiebatur, vt deficientibus Maioribus & nobilioribus Imperii principibus, vix decimus superesset: vnde eos qui supererant, ad propria redire volentes, cohibere non valens, ipse quoque ad reditum, licet inuitus accingebatur. Multa enim supererant negotia, & maximè contra eundem Siculum Regem, quæ eius exigebant præsentiam. Dominus porrò Patriarcha cum sui consortibus itineris anxiè deliberabat, quâ viâ ad dominum Papã in tanto tumultu posset accedere: vndiq; enim prælia, vndique seditiones, omnem videbantur aditum præclusisse. *Ansquetinus* quoque quidam Regis Siciliæ Cancellarius vrbem obsederat *Beneuentanam*, nunciis domini Patriarchæ, qui ad hoc missi fuerãt, vt ei à prædicto Cancellario ducatum implorarent, omnino negans per partes illas transitum, quæ tamen via multò cæteris erat compendiosior. Tandemque habito quorundam prudentum consilio, viam maritimam secutus, cum omni comitatu suo *Anconam* peruenit: missis inde ex latere suo quibusdam episcopis, qui dominum Imperatorem Romanorum, iam vt prædiximus, ad propria redeuntem, verbis illius salutarent, & pro negotiis eius ad dominum Papam literas obtinerent Imperiales. Quod & factum est, licet ipse vrbem *Senogalliam* & *Pisaurum* iam pertransiisset, pro redeundo sollicitus. At verò dominus Patriarcha cum suo comitatu Romam versus iter dirigens, dominum Papam à ciuitate *Narniensi* egressum, quasi fugientem persequebatur. Tandem Romam veniens, ibiq; per dies aliquot factâ morâ, cùm ei nunciatum esset, dominum Papam apud vrbem *Ferentinam* gressum fixisse, illuc incunctanter properat, vt de negotio pro quo venerat, experiri tentaret. Dicebant quidam, dominnm Papam, vt eum tædio afficeret, & grauaret sumptibus, eum studiosè declinare. nam muneribus infinitis corruptus, in partem Hospitalariorum dicebatur se dedisse procliuem, qui iam ad eum multò antè præuenerant. Alii dicebant, vrbis Beneuentanæ gratiâ, quæ obsidione claudebatur, vt diximus, eum tam maturato aduenisse itinere. Illud tamen erat euidens, fauorem suum & familiarium suorum, Hospitalariis nimis familiariter indulsisse; dominum verò Patriarcham cum suis, quasi adulterinos filios, fastu quodam & indignatione à se repellere, quasi indignos.

VIII. Postquam igitur ad prædictam vrbem peruenit, obtulit se de more Apostolicis conspectibus: vbi & malè receptus, & peius habitus, inuitis ex plurimâ parte Cardinalibus, certum de domini Papæ mentis conceptu, & habitudine reportauit argumentum. Ille tamen quorundam prudentum amicorum suorum fretus consilio, totum hoc dissimulans, sicut homo seuerus erat, dominum Papam frequentabat, diebus festis assiduus erat in consistorio, episcoporum suorum cœtu venerabiliter circumseptus: cui etiam aduocatorum turba, quotiens opus erat, iugis assistebat, officium adimplere parata. Datâ igitur vtrisque partibus audientiâ, cùm iam per dies multos vtrinque inutiliter esset decertatum, videns dominus Patriarcha, & per quosdam familiares amicos suos intelligens, quòd non proficeret, sumptâ licentiâ, conditionem referens deteriorem, confusione indutus, & reuerentiâ, aggressus est ad propria redire. De tanta autem Cardinalium turba, vix reperti sunt duo vel tres, dominus videlicet *Octauianus*, dominus *Ioannes* de sancto Martino, qui eiusdem domini Patriarchæ, dum esset Tyrensis Archiepiscopus, Archidiaconus fuerat, qui CHRISTVM sequentes, eius ministrum

ministrum in caussa sua piè vellent vouere. Alii omnes abeuntes post munera, secuti sunt vias Balaham, filii Bosor. Dominus verò Papa vrgentibus eū curis domesticis, transcursâ Campaniâ *Beneuentum* peruenit. Interea Rex Siciliæ, dominus *Wilelmus*, audiens, & crebris edoctus legationibus, quòd in partibus Apuliæ, Comes *Robertus de Bassauilla*, vnà cum Græcis regionem occupassent violenter; in Campania verò princeps Capuanus, & Comes *Andreas* latè sua diffunderent imperia, dominus quoque Papa in Beneuentum se receperat, vnde omnibus prædictis vires & animos ministrabat, cōgregatis ex vniuersa Sicilia & Calabria militaribus copiis, cum ingentibus expeditionibus in Apuliam peruenit. Vbi statim circa Brundusium, fugiente Comite *Roberto*, primo Marte Græcorum fudit copias; & attrito penitus eorum exercitu, duces eorum captos, vinculis mancipauit. Gazas quoque, quas intulerant, valde multiplices, suis intulit tam potenter quàm feliciter vestiariis: Inde receptâ vniuersâ regione, quæ ab eo defecerat, & populis gratiâ restitutâ, Beneuentum obsidet: vbi tantis tam dominū Papam cum suis Cardinalibus, quàm ciues vniuersos affecit molestiis, vt & victus deficeret, & de salute redderet valde sollicitos: vbi nunciis intercurrentibus, quibusdam occultis conditionibus, reformata est pax inter eos, exclusis omnibus illis à fœdere, qui domini Papæ suasionibus, tantis se laboribus immerserunt & periculis. Videntes ergo prædicti nobiles viri, quòd contra spem accidisset eis, & quòd dominus Papa, non obtentâ eis domini Regis gratiâ, pacem sibi & Romanæ ecclesiæ, illis exclusis fecerat, solliciti pro se, anxiè cœperunt disquirere, quónam pacto possent, sani & incolumes, extra Regnum se facere. Comes itaque *Robertus* & *Andreas*, cum quibusdam aliis nobilibus viris in Lombardiam properantes, ad dominum Imperatorem se cōtulerunt. Princeps verò *Capuanus*, cæteris infelicior, dum *Garilianum* nauigio transire parat, à suis vectoribus, cum suos iam præmisisset, & ipse cum paucis in ripa citeriore iamiam transiturus expectaret, captus est; & Regis fidelibus traditus, in Siciliam deductus est, vbi continuo carcere & cæcitate violenter inductâ, miserabiliter vitam finiuit.

Per idem tempus regno Hierosolymorum satis prosperè per DEI misericordiam se habente, contigit regiones ei adiacentes ex vtroque latere, quasi inopinatò IX. miserabiliter concuti. Nam Ægyptiorum quidam potentissimus, *Soldanatus* agens officium, dominum regionis, *Calypham* videlicet, quem Ægyptii pro summo numine colere solent & venerari, accedens ad eum familiariter, tanquam negotiorum eius domesticus procurator, in secretiore palatii cubiculo fraudulenter occidit: hoc autem eâ intentione dicitur fecisse, vt filium suum *Noseredinum* in Calypham erigeret, & in regni administratione, filio præsidente, sine cura & sollicitudine perseueraret. Arbitratus est autem per dies aliquot rem posse occultari, quousque recepto palatio maiore, & thesauris occupatis ex integro, cœtuque amicorum & familiarium conuocato, volentibus ei hoc quod egerat ad mortem imputare, resistere posset. Sed res longè aliter accidit. Nam modico interiecto tempore, scelus commissum innotuit, & omnis populus à maximo vsq; ad minimum, tanquā vir vnus, conueniens, domum illius, in quam se perpetrato homicidio contulerat, vndique vallantes, ad pœnas vnâ voce virum sanguinum exigunt, qui domino regionis ausu nefario mortem intulerat. Dumque instant proteruiùs, videns aliam salutis non superesse viam, thesauros aperiens, aurum, gemmas, & quæcunque habebat desiderabilia per fenestras vociferanti proiicit populo: vt dum in colligendo esset sollicitior, ipse quocunque modo ad iter se præpararet. Quid plura? Egressus cū honesto filiorum ac nepotum comitatu, inuitis eis qui eum obsederant, iter arripit versus solitudinem, Damascum vt dicebatur profecturus: illi autem nihilo segnius eum insectātes, impedire laborabāt. At verò filius eius primogenitus, & alii de familia viri prudentes, & in armis strenui, eos à se longiùs arcentes, sustinebant impetus, & ad suos propiùs accedere non permittebant. Interdum etiam & vasa aurea siue argentea, vestesque preciosas, & holoserica æstimationis non modicæ, post se relinquebant ex industria, vt eis properantibus moras innecterent, & pro diuidendis, quæ colligebant, materiam inferrent contentionis. Tandem videntes Ægyptii se non posse proficere, infecto negocio, domum sunt reuersi: ille verò profectus, dum fatorum se putat subductum esse insidiis, dum securo graditur itinere, nihil superesse difficultatis arbitrans, dum Scyllam fugit, decidit in Charybdim. Nostri enim audi-

to eius transitu, casu præstruentes insidias, in eis more nocere volentiū, absque strepitu latebant: Ille ex improuiso in prædictas irruens insidias, primis congressionibus est confossus letaliter, ibique statim gladio vitam finiuit. Erat autem nobili viro nomen *Habeis*, filius verò eius *Noseredinus*, & omnis omninò familia, & vniuersæ illæ diuitiæ, quas secum ex Ægypto detulerant, in manus hostiū tradita sunt. Sic ergo opimis onusti spoliis, & qualia orbis noster priùs nō audierat, subfarcinati, prædam more solito diuidentes, ad propria sunt reuersi. Accidit autem, quòd inter cæteros qui eidem negotio interfuerant, fratres Militiæ Templi plures habuerunt milites; & potiores reportauerunt pro numero militum, manubiarum & prædæ portiones. Cecidit enim eis in sortem præter cætera in funiculo distributionis, prædicti nobilis viri filius *Noseradinus*, vir audacissimus, rei militaris singularem apud Ægyptios habens experientiam: cuius etiam nomen populis illius regionis esset formidabile, aspectus verò terrorem incutiens, sine consolatione. Hunc porrò, cùm diebus multis prædicti fratres habuissent in vinculis, & auidissimè petens in CHRISTO regenerari, literas iam didicisset Romanas, prima fidei Christianæ rudimenta edoctus, pro sexaginta millibus aureorum Ægyptiis eum ad mortem postulantibus vendiderūt. Traditum autem vinctū manibus & pedibus cathenis ferreis, in cauea ferrea camelis imponentes, in Ægyptum deduxerunt, vbi inhumanis desideriis suis satisfacientes, eum mordicitus decerpentes, in frusta minutissima conciderunt.

X. Anno sequente idem *Rainaldus de Castellione*, princeps Antiochenus, consilio peruersorum, quorum maximè studio regebatur, piaculare iterum committēs flagitium, *Cyprum* insulam nobis vicinam, populis refertam fidelibus, Regno nostro vtilem, & amicā semper, immissis hostiliter legionibus, violenter occupauit. Causa autem huius tam abominandæ inuasionis videbatur hæc esse: In partibus Ciliciæ circa Tarsum, erat quidam nobilis & potētissimus Armenus, nomine *Toros*, qui domini Imperatoris gratiam, eius efficiente inconstantiâ, frequētiùs demerebatur, & incurrebat offensam. Confisus enim de eo quòd ab Imperio remotus erat plurimū, & quòd in montibus arduis habebat domicilia, per plana Ciliciæ prædam agebat & manubias, nō veritus terram domini sui, modis quibus poterat damnificare, & Imperii fidelibus cuiuscunque cōditionis graues & indebitas inferre molestias. Audiens hoc Imperator, scripsit prædicto *Rainaldo*, quatenus cōuocatâ militiâ, prædictum *Toros* à suis arceret finibus, & Cilicum sibi subiectorum possessiones ab eius incursionibus redderet securas: quòd si ad opus complendum pecunia esset necessaria, ipse de thesauris suis tempore opportuno mitteret sufficientem. Factum est ergo, quòd congregatis militaribus copiis, vt Imperialibus deseruiret mandatis, in Ciliciam ingressus, prædictum Toros expulit, & exercitum eius vsque ad supremam internecionem deleuit. Expectans ergo honestam *Rainaldus* pro tanto facto retributionem, videbatur ei differri plurimū: vnde moræ impatiens, ad prædictum maleficium conuolauit. Erant autem insulani à quibusdā de nostris diligenter præmoniti: vnde & de tota insula vires contraxerāt, qualesquales: sed ingrediens prædictus Princeps *Rainaldus*, eorum statim fudit exercitum; & vniuersas eorum eatenus contriuit copias, vt deinceps nec vnus inueniretur, qui contra eum manum auderet erigere. Habens igitur liberos per totam insulam discursus, vrbes cōtriuit, deiecit oppida, monasteria tā virorum quàm fœminarū impudēter cōfregit, expositis ludibrio sanctimonialibus & virginibus tenellis: nam auri & argenti, & vestiū preciosarum non erat numerus, neque finis: sed amittendi hæc populo, comparatione læsę pudicitiæ, quasi stercora reputabātur. Sic ergo per dies aliquot per totā debacchantes regionem, dum non esset qui resisteret, ætati non parcunt, vel sexui, conditionum quoque nullam habentes differentiam. Tandem comportatis vndecunque spoliis & manubiarum infinitate omnimodarum, ad mare se recipiunt, & inde præparatis nauigiis, in partes descenderunt Antiochenas, profligatis intra modicum tempus, quas malè acquisierant diuitiis: iuxta id quod prouerbialiter dici solet: *Non habet euentus sordida præda bonos.*

XI. Per idem tempus conuenerat præter solitum multitudo inaudita Arabum & Turcomannorum, qui nihilo minus in tentoriis habitant, & de fructu animalium vitam solent, sicut Arabes, propagare, in *sylua* quæ *Paneadensi* adiacet ciuitati, & ab ea hodie cognomen ducit vulgare: nam antiquitus, tam quæ ad Septentrionem, quàm quæ ad Austrum protenditur,

quæque

quæque ipsum Libanum protegit, omnis sylua *Saltus Libani* dicebatur. vnde & de Salomone legitur, quòd in ea sumptuosi operis & mirabilis ædificij domum construxit, quæ dicta est *domus Saltus Libani*. Nunc autem ab vrbe (vt prædiximus) proximâ, sylua cognominatur vniuersa. In hanc prænominati populi, impetratâ tamen priùs domini Regis gratiâ, & pace solemniter concessâ, animalia introduxerant, equosq; maximè, ad numerũ infinitum, pascuorũ sequentes cõmoditatem. Accesserunt porrò ad dominum Regem viri impii, filii Belial, Domini timorem præ oculis non habentes; suggesseruntque ei, & in malitia sua faciliùs inuoluerunt, persuadentes vt prodigus fidei, & immemor fœderis, quod cum eis pepigerat, subitò in prædictos viros, qui pabulandi gratiâ tam greges in syluam, quàm armenta induxerant, irruptionem faceret: & tam eos, quàm eorum pecualia, suis daret ad prædam: quod & factum est. Rex enim ære grauatus alieno, & multis obligatus debitis, cùm non haberet vnde creditoribus satisfacere posset, procliuius, ad hoc vt quocunq; modo se expediret, patulam prauis incentoribus aurẽ præbuit, & eorum acquieuit suggestionibus: Nam post consilium abiens impiorum, conuocatâ militiâ, repentè irruit super eos, incautosque & nihil tale verentes reperiens, hostiliter circa eos versatus, suis exposuit in direptionem: qui enim ex eis aut equorum vsi velocitate, fugâ saluti consulere potuerunt, aut syluarum latebris hostem declinare, ipsâ necessitate docente, satagerũt, vitæ reseruati sunt: reliquis omnibus aut occisis gladio, aut duræ seruituti mancipatis. Facta est igitur manubiarum & prædæ tanta & tam inaudita multitudo, vt par ei in nostris regionibus non dicatur fuisse. Cuius de popularibus & de plebeis, equorum in sortem ceciderat numerus maximus: nec tamen nostris ad aliquem gloriæ vel laudis propagandæ titulũ adscribi potest, cùm pacis violatores & effractores fœderis, homines incautos, de Regis gratia præsumẽtes, dum non esset qui eis resisteret, malè pro arbitrio tractauerunt. Sed iustus retributor Dominus, DEVS vltionum, non diu passus est nos tam turpibus emolumentis lætari: sed significans, quod *etiam infidelibus, fidei tenor obseruandus sit illibatus*, in nostram confusionem, & commissi criminis pœnam adducens cum eo vltionem, pro omnibus peccatis nostris reddidit duplicia, & multiplicato fœnore, intulit confusionem, sicuti in sequentibus dicetur.

Nihilo minus etiam per eosdem dies, XII. *Henfredus* de Torono, regius Constabularius, cùm sæpè dictam vrbem Paneadem, quæ eius erat hereditaria possessio, sumptibus & curâ continuâ fatigatus, iam solus commodè regere & conseruare non posset, de consensu domini Regis, cum fratribus hospitalis ex æquo diuidit, itâ vt totius ciuitatis & suburbanorum omnium fratres prædicti habentes dimidium, impensas tam vtiles quàm necessarias ex dimidio ministrarent, ciuitatis pro parte altera debitam gerentes sollicitudinem. Erat autem ciuitas in confinio hostium posita, eisque valde contermina, ita vt nulli, nisi in manu forti, aut clandestino nimis itinere accedenti, accessus vel discessus inde posset esse nisi cum periculo. Factum est autem, postquam prædicti fratres ciuitatem inde suâ pro parte susceperunt,* vt congregatis alimentorum, armorum virorum copiis, locũ certâ die diligentiùs cõmunire curarẽt: collectoq; maximo ad propositum sufficiente camelorum, & omnimodorum animalium ad sarcinas deputandorum comitatu, simul & militiâ, quæ omnem illam expeditionem violenter in vrbem introducerent, ad locum accedebant, vrbem ad multa sequentia tempora necessariis communituri. Dumque proficiscendo cum omnibus impedimentis suis vrbi appropinquarent, ecce hostes, eorum aduentu præcognito, eis occurrentes, instantes gladiis, cæsis ex eis quàm pluribus, agmen dissoluunt, cæteris autem fugâ vitæ & saluti consulentibus, sarcinas occupant: qui effugere nequeunt, hostium instantiâ præuenti, aut gladiis intereunt, aut vinculis mancipantur. Sicque quæ pro instruenda ciuitate congesta fuerant, in eius læsionem hostibus sunt concessa. Sæpè autem nominati fratres, similium casuum formidantes dispendia, à pactis resilientes priùs placitis, vrbem cum suis tam oneribus quàm emolumentis, domino Constabulario resignauerunt. Nec morâ, sumptâ ex tempore opportunitate, *Noradinus*, ex prædicto successu factus elatior, apposuit eandem vrbem, casu prædicto consternatam, obsidere: conuocataque militiâ, & machinis comportatis, ex improuiso ante vrbem cõsistens, locatis agminibus per gyrum, eam vallat obsidione. Erat autem in parte ciuitatis præsidium, munitum admodum armis, viris, & pro

temporis articulo, victualibus: in quo poterat esse ciuibus secundum captâ vrbe refugium. Tamen præsumentes de ciuitatis munimine, & quod similia sæpius fuerant in ea perpessi, vrbem tueri, atque pro ea viriliter stare decreuerunt: potuissentque votis consonè, eam conseruasse intemeratam, nisi de se præsumentes, cœpissent incautiùs negotiari. At verò *Noradinus* machinis & tormentis instans iaculatoriis, sagittariorum quoque continuâ & indeficiente vtens operâ, obsessis requiem negat, & fatigatos multipliciter diu noctuque sine intermissione compellit ad defectum. Interemptis enim pluribus, sauciis quoque letaliter nonnullis, pauci erant, qui defensionis officium exequerentur; quod nisi ipse Constabularius cum filio paternæ probitatis æmulatore præcipuo, quorum vterque tanquam pro hereditate propria familiaribus & certatim stare parati, alios suo exemplo ad resistendum animarent, laboris immensitate superati, & impugnantium viribus impares procul dubio defecissent: sed reuocabat eos (vt prædiximus) dominorum præsentia; & eorum virtus indeficiens, ad animandum alios efficax, vires reparabat labentes, & ad dimicandum reddebat fortiores. Dumque die quadam hostes solito instarent, acriùs, accidit, vt qui in vrbe erant, apertâ portâ, vt cum hostibus committerent, egrederentur: dumque incircumspectè se congressionibus offerunt, hostium in se irritant multitudinem: quos dum in se irrunt, ferre non valentes, in vrbem se tentant recipere. Factumque est, vt cum præ ingredientium tumultu porta claudi non posset, hostes promiscuè cum ciuibus ingressi sint, cum tanto numero, vt obtentâ violenter ciuitate, non sine periculo, & multorum strage nostros in præsidium ingredi cogerent violenter. Nunciatur interea domino Regi, quòd prædicta ciuitas tantas à Noradino patiebatur angustias, & quòd ad supremum penè sit inclinata defectum: vnde collectis, quas pro tempore habere potuit militaribus tam equitum quàm peditum copiis, ad partes illas cum suis legionibus impiger conuolat: propositum habens, aut obsidione vrbem prædictam absoluere, aut Martios euentus, & belli fortunam cum Noradino experiri.

XIII. Audiens igitur præfatus Princeps, quòd eâ intentione dominus Rex adueniret, nolens se dubiis bellorum submittere casibus, solutâ obsidione: priùs tamen vrbe, quàm violenter expugnauerat, igni succensâ & suffosâ, ad propria reuersus est: suam tamen, quam semel collegerat, non passus ab inuicem discedere militiam, sed eam secum detinens, & ampliorem conuocans, in nemoribus finitimis (quasi mentem habens præsagam) latebat in insidiis, rei exitum præstolaturus. Rex verò ad vrbem accedens, & optatum obsessis præstitit solatium; & tam diu præsentem se exhibuit, quoadusque lapsa erigerentur, consolidarentur fracta, & ciuitas in pristinum, reparatis mœnibus, reformaretur statum. Conuocatis enim ex vrbibus finitimis, & de Regno vniuerso cœmentariis, & quicunque architecturæ aliquam habere videbantur experientiam, instantiâ diligenti turres ac mœnia reparant, renouant antemuralia; & intra murorum ambitum ciuibus instaurant ex integro domicilia, & publicis ædificiis statum restituunt pristinum; quæ omnia Noradinus eo tempore, quo eam obtinuerat, funditus deiecerat studiosè, vt prædiximus. His ita peractis, arbitratus Rex cum suis Principibus, moram suam in vrbe prædicta, ciuibus nõ multum deinceps esse necessariam: quippe restitutis iam in integrum vniuersis; municipio quoque, armis, victu, hominibus quoque diligenter satis pro tempore communito: dimissis peditum manipulis, ipse cum solis equitum turmis Tyberiadem redire proposuit. Egressus ergo ex eadem vrbe, & in Austrum iter dirigens, secus lacum, cui nomen *Meleha*, castrametatus est, vbi nocte illâ longè aliter, quàm disciplina militaris exigeret, & imprudenter se habens, non obseruatâ castrorum lege, requieuit exercitus. *Solet enim vsu inter homines euenire, vt in prosperis & pro voto successibus circumspectè minus se consueuerint habere. Nam miseris regulariter solet adesse solertia rebus.* Vnde fortasse dictum est: *Cadent à latere tuo mille*, sinistro videlicet; *& decem millia à dextris tuis*: plures enim, acti prosperis, & successibus elati, solent in præceptis ruere: è diuerso verò dispendiis & aduersis casibus defatigati, propriis edocti periculis, didicerunt se in dubiis habere circumspectiùs; & semper timere fortunam, quam sæpiùs experti sunt in suis negotiis amaram. Rex igitur mente recolens, quòd tãtum Principem ab impugnatione vrbis obsessæ dimouerat, ratusque eum cum suis expeditionibus longiùs abiisse, nec facilè in suam aut suorum iniuriam iterum tot nationes in

Psal. 90,7.

vnum

vnum conuenire posse arbitratus, imprudentiùs aliquantulum, & pro singulorum arbitrio indulgentiùs cœpit se, vt prædiximus, habere. Nunciatur porrò hostibus in insidiis cōmorantibus, quod dimissis pedestribus alis domini Regis exercitus, circa lacum *Meleha* securè nimis, & imprudentiùs se haberet; quodq; de Principibus eius nonnulli, *Philippus* videlicet Neapolitanus, & quidam alii cum suis comitatibus discessissent: videntes rem [illegible] votis accidere, castra mouent subitò; & eorum prudentissimo Principe rem (prout expedire nouerat) accelerante, ad partes illas contendunt, & ad Iordanē, qui medius erat inter eos, vsq; perueniunt: quo transito, in eo loco qui vulgari appellatione *vadum Iacob* appellatur, cis Iordanē, quâ regius exercitus crastinâ transiturus erat die, se locant in insidiis. At verò luce terris reddita, iterum ad proficiscendum noster exercitus, nocturnarum insidiarum nescius, & eorum quæ ab hostibus interim præstructa fuerant ignarus, versus eas partes quas Turci clam occupauerant, iter arripiunt: dumque securi, & nihil prorsus sinistri formidantes proficiscuntur, ecce subitò ex insidiis prodeunt, qui ad hoc specialiter conuenerant, vt incautos aggrederentur; securisque, & nihil tale verentibus, strictis seofferunt gladiis, more hostium vulnera & mortem ministraturi. Nostri porrò, licet serò, expergefacti, dimissis diuersis confabulationibus, videntes rem agi serio, equos armaq; corripiunt: sed antequam ad resistendum præparari & cōuenire possent, ex ordine, dissoluta sunt (hostibus importunè instantibus, & gladiis cominus strenuè decertantibus) agmina, ita vt nusquā de nostris nisi paucissimi cohærerent. Rex autem cum paucis qui ei adhæserant, videns acies dissolutas, confusum exercitum hostibus vndique patere ad prædā; hostes vndique inualescere, nostros verò iam non deficere, sed ab initio potius defecisse: vt saluti consuleret, prudenter subiit in montem qui vicinus erat: vnde cum summis periculis hostes nunc à dextris, nunc à sinistris, equi cui insidebat beneficio, declinans, in castrum cui *Sephet* nomen, quod in eodem monte situm erat, vix & cum multa difficultate se recepit. Capta est illâ die de Principibus nostris maxima multitudo, cæsi verò pauci: nā omnes indifferenter, tam qui rei militaris dicebantur habere prudentiam, & vsum præcipuum, quàm gregarii, hostibus tanquam vilia mancipia, ignominiosæ seruitutis iugum, & perpetuæ infamiæ notam non abhorrentes, vt miseræ vitæ consulerent, sine contradictione se tradebant. Captus est inter cæteros ibi vir nobilis & inclytus, dominus *Hugo de Ibelim*: *Oddo* quoque *de sancto Amando*, regius Marescalcus, *Iohannes Gotmannus*, *Rohardus* Ioppēsis, & *Balianus* frater eius: *Bertrandus de Blanquefort*, magister Militiæ Templi, vir religiosus, & timens DEVM: & alii multi, quorū nomina non tenemus. Refudit nobis Dominus iuxta meritū viarum nostrarum fructū: & qui innocentes & de nostra præsumētes fide, spretis humanitatis legibus, oppresseramus indebitè, æquâ lance pensam reportauimus cōfusionem. *Dati sunt enim inimici nostri, gentibus in opprobrium; & hostium expositi ludibrio, peccatis nostris exigētibus, traditi sunt in commotionē capitis in populis: zelus Domini exercituum fecit hoc.* Bene tamen & misericorditer, non oblitus misereri, nec continēs in ira sua misericordias suas, nobiscū fecit: prouidens, vt Regem saluum faceret, qui si illa die defecisset, Regnum omne proculdubio in supremum, quod DEVS auertat, descendisset periculum. *In milite enim, quantumuis eximio, vnius sors est; in rege verò, vniuersorum periculum*: quod satis attendit diligenter qui pro Rege sollicitus erat, Dauid fidelis, dicens: *Domine saluum fac Regem.* Rumor interim de Rege varius longè lateq; regionem pro ea sollicitā discurrebat, dicentibus aliis, quia gladiis confossus interierat: aliis, quòd inter concaptiuos vinctus, hostibus id ignorantibus, abductus erat; aliis, quòd Diuinâ eū protegente clementiâ illæsum, bellicis tumultibus se subduxerat. Anxiè ergo nimis, & quasi mater vnicum habēs filium, piam pro eo gerit plebs vniuersa sollicitudinem: & dum ignorat quid circa eum geratur, quicquid deteriùs accidere potest, id eum passum affectuosissimè compatiens suspicatur. Ipse verò, regione ab hostibus aliquantulū expeditâ, cum paucis admodum, qui cū eo in prædictum oppidum se contulerant, adiunctis sibi nōnullis qui casū de hesternis euaserant periculis, ad Acconensem properans vrbē, cum plausu populi & exultatione nō modica, quasi rediuiuus exceptus est. Factum est hoc anno regni domini Balduini quartodecimo, mense Iunio, tertiodecimo Kal. Iulii. *Noradinus* verò, sicut erat vir strenuus, & suorum [illegible] impiger, [illegible] regionibus, & prædis hinc inde

XIV. (margin, beside "Rex autem cum paucis")

Psal. 43,14. Esai. 10,7. (margin, beside "Dati sunt enim inimici nostri")

Psal. 19,10. (margin, beside "Domine saluum fac Regem")

XV. (margin, beside "Noradinus verò")

comportatis, factus locupletior; conuocatis iterum militaribus copiis, & lege edi-ctali ex Damasco & omnibus finibus eius, accitis amplioribus, adiicit iterum, vt *Paneadem* obsideret: nihil minus suspicans, quàm quòd per Regem vel eius Principes, quorum vires attriuerat, obsessis ministraretur subsidium. Locatâ igitur secundùm propositum, circa sæpedictam vrbem obsidione, more iterum hostili, machinis frequentibus, & ordine congruo dispositis, turres concutit, mœnia debilitat, & crebrâ sagittariorum operâ, & telorum instar grandinis immissione, eos qui intus se receperant, vices prohibet exercere resistentis. Ciues autem loci illius, memores, quomodo in proximè præteritâ obsidione, ciuitatem tueri cupientes, in proposito defecerant, præuenire cupientes, in præsidium spontè se receperant vniuersi. Præfecerat autem eidem loco, & curam supremam tradiderat Constabularius, abiens, & aliis tractus negotiis, cuidam consanguineo suo, *Guidoni* videlicet de *Scandalione*, rei militaris experientissimo; sed modicæ fidei, & DEVM prorsus ignoranti. Is cum mandantis intuitu, tum prætextu propriç existimationis, ne quos in rebus bellicis egregiè gestis titulos obfuscaret, verbo simul & exemplo alios ad resistendum animabat; nec defuturum in proximo subsidium, & perennem gloriam benè merentibus, certiùs promittens: vnde erat, quòd omnes quasi pro re propria dimicantes, stupendos se & admirabiles, pro indeficientibus vigiliis & continuis laboribus, hostibus darent. Qui nihilo minùs, omninò resistentibus omninò aduersari parati, sine intermissione molestias inferunt; & maiores habentes numeros, qui alternatim sibi succedere præcipiebantur, eos qui vnde vires repararent, penitùs non habebant, ad defectum, anxietatibus quotidianis compellebant. Nunciatur interea domino Regi, sed & Principes qui residui erant in Regno non latebat, quantis anxietatibus, qui in ciuitate obsessi erant, premerentur. Vnde missis legationibus tam ad Principem Antiochenum, quam ad Tripolitanum Comitem, vt morâ postpositâ ad subueniendum maturarent: Rex verò, quod residuum erat in Regno militiæ, missis conuocat præconibus: & accidit Diuinitate propitiâ, vt intra paucos dies, & expectato citiùs, vterque prædictorum Illustrium, cum honesto comitatu, Regiis se castris, sub *Castellonouo*, in loco qui dicitur *Nigraguarda*, vnde ciuitatem obsessam erat comminus intueri, se insulerint. Audiens ergo Noradinus, quòd Principes prædicti cum domino Rege conuenerant & in procinctu erant, vt ad vrbem accederēt: sicuti vir prouidus erat, & in negotiis suis circumspectissimus, licet oppidum iam ex partibus pluribus effregisset, & iam obsessis nulla spes esset resistendi, tamen bellorum declinans insidias, & casus præliorum ancipites, obsidione solutâ, in vlteriores sui Regni partes se cōtulit.

XVI. Cùm hęc igitur in Regno ita variè multipliciterq; geruntur, & captiuatis nostris ex maxima parte principibus, Regnum in desolatione iaceret, accidit diuinâ nos respiciente clementiâ, Comitem Flandrensium, dominum *Theodericum*, inclytum & magnificum virum, cuius introitus in Regno sæpe fuerat vtilis & necessarius, cum vxore *Sibylla*, quæ domini Regis ex patre soror erat, in portu Berytensium applicuisse, cuius aduentum, tantâ mentis exultatione vniuersus suscepit populus, vt iam quasi præsagire videretur, Regni pressuras importabiles, eius & suorum introitu, ex parte plurima releuandas fore: nec fraudati sunt a desiderio suo, qui pro Regni tranquillitate erant piò solliciti. Nam statim post eius ingressum, adfuit magni consilii Angelus, qui nostrorum vias dirigens ad Regni compendia, & Christiani gloriam nominis, eos misericorditer præcessit, sicut consequenter dicetur. Interea tamen videntes Regni Principes, tam ecclesiastici quam seculares, quod Rex virilem iam nactus ætatem, sine coniuge hactenus fuerat, & pro liberis sollicitus, prout oportebat, vt ei filius tanquam heres legitimus in Regnum succederet, conueniunt in medium, vt Regi liberos non habenti, in honesto matrimonio prouideatur. Tandem post multas deliberationum partes, multiplici concurrente ratione, visum est omnibus expedientius esse, cum domino Constantinopolitano Imperatore, super huiusmodi negocio verbum tentare: tum quia nobilium virginum & proximâ consanguinitate iunctarum, in palatio suo non deerat ei copia; tum quia Princeps potentissimus, & inter mortales locupletior, de suis copiis, nostrā quâ Regnum maximè laborabat, poterat releuare inopiam, & tenuitatem mutata conditione reddere superabundantem. Missi sunt ergo de communi cōsilio ad explorandum eius Domini, quod con-

cupierent,

reponens, dominus *Amardus* Nazarenus Episcopus, dominus quoque *Henfredus de Torona*, regius Constabularius: qui dispositis pro tempore rebus, mare ingressi, nauigio illuc iter arripuerunt. Interea notanti Principis, totiq; nobilium fortiumq; XVII qui cum eo venerant, deses & sine fructu iaceret aduentus, adiiciunt de communi consilio, diuinâ eis aspirâte gratiâ, cum omnibus militaribus copiis ad partes se trâsferre Antiochenas significatoq; eo ipso, tâ domino Principi, quàm domino Comiti Tripolitano, suggeritur vtriq; familiariùs, vt certâ die præparatam habeat vterque eorum militiam, vt subitus in terras hostium, die condictâ, eorum possit esse introitus. Factum est autem, præuio cœlesti fauore, quòd in Tripolitanis partibus, in eo loco, qui vulgò appellatur *La Boquea*, licet ex partibus diuersis, conuenerunt vnanimes. Inde hostium fines ordinatis agminibus violenter sunt ingressi. Sed tamẽ primâ fronte, non multo lætati sunt successu: nã hostium oppidum, cui vulgaris appellatio est *Castrum Rugium*, multâ expugnantes instantiâ, penitus non profecerunt. Sed debile principium melior fortuna secuta est: suggerente enim domino *Rainaldo* Antiochenorum Principe, & ad id obtinendum plurimùm pro viribus elaborante, vniuersi Principes qui conuenerant, cum suis expeditionibus ad partes Antiochenas auspiciis se dirigunt felicioribus. Quò cùm peruenissent, eis in ciuitate prædicta, dum deliberant quid pro tempore sit expedientius, morã facientibus: ecce gratissimi rumoris nuncius Regem adit & Principes, certo certiùs asserẽs, quod *Noradinus* hostium nostrorum potentissimus, qui iuxta castrum *Nepum* cum multa militia castra locauerat, aut mortuus erat, aut in incurabilẽ & desperatam deciderat ægritudinem. In argumentum autem suæ assertionis allegabat, quòd pridie castra eius adeò turbata viderat, vt seruos eius & maximè familiares, resq; domesticas passim & sine delectu diripere volẽtibus, data esse ad prædam assereret: & cum eiulatu & fletu maximo, & cum intimi doloris euidentibus argumentis, soluta agmina, & confusum exercitum, ad partes diuersas secessisse. Erat autem vero consentaneũ, quod prædictus nuncius attulerat: nam in ęgritudinem inciderat desperatissimam, ita vt extra ordinem solutis agminibus, rapinæ in exercitu impunè fierẽt, & nullius cohiberetur violentiá: sicut apud eos, defuncto domino, solet accidere. Ipse autem in lectica, quasi membris officia negantibus, corpore impotẽs, per manus fidelium suorum vsq; *Halapiam* delatus est. Comperto igitur nostri rerum statu, videntesq; omnia ad propositum cooperari, cõmuni voto, & approbato cõsilio, nuncios ad potentissimum Armenicorum Principem dominum *Toros* dirigunt, rogantes intimè, & modis quibus possunt id persuadere laborantes, vt omni excusatione postpositâ, cum militaribus auxiliis, Antiochiæ cum eis adesse procuret, & tam fructuosi laboris tantis Principibus se dignetur adhibere consortem. Ille verò susceptâ legatione gauisus, sicut vir impiger erat, & strenuus, conuocatis suorum ingentibus copiis, maturato itinere, Antiochiam peruenit: quo recepto, nostri gaudentes plurimùm, eductis expeditionibus vrbẽ egressi, versus Cæsaram castra dirigunt. Est XVIII autem *Cesara* ciuitas, super Orontem fluuium, qui Antiochiam præterlabitur, sita: hanc vulgari appellatione quidam *Cesaream* appellant, & putant eam esse, quæ est Cappadociæ metropolis eximia: cui beatus & egregius doctor præfuit Basilius: sed à vero, qui hoc credunt, exorbitant. Nam prædicta metropolis ab Antiochia distat plusquam itinere dierum quindecim, vel circa id. Hæc autem est in Syria Celes, quæ alia prouincia est, à Cappadociana diocesi multis mediis prouinciis disiuncta: nec *Cesarea* dicitur, sed potius *Cesara*; vna de suffraganeis vrbibus Antiocheni Patriarchatus. Est autem ciuitas satis commodè sita, cuius pars inferior in plano iacet, superior verò in sui fastigio præsidium habet munitissimum longum satis, sed angustum admodum: cui ex altera parte ciuitas, ex altera fluuius, præter naturalem munitionem, robur præstant, & accessum reddunt imperuium. Ad quam nostri ordinatis iuxta rei militaris disciplinam agminibus, accedentes, vrbem primo aduentu, locatis ordine congruo singulorum Principum agminibus, obsidione claudunt. Obsessâ igitur ciuitate, & ciuibus hostium metu infra vrbem collectis, Rex & qui deforis castra locauerant, locatis machinis & iaculatoriis instrumentis, vrbem non cessant molestiis quibus possunt, operâ continuâ & cõtinuis laboribus fatigare. Certant Principes quisque pro sua portione, quam ab initio sorte obtinuerat, suos inuitando, & pollicendo præmia, vrbem vehementius impugnare: dumque

certatim priores vrbem effringere cupiunt; dum quisque sibi palmam de prima irruptione vendicare quærit, tantam ciuibus inferunt molestiam, vt ex parte qualibet, mortem sibi arbitrentur imminere. Erant enim ciues loci illius rerum militarium expertes, negotiationi dantes operam; præterea & præsentis casus ignari, nihil minus vnquam, quàm obsidionem formidabant, præsumentes & de domini sui, quem sospitem arbitrabantur, potentia, & de loci munitione. Erant ergo ad huiusmodi portanda onera, propter prædicta impares; & assultus cõtinuos simul & Martios congressus ferre non valentes. Factum est igitur, vt post dies aliquot deficientibus omnino ciuibus, ad impugnantium iugem instantiam effractis mœnibus irruerint nostri in vrbem mediam; & captâ violẽter ciuitate, oppidanis in præsidium se recipientibus, tradita sunt eis quæcunque in inferioris ciuitatis parte erant residua, & omnia indifferenter sunt ad prædam concessa: vsi ergo pro arbitrio & ciuium domiciliis, & quæ in eis reperta sunt per dies aliquot. Cùm satis in expedito videretur esse, vt & præsidium nihilominus cum omnibus qui euadendi gratiâ in illud se receperant, si debita adhiberetur instantia, faciliùs occuparetur, orta est inter Principes nostros, friuola satis, sed tamen multùm noxia contentio. Dominus enim Rex, volens patriæ saluti consulere, videns quia dominus Comes Flandrensium cùm militibus, tum pecuniâ sufficienter instructus, locum poterat contra hostium vires & insidias indemnem conseruare, ei ciuitatem ab initio destinauerat: eaque intentione & præsidium instantiùs decreuerat impugnare, vt vtrunq; receptum domino Comiti traderet conseruãdum, & iure perpetuo hereditarioque nihilominus possidendum assignaret. Hoc autem cùm ceteris Principibus valde videretur idoneum, & ad hoc gratuito vnanimiter conuenirent assensu, Princeps *Rainaldus* ambages intexuit, dicens: *vrbem illam cum suis pertinentiis ab initio hereditatis Antiocheni Principis portionem esse; ideoq; oportere, vt quicunque eam possideat, Antiocheno Principi fidelitatem exhibeat.* Comes autem supradictus pro eadem possessione, domino Regi fidelitatem deuotè paratus erat exhibere: Principi autem Antiocheno, siue domino Rainaldo, qui in præsenti administrabat principatum, siue adolescẽti *Boamundo*, qui in proximo sperabatur Princeps futurus, omnino se exhibiturum negabat: asserens, *Se nunquam nisi regibus fidelitatem exhibuisse.* Ortâ ergo peccatis nostris exigentibus, super huiusmodi quæstione, inter Principes cõtrouersiâ, neglecto negotio, quod vtile plurimùm, & ad obtinendum facile imminebat, suffarcinati spoliis, & prædâ vsque ad satietatem onusti, Antiochiam cum suis legionibus reuersi sunt.

XIX. Eodem tempore Noradini frater, *Mirmiram*, audito fratris defectu, credensque eum in fata concessisse, Halapiam peruenit, eamq; tradentibus ciuibus, sine difficultate obtinuit: dumq; circa præsidium vehementiùs instaret vt ei traderetur, cognito, quia frater eius adhuc viueret, solutis agminibus ab vrbe discessit. Per idem tempus dominus *Fulcherus* Hierosolymitanus Patriarcha, Latinorũ octauus, religiosus ac timens DEVM, Patriarchatus eius anno duodecimo, duodecimo Kal. Decembris, viam vniuersæ carnis ingressus est. Eodem nihilominus tempore, studio & industriâ dominæ *Milisendis* reginæ, & operâ eorum qui in Regno residui erant, & maximè *Balduini de Insula*, cui dominus Rex abiens curam Regni commiserat, sollicitudine & vigilantiâ receptum est à nostris præsidium trans Iordanem, in finibus Galaad situm, spelunca videlicet munitissima, quam à nostris incautè se habentibus, paucis antè annis hostes fraudulenter surripuerant. Super quo missus ad dominũ Regem nuncius vniuersas lætificauit cohortes, & audito successu, reddiderat hilariores. Interea Principes nostri qui Antiochiæ demorabãtur, etsi priùs apud Cæsaream aliquantulum dissoni, vt præmisimus, inuenti fuerant, habentes tãdem, Domino largiente, vnanimitatem spiritus, in vinculo pacis iterum adiiciunt erigere se ad opus insigne aliquod & memoriâ dignum perpetuâ. Placuit enim omnibus, & de communi processum est confluentia, vt castrum vrbi Antiochiæ vicinum, vix ab ea distans miliaribus duodecim, prædictæ vrbi damnosum valde, & cuius larga in suburbanis, quæ vulgò *casalia* appellant, potestas & iurisdictio erat, obsiderent. Factumque est, vt in die Natiuitatis Dominicæ, vniuersus circa prædictum municipium vnanimiter se locaret exercitus. Noradinus autem eâ quæ eum occupauerat adhuc detinebatur ægritudine, ita vt ex omni Orientali tractu conuocati prudentiores Physici, adhibitis remediis quæ illius infirmitas minus exaudire

videbatur,

videbatur, de vita eius desperarent penitus. Hoc autem nostris, fauorabili cœlestis numinis dispensatione, ad propositum maximè cooperari videbatur. Nam vix esse poterat, vt sospite prædicto Principe, & incolumitatis prærogatiuâ gaudente, noster exercitus in regionibus ei subditis ita liberas ageret ferias. Rex verò, & qui cum eo erant in prædicto exercitu, occasionem temporis ad suum trahentes compendium, tantò feruentiùs propositũ vrgent, & cœpto simul instant operi, quantò prædictum magnificum virum certò certiùs norunt non posse suis superesse negociis. Municipio igitur prædicto in gyrum obsidione vallato, machinas erigunt, & ea parant instrumenta, quibus solent in præsidiis obsessi ampliùs molestari. Erat autẽ prædictum castrum in colle non multùm sublimi situm, ita vt videretur agger, cui superpositum erat, comportaticius & manufactus. Vnde maximam dabant, qui in exercitu erant prudentiores, operam, vt scrophas materia competenti intexerent, in quibus liberè delitescerent, qui ad suffodiendum aggerem introducerentur. Videbatur enim eis, nec erat à vero dissimile, quòd aggere per occultos suffosso cuniculos, ædificiorum quæ superposita erant, partem nonnullam corruere oporteret: crates quoque vimineas, scalas etiam mediæ quantitatis, & omnia quę in huiusmodi solent vsum præstare, maturato accelerant studio. Quibus cũ omni diligẽtia pręparatis, manipulorum quoq; pedestrium, turmarum primiceriis, equitumq; magistratibus voce præconia & secretioribus suggestionibus indicunt, omnes vt promptâ operâ & vigilantiore studio, ad molestandum obsessos operam darent. Sic igitur certis partibus, singulis principibus designatis, quisq; cum domesticis & familiaribus tanquam sibi soli vniuersum incumberet negotium, instabat vehemẽtiùs: & dum quisque optimos ostentare curat se habere satellites, tantâ opus continuis assultibus & cottidianis congressionibus prosequuntur instantiâ, vt multorum opus dierum infra duos menses vigili sollicitudine complerent. Accidit sanè quadam die, quòd machina iaculatoria, quæ in præsidium diebus penè ac noctibus molares immittebat, casu in castri primicerium, & cui omnis commissa erat cura, decidit, subitoq; oppressum, in fragmenta contriuit: quo defuncto, tanquam pastore percusso, dispersæ sunt oues, & tanquam arena sine calce, sibi inuicem non cohærentes, destiterunt ab illa quam prius habuerant resistendi pertinacia. Nostri autem eo cognito, tantò cœperunt instare vehementiùs, quantò interiores eis videbantur ad resistẽdum esse remissiores: nec morâ, paucis interiectis diebus missa ad dominum Regem legatione, sub conditione vt liberum & tranquillum habeant exitum, & cum rebus suis ad propria reditum, municipium domino Regi restituunt, datis eis ducibus, qui eos sine molestia vsq; ad locum quẽ ipsi expetierant, securos perducerent. Sic ergo expugnato castro, & domino Principi, cuius iurisdictionis fuerat, resignato, felici clausulâ consummatis negotiis, Antiochiam sunt reuersi: vbi valedicentes ab inuicem, dominus Rex, cũ magnifico Flandrensiũ Comite, in regnũ est reuersus, domino Comite Tripolitano vsq; Tripolim eos officiosissimè prosequente. Per idem tẽpus cùm Hierosolymitana, mortuo domino *Fulchero* bonæ memoriæ, vacaret Ecclesia, contigit Ecclesiarũ prælatos Hierosolymam conuenire, vt de substituendo tantæ sedis Antistite, secundùm statuta Canonũ tractaretur. Factum est autem, vt dicitur, quòd contra iuris regulas, tam per interuentum dominæ Milisendis sorore, quàm domina Flandrensiũ Comitissa Sibylla, domini Regis itidem sorore, electus est dominus *Amalricus*, Ecclesiæ Dominici Sepulchri Prior, natione Francus, de episcopatu Nouiomẽsi, de oppido Neella, vir commodè litteratus, sed simplex nimium, & penè inutilis: promotus est autem, cõtradicentibus domino *Hernesio* Cæsariensi Archiepiscopo, & domino *Radulpho* Bethleemitâ Episcopo, & appellationum voces exhibentibus. Tandem ille sede potitus, domino *Frederico* Acconensi Episcopo negotium committit, qui ad Romanam accedens Ecclesiam, apud dominum Hadrianum, qui tunc præerat, absentibus aduersariis, multâ vt dicitur interueniente munificentiâ, eidem gratiam Romanæ sedis obtinuit: & pallium, plenitudinem videlicet pontificalis officii, secum detulit rediens. XX.

Conualuit interim medicorum diligentissimâ *Noradinus* curâ, & domino Rege in Regnum reuerso, ipse quoque sospitatem plenam adeptus, in partes se contulit Damascenas: vbi ne otium tereret, & a consueta diceretur destitisse vigilantia, æstate sequenti præsidium quoddam nostrum, in regione, quæ dicitur XXI.

Sueta, situm, congregato exercitu, & ingentibus conuocatis auxiliis repentè obsidet. Erat autem pręsidium spelunca, in latere cuiusdam montis arduo & admodum deuexo sita: ad quam non erat vel à superioribus, vel ab inferioribus partibus accessus; sed ex solo latere, calle nimis angusto, & propter præcipitium imminens periculoso, ad eam veniebatur. Habebat autem interiùs mansiones & diuersoria, quibus suis habitatoribus necessarias poterat præbere commoditates: sed nec etiam aquæ viuæ & indeficientis eis vena deerat, vt quantum loci patiebatur angustia, locus satis aptus & regioni plurimùm vtilis haberetur. Quod postquam domino Regi fidâ relatione compertum est, assumpto sibi domino Comite Flandrensium, & conuocatis Regni viribus, illuc cum omni celeritate contendit: iam enim qui intus erant, obsidionis onera ferre non valentes, conditiones interposuerant, quales necessitas extorquere solet: videlicet, quòd nisi intra decem dies eis subsidium ministraretur, municipium pro certo deinceps resignarent. Porrò idipsum domino Regi notum erat: vnde & quantum poterat maturans subsidium, iuxta Tiberiadem secus pontem, vnde de lacu Genezar Iordanis fluenta se diuidunt, cum exercitu suo castra locat. Audito igitur *Noradinus* nostrorum aduentu, consilio tractus *Syracuni* principis militiæ suæ, viri strenui & de se plurimùm præsumentis, solutâ obsidione, cum suis expeditionibus nostris obuiam se facit. Rex verò audiens, quòd *Noradinus* occurrere proposuerat, in castra conuocatis summo diluculo Principibus, adorato suppliciter viuificæ Crucis ligno, quod dominus *Petrus* prædecessor noster, Tyrensis Archiepiscopus, piæ in Domino recordationis gestabat, de communi consensu, concurrente omnium fauore gratissimo, bellum indicitur. Motis igitur expeditionibus, & arrepto itinere, exultantes animo, tanquam de victoria securi, ad locum properant, vbi hostium dicebatur esse exercitus: tandemq; pro votis eos habentes in proximo, armati ad vnguem, & instructis ordine militari cuneis, quos *acies* vocāt, irruunt in hostes vnanimiter, & gladiis instant atrociùs, rem pro capite gerentes. Hostes verò nihilominus nostrorum impetus constantissimè & imperterritè sustinentes, gladiis vices referunt; & resistendo viriliter, illatas iniurias à se repellere cōtendunt animosiùs. Tandem verò post varios euentus, nostris est diuinitus concessa victoria, & hostibus non sine multa suorum strage in fugam conuersis, Rex cum suis victor campum obtinuit. Factum est autem hoc Idibus Iuliis, anno regni eius decimoquinto, in loco cui nomen *Puthaha*. Inde progressus, sicuti necessarium videbatur, ad præsidium quod obsessum fuerat, cum vniuerso contendit exercitu: vbi lapsa reparans, & locum armis, victu, & viris prudentibus diligenter cōmuniens, feliciter impleto proposito, soluto exercitu, & ad propria dimisso, reuersus est.

XXII. Porrò de nunciis, vnde superiùs fecimus mentionem, qui gratiâ coniugii domini Regis Constantinopolim ierant, mortuus est dominus *Attardus* Nazarenus Archiepiscopus, corpusq; eius ad propriam, studio & vigilantiâ suorum fidelium, delatum est Ecclesiam. Cui successit dominus *Letardus*, eiusdem Ecclesiæ Prior, vir mansuetus admodum, affabilis & benignus, qui hodie etiam eidem præest Ecclesiæ, vicesimum tertium habens in pontificatu annum. Qui autem de prædictis nunciis superfuerunt, dominus videlicet *Henfredus* constabularius, *Ioscelinus* quoq; *Pisellus*, & *Wilelmus de Barris*, inclyti & nobiles viri, & in secularibus exercitati admodū, pro iniuncto sibi verbo, apud dominum Imperatorem debitâ instantes diligentiâ, tandem post innumeras dilationes, & verborum ænigmata, qualia Græci quælibet cauillantes, perplexis ambagibus respondere solent, pro votis impetrant: & conditionibus interpositis, tam de dote quàm de donatione propter nuptias, destinatur Regi vxor virginum illustrissima, quæ in sacris Imperii penetralibus nutriebatur. Erat autem eiusdem domini Imperatoris neptis, domini *Isaacii* fratris eius, natu se prioris filia, *Theodora* nomine, annum agēs tertiumdecimum, formæ venustate singulariter conspicua, vultus elegantiâ, & totius corporis habitudine intuentibus fauorabilis. Dotis autem quantitas erat in centum millibus Hyperperorum, iusti pōderis, exceptis decem aliis eiusdem monetæ millibus, quos dominus Imperator ad opus nuptialium expensarum liberaliter concessit; & excepto mundo virginali, in quo tam in auro, quàm in gemmis, vestibus & margaritis, tapetis & holosericis, vasis quoque preciosis, quadraginta milia iustâ æstimatione poterant computari. Rex autem proprio scripto apud dominum Imperatorem se obligans, quòd quicquid eius

eius nuncii cum eo precisè firmarent, ratum esset habiturus, per legatos spondet firmissimè, quatinus post eius obitum vrbem Acconensem cum omnibus eius pertinentiis, totâ vitâ suâ nomine donationis propter nuptias cum omni tranquillitate, sine cōtradictione esset habitura. Peractis itaque, & ad consonantiâ redactis vtrinque pactis, designatis eidem illustri puellæ de maioribus Imperii principibus paranymphis, qui eius iter vsque ad dominum Regem comitarentur, cum regiis legatis iter arripit, in Syriam, ad maritimum profectura. Accidit autem, vt Septembre proximo, cum omni comitatu suo sospes & incolumis apud Tyrum applicans, infra paucos dies Hierosolymis (vt regni obtinuerat cōsuetudo) consecrata, & regio insignita diademate, peractis solēniter nuptiis, viro tradita est. Et quoniam per idem tempus Hierosolymitanus electus, consecrationis suæ munus nōdum obtinuerat, nec missi ab eo propriæ causæ patroni, à sede Apostolica fuerant reuersi: asciscitur de mandato regio Antiochenus Patriarcha *Aimericus*, qui & Reginæ vnctionis gratiam Regiæ conferret, & coniugii vsitata solemnia celebraret. Hic demum vxore traductâ, omnem illam leuitatem, quâ vsque ad illum diem iusto amplius dicebatur laborasse, ita penitus deposuit, vt cum Apostolo videretur posse dicere: *Cum essem paruulus, sapiebam vt paruulus, loquebar vt paruulus: ex quo autem factus sum vir, euacuaui quæ sunt paruuli.* 1.Cor.13,11. Nam & vxorem postmodum commendabili dilexisse dicitur affectu, & thori fidem vsq; ad extremum ei creditur conseruasse illibatam: postpositis itaque leuibus actibus quasi mutatus ab illo, seria cœpit amplecti, & attentiùs tractare salubria.

XXIII. Eodem anno, dominus Imperator Constantinopolitanus, conuocatis pro Imperiali magnificentia ex omnibus Imperii finibus, militaribus copiis; & ingenti exercitu ex omnibus tribubus & populis & linguis & nationibus cōgregato, transito Hellesponto, in Syriam descendere proposuit: transcursisque mediis cum omni celeritate prouinciis, ex improuiso, ita vt vix cuipiam credibile videretur, cum exercitibus suis in Ciliciam, circa Decembris initium, subitus aduenit. Huius autem tam maturati itineris causa erat præcipua, quòd quidam Armenorum potentissimus Princeps, *Toros* nomine (de quo superiùs fecimus mentionem) vniuersam Ciliciam, quæ montibus, in quibus ille habebat castra munitissima, subiacebat, ab vrbe murata vsque ad extremum suburbium violenter occupauit, *Tarsum* videlicet primæ, & *Anauarzan* secundæ Ciliciæ metropoles; & alias ciuitates, *Mamistram, Adamam, Sisium*, eiectis inde Imperialium negotiorum procuratoribus, in suam redegerat potestatem. Vt autem eum incautum posset opprimere, & iter accelerauerat, & occultauerat intentionem. Mouerat eum etiam nihilominus & Cypriorum causa lugubris, & fauore digna, in quos tāquam in hostes fidei & detestabiles parricidas, Princeps Antiochenus, vt præmisimus, tam inhumanè suam exercuerat tyrannidem. Tam subitus autē, vt prædiximus, fuit Imperialium exercituum aduentus, vt prædictus *Toros*, qui Tarsi tunc morabatur, vix liberas ferias habuerit, vt ad montes vicinos, gratiâ salutis, se conferret, cùm ecce legiones, & primi de exercitu, campis iam infuderant se patentibus. Quo audito, Princeps Antiochenus *Rainaldus* stimulis conscientiæ agitatus, eò quòd non multo ante eius aduentum tempore, in Cyprios innocentes & immeritos tantâ desæuisset insaniâ, & tam eis, eorumque vxoribus & liberis, Deo & hominibus abominabilem intulisset iniuriam: timens eius aduentum, ne fortè prædictorum vociferantium querulis vocibus excitus ad vlciscendas eorum iniurias descendisset, cœpit anxius deliberare, nunc secum, nunc si quos habebat magis familiares adhibitis, quid eum facere oporteret: & quo satisfactionis genere Imperiali se posset de tanta offensa reconciliare amplitudini. Tantaque eum (vt dicitur) de domini Imperatoris aduentu formido corripuerat, vt nec domini Regis, quem tamen in proximo venturum sperabat, vellet expectare præsentiam: cùm tamen certo certius nosse poterat, eius interuentione & studio, & maximè nouæ affinitatis gratiâ, in causa prædicta, longè meliores se inuenturum conditiones. Vsus ergo domesticorum consilio, assumptis ex eis pro arbitrio nonnullis, domino quoque *Girardo* venerabili Laodicensium Episcopo, sibi facto itineris consorte, in Ciliciam, vbi dominus Imperator erat cum suis expeditionibus, obtentâ tamen priùs quorundam familiarium domini Imperatoris gratiâ, qui verbi huius interpretes discurrebant, ad vrbem *Mamistram* peruenit: vbi post multos circuitus, cū summa ignominia & populi nostri confusione, Imperiali

reconciliatus est excellentiæ. Nudis enim, vt dicitur, pedibus, indutus laneis manicis vsque ad cubitum decurtatis, fune circa collum religato, gladium habens in manu nudum, quem mucrone tenens, cuius capulum domino Imperatori porrigeret, coram vniuersis legionibus, domino Imperatori præsentatus est: ibiq; ante pedes eius ad terram prostratus, tradito domino Imperatori gladio, tam diu iacuit, quousque cunctis verteretur in nauseam, & Latinitatis gloriam verteret in opprobrium, & *in delinquendo & satisfaciendo vehementissimus.*

XXIV. Dominus quoque Hierosolymorum Rex, audito domini Imperatoris aduentu, assumpto sibi fratre, & de Regni Principibus electissimo comitatu, relicto domino Comite Flandriæ, qui in proximè futuro transitu ad propria decreuerat redire, versus Antiochiam festinus contendit: quò perueniens, nuncios ad dominum Imperatorem, dominum videlicet *Gaufridum* Abbatem Templi Domini, Græcæ linguæ habentem commercium, & nobilem virum dominum *Ioscelinum Pessel* dirigit, debitæ salutationis affatum per eos officiosissimè dependens, & de eius sciscitans beneplacito, vtrum eum ad se velit accedere, & domini Regis sibi habere præsentiam. Quibus datum est in responsis, vt Regem moneant & inuitent, vt ad eum venire non pigritetur. Insuper & de Imperiali latere mittitur illustris *Apocrisarius*, qui & literis & viuâ voce, tāquam Imperii dilectissimum filium, Regem sollicitet, vt ad eum accedere non recuset. Statutà ergo die, assumpto sibi egregiorum equitum selecto comitatu, illuc perueniens, honestissimè susceptus est: nam statim in occursum ei ab eo diriguntur duo nepotes eius, fratres vterini, Ioannes videlicet Protoseuasto, & Alexius Protostrator, qui inter illustres sacri palatii primum obtinebant locum, cum maximo nobilium comitatu. Deinde ipsis eum ducentibus vsque ad ostium tentorii, vbi dominus Imperator cum suis Illustribus residebat, cum multa gloria introductus, humanissimè ab eo salutatus, & ad osculum pacis erectus, secus eum in sede honesta, humiliore tamen, locatus est. Vbi & eius consortibus tam debitæ salutationis affatu, quàm pacis osculo ab eo humanissimè honoratis, de incolumitate tā domini Regis quàm suorum, qui cum eo aduenerant, diligenter quærit; & vultum exhibēs solito lætiorem, verbo & toto corporis gestu significat, eorum se aduentum gratissimè suscepisse, & oblatâ tanti Principis & suorum delectari præsentiâ. Crebris itaque collocutionibus tam secretis quàm in cœtu procerum, & gratâ circa dominum Imperatorē conuersatione per dies decem, quibus apud eum iugem se exhibuit, sicuti vir gratiosus erat, tantum domini Imperatoris & Principum suorum fauorem meruit, & tanto caritatis vinculo eorum cordibus conglutinatus est, vt & viuentem vnicè de cætero tanquam filium dilexerint, & defuncti, apud eos eius memoria vsque hodie non desinat esse in benedictione. Et ne apud dominum Imperatorem mora eius esset infructuosa, sicuti vir argumentosus erat, & oculum in secularibus habens perspicacem: videns quòd dominus Imperator extra vrbem castra locari præceperat, vt cōtra prædictum *Toros*, quem odio persequebatur insatiabili, dirigeret exercitus, impetrata prius licentia, cœpit tractare diligentiùs, quomodo prædictum Principem domino Imperatori reconciliare posset. Vocatoque eo, & præsente constituto, resignatis præsidiis quæ dominus Imperator reposcebat, in gratiam eum restituit pleniorem: ita vt fidelitatem ligiam, per eiusdem domini Regis interuentionem, antequam ad propria reuerteretur, manualiter eidem exhiberet. Tādem à domino Imperatore, prout magnificentiā decebat Imperatoriam, cum suis principibus donis vberioribus, & immensâ munerum liberalitate cumulatus, prosequente eum vniuersorum gratiâ, Antiochiam reuersus est. Audiuimus à quibusdā, omni exceptione maioribus & fide dignis, quòd exceptis illis, quæ eius consortibus prodigâ liberalitate contulerat, quæ infinita credebantur, soli domino Regi viginti duo milia Hyperperorum, & tria milia marcarum argenti examinatissimi, exceptis vestibus & holosericis, & vasis preciosis, dicebatur largitus. Antiochiam verò veniens, fratrem suum dominum *Amalricum* Ioppensem & Ascalonitanum Comitem, cum domino *Hugone de Iebelino*, qui nuperrimè de hostium vinculis redemptus, postliminio reuersus fuerat, ibidem reperit. Qui & ipsi dominum Imperatorem adire cupientes, illucq; postmodum profecti, ab eodem domino Imperatore benignè suscepti, tractati honestiùs, de more Imperiali, donis vberioribus honorati, gaudētes ad dominum Regem remissi sunt.

XXV. Peracta igitur in Cilicia Dominicæ Paschæ solemnitate,

ænitate, transcursis diebus celebribus, versus Antiochiam exercitus dirigit, & legionibus vsque ad vrbem applicatis, pro foribus eius astitit in infinita multitudine formidabilis: vbi dominus Patriarcha cum vniuerso clero & populo, cum textibus Euangeliorum, & omnimodo Ecclesiarum ornatu, obuius adfuit. Rex quoq; cum Principe eiusdem loci, & Ascalonitano Comite, cum vniuersis tam Regni quàm Antiocheni principatus proceribus ei obuiam exiens, cum summa gloria, Imperiali diademate laureatum, & Augustalibus decoratum insignibus, cum tubarum stridore, & tympanorum strepitu, cum hymnis & canticis in vrbem introducunt, & vsq; ad cathedralem Ecclesiam, ad basilicam videlicet Apostolorum Principis, deinde ad palatium cum eadem patrum & plebis prosecutione deducũt. Vbi cùm per aliquot dies balneis, & cæteris corporalibus deliciis operam dedisset, effusâ in populum ciuitatis, more solito rogâ liberalissimâ, proposuit venandi gratiâ vrbe exire, & ad loca venatui apta, gratiâ tollendi exire fastidii, dominum Regem secum trahens, eiusdem operis consortem. Accidit autem, vt prædicto studio insistentes, die solenni Ascensionis Dominicæ, dum saltus more circumeunt venatorio, Rex equi cui insederat raptus impetu, per loca humilibus frutectis & sentibus obsita, casu raptus in præceps, & ad terram cum equo prouolutus, brachium fregit: quod vt domino Imperatori innotuit, ei multâ humanitate compatiens, chirurgicorũ implens officium, flexo ante eum genu, tanquam vnus de popularibus operam ministrabat diligentem: ita vt cum indignatione stuperent, & mirarentur eius principes & cõsanguinei, quòd maiestatis oblitus Imperatoriæ, & Augustalem negligens dignitatem, Regi se exhiberet ita deuotum & familiarem, quòd etiam eorum cuilibet videretur indignum. Redeuntes ergo inde ob casum qui acciderat Antiochiam, per dies singulos visitationis gratiâ dominum Regem adibat, & cataplasmatibus innouatis eum vnguentis necessariis fasciâ iterum diligẽter inuoluebat: tantâ circa eum curâ sollicitus, quâ maiorem vix posset ægrotanti adhibere filio. Domino igitur Rege plenam conualescentiam assecuto, præcipit Imperator, & voce præconia notum fieri mandat primiceriis legionum, vt certâ die versus *Halapiam* acies dirigant, & machinas cum bellicis instrumentis ante se faciant deportari: ipse verò cum domino Rege, & vtriusque Principibus, cum tubis & tympanis, & præliorum incentoribus lituis, vrbe postmodum egressus, in eo loco qui vulgò appellatur *Vadum Balenæ*, substitit, & exercitus vniuersus. Inde missis nunciis ad *Noradinum*, qui forte Halapiæ tunc erat, obtinet per legatos, quendam *Bertrandum* comitis sancti Egidii naturalem filium, cum quibusdam aliis concaptiuis sibi dari. Ipse verò postmodũ non multo interiecto temporis interuallo, reuocantibus eum curis domesticis, ad propria reuersus est. Rex etiam post domini Imperatoris discessum, cum suis quos secum eduxerat, in Regnum se recepit. Per idem tempus domino *Hadriano* Papâ XXVI.
apud Anagniam vrbem Campaniæ morbo squinantiæ defuncto, corporeque eius Romam translato, & in basilica beati Petri Apostolorum principis honorificè sepulto: dum de substituendo pastore inter Cardinales haberetur tractatus, sicut in talibus solet frequenter contingere, diuisa sunt eligentium desideria: ita vt pars eligeret dominum *Rolandum* eiusdem Ecclesiæ presbyterum Cardinalem, tituli beati Marci, qui idem erat sedis Apostolicę cancellarius, cui manus imponentes, & ordinantes Episcopum, *Alexandrum* appellauerunt. Alii verò dominum *Octauianum*, virũ secundùm carnem nobilem, eiusdem Ecclesiæ presbyterum Cardinalem tituli sanctæ Ceciliæ trans Tyberim: cui etiam nihilominus manus imponentes, Episcopum constituerunt, vocantes eum *Victorem*. Cuius schismatis occasione, vniuersa Latinorum Ecclesia, peccatis nostris exigentibus, paulò minus habuit diuidi, & irreuocabiliter ab inuicem separari, maioribus Orbis Principibus certatim partibus gratiam suam & fauorem ministrantibus. Tandem anno nonodecimo, redeunte ad vnitatem Ecclesiæ, domino *Frederico* Romanorũ Imperatore, qui parti oppositæ auxilium suggerebat, & consilium; & domino *Alexandro* Papæ plenâ caritate reconciliato, reddita est pax Ecclesiæ, & depulsis errorum tenebris, resplenduit tranquillitas, quasi stella matutina in medio nebulæ. Interea *Noradinus* lætus admodum XXVII.
de Imperatoris discessu, cuius aduentus magnum, præsentia maiorem ei terrorem incusserat, securus iam de cætero de tanti Principis suspecta nimis potentia, videns etiam dominum Regem ad propria reuersum, occasionem se arbitratus reperisse,

qualem à multis retro tēporibus desiderauerat: conuocatâ ex vniuersis finibus suis militiâ in terram *Soldani Iconiensis*, quam sibi habebat conterminam, expeditiones dirigit, & vrbem *Mares*, simul & oppida *Cressum* & *Behetselin*, in suam satagit redigere potestatem. Soldanus autem, ab illis remotus partibus, non facilè suis poterat ministrare subsidium: vnde & eâ fiduciâ contra fortiorem se, hoc præsumpserat aggredi *Noradinus*. Cognito autem dominus Rex, quòd circa partes illas cum omnibus viribus suis detineretur occupatus, volens illius occupationes ad suum trahere compendium, sciens Damascenorum fines absque militarium virorum robore, hostium facilè patere insidiis, congregato exercitu, regionem Damascenorum ingreditur, & cuncta pro arbitrio incendiis tradens, & prædæ, ab *Offro*, primæ Arabiæ famosa metropoli vsque Damascum, nemine contradicente, liberè contraducebat exercitum. Erat autem Damasci quidam nobilis *Negemedinus* nomine, cui ob plurimam rerum secularium quam habere dicebatur experientiam, negotiorum suorum curam commiserat, & vrbem cum suis pertinentiis pro eius arbitrio eidem tradiderat gubernandam. Hic videns dominum suum in regione remota magnis occupatum negotiis, seq; virorum militarium copias non habere, quibus Regiis viribus posset resistere, tanquam vir prouidus, & instantia pericula à se quærens propellere, oblatis quatuor millibus aureorum, pacem trium mensium postulat, & multiplicatis sibi datâ pecuniâ intercessoribus, impetrat postulatam, datis insuper sex gregariis militibus, quos in vinculis detinebat. Sic ergo Regem cum suo exercitu à patria sua prudenter amouit. Interea domina *Milisendis* Regina, mulier prouida, & supra sexum discreta fœmineum, quæ Regnum tam viuēte marito, quàm regnante filio, congruo moderamine annis triginta, & ampliùs, vires transcendens fœmineas rexerat, ęgritudinem incidit incurabilem, de qua vsque ad obitum salutem non recepit, licet vtraq; sororum eius tam domina Tripolitana Comitissa, quàm domina Abbatissa sancti Lazari de Bethania, omnem circa eam impenderent diligētiam; & accitis medicorum vndecunq; peritissimis, remedia qualia videbantur necessaria, non cessarent ministrare: ipsa verò aliquantisper læsâ memoriâ, corpore quasi consumpto, lecto decumbens, multo tempore, paucissimis ad eam reserato accessu, iacebat quasi dissoluta. Rex autem interim effluxo tempore, quod *Negemedino* Damascenorum procuratori constituerat, temporeque fœderis quod initum fuerat decurso, Noradino adhuc circa partes prædictas, nondum completis negotiis occupato, hostium fines violenter ingreditur, & pro arbitrio regionem discurrens, prædas trahit liberè, incendia procurat, manubias agit sine contradictore: & depopulatâ regione, effractis suburbanis, captiuatis locorum incolis, iterum sospes ad propria reuersus est.

XXVIII. Non multo autem interiecto tempore, accidit quòd princeps Antiochenus *Rainaldus*, cognito per exploratores, quòd in partibus illis, quæ & aliquando fuerant Comitis Edessani, inter *Maresiam* & *Tulupam* absque militaribus viris, terra armentis & gregibus referta, locorum incolis armorum vsum nescientibus, facilè posset patere ad prædam: credulus, autem præbet dictis eorum facilem, & collectâ ingenti militiâ, infaustis auibus iter aggreditur. Perueniensque ad loca prædicta, dictorum plenam inuenit fidem: nam proculdubio armentorum & gregum stupendam reperit multitudinem: sed populus cuius hæc erant, populus fidelis erat. Tota enim illa regio non nisi in præsidiis Turcos habet, paucos admodum, qui & præsidia tuentur, & rusticorum præstationes colligunt, dominis maioribus, quorum procuratores sunt, conseruandas. Suburbana autem soli Christiani, Suriani & Armeni inhabitant, & agriculturæ operam dant, & rura colunt. Collectâ igitur ex diuersis partibus prædâ, & manubiis nemine prohibente comportatis, onusti spoliis, & multimodâ suppellectile locupletati, sospites & cum omni tranquillitate reuertebantur: cùm ecce *Megedin* præfectus Halapiensis, Noradino familiaris, & fidei synceritate coniunctissimus, assumptâ sibi vniuersæ regionis expeditiore militiâ, eius præcognito reditu, maturat ei exire obuiam, vt sarcinis & prædâ oneratos, aliquibus locorum angustiis, aut impeditos opprimeret, aut saltem impedimenta relinquere compelleret violenter. Factūq; est, vt iuxta prudentis viri conceptum, properantes illi obuiam, ducibus itineris qui de exercitu Principis aduenerant, ad locum perueniunt destinatum, proximum satis regioni, vbi Princeps cum vniuersa præda castra locauerat. Qui cognito hostiū aduentu,

aduentu, cum suis deliberat, quid eum in præsenti necessitate oporteat facere: relictoq́ue saniore consilio, videlicet, vt prædâ dimissâ, expeditiores sine multa difficultate redirent ad propria: elegerunt, vt prædam & spolia non deserentes, cum hostibus, nisi per eos staret, strenuè decertarent. Manè itaque facto, & die iam aliquantulum adultâ, concurrentibus agminibus pugna committitur, instantibus hostibus arcubus & gladiis, studio valde pertinaci. Nostri autem, etsi primâ facie animũ resistendi visi sunt habuisse, nouissimè tamen mente consternati, terga dederunt, fugã dimissis spoliis eligentes. Princeps autem, peccatis suis exigentibus, omnes quas cõmiserat impietates, corporaliter luiturus, captus est, & compedibus religatus, Halapiam cum aliis cõcaptiuis spectaculum factus populis infidelibus, cũ summa ignominia deductus est. Factum est autẽ hoc, anno regni domini *Balduini* decimo octauo, mense Nouembre, nono Kal. Decembris, inter Cressum & Mares, in loco qui dicitur *Commi*.

XXIX. Per eosdem dies, quidam *Ioannes*, vir admodum literatus, Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis, tituli sanctorum Ioannis & Pauli, missus à domino *Alexandro* Papa ad partes Orientales legatus, apud *Biblium*, cum quibusdam Ianuensibus applicuit. Volens igitur impetratâ licentiâ, tanquam Legatus in Regnum introire, prætentauit domini Regis & aliorum Regni Principum, tam ecclesiasticorum quam secularium mentes, quidnam de eius ingressu sentirent. Diuisus enim erat, vt prædiximus, occasione schismatis oborti, penè orbis vniuersus: aliis domino Papæ Alexandro, aliis parti oppositæ fauentibus. Vnde post multam deliberationem, mandatum est ei ex parte, vt subsisteret, nec in Regnum præsumeret ingredi, quousq; habitâ cum prælatis Ecclesiarum & Regni Principibus pleniore deliberatione, ei de communi consilio mandaretur, quid eum facere oporteret. Interim ergo conuocatis apud *Nazareth*, tam domino Patriarchâ, quàm reliquis ecclesiarum prælatis, de Principibus quoque nonnullis cum domino Rege assistentibus, cœperunt deliberare, quid in tanta ambiguitate facto esset expedientius. Omnes enim Orientis Pontifices, de vtroque patriarchatu, in neutram partium manifestè declinauerant, in occulto tamen, aliis huic, aliis illi suum fauorem præstãtibus. Factum est autem, sicut in talibus solet contingere, quòd dissentientes ab inuicem, & votis eorum in plura distractis, alii dicerẽt, quòd dominus *Alexander* & eius Legatus susciperetur, vtpote caussam fouens potiorem: quorum Princeps erat dominus *Petrus*, piæ in Domino recordationis, prædecessor noster, Tyrẽsis Archiepiscopus: Alii è conuerso domini *Victoris* caussam præferentes, & eum semper Regno amicum & tutorem fuisse asserentes, Legatum nullo modo recipiendum esse censebant. Rex autem mediam quandam viam sequens, cum suis Principibus & de ecclesiarum prælatis quibusdam, timens ne Episcopi inter se diuiderentur & scinderetur Ecclesia, persuadebat neutram partium recipiendam esse: Legato verò, si tanquam peregrinus, orationis gratiâ, absque insignibus Legationis, ad loca Sancta vellet accedere, dandam esse licentiam, & concedendam libertatem moram in Regno faciẽdi, vsque ad primum transitum, ex tunc redeundum ei esse. Allegabat etiam, & dictorum suorum causam subiungebat & rationem, dicens: *Schisma recens est; necdum orbi innotuit, vter eorum caussam foueat potiorem: periculosum autem esse, in re dubia partem sibi ex sententia deligere, & de re incerta diffinitiuam præcipitare sententiã. Præterea, nec Legato opus esse in Regno, qui Ecclesias & monasteria grauet impensis, extorsionibus attenuet.* Hæc erat domini Regis sententia: quæ licet vtilior videretur, tamen præualuit eorum sententia, qui legatum esse recipiendum asserebant. Vocatus igitur in Regnum venit, multis quibus aduentus eius placuerat, postmodum onerosus. Per illud tempus natus est domino *Amalrico* Ioppensium Comiti, ex *Agnete* filia Comitis Edessani, filius, quem patris rogatu, Rex de Sacro fonte suscipiens, suum ei nomen imposuit: cumque ab eo iocosè quæreretur, *Quidnam nepoti, & filio de Sacro fonte suscepto donaret?* respondit, sicuti homo iocundi & vrbani sermonis erat; *Regnum Hierosolymorum.* Quod verbum quibusdam prudentibus, qui hoc audierant, altiùs descendit in pectus, notantes: quòd licet iuuenis esset admodum, & vxor eius adolescentula, præsagire videbatur, quòd absque liberis foret ex hac luce subtrahendus: quod & factum est.

XXX. Capto igitur Principe, & Antiochenâ prouinciâ rectoris solatio destitutâ, populus iterum regionis, timore & anxietate corripitur; & diebus singulis regionis desolationem, nisi Dominus eos custodiat, animis suspen-

ſis expectat: tandemque viſum eſt ad ſolitum recurrere auxilium, & ab eo contra mala imminentia petere ſolatium, vnde ſine repulſa ſæpius obtinuerant poſtulatum. Miſſa igitur legatione, & adiunctis precibus lachrymoſis, dominum Hieroſolymorum Regem ſuppliciter inuitant, vt ad ſubueniendum genti deſperatæ, populo pereunti, honorem & gloriam ab hominibus, & à Domino præmia relaturus æterna, venire non moretur. Rex autem miſerabili regionis illius caſu cognito, prædeceſſorum ſuorum veſtigiis inhærens, eorum anxietatibus compatiens, laborem deuotus amplectitur; & aſſumptâ ſecum honeſtâ militiâ ad partes accelerat Antiochenas: vbi cum omni gaudio & animorũ exultatione, eius à patribus & plebe ſuſceptus eſt aduentus. Reſidens ergo in eadem ciuitate quantum temporis & loci depoſcebat neceſſitas, negotiis Principatus tanquam ſuis propriis exactiſſimam adhibet diligentiam: & regionis procuratione domino Patriarchæ ad tempus, vſque dum redeat commiſſâ, honeſtisque ſumptibus dominæ Principiſſæ conſtitutis, rerum domeſticarum ſollicitudine reuocatus, reuerſus eſt ad propria. Porrò domino Rege in Regnum reuerſo, ecce adſunt domini Imperatoris Conſtantinopolitani, viri ſpectabiles, & in ſacro Palatio præclari, Legati Imperiales, literas cũ aurea bulla, ſimul & verba ſecretiora ad dominum Regem deferentes. Horum autem primus erat, vir illuſtris *Gundoſtephanus* eiuſdem domini Imperatoris conſanguineus: ſecundus erat maximus Palatinorum interpretum, *Triſſillus*, homo vafer, & pro negotiis Imperialibus valde ſollicitus: qui, vt prædiximus, ſacros apices detulerunt, quorũ tenor erat, vt in ſumma dicatur, talis: *Noueris, nobis dilectiſſime & Imperio noſtro acceptiſſime, quod fœlix & inclytæ in Domino recordationis* Hirene, *ſacri Imperii noſtri conſors, diem vitæ clauſit extremum, electis ſpiritibus ſocianda, vnicâ nobis filiâ communis Imperii herede relictâ. Nos autem de Imperii ſucceſſione ſolliciti, & melioris ſexus ſobolem non habentes, de ſecundis votis cum illuſtribus ſacri palatii diligentem ſæpius habuimus tractatum. Tandem de vniuerſorum principum fauore & conſenſu placuit, vt de ſanguine tuo, quem vnicè diligit noſtrum Imperium, nobis in conſortium iungamus Imperii: & vtram conſobrinarũ tuarum ſeu illuſtris viri Comitis Tripolitani ſororem, ſeu magnifici viri principis Antiocheni germanam iuniorem nobis elegeris, nos pro tua optione, ſynceritati tuæ omnem fidem habentes, eam nobis in thori ſociam & Imperii participem, auctore Domino aſſumemus.* Cognitâ ergo Rex, domini Imperatoris, tum ex eius literis, tum ex nunciorum viuâ voce, intentione, ſpondet obſequium, operam promittit, & gratias multiplices Imperatoriæ ſoluit maieſtati, tum quia de ſanguine eius in tantam eminentiam ſibi aſſociare propoſuit; tum quia eius fidem commendans, in eius ponit arbitrio, vtram ipſe delegerit, eam in thori participem & Imperii conſortem aſſumpturum.

XXXI. Rex ergo habita deliberatione cum ſuis familiaribus, quid ſibi & Imperiali celſitudini, in præſenti facto magis conueniat, cõuocatis Imperialibus nũciis perſuadet, & præcipit, quatenus *Miliſendem* bonæ indolis adoleſcentulam, domini Comitis Tripolitani ſororem, domino ſuo ſuſcipiant in vxorem. Illi verò cum ſumma reuerentia domini Regis amplectentes verbum, præſtiterunt aſſenſum: conteſtantes tamen, quòd hoc ipſum domino Imperatori per nũcios & literas ſignificari oporteret. Præparantur interea virgini tanto culmini deſtinatæ, à matre & amita, fratre & amicis omnibus, immenſorum ſumptuum ornamenta, & modum neſcientia, ſupra vires Regias: murenulæ, inaures, ſpinteres, & periſcelidæ, annuli, torques & coronæ ex auro puriſſimo: vaſa quoque argentea, immenſi ponderis & magnitudinis; inauditæ ad vſum coquinæ, eſcarum & potuum, & lauacrorum obſequium præparantur, exceptis frænis, ſellis, & vt breuiter dicatur, omnimodâ ſupellectile: quæ omnia tam infinitis præparabantur impenſis, & tanto ſtudio procurabantur, vt ipſa etiam opera ſuum prędicarent exceſſum, & regium luxum facilè ſuperarent. Interea dum Græci ſingula ad vnguem perſcrutantur & rimantur interiùs de moribus puellæ, de occultarum corporis partium diſpoſitione, dum nuncios frequentes ad Imperatorem dirigunt, & eorum præſtolantur recurſum, annus effluxit: quod valde moleſtè ferentes tam dominus Rex & Comes, quàm reliqui eiuſdẽ virginis cognati & amici, Imperiales nuncios publicè conueniunt, alterutrum duũm proponentes. Vt aut præcisè à verbo diù tractati deſiſtant matrimonii, & expenſas reſarciant: aut deſinant morarum perplexitates intexere, & conſummato negotio iuxta conuentiones initas finem imponãt. Comes autem multiplicibus grauabatur impendiis: nã & duode-

duodecim galeas fieri iusserat,& eas instruxerat vsque ad plenum, quibus sororem vsque ad maritum prosequi decreuerat, & tam de Principatu quàm de Regno omnes maiores apud Tripolim conuenerant, expectantes Dominæ in proximo futurum exitum: quibus Comes ex toto, aut ex parte plurima, prouidebat necessaria. Græci autem more suo amphibologicè respondentes, rem adhuc protrahere nitebantur: verùm dominus Rex eorum sophisticis occurrens molíminibus, specialem super eo negotio, ad dominum Imperatorem, dominum *Ottonem de Risbergis*, dirigit nuncium, obnixè postulans, vt ei per eundem voluntatem suam præcise declaret: qui sperato citiùs ad dominum Regem rediens, & viuâ voce & literis edocet domino Imperatori quæ tractata erant, de prædicto matrimonio, omnia displicere: quod intelligens Rex, à verbo destitit, pro multa ducens ignominia, quòd id quod eius interuentu credebatur esse tractatum, & partibus suis absolutum, in irritum deuenisset; & proculdubiò in suam videbatur redundare iniuriam. Porrò domini Imperatoris nuncii, Comitis Tripolitani indignationem formidantes; inuentâ casu nauiculâ, in Cyprum se fecerunt deportare. Soluto itaque cœtu optimatum, qui apud Tripolim conuenerant, dominus Rex in partes secessit Antiochenas, quarum curam, vt prędiximus, à populo regionis diligenter expetitus, sibi assumpserat: ad quas cùm peruenisset, eosdem Imperatoris nuncios reperit, quos à Tripoli credebat abiisse. Hi cum domina Principissa pro filiarum eius nouissima, *Maria* nomine, quotidianum & familiarem habebant tractatum. Insuper & domini Imperatoris auro signatas in præsenti habebant literas, quibus ratum se habiturum, quod per eorum manum de præsenti matrimonio, cum domina Principissa vel amicis eius firmaretur, promittebat. Præsens ergo factus Rex, communicato ei verbo, etsi in priore facto læsus videretur, eatenus vt meritò in præsenti operam, & studium domino Imperatori posset subtrahere, tamen gratiâ cõsanguineæ, quæ pupilla erat, & patris destituta solatio, partes interponit suas; & post multas dilationes, effectui satagit mancipari. Completo itaque negotio, galæis in faucibus Orontis fluminis, in loco qui dicitur *portus sancti Symeonis*, præparatis, traditâ puellâ, prosequentibus eam de magnatibus regionis, qui ad hoc videbantur idonei, & vsque ad maritum viæ consortibus, iter arripiunt. Interea dum Rex in partibus illis moram faceret, vt eius præsentia regioni esset vtilis, castrum quod super pontem fluminis *Orontis* (qui vulgò dicitur *Pons ferri*) aliquando fuerat, ab vrbe Antiochena quasi sex aut septem distans miliaribus, reædificauit, vtiliter satis, ad cohibendum hostium discursus & latrocinantium introitus occultos. Occupato ergo eo circa partium illarum negotia, pia mater eius longo macerata languore, & continuis exhausta cruciatibus, tertio Idus Septembris viam vniuersæ carnis ingressa est: quod postquam ad eius peruenit notitiam, veris contestans argumentis quantâ eam synceritate dilexisset, in lamenta se dedit, & per dies multos nullam prorsus recepit consolationem. Sepulta est autem inclytæ recordationis domina *Milisendis*, Angelorum choris inferenda, in valle Iosaphat, descendentibus ad sepulchrum beatæ & intemeratæ DEI genitricis & virginis Mariæ ad dexteram, in crypta lapidea, ianuis ferreis præsepta, altare habens vicinum, vbi tam pro remedio animæ eius, quàm pro spiritibus omniũ fidelium defunctorum, acceptabiles creatori quotidie offeruntur hostiæ. Interea *Comes Tripolitanus* dolore cordis tactus intrinsecus, & ægrè ferens, quòd ab Imperatore sic erat delusus, videns se occasione Imperatoris enormes fecisse impensas, sororem suam, tanquam gregarii alicuius filiam, ab eo sine caussæ cognitione repudiatam esse, anxius apud se gemit, & ex corde ducit suspiria, cogitans si quâ viâ posset Imperatori reddere vices, & pro illata iniuria eâdem mẽsurâ reddere talionem. Hæc ei cogitanti, ex diuerso occurrebat, quòd Princeps inter mortales erat potentissimus, nec eius vires sufficere poterant, vt eum vel in aliquo lædere posset: tamen ne illatam iniuriam aut non sentire videretur, aut negligentiùs dissimulare, galeas quas ad alium vsum præparauerat, dolore compulsus, armari præcipit: & vocatis piratis, & nefandorum scelerum artificibus eas tradit, præcipiens, vt prædicti Imperatoris terras obambulantes, omnino nec ætati parcerent, nec sexui, & conditionum etiam nullam haberent differentiam: sed passim & sine delectu tam monasteria, quàm ecclesias, omnia traderet incendiis, & rapinas vbique, siue homicidia liberè perpetrarent, pro iusta caussâ arma & vires illaturi. Illi autem dicto parentes,

(XXXII. beside "tibus, iter arripiunt. Interea dum Rex in partibus illis moram faceret, vt eius"; XXXIII. beside "fidelium defunctorum, acceptabiles creatori quotidie offeruntur hostiæ. Inter-")

mare ingressi, regiones Imperatoris, tam quæ in insulis erãt quàm quæ in terra mari contermina perlustrantes, verbum Comitis interpretantes largiùs, vbique rapinas, vbique incendia, vbique homicidia procurant; Ecclesias violant, effringunt monasteria, locorum venerabilium omnino nullam habentes differentiam. Sed & Peregrinis Loca Sancta adeuntibus, vel inde reuersis, viaticula sua diripientes, nudos & inopes, aut mori, aut in mendicitate vitam protrahere compellebant: negotiatoribus nihilominus victum eo commercii genere sibi, vxoribus & liberis propagantibus, bona quæ congesserant diripientes, vacuos domum redire, sorte cum lucro deperditâ cogebant.

XXXIV. Dum hæc Comes Tripolitanus, zelo propriæ ductus iniuriæ procurat, Rex apud Antiochiam ante ingruentem hyemem, prout cõsueuerat, pharmaco vti volens, per manum *Barac*, medici Tripolitani Comitis, pillulas accepit, & quas in instanti sumeret, & quas postmodum modico interiecto tempore esset accepturus: *Nostri enim Orientales Principes, maximè id efficientibus mulieribus, spretâ nostrorum Latinorum physicâ & medendi modo, solis Iudæis, Samaritanis, Syris & Sarracenis fidem habentes, eorum curæ se subiiciunt imprudenter, & eis se commendant, physicarum rationum prorsus ignaris.* Dicebantur autem prædictæ pillulæ veneno infectæ, nec erat à vero multùm dissimile: nam residuum quod Regi secundò sumere mandatum fuerat, postea experimento apud Tripolim in pane infuso, cuidam datum caniculæ, mortem sibi infra paucos dies propinauerunt. Ab ea igitur die, quâ prædictam Rex bibit medicinam, cum dysenteria febriculam incurrit, quæ postea in hecticam versa est, nec ab ea, vsque in diem obitus, remedium sensit, aut conualescentiam. Sentiens igitur apud se doloris instantiam & ægritudinis augmentum, ab Antiochia discedens vsque Tripolim peruenit. Vbi mensibus aliquot decubuit, de die in diem expectans remedium. Vbi autem ægritudinem cognoscens inualescere, & salutis nullam superesse fiduciam, *Berythum* deportatus, ecclesiarum prælatos, simul & Regni Principes ad se cum omni celeritate præcipit euocari: quibus in præsentia sua constitutis, fidem suam piè ac religiosè articulatim aperiens, in spiritu contrito, & humiliato, præsentibus Pontificibus peccata cõfitens, carnis solutus ergastulo, animam cœlis intulit, cum electis Principibus, auctore Domino, coronam immarcessibilem percepturus. Obiit autem anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo sexagesimo secundo*; Regni eius anno vigesimo, quarto Idus Februarii; ætatis verò tricesimotertio: liberis non extantibus, fratre Regni herede instituto. Inde Hierosolymam cum summa reuerentia & regalibus exequiis, cum vniuersorum gemitu & lachrymis deportatus, occurrente ei clero & vniuerso populo ciuitatis, in Ecclesia Dominici Sepulchri ante Caluariæ locum, vbi pro salute nostra crucifixus est Dominus, honorificè inter suos prædecessores sepulturæ traditus est. Tantam autem mœstitiam & tot doloris intimi argumenta in nostro vel in alio regno, pro defectu alicuius Principis extitisse, nulla tradit historia; nulla præsentium hominum tenet memoria: nam exceptis ciuibus, in quorum vrbes funus introducebatur regium, quorum luctus & dolor sine exemplo videbatur, descendebat de montibus fidelium multitudo, cum eiulatu prosequens præcedentes exequias. Sicque à Berytensi vrbe Hierosolymam diebus quasi octo continuis, non defuit lamentum iuge, & luctus horis penè singulis renouatus. Dicuntur nihilominus & hostes de eius morte doluisse: ita vt quibusdam suggerentibus *Noradino*, quòd fines nostros ingrediens interim dum exequiis operam daremus, terram depopularetur, dicatur respondisse: *Compatiendum est, & humanè indulgendum iusto eorum dolori: eò quod principem amiserint, qualem reliquus hodie non habet orbis.* Nos autem de operibus eius hunc librum consummantes, oramus, vt cum piis & electis, eius anima sanctâ requie perfruatur. *Amen.*

A. D. 1162.

EXPLICIT LIBER OCTAVVSDECIMVS.

CAPITVLA

CAPITVLA LIBRI NONIDECIMI.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI NONIDECIMI.

INCIPIT LIBER NONVSDECIMVS.

CAP. I. A. D. 1163.

DOMINO igitur *Balduino* tertio, Latinorum Hierosolymis Rege quarto, absque liberis (vt dictum est) defuncto, successit ei in eadem ciuitate sancta, Latinorum Rex quintus, dominus *Amalricus*, frater eius vnicus, Comes Ioppensis & Ascalonitanus, anno ab incarnatione Domini, *millesimo centesimo sexagesimo tertio*: à liberatione verò eiusdem DEO amabilis ciuitatis, sexagesimo secundo: præsidente sanctæ Romanæ ecclesiæ domino *Alexãdro*, pontificatus eius anno tertio; sanctæ verò Resurrectionis ecclesiæ, domino *Amalrico*, Latinorum Patriarcha nono, põtificatus eius anno quarto; sanctæ autem Antiochenæ Ecclesiæ, domino *Aimerico*, Latinorum in eadem ciuitate Patriarcha tertio, anno pontificatus eius vigesimo; sanctæ verò Tyrẽsi ecclesiæ, domino *Petro*, Latinorum in eadem ciuitate post vrbem captam, Archiepiscopo tertio, pontificatus eius anno tertiodecimo. Post fratris tamen obitum dissonantibus inter se Regni principibus, & de Regis substitutione aliter & aliter affectis, paulò minus se interposuit ingens, cum periculo ex schismate ortum scandalum. Sed optatò affuit Diuina clementia, quæ rebus periclitantibus competentia nouit aptare remedia: subitò enim, fauente sibi potissimùm clero & populo, paucisque de magnatibus, euacuatis aliter affectorum moliminibus, in ecclesia Dominici Sepulchri, à suprà dicto domino *Amalrico* Patriarcha, præsentibus & cooperantibus Archiepiscopis, Episcopis, & vniuersis ecclesiarum prælatis, Regiæ vnctionis gratiam, & diadematis insigne adeptus, & in Regni solium hereditario sibi iure debitum, duodecimo Kal. Martii sublimatus est, die octauâ post fratris obitum. Hic statim, ex quo miles factus, arma cœpit gestare militaria, factus est Comes Ioppensis, cui postea frater eius inclytæ recordationis dominus *Balduinus*, eximiam Philistinorum metropolim Ascalonam, diebus suis expugnatam, & Christiano post longa tempora nomini restitutam, Regiâ liberalitate concessit: sicut superiùs, dum de regno eiusdem domini Balduini dissereremus, diligentiùs comprehensum est. Viginti septem annorum erat dominus *Amalricus*, cum regnare cœpisset. Regnauit autem annis vndecim, mensibus quinque.

II. Fuit igitur vir experientiâ præditus seculari, prudens admodum, & in agendis circumspectus: linguæ aliquàtulum impeditioris, nõ adeò tamen, vt ei multùm pro vitio posset imputari; sed ita, vt illam sponte fluentis eloquii non haberet elegantiam. Consiliis longè melior, quàm verborum affluentiâ, vel ornatu. In iure cõsuetudinario, quo regebatur Regnum, subtilis plurimùm, & nulli secundus: imò qui Regni principes & mentis acumine & discretionis præiret synceritate vniuersos. In periculis & summis necessitatibus, quas frequenter incurrit, dum pro Regno ampliando viriliter & sine intermissione decertat, fortis & prouidus; & animum regiâ quadam constantiâ conseruans imperterritum. Modicè literatus erat, & fratre multò minus: sed ingenii viuacitate, & tenacis memorię beneficio, interrogatione frequenti, legendi studio, cùm aliquid ocii Regni occupationes indulgebant, iuxta id quod Regibus solet contingere, satis commodè erat instructus; in quæstionibus argutior, in earum solutionibus plurimùm recreabatur. Historiarum, præ cæteris lectionibus, erat auidus auditor, memor perpetuò, prõptus & fidelissimus recitator. Totus erat in seriis; in mimicis vel alea nunquam. Accipitrum & herodiorum volatu & prædâ, libentiùs delectabatur. Patiens erat laboris; sicut erat corpulentior & pinguis nimiùm, algoris calorisque inclementiâ non multùm angebatur. Decimas, in ea parte vir Euangelicus, cum omni integritate, & sine molestia ecclesiæ dari præcipiebat. Missam omni die (nisi ægritudo aut ingruens præpediret necessitas) audiebat deuotus. Maledictorum conuiciorumq; quę in eum & publicè sæpius, & clàm ferebantur, etiam à vilibus & contemptibilibus personis, patientissimus exceptor, & dissimulator erat egregius, vt nec quæ audierat, ea audisse videretur. In cibo potuque sobrius, in vtroque ebrietatẽ abominabatur. Procuratoribus etiam suis tantam dicebatur habere fidem, vt ex quo eos negotiis præfecerat suis, nec rationem ab eis exigeret, nec de eorum infidelitate suggeren-

suggerentibus aurem præberet: quod tamen quidam ducebant pro vitio; quidam virtuti ascribentes, argumentum synceræ fidei asserebant esse. His animi dotibus, & bonis potioribus, detrahebãt quædam in eo notabilia, quæ priùs dictis nubẽ quandam inducere videbãtur. Taciturnus enim erat vltra decens, & eximiæ vrbanitatis expers. Affabilitatis gratiam, quę maximè principibus subiectorum corda cõciliat, penitùs non habebat. Rarò vnquã quempiam alloquebatur, nisi compulsus necessitate, aut sermone priùs lacessitus: tantoque in eo notabilior occurrebat iste defectus, quãtò in fratre fuerat sermonis iucundi & amplectendę affabilitatis gratia cumulatior. Lubrico etiam carnis, vt dicitur, impatienter laborans (quod ei clementer indulgeat Dominus) aliena attentare matrimonia dicebatur. Libertatis quoq; ecclesiarũ vehemens impugnator, earũ patrimonia crebris & indebitis exactionibus, diebus suis, vsque ad supremã exinanitionẽ attriuit: ita quòd ęre alieno grauari cõpelleret loca venerabilia, supra suarum obuentionũ vires. Pecuniæ cupidus suprà quàm Regiã deceret honestatem. Interuentu munerũ auferebat sæpe, differebat sæpiùs, aliter quàm cẽsuræ rigor, & iuris modestia pateretur. Auaritiæ tamen suæ excusationẽ prætendens, mihi etiã familiariùs colloquẽti, causas nitebatur assignare, dicens: *Principẽ quemlibet, & maximè Regẽ, semper hãc debere penes se prouidentiam habere, ne egeat, propter duo: tum quia tuta est opulentia subiectorum, vbi non eget Imperator; tum quidem vt præ manibus habeat, vnde necessitatibus regni sui, si fortè inopinatæ occurrant, consulat: & in eo casu, Regem prouidum, oportere esse abundè munificum, & sumptibus omninò non parcere, vt non sibi, sed Regni vsibus, quicquid id est, videatur possidere.* Horum alterum in eo fuisse, nec inuidi eius possunt negare. Nam in regni necessitatibus nec expensis parcebat, nec proprii corporis fatigatione reuocabatur. Sed non erat tuta omninò subiectorũ opulentia: ad quorum exhaurienda patrimonia sumptã qualibet leui occasione, frequentiùs recurrebat.

III. Corporis autem quadam fauorabili statura quasi proportionaliter erat modificatus, vt mediocribus maior, & longissimis minor esset. Facie venustâ, & quæ ignotis etiam reuerendi Principis meritò prætenderet dignitatem. Oculis fulgentibus, mediæ quantitatis: naso instar fratris aquilo decenter: capillo flauo, refugoque pusillùm. Barbâ, genas mentumque, gratâ quadam plenitudine vestitus. Risum tamen habebat incompositum, & quo totus in ridendo concutiebatur. Prudentibus & discretis viris, & remotorum locorum peritiam habentibus, & externarum consuetudinum tenentibus experientiam, libentissimè confabulabatur. Memini me semel, ab eo familiariter euocatum, dum in castello Tyrensi, febriculâ lentâ, non multùm periculosè laboraret; horis quietis & lucido interuallo, sicut in interpolatis febribus solet contingere, secretiùs cum eo multa contulisse; & ad quasdam eius quæstiones, quantum pro tempore occurrebat, adhibuisse solutiones: multùm enim nostrâ collatione recreabatur. Inter quas vnam nobis obtulit quæstionem, vnde me multùm mouit interiùs: tum quia inusitatum erat illud quæri, quia nec quæstione dignum videbatur, quod fides vniuersalis edocebat, & firmissimè tradiderat credendum; tum quia animo grauiter vulnus imprimebat, si Princeps Orthodoxus, & Orthodoxorum filius, in re tam certa pateretur scrupulum, & in conscientia dubitaret. Quæsiuit sanè, *Si præter doctrinam Saluatoris & Sanctorum qui CHRISTVM secuti sunt, de qua non dubitabat, posset ratio inueniri, quâ posset probari argumentis euidentibus & necessariis, resurrectionem futuram?* Ad quod nouitate permotus verbi, respondi: *Sufficere Domini ac Redemptoris nostri doctrinam, quâ manifestissimè multis locis in Euangelio, carnis resurrectionem futuram edocet: venturum se iudicem, iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem promittit: daturum se electis regnum, præparatum à constitutione mundi; impiis autem ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius, pollicetur. Sanctorum quoque Apostolorum, & Patrum etiam veteris Testamenti sufficere piam assertionem.* Ad quod ille: *Hæc omnia firmissimè teneo: sed rationem quæro, quâ alicui hæc neganti, & doctrinam CHRISTI non recipienti, futuram resurrectionem & aliam vitam post istam mortem, probari possit.* Cui ego: *Assumite ergo vobis huius hominis sic affecti personam, & tentemus aliquid circa hoc inuenire. Placet*, inquit. Tum ego: *DEVM iustum confiteris esse?* Tum ille: *Nihil verius: confiteor.* Tum ego: *Iusti autem est, pro bonis bona, pro malis mala retribuere?* Tum ille: *Verum est.* Ego: *In præsenti vita autem non fit istud. Nã & boni quidã, in præsenti seculo, nonnisi molestias patiuntur, & aduersa; mali vero quidam felicitate gaudent continuã, sicut rerũ quotidianarum*

exempla nos edocent. Tum ille: *Certum est.* Ego verò processi: *Ergo in alia vita fiet; quia non potest DEVS non esse iustus retributor. ergo alia vita erit & huius carnis resurrectio: in qua meruit quis bonum vel malum, in ea debet recipere præmium & remunerari.* Tum ille: *Placet supra modum; & omnem detersisti de corde meo dubitationem.* His & similibus plurimùm recreabatur collationibus. Sed ad propositum redeamus. Pinguis erat supra modum, ita vt more fœmineo mamillas haberet, cingulotenus prominentes: Cæteras autem corporis partes, manu traxerat natura lætior benigniore, vt non solùm mediam prætenderent venustatem, verùm quadam gauderent formæ prærogatiuâ. In sumenda quoque corporis refectione sobrium, vinique abstinentissimum, nec inimici negare possunt.

IV. Denique dum adhuc frater eius in rebus ageret humanis, & Regnum feliciter administraret, vxorem duxit *Agnetem*, Ioscelini iunioris Comitis Edessani filiam: ex qua viuente fratre, prolem suscepit geminam, filium videlicet *Balduinum*, quem patruus de sacro fonte suscepit, & filiam natu priorem, nomine *Sybillam*, Comitissæ Flandrensis, sororis vtriusque, æquiuocam. Hanc tamen vxorem, defuncto iam fratre, dum Regnum ad se iure hereditario deuolutum vẽdicaret, coactus est abiurare. Nã & in initio dũ eam duxisset, inuito domino Patriarchâ *Fulchero* bonæ memoriæ, & contradicente, sibi eam matrimonio copulauit; eò quòd quarto consanguinitatis gradu se dicebantur contingere, sicut postea in facie ecclesiæ per communes consanguineos solemniter est probatum. Præsentibus enim domino *Amalrico*, bonæ memoriæ Patriarchâ, domino quoque *Ioanne*, sanctorum Ioannis & Pauli presbytero Cardinale, & Apostolicæ sedis legato, iuxta iuris ecclesiastici solemnitatem, consanguineis vtriusque corporaliter iuramenta præstantibus, & asseuerantibus sic esse vt dicebatur, interueniente diuortio, solutum est matrimonium. Hoc addito tamen, vt qui ex ambobus nati erant, legitimi haberentur, & in bona paterna successionis plenum ius obtinerent. Quæsiuimus sanè nos postea diligenter, tanquam circa talia curiosi, quoto consanguinitatis gradu se contingerent: quia nondum de scholis redieramus, sed trans mare adhuc, circa liberalium artium detinebamur studia, quando Hierosolymis hæc facta sunt. Et tandem inuenimus per dominam *Stephaniam*, Abbatissam ecclesiæ Mariæ maioris quæ Hierosolymis ante Sepulchrũ Domini sita est, quæ domini *Ioscelini* senioris, Comitis Edessani filia fuit, ex sorore domini Rogerii, filii Richardi Antiocheni Principis, religiosam, & nobilem carne & moribus fœminam, iam natu grãdæuam, sed memoriter hæc tenentem, quòd eorum generatio sic erat. Dominus *Balduinus de Burgo*, secundus Hierosolymorum Rex, vir per omnia magnificus (de cuius vita & moribus, & tam dextris quàm sinistris euentibus, latiùs disseruimus, dum de regno eius tractaremus) & dominus *Ioscelinus* senior, duarum sororum filii fuerant. De domino Balduino nata fuit *Milisendis* regina: Ex Milisende verò nati sunt dominus *Balduinus* tertius, & dominus *Amalricus* reges. Item ex domino Ioscelino seniore, *Ioscelinus* iunior, ex quo prædicta *Agnes* Comitissa, domini Amalrici de facto, non de iure, vxor; & tertius *Ioscelinus*, nunc Regius Senescalcus, & domini Regis Balduini, qui hodie regnat, auuncul⁹, nati sunt. Porrò domino Amalrico Rege absq; coniugio adhuc perseuerante, illa statim nobili & magnifico viro domino *Hugoni de Ibelim*, senioris Baliani filio, *Balduini* Ramatensis (qui nunc prædictam vrbem, post fratrem sine liberis defunctum, possidet) & *Baliani* iunioris, qui viduam domini Amalrici regis hodie habet vxorem, fratri, copulâ coniuncta est maritali. Eoque defuncto, domino Amalrico adhuc superstite, apud dominum *Rainaldum Sydoniensem*, domini Gerardi filium, eadem affectione se contulit: cum quo minus licitum, quàm cum domino Amalrico priùs, dicitur habere contubernium. Nam prædictus pater eius dominus Gerardus, tanquam vtriusque consanguineus (sicut & pro certo erat) consanguinitatem inter prædictas personas esse, sicut à maioribus suis audierat, proprio iureiurãdo firmauit: vnde & secutum fuit diuortium, vt prælibatum est.

V. Confirmato igitur domino *Amalrico* in regni solio, primo eius Regni anno, negantibus Ægyptiis annuam tributi pensionem persoluere, quam cum fratre suo pepigerant; cõgregatis militaribus copiis, & exercitu copioso, Kal. Septembris manu forti descendit in Ægyptum: vbi cũ innumera multitudine occurrens ei regni illius procurator, qui linguâ eorum *Soldanus* dicitur, *Dargan* nomine, circa Ægyptum in solitudine cum eo congredi non est veritus: veruntamen nostrorum

nostrorum impetus non valens sustinere, plurimis suorum interfectis captis nonnullis, in fugam compulsus, in vrbem proximam, quæ linguâ eorum *Belbeis* dicitur, cum residuo coactus est se recipere. Timentes autem Ægyptii, ne dominus Rex eo confecto, ad vlteriora Regni cum exercitu suo vellet contendere, nullum aliud arbitrati se habere contra impetus nostrorum remedium, ruptis aggeribus, qui fluuium restagnantem vsque ad certa tempora cohibere solent, *Nilum*, qui iam consueta susceperat incrementa, exuberãtem inducunt; vt saltem vel his repagulis nostrorũ cohiberent incursus, & se fluminis beneficio restagnantis tuerentur. Dominus verò Rex, habito ex hostibus triumpho, rebus feliciter compositis, inde victor in regnum suũ cum gloria reuersus est. Porrò *Dargan* iste, quem totius Ægypti procuratorem diximus, & Soldanum, quendam alium potentem admodum, *Sauar* nomine, paucis ante diebus ab eadẽ administratione partim dolo, partim viribus expulerat; qui cum amicis & familiaribus, & copiis quas secum potuit deportare, fugâ elapsus, ad Arabes contribules suos, auxilium ab eis postulaturus, se contulit. Expectans igitur rei exitum, & euẽtum bellorum operiens, latebat apud suos, vt diximus, tempore opportuno aliquid cõtra æmulum moliturus. Audiens ergo, quòd dominus Rex in Regnum suum redierat, & quòd suus aduersarius, in sua administratione solito insolentior, & quasi gloriosior, eò quòd tantũ Principem in prælio sustinuerat, quodque regno non multùm læso abierat, in eodem principatu potens & fortis perseueraret; ad *Noradinum* potentissimũ principem, Damascenorum Regem, properat, implorans ab eo auxilium, quo fretus in Ægyptum rediens, excluso æmulo regnũ resumere posset. Cui *Noradinus*, muneribus & promissis illectus, sperãs quòd si semel exercitus eius Ægypti fines posset introire, regnũ sibi posset comparare violenter, facilem præbuit assensum: tradensque ei principem militiæ suæ, virum industrium, & in armis strenuum, liberalẽ supra vires patrimonii sui, gloriæ cupidum, & in re militari admodum exercitatum, militibus carum efficiente munificentiâ & acceptum, *Siraconum* nomine, cum ingẽti militia direxit in Ægyptum. Erat autem homo iam senior, pusillus staturâ, pinguis multùm & corpulentior, ex humili locupletior factus, & suffragantibus meritis, ex seruili conditione Princeps constitutus; in altero oculorum habens albuginem; laboris patientissimus, sed & sitim & famem æquanimiter tolerans, supra id quod ætas illa soleat sustinere. Verùm intercurrentibus nunciis, & famâ publicâ Soldanus *Dargan* edoctus, hostem quem prius expulerat, cum infinitis Turcorum millibus aduentare, diffidens rebus propriis, ad emendicata recurrit suffragia. Legatos enim cum verbis pacificis, ad dominum Regem dirigit, orans & petens contra ingruentes hostes auxilium: tributum autem non solùm, quale cum domino Balduino Rege fuerat constitutum, verùm multò maius, & pro domini Regis arbitrio præstãdum, pollicens subiectionem perpetuam, fœdusque perenne, firmare datis paratus obsidibus.

Per idem tempus dominus *Petrus*, venerabilis Tyrensium Archiepiscopus piæ in Domino recordationis, anno prædicti domini Regis secundo, mense Martio, primâ die mensis, viam vniuersæ carnis ingressus est. Cui intra paucos dies, eodem mense substitutus est, domino Rege plurimùm ad id aspirante, eiusdem ecclesiæ suffraganeus, dominus videlicet *Fredericus*, Acconensis Episcopus; vir secundùm carnem nobilis, corpore procerus admodum, natione Lotharingus, modicè literatus, sed militaris vltra modum. VI.

Dum hæc cum domino Rege prædicti Legati tractarent, penèque eorum desideriis esset satisfactum, antequam ad propria redirent, prænominati *Sauar* & *Syraconus*, in Ægyptum cum suis auxiliis iam descenderant: & cum Soldano *Dargan* hostiliter congressi, primo conflictu inferiores, & grauiter prostrati: antequam secundò eadem lege conuenirent, sæpedictus *Dargan*, à quodam ex suis clam sagittâ percussus, suis lugendus interiit. Quo mortuo, *Sauar* tanquam victor, voti compos, *Cahere* ingressus, quoscunque de amicis, consanguineis, & familiaribus illius reperire potuit, gladio confossis, iterum suâ potitus est dignitate. Nam summo eorum Principi pro minimo est, vter de contendentibus aut succumbat, aut obtineat, dummodo non desit, qui sua & regni negotia procuret, & se illius mancipet seruituti. *Siraconus* verò ciuitatem inuadens finitimam, *Belbeis* nomine, eam sibi quasi propriam cœpit constanter vendicare, significans opere, & fortasse sermone idipsum contestans, quòd reliquas eiusdem VII.

regni partes ſuæ ditioni, ſi ita daretur, inuito Soldano & Calyphâ, vellet mancipare. Timens ergo *Sauar*, nè hoſpitem talem introducendo, ſuam & domini ſui conditionem feciſſet deteriorem; neue talem ſuſcepiſſet, qui *tanquam mus in pera, & ſerpens in gremio*, malè remuneraret hoſpites ſuos: cum omni feſtinantia legatos & verbum pacis dirigit ad dominum Regem in Syriam, qui iuxta conuentiones inter dominum Regem & *Dargan* Soldanum, priùs initas, non ſolùm verbo, ſed & opere ſtatim adimplerent, & ſi opus eſſet, ſupererogarent ampliora. Pactis igitur hinc inde firmatis, Rex cum vniuerſo ſuorum exercitu, anno regni eius ſecundo, iter arripiens, deſcendit denuò in Ægyptum. Vbi occurrens ei *Sauar* cum Ægyptiis, ſæpedictum *Siraconum* in ciuitate Belbeis, quaſi in proprium præſidium ſe receptantem, obſederunt, diutinaque obſidione & alimentorum inopiâ fatigatum, ad deditionem compulerunt, interpoſitis conditionibus, quòd cum ſuis omnibus liberum & ſine moleſtia haberet exitum, & reditum ad propria: quod ei conceſſum eſt: quo obtento, ciuitatem deſerens, per ſolitudinem reuerſus eſt Damaſcum.

VIII. *Noradinus* interea circa partes Tripolitanas, in eo loco qui vulgò appellatur *La Bochea*, moram faciens, dum proſperis elatus, aliquãtulum ſegerit incautiùs, damnum incurrit penè irreparabile. Aduenerant illâ tempeſtate quidam nobiles, de partibus Aquitanicis, *Gaufridus* videlicet, qui cognominatus eſt *Martel*, domini Comitis Engoliſmenſis frater, & *Hugo de Liniziaco* ſenior, qui cognominatus eſt *Brunus*, orationis gratiâ. Hi completis de more orationibus, ad partes ſe contulerunt Antiochenas. Cognito ergo quòd *Noradinus* circa partes Tripolitanas, in loco ſupradicto, cum ſuo exercitu moram faceret, nimiſque ſecurè & ſine ſollicitudine, ocio reſolutus quieſceret, conuocatis militaribus auxiliis, ſuper eius exercitum irruentes ſubitò, multis captis, pluribus gladio peremptis, exercitum eius penè vſque ad ſupremam exinanitionem deleuerũt. Ille verò relicto gladio, & omiſſis impedimentis vniuerſis, nudus altero pede, iumento inſidens, confuſus nimiùm & de vita deſperans, vix fugâ elapſus, noſtrorum manus euaſit. Noſtri verò ſpoliis & multiplicibus locupletati diuitiis, victores, ad propria redierunt. Fuerunt autem huius expeditionis duces, *Gilbertus de Laci*, vir nobilis, & in armis exercitatus, præceptor fratrum Militiæ Templi in partibus illis: & duo magni prædicti viri, & *Robertus Manſel*, qui Galenſibus in eadem expeditione præerat, & alii pauci.

IX. *Noradinus* autem caſu conſternatus ſiniſtro, irâ ſucceſus, indutus confuſione & reuerentiâ, infamiam abolere cupiens, ad vlciſcendam ſuam ſuorumque iniuriam, proximos & amicos ſollicitat, vniuerſos penè Orientis Principes nunc prece nunc precio ſupplex inuitat, vires reparat, militaria ſuffragia colligit vndecunque. Collectis igitur immenſis copiis, & innumeris millibus conglobatis, oppidum quoddam noſtrum in finibus obſidet Antiochenis, *Harenc* nomine; & ordinatis per gyrum, vt mos eſt, machinis oppidanos cœpit acriter, nullaq; datâ requie inceſſanter vrgere. Quod factũ, poſtquam Principibus noſtris innotuit, dominus *Boamundus* tertius, Raymundi filius, Antiochenus Princeps; dominus quoque *Raimundus* iunior, Comes Tripolitanus, Raimundi Comitis filius; *Calamannus* etiam præſes Ciliciæ, domini Imperatoris conſanguineus, & Imperialium in illa prouincia procurator negotiorum; *Toros* quoque Armeniorum Princeps potentiſſimus, ſociatis ſibi quæ vndecunque potuerunt peditum equitumque ſuffragiis, ordinatis agminibus, & in aciem diſpoſitis, obuiam ire feſtinant, & obſidionem ſoluere inuitis hoſtibus aggrediuntur. Sanè *Noradinus*, & qui cum eo erant Parthorum principes, communicato conſilio, tutiùs opinantes, obſidione ſponte ſolutâ diſcedere, quàm cum hoſtibus penè iam inſtantibus incautè congredi, compoſitis ſarcinis, recedere moliebantur: Noſtri verò nihilominùs eis inſtantes, dato ſucceſſu & proſperis abutentes, dum eis non ſufficit, quòd oppidanos obſidione tantorum principum expedierant, dum incautiùs inſequũtur, diſſolutiſque agminibus, & contra militarem diſciplinam paſſim diſcurrentibus euagantur, recurrentibus ſubitò, animumque & vires reſumentibus Turcis, quibuſdam locorum paluſtrium anguſtiis comprehenſi, primo franguntur impetu; quibusque priùs fuerant formidini, ludibrio ſatis miſerabiliter exponuntur. Profligati enim & fracti, turpiter hoſtium gladiis, victimarum more, cæduntur. Non eſt qui vigoris meminerit præteriti, qui paternæ memor virtutis, aut propriæ, propulſare ſtudeat iniuriam, aut pro merenda libertate & honore patrio glorioſus

gloriosus decertare. præcipites ergo, & suæ dignitatis immemores, armis depositis, vitam indignâ supplicatione merentur, quàm pro patria viriliter decertando, excellentiùs fuerat impendisse, & exempli ad posteros fauorabilis. Porrò *Toros* Armenius videns hostium præualere cuneos, nostrorum verò è conuerso acies corruisse, fugâ saluti consulens, bellicis se exemit tumultibus. Displicuerat sanè ab initio sibi, quòd hostes ab obsidione discedentes, fuerant insecuti; & dissuadere adorsus fuerat: sed præualuit inutilior aliorum sentētia. Dominus autem *Boamundus* princeps Antiochenus, dominus quoque *Raimundus* Comes Tripolitanus, *Calamanus* etiam Ciliciæ procurator, *Hugo* quoque de *Limiziaco*, de quo superiùs fecimus mentionem; *Ioscelinus* etiam tertius, Comitis Edessani secundi Ioscelini filius, & multi alii nobiles, vt vitę cum probro & ignominia consulerent, hostibus se tradentes, vinculis tanquam vilia mancipia, miserabiliter alligātur; & Halapiam traducti, spectaculum facti sunt populis infidelibus, & carceribus mancipati. Successibus tandem & prosperâ nimium fortunâ, *Noradinus*, & qui cum eo erant, erecti castrum quod prius obsederant, confidentiùs repetunt, & obsidione iterum vallātes, infra paucos dies expugnant, & potenter occupant violenter expugnatum. Factum est hoc anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo sexagesimo quinto*; Regno verò domini *Amalrici* anno secundo, quarto Idus Augusti, dum ipse adhuc in Ægypto detineretur propriis negotiis occupatus. An. D. 1165.

X. Rebus interea nostris tantâ rerum mutatione, tamque sinistris euentibus, vsque ad supremam exinanitionem penè afflictis, cùm neque saltem spei residuum superesset, iam animo cōsternati, per singulos dies deteriora formidarent vniuersi, ecce Comes Flandrensis *Theodoricus*, domini Regis sororius, cum vxore religiosa & DEVM timente fœmina, & aliquanta militū manu applicuit: cuius tantâ lætitiâ suscepit aduentum omnis populus, vt quasi post immoderatum solis ardorem, auram gratissimam & præsens remediū videretur suscepisse: sperabant enim, quòd eius freti auxilio, domini Regis & Christiani exercitus possent aduentum præstolari. Sed hoc quale quale serenum, orta subitò nubes caliginosa, mutilauit miserabiliter, & conuertit in tenebras. *Noradinus* enim rebus secundis, & casu prosperiore factus sublimior, vidēs Regnum solitis carere solatiis, & maioribus Regni principibus, quos ipse captiuos tenebat, destitutum: ad hoc & dominum Regem & militiæ robur abesse vniuersum, sumptâ ex tempore occasione opportunâ, apposuit vt Paneadēsem obsideret ciuitatem. Est autem *Paneas* vrbs antiquissima, ad radicem Libani famosissimi promontorii sita, antiquissimis temporibus & Israēlitici populi diebus, *Dan* dicta; terminus à Septētrionali plaga possessionis eorum, sicut & *Bersabee* ab austro. Vnde quotiens lōgitudo Terræ Promissionis describitur, dicitur *à Dan vsque ad Bersabee.* Diebus autem *Philippi*, senioris Herodis filii, qui erat Tetrarcha Itureæ, & Traconitidis regionis, sicut in *Luca* legitur, qui eā ampliauit in honorem Tiberii Cæsaris, & in perpetuam sui nominis memoriam, *Cæsarea Philippi* dicta est. (Luc. 3.) Dicitur autem & *Paneas*: sed nostri Latini corrumpentes nomen, sicut penè omnium aliarum vrbium, *Belinas* vocant. Est autem ab Oriente agro Damasceno contermina: iuxta quam fluentorum suorum Iordanis habet originem. Hæc est illa ciuitas de qua in Euangelio legitur: *Quòd venit IESVS in partes Cæsareæ Philippi, & interrogauit discipulos suos.* (Matt. 16.) Vbi & *Petrus* Apostolorum princeps, ob egregię confessionis meritum, regni claues cœlestis Domino tradente, suscepit. Hanc obsidēs, & immunitam reperiens, absente domino *Henfredo* regio Constabulario, & cum domino Rege moram in Ægypto faciente, cuius erat hereditaria possessio, episcopo quoque eiusdem loci absente, populo quoque imminuto, machinis & tormentis bellicis in gyrum collocatis, suffosso muro, turribus assiduo lapidum iactu ex parte maxima debilitatis, intra paucos dies expugnat: eos qui intus erant ad deditionem compellens, pactis interuenientibus, quòd cum rebus suis omnibus egredientes, liberum haberent & pacificum exitum: ciuitatem recepit, anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo sexagesimo septimo.* Regni verò domini Regis *Amalrici* anno secundo, XV. Kal. Nouembris. (An. D. 11..) Commiserat autem eandem ciuitatem, in Ægyptum proficiscens dominus Constabularius, cuidam militi fideli suo, qui dicebatur *Galterus de Quaisneto*, quem in custodia loci quidam dicunt negligentem fuisse. Addunt etiam, & in deditione cum quodam sacerdote *Rogerio* nomine, qui Canonicus erat illius ecclesiæ, sumptâ pecuniâ, malitiosè versatum: vnde

MMMM

& in reditu domini Regis ex Ægypto, timuerunt admodum, verentes ne imputaretur eis ad mortem. Nos autem horum nihil pro certo compertum habemus, nisi
XI. hoc, quòd ciuitas illa hostibus tradita est. His interea sic gestis in Syria, dominus Rex, *Siracono* de Ægypti finibus excluso, *Sauar* verò Soldano in administratione sua confirmato, ad propria cum gloria victoriosus remeauit: Vbi, etsi ita priùs audierat, compertis quæ in Regno acciderant tristibus, & calamitatibus ex integro cognitis, vocatus ab Antiochenis vt rebus eorum penè desperatis subueniret, vocantibus eis fraternâ miseratione compatiens, assumpto secum Comite Flandrense, maturatis itineribus Antiochiam properat, eorum afflictioni optata solatia præstiturus. Adueniens ergo, præsensque factus, negotia domini Principis tantâ diligentiâ, tantaque sollicitudine, quantâ vix propria tractare consueuerat, fideliter, prudenterque administrans; nobiles & plebeios multâ mansuetudine prouidoque moderamine regens; dispositisque per vrbes singulas prudentibus viris, qui res ad dominicalia Principis pertinentes, bonâ fide, sanoque cõsilio procurarent; ad propria reuersus, non desinens tamen, sed cum eiusdem fidelibus & amicis satagens, de eiusdem redemptione tractare. Effectum est autem per eius industriam, quòd in eadem æstate, multo tamen interueniente precio, vix per annum integrum apud hostes detentus, libertati simul & honori pristino restitutus est: qui Antiochiam reuersus, non quieuit deses, sed viuacitate quâ potuit, vt obsides quos dederat soluto pro eis precio, recipere non moraretur, ad Imperatorem Constantinopolitanum festinat, qui paucis ante diebus sororem eius iuniorem *Mariam* vxorem duxerat. Vnde ab eo honorificè susceptus, benignè tractatus, munificentissimè donis Imperialibus cumulatus, intra paucos dies Antiochiam est reuersus. Videtur autem mirum, quòd *Noradinus* tam prudens, tamque prouidus Princeps; & qui captiuos nostros tam inuitus à suis dimittebat carceribus, & in hoc maximè gloriabatur, quòd multos ex nostris, & præsertim nobilibus, suis haberet vinculis manciparos, cur Antiochenum Principem tàm citò permisit libertati restitui. Super quo duæ nobis occurrunt solutiones: vel quia domini Imperatoris preces timebat, ne fortè gratis ab eo dominus Imperator vellet eum habere, cui aliquid tale negare verecundaretur: vel quia cùm esset iuuenis, nihilque bonæ spei de se promitteret, verebatur ne si diutiùs eum teneret, Antiocheni fortiorem surrogando, sibi consulerent, & ei durior obiiceretur aduersarius. tutiùs enim videbatur viro discreto, & circumspecto plurimùm, quòd hic, de quo nõ multùm bene sperabatur, Antiochenæ præesset prouinciæ, quàm vice eius aliquis prudentior robustiorque eandem administraret regionem, cum quo periculosius esset negotia partiri. Hæc nobis videtur viri vigilantissimi mens fuisse. Eadem tempestate, *Syraconus*, vnde sæpiùs fecimus mentionem, vir in nostram argumentosus perniciem, municipium quoddam nostrum, in territorio Sydoniensi situm, speluncam videlicet inexpugnabilem, quæ vulgò dicitur *Cauea de Tyrum*, corruptis (vt dicitur) precio custodibus, subitis & improuisis occupat machinationibus. Argumentum est, quòd per consensum illorum quibus custodienda tradita fuerat, in manus hostium deuenisset, quia statim tradito municipio, qui intus erant, omnes ad hostium fines declinauerunt, excepto eorum domino, qui casu fortuito comprehensus, suspendio apud Sydonem, vitam infelicem finiuit. Eodem anno dominus *Wilelmus* inclytæ recordationis, Siciliæ Rex, domini *Rogeri* Regis filius, extremum clausit diem, morte præuentus. Per idem quoque tempus, eiusdem generis præsidium, *spelunca* iterum inexpugnabilis, vltra Iordanem in finibus Arabiæ situm, fratrum militiæ Templi diligentiæ deputatum, eidem Siracono traditur: ad quam eripiendam dominus Rex properans cum multa militia, dum supra Iordanem castrametatus esset, recepit nuncium, quòd præsidium in manus iam deuenerat inimicorum: quo audito, dominus Rex confusus & irâ succensus, de fratribus Templi, qui hostibus castrum tradiderant, patibulo fecit suspendi circa duodecim. Sicq; rebus nostris eo anno, qui erat regni domini *Amalrici* tertius, peccatis nostris exigentibus, plurimùm accessit
XII. detrimenti: ita vt Regnum vniuersum in arcto nimis esset constitutum. Dum hæc circa nos aguntur, rumor frequens personuit, & famâ celebri diuulgabatur, quòd sæpedictus *Siraconus* cum magnifico apparatu, conuocatis infinitis militibus, ab Orientali & Septentrionali tractu, in Ægyptum denuò parabat descensum: nec

erat

erat vana opinio. Adierat enim illum maximum Saracenorum Principẽ, qui quasi singularis monarcha, cunctis excellentior, omnibus præesse intelligitur, *Calypham* videlicet de *Baldac*: Ad quẽ perueniens, exhibitâ solitâ reuerentiâ, cœpit exponere diligenter, innumerabiles Ægypti diuitias, bonorũ omnium, & singularium commoditatum copias admirabiles; Principis illius inęstimabiles thesauros, census, vectigalia, de terrestribus & maritimis vrbibus, annuas obuentiones quantitatis infinitæ; ad hæc populum deliciis deditũ, rei militaris expertem, longâ quiete dissolutum: adiiciens & inculcans & ad memoriam frequenter reuocans, quomodo tam hic, qui modò regno illi præerat, quam eius progenitores, cõtra eũ suosq; prędecessores sedẽ sibi erexerant æmulam, singulari eorum excellentiæ imprudenter se parificantes; quòd etiam legem aliam, contradictoriasque traditiones docere præsumpserant. His & aliis Calyphæ animæ reuerberans, quæ intendebat persuasit. Scripsit ergo vniuersis erroris sui Principibus, districtè præcipiens, vt vires conferant, impendant auxilium, eumque sequantur. Audiens hæc dominus *Amalricus*, volens illius molimina præuenire, curiam apud *Neapolim* conuocat generalem: vbi præsentibus domino Patriarchâ, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, Principibus & populo, necessitates Regni docet ex ordine, omnium suppliciter implorans auxilium. Decretum est ergo, & communi voto susceptum, vt omnes generaliter, nemine excepto, ad Regni subsidium, vniuersarum rerum mobilium decimas darent: quod & factum est. Rumor interim erat non remissior, quòd procul dubio Siraconus, sumptis necessariis ad dies multos alimoniis, vtribusque aquam deferens, per solitudinem, quà populus Israel ad Terram venerat Promissionis, iter arripuerat. Rex autem collectis, quos habere poterat, militibus, obuiam exiens, vsque ad *Cadesbarne*, quæ est in solitudine, cum omni celeritate properat, vt euntem impediret: eoque non inuento, celeriùs reuertitur.

Conuocatis ergo ex vrbibus singulis per vocem præconiam, tam equitum quàm peditum viribus vniuersis, & apud Ascalonam vnanimiter congregatis, tertio Kal. Februarii, cœptum agredientes iter, assumptis sibi ad dies constitutos necessariis alimentis, vastitatem solitudinis, quæ interiecta est media inter *Gazam*, vltimam regni nostri ciuitatem, & Ægyptiacam diocesim, recensito suorum numero, & nouissimis expectatis, apud *Laris*, antiquissimum eiusdem solitudinis oppidum, maturatis trãseunt itineribus: tandem apud eam quæ hodie dicitur *Belbeis* ciuitatem, vnde frequentem fecimus mentionem, quæ olim dicta est *Pelusium*, cuius frequens memoria est in prophetis, vniuersus applicat exercitus. Cognito ergo domini Regis aduentu, *Sauar* Soldanus, de subito nostrorum stupefactus occursu, timens ne aduersus eum strueretur omnis apparatus, & de fide nostrorum dubitans, formidine nimiâ corripitur: nam licet aliâs vir prudens & industrius, prouidusque plurimùm haberetur, in ea tamen parte tam supinus, tamque crassâ laborans ignorantiâ repertus est, vt vix caussam nostrorũ edoctus, vix crederet; peneque serò, lentusque miserit exploratores per solitudinem, qui ei certa de hostium exercitu nunciarent. Redeuntes autem qui missi fuerant, Turcorum expeditiones, ad eum locum qui dicitur *Attasi*, peruenisse denunciant. Tunc verò Soldanus fidei nostræ admirans, & laudibus attollens sinceritatem, diligenter considerans, quantam pro amicis sollicitudinem Christianus impendisset exercitus, vniuersas regni & Calyphæ, Regis obsequiis exponit diuitias, vniuersorumque mandatorum eius sedulum ab illa die se præbuit executorem: eiusq; dominus Rex, ad omnia necessariis vtebatur ministeriis. XIII.

Transeuntes igitur *Pelusium* & *Cahere*, vbi regni solium & totius Ægypti culmen magnificis decoratum ædificiis monstratur, ad læuam habentes nobilem & egregiam metropolim, quæ vulgò *Babylonia* dicitur, linguâ verò Arabicâ *Macer* appellatur, supra ripam fluminis castra locauerant. Huius ciuitatis nomen non potuimus reperire antiquius: nam *Babylon*, siue *Babylonia*, ciuitas fuit antiquissima in Oriente. Iuxta enim veteres & vetustissimas etiam historias, nulla vnquam in Ægypto huius nominis audita est ciuitas. Vnde verisimile est, post tempora *Pharaonum*, qui primi in Ægypto regnauerunt, & *Ptolemæorum* qui posteriores; sed etiam post Romanorum tempora, qui regnum Ægypti in prouinciam redegerunt, hanc vrbem conditam, sicut de *Cahere* constat, quod *Iohar* princeps militiæ *Mehezedinalla*, qui tunc in Africa regnabat postquam domino suo Ægyptiacam omnem XIV.

diocesim acquisiuit, fundasse dinoscitur: quòd qualiter acciderit, in sequentibus dicemus. Aliqui tamen confidenter asserunt, quòd ista sit illa antiqua & nobilis & famosissima *Memphis*, cuius in veteribus historiis & in prophetis multa est memoria, quæ totius regni illius, & multarum finitimarum prouinciarum caput & moderatrix dicitur fuisse. Vsque hodie tamen, vltra Nilum, qui hanc, de qua loquimur, vrbem præterfluit, quasi ad decem miliaria apparet vrbs annosa, infinita, vetustæ nobilitatis, & eximiæ magnitudinis argumenta præferens: quam etiam incolæ regionis *Memphim* veterem fuisse, pro certo asseuerant. Probabile est ergo, aut necessitate compulsum, aut maioribus commoditatibus tractum, Mempheos populum, citra flumen domicilia transtulisse, nomenque vel tunc, vel postea, mutasse pristinum. Cæterùm fixum tenemus, quòd Iohar, (vt suprà diximus) qui exercitibus magni principis *Mehezedinalla*, ad expugnandam Ægyptum ab Africa missus fuerat, iuxta hanc eandem ciuitatem, subactâ vniuersâ regione, & populis tributariis constitutis, *Cahere* cõstruxit, quasi dominio suo præcipuum futurum & familiare domicilium, anno à regno *Mehemet* trecentesimo quinquagesimo octauo: quem *Mehezedinalla* tertio postea anno, relictâ *Caræa*, vbi regni sui sedes per aliquot annos fuerat, secutus, iuxta Principis sui dispositionem, prædictum locum Regni solium constituit, & domesticâ inhabitatione reddidit gloriosum, anno à regno *Mehemet* trecentesimo sexagesimo primo, regni verò sui vigesimo: sicut alibi in historia, quam de Principibus Orientalibus contexuimus, diligentiùs est digestum.

XV. Locatis igitur nostris super ripam fluminis, vix à prædicta vrbe stadiis duobus, communicato consilio, libratisque multâ deliberatione partibus, potissimum ducunt *Siracono* suisque, antequam fluuium transeant, occurrere; eumque *regni finibus arcere, quàm flumine transmisso cum eis conserere, quos postea ipsa remeandi difficultas redderet acerbiores.* Solutis igitur castris, ad locum vbi hostes esse dicebantur, festinant. Is autem ab eo, vbi nostri priùs castrametati fuerant, quasi miliaribus decem dicebatur distare. Postquam verò ad prædictum conueniunt locum, ipse iam tanquam dux vigilantissimus, cum vniuerso penè exercitu flumen transierat, paucis relictis, quos nostri capientes, vinculis alligarunt. Interrogati tamen de transitu eius, de militum numero, de multis necessariis nostros instruxerunt: quiddam sanè quod nostris erat incognitum, eorum patuit relatione: videlicet, quòd in solitudine, postquam *Syriam Sobal* transierant, oborto subitò ventorum turbine immanissimo, tãtus ex harena puluis in modum nubiũ & densæ caliginis per aëra dispersus est, vt oculos, vel ora, vt sibi colloquerentur, qui in exercitu erant, aperire omninò non auderent, de equis descendentes, ad terram prostrati, manibus quantò altiùs arenæ imprimere poterant adhærentes solo, ne vi turbinis raperentur in sublime, iterum ad terrã recasuri. Solent enim in illa solitudine instar maris, arenarum quasi quidam fluctus attolli deponique, in modum procellarum: ita vt non minus quàm per aquas nauigantibus, periculosum sit, per illa & importuna loca transire. Amissis ergo camelis, & alimentorum parte maximâ, vix de vita sperantes, extinctis pluribus, multis etiam per vastitatem latè patentium arenarum dispersis, redditâ demum aëris clementiâ, incertis itineribus, magis deuiantes quàm de via certi, post dies aliquot, vt prædictum est, peruenerunt in Ægyptum. Porrò videns exercitus noster, quòd ille cũ suis flumen transierat, recursâ per quam venerant viâ, iuxta eandem vrbem, quàm priùs dimiserant, super fluminis ripam castra iterum locauerunt.

XVI. Videns igitur Soldanus, quòd hostem infra regni præcordia susceperat, quem nullatenus aut sustinere, aut à Regni finibus nisi per dominum Regem poterat expellere sollicitus erat, quo pacto dominum Regem posset in Ægypto detinere: verebatur enim, ne laboris immensitate fatigatus, redire ad propria disponeret: nec aliâ ratione, quod dominus Rex in terra moram faceret, posse fieri penitùs illi videbatur, nisi maior ei tributorum summa statueretur, & sufficientes sibi & suis Principibus designarẽtur impensæ. Placuit ergo sibi, & idipsum nostris visum est expedire, vetera innouare pacta, pacisque perpetuæ fœdera inuiolabili stabilitate inter dominum Regem & Calypham firmare; annua quoque, tributi ampliatâ possessione, domino Regi certa stipendia de ærario Calyphæ constituere. Videbatur enim res non facilè finem habitura, sed laboris exigere diuturnitatem, & temporis plurimùm postulare. Conuentionum autem & facti huius mediatores, prætentatis hinc inde partium desideriis, &

triis, & voluntate præcognitâ, decernunt domino Regi quadringenta aureorum millia: ducenta millia statim soluentes, reliqua ducenta millia, placitis temporibus sine difficultate soluturos se spondentes, eâ conditione, eoq; tenore: *Quòd dominus Rex bonâ fide, sine fraude & malo ingenio, propriâ manu firmaret, quòd regno Ægypti non egrederetur, nisi priùs Siracono, omni eius exercitu penitùs extincto, aut de omnibus Ægypti finibus expulso.* Placuit autem partibus cōditio. Dominus Rex his qui à Calypha missi fuerant, super placitis conuentionibus dexteram dedit. Missus est autem dominus *Hugo Cæsariensis*, miræ prudentiæ iuuenis, & supra id quod solet ætas illa ministrare, circumspectus, & cum eo quidam alii, in cuius manu Calypha, iuxta consonantiam placitam pacta firmaret: non enim sufficiens videbatur, si in eo Soldanus se solus obligaret.

XVII. Et quoniam singularem, & seculis nostris incognitam habet illa principis domus consuetudinem, libet diligenter annotare, quæ fidâ relatione eorum qui ad illum tantum Principem sunt ingressi, de statu & magnificentia, & immēsitate diuitiarum, & gloriæ multiplicitate, cōperimus: non enim erit minimùm profecisse, hæc intellexisse diligentiùs. Prædictus ergo *Hugo Cæsariensis*, & cum eo *Gaufridus* Fulcherii frater militiæ Templi, in principio obeundæ legationis, ducente Soldano, *Cahere* ingressi, ad palatium, quod linguâ eorum *Cascere* dicitur, ascendentes cum apparitorum numerositate maxima, qui cum gladiis & strepitu præcedebāt, per angiportus, & loca luminibus egentia ducti, ad singulos introitus armatorum Ætiopum cohortes crebræ salutationis officium certatim Soldano exhibētes, repererunt. Transeuntes autem primam & secundam custodiam ad quædā diffusa & magis spaciosa loca, Soli peruia, & diuo exposita, intromissi, deambulatoria inueniunt, columnis subnixa marmoreis, auratis laquearibus, & prominētibus celata operibus, pauimento strata vario, ita vt omni suo ambitu, regiam prætenderent dignitatem: quibus tanta inerat materiæ & operis elegantia, vt transeuntium etiam inuitos detinerent oculos, & quadam videndi auiditate, inuitante operum eximia nouitate, intuentium aspectus non sinerent satiari. Erāt ibi piscinæ marmoreæ, aquis redundantes limpidioribus: erant auium multimodarum, quas noster non nouit orbis, varii garritus, formæ incognitæ & coloris peregrini, figurarum quantum ad nos prodigiosarum, cuique gustus iuxta speciem suam, & edulium cuique varietati eorum consentaneum. Inde ad vlteriora, præuiis eunuchorum principibus, admissi, iterum ædificia tantò prioribus elegantiora inueniunt, quantò quæ priùs viderant vulgaribus & vsitatis præstantiora videbantur. Hîc quadrupedum stupenda varietas, qualem pictorum solet manus lasciua depingere; qualem solet poetica licentia mentiri, aut somniantis animus visionibus imaginari nocturnis; qualem Orientis, & Austri solēt dioceses ministrare; Occidens autem videre nunquam, audire verò rariùs consueuit. Videbatur procul dubio, quòd ex iis locis, *Solinus* noster Polystoris sui deduxerit historiam.

XVIII. Et iam per multos anfractus, & varia diuerticula, quæ etiam negotiosos poterant sui contemplatione detinere, ventum est ad ipsam regiam, vbi maiores armatorum cunei, satellitum quoque stipatus numerosior, habitu & frequentiâ domini gloriam incomparabilem fatebantur: ipsa quoque locorum facies domini opulentiam, & supereminentes diuitias prætendebant. Ingressis porrò eis & in interiorem partem palatii admissis, *Soldanus* de more consuetam domino exhibens reuerentiam, semel & secundò humi prostratus, quasi numini debitum cultum, & quoddam adorationis genus cœpit supplex impendere: tertiò iterum prostratus ad terram, gladium quem de collo gerebat suspensum, deposuit. Et ecce subitò contractis mirâ velocitate velariis, margaritarum varietate auroq; contexis, quæ media dependebant, & obumbrant solium, reuelatâ facie, throno sedēs aureo, habitu plusquam regio, paucis circa eum de domesticis & familiaribus eunuchis, apparuit *Calypha.* Tunc accedens cum omni reuerentia Soldanus, sedentis pedibus osculum humiliter imprimens, aduentus legatorum causam, & tenorem pactorum, regni etiam vrgentissimam necessitatem, hostes immanissimos in mediis astare visceribus; quid etiam ab eo exigatur, quidúe ei à domino Rege impendatur, sub verborum compēdio aperit. Ad hæc ille benignè multùm & placidâ tranquilli vultus hilaritate respondit: se iuxta initas & vtrinque admissas conuentiones, dilecto suo domino Regi, largâ interpretatione cuncta adimplere paratum esse. Petentibus nostris, vt hæc propriâ manu firmaret, sicut do-

minus Rex fecerat: primâ facie visi sunt, qui ei familiarius adhærebant, auriculares & cubicularii, penes quos consiliorum regiorum erat auctoritas, rem nimis, tanquam in seculis inauditam, abhorrere: tandem verò, post multam deliberationem, & Soldani diligentem instãtiam, manum porrigit, inuitus nimium, sed velatam: cui prædictus *Hugo de Cæsarea*, multùm admirantibus & stupentibus Ægyptiis, quòd tam liberè summo Principi loqueretur, dixit: *Domine, fides angulos non habet: sed in fide media, per quam se solent obligare Principes, omnia debent esse nuda; & aperta cum synceritate, & colligari, & solui conuenit vniuersa, quæ fidei interpositione, pactis quibuslibet inseruntur. Propterea aut nudam dabis, aut fictum aliquid, & minus puritatis habens, ex parte tua cogemur opinari.* Tunc demum inuitus plurimùm, & quasi maiestati detrahens, subridens ta-
21 mẽ, quòd multùm ægrè tulerunt Ægyptii, dexteram suam in manum domini *Hugonis* nudam præbuit, eundem *Hugonem*, pactorum formam determinantẽ, eisdẽ penè syllabis sequẽs, tenorem conuentorũ *bonâ fide, sine fraude & malo ingenio* se obseruaturum contestans. Erat autem, sicut dominus *Hugo* nobis retulit, iuuenis primâ pubescẽs lanugine, fuscus, procerus corpore, facie venustâ, liberalis plurimùm, innumeras habens vxores: nomen eius *Elhadech*, filius *Elfeis*. Quibus dimissis, regiæ liberalitatis insigne, munera legatis dirigit, quæ tantum Principem suâ quantitate & specie commendarent, vt à facie tanti Principis iucundum haberent egressum, & ad suos remitteret lætiores.

XIX. Et quoniam de magnificentia eius, secundùm quod audiuimus ab his, qui viderunt, & oculatâ fide inspexerunt, dictum est de nomine quoque dignitatis, & ortu & processu eius, quantum nobis nosse datum est, tum ex lectione veterum historiarum, tum ex multorum veridica relatione, in medium proferamus: non enim erit absque historiæ compendio, in hac parte lectorem reddidisse doctiorem. Princeps igitur Ægyptius, apud suos duobus appellatur nominibus: dicitur enim *Calypha*, quod interpretatur *successor* vel *heres*: eò quòd summi eorum prophetæ vicem & successionem, iure teneat hereditario. Dicitur & *Mulene*, quòd interpretatur *Dominus noster.* Posterioris nominis ratio inde videtur traxisse initium, ex quo *Ioseph* noster, tempore Pharaonis omnem Ægypti regionem, vendentibus Ægyptiis præ angustia famis possessiones suas, emit; subiecitque eas Phaaoni, & cunctos populos eos à nouissimis terminis Ægypti, ad extremos fines eius, dicens agrorum cultoribus: *Quintam partem Regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibos familiis vestris & liberis.* Emit ergo priùs possessiones, deinde personas: vnde est, quòd arctiore vinculo tenentur Ægyptii domino suo, & ampliùs sunt ei obligati, quàm aliarum habitatores regionum magistratibus suis. Quippe qui & eos & eorum possessiones precio interueniente comparauit: vnde & seruili nexu, & extremâ conditione ei tenentur annexi. Ita ergo per optimi procuratoris sui egregiam sollicitudinem temporibus Pharaonum, deinde Ptolemæorum, & postea temporibus Romanorum, qui eam more aliorum regnorum redegerunt in prouinciã, consuetudo hæc obtinuit, vt serui sint Ægyptii, & eâ reuerentiâ consueuerint appellare. Nihilominus autem & veteris consuetudinis portio est, quòd idem Princeps ocio vacans perpetuò, & deliciis deditus, tumultuum ignarus, & solicitudinis expers, procuratorem habet, qui vniuersa administrat regni negotia, tanquam alter *Ioseph*; & potestatem gladii, & omneuice domini ius implet. Hic *Soldanus* dicitur, & in hac administratione erat *Sauar*, vnde nobis verbum est tam frequens.

XX. Prioris autem nominis hæc est ratio: *Mehemeth* propheta eorum, imò subuersor, qui primus Orientales populos ad huiusmodi traxit superstitionem, successorem habuit statim post se quendam de cooperatoribus suis, *Bebecre* nomine. Post quem successit in regno *Homar* filius Chata: post hunc *Vhemen*: post quẽ *Hali* filius Bithaleb. Hi omnes dicti sunt *Calyphæ*, sicut & deinceps omnes qui eis successerunt; eò, quòd eorũ magistro præcipuo successerunt, & eius erant hæredes. Iste tamen ab eo quintus, *Hali* videlicet, cùm esset cæteris qui eum præcesserant, magis in armis strenuus, & in re militari supra homines illius temporis exercitatus, & ipsius Mehemet patruelis, indignari cœpit plurimùm, quòd illius diceretur successor; & non magis Propheta eximius, & multò maior illo haberetur. Nec satis visum est ei ita de se, vel se, vel alios opinari, nisi & idipsum publicè prædicaret: adiecit etiam illud blasphemiæ plenum dicere, & per vulgus dissemi-

disseminare, quod Angelus legislator Gabriel, ad se missus fuerat diuinitus; sed errore deceptus eam Mehemet contulisset: vnde fuit grauiter à Domino correptus. Hæc etsi absona quibusdam eorum, & ab eorum traditionibus multùm dissentire videbantur, inuenit tamen populum qui sibi crederet: sicque in gente illa, exortum est schisma, quod postea non defecit vsque in præsentem diem: aliis dicentibus *Mehemet* maiorem esse, & omnium eximium Prophetarum, & hi linguâ eorum dicuntur *Sunni*: aliis dicentibus, *Hali* solùm esse Prophetam Domini, & isti dicuntur *Siia*. Occisus est autem prædictus Hali, & obtinuit pars aduersa principatum, & fuit penes sequaces Mehemet monarchia in Oriente; & alios contrariæ opinionis viros opprimebant, tanquam potestatem habentes. Anno igitur ducentesimo octogesimo sexto, à regno sæpedicti seductoris, surrexit vir quidam nobilis, nomine *Abdalla*, filius *Mehemet*, filii *Iaphar*, filii *Mehemet*, filii *Hali*, filii *Hussen*, filii *Hali* maioris, de quo præmisimus. Hic egressus de *Selemia* ciuitate, quæ est in Oriente, transiuit in Africam, & occupatis vniuersarum illarum partium regnis, vocauit se *Mehedi*, quod interpretatur *Complanans*: quasi qui vniuersa ad quietem dirigit, & sine offendiculo vias, populo effecit planiores. Ædificauitque ciuitatem de nomine suo maximam, *Mehediam*, quam regnorum suorum voluit esse caput, & supereminentem metropolim. Hic classe ordinatâ, cepit *Siciliam*, & quasdam Italiæ partes depopulatus est. Hic primus omnium post Hali attauum suum, ausus est dicere, & se nominare *Calypham*; nō quod Mehemeth se diceret successorem, quem execrabatur; sed maximi & eximii prophetæ Hali, de cuius stirpe descenderat, vt præmisimus. Ausus est etiam nihilominus in Mehemeth & sequaces eius, maledicta publicè iaculari, & alium ritum, aliumq; modum orandi tradidisse. Huius abnepos *Ebuthemin*, cognomento *Elmehedinalla*, subiugatâ sibi Ægypto, per *Iohar* principem militiæ suæ, constructoque *Cahere*, quod interpretatur *Vincens*; eò quòd domini eorum præcipui & summi principis omnia vincentis, futurum erat domicilium: egressus de *Caroea*, quæ est in diocesi Africana, in qua prædecessores eius quatuor habitauerant, descendit in Ægyptum, & prædictum locum constituit regni solium. Ab illa igitur die, vsque in præsens, non defuit Calyphæ Orientali, qui tot annis fuerat monarcha, æmulus in Ægypto regnans, cum eo de paritate cōtendens, imò etiam se præferens. Hæc si quis pleniùs scire voluerit, illam legat historiā, quam de Orientalibus principibus & eorum actibus, à temporibus prædicti seductoris Mehemet, videlicet per annos quingentos septuaginta septem, vsque in præsentem diem, qui est
annus ab incarnatione Domini *millesimus centesimus octuagesimus secundus*, cum multa A. D.
scripsimus diligentia, instante & rogante domino *Amalrico* inclitæ memoriæ, & 1182
exemplaria Arabica ministrante. Pactis igitur, vt prædiximus, renouatis, & v- XXI.
trinque ad consonantiam redactis, ad opus conceptum vnanimiter se accingunt, parati hostem insequi, & de regno expellere vniuerso. Nox interim irruens, causam porrexerat quietis: manè facto, rerum inueniunt aliquam mutationem. Nam *Siraconus* illâ nocte veniens, supra ripam fluminis eiusdem oppositam, è regione nostri exercitus castra posuerat. Comportatis igitur nauibus & trabibus palmaceis, quales illa regio consueuit habere, dominus Rex pontē præcipit ordinari: iungebantur naues binæ, defixisq; anchoris, reddebantur stabiles; desuperq; trabibus ordinatis terra supponebatur; demùm turribus ligneis, machinis superérectis, armabatur. Sicque per dies aliquot, vsq; amnis medium, productum est opus: nam reliquū exequi, & ad vlteriorem ripam procedere, hostium formido vetabat. Hic iam per mēsem & eo ampliùs omnis belli euentus, suspensus tenebatur, nostris nō valentibus amnem transire; hostibus nō audentibus, ne nostri à tergo irruerent, vlteriùs euagari. Dum hæc circa *Cahere* aguntur, misit *Siraconus* partem de suis qui insulam, quę vicina erat, omnibus refertam copiis, si possent occuparent, & nostros aliquando illuc descensuros præuenirent; quod & factum est. Sed postquam domino Regi innotuit, hostes in insulā descendisse, misit illuc dominum *Milonem de Planci*, & *Chemel* Soldani filiū, cum parte militię: qui ad insulā tandem peruenientes, Turcos in ea reperiunt, in locis illius habitatores immanissimè sæuientes: quibus tandē facti obuiā, cōmisso inter eos prælio, viriliter hinc inde pugnatū est. Sed tandē nostri, iuuante Domino, superiores facti, cōpulerūt eos in flumē proximū se dare præcipites: vbi qui gladios euaserāt, submersi sunt in aquis vehemētibus. Perierūt ergo ex eis illâ die, variis casibus

equites quingenti. Quod postquam *Siracono* nunciatum est, cœpit de proposito amplius diffidere, animo plurimùm consternatus. His ita se habentibus, quidam de nostri regni principibus, *Henfredus* videlicet *de Torono*, Regius Constabularius, item *Philippus de Neapoli*, qui cum domino Rege ex caussis familiaribus, moram domi facientes, egressi non fuerant, cum multa velocitate exercitum secuti, castris nostris se applicant: quorum aduentum cum multa hilaritate & plausu nostræ susceperunt cohortes. Erant enim viri fortes, & in armis strenui, in re quoque militari à primis annis plurimùm exercitati. Inito ergo consilio, deliberant quid facto sit opus: tandemq; communi voto decernunt, classem vniuersam intempestæ noctis silentio, clam hostibus in insulam, quæ inferiùs erat, vix octo miliaribus ab eo loco, in quo castra erant, remota, deducere; exercitumque omnem, circa primam noctis vigiliã, illuc transfretare: eo videlicet intuitu, vt hostibus ignorantibus, flumine transito, de nocte super incautos irruerent, damna quanta possent irrogaturi. Mandatur ergo executioni consilium, & classis, nescientibus aduersariis, ad prædestinatum locum descendit. Exercitus verò cum summo silentio sequens, & nauibus subitò trãsuectus, insulam occupat: & dum alteram fluminis partem, eodem modo, iuxta condictum exsuperare nituntur, exorto repentè ventorum turbine, opus implere prohibiti sunt: vnde & in ea parte, quæ vlteriorem ripam respicit, castrametari coacti sunt. Reliquerunt tamen de nostris, qui pontem cœptum perficiant, & perfectum tueantur; eisq; præficiunt dominum *Hugonem de Ibelim*, virum magnificum & potẽtem, qui vt prædiximus, relictam domini Regis vxorem duxerat.

XXII. Insula hæc, vnde nobis sermo est, apud eos *Maheleth* dicitur, bonis omnibus copiosior, & glebâ vberi lætissima, ex diuisione fluentorum *Nili* fit: ibi enim diuiditur fluuius, partes, quas ab inuicem separat, vsque ad mare iterum non recepturus; sed tamen iterum non conueniens, quatuor hostiis mari se immiscet. Prima pars quę nostram Syriam respicit, inter duas antiquissimas vrbes maritimas mare ingreditur, inter *Tafnim* & *Pharamiam*: sed alterius ædificiis vicinior, locum præterfluendo alluit; ab altera aliquantulum, quasi miliaribus tribus aut quatuor, distat: Secunda apud *Damiatam*, vrbem antiquam & nobilem, fretis adiungitur: Tertia apud *Sturionem*; Quarta apud *Ressith* (qui locus Alexandriæ conterminus est, vix ab ea distans miliaribus quatuor aut circa id) marinis fluctibus excipiuntur. Quærentibus sanè nobis & inuestigantibus diligenter, nulla alia amnis huius occurrunt hostia: vnde miramur plurimùm, antiquos Nilum *septemfluum* dixisse, quasi septẽ hostiis mare ingrediatur. Nec aliud nobis pro solutione occurrit, nisi aut serie seculorum antiquissimâ locorum faciem alteratam, fluuiumque, sicut aliis etiam amnibus solet crebriùs accidere, alueum mutasse: aut pristinæ ætatis viros, rei veritatem non esse assecutos: aut fortasse exuberante flumine, & solitis incrementis facto redundantiore, vias præter istas quatuor, tumoris sui tempore, aquarum decursus reperit, per quas postmodum infra alueum receptus, pelagus desinit introire: quas si quæ sunt, quia iuges non habent aquas, sed more torrentium, certis tantum temporibus defluunt, inter ostia nõ computauimus. Occupatâ igitur insulâ, minor pars fluminis restabat: iamiamq; inclarescente die, hostes somno soluti, nostros vidẽtes abiisse, classe abductâ, ad arma conuolant, subitum nostrorum timentes incursum. Inde cum celeritate secuti, secus fluuium agmina trahentes, nostros conspiciunt insulam occupasse, eamq; quæ transeunda restabat fluminis portionem, classe immissâ quasi propriam vendicare. Castra igitur locant ex aduerso, longè tamen à crepidine aluei aliquantulum, vnde non habebant prorsus liberum ad aquas accessum: vnde etiam equos adaquatum trahentes, inferiùs descendebant. Sequenti igitur die, propositum fuerat modis omnibus fortunam tentare, & aperire ferro viam: cùm ecce nocte illâ, nobis ignorãtibus, hostes descendunt; manè autem facto, videntes eos abiisse, flumine celeriùs transinisso, hostes insequi nostri festinant. Hic sanè, accelerandi gratiâ, quò expeditiùs equites proficiscerentur, relictis pedestribus auxiliis, dominus Rex cum solis equitibus ad iter accingitur. Dimisit tamen dominum *Hugonem de Ibelim*, & *Chemel* Soldani filium, cum multa tum nostrorum tum Ægyptiorum militia, qui *Cahere*, pontemq; quem nostri perfecerant, à subitis hostium incursibus tuerentur. Hîc traditæ sunt nostris turres, & vniuersæ nobilis illius vrbis munitiones, domusq; Calyphæ nostris hactenus incognita, eis peruia facta est, ita vt & ipse dominus & omnis

eius

eius familia, salutis spem omnem in nostris tantùm haberent. Tunc reuelata sunt nostris illa Sancta Sanctorum à seculis abscondita; & stupēda priùs, & paucis familiaria patuerunt arcana. Misit etiam dominus Rex, *Gerardum de Pugi*, & alterum Soldani filium, *Mahadam* nomine, in vlteriorem fluminis ripam, iterum, cum vtriusque gentis expeditione: qui si fortè hostes amnem transire tentarent, ipsi eorum conatibus reniterētur. Depositis igitur, vt prædiximus, ex maxima parte impedimētis, dominus Rex hostem insequitur, cōtra decursus aquarum: ipsa enim regionis forma, certum dabat insequentibus de hostium itinere argumentum. Omnis enim Æ- XXIII.
gyptiacus tractus, a prioribus auspiciis suis, quibus Æthiopum regioni continuari dicitur, inter duas solitudines iacet arenosas, perpetuā sterilitate damnatas: nec aliquando sentit aut præstat fructuarios prouentus, cuiuscunque generis, nisi quātum de beneficio exuberantis *Nili*, certis temporibus fœcundatur. Fluuius autem non nisi quantum locorum adiacentium opportunitas permittit, suâ reddit irrigatione frugibus aptam regionem: nam vbi circa se planiorem reperit superficiem, liberiùs effusus, latiùs etiam terram cultui præbēt habiliorem, & factus diffusior diffusiorē glebæ porrigit vbertatem. A *Cahere* ergo inferiùs, versus mare, planiora penitus inueniens loca, excursus habet liberos: vnde & fœcunditatem liberiùs latiusq; procurat, & regno maximum dans incrementum, fines eius dilatat. Nam ab eo oppido quod dicitur *Facus*, quod Syriam respicit, vsq; *Alexandriam*, quæ nouissima illius regni ciuitas, arentem contingit Lybiam, centum & ampliùs miliaribus culti fœcundique commoditas diffunditur. A *Cahere* verò suprà, vsquequò perueniatur *Chus*, Ægyptiæ diocesis vltimam ciuitatem, quæ regno Æthiopiæ dicitur esse contermina, tātas patitur collium arenosorum obiectu angustias, vt rarò septem aut octo miliaribus, frequentiùs quatuor aut quinque, aut altrinsecus, aut ex vna tantùm parte *diffusus*, *ad* suæ exundationis modum, regni fines laterales vel cōtrahat, vel producat: nam quæ loca non irrigat fluuius, Solis ardoribus & perpetuę, vt diximus, sterilitati deputantur. Superior igitur regio linguâ eorum *Seith* appellatur. Cuius nominis nullam aliam adhuc potuimus inuenire rationem, nisi quòd priscis temporibus in superioribus Ægypti partibus legitur fuisse ciuitas vna antiquissima *Sais* nomine, cuius mentionem *Plato* noster in Timeo, sub persona Critiæ discipuli sui, Solonem præcipuę auctoritatis virum introducentis facit: cuius verba ad maiorem euidentiam ponenda iudicauimus, ne quid deesse auctoritati videatur. *Est*, inquit, *regio Ægypti*, Delta *nomine, cuius è vertice Nili scinduntur fluenta, iuxta quam* Sais *nomine, ciuitas magna fuit, quam regit mos vetus, qui, lex* Satyra *nuncupatur. Ex hac vrbe* Amasis *fuit Imperator*, &c. Est tamen quædam alia regio ad eandē pertinens Ægyptum, à Cahere distans itinere diei vnius, per terram inhabitabilem, quæ eiusdē fluminis benefici per quosdā meatus visitata, opimum & fertile nimis habet solum, agrorū & vinearum multâ gaudens opulentiâ. Hanc Ægyptii linguâ suâ *Phium* vocant; hanc vt veterum tenet traditio, prudētissimus procurator Ægypti, & optimus vtiliū prouisor Ioseph, cùm priùs solum inutile, aratri prorsus ignarum, & culturæ & curæ expers omnino à mundi iacuisset initio, sicut eiusdem solitudinis partes aliæ, considerato loci situ: quia circumadiacētibus locis finitimis humilior videbatur, & quòd solutis quibusdam aggeribus, qui medii erant inter habitabilem tractum & eandē solitudinis partem, facilè posset fluminis recipere beneficium: positis aggeribus, & mediâ quæ interiacebat superficie complanatâ, Nilum restagnantem, paratis aquæ ductibus introduxit, & à seculis solo incognitam familiarem fecit fœcunditatem. Nos autē antiquum eius vocabulum non tenentes, opinamur, priscis temporibus *Thebaidā* dictam, vnde sanctorū Thebæorum Legio (quæ sub Diocletiano & Maximiano Augustis apud Agauno martyrio coronata est) fuisse dicitur, cuius primicerius magnus martyr Mauritiūs legitur fuisse. Et aliud argumentum accedit, quòd optimum opium quod vsquam inuenitur, quod medici *Thebaicum* vocant, ibi nascitur. Nam terra *Gessen*, quæ fratribus Ioseph data fuisse legitur, in ea parte Ægypti est, quæ Syriam respicit, sicut ex lectione libri Geneseos esse deprehenditur, quod diligens facilè lector inueniet: Hæc autem, oppositam Ægypti partem & vlteriorem fluminis ripam habet viciniorem quæ Libyam respicit. Est autem regio non modica; imò trecentas sexaginta sex tam vrbes, quàm suburbana, finibus suis dicitur coercere. Hac igitur (vt diximus) lege loci, quia regnum erat ita angustum, nec ad dexteram,

nec ad læuam poterant declinare:& etiam crebris exploratorum internunciis edoctus dominus Rex & Soldanus de itinere hostium, per triduum continuum secuti, quartâ demum die, sabbato videlicet, quæ illam Dominicam præcedit, qua in Ecclesia DEI cantatur *Lætare Hierusalem*, nunciatur hostes esse in proximo.

XXIV. Communicato itaque ad debitum compendium consilio (nam ferias liberiores, instans non patiebatur necessitas) prudenti consilio & animositate prouidâ opus esse dicũt: omniumque desideriis bellum decernitur, gladiis conserendum acclamatur. Verùm impar nimis erat accinctorum ad prælium distributio. *Siraconus* enim habebat Turcorum duodecim millia, ex quibus nouem millia loricis galeisq; tegebātur, reliqua tria millia arcubus tantùm & sagittis vtebantur: præterea Arabum aut decem aut vndecim millia lanceis pro more vtentium. Nostri verò equites vix erant CCC. LXXIV. absque Ægyptiis vilibus & effœminatis, qui potiùs impedimento & oneri essent quàm vtilitati. Erant præterea nobis equites leuis armaturæ, quos *Turcopulos* vocant, sed nescimus ad quem numerum: multorum quoque relatione audiuimus, quòd illâ die in tanto conflictu ex maiore parte, prorsus fuerunt inutiles. Compertum ergo habentes tam nostri de hostium vicinitate, quàm ipsi de nostrorum aduentu, prout res exigere videbatur, acies ordinant, cuneos disponunt, arma exerunt: qui rei militaris exercitatione pristinâ erant prudentiores, alios hortantur, rudes instruunt, sermonibus exhortatoriis inflammant animos, promittunt victoriam, victoriæ fructum laudem immortalem. Erat autem locus in quo committendum erat, in confinio cultæ terræ & solitudinis, locus inæqualis, arenarum collibus vallibusque mediis interpollatus, ita vt neque aduenientes de remoto videre, nec abeuntes longiùs liceret intueri. Nomen loco *Beben*, quod interpretatur, *porta*: eò quòd inter colles oppositos transitus arcetur. Nam *Lamonia*, vnde quidam huius diei prælium solent denominare, ab eo loco decem miliaribus erat remota. At verò hostes sollicitudine non pigri, nihilominus instructis aciebus à dextris & à sinistris colles occupauerant, ad quas tum propter cliuum, tum propter arenarum mollitiẽ nostris durum erat cum impetu accedere; eamq; cui *Siraconus* præerat, mediam posuerant cohortem, cæteris vtrinque collocatis. Et iam ventum erat ad hoc, vt cominus rem agi oporteret: egressique nostri qui in acie Regis erant, vnanimiter cohortẽ cui Siraconus preerat, viriliter prosternunt; prostratos, gladiis obtruncant; ipsum etiam in fugam versum insequuntur. Porrò *Hugo Cæsariensis* in eam aciem cui præerat *Salahadinus*, Syraconi nepos, impetum faciens, à suis destitutus deficit, deficiens capitur; multi etiam cum eo capti, plures interfecti. Ibi cecidit vir nobilis, & in armis strenuus, *Eustachius Cholet* de regione Ponti. Hoc successu elatæ cohortes aliæ, conuenientes ad inuicem, & vndique vallantes, aciem illam quæ impedimentis & sarcinis conseruandis deputata erat, aggrediuntur, statimque dissolutam prosternunt: ibi occubuisse dicitur vir nobilis, Siculus natione; probus & honestus iuuenis *Hugo de Creona*. Dissipatâ igitur acie, mortuis pluribus, qui gladios euadere potuerũt, fugâ saluti consulunt. Hostes verò impedimenta & sarcinas liberè occupant, & secum trahunt occupata. Interim dissolutis hinc inde agminibus, & per dictas valliculas dispersis, variis euentibus pugna committitur, testibus his solis qui conserebant: nam aliis non dabatur id videre: erat autem anceps prælium, & nunc ii, nunc illi fiebant superiores, ignari quid alibi ageretur. Vtrique alibi reputant se victores, alibi victos. Venerabilis quoq; frater noster, dominus *Radulphus* Bethleemita Episcopus, domini regis Cancellarius, cui postmodum nos in eodem officio successimus, grauiter vulneratus, vniuersa impedimenta sua in eodem tumultu amisit. Anceps diu prælium, certum de victoribus iudicium differebat: donec inclinata iam dies, dispersos ad signa hortabatur redire: tunc demum noctis irruentis metu, iam incipiunt, qui liberi erant, ad suos festinare; Regemque studiosè quærendo, ex variis partibus prodeuntes, iterum se colligunt. Dominus autem Rex, in eo loco in quo pugnauerat, victor, feliciter rem gesserat: alii autem sorte variâ in diuersis partibus Martem experti sunt, hìc prosperâ, ibi aduersâ vsi fortunâ; vnde neutram partem certa coronauit victoria. Rediens verò cum paucis admodum, collem quendã occupans, aliquantulum sublimem, erecto vexillo, vt ad eum recolligerentur qui dispersi erant, socios operiebatur. Quibus pro parte reuocatis, hostes ante se in collibus geminis, qui impedimentorum dissoluerant aciem, & partim occiderant, partim

tim occupauerant, conspiciunt dissolutos. Nec aliunde nostris patebat ad redeundum via, nisi intermedium collium prædictorũ pertransirent. Habentes igitur redeundi propositum, in aciem ordinati per hostes medios, quos à dextra læuáq; conspiciebantur, iter agunt, gradu lento: contra quos cũ tanta constantia proficiscentes, nil ausi sunt aduersitatis hostes moliri; sed iuncto agmine, viris fortioribus & armatis optimè per gyrum locatis, ad quãdam fluminis portionem peruenerunt, & eam vado pertransierunt incolumes nostri. Eâ igitur nocte totâ abeuntes nostri, per viã vnde prius venerant, redeunt. Peruenientibus autem Lamoniã, occurrit eis *Gerardus de Pugi*, qui cum quinquaginta equitibus & Turcopolis centum, & *Mahadan* filio Soldani, oppositam fluminis partem tenuerat, vt hostes si fortè fluuium transire vellent, impediret. Venit autem optatò: nam plurimùm eis dominus Rex timebat, ne seorsum inuentos, siue vltra siue citra fluuium hostes aggrederentur. Sed & prò pedestribus turbis, quas post se dimiserat, vt prædiximus, nihilominus erat sollicitus, timens ne hostibus subitò & incautè occurrerent. Vnde apud prædictum oppidum per triduum, eos sustinens operiebatur, quibus præerat nobilis homo & prudens *Ioscelinus de Samosato*. Quartâ vix die receptis paulatim nostris, & peditum manu iterum sibi sociatâ, continuatis itineribus, *Cahere* peruenientes, ante Babylonem secus pontem castra metantur. Recensito igitur militum numero, centum ex eis deesse reperiunt; de hostibus verò mille quingentos asserunt cecidisse. At XXV. verò *Siraconus*, suis nihilominus qui supererant, in corpus vnum reuocatis, per solitudinem, nostris ignorantibus, *Alexandriam* tendit, cui protinus Alexandrini ciuitatem tradunt. Rex autem vt primum rumorem comperit, vocatis ad se principibus, Soldano quoque & filiis eius, & nobilibus Ægyptiorum, quid facto opus sit, studiosiùs quærit. Vbi post multas disceptationes, sicut in rebus dubiis solet contingere, quoniam Alexandria ex se alimentorum non habet copiam, nec frugum quippiam, nisi quantum sibi de superioribus Ægypti partibus nauigio ministratur, placuit classem in flumine ad custodiam locari, vt inde Alexandrinis commerciorum omnino nihil possit inferri. Quo facto, ipse cum vniuerso exercitu ad partes illas descendens, inter locum qui dicitur *Toroge* & *Demenehut*, castra componit; qui locus ab Alexandria octo distat miliaribus: inde loca finitima & etiam remota per solitudinem, missis excursoribus, penetrans, & discutiens, ne fortè aliquis aut opem ferat obsessis, aut inde veniens aliquos exteriores ad eorum adminiculum sollicitet. Nihilominus & classis, quoslibet transire volentes, aut transitum prorsus inhibet; aut cognitum non nisi diligenter quæsitum, descendere permittit. Euoluto igitur vnius mensis spacio, cùm ciuitas illa nihil omnino alimentorum medio tempore aliunde suscepisset, cœpit conqueri populus quòd defecerat panis in cistarriis, & quòd victum non haberent: quod intelligens *Siraconus*, timens ne cum aliis ipse cum suis inediâ tabefieri compelleretur, relicto nepote *Salahadino*, quasi cum mille equitibus in ciuitate, ipse nocturnis itineribus per solitudinem, propè tamen nostram expeditionem, euadit in superiores Ægypti partes, vnde paulo antè descenderat: quod postquam Regi innotuit, impigrè subsequitur, quousque *Babylonem* peruenit. Hic iam cùm in procinctu vniuersus esset exercitus, compositisque sarcinis sequi decreuisset, repente nobilis & potens Ægyptius *Benecarselle*, Regem adiit; Alexandriam summâ inopiâ laborare docet: consanguineos in eadem se vrbe asserit habere potentissimos, & ciuitatis moderatores, qui facilè possint populum fame afflictum, in quam partem velint trahere, & ciuitatem cum omnibus Turcis qui in ea relicti erant, in manu domini Regis dare. Motus itaque Rex ad hoc verbum: quærit à principibus, quid eis videatur: tandemque consonantibus omnium desideriis, approbante etiam Soldano, Alexandriam redeunt, eamq; gemino circundant exercitu. *Alexandria* totius Ægyptiæ diocesis, in ea parte quæ Li- XXVI. byam respicit, & in Occidentem protenditur, omnium ciuitatum est nouissima, in confinio culti soli & arentis solitudinis sita, ita vt extra ciuitatis mœnia versus Solis occasum, vasta protinus heremus adiaceat, culturæ & curæ omnino non sentiens beneficium. Hanc, vt antiquæ tradunt historiæ, *Alexander* Macedo, Philippi filius, cuius etiam nomen appellatione suâ prætendit, condidisse dicitur. Condita est autem, vt ait *Iulius Solinus*, duodecimâ centesimâ Olympiade, Lucio Papyrio L. fi- L lio, & Caio Petilio, Gai F. Coss. quam metatus *Dinocrates* architectus, secundum

post conditorem inter memorabilia locum obtinet. Sita est autem nõ longè ab hostio Nili, quod *Heracleoticon* quidam, alii *Canopicon* appellãt. Hodie verò locus à quo denominatur hostium illi conterminum ciuitati, deletis antiquis nominibus, *Ressith* appellatur; distat autem à fluminis alueo quinque aut sex miliaribus: sed tamen quibusdam meatibus, tempore soliti incrementi, fluuii pars vrbem influit; quam aquarum influxionẽ cisternis amplissimis, ad hoc specialiter deputatis, ad vsus proprios toto anno diligenter seruant: sed & ad pomeria, quæ sunt extra vrbem procuranda, occultis traconibus portionem ex ea dirigunt necessariam. Sita est autem, quantum ad celebranda commercia, commodissimè. Portus habet duos, linguâ quadam interiacente, valde angustâ, disiunctos. In capite autem illius interstitii turris est miræ altitudinis, quæ *Pharos* appellatur, quam Iulius Cæsar ad vsus necessarios dicitur erexisse, & illuc deduxisse coloniam. De superioribus autem Ægypti partibus per fluenta Nili, omnimodorum alimentorum copiam, & rerum penè omnium suscipit vbertatem. Verùm & de regionibus transmarinis, si qua sunt quæ Ægyptus non habet, nauigio omnis opulentia ministratur: vnde ampliùs qualibet vrbe maritimâ omnibus commoditatibus dicitur abundare. Ad hæc ex vtraque India, Saba, Arabia, ex vtraque etiam nihilominus Æthiopia, sed & de Perside, & aliis circumadiacentibus prouinciis, quicquid aromatum, margaritarum, Orientalium gazarum, & peregrinarum mercium, quibus noster indiget orbis, per Mare Rubrũ, vnde gentibus illis ad nos iter est, in superiores partes Ægypti, ad eam vrbem quæ *Aideb*, dicitur, super ripam eiusdem maris sitam infertur, id totum ad flumen, & inde Alexandriam descendit. Sic ergo Orientalium & Occidentalium illuc fit concursus populorum: estque eadem ciuitas forum publicum vtrique orbi. Clara sanè, & antiquis titulis & modernis; sed & beati *Marci*, principis Apostolorum spiritualis filii, diuinitus ad eãdem Ecclesiam missi, illustrata prædicatione, & verbo; & sanctorum patrum *Athanasii* & *Cyrilli* prælatione, & tumulis decorata, secundum inter Patriarchas locum obtinens; Ægypti, Libyæ, Pentapolis, & multarum prouinciarum reuerenda metropolis. Deducitur illuc classis vniuersa; portasq; & omnem aditum obsidentes, nemini accedendi licentiam permittunt.

XXVII. Interea qui in Syria remanserant, audientes quia dominus Rex Alexandriam obsederat, & quòd nauigatione continuâ infra paucos dies illuc possent peruenire, certatim iter arripiunt, & correptis armis, nauibus victui imponunt necessaria, & seipsos inuitantes læti nimium proficiscuntur. Inter quos & dominus *Fredericus* Tyrensis Archiepiscopus, prædecessor noster, zelo motus aliorum, & speciali erga dominum Regem tractus affectu, cum honesto satis comitatu, nauigio descendit in Ægyptum: sed aquis Niliacis causam præstantibus, dysenteriâ cœpit periculosissimè laborare: vnde antequàm domino Regi traderetur [Alexandria,] coactus est, inualescente ægritudine, domum redire. Hic demum sumptis nauium malis immensæ quantitatis, vocati artifices, lignorum cæsores, castellum erigunt miræ altitudinis, vnde totã erat despicere ciuitatem: machinæ quoque, quas vulgo *Petrarias* vocant, vnde immissi molares graues & magni, muros cædebant, congruis stationibus locatæ, intolerabilem ciuibus, horis pene omnibus inferebant terrorem. Erant circa eandem ciuitatem, ad instar syluarum & frondosi nemoris, gratâ amœnitate, & plenâ fertilitate arboribus consita fructiferis, & herbis referta salutaribus pomeria, quæ & sui contemplatione transeuntes, meritò inuitarent ad ingressum, & ingressos hortarentur ad requiem. In hæc ingressus noster ex magna parte exercitus, priùs occasione colligendæ erigendis machinis materiæ, deinde solo nocendi affectu, & damni inferendi cõsideratione, aromaticas & multis vsibus aptas, tanto studio ad terram prosternunt arbores, quãnto vix labore ab initio fuerant procuratæ. Fitque subitò vt solo complanato, prioris status prorsus nulla remanerent vestigia: idq; fuit, in quo se maximè læsa ciuitas, & eius damnificatos habitatores, post adepta pacis fœdera conquerebantur. Instabant ergo nostri, & artes quibus obsessis possent officere, satagentes inuenire, omnem attentabant nocendi aditum; & argumentis quibus poterant, in eorum læsionem se instruebant. Assultus quoque assidui requiẽ negabant fatigatis. Erant sanè ciues negotiationibus assueti, rerum militarium expertes, quiq; vsum præliandi non haberent: vnde molestiùs insuetum laborem poterant portare. Turci autem qui illic remanserant, tum quia pauci erant, tum quia ciuibus varii

& in-

& inconstantis animi non cum multa fiducia se cõmittebant, rari ad cõflictus, & in congressionibus remissiores, non multùm alios animabant. Quid plura? Quotidiani conflictus, cædes suorum continuæ, vigiliæ perennes, nocturni timores, alimentorum super omnia defectus, populũ attriuerant, deiecerant animos, vt iam vrbem deserere, & libertatis immemores, quibuslibet populis mancipari magis eligerent, quàm in domesticis laribus cum paruulis & vxoribus famis acerbitate cõsumi. Serpebat ergo murmur in populis, iamiam ad plures sermo manifestus diffundebatur; *vrbe pellendos esse hospites pestilentes, qui tantam ciuibus intulerant afflictionem: quærendum quocunque pacto esse, quomodo ciuitas, depulsis ingruentibus molestiis, obsidione solutâ, pristinis commoditatibus, & solitæ restitueretur libertati.* Sensit hoc *Salahadinus*, & occultis citatisque nunciis, statum vrbis miserum, populi à se deficientis propositum, alimentorũ supremam inopiam, patruo suo ex ordine pandit; vtq; rebus desperatis præsens remedium satagat inuenire, & pereuntibus consulere, modis omnibus, implorat. Interim populum simul cum Patribus alloquitur; monet *pro vxoribus & liberis vsque ad mortem decertãdum; hortatur vt legis & paternarum traditionum sint æmulatores; pro foribus salutem adesse*: Siraconum *quoque patruum suum, pro eorum liberatione, & pro amouendis hostibus Ægyptum circuire, in proximo cum infinitis copiis adfuturum.* At dominus Rex cognito quòd inter ciues esset dissensio, ciuitatem vrgeri monet incessanter: quantoque eos ampliùs nouit afflictos, tantò acriùs instare præcipit. Soldanus quoque succinctus, ad omnia impiger, sedulus, plenâ solicitudine circuit principes vniuersos; manu profusâ, impensas porrigit ad construẽdas machinas, & sumptus ad omnem belli vsum liberales; artificibus competentia salaria largitur; pauperibus & egenis, præsertim sauciis, vt sui curam haberent, munera donat; bellicosis quoque, & quos in prælio nouit strenuos, aliquid distribuit.

Dum hæc apud Alexandriã aguntur, superiores Ægypti Siraconus peragrat regiones: perueniẽsq; vsque *Chus*, tentat expugnare ciuitatem: vidensque quòd non proficeret, & prolixiora huiusmodi exposcerent tempora, ipsum autem ad alia nepotis necessitas vrgeret negocia, sumptâ ab vrbibus illis pecuniâ, maturat reditum, & ad inferiora reuocat exercitum quem trahebat. Cumque regrediens Babylonem peruenisset, videns quod Rex *Cahere* & ponti *Hugonem de Ibelim* dimisisset tutorem, & longè secus quàm arbitratus esset, omnia se haberent, *Hugonem Cæsariensem*, quem captiuum tenebat, familiari compellat alloquio; vtq; vir eloquens & vrbanè facundus, sermone composito cœpit eum conuenire: *Magnus princeps es, nobilis, apud tuos clarissimus, nec est de vestris principibus quispiam, si libera mihi daretur optio, cui magis hoc meum communicare secretum cupiam, & verbi huius participem constituere. Obtulit sponte fortuna, & euentus donauit bellicus, quod aliis multis conatibus esset quærendum, vt tuæ experientiæ mihi ad opus præsens fieret copia. Fateor sanè, quòd gloriæ cupidus, sicut mortalibus solet contingere, & regni tractus opulentiâ, de indigenarũ quoque imbecillitate confisus, spem aliquando concepi, vt in manus meas regnum hoc aliquando traderetur. Ideo cum sumptibus & laboribus infinitis, infructuosis tamen, vt video, cum equitatu copioso nobilium, qui omnes eadem trahebantur, per tot pericula descendi in Ægyptum, aliter ratus de rerum euentu quàm occurrit. Aduersâ enim, vt video, fortunâ ingressus sum, vtinam prosperâ vel redire liceat. Homo nobilis es, vt dixi, Regi carus, sermone potens & opere: esto inter nos pacis mediator; prosperum fiat in manu tua verbum: dic domino Regi:* Ocium terimus, & effluunt tempora sine fructu, domi multa restant: *ipsius etiam regno suo plurimùm esset necessaria Regis præsentia; nunc aliis consumit operam: nam postquam nos repulerit, miseris ciuibus, & vix vitâ dignis, huius regni relinquit opulentiam. Recipiat suos, quos in vinculis habeo; ipse quoque obsidione solutâ & quos in vinculis habet, & quos in ciuitate cohibet Alexandrina, restituat: & ego susceptâ priùs ab eo securitate, quòd in itinere, per suos nihil nobis difficultatis occurrat, paratus sum exire.*

Audito hoc verbo dominus *Hugo* sicut erat vir prouidus XXIX.
& discretus, multo apud se libramine verba oblata compensans, licet vtilem nostris pacis formam & tenorem fœderis non dubitaret: tamen ne videretur plus libertatis propriæ rapi desiderio, quàm vtilitati publicæ hoc verborum tractatu prouidere honestius iudicat per alium primos tentari aditus. Hanc suam intentionem ipse nobis postmodũ familiariter exposuit. Missus est verbi baiulus, qui similiter captiuus tenebatur, quidam Regis familiaris, *Arnulfus de Turuassel*, qui cum domino *Hugone*, de quo prædiximus, in eodem prælio captus fuerat; qui suscepto verbo, ad Regem properat; legationis causam diligenter aperit: conuocato cœtu, in principum consi-

storio, præsente Soldano & filiis eius, conceptum verbum & compositionis formã proponit. Placet omnibus pacis tenor, & sufficere videtur ad gloriam, & ad plenam pactorum inter Regem & Calypham initorum fidem: vt ciuitas per deditionem in domini Regis transeat potestatem; & tam hi de hostibus, qui obsidione claudebantur, quàm qui *Siraconum* secuti, per Ægypti fines erant dispersi, solutis quoq; captiuis, quos de nostris trahebãt in vinculis, suis etiam nihilominus receptis, de vniuersis Ægypti finibus compellantur exire. *Sauar* Soldanus cum vniuersis Ægyptiorum Satrapis pactum approbat, fœderis consonãtiam libens amplectitur: dummodo hostis suspectissimus & Regni æmulus excludatur, sibi pleniùs dicit esse satisfactum. Tandem dominus *Hugo*, suam exhibens præsentiam, verbis hinc inde tractatis nouissimam manum, & placitum finem apposuit.

XXX. Indicitur ergo voce præconiâ cohortibus singulis, & omnibus generaliter præliandi finis, & per legem edictalem ne Alexandrinis inferatur molestia interdicitur. Egrediuntur igitur cõcessâ pace, letantes, qui diuturnâ fuerant obsidione macerati; angustias quas pertulerant fastidientes, deambulationes tædii releuandi gratiâ, amant & appetunt liberiores. Inuentâ etiam alimentorum copiâ, & commerciorum libertate permissâ, inediâ tabefactorum corporum ruinam restaurare satagunt, & refocillare animas iam labẽtes. Iuuat agmina videre pacata, quæ paulò ante horruerant & oderant; & eorũ colloquiis perfrui, quos ante modicum timuerant, periculorum suorum ministros & mortis procuratores. Nostri quoque, non segniùs vrbem ingrediuntur optatam; & liberis discursibus, vias, portus, mœnia lustrantes, diligenter videndo colligunt, vnde ad propria reuersi, suis aliquando texere possint historias, & audientium animos gratis confabulationibus recreare. Huic splendidæ ciuitati turris imminet miræ altitudinis, *Pharos* dicta: ad quam facibus accensis, & igne copioso, more sideris micãtem, ignari locorum, nocturnas nauigationes dirigunt. Nam *Alexandria* cæco mari, & periculoso nimis accessu, & vadis fallacibus aditur: quo antequam ingrediantur nauigantes, ignibus, qui cõtinuo fomite & sumptibus publicis super eum nutriuntur, edocti, imminentia vitant naufragia, & ad cursus se erigunt salutares. Super hãc victoriæ signum, domini Regis vexillum erigitur; & quod priùs paucis innotuerat, fit omnibus signo contuito manifestum. Quo viso, qui cautiùs se habẽtes ad prima tracti fœderis verba, nostris se committere pertimuerãt, iam de pace facti certiores, non timent se nostris adiungere, & de fidei nostræ præsumere sinceritate: vnũ præ omnibus admirantes, quod tantam ciuium multitudinem, tantamque aduenarum numerositatem, qui omnes ad tutelam ciuitatis fideliter operam ministrabant, tam modicus exercitus intra vrbis mœnia facilè coercuerat, & ad ignominiosam iuxta libitum compulerant deditionem: vix enim de nostris equites erant quingenti, peditum quatuor aut quinq; millia; obsessorum autem qui arma poterant educere, supra quinquaginta millia.

XXXI. Egressus igitur *Salahadinus* ad dominum Regem, quousque iter ad redeundum arripuit, in castris mansit, dato sibi custode, qui eũ tractaret honestè, & temerariorum ab eo propulsaret iniurias. At verò Soldanus cum tubarum clangore, & tympanis & choris, & omni genere musicorum instrumentorum, stipatus agminibus, præcurrente innumerâ apparitorum manu, vociferantibus armatorum turmis, per portas ciuitatis, cum triumpho tanquã victor ingressus, terrore ciues concutit; hos damnat, illos absoluit; & delicta discutiens potenter, omnibus distribuit præmia meritorum. Tandem in certa pecuniæ quantitate ciuibus condemnatis, procuratores tributorum ordinat, vectigalium & ciuilium functionum instituit exactores. Exactâ itaque infinitâ pecuniâ, fidelibus suis curam iniungens ciuitatis, in castra gloriosus se recepit. At verò nostri ad reditum adspirãtes, qui nauigio venerant, sumptis ad iter necessariis, naues conscendunt, & se flatibus committentes, ad propria cum gaudio reuertuntur. Rex quoq; incensis machinis, & compositis sarcinis, versus Babylonem iter dirigit. Adiunctis ergo sibi quos ibi dimiserat, Soldano in sua administratione cõfirmato, exclusis hostibus, suis qui capti fuerant receptis, duodecimo Kal. Septembris Ascalonam ingressus est, anno regni eius quarto: ab incarnatione Domini verò *millesimo centesimo sexagesimo septimo.*

An. D. 1167.

EXPLICIT LIBER NONVSDECIMVS.

CAPITVLA

CAPITVLA LIBRI VIGESIMI.

I. Dominus Hernesius Cæsariensis Archiepiscopus, & Odo de sancto Amando, regius pincerna, à Constantinopoli redeunt, vxorem futuram Regi secum ducentes. Rex in Ecclesia Tyrensi coronatur, & vxorem ducit.

II. Andronicus quidam Imperatoris consanguineus, Theodoram, Balduini Regis viduam, secum per terras hostium abducit.

III. Petracensis Ecclesia & Ebronensis, Episcopis datis ordinantur. Stephanus Regis Siciliæ Cancellarius, & Panormitanæ Ecclesiæ electus, in Syriam descendunt. Comes Neuernensis Wilelmus apud nos defungitur.

IV. Imperatoris legati ad Regem accedunt, pacta quædam à domino Rege postulantes. Mittitur Tyrensis Archidiaconus, & pacta proposita cum Imperatore complet.

V. Rex in Ægyptum cum suis descendit: & contra fœderis formam, quam cum Ægyptiis peregerat, eis bellum infert.

VI. Obsidetur ciuitas Belbeis: & expugnatur obsessa. Soldanus Regem infinitâ promissâ decipit pecuniâ.

VII. Rex ante Cahere castra locat, exspectans promissam à Soldano pecuniam.

VIII. Classis nostra per Nilum immissa, nostro se adiungere exercitui conatur: sed re infectâ, domum reuertitur.

IX. Rex obsessâ Cahere vrbe, pecuniam à Soldano promissam expectat. Soldanus verò à pactis resilire tentat, & Turcorum implorat auxilium.

X. Milo de Planci sinistro consilio Regis mentem subuertit. Siraconus ab Ægyptiis vocatus accedit: Rex ei occurrit in solitudine: sed eo nō inuento, infecto negotio redit ad propria.

XI. Siraconus Ægyptum occupat; Soldanum interficit; & ipse paulo pòst vitâ defungitur.

XII. Salahadinus eius ex fratre nepos, defuncto succedit, & regnum obtinet Ægypti.

XIII. Bernardus Monasterii montis Thabor Abbas, Liddensi Ecclesiæ præficitur. Fredericus Tyrensis Archiepiscopus ab Occidentalibus principibus petiturus auxilium, ad partes dirigitur occiduas.

XIV. Imperator pactis volens satisfacere, classem in Syriam dirigit, & quosdam de suis principibus.

XV. Rex in Ægyptum descendit cum suis expeditionibus: Græcis quoque, tam nauigio quàm per terram eum sequentibus.

XVI. Rex Damiatam obsidet: & in eius expugnatione tam Latinorum quàm Græcorū inutiliter desudat exercitus.

XVII. Oritur in castris fames, & nostra classis penè tota incenditur, tandem soluitur obsidio, operâ consumptâ inutiliter.

XVIII. Reuocatis expeditionibus, Rex ad propria reuertitur. Græcorum classis in redeūdo penè tota deperit, sinistris acta flatibus.

XIX. Terræmotus maximus penè vniuersum concutit Orientem, & vrbes deiicit antiquissimas.

XX. Salahadinus nostros fines ingreditur, & castrum cui est nomen Darom *obsidet.*

XXI. Rex cum modica militum manu illi occurrit: plures ex nostris tam in vrbe Gaza, quàm in itinere, ab hostibus obtruncantur.

XXII. Salahadinus ad propria reuertitur. Rex quoque reparato castro, quod ex parte dirutum fuerat, rediit Ascalonam.

XXIII. Eodē quoq; anno gloriosus CHRISTI martyr, Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, in propria occiditur Ecclesia.

XXIV. Rex assumptis secū aliquot de principibus suis, Constātinopolim proficiscitur: Imperator cum multiplici honore prauenire satagit.

XXV. Introductus ante Imperatorem, honestè tractatur; & frequentia cum eo de rebus necessariis miscet colloquia.

XXVI. Completis negociis, & muneribus cumulati, tam Rex quàm eius Principes, ad propria reuertuntur.

XXVII. Rex apud Sephorim exercitus cōuocat. Fredericus Tyrensis Archiepiscopus ab vltramontanis partibus redit. Dominus Wilelmus Acconensis Episcopus in Romania occiditur.

XXVIII. Milo Armenius frater domini Thoros, Noradino coniunctus, partes vexat Antiochenas: Rex illuc properat, vt eius compescat malitiam.

XXIX. Salahadinus trans Iordanem castrum, cui nomen Mons Regalis *est, obsidet: sed nihil proficiens, ad propria reuertitur.*

XXX. Salahadinus terram trans Iordanem vniuersam depopulatur. Rex in loco cui nomen Carmelus, *exercitum detinet. Comes Raimundus Tripolitanus de carcere reuertitur.*

XXXI. Describitur Assissinorum secta, & missio Legatorum ad dominum Regem.

XXXII. *Occiditur à fratribus Militiæ templi, Assissinorum Legatus; & ingens in regno excitatur tumultus. Radulphus Bethleemita Episcopus vitâ decedit.*

XXXIII. *Moritur Noradinus. Rex Paneadem obsidet: & factâ treugâ recedit: collectâ ægritudine Hierosolymam proficiscitur, vbi & infra paucos dies vitâ decedit.*

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI VICESIMI.

INCIPIT LIBER VIGESIMVS.

CAP. I. Nterea dominus *Hernesius*, bonæ memoriæ, Cæsariensis Archiepiscopus: *Odo* quoque *de sancto Amando*, tunc regius pincerna, procuratâ tam prudenter quàm fideliter, domini Regis legatione, pro qua missi fuerant, apud dominum *Manuelem* Imperatorem Constantinopolitanum, impetrato quod petierant post actum biennium, nauigio redeuntes, domini Imperatoris Protoseuasto filiam, domino Regi vxorem futuram ducentes, apud Tyrum applicant. Quo cognito, dominus Rex cum celeritate Tyrum peruenit, conuocatisque Ecclesiarum prælatis, & Regni principibus, eandem *Mariam*, regiæ vnctionis & consecrationis munus adeptam, ipse quoque habitu regio insignis, & auito diademate laureatus, per manum domini Patriarchæ *Amalrici*, bonæ memoriæ, in Ecclesia Tyrensi, cum debitâ magnificétiâ quarto Kal. Septembris vxorem duxit. Hic *Iohannes* Protoseuasto, cuius filiam (vt diximus) Rex duxit, eiusdem domini Imperatoris ex fratre natu priore, ortus est nepos. Misit autem dominus Imperator cum prædicta nepte sua, viros illustres & magnificos, Imperialis eminentiæ familiares, dominum *Paleologum*, & *Manuelem* Seuaston, consanguineum suum, cum multis aliis, qui magnificè eam domino Regi traderent, & de iniunctis solennitatibus nihil sinerent præteriri. Tyrensi autem Ecclesiæ præerat, in qua hæc facta sunt, dominus *Fredericus*, qui ex Acconense Ecclesia ad illam fuerat translatus. Hic, triduo postquàm Rex in eadem ciuitate coronatus fuerat, & nuptias celebrauerat, præsente, & rogante domino Rege, & aliis multis honestis viris, Archidiaconatum eiusdem Ecclesiæ, vnde dominus *Wilelmus* ad Acconensem Ecclesiam fuerat vocatus, nobis liberaliter contulit.

II. Per idem tempus *Andronicus* quidam nobilis Græcus, & potens, domini Imperatoris Constantinopolitani consanguineus, de partibus Ciliciæ adueniens, cum multa militia, dum dominus Rex in Ægypto adhuc detineretur, vsque ad eius aduentum apud nos moram fecit nobis consolatoriam: sed more *serpentis in gremio, & muris in pera* malè remunerauit hospites suos, verum esse docens, quod a Marone dictum fuerat, *Timeo Danaos & dona ferentes*. Cui dominus Rex statim post reditum suum vrbem dedit Berythensem: ad quam gratiâ videndi ciuitatis, dum dominam *Theodoram*, domini Balduini regis viduam, quæ vrbem Acconensem nomine donationis propter nuptias possidebat, nepotis sui filiam, apud quem diu fuerat hospitatus, inuitasset, fraudulenter, vt dicitur, abduxit, & in terram hostium, Damascum priùs, deinde in Persidem, fauente *Noradino*, transuexit.

III. Eodem anno nihil penè memoriâ dignum in regno accidit, nisi quod circa quadragesimale tempus duæ Ecclesiæ in Regno, susceptis Episcopis, ordinatæ sunt: quarum altera ab ingressu Latinorum in Terram Promissionis, Latinum non habuerat Pontificem: videlicet *Petracensis*, quæ vltra Iordanem in finibus Moab sita est, secundæ Arabiæ metropolis: altera verò, *Ebronensis* videlicet, vt dicitur, nunquam; sed tempore Græcorum prioratus fuerat, sicut & Bethleemitica fuisse dinoscitur Ecclesia. Sed *Bethleemitica* ob natiuitatis Dominicæ reuerentiam priùs meruit, statim post sanctæ & DEO amabilis ciuitatis liberationem, tempore domini Balduini Regis primi, cathedrali gaudere prærogatiuâ. *Ebronensis* quoque intuitu seruorum DEI, quorum memoria in benedictione est, Abraham videlicet, Isaac, & Iacob, eadem tūc dignitate primùm meruit insigniri. Præficitur ergo Petracensi Ecclesiæ, & secundæ Arabiæ metropolitanus efficitur dominus *Guerricus*, Canonicus regularis in templo Domini; Ebronensi verò, dominus *Reinaldus*, domini Fulcherii piæ recordationis Patriarchæ nepos.

Æstate

Æstate igitur sequente, vir nobilis dominus *Stephanus*, domini Regis Siciliæ Căcellarius, & Panormitanæ electus Ecclesiæ, adolescens bonæ indolis, & egregius formâ, domini *Rotoldi* Comitis de Percio frater, agitantibus eum & aduersus eum conspiratis regionis illius principibus inuito Rege puero, & matre eius reniti nõ valente, regno expulsus, cum paucis vix eorum euasit insidias, & ad nos nauigio peruenit: qui non multùm postea, validâ correptus ægritudine, mortuus est, & Hierosolymis in Templi Domini capitulo honorificè sepultus est. Per idem quoq; tempus, dominus *Wilelmus* Neuernẽsis Comes, magnus Princeps, nobilis & potens, de regno Francorum, cum honesta militia Hierosolymam venit, propositum habens, in seruitio Christianitatis contra hostes fidei nostræ, suis expensis militare: sed eius pia & honesta studia, mors immatura, felicibus eius inuidens actibus, miserabiliter præuenit: nam subito & diuturno languore correptus, post longas corporis molestias, in primo gratissimæ iuuentutis flore, cum multis omnium suspiriis & gemitu vitam finiuit.

IV. Eadem æstate, Comes *Alexander de Grauinâ*, & quidam *Michael Hydrontinus*, domini Imperatoris Constantinopolitani familiares & legati, ad dominum Regem missi, Tyrum peruenientes, dominum Regem, adhibitis quos Rex de suis verbis participes voluit fieri, secretiùs cõueniunt, viæ causas exponunt, & super his omnibus scripta porrigunt Imperialia. Summa autem legationis hæc erat: *Senserat dominus Imperator, quòd Ægypti regnum, potens admodum hactenus, & opulentum valde, in manus peruenerat debilium & effœminatorum; & quòd finitimis populis in notitiam venerat, tam domini, quàm principum suorum impotentia, infirmitas & insufficiẽtia. Vnde, quia non videbatur quòd posset diù in statu se continuare præsenti, quin ad gentes alienas, eius dominium & moderamen oporteret transire, concepit apud se, quòd auxilio domini Regis facilè posset illud in suam iurisdictionem recipere.* Vnde super hoc prædictos miserat Legatos. *Sunt* nonnulli qui dicunt, quòd super eodem facto priùs fuerat à domino Rege per nuncios & frequentes epistolas solicitatus, quod verisimilius est, vt militaribus copiis, classe quoque & impensis eum iuuaret, certas partes tum Regni tum manubiarum sub interpositis conditionibus recepturus. Hac ergo gratiâ, memorati Legati Regem adeuntes, firmatis conuentionibus ad placitam vtrinque consonantiam, adiunctus sum ego comes de Regio mandato, vt Regis & Regni vniuersi consilium, cum eorum literis ad dominum Imperatorem, properans deferrem; & pactis mediis, quale à me exigeretur, sub certa tamen forma, robur imponerem. Assumptis igitur præfatis domini Imperatoris apocrisariis, qui apud Tripolim, vt eis Rex literis suis signauerat, nostrum præstolabantur aduentum, ad vrbem Regiam profecti sumus. Detinebatur porrò eo temporis articulo Imperator in *Seruia*, quæ regio montosa & nemoribus obsita, difficiles habens aditus, inter Dalmatiam & Hungariam & Illyricum media iacet, rebellantibus Seruiis, & confidentibus de introituum ad se angustiis, & de imperuia eorum regione. Habent vetustæ traditiones, hunc omnem populum, ex deportatis & deputatis exilio, qui in partibus illis ad secanda marmora, & effodienda metalla damnati fuerant, originem habuisse, & inde etiam nomen traxisse seruitutis. Est autem populus incultus, absq; disciplina, montium & syluarum habitator, agriculturæ ignarus; gregibus & armentis copiosi, lacte, caseo, butyro, carnibus, melle, & cerâ vberiùs abundantes. Hi magistratus habent, quos *Suppanos* vocant; & domino Imperatori aliquando seruiunt; aliquando de montibus & syluis egredientes, omnem circa se regionem, vt sunt audaces & bellicosi viri, depopulantur. Ob hæc ergo intolerabilia vicinis eorũ maleficia, ingressus erat ad eos in virtute multa & innumera manu dominus Imperator. Quibus subactis, & præcipuo eorum Principe mancipato, redeunti domino Imperatori, post multiplices viarum labores, in prouincia *Pelagonia*, in ciuitate quæ vulgò dicitur *Butella*, occurrimus, iuxta illam antiquam & domini felicissimi & inuictissimi & prudentis Augusti patriam, domini Iustiniani ciuitatem, videlicet *Iustinianam primam*, quæ vulgò hodie dicitur *Acreda*: vbi à domino Imperatore honorificè suscepti, benignè & Imperiali clementiâ tractati, legationis & viæ caussam, formamq; pactorum diligenter exposuimus: quæ omnia lætâ mente suscipiẽs, & gratanter amplectẽs, quod præordinatum fuerat, approbauit. Præbitis ergo corporaliter hinc inde iuramentis, eius auctoritate interpositâ, confirmata sunt quæ priùs per nuncios fuerunt ordinata. Receptis ergo Imperialibus literis, pactorum

formam ex integro continentibus, & consummatâ fœliciter legatione, munificentissimè de more solito dimissi, Kal. Octobr. iter ad reditum arripuimus.

V. Interea statim post exitum nostrum, antequam reuerteremur ad propria, antequam de auxilio domini Imperatoris per nostram legationem certus fieret Rex, fama publica personuit, vt dicitur, quòd *Sauar* Soldanus Ægyptius, frequentes ad *Noradinum* dirigebat legationes, & eius occultè implorabat subsidium, dicens: *Quod à pactis quæ cum Rege pepigerat, vellet recedere; & quòd inuitus cum inimico populo, aliquo pacis fœdere iungeretur: quòd si de eius auxilio certus foret, pacta frangeret, ab eo penitus recedens.* Vnde Rex, vt dicitur, iustâ indignatione motus, conuocato Regno vniuerso, collectis equitum peditumque copiis, in Ægyptum festinat descendere. Sunt qui dicant, prædicta omnia ficta fuisse, & quòd *Sauar* Soldano innocenti, & nihil tale merenti, pacta & conuentionum tenorem bonâ fide seruanti, contra fas & pium, illatum sit bellum; sed vt factum tam notabile aliquam haberet excusationem, hic color videtur quæsitus: vnde & Dominum, iustum secretorum & conscientiarum arbitrum, omnem nostris conatibus subtraxisse fauorem, asserunt, & prædictis molimínibus, iusticiâ vacuis, prosperos negasse successus. Caussam porrò & incentiuum huius mali, vt aiunt, ministrabat *Gerbertus*, cognomento *Assallit*, magister domus Hospitalis, quæ est Hierosolymis, vir magnanimus, & quadam liberalitate donandi profusus; tamen instabilis, & mente vagus. Hic omnes eiusdem domus thesauros exponens, insuper & infinitæ quantitatis pecuniam mutuam sumens, omnia militibus erogauit, quoscunque inuenire potuit sibi alliciens: vnde prædictam domum tantâ æris alieni mole grauauit, quòd non erat spes solutum iri. Ipse etiam postmodum desperans, officium suum deserens, & administrationi renuncians, in centum millibus aureorum dimisit domum obligatam. Eâ tamen consideratione tot & tantas misisse dicitur expensas, quòd captâ & subiugatâ Ægypto, *Belbeis*, quæ olim dicta est *Pelusium*, cum vniuerso territorio suo, iuri eiusdem domus, ex pacto priùs cum Rege inito, cederet in perpetuum. Fratres autem Militiæ Templi, eidem se subducentes facto, aut quia eis contra conscientiam suam videbatur; aut quia Magister, æmulæ domus, huius rei auctor, & Princeps videbatur, vires penitus ministrare, aut regem sequi negauerunt. Durum enim videbatur eis, amico regno, & de nostra fide præsumenti, contra tenorem pactorum, & contra iuris religionem, immeritis & fidem seruantibus bellum indicere.

VI. Accinctus igitur, & præliari instructus apparatu, Regni viribus conuocatis, anno regni eius quinto, mense Octobri, descendit in Ægyptum: & transcursâ heremo, quæ media iacet, quasi itinere dierum decem, *Pelusium* applicat, quam mox obsidione cingens, infra triduum violenter expugnat, expugnatamque ferro aperit, & suos immittit incunctanter. Accidit autem hoc, tertio Nonas Nouembris. Captâ igitur ciuitate, ciuibus eius ex parte maxima gladio peremptis, non parcitur ætati, aut sexui: & qui mortem quocunque casu inueniebantur declinasse, iacturam libertatis, *quæ honestis viris omni genere mortis suspectior* est, incurrentes, miseræ seruituti subiugabantur. Capti sunt inter cæteros eiusdem conditionis *Mahazam*, filius Soldani, & quidam eius nepos, qui vrbi præerant, exercitus illic congregati curam habentes. Effractâ igitur ciuitate, irruentibus passim & sine delectu cuneis, penitiores domiciliorum penetrant aditus, reserant penetralia, & eos qui mortem delitescendo effugisse videbantur, compeditos educentes, ignominiosè ad necem protrahunt: quos ætatis integræ, & armorum potentes reperiunt, gladiis transuerberant: vix senibus parcitur & pueris, & secundæ sorti non pleniùs indulgetur. Facta sunt desiderabilia eorum, hostium præda; & quæque speciosa in sortem, dum sibi diuidunt spolia. His igitur rumoribus *Sauar* mente consternatus, quid faciat ignorat; deliberat prout temporis & rerum in arcto positarum patiebatur angustia, an Regem muneribus tentet expugnare, & indignationem eius datâ emolliat pecuniâ, an finitimos superstitionis suæ principes, ad sui auxilium precibus, precioque sollicitet. Tandem placet, vtrunque maturatâ prouisione tentare. Missâ ergo legatione ad *Noradinum*, implorat subsidium, & impetrat imploratum: vocato enim *Siracono*, cuius sæpiùs fecimus mentionem, partem exercitus, & nobilium suorum partem non modicam cum satrapis qui partem sollicitudinis portarent, tradit: sumptisq; alimentis ad iter necessariis, & camelis, ad deuehenda onera sufficientibus,

eos in

eos in Ægyptum dirigit. Rex interim euersâ Pelusio, cum vniuersis agmini- VII.
bus versus *Cahere* cohortes dirigit, sed lento nimis gradu, vix vnius iter diei decem
diebus conficiens: tandemque ante vrbem castrametatus, machinas parat, crates
erigit, & cætera ad tales vsus profutura disponit. Videntur quę foris struuntur pro-
mittere impetus proximè futuros, & obsessis incutere formidinē, & quandā mortis
imaginem intentare. Qui autem facti illius arcana norunt, huius moræ caussam fu-
isse asserunt, quòd Soldanus interea aduenientis exercitus terrore concussus, proli-
xiores deliberandi haberet inducias, & pro amouēdo exercitu pecuniam paciscc-
retur: tota enim illuc properabat Regis intentio, vt à Soldano pecuniam emunge-
ret: malebat enim precio redemptus abire, quàm vrbes illas, sicut de Pelusio con-
tigerat, popularibus ad rapinam exponere, sicut manifestiùs infrà dicetur. Solda-
nus verò interea per suos & Regis familiares omnem prætentat aditum, omnem
explorat subintrandi viam: tandem Regis animum pecuniarum cupidum, promis-
sionibus eneruat, infinitam spondet pecuniam, quam vix vniuersum regnum, cor-
rasis vndique copiis persoluere posset. Promittit enim, vt aiunt, aureorum vigesies
centena millia, vt redditis sibi filio ac nepote, amotisque expeditionibus, rediret ad
propria. Hoc autem, vt postea patuit, non eo moliebatur intuitu, vt promissorum
summam spes esset aliquando solutum iri: sed ne subito incursu accedens ad *Cahe-
re*, imparatū immunitumque reperiēs, repentinis irruptionibus expugnaret, quod
proculdubio, vt constanter asserunt qui interfuerunt, si citatis itineribus captâ
Pelusio, deiectis adhuc & stupidis à recenti clade, & insperatâ tantæ vrbis calami-
tate, Ægyptiorum animis, illuc noster peruenisset exercitus, accidisset. Verisimile
enim videtur, quòd viri molles & effœminati, deliciis à multo retro tempore de-
diti, rerum militarium expertes, adhuc fumante vicinæ vrbis incendio, & innu-
mero suorum interitu consternati, sibi timentes quod aliis videbant accidisse, nec
inde animos vel vires habuisse resistendi. Dum hæc circa *Cahere* aguntur, ec- VIII.
ce nostra quàm Rex de nostris finibus exiens maturare præcepit classis, per mare
ventis vsa prosperis, applicuisse dicitur, per illius fluminis ostium, quod vulgò dici-
tur *Carabes*, ingressa. Ciuitatem antiquissimam supra illam fluminis ripam, *Tapnim*
nomine, sitam, violenter occupant: quæ statim nostris in direptionem data est, &
prædam. Dum ergo nostri per fluminis alueum ad Regem festinare contendunt,
Ægyptii nauibus suis, alueum fluminis obsidentes, transitum negabant. Misit er-
go Rex *Henfredū de Torono* Constabularium suum, vt illuc cum lecta veniens mili-
tia, alteram saltem fluminis ripam, vt eis ex illa liber fieret transitus, violenter occu-
paret: quod satis expeditè factum esset, nisi quod interim rumor de aduentu *Sira-
coni* consilium mutari compulit. Mandatum est ergo eis, vt ad mare descēdentes,
reditum maturarent ad propria: quod & factum est: vnam tamen Galeam impru-
denter amiserunt. At Soldanus & sui interea moliri non cessant, quomodo IX.
Regem à se repellant: dolisque peragunt, quod virtuti sentiunt deesse; & fraudis
commercio redimunt, virium defectus. Promissâ igitur pecuniâ, inducias pro
solutione postulant: allegant quantitatem multam nimis esse, nec in vno loco
posse totam reperiri; tempus auctius indulgendum, vt pactis pareatur: datis ta-
men in continenti centum millibus, filium recipit & nepotem Soldanus: pro sum-
ma reliqua duos nepotulos suos adhuc impuberes, obsides exhibet. Rex verò ob-
sidione solutâ, quasi per miliare recedens, circa *hortum Balsami* castra componit:
vbi per dies octo, crebris sed inutilibus Soldani legationibus vsus, tandem ad eum
locum qui cognominatur *Syriacus*, transfert exercitus. Soldanus interim frequen-
tibus nunciis vniuersum regnum sollicitat, quicquid armorum vbique est conge-
rit, vndecunque auxilia conuocat, alimenta inducit, infirma vrbis circuit & con-
solidat, omnem resistendi viam percurrit; ad pugnam pro ceruicibus, pro liberta-
te, pro vxoribus & liberis, sermonibus suasoriis inuitat; casum proximæ ciuita-
tis lamentabilem, ante oculos ponit; captiuitatis acerbitatem, dominorum iugum
importabile, seruitutis extremam omnium conditionem exponit. Erat in eo- X.
dem domini Regis exercitu, vir quidam secundùm carnem nobilis, sed moribus
degener, neque DEVM timens, neque ad hominem habens reuerentiam, *Milo*
videlicet *de Planci*, homo inuerecundus, clamosus, detractor, seditiosus. Hic immo-
deratam domini Regis cognoscens auaritiam, volēs potiùs ei morem gerere, quàm

ſalutaribus eum monere conſiliis, conſilium dederat ab initio,& obſtinatè ſeduloque perſuadebat, vt ad hoc potiſſimum daret operam, vt Regno in prædicta quantitate multato,cum Calypho & Soldano tentaret componere, quam Cahere & Babyloniam violenter effringere: non quia, vt dicitur, poſſe fieri deſperaret,ſed vt eluſis militibus, & cæteris qui ad prædam manus & animos intenderant, vniuerſum tanti laboris emolumentum, in Regis fiſcum videretur introducere. Expugnatis enim violenter vrbibus, longè vberiores ſolent exercitus de ſpoliis reportare fructus, quàm vbi Regibus & Principibus ſub quodam fœderis nexu,certis conditionibus,ipſis tantùm dominis vtilibus,mācipantur. Ibi enim, vtpote in tanto tumultu & depopulatione confuſa, quod cuique quocunque caſu occurrit,iure belli occupanti conceditur,& victoris auget peculium: ibi verò ſolis Regibus tractantur vtilia; & quæ ſic accedunt,fiſci iuribus vendicantur. Et licet Regibus & ſublimioribus poteſtatibus accedens incrementum, in ſubditorum videatur redundare diuitias, & omnium opulentiam cumulare,tamen *auidiùs quæruntur,quæ familiares ditant lares, & domeſticis inſeruntur rationibus.* His itaque altercationibus diſſidebant: pars maxima,diripi cuncta, & ferro decerni petebat; Rex autem cum ſuis partem amplectebatur oppoſitam: præualuit tamen ſententia poſterior, & regiæ ſatisfactum eſt voluntati. Locatis igitur noſtris in vico prænominato, qui à Cahere quinque aut ſex diſtat miliaribus,penè continuus & pro cuiuſque* erat interpretum & nunciorum diſcurſus. Dum igitur quaſi ſuccedentes ſibi ad Regem dirigit legationes, & quàm ſedulus ſit in colligenda pecunia ſignificat, orat etiam ne moram cauſſetur, ſed patienter expectet; monet etiā & conſulit, ne propiùs accedendo, Calypham vel populum de contracto pacis fœdere,pleniùs confidentem,deterreat: ſubitò futurum, vt cenſu tradito,felicibus auſpiciis redire valeat. Dumque huiuſmodi,quaſi deluſoriis præſtigiis, noſtros deludit apparatus, & recta perſuadentium conſilia, & ſalubriores monitus potiora ſuggerentium euacuat: ecce rumor inſonuit, quòd *Siraconus* adueniens, innumeram Turcorum ſecum trahebat multitudinem: quo comperto,ſolutis caſtris,compoſitiſque ſarcinis, Rex *Peluſium* redit. Vbi ſumptis ad iter victualibus, relictis qui ciuitatem tuerentur, tam equitum quàm peditum copiis, octauo Kal. Ianuarias, *Siracono* in ſolitudinem obuiam exit: cumque iam aliquantulum eſſet in heremo proceſſum,ſignificatur Regi per exploratores locorum gnaros,& quibus erat fides habenda,quòd cum ſuis legionibus *Siraconus* iam tranſierat. Hic iam opus erat nouo conſilio. Nam duplicatis hoſtium viribus,non erat tutum, diuturniorem moram facere. Mora enim enorme ſecum trahebat periculum: nam neque cum eis ſanè tutum videbatur conſerere; nec Soldanus de cætero pactorum finibus ſtare volebat; nec nos eum ad legem placidorum obſeruandam compellere poteramus. Ad hoc enim de induſtria, & ſtudioſè dilatoriis ambagibus videbatur rem protraxiſſe, vt ſic Turcis ſuperuenientibus exire compelleremur. Redeunt igitur noſtri *Peluſium*, ibique receptâ parte exercitus, quæ ad vrbis illius tuitionem relicta fuerat, alterâ poſt Kal. Ianuarias die, ordinatis agminibus, redeundi in Syriam iter arripiunt.

XI. Porrò *Siraconus* videns temporum opportunitatem votis ſuis conſonare, & Rege abſcedente iam non eſſe quippiam, quod eius deſideriis præſtet impedimentum,quod priùs mente conceperat,mandat effectui. Caſtra igitur locat ante *Cahere:* & quaſi pacificus eſſet eius introitus,patienter per aliquot dies ſuſtinet,tanquam vir prudentiſſimus,nihil ſpirans aſperum,nihil prætendens amarum,verſutiā,quâ plurimùm callebat,celans propoſitum. Egrediebatur ad eum *Sauar* Soldanus in caſtra quotidie, cum multa gloria & maximo comitatu; & impenſo cotidianæ viſitationis officio, & deuotæ ſalutationis affatu, datis etiam muneribus,reuertebatur. Iamque proſperi ingreſſus & regreſſus aſſiduitas, ſecuritatem videbatur polliceri; & quòd heri & nudiuſtertius cum reuerentia fuerat ſuſceptus, conſuetudinem inducebat fidentiorem. Securum igitur & nimis de Turcorum fide præſumentem, ſceleris miniſter præuenit; occultè ſuis præcipit, quòd dum die ſequenti, ſummo mane, quaſi deambulaturus ad aquas egreditur, eâ horâ quâ Soldanus viſitationis conſuetudinem fecerat, venientem confoderent. *Sauar* verò, diei parte ſolitâ, vt conſuetæ viſitationis & debitæ ſalutationis dependat alloquium, egreditur ad caſtra: cui occurrentes mortis eius miniſtri, executioni mancipant, quod fuerat imperatum. Deiectum enim ad terrā, capite minuunt, gladiis obtruncant.

cant. Quod videntes eius filii, citatis equis in *Cahere* se recipiunt, ante *Calypham* consternati, & genibus prouoluti pro vita supplicāt. Quibus ille dicitur respondisse, eâ conditione de vita sperandum, si nihil occultè cum Turcis molirentur: qui pactorum formam statim violantes, clàm per internuncios cœperunt cum Siracono de pace tractare: quod audiens Calypha, vtrunque iussit gladio interire. Sic ergo Rege absente, *Sauar* de medio sublato, *Siraconus* votis satisfacit suis: regnum occupat: & ingressus ad Calypham, reuerentiam impendit debitam. Ipse quoque versâ vice plurimum honoratus, dignitate & officio Soldanatus insignitur: & gladii recipiens potestatem, Ægyptum sibi vendicat vniuersam. *O cæca hominum cupiditas, & omni crimine maior! O nefanda cupidæ mentis & insatiabilis animi rabies! Ecce, à quàm quieto & tranquillo penitus statu, in quam turbulentum & anxietatibus plenum nos deiecit immoderatus habendi ardor? Ægypti copiæ, opulentiarum immensitas, nostris vsibus famulabantur: ex ea parte nostrum Regnum tuta habebat latera; non erat quem ab Austro formidaremus. Mare volentibus adire, vias præstabat pacatiores: nostri quoque negotiationis & commerciorum gratiâ, sine formidine, bonis conditionibus in Ægypti fines poterant introire. Ipsi quoque versâ vice, peregrinas inferentes diuitias, commercia nostris incognita secum trahentes, vtilitati simul & honori nobis erant, dum ad nos ingrediuntur. Præterea census annui immensa præstatio, tam fisco regio, quàm domesticis singulorum peculiis vires præstabat, inferebat incrementum. At nunc è conuerso, cuncta calculum sunt sortita deteriorem; mutatus est color optimus, & versa est in luctum cithara nostra. Quocunque me vertam, suspectas inuenio partes. Mare pacatos negat aditus, omnis vicina per circuitum regio hostibus paret, & in nostram se accingunt perniciem regna contermina. Hæc omnia hominis vnius inuexit cupiditas, & auaritia vitiorum radix nostra obnubilauit data diuinitus serena.* Sed ad historiam redeamus.

XII Mortuo Soldano & filiis eius, quibus contra pietatis formam, necis indebitæ causas prębuimus, *Siraconus* voti compos obtinuit principatum. verùm hoc successu non diu est lætatus: nam vix anno potitus imperio, rebus humanis exemptus est: cui successit *Salahadinus* fratris eius, *Negemedini* filius, vir acris ingenii, armis strenuus, & supra modū liberalis. Hic primis auspiciis sui principatus ad Calypham dominum suum, vt solitam illi exhiberet reuerentiam, ingressus, clauâ quam gestabat in manibus, dicitur eum ad terrā prostratū occidisse, omnemq; eius gladio transuerberasse progeniem, vt ad nullum superiorē habens respectum ipse sibi & Calypha & Soldanus esset. timebat enim, ne ad se ingredientē aliquando, quia iam Turci populo inuisi habebantur, iugulari præciperet. Præuenit ergo eum, & sibi more domini nihil tale verenti mortem intulit, quam eidem ille, vt dicitur, parabat intentare. Mortuo igitur Calypha, regiam gazam & thesauros & cuncta illius domus desiderabilia, pro libero diripiens arbitrio, cuncta liberaliter nimis, militibus erogauit, ita vt intra paucos dies euacuatis vestiariis, ipse mutuam sumens pecuniam, graui pondere se obligaret æris alieni. Non defuerunt tamen, vt dicitur, qui de filiis Calyphæ occultè quosdam eriperent, eâ intentione, vt redditâ Ægyptiis aliquando regni administratione, non deesset qui prædecessoribus suis, nominis, dignitatis & sanguinis hæres existeret.

XIII Domino Rege in Regnum reuerso, nil memoriâ dignum primâ illius anni parte gestum est, nisi quòd defuncto *Raynero*, bonæ memoriæ Liddensi episcopo, *Bernardus* Abbas ecclesiæ montis Thabor, in eadem ecclesia inthronizatus est. Vere tamen sequente, quod erat sexti anni domini Amalrici initium, videntes Regni prudentiores, quòd in subiugata Turcis Ægypto, plurimum nobis decesserat, & multo deterior facta erat nostra conditio: nam violentissimus hostis noster, *Noradinus* per mare poterat, classe numerosâ ex Ægypto proficiscente, regnum nostrum artare non modicum, & quamlibet ex maritimis vrbibus vtroque vallare exercitu; & quod formidabilius erat, Peregrinis ad nos transitum impedire aut negare penitus: consulunt opus esse, vt de prælatis ecclesiarum viri venerabiles, prudentes & eloquentiâ præditi, ad Occidentis Principes dirigerentur, qui doceant & diligenter insinuent Regni pressuras importabiles; & populi Christiani afflictionem, & casus asperos fratribus imminentes. Electi sunt ergo de communi consilio in opus ministerii huius dominus Patriarcha, dominus *Ernesius* Cæsariensis archiepiscopus, dominus *Willelmus* Acconensis episcopus: sumptisque tam domini Regis, quam vniuersorum episcoporum literis, ad dominum *Fredericum* Romanorum Imperatorem, ad dominum *Ludouicum* Francorum regem,

ad dominum *Henricum* regem Anglorum, ad dominum *Wilelmum* Siciliæ regem; ad Comites quoque, nobiles & inclytos *Philippum* Flandrensem, *Henricum* Trecensem, *Theobaldum* Carnotensem, & ad reliquos Occidentalium partium Principes, nauem conscendunt. Sed subitò sequenti nocte obortâ tempestate maximâ, naue quassatâ, fractis remigiis, malis depositis, plurimùm turbati, post triduum, vix euadentes naufragium, reuersi sunt. Successit eis in eadem legatione dominus *Fredericus* Tyrensis Archiepiscopus, multâ precum domini Regis & Principum deuictus instantiâ, ducens secum dominum *Ioannem* Paneadensem episcopum, eiusdem ecclesiæ suffraganeum: qui melioribus auspiciis nauem ingressi, feliciter ad optatum portum nauigauerunt: parum tamen in negotio quod eis iniunctum fuerat, proficientes. Nam prædictus episcopus, postquã in Franciam peruenit, statim apud Parisios vltimum clausit diem: dominus verò Archiepiscopus completo biennio, omninò vacuus reuersus est.

XIV. Transcursâ illa æstate, absque factis memorabilibus, circa prima autumni sequentis initia, fidei memor, & pacta memoriter tenens, quæ cum domino Rege per nostram mediationem, & per interpositum studium dominus Imperator firmauerat, classem dirigit promissam, in eo facto plurimùm commendabilis: nam Imperiali magnificentiâ placidorum legem pleniùs interpretatus, promissum vberiore cumulauit solutione. Erant sanè in præfato exercitu, naues longæ, rostratæ, geminis remorum instructæ ordinibus, bellicis vsibus habiliores, quæ vulgò *galeæ* dicuntur, centum quinquaginta. Item his maiores ad deportandos equos deputatæ, ostia habentes in puppibus, ad inducendos educendosque eos patentia, pontibus etiam quibus ad ingressum & exitum, tam hominum quàm equorum procurabatur commoditas, communitæ, sexaginta. Item harum maximæ, quæ *dromones* dicuntur, alimentis varii generis armisque multiplicibus, machinis quoque & tormentis bellicis vsque ad summum refertæ, decem aut duodecim. Misit autem cum classe de suis Principibus *Megalducas* consanguineum suũ, quem vniuersis præfecit, & quendam alium *Mauresium* nomine, sibi valdè familiarem, de cuius experientia (sicut postea pleniùs patuit) plurimùm confidebat: nam eundem postmodum vniuerso suo præfecit Imperio. Comitem quoque *Alexandrum de Conuersana*, nobilem de Apulia virum: quem ob insignem fidem, & multam erga se deuotionem, dominus Imperator carum habebat & acceptum. His curam sui committens exercitus, in nostrum dirigit Orientem: qui prosperâ vsi nauigatione, circa finem Septembris portum ingrediuntur Tyrensem: inde Accon profecti, inter fluuium & portum placidâ statione componunt.

XV. An. D. 1169. Anno igitur ab incarnatione Domini *millesimo centesimo sexagesimo nono*, à liberatione verò vrbis sexagesimo octauo, regni verò domini *Amalrici* anno sexto, Idibus Octobris: compositis Regni negociis, relictâ etiam militiâ, quæ in Regis absentia ab insidiis & incursionibus Noradini, quem circa partes Damascenas commorantem reliquerat, Regnum tueretur: congregatus est vniuersus exercitus tàm Latinorum quàm Græcorum apud *Ascalonam*, classe iam à portu Acconensi per dies aliquot egressâ, & iter contra fines Ægyptios agente*. Septimo igitur decimo Kal. Septembris, ab vrbe prædicta egredientes, per mansiones competentes, vbi aquarum non deesset commoditas, & ne peditum phalanges supra vires grauarentur, itineribus moderatis, *Pharamiam* vrbem antiquissimam, nonâ demum die perueniunt. Mediam autem hanc viam, maritimam oram sequi volentibus, fortuitus quidam casus nuper reddiderat productiorem. Euictis namque verbere assueto, & penè continuo assultu quibusdam arenarum aggeribus, qui medii inter planiora quædam loca & fretum vicinum interponebantur, mare violenter fractis obicibus, viam sibi euicerat, & liberum sibi introitum ad illam vlteriorem vendicauerat planiciem: quo licentiâ influens liberiore, stagnum effecerat ore quidem angusto, sed intus campos obtinens patentiores. Vbi ab illa die marinis influxionibus tanta solet piscium includi multitudo, vt non solùm finitimis, verùm etiam remotis vrbibus vberiores & inauditas piscium præster commoditates. Occupatis igitur salo restagnante locis mari vicinioribus, volentibus secus æquorea transire littora, & in Ægyptum descendere, obiectum est dispendium, quòd stagnum circumire, & miliaribus decem, vel eo ampliùs digredi, antequam ad littus iterum redeatur, quadam necessitate compellat. Hæc autem gratiâ miraculi, & de nouo factæ irruptionis interseruimus: & quòd

pars

pars solitudinis priùs obnoxia solis ardoribus, nunc subiecta fluctibus, & natantiū facta familiaris, nauigiis patens, piscatorum implet retia, & præter solitum facta fœcundior, fructus reddit priùs incognitos. *Pharamia* verò, vnde supra fecimus mentionem, ciuitas deserta, olim multo frequentata habitatore, iuxta primum Nili ostium, quo marinis excipitur fluctibus, sita est, quod vulgò *Carabes* dicitur, heremo iuncta, inter fluuium, mare, & solitudinem posita: distat tamen ab ostio fluminis miliaribus tribus: Ad quam nostri peruenientes, classem nostram reperiunt aduenisse. Vbi aptatis nauibus cum remige necessario, vniuersus in vlteriorē ripam deportatur exercitus. Relinquentes igitur à læua *Tapnim*, eximiam olim metropolim, nunc autem paruissimi ad instar redactam oppidi, inter loca palustria & maris littus viam carpentes mediam, quasi miliaribus viginti, duobus diebus *Damiatam* perueniunt. XVI.

Est autem *Damiata* inter Ægypti metropoles antiqua & nobilis plurimùm, secus ripam Nili sita citeriorem, vbi secundo ostio prædictus fluuius mare ingreditur, inter fluminis alueum & mare, situ valde commodo posita: à mari tamen, quasi miliario distans: ad quam sexto Kal. Nouembris noster perueniens exercitus, inter vrbem & mare castrametati sunt, classem expectantes, quæ maris inclementiâ & ventorum aduersis flatibus detinebatur: quæ post triduū, pacatâ maris vndâ, & vētis vsa secundis alueum amnis ingressa, inter ciuitatem & mare, secus ripam, placitâ se statione locauit. Porrò in vlteriore fluminis ripa erat turris singulariter erecta, armatis sufficienter ad sui præsidium munita. Ab hac, vsque ad ciuitatem cathena protendebatur ferrea, quæ nostris maximum dabat impedimentum, ita vt ad superiora nullus omninò pateret transitus. Ad eos verò de superioribus, à Babylonia & Cahere, liberè & absque impedimento, poterant naues quælibet introire. Classe igitur compositâ, nostri quoque pomeria quæ inter castra & vrbē media iacebant, transeuntes, vrbi viciniora figunt tentoria, vnde liber ad mœnia erat discursus. Vbi dum per triduum assultus differunt, experimento discunt, quàm verum sit, *Nocuit differre paratis.* Aduenientes enim de superioribus Ægypti partibus, Turcorum infinitæ multitudines, & armatis naues onustæ, nostris videntibus, nec impedire valentibus, vrbem priùs penè vacuam, replebant. Et quam, primo accessu vix primos impetus sustinere posse iudicauerant, nunc non nisi machinis & tormentis bellicis expugnandam asserunt. Eliguntur ergo artifices, & pro votis subiecta materia, sumptu numerosiore & labore maximo erigitur castellum miræ altitudinis, septem habens solia, vnde ciuitas tota videri poterat. Construuntur & aliæ varii generis machinæ quædam, quibus magnis molaribus cædantur mœnia: quædā, quib⁹ quasi caueis occultis, fossores muros vrbis suffodiāt, & subterraneis meatibus suffossos cōpellant ad ruinā. Fabrefactis interim machinis, & per itinera cōplanata secus murum collocatis, qui in castello erant, vrbanos sagittis, saxis pugillaribus & armis qualia furor & loci angustia ministrabat, vrgebant cum instantia: qui verò sub iaculatoriis tormentis, missis molaribus, certatim mœnia, & iuncta mœnibus domicilia deiicere adoriuntur. Hoc videntes oppidani, vt arte artem deludāt, & nostris moliminibus eadem subtilitate obuient, è regione nostri castellum educūt in sublime; armatos imponunt, qui nostris renitātur à pari, & eis æquipollenti conatu respondeant: Tormenta nihilominus tormentis obiiciunt; & ad nostra confringenda argumentis quibus possunt, totâ sollicitudine se suspendunt. Fiunt ad sui tuitionem solertes, & *ingenium à necessitate vires sumit.* Quique priùs arbitrabantur se ad hoc non sufficere, necessitatis pressi articulo, vias inueniunt priùs incognitas, & ad propriæ salutis tutelam fiunt ex obtusis subtiliores. Ibi erat experimento cognoscere, quàm verū sit illud prouerbialiter dictum: *Miserisq; venit solertia rebus.* Nostri verò cùm instare acriùs debuissent, timidè gelideq; cœperunt cuncta ministrare: erāt qui fraudi, erant & qui incuriæ & negligentiæ imputarēt. Ibi profectò patuit statim, nostros aut minus experientiæ habuisse, aut à solita defecisse prudētia, aut exercitus moderatores malitiosè versatos: cum castellū quod erectū fuerāt, per loca cliuosa & penè inuia muris applicari iusserūt. Nā cùm essent in eadem parte ciuitatis mœnia in multis locis humiliora & infirma nimis & loca multa assultibus & expugnationi faciliùs peruia, castellū erexerūt in ea parte ciuitatis, quæ firmior & magis munita habebatur, & vbi cum tāta difficultate mœnibus est applicatū, quanta alibi nusquā occurrisset: nec ibi ciuibus quicquā inferebat molestiæ, aut

corum ædificiis, sed soli basilicæ sanctæ DEI genitricis, quæ iuxta muros sita est. Illud sanè nihil habet ambigui, qui de malitia * more processerit, quòd primo nostrorum aduentu dilata est vrbis impugnatio: nam vacuam reperientes eam, dum non nisi domesticos haberet suos, viros imbelles, effœminatos, præliorũ ignaros, si pro debito animosiùs institissent, primis congressionibus eam occupassent violenter. Concessæ namque feriæ, tantum virium obsessis intulerunt, tantaque medio tempore virorum fortium & egregiè armatorum accessit numerositas, vt non solùm intra mœnia, sed etiam in campestribus nostrorum impetus possent sustinere.

XVII. Accessit præterea miserabile quiddam, quòd omnis illa quæ in classe venerat Græcorum multitudo, tantâ cœpit alimentorum inopiâ laborare, vt omnino panis eis omnibus deficeret, nec ciborum quippiam apud eos inueniretur. Cædebatur ad vsus varios sylua palmarum, castris contermina: deiectisque ad terram certatim arboribus, in summo earum, vnde rami habent originem, Græci fame laborantes, quærebant multo studio quandam teneritudinem, vnde ramis humor viualis ministratur, esui quodammodo habilem: vnde suam, licet miserè, consolabantur esuriem. *Quærendi victus artem, fames auxerat; & ventris appetitus rugientis, solertiam induxerat ampliorem.* Hoc sanè per dies aliquot edulio vitam miserè protrahentes, famem laborabant depellere. Quibusdam tamen, qui non penitùs erant alimoniâ destituti, auellanæ, passæ, & siccæ castaneæ contra famis importunitatem solatia ministrabant. Nostris autem panis, & varii generis alimentorum non deerat sufficientia: sed cogitantes de crastino, sacculis parcebant, timentes ne si ipsis cibos non habentibus, incautè diuiderent, aliquando & ipsis deficeret: iterum & [illegible] certi, tempus prolixiùs habebant suspectum. Præterea tanta imbrium abundantia, tanta pluuiarum intemperies per idẽ tempus incubuit, vt neque tuguriis pauperes, nec papilionibus diuites arte qualibet arcere possẽt stillicidia, imò nimborum redundantiâ. Vallo igitur cingentes tẽtoria, vt illuc pluuiarum deflueret impetus, vix in tuto se poterãt collocare. Accidit quoque per eosdẽ dies grande nimis infortunium. Nam cùm galeas, & cęteras diuersi generis naues, à mari eductas, in fluminis alueum introduxissent, & iuxta ciuitatem tutâ, vt videbatur, statione ordinassent: videntes oppidani quòd ventus à superioribus descenderet, & quasi Nili fluenta sequeretur aliquantulum vehementior, quod conceperant, in opus trahere nituntur. Accipientes enim mediæ quantitatis cymbam, lignis aridis, pice & li[illegible], & omnibus his quæ solent ignibus incẽtiuum ministrare, eam vsque ad summum eius replentes, ignem subiiciunt: & accensam, in classem nostram, flumine eam gratis deferente, dirigunt: nec deerat austri flatus, qui suppositis ignibus ministrabat irritamentũ, sumptâ occasione ex subiecta materia. Descendens igitur succensa nauicula in classem, reperiensque eam quasi contiguam, transire non valens, hæsit inter rates: præbitoque quod gestabat incendio, sex ex rostratis nauibus, quas *galeas* vocant, vsque in fauillas exussit: vniuersamque classem ignis inualescens penitus occupasset, nisi domini Regis sollicitudo, qui comperto incendio, nudis adhuc pedibus, equum velociter conscendens, nautas ad resistendum ignibus, monitis multisque clamoribus excitasset. Diuidentes itaque eas abinuicem, latè vagantis incendii furorem, declinauerunt. Si quæ verò vicini odore incendii [illegible] cœperant, ignis fomitem, vel in fauilla, vel alio modo secum trahentes, [illegible] fluminis, & vicinarum aspergine aquarum, remedium consequebantur. Fiebant præterea, sed diebus interpolatis, in vrbem assultus, in quibus, secundùm hoc quod bellorum dubius solet esse euentus, nunc nostri, nunc hostes deteriorem calculum reportabant: frequentiùs tamen nostri pugnandi occasionem ministrabant. Nam hostes raro, nisi lacessiti, ad congressum prouocabant: nonnunquam tamen per adulterinam portam, quæ Græcorum respiciebat castra, in eos irruptiones subitas faciebant oppidani, nescimus quâ fiduciâ adducti: aut quòd nostris eos audierant naturaliter inualidiores, aut quia famæ periclitantes, ad sustinendos impetus minus reputabant idoneos. Eorum tamen magistratus *Megaducas*, & alii viri[illegible] satis strenuè, quoties opus erat, in acie decertabant. Vnde eorum exemplo inferiores animati, plerunque etiam præter solitum, & instabant acriùs, & animosiùs resistebant. Augebantur porrò ciuibus, tam per terras quàm nauigio, turbæ militares: vt iam de cætero nostris, magis essent formidini qui infra mœnia tenebãtur, quàm molestiæ

molestiæ aliquid pati, qui dicebantur obsessi. Murmur ergo iam serpebat in populo, & erat omnium penè vna sententia, nostros operam inutiliter consumere: iratâ diuinitate se hoc opus cœpisse: tutius esse redire ad propria, quàm in Ægypto fame tabescere, vel hostiũ gladiis deputari. Mediantibus ergo nostris, & de satrapis Turcorum nonnullis, & maximè quodam eorum Principe, fideliter operam dante, *Ieuelino* videlicet, consonantibus in idipsum Græcis, occultis quibusdam conditionibus fœdus initur; mox voce præconiâ pax indicitur. Egrediuntur ergo tam XVIII. de ciuibus, quàm de his qui in eorum subsidium venerant, ad nostrorum castra, pro libero arbitrio: nostris quoque volentibus vrbem introire, liber introitus & egressus sine difficultate patebat. Hic tandem mutuorum data est facultas commerciorum, & quod cuique libitum erat emere vel permutare, facta est licentia. Sic ergò quasi per triduum nostri communi cum hostibus vsi rerum venalium foro, ad iter se accingunt. Depositis igitur machinis, & igne succensis, qui terrestri venerant itinere, dominum Regem secuti, eadem quâ venerant viâ in Syriam reuertentes maturatis gressibus, duodecimo Kal. Ianuarias *Ascalonam* peruenerunt. Dominus verò Rex, gratiâ vicinæ festiuitatis, *Accon* properans, in vigilia Natiuitatis Dominicæ, tandem attigit ciuitatem. Qui autem nauigio venerant, omine sinistro & infaustis [illegible] naues conscendunt: nam statim in primo obeundi itineris initio, exortâ [illegible] validissimâ tempestate, fretorum experti insuperabilem malitiam, cõfractis [illegible]bus, & collisis ad littora, omnes penè passi sunt naufragium. Sic itaque de tanta [illegible] quæ ad nos descenderat, tam de maioribus, quàm de minoribus, paucæ [illegible] [illegible]uatæ sunt incolumes, quæ ad redeundum ex seipsis præstarent [illegible] [illegible]ecto igitur negotio, omni tamen diligentiâ, quâ compleri debebat, a [illegible] [illegible]i Imperatoris impensa, & debitâ sollicitudine procurandis negotiis ex- [illegible]mum redeunt, deiecti animo, fati aduersitate consternati: timentes, ne si- [illegible] meritum, Imperialis excellentia sinistrum imputaret euentum: & quòd [illegible]tulerat ineuitabilis, irâ succensus eorum dominus, indebitè eorum ascribe- [illegible] malitiæ, aut neglectui. Meminimus tamẽ, post reditum nostrum, tam à do- [illegible] Rege, quàm à quibusdam Regni Principibus, sollicitè & diligenter quæsisse, [illegible]am causa fuerit, quòd tantus exercitus, tantorum Principum studio procura- [illegible] in proposito defecerit. Nam nos eo anno, familiaribus tracti negotiis, & do- [illegible] Archiepiscopi nostri declinantes indignationem immeritam, ad ecclesiam [illegible] contuleramus Romanam: reuersi autẽ, prædictæ quæstionis solutionem quæ- [illegible]tes, variis multorum relationibus de rei veritate cupiebamus edoceri: nam lon- [illegible]pe nostra dicebatur accidisse: qua sollicitudine nostra nos trahẽte, hæc omnia [illegible]o mandare iam conceperamus. Inuenimus Græcos etiã in prædicto negotio, [illegible] sine lata culpa fuisse. Nam cùm pecuniam ad alendum tãtum exercitum suffi- [illegible]entem, se missurũ firmissimè promisisset dominus Imperator, in ea parte inuen- [illegible]tus est sermo eius, minus soliditatis habuisse. Ex quo enim in Ægyptum descende- rant eius *Archontes*, vbi etiam aliis indigentibus, de imperiali magnificentia subue- nire debuissent, cœperunt ipsi primitus indigere, & mutuam quærere pecuniam, vnde suis legionibus tam ad victum quàm ad stipendia prouiderent; & nemo illis dabat. Æstate verò sequente, anno videlicet domini *Amalrici* septimo, men- XIX. se Iunio, tantus, tamque vehemens circa partes Orientales terræmotus factus est, quantus qualisque memoriâ seculi præsentis hominum, nunquam legitur accidisse. Hic vniuersi Orientalis tractus vrbes antiquissimas & munititissimas, funditus diruens, habitatores earum ruinâ inuoluens, ædificiorum casu contriuit, vt ad exiguam redigeret paucitatem. Non erat vsque ad extremum terræ locus quem familiaris iactura, dolor domesticus non angeret: vbique luctus, vbique funebria tractabãtur. Inter quas & prouinciarũ nostrarum, Syriæ & Phœnicis vrbes quàm maximas, & serie seculorum antiquitate nobiles, solotenus deiecit. In Cœlesyria, multarum prouinciarum metropolim, olimque multorum moderatricem regnorum, *Antiochiam*, cum populo in ea commorante, strauit funditus: mœnia, & in eorum circuitu turres validissimas, incomparabilis soliditatis opera, ecclesias, & quælibet ædificia tanto subuertit impetu, quòd vsq; hodie multis laboribus & sumptibus immensis, continuâ sollicitudine, & indefesso studio vix possunt saltem ad statum mediocrem reparari. Ceciderunt in eadem prouincia vrbes egregiæ de maritimis

quidem, *Gabulum* & *Laodicia*; de mediterraneis verò, licet ab hostibus detinerentur, *Nerea*, quæ alio nomine dicitur *Halapia*, *Cæsara*, *Hamum*, *Emissa*, & aliæ multæ: municipiorum autem non erat numerus. In Phœnicia autem, *Tripolis*, ciuitas nobilis & populosa, tertio Kal. Iulii, tanto terræmotus impetu, circa primam diei horam, subitò concussa est, vt vix vni de omnibus, qui infra eius ambitum reperti sunt, salutis via pateret. Facta est tota ciuitas quasi agger lapidum, & oppressorum ciuium tumulus, & sepulchrum publicum. Sed & *Tyri*, quæ est eiusdem prouinciæ metropolis famosissima, terræmotus violenter, absque tamen ciuium periculo, turres quasdam robustissimas, deiecit. Inueniebantur, tam apud nos, quàm apud hostes oppida semiruta, & insidiis & hostium viribus latè patentia. Sed dum quisque districti Iudicis iram sibi metuit, alium molestare pertimescit. Sufficit cuique dolor suus, & dum quemlibet cura fatigat domestica, alii differt inferre molestias. Facta est, sed breuis, pax, hominum studio procurata; & fœdus compositum, diuinorum iudiciorum timore conscriptum: & dum indignationem peccatis suis debitam expectat quisque desuper, ab iis quæ solent hostiliter inferri, manum reuocat, & impetus moderatur. Nec ad horam, vt plerunque solet, fuit ista iræ DEI reuelatio; sed tribus aut quatuor mensibus, vel etiam eò amplius, ter aut quater vel plerunque sæpius, vel in die vel in nocte, sentiebatur motus ille tam formidabilis. Omnis motus iam suspectus erat, & nusquam tuta inueniebatur quies. Sed & dormientis animus plerunque, quod vigilans timuerat, perhorrescens, in subitum saltum, ruptâ quiete, corpus agitari compellebat. Superiores tamen nostræ prouinciæ, Palæstinæ videlicet, horum omnium, Domino protegente, fuerunt expertes malorum.

XX. Eodem anno, mense Decembri, anno videlicet domini *Amalrici* septimo, freqūes fama circumuolat, & crebris nunciis diuulgabatur, quòd *Salahadinus* conuocatis ex vniuersa Ægypto, & finibus Damascenorum militaribus copiis, ampliatoq; ex plebeis & secundæ classis hominibus militum numero, Regnum nostrum depopulaturus, ad partes Palæstinas moliebatur accedere. Quo audito, dominus Rex sub omni celeritate in fines ascendit Ascalonitanas. Vbi fidâ suorum relatione, pro certo cognouit, quòd prędictus magnus & potentissimus Princeps cum exercitu copioso valde, & solito ampliore, castrum, cui nomen *Darun*, per biduum obsederat: tantamque illo biduo, obsessis nullâ datâ requie, intulerat molestiam, tantis, tamque frequentibus sagittarum immissionibus, eos qui in præsidio erāt, lacessiuerat, vt omnibus, penè sauciis, pauci pro loci defensione arma possent corripere. Muro etiā suffosso, & effracto violētiùs, partē municipii iam occupauerat, oppidanis in arcē, quæ munitior videbatur, de necessitate se recipientibus: eius quoq; turris in partē inferiorē, effracto & incenso ostio, violēter irruperant, militibus, qui intus erant, eius partes superiores, adhuc tuentibus: ita domino Regi nunciabatur; & verè sic erat. Erat autem eidem præsidio dux, & custos datus, vir nobilis & in armis strenuus, religiosus ac timens DEVM, dominus *Ansellus de Pass*: cuius si fortè præsentiam illâ die prædictum castrum nō habuisset, procul omni dubio in manus hostium deuenisset. Quo comperto, Rex, tactus dolore cordis intrinsecus, & succensus irâ, quantum angustia temporis & hostium vicinitas patiebātur, conuocatis vndecunque tam equitum quàm peditum suffragiis, vrbe *Ascalonâ* egressus, octauâ decimâ die mensis prædicti, *Gazam* contendit. Affuit ibi cū eo dominus Patriarcha, cum venerabili & precioso viuificæ Crucis ligno. Adfuerunt & viri venerabiles, dominus *Radulphus* Bethleemita episcopus, & Regni Cancellarius: item dominus *Bernardus* Liddensis episcopus, & de Regni Principibus pauci admodum. Recensitoque suorum numero, vix inueniunt equites ducentos quinquaginta, de peditibus verò ad duo millia. Illam ergo noctē in prædicto loco præ sollicitudinis & curarum pondere, insomnem trahentes, assumptis sibi fratribus Templi, qui illuc pro tuitione loci conuenerant, circa ortum Solis vrbe vnanimiter egrediuntur, iter suum ad prædictum castrum dirigētes. Est autem, vt credimus, prædictum castrum in *Idumæa*, (ipsa est Edom) situm, trans torrentem illum qui dicitur *Ægypti*, qui etiam terminus est Palæstinæ & prædictæ regionis. Hoc ipsum idem dominus *Amalricus* paucis ante annis, in loco aliquātulum eminente fundauerat, occasione vetustorum ædificiorum, quorum ibi aliqua adhuc supererant vestigia. Traditur autem à senioribus illarum partium incolis, quòd priscis temporibus ibi fuerat monasterium

rium

rium, Græcorũ vnde & adhuc nomen tenet, *Darum*: quod interpretatur *domus Græcorum*. Fũdauerat autem, vt prædiximus, dominus Rex illic castrum modicæ quantitatis, vix tantum spacium intra se continens, quantũ est iactus lapidis, formæ quadræ, quatuor turres habens angulares, quarum vna grossior & munitior erat aliis: sed tamen absque vallo erat, & sine antemurali. Distat autem à mari quasi stadiis quinque, à Gaza verò milliaribus quatuor. Conuenerant autem aliqui ex locis finitimis agrorum cultores, & negotiationibus quidam operam dantes; ædificauerant ibi suburbium & ecclesiam non longè à præsidio, facti illius loci habitatores. Erat enim locus commodus, & vbi tenuiores homines faciliùs proficerent quàm in vrbibus. Condiderat autem Rex eâ intentione prædictum municipium, vt & fines suos dilataret, & suburbanorum adiacentiũ, quæ nostri *casalia* dicunt, & annuos redditus, & de transeuntibus statutas consuetudines pleniùs & faciliùs sibi posset habere. Egressus ergo *Gazâ* noster exercitus, & in edito quodam loco, qui in ipso itinere erat, constitutus, castra videt hostium: & præ nimia multitudine territi, cœperunt se solito arctiùs comprimere, ita vt præ turbæ densitate vix possent incedere. Illi statim in nostros irruentes, tentabant, si vnquam eos possent ab inuicem separare: sed nostri, propitiâ diuinitate, solidiùs inter se conglobati, & hostium sustinebant impetus, & iter maturatis gressibus conficiebant. Tandem ventum est ad locum destinatum, ibique defixis tentoriis, stetit vniuersus exercitus: dominoq; Patriarchâ in arce locato, reliqui omnes extra & iuxta suburbiũ castrametati sunt. Erat autem hora diei, quasi sexta. Habitis ergo illâ die singularibus conflictibus, & per turmas nonnullis, nostri & audacter institerunt, & restiterunt viriliter. Nocte autem accedente, *Salahadinus*, ordinatis agminibus versus *Gazam* suos dirigit exercitus, nocteque illâ secus torrentem quieuerunt: facto mane, ante Gazam constituti, vrbi cœperũt approximare. Fuit autem *Gaza* vrbs antiquissima, Philistiim metropolis egregia, cuius in historiis tam ecclesiasticis quàm secularibus, multa fit mẽtio; cuius etiam hodie, vetustæ nobilitatis, in nobilibus ædificiis, multa extant argumenta. Iacuit autem multis temporibus deserta, ita vt nec vno incoleretur habitatore, quousq; dominus Balduinus, illustris memoriæ Hierosolymorũ Rex quartus, ante captam Ascalonam, collectis Regni viribus & publicis sumptibus, castrum in quadam parte ciuitatis munitum satis, ædificauit, constructumque statim fratribus Militiæ Templi donauit, iure perpetuo possidendum. Castrum ergo totum collem; supra quem ciuitas fundata fuerat, vt prædiximus, non potuit occupare: sed conuenientes quidam ad loci illius habitationem, vt tutiùs ibi morarentur, reliquam partem collis, portis & murò, sed humili & infirmo, tentauerant munire. Audito ergo hostium aduentu, loci illius habitatores, cum vxoribus & paruulis, decreuerant in præsidium introire: erant enim homines inermes, agrorum cultores, [illegible] inassueti: reliquam verò ciuitatis partem, tanquam immunitam hostibus exponere. Sed *Milo de Planci*, quidam de Regni magnatibus, sed vir nequã, volens quasi populum animare, introire penitus prohibebat, & ad tuendam vrbis partem inualidiorem hortabatur. Erant porrò ibi iuuenes expediti & ad arma prompti, sexaginta quinque, de partibus Hierosolymitanis, de vico qui dicitur *Macomeria*. Hi ad exercitum properantes, casu nocte illâ in eandem vrbem deuenerant: qui dum de mandato prædicti *Milonis*, secus portam exterioris ciuitatis, pro libertate & patria strenuè decertant, & hostibus viam ferro aperire volentibus fortiter resistunt, hostes ex alia parte in ciuitatem irruentes, inter præsidium & dictam portam, adhuc introitum hostibus negantes, reperiunt: irruentesque à tergo, incautos vallant vndique, & iam resistere non valentes, gladiis obtruncant. Sed tamen multis ex eis peremptis, vulneratisque pluribus, cruentam de eis victoriam retulerunt. Volentes autem loci habitatores iterum in præsidium introire, receptis iam hostibus infra mœnia, & eos passim & sine delectu neci tradentibus, non est permissum; nec vlla alia salutis occurrebat via. Irruentes igitur Turci vbi ciuitatem occupauerunt, nec ætati parcunt, nec sexui; & vagientes saxis allidentes, iram vix poterant satiare. Qui autem in præsidio erant, hostes à turribus & muris lapidum iactu, & crebrâ telorum immissione longiùs arcentes, castrum propitio Domino seruauerunt incolume. Sic ergo occupatâ ciuitate, ciuibus interemptis, quasi palmam tenentes, versus *Darum* reuertuntur: dumque proficiscuntur, inueniunt de peditibus nostris

XXI.

quasi quinquaginta, qui ad exercitum nostrum incautè properabant. Hos satis viriliter se tuentes, & resistentes fortiter, gladiis enecant & interficiunt vniuersos.

XXII. Compositis igitur agminibus, & in aciem prout rei militaris exigit disciplina, digestis, quadraginta duas instruunt cohortes, quarum viginti duas littus iubent sequi marinum, vt inter *Darum* & mare proficiscantur: reliquas autem iter mediterraneum tenere præcipiunt, quousque castro præterito, omnes in vnum corpus iterum se recipiant. Videntes ergo nostri, hostes instructis redire ordinibus, ad conflictum se præparant: & licet pauci sint, confidunt tamen de Domini clementia; inuocatoque de supernis auxilio, accinguntur ad prælium, Domino ministrante vires & animorum constantiam, nihil putantes certiùs, quàm eos ad hoc redire, vt cũ nostris congrediãtur: at illi longè aliud habentes propositũ, nec ad dextram nec ad læuã declinantes, in Ægyptum redire festinabant. Quod postquã domino Regi per certos constitit nuncios, quòd iter arripuerant non redituri, relictis qui castrum semirutum reædificet, reædificatum muniant ampliùs, & munitum fideliter custodiant, *Ascalonam* cum suis, Domino ducente, iterum reuersus est. Dicebatur ab iis qui frequentiùs in Regno expeditiones viderant, quòd nulla ætate tantam Turcorum multitudinem collectam audierant: reputabaturque hostium numerus, in
XXIII. quibus nonnisi equites erant, ad millia quadraginta. Per idem tempus, quarto Kal. Ianuarias, in Anglia apud *Cantuariam*, nobilem & eximiam eiusdem prouinciæ metropolim, celebrata est passio beatissimi & gloriosissimi martyris *Thomæ*, eiusdem ciuitatis Archiepiscopi. Hic fuit natione Londoniensis, & sub bonæ memoriæ *Theobaldo* Cantuariensis ciuitatis antistite, meruit in Archidiaconum eiusdem ecclesiæ promoueri. Vnde ab *Henrico* secũdo, eiusdem prouinciæ Rege, in partem Regiæ solicitudinis vocatus, factus est eius Cãcellarius, & vniuersi regni fidelis & prudens, & maximus procurator. Tandem suffragantibus meritis, & post prædicti beati patris obitum, ad Cantuariensem, ordinante Domino, vocatus ecclesiam, dũ pro ecclesiæ suæ iustitia viriliter & constantissimè contra tyrannicas decertat impietates, eundem Regem persecutorem fugiens, exilium compulsus est subire, quod in Francia, septennio continuò, mirabili & prædicanda tulit patientia. A quo dum pacem promissam expectat, rediens, impiorum gladiis, intra eandem ecclesiam, cui auctore Domino præsidebat, contumeliis affectus, pro persecutoribus orans, capite cæsus, proprio sanguine laureatus, felici commercio, martyrio coronatus est: per quẽ pius & misericors Dominus, in sæpedicta ecclesia, & vniuersa prouincia, tot & tãta diebus penè singulis operari dignatur miracula, vt Apostolorum videantur in-
XXIV. nouata tempora. Sequenti anno, qui erat regni domini *Amalrici* septimus, videns sæpedictus Rex, quantis molestiis Regnum cottidie fatigabatur, & quòd hostium incessanter augebatur numerus, virtus suscipiebat incrementum, in immensum quoq; facultates eorum multiplicabãtur & diuitiæ: Regni nostri autẽ prouidi principes & discreti iam penitus defecerant, & in eorum loco soboles succrescebat perniciosa, quæ locum tãtorum virorũ inutiliter occupabat, & bona paterna in vsus dilapidabat detestabiles: vnde Regnum in tantam deuenerat debilitatem, quantam cognoscere poterant, etiam qui sensus habebant minus exercitatos: Conuocat vniuersos Regni Principes, ibique eis præsentibus, Regni necessitates aperit, expetit ab eis consilium: *quomodo his malis, ne Regnum depereat, possit obuiari.* At illi ex præsente, deliberatione habitã, quasi ex sententia vnanimiter responderunt: *Regnum peccatis nostris exigentibus, in hunc deuenisse articulum, quòd neque ad impugnandum aduersarios, neque ad sustinendos eorum impetus sufficiebat. Opus esse dicunt, vt implorato Occidentalium Principum auxilio, tentet his malis resistere: aliam autem salutis viam asserunt se omninò inuenire non posse.* Visum est demum, & id de communi consilio placuit, vt electas honestas personas ad sollicitandos, & de Regni anxietatibus edocendos, dominũ Papam, & illustres dominos Romanorum Imperatorem, Francorum, Anglorum, Siciliæ & Hispaniarũ Reges, & inclytos Duces & Comites dirigant, qui ab eis contra imminentia pericula auxilium implorent. Decretum est etiam, vt domino quoque Imperatori Constãtinopolitano, quia nobis vicinior, & cæteris longè opulentior, faciliùs optata nobis posset ministrare suffragia, Regni status anceps & periculosus significetur. Addunt etiam, vt talis ad eum persona dirigatur, quæ prudentiã, facundiã, & auctoritate tanti principis animum ad nostra sciat & possit inclinare desideria.

desideria. Dumque super hoc, quis ad tantam legationem implendam idoneus esset, deliberaretur, Rex habito cum paucis & familiaribus consilio, propositum pandit, & coram omnibus mentis reuelat conceptum, dicens: *Istud per neminem posse fieri, nisi per eum:* adiecit etiam, *Separatum esse pro Regni necessitatibus subeundis, & labores & quælibet subire pericula.* Hi cum stupidi & admiratione pleni Maiores Regni dicerent: *Durum est nimis, vt absque Regis præsentia, regnum quasi desolatum inueniatur:* respondit: *Regat dominus Regnum suum, cuius minister ego sum: apud me fixum est vt vadam: non est qui ab hoc proposito me possit reuocare.* Assumpto ergo domino *Wilelmo* Acconense episcopo, & de Regni Magnatibus, *Guarmundo* Tyberiadense, & *Ioanne de Arsur, Gerardo de Pugi* Marescalco, *Roardo* Hierosolymitano Castellano, *Reinuardo de Nephins* (nam *Philippum Neapolitanum*, qui iam Militiæ Templi deposuerat Magistratum, per terras præmiserat) & cum maximo comitatu, qualis Regiam decebat maiestatem, sexto Idus Martii iter aggreditur in galeis decem. Vnde propitio Domino prosperatus nauigatione, fauces Abydenas, & ostia Bosphori, quod vulgari appellatione *Brachium sancti Georgii* dicitur, feliciter ingressus est. Audiens ergo dominus Imperator, vir magnificentissimus, prouidus & discretus, & per omnia commendabilis, quòd tantus Princeps, & tam famosi & DEO amabilis Regni moderator, Imperium suum præter solitum ingrederetur, primùm vehementer admirans, quænam tanti laboris & insueti itineris caussa posset esse: deinde gloriæ suæ considerans incrementum, honoris amplitudinem, gratiæ cœlestis donum incomparabile, quòd sibi gratis videretur oblatum diuinitùs, quod nulli prædecessorum suorum legitur accidisse, videlicet quòd Rex Hierosolymorum, locorum venerabilium Dominicæ passionis & resurrectionis defensor, & aduocatus ad se veniat, plurimùm exhilaratus, & aduenientem eum multiplici disponit honore præuenire. Accersitoque *Ioanne* Protosebasto nepote suo, & inter sacri Palatii Principes eminentissimo, cuius filiam idem dominus Rex vxorem habebat, ei dirigit in occursum, vt iuxta pristinam & inuiolabilem Imperii disciplinam, & incomparabilem magnificentiam, in vrbibus & locis ad quæ perueniret, eum faceret haberi honestissimè; & instrueret tanquam filium, vt de introitu eius in vrbem Regiam domini Imperatoris nuncios expectaret. Tunc idem magnificus Princeps cum honesto comitatu domino Regi occurrens, vsque *Caliopolim* peruenit, quæ est ciuitas in littore Bosphori sita, à faucibus non multùm distans Abydenis. Inde quoniam ventus ad vrbem Regiam volentibus properare, non multùm erat idoneus, descendens de galeis vsque *Heracleam*, quæ in eodem maris est sita littore, cum suo familiari comitatu eques peruenit: vbi & classem suam, quę receptâ aurâ secundiore, prosperis vsa flatibus, eius iter præuenerat, in portu reperit. Vnde iterum classem cōscendens, vento prosequente fauorabili, *Constantinopolim* vsque peruenit.

XXV. Est autem in ipsa vrbe super littus maris, ad Orientem prospiciens, Imperiale palatium, quod *Constantinianum* appellatur: introitum habens ad mare, miro & magnifico tabulatu; gradus habens marmoreos, vsque in idipsum mare; leones habens & columnas, fastu erectas Regio, ex eadem materia. Hinc soli Augusto solet introitus patere ad superiora palatii: sed domino Regi honoris intuitu præcipui, præter communes regulas aliquid indultum est, vt eâ parte ingredi permitteretur. Ibi verò occurrentibus ei magni Sacri palatii Principibus, cum maximo Curialium numero, in summa honorificentia receptus est; vnde per angiportus & miræ varietatis diuersoria, multis tam suorum quàm peregrinorum stipatus ordinibus, vsque ad supereminentem Regiam, vbi dominus Imperator cum suis illustribus residebat, deductus est. Dependebant ante consistorium velaria preciosæ materiæ, & operis non inferioris, imò quibus illud *Nasonis* meritò posset aptari, *Materiam superabat opus.* Extra quas maiores Principes domino Regi occurrentes, introduxerunt eum intra prædicta velaria. Hoc autem dicitur factum esse, conseruandæ Imperialis gloriæ caussâ, & pro reconcilianda sibi domini Regis gratia: nam in cœtu procerum suorum, solis astantibus inclitis dicitur ei familiariter assurrexisse: quod si præsente generali curiâ factum fuisset, nimis visus esset dominus Imperator suæ derogasse maiestati. Ingresso ergo domino Rege, contractis subitò velariis, his qui extra vela fuerāt relictis, apparuit dominus Imperator throno sedens aureo, Imperiali vestitus schemate: & iuxta eū dominus Rex throno sedens honesto, humiliore tamen. Hic nostris Principibus & pacis

osculum & debitæ salutationis cum multa humanitate dependens affatum, de salute domini Regis, & Principum suorum quærens diligentiùs, verbo & vultu significat, cum multa mentis hilaritate eorum aduentum suscepisse. Præceperat autem dominus Imperator domesticis suis & sacri palatii sui procuratoribus, quædam miræ excellentiæ diuersoria infra palatii ambitum, domino Regi suisque familiaribus aptari: suis autem Principibus singulis singula, honesta multùm in vrbe, non tamen longè à se, hospitia præparari. Sumptâ igitur licentiâ à facie domini Imperatoris, dominum Regem secuti, recesserunt ad tempus: statutaq; horâ, quâ ad eum redeant, dominus Rex principes suos iubet ad propria descendere hospitia. Singulis ergo diebus, horis ad hoc specialiter deputatis, tum cum domino Imperatore, tum secum de negotiis pro quibus venerant, sollicitos habentes tractatus, omnimodam dabant operam, quomodo consummatâ tanti laboris & itineris causâ, cum fine optato redire possent ad propria. Habitis ergo frequenter cum domino Imperatore tum seorsum, tum in cœtu illustrium suorum familiaribus colloquiis, viæ caussam aperit, Regni necessitates edocet, immortalitatem famæ, quam dominus Imperator in subiugando sibi Ægypti regno comparare posset, diligentiùs exponit; facilitatem quoque obtinendi propositi, euidentibus astruit argumẽtis. Quibus persuasus, aurem benignam dominus Imperator eius assertionibus accommodat, & desideriis plenum & optatum pollicetur effectum. Interim munerũ immensitate, iuxta Imperialem magnificentiam tam dominum Regem, quàm eius Principes honorat multipliciter; frequentibus visitationibus de eorũ statu & incolumitate sollicitum se ostẽdit. Interiores etiam palatii partes, penetralia non nisi domesticis suis peruia, lares quoq; secretioribus vsibus dedicatos, basilicas vulgaribus inaccessas, thesauros & vniuersorum desiderabilium repositiones auitas, eis tanquam familiaribus suis præcipit reserari. Sanctorum etiam reliquias, dispensationis quoque Domini nostri IESV CHRISTI preciosissima argumẽta, Crucem videlicet, & clauos, lanceam, spongiam, arundinem, coronam spineam, syndonem, sandalia, exponi iubet: non est archanum, non est mysticum, à temporibus beatorum Augustorum Constantini, Theodosii, Iustiniani, in abdytis sacri cubiculi repositum, quod eis non reueletur familiariter. Interdum etiam feriis intermissis, dominum Regem cum suis ad recreationes, & ludorum nouitates quæ vtriusque non dedeceant honestatem, aliquoties inuitat: vbi & musicorum genera instrumentorum varia, & cantus admirandæ suauitatis, consonãtiis distinctos artificialibus; choreas quoq; virginum, & histrionum gesticulationes admiratione dignas, seruatâ tamen morum disciplinâ, præcipit exhiberi. Sed & spectacula quoque publica, quæ nos *ludos theatrales*, vel *Circenses* consueuimus appellare, vrbanis, domini Regis gratiâ, cum multis sumptibus, & solitâ magnificentiâ præcipit exhiberi.

XXVI. Factâ autem per dies aliquot in palatio Constantiniano morâ, causâ inducendæ varietatis, quæ maximè solet releuare fastidium, ad palatium nouum, quod *Blachernas* dicitur, se & dominum Regem transtulit: vbi etiam plenis humanitatis legibus infra palatium suum honestis conclauibus deputatis, in ipsis penetralibus patrum suorum, eũ per dies aliquot benignè habuit. Sed & suis nihilominus, non longè ab eodem palatio, honesta simul & commoda fecit hospitia præparari. Vbi etiam, sicut & priùs, impensas non solùm necessarias, & voluptuarias supereffluentes, *vestiaritæ*, & hi quibus id officii deputatum erat, magnificè & superabundanter, non cessabant ministrare. Sed & vrbem totam, tum interiùs, tum exteriùs, simul & ecclesias & monasteria, quorũ penè infinitus est numerus, columnas etiam trophæorum argumenta, arcus quoque triumphales, ducentibus eum magnis proceribus & locorum gnaris, dominus Rex peragrauit, & singulorum rationem & causam inquirens à viris antiquissimis, & prudentibus, pleniùs edoctus est. Descendit etiam per eosdem dies idem dominus Rex per Bosphorum, vsque ad ostia *maris Pontici*, vnde est introitus & initium huius influxionis, quæ *Bosphorus* dicitur, in *mare Mediterraneum*. Circuibat itaque loca incognita, tanquam vir curiosus, & causas rerum scire desiderans: quibus ad plenum cognitis, in vrbem rediens, iterum ad familiares domini Imperatoris recurrit affatus, negociis quæ viæ causam præbuerant, finem cupiens optatum imponere. Habitis ergo feriis competentibus, tractatis necessariis, completo feliciter & pro votis negotio, pactis hinc inde ad placitam vtrinque consonantiam redactis,

& scripto

& scripto traditis vtriusq; bulla signato, sumptâ licentiâ, & vniuersorum gratiá prosequente, ad iter se accingit. Ibi tunc primùm in dominum Regem & suos Imperialis quasi prodiga, sed planè commẽdabilis, claruit munificentia: nam immensa domino Regi conferens auri pondera, holosericorumq; multitudinem, simul & peregrinorum eximia dona diuitiarum, suos etiam vsque ad puerorum nouissimum donis ingentibus cumulauit. Sic & *Protosebasto* in omnes, tanquam vir inclytus, suam effudit liberalitatem. Sed & reliqui Principes eodem zelo accensi, certatim se mutuâ munificentiâ vincere cupientes, munera domino Regi offerunt: quibus & materiæ dignitas, & operis elegantia, & fauor non deerat in vtroque. Compositâ ergo classe, negotio feliciter consummato, descendens in *Bosphorum*, qui Europæ Asiæq; terminus esse dignoscitur, ducentis ab vrbe miliaribus per illud fretum nauigans, inter *Seston* & *Abydon* vrbes famosissimas, Leandri Heroque domicilia, mare ingreditur mediterraneum: inde secundis actus flatibus, decimo septimo Kal. Iulii, ad vrbem applicat *Sydoniensem*. Ingressus itaque in Regnum, audiens quòd *Noradinus* in finibus Paneadensibus cum exercitu copioso resideret, timẽs ne in Regnum irruptiones inde moliretur, sollicitudinem contra hoc, quantam expedire videbatur, obiiciens, in Galilæam descendit: & conuocatis Regni Principibus, iuxta fontem illum celeberrimum, qui inter *Nazareth* & *Sephorim* est, castrametatus est: vt quasi in centro Regni cõstitutus, commodiùs inde ad quaslibet Regni partes, si vocaret necessitas, se transferret. Illuc enim tam ipse, quàm sui prædecessores conuocare exercitus eodem intuitu consueuerant. Eisdẽ diebus dominus *Fridericus* Tyrensis Archiepiscopus, prædecessor noster, missus ad hoc, vt à Principibus Occidẽtalibus, nobis consilium & auxilium imploraret, cõpleto biennio, spe frustratus, nihil obtinens eorum quæ nostro nomine petierat, vacuus rediit. Comitem tamẽ *Stephanum*, virum quidem carne nobilem, moribus verò non ita, domini *Theobaldi* senioris Blesensium, Carnotensium, Trecensium Comitis filium, præmiserat, quem dominus Rex per eundem Archiepiscopum ad hoc, vt ei filiã suam vxorem daret, euocauerat: qui in regnum perueniẽs, & super eodem verbo à domino Rege benignè commonitus, oblatas & priùs placitas renuit conuentiones; & turpiter & immundè in Regno conuersatus per menses aliquot, per terras redire disposuit. Cumque Antiochiam peruenisset, & inde in Ciliciam, vt per terram Soldani Iconiensis, impetrato priùs eius ducatu, Constantinopolim properaret, contigit quòd iuxta Mamistram vrbem Ciliciæ in insidiis, quas ei prætenderat *Milo* Armeniorum Princeps potentissimus, frater *Toros*, casu incidit. Et irruentibus in eum qui latebant in insidiis, vniuersa quæ secum asportabat preciosa & desiderabilia multùm, prædæ datus, amisit: vixq; a prædonibus, equum vilem quo deferretur, multâ obtinuit precum instantiâ. Inde cum paucis multo labore Cõstantinopolim, vniuersorum Orientalium eũ odio prosequente, ignominiosus peruenit. Eodem anno comes quoq; *Stephanus*, æquiuocus eius, sed morum honestate longè dissimilis, vir modestus, & planè commendabilis, filius comitis Wilelmi de Sauna, & dux Burgundiæ *Henricus* iunior, superioris Stephani ex sorore nepos, in Regnũ orationis gratia & deuotionis intuitu ingressi, & moram modicam facientes, per Imperatorẽ Constantinopolitanũ ad propria reuersi sunt, ab eo suscepti honorificè, & cum multis muneribus dimissi. Sequẽti anno, qui erat regni domini *Amalrici* octauus, dominus *Wilelmus*, bonæ memoriæ, Acconẽsis Episcopus, ab vrbe Constãtinopolitana, à domino Rege in Italiã directus, peragratis eius partibus, & omni viâ ad obtinendum, quod petebat, prudenter fideliterq; prætentatâ, dum in redeundo ad propria remenso itinere ad dominum Imperatorem ex condicto rediturus, apud Adrianopolim secundæ Thraciæ claram metropolim peruenisset, casu sinistro mortem immeritus subiit inauditam. Nam dum horâ meridianâ, longo fatigatus itinere, post sumptum cibum, membra sopori concessisset, quidam *Robertus* de comitatu eius, quem ipse ad sacerdotium prouexerat, & inter familiares receperat, in eodẽ in quo dominus Episcopus conclaui iacens, iam de longa ægritudine, quâ plurimùm laborauerat, conualescens, furiâ inuectus, dominum Episcopum dormientem, arrepto gladio pluribus inflictis vulneribus, letaliter confodit. Quem cùm sui qui exteriùs erant clamantẽ audirent, & præ mortis angustia gemitus edentem & suspiria intelligerent, volentes intrare, vt laboranti ferrent opẽ domino, ostio ab intus firmiter obserato ingredi

non potuerunt. Tandem effracto violenter ostio, dominum semianimem & adhuc circa præcordia modicum spiritus habentem, repererunt. Volentes igitur prædictum maleficum vinculis mancipare, & homicidarum lege ad pœnas rapere debitas, voce & manu prohibuit, orans & petens, vt pro remedio animæ suæ ei plenior fieret indulgentia, nec ad mortẽ ei præsens factum imputaretur, postulans attentius, vltimum Domino tradidit spiritum, tertio Kal. Iulii. Huius autẽ tanti malefici caussam hactenus non potuimus certam deprehendere. Quidam enim dicunt, prædictum *Robertum*, tanti sceleris perpetratorem, longâ ægritudine laborasse, & in conualescentia positum, phrenesis raptum violentiâ, in tam piaculare flagitium descẽdisse nescienter. Alii dicunt, odio cuiusdam cubicularii eius, qui de domini Episcopi nimis præsumens gratia, tam eum quàm reliquos malè dicebatur tractare, tam immane scelus perpetrasse. Eodem anno quidam *Ioscius* eiusdem Ecclesiæ Canonicus, & subdiaconus, nono Kal. Decembris, in eadẽ Ecclesia substitutus est.

XXVIII. Per idem tempus defuncto magnifico & nobili viro, de quo frequentem fecimus mentionem, Armeniorum Principe maximo domino *Toros*, quidam frater eius *Melier* nomine, vir nequissimus, vt fratris hereditatem sibi posset vendicare, accessit ad *Noradinum*, petens ab eo, & cum omni instantia postulans, vt militares ei concederet copias, quibus fratris hereditatem violenter sibi posset occupare: eius autem fratre defuncto, quidam *Thomas*, communis ex vtriusque sorore nepos, vocantibus eum regionis principibus, omnem auunculi principatum tranquillè possidebat. Erat autem vir Latinus, sed minus habens industriæ, nec multùm prudens eis qui se vocauerant liberalem & conformem se exhibere. Interpositis itaq; conditionibus, quales *Noradino* videbantur posse placere, obtinuit, vt partem militiæ suæ nõ modicam ei concederet: cuius fretus auxilio, *præter morem patrum suorum in paternam, & auitam hereditatem primus infideles introduxit.* Ingressus itaque violenter in terram patris, nepotem expulit, & sibi regionem vendicauit vniuersam: statimque potestatem consecutus, quicquid fratres Militiæ Templi in partibus habebant Cilicię, licet eorum frater aliquando fuisset, primis auspiciis sui principatus funditus abstulit, tanto fœdere deinceps Noradino & Turcis coniunctus, quanto vix inter se solent fratres conuenire. Factus ergo tanquam infidelis, lege Domini neglectâ, Christianis quãta poterat, inferebat dispendia, captosq; casu siue in prælio, siue in expugnatis municipiis, vinculis mancipatos, in terras hostium inferebat venales. Princeps ergo Antiochenus, & de regione illius maiores, videntes quolibet hostium proteruiùs prædictum nequam hominem in Christianos desæuire, arma contra eum corripiunt: licet *exemplum sit periculosum, fideles contra eos qui eadem professione censentur, arma corripere*, instarque belli ciuilis videatur habere: mala tamen cum fratribus illata, non audent dissimulare; sed bellum inferunt, & hostem publicum denunciant. Interea dominus Rex audiens, quòd in partibus illis exortum erat scandalum, partes suas in his quæ ad pacem sunt, interponere cupiens, cum familiari comitatu ad partes descendit Antiochenas: inde domesticos nuncios ad prędictum immanissimum & a DEO destitutum *Melier* dirigit, petens ab eo, & obnixè postulans quatinus cum eo in loco sibi beneplacito, die competente ad colloquium descenderet. Quod verbũ cùm ille quasi gratanter videretur accepisse, corde tamen longè erat ab eo. Cumq; ter vel quater dominus Rex idipsum per nuncios tentasset efficere, in fine tamen malitiosi hominis deceptus versutiis, in ea parte non profecit. Tandem collectis de vniuersa prouincia militaribus copiis, in terram eius omnis illarum partium Christianus descendit exercitus: vbi in campestribus Cilicię (nam conscendere in montes durum erat, & difficile) regionẽ obambulant, fruges incendunt, municipia contendunt expugnare: ecce nuncius verbi sinistri baiulus ad dominum Regem accedit, significans, quod & verum erat, quòd *Noradinus* secundæ Arabiæ metropolim *Petram*, quæ alio nomine *Crac* appellatur, obsederat. Quo audito, dominus Rex anxius plurimùm, cum suo familiari comitatu, sumptâ à domino Principe licentiâ, cũ omni celeritate reuertitur: sed antequam in Regnum se reciperet, Principes regionis prudenter & strenuè Regni robur collegerant vniuersum; domino quoque *Radulpho* Episcopo Bethleemita Crucem Dominicam deportante, domino *Henfredo* constabulario exercitus curam committunt. Dumque impigrè, & sine dilatione ad locum properant destinatum, ecce nuncius proficiscentibus occurrit, dicens, sicut

& verum erat) *Noradinum* saluâ vrbe, obsidione solutâ, ad propria reuersum. Aduenіens ergo Rex in Regnum, præter spem, votis tamen consonam, inuenit tranquillitatem. Anno sequenti, *Salahadinus* cum ingentibus copiis, & infinito equitatu circa initium autumni, in regiones nostras introitum parat, ex omni Ægypto copias educens innumerabiles: transcursaque solitudine, ad eum locum peruenerat, qui dicitur *Cannetum Turcorum*. Rex autem eius aduentum præsentiens, exercitus suos collegerat: & assumpto sibi domino Patriarchâ, cum viuifico & venerabili Dominicæ Crucis ligno, circa *Bersabee* castra locauerat, vt de vicino aduenientibus hostibus commodiùs posset occurrere. Distabat autem locus, vbi ille cum suis expeditionibus dicebatur esse, à castris regiis vix miliaribus sedecim: nondum tamen apud dominum Regem pro cõstanti habebatur, quod ad illum peruenisset locum. Verum tamen erat, quòd aquarum cõmoditatem secutus, ibi castrametatus erat. Habitâ igitur deliberatione cum principibus suis, quasi de industria eius occursum declinarent, diuersas studiosè ingrediuntur vias. Expeditiones igitur, & omnẽ populum versus *Ascalonam* dirigunt, eius occursum verbo quærentes, quem in proximo positum declinauerant studiosè. Deinde *Darum* venientes, indeque ad locum supra nominatum reducentes exercitum, inutiliter impensas & operam consumpserunt. Ille enim Idumææ campestria secutus, in *Syriam Sobal* cum suis cohortibus ascendens, castrum quod vniuersæ regionis caput est, & singulare præsidium, obsidet: & quantum loci patitur opportunitas, studiis impugnat ardentibus. Erat autem municipium in colle situm edito, turribus, muris, & antemuralibus egregiè munitum: eratque ei suburbium extra præsidium situm in decliuo collis, in loco tamen adeò sublimi & arduo, ita vt neque assultus, neq; arcuum vel machinarum formidarẽt ictus; erantq; loci illius habitatores fideles vniuersi: quo amplior eis fides haberi poterat. Præterea armis & victu, & viris, pro captu loci sufficiẽtibus, diligenter satis erat instructum. Vbi cùm per dies aliquot inutiliter consumpsisset operam, videns quòd non proficerent, indicto suis reditu, viam solitudinis ingressus, in Ægyptum reuersus est. Sequẽti anno, qui erat regni domini *Amalrici* decimus, videns idem *Salahadinus* quòd anno præcedente contra nostros non multùm profecerat, volens præteritos redimere defectus congregatâ ex vniuersis Ægypti finibus infinitâ militiâ, & ingentibus copiis, in Regnũ iterum introire disponit. Et ingressus solitudinem, vt magis occultus accedat, tantoq; maiorem nocẽdi inueniat habilitatem, eãdem regionem, in quam anno proximè præterito ascenderat cum suis exercitibus, mense Iulio ingressus est. Rex autem eius aduentu præcognito, vniuersæ Regni militiæ robur secum trahens, illi vsque in solitudinem occurrit: vbi cùm ei nunciatum esset, quòd in Syriã Sobal sicut anno prædicto declinasset, timens eum illuc sequi, ne fortè Regem audiens post se venientem, ex opposita parte Regnum depopulaturus ingrederetur, ascendit in montem, & locum sibi diligens ad stationem congruum, secessit in Carmelum. Est autem hic *Carmelus* nõ ille mons, qui in maritimis situs est, *Heliæ* familiaris; sed viculus quidam, vbi olim stulti *Nabal* domicilium legitur fuisse. Hunc ergo locum sibi prudenter delegit, propter aquarum commoditatem: erat enim ibi vetus & ingentis magnitudinis piscina, quæ ad vsum vniuersi exercitus aquarum ministrabat copias. Sed & vicinus erat ei regioni quæ est trans Iordanem, locus prædictus, ita vt sola *Vallis Illustris*, in qua *Mare* iacet *Mortuum*, media vtramque disterminet regionem. Facilius ergo & crebrius erat nostris, de factis hostium audire noua, & eorum statum cognoscere. Interea *Salahadinus*, dum Rex propter prædictam causam ad prædictas partes dubitat accedere, quicquid extra præsidia reperit, tradens incendiis, arbusta succidens & vineas, suburbana confringens, in regionem totam pro arbitrio desæuit. Tandem pro votis tyrannide potitus, in Ægyptum circa finem Septembris reuersus est. Per idem tempus dominus *Raimundus* iunior, Raimundi senioris filius, Comes Tripolitanus, octauo anno captiuitatis suæ, quibus in mendicitate & ferro apud hostes detentus fuerat, datis pro se aureorum milibus octoginta, pristinæ se restituit libertati, ad auitum rediens Comitatum: quem dominus Rex benignè suscepit redeuntem; & terrã suam, quam medio conseruauerat tempore, sine difficultate restituit. Insuper etiam, vt ad persoluendum redemptionis suæ precium esset idoneus, Regiâ liberalitate in eũ plurima contulit. Sed & Principes suos & Ecclesia-

XXIX. (margin, beside "Anno sequenti, Salahadinus")

XXX. (margin, beside "Sequẽti anno")

XXXI. rum prælatos, exemplo sui itidem facere, cum effectu persuasit. Accidit ei[...] diebus apud nos res periculosa nimis, & detestabilis, Regno & Ecclesiæ, vsq; in [...]sens tēpus, & fortasse in perpetuum lugenda. Quod vt pleniùs innotescat, sum[...] est altiùs narrationis exordium. In prouincia Tyrensi, quæ *Phœnicis* dicitur, [...] Episcopatum *Antaradensem*, est quidam populus, castella decem habens cum su[...]banis suis: estque numerus eorum, vt sæpiùs audiuimus, quasi ad sexaginta m[...] vel amplior. Hi nō hereditariâ successione, sed meritorum prærogatiuâ Magist[...] solent sibi præficere, & eligere Præceptorem, quem spretis aliis dignitatum no[...]nibus, *Senem* vocant: cui tantæ subiectionis & obedientiæ vinculo solent oblig[...] vt nihil sit tam durum, tam difficile, tamque periculosum, quod ad Magistri im[...]rium, animis ardentibus non aggrediantur implere. Nam inter cætera, si quos [...]bent Principes odiosos, aut genti suæ suspectos, datâ vni de suis, vel pluribus, [...] non considerato rei exitu, vtrum euadere possit, illuc contendit, cui mandatum [...] & tam diu pro complendo anxius imperio, circuit & laborat, quousque casu in[...]ctum peragat officium, Præceptoris mandato satisfaciens. Hos tam nostri, qu[...] Sarraceni (nescimus vnde deducto nomine) *Assissinos* vocant. Hi etiam annis q[...]dringentis Sarracenorum legem, & eorum traditiones tanto zelo coluerunt, vt [...]spectu eorum omnes alii quasi præuaricatores iudicarentur, ipsi autem legem vi[...]rentur implere. Contigit autem diebus nostris, quòd Magistrum sibi præfecerin[...] virum facundissimum, subtilem, & acris valde ingenii. Hic præter morem maio[...] suorum, cœpit habere penes se Euāgeliorum libros, & codicem Apostolicum: qui[...]bus continuato incumbens studio, miraculorum CHRISTI & præceptorum se[...]riem, sed & Apostoli doctrinam, multo labore, aliquantisper assecutus erat. Ind[...] conferens CHRISTI & suorum suauem & honestam doctrinam, cum iis quæ mi[...]ser & seductor *Mahemet* complicibus suis, & deceptis ab eo tradiderat, cœpit sorde[...] quicquid cum lacte biberat, & prædicti seductoris immunditias abominare. Eo[...]dem quoque modo populum suum erudiens, ab obseruantia illius superstition[...] cessare fecit, oratoria quibus antea vsi fuerant deiiciens, eorum ieiunia soluens, vi[...]num & suillas carnes suis indulgens. Tandem ad interiora legis DEI volens proce[...]dere, virum prudentem, in consiliis prouidum, eloquentem, & Magistri sui doctri[...]nam redolentem, nomine *Boaldelle*, ad dominum Regem dirigit, verba secreta defe[...]rentem: quorum præcipuus & maximus erat articulus, quòd si fratres Militiæ Tē[...]pli, qui castella regioni eorum habebant contermina, duo millia aureorum, qu[...] singulis annis de hominibus eorum quasi pro tributo solebant assumere, eis vellent remittere, & fraternam deinceps obseruare caritatem, ipsi ad fidem CHRISTI & baptisma conuolarent.

XXXII. Rex autem, eorum legationem læto animo & gratanter suscipiens, petitioni eorum sicut vir discretissimus erat, pleniùs annuens, aureorum duo millia, quorum ipsi annuam præstationem relaxari postulabant, de suis propriis redditibus, prædictis fratribus refundere, vt dicitur, paratus erat: nunciūq; quem apud se pro verborum consummatione diu detinuerat, ad proprium Magistrum, dato sibi duce itineris, & proprii custode corporis, vt oblatum verbum penitus absolueretur, remisit. Qui dum cum itineris consorte, & dato duce Tripolim pertransisset, fines suos ingressurus in proximo, subitò de fratribus supradictis, ex improuiso strictis gladiis irruentes, hominem de Regio ducatu, & nostræ gentis fidei synceritate præsumentem, incautum, & nihil verentem tale, læsæ maiestatis crimen incurrentes, occiderunt. Quod audiens Rex, præ facti atrocitate, irâ & quasi insaniâ succensus vehementer, conuocatis Regni Principibus, in iniuriam suam quicquid acciderat, asserens redundare, instrui quærit, quid eum oporteat facere. Tandemque de communi Principum consilio, consulitur, verbum quod acciderat non esse negligendum: nam in eo & auctoritas Regia videbatur deperire; & Christiani nominis fides & constantia immeritam cōtrahere infamiam; & Orientalis Ecclesia, DEO placitum, & iam paratum incrementum amittere. Mittuntur ergo de communi consilio nobiles quidam, *Seiher de Mamedune*, & *Godescalcus de Turholt*, ad hoc specialiter selecti, qui à Magistro prædictorū fratrum, *Odone de sancto Amando*, exigant, vt tanti excessus & tam piacularis flagitii, Regi & Regno vniuerso satisfactionem exhibeant. Dicebatur autem quidam frater eorum, *Galterus* videlicet *de Maisnilio*, vir nequam & monoculus, cuius spiritus in naribus eius, omnino

penes

penes se nihil discretionis habens, de conscientia tamē fratrum, hoc fecisse. Vnde, vt dicitur, ei præter debitum parcēdo, domino Regi per nuncios significauit, fratri qui hoc cōmiserat, se pœnitentiā iniunxisse, & ita cū iniuncta pœnitentia, ad dominum Papam se eū directurum: Inhibere autem ex parte domini Papæ, ne in prædictū fratrem manus quis auderet iniicere violētas. Adiecit etiā & alia à spiritu superbiæ, quo ipse plurimùm abundabat, dictata, quę presenti narrationi nō multùm necessariū est interserere. Rex autem pro eodem negotio apud Sydonem constitutus, eundē Magistrum cū multis ex fratribus eius, & eodē malefactore reperit: habitoq; consilio, cū iis qui eius viā illuc comitabantur, prædictum maiestatis reum, de domo eorū violenter educi fecit, & Tyrum in vinculis traductum, carceri fecit mancipari. Tandem huius verbi occasione paulo minus vniuersum Regnū habuit ruinam irreparabilem sustinere. Rex tamen & apud *Assisinorum Magistrum*, cuius tam sinistro casu legatus deperierat, de sua allegans innocētia, immunis apparuit; & cum prædictis fratribus, temperato satis vsus moderamine, vsque ad obitus diem rem dimisit indiscussam. Dicitur tamen, quòd si de suprema illa conualuisset ægritudine, cum Regibus & Principibus orbis terrarum, quæstionem illam proposuerat per honestissimos nuncios diligentiùs pertractare. Vere autem proximè subsecuto, venerabilis frater dominus *Radulphus* fœlicis memorię Bethleemita Episcopus, & Regius Cancellarius, vir liberalis & benignus admodum, diem fatalem ingressus est, in capitulo Ecclesiæ suæ honorificè sepultus: post cuius obitum, dum in eadem Ecclesia de pastore substituēdo tractatus haberetur, votis dissonis deciderunt in quæstiones difficiles, quæ domini *Balduini*, successoris domini Amalrici, & filii eius, vix terminatæ sunt anno secundo; quę prædictā Ecclesiā ad multa traxerunt dispendia.

XXXIII. Eodem quoq; tempore, vix vnius mensis elapso spacio, *Noradinus* maximus nominis & fidei Christianæ persecutor, princeps tamen iustus, vafer & prouidus, & secundum gentis suæ traditiones religiosus, regni eius anno vicesimo nono, mense Maio defunctus est. Huius defectum Rex audiens, cōfestim sine dilatione vniuersas conuoçans Regni vires, vrbem obsidet *Paneadensem*. Quod audiēs prædicti vxor Principis, vires transcendens fœmineas, missā legatione ad dominum Regem, vt ab obsidione discedat, eiq; pacē concedat temporalem, certā pecuniæ in multa quantitate summam promittit: quam Rex, vt ampliorem extorqueret, primâ fronte visus est respuisse, obsidionem nihilominus continuans. Cumq; ibi per dies quasi quindecim, vigili operā & studio diligenti obsessos impugnasset, & tam machinis quàm modis aliis, multiplices eis molestias intulisset, videns eos ad resistendum, singulis diebus animosiores, & pleniùs cognoscens quòd non proficeret, & prædictæ nobilis matronæ Legati pro pace impetranda instarent vehementiùs, susceptā pactā pecuniā, & viginti captiuis equitibus de nostro populo libertati restitutis, animo maiora concipiens, solutā obsidione reuersus est, apud familiares conquerens, quòd nō satis sanus esset, nec in bona corporis habitudine. Inde dimissis expeditionibus, cum familiari comitatu *Tyberiadem* peruenit, vbi dysenteriā cœpit periculosissimè laborare. Inde morbum metuens, per *Nazareth* & *Neapolim*, eques tamen, nec ita prorsus inualidus, *Hierosolymam* ingressus est. Vbi ingrauescente valetudine, febre etiā cœpit vehemētissimè laborare, cessante physicorū artificio, dysenteriā. Cumq; per dies aliquot eā febre supra vires affligeretur, præcepit ad se accersiri medicos Græcos, Syros, & illarum nationum homines, petens instantissimè ab eis, vt aliquā decoctiunculā aluum eius soluerēt: quod cum ab eis impetrare nō posset, fecit ad se cōsequenter vocari Latinos, à quibus idipsum exigens, adiiciens etiā, vt sibi omnis rei imputaretur euentus: dederunt ergo ei decoctiunculam vnam, quā sumptā, sine difficultate assellauit aliquoties, ita vt sibi videretur quòd ei esset melius: antequam tamē corpus medicinæ violentiā exhaustum, sumpto cibo posset reficere, febre solitā recurrente, in fata concessit. Mortuus est autem anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo septuagesimo tertio*, quinto Idus Iulii; regni verò duodecimo, mense An. D. quinto; ætatis verò trigesimo octauo. Sepultus est autem inter prædecessores suos, 1173. secus fratrem, in eadem linea, ante locum Caluariæ; vir prudens & discretus, & ad regni gubernacula prorsus idoneus: cuius precibus & instantia, gesta tam prædecessorum suorum, quàm sua, scripto mandare proposuimus præsenti.

EXPLICIT LIBER VIGESIMVS.

CAPITVLA LIBRI VIGESIMIPRIMI.

I. De primis auspiciis Balduini quarti, Hierosolymorum regis sexti: de moribus, ætate & forma corporis.

II. Quo tempore inunctus & coronatus fuerit.

III. Anno regni eius primo, classis Siculorum regis, Alexandriam veniens, damnum incurrit enorme. Comes Tripolitanus regni procurationem, & regis tutelam, tanquam agnatorum proximus, poscit.

IV. Milo de Planci apud Accon occiditur. Tyrensis Archiepiscopus Fredericus moritur.

V. Describitur Comes Tripolitanus; quis moribus, & ex quibus maioribus fuerit; quomodo regni procurationem susceperit. Huius historiæ Conscriptor, Cancellarius Regis efficitur.

VI. Salahadinus, vocantibus eum Damascenis, Damascum obtinet, & reliquas regionis partes. Dirigitur contra eum Tripolitanus Comes, qui eius obsistat moliminibus.

VII. Assignantur causæ, quare contingat, quòd super populum nostrum solito ampliùs hostes inualescant.

VIII. Mussulæ dominus in nepotis subsidium properat. Salahadinus proficit; regionem occupat vniuersam. Comes cum eo paciscitur: Obsides recipit.

IX. Mainardus Berythensis Episcopus moritur. Huius conscriptor historiæ, ad Tyronensem Metropolim promouetur.

X. Rex Damascenorum regionem ingreditur: & eam depopulatur. Hernesius Cæsariēsis Archiepiscopus defungitur.

XI. Rex iterum fines hostium Damascenorum ingressus, vallem cui cognomentum est Bachar, *deprædatur. Rainaldus de Castellione, & Ioscelinus Regis patruus, à vinculis hostium soluuntur.*

XII. Dominus Imperator Constantinopolitanus, apud Iconium ignominiosè conficitur.

XIII. Guilelmus iunior, Marchio de Monte ferrato, in Syriam veniens, Regis sororem vxorem duxit.

XIV. Comes Flandrensium, diu exspectatus, regnum ingreditur.

XV. Qui cum Comite venerant, seducunt eum, monētes ne regni Principibus acquiescat.

XVI. Imperatoris Constātinopolitani adsunt Legati petentes instanter pacta, quæ cum domino eorum Rex inierat, impleri; & contra Ægyptum expeditiones præparari.

XVII. Comes factum impedit, ab honesto alienus proposito.

XVIII. Imperatoris Legati ad propria redeunt. Comes versus partes Antiochenas contēdit. Balianus domini Regis Amalrici viduam vxorem ducit.

XIX. Comes Flandrensis, vnà cum principe Antiocheno & Tripolitano Comite, castrū Harenc obsidet, & sine fructu laborat.

XX. Salahadinus cum multitudine infinita ab Ægypto veniens, regnum ingreditur; ante Ascalonam se locat. Rex cum vniuersis regni viribus illi obuiam occurrit: ante prædictā vrbē conflictus cū hostibus habetur maximus.

XXI. Hostes regionem longè lateq; depopulantur, vrbes & suburbana succendunt.

XXII. Rex Ascalonā egressus, hostibus occurrit: ordinantur vtrinq; acies: procinctus fit ad dimicandum.

XXIII. Committitur pugna; vincitur Salahadinus, & in fugam cum supremo periculo & ignominia vertitur.

XXIV. Pluuiarum intemperies & frigus insolitum eos qui ex acie fugerant, fatigant supra vires: occiduntur ex eis innumeri, capiuntur quamplures. Rex Hierosolymam victor reuertitur.

XXV. Qui in partibus Antiochenis castrū Harenc obsederant, infecto negotio reuersi sunt ad propria.

XXVI. Romæ generalis synodus indicitur. Rex super fluenta Iordanis, infaustis auibus castrum ædificat; ædificatum Templariis tradit.

XXVII. Rex in terras hostiū ingressus, damna patitur enormia. Henfredus regius Costabularius occasionem mortis ibi colligens, defungitur.

XXVIII. Salahadinus regionem ingreditur Sydoniensem: Rex cōuocatis regni viribus, hostibus occurrit.

XXIX. Committitur pugna: nostri vincuntur; capiuntur ex eis quamplures.

XXX. Salahadinus castrum quod de nouo ædificatum fuerat, obsidet; obsessum occupat; diruit occupatum. Henricus Comes Trecensis, Petrus Regis Francorum Ludouici frater, in Syriam veniunt.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI VIGESIMIPRIMI.

INCIPIT

INCIPIT LIBER VICESIMVSPRIMVS.

EXTVS Hierosolymis Latinorum Rex fuit, dominus *Balduinus* quartus, domini *Amalrici*, illustris memoriæ Regis, de quo prædiximus, filius, ex *Agnete* Comitissa, Ioscelini iunioris Edessani Comitis filia, cuius sæpe in superioribus fecimus mentionem. Hanc, vt prædictum est, dum ad regnum auitum & iure hereditario debitum vocaretur, compellente domino *Almarico*, bonæ memoriæ, tunc Hierosolymorum Patriarchâ, domini *Fulcherii* prædecessoris sui vestigiis inhærendo, coërtione Ecclesiasticâ coactus est dimittere. Dicebantur enim, sicuti verè sic erat, proximâ consanguinitatis lineâ se contingere: sicuti diligentiùs comprehensum est à nobis, dum de regno domini *Amalrici* in ordine tractaremus. Hunc, puerum adhuc, annorum circiter nouẽ, dum nos Archidiaconatum administraremus Tyrẽsem, pater multùm pro eius eruditione sollicitus, multis precibus, & sub obtentu gratiæ suæ, nobis erudiendum tradidit, & liberalibus studiis imbuendum. Dumq; apud nos esset, & ei vigilem curam, & quantam regio puero conuenit, tum in morum disciplina, tum literarum studio sollicitudinem impenderemus, accidit, quòd colludentibus pueris nobilium qui secum erant: & se inuicem, vt mos est pueris lasciuientibus, vnguibus per manus & brachia vellicãtibus, alii sensum doloris clamoribus significabant; ipse autem quasi doloris expers patienter nimis, quamuis ei coætanei eius non parcerent, supportabat. Hoc autem cùm semel & sæpiùs accidisset, mihiq; nunciatum esset, credidi priùs, de virtute patientiæ, & non ex insensibilitatis vitio procedere: vocansque eum, percunctari cœpi, quidnam esset: tandemque comperi brachium eius dexterum manumq; eandem, pro parte dimidia, obstupuisse, ita vt penitus vellicationes, aut etiam morsus non sentiret. Dubitare cœpi, reputans mecum illud Sapientis verbum: *Certum est à salute plurimùm abstinere membrum quod obstupuit; & ægrum se non sentientem, periculosius laborare.* Nũciatum est hoc patri; consultisq; medicis, crebris fomentis, vnctionibus, pharmacis etiam, vt ei subueniretur, diligenter, sed frustra, procuratum est. Erat enim, vt processu temporis, ipso rerum experimento postea pleniùs cognouimus, amplioris & penitus incurabilis doloris initium, quod præmittebatur: quodq; siccis oculis dicere non possumus; cùm ad pubertatis annos cœpit exurgere, morbo elephantioso visus est periculosissimè laborare: quo per dies singulos ingrauescente nimiùm, extremitatibus maximè læsis, & facie, fidelium suorum corda, quoties eum intuebantur, compassionis affectu molestabat. Proficiebat tamen in studio literarum; singulisq; diebus magis & magis, bonæ spei & amplectendæ indolis succrescebat. Erat autem iuxta illius conditionem ætatis, formâ venustâ, & præter morem maiorum suorum, equis admittendis regendisq; aptissimus; memoriæ tenacis, & confabulationum amator; parcus tamen; sed & beneficiorum pariter & iniuriarum valde recolens: patri per omnia, nõ solùm facie, verùm toto corpore, incessu quoque & verborum modificatione similis: ingenii velocis, sed verbi impeditioris: historiarũ more patris auidus auditor, & salubribus monitis valde obtemperans. CAP. I.

Hic defuncto patre, vix erat annorum tredecim, habens sororem *Sibyllam* nomine, natu se priorem, ex eadem matre, quæ in claustro sancti Lazari in Bethania, apud dominam *Iuetam*, eiusdem loci Abbatissam, patris eius materteram, nutriebatur. Defuncto igitur patre, conuenientibus in vnum vniuersis Regni Principibus, tam Ecclesiasticis quàm secularibus, consonante omniũ desiderio, in Ecclesia Dominici Sepulchri solemniter & ex more, à domino *Amalrico*, bonæ memoriæ, Hierosolymorum Patriarcha, cum ministrãtibus Archiepiscopis, Episcopis & aliis Ecclesiarum Prelatis, Idibus Iulii, quartâ die post patris obitum, inunctus est & coronatus: præsidente sanctæ Romanæ Ecclesiæ domino *Alexandro*, Papâ tertio; sanctæ verò Antiochenæ Ecclesiæ, domino *Aimerico*, Hierosolymitanæ domino *Amalrico*, Tyrensi verò domino *Frederico*: Imperante apud Constantinopolim, inclytæ recordationis & piæ memoriæ domino *Manuele*; apud Romanos domino *Frederico*, apud Francos domino *Ludouico*, in Anglia domino *Henrico Gaufredi* Comitis II.

Andegauiēsium filio; in Sicilia verò domino *Wilelmo* secundo, domini item *Wilelmi* senioris filio: Antiochiæ autem præerat dominus *Boamundus*, *Raimundi* principis filius; Tripoli verò, dominus *Raimundus* iunior, senioris *Raimundi* Comitis filius.

III. Huius domini *Balduini*, anno primo, circa Augusti initium, ducentarū nauium classis à domino *Wilelmo* Siculorum rege, ad impugnandam *Alexandriam* missa, honestas tam peditum quàm equitum copias deferens, descendit in Ægyptum. Vbi dum eius procuratores & primicerii incautiùs se habent, amissis ex vtroque ordine quamplurimis, tam captiuatis quàm peremptis gladio, per moram quinq; aut sex dierum, quam circa vrbem fecerant, cōfusi recesserunt. In Regno verò nostro, procurāte *Milone de Planci* Regni negocia, obortæ sunt graues inimicitiæ, inter eum & quosdā Regni Principes: inuidebant enim, & anxiè mouebātur, quòd ipsis ignorantibus, nec vocatis, ipse solus, nimiùm de se præsumens, spretis aliis, Regi semper assisteret; & cęteris à Regia familiaritate seclusis, eis inconsultis, Regni negotia procuraret. Interea *Comes Tripolitanus*, ad dominum Regem accedens, apud Principes, qui tunc fortè aderant, Regni procurationem petit, allegans domini Regis adhuc infra pubertatis annos degentis, tutelam legitimam, iure agnationis sibi deberi. Et hanc multiplici ratione sibi dicebat competere, *tū quia consanguineorum suorū omnium erat proximus; tum quia ditissimus & potentissimus erat omnium Regis fidelium: tertiam quoq; annectebat rationem validissimam, quòd dum ipse captus fuisset, ex ipso carcere, fidelibus suis, sub obtentu fidelitatis, præcepit, quatenus domino Regi* Amalrico *patri huius, vniuersam terram suam, arces & castella traderent; & eius mandatis & omnimodæ ditioni supponerent vniuersa:* Hoc adiiciens etiam, in calce verborum, quòd *si eum humanitus in carcere vitam finire contingeret, prædictum dominum Regem, quia consanguineorum suorum omnium esset proximus, ex asse constituerat heredem.* Pro iis omnibus, hanc sibi rependi vicissitudinem magis honoris gratiâ, quàm spe futuræ alicuius vtilitatis, postulabat. Dilata est ad has domini Comitis allegationes responsio, eo prætextu, quòd paucos haberet dominus Rex de Regni maioribus secum, quorum consilio in præsenti vteretur: Promisit tamen, quòd tempore opportuno eos citiùs & generaliùs conuocaret; habitoq; eorum consilio, congruum, auxiliante Domino, super his omnibus daret responsum. His ita gestis, Comes ad sua se contulit: fauebat autem Comiti populus penè omnis; de Baronibus verò *Henfredus de Torono*, Regius Constabularius, *Balduinus* Ramatensis, *Balianus* frater eius, *Rainaldus* Sydoniensis; Episcopi verò omnes.

IV. Prædictus verò *Milo de Planci*, vnde prædiximus, nobilis homo erat de Campania vltramontana, de terra *Henrici* Comitis Trecensis; fueratque domino *Amalrico* Regi nimiùm familiaris, & consanguineus, ita vt regni sui eum Senescalcum constitueret: tandem mortuo *Henfredo* iuniore, senioris *Henfredi* filio, *Stephaniam* eius viduam, *Philippi Neapolitani* filiam, vxorem ei dedit. Erat autem ex parte vxoris dominus *Syriæ Sobal*, illius videlicet regionis quæ est trans Iordanem, quæ vulgò dicitur *Montis regalis.* Susceperat tamen ex priore marito sobolem geminam prædicta vidua, filium videlicet & filiam. Hic, vt prædiximus, confisus de nimia familiaritate, quam apud dominum Regem huius patrem habuerat, Regni Principes, etiā se maiores, despectui habebat. Erat autem homo incircumspectus, superbus quoque & arrogans, verborum inutilium prodigus, & de se plus æquo præsumens. Hic vt videretur aliorum quodammodo lenire inuidiam, arte quadā, sed nimiùm manifestâ, ad colorem quæsitum, alium quendam *Roardum* nomine, arcis Hierosolymitanæ custodem, gregarium hominem & minus sufficientem, subornauerat, tanquam is præesset; Milo verò obsequeretur eius mandatis. Erat autem versâ vice: vnus, nomen magis splendidum quàm solidum gestabat; ille autem sub hoc colore, de Regni negotiis pro sua voluntate tractabat. Dum ergo incautè se gerit, dum imprudentiùs loquitur, & omnia Regni negotia, inuitis aliis, ad suam reuocat sollicitudinem, omnia disponit, omnia pro arbitrio dispensat, conflato aduersus eum odio pertinaci, subornati sunt quidam, qui vitæ eius insidias molirentur: quod cùm ei nunciatum esset, quasi friuolum pro nihilo duxit. Dumque more solito incautè se habens, in Acconensi ciuitate moram faceret, circa primum noctis crepusculum, in via publica gladiis confossus, turpiter & ignominiosè tractatus, interiit. Porrò de eius nece variæ sententiæ ferebantur in populo; dicentibus aliis, quia pro sua fidelitate, quam domino Regi deuotus exhibebat, hoc ei acciderat; aliis è contra, quòd

quòd sibi Regnum occultè parabat, missis nunciis ad amicos & notos suos in Franciam, vt ad eum properarent, quorum suffragiis Regnum sibi videbatur posse obtinere. Nobis autem neutrum horum pro certo compertum est. Notorium tamen erat, *Balianum* Ioppensem *Roardi* prædicti fratrem, ad partes transmontanas missum, cum Regiis epistolis & muneribus, cuius indies præstolabatur aduentum. Per idē tempus eodem mense, dominus *Fredericus* Tyrensis Archiepiscopus, prædecessor noster, vir secundùm carnem nobilis admodum, cuius supra fecimus mentionem, dum apud Neapolim ægritudine aliquandiu esset grauissimâ detentus, tertio Kal. Nouembr. viam vniuersæ carnis ingressus est. Cuius funus cum decentibus exequiis & debita honorificentia Hierosolymā delatum est, & in capitulo Templi Domini, vnde priùs Canonicus fuerat regularis, sepultum est.

V.

Eodem quoque tempore, conuocatis Regni Principibus & Ecclesiarum Prælatis, dum Rex esset Hierosolymis, *Comes Tripolitanus* iterum rediit, auditurus super petitionibus suis de obtinenda Regni procuratione, quas porrexerat priùs, responsum. Iteratoque verbo, dum eisdem insisteret, habitâ Rex per continuum biduum deliberatione, nouissimè de communi omnium coniuentia, in capitulo Dominici Sepulchri tradita est ei vniuersa Regni, post dominum Regem, populo acclamante, procuratio & potestas. Et quoniam de Comite nobis sermo, rerum serie sic exigente se obtulit, dignum est vt de eo quæ pro certo comperimus, posteris memoriæ mandemus: non quòd panegyricos propositum sit scribere, sed vt quantum compendiosæ historiæ sermo patitur succinctus, quis qualisque fuerit edoceamus. Hic de quo nobis sermo est, *Raimundus* Comes, à domino seniore *Raimundo*, sementiuam traxit carnis originem: qui in exercitu Domini, cuius operâ & studio & laboribus, Regnum Orientale CHRISTI seruitio restitutum est, tantus Princeps fuit, quemadmodum superiùs diligenter edocuimus, dum de primis Principibus, qui in prima expeditione venerant, tractaremus. Prædictus igitur dominus Comes senior *Raimundus*, bonæ memoriæ, filium habuit *Bertrannum* nomine, qui post mortem patris, & *Guilelmi Iordani* necem, qui prædicti Comitis nepos erat, Tripolitanum obtinuit Comitatum. Hic filium habuit *Pontium* nomine, qui eundem Comitatum post mortem patris hereditario iure possedit, qui *Ceciliam* Philippi Regis Francorum filiam, *Tancredi* viduam, duxit vxorem: ex qua suscepit filium *Raimundum* nomine, qui eidem in Comitatu successit. Hic *Hodiernam* domini *Balduini* Hierosolymorum Regis secundi filiam, duxit vxorem, ex quibus iste *Raimundus*, de quo nobis in præsenti est sermo, natus est: qui patri in porta vrbis Tripolitanæ, ab Assissinis repentinis inuasionibus occiso, in eodem Comitatu successit. Erat ergo prædictus Comes domini *Amalrici*, & domini *Balduini* Regum, ex parte matris, consobrinus: erant enim duarum sororum filii: Ex parte patris erat vno gradu inferior: eius namque auia, mater patris, videlicet, *Cecilia*, de qua prædiximus, soror fuit domini Regis *Fulconis*, patris dominorum *Balduini* & *Amalrici* Regum, ex eadem matre, non ex eodem patre. Nam vtriusque mater, soror domini *Amalrici de Muntfort*, *Fulconi* seniori Andegauensium Comiti in vxorem tradita fuit: quæ postmodum *Fulcone* iuniore iam edito, maritum deserens, ad Francorum Regem, dominum *Philippum*, se conferens, hanc *Ceciliam* cum quibusdam aliis filiis edidit. Rex autem nihilominus Reginam vxorem suam legitimam, vnde iam *Ludouicum* & *Constantiam* susceperat, contra legem Ecclesiasticam amore prædictæ Comitissæ infatuatus, expulerat. Ita ergo ex vtroque parente, vinculis consanguinitatis sibi inuicem erant connexi, dominus Comes, & prædicti Reges duo. Erat autem prædictus Comes vir carne tenuis, submacilentus, staturâ modestè procerus, facie aquilus, capillo plano mediocriter fusco, acutis luminibus, erectus humeris, mente compositus, prouidus multùm, & in actibus suis strenuus, cibo & potu quasi supra hominem sobrius, alienis munificus, suis verò non ita affabilis admodum; &, quod in hostium vinculis summo labore collegerat, literatus modicè, sed magis tamē naturali mentis viuacitate, scripturarum intelligentiam, more domini *Amalrici* Regis, nitebatur apprehendere. Frequens in quæstionibus, si præsentem haberet quem ad earum solutionem arbitraretur sufficere. Is eodem anno quo Regni procurationem suscepit, dominam *Eschiuam*, domini *Galterii* principis Galileę viduam, locupletem valde, filiis fœcundam ex priore marito, duxit vxorem: sed postquam

ad eum peruenit, caussâ occultâ parere desiit: quam cum filiis ita tenerè dicitur diligere, tanquam ei vniuersos illos peperisset. Verùm decursâ breuiter hac digressione, ad historiæ seriem redeamus. Per idem tempus, quia præcedente æstate dominus *Radulphus* bonæ memoriæ, Bethleemita Episcopus, regni Cancellarius, ex hac luce migrauerat, vt esset qui regiarum epistolarum curam haberet, de consilio principum suorum, nos ad prædictum vocauit officium, & *Cancellarii* nobis tradidit dignitatem.

VI. Eodem anno *Salahadinus Negemendi* filius, *Syraconi* ex fratre nepos, qui patruo suo Syracono in Ægypti regno successerat, vocantibus occultè eum Damascenis optimatibus, legitimo eorum domino *Mehele Salah*, filio videlicet *Noradini* adhuc impubere, apud Halapiam commorante, commissâ Ægypti curâ cuidam fratri suo *Seifedin* nomine, vt regnum Damascenorum occuparet, per vastitatem solitudinis in Syriam festinans, *Damascum* peruenit. Vnde non post multos dies, ciuitate, tradentibus ciuibus, receptâ, versus Cœlesyriam properat, sperans quòd omnes illius vrbes in suam, sine bello, ditionem reciperet: nec spe frustratus est. Nam intra modicum tempus, tradentibus locorum incolis, & vltrò reserantibus aditus, contra fidelitatem domini sui, cuius seruus fuerat, omnes illius prouinciæ vrbes recepit; *Heliopolim* Græcè videlicet, quæ hodie *Malbec* dicitur, Arabicè dictam *Baalbeth: Emissam*, quæ vulgò *Camela* dicitur; *Hamam*; *Cæsar*, quæ vulgò dicitur *Cæsarea magna*. Præsumebat autem præterea *Halapiam*, & ipsum puerum, per quorundam proditorum operam sibi tradi: sed illud casu quodam impeditum est. Nam dum hæc in partibus illis aguntur, dominus Rex, communicato cõsilio, quid in tam subito euentu, & in tanta rerum permutatione opus esset facto, dum diu cũ Principibus suis deliberat, placuit demum vniuersis, quòd dominus Comes cum exercitu tam de Regno quàm de suo Comitatu, ad partes Cœlesyriæ quantociùs properet. Additur etiam in mandatis, quatinus omni conamine profectibus Salahadini contrarium se obiiciat: & meritò. Suspectum enim nobis erat omne eius incrementum; & quicquid ei accedebat, nobis totum decedere videbatur. Erat enim vir consilio prouidus, armis strenuus, supra modum liberalis; in quo prudentioribus nostris maximè erat suspectus. *Nam nullo alio hodie visco subiectorum, & etiam quorumlibet aliorum hominum corda magis solent Principibus conciliari, nihilq́ alienos animos magis obligat, quàm munificentia, maximè principalis.* Suspectus ergo nimirum nobis erat, ne geminatis possessionibus, duplicato cum viribus imperio, acrior in nos insurgeret, & fatigaret vehementiùs. Quod tamen euacuatis nostris molíminibus, & frustra cohibere volentibus, lachrymosis hodie inspicimus oculis; quòd tantus terrâ marique in nos insurgit; quòd, nisi nos misericorditer visitauerit *Oriens ex alto*, nulla sit spes resistendi. *Tutius sanè videbatur puero, adhuc infra annos constituto, ministrare subsidium; non vt gratiâ eius, aliquid humanitatis videretur ei præstandum; sed vt suspectiori æmulo nutriretur aduersarius, quo remorante eius proposita, in nos fierent eius impetus infirmiores.*

VII. Libet paulisper ab historiæ textu, non euagandi inutiliter gratiâ, sed vt inferatur aliquid non absque fructu, discedere. Solet quæri, & verè meritò quærendum videtur, *quid causæ sit, quòd patres nostri in numero pauciore maiores hostium copias in conflictu sæpe sustinuerunt fortiùs; & frequentiùs, propriâ Diuinitate, in manu modica maiores eorum cuneos & innumeram plerunque multitudinem contriuerunt: ita etim, quòd ipsum nomen Christianum, gentibus DEVM ignorantibus, esset formidini, & in operibus patrum nostrorum glorificaretur Dominus. Nostri autem temporis homines, versâ vice, à paucioribus sæpius deuicti; & cum pluribus nonnunquam aduersus pauciores frustra aliquid tentasse, & succubuisse aliquoties reperiuntur.* Considerantibus ergo nobis, & statum nostrum diligenter discutientibus, prima occurrit causa, in DEVM auctorem respiciẽs; quòd pro patribus nostris, qui fuerunt viri religiosi, & timentes DEVM, nati sunt filii perditissimi, filii scelerati, fidei Christianæ prçuaricatores, passim & sine delectu per omnia currentes illicita: tales aut talibus peiores, qui dixerunt Domino DEO suo, *Recede à*

Iob. 21, 14. *nobis: scientiam viarum tuarum nolumus:* quibus meritò, peccatis eorũ exigentibus, gratiam subtrahat Dominus, tanquã ad iracundiã prouocatus. Tales sunt præsentis seculi, & maximè Orientalis tractus homines: quorũ mores, imò vitiorum monstra, si quis diligentiori stilo prosequi tentet, materiæ immẽsitate succumbat, & potiùs Satyram mouere videatur, quàm historiã texere. Secunda nobis causa ex latere occurrit; quòd tempore prçterito, cùm illi viri venerabiles, zelo ducti diuino, ardore fidei

interiùs

interiùs succensi, primùm ad Orientales partes descenderunt, erant bellicis assueti disciplinis, prœliis exercitati, vsum habentes armorũ familiarem. Populus verò Orientalis è contrario, longâ pace dissolutus, rei militaris expers, inexercitatus legibus prœliorum, vacatione gaudebat. Vnde nõ erat admiratione dignum, si pauci plures sustinerent leuiùs, aut eis deuictis in bellicis euentibus meliorem calculum, & cum palma victoriam reportarent. In talibus enim (vt meliùs me norunt, qui sensus circa talia habent pleniùs exercitatos) *experientia vsu comparata longæuo & continuo, aduersus indoctas vires & carentes industriâ, solet sæpiùs obtinere.* Tertia quoque causa non inferior, nec minùs efficax, iterum nobis se ingerit; quòd priscis temporibus singulæ penè ciuitates dominos habebant diuersos, vt more Aristotelis nostri loquamur, non subalternatim positos qui raro, paribus; frequentiùs, contrariis studiis agebantur. Contra quos diuersa sapientes, vel sæpiùs aduersa; sibique suspectos inuicem, minore periculo decertabatur: quippe qui nec ad communes iniurias propulsandas facilè possent aut vellent conuenire; nec in nostram leuiter perniciem armarentur, qui suos nimirum non minus quàm nostros formidini haberent. At nunc omnia regna nobis contermina, in vnius potestatem, Domino ita sustinente, redacta sunt: nam proximè præteritis temporibus, vir immanissimus, & nomen Christianum abhorrens, quasi pestem aliquam, *Sanguinus*, huius qui nuper obiit *Noradini* pater, post alia quæ violenter occupauit regna, nostrâ memoriâ nobilem & egregiam Medorum metropolim *Rages*, alio nomine *Edessam* dictam, fidelibus qui in ea erant, necidatis, cum omnibus finibus suis occupauit violenter. Item *Noradinus* eius filius, expulso Damascenorum rege, magis fraude suorum quàm viribus propriis, regnum illius sibi vendicauit, atque ad paternam adiecit hereditatem. Nouissimè idem *Noradinus* per ministerium & industriam *Siraconi*, regnum Ægypti antiquissimum, & opulentum nimis, sibi mancipauit: sicut superiùs, dum de regno domini *Amalrici* tractaremus, latiùs disseruimus. Sic ergo vt diximus omnia vicina nobis regna, vnius parent imperio, vnius nutibus seruiunt vel inuiti, ad vnius vocem, quasi vir vnus, in nostram armantur læsionem: non est qui dispari rapiatur studio; non est qui domini mandata impunè prætereat. Hæc sanè omnia *Salahadinus*, de quo sæpiùs mentionem fecimus, vir genere quidem humilis, extremæ conditionis homo, secundâ nimis arridente fortunâ, possidet: ex Ægypto & finibus adiacentibus auri primi & purissimi, quod *obryzum* dicitur, inæstimabilem habens copiam; ex aliis prouinciis equitum, pugnatorum, & aurum sitientum turmas habens innumeras; quas auri habentibus copiam, facilè est satis congregare. Sed nunc ad historiam redeamus. Placuit igitur, vt præmisimus, omnibus, qui aderant, quòd huic viro tam magnifico, & ita per successus continuos ad supremum culmen acceleranti, modis omnibus resisteretur: ne cùm ampliùs posset, in nos durior insurgeret aduersarius. Assumptis igitur Regni Principibus, congregatisque vndique militaribus auxiliis, ad partes Tripolitanas dominus Comes festinans contendit: ibique circa fines Archenses castrametatus, in ea regionis parte quæ dicitur *Galifa*, consedit.

VIII. Dum hæc apud nos geruntur, audiens filii *Noradini* patruus, princeps maximus, & inter Orientales gentis Parthorum potentissimus, nomine *Cotobedi*, quòd fratre mortuo, *Salahadinus* spretis humanitatis legibus, immemor factus suæ conditionis & beneficiorum sibi à patre pueri collatorum ingratus, ita contra dominum suum adhuc impuberem insurrexisset, congregatâ equitum numerosâ manu, quorum maxima dicitur esse illi copia, Euphrate transmisso, contra proditores suos, nepoti opem laturus aduenit. Erat autem hic maximus princeps, dominus illius antiquissimæ & famosissimæ ciuitatis *Niniue*, quæ olim *Ionæ* Prophetæ exhortationis verbo, in cinere & cilicio dicitur egisse pœnitentiam: nunc autem mutato nomine, loco etiam non multùm longè ab illa antiquiore remota, ex residuis ædificiorum & populi restituta, *Musula* dicitur: retentâ adhuc metropoleos dignitate, in omni Assyria. Hic postquam aduenit, in campestribus circa *Halapiam* castra locauit. Salahadinus interea nihilo segniùs *Bostro* primæ Arabiæ metropoli maximâ, *Heliopoli* quoque, quæ hodie vulgò dicitur *Malbec*, spontaneâ ciuium traditione sine bello receptis, vrbem *Emissenam*, quæ dicitur *Camela*, obsederat: & absque cunctatione aliqua tradita est ei à ciuibus eiusdem vrbis pars inferior; nam in colle quodam aliquantulum edito erat ciuitatis præsidium, satis

munitum, in quod fideles prædicti pueri se contulerant, quod tamen & armis & alimentis priùs satis & attentiùs communierant. Susceperat etiam nihilominus eiusdem prouinciæ vrbes illi conterminas, tradentibus locorum incolis, *Haman*, *Cesaream*, & regionem vniuersam, vsque ad ipsam *Halapiam*. Hi ergo qui in arce erant ciuitatis Emissenæ, missis nunciis ad Comitem Tripolitanum, & nostros qui erant in castris, vt prædiximus, expectantes vt ab alterutra parte, in tanto tumultu optatis conditionibus euocarentur, rogant, vt ad eos venire non pigritentur, pollicentes non esse absque emolumento & condigno fructu, si sibi contra huiusmodi pestilentem hominem subsidia ministrarent. Porrò domini Comitis obsides in eodem municipio seruabantur, quos pro sua redemptione & certa pecunia vsque ad sexaginta milia aureorum, *Noradino* patri pueri dum à carcere solutus egrederetur, obligauerat. Erant etiam ibidem & domini *Rainaldi* Sydoniensis, pro fratre suo *Eustachio*, obsides nonnulli. Sperantes ergo, quòd aliquo pacto eos prosperè subsidii, quod postulabant, à principe arcis, in qua erant, possent recipere, illuc celerrimè cum omni militia contendunt: vbi cùm nihil ponderis in eorum verbis reperissent: erat enim spes eis, per supradictum principem suum posse obsidionem solui: post multas tamen deliberationis varietates, in castra vnde priùs exierant, reuertuntur. *Salahadinus* interea videns, quòd nostri quasi indignati recessserant, factus inde erectior, & de eorum absentia præsumens plurimùm, *Halapiæ* viciniùs approximans, exercitum prædicti Principis cœpit ad pugnam lacessere, crebrisque irritare incursionibus: quo sæpiùs instigante, commissum est cominus & grauiter inter eos. Tandem deficientibus Niniuitis, proditione suorum, vt dicitur, pecuniâ corruptorum, victoriam obtinuit *Salahadinus*. Inde *Emissam* rediens, sicut priùs ciuitatem, ita demum & ciuitatis præsidium recepit. Inde ad Comitem legationem dirigens, dominum Comitem orat, ne suis successibus se opponat, sed permittat se cum filio *Noradini*, & aliis qui in auxilium eius venerant, experiri: ne autem & hoc ipsum sine condigna retributione contemnat, obsides suos & domini *Rainaldi* gratis offert restituendos. Placuit hoc verbum domino Comiti, receptisque obsidibus, prout pactis fuerat insertum, cæteris quoque nobilibus qui in eadem expeditione erant, non sine decenti munificētia dimissis, solutis castris, ad propria remearunt. Dicebatur horum omnium verborum dominus *Henfredus de Torono*, regius Constabularius, mediator fuisse; qui prædicto *Salahadino* nimiæ familiaritatis affectu deuinctus arguebatur. Factum est igitur contra propositum nostrum, *vt cui penitus fuerat obuiandum, ne contra nos factus potentior, solito vehementiùs insolesceret, eidem fauor noster accederet; & de nobis auderet sperare, qui in nostrum continuè ampliabatur detrimentum.* Egressi itaque à nobis circa Kal. Ianuarias, Kal. iterum Maii domum reuersi sunt.

IX. Iisdem diebus dominus *Mainardus*, bonæ memoriæ, Berythensis Episcopus, dum in vrbe Tyrensi languore correptus aliquantulum ægrotasset, morte præuentus est septimo Kal. Maii, cuius anima requiescat in pace. Eodem mense, cùm Tyrensis ecclesia septem vacasset mensibus continuis, consonante cleri & populi voto, Regis quoque, vt moris est, conueniente assensu, DEI patientiâ potiùs, quàm meritis nostris, ad regimen illius Ecclesiæ vocati sumus, & infra decem dies in Ecclesia Dominici Sepulchri, per manus domini *Amalrici* Hierosolymitani Patriarchæ, munus consecrationis, sexto Idus Iunii, auctore Domino, suscepimus, licet indigni.

X. Per idem tempus Salahadino circa partes illas arctiùs occupato, nunciatum est domino Regi, Damascenorum fines, absque militia, & sine rectore, patēre satis apertè ad prædam, & ad alia incommoda sustinenda, quæ hostibus iure belli possunt inferri. Quo comperto, congregatis militaribus copiis, *Iordanem* transiens, per syluam quæ Paneadensi adiacet ciuitati, & ab ea nomen ducit, *Libanum* famosissimum promontorium habens ad læuam, agrum Damascenum attingit. Erat autem tempore messis. Discurrentes ergo nostri, & totam regionē obambulantes liberè, fruges siue in areis comportatas, siue solo hærentes, siue per agros manipulatim congestas, incendiis tradunt. Homines autem, præcognito eorum aduentu, ad loca munitiora cum vxoribus & paruulis se contulerant. Sicque pro arbitrio nostri regionem habentes, peruenerunt vsque *Dariam*. Is locus suburbanus est, *Damasco* conterminus, vix ab ea distans miliaribus quatuor: inde etiam *Bedegene*, qui locus ad radicem Libani situs, perspicuas emanat aquas, vnde *domus voluptatis* dicitur, perueniunt.

tenerunt: & multis, & multùm renitentibus incolis, occupant locum violenter: spoliis inde ditati, prædam & manubias secum trahentes, cernētibus nec contradicere valentibus Damascenis, sani & incolumes post dies aliquot domum reuersi sunt. Per idem tempus dominus *Hernesius* bonæ memoriæ, Cæsariensis Archiepiscopus defunctus est: inque loco eius, dominus *Eracleus* Hierosolymitanus Archidiaconus electus & consecratus est. Anno secundo regni domini *Balduini* quarti, XI.
Salahadino adhuc circa partes Halapię negotiis occupato, mense Augusto, primâ die mensis, conuocatis Regni Magnatibus & collectâ militiâ, iterum dominus Rex hostium fines ingreditur, pertransiensque agrum Sydoniensem, & montana, quæ media sunt inter nostros & hostium terminos conscendens, peruenit ad locum bonis temporalibus commodum penè omnibus, glebâ vberem, fontibus irriguum, cui nomen *Messaara*: inde in vallem quæ dicitur *Bacar*, descendens, terram reperit, vt legitur, lacte & melle manantem. Hanc regionem existimant quidam dictam fuisse olim *Ituream*, cuius in Euangelio *Lucæ*, *Philippus* Herodis senioris filius, tetrarcha Luc. 3.
dicitur, simul & Traconitidis regionis; antiquiùs autem, videlicet tempore Regum Israël, *saltum Libani* nuncupatam, eò quòd ad radices Libani porrecta distenditur vallis opimo solo, aquis salubribus, populorum numerositate, suburbanorum frequentiâ, & aëris gratâ temperie commendabilis. In huius partibus submissioribus ciuitas ostenditur vsque hodie validis mœnibus circumsepta, multa prætendens nobilitatis pristinis in ædificiis argumenta, cui nomen est modernum *Amegarra*. Hanc quidam antiquitatis perscrutatores, arbitrantur esse *Palmuream*, nobilē quondam in Phœnice coloniam: cuius memoriam facit *Vlpianus* Tyrius in *Digesto nouo*, titulo 10. *de Censibus*. Huc peruenientes nostri, cœperunt omnē regionem liberè, nemine contradicente, perlustrare, incendiisque vastare vniuersa: incolæ autem regionis ad montes confugerant, ad quos non erat facilè iter nostris peruium: greges verò & armenta pro maxima parte in paludibus, quæ erant in vallis medio, vbi pascua erant vberrima, aduentu nostrorū præcognito, collocauerant. Interea Comes Tripolitanus, ex condicto per agrum Bibliensem, iuxta castrum quod *Manethera* dicitur, subitò in fines Heliopolitanos ingressus, in eadem valle, cum suis, cūcta incēdiis cremare nunciatur. Quod audientes nostri, obuiam illis properātes, illi quoque nihilo minus occurrere nobis optātes, cōuenerunt quasi in vallis medio: quod audiens *Semsedolus* Salahadini frater, qui Damasci residebat procurator, congregatâ militiâ, locorum etiam incolis conuenientibus, resistere tentat, acies instruit, nostris obuiam ire parat. Nostri quoque ordinatis agminibus, animo proniore occurrunt; decertatur vtrinque viriliter: sed diuinitate propitiâ multis interfectis, captis innumeris, hostis in fugam versus est. *Semsedolus* cum paucis euadens, ad montis ardua se contulit. Nostri verò hostilibus onusti spoliis, cum armentis & præda maxima redeunt: paucis tamē, imprudenter, qui paludes prçliandi gratiâ fuerant ingressi, dum vias ignorant, & nostrorum ita subitū non opinantur regressum, amissis. Reuersus ergo dominus Rex, & sui, cum omni sospitate, trahentes boum armenta, ouiumque greges & supellectilem omnimodam, victoriæ argumenta & felicitatis insignia, Tyrum auctore Domino peruenerunt. Comes quoque Tripolitanus, eodem quo venerat itinere, secum etiam prædam referens innumeram, ad propria feliciter cum suis omnibus se contulit. Eodem anno dominus *Rainaldus de Castellione*, qui domino Raimundo Principi Antiocheno, in eodem Principatu successerat, vxorem eius, *Constantiam* nomine, ducēs, post multos annos captiuitatis suæ, quam apud Halapiam duram nimis passus fuerat, interuenientibus amicis suis, & multæ quantitatis pro eo numeratâ pecuniâ, libertati restitutus; simulque cum eo *Iosceli*-*nus*, Ioscelini Comitis Edessani filius, domini Regis auunculus, studio & industriâ *Agnetis* Comitissæ, vxoris *Rainaldi Sydoniensis*, sororis suæ, matris videlicet Regis, ereptus a vinculis, in pristinam libertatem se recepit. Eodem anno, mense Maio, secunda mensis die, per nostrum ministerium, in ecclesia Tyrensi, munus consecrationis susceperunt, dominus *Odo* Sydoniensis electus, qui eiusdem ecclesiæ Tyrensis fuerat præcentor, & dominus *Rainaldus*, Berythensis electus.

Eodem quoque tempore dominus *Manuel* Imperator Constantinopolitanus, XII.
illustris memoriæ & amplectendæ in CHRISTO recordationis, cuius beneficia & liberalitatem eximiam vniuersus penè sentit mundus, dum contra immanissimam

Turcorum gentem, & impium eorum ducem, *Iconii Soldanum*, pro ampliando Christiano nomine, pietatis commendabili motu decertat, peccatis nostris exigentibus, suorum stragem infinitam, & copiarum Imperialium, quas secum supra hominum etiam opinionem trahebat, enormia circa Iconium passus est dispendia: vbi etiam de consanguineis eius, viri illustres, & inclytâ recordatione digni, in acie occubuerunt: inter quos & *Ioannes Protoseuasto*, eiusdem domini Imperatoris ex fratre nepos, vir egregiæ liberalitatis & memorandæ magnificentiæ, cuius filiam *Mariam* dominus *Amalricus* vxorem duxerat, dum strenuè resistit hostibus, multis confossus vulneribus interiit. Ipse tamen ex plurima parte receptis exercitibus, sed sinistro casu, mente supra modum consternatus, in suos fines corpore incolumis se recepit. Dicitur autem suorum ducum qui præibant agmina, magis imprudentiâ, quàm hostium viribus id accidisse. Nam cùm patentes amplæque viæ, ad producendas acies, & sarcinarum moles commodiùs trahendas, & impedimentorum omne genus subuehendum, quod & numerum excedere dicebatur & mensuram, non deessent, incautè nimis in periculosas locorum angustias præcipites se dederunt, vbi nec hostibus, qui loca eadē iam occupauerāt, dabatur resistere; nec referendi vices copia ministrabatur. Ab ea die, huius tam sinistri casu prædictus dominus Imperator, adeò menti perhennem dicitur impressisse memoriam, vt de cætero nec solitâ mentis hilaritate, quâ singulariter præminebat, lætiorem se suis, id admodum postulantibus, exhiberet; nec corporis sospitate quâ plurimùm pollebat, vsque in supremum vitæ diem frueretur: ita sanè continuâ facti refricatione vrebatur, vt nec animo quies, nec menti consueta tranquillitas indulgeretur.

XXIII. Tertio regni eiusdem domini *Balduini* anno, circa Octobris initium, dominus *Willelmus* Marchio, qui cognominatus est *Longaspata*, filius Marchionis *Wilelmi* senioris de Monteferrato, vocatus à domino Rege, & vniuersis Regni Principibus, tam secularibus quàm ecclesiasticis, apud Sydonem applicuit: cui infra quadraginta dies, postquam aduenit, quoniam anno præcedente, dum ad hoc specialiter citaretur, id per manum domini Regis, & omnium Principum iuramentis corporaliter præstitis firmatum fuerat, dominus Rex sororem suam, natu se priorem, vxorem dedit: & cum ea Ioppen & Ascalonem vrbes maritimas cum pertinentiis suis, & vniuerso Comitatu, sicut priùs pactis insertum fuerat, eidem contulit: inuitis tamen & palàm contradicentibus quibusdam, quorum consilio vocatus fuerat, non satis attendentibus, quoniam *varii & inconstantis hominis est, aduersus sua facta venire*. Erat autem prædictus Marchio, adolescens decenter procerus, formâ commendabilis, crine flauus; animosus viriliter; iracundus, ita vt modum excederet; liberalis plurimùm; profusus mente, & qui nihil vnquam vellet occultare propositi; talem se foris exhibens, qualem intus gerebat animum; multùm in cibo, in potu quoque maximè superfluus, non vsque tamen ad animi læsionem: armorum vsum & experientiam ab ipsa ineunte ætate pleniùs dicebatur habere: nobilis secundùm seculi dignitatem, ita vt in eo, aut nullum, aut rarissimum diceretur habere parem. Pater quippe eius domini *Philippi* Francorum Regis auunculus erat, matris eius videlicet frater: Mater verò eius, domini *Conradi*, illustris Romanorum Imperatoris soror fuerat, domini *Frederici*, qui nunc post dominum inclytæ recordationis *Conradum* patruum suum, strenuè Romanum administrat Imperium, amita: & ita vtriusque illorum illustrium Regum, pari gradu consanguineus erat præfatus Marchio. Ductâ demum vxore, cùm vix tribus mensibus cum ea fuisset corpore incolumis, decidit in ægritudinem difficilem nimis: quâ quasi mensibus duobus sine intermissione laborans, sequenti Iunio, domino quoque Rege apud eandem Ascalonam grauiter ægrotante, in fata concessit, vxore prægnante relictâ: cuius corpus Hierosolymam deuectum, in vestibulo ecclesiæ domus Hospitalis, intrantibus ad læuam, magnificè satis, per nostrum ministerium, tumulatum est. Circa id temporis *Henfredus de Torono*, regius Constabularius, dominam *Philippam*, domini *Raimundi* Antiochiæ Principis filiam, domini *Boamundi* tertii, qui nunc eundem regit Principatum, & dominæ *Mariæ* Imperatricis Constantinopoleos sororem, vxorem duxit, quam *Andronicus* domini Imperatoris consanguineus, priùs vxorem habuerat: hacque dimissâ, dominam *Theodoram*, domini Regis Balduini viduam, neptem suam impudenter nimis sed & impudicè non minùs, clàm abduxit. Hic deque

quo prædiximus, dominus *Henfredus* statim ex quo illam in domum traduxit suam, cœpit desperabiliter infirmari: illa quoque nihilo minus, languore nimio correpta, infra paucos dies vitam finiuit.

XIV. Quarto anno regni eiusdem domini *Balduini* quarti, mense secundo, circa Kal. Augustales, diu expectatus *Philippus Comes Flandrensium*, apud Acconensem applicuit ciuitatem: cuius aduentu dominus Rex, qui ab Ascalona Hierosolymam, in lectica adhuc ægrotans se fecerat deferri, exhilaratus plurimùm, mittens de principibus suis & ecclesiarum prælatis, multiplici fecit eum honore præuenire. Cui etiam postquam Hierosolymam peruenit, vbi adhuc Rex grauiter infirmabatur, communicato consilio vniuersorum, domini videlicet Patriarchæ, Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, & Priorum, Magistrorum quoque Hospitalis & Templi, & omnium Principum laicorum, obtulit ei potestatem, & liberam & generalem administrationem super Regnum vniuersum, *vt & in pace & in guerra, intus & foris, super maiores & minores plenam haberet iurisdictionẽ; & vt super thesauros & reditus Regni liberè exerceret arbitrium suum.* Qui habito cum suis consilio, respondit: *Quòd ipse nõ venerat ad hoc, vt potestatem aliquam acciperet, sed vt seruitio se manciparet diuino, cuius gratiâ venerat: nec erat eius propositi, quòd alicui administrationi se obligaret, quin liberè posset, cùm eum sua reuocarent negotia, ad propria redire. Sed dominus Rex in regno suo procuratorem ordinaret quem vellet, & ipse, tanquam domino suo Francorum Regi, ob regni vtilitatem ei vellet obedire.* Videntes ergo quòd ita penitus, quod obtuleramus, renueret, iterum per Principes suos dominus Rex eũ fecit deuotissimè rogari, vt saltem expeditionis in proximo futuræ, quã multo priùs tempore cum domino Imperatore Constantinopolitano ordinauerat, & vniuersi exercitus Christiani dux vellet esse; & prælia Domini contra Ægyptios procuraret. Ad quod verbum, sicut & ad prius respondit. Cõstituit ergo dominus Rex, sicut & priùs ante introitum Comitis fecerat, Regni & exercituum procuratorẽ dominum *Rainaldum*, quondam Antiochiæ Principem, virũ approbatæ fidei & mirabilis constantiæ: qui si dominus Rex in propria persona venire non posset, administraret Regni negotia, cum consilio tamen domini Comitis per omnia regeretur. Cumque hoc ipsum domino Comiti nunciatum esset, respondit: *Quòd non videbatur ei talis procurator necessarius; sed talem ordinaret, cuius & belli gloria, si DEVS ita prouideret; & dedecus, si Dominus ita pateretur, esset proprium; & cui regnum Ægypti cederet, si dominus illud in nostram traderet ditionem.* Ad hoc respondimus, qui missi à Rege fueramus: *Quòd talem non posset dominus Rex constituere procuratorem, nisi eundem Regem crearet: quod neque domini Regis, neque nostri erat propositi.* His ita se habentibus, tandem aperuit euidentiùs mentis arcanum; & quò tota eius properabat intentio, non habuit occultum, dicens: *Mirum esse quòd de matrimonio consanguineæ suæ nullus eum conueniret.* Audientes hoc verbum, admirati sumus hominis malitiam, & sinistrum mentis conceptum, quòd qui tam honestè à domino Rege susceptus fuerat, contra leges consanguinitatis, hospitalitatis immemor, in supplantationem domini Regis, hæc moliri attentaret.

XV. Libet paulisper digredi, vt pleniùs auditorum sensibus ingeratur, quidnam sit, in quo prædictum Comitem, malitiosè versatum, tum ex multorum relationibus, tum etiam ex eius confessione cognouimus. Quidam potens homo, cum domino Comite peregrinationis illius comes venerat, *Aduocatus* videlicet de *Betuna*, qui duos secum traxerat filios iam adultos. Hic, vt dicitur, suffragio vsus Comitis *Wilelmi de Mandauilla*, qui cum eodem Comite, eâdem viâ venerat, dominum Comitem circumueniens, persuadere cœpit, quòd maximis sibi compendiis vti posset dominus Comes, in facto Regni: dicens se amplissimum habere patrimonium, in eius Comitatu, quod vniuersum domino Comiti hereditario iure possidendum daret, si elaboraret sæpèdictus Comes, vt duæ filiæ domini Regis *Amalrici*, apud duos filios suos nuptui locarentur. Erant autem domini *Amalrici* profectò duæ filiæ, vna quæ vxor fuerat Marchionis; altera infra annos nubiles constituta, cum domina Regina matre eius apud Neapolim degens. His ergo verbis assensum præbens Comes, pronum se dabat, vt verbum hoc effectui mandaretur. Sed nunc redeamus ad propositum. Intellecto ergo quorsum spiritus Comitis anelaret, respondimus: *Quòd domino Regi id priùs oporteret nunciari; quodq; illi videretur de communi consilio respondendum, die crastinâ renunciaremus.* Facto mane, priùs tamen habito consilio, redeuntes ad Comitem, respondimus: *quòd apud nos consue-*

tudo erat, vsu approbata longæuo, quòd viduam, & maximè prægnantem, infra annum luctus non sit honestum, ad vota migrare secunda: & vix præterierant tres menses à morte mariti. *Vnde non esset nobis imputandum ad malum, si contra disciplinam temporum & regionis nostræ, de matrimonio prædictæ dominæ nullum habuerimus tractatum. Tamen vniuersis nobis gratum esse & acceptum, si cum eius, ex quo præsens erat, consilio, de verbo prædicto tractaretur: nam pro certo dominus Rex, & in hoc, & in omnibus aliis negotiis, eius semper proposuerat specialiter regi consilio, & eius quantum cum suo honore posset, deseruire voluntati. Praeiret ipse in verbo, & nominaret aliquam personam, ad hoc idoneam: & nos de communi voluntate, in facto præsenti, parati eramus procedere*. Quod verbum molestè ferens, dixit: *Se id omnino non facturum, nisi priùs vniuersi Principes iurarent, quòd sine contradictione, eius starent verbo: nam hoc esset personam alicuius nobilis dehonestare, si eo nominato, repulsam pateretur.* Nos autem respondimus: *Quòd illud omninò contra domini Regis, & nostrã esset honestatem, si eius sororem personæ ignotæ, & cuius etiam nomen ignoraretur, traderemus.* Tandem cognitâ Regis & Principum omnium voluntate, licet plurimùm indignans, & iratus, ab hoc verbo destitit.

XVI. Erant per idem tempus Hierosolymis, domini Imperatoris nuncii, viri inclyti & eminentes, dominus *Andronicus*, qui cognominatur *Angelus*, domini Imperatoris ex sorore nepos; *Ioannes* vir magnificus, Megaltriarcha; vir nobilis *Alexander*, Comes Cupersanensis de Apulia; *Georgius Sinaites*, Imperialis aulæ familiaris. Hi ex præcepto Imperiali ad dominum Regem venerant, arbitrantes tempus esse sicut & sperabatur, vt in aduentu domini Comitis Flandrensis, pacta, quæ aliquando inter dominum Imperatorem, & dominum Regem *Amalricum* inita fuerant; postmodum inter eundem dominum Imperatorem, & dominum *Balduinum* qui in præsenti regnat, non dissimilibus conditionibus fuerant innouata, auctore domino, contraherẽtur ad effectum. Et ob hoc curia generalis apud eandem sacratissimam Vrbem indicta fuerat, conuenientibus in vnum vniuersis Regni Magnatibus. Erat omnibus spes vna, eaque quasi fouebat vniuersos, quòd *auxilio & consilio* prædicti Comitis & suorum Regnum Deo amabile, optatum susciperet incrementum, & de conterendis Christi hostibus, diligens haberetur tractatus: cùm subitò, vt præmisimus, in sinistrum latus mutatus est Comes, & promissorum immemor, ad alia se conuertit negotia, omne spei nostræ firmamentum euacuans. Instant tamen Imperiales Apocrisarii, vt pactis staretur, allegantes, *moram solere secum periculum trahere: per eos non stare, quo minus in concepto negotio procederetur: verùm se paratos asserunt, omnes pactis insertas conditiones, fideliter & largâ interpretatione velle adimplere*. Nos autem audientes legatorum verba, deliberatione habitâ, visum est expedire, vt domino Comiti verbum ex ordine panderetur: quo accito, & præsente, propositus fuit ei pactorum inter nos & dominum Imperatorem in scriptis fideliter tenor, eius aureâ bullâ munitus. Quo diligenter lecto, & intellecto pleniùs, quæsitum est ab eo, *Quid sibi videretur?* Qui respondit: *Se hominem peregrinum esse, locorum ignarum, & maximè regionis Ægypti, quæ longè ab omnibus aliis regionibus, alterius dicitur esse conditionis; quæ certis temporibus aquis irrigetur, & occupetur vniuersa. Nos autem meliùs nosse & locorum faciem, & abeundi opportunitatem: tamen se audiuisse ex eis qui frequenter in Ægyptum descenderant, tempus ad eius impugnationem non conuenire*. Adiecitque, *quòd hyems in proximo erat; Ægyptus verò aquis Nili restagnantis operiebatur. Iterum infinitam Turcorum multitudinem illuc confluxisse* audierat. Timebat præterea, & maximè, *ne iter agentibus, aut etiam peruenientibus, alimenta deficerent, & inediæ molestiâ conficeretur exercitus*. Ad hoc nos, videntes quòd caluas quæreret occasiones, ne sub hoc prætextu viam declinaret, obtulimus ei sexcentos camelos, ad victualia, arma & cætera impedimentorum genera per terras deportanda: & naues quotquot haberet necessarias ad alimẽta, siue bellicis vsibus necessarias, machinarum moles per mare deuehendas. Quibus omnibus spretis, subintulit: *Quòd omninò in Ægyptum non descenderet nobiscum; ne fortè ipse, & qui eum sequerentur, fame perire compellerentur*: adiecit etiam, *quòd ipse consueuerat, per opulentas regiones suos trahere exercitus; nec possent sui huiusmodi tolerare inopias: sed eligeremus alias partes, vbi commodiùs & faciliùs ad Christiani nominis incrementum, & exercitus ducere, & hostes* CHRISTI *conterere possemus: & ad hoc ipse cum suis libenter se accingeret.*

XVII. Porrò nobis nec tutum erat, nec honestum à pactis discedere. Nam domini Imperatoris nuncii, præclari & nobiles viri, cum infinita pecunia præsentes erant, paratos se asserentes, vt præmisimus, con-

mus, conuentiones inter nos & dominum Imperatorem initas fideliter adimplere, habentes in portu Acconensi septuaginta galeas, exceptis aliis nauibus, ad iter & opus condictum sufficientes: item *iuramentis nostris obuiare, inhonestum nimis & periculosum videbatur.* Quòd si etiam cum assensu Imperialium nunciorum res in aliud tempus differri potuisset, præsens domini Imperatoris auxilium deserere, nō reputabamus tutum, timentes indignationem eius, quæ nobis poterat esse nimis periculosa. Igitur iuxta condictum nostrum, secundùm quod priùs conuenerat, consentientibus partibus vtrisque, iter nostrum firmauimus, ad opus nos accingētes, quod ante multò cum domino Imperatore constitueramus. Quo audito, Comes Flandrensis iterum contra nos vehementiùs cœpit inflāmari, dicens: quòd in eius contumeliam totum hoc fuerat fabricatum. Et factum est post multa, vt eius quocunq; modo satisfaceremus voluntati, quòd de communi tam nostrorum quàm Græcorum consilio, iterum expeditio dilata est, vsque per totum Aprilem sequentem. His ita gestis, dominus Comes, cùm Hierosolymis quasi per quindecim dies fuisset, cōpletis orationibus, & sumptâ palmâ, quod est apud nos consummatæ peregrinationis signum, quasi omninò recessurus, *Neapolim* abiit. Vnde post dies aliquot, ad nos misit Hierosolymam *Aduocatum de Betuna*, cum quibusdam aliis de suis hominibus: qui nobis ex parte domini Comitis nunciarunt, quòd Comes paratus erat, & hæc erat eius deliberationis summa, quocunque nobis videretur optimum, siue in Ægyptum, siue ad alias partes nos sequi. Quo comperto, etsi nobis videretur ridiculū toties mutare sententias, & nimiæ instabilitati videretur meritò imputandum, nulli certò hærere proposito: tamen Græcos, licet inuiti conuenimus, videntes Comitis intētionem. Non enim erat eius propositi dicta cōpensare operibus: sed ad id summâ ope nitebatur, quòd nos in culpam traheret, & scribere vltramontanis Principibus posset, per nos stetisse, quo minus in negotio esset processum. Culpam ergo suā in nos retorquere volens, prædictos ad nos miserat: nullo modo sperans, quòd Græci ad nostram iterum redirent voluntatem.

XVIII. Conuenimus ergo Græcos, tentantes, si vellent iterum pactis stare prioribus: & si Comes nobiscum veniret, vtrum vellent in Ægyptum descendere? Qui respondentes: *Quamuis tempus esset artum nimis, vt exercitus possent præparare suos, tamen si Comes propriâ manu vult iurare, quòd veniat nobiscum; & si contigerit eum, vel hic, vel in via infirmari, quòd suos mittat; & quòd in tota expeditione* bonâ fide, sine fraude, & malo ingenio, *pro Christianitatis incremento laboret: & quòd non* sit in consilio vel auxilio, *quòd pacta inter dominum Regem & dominum Imperatorem tractata & conscripta, ex aliqua parte infringantur; & idipsum homines suos iurare fecerit, licet nobis nimis durum, & contra virilē constantiam videatur, toties mutare consilia, tamē vt Regni huius DEO amabilis, & domini Imperatoris amplietur gloria, veniemus.* Hic, cùm suum iuramentū, *Aduocatus* & qui cū eo missi fuerāt, super dictis cōditionibus offerrēt; nec omnia tamē prædicta cū suo iuramēto vellent cōprehendere, nec Comitis promitterēt iuramentum, noluimus ampliùs verbis inutilibus insistere: solutum est colloquiū nostrum; sumptaq; licentiâ, Imperiales legati, negotiū sæpè dictū, vsque in tempus opportunum differētes, ad propria redierunt. Post hoc cœperunt nuncii Comitis quærere, ex quo prædicta nō posset esse in præsenti expeditio, *Quid cū auxilio Regni dominus Comes posset facere, ne omnino videretur ociosus?* Placuit tandē iis quibus verbum erat hoc propositū, quòd in terram Tripolitanam aut Antiochenā proficisceretur: ibi enim videbatur quòd ad honorem suum, & Christianitatis incrementum, aliquid posset operari. Erant nonnulli, qui domino Principi Antiocheno, qui præsens erat, & domino Comiti Tripolitano imputabant, quòd Comes ita erat aduersus profectioni in Ægyptū; nitebātur enim, vt dicitur, ad suas eum partes trahere, sperantes eius auxilio aliquid adoriri, ad incrementum suarum regionū respiciens: sed spe suâ frustrati sunt: quia nec apud nos, nec apud eos quippiam memoriâ dignum ei datum est diuinitus consummasse. Dignum quippe erat, vt cui Dominus suam subtraxerat gratiam, in nullo prosperaretur. Quia *superbis resistit DEVS, humilibus autem dat gratiam.* 1.Pet.5,5. Promisit tamen dominus Rex, se cooperatorem & adiutorem futurū: tradiditque ei illuc eunti, centum equites de suis, & peditum duo millia. Et in hoc statu erant res nostræ, circa Kal. Octobris. Assumptis ergo suis, & domino Comite Tripolitano, Magistroque domus Hospitalis & multis ex fratribus Militiæ Templi, ad partes contendit Tripolitanas. Per idem tempus do-

minus *Balianus de Ibelim*, frater domini *Balduini de Ramis*, viduam domini Regis *Amalrici*, Reginam *Mariam*, filiam *Ioannis* Protoseuasti, vnde superiùs fecimus mentionem, domino Rege id permittente, vxorem duxit: cum qua etiam Neapolitanam vrbem, quam illa possidebat nomine donationis propter nuptias, in vita vxoris habendam suscepit.

XIX. Perueniens igitur ad partes destinatas Comes, compositis ad iter necessariis, ordinatisque agminibus, cum Tripolitano Comite & suis, terras hostium ingreditur, circa *Emissenam* & *Hamam*, morem facientes aliquam, non sine hostiũ damno. *Salahadinus* enim completis pro voto in illa regione negotiis, factâ cum filio *Noradini* pro suo arbitrio pace, in Ægyptum descenderat: timens ne ille de quo prædiximus, apparatus, & diu promissa expeditio, illuc, sicut dispositum multò ante fuerat, properaret. Traxerat ergo secum, quoscunque & vndecunque eos corrogare poterat, maximas militum copias: illuc robur cõgerens, vbi videbantur maiora emergere posse negotia. Inuenientes igitur Comes & sui, regionem viribus vacuam, liberiùs poterant euagari: municipia tamen, & ciuitatum præsidia, alimentis, armis & custodibus satis erant & sufficienter munita. Cognito verò dominus Princeps, quòd hostium fines ingressi essent, sicut ex condicto inter eos conuenerat, ipse verò aliâ viâ properans adiungit se illis. Conuenientes itaque corpore, conuenerunt & mente: idque temporibus præsentibus magis opinantes expedire, placuit vt castrum *Harenc* obsiderent. Est autem prædictus locus, in territorio Chalcidensi, quæ ciuitas hodie vulgò appellatur *Artasia*, nobilis aliquando, nunc ad instar paruissimi redacta oppidi. Distat autem vterque locus ab Antiochia quasi miliaribus duodecim. Ad quem locum vbi peruentum est, locatis in gyrum castris, locum ex omni vallant parte, vt nec obsessis exitus; nec ad eos, subsidium ministrare volentibus, liber pateret introitus. Proinde machinas, & quæ ad vsus huiusmodi solent esse necessaria, construunt: & quandam quasi perpetuitatem obsidionis & propositi constantiam promittentes, casas componunt vimineas, & propter ingruentem hyemem vallis castra muniunt, ne torrentium impetu damna rerum sustineant in aliquo. Porrò ab Antiochia & suburbanis confinibus ruris incolæ, & illius professionis homines, certatim student necessariam ministrare alimoniam. Erat sæpedictum castrum filii *Noradini*, idque solum in partibus illis *Salahadinus* ei dimiserat. Vallato igitur vndique municipio, temporibus certis, & per vices, more solito, oppidanis dabant assultus, & machinis ac tormentis mœnia quatientes, obsessis negabant requiem.

XX. Interea dum hæc in partibus Antiochenis geruntur, *Salahadinus* audiens, quòd Comes, & totius exercitus Christiani robur, quod ipse non sine timore vehementi in Ægypto præstolatus fuerat, ad partes se contulerat Antiochenas: arbitratus non imprudenter, quòd Regnum viribus vacuum impunè posset inuadere; & duorum alterum faciliùs obtinere, aut obsidionem ab obsesso dimouere municipio; aut hostibus illic perseuerantibus, de his qui in Regno remanserant, obtinere triumphum. Collectis igitur vndique militaribus copiis, in multitudine graui, & armis & omnibus penè quæ in bello solent vsui esse, solito instructiore, egressus de Ægypto, per vastitatem interiectæ solitudinis, maturato itinere peruenit ad vrbem antiquissimam, desertam tamen, *Laris* nomine: vbi depositâ impedimentorum parte, & sarcinarum onere subleuato, assumptis sibi qui expeditiores, & pugnandi peritiores videbantur, relictis post se oppidis nostris *Darum* & *Gazâ* vrbe famosissimâ, subitò ante *Ascalonam*, præmissis quibusdam excursoribus, irruit. Dominus verò Rex, aliquot diebus ante, de aduentu eius præmonitus, id quod residuum erat in Regno militiæ, celeriter conuocans, cum suis eandem vrbem, paucis ante diebus ingressus fuerat. Aberat (vt præmisimus) Comes Tripolitanus cum centum ex nostris militibus, de multo numero electis; Magister quoque Hospitalis cum fratribus suis, & pars maxima Militiæ Templi: reliqua verò pars fratrum in *Gazam* se receperat, timentes ne eam, quia prima de vrbibus nostris ei occurreret, *Salahadinus* obsideret: Item *Henfredus* Regius Constabularius, ægritudine maximâ (vt diximus) laborabat. Paucos igitur secum habens dominus Rex, vt comperit, quòd per campestria nobis contermina liberè & hostiliter vagarentur & discurrerent hostes, inuocato diuino auxilio, relictis qui ciuitatem tuerentur, vrbe cum suis egreditur, tanquam cum eis pugnaturus. *Salahadinus* verò prope ciuitatem gentem suam in vnum collegerat. Egressus autem Christianus

stianus exercitus, inspectâ partis aduersæ multitudine infinitâ, qui sensus habebant magis exercitatos in talibus, tutiùs esse dicebant *in se subsistere, quàm dubiis belli euentibus inconsultè se committere.* Ita ergo vsq; ad vesperã, habitis tamẽ interdum singularibus conflictibus, quamuis proximæ essent vtrinque acies, eorum impetus sustinuerunt nostri. Aduesperascente autem die, periculosum credẽtes, in tam modica manu, castris se committere illa nocte, præsertim cùm tanta esset hostium immensitas, in ciuitatem Ascalonam iterum prudenter se receperunt. Quod factum, in tantam Salahadinum cum suis erexit præsumptionem, vt iam non in se solidè subsisteret, sed ambularet in mirabilibus super se; & iam quasi victor, commilitonibus suis Regni subiugati portiones certas designaret. Cœperunt ergo de cætero, quasi pro votis obtinentes omnia, incautiùs discurrere, habere se imprudentiùs, passim per turmas inordinatis agminibus vagari. Nocte ergo illâ opinati sumus, quòd ante vrbem castra locarent sua, in ea regione, vbi pridie fuerant; aut vrbi viciniùs se conferentes, ipsam obsidione clauderent. Verùm ipsi neque sibi neque equis requiem indulgentes, cateruatim vniuersam perlustrantes regionem, prout cuique impetus erat, ad diuersa rapiebãtur. Erat autem inter eorũ satrapas quidam, *Iuelinus* nomine, vir bello strenuus, ad quælibet tentanda pronus; vir apostata, qui relictâ mediatoris DEI & hominum fide, ad Gentilem impietatem deuia secutus, se contulerat, natione Armenius. Hic, cùm acie cui præerat, vsque *Ramam* vrbem in campestribus sitam peruenit; inueniensque eam vacuam, succendit: diffidentes enim illius loci ciues, eò quòd non esset munita commodè, partim cum domino *Balduino* Rege in expeditionem apud Ascalonam profecti fuerant; pars cum infirmiore manu, cum mulieribus & paruulis in Ioppen se contulerant; pars in castrum in montibus, situ munitum satis, cui nomen *Mirabel*, ascenderant. Incensâ igitur vrbe, prædictus *Iuelinus Liddam*, finitimam vrbem, cum omni suo comitatu properat, locum partitis agminibus, subitò vallat in circuitu: deinde sagittarum immissâ grandine, & omni armorum genere, inclusos aggreditur, & incessanter fatigat. Contulerat sanè se populus omnis super ecclesiam beati martyris Georgii. Porrò tantus nostros inuaserat timor, vt iam non esset spei residuum, nisi in fuga: nec solùm his qui in campestribus habitabant, vbi tam liber hostium erat discursus, verùm etiam & montium incolis tantus incubuerat horror, vt Ciuitatem sanctam prope desererent eius ciues; & de vrbis tuitione diffidentes, in arcem quę dicitur *Dauid*, reliquâ parte ciuitatis neglectâ, se certatim conferrent. Processerant quippe excursores vsque ad locum qui dicitur *Calcalia*, & obtexerant penè vniuersam superficiem terræ eorum præambuli; & iam etiam dimissis campestribus, ad montana conscendere disponebant. Hæc erat facies regionis desolatæ, & oppressæ amaritudine, in die qua obtexit eam caligine Dominus in furore suo, ad iracundiam prouocatus: tamen *non continuit in ira sua misericordias suas, nec oblitus est misereri; sed conuersus, consolatus est nos, & apposuit vt complacitior sit adhuc, & secundùm multitudinem dolorum nostrorum, in corde nostro consolationes eius lætificauerunt animas nostras.* (Psal. 76. 7. 9. & 93. 19.)

XXII. Nam dum hæc ita in partibus illis geruntur, dominus Rex audiens quòd fines eius longè latequè, hostium multitudo diffusa penitùs occupauerat, ex *Ascalona* cum suis egreditur, ac hostibus obuiam ire parat: *satius ducens, cum hostibus etiam dubio euentu præliandi fortunam tentare, quàm prædam, incendia, suorum stragem sustinere.* Egrediens igitur per maritimam oram, littus quoque secutus, vt subitò & occultus posset inimicis occurrere, peruenit ad eum locum, vbi Salahadinus è regione erat in campestribus. Quò perueniens, acies omnemque apparatum bellicum, tàm equitum quàm peditum aduersus eum dirigit: vbi adiunguntur ei fratres Militiæ Templi, qui in *Gaza* remanserant. Inde instructis ordinibus militum, hostibus obuiam ire parant: dumque proficiscuntur vnanimes iniurias suas vltum iri, incendiis quæ ex omni parte intuebantur, & strage suorum auditâ, in virilem audaciam diuinitùs accensi, quasi vir vnus facti, properant: cùm ecce ex aduerso non multum distantia hostium agmina contuentur. Erat autem hora diei quasi octaua. *Salahadinus* interea audiens nostros spe pugnandi aduentare, timens quem priùs videbatur optasse congressum, missis qui suos passim dispersos conuocarent; clangore quoque buccinarũ, & tympanorum strepitu, verbis quoque, sicut in talibus fieri solet, manipulos suos ad conflictum animabat, & dictis vires addere nitebatur. Erat ibi cum domino Rege, *Odo*

de sancto Amando, magister Militiæ Templi, cum octoginta ex suis; Princeps *Rainaldus*, *Balduinus de Ramis*, & *Balianus* frater eius; *Rainaldus Sydoniensis*, Comes *Ioscelinus*, regis auunculus & Senescalcus. Omnes verò quotquot erant promiscuæ conditionis, vix trecenti septuaginta quinque inuenti sunt. Hi omnes inuocato de supernis auxilio, præuio viuificæ Crucis ligno mirabili, quod dominus *Albertus* Bethleemita episcopus gestabat in manibus, instructis ordinibus, ad dimicandum viriliter se accingebāt. At verò interea ad hostium cuneos, qui longiùs prædas secuti, & procurantes incendia discesserant, certatim ex diuersis partibus addebantur, fiebatq; maior numerus: ita quòd nisi *Dominus, qui non derelinquit sperantes in se*, nostros interiore quadam inspiratione clementiùs erigeret, omninò non solùm de victoria, sed & de salute & de libertate desperare cogerentur. Ordināt & ipsi nihilominus acies suas, & iuxta militarem disciplinam agmina digerunt, disponentes qui primi aggrediantur, & qui eis sint subsidio.

XXIII. Interea accedentibus hincinde gradatim bellatorum ordinibus, commissum est prelium, priùs casu dubio, sed viribus longè imparibus; postmodum nostris animosiùs insistentibus, infusâ cœlitùs gratiâ, quæ eos solito redderet fortiores, confractis eorum legionibus, post multam stragem hostes in fugam vertunt. Quis autem esset hostium numerus, inuestiganti mihi & quærenti diligentiùs, veridicâ multorū relatione innotuit, quòd viginti sex millia equitum expeditorum: exceptis iis qui summariis insidebant, & camelis; intra fines nostros immiserat; ex quibus erant octo millia egregiorum, quos ipsi linguâ suâ *Toassin* vocant: reliqua verò decem & octo millia erant gregariorum, quos ipsi appellant *Carnagolam*. De egregiis autem erant mille, qui omnes induti croceis super loricas examentis, *Salahadino* concolores, eidem familiariùs ad tutelam proprii corporis assistebant. Solent enim Turcorum satrapæ, & maiores Principes, quos ipsi linguâ Arabicâ vocant *Emyr*, adolescentes, siue ex ancillis natos, siue emptos, siue capta in præliis mancipia studiosè alere, disciplinâ militari instruere diligenter; adultis autem, prout cuiusque exigit meritum, dare stipendia, & largas etiam possessiones conferre: In dubiis autem bellorum euentibus, proprii conseruandi corporis solent his curam committere, & de obtinenda victoria spem habere nō modicam: hos linguâ suâ vocant *Mameluc*. Hi assistentes domino suo perseueranter, vnanimiter ab eo nitebantur propulsare iniurias, & vsque ad mortem non destituere. Hi sanè in conflictu perseuerantes, quoadusq; fugeret dominus eorum, vnanimiter perstiterunt: vnde contigit, quòd cæteris fugâ elapsis, hi penè omnes occumberent. Cōuersis itaq; hostibus in fugā, insecuti sunt nostri, vsq; dum inclinatâ iam die nox irrueret: ab eo loco, qui dicitur *Mons Gisardi*, vsque ad paludem illam, quæ vulgò dicitur *Caunetum Esturnellorum*. Toto autem illo fugæ tempore & spacio, nō desiit hostium strages fieri continua, per duodecim vel amplius milliaria: nec de omni numero superfuissent aliqui, nisi nox importunè irruens, persequentiū gladiis eripuisset. Vt autem expeditiùs possent fugiendo saluti consulere, abiectis armis & vestibus, sarcinis expositis, relictis infirmioribus, qui fortiores erant, & equorum velocium sessores, fugiendo pro viribus, beneficio noctis imminētis, neci subtracti sunt: alii autem omnes aut capti, aut gladiis interempti, grauiores exitus sunt consecuti. De nostris autem in primo conflictu quatuor aut quinque occubuerunt equites; pedites autem ad certum, quem nos ignoramus numerum. Peruenientes autem, qui fugâ fuerant elapsi, vsque ad prædictam paludem, si quid residuum erat oneris, loricas videlicet & caligas ferreas, in carectum aquæ, & in ipsam aquam proiecerunt interiùs, vt & ipsi expeditiùs incederent, & arma in aquis proiecta, nostris nullo tempore possent esse aut vsui, aut victoriæ signo. Quorum tamen vtrunque nostri postea sunt pleniùs assecuti: nam inhærentes eorum vestigiis, & nocte instante, & sequenti die, & prædictum arundinetum diligentiùs perscrutantes, paludē quoque ipsam contis & vncis percunctātes, quicquid illi occultauerant, celeriùs repererunt. Audiuimus à quibusdam fide dignis, quòd cētum inde viderant vnâ die loricas extrahi, exceptis galeis & ocreis ferreis, & minoris ponderis rebus, vtilibus tamen & preciosis. Collatum autem nobis est hoc tam insigne & seculis memorabile beneficium, diuinitùs, anno domini *Balduini* quarti, tertio, mense Nouembre, septimo Kal. Decembris, die festo sanctorū martyrum Petri Alexādrini & Katerinæ virginis. Reuersus autem dominus Rex *Ascalonam*, exspectauit quousque suos reciperet,

caperet, qui diuersis itineribus insecuti fuerant fugientes, quos infra dies quatuor recollegit. Videre erat redeuntes, manubiis onustos, mancipia trahentes, camelorũ armenta, equos, tentoria referentes, exultantes secundùm Prophetæ dictum: *Quasi victores captâ prædâ, quando diuidunt spolia.* Accessit & aliud, in quo manifestè innotuit præsentem esse diuinam nobis clementiam: nam sequenti die, & per decem dies continuos, tanta vis imbrium, tanta algoris præter solitum violentia incubuit, vt verè credi posset, etiam ipsa contra eos coniurasse elementa. Equos nimirum omnes amiserant, quibus per illud triduum, quo in finibus nostris moram fecerant, nec cibum, nec potum, nec vllam indulserant requiem: item indumenta, & vestium genera quælibet (vt præmisimus) omninò ab se reiecerant. Accedebat ad miseriarum cumulum, quòd nec victum penitùs habentes, frigore, inediâ, viarum tædio, & laboris insueti pondere tabescebant. Reperiebantur ex eis passim aliquando plures, aliquando pauciores, in quos quamuis etiam impotens & debilis, impunè poterat pro suo arbitrio desæuire: ignari enim locorum ex eis plerique, putantes, domũ redire, nostris se vicis aut viatoribus, aut eos quærentibus offerebant. Arabes interea, infidum genus hominum, videntes quidem casum qui Turcis acciderat, ad illos properant, quos superiùs cum sarcinis apud *Laris* ciuitatem diximus relictos, quos nũciatâ suorum strage territos, in fugam vertunt: eos quoque nihilominus, qui quocunque casu nostrorũ manus euaserant, duriùs insequuntur; & qui à nobis elapsi videbantur, illis dabantur ad prædam: ita vt impletum videretur illud Propheticum: *Residuum locustæ, comedit bruchus.* Id enim moris huic generationi nequã esse dicitur, vt sub quocunque duce ingrediantur ad prælia, anceps soleant declinare certamen: & quandiu bellorum dubius est euentus, de remoto conspicere: demumque adhærere victoribus; victos verò tanquam hostes insequi, & de eorum locupletari spoliis. Igitur per dies multos de syluis, de montibus, de ipsa etiam solitudine educebantur captiui: aliquando etiam sponte nostris occurrebant, satius arbitrantes carceri & vinculis mancipari, quàm frigore & inediâ tabescere & cruciari. Interea dominus Rex prædâ, & manubiis, lege belli distributis, votiuas gratiarũ actiones pro collatis sibi à Domino beneficiis soluturus, *Hierosolymam* properauit. *Saladinus* autem, qui cum tanta superbia, & tam multiplici equitatu ascenderat, diuinâ percussus manu, vix cum centum equitibus reuersus est; ipse quoque camelo inuectus dicitur. Intueri libet & considerare interiùs, diuini huius muneris largitatem; & quomodo in nobis exhibita nobis liberalitate, hanc vniuersam sibi voluit pius consolator gloriam vendicare. Nã si præsenti operi diuinitus procurato, Comes Flandriæ, Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, & illa militiæ multitudo quæ aberat, interfuisset, more imprudentum, & qui solet in prosperis irrepere fastus, etsi non verbo, saltem cogitatione non vererentur dicere: *Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia.* At nunc iuxta verbum suum, quod scriptum est, *Ego gloriam meam alteri non dabo:* reseruatâ sibi penitùs auctoritate & gloriâ, non in multitudine, sed paucorum, visus ministerio; & Gedeonis innouans clementer miracula, innumeram strauit multitudinem: significans, quòd *ipse sit, & non alius, cuius beneficio vnus persequitur mille, & duo fugant decem millia.* Ei ergò ascribatur, *à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum:* quia non est in hoc præsenti articulo, quod operibus suis imputare possit homo. Diuinæ enim gratiæ munus est, & non meritis exhibitum: *Tuum est opus, Domine, extendisti enim manum tuam, & deuorauit eos terra: in multitudine gloriæ tuæ deposuisti omnes aduersarios meos.*

Ioel. 1.

Deut. 32, 27.

Esai. 42, 8.

XXIV.

XXV.

Cùm hæc apud nos peraguntur, Comes, & qui cum eo erant, in obsidione supradicti castri perseuerabant, sed inutiliter: nam in dissolutionem dati, aleis & cæteris noxiis voluptatibus maiorem dabant operam, quàm disciplina militaris aut obsidionis lex exposceret; continuis itineribus Antiochiam properabant, vbi balneis, commessationibus, & ebrietatibus & cæteris lubricis voluptatibus dediti, desidiis obsidionem deserebant. Sed neque ii qui ibi iuges & assidui videbantur, negligentiâ torpentes aliquid vtilitatis operabantur, terebant ocia, & *palustres* trahebant dies. Ipse etiam Comes singulis diebus minabatur, quòd eum redire oporteret, quodque inuitus ibi detinebatur: quod verbum non solùm eos qui in obsidione erãt exteriùs, ab honesto reuocabat proposito; sed etiam obsessos reddebat ad resistendum promptiores: sperantes enim in vicino soluendam obsidionem, proponebant hoc modico tem-

pore melius esse cuncta tolerare, etsi dura viderentur quæ possent inferri, quàm municipium fidei suæ creditũ, inuisis prodere gẽtibus, & proditionis notam incurrere perpetuam. Erat autem prædictum castrum in edito loco sitũ, in colle constitutum, qui ex maxima parte videbatur congestus, ex vno solo latere impugnãtibus aditum præbens: in reliquis autem etsi assultus dare volentibus minimè peruius, tamen vndique machinis liberè poterat flagellari. Post varios igitur euentus & frequẽtes assultus, quibus si ex animo res gesta esset, & propitia adesset diuinitas, posse capi videretur, decidit res in negligẽtiam, vt prædiximus; & peccatis nostris exigentibus, ita omnis nostrorum emarcuit virtus, & euacuata est omnis prudentia, vt cùm iam qui inclusi tenebantur, in supremam desperationem incidissent, nostri cœperint de reditu ad propria tractare. Admirari non sufficimus (esse enim videtur amplius opinione hominum) quòd tantis Principibus tantam induxit Dominus mentis caliginem; & ita in indignatione sua eos cæcitate percussit, quòd nemine compellente, castrum iam penè expugnatum, solâ stimulante inuidiâ, & negligentiâ reuocante, hostibus dimitterent. Videns ergo dominus Princeps, quòd ita Comes Flandriæ fixerat propositum, quodque in hoc verbo irreuocabiliter erat obstinatus, sumptâ ab obsessis, in incerta nobis quantitate, pecuniâ, obsidionem soluit. Comes autẽ Flandriæ *Hierosolymam* rediens, completis sibi solemnibus sanctæ Paschę diebus, ad reditum se parat; aptatisq; galeis & nauibus ad onera deuehenda necessariis, per dominum Imperatorem Constantinopolitanum, ad propria rediturus, à *Laodicia* Syriæ, nauigationis suæ iter arripuit, in nullo relinquens post se in benedictione memoriam. Eodem tempore dominus *Fredericus* Romanorum Imperator, post vicesimum annum schismatis, cum domino *Alexandro* Papa, apud Venetias pacificatus est. Per idem quoque tempus cum sanctæ vrbis *Hierusalem*, propter nimiam vetustatem, muri iam ex parte corruissent, factâ collatione inter Principes, tàm seculares quàm ecclesiasticos, collecta est certæ quãtitatis pecunia annuatim persoluẽda, quousque auctore Domino, opus consummaretur: vt impleretur illud, *Benignè fac in bona voluntate, sic vt ædificentur muri Hierusalem.* [Psal. 50. 19.]

XXVI. An. Do. 1178. Anno ab incarnatione Domini *MCLXXVIII.* qui erat Regni domini *Balduini* quarti, annus quintus, mense Octobri, cùm anno præcedente indicta esset per vniuersum Latinorum orbem Romæ Synodus generalis, ad eandem Synodum vocati, profecti sunt de nostro Oriente, ego *Wilelmus* Tyrensis Archiepiscopus, *Heraclius* Cæsariensis Archiepiscopus, *Albertus* Bethleemita episcopus, *Radulphus* Sebastenus episcopus, *Ioscius* Acconensis episcopus, *Romanus* Tripolitanus episcopus, *Petrus* Prior ecclesiæ Dominici Sepulchri, *Rainaldus* Abbas ecclesiæ montis Sion. Prædictus verò *Ioscius* nõ solùm ad Synodum properabat nobiscum, verùm ad dominum *Henricum* Burgundiæ Ducem legatione fungebatur, vt eum ad nos euocaret. Conueneramus enim vnanimiter, vt domini Regis sororem, quam priùs Marchio habuerat, eisdem conditionibus eidem in matrimonio concederemus: quod verbum cum idem Dux per manum prædicti domini Episcopi, priùs gratanter suscepisset; & etiam, vt dicitur, iuramento propriæ manus, se venturum firmasset, causis quibusdam adhuc nobis incognitis, venire renuit, iuramenti quod præbuerat immemor, & fidei quâ se obligauerat prodigus inuentus. Eodem mense quo nos iter ad Synodum arripuimus, dominus Rex cum omnibus Regni viribus, castrum quoddam super ripas Iordanis, in eo loco qui vulgò *Vadum Iacob* appellatur, aggressus est ædificare. Habent traditiones veterum, eum esse locum vbi Iacob de Mesopotamia rediens, missis nunciis ad fratrem, factisque duabus turmis, dixit: *In baculo meo transiui Iordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior.* [Gen. 32. 10.] Est autẽ in pago *Cades Nepthalim*, inter *Nepthalim* & *Dan*, quæ alio nomine appellatur *Paneas*, alio etiam *Cæsarea Philippi* dicitur: quarum vtranque Phœnicis constat esse portionem, & Tyrensis metropolis vrbes suffraganeas. Distat autem à *Paneade* miliaribus decem. Porrò collis erat ibi mediocriter eminens, super quem fundamenta iacientes profunditate congrua, murum miræ spissitudinis, in quadrum ædificantes opere solidissimo, ad conuenientem altitudinem, infra sex menses erexerunt. Contigit autem, dum in ædificando ibi moram facerent, egressi sunt latrunculi de partibus Damascenis, qui vniuersas ita obsederant vias, quòd non nisi cum periculo ire ad exercitum, aut inde redire, aut vias carpere quaslibet viatores possent. Erant autem prædicti latrunculi de

loco

loco in montibus* Acconibus sito, cui *Bacades* nomen, qui vulgò *Bucael* dicitur. Hic locus in finibus *Zabulon* situs est, amœnus admodum: & licet in summis montium, tamen aquis irriguus est, & arborum fructiferarum frequentiâ consitus, habitatores habens insolẽtes, armis strenuos, & numerositate superbos, adeò, vt vicinorum agros & suburbana finitima sibi facerent tributaria: maleficis, & debita supplicia fugientibus, agressoribus quoque & viarum effractoribus tutum apud se præbentes refugium, ob prædæ & vi raptarum rerum, quod eis dabatur, participium. Erant ergò omnibus per circuitum propter intolerabilem eorum arrogantiam, tam nostris quàm etiam Sarracenis inuisi & odibiles facti, ita vt sæpiùs fuerit attentatum eos funditus extirpare: sed successum res non habuit: vnde & singulis diebus fiebant proteruiores. Quorum intolerabilem superbiam, furta commissa, perpetrata homicidia, dominus Rex non ferens, locum prædictum subitò & violenter occupans, quos comprehendere potuit, neci dedit: sed fugerunt ex parte maxima, præcognito domini Regis aduentu; & ad partes Damascenas, cum vxoribus & paruulis se contulerunt. Inde frequentes in prouincias nostras, occultè tamen, irruptiones, veteris consuetudinis non immemores, facere consueuerant. Nunc autem adiunctis sibi eiusdem factionis consortibus, fines nostros ingressi erant, vt præmisimus. Quod audientes nostri, indignati, quòd huiusmodi homines vias publicas ita fecerant periculosas, locis competentibus eis ponentes insidias, operam dabant sollicitam, quomodo eos possent præuenire. Accidit autem nocte quadam, quòd ipsi factâ prædâ de montibus *Zabulon* descendentes, volentes se ad partes vnde exierant conferre, in nostros, qui eis insidias parauerant, incidentes, viarum suarum fructum collegerunt: captis etenim ex eis nouem, septuaginta & plures interfecti sunt. Accidit autem hoc, mense Martio, duodecimo Kal. Aprilis. Per idem tempus Romæ celebrata est Synodus in *Basilica Constantiniana*, qui dicitur *Lateranum*, trecentorum episcoporum: Pontificatus domini *Alexandri* anno vigesimo, mense Martio, Indictionis duodecimæ, quinta die mensis. Cui si quis statuta & episcoporum nomina, numerum & titulos scire desiderat, relegat scriptum quod nos ad preces sanctorum Patrum, qui eidem Synodo interfuerunt, confecimus diligenter: quod in Archiuo sanctæ Tyrensis ecclesiæ, inter cæteros, quos eidem contulimus ecclesiæ libros, cui iam sex annos præfuimus, iussimus collocari. Con- XVII.

structo igitur castro & ex partibus suis absoluto, nunciatum est domino Regi, quòd in eam syluam quæ Pancadensi adiacet ciuitati, hostes incautè pascua sequentes, greges immiserant & armenta, non habentes secum illas militum copias, quibus freti nostris irruentibus possent resistere. Arbitrantur ergo nostri quòd immunitos eos, sicut nunciatum fuerat, & præliaribus auxiliis destitutos, facilè possent opprimere, illuc occultè tendunt: & vt latenter & ex improuiso, celatoque eorum aduentu possent irruere, de nocte iter aggrediuntur, & de nocte accelerant. Manè igitur facto ad locum destinatum perueniunt: vbi aliis ad alia præliandi gratiâ properantibus loca, aliis lentè nimis, & de remoto subsequentibus, ea acies in qua Rex erat, imprudenter nimis quibusdam septis lapideis se immergit, vbi ex hostibus latebant nonnulli: audito enim nostrorum aduentu, latêre disposuerant, vt declinato nostrorum impetu, propriæ saluti eo modo possent consulere. Videntes nostros super eos irruisse incautiùs, licet inuiti & de vita desperantes, facti sunt, ipsâ necessitate vrgente, fortiores: & subitò exilientes, videntes nostros inter angustias, instant animosiùs: & quibus satis fuerat priùs, latendo posse declinare aduersarium, interfectis equis, sagittis eminus missis, nostros comprimunt violenter. Videns itaque dominus Constabularius hostem ex improuiso emersisse, eis cum multo impetu se ingerit mediũ: dum de more viriliter dimicat, dominumq; Regem in arto positum, ne in eum periculosiùs irruatur, fideliter protegit, & ab iniuriis vendicat potenter, crebris & violentis ictibus lacessitus, & letalibus confossus vulneribus, tandem suis eum eripientibus, vix in equo reuocatus est. Ceciderunt porrò in ea congressione viri memorabiles, & piâ recordatione digni: Iuuenis quidam elegantis formæ, & honestis pollens moribus, nobilis & diues, *Abraham de Nazareth*, & *Godescalcus de Turolte*, qui etiam bonam sui reliquit existimationem; & alii pauci inferioris manus. His ita se habentibus, de casu tam periculoso dominus Rex suorum ereptus operâ, ad castra vnde exierat, reuersus est: vbi suos qui ad varia inordinatè dispersi

fuerant recepit. Dominus verò *Henfridus* regius Constabularius, ingrauescentibus doloribus, ad *Castellum nouum* quod ipse adhuc ædificabat, delatus est. Factum est autem hoc, quarto Idus Aprilis. Decubans ergo ibi & per dies quasi decẽ, cum dolore vitam protrahens, supremo iudicio memoriter & prudenter ordinato, vir per omnia commendabilis, decimo Kal. Maii, patriæ perpetuò lugendus, viuendi fecit finem; & in ecclesia beatæ DEI genitricis & semper Virginis, apud nobile, & famosum castrum eius, *Toronum* videlicet, debitâ magnificentiâ sepultus est. Quo defuncto, statim intra eundem mensem, Salahadinus prædictum castrum, quod de nouo fuerat constructum, sexto Kal. Iun. obsidet; crebrisque insultibus, & denso sagittarum nimbo fatigare cœpit violenter inclusos: cùm ecce vnus de interioribus, cui nomen erat, vt dicitur, *Raynerius de Marum*, vnum de ditioribus, Admiratis sagittâ saucium interemit: pro cuius obitu omnes ita consternati sunt, vt infecto negotio, solutâ obsidione discederent.

XXVIII. Sequenti mense, cùm iam prędictus *Salahadinus*, bis, iam vel eo ampliùs in pago Sydoniensi violenter esset ingressus, & liberè satis, nemini cohibente, quædam incendia, hominum quoque stragem exercuisset, adiecit iteratò, introire: locatisque castris inter vrbem *Paneadensem*, & fluuium *Dan*, excursores præmiserat frequenter qui prædas agerent, incendia procurarent. Ipse autem, quasi pro subsidio, castra nõ deserens, eorum reditum & aggressionũ euentum exspectabat. Nunciatum est interea domino Regi, quòd ita per fines nostros Salahadinus desæuiret: qui assumpto sibi Dominicæ Crucis ligno, cõuocatisq; suis, quoscunque colligere vndecunque potuit, ad vrbem properat Tyberiadensem: inde per oppidum *Sephet*, per vrbem antiquissimam *Naason*, ad prædictum *Toronum* cum suis peruenit. Vbi, frequentibus nunciis intercurrentibus pro certo comperit Salahadinum cum exercitu suo adhuc in eodem perseuerare loco: suos autem leuioris armaturæ milites, qui præmissi fuerant, agros Sydoniensium hostiliter depopulari, cædes, incendia, prædas exercere. Habitâ itaque deliberatione, placuit omnibus, hostibus obuiam ire. Inde ergo, iuxta condictum contra Paneadem exercitum dirigentes, perueniunt ad vicum qui dicitur *Mesaphar*: vnde quia in summis montibus situm est, prospicere erat totam subiectam regionẽ vsque ad radices Libani; castra quoque hostium dabatur eminus intueri. Patebant quoque nihilominus prospectibus singulorum, inimicorum discursus & incendia. Descendentes igitur nostri per mõtis decliuum cum festinatione, turmas peditum secum trahere non poterant: fessi enim erant oppidò viæ longinquitate, nec poterant equites passibus adæquare. Vnde cum paucis peditibus, qui agiliores inuẽti sunt, in planiciem quæ statim montibus subiecta est, deuenerunt in eum locum, qui vulgò *Mergium* appellatur. Per aliquot igitur horas, vt pleniùs deliberaretur quid facto opus esset, ibi substiterunt. Interea Salahadinus de subito Regis aduẽtu aliquantulum perterritus, timens suis excursoribus, quos quasi à se & suis videbat exclusos; timens item ne in castra irruerent, impedimẽta, sarcinas & omnem supellectilẽ inter murum & antemurale vicinæ vrbis cõportari præcipit, vt ad quelibet belli euentum expeditior inueniatur. Succinctus ergo, & dubius plurimùm, rei exitũ præstolabatur. Verùm excursores qui prædatũ ierant, audito nostrorũ aduentu, perterriti, postpositis aliis optimum ducunt, si suorum agminibus possint aggregari. Transmisso ergo flumine, quod per medium diuidit Sydoniensium agros, & prædictam planiciem, in qua diximus nostros esse, occurrũt nostris: vbi inito cominus prælio, nostri statim, propitio Domino, fiunt superiores; multisque interfectis & ad terram deiectis, pluribus in fugam versis hostes, ad castra suorum se conferre nituntur.

XXIX. Dum hæc ita se haberent, *Odo* magister Militiæ Templi, & cum eo Comes Tripolitanus, deinde alii sequentes, collem quendam sibi obuium ascenderunt, flumen habentes ad læuam; a dextris verò erat eis planicies maxima, & castra hostium. Audiens ergo *Salahadinus* suos grauari, expositos periculo, neci quoque datos, parat eis subsidium ministrare: in quo proposito dum fixus maneret, ecce suos qui euaserant, fugientes, videt: Quibus occurrens, cognito rei statu, animos verbis addit, in aciem reuocat; nostris quoq; insequentibus & nimiùm securis, subitò se immergit. At verò pedites nostri de spoliis eorum qui interfecti fuerant, ditati, putantes nihil superesse ad consummatam victoriam, secus ripam fluminis castrametati, quieti consederãt: equites verò hostes super se, quos deuictos putabant, reparatis viribus videntes irruere,

irruere, non habētes ferias vel ocium, vt iuxta militarem disciplinam, acies instruerentur, ordinarentur agmina, ordine confuso decertantes, resistunt ad tempus, & hostium perseueranter sustinent impetus. Tandem viribus impares, nec se cùm dispersi essent inordinatiùs, mutuò iuuātes, in fugā versi succumbunt turpiter. Cumq; satis commodè hostes insequentes, per alia loca possent declinare, & in tutū se locare, peccatis nostris exigentibus, deteriorem deliberationis partem secuti, in angustias scabris rupibus obsitas, & penitus exitum negātibus se immergunt: vbi nec ad anteriora procedere, nec nisi cum mortis periculo, per hostiū manus redire dabatur: qui fluuium transierunt vitæ & saluti consulentes, ex maxima parte, in municipium proximum cui nomen *Belfort*, se contulerunt: alii flumen transeuntes & vlteriorem ripam secuti, versus Sidonem euntes, confusi prælii æstum periculosum declinauerunt. Quibus cùm dominus *Rainaldus* Sidoniensis cum suis, qui ad exercitū festinabat, occurreret, intellecto quod acciderat infortunio, eis etiam monētibus, Sidonem reuersus est. Quod factum, in illa die, multiplex damnū creditur intulisse. Verisimile est enim, quòd si in castrum suum cōtinuato itinere se recepisset, cooperātibus oppidanis, & rusticis locorum peritis, multos eripuisset hostibus, qui nocte illā in cauernis, in rupibus latentes, sequenti manè discurrentibus & cuncta perlustrantibus inimicis, inuenti, capti, vinculis mācipati sunt. Dominus autē Rex, quorundam fidelium suorum fretus auxilio, euasit incolumis. Comes quoq; Tripolitanus, cum paucis *Tyrum* peruenit. Capti sunt ibi de nostris, *Odo de sancto Amando* Militiæ Templi Magister, homo nequam, superbus & arrogans, spiritū furoris habens in naribus, nec DEVM timens, nec ad hominem habens reuerentiā. Hic, iuxta multorum assertionem, damni prędicti & perennis probri occasionem dicitur dedisse: qui eodem anno quo captus est, in vinculis & squalore carceris, nulli lugendus, dicitur obiisse. *Balduinus* quoque *de Ramis*, nobilis vir & potens; *Hugo* quoque de *Tyberiade*, domini Comitis Tripolitani priuignus, adolescens bonæ indolis, & acceptus plurimùm; & alii multi, quorum nomina non nouimus, nec numerum, capti sunt. Rebus igitur nostris sic se habentibus, & in imo collocatis, ecce dominus *Henricus* Comes Trecensis, vir magnificus, senioris *Theobaldi* Comitis filius (quem nos à Synodo redeuntes, apud Brundusium Apuliæ ciuitatem dimiseramus) apud Acconensem ciuitatem, cum multo nobilium comitatu applicuit. Venerant, vt* præmisimus, nobiles multi in eodem transitu, dominus videlicet *Petrus de Corteniaco*, domini *Ludouici* Francorum regis frater; dominus quoque *Philippus*, domini Comitis *Roberti*, eiusdem domini Regis fratris filius, Beluacensis electus: quorum aduentu, nostri, anterioribus casibus plurimùm consternati, aliquatenus tamen in spē erecti sunt, sperantes quòd tot tantorumq; nobilium patrocinio propulsare futuras, præteritasque vlcisci possent iniurias: verùm aduersā nobis diuinitate, nec priores depulerunt, sed etiam in maiores descenderunt molestias. Nam hostis noster immanissimus *Salahadinus*, dextris euentibus & prosperā fortunā, in tantam est elatus superbiam, vt subitò antequam nostris ad modicum respirare liceret, castrum nostrum, quod nuper Aprili proximè præterito fuerat consummatum, obsideret. Traditum sanè fuerat sæpe dictum castrum fratribus Militię Templi, qui omnem illam regionem de concessione Regum sibi vendicabant, statim postquam fuerat consummatum, eorumq; diligentiæ commissum. Quod vbi domino Regi fuit nunciatum, conuocans Regni robur omne, & militiam vniuersam, accito quoq; domino *Henrico* Comite, & aliis nobilibus viris, qui aduenerant, apud Tyberiadē properat: vbi collectis vniuersis Regni Principibus, opem ferre obsessis, hostes ab obsidione amouere proponit: dumque expectat, & in diem apparatus differtur, nunciatur castrum prædictum, sicut verè erat, ab hostibus violenter captum, funditusque vsque ad solum dirutum, occisis omnibus aut captiuatis, qui in eo ad tuitionem relicti fuerant. Sicque accessit damnis prioribus, maior confusio: vt verè dici posset, *Recessit ab eis Dominus DEVS eorum. Verè iudicia DEI, abyssus multa; verè terribilis est DEVS in consiliis super filios hominum.* Nam qui tantam fidelibus suis, anno proximè præterito contulerat sui muneris immensitatem, tantā eosdem nunc indui reuerētiā passus est, & confusione. *An quis nouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? Quid est Domine DEVS? Quia hîc præsens multitudo, & nobilium numerus erat, subtraxisti gratiam, ne sibi ascribant, quod meritis non datur, sed gratiā: aut quia de collato gratis priore beneficio, non*

XXX. (right margin, beside "Rebus igitur nostris")

Psal. 35.6 & 65.4. (right margin, beside "Recessit ab eis")

satis vberes tibi benefactori suo gratiarum persoluerant actiones: aut quia flagellas, Domine, filium quem recipis: imples facies nostras ignominiâ, vt quæramus nomen tuum sanctum, quod est benedictum in secula. Scimus, Domine, & confitemur, quia tu non mutaris. Tu enim dixisti: Mal. 3, 6. Ego DEVS, & non mutor: *quicquid tamen id est, scimus quia iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Per idem tempus renouatum est verbum, quod anno proximè præterito de duce Burgundiæ motum fuerat, cum domino Comite Herico, eius auunculo: sperabatur in proximè futuro transitu venturus esse: sed sicut postea euidenter patuit, caussis quibusdam occultis adhuc, venire recusauit.

EXPLICIT LIBER VIGESIMVSPRIMVS.

CAPITVLA LIBRI VIGESIMISECVNDI.

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI VIGESIMISECVNDI.

INCIPIT

INCIPIT LIBER VICESIMVSSECVNDVS.

CAP. I.

EOdem quoque tempore dominus *Boamundus* Antiochenorum Princeps, & dominus *Raimundus*, cum militia in Regnum ingredientes, dominum Regem terruerunt, timentem, ne res nouas moliri attentarent: videlicet ne Rege, regno priuato, sibi regnum vellent vendicare. Premebatur enim solito acriùs Rex ægritudine suâ, & singulis diebus lepræ signum magis & magis euidēs prominebat. Soror autem domini Regis, quæ Marchionis vxor fuerat, adhuc in sua viduitate perseuerabat, Ducem, vt præmisimus, expectans. Cognoscens ergo Rex illorum nobilium, & licet vterque esset eius cōsanguineus, suspectum habens aduentum, sorori maturat nuptias: & quamuis nobiliores & prudentiores, ditiores etiam in Regno, tum de aduenis tum de indigenis potuissent reperiri, penes quos multo commodiùs, quantum ad Regni vtilitatem, illa posset locari: non satis attendens, quòd *malè cuncta ministrat impetus*, tamen caussis quibusdam interuenientibus, cuidam adolescenti satis nobili, *Guidoni* videlicet de *Liziniaco*, filio *Hugonis Bruni*, de Episcopatu Pictauiensi, ex insperato traditur, infra Paschalia, præter morem, sollemnia. Prædicti verò nobiles viri, videntes quòd eorum aduentus, domino Regi & suis suspectus habebatur, orationibus de more cōpletis, domum reuersi sunt. Medio tamen tempore, dum ambo apud Tyberiadem, per aliquot dies moram facerent, ignarus de eorum præsentia, in ipsam vrbem impetum fecit *Salahadinus*: nihil tamen damni ciuibus irrogans, iterum in fines Paneadenses se recepit: dumque ibi moram cum suis exercitibus haberet, expectans, vt postea patuit, naualem exercitum, quem totâ hyeme præcedente, quinquaginta galearum parari fecerat, dominus Rex suspectam eius habens moram, nuncios mittit, qui de *treuga* haberent cum eo tractatum. Quod verbum ille, vt dicitur, gratanter admisit; non quia de viribus suis diffideret, aut nostros, quos toties eo anno confuderat, aliquatenus haberet formidini: sed quia ariditate nimiâ & propter pluuiarum inopiam, omne alimentorum genus, tam equis, quàm hominibus, in regione Damascena, per continuum defecerat quinquennium. Factæ sunt igitur, tam per mare quàm per terras, tam aduenis quàm indigenis & hinc inde iuramentis interpositis roboratæ, humilibus satis quantum ad nos conditionibus, induciæ: quodq; numquam antea dicitur contigisse, paribus legibus fœdus initum est, nihil præcipui nostris sibi in ea pactione reseruantibus.

II. Eodem anno, æstate quæ proximè secuta est, idem *Salahadinus*, locatâ Damascenâ & Bostrensi in tuto prouinciâ, equitum copias omnes, versus partes dirigit Tripolitanas; ibique locatis castris turmas dispergit per vniuersam regionem militares. Comes autem cum suis in vrbem *Archis* se contulerat, operiens si ei daretur opportunitas cum hostibus absque graui periculo committendi. Porrò fratres *Militiæ Templi*, cùm essent in eadem regione, in suis municipiis clausi tenebantur, expectantes omni penè horâ vallari obsidione: nec se congressionibus temerè committere audebant. Identidem & fratres *Hospitalis*, timentes, in castrum suum, cui nomen erat *Crach*, se contulerant, arbitrantes satis esse, si in tanto tumultu præfatum oppidum ab iniuriis hostium possent vendicare. Erant ergo media hostium agmina inter prædictorum Fratrum & domini Comitis expeditiones, ita vt mutuum sibi non possent ministrare auxilium, nec etiam dirigere internuncios, qui de singulorum statu alterutros valerent instruere. At verò *Salahadinus* per campestria, & maximè per loca culta passim obambulans, & nemine se opponente, liberè cuncta perlustrans, fruges partim in areis iā congestas, partim per agros manipulatim collectas, partim adhuc solo hærentes, suppositis ignibus incendit, prædas abigit, depopulatur vniuersa.

III. Dum hæc in partibus illis geruntur, ecce circa Kal. Iunias, naualis exercitus eius in partibus subitò apparuit Berythensibus: cuius exercitus primicerii, postquam pro certo cōstitit quòd *Salahadinus* cum domino Rege fœdus inierat, reuerentiam habentes ad leges pacis quas indixerat, timuerunt Berythensium finibus & infra totius regni terminos, iura fœderis violare. Audientes quoque, quòd eorum dominus in par-

tibus Tripolitanis cum suis expeditionibus moram faceret, illuc properant, & in sulam *Aradum* (quæ vrbi Antaradensi opposita est, vix tribus miliaribus ab ea distans) galeis in portu commodè locatis, occupant. Hanc insulam dicitur primus habitasse, & in ea vrbem munitissimam sui nominis ædificasse *Aradius* Chanaan filius, nepos Noë, vnde *Arados* dicta est. Huic ab Oriente vicina est ciuitas iterum olim valde nobilis, quæ ex eo, quòd prædictæ ciuitati è regione opposita est (vt superiùs diximus) *Antarados*, hodie verò corruptâ nuncupatione *Tortosa* dicitur: vbi Apostolus Petrus Phœnicen circumiens, in honore DEI genitricis dicitur Basilicam fundasse modicam, quæ multo populorum vsque hodie frequentatur accessu; & vbi diuinitus, per eiusdem semper Virginis intercessionem, multa dicitur indigentibus fidelibus præstari beneficia. Hæ vrbes ambæ Tyrensi metropoli suffraganeæ, cum alia illis contermina, quæ *Maraclee*, prouinciæ Phœnicis dicitur portio, intelliguntur. Applicati ad prædictam insulam, regionem vniuersam terrore concutiunt, ibique mandatum domini sui operientes, domum supra portum Antaradensem incenderunt, damna ciuibus maiora, sed incassum inferre molientes. Interea *Salahadinus* regionem pro suo arbitrio depopulatus, classi mandat vt redeat: ipse quoque reuocatis agminibus, in suos se recepit fines. Paucis tamen postmodū euolutis diebus, inito fœdere cum domino Comite, interiùs in regionem se contulit Damascenorum.

IV. Per idem tempus cùm per menses septem continuos, cum illustris memoriæ domino *Manuele* Constantinopoleos Imperatore magnifico, moram nobis & Ecclesiæ nostræ perutilem fecissemus, quartâ post Pascha feriâ, licentiam redeundi ad propria per multam obtinuimus instantiam. Qui commendatis nostræ deuotioni legatis suis, viris nobilibus & magnificis, in galeis quatuor, quas nobis more Imperiali liberaliter nimis concesserat, transcursis *Tenedo, Mutilene, Chio, Samo, Delo, Claros, Rhodo, Cypro* insulis; à læua autem relictis *Phrygiâ, Asiâ* minore, *Lyciâ, Lycaoniâ, Pamphyliâ, Isauriâ, Ciliciâ* prouinciis, fauces *Orontis* fluminis, & *Seleuciæ* portum, qui hodie dicitur *sancti Symeonis*, quarto Idus Maias attigimus, propitiâ Diuinitate, saluis rebus, & corpore incolumes. Non videtur tamen prætereundum, sed erit præsentis historiæ articulus non modicus; quòd dum in Vrbe regia moram (vt prædiximus) tum ingruentis hyemis necessitate, tum felicissimi domini Imperatoris mandato faceremus, contigit eum paternâ prouisione, & mente quodammodo præsagâ de maturo ex hac luce exitu, geminam sobolem suam, filium videlicet & filiam, matrimonii legibus alterum vxori, alteram viro copulare. Filio sanè adhuc impuberi, vix annorum tredecim, *Alexio* nomine, aui paterni nomen referenti, illustris Francorum Regis domini *Ludouici* filiam, vix annorum octo, *Agnetem* nomine, solenniter contulit, Imperialibus insignibus vtrique collatis, in palatio domini Constantini senioris, in ea parte palatii quæ dicitur *Trullus*: vbi & sancta & vniuersalis Synodus sexta, temporibus *Constantini*, filii *Constantini*, filii *Heraclii*, dicitur fuisse congregata. Filiam verò nuptui collocauit apud adolescentem nomine *Reinerium, Willelmi* senioris Marchionis de Monte ferrato filium, domini item *Willelmi* fratrem, cui nos Regis nostri sororem contuleramus. Hunc, quasi annorum decem & septem, per suos apocrisarios dominus Imperator fecerat euocari, qui ante nostrum aduentum in Vrbem regiam diebus circiter quindecim descenderat: factaq; morâ tam in vrbe quàm in expeditione cum domino Imperatore, redeunte quoq; domino Imperatore circa Epiphaniarum dies in vrbē, mense Februario in palatio nouo, quod *Blachernas* dicitur conuocatâ curiâ suâ, cum Imperiali magnificentia, per manum *Theodosii* eiusdem vrbis Patriarchæ, eidem filiam suam nomine *Mariam*, vxorem dedit, & de nomine patris sui *Ioannem* appellatum, Cæsarem cōstituit. Hanc filiam, *Hirene* vxor eius prior, Imperatrix piæ memoriæ, quæ ei de regno Theutonico in vxorem data fuerat, peperit: nam ex *Maria*, quam secundò duxit, solum *Alexium*, qui hodie imperat, suscepit. Verùm si ludos Circenses, quos ciues illius vrbis *Hippodromos* vocant, & variorum gloriam spectaculorum populo per illos dies cum solennitate exhibitam; si Imperialem circa vestes, & proprii corporis indumenta in lapidibus preciosis & margaritarum pondere & numero excellentiam; si palatii supellectilem auream, argenteam, numero & pondere infinitam; si velorum ad ornatum dependentium precium; si famulorum & curialium numerositatem scripto comprehendere tentemus: si apparatus, nuptiarum magnificētiam; si effusam in omnes,

tam

tam suos quàm exteros immensæ liberalitatis munificentiam, per singula velimus prosequi, immensitate materiæ sermo succumberet, etiamsi specialis ad hoc deputaretur tractatus. Sed nunc ad historiam redeamus. Completis ergo apud *Antiochiam*, iniunctis nobis ab Imperiali excellẽtia, cũ domino Principe, & cum domino Patriarcha mandatis, domino Rege apud *Berythum* inuento, eoque terrestri itinere *Tyrum* properante, nos propitiâ Diuinitate, continuâ nauigatione, pridie nonas Iulii, post annum & menses decem, ex quo ad Synodum profecti eramus, ad Tyrensem reuersi sumus Ecclesiam. Anno septimo regni domini *Balduini* quarti, decimotertio Kal. Octobris piissimus & Christianissimus Frãcorum Rex, vir virtutum & immortalis memoriæ dominus *LVDOVICVS*, onere carnis deposito, cœlis intulit animam, cum electis Principibus præmia possessurus æterna: filio vno superstite & herede, *Philippo* nomine, ex *Ala* Regina, filia *Theobaldi* senioris, sorore domini *Henrici* Comitis Trecensium, *Theobaldi* Comitis Carnotensium, *Stephani* Comitis Sainsorensium, domini *Wilelmi* Remensis Archiepiscopi: Mortuus est anno regni eius quinquagesimo, vitæ verò sexagesimo. Sequenti mense, pridie nonas Octobris, anno Pontificatus sui vicesimo secundo, dominus *Amalricus* bonæ memoriæ Hierosolymorum Patriarcha, vir simplex nimiùm, & penè inutilis, viam vniuersæ carnis ingressus est. In cuius loco, dominus *Heraclius* Cæsariensis Archiepiscopus, intra dies decem substitutus est. Eodem mense, dominus Rex sororem suam, vix an- V.
norum octo, cuidam adolescenti *Henfredo* nomine, despondit. Hic tertius *Henfredus*, iunioris *Henfredi* filius fuit, ex *Stephania* Philippi Neapolitani filia: qui secundus *Henfredus*, senioris Henfredi de Torono Regis Constabularii, cuius suprà sæpiùs fecimus mentionem, fuit filius: cuius auus maternus, videlicet *Philippus*, dominus fuit *Arabiæ* secundæ, quæ est *Petracensis*, qui locus hodie vulgò *Crach*, & *Syriæ Sobal*, qui locus hodie *Montis Regalis*: quarum vtraque est trans Iordanem. Hic postea conuersus, factus est Magister Militiæ Templi. Tractante ergo & plurimùm elaborante Principe *Rainaldo*, matris eiusdem pueri iam pûberis, tertio marito, celebrata sunt Hierosolymis prædicti adolescentis, & sororis domini Regis sponsalia. Commutauit præterea patrimonium suum, quod in finibus Tyri per mortem aui paterni hereditario iure ad se fuerat deuolutum, *Toronum* videlicet, & *Castellum nouum*, & *Paneadem*, cum pertinentiis suis, cum domino Rege certis conditionibus: quarum tenor in Archiuis regiis, nobis dictantibus, per officium nostrum, continetur introductus. Eodem mense, tertiâ mensis die, vir eminentissimus & immortalis memoriæ, omnium principum terræ munificentissimus, dominus *Manuel* Constantinopolitanus Imperator, onere carnis deposito, animam cœlo reddidit: cuius memoria in benedictione, cuius eleemosynas & beneficia largissima enarrabit omnis Ecclesia sanctorum. Defunctus autem dicitur anno Imperii sui quadragesimo, vitæ verò (quantũ adhuc nosse datur) quadragesimo primo. Per VI.
idem quoque tempus dominus *Boamundus* Antiochiæ Princeps, relictâ dominâ *Theodorâ* vxore suâ, domini Imperatoris nepte, quandam *Sibyllam*, maleficiis vtentem, vt dicitur, Ecclesiasticâ seueritate contemptâ, in vxorem ducere præsumpsit. Per idem tempus, cùm dominus *Ioscelinus* Regis auunculus & Senescalcus, à domino Rege missus pro quibusdam regni negociis, in vrbe Constantinopolitana, & dominus *Balduinus de Ramis* pro redemptione sua, à domino Imperatore auxilium postulaturus, similiter in eadem ciuitate moram facerent, mortuo iam domino Manuele, piæ recordationis Imperatore, Kal. Martii detecti sunt quidam nobiles, viri magni & illustres, res nouas molientes, contra dominum *Alexium* Imperatorem, filium domini *Manuelis*, conspirasse: quos comprehensos, tanquam maiestatis reos, vinculis mancipari, tradi carceribus, licet eius quidam ex eis essent consanguinei, præcepit Imperator, matris adhuc tutelæ, iuxta patris arbitrium, suppositus. Inter quos erant, quasi totius factionis opifices, *Manuel* senioris *Andronici* (vnde superius fecimus mentionem) filius; *Alexius* quoque Protostrator, *Theodoræ Calusinæ* neptis domini Imperatoris, filius; item frater Logotheræ, qui Canacliui vtebatur officio; & alii quidam magnates eximii, circiter duodecim. Sed & eiusdem domini Imperatoris soror, domina *Maria*, factionis eiusdem conscia, cum marito Marchionis filio (cuius superius etiam fecimus mentionem) ad Ecclesiã sanctæ Sophiæ nocte confugiens, in pendulo sortis dubiæ, septis Ecclesiæ conseruabatur: vbi

cum marito contra Imperatorem fratrem, eâdem Ecclesiâ armis & militibus communitâ, cum fautoribus suis, & eiusdem propositi cõplicibus, tentabat aliquid moliri, fauente sibi eiusdem ciuitatis Patriarchâ. Sed tandem conualescentibus Imperatoris partibus, Latinorum maximè fretis auxilio, illa confractis viribus de vita desperans, supplex per intercessores veniam postulat; & fratri, indultâ gratiâ, reconciliata est.

VII. Eodem tempore, occasione pellicis, quam abiectâ vxore legitimâ, *Boamundus* Princeps Antiochenus superduxerat, turbatus est Orientalium Latinorum status, & maximè Antiochenatum partium principatus. Nam commonitus semel & secundò idem Princeps, vt à tam manifesto adulterii cõmisso recederet, & vxorem ad se reuocaret legitimam: *more peccatoris, qui cùm in profundum venerit vitiorum, contemnere solet*; obturatis auribus, vocem noluit sapienter incantantium exaudire, sed obstinatè in peccato perseuerans, sententiam in se excommunicationis, meritò latam, suscepit. Cui tamen non multùm deferens, sed delictum ingeminãs, tam dominum Patriarcham, quàm eiusdem regionis Episcopos, & alios Ecclesiarum Prælatos, hostiliter persequi cœpit, manus in eis iniiciens violentas; & venerabilium locorum, tam Ecclesiarum quàm monasteriorum, septa violans; res sacras diripiẽs, & eorum, nefario spiritu, & ausu temerario, perturbans possessiones; ipsum etiam dominum Patriarcham cũ clero, qui ad eum confugerat, in quodam Ecclesiæ municipio, firmo tamen, armis quoque & militiâ simul & victualibus sufficienter cõmunito, dicitur obsidere; & frequentibus, more hostili, eos impugnare congressionibus. Vnde quidam de magnatibus regionis illius, eius non ferentes insaniam, cognoscentes se plus debere DEO quàm hominibus, ab eo mente & corpore recesserunt, eius maleficia detestantes: inter quos vir nobilis & potens *Rainaldus* cognomento *Mansuerus*, in præsidium suum inexpugnabile & munitissimum (adiunctis sibi quibus cordi erat causa honestior, & timor DEI ante oculos) se recepit, in eo præbens præsulibus à propriis eiectis sedibus, & aliis indifferenter, ob eandem causam profugis, tutum refugium. Ob quod factum tota regio in tãtum descendit tamque periculosum discrimen, vt viris prudentibus, & sensus habentibus exercitatos, procul omni dubio videatur, vt nisi nobis maturè diuina subuenerit clementia, hostibus, ad nostram ruinam, & Christiani nominis perẽnem iniuriam, patere debeat introitus, & in eorum potestatem vniuersa redire prouincia: de quorum manibus, opitulante Domino, fidelium principum sollicitudine, & Christianæ plebis multis laboribus & sumptibus, est erepta. Verus est enim Veritatis sermo, & omni acceptione dignus: *Quia omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet.* (Matth. 12, 25.) Dominus autem Hierosolymorum Rex vnà cum domino Patriarcha, & aliis Ecclesiarum Prælatis, simul & laicis principibus, debitam gerentes sollicitudinem, conuenientes apud se, & quid in tam periculoso rerum statu agendum sit, summâ diligentiâ deliberantes, licet prædicti imprudentis & dissoluti Principis merita videantur exigere, vim inferre dubitant, ne fortè, hostium viribus & rogatis auxiliis, volens resistere, Turcis exponat regionem, vnde eos postmodum, etiam volens & enitens plurimùm, non possit amouere. Item apud hominem insanum, & ad mala præcipitem, maleficiis præoccupatum, precibus & salutaribus monitis locum non esse intelligentes: nam hoc esset *surdo asino narrare fabulam, & verba ventis dare:* mittere viros prudentes & exhortationis habentes gratiam, non præsumunt. Sustinent ergo malum hoc, ne deterius incurrant, ab eo expectantes subsidium, qui solet conuertere in profundo maris positos; *& dare niuem sicut lanam, mittens cristallum sicut buccellam panis:* (Psal. 147, 5. 6.) vt ille diuinâ visitatione commonitus, & ad cor rediens, ad frugem vitæ melioris se erigat, & optimi moderatoris virtute induatur ex alto. Tandem videntes nostri malum illud ingrauescere, & nullum in proximo sperantes remedium: iam enim non solùm persona Principis anathematis vinculo tenebatur astricta; verùm vniuersa regio, propter rapinas, incendia, quæ in bonis venerabilium fiebant locorum, interdicto erat supposita; ita vt præter baptisma paruulorum, nullum de sacramentis Ecclesiasticis populo ministraretur: cœperunt nostri timere ampliùs, videntes rem in eum casum descendisse, in quo non sine vniuersorum periculo diu stare posset. Ordinant itaque de communi consilio, vt dominus Patriarcha, dominus quoq; *Rainaldus de Castellione*, qui aliquando Princeps Antiochenus fuerat, huius domini *Boamundi* iunioris vitricus: magister quoque Militiæ Templi, frater *Arnaldus*

naldus de Toroge; Magister quoque domus Hospitalis, frater *Rogerus de Molins*, ad partes illas properent, tentantes, si præuiâ DEI gratiâ, aut ad tempus, aut in perpetuum, tantis malis aliquod possint inuenire & aptare remediũ. Timebamus enim, ne fortè à domino Papa & transmarinis Principibus, nobis ad negligentiam, vel potiùs ad malitiam imputaretur, si vicinis nostris tam miserâ sorte laborantibus, nullum daremus compassionis signum, nullum studeremus adhibere remedium. Dominus igitur Patriarcha assumptis ex Ecclesiarum prælatis domino *Monacho* Cæsariensi electo, domino *Alberto* Bethleemita Episcopo, domino *Rainaldo* Abbate Montis Sion, domino *Petro* Ecclesiæ Dominici Sepulchri priore, prudentibus viris & discretis, subsequentibus eum aliis eiusdem itineris consortibus, ad partes illas descendit; assumptoque sibi Comite Tripolitano, eidem Principi familiari admodum & accepto, vt eorum verbum faciliùs effectui posset mancipari, apud *Laodiciam* conueniunt: tandemque tam dominum Principem, quàm dominum Patriarcham seorsim conuenientes, diem vtrique constituunt apud Antiochiam; vbi prætentato hinc inde verbo, pacem constituunt temporalem: ita videlicet, vt refusis tam domino Patriarchæ quàm Episcopis & locis venerabilibus quæcunq; amiserant, cesset interdictum, & populis Ecclesiasticorum sacramẽtorum restituantur munera. Ipse autem in propria persona, ab Episcopis latam patienter ferat sententiam; aut si penitus quærat absolui, pellicem abiiciat, vxore legitimâ reuocatâ. His ergo peractis, putantes se regionis incendium aliquantulum mitigasse, ad propria reuersi sunt. Princeps verò nihilominus in eisdem sordibus obstinatus irreuocabiliter perseuerat. Adiecit prætereà, & quod regioni periculosius est, eo solo quòd eis factum eius dicebatur displicere, fidelium suorum optimos, inclytos & nobiles viros, extra ciuitatem, & omnem terram suam expellere: videlicet Constabularium suum, Camerarium quoque, & *Guiscardum de Insula, Bertrandum* quoq; filium Comitis *Gisleberti*, & *Garinum Gainart*: qui ad dominum *Rupinum* Armeniorum Principem magnificum de necessario declinãtes, honestissimè ab eo sunt suscepti, ita vt singulis statim daret munera ingentia, & victum singulis sufficiẽtem assignaret. Eodem anno, mense Augusto, vicesimâ septimâ die mensis, pontificatus eius anno vicesimo tertio, dominus *Alexander* Papa tertius, viam vniuersæ carnis ingressus est, & in Ecclesia Lateranensi sepultus: cui substitutus est dominus *Lucius* Papa tertius, qui & *Hubaldus*, Hostiensis Episcopus, natione Tuscus, Patriâ Lucensis, vir grandæuus admodum & modicè literatus. Eodem quoq; tempore, venerabilis in CHRISTO frater noster, piæ in Domino recordationis, dominus *Raimundus* Ecclesiæ Berythẽsium Episcopus, Idibus Septembris ex hac luce subtractus est, lucis perpetuæ, præuiâ Domini gratiâ, præmiis perenniter potiturus. Cui postmodum in eadem Ecclesia substitutus est vir honestus & literatus magister *Odo*, Ecclesiæ nostræ Archidiaconus, cui nos, in ieiuniis Decembris, & sacerdotii gradum, & pontificalem, auctore Domino, contulimus dignitatem.

Per idem tempus mortuus est *Melechsalah*, VIII.
Noradini filius, adolescens adhuc, cui de omni hereditate paterna, sola manserat *Halapia*, cum paucis admodum municipiis. Hic moriens, testamento nouissimo dicitur Halapiam & omnem hereditatem suam, ex asse, in quendam patrui sui filium *Hezedin* nomine, filium *Thebeth*, Mussulæ dominum contulisse. Quo defuncto, Principes eius, nuncios ad prædictum dominum *Mussulæ*, illustrem & magnificum Turcorum satrapam, dirigunt, monentes, vt non differat cum omni celeritate ad eos venire: qui susceptâ legatione festinus aduenienss, auita bona & sibi iure hereditario debita suscepit, timens ne *Salahadinus*, qui prædictum patruelem suum, ex parte plurima exheredauerat, ab Ægypto rediens, hanc etiam vrbem inuitis ciuibus violenter occuparet: præsertim cùm quidam de maioribus, occultum ei præstarent fauorem. *Salahadinus* verò, compositâ vsque ad completum biennium nobiscum pace temporali, in Ægyptum descenderat, vt sua ibidem studiosiùs procuraret negotia. Anxius enim plurimùm sollicitabatur, eò quòd audierat classem Regis Siculi, cum ingenti apparatu & infinitis copiis in mare descendisse, & ad partes Ægyptias properandi habere propositum. Superfluam autem super eo articulo conceperat formidinem: nam prædicta classis in Occidentem iter arripuit, ad Baleares Insulas, Hispaniæ conterminas citeriori, quarum altera vulgari appellatione *Maiorica*, altera verò *Minorica* dicitur, contendens: vbi infaustâ nauigatio-

ne,& finiftris acta flatibus,tota pene deperiit circa *Sacuam Albenguenam*; & viginti millia vrbes maritimas, freto intumefcente, littoribus allifa. Interea dum Regnum pace,vt prædiximus,gauderet temporali,natio quædam Syriorum, in Phœnice prouincia circa iuga Libani, iuxta vrbem Biblienfium habitans, plurimam circa fui ftatum paffa eft mutationem. Nam cùm per annos penè quingentos cuiufdam *Maronis* herefiarchæ errorem fuiffent fecuti,ita vt ab eo dicerentur *Maronitæ*,& ab Ecclefia fidelium fequeftrati, feorfum facramenta conficerent fua, diuinâ infpiratione ad cor redeuntes, languore depofito, ad Patriarcham Antiochenum *Aimericum*,qui tertius Latinorum nunc eidem præeft Ecclefiæ, accefferunt: & abiurato errore, quo diu periculosè nimis detenti fuerant, ad vnitatem Ecclefiæ Catholicæ reuerfi funt, fidem Orthodoxam fufcipientes, parati Romanæ Ecclefiæ traditiones, cum omni veneratione amplecti & obferuare. Erat autem huius populi turba non modica, fed quafi quadraginta millium dicebatur excedere quantitatem, qui per Biblienfem, Botrienfem & Tripolitanum Epifcopatus, iuga Libani & montis deuexa, vt prædiximus, inhabitabant: erantque viri fortes, & in armis ftrenui, noftris, in maioribus negotiis quæ cum hoftibus habebant frequentiffimè,valde vtiles: vnde & de eorum conuerfione ad fidei fynceritatem,maxima noftris acceffit lætitia. *Maronis* autem error & fequacium eius, eft & fuit, ficut ex fexta Synodo legitur, quæ contra eos collecta effe dinofcitur, & in qua damnationis fententiam pertulerunt:quòd in Domino noftro IESV CHRISTO vna tantum fit,& fuerit ab initio,& voluntas & operatio. Cui articulo ab Orthodoxorum Ecclefia reprobato,multa alia perniciofa nimis, poftquam à cœtu fidelium fegregati funt, adiecerunt: fuper quibus omnibus ducti pœnitudine,ad Ecclefiam, vt prædiximus,redierunt Catholicam, vnà cum Patriarcha fuo & Epifcopis nonnullis,qui eos ficut prius in impietate præcefferant, ita ad veritatem redeuntibus, pium ducatum præftiterunt.

IX. Porrò dum ita Regnum,vt prædiximus, pace ad tempus inter dominum Regem & *Salahadinum* initâ, quadam tranquillitate frueretur, non defuerunt filii Belial & impietatis alumni, qui fpiritum habentes inquietum, turbas in Regno mouerent, & mala inteftina molirentur. Cùm etiam Comes Tripolitanus, quafi per continuum biennium circa partes Tripolitanas multiplicitate negotiorum impeditus, moram agens, in Regnum non potuiffet afcendere,accidit,quòd inuitante follicitudine,quam pro vrbe gerebat Tyberiadenfe,quæ vxoris erat hereditas,redire difpofuit: cumque omnem ad iter profequendum feciffet apparatum,& iam vfque *Biblium* perueniffet,prędicti viri nequam Regem nimis fimplicem,malignâ fuggeftione circumuenerunt,perfuadentes,prædictum Comitem finiftrâ intentione in Regnum velle introire, vt de eius fupplantatione tractaret occultè: vnde factum eft, quòd eorum verbis feductoriis, Rex aurem nimis credulam præbens,miffâ legatione, Regni aditũ ei inconfultè nimis interdixit. Quo facto,Comes,cui præter meritum tanta irrogata erat iniuria, confufus & iuftâ fuccenfus indignatione, defiftens à propofito, licet inuitus, fumptibus innumeris factis inutiliter, Tripolim reuerfus eft. Erat autem prædictorum ea intentio feductorum,vt abfente Comite,qui vir induftrius erat,& ad omnia circumfpectus, ipfi regia negotia pro libero tractarent arbitrio, & Regis infirmitatem ad fuum traherent compendium. Inter quos Regis mater, mulier planè DEO odibilis, & in extorquendo importuna; & eiufdem frater, Regius Senefcalcus, cum paucis eorum fequacibus, viris impiis, Regem ad hoc proteruiùs impellebant. Quod factum poftquam Regni Principibus innotuit,eorum qui fenfus magis habebant exercitatos,maximè corda moleftauit: timebant enim, ne tanti Principis patrocinio Regnum deftitutum, in præceps rueret, & iuxta Domini verbum, *in feipfum diuifum defolaretur*: maximeque cùm Rex inualefcente fingulis diebus ægritudine, reddebatur impotentior,& ad procuranda Regni negotia minus minufque fieret idoneus; imò vix in feipfo potens fubfiftere, totus diffolueretur. Videntes ergo regni Maiores periculum,quod ex prædicto facto certum erat imminere, ad reuocãdum Comitem,& eius mitigandam indignationem,omnimodam impendunt operam: & tandem poft multos circuitus & diuerfa confilia, Rege inuito, fed tamen permittente,prædictum illuftrem virum,iniurias fibi illatas prudenter diffimulantem, in Regnum introduxerũt, pace inter eum & dominum Regem pleniùs reformatâ.

Matth.12, v.25.

Dum

X.

Dum hæc itaque in noſtro ſic geruntur Oriente, aqud *Conſtantinopolim* grandis circa Imperium facta eſt permutatio, & caſus accidit vniuerſæ Latinitati lugubris, & inauditam irrogans, cum enormi damno, contumeliam. Dolor enim, quem pridem fallax & perfida Græcia conceperat, edidit & peperit iniquitatem. Defuncto enim domino *Manuele*, inclitæ recordationis Imperatore feliciſſimo, ſucceſſit ei, tum ex teſtamento patris, tum ex iure hereditario, impubes filius, *Alexius* nomine, vix annorum tredecim. Quo ſub matris tutela conſtituto, dum per *Alexium* Protoſeuaſto, domini Imperatoris ſenioris nepotem ex fratre ſe priore natu, Imperialia procuraretur negotia, viſum eſt tam Maioribus quàm populo ciuitatis illius, opportunitatem inueniſſe, vt quod aduerſus noſtros malignè conceperant, poſſent effectui mancipare. Regnante enim Deo amabili prædicto Imperatore, merito fidei & ſtrenuitatis ſuæ, tantam Latinus populus apud eum repererat gratiam, vt neglectis Græculis ſuis tanquam viris mollibus & effœminatis, ipſe tanquam vir magnanimus & ſtrenuitate incomparabilis, ſolis Latinis grandia committeret negotia, de eorum fide meritò præſumens, & viribus. Et quoniam apud eum optimè habebantur, & erga eos profuſa liberalitate abundabat, ex omni orbe, ad eum, quaſi ad benefactorem præcipuum, tam nobiles quàm ignobiles concurrebant certatim. Quorum exigentibus obſequiis, magis & magis in noſtrorum accendebatur amorem, & omnes ampliùs in ſtatum promouebat meliorem. Vnde Græcorum nobiles, & maximè eius conſanguinei, ſed & reliquus populus odium inſatiabile aduerſus noſtros conceperant: accedente etiam ad indignationis cumulum, & odiorum fomitem & incentiuum miniſtrante, ſacramentorum inter nos & eos differentiâ. Arrogantes enim ſupra modum, & à Romana Eccleſia per inſolentiam ſeparati, hæreticum omnem eum reputant, qui eorum friuolas nõ ſequitur traditiones: cùm ipſi magis hæreticorum ſibi nomen adaptent, dum contra Romanam Eccleſiam, & Apoſtolorum Petri & Pauli *fidem, aduerſus quam portæ inferi non poſſunt præualere*, nouas, & peſtilentes opiniones aut gignunt, aut ſequuntur. Denique, his & huiuſmodi, à multo retro tempore, ſimultatem hanc apud ſe conceperant, opportunitatem quærentes, vt ſaltem poſt Imperatoris obitum, inuiſum Latinorum populum, tam in vrbe, quàm in Imperii finibus cõmorantem, delerent penitus, odium inexorabile ſatiantes.

XI.

Prædicto igitur Imperatore rebus humanis exempto, dum, vt prædiximus, *Alexius* Protoſeuaſto Imperium procuraret, viſum eſt non ſatis commodam adhuc ad complendam malitiam ſuam reperiſſe opportunitatem: nam & ipſe, Imperatoris exemplo, noſtrorum conſilio vtebatur & auxilio, eoſque ſibi quantum poterat, reddebat familiariores: in vno tamen tam noſtris quam omnibus generaliter, ſe penitus exhibebat odioſum. Quod, licet Græcorum more mollis eſſet ſupra modum, & carnis curam toto ſtudio in immundis perficere ſatageret deſideriis, auarus tamen erat, & theſauris parcebat Imperialibus, tãquam ſi eos proprio ſudore comportaſſet. Dicebatur etiam, quòd cum Imperatrice, licet viuente adhuc marito, ſed in extremis laborante, vitam ſanctimonialem eſſet profeſſa, ſtupri habere conſuetudinem. Arrogans præterea, & neminè præ ſe ducens hominem, aliis inconſultis Principibus, cũcta pro ſuo diſponebat arbitrio, ita vt de cæteris, æquè nobilibus & viris magnificis, nihil videretur curare. Vnde factum eſt, quòd per ſtudium & operam Principum palatii, qui ei plurimùm ob ea quæ præmiſimus inuidebant, euocatus eſt ex Ponto, cui præerat *Andronicus* ſenior, domini Imperatoris prædefuncti patruelis, vt ad complendam eorum malitiam cooperator accederet, & *Alexium* Protoſeuaſto depelleret ab adminiſtratione quam geſtabat. Erat autem prædictus *Andronicus*, domini Imperatoris defuncti patruelis, vir perfidus & nequam, cõſpirationum ſeminator, & erga Imperium ſemper infidelis: vnde ob multiplicia eius ſcelera, tempore domini Imperatoris vincula paſſus fuerat, & carceres; & exigentibus meritis, ignominioſè tractatus, vagus & profugus ſuper terram, Orientem circumierat vniuerſum; in ipſoq; ſuo exilio multa turpia cõmiſerat, & animaduerſione digna: nouiſſimè tamen, vix tribus ante Imperatoris obitum menſibus, reconciliatus in gratiam redierat. Et ne, more ſolito, circa vrbem turbas poſſet excitare, & conſpirationes moliri vt regno præeſſet, miſſus eſt in Pontum ſub honoris prætextu præſidialis. Hunc igitur, Imperatoris & ipſius etiam Protoſeuaſto conſanguinei, & ii maximè in quibus maiorem videbatur habere fiduciam, clandeſtinis e-

uocauerunt legationibus, monentes, vt aduersus eum armaretur, qui eius filios & alios illustres quosdam, ignominiose coniecerat in vincula. Porro hic, vt prædiximus, illustres quosdam in conspiratione deprehensos, carceri mancipauerat: vnde ampliorem in se concitauerat inuidiam. Vocatus ergo prædictus *Andronicus*, innumeras Barbararum nationum secum trahẽs copias, ad vrbem accessit, & secus Hellespontum è conspectu ciuitatis castrametatus, vniuersam occupauit Bithyniam: contra quem missi quidam potentes, vt eius resisterent moliminibus, proditorum more ad eum se contulerunt: inter quos primi erant & præcipui, *Andronicus* Angeli, princeps militiæ quæ contra eum directa fuerat, & *Alexius* Megaducas qui classi erat præfectus, vterque Imperatoris consanguineus. Nec solùm ii, qui ita manifestè ad eum transfugerant, partem nostrorum reddiderant debiliorem, verùm omnes alii, tam illustres, quàm ciuium multitudo, iam non occultè, sed in propatulo suum *Andronico* præstabant fauorem; & eius in vrbem desiderabant aduẽtum, modis quibus poterant, vt maturè transfretaret procurantes.

XII. Factum est itaq; quòd inualescente eorum conspiratione, captus est Protoseuasto, & priuatus oculis, & argumentis virilibus decurtatus: vnde nostri plurimùm mente consternati, timentes ne ciuium super eos repentina fieret irruptio, præmoniti à quibusdam qui coniurationis habebant conscientiam; qui validiores erant, alii in galeis quadraginta quatuor, quas in portu repererant, Græcorum effugerunt molimina; alii in nauibus, quarum in portu maxima erat copia, omnem domum imponentes, mortis euaserunt discrimen. Qui autem seniores erant, vel infirmi reperti sunt, & ad fugam minus idonei, ii in domibus suis relicti, impietatis quam alii effugerant rabiem perpessi sunt. Nam parato clàm nauigio sæpedictus *Andronicus*, vniuersas, quas secum trahebat, in vrbem introduxit copias; quę vix ingressæ, vnà cum ciuibus in eam vrbis partem, quã nostri incolebant irruentes, residuum populi, qui aliis abeuntibus aut noluerãt, aut non poterant exire, desæuientibus gladiis peremerunt: & licet pauci essent, qui ad arma possent sufficere, restiterunt tamen diù, & cruentã de se hostibus reliquerunt victoriã. Immemores igitur & fœderis & obsequiorũ quæ plurima Imperio nostri cõtulerant, peremptis iis qui resistere posse videbantur, ignẽ eorũ domiciliis subiiciunt, & vniuersam eorũ regionẽ subitò cõuertũt in fauillã: mulieribus & paruulis, senibus & valitudinariis incendio cõsumptis. Nec sufficiebat eorũ impietati, in loca desæuire prophana; verùm Ecclesias & loca, quęlibet venerabilia succendentes, qui ad ea salutis caussã confugerant, cum ipsis pariter sacris ædibus concremabant. Nec erat differentia plebeiorum & cleri, nisi quòd atrociùs in eos desæuiebant, qui religionis & honestatis habitũ prætẽdebãt. Monachis enim & sacerdotibus primas irrogabant iniurias, & exquisitis perimebãt cruciatibus. Inter quos virũ venerabilẽ *Ioannem* nomine, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconũ, quẽ pro negotiis Ecclesiæ, dominus Papa illuc direxerat, cõprehendentes, in contumeliã Ecclesiæ decollauerunt, caput eius ad caudã canis immundæ religantes. Sed nec mortuis, quibus omnis parcere consueuerat impietas, inter tam detestabiles & peiores parricidis sacrilegos, tuta erat quies, quos de monumentis extractos per vicos & plateas, quasi illatas sentirent iniurias, distrahebant. Accedentes præterea ad Xenodochiũ, quod dicebatur *sancti Ioannis*, quotquot in eo repererunt lãguidos, gladio peremerũt. Qui autẽ, ex officio pietatis, oppressorũ meritò tenebãtur afflictionẽ releuare, eorum videlicet sacerdotes & monachi, hi dato precio, grassatores & sicarios, ad stragẽ inuitabãt, disquirẽtes secessus & domorũ penetralia, ne qui in eis delitescerent, vt mortis discrimen declinare possent; inuentosq;, & violenter extractos tradebant carnificibus: quibus etiam, ne gratis operam impenderent, precium sanguinis pro miserorum interfectione porrigebant. Qui autem clementiùs cum eis videbantur operari, hi eos qui ad se confugerant, & quibus spem dederant salutis, Turcis & aliis infidelibus populis, in perpetuam vendebant seruitutem: ex quibus promiscui sexus, ætatis, & conditionis, plus quàm quatuor millia, barbaris nationibus, precio interueniente, distracta esse dicuntur. Sic ergo impius Græcorum populus, & genimina viperarum, more *serpentis in gremio, & muris in pera*, nihil tale meritos, nihilque tale verentes, malè remunerauerunt hospites suos: quibus tamen filias suas, neptes quoque & sorores, vxores dederant, & ex diutino conuictu sibi reddiderant familiares.

XIII. Verùm non omnino, tantum & à seculis inauditum facinus impunè cõmisisse dicuntur.

dicuntur. Nam qui, vt præmisimus, in galeis exierant, & qui postmodum eos aliis nauibus sunt subsecuti, habentes secum multitudinem maximam, & classem non modicam, circa vrbē, satis in vicino se collegerāt, rei expectantes exitum. Qui postquam pleniùs cognouerunt, quòd ii qui in ciuitate tumultum excitauerant, eorum succenderant regiones; vxores quoq; & liberos & omnē familiā partim gladio, partim consumpserant incendio, iustâ indignatione commoti, exarserunt in irā. Et cupientes vehemēti feruore, vltum iri suorum sanguinem, circuierunt vtrunque *Hellesponti* littus, ab hostio *Maris Pontici*, quod ab vrbe *Constantinopolitana* distat triginta miliaribus, vsque ad ostium maris *Mediterranei*, quod ab eadem distat miliaribus ducentis, vrbes & quælibet municipia in vtroque sita littore, comprehendentes violenter, & eorum habitatores ferro perimentes vniuersos: sed & monasteria, quæ tam in vtroque eiusdem maris littore, quàm in insulis modicis, quæ per illud mare dispersæ sunt, sita erant, peruadentes, pseudomonachos & sacrilegos eorum sacerdotes, in vltionem fraterni sanguinis, gladio peremerunt, ipsa monasteria cum iis qui ad ea confugerant, succendentes. Ex quibus locis, infinitas auri, argenti, gemmarum & holosericorum dicuntur extraxisse copias: vnde damnum rerum amissarum, & dispendia bonorum suorum multiplici fœnore sibi poterāt recompensare. Nam præter Monasteriorū diuitias innumeras, & thesauros infinitos, quos à multis retro congesserant temporibus, ciues Constantinopolitani, ingentia ibidem deposuerant auri & cæterarum gazarum pondera: quæ omnia secum deferentes, & maris illius deserentes angustias, inter *Seston* & *Abydon*, vrbes antiquissimas & maritimas, mare ingressi sunt mediterraneum; littora Thessaliæ, & mari adiacentium prouinciarum vrbes & oppida perlustrantes diligentiùs, & cuncta incendio & rapinæ tradentes, stragem innumeram operati sunt. Sed & galeas alias à prioribus circa *Chrysopolim*, vrbem Macedoniæ, dicuntur reperisse decem, aliasque in locis aliis quamplures: vnde sibi classem maximam & Græcis omnino formidabilem, in eorum perniciem dicuntur ordinasse. Alii verò, qui stragem & rapinam abominabantur operari, cum vxoribus & liberis, & residuo substantiolæ suæ, naues ingressi, quarum illis multus occurrebat numerus, à prædicto declinantes exercitu, ad nos in Syriam descenderunt. *Andronicus* interea vrbem pro votis obtinens, & nullum habens contradictorem, Imperatorem cum futura vxore, regis Francorum filia, in die festo Pentecostes, solenniter fecit coronari, omnem ei exhibens reuerentiam; sororem quoque & sororis maritum, simul & matrem Imperatoris, intra septa palatii, adhuc tractans humaniùs; ipse tamen tam in vrbe, quàm extra, quælibet Imperii negotia, pro suo liberè disponens arbitrio: timetur tamē, ne hanc fraude palliatā, personis exhibeat humanitatem, quousque Imperio paulatim occupato & subiectis omnibus, liberiùs ostendat, qualem circa eos gerat voluntatem. Factum est au- An. D.
tem hoc, anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo octuagesimo secundo*, men- 1182.
se Aprili. Interea dum hæc in Græcia sic geruntur, nauis quædam mille quin- XIV.
gentos peregrinos deferens, apud Damiatam, in finibus Ægypti, flatibus acta sinistris, confracta est: passis tamen naufragium, spes erat salutis, eò quòd *Salahadinus* nobiscum, tam per terras quàm per mare treugam diceretur habere, & pacem temporalem. Sed longè aliter accidit eis, quàm vel pacis tenor, vel pactorum series exigeret. *Salahadinus* enim prædæ victus cupidine, & tantam Christianorum turbam, occasione fœderis, nolens de regno suo exire liberam, omnes cōiecit in vincula, & eorum sibi bona confiscari præcepit: missaq; legatione ad dominum Regem, contra formam pactorum, & quæ penè impossibilitatem continebant, ab eo cœpit reposcere: adiiciens, *Quòd nisi pro omnibus illis ei pro voto satisfieret, ipse nauim prædictam sibi vellet in compensationem detinere, & præterea renunciare paci, de qua inter eos conuenerat.* Quod cùm non obtinuisset eius nuncius, quoniam caluas occasiones magis innectabat, vt nauem sub aliquo quæsito colore detinere posset, quàm iustas caussas allegaret; soluto fœdere, cogitare cœpit, quomodo suo more, vetus exercens odium, Regnum posset aggrauare. Conuocatis igitur expeditionibus, & vniuersis tam peditum quàm equitum copiis, simul & eorum multitudine, qui à Damasco & adiacentibus ei finibus, annis præteritis, famis acerbitatem declinantes, in Ægyptum descenderāt, proposuit redire Damascum, vt inde quasi de vicino nos ampliùs molestaret. Adiecit etiam, vt in veniendo, regionem nostram quæ est trans Iordanem,

pro posse damnificaret; aut fruges succendendo, quæ iam albæ erant ad messem; aut vnum vel plura de præsidiis nostris, quæ in ea erant prouincia, violenter expugnando. Id autem, eo maximè dicebatur proposuisse intuitu, vt sibi satisfaceret, de Principe *Rainaldo*, qui ei præerat regioni, eò quòd Arabes quosdam infra tempus fœderis contra legem pactorum cepisse diceretur, & repetitos reddere negauerat. Cognito ergo per exploratores eius aduentu, & proposito, Rex habitâ Hierosolymis curiâ generali, & super petitionibus *Salahadini* diligenti tractatu, de quorundam consilio, cum totis Regni viribus, in prædictam regionem, vallem pertransiens Syluestrem, in qua est *Mare Mortuum*, peruenit; vt venienti *Salahadino* occurreret, & se opponeret prouinciam vastare volenti. Porrò *Salahadinus* transcursâ cum suis expeditionibus solitudine, quod iter, cum multa difficultate, vix diebus viginti confecerat,* iamque terram habitabilem in finibus nostris, iuxta præsidium, quod dicitur *Mons Regalis*, quasi ad decem milliaria castrametatus: expectans vt de statu regionis, & vbinam esset Rex cum suis expeditionibus, certificaretur. Rex verò iuxta vrbem veterem, cui nomen *Petra Deserti*, in secunda sitam Arabia, castra locauerat, ab exercitu *Salahadini* triginta sex vix distans miliaribus; eratque ibi vniuersum cum eo Regni robur: sed & Comes Tripolitanus ibi inuitus detinebatur, contra cuius cõsilium Rex illuc profectus erat, & reliquas Regni partes inobseruatas, & absque militia dereliquerat: fauore enim prædicti *Rainaldi* Principis, magis quàm consideratione maioris compendii, quidam ad hoc Regem impulerant, non multùm attendentes, quid interim Regno viribus destituto posset accidere: quod quàm imprudenter factum fuerit, rei exitus subsequens statim declarauit. Nam qui circa *Damascum, Bostrũ, Baulbec, & Emissam* erant Principes, videntes Regni robur abesse, & militiâ destitutam regionem vniuersam, cõuocatis clàm & sine tumultu copiis, *Iordanem* secus mare Galileæ, quod est Tyberiadis, transeuntes, fines nostros latenter ingressi sunt; & percurrentes ex parte Galileam, peruenerunt ad locum qui est sub monte Thabor, cui nomen *Buria*, iuxta *Naim* vrbẽ antiquissimam. Homines autem illarum partium de treuga præsumentes, quam nondum nouerant defecisse, securi nimis, minus sibi prouidebant: vnde factum est, quod clàm & de nocte super eos irruentes, locum ex omni parte vallauerunt, ita vt neque ad montem, qui loco imminebat, fuga* non pateret obsessis. Luce igitur redditâ, videntes loci habitatores infinitam circa se hostium multitudinem, in turrim quæ suburbio præerat, certatim se contulerunt: quam vndiq; circumdantes, & cum summa instantia suffodientes, intra quatuor horarum spacium suffossam, solo deiecerunt: ante ruinã tamẽ, cùm iam rimam duceret, & casum minaretur, eos qui in eã confugerant, in deditionẽ susceperũt. Colligentes igitur pro libero, & sine contradictore arbitrio, tũ illius, tum adiacentium locorum prædã vniuersam, exceptis his qui in conflictu ceciderunt, penè quingentas animas secum detulerunt in vinculis. Nã quia locus erat frugifer, & messis tempus aderat, multi ex locis finitimis metendi gratiâ illuc se contulerant, quos omnes (vt prædiximus) secum sine contradictore deducentes, iterũ Iordane trãsito, sani & incolumes reuersi sunt ad propria.

XV. Accidit præterea per eosdem dies, dum adhuc Rex, & exercitus in *Syria Sobal* detineretur Christianus, casus periculosus admodũ, & nostris perpetuò lugendus. Erat enim nobis in regione *Suite*, trans Iordanem, à Tyberiade sedecim distans miliaribus, præsidium munitissimum, & (vt dicitur) inexpugnabile, ex quo nostris multa dicebatur prouenire vtilitas: nam cùm prędicta regio hostium magis esset contermina finibus, quàm nostris; & ipsi eam faciliùs pro suo possent tractare arbitrio, & eius habitatoribus confidentiùs imperare, huius tamen præsidii beneficio multis annis obtentũ fuerat, & obtinebatur nihilominus in præsenti, quòd nostris & illis ex æquo diuidebatur potestas, & vectigalium par & tributorum fiebat distributio. Erat autem spelunca in latere cuiusdam montis sita, cui subiectum erat immane præcipitium; à parte verò superiori nullus omnino accessus; ex altero verò latere, tantum arcta nimis semita, & per quam homini libero, & ab omni onere expedito, vix absque periculo iter præberetur. Erat autem commissum fidei & diligentiæ nobilis viri & ditissimi *Fulconis* Tyberiadensis. Ad hunc locum accedentes prædicti hostium Principes, qui *Buriam*, vt præmisimus, effregerant, & nostrum captiuauerant populum, repentè ante præsidium astiterunt, & infra quinque dies obtinuerunt expugnatum. Super quo facto,

facto, non eadem omnium erat opinio: quibusdam asserentibus, quòd qui erant in præsidio, pecuniâ redempti, locum hostibus tradiderunt: aliis verò, quòd ex latere speluncam effregerunt, quia lapis cretaceus erat, & facilè soluebatur, & violenter ingressi stationem primam quæ inferior erat, occupauerunt, dicentibus: vnde postmodum eos qui erant in medio & in supremo cœnaculo (nam ibi tres dicebantur esse mansiones) ad deditionem compulerunt. Compertum est autem postmodum, quòd culpâ magistratuum, qui cæteris præerant, municipium ad hostes peruenerit: nam aliis resistere volentibus, ipsi auctoritate quâ præminebant, inhibebant defensionem; & postmodum resignato municipio ad hostes se contulerunt. Dicebantur autem esse qui loco præerant, Syri, qui apud nos effœminati & molles habentur. Vnde maior culpa in prædictum *Fulconem* refunditur, qui tales loco præfecerat tam necessario. Exiit ergo sermo iste, & longè lateq; diffusus est per Regnum; peruenitque vsque ad nostros qui erant trans Iordanem, præpedire volentes transitum *Salahadini*, ex Ægypto ascendentis in Syriam, & properantis Damascum; quo comperto, consternati sunt animo vniuersi, & maximè Tripolitanus Comes ad cuius curam prædictum municipium respiciebat. Vnde factum est, vt qui Regnũ negligenter reliquerant, ibi negligentiùs se habẽtes, nihil Deo placitum, nihil Regno vtile operari possent: Nam cùm vsque ad fines regionis nostræ, aduenienti *Salahadino* debuissent occurrere, & Regni præpedire introitum, imprudenter nimis vsque ad locum cui *Gerba* nomen, eũ permiserunt accedere, vbi aquarũ, quibus maximè sitiens, eius indigebat exercitus, omnẽ reperit abundantiã; & inde missâ expeditionũ parte circa præsidium nostrũ, cui nomen *Mons Regalis*, vineta succiderunt, & alia quædã oppidanis intulerunt damna. Quòd si ad eũ locum nostri peruenissent, eum procul dubiò oportuisset in Ægyptum redire: trahebat enim secum infinitã imbellis populi multitudinẽ, quibus & aqua iã defecerat in vtribus, & panis in cistarciis, quos omnes in solitudine oportuisset inediã deperire: nã procedere non poterat, & cũ nostris erat periculosum cõmittere. Audientes ergo, quòd ad prædictum iã peruenisset locum, iterum decreuerunt nostri ad aquas *Rasel Rasit*, illi occurrere: quod si factum fuisset, per vlteriorem solitudinẽ oportuisset eum iter cœptũ agere, quod nonnisi cum multa tam hominum quàm iumentorũ potuisset consummasse iactura. Quod propositũ cùm non fuisset effectui mancipatum, accessit ad prædictas sine difficultate aquas; & inde sine cõtradictore fines suos cum omni incolumitate ingressus, Damascum peruenit. Quod nostri cognoscentes, iterũ eadem viâ quâ priùs transierant, reuersi sunt ad propria: timentes verò, ne à Damasco, in quam se cum omni suo comitatu receperat, Regno aliquid insidiarum, & damni moliretur, cõgregatus est vniuersus Regni populus ad fontem *Sephoritanum*, inter Sephorim & Nazareth: vbi habẽtes secum Dominicæ Crucis lignum, præsente Rege & Patriarchâ, & aliis tam ecclesiasticis quàm secularibus regni Principibus, de die in diẽ hostium expectabant incursus.

XVI. Salahadinus interea congregatâ ex vniuersis finibus suis, super ea, quam ex Ægypto proficiscens secum transtulerat, militiâ, propositum habens, vt fines nostros ingrederetur, ad eum locũ accessit, qui dicitur linguâ eorum *Rasceline*, quod interpretatur *Caput aquæ*. Is autẽ locus à nostris finibus & ab vrbe Tyberiadense modicum distare dicitur. Vbi cùm per dies aliquot morã fecisset, subitò fines nostros ingressus est, in loco qui dicitur *Cauam*, inter duo flumina, qui à Tyberiade vix distat quatuor miliaribus, castrametatus. Quod vbi nostris per exploratores cognitum est, ad vrbem prædictam sub omni celeritate exercitum dirigunt, vt militares copias, quæ ad eius loci & finitimorum municipiorum tuitionem, *Saphet* videlicet & *Belueir*, deputatæ erant, secum assumerent, hostem protinus insecuturi. Porrò Comes Tripolitanus, vir prudens & in armis strenuus, & in re militari plurimam habẽs experientiam, duplici tertianâ ibidem periculosissimè laborabat: vnde nostris, qui de eius consilio & prouidẽtia plurimùm præsumebant, multa accreuit mœstitia, eò quòd tanti Principis solatio, in tanto necessitatis articulo, fraudarentur. Conuocatis tamen ex locis finitimis auxiliaribus copiis, erectis vexillis hostem insecuti sunt. *Salahadinus* verò nostrorum audiens aduentum, transito Iordane, cum suis expeditionibus in partes Scytopolitanas se contulit. Est autem Scytopolis tertiæ Palestinæ metropolis, inter montes Gelboe & Iordanẽ, in campestribus & agro sita irriguo, quæ alio nomine dicta est *Bersan*, cuius prærogatiuâ Nazarena hodie,

quæ in eadem diocesi sita est, gaudet ecclesia: nam vrbs præscripta raro hodie incolitur habitatore, ad instar modici redacta oppidi. Ad quem locum peruenientes hostium cunei, presidium modicum quod ibi est in paludibus situm, cœperunt fortiter impugnare: sed resistentibus viriliter oppidanis, videntes quòd non proficerent, versus castrum nouum, cui nomen est hodie *Belueir*, inter prædictam vrbem & Tyberiadem in montibus situm, vt nostris occurrerent, acies direxerunt. Nostri verò Iordanis fluenta secuti, vbi ad prædictum peruenerunt locum, deserentes vallem, ascenderunt in montes: multâ tamen immensi caloris, qui supra modum proficiscentibus incubuerat, incommoditate fatigati: vbi noctem illam, vicinis hostibus suspectam, continuatis excubiis transegerunt: mane facto, descendentes in planiciem, quæ inter prædictum oppidum & vicum, cui nomen *Forbelet*, hostes viderunt circumpositos, in tanta multitudine, quantam videre non consueuerat. Dicebatur enim à senioribus Regni Principibus, quòd à primo Latinorum in Syriam introitu, nunquam tantas vidissent hostium copias. Eratque numerus expeditorum ad pugnam, quasi ad viginti millia: nostri autem equites vix reputabantur septingenti. Erat autem Salahadino & Principibus eius, vna & communis intentio, nostros ex omni parte vallare, vt nec vnus euadere posset: nam de iam dicta multitudine præsumẽtes, & nostram contemnentes paucitatem, quòd eis nostri possent resistere, nullatenus arbitrabantur. Verùm ei, *cui non est difficile in paucis maiorem superare multitudinem*, aliter visum est. Nam præuiâ misericordis DEI clementiâ, licet eorum respectu, nostri nulli viderentur, tamen ordinatis iuxta militarem disciplinam agminibus, & in hostium cuneos, solitâ irruentes animositate, & hostium impetus multâ sustinentes constantiâ, in eo conflictu superiores inuenti sunt: licet multi de nostris, quos nominatim tangere supersedemus, ignominiosissimè, & cum perpetuo probro, bellicis sudoribus se subtraxerunt. Optimè se habuerunt illâ die, strenuè & viriliter decertantes, *Balduinus Ramatensis*, & *Balianus* frater eius. Sed & *Hugo* iunior, domini Comitis Tripolitani priuignus, cum acie Tyberiadensium, memoriam eâ die meruit in benedictione celebrandam: qui licet esset adolescentior, tamen supra illius ætatis vires, cum acie supradictâ, cui præerat, tres hostium cuneos violenter effregit, & conuertit in fugam, ad suos, per DEI gratiam, rediens illæsus. Ceciderunt in eo conflictu de nostris, ex equestri ordine pauci, sed sanctorum adepti consortium; de popularibus verò, plures: hostium autem maior facta est strages: sed & de Principibus eorum ceciderunt aliquot, quorum cæde consternata pars aduersa, campum deseruêre certaminis. Sed nec illud prætereundũ est cũ silentio, quòd tanta per eos dies præter solitum fuit caloris inclementia, quòd ex vtroque exercitu non pauciores caumatis ceciderunt importunitate, quàm gladio. De numero autem interemptorum hostium, nihil certũ colligere potuimus: nam vt suorum casum nostris occultarent, eos qui in acie ceciderant, secũ deportabant: quos sequenti nocte in castris occultè sepelierunt, ne eorum manifestatus interitus, nostros redderet fortiores. Dicimus tamen, vtroque supradicto casu, de eis quasi ad mille cecidisse. Quo facto, videns *Salahadinus*, quòd præter spem ei acciderat, & quòd duriores, quam esset arbitratus, inuenisset aduersarios, confusus, transito iterum Iordane, reuersus est ad propria, in eodem loco, vnde egressus fuerat, denuò castrametatus. Nostri verò, reuocatis agminibus, ad fontem *Seforitanum*, vnde priùs egressi fuerant, reuersi sunt. Quo itinere quidam Dominici Sepulchri Canonicus, *Balduinus* nomine, ecclesiæ eiusdem thesaurarius, & viuificæ Crucis baiulus, caloris immensitatem non ferens, delatus in lectica, sub monte *Thabor*, iuxta torrentem *Cyson*, expirauit. Sed & alter quidam eiusdem ecclesiæ frater & Canonicus, *Gaufridus* videlicet de Nouo vico, qui prædicto Balduino in eo itinere deputatus erat ad solatium, dum alienis rapitur studiis, in prędicto conflictu sagittâ confossus interiit, *Dignum est enim, vt qui gladium accipit*, iuxta verbum Domini, *gladio debeat perire*. Matth. 26, 52.

XVII. Domino igitur Rege cum suis expeditionibus ad locum supradictum reuerso, *Salahadinus* ægrè ferens nimium, quòd ita eius & suorum euacuatus esset conatus, iterum conuocat copias; iterum omnia percurrit argumentorum genera, anxiè cum suis deliberans, quomodo iterũ nostris recidiua posset inferre grauamina. Videns autẽ quòd nullâ viâ cõmodiùs nostros posset opprimere, quàm si ex pluribus partibus nostros attentaret molestare, fratri quem suorum procuratorem negociorum re-

rum reliquerat in Ægypto mādat, & districtè præcipit, quatenus sub celeritate classem ab Alexandria & vniuersa Ægypto dirigat in Syriam, significās ei propositum, quòd in votis haberet, classe receptâ, *Berythensium* vrbem, tam per mare quàm per terras obsidione vallare: & ne Regni populus ad eius liberationē cum Rege posset accelerare, eidē præcipit, vt collectis equitum viribus, quæ in Ægypto erāt residuæ, ipse etiam ab Austro ingrediens, omnē circa *Gazam*, & *Ascalonam* & *Darum*, quæ sunt Regni nostri oppida nouissima, Ægyptiacam respicientes diocesim, regionem depopulaturus ingrediatur. Hæc autem eo tractabat studio, vt dum Regni pars illis qui ab Ægypto irrumperent, tentarent occurrere, debilitatis cæteris, & factis paucioribus, ipse vrbem obsessam acriùs & liberiùs impugnaret. Factumque est iuxta mentis illius conceptum, & mandati formam. Nam infra paucos dies, & classis nauium rostratarum triginta iuxta condictum affuit: & frater quas in vniuersa Ægypto contrahere potuit, circa *Darum* introduxit copias. Ipse autē vt adueniente classe paratior inueniretur, in eam regionem quę vulgari appellatione dicitur *vallis Bacar.* expeditiones dirigit, constitutis exploratoribus super montes illos qui medii sunt inter regionem prædictam, & agrum Berythensiū, in mare prominentes, qui de aduentu galearū ipsum redderent instructiorē. Ipse autem, hoc interuallo, ex locis adiacentibus pedestria conuocabat auxilia, & quę ad futuram obsidionē arbitrabatur necessaria solicitus procurabat. Nec morâ, circa Augustales Kal. sæpedicta classis in littore appulit Berythensium: quod vt prædicto *Salahadino*, per deputatos ad hoc specialiter, nunciatum est exploratores, illicò sine mora superatis mediis montibus (de quibus præmisimus) vniuersas expeditiones suas demisit in campestria; & vrbē sæpe nominatam, prout diu antè destinauerat, vndique vallat obsidione. Nostris autem qui ad *Sephorum* in castris erant, varius de *Salahadini* proposito rumor ferebatūr, dicentibus aliis, quòd vrbē Berythensium sicut pro certo patuit, obsidere decreuisset; aliis verò asseuerātibus, quòd circa obtinendā *Halapiam*, tota eius anhelabat intentio: nonnullis etiam astruentibus, quòd domino *Mussulæ*, magnifico & potenti Turcorū satrapæ, qui eius quædā oppida circa Eufratē obsidere dicebatur, tentabat occurrere. Verùm dum hic sermo tam dubius in castris verteretur, affuit nuncius, verbi ambiguitatem dirimens, qui vrbem *Berythensium* procul omni dubio asserebat obsessam. Adfuit nihilominus & à parte Australi nuncius, qui eiusdem *Salahadini* fratrem, cum ingētibus copiis, fines nostros circa *Darum* inuasisse, & triginta sex leuis armaturæ milites, quos *Turcopulos* appellant, interfecisse, & quędam succendisse suburbana nunciaret pro certo. Quo comperto, Rex habitâ cum Principibus deliberatione, eligit morbo periculosiori occurrere, & vrbem obsessam ab ingruente molestia liberare: nam ei suæ sufficere non videbantur copiæ, vt vtrunque hostem a suis finibus eodem momento posset arcere.

Conuocatis igitur ex- XVIII. peditionibus, & translato vniuerso exercitu, Rex vsque Tyrum peruenit. Classem quoque nihilominus quam tum in Acconensi, tum in Tyrensi portu repperit parari præcipiens, subitò & præter spem omniū, intra dies septem, armatam optimè, & viris fortibus instructam Galearum triginta trium ordinauit. Interim tamen, dum hæc apud nos studiosè nimis & votis ardentibus præparantur, *Salahadinus*, vrbem, vt prædiximus, obsidens, quantas poterat molestias, vtroque circa id desudante exercitu, ciuibus inferebat: nā ordinatis circa vrbem legionibus, & sibi vicissim succedentibus agminibus, tantas per triduum continuum obsessis intulit angustias, vt negatâ requie, nec ad refectionem corporis necessariam ferias indulgeret aliquas. Machinas tamen seu iaculatorias, seu alterius generis, quibus solent ab hostibus expugnari præsidia, nullas secum detulerat, aut quia absque eorū adminiculo vrbem subitò, & sine difficultate se arbitrabatur posse effringere, & obtinere violenter; aut quia nostrorum celerem expectans aduentum, tantam operam inutiliter cōsumere recusabat: quod tamen absque machinis poterat, diligenti studio & totâ percurrebat sollicitudine. Nam, vt prædiximus, infinitam multitudinem sibi per vices alternatim succedentem, seriatim circa vrbem collocauerat, quæ tantam in eos, qui in muris erant & turribus, & ad tuitionem vrbis desudabant, sagittarum immittebant multitudinem, quòd instar grandinis & vrbem replerent & mœnia. Nec solùm eo modo obsessos, ab vrbis tuitione nitebantur arcere, verùm & fossores, qui ad hoc specialiter vt murum suffoderent, vocati fuerant, violenter laborabant

intromittere, vt antemuralia murosque effringendo & aditus patefacerent, quibus armatorum copiæ, inuitis ciuibus ingrederetur: & vt ipsi liberiùs huic studio operam possent impendere, alii, vt præmisimus, arcubus instabant & balistis, & infinitâ telorum immissione; & tantâ instabant proteruiâ, quòd vix sine mortis periculo, qui intus erant, digitum audebant exerere. Ciues tamen, licet pauci essent admodum, præfecti tamen vrbis & episcopi maximè, quorum multa in eo facto meritò commendatur virtus & constantia, monitis & exhortationibus acquiescentes, his omnibus argumentis, argumenta obiiciebant contraria, & nullam resistendi artem relinquebant intentatam. Nam & contra exteriores sagittarios, tela & sagittas, arte non dispari vel studio retorquebant, vnde hostibus dispendia longè multipliciora inferebant, & causas mortis illis irrogabant frequentiùs, qui cum maiore proteruia videbantur instare. Et his qui murum nitebantur suffodere, arte occurrebant eadem, ita vt ipso opere desudantibus plerunque aut mortem inferrent, aut fodiendi aufferrent instrumenta. Nec solùm qui per terras aduenerant, has tantas ciuibus obsessis inferebant molestias: verùm & qui nauigio accesserant, non minus proteruè, non minùs hostiliter obsessis instabant. Ipse autem *Salahadinus* non longè ab vrbe in colle constitutus, & propriâ præsentiâ, & exhortationis verbo suos ad instantiam animabat: eaque tenus profecit, quòd quidam de Principibus eius *Choëlinus* nomine, scalas mœnibus applicandas decerneret, & violenter ingrediendum esse denunciaret. Turpe etenim ei videbatur & ignominiosum, quòd tantæ, tantorum virorum multitudini, populus tam modicus posset vel auderet resistere. In quo proposito dum perseuerarct attentiùs; & alios ad idipsum tum verbo tum exemplo animaret, subitò sagitta iuxta oculum in facie percussus, & se & alios reuocauit ab opere incœpto: eumque per triduum penè continuum, ita vrbem impugnasset, videntes quòd non proficerent, qui per mare aduenerant, de mandato *Salahadini* in Galeas se recipientes, circa noctis initium tertiæ clàm & de nocte reuersi sunt. *Salahadinus* quoque reuocatis agminibus, ab vrbe discedens aliquantulum, per campestria quæ vrbi prædictæ adiacent, turmas cœpit diuidere, turres quæ erant in adiacentibus suburbanis funditus deiici præcipiens: sed nec pomeriis & vinetis, quæ in circuitu vrbis erant plurima, parcentes, in securi & ascia cuncta deiecerunt. Vt autem in obsidione liberiùs tutiusque perseuerare posset, viarum quasdam difficultates, & angustias quæ inter vrbem prædictam & *Sidonem* positæ, per quas nostro exercitui ad vrbis liberationem accedere volenti, de necessitate futurus erat transitus, non solùm à suis pedestribus turbis occupari fecerat, verùm vbi erant maiores angustiæ, siccis lapidibus absque cœmento, vsque in ipsum mare fecerat deduci maceriam; vt vtroque impedimento nostræ retardatæ legiones, eò minus liberè ad eum possent accedere, ipseque interim non desineret vrbem molestare. Cumque firmum fixumque priùs diceretur habere propositum, ab vrbis obsidione, nisi eâ violenter effractâ, non discedere: mutatâ voluntate, vt prædiximus, reditum accelerauit ad propria. Cuius rei caussa fuisse dicitur, quòd quendam literarum baiulum, quæ in vrbem ad solidandos animos obsessorum, à quibusdam dirigebantur fidelibus, casu ceperant, qui obseruabant transitus: quem ante Salahadinum deductum, grauissimis quæstionibus subiecerunt. Vbi tum ex eius confessione violenter extorta, tum ex literarum tenore cognoscentes, quòd nostrorum vterque paratus erat exercitus, & infra triduum procul omni dubio affuturus, mutato proposito, soluerunt, vt prædictum est, obsidionem. Classis tamen nostra vsque ad locum peruenit destinatum: sed vrbem reperiens liberam, in portus vnde priùs exierat, non multo interiecto tempore, reuersa est. Rex autem & vniuersus exercitus eius, cognito quòd hostes ab vrbe discessissent obsessa, cùm apud *Tyrum* per dies aliquot moram fecisset, reuocatis expeditionibus, *Sephorim* reuersus est.

XIX. *Salahadinus* interea, sicut erat vir vigilantissimus, & toto mentis ardore ad dilatandam nominis sui gloriam, & regni incrementum anhelabat, nostrorum vires quasi pro nihilo ducens, & ad maiora suspirans, ad partes transire disposuit Orientales. Id tamen, nondum pro certo liquet vtrum proprio ductus spiritu, & solitâ præceps magnanimitate, sit aggressus; an à Principibus illius regionis euocatus, rem adeò difficilem, & quæ supra vires videbatur, attentauerit. Quâcunque ergo fiduciâ, ingentes equitum collegit copias, & compositis pro locorum & temporũ opportunitate sarcinis,

sarcinis,& quæ ad tantum iter conficiendum sufficere posse videbatur, necessariis, versus Eufraten properat. Apud nos autem sermo diuulgabatur frequẽs,quod versus *Halapiam* contenderet, vt eam sibi vendicare niteretur. Ea enim sola,cum paucis oppidis adiacentibus sibi,de tota *Noradini* hereditate supererat,quæ nondum in eius peruenerat ditionem. Mortuo enim Noradini filio,frater Cotebedini domini Mussulæ, fratre permittente, ad quem iure hereditario defuncto prædicto adolescente deuoluta fuerat,possidebat. Credebatur ergo, sicuti & erat verisimile,quòd vt eam vrbem obtineret,ad partes illas festinasset. Sed sicut rei patefecit exitus,longè sublimiora mente conceperat. Relictâ enim post se vrbe prædictâ, & Eufrate transmisso,Mesopotamiæ vrbes splendidissimas,*Edessam*,*Carram*,& alias quamplures cum oppidis suffraganeis,& vniuersam pene regionem, quæ sub potestate prædicti principis,domini videlicet *Mussulæ*, priùs iacuerat, tam viribus, quàm munerum interuentione,intra paucos dies sibi vendicauit. Corruptis enim multâ liberalitate regionum magnatibus,qui Domino sæpedicto fidelitate tenebantur astricti,receptisque eorum municipiis, in suum obsequium omnes conuerterat, ita vt sæpedictus magnus & nobilis princeps suorum penitus destitutus auxilio , ei occurrere,aut resistere non posse diceretur,sed etiam publicè dicebatur , quòd corruptis eius domesticis & familiaribus , potum ei mortiferum, vnde vix postmodum euasit, propinasset:vnde liberiùs vsque *Mussulam* , cum suis expeditionibus iam peruenisse (famâ referente) credebatur. Varius tamen super eo facto apud nos disseminabatur sermo, dicentibus aliis , quod prosperè incederet, & omnia illi suppeterent ad votum : aliis è diuerso asserentibus,quod per maiores illarum regionum Principes,contra illius insolentiam conuenientes,eius malè tractatus esset exercitus.

Rex igitur & Regni nostri Principes, videntes regionem hostium, XX. viribus destitutam militaribus, arbitrati, sicut & meritò videri poterat, quòd nocendi hostibus optata pateret occasio;eoque ampliùs indignati, quòd tantam eius qui abierat,notabant superbiam,quòd contemptis Regni viribus, vt regna sibi vẽdicaret extera,proficiscens,cum Rege nec treugam nec fœdus inierat: communicato consilio, collectis Regni viribus, assumpto sibi viuificæ Crucis ligno pretioso,domino quoque Patriarchâ eos prosequente,hostium fines ingressi sunt, regionem pro viribus depopulaturi. Pertranseuntes ergo *Traconitidem* regionem, quæ *Bostrensis* dioceseos pars est non modica, Syriam minorem, cuius caput est *Damascus*,ingressi, & ad Orientalem eius plagam contendentes, locum celebrem & famosum *Zora* nomine, multis refertum habitatoribus, qui à Damascena non multùm distat vrbe,violenter effregerunt;& inde regionem perlustrantes ex parte plurima,loca suburbana quæ vulgò *Casalia* dicuntur, suppositis ignibus & aliis,quibus poterant, nocendi artibus deiecerunt. Regionis autem habitatores, præcognito nostrorum aduentu, cum gregibus & armentis, cum liberis & vxoribus ad loca se contulerant munitiora. Vnde factum est, vt prædæ & manubiarum aut nihil,aut modicum secum nostri reportauerint: fruges tamen & cætera vitæ necessaria,quæ illi abeuntes secum transferre non poterant, nostri vel incendio, vel aliis quibus id modis fieri poterat, consumpserunt. Redeuntes verò depopulando vniuersa quæ occurrebant, iuxta nobilem illius regionis metropolim, *Bostrum* nomine, quæ vulgari appellatione dicitur *Bosseret*, habuerunt transitũ. Vbi cùm de effringendo eiusdem ciuitatis suburbio, inter nostros tractatus haberetur, videntes quòd id subitò fieri non posset, sed moram exigeret diuturniorem, quam tamen non dabat aquarum inopia, ad redeundum se præparant, sibi & equis & iumentis omnibus sitis formidantes importunitatem. Est enim regio prædicta, arens prorsus & inaquosa; fontes, riuos & flumina non habens penitus : hybernis enim mensibus lacunis solent aquas colligere pluuiales, & eas totâ conseruare diligentiâ, ad vsus necessarios per annum integrum, calore solis, & assiduitate limi cui superiacent, factas insipidas. Has etiam aduentu nostrorum pręcognito, effractis lacubus, aut emiserant, aut immissis corruperãt immunditiis, ne pertransiens exercitus morã ibi posset nectere : Sed neq; depopulationem quantam vellent exercere, temporis patiebatur pars illa: iam enim fruges,& cætera illa quæ incendium solet consumere, congesserant in horrea, quæ in specubus subterraneis regio illa habere consueuit ; quas etiã terra coopertas & arte occultatas multâ, difficile erat inuenire: sed etsi quid reperiebatur

in areis, id exutum ſtramine, & mundatum à palea, non facilè admittebat incendium, graui ſolitudine ignem non admittente. Vixque aliud areis damnum poterant inferre, quàm vt fruges diſpergerent; & ad opus equorum, abeuntes ſecum deferrent. Multi tamen artem nocendi quærentes, aliunde ſtramina, aliunde paleas frugibus immiſcebant iam purgatis, vt faciliùs admittere poſſent incendia. Reſiduum autem militiæ, quam in eadem regione *Salahadinus* abiens dereliquerat, quoniam de viribus non præſumebant eatenus vt cum noſtris auderent congredi, vel eis de proximo miniſtrare impedimentum, gregatim de remoto ſequebantur, vt circa abeuntis exercitus poſteriora, aliquid poſſent latenter moliri. Sed neque ſic noſtris impedimentum miniſtrare potuerunt, aut lædere totum vel partem exercitus.

XXI. Tranſcurſa igitur regione, & eâ quantum eis nocere dabatur damnificatâ, redeuntes, in ea eiuſdem prouinciæ parte, cui *Suite* nomen eſt, ſubſtiterunt. Hæc autem eſt regio, in qua præſidium ſitum eſt, quod à noſtris paulo antè, vt prædiximus, hoſtes dum in Syria Sobal moram facerent, fraudulenter eripuerant. Eſt autem regio commoditatibus vini, frumenti & olei, ſimul & ſalubritate commendabilis, & amœnitate præcipuâ: de qua fuiſſe traditur *Baldad* ille, *Iob* amicus, qui ab ea cognominatus eſt *Suites*. Ad hanc ergo peruenientes, honeſtum iudicant, & ita fieri oportere decernunt, vt prædictum municipium obſideant; & quam nobis intulerant, in eiuſdem captione fraudulenta, hoſtes iniuriam, locum recipiendo, ſi eis concedatur diuinitus, reſarciant. Iuxta ergo condictum, ante locum caſtra locant ſupra nominatum, omnem adhibentes operam & ſtudium, vt ii, qui intus erant, ad deditionem compellerentur. Et quoniam locus erat munitiſſimus, & ſitus eius huiuſmodi, quòd ei nullatenus, niſi à parte ſuperiori, noceri poſſet, ibique non aliàs quàm ſi rupes vſque ad ipſam habitationem incideretur: decernunt à parte ſuperiori cæſores lapidum, eiſque quotquot haberent miniſtros neceſſarios, ſimul & operum cuſtodes, vt tutè & ſine irruentium periculo laborare poſſent, collocare. Erat enim ſpelunca in altiſſimo montis latere poſita, non habens niſi cum multa difficultate acceſſum, in quo vix pediti iter eſſe poterat expedito: nam inferiùs, vſque in profundum ſubiectæ vallis, ingens eſt & horribile præcipitium: ex latere autem, ad eam accedebatur itinere vnius pedis vix habente latitudinem. Erant autem in eadem ſpelunca manſiones tres, ſibi inuicem ſuperpoſitæ, in quibus mutuus per quaſdam ſcalas ligneas, & per quædam anguſta foramina interiùs aſcenſus erat & deſcenſus. Sic ergò eâ ſolâ quâ eis noceri poterat viâ, aggreſſi ſunt ſpeluncam deſuper, vt præmiſimus, incidere, tentantes ſi ad primam & ſuperiorem ſpeluncæ habitationem, incidendo ſic poſſent penetrare. Erat igitur in eo omnis noſtrorum intentio, & totus in eo labor impendebatur. Ordinatis enim ad id operis exequendum artificibus, quotquot erant neceſſarii, & cooperatoribus miniſtris, qui lapides inciſos & lapidum fragmenta, per præceps in vallem ſubiectam deuoluerent, vt ſine intermiſſione opus procederet, vicarias tam interdiu quàm de nocte conſtituebant ſucceſſiones: vt defatigatis prioribus, noui recenteſque venirent, qui operis poſſent & ſcirent portare pondus. Proficiebat ergo labor impēdio, tum ex frequentia & feruore eorum qui prædicto inſtabāt operi, tum ex quadam habilitate quam ex ſe prębebat ſaxi, quod incidebatur, materia. Erat enim lapis cretaceus, & ad frangendum facilis; niſi quòd venas duriſſimi ſilicis interpolatim habebat immixtas, quæ ſæpiùs & ferrea læderent inſtrumenta; & iis qui in opere feruebant, aliquoties miniſtrarent impedimentum. Porrò quicquid fragmentorum, vt locus expediretur, in vallem ſubiectam, vt prædiximus, deuoluebatur, totum id qui in ſpelunca erant obſeſſi, contemplabantur de proximo: vnde eis timor incutiebatur amplior, tanquam qui ſingulis expectabant horis, vt inciſione perfectâ ad eos violenter introiretur. Noſter autem bipertitus erat exercitus: nam pars eius, vt prædiximus, in monte ſupremo, in quo erat ſpelunca, caſtra locauerat, vt eos qui erant in opere ſolliciti, ab hoſtium protegerent inſidiis; pars verò inferius reſidebat in plano, quibus id ſpecialiter erat propoſiti, vt obſeſſis introitum negarent & exitum. Hi etiam nonnunquam per illam artam, vnde præmiſimus, ſemitam, ad inferiorem eiuſdem ſpeluncæ ſtationem accedentes, eos qui intus erant, licet non proficerent, aſſultibus moleſtare nitebantur. Erant autem intus viri fortes & bellicoſi, tam victualium quàm armorum habentes copiam, quaſi ad ſeptuaginta: quos tāquam virtute probatos,

batos, de quorum fide & constantia præsumebat plurimùm *Salahadinus*, abiens intus dimiserat, eorum diligentiæ commendans municipium. Et iam eousque ventũ erat, quòd qui in spelunca erant, præ frequenti & penè continua malleorũ percussione, intus quiescere non poterant: videbatur enim, ad omnem ictuum ingeminationem, spelunca tremiscere & vniuersa concuti: ita vt iam non timerent, quòd nostri ad eos irrumperent violenter, sed quòd tota spelunca, repetitione malleorũ fatigata, subitò corruens, vniuersos opprimeret. Deniq; quòd eis subsidium ministraretur, omnino sperare non licebat: nam priùs nouerant, ad partes remotissimas, & vnde facilè redire non poterat, demigrasse Salahadinum, & militares secum duxisse copias. Vnde factum est, quòd postquam obsidionem tribus vel modico ampliùs septimanis perpessi fuerant, missâ legatione ad dominum Regem, per interuentum domini Comitis Tripolitani obtinent, vt resignato præsidio, cum armis, quæ ipsi intulerant, & propria supellectile, liber eis vsque *Bostrum* indulgeretur transitus. Sic ergo illis abeuntibus, recepto præsidio, confusionem, quam ex eodem priùs videbantur induisse, auctore Domino, & per eius superabundantem gratiam, diluimus. Porrò tam Domino Regi, quàm aliis Principibus curæ fuit non modicæ, statim, sicut expediens videbatur, vt locum resignatum & armis communirent, & victualibus; & viris fidelibus, de quorum fide non dubitaretur & industria, committerent. Quo cum omni diligentia completo, noster ad propria reuersus est exerci- An. Do.
tus. Factum est autem hoc, anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo octogesi-* 1182.
mosecundo, * die mensis Octobris. Modico autem, post hoc, interiecto tempo- XXII.
ris interuallo, id est, Decembre proximè subsecuto, videntes nostri quòd *Salahadinus* non redierat, & adhuc maioribus negotiis impeditus, circa partes Mussulæ detineretur occupatus: nolentes opportunitatem amittere, quam idem de sua absentia ministrabat, iterum conuenientes, communicato Regni consilio, apud *Cæsaream* vrbem maritimam condicunt vnanimiter, & communi decernunt voluntate, vt collectis Regni viribus, & præparatis ad dies quindecim, tam ad vsus hominum quàm iumentorum necessariis, fines hostium iterum ingrediantur, porrectam occasionem non neglecturi. Factâ ergo expeditione occultâ, in qua solos equites secum habuerunt, ab hostiũ finibus Bostro adiacentibus, sicut ab initio condictum fuerat, prædam in gregibus & armentis, nec non & mancipiis quampluribus, secum traxerunt, cum omni incolumitate redeuntes ad propria. Cui negotio, quoniam à partibus Tyberiadensibus & profectum habuerunt, & ad easdem partes regressum, dominus Comes Tripolitanus præfuit. Quintâ decimâ verò demum die, Rex cum vniuersis Regni Principibus, equitumq; ac peditum copiis, quas Regnum pro tempore ministrare potuit, assumptâ secum Cruce Dominicâ, iuxta Tyberiadem, secus mare Galileæ, in loco cui nomen *Castelletum*, adfuit; & exinde, per locum, cui nomen *Vadum Iacob*, fluuium pertransiens, hostium regionem ingressus est. Vnde progrediens exercitus, Libanum à sinistris deserens, & loca planiora secutus, priùs locum cui nomen *Bettegene*, cum adiacentibus viculis, partim incendio, partim ruinâ deiecerunt funditus, vniuersa eius bona, modis variis tradentes exterminio. Consequenter verò continuato itinere, ad locum peruenerunt, cui nomen *Daria*, quæ ab vrbe Damascena vix quatuor aut quinque distat miliaribus, quam etiam cum adiacentibus viculis eodem modo depopulati sunt. Regionis autem incolæ, partim ad iuga Libani se contulerant, partim confugerant Damascum. Vnde in tota regione, vix vnum de hostibus valuerunt comprehendere: de nostris tamen quosdam qui pabulatum egressi, incautè se habebant, amisimus. Egressi enim ab vrbe Damascena equites nonnulli, de equorum velocitate fidentes, exercitum eminus aliquando præibant, aliquando subsequebantur, exspectantes, si nocendi tempus aut locum inuenirent: qui in nostros, de quibus prædiximus, irruentes, more hostili in eos versati sunt, vniuersos obtruncantes. Ciues autem Damasceni ab vrbe egressi, iunctis agminibus circa pomeria, quæ vrbi adiacent plurima, conglobati, nostrorum cohortes eminus contemplabantur, procedere non audentes. Factumq; est ita, quòd neque nostri in eos, neq; ipsi in nostras expeditiones attentauerunt irruere; sed abeuntibus nostris, ipsi in vrbem se receperunt. Nostri verò regione, vt prædictum est, decursâ, & damno illato, vt prædiximus, sine difficultate & impedimento, reuersi sunt ad propria, domino Rege *Tyrum*, vt ibi Domi-

XXIII. nicæ Natiuitatis nobiscum solennia celebraret properante. Interea de *Salahadino*, rumor incertus ferebatur, dicentibus aliis, quòd in Mesopotamia circa partes *Mussulæ* multùm proficeret, & sibi regionem subiugaret vniuersam. Aliis autem dicentibus, quòd vniuersi Orientalis tractus Principes conuenerunt, vt eum ab illis regionibus expellerent violenter; & eas partes, quas ipse dolis & interuentu pecuniæ sibi vendicauerat, ab eo reuocarēt. Nobis autē valdè suspectus erat eius profectus; & ne maius susciperet incrementum, eramus plurimùm solliciti, timētes ne multiplicatis viribus ad nos rediret fortior. Vnde factum est, quòd subsequente Februario, conuenerunt Regni Principes vniuersi, apud *Hierosolymam*, de rerum statu, qui præsens erat, consilium habituri. Multùm enim, vt prædictum est, de eius reditu timebatur: Vnde & anxiè magis ad omnia resistendi argumenta, se nitebantur attollere. Factum est igitur post multas deliberationum partes, quòd de vniuersorum placuit consilio, vt census de vniuersis Regni finibus colligeretur, vnde necessitatis tempore, equitum peditúmque copias habere possemus; vt rediens prædictus hostis, nos ad resistendum paratos inueniret. Rex enim & alii Principes, in tantam descenderant egestatem, quòd ad complenda debita munia, omninò erant insufficientes. Collecta est ergo de publico pecunia, cuius descriptionis quis fuerit modus, ex rescripti, quod super eo negotio factum est, serie, pleniùs innotescet, quod sic habet. *Hæc est forma colligendi census, qui de communi omnium Principum, tam ecclesiasticorum, quàm secularium, & de assensu vniuersæ plebis Regni Hierosolymorum, pro communi vtilitate eiusdem Regni, contra imminentes necessitates, colligi debet. Decretum est publicè, quòd in qualibet ciuitate Regni, quatuor eligantur viri prudentes & fide digni qui & ipsi iuramento corporaliter præstito, quòd in præsenti negotio bonâ fide debent versari, primùm pro se debent dare, deinde alios ad idipsum compellere, de singulis centum Bizantiis, quos habent, vel eorum valens, siue in rebus penes se constitutis, siue in debitis quæ sibi debentur, Bizantium vnum: de redditibus verò, de singulis centum Bizantiis, Bizantios duos. Debent autem circa alios compellendos ita se habere, quòd vnumquemq; de ciuibus, seu habitatoribus ciuitatum, vel locorum quibus præsunt, iuxta id quod eis videbitur bonâ fide, quod eorum substantia valeat, vnicuique secundùm possibilitatem suam iniungere secretè, quid ad prædictam collationem soluat. Quòd si ille cui iniunctum est quantum debeat dare, dixerit, se grauatum esse, & supra vires ei iniunctum esse, afferet iuxta propriam conscientiam quantum ei videbitur, quòd sua mobilia valeant, & præstito iuramento, quòd amplius non debeat dare, iuxta dictam conditionē recedet quietus. Illi autem quatuor tenebuntur ex debito iuramenti secretum tenere, quicquid à ciuibus eis oblatum fuerit, siue magnum, siue paruum; & diuitias siue paupertatem eorum tenebuntur ex iuramento non detegere. Hoc autem debent obseruare in his omnibus, qui habent valens centum Byzantiorum, cuiuscunque linguæ, cuiuscunque nationis, cuiuscunque fidei, non habitâ differentia sexus; & siue sint viri, siue sint fœminæ, omnes huic legi subiacebunt. Si verò prædicti quatuor selecti, qui ad hoc deputati sunt, cognouerint pro certo, quòd alicuius substantia non valeat centum Byzantios, accipiant super eum* Foagium, *id est, pro foco, Byzantium vnum: quòd si non poterint integrum, accipient dimidium: & si dimidiū non poterint, accipient* Rabuinum, *secundùm quod bona fide videbitur eis faciendum. Huic autem conditioni subiacebunt omnes illi cuiuscunque nationis, linguæ, & fidei, & sexus sint, quorum mobilia non valent centū Byzantios. Decretum est etiam, quòd singulæ Ecclesiæ, & singula monasteria, & Barones omnes, quotquot sunt, & vauassores etiam, de singulis centum Byzantiis quos habent in redditibus, sicut & alii, de Regno quicunque redditus habent, debent dare duos Byzantios· Solidarii verò de singulis centum Byzantiis, Byzantium vnum. Quicūque verò* casalia *habent, tenentur iurare, quod de singulis focis quos habent in villis & casalibus suis præter supradicta, bonâ fide dabunt vnum Byzantium: ita quòd si casale focos habuit centum, centum inde Byzantios persoluere, rusticos compellat. Erit autem postmodum domini casalis, inter rusticos eiusdem loci, prædictos Byzantios congruis portionibus diuidere, ita vt iuxta possibilitatem suam ad solutionem prædictam, vnusquisque compellatur: ne ditiores leuiùs transeant, vel grauentur pauperiores. Idem autem erit, & si plures vel pauciores habeat casale focos. Hanc autem pecuniam sic collectam de singulis vrbibus, quæ sunt à* Caypha, *citra versus* Hierosolymam, *illi qui, (vt prædiximus) præerunt singulis vrbibus & castellis, deferent Hierosolymam: & eam tradent sub certo numero & pondere, his qui Hierosolymis ad hoc opus præsunt & ipsi consignatam & seorsum, sicuti de singulis ciuitatibus vel locis aliis recipient, in saccis singulis sigillatam, præsente domino Patriarcha, vel eius nuncio, præsente quoque Priore Dominici Sepulchri, præsente quoque Castellano vrbis eiusdem*

debent

debent collocare in arcam, quæ erit in thesauro sanctæ Crucis, quæ habebit tres seras, & claues totidem, quarum primam habebit dominus Patriarcha secundam Prior Sepulchri, & tertiam Castellanus, & quatuor prædicti ciues, qui ad colligendam pecuniam sunt deputati. A Caypha *verò vsque* Berythum, *qui vrbibus praerunt, collectam pecuniam similiter deferent ad* Acconensem *ciuitatem, & ibi tradetur sicuti de singulis ciuitatibus & castellis deferetur, sub certo numero & pondere illis quatuor qui in eadem ciuitate colligendæ præsunt pecuniæ, & reponetur in singulis saccis inscriptis, & sigillatis in arcam, quæ habebit seras tres, & totidem claues: quarum primam habebit dominus* Tyrensis Archiepiscopus, *secundam* Ioscelinus *regius Seneschalcus, tertiam verò prædicti quatuor ciues, qui ad hoc opus vrbi præsunt Acconensi. Recipient autem prædictam monetam isti, præsentibus dictis dominus qui claues habebunt. Hæc autē sic collecta pecunia, expendi non debet in minutis Regni negociis, sed in defensione terræ tantummodo: & quamdiu hæc pecunia superérit, cessare debebunt tā ab ecclesiis, quàm à ciuitatibus exactiones, quæ vulgò* Taliæ *appellantur: fietq; semel; & non reputabitur pro consuetudine in posterum.*

Interea vir impiger, & per omnia strenuum Principem agens, *Salahadinus*, in Mesopotamia Syriæ regiones occupat, & præcipui nominis sibi violenter vendicat ciuitates: inter quas egregiam metropolim *Amidam*, quæ & populi numerositate, & murorum validissimo ambitu, simulque loci situ, videbatur inexpugnabilis, obsidet, obsessam expugnat, & expugnatam tradit ex compacto cuidam Turcorum Principi, *Noradino* nomine, filio *Carassalem*: cuius obsequiis & auxilio fretus, liberam in partibus illis moram egerat, & subegerat regionem. Vere demum proximè subsecuto, reuocatis expeditionibus & vniuersa regione apud fideles suos in tuto collocatâ, remenso Eufrate in Cœlesyriam reuertitur, circa *Halapiam* disponens exercitum, & vrbem modis omnibus satagens molestare. Qui autem eidem vrbi præerat, videns quòd frater eius, qui se multò erat fortior & potentior, videlicet *Mussulæ* dominus, eundem *Salahadinum* non potuerat à suis finibus arcuisse, sed eo inuito omnes trans Eufratem subegerat prouincias, timens ne simile sibi aliquid contingeret, missâ clàm legatione, absque *Halapiensium* conscientia, cum *Salahadino* paciscitur, vt redditâ sibi *Semar*, & quibusdam aliis oppidis, quorum nomina non tenemus, ipse *Halapiam* eidem resignaret. Quam legationem *Salahadinus* cum omni iucunditate suscipiens, quia nihil auidiùs ab initio sui principatus affectauerat, quàm vt *Halapiam*, quasi totius Regni robur, sibi modo quocunque vendicaret, grato concurrens assensu, conditionem amplectitur: & traditâ ciuitate prænominatâ, cum adiacentibus pertinentiis, recepit *Halapiam*, in Nonis Iuniis. Hic primùm nostros geminatus corripuit timor: nam quod maximè verebantur, acciderat. Visum enim erat ab initio nostris, quòd si sæpè nominatam vrbem suo posset adiungere Principatui, omnis nostrorum regio vndique videretur, & quasi per circuitum eius potentia & viribus quasi obsidione vallata: vnde rumore comperto, nostri in varia se attollunt argumenta, elaborantes circa vrbium & oppidorum, maximè quæ in confinibus hostium posita erant, munitionem: præcipuè autem, circa *Berythensium* vrbem, quæ huiusmodi operâ plurimum videbatur indigere. Sed & Princeps Antiochenus de tanti hostis vicinitate sollicitus, videns sibi duriorem oppositum aduersarium, cum modico comitatu, ne terram suam militaribus copiis relinqueret destitutam, assumpto secum Comite Tripolitano Regem adiit, qui per eos dies in vrbe Acconensi moram faciebat. Vbi in præsentia Regni Principum, contra prædictum Salahadinum auxilium postulans, iuxta votum meruit exaudiri. Designati sunt enim ei in optatum subsidium, de Regni militia promiscuæ conditionis, quasi equites trecenti: qui eum ad partes Antiochenas secuti, dum in eius parati erant militare obsequio, infra modicum tempus, sumptâ ab eodem licentiâ, reuersi sunt. Ipse verò cum prædicto *Salahadino* pace temporali compositâ, visus est aliquam tranquillitatem assecutus. Vtque minus sollicitudinis haberet, magisque circa fines Antiochenas inuigilare posset, & curam impendere propensiorem, *Tarsum* primæ Ciliciæ metropolim, quam à Græcis receperat, *Rupino* Armeniorum Satrapę potentissimo, qui eiusdem regionis vrbes reliquas possidebat, multarum pecuniarum tradidit interuentu; consultè id faciens: nam cùm esset ab eo remota nimis, & prædicti *Rupini* terra in medio constituta, non nisi cum difficultate, & infinitis sumptibus eius curam Princeps gerere poterat, quod prædicto nobili viro erat facile. *Salahadinus* autem, in ea regione rebus pro voto compositis, *Dama-*

XXIV.

scum cum suis legionibus se transtulit. Vnde etiam priore multo vehementior nostros formido corripuit; eoque periculosior, quo de eius proposito per exploratores nullatenus certificari poterant. Aliis enim videbatur, quòd aduocato nauali exercitu, *Berythensium* vrbem, sicut anno proximè præterito fecerat, moliretur obsidere: alii verò nitebantur asserere, quòd in montanis, qui Tyrensi prominent ciuitati, præsidia duo, *Toronum* & *Castellum nouum* eius esset propositum expugnare: aliis verò videbatur, quòd regionem trans Iordanem, videlicet *Syriam Sobal*, cordi haberet depopulari, & oppida quæ in ea regione sunt, euertere. Nonnulli etiam erant qui persuadere nitebantur, quòd diuturnis longisque expeditionibus fatigatus, pace ad tempus impetratâ, propositum haberet in Ægyptum descendere, vt fatigatos exercitus repararet, & sumptus iterum ad futuras expeditiones colligeret necessarios. Inter hæc igitur tam ambigua, Rex & Regni Principes vniuersi, cum multa formidine tenebantur suspensi. Vnde collectis Regni viribus apud fontem *Seforitanum*, vbi conuenire de prisca consuetudine solent exercitus residentes, rei euentum præstolabantur. Vocatisque tam Principe Antiocheno, quàm Tripolitano Comite, vires & subsidia corrogabant, vndecunque de die in diē expectantes, vt in aliquas Regni partes subitus irrūperet, & legiones induceret solito multipliciores.

XXV. Dum igitur noster, apud fontem *Seforitanum*, ita suspensus detineretur exercitus, contigit Regem apud *Nazareth* febre repentinâ grauissimè laborare; morbo quoque elephantioso, quo ab initio Regni sui, & à primis adolescentiæ auspiciis molestari cœperat, præter solitum ingrauescente, lumen amiserat, & corporis extremitatibus læsis & computrescentibus omninò, pedes manusque ei suum denegabant officium: Regiam tamen dignitatē, & administrationē nihilominus (licet à nonnullis ei suggereretur, vt cederet; & de bonis regiis sibi tranquillam seorsum eligenti vitam, honestè prouideret) hactenus detrectauerat deponere. Licet enim corpore debilis esset & impotens, forti tamen pollebat animo, & ad dissimulandam ægritudinem & supportandam Regiam sollicitudinem supra vires enitebatur. Febre igitur, vt præmisimus, est correptus; & de vita desperans, conuocatis ad se suis Principibus, præsente matre & domino Patriarchâ, *Guidonem de Liziniaco* sororis suæ maritum, Comitem Ioppensem & Ascalonitanum, de quo in superioribus sæpissimam fecimus mentionem, Regni constituit Procuratorem, saluâ sibi Regiâ dignitate, retentaque sibi solâ *Hierosolymâ* cum reditu decem millium aureorum, annuatim soluendorum: reliquarum Regni partium generalem, & liberam ei contulit administrationem, præcipiens fidelibus suis & generaliter Principibus omnibus, vt *eius vasalli fierent, & ei manualiter exhiberent fidelitatem*: quod & factum est. Iurasse tamen priùs de mandato domini Regis perhibetur, *quod eo viuente non aspiraret ad coronam; & quòd de vniuersis ciuitatibus & castellis quæ Rex in præsentiarum possidebat, nihil transferret in alium, vel à fisco alienaret.* Creditur autem id studiosè, & de multa industria eidem iniunctum fuisse, & ad id firmiter obseruandum iurisiurandi religione in præsentia vniuersorum Principum obligatum fuisse: eò quòd singulis eorum, ferè de maioribus Regni membris, portiones promiserat non modicas, vt ad id obtinendum quod petebat, eorum suffragiis iuuaretur & studio: quibus, vt promissa cōpleret, simili vinculo, dicebatur astrictus. Nos verò id asserendo dicere nō conuenit, quia pro recto compertum non habemus: ita tamē famâ frequente diuulgabatur in populo. Erant tamen nonnulli, quibus hæc mutatio non multùm placuit, quorum alii familiaribus studiis, & ex causis occultis ad id vt displiceret procliues se dabant: alii publicam agentes causam, & de Regni statu anxiè soliciti, publicè contestabantur, prædictum Comitem, tantæ administrationis imparem oneri, ad procuranda Regni negotia non posse sufficere: alii verò, quibus de eius promotione spes subetat, vt suas meliores possent facere cōditiones, vtiliter factum asserebant. Eratque murmur, & vox dissona plurimùm in populo, iuxta id quod prouerbialiter dici solet: *Quot homines, tot sententiæ.* Verumtamen hac diu desideratâ & iniunctâ sibi pro votis administratione, quâ in primis satis inconsideratè visus est gloriari, non diu lætatus est, sicut in sequentibus dicetur. Inconsideratè autem onus huiusmodi præfatum sibi assumpsisse Comitem, eâ diximus ratione, quòd non satis diligenter vires suas cum eo quod iniungebatur munere compensauit. Impar enim & viribus & prudētiâ, pondus importabile humeris imposuit, parabola

[illegible] non satis edoctus Euangelicâ, quâ suggeritur ei *qui turrim vult ædificare, ut sedens priùs computet sumptus, & discutiat diligenter utrum pares cum assumpto proposito vires habeat, ne deficiens audiat: Iste homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.* Luc. 14. a &c.

XXVI. His ergo apud nos se ita habentibus, exercitu quoque nostro apud *Sephorim* in vnum, ex parte plurima, congregato, sæpedictus *Salahadinus*, post multam deliberationem, accitis sibi viribus de regione quæ trans Euphratem est, conuocatis quas vndecunque potuit asciscere equitum copiis, in multitudine graui, & ad vnguem armata, nouissimùm fines nostros ingressus est. Subitò enim transcursâ *Auranitide* regione, secus mare Tyberiadis, in campestribus Iordanis, eo loco cui nomen est *Cauan*, cum suis legionibus apparuit, in partes varias distributo exercitu: vnde profectus, secus Iordanis fluenta versus Scythopolim properat. *Scythopolis* autem (vt sæpe dictum est) ea est quæ hodie dicitur *Bethsan*, olim vniuersæ metropolis Galilææ; cuius nobilitatis argumenta, ex ædificiorum ruina pristinorum, & multo marmore, quod in effractis ædificiis inuenitur, est colligere: nunc verò ad nihilum redacta, raro incolitur habitatore, solo oppidulo, quod in paludibus situm est, paucorum habitationi reseruato. Hi verò, licet armis & victualibus pro suo numero, & loci capacitate satis abundarent, de præsidii tamen munitione diffidentes, antequam hostilis omninò accederet exercitus, castrum deseruerant, relictis impedimentis omnibus, Tyberiadem se transferentes. Vnde factum est, quòd hostes ad prędictum accedentes locum, & vacuum reperientes, eum pro arbitrio tractauerũt: quicquid armorũ, quicquid victus, quicquid vtilium denique intus erat, secũ deferẽtes. Vnde profecti, diuisoque procedentes exercitu, pars quædam circa fontem, cui nomen *Tubania*, qui ad radices montis Gelboë oritur, secus vrbem antiquitus nobilem, quę dicta est *Iezrahel*, nũc autem vulgari appellatione dicitur *paruum Gerinum*, castra locauerunt, commoditatem aquarum secuti. Nostri autem qui apud fontem *Sephoritanum*, (de quo sæpissimam in his tractatibus nostris fecimus mentionem) adhuc detinebantur in castris, expectantes suspensi, ex quanam parte hostiles in nostram regionem vellent irrumpere legiones: cognitoque quòd campestria *Bethsaniam* tenerent, & multiformiter partitis legionibus iam occupassent illas partes, correptis armis vnanimiter, viuificæ Crucis lignum, regiaque vexilla secuti, transcursis montibus, in quibus sita est *Nazareth*, Domini ciuitas, descẽderunt in campum magnum, cui nomen vetus *Esdrelon*. Vnde ordinatis aciebus, & iuxta militarem disciplinam modo competenti dispositis, versus fontem *Tubaniæ*, vbi sæpè dictus *Salahadinus*, cum ingenti egregiorum & selectorum militum manu secus aquas se locauerat, cuneos dirigunt: quasi propositum habentes, hostibus expulsis, aquarum sibi vendicare commoditatem. Quò peruenientes, rati sunt, quòd non sine difficultate, & periculosis congressionibus aquas possent obtinere: subitò *Salahadinus* castra soluens, ex insperato fontem deserit, inferiusque versus *Bethsan*, fontis eiusdem fluenta sequẽs, vix vnius miliarii spacio à nostris semotus, castrametatus est. Porrò antequam nostri ad eum peruenissent locum, hostes turmatim se diuidentes à maioribus copiis, regionem adiacentem circuire, & more hostili tractare iam inceperãt: ex quibus quidam vicum suprà nominatum, videlicet *paruum Gerinum*, confregerant, cuncta quæ in eo repererant: tradentes exterminio: de loci tamen habitatoribus paucos, aut nullos reperire potuerunt: nam hostium aduentu præcognito, ad loca munitiora se contulerant. Quidam autem eum locum, qui vulgari appellatione dicitur *Forbelet*, adeuntes, vicum effregerunt, cuncta quæ illis se dabant obuiam, tractantes hostiliter: alii verò vias secuti publicas, quibus ad nostrum, ex partibus diuersis, tam equites quàm pedites properabant exercitum, transeuntibus multiplicia inferebant pericula: ita vt non sine discrimine, & mortis dispendio, ad nostrum alicunde perueniretur exercitum. Nonnulli verò ex eisdem, in montem *Thabor*, (quod priùs fuerat inauditum) ascenderunt; & monasterium Græcorum, quod dicitur *sancti Heliæ*, pro libero tractantes arbitrio, ipsum etiam maius cœnobiũ effringere tentauerunt: sed receperant se infra septa monasterii, quæ muro & turribus erant vallata, tam monachi, quàm eorum vniuersa familia; & de viculis nonnulli finitimis; qui eos qui in montem ascenderant hostes, ab vniuerso monasterii ambitu viriliter abegerunt. Ascẽderunt etiam, nihilo minus ex eodem comitatu, in eum montẽ, super quẽ *Nazarena* sita est ciuitas: ita vt de prominentibus collibus vniuer-

sam infra se positam respicerent ciuitatem: qui tantæ fuerũt formidini mulieribus & paruulis, senibus, aut debilibus qui in vrbe erant relicti, vt dum certatim in maiorem ecclesiam inueniendæ gratiâ salutis se conferre niterentur, multi à turba præfocati interiisse dicerentur. Armipotentium enim magna pars ciuium, aut castra secuti erant & expeditionem publicam; aut ad vrbes maritimas, maximè *Ptolomaidam*, cum suis se transtulerant famulis.

XXVII. Sic igitur qui à maiore hostium se diuiserant exercitu, longè lateque per vniuersam regionem dispersi, volentibus ad nostras accedere legiones dura & grauissima inferebant pericula: quo terrore, iã nemo vel commerciorũ gratiâ, vel auxiliariũ more ad castra nostrorũ audebat accedere: vnde subitò fames exorta est in exercitu. Nã vt expeditiùs hostibus occurrerent, absque oneribus & impedimentis, nostræ illuc se transtulerãt acies, sperantes quòd infra biduum, aut triduum saltem res esset finem habitura. Indigebant autem maximè pedites, & præsertim qui ab ora maritima instantissimè vocati fuerant, *Pisani, Ianuenses, Veneti, Longobardi*, qui relictis nauibus & transfretandi apparatu (instabat enim transitus, Octobre iam penè mediante) simul cum Peregrinis quos referendos susceperant, nostris se adiunxerant castris. Hi autẽ omnes, vix ad arma ferenda sufficientes, quia castrorum locus à mari quasi viginti distabat miliaribus, nihil omninò victualium intulerãt. Mittuntur igitur legati ad vrbes finitimas, qui earum præfectos, pro mittendis cibariis sub omni celeritate sollicitent: qui debitâ diligentiâ, Regiæ parentes iussioni, certatim & sine dilatione, quantâ possunt, illuc dirigunt victualia. Quorum pars maxima ad castra perueniens, opulentiã intulit pro loco & tempore sufficientem: pars verò quædã incautiùs delata, ad manus hostium peruenit, multam inferẽs commoditatem: nam & ipsi nihilominus inopiâ premebantur. Præmissi fuerant sanè de nostris equites nonnulli, quibus id erat muneris specialiter iniunctum, vt iis qui cum alimentis ad exercitum accedebant, tutũ procurarent accessum: qui quos repererunt sibi obuiam, cum incolumitate perduxerunt ad castra; quibus autem hi tales non fuerunt præsidio, manus hostium incurrentes, aut gladio interempti sunt, aut hostibus perpetuò seruire compulsi. Hic sanè si nostra peccata, nobis DEVM passa fuissent esse propitium, videbatur robur hostium facilè in ruinam verti potuisse, & intolerabilem superbiã descẽdisse in lubricum. Nunquam enim legitur tantam ex vniuerso Orientali tractu conuenisse, tam equitum quàm peditum multitudinem: nec ab aliquibus traditur senioribus, adeò armatam in vnum coiisse manum, ex priuati Regni viribus. Erant enim eis equites ad mille trecentos; peditum verò armatorum egregiè, quindecim milliũ summam dicebatur numerus excedere. Præterea magni & admirabiles præerant exercitui duces, illustres genere, & armorum experientiâ præclari, dominus *Raimundus* Comes Tripolitanus; dominus *Henricus* Dux Louaniæ, nobilis de Imperio Theutonicorum Princeps; *Radulfus de Maleine*, inclytus de Aquitania vir: exceptis regni Principibus, qui erant, *Guido* Comes Ioppensis; *Rainaldus de Castellione*, dominus terræ vltra Iordanem, qui aliquando fuit Princeps Antiochenus; *Balduinus de Ramis*, *Balianus Neapolitanus* frater eius, *Rainaldus Sydoniensis*, *Galtherus Cæsariensis*, *Ioscelinus* regius Senescalcus. Ex his omnibus videbatur satis probabile, hostes nostros, inconsideratè nimis transisse Iordanem, & nostris finibus insedisse: sed peccatis nostris id merentibus, *effusa est contentio super Principes*, ita vt in publicis negotiis, quæ tantam videbantur exigere diligentiam, non solùm negligenter, verùm etiam malitiosè dicerentur versati. Nam qui negotia præsentia videbantur maximè promouere potuisse, hi (vt dicitur) Comitis Ioppensis odio, cui Regni curam nudius tertius Rex commiserat, * indignè ferentes, quòd homini incognito, indiscreto & penitus inutili tantorum negotiorum summam in tantis periculis, & tãtæ necessitatis articulo cõmisisset. Vnde factum est, quòd per octo dies continuos, castra hostium circa se posita, & vix à nostris distãtia spacio vnius miliarii, patiẽter nimis, imò probrosè, quod nusquã alibi in Regno accidisse legitur, passi sunt moram facere, & in regionem pro libero arbitrio deseuire vniuersam. Mittebãtur qui aderant viri simplices, & malitiæ Principum nostrorum expertes, quid nam esset, quod tãtâ opportunitate oblatâ nõ fieret cum hostibus congressio, neq; de conflictu quicquam ordinaretur. Prætendebant tamen occasionẽ, vbi de his in publico tractabatur, quòd *Salahadinus* hostilium princeps legionum, in loco resideret, scopulis obsito, ita quòd ad eum,

Psal. 106.

*

aditum, non sine periculo graui, nostræ possent acies accedere: præterea & cohortes haberet validas, quasi in circuitu dispositas, quæ in nostros propositum haberet vndique irruere, si cum *Salahadino* nostræ tentarent acies congredi. Dicebatur à quibusdam, quia verè sic erat, & iustè à Principibus sic allegabatur: alii verò asserebant, quia color quæsitus erat, & fraudulenter fabricabatur belli fuga, ne Comiti adscriberetur si quid prosperum in eo facto accideret, & sub eius ducatu rem bene gessisse viderentur. Hæc tam multipliciter à pluribus dicta, ita conscripsimus, nihil assertiuè ponentes, tanquam qui rei veritatem non sumus pleniùs assecuti. Certum est tamen, quòd septem aut octo diebus cõtinuis, circa Iordanem in finibus nostris hostes morã egerunt liberam, nostris quotidie impunè damna irrogantes multiplicia. Octauâ tandem die, siue nonâ potiùs, reuocatis expeditionibus suis, ad propria reuersus est indemnis. Nostri verò ad fontem iterum se contulerunt *Sephoritanum*, non penitus, quin adhuc rediret, securi. Accidit autem per eosdem dies, quibus ad fontem *Tubanii* noster exercitus detinebatur, quiddam memoriâ dignum. Nã cùm hactenus tam fons suprà nominatus quàm qui ex eo riuus profluit, pisces aut nullos, aut rarissimos habere crederetur, illis diebus tantam dicitur copiam ministrasse, quæ vniuerso exercitui sufficere posset.

XXVIII.

Accidit porrò non multùm ab eorũ opinione secus: nam vix euoluto vnius mensis spacio, renouatis viribus, bella parat recidiua, reuocat cohortes, congregat legiones, comportat machinas, & eorum omnium quæ vrbes obsidentibus vsum solent præstare necessarium, curam gerit diligentem. Quibus ritè dispositis, transcursis *Basan* & *Galaat*; *Ammonitarum* quoque & *Moab*, quæ sunt vltra Iordanem regionibus, vrbem cui nomen pristinum *Petra deserti*, modernum verò *Crach*, obsidere disponit. Quo per exploratores præcognito, *Rainaldus de Castellione*, qui regionis illius tanquam hereditatis vxoriæ curam gerebat, trahens secum militiam, quæ ad castri tuitionem sufficere posse videbatur, ad partes illas citus pertransiit. Erat autem ei ibidem & aliud negotium. Nam *Henfredus* tertius, iunioris *Henfredi* filius, senioris *Henfredi* qui cognominatus est *de Torono*, Regii Constabularii ex filio nepos, prædicti *Rainaldi* priuignus, domini Regis sororem iuniorem, quam quadriennio penè antè desponsauerat, ducturus erat illis diebus in vxorem. Vix ergo ad locum peruenerat suprà nominatum, vixque nuptiarum compleuerant solennia, cùm ecce eadem die, vt dicitur, *Salahadinus* cum innumerabili affuit multitudine, machinas & tormenta iaculatoria, quibus obsessa solent flagellari præsidia, secum deferens; & castris circumpositis locum obsidione vallauit. Fuit autem prædicta ciuitas in monte sita sublimi admodum, & vallibus ambitu profundis; iacuitque multis temporibus confracta, redacta penitus in solitudinem. Tandem verò regnante domino *Fulcone* Latinorum Orientalium rege tertio, *Paganus* quidam qui cognominatus est *Pincerna*, regionis vltra Iordanem dominus, in eodem monte, in quo ciuitas sita fuerat, præsidium fundauit, in ea montis parte, quâ idem mons minus cliuosus est, & quæ plano exteriùs adiacenti magis est contermina. Qui verò successerunt ei, *Mauritius* videlicet nepos eius, & *Philippus Neapolitanus*, locum prædictum vallo & turribus reddiderunt insigniorem. Extra prædictum autem præsidium, vbi olim ciuitas ædificata fuerat, suburbium nunc erat, in quo eius loci habitatores quasi satis tuta sibi posuerant domicilia. Nam ab Oriente erat eis oppidum, quasi pro munitione summa, ex reliquis verò partibus totus mons, vt prædictum est, imis vallibus cingebatur: ita, vt si vel modico muro esset præcinctus, nullius hostilitatis formidaret accessus: duobus enim tantùm locis, ad montis fastigium ascendendi patet opportunitas, quia à paucis facilè contra hostium ingentes copias possunt defendi: reliquæ verò partes omnino dicuntur imperuiæ. Videns ergo Princeps *Rainaldus*, quòd hostes aduenerant, proposuit, improuidè satis, sicut iis videtur qui circa huiusmodi sensum habent exercitatum, locum exteriorem, & suburbium præsidio adiacẽs, tueri: inhibuitque habitatoribus loci, res suas in præsidium transferre volentibus, & suæ prouidere saluti, ne sua desererent domicilia, nec aliquid de suis friuolis præsumerent asportare. Sed dum tam equites quàm peditum manipuli circa hoc essent solliciti, & ad impediendum hostium ascensus desudarent, vicit hostium multitudo, & illis in fugam versis, qui eis iter præpedire moliebantur, mõtem obtinuerunt, ferro iter aperientes vniuersum: ita vt paulò minus cùm nostris in præsidium

se recipere certantibus, hostes violẽtum habuerint ingressum: ita vt nisi vnius equitis, cui nomen *Iuenus* erat, restitisset admiranda probitas, qui iam de hostibus accesserant, per pontem, & portam ponti conterminam, liberum suis, & sine difficultate vendicassent introitum. Sic ergo miseri ciues, imprudenti rectoris consilio, rerum suarum passi sunt dispendium, hostibus eorum lares obtinentibus, cum vtensilibus omnimodis, & suppellectile vniuersa. Qui autem in præsidium se receperant, timẽtes hostium impetum, imprudenter nimis & inconsideratè penitus, pontem, qui super vallum erat vnicus, quo iis qui obsessi erant, introitus patebat & exitus, deiecerunt. Erant autem intus, promiscuæ conditionis & sexus, turba plurima & inutilis, quæ obsessis potiùs oneri erant quàm vtilitati, histrionum videlicet, tibicinum & psaltriarum, quæ ex omni regione ad diem nuptiarum conuenerant: quibus præter spem accidit: nam dum ludicra quęrerent & lasciuiam nuptialem, Martios inuenerunt congressus, & longè suis studiis dissimiles præliorum occupationes. Contulerant se prætereà in locum prædictum ex locis suburbanis, Suriani cum vxoribus & paruulis, locumq; repleuerant. Ita vt discurrere volentibus, præ turbis non pateret via libera; essentq; viris expeditioribus, & defensionis studio dãtibus operam, oneri & impedimento. Victualibus tamen dicebatur locus abundare; sed armorum non erat tanta copia, quãtam loci tuitio videbatur exigere.

XXIX. Rex verò interea videns, quòd in supradicto negotio apud fontem *Tubaniacum* Comes Ioppensis, cui vt præmisimus, Regni commiserat administrationem, minus strenuè minusq; prudenter se gesserat; quodq; eius imprudentiâ, & omnimodâ insufficientiâ Regni status penè lapsus fuerat, saniore vsus consilio, reuocat ad se suam quam illi commiserat administrationem. Dicuntur & aliæ subesse causæ. Nam vt prædiximus, vbi curam regni ei commiserat, vrbem Hierosolymam cum decem millibus aureorum persoluendorum annuatim, pro expensis familiaribus, sibi retinuerat: postmodum, facti pœnitens, pro Hierosolyma Tyrum eisdem conditionibus, eò quòd munitissima totius regni esset ciuitas, & suis commoditatibus aptior videretur, sibi voluit permutari. Quam eius petitionem, quoniam Comes ægrè visus est suscepisse, Rex prędictam dicitur mutasse sentẽtiam. Factumq; est meritò, vt qui in modico erga eum qui sibi vniuersa contulerat, noluit esse liberalis, ab vniuersa summa rerum decideret. Nec solùm Regni cura & administrationis honor ei subtractus est, verùm etiam successionis spes est eidem penitus amputata. Nã de communi principum consilio, maximè domini *Boamundi* Principis Antiochenorum, domini quoque *Raimundi* Tripolitani Comitis, *Rainaldi Sidoniensis*, *Balduini Ramatensis*, *Baliani* fratris eius, præsente ipso & contradicere non audente: suggerente hoc, & ad id penitus hortante matre, *Balduinus*, adhuc puerulus, vix annorum quinque, prosequente eum vniuersæ plebis suffragio, cleri quoque qui præsens erat assensu, in Ecclesia Dominicæ Resurrectionis, Regiâ decoratus est vnctione, & solenniter coronatus: statimq; sine dilatione exhibitæ sunt eidem puero, vniuersorum Baronum cum solita iuramentorum forma, manualiter fidelitates, honorq; & gloria Regiæ debita maiestati, cum omni plenitudine sunt depensa: solus tamen *Ioppensis Comes*, vt ei suum exhiberet hominium, à nemine est inuitatus: quod factum prudentioribus, sicut erat proculdubio, conceptæ simultatis, imò manifesti odii, euidens visum est argumentum: sicut ex post facto liquebit manifestiùs. Verùm super hoc tantæ mutationis articulo varia erat, & multiplex virorum prudentium opinio, dicentibus aliis, quòd in hac pueri promotione nihil compendii Regno, nihil vtilitatis rebus accessisset publicis: nam vterque Regum, alter morbo, alter ætate præpediente, prorsus erat inutilis: magisq; videretur expediens, si de communi consilio procerum, alicui viribus strenuo, cõsilio pollenti, regiorum cura negotiorum, & Reipublicæ committeretur administratio: aliis autem videbatur, quòd de puero factum erat, etsi non poterat vsquequaque vtile iudicari, in eo tamen publicæ videbatur consultum esse vtilitati, quòd prædicto Comiti ad regni successionem anhelanti, viro, vt dicebant, insufficienti, succedendi spes erat præcisa: in quo futurorum materia scandalorum, & periculosæ seditionis quæ post Regis obitum timebatur, fomes, finem accepisse sperabatur. Omnibus tamen mens vna erat & desiderium, vt gerendis publicis, maximeq; educendis & reducendis exercitibus, contra hostium solito vehementiorẽ instantiam, præficeretur procurator: idq; soli Comiti Tripolitano cõuenire, eumq;

solum

A. D. 1183. XXX.

solùm ad prædicta posse sufficere, penè omnium vna erat sententia. Factum est autem hoc, anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo octogesimo tertio*, indictionis primæ, mense Nouembre vicesimâ die mensis. At verò *Salahadinus* interim, dum hæc Hierosolymis sic aguntur, obsessam vrbem curâ nihilominus propensiore & totis viribus fatigabat, iis qui intus erãt obsessi, requiem importunâ denegans instantiâ. Octo enim erectis machinis, sex ab interiori parte, vbi antiqua fuerat ciuitas, duabus verò ab exteriore, in eo loco, qui vulgari appellatione dicitur *Obelet*, castrum tantâ importunitate non minus nocte quàm interdiu, immissis miræ magnitudinis molaribus flagellabat, quòd vel manum exerere, vel respicere per cancellos, aut aliquo defensionis vti genere, nemo illorum qui intus erant, præsumerent attentare: eoq; ventum erat, quòd eis præ nimio terrore confusis, nec audẽtibus comparere, hostes ad prædam, quam miseri ciues in vallum, quod præsidio conterminum suberat, introduxerant, immissi funibus * impunè occiderent, & diuisa membratim animalia sibi extraherent ad cibum indemnes, omnino aduersitatis nihil ab oppidanis perpessi. Sed & qui in exercitu hostium erant, coquorum vel pistorum habentes officium, quique rerum venalium procurabant forum, hi in domibus ciuium omni commoditate refertis officinas locauerant suas, liberè suis professionibus vtentes. Repererant sanè in eis frumenti, ordei, vini & olei pro votis abundantiam, quibus, inuitis eorum dominis, violenter vtebantur. Porrò qui in præsidio erant, & ipsi machinam aliquando tentauerunt erigere: sed tanto artificio saxa dirigebant contorta, qui machinis præerant exterioribus, quòd præ assiduis ictibus & mortis formidine, quam singuli lapidum immissorum intentare videbantur, nostri à proposito deficientes, satiùs iudicabant, patienter quicquid inferebatur portare, quam ad illud defensionis genus cum mortis se attollere periculo. Nec solùm qui egrediebantur de abditis, accedentes ad propugnacula, vt vel tela vel lapides in hostes iacularentur, vel vt obsidentes inspicerent legiones, tanto erant expositi periculo, terroreque quatiebantur ad desperationem compellente: verùm & qui erant in conclauibus intimis, & qui ad loca secretiora se contulerant, accedentium fragore molarium & sonitu perterriti, videbantur quasi audire tonitrua, expectantes quasi fulminum ictus, & suspensi semper, ne confracta super eos ruerent ædificia. Sollicitus erat Rex interea, & totâ procurabat diligentiâ quomodo subueniretur obsessis; quomodo eis desideratum maturaretur subsidium. Assumpto igitur secum viuificæ Crucis ligno salutari, & Regni viribus ex omni parte congregatis, ad partes illas properat, opem laturus obsessis: perueniensque ad *Mare salis*, quod alio nomine dicitur lacus *Asphaltes*, secus locum cui nomen *Segor*, qui hodie vulgari appellatione dicitur *Palmer*, post multas deliberationes, vniuerso exercitui ducem ac præceptorem, Comitem instituit Tripolitanum. *Salahadinus* verò, cognito per exploratores, quòd Christianus in proximo esset exercitus, & quòd Tripolitanus Comes præfectus esset legionibus, depositis machinis, & indicto suis reditu, obsidionem, quâ per mensem continuum, locum afflixerat prædictum, soluit ad propria reuersus. Rex tamen nihilominus cum omni exercitu ad locum perueniens destinatum, optatam ciuibus intulit consolationem; indictoque reditu, & reuocatis agminibus, sospes Hierosolymam reuersus est.

EXPLICIT LIBER VICESIMVSSECVNDVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI VICESIMITERTII.

I. Inter Regem & Comitem Ioppensem nutrita diu simultas, erumpit in lites execrabiles: Reconciliationis nulla apparet spes. Tripolitanus regni administrationem & tutelam regiam obtinet.

* * * * * *

INCIPIT LIBER VICESIMVSTERTIVS.

PRÆFATIO.

PRoposueramus sinistrorum tædio casuum, qui frequentiùs solito, imò qui penè continuè Regno accidunt, à modò calamus ocium indicere, & sepulta mandare silentio quæ posteris publicanda susceperamus. Nemo enim est, qui non inuitus lãguorem patriæ, & suorum defectus in lucẽ proferat: cùm quasi inter homines conueniat, & tanquam naturale reputetur, vnumquemq; totis niti viribus patriam laudibus attollere, & titulis non inuidere suorum. Verùm præconiorũ nobis omnis subducitur materia, & solùm apta fletibus & lachrymas extorquens nobis se offert lugentis patriæ calamitas, & miseria multiformis. Qui enim hactenus in superioribus libris, virorum fortium qui in nostro Oriente, maximeq; Hierosolymis, per annos octoginta & ampliùs principatũ tenuerunt, egregia facta, quali quali stilo descripsimus, deficimus in nobisipsis detestatione præsentium, obstupescentes materiam, quæ se oculis & auribus ingerit, quæ nec Codri carmine, nec cuiuslibet Mæuii digna est relatu. Nihil enim in nostrorum Principum actibus occurrit, quod memoriæ thesauris, vir prudens credat esse mandandum; nihil quod aut lectori recreationem conferat, aut scriptori proficiat ad honorem. Periit enim a-

Ier.18,18. pud nos, iuxta quod Propheta conqueritur, A prudente consilium, sermo à

Osee.4,9. sacerdote, visio à Propheta: factusque est apud nos, sicut populus, ita & sa-

Esai.1.5,6. cerdos: ita vt nobis aptari possit illud propheticum, Omne caput languidũ, & omne cor mœrens: à planta pedis vsq; ad verticem, non est in nobis sanitas. Iam enim ad ea tempora, quibus nec nostra vitia, nec eorum remedia pati possumus, peruentũ est: vnde nostris id merentibus peccatis, facti sunt hostes in capite; & qui de inimicis triumphantes, palmam frequentiùs solebamus referre cum gloria, nunc in omni pene conflictu, diuinâ destituti gratiâ, deteriorem calculum reportamus. Ideoque silendum erat, consultiusq; videbatur nostris defectibus, noctem inducere, quàm solem inferre pudendis. Sed quibus cordi est, vt in eo quod semel cœpimus, nos continuemus proposito, quique orant instantiùs; vt regni Hierosolymorũ status omnis tam prosper quàm aduersus, posteritati, nostrâ significetur operâ, stimulos addunt, proponẽtes Historiographorum disertissimos, Tit. Liuiũ videlicet, Romanorũ non solùm prospera sed etiã aduersa mandasse literis: Iosephum quoq;, non solùm quæ à Iudæis egregiè gesta sunt, verùm & quæ eis sunt ignominiosè illata, longis tractatibus publicasse. Abundãt & aliis exemplis, qui ad hoc nos nituntur impellere, eoque faciliùs persuadent, quòd planè liquet rerum gestarum scriptoribus, vtranq; sortem pari esse ratione propositã, vt sicut gestorum fœliciter narratione posteros ad quandam animositatẽ erigunt; sic infortuniorũ subiectorum exemplo, eosdẽ reddant in similibus cautiores. Annalium enim conscriptores non qualia optant ipsi, sed qualia ministrant tẽpora, mandari solent literis, ex officio. Rerũ autem & bellorum maximè, varius solet esse euentus, & non vniformis: in quo non prosperitas cõtinua, nec casus oppositus sine lucidis interuallis. Vincimur ergo; & quæ subsequẽtia ministrabunt tempora, sicut cœpimus, (vtinam fausta fœliciaq;,) auctore Domino, vitâ comite, scripto mandare curabimus diligenter, à secundo proposito reuocati.

Interea

INterea inter *Regem* & *Comitem* Ioppensem odiorum fomes, magis magisque per dies singulos ex caussis occultis augebatur, eoque vsque contractus rancor proruperat, quòd Rex iam manifestè caussas videbatur colligere velle, quibus sororem suam ab eo soluto matrimonio separaret: vnde iuxta hoc propositum, Patriarcham publicè conuenit, diem sibi præfigi postulans, quasi matrimonium accusaturus, quâ in eius præsentia solenniter celebraretur diuortium. Comes verò super iis omnibus instructus, ab expeditione rediens, à reliquo exercitu segregatus, compendioso itinere *Ascalonam* profectus est, vxorem præmonens, quæ tunc *Hierosolymis* morabatur: quòd ante Regis introitum, maturiùs ab eadem vrbe discedens, *Ascalonam* proficiscatur: verebatur enim, ne si Rex eius copiam habere posset, eam ad virum non permitteret redire vlteriùs. Mittitur ergo à Rege nuncius qui Comitem euocet, & vocationis caussam aperiat: ille verò renitẽs, absentiæ caussas allegat, prętendens ægritudinem. Cumque sæpiùs euocatus venire differret, adiecit Rex in propria persona illuc ire, & Comitem viuâ voce solenniter in ius vocare. Quò perueniens, cum quorundam ex principibus suis comitatu, ciuitatis portas serratas reperit, quas manu tangens, & tertiò eas sibi aperiri præcipiens, cùm neminem inueniret qui eius obediret verbo, cum debita indignatione reuersus est, spectante id vniuersæ ciuitatis populo, qui in turribus & muris, audito Regis aduentu se locauerant, rei exitum præstolantes. Rex verò inde *Ioppen* recto tendens itinere, antequã ad vrbem perueniret, quamplures ex loci eius ciuibus obuios habuit, ex vtraque classe maiores: quibus vrbem aperientibus, Rex sine difficultate ingressus est; ibiq; ordinato procuratore, qui loci curam gereret, *Accon* peruenit. Indicitur ergo apud eandem vrbem Curia generalis, ad quam cùm die statutâ Regni principes conuenissent, cœpit Patriarcha, vtrunque Magistrum, Templi videlicet & Hospitalis, in eo verbo habens consortes, dominum Regem conuenire, & etiam flexo genu, pro Comite intercedere, vt rancore deposito, eum in suam gratiam restitueret: cumque statim exauditi non fuissent, recesserunt cum indignatione simul, non solùm à Curia, verùm etiam à ciuitate. Fuerat autem in præsentia Principum qui conuenerant, verbum propositum de mittendis nunciis ad Reges & reliquos Principes vltramontanos, qui eos ad Christianitatis & Regni auxilium inuitarent. De quo cùm prior habendus esset tractatus, Patriarcha, vt prædiximus, incidens, verbum præferens Principale, in sermonem priorem descenderat: itaque cum motu intempesto, vt præmisimus, ab vrbe discesserat Acconensi. Comes verò Ioppensis cognito, quòd ad eius pacem Rex animum suum nollet inclinare, adiecit peiora prioribus; & assumens eam quam secum habebat militiam, versus castrum, cui nomen *Darum*, suos direxit; & in castra quorundam Arabum, qui in partibus illis gratiâ pascuorum, tentoria locauerant sua, à Rege habentes securitatem, & sub eius fiducia commorantes securi, repentinus irruit, & imparatos reperiens, prædam inde & manubias agens, reuersus est *Ascalonam*: quo cognito, Rex, iterum reuocatis principibus, Tripolitano Comiti Regni curam & generalem administrationem committit, in eius prudentia simul & magnanimitate spem habens. In quo factq, populi vniuersi & Principum, ex parte plurima videbatur satisfecisse desideriis: vnica enim & singularis videbatur omnibus salutis via, si prædicto Comiti regiorum cura committeretur negotiorum.

HÆC EST ORDINATIO SVB APOSTOLICA SEDE ANTIOCHIÆ, CATHOLICORVM, METROPOLITANORVM, ARCHIEPISCOPORVM, EPISCOPORVM.

CATHOLICVS Irinopolis: quæ est *Baldac*. Catholicus *Ani*: qui est Persidis.

Sedes prima, Tyrus. *Sub hac sede sunt episcopatus XIII.*
Porfirion.
Archis.
Ptolomais.
Sydon.
Sarepta.
Biblium.
Botrion.
Orthosia.
Archados.
Antarados.
Paneas.
Araclis.
Tripolis.
Sedes secunda, Tarsus. *Sub hac sede sunt episcopatus V.*
Sebasti.
Mallos.
Thina.
Coridos.
Pademdes.
Sedes tertia, Edessa. *Sub hac sede sunt episcopatus X.*
Virchi.
Constantia.
Garron.
Marcopolis.
Varnon.
Gedaron.
Ymeria.
Querquensia.
Capsaron.
Callinicos.
Sedes quarta, Apamia. *Sub hac sede sunt episcopatus VII.*
Epiphania.
Seleucouila.
Larissa.
Valanea.
Mariã.
Raphania.
Arethusa.
Sedes quinta, Hierapolis. *Sub hac sede sunt episcopatus VIII.*
Zeuma.
Surron.
Varnalis.
Neocæsarea.
Perri.
Orimon.
Dolichi.
Europi.
Sedes sexta, Bostrum. *Sub hac sede sunt episcopatus XIX.*
Gerasson.
Philadelphia.
Adraon.
Midanon.
Austanidon.
Delmundon.
Zozoyma.
Herri.
Iceni.
Eucuni.
Constantia.
Paramboli.
Dionysia.
Conaachon.
Maximopolis.
Philipolis.
Chrystopolis.
Neilon.
Lorea.
Sedes septima, Anauarza. *Sub hac sede sunt episcopatus IX.*
Epiphania.
Alexandros.
Irinopolis.
Cambrisopolis.
Flauias.
Rossas.
Castrauali.
Eguas.
Sisia.
Sedes octaua, Seleucia. *Sub hac sede sunt episcopatus XXIV.*
Claudiopolis.
Diocæsarea.
Oropi.
Dalisanidos.
Seuila.
Kelenderis.
Anemori.
Titopolis.
Lamos.
Antiochia parua.
Hefelia.
Ristria.
Selenunta.
Yocopi.
Philadelphia parua.
Irinopolis.
Germanicopolis.
Mobsea.
Demetiopolis.
Abidi.
Zmonopolis.
Adrasson.
Mynu.
Neapolis.
Sedes nona, Damascus. *Sub hac sede sunt episcopatus X.*
Albi.
Palmipon.
Laodicia.
Suria.
Konokora.
Yabruda.
Danabi.
Karacena.
Hurdani.
Surraquini.
Sedes decima, Amida. *Sub hac sede sunt episcopatus VII.*
Ynilon.
Valentini.
Arsomasata.
Sophin.
Kicaris.
Ripha.
Zemus.
Sedes undecima, Sergiopolis. *Sub hac sede sunt episcopatus IV.*
Bizonamas.
Marcopolis.
Venechalis.
Ermenia.
Sedes duodecima, Theodosiopolis. *Sub hac sede sunt episcopatus VII.*
Ortros.

Mazinimi.

Mazinimi.
Maurocastron.
Agia Maria.
Axirri.
Carosa.
Politimos.
Sedes tertiadecima, Emissa.
Sub hac sede sunt episcopatus IV.
Arqui.
Orisson.
Herygé.
Oragison.
METROPOLITANI per se subsistentes, VIII.
Deritus.
Heliopolis.
Laodicia.
Samosata.
Kyros.
Pompeiopolis.
Mopsuestia.
Adana.
ARCHIEPISCOPI XII.
Verea.
Kalquis.
Gabula.
Seleucia.
Piperia.
Anasarphon.
Paltos.
Germanicia.
Salamias.
Varcossos.
Fossos.
Anauagathon.

Iuxta traditiones veterum, & etiam quædam scripta quæ auctoritatem habent non modicam apud Palestinos, & maximè Græcos, *Hierosolimitana Ecclesia*, vsque ad tempora *Iustiniani* sanctæ recordationis Augusti, Episcopum habuit nullâ, vel modicâ dignitatis prærogatiuâ gaudentem. Tempore verò prædicti Deo dilecti Principis, congregata est *Synodus* generalis apud Constantinopolim, tempore domini *Vigilii* Papæ, *Eutichii* Constantinopolitani, *Apollinarii* Alexandrini, *Domni* Antiocheni, *Eustochii* Hierosolimitani, Patriarcharum, super tribus capitulis: videlicet scriptis *Theodoreti*, Cyri; item scriptis *Theodori*, Mopsuestiæ Episcoporum: & epistola *Hibere* ad Marim Persam. In qua Synodo, post alias Ecclesiæ Dei necessarias institutiones, quas pro tempore promulgâdas decreuit, sanctorum Patrum, qui ad eam conuenerant, auctoritas prædictam Deo amabilem honorare Ecclesiam, & eius Episcopo locum inter Patriarchas dare, communi sanxit voluntate, reuerentiam exhibens sanctæ Resurrectioni. Et quoniam prædicta Dei cultrix ciuitas, quasi in limite Alexandrini & Antiocheni patriarchatuum erat; nec haberent vnde illi vrbes ordinarent suffraganeas, nisi vtrique aliquid detraherent: visum est expedire, ab vtroque aliquid decerpere, vt eidem, iuxta formam aliorum Patriarchatuum, ordinarent subiectos. Subtraxerunt ergo *Antiocheno*, Cæsariensem, & Scythopolitanum, metropolitanos: *Alexandrino verò*, Rabbensem & Beterensem, item metropolitanos. Et quoniam iterum eundem Patriarcham oportebat habere præter supradictos metropolitanos, familiares suffraganeos, quos Græci *Cyncellos* vocant, subtraxerunt prædictis metropolitanis quosdam Episcopos, & quosdam de nouo creauerunt, vsque ad viginti quinque: quorum vrbium numerum & nomina subiunximus, computatis prius Metropolitanis, & eorum suffraganeis. Est autem ordo, talis:

Sedes prima, Cæsarea maritima. *Sub hac sede sunt episcopatus XIX.*
Dora.
Antipatrida.
Iampnias.
Nicopolis.
Onus.
Soscuris.
Raphias.
Regium Apatos.
Regium Hierico.
Regium Liuas.
Regium Gadaron.
Azotus Paralias.
Asotusippum.
Estomason.
Estilion.
Tricomias.
Toxtus.
Saltum.
Constantiniaquis.
Sedes secunda, Scythopolis. *Sub hac sunt episcopatus IX.*
Capitoliados.
Miru.
Gadaru.
Pelos.
Vilisippus.
Tetracomias.
Oluna.
Galanis.
Komanas.
Sedes tertia, Ratba Moabbitis. *Sub hac sede sunt episcopatus XII.*
Augustopolis.
Arindila.
Kara.
Serapolis.
Mempsidos.
Eulitis.
Zora.
Virosum.
Pentacomia.
Mamapson.
Mitroconeras.
Saltum Hieraticun.
Sedes quarta, Bitira Arabiæ. *Sub hac sunt episcopatus XXXV.*
Adrasson.
Dias.
Medauon.
Hierasson.
Nein.
Filadelfia.
Ierapolis.
Essmos.
Neapolis.
Themistus.
Philipopulus.

Dionyſia.
Conſtantinu:
Pentacomias.
Tricomias.
Canaſtados.
Saltum Votanios.
Exacomias.
Enacomias.
Comogonias
Comogeros.
Comoſthonis.
Comis.
Mahadaron.
Comocoreatas.
Comis Capron.
Comis Inſuauos.
Comis Pirroarceton.

Comis Pecius.
Comis Ariathon.
Comis Neotis.
Clima Anatolis queuiſinō.
Comis Ariotas.
Comis Trachonos.
Comis Nefdamos.

SVFFRAGANEARVM prima,
Lidda.
Ioppe.
Aſcalon.
Gaza.
Meimas.
Diocletianopolis.
Beitt Gerbein.
Neapolis.

Sebaſtia.
Iericyntus.
Tyberiadis.
Diocæſarea.
Legionum.
Capitolina.
Mauronenſis.
Gedera.
Nazareth.
Thabor.
Caracha, vel Petra.
Adroga.
Afra.
Aelis.
Faram.
Elinopolis.
Mons Sina.

IACOBI

IACOBI DE VITRIACO ACCONENSIS EPISCOPI HISTORIA HIEROSOLIMITANA.

INCIPIT PROLOGVS, MAGISTRI IACOBI ACCONENSIS EPISCOPI IN HISTORIA HIEROSOLIMITANA AB EODEM abbreuiata.

POSTQVAM diuinæ propitiationis cōmiseratio, exercitus CHRISTI longanimitatem, & patientiam clementer respiciēs, & eiusdem diuturnos miserata labores, portas Ægyptiorum confregit, & Damiatam famosam Ægypti ciuitatem subdidit nomini Christiano, super flumina Babylo- Psal.136,1. nis longo tempore sedimus, & fleuimus dum recordaremur Syon: non valentes pauci contra multos ad vlteriora procedere, non audentes relinquere ciuitatem. Multi autem ex nostris hiis diebus otio marcentes, & languentes tædio, experimento didicerunt quàm verè dictum sit à Salomone, Desideria occidunt pigrum, noluerunt enim manus eius quic- Prou.21,25. quam operari: Et Propheta Ieremias, Viderunt eam hostes & deriserunt Lam.1,7. Sabbata eius. Ego verò considerans quàm grauis sit iactura temporis amissi, secundùm cōsilium Sapientis, dicentis: Seruo maliuolo tortura & compedes: Eccl.33,28. mitte eū in operatione ne vacet: multas enim malitias docuit ociositas. Animum meum tanquam seruum maliuolum ad vana & inutilia pronum, cuius cogitationes, frequenter dissipatæ sunt, torquentes cor meum, meditatione Iob,17,11. diuinarum scripturarum studui cohercere, & quasi compedibus assiduæ lectionis, ne mente vagaretur, astringere. Cùm igitur causa recreationis, & auiditate audiendi aliqua noua & incognita mihi, varios libros ex armariis Latinorū, Græcorum & Arabum reuoluerem, Regum Orientaliū historiæ, prælia & gesta casu in manus meas deuenerunt: quorum auctores curiosi, cum maximo labore, prædictorum hominum laudes inanes inaniter attollēdo prælia & triumphos, diuitias, potestatem & gloriam præteritam scripto diligenter commendantes, memoriale posteris reliquerunt. Cœpi igitur non modicum animari, dolere & contristari, & nostrorum negligentiam & inertiam arguendo accusare: eò quòd filii huius Luc.16,8. seculi prudentiores in generatione sua filiis lucis: cùm tanto studio & diligentia reproborum hominum pereuntia gesta describere procurauerunt. Ex nostris autem, diebus istis nouissimis, pauci vel nulli inuenti sunt qui Regis æterni prælia, & triumphos gloriosos, & mirabilia gesta describere & scripto mandare studuissent, ad laudem & gloriam illius, qui solus laudabilis est & gloriosus in secula. Cùm tamen, sicut dicitur in Tobia: Sacramentum Regis abscondere Tob.12,8. bonum est; opera autem DEI reuelare & cōfiteri honorificum est. Antiqui autem & Sancti Patres de talento sibi commisso timorem Domini semper antè oculos habentes, cum omni diligentia & circumspectione, mirabilia IESV CHRISTI opera, tàm ea quæ in propria persona ipse operari dignatus est, quàm

ex quæ Sanctorum suorum operatus est ministerio, ad eius laudem, & tam præsentium quàm futurorum informationem, scribere studuerunt. Sancti siquidem Euangelistæ, propria CHRISTI opera; Lucas, Actus Apostolorum; & alii viri Religiosi, actus & gesta tam martyrum quàm confessorum; Ieronimus, vitas patrum Orientalium; Gregorius, vitas patrum Occidentalium; Eusebius Alexandrinus, Ecclesiasticam historiam; alii viri prudentes, historiam tripartitam, & alia quæ in Ecclesia DEI à principio acciderunt, variis voluminibus conscripserunt. Modernorum autem ignauiâ, fragmenta de mensa Domini cum Apostolis negantes colligere, ferè penitus obmutescit: cùm tamen in diebus nostris mira, & omni laude & memoriâ digna operatus sit Dominus, siue in Hispania, contra Mauros; seu in Prouincia, contra hæreticos; in Græcia, contra schismaticos; * in Syria contra *. Sed in Ægypto, contra Agarenos; in remotis partibus Orientis, contra Persas, Assyrios, Chaldeos & Turcos. Tanta igitur & tam admiranda Regis nostri prælia, & gloriosos de inimicis triumphos, sub silentio abscondere non debeo, ne fortè ingratitudinis arguar. Malo igitur, & cum muliere paupercula, [Marc. 12, 42.] duo vel tria minuta in gazofilacio Domini ponere; annuntiare laudem eius balbutiendo, quàm ab eius præconiis obmutescendo cessare. Cùm enim in constructione tabernaculi [Exod. 25. 4. & 35. 6.] quidam aurum, alii argentum, alii autem æs, alii verò Iacinthum, purpuram, coccum bis tinctum, bissum, recortam, pilos caprarum & pelles arietum obtulerunt, vnusquisque secundùm propriam facultatem: confido in eo, qui magis pensat affectum quàm effectum; & magis attendit ex quanto fiat, quàm quantum fiat: & si non quantum volo, sed quantum valeo in eius offero sacrificium, insufficientiæ meæ veniam sit daturus. Pro tribus igitur materiis præsens opus tribus conclusi libellis. In primo libro, historiam Ierosolimitanam compendiosè perstringendo, de hiis quæ in partibus Orientis Dominus miserabiliter operatus est disserui: describens inhabitantium genera ciuitates, & alia loca, de quibus frequentiùs in Diuinis Scripturis mentionem fieri reperio; sicut mihi visum fuit expedire ad maiorem intelligentiam Sacræ Scripturæ: diuersas etiam Terræ proprietates & varias, ad maiorem prædicandi copiam adiungendo. In secundo libro, modernorum Orientalium historiam sub compendio pertransiens de hiis quæ Dominus in partibus Occidentis diebus istis nouissimis operatus est, & præcipuè de diuersis tam regularium quàm secularium ordinibus pertractaui: de ordine & religione Cruce signatorum & vtilitate peregrinationis pleniùs in fine disserens. In tertio libro, ab Occidente in Orientem regrediens, de hiis quæ post generale Concilium Lateranense, Dominus in populo suo & in exercitu Christianorum vsque ad captionem Damiatæ operari dignatus est, sicut propriis oculis vidi, tractare cœpi. Concedat mihi Dominus quod in recuperatione Terræ Sanctæ & Sarracenorum conuersione vel destructione, & in reparatione Orientalis Ecclesiæ, libellum valeam consummare. Quantum autem præsens tractatus exemplo prosit sub CHRISTI vexillo militantibus; quantum valeat ad fidei confirmationem, & morum informationem; ad confutationem infidelium, & confusionem impiorum hominum, & ad laudem & imitationem bonorum, diligens lector manifestè poterit perpendere.

EXPLICIT PROLOGVS.

INCIPIVNT

INCIPIVNT CAPITVLA SEQVENTIS LIBRI.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT

INCIPIT HISTORIA IHEROSOLIMITANA ABBREVIATA.

Cap. I.

TERRA Sancta promissionis, DEO amabilis, & sanctis Angelis venerabilis, & vniuerso mundo admirabilis, à DEO electa, & præelecta, vt eam præsentiâ suâ visibiliter illustraret, & in ea liberationis nostræ sacramenta ministrando, genus humanum redimeret, quantò maiori zelo dilecta est à Domino; tantò frequentiùs, peccatis habitantium in ea exigentibus, flagellata est, & variis casibus exposita ab eo, qui *sanctũ dare canibus, & ante porcos prohibet proiicere margaritas:* Dũ aliis decedẽtibus, & aliis succedentibus, diuersis tradita est possessoribus. Omnes ferè inter sanctũ & prophanũ non habentes distãtiam, pro nihilo habuerunt terram desiderabilem, terram lacte & melle manãtem; Domini nostri IESV CHRISTI, & sanctorum Patriarcharum & Prophetarũ & Apostolorum patriam, variis sordium immunditiis maculantes, ita quòd in ea videatur impletum, quod dicit Dominus per Prophetam: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* Pupilla enim inter omnia corporis membra, tenerrimâ affectione diligitur: ita quòd sordes intrinsecus in oculum decidentes, statim pro posse nostro ab eadem remouere festinamus. Sic Redemptor noster à Terra Sancta, cui super omnes alias amoris sui contulit prærogatiuam, sordeis & inquinamenta peccatorum remouendo, peccatores in ea commorãteis affligit, flagellat & eiicit. Pœnitentibus & reuertentibus ad cor, eam clementer restituit, dum *abyssus abyssum inuocat:* scilicet abyssus miseriarum abyssum misericordiarum.

Matth. 7.
Ezech. 22.
Psal. 105.
Exod. 3.
Zach. 2.
Psal. 4.

II.

Vt igitur aliquantulum altiùs inchoantes manifestis exemplis prædicta comprobemus; *Melchisedech* DEI altissimi sacerdos, rex fuit Salem, sicut legitur in Genesi, quę postea, sicut multi opinãtur, dicta est *Hierusalem.* Post verò Iebusæi vsq; ad tempora *David,* reges eandẽ ciuitatem possederunt. Completis autem, & vsq; ad summum iniquitatibus eorum cumulatis, tradidit Dominus in manus filiorum Israël ciuitatẽ Sanctam, & locum quem sibi specialiter dedicauit, vt in eo sibi deseruirent & offerrent diuersa sacrificia, vnius summi, & ineffabilis sacrificii præfiguratiua. Postea verò peccatis habitãtium tanquã arena maris multiplicatis, temporibus regis Sedechię & Hieremiæ Prophetę in manus Babyloniorum per annos septuaginta deuenit. Peccatis enim Iudæorum exigentibus, *eo quòd fecit labruscas vinea reproba, quæ facere debuit vuas, destructa est maceria eius, & vindemiauerũt eam omnes qui prætergrediuntur viam.* In diebus autem Melchisedech, *Abraham* de mandato & voluntate Domini exiens de terra & cognatione sua, & de domo patris sui, venit in Terram promissionis; & multis diebus habitauit in ea, offerens Domino filium suum in monte visionis, scilicet in monte *Moria,* in quo sita est Hierusalem ciuitas sancta, quæ vocata est *Bethel* & *Luza.* Vnde à quibusdam dicitur, quòd locus ille in quo Iacob dormiens lapide capiti supposito vidit scalam vsque ad cœlum erectam, & Dominum innixum scalæ, & Angelos ascendentes & descendentes, vnde & euigilans ait: *Non est hic aliud nisi domus DEI, & porta cœli:* eò quòd locus ille Luza & Bethel in Genesi nuncupatur, sit ille locus in quo postea templum Domini constructum est à Salomone. Abraham igitur Terram sanctam promissionis vsque ad obitum inhabitãs, in eadẽ idoneam elegit sibi sepulturam in loco sancto, qui dicitur *Hebron,* & *Cariath-arbe,* eò quòd ibi sepulti sunt in spelunca duplici quatuor Patriarchæ: Adam scilicet cũ Eua vxore sua, & Abraham & Isaac, & Iacob. Licet enim defunctus fuisset in Ægypto, voluit tamẽ, & præcepit filiis suis vt corpus suum in Terra sancta cũ patribus suis sepelirent. In qua tamen terra multis diebus, Domino sustinẽte, pessimæ & abominabiles, & DEO odibiles habitauerunt nationes: scilicet septem gentes, quas Dominus à facie filiorum Israël eiecit de terra, quæ suos deuorat habitatores. Et quoniam commisti sunt inter gentes filii Israël, & didicerunt opera eorum, & fornicati sunt in adinuentionibus suis, & here-

Gen. 4.
2. Reg. 5.
2. Reg. 25.
Isaia 5.
Gen. 12.
Gen. 22.
Gen. 28.
Gen. 25.
Gen. 24.
Psal. 105.

ditatem Domini cõtaminauerunt: tradidit eos Dominus in manibus inimicorum
3. Reg. 12. suorum, & dominati sunt eorum qui oderunt eos. Vnde decem Tribus, quæ vitulos
aureos in Dan & in Bethel adorabant, ad tantã indignationem prouocauerunt Do-
4. Reg. 17. minum, quòd vsque in hodiernum diem exilio perpetuo cõdemnatæ à Terra San-
cta ministerio regis Assyriorum procul valdè eiectæ sunt; & tanquam lutum platea-
Psal. 17. rum deleuit eos Dominus, qui durâ ceruice & incircumciso corde legi Dei sub-
iecti esse renuerunt. Posthæc verò tanquam mare quod mortuos ex pellit, & cada-
uera retinere non potest, residuum populi, scilicet, Tribus Iuda & Beniamin, Terra
Sancta, vt prædictum est, vsque in Babylonem euomuit. Quantas autem tribula-
tiones & persecutionum molestias, postquam reuersi sunt à Babylonia, & multipli-
cata sunt mala super terram, ab *Antiocho illustri*, qui muros sanctæ ciuitatis destruxit,
1. Machab. 1. & *abominationem desolationis*, Idolum videlicet abominabile, in templo Domini po-
suit, & ab eius successoribus perpessi sunt, nullus ambigit, qui gesta Regum Antio-
chorum, & historias & prælia Machabæorum agnouit. Sed & *Pompeius*, cùm ingres-
sus esset Hierusalem cum exercitu Romanorum, multipliciter eos oppressit, adeò
quòd in vestibulo Templi Domini, loca sancta & venerabilia irreuerenter pertra-
ctans, equos proprios collocauit. Postquam verò ad *Herodem* alienigenam, & filios
eius, & postea in manus Romanorum, regnum Iudæorum cum Terra Sancta deuenit;
impletum est in ipsis Iudæis, quod longè antè Psalmista prophetauerat de ipsis
Psal. 78. dicens: *DEVS, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt Templum sanctum tuum.*
Psal. 62. Et iterum: *Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.* Vulpem enim appellat Do-
minus Herodem in Euangelio, dicens: *Dicite vulpi illi.* Filii etiam huius sæculi, qui
Luc. 13. prudentes sunt in generatione sua & dolosi, & in peccatis suis fœtidi, nõn immeri-
Luc. 16. tò vulpes appellãtur. Postquam verò Dominum nostrum Iudæi crucifixerunt, cùm
quadraginta duobus annis expectasset eos Dominus ad castigationem; ipsi autem
Psal. 108. excæcati in peccatis noluerunt benedictionem, & elongata est ab eis; venerunt
Romani, locum eorum tollentes sub *Tito* & *Vespasiano*; succendentes ciuitatem, &
vsque ad fundamenta destruentes, vt lapis super lapidem non remaneret, parte Iu-
dæorum fame peremptâ, parte gladio trucidatâ, parte pretio distractâ & in omnem
ventum dispersâ: sicut ex libris *Iosephi*, & aliis historiis manifestè declaratur; & Pro-
Psal. 79. pheta longè antè prædixerat: *Exterminauit eam aper de silua, & singularis ferus depastus
est eam*: singularem ferum, crudelem ducem, seu crudelem gentem Romanorum,
eos esse depasturos præuidit. Sed & Christianorum temporibus refrigescente mul-
torum caritate, & maximè Græcorum & Surianorum, qui in Terra Sancta tempo-
re *Heraclii* Imperatoris Romani habitabant, cùm iam sanguis CHRISTI, qui priùs,
quando recenter effusus fuerat, in cordibus fidelium feruebat, per vniuersum
ferè mundũ cœpisset tepescere: *Cosdroes* tyrãnus rex Persarum Terram Sanctam cũ
exercitu infidelium ingressus, ciuitatẽ vastauit, ecclesias euertit, vniuersum popu-
lum variis calamitatibus oppressit: aliis gladio peremptis; aliis secum in Persidem
Abac. 2. captiuis deductis, ciuitati autem sanctæ non parcens, effractis muris violenter irru-
pit, loca sancta & atria, in quibus steterunt pedes Domini, ingressus est canis im-
mundus, prophanans Domini sanctuarium, & ecclesiam sanctam subuertens, Do-
minicum lignum, in quo vera mundi hostia pependit, secum ausus est in Persidem
Iere. 10. deportare. Dominus autem cùm iratus fuisset, misericordiæ recordatus *fulgura in
pluuiam fecit*: impio tyranno ab Heraclio Augusto interempto, & sanctâ Cruce Do-
minicâ ciuitati DEO amabili à prædicto Imperatore cum triumpho & gloria ma-
III. gna, deuotissimè, cum hymnis & laudibus diuinis restitutâ. Cùm autem Im-
perator Ecclesias ordinari, quas nequissimus Cosdroes deiecerat, & propriis
sumptibus reparari præcepisset; statim post eius recessum, princeps Arabum, no-
mine *Homar*, collectâ secum infinitâ multitudine tam potenter, quàm violenter
Terram sanctam hostiliter ingressus, modico tempore non solùm contra Chri-
stianos qui in regno Hierosolymitano morabantur, præualuit; sed etiam vniuer-
sas ciuitates à Laodicia Syriæ, vsque in Ægyptum, Damascum etiam cùm mul-
tis vrbibus aliis, cum multa sanguinis effusione, bestia sæuiens occupauit. Hic
autem impiissimus Homar, discipulus erat perfidi & sceleratissimi Machometi,
IV. & regni eius successor tertius. *Machumetus* enim statim post tempora bea-
ti Gregorii, parum ante tempora prædicti Heraclii, abominabilem doctrinam
suam

suum primò in Arabia, vnde oriundus extitit, & postea bestiali populo in partibus vicinis, hominibus rudibus & incultis, partim prædicauerat, partim per timorem & violentiam in errorem suum contradicentes impulerat. Cuius successores tanto furore & feruore diabolico succensi sunt, vt in pestiferã magistri sui doctrinam non solùm verbis & exhortationibus populos insipientes inducerent, sed vi & metu, & gladiis tam Arabes, quàm alios Orientales populos miserabiliter impingerent. Seductor autem ille, qui dictus est *Machometus*, quasi alter Antichristus, & primogenitus Satanæ filius, tanquam Satan in Angelum lucis transfiguratus, irâ DEI magnâ [2. Corin. 11.] & indignatione maximâ sustinente, & inimico generis humani cooperante; plures populos peruertit, & in errorem suum traxit, quam aliquis alius hæreticus ante tempora ipsius legatur subuertisse; vel aliquis sanctus prædicatione vel miraculis ad Dominum conuertisse reperiatur. Doctrina enim eius pestifera, serpens vt cancer, non solùm Arabes & Syros, Medos & Persas, Ægyptios & Æthiopes, [2. Timoth. 2.] & alios Orientales populos lætaliter infecit, sed etiam Africam & plures Occidentales regiones corrumpens vsque in Hispaniam peruenit. Nec puto quòd ab infantia primitiuæ ecclesiæ vsque ad senectam & senium eiusdem, videlicet vsque ad tempora Filii perditionis, maior fuerit, vel futura sit abominatio desolationis; vel [2. [illegible]] maius flagellum ecclesiam sanctam DEI oppresserit, quàm execrabilis erroris venenum pestiferum, quod serpens antiquus per os Pseudoprophetæ & successorum eius in tanta populorum multitudine, iam ferè per sexcentos annos euomuit. *Iustus* [Ierem. 12.] *es Domine, si disputem tecum; veruntamen iusta loquar ad te. Cur bestiæ tam crudeli tam laxas habenas concessisti? Quare tanquam potens crapulatus à vino, & tanquam vir fortis qui saluare* [Psal. 77.] *non potest, tanto tempore siluisti, conculcante impio & vastante vineam tuam, & tot animarum millia, pro quibus sanguinem fudisti, tibi auferente? Cur fortis armatus inimicus noster* [Luc. 11.] *tanto tempore in pace custodiuit atrium suum, & fortior non superuenit, qui vasa eius potenter auferret, eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus eum? O* [Rom. 11.] *altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ DEI, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Quis* [Rom. 9.] *est homo qui respondeat DEO, vel disputet cũ ipso? Nunquid dicit figmentum ei qui se fecit, quid me fecisti? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam? Iudicia Domini abyssus multa.* Scimus enim quòd licet antiquus aduersarius noster nihil possit nisi quantum DEVS permiserit, peccata tamen nostra adeo fecerunt ipsum contra nos potentem, vt DEVS iusto, licet occulto, iudicio vsque ad tempora nostra per filium perditionis, perfidum Machometum eundem inimicum permiserit insanire.

V. Fuit autem *Machometus* Ismaëlita, ex Agar ancilla Abrahæ, ex progenie Ismaëlis, hominis ferocis, *cuius manus cõtra omnes,* [Gen. 16.] *& manus omnium contra ipsum.* Licet enim *Saraceni*, à Sara, tanquam ex libera, mendaciter & inaniter se nominent Saracenos; veriùs tamen *Agareni*, ab Agar, quæ cõcubina fuit Abrahæ, debent dici. Cùm autem adhuc puer esset, & defuncto patre suo Abdimeneph, & matre suâ, relictus esset pauper & orphanus, susceptus est à quodã homine Gentili & Idololatra, qui nutriuit eum in illo loco Arabiæ, qui dicitur linguâ eorum *Salingua*. Postquam autem factus est ætatis adultæ, & ad annos iuueniles peruenit, cùm iã proprii corporis exercitio, more pauperum, victum sibi laboriosè posset acquirere, factus est mercenarius cuiusdã mulieris viduæ, cuius asinũ custodiens à quibusdam viatoribus, quos super asinum ad partes Asiæ deferebat, mercedem recipiebat ad opus dominæ suæ: quæ etiã camelos suos postmodum eius custodiæ commisit; & ad ciuitates vicinas & oppida circunstantia factus negotiator, merces deportabat. Cumque pro seruitio suo & huiusmodi negotiatione prædictæ viduæ gratiã & familiaritatem fuisset adeptus, sese inuicẽ libidinosè concupiscẽtes, primò occulto & fornicario concubitu pariter coierunt; postea verò mulier illa cũ eo publicè matrimonium contraxit, & copiosam pecuniam tradidit illi. Ipse verò, qui semper vitam miseram & inopem vsque ad dies illos duxerat, subitò & quasi casu fortuito & inopinato ditatus, cœpit in oculis suis extolli, & apud se inaniter gloriari, cogitans intra se & modis omnibus procurans, qualiter super gentes illas, quæ regem non habebant, & tribus suas posset dominari, & apud homines illos magnus haberi. Primò igitur congregauit homines pauperes & inopes, & obligatos ære alieno, viros prophanos, latrones, prædones, homicidas, &

raptores, vt eorum auxilio multâ pecuniâ per violentiam & rapinam congregatâ, nomen sibi faceret, & ab omnibus timeretur. Cùm autem ex huiusmodi peruersis & desperatis hominibus, filiis Belial, non modicam multitudinem congregasset, posuit eos iuxta vias publicas in insidiis & locis abditis, vt negotiatores causâ mercimonii de Asia venientes, sine misericordia spoliarent. Quadam die misit triginta de latrunculis suis vt mercatores quosdam per partes illas transeuntes spoliarent. Quidam autem vir potens de partibus illis, cuius camelum Machometus abstulerat, cum trecentis hominibus occurrens sociis Machometi, fugatis ipsis, mercatores illos de manibus prædonum liberauit. Aliâ vice misit sexaginta de militibus suis vt sibi prædam adducerent, qui omnes à quibusdam in insidiis positis ita sunt occisi, vt nec vnus ad dominum suum reuerteretur. Misit tertiâ vice multos ex sociis ad locum quendam, vt multitudinem asinorum, qui per locum illum transire debebant, mercibus variis onerati, raperent; sed antequam ad locum illum peruenissent, mercatores cum asinis die præcedente transierant. Hæc autem Propheta mendax, præuidere non potuit; nec in prædictis casibus sibi vel sociis suis potuit præcauere. Mentiuntur ergo miseri Saraceni, qui eum summum Prophetam Domini fuisse perniciosè protestantur. Aliquando etiam cùm fugisset de prælio quodam, multis dentibus confractis vix euasit. In multis enim præliis deuictus, & cum exercitu suo fugatus, nec sibi, nec suis aliquod potuit præstare subsidium. Misit frequenter socios suos, vt homines sibi contradicentes nocte in domibus suis iugularent. Vicinos etiam suos, quibus inuidebat, clam & proditoriè trucidari faciebat, & maximè Iudæos quos plurimùm odio habebat. Plerunque autem impii & facinorosi eius complices, villas & casalia subitò ingredientes, ex improuiso homines paruulos etiam & mulieres passim occidebant, & partem prædæ domino suo, qui defensionem & authoritatem eis præstabat, afferebant. Frequenter autem hi, quos ad exercenda latrocinia mittebat, ab his quos spoliare volebat, sunt occisi. A quodam autem prælio dentibus suis à dextera parte excussis, labro superiori conciso & genis confractis, vultu lacerato & deturpato vix euasit. Quidam autem ex sociis suis eleuans manum suam super eum ad tutelam, amputato digito vno vix eum valuit liberare. Ecce quàm decepti sunt, & crassis tenebris inuoluti miseri Saraceni, qui mendaciter affirmant ipsum super omnes Prophetas spiritum Prophetiæ habuisse; & decem angelos sibi fauentes, & eum custodientes omni tempore secum habere. Gen. 1. Dicunt etiam, quòd antequam DEVS à principio cœlum & terram creasset, nomen Machometi quasi in conspectu DEI consistebat; & nisi ipse Machometus futurus fuisset, nec cœlum, nec terra, nec infernus, nec paradisus fuisset. Ipse verò cùm ei frequenter malè accidisset, & à præliorũ cõflictu victus & fugatus cũ magna reuerteretur confusione, ad sui excusationem dicebat: quòd missus erat à Domino, non vt miracula faceret, sicut & alii Prophetæ ante ipsum, sed vt leges datas Iudæis per Moisen, & Christianis per CHRISTVM exponeret mundo & declararet; & eos qui mandata legis malè intelligebant, corrigeret & instrueret: ita quòd si quis mandata eius suscipere recusaret, vel gladio interficeretur, vel prò incredulitatis suæ pretio tributum soluere cogeretur. Si qui autem credere legi suæ renuerẽt, vel cõtrarium prædicarent, contra eos prælia semper inferrent; & ipsis trucidatis, si possent, vxores eorũ & liberi perpetuę seruituti subderẽtur. *Inimicis etiam fidei suæ nec fidem, nec promissionem obseruare, sed eos omnibus modis decipere concedebat.* Cùm igitur ipse de se fateatur quòd gratiam faciendi miracula non haberet, miracula illa quæ de illo Saraceni gloriantes prædicant, constat esse falsa, & ipsos deceptos oculis penitus excæcatis veritatem ignorare. Dicunt enim quòd lupus quidam in via quâ ambulabat aliquando ei obuiam venit, contra quem cùm tres digitos Machometus erexisset, lupus exterritus confestim fugiendo recessit. Affirmant etiam homines animales & bruti, quòd bos quidam quandoque cum eo loquutus fuisset; & quòd arbor fici ad eius vocationem & imperium ad terram inclinata, ad eum humiliter accessit. Dicunt etiam quòd Lunã ad ipsum descendentem, in sinu suo recepit; & ipsam Lunam in partes ab eo diuisam, iterum coniunxit. Asserunt etiam quòd cùm venenum in carne agnina aliquando sibi fuisset oblatum, agnus loquutus sit ei dicens: *In me habeo venenum, caue ne me sumas in cibum.* Socius autem eius, qui cum eo in mensa sedebat, ex eo comedit, & vitam veneno amisit. Ab illo tamen die post annos decem

decem & octo, *Machometus* veneno sibi occultè dato interiit, nec tamen mortem suam Pseudopropheta præsciuit. Ipse autem diuino percussus iudicio, morbo caduco laborans aliquando in terram cadendo spumabat. Prædicta autem vxor eius præ verecundia & morbi abominatione volebat eum dimittere. Ipse autem dicebat vxori suæ, quòd Angelus Domini Gabriel ei loquebatur, ipsum de lege, quam dabat hominibus, instruens, & DEI mãdata ad ipsum deferens: ipse verò præsentiam Numinis corporaliter sustinere nõ poterat; spiritus autem eius quasi in ecstasim raptus Angeli vocem audiebat, & præcepta firmiter retinebat. Mulier autẽ simpliciter credidit, & sic in matrimonio cũ ipso remansit. Erat luxuriosus & libidinis ardore succensus super omnes homines Orientalis regionis; ex quo tamen in immensum gloriabatur, iactans se solum supra quadraginta homines ex diuino munere virtutem generatiuam habere, & coëundi supereminentem potestatem à DEO accepisse. Vnde quindecim duxit vxores, exceptis ancillis & concubinis, quas omnes zelotypiæ spiritu impulsus ita recluserat, quòd nunquam poterant exire; nec vlli homini alii fas erat eas videre, vel ad eas aliquo modo intrare. Vnde vsque hodie Saracenorum, & ferè omnium Orientalium mos est, quòd vxores suas ita recludant, vt vix solis radium videre queant: ab earum etiam colloquiis consanguineos, quantumcumque proximos, prorsus priuantes. Virgines etiam earum ita coram hominibus, vultus abscondunt, & collum & manus quibusdam linteaminibus velant, quòd plerunque aliquis vxorem duxit, nec faciem eius, antequam eam traduceret, agnouit. Quandoque autem cõtra aliquam earum iratus iurauit, quòd ad eam per mensem non intraret, sed libidinis suæ turpitudine deuictus spreto iuramento ante terminum eidem commiscebatur. Cuidam autem ex vxoribus suis in dotem seu donationem propter nuptias loricam ex fragmentis cornuum factam concessit, & duas molas cum duobus ceruicalibus rotundis ex palmarum foliis contextis. Propter has autem ab alienorum vxoribus nullatenus homo impudicus abstinebat, sed passim, quascunq; sibi placẽtes habere poterat, adulterio polluebat: ita quòd cùm propter hoc infamaretur, & à multis accusaretur, & maximè à sociis erroris sui & coadiutoribus maleficii reprehenderetur, eò quòd propter turpitudinem vitæ, eius prædicatio à multis iam non reciperetur: ipse, ad sui excusationem & populi indignationem sedandam legem promulgauit, quæ vsque ad præsentem diem à Saracenis firmiter obseruatur, de *adulteriis* videlicet *puniendis*: vnde mulier adultera apud eos occiditur. Sibi soli tamen dixit esse à Domino, angelo Gabriele nuntiante, in priuilegio specialiter cõcessum, quòd ad aliorũ vxores posset accedere, & prophetas & filios virtutis ad cultum DEI generare. Ipse autem seruum quendam habebat, qui propter vxoris suæ pulchritudinem domini sui luxuriam valdè suspectam habebat. Vnde vxori suæ districtè præcipiebat, ne aliquo modo à domino suo videretur, vel cum eo loqueretur. Illa tamen nihilominus quadam die loquuta est cum Machometo: seruus autem ille indignatus, & iracundia concitatus eam repudiauit, & à se statim eiecit. Dominus autem eiectam eius vocauit, & cum vxoribus suis eiectam recepit. Timens autem, ne de adulterii crimine blasphemaretur, finxit quòd charta de cœlo missa fuisset illi à DEO, in qua à Domino mandaretur, vt genti suæ legem promulgaret, quatenus si quis vxorem repudiauerit, si alius eam recipere voluerit, vxor illius sit, qui eam suscepit. Istud vsque hodie inter Saracenos habetur pro lege. Si autem adultera non possit à marito conuinci, & propter criminis suspicionem, vel propter fœditatem aliquam, siue ob aliam causam eam repudiatam dimiserit, si postea pœnitentiâ ductus ipsam velit ad thorum reuocare, non aliter licet mulieri ad virum suum accedere, nisi priùs tantâ verecundiâ confundatur, quòd in oculis mariti sui ab alio viro extraneo cognoscatur; & sic per huiusmodi pollutionem ipsam miserabiles homines existimant purgari, & dignam quòd ad maritum suum reuertatur. Porcus autem ille & canis immundus in tantum libidinis feruorem exarsit, quòd ipse aliis concessit modum turpitudinis, quo in propriis vxoribus abutebatur. Ait enim in libro suo quem vocat *Alchoranum: Si vxores vel ancillas habetis, ipsas pro modo vestro ad voluntatem vestram parate.* pro quo execrabili verbo statim viuus deberet concremari. Per hoc enim latenter vitium Sodomiticum hostis naturæ in populo suo introduxit: vnde ipsi ex maxima parte

non solùm in vtroque sexu, sed etiam in brutis turpitudinem abusiuè operantes, facti sunt, *sicut equus & mulus quibus non est intellectus.* Psal. 31. Asserunt enim ad perniciosam sui excusationem, quòd re propriâ ad omnem voluntatem & voluptatem suam quilibet licitè possit vti. Hæc autem de pessima & abominabili eius vita parua de magnis, pauca de multis, dicta sufficiant. Nunc autem de execrabili eius lege, vel potiùs errore, aliqua subiungamus.

VI. Quadam die dum de ciuitate *Mecha* veniens, camelum quendam inuenisset in via, rapuit & duxit in ciuitatem *Mecham*, in qua hodie sepultus ab impiis & deceptis populis adoratur. In prædicta autem ciuitate cùm de seipso testimonium proferret, asserens se esse Prophetam, & à DEO ad salutem populi transmissum, illi noluerunt eum recipere, nec eius falsis & vanis acquiescere sermonibus: sed tanquam falsarium, & viarum prædatorem & latronem, à ciuitate sua proiecerunt. Fugit igitur cum suis sociis confusus & expulsus ad ciuitatem quandam desertam, vbi erant homines ex parte Iudæi, & ex parte Gẽtiles, idololatræ, rudes & indocti, qui nunquam vel raro veritatis audierant prædicationem. Videns autem pauperes illos & incultos homines faciles ad seducendum, constituit in ciuitate templum quoddam in quo figmenta sua & vana documenta vanis & idiotis prædicaret. Et quoniam magnus laqueus diaboli, & profunda fouea perditionis futurus erat homo ille, cùm rudis esset & illiteratus, prouidit ei mille artifex, Christianæ religionis inimicus, socios & coadiutores erroris sui, qui eidem tanquam impietatis instrumenta assisterent, & ipsum fallaciter instruerẽt, & in nequitia fouerent. Quidam enim monachus, homo apostata & hæreticus, vir *Belial*, nõmine *Sosius*, cùm de execrabili hæresi Romæ fuisset publicè conuictus & condemnatus, & excommunicationis vinculo innodatus, extra omnem ecclesiã DEI esset eiectus, & à fidelium consortio fuisset penitùs expulsus, fugit ad partes Arabiæ, cupiens se de molestia sibi facta contra Christianos vindicare. Cùm autem inuenisset Machometum, qui iam aliquam habebat in populo suo præminentiam, nec tamen à multis adhuc Propheta putabatur, cœpit eum cum quodam Iudæo, qui similiter ipsi Machometo adhæserat, exhortari & amonere, quatenus sicut Moyses, & CHRISTVS legem dederunt populo suo, & propter hoc ab vniuersis reputati sunt magni, ita & ipse, vt magni nominis & summus Propheta haberetur, consiliis & documentis ipsius Monachi & Iudęi, legẽ daret illi populo, cuius maior pars idola colebat, & facilè ad eius doctrinam flecti possent. *Machometus* autem, eorum peruersis acquiescens suggestionibus, vt maioris auctoritatis lex eius esse videretur, ex veteri & nouo Testamento ad augmentum erroris sui, prædictis hęretico, & Iudæo docentibus, quædam adiunxit, adinuentionibus propriis, quæ suggerente diabolo de corde suo finxit. Vnde secundùm ritum Iudæorum circunciduntur Saraceni, carnes autem porcinas non comedunt: cuius rationem cùm vellet Machometus assignare, dicit quòd ex fimo cameli porcus post diluuium fuerit procreatus: vnde tanquam ex immundiciis natus, non debet à populo mundo manducari. Similiter pisces non habentes squammas, secundùm consuetudinem Iudæorũ, non manducant. In hoc autem cum Christianis conueniunt, quòd credunt vnum solũ DEVM omnipotentem, omnium creatorem. Trinitatem autem non recipiunt: sed abominantur fidem nostram, & derident nos tanquam tres Deos adoremus, ineffabilem Filii generationem non recipientes à Patre, sed carnaliter tantùm, & per partium decisionem, omnem indifferenter intelligentes generationem: Math. 16. 1. Corinth. 2. *Caro enim & sanguis & non Pater noster qui est in cœlis reuelauit eis. Animalis enim homo ea quæ DEI sunt non percipit.* Asseruit etiam Pseudopropheta vera quædam falsis interserens, quòd *Moyses* fuit magnus Propheta; sed CHRISTVS maior & summus fuit prophetarum ante tempora sua, natus ex Maria, virgine ante partum, & in partu & post partum, omnium fœminarum sanctissima: conceptus de virtute DEI, absque semine carnalis hominis. Postea verò venenum infidelitatis adnectẽs, asserit ipsum fuisse purum hominem; sicut alii Prophetæ non dii, sed homines puri fuerunt. Nesciens autem humilitatis virtutem, & sanctæ Crucis mysterium ignorans, asserit cum Manichæis, quòd CHRISTVS, nec verè fuit crucifixus, nec verè passus, nec in veritate mortuus vel sepultus, nec tertiâ die resurrexit; sed alius quidam homo, similis ei, pro eo fuit crucifixus: CHRISTVS autem sicut à DEO venit, ita ad DEVM viuus absque vlla mortis passione rediit; & in cœlos, ad DEVM, qui miserat eum,

eum, ascendit. Vnde est quòd *Templum Domini*, quod dicitur Salomonis, in quo Dominus à beata virgine fuit oblatus, & quædam alia loca in quibus CHRISTVS, cum Maria & Ioseph transiens in Ægyptum, dicitur quieuisse, in magna reuerentia habeant. *Luc.2.* Ecclesias etiam beatæ Mariæ virginis in multis locis honorent: Rubum etiam quem vidit Moyses ardere, & non comburi, & alia loca in quibus in monte & circa montem Synai Dominus Moysi apparuit, magno venerentur obsequio. *Exod.3.* Crucem tamen Domini, & locum Sepulturæ eius derident; dicentes, quòd tantus Propheta, tam ignominiosam mortem cùm posset euadere, nunquam vellet sustinere. Persequuntur autem Saraceni Iudæos, & cum odio maximo eis improperant, quòd sanctissimum Prophetam CHRISTVM recipere noluerunt, *Ioan.19.* & multas ei persequutiones intulerunt. Maximè quia Machometus in Alcorano suo de Iudæis valdè conqueritur, eò quòd essent duræ ceruicis *Actor.7.* & mandatis eius acquiescere recusarent. De Christianis autem dicit, quòd magis pii sunt, eò quòd legem eius audirent & flerent. Ipse autem tam Christianos, quàm Iudæos, frequenter *homines legis* appellat; & ita confusus est in tractatu suo, & sibi ipsi contrarius, quòd aliquando affirmat, quòd quilibet homo in lege sua possit saluari: aliquando verò asserit, quòd omnes præter Saracenos damnabuntur: ipsi autem Saraceni omnes, quantumcunque pessimè egerint, ad preces eius, quem DEVS in omnibus exaudiet, saluabuntur. Ex quo verbo timorem peccandi populo seducto abstulit, & ad omnes turpitudines & impietates, suos incitans, securos in iniquitatibus suis reddidit. Et quoniam in Euangelio *Matth.3.* IESV CHRISTI ipsum CHRISTVM à beato Ioanne baptizatum audierunt Saraceni, ipsum beatum Ioannem in magna reuerentia habentes, loco baptismi post omnes immundicias, quas turpiter operantur, & maximè quando ad oratorium debent accedere, corpus suum aquâ simplici abluendo, ab immundiciis suis hoc modò se æstimant purificari. Vnde passim & frequenter hac fallaciâ seducti obscœnis & abusiuis voluptatibus inquinantur, & postea, vt dictum est, aquis abluuntur. Quandoque etiam à sacerdotibus Christianis filios suos faciunt baptizari, nullam aliam spem in baptismo ponentes, nisi quòd propter hoc filios suos diutiùs viuere, vel ab infirmitatibus corporis faciliùs putant liberari. Recipiunt autem *Pentateuchum* Mosi, & omnes libros Prophetarum & Apostolorum, quos à DEO fuisse loquutos, & homines fuisse sanctos non negant. *Psalterium* etiam, & totius veteris Testamenti translationem secundùm septuaginta Interpretes recipiunt. Sed more Iudæorum vel ad litteram tantùm intelligunt Scripturas, vel peruersè aliqua quandoque exponunt. *Euangelia* autem Domini nostri IESV CHRISTI legunt & non intelligunt: vera tamen esse confitentur quæcunque locutus est CHRISTVS. Eodem modo Apostolos, qui conuersati sunt cum CHRISTO, quos Machometus libro suo vocat *viros albis indutos*, & eorum libros recipiunt. Omnes autem qui cum CHRISTO, dum esset in terris, non fuerunt, tanquam falsarios & Euangelicæ veritatis ignaros, non admittunt: sed tam eos quàm eorum libros despiciunt. Vnde beatum Apostolum Paulum cum libris suis, & omnes alios qui post Paulum varios libros scripserunt ipsi abominantur, doctrinam eorum blasphemantes. Quando autem ex libris Euangeliorum CHRISTI, vel sanctorum Apostolorum, vel etiam ex veteri Testamento aliqua legi suæ repugnare videntur, cùm aliter non possunt euadere, dicunt libros nostros à falsariis esse corruptos, quibusdam subtractis, & aliis pro voluntate appositis. hoc est vltimum & miserabile eorum refugium. Ita enim quolibet idiota respondente, nec ipsi ex libris suis, nec Iudæi ex veteri Testamento, nec aliqui ex scriptis antiquorum, per locum *ab auctoritate*, possent aliquid probare. Quàm absurda autem & friuola sit huiusmodi responsio, patet ex hoc, quòd Sancti qui post CHRISTI tempora sequuti sunt, eadem miracula, quæ CHRISTVS fecit, & etiam aliqua maiora CHRISTI virtute fecerunt. Quicquid autem in libris suis scripserunt, ex nouo & veteri Testamento habuerunt, idipsum sentientes, & concorditer scribentes de thesauro suo noua & vetera protulerunt. *Matth.13.* Notum est autem quòd sancta Euangelia, & libri Apostolorum & alia legis Christianorum volumina, in diuersis mundi partibus, & variis idiomatibus,

& diuersis etiam scriptoribus, & variis temporibus scripta sunt concorditer, & absque vlla sententiarum contrarietate; & ab omni hominum genere vsque ad tempora nostra successiuè sunt recepta: ex quorum vniformitate manifestum est quòd nullo modo potuerunt esse falsata. Quomodo enim tot falsarii, & ita à se remoti tam idiomatibus, quàm locis, in vnum penitùs possent conuenire? Quidam autem prudentiores ex ipsis, & naturaliter ingeniosi, & tam in libris naturalibus gentilium Philosophorum, qui penitùs legi Machometi contradicunt, quàm in libris nostris exercitati, Euangelia CHRISTI legentes, & legis nostræ puritatem cum erroribus impii seductoris conferentes, ad gratiam baptismi IESV CHRISTI frequenter confugerunt: & longè plures conuolarent, nisi carnalibus illecebris, & peruersæ vitæ consuetudinibus irretiti, CHRISTI paupertatem & vitam Christianorum nimis artam reputantes, CHRISTI suauissimum iugum, asperum & quasi intolerabile reputarent. *Matth. 11.* Hæc autem præcipua fuit causa quòd peruersas huius seductoris traditiones, & insanias falsas, *Psal. 39.* plures, quàm alicuius alterius hæresiarchæ, sequuti sunt homines. Lex enim Euangelica auaritiam & desideria terrena detestatur, carnales voluptates, & fœdas concupiscentias tanquam inimicas animæ prohibet & execratur. Vnde fluxus carnalis voluptatis restringere, & motus illicitos cohibere, & curam carnis in desideriis non perficere, *Rom. 13.* & corpus præcipit spiritui subiugare; terrenis lucris non inhiare, *Matth. 5.* mundana & transitoria omnia contemnere; inimicos diligere, nulli malum pro malo reddere, pro persecutoribus orare; & multa iubet talia, quæ licet homini sint impossibilia, DEO tamen, qui virtutem subministrat, sunt facilia. Vnde Diuinâ gratiâ præueniente & cooperante, non solùm facilè, sed cum gaudio & spirituali delectatione à CHRISTI fidelibus adimplentur. Carnales autem & imprudentes Saraceni, lucra temporalia, & terrena desideria, & præsentis vitæ delicias, futuram beatitudinem nullatenus credunt impedire. Vnde more pecudum post carnis concupiscentias abeuntes, in luto voluptatis obscœnæ infixi, mortui, & sepulti, nullis vitiis resistere norunt; sed carnis passionibus miserabiliter subiecti & suppeditati, plerumque non prouocati ab appetitu, credunt esse meritorium fœdos appetitus prouocare. Ex quo factum est quòd in partibus Orientis, & maximè in calidis regionibus bruti & luxuriosi homines, quibus austeritas Christianæ religionis intolerabilis & importabilis videbatur, *Matth. 7.* *artam viam* quæ ducit ad vitam, & *angustam portam* deserentes, latam & spatiosam viam, quæ ducit ad mortem facilè sunt ingressi, & multiplicati sunt super numerum carnalibus illecebris irretiti. Cùm autem contra alias hæreses sancti viri zelo iustitiæ, & diuino amoris feruore succensi, prædicando, disputando, & ex diuinis scripturis ratiocinando sese viriliter opponerent, & de faucibus Leuiathan plures in hæresim lapsos extraherent: homo ille perditissimus ad cumulum nequitiæ suæ, cùm de veritate vel etiam probabilitate sectæ suæ diffideret, præcepit genti seductæ, *ne contra legem suam prædicatores admitterent: sed si quis contradicere vellet, statim gladio feriretur:* quicunque etiam ipsum Machometum negaret, protinus occideretur. Dicebat enim frequenter auditoribus suis: *Videte, ne decipiamini. nemo Propheta fuit, cui gens & plebs eius non imposuisset mendacium. Nolite ergo credere, quæ homines dicturi sunt de me. Timeo enim ne gens mea, postquam mortuus fuero, de me mendacia dicat, & mihi falsa apponat. nolite detrahentibus credere, sed tantùm ea de me credatis, quæ in libro legis, quem ego vobis daturus sum, inuenietis. Si quis autem contradixerit & blasphemauerit, occidatur.* Et quoniam ille homo libidinosus plures habuit tam vxores quàm concubinas, concessit, & meritorium prædicauit cuilibet plurimas habere vxores, & tot concubinas quot posset procurare, & in necessariis prouidere. Saraceni autem tres vel quatuor simul, & non ampliùs, hodie ducunt vxores, quæ liberæ sunt. Concubinas & ancillas quas emunt, quotcunque volunt, possunt habere. Magis autem religiosus iudicatur inter eos qui plures potest impregnare. Filiis autem concubinarum æquè, & filiis vxorum, pro voluntate sua relinquunt possessiones & hereditates, vt sit filius ancillæ

cillæ heres cum filiis liberæ. Et plerunque postpositis filiis vxorum, filius concubinarum, quos magis diligunt, regnorum suorum viri nobiles heredes constituunt. Ex quo frequenter accidit quòd potentes Saraceni Christianarum mulierum filii, nostris amici facti sunt, & Christianis in terra sua commorantibus beneuoli & propitii fuerunt. *Machometus* enim in multis propitius fuit mulieribus, & propter libidinem suam valdè eis compatiebatur: vnde legem promulgauit, vt *postquam ancilla de Saraceno conciperet, libera confestim efficeretur*; & postquam natus esset fœtus, cuiuscunque legis esset mater, libera permitteretur abire. Ita tamen quòd partus ventrem non sequeretur, sed cum patre remaneret, & legem suam inuiolabiliter obseruaret. Vt autem non solùm Gentiles & Idololatras, sed etiam Christianos simplices ad sectam suam detestabilem faciliùs traheret, quasi in laudem domini nostri IESV CHRISTI quædam miracula de infantia Saluatoris, quæ in libris inueniuntur apocryphis, libro legis suæ, quæ *Alcoranus* dicitur, inseruit, dicens: *Quòd CHRISTVS cùm puer esset, de luto terræ volucres procreauit:* Et quædam alia miracula, quæ nec in Euangeliis continentur, nec ab Ecclesia recipiuntur, de CHRISTO prædicauit. Vera autem miracula, quæ CHRISTVS indubitáter fecit, quemadmodum in Euangelio legimus, penitus tacuit, nullam indè faciens mentionem. Vt autem peruersæ sectæ suę falsitatem, & irrationabilia instituta, ne deprehenderentur, quibusdam quasi honestis & religiosis mandatis posset inuoluere, & aliquo religionis colore suum excusaret errorem, eleemosynas & orationes multùm commendauit: sed super omnia *pro defensione legis suæ vsque ad sanguinis effusionem & mortem fortiter pugnare, meritorium esse dogmatizauit.* Dicebat enim, quòd mors metuenda nõ esset, cùm DEVS vltimum diem & finem cuiuslibet præuiderit, quem nullus potest præterire; vel aliquo modo terminũ, quẽ DEVS infallibiliter præuidit, potest homo præuenire vel anticipare. Quoniam autem Christiani versus Orientem solent orare, Iudęi autem ad Occidentem, ipse nolens aliorum imitator reputari, vt singulariter & super alios eius auctoritas præmineret, nouum modum orandi inuenit; scilicet versus Meridiem. Ipsi autem Saraceni nec decimas reddunt, nec aliqua sacrificia faciunt, nec etiam aliquas in matrimoniis suis benedictiones adhibentes, more canum copulantur. Faciunt autem qualibet nocte legem Machometi ab aliquo in eminente loco astãte proclamari. Qui cùm legem Machometi sanctam & iustam esse, & ipsum summum Prophetam à DEO missum fuisse in auribus omnium proclamauit; alii omnes respondentes, affirmant ita esse: & hoc sibi sufficere credunt ad salutem. Attendens autem quòd Iudęi secundùm legem suam vnum diem Sabbati quãlibet septimanã quiescendo feriant; similiter Christiani diem vnum, scilicet Dominicum, in honore Resurrectionis Dominicæ, singulis hebdomadis solemnizant, vt gens eius à prædictis nationibus distincta, alias imitari recusaret; sextam feriam, diẽ scilicet *Veneris*, ipse solemniter in qualibet septimana pręcepit obseruare. Ieiunia autem semel in anno per mensem integrum fieri instituit, quem nos *quadragesimam Paganorum* appellamus. Ieiunant autem per totam diem nihil prorsus manducantes vel bibentes: nocte autem quotiescunque volunt comedentes & bibentes, à nullis deliciis carnalibus abstinent. Per totam noctem more pecudum ventres diuersis ferculis vsque ad crapulam & vomitum adimplentes, in noctibus cum fœnore recuperant, quod amiserunt in die. Vinum tamen in diebus ieiuniorum nõ est eis licitum bibere. Aliis autem diebus à vino plerumque maior pars Saracenorum consueuit abstinere, & maximè qui inter eos magis religiosi esse videntur, & hi qui Peregrini fuerint Machometi; corpus eius in Mecha ciuitate visitãtes. Machometus enim vinum valdè vituperans, eò quòd sibi à vino gastrimargus homo temperare nesciret, bibentis excessum, ad excusationem sui, in vinum retorquebat. Hæc est autem certior, & magis euidens ratio quare à vino præcipiantur abstinere. Ipsi enim gulosi & nullo fræno sobrietatis astricti, ferè quotiescunque vinum bibunt, amisso rationis vsu adeo inebriantur, quòd more porcorum, nunc in luto sese volutãtes proiiciunt, nunc per vicos & plateas ciuitatis titubando incedunt, & inter se rixantes sese mutuò interficiunt. Et quoniam vsum Veneris & luxuriam meritorium reputant, frequentiùs in tempore ieiunii concubinis & vxoribus commiscentur, vel causã libidinis explendæ, vel vt plures filios ad legis suæ defensionem valeant generare. Sicut autem in Diuinis Scripturis spiritualiter duæ distinguuntur ciuitates, coniunctæ

quidem corpore, sed diuisæ mente; vna DEI, altera Diaboli, vna *Hierusalem*, altera *Babylon* nuncupata: ita Machometus ad litteram duas ex vna parte ciuitates DEI sanctas, & omni acceptione dignas, scilicet *Mecham* & *Hierusalem* asseruit; ex alia autem parte duas ciuitates Diaboli, *Antiochiam* videlicet & *Romam*, vrbes pessimas & execrabiles prædicauit. Vnde Saraceni non solùm ciuitatem Mecham, in qua corpus Machometi sepultum est, causâ peregrinationis & orationis adeunt; sed etiam cum magna veneratione ad ciuitatem Hierusalem, etiam quando à Christianis possidebatur, à partibus remotis veniebãt in Templo Domini, quod ipsi rupem seu templum Salomonis appellant, orationes & oblationes votiuas reddituri. Et quoniam carnalis populus spiritualium ignarus, non nisi carnalibus facilè moueretur, prædicauit etiam ille magister erroris, quòd omnes sibi credentes post resurrectionem corporum pulcherrimas in Paradiso voluptatis, haberent virgines, & speciosas mulieres cum magnis oculis, ex quibus quotcunque vellent filios generarent: cùm tamen dicat Dominus in Euangelio: *Post resurrectionem neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli DEI.* Et iterum: *hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum DEVM, & quem misisti IESVM CHRISTVM.* Econtra verò Antichristus ille dogmatizauit dicens: *hæc est vita æterna in Paradiso post mortem, vt manducetis & bibatis quæcunque fercula volueritis: quæcunque enim petieritis; statim de cœlo mittentur vobis. Omnibus autem affluetis voluptatibus, semper gaudebitis, nullus offendet vos, & nihil vobis nocebit.* Addidit etiam seductor ille; quòd tria flumina lactis scilicet, & mellis, & vini optimi aromatici habebunt in paradiso, quibus in iocunditate sua, quotiescunque placebit, poterunt vti: & quòd Angelos DEI pulchros & magnos sint visuri: ita quòd ab vno oculo Angeli vsque ad alium sit spatium itineris vnius diei. Multa quoque alia ita friuola & vana dixit homo ille illiteratus, qui nihil ex aliquibus litteris didicerat; sed asinos & camelos, vt prædictum est, custodierat, quòd multi ex Saracenis, qui liberales artes nouerunt, & libros Philosophorum legerunt, magistri sui doctrinam derident: vitam tamen imitantur desiderio voluptatum carnalium, & timore aliorum Saracenorum, legem Machometi superficialiter venerantes.

VII. Cùm autem annis quadraginta miserabilem vitam Machometus protraxisset, & morte sibi imminente, veneno se oppressum sensisset, dixit cognatis & amicis suis: *Quando me mortuum videritis, corpus meum nolite sepelire: Scio enim corpus meum post triduum in cœlum esse deferendum.* Cùm igitur indignam vitam dignâ morte terminasset, discipuli eius & socii non solùm per triduum, sed per dies duodecim corpus seruauerunt, expectantes vtrum in cœlum deferretur. Videntes autem magistri sui dicta prorsus irrita esse, & effectu caruisse; cùm iam intolerabilis esset fœtor cadaueris; ipsum corpus aquâ non lauantes, sub terra absconderunt. Qui autem inter eos prudentiores fuerunt, deprehensâ seductoris falsitate, omnia quæcunque dixerat falsa & irrita æstimantes, ab eius lege discesserunt. Cùm autem ad exemplum eorum omnes ferè alii vellent discedere, cognati Machometi & socii, qui priùs in honore & reuerentia apud populum habebantur, & occasione legis multa lucrabantur, mœsti & confusi cum multis blanditiis & promissionibus cœperũt omnibus modis simplices attrahere; & ad sectam prædictam animos eorum inclinare. Quendam autem ex discipulis Machometi loco eius elegerunt, quem vocauerunt *Calypham*, quasi successorem siue heredem, eò quòd dignitatis & principatus Machometi successor existeret. Hic verò dignitatẽ & potestatẽ adeptus, cœpit partim blanditiis, partim comminatione & metu, populos ad se reuocare, & multitudinem hominum congregare. Quidam autẽ socer Machometi, *Achali* nomine, contra prædictum Caliphain inuidiâ concitatus, & indignatione commotus, concupiscẽtiâ lucri, & ambitione secularis dignitatis tractus: modis quibus potuit per se, & per suos eidẽ se opponens, & multipliciter expugnans, non cessauit donec ipsum à principatu remouit.

VIII. Post hunc verò quidam patruelis Machometi, nomine *Haly*, cùm obtinuisset principatũ, vehemẽter cõmoueri cœpit & indignari, quòd successor Machometi vocaretur, cùm se digniorẽ ipso Machometo reputaret, & Prophetam eximiũ, cui Dominus familiariùs, quàm Machometo, loquutus fuisset, se vellet ab omnibus æstimari. Hic igitur & complices eius, legi Machometi maximè detrahebant, & in ipsum multa maledicta proferebant, alios ritus & alias institutiones, & aliũ orandi modũ, quàm tradidisset Machometus, prędicantes,

dicantes. Illi autem qui legem Machometi tenere voluerunt, in partibus Orientis *Calypham Baldacensem* statuerunt: qui in tanto honore & reuerentia à suis habetur, quod nisi mandato & auctoritate illius nullus quantumcunque potens aut nobilis appelletur *Soldanus*; & omnes eius subditi tam Reges, quàm alii, pedes eius ad terram prostrati reuerenter osculantur. Successores autem *Haly*, de quo suprà fecimus mentionem, contra singularem Orientis Calypham sedem suam erexerunt in terra Ægypti, innumeris diuitiis & deliciis affluentes. Vnde inter Ægyptios & alios Orientales populos magna semper ex tũc fuit dissensio, & odium implacabile, & in lege discordia & contradictio, Saracenorum populis in duas partes diuisis: quadam parte Haly & eius successoribus adhærente, maiori tamen parte consentiente Machometo. Postquam autem *Salahadinus* temporalem administrationem Ægypti sub domino suo Calypha Ægyptio adeptus est, timens sibi, eò quòd Calyphæ non immeritò, multis eum accusantibus, erat suspectus; vt ipse Salahadinus ad nullum superiorem haberet respectum; sed ipse sibi & Soldanus esset & Calypha, accessit ad dominum suum Calypham Ægyptium, tanquam ei debitam & solitam vellet exhibere reuerentiam, & clauā ferratā, quam gestabat in manibus, ex improuiso ipsum ad terram prostratum deiecit, & per proditionem occidit. Omnes autem eius filios & cognatos & speciales amicos vel interficere iussit, vel carceri in perpetuum mancipari. Ex tunc Soldanus Baldacensis solus monarchiam & dignitatem tam super Ægyptios, quàm super omnes alios Orientales obtinuit, Salahadino compellente Ægyptios vt ei concorditer obedirent, & nullum Calypham alium instituere præsumerent, nec ritus alios, quàm alii Orientales obseruarent.

Princeps autem Occidentalium Saracenorum omnium, qui Machometi le- IX.
gem obseruant potentissimus, qui caput & imperii sui dignitatem, & regni sui soliũ in ciuitate *Maroch*, quæ quondã *Carthago* dicebatur, collocauit; & non solùm Æthiopiæ & Africæ, sed etiã Hispaniæ ex magna parte dominatur, orientali Calyphæ cum vniuerso populo suo, subiectus esse recusauit: Sed se ipsum Regem & Calypham reputans, *Miramummelin*, id est, Regem credentium, se & eius omnes successores præcepit appellari. Linguâ enim eorum *Mira*, idem est quod *Rex*; *Mummelin* autem *credentium* interpretatur. Vnde inter Orientales & Occidentales Saracenos magnum est schisma, & dissensiones quamplurimum vtiles Christianis, eò quòd isti illis in præliis & expeditionibus contra nos renuunt præstare subsidium, regno ipsorum in seipso diuiso & ex magna parte dissoluto. Copiosa tamen Genti- X.
lium & Idololatrarum multitudo, & hi maximè qui Septentrionalem inhabitant reigonem, circa paludes Mæotidas, & in partibus Bulgariæ & Commaniæ, vsq; ad fines Hungariç; & qui in confinio regni Daciæ, & in aliis partibus adiacentibus cõmorantur, Machomet legem recipere renuerunt. Et quia ab aliis Saracenis Orientalibus & Occidentalibus valdè remoti sunt, per metum seu violentiam non potuerunt compelli. Vnde vsque hodie quidam eorum errorem vetustum retinẽtes, Idola colunt, venerantur, & adorant: Alii autem more pecudum nec legẽ, nec scripta, nec litteras vllas habentes, arbores, & arbusta, & pecudes, & generaliter quidquid mane casu aliquo primùm eis occurrit, illud pro Deo reputantes, per totum diem colunt & adorant. Quidam autem ex eis se verum & summum DEVM ignorare cõfitentes, putantes tamen DEVM ignotum aliquo placare sacrificio, & obsequio venerari; carnes vel panem, seu aliam huiusmodi oblationem in altum proiiciunt, in honore illius, qui DEVS est, & habitat in excelsis, clamantes & dicentes: *Eius sit hæc oblatio, qui super omnes est, & summæ diuinitatis inter alios obtinet principatum.*

Ab his autem Septentrionalibus Saracenis, qui *Comani* nuncupantur, princi- XI.
pium & originem, hi qui *Turcomani* dicuntur, & in terra Turcorum inhabitant, traxisse creduntur. Vnde nomine composito à Turcis, & Comanis appellãtur Turcomani. De Turcis siquidẽ ex antiquis Orientalium historiis certum habemus, quòd ex Septentrionali regione exeuntes, Persarum fines ingressi, non solùm regionem illam, sed vniuersas ferè Orientales prouincias armatã manu occupauerunt violẽter. Ex tunc autem gens illa, priùs rudis & inculta, nec habens certam mansionem, sed passim cum vxoribus & filiis, & pecoribus vagans, & pascuarum commoditatem sectãs, regem sibi præfecit, ciuitates & oppida possidere incipiens, agriculturæ dans operã, quæ priùs de peculio tantùm viuebat, & iura sibi ciuilia constituens. Hi

autem, qui in sua ruditate permanentes, priorem viuēdi modū deserere noluerunt, appellati sunt *Turcomani*. In multis autem, qui *Beduini* dicuntur, imitantur Saracenos. Differunt tamen natione, & quibusdam aliis consuetudinibus viuendi.

XII. *Beduini* autem ex Arabum genere principaliter duxerunt originē, ex quorum stirpe dicunt descendisse Machometum. Hi autem dogmatizantes quòd diē mortis à DEO sibi constitutum nec præuenire possunt, nec præterire, nunquam ad pugnā armati procedunt; sed solummodo camisiati; peplis more fœminarum capita inuoluentes: lanceis & ensibus tantummodo vtentes; arcubus autē & sagittis more aliorum Saracenorum pugnare dedignantur. Et licet leuiter & de facili conuertātur in fugam, alios tamen Saracenos timidos & ignauos reputant, qui spicula & sagittas à longè iaculantur. Sunt autem non solùm Christianorum, sed etiam Saracenorum proditores; mendaces & inconstantes & amici fortunæ, & duplici viâ gradientes, his quos cernunt præualere, libenter adhærentes. Portant autem in capitibus pileos rubeos cum peplis, in tentoriis de pellibus animaliū habitantes: ouinis etiam pellibus & caprinis plerunque vestiuntur. Nullam autē habentes certam mansionem, in campestribus & pascuis turmatim per tribus incedentes, vagi habitant, & pascuorum vbertatem sectantes, diuersas regiones circumeunt, lacte viuentes, & animalium copiam secum trahentes. Ipsi autem penitus ociosi, tam equorum quàm pecorum vxoribus suis procurationem relinquunt. Ex Orientalibus autem nonnulli, qui legē Machometi custodiunt, excepto quòd more Christianorum ad ortum Solis adorāt, eò quòd patres eorū, qui Christiani fuerunt, hunc modū orandi eis reliquerunt; ab hiis Saracenis hæretici & prophani reputātur. Ex quibus nonnulli ipsum Solem Deum summum reputāt, eò quòd inter omnes creaturas visibiles, præcellentem habeat pulchritudinem.

XIII. Sunt insuper quidam alii miserabiles in montanis homines, circa iuga Libani in partibus Tripolitanis commorantes, qui licet ex parte magna Machometi legē obseruent: dicunt tamē se legē quādā aliā occultam habere, quā non licet alicui reuelare, nisi filiis eorū cùm iam adultæ sunt ætatis, vt secreta pueriliter non reuelent: vel mortis articulo imminente cùm patres in extremis laborātes spem euadendi nō habent. Vxores autem & filiæ in lege maritorū & parentum suorū, ignorantes legē illam, dicunt se credere. Quòd si fortè filius leuitate aliquā legem illā, quam vocant occultā, matri suæ reuelaret, vxor à marito, & filius à patre absque vlla retractatione necarentur. Hi autē præter morem aliorum Paganorū, vinum bibunt, & carnes porcinas edunt, & ab omnibus aliis tanquā hæretici legis reprobantur. Hi autē pessima & abominabilia & sexui fœmineo contraria in occulto turpiter operantes, sicut illis narrantibus qui ab eis recesserunt cognitū est, timent ne vxores eorū eos reliquerent, vel contemptui haberēt, si execrabiles ritus eorū & immunditias sectæ peruersissimæ cognoscerent.

XIV. In prouincia autē Phœnicis, circa fines ciuitatis Anteradēsis, quæ hodie vulgariter appellatur *Tortosa*, quidā populus scopulis & mōtibus vndique circūclusus inhabitat, habēs castella decē fortissima, & propter viarū angustias & rupes inaccessibiles, inexpugnabilia, cum suburbanis & vallibus omnium fructuum & frugū fertilitate fœcundissimis, & amœnitate iucundis. Horum autem hominū, qui *Assasini* nuncupantur, quadraginta millium numerū excedere dicitur multitudo. Præficiunt autē sibi Capitaneū non successione hæreditariâ, sed meritorū prærogatiuâ, quem ipsi *Veterem* seu *Senem* appellant, non tā prouectę ætatis ratione, quàm prudētiæ & dignitatis præminentiâ. Primus autē & summus infaustæ religionis eorū Abbas, & locus, vnde principiū habuerunt, & à quo * Syriam venerūt, in partibus est Oriētalibus valdè remotis versus ciuitatem Baldacensem, & partes Persidis prouinciæ. Hi autē vngulā non findentes, neque sacrum à prophano discernentes, *omnem indifferenter obedientiam superiori suo exhibitam, sibi credunt esse vitæ æternæ meritoriam.* Vnde tanto subiectionis & obedientię vinculo magistro suo, quem *Senem* nominant, astringuntur, quòd nil ita periculosum est aut difficile, quod ad mandatum domini sui hilari animo, & ardenti voluntate amplecti & perficere vereantur. *Senex* autem dominus eorum, pueros de populo illo in locis secretis & delectabilibus facit nutriri, & diuersis idiomatum generibus diligenter imbutos & instructos ad varias prouincias mittit cū cultellis, & potētes homines tā ex Christianis, quàm ex Saracenis, vel quia ex aliqua causa habet eos odio, vel ad preces amicorum suorum, seu etiam propter immensæ

Leuit. 11.

immensæ pecuniæ pretium sibi datum, mandat occidi; promittens propter huius mandati executionem longè maiores delicias habituros sine fine in paradiso post mortem, quàm sint illæ in quibus fuerũt enutriti. Quòd si propter huiusmodi obedientiam eos mori contigerit, martyres à suis iudicantur, & inter sanctos ab illo populo deputati in summa habentur reuerentia. Parentes autẽ eorum à magistro, qui *Senex* dicitur, multis muneribus ditati, si serui fuerant, de cætero liberi dimittuntur. Vnde miseri & seducti adolescentes de conuentu prædictorum fratrum ad varias partes mundi transmissi, cum tãto gaudio & desiderio legationem mortiferã suscipiunt, cum tanta diligentia & sollicitudine perficiunt, sese variis modis transfigurãtes, & aliarum nationum ritus & habitum sibi assumentes, aliquando in specie mercatorum, quandoq; in specie Clericorum seu Monachorum, & infinitis aliis modis sese occultantes, quòd vix aliquis in vniuerso mundo adeo cautus est, qui sibi possit ab eorum insidiis præcauere. Contra inferiores personas aliquid machinari dedignantur: Potẽtes autem, quibus ipsi aduersantur, vel pretio magno se redimunt, vel armati incedentes cum caterua satellitum, cum suspicione & metu mortis, semper incedunt. Hi autem super omnes alios Saracenos legem Machometi & eius instituta diligenter & artissimè seruauerunt vsq; ad tempora cuiusdam magistri sui, qui naturali præditus ingenio diuersarum scripturarum exercitatus studio, Christianorum legem, & CHRISTI Euangelia cœpit cum omni diligentia legere & perscrutari, admirans miraculorũ virtutem, & doctrinę sanctitatem. Ex quorum cõparatione friuolã & irrationabilem cœpit abominari Machometi doctrinã; & tandem cognitã veritate, subditos suos à ritibus maledictæ legis studuit paulatim reuocare. Vnde exhortatus est eos, & mãdauit, quòd vinum cum modestia biberent, & carnes porcinas manducarent. Tandem verò post multas admonitiones, & varias doctoris sui prædicationes, in hoc omnes concorditer consenserunt, quòd relictã Machometi perfidiã, percepti baptismi gratiã efficerentur Christiani: Ita tamen quòd eiusdem essent conditionis & libertatis, vt alii Christianorum legi subiecti. Erant enim tunc temporis fratribus Militiæ Tẽpli tributarii, duo millia byzantiorũ eisdẽ annuatim persoluentes pro securitate cuiusdã terræ suæ, quæ in confinio terræ prędictorũ fratrum sita erat, qui multas eis molestias occasione vicinitatis inferre consueuerant. Præfatus autẽ Assasinorũ magister vnũ de familiaribus suis, virum eloquentẽ, prudentem, & strenuũ, de quo plurimùm confidebat, misit ad Regẽ Hierosolymitanũ. Rex autẽ intellectã causã legationis, pro tanti populi visitatione, & tot animarum à laqueis diaboli liberatione DEO gratias agens, nuntium Senis cum summo gaudio & honore magno recepit; & ipsum ad propria reuertentem, vt Domino suo bonam Regis & Christianorum voluntatem, & magnum desiderium nuntiaret, vsq; ad fines terræ suæ deduci præcepit. Qui dum fines suos iam ferè ingressurus Tripolim pertrãsisset, quidam ex nostris, vir Belial & iniquus, DEI timorem ante oculos suos non proponens, hominem de Regio ducatu, & fidei Christianorum sinceritate cõfidentem, improuisum & nil tale sibi metuentem, in detrimentum Christiani nominis, & maximè Ecclesiæ Orientalis, occidit. Vnde populus ille, qui tanquã planta nouella nondum plenè radicatus erat in fide, cum ira magna, & indignatione fidem nostrã respuens, & nostrorum consortiũ suspectum habens à tam sancto & honesto proposito resiliuit; & vsque ad tempus præsens Christianos & DEI Ecclesiam persequi & infestare non prætermisit. In vno igitur corporali homicidio prædictus ille proditor animas innumeras interfecit. His igitur & aliis innumeris monstruosis hominibus miserabilis regio Oriẽtalis corrupta est; & aliæ quamplures, eius perniciosso infectæ sunt exemplo, & coinquinatæ contagio. Nec inuentus est aliquis vir Catholicus, qui se *murum pro domo Domini* tantæ pesti valeret opponere, eò quòd *Ezech.*
Saraceni contra legem suam prædicatores non admittunt: & maximè quia ante maledicti Machometi tempora tanta perfidorum hæreticorum multitudo aduersus paucos fideles præualens Orientalem vastauit Ecclesiam, quòd pauci vel nulli inuenti sunt in partibus illis prælati, qui ad bestias Ephesi pugnarent, vel caperent *1.Cor.15.*
vulpeculas vineam Domini Sabaoth demolientes, & eius tunicam inconsutilem *Cant.2.*
laniantes. Quantò autem hæc pestis recentior, tantò fuit feruentior. Vnde, sicut *Ioan.19.*
superiùs tetigimus, *Homar* Princeps Arabiæ potentissimus, & in errore Machometi feruentissimus, & tertius eius successor, tempore Heraclii Imperatoris Sanctam &

Deo amabilem ciuitatem cum vniuerso regno Hierosolymitano adeo oppresserat,& tyrannidi suæ subiugauerat,quòd populum Christianorum in ciuitate commorantem non solùm sibi tributarium fecit, sed variis oppressum calamitatibus extremis conditionibus sibi seruire coëgit. Peccatis igitur exigentibus Christiani in ciuitate Sancta, & in partibus adiacentibus commorantes, per quadringentos nonaginta annos iugum durissimum infidelium & crudelium perpessi sunt dominorum.

XV. Cùm autem Orientalis Ecclesia ab origine sua,instar illius reginæ quæ Psal. 44. à dextris regis in vestitu deaurato,circundatâ varietate, astitisse perhibetur, prærogatiuâ religionis floruerit,& suæ lucis primitiuos radios ad partes Ocidentales trãsmiserit;& à tempore perfidi Machometi vsque ad tempora nostra, consenescentis mundi die vergente ad vesperam, eclipsim passa tetendit ad occasum; immò ferè peruenit ad defectum. Et quæ crebris pressurarum tunsionibus concussa, sæuientis inimici vibrantem hastam,cedere nesciens,ad pugnam edocta, cõstanter sustinuit: fallacibus Pseudoprophetæ persuasionibus, & carnalis voluptatis illecebrosis fluxibus Thren. 4. emollita,& miserabiliter irretita,quinimò grauiter sauciata succubuit;& amplexata Isai. 1. est stercora,quæ nutrita fuit in croceis. Et propter hoc à Domino derelicta est tanquam vmbraculum in vinea, & tanquam tugurium in cucumerario. Quæ tamen in quibusdam membris suis,quasi pauci racemi finitâ vindemiâ,& paucæ o- Iob. 1. leæ post concussionem oliuæ, quasi Iob in terra Hus, & Loth in regione Sodomo- Gen. 19. Cant. 2. rum,quasi lilium inter spinas, inter malleum & incudem adhuc perseuerans cogi- Thren. 1. tur proclamare: *O vos omnes qui transitis per viam,attendite & videte si est dolor sicut dolor* Isai. 1. *meus. Filios enutriui & exaltaui,ipsi autem spreuerunt me.* Quomodo obscuratum est au- Thren. 4. Ruth. 10. rum,mutatus est color optimus. Nolite me vocare *Noemi*, id est,pulchram,sed vocate me *Mara*,id est,amarã: quia me amaritudinibus repleuit Omnipotens.

XVI. His Ephes. 3. & consimilibus vocibus vidua paupercula, tempestate diuulsâ, dum clamare non Luc. 2. cessaret;& coram piissimo Domino genua flecteret, & ad ostium misericordiæ eius Thren. 1. sine intermissione pulsare non desisteret; eius afflictionem & humiliationem Dominus respiciens, cuidam pauperi & religioso homini, de regno Franciæ,in Ambianensi Episcopatu vitam eremiticam agenti, qui & *Petrus Eremita* dicebatur,inspirauit,quatenus Sepulchrum Dominicum, & loca religiosa & reuerenda visitaturus,cum multo labore & periculo Hierosolymam adiret. Cùm igitur ad portam ciuitatis peruenisset, dato nummo aureo pro ingressu, ianitoribus qui à peregrinis recipiebant tributum, videns loca Sancta ab impiis irreuerenter tractari, virum etiam venerabilem *Symeonem*,ciuitatis Patriarcham, vnà cum subditis suis tanquam vile mancipium cum omni abiectione innumeris oppressionibus affligi, sicut erat vir sanctus & valdè compatiens, & super afflictos pia gestans viscera,cœpit dolere, & vehementer contristari & variis modis secum anxius cogitare, si quo modo possit afflictis subuenire. Cùm autem quadam nocte in Ecclesia Dominicæ Resurrectionis in orationibus Domino supplicans pernoctaret, longo vigiliarum labore fatigatus supra pauimentum Ecclesiæ somno humanitus irruente cœpit paululum dormitare. Dominus autem Iesvs Christvs apparuit ei in somnis,iniungens ei legationem ad Dominum Papam, & ad alios Principes Occidentales,pro liberatione Terræ Sanctæ. Ipse verò diuinâ reuelatione confortatus, & zelo charitatis succensus, cum litteris prædicti Patriarchæ Symeonis & aliorum fidelium Hierosolymis commorantium,primò dominum *Papam Vrbanum* petiit: à quo benignè receptus,Italiam transcurrens,& alpes transiens,tam Principes Occidentales, quàm inferiorem populum sollicitiùs admonẽdo,& variis exhortationibus, sicut erat vir Tit. 4. prudens & potens,in opere & sermone,modico tempore multorum animos ad suscipiendum Peregrinationis Hierosolymitanæ laborem inclinauit, Domino cooperante,& legati sui sermonibus copiosam gratiam largiente. Non multo autem tempore pòst,venerabilis Pater Apostolicæ sedis antistes *Vrbanus* prædictum Petrũ in Galliam subsequutus, conuocato generali concilio apud *Clarummontem*, Aluerniæ ciuitatem, calamitates & oppressiones fidelium in Terra Sancta commorantium,& tam Dominicum Sepulchrum, quàm alia loca sancta ab immundis canibus conculcata & prophanata diligenter exposuit;omnibus, quos Spiritus Sanctus ad vltionem iniuriarũ Crucifixi,& ad Terræ Sanctæ liberationem inspiraret,in remissionem omnium peccatorum, tam sanctam & Deo placitam peregrinationem iniungẽns,

iniungens. Semen autem diuini verbi in terram bonam & fertilem cecidit per gratiã Domini, qui verbum dedit euangelizanti seruo suo, virtute multâ. Nã in eodem sermone multi, qui præsentes fuerant, signo salutiferæ Crucis suis humeris affixo, sese voto peregrinationis Domino obligauerunt: quorum primus fuit vir venerabilis & sanctæ conuersationis *Episcopus Podiensis*, cum multis aliis tam nobilibus, quàm inferioribus viris. Prælati autem Ecclesiarum, & alii viri prudentes & litterati, secundùm quod in mandatis acceperant, tam in vtroque Regno, quàm in Imperio talentum sibi creditum cum omni prouidentia & sollicitudine multiplicantes, innumeram tam nobilium, quàm aliorum multitudinem signauerunt. Inter quos præcipui & præminentiores extiterunt *Dux Normannorum*: *Comites Tolosanus, & sancti Ægydii; & Flandrensium; Blesensium, & Carnotensium*: *Hugo*, frater Regis Francorum: *Godefridus*, dominus de Buillon, Dux Lotharingiæ, cum fratre suo *Baldwino*: de regno etiam Siciliæ *Boamundus* cum *Tancredo* cognato ipsius.

Luc. 8. Psal. 67.

XVII. Anno igitur ab incarnatione Domini *millesimo nonagesimo sexto*, *Petrus Eremita*, copiosam vtriusque sexus secum trahens multitudinem, Theutonicorum regnum transiens, per partes Hungariæ Constantinopolim peruenit. (A. Dn. 1096.) Multa autem in via illa à gente Bulgarorum passus incommoda de exercitu suo ferè decem millia amisit in prælio. Currus etiam & plaustra vsque ad duo millia, cum paruulis & mulieribus & diuitiis mulris, & varia supellectilia, à prædictis barbaris & impiis hominibus detenta sunt, & violenter ablata. Eodem siquidem anno Principes, Comites, & Barones, cum innumerabili populo, ex omnibus tribubus, & linguis, & nationibus, non simul, sed successiuè & seorsum, propter hospitiorum & victualium commoditatem, vsque Constantinopolitanam vrbem subsequuti sunt *Petrum*. Traditis autem sibi ab *Alexio* Græcorum Imperatore ducibus itineris, qui plenam locorum habebant peritiam & experientiam, transmisso Hellesponto, qui hodie *brachium sancti Georgii* dicitur, cum vniuersis legionibus *Nicænam* peruenerunt ad vrbem, quam nostri cum multis machinis & bellicis instrumentis multipliciter & viriliter cum summo labore expugnantes, ciues ad deditionem coëgerunt; & eam in manu Imperatoris Constantinopolitani relinquentes, variis transcursis regionibus, & prolixi itineris diuturno labore plurimùm fatigati, mense Septembri ante ciuitatem *Antiochenam*, quæ tunc erat Saracenorum subiecta dominio, castra locauerunt.

XVIII. Cùm autem per menses ferè nouem in obsidione ciuitatis continuè laborassent, & variis tribulationibus oppressi, videlicet fame, frigore, & hyemalibus imbribus, & multimodis ægritudinibus, & diuersis mortis generibus, à Turcis in ciuitate commorantibus sibi illatis, patũ profecissent, nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem præualerent; respexit Dominus afflictionem populi sui, per quendam fidelem Christianum, in ciuitate sub infidelium dominio commorantẽ, qui de nocte per scalam dominum *Boamundum* Principem Tarentinum clam cum militibus suis in ciuitatem recepit: Illi verò portas nostris aperientes, interfecto eius Duce, nomine *Axiano*, cum aliis ferè vndecim millibus, quibusdam autem vinculis mancipatis & compedibus alligatis, ciuitatem nobilem, multarum prouinciarum à diebus antiquis metropolim, & moderatricem, dante Domino, possederunt, (A. Dn. 1098.) Anno gratiæ *millesimo nonagesimo octauo*, die tertiâ mensis Iunii.

XIX. Sed quoniam pauca admodum in ciuitate victualia repererunt, diuturnâ famis inediâ laborantes, ex magna parte cum suis equis consumpti sunt. Princeps enim Persarum potentissimus, cum innumerabili Turcorum exercitu, quendam militiæ suæ Principem *Corbagath* nominatum, quem nostri vulgariter *Corbaram* appellant, in auxilium miserat, qui nostros intra ciuitatis ambitum ex omni parte concluserat, multitudine pugnatorum adeo premens obsessos, quòd absque mortis periculo nullus exire valebat. Tandem autem inediâ perurgente, & fame intolerabili compellente, de necessitate facientes virtutem, pauci contra multos ad prælium coacti sunt exire: *Lancea* Domini sancta, quâ latus eius in cruce fuerat perforatum, quæ paulo ante per reuelationem sub terra reperta fuerat, eos pro vexillo præcedente. (Ioh. 19.) Nostris autem ab vrbe egressis, non in humana virtute, nec in pugnatorum multitudine, sed tantùm Domino confidentibus, ros de supernis infusus consolatione mirabili ipsorum animos exhilarans, equos debiles & macilentos & iam ferè deficientes subitò robore suscepto, miraculosè cõfortauit. Ex quo factum est quod nostrorum

exercitus innumeram infidelium multitudinem audacter aggrediens, & brachio *Ierem 32.* forti & extento viriliter pugnans, diuino protectus adiutorio, gloriosè de hostibus triumphauit; aliis gladio trucidatis, aliis terga vertentibus, & equorum velocium præsidio fugâ elapsis. Nostri verò, qui suprema paulò ante laborauerant inopiâ, ad hostium castra reuersi, tantam auri & argenti, equorum & victualium inuenerunt copiam, vt omnes cumulati diuitiis & victualibus supra modum abundantes, cum hymnis & laudibus ciuitatem ingressi, Domino pro tanta victoria gratias referrent. Post hæc verò dominium ciuitatis Boamundo concedentes, ordinatis Ecclesiis, & clero in ciuitate relicto, stipendiis vnde sustentari possent assignatis, in Ecclesia Cathedrali Apostolorum principis Patriarcha constituto, ad voti completionem vnanimiter aspirantes, ferventi animo & intenso desiderio, versus partes Hierosolymitanas iter valdè laboriosum, & periculosum per angusta viarum, & angustias hostium aggressi sunt.

XX. Postquam verò Deo deuotus exercitus, nec labore victus, nec morte vincendus, per medium circunstantium regionum, Hierosolymorum montana conscendens, ante Sanctam ciuitatem peruenit, tentoria figens, & castra secundùm militarem disciplinam collocans, ex omni parte ipsam vrbem obsidione vallauit. Erectis autem petrariis & aliis bellicis instrumentis, & scalis muro applicatis, multùm laborantes, parum in principio profecerunt. Quibusdam enim ex nostris sagittarum imbre grauiter sauciatis; aliis verò molarium immissione peremptis, machinis etiam ligneis ex magna parte igne succensis, ab his, qui in ciuitate fortiter resistebant, maxima frequenter Dei martyres perpessi sunt detrimenta. Tandem verò fiduciam in Domino resumentes, de supernis auxilium inuocantes, quadam sextâ feriâ, quæ specialiter dies est Crucifixi, ardore animi succensi, & crucis signo muniti, prompto animo pro illo mori parati, qui pro ipsis eodem die mortuus est, strenui Dei pugiles scalas muris immittentes, per sagittas & spicula, per lapides desuper venientes & ingentia saxa, per gladios, lanceas, & ignes supra muros ascendendo, omnes ferè Saracenos, quos in ciuitate repererunt, iusto Dei iudicio trucidantes, tanto tempore ab impiis occupatam, diuino freti auxilio, recuperauerunt ciuitatem, Christi & Christianorum hereditatem à perfidis liberantes, *A. Dn. 1099.* Anno incarnationis Verbi *millesimo nonagesimo nono.* *Suriani* verò, & alii fideles ab intolerabili iugo seruitutis liberati, ad cœlos manus tendentes, & præ ingenti gaudio lachrymantes, *Petro Eremitæ*, qui ad eorum preces pridem legationem pro liberatione ciuitatis susceperat, Deo & sancto viro gratias agentes, occurrerunt, & tam ipsum, quàm vniuersum exercitum cum cereis & crucibus, cum hymnis & canticis spiritualibus, ad Dominicum Sepulchrum deducentes; postquam omnipotenti Deo, qui prosperum iter eorum fecerat, multiplices gratiarum actiones nostri principes cum vniuerso populo reddiderunt, & alia loca sancta deuotissimè cum orationibus & oblationibus visitauerunt: instituentes Patriarcham Latinum, & tam clerum, quàm Ecclesias ordinantes, *Godefridum* dominum de *Buillon*, militem strenuum, & virum Deo & hominibus acceptum, dominum ciuitatis vnanimiter elegerũt. Qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset, præ reuerentia tamen Domini, & cordis humilitate, noluit Rex appellari; nec coronam aureã deportare, vbi Dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione, & totius mundi salute.

XXI. Post liberationem ciuitatis Sanctæ multi ex nostris voti sui assecuti finem, & desiderio suo completo ad propria cum gaudio sunt reuersi. Alii verò magnanimi & magnifici viri, prudenter attendentes quòd ciuitatem nõ possent retinere, nisi fines suos valerent ampliare, & hostes vicinos à se longiùs propulsare, vt hostiæ suæ finem consummationis apponerent; & secundùm *Leuit. 3.* præceptum Dominicum, *non solùm caput, sed & caudam in sacrificio suo offerrent*; præelegerunt in summo periculo potiùs remanere, quàm ciuitatem relinquere. Et quamuis numero paucissimi essent respectu circumstantium nationum; & vndique infidelium multitudine vallarentur, habentes *Arabes, Moabitas, & Ammonitas* ab Oriente: *Idumæos & Ægyptios & Philistæos* à Meridie: Ciuitates autem maritimas *Ptolomaidem* siue *Accon, & Tyrum & Tripolim* & omnes alias vsque *Antiochiam* ab Occidente: *Tyberiadem* vero & *Cæsaream Philippi* & regionem *Decapoleos* & *Damascum* à Septen- *Luc. 9.* trione; maluerunt tamen animas suas pro Christo morti exponere, quàm missã manu ad aratrum, retrò respicere, & negotium imperfectum relinquere. Et quoniã

hæc

hæc sancta animalia cùm ambularent non reuertebantur, sed posteriorum obliti, in *Ezech. 1.*
anteriora se extendebant, nil putãtes actum, cùm aliquid superesset agendum; Dominus erat cum eis consolando eos & confortando, & tantum timoris & formidinis aculeum infidelibus circunquaque immittendo, quòd vnus ex eis persequebatur mille, & duo decem millia. Vnde non in fortitudine sua neque in multitudine, *Deut. 32.*
sed in sola DEI protectione spem habentes, & salutiferæ Crucis vexillum secũ semper in prælio deferentes, inimicis partim fugatis, partim trucidatis, partim carceri mancipatis, vrbes munitissimas & castra inexpugnabilia CHRISTO subiecerunt, Terram sanctam de manibus impiorum tam feliciter quàm fortiter eruẽtes. In XXII.
primis autem auspiciis expeditionis suæ ciuitatem *Ioppen* in littore maris sitam obsidione vallantes & fortiter expugnantes, ceperunt. Vt hi qui de partibus transmarinis ad subsidium Christiani exercitus nauigarent, nauibus suis collocandis sub prædicta ciuitate portum habere valerẽt. *Ramulam* etiam, quæ à quibusdam *Ramatha* dicitur, in campestribus sitam, ciuitatem quondam nobilem, populosam, & muro valido circundatam, & turribus excelsis munitam: *Caypham* etiam, quæ alio nomine dicitur *Porphyria*, in littore maris sub prima parte Carmeli montis sitam, ab Accon quasi miliaribus quatuor distantem: Et præterea *Tiberiadem* ciuitatem in Galilæa supra *stagnum Genesareth* sitam; quod ab eadem ciuitate, *mare Tiberiadis* dicitur, & etiam *mare Galilææ* plerumque nominatur, anno primo post captionem Hierusalem nostri sub Duce strenuo Godefrido subiugauerunt. Ipso vero in XXIII.
fine eiusdem anni viam vniuersæ carnis ingresso, frater eius *Balduinus*, miles in ar- *Iosue 23.*
mis strenuus, ab annis adolescentiæ suæ præliis exercitatus, de communi omnium assensu electus est in dominum, & in Regem inunctus. Ipse autem vir militaris, & in agẽdis negotiis suis prouidus & sollicitus, cum summo studio fines suos & regni angustias cupiens dilatare, auxilio fretus *Ianuensium*, quorũ classis in portu Ioppensi circa veris initium applicuerat, oppidum maritimum *Assur* expugnauit: quod alio nomine *Antipatrida* dicitur, ab Herodis genitore Antipatro sic dictum, inter Ioppen & Cæsaream situm, in loco siluis condensis amœno, & pascuis herbosis fœcundissimo. Post hæc verò prædictis Ianuensibus opem ferentibus, *Cæsareã* XXIV.
Palæstinam terrâ & mari obsidione vallatam, sibi subiugauit. Hæc autẽ Cæsarea, antequam Herodes, qui pueros interfecit, in honore Cæsaris eam ampliasset *Turris* *Matth. 2.*
Stratonis nomen habebat; quæ supra maris littora sita portum commodum non habet: Hortorum autem & pascuorum & aquarum fluentium plurimam habet vbertatem. Ipsa verò metropolis est Palæstinæ secundæ. In hac autem beatus Apo- *Actor. 23. &*
stolus Paulus longo tempore detentus in carcere, vt pergeret Romam, suam perse- *27.*
quutus est appellationem. Captâ Cæsareâ addidit dictus rex collecto vniuer- XXV.
so exercitu à minore vsque ad maiorem, *Acconensem* obsidere ciuitatem: eò quòd Peregrinis suscipiendis esset aptissima, & portum habens idoneum tutam nauibus præberet stationem. *Ianuensibus* autem cum septuaginta galeis eam ex parte maris obsidentibus, nostris verò ex parte terræ ipsam continuè & instanter impugnantibus, post viginti dies, cùm iam impetum nostrorum, & crebras congressiones ciues vltrà sustinere non possent, interpositis conditionibus, quòd eis cum rebus suis exire liceret, regi resignauerunt ciuitatem. Est autem prædicta ciuitas binomia: vocatur enim *Ptolomaida* & *Accon*: eò quòd duo fratres, vnus dictus Ptolomæus, alius Accon, ipsam fundasse, & à nominibus suis nomina ciuitati dicantur imposuisse. Est autem inter mare & montes, Belo flumine præterfluente satis commodè fundata, hortis & vineis, & casalibus circumstantibus & arabili terrâ sufficienter abundans, in prouincia Phœnicis, sub Tyro Metropoli constituta. Postea verò terrâ & mari *Berythensi* ciuitate obsidione cinctâ, ad- XXVI.
iuncto sibi viro nobili *Bertranno* Comite Tripolitano, post menses duos obsidionis, turribus ligneis mœnibus applicatis, & scalis muro coniunctis, nostri violenter vrbem ingressi, multos ex ciuibus occiderunt; aliis vinculis mancipatis, & captiuitate detentis. Est autem *Berythum* ciuitas maritima, inter Sidonem & Biblium, in Phœnicis regione, sub Tyro metropoli sita, arboribus fructiferis & siluis, & vineis fertilis, & amœna: in qua quondam de latere crucifixi lignei, in contumeliam CHRISTI lancea & clauis à Iudæis perforati, sanguis copiosus effluxit. Quo viso miraculo omnes qui in ciuitate erant Iudæi baptismi gratiam susceperunt.

XXVII. Eodem autem anno, quo capta est vrbs Berytus, dominus Rex non otio torpēs,
2. Cor. 6. nec CHRISTI gratiam in vacuum recipiens, ciuitatem Sidonem suo subegit domi-
Ierem. 23. nio, in manu forti & brachio extento ciues resistere non valentes, vrbem sibi red-
dere compellens. Est autem *Sidon* in prouincia Phœnice, inter Tyrum eiusdem
Metropolim, & Berythum, supra maris litus sita, arboribus fructiferis & vineis, sil-
uis & agris pascualibus & frugiferis multam ciuibus præstans commoditatem. Cu-
ius fines Dominus IESVS præsentiâ suâ dignatus est visitare, sicut in Euangelio legi-
Matth. 15. tur: *Egressus IESVS secessit in partes Tyri & Sidonis.* Et in secundo Regum Salomon ad
3. Reg. 5. Hyram, sic ait: *Scis enim quòd non est in populo meo, qui nouerit ligna cædere, sicut Sidonii.*
XXVIII. Cùm autem Rex fines regni sui ex parte Occidentali prædicto modo dilatasset,
cupiens ad Orientem trans Iordanem regnum Christianorum ampliare, in tertia
Arabia, quæ *Syria Sobal* nuncupatur, in colle sublimi castrum fundauit munitissi-
mum, cui nomen imposuit *Mons Regalis:* eò quòd à Rege fuisset fundatum. Habet
autem fœcunditatem frumenti, vini & olei; aëris salubritate & amœnitate præci-
puâ maximè commendabile; vniuersam regionem adiacentem vsq; ad fines Moa-
XXIX. bitarum & aquas contradictionis propriæ subiiciens ditioni. Eodem autem an-
Eccl. 45. no prædictus Rex *Baldouinus*, cuius memoria in benedictione erit vsque in perpe-
tuum, postquam inter Ptolomaidem & Tyrum quoddam fundauit præsidiū, quod
Iosue 23. vulgariter appellatur *Scandalion*, fontibus irriguum, & à Tyro quinque miliaribus
Iob. 19. remotum, viam vniuersæ carnis ingressus, sub Caluaria, in loco, qui *Golgatha* dici-
tur, honorificè, prout regiæ competit magnificentiæ, est sepultus. Cui successit vir
nobilis & strenuus, in officio militari exercitatus, religiosus & timēs DEVM, *Baldou-*
XXX. *inus de Burgo*, de regno Franciæ, prædicti Regis consanguineus. Longum &
super ingenii mei paruitatem esset singulariter enumerare quàm potenter & ma-
gnificè, quàm eleganter & strenuè prædictus vir, & alii CHRISTI milites, tanquam
alteri Machabæi, in regno ampliando & finibus Christianorum dilatandis, in ho-
stibus impugnandis, & in ciuitatibus & aliis munitionibus expugnādis, manus suas
Domino consecrantes, se gesserunt. Quorum prælia & triumphos vsque in finē sæ-
Eccl. 44. culi enarrabit omnis Ecclesia sanctorum. Et vt generaliter & breuiter de multis
pauca tangamus; *quatuor principatus* egregios, à perfida gente Paganorum longo tē-
pore detentos, opitulante Domino, CHRISTI Ecclesiæ subiecerunt. Quorum pri-
mus est *Edessanus* comitatus, in regione Medorum, à silua quadam quæ dicitur *Ma-*
rith habens initium; protenditur autem trans fluuium Eufraten versus partes Oriē-
XXXI. tales, multas in se continens ciuitates, & plurima castra & munitiones. Est au-
tem *Edessa* ciuitas nobilis, Medorum metropolis, cuius priscum nomen, sicut in To-
Tob. 4. bia legitur, fuit *Rages*, nunc autem vulgariter *Roase* nuncupatur. Ad hanc *Tobias* à ci-
uitate Niniue, quæ hodie *Mussula* dicitur, vulgariter autem *Mosse*, filium suum mi-
sit ad Gabelum. Hanc beatus *Thadæus* Apostolus ad CHRISTI fidem verbo diui-
næ prædicationis & virtute miraculorum conuertit, in qua beati Thadæi Apostoli
corpus sanctum dicitur esse sepultum. In hac autem ciuitate, vt veteres tradunt hi-
storiæ, sicut etiam in Ecclesiastica reperitur historia, *Rex Abgarus* CHRISTI tempore
regnauit. Qui audiens & admirans mira CHRISTI opera, & inaudita miracula quæ
Dominus IESVS in Iudæa faciebat, epistolam suam misit ei. Cui Dominus noster
scribere, & litteris eius dignatus est respondere. Hanc siquidem antiquam & egre-
giam vrbem Dominus Baldouinus, frater Ducis Godefridi, antequam ad regnum
Hierosolymitanum vocaretur, possedit: & tam ipse, quàm eius post eum successo-
res totum comitatum Edessanum expulsis Saracenis suæ ditioni subiecerunt. Est
autem prouincia illa siluis & pascuis & fluuiis opulentissima. Specialiter autem re-
gio illa dicitur *Mesopotamia*, eò quòd inter duo flumina sit medio loco constituta:
Mesos enim Græcè, medium Latinè: *Potamos* autem fluuius à Græcis appellatur. In
Gen. 12. hac autem est *Carram* ciuitas, in qua Abraham egressus à Chaldæa, antequam in
terram promissionis veniret, habitauit. Habebat autem prædictus Comitatus tres
Archiepiscopos: Edessanum videlicet, Geropolitanum & Coriciensem sub Antio-
XXXII. cheno Patriarcha constitutos. Secundus autem principatus est Antiochenus,
cuius Metropolis est *Antiochia.* Habet autem initium versus Occidentem à Thar-
Act. 22. so ciuitate Ciliciæ, de qua beatus Paulus Apostolus extitit oriundus: Finem vero à
parte Orientali in riuo qui est inter Valeniam sub castro Margath, & Maracleam
vrbes

vrbes maritimas. Huius autem ciuitatis antiquum nomen fuit *Reblata*, sicut in IIII. 4.Reg.25. Regum libro legitur, quòd Rex Hierusalem Sedechias ductus fuit ad Regem Babylonis Nabuchodonosor in Reblatha, & filiis suis coram eo interfectis exoculatus est à prædicto Rege Babylonis. Inde verò ab Antiocho Rege, qui eam mirificè ampliauit, & omnium prouinciarum, quas tractus Orientalis continet, principem & moderatricem instituit, Antiochiæ nomen accepit. Postquam verò beati Petri Apostolorum principis, qui in ea primò cathedralem dignitatem suscepit, ad Dominum conuersa est prædicatione & miraculis, à viro nobili, & in vrbe potentissimo Theophilo, qui postea eiusdem ciuitatis septimus ordinatus est antistes, appellata est *Theophilis*, vt quæ priùs à prophano rege nomen habuit, à viro sancto & religioso nouum nomen sortiretur. Est autem hic Theophilus, ad quem beatus Euangelista Lucas, qui de eadem ciuitate originem traxit, Actus scribit Apostolorum. In hac autem nomen sanctum, quod os Domini nominauit, primò impositum est Christicolis: vt qui priùs Galilæi & discipuli vocabantur, à CHRISTO *Christiani* de Actor.11. cætero dicerentur. Obtinet autem in Ecclesia DEI tertium dignitatis gradum post sedem Apostolicam. Habet autem sub se viginti prouincias eiusdem ciuitatis Patriarcha, quarum quatuordecim Metropolitanos habent cum sibi suffraganeis Episcopis. Sex verò reliquæ sub duobus primatibus, quos *Catholicos* vocant, continentur; quorum alter Hirinipolitanus est, id est, Baldacensis, quæ quondam dicta est Babylonia; alter Annensis, qui Persidis primas appellatur. Est autem sita in prouincia, quæ *Cœlesyria* nominatur, inter mõtes & flumina situm habens commodissimũ, agros fertiles & glebæ maximam vbertatem, & tam fluminũ quàm fontium amœnitatem singularem, & ex vicino lacu copiosam piscium abundantiam. Distat autem à mari decem vel duodecim miliaribus, habens portum in faucibus *Orontis* fluminis, qui *portus sancti Symeonis* appellatur. Habet autem à Septentrionali parte montem quendam, qui vulgariter *Montana nigra* dicitur, in quo sunt multi Eremitæ ex omni gente & natione, & plura monasteria tam Græcorum, quàm Latinorum monachorum. Et quoniam fontibus & riuis totus est irriguus, *Mons Nero*, id est aquosus nuncupatur. *Neros* enim Græcè, aqua Latinè. Simplices autem & laici, *Noire*, id est, nigra exponunt in vulgari sermone.

XXXIII. Tertius principatus ex quatuor prædictis est comitatus *Tripolitanus*, initium habens à prædicto riuo, qui est sub castro *Margath*, finem verò ad riuum, qui fluit inter Biblium & Berythum vrbes maritimas. Est autem *Tripolis* ciuitas nobilis, & opulenta supra maris littus in prouincia Syriæ Phœnicis, idoneam habens positionem, & situm commodissimum, fontibus & riuis irrigua, agris frugiferis & fructiferis arboribus, & pascuis virentibus vberrima, & montis Libani vicinitate, & eidem monti collibus adiacentibus multas habens commoditates. Ad pedes autem Libani montis in partibus illis oritur fons amœnissimus aquas habens limpidissimas, quæ per quosdam subterraneos meatus fluunt impetu de Libano, omnes hortos regionis copiosè irrigantes. Hunc dicunt esse *fontem hortorum*, de quo in Canticis facit Salomon mentionem. Cant.4. In medio etiam mari iuxta ciuitatem fontes aquæ dulcissimæ inter maris vndas salsas & amarissimas abundanter ebulliunt. In partibus etiam illis sunt vineæ, quæ bis in anno vindemiantur. Hanc autem vrbem egregiam *Raimundus* Comes Tolosanus, vir per omnia commẽdabilis, miles strenuus, & DEO deuotus, post captionem Hierusalem longâ obsidione vallauit; iuxta quam quoddam castrum, vt commodiùs expugnaret ciuitatem, construxit; quod *Castrum Peregrinum*, seu *Peregrinorum* vsque hodie nominatur, eò quòd à Peregrinis sit constructum. Post eius verò mortem filius eius *Bertrannus* obsidionem continuans post septem annos obsidionis prædictam vrbem ciuibus tradentibus possedit, & à Rege Hierosolymitano, qui in captione ciuitatis præsens fuerat, *homo ligius* eius effectus, ciuitatem recepit.

XXXIV. Quartus principatus est *regnum Hierosolymitanum*, habens principium à prædicto riuo, qui inter Biblium & Berithum fluit, finem verò in solitudine, quæ vltra castrum, quod dicitur *Darum*, respicit Ægyptum. *Regnum* autem *Hierosolymorum* cum summo labore & multa sanguinis effusione CHRISTO acquisierunt, & recuperauerunt in integrum, Prou.31,18. *manum suam mittentes ad fortia*, viri triumphatores & amici DEI, à Dan vsque Bersabee 2.Reg.17. CHRISTI fidei eliminãtes inimicos, & à Terra Sancta propulsantes.

XXXV. Est autem *Dan*, terminus Terræ Promissionis à parte Septentrionis, ciuitas antiquissima,

ad pedem montis Libani sita, qui mons inter ipsam & Damascum medius interiacet;cuius nomẽ antiquum fuit *Lesem.* Postquã vero capta est à filiis Dan,eam *Lesem Dan*,vocauerunt,frequentiùs tamen Dan simpliciter nominatur. Postea vero Philippus Tetrarcha,senioris Herodis filius,eam ampliauit,& in honore Tiberii Cæsaris, *Cæsaream Philippi* ipsam appellauit.Dicitur præterea *Paneas*,vulgari vero idiomate, *Belinas* nuncupatur.Silua autem quæ adiacet ciuitati similiter Paneas appellatur: olim tamen tam ipsa,quàm omnis alia silua, quæ monti Libani adiacet,*saltus Libani*
XXXVI. dicebatur. Bersabee autem terminus est Terræ Sanctæ à parte Australi.Est autẽ ciuitas *Bersabee* in illa parte Iudeæ, quæ cessit in partem tribus Symeon, ad radicem montium,in initio campestrium, inter mõtes & Ascalonam sita, decem miliaribus distans ab Ascalona. Interpretatur autem *puteus fœderis*, siue fœdus putei, eò quòd
Gen.21. Abraham in signum fœderis,quod habuit cũ Rege Abimelech, in eodem loco puteum fodit.Dicitur præterea *puteus septimus:* & vulgariter hodie *Gibelin* appellatur.
XXXVII. Opus admodum difficile,& quod vires meas excedit,est prosequi & enumerare quantùm armis profecerint,& Christianorum fines ampliauerint,Domino opitu-
Eccl.45. lãte,gloriosi CHRISTI milites,quorum memoria est in benedictione. Omnes enim ciuitates & munitiones à ciuitate *Belbais*,quæ alio nomine dicitur *Pelusium*, & est in solitudine,in confinio Ægypti;vsq; ad Edessam & Carram,& fines comitatus Edessani,trans fluuium Eufraten,in regione Mesopotamiæ,Christianorum ditioni subiecerunt CHRISTI milites, & veri nominis Christiani, induti virtute ex alto, longo tempore,& sub diuersis regibus contra Saracenos pugnantes. Multis autem ex ipsis fœlici martyrio coronatis regnum Hierosoloymitanum & Christianorũ fines proprii sanguinis effusione in immensum ampliauerunt. Cùm autem ex parte terræ,ciuitates non paucas,oppida,& munitiones multas suo subiugauerint dominio, nullas ex parte maris reliquerunt ciuitates, seu munitiones maritimas à ciuitate,dicta *Pharamia*,quæ est sita in confinio Ægypti,& regni Hierosolymorum,vsque ad Lao-
XXXVIII. diciam Syriæ,quas Christianorum ditioni non subiecissent. Est autem *Pharamia* vrbs antiquissima in littore maris non longè ab ostio Nili in introitu Ægypti sita, quam primus Rex Hierosolymorum Latinus *Baldouinus* violenter effractam, potẽter occupauit,manubias multas & prædam copiosam sibi & suis commilitonibus
XXXIX. diripiens. Post Pharamiam sequitur alia ciuitas antiqua, propè mare in solitudine sita,quæ *Laris* nominatur: deinde ciuitas *Belbeis*, quæ in Prophetis appellatur *Pelusium*,quinque stadiis distans à littore maris. Has prædictas ciuitates vltra fines regni Hierosolymitani, ex parte Ægypti, scilicet vltra vltimam eiusdem regni mu-
XL. nitionem,quæ dicitur *Darum*, nostri suo subiecerunt imperio. Est autem *Da-*
* *rum* præsidium quoddam seu oppidum in confinio Idumææ & Palæstinæ situm, quinque stadiis distans à mari. Hanc autem munitionem Rex Hierosolymorum *Almaricus* in aliquantum,eminenti loco fundauit, formâ rotundâ, quatuor turres angulares habentem,vbi quondam fuerat monasterium Græcorum, vnde adhuc priscum nomen retinet,id est *Darum*,quod interpretatur *domus Græcorum*.Post hanc sequitur *Gaza* ciuitas antiquissima,à prædicta munitione quatuor stadiis distans,vna quondam ex quinque ciuitatibus Philistinorum : quam dirutam,& habitatoribus vacuam, quartus Hierosolymorum Rex *Baldouinus* reædificauit in parte collis aliquantum eminentis,suprà quem prædicta ciuitas situm habuerat ; & præsidium fundauit;& partibus suis competenter absolutum & consummatum Fratribus Militiæ Templi,qui ipsum custodirent, & ab inimicis nostris defenderent, perpetuò possidendum donauit. Distat autem decem miliaribus ab *Ascalona*, quæ similiter vna fuit ex quinque vrbibus Philistiim in littore maris sita,formam habẽs quasi arcus siue semicirculi, cuius corda iacet secus ripam marinam ; circumferentia verò super terram,respiciens ad Orientem. Hanc autem ciuitatem prædictus Rex ex omnibus regni Hierosolymitani ciuitatibus vltimam adhuc à Saracenis detentam, cũ multo labore,& magna difficultate longo tempore obsessam vix tandem potuit subiugare. Erat enim muris & antemuralibus, turribus plurimis,& aggere valido, armis & victualibus,& pugnatorũ multitudine sufficientibus munita. Tãdem verò
XLI. saluis personis & rebus, Ascalonitas ad deditionem coëgit. Inter Ascalonam autem & Ioppen,est *Azotum* decem miliaribus ab Ascalona: quondam vna ex quinq; ciuitatibus Philistæorũ, distãs nõ longè à mari: nunc verò ad modici casalis redacta est par-

est paruitatem. Quarta autem ciuitas Philistiim nomine *Geth*, non longè à Lidda, & Ramula, in colle aliquantum edito fuit sita. Ex lapidibus autem eius quæ dudum vastata fuerat, tertius Rex Hierosolymorum *Fulco* in eodem colle præsidium, cui nomen *Ibelim*, ædificauit, tradens illud cuidam viro nobili *Balliano*; cuius omnes successores ab eodem loco, vsque hodie nominati sunt de Ibelin. Hoc autem oppidum, cum quibusdam aliis, scilicet *Bersabee* siue *Gibelin*, & *Alba specula*, quæ vulgariter dicitur *Blanchegarde*, & octo miliaribus distat ab Ascalona, contra superbiam Ascalonitarum, ad eorum insolentias, & violentas irruptiones in regnum nostrum reprimendas, nostri antequam capere possent Ascalonam, fundauerunt. Quinta Philistinorum ciuitas dicta est *Acharon*, propè mare non longè ab Azoto sita.

Post prædictas autem quinque vrbes Philistiim, per quas arcam Domini in primo Regum libro circumduxisse leguntur Philistæi, propter plagam prominentiū XLII.
extalium, sequuntur maritimæ ciuitates, & aliæ munitiones: *Ioppe* scilicet, *Assur*, *Cæsarea Palæstina*. Est autem alia Cæsarea, quæ dicitur Philippi siue Dan. Post has *Petra incisa*, siue *Districtum*, inter Doram & Capharnaum. Est autem alia ciuitas, quæ similiter dicta est *Capharnaum*, iuxta mare Galileæ; in qua Dominus docuit & miracula multa fecit. Deinde *Cayphas* siue *Porphyria*: post hanc *Accon* seu *Ptolomaida*. De his omnibus sufficienter diximus superiùs. 1.Reg.5.

Post has verò sequitur *Tyrus*, egregia & famosissima ciuitas in corde maris sita, ex omni parte ferè marinis fluctibus circundata, portum idoneum & securam infrà mœnia præbens nauibus stationem. XLIII.
Est autem metropolis & caput vniuersæ Phœnicis prouinciæ, muro & antemurali & turribus eminentibus circūsepta, piscium fertilitate commodissima, fontibus & riuis aquę dulcis irrigua, vineis & hortis, arboribus fructiferis & agris frugiferis fertilis & amœna. In cuius territorio in loco aliquantulum edito est fons siue puteus, supra quem fessus ex itinere dicitur quieuisse Dominus, cùm transiret per fines Sidonis & Tyri: habet autem aquas limpidissimas intrinsecus ita copiosè scaturientes, quòd omnia pomaria & hortos olerum & vniuersam irrigat regionem. Hunc Salomon in Cāticis, *puteum aquarum viuentium* appellat. Est autem extra ciuitatem, Cant.4.
iuxta muros eiusdem, lapis quidam tam ab indigenis quàm peregrinis in honore magno & reuerentia habitus, eò quòd super illum dicitur sedisse Dominus, & docuisse turbas confluentes, nec tamen gentilium voluit ingredi ciuitatem. Hanc autem ciuitatem antiquissimam post diluuium dicitur fundasse *Tyras* filius Iapheth, Gen.10.
qui fuit Noë filius, & à nomine suo Tyrum appellauit. Hebraicè autem dicitur *Sor*, & nos vulgariter eam *Sur* appellamus. Quanta autem fuerit eius dignitas & præminentia & gloria, manifestum est ex Scripturis Ezechielis, qui ad Tyrum loquens inter alia dicit: *Tu dixisti, perfecti decoris ego sum, & in corde maris sita*. Et iterum: *Quis* Ezech. 27.3.
cogitauit hoc super Tyrum quondam coronatam: cuius negotiatores, principes; institores eius, Esai.23.8.
terræ incliti: & cætera multa quæ de eius diuitiis & excellentia & negotiationibus narrat Propheta. Huius vrbis Rex fuit *Agenor*, cuius filius *Phœnix* toti regioni nomen imposuit. Ex hac etiam *Dido* traxit originem, quæ in Africa condidit 3.Reg.5.
Carthaginem, quam hodie *Marroch* appellant. Huius etiam Rex fuit *Hyram*, qui ad ædificium Templi Domini Cedros de Libano ministrauit Salomoni, cuius seruus *Abdimus* omnes parabolas & ænigmatum obscuritates, quas Salomon Hyram Regi Tyriorum soluendas mittebat, mirâ ingenii subtilitate soluebat; quæ si non solueret, Hyram multam pecuniam daret Salomoni. E contrario autem Hyram huius consilio Salomoni quædam problemata sub certa pœna pecuniæ soluenda mittebat: hunc quidam æstimant esse *Marchol*: qui Salomoni æquipollenter respondebat. Huius etiam prædictæ vrbis Rex fuit *Apollonius*, cuius gesta latè patent in vulgatis historiis. In hac etiam sepultum est corpus Origenis, teste beato Hieronymo, qui in epistola quam mittit Pammachio & Occeano sic ait: *Centum & quinquaginta anni propè sunt hodie, ex quo Origenes Tyri mortuus est*. Ex hac etiam fuisse dicitur illa mulier Chananæa, quæ Domino IESV CHRISTO pro filia à Dæmonio malè vexata supplicauit, iuxta Dauid vaticinium: *Filiæ Tyri in muneribus vul-* Matth.15.
tum tuum deprecabuntur. Ex hac etiam *Vlpianus* legis peritus extitit oriundus. Tyrii autem, vt dicitur, primi figuras litterarum inuenerunt. Vnde Lucanus: Psal.44.

Phœnices primi, famæ si creditur ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Tyrii etiam primi dicuntur ex murice tinxisse purpuram. Vnde preciosior purpura hodie *Tyria* appellatur. Hãc autem egregiam & munitissimã ciuitatem primus Hierosolymorum Rex *Baldouinus*, cùm per mẽses quatuor obsedisset, Tyriis viriliter resistentibus videns quod non proficeret, multisq; expensis inutiliter in expugnatione grauaretur, solutã obsidione recessit, tempore magis idoneo cũ maiori apparatu reuerti proponens. Vnde vt posset Tyrenses magis coarctare, & ampliùs molestare, inter Acconensem ciuitatẽ & Tyrũ, castrum quoddã reædificauit in littore maris, quod quondã Alexander Macedo, quando Tyrum obsedit ædificauerat, ipsum *Alexandriũ* nuncupans: nostri autẽ hodie *Scandaliũ* ipsum appellant. Est autẽ locus ille fontibus irriguus, quinq; miliaribus distans ab vrbe Tyrensi. Sed & vir nobilis *Hugo de sancto Aldemaro*, Tyberiadensium dominus, inter ciuitatem suã, & Tyrum in mõtibus excelsis Vrbi Tyrensi præminẽtibus ad decem miliaria castrum munitissimũ dictum *Toronum* ædificauit, vt inde Tyrenses quasi è vicino ampliùs coarctare posset & molestare, & eorum subsequentiũ impetus declinare: est autem inter mare & Libani montẽ quasi in medio constitutũ, arboribus & vineis & agriculturæ cõmodissimum. Post hæc verò cùm secundus Hierosolymitanus Rex *Baldouinus de Burgo* peccatis exigentibus in captiuitate Saracenorum detineretur, dominus Patriarcha Hierosolymitanus cũ Archiepiscopis & Episcopis & aliis regni Baronibus, cũ Comite Tripolitano, ciuitatẽ obsidione vallauit, cum duce etiã Venetorum, qui multitudine pugnatorũ comitatus cum galeis quadraginta & multis tã maioribus quàm minoribus nauibus ex parte maris vrbẽ obsedit. Qui cum immenso labore & multa sanguinis effusione, cum variis machinis, & bellicis instrumentis longo tempore ciuitatẽ impugnassent, quinto obsidionis mense ciues fame intolerabili deficientes
A. Dn. ad deditionem cõpulerunt, qui saluis personis, & rebus, nostris resignauerunt ciui-
1124. tatem. Anno igitur ab incarnatione Domini M.C.XXIV. capta est à Christianis ci-
XLIV. uitas Tyrensis, & nomini Christiano restituta. Post hanc autem est ciuitas *Sare-*
3.Reg.17. *pta* propè mare, in cuius introitu loquutus est Helias Propheta ad viduam mulierẽ ligna colligentẽ, cuius farinula, eò quòd panem inde fecit viro DEI, suscepit incrementum: In eodem loco iuxta portã ciuitatis, modicã cappellam fecerunt Christiani. Post hanc autem sequuntur aliæ ciuitates maritimæ, primò *Sydon*, postea *Berithũ*, deinde *Biblium*, quæ vulgariter hodie *Gibeleth* appellatur, in Phœniciæ prouincia suprà littus maris cõstituta; quondã *Euæa* dicta, eò quòd Euæus, vt dicitur, sextus filio-
Ezech.27. rum Chanaan, ipsam fundauerit. De hac in Ezechiele dicitur: *Senes Biblii, & prudentes eius, ô Tyre, præbuerunt nautas ad ministerium variæ supellectilis tuæ.* Et iterum in libro
1.Reg.5. 1.Regũ 5. sic inuenitur: *Porrò Biblii præparauerunt ligna & lapides ad ædificandum domum Domini.* Hanc Comes Tripolitanus *Bertrannus*, Ianuensibus cum galeis septuaginta sibi præstantibus auxilium, sibi subiugauit, & Ianuensibus cõcessit. Post hanc supra mare sita est ciuitas, quæ dicitur *Botrum*, vulgariter autem *Betiron* nuncupatur. Deinde castrum quod *Nephin* appellatur: postea ciuitas *Tripolis* nuncupata. Deinde ciuitas *Archis* dicta, quæ per miliare vnum à mari distat. Deinde *Arrados* ciuitas in insula iuxta littus maris sita, quam Arradius filius Chanaan ædificauit: in qua beatus Petrus Apostolus matrem beati Clementis mendicantem inuenit, & ad fidem cõuersam, filio restituit, sicut in *Itinerario Clementis* legimus: in quo etiam fit mentio de duabus columnis vitreis mirabili artificio in prædicta insula cunctis admirantibus in altum erectis. Inde *Anteradensis* ciuitas, sic dicta quasi ante Arradum sita: vulgari autem appellatione hodie dicitur *Tortosa*: in qua beatus Petrus Phœnicẽ circuiens, cum à partibus Hierosolymitanis transiret in Antiochiam, in honore beatæ virginis Mariæ modicam fundauit ecclesiolam, in qua etiam diuina celebrauit mysteria: quæ vsque hodie in magno habetur honore, & multorum populorum accessu frequentatur, eò quòd beata virgo in illo loco sibi ab infantia primitiuæ Ecclesiæ consecrato, multa operatur miracula, & infirmis illuc venientibus grata cõfert subsidia sanitatum. Dicitur autem à multis, quòd inter omnes beatæ Mariæ Ecclesias ista fuerit prima: non solùm autem à Christianis, sed etiam à Saracenis in magna habetur reuerentia, qui filios suos plerumque ad præfatam Ecclesiam adducunt baptizandos, vt diutiùs viuant, vel vt corporalem recuperent sanitatem. Prædictam verò ciuitatem Anteradensem, post captionem ciuitatis Sanctæ, quidam viri nobiles per partes illas causã peregrinationis transeuntes & Hierosolymam pergentes,

Comites

Comites videlicet *Pictauiensium & Blesensium*, cum quibusdam aliis viris illustribus, ab hostibus expeditam Comiti Tripolitano tradiderunt. Post hæc sequuntur aliæ maritimæ ciuitates; videlicet *Maraclea*, *Valania*, cum castro *Margath*; *Gabulum*, quod vulgariter dicitur *Gibel*, & inter omnes vltima ex parte Antiochię, ciuitas situm habens egregium, & bonorum temporalium magnam habens vbertatem, *Laodicia Syriæ* nuncupata, vulgariter autem *Liche* nominatur. Vir siquidem illustris & strenuus in armis dominus *Tancredus*, cùm Antiocheni principatus administrationem suscepisset, eodem die quo nobilem occupauit ciuitatem dictam *Apamitam*, ditioni suæ subegit prædictam ciuitatem, vno die duabus egregiis vrbibus Antiochenum magnificè amplians principatum. Est autem *alia Laodicia* in Asia minori, quæ à beato Ioanne inter septem Asiæ ciuitates in Apocalypsi numeratur. (Apoc. 1.) Has omnes maritimas ciuitates nostri viriliter occupantes, nec vnam solam munitionem propè mare Saracenis reliquerunt: vnde ex parte maris, hostium penitus eneruata est fortitudo.

XLV. Quasdam tamē mediterraneas ciuitates, quas maximè vltra iuga Libani nostri subiugare nequiuerunt, fines earum & suburbana frequenter vastãdo, & multas ciuibus insidias machinãdo, vt à molestatione cessarent, sibi tributo seruire coëgerunt. *Emissena* verò ciuitas, quæ hodie *Camela* seu *Chamele* nuncupatur: & quędam aliæ ciuitates Cœlesyriæ, scilicet *Heliopolis*, quæ alio nomine dicitur *Maubech*, & *Aman*, cū quibusdam aliis, propter vicinitatem à nostris cōmodiùs poterant molestari, vnde pacem & securitatē multâ pecuniâ redimebant. Sed & tam Calipha, quàm Soldanus Ægyptius, nostrorum impetus & violentas in regno suo irruptiones sustinere non præualens, multa Regi Hierosolymitano annuatim tributa soluebat, maximè quãdo sibi à Soldano Damasceno Ægyptii metuebant. E contrario autē, Rex Damasci datâ multâ quantitate pecuniæ à nostris, qui medii inter Damascenos & Ægyptios erãt, treugas & securitatem obtinebat.

XLVI. Ciuitatem siquidem Halapiæ secundus Hierosolymorū Rex Latinus, *Baldouinus* scilicet *de Burgo*, collectis ex toto regno viribus obsedit; sed multitudine Saracenorū à partibus Orientis ad succursum ciuitatis properãte, Rex longè viribus inferior solutâ obsidione recessit. Quartus autem Hierosolymorum Rex *Baldouinus*, *Fulconis* Regis filius, cum Romanorum Imperatore *Conrado*, & Rege Francorum *LVDOVICO*, qui sancto Clareuallensi Abbate Bernardo prædicante signum Crucis receperat, cum Hierosolymitano Patriarcha & Portuensi Episcopo Apostolicæ sedis Legato, cum multis Archiepiscopis & Episcopis, Ducibus, Comitibus & aliis Baronibus, tã de Regno quàm de Imperio, Damascenam obsedit ciuitatem. Est autem *Damascus* ciuitas antiquissima, ferè inter omnes Orientales vrbes quãtitate & populorum multitudine habens præminentiam; à quodã Abrahæ seruo, qui eam fundasse dicitur, sic nominata. Est autē minoris Syrię, quæ *Phœnicis Libanica* appellatur, Metropolis: sicut legitur in Propheta: *Caput Syriæ Damascus*. (Isai. 7.) Est autem in campestribus, in agro sterili & arido sita, nisi quantum aquarum irrigatur beneficio; quæ de montibus descendentes, per quosdam meatus deducuntur; & vniuersam irrigantes planiciem reddunt fertilem & arboribus fructiferis abundantem. Iuxta prædictam ciuitatem in loco, qui hodie dicitur *Melgissaphar*, apparuit Dominus Saulo cùm appropinquaret Damasco, dicens ei: *Saule Saule, quid me persequeris?* (Act. 9.) Prædicti igitur Principes cum innumerabili exercitu ciuitatem è vicino ex vna parte obsidentes, pomeria ciuitatis violenter effregerunt, fluuium iuxta muros ciuitatis defluentem ad vsus suos forti manu occupantes. Damasceni autem de suis viribus diffidentes cùm iam diu ex parte pomeriorum nostris resistere non valerent, quosdam ex his qui de Syriæ partibus peregrinis principibus ducatum & consilium præbuerant, cupiditate cæcatos more suo corruperunt, qui persuaserunt ad aliam ciuitatis partem trãsferri exercitum. Vnde relicto priori loco, & à Saracenis occupato, & contra nostros munito, deficientibus victualibus & aquarum penuriâ laborante exercitu, attendentes Principes nostri manifestam illorum, quorum se fidei commiserant, malitiam, indignantes, & Orientalium fidem seu magis perfidiam detestantes, & suspectam habentes, induti confusione & reuerentiâ, (Psal. 40.) multùm laborantes & parum proficientes, ad propria redierunt.

XLVII. *Ioannes* autem Constantinopolitanus Imperator, cum infinita multitudine militū, curruum, & equorum, vna cum Principe Antiocheno & Comite Edessano, Cæsareã ciuitatē, ab Antiochia non multùm distãtem, quæ hodie Ce...

magna nuncupatur, obsedit; sed indignatus eò quòd prædictus Princeps & Comes
in expeditione desides & remissi ipsum iuuare, & sibi obedire negligebant, acceptâ
ab obsessis pecuniâ obsidione solutâ recessit. Sed & Rex Hierosolymitanus *Bal-
douinus quartus* cum labore multo & periculo maximo *Bostrensem* ciuitatem occu-
paturus adiit; sed inueniens eam suprà id quam crediderat munitam & inexpugna-
bilem, reuersus est, multa in redeundo à Saracenis passus incommoda, & pluribus
ex suis interfectis. Est autem *Bostrum* ciuitas antiquissima primæ Arabiæ Metropo-
lis, quæ hodie vulgari appellatione *Bussereth* dicitur, continens sub se Traconiti-
Luc. 3. dem regionem. De qua in Euangelio beatus Lucas sic ait: *Philippo autem Ituraeæ &
Traconitidis regionis Tetrarcha.* Quoniam autem fontibus & riuis regio illa penitus
caret, illius terræ habitatores aquas pluuiales per *tracones*, id est meatus subterra-
neos colligunt in lacunis. Vndè propter hoc regio illa *Traconis* appellatur. Populus
etiam illius regionis in speluncis habitans, & in traconibus habens domicilia, com-
moratur in cauernis. Post regionem autem *Decapoleos*, cuius fines seu extremitates
sunt inter mare Galilææ & Sydonem, quæ etiam post ciuitatem Tyberiadensem
versus Damascum protenditur, est *Iturææ* regio, scilicet post territorium Sydonen-
se & montana, media inter nos & Saracenos, in valle quæ dicitur *Lachar:* & quia ad
radices Libani protenditur, *saltus Libani* nuncupatur. Ituræa autem regio prædictæ
XLVIII. regioni Traconitidi vicina est & cõtermina. Rex autem *Amalricus* prædicti Bal-
douini germanus, ciuitatem Ægypti nominatam *Cayrum* obsidione cinctam, facilè,
vt dicitur, expugnasset, & etiam totam Ægyptũ nomini Christiano & Christianorũ
ditioni subegisset, nisi consilio pessimo cuiusdam malitiosi hominis *Milonis de Plan-
ci*, acceptâ ab hostibus pecuniâ, obsidione solutâ recessisset. Ipse enim priùs *Alexan-
driam* egregiam Ægypti ciuitatem, quam Siracunus & nepos eius Salahadinus Sol-
dano Ægyptio abstulerant, obsederat; & eos ad deditionem compellens ex pacto
eam Soldano Ægyptio, receptâ ab eo promissâ pecuniâ, resignauit. Postea verò idẽ
Rex Constantinopolitano Imperatore innumerã Græcorum multitudinem sibi in
auxiliũ mittente cum ingenti tam galearum, quàm aliarũ nauium classe, *Damiatam*
ciuitatem Ægypti munitissimã obsedit: sed fame & frigore, & immoderatâ pluuia-
rum inundatione repulsus, cũ magno exercitus sui detrimento, ab obsidione reces-
XLIX. sit. Cùm igitur ciuitates memoratas pluresq; alias, maximè mediterraneas no-
stri subiugare non possent, in extremitatibus terræ suæ, vt fines suos defenderent,
castra munitissima & inexpugnabilia inter ipsos & hostes extruxerunt; scilicet *Mon-
tem regalem*, & *Petram deserti*, cuius nomen modernum est *Crac*, vltrà Iordanem; *Sa-
pheth* & *Beluoir*, cum multis aliis munitionibus, citra Iordanẽ. Est autem *Sapheth* ca-
strum munitissimum inter Accon & mare Galileæ, non longè à montibus Gelboë
situm. *Beluoir* verò, non longè à monte Thabor iuxta ciuitatem quondam egregiam
& populosam Iezraël, inter Citopolim & Tyberiadem, situm est in loco sublimi.
L. Ad maioris autem securitatis cautelam, inter diuersos Principes & Barones di-
uisum est regnum Hierosolymitanum, qui terram sub Rege defenderent & custo-
dirent: ipso rege partem sibi digniorem & meliorem retinente, scilicet ciuitatem
Hierusalem, Neapolim, Accon, & Tyrum, cum quibusdam oppidis & casalibus.
*Homines Ligii regni fidelitate & Sacramento cum certo militum numero seruitio regio obli-
gati fuerunt*, Comes *Tripolitanus*, dominus *Berythi*, dominus *Sydonis*, dominus *Cay-
phæ* seu Porphyriæ, dominus *Cæsareæ*, Princeps *Galileæ*, qui & dominus Tyberia-
dis; Comes *Ioppes* & *Ascalonis*: dominus *Montis regalis*, & totius terræ trans Iorda-
nem: dominus *Assur*, & dominus *Ibelim*, cum quibusdam aliis. Sed hii inter a-
LI. lios, maiores erant, præminentiam & dignitatem obtinentes. Ex tunc cœ-
pit Orientalis Ecclesia reuirescendo florere, & cultus religionis in partibus O-
rientis ampliari, & vinea Domini nouos botros germinare. Ita quòd in ea
Cant. 2. videretur impletum, quod scriptum est in Canticis Canticorum: *Hyems transiit,
imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra: tempus putationis aduenit.* A
Actor. 2. diuersis enim mundi partibus, ex omni tribu & lingua, & omni natione quæ
sub cælo est, odore sanctorum & venerabilium locorum tracti deuoti DEO Pere-
grini, & homines religiosi, ad Terram Sanctam confluebant. Reparabantur Ec-
clesiæ veteres, nouæ fabricabantur: Monasteria regularium, largitione Principum,
& eleemosynis fideliũ in locis idoneis construebantur: ecclesiarũ ministri & alia ad
seruitium

seruitium & ad cultum diuinum pertinentia sufficienter & competenter ordina-
bantur vbique. Viri autem sancti sæculo renunciantes, variis affectionibus & desi-
deriis tracti, & feruore religionis accensi, eligebant sibi loca proposito suo & deuo-
tioni magis competentia. Alii exemplo Domini specialiter ducti, desertum LII.
illud desiderabile, in quo Dominus noster post baptismum quadraginta diebus so- *Matth.4.*
litarius ieiunauit, quod *Quarantena* appellatur, vt vitam ducerent eremiticam, præ-
eligentes, in modicis cellulis Domino deuotissimè militabant. Alii ad exemplum
& imitationem sancti viri & solitarii Eliæ Prophetæ, in monte *Carmelo*, & maximè *3.Reg.17.*
in parte illa quę supereminet ciuitati Porphyriæ, quæ hodie *Cayphas* appellatur, iux-
ta fontem, qui *fons Eliæ* dicitur, non longè à monasterio beatæ virginis Margaretæ,
vitam solitariam agebant in aluearibus modicarum cellularum, tanquam apes Do-
mini, dulcedinem spiritualem mellificantes. Est autem alius *Carmelus* trans Iorda- *1.Reg.25.*
nem, iuxta desertum solitudinis, in quo latuit Dauid fugiēs à facie Saul, vbi erat ha-
bitatio Nabal viri stulti. Hic autē, in quo cōuersatus est Elias, situs est in maritimis,
distans ab Accon IV. miliaribus. Quàm plures verò in solitudinibus Iordanis, LIII.
vbi beatus *Ioannes Baptista* fugiēs hominū turmas, vt liberiùs DEO vacaret, ab annis *Matth.3.*
puerilibus delituit; mortui mundo, vt viuerent DEO, quietis sibi sepulchrum ele- *Marc.1.* *Luc.3.*
gerunt. In hac autem eremi solitudine non nisi *locustas* cum melle beatus Ioannes *Marc.1.*
edebat. Est autem in partibus Syriæ plerisque consuetudo, adueniente locustarum
multitudine, eas colligendo & congregando ad victum reseruare. Mellis autem ex
calamellis maximam in partibus illis vidimus abundantiam. Sunt autem *calamelli*
calami pleni melle, id est, succo dulcissimo, ex quo quasi in torculari compresso, &
ad ignem condensato prius quasi mel, posthæc quasi zuccara efficitur. Vocantur
autem alio nomine *canameiles*, quod nomen ex *canna* & *melle* componitur, eò quòd
cannis siue arundinibus huiusmodi calami sunt similes. Quoniam autem verisimi-
le mihi non videbatur, quòd beatus CHRISTI Baptista locustarum carnes man-
ducaret, qui pane etiam vesci renuebat, quæsiui diligenter à quodam Surianorum
monacho, cuius cœnobium in partibus illis erat, habens maximam monachorum
multitudinem sub vno abbate, vitam arctissimam ducentium, cuiusmodi essent
locustæ quas in solitudine illa Iordanica beatus Ioannes manducasse perhibetur.
Qui mihi statim respondit, quòd frequenter in refectorio suo quædam herba mo-
nachis ad edendum apponebatur, quam ipsi *langustæ*, id est, locustam nominabant,
cuius circa monasterium suum magna habebatur copia; adiungens quòd illa es-
set, quam edebat beatus Ioannes. Sed & de melle siluestri ex apibus in deserto il-
lo, frequenter copiosè reperiebant. Alii autem ex viris religiosis in deserto illo,
quod adiacet mari Galileæ, (in quo Dominus frequenter turbis prædicauit; pa-
nibus hordeaceis cum paucis pisciculis, hominum multitudinem pauit; & variis *Matth.14.*
miraculorum signis regionem illam illustrauit; in quo etiam loco post resurrectio-
nem suam discipulis suis manifestus apparens, cum eis manducauit & bibit: pe- *Ioan. vlt.*
dibus autem supra mare illud ambulauit: ibi etiam quosdam ad se discipulos euo- *Matth.14.*
cans, ait: *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum:*) solitariam sibi elegerunt ha- *Matth.4.*
bitationem: quidam in planicie, in qua fœnum multum reperitur ex herbis desic-
catis; alii in monte propinquo, in quo Dominus seorsum consueuerat orare. Est
autem *mare Galileæ*, stagnum in finibus Galileæ, ex aquis dulcissimis collectum, va-
riis piscium generibus commodissimum; visu amœnum, & delectabile ad potan-
dum. Et quoniam tam in longitudine, quàm in latitudine valdè spaciosum est,
more Hebræorum & Ægyptiorum, qui quaslibet aquarū copiosas & spatiosas con-
gregationes tam ex aquis dulcibus, quàm ex salsis, *mare* nominant, prædictus lacus
maris nomine nuncupatur. Dicitur etiam *mare Tiberiadis*, eò quòd ciuitati Tibe-
riadensi, quæ vulgariter *Thabaria* nominatur, adiacet, iuxta quam ciuitas Petri &
Andreæ, quam Dominus propriâ illustrauit præsentiâ, sita est *Bethsaida*. Dicitur
præterea quādoque *stagnum Genesareth*, quod interpretatur, *auram generans*, eò quòd
ex fontibus montium circumstantium, frequenter vētum colligit validum, ex quo
factâ in stagno perturbatione, & inualescente tempestate, vndis fluctuantibus na-
uiculæ plerunque submerguntur. Fluuius autem *Iordanis* ad radices Libani mon-
tis, iuxta Cæsaream Philippi, ex duobus fontibus, videlicet Ior & Dan, ex quibus
nomen trahit & originem, in prædicto stagno Genesareth descendit: & inde

totus egrediens per centum ferè miliaria regionem adiacentem irrigans, per *vallem illustrem*, quæ vallis *Salinarum* dicitur, in mare mortuum se infundit, & postea nunquam apparens absorbetur in abysso. Est autem secus locum, qui dicitur *Segor*, qui hodie vulgari appellatione *Paumier* nominatur. Dicitur etiam prædictum mare, *lacus Alphates*, siue *Alphaltidis*, & *mare Salis*, eò quòd sit ita salsum & amarum quòd ex eo nec homo, nec bestia bibere potest. & plerunque etiam *mare Diaboli*, eò quòd nihil viuum in eo generatur, nec aliquid vitam habens in eo submergi valet. Habet autem iuxta se montem salis excelsum; arbores etiam iuxta ripas eius, poma ferũt pulchrum exteriùs corticem habentia; interiùs autem non nisi cinis, & quasi fauilla
Gen.19. fœtida reperitur. Dominus enim ignem & sulphur pluit super Sodomam & Gomorram, & alias tres ciuitates. Homines illi pessimi erant, & hostes naturæ, ignominiosam, & abominabilem turpitudinem inter se abusiuè operantes. In loco autem illo, qui *Pentapolis* dicebatur, est prædictus lacus, cuius fundus inueniri non potest. Dominus enim ciuitates illas vsque in abyssum post prædictum incendium submersit. Fluuius autem *Iordanis*, de quo paulò ante fecimus mentionem, à monte Libani vsque ad locum illum, multas ex se præbet commoditates vniuersæ regioni. Reddit enim hortos irriguos, & terram fructiferam, habens aquas dulces ad bibendum, & pisces sanos ad edendum, & ripas idoneas ad arundines, seu cannas procreandas, ex quibus tecta domorum tegunt, & parietes contexunt. Campi autem adiacentes ex calamellorum condensa multitudine stillantes dulcedinem, zuccaræ procreant abundantiam. Peregrini enim, & etiam indigenæ, corpora sua & vestiměta in aquis Iordanis cum magna deuotione soliti sunt abluere: eò quòd Red-
Matth.3. emptor noster à beato Ioanne in flumine illo baptizatus contactu mundissime carnis fluuium sanctificauit, vim regeneratiuam conferens vniuersis aquis. Tota et-
Matth.3. iam Trinitas illum fluuium felicem & dignissimum dedicauit: Supra quem Pater
Marc.1. est auditus, Spiritus sanctus in columbæ specie visus, Filius in humana natura ba-
Luc.3. ptizatus. Multi autem vtriusque sexus homines & mulieres baptismo pœnitentiæ à beato Ioanne in prædictis aquis baptizati, CHRISTI gratiæ & baptismati sese habiles & idoneos, & aquarum submersioni assuefactos reddiderunt. In signum
4. Reg.5. autem futuræ purificationis Naaman Syrus in hoc flumine à lepra mundatus, quasi
Iosue 3. carnem pueri recepit. Iosue autem cum multitudine filiorum Israël aquis superio-
& 4. ribus in altum ascendentibus, inferioribus autẽ in mare descendentibus, sicco vestigio pertransiuit: ex quo duodecim lapides, iuxta numerum duodecim tribuum,
Matth.3. filii Israël extraxerunt. De quibus ad litteram dixit beatus baptista Ioannes: *Potens*
4. Reg.2. *est Dominus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ*. Helias autem & Helisæus, aquis Iordanicis Heliæ pallio percussis, & in duas partes diuisis, per siccum trãsierunt. Multi igitur ex viris religiosis propter fluminis sanctitatem & aquarum oportunitatem,
LIV. vicinas fluuio construxerunt habitationes. In monte *Thabor*, qui sublimis est & arduus valdè, in quo Dominus coram Petro & Iacobo & Ioanne, præsentibus
Matth.17. Moyse & Elia, transfiguratus gloriam futuræ resurrectionis ostendit, propter loci reuerentiam & honorem, monasterium construxerunt. Est autem prædictus mons in regione Galileæ, non longè à Nazareth, habens ad radicem eius torrentem *Cison*:
2. Reg.1. montes autem Gelboë ex vna parte, ex altero verò mare Galileæ. De montibus autem *Gelboë* quidam fabulantur, quòd nec ros nec pluuia ad litteram super eos descendat: sed hoc falsum esse à vicinis habitatoribus frequenter est comprobatum. De ordinibus etiam *Cisterciensium* & *Præmonstratensium* in locis idoneis monasteria construxerunt. Multi autem ex his qui desiderio sanctæ Terræ de terra sua & de cognatione sua & de domibus patrum suorum exierunt, licet turba & tumultus hominum plerunque religioni sint impedimentum, maluerunt tamen inter turbas populorum corporaliter habitare, quàm à sanctarum ciuitatum Hierusalem, Beth-
Luc.1. lehem & Nazareth, quæ tanquam cellæ aromaticæ Saluatoris redolent conuersa-
Matth.1. & 2. tionem, habitatione priuari. In Nazareth enim de Spiritu sancto ex Maria Virgine
Matth.27. conceptus fuit Dominus; in Bethlehem natus; in Hierusalem pro salute nostra
LV. crucifixus, mortuus & sepultus. Est autem Hierusalem ciuitas ciuitatum, sancta sanctarum, domina gentium, princeps prouinciarum, speciali prærogatiuâ ciui-
Thren.1. tas Regis magni dicta; & quasi in centro mundi, in medio terræ sita; vt ad eam con-
Isa.2. fluerent omnes gentes; possessio Patriarcharum, alumna Prophetarum, doctrix Apostolo-

Apostolorum, salutis nostræ cunabula; Domini patria, mater fidei, sicut Roma mater est fidelium; à DEO prælecta & sanctificata, in qua steterũt pedes eius; ab Angelis honorata, & ab omni natione, quæ sub cœlo est frequẽtata. Est autem in monte eminenti constituta, ex vtraque parte montuosa, in illa parte Syriæ, quæ dicitur Iudæa & Palæstina; lacte & melle fluens; frumento, vino & oleo, & omnibus bonis temporalibus abundans. Fluminibus autem prorsus caret; fontes autem nõ habet, excepto vno, qui *Siloë* nominatur, qui sub monte Syon per medium vallis Iosaphat fluens, quandoque copiosas ministrat aquas: plerunque verò modicę vel nullæ penitùs aquæ reperiuntur in ipso. Sunt autem tam in vrbe, quàm extra vrbem cisternæ multæ ex aquis pluuialibus, tam hominibus, quàm animalibus ad potum sufficientes, & ad alias varias necessitates. Habet autem plura & diuersa nomina ex variis euentibus, & secundùm diuersas linguas & nationes. Primò enim vocata est *Iebus*, postea *Salem*, ex quibus duobus vocabulis nomen tertium habet *Hierusalem*. Dicitur etiam *Solyma*, & *Hierosolyma*; *Luza* & *Bethel*. Ad vltimum dicta est *Helya*, ab Helio quæstore Romano, qui eam in loco, in quo modo est, post destructionem à Tito & Vespasiano factã, reædificauit. Primus eius episcopus fuit Apostolus *Iacobus*, qui perticâ fullonis in Hierusalem percussus, martyrio transiuit ad Dominum. Post hunc, vsque ad tempora Iustiniani Imperatoris, non nisi simplices habuit Episcopos, nullâ maioris dignitatis prærogatiuâ præminentes. Temporibus autem prædicti, DEO dilecti & religiosi Imperatoris, in synodo generali, apud vrbem Constantinopolitanam, ob reuerentiam Ciuitatis sanctæ, in ea constituerunt *Patriarcham*, quosdã suffraganeos Antiocheno & Alexandrino subtrahentes, eò quòd in confinio & limite horum duorum Patriarchatuum erat constituta. Obtinet autem quartum locum post Apostolicam sedem in Ecclesia DEI. Habet autem sub se quatuor *Metropolitanos*: quorum primus est *Tyrensis*, continens sub se quatuor suffraganeos episcopos, scilicet, Acconensem, Sydonensem, Berithensem & Paneadensem. Est autem *Paneas* ciuitas illa, quæ nunc vulgariter *Belinas* nuncupatur, ad radicẽ Libani montis sita, Damascenæ ciuitati satis est vicina; & est terminus Terræ Promissionis. Secundus Metropolitanus seu Archiepiscopus est *Cæsariensis*, vnum solum subiectum habens suffraganeum, Episcopum videlicet Sebastensem.

Sebasta alio nomine olim dicebatur *Samaria*, in qua sepulti fuerunt viri sancti LVI.
Ioannes Baptista, Helisæus, & Abdias Propheta. Ciuitas autem quæ dicitur *Cayphas* siue Porphyria, non habet Episcopum: subest autem immediatè Archiepiscopo Cæsariensi. Tertius metropolitanus est *Nazarenus*, vnum solum habens suffraganeum Tyberiadensem Episcopum. Est autem *Tiberias* ciuitas supra mare Galileæ sita in regione Galileæ, frumenti & vini & pisciũ vbertate redundans. Fuit autem quondam sedes Archiepiscopalis in vrbe *Citopoli*, quæ hodie dicitur *Bethsam*, inter montes Gelboë & Iordanis fluuium in campestribus sita. Est autem fertilis valdè, riuis & fontibus irrigua, quæ quondam tertiæ Palæstinæ & vniuersæ Galileæ Metropolis extitit: sed propter dignitatem loci, & reuerentiam Dominicæ Conceptionis translatus est Archiepiscopatus ad ciuitatem *Nazarenam*. Quartus autem metropolitanus est *Petracensis*, vnum solum habens suffraganeum episcopum Græcum in monte Synai, ecclesiæ beatæ virginis Katharinę, & monachis eiusdẽ monasterii pręfectum. Est autẽ *Petra* ciuitas munitissima, quæ vulgari nomine hodie dicitur *Crac*, & *Petra deserti*, vltrà Iordanẽ in finibus Moab, in mõte sublimi sita, secundæ Arabiæ metropolis. Est autem, vt dicitur, locus ille de quo dicit Esaias Propheta: *Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ*, &c. Est autem iuxta vrbem antiquissi- Isaie 16.
mam, quæ dicitur *Rabath*, antequam ciuitatem procurante Dauid occisus fuit Vrias. Habet præterea Hierosolymitanus Patriarcha quosdam Episcopos suffra- LVII.
ganeos sibi nullo mediante subiectos, scilicet Bethleemitanum, & Ebronensem & Liddensem. Fuit autem ecclesia *Bethleemitica* Prioratus Canonicorum regularium vsque ad tempora Baldouini primi Regis Latinorum in Hierusalem. Rex verò propter loci dignitatem & Dominicæ Natiuitatis præcellentiam, eam cathedrali dignitate sublimauit, constituens in ea Episcopum de mandato & voluntate bonæ memoriæ *Paschalis* Papæ, qui etiam Ascalonem ciuitatem eidem immediatè subiecit. Similiter *Ebronensis* ecclesia, quæ prius fuerat Prioratus, pro- Ios. 14.
pter loci dignitatem, in quo sepulti sunt Adam & Eua, & tres Patriarchę, Abraham,

Isaac, & Iacob, cum Sara & Rebecca, in spelunca duplici, & propter reuerentiam
seruorum DEI, ad episcopalem sublimata est dignitatem. Ebron autem antiquis
nominibus Arbe & Cariatharbe appellatur. *Lidda* autem ciuitas, quondam *Diospo-*
LVIII. *lis* appellabatur, nunc ad *sanctum Georgium* nuncupatur. Habet insuper prædi-
ctus Patriarcha Abbates & Priores, sibi subiectos, *insignia Pontificalia, baculos* scilicet
& *mitras, annulos,* & *sandalia* ex priuilegio dignitatis habentes, domino Patriarchæ
in ministerio reuerenter assistentes. Patriarchalis siquidem ecclesia, quæ est *Domi-*
nici Sepulchri, sub monte Caluariæ, canonicos habet regulares secundùm habitum
& regulam beati Augustini viuentes. Habent autem Priorem, ad quem cum præ-
dictis canonicis pertinet eligere Patriarcham, qui est eis loco Abbatis. In ecclesiis
autem *Templi Domini* & *montis Sion,* & *montis Oliueti,* sunt Abbates & Canonici se-
cundùm regulam prædictam beati Augustini Domino ministrantes. In ecclesiis
verò seu monasteriis *de Latina* & vallis Iosaphat, sunt Abbates cum monachis ni-
gris, secundùm regulam beati Benedicti Domino seruientes. In *Bethania* verò, quæ
est castellum Mariæ & Marthæ, & Lazari fratris earum, & distat ab Hierusalem
quindecim stadiis, vltrà montem Oliueti, in decliui eiusdem montis, est Abbatia
sancti Lazari, quæ dicitur *de Bethania,* in qua est Abbatissa nigra, & moniales, sancti
Benedicti regulam & instituta profitentes. Est autem alia Bethania trans Iorda-
nem, vbi erat Ioannes baptizans. Eiusdem autem ordinis & professionis est Abba-
tia *sanctæ Annæ* genitricis matris Domini, iuxta portam quæ dicitur *Iosaphat,* iuxta
probaticam piscinam sita, in quo loco beata Virgo Maria nata fuisse perhibetur: in
qua est Abbatissa cum monialibus nigris. Abbatia insuper *sanctæ Mariæ,* monia-
lium in Hierusalem cum Abbatissa & monialibus nigris, sub sancti Benedicti regu-
la DEO seruientibus, tanquam cella aromatica sanctis & castis & Deo deuotis per-
sonis erat referta, quæ religionis districtionem, vitæ honestatem, & caritatis feruo-
rem nullâ compellente aduersitate vel paupertate reliquerunt. In monte *Thabor*
est Abbatia nigrorum monachorum, sub metropolitano Nazareno. *Ioppensis* autem
ciuitas non habet Episcopum, sed immediatè subest Priori & Canonicis Dominici
Sepulchri. Similiter ciuitas *Neapolis,* quæ in Euangelio dicitur *Sychar,* vbi est puteus
Ioannis 4. Iacob, iuxta quem Dominus loquutus est Samaritanæ mulieri, Episcopo caret; per-
tinet autem immediatè ad Abbatem Dominici Templi. Multæ etiam aliæ sunt ci-
uitates in terra promissionis, quæ licet ante tempora Latinorum proprios habe-
rent Episcopos Surianorum & Græcorum; Latini tamen propter multitudinem &
paupertatem eorum, ne dignitas Episcopalis vilipēderetur, plures ecclesias Cathe-
drales & ciuitates vni cathedrali subiecerunt. Nunc autem de his locis, quæ inter
alia loca venerabilia maiorem habent sanctitatis præminentiam; breuiter subiun-
LIX. gamus. *Nazareth* ciuitas est modica ferè in introitu Galilææ ex parte Occi-
dentali iuxta montes sita. Inter ipsam autem & Sephor est fons irriguus & perspi-
cuus, aquas ex se copiosas emittens, qui *fons Sephoritanus* appellatur: in quo loco
fortè Reges Hierusalem frequenter propter aquarum & herbarum commodita-
tem solent exercitus suos cōgregare. In hac autem ciuitate à quibusdam beata Vir-
Luc. 1. go nata fuisse perhibetur. Hoc autem nō est dubium, quòd in ea postquam despon-
sata fuit Ioseph, virgo sancta morabatur, ad quam missus est Angelus, salutis nostræ
Ioannis 1. nuncians primordia. Hæc autem sancta & DEO amabilis ciuitas, (in qua Verbum
caro factum est; & flos omnia vincens aromata, in vtero virginali germinauit; vn-
Isa. 11. de & meritò flos interpretatur) in hoc super omnes speciali gaudet priuilegio, quòd
salutis nostræ Dominus in ea principium procurauit; & in ipsa præterea nutriri, &
parentibus subiici dignatus est, cui pater omnia quæ sunt in cœlo & in terra subie-
Ioannis 6. cit. *Bethlehem* verò, quæ *domus panis* interpretatur, in qua natus est verus panis qui
de cœlo descendit, in decliui montis Hierosolymitani sita est, non longè distans à
ciuitate Sancta, per miliaria scilicet quatuor. In hac verò Dauid ciuitate, est sancta
& venerabilis ecclesia Cathedralis in honore beatæ Virginis consecrata. Præse-
Esaia 66, 1. pium etiam, in quo iacere & reclinari dignatus est ille *cuius cœlum sedes est, terra autem*
scabellum pedum eius, factus fœnum secundùm carnem, quo pia animalia vescerentur
Luc. 2. in quo loco pastores, reuelatione Angelicâ admoniti, puerum pannis inuolutum
Matth. 2. cum Maria matre eius inuenerunt, & tres Magi stellâ duce ad prędictam ciuitatem
venientes natum regem humiliter adorantes, mystica ei munera obtulerunt. In hac
impius

impius hostis Herodes CHRISTVM quærens occidere, multos innocentes paruulos crudeliter interfecit. In ea etiam sepulchrum est Rachelis vxoris Iacob, quę *Gen. 35.* dum peperisset Beniamin, in eodem loco vitam finiuit. Ex hac traxit originem illa mulier Noemi, quæ Ruth Moabitidem adduxit de Petra deserti, quam duxit Boos *Ruth. 1. & 4.* vxorem, ex quorum progenie ad montem filiæ Syon venit agnus terræ dominator. *Isaiæ 16.* De cisterna autem Bethleemitica Dauid aquas concupiuit, aquas sapientiæ salutaris potare desiderans de cisterna beatæ Virginis. Hanc autem sanctam & DEO dilectam ciuitatem beatus Latinus interpres *Hieronymus*, vt ibi Domino seruiret, prælegit, in qua etiam corporis eius gleba pretiosa tradita est sepulturæ, Beata etiam *Paula* & *Eustochium* filia eius, cum multis aliis virginibus in monasterio sanctimonialium DEI seruitio, & diuinæ contemplationi deuotissimè vacantes, regna mundi, & omnem eius ornatum, propter amorem Domini nostri IESV CHRISTI, & loci sancti deuotionem, contempserunt.

LX. Ciuitas autem sancta *Hierusalem*, in qua redemptionis nostræ mysteria Dominus corporaliter exhibuit, quantò omnibus aliis locis & ciuitatibus priuilegio præminet sanctitatis, & excellētiā dignitatis, tanto quasi odore agri pleni, cui benedixit Dominus, plures religiosas personas ad se traxit: qui locorum venerabilium multitudinem variis & competentibus temporibus cum feruore spiritus visitantes, nunc ex his, nunc ex illis materiam deuotionis assumētes, & ardore desiderii animas suas vrgentes, ipsas præ tædio dormitare non sinebant. Est autem sæpè nominata & nominanda ciuitas secundùm omnes eius partes in monte sublimi sita, muro valido vndique circundata, nec nimiâ paruitate angusta, nec magnitudine cuiquam fastidiosa, à muro vsque ad murum habens distantiam, quantum arcus quater proiicit sagittam. Habet autem à parte Occidentali munitionem ex lapidibus quadris, cemento & plumbo fusili quasi indissolubiliter compaginatis constructam, quę ex vno eius latere pro muro est ciuitati, & *turris Dauid* appellatur. Montem autem Syon habet à Meridie, in quo Dauid in arce Syon eiectis Iebusæis habitauit, & eam *ciuitatem Dauid* appellauit. Montem autem Oliueti habet ab Oriente. Mons siquidem Caluariæ, in quo crucifixus est Dominus, in parte illa quæ *Golgotha* nūcupatur, & locus Dominici Sepulchri, qui loco illi proximus est sub monte Caluariæ, vsque ad tempora Helii Hadriani Imperatoris extra ciuitatis ambitum erant. Dominus enim passus est, & sepultus est extra portam ci- *Hebr. 13.* uitatis. Prædictus autem Helius Adrianus, ciuitatem à Tito & Vespasiano destructam reparauit, vicos & plateas decenter pauimento decorauit, ductus aquarum construens, quibus pluuiali tempore ciuitas à sordibus purgaretur.

LXI. Adeò autem ampliauit ciuitatē, quòd locum *Dominici Sepulchri* infra murorum ambitum inclusit, in quo loco postea Christiani ob reuerentiam Dominici Sepulchri artificioso opere, decenti schemate, formâ rotundâ, vno tantùm foramine superiùs apertam Dominicæ resurrectionis ecclesiā gloriosam construxerūt, quæ inter sancta & venerabilia loca non immeritò obtinet principatū. In quo loco corpus Domini pretiosum cum aromatibus honorificè sepultū, vsque in diē tertium requieuit: die autē tertiâ resurrexit, in quo loco sancti Angeli mulieribus apparuerūt: Milites autem *Mar. 16.* sepulchrū custodientes, velut mortui effecti sunt: in quo etiā loco in nocte Dominicæ resurrectionis ignis sacer descēdit de supernis. Cùm autē per mundū vniuersum à fidelibus dicatur: *Surrexit Dominus de sepulchro, qui pro nobis pependit in ligno:* soli Canonici ecclesiæ resurrectionis Dominicæ speciali gaudēt prærogatiuâ dicentes, & ad oculū demonstrationē facientes: *Surrexit Dominus de hoc sepulchro.* Similiter in Euangelio Paschali, cū dicitur, *Surrexit, nō est hic;* diaconus qui legit Euangeliū digito demonstrat Dominicam sepulturam. Is autem qui dicitur *Caluariæ* locus, Hebraicè autē *Golgotha*, Ecclesiæ Dominici Sepulchri vicinus, inter loca sancta magnā obtinet dignitatē, & maximā ob memoriā Dominicę passionis habet cōpunctionis virtutē: in quo Dominus passus est pro salute nostra; vestimētis exutus; in cruce le- *Matth. 27.* uatus; clauis affixus; felle & aceto potatus; à Iudæis irrisus; inter iniquos deputatus; *Marc. 15.* morte ignominiosâ cōdemnatus; pro trāsgressoribus orauit; matrē suā discipulo cō- *Luc. 23.* *Ioan. 19.* mēdauit; latroni salutē promisit; cū clamore & lacrymis spiritū emisit; ex latere perforato sanguinē & aquā, quibus mundū ablueret, produxit: in quo loco vestimenta eius diuiserūt, & super tunicā eius sortē miserunt; terra mota est, & petræ scissæ sunt; sanguis eius in terrā cecidit; sol obscurat⁹ radios suos subtraxit. His omnib⁹, dū locus

ſacer à deuotis Peregrinis frequentatur, cor contritum & humiliatum compungi-
tur, & quaſi torculari paſſionis lachrymæ compaſſionis exprimuntur. Vrbs autem
Iſa.27. fortitudinis noſtræ Syon, ***mons coagulatus, mons pinguis, mons in quo beneplacitũ fuit DEO***
Pſal.76. *habitare in eo; quaſi fauus ſtillans dulcedinem; & flos redolens ſuauitatis odorem*, pias mentes
afficit & confortat, & reficit, & ſanctitatis ſuæ præminentiâ, conſolatur & paſcit: in
Ioan.13. quo Dominus Paſcha cum diſcipulis celebrauit, pedes Apoſtolorum linteo præ-
cinctus lauit, exemplum humilitatis oſtendit, veſtimenta reſumens cum diſcipulis
manducauit & bibit; nouum Teſtamentum inſtituit; panem in corpus ſuum & vi-
num in ſanguinem proprium conuerſum, diſcipulis ad manducandum & biben-
dum tradidit; diuinis ſermonibus diſcipulos informauit: in quo loco beatus Ioan-
nes ſupra ſanctum pectus eius recubuit; & beata Virgo cum Ioanne ſibi ad cuſto-
diam deputato, poſt mortem filii ſui quandiu vixit, habitauit; & Dominus diſcipu-
Luca 24. lis ſuis in domo clauſo oſtio commorantibus, apparuit. Apoſtoli etiam poſt Aſcen-
ſionem Domini vſque ad diem Pentecoſtes in eodem loco cum ieiuniis & oratio-
Actor.2. nibus promiſſum Spiritum Sanctum expectantes permanſerunt. In die verò Pen-
tecoſtes, in ſpecie ignis, in illo loco Spiritum Sanctum cum ſcientia linguarum o-
mnium, ad robur receperunt. Facto autem ſuper illum locum de cœlo ſono re-
Ioel.2. pentino, multitudo Iudæorum confluxit, quibus beatus Petrus prophetiam Iohelis
exponens, multos ad Dominum conuertit. His omnibus inſignis locus ille præmi-
LXIII. nens, inter alia loca ſancta, maximam obtinet priuilegii dignitatem. *Templum*
3.Reg.6. autem *Domini* ſanctum, quod in monte Moria, in area Ornam Iebuſæi à Salomone
conſtructũ eſt, inter loca ſancta & venerabilia nullatenus eſt prætereundum: quod
4 Reg. vlt. licet à Babyloniis primò ſit deſtructum, & poſtea à Romanis, à fidelibus tamen &
religioſis viris opere rotundo, & decenter & magnificè in eodem loco miro & ſub-
tili artificio, iterum eſt reparatum. In hoc loco ſupra rupem quæ adhuc in eodem
2.Reg.24. templo conſiſtit, dicitur ſtetiſſe & apparuiſſe Dauid exterminator angelus, qui pro-
pter peccatum denumerationis Iſraëlitici populi, quæ Dauid præcipiente facta eſt,
multa millia de populo interemit. Vnde Saraceni Templum Dominicum vſque
hodie *rupem* appellant: quod in tanta veneratione habent, vt nullus eorum ipſum
audeat aliquibus ſordibus, ſicut in aliis locis ſanctis faciunt, maculare; ſed à remo-
tis & longinquis regionibus, à temporibus Salomonis vſque ad tempora præſentia,
veniunt adorare. Quoties autem Ciuitatem ſanctam poſſident, imaginem Macho-
meti ponentes in templo nullum Chriſtianum permittunt intrare. In prædicta au-
tem rupe creditur à quibuſdã arcam Domini vſque hodie fuiſſe recluſam. eò quòd
Ioſias, Rex Iſraël imminẽtem præuidens ciuitatis deſtructionem, ipſam in ſanctua-
Mach.2. rio Templi includi præceperit, & abſcondi. In ſecundo tamen libro Machabæo-
rum reperitur, quòd imminente captiuitate, exiuit Ieremias Propheta in montem,
in quo Moyſes aſcendit, & vidit DEI hereditatem; & in ſpelunca quam inuenit,
tabernaculum & arcam, & altare incenſi intulit, & oſtium ſpeluncæ obſtruens ait,
quòd ignotus erit locus donec congreget Dominus congregationem populi ſui. &
propitius DEVS tunc oſtendat hæc, & apparebit maieſtas Domini. In hoc autem
2.Paralip.7. ſancto & venerabili loco, cùm *Salomon* opere conſummato, Domino ſacrificia of-
ferret, nebula impleuit domum, & apparuit gloria Domini, & ignis deſcendit de
cœlo, & deuorauit holocauſta & victimas, & maieſtas Domini impleuit domum,
nec poterant ſacerdotes ingredi domum Domini; ſed omnes filii Iſraël videbãt de-
ſcendentem ignem, & gloriam Domini ſuper domum. Cùm autem flexis genibus
& manibus ad cœlum expanſis oraſſet Salomon Dominum, vt quicunque Tem-
plum beneficia petiturus ingrederetur, preces eius à Domino reciperentur, appa-
ruit ei Dominus dicens: *Exaudiui orationem tuam & deprecationem tuam quã deprecatus*
es coram me: ſanctificaui domum hanc, quam ædificaſti mihi: oculi quoque mei erunt aperti,
& aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco iſto orauerit. Elegi enim & ſanctificaui locum
2.Mach.3. *iſtum mihi.* In hoc loco, ſicut in II. Machabæorum legitur, *Heliodoro* à Rege Antio-
cho miſſo, vt locum ſanctum violaret, & pecuniam depoſitam per violentiam au-
ferret, apparuit equus terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis ornatus:
qui autem ſedebat videbatur habere arma aurea: equus autem Heliodoro cum im-
petu priores calces alliſit. Alii autem apparuerunt duo Iuuenes virtute decori, o-
perti gloriâ, ſpecioſique amictu, qui circumſteterunt eum, & ex vtraque parte fla-
gellabant

gellabant ſine intermiſſione, multis plagis verberantes. In hoc *beata Virgo*, donec
a Ioſeph deſponſata fuiſſet, cum aliis virginibus dicitur miniſtraſſe: Templi corti-
nas, & veſtimenta ſacerdotalia præparando, literas ſacras addiſcens, ieiuniis, vigi-
liis, & orationibus & diuinarum ſcripturarum ſtudio prudenter & humiliter va-
cans: annis etiam puerilibus à parentibus, vt ſiſterent eam coram Domino, ad
Templum adducta, omnes gradus quibus aſcendebatur ad Templum, per ſe abſ-
que vlla difficultate dicitur aſcendiſſe, quod in oculis omnium mirabile viſum eſt,
& à ſæculo de paruo infantulo inauditum. In hoc loco dum ſanctus *Zacharias* in- *Luc.1.*
cenſum offerret Domino, apparuit ei Angelus nuntians eius orationem à DEO ex-
auditam: omnes enim ſacerdotes, pro Meſſia venturo & populi liberatione in ho-
ra incenſi Domino ſupplicabant: addidit etiam quòd Elizabeth vxor eius ſterilis
filium ei fuiſſet paritura. In hoc loco Dominus noſter IESVS CHRISTVS cum *Luc.2.*
turture & columba à parentibus eſt oblatus, à Simeone ſuſceptus; à ſancta Anna vi-
dua omnibus, qui expectabant redemptionem Hieruſalem, annunciatus: & cùm
iam duodecimum ætatis annum attigiſſet, vt diuinæ Scripturæ ſtudio vacandi da-
ret exemplum, in medio Doctorum ad diſputationem ſedens, opponebat & re-
ſpondebat, ita vt omnes ſuper reſponſis & prudentia eius mirarentur. Cùm autem
aſcendiſſet orare in Templum, eiecit ab eo vendentes, & ementes, & menſas nu-
mulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit, obiiciens eis ſcriptum eſ-
ſe; *domus mea domus orationis vocabitur.* Aliquando etiam ſuprà pinnaculum Tem- *Matth.21.*
pli aſcendit, vbi diabolus, vt ſe deorſum mitteret, tentando ſuggeſſit. Imminente *Matth.4.*
eius paſſione totâ die erat in Templo docens, & in veſpere in Bethaniam ſecedens, *Matth.21.*
ſummo mane reuertebatur. Huius Templi velum in morte eius ſciſſum eſt à ſum- *Matth. 27.*
mo vſque deorſum, vt pateret introitus ad ſancta ſanctorum. Ab huius Templi
pinnaculo beatus *Iacobus* Apoſtolus prædicans præcipitatus, perticâ fullonis per-
cuſſus, coronatus eſt martyrio. Eſt præterea Hieroſolymis templum aliud im-
menſæ quantitatis & amplitudinis, à quo fratres militiæ Templi, *Templarii* nomi-
nantur, quod *Templum Salomonis* nuncupatur, forſitan ad diſtinctionem alterius,
quod ſpecialiter Templum Domini appellatur. *Mons* autem *Olineti*, mons pin-
guis, mons Oliuarum, mons trium Luminum, mons Sanctus & omni acceptione
dignus; quaſi paſſibus mille diſtat ab Hieroſolymis: in cuius decliuio eſt *Bethphage*,
quæ interpretatur domus buccæ, viculus ſacerdotum: & *Bethania* caſtellum Ma- *Ioan.12.*
riæ & Marthæ & Lazari, in quo Maria Domini pedes vnxit, & capillis ſuis terſit, & *Luc.10.*
miniſtrante Marthâ, ad pedes Domini ſedens, verbũ ex ore eius auidè ſuſcipiebat. *Ioan.11.*
In quo CHRISTVS Lazarum ſuſcitauit: in quo etiam frequenter dignatus eſt ho-
ſpitari, prædicare, & miracula facere. In hoc ſancto & digniſſimo monte Domi-
nus ſedebat contra Templum, quando diſcipuli eius ſigna aduentus eius ad iudi- *Matth.24.*
cium, & conſummationis ſæculi ab eo quæſierunt. In hoc autem monte frequen-
ter cũ diſcipulis exibat ad orationem, & maximè imminente paſſione. In hoc mon- *Matth.24.*
te à pueris Hebræorum, cum ramis palmarum ſibi obuiã occurrẽtibus, honorificè
eſt ſuſceptus; & ab illo loco cum hymnis & laudibus vſque in Hieruſalem ſuper aſi-
num deductus. Ex hoc monte videntibus diſcipulis ſuis, ad cœlos glorioſè aſcẽdit. *Actor.1.*
Sunt alia loca ſancta & venerabilia tam in ciuitate, quàm extra: ſcilicet *val-* LXIII.
lis Ioſaphat, quæ eſt inter montem Syon, & montem Oliueti, in quo loco dicitur eſſe
trans torrẽtem Cedron, viculus paruus, qui dicitur *Getſemani*; & iuxtà illum hortus, *Matth.26.*
in quo à Iudæis captus eſt Dominus. In hac valle beata Virgo ſepulta fuit. In hoc
autem loco Dominus ad iudicium creditur eſſe venturus. *Probatica piſcina*, in cuius
aqua ab Angelo commota ſanabantur infirmi; & *natatoria Siloë*, in quo cæcus natus
curatus eſt à cæcitate. *Eccleſia beati protomartyris Stephani*, in quo loco ipſe à Iudæis
fuit lapidatus. Caſtellum *Emaus*, quod diſtat ab Hieruſalem ſtadiis ſexaginta, ha-
bens iuxta ſe *Modin*, ciuitatem Machabæorum, & ciuitatem *Gabaon*, in quo Domi- *Luc.24.*
nus panem frangens, & gratias agens duobus diſcipulis in fractione panis apparuit.
Sunt alia loca quã plurima, quæ Dominus corporali præſentiâ ſuâ viſitare & ſancti-
ficare dignatus eſt. Quæcunque enim loca Dominus pedibus ſuis calcauit, ſancta
& conſecrata, & pro pretioſis reliquiis à fidelibus habentur. Vnde non immeritò
Terra illa promiſſionis lacte & melle fluens, & omnium aromatũ ſuperans fragran-
tiam, non ſolùm religioſos clericos, ſed etiam laicos, tam milites quàm alterius con-

ditionis, vt in ea relictis parentibus & propriis patrimoniis regulariter viuerent, incitauit, attraxit, & illexit: quorum quidam Hospitalarii siue *fratres Hospitalis sancti Ioannis:* Alii *fratres militiæ Templi:* alii *fratres Hospitalis sanctæ Mariæ Theutonicorum* in Hierusalem nuncupantur.

LXIV. *Hospitale sancti Ioannis* à tempore Surianorum & Græcorum, cùm adhuc sub Saracenorum dominio Ciuitas sancta captiua teneretur, initium habuit, in hunc modum. Licet temporibus illis totam terram Promissionis Saraceni peccatis exigentibus occupassent, multi tamen Christiani de gente *Surianorum* patriam suam deserere noluerunt, sed extremis conditionibus afflicti, & iugo duræ seruitutis oppressi inter Saracenos habitabant. Princeps autem Ægyptius, qui vniuersas regiones à Laodicia Syrię vsque ad extremam Ægypti ciuitatem Alexandriam possidebat, quartam ciuitatis Hierosolymitanæ portionem ex parte Dominici Sepulchri Surianis & Patriarchę eorum sub annuo tributo ad habitãdum concesserat: alias autem tres portiones inhabitabant Saraceni. Vnde ex Occidẽtalibus regionibus plerunque ad Terram promissionis veniebant Christiani quidam, causâ negotiationis tracti; alii causâ deuotionis & peregrinationis cum magno periculo, dato Saracenis tributo, loca Sancta visitabant: inter quos quidam de Longobardis, & maximè *Almaphitani,* de ciuitate scilicet Almaphia, quæ nõ nisi septem miliaribus distat ab egregia ciuitate Salerno, quia merces peregrinas afferebant, & principem Ægyptium tributis & muneribus sibi beneuolũ & placatum reddiderant, apud ipsum optimas inuenerunt conditiones. Vndè ab ipso Principe facilè obtinuerunt, vt in honore beatę Mariæ prope ecclesiam Sepulchri Dominici, quantum vix iactus est vnius lapidis, ecclesiam Latinorum construerent: eò quòd Suriani Græcorum consuetudines & instituta in diuinis officiis penitus obseruabant: vnde vsque in hodiernum diẽ prædicta ecclesia, dicitur ecclesia *sanctæ Mariæ de Latina.* Latinum enim Abbatem & Monachos morè Latinorum diuina celebrantes in ea instituerunt. Tempore autem procedente extrà septa monasterii, in quo mulieres peregrinas recipere eiusdẽ loci monachi inhonestũ reputabant; aliud ordinauerũt monasterium in honore beatæ *Mariæ Magdalenæ,* & sorores mulieres religiosas, quæ peregrinis mulieribus Latinis in prædicto loco ministrarent, & eas in hospitio reciperent. Post hæc verò cõfluente Peregrinorum multitudine, cùm prædicta monasteria ad recipiendos omnes pauperes afflictos & infirmos nõ sufficerent, iuxta ecclesiã suam prædictus Abbas & monachi ad opus infirmorũ & egenorũ, *Hospitale* & capellã in honore sancti *Ioannis Eleemonis* in eodẽ loco construxerunt. Hic vir sanctus, DEO placens, & per omnia cõmendabilis, Cyprius fuit natione, & meritis sanctitatis exigentibus ad Patriarchatum Alexandrinum fuit vocatus. Et quoniam in eleemosynis & in aliis operibus pietatis singulariter præcellebat, *Eleemon,* id est, misericors est appellatus. Et quoniam à principio prædictum Xenodochium seu hospitale sancti Iohannis reditus vel alias possessiones non habebat, de fragmentis & reliquiis mensarum vtriusque monasterii, & de quibusdam eleemosynis fidelium Abbas de Latina, ad quem illud Hospitale spectabat, pauperibus & infirmis faciebat prouideri. Postquam autem diuinæ placuit pietati, vt ciuitatem redemptionis nostræ per Ducem *Godefridum* & alios CHRISTI fideles ab impiorum dominio liberaret, & eam cultui restitueret Christiano, vir quidam sanctæ vitæ, & probatæ religionis nomine *Gerardus,* qui longo tempore de mandato Abbatis in prædicto hospitali pauperibus deuotè ministrauerat, adiunctis sibi quibusdam honestis & religiosis viris habitum regularem suscepit, & vestibus suis albam crucẽ exteriùs affigẽs in pectore, regulę salutari & honestis institutionibus factã sollemniter professione, seipsum obligauit. Cui etiam mulier quædam *Agnes* nomine, Romana natione, nobilis carne, sed nobilior sanctitate, quę in monasterio mulierum vicem gesserat Abbatissæ, in ministerio pauperum adiuncta eandẽ regulam, & humilitatis habitũ votiuè suscepit. Prædicti igitur fratres humiliter & deuotè Domino seruiẽtes, & infirmis pauperibus de paupertate sua diligenter ministrantes in agro, qui dicitur *Acheldemach,* mortuos suos sepeliebãt. Hic est ager illi figuli, qui emptus est à Iudæis in sepulturam peregrinorum ex triginta argenteis, quos Iudas in Templo proiecit. *Matth. 27.* Abbati autem sanctę Mariæ de Latina, qui prædicti Hospitalis principium extiterat, & tam ipsos quàm infirmos eorum de propria mensa diu sustentauerat, obedientiam, & reuerentiã quàm diu pauperes fuerunt, non negauerũt: primum paupertatis suæ

patronum

patronum & coadiutorem eorum & loci apud Dominum protectorem beatum Ioannem Eleemona deuotissimè venerantes, & ipsum dominum & aduocatum suum confitentes; domino etiam Patriarchæ Hierosolymitano deuotè obedientes de bonis suis decimas secundùm sacros Canones, & vtriusque Testamenti præcepta absque contradictione reddebant. Orationi autem vacantes, vigiliis & ieiuniis se ipsos affligentes, operibus misericordiæ affluentes, parci sibi & austeri; pauperibus autem & infirmis, quos *Dominos suos* appellabant, largi & misericordes existebant. Panis de pura simila largiebantur infirmis, residuum verò cum furfure, ad vsus proprios reseruabãt. Si quis autẽ inter ipsos in aliquo delinquebat, nullo modo relinquebatur impunitũ, ne facilitas veniæ præberet incentiuum delinquendi. Secundùm enim quod culpæ reatus exigebat, quidam signo Crucis à vestimentis auulso tanquam membra putrida prorsus eiiciebantur; alios vinculis & carceri mancipabant; alios ad pedes fratrum in terra cibum parcissimum vsque ad condignam satisfactionem, sumere decernebant. Et quoniam DEVS erat cum eis, ab omnibus amabantur. Vnde factum est, quòd in omnem terram Christianorum exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ forma sanctitatis eorum. *Psal. 18.* Et quoniam ex omni natione, tribu & lingua post Terræ sanctæ liberationem CHRISTI fideles Sepulchrum Domini visitaturi Hierosolymis confluebant, largitione Principum & eleemosynis fidelium modico tempore adeò ditati sunt, quòd ab vniuersis Occidentalibus prouinciis redditus copiosos colligentes, casalia sibi & oppida tanquam *terræ Principes* comparantes ditioni suæ subiecerunt.

LXV. His ita gestis procedente tempore cum omnibus mundi partibus diuites & pauperes, iuuenes & virgines, senes cum iunioribus loca Sancta visitaturi Hierosolymam pergerent, latrunculi quidam, & raptores, & viarum publicarum prædatores incautis Peregrinis insidiantes, multos ex ipsis spoliabant, quosdam autem trucidabant. Quidam autem DEO amabiles & deuoti milites charitate feruentes, mundo renunciantes, & CHRISTI se seruitio mancipantes, in manu Patriarchæ Hierosolymitani, professione & voto solemni sese astrinxerunt, vt à prędictis latronibus & viris sanguinum defenderent Peregrinos, & stratas publicas custodirent, more Canonicorum regularium in obedientia & castitate, & sine proprio, militaturi summo Regi. Quorum præcipui extiterunt viri venerabiles & amici DEI, *Hugo de Paganis*, & *Gaufridus de sancto Aldemaro*. In hoc autem tam sancto proposito nonnisi nouem fuerunt à principio. Talibus autem vtentes vestibus, quales eis in eleemosyna largiebantur fideles, nouem annis in habitu sæculari seruierunt. Rex autem & eius milites prædictis viris nobilibus, qui omnia pro CHRISTO reliquerant, compatientes, vnà cum domino Patriarcha de rebus propriis eos sustentabant, quædam beneficia & possessiones eisdem postea pro remedio animarum suarum conferentes. Et quoniam nondum propriam habebant Ecclesiam, neque certum domicilium, dominus Rex in quadam parte palatii sui iuxta Templum Domini, eisdem ad tempus habitaculum concessit. Abbas autem & Canonici Templi Domini plateam, quam habebant iuxta Regis palatium, ad opus officinarum eis tradiderunt. Et quoniam iuxta Templum Domini mansionem habuerunt, *fratres Militiæ Templi* postea, vt dicitur, sunt appellati. Cùm autem annis nouem in hac professione & sancta paupertate, communem vitam ducentes, concorditer & quasi vnius moris in domo permansissent, *Psal. 76.* anno gratiæ *millesimo centesimo vigesimo octauo*, *An. Do. 1128.* de mandato domini Papæ Honorii, & domini Stephani Hierosolymitani Patriarchæ, instituta est eis regula, & albus habitus absque aliqua Cruce assignatus. Hoc autem factum est in Concilio generali apud *Trecas* ciuitatem Campaniæ celebrato, sub domino Albanense episcopo Apostolicæ Sedis Legato, præsentibus Remensi & Senonensi Archiepiscopis, & Cisterciensis ordinis Abbatibus, cum multis aliis ecclesiarum Prælatis.

Post hæc verò tempore domini Eugenii Papæ Cruces rubeas vestimentis suis exteriùs affixerunt, vestes albas in signum innocentiæ deferentes; per Cruces autem rubeas martyrium designantes, eò quòd sanguinem proprium secundùm instituta regulæ, pro defensione Terræ sanctæ effundere sunt professi; & CHRISTI Crucis inimicos viriliter expugnando, à Christianorum finibus propellere; & ad nutum & mandatum eius, qui præest militiæ, non impetuosè neque inordinatè, sed prudenter & cum omni cautela ad prælia procedendo, primi in progrediendo, in

regrediendo postremi: Nec est eis licitum terga fugiendo dare, vel sine mandato reuerti. Et quoniam strenui & fortes CHRISTI milites, tanquã alteri Machabæi, de viribus suis non præsumentes, sed in virtute Diuina spem omnem ponẽtes, & in [Psal. 115. 5.] cruce IESV CHRISTI summam habẽtes fiduciam, *pretiosa in conspectu Domini morti* corpora sua pro CHRISTO exponebant, Dominus cum ipsis & pro ipsis pugnabat. [Deut. 32.] Vnde adeò formidabiles facti sunt fidei CHRISTI aduersariis, quòd vnus persequebatur mille, & duo decem millia: non quot essent, sed magis vbi essent, dum ad arma clamaretur, interrogantes: Leones in bello, agni mansueti in domo: in expeditione, milites asperi; in ecclesia, velut eremitæ & monachi: inimicis CHRISTI duri & feroces; Christianis autem, benigni & mites: vexillum bipartitum ex albo & nigro, quod nominant *Bauceant*, præuium habentes: eò quòd CHRISTI amicis candidi sunt, & benigni; nigri autem & terribiles inimicis. Et quoniam religionis vigor absque districtione disciplinæ nõ potest obseruari, viri religiosi & prudentes à principio sibi præcauentes, & in posterum prouidẽtes, transgressiones seu negligentias delinquentium fratrum nullo modo dissimulare, vel impunitas præterire voluerunt; sed quantitatem criminum & peccatorum circũstantias circumspecto examine diligenter ponderantes, à consortio suo quosdã irreuocabiliter eiicientes, Crucem rubeam auferebant, ne morbidæ capræ contagio, grex ouium macularetur: alios autem vsque ad condignam satisfactionem ad terram absque mappa cibum tenuem sumere, vt coram omnibus eis rubor, & aliis timor incuteretur, iniungentes; quibus etiam ad cumulum maioris confusionis & expiationis canes, si fortè secum manducarent, non liceret amouere: alios etiam vt à gehennali carcere valerent liberari, carceribus & vinculis ad tempus, vel in perpetuum, secundùm quod expedire videbatur, coërcebant. Multis insuper aliis modis secundùm regulæ salutaris instituta, ad obseruantiam regularis disciplinæ & professionis honestæ, rebelles & contumaces compellebant. Domino etiam Patriarchæ Hierosolymitano, à quo professionis principium, & vitæ corporalis subsidium habuerunt, debitam obedientiam & reuerentiam humiliter exhibebant: decimas, & alia quæ sunt [Luc. 20.] DEI, DEO; & quæ sunt Cæsaris, Cæsari reddentes. Nulli molesti erãt, sed ab omni- [Matth. 22.] bus propter humilitatem & religionem amabantur. Ex quo factum est, quòd nomen honestatis eorum, & fama sanctitatis, quasi cella aromatica redolens suauitatem odoris, diffusa est per mundum vniuersum; & impleta est domus sanctæ ecclesiæ ex odore vnguenti; & memoria eorum in ore omnium fidelium quasi mellis dulcedinem sapiebat. Virtutes autem & prælia eorum, & gloriosos de inimicis CHRISTI triumphos, enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Milites autem ex vniuerso mundo non solùm mediocres, sed & Duces & Principes eorum exemplo mundi vincula disrumpentes, & omnibus pro CHRISTO renunciantes, ad eos confluebant: professionis & religionis eorum cupientes esse participes; pomposam mundi vanitatem, & carnales delicias à se penitùs relegantes, & tanquam stercora reputantes, CHRISTI militiam & religionis humilitatem diuinitùs inspirati deuotissimè amplexabantur. Vnde modico tempore adeo multiplicati sunt, quòd in conuentu eorum plusquam trecentos *equites*, exceptis *seruientibus*, quorum non erat numerus, omnes albis chlamydibus indutos haberent. Amplis autem possessionibus tam citra mare quàm vltra dilatati sunt in immensum; villas, ciuitates, & oppida exemplo Fratrum Hospitalis sancti Ioannis possidentes, ex quibus certam pecuniæ summam pro defensione Terræ sanctæ summo eorum *Magistro*, cuius sedes principalis erat in Hierusalem, mittunt annuatim. Pari modo summo & principali magistro Hospitalis sancti Ioannis, procuratores domorum, quos *Præceptores* nominant, certam pecuniæ summam singulis annis transmittunt. Prædicti enim Hospitalis fratres, ad imitationem fratrum Militiæ Templi, armis materialibus vtentes, milites cum seruientibus in suo collegio receperunt, vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam Prophetam de promotione & statu futuræ eccle- [Isaia 60.] siæ: *Ponam te in superbiam sæculorum.* Et iterum: [Isaia 65.] *Lupus & agnus pascentur simul; Leo vt bos comedet paleas; habitabit Lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit: Vitulus &* [LXVI.] *Leo, & ouis simul morabuntur.* Et quoniam *funiculus triplex difficilè rumpitur*, pla- [Eccl. 4.] cuit diuinæ prouidentiæ prædictis duabus domibus addere tertiam, sanctæ Terræ admodum necessariam, quasi ex prædictis duabus compositam. Professionem enim

enim & regulam & institutiones fratrum Militiæ Templi, tam in bello, quàm in pace, prorsus obseruant; infirmos, peregrinos, & alios nihilominus, sicut fratres Hospitalis sancti Ioannis in hospitali suo, quod dicitur *sanctæ Mariæ Teutonicorum in Hierusalem*, recipiunt, eisdem cum omni deuotione & pietate necessaria sufficienter ministrantes; domino Patriarchæ & aliis ecclesiarum prælatis humiliter obedientes. Decimas autem integras ex omnibus bonis quæ possident, secundùm quod exigit ordo iuris, & diuina institutio, reddentes, ecclesiarum Prælatos non molestant. Hi autem quasi à modico & tenui fonte principium habentes in magnum fluuium excreuerũt, beatâ virgine Maria eorum aduocatâ, cui cum omni deuotione & humilitate seruiunt, eos tam in bonis spiritualibus quàm temporalibus subsidiis promouente, & incrementum largiente. Cùm enim ciuitas sancta post prædictam eius liberationem habitaretur à Christianis, & multi ex Teutonicis & Alemannis causâ peregrinationis pergentes Hierusalem linguam ciuitatis ignorarent, inspirauit diuina clementia cuidam honesto & religioso viro Teutonico, qui in ciuitate cũ vxore sua morabatur, quatenus quoddam Xenodochium de bonis suis construeret, in quo pauperibus & infirmis Teutonicis hospitalitatem exhiberet. Cõfluentibus autem ad ipsum ratione commercii linguæ & noti sibi idiomatis, de gente illa multis pauperibus & peregrinis, de consensu & voluntate domini Patriarchæ, quoddam oratorium composuit iuxta prædictum hospitale in honore beatæ DEI genetricis Mariæ. Longo autem tempore in magna paupertate tam de bonis suis, quàm de his quæ colligebat, ex fidelium eleemosynis pauperes infirmos procurabat. Quidam autem & maximè de gente Teutonicorum prædicti viri charitatem & meritum attendentes, omnibus renunciantes, se & sua DEO & prædicto Hospitali tradiderunt, ministerio pauperum, deposito seculari habitu, voto se adstringentes. Procedente autem tempore cùm non solùm de inferioribus, sed de equestri ordine, & de nobilibus Alemaniæ viris DEO deuotis prædicto Hospitali sese voto obligassent, paupertatem voluntariam, & *abiecti in domo DEI esse magis, quàm habitare in tabernaculis* Psal. 83.
peccatorum eligentes; visum est eis DEO gratum esse & acceptum, & magis meritoriũ, non solùm pauperibus infirmis seruire, sed insuper animas suas pro CHRISTO ponere, & ab inimicis fidei Christianæ Terram sanctam defendendo, CHRISTO tam spiritualiter quàm corporaliter militare. Vnde, sicut prædictum est, regulam & instituta fratrum militiæ Tẽpli ita susceperunt, quòd opera pietatis & DEO amabilem hospitalitatem non reliquerunt: sicut animalia sancta habentes faciem homi- Ezech. 1.
nis pariter & leonis; & vtrumque seruitium ita religiosè & diligenter adimplentes, quòd DEI & hominum gratiam promeruerunt & fauorem: ad differentiam aliorum Cruces nigras albis chlamydibus assuentes. Et quoniam vsq; ad tempora præsentia in humilitate paupertatis & feruore religionis permãserũt, *auertat Dominus ab eis superbas, auaras, litigiosas, & solicitudine anxias & religioni inimicas diuitias.* Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum Matth. 16.
patiatur?

LXVI. Multis præterea viris regularibus, & religiosis, anachoretis, monachis, canonicis, sanctimonialibus, & inclusis, virginibus DEO dicatis, viduis castis & sanctis, Terra sancta velut paradisus voluptatis florebat, & tanquam ex rosis, liliis & violis, odorem suauitatis spirabat. Benedixerat enim Dominus coronæ an- Psal. 64.
ni benignitatis suæ, vnde adeo pinguescebant speciosa deserti, quòd vbi serpentes Psal. 48.
priùs & dracones habitauerant, oriebatur viror calami & iunci. Licet ad punctum in modico dereliquerit eam Dominus, in miserationibus magnis eius filios congregauit. Ex variis autem generibus hominum, & diuersis linguis & nationibus vniuersam terram reddidit populosam, ita quòd illud propheticum, in ea videretur impletum: *Filii tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere surgent.* Videbat autem & af- Is. 60.
fluebat, mirabatur & dilatabatur cor eius, quando conuersa fuisset ad eam multitudo maris, & maximè *Ianuenses, Venetici*, & *Pisani*: Fortitudo autem gentium, venisset ei, præcipuè de partibus Franciæ & Alemanniæ, homines bellicosi. Hi in mari fortiores; illi potentiores in terra: hi marinis prælis aptiores, vsu & exercitio in aquis promptiores ad pugnandum; illi in terra probiores, & ad bella doctissimi, & in equestri exercitu gladio & lanceâ magis strenui ad præliandum: hi in galeis meliores; illi in equis præcellentes. Homines siquidem *Italici* grauiores & maturi, prudentes & compositi, in cibo parci, in potu sobrii, in verbis ornati & prolixi, in-

consiliis circumspecti, in re sua publica procuranda diligentes & studiosi, tenaces & sibi in posterum prouidentes, alii subiici renuentes, ante omnia libertatem sibi defendentes, sub vno quem eligunt capitaneo communitati suæ iura & instituta dictantes, & firmiter obseruantes, Terræ sanctæ valdè sunt necessarii, non solùm in prœliando, sed in nauali exercitio, in mercimoniis & peregrinis & victualibus deportandis. Et quoniam in potu & cibo modesti sunt, diutius in Orientali regione viuunt, quàm aliæ Occidentales nationes. *Alemanni* autem, *Francigenæ*, *Britones*, *Anglici* & alii transmontani, minus compositi & magis impetuosi, minus circunspecti in agendis, in cibis & potibus magis superflui, in expensis magis profusi, in verbis minus cauti, in consiliis festini, & minus prouidi, in ecclesia deuoti, in eleemosynis & aliis operibus misericordiæ feruẽtiores, in prœliis autem animosiores, & ad defensionẽ Terræ sanctæ, [& maximè Britones,] quamplurimùm sunt vtiles, & valdè formidabiles Saracenis: qui tamen propter quorundam eorũ leuitatem & intemperantiam, *filii Hemaudii* à Pollanis appellantur. *Pollani* autẽ dicuntur qui post prædictam Terræ sanctæ liberationẽ ex ea oriundi extiterunt: vel quia recentes & noui, quasi pulli respectu Surianorũ reputati sunt; vel quia principaliter de gẽte Apuliæ matres secundùm carnẽ habuerunt. Cùm enim in Occidentaliũ principum exercitu paucas mulieres respectu virorũ adduxissent nostri, qui in Terra sancta remanserunt, de regno Apuliæ, eò quòd propiùs esset aliis regionibus, vocãtes mulieres, cũ eis matrimonia contraxerunt. Sunt præterea in prædicta Terra sancta plures aliæ nationes varios ritus habentes, in cultu diuino & modo religionis à se inuicem valdè dissidentes: *Suriani* videl. & *Græci*, *Iacobitæ*, *Maronitæ*, & *Nestoriani*, *Armeni* & *Georgiani*: negotiationibus & agriculturæ, & aliis cõmoditatibus non modicùm necessarii Terræ sanctæ, seminãtes agros & plantantes vineas, & facientes fructũ natiuitatis. (Psal. 106.)

LXVIII. Cùm igitur cœlis desuper rorantibus Dominus daret benignitatem, & Terra sancta daret fructũ suum, & sicut lætantiũ omnium habitatio esset in ea, & esset canticũ populo Domini, sicut vox sanctificatæ solẽnitatis, & lætabãtur coram Domino, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores captâ prædâ quando diuidũt spolia, ex omni parte mũdi concurrebãt. Cortina cortinam trahebat, & qui audiebãt, dicebant; *Venite ascendamus ad mõtem Domini, & ad domum DEI Iacob. Visitauit enim Dominus terram suã, & inebriauit eã, multiplicatis locupletare eã.* Nõ solùm autẽ de Saba, sed de vniuerso mũdo veniebant, aurũ & thus in Hierusalẽ deferentes, & laudem Domino annunciantes: & erat Sepulchrũ eius gloriosum, adeò quòd ad litterã completum videretur illud Isaiæ: *Erit præparatus mons domus Domini in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi.* Et dicent illud, quod legimus in Tobia de Hierusalem, *Luce splendidâ fulgebis, & omnes fines terræ adorabunt te: nationes ex longinquo ad te venient, & munera deferentes adorabunt Dominum in te.* Illud autẽ quod tempore Iudæorum, peccatis eorũ exigentibus, Dominus non compleuit, tunc demum videbatur completum; scilicet quod dicitur in Deuteronomio: *Omnis locus quem calcauerit pes vester, vester erit: à deserto & Libano & flumine magno Eufrate, vsque ad mare Occidentale, erunt termini vestri.* Cùm igitur prædicta Domini vinea vsque ad extremũ terræ spiraret suauitatẽ odoris; serpens antiquus, draco venenosus, humano generi inimicus, odorẽ bonum diu sustinere nõ valens, videns & inuidens tantã in partibus Orientis, dexteræ Excelsi mutationẽ, ecclesiam sanctã scilicet dilatari, cultũ diuinũ ampliari, infideles cõfundi, Christianos exaltari, innouari signa, immutari mirabilia, ignẽ de supernis sancto sabbatho Paschę in ecclesia Dominicæ resurrectionis descẽdere, populũ deuotissimè accurrere, DEI gloriã prædicare & eius magnalia attollere, infideles erubescere, fideles autẽ in Domino gaudere: tãto lumine obtenebratus, & quasi lętali vulnere malitiæ suę interiùs sauciatus, cœpit mille modis cogitare, & variis machinationib⁹ procurare, qualiter venenũ suũ posset latẽter infundere, vineã Domini demoliri, & in agro Domini dormiẽtibus pastorib⁹ zizania superseminare.

(Psal. 84. Isaia 9. Isaia 2. Psal. 64. Isa. 60. Isa. 11. Esa. 2. Tob. 13. Deut. 11. Matth. 13.)

LXIX. Cùm igitur à principio in locis aridis & inaquosis, in primis scil. Peregrinis adhuc pauperibus, & multis laboribus cõfectis & attenuatis requiẽ nõ inuenisset, inuenit demũ domum vacantẽ, scopis mundatã; homines otio vacãtes, & iam securè habitantes; à fructu frumẽti, vini & olei sui, multiplicatos, & bonis tẽporalibus suprà modum refertos: & assumens septẽ spiritus nequiores se, cum septem videl. peccatis criminalibus, propter ingratitudinẽ nequioribus, quàm priùs, introiuit;

(Matth. 12. Psal. 4.)

introiuit; *& facta sunt posteriora, peiora prioribus*, dum vulneribus iteratis à facie insipientiæ putruerunt, [Psal. 37.] & corruptæ sunt cicatrices eorum. Impinguati enim, incrassati, [Deut. 32.] dilatati recalcitrauerunt: & ex adipe diuitiarum & deliciarum prodiit iniquitas [Psal. 72.] insipientium hominum. Saturauit eos Dominus & mœchati sunt, & in domibus [Ierem. 5.] meretricum luxuriabantur: tanquam aqua effusi sunt, & post concupiscentias suas [Eccl. 18.] abierunt: non sunt transfusi de vase in vas; requieuerunt in fæcibus suis, tanquã iumenta in stercoribus [Ioël. 1.] putrescentes: equi emissarii facti sunt; vnusquisq; ad vxorem proximi sui hinniebat: [Ierem. 5.] supercecidit ignis & nõ viderunt Solem; oculos suos statuerunt [Psal. 57.] declinare in terram; superbi, elati, inflati, contumeliosi, seditiosi, inuicem mordentes, inter fratres discordiam seminantes, malitiosi, sortilegi, & sacrilegi, iracundi, & iniqui, desidiâ & ignauiâ torpentes, auaritiâ insatiabiles, crapulâ & ebrietate prægrauati, luxuriâ & immunditiâ fœtidi, fures, raptores, homicidæ, viri sanguinum, & proditores, parentibus & maioribus suis non obedientes, insipientes & incompositi, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia; &, vt prophetico vtar eloquio, *maledictum, & mendacium, homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit*: [Osee 4.] ideò dilatauit infernus animam suam, absque vllo termino, & singulis criminibus & vitiis singula præparauit hospitia, & infinita multiplicauit tormenta. Adeo autem omnis cogitatio hominum impiorum [Gen. 6.] intenta erat ad malum omni tempore, & corruperat viam suam super terram; adeò virtus omnis & religionis honestas emarcuerant, & multorum refrigescente charitate, filius hominis fidem in terra non inueniebat, quod vix aliquis reperiebatur, [Luc. 18.] qui inter sanctum & profanum haberet distantiam, vel à vili pretiosum [Ezech. 22.] separaret. Omnes in præcipitium & confusionem ferebantur; à planta pedis [Isaia 1.] vsque ad verticem non inueniebatur sanitas; & erat *sicut populus, sic sacerdos*. [Osee 4.]

LXX. Vt enim à sanctuario Domini incipiamus: Postquam *omnis penè mundus in eleemosynis, & oblationibus, & variis muneribus, Ecclesiarum Prælatis, & personis regularibus factus est tributarius*, pastores semetipsos pascentes, lanam & lac ex ouibus quærentes, [Ezech. 34, 8.] de animabus autem non curantes; quinimò proditionis exempla in subiectos transmittentes; vaccæ pingues in monte Samariæ, facti sunt de CHRISTI paupertate diuites, de eius humilitate superbi, de illius ignominia gloriosi, de Crucifixi [Ierem. 5.] patrimonio impinguati, dilatati, incrassati: cùm tamen dixerit Dominus Petro, *Pasce oues meas*: nunquam *Tonde oues meas*, ipsum dixisse reperimus. [Ioan. 21.] Dum enim quæ sua sunt quærerent, non quæ IESV CHRISTI, facti sunt cæci duces cæcorum, canes [Phil. 2.] muti non valentes latrare: domum Domini pompaticè ingredientes; clauẽ [Isaia 56.] scientiæ habentes, ipsi tamen nec intrabant, nec alios intrare sinebant: leprâ autẽ [Amos 6. Luc. 11.] Gyezi miserabiliter respersi, cathedras vendentium columbas, & numulariorum mensas, [4. Reg. 5.] quas Dominus euertit, ipsi passim in Ecclesiis erigebãt; dicentes, cum Iuda proditore: [Matth. 21.] *Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam illum?* [Matth. 26.] Omnes autem diligebant munera, sequebantur retributiones, auferentes claues Simoni Petro, & eas Simoni [Isaia 1.] Mago tradentes: diffluentes autem luxu multiplici, & otio turpi marcentes, non solùm de micis, quæ cadebant de mensa Domini, sed de panibus integris, & de cibis [Matth. 15.] delicatis pascebant catellos suos, quos de turpibus cõcubinis ipsi turpiores procrearant.

LXXI. Regulares autem postquam veneno diuitiarũ infecti, amplis possessionibus suprà modum excreuerunt, contemptis superioribus suis, disrumpentes vincula eorũ, & proiicientes ab eis iugũ ipsorum, nõ solùm ecclesiis & ecclesiasticis viris [Psal. 2.] molesti facti sunt; sed & ipsi inuicẽ inuidentes, & inuicem detrahentes, nõ sine graui scãdalo totius Christianitatis, vsq; ad apertas cõtumelias, & odia manifesta, & ferè vsq; ad cõflictus, & violentias & pugnas non solùm verborũ, sed verberũ plerunque procedebãt. Postquã enim *turrim Babel* ædificare cœperunt, confusis & diuisis [Gen. 11.] linguis à se inuicẽ discedentes, non solùm inter se discordabant, sed & partes sibi facientes, inter alios discordias procurabãt. Multi tamen ex ipsis meliùs affecti, viri iusti & timorati, quantum eis in hac tempestate licebat, salutarem regulã & sanctas ordinis institutiones obseruantes, tanquam granum inter paleas, & lilium inter spinas, [Cant. 2.] puncti & compuncti, & vehementi cordis dolore intrinsecus grauiter sauciati, non *abierunt in consilio impiorum, & in via peccatorum non steterunt; nec sederunt in cathedra pestilentiæ*. [Psal. 1.] Adeo tamen iniquorum & deteriùs affectorum præualuit impietas & superabundauit iniquitas, quòd frequenter à Prælatis interdictos, vel anathematis

vinculo nominatim & specialiter innodatos, ipsi ad diuina recipere non timebant.
Rom. 12. Et qui cum gaudentibus gaudere, & cum flentibus flere debuerunt, aliis lugenti-
bus soli lætabantur. Et propter hoc Ecclesiasticæ disciplinæ rigore districtionis e-
neruato, sæculares & pestilentes homines Prælatorum suorum sententias, & spiri-
tualis gladii iustitiam terribilem vilipendentes, contemnebant. Abbates enim,
Priores, & Monachi eorum mercenarii & miserabiles Capellani, timore Domini
proiecto, falcem suam in messem alienam mittere non formidabant, clandestinis
matrimoniis personas illegitimas vel fugitiuas copulantes; infirmos causâ cupidita-
tis, non causâ pietatis visitantes, & eisdem contradicentibus propriis Pastoribus sa-
cramenta ministrantes; ligantes & soluentes, contra DEVM, & sanctorum statuta
canonum, animas quarum cura ad ipsos non pertinebat: cùm tamen dicat Aposto-
Rom. 14. lus: *Tu quis es, qui iudicas seruum alienum?* Mortuos autem, Prælatis eorum contradi-
centibus, passim ad sepulturam admittebant, ius parochiale sibi illicitè vsurpantes,
(*Monachorum enim officium est plangere, & orare: non sacramentum laicis ministrare*). Non
solum autem Monachi, sed & ipsæ moniales superioribus suis inobedientes, excus-
Thren. 4. so disciplinæ iugo de claustro exiliebant, tanquam lapides sanctuarii in capite o-
mnium platearum dispersi, publica balnea cum personis sæcularibus irreligiosè fre-
quentantes. Nec hæc supradicta memorauimus, vt præcedentium crimina subse-
quentibus & his qui præsentis sunt temporis imputemus; sed vt ipsi manus suas la-
Psal. 57. uantes in sanguine peccatorum, discant bonos imitari, malos autem detestari & re-
probare. Discant humiliari cum CHRISTO, & eius amplecti paupertatem, purita-
Luc. 21, 19. tem & caritatem, vt non solùm habitu exteriori mundo renunciātes, *in patientia sua*
LXXII. *possideant animas suas.* Inter laicos autem & personas sæculares quantò maiores
& potētiores extiterunt, tantò perniciosiùs vias suas corruperunt. Generatio enim
Deut. 31. praua atque peruersa, filii scelerati & degeneres, homines corrupti, & legis diuinæ
præuaricatores, ex supradictis peregrinis, viris religiosis DEO acceptis, & homini-
bus gratiosis, tanquam fæx ex vino, & amurca ex oleo, quasi lolium ex frumento, &
rubigo ex argento procedentes, paternis possessionibus, sed non moribus successe-
runt; bonis temporalibus abutentes, quæ parentes eorum ad honorem DEI contra
impios strenuè dimicantes, proprii sanguinis effusione sunt adepti. Filii autem eo-
rum, qui *Pullani* nominantur, in deliciis enutriti, molles & effœminati, balneis plus-
quàm prœliis assueti, immunditiæ & luxuriæ dediti, more mulierum mollibus in-
Psal. 143. duti, circumornati & compositi vt similitudo Templi, quàm desides & ignauos,
quàm pusillanimes & timidos, contra CHRISTI inimicos se exhibuerint, nemo du-
bitat, qui quantum à Saracenis paruipendātur, non ignorat. Vnde cùm coram præ-
dictis eorum patribus, licet admodum paucis, Saracenorum multitudo tanquam à
Psal. 103. facie tonitrui trepidaret, istorum inertiam, nisi Francos & Occidentales populos
secum haberent, plusquàm sexum fœmineum non formidarent. Ipsi autem cum
Saracenis fœdus ineuntes, & inimicorum CHRISTI pace gaudentes; à se autem in-
uicem pro facili causa diffidentes, lites & iurgia, & bella ciuilia inter se concitantes,
& plerumque ab inimicis fidei nostræ contra Christianos auxilium postulantes,
vires & expensas, quas ad honorem DEI in paganos cōuertere debuissent, ipsi ina-
niter in Christianitatis detrimentum inter se consumere, non erubescunt: verbis
autem compositis ita mentis propositum palliare didicerunt, foliis pulcherrimis si-
ne fructu velut steriles salices cooperti & ornati; quod qui eos per experientiam
pleniùs nō nouerunt, vix eorum in *corde & corde loquentium* dissimulationes possunt
perpendere, & fallacias euitare. Vxores autem suas homines suspiciosi, & zelotypiæ
spiritu concitati, sub arcta custodia recludentes, ita studiosè & sollicitè custodiunt,
quod fratribus earum & cognatis quantumcunque propinquis vix ad ipsas patet
introitus: Ecclesias autem & processiones, & diuini verbi salutiferas prædicatio-
nes, & alia ad salutem animarum pertinentia, ipsis adeo interdicunt, quòd vix se-
mel in anno licet eis Ecclesias visitare: quidam tamen ter in hebdomada exire ad
balnea cum diligenti custodia suis concedunt vxoribus. Hi autem qui inter ipsos
ditiores & potentiores sunt, vt Christiani appareant, & aliquam habeant excusatio-
nem, iuxta lectos vxorum suarum erigi faciunt altaria, per quosdam miseros capel-
lanos, & imperitos Presbyterunculos sibi missas celebrari procurantes. Quantò
autem Pullanorum vxores arctiùs recluduntur, tantò studiosiùs mille artibus, &
infinitis

infinitis machinationibus foramina reperire satagunt,& nituntur. Sortilegiis enim & maleficiis & abominationibus innumeris à Surianis & Saracenis mulieribus suprà modum & incredibiliter sunt instructæ. His autem qui de remotis partibus & longinquis regionibus causâ deuotionis, & ad eorum subsidiũ adueniunt Peregrinis,cum laboribus maximis,& intolerabilibus expensis, se & sua Domino offerentes,non solùm ingrati, sed multifariè molesti existunt. Mallent enim otio semper torpere, & desideriis carnalibus satisfacere, quàm ruptis & deficientibus treugis conflictum cum Saracenis habere. Postquam autem in hospitiorum immoderato pretio,& mercimoniis & concambio,& aliis multimodis negotiationibus circumuenientes & depauperantes Peregrinos, in immensum ditati sunt, tunc demum CHRISTI pugiles, & pro CHRISTO exulantes contemtui & derisui habẽtes, multis iniuriis & contumeliis affligunt, *filios Hernaudi*, tanquam fatuos,& idiotas,eos appellantes,& quod * vindicaturi sua forent, eisdem quibus compati debuerant, frequenter improperant. * Tanta & longè deterior est hominum reproborum peruersa malitia,& malitiosa peruersitas,qui lætantur cùm malefecerint,& exultant in rebus pessimis, (Prou. 2.) quibus procella tenebrarum reseruata est in æternum. Ducunt enim in bonis dies suos,sed in puncto ad inferni nouissima descendent. Quemadmodũ (Iob 31.) enim impiorum malitiam detestamur, secundùm quod dicit Propheta: *Vidi præuaricantes & tabescebam.* (Psal. 118.) Et iterum: *Perfecto odio oderam illos,inimici facti sunt mihi*; (Psal. 138.) ita bonos,si qui sunt inter eos,in Domino commendamus. *Si aliquis igitur propter hæc prædicta mihi irascitur, de se ipso quod huiuscemodi sit, videbitur confiteri.*

LXXIII. Illi autem qui de *Ianuensium*, *Pisanorum*, & *Venetorum* præclaris ciuitatibus, & de aliis Italiæ partibus in Syria commorantur,quorum Patres,& prædecessores de CHRISTI inimicis gloriosè triumphantes immortale nomen, & æternam coronam sibi acquisierunt, valdè formidabiles existerent Saracenis, si cessante inuidiâ & insatiabili auaritiâ,pugnas & immortales discordias inter se non haberent. Quoniam autem frequentius & libentiùs contra se inuicem, quàm contra perfidam Paganorum gentem præliantur, negotiationibus verò & mercimoniis plusquam CHRISTI præliis implicantur,lætificant & securos reddunt inimicos nostros,qui parentes eorum viros pugnaces & strenuos,quondam maximè formidabant.

LXXIV. Sunt alii homines à diebus antiquis sub diuersis dominis in terra commorantes, sub Romanis,Græcis, Latinis & Barbaris,Saracenis & Christianis,vicibus subalternis longo tempore iugum passi seruitutis; vbiq; serui,semper tributarii,ad vsus agriculturæ,& ad alias inferiores necessitates,dominis suis reseruati;prorsus imbelles,& præliis velut mulieres inutiles, exceptis quibusdam qui inermes & ad fugam expediti, arcubus & sagittis tantum vtuntur.Hi *Suriani* nuncupantur,vel à ciuitate dicta Sur,quæ inter Syriæ ciuitates magnam à priscis temporibus obtinet præminentiam; vel à Syria,Y conuersa in V,Suriani dicuntur, qui in scripturis antiquis *Syri* nominantur. Sunt autem homines magna ex parte infideles, duplices, & more Græcorum velut vulpes dolosi,mendaces & inconstantes,amici fortunæ, proditores, & qui ad munera facilè inclinantur, aliud in ore, aliud in corde habentes, furtum & rapinam quasi pro nihilo reputantes: secreta Christianorum, pro modico pretio facti exploratores,nuntiant Saracenis, inter quos nutriti sunt, quorum etiam linguâ libentiùs vtuntur, (Psal. 105.) quàm aliâ, & quorum mores peruersos ex parte magna imitantur. Commixti sunt enim inter eos, & didicerunt opera eorum,vxores suas more Saracenorum recludentes, & tam ipsas quàm filias suas linteaminibus vndique ne videri possint inuoluentes;barbas autem sicut Saraceni,Græci,& sicut omnes ferè Orientales non radunt,sed cum magna diligentia eas nutrientes,in ipsis quàm plurimùm gloriantur, virilitatis signum, vultus honorem, hominis auctoritatem & gloriam, ipsam barbam reputantes. Sicut autem apud Latinos Eunuchi, qui barbâ penitus carent,indecentes & quasi effœminati censentur, ita ipsi pro summo habẽt opprobrio non solùm si barbæ radantur, sed etiam si vnus ab eis pilus extrahatur. Vnde nuntii *Dauid*, quibus *Naas* Rex Ammonitarum in contemptũ Dauid,dimidias bar- (2. Reg. 10.) bas rasit, aliam partem radere noluerunt, sed absconderunt se in Hierico donec barbarum recuperassent honorem. Vnde cùm *Comes Edessanus Balduinus* more Orientalium barbam nutriuisset, eò quòd filiam ducis nobilis Armeni natione, sed Græci fide, nomine Gabrielis, in vxorem duxisset, vt à socero suo diuite, ipse pauper

posset extorquere pecuniam, dixit ei quòd necessitate coactus barbam suam pro magna summa pecuniæ quibusdam creditoribus suis obligasset: at ille dolens & admirans valdè, & opprobrium sempiternum filiæ suæ, & generis sui cupiens euitare, triginta milia bisantiorum hac conditione dedit illi, quòd de cætero nullâ paupertate compellente, nullo casu cõtingente, barbam suam præsumeret obligare. Vtuntur autem Suriani in sermone vulgari, linguâ Saracenicâ: litterâ etiam & scripturâ Saracenicâ vtuntur in contractibus & negotiationibus, & in omnibus aliis, exceptis Diuinis Scripturis, & aliis spiritualibus, in quibus literâ Græcâ vtuntur: vnde in diuinis officiis laici eorum, qui non nisi linguam Saracenicam nouerunt, eos non intelligunt: cùm tamen Græci, qui eâdem linguá in vulgari & in scripturis vtuntur, sacerdotes suos in Ecclesiis, & in litterali sermone, qui idem est cum vulgari, intelligant. Consuetudines autem & institutiones Græcorum in diuinis officiis, & in aliis spiritualibus Suriani penitus obseruant, & eis tanquam superioribus suis obediunt. Latinorum autem Prælatis, in quorum diocesibus commorantur, non corde, sed ore tantùm, & superficialiter se dicunt obedire, timore scilicet secularium dominorum: habent enim proprios Episcopos Græcos; nec Latinorum excommunicationes, vel alias quascunque sententias in aliquo formidarent, nisi ab eorum communione, in contractibus & in aliis necessitatibus laici nostri se subtraherent: dicunt enim inter se quòd Latini omnes excommunicati sunt, vnde non possunt aliquos aliquâ sententiâ innodare. In Niceno enim Concilio, quod vnum est ex quatuor principalibus Conciliis quæ ab Ecclesia tanquam quatuor Euangelia, sine retractatione recipiuntur, in quo trecenti decem & octo fuerunt Episcopi, inter alia multa dictum fuit, & determinatum, *Spiritum Sanctum à Patre procedere*; & in fine omnes qui prædicto concilio aliquid adderent vel subtraherent, anathematis sententiâ constrinxerunt. Licet autem expressum fuerit, quòd à Patre Spiritus Sanctus procederet, non tamen ipsum à Filio procedere negauerunt. Multa enim à principio expressa non fuerunt, quæ postea propter remouendos errores à sanctis subsequentibus determinata & declarata fuerunt. Vnde vbi Græci habent in Symbolo, *Et in Spiritum Sanctum Dominum & viuificantem, qui ex Patre procedit:* Latini dicunt expressiùs, *Qui ex Patre Filioq; procedit.* Similiter vbi Græci dicunt, *Spiritus Sanctus à Patre non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Latini addiderunt, *Spiritus Sanctus à Patre & Filio:* non tamen aliud, hoc est contrarium addiderunt. Sic enim prædicta sententia intelligitur, & est data contra illos qui contrarium addidissent. Quemadmodum [Gal. 1.] Paulus in Epistola ad Galatas ait: *Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit.* Certum est autem quòd multa alia quàm euangelizauit Paulus, euangelizata sunt à sanctis, sed non contraria. Sic enim huiusmodi prohibitiones intelliguntur. Vnde tam Græci, quàm Suriani occasione symboli, quod in Nicena Synodo composuerunt sancti Patres, miserabiliter decepti, negant à Filio procedere Spiritum Sanctum, cùm tamen Dominus IESVS insufflans in discipulos & [Ioan. 20.] dicens: *Accipite Spiritum Sanctum*, manifestè ostenderit ipsum spirare Spiritum Sanctum; & quòd ab ipso sicut à Patre procedit, tanquam nexus & amor amborum. [Matth. 9.] Vnde in Euãgelio ipse dicit: *Ego noui virtutem de me exiisse:* virtute enim Spiritus Sancti ab eo exeunte seu procedente, sanauit mulierem, quæ vestimenti eius fimbriam [Ioan. 17.] tetigerat. Cùm ipse enim ad Patrem dixerit, *Omnia mea tua sunt, & omnia tua mea sunt*; patet quòd sicut Spiritus Sanctus est Patris, ita est & Filii, quemadmodũ dicit bea[Rom. 8.]tus Paulus Apostolus: *Misit DEVS Spiritum Filii sui in corda nostra, in quo clamamus Ab*[Ioan. 2.]*ba, pater.* Et beatus Ioannes in Epistola Canonica de CHRISTO: *vnctio eius docet vos* [Ibidem.] *de omnibus.* Et iterum: *vnctio quam accepistis ab eo, maneat in vobis.* Ex quibus apertè patet, quòd Spiritus Sanctus siue vnctio, quod idem est, sicut est Spiritus Patris, ita est [Ioan. 16.] Spiritus Filii; & sicut Pater mittit eum, ita Filius mittit ipsum: Ipso testante qui ait, *Cùm assumptus fuero à vobis, mittam eum ad vos.* Et ita Spiritus Sanctus communis est [Dan. 7.] duarum personarum ab vtraq; procedens. *Fluuius igneus & rapidus*, ait Daniel, *egrediebatur à facie eius.* Propter hæc sicut omnes Latini Spiritum Sanctum à Filio procedere confitentur, ità qui sapientiores sunt inter Græcos eandem sententiam non negant, licet formam verborum non recipiant, eò quòd nusquam apud se, talem verborum formam, scilicet, *Procedit à Filio*, reperiant. Cùm igitur tam Græci quàm Suriani, vt prædictum est, omnes Latinos excommunicatos reputent, altaria suprà

quæ

quæ Latini celebrauerunt diuina, priusquam in ipsis celebrent, abluere consueuerunt. Sacramentis etiam nostris nullam exhibent reuerentiam, nec assurgere volunt, quãdo corpus Domini ad visitãdos infirmos, nostri deferunt sacerdotes. Cùm autem sancta Romana Ecclesia, & omnes Occidentales ad imitationem Domini, ex azymo pane sacramentum conficiant: Dominus enim postquam secundùm ritum Iudæorum cum azymis agnum manducauit Paschalẽ, panem, quo vtebatur in cœna, in corpus suũ conuertit: ipsi contra mysterium ex fermentato pane cõficiunt sacramenta. Expurgato enim fermento veteri malitiæ & nequitiæ in azymis sinceritatis & veritatis mysticè instruimur epulari. Sed & in multis aliis sanctæ & summę *Romanæ Ecclesiæ*, à qua propriâ authoritate recesserunt, ipsi schismatici contradicunt, contra DEI dispositionem: qui Romanam ciuitatem totius mundi Metropolim & capitaneam, sicut in temporalibus omnibus præerat, ita in spiritualibus vniuersis fidelibus voluit præfuisse. *Cephas* enim, qui simpliciter caput interpretatur, id est *Petrus*, totius mundi caput à Domino est constitutus, dicente Domino absque aliquorum exceptione: *Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis.* Et iterum; *Pasce oues meas:* non dixit tantùm Latinos vel Occidentales, sed simpliciter *oues meas*, vt esset vnum ouile & vnus pastor. Patet ergò cùm super hanc Petram pro qua Dominus rogauit, vt non deficeret fides eius, post CHRISTVM ædificata sit & fundata CHRISTI Ecclesia, quòd omnes qui ab Ecclesia Romana recedunt, quia absque fundamento ædificant, in vanum laborantes, & ab eo qui à Domino Cephas vocatus est separati, acephali & monstruosi homines, meritò sunt reputandi. *Quartas* autem *nuptias* Suriani sicut & Græci non admittunt. Sacerdotes autem eorum & diaconi licet in prædictis ordinibus matrimonia non contrahant, vtuntur tamen vxoribus cum quibus ante sacros ordines contraxerunt. Subdiaconatum verò sacrum ordinem non reputant. Paruuli eorum statim post baptismum à simplicibus sacerdotibus in frontibus *chrismate* consignantur, quod non est concessum vel licitum apud Latinos, nisi Episcopis & supra, qui locum in Ecclesia DEI obtinent Apostolorum: per impositionem enim manuum Apostolorum Spiritus Sanctus ad robur & confirmationem conferebatur: cuius impositionis manuum locum obtinet prædictum sacramentum. Diem autem *Sabbathi* adeò sollemnem reputant, quòd non licet alicui eorum in Sabbatho ieiunare, excepto tantummodo Sabbatho sancto Paschæ. Sollemniter autem sicut in die Dominica, in Sabbatho diuina celebrant, & carnes in ea manducantes, more Iudæorum splendidè epulantur. Hæc autem sollemnis obseruatio à Latinis reprobata est; ne Iudaizare videantur.

Matth. 26. — 1. Cor. 5. — Ioan. 10. — Matth. 16. — Ioan. 21. — Ioan. 10. — Luc. 22. — Ioan. 1. — Actor. 8.

LXXV.

Sunt præterea in Terra Sancta & in aliis partibus Orientalibus, aliæ Barbaræ nationes, à Græcis & Latinis in multis dissidentes, quorum alios *Iacobitas* appellant, à quodam magistro suo dicto Iacobo, cuiusdam Alexandrini Patriarchæ discipulo. Hi à multis iam temporibus à Constantinopolitano Patriarcha Dioscoro excommunicati, & ab Ecclesia Græcorum sequestrati, maiorem partem Asiæ & totius tractus Orientalis inhabitabãt: quidam inter Saracenos; alii autem proprias absque infidelium consortio occuparunt regiones: scilicet Nubiam, quæ contermina est Ægypto, & magnam Æthiopiæ partem, & omnes regiones vsq; in Indiam, plusquam quadraginta regna, vt asserunt, continentes. Omnes autem sunt Christiani, à beato Matthæo Apostolo & aliis Apostolicis viris ad CHRISTI fidem conuersi. Sed posteà inimico superseminante zizania, lamentabili & miserabili errore longo tempore obtenebrati, paruulos suos in vtroque sexu more Saracenorum ex magna parte *circumcidentes*, non prudenter attendunt, quòd Baptismi gratia superueniens, carnis euacuauit circuncisionem, quemadmodum fructu adueniẽte flores decidunt & marcescunt. Vnde & beatus Paulus ad Galatas sic ait: *Si circuncidamini, CHRISTVS nihil vobis proderit.* Et iterum: *Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Euacuati estis à CHRISTO, qui in lege iustificamini; à gratia excidistis.* Alius autem error ipsorum est non minor prædicto, quòd *confessiones* peccatorum suorum non sacerdotibus, sed soli DEO latenter faciunt, ponentes thus iuxta se in igne tanquam cum fumo peccata sua ascendant coram Domino. Errant miseri non intelligentes Scripturas; & pereunt ex defectu doctrinæ, vulnera sua medicis spiritualibus abscondentes, quorum est inter leprã & lepram discernere, & peccatorũ circũstantias pensando pœnitentias in-

Matth. 13. — Gal. 4.

Matth. 18. iungere, & secundùm claues sibi traditas ligare & soluere, & pro confitentibus sibi Luc. 17. specialiter orare. Vnde Dominus in Euangelio ait leprosis: *Ostendite vos sacerdotibus.* Matth. 3. Et de beato Ioanne Baptista legimus, quòd baptizabantur ab eo confitentes peccata sua. Erubescentia autem & pudoris anxietas, & confitentis humilitas, maxima pars est pœnitentiæ. Proniores autem ad peccandum efficiuntur, qui turpitudines Prou. 28. suas hominibus non æstimant reuelandas. Cùm tamen scriptum sit: *Qui abscondit peccata sua, non dirigetur: qui autem deliquerit & confessus fuerit, misericordiam consequetur.* Tertius error est prædictorum Iacobitarum seu Iacobinorum, & ignorantia crassa, & quasi tenebræ palpabiles, quòd plures eorum ante baptismũ paruulos suos cum ferro calido adurentes & signantes, in frontibus imprimunt *cauterium.* Alii autem in modum Crucis in ambabus genis, seu temporibus in modum Crucis infantes suos consignant; peruersè putantes eos per ignem materialem expiari, eò quòd in Euangelio beati Matthæi scriptum sit, quòd beatus Ioannes Baptista de CHRISTO Matth. 3. dixerit: *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne:* cùm tamen omnibus fidelibus liqueat, quòd in igne spirituali, id est, Spiritu Sancto fiat peccatorum remissio, & non in igne visibili. Vnde Dominus frequenter in Prophetis arguit filios Israël, eisdem terribiliter comminando, eò quòd more Gentilium filios traiiciebant per ignem. Deut. 18. Ait enim Dominus in Deuteronomio per Moisen Prophetam: *Caue ne imitari velis abominationem illarum gentium; nec inueniatur in te qui lustret filium suum aut filiam, ducens per ignem.* Et constat omnibus Christianis quòd Dominus noster vel eius Apostoli, seu aliqui Patres sancti huiusmodi consuetudinem in Ecclesia non reliquerunt, neque tales adustiones fieri mandauerunt. Horum verò qui inter Saracenos commorantur, tam Iacobinorum, quàm Surianorum in brachiis Cruces ex ferro calido impressas, aspeximus: Ipsi autem ad Paganorum distinctionem, & ob sanctæ Crucis reuerentiam Crucis characterem sibi imprimi asserebant. Cùm autem à Græcis & Surianis diligenter inquireremus ob quam causam Iacobitas detestarentur, & eos à suo eiecissent consortio; hanc esse causam præcipuam asserebant; quòd in damnatam & pessimam hæresin incidissent, *vnam naturam* tantùm, quemadmodum vnam personam in CHRISTO esse asserentes. Huiusmodi enim hæretici in concilio Chalcedonensi excommunicati sunt & condemnati. Quorum quidam peruersè asserebant CHRISTVM post humanam assumptionem, nõ ex duabus naturis existere, sed solùm in eo diuinam naturam permanere. Hunc errorem introduxit *Eutyches* Constantinopolitanus Abbas. Alii autem ex duabus naturis, vnam in CHRISTO asserunt naturam. Quidam Alexandrini Episcopi, Theodosius scilicet & Galanus, huius erroris authores extiterunt. Constat autem quòd secundùm naturam humanitatis, Dominus IESVS CHRISTVS esuriuit & sitiuit, & alias necessitates Ioan. 8. sustinuit, mortem etiam in cruce pertulit: Secundùm naturam diuinitatis mortuos Ibidem. suscitauit, & alias virtutes operatus est; secundùm quam ipse de se dixit: *Antequam Abraham fieret, ego sum.* Et iterum: *Ego principium qui & loquor vobis.* Et rursum: *Ego &* Ioan. 10. *Pater vnum sumus.* Secundùm humanam naturam idem ait: *Pater maior me est.* Et Ioan. 1. Matth. 21. iterum de calice transferendo: *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Cùm autem diligentissimè à prædictis Iacobinis inquisissem vtrum vnam tantùm in CHRISTO naturam esse affirmarent, ipsi nescio si timore, vel aliâ ratione ducti negauerunt. Cùm autem quærerem quare vno tantùm digito se signarent, respondebant quòd vnitate digiti, vnam diuinam essentiam, tribus autem partibus Trinitatem designabant: In nomine Trinitatis & vnitatis signaculo Crucis sese munientes. Græci tamen & Suriani eis obiiciebant quòd propter vnitatem naturæ quam in CHRISTO credebant, vno tantùm digito se signarent. Quidam autem eorum vtuntur litterâ Chaldæâ, alii Arabicâ quæ Saracenica dicitur. Laici autem eorum secundùm diuersas nationes & prouincias, diuersis vtuntur idiomatibus in sermone vulgari. Linguam autem Clericorum suorum, quâ in diuinis Scripturis vtuntur, non intelligunt. Licet enim litterâ vtantur Saracenicâ, vulgare tamen Saracenicum non repræsentat, sed quoddam proprium idioma, quod non nisi à litteratis intelligitur.

LXXVI. Sunt aliæ nationes non solùm in Terra Sancta, vel inter Saracenos, sed seorsum per se in maiori parte Indiȩ habitantes. Hos autem *Nestorinos* seu *Nestorianos* appellant, à quodam hæresiarcha Nestorio, qui peruersâ doctrinâ suâ ex magna parte Orientalem regionem letaliter infecit, & maximè illos qui in terra potentissimi Principis, quem

presbyterum

presbyterum Ioannem vulgus appellat, commorantur. Hi omnes Nestoriani sunt cum
Rege suo, qui cum Iacobinis longè plures esse dicuntur, quàm Latini vel Græci.
Vt enim de his qui seorsum habitant, quorum infinitus est numerus, taceamus; inter Saracenos non pauciores, vt dicitur, sunt Christiani infidelibus coniuncti, &
eorum dominationi subiecti, quàm sint ipsi Saraceni; qui licet Machometi legem
pestiferam recipere noluissent, ab hæreticis tamen miserabiliter sunt corrupti. Prædictus autem perditionis filius *Nestorius*, Constantinopolitanus Episcopus, & omnes illius sequaces beatam Virginem *Mariam negant esse matrem DEI.* Concedunt
tamen quòd mater est CHRISTI hominis, aliam asserentes personam diuinitatis in
CHRISTO, & aliam humanitatis: & secundùm duas naturas, duas in CHRISTO distinguentes personas: nec vnum CHRISTVM in verbo DEI & carne credunt; sed
separatim atque seiunctim alterum Filium DEI, alterum filium hominis affirmant.
Hæc autem detestabilis hæresis in Ephesina synodo, in quâ fuerunt Patres trecenti,
reprobata est & condemnata. Sicut enim anima rationalis & caro, vnus est homo;
ita DEVS & homo vnus est CHRISTVS. Licet enim alia sit natura animæ, alia carnis; non est tamen alius homo secundùm animam, alius secundùm carnem. Et
quamuis alia sit natura ferri, alia ignis: vna tamen res est ferrū ignitum. Secundùm
prædictam hæresin huiusmodi loquutiones non sunt concedendæ: *CHRISTVS est
DEVS & homo: Filius DEI mortuus est, & sepultus*: quia secundùm quod est filius DEI,
impassibilis extitit, & immortalis. Cùm tamen dicat Isaias: *Paruulus natus est nobis*; Isaiæ 9.
& vocabitur nomen eius DEVS fortis: Et ita puer paruulus fuit DEVS; quod est contra peruersam istorum doctrinam. Similiter de filio DEI Hieremias: *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est*: cùm tamen secundùm quod est DEVS Baruch, 3.
sit inuisibilis. Et beatus Paulus: *Misit DEVS filium suum natum ex muliere, factum sub* Gal. 4.
lege. Ex quo manifestum est quòd Filius DEI fuit Filius Virginis, & ita Maria
fuit mater DEI. *Homo enim natus est in ea, & ipse fundauit eam Altissimus.* Igitur ho- Psal. 86, 5.
mo qui natus est ex Maria Virgine, creauit eam, & ita homo ille fuit DEVS. Similiter concedemus, quòd puer ille sydera creauit, & ab æterno fuit Patri consubstantialis & æqualis. *Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis.* Cùm enim ipse Ioan. 1.
de se dicat: *Ego principium, qui & loquor vobis*: non est dubium alicui sani capitis, quin Ioan. 8.
illa eadem persona, quæ est principium & creatrix omnium, loqueretur hominibus: & ita patet absque vlla ambiguitate, quòd eadem est persona diuinitatis &
humanitatis, quod tamen negant miseri Nestoriani. Chaldæâ autem litterâ vtuntur in diuinis scripturis; & ex fermentato diuina more Græcorum conficiunt.

Quidam autem homines circa iuga Libani in Phœnice prouincia, non longè LXXVII.
ab vrbe Bibliensi inhabitantes, numero nō pauci, arcubus & sagittis in præliis edocti & expediti, *Maronitæ* nominantur, à quodam magistro suo Marone heretico, qui
vnam voluntatem, & vnam tantùm operationē in CHRISTO asserebat: cuius erroris author extitit quidam Antiochenus Episcopus *Macarius*. Hic autem cum suis cōplicibus in sexta Constantinopolitana synodo, ad quam centum quinquaginta
Patres conuenerunt, condemnatus est, & tāquam hæresiarcha, vinculo anathematis innodatus ab Ecclesia fidelium est eiectus. Sicut enim in homine puro alia est
voluntas rationis, alia sensualitatis; ita in CHRISTO alia fuit voluntas humanitatis,
secundùm quam voluit manducare, & bibere, & calicem passionis à se transferri;
alia diuinitatis, quæ eadem fuit cum voluntate Patris. Has autem duas voluntates manifestè aperuit, cùm dixit: *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Quis autem ignorat quòd manducare & bibere, & aliæ huiusmodi necessitates, quæ fuerunt in Matth. 24.
CHRISTO homine, operationes sint humanitatis, & ad immutabilem diuinitatem non pertinent? Mortuos autem suscitare, & animam post mortem resumere,
ad humanitatem non pertinet, sed tantùm ad diuinitatis potentiam. Ex quibus
manifestum est aliam esse operationem humanitatis, aliam diuinitatis. Similiter
& de duplici cuiuslibet hominis voluntate beatus Apostolus Paulus in Epistolâ
ad Romanos manifestè nos instruit, ita dicens: *Non enim quod volo, bonum ago; sed* Rom. 7.
quod odi malum, illud facio. Ecce quanta pugna est inter voluntatem rationis & voluntatem sensualitatis. Et iterum ait: *Velle mihi adiacet, perficere autem bonum non inuenio*: spiritus enim promptus est, secundùm voluntatem rationis; caro autem in- Matth. 26.
firma, secundùm sensualem voluntatem: secundùm quam alius cinxit Petrum, & Ioan. 21.

duxit quò non voluit, qui tamen sponte reuersus Romam, voluit crucifigi voluntate rationis. Has autem duas voluntates exprimit Paulus Apostolus per duas leges in homine repugnantes, sic dicens: Rom.7. *Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Prædictus igitur Maro diabolicâ illusione imprudenter obcæcatus, multos habuit erroris sui sequaces, quos Maronitas appellant, qui per annos ferè quingentos ab Ecclesia sancta & consortio fidelium sequestrati, seorsum sacramenta sua conficiebant. Qui tamen postea reuertentes ad cor in præsentia venerabilis Patris Aimerici Antiocheni Patriarchæ fidem catholicam profitentes, & errorem prædictum abiurantes, sanctæ Romanæ Ecclesiæ sequuti sunt traditiones. Vnde cùm omnes alii Orientales Prælati, exceptis duntaxat Latinis, *annulis* & *mitris pontificalibus* non vtantur, nec *baculos pastorales* gestent in manibus, nec vsum habeant *campanarum*, sed percussis baculo vel malleo tabulis populum ad Ecclesiam soliti sunt congregare; hi prædicti Maronitæ, in signum obedientiæ, consuetudines & ritus obseruant Latinorum. Vnde & eorum Patriarcha interfuit generali concilio Lateranensi, sub venerabili Papa Innocentio tertio in vrbe Romana sollemniter celebrato. Vtuntur autem Chaldæâ litterâ, & vulgari idiomate Saraceno.

LXXVIII. Populus autem *Armenorum*, qui in Armenia prouincia propè Antiochiam inter Christianos & Saracenos seorsum inhabitat, ab omni Christianorum natione, ritus habens singulares & proprias obseruationes, seiunctus est, & diuisus. Habent autem prædicti Armeni proprium primatem, quem *Catholicon* appellant, cui cum summo honore & reuerentia omnes à minimo vsque ad maximum tãquam alteri Papæ obędiunt. Inter hos autem & Græcos inexorabiles sunt discordiæ, & dissensiones implacabiles; & inuicem alii aliorum ritus & instituta detestantur. Habent autem proprium idioma, & proprias litteras, & in vulgari sermone diuinas scripturas pronunciant, ita quòd sacerdotes, & clerici eorum à laicis in Ecclesiis intelliguntur, sicut dictum est de Græcis. *Natiuitatem* autem *Domini* secundùm carnem, non celebrant, sed in diebus Natalis Domini ipsi ieiunant. Finito autem ieiunio, in die apparitionis Domini, simul cum sollemnitate apparitionis festum celebrant Baptismi Dominici, & eodem die festũ spiritualis Dominicæ natiuitatis asserunt se celebrare: cùm tamen Dominus propriè non possit dici regeneratus seu renatus, eò quòd in aquis baptismi purgatus non fuerit, qui peccatum originale non habuit; qui etiam actuale peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. 1.Pet.2. *Quadragesimam* verò, quæ est ante Dominicam resurrectionem, ita arctissimè ieiunando obseruãt, quòd non solùm à carnibus & caseo, & ouis, & lacte abstinent; sed etiam pisces non manducant, oleo non vtuntur, vinum non potant: si tamen ieiunium dici debeat: nam fructus & legumina quoties placet eis in die, manducãt. Vt autem manifestiùs æmulis suis, Græcis scilicet & Surianis, contradicere videantur, in quibusdam sextis feriis carnes edunt. *Aquam* autem *cum vino* in Sacramento sanguinis CHRISTI non ponunt: in quo ritu peruerso non modicum errare conuincuntur. Nam Dominus noster IESVS CHRISTVS secundùm morem non solùm Iudæorum, sed omnium Orientalium, qui nunquam puro vino vtuntur, in cœna posuit mensam, miscuit vinum, ex vino lymphato Sacramenta conficiens. Vino enim non temperato in partibus illis nemo commodè valet vti. Vnde beatus Cyprianus de hac vini cum aqua commixtione, sic ait: *Si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter, vel simpliciter non obseruauit & tenuit, quod nos Dominus facere exemplo & magisterio docuit, potest simplicitati eiusdem indulgentiâ Domini venia concedi. Nobis non potest ignosci: qui nunc à Domino admoniti & instructi sumus, vt calicem Domini cum vino mixtum, secundùm quod Dominus obtulit, offeramus.* Ex hoc igitur manifestum est quòd Dominus calicem vini mixti in cœna obtulit. Vnde prædicti Armeni in altaris Sacramento nec Dominum imitantur, nec obseruant mysterium. Aqua enim, quæ labilis & fluxibilis est, populum mortalem & fluxibilem designat. Vnde aqua vino commiscetur, vt tam CHRISTO, quàm sanguini redemptionis nostræ populus sociandus esse designetur. Nam si vinum tantùm quis offerat, sanguis CHRISTI incipit esse sine nobis: Si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine CHRISTO: nec significatur prædicta coniunctio, cùm *Sacramentum debeat esse sacræ rei signum.* Ioan.19. Non igitur debet in calice Domini, aut vinũ solum aut aqua sola offerri, quia

vtrunque

vtrunque ex latere eius in passione sua legimus profluxisse. Licet autem Armeni *Ioh.19.*
summo Pontifici, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientiam promiserint, quando
scilicet Rex eorum ab Imperatore Romano *Henrico*, terram suam recepit, & coronã
regiam ab Archiepiscopo Maguntino suscepit; ritus tamẽ veteres, & consuetas ob-
seruationes mutare noluerunt. Est præterea in regione Orientali quidam alius LXXIX.
Christianorum populus bellicosus valdè, & in præliis strenuus, fortis robore, & po-
tens innumerâ pugnatorum multitudine; Saracenis valdè formidabilis: Persis &
Medis & Assyriis, in quorum confinio commoratur, & ab infidelibus populis vn-
dique clauditur, frequenter valdè damnosus in expeditionibus extitit. Hi homines
Georgiani nuncupantur, eò quòd sanctum Georgium, quem in præliis suis contra
gentem incredulam aduocatum habent & patronum, & tãquam signiferum, cum
summa reuerentia colunt & adorant, & pręaliis sanctis specialiter honorant. Vtun-
tur autem Græco idiomate in scripturis diuinis, & Græcorum consuetudines in sa-
cramentis obseruant. Clerici eorum rotundas habent *coronas*, laici verò quadratas.
Quotiescunque Dominicum Sepulchrum visitaturi peregrè adueniunt, absq; tri-
buto aliquo cum erectis vexillis ciuitatem sanctã ingrediuntur. Saraceni enim nul-
lo modo molestare præsumunt, ne fortè cùm ad propria reuersi essent, aliis Sarace-
nis sibi vicinis, vicem rependerent. Nobiles autem mulieres eorum more Amazo-
num tanquã milites armis vtuntur in præliis. Hi valde indignati sunt comminantes
Principi Damasceno *Corradino*, eò quòd absq; eorum voluntate muros Hierusalem
euertere præsumpsisset, cùm populus Latinorum ciuitatem Damiatæ obsidebat.
Crines autem & barbas nutrientes vnius ferè cubiti longitudine, pileis in capitibus
vtuntur. Illi verò Christiani qui in Africa & Hispania inter Occidentales Sara- LXXX.
cenos commorantur, *Mosarabes* nuncupati, Latinam habent litteram, & Latino ser-
mone in scripturis vtuntur, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut alii Latini, cum omni
humilitate & deuotione obediunt, ab articulis fidei vel sacramentis in nullo deuiã-
tes. Constituunt autem sacramentum altaris de pane Azymo quemadmodum alii
Latini. Sanctam autem Eucharistiæ formam quidam eorum in septem partes diui-
dunt; alii verò in nouem, cùm tamen Romana Ecclesia, & alii eidem subiecti, ipsam
Eucharistiam in tres tantum portiones partiantur. Huiusmodi autem partitio cùm
non sit de substantia sacramenti, nõ variat, vel impedit virtutẽ sacramenti. Sunt LXXXI.
aliæ miserabiles in partibus Orientis nationes, DEO odibiles, & hominibus cõtem-
ptibiles & abiecti, quorum quidam dicuntur *Essæi*, de genere Iudæorum descendẽ-
tes: quorum quidam vitam post mortem & dogmatizant, & recuperare sperãt. Ma-
trimonia autem non contrahunt, vt caueant fœminarum intemperantiam, quas
nunquam vni viro fidem credunt seruare. Alii matrimonia contrahunt, & cũ præ-
gnantibus non concumbunt, vt ostendant quia nõ causâ voluptatis, sed causâ pro-
creandæ prolis, vxoribus commiscentur. Animarum autem post mortem, vel sup-
plicia denegant, vel honores. Sed quia his sectis sinistrè incedunt, laborem suum
infatuati perdunt. Ex his *Assasini* præmemorati dicuntur habuisse principium.
Vnde adhuc in parte scripturam retinent Iudæorum, ex Hebræo & Chaldæo litte-
ras habentes permixtas. Alii sunt *Sadducæi*, qui resurrectionem mortuorum non
credunt, libros tamen Moysi recipiunt, sed eos non intelligunt. Vnde Dominus in
Euangelio redarguit eos dicens: *Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem DEI.* *Matth.22.*
Cumque introduxisset hanc authoritatem ex libris Moysi: *Ego sum DEVS Abraham,
& DEVS Isaac, & DEVS Iacob*, conuincens eos concludit in hunc modum: *Non
est DEVS mortuorum, sed viuorum.* Alii sunt *Samaritani*, litteram habentes Hebræam,
sicut Iudæi: Moysi pentateuchum tantùm recipiunt, Prophetas autem & alias Iu-
dæorum scripturas non admittunt. Cùm autem Salmanazar Rex Assyriorum de- *4.Reg.17.*
cem tribus Israël captiuasset, prædictos Samaritanos loco Iudæorum, vt terras ex-
colerent, in Samariam transmisit. Cùm autem ad prædicationem Apostolorum re- *Actor.8.*
cepisset Samaria verbum DEI, quidam eorum in errore antiquo remanserunt; qui-
bus Dominus ideo vuluam sterilem, & vbera arentia tradidit; in tãtum terram ma-
ledictam & reprobam æternis incendiis deputatam ariditate & sterilitate conde-
mnauit, quòd vix trecenti eorũ vt dicitur in vniuerso mundo superstites reperiun-
tur. Alii autem ex *Iudæis* libros Moysi & Prophetas, & totum Vetus Testamentum
ad litterã tantùm recipiunt. Contra quos ait Apostolus Paulus: *Littera occidit, spiritus* *2.Cor.3.*

Ioh.6. *spiritus autem viuificat*. Et Dominus in Euangelio: *Spiritus est qui viuificat, caro nil prodest quicquam*; id est, intelligentia carnalis. Ex quo patet quòd Diuina Scriptura nihil
Psal.68. prodest Iudæis, immo nocet eis, sicut dicit Propheta Dauid: *Fiat mensa eorum in laqueum, & in retributionem & in scandalum: Obscurentur oculi eorum ne videant*. Mensam eorum diuinam scripturam appellans. Maxima autem pars eorum seorsum habitat, in illis partibus Orientis in quibus infra Caspios mōtes Rex Macedonum Alexander eos fertur inclusisse, qui temporibus Antichristi educendi sunt, & ad Terram sanctam reducendi. Inter eosdem montes Caspios & mare, idem Alexander inclusit Gog & Magog, cuius innumerabilis est multitudo quasi arena maris, eò quòd carnibus humanis, & crudis immundorum animalium carnibus vescebantur, eorum abominationes detestatus. Alii autem *Iudæi*, de quibus patres eorum cla-
Matth.27. mauerunt: *Sanguis eius super nos & super filios nostros*, per vniuersum ferè mundum, &
Isa.10. in omnem ventum dispersi, vbique sunt serui, vbique tributarii: *fortitudo eorum*, vt ait Isaias Propheta, *conuersa est in fauillam*. Imbelles enim & imbecilles facti sunt quasi mulieres. Vnde singulis lunationibus, vt dicitur, fluxum sanguinis patiuntur.
Psal.78. Percussit enim eos DEVS in posteriora & opprobrium sempiternū dedit illis. Post-
Gen.4. quam enim fratrem suum verum Abel occiderunt, facti sunt vagi & profugi super terram, sicut maledictus Cain, habentes caput tremulum, id est, cor pauidum; die ac nocte timentes, & vitæ suæ non credentes. A Saracenis autem, inter quos habitant, magis habentur odio & contemptui, quàm à Christianis. Cùm enim Christianorum Principum detestabilis auaritia eos propter lucra temporalia sustineat, & Christiana mancipia ipsis habere permittat, & immoderato vsurarum fœnore ab ipsis Christianos spoliari concedat, ipsi apud Saracenos propriis manibus abiectissima & vilia operantes, mancipia & serui sunt paganorū, & extremis conditionibus inter eos cōmorari permittuntur: nec tamen ab ipsis Saracenis, sicut nec à Christianis trucidantur, truncum siluestrem igni deputatū hyemali, & vineam reprobā ad
Isaia 5. tempus Domino reseruante, eò quòd fructum pretiosum in fine mundi, quādo reliquiæ Israël saluabuntur, debeat germinare & facere vuas, quæ modo in amaritudine conuersa, non facit nisi labruscas. Quemadmodū de ipsis ait Propheta Dauid:
Psal.68. *Dominus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas illos, nequando obliuiscantur populi mei*. Ipsi enim mortis CHRISTI nobis memoriā renouant, & ex Scripturis eorum testimoniū sumimus de his quæ pro nobis operatus est Dominus, quemadmodū dicit
Dan.9. Daniel: *Occidetur CHRISTVS, & non erit populus eius, qui eum est negaturus*. Et Dauid: *Fi-*
Psal.17. *lii alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis*. Nec est aliquis ex Prophetis qui contra ipsos testimoniū non perhibeat pro nobis. Adeò tamen excæcatum est cor populi huius, palpantis & impingentis in meridie, sicut in tenebris; & aures eius aggrauatæ, & clausi oculi eius, quòd non intelligit, neq; aduertit populus insipiens & duræ ceruicis, quàm grauiter in morte CHRISTI Dominum contra se exasperauerunt. Cum enim ante CHRISTI passionem idola colendo, & alia abominabilia operando Dominū multipliciter offendissent, aliquando tradidit eos Dominus in ma-
Iudic.4. nus inimicorū suorū, vt seruirent eis, quandoq; decē annis, quandoq; viginti, quan-
Iud.13. doq; autem quadraginta, sicut in libro Iudicum reperitur. Aliquando etiā annis se-
2. Paral. vlt. & Ierem.25. ptuaginta in captiuitate Babylonica detenti sunt, & posteà à Domino liberati. Postquam autem Dominum IESVM occiderunt, licet posteà idola coluisse nō legantur, iam plusquàm annis mille in captiuitate detenti, misericordiam à Domino non-
Psal.40. dum sunt consequuti. Sed quemadmodum CHRISTVS ad DEVM orauit: *Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis*: ita à DEO patre obtinuit; & sicut
Deut.32. eis longè ante Moyses prædixerat ex persona Domini dicens: *Mea est vltio & ego re-*
Deut.31. *tribuam eis in tempore, vt labatur pes eorum*. Et iterum: *Occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, vt irritetis eum per opera manuum vestra-*
Dan.9. *rum*. Hanc autem vltimam eorum captiuitatem prædixit Daniel Propheta his verbis: *Ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem belli, statuta desolatio, & deficiet hostia & sacrificium, & in templo erit desolationis abomi-*
LXXXII. *natio, & vsq; ad consummationē & finē perseuerabit desolatio*. Hi verò qui ab initio recuperationis & liberationis Terræ Sāctæ statum eius pleniùs agnouerunt, & varias alternasq; illius mutationes, decrementa & promotiones diligentiùs inspexerunt, in veritate affirmant, quòd nullum genus hominum, nullaque alia pestis efficacior

fuit

fuit ad nocendum, quàm flagitiosi, & pestiferi homines, scelerati & impii, sacrilegi, fures & raptores, homicidæ, parricidæ, periuri, adulteri, & proditores; cursarii, seu piratæ; rutarii, ebriosi, ioculatores, deciorum lusores, mimi, & histriones; apostatæ monachi; & moniales meretrices publicæ; & quæ relictis maritis suis lenonibus adhæserant; vel qui fugientes vxores proprias, alias superducebant. Huiusmodi monstruosi homines in partibus Occidentis mare mediterraneum transeuntes, & ad Terram sanctam confugientes quia cælum nō animum permutabant, innumeris flagitiis & sceleribus ipsam commaculantes, tantò audaciùs consueta mala perpetrabant, quantò à notis & propinquis suis magis remoti, sine verecundia peccabant, non Dominum timentes nec hominem reuerentes. Facilitas autem euadendi, & impunitas delinquendi, impietatis eorum habenas relaxabant, eò quòd post facinora perpetrata vel ad Saracenos vicinos CHRISTVM abnegantes fugiebant; vel in galeis, & nauibus seipsos recipientes, ad insulas maritimas transmeabant; vel ad regularium domos quas passim & vbique reperiebant currentes, *perniciosâ priuilegiorum libertate impios defendente*, impunè euadebant. Quidam autem, viri sanguinum & filii mortis, in patria sua deprehensi in iniquitatibus & maleficiis suis, mutilationibus membrorum, vel suspendio adiudicati, prece vel pretio plerumque obtinebant, vt in Terram Promissionis sine spe reuertendi perpetuo condemnati exilio, remaneret. Hi autem non pœnitentiâ compuncti, sed violentiâ coacti Terræ sanctæ incolæ facti, peregrinis hospitia immoderato pretio locantes, modis quibus poterant decipientes incautos, & extraneos homines, & ab eis pecunias negotiationibus indebitis emungentes, miseram vitam de spoliis hospitum suorum sustentabant: siccariis & latronibus, alearum lusoribus, & meretricibus publicis, spe lucri maioris apud se receptacula præparantes: diuitibus autem & potentibus, vt eorum fautores essent, & eos in prædictis iniquitatibus sustinerent, annuum censum reddebant, ad cumulum impietatis & damnationis vtrorumque. Hi enim qui prostibulorum & deciorum principatum & dominum pretio magno acquirebant, à meretricibus & lusoribus maiorem extorquebant pecuniam. Qui autem contra Dominicum præceptum pretium prostibuli accipiunt, omnium peccato- *Deut. 23.*
rum & abominationum quæ in ipsis fiunt, semetipsos participes constituunt; *consentientes enim & facientes par pœna constringit.* Nonnulli autem ex his quos animi vanitas, & inconstantiæ leuitas impellebant, non tam causâ deuotionis loca Sancta visitaturi peregrè procedebāt, quàm causâ curiositatis & nouitatis ad partes sibi incognitas, transmigrabant: vt mira & inexpertis stupenda, quæ de partibus Orientis audierant, non sine magno labore probarent. Multa enim in partibus illis mirabiliter operatus est Dominus, quæ sicut iusti & benè affecti & prudentes homines ad laudem DEI conuertunt & gloriam; quemadmodum *beatus Brandanus* longo tempore per maria nauigauit, vt videret mirabilia DEI in profundo: ita leues & curiosi homines ad vanitatem retorquent, quæ Dominus in argumentum potentiæ suæ, & materiam laudis dignatus est operari. Ex quibus pauca de multis præsenti operi dignum duximus adnectenda, diligentibus & studiosis lectoribus forsitan profutura.

Terræmotus periculosi, horribiles & terribiles valdè nō solùm in regno Hierusalē, LXXXIII.
sed in partibus adiacētibus frequenter fiūt; & maximè in partibus maritimis ex violētia ventorū, qui de spiramine & impulsione vndarū in locis cauernosis & speluncis terrarum concepti, dum liberam exhalationem aër inclusus & concitatus non habet, terram cum magno impetu & tremore concutiunt: quæ si resistere non valeat, rumpitur, & fit hiatus immensus; & quandoque ob hanc causam ciuitates absorptæ sunt in abyssum. Quando verò terra non rumpitur, tam vehementi impetu à spiritu procellarum concitatur, & impellitur, quòd ciuitates cum muris & turribus & aliis ædificiis subitò corruentes, homines improuisos suffocant & opprimunt. Vnde qui sapientes sunt in partibus illis, ignorantes quâ horâ prædicta tempestas superuentura sit, cum omni diligentia vigilantes, animas suas præparare non negligunt, *nec viuere præsumunt in statu illo, in quo mori non auderent.* Et huiusmodi pestiferâ concussione Tyrensis ciuitas postquam in manus Latinorum deuenit, cum habitatoribus suis ferè penitus est deleta. Cùm autem in partibus Occidentalibus *coruscationes & tonitrua* habeant fieri in æstate; in Terra Sancta fiunt in hyeme. In æstate enim nunquam vel rarò pluit in ea. In hyeme verò licet non adeo fre-

quenter imbribus irrigetur, tribus tamen aut quatuor continuis diebus ac noctibus, postquam fieri incipiunt pluuiarum vehementes inundationes, quasi particulari quodam diluuio terram totam inebriant, & submergunt. *Niues* autem nisi circa montes altitudine nimiâ præminentes, cuiusmodi est Libanus, in terra rarissimè reperiuntur. In toto autem æstiuo tempore, & maximè in diebus canicularibus feruentissimis, & in mense Augusti nix frigidissima à monte Libano per duas vel plures dietas defertur, vt vino commixta, tanquam glaciem ipsum frigidum reddat. Cõseruantur autẽ prædictæ niues sub paleâ, ne feruore solis seu calore aëris, dissol-

LXXXIV. uantur. *Fontes* autem limpidissimi dulcis aquæ, tam in mari quàm in terra inueniuntur: quorum vnus, vt dicitur, in partibus Samariæ alternis coloribus quater in anno variatur: viridem scilicet & sanguineum, puluerulẽtum seu turbidum & limpidum colorem mirâ & gratâ vicissitudine inspicientiũ oculis prætendendo. Fons autẽ *Siloë* non singulis & continuis, sed diebus interpolatis ter vel quater in hebdomada dulces aquas ex visceribus suis emittit. At verò iuxta montes Libani, inter duas ciuitates, Archas scilicet & Raphaneam, fluuius quidam cursu velox & aquis plurimùm abundans, defluit, quẽ *Sabbaticum* appellãt, eò quòd sex diebus in hebdomada nullas ex se penitus exhibẽs aquas, die septimo profert copiosas, ex sicco, subitò exuberans & inundans effectus. In Tyrensi autem & Acconensi territorio ex arenulis maris, ex sabulo videlicet & glarea marina, subtili artificio *vitrum* efficitur purissimum. *Mare* autem *Rubrum*, quod siccis pedibus filii Israël transierunt, in confinio est Ægypti & Arabiæ, cuius aquæ ex terra adiacente, quæ quasi sanguinei coloris est, rubeæ esse videntur: quæ tamen eiusdẽ sunt coloris, cuius sunt alterius maris aquæ. Est autem quidam *fluuius in Perside*, qui semper de nocte congelatur, adeo quòd homines & animalia per glaciem valeant pertransire; de die autem semper in aquas resoluitur. Quidã autem fluuii in partibus Orientis *aureas arenas* habere dicũtur. *Fons* præterea limpidissimus & amœnus, qui in Paradiso terrestri in remotis Orientis partibus oritur, tantam ex se copiam producit aquarum, vt in quatuor flumina diuidantur, quæ tamen statim sub terra absconduntur, & per viscera terræ defluentia, quibusdã subterraneis meatibus in aliis remotis regionibus iterum oriuntur. Nam *Phison*, qui & *Ganges*, ex quodam monte Indiæ saliens, iterum incipit super terram cursum suum ostendere, apertè defluendo. *Gyon*, qui & *Nilus*, non longè a monte Atlante de terra exiens, à terra protinus absorbetur, sub qua latenter fluendo Mare Rubrum pertransiens, in ipso littore Rubri Maris incipit iterum apparere, & Æthiopiam circuiens, in terram Ægypti se infundit. *Tygris* autem & *Euphrates* quasi ex eodem fonte in quodã monte maioris Armeniæ egredientes, statim à se inuicem separantur, & Mediterraneo Mari absorbentur. Cùm autem prædictus fons Paradisi vniuersæ terræ superficiem in quatuor fluminibus irrigare dicatur, ex variis tamen terræ qualitatibus quidam fontes frigidas habent aquas, alii calidas & fœtidas ex terra sulphurea. In *Epiro* autem est fons mirabilis in quo faces accensæ extinguuntur, & extinctæ iterum accenduntur. In *Æthiopia* apud Garamantes fons quidam est tam frigidus de die vt non bibatur, tam calidus de nocte vt non tangatur. Est fons quidam in partibus Orientis, ex cuius aquis *ignis Græcus* efficitur quibusdam aliis admixtis, qui postquam vehementer fuerit accensus, vix aut nunquã potest extingui nisi aceto & hominũ vrinâ, & sabulo. Prædicti autem fontis aquas magno pretio comparant Saraceni. Sunt aquæ quædam quæ vulneribus medentur; aliæ quæ sanant ægritudines oculorum, aliæ quæ bibentes canoros reddunt. Sunt quidam fontes qui memoriam conferunt; alii qui obliuionem faciunt. Sunt alii qui luxuriã auferunt, alii qui libidinem accendunt. Sunt alii qui steriles fœcundant; alii verò fœcundas steriles reddunt. Sunt flumina ex quibus bibentes oues nigrescunt; ex aliis autem velut nix albæ fiunt. Sunt stagna in quibus nulla res natare potest, sed omnia merguntur; sunt alia in quibus omnia fluitant, nec mergi possunt. Sunt lacus in quibus ter in die aquæ amaræ sunt, & ter in die dulces fiunt. Sunt quidam fontes calidi, qui oculis medentur, fures autem arguunt. Nam qui sacramento furtum negat, si periurus efficitur, aquis prædictis excæcatur; si autem non fuerit reus, clariùs videt quàm priùs. Hoc autem magis miraculo ascribendum est, quàm naturæ. Est præterea fons quidam quietus & trãquillus, si autem iuxta ipsum insonent tibiæ, quasi exultabundus ad sonitum eleuatur, & tanquam miretur vocis

dulcedinem

dulcedinem extra ripas intumescit. Præter communes siquidem arbores quę LXXXV. in Italia & Alemannia & Francia, & in aliis Europæ partibus habentur, sunt ibi speciales arbores tam fructiferæ, quàm steriles. Sunt ibi palmæ corticibus asperæ, graciles in imo, dilatantur in summo, fructus quos *dactylos* appellant ex se procreantes; in summitate autem tantam habent teneritudinem & saporis suauitatem, quòd quasi nuces albæ & recentes, prædictarum arborum partes superiores manducantur. Sunt in eadem terra arbores mirabiles, quas propter earum præcellentiam nominant *arbores Paradisi*, poma oblonga suauissima, & quasi vnctuosa, dulcissimum saporem habentia ferentes: in vno autem globo plusquam centum sese contingentia & compressa inuoluuntur. Folia autem arboris memoratæ vnius cubiti habent longitudinē, dimidii cubiti dimensione dilatantur. Sunt ibi aliæ arbores poma pulcherrima & citrina ex se producentes, in quibus quasi morsus hominis cum dentibus manifestè apparet; & idcirco *poma Adam* ab omnibus appellantur. Sunt prætereà aliæ arbores fructus acidos, pontici videlicet saporis, ex se procreantes, quos appellant *limones*. Quorum succo in æstate cum carnibus & piscibus libentissimè vtuntur, eò quòd sit frigidus & exsiccans palatum, & prouocans appetitum. Sunt ibi prę̨ter ficus communes, quędam singulares ficuum species, fructus in ipsis truncis absque ramis & foliis facientes; non inter folia vel ramos superiores, sicut fit in aliis arboribus, sed ipsi trunco adhærentes: has autem, *ficus Pharaonis* appellant. Sunt insuper cedri Libani pulchræ & sublimes valdè, sed steriles. Quædam autem quæ dicuntur cedri maritimæ paruæ sunt, sed admodum fructuosæ, facientes ex se fructus pulcherrimos secūdum humani corporis quantitatē, quos *citrones*, seu poma citrina appellant, triplicem in se substātiā & saporē habentia. In prima parte calida, in media tēperata, in vltima verò quæ latet intrinsecus, frigida existunt. Hunc autē dicunt esse fructū, de quo Dominus dicit in Leuitico: *Sumetis vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ.* Leuit. 23. In paruis autē arboribus quædā crescunt alia poma citrina, minoris quātitatis frigida, & aciti seu pontici saporis, quæ poma *Orenges* ab indigenis nūcupātur. *Cucumeres* autē, *melones*, & *cucurbitæ*, licet capitibus asinorū sint maiores, herbis potiùs quàm fructibus assignātur. Sunt ibi prętereà arbusta quædā quæ seminātur, ex quibus colligunt bombacem, quę Francigenæ *cotonem* seu *coton* appellant; & est quasi mediū inter lanam & linū, ex quo subtilia vestimēta contexuntur. *Sericum* autem nō colligunt ex aliquo semine terræ, neque ex arbustis, vel arboribus; sed ex quorundā vermium stercoribus siue ex sputo procreantur. Quædā autem species spinarū, quas *spareas* nomināt, priusquam decrescant in rhamnum, optimæ sunt ad edēdum. De quibus dicit Dauid Propheta: *Priusquā intelligerent spinæ vestræ rhamnū.* Psal. 6. Quēadmodum prædictæ spinæ molles sunt in principio, & delectabiles ad manducandū; postea verò duræ fiunt & quibusdam aculeis pungunt; ita peccatorum suauitas in aculeum remordentis conscientiæ, & pœnæ æternę conuertitur. Sunt insuper in Terra *canamellæ*, de quibus zucchara ex compressione eliquatur. Olim in vniuerso mundi vinea *balsami* nō nisi in Terra sancta, in loco qui dicitur Hierico inueniebatur: procedente autem tēpore ab Ægyptiis translata est in cāpum ciuitatis Ægyptiæ, quæ *Babylonia* nuncupatur, & à Christianis sub dominio Saracenorū detētis excolitur. Dicunt autē Ægyptii & experimēto probauerūt, quòd si à Saracenis excolatur, illo anno sterilis permanet, quasi fructū facere dedignetur. Sunt autem in prædicto cāpo sex fontes, in quorū vno dicūt quòd beata Virgo CHRISTVM paruulum balneauit. Vnde certū est & probatū quòd liquor balsami, quē *opobalsamum* Physici appellant, translatā prædictā vineā seu frutice in alium locum nunquā potest procreari. Sunt insuper in partibus Orientis & maximè in India pretiosæ quædā & speciosæ & aromaticæ arbores, quarum fructus sunt *gariophyli*, *nuces muschatæ*, *cassia fistula*, *cardamomū*, *piper* albū, nigrum quod est rotundū, & piper oblongum. Dicunt tamen quidam quòd omne piper nascitur album; sed quoniā inter arbores piperis multitudo serpentium inhabitat, oportet quòd comburantur serpentes, & ita ex cōbustione piper nigrescit. Quando etiā sine adustione colligitur, mittūt illud in clibanum, ne in aliis partibus possit seminari, & fructificare, & vt diutiùs valeat cōseruari. Sunt & aliæ arbores quarum radices sunt *Zingiber*, *Galanga*, & *Zedoaria*, quæ vulgariter *Citouart* appellatur. Dicunt tamen quidā quòd sunt radices Orientalium herbarum. *Mandragora* autem radix est cuiusdā herbæ, quæ formā habere videtur

humanam. Est autem quædã mandragora masculina, quædam fœminina. Aliæ autem sunt arbores, quarum rami sunt *liquiritia, cassia lignea, lignum aloës.* nemo tamen huius arboris potuit deprehendere originem: rami autem eius in flumine Babylonico reperiuntur: impulsione enim ventorũ, aut temporis vetustate de montibus cadentes in fluuium, cũ retibus capiuntur. Dicunt autem quidam quòd de Paradiso terrestri per fluuium, huiusmodi lignum aloës deferatur. Aliarum autem Orientalium arborum cortex est *cinnamomum. Macis* autem flos est nucis muscatæ, vel, vt dicunt alii, cortex illius. *Cyminum* autem, semen est non arboris sed herbæ.

Gummi autem ex arboribus seu arbustis defluentia, sunt *opobalsamum, myrrha, tragacanthum, mastix, thus, terebinthina. Ambra* verò non pertinet ad arbores vel herbas, sed est sperma ceti, & est aromaticum valdè & confortatiuum. Similiter *muscus* suauissimi odoris, licet inter species aromaticas nominetur, est tamẽ vt dicunt stercus, seu struma inguinis cuiusdam Orientalis animalis, quod *Muquiliet* dicitur: vndè in latrinis & inter stercora, odorem amissum recuperat. Aliam quandam herbam, quam *dictamum* appellant, feræ sagittis vulneratæ diligenter quærunt, & inuentam manducant, quæ tantæ virtutis est, vt sagittas de corporibus earum eiiciat. *Quercus Mambre* sub qua habitauit Abraham, vsque ad tempora Constantini Imperatoris permansit. In partibus enim illis arbores tempore longissimo perdurãt. Vnde *cedrum* & *ebenum* imputribiles æstimant. *Iuniperus* autem adeò conseruat ignem, quòd prunæ cineribus eius opertæ vsque ad annum non extinguuntur. In India autem quædam sunt Insulæ in quibus arbores omni tempore virescunt: Habent autem in vno anno duas hyemes & duas æstates. In eisdem etiam partibus *Montes aurei* sunt, quos dracones & gryphes custodiunt. In *Sardinia* autem est herba quædam similis apiastro, quæ comedentibus rictus contrahit, & quasi ridentes interimit. Sunt præterea in partibus Indiæ *cannæ* fluuiales quasi pinus, habentes altitudinem sexaginta pedum, ex quibus naues & domus construuntur. Quædam etiam arbores sunt apud *Seres*, folia tanquam lanã ex se procreantes, ex quibus vestes subtiles contexuntur. Aliæ autem fructus odoriferos ferentes, cum sole oriuntur, & cum sole occidentes, sub terra absconduntur. Aliæ etiam centum pedibus in altum extolluntur, similes lauris, & oliuis, quasi opobalsamum & thus ex se procreantes. Aliæ etiam ferentes nuces hominum capitibus maiores, in quibus serpentes multi sunt, & simiarum maxima multitudo. *Vites* etiam in partibus illis tantæ magnitudinis botros seu racemos producunt, quòd plures homines in vecte vnum possent sustinere. De arboribus autem quas in extremis Indiæ partibus magnus *Alexander* inuenit, quæ ipsum in Babylonia veneno moriturum prædixerunt, licet diuino
Num.22. imperio asina Balaam loquuta fuerit, credimus tamen quòd in ipsis dæmones sint loquuti: mirabile tamen videtur quòd cogitationibus Alexandri respondebant, & futura tanto tempore priusquam contigissent, præscire potuerunt. Illas autem preciosissimas medicinales, & aromaticas arbores, quas Dominus in extremis & excelsis & temperatissimis Orientis partibus ab initio plantauit in horto voluptatis, præsenti opusculo tanquam ignotas inserere non valemus. Magnum enim chaos positum est inter exilium nostrum, & prædictum voluptatis paradisum. Magnus enim tractus terrarum interiacens, innumerique serpentes locum nobis inaccessibilem reddiderunt: præsertim cùm vsque ad cœlum muro igneo clausus esse dicatur; & Angelus Domini non solùm hominibus, sed etiam malignis spiritibus inhibeat. De præfatis autem arboribus paradisi, duas ex scripturis diuinis aliquatenus
Genes.2. cognoscimus, quarum vna dicitur *arbor scientiæ boni & mali,* de cuius fructu vetito in detrimentum posteritatis suæ, primi parentes comederunt: Altera lignum vitæ nuncupatur, de cuius fructu qui manducaret in eodem statu semper immortalis permaneret.

LXXXVI. In Terra promissionis, & in aliis partibus Orientis quædam sunt animalia, quæ in aliis partibus mundi non habentur. Sunt ibi *Leones* in pectore & pedibus anterioribus, & in cauda virtutem magnam habentes, quorum fœtus vsque ad tertium diem, in quo ad rugitum parentum quasi de morte excitantur, aliquo sensu non vtuntur. Dormit autem leo apertis oculis; & caudâ suâ delet vestigia pedum suorum, ne à venatoribus percipiantur: Hominibus, nisi prouocatus ad iram, non nocet, parcit supplicibus, inuadentes ipsum inuadit, magistrum suum metuit quando catulus ante ipsum verberatur. Est ibi sæuissimum quoddam animal, quod

mal, quod *Lonzani* nuncupatur; à cuius crudelitate nulla bestia potest esse tuta: nam vt dicunt, ipsum Leonem terret. Sunt & *Leopardi*, sic dicti quasi Leonibus similes in capite & in dispositionibus membrorum, licet nō sint tam magni, nec tam robusti: adeò etiam mansueti fiunt ab hominibus, quòd eis sicut canibus vtuntur ad venandū: non enim currendo, prędam capiunt, sed saltus faciendo; & si in tertio saltu prędā non capiunt, eam prorsus dimittunt sibi indignādo. Sunt ibi *Papiones* quos canes siluestres appellant, Lupis acriores, continuis clamoribus de nocte vlulantes. *Leæna* primo partu quinq; fœtus emittit; deinde per singulos partus numerū minuens postquam ad vnum peruenit sterilis efficitur. Sunt etiam *Vnciæ*, sæuissima animalia qui non sunt canibus altiora, longiora tamen habentia corpora: canibus valdè inimica. Prædam non comedunt, nisi in altum eam portent; quando inueniunt arborem, ad supremum ramum deferunt, & pēdendo eam comedunt. Ex nigris & albis maculis respersum corpus habent. Quando sunt in calore coitus & aliquem vulnerauerint, mures ad ipsum vulneratum cōueniunt, & mingunt super eum si possunt, & statim moritur. Vnde audiui ab illo qui vidit, quòd quidam vulneratus fecit in archa portari se ad mare; & mures veniebant ad mare vt venirent ad eum, sed non potuerunt peruenire. Fel venenum mortiferum est. Sunt ibi pulcherrima animalia quæ *Pantheræ* nominantur, ex albo & nigro minutis orbiculis superpictæ; quarum odore cætera animalia mirabiliter affecta eas sequuntur. Postquam enim diuersis venationibus pastæ & satiatę fuerint, tribus diebus & noctibus continuè dormiunt in speluncis suis: euigilantes autem & rugitum proferentes tātæ suauitatis odorem de gutture suo emittunt, qui cuncta pretiosa aromata vincit, quòd omnes bestias, exceptis serpentibus, qui bono odore necantur, dulcedine spiraminis ad se trahunt. Hæ autem non nisi semel pariunt: nam fœtus earum postquam partui propinqui sunt, non expectantes debiti temporis horam, matricem vnguibus lacerātes ipsam semini retinendo prorsus reddunt inutilem. Sunt ibi præterea *Elephantes* robusti membris, & corpore magni velut montes; sunt bellicosi & audaces, & maximè quando eis sanguis ostenditur ad prælium ampliùs animantur; cum quibus Persæ & Indi pugnare solent, turres ligneas cum hominibus armatis super eorum dorsa ponentes. Habent autem rostra maxima prominentia quasi ampla intestina, quæ appellant *proboscides*, cum quibus homines capiunt, deuorant & transglutiunt. Magnus autem Alexander pugnaturus aduersus Indos æreas statuas prunis ardentibus adimpleri præcepit: putantes autem elephantes statuas illas esse homines, protendētes labra comburebātur: & statim tam homines quàm hominum ærea simulacra fugere cœperunt, neminem audentes contingere. Aliâ vice grunnitu & stridore porcorum cum sonitu buccinarum multos superauit elephantes, eò quòd talibus stridoribus assueti non erant. Incedunt autem gregatim sese inuicem diligentes, & concorditer ambulantes: motibus quibus possunt sibi applaudunt, alter alterum quasi salutando, & se inuicē eo adiuuantes. Frigidæ naturæ sunt; vnde & *ebur*, quod de ossibus eorum fit, frigidum est, & candidum. Nā si ebur panno supponatur igne superposito, pannus non comburitur, sed naturali eboris frigiditate, vt dicunt, extinguitur ignis. Tantùm semel gignunt, fœtus suos in vtero gestant annis duobus: viuunt autem annis trecentis: mures timent & fugiunt: dracones autem maximè formidant, nam ab ipsis implicati & innodati prosternuntur & necantur: vnde in insulis postquam pepererint, fœtus suos reponunt propter dracones. Pariunt autem in aquis, nam si fœtus in terra caderet surgere non valeret: habent enim ossa solida sine iuncturis: vnde crura & tibias flectere nequeunt. Quando autem quiescere volunt, arboribus inclinantur & incumbunt. Venatores autem arbores secant, & quibusdam obicibus, ne penitus corruant, fulcientes, in insidiis latent, donec reuertens elephas cum arbore cui innititur cadat, & resurgere non valeat. Ad barritum autem & gemitum illius plerunque concurrunt alii elephantes: cumque se incuruare & socium suum erigere nequeunt, gemunt pariter & barriunt; & quasi compatientes, cum lugente lugent. Paruuli autem elephantes prout valent sese supponentes, ipsum aliquando subleuantes erigunt, & ita de manu venatorum liberatur. Per fumum autem, qui fit ex inguine & pilis elephantis, quælibet animalia venenata fugantur. Sunt ibi *vnicornes*, quos Græci *Rhinocerotes* appellant, habentes in media fronte cornu robustissimum, longitudine

quatuor pedum. Hoc cornu quodcunque animal ventilant: perforant etiam ipsum elephantem & in ventre percutiendo deiiciunt & occidunt. Quando autem à venatoribus capiuntur, ex sola indignatione animal superbum moritur. Nullâ tamen venantium fortitudine capi possunt; sed virgo pulchra & ornata ante eorum oculos proponitur, quæ aperit eis sinum suum, & statim omni depositâ feritate in puellæ gremio suscipiuntur, & ibidem quiescentes soporati capiuntur. *Monoceros* autem alia est bestia, quasi monstrum quoddam atrocissimum mugitu horrido, caput habens quasi cerui, corpus velut equi, caudam ad modum porci, pedes autem elephantinos: vno cornu acutissimo in medio frontis armatur: captum potest perimi, sed nequaquam domari. Sunt ibi *lynces* quæ ita perspicaces habent oculos, quòd solida corpora subtilitate visus penetrare dicuntur. Qui autem huius animalis naturam pleniùs cognouerunt, eius vrinam in lapidis pretiosi naturam, qui *Lyncurius* appellatur, conuerti dicunt. Vnde inuidiâ quadam naturali, liquorem emissum arenis, in quantum possunt, abscōdunt, ne in vsus humanos, talis vrinæ egestio conuertatur. Sunt ibi *tygres*, quibus Hyrcanorum regio maximè abundat, fuluis colorum maculis in superficie nitentes; veloces supra modum, vt volare videantur, quando cursu agitantur. Sunt autem ferocissimæ & incomparabili rabie sæuientes, præcipuè quando raptis catulis insequuntur venatores, qui vix euadere possent, nisi clipeos vitreos in ipso itinere proiicerent, in quibus quasi in speculis tigres figuram suam intuentes, & fœtus suos reperisse putantes sistunt, amplexantes & deosculantes ipsum vitrum & tandem pedibus confringentes, nihil reperiunt, & interim venatores fugiendo euadunt. *Castor* autem animal est talis naturæ, vt dicitur, quòd cùm ipsum venatores sequuntur, seipsum dentibus suis castrando, genitalia proiicit: sunt enim medicaminibus apta; & propter hæc se à venatoribus æstimat infestari, & eis proiectis liberari. Et quoniam nō potest diu subsistere, nisi caudam in aquis teneat, ædificat domum suam super aquas, faciens in ea mansiones diuersas, vt cum aquis crescentibus in superioribus ascendat, & cum decrescentibus ad inferiorem mansionem descendat. Sunt ibi præterea *vrsi* maximi, quorum virtus maxima in brachiis est & in lumbis: caput autem habent inualidum & debile. Et quia vrsa ante fœtus perfectionem immaturam prolem parere festinat, carnem quam ex se producit lambit, & fœtum formando, producit in membra. Sunt *equæ* in Cappadocia quæ à vento concipiunt, sed fœtus earum nō nisi triennio viuere possunt. Sunt autem *equi* qui nullum sessorem præter proprios dominos admittere volunt; quibus mortuis dolent supra modum, & lachrymantur & mādúcare renuentes fame & inediâ moriuntur. *Camelus* animal est horriferum, deforme valde, adeò quòd equis, & quibusdam animalibus timorem incutiat: habet autem strumam in dorso, collum longum, & crura prolixa, horribiliter stridet, hordeum citò transglutiens reseruat vt rursus ruminando totâ nocte māducet. Est autem animal pigrum, & lento gradu incedens. Quidam tamen sunt cameli, quos *cursarios* appellant, seu *dromedarios*, qui plures dietas in vno die perficiunt, & velociter currunt. Est ibi præterea quiddam animal monstruosum, *Manticora*, habens hominis faciem, corpus leonis, caudam scorpionis; triplicem in dentibus ordinem habens; colore rubea, oculis glauca; habens sibilum quasi serpentis, ita sonorum, quòd modulos imitatur fistularum; carnes humanas ad edendum auidissimè affectans: ita velox cursu, sicut auis volatu. Est ibi alia bestia *Cencrocota*, quæ velocitate præcedit bestias vniuersas, habens corpus asini, clunes cerui, pectus & crura leonis, vastum oris hiatum, vsque ad aures: loco autem dentium, os habet solidum; vocem autem hominis imitatur. Est ibi alia bestia quæ dicitur *Eale*, cuius corpus equi, maxilla apri, cauda elephantis, nigro colore horrens, in aqua & in terra æqualiter potēs; habens cornua maxima, quorum vno pugnans, aliud post terga reflectit, quo obtuso, reliquum ad pugnam dirigit. *Hyæna* bestia est sæuissima & dolosa valdè, carnibus humanis vescitur, ex sepulchris mortuorum effodiendo extrahit cadauera; pabula pastorum insequitur, vt auditu assiduo voces humanas imitari possit, quibus vocibus homines nocte aocitos deuorat & perimit. Vomitus quoque humanos & singultus simulans, canes concurrentes dilaniat, qui postquam eius vmbrā attigerint, latratum prorsus amittunt. Dicitur autem quòd quodcunque animal lustrauerit, mouere se non possit. In oculis eius lapis pretiosus reperitur, qui *Hyænia* vocatur. *Onocentaurus*

centaurus

Centaurus autem animal eſt, vt dicitur monſtruoſum, naturâ biforme, habens caput velut aſini, corpus autem quaſi hominis. *Parandri* verò ſpecies multiformis dicitur eſſe: eſt enim boum magnitudine, ramoſis cornibus, ceruino capite, vrſino colore, & pilis villoſis & condenſis. Hunc affirmant habitum & colorem metu variare, ita quòd cùm in aliquo deliteſcit loco ſiue ſaxo albo, ſiue frutectis virentibus, ad eorum ſimilitudinem permutatur. *Crocodilus* animal eſt quadrupes, quod in terra naſcitur; in fluminibus tamen ſicut in terra inhabitat, nec minorem habet potentiam in aqua, quàm in terris. Per diem autem humi frequentiùs acquieſcit, nocte verò in aquis; habet autem oua velut anſerum, quæ in terra profert. In fluuio autem Nili pluſquam alibi inueniuntur crocodili. Reponunt autem oua ſua vbi fluuius exuberans non poſſit attingere: In flumine autem Cæſareæ Palæſtinæ ſimiliter habitant. Deuorant autem tam homines quàm animalia: plerunque ad viginti cubitos longitudinis excreſcunt; linguis carent, maxillas ſuperiores mouent, morſus habent horribiles & tenaces, vnguium immanitate armati ſunt, maximâ pellis firmitate quaſi clipeo muniuntur. Horum carnem Saraceni manducant. *Hippopotamus* ſimiliter in terra naſcitur; in aquis ſicut in terra ſimiliter potens eſt, & inhabitat: eſt autem plerumque maior elephantibus, habẽs roſtrum reſupinum, vngulas bifidas, caudam tortuoſam, dentes prurigineos, dorſo & hinnitu ſimilis equo. Noctibus autem ſegetes depaſcit, ad quas pergit quaſi retrogradiens, vt fallente veſtigio reuertenti nullæ inſidiæ præparetur. In partibus autem Indiæ præcipuè reperiuntur. Eſt autem in Babylonia quædam alia beſtia, quàm *Chimæram* appellant, alta in anteriori parte, ſubmiſſa autem in poſteriori. Hanc autem in magnis ſolemnitatibus pallio operientes pretioſo, domino ſuo vt ipſi honorificè & magnificè ſeruiãt, præſentant Saraceni. Sunt præterea quidam *fului tauri* in partibus Orientis, condenſis & aſperis ſetis, horridi, grandi capite, oris rictu ab aure vſque ad aurem patente: omnia ſpicula duro & impenetrabili tergo repellunt, cornua autem ad pugnam viciſſim deponunt, vel producunt. Ibi etiam *boues* ſunt tricornes, pedes equinos habentes. *Myrmicoleon* autem, ſeu *formicoleon*, quod idem eſt, modicum eſt animal, aliis animalibus eſt velut formica; formicæ autem eſt quaſi leo. Abſconditur enim in puluere, inſidiando formicæ frumentum portanti, quam ex improuiſo perimit, & frumentum conſumit. *Leontophonos* Græcè dicitur quoddam animal paruum, quod capiunt venatores & exurunt, cuius cineres ſuper carnes conſpergunt, ex quibus carnibus leones comedentes ilicò moriuntur: vnde leones huiuſmodi beſtiam naturali quodam odio perſequuntur, quam captam vnguibus ſtatim dilaniant; ex ea verò guſtare non audent. Sunt ibi *porci* magnæ & miræ magnitudinis, habentes dentes cubiti vnius. Quædam etiam aliæ beſtiæ nigræ & horribiles, capitibus ſimiles equis, elephantibus fortiores, tria cornua in frontibus habentes. *Mures* etiam vulpibus maiores, morſu animantia perimentes, homines autem licet mordeant, parum tamen eos morſibus moleſtant. Aliæ etiam *beſtiæ* ariete maiores, facie hircinâ, collo velut aſelli crinito, vngulis bifidis & caudâ vitulinâ. Sunt inſuper aliæ quędã beſtiæ ſimiles Hippopotamis, pectore velut crocodilus, ſetas quaſi porci in dorſis habentes, dentibus ad bellum fortiſſimis, tardæ in inceſſu ſicut teſtudo; quæ non lanceis, vel ſagittis penetrari poſſunt; ſed malleis ferreis ab his qui cõtra ipſas præliantur, conterũtur. Sunt aliæ beſtiæ pedes bifidos velut porcus habentes, cũ vngulis trium pedũ magnitudine, caput porcinũ, caudam verò habentes leoninã. Quædam autem feræ in eiſdem partibus oſſa quaſi ſerrata, acuta valdè velut gladius habent in capite, cum quibus milites armatos cum clipeis transfodientes interficiunt. Sunt præterea *Cynocephali*, ceruicem equinam cum immenſis corporibus habentes, flammis, quas ex ore aſpirant, homines perimentes.

LXXXVII. In prædictis autem partibus Orientis maxima, & varia procreatur ſerpentium multitudo. Sunt autem *ſerpentes* naturâ frigidi, vnde parùm vel nihil nocent, niſi poſtquam incoluerint: Nocte autem minus lædunt, quàm die, eò quòd nocturno rore frigeſcunt: Hiemali autem frigore in nodos torquentur, æſtate autem reſoluuntur. Qui autem veneno inficitur, primitùs obrigeſcit; poſtquàm verò calefactum fuerit venenum, hominem ariditate interficit. Dicunt autem quòd nocere non poſſit, niſi hominis ſanguinem contigerit. Hominem autem nudum fugit vt dicitur, nec ipſum audet moleſtare: caput autem abſcondens totum corpus obiicit ferienti; nam ſi caput

eius euaserit, nihilominus viuit amisso corpore. Ingressurus autē aquas venena deponit; postquam autem ab aquis exierit, eadem resumit: quòd si fortè casu quolibet amissa non inuenit, terræ frequenter caput allidens, moritur præ dolore. Viuit autem serpens longo tempore: nam postquam senuerit, ieiunando carnes proprias consumit, donec cute præ macie laxatâ per foramen petræ transit, vbi pellem veterem deponendo iuuentutem recuperans, renouatur. Odorem autem bonum fugit, quo plerunque necatus moritur. De medullis autem hominum quandoque serpens procreatur. Inter omnes serpentes & supra omnia terræ animantia maximus est *Draco*, qui abstractus à spelunca sua, quandoque super aërem fertur, ipsum concitando, & vehementer impellendo. Est autem cristatus, ore paruo & strictis arteriarum fistulis, quibus spiritum attrahit, & linguam exerit, dentibus autem non nocet: caudâ autem si quem ligauerit, occidit: à quo nec elephas tutus est corporis sui magnitudine. Auram autem spirando inficiens flatu pestifero mortem ingerit: pedibus autem carens pectore & ventre serpit. De cerebro autem eius lapis pretiosus *dracontias* exciditur. Sicut Leo rex est animalium, ita *basiliscus* rex dicitur esse serpentium. Vnde idem est basiliscus Græcè, quod *regulus* Latinè. Timent eum & fugiunt omnes serpentes, eò quòd solo afflatu necat illos; homines autem visu venenato interficit: ab eius etiam aspectu nulla auis illæsa pertransit. Est autem longitudine semipedalis, albis maculis lineatus: terram per quam transit polluit & exurit, extinguit herbas, arbores inficit, & corrumpit. Quidquid morsu eius occiditur, nec fera, nec alite depascitur. Ædes autem in quibus aliqua corporis eius particula reseruatur, nec serpētes ingrediuntur, nec aues fœdāt, nec intexunt araneæ. A mustelis tamen basiliscus vincitur, quas homines cauernis eius inferunt, quibus visis fugit serpens, illæ persequuntur & occidunt. In partibus autem Hierico circa solitudines Iordanis, quidam serpens inuenitur qui *Tyr* nominatur, ex cuius carnibus cum quibusdam, quæ illis admiscentur, fit confectio quædam quasi electuarium, quæ dicitur *tyriaca*, omne venenum in corpore humano superans & extinguens. Cùm autem contra omne aliud venenum valeat, contra prædicti tyri venenum nihil prodest. *Salamandra* Græcè dicitur, *stellio* Latinè: nominatur etiam, vt dicunt, *chamæleon*. Est autem quadrupes habens faciem quasi lacertæ, caudam prolixam & tortuosam, vngues subtili aduncitate hamatos, corpus asperum, cutem qualis est in crocodilis. Profert autem ex cute quasi quandam lanam, de qua zonæ contextæ comburi non possunt igni. Prædictum enim animal viuit in igne, & non solùm non vritur, sed plerunque incendium extinguit. Est autem pigrum incessu, victorem suum interfectum perimit: nam si vel ales modicum ex eo comederit illicò moritur. Inter omnia venenata animalia maximam habet nocendi virtutem: cætera eenim singulos perimunt, hæc plurimos pariter interimit: Nam si arbori irrepserit, poma omnia adeo inficit veneno, quòd quicunque ex eo comederint moriuntur: si autem in puteum ceciderit, vis veneni eius omnes potantes interimit. *Vipera* serpens est sic dicta, eò quòd vi pariat, cuius natura ea esse traditur, vt pater in cōceptione moriatur, mater verò in partu necetur. Voluptate enim libidinis quasi in insaniam versa, caput maris ore receptum, præscindit: cuius cùm ad partum venter intumuerit, catuli non expectantes maturam naturæ solutionem, corrosis eius lateribus, cum matris interitu vi erumpunt.

Psal. 57. *Aspis* quorundam verborum virtute incantatur, ne veneno noceat. Ipsa verò quando percipit incantantes, vnam aurem terræ affigit, alteram caudâ obturat, vt non audiat vocem venefici incantantis sapienter. *Saura* serpens est, qui quando senescit, oculi eius cæcantur; ipse verò ingreditur foramen parietis respicientis ad ortum Solis, vt oriente Solis radio contra Solem intendat, & sic lumen recuperat. *Hypnapis* verò, genus est aspidis, somno quos mordet interimēs: veneno enim somnū immittit, & quos mordet, dormiendo perimit. *Scytalis*, tantâ præfulget tergi varietate, vt notarum genera videntes retardet: est autem tanti feruoris, vt hyeme pellem deponat. Huius morsu si quis tangitur, velut ardore igneo consumitur. *Amphisbæna*, serpens est duo habens capita, vnum in loco suo, alterum in cauda: vtroque autem capite currit. *Seps* exiguus serpens est, qui simul carnem & ossa veneno consumit. Serpentes dicti *Tarantæ*, modicæ sunt quantitatis: illi autem, quos pungunt, vehementer angustiantur, & nisi theriaca eis subueniatur, quandoque anxietate moriuntur. *Cerastes* serpens est habens in capite

in capite cornua: abſcondit totũ corpus in puluere, cornua: ſola volucribus oſtendens; poſtquam autem ſuper eam aues inſederint, eas interimit. *Hæmorrhois* ſerpens eſt morſu ſanguinem eliciens; & diſſolutis venarum meatibus, totum cruorem extrahens, mortem ingerit. Contra tria genera ſerpentum, qui filios Iſraël in *Num. 21.*
deſerto perimebant, erectus eſt ſerpens æneus in palo. Hi fuiſſe dicuntur dipſades, ſitulæ, & Scorpiones. *Dipſas* adeò ſubtilis eſt, quòd quaſi inuiſibiliter percutiens, cùm calcatur, non videtur: inducens autem tumorem & inflationem homines perimit. *Situla* quos inficit, ſiti perimit. *Scorpio* blandum, & quaſi virgineum dicitur habere vultum; ſed aculeum habet in cauda venenoſa. Sunt in India ſerpentes tam vaſti, vt ceruos deuorare dicantur, & ipſum Oceanum tranſnatare. Sunt alii ſerpentes piper album comedentes, lapides pretioſos in capitibus habentes: ſingulis autem annis inter ſe præliantes, ſeſe mutuò ex magna parte interficiunt. Habent autem quidam ſerpentes cornua velut arietes, quibus homines ventilando percutiunt.

Sunt præterea in partibus Orientis aues mirabiles, quæ nuſquam alibi *LXXXVIII.*
reperiuntur. Eſt ibi *Phœnix* auis ſingularis & pulcherrima, magna corpore, plumis autem, vnguibus, & oculis decora. Dicitur autem quòd in capite criſtam habet velut pauo: collum eius aureo colore refulget: roſeas habet pennas, in poſterioribus purpureas: caudam habet cerulei coloris. Viuit autem multis annis: dum autem ſe viderit ſenuiſſe, petit locum præminentem valde & amœnum, in cuius medio fons eſt magnus, vbertate profluus, & ſerenitate præclarus, in cuius margine arbor eſt nobilis & ſublimis valde: in huius vertice de variis aromaticis ſpeciebus nidum ſeu ſepulchrum ſibi conſtruit: ex calore autem Solis, plauſu alarum ſeipſam accendens, de cineribus ſuis innouata reſurgit. *Pſittacus* auis eſt Indiæ, colore viridi, torque aureo; grandi linguâ, vnde articulata profert verba, ita vt ſi eam non videas hominem loqui putes: homines autem ſalutat, dicens: *Aue*, vel χαῖρε. Primo & ſecundo anno, citiùs diſcit, & tenaciùs verba retinet; paulò ſenior, indocilis eſt & citò obliuiſcitur. Nobiliores quinos habent in pedibus digitos, cæteri autem tantùm ternos. *Ibis* auis eſt Niliaca, ſemetipſum purgat roſtro, aquam in poſteriora fundens: ore autem parit pullos, ſerpentum populatur oua, gratiſſimam nidis ſuis ex his eſcam deportans. *Pellicanus* dicitur quaſi pellem canam habens. Hæc auis fertur occidere pullos ſuos; eoſque per triduum lugẽs, ſeipſam roſtro proprio vulnerat, & ſic pullos occiſos proprii ſanguinis aſperſione viuificat. *Diomediæ*, Latinè dicuntur aues quas Græci *Herodios* appellant: Si Græcus ad eas acceſſerit, ipſis vt dicunt blãdiuntur; alias autem nationes, morſibus impugnant. Sunt autem magnitudine cygnorum, colore niueo, duris & ingentibus roſtris; quando autem lachrymoſis vocibus dolent, vel ſui mutationem; vel Regis interitũ prænunciando ſignificant. *Gryphes* aues ſunt ferociſſimæ vltra omnem rabiem ſæuientes; ſunt autem corpore magnæ, & adeò fortes, quòd armatos homines præliando ſuperant & occidunt. *Onocrotalus*, auis eſt, quæ multas ſimul in ventre recondit eſcas, poſtea verò extrahit & manducat. *Sirenes*, licet in parte ſuperiori virginibus aſſimulantur, partes tamen inferiores auis ſpeciem prætendunt: vnde inter aues marinas eas deputant, licet ſint monſtruoſæ. In partibus autem Indiæ ſunt *veſpertiliones* columbis maiores, habentes quaſi hominum dentes: homines autem in faciem percutiunt, nares & aures & alia membra eis amputantes. In eiſdem autem partibus ſunt aliæ volucres magnæ velut vultures, rubei coloris, pedibus & roſtris nigris. Hominibus autem non nocent, ſed tantummodò piſces quos de fluminibus extrahunt, deuorant. In Ægypto autem ex *ouis gallinarum* in clibano calefactis abſque matrum cubatu, pulli procreantur: vnde quot oua habent; tot pullos eodem die prædicto artificio, ſi placet, habere poſſunt. Sunt præterea *columbæ*, quæ nunciorum fungentes officio, litteras dominorum ſub alis deportant, tempore modico, multa terrarum ſpatia tranſeuntes. Sunt autem valdè vtiles, maximè quando per terras inimicorum alii nuncii tranſire non audent. De his autem auibus, quas *Alexander* vidit in Perſide, quæ ſi in faciem ægrotantium inſpicerent, conualeſcebant, ſi autem reſpicere noluiſſent, abſq; dubio moriebantur: & de his ſimiliter quos ſanctus *Brandanus* vidit in quadã excelſa & pulcherrima arbore, quarum vna reſpondit ei quòd eſſent ſpiritus pœnitentiam ſuam in corporibus volucrum ibidẽ facientes, verum verum ſit aut poſſibile, prudenti Lectori iudicandum relinquimus. In flumi-

ne Gange sunt *anguillæ* longitudine triginta pedum, in quo etiam quidam *vermes* sunt, qui instar cancri bina habent brachia longitudine sex cubitorum, quibus elephantes corripiunt, & vndis immergunt. Indicum etiam mare gignit *testudines*, de quarum testis capacia hospitia sibi faciunt homines. Sunt autem *cancri* in mari Occidentali qui homines apprehendunt & submergunt; habent autem terga dura velut Crocodili. Sunt ibi pisces ex quorum pellibus homines ampla & pulchra sibi faciunt indumenta. In fundo autem Oceani quidam sunt pisces cum animantibus terrestribus similitudinem habentes: quorum quidam pedibus ambulantes, fructus arborum in imo maris nascentium, manducant. *Echinus* piscis est semipedalis tantæ virtutis, vt nauim adhærendo, retineat: ruant venti, sæuiant procellæ, tollantur fluctus, nauis tamen quasi radicata immobilis stat, nec procedere potest, pisciculo non tam eam detinente, quàm ei adhærente. *Murenæ* fœminini sexus tantùm esse dicuntur, & à serpente concipi: vnde à piscatoribus tanquam à serpente sibilo euocantur: Fustibus & malleis cum difficultate interimuntur; capite percusso vix interimi possunt, caudâ statim necantur. In quibusdam *conchis marinis* lapides preciosi inueniuntur: dicunt enim quòd nocturno tempore littus adeunt, & rore cœlesti margarita concipiunt: decrescente Lunâ vacuantur, crescente iterum implentur. *Ostrea* autem species sunt concharum seu cochlearum, quarum carnibus cancri miro ingenio viuunt: quia enim testas earum aperire non valent, explorant in insidiis, quando claustra aperiunt, & latenter iniicientes lapillum, impeditâ conclusione, carnes earum corrodunt. *Delphini* pisces sunt, qui tempestate imminente in superficie vndarum apparentes ludunt. *Cete* autem omnium piscium maximum est: habet autem strictos oris meatus, vnde non nisi paruos pisciculos deglutit, quos odorifero oris anhelitu euocans & ad se trahens in ventrem suum mittit. Cùm autem tempestas oritur in mari, attollit se super fluctus. Quidam autem ceti ita magni sunt, quòd insulæ vel montes videtur: quibus vrgente tempestate nautæ naues religantes dum credunt se super solidam terram manere, ignes accendunt, quos bellua sentiens, tam naues quàm nautas secum trahit in profundum.

LXXXX-IX. Sunt præterea in partibus Orientis lapides pretiosi, admirabilis virtutis & incredibilis, inexpertis. *Adamas* in vltima India reperitur, lucidi coloris & ferruginei: quantitatem nuclei nucis auellanæ non excedit; duritiâ suâ omnibus metallis resistit, hircino tamen sanguine recenti & calido rumpitur; igne non calescit, ferrum occultâ quadam naturâ ad se trahit. Acus ferrea postquam adamantem contigerit ad stellam Septentrionalem, quæ velut axis firmamenti, aliis vergentibus non mouetur, semper conuertitur. vnde valdè necessarius est nauigantibus in mari. Iuxta magnetem positus non sinit eum rapere ferrum: Quòd si magnes ferrum traxerit, accedente adamante ferrum rapit, auferendo prædam magneti. Dicitur autem quòd fugat venena, artibus maleficis resistit, noctis phantasmata & somnia vana repellit: Insanis autem multùm prodest contactus adamantis. *Magnes* similiter lapis est Indicus, ferruginei coloris, adeo apprehendens ferrum vt cathenam faciat annulorum: In magicis præstigiis vtuntur eo magi: Valet contra Hydropisin & contra ignis adustiones. Est ibi *Smaragdus* coloris viridissimi: cuius corpus cùm planum & extensum fuerit, velut speculum imaginem reddit: oculos autem intuentium recreat & confortat: Valet contra emitritæam, & contra caducum morbum: Prodest etiam ad motus libidinis compescendos: Eius viror intenditur si vino ablutus fuerit, & oleo oliuarum perunctus. Est ibi *Carbunculus*, qui & *anthrax* Græcè dicitur, & vulgariter *Ruby*, eò quòd rubei sit coloris, lucens in luce & tenebris plusquam ignitus carbo, flammas ad oculos vibrans & effundens velut ignem. Est ibi *Sapphyrus*; sereno cœlo colore similis, nunquam tamen quantumcumque purus sit imaginem speculi in se ostendit: Dicitur autem vegetare & confortare membra gestantium ipsum, & tumores sedare: Sudorem restringit, ardorem refrigerat interiorem, vlcera sanat, ex oculis sordes, & ex fronte tollit dolores, morbis linguæ medetur. Hac gemmâ in maleficiis suis vtuntur necromantici. Est ibi *Topazius* aurei coloris, & imaginem intuentium transuersam repræsentans. Est autem frigidæ naturæ, & valet contra luxuriam: vndas bullientes compescit: prodest autem hæmorrhoidibus. Est ibi *Iaspis* viridis & translucentis coloris. Inueniuntur tamen aliorum colorum, qui

qui non adeo sunt pretiosi. Valet contra phantasmata, & febres & hydropisim: mulieribus etiam parturientibus fertur prodesse. Est ibi *Amethystus* purpurei coloris, & violacei. Valet autem multùm vinum potantibus, nam contrarius est ebrietati. Est ibi *Achates*, habens albas venas nigro permixtas. Valet autem contra venena, & contra sitim, & visum fouere dicitur: Quod autem dicitur conferre gratiam & facundiam, magis ascribendum est superstitioni, quàm fidei. *Abestus*, lapis est Arcadiæ ferrei coloris, qui semel accensus nunquam potest extingui. *Pyrites*, lapis est Persicus, fului coloris; tenentis manum si vehementer prematur, vrit adeò vt teneri non possit. *Gagathes*, lapis est niger, lucidus, planus & leuis; ardet in aqua, oleo autem extinguitur; calefactus confricatione paleas ad se trahit: prodest hydropicis; ablutus aquâ, dentes labefactos consolidat; fumus eius mulieribus menstrua reddit, qui etiam multùm prodest caducis. Valet etiam prædictus lapis contra infirmitatem ventris & præcordiorum. Aqua autem in qua tribus diebus immergitur, valet parientibus, si bibatur, vt citiùs liberentur. Valet autem contra magorum præstigias: Fugat insuper serpentes, vnde aquila contra serpentes ipsum ponit in nido suo. Dicit tamen *Sergius*, quòd aquila tanti caloris est quòd oua sua cubans decoqueret, nisi gagatem lapidem frigidissimum nido adhiberet. Est ibi præterea *Ethites*, qui facillimè igne vicino accenditur. Hunc similiter aquila collocat in nido suo; sunt tamen bini, masculus & fœmina: Prosunt autem non solùm aquilæ ad pariendum oua, sed prægnantibus alligati, partus celeritatem efficiunt. *Hyacinthus* lapis est granatus, flore purpureo: non potest scindi, nisi fragmentis adamantinis. In ore positus frigidior extrahitur, confortat hominem, tristitiam & vanas suspiciones tollit. *Lyncurius* ex vrina lyncis procreatur, habens colorem quasi electri; trahit autem ad se paleas, si fuerit confricatus. Ictericis valet, & contra dolores stomachi & contra ventris perturbationem. *Alectorius*, lapis est crystallo vel aquæ limpidæ similis: In iecore verò galli gallinacei reperitur si castratus fuerit, postquam tribus annis vixerit: nunquam autem excedit fabæ quantitatem: postquam autem prædictus lapis in ipso fuerit, nunquam postea bibit. Hunc lapidem si quis in ore suo posuerit sitim penitùs extinguit. Valet autem frigidis, qui coire non possunt. *Chelidonius* lapis est modicus, qui in hirundine reperitur: est autem niger, & quandoque rufus: valet autem contra insaniam, & contra lunaticam passionem, & contra febres, & contra noxios humores: aquâ ablutus infirmis oculis prodest. *Chrysolitus* auro micat, & velut ignis scintillat, medium habens colorem inter cæruleum & viridem. Reperitur autem in Æthiopia, & multùm valet contra nocturnum fantasmata. Ibidem etiam reperitur *Chrysopasius*, qui de nocte lucet; de die verò obscurus est. *Beryllus* in India reperitur conspicuus, oleo vel aquis marinis assimilatur colore. Aqua ablutionis eius valet infirmis oculis: prodest etiam contra eructationes & suspiria, & contra hepatis dolores. *Sardius* autem, & *Onychinus* lapides Exod. 28.
sunt pretiosi, quos in rationali ante pectus sacerdotis Dominus cum aliis decem margaritis ferri præcepit. Sardius rubeæ terræ similis est. Onychinus autem vnguis hominis habet similitudinem. Reperitur autē in flumine Paradisi, qui *Phison* nuncupatur. Habet autem ruborem candori permixtum. Sunt insuper aliæ gemmarum species in partibus Orientis. Ad commendationem autem diuinæ potentiæ, vt confiteantur Domino opera eius, hæc prædicta de lapidibus pretiosis sufficiant.

Sunt præterea in partibus Orientis quidam homines, ab aliis mundi nationi- XC.
bus valdè dissimiles. Sunt ibi *Amazones*, egregiæ in armis & præliis mulieres, iuxta montes Caspios, in Insula vndique fluuio clausa commorantes. Sunt autem plusquam ducenta millia prædictarum mulierum, absque virorum consortio seorsum in prædicta Insula habitantium. Omnes autem tenentes gladium & ad bella doctissimæ: quando victrices cum Regina sua reuertuntur à præliis, à viris suis, qui extra insulam per se commorantur, adorantur. Semel autem in anno transeuntes ad maritos suos, postquam reuersæ fuerint, si masculum conceperint, ipsum per sex annos nutriunt, & postea patri suo transmittunt: Si verò fœminam pepererint, ipsam secum reseruantes custodiunt. Sicut autem in quibusdam volucribus fœminæ fortiores sunt, quàm masculi, ita prædictæ Amazones fortiores sunt viris suis: quibus ad bella procedentibus, mariti earum domi remanentes quiescunt. Et quoniam ex frequenti vsu libidinis multi spiritus consumuntur; quantò rariùs coëunt, tantò

præfatæ viragines fortiores sunt & magis idoneæ ad pugnandum. Sunt alii homines quos *Oxydraces*, seu *Gymnosophistas* appellant, id est, nudos sapientes In nuditate enim & paupertate & humilitate ambulant, contemptâ fallaci & transitoria mundi huius vanitate, in tuguriis & speluncis habitantes, non habentes casalia vel ciuitates. Nulli autem nocent, nec armis contra aliquos se defendunt. Filii autem eorum & vxores seorsum inhabitant cum animalibus quæ ad vitam sobriam sustentandam enutriunt. Hos homines cùm Alexander Macedo reperisset, valdè miratus ait illis: *Petite à me quod vultis, & dabo vobis.* Qui respondentes dixerunt: *Da nobis immortalitatem, quam super omnia desideramus: alias enim diuitias non curamus.* Quibus Alexander: *Mortalis cùm sim, immortalitatem vobis quomodo dare possem?* Cui illi: *Si mortalem te agnoscis, quare tot mala faciendo discurris?* Sunt alii homines valdè mirabiles vltrà Gangem fluuium habitantes, quos *Brachmanos* appellant, quorum religionem & mores & ritus ex epistola subsequenti, quam prædicto Alexandro rescribendo miserunt, pleniùs diligens lector agnoscere potest. Scripsit enim Rex eorum Dindimus Alexandro, in hunc modum: *DINDIMVS Brachmanorum didascalus, ALEXANDRO Regi, gaudium. Cognouimus per tuas litteras quia desideras scire, quid sit perfecta sapientia. Veruntamen ex hoc cognoscimus te multùm esse sapientem, & valdè laudamus quia desideras scire perfectam sapientiam, quod melius est omni regno: quia Imperator qui nescit sapientiam, non dominatur subiectis suis, sed dominantur illi subiecti, Tamen impossibile nobis videtur, vt vos possitis tenere vitam & mores nostros, quia nostra doctrina multùm est separata à vestra. Nam neque deos colimus sicut vos colitis; neque vitam quam vos tenetis, nos tenemus. Voluissem denique à te petere veniam pro hac causa, vnde nos rogasti super omnia, quia nihil prodest si scripsero de vita & consuetudine nostra. Tempus enim non habes ad legendum, eò quòd occupatus es in causis bellorum. Sed ne dicas quia pro inuidia hoc faciam, quantumcumque possum de hac re scribere, vnde nos rogando mandasti, scribam. Nos enim Brachmani simplicem & puram vitam ducimus, nulla peccata facimus; & nolumus quidquam habere, nisi quantum ratio nostræ naturæ exigit. Omnia patimur & sustinemus. Illud dicimus esse necessarium, quod non est superfluum. Apud nos illicitum est arare campum cum vomere, & terram seminare, & boues ad carrum iungere; & retia in mare mittere ad capiendos pisces; aut aliquas venationes facere, siue de quadrupedibus terræ, siue de auibus cœli: abundanter enim annonam habemus: nullam aliam annonam quærimus ad manducandum, nisi quam terra producit, sine hominis labore. De talibus cibis implemus mensas nostras, qui nobis non nocent; & de ipsis cibis non multum implemus ventrem nostrum, quia illicita est apud nos extensio ventris. Proinde sumus sine aliqua ægritudine; & dum viuimus & quandiu viuimus, semper sanitatem habemus; nullam medicinam nobis facimus, nullum adiutorium quærimus pro salute nostrorum corporum. Vno termino mortis vita nostra finitur, quia non viuit vnus plus altero, sed secundùm ordinem natiuitatis, vnicuique terminus mortis succedit. Nullus autem de nobis ad focum sedet pro frigore: Nullum frigus aliquando corpora nostra sentiunt; sed stamus nudo corpore semper contra ventum. Desideria corporis nostri non facimus: omnia per patientiam supportamus. Tu autem, Imperator, omnia ista vince: & si istos inimicos, quos intra corpus habes, viceris, iam fortior inimicis haberi poteris.* Propter hanc causam pugnas cum inimicis quos foris habes, vt istos inimicos nutrias quos intus portas. *Nos autem Brachmani omnes inimicos quos in corpore nostro habuimus, occisos habemus: & ideò inimicos, quos foris habemus non timemus, nec adiutorium ab aliquo contra illos quærimus, neque de mari, neque de terra; sed securi semper & sine aliquo timore viuimus. Corpora nostra cooperta habemus de frondibus arborum & fructus earum manducamus; lac comedimus, & aquam de fluuio bibimus. Laudes DEO semper canimus, & desideramus vitam futuri sæculi: & non desideramus vllam causam audire, quæ ad vtilitatem non pertinet: & non loquimur multùm, sed cùm locuti fuerimus, non dicimus nisi veritatem, & statim tacemus. Diuitias non amamus: est enim insatiabilis causa cupiditas, quæ solet ad paupertatem adducere homines cùm non possint acquirendi finem facere. Inter nos nulla inuidia est: nullus inter nos fortior vel potentior est altero. Paupertatem habemus, & per eam diuites sumus, quia omnes illam communem habemus. Litem non facimus, nec apprehendimus arma. pacem habemus per consuetudinem, non per virtutem. Iudicia non habemus, quia non facimus vnde ad iudicium ire debeamus. Vna lex est contraria nostræ naturæ, quia misericordiam nullam facimus, eò quòd nec nos ta-*

nos talem causam facimus, vt ad misericordiam ire debeamus. Culpas alicui non dimittimus, vt per eas DEVS remittat peccata nostra nobis. Nec damus diuitias nostras pro peccatis nostris, sicut vos facitis. Nullum laborem facimus qui ad auaritiam pertineat: membra nostra libidini non tradimus, adulteria nulla committimus, nec aliquod vitium facimus, vnde ad pœnitentiam ire debeamus: sicut vos, qui de malo quod facitis, quando pœnitentiam inde agitis, sic loquimini contra vos de ipso malo quod facitis, velut contra inimicos soletis loqui. De factis nihil querimur, quia omnes rectum facimus. Subitam mortem non patimur, quia per sordida facta ipsum aëra non corrumpimus. Nullum vestimentum in varios colores tinguimus. Fœminæ nostræ non ornantur vt placeant: etiam ipsum ornamentum pro pondere computatur: quia nolunt pulchræ esse pro ornamentis, sed tantum in ea natura qua natæ sunt. Nam quis potest naturæ opus mutare? Quod si aliquis mutare voluerit, quasi non sit rectè factum, criminosum est. Balnea non facimus, neque aquam calidam vt corpora nostra lauentur: Sol enim nobis calorem dat, & de rore infundimur. Nullam cogitationem super alium habemus. Non dominamur super homines qui sunt nostri similes: alioquin crudelitas est premere hominem ad seruitium, quem nobis ipsa natura fratrem dedit & qui est creatura ab vno patre cœlesti, sicut & nos sumus. Petras non resoluimus in calcem vt faciamus domos ad habitandum; neque vascula nisi de terra facimus. In fossis aut speluncis montium habitamus, vbi nullus sonus ventorum auditur, & vbi nullam pluuiam timemus. In terra dormimus absq; solicitudine: nos enim tales domos habemus, in quibus dum viuimus habitamus; & dum morimur, habemus illas pro sepulturis. Ad negotiandum per mare non nauigamus, vbi & multa pericula sustinent, qui illuc nauigant, & multa miracula cognoscunt. Psal. 106. Nos artem non discimus vt bene loquamur: per simplicitatem omnia dicimus, quæ nunquam nos permittit mentiri. Scholas Philosophorum non frequentamus, in quorum doctrina discordia est, & nihil certum atque stabile, sed semper mendacia; sed illas scholas frequentamus in quibus discimus vitam; & quæ demonstrant nobis hoc quod in scripturis ostenditur; & non docent nos aliquem lædere; sed secundùm veram iustitiam alios iuuare nos docent, & non discimus in eis aliquam causam, quæ nobis aliquam tristitiam facit. Ludos nullos amamus: si autem volumus scire aliqua quæ ad ludum pertinent, legimus facta prædecessorum nostrorum, & nostra: & cùm debemus exinde ridere, plangimus. Tamen videmus aliqua in quibus admiramur & delectamur: hoc est, cœlum optimè resplendere ex stellis, solem rubicundum in cursu suo, & radios eius illuminare totum mundum. Videmus mare semper purpureum esse; & quando illic tempestas surrexerit, non dissipat vicinam terram, sicut in vestris partibus facit, sed complectitur eam sicut sororem suam. Ibi videmus cotidie diuersa genera piscium, & saltum dare & ludere Delphinos. Nec non & delectamur videre florentes campos, de quibus naribus nostris suauissimus odor ascendit, & de optimis locis siluarum & fontium, vbi audiuimus cantilenas auium. Hanc consuetudinem semper habemus. Nostra etenim natura hanc consuetudinem habet, Imperator, quam si tenere volueris, credimus quoniam durum tibi esse videbitur; & si nolueris eam tenere, nostra culpa non est, quia de quibus nos rogasti & mandasti, per has litteras scriptum tibi dirigimus. Sed tamen, si placet, dicemus aliquantulum de nostra doctrina, propter quam nostra vita tibi dura esse videtur. Vos Pactoli atque Hermi fluuios, splendido auro currentes, absque colore & pauperes reddidistis. Vos Nilum fluuium bibendo à suo cursu minuistis: Vos monstrastis vt horribilem Oceanum nauigaret homo. Vos, tartareum custodem, canem Cerberum sopiri posse pretio confirmatis. Vos omnia manducantes, vultum semper ieiunum portatis. Vos in sacrificio filios vestros interficitis. Vos facitis adulterare matres vestras. Vos mittitis discordias inter reges: qui sunt humiles, per vos etiam superbi facti sunt. Vos suadetis hominibus nequaquam sufficere eis spatia terrarum, sed cœli quærere habitacula præparatis, atque prouocatis. Vos etiam per vestros deos multa mala committitis, sicut illi fecerunt. nam testimonium potestis accipere à Ioue Deo vestro, & à Proserpina dea vestra, quam colitis: quia ille multas fœminas adulterauit, & illa multos viros secum concumbere fecit. Vos homines non dimittitis in sua libertate viuere, sed seruos illos habetis: vos non iudicatis recta iudicia: vos facitis iudicibus mutare legem. Vos multa dicitis quæ debent fieri, & non fiunt: vos non tenetis alium sapientem, nisi illum qui habet facundiam loquendi. « Omnem sensum vestrum in lingua habetis, « & tota sapientia vestra in ore vestro consistit. « Et quamuis potestatem habeatis in lingua vestra multa loquendi, multò tamen meliores sunt illi, qui sciunt tacere. Vos argentum & aurum colitis, & desideratis habere maximas domos, & multos seruos; & tamen tantùm manducatis & bibitis, quantùm alius homo manducat & bibit. Omnia tenetis, & dominamini super

illas diuitias quas habetis; sed sola sapientia Brachmanorum vincit vos in omnibus; quia sicut nos consideramus, illa mater vos genuit, quæ & lapides. Vos autem ornatis sepulchra vestra, & in vasis gemmarum cineres corporum vestrorum reponitis. Quid enim peius esse potest, quàm ossa quæ terra recipere debet? vos ea incenditis, & delectabilem vobis miseri sepulturam construitis; & non dimittitis vt in sinu suo recipiat terra quos genuit. Discant homines quale meritum vestris amatoribus post mortem redditis. Nos in honorem deorum pecudes non occidimus; neque templum facimus, vbi statuam auream vel argenteam ponamus cuiuscunque Dei, sicut vos facitis; neque altaria de auro & argento vel gemmis facimus. Vos autem talem legem habetis, vt de omnibus bonis vestris honoretis Deos vestros, vt vos exaudire debeant. Vos non intelligitis quia DEVS non pro pretio, neque pro sanguine vituli, neque pro sanguine hirci aut arietis, exaudit aliquem hominem, nisi per bona opera, quæ DEVS diligit: quia in verbo tantummodo homo similis est DEO; quia DEVS Verbum est, & Verbum istud mundum creauit, & per hoc Verbum viuunt omnia. Nos autem hoc Verbum colimus, hoc adoramus, hoc amamus. Nam DEVS spiritus & mens est; ideo non amat aliud, nisi mundam mentem. Quapropter nimium vos esse insipientes dicimus, pro eò quòd tenetis vt natura vestra cœlestis sit, & quòd DEI habeat communitatem; vos autem sordidatis illa de adulterio, & fornicatione, & seruitute idolorum. Vos istas causas amatis, istas semper facitis, quas cum facitis quousque viuitis, mundi non estis, & post mortem exinde tormenta sustinebitis. Vos denique speratis DEVM habere propitium pro carne & sanguine quem ei offertis. Vos non seruitis vni DEO qui solus regnat in cœlo, sed multis diis seruitis. Vos tot Deos colitis, quot membra habetis in corpore. Nam hominem dicitis esse mundum paruum: & sicut corpus hominis multa membra habet, ita dicitis diuersos deos in cœlo consistere, & vnicuique partes nostri corporis attribuitis; & proprias singulis victimas occiditis, & nomina illis exquisita donatis: affirmantes Mineruam, pro eo quòd fuit inuentrix multorum operum, natam de capite Iouis, & tenere sapientiam: proinde dicitis eam tenere summitatem capitis. Iunonem, pro eo quòd fuit iracunda, dicitis esse deam cordis. Martem, pro eò quòd fuit præses bellorum, dicitis esse Deum pectoris. Mercurium, pro eo quòd multùm loquebatur, dicitis esse Deum linguæ. Herculem, pro eo quòd duodecim mirabiles virtutes fecit, dicitis esse Deum brachiorum. Bacchum, quia fuit inuentor ebrietatis, dicitis Deum gutturis, & sic stare supra guttur hominis, quomodo si stetisset supra cellam vino plenam. Cupidinem, pro eo quòd fuit fornicator, dicitis tenere faculam ardentem in manu, cum qua accendat libidinem: proinde dicitis illum esse Deum iecoris, vbi habitat maxima pars ignis corporis. Cererē, pro eo quòd fuit frumenti inuentrix, dicitis deam esse ventris. Venerē, pro eo quòd fuit mater luxuriæ, dicitis deam esse membrorum genitalium. Totum enim corpus hominis diuiditis inter deos. Nullam partem corporis vestræ potestati relinquitis: & nō tenetis quia corpora nostra vnus DEVS, qui in cœlo est, creauit. Exinde tamē nullam gratiam vobis reddunt ipsi dii vestri, sicut liberis hominibus, sed vt colonis & subiectis imponunt vobis tributū; atq; aliis alia tributa vobis offeruntur. Marti, denique offertis aprum: Baccho, offertis hircum: Iunoni, offertis pauonem: Ioui, mactatis taurum: Apollini, occiditis cygnum: Veneri, immolatis columbam: Mineruæ, noctuam occiditis: Cereri, far sacrificatis: Mercurio, mella soluitis: Altaria Herculis, coronatis ex frondibus arboris populi: Templum Cupidinis, rosis ornatis. & si necessitas vobis euenerit, nō volunt commune sacrificium, nec communia templa; sed vnusquisque Deus proprium sibi præmium datumq; assequitur. Vnusquisque autem Deus de his quos colitis siue auē, siue frumenta, siue quadrupedē, siue qualemcunque aliam causam consecratā habet. In illis est illorum potestas, nō in corpore vestro. Et vos quomodo dicitis illos habere potestatem in vestro corpore, qui non habent potestatē nisi in animalibus quæ offeruntur illis? Certè digna tormēta sustinebitis post mortē propter vestros errores. Reuera enim nō rogatis deos adiutores, sed carnifices, quia membra vestra per diuersa tormēta diuident. Necesse est enim tot tormenta sustinere corpora vestra, quot deos dicitis habere potestatem in corporibus vestris. Vnus Deus vos facit fornicari, alius bibere, alter litigare. Omnes vobis imperant, & vos omnibus seruitis; omnes colitis, & miserum corpus vestrum debet deficere propter tot seruitia, quæ facitis multis diis. Et rectū est vos talibus diis seruire propter tanta mala quæ facitis: & quia non vultis cessare à malis, ideò seruitis talibus diis. Sine causa enim seruitis talibus diis, qui vobis imperant omnia mala facere. Si verò exaudierint vos ipsi dii vestri, quando eos rogatis, damna faciunt in conscientia vestra: Si verò vos non exaudierint, erunt contrarii desideriis vestris, quia vos non alia de causa rogatis eos, nisi de malo: Ergo siue exaudierint, siue non exaudierint, vobis semper nocent. Hæ sunt deæ vestræ quæ dicuntur furiæ, quæ peccata hominum post mortem, per furorem vindicant. Hæc sunt illa tormenta, quæ vobis doctores vestri dixerunt, quæ vos velut mortuos iam in isto sæculo cruciant. Etenim si benè

Ioannis 1.

benè volueritis considerare, non peiorem causam potest aliquis sustinere, quàm vos modo sustinetis. Et quanta simulacra dicunt doctores vestri esse apud inferos, vos estis. Pœnæ sunt plurimæ in inferno; & vos modo pœnas patimini, quando vigilatis propter committenda adulteria & fornicationes & furta. Dicunt autem tãtum malum esse in inferno, quod semper sitiant, & nunquam satientur: & vos tantam cupiditatem habetis acquirendi diuitias, vt nullo tempore satiemini. Dicunt Cerberum esse in inferno, qui habet tria capita: & venter vester, si conspicitis, sic est quomodo cerberus, propter multam comestionem & bibitionem. Similiter dicunt quòd sit in inferno serpens qui vocatur Hydra; & vos propter multa vitia, quæ per saturitatem ventris habetis, Hydra dici potestis. Et omnia alia quæ doctores vestri dicunt esse in inferno, si considerare vultis, propter mala vestra vos estis. Heu vos miseri qui talem fidem tenetis, vnde post mortem tormenta sustinere debetis. Et rursum in secunda epistola inter alia sic ait: *Nos non sumus habitatores istius mundi, quasi semper hic esse debeamus; sed sumus peregrini in isto mũdo, quia morimur & pergimus ad domos patrum nostrorum: non grauant nos peccata nostra, nec manemus in tabernaculis peccatorum: nullum furtum facimus, & pro nostra conscientia quam habemus, in publicum non eximus. DEVS autem qui omnia creauit in mundo, varias operatus est causas, quia non poterat constare mundus nisi per diuersitatem multarum rerum: & dedit arbitrium homini ad discernendum de omnibus quæ in mundo sunt. Quicunque ergo dimiserit peiora & secutus fuerit meliora, hic non est DEVS, sed amicus DEI. Nos enim, quia sanctè & continenter viuimus, ideò dicitis quia aut Deos nos facimus, aut contra Deos inuidiam habemus. Ista suspitio quam de nobis habetis, ad vos pertinet. Nam cùm tantum inflati sitis de prosperitate quam habetis, ponitis super vos gloriosum ornamentum. Mittitis aurum in digitis vestris, sicut fœminæ faciunt. Vnde sciatis quia de hac causa vnde speratis vos esse maiores, ad veram humilitatem nihil vobis prodest. De auro autem non fiunt beatæ animæ, neque corpora humana exinde satiantur, sed magis de hac causa vitiantur. Nos autem, qui veram humilitatem cognoscimus, & scimus ipsam naturam auri, quando sitimus imus ad fluuium vt bibamus aquam; ipsum autem aurum cum pedibus calcamus. Aurum enim non tollit famem neque sitim: si sitierit homo & habuerit aquam, tollitur sitis eius. Similiter est si esurierit & comedat, cessabit fames eius. Si ergo de eadem natura aurum esset, cùm acceperit illud homo, sine dubio cessaret cupiditas illius. Sed ideo malum est aurum, quia cùm incipit homo illud habere, plus augetur cupiditas illius. Quicunque est malus homo, honoratur, & colitur à vobis; quia omnis homo cum tali homine habet dilectionem, qualis ipse est. Vos enim dicitis vt non curet DEVS mortalia: ædificatis vobis templa, statuitis altaria, & delectamini quando occiduntur ibi pecora, & nomen vestrum nominatur. Hoc factum est patri tuo, hoc auo tuo, cunctisq́; parentibus, hoc etiam & tibi promittitur. Vos autem nobis qui recta videmus vultis adducere tenebras cæcitatis vestræ; & non dimittitis nos vt plangamus de miseriis vestris. Non tantum beneficium præstat homo homini perdito, quantum si plangit eum.* Ex his patet quàm religiosè, & secundùm legem naturæ vixissent isti Brachmani, qui nec legem Mosaicam, nec legem Euangelii audierant, si se peccatores humiliter agnouissent, secundùm quod dicit Apostolus. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas non est in nobis.* 1. Ioan. 10. Aquam enim veræ humilitatis de fonte Paradisi emanantem, in libris Gentilium nõ reperimus. Sunt præterea homines in partibus supradictis, qui amore alterius vitæ in ignem mittere se non formidant. Sunt alii qui parentes proprios nimio confectos senio mactare & carnes eorum ad epulandum præparare, immensam reputant pietatem & magnam religionem. Hos autem qui hæc facere renuunt, tanquam impios & irreligiosos detestantur. Sunt ibi quidã homines magni velut *gigantes*, vt elephantes facillimè transiliant: sunt alii adeò *parui*, vt cubitum longitudinis vix excedant. Sunt matres quæ semel parientes canos partus proferunt, qui tamen diu viuentes in senectute nigrescunt: Sunt aliæ quæ quinquennes pariunt, sed partus non nisi octo annis viuere possunt. Sunt alii qui pisces crudos manducantes ipsum etiam salsum mare bibunt. Sunt alii qui manus habent auersas, & in pedibus octo digitos. Alii plantas pedum habent transpositas. Alii canina capita habentes, & vngues aduncos pellibus pecudum induti, pro voce canum latratus proferunt. Alii ita paruum os habent quòd gracili calamo non nisi sorbilia comedunt. Alii carnibus humanis vescuntur, hominum autem vestigia tam diu olfactu percipiunt, quousque aquam aliquam homines, quos insequuntur, transierint. Sunt ibi monoculi qui *Arimaspi*, & *Cyclopes* appellantur. Sunt alii qui vnum tantùm pedem habentes, velocissimè currunt. Habent autem tantam pedis latitudinem, quòd eius planta contra solis feruorem

vmbram spatiosam sibi faciunt, & quasi in domo sub planta pedis requiescunt. Sunt alii absque capitibus oculos in humeris habentes, pro naso autem & ore duo habēt foramina in pectore, setis autem horridi sunt ad modum bestiarū. Sunt alii qui solo odore cuiusdam pomi viuunt: quos si longiùs ire cōtigerit, ipsum pomum secum deferunt, aliter enim morerentur, si prauum sentirent odorem. Sunt alii homines siluestres, sex manus per singulos habentes. Sunt ibi præterea mulieres speciosæ valde, in flumine calido habitantes, habentes horridas vestes, armis argenteis, eò quòd ferrum non habent, vtentes. In quibusdam verò siluis Indiæ habitant mulieres barbas vsque ad mamillas habentes, pellibus animalium indutæ, nec viuunt nisi de venatione. Sunt ibi præterea viri & mulieres nudi incedentes, corpus pilosum sicut bestiæ habentes, æquè in flumine vt in terra habitantes. Quando autem extraneos homines superuenire inspiciunt, submersi in flumine non apparent. Sunt homines agrestes magni valde & pilosi sicut porci, & velut feræ mugientes. Sunt ibi quædam mulieres in flumine speciosæ valdè; excepto quòd dentes habēt caninos, albæ autem sunt veluti nix. In quibusdam montibus Indiæ habitant *Pygmæi* duorum cubitorum homines, quibus bellum est contra grues, qui tertio anno pariunt, octauo senescunt.

XCI. Hæc prædicta quæ partim ex historiis Orientaliū, & mappa mundi, partim ex scriptis beati Augustini & Isidori, ex libris etiam Plinii & Solini, præter historiæ seriem, præsenti operi adiunximus: si fortè alicui incredibilia videantur, nos neminem compellimus ad credendum: vnusquisque in suo sensu abundet. *Rom.14.* Ea tamen credere quæ contra fidem non sunt vel bonos mores, nullum periculum æstimamus. Scimus enim quòd omnia DEI opera mirabilia sunt, licet per vsum & consuetudinem hi qui frequenter ea intuentur, nullâ admiratione moueantur. *Cyclopes* enim qui omnes monoculi sunt, non minus forsan hos qui duos habent oculos admirantur, quàm nos, ipsos vel alios qui tres oculos haberent, admiraremur. Sicut autem *Pygmæos* pro nanis habemus, ita ipsi nos gigantes reputarent, si ex nostris aliquem inter ipsos aspicerent. In terra autem *gigantum* qui maior est inter nos, nanus reputaretur ab ipsis. Nos autem nigros *Æthiopes* turpes reputamus: inter ipsos autem qui nigrior est, pulchrior ab ipsis iudicatur. Multa autem in regionibus nostris non admiramur, quæ populus Orientalis si audiret, vel non crederet, vel mira reputaret. In quibusdam partibus *Flandriæ aues ex arboribus* procreantur, rostris arboribus infixis dependentes: Postquam autem tempus maturitatis aduenerit, ex ramis statim decidunt, & sicut aliæ volucres volare incipiunt. Carnes autem earum in quadragesima manducant, nec aliquâ admiratione ducuntur, qui talia videre frequenter consueuerunt. In insula *Thanatos*, in partibus scilicet Hyberniæ, nunquam *serpentes* inueniri possunt, cuius terra ad quascunque regiones deferatur serpentes necat. In insula *Sardiniæ*, nec serpens, nec lupus procreatur. In insula *Thyle* nunquam arbores folia deponunt, in qua sex mensibus æstiuis semper est dies, sex autem mensibus hyemalibus nocte continuâ obscurantur. In insula autem Siciliæ *Ætna* continuis & sulphureis æstuat incendiis. In Ionio autem mari est *Charybdis & Scylla*. In Hybernia locus quidam habetur, qui *purgatorium sancti Patricii* nuncupatur. Si quis illuc ingressus fuerit, nisi verè pœnitens & contritus fuerit, statim à dæmonibus raptus & necatus, nunquam postea reuertitur: qui autem verè contritus & confessus ingreditur, per ignem & aquam & per mille genera tormentorum à dæmonibus correptus, ibidem purgatur: qui autem ampliùs deliquit, acerbiùs in eodem loco punitur: qui autem a prædicto loco purgatus regreditur, nunquam deinceps ridere potest, vel ludere, vel aliqua quæ in mundo sunt diligere; sed semper lugens & gemens posteriorum oblitus, in anteriora se extēdit. In *minori Britannia* fons quidam esse refertur, cuius aquæ supra propinquum lapidem proiectæ pluuias & tonitrua prouocare dicuntur. In *maiori Britannia* quidam fuerunt homines *caudati*: In *Francia* quidam *cornuti*. Aliquos etiam vidimus velut canes latratus emittentes. In Longobardia cum buffonibus in fronte nascuntur pueri: si quis autem absque buffone nascatur, mater eius tanquam adultera, & quæ ab alienigena conceperit, à marito suo reputatur. In quibusdam regionibus, & maximè in extremis *Burgundiæ* partibus, circa Alpes, quædam sunt mulieres *guttur magnum* vsque ad ventrem protensum, tanquam amphoram seu cucurbitam, amplum habentes. Quidam autē tantas in dorsis habent strumas, quòd quicquid in

quid in augmentum corporum cedere debet, gibbus absorbet, & propter hoc parui sunt velut Nani. Hæc prædicta hi homines apud quos frequenter talia contingunt, non admirantur. Ex mutis & surdis, muti & surdi infantes procreantur: ex leprosis autem plerumque leprosi nascuntur: non tamen ex cæcis, cæci; vel ex monoculis, monoculi; vel ex mutilatis, nascuntur mutilati. Septimo vel nono mense puer editus non moritur; octauo mense natus, nequaquam viuere potest. In partibus Occidentis quidam *siluestres* homines in siluis capti sunt, qui postquam inter homines veniebant manducare renuentes, moriebantur, vel euadebant. Quidam etiam *Hermaphroditi* seu gemini sexus in partibus Franciæ à multis visi fuerunt. *Comani* carnes crudas comedunt, & sanguinem equinum bibunt. Non solùm autem in hominibus, sed in brutis animalibus, & in rebus inanimatis quædam mirabilia fiunt, quæ tamen ex vsu & frequentia homines non admirantur. *Vulpecula* vt volucres capiat, in via resupina protenditur; & se mortuam & quasi sine anhelitu simulat. *Formica* granum frumenti, ne germinet in terra, per medium secat. *Ceruus*, vt renouetur, flatu serpentem de cauerna extrahit, quo deuorato fontem vrgente veneno sitiens, postquam aquas biberit, recuperat iuuentutem. Cerui autem aquas natando transeuntes, cornua ponderosa clunibus suis inuicem sustentare dicuntur; postquam autem primus fessus fuerit, loco eius vltimus succedit. *Aranea* de visceribus suis vt muscas capiat, subtilia retia facit. *Lupus* si priùs hominem videat, quàm ab homine videatur, homo raucescit: dicitur autem quòd postquam ouem rapuerit, insequentibus pastoribus ouem dentibus non lædit, sed super dorsum suum suauiter eam iacere permittit, ne fortè ouis sentiens læsionem, dum seipsam moueret, fugam lupi retardaret. *Simia* si duos fœtus parturit, vnum odio habens, alterum diligit: illum quem amat inter brachia portat; alter quem odio habet, dorso eius vel collo adhæret. *Canes* soli, nomina sua cognoscunt, dominos suos tenerrimè diligunt, & pro eis morti se exponunt: corpora mortuorum dominorum nullâ fame compellente, relinquunt: quamuis autem libenter dormirent, hospitia domini sui nocte vigilantes custodiunt. *Musio* seu murilegus, tam acutè cernit, vt fulgore luminis superet tenebras noctis. *Mustela* serpentes, & mures persequitur: ingenio autem callida, in domibus vbi fœtus nutrit, transferendo frequenter locum mutat, ne reperiantur. *Hericius* talis est prudentiæ, dum abscindit vuas de vite, vel poma de arbore, super ea sese volutans, aculeis adhærentia, secum defert: qui etiam dum aliquid persenserit, statim in globum collectus, ad arma se conuertit. *Agnus* talis est naturæ, quòd matrem suam statim natus inter omnes alias oues, balatu cognoscit: Lupum autem abhorrens, licet nunquam priùs ipsum viderit, statim fugit, qui tamen viso equo, vel alio animali, nec fugit, nec timet. *Aquila*, pullos suos vnguibus suspensos radiis solis obiicit: quos autem immobilem tenere viderit aciem, tanquam genere dignos, conseruat & pascit; si quos flectere viderit obtutum, tanquam degeneres abiicit. Quando autem senectâ grauatur, sublime volans omnes nubes transcendit: ex calore autem solis propinqui oculorum eius caligo consumitur, & pennæ eius graues alleuiantur; statimque cum impetu descendens, aquis immergitur, & ita iuuentus eius renouatur: Rostrum autem aduncum petræ allidens sublato veteri nouum recuperat, vt cibum capere valeat. *Turtur* quandiu maritus eius viuit, nunquam ab eo recedit; quo mortuo, nunquam alii copulatur, sed solitaria incedens siccis arborum ramis insidet, gemens & tristis. *Coruus* pullos non pascit, nisi plumis nigrescentibus proprii coloris similitudinem agnoscat. *Grues* volant ordine litterato: quæ autem præest agmini, voce castigat alias vt ordinem non deserant: qua raucescente, alia succedit eidem officio deputata. Nocte verò inter se excubias diuidunt; vnguibus autem lapillos suspensos tenent, quibus somnolentas arguant si lapides decidant: In senectute autem nigrescunt. *Ciconiæ* dum maria transeunt, cornices duces earum exercitum præcedunt: maxima autem illis est cura fœtus & affectio, adeò vt dum nidos propensiùs fouent, assiduo accubitu, plumas exuant: serpentibus autem inimicantur. *Strathio* ferrum comedit, oua autem sua fouere negligens in puluere relinquit: ibi autem fotu pulueris animantur. *Ardea* dum altiùs volat, tempestatem significat: adeò enim imbres & procellas formidat, quòd omnes nubes volando transcendit. *Monedula*, si aurum vel monetam inuenit, furatur &

abſcondit. *Pauo* cùm inſpicitur & laudatur, caudam in circulum extendendo flectit, & pulchritudinem oſtendit: hinc autem pedum deformitatem cùm proſpicit, caudam deponit. Pauo vocem habet terribilem, inceſſum ſimplicem, caput ſerpentinum, pectus ſapphyrium, pēnas aliquantum ruffas, caudam longam & oculatam. *Accipitres* dum viderint pullos tentare poſſe volatus, eſcas eis non deferunt, ſed pennis eos verberant, & à nidis præcipitant, atque teneros ad prædam compellunt, ne adulti pigri fiant. Accipiter ſilueſtris, domeſticas rapit aues, & ſtatim deuorat; domeſticus ſilueſtres rapit, & domino ſuo reſeruat. *Palumbes* genus eſt columbarum, quæ amiſſo corporali conſorte, ſolitaria incedit; nec quicquam viride ad requieſcendum petit, neque carnalem copulam vltrà requirit. *Columba*, pullos alienos nutrit, vmbram accipitris in aquis proſpicit, in alto nidificat, vbi malæ beſtiæ attingere non poſſint: gemitum habet pro cantu: morticinio non viuit, ſed puro grano; felle caret, gregatim incedit, nulli roſtro nocet. *Vpupa*, auis eſt ſpurciſſima, criſtis erectis galeata, ſemper in ſepulchris vel ſtercoribus commoratur; cuius ſanguine quiſquis ſe inunxerit, dormitum pergens, dæmones quaſi ſuffocantes ſe videbit. *Hirundines* lapſura culmina nunquam petunt, à diris auibus tanquam ſacræ nunquam infeſtantur. Hirundo reſidens non comedit, ſed eſcas in aëre volando rapit: Cognoſcit autem tempus aduentus ſui. (*Ierem.8.*) *Gallus* horas noctis diſcernit; priùs ſe alis verberat quàm cantus emittat: in maiori nocte, maiores & validiores cantus format. *Perdix* auis eſt immunda & doloſa; alteri oua diripiens, fouet ea: ſed pulli dum propriæ matris vocem audiunt, hanc quæ fouit relinquunt, & ad eā quæ genuit confugiunt. Si quis ad nidos ſuos acceſſerit, obuiam ei occurrunt, pedum vel alarum debilitatem ſimulantes, & quaſi ſtatim capi poſſint greſſus fingunt tardiores: poſtquam autem longiùs à nidis homines paulatim traxerint, ſtatim auolant. Pulli autem cùm ſe deprehendi metuunt, glebulas pedibus attollentes, ſub eis latentes abſconduntur. *Bubo* abſconditur de die, quærit eſcam de nocte: aues veretur, nam eam omnes aues perſequuntur, & dilaniant, quando eam reperire & capere poſſunt. *Vultur* exercitus ſequitur, vt mortuorum cadaueribus ſatietur: libenter autem pedibus graditur, vnde à quibuſdam *gradipes* appellatur. *Coturnices* æſtate depulsâ, maria tranſmeant, morbum caducum ſicut homines patiuntur. *Cygnus* plumas habet candidas, ſed carnes nigras: dicitur autem quòd citharædis canentibus aduolat, & cantum ſuum ad modum citharæ aptat. In rebus etiam inanimatis multa fiunt quæ homines ex vſu mira eſſe non aduertunt. *Argentum viuum* tantæ virtutis eſt, quòd ſi, ſuprà ipſum ſaxum magnum ponatur, oneri reſiſtit. *Aqua* frigida calci frigidæ infuſa, ipſam caleſcere facit. *Solis radius*, album nigreſcere facit veluti cutem hominis; nigrum autem in album conuertit, veluti pannum lineum: Item ceram diſſoluit, & liqueſcere facit; lutum autem indurat & conſtringit. *Cryſtallus* licet frigidus ſit, aquâ frigidâ conſperſus ad ſolis radios, ignem ex ſe producit. *Aër* motus frigeſcit, *terra* autem & aqua motu calefit. *Ignis* diuiſus in partes plurimas non minuitur; flatu hominis extinguitur, flatu iterum accenditur. *Flatus* hominis frigida calefacit; è contrario autem flatu hominis quæ calida ſunt frigida fiunt. *Terra* cùm ſummè ponderoſa ſit in ſe, ſine baſe vel fundamento ſubſiſtit.

XCII. Quis enumerare ſufficiat mira & magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates eius, (*Pſal.110.*) quæ in materiam laudis ſuæ, & in vſum neceſſitatis noſtræ creauit? (*Gen.1.*) *Vidit* DEVS *omnia quæ fecerat, & erant valdè bona:* & *nil odit eorum quæ fecit.* (*Sap.11,25.*) Solum peccatum, quod nihil eſt, odit, perſequitur, & deſtruit. Vnde cùm ſex diebus ſolo verbo cuncta creauit, annis pluſquam triginta ad deſtruendum peccatum in mundo laborauit. Hoc ſolum eſt, quod ei diſplicet; quod oculos maieſtatis eius offendit; quod ipſum mitem & ſuauem, nobis aſperum reddit. Hoc eſt quod de angelo diabolum fecit, de amico inimicū, de libero ſeruum, de incorrupto mortalem & corruptum, de beato miſerum, de ciue exulem & eiectum, de filio DEI fecit filium diaboli: hoc eſt quod nunquam impunitum relinquit. Vnde peccatis prædictorum impiorum hominum exigentibus, & criminibus prophanorum, qui Terram Sanctam ſceleribus multimodis ſordidabant ipſum prouocantibus, conuerſus eſt nobis in crudelem qui naturâ benignus eſt & ſuauis. (*Thren.3.*) Vnde *facti ſumus in deriſum vicinis noſtris, & inimici noſtri ſubſannauerūt nos. Cithara noſtra verſa eſt in luctum,* (*Iob 30.*) *& fortitudo noſtra redacta eſt in fauillam. Facta eſt quaſi vidua domina gentium, princeps prouinciarum facta* (*Lament.1,1.*)

eſt ſub

est sub tributo. Adeò enim conclusit Dominus in gladio populum suum, & hereditatem suam spreuit; adeò facti sunt inimici nostri in capite & nos in caudam, quòd non solùm Terram Promissionis, sed omnes ferè regiones, ciuitates & munitiones ab introitu terræ Ægypti vsque Mesopotamiam, itinere plusquam viginti dierum, inimici nostri nobis violenter abstulerunt; & de ciuitatibus quidem maritimis tantùm duas nobis relinquentes, *Tyrum* scilicet & *Tripolim*, & insuper *Antiochiam* cum paucis munitionibus, scilicet castrum quod *Cursatum* dicitur, iuxta Antiochiam, *Craccum*, & *Margath*, & *Castrum Album*, *Archis*, & *turrem Enteradi*, & castrum *Nephin* in comitatu Tripolitano, omnes mediterraneas ciuitates & munitiones, proprio dominio impii subiecerunt. Huius autem aduersitatis & amaræ tribulationis calamitas, à comitatu Edessano infaustum sumpsit exordium. Mortuo enim viro strenuo & in agendis prouido *Ioscelino* Comite Edessano, filius eius iunior *Ioscelinus* à paterna probitate & honestate degenerans, sordibus effluens & libidine dissolutus, *Edessam* ciuitatem valdè negligenter munitam relinquens amisit, *Sanguino* Mussulæ Domino, quæ caput est & Metropolis prouinciæ Assur, ciuitatem obsidente, quam effractis mœnibus violenter occupauit. Post hæc verò prædicto Ioscelino diuinæ vltionis iudicio capto à Saracenis, & in carcere Halapiæ fame & inediâ miserabiliter consumpto & mortuo, vxor eius residuam terram quam tenebat, Imperatori Constantinopolitano sub annuo censu resignauit: qui copiosam Græcorum transmittens multitudinem ipsam terrã contra Saracenos se defensurum promisit. *Noradinus* autem prædicti Sanguini filius de recessu Latinorum licèt admodum paucorum gaudens, Græcorum autem imbellem multitudinẽ, quos molles & effœminatos agnoscebat paruipendens, eodem anno Græculis partim interfectis, partim verò captiuatis, totam terram suo subegit imperio. Addidit insuper idem Noradinus castrum, quod dicitur *Harenc*, & ad Antiochenum principatum pertinebat, per decem milliaria ab Antiochia distans, obsidere. Et quoniam tunc temporis *Raimundus* Princeps Antiochenus interfectus erat in prælio; filius autem eius *Boamundus*, qui ei in principatu successerat, in captiuitate Saracenorum tenebatur, ipsum castrum facilè paucis resistentibus expugnauit. *Paneadem* etiam ciuitatem nostris violenter auferens, suæ subegit ditioni, rege Hierosolymorũ Almarico tunc absente, & circa partes Ægypti commorante. Ex tunc cœpit nostrorũ deterior fieri conditio: residuam tamen terram nostri defenderunt, quousq; regna Ægypti & Damasci, sub diuersis & auersis dominis permanserunt. Postquã verò peccatis exigentibus, prædicta duo regna viribus duplicatis sub vno domino coniũcta sunt, regnum Hierusalem, quod in medio eorum constitutum est, perturbari cœpit & grauiùs infestari. *Siracunus* siquidem vnus ex prædicti Noradini satrapis regnum Ægyptium, quod violenter occupauerat, nepoti suo ex fratre Salahadino in morte reliquit. Hic siquidem *Salahadinus* ingenio astutus, in armis & præliis exercitatus, *in agendis prouidus, & festinus*, liberalis valdè & munificus, non solùm suis, sed etiã quibusdam ex nostris, quos sibi muneribus & promissis alliciebat, quanta mala nostris intulit, & quasi flagellum Domini populum Christianorum triturauerit, totus penè mundus agnouit. Postquam enim, sicut superiùs diximus, dominum suum Calipham Ægyptium improuisum occidit, filio domini sui Noradini iam defuncti, qui puer tunc temporis in Halapia morabatur, regnum abstulit Damascenum, præcipuis regni tyrannis partim muneribus & promissis, partim metu & violentiâ ad proditionem inclinatis. Addidit præterea prædicto domino suo, cuius ipse & pater eius serui fuerant, opulentissimas auferre ciuitates: *Haman* videlicet, & *Manbec*; Emissenam ciuitatem, quam vulgariter *Chamele* appellant, & insuper Cæsaream magnam. Mortuo autem prædicto Noradini filio cùm in potestatem patrui eius domini Mussulæ iure hereditario Halapia deuenisset, non solùm *Halapiam*, verùm etiam Comitatum Edessanum & totam terram vsque Eufraten & insuper Mesopotamiæ nobiles ciuitates, *Edessam*, *Carram*, & vniuersam penè regionem prædicto Mussulæ domino Salahadinus abstulit violenter, in detrimentum & damnum populi Christiani. Eius enim promotio & exaltatio, nostrorum erat formido, periculum & deiectio, præsertim cùm Saraceni, qui à principio quando primùm Latini terram ingressi sunt, rudes in præliis erant, & quasi inermes cum arcubus tantùm ad bella procedebant, vsu & exercitio & frequenti cõgressione cum

nostris rei militaris plenius adepti essent disciplinam;& more Latinorum loricis & galeis,lanceis,ensibus & clypeis vterentur. Ad cumulum autem malorum regnum 1.Mac.5. Hierusalem in manus alieni hominis deuenerat, qui non erat de semine illorum, per quos salus facta est in Israël. Ob hanc causam magnæ erant discordiæ & dissen-XCIII. siones inter regni nostri Barones. Primus siquidem Latinorum qui regni Hierosolymitani dominium obtinuit,fuit DEO amabilis Dux *Godefridus de Bouillon*,per quem DEVS operatus est salutem & liberationem Terræ Sanctæ. Hic regnum vno tantùm anno strenuè gubernauit: Principem autem militiæ Soldani Ægyptiorum cum infidelium innumera multitudine in prælio superauit. Quo viam vniuersæ carnis ingresso, frater eius *Baldouinus* Comes Edessanus, eidem in regno successit. Hic primus Rex Latinorum Hierosolymitanus fuit: nam frater eius,vbi Dominus spinis coronatus fuerat, regio diademate coronari recusauit. Hic siquidem Baldouinus principem militiæ Ægyptii Caliphæ, qui secum vndecim milia equitum & triginta milia peditum adduxerat,cum ducentis sexaginta equitibus,& nongentis peditibus superauit;ipsumque Principem cum quinque milibus ex suis interfecit,reliquis partim captis,partim fugâ elapsis.In alio etiam bello maximam Ascalonitarum & Ægyptiorum multitudinem cum paucis admodum superauit. In tertio autem prælio habens secum equites quingentos,peditum verò duo milia,viginti duo milia Ægyptiorum in prælio subiugauit, cæsis quatuor milibus ex eis cum præside Ascalonitarum,reliquis autem in fugam conuersis. Regnauit autem annis decem & octo,& mortuus est: cui successit secundus Latinorum Rex *Hierosolymitanorum* *Baldouinus de Burgo* consanguineus eius, qui secundo regni sui anno cũ septingentis equitibus congressus est cum Gazi Principe Turcorum potentissimo. Hic denique Gazi innumeram Turcorum multitudinem secum habens, cõfectus est in prælio,cæsis ex suis quatuor milibus; multis autem vinculo mancipatis, cum reliquis fugæ præsidio vix euasit.In secundo autem prælio regem Damascenum superauit,habens secum mille cẽtum equites, peditum verò duo milia: hostes autem equitum quindecim millia habuisse dicuntur, ex quibus duobus milibus interemptis,multis captis,pluribus autem vulneratis, alii cum principe suo terga dederunt: de nostris autem viginti quatuor ceciderunt.In tertio autem bello Rex Ascalonitas cum Ægyptiis,qui ad eorum venerant subsidium,in bello prostrauit. In quarto autem conflictu Doldequinum Damasci Regem contriuit in bello; duobus milibus ex hostibus interemptis; de nostris autem equitibus viginti quatuor; de peditibus verò octoginta ceciderunt. Regnauit autem tredecim annis, & mortuus est: cui successit in regno gener eius *Fulco* Comes Andegauensium, Cenomanensium & Turonensium,cui prædictus Rex filiam suam primogenitam Milisendem dederat vxorem.Hic cum infinita Turcorum multitudine, quæ de sinu Persico ebullierat, circa partes Antiochenas congrediens, tribus milibus interemptis, multis autem captiuitate detentis,cæteris fugâ mortem euadentibus, gloriosum triumphum de hostibus reportauit.Regnauit autem vndecim annis.Dum autem in territorio Acconensi leporem agitando cum equo suo præceps corrueret, improuiso & lamentabili casu in fata concessit,relinquens duos filios,Baldouinum primogenitum,qui illi in regno successit, & Amalricum. Hic autem *Baldouinus* nono regni sui anno, quosdam nobiles Turcorum satrapas cum vniuerso exercitu suo citra partes Hierichontinas in prælio superauit,interfectis ex eis quinque milibus, reliquis verò cũ ignominia & confusione fugientibus. Quinto decimo autem regni sui anno,cum Principe Damasci Noradino congrediens, fugiente Noradino cum parte exercitus sui,reliquis autem interemptis,Rex victor campum obtinuit. Regnauit viginti quatuor annis,& mortuus est sine liberis;cui successit in regno frater eius *Amalricus*. Hic primo regni sui anno in partibus Ægypti cum Dargam Principe militiæ Ægyptiorum congrediens, factâ magnâ strage hostium, diuinitus victoriam obtinuit. In secundo autem prælio habens secum trecentos septuaginta milites, pugnam iniit cum Principe Soldani Damasci *Siracuno*,circa solitudines Ægypti. Hic autem Siracunus habebat in comitatu suo duodecim milia Turcorum; Arabum autem vndecim milia. Eo die,nocte appropinquante à se inuicem discesserunt,centum ex nostris interemptis:de hostibus autem, mille asserunt cecidisse. Regnauit autem annis duodecim;& eo viam vniuersæ carnis ingresso,regno præfectus est filius eius

lius eius *Baldouinus*. Hic diuino iudicio leprâ percussus, regnum nihilominus strenuè rexit. Anno siquidem regni eius tertio, cum trecentis septuaginta quinq; equitibus circa partes Ascalonæ occurrens Salahadino, ipsum cum viginti sex millibus equitum in prælio superauit: ipso Salahadino cū parte exercitus fugiente, aliis partim trucidatis, partim vinculis mancipatis: de nostris autem quatuor aut quinque tantùm occubuisse dicuntur. In alio autē prælio circa Tyberiadem cum septingentis equitibus occurrens Salahadino, qui viginti milia equitū secum habere dicebatur, factus superior, mille ex hostibus interemit: de nostris autem paucissimi ceciderunt. Cùm autem Rex propter prædictam eius ægritudinem vxorem ducere noluisset, duas sorores quas habebat, *Sibyllam* primogenitam, & *Isabellam* iuniorem, duobus viris nobilibus genere, vxores dedit: Sibyllam dedit *Willermo de Longaspatha*, Marchioni Montisferrati: Isabellam autem tradidit *Enfrido de Torono*. Mortuo autem prædicto Willermo, & relicto quodam paruulo filio, cui nomen *Baldouinus*, Rex prædictam sororem suam tradidit cuidam adolescenti de Pictauensi comitatu, Guidoni scilicet de Lesinio: cui etiam, eò quòd infirmitate nimiùm grauabatur, totius regni administrationem cōmisit: deinde verò regis indignationem incurrens, procurationem & administrationem amisit. Rex enim conuocatis regni Maioribus, nepotem suum paruulum *Baldouinum* in regem inungi fecit; & tam ipsum quàm regni negotia prouidentiæ & tutelæ comitis Tripolitani cōmisit. Non multo tēpore post Baldouino rege leproso viam vniuersæ carnis ingresso, iuniore etiā rege Baldouino defuncto, præfatus *Guido* procurāte vxore suâ Sibyllâ, ad quam regnum iure hereditario pertinebat, sublimatus est in regem, nō requisito assensu Comitis Tripolitani, qui totius regni procurator tunc erat. Vnde valdè indignatus præsertim cùm ipse ad regnum aspiraret, absque regis consensu, cum quo rancorem & inimicitias contraxerat, cum Salahadino treugas iniit; & vt maiorem in regno & contra ipsum regem defensionem haberet, & nocendi materiam, cum domina Tyberiadis & totius Galileæ matrimonium contraxit. Vnde facta est in regno periculosa valdè & perniciosa dissensio quibusdam Comiti fauētibus, aliis autem regi adhærentibus.

Attendens igitur *Salahadinus* tanquam vir XCIV.
astutus & in rei militaris exercitio, & experientia sufficienter instructus, quòd regnum in se diuisum fuisset desolatum, & *in immenso foramine discordiæ facilè pateret ingressus*, Iob. 8.
& maximè sumptâ occasione eò quòd princeps Montis regalis & totius terræ trans Iordanem, treugas, quas cum Saracenis vicinis habebamus, maximam eorum prædam auferens, confregerat, ex omnibus subiectis regionibus multitudinem pugnatorum congregauit, ex Ægypto, Arabia & Damasco, Halapia, & Mesopotamia, tam equites, quam pedites, contra nos conuocando. Dicitur autem quinquaginta milia equitum, exceptis peditibus, in comitatu suo secum traxisse. Præmisit autem ante faciem suam decem milia electorum equitum, qui per terram comitis Tripolitani, qui treugas cum Saracenis habebat, per partes scilicet Tyberiadis & Nazareth, vsque ad suburbia Accon transierunt, vt more suo nostros prouocarent: si fortè incautè vel inordinatè prosequētibus nostris possent eos perimere vel captiuos retinere: nec effectu caruit astuta impiorum machinatio. Magister enim Militiæ Templi cum fratribus suis plusquàm septuaginta incautè egrediens, cū Magistro Hospitalis, qui cum fratribus suis decem de castello suo *Beluoir* reuertebatur, interclusi sunt ab eis iuxta *casale Roberti*. Licet autem non nisi centum viginti milites in comitatu suo haberent, decem millibus Saracenorum viriliter resistentes, multis ex eis interfectis, ipsi tandem ferè omnes interfecti sunt, vel retenti. Magistro autem Templi cum paucis fugâ elapso, magistro verò Hospitalis trucidato, primo die Maii cruentam de nostris reportauerunt victoriam. Ex quo facto animosiores effecti Saraceni, mense Iulio sequenti, omnibus viribus suis in vnum congregatis vltimam regni nostri ex parte Damasci ciuitatem, *Tyberiadem* videlicet obsederunt. Iam enim Comes Tripolitanus, cuius erat ciuitas à Saracenis ruptis treugis recesserat, eò quòd imponeretur sibi, quòd contra regem & regnum mala plurima machinans Saracenis confederatus fuisset. Munierat igitur prædictam vrbem contra Saracenos, vxore suâ in præsidio relictâ. Dominus autem *Guido* Rex Hierosolymitanus, & *Raimondus* Comes Tripolis cum omnibus ferè totius regni viris nobilibus, cum equitibus & peditibus quotquot habere potuerunt, sinistris omi-

nibus, diuini fauoris auxilio destituti, Salahadino & suis occurrentes, tentoria sua circa fontem Sephoritanum locauerunt. De multitudine siquidem sua plusquam de diuino adiutorio confidebant: à primo enim introitu Latinorum in Terram Sanctam, nostri tot milites in vno prælio congregare nequiuerunt. Erant enim mille ducenti milites loricati: peditum autem cum armis, arcubus & balistis circiter viginti milia, infaustæ expeditioni interfuisse dicuntur. Die autem sequenti dum nostrorum exercitus versus obsessam ciuitatem progrederetur, copiosa equitum leuiter armatorum multitudo de exercitu Salahadini à dextris & à sinistris nostros proterue nimis infestans, sagittis & spiculis tam equos quam equites sine intermissione vulnerans in loco arido & inaquoso exercitum nostrum castra locare, & tentoria figere coegit. Quod prudenter attendens Salahadinus, sequenti die priusquam ad aquas exercitus nostri peruenire potuissent, iuxta *Thoronum* Ethin ordinatis secundùm militarem disciplinam aciebus nostris tam equitibus, quam equis siti arentibus, dimicaturus hostiliter occurrit. Erant autem dies feruentes valdè. Mense enim Iulio quarto nonas eiusdem, in festo translationis sancti Martini, anno Incarnationis Domini *millesimo centesimo octogesimo septimo*, tradidit Dominus populum Christianorum, infinitis eorum peccatis exigentibus, in manus impiorum, adeo quòd nostri subitò terga dantes inimicis ferè omnes à maximo vsque ad minimum trucidati sunt, vel captiuitate detenti. In tantum enim formidine & pusillanimitate humiliauit eos Dominus, quòd vnus ex hostibus versa vice, centum persequebatur ex nostris; & quidam arma sua turpiter proiicientes, in manus inimicorum se ipsos gratis tradebant. Facta autem magna strage cæsorum *Guido de Lisiniaco* Rex Hierosolymorum, & Magister Militiæ Templi cum multis aliis tam maioris quàm minoris ordinis in captiuitate detenti abierunt absque fortitudine, ante faciem subsequentis. Vt autem certis indiciis & euidentibus signis Dominum sibi terribiliter offensum agnoscerent, & diuinæ protectionis clipeum ab ipsis recessisse non dubitarent, lignum salutiferæ Crucis, quod die illo tenebroso secum in prælio detulerunt, lamentabili infortunio amiserunt. Salahadinus autem existimans Templariorum & Hospitaliorum ordines prorsus in partibus Orientalibus delere, quotquot ex ipsis capere potuit, decapitari præcepit.

An. Dn. 1187.

XCV. Qui autem de Christianis casu aliquo euadere potuerunt, qui etiam in ciuitatibus & munitionibus remanserunt, longo tempore post prædictum infortunium, velut mulieres, meticulosi facti sunt, & emarcuit cor eorum, ita quòd plures ex ipsis paucos ex Saracenis expectare non audebant. Vnde statim post prædictam victoriam Salahadino ante *Accon* venienti, saluis personis suis resignauerunt ciuitatem. Inde verò *Berithum* transiens absque contradictione eandem à ciuibus desperatis recepit. *Biblium* etiam absque vlla difficultate obtinuit. Ab *Accon* autem vsque ad *Ascalonam* de ciuitatibus maritimis nulla ei ausa fuit resistere. Ascalonitæ verò eò quòd inexpugnabilem credebant esse suam ciuitatem, cursum eius paulisper retardantes, ei responderunt, quòd ciuitatem suam non relinquerent, donec certi essent vtrum Hierosolymitani ciuitatem suam non retinerent vel resignarent. Postquam autem ante *Hierusalem* sua fixit tentoria, hac conditione tradiderunt ei ciuitatem, quòd liberi cum his, quæ secum deportare possent, egrederentur, & vsque in terram securitatis ab ipso deducerentur. Sic igitur de manibus inimicorum euadentes postquam Tripolim deuenerunt, in manus deteriores prophanas & sacrilegas inciderunt. Quicquid enim secum detulerunt, comes Tripolitanus *Boamundus*, cum satellitibus suis filiis Belial, qui prædictis exulibus fratribus suis compati debuerunt, prorsus abstulerunt, crudeliores Saracenis se ipsos Christianis exhibentes. Ex quo illud miserabile & à sæculis inauditum referunt ibi accidisse; dum quædam matrona paruulum suum secum super humeros deferens ab impiis hostibus spoliaretur: nulli enim sexui vel conditioni parcebant, nec etiam pudenda perscrutari erubescebant: attendens mulier illa quòd ea quæ sibi Saraceni pro se & filio suo nutriendo reliquerant, hi ad quos confugerat, rapiebant, supra modum perturbata, & spiritu tristitiæ & desperationis absorpta proprium filium in mare proiecit. Prædictus autem Salahadinus *Ascalonam* reuertens hac conditione ciuitatem recepit, quòd Regem & Magistrum Templi, quos captiuos tenebat, restitueret libertati. Inde verò non segnis neque piger vsque Tripolim

pertransiens

pertransiens, videns ciuium multitudinem cum his, qui ad ciuitatem confugerant ad resistendum paratam, credens quòd de manu eius ciuitas non posset euadere, si tempore oportuno postquam alias occupasset munitiones reuerteretur, versus *Antiochiam* cursum direxit, præsertim quia tunc temporis circa munitiones maritimas non vellet multùm laborare; eò quòd Piratarum Princeps in mari potentissimus, quem *Margarit* nominabant, de regno Siciliæ cum octoginta galeis ad nostrorum subsidium aduenerat, missus à strenuo & illustri Rege Siciliæ Wilermo. Hic enim postquam lamentabilem casum Regni Hierosolymitani audierat ab his qui ad partes illas in nauibus confugerant, confestim eadē æstate non solùm prędictas galeas, sed milites quingentos, & *Turcopulos* trecentos, & victualia absq; æstimatione transmiserat ad subsidium residuæ terræ, vir venerabilis & DEO deuotus. Salahadinus autem suam fortunam impetu spiritus sui nō segniter vrgens infra trium mensium spatium totum obtinuit Antiochenum principatum; excepto castro inexpugnabili domini Antiocheni Patriarchæ quod *Cursatum* appellant; & ciuitate Antiochena; a qua datâ sibi multâ pecuniâ à domino Patriarcha recessit, spem certam & fiduciam habens, quòd aliis circunquaque occupatis munitionibus sola ciuitas diu repugnare non posset. Ipse enim plusquam viginti quinque ciuitates & oppida, in prædicto principatu suæ subiecerat ditioni. Reuertens igitur in regnum Hierosolymitanum ciuitatem *Tyrensem*, quæ sola ex omnibus regni ciuitatibus remanserat, terrâ & mari cum vniuersali exercitu obsidione vallauit. Erat autem in tempestate illa in ciuitate Tyrensi vir nobilis & armis strenuus *Conradus* Marchio Montisferrati: Nam eodem, vt dicitur, die quo nostri in prædicto bello corruerunt, ipse de Constantinopoli veniens, illuc nauigio deuenit. Hic autem ciuibus promisit quòd defenderet ciuitatem, si eam post eius liberationem sibi concederent possidendam. Ciues autem libenti & grato animo eius annuerunt petitioni: Nam & ipsi, quasi desperati nullo modo posse resistere fortitudini Salahadini credebant, qui vniuersam iam occupauerat vndique regionem. Ipse autem ex parte terræ Salahadino viriliter resistens, ex parte maris galeas eius igne succendit. Vnde Salahadinus turbatus valdè & iratus, solutâ obsidione statim recessit. Ipse enim absque expensis magnis & damno, & sine aliqua sanguinis effusione credebat eos angustiare, & ad deditionem compellere. Et reuerâ facilè hoc fecisset, nisi DEVS aliter prouidisset: Nam castra munitissima *Saphet*, *Beluoir*, *Turonum* & *Belfort* quæ in montanis sita erant, ipse ad deditionem compulit, licet aliquo tempore, quandiu victualia habuerunt, restitissent. Quomodo enim pauci & perterriti & impotentes homines tam potenti Principi resisterent? qui non solùm terram Ægypti, sed vniuersam ferè Syriam propriæ subiecerat ditioni, quæ à Tigri fluuio habens initium vsque in Ægyptum protenditur, & à Cilicia vsque ad Mare Rubrum.

Prima siquidem pars eius, quæ inter Tygrim & Euphratem media interiacet, XCVI.
Mesopotamia Syriæ nuncupatur: Secunda eius pars *Cælesyria* specialiter dicitur, in qua sita est Antiochia, cum vrbibus sibi suffraganeis, vsque ad riuum Valeniæ, sub castro Margath. Tertia autem pars Syriæ, *Syria maritima*, & *Syria Phœnicis* nominatur, in qua sita est Tripolis, & Tyrus & Accon, habens initium à prædicto riuo, finem verò ad Lapidem incisum, qui dicitur *Districtum*, hodie verò *Castrum Peregrinum* nominatur. Quarta pars eius dicitur *Syria Libanica*, in qua situs est Libanus. Dicitur præterea *Syria Damascena*: nam Metropolis eius est Damascus. Quandoque tamen simpliciter Syria appellatur, nomine totius parti attributo: vt ibi; *Caput Syriæ Damascus*. *Isaia 7.* Tres etiam *Palæstinæ*, maioris Syriæ partes sunt. Prima, cuius Metropolis est Hierosolyma; & hæc pars specialiter *Iudæa* appellatur. Secunda, cuius Metropolis est Cæsarea maritima; & continet totam terram Philistinorum. Tertia, cuius Metropolis est Scythopolis, quæ hodie dicitur Bethsam. Sunt insuper Syriæ partes, vtraque *Arabia*. Prima, cuius Metropolis est Bostrum: Secunda, cuius Metropolis est Petra deserti. Sed & *Syria Sobal* eiusdem Syriæ maioris est pars, cuius Metropolis est Sobal. Nouissima autem pars Syriæ est *Idumæa*, respiciens ad Ægyptum. Tantum igitur & tam potentem aduersarium tot regna sub se habentem, tantorum capitum belluam, pro peccatis nostris tanquam diuinæ vltionis flagellū, contra nos Dominus suscitauit. Interea rumores sinistri, & casus lamentabiles XCVII.
vniuersas Occidentis regiones concusserant; omnibus qui audierant animo con-

sternatis, & quasi graui vulnere doloris immensi sauciatis. Præ omnibus autem venerabilis pater *Vrbanus*, qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ tempestate illâ præerat; summus Antistes, attendens & inconsolabiliter dolens quòd temporibus suis Oriẽtalis Ecclesia tam miserabilem desolationem & tam irreparabilem incurrisset ruinam, audiens Sancta prophanari, & à canibus immundis conculcari, pretiosum salutiferæ Crucis lignũ ab impiis & indignis hominibus detineri & contrectari, Terram sanctam tanto Christianorum sanguine liberatam rursus ab infidelibus & prophanis hominibus occupari, perturbatione doloris & mœroris anxietate febrem incurrens, non multò post partim febre, partim tædio & langore vitam finiuit. Cui successit in pontificali dignitate vir honestus & omni acceptione dignus *Gregorius*, qui peccatis nostris exigentibus post septem hebdomadas in fata concessit. Post quem ad apicem summæ & Apostolicæ dignitatis sublimatus est *Clemens tertius*. Hic modis omnibus cum fratribus suis Cardinalibus laborauit ad Christianorum succursum, qui pauci remanserant tanquam oues inter lupos, & ad Terrę Sanctæ liberationem inuitans, admonens & obsecrans Occidentales Principes, & omnes CHRISTI fideles; & in plenam omnium peccatorum remissionem iniungens, quatenus CHRISTI Ecclesiæ & ciuitati redemptionis nostræ, induti virtute ex alto, succurrere non differrent. Ex quo factum est quòd Imperator Romanorũ Fredericus, & Rex Franciæ Philippus, & Anglicorum Rex Ricardus, & omnes ferè Principes, Duces, Comites, & Nobiles eisdem subiecti, vnà cũ Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus & aliis Ecclesiasticis personis, cum inferiori populo, cuius non erat numerus, viuificæ Crucis signo humeris suis affixo, ad Terrę Sanctæ succurrendum, voto sese sollemniter astrinxerunt, verbo & exemplo inuicem exhortantes, & alios incitantes: adeò quòd dedecus & ignominiosum videretur, si tanquam desides & ignaui, aliis proficiscentibus, ipsi domi remansissent.

XCVIII. Sequenti autem æstate post amissionem Terræ Sanctæ, cùm Rex *Guido* ciuitatẽ Tyrensem non posset recuperare, eò quòd prædictus Marchio, qui eã liberauerat, sibi propriam ex pacto vendicauerat; nec de toto regno suo saltẽ vnum Casale remanserat, vbi caput reclinaret; indutus reuerentiã & confusione, præsertim cùm Terra Sancta sub ipsius amissa esset regimine, quasi de vita sua nõ curaret, cum paucis valde quos colligere potuit, Acconensem obsedit ciuitatem, in torono aliquantum eminenti, quod est iuxta ciuitatem, tentoria sua collocando. Erat autem frater eius cum eo *Gaufridus de Lusinio*, vir animosus & in armis strenuus, qui gratiã fratris sui omnes alios præcesserat peregrinos. Postquam autem res innotuit Salahadino, dicitur gratias retulisse DEO suo, eò quòd Christianorum reliquias cum rege suo in manu sua conclusisset: & reuerã non solùm Salahadino cum innumera sui multitudine exercitus; sed his qui in ciuitate erant, tam pauci homines diu resistere non valerent. Cumque dicerent Salahadino Principes eius quatenus prædam à Domino sibi oblatam capere festinaret, fertur respondisse, quòd cùm isti non possent euadere, fratrem suum, quem vẽturum in proximo expectabat, vt gaudii eius & victoriæ socium vellet expectare. Ipse tamen non multis diebus post per experientiam didicit, quoniam semper *nocuit differre paratis*. Nam vir nobilis, & in DEI seruitio probatissimus *Iacobus de Auesnis* secum Flandrenses, Brabantinos & Frisones adducens, & opportuno tempore adueniens, sua ante Accon fixit tentoria. Multitudo insuper nobilium & aliorum de Campania & Burgundia, nec non qui de Italia aduenerunt, non longo tempore post, ante prædictam applicuerunt ciuitatem. Vt autem subitas & improuisas Saracenorum euitare possent irruptiones, castra sua fossato vndique munierunt. Quantas autem tribulationes & angustias, quot pericula & detrimenta, antequam venirent Reges Franciæ & Angliæ, perpessi sint, longum esset enarrare. Nam eorum machinas frequenter Saraceni combusserunt: multos autem sagittis & spiculis lætaliter vulnerantes, frequenter occiderunt: multò autem plures inediã, labore, & aëris corruptione vitam in sabulo ante ciuitatem finierunt. Videntes itaque nostri quòd facilè ciuitatem expugnare non possent, præsertim cùm hi qui in ciuitate erant acriter resisterent, Salahadinus autem cum exercitu suo nostros exteriùs ex parte fossati multipliciter infestaret; quadam die contra hostes pugnaturi exierunt. Saraceni autem licet longè plures essent, nostros expectare non audentes, castris suis relictis fugerunt. Nostri verò cùm iam ad castra Saracenorum

absque

absque contradictione aliqua peruenissent, iusto, licet occulto, Dei iudicio cōmoti & perterriti, nullo insequente fugere cœperunt. Quod videntes Saraceni fiduciā resumentes & audaciam, reuersi ad nostros posteriores cædere, & sagittis tam equos quam equites vulnerare sine intermissione cœperunt. Paucos autem de nobilioribus, qui turpe & ignominiosum reputabant terga dare, multitudine suâ concludentes Saraceni occiderunt. Inter quos Magister militiæ Templi, & *Andreas Comes Brenensis* cum aliis compluribus die illo ceciderunt. Hi autem qui in ciuitate erant exeuntes, & nostris in reditu occurrentes, multos interemerunt. Tanta autem erat gentis nostræ confusio & perturbatio, tantus timor fugientes inuaserat, quòd vix de omnibus his qui exierant aliquis vt dicitur euadere posset, nisi vir strenuus & in armis exercitatus prædictus *Gaufridus de Lisinio*, qui ad castra conseruanda remanserat, cum his, quos secum habebat, nostris succurrere festinaret. Dicunt autem casu mirabili tantam nostris die illo accidisse confusionem: Dum enim equus quidam domini sui manus fugiendo euasisset, quibusdam insequentibus & clamantibus, crediderunt alii nostros a facie inimicorum fugere; & ita omnibus ferè fugientibus, ad tentoria sua cum maximo dedecore, & Christianitatis detrimento, redierunt. Cùm autem per annum & dimidium nostri qui præcesserant, Imperatorem & Reges, & alios subsecuturos Principes expectarent, tanta fames & victualium penuria orta est in exercitu, quòd carnes equorum & cadauera mortuorum animalium compulsi sunt manducare. Modius enim frumenti qui tempore pacis pro dimidio bisantio habebatur, sexaginta bisantiis vendebatur. Ex quo factum est quòd pedites de exercitu tantam penuriam amplius sustinere renuentes, contra mandatum maiorum vsque ad triginta milia contra Saracenos exissent, vt à castris eorum victualia deportarent: hostes autem astuti fugam fraude simulantes incautos homines non solùm victualibus, sed auro & argento & variis suppellectilibus onerari permiserunt. Cùm ita suffarcinati & immensis ponderibus prægrauati reuerterentur exultantes, *cithara eorum subitò conuersa est in luctum;* &, *extrema gaudii luctus occupauit.* Saracenis enim cum impetu & clamore valido subsequentibus, non est inuentus vel vnus qui resisteret inimicis: non solùm autem aurum & argentum, sed etiam arma proiicientes, omnes ferè vel in via prostrati sunt, vel in mari fugiendo submersi. De his autem qui euadere potuerunt, multi præ timore in insaniam versi sunt. Sic igitur eorum murmur & inobedientiam Dominus puniri permisit. His autem diebus *Sibylla* prædicti Guidonis Regis vxor in exercitu viam vniuersæ carnis ingressa est. Vnde regnum ad sororem eius *Isabellam*, vxorem viri nobilis *Herfrandi de Torono* iure hereditario deuolutum est. Quod attendens *Montis-Ferrati Marchio*, qui iam Tyrum vt dictum est occupauerat, regnandi ambitione & regni cupiditate permotus, prædictam Elisabeth viro suo auferens, cum ea de facto matrimonium contraxit. Licet autem Peregrinis tantum scelus valdè displiceret, prædicto viro nobili Herfrando conquerenti satisfacere dissimulauerunt, eò quòd non nisi per manus Marchionis, à Tyro victualia venalia haberent: Ipse etiam muneribus quosdam ex maioribus corrupit, vt sibi fauorem præstarent.

Iob 30.
Prov. 14.

Dum hæc in exercitu ab his qui præcesserant variè agerentur, Imperator Romanorum *Fredericus*, cum virtute magna & innumera pugnatorum multitudine per terram profecturus, iter arripuit. Egressus autem de vltimis finibus Alemanniæ, transiensque Hungariam, Macedoniam & Græciam, per terras Saracenorum in manu potenti & brachio extento, subiugatis sibi Iconio, Philomenâ, & aliis pluribus ciuitatibus vsque ad Armeniam peruenit: vbi dum æstu maximo balneandi gratiâ in fluuium, quem *Ferreum* appellant incolæ, descendisset, casu flebili submersus & suffocatus in aquis, peccatis exigentibus interiit, in totius Christianitatis detrimentum. Adeò enim aduentum eius Salahadinus metuebat, quòd muros Laodiciæ & Gabeli, Tortosæ, & Biblii, Berithi, & Sidonis, eò quòd per partes illas Imperatorem transiturum putabat, dirui præcepit, solis munitionibus, oppidis videlicet & turribus, reseruatis. Sed & *Rex Franciæ Philippus* & *Ricardus Rex Angliæ*, postquam Brundusii posteriores exercitus sui expectantes hyemauerunt, vere subsequenti cum nauibus & galeis, cum equis multis & bellicis instrumentis & copia victualium portui Accon applicantes, nostrorum exercitum immenso gaudio repleuerunt. Rex siquidem Franciæ prior cum suis applicuit. Nam *Ricardus* Anglorū XCIX.

Rex insulam Cypri, Græcis in ea commorantibus deuictis, in aduentu suo sibi subiugauit. Obsidentes igitur ciuitatem & ex omni parte vallantes per totam illam æstatem continuè impugnauerunt, his qui intus erant cum virtute magna resistentibus. Petrarias enim Petrariis opponentes & machinas nostras confringentes, igne etiam Græco castella lignea, quæ nostri cum expensis magnis fabricarant, succendentes, multas nostris molestias inferebant. Cùm autem quadam die nouos & recentes pugnatores cum armis & victualibus in naui maxima, quã *dromum* nominant, Salahadinus in ciuitatem mitteret, Rex Anglorum cum galeis ei iuxtà portũ occurrens nauem cum militibus submersit in profundum, cum magna Christianorum exultatione & maxima Saracenorum confusione. Nam præter alia quibus nauis onerata fuerat, dicunt quòd in ea fuissent quidam serpentes, quos in exercitum nostrum mittere proposuerant, & per hoc multùm nostros damnificare credebant. Rex autem Franciæ *Philippus* diebus ac noctibus sine intermissione muros ciuitatis, turres & mœnia immensis molaribus concutiens, interiùs autem machinas hostium, domos, & ædificia confringens & subuertens, requiem negabat obsessis. Sed & Rex Anglorum ex alia parte frequentes & periculosos insultus inclusis acriter inferebat. Cùm igitur ex continuis & violentis molarium tunsionibus & attritionibus murus ciuitatis rumperetur, attendentes inclusi, quòd diu resistere iam non possent, hac conditione resignauerunt ciuitatem, vt saluis personis & liberis exirent, & ob hoc Crucem sanctam, quam in prælio perdiderant Christiani, se reddere promiserunt. Sed cùm eã inuenire non possent, iratus & indignatus Rex Anglorum omnes illos qui in partem eius cesserant, præcepit trucidari. Rex autem Francorum captiuos suos pro redemptione nostrorum, quos Saraceni captiuos tenebant, in vinculis reseruauit, temperantiùs & mitiùs agens. Rex autem Anglicorum magis damnificauit & debilitauit inimicos, multis milibus interemptis, qui plurimùm in posterum nocere possent Christianis. Videns itaque Salahadinus captam esse ciuitatem, & magnam partem suorum interemptam, cõsternatus animo, nec habens spem vt alias ciuitates contra nos retinere valeret, muros maritimarum ciuitatum, scilicet Porphyriæ, Cæsareæ, Ioppen, & Ascalonis, Gazæ & Darum destruxit. Rex autem Ricardus reædificans Ioppen muniuit: quâ postea à Salahadino obsessâ, Rex cum galea per mare festinans, exercitu suo per terram cum difficultate magna subsequente, succurrens obsessis exercitum Saracenorum remouit. Saracenis autem valdè confusis & perterritis, & à facie nostrorum cum principe suo fugientibus, non solùm regnum Hierosolymitanum, sed partem magnam terræ Saracenorum nostri facilè potuissent acquirere, nisi humani generis inimicus tãtis Christiani populi successibus inuidens superseminaret zizaniam.

Matth.13. *Psal.106.* *Phil.2.*

Immisit enim inter reges æmulationes & discordiam, & facta est *contentio inter Principes, & errare fecit eos in inuio, & non in via.* Venantes enim propriam gloriam, & quæ sua sunt, non quæ IESV CHRISTI quærentes, inuicem detrahendo & inuidendo, lætificauerunt inimicos suos; magnam autem Christianorum populo confusionem induxerunt. Adeò autẽ ab initio rancor, inuidia & discordia inter Reges inualuerunt, quòd plerumq; quãdo Rex Francorum contra ciuitatem assultus ex vna parte faceret; Rex Angliæ ne ciuitatem impugnarent, suis inhibebat. Quotquot autem de Principibus & Baronibus Franciæ muneribus vel promissionibus sibi allicere poterat, latenter attrahebat, & in partem suam inclinabat. Vnde Rex Frãciæ perturbatus valdè & commotus, & maximè quia ægritudine quadam laborabat, relicto *Duce Burgundiæ* cum parte exercitus loco sui, statim post captionem Acconensis ciuitatis, recessit. In hoc tamen minus sapienter egit, quòd suum præproperè nimis reditum propalauit. Nam Salahadinus, vt dicunt, totam terram nostram nobis libenter reddidisset, si Reges saltem tantummodo simularent quòd terram eius vnanimiter vellent inuadere, & inter se pacem & concordiam habere.

C. Rex igitur Angliæ cum exercitu suo, & Dux Burgundiæ cum Francorum exercitu residuo, *Hierusalem* obsessuri, ab Accon versus Ioppen procedẽtes, plurima in itinere pertulerunt incommoda. Salahadino enim cum militibus & Turcopulis innumeris posteriores prosequẽte, à dextris etiã & à sinistris nubem telorum emittentibus Saracenis, nostri cum maxima difficultate vsque Assur oppidum, quod inter Cæsaream & Ioppen situm est, peruenerunt, multis tam ex equitibus quàm ex equis grauiter vulneratis; ipso etiã Rege Ricardo

in via

in via illa telo quodam sauciato. Nostri autem iuxta prædictum castrum Saracenos vt eis vicem rependerent, acriter inuadentes, & ipsis terga dantibus insistẽtes, multos ex eis occiderunt: sed non sine graui damno Christiani exercitus. Nã in die illa cecidit miles nobilis, & in armis strenuus *Iacobus de Auenis*; multique cum illo felici martyrio coronati ceciderunt, qui seorsum nostris ignorantibus cum multitudine Saracenorum pugnabant. Salahadinus autem cum his, qui fugæ præsidio euadere potuerunt, in Hierusalem se recepit. Nostri autem in quodam loco qui dicitur *Bethenuble*, inter Ioppen & Hierusalẽ castra locauerunt, vt inde proficiscerentur Hierusalem obsessuri. In eodem autem loco nunciatum est Regi Ricardo, quòd de partibus Ægypti cum mulis & equis & camelis innumeris, victualibus & aliis bonis oneratis, ad exercitum Salahadini maxima veniret *carauana*. Ipse autẽ illi festinanter occurrens, & iter de nocte latenter arripiens, maximam prædam secũ ad exercitum adduxit. In magno tamen periculo reliquerat exercitum, nam maiorem militum partem secum trahens, paucos valdè respectu eorum, qui cum Salahadino erant, reliquit. Habito autem post hæc consilio, quòd tempore hyemali non obsiderent Hierusalem, pręsertim cùm nullã inter Accon & Hierusalem munitionẽ haberent, nisi Ioppen; nec sine graui & manifesto periculo victualia ad exercitum deportare valerent, cum multis lachrymis & immensa tristitia maioris partis exercitus, propositũ mutauerunt. Nam à multis dicebatur, & ab his maximè qui statum Saracenorum pleniùs agnouerant, quòd exercitum nostrum nunquam expectasset Salahadinus: nec poterat inuenire qui in ciuitate ipso recedẽte includi vellent, vel auderent remanere, Acconensium exemplo perterriti, quibus non potuit succurrere Salahadinus; quinetiam ipsos captos partim trucidari, partim captiuari permiserat, cùm ipsos potuisset redemisse. Rex igitur Anglorum cum exercitu suo pergens, *Ascalonam*, muros eius per totam illam hyemem cum labore magno & expensis reparare non cessauit: oppidum etiam *Darum* reædificans muniuit; Gazam verò reparatã tradidit Templariis ad quos ante pertinebat, vt ipsam custodirẽt. *Dux* verò *Burgundiæ* cum his qui de regno Franciæ secum remanserant, eò quòd non benè cum Anglicis conueniebant, secedens Tyrum ibidem cum Marchione hyemauit. Vere autem subsequente cùm iterum vsque Bethenuble ambo exercitus vt Hierusalem obsiderent, peruenissent; Rex *Ricardus* quasi in virum alterum mutatus, dixit quòd modis omnibus vellet repatriare: hanc occasionem prætendens, quòd frater eius *Ioannes* ad regnum aspirans, partem terræ eius iam occupasset. Ex alia verò parte regem Franciæ, qui ab ipso iratus recesserat, non immeritò suspectum habebat, metuens ne ducatum Normanniæ Rex Philippus in eius absentia violenter inuaderet. His igitur auditis rumoribus Saraceni exultantes, & quasi de graui somno *Psal.43.*
excitati, corda resumpserunt. Nostri autem confusione & dolore induti, recuperationis Ciuitatis sanctæ spem penitus amiserunt, gementes pariter & lugentes, eò quòd sacrificii sui caudâ sublatâ, labores suos inchoatos & non perfectos, quasi adnihilari viderent. Si autem recessum suum aliquanto tempore Rex Anglorum abscondendo distulisset, optimas conditiones & treugas bonas & honorabiles apud Saracenos inuenire possemus. Ipse autem in detrimentum totius Christianitatis, sicut homo impetuosus erat, ad recessum aspirans & festinans, quascunque treugas Salahadinus offerre voluisset, absque contradictione & difficultate recepit. Ex quo factum est quòd Ascalonam & Darum & Gazam nostri diruere compulsi sunt, secundùm treugarum conditionem & tenorem. Darum siquidem & Ascalona, Gaza & tota terra vsque Ioppen in partem cessit Saracenorum. Ipsi autem Ioppen & aliam maritimam vsque Accon, nobis ex pacto reliquerũt, scientes pro certo, quòd munitionibus destructis terram planam diu contra ipsos retinere, recedente exercitu non possemus. Interim autem Marchione Montis Ferrati *Conrado* à quibusdam baptizatis Saracenis, quos in domo sua diu nutriuerat, interfecto, *Comes Campaniæ Henricus* ad suggestionem Regis Angliæ, cum vxore illius *Isabella* matrimonium contrahens, in terra remansit. Rex autem Anglicorum, dum recederet, in Alemannia captus, & ab Imperatore detentus, donec maximâ pecuniæ summâ redemptus, vix tandem euadens in Angliam peruenit. Comes verò Henricus licet cum Regina contraxisset, Accon & Tyri dominium acceptus, coronari tamen & Rex fieri recusauit: nã & ipse sicut alii ad reditum aspirabat. Ex quo factum

est, quòd cùm aliquot annis in terra remansisset, & omnibus præparatis repatriare vellet, de fenestra domus suæ decidens supra fossati ciuitatis Acconensis pauimentum, ceruicibus confractis expirauit. *Haimericus* autem Rex Cypri, frater Guidonis de Lisinio iam defuncti, cum Reginâ Elizabeth matrimonio copulatus, post prædictũ Comitem terræ dominium & administrationem suscepit. Post recessum autem Regis Angliæ & aliorum Peregrinorum, in quanto periculo Christianorum paucitas & residuum Terræ sanctæ remanserunt, citò nobis Saraceni ostendissent, nisi mortuo Salahadino inter ipsos factâ diuisione multiplices exortæ fuissent discordiæ & inimicitiæ valdè necessariæ Christianis. Nã filiis Salahadini patruus eorum, scilicet frater illius, omnia regna, excepto Halapiæ regno, auferẽs, aliorum Saracenorum animos propter hoc contra se prouocauit. Nostri autem contra ipsum aliquid attentare non poterant vel audebant: pro magno enim reputabant, licet multas ab impiis frequẽter recepissent iniurias, iuxta ipsos quocũq; modo viuere, & terræ suæ residuum conseruare. *Biblii* tamen ciuitatem & munitionem, quibusdam Saracenis, eam nostris ignorante Soldano resignantibus, datâ pecuniâ recuperauerunt illi ad quos iure hereditario pertinebat. Sed & *Berythi* ciuitas cum oppido, fugientibus Saracenis qui eam custodiebant, Christianorum restituta est potestati. Imperator enim Romanorum *Henricus* missâ multitudine Alemanorũ ad Terræ sanctæ subsidium, treugas soluere præcepit. Ipsi autem in partibus Tyri munitionem, quæ *Toronum* dicitur, obsidentes, cùm obsessi saluis personis castrum resignare voluissent, nocte vnâ munitionem recipere distulerunt Alemani, nã & oppidum & personas non posse euadere de manibus suis æstimabant. Sequenti autem die innumerâ Saracenorum multitudine ad castri succursum concurrẽte, confusi recesserunt. Cumque appropinquassent Berythi, exterriti Saraceni qui in ciuitate morabantur, eis vrbem & munitionẽ reliquerunt. Audientes autem quòd dominus eorum Imperator *Henricus* obisset, absque alia vtilitate confestim ad propria redierũt. Sed & quidã ex nostris ipsorum fiduciâ prouocati, *Ioppen* contra Saracenos munierunt; quibus in breui tempore & absque magna difficultate Saraceni munitionem auferentes, ipsam solotenus diruerunt, illos quos intus repererunt captiuos ducentes. Ex tunc treugis reformatis, quas libenter Saraceni concedebant, eò quòd ferè totum regnum Hierosolymitanum possidebant, & inter se maximas habebant discordias & graues inimicitias, nõ addiderunt nostri, licèt nimiùm afflicti, facilè treugas rumpere, vel aliquam penitùs munitionem obsidere, vel diruptã reparare. Vnde nõ multo tempore post cùm quidam nobiles, de Campania præcipuè & de aliis Franciæ partibus, transfretassent, nostris treugas soluere recusantibus, ipsi *Antiochiam* pergentes sub Principe Antiocheno militaturi, qui tunc guerrã cum quibusdam habebat, à Saracenis inter Tripolim & Antiochiam capti sunt & detenti, & in carcere Halapiæ mancipati. Duabus tamen vicibus, postquam prædicti Alemanni recesserunt, nostri treugas cum Saracenis ruperũt. Vnâ vice aduenientibus quibusdam nobilibus de regno Franciæ, *Simone* scilicet de *Monteforti* viro nobili & religioso, & in armis strenuissimo, & fratre eius *Guidone* cum quibusdam aliis, & cum Comitissa Flãdriæ quæ virum suum fuerat subsequuta: ipse autem iam coronatus erat Constantinopolitanus Imperator: Aliâ vice, quando mortuo Rege Haimerico & eius vxore, *Comes Brenensis Ioannes* ad regnum Hierosolymitanum vocatus, transfretauit, heredem regni filiam Marchionis Conradi & Reginæ Isabellis ducẽs in vxorem. Parum tamen aut nihil profecerunt: Nam neque munitionem aliquam obsederunt, nec dirutam reparauerunt; sed tantùm in terra Sarracenorum equitantes, quibusdam casalibus succensis, prædam quandoque abduxerunt. Statim autẽ postquam prædictus Ioannes coronatus fuit in Regem & inunctus, Saraceni montem *Thabor* in dedecus & detrimentum Christianorum, & maximè vt ciuitatem Accon ampliùs coarctarent, contra nos munierunt. Nostri verò treugas iterum cum Saracenis firmantes, cum multis oppressionibus & miseriis gementes & dolentes, de supernis auxilium inuocabant, à DEO & sancta Romana Ecclesia consolationem & subsidium de die in diem expectantes.

EXPLICIT HISTORIA IHEROSOLYMITANA.

IACOBI DE VITRIACO librum secundum, petat qui volet, ex editione Duacensi: neque enim huc facit.

IACOBI

IACOBI DE VITRIACO HISTORIÆ ORIENTALIS LIBER TERTIVS:

QVI POTISSIMVM DE CAPTA A CRVCE SIGNATIS DAMIATA AGIT.

OMINVS Papa *Innocentius* bonæ memoriæ, volens ſcire mores Turcarum & vires Saracenorum, contra quos Chriſtiani exercitus præparabant: mandauit Patriarchæ Hieroſolymitano, vt inquiſitâ diligentiùs veritate, tam detĕtores nominatim, quàm terras eorum, ſanctæ Romanæ Eccleſię ſcriptis ſuis fideliter exponere procuraret. Quod quidam in diebus iſtis per quaſdam naues redeuntes de partibus Terræ Sanctæ, domino Papæ detentores & fines eorum expoſuerunt certiſſimè in hunc modum. Duo fuerunt fratres, *Saladinus* & *Saffadinus*. Mortuo Saladino, qui vndecim habuit filios, regnauit Saffadinus dictus, qui occidit omnes nepotes ſuos, præter vnum, qui vocatur *Noradinus*, qui tenet terram illam videlicet *Halapiam*, cum omnibus confinibus ſuis, ciuitatibus, villis, caſtris & aliis munitionibus, quæ ſunt plures ducentis. *Saffadinus* habuit filios quindecim, de quibus heredauit ſeptem; videlicet *Malealim*, qui primus eſt & maior natu omnibus, & tenet Alexandriam, Babyloniam & Kayron, Damiatam & totam terram Ægypti in meridie & ſeptentrione. Mortuo autem patre ſuo Saffadino, de generali conſtitutione patris & fratrum fuit, quòd ipſe eſſet dominus omnium & totius terræ. Secundus eſt filius nomine *Coradinus*, qui habet Damaſcum & ſanctam Hieruſalem, & totam terram quæ fuit Chriſtianorum: quæ ſunt inter ciuitates, munitiones & caſtra, plures trecentis, præter villas: qui modo in menſe Ianuario fecit treugas, vſque ad magnum *Paſſagium*, cum Patriarcha, & aliis magiſtris de Hoſpitali & Templo. Tertius filius eſt nomine *Melchiphais*, id eſt, *grandis*; qui tenet terram quæ dicitur *Gemella*, cum tota illa prouincia, in qua ſunt CCCC inter ciuitates, caſtra, villas & munitiones. Quartus filius eſt nomine *Melchiſenaphat*, id eſt, *magnus dominus*, qui tenet terram Aſiæ cum omni potentatu ſuo, in quo ſunt plures ſexcentis inter ciuitates, munitiones & caſtra. Quintus filius eſt nomine *Melchiſaphat*, qui tenet regnum terræ de *Sarco*, vbi interfectus fuit Abel à Cayn fratre ſuo: in quo regno ſunt octingentæ inter ciuitates & munitiones & caſtra plana. Sextus filius eſt nomine *Machomet*, qui tenet regnum de *Baudas*, vbi eſt Papa Saracenorum, qui vocatur *Kabatus*, ſiue *Caliphas*; qui colitur, adoratur, & tenetur in lege eorum tanquam Romanus Epiſcopus apud nos, qui non potest videri niſi bis in menſe, quando hic cum ſuis vadit ad *Machomet* Deum Saracenorum. Et inclinato capite & factâ oratione in lege eorum antequam exeant de templo, ſplēdidè comedunt & bibunt, & ſic reuertitur Caliphas coronatus ad palatium ſuum. Iſte Deus Machomet viſitatur quotidie & adoratur, ſicut viſitatur & adoratur dominus Papa. In iſta ciuitate de Baudas iſte Machomet eſt Deus, & Calyphas eſt Papa, quæ ciuitas eſt caput totius gentis & legis Saracenorum, vt Roma eſt in populo Chriſtiano. Septimus filius eſt nomine *Saluphat*: qui non habet ſpecialem terram, ſed hic eſt cum patre ſuo Saffadino. Iſte portat vexillum coram eo, quando equitat in expeditione. Cui vnuſquiſque fratrum ſingulis annis pro certo reditu dignitatis ſuæ trāſmittit mille Saracenos & duos dextrarios bene præparatos. *Saffadinus* pater quando equitat & viſitat filios ſuos prædictos, incedit velato capite vno ſamito rubeo, cui omnes filii inclinato capite ad terrā, exeunt ei obuiam per ſeptem milliaria, & oſculantur pedes ipſius, & tunc ipſe ſuper equum recipit eos ad oſculum & ad manum, & cum vnoquoque moratur per triduum ſemel in anno; & ſic à primo vnumquemque vſque ad ſeptimum filium viſitat memoratos; & quilibet omni anno pro certo tributo ſoluit ei viginti mille Saracenos in fiſco patris, & pater dat omni anno vnicuique filiorum tantū auri, vnde poſſit fieri vnus anulus, in

quo ſculpitur imago ipſius. Iſti volunt libenter reddere Terram Sanctam in manus domini Papæ ad opus Chriſtianorum, ita vt certi ſint & ſecuri de tota alia quam detinent à populo Chriſtiano ſingulis annis ſub certo tributo Patriarchæ Hieroſolymitano perſoluẽdo, & dabunt cautelã Romanæ Eccleſiæ. Deinde non ampliùs impedient Terrã Sanctam, in qua Dominus noſter ſuis pedibus ambulauit. Prædictus *Saffadinus* de more prædeceſſorũ ſuorũ faciem ſuã non oſtẽdit omnibus, niſi decies in anno, quia ſemper eſt velatus cùm nuncios recipit Chriſtianorũ, Veneticorum, & aliorum Regum vel Principum totius orbis. Primo die recipit ipſos in prima ſcala de Cayron, vbi ſemper eſt ſtatus eius. Tunc recipit litteras, & non audit nuncios. In ſecundo die audiuntur in ſecunda ſcala, aſtantibus centum Turcis, ſeruis ſuis, benè armatis. Tertio die per *Turquigentem*, id eſt, Interpretem, dat reſponſum nunciis ſecundùm modum cauſæ; & poſt triduum poſſunt ad ipſum acceſſum habere. *Saffadinus* quindecim vxores habet in lege ſua, quæ omnes ſunt in vno palatio ſimul, & cum ſingulis dormit. Si verò aliqua illarum concipit & ex eo filiũ habet, ipſe vadit & dormit cum ea aliis videntibus. Illã, quæ nõ habet ex eo filium, ad ſe, quando vult, per nuncios ſuos in veſperis horis facit vocari, & detinet eam per noctẽ & diem, & ſic de ſingulis facit: & ſtatim quando aliqua iſtarum quindecim moritur, introducit aliam inter alias de conſuetudine legis ſuæ. Quinquagenarius eſt Saffadinus, potens in armis & gente, eloquens valdè in lingua ſua. Muniuit ipſe totã terram ſuam, & filiorum ſuorum, & exercitus congregat infinitos: ſed in omnibus vult cum ſuis in prædictũ modum obedire Apoſtolicæ Sedi. Octo filii Saffadini de cõſtitutione ſic viuunt. Duo ex ipſis cuſtodiunt Sepulchrum Domini cũ quinq; Latinis: Quibus duobus fratribus quicquid datur vel offertur Sepulchro, peruenit, & ipſi diuidunt inter ſe æqualiter: & valet illud frequenter viginti mille *Saracenatos*. Quatuor habent redditus de calice, qui omni anno in menſe Auguſto irrigat totam terrã Ægypti: Et plus valent iſti redditus, quàm quadraginta mille Saracenati. Duo alii fratres minores, quotidiè ſunt ante Deum ſuum Machomet pro Caſtitate, & totum quod datur ad pedes, habent ipſi: & iſti redditus valẽt plus quàm triginta mille Saracenati. *Hieruſalem*, glorioſa metropolis Iudææ, in medio mundi ſita eſt. Cui ab Oriente, adiacet Arabia; à Meridie, Ægyptus; à Septẽtrione, mare Cyprium; ab Occidente, mare magnum. Ab Hieruſalem vſque *Acchon*, ſunt tres diætę, & ab Acchon vſque ad Damaſcum ſunt quatuor diætæ. *Damaſcus* eſt optima ciuitas in Idumæa, duplici muro, & turribus pluribus decorata, viridariis & pomeriis exornata, ex omni latere habens irriguum intra & extra pro voluntate inhabitantium, & ſunt in ea plures Chriſtianorum eccleſiæ. A Damaſco ad quatuor milliaria, eſt quidam locus in montibus ſitus, in quo eſt Eccleſia Beatæ Virginis Mariæ in rupe ædificata, in qua ſunt duodecim moniales & octo monachi. Hic locus *Sardinia* appellatur. In hac eccleſia tabula eſt lapidea ad mẽſuram vnius vlnæ longa, & lata ad modum dimidiæ vlnæ: In hac tabula eſt depicta imago Virginis Mariæ. Hæc imago ſuper lignum fuit incarnata, effundẽs oleum odoriferum ſuper odorem Libani; quo liniti diuerſis languoribus curati ſunt: & oleum nunquam minuitur quantumcumque inde accipitur. Oleum hoc à religioſo quodam Chriſtiano ſeruatur, augmentatur pro quacunque infirmitate vel re ipſe voluerit: ſi cum deuotione & fide ſincera ſumptum fuerit, pro honore Virginis perpetuæ cum Miſſarum ſolennitatibus, impetratur indubitanter. Ad hunc locum in Aſſumptione & natiuitate Beatæ Virginis Mariæ omnes Sarraceni illius prouincię causâ orandi confluunt, & ſuas cerimonias & oblationes offerunt cũ magna deuotione. Hæc tabula Conſtantinopoli facta fuit, & depicta, & à quodã Patriarcha Hieroſolymitano in Hieruſalẽ tranſlata. Hanc tabulam petiit quędam Abbatiſſa prædicti loci, & impetrauit, & ſecum detulit. Et nota quòd in terminis Damaſci & Antiochiæ eſt quoddam genus Sarracenorum, quod vulgari nomine *Hereſim* appellant, & alio nomine *Veteres Montani* vocantur. Hoc genus hominum ſine lege viuit, carnibus porcinis veſcitur contra legem Saracenorũ; & qualibet muliere vtitur indifferẽter, ſcilicet ſuâ ſorore ſiue aliâ. In montibus habitat & in firmiſſimis locis recipitur. Terra ipſius non eſt multùm fertilis: De peculio non habet. Nõ niſi vnum ſolũ dominum habet, qui ab omnibus Saracenis & etiã Chriſtianis propinquis & remotis multùm timetur, quia miro modo facit illos occidere. Habet dictus Dominus plura palatia altis muris

clauſa,

clausa, ita quòd nō nisi per paruū ostium hominibus diligentissimè pateat introitus. In his palatiis filios rusticorum suorum facit nutriri à primis cunabulis, & diuersis linguis instrui a magistris sibi deputatis. A primæua ætate eis hoc prædicatur, & docetur, vt Domino illius terræ obediant: quod si fecerint, gaudia Paradisi conferantur eis. Et nota quòd ex quo in Palatiis includuntur, præter doctores & magistros suos, neminem vident, quousque a Principe ad aliquem interficiendum euocantur. Tunc in præsentia Principis constituti interrogantur, si velint ei obedire, vt conferat eis Paradisum. Illi qui sunt instructi dat vnicuique cultellum vnum acutum, & eos emittit ad interficiendum quemcunque velit. Nota quòd Damascum habitauit Edom. Vnde Propheta: *Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? &c.* Hic Abel interfectus est a Cain fratre suo. Prope Idumeam est quædam terra quæ *Phœnicia* appellatur, id est, Baruth. In Phœnicia est *Tyrus*, *Acchon*, *Sarepta*, *Berithus*, *Biblium & Agaby*, *mons Libani*. In *Berytho* fuit quædam imago Domini, quæ nō multùm post passionē eius ad ignominiam ipsius Domini nostri IESV CHRISTI à quibusdam Iudæis ridiculosè est crucifixa; ex cuius latere statim exiuit sanguis & aqua. Vnde & multi Iudæorum in vero crucifixo crediderunt. Quicunque sanguine illo liniebatur, quacunque grauabatur infirmitate, sanus fiebat. In *Sydone* nata est Dido. *Tyrus* nobilissima est Phœnicis metropolis, quæ celat originem *tumultum. Hæc CHRISTVM maritima perambulantem noluit recipere. Hæc, vt Diuina testatur *propagina, multos martyres DEO reddidit. Apud *Sareptam* Helias filium viduæ suscitauit. *Libanus* mons est Phœnicis, ad cuius radices Farfar & Albana fluuii oriuntur. Montis Libani & planities Archados transfluit *Albana*, copulans se mari magno, in illis partibus in quibus beatus Eustatius vxore priuatus & filiis recessit desolatus. *Farfar* per Syriam tendit in Antiochiam labens secus muros ciuitatis, decem milliariis ab eo mari mediterraneo se commendat. In Antiochia sedit Beatus Petrus Apostolus septem annis infulà decoratus. Ad radices Libani oriuntur duo fontes *Ior* & *Dan*, ex quibus sub montibus Gelboë *Iordanis* conficitur. In quo CHRISTVS à Iohanne Baptista tribus miliaribus à Hiericho baptizari voluit: & vox Patris super eum intonuit, dicens: *Hic est filius meus dilectus.* Etenim hic Iordanis diuidit Idumæam, & Galilæam, & terram Hierusalem. Ab *Acchon* vsque Nazareth sunt septem miliaria, & septem vsque ad montem Thabor, & quatuor vsque ad montem Carmeli; qui & Caiphas dicitur, & septem vsque ad castellum filii DEI, quod priùs & nunc *districtum* vocabatur. A districto vsque ad Cæsaream sunt septem miliaria. A Cæsarea vsque *Ioppen* est vna diæta. A Ioppe vsque Ascalonam sunt septem miliaria. Est autem alia ciuitas iuxta mare sita nomine *Gaza*, vbi Sampson confregit portas, & secum detulit. Istæ tres ciuitates supra mare sunt: nulli inhabitant eas, neque Christiani, neque Pagani, nisi *Cæsaream*, vbi modò Christiani de nouo ædificauerunt optimum castrum. Item, à Hierusalem vsque ad montem Synai sunt duodecim diætæ per desertū. Est autem desertum terra sabulosa & inculta, nil germinans, præter arbusta humillima; & terra illa est distemperata, quia in hyeme est nimis frigida, & in æstate nimis calida. Transitus eius difficilis est & incognitus, & vix ab aliquo scitur nisi ab Idumæis, qui sæpiùs illum locum frequentant. Nota quòd desertum illud nutrit leones, struthiones, porcos, boues siluestres & lepores: aqua inuenitur ibi rarissima, nisi in quartum vel quintum diem. Item, mare tangit desertum in vno latere, & ex alio mare rubrum. Item in deserto sunt septuaginta duæ palmæ, vbi Moyses percusso silice eduxit aquas. Syna mons in Arabia, & terminat Ægyptum. *Ægyptus* terra plana est & calidissima, raró habens pluuiam; sed irrigatur à Gyon, qui & Nilus dicitur, septem habens brachia per Ægytum decurrentia. Est iste fluuius maior Rheno; in Paradiso oritur, & abundat piscibus non multùm valentibus. Hic fluuius feras nutrit indomitas sub aqua latitantes. Attamen sæpe egrediuntur ad solem, & mordent & deuorant omnia animalia, quæ incauta sunt iuxta mare. Alit enim *Crocodilos* infinitos. Hoc genus animalis ad modum lacertæ formatum est, habens quatuor pedes, crura curta & grossa, & caput quasi crose, magnos habet dentes: ad solem egreditur quandoque, & si qua animalia vel homines inuenerit, mactat si potest, & comedit in momento. Incipit autem Nilus excrescere in medio Iunio vsque ad festum Exaltationis sanctæ Crucis, & exinde decrescit vsque ad Epiphaniam Domini. Et no-

Isaia 63.

Matth. 3.

ta, quòd quando diu in crescendo est, vbicunque post recessum aquæ terra apparet, rusticus semen proiicit, & in Martio metit. Terra ista non producit alium bladum, nisi hordeum & triticum pulcherrimum. In hac terra, vbi maior pars Nili recipitur infra mare, ibi inter ripas Nili & littus maris est sita Damiata ciuitas. Hæc est pulcherrima & firmissima valde, & infinitis turribus exteriùs & interiùs decorata, habens versus fluuium duplicem murum, versus siccum triplicem murum. Nota quòd ante Damiatam in medio Nilo erecta est turris fortissima. In qua erant septuaginta cameræ factæ ad arcum volutum; & in vnaquaque earum erant tres archeriæ. A cuius turris pede maximæ cathenæ protenduntur ad muros ciuitatis, ne pateat aditus nauigio intrantibus vel egredientibus Ægyptum, nisi de licentia Soldani. Hac enim viâ exeunt naues oneratæ ab India venientes Syriam, Armeniam, Antiochiã, Græciam & Cyprũ: ab hoc transitu Rex Babyloniæ recipit infinitos redditus. Hæc ciuitas quasi caput & clauis est totius Ægypti, præcellit enim in munitione Babyloniam, Alexandriã, Thanasiũ, & cunctas ciuitates Ægypti. Ab hac ciuitate sunt octo diætæ vsque ad montem *Syna*, vbi requiescit corpus beatæ *Catharinæ* Virginis. In magna veneratione tenent Sarraceni locum illum, & monachos eiusdem loci. Item â Damiata sunt septem miliaria vsque Thanasium, & aliud brachium Nili intrat mare ante Thanasium. Item à Damiata ad tres diætas est maxima ciuitas super Nilum, quæ *noua Babylonia* dicitur. Et notandum est quòd ad tertiam partem miliarii ab hac ciuitate, fuit quondam egregia ciuitas & munitissima, quæ *Cayer* vocatur, in qua adhuc sedes est regalis & palatia principum: Hæc & noua Babylonia ad mandatum Soldani vno muro clausæ sunt, & sunt factæ vna eademque ciuitas. In hoc loco Sarraceni habitant, Iudæi, Christiani; & quælibet natio suam legem colit. Circa hanc ciuitatem sunt optima poméria, & viridaria multa. Est etiam ab hac ciuitate ad vnum miliarium *hortus Balsami*: habens in quantitate ferè dimidium mansum. Et est lignum Balsami, vt lignum vitis triennium, folium paruum sicuti trifolium: tempore maturitatis circa finem Maii scinditur cortex ligni Balsami, secundùm quod in vasis vitreis colligitur; & per sex menses in stercore columbino reconditur & decoquitur, & desiccatur; postea liquor à fece separatur. Qui hortus habet fontem vnde irrigatur, quia ab aqua alia non potest irrigari. Et nota quòd nusquam terrarum nisi in hoc loco Balsamus crescit. Vsque ad hunc fontem Beata Virgo MARIA cum Saluatore nostro, Herode persequente fugit; & ibi per aliquot tempus latuit, lauans in hunc fontem pannos pueri: & vsque in hodiernum diem, fons iste à Sarracenis in maxima veneratione habetur. In Epiphania Domini maxima multitudo Sarracenorum de omni confinio illic confluit, & se lauat in prædicta aqua fontis. Item apud *Cayer* est arbor palmæ antiquissima & altá, quæ se Beatæ Mariæ Virgine inclinauit, quando cum Saluatore illic transiuit; & ab ea dactylos collegit, & iterum erigebatur: quam Sarraceni inuidentes, tunc temporis succiderunt: quæ proximâ nocte sequenti consolidata est & erecta, & vsque ad hodiernum diem succisiones apparent. Hanc quoque arborem Sarraceni venerantur & honorant. Et nota quòd tres fuerint *Babyloniæ*: Prima fuit super fluuium *Cobar*, vbi regnauit Nabuchodonoser Rex Babyloniæ, in qua fuit turris Babel: & hæc deserta dicitur, & distat à Babylonia per triginta diætas. Fuit & alia in Ægypto, sita super *Nilum*, in qua regnauit Pharao, distans à noua Babylonia per quinque miliaria: & hæc quoque destructa est. Et est *noua Babylonia*, de qua suprà dictum est. Et nota, quòd à noua Babylonia vsque ad Alexandriam sunt tres diætæ per terram, & sex per aquam. Nilus tamen non descendit in Alexandriam secus muros ciuitatis, sed aliquantulum est remotus. *Alexandria* est egregia ciuitas, muris & ædificiis & vniuersâ hominum multitudine decorata, sub Rege Babyloniæ constituta. In eius porta turris altissima est erecta, vt nauigantibus portum indicet: quia Ægyptus terra plana est, vnde de nocte ignis in ea ponitur. Aquam dulcem hæc ciuitas non habet, nisi per conductum sumptam: Nilus vno tempore anni in cisternis suis colligitur. In hac vrbe sunt plures ecclesiæ Christianorum: inter quas est ecclesia sancti Marci Euangelistæ, extra muros nouæ ciuitatis supra mare sita. Antiquitus enim hæc vrbs vsque ad mare protendebatur, sed modò non sic est. Est etiam ibi quædam Capella, in qua Marcus

Euange-

Euangelista Euangelium scripsit, & martyrium sumpsit & locum sepulturæ: postea Venetis ibidē est furatū corpus ei⁹. In hac ecclesia Patriarcha eligitur & cōsecratur. Et nota quòd per totam Ægyptum omne genus leguminum à festo sancti Martini vsque ad Martium recens colligitur: similiter fructus hortorum & herbarum. Oues & capræ bis pariunt in anno, & ad minus geminum fructum proferunt: certū datur pro eis tributū. Item in Ægypto nutriuntur pulli in furno simul mille, vel duo millia per ignem absque gallina; & vsus iste Regis est. Et notandum quòd *Sarraceni* credunt in DEVM Saluatorem: Credunt & Beatam Mariam, virginem fuisse ante partum; & Filium eius Prophetam esse dicunt, & à DEO cum corpore & anima assumptum fuisse in cælum: Sed negant eū fuisse Filium DEI, & baptizatum, & sepultum & mortuum. *Machomet* Prophetam esse dicunt, & eorum legislatorem, quem etiam frequentare solent in peregrinationibus suis. Dicunt etiam quòd vnicuique Saraceno liceat septem vxores ducere simul; & vnicuique earū speciales expensas à contractu nuptiarum prouidere: Similiter quotquot habere poterit *sclauas* vel seruas, cum eis licenter peccat: quarū seruarum, si qua cōceperit, libera erit: & vnumquemque filiorum suorum siue de libera, siue de ancilla heredem sibi elegerit, facere potest. Multi tamen Saraceni adeo religiosi sunt, qui nō nisi vnā habent vxorem.

LÆtetur mons Syon, & exultent filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine. Confiteantur Domi- *Psal.47,10.*
no quoniam magnificè fecit, scribentes & prædicantes mirabilia Domini; qui man- *Isaiæ 12,5.*
dauit sanctificatis suis, & vocauit seruos suos in ira sua, exultantes nō in propriis vi- *Tit.3.5.*
ribus, non in operibus iustitiæ quę fecerunt ipsi, sed in gloria Maiestatis eius, qui est *Rom.1,25.*
in omnibus benedictus in secula, Amen. Terra de qua oriebatur panis, qui de cœlo descēdit, in loco Natiuitatis suæ ferro succisa est in munitionibus multis, quas inhabitant perfidi. Locus Saphiri, lapides terræ, quia fuit possessio Patriarcharum, alumna Prophetarum, doctrinæ Apostolorum, mater fidei. Glebæ illius aurū in his, qui sibi charitate adhęserunt; & religionis custodes nunquam in ea defuerūt. Quæ quondā de libera post multos gemitus & longa suspiria iā exultat in spe, & de bonitate liberatoris sui confisa, gaudens gaudebit remota virga peccatorum de sorte iustorū. Sanè quæ vidimus, & audiuimus, & veraciter intelleximus, scribimus omnibus orthodoxis, absque falsitatis ammistione; vt quicquid est, vsque ad virtutis fastigium assurgat in laudem DEI, & in gratiarum actiones.

ANNO gratiæ *Millesimo ducentesimo decimo septimo*: expirante treugâ Christiano- *An. Dō.*
rum & Agarenorum, in primo passagio generali post Concilium Lateranēse: *1217.*
congregatus est exercitus Domini in *Acchon* copiosus cum tribus *regibus*, Hierusalē, Hungariæ, Cypri: qui mystica munera secum non deferentes, parum egerunt memoria dignum. Affuit *Dux Austriæ*, vulgariter *Ostriche*, & *Dux Bauariæ*, cū multis Comitibus & viris generosis, ac militia magna regni Theutonici. Aderāt etiam *Episcopi* Peregrini, *Archiepiscopus* Niccossiensis, Ioriensis, Hungariæ, Baiocensis, Sicensis, Monasteriensis, & Traiectensis; & cū eis vir potens & nobilis dominus *Gualterus de Auesnes*, qui reuersus in passagio vernali quadraginta milites reliquit in seruitio Terræ Sanctæ, quibus prouidit sumptus per annum. Bauari insolenter & contra legem Christianorum se habuerunt, hortos & pomeria Christianorum destruendo. Nec his contenti, Christianos occiderunt, eiicientes de domibus religiosos. *Dux Austriæ* sicut princeps Catholicus, per omnia Christo laudabiliter militauit. *Patriarcha* Hierosolymitanus cum magna humilitate cleri & populi, tollens reuerenter mirificæ sanctæ Crucis lignum, sextâ feriâ post festum omnium Sanctorum profectus est ab Acchon in castra Domini, quæ præcesserunt ad *Recordanam*. Hîc autem dulce lignum post Terram Sanctam perditam reseruatum fuit ad hæc tempora. Imminente siquidem conflictu Saracenorum cum Christianis, tēpore Saladini, sicut à senioribus accepimus: Crux secta fuit, pars ad præliū delata, & ibidem perdita, pars reseruata, quæ nūc exhibetur. Cū tali vexillo ordinatis aciebus processimus per *planū Fabæ* ad fontē *Trebaniæ*, multùm eodem die laborantes; & pręmissis exploratoribus, videntes puluerem ab aduersariis concitari, incerti fuimus, an contra nos, an fugiendo properarent. Sequenti igitur die per montes *Gelboë*, quos habuimus ad dextram, & paludē ad sinistram, profecti sumus *Bethaniam*, vbi castra fixerat aduersarius. Sed metuens tam ordinatè procedentis & tam copiosi DEI viuentis exercitus aduentum, tentoria tollens & fugiens, terram vastandam militibus CHRISTI reliquit.

Inde transeuntes Iordanem, in vigilia sancti Martini, corpora nostra lauimus pacificè in eo; & quieuimus per biduum, ibidē copiam victualiū & pabuli reperientes. Deinde super littus maris Galilææ tres mãsiones fecimus, peragrãtes loca in quibus Saluator noster mirabilia dignatus operari corporali præsentiā cum hominibus conuersatus est. Aspeximus *Bethsaidam* ciuitatē Andreæ & Petri, tunc ad casale modicū redactā. Demõstrata sunt loca, vbi CHRISTVS discipulos vocauit; & vbi supra mare siccis pedibus ambulauit, turbas pauit in deserto, montē ascendit orare; & locus, vbi cū discipulis suis post resurrectionē manducauit: & tūc per Caphernaum infirmos nostros pauperes in iumētis portãtes, reuersi sumus in Acchon. In secundo equitatu adiuimus pedē montis *Thabor*. Primò aquarū inopiam, postmodū per defossionē copiam inuenientes, desperabãt capitanei nostri de montis ascensu, donec puero Saracenico mitti ante castrū fore cōprehensibile, consiliū inierunt. Primâ verò Dominicâ Aduentus cùm legeretur Euangeliū, *ite in castellum quod cõtra vos est*, Patriarcha præcessit cū signo Crucis, Episcopis & Clero per decliuum montis orantibus & psallentibus, licet mons præruptus sit vndiq; & excelsus, & quasi impossibilis ad ascendendū extra semitā strictā: milites tamē & satellites, equites & pedites viriliter ascenderunt. *Ioannes* Rex Hierusalē cū militia Domini strauit castellanū vnū, & Admiraldū vnum primo impetu. Defensores castri qui intrepidi extra portas ad defendendū montē nostris occurrerant, in fugā conuersi sunt & stuporē. Sed Rex, vt imponitur ei quantū meruit ascendendo, tantum demeruit descendendo. Inclusis enim hostibus infra castrū, turpiter Reges Hierusalē & Cypri, Magister Hospitalis, & alii Barones in partē montis, deliberaturi quid facerent, secesserūt. Nobilis *Dux Austriæ* nō interfuit huic deliberationi, quia ex altera parte montis incredulos impugnabat, & ad nos, qui in summitate montis eramus, ascendere de facili nō valebat; nec Magister Templi, qui remanserat infirmus in Acchon. Cum verò Magistro Hospitalis fratre *G. de Monte acuto* consulenti, quæ pars exercitus ad custodiēda castra rediret, & quæ pars in monte castrū obsideret, ad quod libens & paratus erat, quia de facili videbatur comprehensibile & reddibile breui tempore, cum sine offendiculo ad insultum necessaria possent erigere: contradixerunt alii & maximè *Comes Tripolis*; dicens esse in periculo exercitum diuisum. Quâ verò fide hoc consuluerit Comes, & alii assenserunt, DEVS nouit; & sic impeditâ obsidione, ipsa Dominicâ Rex & Comes descendētes, & alios descendere facientes per indultū animaduerterunt incredulos. Sed quo DEI iudicio vel principū consilio exercitus DEI descenderit & inglorius recesserit, ignoramus: hoc tamen scientes quòd diuinorū iudiciorū abyssum humanæ mentis oculus penetrare nō potest. Multi autē Templarii, & Hospitalarii, & quidā seculares in secundo montis ascensu, quando castrēses vires receperūt, vulnerati sunt, & pauci mortui. Credimus autē CHRISTVM Dominum sibi soli reseruasse huius triumphum, qui cum paucis discipulis ipsum ascēdit, gloriā suæ resurrectionis ibidē demonstrãdo. Porrò in primo & secundo equitatu maximā multitudinē virorū captiuorum, & mulierū, & paruulorū secum adduxerunt. *Episcopus* autē *Acchon* paruulos, quos potuit obtinere prece vel pretio, baptizauit; & distribuēs inter religiosas mulieres, literis applicare disposuit. In tertio equitatu, cui Patriarcha cū signo Crucis & sacri Pōtifices prædicti nō interfuerūt, multa damna & incōmoda tū per latrunculos, tū hyemis asperitate sustinuimus; presertim in Vigilia Natiuitatis Domini per viā, vbi multi pauperes & iumenta frigore perierunt. Ac ipsâ nocte tempestatē terrestrē, vētis & pluuiis cōmotā, experti sumus grauissimā in finibus Tyri & Sidonis, iuxta Sareptam. Posthæc exercitus Domini quadrifariā diuisus est. Reges Hungariæ & Cypri Tripolim profecti sunt, vbi *Rex Cypri* adolescētulus diē clausit extremū. Rex *Hungariæ* breui tēpore cōmoratus cū magno damno Terræ Sanctæ recessit: Peregrinos & galeas, dextrarios & iumenta cū armis secū traxit, multùm admonitus ne sic recederet; tādē excōmunicatus cū sua sequela cōtumax abiit. Alia pars Peregrinorū & timidorū, & eorū, qui procumbentes ad terrā ore pleno de abundãtia temporaliū biberūt, remãsit in Acchon. Rex verò DEI Hierusalē & Dux Austriç cū Hospitali S. Ioãnis & Episcopis supradictis & quibusdā aliis castrū in Cæsarea Palestinę breui tēpore viriliter & cōstãter firmauerūt, licet hostis aduētus freq̄uēter nunciaretur; per hoc castrū, DEO dãte, ciuitas ipsa recuperabitur. In Basilica Principis Apostolorū festū Purificationis cū sex Episcopis solenniter

Matth. 21. 2.

Iud. 7. 5.

niter celebrauit. Templarii verò cũ *Gualtero de Auesnes*,& paucis auxiliatoribus Peregrinis,& Hospitali de domo Theutonicorum, *Castrum Peregrinorum*, quod olim *Destrictum* appellabatur, firmare cœperunt: quod situm est in diocesi Cæsariensi inter Cayphas & Cæsaream: promontorium amplum & latum, mari imminet, munitum naturaliter scopulis. Situs loci talis est ad Aquilonem, Occidentẽ & Austrum. Versus Orientẽ est turris firma, & dudũ à Templariis ædificata, & possessa tã guerræ quàm treugarum tempore. Turris autem ibidem posita fuit olim propter latrunculos, qui in via stricta Peregrinis ascendentibus in Hierusalem & descendentibus, ab ea insidiabantur. Hàc longè distantè à mari, quæ propter viam strictã *Districtum* appellatur, toto ferè tẽpore, quo Cęsariense castrum firmatum est, & consummatũ, Templarii ex aduerso promontorii fodientes & deportãtes, laborantes per septem hebdomadas, tandem ad fundamentum primum peruenerũt, vbi murus antiquus, longus & spissus apparuit. Inuenta est pecunia in moneta modernis ignota, collata beneficio DEI filiis patris militibus suis, ad alleuiandos sumptus & labores. Deinde in anteriori parte arenam effodientes & deportantes, alius murus breuior inuentus est; & inter commurorum planitiem fontes aquæ dulcis largiter ebullierant; lapidum etiam & cæmenti copiam Dominus ministrauit. Duæ turres ædificantur ante frontem castri, lapidibus quadratis & dolatis, tantæ quantitatis, vt lapis vnus vix à duobus bubalis in curru trahatur. Vtraq; turris cẽtenos habet pedes in lõgitudinẽ, septuaginta quatuor in latitudinem. Spissitudo binas includit testudines, altitudo plurimùm ascendens, promontorii celsitudinẽ transgreditur. Inter duas turres murus nouus & altus cum propugnaculis cõsummatus est; & miro artificio intrinsecus milites armati per gradus ascendere possunt & descendere. Iterum murus paulò distans à turribus extenditur ab vno latere maris ad aliud, puteum habens aquæ viuæ inclusum. Promontorium ab vtroque latere muro cingitur alto & nouo vsq; ad rupes. Et inter murũ Australem & mare duo sunt putei, aquæ dulcis copiam habẽtes, aquam castro exhibentes. Oratoriũ cum palatio & domibus plurimis castrũ includit. Huius ædificii prima est vtilitas, quòd conuentus Templariorũ eductus de peccatrice, & omni spurcitiâ plena ciuitate Acchon in huius castri præsidio residebit, vsque ad reparationem murorũ Hierusalem. Territoriũ munitionis huius piscariis, salinis, lignis, pascuis, & herbis abundat; vineis plantatis, & plantandis, pomeriis, hortis habitatores delectat. Inter Acchon & Hierusalem nulla est munitio quã teneant Agareni. Vnde de hoc castro nouo plurimùm damnificantur Sarraceni, & terrore diuino ipsos fugante loca inclyta deserere coguntur. Habet hæc structura portum naturaliter bonum; cũ artificio adiutus poterit esse melior. Sex miliaribus distat à monte Thabor. Vnde huius castri constructio præsumitur causa fuisse munitionis illius; quia in campo longo lato, qui interiacet montanis castri huius montis Thabor, nec arare, nec seminare, nec metere securè poterãt, propter metum habitantium in eo. *Monasteriensis* Episcopus apud Cęsaream obdormiuit in Domino: Magister *Thomas* Theologus, Doctor bonus & opinionis claræ, apud Castrum Filii DEI diem clausit supremum. Posthæc exercitus rediit in Acchon. *Episcopi Alemanniæ* & multi alii se properabant ad transfretandum, breui tẽpore in terra Promissionis commorati. Exspectabatur passagium secundum & nouũ, & maximè classis ab Aquilone veniens, quæ per angustum mare Carthaginis nauigatura sperabatur. A principio prædicationis Crucis CHRISTI prouincia *Coloniensis* studio magno in sumptibus plurimis ferè trecentas naues pręparauit: Quarũ quædam remanserunt, quædam vi tempestatis perierũt; sed maior pars venit Vlisibonæ ciuitatis Hispaniæ: Ibi orta est discordia, quibusdam procedere volentibus, aliis hyemare cupientibus in obsidione castri fortissimi, quod *Alcatia* dicitur: & sic classis diuisa est: pars apud *Gaetam* & *Cornetum* hyemauit; & pars alia obsedit *Alcatiam*, duos habens capitaneos, Comitem Guilielmum de Hunsadia, & Comitem Georgium de Wite. Captum est hoc castrũ per Theutonicos: & cùm essent adhuc in obsidione, congregata est contra eos maxima multitudo Saracenorum; contra quam viriliter pugnauerũt Templarii & Hospitalarii cum militia Reginæ Portugaliæ. Victi sunt virtute diuinâ Saraceni. Rex eorum vnus occisus est, & cum eo plurimi trucidati & in captiuitatem ducti. Excitata fuit prouincia Coloniensis ad obsequiũ Saluatoris mũdi, per signa quæ apparuerũt in cœlo. Nam in prouincia Coloniensi, & diocesi Monasteriensi,

in villa Frisiæ *Bendũi*, mense Maio, sexta feria ante Pentecosten, cùm prædicaretur Crux ibidẽ, triplex forma crucis apparuit in aëre. Vna candida, versus Aquilonem: Alia versus Meridiem, eiusdem coloris & schematis: Tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum & figurã hominis suspensam, eleuatis brachiis & extensis, cũ infixione clauorũ in manibus & pedibus & capite inclinato: hęc media fuit inter alias duas, in quibus nõ erant effigies humani corporis. Aliã vice & alio loco, in villa Frisiæ *Sutehuysem*, tempore prædicationis Crucis, apparuit iuxta Solem crux cærulei coloris: hanc viderunt plusquam priorem. Tertia fuit apparitio in diocesi *Traiectensi* in villa quadam, vbi Bonifacius coronatus est martyrio; vbi in die eiusdem martyris cùm magna militia conuenisset ad indictum statiosè, apparuit Crux alba & magna, ac si trabs ex transuerso trabis artificialiter composita fuisset. hoc signum vidimus. Mouebatur autem paulatim ab Aquilone ad Meridiem. Credimus autem duas apparitiones fuisse demonstratas, vt omnis ambiguitas primæ visionis tolleretur, sicut dicit Apostolus de Resurrectione CHRISTI: *Quod visus est Cephæ,*

1.Corin.15, 5,6. *postea vndecim Apostolis, deinde plus quàm quingentis fratribus.* Anno igitur gra-

A. Dn. 1218. tiæ *MCCXVIII.* mense Maio, applicare cœperunt ad portum Acchon *cogones* de prouincia Coloniensi cum aliis paucis de Bremensi & Treuirensi prouinciis. Confirmatũ fuit consilium in Concilio Lateranensi cũ domino Papa Innocentio bonæ recordationis Henricũ Romæ de introducẽda militia Christiana in terra Ægypti. Mense ergo Maii post Ascensionem Domini, præparatis cogonibus armatis, galeis, & aliis nauibus oneratis, de Acchon profecti sunt, *Ioannes* Rex de Hierusalẽ, *Patriarcha* cũ *Episcopis* Nicosiensi, Acchonensi, Gyrmideno, Duce *Austria*, tribus domibus, & copiosa multitudine Christianorum. Indicta fuit collectio nauigantium, apud *Castrum Filii DEI*, quod *Peregrinorum* dicitur: sed flante Boreâ, Rege, Duce, & Magistris domorũ ad indictum locũ venientibus, exercitus Domini prosperis velis processit, vbi peruenit ad portum *Damiatæ* tertio die, non descendens, sed biduo capitaneos expectans. Maiores congregati sunt ad calandram Templi, quid facerent deliberaturi. Quibusdam reditum suadentibus, tandem ad consilium Archiepiscopi Nicosiensis, & omnibus ei consentientibus, capitaneo capite *de Sareponte*, applicuimus ad portam Damiatæ, hostilem terram cepimus sine sanguinis impensa, priusquam capitanei in galeis sequerentur, qui eodem die circa horam nonam applicuerunt gratulantes, & mirantes nos figere tentoria conspicientes. Illi autem, qui modicam moram fecerunt in prædicto castro, nos vsque ad sextum diem ab exitu de Acchon subsequendo portum Damiatæ tenere non potuerunt. Multi etiam & nondum præparati post primos nauigantes, aut omninò remanserunt vi ventorum repulsi, aut per mare quatuor vel pluribus hebdomadibus iactati, vix applicuerunt. Archiepiscopus Rhemensis, & Episcopus Lemouicensis graues annis remanserũt in Acchon. Lemouicensis, debita naturæ ibi soluit; Rhemensis verò, in passagio sanctæ Crucis reuersus obiit in via. Nobis igitur, vt dictum est, applicantibus: *Frisus* quidã dextro genu in terram fixo, & sinistrâ manu circumferente ancillæ speculum ferreum, vibrauit illud, & intuitus Saracenum vnum, dum luderet, percussit. Pauci autem de Saracenis nobis occurrerunt ad portũ. Sed isto cadẽte subitò cum equo, aliisq; fugientibus, sine impedimento castrametati fuimus, intus littus maris & ripã fluminis Nili. Hoc etiam mirabile Dominus fecit, quòd in primo aduentu aqua fluminis iuncta mari dulcis hauriebatur, quę postmodum multis vicibus salsa fuit vsque ad *casale*, quod distat à Damiata ferè per milliare. Modico autem tẽpore post aduentum Christianorum facta fuit Eclipsis ferè generalis. Quæ licet ex cau-

Luc. 21, 25. sis naturalibus in plenilunio plerumque proueniat, quia tamẽ Saluator dicit: *Erunt signa in Sole & Luna, &c.* hanc eclipsin cõtra Saracenos interpretati sumus, quasi prætendentem ipsorum defectum, qui sibi Lunam attribuunt, incremento vel decremento Lunæ vim magnam ponentes. Legitur autem in *Quinto Curtio*, quòd cùm *Alexander Macedo*, totius malleus orbis, contra Darium & Porum de Græcia profectus esset in Asiam, & acies hominum subsisterent ordinatæ: facta est eclipsis Lunæ, quam Alexander pro Græcis contra Persas interpretatus, suos animauit, & pugnans contra Darium vicit eum. Turris in medio Nili capienda fuit ante transitum ipsius. Frisones autem impatientes more suo Nilum transeuntes, iumenta Saracenorum tulerunt, & cupientes in vlteriori ripa castra metari stabant pugnantes con-

tes con-

tes contra Saracenos, qui obuiam ipſis de ciuitate proceſſerunt. Reuocati ſunt per obedientiam, quia non videbatur Principibus noſtris expedire, quòd turris paganis repleta poſt tergum relinqueretur Agarenorum. Interim *Dux Auſtriæ* & Hoſpitale ſancti Ioannis duas ſcalas præparauerunt ſuper duos cogones. Theutonici verò & Friſones tertiam nauem propugnaculis muniuerunt, caſtellulo in ſummitate mali compoſito, abſque ſcalæ ſuſpenſione. Caput eorum, Dux, & iudex eorum fuit Comes *Adolphus de Monte*, vir nobilis & potens, frater Colonienſis Archiepiſcopi, qui ante turrem captam mortuus fuit apud Damiatam. Scalæ Ducis & Hoſpitalis directæ ſunt circa feſtum ſancti Ioannis Baptiſtæ die Dominicâ primâ ſubſequenti, Sarracenis eam defendẽtibus viriliter. Scala Hoſpitalariorum fracta cum malo cecidit, bellatores ſuos præcipitans: Scala Ducis ſimili modo confracta, eâdem ferè horâ, milites ſtrenuos & armatos corpore deciduos, ſecundùm animas leuauit ad cœlum glorioſo martyrio coronatos. Ægyptii lætati vehementer ſubſannantes leuauerunt voces, tympanizantes & buccinis perſtrepentes; mœror & triſtitia Chriſtianos inuaſit. Nauis autem Theutonicorum inter turrem & ciuitatẽ, anchoram habebat fixam, damna multa per baliſtarios qui intus locati fuerant, inferens Ægyptiis, præſertim illis, qui ſtabant in ponte inter ciuitatem & turrim porrecto. Ipſa verò nauis à bellatoribus ciuitatis, & turris, & põtis, igne Græco impetebatur vehementiùs. Tandem igne Greco correpta fuit, & cùm timerent Chriſtiani ne conſumeretur omnino, defenſores illius ignẽ viriliter extinxerunt; & ſic tandẽ ſagittis tam intus quàm foris, quam in caſtellulo in ſummitate mali collocato, in funibus denſis repleta, cum magno Chriſtianitatis honore ad locum ſuæ ſtationis fuit reducta. Non modica etiã damna intulit & ſuſtinuit nauis vna Tẽplariorum, propugnaculis munita, quæ huius aſſultus tempore iuxta turrim hærebat. Nos verò conſiderantes turrim capi non poſſe petratiarum vel tribulorum ictibus, hoc etiam multis diebus attentatũ fuerat: neq; applicatione caſtri, propter fluminis profunditatem; nec fame, propter ciuitatis vicinitatẽ; neque ſuffoſſione, propter aquæ circumfluentis vicinitatem: Domino demonſtrante, & architecto prouidente, ſumptibus Theutonicorum & Friſonum, eodemq; labore, duos cogones coniunximus, trabibus & funibus fortiſſimè cohærentes, & ſociâ compaginatione vacillandi periculum prohibentes, quatuor malos & totidem antennas in eis ereximus. In ſummitate caſtellum vnum firmiter aſſeribus, & opere reticulato contextũ collocantes, contra machinarum importunitatem; coriis veſtiuimus illud per circuitum & ſuper tectum, propter ignem Græcum: ſub caſtello fabricata fuit ſcala funibus fortiſſimis ſuſpenſa, & triginta cubitis vltra proram protẽſa. Opere breui tempore feliciter conſummato, inuitati ſunt ad illud videndum Maiores de exercitu, vt ſi quid deeſſet, quod ſumptibus vel humano ingenio ſuppleri deberet, indicarent. Et accepto reſponſo quòd tale opus ligneum nunquam ante ſuper aquam compoſitum fuiſſet, probandum eſſe conſiderauimus: quia crebris machinarum ictibus põs pro magna parte deſtructus fuit, qui de ciuitate ducebat ad turrim hoſtes fidei. Sextâ igitur feriâ ante feſtum ſancti Bartholomæi, nudis pedibus cum deuotione noſtræ gentis ad ſanctam Crucem proceſſionem fecimus. Vbi implorato humiliter auxilio diuino, vt res DEI careret inuidiâ & iactantiâ, de qualibet gente, quæ tunc erat in exercitu aliquos ad huius negotii executionẽ inuitauimus: licet gens Theutonicorum & Friſonum ad naues implendas ſufficeret & regendas. Die ſancti Bartholomæi ſextâ feriâ cùm Nilus excreuiſſet, & aquarum impetus negotium plurimùm impediret, cum multa difficultate & periculo hoc inſtrumentum contrà torrentem à loco, in quo fabricatũ fuerat, trahebatur ad turrim. Nauis vna minori machinæ ſocia præceſſit velificando. Clerici nudis pedibus per littus ambulabant, ſupplicantes. Cùm ad turrim ventum eſt: illa duplex compoſitio ad latus occidentale non potuit cõuerti, ſed aſcendendo directè ad plagam aquilonarem applicabatur, funibus & anchoris tandem fixis, licet vis aquarum inundantium illud repellere moliretur. Machinæ ſex vel plures directæ fuerunt ſuper turres ciuitatis, & collocatæ ad illud cõcutiendum, ſed vna in initio, aliis * poſt paucos ictus, cõfracta quieuit: aliæ verò ſine intermiſſione ad inſtar grandinis lapides emiſerunt. Nec minori periculo prior nauis ad pedem turris collocata ſubſtitit. Ignis Græcus cominus de turri fluminis, & eminus de ciuitate, fulminis inſtar veniens, pauorem incutere po- *

tuit. Sed per liquorem acetoſum & ſabulum, ſubuentum eſt ignem extinguere laborantibus. Iacuit Patriarcha ante lignum Crucis proſtratus in puluere; ſtãs clerus nudis pedibus, indutus ſtolis, clamauit in cœlũ. Defenſores turris, extenſis lanceis, anteriorem partem ſcalæ ſubterunxerunt oleo, deinde ignem Græcum appoſuerunt, qui erupit in flammas: Cumque Chriſtiani, qui in ea erant concurrerent ad ignis ſuffocationem, ſuo pondere caput ſcalæ depreſſerunt in tantũ, vt pons tornatilis frõti appoſitus inclinaretur. Signifer Ducis Auſtriæ de ſcala corruit; Saraceni vexillum tulerunt. Babylonii ſe viciſſe putantes vociferati ſunt, aërem clamore vexando. Chriſtiani de equis deſcendentes ad ſupplicationes ſe proſtrauerunt, cõploſis manibus, rigatis vultibus dolorem, quem pro illis habuerunt, qui diſcrimen in fluminis profundo & totius Chriſtianitatis proteſtando. Ad hanc populi deuotionem & eleuationem manuum in cœlum, leuauit ſcalam diuina pietas; extinxerunt ignem fidelium lachrymæ: & ſic noſtri reſumptis viribus cum defenſoribus turris gladiis, ſariſſis, clauis & aliis inſtrumẽtis viriliter pugnauerunt cominus. Miles quidam iuuenis *Leodienſis* dioceſis, primus turrem aſcendit. *Friſo* quidam iuuenculus flagellum, quo granum excuti ſolet, tenens, & ad pugnãdum connexione cathenarum præparatum, ad dextram & ſiniſtram fortiſſimè percuſſit; & quendam tenentem ſignum Soldani croceum ſtrauit, vexillum abſtulit. Alii poſt alios ſucceſſerunt, ſuperatis hoſtibus, quos reſiſtentes duros ſenſerant & crudeles. O ineffabilis DEI pietas! ô inexplicabilis Chriſtianorum hilaritas! poſt planctum & luctum, poſt fletum & gemitum, gaudium vidimus & triumphum. *Te DEVM laudamus, Benedictus Dominus DEVS Iſraël, &c.* & alia cantica gratiarum, altis, & præ gaudio cum lachrymis vocibus mixtis, repetitis laudibus decantauimus. Interim Saraceni, qui in inferiori parte turris ſe receperant, igne ſuppoſito ſuperficiem turris combuſſerunt: victores noſtri, calorẽ ſuſtinere non valentes, regreſſi ſunt ſuper ſcalam. Pons verò qui in inferiore parte operis præparatus erat, diuulſus eſt, ad pedẽ turris aquis profundis & vndiq; circumfluentibus: anguſtã malleis ferreis ianuã congreſſi ſunt victores, defendentibus eam Sarracenis, qui erant intrinſecus. Stabat vtrumque opus immobile. Aſſeres ſcalæ pro parte diſcuſſi ſunt, & ambitus operis fortiſſimis funibus compoſitus, & multis locis perforatus & machinarum ictibus. Ab hora nona feriâ ſextâ vſque ad horam decimam ſequẽtis Sabbathi durauit hoc periculum. Opus autem reticulatum, quod ſcalam protegebat integrum permanſit cũ caſtellulo, in quo ſtabant baliſtrarii & lapidum iactatores, qui tuebantur eos. Tandem incluſi in turri colloquiũ petebant; & ſe ſub pactione vitæ dederunt Duci Auſtriæ: præter illos, qui præcipites nocte per feneſtras euaſerunt turris anguſtias, quorũ plures in flumine ſubmerſi ſunt & interfecti. Captiui verò numerati ſunt ad cẽtum viros. Ab illo die cùm confuſi eſſent Babylonii & territi, &, vt putabatur, ad fugã parati, Principes noſtri ad deſidiam & inertiam deuoluti, more ſuo, differendi negocium cauſas prætendebant: nec imitati ſunt Iudam Machabæum, qui videns, quòd tempus iuuabat eum, hoſtibus non dabat requiem. Cogones ſe præparabant ad receſſum Friſonum & Theutonũ. Abiit multitudo maxima in paſſagio ſanctæ Crucis inſtãti. Ad illud paſſagium venerunt quidam Romani, & poſt hoc *Albanenſis Epiſcopus*, Apoſtolicæ Sedis legatus, & cum eo quidam Princeps Romanorũ: deinde Magiſter *Robertus de Corteõn*, in eccleſia ſancti Steplrani in monte Cælio presbyter Cardinalis. Pariſienſis, Gyrundẽſis, Hungarienſis *Epiſcopi* mortui ſunt in ſabulo Damiatæ; Cardinalis Robertus ſimiliter. Venit poſtmodum *Burdegãlenſis Archiepiſcopus*, qui vtilem moram fecit; Andegauenſis, Mantuanus, Hunianenſis, Salpenſis *Epiſcopi*: venit & *Comes Niuernienſis*, qui imminente periculo cum Chriſtianorum receſſit ſcandalo. Comes *de Marcha*, & Comes *de Bar*, & filius eius; frater *Guilielmus de Carnoto* Magiſter militiæ Templi; *Heruæus de Viſione. Iterius de Tacci, Oliuerius* filius Regis Angliæ, & multi alii equeſtris ordinis & plebei apud Damiatã, rebus humanis exempti migrauerunt ad Dominum. Sapiens corde & fortis robore qui facit mirabilia, magnalia & inſcrutabilia, quorum nõ eſt numerus: qui excelſos iudicat, qui ponit humiles in ſublimi; ipſe magnificatus eſt ſolus in obſidione Damiatæ. Nõ enim, vt in aliis expeditionibus contra Saracenos, diuerſis temporibus ordinatis, per humanum conſilium aut bellatorum miniſterium; ſed per ſemetipſum, quod petere non præſumpſit homo, per ſuæ diuinitatis potentiam mirabiliter operatus

eſt: non

est non Regibus nec aliis Principibus & nationibus; sed suo nomini, dans gloriam & honorem, vt in omnibus peccatoribus completa sit promissio Prophetica: *Vos tacebitis, & Dominus pugnabit pro vobis.* Exod. 14, 14. Post captam siquidem turrim in profundo Nili sitam: Saphadinus inueteratus dierum malorum, dolore nimio, sicut asseritur, tactus, exheredidator fratruelium suorum, & vsurpator regnorum Asiæ, mortuus est, & sepultus est in inferno. Postmodum in festo sancti *Demetrii*, qui frater vterinus beati Dionysii legitur, summo diluculo castra Templariorum inuaserunt hostes; & modicum damnum nobis inferentes, per expeditos equites nostros, fugati sunt ad pontem, quē procul à nobis in superiori parte fluminis cōstruxerant: & ibidem interempti sunt ad numerū D. sicut à transfugis intelleximus. In crastino autem, ipso die sancti *Dionysii*, Sarraceni iterum cū galeis armatis improuisi venientes, vbi tētoria Romani fixerant inuadentes, modicâ manu Christianorum repulsi sunt: Rege *Ioanne Hierusalem* viriliter ibidem pugnante, ad exhortationem Episcopi Bethleem, cùm persequeretur ipse Episcopus illos recurrentes ad galeas; qui gladios persequētium ac fluminis voraginem euadere potuerūt. Sicut autem olim Ægyptii in aquis Exod. 14, vehementibus maris rubri, sic in Nilo submersi sunt circiter ad M.D. numerū, sicut 28. à Sarracenis postea didicimus. Porrò quia multi de populo Christiano placuerunt Domino, necesse fuit, vt tentatio probaret illos. *Ionas* per angusta tempestatis in Iona 2, 1. mare missus est, & ventre piscis conclusus, probatus rediit ad aridam: *Apostolus* tri- 2. Cor. 11, 25. plici naufragio tribulatus euasit. Populus Domini præmisso triduano ieiunio, quod Clerus in pane & aqua seruauit obedienter, & multis processionibus ordinatis à venerabili *Albanensi Episcopo*, P. Apostolicæ sedis Legato, tentari meruit. Nam in vigilia sancti Andreæ Apostoli mediâ nocte, intumuerunt fluctus maris crescentes, & excursum terribilem facientes vsque ad castra fidelium; aliâ parte fluuius nos occupauit; in campos natabant tentoria, perierunt cibaria, pisces fluuiales & marini se quasi nihil timentes cubiculis ingerebant, quos manibus cepimus, quibus tamen deliciis carere voluimus; & nisi consilio Spiritus sancti ante prouisum esset in futuro, quod in alios vsus factum fuerat, mare coniunctum flumini, homines cum iumentis, naues cum armis & victualibus detraxisset ad hostes. Nec tamen hoc periculum euaserunt quatuor *cogones* super quos præparata fuerant propugnacula ad capiendam ciuitatem; qui vno impetu cum quinta naui quæ inter eas hærebat, ad oppositam ripam vi ventorum præcipitati, ante nostros oculos sunt igne Græco combusti. Pepercit Dominus operibus Frisonum & Theutonicorum, quibus turris capta fuerat. Naues oneratæ, quæ in portu maris stabant, ruptis repentè funibus, perierunt. Durauit hæc tempestas per triduum continuum. Quo elapso Dominus, qui consolatus est *nos in omni tribulatione nostra*, imperauit ventis & mari, stare faciēs 2. Cor. 1, 4. ipsum à furore suo. Inuasit præterea multos de exercitu quædam *pestis*, contra quam Matth. 8, 26. physici nullum ex arte sua remedium inuenire poterāt; dolor repentinus pedes inuasit & crura; & coniunctim caro corrupta gingiuas & dentes obduxit, masticandi potestatem auferens: tibias horribilis nigredo obfuscauit; & sic longo tractu doloris afflicti, cum patientia multa migrauerunt ad Dominum plurimi; quidam vsque ad tempus vernale durātes, beneficio caloris euaserunt liberati. Post dictam tempestatem naues parabantur ad transitum fluminis: Quæ magno periculo sursum ascendentes, inter ciuitatem & turrim captam, machinis & igne Græco iaculis plurimis sunt impediti. Vnde accidit, vt vnus cogo Templariorum raptus prope ripam ciuitatis præcipitaretur ad hostes, qui cum barbotis & vectis ferreis ipsum præpugnauerunt diutiùs, ignem Græcum cum lapidibus desuper de turribus proiicientes; & cùm sic præualere non valerent, propter defensorum audaciam, certatim nauim ascendentes præcipites in eam ascēderunt ad Templarios; vbi cùm diutiùs pugnaretur, tandem nauis perforata fuit (ab hostibus, siue à nostris, incertū habuimus; sed à nostris credendum est) profundum petiit, submergens Ægyptios cum Christianis, adeo vt vix summitas mali appareret super aquam. Et sic *Sampson* plures stra- Iudic. 16, 30. uit moriens quàm viuens: Sic & isti martyres plures secum traxerunt in aquæ voraginem, quàm gladiis interficere potuissent. Ciues autem Damiatæ, cruētam victoriam suam ferè septem diebus planxerunt. Exinde pontem reparantes aperturam reliquerunt angustam, vt naues nostræ sine periculo ascendere non possent. *Theutonici* verò & *Frisones* zelo iustæ indignationis accincti, cum minori naui, cuius

ministerio turris capta fuerat,quã Gallici *sanctum martyrem* appellant,pontẽ viriliter inuaserunt,auxilium non habentes nisi de cælo. Pauciores autem viri,quàm decem de gente prædicta,contra omnem fortitudinem Babyloniorum pontem ascendentes,spectante multitudine Christianorum, ad hanc audaciam plurimùm extollentes,fregerunt eundem;& sic cum quatuor nauibus, super quas pons erat fundatus, reuersi sunt cum triumpho, liberam viam & apertam sursum velificantibus relinquentes. His itaque gestis,Saraceni,periculum,quod eis imminebat attendentes, ripam nobis oppositam fossatis & argillosa materia cum propugnaculis ligneis & altis munierunt,machinas & petrarias ibidem locantes,nobis spem aufferentes ibidem transeundi. In *casale* verò,quod ferè per milliare distat à ciuitate, vbi hæc noua munitio terminabatur,per transitum fluminis nauium immersiones fecerunt cum palis infixis gurgiti. Nihilominus Apostolicæ sedis Legatus desiderium bonum habens obsidendi ciuitatem,naues superiùs congregatas vrgebat ad transitum. Vnde *Cogones* propugnaculis & castellulis, viris etiam armatis muniti, cum galeis & aliis nauibus,CHRISTO duce,prædictas immersiones euaserunt. Hostes autem,dissimulato metu,tres ordines armatorum stationi nauium nostrarum contraposuerunt,vnam per cliuum super ripam cum clypeis, quos *targias* appellant, linealiter ordinatam: Secundam post dorsum eorum similem priori: Tertiam equitum longam & terribilem,ictibus lapidum & telorum plurimùm vexando stationem Christianorum. Sanè nocte *sanctæ Agathæ* Virginis & martyris,cùm coadunatus esset populus fidelium qui sequenti die transiturus erat, pluuiæ & venti multum discriminis & difficultatis addiderunt nostris. Sed fidelis DEVS, qui non patitur suos tentari supra id quod possunt,respiciens ad castra seruorum suorum, quod secundùm inferiores causas difficile fuerat vel impossibile, conuertit in facilitatem & gaudium, suæ virtutis innouans miracula. Post mediam siquidem noctem tantum pauorem *Soldano* Babyloniæ & satrapis suis incussit, vt relictis castris, ignorantibus nobis & Ægyptiis,quos ad resistendum ordinauerat,in sola fuga spem posuit. Quidam apostata, qui multo tempore legem Christianorum transgressus cum Soldano militauerat; stans à ripa Gallicè clamabat: *Quid moramini? quid statis? Soldanus abiit:* hoc dicto in nauicula Christianorum se recipi postulauit, vt in potestate ipsorum positus fidem dictis faceret. Summo igitur diluculo cùm inchoatum esset officium Missæ dicti festi per oratoria Christianorum: *Gaudeamus omnes in Domino,* nunciata sunt hæc Legato,Regi & aliis. Itaque fugientibus Ægyptiis, nostri certatim & alacriter absque omni impedimento hostium,& sanguinis impensa transierunt. Sed adeo limosa & profundioribus aquis difficilis fuit ad applicandum terra hostilis, vt vix equi sine ascensoribus,& sellis eiectis,possent ascendere. *Templarii* verò inter primos ascendentes equos, erectis signis cum quibusdam Hospitalis sancti Ioannis fratribus,& paucis aliis secularibus militibus,versus ciuitatem cursu propero festinãtes, in partibus illis, vbi castra paganorum sederant, quos ibi inuenerunt ad centum viginti trucidantes instanter. Strenuissimus autem *Rex Hierusalem* postquam cum Magistro & fratribus Hospitalis,cum *Comite Niuerniensi* de fuga exercitus infidelis rediit, vbi primos cursus incassum expenderant, quosdam de maledicta familia ante portam ciuitatis adhuc renitentes, adiit intrepidè; quamuis cum modico comitatu. *Hos fugat & sternit,alios omnesq́; potentes Vertere terga fugæ claudit in vrbe fugans,* vsque ad introitum portarum victorioso gladio non cessante. Verùm Hospitalis sancti Ioannis fratres,cum prædicto Niuerniensi Comite,non quiescunt,qui cum quibusdam ex nostris immanem multitudinem hostium in via, quæ ducit Thaneos, nudatis

Isaia 10,15. mucronibus consequentes,occidentes alios,& alios submergentes. Non gloriabatur securis contra eum,qui secat in ea;neque serra contra trahentem in ea. Miracu-

4.*Reg*.6,24. 7,3.&c. lum istud cui comparabimus, vel cui æquabimus, nisi ei, quod legimus de *Benadab* Rege Syriæ,qui obsederat Samariam arctans eam plurimùm? Cui Dominus contulit tantum terrorem,vt relictis castris fugeret. Et sicut per leprosum qui erat in introitu portæ,illic fuga Syrorum fuit nunciata Samaritanis: ita per leprosum in anima,præfati videlicet apostatę,nunciata fuit Ægyptiorum fuga. Et sicut ille populus Samaritanorum,spolia in castris Syrorum collegit; sic noster exercitus tentoria & manubria fugientium diripuit,*targias* plures, & omnes galeas cum *barbotis* & aliis nauibus,quæ infra casale inueniebantur,cum aliis Hospitalis fratres victores occupauerunt.

pauerunt. Multi bellatores relictis vxoribus & paruulis, territi propter inopinatū transitum, de Damiata fugerunt; ac sic per gyrum ac firmiter obsessa est ciuitas. Igitur diuiso exercitu nostro in duas partes, vna videlicet in sabulo ad custodiam tam fluuii, quàm portus, altera ad obsidendam munitam vrbem necessariò deputatam; super impetuosas & inuadabiles Nili vndas pontem construere nobis necessitas imperauit: qui quanto necessarior, tanto fortior in sumpto & labore plurimo. Super robustas naues in transuerso fluminis ordinatas, fauente Domino, constructus est, periculosam diuisionem exercitus vniens & ipsum flumen reddens inimicis immeabile. Et sic per gyrum firmiter obsessâ ciuitate, exercitu continuato per pontem vtramq; ripam fluminis cōtingentem. Per desidiam autem & inertiam quorundam, quorum nomina nouit Dominus, factum est vt hostes resumptis viribus & animis, adueniente etiam *Coradino* cum *Halapinis* & magna multitudine, locum illum occuparent, à quo nostri miraculosum transitum fecerant: & sic nos obsidentes ciuitatem, ipsi periculosius obsederunt: & nisi per diuinum consilium castra, quę erāt inter mare & fluuiū, retenta fuissent; maximè per Theutonicos & Frisones, portus nobis ablatus fuisset, & negocium plurimùm periclitatum vacillaret. Vt autem transitus miraculum magis clarescceret, & soli DEO asscriberetur firmiter, ad tantam Sarraceni peruenerunt temeritatem, vt diluculo Sabbathi ante Dominicam, *Oculi mei semper ad Dominum*, nobis tale periculum non prouidentibus; sed diuino auxilio cum damno equitum & peditum sunt repulsi: cum multitudine graui propiùs accederent, & in fossatum se præcipitarent. Anno gratiæ *millesimo ducentesimo decimo nono*: Regina ciuitatum Hierusalem, quæ videbatur inexpugnabiliter munita, destructa est à *Coradino*, filio Saphadini, & foris & intus. Muri enim cum turribus redacti sunt in aceruos lapidum præter Templum Domini & turrim Dauid. De Sepulchro glorioso destruendo habuerunt Sarraceni consilium, & per litteras comminati sunt, quas ciuibus Damiatæ transmiserunt ad ipsorum solatium. Sed huic temeritati nemo manus apponere præsumpsit, propter loci reuerentiam. Sicut enim in *Alchorano* libro legis eorum scriptum habent: IESVM CHRISTVM Dominum nostrum credunt de Maria Virgine conceptum & natum: Quem sine peccato vixisse Prophetam, & plus quàm Prophetam protestantur; cæcos illuminasse, leprosos mundasse, mortuos suscitasse, firmiter asserunt. Verbum & spiritum DEI, & nuncium ad cælos ascendisse, non discredunt. Sed passionem & mortem, diuinam etiam naturam vnitam humanæ naturæ in CHRISTO ac Trinitatem personarum, negant. Vnde veriùs hæretici, quàm Sarraceni nominari deberent. Sed vsus similis nominis præualuit. Vnde quando tempore Treugarum sapientes ipsorum Hierosolymam ascendebant, codices Euangeliorum sibi postulabant, * & osculabantur propter munditiam legis, quam CHRISTVS docuit; & maximè propter Euangelium Lucæ: *Missus est Gabriel Angelus*, quod litterati inter eos sæpiùs repetunt & retractant. Lex autem eorum, quam dictante Diabolo, ministerio *Sergii* monachi & apostatæ ac hæretici, *Machometus* Sarracenis dedit Arabicè scriptam, à gladio cœpit, & per gladium tenet, & in gladio terminabitur. Machometus iste illiteratus fuit, sicut ipse protestatur in Alchorano suo, & prænominatus hæreticus dictauit, ipse promulgauit, & per comminationes obseruari statuit. Luxuriosus & bellicosus fuit: ideoque de immunditia & vanitate legem tulit; quam carnaliter viuentes in parte voluptatis firmiter obseruant. Et sicut legem nostram veritas & munditia vniunt; ita errorem ipsorum timor mundanus & humanus ac voluptas carnalis firmissimè custodiunt. In *die Palmarum* anni præscripti, inimici nostri multâ cominatione præmisâ, quòd seipsos vel nos omnes perderent; vnâ die collectione terribili, & innumerabili exercitu equitum & peditum irruerunt super nos, vndique fossatum nostrum inuadentes; & maximè pontem Templariorum & *Ducis Austriæ*, quem ipse cum Theutonicis defendere studuit. Hostes cum electis militibus suis de equis suis descendentes cum Christianis atrociter pugnauerunt; ceciderunt hinc inde mortui & vulnerati: Tandem pontem ascendentes, partem eius combusserunt. Dux Austriæ præcepit suis, vt ponte relicto, aditum darent instantibus & introitum; sed intrare non præsumpserunt propter militiam nostram, quæ acies suas ordinauerat, subsidium munitiones defendentium. Mulieres aquam & lapides, vinum

Right margin: A. Dn. 1219.
Right margin: * Luc. 1.

& panes bellatoribus ministrabant intrepidè. Orationi Sacerdotes insistebant; vulnera sauciatorum ligabant; DEVM benedicebant. Eadem die non est datum spatiũ gerendi alias palmas quàm balistas & arcus cum sagittis, lanceas & gladios cum clypeis; adeo instabant & vexabant atrociter, qui venerant ad perdendum nos studio liberandi ciuitatem, ab ortu solis vsque ad horam ferè duodecimam; Tandem fugati, retraxerunt se cum damno maximo. Instabat iam *passagium vernale*. Recessurus erat *Dux Austriæ*, qui per annum & dimidium CHRISTO fideliter militauerat, plenus deuotione, humilitate, obedientiâ, largitate; qui præter alios sumptus,
* innumerabiles equos in negociis bellicis & priuatis Clericis domũ fecerat Theutonicorum. Ducentas marcas vel ampliùs ad comparandum prædium creditur cõtulisse, & castro Templariorum nouo, quinquaginta marcas auri. Cui etiam *Comes Austriæ* quingentas marcas argenti donauit, ad murorum & turrium fundamentum. In *Calendis Maii* magna multitudo Peregrinorum cœpit recedere, nobis in summo periculo relictis. Sed Pater noster misericors & benignus, Dux & pugnator
Psal. 17,33. noster, defensor & protector sperantium in se, sibi facilè in paucis, sicut & multis
1.Reg. 14,6. vincere, CHRISTVS IESVS, non permisit incredulos simul in nos irruere; donec noui recentesque Peregrini cum copioso succursu superuenirent. Copia victualium, & equorum nutu diuino transmissa, collectionem fidelium lætificauit. Isti igitur, rapto fidelium agonistarum numero, in festo *Ascensionis Domini*, more suo, per terram & per aquam irruerunt perfidi. Et multoties sic attentantes, præualere non potuerunt. Particulariter etiam prope castra nostros prouocabant, damnificantes & damnificati. Vnde quadam die pedites nostri cadauer perfidi armatum, ad modum autem viui appodiantes, erexerunt, caput abscissum contortis crinibus super cadauer colligantes, & ad iactum iaculi extra licias Sarracenis equitantibus relictum exposuerunt. Quod videntes Sarraceni septem, primò tres, secundò quinque, tertiò septem simul irruerunt in cadauer mortuum, quasi in audaciam Christianorum tot cedere volentes, & à nostris inde coadunantibus fugerunt infideles viso capite truncato, cum crine torto. *Pridie* verò *Calendas Augusti* omnem, quam adducere poterant copiam, post diuturnos assultus tandem fossatum contra militiam Templi transeuntes, & licias nostras viriliter rumpentes, pedites nostros verterunt in fugam, adeo vt totus exercitus Christianorum iam periclitaretur. Milites de Frãcia, seculares equites, ter conati sunt ipsos repellere longiùs extra fossatum; sed non potuerunt. Sarraceni siquidem iuxta mœnia nostra fractis munitionibus ligneis, equitum ac peditum acies ordinauerunt. Clamor ortus est insultantium; omnis mul-
Iudic.7. titudo eorum properauit sequelam; timiditas aucta est Christianis. Sed spiritus qui induit *Gedeonem*, Templarios animauit. *Magister Templi* cum *Marescallo*, cæterisque fratribus, qui cum eo tunc aderant, per exitum angustum, impetu facto, viriliter in fugam conuertit incredulos. *Domus Theutonicorum* & Comites, & alii milites de diuersis nationibus, videntes militiam Templi in periculo constitutam, festinanter per exitus sibi compositos tulerunt auxiliũ. Sed pedites Sarraceni, abiectis clypeis, interficiebantur, præter eos, quos fuga præcipites percussoribus abstulit. Post equites nostros egressi sunt pedites nostri, & per modicum spatium se retraxerunt hostes. Acies hinc inde substiterunt armatæ, donec crepusculum vespertinum, prælium interemit: Sarraceni priores abierunt. Occisorum corpora perfidorum strata iacebant iuxta fossatum plurima; præter eos, qui sauciati grauiter vel leuiter reducti sunt ad castra. Sic saluauit Dominus sperantes in se in die illâ, per virtutem Templariorum, & domus Theutonicorum, & eorum qui ipsis cooperati, discrimini se commiserunt. De nostris pauci interempti sunt & capti. Instrumenta contra ciuitatem parata, multiplici conatu defensorum Damiatæ, ferè omnia combusta sunt. *Ianuenses, Pisani, Venetiani* firmiter asserebant, se ciuitatem expugnaturos, per quatuor naues super quas scalæ pendebant. Sed ipsi non erant de genere illorum virorum, per quos salus facta est in Israël: Volebant enim sibi facere nomen cum tubis & calamellis & signis multis progressi. Legatus Apostolicæ sedis sumptus eis præbuit copiosos de communi. Rex & alii chordas & anchoras, prout requirebant, exhibuerunt abundanter. Aggredientes itaque ciuitatem, primo die multos interfecerunt & vulnerauerunt. Et quantò postmodum sæpius assultum fecerunt, tantò magis muri firmati sunt ligneis castellulis & liciis: defensores etiam robustiùs & æ-

dificatiùs

dificatiùs contra se venientibus opposuerunt; & sic scalæ mutilatæ per ignem ac pluries reparatæ, tandem infecto negotio reductæ sunt ad ripam. Et sic deprehensum est & intellectum veraciter, solâ virtute diuinâ *Damiatam* in manu Christianorum fore tradendam. Nos verò insensati & immemores beneficiorum DEI, ac mirabilium quæ fecit, prouocabamus oculos diuinæ maiestatis contra nos per *desidiã & desideria maiorum, & murmurationes minorum*. Pedites equitibus improperabant ignauiam; equites pericula peditum, quando contra Sarracenos egrediebantur, dissimulabant. Vnde factum est, vt conuincti sunt culpis exigentibus, *in decollatione S. Ioannis Baptistæ*, licet vix inuenirentur, qui in custodia castrorum remanerent, naualem & terrestrem exercitum educentes, ad castra Babyloniorum tenderemus, inter mare & fluuium, vbi dulcis aqua reperiri non poterat ad potandum. Ipsi verò sublatis tentoriis fugam simulabant. Et cùm processum fuisset à nostris, adeò vt appareret aduersarios diuersâ fronte nolle confugere: Capitanei nostri longum inierunt consilium, vtrum procederent an redirent: discordia inter eos facta fuit. Interim solutæ sunt acies præter ordinem illorum, quos in disciplina militari legauit obedientia. *Equites Cypri* in dextro cornu, Sarracenis incursum facientibus a latere timiditatem suam ostenderunt. *Italici* pedites primò fugerunt; post eos equites de diuersis nationibus, & quidam Hospitalis S. Ioannis, *Legato* Romanæ sedis, & Patriarcha, qui crucem baiulabat, multùm, sed frustra supplicantibus, vt subsisterent. Æstus solis erat vehemens, pedites pondere armorum premebantur: calorem auxit labor viæ; & qui secum vinum detulerunt, in angustia sitis illud biberunt purum, propter defectum aquæ. His occurrentibus qui subsistentes se defenderunt, & post primitiuos fugientes anhelo cursu terga dederunt, extincti sunt sine vulneribus corruentes. *Rex* verò, cum Templariis & domo Theutonicorum, & Hospitali S. Ioannis; & de *Hollandia*, & *Withe*, & *Cestriæ* & *Sansbrigiæ* Comitibus; *Gualtero* & *Bartholomæo* Francigenis; Pisanis, aliisque militibus impetus persequentium sustinuit. Rex verò igne Græco ferè combustus fuit. Hi omnes pro muro fuerunt fugientibus, quoties facies suas ostenderunt, totiens Sarraceni fugerunt: Quando verò gradatim reuertebantur, ictus & tela sustinuerunt inimicorum. Capti sunt in illa defensione Christianitatis, *Beluacensis* electus, & frater eius *Andreas de Nantolio*; dominus *Galterus* Camerarius Regis Franciæ, & filius eius; frater Andegauensis Episcopi *Vicecomes* cum domino *Ioanne de Arcies* viro venerabili & valde strenuo; *Henricus de Vlmo*, & alii multi, qui trucidati sunt, & in captiuitatem ducti. Templarii triginta tres capti vel occisi sunt, cum Marescallo S. Ioannis & quibusdam aliis fratribus eiusdem domus. Nec euasit sine damno domus Theutonicorum. Militia Templi, quæ prima solet esse in congressu, vltima fuit in regressu. Vnde cùm ad fossatum nostrum nouissimi redirent, foris subsistit, vt anteriores intra mœnia, quãtum possibile fuit, reduceret. Persecutores ad captiuos deducendos, & spolia colligenda tandem redierunt, sicut à Sarraceno postmodum intelleximus, quingenta capita Christianorum Soldano præsentantes. Mœror & tristitia nostros occupauit; sed nulla desperatio. Pro certo habemus quòd pœna peccati fuit hæc castigatio: & minus erat in pœna, quàm exigeret culpa, ipso temperante vindictam, qui dicit animæ peccatrici: *Fornicata es cum multis amatoribus; tamen reuertere ad me, & ego suscipiam te.* Hierem. 3, 8, 12.
Constat autem nobis, quòd in præcipua sua militia, luctuosa damna sustinuerunt increduli. Manè miserator Dominus, qui non obliuiscitur misereri, nec continebat in ira sua misericordias suas; qui in tribulatione peccata dimittit; qui facit de tenebris lucem splendescere; luctum nostrum conuertit in gaudium, mœrorem in lætitiam. Psal. 76, 9. 2. Cor. 4, 6.
Nam *Soldanus* vnum de captiuis nostris mittens, de pace vel treuga nobiscum tractare cœpit: In quo tractatu fossatum nostrum & munitiones nostras reparauimus alacriter. Interea nautæ Christianitatis proditores, & cũ eis Peregrini plurimi, magis seipsos amantes, quàm fratribus compatientes, ante tẽpus consueti passagii agonistas CHRISTI in summo periculo relinquentes eleuatis velis ab arrepto portu, nobis tristitiam, Babyloniis audaciam contulerunt. Qui tractatum pacis intermittentes, in vigilia sanctorum *Cosmæ & Damiani*, & sequenti die proximo in Sabbato cum galeis & barbotis per flumen; cum magonellis & targiis & fustibus pro implendo fossato, per terram, feritate Barbaricâ & impetu consueto, nos impetierunt. Sed durus bellator, triumphator in Israel, solitâ vsus gratiâ 1. Reg. 15, 29.

castra sua defendit misso per mare *Saluarico de Malleon* cum galeis armatis, & bellatoribus multis in ipso necessitatis articulo. Et nos clamantes in cœlum, nec trepidantes ad prælium, sed viriliter resistentes, illos interfectos, sauciatos & confusos, ab insultu triduano recedere coëgimus Ipsius virtute, qui saluat sperantes in se. Interea

Dan. 13. ciuitas obsidione longâ, ferro, fame, pestilentiâ grauiter, & vltra quàm credi potest, vel scribi, afflicta, in sola pace, quam Soldanus ciuibus promisit, spem posuit: Adeo enim in ea fames inualuerat, vt cibi desiderabiles deessent: panis corruptus abundauit in ea. Durabilis non est annona Ægypti propter molles glebas, in quibus crescit, nisi supra circa partes Babyloniæ artificiosè seruetur in annos. Et sicut audiuimus, *coctanum* vnum vndecim bysantiis vendebatur in ea. Ex angustia famis diuer-

* sa morborum genera vexabant eos, & inter cætera incommoda quæ sustinuerunt, noctibus quasi *aurisia* percussi, nihil videre poterant. Soldanus de die in diem vanis promissionibus, ipsos à deditione dehortatus, decepit miseros. Postremò autem portas suas obstruxerunt intrinsecus, ne aliquis ad nos veniens de suis, nunciaret quomodo dies afflictionis eos possedit. Si quis verò per posticum, vel de turre per funes euadere potuit; inflatus & famelicus ciuium suorum probabat euidenter inopiam. Illis, qui foris in circuitu, Sarracenis, nos obsederunt, copia panis & pabuli cœpit decrescere. *Nilus* siquidem, qui post festum S. Ioannis Baptistæ vsque ad exaltationem sanctæ Crucis solet excrescere, & Ægypti planiciem irrigare, hoc anno more suo non ascendit ad signum, quod ponere solent Ægyptii; sed prout credimus magnam partem terræ siccam reliquit, quæ nec arari nec seminari poterat suo tempore. Vnde *Soldanus* caristiam timens & famem, etiam amore retinendi Damiatam, talem pacem cum *Coradino* fratre suo attulit, vt sanctam Crucem, quæ olim capta fuit in victoria Salahadini cum ciuitate sancta Hierusalem, & omnibus captiuis, qui per regnum Babyloniæ & Damasci viui reperiri possent; sumptus etiam ad reparandum muros Hierusalem redderent; insuper regnum Hierosolymitanum restituerent totaliter, præter *Craccum* & *Montem regalem*; pro quibus retinendis tributum obtulit, quandiu treuga duraret. Sunt autem hæc duo loca in Arabia sita, septem munitiones firmissimas habentia: per quæ negociatores Sarracenorũ & Peregrini ipsorum Mecham tendentes vel ab ea reuertentes transire solent. Et qui po-

* tenter tenuerit Hierusalem, & voluerit, grauiter nimis cum agris & vineis lædere eos poterit. Hanc compositionem acceptandam, & vtilem Christianitati, *Rex* & *Francigenæ* & Comes *Cestriæ* cum Capitaneis *Theutonicorum* censuerunt pertinaciter. Nec hoc mirãdum fuit: quia longè minori pace, quæ priùs oblata fuerat, contẽti fuissent, nisi sano consilio fuisset illis obuiatum. *Legatus* autem cum *Patriarcha* & *Episcopis, Templariis, Hospitalariis*, & omnibus *Italiæ* Capitaneis, multisque aliis prudẽtibus viris efficaciter huic tractatui se opposuit; rationabiliter ostendẽs, ante omnia Damiatam fore capiendam. Opinio diuersa peperit discordiam, quæ citò sedata fuit propter communem necessitatem. Interea *Soldanus* magnam multitudinem peditum clanculo per loca palustria misit ad ciuitatem, quorum ducenti quadra-

* ginta Christianis dormientibus fugerunt, ingressi Dominicâ nocte post festum omnium Sanctorum: tandem per clamorem vigilum, occisi sunt; & captiuos ad trecentos & plures computauimus. Nonas Nouembris, SALVATORE mundi regnante & domino *Albanensi* Episcopo Apostolicæ sedis legatione fungente, solerter & vigilanter capta est ciuitas Damiatæ absque deditione, sine defensione, sine violenta deprædatione cum tumultu, vt soli filio DEI ascribatur victoria euidenter, qui populo suo in Ægypto ingressum inspirauit, & ibidem vires monstrauit. Et cùm caperetur ciuitas in oculis Regis Babyloniæ more solito, non fuit ausus CHRISTI milites ad defensionem paratos per fossatum nostrum aggredi. Eodem tempore & fluuius excreuit vberrimis aquis fossatum implens. Ipse verò *Soldanus* confusus pro-

Gen. 1, 9. pria castra combussit & fugit. DEVS autem qui tertiâ die aquas sub firmamento in locum vnum congregauit, ipse agonistas suos per aquas maris ad portum Damiatæ perduxit; mense Maio, tertiâ feriâ. Eosdem transduxit per Nilum ad obsidendam

Isaiæ 15, 5. ciuitatem; mense Februario, feriâ tertiâ. Hanc vrbem vitulæ consternanti, quę modò terræmotu submersa est, possumus assignare. *Vitulam* appellamus propter eius lasciuiam. Piscibus enim, auibus & pascuis, frumento, hortis & pomeriis abunda-

Apoc. 19. uit: negotiando, piraticã exercẽdo, delitiis affluxit in culpa; percffluxit in Gehenna.

Sed

Sed vnâ horâ venit iudicium eius. Consternantem Devm, quia terræ raptu tertio habitatores eius perierunt, ipsâ tamen integrâ manente. A Græcis & Latinis primò obsessa fuit, qui ab ea defecerunt. Hac vice tertiâ Rex regum & Dominus dominãtium seruis suis ipsam tradidit, Iesv Christo duce, qui viuit & regnat & imperat, & vincit; qui sementis irrigua locauit Ægyptiis; & confudit operantes sericum, & byssum plectentes, & texentes subtilia. Tali duce Christi milites Damiatam ingressi plateas eius inuenerunt stratas cadaueribus mortuorũ, pestilentiâ & fame deficientium; aurum & argentum nimis; pannos sericos negotiatorum, in abundãtia; supellectilem variam, in superabundantia. Ciuitas hæc præter naturalem situm loci, qui munitur triplici muro, cincta est turribus lateritiis multis & magnis fortissimè munita; clauis & antemurale totius Ægypti; inter Ramesse & campum Thaneos sita, in terra, vt coniicere possumus, *Gessen*, quæ pascualis est, quam petierunt filii Israël à Pharaone tempore famis. Damiata, Damiata inclyta in regnis, multùm formosa in superbia Babyloniæ in mari dominatrix: In ascensu persecutorum tuorum per paucas & modicas scalas comprehensa. Nunc humiliata es sub potenti manu Dei; & adultero, quem diu tenuisti, proiecto, ad priorem virum tuum reuersa es. Et quæ priùs parturiebas spurios a modò paries filios legitimos ad cultum filii Dei, firmiter à cultoribus Christi possessa. *Acchon Episcopus* ex te primitias animarum Deo soluit: paruulos tuos, qui in te reperti sunt, ab ipso vitales etiam morti proximos, baptisinatis vndâ sacramentaliter mundando. Multiplices soluisti pœnas; quia præter eos, qui viui comprehensi sunt in te, mortui tui promiscui sexus à tempore obsidionis in circuitu cõputantur ad mille & ampliùs: quos sine ferro & igne Dominus percussit, a modò dedignatus sustinere spurcitias in te commissas. Gaudeat igitur vniuersalis Ecclesia, dignas gratiarum actiones referendo pro tali triumpho; & non solùm pro Damiata; sed pro destructa perniciosa munitione montis *Thabor*, & pro aditu libero in Hierusalem: vt reædificentur muri eius tempore ab altissimo prouiso. Pro *Castro* præterea *Peregrino*, quod magnis sumptibus ædificat viriliter & inexpugnabiliter militia Templi, de qua superiùs scriptum est. Lætare prouincia *Coloniensis*, & lauda & exulta; quoniam in manibus, instrumentis bellicis, bellatoribus & armis, victualibus & pecunia maius auxilium tulisti, quàm residuum regni Theutonicorum. Tu autem *Colonia* ciuitas Sanctorum, quæ in hortis hæreditas inter virginum lilia, rosas Martyrum, violas confessorum: Flecte genua cordis tui pro deuotione filiarum tuarum, magnificas gratiarum actiones altis vocibus resonando. Ante captionem Damiatæ *liber* nobis apparuit *Arabicè scriptus*. Cuius auctor se Iudæum, vel Christianum, vel Sarracenorum negat i[illegible] Quisquis autem fuerit, prædixit mala, quæ Salahadinus populo Christiano[illegible]eliciter intulit, in destructione Tiberiadis: in victoria, quam de Christianis habuit, quando Regem Hierusalem & principes captiuos duxit, Aschalonem destruxit; & quomodo conabatur Tyrum apprehendere, sed non profecit; & alia multa, quæ peccata illius temporis meruerunt, prædixit. Prædixit destructionem hortorum & palmarum ciuitatis Damiatæ, quam factam vidimus, quando librum hunc per interpretes inspeximus: Addidit & Damiatam à Christianis fore capiendam. *Salahadini* nomen non ponit, sed per nigros oculos & crocea vexilla ipsum designat. Insuper prædixit quendam Regem Christianorum *Nubianorum* Mecham ciuitatem debere destruere, & ossa Machometi Pseudoprophetæ dispersa proiicere; & quædam alia quę nondum euenerunt. Sed si completa fuerint, ad exaltationẽ Christianitatis, & depressionem Agarenorum euenient. Scimus quosdam gentiles ethnicos Spiritum sanctum habere in ore, sed non in corde, & manifestè de Christo prophetasse. Vnde non miramur si per canales lapideas aqua purior pertransit. Ad hæc fama discurrens per totum orbem, Damiatam à Christianis esse comprehensam, *Georgianorum* litteras ad castra Catholicorum transmitti persuasit. In quibus continebatur, quòd indignata gens illa vel excitata, Rege eorum conuocante Principes, decreuit & iurauit se obsessuram aliquam ciuitatem famosam Sarracenorum: allegans sibi verecundum esse, quòd fratres de transmarinis partibus & vltimis terræ finibus venientes, per mare spaciosum periculis plenum tam munitam ciuitatem longâ obsidione cepissent: nisi & ipsi, quibus facilius erat, perfidos impugnarent, & Damascum vel aliam ciuitatem vel locum alium nominatum,

Apoc. 19, 6, 16.

Isaia 19, 9.

Gen. 46, 34.

virtute caperent armorum. Sunt autem *Georgiani* cultores CHRISTI, ritus habentes Græcorum, Persis vicini, longo terrarum tractu à Terra Promissionis distantes, quorum dominium extenditur vsque ad Caspios montes, in quibus decem tribus inclusæ desiderant aduentum Antichristi; tunc etiam erumpent magnam stragem facturæ. Georgiani bellicosi sunt homines, habentes rasuram in capite, Clerici rotundam, Laici quadratam: Mulieres eorum equestris ordinis edoctæ sunt ad prælium. Homines isti quando ordinatis aciebus aggressuri sunt inimicos, quilibet pu- * gillarem cucurbitã repletam vino * prout velociùs ebibit, & statim viriliter aduersarios inuadunt. Computandum esse non dubitamus inter beneficia Saluatoris IESV CHRISTI, quòd à sicariis maiores nostros defendit in obsidione Damiatæ. Vsitatum siquidem habebant *Assassini*, & eorum præceptor *Vetulus de montanis*, cultellos emittere contra Christianos ad intercipiendam vitam ipsorum, qui negotium Christianitatis propensiùs procurabãt. Nam treugarum tempore, filium Tripolitani Comitis, adolescentem spectabilẽ in Ecclesia beatæ Virginis apud *Carchusam* ante altare procumbentem, nequiter interfecerunt. Vnde Militia non cessauit eos persequi pro tam religiosa exanitate violata, donec humiliarentur vsque ad ser- * uitutem tributi. Tria namq; millia bysantiorum annatim Templariis persoluunt. Eiusdem obsidionis tempore Armeniæ Rex *Leo* nomine defunctus est in terra sua. *Melchisomaphat* filius Saphadini multa damna Templariis intulit, cùm essent in obsidione Damiatæ: Combussit enim oppidum Castri albi; & turres munitas destruxit: Sed cùm rediret in terram suam, victus est à Sarracenis. Mortuus est *Soldanus* * *Ichonii*, qui creditur baptizatus fuisse. Qui tantæ benignitatis erat in Christianos, vt treugam cum Sarracenis solui iuberet CHRISTI cultores, quos vinculatos inuenit in munitionibus, quas expugnauit; & in optione eorum posuit, vtrum in patriam suam redire vellent, an acceptis ab eo solidis sub ipso militare potiùs eligerent. Idem Christianos in tantum familiares habuit, vt custodes sui corporis constitueret eosdem: licet pater ipsius a *Lascaro* Græco fuisset interfectus. Manutenuit etiam *Myralyn* filium Salahadini exhereditatum contra filios Saphadini, quantum Caliphas permittebat de Baudas, Papa suæ gentis. *Isaie 14,5.* Cõtriuit Dominus baculum impiorum, confregit cornu superborum, *Psal.65,4.* terribilis in consiliis super filios hominum, portas Damiatæ potenter aperuit. Ingredientibus nobis fœtor intolerabilis, aspectus miserabilis; mortui viuos occiderunt. Vir & vxor, dominus & seruus, pater & filius se mutuis fœtoribus interemerunt. Non solùm plateæ erant mortuis plenæ; sed in domibus & cubiculis & lectis iacebant defuncti. Exstincto viro mulier impotens surgere, subleuandi carens subsidio vel solatio, putredinem nõ ferens expirauit. Filius iuxta patrem, vel è conuerso; ancilla iuxta domi[illegible]el vi- *Thren.4,4.* ce versâ; languore deficiens iacebat exstincta; paruuli petierunt panem, [illegible]n erat qui frangeret eis. Infantes ad vbera matrum pendentes, inter amplexus moriẽtium * vocitabant. Delicati diuites, inter aceruos tritici interierunt fame, deficientibus cibis, in quibus erant nutriti, pepones & allia, cepas & altilia, pisces & volatilia, & fructus arborum, & olera frustra desiderantes. Multitudo vulgi contracta vel molestia diutiùs fatigata, deficiens aruit. Octoginta ferè sicut a captiuis referentibus didicimus, à tempore quo perfecta est obsidio, perierunt in ciuitate; exceptis eis quos sanos vel languidos inuenimus quasi mortuos, quorum trecenti spectabiliores vtriusque sexus ad redemptionem captiuorum nostrorum reseruantur; alii sunt mortui post victoriã, alii magno pretio venditi, alii baptizati CHRISTO donati sunt. Ciuitas hęc gradatim murata, primum murum habet humilem ad custodiam fossati, secundum altiorem, tertium eminentiorem secundo. Murus medius viginti octo turres habet principales, binas vel ternas testudines continentes, quæ omnes remãserunt integræ cum muris, præter vnam: quæ crebris *tribuculis* Templariorũ ictibus concussa fuit aliquãtulum. Adeo enim exercitus noster ad pigritiam resolutus fuit, vt milites otio dediti negligerent opus CHRISTI. Vulgus autẽ ad tabernas & negotiationes fraudulentas se conuertit. *Cati* duo, ad fossatum implendum magnis sumptibus compositi fuerunt: quorum vnus in custodia Regis, alter in custodia Romanorum cõbustus fuit. Cùm adhuc potentes essent in armis custodes ciuitatis, fossæ duæ subterraneæ factæ fuerunt, ad suffodiendum fundamenta munitionum. Sed labor iste frustratus est post expensas plurimas. Sic Dominus dare voluit ciuitatem

integram

integram fine damno capientium eam in virtute. In commune iurauimus omnes, vt abſportata de ciuitate ſpolia redderentur inter victores diuidēda. Hoc etiam ſub anathemate terribili fuit præceptum à domino *Legato* Apoſtolicæ ſedis. Transgreſſores perpetuò remanebant infames, cum *Achor*, qui furatus fuit de anathemate Iof.7,18.
Hiericho, computandi. Veruntamen concupiſcentia oculorum plures fecit fures. Suſcepimus tamen ad vtilitatem Reipublicæ magnam partem delitiarum Ægypti in auro & argento, *perlis* & pomis ambræ, filis aureis, phylacteriis variis, pannis ſericis pretioſis, ſicut enumerat Iſaias: *In die illa auferet Dominus calceamentorum ornamenta & lunulas & torques, monilia & armillas, mitras & diſcriminalia, periſcelidas & murenulas, olfactoriola & annulos, inaures & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, acus & ſpecula, ſyndones & vittas, & teriſtra:* quæ omnia nemo dinumerare poterat. Sed ad ponderandum multùm impendimus; quæ diſtributa ſunt per exercitum Domini cum annona quæ reperta fuit in ciuitate. *Legatus* Apoſtolicæ ſedis, Damiatam, cum ſuis appenditiis & pertinentiis omnibus regno Hieroſolymitano conceſſit in perpetuum. *Machomeria* Damiatæ, per inuocationem ſanctæ Trinitatis, mutata eſt in Eccleſiam beatæ Virginis, in quadrum poſita. Tanta ferè eius latitudo, quanta longitudo eius conſideratur; columnis ſuſtentatur marmoreis, centum quinquaginta minus vna, ſeptem porticus habens; & in medio habens aperturam longam & latam, in qua pyramis alta ſurſum aſcendit. Quatuor in ea principalia fundata ſunt altaria, titulatorium beatæ Virginis primum: Principis Apoſtolorum Petri ſecundum: Sanctæ Crucis tertium: Beati Bartholomæi, in cuius feſto turris fluminis capta fuit, quartum. Inuecti ſunt in Damiata tribuculi quatuor cum petrariis & mangonellis plurimis, baliſtæ cum cornu fortiſſimæ, magnalium baliſtarum & arcuum propter multitudinem neſcimus numerum: Inſuper omne genus armaturæ fortium repertum Chriſtianitati conſeruatur. Aurum & argentum cum perlis & aliis rebus mobilibus non ſolùm inter Cleros & milites, ſed etiam inter ſatellites, mulieres & paruulos diuidebant proportionaliter. Turres ciuitatis diſtributæ inter regna, quorum bellatores conuenerunt ad eius captionem. Deducta fuit primò vna turris, ſicut decuit & oportuit, quæ Romanæ fuit aſſignata Eccleſiæ, cum porta ipſius, quæ olim dicebatur Babylonica, appellatur Romana. Alia etiam turris Archiepiſcopo reſeruatur Damiatæ. Et ſicut olim ciuitas DEI viuentis *Hieruſalem* ſancta, capta fuit ab hoſtibus nocte, ſic Chriſtiani ante diluculum Damiatam obtinuerunt. Inſtrumentum quo turris fluminis capta fuit, Theutonici cum Friſonibus in commune dederunt; de quo factus eſt pons nouus inter ciuitatem & caſtrum, quod conſtruitur ad munimentum ripæ ciuitati cōtrapoſitæ. Duo caſtellula compoſita ſunt ad cuſtodiam pontis de eodem inſtrumento. Inſuper de altis arboribus ſuper quas ſcalæ pendebant, ædificatur ſpecula ſuper altitudinem caſtri noui ad indicandum portum longè nauigantibus. Pons vetus qui mediante inſulâ vtramque ripam contingebat, obſidionis tempore multipliciter à Saracenis fuerat attentatus, & à Chriſtianis viriliter defenſus, facto officio ad alios reſeruatur vſus. Non minori miraculo, imò maiori donauit Dominus Chriſtianis *Thanis*, menſe Nouembri in feſto beati Clementis, qui habet habitaculum ſuum in mari. Nam miſſi exploratores, numero quaſi mille viri, in nauiculis per paruum fluuium, qui fluuius *Thanis* appellatur, vt de caſalibus ſibi tollerent victualia, & ſitum prædicti loci diligenter explorarent. Sarraceni, qui erant in præſidio caſtri, ſeratis portis fugerunt. Noſtri verò ſolum CHRISTVM Capitaneum ibidem habentes, templa erumpentes intrauerunt. Teſtati ſunt nobis redeuntes ſe nunquam in palatio fortius caſtrum vidiſſe. Septem turres habet firmiſſimas teſtudinatas. Inſuper per gyrum duplici foſſato & vtroque murato cingitur, habens antemurale. Lacus ſeſe diffundit in lacum per circuitum in tantum, vt aditus equitibus hyeme ſit impoſſibilis; æſtate difficilis, adeo vt per noſtrum exercitum obſidione nunquam caperetur. Lacus piſcoſus eſt valde, de cuius piſcariis Soldano Babyloniæ ſoluebantur annuatim quatuor marchæ argenti. A ſenioribus indicatum eſt nobis. Auibus & ſalinis abundat. Per circuitum caſalia multa ſeruiebant ei. Ciuitas olim famoſa, maior Damiatâ, ad caſtrum modò redacta; nunc etiam ruinoſa magnitudine ædificiorum. Hæc eſt *Thanis* cuius campos meminit Propheta: *Coram patribus eorum fecit mirabilia*, &c. Et Iſaias: *Stulti principes Thaneos, ſapientes conſiliarii Pharaonis de*

Margin notes: Iſaia 3,7. (beside "In die illa auferet Dominus"); * (beside "Teſtati ſunt nobis"); Pſal. 77,15. (beside "Coram patribus"); Iſaia 19,11. (beside "Stulti principes")

4.Reg.25,25. *derunt consilium insipiens.* Hæc est *Thanis*, in qua lapidatus asseritur *Hieremias.* Destru-
Hierem. 41, 2. cta est Hierosolyma à Babyloniis, & Godolia ab Ismahele interfecto. Reliquiæ
populi contra consilium Hieremiæ Prophetæ interfecti sunt, in Ægyptum Hiere-
Hierem. 43, 7,9. miam secum ducentes, qui mansit cum eis in Thanis. *Sume lapides grandes & abscon-
de eos in crypta, quæ est sub muro lateritio in porta domus Pharaonis,* &c. Postmodum locu-
Hierem.44, 26,27. tus est eis Hieremias: *Hæc dicit Dominus DEVS. Ego iuraui in nomine meo magno, quòd o-
mnes viri Iuda, qui sunt in terra Ægypti, gladio & fame peribunt, donec penitus consumantur.*
Et insurrexit populus aduersus Hieremiam, & lapidauerunt lapidibus, quos absco-
derat sub muro lateritio. Ægyptii honorauerunt Prophetam sepelientes eum iuxta
tumulum regum. Oratione enim suâ fugauerat Crocodilos. *Alexander* autem Ma-
cedo veniens ad sepulchrum Prophetæ, cognoscens loci mysteriū, transtulit ipsum
in Alexandriam & sepeliuit gloriosè. *Crocodilos* apud Damiatam inuenimus & in-
terfecimus. Est autem bestia aquatica crudelis, homines & iumenta deuorans,
quæ solo visu apertis oculis oua sua fouet: Exclusi pulli statim fugiunt eam tāquam
hostem; quos enim rapere potest statim glutit & deuorat. Et cùm cætera animalia
molam * fouent inferiorem, illud mouet contra naturam superiorem. Distat *Tha-
nis* à *Damiata* itinere vnius diei per mare, versus Terram Promissionis: vt facile sit
de Acchon vel de Damiata per mare, per terram, per fluuium præsidium ibidem
ponere vel victualia transmittere. Damna multa Christianis intulit in obsidione
Damiatæ, quando naues ad nos accedentes vel recedentes à nobis, vi ventorum
delatæ sunt illuc. Nam ante Thanis littus maris arcuosum & importuosum sinum
facit amplum & latum, in quem naues deuolutæ sine vento multùm opportuno re-
cedere non valent. *Coradinus* reuersus in Palæstinam Cæsariense castrum obsedit,
quod erat in custodia Regis; & breui tempore cepit illud & destruxit, defensoribus
illius negligenter agentibus, qui tamen ferè omnes euaserunt, quia liberum introi-
tum & exitum habebant per mare. Deinde accessit ad *Castrum Filii DEI* cum toto
exercitu suo; & desiderans obsidere illud ex omni parte, sagaciter intellexit, quod
comprehensibile non erat: Insuper Templarios ad omne periculum paratos inue-
nit, qui castrum victualibus & omni armatura fortiter munierant. Eodem tempore
Templarii latrones Sarracenorum ab Acchon repulerunt viriliter, quosdam occi-
dendo, alios captiuando. Coradinus autem auxilium postulabat a Sarracenis, qui
ab ortu Solis venientes obsederunt Acchon; quod efficere non poterant propter
inexorabilem discordiam principum terræ ipsorum, Christianis plurimùm oppor-
A. Dn. 1220. tunam, quam Calyphas Papa ipsorum sepelire laborabat. Anno incarnationis
Domini *millesimo ducentesimo vigesimo*, *Coradinus* Princeps Damasci destruxit *Saphet*
castrum firmissimum, quod Salahadinus, flagellum Christianorum, per longam
obsidionem in tantum arctauit, vt defensores fame deficientes, requisitâ licentiâ
Magistri militiæ Templi redderent illud Tyranno. Quæ vox, quæ lingua valet re-
texere nobis multiplicata beneficia Saluatoris? quem bonitas molita, & clementia
naturaliter insita intrinsecus adueniens, Ecclesiæ continuata supplicatio, benigni-
tatis oculo respicere castra fidelium suauitate deuotionis induxerunt: *Ipsum lenit o-
ratio, lachryma cogit.* Et cuius laudi non sufficit obstupescens in corde conscientia;
quomodo sufficere poterit scribentis manus, aut loquentis lingua? Veruntamen
coaceruare libet & admirari, licet modici temporis miracula, quæ descenderunt à
Iosue 6,11. &c. patre luminum. Filii Israhel præsentes erant circumeuntes cum arca Domini,
clangentes buccinis; & septimo die vociferantes, quādo ceciderūt muri Hiericho,
vt populus Domini liberum haberet ingressum. Nos autem dormitauimus ante
Damiatam pusillanimes & inertes, ad otium vnanimes & torpentes. Nihilominus
ceciderunt muri Hierusalem & Montis Thabor, & Saphet, & aliarum munitionū
nobis hostiliter aduersantium. Insuper Damiatam contra voluntatem quorundam
Pseudochristianorum nobis donauit Altissimus: adhuc & castrum inexpugnabile
Thanis, cum victualium copia; in hostili terra de thesauro suæ largitatis obtulit,
Exod.16,13. qui manna de cælo cultoribus suis in deserto præbuit. Patet ergo omnibus hanc
peregrinationem sanctam, DEO gratam esse per euidentiam miraculorum acce-
ptam. Erubescant & confundantur, qui stipēdia summi Regis receperunt ab Eccle-
sia; & negligenter militantes vel ante tempus recedentes, peregrinationem suam
corruperunt, rationem reddituri Iudici CHRISTO, qui nec decipi nec corrumpi
potest.

potest. Excitentur pigri, qui votum suum non fuerunt executi. *Ruina* enim *hominis* *Prou. 20, 25.* *deuotare sanctos, & post votum retractare.* Quam excusationem afferent in die tribulationis & angustiæ, qui labores aliorum abstulerunt: interficientes animas, quas veri prædicatores viuificauerunt? qui propriæ consulentes auaritiæ, signa Crucis de humeris miserorum, quos voti fecerunt transgressores, tulerunt? Reuertantur etiam ad mentem, quos accusat reatus, conuincit conscientia, pro eo quod falsas paupertates vel debilitates allegando religionem examinatorum circumuenerunt; quia solius Dei est secundùm veritatem iudicium. Defraudatores eleemosynarum, quæ collatæ fuerunt in Terræ Sanctæ succursum; quia mentiti sunt Spiritui Sancto, culpas suas texerunt, cum Anania & Saphira portionem habituri peribunt; *Act. 5, 1.* & cum Iuda fure pessimo & Domini sui proditore punientur gehennaliter; quia proditores *Ioan. 12.* Christianitatis stipendia militantium sibi retinuerunt, dantes animas pro rebus transitoriis, quarum furtum suggessit cupiditas. Immemores Hierusalem matris nostræ, quæ prostrata iacens erigi desiderat à redeuntibus de captiuitate Babyloniæ. Consolare ciuitas Domini, quia nationes ex longinquo ad te venient, & mu- *Isaia 49. & 60.* nera deferentes adorabunt Deum in te. Benedicti gaudebunt qui reparauerunt *Tobia 13, 13. 15.* te. Tu autem lætaberis in filiis tuis, & beati omnes qui diligunt te & gaudent super pacem tuam. Factum est autem vertente anno quo solent Reges ad bellum procedere: *Ioannes* Rex Hierusalem castra fidelium reliquit multas causas prætendens ad excusationem sui; & festinatum reditum promittens, anteriorum oblitus ad posteriora se conuertit: aperiente manum Domino qui portum Damiatæ repleuit vbertate vini, frumenti, & olei, adiuncta peregrinorum & equorum copia numerosa, vt ad progrediendum in negotio feliciter inchoato, nulla locum habeat excusatio. Superuenerunt in sexto passagio, *Mediolanensis* & *Cretensis* Archiepiscopi, *Ianuensis* & *Reginensis* Episcopi, & nuntii Regis *Frederici*, deferentes litteras cum bullis aureis, & aduentum ipsius annuntiantes. Aderat Episcopus *Brictiensis*, & Italiæ militia copiosa. *Legatus* autem considerans, non sine magno gratiæ priuilegio, Diuino munere sufficienter fuisse prouisum in omnibus, quæ requirebat negotii processus, angebatur dolore, quòd tempus inutiliter præteriit, & opportunitas tanta periit. Vnde conuocatis maioribus, ipse primo loco, deinde Mediolanensis Archiepiscopus, & alii similiter Episcopi persuadere studentes progressum contra Soldanum, qui castra sua posuerat supra Nilum, itinere vnius diei a Damiata: sed milites habita deliberatione huic exhortationi contradixerunt: hanc maximè causam prætendentes, quòd Rex Hierusalem aberat pro suæ voluntatis arbitrio: nec alius Princeps militans aderat, cui gens diuersarum nationum obedire vellet ad educendum populum Domini: & sic concordabant ad otium; ex quo multiplicata sunt mala in castris. Mense Iulio superuenit Comes *Mattheus de Appulia*, cum octo galeis: quarum duas cursarias, insidiantes Christianis, cepit in via maris.

FINIS LIBRI TERTII HISTORIÆ ORIENTALIS.

INCIPIT EPISTOLA MAGNI IACOBI ACCONENSIS EPISCOPI, MISSA AD RELIGIOSOS, FAMILIARES, ET NOTOS SVOS IN LOtharingia existentes, de captione Damiatæ.

Dilectissimis in CHRISTO fidelibus fratribus, Magistro Iohanni de Niuella, *& cæteris:* Iacobus *diuinâ permissione* Acconensis *Ecclesiæ minister humilis.*

Iugum CHRISTI suaue cum gaudio & vnanimitate portare.

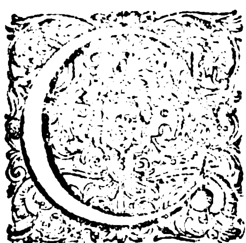

[Psal. 106, 15, 16.] [Psal. 46, 3.] *Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum, qui portas æreas contriuit, & vectes ferreos confregit: subiecitq; populos nobis, & gentes sub pedibus nostris:* ciuitatem Paganorum gloriæ, & ciuitatem fiduciæ incredulorum; ciuitatem munitissimam, & inexpugnabilem; & à multis Regibus, & populis pluries obsessam, sed nunquam superatam, in diebus nostris sanctæ Ecclesiæ & exercitui Christianorum subiecit, [Psal. 74, 10.] *& cornua peccatorum confregit:* aperiens nobis ostium magnum ad subiugandos infideles, & ad ampliandum CHRISTI imperium; & vt captis & eiectis vulpeculis, vinea Domini Sabaoth, quasi nouella plantatio, propagetur; & faciat vuas, quæ faciebat labruscas: & vbi toties inuocatum est nomen maledictum perfidi Machometi, nomen abominabile, quod os dæmonis nominauit, à modo inuocetur nomen benedictum IESV CHRISTI gloriosum, quod os Domini nominauit: vt cognoscant Ægyptii Dominum, & conuertantur ad ipsum: vt ab Occidente ad Orientem lumen veritatis reconuertatur. [Deut. 32, 31.] *Non enim est DEVS noster, vt dii eorum, & inimici nostri sunt iudices,* videntes virtutem Domini & mirabilia eius in captione *Damiatæ:* quod qualiter factum sit, & quàm miraculosè, prædicabo. Igitur cùm ex parte *liciarum* nostrarum & fossati nostri pluries impugnassent nos *Saraceni*, & nihil profecissent; sed multis suorum interemptis, confusi recessissent, ad solita sua peruersitatis arma recurrentes, verbis pacificis & dolosis nostros decipere, & circumuenire tentauerunt, & multa nobis promittentes, si recedere, & obsidionem Damiatæ relinquere vellemus: quæ magna in superficie, iis qui minus cauti erant, videbantur. Nam primò promiserunt, quòd *S. Crucem*, & terram planam cum ciuitate *Hierusalem*, & *Sepulchro Dominico*, & omnes quos in potestate habebant Christianos redderent; & pecuniam pro muris Hierusalem reparandis nobis darent. Secundò castrum quoddã quod iuxta ciuitatem Tyri situm est, quod *Turo* dicitur, cum quibusdam munitionibus aliis, scilicet *Sephet* & *Beafort*, cum *Belinis*, cuius muros destruxerunt, nobis reddere promiserunt: castrum autem munitissimum, scilicet *Craccum*, & *Montem Regalem* volebant retinere; sed pro illis annuum nobis censum dare promittebant: quod multis ex Peregrinis nostris magnum & sufficiens videbatur. Hi autem qui experimento fraudes versipellium cognoscebant, & maximè *Templarii*, & *Hospitalarii* & *S. Mariæ Alemanorum*; dominus etiam Legatus, cum Patriarcha, Archiepiscopis, Episcopis, cum vniuersitate cleri; & quædam pars Peregrinorum, verbis eorum seductoriis nullum præbebant assensum. eò quòd intenderent Saraceni sub occasione simulatæ pacis exercitum CHRISTI dissipare, vt recedẽtibus Peregrinis, qui nobiscum erant, &* aliqui qui hoc audierunt non venturum, terram planam recuperauerunt, & *Hierusalem* cum monte *Thabor* & aliis castris, collectâ contra nos multitudine cum fortitudine sua recuperarent. *Crucem* verò Sanctam eos non habere credebamus: cùm Saladinus & alii Saraceni recuperatâ à nostris Acconensi ciuitate, eam diligentissimè quæsissent, vt captiuos suos à morte liberarent, & inuenire non possent. Sed facta contra nos discordia & diuisio [est] quod & ipsi Saraceni intendebant, & modis omnibus procurabant. Considerauit autẽ dominus *Legatus*, vir cautus & prouidus, & in negotiis Domini peragẽdis vigil, quòd hæc dissensio & moram

moram maximam pariebat, & periculum maximum; & quòd gratiâ DEI abutebantur, cùm Dominus nobis ciuitatem offerret. Sed his qui in ciuitate erant, partim mortuis, partim ægrotantibus, fame & inediâ tabescentibus, adeò vt in ea pauci remansissent qui ciuitatem possent defendere, *Soldanus* die noctuque tam per terram quàm per aquam, nouos in ciuitatem mittebat pugnatores. Vnde dominus Legatus non sustinuit ampliùs expectare: paucis tantùm de suis, quod conceperat, reuelauit, ne quidam ex nostris malitiosè insultantes, impedirent; & ne hostium exploratores hoc secretum eis intimarent: ante autem mediam noctem consurgens cum militibus & conuenientibus suis ad fossatum ciuitatis deuenit. Saraceni autem quendam põtem destruxerant, quo mediante ad primum vrbis murum, & eiusdem muri portam erat accessurus: Legatus verò cum suis scalis, & asseribus iussit pontem reparari; moxque transeuntes, ipsam portam combusserunt: deinde festinanter per medios ignes transeuntes, inter duos muros sese receperunt. Et primi, murum, portâ succensâ, scalas applicantes, ascenderant; alii verò, per medios ignes per portam transierunt. Ciues autem in stuporem & pusillanimitatem conuersi, & confracti viribus, & de defensione desperantes, modico conamine restiterunt. vnde factũ est, vt nullus ex nostris interemptus, paucis tãtùm leuiter vulneratis, de Sarracenis verò pluribus interfectis, DEVS in manus nostras miraculosè tradiderit ciuitatem. Igitur nonis Nouembris, Saluatore mundi regnante domino *Petro* An Dom. 1219. *Albanensi* Episcopo, Apostolicæ Sedis Legato, solenniter vigilante, anno gratiæ *MCCXIX.* capta est *Damiata*, absque deditione, sine defensione seu violentia, sine deprædatione vel tumultu, vt soli Filio DEI euidens adscribatur victoria: qui populo suo ingressum in Ægyptũ aspirauit & ibidem vires instaurauit; gloriam suã alteri non dedit; triumphum verò sanctæ Romanæ ecclesiæ contulit. Quidam verò ex nostris qui propriam gloriam quærebant, & iam contentiosè de spoliis & partitione ciuitatis inter se agebant, suo more, gloria Dominus eos priuauit. Illucescente namque die, videns *Soldanus*, & exercitus eius, vexilla nostra super turres, & mœnia ciuitatis erecta, ingenti terrore concussus, cum mœrore fugiens, castrum cum ponte, quem super fluuium fecerat, combussit: certissimè sciens, quòd DEVS, reprobatis & confusis Saracenis, pro nobis miraculosè pugnasset. cùm enim mense Februario, in die *S. Agathæ* Virginis, fluuium *Nili* (qui alio nomine dicitur *Gion*) fugientibus Saracenis transiremus; & vndique ante *Damiatam*, tam per terram, quàm per vtramque insulam, cingeremus, plusquam sexaginta Saracenorum millia intra muros ciuitatis remanserunt inclusi. Post nouem verò menses, ipsis nonis videlicet mensis Nouembris, captâ ciuitate, vix tria ex eis millia inuenimus: inter quos vix centum remanserant sani qui possent defendere ciuitatem. Dominus enim pestilentiâ percutiens aduersarios, gladium euaginauit post eos; adeò quòd cùm ingrederemur ciuitatem, tot inuenerimus mortuorũ cadauera super terram, quòd pauci qui remanserant, viui, ob intolerabilem fœtorem, tot mortuos sepelire non poterant. Purgatâ autem ciuitate, dominus Legatus cum Patriarcha & vniuerso clero Acconensi, cum candelis & luminaribus, cum hymnis & canticis, cum laudibus & gratiarum actione, in die *Purificationis beatæ Mariæ*, processionaliter ingressus est ciuitatem. Fecerat autem dominus Legatus parari magnam basilicam, in qua ad honorem beatæ Virginis cum magna populi deuotione celebrauit: in qua etiam sedem *Archiepiscopalem* instituit, multis etiam aliis intra ciuitatis ambitum constitutis ecclesiis, eiecto perfido Machometo, diuinum officium, diebus ac noctibus, ad honorem DEI & Sanctorum eius iugiter adimpleuit. Inuenimus autem in ciuitate pauca valdè victualia; aurum verò & argentum, pannos sericos cum vestibus pretiosis, & aliam multam supellectilem reperimus. Sed quoniam multi fures & latrones, & solo nomine Peregrini, in captione versati, in exercitu nostro tunc temporis erant; Saraceni autem maximam pecuniæ partem in terra absconderant, & in aquam proiecerant, vix ad vtilitatem communitatis quadringentorum millium Byzantinorum precium colligere, & inter nostros diuidere potuimus. Idcircò nimirum & scandalum, rixæ & contentiones exortæ sunt in populo insipienti & indisciplinato: de captis verò Saracenis quos in ciuitate reperimus, quadringentis melioribus & ditioribus retentis, vt captiuos nostros facta commutatione pro ipsis recuperare possemus, omnes, eo quod sumptuosum esset

nimis tot homines pascere, vendidimus Christianis, vt seruirent eis in perpetuum, exceptis paruulis: quos ego cum labore magno, & expensis feci reseruari: quibus baptisatis plus quàm quingenti post baptisinum ad Dominum, primitiæ DEO

Apoc.14,4. & Agno, transierant. *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Virgines enim sunt: & sequuntur Agnum quocunque ierit.* Alios autem præter illos, quos retinuimus, quibusdam amicis meis, vt eos iuuarent, & Sacris Literis ad cultum DEI imbuerent commisi. De consensu verò Peregrinorum, dominus Legatus dominium ciuitatis cum pertinentiis, ad amplificationem Hierosolymitani regni, Regi Hierosolymitano in possessionem perpetuam contulit: domos verò ciuitatis cum quibusdam tractibus, secundùm varias nationes, quæ ad *Elam* fuerant, diuiserunt peregrinis. Erant autem in ambitu primi muri viginti & octo turres maiores, exceptis minoribus, quorum munimine inexpugnabilis erat ciuitas: nisi eam Dominus miraculosè populo suo tradidisset Christiano, nec solùm istam, sed ciuitatem *Thaneos*, cum castro adiacente, octo turres inexpugnabiles habente, quod ex nulla parte posset obsideri, non minori, vt dicitur, miraculo, nobis DEVS subiecit. Ciuitas autem Thaneos, cum sua diocesi, sub Damiata metropoli continetur. Sed ne triumphum viribus nostris, vel nostræ multitudini possemus adscribere, vt humiliaremur & cum Propheta confiteremur: *non in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me: Dominus est qui humiliat, & subleuat:* multis tribulationibus ad purgationem peccatorum, & maiorem coronam electorum, antequam traderet ciuitatem, populum suum permisit affligi.

Psal.43,8.
1.Reg.2,7.

Dum enim multitudine magnâ, tam equitum quàm peditum, die quodam nostri contra Soldanum exirent ad pugnam, tanquam nil timentes, sed in sua fortitudine confidentes: non proponentes DEVM ante conspectum suum: non cum humilitate, sed cum superbia & elatione, multi, propter lucrum temporale, contra hostes perrexerunt. *Soldanus* qui primus per experientiam didicerat, quòd pauci de nostris dum ponunt DEVM adiutorem suum, multos ex suis absque magna difficultate superassent, non est ausus nostrum exercitum exspectare: sed paulatim nostris subsequentibus, cum omni supellectili sua fugiendo cedebat. Cùm autem intra fossatum, quo Soldanus castra sua cinxerat, exercitus noster peruenisset, paulisper tanquam fessi ex tunc nostri subsistentes pausauerunt: tumque .... inimicis verò tum insequentibus, nostrorum quidam terga vertentes non fugati fugerunt: quod videntes quidam ex nostris militibus, corde constantes, & de fuga suorum admirantes, & nimium dolentes, vt à posteriori exercitum custodirent, ordinati, consertis aciebus secundùm ordinem, & militarem disciplinam subsequebantur: vt scilicet absque magno damno reuerti posset exercitus; vbi quidam ex nostris impetum subsequentium Saracenorum, qui nostrorum equos sagittis vulnerabant, sustinere non valentes, relictis sociis, euaserunt Saracenos. Ex quo factum est, vt primo die priusquam ad castra nostra peruenirenus, plus quàm mille è nostris amitteremus: quibusdam gladio interfectis, quibusdam captis, equis eorum vulneratis, vel præ calore deficientibus; multis etiam ex peditibus propter æstum solis extinctis: quidam ex solo timore, iusto, sed occulto DEI iudicio, in insaniam conuersi, exspirauerunt. In primo bello plus quàm ducentos milites amisimus, quibusdam interfectis, aliis verò in captiuitatem ductis. Capti sunt autem viri nobiles, *Electus Beluacensis*, & frater eius *Andreas de Nansolio*; *Iohannes de Arciato* miles strenuus; *Andreas de Espeisse*, *Gualterus* Regis Franciæ Camerarius, & filius eius Vicecomes Bellimontis; frater *Andegauensis* Episcopi, & *Odo de Castellione*, & multi alii; quos longum esset enarrare. Multi autem die illo coronati feliciter ad Dominum migrauerunt. Ego verò die illâ absque armis, cum cappa, & superpellicio cum domino Legato & Patriarcha, qui sanctam ferebat Crucem, exieram; & non placuit DEO cum suis martyribus me miserum & indignum vocare, sed adhuc ad laborem & dolorem voluit reseruare. Multis aliis tribulationibus Dominus nostram repressit superbiam. Naues enim nostras cum scalis ex parte fluminis medio ciuitatis, frequenter applicantes, repulsi sumus: Sarracenis ignem Græcum proiicientibus & bellicis machinis, quæ *petrariæ*, vel petrariæ dicuntur, lapides iaculando quosdam ex nostris interficientibus: ex parte verò terræ, cum labore & expensis magnis fodientes, aquis fossati impedientibus, nil profecimus. Cùm autem bellica quædam

dam

dam instrumenta, quæ *Cattos* nuncupant, versus nostros traheremus, ignem Græcum copiosè proiicientes Saraceni, multis ex nostris vulneratis illa combusserunt. Nobis etiam inuitis, & ignorantibus, quandoque sub parte terræ, quandoque sub aquis per fluuium, ciuitatem ingrediebantur, non modicum his qui erant in ciuitate, ferebant solatium. Nostri verò magnum rete ex transuerso fluminis protendentes, facti piscatores hominum, Saracenos prendebant. Iam verò omnibus attẽtatis, quid amplius faceremus vix excogitare valebamus: Longè enim fortior erat ciuitas paulò antequam caperetur, quam in obsidionis principio: Dominus autem sibi soli victoriam reseruabat; præmium autem nostris laboribus non negabat: confidimus enim in CHRISTO, qui nobis portas Ægypti miraculosè aperuit, tenebras illuminando, & in fines terræ Ecclesiam suam dilatando. Vos autem sine intermissione orate pro exercitu IESV CHRISTI, vt in terra Promissionis vinea propagetur, Ecclesiæ reparentur, infideles eiiciantur, fides restauretur: vt ædificentur muri Hierusalem, quos inimici nostri subuerterunt. Salutant vos socii nostri & amici *Ioannes de Dionanto*, *Iohannes de Cameraco*, cantor noster; *Henricus* Senescallus ecclesiæ nostræ. Dominus *Reinerus* Prior sancti Michaelis tradidit se religioni Minorum fratrum; quæ religio valdè multiplicatur per vniuersum mundum, eò quòd expressè imitatur formam primitiuæ Ecclesiæ, & per omnia vitam Apostolorum. Magister verò illorum fratrum, frater *Franciscus* nominatur: qui adeò amabilis est, vt ab omnibus hominibus veneretur: cùm venisset ad exercitum nostrum, zelo fidei accensus, ad exercitum hostiũ nostrorum ire nõ timuit; & cùm multis diebus Saracenis verbũ Domini prędicasset, & cùm parum profecisset, tunc *Soldanus* Rex Ægypti ab eo in secreto petiit, vt pro se Domino supplicasset, quatenus religioni, quæ magis DEO placeret diuinitùs inspiratus adhæreret. Eidem religioni tradidit se *Colinus* Anglicus, clericus noster, & alii duo de sociis, scilicet *Michaël* & dominus *Matthæus*, cui curam Ecclesiæ sanctæ commiseram: Cantorem, & Heinricium, & alios, vix retineo. Ego autem debilis, & contractus corde, in pace & tranquillitate vitam meam desidero finire. Misimus vobis duos paruulos, de incendio Babylonis extractos, cum quibusdam pannis sericis, & literis aliis. Ostendite literas *Abbati de Villari*, & aliis amicis nostris. VALETE.

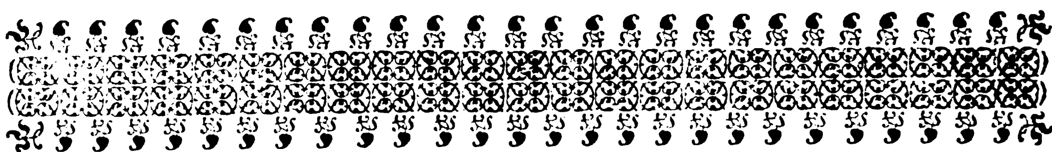

HISTORIA HIEROSOLYMITANA

AVCTORIS INCERTI.

OLET *nonnunquam accidere, vt res quantumlibet notas, & eximiè gestas, tactu temporis vel fama languidior minuat, vel obliuio posteritatis extinguat. Sic Regum quã plurimùm emarcuit gloria; & ipsis consepultum euanuit, quod ab eis magnificè factum, & suis celebratum temporibus, nouitas excepit in fauorem, fama in præconium, populus in exemplũ. Hoc* Grai *veteres diuinitùs attendentes scripti remedium obiecêre prudenter, & scriptores suos quos dixêre* historiographos, *ad conscribendas rerum historias studiosiùs exciuerunt. Vnde feliciter contigit vt vocis viuæ silentium, vox scripta suppleret, ne ipsis mortalibus eorum commorerentur virtutes.* Romani *verò, Græcorum æmuli, perpetuandæ virtutis obtentu, non solùm stili assumpsêrunt officium; sed & statuas adiecerunt: & sic, tam veteres repræsentando, quàm prouocando posteros, virtutis amorem, tũ per oculos, tum per aures ad interiora multipliciter demissum, imitantium mentibus firmiùs impresserunt: Quis iter* Iasonis, *labores* Herculis, Alexandri *gloriam,* Cæsaris *victorias nosset, si scriptorum beneficia defuissent. Porrò* Patrum *gesta* sanctorum, *quos frequentiùs commemorat & commendat Ecclesia, neminem ad imitandum accederent, si conscia veritatis antiquitas* legendam *nobis historiam non reliquisset. Sanè Reges antiqui, cùm variis extollerentur præconiis id vel maximè in votis habebant, vt in ore præsentium celebres, ad posteritatis noticiam deuenirent. Ceterùm, cùm innumeri rerum gestarum scriptores extiterint, plurimi quod audierant, pauci quod vidêre scripserunt. Quòd si* Frigio Dareti *de Pergamorum euersione ideò potiùs creditur, quia quòd alii retulêre auditum, ille præsens conspexit: nobis &* Historiam Hierosolymitanam *tractantibus, non indignè fides debetur: qui,* quod vidimus, testamur; & *res gestas adhuc calente memoriâ, stilo duximus designandas. At si cultiorem dicendi formam deliciosus exposcit auditor, nouerit nos in castris fuisse cùm scripsimus; & bellicos strepitus trãquillæ meditationis otium non admisisse. Ipsa sibi veritas ad gratiam sufficit; & licet pomposo nòn expolita ornatu, quemcunque saltem secreti sui alliciet auditorem.*

A. Dn. 1177.

NNO Verbi incarnati, *millesimo centesimo septuagesimo septimo*, Apostolicæ sedis apicem obtinente *Vrbano* tertio; Imperante in Alemannia *Frederico*, apud Constantinopolim *Ysaakio*; *Philippo* regnante in Francia, *Henrico* in Anglia, in Sicilia *Willelmo*, aggrauata est manus Domini super populum suum; si tamen rectè dixerimus suum, quem conuersationis immundicia, vitæ turpitudo, vitiorum fœditas fecerant alienum. Iam enim eò vsque flagitiorum consuetudo proruperat, vt omnis, (abiecto erubescentiæ velo,) palam & passim ad turpia declinarent. Cædes, rapinas, adulteria, longum esset euoluere, ac proposito nostro contrarium qui res gestas delibare decreuimus, non formare tractatum: Sed cùm hostis ille antiquus corruptionis spiritum longè latéque diffudisset,

fudisset, specialiùs tamen *Syriam* occupauerat, & vnde regiones ceteræ susceperant religionis exordium, inde totius immundiciæ sumebant exemplum. Hinc igitur Dominus, terram Natiuitatis suæ, locum Passionis suæ, in abissum turpitudinis decidisse conspiciens, *hæreditatem suam spreuit*, & *virgam furoris* sui *Salabadinum*, ad obstinatæ gentis exterminium, debachari permisit: maluit enim Terram Sanctam, per aliquantum tempus prophanis Gentilium ritibus ancillari, quàm illos florere diutius quos ab illicitis nullius honestatis compescebat respectus. Hanc futuræ demolitionis instantiam casus præloquebantur diuersi: fames, terræ motus, frequens tam Lunæ quàm Solis defectus. Sed & ventus ille validus quem de Planetarum concursu prouenturum Astronomici pronunciauerant, in huius rei significantiam commutatus migrauit. Ventus verè calidus; qui quatuor mundi cardines concussit, ac orbem totum in seditiones & prælia concitandum præmonstrauit. *Salabadinus* igitur, contractis armatorum copiis, Palestinam violenter aggressus Admiralium Edessæ *Manafaradinum* cum septem millibus Turcorum qui Terram Sacram depopularentur, præmisit. Hic autē, cùm in partes Tyberiadis processisset, [casus] sibi obuios magistrum militiæ Templi *Gerardum de Eideffordia*; & magistrum Hospitalis *Rogerum de Molendinis*, illum quidem fugatum; istum verò interfectum inopino Marte confecit. In quo conflictu, cùm nostrorum paucissimi ab immenso concluderētur exercitu, insigne quiddam & memoriâ dignum contigit: nam quidam Templarius, officio miles, natione Turonius, nomine *Iakelinus de Mailliaco*, quadam virtutis in se omnium prouocabat insultus: cæteris autem commilitonibus suis, qui quingenti æstimabantur; vel captis, vel interfectis belli totius impetum solus sustinuit: & pro lege DEI sui athleta gloriosus effulsit. Hic hostium vallatus cuneis, & humano prorsus auxilio destitutus, cùm tot millia hinc inde irruentia conspiceret, collegit in vires animum; & vnus contra omnes bellum animosus suscepit: virtus eius ad gratiam hostium commendanda enituit, vt ei plerique compassi, ipsum ad deditionem affectuosius hortarentur. Quorum monita dissimulans, mori pro CHRISTO non timuit; sed telis, lapidibus, lanceis, oppressus magis quàm victus, vix tandem occumbens ad cœlos feliciter cum palma martyrii triumphator migrauit. Mors quidem mitior; & ad sensum dolor non venerat, cùm vnius viri gladius tantam circumiacentis turbæ struxisset coronam. Dulce virò sic occumbere, vbi victor ipse in medio, & in circuitu impii quos dexterâ victrice consumpsit. Et quia in equo nitido & armis albicantibus tunc casu pugnator incesserat, Gentiles qui sanctum *Georgium* in huiusmodi habitu militare nouerant, se militem nitentis armaturæ, Christianorum propugnatorem, interfecisse iactabant. Erant in loco vbi pugnabat, stipulę, quas messor, post grana paulò ante decussa, reliquerat inconuulsas. Turcorum autem multitudo tanta irruerat, & vix vnus contra tot acies tam diu conflixit, vt campus in quo stabant totus resolueretur in puluerē, nec vlla prorsus messis vestigia comparerent. Fuêre, vt dicebatur, nonnulli qui corpus viri iam exanimum puluere superiecto consperserunt; & ipsum puluerem suis imponentes verticibus, virtutem ex contactu hausisse credebant. Quidam verò, vt fama ferebat, ardentiùs cæteris mouebatur; & abscissis viri genitalibus, ea tanquam in vsum gignendi reseruare disposuit, vt vel mortua membra, si fieri posset, virtutis tantæ suscitarent hæredem. Hac ergo suorum victoriâ *Saladinus* impendio hilaratus, animum occupandi Regni ambitione succensum, ad maiora intendit. Verùm vt tantus Christiani nominis persecutor cupidæ posteritati pleniùs innotescat; de principiis eius aliquid, quantum breuitas captata permiserit, præmittemus. Fuit itaque de genere *Mirmuraeni*, parentum non ingenuorum proles, nec tamen obscuri sanguinis humilitate plebescens. Pater eius *Iob*, ipse verò *Ioseph* nuncupatus. nā iuxta *Mahumeti* traditionem, hæc apud plerosque Gentilium viget obseruantia, vt cum caractere circumcisionis & Hebræorum nomina circumcidendis imponant: Principes verò, vt nominibus suis ammoniti legis Mahumetiæ studiosi defensores existāt, ab ipso legis vocabulo nomina sortiuntur. *Lex* siquidē, linguâ Gentili, *hadin* dicitur. Vnde & *Saladin* dictus est, quod *legis corrector* interpretatur. Et sicut Principes nōstri vel *Imperatores* dicuntur vel *Reges*, sic apud illos qui præeminent *Soldani*, quasi soli dominantes nominantur. *Salabadinus* vtique sub Soldano Damascenorum *Norabaldino*, hoc primum potestatis suæ auspicium habuit, quòd de puellis Damasci

Psal.77,68.
Isai.10,5.

queſtuariis queſtum ſibi colligebat infamem: eas enim aliter non licebat proſtitui, niſi ab ipſo primitus libidinis exercendæ copiā pretio impetraſſent. Quicquid autē eiuſmodi lenocinio lucrabatur, in vſus hiſtrionū prodigus refūdebat, ſicq; largitionis obtētu, venalē vulgi gratiā totis deſideriis comparauit. Hic cuiuſdā Suriani vaticinio in ſpē Regni adductus, ab illo futurū audierat; vt Damaſci & Babilonis ditione potiretur. Sic ergo aſcēſiones in corde ſuo diſpoſuit, & iā cœpit regno maiora ſpirare, cuius ambitus anguſtæ poſſeſſionis limites non excedebat. Proceſſu temporis cùm iā ætas robuſtior officium militare depoſceret, ad *Enfridum de Turone* illuſtrem Paleſtinæ Principē, paludādus acceſſit; & Francorū ritu *militiæ cingulū* ab ipſo ſuſcepit. Eo tēpore Gentilis quidā *Seuuarius* nomine, ſub *Molano*, quē patriā linguā dominum dicunt, vniuerſam procurabat Ægyptum, quē victorioſus Ieroſolimorum rex *Amalricus* ad tributum coëgerat annuatim ſoluendū. *Molanus* ſiquidē ter in anno tantùm ſe viſibilē & adorandum exhibebat Ægyptiis, qui apud ſubditos credebatur tantus, vt eius Imperio Nilus effluere diceretur. Porrò gentiliciæ religionis ſtatuta obſeruanter adimplens: dies anni concubinarū numero adæquabat: ſicque inter mulierculas conſeneſcēs, tractanda Regni negotia *Seuuario* committebat. Hos Salahadinus cū patruo ſuo *Saracuno*, tunc temporis apud Ægyptios militans, proditiosè peremit incautos; & ſic totius Ægypti obtinuit principatum. Poſt multùm verò nō multo temporis interfluente tractu, *Norahadinus* diem clauſit extremum: cuius vxorem Salahadinus matrimonio ſibi copulans, cum ipſa regni regimen fugatis heredibus occupauit. Hæc fortunæ ludētis potentia, has rerū viciſſitudines voluit: quæ de paupere diuitem, de humili ſublimem, de ſeruo ſuſcitat dominātem. Quòd ſi rerum precia iudicio, non opinione metimur, quantalibet terrenę felicitatis potentia vilis æſtimanda eſt, quā peſſimi & indigni ſæpiùs nanciſcuntur. Leno ille, cuius regnum in proſtibulis, militia in tabernis, ſtudium in aleis & alliis, ſubitò ſublimatur; ſedet cum Principibus, imò maior Principibus; & ſoliū gloriæ tenens, Ægyptiis imperat; Damaſcenos ſubdit; terram *Roaſiæ*, cum terra *Geſyræ* occupat; & intima citerioris Indiæ penetrat; regnaturus. Regna itaque circumiacētia nunc dolis, nunc armis impugnans & expugnans, de ſceptris pluribus *monarchiam* efficit, & tot Regum ſolus vendicat principatum. Nec his cōtenta tyranni cupiditas, quo plura poſſidet, ad plura incenditur, & hęreditatē Domini totis viribus occupare conatur. Tempus autem votis accommodum nactus, iam obtinere ſperat; quod nunquā optare præſumpſerat. Nam propter regnum diſſidentibus *Tripolitano Comite*, *Raimundo* & *Guidone* Latinorum Rege octauo, pernicioſa ſeditio populum diſtrahebat. Hæc igitur opportunitas cupientē animum acriùs accendit, & tam celebrē quàm certū gerendi negotii pollicetur effectum. Cęterùm, non ſine cauſa prorſus, à Soldano bellum indicitur: nam Princeps Antiochiæ *Reginaldus*, fœdus induciale ruperat, quod noſtri cum Gentilibus hincinde ſanxerāt obſeruandum. Quodā enim tēpore, cùm plurimus & opulentus Gentilium comitatus à Damaſco in Ægyptum tranſiret, & præter limites terræ Chriſtianorū ob induciarū fiduciam, itinerare nō formidaret, in eos ſubitò Princeps prædictus irruit; & ipſos cū vniuerſis ſarcinis, minus decēter, captiuos abduxit. Soldanus igitur tum ambitione feruēs, tum iniuriā ſibi factā, permotus, totius imperii ſuo excito robore, Ieroſolymorum fines, tam potenter quàm violenter, inuadit. Si numerus hominum, diſſimilitudo gentium, ceremoniarū diuerſitas prout lex hiſtoriæ poſtulat, pleniùs deſcriberentur, tractatus diffuſior breuitatis propoſitum conturbaret: *Parthi, Bedeuuini, & Arabes, Medi, Cordini & Ægyptii*, ſicut loco, ritu & nomine diuerſi; ſic in excidiū Terræ Sanctæ vnanimiter omnes accenſi. Noſtris obuiā procedentibus cùm iā dies funeſta inſtaret, camerario Regis viſio tremenda contigit: quòd quædam aquila Chriſtianū tranſuolaret exercitum, quæ ſeptē miſſilia & baliſtā geſtans in pedibus voce terribili perſonabat: *Væ tibi Ieruſalē.* Ad huius viſionis eliciendum miſterium, ſufficere credimus quod ſcriptum legitur: *Tetendit Dominus arcum ſuum, & in eo parauit vaſa mortis.* Quid autē VII. miſſilia, niſi VII. criminalia typicè indicāt, quibus infelix exercitus erat in proximo periturus? Poteſt tamen illius ſeptenarii nomine, pœnarum quæ Chriſticolis imminebant vniuerſitas intelligi: quod poſt multum fidelis nimium & dirus interpres, rerū declarauit euentus. Conflictu nondum inito, cùm non longè à Tyberiade, in loco qui *Mareſcallia* dicitur, hinc inde acies produxiſſent; cōcluſit Dominus in gladio po-

Pſal.7,13,14.

dio populum suum, & hæreditatem suã, peccatis hominum exigentibus, in cædem tradidit & direptionem. Quid plura? Nec tenor propositi, nec ipsa doloris immensitas ad singula trenos aptare indulget. Sed vt multa paucis claudantur, tot ibi cæsi, tot vulnerati, tot in vincula coniecti, quot ad hostium miseratione͂ gens nostra cõsumpta deperiit. Illud viuificum salutiferæ *Crucis Lignum*, in quo Dominus ac Redemptor noster pependit; in cuius stipitem pius CHRISTI sanguis defluxit; cuius signũ adorant Angeli, venerantur homines, dæmones expauescũt; cuius præsidio nostri semper in bellicis exstitêre victores, heu nũc ab hoste capitur: & ipsius Crucis baiulatores duo, episcopus *Acconẽsis*, & *cantor* Dominici Sepulchri, ille cæsus, iste captus, pariter cũ ipsa, succumbunt. Hanc autẽ post *Cosdroen* Regẽ Persarum, Crux sancta, propter scelera nostra, cõtumeliam pertulit; & quæ nos à veteri captiuitatis iugo absoluit, propter nos captiua ducitur, & prophanis Gentilium manibus cõtrectatur. Videat, si est intelligens, quæ sit ira Domini, imò quanta seruorum iniquitas, cùm ad Crucis custodiã Gentiles quàm Christiani minus reputentur indigni. Nihil æquè lugẽdum ætas antiqua prorulit: quia nec arca Domini, nec Reges Iudæorum captiuati, nostri casum temporis æquiparare possunt, in quo gloriosæ Cruci, *Rex* ducitur cõcaptiuus. De captiuis autem, quorum multitudo non minus miranda quàm miseranda extitit, pars pro victoris arbitrio reseruatur illæsa; partem verò tam felici quàm festiuo compendio, ad cœlum gladius mactator transmittit. Inter cæteros Princeps Antiochiæ *Reginaldus*, Soldani conspectibus præsentatur: cui tyrannus ipse, vel furorem suum secutus, vel viri tanti excellẽtiæ deferens, manu propriâ caput emeritum & longæuũ abscidit. *Templarios* quoque quotquot erant, præter Magistrum Militiæ, decapitari præcipiens, ipsos penitus exterminare disposuit, quos in bello cæteris nouerat præualere. O zelus fidei! ô feruor animi! Quàm plures assumptâ Templariorum tonsurâ, certatim ad carnifices confluunt; & sub pio nouæ professionis mendacio, lætam ferientium gladiis ceruicem dependunt. Hos inter CHRISTI milites, Templarius quidam nomine *Nicolaus*, ita cæteris subeundæ mortis amorem peruaserat, quòd aliis præuenire certantibus, ipse martyrii gloriam vix primus obtinere poterat, quod tamen summopere affectabat. Nec defuit miraculosa diuinæ miserationis potentia: nã per tres noctes proximas cùm sanctorum martyrum corpora adhuc insepulta iacerent, cœlestis radius ignis desuper manifestus infulsit. *Salahadinus* itaque cùm iam belli fremitus cõquiesceret, & hinc captiuos trahi, inde cæsos passim iacere conspiceret, erectis ad cœlum oculis de adeptione victoriæ grates DEO reddidit. Sic enim facere in omnibus quæ accidebant, consueuit. At inter cætera hoc sæpiùs dixisse fertur: quòd *non sua potentia, sed iniquitas nostra, hanc illi victoriam contulit*: & hoc ipsum nõ insolitus rerũ comprobabat euentus. In congressibus aliis, nostrorum exercitus, quantumlibet modicus, diuino semper vincebat præsidio: nunc autem, quia nec nos cum Domino, nec nobiscũ Dominus, gens nostra penitus ante conflictũ succubuit, cùm tamen milites plus quàm mille, & pedites plus quàm viginti millia censerẽtur: adeò sanè totius Regni robur edicto Regio, ad bellum illud funestum conflixerat, vt illi tantùm in castrorũ & vrbium residerent custodia, quos ætatis & sexus infirmitas armorum prorsus habebat immunes. Hoc bellũ die *translationis sancti Martini*, fato infelici commissum, sub vno astu temporis, omnem Regni gloriam transtulit & extinguit. Soldanus ergo, munitiones terræ, cæsis defensoribus, faciles ad occupandum cõfisus, Regem captiuum victor per castra Syriæ circumducit: vt in ludibriũ reseruandus, & capiendis ostendatur vrbibus, & populum incitet ad deditionem. *Accon* itaque veniens, ipsam primam & quamprimum absque insultu recipit, ciuibus ex condicto libertatẽ habentibus, se ac sua quò mens duceret transferendi. Interea nautæ cursus solitos Accon dirigunt, qui ab orbe Christiano profecti, alii merces, alii transuehunt Peregrinos: &, heu! rerum gestarum inscii, ad portum hostilem applicant captiuãdi. Casus quidem miserabilis: littus à longè conspectũ salutant, & vincula parãtur egressis; naufragia euasisse lætantur, & in gladios incidunt; pacem fatigati expectant, & inueniunt persequentem. Plerique reseruantur captiui, quàm plures habẽtur ludibrio; pauci sinuntur reuerti, quos hostis ex industria nudos & inopes abire permittit, vt illorum exẽplo exterreantur venturi. Inter cæteros *Marchisus* Cõstãtinopolim veniens, extra portum Accon, Sole in occasum vergente velis dimissis subsistit. Vrbis

enim silentia suspicionẽ inducunt, cùm aliàs semper in aduẽtu nauium ad plausum soleat cõcitari: vexilla Soldani per vrbẽ conspecta, maiorẽ timẽdi causam incutiũt. At cæteris diffidẽtibus, cùm iã galeas Gentiliũ aduẽtare cerneret, Marchisus omnes silere imperat, & se omniũ prolocutorẽ opponit. Missis itaq; quinã essent sciscitãtibus, nauẽ institoriã esse asserit; & se dominũ nauis, rei gestæ nõ inscium, ac Soldano deuotũ, die crastina illucẽte ad vrbẽ venturũ cum mercibus, constanter promittit. Nocte ipsa vẽto fauẽte, *Tyrum* secedens, ipsam defensurus suscipit: cuius aduẽtus, & vẽturis Christicolis processit ad cõmodum, & ipsi cessisset ad gloriã, si qualis cœperat perstitisset. *Marchisus* iste *Cõradus* nomine, natione Italus, vir quidẽ singularis industriæ, & ad quæuis aggredienda strenuus: Sed quantũlibet insigne principium, si turpi clauditur exitu vituperium potiùs quàm laudẽ meretur. Soldanus, post Accon redditã, *Beritum* & *Sidonẽ* occupãs, cùm *Tyrum* eadẽ facilitate vẽdicare speraret, turpiter repulsus abscessit. Exinde Rege secũ perducto, *Ascalonẽ* peruenit, & erectis petrariis vrbẽ impugnat: quam captu facilẽ, rarus & inermis defensor efficit; licet loci munitio multiplex inuincibile robur prætẽdat. Vrbẽ sibi reddi, insatiabilis prædo, votis omnibus instat, prorsus ab expugnatione diffidẽs; rerũ quidem inscius, & statum vrbis, in armis, viris, victualibus inopẽ & infirmum, ignorãs. Paciscitur autem, & ciues cũ rebus suis liberè discessuros; & *Regem* cum aliis xv. electioribus captiuis, quàm citiùs absoluendũ. Die ipsâ quâ pactio præscripta in vrbis traditionẽ processit, Sol quasi cõpatiens beneficium luminis defectu eclyptico vrbi & orbi subtraxit. Porrò tyrannus periurus & perfidus, tenorẽ pacti ex parte transgreditur. Rex enim Damascum transmissus, ibidẽ vsq; ad Maium sequẽtem tenetur in vinculis; nec aliter potest captiuus absolui, nisi Regno primitus abiurato. Fatis itaque succẽsum vrgentibus, *Ierosolymam*, victor tã festinus quàm infestus aggreditur, vrbẽ obsidet, machinas extruit, loca sacra sacrilegus irreuerenter inuadit. Erat crux quædã lapidea, quã olim milites nostri, cùm hanc vrbẽ post Antiochiã victoriosè cepissent, in titulũ facti, supra murũ erexerant: hanc ictu phalaricæ, gẽs sæua, diruit; & cum ipsa partẽ muri non paruã prosternit. Ciues equidẽ quas possunt, defensiones obiiciũt: sed quicquid tẽtatur à nostris, effectu caret, profectũ non inuenit; arcus balistæ, petrariç inutiliter tractãtur: sicq; tã arma quàm machinæ, irã Domini manifestè nũciant, & vrbis excidiũ præloquũtur. Illuc vndiq; quàmplurimi è castris vicinis confluxerãt, de loci potiùs sanctitate quàm de munitione cõfisi: sed in tãta hominũ multitudine, bis septẽ milites vix poterant inueniri. Cæterùm sacerdotes & clerici, quanquã professioni suę indebitũ, pro tẽpore tamen officiũ militandi assumũt; & pro domo Domini strenuè dimicãt: illud tenẽtes memoriter, quòd *vim vi repellere*, omnes leges & omnia iura permittunt. Vulgus verò, tàm ignauum quàm pauidũ, ad Patriarcham & ad Reginam, qui tunc vrbi præerant, frequẽter occurrit; flebiliter queritur, instanter supplicat, vt cũ Soldano de vrbe tradenda quàm citiùs paciscantur. Verùm flenda magis, quàm commendanda pactio intercedit: nã singuli capitis sui censum dependunt. Vir quidem bizantios decem, mulier quinque, infans vnũ: & quisquis ad soluendũ non sufficit, tenetur captiuus. Sic ergo cõtigit, vt, cùm plerique, vel de rebus propriis, vel aliunde vindicato subsidio, salutis suæ pensionẽ dedissent, reliquorum qui sine redemptore superfuerant, xiv. millia iugum perpetuæ seruitutis subirent. Illis autem qui libertatẽ emerant, hæc optio proposita fuit: vt vel Antiochiam pergerẽt; vel Alexandriã transfretandi gratiã, dato conductu, migrarent. Dies illa, dies amara valde, quâ populus exul abinuicem discedit, in diuersa iturus: vrbemq; tã sacram deserit: vrbem, quæ domina vrbiũ in seruitutem redigitur; vrbem, quæ filiorũ hereditas, alienigenis subditur, à malitia habitantiũ in ea. Gloriosa ciuitas Dei Ierusalẽ, vbi Dominus passus, vbi sepultus, vbi gloriã resurrectionis ostendit, hosti spurio subiicitur polluenda; nec est dolor, sicut dolor iste, cùm ii Sepulchrum possideant, qui sepultũ persequuntur; Crucẽ teneant, qui crucifixum cõtemnunt. Hanc autẽ sacratissimam ciuitatem, circiter *nonaginta & sex annos*, gens nostra tenuerat, ex quo ipsam cum Antiochia, victoriosa Christianorũ recuperauit potentia, cùm eam priùs Gẽtiles per annos xl. possedissent. Vrbe redditã, præco legis Mahumeticæ eminentẽ, Caluariæ rupẽ conscẽdit: & ibi lex spuria declamata personuit, vbi legem mortis Christvs in cruce cõsumpsit. Nefas aliud, atrocissimi hostes aggressi: Crucem quandam quæ supra pinnaculum ecclesiæ Hospitalariũ posita eminebat, alligatis funibus deiecerunt; & eam turpiter consputã & cæsam, per vrbis sterculinia in

imprope-

improperiũ fidei nostræ traxerũt. Sanè Regina Regis Amalrici filia, *Sybilla* nomine, vna cum Patriarcha, *Eraclio* cũ Tẽplariis, Hospitalariis & immenso coexulantiũ cœtu, versus Antiochiam iter direxit. Quòd autem apud Neapolim cum Rege marito & captiuo, colloquium triste habuit; quòd nauem in quam trãsfretare disposuerat, *Marchisus* violenter Tyrum abduxit, breuitatis studio supersedemus. Illud quidem silentio supprimi omninò arbitramur indignum, quòd *Saladinus* occupandæ vrbis desiderio feruidus, *Tyrum* rursus totis viribus expugnare cõtendit: nec terrestri obsidione contentus, vrbẽ quâ mari cingitur galeis obsidet; & vndique molitur insultum: nihil verò intentatũ relinquens, patrem *Marchisi* quẽ in bello superiori ceperat, sub hâc fiducia pręsentat captiuum, vt filius necessitudinis affectu permotus, patris concambio ciuitatem contradat. Nunc ergo reddendũ offert, nunc perdẽdum minatur variosq́; tentat accessus. Sed in omnibus fallitur: nã Marchio flecti nescius offerentẽ irridet, minantem contemnit: Quoties autẽ prouocandæ cõpassionis intuitu illi pater in vinculis videndus ostenditur, confestim balistam corripit, oblicos in patrem ictus designat; manum quidem aberrare volens, sed similis percussuro. Missis etiam Soldani, qui pâtris interitum crebriùs minitantur, id se votis omnibus expetere asserit: vt & maleficus ille post tot flagitia bonos tandẽ inueniat exitus; & ipse patrem habere martyrem mereatur. Hanc igitur tyrannus, obtinendę vrbis delusus fiducia, fortunam alio tẽtat aditu; & quia nihil arte proficit, quid armis valeat experitur. *Tyrus* siquidẽ in corde maris sita, vndique ambitur mœnibus; & modicâ sui parte, quâ ponto non clauditur, muro munitur multiplici: quæ suis olim famosa Regibus, Thebarum & Carthaginis peperit conditores. Hæc regnante in Iudæa Salomone, proprio Rege gaudebat; & quæ Regni sui tunc caput extitit, tractu temporis Regno Ierosolymorum in partem concessit. Hanc hostis cupidus, terrâ marique aggreditur; & introrsus fame afflictã, variâ incursione lacessit. Crastinâ *Innocentum*, festo scil. gloriosi martyris *Thomæ*, celebrẽ ciues nanciscuntur victoriam: nã illucente aurorâ, cum nauiculis paucis & paruis egressi; obsidionem maris nauali cõgressu dissoluunt. Cæterùm ad fugam potiùs quàm ad bellum prodire videtur. Sed in primo impetu, tota hostiũ classis ita virtute diuinâ succumbit, quòd pars in vrbẽ cum remigibus ipsis abducitur; pars verò refuga, vltro arenis illiditur peritura. Gentiles viso nauali conflictu, vrbem defensoribus vacuam esse credunt; & eam de victoria certi, certatim impugnant. Iam mœnibus applicantur acies; & ad cõscensum festinant quamplurimi, cùm Marchio portas pandi præcipit, quẽ *Hugo de Tyberiade*, cum fratribus suis, & alio comitatu prosternit. *Salahadinus*, fata sibi aduersa conspiciens, petrariis suis & galeis, quæ superstites fuerant, igne ad ipsius iussionem consumptis, recedit inglorius; & *Mathomum* execratur infensus. Post multum, circa principium Mai, Regẽ à vinculis liberat; & læsâ pactione priori, nouam & durã vt prædiximus absoluendi legẽ imponit. Est Insula quę *Arados* dicitur, cuius ciuitas *Antharados*, vulgo *Tortosa* nominatur: hîc in occursum Regis, Regina procedit; miscẽtur oscula, nectuntur amplexus; suas lætitia lachrymas elicit; & casus quos incidisse dolent, euasisse lætantur. Rex siquidem per annum sequentem nunc Antiochiæ, nunc apud Tripolim commoratur; & transmarinos Christicolas, in Terræ Sanctæ subuentionem venturos expectat. Sanè hoc inter cætera nullatenus silendum cẽsemus, quòd Rex Anglorum *Henricus* pecuniam multam apud Templarios & Hospitalarios dudum congesserat: quâ, & Tyrus defensa, & cætera negotia Regni vtiliter expedita. Hanc autem pecuniã Rex magnificus, piâ & necessariâ prouisione, in Terræ subsidium, per multos annorũ circulos Ierosolymam transmiserat: cuius summa vt dicitur, in triginta millia marcarũ excreuit. *Salahadinus* igitur Tyro discedens, cũ castra Palæstinæ quãplurima occupasset, in partes Antiochiæ festinus secedit; & impetu potiùs quàm obsidione, *Gabelum*, *Laodiciam*, & quasdam alias prouincię munitiones expugnat. Terror quidem ipsi vrbi non paruus incutitur. Sed ciuiũ communi consilio Patriarcha & Princeps deditionem tyranno promittunt, si citiùs infra datum terminum sperati non venerunt adiutores. Mœror quidem inconsolabilis vniuersos turbasset Christicolas, si vrbs tam inclyta, quæ Christiani nominis inuentione lætatur; rursum Gentilibus cessisset immundis, quos longo & diro bellorum discrimine, nostri dudum expulêre victores. Cæterùm noua defensionis auxilia vnde venient? vel quando venient? vel quomodo venient? terrâ non patet accessus; mare

ab hostibus tenetur obsessũ; Christian. naues à veniendo tẽperãtur, dũ galeas Gent. quæ sedent in insidiis, incidisse formidãt. Verùm, *perire non potest, quod Dominus saluare disponit.* Ecce, optati veniũt; expectati accedũt: nã egregius Rex Siculorũ *Wilelmus* primos terræ subsidiarios destinat, qui Comites duos, milites quingentos, galeas L. trãsmittit. Eius ergo beneficiũ esse quis dubitat, quòd Antiochia retẽta, quòd Tripolis defensa, quòd Tyrus seruata, qui harũ vrbiũ incolas à fame & gladio viribus suis securos cõseruat? *Margaritus* classi Regię regẽdæ præerat, vir admodũ strenuus, qui cũ galeis præcurrẽs, ausus piraticos reprimit; & prætẽptatã veniendi fiduciã sequẽtes inuitat. Hic, insulas procul positas premens imperio; & tot casus æquoreos fato felici expertus, victoriis multis obtinuit, vt Rex maris, & à nõnullis, alter diceretur *Neptunus.* Iã *Tripolis* nauigãtibus in prospectũ occurrit: ciues eminus vela cõspiciũt: & cùm nũcii salutis adueniãt sinistra prænũtiat *pessimus in dubiis augur, timor:* nec morâ muros coronãt, propugnacula cõscendunt, incerti tamẽ an deditionẽ offerãt, an pugnã pertentẽt. At cùm propiùs in eminẽtiis puppiũ, vexilla Crucis, & alia Christianę religionis insignia cõspicantur, clamor ingẽs tollitur; consalutantiũ voce resultant æquora; turbis occurrentiũ littus impletur; & ineffabile gaudiũ cunctos accẽdit. Inter alios *Heruicus de Dãziaco,* sed præ aliis famã factorũ insignis, maturũ terræ præsidiũ commodat: sicq; in breui manu multa & valida cõfluente, nostrorũ maritima illæsa seruatur. Est castrũ quod *Erathum* dicunt, vbi ciuitas olim, ciuitas *Petras* nomine, nũc verò metropolis, Sed loci antistes nomen antiquũ retinet, & *Archiepiscopus Petracẽsis* appellatur. Castrũ illud in sinu Regni penitiore cõsistens, per Admiralios Soldani iãdudũ tenebatur obsessũ. Locus quidẽ, *si sola recedat, expugnat q̃ tuta, fames,* ab omni securus insultu. Est & castrũ, quod *Mõs Regalis* dicitur, quod ab vrbe iã dicta x x. leucarũ interiectu distãs, vlteriùs versus Ægyptũ secedit. Huc & Admiralios suos, à principio rerũ tyrannus trãsmiserat: vt diutinâ obsidione fames vinceret, quos loci munitio seruabat inuictos. Verùm nec erigũtur machinæ, nec tentatur insultus: ridiculũ enim esset os in cœlũ ponere; & ibi expugnãdi habere fiduciã vbi nõ impugnãdi datur accessus. Cumq; in duos annos ferè pertraheretur obsidio, nostri egere cœperũt. Sed, *victor animus, aduersis nõ frangitur; & ex vitæ periculo, virtutis periculũ exitescit.* Quicquid autẽ triste vel durũ apud *Saguntũ* Hiberos, apud *Perusium* pertulisse Romanos, testis narrat antiquitas, nostrorũ cõstãtia sustinet, nec abhorret egestas eduliũ, quod vsus & natura cõdemnãt: suas insuper affectiones, pietas abdicat; suas amor abiurat delicias: nã pater progeniẽ paruulã, filius parẽtes decrepitos, nuptã maritus proscribit; & eiecti cũ lachrymis, hostibus exponũtur inualidi, vt alimẽtis residuis diutiùs militẽt pugnaturi. Tandẽ fame cõfecti & semianimes, honestæ tamẽ deditionis pactũ ineunt: nã & sibi recessus liberos, & domino suo *Enfrido* sc. *de Turone,* qui tenebatur captiuus, liberationẽ acquirũt: pari fato Magister Militię Tẽpli *Gerardus de Ridesfordia,* quarũdã munitionũ deditione absoluitur: sed & pater *Marchisi,* quodã Gentilium captiuorũ concãbio, liber abscedit. *Salahadinus* ita iã toto ferè Regno potitus, cùm cũcta sibi ad nutũ succederẽt, elatione fastuosã lasciuiens, legẽ Mathomi magnificentiùs extulit, & eã religioni Christianæ præcellere, rerum gestarũ probabat euentu. Cuius superbientis gloriã cùm se victor corã Christicolis insolẽtiùs iactitaret, fatuus quidã propter dicacitatẽ ipsi nõ incognitus, DEO quidẽ inspirãte tali responso delusit: *DEVS fideliũ pater, delinquentes Christicolas corripiendos & corrigendos iudicans, te ministrũ, ô Princeps, in hos vsus assumpsit: sic carnalis pater, irã nonnunquã accensus, baculum immundũ è luto corripit, quo cùm filios excedẽtes pulsauerit, eundẽ rursus in sterquilinium, vnde assumptus erat, demergit.* Talia dum apud Palæstinam aguntur, *Archiepiscopus Tyri* naui conscensâ, tantæ cladis nũtium iam ad orbem Christianum detulerat: & terræ tam modicæ vulnus, terris omnibus intulit læsionem. Fama rerum ad aures Principum alapsa decurrit; & vniuersis fidelibus hæreditatẽ CHRISTI à Gentibus occupatã nuntians, quosdam ad lachrymas concitat, alios ad vindictã accendit. Primus omniũ magnanimus *Pictauiæ Comes Ricardus,* ad vlciscẽdã Crucis iniuriã, cruce insignitur; & omnes pręcedit facto, quos inuitat exẽplo. Pater eius Rex Anglorũ *Henricus,* iã vergebat in seniũ: ipse tamẽ & patris canitiem, & regni ius sibi debitũ & itineris tãti difficultates dissimulat; nec vllis occasionibus à cœpto declinat. Hãc viri cõstantiã Dominus remunerandã iudicãs, quem primũ aliorum omniũ incentorẽ elegit, eũ cæteris Principibus vel defunctis, vel reuersis, negotii sui executorẽ reseruauit. Post aliquãtũ tẽpus, Rex Franc. *Philippus,* & Rex Angliæ *Henricus,* apud *Gizortiũ* crucizãt: quos vtriusq; regni Principes, & innũeri tã ecclesiasticæ

quam

quàm ſecularis militiæ viri,voto pariter & effectu ſequuntur. In tantum verò nouæ peregrinationis feruebat ſtudium, vt iam non eſſet quæſtio quis Crucē ſuſciperet, ſed quis nondum ſuſcepiſſet. Plerique colum & penſa ſibi mutuò tranſmittebant, innuentes occultiùs vt ad muliebres operas turpiter demigraret,quiſquis huius militiæ inueniretur immunis; ad tam inſigne certamen & nuptæ viros,& matres incitabant filios:quibus dolor vnicus erat propter ſexus ignauiã conproficiſci nō poſſe. Hac militandi gloriâ vagante licentiùs, de clauſtris quàm plures migrabant ad caſtra; & abiectis cucullis loricas induti,iã verè CHRISTI milites, non armariis, ſed armis ſtudere gaudebant.Eccleſiarum verò prælati,inuicem virtutum ſobrietatem publicè indicebant, exhortãtes attentiùs, vt omnis & menſarum & veſtium nitore poſtpoſito,à luxu ſolito temperarent.Inſtitutum etiam communi cōſilio tam Principum quàm Præſulum fuit,quòd ad ſuſtentandos pauperes peregrinos,alii qui remanebant,rerum ſuarum *decimas* impenderent: ſed malitioſa multorum cupiditas, hinc occaſionem ſumpſit,vt graues & indebitas exactiones in ſubditos exercerent. His diebus Rex Siculorum *Wilelmus* in fata conceſſit: cuius obitus vniuerſo fideli populo tantò flebilior erat, quantò ipſe ad ſubſidiũ Terræ ſanctæ & propior & pronior exiſtebat. Decurſo tempore,Romanorum Imperator *Fridericus* ſacrę peregrinationis aſſumit inſignia; & veri formam Peregrini,tam exteriore habitu quàm interiore depromit affectu. Vir tãtus,cuius imperium hinc mare Mediterraneum, hinc Borealis claudebat Oceanus, cuius gloria continuis creuit victoriis, cuius fidelitas non ſenſit offenſam, omnem blandientis ſeculi poſtponit illecebrã, & humilis pro CHRISTO accingitur pugnaturus.Eius ſtrenuitas,præſertim in annis algentibus, non minus ſtupenda quàm laudanda eſt: nam cùm ſenior eſſet, & filios haberet,quibus & ætas & virtus ad militandũ aptior videbatur; eos tamē tanquam inſufficientes reputãs,ipſe Chriſtianiſſimi negotiũ procurandum ſuſcepit: filiis autem inſtantibus, vt vel pro illo vel cum illo ſuſceptæ militiæ munus impleret, illum qui natu maior erat, regnantem reliquit; alium verò quem Ducem *Suauorum* fecerat, ſecum aſſumpſit. Et,quia Imperialis Maieſtas neminem citra defectionem impetit; ſed hoſtibus ſuis bella ſemper indicit: deſtinatur ab Imperatore ad *Salahadinum* nuncius,vt vel Chriſtianorum vniuerſitati, quã læſit,ſatisfaciat in plenum; vel *diffiduciatus*,ſe præparet ad congreſſum. Epiſtolam verò Soldani reſponſoriã libello noſtro inſerendam duximus. Nam ſuperba tyranni fiducia, quam ad reſiſtendum conceperat,ex ipſius tenore clareſcit.Eam quidem in ipſa ſimplicitate verborum in qua conſcripta fuerat,recitando proponimus,nihil penitùs immutantes.

Illi Regi ſincero amico,magno; excelſo FREDERICO *Regi Alemãniæ.*

In nomine DEI *miſerentis: per gratiam* DEI *vnius, potentis, exſuperantis, victoris, perhennis; cuius Regni non eſt finis. Grates ei agimus perhennes, cuius gratia eſt ſuper totum mundum: deprecamur eum vt infundat orationem ſuam ſuper Prophetas ſuos; & maximè ſuper inſtructorem noſtrum nuncium ſuum* Mahumeth *Prophetam, quem miſit pro correctione rectæ legis; quam faciet apparere ſuper cunctas leges. Attamen notum facimus Regi ſincero,potenti, magno amico amicabili, Regi Alemanniæ, quòd quidam homo* Henricus *nomine, venit ad nos, dicens ſe nuntium veſtrũ eſſe; & detulit nobis quandam chartam,quam dixit eſſe veſtram. Nos legi fecimus chartam; & audiuimus eum viuâ voce loquentem; & verbis quæ ore dixit,verbis reſpondimus.Sed hoc eſt reſponſum chartæ. Quòd ſi computatis eos qui vobiſcum concordant veniendi ſuper nos,& nominatis eos,& dicitis:* Rex talis terræ,& Rex alterius terræ; & Comes talis, & Comes talis; & tales Archiepiſcopi, & Marchiones & milites. *At ſi nos vellemus enuntiare eos qui ſunt in noſtro ſeruitio; & qui ſunt intendentes noſtro præcepto,& propti noſtro ſermoni; & qui dimicarent coram noſtris manibus,non poſſunt hoc in ſcriptis redigi.Et ſi Chriſtianorum computatis nomina,Saracenorum ſunt plura,& plura,abundãtiùs quàm Chriſtianorum. Et ſi inter nos & eos quos nominaſtis Chriſtianos mare eſt; inter Saracenos,qui non poſſunt æſtimari, non eſt mare; inter eos & nos; nec vllum impedimentum veniendi ad nos. Et nobiſcum habentur* Bedewini,*quos ſi opponeremus inimicis noſtris,ſufficerent;&* Turkemanni,*quos ſi effunderemus ſuper hoſtes noſtros,deſtruerent eos;& ruſtici noſtri qui dimicarent ſtrenuè,ſi iuberemus, contra gentes quæ venturæ ſunt ſuper terram noſtram, & ditarentur de eis,& exterminarent eas. At quomodo? Nos habemus nobiſcũ* Soldarios *bellicoſos,per quos terram apertam & acquiſitam,& expugnatos inimicos. Et hii & omnes Reges Paganiſſimi non tardabunt cùm eos ſubmonuerimus; nec morabuntur cùm eos vocauerimus. Et nos,cùm congre-*

gati fueritis, sicut carta vestra dicit; & ducetis, sicut nũtius vester narrat, obuiabimus vobis per potentiam DEI. *Nec sufficit nobis terra ista quæ est in maritima: sed transibimus per voluntatem* DEI, *& obtinebimus terras vestras vniuersas, fortitudine* DEI. *Nam si veneritis, cum toto posse vestro venietis; & præsentes eritis cum omni gente vestra: & scimus, quòd in terra vestra nullus remanebit qui se defendere possit, nec terram tueri. Et quando Dominus victoriam nobis, suâ fortitudine, de vobis donauerit, nihil ampliùs erit quàm vt terras vestras liberè capiamus, fortitudine suâ & voluntate. Adunatio enim legis Christianorum bis venit super nos in Babylone: vnâ vice apud* Damiatam, *& alterâ apud* Alexandriam, *& erat in maritima terræ Ierusalem, & in manu Christianorum, & in terra Damasci, & in terra Saracenorum: in singulis castellis, singuli erant domini sibi proficientes. Nostis qualiter Christiani, vtraque vice redierunt, & ad qualem exitum venerunt. At hæ nostræ gentes, refertæ sunt cum regionibus suis: & Dominus adunauit nobis Regiones affluentiis, & coadunauit eas longè lateq́; in potestate nostra: &* Babyloniam, *cum pertinentiis suis; & terram* Damasci, *& maritimam* Ierusalem, *& terram* Gesire, *& castella sua; & terram* Roasiæ, *cum pertinentiis suis; & regionem* Indiæ, *cum pertinentiis suis: & per gratiam* DEI, *hoc totum in manibus nostris est: & residuum Regum Saracenorum, nostro est imperio. Nam si mandaremus excellentissimis Regibus Saracenorum, non retraherent se à nobis. Et si submoneremus* Calephum de Baldac, *quem* DEVS *saluet, veniendi ad nos, de sede excelsi imperii sui assurgeret: & veniret in auxilium excellentiæ nostræ. Et nos obtinuimus, per virtutem* DEI *& potentiam,* Ierusalem, *& terram eius: & remanent in manibus Christianorum tres ciuitates* Tyrus, Tripolis & Antiochia; *& de his non est aliud nisi vt occupentur. Attamen, si bellum vultis, & si* DEVS *voluerit, vt sit per voluntatem suam, quòd totam terram Christianorum acquiramus, obuiabimus per virtutem* DEI, *sicut scriptum est in litteris nostris. Verùm si nos de bono pacis requisieritis, mãdabitis procuratoribus istorum trium locorum prædictorum, vt nobis ea sine contradictione assignent: & vobis sanctã* Crucem *reddemus; & liberabimus omnes captiuos Christianos, qui sunt in tota terra nostra; & permittemus vobis ad Sepulchrum vnum sacerdotem; & reddemus Abbatias, quæ solebant esse in tempore Paganissimi, & bonum eis faciemus; & permittemus venire peregrinos, in tota vita nostra, & habebimus vobiscum pacem. Quod si carta quæ ad nos venit, per manum* Henrici, *nominatim sit carta Regis, scripsimus cartam istam pro responso: &* DEVS *erigat nos ad consilium suum suâ voluntate. Carta hæc scripta fuit anno aduentus Prophetæ nostri Mahumeth* DLXXXIIII. *Gratia* DEI *solius. Et* DEVS *saluet Prophetam nostrum Mahumeth, & suam progeniem: & saluet saluationem Saluatoris Domini excelsi Regis victoriosi, adunatoris veridici verbi, comptoris vexilli veritatis, correctoris orbis & legis, Soldani Saracenorum & Paganorum, seruitoris duarum sanctarum domorum, & sanctæ domus Ierusalem, patris victorum, Ioseph filii Iob, suscitatoris progeniei Mirmuraeni.* Hanc superbi & infidelis tyranni epistolam, cum nugis suis, magnificus Imperator contemnens, dignas Principe iras cõcipit, & ad bella totis viribus exardescit. Eum totius Imperii sequuntur magnates; & apud *Maguntiam*, vbi ex edicto Imperiali conuenerant, vnà omnes & vnanimiter omnes in votum tam eximiæ Peregrinationis proclamant: *A Domino factum est istud* (Psal.117,22.), qui *spirat vbi vult* (Iob.3,8.); & corda omnium inclinat quò vult: nam Principes tanti non inanis gloriæ appetitu illecti, nec inducti pretio, nec precibus exciti; sed solo supernæ retributionis desiderio, per Dominum, & propter Dominum ad militiam accinguntur. Prouiderat quidẽ cœlestis altitudo consilii, vt & ipsi sponte vocati, obsequium DEO gratum dependerent; & Imperialis magnificentia comitatus condignos haberet. Sic ergo incentore Spiritu, vndique confluunt: & qui tot gentes, tot Principes sub vno imperante conspiceret, antiquam Romanæ potestatis gloriam nõ crederet defluxisse. In hoc CHRISTI exercitu, erãt Pontifices, Duces, Comites, Marchiones, & Principes alii quãplurimi: quos si nominibus & locis distingueremus, incurreret pariter & scriptor molestiã, & lector tædiũ, & tenor breuitatis ostensam. Decretũ sanè prudenti fuit cõsilio, quòd hoc iter nullus arriperet, cuius facultas ad viatici annui nõ sufficiebat impẽsas. Vehicula verò quãplura, propter itinerarios ægrotãtes constructa fuerãt: ne vel sano infirmus moras necteret, vel languentiũ turba obiter destituta periret. Dudum quidẽ in discussionem venerat, an mari an terrâ potiùs tãta belli moles incederet. Sed quãtalibet nauiũ multitudo tot millibus trãsuehẽdis minus sufficere videbatur. *Imperator* itaq; opus propositũ instãter accelerãs, per *Vngariam* iter instituit; & qui Regum vltimus peregrinandi votũ emiserat, primus

mus ad soluendum festinat. Rex Vngarorum, *Bela* nomine, in occursum Cæsaris lætus procedit: vir quidem multiplici naturæ dote cōditus, statura productior, vultu insigni, cui & si cætera non suppeterent, sola imperiosi vultus elegantia Regno dignissima censeretur. Hic exercitum CHRISTI hospitaliter recipit, ouanter occurrit, benignè prosequitur; & operum exhibitione, deuotionis feruorem testatur. Indigenæ verò quamplurimi, eximio calentes exemplo, vident aciem sanctam, & commilitare gestiunt; attendunt certantium præmia, & labores non metuunt; simulque & volunt, & vouent, & sequuntur, vt iam liquidè constet, quòd *tarda molimina Spiritus Sancti gratia non nouit.* Danubio transito, cùm ad vlteriores *Bulgariæ* fauces deuentum esset, *Huini*, & *Alani*, *Bulgares* & *Pincennates* in populum Domini subitò ex insidiis irruunt, quos ad facinus inaccessibilis locorum asperitas fidentiùs incitabat. Egressus ille a Bulgaria in *Macedoniam*, eminentibus hinc inde armatur scopulis, dumosis obstruitur sentibus, angustis & anfractuosis semitis implicatur: sed & quibusdam artificiis, natiua munitio maior consurgit. Has locorum angustias præmemoratæ gentes occupauerant, quas nequissimus Constantinopolis Imperator *Isaakius* ad hæc præmiserat, vt venturum exercitum vel opprimerent vel impedirent. Vtraque tamen, & hostium & viarum molestiam milites nostri potenter exsuperant: sicque transcursis Macedoniæ campis, *Philippopolim* perueniunt; quæ ciuitas cùm ante *Pulpudeba* diceretur, de nomine Romani Imperatoris *Philippi* nomen insumpsit; qui primus omnium Imperatorum Christianus effectus, Imperialem gloriam Christianæ professionis titulo insigniuit. Hanc vrbem audito Latinorum aduentu, Græci deseruerant, *trepidantes vbi non erat timor:* Psal. 52, 6.
quibus hæc vna timoris causa extitit, quos non amabant, timebant: non enim aliena rapere venerant, qui propriis abundabant; nec arma sumpserant aduersus fideles, qui gentis incredulæ persequebantur errores. Antiquum illud & inexorabile odium, quod contra *Latinos Grai* dudum conceperant, tenax successio temporum transfundit in posteros. Sed si odiorum fomes & ratio quæritur: nō esset viciū, si non ratione careret. Hoc tamen prò causa constanter inducere possumus, quòd cùm Latini scientiâ pariter & armis floreant, illi se prorsus inscios & imbelles conspiciunt; & hinc odii sumpto fomite, alienis bonis inuidi contabescunt. Gens perfida, generatio nequam, & omnino degenerans: quæ quantò illustrior extitit, tantò vilescit insigniùs, cùm aurum in scoriam transierit, granum in paleas, puritas in fæcem, gloria in confusionem. Multa Grai veteres & armis aggressi, & studiis assecuti: sed omnis ille virtutum feruor restrixit in posteris, & in orbem Latinum migrauit: vt qui ante fontes, nunc riuuli, vel potiùs aluei arentes & exhausti. Virtutum siquidem successor nullus, scelerum omnes: nam *Sinonis* figmenta, *Vlixis* fallaciam, *Atrei* atrocitatem retinent. Quòd si Græci militia quæritur; arte, non armis dimicat: si fides; amicus obest, inimicus obesse non potest. Gens ista, cùm in locis supradictis nostrorum transitum impedire non posset, quod potuit fecit. Indigenæ cuncti, ad montana contendunt, venalium solatia subtrahunt; lares vacuos, omni amotâ suppellectile, venturis relinquunt. Imperator quidem *episcopum Monasteriensem*, cum aliis quibusdam Principibus, sub obtentu pacis Constantinopolim iam ante transmiserat: quos nequissimus & crudelis tyrannus retrusit in carcerem; nec pacem legati violare abhorruit, quam & apud Barbaros sancit antiquitas, consuetudo approbat, honestas commendat. Postmodum verò, metu potiùs quam iuris intuitu ductus, legatos absoluit: nam vrbis Regiæ timebat excidium, si nostrorum citiùs non placasset offensam. Dignum sanè quòd vrbs illa solotenus euersa procumberet: nam, si famæ creditur, nouis polluebatur *Mahumeriis*, quos perfidus Imperator indulserat fieri, vt fœdus quod Turcorum coniuratus inierat, obligatius confirmaret. Iam æstas decoctior in autumnum inclinata vergebat; & Libræ signum quadam æqualitate temporum, diem noctemque librabat. Imperator Romanorum magnificus, hyemandi gratiâ *Adrianopolim* tendit: quam vacuam, & ab incolis desertam ingressus, ibidem statiuam faciens, aptum mouendi castra tempus expectat. *Dux Sueuiæ*, filius Imperatoris, timens ne otia luxum, luxus ignauiam pareret, sub ipso torpore hyberno exercitum exercēdum statuit; & castrum quoddam, quod non longè ab vrbe prædicta distabat, expugnare contendit. Illuc Græci confluxerant, vt inde si quas possent Latinis molirentur insidias, loci munitione cōfisi,

ſed confuſi: nam celeri victoriâ domiti, victi, vincti & capti tenentur. His auditis, Bizantinus Princeps animo peiora veretur; & totius Imperii timens excidium, feſtinos ad Imperatorem nuntios deſtinat: qui pacis obſides, forum venalium, naues tranſuectorias tranſituris promittant. Imperator, licet ſuorum plurimi pacem quamcunque cum tyranno paciſci moleſtum haberent, maluit tamen fœdus inire oblatum, quàm differre propoſitum. Et iam inſtante Paſchâ, mare illud ſtrictum tranſuehit, quod *Brachium ſancti Georgii* vſitato vocabulo nuncupatur. Hoc mare, licet ſpatio anguſtiore contractum, non humili tamen gloriâ inſignitur, quòd vrbē tantam præterfluit; & orbis gemini diſcrimen faciens, tam Aſiam quàm Europam delambit. *Soldanus Iconii*, vir ſubdolus & ſanguinem Chriſtianum ſitiens, quodam fraudis prætextu, cum noſtris amicitiam ſimulat: vt malignum animi virus occultans, eos, ſi poſſit, incautos diſperdat. Nunciis ſanè ad Cæſarem, cùm adhuc in Græcia degeret, non ſemel tranſmiſſis, morantem ſollicitauerat vt veniret: Græcos & Græcorum Principem de dolo accuſans: ſe Chriſtianis deuotum & fidelem pollicitus, qui ſua & ſuos venturis exponeret; & tam forum venalium, quàm inoffenſos tranſitus, omnibus exhiberet. Cæſar verò plus æquo credulus, qui tales æſtimabat alios qualem ſe ipſe nouerat, vniuerſis comminando edixit, ne fines Turcorum ingreſſi, quicquam rape[illegible] ſed pacem quam pacti erant, ſtudioſiùs obſeruarent. Sic ergo contigit vt prædam maximam, quam in ipſis Regni ianuis Soldanus ex induſtria dimiſerat, noſtri prætermeantes relinquerent omnino intactam. Heu, mens hominum venturi neſcia! nam ſi famem futuram, iter aſperum, tyranni prænoſſent inſidias, caſus quidem obtulerat vnde ſibi prouidiſſe poterant, quibus tantum & tam proximum imminebat diſcrimen. Cæterùm, non vſq; adeò verbis infidi Principis gens noſtra fidem habuit, vt ex nimiæ ſecuritatis neglectu, diſſoluta incederet & inermis. *Parthiam* igitur ingreſſuri arma omnes arripiunt, quorum numerus tria militum millia; reliquorum verò circiter octoginta millia continebat. Erant autem Antiſtites ſeptem, Archipræſul vnus, Duces duo, Comites XIX. tres verò Marchiones: & hæc acies tam inſignis, nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. At ne molem tantam confuſi ordinis turbaret ſeditio, in partem trinam, totus ſeceſſit exercitus; prima *Duci Suauiæ*, poſtrema *Imperatori*, media ſummariis & ſarcinarum cuſtodiæ deputata. Procedit acies ad delitias intuentium prudenter digeſta: nam nec ſimul, nec ſparſim; ſed per turmas incedunt; & cùm plures ſint qui partibus imperent, vnus tamen vniuerſitatem moderatur. Hoc in caſtris optimum, in bellis præcipuum: ſicut enim *ſine duce perit exercitus, vbi nullus præminet; ſic plerunque ineſſicax eſt, vbi multi præſunt, qui de pari contendunt.* Fœlix Imperium! fœlix Germaniæ ſinus! quæ tanto germine, tot fœcunda populis, tot CHRISTO ſtrenuos peperit bellatores; ſibi ad gloriam, hoſtibus ad ruinam. Noſtri cùm iam Turcorum fines ingreſſi eſſent, per dies aliquot nihil infeſtum ſentiunt: quos Soldanus ex induſtria vſque ad interiora Regni inoffenſos tranſire voluit, donec ciborum defectus, & occurrens viarum aſperitas, aptiorem nocendi copiam commodarent. Nefarius ille proditor prærupta montium, dumoſa nemorum, fluminum inuia occupauerat; & fœdus quod pepigit affectuoſiùs ſeruans, ſagittas & ſaxa tranſituris opponit. Hoc forum venalium, hi meatus pacifici; ſic fides habenda Gentilibus, qui ſemper in hoſte virtutem & dolum æqualiter metiuntur. Porro, Marte propinquo congredi, & manum conferre ſummopere vitant; & eminus tela coniiciunt: quibus non minor gloria fugere, quàm fugare. Vtramq; verò extremitatem agminis, nunc poſtremos, nunc primos acriùs impetunt: vt ſi qua fortè locorum anguſtia diſiungat exercitū, in partem alterutram faciant irruptionem. Noctes, & inſomnes & irrequietæ ducuntur: nam terrificus clamor caſtra circumſonat. Miſſilium imber tranſfigit tentoria; plerique interimuntur ſopiti: & hoſtis tam aſſiduus imminet, quòd per ſex hebdomadas in armis cibum, in armis ſomnum rapientes, loricas non tollunt. Fames inſuper tanta, & ſitis tam aſpera inualeſcit, quòd equis caſu belli occiſis, hoc in ſolatium, & pro ſummis ducunt deliciis, equorum carnibus veſci, & ſanguinem bibere: ſicq; quodam *egeſtatis ingenio*, vectores ſuos in vſus alienos aſſument. Erat locus quem rupes arduæ, conſcenſus aſperi, ſemitæ ſtrictiores, difficilem ad permeādum reddebant, quā cùm prior pars agminis, filio Imperatoris ducante, tranſiſſet, in poſtremam ſubitò, Turci vndique ex inſidiis irruunt; & de victoria certi, lanceis & enſibus,

ensibus,bello propiore, contendunt. Rumor ad aures Ducis dirus allabitur; nec
morâ,præceps quò venerat redit; difficultates quas exsuperasse gaudebat incun-
ctanter relegit, *Ira non attendit periculum*. equi quâ ire non poterant,coguntur ad cur-
sum. Dumque huc & illuc patrem quærens,patrem vociferans, anxius & incautus
discurrit icti saxi eliditur galea, excutiuntur dentes: ipse tamen immobilis perma-
net & indeiectus: fœlix illa progenies! quæ vt patrem liberet,sui prodiga, se pericu-
lis obiicit. Sed in solatium inflicti vulneris, æternum insigne retinet: nam quotiens
labra secedunt, victoriæ gloriam os nudum testatur. Tandem per multos & gra-
ues insultus, peruenit *Yconium*, vbi nequam ille proditor, se intra vrbis munita con-
cluserat: nostri autem non longè figunt tentoria, ignari prorsus quid dies crastina
minetur infestum. Nocte ipsâ,cùm iam *Pentecostes* solemnitas fermè fuisset exacta,
imber tantus & tam vehemens irruit, vt illa procellæ violentia intra septa castro-
rum nihilominus desæuiret. Manè facto, consumptis nubibus, aër illuxit purior:
& ecce,subitò cum tubis & tympanis & clangore horisono Turcorum exercitus
circumquaque diffusus imminet, quantus nec ante visus, nec credebatur viden-
dus; quòd sicubi ter centena vel plura legantur fuisse millia, æstimari poterant,
numerari non poterant. Hanc omnem multitudinem filius Soldani, *Melkinus* no-
mine, in arma exciuerat: volens palmæ titulum socero suo *Salahadino* præripere,
iam de victoria certus, quàm de suorum numero & virtute confisus. Soldanus in-
terim cuiusdam turris suprema conscendens, in specula residet, vnde in subie-
ctis aruorum spatiis, acies bellaturas conspiciat: sperans adimplendum in proximo
quod animus promissor futurum dictabat. *Imperator*, cùm plerosque suorum ob
insolitam hostium multitudinem trepidantes attenderet, magnanimi Principis fi-
duciam exerit; & erectis ad cœlum manibus, in conspectu omnium grates agit Do-
mino, quòd ineuitabilis pugnæ iam instet necessitas, quam fuga hostium huc vs-
que suspendit. Hac voce, ingens ardor cunctis incutitur, qui faciem Cæsaris con-
templantes lætissimâ, à sene iuuenes, à fragili fortes, ab vno vniuersi, virtutis susci-
piunt incentiuum. *Quis DEVS magnus, sicut DEVS noster?* Omnis illa multitudo tam *Psal. 76, 13.*
certa vincendi, vt vincula potiùs quàm enses stringeret, in momento succumbit;
simulque & vrbs ipsa capta tenetur, & exterior hostis prosternitur: vtrinque stra-
ges, vbique cædes, vndique cæsorum acerui: fugam densitas impedit; numerosi-
tas vnde gloriabantur offendit. Iam propè res agitur, certatur cominus, confrin-
guntur arcus, sagittæ non euolant, vix locus est gladiis: sic omnia turbat turba; no-
strisque procedit ad gloriam quod hostes disposuerunt ad ruinam: fugax bellum,
quod hactenus inter vepres, & rupium fauces hæserat, iam spatio liberiore conse-
ritur. Christicolæ iram satiant, quæ totiens frustra exarserat: Turci experiuntur in-
uiti, quid possint cominus quos eminus prouocabant. Hanc insignem victoriam,
fidelibus suis non indignè virtus Diuina contribuit: erat enim in castris castitas,
in armis disciplina; in omnibus, & præ omnibus timor Domini; apud omnes amor
proximi, qui sic erant affectione fraternâ vnanimes, sicut periculorum exstitêre
consortes. *Soldanus*, vrbe captâ, cùm vnicam munitionem quò se contulerat, re-
stare cerneret, festinus ad Cæsarem dirigit, culpam omnem refundens in filium;
se prorsus innocuum asserens, aurum quantum petat, pollicitus, fœderis obsides
quot & quos iubeat præstiturus. Cæsar, heu nimium facilis! quod offertur susci-
pit; quod postulat indulget: minus quidem in hoc facto laudandus, dum *virum* *Psal. 5, 7.*
sanguinum & dolosum, penè captum absoluit, quem honestiùs erat perdere, quàm
tantum Christiani nominis hostem illæsum seruare. Datis obsidibus & fœderis
pactione firmatâ, nec dum maligni proditoris quiescit impietas: nam Christico-
las cùm iam remotiùs ab Yconio iter agerent, nunc ex insidiis, nunc palam laces-
sit. Obsides quidnam hoc esset interrogati, vtile sibi confingunt mendacium; as-
serunt enim *Turcos syluestres* esse, qui nullius imperio subiacent, sedibus vagantur
incertis, nihil habentes proprium, aliena semper vel rapinâ vel furto insectan-
tur. Parciùs tamen instant, non immemores suorum occubuisse quampluri-
mos: nam sicut modestus æstimator asseruit, superioribus bellis XXII. Tur-
corum millia gladius occisor consumpsit. Iam victor exercitus *Armeniæ* fi-
nes ingreditur: lætantur omnes, quòd hostile emensi regnum, securi fidelium
aruis insiderit. Sed heu! terra occurrit funestior, quæ cunctorum lætitiam &

Psal.63,7. lumen extinguit. *Accedat homo ad cor altum*; & inuestiget, si possit, consilia Domini, cuius iudicia abyssus multa. Occurret nonnunquam vnde stupeat, vnde turbetur: ita tamen, quòd in omnibus auctorem omnium nouerit commendandum. Erat locus in sinu Armeniæ, quem hinc montes ardui, hinc *Selefii flumen* præterfluens coartabat: quâ dum summarii & sarcinæ transeunt, victoriosus *Imperator* subsistit. Vir quidem inclytus, cuius statura mediocriter eminens, crines rutili, barba rubens, vtrinque interfusa canicies, supercilia prominent, ignescunt oculi, gena breuior in amplum extenditur, pectus & humeri diffunduntur: sed & cætera corporis descriptio in virum consurgit. In illo vtique quod de *Socrate* legitur, insigne quiddam ac stupendum enituit: nam constantiam animi exprimebat vultus, semper idem & immobilis permanens, nec dolore obscurior, nec irâ contractus, nec lætitiâ dissolutus. In tantum verò natiuum *Alemanniæ* venerabatur eloquium, vt quanquam alterius linguæ non inscius esset; aliarum tamen gentium Missis, non nisi per interpretem loqueretur. Vir tantus, cùm propter præeuntes summarios diutius substitisset, tandem mora in tædium vertitur; & iter anticipare cupiens, flumen proximum transmeare disponit, vt illud à parte summariorũ anteriore remensus, ad viæ redeat libertatem. O mare! ô terra! ô cœlum! Ille Romani moderator Imperii, semper Augustus, per quem Romæ veteris refloruit gloria, reuixit honos, potestas excreuit, heu! aquis deperit interceptus; & licet vndique subsidium collaterales festinet, vitæ tamen senilis igniculum mors præceps & matura extinguit. At si libido natandi sicut plerique asserunt, mortis causam intulisse dicatur; ipsius viri grauitas in contrarium disputat; nec fidem meretur, quod tantorum salutem, natator inualidus, vndis fallacibus commisisset. Cõscientiâ teste, mors, minus quàm modus mortis sollicitat; sed hoc vobis in solatium venit, quod scriptum legitur: Sap.4,7. *Iustus quacunque morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.* 2.Sam.1,21. Quo, si montes *Gelboe*, cæsis Israël fortibus, rorisque pluuiæ beneficio meruêre priuari, quid huic fluuio tam funesto imprecemur condignum, qui præcipuam totius Christianismi columnam subuertit. Fuêre qui dicerent locum ipsum fataliter ab antiquo damnatum; & silicem proximam hos apices dudum seruasse inscriptos: *hîc hominum maximus peribit.* Rumor ad aures excitus, lamentabili fragore perlatus, omnes concutit. Quod si veterum annales inquirimus; quid historiæ tradant, quid fabulæ confingant, de luctu matrum, nuptarum gemitu, quorumcunque planctibus, dolor iste, *exemploq́ carens, & nulli cognitus æuo*, cunctorum lachrymas & lamenta transcendit. Erant quamplures Imperatoris domestici, erant consanguinei, erat & filius; sed inter complangentium turmas discerni nõ poterant: vbi pariter vniuersi, & singuli, patrem ac Dominum amisisse lugebant. Hoc tamen omnibus in solatium accedit, & inde cuncti Diuinæ cõgratulantur prouidentiæ, quod infra terminos infidelium diem non clausit extremum. Expletis exequiis, locum quàm citius pestiferum deserunt; & corpus Cæsaris *Antiochiam* deferendum magnificentia Regali exornant. Ibi autem permultam excoctionem ossibus à carne seiunctis, caro quidem in Apostolicæ sedis Ecclesia conquiescit: ossa verò Tyrum per mare ducuntur, Ierosolymam transferenda. Dignum quidem & ordinante Domino mirificè procuratum, vt qui pro CHRISTO decertauit insigniùs, præcipuas Christianæ religionis Ecclesias, vtriusque miles, vtrique diuisus, incoleret; & eam, quam Domini sepultura præminentiùs extulit; & illam, quam Principis Apostolorum cathedra insigniuit. Cæterùm *Antiochiam* peruenientes Christicolæ, post multa & longa ieiunia, cibis edaciùs indulgentes, repletione subita suffocantur: sicque quos nec hostis nec fames vicerat, pax dira perimit, satietas perniciosa extinguit. Hoc itaque tam turpi facto cùm exercitus tanti pars amplior interisset, reliqui rediêre quamplurimi; pars modica, quam repatriare puduit, sub filio Imperatoris militat, cui Princeps Antiochiæ vrbem totam ac munitiones vniuersas contradit. Maioris enim obtentu præsidii, vrbem Duci vltroneus iudicat committendam, vt eius fines vir strenuus contra crebros hostium tueatur insultus. Interea CHRISTI milites, quos in Terræ Sanctæ subsidium classis transuexerat, *Accon* premebat obsessam; Vt pleniùs texatur obsidionis series, altiùs ordiemur. Rex Ierosolimorum *Guido*, cùm apud Damascum per annum ferè tentus fuisset in vinculis, *Salahadinus* illum sub districta pactione absoluit, vt abiurato Regno, mare quàm citiùs exul transiret. Hanc iurisiurandi fidem clerus Regni cassandam

dam deliberat: tum, quia *metu facta, irritari merentur*; tum, vt venturæ fidelium acies caput inueniant & ductorem. Dignum sanè quòd ars artem deluderet, quòd tyranni perfidia suo fraudaretur exemplo: nam promissor lubricus, parem promittentis leuitatem inuitat. Perfidus ille, pacti prioris fines & fidem transgressus, à Rege captiuo iniuriis multis extorserat, vt præstito sacramento, libertati redditus exul abiret. Dira libertas, quæ importat exilium; dura liberatio, quæ regnum abiurat. Sed ordinante Domino, dissipatum est consilium Belial: nam & retinendi Regni fiducia tyranno excutitur; & Rex à promissionis excessu, cleri iudicio excusatur. Venerant autem iniuriæ Crucis vltores eximii; venerant athletæ insignes, quos ad consolationem tuam, Ierusalem, feruor vndique deuotus exciuit. Ecce iam orbis tibi vniuersus militat, vt adimpletum constet, quod per *Ysayam* Prophetam dicitur: *Ab Aquilone adducam semen tuum, & ab Occidente congregabo te. Dicam Aquiloni, da; & Austro, noli prohibere.* *Isaiæ 43,6.* Sic ergo cùm plurimi *Tripolim* ad Regem confluxissent; bellator cunctis incaluit animus, vt non solùm tueri retenta, sed & recuperare perdita decertarent. Porro dum apud Tripolim moram facerent, dies non exegêre ignauos: nam crebris excursibus hostes vicinos aggressi, nunc trecentos, nunc plures manu victrice fuderunt. At inter cæteros frater Regis qui nuper appulerat, *Galfridus* nomine, singularis enituit: qui sic virtute fulgebat præcipuus, sicut dolore domestico acriùs exarserat, in hostem accensus. Alios enim cùm dolor vnus ad bellum impleret, hunc pariter & totius Christianissimi causa communis, & fraternæ iniuriæ vltio priuata mouebat. Post multum collecto exercitu Rex *Tyrum* procedit: sed ingredi volens, à *Marchiso* non admittitur; cui tamen ciuitas eo tenore commissa fuerat, vt Regi & Regni hæredibus redderetur. Nec hac contentus iniuriâ, periurum conuicio cumulat: nā quotiens vel Regis nuntii, vel peregrini quicunque, ingredi tentant, tractantur duriùs; & sunt ei Christicolæ, tanquam Ethnici & Publicani. *Pisani* verò, qui partem vrbis nō modicam possidebant, in consensum perfidiæ pertrahi nequeunt; sed pro iure regio, commendabili seditione decertant. Eos *Marchio* contumeliis multis, & Marte intestino lacessit: at pro tempore cessuri consultiùs, ab vrbe ad exercitum cū aliis plerisq; recedunt. Exercitus extra in aprico consederat: Sed nec vllis, etiam propter victualium coemptionem, ingrediendi exhibetur facultas; & omnes experiuntur hostem quem sperauerant adiutorē. Hæc inter, morbus quidā familiaris & solitus Marchiso incutitur: at quia, consueto asperior, tunc casu irruerat, potionem pestiferam hausisse coniectat. Triste igitur in medicos, potionū artifices, exit edictū; & iniquâ suspicione perimuntur innocui, quorum professio non mortis discrimen ingerit, sed morbi salutē promittit. Rex, quanquam ad vrbē impugnandā suggestione plurium incitetur, propriā tamen iniuriam prudenter dissimulat; & cum exercitu, quo potest, & quāto potest, *Accon* obsessurus festinat. Erant milites septingenti & alii plures ex omni natione Christiana collecti: sed si totam simul aciem æstimare velimus, non prorsus ad nouem millia robur numeratū excreuit. Exeunte Augusto die sancti Augustini, grauis illa & longa cepit obsidio: quæ & per duos annos producta, & duobus annis ab vrbe capta elapsis, animosiùs inchoata. Turci eminus de murorum propugnaculis, venientes conspiciunt, incerti qui veniant, vel quid veniant. Sed re cognitâ aduentum nō metuunt, causam irrident. *Pisani*, quibus via maris eò leuior quò breuior videbatur, *Accon* nauigio seriatim petentes, littus audacter occupant; maritimæ immobiliter insidēt, obsidionem maris & tam constanter quàm strenuè ordiuntur. Rex verò cum exercitu reliquo, montem proximum quem vulgo *Turonem* dicunt, tentoriis figendis eligit: vnde loci beneficio & maris & terræ speculetur accessus. Mōs iste, à parte vrbis Orientali consurgit editior; & in circuitu oculo spatiante liberiùs, longè lateq; prospectum in plana diffundit. Cæterùm, Christicolæ die tertiâ postquā venerant, mox vrbem impetunt; longum enim vel petrarium iactus, vel alios expectare paratus; at clypeo defensore contenti, scalas applicant ad conscensum. Dies illa, tot dierum opus & operam fœlici clausisset compendio; si antiqui hostis inuidia & mendax nuntius, negotium penè completum non perdidissent. Nuntiato namque Salahadini aduentu, nostri quàm citiùs ad castrum redeunt; sed paucos præcursores, intuitu præreptam sibi victoriam, indignantur magis quàm conqueruntur: pauci quidem venerant, at innumeros adesse, terror edixerat: non enim præter

solitum euenit,quòd maiora semper formido metitur. *Soldanus* eo tempore castrū, quod *Bellum forte* dicunt,obsidione cingebat; at is,quæ geruntur auditis,cum exercitu plurimo Accon festinus accedit. Nostri ad congressum impares,sed inter fines præscriptos continent: Turci vndique instant; nunc luce nunc noctis silentio bellum inferunt;crebros & in montem tentant excursus:& qui venerant obsessuri,tenentur obsessi.In hoc itaque articulo positos,visitauit *Oriens ex alto*:nam ecce,quinquaginta naues,quas vulgo *Coggas* dicunt,cum XII.millibus armatorum tantò gratiùs veniunt, quantò nostris auxilium in arto maiore dependunt. Gratum venit quod per vota suscipitur; gratius quod præter spem offertur; gratissimum, quod in vltima necessitate subuenit: plerunque tamen, ingenti desiderio fides suspenditur; & vix credimus,quod nimium affectamus. Nostri,de supercilio montis venientes vident;& tam læta sperare non audent. Quin & ipsi qui veniunt,castra quæ spectāt habent suspecta. Sed propiùs Christianæ professionis prospectis insignibus,clamor hinc inde tollitur; læta pietas in lachrymas effluit; vndique concursus, & fluctibus insiliunt obuiam processuri. Fœlix illa classis,quæ à Boreali peregrinans Oceano, & iter intentatum aggressa tot tractus maris, tot terræ ambitus, tot pericula victrix permeat;& ab Europa,per Affricæ districta transiens,Asiæ laboranti succurrit.Hāc classem *Dani* moderantur, & *Frisones*: quos ab Aquilone progressos, rigor natiuus exasperat;& ad bellum aptat triplex commoditas;artus proceri,mens indomita, & fidei feruor deuotus. Hos à portu patrio in altum migrantes, aura committatur benignior;& in delitias nauigantium,tam fluctus quàm venti mitescunt:sicq; miserator Dominus, athletas suos per tot discrimina incolumes & inoffensos,perducit. Terrarum verò,quas præternauigant,incolæ, visâ classe,quamplures mouentur; & nauibus instanter conscensis, *Angli* pariter & *Flandrigenæ*, festini sequuntur. Nec prætereundum silentio,quod à prætereuntibus insigniter gestum:nam vrbē quandam in maritima Hispaniæ, quæ *Siluia* dicitur, audacter impetunt,citiùs expugnāt; cæsisque Gentilibus incolis,& vrbe Christianis traditâ,ibidem etiam ordinato antistite,victores procedunt. *Accon* igitur venientes, in loco qui vrbem & *Turonem* interiacet,castra metantur; & vires indomitas, in perniciem hostis, assiduo magis quàm frequenti conflictu,exercent. Eos siquidem virtus prodiga, & vitæ contemptor impetus,tot & toties subeundis obiecêre periculis,quod post multùm vrbe captâ,vix viri centum de XII. millibus superstites extitêre. Nocte posterâ postquam *Frisones* & *Dani* appulerant,*Iacobus de Auennis* littus optatum contigit. Vir trinâ professione præditus, in consiliis *Hector*, in armis *Achilles*, in fide *Attilio Regulo* præferendus. Hic ex aduerso turris,quam *Maledictam* nominant,figit tentoria;& paulò vlteriùs *Templarii* tendunt: at vrbis pars amplior nondum obsessa, in liberos hosti meatus patescit. Nostri quid agant solliciti, hanc introeundi & exeundi licentiam molestè sustinent;sed murorum protractior ambitus, & exercitus rarior obsidionē continuam non admittunt.Coniectis igitur vicissim per turmas copiis,vrbis aditus armati obseruant;& sic per dies aliquot consuetam meandi copiā obstruunt transituris.Turci verò,tam de vrbe quàm de castris egressi,collatis hinc inde viribus,nostros impugnant,& præualent: nam facilè acies intercisa perrumpitur; & citiùs robur dispersum succumbit. *Hospitalarii* eâ die in custodia stabant, quos *Militia Templi* cedentes, excipit; & hostem acriùs vrgentem à castrorum irruptione compescit. Porrò diebus singulis fidelis augetur exercitus; & nauium multitudo confluens, terrore non modico Gentilem percellit. *Salahadinus* autem,figmento quodam,metus conceptus attenuat:asserens Christicolas, noctu naues educere; & easdem rursus,tanquam recentes aduenïant,ad ostentationem virium luce reuerti. Ipse tamē, veri non inscius,robur nostrum in dies crescere acriùs dolet; sed nubem animi supercilio sublimi dissimulans,frontem serenam & nihil timentem prætendit. Sanè de Regno Francorum iam plurimi venerant: & inter alios, *Episcopus Beluacensis*, vir armis potiùs quàm armariis deditus,qui gloriatur in militia;& *Turpino* par esse contenderet,si Carolum inueniret. Est quædam pars Franciæ, quæ *Campania* dicitur: & cùm regio tota studiis armorum floreat, hæc quodam militię priuilegio singulariùs excellit & præcellit. Hinc Martia pubes potenter egressa, vires,quas in tyrociniis exercitauerat,in hostē audentiùs exerit; & imaginariā bellorū prolusione propositâ, pugnaces animos ad verum Martem intendit. Adeò quidem, tam Angli, quàm

Luc.1.78.

quàm Franci, conceptæ deuotionis calore ducuntur, quòd Regibus suis non expectatis, Regi Regum obsequium præstituri præcurrunt. De Germania quoque, vir quidam illustris & potens accedit, quem linguâ Theutonicâ *Landegrauum* dicunt; quod iuxta rationem nominis *terræ Comes*, quasi per excellẽtiam dictum, sonare videtur. Hic Marchionem à Rege *Guidone* dissentientem *Accon* venire persuadet, cùm priùs propter dissidiũ accedere detrectasset. Scimus historiæ legem interdum deposcere vt nomina principum, qui negotiis gerendis assistunt, singulatim scripto mandentur: quod ipsi etiam quodã pruritu gloriç nonnunquam affectant: è contrà solet auribus teneris hac in parte semper tractatus videri lõgior; & ituras in tædium voces, delicatus auditor minus acceptat. Nos ergo in enumerandis principibus castigatiùs occupabimur. Sed cùm ipsa rerum gestarum series occasionem obtulerit, de singulis, quis quid egerit insigne, dicemus. Sanè, adaucto fideliũ numero, cùm iam exercitus amplior ad opus arduum aggrediendum sufficeret, placuit omnibus vt vicina Gentilium castra peruaderent, & impugnarent. Mons quidam *Turoni*, quem suprà descripsimus, obiectus eminet: hîc hostis papiliones fixerat; & ingens camporum interiecta planicies, aream bellis accommodam latiùs explicabat. Huc acies è castris in plana descendit; & ibidem in ordines distributa per turmas digeritur, ita quidem quòd leuior armatura cum arcubus & balistis præcedit; subsequitur belli robur præcipuum, equis, armis, & variis effulgens insignibus. Ignem verò animi, facies & gestus indicant: fidelibus ad votum, hostibus ad terrorem. Fuit qui acie perspectâ ex nimia voluptate luxurians, dixisse præsumeret: *Quæ potentia præualebit? quæ multitudo resistet? Dominus nec nobis nec aduersariis adiutor veniat; victoria in nostra virtute consistit.* Vox certè pessima, & omnino damnabilis, quæ in homine, non in numine belli euentum constituit, cùm sine DEO nil possit homo: quod quidem experimento flebili, rerum exitus declarauit. Stabant Turci pro castrorum defensione vnanimes; & cùm nostri propiùs accessissent laxato peditum præcedẽtium cuneo, equos in hostem audacter admittunt. Versus in fugam Gentilis, castra deserit; Christicolæ à persequendo desistunt, & spoliis inhiant; papilionum præciduntur funes; & ipsius Soldani tentoria, *Comes de Baro* animosus inuadit. Interea de vrbe ingens hostium multitudo prorumpit, qui ex ea parte qua ciuitas inobsessa erat, egressi, obliquis meatibus ad montana contendunt. Porrò ex industria, sinuato procedunt anfractu: vt nostris sub incerto positis, an castra veniant an exercitum peruasuri, exercitum subiti occupent, & à tergo concludant. *Militia Templi*, quâ nulla insignior, iam cuneos hostiles, cædi deuota, perruperat: quòd si cæteri pari voto persequendis institissent hostibus dies illa fœlicem tam vrbis quàm belli victoriam reportasset: cumq; longiùs fortuna[illegible] secuti & anim̃ Templarii processissent, in eos subitò irruunt oppidani; & quãq[illegible]a innumeri paucos opprimant, non sine multa tamen suorũ strage triumphan[illegible]oi Magister militiæ *Gerardus de Bidesfordia*, cuius suprà mentionem fecimus, cæsus occumbit: Fœlix, cui tantã Dominus gloriã contulit, vt laureã, quam tot bellis meruerat, Martyrũ collegio sociandus haberet. Parte aliâ, dum *Alemanni* ad prædas hiantiùs conuolant, ecce deceptor ille antiquus quadrupedem prætermeantem præsentat; & dum illi certatim insectantur, fugere à nonnullis creduntur. Hac exiguâ, sed exitiali occasione, totus turbatur exercitus; omnes de fuga cogitant. Quin & fama ingruens metum ingeminat: nã oppidanos ad diripiendas sarcinas exisse cõclamãt. Ilice, bellorum ordo cõfunditur; disperguntur cunei, nullus signorũ respectus; ipsi duces ad fugã præcipites, & vix aliqui fiduciam concipiunt resistendi Turci, Christicolas turbari vident, casum mirantur; sed causam ignorant; & inopinã adepti victoriã, lora reflectũt, & resumunt animos, qui de militia potiùs quàm de ritu habent, instãtibu[illegible]cedere, cedentibus instare: nã si fugas fugient, si fugis fugabunt. In hoc tã flebili & infœlici tumultu, *Andreas de Breno* dum aliis, ne terga præbeant animosus inclamat, irruentibus Turcis perimitur: quẽ adeò supra omnes Francos virtus extulerat, vt ei militiæ primatu concesso, cæteri de laude [illegible]a certarent. Frater eius *Comes Brenensis*, non inscius præteriuit collapsum: vocatus quidem, subsistere timuit, & gloriam quam casus obtulerat, ignauia declinauit. Cæterùm miles quidam, cùm *Iacobum de Auennis* equo perturbatum conspiceret, mox equum cui fugiens insidebat, ei contradidit; & mortem Domini sui, morte suâ, laudandus redemit. *Rex* etiam *Marchiso*, cùm ab hostibus opprimeretur, accessit

adiutor;& licet iniuriæ præcessissent, & simultas subesset, humanitatis tamen obsequium indigno præbuit,& eripuit periturum. Frater Regis *Galfridus*,videns aciem turbari,& omnes de fuga contendere,castrorum curã, quæ defensanda susceperat, festinus deserit;& de fratris salute sollicitus,refugos detenturus procurrit.O rerum miseranda mutatio: Christicolæ confisi exierant,& redeunt confusi;seriatim incesserant,& sparsim redeunt;hostem victores fugauerant,& victi recurrunt. Agnoscat tandem humana præsumptio, quid homo; quid vires hominis, nisi dextra Domini faciat virtutem; & ille in suis potenter operetur victoriam, qui & fiduciam præstat pugnanti,& vincenti coronam. In tm̃ sanè de viribus suis nostri præsumpserant,in hoc vnum timerent,hostem inueniri non posse:quem postmodũ nimis propinquũ experti,suorum mille,ac quingẽtos perdidêre. Erat miles quidam,*Ferrandus* nomine,qui nudus & exanimis relictus,cùm inter peremptos delitesceret, nocte regressus ad castrũ propter deformitatẽ vulnerum, à suis agnosci non potuit; & vix impetrauit admitti. Varios rerũ euentus & modos interfectionũ diuersus,licẽtiosus poëta,vel longus prosequatur tractator:nos,breuitas lege arctiori cõtinet;nec qualiter, sed quid acciderit dixisse indulget. *Salahadinus* Christicolarũ cadauera cõportari,& in fluuium prætermeantẽ proiici iubet:vt vndarũ deuoluta impulsu,vel metũ conspecta incutiãt,vel aquis resoluta corrumpant. Porrò Principes nostri,à Marte publico aliquandiu temperandũ censentes,castris deliminandis insistunt;& aggerem congesto cespite, fossisq; profundioribus à mari ad mare, muniendis tentoriis circumducunt: *Marchisus* autem, & *Hospitalarii* locum obsidione vacãtem audacter occupant, & iam vrbs tota terrâ mariq; tenetur obsessa. Rerum ordo deposcit, nec alienum à proposito credimus, locorum descriptionẽ quandoq; perstringere:vt ciuitas tãta,tum sui magnificentiâ,tum vario bellorum famosa euentu, obsequio nostro clarior innotescat. Si enim decennale bellũ,*Troiam* celebrem reddidit;si Christicolarum triumphus,*Antiochiã* illustriùs extulit, *Accon* profectò perpetua fama extollet,pro quo pariter totus orbis conflixit.Hęc formam sortita triangulã,ab occasu cõtractior,ab ortu spatio latiore diffunditur; & parte plus tertiâ præterlapso æquore ab Austro & Occidẽte ambitur. Portus sanè minus quàm oporteat opportunus, hyemantes carinas sæpiùs fallit & frangit: nam rupes obiecta, quæ littoris formam commodat,irruentis procellæ impetum breuitate sui ægrè propulsat. Et quia rupes illa extis abluendis videbatur accõmoda, ibi apud veteres sacrificia celebrari solebant:vnde propter carnes immolaticias, quas muscæ sequebãtur, turris quæ modò supra posita eminet,*turris muscarum* appellatur.Est & turris,quam *Maledictam* nominant,& muro qui vrbem amplectitur insidet: quæ,si vulgi opinio fidẽ meretur,hoc ideò nomen insumpsit: nã argentei,quibus Dominum *Iudas* proditor vendidit, ibi facti fuisse dicũtur. Supra *Turonẽ* verò,qui vrbi vicinus incumbit,ciuitas,*Tholomais* nomine,olim sita fuerat: vnde, antiquitatis errore, *Accon* Tholomaida nonnulli appellant. Collis autẽ,quẽ *Mahumeria* dicunt, Turoni propinquus cõsurgit,vbi sepulchrum *Mennonis* esse testis tradit antiquitas : sed cuius obsequio illuc delatus fuerit, non scriptũ legimus,nec audiuimus referentẽ.Porrò fluuiũ,qui vrbi allabitur,*Bellũ* nominant; & licet alueo angusto nec alto decurrat, eius tamen gloriã *Solinus* haud leuem asserit,quẽ inter mirabilia mundi commendans,ipsum harenis vitreis ditari proponit.Erat enim quædã fossa harenaria, cuius harenæ vitri cõficiendi præbebãt materiam:quòd si exteriùs sumptæ, omnino erant inutiles; si verò casu intromissæ, mox loci virtute occultâ, vitreã assumebant naturam. Haud procul à fluuio,rupes humilis vrbi vicina monstratur,ad quam tres mundi partes,Asiam,Europam & Africam conterminari perhibent:& cùm tractus cæteros ille diuisim contineant,locus iste solus nulli cedens partem exceptus & liber effulget. Mons *Carmelus* à parte vrbis Australi sublimis exurgit, vbi *Helias Thesbites*, modici paratus domicilium habuisse dignoscitur, quod adhuc ipsius spelunca testatur: Et quanquam descriptioni ambitus ad amœna sæpius euagari consueuit, nos tamen circumiacentium locorum delitias ad præsens omittimus, dum ad alia stylus Martius tramite cepto decurrit. *Accon* igitur, cùm nostri vndique obsidione cinxissent, cœpêre oppidani, consumptis victualibus, inediâ grauiore affligi: adeò vt vrbem reddendam offerrent si saluis facultatibus, liberi sinerentur abire. Hæc pactio Principibus omnino displicuit : decreuerant enim vel vltimâ necessitate coactos, ad vota subdere;

subdere; vel potiùs expugnandi gloriam omni studio comparare. Dumque protractiùs de vrbe reddenda tractatur, Soldanus interim quinquaginta galeas apud Alexandriam, viris, victualibus, & armis sufficienter instruxerat, quos suis in subsidium Accon transmittit. Crastinâ verò Natalis Domini, simul omnes accedunt: quibus eminus conspectis, rumor incertus vaticinantem populum in varia distrahit: pars enim, hostem adesse nuntiat; pars, Christicolarum venisse auxilia constanter affirmat. Verùm quidam de galeis nostris quinam veniant inquisitura occurrit; & cum ea, minor cimba, quam vulgò *Galionem* nominant, qui leuitate sui nimis temerè properans, dum amicos inuenisse confidit, in hostes medios, heu! nuntium salutis latura procurrit. Vox quidem respondentium nulla, & suspecta silentia pacem inficiantur: quod nautæ miseri attendentes, in mare protinus se præcipites mittunt; & nandi beneficio, vtcumque perituri, euadunt. Sic igitur maris obsidione solutâ; nostrisq; galeis quæ longè pauciores fuerant, fugæ furtiuæ subsidio Tyrum digressis, iam vrbi muniendæ liber aditus & egressus per mare patescit. Elapso tempore, cùm iam Pascha instaret, *Marchisus* qui classis reparandæ causâ, Tyrum secesserat, cum apparatu ingenti reuertitur; rursumque nostri maris imperium vendicant, & tutior venturis nauibus expeditur accessus. Principum autem procurante consilio, *Rex* & *Marchisus* eo pacificantur obtentu, vt Marchiso Tyrum, Beritum & Sidonem possidens, Regis & regni profectibus, fideliter & viribus totis intendat. Verùm semper in læuum præceps ambitio, cor cupidum & iniquum subuertit: nam regni obtinendi desiderio æstuās, fidem promissam violat; & hostem interiùs occulit, amicū foris prætendit. Sanè oppidani ereptam sibi libertatem æquoris grauiùs sustinent; & quid bello nauali possint experiri decernunt. Galeas igitur binas & binas educunt, & ordinem in processu decorum seruantes, ad alta maris remigant pugnaturi. E contrà nostri classem conscendunt belligeram, flexuque obliquo in læuum tendentes, spatio remotiore secedunt, vt liber hostibus nō denegetur egressus. Et quia naualis belli mentio incidit, consequens arbitramur vt classem bellicam sermo succinctus describat; & quali vtuntur moderni & qualem instituêre antiqui. Apud veteres siquidem, in huiusmodi nauibus numerosior exigebatur ordo remorum, quibus gradatim per tabulata distincta surgentibus, vndas alii longissimo, alii breuiore vexabant impulsu. Ternos autem vel quaternos ordines sæpiùs habebant, & quinos interdum: Sed & senos, naues quędam in *Acciaco* prælio, cùm aduersus *Antonium* dimicaret *Augustus* habuisse leguntur. Porrò bellatrices carinas, *Liburnas* dixerunt: Est enim Libumina pars Dalmatiæ, vbi classis Acciaci belli præcipua facta fuerat: Vnde inoleuit vsus, vt apud antiquos naues bellicæ dicerentur *Liburnæ*. Cæterùm omnis illa vetustatis magnificentia imminuta defluxit: nam classis bellica, quæ senis olim decurrebat ordinibus, nunc binos rarò excedit. Quòd autem antiqui dixêre liburnam; moderni *Galeam*, mediâ productâ nominant: quę longa, gracilis, & parùm eminens, lignum à prora præfixum habet, & vulgò *calcar* dicitur: quo rates hostium transfiguntur percussæ. *Galiones* verò, vno remorum ordine contenti, breuitate mobiles, & faciliùs flectuntur; & leuiùs discurrunt; & ignibus iaculandis aptiores existunt. Cùm igitur prælium nauale gesturi hinc inde processissent, nostri non acies directas, sed incuruas disponunt: vt si hostis tentet irrumpere intrinsecus, opprimamur conclusus. Cornibus itaque in speciem lunæ productis, à fronte validiores constituunt, quibus & acrior infligatur impetus, & hostium propulsetur incursus: In superioribus verò tabulatis, clypei per gyrum disponuntur conserti: & in vno confidunt remiges, vt spatio liberiore dimicent qui ad pugnam in supremo consistunt. Mare quidem omnino silens & placidum, tanquam bello excipiendo deuotum, mitescit, adeò vt vnda interfluens, nec intrūdūtis itum, nec remigantis fallat impulsum. Congressi propiùs, tubis vtrimque insonant; clangorem terrificum miscent: missilibus primò cōtendunt. At nostri, opem Diuinam inuocant, remisq; incumbunt obnixiùs; & naues aduersas, suarū rostris elidunt. Mox bellum conseritur; implicantur remi, cominus decertatur, alternis iniectionibus rates aligant; & oleo incendiario, quod *ignem Græcum* vulgus nominãt, tabulata succendunt. Ignis iste pernicioso fœtore, flammisque liuientibus, silices & ferrum consumit: & cùm aquis vinci nequeat, harenâ respersus comprimitur; aceto perfusus, sedatur. Quid autem nauali conflictu asperius? quid sæuius? vbi tam

varium congressos fatum inuoluit: nam flammis, torquentur exusti; fluctibus, absorbentur naufragi; armis, pereunt vulnerati. Erat galea quædam, quam dum nostri temerè moderantur, latus hosti vicinum inuergit: sicque ignibus iniectis succensa Turcos vndique insilientes admittit. Remiges verò, in mare protinus exterriti dilabuntur; at pauci milites, quos arma grauiora impediunt, & nandi inscitia detinet, pugnandi *fiduciam ex desperatione* assumunt: Pugna impar committitur; sed in virtute Domini, multos pauci exsuperantes; ratemq; semiustam, cæsis hostibus, triumphantes reducunt: aliam verò iam hostis, victor superioris tabulati, bellatoribus depulsis inuaserat: at ii quibus inferior statio fuerat deputata, remorum auxilio elabi contendunt. Mirum quidem, & miserandum certamen: nam remis in diuersa tendentibus, nec huc nec illuc galea depellitur: nostri tamen præualent, & hostis superiùs remigans, Christicolarum superuentu detrusus, succumbit. In hac nauali congressione, galeam pariter & galionem cum suis vectoribus, pars perdit aduersa; nostrique, sollemnem triumphi gloriam illæsi, & læti reportant. His factis, Principes nostri ad machinas quibus ciuitas oppugnetur, operam communem impendunt. Tres itaque turres ambulatorias, de siluæ siccioris materia construunt: quarum prima *Landegrauum*, secunda *Genuenses*, tertia exercitum reliquum sortitur auctorem. Certandi studio, moles istæ consurgit, quas ex trabibus & tabulatis in altum eductas, lapsus volubilis incitat, & quadam arte mechanicâ facilem ad motum inclinat. Artifices verò has machinas ne incendio pereant, centonibus & coriis crudis obuoluunt; & vt petrariarum impetus materiâ molliori exceptus, non noceat, reticulatos funes à fronte prętendunt. Porrò eminentiæ turrium, supra murorum fastigia & vrbis propugnacula sublimes, balistarios & sagittarios continent; at medias stationes occupant qui sudibus & contis decertant. Singulis autem castris, suæ applicantur petrariæ, ac litt'atim assistunt: quibus & machinæ productæ defendantur, & mœnia deiiciantur aduersa. Oppidani verò iam penitus diffidentes, vrbis deditionem offerunt; ita tamē vt ipsis abscedendi libertas & res suas asportandi nō denegetur facultas: Verùm, Sabbatho post Ascensionem Domini, admotas propiùs machinas ignis consumit hostilis; & infœlici casu triumphi spes excidit, quæ quantò certior, tantò tristior euanescit. Soldanus interim, totius Asiæ contractis copiis, quicquid *Indum* à *Tygri* disterminat; quicquid *Tygrin* & *Eufraten* interiacet; quicquid inde ad Mediterraneos porrigitur fluctus, simul in bella producitur. Ex Africa verò gentes innumeræ cōfluunt: *Nadabares*, *Getuli*, & *Nimidæ*: Sed & populi Meridionali solis adustione deformes; quos à Græco vocabulo *Mauron* quod nigrum sonat, *Mauros* siue *Mauritanos* appellant. Sic ergo duæ Mundi partes, tertiā impetunt; & aduersus duas, Europa confligit, quæ sola nec tota CHRISTI nomen agnouit. Porrò plerosque *Salahadinus* stipendiis excitat; & in sumptus tantos pecunia dudum ante collecta suppetit: nam communi placito Gentiles statuerant, vt morientes quicunque, rerum suarum partem tertiam Legis defensoribus erogarent. Cæterùm nonnulli, quodā Peregrinationis obtentu gratis veniunt; & pro legis suæ cerimoniis defendendis, contra Christicolas pugnaturi procedunt. Hāc igitur multitudinem vndecim collectā tyrannus effundens, nimiâ elatione luxuriat; & nostros audacter impetens, omnes vel captiuos abducere, vel in ore gladii exterminare confidit. Quod si *Darium* Persarū Regem, cum septingentis millibus dimicasse legimus; in hoc præsens multitudo præiudicat, quòd illa numerari potuit; istā verò nulla numeri certitudo concludit. Ingens illa planicies quæ à mari ad mare porrecta, longè lateq; distenditur, tot millibus minus sufficit: & cùm sinus laxiores camporū amplitudo explicet; loci tamen angustiā, acies cōfertæ causantur. Christicolæ, quibus hinc oppidani, hinc hostes instant, exercitus vtramq; incursionē strenuè sustinent; & dispositis ad fossata præsidiis, tā hos quàm illos à castrorū irruptione propellunt. Sabbatho Pentecostes, insultus iste primò cōmittitur: quem in dies octo protractū, strages vtrinq; magna duriùs exarsisse testatur. Nostri, dies festos infestos sentiunt; eos tamen Spiritus, virtutis infusione corroborat: & qui olim Apostolos ad prædicandū instruxit, nunc milites suos ad pugnandū accendit. Vniuersi autem, edicto publico, castrorū limites excedere inhibentur; nec est opus extra bellum quærere, cùm propiùs inueniant prouocantē. Tanta quidem instantium multitudo irruit, quòd sagittæ casu emissæ frustra non euolant; nec quisquā ictus certos dirigit,

dirigit, vbi turba densior tot vulnerandos opponit. Octauo die vnus filiorũ Soldani balistæ iactu occumbit percussus; cuius obitus & cœptos insultus cohibet, & exercitum hostilem exterret. Plurimi ergo in fines patrios redeunt, Christicolarũ prorsus abhorrentes congressum: quos aduersus tantã multitudinem tam strenuè viderant decertasse. Fames interea oppidanos affligit, quibus ab Ægypto Soldanus rates frugiferas Notho flante trañsmittit. Erant autem viginti quinque: sed tres maiores, dum inter *turrim Muscarum* & rupem proximã tentant irrumpere, duæ quidem saxis confringuntur illisæ; tertia verò portu potitur illæsa. Venientes quippe, à cepto cursu nostrorum galeæ deturbauerant: quarum vna, dum nimis temerè fugientes insequitur, scopulis offensa deperit & dissipatur. Tractu temporis, cùm exercitus ocio longiore torpesceret, plebs rerum nouarũ cupida, Principum incusat ignauiã; & pari desiderio æstuans, sese vicissim inuitat ad pugnam: castra Gentilium proxima, indignantes mouent; spolia distrahenda, cupidos incitant; victoriæ gloria pugnaces accendit. Tumultuariam verò coniurationem ineunt; & animi calore præcipiti, vnanimes accinguntur ad bellum, Principum non expetito assensu. Principes quidem, quantùm possunt, ausus vulgi temerarios laborant comprimere. Sed & *Patriarcha* sub anathemate inhibet, ne ducibus inconsultis hostem prouocent; & belli discrimen incurrant: nihil tamen vel illorum dissuasio, vel huius interminatio proficit: vincit enim furor consilium; rationem, impetus; imperium, multitudo. Vulgus quocunq; impellitur, temeritatem virtutem putat, id optimum quod optat iudicans; & rerum exitu non expenso, corrigentem refugit, regentem contemnit. Die sancti Iacobi, die luctificã & infestã, infœlix illa gregariorum militũ turba prorumpit; armati quidem prodeunt; sed minus prouidè, venturum discrimen attendunt. Iuuentus sanè insignis, iuuentus strenua & nulli cessura victori, si caput nacta, si consultiùs ausa, si quantùm spoliis tantùm præliis indulgeret. Verùm Dux agminis nullus, sibi quisque miles, sibi ductor; signa propria vix agnoscunt, vix sequũtur; præcurrunt plurimi, dum potiùs de præda quam de prælio cogitant perituri. Gentiles visis prodeuntium turmis, metu dubium an de industria, paulisper cedũt; & sarcinis nõ asportatis, tentoria rebus variis opulenta relinquunt. Cæterùm sub cliuo montis proximi vires absconsas collocant; & missis exploratoribus, quid nostri velint, quid veniãt inquisituri, subsistunt. Nepos Soldani *Tecahadinus* eo tempore versus castrũ *Himberti* tentoria fixerat: vir animis, armis strenuus; scelere immanis; sæuitiã implacabilis; & nomini Christiano tã perniciosus, quàm inuisus. Huc prædicta multitudo accelerat; huc prædæ libido cunctos excitat; minus quidẽ circumpositas locorũ explorant insidias, qui iã de spoliis diripiendis contendunt. Plerique copiã ciborũ inuentã, indulgent genio; & armis depositis nimiùm securi discumbunt, tãquã ad epulas inuitati. Turci verò, rebus quæ geruntur non incognitis, mox vndiq; irruunt; & voce, vt voce solẽt, terribili personantes, plebem dispersam & stupidam facili triũpho prosternunt. De bello nullus, cuncti de fuga cogitant: sed pedites, sed armis onusti, sed siti & æstu exhausti, nullatenus effugere possunt, quos hostis eques & impiger insectatur. Passim nãq; fugati, passim fusi; nulli parcitur, nemo captiuus seruatur; suum furor nõ explet affectum; ira ferrum repetit, quod tædiũ percutiẽtis abiecit. Quò quemq; incitat, mortis occurrit necessitas; ineuitabile cunctis discrimẽ imminet: vbiq; hostis, vbiq; cædes; vulnerãtur innumeri: & qui cæsi occumbũt IV. millia æstimãtur. Audito fremitu, & strage cõspectã, Principes nostri dissimulãt: duri certè, inhumani & impii, qui fratres suos corã trucidari conspiciunt; nec opem perituris impendunt: quibus hoc solum pro crimine, contra factã inhibitionẽ exisse. Porrò, cæteris ex ignauia potiùs quàm offensa hæsitantibus, *Archidiaconus Colecestriæ*, laborantibus subuenit, lapsuris succurrit: vir staturã & formã spectabilis: quem laurus gemina, & vtriusq; militiæ commendat perfectio: scientiã præcluem, armis insignem. Oppidani verò, visis suorum successibus, animosi prorumpunt; & vsq; ad iniectionem ædium de proximo papiliones inuadunt. Hic itaque tam flebili cæde peractã, cùm robur nostrum iam ex parte multa decisum esset, arrisit fortuna blandior; & allubescens Fauonius rates attulit armatis onustas. Interdum verò Gentilium classis nostræ furtim permixta procedit; & tam lingua quàm insignibus Christicolarum mentita paratus, inopinos & subitos ad vrbem cursus subducit. *Comes Trecarum Henricus*, cum manu militum validã tunc temporis appulit;

cui ſtatim regendi exercitus cura committitur, quem prius *Iacobus de Auennis*, & *Landegrauus*, nunc ſimul, nunc viciſſim habebant. Landegrauus autem validinarius effectus, repatriandi prætextu caſtra deſeruit: qui cùm multa clariùs, & ad omnium fauorem egiſſet, illuſtrem factorum gloriam turpi reditu deformauit. Eo tempore cùm filius Imperatoris, *Dux Sueuiæ*, patre paulò ante defuncto, apud Antiochiam degeret, Principes ei mandandum decernunt, vt ibidem moram faciens terras Gentilium vicinas impugnet. Sanum quidem & ſalubre conſilium; nam ſi hoſtem bellorum inſtantia locis pluribus occupaſſet, conatus eius ad multa deductus, minor an ſingula & infirmior extitiſſet. Huius legationis verbum *Marchiſus* minus fideliter executus, ducis animum malignâ interpretatione promouit, tanquam Principes ex inuidia, eius procurarent abſentiam, vt ſibi vrbis capiendæ gloriam reſeruarent. Fuit autem qui affereret Marchiſum à Soldano ſexaginta millia Bizantiorum, eo ſuſcepiſſe obtentu, vt Duci ab Antiochenis partibus diſcedere perſuaderet. Dux itaque *Accon* veniens, diſſenſionis ſeminarium extitit: nam veteri & pertinaci diſſidio ab Alemãnis Franci diſſident, cùm Regnum & Imperium de primatu contendant. Porrò Marchiſus peculiarem cauſam occultiùs agens, Ducis, quem ſanguine contingebant, præſentiam ſtudioſiùs expetiuit: vt ipſo mediante, ſi poſſet, regni ſolium obtineret. Caſus quidem ad nutum eblanditus, ſpem votis maiorem indulſerat; nam Reginam, & ſobolem quam de Rege *Guidone* ſuſceperat, mors rapuit immatura. Verùm vt hanc tractatus particulam enucleatior excipiat intellectus, ſtirpis Regiæ ſucceſſionem paulò remotiore principio euoluemus. *Fulco* ſiquidem, pater *Galfridi* Andigauorum Comitis, ſingulari virtutum merito in Regem Ieroſolymorum electus, de filia prædeceſſoris ſui Regis *Baldwini*, *Meliſende*, duos filios *Baldwinum* & *Almaricum* ſuſcepit. Quorum natu maior Regio ſceptro potitus; & nomen auitum referens, neptem *Manuelis* Bizantini Principis, *Theodoram* nomine, vxorem duxit: Sed abſque liberis, cùm *Aſcalonem* victorioſè cepiſſet, in fata conceſſit. Frater eius virtutis & Regni ſucceſſor, *Babylonium* ad tributum compulit; & bino coniugio, variam vtriuſque ſexus progeniem ſuſcitauit. Prima vxor *Batrix* dicta, quam antè Regni ſuſceptionem duxerat, filia Comitis Roaſiæ fuit: ſed quia vnione ſanguinis ipſi coniuncta fuerat, coniugalem copulam, celebrato diuortio, cleri cenſura diſſoluit. Ex ea tamen prolem geminam iam ſuſceperat, filiam *Sibillam* nomine, & filium nuncupatione *Baldwinum*, qui patre defuncto diademate inſignitus licet iunior, & leprâ reſperſus, *Salahadinum* cum ſexaginta millibus Turcorum, manu ratâ miraculoſè cõfecit. Hic citiùs rebus humanis exemptus, filiũ ſororis ſuæ *Baldwinum* quæ fratri Marchionis *Willelmo* nupſerat, regni ſucceſſorem conſtituit, & diademate inſigniuit. Sed & ipſe adhuc paruulus & ſeptenis morte feſtinâ deceſſit. Cęterùm patre pueri pridem defuncto, *Guido*, qui de Pictauia oriundus Sepulchri viſitator aduenerat, matrem pueri *Sibyllam* duxit vxorem: quâ poſtmodum paternum vindicante ſolium, ipſe quoque Regiæ poteſtatis inſigne ſuſcepit. Ex ea quidem quatuor filias genuit, quas ſimul cum matre infra breuem temporis tractum mors importuna rapiens, *Guidoni* calumniam peperit, & *Marchiſo* regnandi fiduciam concitauit. Porrò vxor ſecunda, quam Rex Almaricus, repudiatâ priore ſuperduxerat, *Maria* nomine, conſanguinea *Manuelis* Imperatoris fuit, ex qua duas progenuit filias: ſed earum altera ſub tenero vitæ principio diem clauſit extremum: alteram verò, *Elizabeth* nuncupatam, cùm nondum annos nubiles attigiſſet, *Enfridus de Torone* ſponſam habuit: ſed quia ſucceſſionis iure iam ad eam Regni deuoluebatur hæreditas, *Marchiſus* vtrumq; molitur expungere, tam Enfrido coniugem, quàm ſeptrũ Guidoni rapturus. Plebs interea de Principum quiete murmurat; & ignauæ obſidionis diſpendia, tædiatus obſeſſor incuſat. Dumque diutulè quid potiùs agendum eſſet, inter magnates tractaretur, demum ſub hoc cardine cunctorum fermè reſedit ſententia, vt hoſtem vrgentem exteriùs, ad Martem publicum prouocarent. Si enim hoſtilis ſuccubuiſſet exercitus, faciliùs impugnari, & expugnari ciuitas potuiſſet. Craſtinâ *Sancti Martini*, cùm iam brumalis Phœbus radios algentiores ſpargeret, Principes noſtri acies ſuas diſciplinæ militaris ordine digerendas, è caſtris in plana deducunt. Quos cùm cerneremus ſignis prodire diſtinctis; & hinc *Militiam Templi*, hinc *Hoſpitalarios*, hinc nationes diuerſas ſuis coruſcare vexillis, titillanti animo iucundiùs influebat

influebat de multitudine ſtupor, de virtute fiducia, de varietate voluptas. Clerus autem non modicam militaris gloriæ partem vendicat: nam & Abbates, & Præſules cohortes ſuas educunt; & pro fide fidenter dimicant; pro lege, læti contendunt. Sanè venerabilis *Cantuariorum Archipræſul Balduinus* inter cæteros, & præ cæteris inſigniùs militat: quem, licet ad ſegnitiem ſenilis inuitet infirmitas, naturæ tamen defectum virtutum perfectione tranſcendit. Hic vexillum, cui glorioſus martyr *Thomas* inſcriptus fuerat, præminentiùs prodire faciens, eidem comitatus decoros & dignos procurat: nam & milites ducenti & trecenti ſatellites, viri ſancti ſtipendiis pugnaturi, ſequuntur. Ipſe verò, cum *Duce Suauiæ* & Comite *Bleſenſi Theobaldo*, caſtrorum tutelam ſuſcipit; & vices Patriarchę, qui tunc clinicus decubuerat, pleniùs executus, egreſſas acies benedicit, abſoluit. Verùm magnanimus *Saleſberiarum Antiſtes*, ab expeditione abeſſe non ſuſtinet, ſed partem belli moderatur inſignem; cuius virtus in armis militem, in caſtris ducem, in Eccleſiaſticis implet paſtorem. Sole in occaſum vergente, cùm exercitus non longè progreſſus fixis tentoriis conſediſſet, oppidani tanquam in vacua venturi ad ſarcinas diſtrahendas prorumpunt; quos noſtri excipientes obnixiùs, & ſuos conſeruant indemnes, & Turcos effugant irruentes. Nocte ipsâ *Soldanus*, papiliones ſuos cum rebus, aliis imperat ad montana transferri; & ea quæ pro temporis articulo aſportari nequeunt, incendio populatur. Hoc quidem victi & diffidentis animi certi indicium, quòd res proprias diſſipat, quòd locum mutat, quòd ad montana ſecedens, certamen campeſtre declinat. Loca verò aditu difficilia nactus ſubſiſtit; ac velites & ſagittarios ſuo numeroſiùs opponit venturis, vt ſaltem eminus noceant qui propiùs congredi reformidant. Noſtri ergo pugnæ campeſtris copiâ defraudati, & hoſtem per abrupta montium inſequi non valentes, quàm illæſi tam inglorii, reuertuntur. Porrò *Marchiſus* regnandi gloriâ diuinitùs affectatâ, cum iam aditum ad vota oblatum cerneret, Regnum ſibi fidenter promittit, ſed *Enfrido* coniugem ſupplantaſſet. Ad hoc ergo totis anhelat niſibus; huc omnes artis officinas congerit: ſed obliquo vtens principio, de ſtatu regni quæritur, quòd Rex tractandis negotiis minus ſufficit; quòd vxore ſublatâ iam iniuſtè regnat, cùm alia Regis Almarici Filia ſuperſtes exiſtat. Hęc primò in populum; Principes officioſus ambit, hos donis prouocans, illos ſibi cognatione confœderans; omneſque vel blandus allicit, vel dator obligat, vel promiſſor inuitat. Facilè viro tam induſtrio, & tot argutiis inſtructo, id totũ obtinere quod optat: quem nec *Sinon* figmentis, nec *Vlixes* eloquio, nec *Mithridates* diuerſitate linguarum æquaret. Sed, quia maritales amplexus paſſim dirimi ſanctio Eccleſiaſtica inhibet, vir ſubdolus nouam commentatur calumniam quâ coniugem Enfrido ſubducat. Eam enim à viro ſuo, abſque viris offenſa, ſeparari poſſe perſuadet Principibus: vtpote quæ infra annos nupſerat, & citra conſenſum. Cæterùm *Enfridus* ipſe, obtentu coniugis ſpem Regni conceperat: vir fœminæ quàm viro proprior; geſtu mollis, ſermone fractus; & cui illud Virgilianum competit: *Dum dubitat natura, marem faceret ne puellam, Natus es, ô pulcher, penè puella, puer.* Hic ſe regni heredem habere proponit: ſed pro iure vxorio, minus prudenter poſtulat. nam quadam die, cùm de mandato Principum coniugem ſuam produxiſſet in medium, nuptam ſimul & regnum, Marchiſo procurante, amiſit. O ſcelus, & morſu Satirico, & tragicâ declamatione digniſſimum! nam ſi *Helenæ* raptum damnamus, in hoc, præſens factum turpius, & iniuria maior, quòd illa, marito abſente furtim ſurrepta; iſta, viro præſente, violenter abducta. Verùm, vt factum iſtud, iniurię deprecetur infamiam, puella ſub manu ſequeſtra cuſtodienda traditur, dùm cauſa diuortii, clero iudice, ventiletur. Clerum igitur, dolis & donis *Marchiſus* aggreditur; omnes, quos ſibi accommodos credit, pertentat: largitionibus immenſis effluit, vt auri faſcino iudiciariam ſinceritatẽ corrumpat. Verbum tam diri ſceleris ad aures ſacratiſſimi *Cantuariorum Metropolitæ* delatum, & innocentiam viri ad ſtuporem incitat, & iuris patronum in iram accendit. *Patriarcha*, vt diximus, ægrotantium langore territus, vires ſuas ei, dum iuxta debitum rigorem exequitur, fautores Marchionis dandam ſententiam appellationis obiectu elidere minitantur. Profectò fautores eius præcipui tres erant, *Renaldus Sidoniorum dominus*, *Paganus de caſtro Caiphæ*, & *Baliſantus*; quòd ſi Comes Tripolis qui iam ante deceſſerat, quartus adfuiſſet, conſummatæ iniquitatis cõſilium facilè præſtitiſſent. In eos enim tanquam in domicilium ſuum, turba

ſcelerum certatim confluxerat: *Iudæ* proditio, *Neronis* crudelitas, *Herodis* nequitia; & quicquid vel ætas præſens abhorret impium, vel antiquitas condemnat infandum. Porrò *Baliſantus*, mortuo Rege *Amalrico*, matrem puellæ vxorem duxerat, quæ Graiâ fæce à cunis imbuta, virum moribus ſuis habebat conformem; ſæuum impia, leuem mobilis, perfidum fraudulenta. Hos Marchio muneribus & promiſſis illexerat, vt puellam aduerſus *Enfridum* querelam mouere inſtruerent: quòd inuita nupſerat, quòd ſemper reclamauit, quòd ſtare non debet matrimonium cùm nunquam præſtitiſſet conſenſum. Facilè perſuadetur, quod affectatur: facillimè mulier mutat conſilium: nam, *varium & mutabile ſemper Fœmina*, cui & ſexus lubricus, & mens mobilis; & ſicut nouis gaudet amplexibus, ſic notos leuiter reſpuit, citiùs obliuioni contradit. Puella quidem, in prauum docilis, turpem mouentium doctrinam libentiùs excipit; & iam ſe non raptam, ſed Marchiſum ſecutam, dicere non erubeſcit. Sanè Principes ipſi, ſpreto iure, ad hoc inclinatiùs tendunt, vt Regno ſimul & puellâ, Marchio potiatur. Videns itaque Archipræſul ſanctiſſimus, quòd * * * * * Audiens autem exercitum omninò diſſolutum, tabernis, ſcortis, & ludis talorum inſiſtere, animam tantorum exceſſuum impatientem, vſque ad tædium vitæ afflixit. Et, quia *morbus communis medelam difficilè recipit*, quodam die cùm huiuſmodi opiniones peſſimè ad aures eius frequētiùs emanarēt, ſciens quòd *homo curā, DEVS curationem habet*, ſuſpirioſus in hæc verba irrupit: *Domine DEVS, nunc eſt opus piâ corripientis & corrigentis gratiâ: quòd ſi tuæ miſerationis beneplacitum eſſet, vt à vitæ præſentis turbine ſublatus, migrarem, longam ſatis in hoc exercitu moram exegi.* Poſt hunc ſermonem, diebus quindecim nondum euolutis, tanquam exauditus à Domino, cœpit aliquantulum rigorem perſentiſcere, æſtuq; febrili fatiſcens, infra dies paucos in Domino feliciter obdormiuit. fidenter dicimus, quòd in Domino obdormierit, cuius vita laudabilis, & labem neſciens; cuius obitus non minus miraculoſus extitit, quàm vniuerſo exercitui noſtro lugendus. Libet pauliſper digredi & vocitatem ſtilo ſuccinctiore perſtringere, vt nec teſtis deſit virtutibus, nec longiore tractatu breuitas affectata turbetur. * * * * * * * *

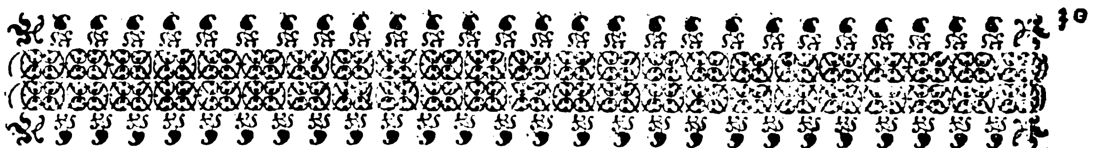

REGVM ET PRINCIPVM EPISTOLÆ.

Epist. I. *Illuſtri viro* LVDOVICO *DEI gratiâ Regi Francorum, deuotiſſimo domino ſuo atque diligētiſſimo*, R. *eadem permiſſione Princeps Antiochenus, licet indignus, ſalutem & dilectionem.* Oppreſſiones & paupertates huius terræ, excellentiſſime Domine, frequenter audiſtis, &, ni DEVS auertat, frequentiùs audituri eſtis. Quâ paupertate & anxietate ſuſtineatur, vobis linguâ nec manu dicere vel ſcribere poſſumus: quamuis benigna DEI clementia temporibus noſtris ampliata ſit. Aures quidem omnium Chriſtianorum cotidie apertæ ſunt & erectæ, per nos liberationem expectantes; & interrogantes, ſicut *Iohannes* in vinculis poſitus redemptionem IESV CHRISTI per nuntios ab eo interrogabat. (*Matth. 11. 2.*) Scientes verò cor veſtrum ad liberationem huius Terræ eſſe ſæpiùs intentum, cotidie ad DEVM pro veſtra exaltatione flexis genibus orant, vt ipſe ſicut velle, ſic poſſe vobis præſtare dignetur, in manibus cuius corda regū ſunt, vt terra hæc per vos viſitetur & à manibus impiorum liberetur. Ego autem de veſtris naturalibus hominibus natus & nutritus, ad iuſſum veſtrum adimplendum paratus ſum. Sunt etiam hîc duæ filiæ Principis Raimundi; quæ ad nubiles annos peruenēre, facie & corpore nimis pulcherrimæ, pro quibus Excellentiam veſtram humiliter imploramus, quatinus eas in terra veſtra ad honorem generis earum, nu-

ptiaſ

ptiali copulâ viro dare dignemini. quia in hac terra arduitate eiusdem terræ, & earum consanguinitate maritare non possemus. Præterea vestram exoro humiliter discretionem, quatinus de patrimonio meo, quod mihi & meis iniustè & vi, & etiam sicut omnibus procul dubio patet, abstulerunt, vt ius & ratio postulat, sic deducere dignemini. Esse vestrum quod audire desideramus, sæpiùs nobis dilectio vestra rescribere dignetur. Nos autem per misericordiam DEI sani & incolumes sumus. *Milo de Nealphis*, miles & homo vester, vobis apertissimè esse huius terræ ore narrauerit.

LVDOVICO *potentissimo domino, DEI gratia Francorum Regi gloriosissimo*, Gibertus *CHRISTI pauperum seruus, & DEI pietate Hospitalis Ierusalem Magister, salutem cum omni conuentu fratrum, & seipsum in CHRISTO.* Notitia nostræ infirmitatis Dominus agnouit, domine pie Rex, quòd res & possessiones quas Peregrini sancto desiderio iter Hierusalem arripientes, causâ videndi sanctã CHRISTI Resurrectionẽ sub vmbra manus vestræ, saluas & illæsas consistere. Iccirco Altitudine vestræ supplicamus, quatinus de quibusdam malefactoribus, qui terram cuiusdam probi viri, videlicet *Guillermi de Donperre* incendio eorum peruersitate cremauerũt, ipso Hierusalem permanente. talem inde iustitiam placeat facere, quòd alius qui audierit, ampliùs non præsumat consimile. Valete. II.

A Gratiâ DEI *Romanæ ecclesiæ summo Pontifici*, Hugo *ecclesiæ beatæ Mariæ Andrianopolis Abbas, licet indignus; nec nõ &* Petrus *sancti Iohannis Constantinopoleos Hospitalis Prior, obedientiam & obedientiæ obsequium.* Cùm non solùm sanctitatis vestræ fama, immò & cooperatrix CRISTI gratia, vniuersos sanctę fidei cultores cogat & te iure venerari patrem, & per omnia vestris obtemperare præceptis, nos & debitæ subiectionis caritate, & vestræ bono famæ odore excitati, in remotis regionibus inter extraneos ad ecclesiæ firmitatem, & vestræ dignitatis honorem desudamus: ne pestis præsens inficiat ecclesiam, aut in nostro tempore vacillans titubet ecclesia; vel vestræ dignitatis inter Orientales adnichiletur reuerentia. Sciat igitur Sanctitas vestra nos apud beatum *Ægidium*, post sex mensium, à Ianuarii scilicet principio vsq; ad Iulii initium, tam regionum quàm marium continua & innumerabilia pericula, in expeditione sancti & semper Augusti domini nostri Imperatoris, & vestræ dignitatis legatione aduentasse. Sed fatigatione corporum & diuersarum incursione aduersitatum attriti, longioris viæ iter, absque nostrarum virium defectu aggredi non valemus: vnde sanctitatem vestram obnixè flagitamus, vt laboris nostri ægritudini compatiendo, quid & qualiter sit agendum nobis insinuetis. Habemus enim quædam personæ vestræ dictu accommoda & ad vtilitatem respicientia, quæ non licet alteri nisi vestræ sanctitati intimare, & nobilissimo Regi Franciæ. Valete. III.

LVDOVICO *per DEI gratiam Francorum Regi gloriosissimo*, Amalricus *per eandem Ierosolimorum Rex, salutem.* Vestræ credimus innotuisse Serenitati, karissime, multorum ex relatione veridica, quoniã, postquam peccatis nostris exigentibus, Princeps Antiochenus à Turcis captus fuit, & omnes sui aut captiuitate aut morte perditi & pessundati sunt, ex improuiso superuenit repentinus interitus. A seculo etenim inauditus *terræmotus*, castella, turres, municipia, omnia ferè tam in montanis quàm in planis, tam in Antiochia quàm in omnibus ei adiacẽtibus, tunc in planis, tunc in mõtanis, sólo adæquauit, & innumerabilẽ, proh dolor! Christianorum vtriusque sexus multitudinem, morti improuiso addixit, & extinxit, &, vt veriùs dicamus, terratenus absorbuit. Ad cumulum autem miseriæ & in summam desolationis omnimodæ, viam vniuersæ carnis ingressus est, heheu! ille Rex inclitus & egregius, clipeus & fortitudo, post DEVM, ecclesiæ Orientalis, & præcipuè Regni Ierusalem vnica & irrefragabilis spes & fiducia salutaris, vester vestrique Regni præcordialis, nosterque dominus & frater Rex Christianissimus IV.

Balduinus. Cuius ideò inconsolabilior & vehementior est transitus, dolor & desolatio, quòd DEO auctore, in ipso & per ipsum omnium vniuersitas Christiana habebat promptum adiutorium, & contra singula infestantia sufficientiam. Inde inde est nimirum, dilectissime, quòd vestræ maiestati tanquam lineamenta de capite pendentia inclinantes, sustentamētum nostrū & fidei Deificæ basem æneā inexpugnabilemque ciuitatem, serenitatem vestram fore in CHRISTO cognoscimus; & humilitatē nostrā, vestram esse curā peculiarem in Domino profitemur. Quæ ergo vel quāta fuerit veræ karitatis habūdātia & perfectio in piæ memoriæ amico vestro Rege Ierusalē prætaxato, DEI pro causa & illius inuictissimo amore, in nostra nunc omnibus appareat & ecclesiæ Orientalis desolatione. Sicut enim de prædecessorū vestrorum & totius prosapiæ vestræ piissima intentione verissimè didicit sanctitas vobis innata, ex more & proposito laudabili, semper cōsueuit Regnum cui præestis in Domino, ciuitatem sanctam & regionem ei vniuersam adiacentem, & vniuersos fidei catholicæ caractere insignitos, protegere, fouere, manutenere ac corroborare. Si itaque Spiritus consilii Serenitati vestræ magnificæ inspirauit velle iterum, ad maiorem coronam vestri, visitare locum vbi steterunt pedes Domini corporaliter, modò instanter saltem in hac Christianitatis magna necessitate & anxietate multimoda, venire non denegetis, nec differatis. In vestra sanctitate enim omnium vota conueniunt; & pro nutu vestro & amico imperio, nos & regnum nostrum totum esudabimus dignè DEO. De cætero vestræ commendamus paternitati præsentium latorem, magnæ honestatis virum, & venerabilem, *Mamistriæ Archipræsulem*, ad omnia benè agenda strennuum: quatinus eum benignè recipiatis, & ei sicut ori nostro credatis. Illi enim, ne epistolarem excederemus breuitatem, secreta nostra vt vobis viuâ voce edisserat, commisimus. Valete.

A *DEI gratiâ sanctæ resurrectionis ecclesiæ Patriarcha, karissimo filio* LVDOVICO *eadem gratiâ illustri Francorum regi salutem, & cunctorum hostium triumphum.* Quoniam paterni regni solium conscendere vos fecit Diuina dispensatio, pro gratia vobis collata Diuinam interpellamus clementiam *ante* passionem & resurrectionem DEI & Domini nostri IESV CHRISTI, vt idem DEVS & Dominus noster vitam vestram prosperè prolonget ac foueat, & post huius vitæ terminum vitam vobis tribuat sempiternam. Quia verò sub vestra tutela pauperes CHRISTI quietè conuersari & fructificare cognoscimus, pro filiis nostris pauperibus leprosis qui extra muros Hierusalem perpetuo infirmitatis suæ detinentur & dampnati sunt carcere, de quorum cruciatu & ardore non tantùm dicere possumus, quantùm oculis vestris vidistis: sublimitatem vestram rogamus attentiùs, commēdantes vobis latorem præsentium eorundem pauperum fratrem, quem Excellentiæ vestræ pro sua necessitate transmittunt: quatinus ea audita, prout vobis visum fuerit, & DEVS vobis inspirauerit, eorundem necessitati, qui humani aspectus & humanæ prorsus læticiæ sunt expertes, occurrere dignemini, vt pro his & pro aliis beneficiis à remuneratore bonorum omnium DEO, & in præsenti victoriam, & post peractam temporalis regni administrationē, æternæ beatitudinis accipere mereamini portionem. In præfato siquidem loco ex diuersis mundi partibus infirmorum & pauperum DEI circumfluit multitudo. Et quoniam ad sustentandam eorum miserabilem & inopem vitam, multa eis sunt necessaria, & multorum euidenter indigent auxiliis, Orientalis ecclesia multis tribulationibus & Paganorum incursionibus oppressa, eis ex toto in necessitatibus subuenire non potest. Vnde benefactores eorum vniuersos, omniū orationum & beneficiorum vestrorum, & eorum maximè quæ in sancta ciuitate Ierusalem fiunt, & de cetero fient, participes & consortes facimus.

A *DEI gratiâ sanctæ resurrectionis ecclesiæ Patriarcha, karissimo in CHRISTO filio* LVDOVICO, *eadem gratiâ Galliæ victorioso & illustri, ab eo saluari qui dat salutem Regibus.* Sincera quâ vos amplectimur veræ caritatis dilectio, & debita Patriarchalis officii quæ nobis incumbit sollicitudo, nos compellit

compellit & ammonet ecclesiis nostris prouidere, & in quibus secundùm DEVM possumus, totius Christianitatis profectibus & vtilitatibus inuigilare. In medio siquidem nationis prauæ & peruersæ positi, ab infidelium tyrannide singulis ferè diebus impugnamur, & assiduas inimicorum Christiani nominis insidias & pericula sustinemus. Quantò igitur maiora & viciniora nobis imminent pericula, tantò magis nos prouidos & sollicitos oportet, & ab illis consilium & auxilium quærere, qui & habundant, & conferre nouerunt, & dare consueuerunt. Habemus autem in finibus Patriarchatus nostri in ciuitate *Paneadensi*, quæ dicitur *Belinas*, ecclesiam quandam tam reuerenda venerandæ antiquitatis antiq. celebrem, quàm multis & multorum miraculorum insignibus decoratam & exaltatam. Quæ scilicet Ecclesia in illo loco *Cæsarea Philippi* olim fundata fuit, in quo primum & solum CHRISTVS filius DEI viui, à Petro Apostolorum vertice per fidei rectæ confessionem manifestissimè prædicatus & declaratus est, cùm præ omnibus & pro omnibus proclamauit: *Tu es CHRISTVS filius DEI viui.* In quo etiam loco huius beatæ confessionis retributionem audire ex ore Dominico sibi dicente: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*; & claues Regni cœlorum, potestatemque ligandi atque soluendi recipere, ipse promeruit. Hæc igitur ecclesia quondam tam inclita & omni veneratione & obsequio digna, à Turcis Christiani nominis inimicis, nunc ferè euersa; & peccatis nostris exigentibus tam illustris olim, tam præclara ciuitas, quæ nostræ Hierusalem propugnaculum & antemurale cunctis fidelibus esse dinoscitur, nomen inane duntaxat remanet. Est enim in spurcissimæ gentilitatis sita confinio, & barbarâ ferocitate ipsius impugnata, & assiduâ captiuitate & morte filiorum suorum, optimis quibusque destituitur, & minorata singulis ferè diebus periclitatur. Nouissimè autem temporibus nostris suscitauit DEVS spiritum serui sui *I.* venerabilis fratris nostri in eadem ciuitate de nouo ordinati & constituti episcopi, qui multo corporis labore, multâ rerum suarum impensâ, eandem ecclesiam ad pristinum statum reuocare cupiens, per varia pericula maris & terræ transitum faciens, ad genua caritatis vestræ tandem elapsus est, vt calamitatem & mendicitatem tantæ & tam reuerendissimæ ecclesiæ vobis insinuet, & condonationes & relaxationes quas consilio venerabilium fratrum nostrorum Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum quoque & Priorum ad tantam ecclesiam reuelandam fecimus, vobis ostendat. Ea propter regalem Maiestatem vestram assiduis precibus humiliter exoramus, quatinus venerabilem fratrem nostrum prædictæ ciuitatis Episcopum, quem honestas & probitas ipsius satis commendat, DEI gratia & nostra reuerentia benignè recipiatis & honoretis, & in suis iustis petitionibus eundem misericorditer exaudiatis. Valete.

DOmino suo LVDOVICO *DEI gratiâ Francorum Regi*, R. *Dux Narbonæ, Comes Tholosæ, & Marchio Prouinciæ, debitæ fidelitatis obsequium.* VII.

Pro negotio super quo Legati Imperatoris Constantinopolitani, cum nostris ad honorem Regni vestri, sicut credimus, nobiscum conuenerunt, Legatos nostros cum Legatis domini A. summi Pontificis, ad Græcorum Imperatorem transmisimus. Porrò discretioni nostræ placuit Legatos nostros ab itinere ad vestram præsentiam euocare. Vnde quia in omnibus vestri consilii prudentiam nobis ducem præfiximus, & vestram sequentes auctoritatem Legatis Græcorum nos obligauimus, precamur iterum, quoniam iam sera esset pœnitentia, excellentiam vestram Regiam, vt tales Legatos ad Imperatorem Constantinopolitanum mittatis, per quos negotium speratum ad gloriam & securitatem Regni vestri, DEO propicio ad effectum valeat perduci, & ad nos optata commoda peruenire. Interuentu namque & instantiâ discretorum & fidelium Legatorum consueuerunt magna & ardua negotia optatum & prosperum finem sortiri.

Valete.

VIII. LVDOVICO DEI *gratiâ excellentißimo Francorum Regi,* R. de Balneo, *de numero fidelium Domini,* E. *Constantinopolitani Imperatoris semper Augusti, sinceræ fidelitatis obsequium.* Legationis negotium super quo *Adrianopolitanus Abbas, & Prior Hospitalis Constantinopolitani,* cum legatis domini R. sancti Ægidii Comitis, vestram visitauêre præsentiam: mihi cum eis pariter tanquam Imperii fidelissimo à domino meo E. inclito & sancto Imperatore iniunctum fuit. Proinde quia ipsi apparatu meo & prouidentia, iam ad dominum meum Imperatorem marino itinere redire cœperunt, fidelitatis debito, quam vobis exhibere tanquam domino desidero, confidenter consulendo rogo, & rogando consulo, vt Legatos vestros & litteras ad dominum meum E. Imperatorem sanctum, sine cunctatione & mora, mittatis. Scio enim quia fraterno amore & germanâ caritate personam vestram, honorem regni vestri, & gloriam diligit, & indissolubili vinculo & germano consortio vobis sociari & vniri exoptat. Viuat & valeat per multa tempora sublimitas vestra, & me inter fideles regni vestri numerare dignetur.

IX. LVDOVICO DEI *gratiâ Regi Francorum illustrißimo, à priscis iam temporibus sibi dilectißimo.* A. *per eandem gratiam Ierosolimorum Rex, salutem & veri amoris inditium.* Quoniam à longe retro temporibus Terram sanctam Hierusalẽ, regniq; Hierosolimitani exaltationem, cordi vobis fuisse nouimus, piam Serenitatis vestræ deuotionem humiliter exoramus, vt quod diu gestastis in corde, adimplere curetis opere, & prædictæ Terræ subsidium prouidere, mẽte sollicitâ studeatis: Et negotii illius pro quo venerabilis *Archiepiscopus Mamistr.* Galliarum partibus destinatus est, memores sitis, quoniam in instanti plus quam linguâ queat exprimi, necesse est fieri. Præterea ex quo *Mamistrensis Archiepiscopus* à nobis discessit, fertur cotidie Imperatorem aduenire. Qui statim cùm venerit, verentur omnes Orientales vnà nobiscum, absque omni dubio ipsum illam habere, quoniam in tanta debilitate prostrata succumbit, quòd non aliunde sibi venerit auxilium. Eandem Antiochiam Turcis aut Græcis cedere indubitanter necesse est. Mente igitur deuota, corde sollicito, cursu concito Imperatorem illum de quo magis timemus, præuenire studeatis: quia non in terram alienam, verùm in eam quæ in omnibus & per omnia vobis erit exposita venietis: Et tam nos quàm omnes alii iussionibus vestris obtemperabimus.

X. LVDOVICO *Diuinâ gratiâ illustrißimo Francorum Regi,* B. de Blancesfort *eadem gratiâ pauperis Militiæ Templi Magister dictus, cum vniuerso eiusdem Militiæ conuentu, omnimodam cum debita reuerentia famulatum in Domino.* Orientalis regni perturbationem, graues euentus intextos infortuniis, scripto vobis intimare operæpretium duximus, cùm prosperorum nuntiandi facultas vniuersaliter ferè nobis denegetur. Ne verò Maiestatem vestram prolixâ improperiorum nostrorum relatione amaricare videamur, capitulatim vobis ea scribere inuiti compellimur. Ecce persecutores veritatis ac fidei, inspectâ angustiarum nostrarum multitudine, insoliti furoris audaciâ aduersum nos armantur. Ipsos namque *R. Principis Antiochiæ* exaltat captiuitas, cædesque suorum & Magnatum principatus factæ in Principis captione. Hinc ab eis terra depopulata ipsos lætificat. Hinc nutu diuino, nostrorum exigente mole peccaminum, terræmotu dissipatæ munitiones, euersa castella quamplurima, innumerique quos dirutorum murorum collisio oppressit, multiplicato eorum furore aduersùm nos multò acriùs solito accendit. Ecce iterum prædicta grauia, multa grauiora, ac flebiliora flebilibus nouissimè subsecuta sunt. Rex namque *Balduinus,* qui omni vitæ suæ tempore, murus stetit inexpugnabilis pro domo Israël, naturæ persoluens debitum, viam vniuersæ carnis ingressus est: scilicet damnum diebus nostris incomparabile. Hæc & his similia Ecclesiæ persecutores attendentes, ab extremis eorum finibus in vnum conueniunt, quasi vir vnus, aduersus Sanctuarium DEI, delere de terra memoriam nostram: Ecclesiamque fidelium, quod absit, infinitæ eorum multitudinis oppressione deprauare conantur. Super hoc DEI ac vestrum auxilium, consilium & subsidium

sidium, ingemiscentes postulamus. Regnum etenim Ierosolymitanum licet plurimum propriis viribus destitutum sit, necesse tamen est quatinus Antiochiæ principatui omninò desolato, manum consolationis extendat; viresque quas, vt ita dicam, non habet, viriliter largiatur. Sed quid egenti præstare poterit, qui egestate afflictus in seipso angustiatur? Oppressionem igitur Orientalis Regni, & Ecclesię, ipsa conscientia vestra diligenter inspiciat, in Passionis Resurrectionisque loci subsidium inflammetur. Oramus obsecrando quod possumus: quod ipsi quærimus, Dominicæ à nobis locus impetret resurrectionis. Singula improperiorum nostrorum, attenuationis nostræ, elationis inimicorũ Passionis ac Resurrectionis CHRISTI, malorum vobis scribere numerositas impedit: quæ nos latorum præsentium, scilicet fratrum nostrorum relationi fideliter commendauimus, ac sub eorum testimonio reseruari dignum credidimus.

LVDOVICO DEI gratiâ illustrißimo Francorum Regi, B. domus Templi Magister dictus, quamuis indignus, cum eiusdem domus conuentu, seruitium cum dilectione. XI.

Nobilitati vestræ notum fieri volumus, quòd dominus *Guillermus de Donner* postquam ad Orientales partes transfretauit, vt Dominicum visitaret Sepulchrum, ceteraq; oratoria circuiret, quidam eius vicini suam terram crudeliter inuaserunt, igne eã pessimè deuastantes. Vnde Serenitatem vestram modis omnibus deprecamur, quatinus hoc, quãtum ad vos pertinet, fieri non permittatis; sed vltionem in eos qui hoc præsumunt, faciatis: vt ceteri vestrã iustitiam audientes, tantum scelus vlteriùs committere nõ attemptent. Magnum siquidem detrimentum in hoc poterit Orientalis Ecclesia sustinere: quia multi sic sua perdere metuentes, transfretare dubitabunt. Maiestati vestræ grates indesinenter exsoluimus de beneficio nobis & fratribus nostris impenso.

ILlustrißimo atque excellentißimo domino LVDOVICO, DEI gratiâ Regi Francorum benignißimo, Gilbertus *eadem gratiâ sancti Hospitalis Hierusalem custos, licet indignus, cum omni fratrum conuentu, salutem, & sacrarum orationum Hierusalem æternam participationem.* XII.

Inter cætera caritatis opera quibus ad Regna fit ascensus cœlestia, *Elemosina* præcipuè summum locum obtinet, omni tam Veteris quam Noui Testamenti pagina verum super hoc perhibente testimonium. Huius itaque deuotionis intuitu, regalis vestræ Maiestatis magnificentia Spiritu sancto diuinitùs illustrata, sanctissimam domum pauperum Hospitalis Hierusalem, placentem DEO & per omnia acceptabilem, deuotè diligere, manutenere, vestrarumque beneficiis elemosynarum largâ manu ditare ac recreare semper consueuit. Super quo non est dubium quin propter sincerum vestræ benignitatis affectũ, quem specialiter pro regno cœlorum adipiscendo erga DEVM, & erga omnia quæ sibi pertinent, in toto regno vestro consistentia, caritatiuè exhibetis. Tot barbaræ gentes, tantæque diuersorum populorum nationes, vestræ de die in diem subiungentur ditioni. Dignum enim & iustum esse iudicamus, vt qui DEVM diligit, eiusque mandatis puro corde obtemperare nititur, in bonis & de bonis Domini gaudeat, teneat, atque victoriosè possideat. Si enim protoplastus *Adam*, quia inobediens fuit voci Dominicæ, mundum cum omnibus in eo creaturis aduersarium atque contrarium sibi habere promeruit: ita si aliquis fidelis voluntati Domini bene obediens aliquando inuenitur, quod raró contingit, tam mundum quàm omnia mundana beneplacito suo debet habere subiecta, & sine omni obstaculo inuenire parata. Vt igitur diuinæ bonitatis clemẽtia, sine cuius nutu nihil boni fieri potest, hæc prædicta, Rex illustrissime, iuxta vestri affectum animi, concedere dignetur, DEVM semper præ oculis habere, & ea quæ DEI sunt in Regno vestro salua & secura custodite: & præcipuè & specialiter prædictam domum sanctorum pauperum Hospitalis Hierusalem, in qua verè CHRISTVS in membris suis suscipitur, sicut vestris aspexistis oculis, diuersisq; modis seruitur, solitæ vestræ pietatis more diligite, manutenete, & ab omni hostili manu tamquam bonus patronus protegendo defendite, vt Beatorum precibus & intercessione pauperum, quibus Regnum cœlorum à CHRISTO traditum est, in præsenti prosperitatem mentis &

corporis, pacem in Regno vestro & tranquillitatem, de hostibus triumphum; & post huius vitæ transitum, stolam immortalitatis cum eisdem pauperibus in regno cælorum feliciter adipisci mereamini. Amen.

XIII. LVDOVICO, *DEI gratiâ Francorum Regi gloriosissimo & incomparabili viro, dilectissimo suo, A. gratiâ eiusdem Hierosolymorum Rex, Salutem & dilectionem.* Lacrimabilem & luctuosum de domino ac fratre nostro inclito Rege B. rumorem, heu heu! vobis per præsentia scripta intimamus, denuntiantes vobis, quoniam in die *Scolasticæ* Virginis, vocatione Diuinâ migrauit ad superos. Veruntamen nos Regno ipsius, quod nobis hereditario iure obueniebat, nunc potimur; & sine omni impedimento, atque in bona omnium hominum nostrorum voluntate, in solio Regni nostri cõsolidati sumus. Quia verò, illustrissime, tota Christianitas in Oriente vehementer attrita & grauiùs solito oppressa, nimium atque nimiũ laborat, tum ex infortunio R. illustris quondã *Principis Antiocheni*, qui vt iam vos dudũ audisse arbitramur, rediens ab expeditione, captus fuit, cæsis aut captis ferè omnibus illis, qui in comitatu ipsius erant: tum & ex *terræmotu*, qui in præterito Augusto, totius Principatus Antiocheni castella, turres & municipia ferè omnia funditus euertit, soloq; coequauit: Rogamus serenitatẽ Celsitudinis vestræ, vt pro terra illa quam Dominus suâ corporali præsentiâ visitare, illustrare & cõsecrare dignatus est; quam etiam vt liquidò cõstat, Regnum vestrum spurcitiis infidelium potenter eripuit, & cultui diuino vendicauit, sollicitus sitis. Et dum licet atque vacat, notum faciatis omnibus, quo animo, quo cordis affectu, quâ intimâ sinceritate, Dominicum Sepulchrum hucusque dilexistis. Scitote namq; quoniam ab initio, vt à præsentium latoribus certiùs audire poteritis, consilio quidem vestro, & festino auxilio, tantum opus, nec consimile fuit. Et si vobis in mẽtem veniret Dominicum Sepulchrum adire, non in terram alienã, verùm etiam in eam quæ tota vestra est & erit tempore quidẽ nostro vobis exposita, proculdubio veniretis. Nos enim vt tantum tamq; sublimem dominum, vos modis omnibus honorare, diligere & omnia quæ vestri iuris aut sunt aut fuerunt. Data ad fontem Sephoriæ, VI. Idus Aprilis.

XIV. LVDOVICO *DEI gratiâ gloriosissimo Francorum Regi, & domino suo excellenti*, B. de Blᵉc. *eadem gratiâ pauperis Militiæ Templi minister humilis, & totus fratrum suorum Conuentus, orationum munus cum salute.* In venerandæ Celsitatis vestræ præsentia sæpenumero relatũ credimus, qualiter, quãdiu & quâ intentione sub salutiferæ Crucis vexillo & cum domino Rege militauerimus in Ægypto. Si enim sceleratissimus ille *Noredinus*, interueniente *Syraconis* audatiâ regno Babiloniorũ vt affectabat potiretur, multiplicatis viribus tãtus incumberet CHRISTI regno vt per pyraticam clauso mari, periculosum etiã fugæ locum non concederet timidis & ignauis. Ea enim erat intentionum suarum summa, eaq; gratiâ miserat in Babilonẽ Syraconem, vt infinitam Babiloniorum multitudinem, vel vi dominationis, vel simulatæ pacis astutia secum asciseeret, & in abolitionem Christiani nominis, duo potentissima regna, Babilonis scil. & Damasci fœderaret inuicem. Verùm respexit nos desuper Diuina clementia, deditque cultoribus suis CHRISTVS noster non incruentam de infidelitate victoriam. Supramemoratus etenim Turchus, quem adipiscendi regni gratiâ missum præsignauimus, *Berbesium* validissimam ciuitatem Ægypti, quam etiam obfirmauerat, & munierat triginta millibus bellatorum, in triumphalis tandem Ligni virtute coactus est reddere seruis Crucis, & non sine magno suorum detrimento pulsus est à patria, quam quidem triduo amplius tardante succursu, nullo erat contradicente in dominium possessurus. Nos autem post hæc omnia reuertentes, inuenimus pro peccatis nostris Terram sanctam satis ac desuper desolatam, *Paneademq́;* ciuitatem, quâ non erat in toto Regno munitior, furto sublatam & redditam Turchis per manus proditorum. *Antiochiam* quoque miseram ac miserabilem, euersionem sui iam proximam, & stragem suorum inenarrabilem insolabilibus lacrimis deplorantem: de qua quidem iam non est dubium quin aut in Græcorum aut in Turchorum manus veniat, & in proximo, nisi ei Diuina miseratio vestraque Superexcellens immensitas succursum prouiderit festinatum. Neque enim potest Rex noster A. magnus licet,

licet DEO gratias, ac magnificus ad defensionē Antiochiæ & Tripolis, Hierusalem & Babilonis quę seruit cum filiis suis & cui potissimum metuendum est, quadripartitum agmen ingerere: quas omnes potest *Noradinus*, vno & eodem tēpore, si velit, superhabundātibus canum suorū copiis infestare. Proinde nouerit magnitudo vestra dilectum fratrem nostrum, famulum quoq; & amicum vestrū, fratrē *Heust.* canē pro exhoneratione & relaxatione sua cogente corporis infirmitate, totiens supplicasse, vt iā non possemus ei saluâ pietate cōtradicere. Mittimus ergo in loco eius præsentium latorem, fratrē *Walterum*, virum prudentē & discretum, geminâ quoq; ingenuitate, auorum scil. & morum, benè conspicuum, quē & nos his præsentibus, tanquam præsentialiter, vobis & mandato vestro committimus & submittimus, & quasi manu ad manum tradimus: rogantes vt ipsum DEI amore & nostro in agendis nostris, quæ & vestra sunt, vestrâ ope fulciatis, & benigno fauore vestro, tāquam famulum vestrum proprium in omnibus & per omnia sustentetis. Nam & ipse sicut diuturnâ eius conuersatione cognoscetis, est etiam per se honorari dignissimus.

LVDOVICO *DEI gratiâ Francorum Regi sanctissimo, domino & amico suo max. frater* G. Fulcherii *domorum pauperis Militiæ Templi procurator indignus, salutem: Mittere rem si quis quâ caret ipse potest.* Antiochenæ terræ desolationē, Ierosolymorum turbatum Regnum, graues euentus, importunos casus, Christianitatis plagas continuas, lugubres vobis intimare compellimur, cum prospera nuntiandi desit facultas. Importunitatis tamē & improperii nostri singula, vobis scribere malorū numerositas impedit, dum vix aut nunquam prospera nobis eueniāt. Prętermissâ igitur tanti infortunii multitudine, grauiores nostros euentus vobis reuelare satagimus, cùm linguam loquentis lacrimæ desolationis impediant. Anni autē istius, mense Iulio, cōtigit Regem nostrū A. & Magistrum nostrum, ceterosq; Terræ sanctæ proceres fines Babiloniorū intrasse, *Syraconē, Noradini* comestabulū qui ad partes illas declinauerat vt eas sibi vendicaret, in *Berbesio* obsedisse. Ipso mēse finem dāte, & sequente iā intrante fixerunt ibi tēptoria. Quo audito *Noradinus* indignatus animo & mente cōfusus, eadem tempestate litteris & legatis suis omnes partes quæ nomen ipsius audierant & tremebant contraxit, & castellū quod dicitur *Harenc*, & in finibus Antiochiæ & Alapiæ situm est, olim tumaci & superbiâ obsedit. Applicatis machinis & petrariis suis, tot & tantis vulneribus obsessos inuaserunt, vt ferè cibariis & aquâ carentes ampliùs tolerare non valebant. Cùm autem hæc itaq; agerentur, princeps *Buemundus*, qui Antiochiæ præsidebat, curam noui principatus sui viriliter agens, comite Tripolitano & domino *Torosio*, duceque *Marmistensi*, & de fratribus nostris quàm pluribus sibi accersitis, fratres & homines suos, tanquam bonus *Matathiæ* filius, succurrere proposuit. Tātos etenim milites & Turcopolos & pedites coadunauit, quòd nunquam nostris temporibus ab illis partibus tam pulcra coadunatio fideliū aduersus infideles armata processerit. Factum est autē dū aduersus Crucis inimicos XII die, exeunte Augusto, armati procederēt, eos in primo cōflictu fugauerunt: sed in multitudine gentiū confisi & plurimùm resistētes, nostros sustinuerunt & disconfecerunt, Principem & Comitem ceperunt, licet multi eorum corruissent in gladio. Quid vltra? victoriam habuerunt, sed cruentam. Præterea huc atque illuc per terram discurrentes *Harenc* ceperunt & Antiochiā obsederunt. Non est enim qui eorum immanitati resistat: de sexcentis militibus & duodecim millibus peditum, vix pauci qui nuntiarent euasêre. Eleuatum igitur cornu inimicorum nostrorum, humiliata est in laboribus virtus nostra. Supplices etenim flexis genibus cordis, caritatis vestræ pedibus prouoluti, à liberalitate vestra auxilium postulamus & expectamus. Interpellet vos ipsa conscientia vestra, moueat vos sinceræ caritatis affectus, Redemptionis nostræ locus, Terra sancta, Vrbs fortitudinis, Ecclesia primitiua. Semel ac sæpiùs vobis talia mandauimus, nunc autem impensiùs ac impressiùs. Nobis equidem orationes, ac rogare: vobis autem operationes ac rogata perficere Diuina gratia præstitit. XV.

LVDOVICO *per DEI gratiam Francorum Regi excellentissimo, patri in CHRISTO karissimo. A per eandem Hierosolimorū Rex, salutem & ab eo qui omnium Regum est Rex, regi.* Quoniam ex Regia maiestate vos XVI.

posse scimus,& ex deuotione piæ voluntatis vos desiderare non ambigimus, omnibus necessitatem patientibus auxilii vestri interuentionem proficere, idcirco per præsentia scripta,deflendã omnibus Christianorum qui in Terra sancta Hierusalem sunt,erectis Turcorum cornibus depressionẽ,sublimitati vestræ,licet eam iam fortè audieritis,exponere dignũ duximus. Nobis apud Ægyptum cum *Syracuno* dimicantibus, & per virtutem Dominicæ Crucis inde eum, maximè si ibi permansisset vniuersitati Christianitatis nociturum, expellentibus, factum est vt *Comes Tripolitanus* & *Princeps Antiochenus* cum multo exercitu ad liberandum castellum prope Antiochiã situm, nomine *Haring*, quod *Noradinus* cum innumera multitudine obsederat, irent; & auxilio Diuino hostibus eorum aduentui cedentibus liberarent. Accidit autem vt dum præfati Princeps & Comes, non contenti tanto DEI beneficio, superbè hostes ad loca naturaliter munitissima insequerentur, ipsos ab hostibus capi, & omnem ferè eorum exercitum partim capi, partim occidi. Additus est præterea huic dolor dolori. Nam traditorum manus, præfato Noradino, cùm adhuc in Ægypto essemus, *Panudium*, quod vulgo *Belinas* dicitur, tradiderunt. Sic itaque quasi in angustiæ pendulo, sancta laborans Terra, vestrum & vestrorum potissimum, quod sibi efficacissimum fore speramus, nobiscum implorat auxilium. Valete. Dat. Antiochiæ secundo Id. Ianuarii.

XVII. E*Xcellentissimo Regi Francorum*, H. *non nunc, sed quondam Prior de monte Thabor, licet indignus, S. intimæque dilectionis effectum cum salute in* CHRISTO. Quoniam sui esti vniuscuiusque est, domino suo status & seriem habitudinis suæ literis declarare: Idcirco mea epistola, quamuis magna intersit locorum distantia, prætulit *ad vestras posse venire manus*: & nihil est de quo lætior esse queam qua vsque ad vestri præsentiam, DEO concedente, superuenerit. Considerato à minimo etiam vestræ Curiæ clerico. Sciatis me in Curia domini Imperatoris Constantinopolis præ omnibus suis familiaribus primatum tenere, ibiq; quoniam vestrorum minimis præsentialiter nequeo famulari, cũ omnia affluentia bonorum plurimùm egere. Et inde est, quòd flexo capite vestram imploro beneuolentiam, vt Imperatori Cõstantinopolitano vestras litteras mittere dignemini, quatinus ad vos, vt ad meum carissimum dominum, omni occasione remotâ, me venire dimittat: & si vnquam aliquod seruitiũ quod vobis placeret fecerim, modò maximè appareat. G. etiam & R. *de Merlo*, mei videlicet propinqui, flexis genibus vestræ beniuolentiæ integritatem expostulant, vt quod vobis litteris meis manifestatur, facere non dedignemini. Et insuper vestri nominis Excellentiam efflagito, vt huic baiulo quàm citiùs poterit ad me reuersuro, non tamen pro mei merito, sed pro vestri clementia, manu aliquantulum largâ subuenire faciatis. Valete.

XVIII. I*Llustrissimo* DEI *gratiâ* LVDOVICO *Regi Francorum*, P. *frater Ierosolimitani Hospitalis, & Prior ecclesiæ Beati Ioannis Constantinopoleos, nuntiusque sanctissimi Imperatoris. E. N. & vtriusque vitæ felicitatem.* Noscat Celsitudo vestra, domine reuerentissime, quòd ex parte domini nostri Imperatoris, ad vos propriè missi sumus, & ex præcepto Imperiali habemus quatinus vestram citiùs quàm domini Papæ visitemus præsentiam. Quapropter vestram obnixè deprecamur benignitatem, quatinus velitis ac præcipiatis vt secundùm dispositionem domini Imperatoris hoc implere valeamus absque scandalo domini Apostolici, quia nuncius eius nobiscum est, & ad Curiam illius nos primitus ire compellit, quod nullatenus donec vestram videremus Maiestatem, faceremus. Valeat diu Celsitudo vestra.

XIX. I*Nuictissimo* DEI *gratiâ* LVDOVICO *Francorumque piissimo Regi*, A. *eadem gratiâ sanctæ Dominicæ Resurrectionis ecclesiæ Patriarcha, vnà cum* N. *Priore, & vniuerso Canonicorum inibi* DEO *famulantium conuentu, salutem & debitas orationes in* CHRISTO. Piæ Celsitudinis vestræ bonitas & mansuetudo, famâ loquente, vt experti sumus, vobis veraciter innotuit, quòd in causa seruorum DEI studiosè concurrat, & religiosis viris sinceritatis suæ solatia submini-

subministret. Inprimis igitur libertati vestræ immensas gratiarum actiones persoluimus, quia sicut multorum relatione suscepimus, res Dominici Sepulchri cuius serui sumus, licet indigni, amoris respectu Diuini vbique quantum potestis, augere non desistitis. In his ergo quę ad DEVM sunt ante sacrosancta loca Passionis & Resurrectionis Dominicæ iugiter pro vobis existentes, fraternitatis nostræ ac beneficiorum nostrorum vos consortem statuentes, dilectum fratrem & Canonicum nostrum S. latorem pęrsentium, benignitati vestræ propensiùs commendamus, humiliter rogando, quatinus ei ob reuerentiā gloriosissimi Sepulchri, in quibus indiguerit, auxilium vestrum largiri dignemini, & tam eū quàm res sibi commissas suo vestra Sublimitas fauore manutenere dignetur. Insuper vestrę probitatis excellētiam obnixè deprecamur, quatinus prædicto S. canonico, Hospitale quoddā vel almum quemlibet locum sub protectione alarum vestrarum, vbi ad honorem Dominicæ Resurrectionis refugiū habere possimus, pro salute animæ vestræ, omniumque nobilium parentum vestrorum, concedere dignemini. Valeat tantus Rex fortissimus.

EXcellentissimo atq; magnifico Regi Franciæ LVDOVICO, *Hugo* DEI *gratiâ sanctæ Mariæ Adrianopolis Abbas, & Prior sancti Iohannis Constātinopolis, eius fidelissimi, Salutem, & in regimine sibi commisso, placere summo Rectori.* XX.

Non lateat personā vestræ magnitudinis, pater reuerendissime, quia si importunitas tēporis non sic nos cōstringeret, nos egressi essemus ex partibus prouinciæ. Sed sciatis in rei veritate quoniam galeæ paratæ sunt apud *Narbonam*: & propter rumorem, nolumus vt veniant apud *sanctum Ægydium*, quia nolumus vt omnibus pateat iter nostrū. Nunc verò noscat magnitudo vestrę maiestatis, pater reuerētissime, quia multùm cōtristati sumus, quia vidimus nuntios vestros sine literis ad *Regem Siciliæ*. Quia vos bene scitis quoniā nos ituri & reuersuri sumus per ipsum cum pecunia, & per aliam viam ire nec reuerti possumus. Et istud est negotium Regis Siciliæ, sicuti Imperatoris & vestri; & bene scimus quia vos diligitis eum. Vnde rogamus personam vestræ magnitudinis, vt per nuntios vestros dirigatis ei litteras tales quòd sint honorabiles vestro Regno & sibi; & sic credat Legatis vestris quasi si vos loqueretis cū ipso. Et, si placet vestrę magnitudini, mittite nobis litteras quàm citiùs poteritis, vt nobiscum possimus deferri per præsentium latorem litterarum; & nec vnum diem moram faciat vobiscum. Valeat Celsitudo vestra sanctissima.

LVDOVICO *per* DEI *gratiam Francorum Regi serenissimo, patri & amico suo karissimo,* Amalr. *per eandem Hierosolimorum Rex, salutem.* XXI.

De vestræ paternitatis clementia & regno vestro specialiter sperat sibi auxilium & consiliū Orientalis Ecclesiæ toti Christianitati lugubris miseria. Inde est nimirum quòd de innata vobis benignitate plurimùm confisi, cùm pro omnibus Terræ sanctæ deuotis vestræ supplicamus paternitati, pręcipuè pro fratribus Templi, vestram exoramus Maiestatem, quatinus solito more illos commēdatos habeatis continuè, qui cotidie moriuntur pro Domino & seruitio, & per quos possumus, si quid possumus. In illis enim tota summa, post DEVM, cōsistit omnium eorum quæ sano fiunt consilio in partibus Orientis. Vnde quicquid eis fecerit Regia vestra Maiestas, & munislua dextera pietatis, nostræ personæ idipsum maximè æstimetis vos suos impendisse. Valete.

LVDOVICO DEI *gratiâ inclito & venerabili Regi Francorū, domino suo karissimo,* Bertr. de Blancafort *eadem gratiâ Militiæ Templi Magister dictus, de regno ad regnum feliciter transferri.* XXII.

Quot & quanta nobis & prædecessoribus nostris de munificentiæ vestræ largitate collata sunt beneficia, si per singula persequi temptabimus, nec littera poterit, nec lingua sufficere. Nam cùm ab ineunte ætate vestra liberalitas circa domus nostræ propagationem laboriosâ deuotione studuerit, adhuc, DEO gratias, in eodem suo tenore perdurat, DEO propitio & vitâ comite in posterum duratura. Et vt retroacta tempora replicemus, raro vel numquam inuenietur sancta deuotio destitisse, quin semper aut sua nobis propensiùs ingereret, aut aliena benigni sui fauoris assertione nostris vsi-

bus applicaret. Pro quibus omnibus reuerentia & honorificentia fratri *G.Fulch.* à vobis exhibita, quia grates condignas referre non possumus, referendas illi soli cõmittimus, qui quod oculus non vidit, nec auris audiuit in æterna recompensaturus est claritate. Idem namque frater, *G.Fulch.* in vniuersitatis nostræ præsentia genibus prouolutus, vestram circa se studiositatem tantis extulit præconiis, vt penè intra credulitatem, & supra ammirationem fieret vniuersis. Vnde & hìc & vbique nos & nostra omnia, vestræ supponimus & exponimus voluntati. De cetero super oppressione Sanctæ Terræ, & maximè *Antiochiæ* quid loquamur? ad quos ibimus? quos imploramus? Vobis enim totiens dictum est, vt sit faciliùs repulsam ex tædio quàm ex pietate lacrimas promereri. Antiochiæ tamen res adeò confractæ & ad tantam redactæ sunt paupertatem, vt ad eam recipiendam in suam collectis vndique copiis venire velit & accingatur Imperator. Quippe eà namque per tot infortuniorum gradus ad hanc seruitutum perducta est summam, vt immanitati Græcorum seu Turchorum ad primum concursum pateat exposita. Adhuc tamen ad vos respicit misera mater & Apostolica sedes Antiochena, amiritudine & mœrore confecta. Valete.

XXIII. LVDOVICO *per* DEI *gratiam Francorum Regi gloriosissimo, & amico suo serenissimo,* Amalricus *per eandem Ierosolimorum Rex, salutem.* Quoniam vestram personam & regnum vestrum diligimus, & vobis seruire parati sumus, & specialiter de vobis & de regno vestro speramus, successus nostros vestræ notificare Maiestati dignum duximus. Sciat ergo vestra excellentia quòd intrauimus *Ægyptum* cum gente quam habere potuimus. Terram enim nostram pro posse nostro munitam pro *Noredino* reliquimus, qui omnes quos potuit euocauerat à Baldac & ab Eufrate, & ab omnibus terminis eorum. Ante ciuitatem verò Ægypti nobilissimam quæ dicitur *Bulbeis*, congressi fuimus, cum Ægyptiis turmis vtrinque dispositis, & fronte ad frontem locatis. DEVS autem, cuius non est victoria in multitine, multitudinem inimicorum suorum conuertit in fugam, & infinitis morti datis, & de melioribus & maioribus terræ multis captis, in campo illo pernoctauimus. In crastino autem ciuitatem prænominatã assiluimus mirabiliter, & nisi per interpositionem fluminis Paradisi, qui ex improuiso nobis superuenit, sicut singulis annis solitus est, impediremur, sicut speramus vrbs illa vel caperetur vel redderetur. Si igitur ex solito nos virtus vestra magnifica adiuuare voluerit, DEO dante, ex leui poterit Ægyptus sanctæ Crucis charactere insigniri. Valete.

XXIV. LVDOVICO DEI *gratiâ gloriosissimo Regi Francorum, domino suo karissimo, frater* Gauf. Fulcherii *Ierosolimitanæ domus Præceptor, salutẽ.* Sicut extincta parum fideliter incendia maiore tandem flammâ reuiuiscunt, sic disconfectus à nostris paulò ante *Noradinus* transiit ipse Eufraten, Persasq; ac Turquemannos, Niniuitas E. & quicquid gentium ab extremis vsque finibus, suscitat in sui pudoris vltionem. Collectaq; multitudine tam inæstimabili, *Herennium* oppidum cepit in Antiochenis finibus obsidere. Quod intuens bonæ indolis adolescens noster *Boam.* iam Princeps, & magnum illum genitorem suum referens, tantæ multitudini non formidat occurrere; & dum eis in paterna virtute congreditur, occulto DEI iudicio deuictus captiuatur; quodque sine lacrimis dicere non debemus, ipse & Comes *Tripolitanus*, cum Duce *Mamistræ*, dominoque *Vg. de Lezintaco*, & aliis quamplurimis, Alapiam ducti incarcerantur: reliquus autem exercitus, magnus licet ac metuẽdus, cæsus aut captiuatus ferè totus. Sed & de fratribus nostris ceciderũt in ore gladii LX. milites fortissimi, præter fratres clientes & Turcopolos; nec nisi septem tãtum euasêre periculũ. *Antiochia* siquidẽ, amissis bellatoribus suis à primo ad vltimũ, tota patet. Quippe cùm in omnibus finibus eius nihil prorsus est reliquũ, præter solũ corpus miseræ ciuitatis: de qua etiam timetur, vtpote quę armorum, virorũ & victualium coartatur penuriâ: neque enim habet sufficientia per duos menses cibaria. Quodq; nondum data est in potestatem inimicorum, solus post DEVM fecit & facit Patriarcha, qui ad tempus sequestratâ Patriarchali dignitate, munit oppida, diuidit escas, largitur donatiua, non dubitat etiam de vita periclitari pro patria. Sed quid inde? Sustinebit vtique, sustinebit Turchos; sed Imperatori Constantinopolitano

tinopolitano qui venit, non poterit resistere, omni humano auxilio destitutus. Rex enim noster, quem suâ gratiâ cõseruet omnipotens, sub sanctæ Crucis vexillo, profectus in Ægyptum cum suis, & cum altera parte fratrum nostrorum à prima die Augusti tenet inclusum in Herbesio ciuitate vsurpantem sibi Regnum Babyloniæ comestabulum Noradini *Syraconem*. Et nos quidem in Ierosolimis paucissimi, (tanta est Turcorum & vt veriùs dicam spurcorum infinitas) non sumus ab infestatione & ab impugnatione securi. Videtis ergò necessitatem nostram, videtis: quoniam si dissimulaueritis, aut tardè credideritis, vt soletis, nec antequam residuum Christianitatis consumatur, succursum præbueritis, metuendum est, ne cùm volueritis non possitis. Accingantur itaque qui DEI sunt, & qui Christiano nomine censentur: veniant patris sui regnum & libertatis nostræ patriam liberare: ne patrum nostrorum sanguine viriliter comparata, periclitetur turpiter & irremediabiliter, in manus filiorum.* Ne expectetis hinc alios nuncios, quia Rege & Magistro absentibus, non audemus dimittere probos homines in hoc arcto. *

LVDOVICO DEI *gratiâ Francorum Regi nobilißimo domino suo.* B. Raemundi *quondam Antiochiæ Principis filius, eius homo & famulus, ab eo qui dat salutem Regibus.* Quoniam, Serenissime Regum & Domine, de vestræ magnitudinis clementia non modicam fiduciam habemus, pietatis vestræ genibus prostrati totis visceribus mentis inuoluimur, quatinus Orientalium partiũ & maximè Antiochenarum frequens ac lacrymabilis miseria atque deuastatio Altitudinis vestræ viscera commoueat, vt vestro auxilio atque consilio: in eius manibus spes nostra atque refugium ex omni parte spectat ac singulariter constat, quod quidem suspiranti animo cotidie præstolamur dicentes, *Quando veniet? putas, durabo?* Terra nostra iam in arcto posita: & nos ab inimicorum Crucis CHRISTI faucibus erepti, DEO vero laudes referamus; & vos in cœlestibus ab ipso DEO coronemini. Nos enim, nisi DEI auxilio & vestro in proximo subleuemur, cum patria nostra & gente, omnes in miseriam ac funus lacrymabile iam labimur. Securis namq; ad radicem arboris posita est. Proh dolor! quantum dedecus erit omni populo & vobis, si terram istam, terram quidem tantâ effusione sanguinis parentum vestrorum, tantâ siti & fame adquisitam, à nefanda gente violari permittat ac destrui? Scitis equidem, Domine, vt credo ac satis audistis, quæ & qualia damna in finibus Antiochiæ in transacto anno acciderint: tum videlicet in captiuitate Principis & aliorum virorum qui cum eo erant, & in tanta populi Christiani deprædatione atque exterminatione; tum etiam in tanta munitionum igne fero destructione atque extirpatione; tum etiam tanto terræmotu tali ac inaudito, qui ferè omnes munitiones Antiocheni Principatus & omnia castra solotenus euertit. Sed de his ad præsens prætermitto. Ceterùm autem quæ vobis hic præsentium lator vir quidem magnæ religionis ac bonæ vitæ, ex parte nostra dixerit, fideliter credatis. XXV.

LVDOVICO DEI *gratiâ Regi Francorum karißimo Domino suo frater* G. Fulch. *eadem gratia militiæ Templi conseruus humilis salutem.* Beneficia & honores paruitati meæ à vobis exhibitos, dignis laudibus attollere aut recompensationibus adæquare qui valeat? Solus DEVS, qui vobis suâ gratiâ in æterna beatitudine dignetur retribuere. Ego autem, DEO gratias, sanus & incolumis *Accon* appuli, Magistroque & fratribus primùm ex vestra parte salutatis, quantam mihi honorificentiam pro DEI amore, eorumque reuerentiâ exhibueratis, expressi. Illi autem super hoc vobis gratias agentes, seque & sua vestræ Celsitati commendantes, orationum suarum vobis & pro vobis offerunt instantiam. Mihi autem famulo vestro non credatis elapsum, quod ab ore vestro cum à vobis recederem accepisse me gaudeo. Dixistis enim mihi, vt ex parte vestra, loca Sancta salutarem, & in visitando ea, memoriam vestri facerem in singulis. Cuius rei non immemor, hunc annulum quem vobis mitto, per sacra loca circumferens & singulis applicans, in memoriam vestri singulis imposui: Pro cuius reuerentia, precor vt annulum custodiatis & habeatis cariorem. Valete. Valete iterum cum mei memoria. XXVI.

XXVII. LVDOVICO DEI gratiâ Regi excellentissimo Francorum, Bertrãnus Militiæ Templi minister humilis, salutem, & in CHRISTO regnare. Ad aures vestræ Sublimitatis peruenisse non dubitamus, quo timore afflictus dominus noster Rex *Amalricus* communi consilio Christianitatis contra *Sairanem*, quem *Noradinus* cum multo exercitu ad regnum Babyloniæ direxerat sibi subiugandum, cum precioso sacræ Crucis signo perrexerit, & qualiter redierit. Nisi enim tanta extitisset nostris promerentibus culpis terræ *Antiochenæ* perturbatio & desolatio, præsidio Dominicæ Crucis dominus Rex velle suũ de inimicis fecisset. Sed audita incommoda Antiochiæ, vt cõsilio prouidit, inde secessit. Putabat enim prædictus aduersarius Babylonicum Regnum suo domino subiacere, & CHRISTVM colentibus ingressum ad Hierusalem terrâ mariq; impedire. Nã DEVS qui suos nouit vbiq; custodire, longè consilium ipsius iniquum aliter disposuit. Tanta autem, Serenissime Rex, sunt vtriusq; patriæ, Antiochicæ scilicet & Ierosolimitanæ, incommoda, quòd pro nimietate sui nolumus vobis scripto significare. Deniq; vestræ eximiæ dignitati hunc præsentium latorem fratrem *Galterium* honestum & in negotiis DEI sollicitum dirigimus, qui in negotiis ipsis permansit, & initium finemque vidit: ipse verò vestræ sanctitati, placita super hoc referabit. Quæ enim sublimitati vestræ dixerit, confidenter attendatis, tanquã nostro ex ore prolata. Et cognoscat vestra excellentia, quoniam oculi totius Christianitatis Orientis, post Dominum, in vos respiciũt, vt à tantis malis, dum tempus instat opportunum per vos eripiatur.

XXVIII. ADRIANVS *Episcopus seruus seruorum* DEI, *karissimo in* CHRISTO *filio*, LVDOVICO *illustri Francorum Regi, salutem & Apostolicam benedictionem*. Satis laudabiliter & fructuose de Christiano nomine propagãdo in terris, & æternæ beatitudinis tibi præmio cumulando in cælis, tua videtur magnificentia cogitare, dum ad dilatandos terminos populi Christiani, ad Paganorum barbariem debellandã, & ad gentes apostatrices, & quæ Catholicæ fidei refugiunt nec recipiunt veritatem, Christianorum iugo & ditioni subdendas, simul cum karissimo filio nostro, *Henr.* illustri Anglorum Rege, in *Hispaniam* properare disponis; & studes assiduè vt opus hoc felicem exitum sortiatur, exercitum & quæ sunt itineri necessaria congregare, atq; ad id cõuenientiùs exsequendum, matris tuæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ consilium exigis & fauorem. Quod quidem propositũ tantò magis gratum acceptumq; tenemus, & ampliùs sicut commendandum est cõmendamus, quantò de sinceriori caritatis radice, talem intentionem & votũ tam laudabile credimus processisse, ac de maiori ardore fidei & religionis amore propositũ & desiderium tuum principium acceperunt. Verùm cùm excellentia tua, & consilii maturitate sit prouida & luce sapientiæ illustrata, in ordine ipsius facti plurimùm videtur esse festina. Vnde & multos attonitos reddidit & suspensos: cùm omne bonũ quod suo tempore & competenti ordine exercetur, æterno conditori placitum habeatur modis omnibus, & acceptum: aliter autem non potest gratum eius existere voluntati. Quod vtiq; vt magis euidenter appareat, & vt sit quod proponimus paulò ampliùs manifestum, aliquod exempli gratiâ duximus non inutiliter supponendum. Corpus siquidẽ CHRISTI conficere & in ara Dominica hostiã immolare, *bonũ immò* & salutiferũ esse, nemo qui rectè sapit ignorat. Ceterùm si tempore suo & horis immolatũ non fuerit constitutis, iã illud reseruatur ad pœnã, quod expectabatur ad gloriã. Et qui extra tẽpus immolat cõstitutum, inde sibi dampnationẽ dolebit infligi, vnde si cõstituto tempore immolasset, meritum sibi gauderet & præmiũ augmẽtari. Accedit ad hoc, quòd alienã terrã intrare, nec prouidum videtur esse, nec tutũ, nisi à Principibus & à populo terræ priùs consiliũ requiratur. Tu verò sicut accepimus, incõsultâ Ecclesiâ & Principibus terræ illius accedere illuc & festinare disponis, cùm hoc nullâ deberes ratione temptare nisi cognitâ per Principes terræ necessitate, & ab eis priùs esses exinde requisitus. Vnde quia nos honorẽ & incremẽtum tuũ totâ mentis intentione diligimus, & nihil tale te aggredi nisi rationabili causâ exigente vellemus, sublimitati tuæ præsentibus litteris suademus, vt priùs necessitatẽ terræ per Principes illius regni inspicias & cõsideres; & tam illius Ecclesiæ quàm Principũ & populi volũtatẽ diligẽter inquiras, & ab eis cõsiliũ, sicut decet accipias.

Quo

Quo facto, si & necessitatē terræ videris imminere, & Ecclesiæ consilium fuerit, & ipsi etiā terræ Principes tuæ sublimitatis auxiliū postulauerint & consiliū dederint, iuxta postulationem & consultū eorū poteris postea in facto ipso procedere, & laudabile votū tuum, diuino comitante præsidio, adimplere. Aliter tamen timendū esset ne iter tuū infructuosum existeret, & ne ad desideratū non posset exitum peruenire. Ipsi verò Principes & populus terræ in tanto apparatu tuo, si fortè necessitas nō incumberet, grauarētur, & nos ipsi leues in hoc facto possemus multipliciter apparere. Debet enim serenitatis tuæ Celsitudo recolere & ad memoriā reuocare, qualiter alio tempore cū tam C. bonæ memoriæ quondā *Rex Romanorū*, quā tu ipse inconsulto populo terræ Ierosolimitanū iter minus cautè aggressi estis, speratum fructū, & optatum cōmodum non perceperitis: & quantum Ecclesiæ DEI & vniuerso ferè populo Christiano, detrimētum exinde prouenerit & iactura: sanctæ quoq; Romanæ Ecclesiæ quia vobis super hoc cōsilium præstiterat & fauorem, in ipso facto fuit nō modicum derogatū; & omnes aduersus ipsam ex multa indignatione clamabāt, dicentes eā auctricem tanti periculi extitisse. Cùm igitur hæc omnia nobis sollicitè cogitantibus, occurrerent formidanda, nos ammonitionē & exhortationem Apostolicā ad populū Regni tui, secundùm quod venerabilis frater noster ...... *Ebroicēsis Episcopus* nobis ex tua parte proposuit, duximus differendā. Attendentes quoniā quod differtur ad tempus, penitus non aufertur. Sed tunc tandem exhortatorias & cōmonitorias litteras in peccatorum remissionem iuxta desiderium gloriæ tuæ, auctore Domino, transmittemus, cùm de cōsilio & postulatione tam Principū quàm populi terræ illius, sicut superiùs dictū est, volueris iter arripere; & conceptū in animo votum necessitatis tēpore, cùm fortè modò aliqua necessitas nō immineat, discretè ac laudabiliter disposueris adimplere. Litteras autem in quibus Regnum tuū sub beati Petri & nostra protectione suscepimus, his qui Regnū tuum vsq; ad reditū tuum præsumerent impugnare, irā & indignationem Apostolicā proponentes, secundùm petitionē regiæ dignitatis vt ad præsens duximus cōcedendas. Nos enim, te etiā reticente, & à nobis nullatenus exigente, pro illius feruore dilectionis quam erga tuā sublimitatem habemus, quicquid honoris & exaltationis tibi & regno tuo exhibere possemus, prompto animo curaremus efficere & operibus adimplere. Sanè discretio tua, & nostram dissuasionem quàm rationabiliter credimus nos fecisse, prouidà deliberatione cōsideret; atq; alia per quæ ad illud iter tā festinanter aspiras inspiciat & attendat; & illud tādem tibi cōsilium super negotio ipso eligas, quod magis de iudicio rationis cognoueris eligendū. De cetero ea quę memoratus frater noster Episcopus ex nostra parte Regiæ proposuerit dignitati, velud si ab ore nostro procederent, absq; vlla hæsitatione suscipias; & ipsius verbis, tanquā si contingeret ea nos proferre, fidē non dubites adhibere. Ipse namq; iniunctam sibi legationem ita prudenter fuit & sollicitè exsecutus, quòd omne illud à nobis studio suæ probitatis & discretionis obtinuit, quicquid per sollicitam & prouidam vigilātiam deberet quilibet alius obtinere. Dat. Lat. XIV. Kal. Mart.

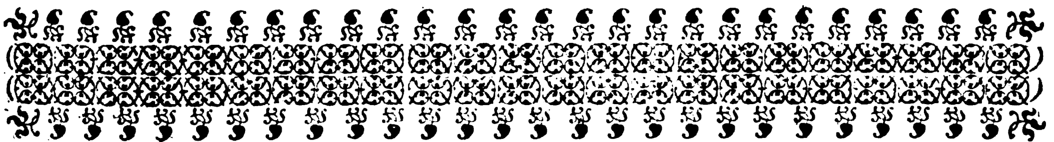

OLIVERI SCHOLASTICI COLONIENSIS DE CAPTIONE DAMIATÆ AD ENGELBERTVM COLONIENSEM ARCHIEPISCOPVM, &c.

Onorabilibus dominis suis, Engelberto *Coloniensi Archiepiscopo, maiori Præposito, maiori Decano, cæterisque Prioribus*, *totiq; clero*, Oliuerus *peccator, seruus empticius crucis sic dictus, Coloniensis Scholasticus, per viam salutis ad æternæ beatitudinis consortium peruenire feliciter.* Sapiens corde & fortis robore, qui facit magnalia & inscrutabilia & mirabilia,

quorum non est numerus; qui excelsos iudicat, qui ponit humiles in sublimi: ipse magnificatus est solus in obsidione *Damiatæ*. Non enim, vt in aliis expeditionibus contra Sarracenos, diuersis temporibus ordinatis per humanum consilium, aut bellatorum auxilium; sed per semetipsum, quod petere non præsumpsit homo, per suæ diuinitatis potentiam mirabiliter est operatus. Non Regibus, nõ aliis Principibus, vel nationibus; sed nomini suo dans gloriam, vt in nobis peccatoribus completa sit promissio Prophetica: *Vos tacebitis, & Dominus pugnabit pro vobis.* (Exod. 14, 14.) Post captam siquidem turrim in profundo fluminis Nili sitam, *Saphadinus*, inueteratus dierũ malorum, dolore sicut asseritur tactus nimio, exheredator fratruelum suorum, & vsurpator regnorum Asiæ, mortuus est & sepultus in inferno. Postmodũ in festo Sancti Dionysii, Sarraceni cum galeis armatis improuisi venientes, principia castrorum vbi *Romani* tentoria fixerant, inuadentes, modicâ manu repulsi sunt, recurrentes celeriter ad galeas, qui gladios persequentium, ac fluminis voraginem euadere non potuerunt. Sicuti autem olim Ægyptii in aquis vehementibus Maris Rubri; sic in Nilo submersi sunt circiter ad mille quingentorum numerum, sicut à Sarracenis postea didicimus. Sanè in festo *S. Demetrii*, qui frater vterinus B. Dionysii fuisse dicitur, summo diluculo castra *Templariorum* inuaserunt hostes: & modicum damnũ nobis inferentes, per expeditos equites nostros fugati sunt ad pontem, quem procul à nobis in superiori parte fluminis construxerant: & ibidem interempti sunt ad numerum quingentorum, sicut à transfugis intelleximus. Porrò quia multi de populo Christiano placuerunt Domino, necesse fuit vt tentatio probaret eos. *Ionas* pro angustia tempestatis in mare missus, & ventre piscis conclusus, probatus rediit ad aridam. *Apostolus* triplici naufragio tribulatus, euasit: populus Domini, præmisso triduano ieiunio, quod clerus in pane & aqua seruauit obedienter, & multis processionibus ordinatis, à venerabili domino *Pelagio* Albanensi Episcopo, Apostolicæ sedis Legato, tentari meruit. Nam in vigilia Sancti Andreæ Apostoli, mediâ nocte intumuerunt fluctus maris, crescentes, & excursum terribilem facientes vsque ad castra fidelium; ab alia parte, fluuius inundans nos occupauit. Natabant tentoria, perierunt cibaria; pisces fluuiales & marini, se, quasi nihil timentes, cubiculis ingerebant, quos manibus nostris cepimus, quibus inde carere deliciis voluimus: & nisi consilio Spiritus Sancti ante prouisum fuisset in fossato, quod tamen in alios vsus factum fuerat, mare coniunctum flumini, homines cum iumentis, naues cum armis & victualibus, detraxisset ad hostes. Nec tamen hoc periculum euaserunt, quatuor *coccones*, super quos ædificata fuerunt propugnacula ad capiendam ciuitatem: qui vno impetu cum quinta naui, quæ inter eos hærebat, ad oppositã ripam vi ventorum præcipitati, antè oculos nostros sunt igne Græco combusti: pepercit Dominus operibus *Fresonum* & *Theutonicorum*, quibus Turris capta fuerat. Naues oneratæ quæ in portu maris stabant ruptis repentè funibus perierunt. Durauit hæc tempestas per triduum continuum, quo elapso Dominus qui consolatus est nos in tribulatione nostra, imperauit ventis & mari, stare faciens ipsum à feruore suo. Inuasit præterea multos de exercitu quædam *pestis*, contra quam Physici nullum ex arte sua remedium inuenire poterant. Dolor repentinus pedes inuasit & crura; & coniunctim caro corrupta gingiuas & dentes obduxit, masticandi potentiam auferens; tibias horribilis nigredo fuscauit: & sic longo tractu doloris afflicti, cum multa patiẽtia migrauerunt ad Dominum plurimi: quidam autem vsque ad tempus vernale durantes, beneficio caloris euaserunt liberati. Post dictam tempestatem naues parabantur ad transitum fluminis: quæ cum magno periculo sursum ascendentes inter ciuitatem ac turrim captam, machinis & igne Græco cum iaculis plurimùm sunt impeditæ. Vnde accidit vt vna nauis Templariorum vi torrentis rapta, propè ripam ciuitatis præcipitaretur ad hostes: qui cum *barbotis*, & vncis ferreis ipsam impugnauerunt diutiùs, ignem Græcum cum lapidibus desuper de turribus proiiciẽtes. Et cùm sic præualere non valerent, propter defensorum audaciam, certatim nauim ascendentes præcipites in eam descenderunt ad Templarios: vbi cùm diutiùs pugnaretur, tandem nauis perforata, siue ab hostibus siue à nostris, incertum habemus, profundum petiit, submergens Ægyptios cum Christianis: adeò vt vix summitas mali appareret super aquam. Et sicut *Samson* plures strauit moriens quàm viuens; sic & isti martyres plures secum traxerunt in aquæ voraginem, quàm gladiis interficere

interficere potuissent. Ciues autem *Damiatæ* cruentam victoriam suam, ferè septem diebus planxerunt. Exinde pontem reparantes, aperturam adeò relinquerunt angustam, vt naues nostræ sine periculo transire non possent. *Theutonici* verò & *Fresones*, zelo iustæ indignationis accincti, cum minori naui, cuius ministerio turris fuit capta, quam Gallici *sanctam matrem* appellant, Pontem similiter inuaserunt, auxilium non habentes nisi de cælo. Pauciores autem viri quàm decem de gente prædicta, contra omnem fortitudinē Babyloniorum pontem ascendentes, spectāte multitudine Christianorum, & hanc audaciā plurimi extollētes, fregerunt eundem: & sic cū quatuor nauibus super quas erat pons fundatus, reuersi sunt cum triumpho, liberam viam & apertā sursum velificātibus relinquentes. His itaq; gestis, Sarraceni periculum quod eis imminebat attendentes, ripam nobis oppositam, fossatis & argillosâ materiâ cum propugnaculis ligneis altis munierunt, machinas & petrarias locantes ibidem; nobis spem auferentes per locum alium transeundi. *A casali* verò quod per milliare ferè distat à ciuitate, vbi hæc noua munitio terminabatur, per transuersum fluminis, nauium immersiones fecerunt cum palis infixis gurgiti. Nihilominus Apostolicæ sedis Legatus desiderium bonum habens obsidendi ciuitatem, naues superiùs congregatas vrgebat ad transitum. Vnde *coccones* propugnaculis & castellutis, viris etiam armatis muniti, cum galeis & aliis nauibus sequētibus, CHRISTO duce, præscriptas immersiones euaserūt. Hostes autem, dissimulato metu, tres ordines armatorū, stationi nauium nostrarum cōtraposuerunt: vnam, peditū super ripam cum clipeis quos *targeas* appellant, leariariter ordinatam; secundam, post dorsum illorū, similem priori; tertiam, equitū, longā, & terribilem: ictibus lapidum & telorū plurimum vexando stationem Christianorum. Sanè nocte solemnitatis S. Agathæ virginis & martyris, cùm coadunatus esset populus fidelium, qui sequenti die transiturus erat, pluuiæ & venti multùm discriminis & difficultatis addiderunt nostris: sed fidelis DEVS, qui non patitur suos tentari super id quod possunt, respiciens ad castra seruorū suorum, quod secundùm inferiores causas difficile fuerat vel impossibile, conuertit in facilitatē & gaudiū, suæ virtutis innouans miracula. Post mediā siquidem noctem tantū pauorem Soudano Babylonis & Satrapis eius incussit, vt relictis castris, ignorantibus etiā Ægyptiis, quos ad resistendum ordinauerat, in sola fuga spem ponerent. Quidā apostata, qui multo tempore, Christianorū legem transgressus cū Soldano militauerat, stans in ripa Gallicè clamabat: *Quare moramini? Quid trepidatis? Quid hæsitatis? Soldanus abiit.* Et hoc dicto, se in nauicula Christianorū recipi postulauit, vt in potestate ipsorum positus, fidem dictis faceret. Summo igitur diluculo cùm inchoatum esset officium Missæ diei festi per oratoria Christianorum; *Gaudeamus omnes in Domino:* nunciata sunt hæc Legato, Regi, & aliis. Itaq; fugientibus Ægyptiis, nostri certatim & alacriter absq; omni impedimēto hostium, & sanguinis impensâ, transierunt: Sed adeò limosa & profundioribus aquis difficilis fuit ad applicandum terra hostilis, vt vix equis sine sessoribus & sellis eiecti, possent ascendere. Templarii præduces in ascensu equorum, erectis signis, propero cursu ad ciuitatē festinauerunt, sternentes perfidos qui audaciter de portis egressi venientibus occurrerunt. *Non gloriabitur securis, contra eum qui secat in ea; neque* Esai. 10. 15.
serra, contra eum qui trahit in ea. Miraculum istud cui æquabimus vel cui comparabimus, nisi ei quod legitur de *Benadab* Rege Syriæ, qui obsedit Samariam, artans eam plurimùm, cui Dominus tantū immisit terrorem, vt relictis castris fugeret? & sicut per leprosos qui erant in introitu portæ, illa fuga Syriorum nuntiata fuit Samaritanis: ita per leprosum in anima, præfatum videlicet Apostatā, nuntiata fuit Ægyptiorum fuga. Et sicut ille populus Samaritanorū spolia, in castris Syriorum relicta collegit: sic noster exercitus tentoria & manubias fugiētium diripuit, targias plurimas, & omnes galeas cū barbotis & aliis nauibus, quæ infra casale vsq; ad ciuitatē inueniebantur, cū aliis spoliis victores occupauerūt. Multi bellatores, relictis vxoribus, territi propter inopinatū transitum, fugierunt de *Damiata*· & sic per girum, & firmiter obsessa est ciuitas. Per desidiā autem, & inertiam eorū quorū nomina DEVS scit, factum est vt hostes, resumptis viribus & armis, adueniente etiam *Coradino* cū Halaprinis cum magna multitudine, locum illum occupauerunt, à quo nostri transitum miraculosum fecerant: & sic nos obsidentes ciuitatem, ipsi periculosiùs obsiderunt; & nisi per diuinum consilium prima castra quæ erant inter mare & fluuium

retenta fuissent, maximè per *Theutonicos* & *Frisones*, portus nobis ablatus fuisset; & negotium plurimùm periclitatum vacillasset. Vt autem miraculum transitus claresceret, ac soli CHRISTO ascriberetur, ad tantam Sarraceni peruenerunt temeritatem, vt diluculo Sabbathi ante Dominicam, *Oculi mei semper*, nobis tale periculum non præuidentibus cum multitudine graui, propiùs accederent, & vsque ad fossatum se præcipitarent: sed, diuino auxilio, cum graui damno equitum & equorum repulsi sunt.

A. Dn. 1219.

ANno gratiæ *millesimo ducentesimo decimo nono*, Regina ciuitatum *Iherosolima*, quæ videbatur inexpugnabiliter munita, destructa est à *Coradino* filio Saphadini, foris & intus: muri eius cũ turribus redacti sunt in aceruos lapidum, præter templũ Domini, & turrim Dauid. De *Sepulchro* verò glorioso destruẽdo, consiliũ habuerãt Sarraceni, & per litteras comminati sunt, quas ciuibus Damiatæ transmiserunt, ad ipsorum solatium: sed huic temeritati nemo præsumpsit manus apponere, propter loci reuerentiam. Sicut enim in *Alcorano*, libro legis eorum, scriptum habent: IESVM CHRISTVM Dominum nostrum, credunt de Maria Virgine natum & conceptum: quem sine peccato vixisse, Prophetam & plusquàm Prophetam profitentur; cæcos illuminasse; leprosos mundasse; mortuos suscitasse, firmiter asserunt: Verbum, & Spiritum DEI, & viuum ad cælos ascendisse non discredunt. Vnde quando, tempore Treugarum, sapientes ipsorum Iherosolymam ascendebant, codices Euangeliorum sibi postulabant exhiberi & osculabantur & venerabantur, propter munditiam legis quam CHRISTVS docuit, & maximè propter Euangelium Lucæ vbi legitur, *Missus est Gabriel Angelus*: quod litterati inter eos sæpiùs repetunt & retractant. Lex autem eorum, quam Diabolo dictante, ministerio Sergii monachi & apostatæ ac hæretici, *Macometus* Sarracenus dedit Arabicè scriptam, à gladio cœpit, per gladium tenetur, in gladio terminabitur. *Macometus* iste illiteratus fuit, sicut ipse profitetur in Alcorano suo; & quæ prænominatus hæreticus dictauit, ipse promulgauit, & per comminationes obseruari statuit. Luxuriosus enim fuit & bellicosus: ideoque de immunditia & vanitate legem statuit, quam carnaliter viuentes in parte voluptatis, firmiter obseruãt: & sicut legem nostram veritas & munditia moniunt; ita errorem ipsorum timor mundanus & humanus, ac voluptas carnalis firmissimè custodiunt. In die *Palmarum* anni præscripti, inimici nostri, multâ comminatione præmissâ, quòd seipsos vel nos omnes vnâ die perderent; & collecto terribili & innumerabili exercitu equitum & peditum, irruerunt super nos, vndiq; fossatum nostrum inuadentes; & maximè pontem Templariorum & *Ducis Austriæ*, quem ipse cum Theutonicis defendere studuit: hostes cum electis militibus suis, de equis descendentes, cum Christianis atrociter pugnauerunt. Ceciderunt hinc inde, mortui & vulnerati, multi. Tandem præualuerunt adeò quòd pontem ascendentes, partem eius combuxerunt. *Dux Austriæ* præcepit suis, vt ponte relicto, aditum darent instantibus & introitum: sed intrare non præsumpserunt, propter militiam nostram, quæ acies suas ordinauerat. In subsidium & munitiones defendentium, mulieres aquam & lapides, vinum & panem bellatoribus nostris intrepidè ministrabant: orationi sacerdotes insistebant, vulnera sauciatorum ligantes, ac benedicentes. Eo die non est datum nobis spatium gestandi alias palmas, quàm balistas & arcus cum sagittis, lanceas & gladios cum clipeis: Adeò instabant, & vexabant atrociter qui conuenerant ad perdendum nos, studio liberandæ Ciuitatis, ab ortu Solis vsq; ad horam ferè decimam: tandem defatigati, retraxerunt se, cum damno maximo. Instabat iam *passagium* vernale: Recessimus. Erat *Dux Austriæ*, qui per annum & dimidium CHRISTO fideliter militauerat, Princeps deuotione plenus, humilitate, obedientiâ, largitate: qui præter alios sumptus innumerabiles, quos in negotiis bellicis, ac priuatis eleemosynis fecerat, domui Theutonicorũ sex millia marcharum argenti, vel ampliùs, ad comparandum prædium creditur contulisse. In Kal. Maii magna multitudo Peregrinorum cœpit recedere, nobis in summo periculo relictis: sed Pater noster, benignus & misericors, Dux & propugnator noster, protector & defensor sperantium in se, cui facile est in paucis, sicut in multis vincere, IESVS CHRISTVS, non permisit incredulos simul in nos irruere, donec noui recentesq; Peregrini cum copioso succursu superuenirent: copia victualium & equorum nutu diuino transmissa, collectionem fidelium lætificauit. Instaurato igitur

igitur fidelium numero in festo Ascensionis Domini, more suo per terram & aquã irruerunt perfidi; & multoties sic attemptantes, præualere non valuerunt. Particulariter etiam propè castra nostros prouocabant, damnificantes, & damnificati. Pridiè vero Kal. Aug. omnem quam habere poterant adducentes copiam, post diutinos assultus, tandem fossatum contra Militiam Templi transeuntes, & *licias* violenter rumpẽtes, pedites nostros verterunt in fugam, adeò vt totus exercitus Christianorum iam periclitaretur. Milites de Francia, sæculares & equites, ter conati sunt ipsos repellere longiùs extra fossatum, sed non potuerunt. Sarraceni siquidem intra mœnia nostra, fractis munitionibus ligneis, equitum ac peditum acies ordinauerunt. Clamor ortus est insultantium, omnis multitudo ipsorum præparauit se: iam timiditas aucta est Christianis: sed spiritus qui induit *Gedeonem* animauit Templarios. *Magister* enim *Templi*, cum Marescallo cæterisque fratribus suis, qui tunc aderant, per exitum angustum impetu facto, viriliter in fugam conuertit incredulos. *Domus Theutonicorum*, & Comites, aliiq; milites de diuersis nationibus videntes Tẽpli Militiam in periculo constitutam, festinanter per exitus sibi contra positos, tulerunt auxilium. Sic pedites Sarracenorum, abiectis clipeis, interficiebantur, præter eos quos fuga præcipites percussoribus abstulit. Post equites nostros, egressi sunt pedites: per modicum spatium se retraxerunt hostes: acies hinc inde substiterant armatæ, donec crepusculum vespertinum prælium interemit. Sarraceni priores abierunt. Occisorum corpora perfidorum, strata iacebant iuxta fossatum plurima, præter eos qui sauciati grauiter vel leniter reducti sunt ad castra. Sic saluauit Dominus in die illa sperantes in se, per virtutem Templariorum, & eorum qui ipsis cooperati discrimini se commiserant. Pauci de nostris interfecti sunt, & capti. Instrumenta contra ciuitatem præparata, combusta sunt à defensoribus eius, præter scalas. *Genuenses, Pisani, Venetiani*, firmiter asserebant se ciuitatem expugnaturos per quatuor naues, super quas scalæ pendebant: sed ipsi non erant de genere virorum illorum per quos facta est salus in Israël. Volebant enim sibi facere nomen cum tubis & calamillis & signis multis progressi. *Legatus Apostolicæ* sedis, sumptus eis præbuit copiosos de communi: Rex, & alii, cordas & anchoras prout requirebant, exhibuerunt abundanter. Aggredientes itaque ciuitatem, primo die multos interfecerunt & vulnerauerunt: & quantò sæpiùs postmodum assultum fecerunt, tantò magis muri firmati sunt, ligneis castellulis ac liciis. Defensores etiam robustiùs & efficaciùs se venientibus opposuerunt: & sic scalæ mutilatæ per ignem ac pluries reparatæ, tandem infecto negotio, reductæ sunt ad ripam: & sic deprehensum est, & veraciter intellectum, solâ virtute Diuinâ, Damiatam in manus Christianorum fore tradendam. Nos verò insensati, & immemores beneficiorum Dei, ac mirabilium quæ fecit, prouocauimus oculos Diuinæ Maiestatis contra nos, per *desidiam maiorum & murmurationes minorum*. Pedites equitibus improperabant ignauiam, equites pericula peditum quando contra Sarracenos egrediebantur, dissimulabant. Vnde factum est, vt communibus exigentibus culpis, in *decollatione Sancti Iohannis Baptistæ*, licet vix inuenirentur qui in custodia castrorum remanerent, naualem & terrestrem exercitum, equitum ac peditum educentes, ad castra Babyloniorum tẽderemus, inter mare & fluuium, vbi dulcis aqua non poterat inueniri ad potandũ: Ipsi verò sublatis tentoriis fugam simulabant. Et cùm processum fuisset à nostris adeò, quòd appareret aduersarios directâ fronte nolle confligere: capitanei nostri lõgum inierunt consilium, vtrum procederent an redirent: discors inter eos sententia fuit: Interim solutæ sunt acies, præter ordinem illorum quos in disciplina militari ligauit obedientia. Equites Cypri in dextro cornu constituti, Sarracenis incursum facientibus à latere, timiditatem suam ostenderunt: Italici pedites primi fuerunt; post eos, equites de variis nationibus, & quidam Hospitalarii Sancti Iohannis: Legato Romanæ sedis, & Patriarcha qui Crucem baiulabat, multùm sed frustra supplicantibus vt subsisterent. Æstus Solis erat vehemens: pedites armorum pondere premebantur, calorem auxit labor viæ: & qui secum vinum detulerant in angustia sitis biberunt illud purum, propter defectum aquæ: his omnibus concurrentibus, qui subsistentes se defenderunt, & post primitiuos fugientes anhelo cursu terga dederunt, extincti sunt, sine vulneribus corruentes. *Rex* verò cum Templariis, & domo Theutonicorum, & Hospitalariis Sancti Iohannis, Frãcigenis, de *Hol-*

landia, de *Werthe*, de *Sarreburge*, de *Cestriæ* Comitibus *Galtero Bertoudi*, Pisanis, aliisque militibus impetum persequentium sustinuit: Rex, igne Græco ferè combustus fuit. Hii omnes pro muro fuerunt fugientibus: quoties facies suas ostendebant hostibus, illi fugerunt: quando verò gradatim reuertebantur, ictus & tela sustinuerunt inimicorum. Capti sunt in illa defensione electus *Beluacensis*, & frater eius *Camerarius Franciæ*, & filius eius, frater Andegauensis Episcopi, cum *Iohanne Darcies* viro nobili & valdè strenuo, *Henricus de Vlma*; & alii multi, qui trucidati sunt, & in captiuitatem ducti: Templarii triginta tres capti vel occisi sunt, cum Marescallo Hospitalis Sancti Iohannis, & quibusdam aliis fratribus eiusdem domus: nec euasit sine damno domus Theutonicorum. *Militia Templi*, quæ prima solet esse in congressu, vltima fuit in recessu: vnde cùm ad fossatum nostrum nouissima rediret, foris substitit, vt anteriores intra mœnia quantum possibile fuit reduceret. Persecutores, ad captiuos deducendos, & spolia colligenda tandem redierunt: sicut intelleximus postmodum à Sarraceno, quingenta capita Christianorum Soldano præsentantes. Mœror nostros occupauit; sed nulla desperatio: pro certo enim habemus, quòd pœna peccati fuit hæc castigatio, & minus erat in pœna, quàm exigeret culpa, ipso

[Ierem. 3,1.] temperante vindictam, qui dicit animæ peccatrici: *Tu fornicata es cum amatoribus plurimis: tamen reuertere ad me, & ego suscipiam te.* Constat autem nobis quòd in præcipua sua militia, luctuosa sibi damna sustinuerunt increduli. Sanè miserator Dominus, qui non obliuiscetur misereri, nec continebit in ira misericordias suas, qui in tribulatione peccata dimittit; qui dixit de tenebris lumen splendescere, luctum nostrum conuertit in gaudium, mœrorem in lætitiam. Nam *Soldanus* vnum de captiuis nostris mittens, de pace vel treuga nobiscum tractare cœpit: in quo tractatu fossatum nostrum, & munitiones alias reparauimus alacriter. Interim nautæ, Christianitatis proditores, & cum eis Peregrini plurimi, magis seipsos amantes, quàm fratribus suis compatientes, ante tempus consueti Passagii, Agonistas CHRISTI in summo periculo reliquerunt, eleuatis velis obiecto portu, nobis mœstitiam, Babyloniis audaciam contulerunt: Qui tractatū pacis intermittentes, in vigilia Sanctorū Cosmæ & Damiani, & sequenti die festo, proximo etiā Sabbatho cū galeis, barbotis, per flumen; cum mangunnellis, targiis, fructicibus pro implendo fossato, per terram, feritate barbaricâ & impetu consueto, nos impetierunt: sed durus bellator & triumphator in Israël, solitâ vsus gratiâ, castra sua defendit, misso per mare *Sancho de Mallion*, cum galeis armatis, & bellatoribus plurimis in ipso necessitatis articulo: & nos clamātes in cælum, nec trepidantes ad impetū; sed viriliter resistentes, interfectos, sauciatos, & confusos ab insultu triduano recedere coëgimus, ipsius virtute qui saluat sperantes in se. Interea ciuitas obsidione longâ, ferro, fame & pestilētiâ grauiter, & vltrà quàm scribi possit afflicta, in sola pace, quam Soldanus promisit ciuibus, spē posuit. Adeò enim in ea fames inualuit, vt cibi desiderabiles deessent. Panis corruptus abundauit in ea: durabilis enim non est annona Ægypti, propter molles glebas in quibus crescit: nisi superiùs circa partes Babylonis artificiosè conseruetur in annos: & sicut audiuimus, *Caitanū* vnum XI. Bisantiis vendebatur in ea. Ex angustia famis, diuersa morborū genera vexabant eos: & inter cætera incōmoda quæ sustinuerunt, noctibus, velut aorisiâ percussi, apertis oculis nihil videre dicebantur. *Soldanus*, de die in diē vanis promissionibus ipsos à deditione dehortatus, decepit miseros. Postremò portas suas obstruxerunt intrinsecus ne aliquis veniens ad nos de suis, nuntiaret quomodo dies afflictionis possiderent eos. Si qui verò per posticium, vel de muris per funes, euadere potuerūt, inflati & famelici ciuium suorum angustiam probabant euidenter. Illis etiam, qui foris in exercitu Sarracenorum nos obsiderunt, copia panis & pabuli cœpit decrescere. *Nilus* siquidē, qui post festum Sancti Iohannis Baptistæ, vsq; ad exaltationem S. Crucis solet excrescere, & Ægypti planitiem irrigare, hoc anno, more suo nō ascendit ad signum, quod ponere consueuerunt Ægyptii: sed, prout intelleximus, magnam partē siccā reliquit, quę nec arari nec seminari poterat suo tempore. Vnde *Soldanus*, caristiā timens & famē, etiam amore retinendæ Damiatę, talem pacem cum fratre suo *Coradino* Christianis obtulit: *vt Crucem Sanctam, quæ olim capta fuit in victoria Saladini, cum ciuitate Sancta, & omnibus captiuis qui per regnū Babyloniæ, & Damasci viui reperiri possent: sumptus etiam ad reparandos muros Ierusalem redderent: Insuper regnum Ierosolymitanum* [illegible],

præter

præter Cracum & Montem Regalem, pro quibus retinendis, tributum obtulit, quamdiu treuga duraret. Sunt autem hæc duo loca in Arabia sita, septem munitiones firmissimas habentia, per quæ negociatores Sarracenorum & peregrini ipsorum, *Mequam* tendentes, vel ab ea reuertentes, transire solent: & qui hæc potenter tenuerunt, Ierusalem, cùm voluerit, grauiter nimis, cum agris & vineis lædere poterit. Hanc compositionem acceptandam esse Christianitati, *Rex* & Francigenæ, *Comes Cestriæ*, cum capitaneis Theutonicorum censuerunt pertinaciter. Nec hoc mirandum fuit: quia longè minori pace, quæ priùs oblata fuerat, contempti fuissent: nisi sano consilio eis esset obuiatum. *Legatus* autem cum Patriarcha, Archiepiscopis, Episcopis, Templariis & Hospitalariis, ac omnibus Italiæ Capitaneis, multisq; aliis prudentibus viris, efficaciter huic tractatui se opposuit, rationabiliter ostendens ante omnia Damiatam fore capiendam: opinio diuersa peperit discordiam, quæ citò sedata fuit propter communem necessitatem. Interea Soldanus magnam multitudinem peditum clanculò per loca palustria misit ad ciuitatem: quorum duceti quadraginta, Christianis dormientibus, fuerunt ingressi, Dominicâ nocte post festum omnium Sanctorum: tãdem præ clamore vigilium, cæsi sunt & capti, quos ad ducentos & plures computauimus. Nonas Nouembris, Saluatore mundi regnante, & domino *Pelagio* Albanensi Episcopo, Apostolicæ sedis Legatione solerter ac viriliter fungente, capta est *Damiata*, absq; deditione, sine defensione, sine violẽta deprædatione cum tumultu: vt soli Filio DEI ascriberetur euidenter victoria, qui populo suo ingressum in Ægyptum inspirauit, & ibidem vires ministrauit. Et cùm caperetur ciuitas in oculis Regis Babylonis, more solito non fuit ausus CHRISTI milites ad defensionem paratos, per fossatum nostrum aggredi. Eodem etiam tempore fluuius excreuit, vberiùs aquis fossatum implens: Ipse verò confusus, castra propria combussit & fugit. DEVS autem, qui tertiâ die aquas sub firmamento congregauit in locum vnum, ipse agonistas suos per aquas maris perduxit ad portum Damiatæ, mẽse Maio, feriâ III. eosdem transduxit per Nilum, ad obsidendam ciuitatem, mense Februario, feriâ III. Idem cepit Damiatam, inter aquas sitam, mense Nouembri, feriâ III. Hanc vrbem vitulæ consternanti, quæ tertio terræmotu subuersa est, possumus assimulare: *Vitulam* appellamus, propter eius lasciuiam: piscibus enim, auibus, & pascuis, frumento, hortis & pomeriis abundauit; negotiando, practicam exercendo, deliciis effulsit in culpa, pereffulsit in gehenna; sed vnâ horâ venit iudicium eius: *Consternantem* dicimus, quia quasi tertio terræmotu habitatores eius perierunt, ipsâ tamẽ integrâ manente. A Græcis & Latinis primò fuit obsessa, qui ab ea defecerunt: demum à Latinis, sub Amaurico Ierosolymitano Rege, qui non profecerunt: Hac vice tertiâ Rex Regum & Dominus dominantium seruis suis ipsam tradidit, IESVS CHRISTVS, qui viuit & regnat & imperat; qui sementis irrigua siccauit Ægyptiis; qui confudit operantes sericum, & byssum plectentes, & texentes subtilia. Tali Duce Christiani milites *Damiatam* ingressi, plateas eius inuenerunt stratas cadaueribus mortuorum, pestilentiâ & fame deficientium: aurum & argentum multùm nimis; pannos sericos negotiantium, in abundantia. Ciuitas hæc præter naturalem situm loci quo munitur, triplici cincta est muro, turribus lateritiis multis & magnis fortissimè firmata: clauis & antemurale totius Ægypti. Inter Ramesse, & campum Thaneos sita; in terra, vt conricere possumus, Gessen, quia pascualis est, quam petierunt filii Israël à Pharaone, tempore famis. *Damiata! Damiata!* inclita in regnis, famosa multùm in superbia Babylonis, in mari dominatrix, Christianorum spoliatrix, in ascensu persecutorum tuorum per paucas & modicas scollas comprehensa: & nunc humiliata es, sub potenti manu DEI; & adultero, quem diu tenuisti, proiecto, reuersa es ad virum tuum priorem: & quæ priùs parturiebas spurios, modò paries filios legitimos ad cultum Filii DEI, firmiter à cultoribus CHRISTI possessa. *Acconensis* Episcopus, iam ex te primitias animarum DEO soluit, paruulos tuos, qui reperti sunt ab ipso vitales, etiam morti proximos, baptismatis vndâ sacramentaliter inundando: Multiplices soluisti pœnas: quia præter eos qui viui comprehensi sunt in te, mortui promiscui sexus, à tempore obsidionis in circuitu computãtur, ad triginta millia & ampliùs: quos sine ferro vel igne Dominus percussit, à modò sustinere dedignatus spurcitias in te commissas. Gaudeat igitur vniuersalis Ecclesia, dignas gratiarum actiones referendo pro tali triumpho: & non solùm pro Damiata, sed pro destructa

perniciosa *munitione montis Thabor*, & pro aditu libero ad Ierusalem: vt redificentur muri eius, tempore ab Altissimo prouiso: pro castro præterea *Filii DEI*, quod magnis sumptibus ædificat viriliter & inexpugnabiliter *Militia Templi*, de quo superiùs in superioribus literis pleniùs scriptum est. Lætare spiritualiter, prouincia *Coloniensis*; exulta, & lauda: quoniam in nauibus, instrumentis bellicis, bellatoribus, armis, pecunia, victualibus, maius auxilium tulisti, quàm residuum totius regni Theutonici. Illustris *Imperator noster & Rex Sycilia*, ardenter expectatur à populo DEI, ad negotii felicem consummationem. Tu *Colonia*, ciuitas Sanctorum, vt quæ in ortis *rosarum*, martyrum; *liliorum*, virginum; *violarum*, confessorum; nunc pace temporali per Venerabilem Archiepiscopum vestrum, gaudens, habitas, pro deuotione filiarum tuarum, flecte genua cordis tui coram Altissimo, qui vitæ & mortis habet imperium. Noli alta sapere, sed time coram ipso; vias tuas argue, ne furor iræ DEI, qui stillauit super te, conuertatur in grandinem; sed tranquillitate temporum diu concessâ, ei cui honor est & excellentia, virtus & potentia, liberâ mente deseruias.

FINIS.

BVLLA INNOCENTII, PAPÆ IV.

In qua inseruntur nonnullæ litteræ Regis Hungariæ.

INNOCENTIVS *Episcopus, seruus seruorum DEI, vniuersis CHRISTI fidelibus, ad quos ista peruenerint literæ, salutem, & Apostolicam benedictionem.* Ne occasione casuum futurorum quibus corporalia subiacent vniuersa, priuilegia & literæ quæ temporibus retroactis ab Imperatoribus, & Regibus, aliisq; Principibus nobilibus ac fidelibus Christianis, Sedi Apostolicæ sunt concessa vel missa, quorum aliqua bullis aureis, alia verò sigillis plumbeis aut cereis roborata esse noscuntur, valeant deperire: Nos, his omnibus & eorundem characteribus sigillorum diligenter inspectis, quædam ex ipsis nō corrupta, non cancellata, nec etiam vitiata, præsenti paginâ facientes de verbo ad verbum, nihil addito, mutato, vel dempto, transcribi; & transcripta huiusmodi, prælatorum ecclesiasticorum, quorum nomina inferiùs continentur, sigillorum munimine roborari, auctoritate Apostolicâ, sacro Concilio decernimus approbāte, vt illa eadem fides transcriptis adhibeatur de cetero memoratis, quæ ipsis autenticis adhibetur: & ipsa transcripta ex nunc autentica censeantur. Tenor verò priuilegiorum, & horum prædictorum est talis.

Litera à Regis Hungaria ad H. summum Pontificem, de sua profectione ad Terram Sanctam, & affinitate contracta cū quibusdam Principibus Paganis conuersis ad Christianismum, & de excusatione vilium donorum qua misit sua Sanctitati.

S*Anctißimo patri in CHRISTO H. DEI gratiâ sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ summo Pontifici. A. per eādem gratiam Hungariæ, Dalmatiæ, Croaciæ, Seruiæ, Ramæ, Lodomiriæq; Rex, debitā ac deuotā cū filiali subiectione reuerētiam.* Sanctissime pater, à vestra non credimus excidisse memoria dū adhuc vitę venerabilis & immortalis memorię prædecessor vester *Innocētius*, summus Apostolicæ sedis Antistes, Diuinâ gratiâ præsentis seculi dispēsator existeret, non tā p ipsius exhortationis frequētiā, verùm etiā postmodū per vestrę paternitatis instantiā, quē DEI gratia sibi successorē instituit, frequētiùs admoniti fuimus, quatenus ad redēptionē S. Terræ, nō tātùm opitulatione rerū, verùm etiā præsētiā personali, apponeremus

remus animum cum effectu. Nos vtique, prout ex nostrorum antecessorum prærogatiua iam dudum vsi sumus, & cognouimus spiritualem sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ recensente nos esse filium, ad vestræ Sanctitatis exhortationem, consilium per obedientiæ victimam, nos & nostra litare cupientes: nec teneræ filiorum nostrorũ infantiæ miserti fuimus; nec emergentem nobis infidelium, & regno nostro malignantium, contumaciam & odium, quod postmodum in effectu pullulauit, curauimus: sed his omnibus postpositis, ad Sancti Sepulchri subsidium vsq; quàm festinauimus, nos, coronam, regnum nostrum, & filios vestræ Sanctitatis custodiæ illibatè conseruanda commendantes. Ceterùm, cùm vltramarinis partibus, in susceptæ Peregrinationis seruitio moraremur, ineffabile dissensionis seminarium in regno nostro, per frequentes nuntios proculdubio cognouimus pullulasse. Nos itaque, tot & tantis pernitiis infamiæ perculsi rumoribus, nouellam adhuc in regno nostro Christianitatis plantationem non patientes euelli; cõpulsi, coacti, & inuicti à Terra Sancta secessimus: & licet per multa viarum dispendia transeuntes, cùm in Hungariã peruenimus multò ampliora perfidiæ scelera quàm priùs audiueramus, tam per Ecclesiasticas, quàm Laicales personas, cõperimus esse perpetrata: quæ vel qualia nullatenus per nostra scripta vestræ Sanctitati vellemus innotescere. Nã prò parati magnitudine facinoris, à vestræ circũspectionis intuitu nullatenus fuisse credimus occultata. Nouit etiã vestra Sanctitas, quòd cùm in Hungariam peruenimus modò Hungariam, sed tm̃ angariatã atq; dissipatam, & cunctis fisci prouẽtibus spoliatã repperimus, ita videlicet quòd nec debita quibus in nostrę Peregrinationis itinere fuimus obligati, persoluere; nec vsq; ad quindecim annorum spatium, regnum nostrum pristino statu poterimus reformare. Igitur ne vestræ paternitatis custodia, cui nos & nostra cõmendauimus, cùm ad Sanctam Terram iter suscepimus: vbi etiam ad omnem casum paupertatis atq; nuditatis, commorandi causâ nos exponere volebamus, nimis imbecilles & exiles erga nos & alios regnorum Principes, exemplo simili de cætero in posterum videatur: à vestra Sãctitate modis omnibus postulamus, quatenus in auctores tanti sceleris, & eorum complices, tam personas Ecclesiasticas, quàm etiam Laicales, censurã vestræ Sedis & rigorẽ, ita plenariè exercere dignemini quatenus in nullo Christianissimi climate, quò aufugerunt, vel aufugerint, valeant occultari. Verùm etiam, prout in susceptæ Peregrinationis itinere ad Sancti Sepulchri liberationem, & pacificum cunctorũ Peregrinorum transitum ac reditum, tota nostræ sedulitatis ferebatur intentio, cùm perculsi malignantium ac nobis infidelium læsionibus ac iniuriis, vltra mare stare iuxta propositum nõ possemus, licet inuitè, redeuntes, potiori deliberationis consilio, non minus quàm si diuturnam circa *Hierusalem* moram fecissemus, Sanctæ Terræ cõmoda per felices nostri regressus transitus, procurauimus. Illustris enim *Leo rex Armeniæ*, vt nostræ gẽtis & suæ glutinata in vnum commercio, ad cõfringendum vicinos atq; iuges Turcorum insultus, robustior existeret, filiam suam nostro filio tradidit in vxorẽ, totumq; regnum Armeniæ cum sua Corona, iuxta plenum suorum Baronũ consensum atq; iuramẽtum, in perpetuam iurisdictionem eidem filio nostro & suis heredibus, subiugauit. Huius etiam intentionis studio, vt securum Peregrinationis, diuino fulti consilio, pararemus trãsitum, filiam *Comnini Theodori Lascari* filio nostro duximus in vxorem. Eodem etiam animo, inter *Azen.* Bulgar. Imperatore, mediãte nostrâ filiâ, matrimonium celebrauimus. Vt igitur hæc omnia firma permaneant, factum inter nos & *Regem Armeniæ* cõtractũ, tam super matrimonio filiæ suæ cum filio nostro, quàm de collatione sui diadematis ac regni, auctoritatis vestræ munimine confirmetis, petimus etiam, quatenus nuptiarum cõmercia inter nos, & iam dictũ *Lazcarum*; inter *Azenum* etiam Bulgariæ Imperatorem, & filiam meam celebrata, in quibus maximum Terræ Sanctæ, occultum Diuinæ prouidentiæ cõsilium procurauit commodum, prout cuiuslibet scripta protestantur, simili modo roboretis: & transmissas Sanctitati vestræ ab vnoquoq; Principum literas, cùm apertæ coram vobis fuerint, iteratò sub vestra bulla nobis remittatis. Verùm, quia filii nostri, quẽ in Armeniam transmittimus, immatura teneritas ad debitæ circumspectionis commoda non sufficit, vestræ paternitatis profugis genibus à vobis postulamus, quatenus memoratum puerum cum vxore & sibi assistentibus, in vestræ protectionis suscipientes gremium, vt spiritualem in CHRISTO filium, ad tuendum & fouendum

sacratissimis domibus *Militiæ Templi*, nec non *Hospitalis*, vice nostrâ & mandato commendetis. Nouerit etiam vestra Sanctitas contra *Zultanum Hyconiæ* sub hac legationis serie, ad nos suum destinasse nuntium, vt si aliquam filiarum nostrarum aut cognatam sibi traderemus in vxorem, repudiato suæ perfidiæ charactere Christianissimi fidem assumeret atque sacramentum. Verùm, quia nullam ex nostris filiabus habebamus innuptam, ad multiplicandum tamen Ecclesiæ filios, & fidem in CHRISTO credentium, si vestra Sanctitas approbet; & huius rei exordium consilio, exhortatione, nec non aliis priuigilis prouidentiæ operibus, prosequatur ad effectum, vnam ex nostris neptibus memorato Zultano nuptui tradi faciemus. Ad hæc igitur, & omnia quæ viuâ voce vestræ Sanctitati referendo commisimus penes vestram paternitatem promouenda, nuntios nostros *B. Geurien.* præpositum, & *E. Alben.* archidiaconum, fideles ac dilectos Curiæ nostræ clericos, transmittimus: postulantes attentissimè per eosdem, quatenus quicquid pro commodo nostri negotii petierint, cum cæteris per præsentem chartulam postulatis, ratum habeatis, & auctoritatis vestræ munimine roboretis, apud Sanctitatem vestram habentes eos modis omnibus commendatos. Porrò vestra non miretur Sanctitas si de bonis regni nostri ad præsens, iuxta honorem vestrum & nostrum, nobis *cathetizare* non possumus. Ad hoc enim nos compulit & sanctæ Peregrinationis grandis expensa, & patrata per nostros infideles damnosa plurimùm discordia: parati tamen de die in diem, abundantiùs vestræ Sanctitatis vsibus de cetero prouidere.

Literæ eiusdē Regis ad I. summum Pontificē de vocatione filii ad nouū regnum; & de petitione I. Strigonien. archiepiscopi ad inunctionem ipsius filii: item de accusatione Colocēn. Archiepiscopi qui subtraxit septem millia marcharū inter aurum & argentum.

SAnctissimo in CHRISTO patri I. DEI gratiâ sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ summo Pontifici. A. eadem gratiâ Hungariæ, Dalmatiæ, Croaciæ, Ramæ, Seruiæ, Galiciæ, Lodomeriæque Rex, salutem & filialem deuotionem. Consueuit sedes Apostolica se, iusta petentibus, exhibere facilem; & in explendis honestis petentium desideriis non minus efficacem. Hinc est quòd super negotiis nostris iustis, apud paternitatis vestræ mansuetudinem promouendis non immeritò fiduciam nobis repromittimus. Nouerit igitur Sanctitas vestra, quòd *Galiciæ* Principes & populus, nostræ ditioni subiecti, humiliter à nobis postulauit, vt filium nostrum *Colomanum* ipsis in regem præficeremus, in vnitate & obedientia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ perseueraturis in posterum: saluo tamen eo, quòd fas illis sit aliàs à ritu proprio non recedere. Verùm, ne tam expediens nobis & vobis illorum propositum ex dilatione sustineat impedimentum: quod quidem multis de causis accidere posse constat, si Legatum ad hoc exequendum à latere vestro destinatum præstolamur: à Sanctitate vestra postulamus, quatenus venerabili in CHRISTO patri nostro *I. Strigoniensi* Archiepiscopo detis in mādatis, vt Apostolicâ fretus auctoritate, dictum filium nostrum eis in regem inungat; & sacramentum super obedientia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ exhibenda ab eodem recipiat. Prætereà, innotescere volumus vestræ Paternitati nos ad proficiscendum *Hierosolimas*, sicut & tenemur, studiosè intendere, & omni diligentiâ festinare. Ideoque regni nostri curam, cuius Principes ad dissentiendum proni sunt; & filiorum nostrorum tutelam, quorum ætas paterno indiget, patri nostro in CHRISTO *I. Strigoniensi* Archiepiscopo, qui & dignitate cæteris præminet, & fidei constantiâ probatus est, cum aliis quibusdam, quorum prouidētiâ & in recessu & post recessum nostrum credimus regnum plenâ tranquillitate potiri, immutabiliter possumus commendare. Quapropter rogamus Paternitatem vestram, quatenus compatiendo nostris necessitatibus, ipsum ab onere accedendi ad vos habeatis excusatum. Venerabiles autem viros, *Quinque Ecclesiensem* & *Sturiensem* Episcopos, nec non Præpositum *Alben.* Cancellarium nostrum, dudum voto alligatos, & signo Crucis insignitos, vt nobis itineris socii sint, vtpote ex quorum societate non modicas vires constat nobis accedere, à vocatione vestra diligenter imploramus absolui. Deprecamur insuper P. vestram vt omnes conspiratores, & infidelitatis machinatores, qui propter regni scissuram, filium nostrum, nobis viuentibus & nolentibus, in regem sibi præficere vel coronare attentauerint, tam clericos quàm laicos sēnam excommunicationis percellatis. Meminerit etiam Sanctitas vestra anno ante præterito super iure coronationis ad Ecclesiam *Strigoniensem* pertinentis,

pertinentis, per venerabilem R. episcopum Vesprinienſem, nuntium noſtrum, vos nobis literas direxiſſe, continentes laudabile veſtrum conſilium, & rationem efficacem: quòd ſi coronatio ad plures pertineret, materiam diſſenſionis, & ſciſmata facilè excitaret, dum vnus vnum, alius alterum in Regem coronaret. quas, cum quibuſdam aliis à Sede Apoſtolica nobis directis, & continentibus ſolam *Strigonienſem* eccleſiam in officiales domus Regiæ iuriſdictionem habere, in occiſione felicis recordationis Vxoris noſtræ, per ſurrectionem amiſiſſe. Quarum continentiam, quia credimus in Regiſtro contineri, petimus à veſtra Sanctitate nobis reſcribi. Nec diffiteri poſſumus, nec volumus quin decima monetæ, vbicunque cudatur in tota Hungaria, vel quicquid loco monetæ ſuccedat, ad ius *Strigonienſis* eccleſię pertineat. Quod etiam in formatione pacis, anno ante præterito à parte aduerſa publicè fuit recognitum: licet minus plenè fuit ſcriptum quàm intellectum. Præſtatio quoq; Sacramentorum Regibus & Reginis Hungariæ, eorundemq; heredibus cum cæteris iuribus, ſicut in confirmationibus veſtris, & anteceſſorum veſtrorum Apoſtolicorum virorum, continetur. Ampliùs, quod admirari non ſufficimus, & Anoticiæ P. veſtrum alienum fore nequaquam volumus: *Colocenſem* ſcilicet Archiepiſcopum, hominem pacis noſtræ, in quo ſperabamus; ob cuius vehementem affectionem, & promotionem ſuper alios, ferè totius regni noſtri maiorum & minorum odium incurrimus; quem etiam nuper à nobis licentiatum Peregrinationis cauſam, ſupra honorem ſibi debitum, extra Regnum cum comitatu duorum epiſcoporum, *Geurienſis* & *Weſprinienſis*, conduci fecimus: pecuniā, quam bonæ memoriæ Vxor noſtra, ad opus & vſum filiorum, & filiarum noſtrarum, congeſſerat, & apud quendam ciuem noſtrum depoſuerat, in auro & argento in maſſa, vaſis & vteſilibus aureis & argenteis, ad extimationē VII. millium marcharum, nobis iniuſte ſublatum eſt Apoſtolicam commonitionem præmitti, quæ interpoſitā & ſatisfactione non ſecutā in tempore, non indignè ferat P. veſtra, ſi de ipſius prouentibus damnum nobis illatum reſarcire ſtuduerimus. Cæteris autem quæ verbotenus lator præſentium vobis explicauerit, non minùs quàm literis fidem indubitatam adhibeat Sanctitas veſtra.

NOs *autem Nicolaus Patriarcha* Conſtantinopolitanus, *Albertus Patriarcha* Antiochenus, *Bertholdus Patriarcha* Aquilegenſis, & *Philippus* Bituricenſis, *Bonifacius* Cantuarienſis, *Albertus* Armacanus, *Iocellus* Remenſis, *Americus* Lugdunenſis, *Girardus* Burdegalenſis, *Gilo* Senonenſis, *Oddo* Rothomagenſis, *Gaufridus* Turduenſis, *Vilelmus* Biſuntinus, *Ioannes* Arelatenſis, *Ioannes* Compoſtellanus, *Petrus* Tarraconenſis, *Ioannes* Bracharenſis, *Leo* Mediolanenſis, *Vitalis* Piſanus, *Marinus* Barenſis, & *Hiſpanus* Auxicanenſis, *Archiepiſcopi; nec non Robertus* Beluacenſis, *Henricus* Carnocenſis, *Hugo* Lingonenſis, *Guerinus* Lucanus, *Albertus* Mutinenſis, *Arias* Vlixbonenſis, *Petrus* Barchinonenſis, *Gualterus* Vingornienſis, *Robertus* Lincolnienſis, *David* Sancti Andreę, & *Vlricus* Trieſtinenſis, *epiſcopi; Guillielmus etiam* Cluniacenſis, *Bonifacius* Ciſtercienſis, & *Stephanus* Clareuallenſis, *Abbates; frater Ioannes inſuper* Magiſter ordinis fratrum Prædicatorum, & *frater Bonauentura vicarius miniſtri generalis* fratrum Minorum: *Priuilegia & literas prælibata, eorumque ſigilla cum characteribus ſuis, inſpeximus diligenter; factaq; coram nobis collatione de ipſis ad tranſcripta ſuperiùs annotata ſingulis, ſigilla noſtra eiſdem fecimus tranſcriptis apponi. Nulli ergo omnino hominum liceat huius decreti paginam infringere: vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis* DEI, & *beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Lugdun. tertio Idus Iulii, Pontificatus noſtri anno tertio.*

In medio erat plumbū ipſius Innocentii IIII. cum cordulis ſericeis rubei & galguli coloris: lateraliter pendebant XXXX ſigilla cerea prçlatorum hic nominatorū cū cordulis fili albi.

B. LVDOVICI REGIS DE CAPTIONE ET LIBERATIONE SVA, EPISTOLA.

LVDOVICVS, DEI gratiâ FRANCORVM REX: Dilectis & fidelibus suis, Prælatis, Baronibus, militibus, ciuibus, burgensibus suis, & aliis vniuersis in Regno Franciæ constitutis, ad quos præsentes litteræ peruenerint: Salutem. Ad decus & gloriam Diuini nominis, Crucis prosequi cupientes negotium, totis affectibus vniuersitati vestræ duximus intimandum: Quòd post captionem *Damiatæ*, quam Dominus IESVS CHRISTVS, per ineffabilem suam misericordiam, quasi miraculosè præter vires humanas Christianæ tradiderat potestati, sicut vos credimus non latere, delibato communi consilio, de Damiata recessimus, vicesimâ die mensis, Nouembri proximo præteriti; congregato tam nauali exercitu quàm terrestri, procedentes aduersus Sarracenorum exercitum, congregatum & castrametatum in loco, qui vulgariter *Massoria* appellatur: in ipso quidem itinere sustinuimus aliquos Sarracenorum insultus, in quibus assiduè detrimentum suorum non modicum receperunt: quadam die nonnullis eorum, qui de exercitu Ægyptiorum nostris occurrerant, interfectis. Intelleximus autem in ipso itinere, *Soldanum Babyloniæ* de nouo vitam miseram finisse: qui, sicut publicè dicebat, & miserat ad filium suum morantem in partibus Orientis, vt in Ægyptum veniret; & eidem à cunctis sui exercitus maioribus fidelitatis fieri fecerat iuramenta: relictâ totius suæ terræ exercitus custodiâ cuidam Admirato suo, nomine *Farchardino*. Hæc quidem, in accessu nostro ad locum prædictum, inuenimus vera esse. Accedentes igitur ad locum prædictum, die Martis, ante festum Natiuitatis Dominicæ, in primis accessum habere nequiuimus ad Sarracenos eosdem, propter quendam fluuium inter vtrumque exercitum defluentem, qui fluuius *Thaneos* dicitur, & in loco illo à magno flumine diriuatur. Inter vtrumque fluuium posuimus castra nostra protendentia à maiori fluuio ad minorem: vbi aliquando conflictu habito cum Sarracenis, multi ceciderunt ex ipsis, nostrorum gladiis interfecti; maximâ insuper eorum multitudine submersâ, in aquis validis & profundis. Sanè, quia memoratus fluuius Thaneos non erat vadabilis, propter profunditatem aquarum & riparum altitudinem, cœpimus facere super eum *calciatam*, vt per eam pateret transitus exercitui Christiano, ad hoc multis diebus cum immensis laboribus, periculis & sumptibus insistentes. Sarraceni autem, è contra totis resistentes conatibus, machinis nostris quas erexeramus, ibidem machinas opposuerunt quas plés, quibus castella nostra lignea quæ super passum collocari feceramus eundem, conquassata lapidibus & contracta, combuxerunt totaliter igne Græco. Quo facto, ferè omni spe & exspectatione frustratâ per *calciatam* illam taliter transeundi, tandem per quendam Sarracenum venientem ab Ægyptiorum exercitu, datum fuit nobis intelligi locum esse vadabilem aliquantulum inferiùs, quò poterat exercitus Christianus fluuium transmeare. Inde, communicato consilio Baronum & aliorum maiorum de exercitu, die Lunæ antè *cineres*, fuit concorditer ordinatum, quòd in crastino, die videlicet *Carnipriuii*, summo mane conueniremus ad locum prædictum, fluuium transituri, quadam parte exercitus ad castrorum custodiam ordinatâ. Die itaque crastinâ, ordinatis aciebus, venientes ad locum, transiuimus fluuium non tamen sine graui periculo. Nam profundior & periculosior erat locus, quàm nobis fuerat intimatum: ita quòd ibi oportuit natare equos nostros: & propter altas & lutuosas ripas, periculosus erat exitus fluminis antedicti. Transacto itaque flumine, ventum est ad locum vbi erant Sarracenorum machinæ, iuxta calciatam prædictam. Et habito cum Sarracenis aggressu, nostri qui præcedebant, multos ex ipsis trucidarunt gladiis, non parcentes sexui vel ætati. Inter quos Capitaneum eorundem, & quosdam alios Admiratos interfecerunt

terfecerunt

terfecerunt ibidem. Deinde verò dispersis aciebus nostris, quidam nostrorum per castra hostium discurrentes, venerunt vsque ad villã quæ *Massora* dicitur, quotquot hostium occurrebãt gladiis occidentes. Sed tandem Sarraceni, cognito eorum inconsulto processu, resumptis viribus irruentes in eos, & circumuallantes vndique, oppresserunt eosdem: vbi facta est nostrorum strages non modica Baronum & militum, tam religiosorum quàm aliorum, de qua non immeritò doluimus quamplurimùm & dolemus. Ibi etiam illum præcordialem & præclarum fratrem nostrum, recolendæ memoriæ, & *Atrabensem Comitem*, temporaliter amisimus: quod cum cordis amaritudine recolimus & dolore, licet de ipso gaudendum sit potiùs quàm dolendum; Quoniam pro certo credimus & speramus eũ, coronâ martyrii, ad cœlestem euolasse patriam, & ibi cum Sanctis martyribus perenniter congaudere. Itaque die illâ, Sarracenis super nos irruentibus vndique, ac imbrem emittentibus sagittarum, graues insultus sustinuimus eorundem vsque circiter horam nonam, deficiente nobis omninò balistarum subsidio: & tandem, multis ibidem vulneratis ex nostris & equis nostris pro maiori parte diuersis sauciatis vulneribus aut occisis, Domino auxiliante, campũ retinuimus, nostrorum viribus recollectis: & ibi, iuxta Sarracenorũ machinas, quas adquisiuimus, eadem die castra nostra posuimus: vbi cum paucis moram fecimus die illo: facto ibi priùs ponte de lignis, per quẽ possent illi ad nos qui erant vltra fluuium transmeare. In crastino verò plures è nostris de mandato nostro fluuium transeuntes, castra metati sunt iuxta nos: & tunc, destructis Sarracenorum machinis, *licias* fecimus ad pontes nauales, per quos nostri de vno exercitu ad alium transire liberè poterant & securè. Sequenti autem die Veneris, filii perditionis, congregatis ex omni parte viribus suis, Christianum exercitum omninò perdere intendentes, in fortitudine maxima, & in multitudine infinita conuenerunt ad licias nostras, ex omni parte exercitus tantos tamque terribiles facientes insultus, quantos, sicut à pluribus dicebatur, in eis marinis partibus nunquam viderant facere Sarracenos. Quibus tamen, Diuinâ præualente potentiâ, ordinatâ ex omni parte exercitus nostrorum copiâ restitimus, & impetus repulimus eorundem, maximâ eorum multitudine nostrorum gladiis incumbente. Postmodum autem elapsis aliquot diebus aduentauit apud *Massoram* Soldani filius, veniens de partibus Orientis: in cuius aduentu tympanizantes & lætantes Ægyptii, receperunt eum ad Dominum: & ex hoc augmentata est eorum non modicum fortitudo. Vnde apud nos postmodum, nescimus quo DEI iudicio, omnia nostris desideriis in contrarium successerunt: inolente diuersarum ægritudinum peste, & mortalitatis etiam generalis tam in hominibus quàm in equis: ita quòd vix erant in exercitu aliqui qui mortuos suos nõ plangerent, aut ægrotantes ad mortem. Vndè pro magna parte diminutus erat exercitus Christianus, & consumptus. Tantus erat defectus victualium, quòd plures inediâ deficiebant & fame. Non enim vasellia naualia de *Damieta* ad exercitum transire poterant, impedientibus Sarracenorum galeis & vasis piraticis, quæ per terram in flumine collocauerant antedicto. Sicque compluribus vasis nostris priùs captis ab eis in flumine, tandem duas successiuè *carauanas*, victualia & alia multa bona ad exercitum deferentes, cæsa marinariorum & aliorum multitudine, ceperunt, in totius exercitus detrimentum. Vnde deficiente omninò victualium, & annonæ equorum suffragio, cœperunt in exercitu deficere ferè omnes, in desolationem & terrorem non modicum incidentes. His igitur artatos incommodis, tam propter ciborum carentiam & equorum annonæ, tam propter casus superiùs annotatos, inueuitabilis necessitas nos induxit à loco prædicto recedere, & ad partes Damiatæ redire, si Dominus prouidisset. Sed, *cùm via hominis non sint in eo, sed potiùs in illo, qui* Ierem. 10, 23.
quorumq; gressus dirigit, & disponit iuxta sua placita voluntatis: dum essemus in itinere reuertendi, quinto scilicet die mensis Aprilis, & Saracenis totis suis viribus congregatis in vnum, cum multitudine infinita aggressi sunt exercitum Christianum; &, sicut accidit, permissione Diuinâ, peccatis nostris exigentibus, in manus inimicorum incidimus: nobis, & karissimis fratribus nostris, *A. Pictauensis*, & *K. Andegauensis* Comitibus, & cæteris qui nobiscum reuertebantur per terram, nemine penitùs euadente, captis & carceribus mancipatis, non sine maxima strage nostrorum, & effusione non modica sanguinis Christiani;

maiori parte illorum qui reuertebantur per fluuium, ſimiliter captâ, aut gladio interfectâ; vaſellis naualibus, vt plurimùm, incendio diſſipatis, in quibus incendii flamma combuxit ægrotantum multitudinem doloroſum. Sanè poſt captionem noſtram, per dies aliquot iam dictus *Soldanus* requiri nos fecit de treugis faciendis: petens inſtanter, non ſine minis & auſteritate verborum, quòd ſublato moræ diſpendio, faceremus ſibi reſtitui Damiatam, cum omnibus rebus ibidem inuentis; & reſarciremus omnia damna, & expenſas quas fecerat vſque ad tempus illud à die quâ receperant Damietam Chriſtiani. Tandem verò poſt multos tractatus, treugas iniuimus vſque ad decennium, ſub hac forma: videlicet, Quòd idem Soldanus nos, & omnes qui capti fuerant à Sarracenis poſtquam venimus in Ægyptum, Chriſtianos captiuos, nec non & omnes alios de quibuſcumque partibus oriundos, qui capti fuerant à tempore quo *Soldanus Kyemel*, auus eiuſdem *Soldani Caym*, cum Imperatore treugas iñierat, de carcere liberaret; & liberos abire permitteret vbi vellent: & quòd terras, quas Chriſtiani in regno Ieroſolymitano tenebant in aduentu noſtro, cum omnibus pertinentiis in earum pace tenerent. Nos autem tenebamur ei reddere *Damiatam*, & octingenta millia *Biſantiorum* Saracen. pro liberatione captiuorum, & damnis, & expenſis prædictis: de quibus iam ſoluimus quadringentos: & liberare omnes Sarracenos captos in Ægypto à Chriſtianis, poſtquã illuc venimus: nec non & eos qui capti fuerãt in regno Ieroſolimitano, à tempore treugarum olim factarum inter Imperatorem & Soldanum prædictum. Adiecto, quòd omnia bona noſtra mobilia, & omnium aliorum apud Damiatam remanentia, poſt receſſum noſtrum, ſalua forent, & ſub cuſtodia & defenſione eiuſdem Soldani, portanda ad terram Chriſtianorum quandocumque oportunitas haberetur. Omnes etiam Chriſtiani infirmi, & alii qui pro vendendis rebus ſuis quas ibi habebãt, in Damiata moram traherent, tuti ſimiliter eſſent, receſſuri per terram vel per mare, quando vellent ſine impedimento vel contradictione quacumque. Et omnibus illis qui per terram vellent recedere, tenebatur idem Soldanus vſque ad terram Chriſtianorum ſecurum præſtare conductum. Vndè cùm huiuſmodi treugæ inter nos & Soldanum prædictum, præſtitis iuramentis hinc inde firmatæ fuiſſent: & iam idem Soldanus eſſet cum ſuo exercitu in itinere veniendi aduerſus propè Damiatam, pro complendis omnibus ſupradictis: accidit, Diuino iudicio, quòd quidam milites Sarraceni, non ſine conniuentia vel maioris partis exercitus, irruentes in *Soldanum* prædictum ſurgentem in manè de menſa, poſt prandiũ, ipſum immaniter vulnerauerunt; & de ſuo tentorio exeuntem, vt poſſet fugæ beneficio liberari, videntibus ferè omnibus Admiratis, & aliorum Sarracenorum multitudine, fruſtratim gladiis trucidarunt. Quo perpetrato, ſtatim multi Sarraceni armati, in illo furoris calore, venerunt ad noſtrum tentorium, ac ſi vellent, vt timebatur à multis, in nos & alios Chriſtianos deſæuire: ſed Diuinâ clementiâ, eorum furiem mitigante, ſuper firmandis treugis præhabitis cum Soldano, & ciuitatis Damiatæ liberatione feſtinã, nos requiſierunt inſtanter. Cnm quibus, præmiſſis tamen ab eis verborum & comminationum tonitruis, tandem ſicut Domino placuit, qui tanquam pater miſericordiarũ, & pius in tribulationibus conſolator, gemitus compeditorum exaudit, firmauimus cum iuramẽtis treugas quas feceramus antea cum Soldano; & ab omnibus & ſingulis eorum recepimus iuramenta, iuxta legem eorundem ſuper treugis noſtris obſeruandis: determinatis certis temporibus, infra quæ captiui liberarentur hinc inde; & Damiatæ ciuitas redderetur. In cuius redditione, & tunc cum Admiratis eiſdem, & antea cum Soldano ea de cauſa non ſine difficultate conuenimus: quia ſpes nulla erat de retinenda ciuitate iam dicta, ſicut certiſſimè per illos intelleximus qui ad nos de Damieta venerant, veritatem nullatenus ignorantes: propter quos, de conſilio Baronum Franciæ, & quamplurimum aliorum, potiùs elegimus Chriſtianitati fore conſultius, nos & captiuos alios pro treugis huiuſmodi liberari, quàm ciuitatem taliter admittere cum reſiduo populi Chriſtiani exiſtentis in illa, quàm nos & alios ſub tantis periculis in carcere remanere. Die igitur ſtatutâ receperunt Admirati prædicti ciuitatem eandem: quâ receptâ, liberauerunt nos, & fratres noſtros; nec non *Comites Britanniæ, & Flandriæ, & Sueſſion.* Et multos alios Barones, milites de regno Franciæ, Ieroſolimorum, & Cypri. Et tunc ſpem firmam habuimus, ex quo nos liberauerunt & alios ſupradictos, quòd

quòd de reddendis & liberandis omnibus aliis Christianis, iuramenta sua firmiter obseruarent, secundùm continentiam treugarum. His itaque peractis, à partibus Ægypti recessimus, certos nuntios dimittentes ibidem, ad recipiendum captiuos à Sarracenis, & ad custodiam rerum quas ibidem dimisimus: & quòd non habebamus nauigia quæ sufficerent ad portandum. Postmodùm autem, venientes in actu de re habendis captiuis, quod multùm insidet cordi nostro sollicitè cogitantes, remisimus alios solemnes nuntios & nauigia in Ægyptum, ad reducendum captiuos, & res alias quas dimiseramus ibidem: scilicet, machinas nostras, arma, tentoria, quandam quantitatem equorum, & alia multa bona. Sed Admirati prædicti nuntios nostros, cum instantia postulantes reddi sibi captiuos iuxta formam treugarum & alia supradicta, detinuerunt diutius in Babylonia, sub spe reddendi omnia quæ petebant. Tandem verò post exspectationem diuturnam de captiuis omnibus quos reddere tenebantur, qui sunt, vt firmiter dicitur, numero plus quàm duodecim millia, inter antiquos & nouos, non liberauerunt nuntiis nostris nisi tantummodo quadringentos; de quibus pars quædam exiuit de carcere pecuniâ mediante: de cæteris tantùm rebus, nihil omninò reddere voluerunt. Immò, quod est detestabilius, post treugas initas & iuratas, sicut intelleximus per nuntios nostros, & per captiuos quosdam fide dignos de illis partibus redeuntes, electos iuuenes de Christianis captiuis ducendo ad victimam, tanquam oues, quantum in eis erat, compellebant apostatare à fide Catholica, appositis gladiis super eorum ceruicibus, & clamare legem sceleratissimi Machometi; quorum multi imbecilles & fragiles exorbitauerunt à fide, legem illam detestabilem profitendo. Cæteri verò, tanquam Athletæ fortissimi, in fide radicati, & in firmo proposito constantissimè persistentes, minis vel flagellis hostium superari nullatenus potuerunt: sed certantes legitimè, coronas martyrii receperunt sanguine rubricatas: quorum sanguis, vt pro certo tenemus, clamabat ad Dominum pro populo Christiano, & aduocati nostri erunt coram summo Iudice in cœlesti curia, in causa quam agimus contra fidei inimicos, vtiliores nobis in illa patria quàm si nobiscum conuersarentur in terris. Multos etiam Christianos qui apud Damiatam remanserant ægrotantes, gladiis trucidarunt. Nec de liberandis captiuis Christianis; nec de rerum restitutione nostrarum, aliquam certitudinem habebamus, quamuis plenè seruauerimus conditiones & pacta quæ cum eis habuerimus, & parati fuerimus obseruare. Ad hoc cùm post treugas initas & liberationem nostram, firmam haberemus fiduciam, quòd liberatis captiuis, terra transmarina quam Christiani tenebant, in statu pacifico permaneret, vsque ad tempus in treugis diffinitum: voluntatem & propositum habuimus ad partes regni Franciæ reuertendi: & iam disponi feceram de nauigio, & aliis, quæ ad nostrum passagium necessaria videbantur. Sed apertè videntes, per ea quæ superiùs sunt expressa, quòd Admirati prædicti apertè contra treugas veniebant, & contra propria iuramenta nobis & Christianitati illudere non verentes, requisiuimus consilia Baronum Franciæ, Prælatorum, domorum Templi, Hospitalium Sancti Iohannis, & Sanctæ Mariæ Teutonicorum, Baronum regni Ierosolimitani: & communicatum quidem esset nobis in euntibus huiusmodi faciendum: quorum maior pars concorditer asserebat, quòd si nos recedere contingeret his diebus, prædictam terram dimitteremus omninò in admissionis articulo constitutam; & noster recessus, non esset aliud, nisi eam totaliter exponere Sarracenis: maximè cùm in statu tam debili, & tam miserabili his diebus esset, proh dolor! constituta: Captiui etiam Christiani qui ab infidelibus detinentur, post recessum nostrum, poterant pro perditis reputari, omni spe de liberatione ipsorum sublatâ. Si autem contingeret nos morari, sperabatur quòd ex mora nostra posset aliquod bonum euenire: ex quo etiam liberatio captiuorum, & castrorum & villarum regni Ierosolimitani retentio, & quædam alia toti Christianitati vtilia possent, actore Domino, prouenire: maximè cum inter *Soldanum Halapiæ*, & *Babylonios* grauis discordia sit exorta. Qui Soldanus, congregatis suis exercitibus, iam cepit *Damascum*, & quædam castra sub dominio Babyloniæ constituta: processurus, vt à multis asseritur, in Ægyptum ad vindicandum mortem interfecti Soldani;

& ad terram illam quantum poterit occupandam. His igitur consideratis attentè, prædictæ Terræ Sanctæ compatientes miseriis & pressuris, qui ad eius subsidium veneramus, ac captiuorum nostrorum captiuitatibus & doloribus condolentes, licet nobis dissuaderetur à multis morari in partibus transmarinis: malluimus tamen adhuc differre passagium, & morari per tempus aliquod in regno Syriæ, quàm negotium CHRISTI totaliter relinquere desperatum, & captiuos nostros in tantis periculis constitutos. Karissimos autem fratres nostros *A. Pictauiensem*, & *K. Andegauensem* Comites, ad karissimæ dominæ ac matris nostræ, nec non & totius Regni consolationem, in Franciam duximus remittendos. Cùm igitur omnes qui in nomine Christiano censentur, zelum habere debeant ad negotium memoratum: & vos præcipuè, Clerici, qui de illorum sanguine descendistis, quos Dominus ad Terram Sanctam acquirendam, tanquam populum peculiarem elegit, quam acquisitionis titulo propriam reputare debetis, vniuersitatem vestram ad illud seruitium inuitamus, qui nobis in Cruce seruiuit, & pro redemptione vestra sanguinem proprium effundendo, extitit, ita quòd corda vestra noua in CHRISTI IESV. Gens enim illa sceleratissima, in contumeliam Creatoris, præter blasphemias quas dicebant in conspectu populi Christiani, Crucem flagellis cædebant, spuebant in eam, & deinde viliter pedibus conculcabant, in opprobrium fidei Christianæ. Eya ergo, milites CHRISTI! peculiaris Papæ DEI viui, accingimini, & estote viri potentes ad vindicandas iniurias & opprobria supradicta; actus vestros ad antecessorum vestrorum exempla reducite, qui specialiter inter cæteras nationes, fuerunt in fidei exaltatione deuoti, & sinceritatis affectu, dominis suis temporaliter obsequentes, totum orbem gestis insignibus impleuerunt. Præcessimus vos in obsequium DEI: venite & vos, assequimini nos pro DEO, tandem nobiscum, licet tardiùs deueneritis, recepturi, Domino largiente, mercedem, quam *Euangelicus Paterfamilias* primis donauit vineæ suæ operariis, & extremis. Insuper, præter indulgentiam generalem Cruce signatis indultam, venientes, vel competens subsidium transmittentes in nostros subsidium, immò potiùs Terræ Sanctæ, dum ibi præsentes fuerimus, apud DEVM, & homines multùm sibi fauoris & honoris acquirent. Expedite autem negotium: vt illi, quibus virtus Altissimi inspirabit venire vel mittere in subsidium memoratum, præparent se venturos vel missuros in *Passagio* instantis mensis Maii vel Aprilis: Ipsi autem qui parati esse non poterunt ad transmittendum in illo passagio, saltem in secundò sequenti *passagio sancti Iohannis* transfretare procurent in subsidium memoratum. Acceleratione enim opus est, & mora dispendiosa videtur, iuxta negotii qualitatem. Vos autem, Prælati & alii CHRISTI fideles, pro nobis ac memorato negotio Terræ Sanctæ specialiter orationum instantiâ interpellare velitis Altissimum; ac in locis vobis subiectis faciatis specialiter exorari, vt quod nostra peccata præpediunt, Diuinæ suæ propitiationis annuente clementiâ, vestrarum aliorumque bonorum orationum suffragiis valeat. Actum *Acon*, Anno Domini MCC. quinquagesimo, mense Augusto.

Matth. 20. v. 8.

REGIS FRANCORVM
B. LVDOVICI CANONISATIO.

BONIFACIVS episcopus seruus seruorum DEI: *Venerabilibus fratribus, vniuersis Archiepiscopis & Episcopis, exemptis & non exemptis per Regnum Franciæ constitutis: Salutem & Apostolicam benedictionem.* Gloria, laus & honor Patri luminum (à quo est omne datum optimum & omne Iaco. 1. donum perfectum) à cunctis fidei orthodoxæ cultoribus, quorum spes tendit ad superos: summis, & sedulis deuotionis & reuerentiæ studiis referantur. Ipse namque in misericordia copiosus, liberalis in gratiis, & in retributione munificus, de supremis cœlorum ad ima mundi oculos suæ maiestatis inflectens, & benignâ consideratione discutiens beati LVDOVICI quondam *Regis Franciæ* inclyti, suique gloriosissimi confessoris merita grandia, operaque mirifica: quibus ipse cōstitutus in sæculo, ceu lucerna luminosa, resplenduit: eaque veluti iustus iudex & retributor laudabilis dignanter intendens condignis recompensare muneribus: eum tanquam emeritum & retributione dignissimum, post vitæ præsentis ergastulum, & laboriosa mundi certamina (quæ feruens in diuinis obsequiis potenter & patenter exercuit) æthereis sedibus collocauit, vt sedeat cum principibus & solium gloriæ teneat: fœlicitatis æternæ dulcoribus potiturus. 1. Reg. 2. Exultet igitur mater Ecclesia, ac solennia festiua concelebret gaudiorum: quòd tātum & talem filium genuit, produxit natum, educauit alumnum, iam inter regum cœlestium gloriosa agmina rutilantem. Lætetur inquam & iubilet, ac in laudes Altissimi voces promat: quòd sobolis tam præcelsæ, tam celebris illustrata fulgoribus, insignis decorata conspicitur. Quæ sonoris attollenda præconiis summæque venerationis exhibitione colēda, enucleatiùs aperit, euidentiùs explicat: illos ad perennis beatitudinis gaudia, & hereditatis æternæ participationem admittendos: qui prædictam Ecclesiam, matrem fidelium, sponsam CHRISTI claris fidei & operis testimoniis profitentur, nullosque in supernæ patriæ gloriam, nisi per eius, vtpote cœlorum clauigeræ, ministerium virtuosum, ostiis reseratis altissimis, introire. Gaudeant incolarum turbæ cœlestium, de tam sublimis tam lucidi habitatoris aduentu: quòd ipsis expertus probatusque fidei Christianæ colonus, cultorq; præcipuus aggregatur. Personet lætitiæ iubilum, ciuium gloriosa nobilitas supernorum: quòd tanti talisq; conciuis suscepisse dinoscitur adiectiuum: ac venerabilis sanctorum cœtus gaudio & exultatione refloreat, de noua dignissimi adhibitione consortis. Exurge itaque concio numerosa fidelium, exurgite fidei zelatores: & vnà cum eadem Ecclesia laudis vberis hymnum concinite. Perfundantur imbre copioso lætitiæ vestra præcordia, & fœcundo rore dulcedinis arcana pectoris repleantur, de tāta tam potentis & egregii principis exaltatione terreni: spei tutissimæ plenitudine præconceptâ, quòd nobis de indigena terrenorum, compatriota cœlestium iam effecto, apud æterni Patris Filium efficax patronus accreuit: qui pro salutis nostræ profectibus, iam in eius præsentia positus: solertis exercet officium oratoris. Porro quis posset amplo famine præpotens, quis disertus quantumlibet, aut eloquii nitore coruscans, sufficienter exprimere præcelsa sanctitatis insignia & multiplicium excellentiam meritorum, quibus beatus LVDOVICVS prædictus in terris constitutus effulsit? cùm eò plura de ipsius laudabilibus actibus referenda se offerant, quò plura calamus exprimit, pandunt labia, lingua pangit. Sed ne ipsorum actuum claritas sub nubilo lateat, tenebris obducatur: dignum duximus vt de illis aliqua sermo noster aperiat, & deducat in publicam notionem. Hic profectò clarissimus genere, sublimis potentiâ, facultatibus opulentus, præcelsus virtutibus, moribus elegans, conspicuus extitit honestate: inhonestis & turpibus à se penitus relegatis. Nā

ſic pudicitiæ adhæſit operibus, ſic carnis ſtuduit euitare contagia: quòd ſicut habet certa credulitas plurimorum: niſi ei nexus acceſſiſſet vxorius, candore virgineo rutilaſſet. Longi quippe ſpacio temporis, prædicti regni regimini præfuit, eiuſque gubernacula, plena curis, prouidâ circumſpectione direxit: nulli noxius, non iniurioſus alicui, nemini violentus. *Iuſtitiæ* limites ſummopere ſeruauit & coluit, æquitatis tramitem non relinquens: peruerſorum conatus nefarios pœnæ debitæ mucrone compeſcuit: malorum molimina conterens, prauorum illicitos auſus frenans. *Pacis* zelator eximius, feruidus amator concordiæ, promotor ſolicitus extitit vnitatis: diſſidia fugiens, vitans ſcandala, diſſenſiones abhorrens. Propter quod ſui felicis regiminis tempore, ſedatis vndique fluctibus, ſubductis noxiis, turbinibus profugatis, regni eiuſdem incolis aurora dulciflua tranquillitatis illuxit, lætaque ſerenitas votiuæ proſperitatis arriſit. Et vt *de vita ipſius* aliqua referamus: licet illa quò maiori expoſitione diſcutitur, examine indagatur, eò referentis afferat guſtui plus dulcoris, menteſque delectet obnixiùs auditorum. Ab ineuntis ætatis primordiis DEI FILIVM tenerâ mentis affectione dilexit: nec diligere deſiit ſtudia continuando ſalubria, dum vitæ ſibi commoditas affuit temporalis: ſed quanto maiori profecit ætate, ac in tempora prolixiora proſiliit, tanto in eius exarſit amorem, feruore ſpiritus ampliore. Hic equidem cùm eſſet *annorum duodecim*, paterno deſtitutus auxilio: ſub claræ memoriæ *Blanchæ* Reginæ Franciæ matris ſuæ cuſtodia & gubernatione remanſit: quæ circa diuina obſequia feruenter intenta, eum prudenter dirigere, ac diligenter inſtruere ſatagebat: vt ad præfati regni regimen, quod ſuæ directionis expetere prouidẽtiam noſcebatur, dignus & ſufficiens fieret, idoneus haberetur. Cumque per incrementa temporum, idem Rex ætatis *annum quartum decimum* attigiſſet: prædicta Regina ſibi magiſtrum proprium deputauit, qui eum ſcientiâ litterarum imbueret ac bonis moribus informaret. Ipſeque Rex ſub eiuſdem magiſtri ferula poſitus, ſic ei obediens & reuerens exiſtebat, ſicque illius recipiebat humiliter diſciplinam, quòd ſupernâ præuentus gratiâ, profecit laudabiliter in vtriſque: circa diuina ſic intentus officia, vt nequaquam ipſorum auditione contentus exiſteret, niſi ea quæ coram ſe die noctuque à ſuis faciebat clericis ſolenniter celebrare, ab ipſo cum eorum aliquo attentiùs dicerentur. Demum ſucceſſu temporis *in anno viceſimo* conſtitutus, & quadam ſibi ægritudine ſuperueniente grauatus, à Pariſienſi & Meldenſi Epiſcopis aſſiſtentibus tunc eidem, viuificæ Crucis ſignaculum in Terræ Sanctæ ſubſidium ſibi cum multa inſtantia petiit exhiberi. Et licet hoc ei rationabili causâ moti, præfati diſſuaderent Epiſcopi: ipſe tamen, vtpote feruens ſpiritu erga DEVM, eique votis ardentibus famulari deſiderans, illorum ſalubriter diſſuaſionibus non admiſſis, ſignum huiuſmodi de manu præfati Pariſienſis Epiſcopi cum multa lætitia & exultatione recepit, prælatis, nobilibus & militibus plurimis ſignum ipſum aſſumentibus cum eodem. Et tandem amplo præparato nauigio, factiſque apparatibus aliis qui in talibus requiruntur, *cùm triceſimum quartum annum attigiſſet ætatis*, in prædictum ſubſidium transfretauit: conſortes ei, Robertum Attrebatenſem, Alphonſum Pictauenſem, & claræ memoriæ Carolum Regem Siciliæ tunc Andegauiæ, Comites, fratres ſuos dum adhuc viuerent, ſecum ducens, multa, grauiaque pericula, quæ ſolent æquorei fluctus ingerere, ſuſtinendo. Cumque ad partes illas ingenti circumfultus potentiâ perueniſſet, & habito de ciuitatis Damiatæ captione triumpho, proceſſiſſet vlteriùs: generali quaſi totius eiuſdem exercitus, ſicut Domino placuit, ægritudine ſubſecutâ, & aliis aduerſis vrgentibus, præfatus Rex cum toto ferè exercitu ſuo prædicto in Soldani & Saracenorum manus ac potentiam incidit: multa opprobria, multaſque iniurias, quæ inferentium fœda conditio adaugebat, patienter & humiliter tolerando; præfato Roberto Comite, pro fide CHRISTI, ab illis immaniter interempto. Poſtmodum autem habito cum Soldano tunc viuente tractatu de iam dicto Rege ac exercitu liberando, maximâ interueniente pecuniæ quantitate, ipſoque Soldano occaſione huiuſmodi à vaſallis propriis interfecto: Saraceni, qui eius dominium vſurparunt, ad pecuniam anhelantes, eandem cum multa inſtantia poſtulabant, vt in conuentionibus ordinatis concorditer inter partes iureiurando firmandis penitus adderetur: *quòd niſi ipſi pacta ſeruarent, omnino Machometum quem colunt (vt dicitur) denegarent: ac idem Rex in ſuo adiiceret iuramento, quòd*

& ipſe

& ipse DEI negaret FILIVM ac extra fidem eius existeret: si conuentiones prædictæ ab eo minimè seruarentur. Quod præfatus Rex abominans: id efficere constantissimè recusauit: quin potius quadam indignatione commotus patenter asseruit, Quòd talia tam nefanda suis labiis aliquatenus non proferret; neque in tam vesanam & reprobam prorumperet negatiuam: quanquam id ei iam dicti Pictauiæ & Andegauiæ comites, aliiq; tunc plurimi circunstantes instantissimè suaderent, cùm exinde sibi cæterisque Christicolis mortis periculum verisimiliter imminere conspiceret: præsertim cùm hoc ageretur cum illis, qui, sicut præmittitur, Soldanum prædictum occiderant, eius sibi dominium vsurpantes: ipsique Regi apertiùs diceretur, quòd nisi in actum produceret quod petebant, ipsum & suos crucifigere non differrent: ipsius Regis ad hæc intrepida firmaque responsio est secuta: quòd *si Saraceni prædicti eius corpus occiderent, ipsius tamen animam non haberent.* Sanè cùm iam dicti Passagii tempore, post conflictus diuersos & varios, validæ famis inediam, graues penurias, diraque vulnera quæ fideles CHRISTI pertulerant, eodem Rege tunc temporis fluxum ventris & ægritudines alias patiente, Christianus reuerteretur exercitus Damiatam: Rex ipse nolens illum omnino deserere, sed eius potiùs clementer intendens communicare laboribus, & participare periculis, quæ tunc ex verisimilibus poterant coniecturis timeri, illuc rediit cum eodem: contra Saracenorum rabiem truculentam insultusque nefarios, sibi efficax defensionis impendendo præsidium, vt ab huiusmodi hostium scelestis insidiis seruaretur. Et tandem, cùm Saracenorum ipsorum astuta nequitia & dolosa calliditas, tam grandi bellantium copia Christianum circumdedisset exercitum, validâ tunc, sicut præmittitur, infirmitate detentum; ipsumque tam grauiter inuasisset, quòd Regem & exercitum supradictos oportuit se præfatis reddere Saracenis. Ac idem Rex, nisi facto voluntatis libitum obstitisset, per nauis tunc promptæ potuisset euasisse suffragium; sibique hoc plurimi magnique, præsentes inibi, suaderent: ipse tamen propter nimiæ charitatis ardorem, quo vehementiùs æstuabat, volens potiùs periculis corpus exponere, vt Christianus populus seruaretur illæsus: licet Saracenorum noticiam ipsius debilitas non lateret exercitus; nec Saracenorum existeret ignota potentia Christianis: euadere noluit, remanentibus cæteris vinculò captionis astrictis: apertiùs asserendo, *quòd militiam quam secum duxerat, secum, si posset, reducere intendebat; vel capi seu mori pariter cum eadem.* Cumque inter Regem & Christianos ac Saracenos prædictos, de ipsorum Regis & Christianorum, sicut superiùs est expressum, liberatione tractatus habitus & conuentionum subsecuta ordinatio extitisset: Saraceni, pro quadam parte precii redemptionis huiusmodi quæ soluenda restabat, securitatem habere plenariam intendentes, in electionem ipsius Regis totaliter posuerunt: vt, vel ipse liberaretur à carcere, remanentibus ceteris Christianis in vinculis donec huiusmodi solutio perfecta succederet; vel quòd idem in carcere remaneret, Christianis ipsis omnimodè liberatis. Præfatus Rex super hoc promptum nec dilatum responsum præbuit: quòd ipse, quousque solutionis huiusmodi proueniret integritas, remanere in carcere intendebat, Christianis aliis libertati pristinæ restitutis: quanquam præfati Alphonsus & Carolus, ac alii viri nobiles, tunc astantes, expressè dicerent & profiterentur apertiùs quòd in hoc nullatenus consentirent: supplici adiicientes instantiâ, quòd potiùs Rex ipse recederet, aliis minimè absolutis, Rege ipso firmissimè replicante contrarium, nec assentiente sermonibus eorundem. Et tandem Rege, & cæteris captiuis eisdem, plenæ redditis libertati, dictoque Alphonso pro eiusdem solutionis perfectione facienda obside dimisso: præfatus Rex de galea in qua erat egredi noluit, donec ipsius solutionis defectus extitit adimpletus, dictusque Alphonsus ad eius præsentiam rediit; ac omnes etiam Christiani, quos in propinquo carcere detinebant inclusos, quosque in Babyloniam manus inimica non traxerat, liberati à vinculis; ac illi etiam, qui tunc in Damiata similiter tenebantur, fuerunt in nauibus collocati. Demum præfatus Rex cum eodem liberatus exercitu ad ciuitatem rediens Acconensem; moramque inibi fermè per quinquennium contrahens, tanquam feruidus salutis humanæ amator, multorum Agarenorum mentes, duras quantumlibet, non solùm salubris eloquii suadelis, sed etiam exemplo vitæ laudabilis conuertit ad Dominum: ipsos faciens, * ad laudem Diuini

nominis, & exaltationem Catholicæ fidei, honorificè baptizari: eos donis prosequendo largifluis, & gratiosis fauoribus cōfouendo: multosq; milites, & alios Christianos redimi faciens, eis de munificentia regia tam vestes quàm cætera necessaria victui, prout singulorum suadebat conditio, ministrabat. Muros quoque seu mœnia ciuitatum & castrorum quamplurimorũ, quæ in illis partibus a fidelibus tenebantur, fecit reparari solenniter; eaque firmiter muniri & integrè, prout necessitas exigebat. Verùm prędictus Rex processu temporis, intellecto quòd matrem eius mors amara subtraxerat, & eidem regno graue periculum immineret, de procerum suorum consilio, ad regnum Franciæ remeauit: nunc sanctitatis insistens operibus, nunc monasteria & hospitia pauperum, nunc domos aliis diuinis obsequiis dedicandas, quæ longum esset enarrare per singula, construi faciendo, eis de bonis propriis amplis dotibus deputatis: nunc etiam infirmos & debiles in diuersis Monasteriis & Xenodochiis decumbentes personaliter visitans, ipsos verbis consolatoriis confouebat, eis manibus propriis flexo genu potus & cibaria ministrando. Cumque in *monasterio Regalis Montis*, *Beluacensis diocesis*, quod idem Rex opere plurimùm sumptuoso construxit, ac dotibus decorauit eximiis, monachus quidam Leodegarius nomine moraretur: quem adeo lepræ morbus inuaserat, quòd abominabilis & despectus quamplurimùm, manebat segregatus ab aliis, in quadam camera positus monasterii memorati: cuiusque oculi ob grauis infirmitatis pondus seu malitiam iam consumpti, nihil omnino videbant, eorum foraminibus siue locis, rubeis & horridis iam effectis; quique nasum perdiderat; eius tumefactis non modicùm labiis, & profundâ fissurâ destructis: ac idem Rex eum præsente duntaxat Abbate monasterii supradicti personaliter visitaret, ipsumque sumentem cibum, vt poterat, inuenisset: præfatus Rex præmisso benignæ salutationis alloquio, flexit genua coram ipso, & scindens manibus propriis carnes eidem appositas, bolos in os eius studiosissimè immittebat: & huiusmodi non contentus obsequio, allatis eius iussione dapibus regalibus, de ipsis eidem monacho ministrabat, loci aut ægri qualitatem horribilem non euitans: eodem Abbate vehementi stupore concusso, quòd tanti sublimitas principis talibus quantumcunque salubribus inuolui studiis, ac seruitiis poterat occupari. Præterea cùm dictus Rex hospitale *Compendiense* ingressus, ad impendendum humanitatis obsequium infirmis in illo degentibus; & iam fessus non modicùm ex labore, infirmum quendam iuxta se positum conspexisset *morbum qui sancti Eligii dicitur* patientem; & flexis genibus coram ipso, morsellum piri remoto cortice poneret in os eius, sanies de illius naribus defluens fœdauit turpiter manus regis: qui piè benignèque id tolerans, nec in aliquo exinde immutatus, lotis illico suis manibus, salubre quod inchoauerat obsequium diligenter est prosecutus. Hic circa seruos CHRISTI ac *pauperes* atque miserabiles & deiectas personas valde compatiens, se ipsis in eleemosynarum largitione munificum exhibebat. *Virginibus* insuper, quibus inopia effectum maritalis copulæ denegabat, ne illas in carnis lubricum labi contingeret, de dotibus congruis prouidebat illis de bonis regalibus: laudabiliter & salubriter expensum reputans, quod in eleemosynas & alios pios vsus conuerti pro tempore noscebatur. Hic prædicationibus, & aliis propositionibus *Verbi DEI* attentum accommodabat auditum: non auditor obliuiosus factus, sed factor operis studiosus. Abhorrebat *hæreticæ* prauitatis maculâ infectos: ne fidei Christianæ cultores labe huiusmodi contagionis inficerent, de regni prædicti finibus efficacibus studiis expellendo; ac aliàs, circà statum eius prouidendo solicitè: vt ab ipso fermentis talibus prorsus exclusis, in eo fidei prædictæ synceritas rutilaret. Cùm verò aliquibus partibus dicti Regni, ob sterilitatem seu malitiam temporis, victualium caristia imminebat: statim de ipsa rumoribus intellectis, certam illuc summam pecuniæ, prout ipsarum exigebat qualitas partium, per fidelem mittebat nuncium, inter pauperes diuidendam. Hic profectò humilitate sublimis, sublimitate humilis: in *apparatu & vestibus*, quas frequenter pauperibus erogabat, post primum potissimè de vltra marinis partibus reditum, summæ humilitatis insignia demonstrauit. Nec enim aureis vel argenteis ornamentis, non regalibus vestibus, non variis vel griseis, sed aliis humilibus pellibus vsus fuit: sæcularibus pompis à se penitus abdicatis. Et ne feruorem spiritus sociæ carnis ardor extingueret,

tingueret, sed mortificatione ac repressione illum potiùs accendi contingeret altiusque sustolli; carnem ipsam quasi assidui *asperitate cilicii*, prout asseritur, edomans, effrenæ ipsius libitum arctæ abstinentiæ freno cohercuit, eiusque nexibus alligauit: vt non voti proprii ducta libidine, non sui desiderii directa remigio; sed salubri moderamine spiritus tutè ad licita pergeret, prouidè ab illicitis abstineret. Districtis etenim corpus atterebat *ieiuniis:* priscorum obseruantiæ a Sanctis Patribus ordinatæ nouorum austeritatem adiiciens, sibi motu propriæ voluntatis indictam. Nam per totum quadragesimale tempus & quadraginta dies festum Natalis Domini præcedentes, & omnium festiuitatum vigilias, nec non & quatuor tempora quæ catholica indicit Ecclesia, in ieiuniis & orationibus existebat: deliciosis & curiosis cibariis vsui proprio penitùs interdictis. In festiuitatum verò Virginis gloriosæ & Natalis Domini memorati vigiliis, & sextâ feriâ maioris hebdomadæ, ieiunium obseruabat: panis & aquæ duntaxat modicâ sustentatione contentus. Qualibet etiam die Veneris quadragesimæ supradictæ ac totius Aduentus, ab esu piscium abstinebat. Multis præterea *vigiliis* se occupans, ne aliqua sibi hora temporis inutiliter pertransiret, post eius reditum supradictum non in pluma vel paleis iacuit; sed super ligneum lectum portatilem, mataratio simplici superiecto, stramine nullo supposito decumbebat. Hic insuper vitæ puritate prælucidus, syncerus *veritatis* amicus extitit, hostisque durissimus falsitatis. Cuncta quoque ipsius eloquia, salutis augmentum operaque salubria hortabantur; demulcebant auditorum præcordia, & in eorum ædificationem multipliciter redundabant. Cumque ad incrementa Catholicæ fidei, & liberationem celerem Terræ Sanctæ votis ardentibus anhelaret: in ipsius terræ subsidium assumpsit denuo Signum Crucis. Et deinde potenti ac valido congregato nauigio, copiosâ & strenuâ comitiuâ suffultus, cum ipso Pictauio Comite, suisq; liberis, & claræ memoriæ regina Nauarræ ipsius regis filia: quæ in reditu debitũ naturæ persoluit: ad partes rursum se trãstulit transmarinas, Carolo qui tunc moram in partibus Italiæ contrahebat, regis memorati vestigia subsequente. Ac tandem ad partes *Tunicii*, felici gressu perueniens, inibi de magnatum suorum consilio castra fixit: & aduersus Saracenorum incursus exercens potentię suæ vires, grauissimas ob labores innumeros, quibus premebatur assiduè, infirmitates incurrit. Qui diebus lapsis aliquibus, infirmitatũ ipsarum violentiâ superatus, Sacramenta ecclesiastica cum summa deuotione recepit: ac instante sibi verisimiliter horâ mortis, oratione pro exercitu Christiano præmissâ, suam Domino deuotis precibus animam recommendans, ac literaliter exprimens verba sequentia: videlicet, *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum:* feliciter migrauit ad CHRISTVM, supernis deliciis fruiturus. Verùm cùm vitæ huius functus curriculis veriùs viueret quàm vixisset: noluit Altissimi Filius, quem idem totâ mentis affectione dilexerat, tam deuoti Principis, tantique propugnatoris fidei orthodoxæ, mundo supprimi sanctitatem: vt quemadmodum meritorum pluralitate præfulserat, sic miraculorum diuersitate clarescceret; & qui eum plenissimâ deuotione coluerat, iam secum in cœlesti palatio collocatus venerabiliter coleretur. Nam contractis, artuum extentione subuenit: curuis, terram fermè tangentibus facie, plenam restituit, eorum sursum erectis vultibus, sanitatem: strumosis, beneficium liberationis impendit. Mulierem quandam, cuius brachium aridum & omninò impotens existebat, ab infirmitate huiusmodi liberauit. Quidam quoque, cuius velut emortuum pendebat brachium per eiusdem Sancti virtutem, gratiam curationis obtinuit: compluribus paralitico morbo percussis, & aliis qui diuersis languoribus tenebantur, plenâ redditâ sospitate: cæcisque visu, surdis auditu, claudis gressu, illius inuocato nomine restitutis. His & compluribus aliis, Sanctus ipse coruscauit miraculis gloriosus: quorum seriem præsentibus non duximus inserendam. Gaudeat itaque domus inclyta Franciæ, quæ talem ac tantum Principem genuit, per cuius merita sublimiter illustratur. Lætetur deuotissimus Franciæ populus, quòd tam electum tam virtuosum dominum meruit obtinere. Exultent prælatorum & cleri præcordia quòd præfatum regnum tam claris miraculorum ipsius Regis insigniis propensiùs decoratur. Iocundentur & procerum, magnatum, nobilium & militum pectora, quòd per sanctissima opera dicti Regis, eiusdem regni status honoris multiplicis prærogatiuâ sustollitur, & quasi solis radiis elucescit. Cæ-

terùm, quia quos superni Regis clementiâ corona gloriæ in cœlo magnificat, deuotè à fidelibus in hac terrestri patria conuenit venerari: nos de sanctitate vitæ ac miraculorum veritate ipsius beatissimi LVDOVICI, curiosè ac solennis inquisitionis diligentiâ, & districti examinis discussione præmissâ, plenariam certitudinem obtinentes: ipsum de communi fratrum nostrorum & prælatorum omnium, tunc apud Sedem Apostolicam existentium, consilio & assensu, die Dominicâ, tertio Idus Augusti, Sanctorum Catalogo duximus ascribendum. Ideoque vniuersitatem vestram monemus & hortamur attentè, vobis per Apostolica scripta mandantes: quatenus in crastino beati Bartholomæi Apostoli: cùm fœlix ipsius anima tunc de carnis eruta vinculis, astra petens, cœlestem aulam adiuerit, æternis gaudiis potitura: festum ipsius Sancti deuotè ac solenniter celebretis, & faciatis per vestras ciuitates & dioceses, à CHRISTI fidelibus, veneratione congruâ celebrari: vt eius interuenientibus precibus, & hîc ab imminentibus possitis liberari periculis; & in futuro salutis perpetuæ præmium obtinere. Vt autem ad venenerabile sepulchrum ipsius feruentiùs & copiosiùs fidelium confluat multitudo, ac celebriùs eiusdem solemnitas peragatur: omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui reuerenter illuc in eodem festo annuatim accesserint, eius suffragia petituri, de Omnipotentis DEI misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius authoritate confisi, vnum annum & quadraginta dies: accedentibus verò annis singulis ad prædictum sepulchrum infra eiusdem festi octauas, quadraginta dies de iniunctis eis pœnitentiis, misericorditer relaxamus. Datum apud *Vrbem Veterem*, tertio idus Augusti: pontificatus nostri anno tertio.

Habes

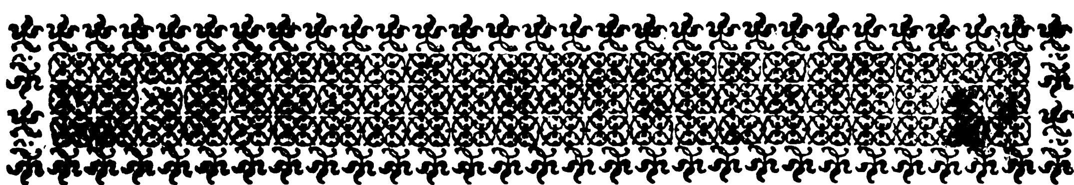

HAbes hîc, etiam ſummâ mihi dicente paginâ, Rex LVDOVICE, quem ſequeris:

—— quo iuſtior alter,
Nec pietate fuit, nec bello maior & armis.

Verè, verè dico: neque tuo hîc aut generi, aut nomini quidquam tribuo. Sed præconem iſtum magno Regi, Magnus Alexander, nullus inuideat. Tanta vis Veritatis, Virtutiſque fuit, vt & has extorqueret laudes, homini diſſimillimo. Tu igitur, calcatam cognomini tuo Beato Regi, viam virtutis ingredere, Feliciter. ITA DEVS TE, PVBLICVM REGNI SOLATIVM, NOBIS DIV COMMODET: DET ACTA PARENTIS VINCERE; DET ANNOS, QVOS TIBI VOTIS ADSCRIBIMVS, SVPERARE; DET REGNO IAM DIV ÆGRO ET AFFECTO MEDERI: VT, GENTIS TVÆ MAGNVM LONGVMQVE BONVM, QVIDQVID PRIORIS SECVLI LICENTIA CORRVPIT, RESTITVAS; QVIDQVID FVROR CONCVSSIT, REPONAS: VT VITIIS DEMERSVM IN TENEBRAS ORBEM, ILLVSTRES PIETATE ATQVE INNOCENTIA.

Amen. Amen.
Amen.